Saluator Par: Zamiranco

Cav. Lor. Lorenzo Zambrano

75.//

THEOLOGIA MORALIS
CONCINNATA
A R. P. D. ALPHONSO DE LIGORIO
RECTORE MAJORE CONGREGATIONIS
SS. REDEMTORIS,
PER APPENDICES IN MEDULLAM
R. P. HERMANNI BUSEMBAUM
SOCIETATIS JESU.

Adjunctis in calce hujus Tomi EPISTOLIS ENCYCLICIS, ET DECRETIS ad mores spectantibus

SS. D. N. P. BENEDICTI XIV.

Quæ insuper propriis in locis opportunè adnotantur;
Additâ quoque perutili INSTRUCTIONE ad praxim Confessariorum.
AD USUM STUDIOSÆ JUVENTUTIS PRÆFATÆ CONGREGATIONIS.

EDITIO SECUNDA
In pluribus meliùs explicata, uberiùs locupletata, utilibus adaucta quæstionibus, ac quoad plures sententias reformata.

DICATA
SS. REGNANTI PAPÆ D. N.
BENEDICTO XIV.
TOMUS SECUNDUS.

NEAPOLI MDCCLV.
Ex Typographia Johannis de Simone.
SUPERIORUM PERMISSU.

Labia Sàcerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus.
Malach. 2. 7.

Copia della Lettera del Regnante Sommo Pontefice Benedetto XIV. in commendazione dell' Opera.

Dilecto Filio Alphonso de Liguori Presbytero Congregationis Sanctissimi Redemtoris.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Abbiamo ricevuta una sua lettera degli otto di Giugno, unitamente col secondo Tomo della sua Morale, ed altri pure suoi Libri di minor mole, ma di gran profitto per la salute delle Anime. Noi la ringraziamo del regalo, ed avendo data una scorsa al libro della sua Morale, ch' è dedicato a Noi, del che rendiamo particolari grazie, e l' abbiamo ritrovato pieno di buone notizie; ed ella può restar sicura del gradimento universale, e della pubblica utilità. Tratto tratto l' anderemo leggendo, e speriamo, che quanto leggeremo, corrisponderà a quanto abbiamo letto. Terminiamo col darle l' Apostolica Benedizione. *Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 15. Julii 1755. Pontificatûs Nostri annô decimô quintô.*

E L E N C H U S

Retractationum Sententiarum in prima Editione relatarum.

QUæstio 1. An in Sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dum actu dicitur, *Te Baptizo?* In prima editione (*col.* 585. *lit.* A.) affirmatum est. Sed in hac secunda probatum est sufficere quòd forma proferatur, antequam materia desistatur applicari; Vide *lib. 6. num. 9. v. Quæritur*.

Qu. 2. An omnes materiæ & formæ Sacramentorum sint a Christo determinatæ in specie? Negatum est in priori libro, *col.* 804. *Qu.* 2. Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est; *lib. 6. num.* 12.

Qu. 3. An peccet graviter Minister conferens Sacramenta in mortali, etiamsi ad illud non sit specialiter ordinatus, vel si sollemniter non ministret? Negatum est in priori libro, *col.* 594. & 595. Sed hìc affirmatur; *l. 6. num.* 32.

Qu. 4. An peccet graviter Sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali? In priori libro (*col.* 655. *v. An autem.*) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hìc eam refutamus; *lib. 6. num.* 35

Qu. 5. An Minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis. In priori libro (*col.* 595. *Dub.* 5.) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hìc negativam tenemus; *l. 6. num.* 49.

Qu. 6. An Clericus habituatus in vitio turpi, vel alio, volens ascendere ad Ordinem Sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantùm sufficientibus ad Sacramentum Pœnitentiæ suscipiendum? In priori libro affirmatum est, *col.* 598. *v. Quæres hìc* 3. Sed hìc negatur, nisi valde extraordinaria signa accedant, quæ probitatem positivam Ordinandi ostendant; vide *l.6.in Dissertat. ex num.* 63. *pag.* 27.

Qu. 7. An Sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (*col.* 806. *lit.* F.) negavimus. Sed hìc affirmativam sententiam probabiliorem censemus; *l. 6. num.* 749.

Qu. 8. An moribundus qui mane communicavit, possit eâdem die sumere Viaticum adveniente morbo? In priori libro (*col.* 668. *lit.* A.) probabilem diximus sententiam tam affirmativam, quàm negativam. Sed hìc distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus; *l. 6. num.* 285. *Dub.* 3.

Qu. 9. An Sacerdos negligens dicere Sacrum promissum, parvò stipendiò acceptò, graviter peccet? In priori libro (*col.* 676. *lit.* C.) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hìc affirmativam tutamur; *l. 6. num.* 317. *Qu. III.*

Qu. 10. An Episcopus possit moderari numerum Missarum a Testatore præscriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiantur; *col.* 680. *lit.* F. Sed hìc negatur; *l. 6. num.* 631. *Dub.* 1.

Qu. 11. An liceat privatim celebrare in die Cœnæ Domini? In priori libro adhæsimus sententiæ affirmativæ; *col.* 687. *lit.* E. Sed hìc dicimus omninò tenendam negativam; *lib. 6. num.* 350.

Qu. 12. An Altare amittat consecrationem, si frangatur Sigillum, vel removeatur Sepulchrum cum Reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere, *col.* 693. *lit.* C. Sed hìc *l. 6. num.* 369. *ad num.* 3. *Dub.* 2. oppositum tenendum probamus.

Qu. 13. An sufficiant duæ Mappæ in Altari, vel una duplicata? In priori libro affirmavimus, *col.* 697. *lit. c.* Sed hìc contrarium tenendum dicimus; *l. 6. num.* 375.

Qu. 14. An aqua lotionis Corporalium possit projici aliò quàm in Sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum; *col.* 699. *lit.* E. Sed hìc contrarium probamus; *l. 6. num.* 387.

Qu. 15. An Abbates possint consecrare Calices pro Ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa *col.* 699. *lit.* B. *in fine* Sed hìc oppositam tenendam dicimus; *l. 6. num.* 381.

Qu. 16. An Pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam, *col.* 698. *lit.* h. Sed hìc oppositam probamus. *l. 6. num.* 385.

Qu. 17. Si post sumtionem Sacerdos prudenter dubitat vinum fuisse acetum, an rursus consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hìc affirmandum probamus *l. 6. num.* 206. *v. Quoad.* Quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 18. A quo Episcopo debeant approbari Confessarii? In priori libro (*col.* 247. *lit.* E.) dictum est probabiliter posse approbari etiam ab Episcopo Confessarii, aut Pœnitentis. Sed hìc *l. 6. num.* 548. dicimus omninò approbandos ab Episcopo loci.

Qu. 19. Doctor consultus a Confessario an teneatur ad Sigillum? In priori libro (*col.* 776. *lit.* G.) diximus probabiliter non teneri. Sed hìc oppositum tuemur; *l. 6. num.* 647.

Qu. 20. An Mutus teneatur confiteri scriptò? In priori libro probabilis visa est sententia negativa; *col.* 726. *lit.* b. Sed hìc dicimus teneri, si commodè potest; *l. 6. num.* 479. *v. Quæritur*.

Qu. 21. An in Jubilæo Confessio debeat fieri in eadem hebdomada in qua perficiuntur opera, ut possit Pœnitens absolvi a reservatis? In priori libro adhæsimus opinioni negativæ; *col.* 743. *lit.* A. *num.* 2. Sed hìc oppositam tenemus; *l. 6. num.* 537.

Qu. 22. An qui in Jubilæo confessus est invalidè, possit deinde a quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa; *col.* 743. *num.* 1. Sed hic negativam sustinemus; *l.* 6. *num.* 537. *v. Quæritur II.*

Qu. 23. An Parochus in aliena Diœcesi possit excipere Confessiones alienorum ex licentia illorum Parochi? In priori libro affirmavimus; *col.* 746. *lit.* B. Sed hìc negamus; *l.* 6. *num.* 544.

Qu. 24. An simplex Sacerdos possit absolvere moribundum, præsente Confessario approbato? In priori libro (*col.* 752. *lit.* D.) relata est sententia affirmans, quam hic rejicimus; *l.* 6. *num.* 562.

Qu. 25. An ignorans reservationem casûs Episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam; *col.* 757. *lit.* A. Sed hìc eam reprobamus; *l.* 6. *num.* 581.

Qu. 26. An absoluti indirectè a peccato reservato in casu necessitatis a non habente facultatem, teneantur postmodum Episcopo se præsentare? In priori libro negavimus; *col.* 936. *v. An autem*. Sed hìc observa distinctionem allatam *l.* 7. *num.* 91.

Qu. 27. An Confessarius errans culpabiliter circa valorem Sacramenti teneatur monere Pœnitentem de errore etiam cum gravi suo incommodo? In priori libro probabilem diximus sententiam negativam; *col.* 766. *lit.* I. Sed hìc affirmativam tenemus; *l.* 6. *num.* 619.

Qu. 28. An possit absolvi a simplici Confessario Peregrinus habens casum reservatum in loco Confessionis tantùm, & non in Patria? In priori libro relata est opinio affirmativa; *col.* 758. *in fin. v. Quæritur an.* Sed hìc eam refutamus; *l.* 6. *num.* 588.

Qu. 29. An qui confessus est Superiori, & oblitus fuerit reservati, remaneat ab illo directè absolutus? Hìc probabiliùs negatur *l.* 6. *num.* 597. Quidquid in priori libro dictum sit.

Qu. 30. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum Patrimonio donato, sed datâ antapocâ, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro dicta est probabilis opinio negativa, *col.* 829. *Dub.* 2. Sed hìc *l.* 6. *num.* 822. observa distinctionem tenendam, nempe si donans habuerit veram, vel ne, voluntatem donandi.

Qu. 31. Si quis post contracta Sponsalia cum una ducat aliam, an hac defuncta, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non teneri *col.* 845. *lit.* I. Sed hìc contrarium sustinetur *l.* 6. *num.* 875. *v. Quæritur*.

Qu. 32. An si quis fictè contraxit Matrimonium, ad illud revalidandum sufficiat, quòd ipse solus apponat consensum? Hìc *l.* 6. *num.* 1114. sententia affirmativa verior dicitur; Quamvis in priori libro (*col.* 899. *v. Hinc infertur*) non fuerit admissa.

Qu. 33. An sit nulla Dispensatio super impedimento inter propinquos, si taceatur copula inter ipsos præhabita? In priori libro opinio negativa probabilis visa est; *col.* 904. *v. Quær.* 3. Sed hic *l.* 6. *num.* 1134. omninò rejicitur, etiamsi copula non fuerit habita ad faciliùs obtinendam Dispensationem.

Qu. 34. An simplex Sacerdos possit absolvere a venialibus, & ab excommunicatione minori? In priori libro (*col.* 746. *lit.* A. & *col.* 928. *v. Certum*.) opinio affirmativa, licèt non fuerit admissa, non tamen omninò rejecta est. Sed hic *l.* 7. *num.* 71. omninò rejicitur ob Decretum Innoc. XI.

Qu. 35. An absolutus ab Episcopo in necessitate a casu Papali propter impedimentum temporale, excusetur ab adeundo Romam, si parti jam satisfecerit? In priori libro dictum est probabiliter excusari, *col.* 933. *Qu. III. in fin.* Sed hic omninò teneri dicimus, *l.* 7. *num.* 87.

Qu. 36. An habens casum Papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo Episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est, *col.* 930. *v. Hinc*, *infra Dub.* 1. Sed hìc contrariam veriorem dicimus, *l.* 7. *num.* 77.

Qu. 37. An Episcopi possint absolvere a Papalibus occultis extra Confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa, *col.* 942. *ad num.* 8. Sed hìc *l.* 6. *n.* 593. v. *Eandem.* illam refutamus ex Declar. Gregorii XIII.

Qu. 38. An liceat rescribere ad excommunicatum? In priori libro dictum est probabiliter licere, *col.* 964. *lit.* F. Sed hic negamus *l.* 7. *num.* 193. An autem liceat excommunicatum resalutare? In priori libro *col.* 965. *Dub. II.* opinionem affirmativam diximus absolutè probabilem. Sed hic *d. num.* 103. oppositam censemus probabiliorem, licèt primam non damnemus.

Qu. 39. An Duellum possit acceptari, ne incurratur magna & certa jactura bonorum? Quicquid dictum sit cum *Salmant.* in priori libro *col.* 970. *lit. A. Not.* I. Hodie hæc opinio damnata est a Bened. XIV. vide Tom. I. *l.* 3. *num.* 400. Prop. IV.

Qu. 40. An Parentes possint cogere puellam ad ingressum in Monasterium causâ educationis? In priori libro, *col.* 983. *in princ.* probabilis dicta est opinio affirmativa. Sed hic *l.* 7. *num.* 212. opposita absolutè probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiæ.

Qu. 41. An incurrat irregularitatem ratione bigamiæ, qui contrahit duo Matrimonia nulla, vel qui fictè secundum Matrimonium init sd copulam extorquendam? Hic dicimus affirmandum *l.* 7. *num.* 446. & 447. Quidquid in priori libro dictum fuerit.

INDEX

I N D E X
CAPITUM, ET DUBIORUM,

Cui adnectuntur omnia Summaria, quæ singulis Capitibus et Dubiis infra apponentur, ut simul hìc præ oculis habeantur cunctæ res et quæstiones quæ in Libro continentur.

Litera l *denotat librum*, n. *numerum marginalem*, v. *versiculum.*

L I B E R VI.

LIBER VI.

(VII)

CAP.II. *De Confirmatione.*

DUBIUM I.

DUBIUM II.

DUBIUM III.

(VIII)

TRACTATUS III.

De Eucharistia.

CAP.I. *De Essentia Eucharistiæ.*

DUBIUM I.

DUBIUM II.

DUBIUM III.

CAPUT IV.

L I B E R VI.

(XI)

Quid si Populus, aut ipse Sacerdos deberet carere Missâ, vel Communione paschali. 262. Quid si Sacerdos inter celebrandum graviter peccet, vel recordetur peccati præteriti, an teneatur confiteri si possit. Vide ibid. Dub. 1. Et an teneatur Missam desere, si nequeat confiteri. Vid. Dub. 2. 263. Quid si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium. 264. Quando censeatur deesse copia Confessarii. Et quæ distantia Confessarii excuset. Quid si non adsit nisi Sacerdos simplex, vel Confessarius excommunicatur &c. 265. Qu. I. Quid si Sacerdos habeat peccatum reservatum, & desit Confessarius habens facultatem. Qu. II. An tunc teneatur confiteri mortalia tam reservata, quàm non reservata. Qu. III. Quid si habeat excommunicationem reservatam. 266. Qu. IV. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimùm. Qu. V. An ad illud teneatur Sacerdos celebrans sacrilegè. Qu. VI. An celebrans confessus, & oblitus peccati. 267. Qu. VII. An Sacerdos non confessus qui meminit peccati post Consecrationem. 268. Qu. VIII. An præceptum confitendi quamprimum obliget etiam laicos. 269. Effectus Eucharistiæ. 270. Quær. I. An accedere ad Eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale. Quær. II. An communicans cum veniali actuali peccet venialiter, & fructum amittat.

A R T I C U L U S II.

Quæ requiratur dispositio corporis? pag. 123.

271. An pollutio, & actus conjugalis impediant a Communione. 272. Qu. I. Quid si pollutio fuerit voluntaria. Et quid si involuntaria. 273. Qu. II. An semper sit veniale accedere ad Eucharistiam post copulam conjugalem. 274. Qu. III. An conjux reddens debitum teneatur eâ die abstinere a Communione. 275. An macula externa, ut lepra, &c. impediat a Communione, & an a celebratione. An Menstrua. An latio armorum. 276. An Sacerdos communicans extra Missam debeat esse stolâ indutus.

277. De Jejunio naturali ad Communionem prærequisito. Vide Resolutiones apud Busemb. 278. Prænot. 1. hoc non esse de præcepto Divino. Prænot. 2. non dari in eo parvitatem materiæ. Prænot. 3. tria requiri ad solvendum hoc jejunium, ex tribus Regulis, videl. 279. Regula I. Ut res sumatur ab extrinseco. Dub. 1. An frangat jejunium voluntaria trajectio reliquiarum cibi. Dub. 2. An guttulę aquæ commixtæ cum saliva, aut jusculi degustati. An saccharum ante mediam noctem in ore immissum. An aqua hausta a lapso in flumen. An sanguis haustus e digito. Quid si defluat a capite. 280. Regula II. Ut res sumatur ad modum comestionis, aut potationis. Dub. 1. An frangat jejunium pulvis tabaci sumtus per nares. Dub. 2. An fumus tabaci. Dub. 3. An tabaci folia, vel aromata dentibus contrita. 281. Regula III. Ut sumatur res habens rationem cibi, aut potûs. Hinc quæritur, an solvat jejunium

(XII)

comestio capillorum, lanæ, ligni, chartæ, lapillorum, cretæ, & similium. 282. An liceat sequi ultimum inter horologia. Et quid si quis deglutiat cibum post primum ictum. An in dubio soluti jejunii liceat communicare. Vide hìc, & Tom. I. l. 1. num. 80. 283. An sit peccatum sumere cibum, vel expuere statim post Communionem.

284. In quibus casibus possit quis communicare non jejunus. 285. An liceat iterum dare Viaticum infirmo non jejuno. Dub. 1. Quanto tempore una Communio debeat ab alia distare. Dub. 2. An qui communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur, adveniente periculo mortis, sumere Viaticum. Dub. 3. An qui mane Communionem receperit. Dub. 4. An Sacerdos possit aliquando omittere verba: *Accipe Viaticum, &c.* 286. An Sacerdos possit celebrare non jejunus ad dandum alteri Viaticum? An ad dandum sibi ipsi. 287. An liceat communicare post cibum, ne Eucharistia pereat, aut malè tractetur. An ad vitandum scandalum. 288. An ad perficiendum Sacrificium, vel Communionem. 289. An ad vitandam mortem.

A R T I C U L U S III.

Quæ, & quanta sit obligatio sumendi Eucharistiam? pag. 136.

290. An Communio in Adultis sit necessaria necessitate medii. (Vide dicta num. 192.) 291. An & quando quisque in periculo vitæ teneatur sumere Communionem. 292. Quid agendum in periculo vomitûs, vel in casu delirii. 293. An pueris ministrandum Viaticum. Vide alia notanda apud Busemb.

294. De obligatione communicandi. 295. Quando obliget præceptum Divinum, & quando Ecclesiasticum. 296. Dub. I. Quomodo computandus annus obligationis. 297. Dub. II. An qui non communicavit in Paschate, teneatur communicare quamprimum. Quid si quis ad implendum præceptum Paschale, prævidens impedimentum, Communionem anticipavit. 298. Dub. III. An qui non possit communicare in Paschate, teneatur prævenire. 299. Dub. IV. An teneantur Fideles tollere impedimentum, ut Communioni Paschali satisfaciant. 300. De obligatione communicandi in Parochia. An eximantur Sacerdotes Peregrini. Famuli Religiosorum. An alii ex consensu Parochi. 301. De obligatione Puerorum communicandi in Paschate. Qu. I. An Pueri teneantur, aut possint communicare statim post usum rationis. Dub. 1. Quâ ætate censeantur obligati ad Communionem. Dub. 2. An infantibus sit danda Communio in articulo mortis. 302. Qu. II. An possit ministrari Communio Amentibus. 303. Qu. III. An Semifatuis, Mutis, Surdis, & Obsessis.

CAP. III. *De Eucharistia, ut est Sacrificium.*

D U B I U M I.

Quid sit Missa, & quæ obligatio Sacerdotum circa

L I B E R VI.

circa illam? pag. 142.

304. Definitio Sacrificii Missæ. Not. I. Quomodo definitur Sacrificium in genere. Not. II. Quomodo distinguantur Sacrificia. Et quomodo Sacrificium Eucharistiæ omnia illa contineat. Et in quo differat a Sacrificio Crucis. Not. III. An Missa sit verum Sacrificium. 305. In quo consistat Essentia Sacrificii Missæ. 306. An ad Essentiam Sacrificii requiratur Consecratio utriusque speciei. 307. Quinam sint Offerentes in Sacrificio Missæ. 308. Pro quibus possit offerri Missa. 309. Dub. 1. An pro excommunicatis. Dub. 2. An pro Infidelibus. 310. Dub. 3. An pro Defunctis. 311. Effectus Sacrificii Missæ sunt quatuor: I. Remissio peccatorum. II. Remissio pœnarum. III. Augumentum Gratiæ. IV. Impetratio bonorum. 312. De valore, & fructu Missæ. An Missa habeat valorem infinitum. Et an fructus Missæ pendeat a probitate Celebrantis. 313. De obligatione celebrandi, quam habent Sacerdotes. Dub. 1. An ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare. Dub. 2. Quoties in anno teneantur celebrare simplices Sacerdotes. Quoties Parochi. Quoties Episcopi. 314. De Missa Conventuali quotidie celebranda. 315. De obligatione dicendi tempore debito Missas pro accepto stipendio.

316. Quædam prænotanda circa originem stipendii. 317. Qu. I. An liceat Sacerdoti diviti accipere stipendium pro Missa. Et an peccet graviter, qui principaliter celebrat pro stipendio. Qu. II. Quomodo peccet Sacerdos differendo celebrationem. Et quæ dilatio censeatur modica. Quid si Missæ tradantur Communitati. Qu. III. An peccet graviter Sacerdos omittens Sacrum promissum pro parvo stipendio. Qu. IV. Quid si Missa sit gratuitò promissa. 318. An liceat accipere stipendium pro applicatione fructûs specialissimi. Et an accipere plura stipendia pro una Missa. 319. A quo, & quomodo taxandum sit stipendium. 320. Dub. 1. An Regulares teneantur servare taxam Episcopi. Dub. 2. An Episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium majus taxâ. Dub. 3. An ne accipiatur stipendium minus. An autem qui acceperit minus, possit minuere numerum Missarum. Dub. 4. An liceat pacisci de stipendio. Dub. 5. Quomodo taxandum stipendium Missarum quas reliquit Testator. 321. Non licet celebrare per alium, retentâ parte stipendii. Exceptio I. Si stipendium detur intuitu personæ. Exceptio II. Si alter Sacerdos sponte condonet partem. Excipitur III. Beneficiarius, Capellanus, & Sacerdos obligatus ex legato sibi relicto suâ vitâ durante. 322. Dub. 1. An qui retinet partem stipendii teneatur ad restitutionem. Et cui restituendum. Dub. 2. quid de Procuratore, vel Executore testamenti. Dub. 3. An colligens eleemosynas possit partem retinere pro suo labore. Dub. 4. An possint commutari Missæ majoris stipendii cum Missis minoris. Dub. 5. An Administratores Ecclesiarum possint aliquid retinere pro expensis. 323. De obligatione Beneficiatorum, & Parochorum applicandi Missas. 324.

Qu. I. Cui debeant applicare Missas Beneficiati, & Capellani Monialium, aut Confraternitatum. Quid si Capitale fundationis Beneficii, aut Capellaniæ sit infructiferum. Qu. II. Quibus diebus Parochi teneantur celebrare pro Populo. 325. Vide Sancita a Bened. XIV. super Missa Parochorum. 326. Super Missa Conventuali. 327. De obligatione celebrandi Missas votivas promissas sub stipendio.

328. De obligatione celebrandi loco, & tempore designato a Fundatore. 329. Quid si Episcopus dispenset. Et an possit dari præscriptio ab obligatione Missarum. 330. De obligatione Beneficiarii celebrandi Missas præscriptas, & per seipsum. 331. De Reductione Missarum. An Episcopus possit eam facere. Et an moderari Officia, & eleemosynas Anniversariis annexa. 332. An Beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis, aut amicis, vel omittere Missam propter reverentiam? 333. An Capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere Missas?

D U B I U M II.

Cujus sit applicare fructum Sacrificii? pag. 162.

334. A quo applicandus sit fructus Missæ. An Religiosus validè Missam applicet contra voluntatem Prælati. 335. Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. I. An sufficiat applicatio habitualis. Qu. II. An si quis accepit stipendia a diversis, sufficiat applicare Missas pro eis in confuso. 336. Quid si applicatio nulli fiat, vel incapaci. 337. An valeat applicatio conditionata. Et an applicatio facta pro primo offerente, sit illicita, & invalida. 338. An in die Mortuorum possit applicari Missa pro particularibus ex stipendio. 339. De Altari Privilegiato. Quær. 1. An ad tales Indulgentias lucrandas requiratur Missa de *Requiem*. Qu. 2. Quomodo intelligenda est clausula: *Modò in Ecclesia quotidie dicantur septem Missæ;* Qu. 3. Quomodo clausula: *Modò in Ecclesia non sit aliud Altare Privilegiatum?*

D U B I U M III.

Quando, & quoties liceat celebrare? pag. 165.

340. An possit dici Missa ante Auroram, vel post Meridiem. 341. A quo tempore incipiat Aurora. An tempus tam Auroræ quàm Meridiei moraliter accipiatur. 342. Quid de Privilegiis Regularium. 343. Casus in quibus licet celebrare ante Auroram, vel post Meridiem. An in Nocte Nativitatis omnes tres Missæ dici possint ante Auroram. 344. An liceat anticipare Missam vel postponere ob Festivitatem, vel causâ itineris, vel ex Dispensatione Episcopi. 345. An peccet graviter qui celebrat ante Auroram, vel post Meridiem? 346. Quænam in hoc sit parvitas materiæ. 347. Quale peccatum sit celebrare ante Matutinum. 348. Quid si esset Missa Conventualis, & sollemnis. 349. An liceat celebrare (& ministrare Communionem) in quolibet anni die. 350. An in die Cœnæ Domini, & Sabbati Sancti liceat privatim

L I B E R VI.

D U B I U M IV.

Quo loco celebrandum sit? *pag.* 171.

D U B I U M V.

Quæ sint requisita ad Missam? *pag* 182.

brans

ARTICULUS II.

De Satisfactione per Indulgentias.

§. I.

Quid sit Indulgentia, & quid ad eam requiratur? pag. 278.

§. II.

Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat a Jubilæo? pag. 281.

CAP. II.

D U B I U M I.

Quid sit Minister? pag. 289.

D U B I U M II.

Quid sit Approbatio, & a quo petenda? pag. 290.

D U B I U M III.

Quid, & quotuplex sit jurisdictio Confessarii, & unde eam habeat? pag. 294.

558.

DUBIUM IV.

Quid sit reservatio casuum, & quis habeat potestatem reservandi, & absolvendi ab iis? pag. 307.

DU-

D U B I U M II.

§. I.

De obligatione Cœlibatûs. pag.421.

§. II.

De obligatione habendi Titulum. pag. 424.

§. III.

De obligatione deferendi Habitum, et Tonsuram. pag.429.

TRACTATUS VI.
De Matrimonio.

CAP.I. *De Sponsalibus.*

DUBIUM I.

Quid sint Sponsalia. pag.432.

DUBIUM II.

Quæ, & quanta sit obligatio Sponsalium? pag.438.

C A P U T II.

De Matrimonio secundùm se.

D U B I U M I.

Quid sit, quæ ejus materia, forma, & minister? pag. 462.

D U B I U M II.

De usu Matrimonii.

AR-

LIBER VI.

ARTICULUS I.

An usus Matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus? pag 473

900. Actus conjugalis illicitus est I. Si Matrimonium est nullum. II. Si Matrimonium est dubium. 901. Qu. I. An liceat contrahere eum dubio de impedimento. 902. Qu. II. An cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti. Qu. III. An cum opinione probabili probabilitate facti. 903. Qu. IV. An in dubio de valore Matrimonii jam contracti liceat petere & reddere, Et signanter an Uxor non certa de morte primi viri teneatur reddere secundo. 904. Dub. I. An, contractò Matrimonió bonâ fide, superveniente dubio, liceat petere post diligentiam. 905. Dub. 2. Quid si adsit opinio probabilis tantùm pro nullitate Matrimonii. 906. Dub. 3. An, Nuptiis initis cum dubia fide, dubitans post diligentiam possit petere. 907. Dub. 4. An in dubio positivo judicandum sit in favorem Matrimonii contracti. 908. An Conjux teneatur credere alteri asserenti se fictè consensisse. Quid si audiat impedimentum a testibus fide non dignis. Quid si audiat ab uno fide digno. 909. III. Illicita est copula, si fiat cum periculo sanitatis. Dub. 1. An liceat petere, si alterutrer Conjugum laborat leprâ, morbò gallicò, & simili. 910. An liceat petere post balnea, aut sectionem venæ, vel cum febri? vel an statim post prandium? 911. Dub. 2. An tempore lactationis. 912. IV. Si fiat ob voluptatem. 913. V. Si fiat mente adulterâ. Quid si Conjux ad se excitandum delectetur de pulchritudine alterius personæ. 914. Quid si delectetur de copula aliena. 915. Si fiat modò indebitò. 816. Qu. I. An sit mortale inchoare copulam in vase præpostero. 917. Qu. II. An coire sitò innaturali. 918. Qu. III. An cohibere seminationem post copulam incœptam. 919. An autem uxor, viro se retrahente post seminationem, possit ipsa statim tactibus se excitare ad seminandum. 920. VII. Si fiat in loco indebito. (*Remissivè ad Tom. I. l. 3. num.* 458.) 921. VIII. Si fiat tempore indebito. 922. Qu. I. An liceat Conjugi coire die Communionis. (*Remiss. ad num.* 273. *&* 274. *in hoc lib. VI.*) 923. Qu. II. An in diebus festivis. 924. Qu. III. An tempore prægnationis. An autem, seclusò periculò abortûs, sit venialis coitus cum prægnante. 925. Qu. IV. An liceat coire tempore menstrui. 926. Qu. V. An tempore purgationis post partum. 927. Licitus est autem usus Matrimonii I. Ptopter prolem. II. Ad vitandam incontinentiam. (*Vide dicta num.* 882. *Dub.* 1.) III. Propter alios fines honestos. (*Vide dicta n.* 883. *Dub.* 3.) 928. Qu. I. An aliquando vir teneatur petere. 929. Qu. II. An aliquando uxor. 930. Qu. III. An Conjux prohibitus petere ob votum, vel affinitatem contractam, possit aliquando petere. 931. Qu. IV. An liceat petere excommunicato, & an ab excommunicato. 932. An & quando liceant tactus, aspectus, & verba turpia inter Conjuges. 933. Qu. I. An sint mortales inter ipsos tactus & aspectus turpes, seclusò periculò pollutionis. 934. Qu. II. Quid si periculum pollutionis jam prævideatur. 935. Perpenduntut quidam tactus enormiter turpes. 936. Qu. III. An peccet graviter Conjux turpiter seipsum tangens, altero absente. 937. Qu. IV. An si morosè delectetur de copula habita vel habenda?

ARTICULUS II.

An actus conjugalis sit præceptus & debitus? pag 493.

938. Conjuges per se tenentur reddere, & quandoque etiam petere. 839. Teneatur etiam ad cohabitationem, nisi adsit justa causa excusans. Dub. 1. An possit vir expellere uxorem ob dotem non solutam? Dub. 2. An teneatur eam alere, non solutâ dote? Dub. 3. An si ipsa adulterium commiserit. 940. De obligatione reddendi debitum. Qu. I. An sit mortale negare debitum semel vel bis? Quid si alter remissè petat, vel si precibus cedat? Quid si immoderatè petat? Quid si alter differat reddere ad breve tempus. 941. Qu. II. An multiplicitas filiorum possit esse causa justa negandi debitum. 942. Peccat Conjux reddens se impotentem. 943. Qu. I. An Conjux teneatur reddere alteri illicitè petenti. 944. Dub. 1. Quid si culpa se tenet ex parte petentis, nempe si ille habeat votum castitatis, &c. 945. Du. 2. Quid si petens sit incestuosus. 946. Qu. II. An Conjux teneatur reddere petenti eum sola culpa veniali. 947. Qu. III. An liceat reddere vel petere a viro volente seminare extra vas post copulam incœptam. 948. An Conjux teneatur & possit reddere, si mutuò cum altero voverint castitatem? Quid si alter sit amens, vel ebrius. 949. Incestuosus, & vovens castitatem non potest petere, sed tenetur reddere. 950. Conjux non tenetur reddere eum gravi damno suo, vel prolis. An teneatur reddere alteri laboranti morbò contagiosò? Quid si damnum sit leve, & alter sit leprosus. Quid si damnum sit grave. Et an tune possit reddere. Ex quibus causis possit Conjux reddere cum gravi periculo salutis. 951. An Conjux possit reddere cum perienlo prolis. 952. An teneatur reddere uxor laborans febri, vel tempore menstrui, aut prægnationis, aut si alter petat modò innaturali. 953. Quid si uxor experta sit in pariendo periculum mortis, vel filios parere mortuos. 954. An aliquando liceat Impedire generationem? Quando peccet uxor surgens, aut mingens statim post copulam. Dub. 1. An puella oppressa possit statim expeliere semen. Dub. 2. An liceat copulari senibus, vel infirmis plerunque non valentibus seminare intra vas.

DUBIUM III.

An, & quibus ex causis possit fieri divortium? pag. 502.

955. Fit divortium quoad *Vinculum*. I. Si habentur sufficientia indicia de morte Conjugis. II. Si alter convertatur ad Fidem. III. Si fit Religiosus ante consummationem. IV. Si Papa dispenset in Matrimonio rato. 956. De indissolubilitate Matrimonii. 957. An si Infidelis nolit converti, liceat Fideli transire ad alias nuptias. 958. Inter Fideles Matrimonium ratum solvitur tantùm per professionem Religiosam. 959. An solvatur etiam per dispensationem Papæ. 960. Permittitur autem divortium quoad *Torum*, I. ob adulterium Conjugis. 961. Qu. I. An ad divortium sufficiat suspicio de adulterio. 962. Qu. II. An liceat facere divortium ob sodomiam, vel bestialitatem commissam a Conjuge. Qu. III. An ob copulam sine seminatione. 963. Qu. IV. An vir, cognitò adulteriò uxoris, teneatur eam dimittere. 964. Qu. V. An uxor teneatur divertere a viro adultero. 965. Et an Conjux innocens teneatur recipere alterum adulterum emendatum. 966. Qu. IV. In quibus casibus Conjux nequit divertere ab adultero. I. Casus, si uterque sit reus adulterii. II. Si Conjux consentiat in adulterium alterius. III. Si adulterium accidat sine culpa. IV. Si injuria remittatur. 967. Dub. 1. An factò divortiò per sententiam Judicis, possit Conjux innocens adulterum ad se revocare. Dub. 2. Quid si, factò divortiò, innocens etiam adulteretur. 968. Dub. 3. An vir possit adulteram dimittere propriâ auctoritate. 969. Factâ juridicâ separatione, vir potest ingredi Religionem, aut fieri Sacerdos, invitâ adulterâ; Adultera verò id non potest nisi de licentia alterius. 970. Permittitur II. divortium ob sævitiam alterius. 971. Qu. 1. An ob hanc causam possit Conjux recedere propriâ auctoritate. Qu. 2. An possit fieri Religiosus altero invito. Qu. 3. Qualis timor sufficiat ad faciendum divortium ob sævitiam. 972. Qu. 4. An sola verbera sint justa causa divortii. 973. Permittitur III. divortium Conjugi, si alter trahat eum in peccatum. 974. Permittitur IV. imò aliquando præcipitur divortium ob hæresim alterius. 975. Permittitur V. ob mutuum consensum. 976. Factò divortiò, apud quem sint filii educandi? Et cujus Conjugis expensis. 977. An uxor teneatur sequi virum quoad cohabitationem.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii? pag. 511.

978. Impedimenta alia sunt impedientia, alia dirimentia. 979. An Ecclesia possit constituere impedimenta dirimentia. 980. Quis possit ea constituere. Dub. 1. An Episcopi. 981. Dub. 2. An impedimenta dirimentia apposita ab Ecclesia obligent Infideles.

DUBIUM I.

Quæ sint impedimenta impedientia tantùm? pag. 512.

982. Quæ reddant Matrimonium illicitum. I.

Ecclesiæ vetitum, scil. prohibitio Episcopi, &c. 983. II. Tempus feriarum, quo prohibentur sollemnitates, Benedictio, &c. 984. Dub. 1. An tunc liceat consummare. Dub. 2. An liceat consummare ante Benedictionem. 985. III. Catechismus. IV. Crimen scil. incestûs, raptûs uxoricidium, &c. V. Sponsalia. 986. VI. Votum castitatis, aut Religionis. Dub. 1. An Episcopus possit dispensare in voto castitatis emisso post Matrimonium. 987. Dub. 2. An in voto emisso ante Matrimonium, ad debitum petendum. An id possint Mendicantes. Dub. 3. An aliquando Episcopi, etiam ad Matrimonium contrahendum. 988. Impedit etiam Matrimonium I. Clandestinitas. II. Omissio Benedictionis. 989. III. Omissio Denunciationum. 990. Dub. 1. An peccet graviter Parochus eas omittens, si aliunde sciat non esse Impedimentum? Et quod dicitur de obligatione Denunciationum ante Matrimonium, idem dicitur post illud. Quid si una tantùm Denunciatio omittatur. 991. Dub. 2. An Denunciationes faciendæ in Ecclesia, & in Missa. Dub. 3. In qua Parochia debent fieri. 992. Dub. 4. In quibus diebus festivis. Et an aliquando possint fieri in diebus ferialibus. 993. Quando sint repetendæ. 994. De obligatione denunciandi impedimenta. 995. Dub. 1. An teneatur denunciare impedimentum qui illud probare nequit. 996. Dub. 2. An unus testis de impedimento impediat Matrimonium. 997. Requisita ut talis testis impediat. 998. Dub. 3. An sufficiat unus testis, si sponsalia fuerint jurata. 999. An fama impediat Matrimonium? Quid si Judex privatam habuerit notitiam famæ, aut ipsius impedimenti. 1000. An contrahens teneatur impedimentum fateri. 1001. Quid debeat agere Parochus cognitò impedimentò. 1002. Dub. 1. An Parochus teneatur impedire Matrimonium, si ipse solus noverit impedimentum. Dub. 2. Quid si Ordinarius solus sit impedimenti conscius. 1003. Quis possit dispensare in Denunciationibus. 1004. An Episcopus, & ob quam causam. 1005. Causæ ob quas Episcopus teneatur dispensare. 1006. Causæ ob quas non tenetur, sed potest dispensare. 1007. Dub. 1. An possit dispensare Vicarius Generalis. Dub. 2. An aliquando Parochus possit dispensare, aut saltem declarare.

DUBIUM II.

Quæ sint impedimenta dirimentia Matrimonium? pag. 522.

1008. Impedimenta dirimentia sunt quindecim, videl. *I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen, VI. Cultus disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo, IX. Ligamen, X. Honestas, XI. Ætas, XII. Affines, XIII. Si Clandestinus, XIV. & Impos, XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.* 1009. I. *Error personæ.* 1010. De errore circa personam. 1011. De errore circa qualitates personæ. 1012. An irritet Matrimonium error circa qualitatem, si dederit causam contractui. 1013. Dantur tres regulæ ad dignoscendum, quando

 fuit

regrini. 18. ut sit persona determinata, quoad excommunicationem. 19. An excommunicatio in Communitatem sit valida, & licita. 20. Prælati Regulares possunt censuras ferre in subditos ubique existentes. 21. Qu. I. An Episcopus existens extra Diœcesim possit ferre censuras in subditos. 22. Qu. II. An contra, existens in Diœcesi possit ligare censuris subditum extra degentem. 23. Qu. III. An subditus delinquens extra Diœcesim, incurrat censuram latam per præceptum in futuros delinquentes. 24. An Monasteria Regularium sint loca exemta. 25. Quid si agatur de damno resarciendo. 26. Qu. IV. An Episcopus possit censuras ferre in subditum alienum delinquentem in sua Diœcesi. 27. Qu. V. An censura lata generaliter liget alienigenas. 28. Quomodo quis ligari possit pluribus censuris.

D U B I U M IV.

Ob quam causam possit ferri Censura? pag. 576.

29. Ob quale peccatum incurrantur censuræ. 30. An ob veniale incurratur levis suspensio, vel interdictum. 31. An aliæ censuræ ob veniale sint nullæ. Et quid ex hoc inferatur. 32. An in dubio de gravitate materiæ incurratur censura. 33. An præceptum sub censura obliget sub gravi. 34. An ad incurrendam censuram, actus debeat esse externus? 35. An possit imponi censura contra Officium recitantes distractè. 36. An actus peccati debeat esse consummatus. An censura contra homicidam incurratur etiam a mandante, &c. 37. An contra mandantem, &c. incurratur etiam effectu non secuto. 38. Observa distinctionem. 39. Utrùm incurratur in dubio, an mandatum influxerit. 40. Quid si dans consilium pro occisione illud revocet ante executionem. 41. An requiratur culpa propria. 42. Quid excuset a censura incurrenda. 43. An ad incurrendam censuram requiratur scire crimen vetitum esse etiam ab Ecclesia. 44. An hoc valeat etiam pro suspensione, & interdicto. 45. An detur ignorantia excusans a censura, quin excuset a mortali. 46. An metus gravis excuset a censura. 47. Quando excuset ignorantia etiam crassa. 48. An excuset ignorantia affectata. 49. An incurratur censura ob peccatum merè præteritum? An Episcopi possint ferre censuras pro delictis futuris. 50. Censura est invalida, I. Ob defectum ferentis. 51. II. Si prætaritur ordo judicii. 52. An in omnibus censuris requiratur monitio Rei. 53. An censura sine monitione sit nulla. 54. Et quando sit nulla ob peccatum merè præteritum. 55. An requiratur monitio, si censura sit a jure ferendæ sententiæ. 56. An monitio debeat esse trina cum debito intervallo. Et an debeat fieri ab ipso Judice. 57. Quid si censura sit contra plures generaliter. 58. An censura sine trina monitione sit invalida. 59. Quid notandum quoad sententiam censuræ. 60. Quæ sollemnitates in ea sint servandæ. 61. Quando autem istæ sollemnitates non requiran-tur? Vide ibid. alia notanda. 62. An incurratur censura lata disjunctivè, *v. gr. Sit excommunicatus vel suspensus*. 63. An possit ferri censura sub conditiona. 64. An, transacto termino, incurratur censura, si creditor proroget. 65. Vide alia notanda circa ordinem ferendi censuras. 66. III. Censura est invalida ob defectum justæ causæ. 67. Quomodo quis se gerere debet in dubio, an incurrerit censuram. 68. An in dubio censura judicanda sit justa. Et an Reus teneatur parere Judici jubenti aliquid sub censura, si putet probabiliter ad id non teneri.

D U B I U M V.

Qui possint absolvere a Censuris? pag. 586.

69. Distinguendum inter censuram per sententiam particularem ab homine, & inter latam a jure, vel ab homine per sententiam generalem. 70. Quis potest absolvere a censuris latis a jure. 71. An omnes Confessarii possint absolvere ab excommunicatione minori? An simplex Sacerdos. 72. Quis possit absolvere a censuris latis ab homine per sententiam particularem. 73. Quis, si per sententiam generalem contra personas indeterminatas. 74. Quæ censuræ reservatæ possint absolvi ab Episcopo per Cap. *Liceat*. 75. Vide verba Capituli. 76. Not. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitate propter hæresim. Not. II. Quando crimen dicatur occultum, vel deductum ad forum. 77. Dub. 1. An possit absolvi ab Episcopo qui fuerit punitus in foro alteriue Episcopi. 78. Dub. 2. An crimen publicum in uno loco possit absolvi ab Episcopo in alio, ubi est occultum. 79. Not. III. Qui veniant nomina Episcoporum. Not. IV. Qui veniant nomina Subditorum. Not. V. Episcopi possunt absolvere a casibus Papalibus occultis reservatis etiam post Tridentinum. (Remissivè *ad l. 6. num. 594.*) 80. Not. VI. An Episcopi gaudeant hac facultata, ubi Tridentinum non est receptum. 81. Qu. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitatibus, & suspensionibus cum suo subdito in aliena Diœcesi morante. 82. Qu. II. An facultas concessa in Cap. *Liceat*, fuerit revocata per Bullam Cœnæ. 83. Verior sententia. 84. Qu. III. An Episcopi possint absolvere a censuris Bullæ Cœnæ impeditos adire Romam. 85. Qu. IV. Quinam dicantur impediti. 86. Quid si impedimentum sit ad breve tempus, & quid si ad longum. 87. An teneatur Reus absolutus deinde se præsentare Pontifici, si jam sit emendatus, & parti satisfecerit. 88. Quid si impedimentum sit perpetuum. Et qui dicantur perpetuò impediti. 89. Qu. V. An impediti teneantur adire Romam per epistolam, aut procuratorem. 90. Qu. VI. An Episcopus possit absolvere Hæreticum impeditum, etiam per alium. 91. Qu. VII. An cùm inferior absolvit impeditum a casu reservato sine censura, teneatur Pœnitens se præsentare Superiori. 92. Qu. VIII. An impediti adire Episcopum possint a quocunque absolvi. 93. Qu. IX. An possint

tè ministret Sacramenta. 170. Quando etiam vitandus. 171. Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacramenta ministrans? An vitandus incurrat irregularitatem ministrans Pœnitentiam. 172. Quam pœnam incurrat recipiens Sacramenta sine necessitate a vitando. 173. IV. Privatio Divinorum Officiorum. Quomodo peccet communicans in Divinis cum vitando. Et an liceat recitare privatim Officium cum ipso. 174. An vitando liceat usus Sacramentalium, & orare privatim in Ecclesia. 175. Quid si vellet interesse Missæ, &c. 176. Ad quid tenentur Clerici, si excommunicatus nolit recedere. An alii assistentes peccent tunc mortaliter. Et an incurrant excommunicationem minorem. 177. Quæ veniant nomine Divinorum Officiorum? An vitandus possit audire concionem, lectionem, &c. Quomodo debet expelli, aliàs Missa interrumpi. Et an inchoato Canone. 178. An excommunicatus teneatur ad Horas. Et an & quando peccet dicendo, *Dominus vobiscum*. An recitando cum alio privatim. 179. V. Nullitas Beneficii collationis, præsentationis, &c. 180. Plura notanda; & an idem dicendum de collatione Dignitatum, &c. Quid si ante excommunicationem fuisset præsentatus. Et an Beneficiatus faciat fructus suos. 181. An toleratus sit inhabilis ad Beneficia, Officia, &c. 182. An valida sit collatio Beneficii alicui qui ignoret se esse excommunicatum. 183. An excommunicatus privetur fructibus Beneficii ante sententiam. 184. VI. Privatio communicationis forensis. An possit se defendere in judicio. An agere. An testificari. An tueri alios. 185. VII. Privatio usus jurisdictionis. 186. VIII. Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Vide ibid. plura notanda de pollutione Ecclesiæ, vel Cæmeterii, de exhumatione; comitantibus sepellientibus, &c. 187. Quid si sit Hæreticus non denunciatus. 188. IX. Privatio communicationis civilis. Et 189. I. *Os*, 190. II. *Orare* 191. III. *Vale* 192. An liceant signa urbanitatis sine verbis. 193. An liceat resalutare, & rescribere. 194. IV. *Communio*, idest contrahere, cubare, habere societatem, &c. 195. V. *Mensa*. Quid si casu accidat. 196. Quale peccatum communicare cum vitando. 197. Peccat graviter communicans I. In Divinis. II. In eodem crimine. 198. An sit mortale communicare frequenter cum vitando. 199. In quibus casibus communicans cum vitando incurrat excommunicationem majorem. 200. In quibus casibus liceat cum vitando communicare.

DUBIUM IV.

Ob quas causas incurratur excommunicatio Major?

ARTICULUS I.

Quæ sint excommunicationes non reservatæ? pag. 622.

209. Excommunicationes contra omnes. 210. Contra Clericos. 211. Contra Religiosos. 212. Excommunicationes adjectæ a Tridentino. Dub. 1. An incurrant excommunicationem cogentes puellas ingredi Monasteria, tantùm ut educentur. Dub. 2. An cogentes ex metu reverentiali. Dub. 3. An cogentes mares. An impedientes ingressum puellæ. *ibid.*

ARTICULUS II.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis? pag. 626.

213. Excommunicatio I. in eum qui leviter percutit Clericum. II. In eos qui absolvuntur in articulo mortis, & postea non se præsentant Superiori. III. In Fratres Minores &c. IV. In procurantes abortum fœtûs animati effectu secuto. V. In eos qui communicant in eodem crimine &c. VI. Excommunicationes quas Episcopi sibi reservant. 214. De excommunicatione imposita ex Monitorio. 215. An obligatus revelare damnum, si non revelet, &c. 216. An sit obligatio revelare crimen emendatum. 217. Qui, facto Monitorio, excusentur a revelando.

ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservatæ extra Bullam Cœnæ? pag. 627.

218. Excommunicationes reservatæ Papæ contra omnes. 219. Excommunicationes reservatæ contra Clericos, & Religiosos. 220. Specialiter agitur I. de excommunicatione contra Duellantes, & cooperantes. 221. Agitur II. de Excommunicationibus latis contra violantes Clausuram Monialium. 222. Dub. 1. An ingredientes sine licentia incurrant excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum. Dub. 2. An incurrant omnes introducentes in Clausuram. 223. Dub. 3. An talis licentia debeat esse in scriptis. Dub. 4. An licentia debeat esse specialis. 224. Dub. 5. A quo debeat concedi. 225. Dub. 6. Quæ causa requiratur ad licentiam concedendam. 226. Plura notanda circa ingressum Medicorum, & aliorum Officialium. 227. De ingressu Confessariorum. 228. Dub. 7. An ingrediens cum licentia teneatur statim egredi. 229. De alia excommunicatione reservata in Moniales violantes Clausuram, & in alios cooperantes. 230. De alia excommunicatione reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosorum. 231. Quæ feminæ excipiantur ab hac prohibitione. Et quæ Domus veniant nomine Conventuum?

232. De prohibitione colloquendi cum Monialibus, juxta jus commune. Quid circa Regulares. 233. Dub. 1. An vetetur solus accessus sine collocutione? 234. Dub. 2. An loquentes per nutus, aut signa, incurrant casum reservatum. 235. Dub. 3. An peccet graviter semel colloquens cum Moniali. 236. Dub. 4. An in tali locutione detur parvitas materiæ? & an detur in Regularibus. 237. Dub. 5. An liceat colloqui cum Moniali ob utilitatem, sine licentia. 238. Dub. 6. An cum Abbatissa. 239. Dub. 7. Qui eximantur ab hac prohibitione. 1. Consanguinei in primo, & secundo gradu. 2. Metu coacti. 3. Pauperes, & quæstuantes 240. Dub. 8. An impuberes. 241. Dub. 9. An-

ARTICULUS IV.

Quomodo intelligenda excommunicatio percussoris Clericorum? pag. 649.

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam Cœnæ? pag. 655.

CAPUT III.

De Suspensione, & Degradatione.

DUBIUM I

Quid sit Suspensio, quotuplex? & unde dignoscendum, qualis, & quanta sit? pag. 662.

L I B E R VI.

C A P U T V.

De Irregularitate.

D U B I U M I.

LIBER VI.

(LVII)

iam Clerici in Sacris. 450. Quomodo tollatur irregularitas ex Bigamia? An Papa possit in ea dispensare. 451. An Episcopi. 452. An saltem quoad Ordines Minores, & ad Beneficia simplicia? An in Bigamia Similitudinaria. 453. An Prælati Regulares possint dispensare cum suis subditis in omni Bigamia. 454. *Sexta* ex defectu *Infamiæ*. 455. *Septima* ex defectu *Libertatis*. Hinc sunt irregulares I. Servi. 456. II. Conjugati. III. Curiales. IV. Milites, & Administratores publici, atque exercentes sæva, aut turpia. 457. *Octava* ex defectu *Lenitatis*. 458. An sit irregularis, qui occidit in defensionem honoris. (*Vide etiam dicta num.* 389.) 459. Fit irregularis ex hoc defectu I. Qui occidunt in bello; sed quando. 460. An qui hortatur in bello ad occidendum. 461. II. Qui in Judicio concurrunt ad mortem, vel mutilationem. Modò ipsi I. *Cooperentur*. 462. II. *Activè*.

(LVIII)

463. III. *Efficaciter*. An peccent Clerici assistentes supplicio. 464. IV. *Proximè*. An peccet Confessarius, vel alius consultus a Judice respondens aliquem in particulari esse plectendum. 465. Qui possunt excusari? An omnes qui non concurrunt, ut ministri ad causæ, probationem, vel executionem. 466. V. *Per actionem ex natura sua ad id ordinatam*. 467. Quomodo vetitum sit Clericis, & Monachis se intromittere in causam sanguinis. 468. Fiunt autem irregulares I. Judices. II. Testes voluntarii. III. Accusatores, &c. Quid si accuset Clericus? & quid si causa sit propria, vel aliena. 469. An in hac irregularitate possit dispensare Episcopus, si fuerit occulta? An Prælati Regulares. 470. Adnotantur ultimò Facultates quas habet S. Pænitentiaria super casibus, censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, votis &c.

THEOLOGIA MORALIS

LIBER SEXTUS

De Sacramentis.

TRACTATUS PRIMUS

De Sacramentis in genere.

CAPUT I.

De Natura Sacramenti novæ Legis.

DUBIUM I.

Quid sit Sacramentum?

LIBER VI.

De Sacramentis.

HAbebit hic Liber Tractatus sex: 1. Agetur de Sacramentis in genere. 2. de Baptismo, & Confirmatione. 3. de Eucharistia. 4. de Pœnitentia. 5. de Extrema-Unctione, & Ordine. 6. de Matrimonio.

TRACTATUS I.

De Sacramentis in genere.

CAPUT I.

De natura Sacramenti novæ Legis.

DUBIUM I.

Quid sit Sacramentum?

1 *Quomodo definitur Sacramentum? Et quæ requirantur ad essentiam Sacramenti?*
2 *Alia communior definitio Sacramenti?*
3 *An fuerint vera Sacramenta Sacrificia, Figuræ, & Sacramenta veteris legis?*
4 *Quid notandum de Circumcisione?*
5 *Quæ alia excludantur a ratione Sacramenti?*
6 *Plura notanda circa Sacramenta? Et quotupliciter Sacramenta distinguantur?*
7 *An Sacramenta causent gratiam physicè, vel moraliter?*

1 REsp. Est res sensibilis, quæ ex stabili institutione Christi vim habet sanctitatis, sive gratiæ justificantis efficiendæ, & per consequens significandæ. *Unde resolves.*

1. Ad essentiam Sacramenti requiri tria, 1. Ut sit signum stabile. 2. Ut significet veram sanctitatem. 3. Ut eandem efficiat ex opere operato, id est usu suo, & applicatione, per propriam efficaciam, & non ex opere operantis, sive per actum, aut dispositionem ministrantis, vel suscipientis: quæ, etsi ad effectum Sacramenti requiratur, non tamen ut causa, sed ut conditio sine qua non.

2 Magis mihi arridet communior definitio, quam tradunt alii de Sacramento: *Est signum sensibile, sacrum, permanens interioris Gratiæ, institu-*

institutum a Christo ad nostram Sanctificationem. Et hæc definitio magis congruit Tridentino *Sess.* 13 *c.* 3. ubi Sacramentum sic definitur: *Symbolum rei sacræ, & invisibilis Gratiæ visibilis forma.* Dicitur *Symbolum*, sive *Signum*, quia hoc essentialiter pertinet ad Sacramentum, ut sit signum nobis denotans Gratiam sanctificantem Animam. *Sensibile*, idest sensibus patens. *Sacrum*, idest cum actu Religioso. *Permanens*, quandiu durat nostra Religio. *Interioris Gratiæ*, quia hoc est essentiale omni Sacramento, Gratiam significare. *Institutum*, quia, cùm Sacramentum sit signum arbitrarium, non posset sanctificationem efficere, neque significare, nisi ex Institutione Divina. *A Christo* 1. ad differentiam Sacramentalium, ut est usus aquæ benedictæ, panis benedicti, &c. quæ non a Deo, sed ab Ecclesia instituta sunt, & vi orationum Ecclesiæ excitant pios motus in Anima, quibus movetur Deus ad postea peccata remittenda. Dicitur 2. *a Christo*, quia, licèt *Habert* dicat Sacramenta tantùm a Deo principaliter esse instituta, non autem a Christo ut Homine, nisi tanquam a causâ morali, & instrumentali, cùm solus Deus potuerit Sacramentis vim sanctificandi tribuere; Attamen meliùs dicunt *Salm. de Sacram. c.* 3. *num.* 15. *& Viva eod. ti. qu.* 1 *a.* 4. *n.* 1. cum aliis, quòd Christus etiam quà Homo instituit Sacramenta potestate *Excellentiæ*, ipsi collata ratione unionis cum Verbo; Et hujus sententiæ est etiam *D. Thomas* 3. *p q.* 72. *a.* 1. *ad* 1. ubi ait: *Instituere novum Sacramentum pertinet ad potestatem Excellentiæ, quæ competit soli Christo.* Dicitur demum *ad nostram Sanctificationem*, hoc enim etiam pertinet ad essentiam Sacramenti, ut definivit *Trident. sess.* 7. *can.* 6.

3 „ 2. A definitione talis Sacramenti excludi „ 1. Sacrificia tam novæ, quàm veteris Legis: „ quia hæc non sunt instituta ad gratiam ex „ opere operato conferendam, (etsi nihilominus sacrificium novæ legis sic eam impetret ei, pro quo offertur, non ut Sacramentum, usu suo, & applicatione, sed per „ modum impetrationis), sed ad cultum Deo „ præstandum. *Con. d.* 62. *a.* 22. 2. Figuras, „ & sacramenta veteris legis, ver. gr. Circumcisionem, transitum maris rubri, agnum „ paschalem, varias item purificationes, & consecrationes Sacerdotum; tum quia a Christo non sunt instituta; tum quia veram sanctitatem non efficiebant. Ac, licèt Circumcisio aliquando sustulerit peccatum originale „ per veram gratiam, id fecit vel ex opere operantis in adultis, vel non ex opere operato simpliciter, & rigorosè; tum quia non „ continuit gratiam, ut causa physica, vel ut „ causa moralis, quia nondum erat exhibita „ passio Christi, & meritum, ex quo gratia „ pendebat, sed tantùm ex speciali privilegio: „ tum quia non contulit gratiam formaliter, „ quà Circumcisio, & ex sua institutione, sed „ quatenus erat professio fidei, neque vi applicationis, & usûs sui; alioquin enim omnt non ponenti obicem, & quidem præter omnem meritum contulisset, quod est „ falsum. *V. Fill. tr.* 1. *&* 5. *q* 8. *& c* 8. „

4 Sed quæritur I. An Circumcisio fuerit verum Sacramentum? Resp. affirmativè ex communi, tum quia Circumcisio per se operabatur Sanctitatem, non internam, sed externam, sive legalem; tum quia fideles consecrabantur ad veri Dei cultum. Ita *D. Th Tourn Hab. &c.*

Quæritur II. An Circumcisio de se peccatum tollebat? Resp. negativè cum *Habert*, qui dicit, quòd tunc fideles adulti non mundabantur a peccato originali, sive actuali, nisi formatam charitatem habebant; Parvuli autem mundabantur a peccato originali per actum Fidei ministrantis, seu offerentis, ut docet *S. Thom.* 3. *p. qu.* 70. *a* 4. *Quatenus* (ut ait) *hæc Fides respiciebat Christum venturum.*

5 „ 3. Neque sunt Sacramenta ea quæ dicuntur Sacramentalia, ver. gr. benedictio Abbatis, consecratio virginis: quia præcisè ex „ usu suo, & opere operato gratiam non conferunt; uti nec actus virtutum, præterquam „ quod hi sensibiles non sint. 4. Lotionem „ pedum Apostolicorum, insufflationem Christi in Apostolos, per quam Spiritum Sanctum illis dedit. Item verba Christi ad Magdalenam, & Paraliticum, *Remittuntur tibi peccata*: quia non fuerunt signa instituta stabiliter ad gratiam conferendam. 5. Martyrium, ob eandem causam: esto enim ex „ opere operato gratiam conferat, non tamen „ est specialiter ad hoc institutum. V. *Schol.* „

6 Plura hîc adnotanda sunt; & notandum I. Certum est, & de Fide Sacramenta esse septem, & omnia a Christo instituta, ut definivit *Concilium Trident. sess.* 7. *Can.* 1. Et horum alia dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, ut Baptismus, & Pœnitentia, quæ causant primam Gratiam, & ideo etiam a peccatore suscipi possunt. Alia *Vivorum*, ut sunt Eucharistia, & alia reliqua. Hoc tamen non obstante, etiam Sacramenta vivorum aliquando primam Gratiam

tiam conferre possunt, scilicet cùm quis putans non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedit cum attritione ad Sacramentum, ut expressè docet *S.Thom. 3.p. qu.79.a.3.* de Eucharistia, ubi ait: *Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem peccati . . etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cujus conscientiam & affectum non habet; Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus, sed devotè & reverenter accedens consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.* Et idem confirmat *qu 72. a.7. ad 3. & in 4. Dist. 23. qu.1. a 2.* Et idem communiter docent DD. de aliis Sacramentis, ut *Gonet Man. to.6 pag.43. Concina to.8 pag.52.num.29. Roncaglia c.2. qu.3. & Salm. de Sacr.c.5 num.12. cum Suar. Tol. Bon. Bec. Riccb. & aliis* (contra *Vasqu. Lugo, Vill. &c.*) Ratio, quia in Trident. *Sess.7. Can 6.* dicitur: *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis . . . gratiam non ponentibus obicem non conferre . . anathema sit.* Nota verbum *ponentibus obicem*, ergo qui accedit ad Sacramentum vivorum cum attritione, quæ excludit peccati affectum tam actualem quàm habitualem, jam obicem non ponit, & ideo gratiam recipit; modò habeat votum Baptismi aut Pœnitentiæ. Id confirmatur exemplò Extremæ Unctionis, quâ infirmo, ut ait S Jacobus: *Si in peccatis sit, remittuntur ei.* Idest (ut sentit *D.Thom. 3. p. q.30. a.1.*) datur robur adversus defectus relictos ex peccatis præteritis: *Sed quia* (deinde addit S.Doctor) *hoc robur gratiæ facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideo ex consequenti, si invenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis.*

Notandum II. Alia Sacramenta dicuntur *Transeuntia*, alia *Characteristica*, seu characterem imprimentia, ut Baptismus, Confirmatio, & Ordo: character enim est signum spirituale, per quod homo distinguitur ab aliis. Notandum III. Alia Sacramenta sunt necessaria necessitate *medii* ad salutem, saltem in voto implicito, ut Baptismus, & Pœnitentia. Alia verò tantùm necessitate *præcepti*; An autem Sacramentum Eucharistiæ sit necessarium necessitate medii saltem in voto? Vide *de Eucharistia* infra *num.* 192. Notandum IV. Sacramenta dicuntur *Formata*, quando in suscipiente obtinent effectum suum; *Informia* autem, quando sunt quidem valida, sed sine suo effectu, nempe si quis suscipit Baptismum sine dolore de actualibus mortalibus: Recedente autem obice Gratiæ, Sacramentum statim Gratiam causat. Hoc certum est de Baptismo, ut docent communiter *D.Thomas 3.p. q.69 a.10. Scotus D.4.q.5.num.4. & 8. ex D.Aug. l.1. de Bapt. c.12.* ubi docet: *Quod ante datum est, valere incipit, cùm illa fictio veraci confessione recesserit. Contin.Tourn.to 4 pag.177. Salm. de Sacr c.5 n.53. & alii passim* contra *Vasqu.* Ratio, quia Baptismus est medium necessarium ad delendum peccatum originale, sed cùm non possit ampliùs recipi, neque actualiter, neque in voto, quia votum tendit ad id quod potest recipi, ergo necesse est, ut ablatô obice reviviscat. Id probabiliter extendunt *Tournely p.177. Concl.1.* item *Palud.Sylve. ap. Salm n 67.* ad Sacramenta Confirmationis & Ordinis, quæ iterari nequeunt, & ideo suscipientes aliàs carerent gratiâ sacramentali, tam necessariâ confirmatis ad Fidem profitendam, & ordinatis ad sua munia dignè exercenda. Idem probabiliter extendit *Tournely* ad Matrimonium, & ad Extremam Unctionem cum *S.Thoma, e S.Bonav.* Et idem dicunt *Suar. Vill. Lugo, Con.* de Pœnitentia; Negant verò de Eucharistia, contra *Cajet. Gonzal. Petr. Sot. &c.* quorum sententiam etiam probabilem vocant *Salm l. c.*

Notandum V. Sacramenta, ultra Gratiam sanctificantem Animam, conferunt etiam Gratiam Sacramentalem, scilicet auxilia ad obtinendum finem, ob quem quodlibet Sacramentum fuit institutum, ut *S.Thom. 3. p. qu.62. a.2.* Notandum VI. Sacramenta operantur ex *opere operato*, vi operis externi eliciti, idest virtute conjunctionis formæ cum materia, & applicationis utriusque ad suscipientem ex Dei institutione; quare actus ex *opere operantis*, sive suscipientis Sacramentum, licèt causent augumentum Gratiæ, si homo est in Gratia: non tamen causant Gratiam, quæ a Sacramento confertur; Ideo hi actus requiruntur tantùm ut dispositiones ad effectum Sacramenti recipiendum. *S.Thom. 3. p. qu.69. art 8.*

7 Quæstio magna agitatur inter DD. an Sacramenta causent Gratiam instrumentaliter physicè, vel moraliter? *Tournely to.4 pag.215 Concl.2. cum Vasq. & Lugo* tenent causare moraliter, idest, quia movent Deum ad Gratiam physicè causandam; Ratio, quia Gratia de se petit produci efficienter a solo Deo, quin opus sit hîc miraculum addere, scilicet quòd Deus conferat Sacramentis de se Gratiam causare. *Salmtamen de Sacram. cap.2. num.21.* cum *Suar. Val. Pell.*

Pell. &c. tenent causare instrumentaliter physicè; ita ut causæ illæ naturales per potentiam obedientialem eleventur ad effectum supernaturalem, & probant ex illo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Hoc enim magis decet Sacramenta: Utraque sententia est satis probabilis. Consule Scholasticos, si plura quæris de hac quæstione, cùm ipsa nostri non sit instituti.

DUBIUM II.

Quid circa materiam, & formam Sacramentorum servandum?

8 *Quotupliciter sumatur Sacramentum?*
9 *Quæ conjunctio requiratur inter Formam, & Materiam?*
10 *Vide Resolutiones.*
11 *Quæ mutatio invalidet Sacramentum? Vide Resolutiones ap. Busemb.*
12 *An materiæ & formæ omnium Sacramentorum sint a Christo in specie determinatæ?*

8 „ Suppono, Sacramentum dupliciter sumi, „ 1. Per modum compositi physici, in quo „ res sensibilis, & actio (ver. gr. in Baptismo, „ aqua, & ablutio; in Unctione oleum, & „ unctio) dicitur materia; Et quidem oleum, „ & aqua materia remota; actio verò illa, „ materia proxima: verba autem, aut quod „ eorum loco ponitur, ut in Matrimonio si„ gnum consensûs, dicuntur forma. 2. Per „ modum compositi artificialis, & tunc dicta „ materia, & forma, id est, res, & verba si„ mul habent se instar materiæ: significatio „ verò eorum instar formæ. Hic quæritur de „ materia, & formâ, priore sensu.

9 „ Resp. 1. Ut Sacramentum sit validum, de„ bet inter materiam, & formam, ver. gr. in„ ter effusionem aquæ, & pronuntiationem „ verborum tanta esse conjunctio, ut secun„ dùm moralem hominum æstimationem, spe„ ctatâ naturâ cujuscunque Sacramenti, una „ alteram afficiat; hoc est, ut verba censeao„ tur cadere in talem rem, & cum ea unum „ totale signum constituere. V. *Bon. d.1.qu.2. p.2 Suar.Con.&c.*

Quæritur, quænam simultas requiratur inter formæ prolationem, & materiæ applicationem? Præter Eucharistiam quæ omninò requirit simultatem physicam, cùm pronomen demonstrativum *hoc*, & *hic* non possit verificari, nisi materia sit præsens, commune est non esse opus simul formam & materiam incipi, nec simul finiri; sufficiet enim, ut forma proferatur, dum applicatur materia, saltem antequam desistatur applicari. Ita *Salm. de Bapt. c.3. n.41. Anacl. pag. 529. num.27. Urua de Sacram. Q.I. A. III. num.3. Rone. cap.3. q.2. R.2.* Et hoc videtur non posse dubitari, cùm in Rituali Rom in administratione Baptismi sic habeatur: *Et cum ea* (scilicet aqua) *sub trina infusione . . . baptizet . . . sic dicens*: Ego te baptizo in nomine Patris ✠, *fundat primò*, & Filii ✠, *fundat secundò*, & Spiritûs ✠ Sancti, *fundat tertiò*. Ergo, cùm aqua non infundatur in verbo *baptizo*, non est certè opus, ut a principio materia verbis formæ aptetur.

Quæritur autem, an in aliis Sacramentis præter Eucharistiam, ut diximus, sufficiat simultas moralis, ita ut satis sit formam incipere statim post applicationem materiæ? Negat *Cajetanus*, *Opusc.to.1.tr.16.* ubi loquens de Baptismo requirit ad validitatem Sacramenti, quòd verba inchoentur priusquam ablutio perficiatur, vel e converso; & hoc videtur indicare etiam *Scotus ap.Suar.in 3. p. D 2. Sect 2. v. Hinc.* Sed communiter affirmant *Suar. loc.cit.* qui sententiam *Cajetani* omninò refellit, *Lugo Resp. Mor. l.1. dub.33.* qui illam improbabilem vocat, *Holzmann to.2.p.3.n.9. Tourn p.144. Laym.l 5.tr.2. c.7. n.5. Diana p.3.tr.4.R.6. Antoine de Sacr. c.1 q.3. & Salm de Bapt. c.3.num.41. cum Soto, Tol. Sà, Hurtad. Dic. Henr. Villal. & Granad.* Ratio, quia in composito morali, quale est Sacramentum, sufficit moralis simultas. Et hoc videtur non posse dubitari, nam, ut mox diximus de Baptismo, semper ac ablutio non fit, dum actu profertur verbum *baptizo*, ablutio non verificatur nisi per unionem moralem: Hæc autem unio tam erit moralis, si fiat ablutio immediatè antequam forma absolvatur, quàm si fiat immediatè post. Hæc tamen unio diversa esse debet pro diversitate Sacramentorum, ut rectè dicunt *Suar. Tournely*, & *Antoine locis cit.* Major enim unio certè requiritur in Baptismo, ubi mora unius *Pater noster* invalidaret Sacramentum, ut bene ajunt *Tournely*, & *Diana loc. cit.* qui contrariam opinionem *Fernandez* meritò laxam vocat. Et idem præfati Auctores dicunt de Confirmatione, Extrema-Unctione, & Ordine.

In Pœnitentia autem sufficit illa unio, quam exigit actus judicialis, cùm inter accusationem & sen-

& sententiam soleat intercedere aliqua distantia temporis; quamvis in hoc Sacramento talis distantia non tanta debet esse, quanta fit in judicio forensi; Dicit autem *Croix l.6. n.8. cum Tamb.* quòd validè absolvitur Pœnitens post horam a Confessione. In Matrimonio tandem sufficit ea distantia, quæ ordinariè sufficit in contractibus, ubi satis est, ut consensus unius ponatur, dum adhuc consensus alterius moraliter perseverat. Hæc quoad Sacramentum Pœnitentiæ, & Matrimonii videntur accepta esse apud omnes. Quoad alia verò Sacramenta secunda sententia, spectatâ ratione, videtur moraliter certa; sed in praxi prima ut tutior consulenda est. Hinc meritò ait *Lugo l.c. num.3.* minimè peccare Sacerdotem, qui ad majorem sui animi quietem iterum se faceret ordinare sub conditione.

10 „ 1. In Baptismo, Confirmatione, Unctione, & Ordine requiritur talis conjunctio, ut dum minister verba pronuntiat, moraliter censeatur etiam lavare, &c.

„ 2. In Pœnitentia absolutio satis diu potest differri, sicut in judiciis sententia post examen causæ. * (*Vide dicta mox num. 9.*) *

„ 3. In matrimonio unius consensus potest alterius consensum tandiu sequi, quandiu hic moraliter permanere censetur: sicut in aliis contractibus. Vide *Con. hìc a.6.*

11 „ Resp. 2. Ut valeat Sacramentum, non debet fieri substantialis, seu essentialis mutatio materiæ, vel formæ; accidentalis verò mutatio, etsi sæpe illicita sit, non tamen invalidum facit Sacramentum. Porrò substantialis mutatio materiæ dicitur, quando secundùm communem usum, & æstimationem hominum, differt nomine, & re ab ea, quam Christus præscripsit. Accidentalis dicitur, quando cum ea eundem retinet usum, & nomen: Formæ mutatio essentialis est, quando non manet idem sensus: accidentalis, quando manet. *Laym. l.5. tr.1. cap.4. ex communi. Unde resolves..*

„ 1. Nullum est Sacramentum Eucharistiæ, si materia cruda consecretur, sive hæc differat specie substantiali a pane, sive non: quia communiter non censetur, aut dicitur panis. Item si aquæ artificiales adhibeantur in Baptismo, quia non habent communem usum, & nomen aquæ elementaris: esto physicè specie non discrepent. Vide infra de Baptismo.

„ 2. Valet Sacramentum, etsi aqua Baptismi sit calida, &c. si panis Eucharisticus sit ater, fermentatus, &c. „

„ 3. Defectu formæ Sacramentum est nullum I. Si literæ aliquæ mutentur, variantes sensum; quod facilè fit in initialibus, ver. gr. in nomine matris, filiæ, &c. II. Si magna fiat interruptio verborum, ita ut moraliter non videantur cohærere. III. Si forma divisim pronuntietur, v. gr. unus dicat, *Ego te baptizo*, alter *In nomine Patris, &c.* quia erunt duæ formæ imperfectæ, & sensus falsus. *Fill. l.1. cap.4. qu.5.* V. *Bonac. qu.2. p.1.* * (*Nota hìc Prop.27. damnatam ab Alex. VII:* Valuit aliquando Baptismus, sub hac forma collatus: In nomine Patris, &c. prætermissis illis: Ego te baptizo.) * „

„ 4. Forma valet, etsi non liceat, I. Si omittas voces non essentiales, ver. gr. *Ego, & Amen* in Baptismo: *Enim* in forma Eucharistiæ, *Bonac. d.4. qu.3. p.1. num.9. & 10. ex Suarez, &c.* II. Si quid addas, ver. gr. In nomine Patris, *qui te creavit, &c.* III. Si substituas Synonyma, ver. gr. *abluo*, pro baptizo * (*Ita S.Th.3.p.qu.60. a.8.*) *. IV. Si tantùm transponas, ut, *Hoc meum est corpus*: *Te ego baptizo*. V. Si verba corrumpas ob præcipitantiam, & balbutiem: ver. gr. *Hoc est corpus meus, vel hic est enim calis meus*. VI Si interruptio fiat parva, ver. gr. *Ego te baptizo*, & interponat, *ista aqua est nimis frigida*, *vel Custos verte folium*. *In nomine Patris, &c. Fill. loc. cit.* Vide *Bon. loc cit.* * (*Idem docet Lugo D.2. n.111. Ronc. c.3 qu 4. R.1. cum Tamb. Tussis autem inter Syllabas verborum formam invalidat, nisi sit momentanea; Ronc. ibid. cum Tamb. Leand. apud Croix l.6. p.1. num.33. Tussis verò longa (puta per medium quadrantem) inter verba, certè invalidat formam. Croix ib. eum Tamb. & Spor. Quænam autem in singulorum Sacramentorum materia & forma mutatio sit substantialis, aut accidentalis, vide infra, ubi de his singulatim agemus.*) * „

12 Quæritur an materiæ, & formæ omnium Sacramentorum fuerint a Christo Domino in specie determinatæ? Certum est Christum in specie determinasse materiam, & formam Baptismi, & Eucharistiæ. Dubium igitur vertit quoad alia Sacramenta; *Prima* sententia probabilis negat, & hanc tenent *Bellarm. t.2. de Sacr. Ordin. cap.9 in fine, Salm. de Sacr. cap.4. n.48. Lugo eodem tit. D 2. ex num.84. Holzmann t.2. pag. 3. num.11. Croix l.6. p.2. num.2135.* item *S. Bon. Alensis,*

lensis, *& Morinus apud Juenin. Inst. Theol. tom 7. pag 41.* Ratio unica hujus sententiæ est diversitas Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ in administratione aliorum Sacramentorum, præsertim in Ordine; in Ecclesia enim Græca Presbyteratus & Diaconatus conferuntur per solam manuum impositionem: in Latina verò præter manuum impositionem, requiritur traditio rerum, ut habetur in Decreto Eugenii IV. ad Armenos, relato apud *Croix l.6.p.2. num.2128.* ubi sic habetur: *Sextum* (Sacramentum) *est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo; sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem: Subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua supposita traditionem: & similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem.* Secunda verò sententia probabilior affirmat omnes materias, & quoad substantiam etiam formas Sacramentorum fuisse in specie a Christo determinatas; Hanc tenent *Juenin loc. cit. Concina t.8. pag.23 num* 10. *Auctor Petrocor. t.3. pag.21. Habert, Merbes. Continuator Tournely to.4. pag.*147 & alii plures cum *D. Thom. 3. p. qu 60. a.5.* qui non potest negari esse pro hac sententia, siquidem hanc tradit rationem: *Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo judicio assumere res quibus sanctificetur: sed hoc debet esse ex Divina institutione determinatum. Et ideò in Sacramentis novæ legis, quibus homines sanctificantur* (*secundùm illud* 1. *ad Cor.6.* Abluti estis, sanctificati estis), *oportet uti rebus ex Divina institutione determinatis.* Nec S. Doctor explicari potest de determinatione in genere, quæ possit per diversa signa significari; Nam *ad* 1. expressè docet oppositum, dicens: *Etsi idem potest per diversa signa significari* (en qualis esset determinatio in genere), *determinare tamen quô signô sit utendum* (en determinatio in specie), *pertinet ad significantem: Deus autem est qui nobis significat spiritualia.*

Circa autem diversitatem Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ, præsertim (ut diximus) in Sacramento Ordinis, respondetur traditionem instrumentorum non esse materiam essentialem, sed tantùm accidentalem, etsi integralem. Ad Decretum verò Eugenii, respondet *Habert*, illud editum fuisse solutô Conciliô; sed hæc responsio nihili valet, jam enim satis probavimus *Tom I. l.1. ex num.*110. Decreta Pontificum esse per se infallibilia. Congruentiùs itaque respondetur cum *Merbesio, Concina, & Tournely*, quòd Eugenius, non quidem determinavit materiam essentialem Ordinis, sed solùm voluit Armenos instruere de omni ritu Ecclesiæ Romanæ, cujus unionem illi ambiebant. Dices, Eugenius non loquitur de Ritu, sed expressè de Materia, & sicut in aliis Sacramentis materiam essentialem assignat, sic in isto de Ordine, dicens: *Sextum est Ordinis, cujus materia est illud per cujus traditionem confertur Ordo.* Respondeo: Si hoc esset verum, sequeretur quòd etiam esset certum, quemlibet minorum Ordinum esse Sacramentum; sed ipsi *Salm. de Ordine cap 4. num 42. cum Soto Nav. Vasq.* dicunt oppositum esse probabile, idque probabilius esse probabimus *infra num.* 737. cùm Ordines Minores etiam ab Abbatibus conferantur. Nec valet dicere cum *Vasqu. Major. & aliis apud Palaum tr.27. D un. p.14. num.*10. quòd in eodem Decreto Eugenii Episcopus vocatur Minister ordinarius Sacramenti Ordinis; ergo (ut ajunt) possunt ex privilegio etiam alii, quàm Episcopi esse Ministri hujus Sacramenti. Nam resp. quòd si hoc esset etiam Presbyteratus posset aliquando conferri a non Episcopo, sed hoc communiter rejicitur, quicquid dicat *Vasquez.* Unde dicendum quòd Eugenius cùm nominavit Ministrum ordinarium, utiquè intellexit loqui in subjecta materia secundùm sensum DD. & constantem Ecclesiæ traditionem, ut ait *Tournely in Prælect. Theol. to.10. pag.*60. nempe quòd privativè ad Episcopum spectat conferre Ordinem Presbyteratûs, & Diaconatûs; Reliquos verò inferiores, utpote non Sacramenta, posse aliis committi. Hinc censetur Eugenius, loquendo de Sacramento Ordinis, non omnia dogmaticè asseruisse, sed in pluribus se accommodasse ad communem loquendi modum, quô res in septem Ordinibus adhibitæ, utpote discrimen uniuscujusque ordinis expressiùs significantes, communiter vocantur materiæ Sacramentorum.

CAPUT II.

De Ministro Saramentorum.

DUBIUM I.

Quid requiratur, ut Minister det validè Sacramentum?

13 *Ad*

13 *Ad valorem Sacramenti requiritur Potestas, & Intentio Ministri.*
14 *Utrùm in Ministro requiratur etiam Attentio?*
15 *Quotupliciter potest esse Intentio?* 16. *Non sufficit in Ministro intentio* Habitualis, *vel* Interpretativa. 17. *Non requiritur* Actualis. 18. *Sufficit* Virtualis. 19. *An sufficiat Intentio coacta? vel cum errore circa personam suscipientis?*
20 *An ad validitatem Sacramentorum requiratur intentio interna Ministri? Et I. An sufficiat sola intentio faciendi actionem externam.* 21. *II. An requiratur intentio faciendi quod facit Ecclesia Romana?* 22. *III. An requiratur intentio explicita conficiendi Sacramentum, aut producendi effectum Sacramenti? Et an celebrandi ritum externum uti sacrum?* 23. *An Minister debeat habere intentionem faciendi ritum Sacrum, quem intendit Ecclesia?*
24 *Si Minister habeat duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere?*
25 *Vide Resolutiones Busembai.*
26 *An sit validum Sacramentum collatum sub conditione?* 27. *An sit licitum conferre sub conditione Sacramenta characterem imprimentia?* 28. *An etiam alia Sacramenta?* 29. *An in extrema necessitate proximi Minister possit, & teneatur ministrare Sacramentum, quando materia est dubia?*

13 „ Respond. Ad valorem Sacramenti in Ministro, non fides, vel probitas, sed „ præter potestatem (& jurisdictionem in quibusdam) requiritur intentio, seu voluntas „ saltem virtualis, & absoluta, vel huic æquivalens, faciendi non tantùm externum illum actum, sed Sacramentum, vel saltem „ id, quod facit Ecclesia, vel quod Christus „ instituit. Est communis ex *Trid. sess. 7. can.* 11. Ratio prioris partis est, quia Sacramenta operantur, non ex dispositione Ministri, „ sed virtute Divinâ, secundùm institutionem, „ & meritum Christi. Ratio posterioris, quia „ ad confectionem Sacramenti requiritur talis „ intentio, quæ actionem determinet ad esse „ Sacramentale, tollatque indifferentiam verborum, & actionum; talis autem non est „ intentio solius actionis externæ, quæ ad alios fines, ver. gr. ad ludum potest referri.

14 Quæritur I. An in Ministro Sacramentorum, præter intentionem, requiratur etiam Attentio, ut validè ea conferat? Affirmat *La-Croix l.6.p.1.n.34.* Aliàs (ut ait) confectio Sacramenti non esset actio humana, humanô modô exhibita. Ex hac opinione, si probabilis esset, inferretur, utiquè quòd Minister voluntariè se distrahens, non conferret Sacramentum; Sed hoc non videtur posse subsistere, & ideo ipse *Croix n.85.* fatetur, vix fieri posse, ut per distractionem Sacramentum invalidetur, quia semper permanet attentio virtualis, nisi distractio sit totalis. Hæc igitur opinio minimè probabilis mihi videtur, nec eam inveni ab alio Auctore traditam; omnes enim dicunt, ad valorem Sacramenti, præter materiam & formam, nihil aliud requiri quàm intentionem Ministri, ut definitum fuit a Conciliis, prout infra referemus *num.23.* Nec officit dicere, non esse actionem humanam illam quæ fit sine attentione; nam licèt, ut homo humanô modô operetur, requiratur ut ad finem operis, quod intendit facere, attendat; non tamen requiritur, ut cùm opus exequitur actualiter attendat. Si autem necessariò hæc attentio requireretur, nec etiam consequenter sufficeret (ut non rectè supponit *Croix*) attentio virtualis; Nam juxta dicta *l.4.n.177.v. Ratio, p.600.* hæc attentio virtualis non datur, nec potest intelligi, quia cùm attentio sit actus intellectûs considerantis id quod homo agit, necessariò importat, ut intellectus actu advertat; unde sicut non potest dici, quòd intellectus virtualiter consideret, quod non considerat, ita nequit dici hominem virtualiter attendere, quando actu non attendit, sed aliò est distractus. Hinc optimè docet doctissimus *P. Suarez in 3. p. D. 13. Sect. 3. v. Dico* 2. quòd Minister etsi distractus, verè conficit Sacramentum: *Quia* (ut ait) *actio ejus est simpliciter humana & libera, & procedit a priore intentione.*

Utrùm autem peccet graviter Minister voluntariè se distrahens in confectione Sacramenti? Omnes dicunt peccare saltem venialiter; & *Continuator Tournely to 4. pag 174. v. Ex his*, dubitat, quin etiam peccet mortaliter; Sed probabiliter hoc negat *Croix cit. num.85. cum Gobat. & communi*, nisi esset periculum errandi in formis præsertim longioribus. In confectione tamen Eucharistiæ voluntariam distractionem mortalem esse, probabiliter dicunt *Concina to.8 pag.513. num.13. & Tamb. de Sacrif. Miss. l.2 cap.13. num.8.* (contra *Croix l 6.p.2.n.443. & Mazzotta to.3. pag.212.* qui tenent probabile esse quòd sit tantum venialis) Ratio, quia distractio in tali Sacramento videtur non carere gravi irreverentiâ.

15 Quæ-

15 Quæritur II. Quotupliciter potest esse intentio? Intentio potest esse vel *actualis*, vel *habitualis*, vel *interpretativa*, vel *virtualis*. *Actualis* est, cùm quis actu intendit Sacramentum conficere. *Habitualis* est, cùm quis habuit antecedenter actualem, & non revocavit, sed de illa non ampliùs cogitat, nec ea in aliquo effectu permanet: *Interpretativa* est, cùm quis nullam habet nec habuit intentionem actualem, sed ita est dispositus, ut, si adverteret, haberet. *Virtualis* demum est, cùm quis, licèt hìc & nunc non intendat actualiter conficere Sacramentum, agit tamen virtute actualis intentionis habitæ; prout si quis habens intentionem Sacramentum Eucharistiæ conficiendi, adeat Ecclesiam, dicat Missam, & consecret.

16 His positis, dicendum I. ad conficienda, & conferenda Sacramenta non sufficere in Ministro intentionem *Habitualem*, aut *Interpretativam*. Hoc ut certum communiter docent *Suar. in 3. p. D. 13. Sect. 3. Contin. Tournely to. 4. pag. 129. Concl. 1. Concina to. 8. p. 85. num. 4. Holzmann to. 2. p. 5. num 22. Viva de Sacr. Qu. 1. a. 4. n. 6. Croix l. 6. p. 1. num. 56. & 57. Salm. tr. 1. cap. 7. num. 42.* & alii passim. Ratio, quia hujusmodi intentiones non faciunt, ut actio sit elicita humanô modô, ut requiritur in Ministro, a quo procedunt Sacramenta tanquam a causa operante.

17 Dicendum II. non requiri in Ministro intentionem *Actualem*. Id etiam certum est apud omnes cum *S. Thoma 3. p. qu. 64. a. 8. ad 3.* Ratio S. Doctoris: *Quia hoc* (scil. actualiter attendere) *non totaliter positum est in hominis potestate, quia præter intentionem, cùm vult multùm intendere, incipit alia cogitare.*

18 Dicendum III. sufficere, ut Minister habeat intentionem *Virtualem*; quia per hanc ille verè operatur humanô modô, cùm talis intentio sit vera causa actionis. Idque pariter commune, & certum est cum *Suar. l. c. Tournely to. 4. p. 133. Concl. 2. Concina to. 8. p. 85. num. 4. Lugo de Sacr. D. 8. num. 74. Wigandt tr. 11. Ex. 4. num. 32. R. 2. Holzm. to. 2. p. 6. num. 22. Salm. l. c. Ronc. cap. 5. qu. 3. & alii ex D. Thoma loc. cit.* ubi sic docet: *Licèt ille qui aliud cogitat non habeat actualem intentionem, habet tamen habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti*. Pro intentione autem *habituali* S. Doctor hìc sine dubio intelligit virtualem, nam immediatè post sic subdit: *Puta cùm Sacerdos accedit ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, unde si postea in ipso exercitio actûs cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute* (nota) *primæ intentionis perficitur Sacramentum*. Hinc rectè dicunt *Viva A. 4. num 6. & Croix l. 6. p. 1. num. 59.* cum *Abelly, Gammach. & Mauro*, quòd Minister, qui de more ponit actiones requisitas ad Sacramentum, nisi debitam intentionem positivè excludat, imprudenter de ea dubitat; quia saltem vult facere quod aliàs solet, & quod alii Ministri faciunt. Adde, quia per hoc quòd cognoscit actionem illam esse sacram, & frustra non poni, exercitè intendit eam ponere juxta finem suum, ut *Viva, & Croix* cum *Vasq. loc. cit.* Quare advertunt *Bellar. Henr. Croix, & Viva ibid.* non esse opus, ut Minister ore, vel corde reflexè dicat intendere conficere Sacramentum, sed sufficere, ut sit animô præsens, & attentè faciat id quod facit.

19 Sufficit etiam intentio Ministri coacta, sive metu extorta, præterquam in Matrimonio, ut rectè dicunt *Croix num 60. & Lugo D. 9. n. 131.* quia metus non tollit voluntarium; Sicque definitum refert *Lugo in Conc. Tolet. IV. c. 56.* Ita pariter non invalidat Sacramentum, exceptô Matrimoniô, error Ministri circa personam suscipientis, nempe si Minister putans absolvere Petrum, absolvat Paulum, ut eum communi docent *Suar. D. 13. Sect. 2. in fine, & Lugo D. 8. num. 114.* Modò tamen Minister non alliget suam intentionem ad aliam personam determinatam; quod ordinariè non evenit, nisi in Matrimonio.

20 Quæritur III. An ad validitatem Sacramentorum requiratur Intentio interna Ministri? Dicendum I. non sufficere solam intentionem faciendi actionem externam, sed requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Hoc est de Fide contra Lutherum, qui dicebat sufficere solam intentionem ponendi ritum exteriorem, etsi jocô peractum; ita ex Trident. *Sess. 7. Can. 11.* ubi habetur: *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit*. Item in *Sess. 14. can. 9.* habetur: *Si quis dixerit Absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi & declarandi remissa esse peccata confitenti, modò tantùm credat se esse absolutum, aut Sacerdos non seriò, sed jocô, absolvat; aut dixerit non requiri Confessionem Pœnitentis, ut Sacerdos eum absolvere possit: anathema sit*. Idem habetur in Decreto Fidei Concilii Florentini

sub

sub Eugenio IV. *to.19. Concil. pag.535.* ubi dicitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, & personâ Ministri conferentis Sacramenti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* Idem declaratum fuit in Concilio Constantiensi *Sess. ult.* ubi præscriptum fuit: *Ut suspectus de hæresi interrogetur, an credat quòd malus Sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat & conferat Sacramenta?* Ratio doctrinæ hujus est, quia actio Ministri debet ad ministerium referri, actio autem jocò facta non refertur ad ministerium sacrum, sed tantùm ad irrisionem. Lutherus dicebat sufficere actionem jocosam, eo quòd ipsa adhuc satis erat ad Fidem excitandam; sed hoc principium patet esse falsum, nam in pueris nequit Fides excitari, & tamen jam ipsi capaces sunt Baptismi.

21 Dicendum II. non requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia Romana, sed sufficere intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia a Christo instituta. Id pariter certum est, quia baptizati ab Hæreticis, qui Ecclesiam Romanam non credunt esse veram Ecclesiam, nequaquam sunt rebaptizandi. Hic tamen bene advertit *Sylvius* (*in 3. p q.64.a.8.*): *Quòd si quis nollet facere quod Ecclesia Romana facit, etiamsi esset verè Christi Ecclesia, Sacramentum non subsistit, quia revera non habet intentionem faciendi, quod Christus instituit.*

22 Dicendum III. non requiri ad valorem Sacramenti intentionem explicitam conficiendi Sacramentum, aut producendi effectum Sacramenti; sed sufficere intentionem peragendi ritum, qui ab Ecclesia habetur pro sacro. Ratio, quia (ut supra dictum est) sufficit intentio faciendi quod facit Ecclesia. Ita communiter *Suar. in 3. p. D. 64. Sect.8. a.8. Tournely in Prælect.Theol. to.6. pag. 145. & suus Continuator to.4. pag.86. Concina to.8. pag 84. ex n.1. Viva in prop.30. damn. ab Alexand. VIII.n.1.*& alii omnes ex *D.Thoma in 4. Dist 6.q.1 a.3.q.2.ad* 1.ubi docet validè conferri Baptismum, *quamvis ille qui non credit Baptismum esse Sacramentum, aut habere aliquam specialem virtutem, non intendat dum baptizat conferre Sacramentum, tamen intendit facere quod facit Ecclesia, etsi reputet illud nihil esse: Et quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicitè aliquid facere intendit, quamvis non explicitè.* Rectè verò advertunt *Contin.Tournely d. pag 86. Roncaglia c.4. q.3. cum Bonac. &c.* quòd si quis unquam crederet Sacramentum non confici, nisi habeatur intentio explicita conficiendi Sacramentum, & hanc intentionem non haberet, nullum conficit Sacramentum; quia tunc non intendit facere quod facit Ecclesia. Item advertendum quòd, licèt valeat Sacramentum, etiamsi Minister non habeat explicitam intentionem conferendi Sacramentum, vel ejus effectum, modò (ut diximus) intendat facere quod facit Ecclesia; quia tunc implicitè habet intentionem conferendi Sacramentum, ut vidimus mox supra ex D. Thoma; Si tamen intentionem positivè contrariam habeat non conferendi Sacramentum, tunc non confert Sacramentum, quia revera tunc non habet intentionem neque explicitam, neque implicitam faciendi, quod facit Ecclesia, ut docet *D.Thom. 3. p. qu. 64. a.10.* ubi ait: *Intentio Ministri potest perverti dupliciter, uno modo respectu ipsius Sacramenti, puta cùm aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere; & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quando suam intentionem exteriùs manifestat.* Nota verbum *præcipuè*, ergo si tantùm interiùs derisoriè agit, nec etiam confert Sacramentum: Idque confirmat idem S.Doctor *eod a.10.ad 2.* ubi: *Intentio ludicra* (non actio ludicra) *vel jocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur Sacramentum.*

Præterea, non requiritur intentio explicita celebrandi ritum externum, ut formaliter & absolutè sacrum. Hoc patet, nam aliàs Baptismus collatus a Paganis, qui Sacramenta ignorant, aut irrident, esset nullus; sed Nicolaus I. cùm consultus fuisset a Bulgaris de valore Baptismi collati a Judæo, vel Pagano, respondit esse validum, si collatus fuerit cum vera materia, & forma: *Valet enim talis Baptismus ob intentionem generalem faciendi, quod audierit Judæus vel Paganus fieri ab Ecclesia Christi; ita in c. A quodam D.4. de Consecr.*

23 Hic autem occurrit magna illa quæstio, olim excitata, ut ferunt ab Ambrosio Catharino, & nostris temporibus valde agitata, nempe an ad validitatem Sacramenti requiratur, ut Minister habeat intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia? *Prima* sententia negat, duplicem enim distinguit intentionem, unam faciendi solum actum externum quem facit Ecclesia, & hanc dicit esse necessariam; alteram faciendi actum externum, non simpliciter, sed ut sacrum sive sacramentalem, quem Christus instituit, & Ecclesia intendit, hanc-

hancque tuetur non requiri. Hæc sententia plures quidem insigni nominis patronos habet, & præcipuè *Jueninum*, *Contensonium*, *M. Serry*, *Genettum*, *P. Milante*; eamque non obscurè videtur etiam tradidisse *P. Salmeronius in l. 1. D. Pauli, Epist. p. 3. Disp. 2.* ubi dixit: *Advertendum duplicem esse intentionem Ministri conferentis Sacramentum, alteram quidem publicam, & Ecclesiæ ipsius, cujus ministeriò perfungitur. Hæc autem intentio satis exprimitur in ipsis Sacramentorum formis; intendit enim Ecclesia per hujusmodi verba baptizare, confirmare, &c. Hæc autem intentio inseparabilis est ab ipsis verbis, si integrè, ut debent proferantur*. Hujus autem sententiæ *Bellarminus l. 1. de Sacram cap. 27. & Lugo eod. tit. D 8. Sect. 2.* auctorem faciunt præfatum *Ambrosium Catharinum*; Sed *Tournely Prælect. Theol. to 6. pag 138. & P. Concina to 8. pag. 65. num. 8.* quærunt vindicare *Catharinum*, dicentes tantùm ipsum voluisse non requiri intentionem, quæ respicit effectum Sacramenti, vel ritum externum prout sacrum ab Ecclesia celebratum. Sed quidquid sit de hoc, ratio hujus sententiæ est, quia ex Tridentino non requiritur in Ministro intentio faciendi quod Ecclesia intendit, sed tantùm faciendi quod facit Ecclesia; Et ideo sufficit, ut Minister seriò applicet materiæ debitam formam, ut facit Ecclesia.

Secunda verò sententia communis, & sequenda affirmat omninò requiri intentionem Ministri faciendi ritum sacramentalem, quem intendit Ecclesia; hanc tenent *Bellarm. l. c.* ubi ait oppositam non differre ab errore Novatorum, *Lugo l. c.* ubi dicit eam ab omnibus meritissimè rejici, & saltem non multùm distare ab errore Hæreticorum, *Vasquez Disp. 138.* qui contrariam vocat damnatam, item *Tournely l. c to 6. pag. 139. & suus Continuator to. 4. pag. 88. Concl 3. Petrocorensis to. 3. cap. 5. qu 2. Concina to. 8. pag. 67. §. 3. Croix l. 6. p. 1. num. 54. Viva de Sacram. qu 1 a. 4 num. 6. Antoine pag 459 n 4 Salm. eod tit. cap. 7. n. 26 cum Suar. Bonac. & aliis*. Et hanc sententiam tuetur etiam N. SS. P. Benedictus XIV. in suo aureo Libro *de Synodo l 7. cap 4. n. 9.* Probatur 1. ex Trident. in *dict. Can. 11. Sess. 7.* ubi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; ergo non sufficit intentio tantùm seriò applicandi formam materiæ, ut facit Ecclesia; reipsa enim hæc intentio, dum actio externa ponitur, est ab actione inseparabilis, ut dixit *P. Salmeronius, ut supra*, sed ultra requiritur intentio faciendi ritum Sacramentalem quem facit Ecclesia aliàs tam Concilium Tridentinum, quàm Constantiense frustra præter materiam, & formam requisivissent intentionem Ministri faciendi, quod facit Ecclesia. Probatur 2. ex eod. Trident. *Sess. 14 cap. 6.* ubi dicitur nullam esse Absolutionem sacramentalem, *si Sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi desit*. Ergo, ultra externam actionem seriò positam, requiritur intentio interna verè absolvendi. Probatur 3. & fortiùs ex Propositione 30. damnata ab Alexand. VIII. quæ dicebat: *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere, quod facit Ecclesia*. Nota verba *intus verò*, ergo damnavit Pontifex opinionem non requirentem intentionem internam non faciendi quod facit Ecclesia. Reponunt Adversarii, & præcipuè *P. Milante*, Propositionem præfatam ideo fuisse damnatam, quia comprehendebat omnem ritum sive seriò, sive jocò peractum. Sed respondetur 1. nullum in Propositione verbum fieri de administratione jocosa. Respondetur 2. quòd superflua, quidem fuisset hæc damnatio, si sola administratio jocosa fuisset reprobata, hæc enim jamdudum a Tridentino proscripta fuit: Nec tempore hujus damnationis aliquis erat, qui errorem Lutheri renovaverit; nam, ut referunt *Vamey to. 4. Aurelius Piette to. 5. & Hennott. 1. Dist 4. qu. 2. a 2.* thesis proscripta fuit decerpta ex thesibus *Farvacquesii*, qui sententiam de externa intentione, exclusà jocosà administratione, acriter propugnarat. Hinc dicendum cum SS. N. P. Benedicto XIV. *in cit. lib. de Synodo num. 8* saltem grave vulnus ex præfata Prop. damnata inflictum fuisse sententiæ Catharini.

Probatur 4. ratione, quà evincitur necessariam esse intentionem internam Ministri ad conferendum Sacramentum; ut enim habetur ex *D Thoma 3. p. qu 64. a. 8.* quæ in Sacramentis aguntur ad plura deferri possunt, prout ablutio in Baptismo referri potest ad munditiam corporalem, & spiritualem; ideo oportet, ut per intentionem abluentis referatur & determinetur ad unum, idest ad effectum Sacramentalem, sive ad ablutionem spiritualem. Hic autem nolumus immorari ad discutiendos plures textus *D Thomæ*, in quibus obscurè locutus est, pro quorum solutione adi *P. Concinam, & Contin. Tournely ll. cit.* Sed S Doctor *Opusc 8.* clarè docuit, ultra ritum externum omninò requiri internam intentionem dicens: *Requiritur etiam*

etiam in quolibet Sacramento persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione conferendi & faciendi, quod facit Ecclesia, quorum trium, si aliquid desit, idest si non sit debita forma verborum, & si Minister Sacramenti non intendat Sacramentum conferre, non perficitur Sacramentum.

Idque maximè confirmatur auctoritate Nostri SS. Pontificis Benedicti XIV. in sua *Instruct. ad Vicegerentem* datam Romæ die 28. Febr. 1747. (insertam in suo *Bullario num.* 28. *tom* 2. *pag.* 186.); ibi *num.* 48. reprobat opinionem *Cajetani*, & *Soti*, qui volebant sufficere in suscipiente Baptismum voluntatem neutralem, nempe non consentientem neque repugnantem; & declarat ex mente *Innoc. III. in c. Majores. de Baptismo*, quòd Sacramentum Baptismatis tunc effectum habet, quando quis vel actu præbet, vel jam antea præbuit voluntatem; Et si neque consentit, neque dissentit, licèt externè compositus, nequit baptizari, si nunquam antea habuit voluntatem suscipiendi Baptismum. Hô posito, nempe quòd in subjecto necessariò requiritur intentio suscipiendi Sacramentum, deinde transit Pontifex ad intentionem requisitam in Ministro, & mentionem faciens de opinione *Catharini*, dicit: *Hæc opinio* (nempe *Cajetani*) *minùs habet difficultatis, cùm non de conferente agatur, sed de accipiente Baptismum*. Ergo tantò magis in conferente, ultra compositionem externam, interna requiritur intentio. Tandem, quamvis sententia opposita esset probabilis, nulli dubium (ut ait Noster Benedictus XIV. in *cit. lib. de Synodo num* 9) eam non posse in praxim adduci ex Propos. 1. damn. ab Innoc. XI. ubi declaratum fuit in conferendis Sacramentis illicitum esse sequi opinionem probabilem, relictâ tutiore. Hinc rectè docet præfatus Pontifex, quòd si constet quempiam Baptismum, aut aliud Sacramentum initerabile administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut eum deliberata voluntate non faciendi quod facit Ecclesia, urgente necessitate, erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; Si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum.

24 Quæritur III. Si Minister habeat duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere? Resp. I. Si voluntates istæ sint simul, prævalet prædominans, nempe, quæ eligeretur, cognitâ incompossibilitate. Resp. II. Si inter voluntates contrarias una succedat alteri, posterior valet, nisi prior revocaverit (saltem virtualiter) omnem voluntatem subsequentem; tunc enim prior voluntas, modò espresse non revocetur, certè prævalet. In his autem, si adhuc remanet dubium, dubius erit valor Sacramenti; Nam, ut valor Sacramenti, tanquam certus habeatur, requiritur (& sufficit) præsumtio, quæ sit moraliter certa, excludens omnem oppositam formidinem. Ita *Viva Qu.* 1. *Art* 4. *num.* 9. *Lugo de Sacr. D* 8. *num.* 124. & *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 69. *cum Bosco, Pallav. Dic. &c.* Si quis autem contraheret Matrimonium, intendens illud esse solubile, tali animô, quòd si sciret esse insolubile, non contraheret, tunc nullum esset Matrimonium, ut rectè docet *Lugo l. c. n.* 128. *Sanch. de Matr. l.* 2. *D.* 13. *Croix l. c. n.* 72. *cum Perez, Con. &c.* Et idem dicunt *Bellarm. Vasqu & Dic. cum aliis ap. Croix* de Infideli, qui sic contraheret; Ratio, quia Matrimonium de suâ natura est indissolubile; unde qui sic contraheret, apponeret conditionem contra substantiam Matrimonii, ac ideo illud invalidantem, juxta *cap. fin. de Condit appos.* Validè tamen contraheret, ut ait *Lugo ex num.* 132. *cum Suar.* si quis per errorem putaret Matrimonium esse solubile, quia error privatus non tollit ei intentionem generalem contrahendi modô, quô debet.

25 Dixi 1. *saltem virtualis*: tum quia non „ sufficit interpretativa, vel habitualis (qualis „ etiam potest esse in ebrio, & dormiente); „ cùm actus ab ea procedens non sit humanus, & deliberatus, seu liber in se: tum „ quia actualis, quâ scilicet actu intendis, & „ vis hoc facere, etsi melior sit, & consulta, „ non tamen requiritur; cùm enim ea non „ sit in nostra potestate, & homo facilè distrahatur, nimis durum, & plenum scrupulis fuisset, si hanc Christus requisivisset. Virtualis autem dicitur, quæ ex actuali præcedente relicta durat in aliqua actione vi illius „ inceptâ, & continuatâ: ut si ex intentione baptizandi, vel celebrandi vadas ad Ecclesiam, sacras vestes induas, ad altare vel „ baptisterium accedas, etsi interim omnia alia cogites. Ratio est, quia hoc sufficit, ut „ actio illa sit humana, & moralis. *Laym. l.* 5. „ *t.* 1. *cap.* 5. *Unde resolves*. „

1. Si Sacerdos habens fortè ante se panem, „ recitet factum, & verba Christi, non ideo „ consecrat. „

2. Impotens rationis, ebrius, vel somnians, non conficit Sacramentum, etiamsi an- „

„ te ebrietatem, vel somnum id intenderit: „ quia non agit humanò modò. *Laym. loc cit.* „ * (*Ita communiter Suar. Vasqu. Con &c. apud* „ *Croix l. 6. p. 1. num. 55. contra Cabrera.*) *

„ 3 S. Athanasius in lusu puerili verè ba- „ ptizavit, quia intendit facere, quod viderat „ in templo fieri ab Episcopo.

„ 4. Hæreticus validè baptizat, & contra- „ hit matrimonium, etsi non credat hoc esse „ Sacramentum, rideat, & contemnat: imò „ etsi nolit facere, quod facit Ecclesia Roma „ na, sed quod sua: falsò putans non Roma- „ nam, sed suam esse veram; etsi etiam per „ hoc nolit conferri gratiam. Ratio est, quia „ intentio generalis, quâ vult quod Christus „ instituit, prævalet intentioni provenienti ex „ errore privato. *Bon. qu. 3. p. 1. num. 9. Suar.* „ *Fill. &c.*

„ 5. Non debet repetere sub conditione con- „ secrationem, qui in ipsa fuit distractus * (*Vi-* „ *de dicta supra num. 14. pag 7.*) * vel qui mi- „ nores hostias ad altare detulit, de quibus „ majorem consecrans, non explicitè cogita- „ vit, nec detexit.

„ Dixi 2. *Absoluta*; quia conditionata su- „ spendit effectum, quod, præterquam in ma- „ trimonio, fieri non potest. *Unde resolves.*

„ 1. Validum est Sacramentum collatum sub „ conditione præteritâ, vel præsenti necessa- „ riâ, vel contingente, si conditio verè sit im- „ pleta: ver. gr. absolvo te, si vis dimittere „ concubinam, si capax es; baptizo te, si non „ es baptizatus, *Bon. l. c. num.* 18.

„ 2. Nullum est Sacramentum datum sub „ conditione futurâ, sive sit hæc contingens, „ ut, absolvo te, si restitues, si dimittes con- „ cubinam &c. sive necessariâ, aut adjectâ a- „ nimô suspendendi Sacramentum, ut, absol- „ vo te, si cras sol orietur. *Bonac. ibid. Suar.* „ *Con. &c. Contra Dic. & Esp.*

„ 3. Dubium est Sacramentum collatum sub „ conditione occultâ, humanô modô incogno- „ scibili: ver. gr. baptizo, si es prædestinatus, „ si Deus videt te hoc anno moriturum.

„ 4. Graviter peccat, qui administrat Sa- „ cramentum (exceptô Matrimoniô) sub con- „ ditione, non solùm futurâ (quod semper est „ mortale. * (*Ut Salm. c. 7. num. 59. cum Gan.*) * „ sed etiam præsenti, aut præteritâ; sive in „ se sit prorsus occulta, quod etiam est mor- „ tale, sive humano modo cognoscibilis; quod „ tamen nullum est, si fiat ex causa rationa- „ bili: raro veniale, sæpius mortale, si absque ulla causa. Ratio est, quia aut nullum fa- „ cit Sacramentum, aut dubium, aut validum „ quidem, sed non sine nugatione in re gra- „ vi. Vide *Bon. l. c. Suar. Con. &c. Schol.* „

„ Quæritur I. An sit validum Sacramentum collatum sub conditione? Si conditio est de præterito, vel de præsenti, sine dubio, verificatâ conditione, Sacramentum est validum. Ita communiter *Suar. in 3. p. D. 13. sect 3. v. Dico 3. Laym l. 5. tr. 1. cap. 5. num. 13. Continuator Tournely to. 4. pag. 135. Concl. 1. Pal. De Sacr. D. un. p. 5. num. 7. cum Con. Bon. &c.* Si verò conditio sit de futuro, nullum quippe est Sacramentum collatum, ut *Tournely l. c. cum Busemb. & aliis* ut supra communiter. Ratio, quia, ut Sacramentum validè conferatur, forma est applicanda materiæ præsenti, aliàs haberetur effectus Sacramenti, quando forma & materia jam desierint adesse. An autem validè absolveret Confessarius sic dicens: *Absolvo te, si Deus cognoscit quòd restitues?* Affirmant *Viva de Sacr. q. 1. a. 4. num. 7. & Henriqu. Arriaga, & Bernal. ap. Croix l 6. p. 1. num.* 81. qui id valde probabile putat; quia (ut dicunt) tunc jam apponitur conditio de præsenti, cùm Deo omnia futura sint nota; Sed huic opinioni rectiùs contradicunt *Tournely l c. v. Sed quid. Concina to* 8. *pag.* 87. *n* 9. item *Conink. Avers. & Ditast. ap. Croix l. c.* Ratio, quia, cùm Deus commiserit administrationem Sacramentorum cognitioni & voluntati Hominum, nequit apponi conditio, quæ non possit cadere sub humana cognitione. 26

Quæritur II. An sit licitum conferre Sacramentum sub conditione? Quoad Sacramenta characterem imprimentia, certum est apud omnes licitum esse; & patet ex *c* 2. *De Bapt.* ubi dicitur: *De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo.* Et quamvis *Juenimus de Sacr. D. 1. qu 3. cap. 5. a. 1. & Tournely in Prælect. Theol. to. 6. qu. 1. a. 4* asserant ante Seculum VIII. non haberi mentionem in Patribus & Conciliis prædictæ formulæ conditionatæ; tamen docet N. SS. P. Benedictus XIV. in suo doctissimo libro *de Synodo l 7. c. 6. num.* 1. ex eo non rectè inferre *Natalem Alex.* non fuisse in usu in collatione Saramentorum, conditionem apponi; nam asserit ex constanti Ecclesiæ praxi satis probari oppositum. Tantùm (ait) in Seculo VIII. conditio illa, quæ priùs mente detinebatur, exprimi cœpit. 27

Communiter autem dicunt DD. etiam alia Sacra- 28

Sacramenta posse conferri & reiterari, si justa causa adsit. Ita *Suar. D.13. Sect.3. Concl.3. Palaus dict p.5. n.7. Roncaglia de Sacr.c.4. q.6. R.3. Habert to.5.c.2.q.2.pag.72.R.2.Salm. de Sacr.c.7.n.56 Bon. eod tit.D.1.q.3.p.2.§.3.num.20. cum Sà, Con. Henr. Reg. &c.* communiter; & non dissentit *Tournely to.4 pag.138. v Dubium*; contra *Juenin. Instit. Theol.to.7.pag.35 & Antoine de Sacr.c.2. qu.3.v. Nota*, qui ait tantùm in Sacramento Baptismi id licere, quando adest prudens dubium de ejus valore (Vide dicenda *de Baptismo n.136.*); in aliis verò putat non licere, nisi in necessitate. Sed nos primæ sententiæ subscribimus, cùm conditio, justâ causâ accedente, omnem reparet irreverentiam Sacramenti. Diximus *justâ* (sive rationabili) *causâ accedente*, ut loquuntur *Suar. Pal. Bon. Salm. Ronc. loc. citatis*, item *Croix l.6. p. num.129. Elbel to.3 pag.15. num.51.& Sporer to.3.pag.14.num.96.& pag.19. n.129.* Nam commune est cum præfatis AA. (contra aliquos) esse peccatum mortale ministrare Sacramenta, si non adsit causa necessitatis, vel gravis utilitatis: illicitum est enim sine tali causa Sacramentum conferre cum dubio effectûs. Licitum autem est, ut dicunt *Suar. Roncaglia, Bon. Salm.* & alii communiter, Confessario prudenter dubitanti an absolverit Pœnitentem, absolvere sub conditione. Et idem dicunt *Tournely l.c. & Mazzotta to.3. pag.568.* quando absolvendus est puer, de quo dubitatur, an compos sit rationis. Si quis autem judicans Pœnitentem esse dispositum, eum sub conditione absolveret, dicens: *Ego te absolvo, si dispositus es*; rectè dicunt *Tournely to.4. p.137. & Salm. d.c.7. num.56.* quòd is non peccaret mortaliter, sed non excusaretur a culpa veniali, cùm hoc esset contra ritum Ecclesiæ. Idem ait *Croix l.6.p.1.num.129.* de eo qui sine rationabili causa repeteret unum verbum, vel syllabam formæ.

29 Certum autem est, quòd casu, quo adest extrema proximi necessitas, & non habeatur materia, nisi dubia, tunc Minister non solùm potest, sed tenetur sub gravi Sacramentum ei ministrare sub conditione, ut docet *Lugo de Sacr. D.8. num.140.* cum *Suar Vasqu. Con. Cajet. Sylv & communi* apud *Viva in Trut. Append. §.XI. circa finem*. (Vide dicenda *n.102. v. Materia. & de Pœn.n.480.*) Advertit tamen *Lugo Resp. Mor. l 2. num.10.* quòd, si postea certa habeatur materia, & locus erit, repetendum est Sacramentum sub conditione, si fortè primum invalidum fuerit; & idem ait *Croix num.123.* cum *Tamb. Gobat. &c.* Intellige hoc de Sacramentis non iterabilibus, ut Baptismo, Confirmatione, & Ordine. Notandum præterea, quòd, si Sacramentum sit ministrandum sub conditione, nullatenus requiritur, ut conditio ore exprimatur, sed sufficit mente concipi. Ita *Tournely to. 4. pag.39. Concl.3. Ronc.cap.4. Qu.5.* cum *Pal. Gob.* &c. apud *Croix num.83.* ubi *Moya* hoc asserit commune, & *Escob.* putat certum. Quando verò publicè confertur Baptismum dubium, rationabiliter dicit *Tournely loc.cit.* conditionem exprimendam, ne adstantes credant Baptismum absolutè reiterari contra legem Ecclesiæ.

Utrùm autem peccaret mortaliter is qui sine necessitate plures simul baptizaret, vel absolveret sub una forma? Affirmant *Scotus, Gabr. & Con. apud Croix num.44.* Sed negat *Croix cum Pal. Henr. Reg. Dic. & aliis*, quia non videtur hæc notabilis mutatio; Omnes tamen dicunt, quòd is non excusaretur saltem a veniali. Vide de Ministro Baptismi.

DUBIUM II.

Quid requiratur in Ministro, ut licitè ministret?

30 *Vide quæ se habent de hoc apud Busemb.*

31 Primò *de statu gratiæ requisito in Ministris Sacramentorum, ad ea ordinatis.*

32 *Qu.* 1. *Quid de aliis Ministris ad ea non ordinatis? An Sacerdos baptizans non sollemniter graviter peccet? Vide Infert.* 1. *An contrahens Matrimonium in mortali duplex sacrilegium committat? Vide Infert.* 2.

33 *An excusentur ministrantes in mortali, si urgeat necessitas? Quid de ministrantibus in Nosocomiis, de Obstetricibus, & maximè de Parochis, &c. ministrantibus in necessitate?*

34 *Qu.* 2. *An conferens Sacramenta teneatur præmittere Confessionem, si sit in mortali?*

35 *Qu.* 3. *An peccet graviter Sacerdos, sive Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali? Dub.* 1. *Quot peccata committat Sacerdos celebrans in mortali? Dub.* 2. *An ministrans Eucharistiam pluribus successivè, committat plura peccata? Dub.* 3. *An peccet graviter tangens ex officio Eucharistiam in mortali?*

36 *Qu.* 4. *An peccet graviter Confessarius tantùm audiens Confessionem in mortali?*
Qu. 5. *An Confessarius plures successivè absolvens, plura sacrilegia committat?*

37 Secundò *de statu Gratiæ requisito in exercentibus alias functiones sacras*. 38. *De Diacono, & Subdiacono ministrante Altari in mortali*. 39.

De

De Episcopo conferente in mortali Chrisma, vel Oleum Sanctum. 40. De Episcopo consecrante in mortali Templa, vel benedicente vestes, &c. Et de Sacerdote assistente Matrimonio, vel benedicente aquam, cineres, &c.

41 *An Prædicator concionans in mortali, peccet mortaliter?*

42 *Vide apud Busemb. de Ministro utente materiâ vel formâ dubiâ; vel corruptam proferente formam, vel omittente cæremonias.*

43 *An Sacramenta sint indignis deneganda? Dicendum I. Generaliter loquendo, sacrilegium est ministrare Sacramenta indignis.*

44 *Dicendum II. Peccatori publico negandum est Sacramentum, sive occultè, sive publicè petat.* 45. *Dub.* 1. *Quid si peccatum sit notum tantùm aliquibus adstantibus?* 46. *Dub.* 2. *Quid si crimen sit publicum in alio loco?* 47. *Dub.* 3. *An peccatori publico possit unquam ministrari Eucharistia?* 48. *Dub.* 4. *Quid agendum in dubio de crimine, & de pœnitentia?* 49. *Dub.* 5. *An Minister ob metum mortis possit dare Sacramentum indigno?*

50 *Dicendum III. Peccatori occulto publicè petenti non est negandum Sacramentum; Secus si petat occultè.* 51. *Qu.* 1. *An Confessarius possit negare Sacramentum ob crimen auditum in Confessione?* 52. *Qu.* 2. *An Episcopus possit negare Sacramentum Ordinis peccatori occulto publicè petenti?* 53. *Qu.* 3. *An possit absolvi Ordinandus habituatus in vitio turpi, qui vult ascendere ad Ordines sacros.* Remissivè ad num.63. *in fine hujus Dubii.*

54 *Qu.* 1. *An Parochus possit assistere Matrimonio publici peccatoris? Et ad quid teneatur circa impedimenta?*

55 *Qu.* 2. *An unus sponsorum possit licitè Matrimonium inire cum altero excommunicato, vel publico peccatore?* 56. *Et an liceat conjugia contrahere cum Hæreticis?*

57 *Qu.* 6. *An in Sacramentis conferendis liceat uti opinione probabili?*

58 *Qu.* 7. *An, & quando Ministri teneantur ministrare Sacramenta?*

59 *Qu.* 8. *An liceat simulare administrationem Sacramenti?*

60 *An liceat simulare susceptionem Sacramenti? Sed quid si quis simulet se confiteri?* 61. *Quid si quis simulet communicare?* 62. *Quid si quis simulet contrahere Matrimonium?*

63 *DISSERTATIO de Clerico habituato in vitio turpi, an possit absolvi volens ordinari in Sacris? usque ad num.*77.

30 „ RESP. 1. Præter ea, quæ ad valorem requiruntur, requiritur probitas, sive ut „ sit in gratia: tum quia Christo, cujus est Minister, debet se conformare; tum quia „ ad hoc quidem singulariter ordinatur, & gratiâ peculiari donatur, ac proinde hoc curare præ aliis est obligatus. Ita *Laym. loc. cit. & commu. Unde resolves,* „

1. Peccat graviter, qui conficit Sacramenta, non habens sufficientem jurisdictionem, vel de ea rationabiliter dubitans, vel qui censurâ est prohibitus. „

2. Non licet Sacerdoti administrare Sacramenta cum attritione cognita: quia adhuc est extra statum gratiæ. *Bonac. qu. 3. punct:* 1. §. 1. „

3. Non tamen necessariò præmittit Confessionem (nisi velit celebrare), etsi sit consultius: quia de hoc nullum est præceptum, & ad delendum mortale sufficit contritio. *Vasq d.*136 *c.*1. *Card. de Lugo d.*8 *s.*9. „

4. Minister Sacramenti ad id ordinatus, si conficiat, & ministret sollemniter in mortali, ver. gr. si baptizet, vel celebret, peccat mortaliter toties quoties; (quod etiam verum esse volunt *Sayr. Ledes. & Bon Gran. cont.*5.*t.*5. de Diacono ex speciali commissione baptizante) nisi fortè periculum sit in mora, nec possit tam cito confiteri, aut conteri: eo enim casu baptizare, vel etiam absolvere moribundum, in statu peccati, non esse irreverentiam, docet *Card. de Lugo d.*8. *sect.*9. *num.*151. „

Dixi 1. *ad id ordinatus*; etsi enim Laicus in necessitate baptizet cum conscientia peccati mortalis, non peccare mortaliter docent *Con. l. c. Fill. t.*1.*c.*5. *q.*10. *ex Suarez, &c.* „

2. *Sollemniter*: nam si sine sollemnitate baptizet, excusant a mortali *Suarez, Con. Fill. loc. cit.* „

5 Alii, qui conficiunt, & ministrant, non peccant mortaliter, ver. gr. cùm Laici in necessitate baptizant, vel ministrant sibi invicem matrimonium in mortali. Ita contra *Sylv. Vasq.* & alios, docet *Suarez* cum aliis; qui tamen vult eos peccare mortaliter, quatenus hoc in mortali suscipiunt. Ita etiam *Fill. Fern Sanchez, Bon. qd* 6.*c.*6.*d.*1. „

6. Qui ministrat, etsi non conficiat, Eucharistiam in mortali, peccat mortaliter, ut habet communis *Suar. Filliuc. Laym. Bonac.* & aliorum, contra *Vasq.* cujus sententiam *Dian.* rectè notat esse probabilem, sive sit Sacerdos, sive Diaconus, ut *Vid. p.* 3. *t.*4. *R.*195. Idem docet *Card. de Lugo d* 9. *num.* 155. Et quidem aliqui putant, tot mortalia committi, „ quot

" quot communicantur: quod minùs videtur
" probabile, cùm moraliter non sit nisi una
" distributio, & una indigna ministratio: ita
" *Tann.2.2.Henriq Fill.num.87.&c.* contra *Con.*
" *& Bon.*
" 7. Etsi probabile sit, quod docent *Sylv.*
" *Caj. Fill.t.1.tr.1. cap.6. num.87. Nav. & Sà v.*
" *Ordo*, Diaconum, & Subdiaconum, si cum
" mortali in ordine suo ministrent; item Sa-
" cerdotem, & Episcopum, si Sacramentalia
" exerceat, nuptias, aquam benedicat, altaria,
" templa, vasa consecret, concionetur, Eu-
" charistiam de loco in locum transferat, pec-
" care mortaliter: Contrarium tamen videtur
" verius, ut docent *Suarez*, *Vasq. Laym. Con.*
" *qu.64 art.6. dub.1 Card de Lugo loc. cit.* Ratio
" est, quia hæ actiones non tendunt proximè
" ad sanctificationem animæ ex opere opera-
" to, sicut actiones sacramentales.
" 8. Non videtur vera esse sententia, quæ
" docet esse mortale tangere in mortali corpo-
" ralia, calices, reliquias, &c. *Sayr. Suar. Bon.*
" *d.1.qu.3.p.2.* Quod si quis in mortali (etiam
" laicus in necessitate) elevet de terra Eucha-
" ristiam, non videtur aliud agere, quam si
" Christum in hac vita lapsum elevasset: se-
" cus tamen, si quis id extra necessitatem te-
" mere præsumat, exemplô Ozæ. *Bon. d.1. q.3.*
" *p.2 num.12.*

31 Distinguere hìc oportet confectionem & administrationem Sacramentorum, ab aliis functionibus sacris.

Et I. Quod ad Sacramentorum confectionem sive administrationem pertinet, commune & certum est apud DD. (quidquid dicant aliqui non audiendi apud *Croix*) quòd Minister Sacramenti ad id ordinatus, si conficiat, & ministret sollemniter in mortali, mortaliter peccat. Rationem affert *D.Thomas 3.p.qu.64.a.6.* dicens: *Convenient autem est, ut Sacramentorum Ministri sint justi, quia Ministri debent Domino conformari; Et ideo non est dubium, quin mali exhibentes se Ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione Sacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum, quantum est ex parte ipsius peccatoris, consequens est quòd tale peccatum ex genere suo sit mortale.*

32 Sed quæritur 1. An peccet graviter Minister, qui conficit Sacramentum, ad quod non sit specialiter ordinatus? Hæc quæstio quippe tantùm locum habet in Baptismo, & Matrimonio, nam alia Sacramenta patet non posse ministrari, nisi a Ministris consecratis. *Prima* sententia negat, & hanc tenent *P. Concina t. 8. pag.90. num. 15.* qui vocat veram & communem, *Tournely in Prælect. Theol. to.6. pag. 228. Natal. Alex. de Sacr. l.2. Reg.8. Anacl. pag.532. n.45. Salm. de Sacr. c.7. num.87. cum Suar. Bon. tc. & Valent.* item *Gonet, Habert, Juenin &c. apud Continuat. Tournely to.4. pag.32. v. Dixi 2.* Et expressè eam docet *S.Thomas 3.p. q.64. a.6. ad 3.* ubi ait: *In articulo tamen necessitatis* (Sacerdos) *non peccaret baptizando in casu in quo etiam posset laicus baptizare; sic enim patet quòd non exiberet se Ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitati patientis. Secus est autem in aliis Sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis, sicut Baptismus.* Hæc sententia est quidem probabilis; Sed, spectatâ ratione, videtur probabilior *secunda* sententia affirmans, quam tenent *Cont. Tourn. l.c. Croix n.92. & 93. Antoin. q.6. & Lugo cum Vasq. Pont. Nav. Led. &c.* Hæc sententia docet, quòd per se loquendo laicus sive Sacerdos ministrans non sollemniter, graviter peccat ministrando in mortali. Ratio, tum quia peccatum quod committit indignè ministrans, juxta doctrinam *D.Thomæ n. præced.* allatam, consistit in irreverentia quæ irrogatur Deo, & Sacramento; & quidem hæc irreverentia non tantùm infertur a Ministro consecrato, quàm a non consecrato; tum quia hic, licèt tunc non se exhibeat ut Ministrum Ecclesiæ, se tamen exhibet ut Ministrum Christi; tum quia Sancta sanctè tractanda sunt, & sanè sub gravi in re gravi: Actio autem ministrandi Sacramenta est equidem eximiè sancta, quia fit nomine Christi, & est immediatè cooperans in sanctificationem Animæ; Unde a quocunque exerceatur, ipsius sanctitatem requirit.

Hinc infertur 1. probabilius esse cum *Contin. Tournely, Antoin. Croix ll. cit. & aliis apud Salm.* laicum sive Sacerdotem ministrantem non sollemniter Baptismum in necessitate peccare graviter, si ministret in mortali.

Infertur 2. probabiliùs peccare graviter contrahentes Matrimonium in mortali, non solùm Sacramentum suscipiendo, sed etiam ministrando, ut dicunt *Pontius de Matr. l.1. cap.8. num.11. Lugo de Sacr. D.8 num.150. cum Nav. Vasq. Led. &c.* (contra *Sanch de Matr. l.2. D.6. num.4. Suar. de Sacr. D.16. sect.2. Bon. D.1. q.3. p.2. §.1. n.10. cum Soto, &c.*) Nostramque sententiam *Croix l.7. p.1. num.93.* absolutè veram putat, eamque valere dicit, etiamsi Matrimonium ineatur per procuratorem.

33 Dixi-

33 Diximus *per se loquendo*, nam per accidens Minister tam consecratus, quàm non consecratus excusatur, si ministret in mortali Sacramentum Baptismi, aut Pœnitentiæ in necessitate, puta si non posset tam citò conteri, & periculum esset, quòd moribundus decederet sine Baptismo, aut Absolutione, ut communiter docent cum *Busemb. ut supra*, *Lugo D.8. n.151. Roncaglia de Sacr.c.4 q.6. Cont. Tournely to 4. pag. 32. v. Dixi 1. Antoine de Sacr.c.2.q.6. Croix l.6.p.1. num.92. Salm.eod tit c.7. num.93. cum Vasqu. Con. &c.* Et idem ait *Moja ap. Croix l.c.* de Confessario, qui non posset tam citò conteri, quin incurrat notam infamiæ. Idem dicunt *Tamb. in Meth.Comm c.1.§.10.num.71. & Lugo D.9 num.8. cum Vasqu. & Henr.* de Sacerdote, qui, incœptâ Missâ in bona fide, recordaretur peccati mortalis, & valde difficulter conteri posset, & contra nequiret sine infamia cessare ab inchoato Sacrificio; Sed his opinionibus meritò contradicit *Concina to.8. pag 350. num. 37.* Ratio, quia ex una parte urget præceptum Divinum, ut Sacramentum in gratia conficiatur, aut suscipiatur; & ex altera non est impossibile tali Sacerdoti actum contritionis elicere; etenim *Deus* (ut docet Tridentinum *Sess. 6. c.11.*) *impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Ergo si Sacerdos non se conterit, ex culpa sua provenit, vel quia non conatur quantum potest, cùm hìc tempus sufficiens adsit (secus in primo casu), vel quia peccato adhæret.

Præterea hìc notandum cum *Contin. Tournely to.4. pag.32. v. Circa*, quòd Sacerdotes ministrantes in amplis Nosocomiis, aut in Castris, cùm ibi necessitates morientium sint obviæ, tenentur semper se paratos habere ad ministranda Sacramenta in Gratia. Et idem ex eadem ratione rationabiliter ait *Tournely* de Obstetricibus. A fortiori autem ad id tenentur Parochi, aliive Sacerdotes, quibus ex officio incumbit Sacramenta ministrare, ut bene ait *Natal. Alex. de Sacr. l 2. Reg.12.* referens Monitum S. Caroli Borrom *in suis Instruct.* ubi hæc habentur: *Parochus omnisque Sacerdos, cujus est Sacramenta administrare, meminisse debet omni ferè temporis momentò paratum esse oportere ad tam sanctæ administrationis munus.*

34 Quæritur 2. An Sacerdos conferens Sacramenta teneatur præmittere Confessionem, si sit in mortali? In confectione Eucharistiæ certum est ex Trident. præmittendam esse Confessionem, juxta dicenda *num, 255.* Quoad alia verò Sacramenta, *prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Merbesius to.2. pag.71. Concl.5. Genett.to.3.pag.35 qu 4. Concina to 8. pag 94. n.27.* ex *Cathec. Rom. p.2.c.5. §.45.* ubi dicitur: *Cùm Sacramenta administramus, aut percipimus, toties Confessio prætermittenda non est.* Ratio, tum quia idem motivum præcepti quod currit in Eucharistia, valet etiam in aliis Sacramentis; tum quia Minister, cùm teneatur ministrare Sacramenta in statu gratiæ, debet habere moralem certitudinem de sua justificatione, sicut habere debet de materia & forma; hæc autem certitudo nequit haberi per contritionem, quæ difficillimè, & a paucis obtinetur. *Secunda* verò sententia probabilior, & communis negat necessitatem Confessionis, & dicit sufficere quòd eliciatur contritio; hanc tenent *Suarez loc.infra citando, Lugo de Sacr. D.8. num.145.* asserens esse communem, *Salm eod. tit.c.7. n.94.* qui pariter asserunt communem esse hanc sententiam, scil. quod satis sit elici contritionem probabiliter existimatam, item *Roncaglia de Sacr.q.4.c.1.R.6. Sporer to.3.pag.25. n.170. Croix l 6.p.1.n.93. Viva q.1.a.4.n.4. Elbel to.3. pag. 15. num.49.* qui etiam asserit communem, *Bonae.D.1.q.3.p.2.num.3. cum Reg. Fill. Henr. & alii* passim. Probatur 1. ex Rituali Rom *de Sacr. in genere*, ubi dicitur: *Sacerdos si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit), ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi priùs corde pœniteat. Sed si habeat copiam Confessarii, & temporis, loicque ratio ferat, convenit confiteri.* Nota, *convenit*, ergo ex Rituali sufficit pœnitere per contritionem, & Confessio est de convenientia, non de necessitate. Probatur 2. ratione, tum quia in aliis Sacramentis non habetur præceptum neque naturale, neque Divinum, neque Ecclesiasticum de præmittenda Confessione, ut habetur in suscipienda Eucharistia; tum quia, ut ait doctissimus *Suarez in 3.p. D. 16. sect.3. v. Quæritur*, licèt Confessio (ut vidimus) valde conveniat, tamen satis est, ut Sacerdos adhibeat diligentiam moralem ad se justificandum per contritionem, quin summam adhibeat per Confessionem; Nec eadem ratio currit pro materia, & forma Sacramenti, quàm pro licita administratione Sacramenti; ibi enim (ut diximus cum *eod. Suar. Tom.I.l.1. n.33.*), cùm agatur de substantia seu de veritate rei, probabilitas non potest efficere, ut materia & formæ inepta evadant apta; Sed in licita administratione Sacramenti, cùm agatur tantùm de modo, idest de honestate actionis, bene probabiliter

litas efficit, ut actio sit honesta, quando prudenter honesta judicatur, quamvis in se fortè talis non sit.

35 Quæritur 3. An peccet mortaliter Sacerdos, aut Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Lugo de Sacr. D.8. num.155. Sporer to.3. pag.26. n. 172. Diana p.2 tr.14.R.23.* & probabilem putant *Salm. de Sacr. c.7. num.100. cum Sylvio, Vasq. Gabr. Led. &c. Viva qu.1. a.4. num.4. Croix l.6. p.1. n.94. cum Arriaga, Aversa, Dicast. Amico, Bernal. &c.* Ratio, quia distribuens Eucharistiam, cùm non conficiat Sacramentum, tantùm remotè cooperatur ad productionem gratiæ; non ponit enim actionem per se causantem gratiam, sed tantùm applicat activa passivis; nec agit in nomine Christi, cùm Christus non requisivit, ut distribuens sit persona sacra, olim enim etiam laici Communionem sibi vel aliis porrigebant. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, affirmat, eamque tenent *Suar. in 3. p. D.16. sect.3. & 4. v. Dices, Concina to.8 pag.90. num.17. Holzmann to.2. pag.7. num.29. Contin. Tournely to. 4. pag.33. coll.3. Viva loco supra cit. Antoine de Sacr. c.2 q.6. v. Resp 2. Laym.l.5. tr.1. cap.5. num 8. Roncaglia de Euch. c.4. qu.2.* item *Gonet, Bon. Valent. Con. Fill. Villal &c. apud Croix num.94.* Probatur ex *c. Sciscitantibus. 15. qu.8.* ubi Nicolaus I. loquens de Sacerdote adultero Eucharistiam ministrante, dicit: *Mali bona administrando, se tantummodo lædunt* Et cùm hæc materia, de qua agitur, sit gravis, consequenter graviter *se lædunt*. Item probatur ex Cathech. Rom. *p. 2. cap. 1. num. 26.* ubi dicitur: *Si homini peccatis contaminato minùs licet de rebus Divinis agere, quantum ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum conscius est; nec tamen sacra Mysteria polluto ore conficere, vel in fœdas manus sumere, contrectare, atque aliis porrigere, & ministrare veretur?* Item ex Rituali Rom §. 1. ubi: *Impurè, & indignè ministrantes* (Sacramenta) *in æterna mortis reatum incurrunt*. Et *de Sacr. Euch.* dicitur: *Omnibus quidem Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis religiosè sanctèque tractandis magna cura adhibenda est, sed præcipuè in administrando ac suscipiendo SS. Eucharistiæ Sacramentum.* Ratio igitur nostræ sententiæ est, quia Sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali, gravem irrogat injuriam huic Sacramento, eo quòd ut Minister ad illud dispensandum consecratus ipsum indignè ministrat: Et sicut in aliis Sacramentis Minister proximè per confectionem concurrit ad sanctificationem suscipientium, ita hic proximè concurrit per dispensationem, cùm Minister Eucharistiæ non possit ut Ministrum se exhibere aliter quàm per dispensationem, juxta illud D. Pauli 1. Cor. 4: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*. Nec valet dicere, quòd Sacerdos non sit a Christo præcipuè deputatus ad Eucharistiam ministrandam, ex eo quòd olim etiam per laicos hoc fiebat; Nam licèt per accidens in necessitate hoc laicis permissum est, sicut etiam & baptizare, tamen nemo potest negare quòd Minister ordinarius & ex officio ad Eucharistiam dispensandam sit solus Sacerdos, vel Diaconus ex commissione.

Hinc dicimus *cum Mazzot. tom.3. p 49 Holzmann to.2. p 6. num.26.* quòd celebrans in mortali quatuor sacrilegia committit, 1. quia Sacramentum conficit; 2. quia suscipit; 3. quia ministrat sibi indigno, ut bene advertunt *Holz. l.c. Croix l.6. p.1. num.93. Suar. D.67. sc.1. & Lugo. D.8. n.199 & 202.* cùm enim celebrans tunc duas agat partes, alteram ut sumens, alteram ut Minister, ideo duo sacrilegia committit; prout diximus de contrahente Matrimonium in mortali, qui dupliciter graviter peccat, quia nimirum suscipit, & quia ministrat Sacramentum: De his tribus sacrilegiis jam diximus *l.5. num.44.* 4. Sacrilegium committit, quia Eucharistiam ministrat in mortali, prout mox supra probavimus. Utrùm autem ministrans Eucharistiam unum peccatum committat, vel plura, quot sunt ii qui successivè suscipiunt? *Bonac. D.1. q.3. p.2. §.1 n.15 cum Con. & aliis* affirmat, quia singulæ distributiones sunt singula convivia, & actiones completæ. Sed probabiliùs dicunt *Henno de Pecc. c.3. n.2. Viva de Sacr. q.1. a.4 n.6. & Fill. ac Henr. ap. Bonac.* pluralitatem communicantium constituere tantùm circumstantiam aggravantem, sed non multiplicitatem peccatorum, cùm veriùs sit una actio moralis, & unum convivium: quod unum faré dicitur, quamvis ex pluribus constet convivis. Hinc dicit Rituale: *Ubi verò omnes communicaverint, Sacerdos dicere poterit: O sacrum convivium, &c.*

Valde autem probabiliter ait *Continuator Tournely to.4. p.34. cum D.Thom. in 4. D.24. qu.1. a.3. qu.5. ad 4* quòd peccat graviter qui existens in mortali Eucharistiam ex officio tangit immediatè, vel mediatè, puta gestando in processione, vel Populum benedicendo; Hocque expressè videtur docere *S. Dyonisius ap. Tourn. l.cit* dicens: *Qui tangunt res sacras, quasi suo officio utentes peccant*

peccant mortaliter. Sed non improbabiliter *Bonac.D.1.fe.3.p.2.§.1.n.13.Croix l.6.p.1 n.101.Lugo D.8.n.155. Anal.pag.534.n.58.Holzm.tom.2.p.7. n.29.Elb.to.3.p.15.num.50.& Salm.c.7.de Sacr. num.106.& Busemb. ut supra num.7. cum Suar. Vasq.Laym.& Coninch.* id negant, quia hæc non est administratio Sacramenti, nec videtur materia tam gravis, ut peccatum mortale inducat; Dicit enim *Suarez in 3.p. D.16. sect.3.v. Atq. hinc: Cùm aliæ actiones, præter Sacramenta, non sint ad sanctificationem per gratiam proximè ordinatæ, neque in eis se exhibeat Sacerdos ut Minister Dei sanctificantis Animam, non est tam gravis causa, & ratio exigendi internam Animæ sanctitatem ad eas exercendas; Ergo illas in peccato efficere ex parte materiæ, non videtur esse grave sacrilegium*.

36 Quæritur 4. An peccet graviter Confessarius excipiens Confessionem in mortali, cum proposito eliciendi contritionem antequam absolvat? *Prima* sententia probabilis, quam tenent *Gonet D.7. 6.n.108.& Contin.Tournely to.4.pag. 33. v.Coll.2.& Escob. l.8.num.234. cum Suar.& Franc. de Lugo*, affirmat, quia talis actio est Sacramentalis, & pertinet ad Ministrum consecratum, cùm Sacerdos non minùs consecretur ad audiendam Confessionem, quàm ad absolvendum. *Secunda* sententia communior, & probabilior negat, & hanc tenent *Cardin. de Lugo de Sacr. D.8.num.158. Sporer to.3. pag.26.n. 173. Elbel to.3.pag.15.n.50 Diana p.1. tr.7. R.47. Salm.de Sacr.c.7.num.107. cum Henr. & Croix l.6. p.1.num.102. cum Mareh. Rodr. Moya, Gob. Dic. Aversf. Bernal.& Bosco*. Ratio, quâ utitur *Lugo*, est quia Sacerdos audiendo Confessionem tantùm passivè se habet; Sed hanc rationem meritò non admittit *Croix*, quia Confessarius, excipiendo Confessionem, revera non se habet tantùm passivè, sed etiam agit formando judicium de peccatis. Ratio aptior aliorum est, quia Confessarius audiendo non conficit Sacramentum, illud enim non conficitur nisi quando Absolutio impertitur. Id autem quod ibi addit *Croix cum Marc & Gob.* nempe Ministrum non peccare mortaliter, si in mortali formam inchoet Sacramenti, modò conteratur antequàm illam perficiat; mihi non placet, nam licèt gratia non conferatur, nisi formâ expletâ, tamen valor Sacramenti & collatio gratiæ non tam pendet ab ultimis verbis formæ, quàm a primis; unde Sacerdotem qui eam incipit in mortali, meritò dicit *Aversa apud Croix*, graviter peccare, quia jam irrogat injuriam Sacramento, conferendo illud in mortali.

Quæritur 5. An Confessarius plures successivè absolvens in mortali plura peccata committat? Vide dicta in *Tom.I. l.5.num.50.Qu 6.* ubi veriorem esse diximus sententiam affirmativam, quia singulæ Absolutiones sunt singula Sacramenta.

37 II. Quod autem pertinet ad alias functiones sacras, quæ non sunt confectiones, neque administrationes Sacramentorum, quæstio est an Minister, qui ex officio illas exercet in mortali, peccet mortaliter? *Prima* sententia, pro qua certè videtur esse *D.Thomas in 4.D.24. q.1.a.3 qu.5.ad* 4. (quidquid aliqui dicant), & sequuntur alii apud *Juenin. Instit. Theol. tom.7. pag 86.qu.4.* dicit omnes exercentes ex officio functiones Ordinis suscepti ab Episcopo, usque ad Ostiarios, in mortali, culpam gravem committere. Hæc verba *D.Thomæ*: *Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum Officium pertractat, non est dubium, quin illud indignè faciat; unde patet quòd peccat mortaliter*. *Secunda* verò sententia communior, & satis probabilis negat, & hanc tenent *Suarez in 3. p. D.16.sect.3. Holzmann to.2. pag.7.n.31. Anacl. pag 534.num.58.cum Mastrio, Bonac.de Sacr. D.1. q.3.p.2.§.1.num.4.cum Soto, Val. Fill.&c.Salm.eod. tit.num.101.cum Vasqu. Villal & Gran.* Ratio 1. quia, ut ait *Suarez* (cujus verba retulimus supra *n.35. in fin.*), omnia alia exercitia Ordinum, præter confectionem vel administrationem Sacramentorum, cùm non sint proximè ordinata ad sanctificationem Animæ, non videntur exigere sub gravi exercentium sanctitatem. Ratio 2. quia (ut bene ajunt *Salm. num.108.*) ubi non constat de præcepto, non est facilè imponenda obligatio sub mortali; in his autem functionibus, quas diximus, non constat de tali præcepto, unde gravitas obligationis desumenda est a materia; & cùm hæc materia non videtur, saltem non constat esse tam gravem, videtur quòd exercere tales functiones in mortali, non excedat culpam venialem; quæ tamen erit eo gravior, quo actiones magis accedunt ad Sacramenti ministerium.

38 Hinc infertur I. esse probabile, quòd non peccent graviter Diaconi, & Subdiaconi, qui in mortali Altari ministrant. Ita *Suar. loc. cit. sect.3. Lugo D.8.num.152.Sot in 4.D.24.q.1. Laym. l.5.tr.1.c.5.num.10.Vasq.D.136 c.4. Conink qu.64. a.6.dub.1. Salm.l.c. num.104. Holzmann num.31. Anacl.l.c.Sporer to.2. pag.26.num.174. Elbel tom 3. pag.15.num.50.Croix l.6.p.1.num.98.cum Dic. Bonac.*

nac.l.c.num.7. cum Val. Fill. Angles, & alii plures, nec dissentit *Antoine de Sacr. cap.1.qu.7.* (contra *Wigandt Ex.4.tr.11.num.37. Contin. Tournely to 4. pag.24.num.6. Concina to.8.pag.32.num.31. Petrocor. to.3.pag.79. & alii ex D. Thoma l.c. ut supra.*) Et hoc etiamsi frequenter ipsi ministrent, ut dicunt *Conink. l.c. Croix num.98. Bon. & Salm. cum Vasq.* Contra *Fill. Suar. & Laym.* qui frequentiam damnant de mortali, cùm illa videatur esse virtualis contemptus; Sed veriùs (ut diximus in *Tom.I. l.4 num.161. v. Quarta.*) juxta doctrinam *D. Thomæ*, frequentia per se nequaquam constituit contemptum.

Objiciunt 1. illud Apostoli *ad Tim.* 3. ubi dicitur, quod Diaconi debent esse, *habentes mysterium Fidei in conscientia pura*. Ergo (ut dicunt) qui ministrant cum peccato, agunt contra Apostoli præceptum. Sed respondetur, quòd Diaconi tempore Apostoli (ut ferunt *Tournely in Prælect. Theol. to.10. pag.237.* & ipse *Auctor Petrocor. to.4. pag.215.*) ex officio Eucharistiam, atque Baptismum Fidelibus ministrabant: Id enim testatur *S. Justinus ap. Petrocor.* dicens: *Qui apud nos vocantur Diaconi, distribuunt unicuique panem &c. porro alimentum hoc vocatur Eucharistia*. Et *Tertullianus* apud *Tournely* ait: *Dandi Baptismi jus habet Episcopus, deinde Presbyteri, & Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate*. Ergo meritò ob reverentiam Baptismi, & Eucharistiæ, quorum administratio Diaconis committebatur, puram conscientiam in eis Apostolus requirebat.

Objiciunt 2. textum in *c. Quæsitum. De Cohab. Cler. &c.* ubi dicitur Clericus concubinarius occultus esse sub mortali quoad seipsum suspensus ab Officio; & præcipuè alium textum *in c. Quæsitum, ult. de Temp Ord.* ubi Gregorius IX. loquens de Sacerdotibus, & aliis Clericis existentibus in peccato mortali occulto, dixit: *Si non pœnituerint, monendi sunt, & sub interminatione Divini judicii obtestandi, ut in testimonium suæ damnationis in susceptis etiam Ordinibus non ministrent*. Sed respondetur 1. cum *Lugo num.147. & Croix num. 103.* quòd Gregorius rectè dixit tales Clericos peccare graviter ministrando in mortali, quia juxta Decretum Anacleti Papæ, & Canonem Apostolorum 9. (cujus verba affert *Suarez D.69. sect.3. §.ad 2*) Ministri Altaris tunc temporis tenebantur communicare in Missa; & in hoc sensu verum est, quòd per quodlibet peccatum mortale Diaconi, & omnes alii Altari ministrantes suspensi erant ab exercitio suorum Ordinum. Resp. 2. quòd, si hic textus rigorosè intelligendus esset, etiam Clerici Minores, exercendo actus suorum Ordinum, peccarent mortaliter; sed hoc nec etiam Auctores contrarii audent asserere, & ipse *Contin. Tournely pag. 35.* expresse oppositum censet, dicens in hoc convenire omnes Theologos, tum quia munia Clericorum Minorum etiam a Laicis exercentur; tum quia eorum functiones valde distant ab actione Sacrificii. Unde, cùm textus nimis videatur probare, intelligendus est Gregorius minimè voluisse jus novum condere, sed tantùm explicasse (ideo dixit *monendi sunt*) naturalem obligationem ministrantium Altari, pro subjecta materia abstinendi ab exercitio Ordinum, juxta qualitatem reverentiæ, quam quilibet Ordo pro sua dignitate requirit; aliam enim reverentiam requirit administratio Sacramentorum, & quidem sub gravi, aliam exigunt aliæ functiones, & non tantam, majorem tamen, aut minorem, juxta (ut diximus) proximitatem quam habet functio illa ad Sacramentum.

39 Infertur II. probabiliter non peccare graviter Episcopus, qui in mortali conficit Chrisma, vel Oleum Sanctum, ut tenent *Pulaus de Sacr. D.un.p.6.num.4. Vasqu.c.4.num.48. Salm.c.7. num.101. Croix l.6. p.1. num.96. Holzmann tom.2. pag.7.num.30. cum Henr. Bon. q.3. p.2.§.1.n 8. cum Suar. Sot. Con. Fill. Sayr. & aliis*, contra *Contin. Tournely tom 4. pag.34. num 6. & alios cum Lugo D.8.num.156.* qui putat id esse mortale, eo quòd Chrisma, vel Oleum, quod necessariò debet esse ab Episcopo benedictum, est materia Sacramenti sine qua non fit Sacramentum. Sed respondetur, quòd licèt Chrisma, vel Oleum non sit materia apta, nisi benedicatur ab Episcopo; tamen Episcopus materiam benedicens non peccat mortaliter, quia remotè semper concurrit ad productionem gratiæ; aliàs quicunque pararet materiam ad alia Sacramenta in mortali, graviter etiam peccaret; per accidens enim se habet, quòd Chrisma, vel Oleum pro confectione Confirmationis, & Extremæ-Unctionis non sit materia apta, nisi ab Episcopo benedicta.

40 Infertur III. Communissima & probabilior esse sententia, quòd non peccet mortaliter Episcopus, vel Sacerdos, qui in mortali consecrat Templum, benedicit vestes sacras aut corporalia, assistit Matrimonio, benedicit cineres, aquam lustralem, &c. ut contra *Sylvest. Cajet. &c. ap. Busemb.* tenent *Lugo, Vasqu.*

Laym. Con. item *Gonet. Man to.6. p.78. Antoine c.1. qu.8 Croix n.99. & Salm. num.106. cum Suar. Bonac & Led.* ac non dissentit *Tournely to.4. pag.34.*

41 Quæritur autem, an Concionator in peccato mortali, peccet mortaliter? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Cajetan.2.2.q.187. a.1. & 3. a 6. Merbes. pag 3. qu.15. Juenin. q.5. c.3. a.2. Contin. Tournely to 4 pag.35. & alii apud Dianam p.3. tr.4 R.197* & pro hac sententia videtur etiam esse *D.Thomas in 4. D.19. qu.11. a.2. ad 2.* ubi dicit Concionantem in mortali, etiam occulto, graviter peccare, eo quòd (ut ait) *impedit finem doctrinæ, quia ore se profitetur nosse Deum, factis autem negat.* Alii verò diversâ ratione utuntur, dicunt enim peccare mortaliter, quia in mortali exercet actum Ordinis *Secunda* verò sententia communior, & probabilior negat, & hanc tenent *Gonet l.c. Suar. in 3. p. to.3. D 16 sect 3 in fine, & de Charit. D.8. sect. 4. num.6. Lugo de Sacr. D.8. num.152. Pal. to.1. tr.6. D.3 p.7. num.7. Bon. D.1. q.3. p.2. num.8. cum Vasq. & Sayr. Sporer to 3. pag.26. num.174. Croix l 6. p.1. n.99. Salm. de Sacr c 8. n.106. Diana loc.cit. & to.7. tr.3. R.14. cum Val Villal. Torres, Laym.* & aliis pluribus. Ratio, tum quia nulla patet lex Divina, vel Ecclesiastica prohibens sub gravi peccatoribus abstinere a prædicatione; tum quia actus prædicandi non tendit immediatè ad sanctificandum hominem, cùm de se non causet gratiam, sicut causant administrationes Sacramentorum. Nec obstat ratio oppositæ sententiæ, nempe quòd peccator prædicans in mortali graviter peccet, quia exercet indignè officium Ordinis. Nam respondetur aliud esse exercere officium Ordinis, aliud Officium annexum Ordini; qui enim exercet officium Ordinis, cùm hoc ordinetur ad Eucharistiam, illud indignè ministrans, Eucharistiæ probabiliter injuriam irrogat; (Dico *probabiliter*, quia oppositum etiam est probabile, ut diximus *n.35. v. Valde*, cùm tale exercitium non sit proximè ordinatum ad productionem gratiæ, prout est administratio Sacramenti); Qui verò exercet officium prædicandi, cùm hoc sit tantùm extrinsecè annexum Ordini, & per se dumtaxat ordinatum ad Proximum, peccator prædicans non infert injuriam Ordini, sed Proximo; unde juxta injuriam, quæ Proximo irrogatur, debet culpa mensurari. Hinc fit, quòd occultus peccator prædicans, cùm nullum damnum irroget Proximo, imò utilitatem afferat, ideo non est cur de mortali damnetur. Dixi *de mortali*, nam communiter non excusant DD. a veniali, ob aliqualem irreverentiam, quæ fit verbo Divino: Hinc usus habet, quòd Prædicator ante Concionem petere soleat benedictionem ab Episcopo, dicens: *Munda cor meum, &c.*

Dicunt verò *Suar. Sot. & Diana ll.cit.* non excusari a mortali Prædicatorem, cui ex officio incumbat concionari, si prædicet existens publicus peccator; quia tunc scandalum præbet, impeditque finem doctrinæ; Et huic sententiæ videtur postea se conformasse *D.Thomas*, nam, licèt *loc.cit. ut supra*, asseruerit, quòd tam occultus, quàm notorius peccator mortaliter peccet concionando; tamen, ut advertit *P.Concina to.8. pag.93. n.25.* videtur S. Doctor doctrinam illam voluisse postmodum delinire, & ad solos & publicos peccatores restringere; etenim in *2. Cor. cap.6 lect.1. ex S. Gregorio* sic inquit: *Cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur, ut publicus & famosus peccator cavere sibi debet, ne prædicet, aliàs peccat.* Et hoc potiùs intelligendum videtur, si Concionator increpet vitium de quo ipse publicè est diffamatus, juxta illud *Rom. cap.11.* ubi Apostolus dicit: *Qui alios doces, teipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris; qui dicis non mœchandum, mœcharis, &c. propter vos blasphematur nomen Dei inter gentes.*

42 „ Resp. 2. Requiritur præterea, ut exhibeat, ac curet non tantùm quæ ad substantiam Sacramenti sunt necessaria; sed etiam quæ ad decorem, sive ex natura rei, sive ex præcepto Ecclesiæ, spectant. Ratio prioris est, quia alioqui Sacramenta dehonestat, & tractat indignè. Ratio posterioris est, quia Sacramenta sanctè sunt tractanda; & præcepta Ecclesiæ obligant in conscientia. *Unde resolves.*

„ 1. Peccat ministrans mortaliter, 1. Si utatur materiâ vel formâ falsâ; vel (extra necessitatem) dubiâ. *Bon. d.1. qu.2. p.1. n.32.* 2. Si omittat intentionem requisitam. Quòd si verò dubium oriatur, & non tantùm inanis scrupulus (is enim rejici debet), an forma fuerit legitima, vel an legitimè, & integrè prolata; tunc, etsi speculativè probabile sit, formam esse legitimam, in praxi tamen iteranda erit sub conditione, quia tutius hîc eligendum est. * (*Juxta sensum communem Ecclesiæ, ut videre licet in damnatione Propos.1. factâ ab Innoc. XI. Vide dicenda num 57.*) *

„ 2. Peccat quoque (graviter, vel leviter pro gravitate materiæ) 1. qui verba formæ „ corru-

„ corruptè, inarticulatè, indevotè pronuntiat.
„ 2. qui materiam, vel formam vel cæremo-
„ nias, contra Ecclesiæ morem, quamvis ac-
„ cidentaliter, sine causa mutat, vel omittit.
„ Quod si fiat ex contemtu, est mortale: si
„ ex negligentia, sæpe est mortale, quando
„ ea magna est, & in re gravi. Vide infra
„ *cap.4.d.5.*
„ 3. Peccat graviter, qui ministrat Sacra-
„ mentum publico peccatori vel aliter indi-
„ gno, nisi indignitas sciatur ex Confessione,
„ vel sit occulta indignitas, & ex negatione
„ sequeretur infamia, ut patet ex praxi Eccle-
„ siæ, & Christi, qui Judæ Eucharistiam de-
„ dit. Graviùs peccaret, qui ne daret indigno,
„ porrigeret ei hostiam non consecratam, etsi
„ sic cum eo convenisset; aut qui, non au-
„ dens indignè celebrare, simularet Missam,
„ elevans hostiam non consecratam; quia, quan-
„ tum est ex se, dat occasionem idololatriæ. V.
„ *Bon. d.1.q.6.p.4. Suar. Con &c. Schol.*

43 Super hoc puncto de negandis Sacramentis indigno plura utilia sunt notanda. Dicendum I. Certum esse, quòd Minister graviter peccat ministrando Sacramenta indignis, ex commu ni cum *S.Thom 3 p.q.80.a.6.Salm.c.7.n.72. Conc.to. 8.p.100.Suar. Henr: Croix l.6.p.1.n.13.* ex illo *Matthæi 7.6: Nolite dare Sanctum canibus.* Imò in quibusdam Sacramentis Minister, ut se fidelem dispensatorem præstet, non sufficit, si petentem nesciat esse indignum, sed ampliùs tenetur prudentem rationem habere, quòd ille sit dignus; In Sacramento enim Pœnitentiæ, cùm in eo omninò requiratur ad valorem Pœnitentis dispositio, Minister, prout Judex ad hoc constitutus, debet de ea se certum reddere. In Sacramento Baptismi debet etiam inquirere consensum, & dispositionem baptizandi. In Sacramento quoque Ordinis Episcopus debet certam habere scientiam de dignitate Ordinandi, cùm ad Ordinem, prout directum ad publicum bonum, nemo habeat jus nisi qui vocatur a Deo tanquam Aaron (vide super hoc dicenda *num.50.*). In Matrimonio autem Sacerdos assistens debet inquirere in impedimenta, cùm ad hoc constituatur ab Ecclesia. In aliis verò Sacramentis, quicquid dicat *Antoine*, ea non sunt deneganda eis qui catholicè vivunt, nisi constet de indignitate petentis. Ita *Suar. p.3. D.18.se.2.Lugo D.8.num 117. Escob. l.8 num.340. Palaus tr.18. D.un.p.14.num.6. cum Soto, Bon.D.1.q.6.p.4. in fin. Elbel to 3.p.11. n.36. Croix l.6.p.1.num.137. cum Henr. & Dic.* Ratio, quia ad hæc alia Sacramenta omnes Fideles jus habent, & Ministri non sunt Judices, sed Dispensatores; unde in eis non habent jus inquirendi, sed tantùm debitum dispensandi omnibus qui petunt, modò isti non sint positivè indigni, juxta præceptum prædictum: *Nolite dare sanctum canibus*; Ergo tantùm indignis prohibentur ministrari Sacramenta. Ultraquamquod, *quisque naturaliter præsumitur bonus*, ut dicitur in *c. Dudum. de præsumt.* nisi malus certò probetur.

44 Dicendum II. Sacramentum negandum esse indigno, etiam publicè petenti, ut omnes communiter cum *S. Thoma l.c. Suar. & Croix num. 138.* docent, semper ac peccator est publicus, cùm crimen sit notorium vel jure, quando scilicet quis de eo juridicè convictus est: vel facto, cùm scilicet commissum est in loco publico: vel famâ, nempe cùm ex sufficientibus indiciis crimen pervenit ad multos. Et hoc, etiamsi aliquibus ex præsentibus crimen sit occultum; *Croix l.6.p.1. num.139.* Excipitur tamen peccator in articulo mortis constitutus, ut *Suar.Tamb.Croix num.142.cum communi.* Secus tamen, si sit occultus, & publicè petat, ut dicemus infra *v Not.III n.49* Dixi, *si publicè petat*, nam, si indignus occultè petat, etiamsi ejus crimen sit occultum, Sacramentum est denegandum, ut *Salm.c.7.num.47 & alii omnes.* Et idem dicendum, si crimen adstantibus jam notum sit, *Suar.Dic.Arriag.Croix num.139.*

45 Sed hic plura occurrunt dubia. Dubium 1. An sit negandum Sacramentum peccatori, cujus peccatum non sit simpliciter publicum, sed notum sit plerisque ex præsentibus, non autem omnibus? Adsunt tres sententiæ. *Prima* cum *Conink.* affirmat, quia respectivè ad hos peccatum videtur esse publicum. *Secunda* cum *Suar. & Bon.* probabiliùs negant, quia petens adhuc possidet famam respectivè ad omnes, qui ejus crimen ignorant. *Tertia* cum *Diana, & Croix l 6 p.1 num.139.* Dicit negandum, si ex præsentibus tantùm unus, vel alter vir probus ignoret, qui putatur non evulgatus; Et hæc est satis probabilis, juxta dicta *de Consc.Tom.I. num.37.*

46 Dubium 2. An negandum Sacramentum peccatori in eo loco, ubi suum crimen non est publicum, si publicum sit in alio loco? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Suar. p.3.D 27. fe.c concl.3. ac Caj Bon. Pal. Tamb.&c.* cum *Croix l 6. p.1. n. 104.* Ratio, quia ille jam amisit jus ad famam, cùm in uno loco sit infamatus

famatus, juxta dicta *de Consc. Tom. I. l. 1. num. 36.* Excipiunt tamen *DD. cit.* apud *Croix d. loc.* si peccator prudenter præsumatur emendatus. *Secunda* verò sententia, quam amplector, negat; & hanc tenent *Cabass. T. J. l. 3. c. 7. num. 3. ac Sot. Vasqu &c. ap. Croix l. c.* Ratio, quia ex una parte, ministrando illi Sacramentum, non adest scandalum aliorum, juxta quæ dicemus *n* 48. Ex alia, negando Sacramentum, eadem quidem inconvenientia & damna nascerentur, propter quæ vitanda illicitum est Ministro negare Sacramentum peccatori occulto, ut dicemus *eod. n.* 48. Secus verò dicendum, si notitia illius criminis facilè est ibi perventura.

47 Dub. 3. Quid requiratur, ut publico peccatori Eucharistia possit ministrari? *Laym. Nav.* &c. requirunt, præter Confessionem, aliquod tempus bonæ conversationis ad tollendum scandalum. *Possev. & Jo: Sanch.* dicunt sufficere Confessionem coram pluribus (modò, addit *Bernal.* pœnitentia brevi sit publicè manifestanda); Et rectè *Croix l. 6. p. 1. num. 141.* adhæret huic sententiæ, quando peccator non habet proximam peccandi occasionem; quia, qui publicè confessus est, publicè censetur emendatus: secus, si adesset occasio, & ille eam non deseruerit. Qui autem occultè petit, sufficit occultè egisse pœnitentiam, *Croix ibid. in fine* cum *Suar. & Tamb.* Sed hîc maximè advertendum id quod habetur in Rituali Rom. *de Euchar.* ubi: *Arcendi autem sunt* (a Communione) *publicè indigni; quales sunt excommunicati, interdicti, manifestique infames; ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, & alii ejus generis publici peccatores: nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo priùs satisfecerint. Occultos verò peccatores, si occultè petant, & non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem si publicè petant, & sine scandalo ipsos præterire nequeat.*

48 Dub. 4. Quid agendum in dubio de crimine, vel de pœnitentia? Distinguendum; si crimen est certum, & pœnitentia dubia, Sacramentum certè est denegandum, donec constet de pœnitentia, quia possidet infamia. Et hoc dicendum docent *Suar. Arr. Spor. &c.* cum *Croix l. 6. p. 1. num. 142.* etiamsi habeatur publica suspicio de crimine, modò suspicio sit tàm vehemens, ut æquivaleat morali certitudini; secus, si talis sit, ut probabili ratione deponi possit, ut dicunt *AA. citati*. Si autem dubitatur de crimine, non potest Sacramentum negari, *Croix ibid.* Intellige tamen juxta dicta supra *num. 43.* sub initio.

49 Dub. 5. An Minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? *Prima* sententia affirmat, modò Sacramentum non petatur in odium Fidei, vel in contemtum Religionis; & hanc tenent *Bonac. de Sacr. D. 1. qu. 6. p. 4. num. 14. Sporer to. 3. pag. 28. num. 188. & Croix l. 6. p. 1. num. 138.* cum *Escob. Gobat. Dic. & aliis*; Ab his laudatur etiam *Suarez 3. p. D. 67. sect. 1. in fine*, sed ibi præfatus Auctor nimis ambiguè loquitur, & se remittit ad *sectiones sequ.* in quibus nullum verbum adjicit de hac sententia. Ratio hujus sententiæ est, quia (ut dicunt), si infamia peccatoris publicè petentis Sacramentum, talem ministrationem excusat, & irreverentiam Sacramenti reparat (ut mox dicemus), cur mors, vel infamia subeunda a Ministro eum non excusare debet? Hæc sententia olim mihi probabilis visa fuit; sed meliùs re perpensâ oppositum nunc teneo cum *secunda* sententia, quam tuentur *P. Concina to. 8. pag. 100. num. 11. & Ledesma, ac alii apud Croix loc. cit.* Differt enim ratio non negandi Sacramentum peccatori occulto, & ratio vitandi proprium damnum. Nequit equidem Sacerdos publicè denegare Communionem peccatori occulto, sed cur? quia, ut rectè dicit ipse *Croix num. 144. & alii* prout *Contin. Tournely to. 4. pag. 192. & Antoine de Sacr. cap. 2. q. 12.* Christus eo casu videtur cedere juri suo, & permittere suæ reverentiæ negationem, non præcipuè ut fama ipsi servetur, ut dicit *D. Thomas 3. p. qu. 80. a. 6. ad 2. & Lugo D. 8. num. 173.* sed potissimùm (ut probant præfati AA.) propter gravia incommoda, quæ deinde sequerentur, nempe scandala aliorum, quibus si Sacerdos posset ob crimen occultum publicè Communionem negare, fortè etiam boni deterrerentur a susceptione Communionis, timentes ne propter odium, vel imprudentiam a Sacerdote ejicerentur, &c. Hæc autem inconvenientia & scandala non certè interveniunt in Ministro, qui metu cogeretur ad ministrandum Sacramentum indigno; immo ædificationi esset Populo, si, ad reverentiam Sacramento servandam, periculo mortis se exponeret.

50 Notandum III. Peccatori occulto publicè petenti non est negandum Sacramentum; ita omnes cum *S. Th. 3. p. q. 80. a 6 ex cap. Placuit. Causa 6. Qu 2. & c. Si Sacerdos De Offic. Jud. ord.* ubi Eugenius Papa id confirmat exemplô Christi, qui Judæ Communionem porrexit. Ratio, quia

quia tunc censetur Christus cedere juri suo, ne peccator famam deperdat, cui adhuc jus retinet; Et hoc ad evitanda gravissima incommoda, quæ aliàs evenirent, ut mox supra diximus. E contrario nullo modo ministrandum Sacramentum peccatori occulto, occultè petenti, ut *S.Th. 3. p. q.81. a 6. ad 4. Salm. c.7. n.73.* Excepto casu, quo crimen cognitum fuisset ex Confessione; Tunc enim nec etiam licet Ministro peccatorem monere, ut omninò dicendum cum *Croix loc.cit.num.145 & Gob.*

51 Sed hìc quæritur 1. An Confessarius possit Sacramentum negare ob crimen auditum in Confessione, sub prætextu aliarum causarum? Affirmant *Vasq. Suar. Pal. & Dic.* apud *Croix d. n.145.* Sed veriùs negandum cum *Sanch. de Matr. l.3. D.36. & Laym. Val. Dian. Escob. & aliis* cum *Croix ibid.* Quia tunc peccator jam satis adverteret ex Confessione negari Sacramentum, & ideo sigillum læderetur, & Confessio fieret odiosa, ut idem *Palaus* postea concedit; Ultraquamquod ex Decreto Innocentii XI. hodie certum est nullo modo posse Confessarium uti notitiâ Confessionis in gravamen Pœnitentis; Vide dicenda *de Pœnit. n.658.* Rectèque addit *Croix* cum *Arriaga*, quòd, si Confessarius, extra Confessionem, aliunde notitiam habuerit; nisi notitia sit moraliter certa, non potest Sacramentum negare.

52 Quæres 2. Utrùm denegandum Sacramentum Ordinis peccatori occulto publicè petenti? Si petens sit indignus ex irregularitate, aut simili, omninò esse rejiciendum nemo dubitat. Si verò sit indignus tantùm, quia est in peccato mortali, dubitat *Croix l.6. p.1. n.146.* cum *Henr.* Adduntque *Lugo, & alii*, non posse rejici, si jus ipse prætendat ratione Beneficii, seu Dignitatis obtentæ. Sed omninò veriùs puto dicendum cum *Viva de Sacr. Qu. 1. A.4. num. 5.* quòd indignus etiam occultus ab Ordinibus omninò est arcendus: & idem clarè docet etiam *S.Th. 3. p. q 36. a.3. ad 3.* ubi dicit, non sufficere, quòd Prælatus nesciat Ordinandum esse in peccato: *Sed etiam exigitur ampliùs, ut secundùm mensuram Ordinis diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate Promovendorum.* Et in respons. *ad 1.* illud memorabile asserit: *Melius esset habere paucos Ministros bonos, quàm multos malos.* Ratio certa est, quia, qui se ingerit in munera publica, ad quæ non est idoneus, repelli debet etiam cum infamia, ob bonum publicum privato præferendum. Et quòd Clericus indignus, quamvis ob crimen occultum, possit & debeat repelli, patet ex Trident. ubi in *Sess. 14. c.1. de Ref.* dicitur, quòd Episcopus potest prohibere Clerico, ne ascendat ad ulteriores Ordines: & Clericus tenetur ei obedire, etiamsi ascensus a suo Prælato *ex quacunque causa ob occultum crimen quomodolibet etiam extrajudicialiter fuerit interdictus.* Et additur, quòd *nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, ei suffragetur.* Ac maximè notandum, quòd Episcopus non tenetur eo casu manifestare causam cur repellat illum ab Ordinatione, juxta Declarationes S.C. Concilii editas die 21. Martii an. 1643. & die 21. April. 1668. quas per extensum affert noster SS. Benedictus XIV. in *Lib. de Synodo l.7. c.71. num.4.* Quòd autem Episcopus non solùm possit, sed etiam debeat repellere indignos, quamvis occultos, patens suadet ratio ex eod. Trident. *Sess.23. de Ref. c.5. & 7.* ubi signanter præcipitur, ut Episcopus ordinans *mores diligenter investiget, & examinet.* Ad quid igitur debet Prælatus mores Clericorum investigare & examinare, nisi ut repellat quos noverit indignos, ex illo *Ap.1. ad Timot. 3: Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis eorum.* Ubi inquit *S. Leo Ep. 1. ad Afr: Quid est citò manus imponere, nisi ante experientiam disciplinæ?* Tantò magis, quia in Ordinibus suscipiendis multi possent esse defectus, ex quibus sine infamia petentes ejici possunt, nempe ætatis, tituli, subjectionis, &c. ut bene notat *Croix d. num.146.*

53 Quæres hìc 3. An possit absolvi Ordinandus, qui habitum contraxit lasciviæ, & statim post pœnitentiam, sine experientia continentiæ, velit Subdiaconatum suscipere? De hac quæstione plenam instituimus Dissertationem, quam reperies in fine hujus Dubii ex *num.63.*

54 Quæritur 4. An Parochus possit assistere Matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores? Certum est teneri Parochum arcere a Matrimonio eos qui nesciunt Doctrinam Christianam, uti constat ex Rituali Rom de Matrim. sub initio, ubi præscribitur: *Parochus cognoscat, utrùm uterque (sponsus) sciat rudimenta Fidei, cùm ea deinde filios docere suos debeant.* Item S. C. habita coram Innoc. XII. an. 1697. ut refert noster SS. Benedictus XIV. *de Synodo l. 7. cap. 29.* decrevit Parochos non debere procedere ad proclamationes, nisi reperierint contrahentes sufficienter instructos in rudimentis Fidei; Et hoc Decretum confirmatum

tum fuit a Clemente XI. ut in suo Bullario *pag.*326. ac a nostro Papa Benedicto in Littera Encycl. vide in suo Bullario *num.* 32. Utrùm autem, præter hanc ignorantiam, possit Parochus publicis peccatoribus negare suam assistentiam ad Matrimonium? Si contrahentes publicè peterent, & essent indigni ratione peccati vel censuræ occultæ, rectè dicunt *Lugo D.* 8. *sect.* 13. *& Croix num.* 147. cum Arriaga, & communi Parochum teneri assistere, juxta dicta *num.* 47. Dubium est an assistere possit, & teneatur, si contrahentes sint publicè indigni? Affirmant *Laym. l.* 5. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 4. *num.* 8. *Croix l. c. & Lugo ex num.* 205. *cum Præpos.* Modò tamen Parochus priùs conatus fuerit disponere sponsos ad dignè contrahendum. Ratio, ut dicunt, quia Parochus non est Minister Matrimonii, sed tantùm testis; unde ex una parte, cùm sit publicus Minister, non potest suam negare assistentiam; & ex altera licitè potest assistere, cùm sua cooperatio sit merè materialis. Negant verò alii AA. quia sentiunt Parochum esse verum Ministrum Matrimonii; sed hæc ratio non subsistit, nam, ut probabimus infra de Matrim. ex *num* 895. Ministri Matrimonii sunt ipsi contrahentes, & Parochus non est nisi merus testis. Hoc tamen non obstante, minimè acquiescimus primæ sententiæ, & dicimus Parochum nec teneri, nec posse assistere tali Matrimonio. Favetque nobis auctoritas nostri SS. Benedicti XIV. *in Libr. de Synodo l.* 7. *c.* 29. ubi sic docet „: (Quamvis juxta communiorem magisque receptam sententiam non sit (Parochus) Matrimonii Minister, tamen in multis comparatur Ministro, nec licitè suâ præsentiâ firmare potest contractum, quem scit a contrahentibus sacrilegè iniri.) „ Ratio nostræ sententiæ est, tum quia de jure naturali nemo potest cooperari peccato proximi, etiamsi alter peccatum jam internè consummaverit, prout diximus de *Charit Tom. I. l.* 2. *num.* 47. Ita nec Parochus in nostro casu; tum quia Parochus tenetur ex justitia, ex contractu inito cum Communitate a qua stipendium accipit, incumbere saluti spirituali suarum ovium, eas avertendo a peccatis. Nec valet dicere, quòd contrahentes habent jus, ut Parochus eorum Matrimonio assistat. Nam respondetur 1. quòd nemo potest habere jus ad actionem in qua committitur peccatum. Respondetur 2. quòd sponsi in tantum habent jus ad assistentiam Parochi, in quantum hic tenetur ex officio incumbere eorum bono spirituali; unde, cùm in hoc Parochi assistentia non conferret ad bonum, sed ad ipsorum ruinam: Ideirco neque sponsi jus habent, neque Parochus tenetur assistere; imò debet suam assistentiam negare, cùm præcipua sua obligatio sit impedire peccata ovium suarum. Et quod dicimus de Parocho, dicendum est etiam de testibus; Qui tamen satis excusarentur a peccato, si assisterent coacti metu gravi, cùm ipsi non teneantur, nisi ex charitate impedire peccatum. Parochus autem etiam excusari potest ad vitandam mortem, vel alia graviora mala Communitatis, vel ipsorum contrahentium, puta ne ipsi perseverent in peccato. Præterea satis excusantur a culpa Parochi, ut ait *Laym. d. num* 8. qui assistunt Matrimoniis Hæreticorum in locis ubi est consuetudo, & mixti sunt Hæretici cum Catholicis, juxta mox dicenda *in quæst. sequ.*

Certum est tamen, quòd Parochi in Matrimoniis contrahendis tenentur ex officio inquirere, an subsit aliquod impedimentum, & si probabiliter illud subesse judicent, tenentur suam assistentiam denegare, & nuptias vetare, donec saltem per Ordinarium decernatur, quid sit agendum. Ita *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 14 *num* 8. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 147. *& Lugo D.* 8. *num.* 205. cum *Led. Vega*, & aliis communiter. Item ait *Lugo loc. cit cum Conink.* (contra alios) quòd si Ordinarius habeat scientiam impedimenti occulti, etiamsi non posset illud probare, tenetur Matrimonium prohibere.

55 Quæritur 5. An si unus sponsorum sit publicè indignus, possit alter Matrimonium cum ipso inire, & consequenter Sacramentum ei ministrare? Hìc advertendum, quòd ex duplici capite potest talis indignitas provenire, vel ab excommunicatione, vel ab aliquo mortali peccato sponsi. Si sponsus sit indignus, quia est excommunicatus, vel erit vitandus, & tunc certè illicitum est cum eo contrahere, quia non licet cum ipso communicare in re sacra, quale est Sacramentum; Vel erit tantùm toleratus, & tunc probabilius est licere, ut docent *Sanch de Matr. l.* 7. *D.* 9. *num.* 8. *& Lugo D.* 8. *num.* 225. & alii plures quos videre poteris infra de *Censur. l.* 7. *num.* 139. Quia Concilium Constantiense indistinctè concessit Fidelibus posse communicare cum excommunicatis toleratis.

Si autem sponsus sit indignus ob aliquod peccatum, hìc magna occurrit difficultas, quia non licet Ministro conferre Sacramentum indigno.

digno. Sed *Busemb.*(vide Tom.I.l.2.n.60.) *Lugo n.* 23. & *Croix l.6 p.1.num.147. cum Sanch.Perez, Aragon. Dicast.* & communiori dicunt licere cum eo contrahere, si alter sponsus sine gravi incommodo non possit a Matrimonio recedere. Ratio(ut inquiunt) est, quia contrahentes, quamvis indirectè conficiant Sacramentum, tamen directè contractum ineunt, qui de se non est res sacra; unde in hoc Sacramento sponsi videntur magis habere conditionem privatorum contrahentium qui tantùm respiciunt ad propriam utilitatem, quàm publicorum Ministrorum qui attendere debent, ut suscipientes Sacramenta ob eorum indignitatem repellantur. Hanc rationem non quidem reprobo, sed fateor eam non omninò me convincere.

56 Utrùm autem, justâ accidente causâ, licitum sit Matrimonium contrahere cum Hæreticis? Generaliter loquendo id vetitum est ab Ecclesia, ut patet ex Conc. Chalcedonensi, ubi in Can. 14. dicitur: *Sed neque Hæretico, vel Pagano, vel Judæo Matrimonio conjungere, nisi utiquè persona, quæ Orthodoxæ conjungitur, se ad Orthodoxam Fidem convertendam spondeat*. Veruntamen est valde probabile idquod dicunt *Busemb.d.num.19. & Lugo D.8. num.225. Wigandt tr.16 Ex.6.num.77. Croix d.n.147.& l 2. num 95. ac Sanch.de Matr l.7. D.72.n.6. cum Nav. & Azor.* nempe quod in locis, ubi Hæretici vivunt mixti cum Catholicis, ut in Germania, Polonia, &c. ex consuetudine recepta & tolerata licitum est Matrimonia inire cum Hæreticis; Modò 1. Catholico contrahenti permittatur liberè permanere in Fide. 2. Absit periculum perversionis. 3. Detur libertas educandi prolem catholicè. 4. Si facilè non sit invenire parem inter Catholicos. Quorum si unum desit, non licebit, ut rectè ait *Croix d. num 95.* Ceterùm id bene permittitur, servatis his conditionibus; quia hujusmodi conjugia fiunt instar aliorum contractuum civilium ad firmandas leges amicitiæ, & ad tuendam communem pacem Reipubl. Hinc refert *Lugo l. c.* pluries fuisse dispensatum ob justas causas Matrimonia inire cum Hæreticis, ut patere ait ex Conc. Laodicensi, ac Agathensi, & signanter testatur, Clementem VIII. an. 1604. concessisse dispensationem Duci Barensi, ut duceret Catherinam suam consanguineam sororem Henrici IV. Regis Galliarum, cùm adhuc esset hæretica. Et hìc sedulò notandum id quod advertit noster SS. Benedictus XIV. *de Synodo l.7.cap.6. ex Veracrux*, quòd de Pontificis potestate, postquam hic dispensat, dubitare, instar sacrilegii est: esset enim Christo quasi exprobrare, quòd non satis Ecclesiæ suæ providisset.

Docet autem *Lugo num. 31.* quòd ad tale Matrimonium opus est dispensatione, saltem in locis ubi est consuetudo in ejusmodi dubiis recurrendi ad Papam; quia Ecclesia meritò potuit sibi reservare judicium, an sufficiat causa, vel an præponderet periculum mali. Probabiliter tamen dicit *num 17.* cum aliis *ap. Croix l.2.num 97* (contra *Sanch. & Pont.*) non esse opus dispensatione, quando pars hæretica seriò promittat conversionem, ut vidimus supra jam excipi in Conc. Chalcedon. Imò putat *Flustad. ap. Croix* sufficere spem conversionis ortam ex ipsius indole, vel aliunde. Quando autem licitum est Catholico contrahere cum Hæretica, tantò magis licebit Parocho assistere ad tale Conjugium.

57 Hìc pro complemento hujus materiæ remanent aliæ quæstiones discutiendæ. Quæritur 6. An in conferendis Sacramentis liceat uti opinione probabili? Certum est, ut vidimus *To.I. de Consc l.1. num 29.* genericè loquendo, id illicitum esse ex Propos. 1. damnata ab Innoc. XI. Excipitur tamen 1. si adsit necessitas ex parte proximi, ut est commune apud DD. juxta dicenda *num. 480.* loquendo de absolutione impertienda moribundo, & idem dicetur de Baptismo *n.103.vers.* III. Excipitur 2. si habeatur probabilis opinio de jurisdictione Confessarii, vel de validitate Matrimonii, juxta dicta *l. 1. n.3.* & dicenda infra de Matrim. *n.* 1113. Et hoc dicunt *Sanch. Carden. Sporer, Dic. Gob.* & alii apud *Mazzotta to.3. pag 53. v. Fit, & Croix l. 6. p. 1. num. 117.* esse in praxi tutum & moraliter certum. Excipitur 3. quando administratio Sacramenti fieret obnoxia nimiis scrupulis, aut difficultatibus, ut diximus *l.1. num 30. cum Carden. Croix ex D Thoma*, & dicit *Mazzotta* cum *Illsune*, & pluribus aliis; Aliter non posset baptizari infans, quem Parentes assererent non esse baptizatum, cùm tale testimonium non sit nisi tantùm probabile; item neque absolvi possent, qui putantur dispositi, de quorum dispositione non alia, quàm prudens probabilitas haberi potest, unde rectè notat *Mazzot. cum Carden.* quòd si talis dispositio non sufficeret, vix ullus unquam absolvi posset extra mortis articulum, quia vix unquam haberi potest certitudo de dispositione Pœnitentis. An autem liceat suscipere Sacramenta cum sola opinio-

opinione probabili? Vide dicta *l.1.n.32.*

58 Quæritur 7. An & quando Minister teneatur administrare Sacramenta? Commune est, ut dicunt *Holzmann to.2. p.64. n.286. Salm. de Euch.c 9.num.28 & Croix l.6. p.1. num 132. cum Suar. Lugo, Dic. & Aversa*, contra *Sylv. &c.* quòd Pastores tenentur ex justitia, ratione stipendii quod exigunt, Sacramenta ministrare suis subditis rationabiliter petentibus, etiam extra gravem necessitatem. Pastores autem dicuntur Superiores, respectu Religiosorum: & respectu secularium, Episcopi, & Parochi, vel qui curam subsidiariam cum obligatione habent; ita *Croix ibid.* cum *Gob.* Et proinde peccat Pastor, qui morosum, vel difficilem subditis se reddit, ut *Gob.* cum *Croix num. 134. Salm num.30. Concina to.8. p.98.num.3.* Ideoque rectè monuit S. Carolus Borromæus *Act. p.4. Quâcunque verò diei vel noctis horâ ad Sacramenta infirmis ministranda Parochus vocabitur, nullam moram interponet; imò Populum præmonebit, ut cùm opus est parochiali administratione, liberè se accersat, nullâ habitâ neque temporis, neque loci distantis &c. ratione*. Excusabitur tamen a mortali, si semel, vel iterum extra necessitatem Sacramenta deneget, quia non videtur tam strictè se obligasse; *Croix* cum *Suar. & Arriag. ibid.*

Ministri autem, qui non sunt Pastores, in extrema necessitate tenentur ex charitate, etiam cum periculo vitæ, proximo Sacramenta ministrare, ut *Conc. p.99. num.7. & Croix l.2. a num.174* & alii omnes. An verò teneantur in gravi necessitate proximi? Vide dicta *To.I. de Charitate l.2. num.27. v. Hinc.* An Parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam? Vide *in hoc l.6.n.233.* Quoties teneatur eam ministrare? Vide *num. 253. & 254.* Quoties ministrare Pœnitentiam? Vide *num.625.*

59 Quæstio 8. An liceat unquam simulare administrationem Sacramenti? Communiter DD. distinguunt simulationem formalem, & materialem: *Formalis* est, quâ directè intenditur alterius deceptio; *Materialis* est, quâ alterius deceptio tantùm permittitur. Damnata autem est ab Innoc. XI. Propos. 29. quæ dicebat: *Urgens metus gravis est causa Sacramenti administrationem simulandi*. Et meritò quidem, cùm talis simulatio Sacramento gravem injuriam irroget, & Deo illudat. Sed quæritur, an in hac Propos. fuerit ne damnata sola simulatio formalis, an verò etiam materialis? Alii ut *Viva in dict. Prop. num.2. & Concina to.8.pag.101. num.12.* dicunt fuisse ibi indefinitè damnatam simulationem tam formalem quàm materialem, tum quia propositio indefinita æquivalet universali; tum quia (ut ajunt) nemo unquam Catholicorum dixit esse licitam simulationem formalem, sed *Sancius, & alii*, quorum opinio damnata fuit (ut fert *Viva*), tantùm propugnarunt licitam esse materialem. Alii tamen, ut *Cardenas* in dict. Propos. 29. & *Vidal* in eadem Propos. dicunt damnatam fuisse simulationem formalem, & etiam materialem in re vitiosa; non verò materialem in re indifferenti. Quæstio hæc inanis mihi videtur, quia tandem omnes in idem coincidunt; Nam, sive loquamur de simulatione formali, sive materiali in re vitiosa, aut indifferenti, omnes conveniunt, nunquam esse licitum, 1. Proferre sine intentione verba Consecrationis supra panem, aut Absolutionis supra indispositum. 2. Hostiam non consecratam pro consecrata præbere. 3. Celebrare Missam non proferendo verba Consecrationis; Ita *Palaus tr.2. D.1.p.13. Croix l.6. p.1. ex n.154. Carden. Milante, Viva, & Vidal in d. Propos.29.*

Præterea, quamvis præfata Propositio non loquatur de quocunque metu, tamen commune etiam est apud DD. non licere administrationem Sacramenti simulare, etiam ob metum mortis; *Concina l.c. Croix num.155. Carden. num.37. Viva num.15. & Milante l.c.*

E converso omnes dicunt licitum esse Confessario, super indispositum aliquid orare, & dare Crucem, ne ejus indispositio prodatur, quamvis alii reputent enm Absolutionem recipere; quia (ut ait *Carden.*) ex una parte tenetur Confessarius non prodere indignitatem Pœnitentis in Confessione cognitam, juxta præscriptum in *c. Omnis. De Pœn. & Remis.* ubi dicitur: *Caveat autem* (Confessarius) *omninò, ne verbô, aut signô, aut aliô quôvis modô aliquem prodat peccatorem*. Ex altera parte hæc non est propriè simulatio administrationis Sacramenti, quia verba illa respectu Sacramenti indifferenter se habent. Aliâ tamen ratione utuntur *Viva, & Milante*, dicentes hoc esse licitum, quia tunc Confessarius licitè occultat veritatem, quam non tenetur nec potest manifestare. Rectè verò advertit *Cardenas n.54.* quòd tunc Confessarius non debet intendere deceptionem adstantium, sed tantùm occultationem veritatis; nam aliàs mendacii reatum non effugeret, cùm ex *D. Thoma 2.2.qu.3. a.1.* mendacium non solùm committitur verbis, sed

sed etiam factò. An autem liceat super indispositum dicere, *Ego te non absolvo*, submissè dicendo verbum *non?* Affirmat *Cardenas in dicta Prop.29.num.53.* Sed meritò negant *Roncaglia c.4.q.6.R.2. Milante, & Viva in ead. Prop. num.11.* Ratio, quia semper ac verbum *non* percipi nequit a circumstantibus, hæc esset quidem restrictio purè mentalis, quæ nunquam est licita, juxta dicta *Tom.I.l.3.num.168.*

60 Ex eadem ratione irreverentiæ, non solùm qui administrando, sed etiam qui suscipiendo, Sacramentum simularet, non excusaretur a mortali, ut dicit *Croix ibid.n.157.* cum *Carden. & Gorm.* Sed hoc currit quando adest vera simulatio Sacramenti; Hinc infertur I. cum *Cardenas in d. Prop.29.num.73. & Croix n.158. cum Dicast. Gormaz, &c.* quòd si quis nolens confiteri ingrediatur Confessionale, & genuflexus alloquatur Confessarium de aliquo negotio, non simulat Sacramentum, nec peccat peccatò mendacii, quia cùm hoc fit valde usitatum, quòd aliqui accedant ad Confessarium causâ petendi eleemosynam, aut consulendi scrupulum, infertur actionem illam esse indifferentem. Secus ait *Cardenas num.71.* si quis accederet cum intentione, ut circumstantes credant ipsum confiteri, tunc enim dicit peccare peccatò mendacii, & sacrilegii. At quoad peccatum sacrilegii nequeo huic doctrinæ acquiescere, cùm enim ibi desit materia, & forma, nescio intelligere, ubi sit simulatio Sacramenti.

61 Infertur II. quòd in casu, quo aliquis non poterit se disponere ad Communionem, possit aliquando convenire cum Parocho, ad infamiam, vel scandalum vitandum, ut hic dicat tantùm super ipso verba: *Corpus Dom. nostri Jesu Christi custodiat, &c.* & non præbeat Hostiam, ut admittit *Croix l.6. p.1.num.160.* cum *Moya, Leand. Henr. Dian. &c.* quia tunc revera non simulatur Sacramentum. Secus dicendum, si Parochus porrigat ex conventione hostiam non consecratam, ut docent *S.Th. Sot. Suar. Vasqu. & alii* cum *Croix num.159.* communiter, contra alios. Ratio, quia tunc, licèt nec etiam simuletur Sacramentum, quod ibi non est, tamen exponitur panis adorationi adstantium, & ipsius suscipientis, qui sicut peccaret externè adorando idolum, etiam ex metu mortis; sic quoque semper peccaret, externè adorandn hostiam non consecratam: Et peccaret graviùs, quàm si indignè communicaret, ut patet ex *c. De Homine. 7. de Cel. Miss.* ubi dicitur, graviùs peccare Sacerdotem, qui in Missa non consecraret, quàm qui sacrilegè consecraret, & communicaret.

62 Infertur III. non esse illicitum ob gravem metum simulare celebrationem Matrimonii, ut cum communi sententia docent *Sanch. de Matr l.1.D.11.n.2. Palaus tr.5. D.2.p.12. P.Concina to.8.pag.102.num.15.* qui etiam communem asserit, *Cardenas num.79. Viva num.12. Croix num.162. cum Henr. Coninch. Arriaga, Gormaz, &c.* contra *P. Milante*. Ratio, quia tunc deest materia, & forma Sacramenti, cùm desit voluntarius consensus; Sacramentum enim non conficitur, nisi super vero contractu, qui tunc non adest, cùm invalidetur ex lege Ecclesiæ ratione coactionis. Et in hoc casu is qui simularet, excusaretur etiam a mendacio, si adstantes possent ex circumstantiis advertere eum nolle contrahere; vel casu quo id non possent percipere, contrahens, dicendo *volo*, intelligeret velle in quantum in se est, ut notat *Scotus in 4. Dist.29.* Et ex eadem ratione dicunt *Carden.num.82. & Sanch Hurt. Dic. & Gob. apud Croix loc.cit.* non peccare peccatò sacrilegii, qui contrahit Matrimonium sciens se habere impedimentum dirimens.

DISSERTATIO.

De Clerico habituato in vitio turpi, cupienti statim initiari in Sacris.

63 QUæstio, quam infra exponam, nuper Neapoli magnopere inter Sapientes fuit agitata. De hac ipse in Libro mearum Adnotationum in Busembaum nimis concisè, & quasi obiter in quodam loco tractavi. Sed inde, cùm seduliùs animadverterem valde utile ac necessarium esse, ut ejus vera decisio Confessariis innotesceret, quo ipsi studeant eam tenere sententiam, quam bono Ecclesiæ magis expedire judicaverint; Idcirco operæ pretium esse duxi diligenter ac funditus rem ad trutinam revocare.

Quæstio nimirum hæc est, utrùm sit neganda absolutio Clerico habituato in peccatis lasciviæ occultis, qui velit ad sacros Ordines ascendere sine præcedenti experimento continentiæ?

Quidam Neotericus, & doctus Author Libri Romæ editi, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori*, de hoc puncto agens (*Part. 2. cap.3. num.63.*) sic scripsit: *Oggi non v'è alcuna Legge diretta, nè Divina, nè umana,* che

che vieti d'ordinarsi, precisamente per essere alcuno abituato nella lascivia, o in altro occulto peccato, se non che per l'omicidio voluntario, o per altra colpa avesse contratto l'irregolarità... Ma bensì può dubitarsi per conto della Legge naturale, in quantocchè essendo per Legge Ecclesiastica, o pel voto implicito annessa la continenza a' sacri Ordini, l'Ordinando contro il dettame della vera prudenza vuole assumere un peso che non può portare &c. A noi pare che stando nella Legge naturale sola, si debba qui procedere con distinzione; Imperocchè se l'Ordinando crede sinceramente, ed in buona coscienza di poter vivere casto, e poter disfarsi da' mali abiti, e di far tutto ciò che a giudizio suo, e del discreto Confessore si stima necessario ed opportuno per la emendazione; egli si può promovere, e'l Confessore non glielo può interdire. Deinde addit (*num.66.*): *Ed inoltre aggiungiamo, che non essendo questi (come supponiamo) indisposto per lo Sacramento della Penitenza, neppur si dee dire, precisamente parlando, che lo sia pel Sacramento dell'Ordine, il quale per riceversi degnamente non richiede se non lo stato di Grazia; e per se stesso non è ad alcuno occasione di peccato, anzi dà all'Anima una nuova e distinta grazia.* Subaddit tamen (*n.6.7.*): *Diciamo che uno che voglia promuoversi a' sacri Ordini, e non creda (siccom'è detto) sinceramente di poter osservare in quello stato la castità per lo mal'abito della lascivia, non possa promuoversi; ed insistendo di farlo, gli si debba come ad indegno ed indisposto negare l'assoluzione.* Ita præfatus Author.

Alii verò e converso videntur nimis rigidè locuti fuisse, nam Natalis Alexander in sua *Theol Dogm & Mor.tom.2.l.2.de Sacr.Ord.cap.3. art 14 Reg.19.* hanc regulam statuit: *Nemo ad sacros Ordines promovendus, nisi vel qui innocenter vixerit, vel occultas prioris vitæ maculas diuturnâ pœnitentiâ diluerit.* Idem tenet *Jueninus in tract. de Sacram. Diss 8. qu 7. c.2.* Idem *Habert de Sacr.Ord. p.3 c.3.* qui magnam & longam curam requirit, dicens nec unum sufficere annum ad hujusmodi probationem. Idem *Van Espen tom.4. p.2. cap.2 §.8.*

64 Sed inter harum opinionum varietatem operam adhibui, ut a quamplurimis Neapolitanæ Urbis Theologis res plenè examinaretur; Et post longas hinc inde discussiones, in hanc sententiam sive conclusionem, duas partes habentem, convenimus, mediam tenentes viam, nempe I. quòd hodierna & antiqua Ecclesiæ Lex, semper constans, obstringit tam Episcopos, quàm Confessarios, & Promovendos, ut cùm aliquis Clericus recidivus vel consuetudinarius in vitio carnis ad sacrum Ordinem, sive ad Subdiaconatum, sive ad Diaconatum, aut ad Presbyteratum ascendere cupit, quamvis sincerè sit conversus ad Dominum, & ideo poterit statim absolvi; non tamen poterit sacrum Ordinem suscipere, nisi aliquandiu operam det ad pravum habitum extirpandum. Et, si ipse persistat Ordinem statim suscipere, non censetur dispositus ad absolutionem, quia legem Ecclesiæ violat in re gravi. II. quòd potest tamen dari casus, quò Deus donet Pœnitenti tantam extraordinariam compunctionis gratiam, quæ reddat eum adeo probatum, ut ipse statim possit sacrum Ordinem assumere; & ideo (si idipsum Confessario ex validis conjecturis constet) beneficium absolutionis suscipere, sine eo quòd temporis experientiâ priùs comprobetur.

65 Prima pars probatur 1. ex illo Apostoli (*1. ad Tim.3.*): *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum . . . non neophytum, &c.* Illud *irreprehensibilem* explicat D.Gregorius, dicens: *Vitium in Episcopo est non quàm optimum esse.* Illud autem *non neophytum*, commentat D.Thomas, & inquit; *Hoc quod dicit, ad eos pertinet, qui non solùm ætate neophyti sunt, sed & qui neophyti sunt perfectione.* Quòd verò nomine Episcoporum intelligantur omnes Sacerdotes, asserunt *S. Ambrosius, S.Joan.Chrysost. & S. Thomas.* Vide *apud Corn. a Lap.*

66 Probatur 2. sacris Canonibus (*A quorum norma* (dicit SS. N. P. Bened. XIV. loquens de hac materia ad Episcopos, *in Litt. Encycl. Ubi primùm*), *quæ omninò servari debet, ne patiamini vos abduci.*): Innocentius III. in *cap. A multis. Extra, de Ætat. & qual. Ordin.* sic ait: *Erubescant impii, & intelligant judiciò Spiritus-Sancti, eos, qui in sacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate.* Et iterum: *Nemo ad sacrum Ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis existat.* Item habetur in *Ep. 1. Siricii Papæ cap.9.* quòd Subdiaconus *ad Diaconi gradum, si se, ipsâ primitus continentiâ præeunte, dignum probari... accedat.* Item *S.Greg. lib.1. Ep.42.* sic præscripsit: *Nullus debet ad ministerium Altaris accedere,* nisi

nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Idem sancitum fuit a Synodo Tridentina in *sess.23.cap.13.* ubi: *Subdiaconi, & Diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, & in minoribus Ordinibus probati . . . qui sperent Deô authore se continere posse.* Et licèt verba Iò, *& in minoribus Ordinibus probati*, directè intelligantur de probatione externa, quam Episcopus exigere debet de probitate Ordinandi, ut ego cum aliis censeo; Nullo modo tamen negari potest, quòd Concilium non tam requirit probitatem externam (quæ reapse sine internâ non esset probitas, sed vera hypocrisis & deceptio), quàm principaliùs internam; At quoniam Ecclesia non judicat de occultis, ideo illic requirit explicitè sive directè solam externam, sed eam postulat tanquam indicium probitatis internæ. Et hoc patet ex textu D. Pauli supra relatô, ubi disertè distinxit Apostolus probitatem tam externam, quàm internam, & utiquè utramque requisivit in Sacerdotibus, verbis illis: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, pudicum &c.* Ecce necessitas probitatis internæ; Deinde indixit necessitatem probationis externæ verbis quæ subdidit, nempe: *Oportet autem illum & testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt*. Ideo D. Thomas hanc Epistolam Apostoli explicans, scribit: *Primò ergo ostendit quales debent esse Episcopi secundùm se, secundò quantum ad alios*. Et ideo Concilium quoque Tridentinum in *ead. Sess. 23.cap.12.* ait: *Illos tantùm promovendos ad sacros Ordines, quorum probata vita senectus sit.* Quid autem sit hæc senectus probatæ vitæ? habetur in Sapientia (*c.4.v.9.*): *Ætas senectutis vita immaculata*. Et propter id Concilium *cap.XI. Sess.cit.* ad finem majoris probationis bonæ vitæ, præscribit Interstitia inter diversos Ordinum gradus, dicens: *Ut in eis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accrescat*. Atque hinc in Pontificali Romano Episcopus ordinans, loquendo de Sacerdotibus initiandis, dicit: *Ut cœlestis sapientia, probi mores, & diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent*. Hinc Innoc. XII. in sua Bulla *Speculatores*, edita anno 1694. loquens de Interstitiis Ordinandorum, sic præcipit: *Ante meritum laboris, ante tempus examinis, ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalis honor non probatis minimè tribuatur; nec unquam heri sacrilegi, hodie Sacerdotes, heri profani, hodie Sacrorum Antistites, veteres vitiô, virtute rudes & recentes, discipuli simul ac Magistri pietatis creentur; Sed ii tantùm, juxta constitutas a Majoribus leges, ad Sacrarum administrationum sublimitatem promoveantur, qui diuturnâ conversatione inter Clericos fuerint comprobati*. Et *D. Hieronymus apud eund. D.Thom. l.c.* inquit: *Non solùm Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum Populum, cui præsident, sermone & conversatione præcedant, verùm etiam inferiores gradus, & omnes, qui Domini oraculo deserviunt.*

67 Probatur 3. ratione & auctoritate DD. quia, ut quis ad sacri Ordinis dignitatem ascendat, non sufficit simplex & actualis status Gratiæ, sed requiritur etiam bonitas præcellens, & habitualis. Et idcirco Pœnitens, qui e luto habitualium libidinum mox emersit, quamvis conversus, quia tamen pravis habitibus irretitus adhuc infirmus existit, is vix capax erit absolutionis, sed non Ordinis sacri. Proptereàquod, si quis taliter affectus, & a sanie vitiorum nondum purgatus ad Altaris fastigium ascendere audet, nisi priùs sufficienti probetur experimentô, iste prout temerarius etiam Sacramentalis absolutionis manifestatur indignus. Unde S. Bernardus *de Conv.ad Cler.c.21.* scripsit: *Nullus ad Ministerium Altaris accedere debet, nisi cujus castitas ante susceptum Ordinem fuerit approbata*. Et hìc notandum, quòd id quod dictum est de vitio luxuriæ, idem dicendum de quocunque alio, nimirum ebrietatis, avaritiæ, blasphemiæ, odii, &c. Quòd autem ad sacros Ordines suscipiendos minimè sufficiat simplex Gratia sanctificans, sed ultra requiratur interior perfectio, constat ex consensu communi SS. Patrum & Doctorum, qui uno ore illam efflagitant. Et in primis *S. Thomas 2.2. qu.184.art.6.* loquens de exercitio sacrorum Ordinum, ait: *Quamvis interior perfectio ad hoc requiratur, quòd aliquis dignè hujusmodi actus exerceat. Et in ead.qu.art.8.* dicit Sacerdotem *excellere Religiosum quantum ad dignitatem, quia per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento Altaris; ad quod requiritur* (nota) *major sanctitas interior, quàm requirat etiam Religionis status*. Item *q.189.a.1. ad 3.* loquens pariter de probitate Clericorum, & Monachorum, dicit: *Ordines sacri præexigunt sanctitatem, sed status Religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem; Unde pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis; Sed pondus Religionis desiccat*

cat parietes, idest homines ab humore vitiorum. Et idem priùs dixit S. Joan. Crysost. *l.2. de Sacerd.c.3. Multò magis integritas huic, quàm illic necessaria.* Item S. Th.in *Suppl.q.36 n 4.ad 3.* ait: *Adminùs* (idest *non solùm adminùs*, ut ibi explicat Glossa) *ad hoc requiritur, quòd nesciat Ordinans aliquid contrarium sanctitati; sed ampliùs exigitur, ut secundùm mensuram Ordinis, vel Officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum; saltem ex testimonio aliorum.* Et confirmat testimoniô S. Dionysii (*in d.qu.36. a.1.*), qui scripsit: *In Divino omni, non est audendum aliis ducem fieri, nisi secundùm omnem habitum suum factus sit Deiformissimus, & Deo simillimus.*

68 Magis autem urget id quod docet S. *Thomas in 3.p. Suppl.q 35.ar.1.ad 3.* ubi dicit: *Ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur bonitas excellens.* Nec valet dicere, quòd hic S. Doctor requirat quidem bonitatem excellentem ad executionem Ordinum, non autem ad susceptionem, eo quòd in ipsa susceptione Gratia confertur suscipienti ad sacra Ministeria dignè exercenda. Nam in eodem loco Angelicus expresè requirit meritum sanctitatis positivæ tam ad executionem, quàm ad susceptionem Ordinum. Ad hoc videndum observare oportet, quòd S. Doctor non aliud intendit probare in *cit. ar.1.* nisi quòd in Sacramento Ordinis certè conferatur Gratia gratum faciens. Hinc sic sibi opponit in tertia objectione: *Nulla causa præsupponit effectum suum; Sed in eo qui accedit ad Ordines præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad susceptionem Ordinis* (hoc autem præsuppositum, mox videbimus, quòd non quidem negatur, sed approbatur, & confirmatur a S Doctore in suo responso). *Ergo talis gratia non confertur in Ordinis Collatione.* Hucusque objectio; deinde sic respondet: *Ad tertium dicendum, quòd ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur bonitas excellens.* De hoc autem rationem reddit: *Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt, super Plebem constituuntur gradu Ordinis, ita & superiores sint meritô sanctitatis.* Hinc confirmans præsuppositum objectionis, ut diximus, idest quòd ad Ordines suscipiendos requiritur utiquè Gratia gratum faciens, sive meritum præcedens sanctitatis, sic infert: *Et ideo præexigitur* (nota) *gratia quæ sufficiat ad hoc quòd dignè connumerentur in Plebem Christi.* Demum concludit: *Sed confertur in ipsa susceptione Ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad majora reddantur idonei.* Quibus verbis intendit *S.Thomas* probare, quòd Gratia Sacramenti non erit quidem inutilis, sed majora auxilia præstabit suscipienti, ut idoneum se reddat ad majora merita acquirenda: Sed jam præsupponit & exprimit præexigi in suscipiente Gratiam gratum facientem, quæ sufficiat ad dignum eum faciendum, ut connumeretur inter Altaris Ministros. Unde sicut non sufficit qualiscunque Gratia ad executionem Ordinum, ita neque ad susceptionem. Idem confirmat *Glossa* in præfato textu, dicens: *Licèt enim in illo, qui ascendit ad Sacramentum Ordinis, præsupponatur gratia gratum faciens, secundùm modum quòd possit dignè Ordinem suscipere; Tamen non supponitur secundùm gradum illum, quo causatur ab Ordine suscepto. Accedenti enim sufficit esse in gratia, sed jam eidem suscipienti Ordinem augetur gratia illa.* Adverte illa verba: *Licèt præsupponatur gratia, secundùm modum quòd possit dignè Ordinem suscipere.* Ergo ad Ordinem suscipiendum non sufficit sola Gratia sanctificans, ut quidam hanc *Glossam* intellexit, sed requiritur talis gradus Gratiæ & meriti, ut Initiandus dignè possit ad illum ascendere. Et quamvis Glossator ibi subdat: *Accedenti enim sufficit esse in gratia.* Intelligit profectò non de simplici Gratia sanctificante, sed de Gratia explicata, *secundùm modum &c.*

Idem sentit *Sotus in 4. Sent. dist.25.qu.1.n.3.* ubi agens *de Sacram.Ord* dicit sanctitatem positivam in Ordinando esse necessariam de Præcepto Divino; en sua verba: *Prima conclusio, quamvis morum integritas non sit de essentia Sacramenti, est tamen Præceptô Divinô maximè necessaria . . . At verò quòd articulô præsenti de idoneitate eorum, qui sacris sunt initiandi Ordinibus, definitur, non est generalis illa dispositio, quæ in suscipiente quodcunque Sacramentum requiritur, ne Sacramentalis gratia obicem inveniat. Est etiam illa quædam actualis præparatio, sed definitio ad modum habitûs attinet* (significat hìc Sotus, quòd Promovendus debet esse habitualiter bonus); *Enimvero quòd ad sanctitatem Ordinis homo non solùm gratiam suscipit, sed ad sublimiorem gradum conscendit, requiritur in eo morum honestas & virtutum claritas.* Idem asserit *Sanchez* (*conf. c.1. D.46. num.1.*): *In promovendo ad Ordines requiritur bonitas vitæ, quod non est intelligendum de generali bonitate, idest ut careat pecca-*

peccatò mortali, hoc enim ad omnia Sacramenta requiritur; Quia per hoc Sacramentum (Ordinis) *homo ad sublimiorem gradum conscendit, requiritur in eo morum honestas, scilicet ut sit sobrius, castus, &c.* Idem dicunt *Salmantic.* (*de Sacr. Ord. c.5. num.46.*): *Ad hoc ut aliquis ad Ordines promoveatur bonitas vitæ requiritur; non illa solùm quæ ad receptionem omnium Sacramentorum licitam postulatur, nimirum quòd sit expers lethalis culpæ, sed ultra requiritur, quòd sit honestis moribus imbutus.* Accedit *P. Holzmann*, qui (*de Ord. num. 96.*) sic ait: *Requiritur 4. ut* (Ordinandus) *effulgeat speciali vitæ probitate: Speciali, inquam, non enim sufficit ad suscipiendos Ordines probitas communis, quæ ad qualibet Sacramenta recipienda exigitur, sed necessaria est specialis, ex qua sperari possit fore, ut Ordinandus bonò exemplò præluceat . . . Consistit autem specialis illa probitas in rectâ intentione specialiter serviendi Deo, in casta & sobria vita, in bona conversatione Ordinandi.*

Si igitur constat, quòd Clericus qui ad Altaris celsitudinem vult ascendere, non tantùm a culpa mortali immunis esse debet, sed ampliùs præseferre probitatem habitualem, atque adeo excellentem, ut hæc meritò esse possit præparatio correspondens gratiæ per Sacramentum Ordinis præstandæ, quæ confertur per modum habitûs, sive quæ confertur, ut perpetuò sua peculiaria auxilia tribuat Ordinato; Certum etiam est, quòd ille qui usque adhuc in luxuriis est versatus, si fortè præstiterit simplicia signa pœnitentiæ, erit quidem capax absolutionis, sed non erit simul sacro Ordine dignus; aliud enim sanè est, & valde diversum, esse simpliciter in statu Gratiæ, aliud magnam bonitatem possidere. Idcirco ex omnibus prædictis concluditur Præceptum esse Divinum, & ab Ecclesia omni tempore custoditum ac promulgatum, ut qui in flagitiis, etsi occultis, sit recidivus, aut habituatus, priusquam sacros Ordines assumat, convenienti castitatis experientiâ sit probandus; Alioquin ei ob ipsius gravem præsumtionem, & quia in re gravi legem Ecclesiæ offendit, Confessarius tenebitur absolutionem denegare.

69 Quoad secundam autem partem, minimè negandum censemus, aliquando contingere posse, quòd Clericus, quantumvis in vitio carnis consuetudinarius, & recidivus, tali compunctionis gratiâ a Deo sit donatus, ut dignus existimetur, quòd gradum sacri Ordinis statim assumere possit; & ideo tunc capax bene evadet absolutionis, quamvis præcedenti experimentò non sit probatus. Probatio quidem non solùm exterior, sed etiam interior, ut diximus, in hujusmodi Pœnitentibus ab Ecclesia necessariò postulatur; sed non necessariò requiri dicimus probationem temporis.

Olim juxta priscam Ecclesiæ Disciplinam nemini, qui post acceptum Baptismum lethale peccatum commiserat, ascendere ad Ordines unquam permittebatur, etiamsi condignam egisset pœnitentiam, ut testantur S. Isidorus, S. Hieronymus, & S. Martinus Papa I. apud *Natal. Alex.* Atque ii, qui post Ordinem susceptum semel graviter peccarant, ipso facto manebant perpetuò suspensi, prout scripsit S. Gregorius *lib.4. ep.7.* Deinde tamen aliquot post secula tantùm illi, qui infamiam passi erant ob aliquod grave crimen, aut publicam egerant pœnitentiam, ab Ordinibus excludebantur, juxta id quod legitur in Concil. Carthagin. IV. Can. 68 ubi: *Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus, Clericus non ordinetur.* Demum a Seculo XI. ut ferunt *Habert, & Jueninus* remissa fuit hujus disciplinæ severitas, ut patet ex *cap. Fraternitatis. Dist.34.* ubi Pelagius Papa requisitus ab Episcopo Florentino, an conferri posset Diaconatus Clerico, qui aliquando, cùm esset conjugatus, inhonestè versatus fuerat cum sua ancilla? Respondit Pelagius: *Et quamvis multa sunt, quæ in hujusmodi casibus observari canonicè jubeat sollemnitatis auctoritas, tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solùm merita, sed corpora ipsa defecerunt, districtionis illius non patitur in omnibus manere censuram; & ætas istius de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, ut ad Diaconatum possit provehi, temporum, ut dictum est, condescendentes defectui, concessisse nos noveris.* Item *in cap. Ex tenore. De Temp. Ordin.* sic habetur: *Verùm quoniam peccatum ipsius fortè occultum dixisti, mandamus, quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & suadeas, ut, parte pœnitentiæ peractâ, Ordine susceptò utatur; quò contentus existens, ad superiores ampliùs non ascendat. Verumtamen, quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit; eum non debes aliqua ratione prohibere.* Attamen notandum, ut diximus *num. 52.* hunc Canonem correptum fuisse in parte a Tridentino in *cap.1. Sess 14 de Ref. &c.* ubi habetur, quòd Episcopi bene possunt ob peccata occulta, etiam extrajudicialiter cognita, prohibere

hibere Initiandis, quominus ordinentur.

70 Cùm igitur neque Ecclesiæ præceptum, neque præsentis Disciplinæ consuetudo cogat ad probandos solâ temporis diuturnitate eos, qui ad sacros Ordines sunt promovendi; ad prudentem Confessarium spectabit cognoscere, an Pœnitens vel temporis experimentô, vel aliâ viâ sit convenienter probatus, atque dispositus ad tantam dignitatem assumendam. Bene autem evenire potest, quòd Deus, cujus judicia, & misericordiæ admirabiles sunt, auxilia tam efficacia Gratiæ alicui largiatur, ut compunctionis vehementia temporis probationem compenset. Docet enim D.Thomas, quòd Deus aliquando tollit peccati reliquias successivè per suam Gratiam cooperantem, aliquando verò statim per magnam commotionem, quâ homo perfectam sanitatem spiritualem consequitur. Hoc docet 3. *p. qu.* 86. *a.* 5. *ad* 1. ubi quærens, *utrùm, remissâ culpâ mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati?* objicit sibi (in 1. object.) authoritatem D. Augustini in *l. de Pœnit. c.*2. *tom.*4. qui ait: *Nunquam Dominus aliquem sanavit, quem omninò non liberavit; totum enim hominem sanavit in Sabato, quia & corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni contagione.* Respondet inde Angelicus: *Quandoque tantâ commotione convertit* (Deus) *cor hominis, ut subitò perfectè consequatur sanitatem spiritualem, non solùm remissâ culpâ, sed sublatis omnibus peccati reliquiis, ut patet de Magdalena Luc.*7. *Quandoque autem priùs remittit culpam per gratiam operantem, successivè tollit peccati reliquias.* Si ergo Divinæ Gratiæ efficacia valet auferre omnes peccati reliquias, idest Animæ debilitatem ex vulneribus peccati causatam; Idcirco, quamvis habitus pravi in potentiis sensitivis non tollantur, mens tamen ex vigore Gratiæ talem acquirere potest vigorem, ut illis facilè resistat. Hoc docuit idem *D Thomas suppl. qu* 30. *a.*1. *ad*2. dicens: *Reliquiæ autem peccati non dicuntur dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati; sed quadam spiritualis debilitas in ipsa mente existens; quâ sublatâ, etiam eisdem habitibus manentibus, vel dispositionibus, non ita potest inclinari mens ad peccatum.* Nulla igitur in tali habituato erit necessitas experimenti, quod non requiritur, nisi ut debilitas Animæ ex malis habitibus contracta sanetur, & pravis dispositionibus facilè resistat, cùm hoc idem ex vigore Gratiæ is æquè, & fortè viriliùs adeptus fuisse comperitur. Rectè enim dicit S.Cyprianus: *Non pro mora temporum, sed compendiô Gratiæ maturatur Charitas.*

71 Non quidem negandum hujusmodi conversiones extraordinarias esse, nec sæpe evenire, neque etiam in Exercitiis spiritualibus, quæ ad sacros Ordines præmitti solent; quoniam plerunque ad hujusmodi Exercitia Promovendi coacti accedunt. Ideoque alia extraordinaria signa debet Confessarius in suo Pœnitente agnoscere, ut ei ad sacrum Ordinem ascendere permittat. Quòd si quandoque (licèt rarò) tales conversiones extraordinariæ accidant; nulla patet ratio, cur in eo casu magis dispositum ad Ordines suscipiendos Pœnitentem evincat longi temporis probatio, quàm manifesta cordis vera & vehemens contritio, ac voluntas adeo firma, quæ innixa spe Divinorum auxiliorum, præcipuè actualium quæ in Sacramento Ordinis a Deo impertiuntur, ut castè & honestè in Ecclesiæ Ministeriis vita ducatur, non solùm se emendare proponat, sed etiam omnia media opportuna adhibere, quæ valeant tum concupiscentiam refrænare, tum dignum eum reddere, ut sacra adeat Mysteria; immo Pœnitens ex illo singulari dono contritionis jam incœperit instanter, & enixè castitatem a Deo postulare, & simul concupiscentiæ ardorem notabiliter imminutum in se cognoscat, ita ut jam paratum se sentiat ad castitatem servandam. Quòd si sufficienter probatus existimatur, qui per aliquod tempus se continens habitum extirpare curavent, multò magis is probatus censeri debet, qui per specialem Dei Gratiam vehementi contritione manifestè compunctus est. Diuturnitas temporis ideò sufficiens creditur probatio, quia signum est firmæ voluntatis Pœnitentis; Attamen non rarò evenire solet, quòd aliquis etiam longo tempore se a vitiis pro Mundi hujus honestate contineat (juxta verba S.Gregorii); sed horum magis est timendus relapsus, quàm eorum qui talem contritionis gratiam ostenderent, ut prudens Confessarius directè eos voluntatem immutasse cognoscat, unde rectè prudentem ac fundatam spem concipere possit, quòd Promovendus auxiliô Divinæ Gratiæ, & mediis quæ adhibere ipse proposuit, castitatem servabit, juxta illud Tridentini (*in cap.cit.*13.): *Qui sperent, Deô authore, se continere posse.*

72 Id sat confirmatur tum a Pontificali, tum a Cathechismo Romano. In Pontificali enim habetur, quòd Episcopus alloquens Initiandos ad

ad Subdiaconatum, sic dicit: *Si usque nunc fuistis ebrii, amodo sobrii: Si usque nunc inhonesti, amodo casti*. Notentur verba, *si usque nunc*, ad significandum, quòd hodie non excludit Ecclesia eos, qui fortè usque ad tempus Ordinationis fuerint inhonesti, modò habeant talem cordis conversionem, quæ ipsos reddat dignos, non solùm Absolutionis beneficiô, sed etiam sacri Ordinis gradu, si sine temporis probatione ad eum ascendere velint, juxta illud quod scripsit D. Anselmus (*lib.* 1. *Ep* 56.): *Nec apud Deum reprobatur officium alicujus propter culpam quam ipse ignoscit; nec apud homines dedecoratur sacri Ordinis dignitas propter personam, cujus ipsi peccatum non agnoscunt*.

In Cathechismo autem Romano (*de Sacr. Ord. num.* 31.) primò ibi dicitur, quod Initiandus in Sacris morum integritatem magnopere præferre debeat. Deinde additur, quòd ea vitia corporis, quæ in veteri Lege homines ab Altaris ministerio excludebant, hodie in nova Lege Evangelii intelligenda sint de vitiis Animæ, quæ homines repellunt ab Ordinum Sacrorum susceptione. Et hìc sedulò advertendum, quòd inter corporales defectus in Lege antiqua computatum fuit vitium inveteratæ scabiei, ut legitur in Levitici 21. 22. *Si jugem scabiem, &c.* Quod communiter interpretantur pro vitio libidinis, ut explicant D. Hieronymus, & D. Gregorius. Demum Cathechismus concludit, quòd Promovendi, qui hujusmodi vitiis fuerint contaminati, tenentur juxta præsentem Ecclesiæ Disciplinam Sacramentô Pœnitentiæ conscientias diligenter purgare, sine eo quòd ibi ulla temporis probatio præscribatur. En verba Cathechismi: *Primùm itaque in eo, qui Sacerdos creandus est, vitæ & morum integritas commendetur magnopere oportet .... Et simul illud docendum, ea corporis vitia, quæ in veteri Lege ex Domini præscriptione aliquem ab Altaris ministerio excludebant, in Evangelica Lege ad Animæ vitia præcipuè transferenda esse. Quare sanctam illam consuetudinem in Ecclesia servari animadvertimus, ut, qui Sacris initiandi sunt, priùs Pœnitentiæ Sacramentô conscientiam purgare diligenter studeant*. Ex quo patet, Cathechismum supponere, quòd aliquis, etsi vitiis fuerit obnoxius, bene possit Absolutionis beneficiô frui, & inde Sacros Ordines recipere, etiam sine præcedenti temporis experientia: intelligendum, dummodo aliunde ritè dispositus judicetur ad tantam dignitatem ascendere.

Hinc ipse Jueninus in præsenti quæstione, licèt hic rigidarum sententiarum acerrimus sectator alibi in Opere de *Sacram. Diss.* 8 *q.* 7. *c.* 2. omninò indixerit necessitatem probationis temporis, ut Clerico vitiô turpi illaqueato possit permitti ad Ordines sacres ascendere; attamen in suis *Instit. Theol. tom.* 7. *p.* 8. *Diss.* 7. *qu.* 5. *in fin.* loquens de habituato in vitio turpi, veluti seipsum corrigens, & benigniùs agens, sic inquit: *Verùm, cùm paucæ sint regulæ, quæ aliquas exceptiones non patiantur, negotium hoc sapientis ac eruditi Directoris prudentiæ committendum est*.

73 Sed dices I. Ut quis licitè Ordines sacres suscipere possit, requiritur non tantùm externa, sed etiam interna Vocatio Divina; At quomodo existimari poterit vocatus a Deo ille qui diu vitiô lasciviæ est fœdatus, nisi priùs per longam pœnitentiam & virtutum exercitia signa veræ Vocationis ostendat? Et quomodo Confessarius Absolutionem ei impertiri poterit, quem non agnoscit a Deo vocatum? Respondetur; Nulli dubium, quòd si quis accedere auderet ad sacram Ordinationem sciens a Deo se vocatum non esse, excusari nequiret a culpa lethali, tum ob gravem præsumtionem se intrudendi in Sanctuarium contra Dei Voluntatem, cùm dicat Apostolus: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Hebr.* 5. Tum ob periculum certum damnationis, cui tunc ipse se exponit, ut asserit *Abelly* in suo aureo Opusculo cui titulus *Sacerdos Christian. cap.* 4 ubi ait: *Qui sciens nullâ Divinæ Vocationis habitâ ratione, sed in Sacerdotium se intruderet, haud dubiè seipsum in apertum Salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiritum Sanctum; Quod quidem peccatum vix, aut rarissimè dimitti ex Evangelio discimus*. Attamen verò, ut Promovendus a culpa excusetur, sufficit ipsi, quòd bonum præseferat finem, & Episcopo se offerat, ut probetur, dummodo non certè sciat nunquam fuisse a Deo vocatum. Jueninus in cit. Libro *de Sacram. Diss.* 8. *qu* 7. *c* 2. postquam probavit necessitatem Divinæ Vocationis, inquit; *Licet quoque Clericis offerre se Episcopo, quo probentur, an debeant ad Majores Ordines promoveri*. Etenim ut addit: *Qui examini se offert, an ad Majores Ordines promovendus sit, non ob id eorum dignum se judicat; ac proinde non est reus præsumtionis*. Tantò magis igitur Confessarius non poterit

erit hujusmodi Clerico volenti Ordinem suscipere absolutionem denegare post acceptam ejus Confessionem, nisi certus sit, quòd illi deficiat Divina Vocatio. Sed quomodo in nostro casu hanc certitudinem Confessarius habere poterit? Vitiosa vita peracta a suo Pœnitente non præbet quidem ipsi certitudinem, quòd is nunquam fuerit a Deo vocatus. Cur non accidere potuit, quòd Dominus eum aliquando verè vocarit, & ipse auxiliis resistens jam paratis malè correspondérit? Judas proculdubio fuit a Christo Domino vocatus ad Apostolatum, at ille quàm malè ad eum se disposuit? Cur etiam censeri non poterit, quòd illa extraordinaria conversio, quam supponimus, sit Vocatio Divina, quâ Pœnitens eodem tempore sit a Deo donatus? Fortè Deus non vocat ad Sacerdotium etiam peccatores pœnitentes? Unde concluditur, quòd in casu nostro, supposito cum circumstantiis ut supra descriptis, Confessarius ex hoc capite deficientiæ Vocationis nequit denegare absolutionem suo Pœnitenti, qui ad illam per Confessionem adeptus quippe est jus strictum & rigorosum.

Dices II. Si Ecclesia agnosceret, quòd Clericus usque tunc sic luxuriosè vixisset, nullo modo eum ad Ordines admitteret. Sed respondetur, quòd si Ecclesia agnosceret simul suam resipiscentiam, & vehementem compunctionem a Deo donatam, modò quô eam asseruimus, illum non repelleret.

74 Dices III. Hujusmodi Clericus in vitio turpi diu versatus, volens Subdiaconatum assumere, exponitur periculo proximo relabendi in eadem peccata, & illa augendi reatu sacrilegii, cùm sibi imponat votum castitatis perpetuæ indissolubile, quod ipse ob pravum habitum contractum difficulter observare valebit: Quapropter hic velut temere agens est indignus absolutione, ut supponit *Habert loc. cit.* Sed hæc objectio, licèt magnam vim habere videatur, revera tamen nullius est momenti. Intantum diximus, quòd talis consuetudinarius, quamvis sit capax absolutionis si non vult ordinari, non poterit tamen absolvi si sacrum Ordinem assumere audeat, nisi per extraordinariam compunctionem sit probatus; inquantum constat, ut observatum est, quòd ad sacros Ordines suscipiendos, non sufficit simplex status Gratiæ, sed necessariò insuper requiritur bonitas excellens, quæ per Divinum auxilium superabundans potest a Pœnitente in instanti acquiri. Ceterùm, si quicunque alius habituatus in lascivia, sed jam sat dispositus ad absolutionem, vellet statim sine experientia emittere votum castitatis, cur non poterit Confessarius eum statim absolvere? Numquid votum adhuc in eo casu non erit de meliori bono? Si non esset de meliori bono, esset quidem nullum; Sed communissimè docent Doctores, ut asserit *Sporer* (*de Voto c. 2. num 61.*), quòd hujusmodi votum emissum ab habituato in lascivia est validum: Idem ait *La Croix l. 3. p. 1. num 481. cum Pat Moya, ac aliis*, & contrariam sententiam ipse dicit non audere dicere probabilem: Idque disertè confirmat D. Thomas (*Opusc. 17. cap. 5.*), ubi quærens, an quis post diuturnam vitam in vitiis ductam possit vota Religionis profiteri? Respondet, non esse expediens magna onera hominibus tenuis virtutis imponere; *Si tamen* (addit) *mox conversi sponte propriâ voluerint manum mittere ad altiora, quis eos audebit arcere?*

75 Præterea, si quis sic habituatus nollet nubere, dici deberet, quòd non posset absolvi quamvis dispositus, quia iste vellet remanere in periculo proximo recidendi. Sed quis unquam asseruit, Matrimonium esse remedium necessarium ad se continendum? Scripsit quidem Apostolus: *Quòd si non se continent, nubant; melius est enim nubere, quàm uri. 1. ad Cor. 7.* Verùm hoc communiter ab Interpretibus intelligitur, nisi aliquis nolit alia media adhibere. Hinc quæstio agitur inter DD. an valeat votum, quod quis emitteret nubendi, ut se liberet ab habitu incontinentiæ? Alii, ut *Lessius l. 2. c. 40. num. 44. Palaus to. 3. tr. 15. D. 1. n 14. Sotus l. 7 qu. 1. a. 2. cum Fag. Prad. &c. apud Salm. de Voto c. 1 num 40.* dicunt, omninò invalidum esse hujusmodi votum, quia nunquam est de meliori bono, sicut est cœlibatus. Alii verò, ut *Sanchez Dec. l. 4. c. 8. n. 53. Bellarm. l. 2. de Mon. c 14. in fin. Bonac. Nav.* & plures communiùs cum *Salm. l. c. num. 41. & 42.* asserunt, tunc solùm validum esse votum, quando vovens nolit, aut non possit aliis mediis uti. Idem ait *Sporer de Voto num. 61. & 62.* dicens, quòd tali voto obligatur tantùm is, qui aliud remedium adhibere nolit. Idem asserit ut certum *Laymann l. 4. tr. 4. c. 2. num. 12.* his verbis: *Dicendum secundò cum Lessio, & Coninchio, tale votum obligatorium esse secundùm hypothesim, si in tali statu peccandi perseverem, & non media efficacia adhibeam ad emendationem, quæ cum Dei gratia possum; ita ut talis homo aliud vovere censendus non sit, nisi hoc saltem remedium*

(quod

(quod est nuptiarum) peccatis suis adhibiturum, si aliquid melius, quod est continentia, non adhibuerit: Ideoque, si firmum ejus propositum, & conatum præstet, a voto liberatur.

Instabis: Sed laicus nolens tunc nubere, remanet tamen liber, ut possit nubere postea in futurum, si velit; Non sic Subdiaconus post susceptum Ordinem. Respondetur, sed, si ille laicus statueret firmò animò, nunquam velle Matrimoniò ligari, sed aliis mediis uti, numquid ob hoc poterit ei absolutio denegari?

76 Dices IV. Docet D. Gregorius (*in Pastoral. p.1.*): *Non debet aliquis non purgatus sacra Mysteria adire*. Unde Jueninus (*Op. de Sacram. loc. cit.*) ait non posse promoveri ad sacros Ordines, qui nondum peccata purgarit per condignæ pœnitentiæ labores. Sed respondetur cum *S. Thoma*, qui (*2.2.qu.185.a.2.*) quærens, *utrùm liceat Episcopatum injunctum omninò recusare?* Respondet *ad object. 2.* (in qua refert præfata verba D. Gregorii) quòd si impedimentum nequeat tolli a subdito, tunc non tenetur obedire, quia nullus tenetur obedire ad aliquod illicitum; Secus autem, *si impedimentum removeri potest per ipsummet, puta si habeat peccandi propositum, quod potest deserere.* Ergo supponit Angelicus, quòd liceat alicui sacra Mysteria adire, suscipiendo Episcopatum, *vel etiam sacros Ordines* (ut ibidem subditur), etiamsi nondum sit a suis peccatis purgatus; Dummodo, ut supponendum, sit interiùs probatus ad hujusmodi gradus assumendos; aliàs dicendum ex supra allatis, quòd neque ordinari posset, neque teneretur obedire. Aliud enim est aliquem non esse purgatum, aliud non esse probatum.

Qua de re, omnibus tamen mox prædictis non obstantibus, omninò tenendum, quòd, ut Clericus in vitiis habituatus possit absolvi, etsi ipse velit statim sine temporis probatione accedere ad sacros Ordines, debet tali compunctione extraordinariâ esse a Deo manifestè donatus, ut satis probatus ostendatur ad tantæ dignitatis sublimitatem.

77 Præterea advertendum, quòd Confessarius toto conatu curare debet, persuasum reddere hujusmodi Initiandum, quamvis extraordinariè (ut supra) compunctum, ut differat Ordines suscipere quoadusque probatione alicujus notabilis moræ magis purgatum se præbeat a sceleribus patratis. Immo, addo, consultius, & congruentius esse, ut etiamsi ipse sit contritus, & ex compunctione habitâ sufficienter dispositus non solùm ad absolutionem, sed etiam ad Ordinem assumendum, tamen ei absolutio differatur, ipsò quoque non consentiente, si velit statim ordinari, ut temporis experimentò firmiùs probetur. Dummodo verò, excipio, ipse ex hac dilatione Ordinationis non sit subiturus notam, sive proximum periculum infamiæ; Nam in hoc casu censerem cum *La Croix l.6 p.2.num.1764* non posse Confessarium Pœnitenti disposito beneficium absolutionis differre, quia tunc ille ex Confessione peracta habet jus non tantùm ad absolutionem, sed ad eam statim obtinendam. Cæterùm fateor, magnam adhibendam esse cautelam in hujusmodi Clericis absolvendis, qui vix e vitiorum cœno emersi ad Altaris ministerium ascendere inhiant; Nulli enim dubium, quòd horum frequenter malus exitus deploratur, non sine maximo Ecclesiæ detrimento, & Populorum ruinâ.

CAPUT III.

De Suscipiente Sacramentum.

DUBIUM I.

Quæ dispositio requiratur ad valorem Sacramenti in suscipiente?

78 *Vide quæ habentur apud Busemb.*
79 *An solus homo viator sit capax Sacramentorum? An soli baptizati validè suscipiant alia Sacramenta?*
80 *Nulla requiritur intentio in pueris, & perpetuò amentibus quoad Baptismum, Confirmationem, & Ordinem?*
81 *Quæ intentio requiratur in Adultis? An sufficiat intentio neutralis? An habitualis? Quid de dormientibus, ebriis, & lapsis in amentiam?*
82. *An sufficiat intentio interpretativa?*

78 „ RESP. Ad valorem Sacramenti in adultis ratione utentibus, intentio percipiendi Sacramentum interpretativa saltem requiritur, & sufficit (excipe Pœnitentiam, de qua infra). Ita *commun.* Theologi omnes cum *S. Thom.* contra *Cajet.* qui putat, in suscipiente nullam intentionem requiri, modò contrariam non habeat. Ratio responsionis est, quia, sicut adultus non justificatur sine proprio consensu, ita nec per Sacramentum „ initia-

" initiatur, & consecratur Deo, sine eodem
" consensu, si ejus sit capax. *Bon.d.1.q.6.p.2.*
" Dixi, *adultis*, &c. quia, cùm tantùm re-
" quirantur conditiones, juxta subjecti capa-
" citatem, parvuli autem, & perpetuò amen-
" tes non sint capaces propriæ intentionis,
" sufficit illis intentio Christi, & Ecclesiæ.
" *Fill t.1.c 8. Unde resolves.*
" 1. Parvuli, uti & perpetuò amentes va-
" lidè baptizantur, confirmantur, communi-
" cantur, ordinantur: quod ultimum nefas
" esset, priora autem olim permittebantur.
" *Bon. l.cit.*
" 2. Ægris ratione jam privatis rectè datur
" Unctio, non tantùm si ante petierint, sed
" etiam si fuerint Catholici, neque constet
" esse in mortali: nam hoc ipso censentur in-
" terpretativè voluisse, & petiisse, quod alii
" Christiani, etiamsi de ea nunquam audie-
" rint. *C. de Lugo de Sacramentis in genere, d.*
" *9.num 122. & c. commun.*
" Invalidum est Sacramentum, 1. quod
" quis suscipit cum intentione neutrali, ha-
" bens se negativè. 2. quod suscipit fictè, idest
" simulatè: non tamen quod fictè, idest in-
" dispositè. 3. quod per meram vim, animo
" omninò repugnante, suscipitur. *Bon.l.c.*
" 4. Validum est Sacramentum, 1. Quod
" qui accipit vult, quod Christiani accipiunt,
" etsi non credat, aut non velit Sacramentum
" 2. Quod quis per metum coactus suscipit, cùm
" metus non tollat voluntarium. Matrimo-
" nium tamen gravi metu, v. gr. injustæ mortis
" initum, censetur irritum, ut docet *Sanch.*
" *l.4. de matr. d.12. & 14. C. de Lugo d.9. n.133.*
" Et qui Ordines gravi metu coactus suscepit,
" etsi characterem habeat, non tamen tene-
" tur ad continentiam, poteſtque, seclusô scan-
" dalô, nubere, ut suo loco dicam. * (*Vide*
" *dicenda de Sacr Ord.num.811.*) *

79 Ante omnia hic notandum est I. solum ho-
minem viatorem esse capacem Sacramentorum,
quia solus homo viator capax est primæ Gra-
tiæ, aut ejus augumenti; ita communiter *Suar.*
& alii, contra *Bernal.* Vide *Tournely in Prælect*
Theol. to.6. pag.237. qui id probat. Notandum
II. susceptionem Baptismi omninò præsigi ad
validam susceptionem aliorum Sacramentorum:
Id certum est apud omnes, vide *Lugo de Sacr.*
D.9.num 1. & Croix num.165. Ratio, quia Sa-
cramenta instituta sunt pro sola Ecclesia, &
per solum Baptismum fiunt homines de cor
pore Ecclesiæ, ut definivit Eugenius IV. in
Decreto Fidei ad Armenos. Hinc Matrimo-
nium Infidelium non est Sacramentum, &
ideo est dissolubile, ut notant *Sanch. de Matr.*
l.2.D.8. & Croix l c. cum communi, ex c. Quando
7. de Divort. Vide dicenda *de Matr. n.1117.*

80 Plura autem hic adnotanda circa intentio-
nem requisitam in suscipientibus Sacramenta.
In Infantibus nulla quidem requiritur inten-
tio, cùm suppleat eo eis intentio Christi, vel
Ecclesiæ; sicut enim sine propria voluntate ipsi
peccatum contraxerunt, ita sine voluntate ab
illo liberantur. Hoc certum est cum *D. Tho-*
ma 3. p. qu.68. a.9. Et est de Fide definitum a
Trident. *Sess.7. de Sacram. Can. 13.* ubi dicitur:
Si quis dixerit parvulos, eo quòd actum creden-
di non habent, susceptô Baptismô, inter fide-
les computandos non esse; ac propterea cùm ad
annos discretionis pervenerint, esse rebaptizan-
dos, aut præstare omitti eorum Baptisma, quàm
eos non actu propriò credentes baptizari in sola
fide Ecclesiæ; anathema sit. Idem dicendum de
perpetuò Amentibus, ut docet *S. Thom.l.c. a.12.*
ad 1. Et quod dicitur de Baptismo, idem di-
cendum de Sacramento Confirmationis, ut *Salm.*
de Consf. c.3 num.26. cum communi DD. Idem
de Sacramento Ordinis Infantibus (sive per-
petuo amentibus) collato, ut rectè dicit *Lu-*
go D 9. num. 112. Idque hodie certum est ex
Bulla *Inter sollicitas*, nostri SS. P. Benedicti XIV.
edita 4. Maj an.1745. (V. in *Bullar. to.2. p 128*)
ubi postquam in §. 20. id declaratur definitum
communi suffragiô Theologorum & Canoni-
starum, deinde præscribitur §. 27. quòd ipsi In-
fantes ordinati, cùm pervenerint ad annos di-
scretionis, non teneantur ad castitatem: Præ-
cipit verò Pontifex ex *Conc. Tolet.* II. relato
in *cap. De iis Dist. 28.* ut in anno 18. detur
eis optio, & si voluerint castitatem servare,
admittantur ad exercitium Ordinis; secus si
noluerint. Et § 40. subdit, quòd ipsi post ra-
tihabitionem invalidè contrahunt Matrimo-
nium, & tenentur ad Officium Divinum.

81 In Adultis verò certè requiritur intentio
suscipiendi Sacramentum; ratio, quia, ut do-
cet *D. Thomas dict. qu 68. a 7.* loquens de Baptis-
mo: *Ad hoc quòd homo moriatur veteri vita,*
requiritur in habente usum liberi arbitrii volun-
tas quâ eum veteris vitæ pœniteat; ita requi-
ritur voluntas, quâ intendat vitæ novitatem.
Dixit autem *Cajetanus in cit. loc. D. Thomæ,*
in suscipiente Baptismum sufficere intentionem
neutralem, nempe quòd non consentiat, ne-
que dissentiat; Sed hæc opinio communiter
repro-

reprobatur a DD. ut a *Lugo D.9. ex num.* 117. *Petrocor.to.3. pag.*87. *Salm.de Sacr.c* 8.*num.*7.& signanter a SS. N. P. Benedicto XIV. in *Instruct. de Bapt.* incipiente, *Postremò mense*. (Vid. *in Bullar.to.*2. *num.* 46.) Et talis opinio est quidem contra doctrinam expressam *D. Thomæ* mox supra relatam. Idem quod de Baptismo dicendum est de aliis Sacramentis *cum Lugo*, & aliis communiter.

Certum est etiam apud omnes non requiri in suscipiente Sacramenta intentionem actualem, aut virtualem; sed sufficere habitualem, idest aliquando habitam, & non retractatam. Ita *Lugo de Sacr.D.*9.*n.*105.*Wigandt Tract.*11.*Ex.*4.*n.*26. *R* 4. *Petrocor. to.*3 *p.*91. *Antoine de Sacram. cap.*3. *qu.*1. *R* 2. *Suar.* 3. *p. Disp.* 14. *Sect.* 2. *Holzmann to.*2.*p.*8.*num.*39. *Sporer to.*3.*p.*22. *Roncaglia cap.*5.*qu.*2. *R.*2. *Elbel to* 3 *p.*17. *num.* 56. Idemque docet SS N. Benedictus XIV. in præfata *Instruct.num.*46. cum aliis communiter. Idque probatur ex universali Ecclesiæ praxi, quæ non reiterat Sacramenta Baptismi, & Ordinis iis qui ea suscipiunt ex voluntate priùs habita. Et hoc procedit in omnibus Sacramentis, præter Pœnitentiam, & Matrimonium, ut infra explicabimus.

Utrùm autem validè conferantur Sacramenta dormientibus, ebriis, vel lapsis in amentiam, qui antea habuerunt intentionem illa recipiendi? Negat *Roncaglia loc cit.* quia (ut ait) non est præsumendum eos habuisse intentionem in tali tempore recipiendi Sacramentum, sed solummodo more, & ritu christiano. Sed communissimè, & probabiliùs affirmant *Lugo D.*8.*num.*119. *Pal.de Bapt.D un p.*7. *num* 2. *Salm: eod.tit.c.*6.*num.*43. *cum Henr. Graff. & Angles*, ac *Croix l.*6. *p.*1.*n.*176. *cum Gobat. Aversf. Diana*, & *aliis*. Ratio, quia ad validitatem Sacramenti non requiritur, ut suscipiens agat modò humanô, & more solitô; sed satis est quòd ipse sit subjectum capax, prout revera est qui jam priùs habuit intentionem recipiendi Sacramentum. Idque confirmatur auctoritate Innoc. III. in *c. Majores. §. Verùm. de Bapt.* (*ap.Lugo loc.cit*) qui postquam dixit, dormientes & amentes non recipere Sacramentum, si contrariam habuerint voluntatem, addit : *Secus si habuissent propositum baptizandi; tunc ergo characterem Sacramentalis imprimit operatio*. Et ejusdem sententiæ est N.SS. P. Benedictus XIV. in *cit. Instruct. num.* 46. Ceterùm rectè advertunt *Suar.*3.*p. D.*24. *sect.*1. & *Salm.l.c.num.*4. illicitum esse iis conferre Sacramenta, nisi in probabili periculo mortis, vel nisi quando impedimentum usûs rationis censetur perpetuum, aliàs expectandum est tempus in quo suscipiens fiat compos rationis. Idque expressè docet *D.Thomas in* 4.*Dist.*6.*q.*1. *a.*2.*qu.*3. *ad* 2. ubi ait: *Si autem necessitas non sit, debet in furiosis expectari lucidum intervallum, vel in dormientibus vigilia. Si tamen baptizetur in statu illo, Sacramentum suscipit, quamvis peccet baptizans.*

82 Sufficit etiam intentio interpretativa (nempe quæ nunquam fuit habita, sed præsumitur habenda a suscipiente, si esset ipse compos rationis) in suscipientibus Sacramentum Extremæ-Unctionis, ut dicunt *Lugo D.*9. *n.*127. *Wigandt tr.*11. *Ex.*4. *num.*26. *R.*4. *Elbel to.*3. *pag.* 17.*n.*58. *Roncaglia de Sacr.c.*5 *qu.*2. *R.*2. *Sporer to.*3. *pag.*23.*n.*154. & *Croix l.*6. *p.*1.*n.*171. *cum communi*; Idque probatur ex Rituali Rom. *de Extrema-Unct.* ubi dicitur: *Hoc Sacramentum est præbendum sensibus destitutis, qui antea illud petierunt, seu verosimiliter* (nota) *petiissent*. Et si fortè æger fuerit sensibus destitutus in actu peccati mortalis, probabiliter ait *Viva de Sacr. qu.*1. *a.*7. *num* 6. saltem sub conditione Extremam-Unctionem tunc esse illi ministrandam, prout etiam de Sacramento Pœnitentiæ dicemus *num* 480.

Ita etiam per voluntatem interpretativam, seu generalem potest moribundo sensibus destituto conferri Sacramentum Confirmationis, ut dicunt *Lugo D.*9.*num.*132.*Sporer l c num.*154. *Elbel d. pag.*17. & *Croix l* 6. *p.* 1. *n.*169. *cum Con. Arriaga*, & *Bernal.* (contra *Escob.l.*8.*num.*55.) Et idem dicunt de Sacramento Eucharistiæ *Lugo D.*9.*num.*126. *Sporer l.c.* & *Croix cum Suar. Con. Aversa, Bernal.*&c.

Sacramentum autem Baptismi, & Ordinis invalidè quidem confertur habentibus solam intentionem interpretativam; quia sine voluntate explicita nemo debet subire obligationem legum Ecclesiæ, & statûs clericalis. Ita communiter *Lugo D.*9.*n.*119. & 127. ac *Viva de Sacr. qu.*1.*a.*7.*n.*3. & 5 *cum Suar.*&c. Veruntamen *Conink. Sporer, Dicast* &c *ap.Croix l.*6. *p* 1.*num* 168. censent ad suscipiendum Baptismum sufficere intentionem implicitam contentam in contritione, vel attritione habita a suscipiente: Huic contradicunt *Suar.* &c. *ibid.* Sed rectè *Lugo num.*129. primam sententiam ait posse habere locum tantùm in Infideli, qui semper invincibiliter veram Fidem ignoraverit. Ad Sacramentum autem Pœnitentiæ non sufficit intentio neque interpretativa, neque habitualis, sed requiritur

ritur intentio vel actualis, vel saltem virtualis, cùm ibi requirantur pro materia actus Pœnitentis, qui non possunt quidem haberi sine voluntate saltem virtuali recipiendi Sacramentum; Et hoc tenendum saltem in praxi, juxta dicenda *de Sacr. Pœnit. Dub. II. num.* 457. Ad Sacramentum verò Matrimonii suscipiendum, certè non sufficit intentio interpretativa; Sed sufficere aliquando habitualem censent *Holzmann to.2.p.8 num* 36. *& Croix l 6. p.1. num.*134. *cum Sporer, Dic. Arriaga, &c.* Et casum accidere posse, ait *Croix*, quando celebratur Matrimonium per Procuratorem; quia si hic contrahit dum Principalis dormit, perficitur Matrimonium cum intentione Principalis, quæ non aliter quàm habitualis dici potest. Sed veriùs sentit *Lugo D.6. num.*134. in Matrimonio semper requiri voluntatem saltem virtualem, quia cùm uterque conjux non solùm sit suscipiens, sed etiam Minister Sacramenti, in singulis eorum certè requiritur ea intentio qualis in Ministris aliorum Sacramentorum exigitur, ut diximus *n.*16 *&* 18. In præfato autem casu Procuratoris, rectè dicit *Lugo num.*139. quòd illa intentio veriùs dicenda est virtualis quàm habitualis, cùm Procurator contrahat virtute mandati, sive consensûs a Principali præstiti.

DUBIUM II.

Quid requiratur, ut licitè, & cum fructu suscipiatur?

83 *Quæ requirantur in suscipiente Sacramenta* mortuorum, *& quæ* vivorum?

84 *An aliquando possit ministrari Viaticum a laico, vel Sacerdos non jejunus celebrare?*

85 *An magis dispositi majorem fructum recipiant? An sumant cum fructu Hostiam ii qui nesciunt esse consecratam?*

86 *Plura notanda de suscipiente Sacramentum cum mortali, aut veniali.*

87 *An omnia Sacramenta causent Gratiam, remotò peccatò?*

88 *An liceat petere Sacramentum a Ministro excommunicato?*

89 *An a Ministro peccatore?*

83 RESp. Ad effectum Baptismi, & Pœnitentiæ, requiritur, & sufficit præter voluntatem sumendi Sacramentum, dispositio fidei, spei, & attritionis, non autem requiritur charitas, sive ut gratiam habeat * (*Vide dicenda n.*129 *&* 437.) * quia hæc Sacramenta dicuntur *mortuorum*, quòd ipsa primam gratiam, seu vitam donent. Ad reliqua verò Sacramenta quæ dicuntur *vivorum*, requiritur, ut sit in gratia * (*Sed nota hic Prop. damnatas ab Alex. VIII. nempe Prop. 22. quæ dicebat*: Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint. *Et Prop.* 23: Similiter arcendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest Amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.)* quia ista non primam, sed secundam tantùm gratiam, id est augmentum tantùm gratiæ conferunt. Etsi subinde per accidens dent primam, cùm quis putat bonâ fide se carere mortali. *Lay. d.6. Bon. d.1. qu.6. p.2.*

84 Hoc quidem probabile est cum *D.Thoma*, vide dicenda *n* 87. Hinc rectè dicunt *Gonet, Henno, & Tournely* (vide infra *n.*237.) posse laicum moribundo Viaticum ministrare, si desit Sacerdos qui eum absolvat: Et etiam Sacerdotem celebrare posse non jejunum ad ministrandum Viaticum moribundo sensibus destituto, qui non possit confiteri, ut *Viva q.1.a.5.n.6.* cum *Laym. & Fill.* Secus autem, si absolutionem Sacramentalem ille receperit; Vide infra *n.*286.

85 1. Etsi æqualiter dispositi æqualem, magis tamen dispositi majorem Sacramenti fructum præter characterem consequuntur; tum quia congruum est Sacramenta ita instituta esse, ut uberior gratia detur pro dispositione subjecti; tum quia non videtur is, qui vehementem attritionem ad Baptismum, vel Pænitentiam affert, omni fructu carere.

2. Qui sumit Hostiam, quam nescit esse consecratam, cùm instar alterius animalis, sine intentione sumendi Sacramentum, sumat, accipit quidem materialiter rem, quæ est Sacramentum, non tamen Sacramentaliter, & cum fructu. * (*Ita S.Th. 3 p. qu.80. a.3. ad 3. cum Lugo, Suar. Croix l.6. p.1. n.175. contra Arriagam, & Dic. quorum sententiam immeritò probabilem vocat Croix.*) * Idem docet *Bonac.* de eo, qui sumit Sacramentum ex causa famis, quod videtur intelligendum, si ex ea sola: neque enim videtur Sacerdos fructu Sacramenti privari, etsi sumturus calicem, simul etiam levare sitim intenderet. Vide *Bonac. l c n.30.*

86 Notandum I. Ad Baptismum requiritur actus

ctus Fidei, & Spei, saltem virtualis, ut omnes docent cum *Suar. & Croix l.6.p.1.num.*187. Et etiam actus contritionis, sive attritionis, ut tenent *Salm.cum D.Thom.* (vide *infra n.*139.) si baptizandus habeat grave peccatum, ut patet ex *Trid. sess.* 14. c. 1. Ad Eucharistiam autem præmitti debet ex speciali præcepto Confessio, & absolutio ab omni mortali. Utrùm autem pro aliis Sacramentis vivorum sufficiat præmittere tantùm contritionem? Affirmatur communissimè cum *Lugo D.*8. *sect.* 9. *Laym. Vasqu. Croix num.*190.*& aliis*, contra *Marsil. & Adrian.* Vide dicta *num* 34.

Not. II. Est certè peccatum grave, Sacramentum suscipere cum mortali; & est gravius, quàm illud indignè ministrare, aut conficere, ut *Croix num.*193. cum *Dic. & aliis*. Utrùm autem in aliquo casu liceat suscipere Sacramentum in mortali? Videtur negare *Suarez de Euch.D.66.sect.*1. loquens de sumenda Communione; Sed communiùs affirmant *Henriqu. Aversa*, *& Bosco ap. Croix l* 6. *p.*1.*num.*194. Idque pro casu rarissimo non videtur improbabile, puta si Hostia consacrata esset profananda ab Hæreticis, & aliquis pro illa subita irruptione non posset tam cito conteri; tunc videtur posse eam sine peccato sumere, licèt sine fructu; tunc enim non sumeret ut Sacramentum, sed tantùm absconderet in corpore suo, sicut in pariete, ad eam liberandam ab injuria, ut dicunt *Lugo de Sacr. D.*9. *num.*8.*& de Euch. D.* 14.*num.*3. *Croix l* 6.*p.*2.*num.* 514.*Tamb.de Comm.c.*1.*n.*76.*& Diana p.*5.*tr.*13. *R.*74.*cum Vasqu Hurt. & Ochag.* Idem probabiliter dicunt *Lugo d. D* 9. *num.*8. *cum Vasqu. & Croix num.*517.*cum Hurt.Ochac. Diana,& Leand.* de laico accumbente in scanno communicantium, qui recordaretur peccati mortalis, & non posset elicere contritionem ob angustiam temporis; vide dicta *num.*33.

87 Quæritur I. An Sacramenta validè, sed cum fictione suscepta, remotò obice, reviviscant? Nomine *fictionis* hic non intelligitur ea quæ reddit Sacramentum nullum, ut est defectus intentionis; sed ea cum qua Sacramentum validè suscipitur, nempe cùm quis accedit sine dispositione requisita ad Sacramentum. De Sacramento Baptismi (exceptò *Scotò* & aliis paucis) omnes communiter id affirmant cum *Petrocorens to* 3.*p* 99 *q* 6. *Concina to* 8 *p.*185. *num.*11. *Lugo de Sacr. D* 9. *ex num.*22. *Tournely in Prælect. Theol to* 7 *pag* 183. *Concl.*2. *& aliis*. ex *D.Thoma* 3.*p. qu.*69. *a.*10. ubi loquens de Gratia Baptismi, sic ait: *Impeditur autem quandoque per fictionem, unde oportet quòd, remotò eà per pœnitentiam, Baptismus statim consequatur suum effectum*. Et priùs id docuit *S. August. l.* 1. *de Bapt. contra Donatist. c.*12. ubi dixit: *In illo qui fictus* (ad Baptismum) *accesserat, tunc valere incipiat, cùm illa fictio veraci confessione recesserit*. Ratio, quia peccatum ante Baptismum, vel in ipsa perceptione Baptismi consummatum non subjicitur Ecclesiæ clavibus, unde necesse est remitti per solam virtutem Baptismi, qui sublatò obice habet effectum priùs suspensum ratione fictionis. An autem ad hunc effectum obtinendum requiratur in suscipiente contritio? Negant *Suar.* 3. *p. D.*28. *sect.* 5. *concl.*1. *& Lugo n.*53. *cum Con. & communi* (contra *Vasqu*) dicuntque sufficere attritionem; Vide dicenda *num.*139. Idem quod de Baptismo dicunt etiam de Sacramento Pœnitentiæ (casu quo fieret Confessio valida & informis, juxta dicenda *num* 441.) *Lugo dict. D* 9. *ex n.*100. *Salm de Sacr. c.*5.*n.*53. (contra *Petroc. pag.*112.) ex *S.Thoma in* 4.*D.*17.*q.*3.*a.*4.*qu.*1. qui loquens de Pœnitente, qui fecerit Confessionem validam sed informem, dicit: *Quamvis tunc non percipiat Absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; sicut etiam est & in aliis Sacramentis*. Ratio (ut ait *Lugo*), quia si hic postea conteritur, jam peccatum ei remittitur, & remittitur quidem, sine eo quòd directè illud clavibus subjiciat. Idem ajunt *Lugo num.* 103. *& Suar. D.*63. *sect.*8. *Croix num.*199. *cum Palud. Sylve.Con. apud Salm de Sacr c.*5. *n.*67. (contra *S. tum, Hurt. Bosco, & Bernal. apud Croix l c.*) de Sacramentis characterem imprimentibus, prout de Confirmatione, & Ordine; quia cùm hæc Sacramenta nequeant iterari, videtur consentaneum Divinæ Bonitati, ne tales suscipientes relinquantur destituti Gratiâ sacramentali, tam proficuâ in confirmatis ad resistendum tentationibus, & in Ordinatis ad obeunda munia clericalia; Et hanc sententiam ait *Petrocor. to.*3.*p.*115. solidissimum habere fundamentum. Idem dicunt *Escob.l.*8 *num.*182. *Croix num.*202 *Salm l.c.cum Pal. Arriaga, Caj. t. &c. ac Lugo num.*105. *cum Suar & Con.* de Sacramento Extremæ Unctionis, & de Matrimonio; quia (ut ajunt) etiam congruum videtur, quòd, cùm Extrema Unctio non possit iterari eodem mortis articulo, nec Matrimonium vivente eodem conjuge, interim Fideles non careant Gratiâ Sacramenti.

Rectè autem *Lugo num.*108. *Croix n.*200. *cum Suar.*

Suar. Con. Vill. &c. communiter, contra alios, negant hoc de Eucharistia, quæ ex sua institutione frequenter potest iterari; idcirco non fuit opus hanc tribuere efficaciam tali Sacramento, ut subveniatur fragilitati hominum. E converso in hoc Sacramento sequeretur absurdum, quòd Sacerdos qui pluries in sua vita sacrilegè celebrasset, si in morte cum remissa attritione confiteretur, reciperet totum cumulum gratiarum tot sacrilegarum Communionum; Imò quo sæpius indignè celebrasset, eo uberiùs gratiis ditaretur. Censet autem *Croix num.200. cum Scoto, Palao, &c.* quòd si quis se communicet, & removeat obicem, antequam species Eucharistiæ consummentur, is non carebit gratiâ Sacramenti. An autem suscipiens Sacramentum cum veniali habituali, vel actuali, peccet? Vide dicenda *de Euchar. n.257.*

88 Quæritur II. An liceat petere Sacramenta a Ministro indigno? Hic distinguere oportet Ministrum indignum ob aliquam censuram, vel inhabilitatem, & indignum ob peccatum mortale. Resp. I. Si Minister est indignus per censuram &c. & non est toleratus, nimirum si sit excommunicatus vitandus, vel publicè & nominatim suspensus, vel irregularis per sententiam (Vide *Croix l.6. p.1. num.210.*); certè non licet ab eo petere Sacramenta, nisi in extrema vel gravissima necessitate: In qua omnes dicunt licitum esse suscipere Baptismum, & Pœnitentiam, ut *Suar. 3. p. D.11. sect.1. num.6. Contin. Tournely to.4. pag.27. Antoine de Sacr. c.2. q.13. Bonac. de Excom. D.2. q.1. p.2. §.3. Croix l.6. p.1. num.209. & Salm. de Sacr. cap.8. num.18. cum Sayr. Gran. Cornejo, &c.* ex D. August. *l.1. de Bapt. c.11.* Idem probabiliter de Sacramento Eucharistiæ dicunt *Navarr. c.22. num.4. Suar. l.c. num.17. Bonac. l.c. Viva de Sacr. q.1. a.8. num.10. cum Soto, & Salm. n.22. cum Cornejo, Nunn.* (contra *Sayr. Avila, &c.*) Et adhæret *Tournely d. pag.37. ex c. Quod in te. De Pœn. & Rem.* ubi Innoc. III. Quamvis neget morientibus Extremam-Unctionem tempore Interdicti generalis, non negat tamen Pœnitentiam, & Viaticum. Idem sentiunt de Sacramento Extremæ-Unctionis *Escob. Henr. & Dic. apud Croix d. n.209.* eo quòd tale Sacramentum potest per accidens Gratiam causare; Sed meliùs id non admittunt *Suar. Bonac. ll. cit. Elbel to.3. pag.69. n.67.* item *Con. Fill. Avila, & Cornejo apud Salm. num.23.* Nisi quando infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Pariter dicunt *Suar. l.c. & Cornejo apud Salm. num.4.* licitum esse recipere Sacramentum Ordinis ab Episcopo excommunicato, quando in aliqua Provincia remota ille solus existeret, & talis Ordinatio redundaret in bonum Communitatis. Item dicunt præfati AA. de Sacramento Matrimonii, casu quo esset necessarium vel ad salutem spiritualem morientis, vel ad magnam utilitatem temporalem filiorum, nec alius adesset Minister.

Resp. II. Si verò Minister sit excommunicatus, vel suspensus toleratus, quæstio est inter DD. an liceat ab eo petere Sacramenta sine gravi causa? Negant alii, sed veriùs affirmandum; quia Concilium Costantiense absolutè concessit Fidelibus communionem cum toleratis; vide dicta *n.55.* & dicenda *de Censur. num.139.*

Resp. III. Cùm autem Minister est indignus ob peccatum mortale, *D. Thomas 3 p. q.64. a.6. ad 2.* videtur indistinctè concedere posse suscipi Sacramenta a peccatore occulto, dicens: *Quandiu (Minister) ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscipit Sacramentum non communicat peccato ejus.* Et idem habetur in *c. Vestra. 7. de Cohabit. Cler. &c.* ubi dicitur: *Sine dubitatione teneatis, quòd a Clericis, & Presbyteris quanquam fornicariis, quandiu tolerantur, nec habent operis evidentiam* (idest, ut explicat *Glossa*, quando ipsi non sunt *condemnati vel confessi in jure*), *licitè Divina Mysteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta ecclesiastica*. Hoc tamen sanè intelligendum valere tantùm ad excusandum, ne controveniatur prohibitioni Ecclesiæ; Ceterùm, ad suscipiendum Sacramentum a peccatore, semper requiritur rationabilis causa, juxta dicta *Tom. I. l.2. n.47. & 79.* Utque alibi docet idem *D. Thom. in 4. D.24. q.1. a.3. qu.5. ad 3.* ubi ait: *Præter necessitatis articulum non esset tutum, quòd eum* (scil. Pastorem) *induceret ad aliquod sui Ordinis exequendum, durante tali conscientiâ, quòd ille in peccato mortali esset*. Nomine autem *necessitatis* rectè explicat *Contin. Tournely to 4. pag.39. v. Ceterùm*, intelligi hìc necessitatem moralem; Unde probabiliter sufficit ad excusandum etiam causa gravis utilitatis, ut docent communissimè *Suar. p.3. D.18. sect.1. Sanch. de Matr. l.7. D.9. num.8. Pal. tom.3. tr.18. D.7. p.15. num 3. Viva q.1. a.7. n.10. Croix l.6. p.1. num.211. Mazzot. to.3. pag.68. Tolet. l.1. c.88. Fill tr.1. cap 8. qu 6. Escob. l.8. num.312. Anacl. pag.533. num 56. Holzmann to.2. pag.16. num 84. Elbel to 3. pag.18. num.63. citans Scotum in 4. D.5. qu.2. §. Quantum, Sporer to.3. pag.27. num.179. Bonac. D.1. q.6. p.5. num.1. cum Con.*

Con.Val.Reg Henr.& Salm. de Sacr. c.8.n.34. cum Led. Nunn. & communi, ut asserunt.

Hinc ajunt DD. licitè recipi Sacramentum a Ministro peccatore, I. Si urgeat præceptum Confessionis, vel Communionis, ut dicunt *Suar. l. cit. Concina t.8.p.105.num.9.& Escob.l.8. n.316. cum Vasqu. &c.* II. Si ex dilatione susceptionis immineat periculum lapsûs, *Tournely t.4 p.38.* III. Si debes implere præceptum Missæ audiendæ, *Suar. loc. cit. cum Con. & Soto apud Escob. num.314.* (Vide dicta *Tom. I. l. 3. num. 331.*) IV. Si aliàs diu debeas permanere in mortali, & nequeas alium adire Confessarium; ita *Tournely loc. cit.* Sed meliùs *Suar. l. cit. & Antoine de Sacr. c.2. qu.13. R.3.* excusant ab omni culpa eum qui est in mortali, si nolit neque ad horam expectare, quia non est modica utilitas quamprius a peccato liberari. V. Si carere debeas (saltem diu) Communione, ut *Suar. l.c & Escob. n.319.* Et idem ait *Suar.* si carere debeas fructu Confessionis, etiamsi non habeas mortale. An autem sufficiat causa non carendi fructu alterius Sacramenti? Negat *Croix num.211.* Sed affirmant *Suar. & Escob. n.316.* si Minister sit Parochus, vel sit paratus, & non sit alius dignè ministrans. VI. Si aliàs nequeas lucrari Jubilæum, *Tournely, & Croix locis cit.* VII. Si indigeas peritò Directore, & non habeas alium, *Tournely ibid.* Modò (addit *Sporer tom.3. p.27. num.179.*) diu debeas alium expectare. VII. Si vis Missam applicare pro Amico defuncto, ut *Sporer loc. cit.*

Dicit autem *Cajetanus, in 3. p. qu.64. a.6. ad 2.* absolutè licitum esse petere Sacramentum a proprio Parocho, sine ulla gravi causa; sed veriùs hoc negant *Concina pag.103. num. 5 & Salm. num.38. cum Nav. Soto, Bon. & Led.* si facilè possis alium adire. Rectè etiam dicunt *Concina, & Antoine ll. cit.* non licere petere Sacramenta ab Hæretico, vel Schismatico, nisi in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis. An autem sit mortale sine gravi causa petere Sacramentum ab indigno Ministro parato? Negant *Sotus, Nav. Sà, Dian. &c. apud. Salm. cap.8. num. 42.* Sed rectè affirmant *Salm. ibid. cum Sylv. Molin. Valent. Arag. &c.* juxta dicta *l. 2. de Charit. num. 47. & 79.* Tantùm exciperem eum, qui sumeret Eucharistiam a Sacerdote indigno, qui eam actu aliis ministraret, ut dicunt *Suar. loc. cit. & Escob. num.319.* juxta sententiam allatam *n.35. v. Hinc.* nempe quòd unum tantùm sit peccatum pluribus Eucharistiam ministrare. Sic pariter puto illicitum esse sine gravi causa inservire Sacerdoti indignè celebranti; contra *Suar. loc. cit. Bon. num 7. & Salm. num.41. cum aliis*, qui id admittunt, quando Sacerdos facilè possit alium invenire.

Certum est autem, quòd quivis Minister præsumitur dignus, nisi constet oppositum, ut communiter docent *Concina t.8. pag.103. num 4. Tournely t.4. p.36. v. Not. I.* ex illo Apost. 1. *Cor. 13. Charitas non cogitat malum*; *Elbel ead p.18. num.62. & Croix l.6. p.1. n.216. cum Avila, Dic.* & aliis communiter. Hinc probabiliter infertur posse peti Sacramentum adhuc ab eo qui scitur paulò ante peccasse, quia præsumendus est ipse jam se disposuisse saltem per contritionem; Ita *Suar. D.18. sect.1. in fine, Bon. punct.5. num.6. Croix n.216. Mazzotta pag.69. cum Sporer, Salm. c.8. num.40. cum Vasq. Con. Sayr. Reg. Dic.* & aliis communiter; Et idem sentit *Tournely pag.36. v. Not. I.* dicens: „(Imò ut sciam ab eo recens & graviter peccatum esse, adhuc enim sapienter præsumam eum, si præsertim ad ministranda Sacramenta sponte præstò sit, id quod sui erat fecisse, ut Deo reconciliaretur; *Certè* (ait *S. Th. in 4. dist.24. qu.1. a.3. qu.5. ad 3.*), *quia in instanti homo a Divina Gratia emendatur.*)„ Rectè tamen id limitant 1. *Suar. & Bon. ll. cit. cum Con. Vasq. Sayr. Reg.* & aliis communiter, si constet Ministrum esse consuetudinarium, vel esse in occasione proxima peccandi (intellige voluntaria). Limitat 2. *Gobatus apud, Croix dict. num 216.* si Minister post peccatum Confessionem non præmiserit ante Missæ celebrationem.

CAPUT IV.

Quid sint Sacramentalia, & quid efficiant?

RESp. 1. Cœremoniæ Ecclesiasticæ, quæ „ 90 vulgò dicuntur Sacramentalia, sunt a- „ ctus externi religionis, ad colendum Deum „ accommodati. Tales autem communiter vo- „ cantur,

" cantur, Oratio Dominica, Aqua benedicta,
" eius eulogiarum olim in usu, confessio ge-
" neralis, eleemosyna, benedictio ab Episcopo
" vel Abbate consecrato data, quæ ex anti-
" qua traditione dicunt remittere venialia, &
" continentur hoc versu;
" *Orans, tinctus, edens, confessus, dans, be-*
" *nedictus.*
" Ad quæ etiam revocantur tunsio pecto-
" ris, unctio in Regem, & similes; item mul-
" tæ aliæ cœremoniæ, & res etiam ipsæ sa-
" cræ, quæ in Ecclesia partim ab Apostolis
" traditæ, partim postea institutæ sunt, ut Exor-
" cismi, insufflationes, prima tonsura, bene-
" dictiones, & consecrationes variarum rerum,
" & personarum, ut Ecclesiæ, calicum, &c.
" ipsæ etiam herbæ, lumina, vinum S. Joan-
" nis, cerei agni, signum S. Crucis. Quæritur
" ergo, quam vim habeant, non ex opere o-
" perantis, cùm certum sit, sicuti per alia pia
" opera, sic etiam iis nos mereti, sed ex o-
" pere operato?

91 " Resp. 2. Non habent vim ex opere ope-
" rato conferendi gratiam, aut remittendi pec-
" cata vi suâ, & per se, sed tantùm quate-
" nus in nobis pium motum excitant. Ratio
" prioris est, tum quia nusquam promissio gra-
" tiæ, aut remissionis peccatorum iis facta re-
" peritur; tum quia peccatum etiam venia-
" le non remittitur sine infusione gratiæ, quam
" conferendi ea nullam per se habent vim.
" Ratio posterioris est, quia id accommoda-
" tum est Sacramentalium institutioni, & con-
" secrationi, quæ fit per preces Ecclesiæ, qui-
" bus ipsa nobis tales motus precatur. *Con.*
" *qu.71. a.3.*

92 Quæritur ergo, quomodo culpæ veniales re-
mittantur per Sacramentalia? *Prima* sententia
cum *Sot. Val. Led Vict &c.* apud *Croix l.6.p.1.n.221.*
dicit, Sacramentalia ex institutione Ecclesiæ
vim habere venialia remittendi ex opere ope-
rato; Quia Sacramentalia semper venialia re-
mittunt, etsi non semper in nobis pium mo-
tum excitent. *Secunda* tamen communior, &
verior sententia cum *Tournely to.4.pag.266 Wi-
gandt tr.13. Exam.2.n.25. S.Th. Lug. Suar. Buf. Croix
loc.cit. Viva de Sacr. Qu.1. A.8. num.7. & sequ.* te-
net per Sacramentalia non remitti venialia ex
opere operato, sed tantùm quia per ea pius
motus doloris, aut charitatis in nobis excita-
tur, quo venialia remittuntur. Idemque expres-
sè docet *D.Thom 3.p qu 87. a.3.* ubi ait: *Omnia
ista causant remissionem peccatorum venialium
implicitè vel explicitè.* Hinc omnibus fidelibus
consultum sit post sumtionem Aquæ Benedi-
ctæ, &c. se excitare ad actum doloris, sive
amoris.

93 " 1. Gratiæ prævenientes, & pii motus
" conferuntur per Sacramentalia, per modum
" impetrationis, quæ non omninò infallibi-
" lem effectum habent.
" 2. Peccat graviter, qui Sacramentalibus
" falsam materiam supponit, ut pro aquâ lu-
" strali faciendâ urinam.
" 3. Sacramentalia quandoque operantur be-
" neficia corporalia, ver. gr. sanitatem, per
" modum impetrationis, ratione precum Ec-
" clesiæ. Imò quædam etiam vim habere (ver.
" gr. fugandi Dæmonem) per modum ope-
" ris operati, ex singulari privilegio, docent
" *Henr.l.1. cap.2. Sotus*, & alii. Quia, inquiunt,
" etiam Ethnici, in quibus nec intercesserunt
" preces Ecclesiæ, nec meritum operantium,
" quandoque signô Crucis (quod quidam et-
" iam putant de nomine JESU) a dæmone
" liberati fuisse dicuntur: quod tamen alii eo-
" rum virtuti objectivæ, quasi naturali, ad-
" scribunt: de quo plura apud *Schol. Vid. Ma-
" rat. D.ro.f.1.*

94 Inter Sacramentalia enumerantur Agni-Dei
ex cera a Papa benedicti; super his notan-
dum 1. Vetitum est sub excommunicatione
eos inaurare, aut pingere, ut *Azor. apud Croix
l.6. p.1. num. 224.* Not. 2. Vendere eos cariùs,
quia benedicti sunt, est injustitia, & simonia.
Licitum tamen est eos vendere secundùm suam
materiam, ut rectè dicunt *Sanch. Dian. & Croix
ibid. cum communi, contra Azor.* Not. 3. Quam-
vis *Gob. &c.* dicant esse veniale laicis eos tan-
gere absque aliqua necessitate; Probabile ta-
men est nullum esse peccatum, juxta usum
nostrorum temporum, ut ajunt *Sanch. Dian. &
alii apud Croix num 225.*

Projicere canibus ossa agni, vel ovorum
quæ benedicuntur, putat *Gretserus* esse illici-
tum; Sed negandum cum *Caj. & Croix n 227.*
Sicut etiam licitum est uti aquâ benedictâ, &
candelis ad usum profanum, ut *Croix ibid. cum
Tamb. contra alios.*

Missalia autem, & Biblia Sacra, sicut etiam Sa-
cræ Imagines non debent adhiberi ad usum pro-
fanum; secus verò dicendum de aliis chartis,
ubi incidenter, & accessoriè inscribuntur no-
mina sacra. Ita *Croix num.228. cum Gob.*

TRA-

TRACTATUS II.

De Baptismo, & Confirmatione:

CAPUT I.

De Baptismo.

95 *Quomodo distinguitur Baptismus?*
96 *De Baptismo Flaminis.*
97 *De Baptismo Sanguinis.*
98 *An, ut Martyrium remittat culpam, requiratur in peccatore contritio, vel charitas? 99. Quando Martyrium gratiam conferat? 100. An sint Martyres, qui moriuntur in obsequio peste infectorum? 101. An liceat se offerre ad Martyrium? Vel se prodere Catholicum per abstinentiam a carnibus?*

95 „ NOn agitur hìc de Baptismo sanguinis, „ id est martyrio; nec de flaminis, seu „ spiritûs, id est contritione, cum voto Ba- „ ptismi vel desiderio, quia non sunt Sacra- „ menta; sed de Baptismo fluminis, qui de- „ finitur: *Ablutio corporis exterior, facta sub* „ *præscripta forma verborum.*

Baptismus igitur ex voce græca, quæ significat ablutionem, sive immersionem in aquam, distinguitur in Baptismum *fluminis*, *flaminis*, *& sanguinis.*

96 Infra dicemus de Baptismo *fluminis*, qui valdè probabiliter cum *S.Th.3.p q 66.a.2.Salm. De Bapt. cap.1.n 25.Mag.Sent.Sot. Vasqu.&c.* fuit institutus ante Passionem Christi Domini, tempore quo Christus baptizatus est a Joanne. Baptismus autem *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia, cum voto explicito, vel implicito veri Baptismi fluminis, cujus vicem supplet (juxta *Trid. sess.14. c.4.*) quoad culpæ remissionem, non autem quoad characterem imprimendum, nec quoad tollendum omnem reatum pœnæ: Dicitur *flaminis*, quia fit per impulsum Spiritûs Sancti, qui flamen nuncupatur. Ita *Viva de Bapt.qu.2.art.1. num.2. Salm. cap.1. num.2. cum Suar. Vasqu. Val. Croix l 6. p.1. num. 244. & alii.* De Fide autem est per Baptismum flaminis homines etiam salvari, ex *c. Apostolicam. De Presb. non bapt. & Trid. sess.6. c.4.* Ubi dicitur neminem salvari posse *sine lavacro regenerationis, aut ejus voto.* Vide *Petroc. pag.142.q.6.*

97 Baptismus verò *sanguinis* est sanguinis effusio, seu mors tolerata pro Fide, aut pro alia virtute Christiana, ut docet *S. Thom. 2.2. q.124.a.5. Viva loc.cit.num.2. Croix l 6.p.1.n.232. cum Avers.Gob.&c.* Hic autem Baptismus æquiparatur vero Baptismo, quia quasi ex opere operato ad instar Baptismi remittit culpam & pœnam: Dicitur *quasi*, quia Martyrium non ita strictè operatur sicut Sacramenta, sed ex quodam privilegio ratione imitationis Passionis Christi, ut dicunt *Bell. Suar. Sot. Cajet. &c. ap. Croix num.238.* & fusè *Petrocor. tom.3. cap.2.qu.3.* Ideo Martyrium prodest etiam infantibus, dum Ecclesia SS. Innocentes prout veros Martyres colit. Hinc bene docet *Suarez cum aliis apud Croix num.232.* oppositum saltem temerarium. In Adultis autem requiritur acceptatio Martyrii, saltem habitualiter ex motivo supernaturali, ut *Coninch. Caj.Suar.Bon.& Croix n.231. contra Viva num. 5.* qui nullam requirit acceptationem.

Patet autem Martyrium non esse Sacramentum, quia Martyrium non est actio instituta a Christo; Et ideo nec etiam fuit Sacramentum Baptismus Joannis, qui non sanctificabat hominem, sed tantùm præparabat ad Christi adventum. *Viva loc.cit.n.3.*

98 Quæritur tamen hìc I. An, ut Martyrium remittat culpam, & pœnam, requiratur in peccatore contritio, vel dilectio Dei super omnia, an sufficiat attritio? Certum est ad remissionem culpæ aliquam pœnitentiam requiri, ex *Trid. sess.14. cap.4.* Ad quæsitum autem respondet *Wigandt tr.11. Ex.5. num.73. Concina to.8.p.151. num.10. Viva d. qu.2 art.1.num.4. cum Bell.Caj.Pal.Less.&c. apud Croix l 6 p.1.n 238.& 239.* attritionem satis esse ad Martyrium, sicut satis est ad Baptismum; Hoc enim privilegium, dicunt, Martyrium obtinere ex privilegio, ut diximus, ob imitationem Passionis Christi. Probabilius tamen est, quòd requiratur contritio, vel dilectio Dei super omnia, ut docet *S.Bon. Scot.Can Laym. &c.ap. Croix, & Petrocor. to.3. p.124.q.3. ex S.Th. 3.p.q.66. art 12. ad 2.* ubi dicit: *Effusio sanguinis non habet rationem Baptismi, si sit sine caritate.* Et probatur ex *Apost. 1. Cor.13. 3: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Neque Martyrium subire, importat semper charitatem perfectam habere; nam posset quis velle potiùs mori, quam peccatum novum committere propter metum Inferni. Ceterùm, ipsi Adversarii advertunt neces-

fatium semper esse, ut peccator ante Martyrium conetur ad contritionem, vel Confessionem, ne periculo damnationis exponatur.

99 Quærit. II. Quandonam Martyrium Gratiam conferat, an in instanti mortis, aut vulneris lethalis? Probabile est cum *Suar. Bon. Dic. &c. cum Viva art. 1. num. 5.* conferre Gratiam, quando Martyr accipit læthale vulnus, aut cruciatum, licèt postea miraculosè non moriatur; Et ita verè Martyr fuit B. Joannes in dolium ferventis olei immissus, & Regina Martyrum B. Virgo Maria, stans juxta Crucem Jesu. Ratio, quia tunc jam in causa mors accipitur.

100 Not: I. De illis, qui in obsequio pestiferorum ex charitate moriuntur, dicit *Martyrol. Rom. 28. Febr: Quos velut Martyres religiosa fides venerari consuevit*. Et veros Martyres esse tenent 12. Academiæ, 13. Cardinales, & plusquam 200. Authores, contra *Hurt. & alios*; Vide *Croix l. 6. p. 1. num 236.*

101 Not. II. Illicitum est, sine Divino instinctu, vel sine periculo scandali, temerè se ingerere in Martyrium, ut communiter docent *S. Th. Nav. Sanch. Dic. &c. cum Croix num. 241.* Tum quia hæc esset quædam tentatio Dei; tum quia homo non est dominus vitæ suæ. Vide dicta *Tom. I l. 3. n. 32.* Hinc dicit *Laymann l. 3. tr. 3. p. 3 c. 1. num. 6. & Gobatus apud Croix l. c.* quòd peccaret, qui die veneris, a carnibus abstinendo, manifestaret se catholicum cum periculo vitæ; Quia eo casu cessat præceptum Ecclesiasticum abstinendi a carnibus, & urget præceptum naturale, quod est potius, servandi propriam vitam.

DUBIUM I.

Quid sit materia Baptismi?

102 *Quæ sit materia* Remota *Baptismi? Vide Resolut. apud Busemb.*

103 *I. Quæ sit materia certè valida? II. Quæ certè invalida? III. Quæ dubia? An in necessitate liceat ibi uti opinione etiam tenuiter probabili?* 104. *Dub. 1. An sit materia apta aqua per artem chimicam educta? Dub. 2. An saliva, sudor, aut lacrymæ? Dub. 3. An aqua fluens ex vite? Dub. 4. An nix non soluta?*

105 *Quæ sit materia* Proxima *Baptismi? Vide Resolut. apud Busemb.*

106 *Quær. I. An valeat Baptismus, si quis projiciat puerum in flumen? Quid si baptizet cum aqua defluente ex tecto? An liceat in necessitate projicere puerum in flumen, ut baptizetur? An autem cum aqua nociva baptizare?* 107. *Quær. II. An infans in necessitate possit baptizari in utero Matris? Quid si baptizetur puer tantùm in capite egresso ex utero? Quær. III. An valeat Baptismus, si aqua attingat tantùm vestes, aut capillos? Quær. IV. An valeat Baptismus collatus in scapulis, vel pectore? Quær. V. An requiratur trina ablutio? Quær. VI. An sufficiat ad Baptismum una vel altera aquæ gutta?*

102 Respond. Materia *Remota* licita est aqua ,, consecrata, si haberi potest; valida est ,, omnis, & sola aqua elementaris, quæ moraliter hominum æstimatione sit naturalis, & ,, usualis, qualis est putei, maris, paludis, pluviæ, &c. item resoluta ex nive, grandine, ,, glacie, licèt accidentaliter quoad calorem, ,, saporem, & odorem, alterata sit, ut aqua ,, sulphurea, lixivium, jusculum ita tenuiter ,, carne decoctum, aut aqua alteri corpori ita ,, modicè admixta, ut usum communem, & ,, æstimationem aquæ retineat. Ratio responsionis est, ex Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c* Quam *S. Thom* confirmat triplici congruentiâ, 1. Est maxima commoditas aquæ. 2. Ejus facillimus usus. 3. Aptitudo ad significandum effectum, qui est emundatio a peccato. *Unde resolves*. ,,

1. Inepta materia Baptismi est saliva, lotium, lacrymæ, sudor, cerevisia, item aqua ,, sic permixta, ut non ampliùs sit apta ablutioni, nec vocetur aqua, v. gr. lutum, brodium, vinum lymphatum, item aquæ artificiales ex rosis, herbis, succisque expressæ; ,, denique nix, grando, glacies non resoluta. ,, Ratio est, quia morali hominum æstimatione non censetur aqua naturalis, & usualis. ,, *Lay. l. 5. t. 2. c. 3. Bonac d. 2. q 2. p. 1.* ,,

2. Quia de quibusdam tum ex dictis, tum ,, aliis dubium est, ver. gr. de jusculo, & cerevisiâ valde tenui, lixiviô (& secundùm ,, *Granad. 3. p. c. 4. tr. 1. d. 3. dub 2.* aquâ rosaceâ); ,, hinc in necessitate licet illis uti, etsi postea ,, Baptismus sub conditione sit repetendus. V. ,, *Escob. Laym. Bon ll. cc.* ,,

3. Uti aquâ impurâ, vel non consecratâ, ,, cùm alia haberi potest, est grave peccatum, ,, ob Sacramenti irreverentiam. *Eonac. l. 1. c. 1. num 7. Dian. p 9 t. 6. R 3.* & alii quinque. Licèt ,, *Grand. & Quint mad* putent non esse mortale, uti non benedictâ * (*Generice loquendo* ,, *omissio*

„ *omissio aquæ benedictæ est mortale, ut dicunt Tournely to.4.pag.288. Roncaglia cap.2.qu.2.cum Cabrera, & Diana, ac Salm c.1.n.14 cum* Con. Bon. „ *& Pal. ex Clement. un. de Bapt. contra aliquos.* „ *In Baptismo autem privato dicit Croix num. 263. cum Pasqu. Gob. & Quintan. non requiri aquam benedictam; Sed Tourn. l. c. asserit quòd Baptismus, adhuc in necessitate domi conferendus, debet curari, ut fiat aquâ benedictâ, sive lustrali, ob majorem decentiam.*)*

103 Certum est & de Fide, materiam remotam Baptismi non esse aliam nisi aquam naturalem, sive elementarem, ut patet ex Concilio Lateran. relato in *c. Firmiter. de Sum. Trin.* & ex Tridentino *Sess.7. Can.2.* ex illo Joannis 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Cœlorum*. Hinc videndum, quænam aqua sit materia valida, quæ invalida, & quæ dubia? I. Materia certè valida est 1. Aqua *fontium, puteorum, maris, fluminum, lacuum, stagnorum, cisternarum, & pluvialis; & sic quæcunque simplex & pura quæ propriam aquæ speciem retineat; nec refert frigida sit an calida*; ita habetur ex Rituali Rom. edito jussu Gregorii XIII. (apud *Concinam tom.8. pag.125. num.2.*) 2. Est aqua resoluta ex nive, glacie, vel grandine, ut communiter docent *Concina num 6. Contin. Tournely to.4. pag.287. Holzmann to.2.c 1.num.95. Elbel to.3. pag.25. num.8. Roncaglia de Bapt. c.2. Croix l.6. p.1. num.262.* & alii omnes. 3. Aqua sulphurea sive mineralis, ut docet *S.Thom.3.p. q.66. a.4. ad 4. Tournely, Holzm Salm. Antoine*, & alii communiter. 4. Aqua defluens in tempore nimboso a pariete, foliis, &c. *Tournely pag.287. Elbel n.8. Roncaglia c.2. cum Gabr. & Tamb.* 5. Aqua turbida mixta cum alia re, modò aqua sit materia prædominans, *S.Thom. loc. cit. Tournely, Salm. Elbel, Antoine*, &c. sed vid. *inf. n.* III. 6. Ros, & aqua collecta ex vaporibus densatis, puta in operculo ollæ, ut *Croix l.6. p.1. num.22. Diana p.3. tr.4. R.5. &c.* & adhæret *Concina to.8. p. 127. n.9.* II. Materia certè invalida est 1. Sanguis, lac, vinum, urina, pituita, ut *Gonet Man. to.6. c.3. Salm.* & alii communiter. 2. Succus expressus ex floribus, herbis, & radicibus, ut *S.Thomas l.c. ad 5. Salm. n.6. Gonet, Tourn. Elbel, &c.* Textum autem Stephani II. *ap. Gonet pag.* 88. ubi videtur Pontifex approbasse Baptismum collatum in vino, suppositiţium esse probant ipse *Gonet, Concina num.7. Tournely pag.286. cum Juenin. & Petrocorens. to.3. pag.154. cum P.Nicolai.* III. Materia autem dubia est 1. Jus, & lixivium, nam, licèt *D.Thom. d.q.66. a.4. ad 2. & 4.* dicat hæc esse materiam aptam ad Baptismum, modò non *habeant plus de aliena substantia quàm de aqua*; imò addat, quòd si ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, bene potest in ea fieri Baptismus, sicut & in aqua quæ exprimitur ex luto; Et S. Doctorem sequuntur *Concina, Salm. Tournely, & Roncaglia*: Attamen non improbiliter *Palaus tr.19. p.3 Elbel, Tamb. Diana, & Pasqualig.* dicunt absolutè jus, & lixivium esse materiam dubiam, cùm talis aqua magis corpus polluat, quàm lavet. 2. Aqua ex sale soluto, nam licèt *Palaus, Laym. Sylvest. Ang.* omninò negent hanc esse materiam aptam; Tamen *Tournely cum Bonac. & Henr. ac Concina cum Leand.* & communi ut asserit, dicunt esse materiam dubiam. 3. Cervisia tenuis, ut ait *Antoine q.1. & Sporer de Bapt. p.183.* & idem ait de tenui atramento *Croix num.261. cum Gob. Steph. & Exparsa*. Et hìc sedulò notandum, quòd in extrema necessitate, si nequit haberi materia certa, potest & debet adhiberi qualiscunque dubia sub conditione, ut communiter dicunt *Concina, Tournely, Salm. num.12. cum Lugo, Diana, & aliis*. Et hoc procedit non solùm quando est tantùm probabilis opinio pro valore Sacramenti, sed etiam quando est tenuiter probabilis, ut rectè dicunt *Antoine n.2. Holzmann n.99. Viva Append. ad Prop. damn. n.11. v. Ratio. Croix l.6. p.1. n.110. & p.2. num.1162. ac Carden. in Prop. Innoc. XI. cum Nav. & Soto*. Ratio, quia conditio sub qua Sacramentum ministratur, fat reparat Sacramenti injuriam; & contra, necessitas fat justa est causa, Sacramentum eo casu sic conditionatè ministrandi. Et quando Minister potest Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ sic conferre, ad id tenetur quidem sub gravi ex præcepto charitatis, ut bene ajunt *Antoine, Holzmann, & Viva l. c. cum Suar, Cajet. Sylvest. Con. Vasqu &c.* communiter.

104 Sub dubitatur 1. An aqua per artem alchimicam educta ex floribus, plantis, aut radicibus sit materia valida ad Baptismum, vel saltem dubia? *Prima* sententia omninò negat, & hanc tenent *Gonet Man to.6 cap 3 Concina n.12. Salm. c.2 num 6. & alii cum D.Thoma 3.p.q 66 a.4. ad 5.* Quia aqua artificialis nunquam naturalis dici potest. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Elbel pag.25 num.10. Holzm pag.21 num.95. Contin. Tournely cum Tanner. Putean &c. Croix n. 260. cum Dic.* item *Con. Tamb Vericel. ap Renzi.m l 1. de Sacr.* meritò censet hanc esse materiam probabiliter validam, & ideo in necessitate

sitate extrema omninò adhibendam. Ratio, quia, ut Philosophi existimant, in mixtis verè & formaliter remanent elementa, quorum quodlibet virtute chimicâ resolvi potest in suam speciem, ita ut materia aquea sic resoluta sit vera aqua, prout satis videtur probari ex *c. In quadam. de Cel. Miss.* ubi Pontifex loquens de aqua quæ fluxit ex Latere Christi, asserit veram fuisse aquam, quia dicit: *Sive fuit divinâ virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta; cùm naturaliter* (nota) *possit elementatum in elementa resolvi*. Dices: Ergo etiam vinum, & oleum hoc modo posset esse materia Baptismi, cùm in vino & oleo etiam adsit pars aquea? Respondeo, quòd ideo hæc non sunt materia Baptismi, quia substantia aliena superat aquam; sed bene posset esse, si per artem aqua e vino vel oleo eliceretur. Nec convincit ratio opposita, nempe quòd aqua artificialis differat specie ab aqua naturali; talis enim aqua extracta, ut supra, dicitur quidem artificialis, non quia arte fiat aqua, id quod non erat aqua; sed quia aqua naturalis arte separatur ab aliis elementis. Meritò autem dicunt *Sylvest. v. Baptismum; & Renzi loc. cit. qu 5.* aquam distillatam esse veram aquam naturalem, cùm sit ejusdem speciei; Unde aquæ distillatæ cum rosis, aut aliis floribus similibus, cùm materia prædominans sit aqua, videtur non dubitandum esse materiam validam (quamvis non licitam) ad Baptismum, ex *D. Thoma*, qui eum aliis communiter (*d. q.66. a.4. ad 2.*) docet aptam esse materiam aquam mixtam cum alia re, quæ sit minoris quantitatis; Vide dicta *n 103. infra ibi n.5.*

Dub. 2. An saliva sit materia apta, vel saltem dubia ad Baptismum? Affirmant *Pal. p.3. num.2 & Con. ap. Tamb.* Sed veriùs dicunt esse materiam omninò ineptam ipse *Tamb. Gonet, Tournely, Salm. Croix, Antoine*, & alii communiter; Et patet ex *c. penult. de Bapt.* ubi Innoc. III. Loquens de baptizatis cum saliva respondit: *Dubitare non debet illos verum non habere Baptismum*. Et idem dicendum de sudore cum *Tamb. Renzi, Fill c 2. num.26. & communi, ex c. In quadam. de Cel. Miss.* ubi dicitur: *Cùm in Sacramento Baptismatis non regeneremur in phlegmate, sed in aqua*. Et idem rectè docet *Filliuc.* cum aliis communiter de lacrymis ob eandem rationem, acceptò nomine *phlegmatis* tam pro sudore, quàm pro lacrymis.

Dub. 3. An sit materia Baptismi aqua fluens ex vite, aliisve arboribus? Omninò negant *Salm. Roncaglia, & Concina tom.8. pag.127. n.8.* cum communi ut asserit, quia liquor ille succus est arboris, non aqua. Sed meliùs *Tournely cum Dic. & Renzi cum Pasqualig. Verricel. &c.* dicunt esse materiam dubiam.

Dub 4. An glacies sive nix non soluta sit materia apta? Negant pariter *Concina n. 7. & Croix num. 262. cum Tannero*; Sed dubitant *Aversa ap. Croix, & Hurtad. Prepos. ac Putean. ap. Renzi*; ideo dicunt posse in necessitate adhiberi sub conditione.

Dub. 5. An sit materia sufficiens una vel altera aquæ gutta? Affirmant *Vasqu. D.145. n.23. & Henriqu. apud Laym. c.3. ac Leander, & Diana cum Ochagav. Meratio, &c.* Sed negant communiter *Laym. & Concina cum Soto, Suar Bon. & Valent.* præsertim si gutta non fluit. Probabiliùs tamen *Holzmann num.99. & Tournely cum Hurtad. & Prepos.* dicunt esse materiam dubiam; maximè si baptizans motu digiti madefacti ablueret partem corporis baptizandi, ut ait *Anaclet. pag.547. num.14.*

Resp. 2. *Proxima* materia Baptismi est ab- „ 105
lutio; Quæ validè fit tribus modis, scilicet „
immersione, aspersione, infusione, juxta pra- „
xim diversarum Ecclesiarum, quæ servanda „
est, ita ut morali hominum judiciò censea- „
tur esse lotus; Ex præcepto tamen caput ab- „
luendum est, quod praxis Ecclesiæ habet. Ra- „
tio est, quia quolibet horum modorum fie- „
ri potest ablutio. Et quidem trinam mer- „
sionem non esse necessariam, constat ex con- „
cilio Toletano. Ubi tamen trina vel im- „
mersio, vel infusio usitata est, sine gravi „
peccato extra necessitatem non potest præ- „
termitti, ut docet *S. Thom.* Etsi alii, seclusò „
scandalò, & contemtu, dicant esse tantùm „
veniale. *Laym. l c. n.4. Bon l.c. Unde resolves.* „

1. Non verè baptizatur, cujus nulla pars „
immediatè tangitur, ver. gr. infans in utero, „
vel cistâ; vel adultus, cujus vestes tantùm „
sint aspersæ. *Laym. Bon. ll.cc.* „

2. Non requiritur ad valorem, ut qui ba- „
ptizatur, emergat ex aqua: * (*puta si immergatur in flumen*) * : quod tamen grave pec- „
catum est, eo nihilominus moriturus esset baptizandus. *Laym. c.3. n.4.* uti etiam ma- „
trem nihilominus morituram, vel mortis „
ream aperire, ut infans baptizetur. *Laym.* „
l.5. t.2. c.3. num 2. ubi unicum casum excipit, „
si nimirum mater sit morte digna, & si „
supplicium differatur, infans certò sit mori- „
turus ante nativitatem. Verùm rectè addit „
„ ex

„ ex *Suarez* casum hunc vix moralem, & practicum esse. Vid. *l. c.*

„ 3. Invalidus est Baptismus I. Si quis labatur in aquam, vel ab alio protrudatur, & tamen formam pronuntiet. II. Si formam pronuntians teneat puerum, & alter abluat, aut aquam effundat. III. Si aquâ e fonte prosiliente, aut stillicidio decidente, baptizandus ei se submittat. Ratio est, quia in his non tu, sed alter abluit. *Bon. p. 3.*

„ 4. Ob probabilem utrinque sententiam, dubius est Baptismus (ideoque si in necessitate sit datus, repetendus sub conditione), I. Si tantùm una, vel altera gutta sit adhibita, ver. gr. si more aquæ lustralis multitudo sit aspersa. Quod sine necessitate non licet, cùm ad ablutionem non videatur sufficere quicunque aquæ contactus, sed requiri successivus, cum aliquo motu. *Bon. loc. cit. num. 13. ex Suar. Con. &c.* In casu tamen necessitatis sic baptizare concedit *Merat. t. 3. d. 3. sess. 4. Granadus in 3. p. c. 4 tr. 1. d. 4 num. 12.* II. Si tantùm sit abluta pars minùs principalis, v. gr. digitus, manus, vel pes; Nam si pars principalis, v. gr. scapulæ, vel pectus, nemo dubitat. III. Si tantùm crines sint tincti, licèt *Card. de Lugo Resp. mor. l. 1. d. 1.* hunc validum esse contendat. IV. Si infans tinctus sit involutus adhuc secundinâ suâ, idest pelliculâ corpori annatâ; in necessitate tamen in prædictis casibus Baptismus debet conferri sub conditione. *Hurtad. de Bapt. d. 1. diff. 12.* Vid. *Laym. l. c.*

„ 5. Cùm terna usurpatur effusio, aut immersio, ad nomen Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, juxta praxim Ecclesiæ, cavendum, ne ter, sed semel tantùm pronuntietur forma. Quæ rectiùs ita profertur, ut ante tertiam ablutionem non finiatur; quia forma, cum quacunque prima ablutione, Baptismum constituit. *Reg. l. 27. c. 3. Laym. l. 5. t. 1 c. 3.*

106 Quæritur I. An valeat Baptismus, si quis projiciat infantem in puteum, vel flumen, & formam pronunciet? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Scotus in 4. D. 4. qu. 3.* quem sequuntur *Manstrius*, *Frassen*, & alii *Scotistæ* communiter, item *Continuat Tournely to. 4. pag. 300. & Sotus*, *Sylvest. Fabian. &c.* Ratio, tum quia non potest dici immersio, cui non succedit emersio; tum quia contactus aquæ debet esse a Ministro, at hæc ablutio non esset a Ministro, sed a mole corporis in aquam projecti. *Secunda* verò sententia affirmat, & hanc tenent *Suar. D. 20 sect. 3. Laym. cap. 3 n. 3. Concina to. 8. pag. 135. num. 11. cum Gonet*, *Val. Pal. Panorm. Vasqu. Fill. Vitt. &c* & probabilem vocant *Salm. c. 2 num. 25.* Ratio, quia jam ibi concurrunt omnia requisita, nempe materia, forma & intentio Ministri. Utraque probabilis est, & quia talis quæstio vix ad praxim reducitur, superfluum censeo in ea immorari. Bene autem advertunt *Tournely*, *& Sylvest.* quòd si talis infans superviveret, esset quidem saltem sub conditione rebaptizandus.

Certum est autem cum *Tournely l. c.* & communi, validum esse Baptismum collatum cum aqua venenata, aut ferventi, unde infans enecetur; quia hæc jam reputaretur usualis ablutio: quòd autem aqua sit venenata, fervens, vel gelida, per accidens se habet. Sic etiam validus est Baptismus, si quis, aquâ defluente ex tecto, puerum submittat, & formam proferat, ut rectè dicunt *Concina num. 12. & Tournely pag. 300. num. 4.* Secus autem ait *Tournely*, si accessio aquæ ad corpus baptizandi fieret ab altero, quia tunc non verificaretur forma *Ego te battizo*, quæ requirit ablutionem faciendam ab ipso baptizante.

Omninò autem tenendum est cum *Tournely pag. 300. Concina l. c. Antoine pag. 470. q. 4 Salm. c. 2. num. 35. cum Suar. Vasqu. Pa.. Con. Laym. &c.* communiter (contra aliquos apud *Dianam p. 5. tr. 3. R. 14.*), nunquam licere projicere in flumen infantem ad eum Baptizandum, quamvis sit mox decessurus sine Baptismo; quia nunquam est licitum ob quamcunque causam directè occidere innocentem, ex illo Exodi 23: *Insontem, & justum non occides*. Et ob eandem rationem non licet incidere ventrem Matris proximè morituræ, ut ejus infans Baptismum recipiat, ut communiter etiam dicunt *Tournely tom. 8. p. 136. n. 13. ac Salm. num. 35 cum Con.* (contra *Comitol.*) ex *D. Thoma*, qui *in 3. p. q. 68. a. 11. ad 3.* id expressè docet, inquiens: *Non debet homo occidere Matrem, ut baptizet puerum; Si tamen Mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Nec valet dicere, quòd vita spiritualis infantis debet præferri vitæ temporali Matris; Nam hoc intelligendum, ut quisque debeat quidem mortem sustinere, non autem, ut debeat, nec ut possit mortem sibi inferre, vel alterum occidere pro salute spirituali proximi. Hic autem bene advertit *Croix num. 293.* quòd, mortuâ Matre, statim os ejus est aperiendum, ne infans suffocetur. Insuper putat *Croix l. 6. p. 1. n. 295. cum Rayn. Gob. &c.* ex

&c. ex judicio Medicorum, bene posse Matrem incidi, & infantem baptizari, sine morte Matris; & hoc casu dicunt licitè fieri incisionem, & Matrem teneri eam pati. Sed hoc dico omninò intelligendum, modò duo certa concurrant, nempe primò, quòd proles certè Baptismum sit acceptura; & secundò quòd certè absit periculum mortis Matris; nam aliàs, sicut Mater non tenetur nec potest pati mortem, ut proles baptizetur, ita nec etiam periculo mortis se exponere; quod periculum non video quomodo vitari possit in tali non levi incisione; Videant Periti. Valde autem probabile est id quod dicunt *Suarez qu.68.a.11. & Renzi qu.6. cum Laym. Con. Fil. & Præp.* nempe quòd si Mater gravida sit per sententiam ad mortem damnata, quamvis ex *l. Prægnantem. D. de Pœnis* debeat expectari tempus puerperii; tamen, si censetur infans certè decessurus, priusquam perveniat ad lucem, licitè potest secari venter Matris, anticipando supplicium; quia aliàs dilatio, quæ datur ob bonum prolis, tunc cederet in ipsius detrimentum.

Quamvis autem non liceat puerum in flumen injicere, licitum est tamen aquâ etiam gelidâ, si alia haberi non possit, puerum mox moriturum baptizare, etiamsi timeretur ex hoc mors acceleranda, ut communiter docent *Laym. c.3.q.4. Pal.p.4.num.14 & Salm num.36. cum Vasq. Con. &c.* Tum quia mors tunc non eveniret per se, sed per accidens, cùm talis actio per se non tendat ad occisionem, sed ad ablutionem; Tum quia eo casu potest negligi parva illa vitæ jactura, ut infans vitam æternam consequatur.

107 Quæritur II. An infans in periculo mortis possit baptizari in utero Matris? Certum est non valere Baptismum, si conferatur puero, abluendo corpus Matris, quia infans est persona a Matre distincta; Vide *S. Thom. 3. p. qu. 68. a. 11. Salm. c. 6. num. 5* & alios communiter id docentes. Dubium est, an validè baptizetur infans, referatô uteri ostiô, etsi nulla pars in lucem prodierit, si per instrumentum puer aquâ tingi possit? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Natal. Alex. de Bapt. cap. 7. Prop. 2. in fine, Concina to. 8. pag. 133. n. 5. cum Comit. & Juenin ac Gotti apud N. P. Bened. XIV. in Op. de Synodo l. 7. c. 5. num. 2.* Ratio, quia nemo dicitur renasci, nisi priùs fuerit natus, ex illo Jo: 5. *Nisi quis renatus ex aqua &c.* Et pro hac sententia videtur esse *D. Thomas l. c.* cùm dicat: *Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, non ergo debet aliquis baptizari, priusquam ex utero nascatur.* Et clariùs *D. Augustinus* (*Ep. 57. ad Dardanum*) ubi ait: *Si igitur homo regenerari per gratiam Spiritûs in utero potest, cùm restat illi adhuc nasci, renascitur ergo antequam nascitur, quòd fieri nullo modo potest.* Idque confirmant ex S. Isidoro, qui in *c. 115. de Consecr. Dist. 4.* sic loquitur: *Qui natus adhuc secundùm Adam non est, regenerari secundùm Christum non potest.* Et ex Rituali Rom. de Bapt. ubi dicitur: *Nemo in utero Matris clausus baptizari debet.*

Secunda verò sententia satis probabilis affirmat, & hanc tenent *Suar. 3. p. D. 25. sect. 6. a. 11. pag. 276. Contin. Tournely to. 4. pag. 299. Holzmann to. 2. num. 137. Elbel to. 3. pag. 29. num. 22. & 51. cum Bambest. & Croix l. 6. p. 1. n. 161. cum Con. Pignatel. Led. Victor. Dic. & Aversa*, atque non parùm adhæret noster Benedictus XIV. *loc. cit.* Ratio, quia talis infans, cùm jam existat homo viator, bene potest Baptismum suscipere. Nec obstat ratio opposita, quòd nequeat renasci, qui nondum est natus; verè enim aliquis potest dici natus, non solùm cùm ex utero egreditur, sed etiam cùm in utero jam vivit, juxta illud Angeli ad Joseph de conceptu Verbi Incarnati *Matth. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Idque asserit idem *D. Thomas in 4. Dist. 12. qu. 1. ad 2.* dicens: *Duplex est carnalis nativitas, prima in utero, secunda extra uterum.* Et apertiùs hoc probatur ex *cap. 4. de Bapt.* ubi Innoc. III. exprimit, tum dici hominem nasci, cùm concipitur, inquiens: *In carnali generatione, quâ proles ex viro & femina nascitur.* Nota Tò *ex viro & femina nascitur*; ergo proles tantùm ex viro & femina generata, bene dicitur nata. Et de hac nativitate congruè explicari potest textus Joannis: *Nisi quis renatus fuerit &c.* Nam in Tridentino *Sess. 5. in Decr. de Peccat. orig. num. 4.* textus ille sic explicatur: *Ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* Ergo sicut peccatum originale per solam generationem contrahitur, ita pariter, ut homo per gratiam regeneretur, sufficit ut sit jam generatus; & ideo a Concilio Baptismus vocatur regeneratio, quæ non requirit nativitatem ex utero, cùm non hæc dicatur generatio, sed tantùm illa nativitas quæ fit in utero, & quâ homo fit filius Adam. Atque tandem *D. Thomas* in hanc sententiam clarè descendisse videtur in *eod. art. 11.* ubi postquam negavit posse puerum baptizari in utero Matris, ratione ductus, quia ut ait: *Corpus infantis antequam nascatur ex utero*

utero, non potest aliquo modo ablui aquâ. Statim addit: *Nisi fortè dicatur quòd ablutio baptismalis, quâ corpus Matris lavatur, ad filium in ventrem existentem perveniat, sed hoc esse non potest*. Ergo S Doctor, sicut etiam S Augustinus, S Isidorus, & Rituale Rom negando puerum posse baptizari in utero Matris, intelligunt de puero in utero omninò clauso, quem validè baptizari per ablutionem corporis Matris Julianus & alii Hæretici perperam contendebant, contra quos scripsit Augustinus; non verò de puero qui per aliquod instrumentum potest tingi aquâ; hoc enim casu, ut ait *Tournely* explicans verba Augustini, per uteri aperitionem saltem inchoatè dicitur natus; Et ideo *D.Thomas* dixit puerum in utero non posse baptizari, nisi ablutio ad filium in ventrem existentem perveniat. Addidit quidem: *Sed hoc esse non potest*; Intelligendo utiquè de ablutione sine apertione uteri: Ergo, si potest ablutio pervenire, ut bene arguit N.P.Benedictus, bene potest puer baptizari. Et quòd possit, ait noster Pontifex cum *Comitolo* constare ex judicio Medicorum & Obstetricum. Imò affert doctrinam *Sylvestr & Vasqu.* qui dicunt infantem involutum in secundina validè baptizari, quia hæc habetur velut pars infantis, cùm ipsa continuetur cum infantis umbelico: Idque probabile censent *Laym. c.3.n 3. ex Ang.& Arm.ac Diana p.5.to.3.R.4. cum Præpos.* His positis, puto in casu necessitatis omninò infantem (sub conditione tamen) baptizandum esse in prædictis casibus.

Hic autem sedulò animadvertendum est id quod docet *D.Thom. d. qu.68.a.11. ad 4.* dicens: *Expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad Baptismum, nisi mors immineat; Si tamen primò caput egrediatur debet baptizari, periculò imminente, & non est postea rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcunque alia pars egrediatur, periculò imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit, sicut in capite, videtur quibusdam quòd propter dubium, quacunque alia parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma: Si non es baptizatus ego te baptizo.* Quicquid autem dicant *Sambovius, & Pontas apud Tournely num. 299.* nempe quòd puer etiam eo casu baptizatus in capite, est sub conditione rebaptizandus, quia non dicitur natus qui solùm caput extra Matrem extulit; Certum tamen mihi est oppositum ex præfata doctrina *D.Thomæ*, & aliorum communiter, cum Rituali Romano, ubi id expressè sic confirmatur: *Si infans caput emiserit, & periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea, si vivus evaserit, erit iterum baptizandus.*

Quæritur III. An valeat Baptismus, si aqua tantùm vestes, aut crines baptizandi tangat? Si tangat tantùm vestes, invalidus est Baptismus, ut meritò dicunt *Concina pag. 134. n. 8. Elbel num 23.& Salm c.2.num.37.* cum aliis communiter (contra *Leandrum*, qui laudat *Sot. Valent &c.*). Idem dicunt *Concina num 7.& Bonac. p. num.21. cum aliis* de Baptismo cum ablutione crinium dumtaxat; Sed absolutè oppositum tenent *Tolet.Val.Con.Henr. Graff. Led. &c. apud Lugo. Resp. mor. l.1. Dub.1. num 3.* quorum sententiam meritò ipse *Lugo* probabilem putat. Ratio, quia, licèt capilli non sint animati, non sunt tamen pura excrementa, sed bene sunt hominis partes, sicut est cutis exterior, quæ nec etiam informata est ab Anima, & tamen hæc utiquè in Baptismo aquâ abluitur, non cutis interior. Hinc rectè dicunt *Laym. cap.3. num.3. Lugo l.c. Viva q 2. ar.3. num.5. Salm. cap.2. num.41 & Diana p.5 tr.3. R 4.cum Soto, Vasq. Præpos.& Ochagav.* Baptismum in crinibus collatum saltem dubium esse; Et ideo in necessitate, si in alia parte præstari non potest, adhibendum esse sub conditione. Et idem dicendum est cum *Salm. loc.cit.& D Thom. ut supra*, de Baptismo qui non possit conferri, nisi in digito, pede, aut alia minima parte corporis.

Quæritur IV. An valeat Baptismus collatus in alia parte principali, quàm in capite, puta in scapulis, humeris, vel pectore? Communissima est sententia affirmativa, quam tenent *Busem ut supra, & Suar. D.20. sect.3. Fill.c.2.num.33. Holzmann num 105.& alii apud Croix num.267.* Attamen *Concina tom.8. pag.134. num. 9. Anacl.pag. 548. num.18.& Platell. ap. Croix loc. cit.* putant dubium esse tale Baptismum; & ratio videtur assignari a *D.Thoma 3. p. q.68 a.11. ad 4.* ubi ait: *Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite, videtur quibusdam quòd propter dubium, quâ unque aliâ parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma, si non es baptizatus &c.* Unde propter aliquale dubium, quod in tali Baptismo præter quàm in capite collato intervenit, meritò dicunt *Viva q.2. a.3.num.5 & Salm. cap.2. num.39. cum Trull. Led. Turrebl.& Ant. a Spir. S.* ad majorem

rem cautelam licitè posse illum repeti. Et idem sentit *Cont. Tournely to. 4 pag. 298 in fine*, dicens „: (Sed quia in re tanti momenti tutiora semper sequenda sunt, quisquis alibi quàm in capite baptizatus fuerit, denuo rebaptizandus est sub conditione, ex *D. Thoma*, qui alibi (*qu 66. a. 7. ad 3*) sic ait: *Si totum corpus aquâ non possit perfundi propter aquæ paucitatem, oportet caput perfundere, in quo manifestatur principium animalis vitæ.*)„

Quæritur V. Utrùm ad Baptismum requiratur trina ablutio? Quoad validitatem spectat, nulli dubium validum esse Baptismum per unam ablutionem collatum, ut omnes docent cum *D. Thoma q. 66. a. 8. ex c. De trina. de Consecr. Dist. 4.* ubi D. Gregorius id ut certum habet, dicens: *Reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismate vel ter vel semel immergere*. Et aliquando in Ecclesia una tantùm immersio adhibita fuit, ut ferunt *Antoine, Renzi, & alii*. Verùm *Laymann c. 3. num. 4 & Elbel to. 3. pag 29* dicunt in hoc servandam esse consuetudinem uniuscujusque Ecclesiæ. In nostro autem Rituali Rom. trina præcipitur infusio. Utrùm verò hic ritus servandus sit sub mortali? Negat *Holzmann*, sed veriùs affirmat *Renzi*, quia hujusmodi ritus est materia satis gravis; cùm enim in Baptismo exprimatur Mysterium Trinitatis, congruum est, ut trinâ ablutione conferatur: Idque expressè docet *D. Thom. l. c.* loquens de trina immersione, quæ tunc fieri solebat, dicens: *Et ideo graviter peccaret aliter baptizans, quasi ritum Ecclesiæ non observans*. Et hic bene advertunt *Antoine, & Busemb. ut supra cum Reg. & Laym.* curandum, ut forma non perficiatur, antequam trina fiat ablutio.

Quæritur VI. An sit materia sufficiens una vel altera gutta ad baptizandum? Affirmant *Vasquez D. 145. num. 23. & Henriq. ap. Laym. cap. 3. ac Leand. & Diana cum Ochagav. Meratto, &c.* Sed negant communiùs *Laym. l. c. Tournely p. 298. & Concina pag. 126. n. 4. cum Scto, Suar. & Val.* præsertim si gutta non fluit. Probabiliùs tamen *Holzmann n. 99 & Elbel n. 16* dicunt esse materiam dubiam. Sed si baptizans motu digiti madefacti ablueret partem corporis baptizandi, *Anacl pag. 547. n. 14 & Bon. pu 3 n. 12. cum Scot. Con. Fill & communi* habent Baptismum ut certum, licèt *Tournely* adhuc de hoc dubitat.

DUBIUM II.

Quæ sit Forma Baptismi?

108 *Vide apud Busemb. quæ sint formæ validæ? Quæ invalidæ? Quæ dubiæ?*

109 *Quot modis possit forma variari?* I. *Per* Mutationem. 110. *II. Per* Corruptionem. *III. Per* Transpositionem? 111. *IV. Per* Additionem. 112. *V. Per* Diminutionem. *Hinc dub. 1. An invalidet Baptismum omissio conjunctionis* Et? *Dub. 2. An omissio propositionis* In? *Dub. 3. An valeat Baptismus collatus tantùm* In Nomine Christi?

„ RESP. Forma necessaria Baptismi est hæc: „ *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen*. A qua non dif„ fert illa Græcorum substantialiter: *Baptize*„ *tur* (vel, ut Arcudius vult, *baptizatur*) *servus* „ *Christi, in nomine Patris, &c.* * (*Damnata* „ *fuit Prop. 27. ab Alex. VIII:* Valuit aliquando „ Baptismus sub hac forma collatus: In no„ mine Patris, &c. *Prætermissis illis*, Ego te „ baptizo.)* Porrò quinque sunt, quæ signi„ ficantur in prolatione formæ, juxta quæ va„ lor ejus debet expendi: 1. Persona baptizan„ tis, saltem implicitè: quod in forma Græ„ corum non negligitur, *Tò baptizetur* idem „ valeat, ac baptizetur a me. 2. Actus bapti„ zandi, quia alioqui forma non haberet con„ nexionem cum materia, eamque non de„ terminaret, cùm ablutio ad varios fines possit „ referri. 3. Persona baptizandi, quia, uti ab„ lutio, ita & forma circa certam personam „ versari debet. 4 Unitas Divinæ Naturæ: quod „ fit per voces, *In nomine*. 5. Trinitas perso„ narum: idque explicitè, & distinctè vulga„ ribus vocabulis. *Fill. c. 3. Laym. c. 4. Bon. p. 4.* „ *Unde resolves.* 108

„ 1. Validè baptizat, etsi venialiter peccet, „ qui pro *Baptizo*, dicit, abluo, mergo, &c. „ vel pro *Te*, utitur communi nomine, Græ„ corum more, vel propriô; vel *baptizo Pe*„ *trum*, vel qui honoris causâ dicit, *baptizo* „ *dominationem vestram*. *Laym. cap. 4. num. 9.* „ *Bon. p 4. n 9 & seq.*

„ 2. Valet forma, etsi omittat *Ego*, & *Amen*; „ quia omnia significata per formam salvan„ tur, secus si omittat *Te*: quia non signifi„ catur persona baptizandi, *ibid* * (*Est com*„ *munis cum Salm de Bapt c 2. n 6 & 29.*)*

„ 3. Non valent hæ formæ, Baptizo te in „ nominibus Patris, & Filii, &c quia multi„ plicatur Natura, seu Essentia Divina. 2 Ba„ ptizo

„ Baptizo te in Patre, & Filio, &c. vel cum Patre, vel per Patrem: vel in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto; vel in fide, virtute, majestate Patris, &c. (quam tamen alii dubiam esse volunt). Ratio est, quia significatur diversitas Essentiæ, aut certè unitas non satis exprimitur. 3. Baptizo te in nomine Dei, vel Sanctissimæ Trinitatis: vel in nomine Dei unius, & trini: vel in nomine trium Personarum: vel Patris, & Filii, omissâ personâ Spiritûs Sancti. Ratio est, quia non exprimuntur distinctæ tres personæ. 4. In nomine Domini nostri JESU Christi: quâ tamen formâ olim Apostolos usos, sed ex speciali privilegio, multi docent; alii negant, dicuntque eos baptizasse in nomine Christi, addendo illud nomini secundæ personæ, non omissis nominibus aliarum personarum. Cùm ergo Nicolaus Papa dixit, eam formam valere, vel intellexit, si pro nomine Filii ponatur nomen Christi, vel in nomine Christi, pro vice Christi, intellexit: vel locutus est, ut doctor privatus. Vide *Auct. cit.*

„ 4. Dubiæ sunt formæ, ob sententiam utrimque probabilem Auctorum: I. Baptizo te in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritûs Sancti: vel Baptizo te in nomine Patris, baptizo te in nomine Filii, &c. Ratio est, quia non exprimitur unitas Essentiæ. II. Baptizo te in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati; vel in nomine Omnipotentis, Sapientis, & Boni: vel in nomine Ingeniti, Geniti, & Boni. Ratio est, quia Trinitas Personarum non explicatur vocibus, quibus a fidelibus omnibus debet, & potest apprehendi. III. Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & & Mariæ Virginis: quia dubium est de intentione Ministri: qui si eo sensu voluit dicere, Mariæ, quo Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, non valet, cùm sit contra sensum essentialem a Christo intentum: si verò tantùm voluit illam invocare, & coadjutricem gratiæ impetrandæ, vel aliter, valet, cùm tantùm sit mutatio accidentalis. *Filliuc. t.2.c.3.num 50.* Vide etiam *Laym. & Bon.ll.cc.*

109 Vera & legitima forma Baptismi hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen.* Ita definitum in Concilio Lateran. *c. Firmiter. de Summ. Trinit.* & in Trident. *Sess.7. Can 4.* ex illo Matth. 18: *Euntes in mundum universum docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Multipliciter autem potest hæc forma variari, nempe 1. per verborum mutationem, 2. corruptionem, 3. transpositionem, 4. additionem, 5. diminutionem. In his autem omnibus ad discernendum quando variatio invalidet vel non Sacramentum, attendi debet, an ipsa sit Substantialis, aut Accidentalis. *Substantialis* enim variatio est, cùm corrumpitur substantia sensûs verborum a Christo Dom. intenti, & hæc quidem Sacramentum invalidat; *Accidentalis* verò est, cùm idem remanet sensus, & hæc non invalidat, nisi ut advertit *D.Thom.3.p.qu.60.a.8.* aliquis formam sic mutando, *intendat alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, quia non videtur, quòd intendat facere quod facit Ecclesia.*

Hinc I. Quoad *Mutationem* verborum pertinet, variatio accidentalis est, 1. si mutatur idioma, ut communiter omnes docent; imò *Lugo D.2.num.107. Con.q.68.num.68. & Croix l.6. p.1. cum Suar. Cajet. Dic. & Arriaga* dicunt hoc procedere, etiamsi plura idiomata in eandem formam conflarentur; quia, licèt tunc propositio non videatur moraliter significativa apud homines, in Sacramentis tamen non requiritur ut audiens, vel ut proferens verba intelligat, modò voces per se sint significativæ, & ipse velit id significari quod Christus intendit. Præterea, rectè notat *Croix cum Sà, Trull. Victor. Reg. Gob. & Dic.* melius esse ut mulieres, ceterique rudes, si baptizent, utantur linguâ maternâ, cùm nesciant perfectè proferre latinam. Advertunt tamen *Salm c.3.num.13. cum Suar. & Fill.* verbum *baptizo* retinendum quantum fieri potest, dicendo: *Io ti battezo &c.* quia ex accommodatione verborum factum est, ut verbum hoc utrique linguæ inserviat. 2. Etiam variatio accidentalis est, si substituantur verba sinonyma, v. gr. *abluo, lavo, intingo*, pro *baptizo*, ut communiter dicunt cum *Busemb. num.14. ut supra, Suar.D.21. sect 2 Natal. Alex a 3. Reg.10. Tol.l.2.c.19. Spores to.3.num 28 cum Laym. Bonac. & Croix, Salm. cum Con. & Leand. Eibel c.3 num.43. & Concina to 8. pag 143. num.46. cum Soto, Vasqu. Berti, & communi:* Contra *Alens. Gabr. &c.* qui putant non valere tale Baptismum, quia tunc censetur Minister non habere veram intentionem faciendi ritum Ecclesiæ, cùm illa diversa verba potiùs profanam quàm sacramentalem significent ablutionem; sed bene respondet *Concina l.c.* quòd tunc Sacramentum, si infirmaretur, non jam infirmaretur ex defectu

G 2 verbo-

verborum, sed intentionis Ministri: sed cùm Minister veram habet intentionem baptizandi, verè baptizat, determinando per intentionem verba illa profana ad ablutionem sacramentalem, juxta dicta cum *D.Thoma num. 23.v.Prob 4 pag.10.* Idem dicitur, si proferatur forma more Græcorum, nempe: *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, &c.* ut approbatum fuit ab Eugenio IV. in Concilio Florentino.

Utrùm autem valeat Baptismus, si dicatur: *In nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque?* Affirmat *Cajet 3.p q.66.a.5.* Ratio (quam ait *Concina pag 145 num.11.* non caretre suô fundamentô), quia in communi Theologorum sermone pro eodem accipi solent nomina Genitoris, Geniti, &c. Sed Baptismus taliter collatus saltem est dubius, ut docent *Laym.c 4 num.4. Pal.de Bapt.p.5. num.16. Contin. Torrnely to.4.pag.311. Holzmann to.2.n.114. Salm. cap.3.num.31. Roncaglia c.2.q.6.& Concina loc. cit. cum Estio, Suar.Vasqu.* & communi Thomistarum, & Scotistarum. Atque expressè id docuit ipse *D.Thomas 3.p. q.66.a.5.ad 7.* ubi de hoc rationem assignat dicens: *Sicut aqua sumitur ad Baptismum, quia ejus usus est communiter ad abluendum; ita ad significandum Tres Personas, in forma Baptismi assumuntur illa nomina* (scil. Patris, & Filii, &c.), *quibus communiùs consueverunt nominari Personæ in illa lingua; nec in aliis nominibus perficitur Sacramentum*. Hinc, ut refert *Contin. Tournely d.pag.211.* S. Pius V. cùm nova editio fieret Romæ Operum *Cajetani*, jussit suam opinionem eradi. Putat autem *Concina l. c.* validum esse Baptismum sic collatum: *In nomine Patris, & Jesu-Christi, & Spiritûs Sancti*; quia, ut ait, Jesus-Christus verè est Filius Patris; Sed huic meritò non acquiescit *Frassen to.10. pag.271.* quia, licèt Jesus-Christus noscatur esse Filius Patris, tamen hìc id non sufficienter exprimitur; Secus, dicit *Frassen*, si pro nomine Spiritûs Sancti dicatur *Spiritu Paracliti*, quia in verbo *Spiritus* jam satis exprimitur Tertia Persona.

110 II. Quoad *Corruptionem* verborum pertinet, notat *D.Thom q.60.a.7.ad 3.* faciliùs induci mutationem substantialem, si corruptio fiat initiô vocis, ut si pro *Patris* dicatur *Matris*; Secus, si corruptio fiat in fine. Hinc Zacharia Papa in *c. Retulerunt. De Consecr. Dist.4* validum declaravit Baptismum sic collatum: *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*. Idem dicitur, si quis ob balbutiem, vel præcipitantiam dicat: *Batizo*, aut *Babatizo*, aut *Battizo*, pro *Baptizo*; vel *Fili* pro *Filii*. Ratio hujus est, quia voces ita constitutæ sunt, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significent; ita *Concina to 8 pag.146.num.14. & Croix num.36. cum Lugo, Suar & communi*. Et sic etiam valere Baptismum ait *Concina ibid.* si dicatur abbreviatè: *In nom. Patris, &c.*

III. Quoad *Transpositionem*, inquit *S.Thomas q.68. a.8. ad 3. Nomina, & verba transposita idem significant*. Hinc transpositio per se facit mutationem tantùm accidentalem, ut si dicas: *Te baptizo ego in nomine Patris, &c.* Idem dicunt *Lugo D.2.num 117. & Croix n.32. cum Tol. Dicast. Aversa, & aliis*, si dicas: *Te baptizo ego in nomine Filii, & Patris, & Spiritûs Sancti* Nec obstat, si præponendo Filium velles significare hunc esse principium Patris; nam, ut rectè ait *Lugo l c.* (contra *Sotum*) ex naturali significatione ipsum nomen Patris sonat esse principium Filii; Nec error Ministri internus præjudicat valori Sacramenti, ut docuit Nicolaus I. ad Consulta Bulgarorum *c. 104 apud Tournely in Prælect.Theol to.7.pag.55.* ubi dixit: *Jam satis, inquit* (Augustinus), *ostendimus ad Baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu Sancto aliter sentiat, quàm doctrina cœlestis insinuat.*

111 IV. Circa *Additionem*, valet Baptismus, si addantur formæ verba sensum non corrumpentia, puta, ut docet *S.Thomas q.60. a 8.* si quis diceret: *In nomine Patris omnipotentis, & Filii unigeniti, &c.* Vel si diceret: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris, qui te creavit, &c.* Secus ait *D.Thomas* si quis baptizaret dicendo: *In nomine Patris majoris, & Filii minoris; nam sic tolleretur veritas Sacramenti*. Validum tamen esse Baptismum putat *Conink. num.71.* si diceretur: *Baptizo te in nomine Patris quem puto majorem, &c.* Idque non immeritò, nam error (ut mox diximus) Ministri, quem ipse per sejunctam propositionem ibi adderet, non obstat sensui a Christo intento.

Quid si quis diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, &c?* Censet *Bonac.q.11.p.4.* hunc Baptismum non esse validum, quia ibi non satis exprimeretur unitas Divinæ Essentiæ: Sed probabiliùs validum esse censent *Concina pag.144 num 8. Palaus p.5. n.17. cum Con.Laym. Suar.& Henr. ac Diana ap. Croix num.34.* Ratio, quia repetitio nominis nullo modo

modo sensum immutat, prout neque immutaretur sensus si diceretur: *In nomine Dei Patris, in nomine Dei Filii, &c.* Pluraque affert *Concina* Sacramentaria, in quibus Tò *nomine* repetitum legitur. Idem dicunt *Tol.l.2 c.19. Estius Dist 3 §.6.& Concina p.136 n.12. cum Soto. Leand. &c.* si diceretur: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, &c.* Nec obstare ait *Concina*, quòd videantur istæ tres formæ imperfectæ, ut objicit *Comitolus*; nam respondet hanc revera esse unam formam perfectam, cùm moraliter continuetur. Attamen, quia prima opinio *Bonacinæ* non est omninò improbabilis, prout putant *Busemb ut supra num.4. Contin. Tournely to.4 pag 319. Salm. cap.3. num 20. cum Nunn.* ideo talem formam censeo non esse tutam. Certè autem non esset validus Baptismus, si diceretur: *Ego te baptizo in nominibus Patris, & Filii, &c.* quia sic nullo modo explicaretur unitas Essentiæ Divinæ; Sicut etiam esset saltem valde dubius Baptismus collatus sequentibus formis, *in virtute Patris, &c.* Vel *in nomine SS. Trinitatis*; Vel *in nomine Unius, & Trini*; Vel *in nomine Trium Personarum*. Vide *Concina n* 10. *& Sporer num.* 25. Si quis autem ad nomina Trium Personarum adderet nomen B. V. Mariæ, dicit *D.Thom 3 p. qu 60 a.8.* quòd si hoc faceret mente hæreticâ, intendens Baptismum conferre in nomine Virginis, sicut in nomine SS. Trinitatis, invalidus esset, quia perverteretur vera Divinitatis confessio. Secus, si quis rusticus tantùm ob importunam devotionem nomen Virginis adjiceret.

112 V. Quoad *Diminutionem* tandem verborum pertinet, certum est valere Baptismum, si omittantur verba *Ego*, & *Amen*, ut omnes conveniunt. Et talem omissionem culpam venialem non excedere dicunt communiter *Salm.cap. 3. num.40. Sporer num.28. Leand. D.3.qu.3. cum Estl. Graff. Sot. Vasqu. Pal. Turrecr. Led. Granad. Henr. &c.* Quia hæc verba non sunt de essentia Baptismi. Sicut contra est verbum *Te*, cujus omissio redderet quidem Baptismum invalidum, prout rectè dicunt *Petrocorensis to 3.p 177. & Concina p.142 num.4.* cum communi, adversus quosdam non audiendos. Sed dubitatur 1. Utrùm invalidet Baptismum omissio conjunctionis *Et*, dicendo: *In nomine Patris, Filii, Spiritûs Sancti?* Negant *Concina pag.146. n.13. & Tolet. Comit. ac Gob. apud Croix num.35* quia hæc nomina Patris, Filii, & Spiritûs Sancti, utpote inter se relativè opposita, jam significant distinctionem Personarum. Affirmant verò *Reg. Vivald. & Conradus ap. Croix l. c.* Sed ipse *Croix cum Averſa* rectè censet satis esse ad valorem Baptismi, si particula *Et* præponatur Tertiæ Personæ; Nam ex una parte, juxta communem loquendi usum, quoties plura nomina uni verbo copulativo junguntur, sufficit ut conjunctio *Et* præponatur ultimo nomini; ex altera parte verbum *Et* videtur omninò exprimendum saltem ante ultimum nomen, cùm nomen *Spiritûs Sancti* per se non sit notionale, denotans processionem Tertiæ Personæ, nomen enim Spiritûs Sancti competit tam Patri, quàm Filio.

Dubitatur 2. Utrùm verbum *In* sit de essentia? Affirmat *Concina pag 143 num. 7. cum Nav. Sot. Comitol Gabr. &c.* quia omissio præfatæ particulæ variat sensum; dicens enim, *ego te baptizo nomine Patris &c.* ostendit baptizare auctoritate, potestate, vel imperiò Trium Personarum; sed *in nomine* significat in invocatione SS. Trinitatis, ut *Tournely in Præl. to.7 pag 54.* At probabiliùs negant *Salm cap.3. num.21. cum Bonac. Con. Henr. & Leand q 11. cum Hurtad. Fill. Diana, Candido, &c.* Ratio quia in latino idiomate frequentiùs tacentur propositiones, quæ percipiendæ sunt ad debitum loquendi modum; unde, quamvis hìc reticeatur Tò *in*, tamen bene subintelligitur ex debita Ministri intentione, per quam verba formæ Sacramentorum potiùs ad unum quàm ad alium sensum determinantur; Tantò magis quòd adhuc expressò verbò *in*, etiam Tò *nomine* remanet æquivocum, quia etiam potest significari auctoritate vel potestate Divina, prout significavit Christus Dominus, cùm dixit: *In nomine meo Dæmonia ejicient*. Et alibi: *Spiritus Paraclitus, quem mittet Pater in nomine meo*. Hæc secunda sententia, spectatâ ratione, mihi videtur verior, sed cum agatur de valore Sacramenti, saltem ob auctoritatem DD. dicerem a prima non recedendum. Ideo rectè ait *Concina* quòd talis omissio non posset excusari a mortali.

Dubitatur 3. Utrùm valeat Baptismus collatus tantùm *in nomine Christi?* Dubium oritur ex verbis illis *Actor c.8* ubi dicitur: *In nomine Christi baptizabantur viri*. Et ex textu in *c. A quodam. de Consecr. Dist.4* ubi Nicolaus Papa ad quæsita Bulgarorum sic respondit,,: (Hi profectò, si in nomine SS Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi, sicut in Actib Apostol. legitur, baptizati sunt (unum quippe idemque est,

eſt,ut Sanctus ait Ambroſius), rebaptizari non debent.) „ Revera autem *S.Ambroſius l 1.de Spir. Sanct.c.3.* ſic ſcripſit „: (Qui benedicitur in Chriſto, benedicitur in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, quia unum nomen, poteſtas una. Et Æthiops Eunucus Candacis Reginæ baptizatus in Chriſto plenum myſterium conſecutus eſt.) „ Sed hodie certum eſt hunc Baptiſmum eſſe invalidum, ut omnes communiter docent cum *S.Thoma 3.p.qu 66.a 6.* Idque habetur expreſſum in *c. Si revera. 30. de Conſecr. Diſt.4* ubi Pelagius Papa dixit „: (Si hi ſe ſolummodo in nomine Domini baptizatos fuiſſe confitentur, ſine cujuſcunque dubitationis ambiguo eos ad Fidem Catholicam venientes in SS. Trinitatis nomine baptizabis.) „ Ad textum autem Actorum diversè reſpondent, & quidem omnes probabiliter; *D. Thomas l.c.* reſpondet, quòd ex ſpeciali Chriſti revelatione Apoſtoli in primitiva Eccleſia in nomine Chriſti baptizabant. Et ſic pariter ſentit *Scotus in 4. D 3.q.2.n.9.* Et huic ſententiæ deſert Catechiſmus Rom.§.16. Alii verò communiùs, & probabiliùs reſpondent, ibi pro nomine Chriſti intelligi Baptiſmum a Chriſto inſtitutum, ad differentiam Baptiſmi Joannis; ſed tunc etiam Apoſtolos baptizaſſe, ſicut & nunc; Idque probant ex *Act. 19.* ubi, cùm quidam interrogati eſſent, an Spiritum S. accepiſſent? reſponderunt ſe neque ſi Spiritus Sanctus eſt audiviſſe. Hinc ſubjunxit Apoſtolus: *In quo ergo baptizati eſtis?* Supponens ſolitum fuiſſe in Baptiſmo, exprimi nomina Trium Perſonarum; alioquin incongrua fuiſſet illa Apoſtoli admiratio: ita *Tournely in Prælect. to.7.pag.53.cum S.Jo:Damaſc. Suus Continuator to. 4.pag.309. & Natal. Alex.art.3. reg.2.cum S.Baſil. S.Cypr S Aug. S.Hilar. & S. Ambroſ.* Ad textum autem Nicolai, quidquid alii reſpondeant, meliùs reſpondetur cum *Gonet D.1.num.105. Fraſſen to.10 pag.274. Tournely to.7. pag.57. Suo Continuat.pag.311. Petrocor.to.3.pag.170. Pal.de Bapt. p 5.num.10.Salm.c.3. num.38.Holzmann num.113.* Nicolaum tantùm dixiſſe hoc obiter, & non ex Cathedra; non enim fuit Papa interrogatus an valeret Baptiſmus ratione formæ, ſed ſolùm, an eſſet validus Baptiſmus collatus a Judæo, & ibi obiter expoſuit mentem D. Ambroſii. Quæ autem ſimultas materiæ, & formæ requiratur in Baptiſmo? Vide dicta *n 9.*

DUBIUM III.

De Miniſtro Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quis ſit Miniſter Baptiſmi?

113 „ RESp. Validè miniſtrat omnis homo ratione utens, cujuſcunque fidei, vel infidelitatis, ſtatûs, aut ſexûs. Licitè, tanquam miniſter ordinarius, & ex officio Sacerdos habens jurisdictionem, aut commiſſionem; vel ex ejus commiſſione Diaconus. In caſu tamen extremæ neceſſitatis omnis, qui poteſt validè, etiam facit licitè, tenetur que, ut proximo ſuccurrat. *Laym.l.5.t.2. cap.7.* „

Certum eſt & de Fide validum eſſe Baptiſmum collatum a quovis homine viatore, ſive viro ſive muliere. Ita definitum in Decreto Fidei Eugenii IV. & in Concil. Lateran. IV. in *c. Firmiter. de Summ.Trinit.* ubi dicitur: *Firmiter Baptiſmum tam parvulis, quàm adultis in forma Eccleſiæ a quocunque ritè collatum proficere ad ſalutem.* (Contra Calvinum, & Bezam, qui autumabant non poſſe Baptiſmum conferri, niſi ab Eccleſiæ Paſtoribus Verbi Divini Miniſtris.) Et hoc, etiamſi Baptiſmus ab Hæretico conferatur, ut definivit Trident *Seſſ.7.Can. 4.* Vel ab Infideli, ut declaravit Nicolaus I. in *c. A quodam. Diſt.4. de Conſecr.* Vide *S.Thom. qu.67.a 3. & 4.*

Licitè

Licitè autem nequit Baptismus ministrari ab alio, quàm a Sacerdote extra articulum mortis, ut *D. Thomas dist. q 67.a.2.& 3. ex c. Constat. de Consecr. D.4.* ubi S. Isidorus ait: *Constat Baptisma a solis Sacerdotibus esse tractandum; ejusdem ministerium nec ipsis Diaconis explere est licitum absque Episcopo vel Presbytero; nisi his procul absentibus, ultima languoris necessitas cogat. Quod & laicis fidelibus plerunque permittitur, ne quispiam sine remedio salutari de seculo evocetur.* Extra igitur mortis articulum (sive periculum, ut rectè dicunt *Salm. de Bapt. c.4.num. 16. cum aliis*), in quo deficiente Sacerdote vel Clerico, quivis laicus potest baptizare, imò tenetur, ut *Salmant. num. 19. cum S. Antonin. &c.* duplex est Minister Baptismi, primus ordinarius ex officio, secundus extraordinarius ex commissione. Minister ordinarius & sollemnitatis est Episcopus, & quivis Sacerdos, ut declaravit Eugenius IV. in suo Decreto dicens: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare*. Modò adsit licentia Episcopi, ut dicunt communiter omnes cum *Petrocor. tom 3. pag. 174.* & probat *Cont. Tournely tom 4. pag. 231. ex Tertull. S. Hieronym. S Ignat M. &c.* Parochus verò etiam reputatur Minister Baptismi ordinarius, ut omnes dicunt; quia statim ac ab Episcopo Parochus approbatur, accipit ab eo licentiam baptizandi, quæ jure communi est ita stabilis, ut sine justa causa non possit eâ privari: Et ideo Parochus potest aliis Sacerdotibus committere administrationem Baptismi, ut docent *Tournely par 332. Sporer pag. 189. num. 34. Salm. cap 4 num. 35.* & alii communiter.

114 „ 1. Non tantùm Diaconus, sed nec Parochus, aut Episcopus, absque commissione, „ extra suam Diœcesim, vel Parochiam, vel „ intra eam alienos licitè baptizat * (*Exc. 16. Interdicimus. Qu. 1.*) *: ideoque etiam peccant parentes, qui sine licentia sui Prælati „ alieno deferunt prolem baptizandam, cùm „ violent jus Parochi. *Laym. l.c.*

115 Hic plura sunt notanda. I. Peregrini, vel qui domicilium non habent, possunt baptizari in Ecclesia, quam elegerint, ex *c. Nec numerus. qu. 3. Croix l. 6. p. 1, num 275. Salm c. 4. n. 27. cum Barb.* Si autem mulier casu pariat in Pago non suo, proles ab illius Pagi Parocho est baptizanda. Verumtamen, si ille Pagus parùm distet à Pago proprio, v. gr. duabus, aut tribus horis, potest baptizari proles etiam in Ecclesia sua. *Croix num. 375. cum Gob.* II. Bene baptizari potest alienus de licentiâ proprii Sacerdotis expressâ, vel rationabiliter præsumtâ. *Miranda, Henr. & Salm. ibid. n. 28.* III. Possunt Religiosi baptizare in casu necessitatis, vel cum licentia Ministri ordinarii. *Salm n. 29. Petrocor. p. 217. &c.* IV. Sacerdos sine licentia extra necessitatem baptizans, etiam sine sollemnitate, peccat graviter, ex *Clem. un de Bapt. Vasq. Con Laym. & Salm. cap. 4. num 41. &c. communiter*. V. Extra necessitatem nemo potest licitè baptizari domi, exceptis filiis Principis, ex *ead. Clem. un Con. Sà, Salm num. 42.* At de hoc vide dicenda *num. 118 Not. III.*

116 2. Diaconus non tantùm in extrema ne- „ cessitate, sed etiam in alia notabili bapti- „ zare potest. Et quidem cum sollemnitate, „ ex commissione Episcopi, vel Parochi, ut „ si v. gr. ob multitudinem baptizandorum, „ aliudve grave impedimentum, id ipsi facere non possint. *Laym l.c.* „

Certum est quòd Diaconus ex commissione Episcopi, vel Parochi potest baptizare, ut *Juenin to. 7 pag. 163. Petrocor to 3 pag. 174* & alii communiter, ex *c. Diacones. Dist. 93.* ubi Gelasius Papa dixit: *Diaconi absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis Ordinibus longiùs constitutis, necessitas extrema compellat. Quod etiam laicis christianis facere plerunque conceditur.* Ex præfato autem textu rectè infert *Gonet to 6. Man. pag. 94.* quòd talis commissio nequit Diacono fieri, nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent Sacerdotes; vel, ut dicunt *Suar. D 25. sect 2. Pal p. 1 t. num. 5. Sporer to. 3. pag. 189 num. 35. Holzmann pag. 26. num. 125. Croix n. 276. Elbel to 3. pag 31. n. 29. Laym. cap. 7 cum Soto, & Vasq.* Nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi Parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus Confessionibus excipiendis, aut prædicatione, ut colligitur *Actor. cap 6.* ubi Apostoli Diaconos constituturi, dixerunt: *Fratres, viros constituamus super hoc opus; nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus.*

Sed dubitatur 1. An Diaconus in casu necessitatis possit sollemniter baptizare? Affirmant *Suar. D. 23 sect. 3.* & probabile putat *Sporer d num 35. cum Prætas. Hernnex, & aliis.* Sed communiùs & probabiliùs negant *Palaus p. 11. num. 5. Renzi cap 3. q 5 cum Con & Diana, Salm. cap. 4 num. 45 cum Laym &c.* Ratio, quia Diaconus non potest esse Minister Baptismi sollemnis, nisi ex commissione Sacerdotis, cùm tantùm

tantùm Sacerdotis vice possit sollemniter baptizare.

Dubitatur 2. An Diaconus sine commissione sollemniter baptizans incurrat irregularitatem? Certum est quòd Clerici non Diaconi sollemniter baptizantes fiunt irregulares, ex *c. Si quis. 1. de Cler. non ord. min.* ubi dicitur: *Si quis baptizaverit, aut aliquod Divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjicitur de Ecclesia, nunquam ordinetur*. Quoad Diaconos verò, negant aliqui ipsos irregularitatem contrahere, quia in citato textu dicitur, quòd fit irregularis *non ordinatus*, Diaconus autem est jam ordinatus ad baptizandum, cùm in Pontificali dicatur: *Oportet Diaconum ministrare ad Altare, baptizare, & prædicare*. Sed probabiliùs dicendum quòd incurrit (sive in necessitate, sive extra eam sollemniter baptizet), juxta sententiam communissimam, quam tenent *Lay. de Irreg. c.3. num 2. Cont Tournely to.4. pag.334. Natal. Alex. de Bapt. Prop.2. Habert to.5. pag.196. Renzi de Bapt. c.3. qu.5. cum Con. Viva de Irreg. q.10. a.1. num.3 Bon. ic eod tit. p.6. num.5 cum Nav. Avila, & Sayr.* Ratio, quia Diaconus, licèt ordinetur ad baptizandum, ad id tamen non ordinatur nisi ex commissione Episcopi vel Sacerdotis, qui sunt soli Ministri ordinarii Baptismi, ut vidimus. Ex illis autem verbis textûs *propter temeritatem* rectè inferunt *Laym. & Viva loc. cit.* Diaconum, sive alium Clericum, non fieri irregularem, si per jocum aut ex ignorantia crassa sollemniter baptizet, temeritas enim scientiam positi am importat unà cum aliquo contemptu.

Dubitatur 3. An laicus baptizans sollemniter contrahat irregularitatem? Affirmant *Suar. 3 p. D 31 sect.4 cum Sot. Sylvest. S. Antonin. Palud. & Concina to.8. pag 155. num 8. cum Nav. Fill. & Leand.* Quia præfatus textus in *c. Si quis*, generaliter loquitur, & proinde non est ad solos Clericos restringendus. Sed communiùs & probabiliùs id negant *Palaus de Irreg. p.18. n 50. Bonac. loc. cit. n.1 Holzmann to.1. pag.417. n 345. Viva l.c. Salm. de Censur. c 8. num.74. Lugo de Pœnit. D.18. num.14. Sporer eod tit. num.657. Croix l.7. n.485. cum Hurt. & Laym l. c. n.3. cum Sà, Cov. Ang. Arm. Rodr. &c.* Ratio, quia Irregularitas non incurritur, nisi sit expressa in jure, ut habetur in *c. Is qui. de Sent. exc. in 6.* Hæc autem irregularitas minimè videtur expressa; licèt enim textus genericè loquatur, attamen, cùm titulus sit de Clerico ministrante, verba illa generalia debent intelligi tantùm juxta titulum qui textui præfigitur. Imò *Laymann* censet satis id exprimi in eodem textu, cùm ibi dicatur *abjiciatur de Ecclesia*, quod propriè intelligi debet de depositione, quâ non puniuntur nisi Clerici: Et ratio hujus esse potest (ait *Laym.*), quia talis usurpatio frequentior esse solet in Clericis, quàm in laicis.

117 3. Cùm in necessitate confertur Baptismus, servandus est ordo, ita ut si adsit, & non detrectet Sacerdos, vel Diaconus, is reliquos præcedat. Sic enim Clericus laicum, vir mulierem, fidelis infidelem, nisi fortè inferior meliùs noverit modum, ut solent obstetrices * (*Ut Salm. cap.4. num.18. cum Moscosa.*) * (quæ proinde examinari, & approbari debent a Pastoribus), vel alia justa causa sit, ut quia virum ad parientem ingredi non decet. * (*Pariter, præsente tantùm Patre, femina baptizare debet, quia extra summam necessitatem vetatur Parentibus baptizare, Croix num.277. cum Gob. Et in casu, quo baptizanda esset proles nondum ab utero egressa, debet ob decentiam mulier baptizare, ut bene notat idem Croix n 77. cum Platel.*) * Quòd si laicus baptizet præsente Sacerdote, & secundùm quosdam etiam præsente Diacono, censent esse mortale: quia id laico tantùm competit ob defectum Sacerdotis, qui sine injuria Ordinis, & Sacramenti, talem licentiam dare non potest. In reliquis, perversio illius ordinis est tantùm veniale * (*Ut communiter Bon. Sot. Dic. & Salm. c.4. num.-.*) *, præterquam si coram fideli hæreticus adhibetur, quod voluit esse mortale *Laym. c.7. num.4. Con.*

Quoad ordinem igitur servandum inter Ministros Baptismi, sic habetur in Rituali Rom: *Si adsit Sacerdos Diacono præferatur*; (& Parochus Sacerdoti, ut rectè dicunt *Tournely to.4. pag. 335. & Concina to.8. p.124. num.5.* vide dicta *n 113. in fin.*) *Diaconus Subdiacono; Clericus Laico, & vir feminæ, nisi pudoris gratiâ deceat feminam potiùs quàm virum baptizare infantem non omninò editum, vel nisi meliùs femina sciret formam & modum baptizandi; Quapropter curare debet Parochus, ut Fideles, præsertim Obstetrices rectum baptizandi ritum probè teneant & servent*. Hinc rationabiliter censet *Sporer in Supplem. to.4. n.190 cum Gobat.* quòd Parochi tenentur sub gravi Obstetrices diligenter examinare, utrùm noverint necessaria ad baptizandum, cùm ipsæ sub mortali teneantur addiscere modum baptizandi, prout rectè docent *S. Antonin. Reg. Henr. Aversa, & alii plures cum*

Croix l.6. p.1. num. 270. Nec obstat quòd fortè alii adfuturi sint qui formam sciant, propter quod videntur eas excusare *Suarez, Diana, & Dic. ibid.* Nam ipsis ex officio puerperis adesse incumbit, & non rarò occurrit eis occasio Baptismum in necessitate ministrare.

Sed dubitatur 1. An peccet mortaliter laicus, qui in necessitate baptizat, præsente Sacerdote? Negant *Jo: Suar. Val. &c. ap. Salm. c.4. n.11.* & probabile putat *Ledesma*, quia Sacerdos in casu necessitatis non baptizat ex officio, & ideo laicus ejus officium non usurpat. Sed veriùs affirmant *Francisc. Suarez D.31. sect.4. Tournely tom.4. pag.* 335. *Concina pag.*154. *num* 6. *Holzmann pag.*25. *num.*121. *Salm. c.4. num.*13. *Pal. p.9. num.*10. *cum Laym Con. Vasq. Bonac. &c.* communiter, ex c.21. *Dist.4. de Consecr.* ubi *D. Augustinus* sic docet: *In necessitate, cùm Episcopi, aut Presbyteri, aut quilibet Ministrorum non inveniuntur, & urget periculum ejus qui petit, etiam laicos solere dare Sacramentum, quod acceperunt, solemus audire.* Ergo tunc solùm potest laicus in necessitate baptizare, cùm deest Sacerdos; aliàs peccat, tum quia verè tunc usurparet jus Sacerdotis, cui ex potestate Ordinis commissum est baptizare; tum quia injuriam irrogaret Sacramento, quod exigit (cum fieri potest) ministrari a Sacerdote, utpote ad illud consecrato; & ideo etiam Sacerdos graviter peccaret, si laico administrationem cederet, ut rectè dicunt *Suar. & Conc. ll. citatis.*

Dubitatur 2. An, præsente Sacerdote excommunicato, præferendus sit laicus non excommunicatus? Negant *Scotus, Sayr. Henr. &c. ap. Renzi cap* 3. *qu.*2. item *Leand. & Cornejo apud Salm cap* 4 *num.*14. quia in extrema necessitate cuilibet etiam excommunicato conceditur privilegium baptizandi, & ideo tunc servandus est ordo juris communis. Sed veriùs affirmant *Suar D.*11. *sect.*1. *Nav. Man c.*22. *num.*6. *Pal. p.9. n.*12. (qui id ut certum habet) *Salm. num.*15. *cum Gabr. & Renzi l.c. cum Sylvest. Henr. &c.* Ratio, quia privilegium excommunicato conceditur in solo casu necessitatis, quæ non reperitur adesse, cùm alius suppetit non excommunicatus.

Dubit. 3. An peccet graviter laicus baptizans coram Diacono? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Gonet Man. tom.6. pag.96. Holzmann pag.25 num.121. Tournely to.4. pag.335. Antoine q.8. Concina to.8 pag.155. num.7. cum Vasq. Reg. Fill. &c. Renzi c.3. qu.1. cum Con. Præpos. &c.* Probatur 1. ex *D. Augustino*, ut supra *in c.21. Dist.4.* ubi dicitur permitti laico baptizare tantùm in necessitate, cùm *Episcopi, aut Presbyteri, aut quilibet Ministrorum non inveniuntur;* Nomine autem *Ministrorum* communiter Diaconi intelliguntur. Probatur 2. ratione, Diaconus ex vi ordinationis deputatur ad baptizandum per commissionem Parochi, unde obtinet ipse specialc jus ad hoc munus obeundum. Hæc sententia est quidem probabilis, sed non minùs probabilis mihi videtur cum *Salm. c.4. n.9.* secunda sententia, quam tenent *Suar. D.31. sect.4. Sot. D.4. a.2. Tol. l.2. c.20. n.8. Roncaglia cap.3. qu.1. Bon qu.2. p.5. n.11. cum Sà, Val. Con Henr. Reg. & Graff.* item *Sylvius, Led. Diana, Vill. &c.* Ratio, quia Diacono vi ordinationis non competit officium baptizandi, nisi ex commissione Sacerdotis; Unde cùm ipse baptizat in casu necessitatis sine commissione, non baptizat ex officio, sed eodem modo quàm Clericus inferior, vel laicus, juxta dicta *num* 116. *Dub.* 1. & 2. Et quamvis ipse ut dignior in jure illis præferatur, tamen hujus ordinis perversio non apparet tam gravis, ut de mortali damnetur.

Dubit. 4. An laicus baptizans, præsente Clerico inferiori, peccet mortaliter? Videtur affirmare *P. Concina to.8. pag.155. n.7.* cùm dicat, ex jure Divino semper sub gravi servandum ordinem, nisi necessitas impediat. E converso *Palaus p.9. num.*11. dicit nullum esse peccatum, cùm de hoc nullum inveniatur præceptum Divinum, aut Ecclesiasticum. Rectè verò alii communiter docent id non esse mortale, quia talis perversio ordinis non videtur tam gravis, cùm ex vi Ordinis nemo præter Sacerdotem, & Diaconum ex commissione habeatur specialiter deputatus ad baptizandum. Ex altera vice id non videtur excusari a culpa veniali, tum quia id videtur aliqualis indecentia; tum quia est contra præscriptum Ritualis Romani. Ita *Sotus in 4. Dist. 4. a.2. Suar. D.31. sect 4. Gonet Man. to.6. pag 96. Petrocor to.3 pag.*181. *Bonac. p.5. n.*12. *Holzmann n.*121. *Sporer num.*35 *Roncaglia qu.1. R.2. Renzi q.1. cum Laym & Salm. cap.4. num.7. cum Vill. Led. Dic. Leand. & Gabr.*

Dubit. 5. An peccent graviter Parentes, qui faciunt baptizare prolem a Prædicante, ad evitandas pœnas Edicti id præcipientis? *La-Croix l.6. p.1. num.*281. & 282. quamvis fateatur sententiam affirmativam tenendam uti absolutè veram, tamen deinde affert rationes dubitandi, dicens quòd eo casu non recognoscitur Prædicans tanquam verus, sed potiùs tanquam validus Minister, a quo exquiritur baptizatio ad vitandam vexationem, permittendo tunc fie-

ri, non verò petendo impias ejus cæremonias adhiberi. Sed omninò affirmandum id esse mortale, ut docent *Less. in Auctar. v. Baptismus, Casu 2. Pignatel. to. 7. Consult 55. num. 2. & Holzmann to 2 p 27. n 133. cum Michel.* Ratio, quia per idem Edictum pœnale determinantur Parentes ad veram Religionem contemnendam, vel saltem ad falsam honorandam: Refertque *Pignatellus* Clementem VIII. jam declarasse non licere extra necessitatem extremam ne a Schismaticis quidem petere Sacramenta.

118 Hic ultimò notandum I. quòd nec licitè, nec validè potest unquam aliquis baptizare seipsum, cùm persona baptizantis omninò diversa esse debet a persona baptizati; Ita communiter *Cont. Tournely to. 4. pag. 337. Conc p. 157. num 12.* & alii omnes, ex *cap. 4. de Bapt.* ubi id expressum habetur.

Notandum II. quòd graviter peccant, qui per multum temporis differunt infantem baptizare; Id commune est apud omnes ex pluribus Conciliis Provincialibus, quæ decrevere pueros baptizandos quàm cito fieri potest; & in Rituali Rom. dicitur: *Parochus hortetur, ne pueris Sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis.* Qualis autem reputetur dilatio gravis, *Palaus p. 8. n. 4. ex Suar. &c.* putat dilationem ultra mensem esse gravem, si non adsit causa; Si verò adsit, esse gravem duos menses. Ferè idem sentit *Laym c. 6. num 9.* dicens: *Nulla autem ordinariè necessitas urget, tametsi unum, aut sesquimensem expectandum sit, donec cum decenti sollemnitate Baptismus infanti conferri possit, quanquam dilatio nonnisi ex gravi causa fieri debet. Salmaticenses* autem *c. 5. n. 12.* censent non esse mortale minùs differre quàm ultra 15. vel 20. dies, etiam sine urgenti ratione. *Jueninus* contra juxta morem suum arctandi conscientias usque ad extremum, dicit ultra unum vel alterum diem Baptisma differri non debere. *Tournely* autem *to. 4. p. 338.* putat dilationem non extendendam ultra quinque vel sex dies. *Petrocorensis tom. 3. p. 212. qu. 13.* censet gravem dilationem excedentem octo dies. Sed communiùs & probabiliùs *Sotus, Leander, & Led. ap. Concina t 8. p. 267. num. 19. ac Roncagl. q 3. R. 2.* dicunt non esse gravem dilationem, nisi 10. vel 11. dies excedantur.

Notandum III. quòd prohibentur infantes baptizari domi, exceptis *Liberis Regum, vel Principum*, ut habetur ex *Clem. unica de Bapt.* Et cùm hìc agatur de re gravi, transgressio erit quidem mortalis, ut rectè dicunt *Roncagl. c. 3. q 3. Tamb. c. 2 §. 3. n 5. & Sylvius ap. Croix num. 337.* Nomine autem *Liberorum* veniunt non solùm filii, sed etiam nepotes, & alii descendentes, ut notat *Glossa in d. Clem. v. Liberi, ex l. Liberorum. ff. de Verb. sign.* Et in eo casu dicunt *Pal. Con. Tol. Sot. &c. cum Croix num. 338.* contra alios, sollemniter conferendum esse Baptismum, quia omissionem cœremoniarum solus casus necessitatis excusat. Nomine verò *Principum*, opinantur *Jordanus, Riccius, Quintanad. ap. Croix l. c.* probabiliter venire omnes Barones obtinentes temporalem jurisdictionem; Sed probabilius videtur cum *Glossa ib. v. Regum. Ronc. l. c. Suar. D. 31. se. 2. Tamb. num. 7. Tournely to 4. p. 335. q. 2 Elbel t. 3. p. 45. num. 84.* & aliis pluribus, intelligi tantùm filios Principum absolutam potestatem habentium. Item *Laym. cap. 6. num. 9. cum Armil.* censet graviter peccare Magnates, qui extra necessitatem faciunt filios baptizare domi (vel etiam in Ecclesia privatim, ut *Sylvius qu. 71. a. 4. cum Nav. & Led.*), ut deinde cum pompa cæremoniæ perficiantur in Ecclesia, postquam advenerint Patrini; qui equidem, collatô jam antea Baptismô, nec Patrini efficiuntur. His tamen non obstantibus; puto quòd ubi introducta est consuetudo, domi baptizandi filios Magnatum, ipsa non est facilè improbanda, ut ait *Croix l. c.*

ARTICULUS II.

An duo possint simul unum baptizare?

119 Resp. Si alter applicet materiam, alter formam, nullus erit Baptismus: quia dicens se abluere, cùm non abluat, formam habet falsam, etiamsi usurpet Græcorum, *baptizetur servus Christi*, vel quæ putatur illi æquivalere, *baptizet te Christus*: subintelligitur enim *per me*; alioqui, si excludatur persona ministri, ut sensus sit, baptizet te Christus, & non Ego, sive non per me, forma nulla est.* (*Ita S. Thom. 3. p. q. 67. a. 6. & alii communiter cum Salm. cap. 4. num. 31. & Conc. p. 156. num. 10.*)* In casu tamen necessitatis, posse sub conditione ita Baptismum conferri, ut v. gr. mutus formam nesciens ablueret, cæcus autem formam pronuntiaret, docet *Hurt. d. 2. diff. 6.* additque debere talem, elapsô periculô, iterum sub condi- tione

" tione baptizari. Vid. *Fill.c.4. Dian. p.3.t.3.R.* " 26. ex *Chapeavil.Marsil.&c. Bon. d.2.qu.2.p.4.* " *num.33. Laym. cap.7.* * (*Ita etiam Suar. cum* " *Caj. Marsil.Leand.&c.apud Salm.c.4.n.31.*) *

120 " Resp. 2. Si plures Ministri singuli abluant, " & formam pronuntient, graviter peccant " contra ritum Ecclesiæ. De valore sic solet " distingui: 1. Si quilibet intendit baptizare, " dependenter ab alio, ut causa particularis; " invalidè baptizant, sive singuli dicant, *Ego* " *te baptizo*, sive, *Nos te baptizamus*: quia " forma, cujus sensus censetur esse absolutè, " & independenter baptizare, non cobaptizare, " est falsa * (*Idem docet S.Th. 3.p. qu. 67.* " *a.6. cum Suar. Vasq. & Salm. num.23. communiter.*) * 2. Si quisque per se intendat baptizare, " independenter ab alio, validè baptizat, " quia omnia requisita ponit: Ut patet " a simili in Missa ordinationis, quâ Sacerdotes " noviter ordinati simul consecrant cum " Episcopo, dummodo simul eodem instanti " formam absolvant: si autem non simul absolvant, " is tantùm consecrat, vel baptizat, " qui priùs absolvit. Vide *Fill.t 2.c.4. num.72.* " *& Bon l.c.num.25.Laym.c.7.* * (*Ita S.Th. loc.cit.* " *ad 3. S.Bon.cum Salm.num.28. communiter contra Caj. & Marsil.*) *

DUBIUM IV.

Quod sit Subjectum Baptismi?

RESP. 1. Subjectum capax Baptismi est " 121 solus homo vivus, ab Adamo descendens, " nondum baptizatus. "

Resp. 2. Validè baptizantur infantes, item " perpetuò amentes, qui nunquam usi sunt " ratione, quia censentur ejusdem conditionis " cum infantibus. Si autem aliquando sint usi " ratione, non valet Baptismus, nisi ante amentiam " petiverint. Vid. *Bon. d.2. q.2. p.6.* " *cap.6. Laym. c.6. Unde resolves.* "

1. Si puer inter baptizandum nondum finitâ " formâ moriatur, Baptismus est nullus. "

2. Non valet Baptismus iteratus, ideoque " 122 uterque tum rebaptizans, tum rebaptizatus " peccant mortaliter, fiuntque irregulares, & " in jure civili subjacent pœnæ mortis * (*Est* " *certum cum Salm. de Bapt. c 6 num.4.*) *. Quas " tamen pœnas non videtur incurrere is, qui, " etsi sine justa causa, rebaptizat sub conditione: " quia intelliguntur de Baptismo absolutè " dato, quando moraliter constat, priorem " Baptismum fuisse validum. Vid. *Laym.* " *cap.5. Bon. p 5.* "

Certum est, quòd cùm Baptismus repetitur sine justa causa, tam rebaptizans, quàm rebaptizatus fiunt irregulares, ex *cap.2. de Apostat.* & *cap.4. Dist. 50.* Sed magna quæstio est inter DD. an rebaptizantes sub conditione, & sine justa causa, irregularitatem incurrant? *Prima* sententia, quam tenent *Suar. 3.p. disp.31. sect.6. d 5 N. 10. Man. c.27. num.246. Bon. de Irreg q.3. p 3. num 4 Laym eod tit cap.2. num.1. v 4. Pal. t.6. d.6. p 16 num.6. Anacl. p.513 num.11. Holzmann t.1. p. 416. num.343. Salm. cap.8 de Irreg. num 61. Croix l 7. num. 483. Pontas v. Irregularitè, casu 131.* cui non dissentit *Tournely t 4. p.103. in fin.* dicit quòd talis rebaptizans, licèt non excusetur a gravi Sacrilegio, tamen non incurrit irregularitatem. Ratio, quia leges pœnales strictè intelli-

intelligi debent, & cum effectu; Qui autem baptizat baptizatum sub conditione dicens: *Si non es baptizatus &c.* is revera non rebaptizat, quia conditio apposita actum invalidat; qui enim dicit, *Ego te baptizo, si non es baptizatus*, idem est ac si diceret, *Ego te non baptizo*. Et ob eandem rationem censent *Anacl. l. c. & Salm.num.61. cum Bon.Cornejo, & Avila*, non incurrere irregularitatem, qui ob metum baptizaret baptizatum animô simulatô. *Secunda* verò sententia affirmat tales rebaptizantes irregularitatem non effugere, & hanc tenent *Natal.Alex.de Bapt.prop.7. R.5.Concina t. 8.p.186.n. 13. Fill.tr 20.num.182. Renzi de Bapt.cap.3.q.10. cum Led. Sot. Victoria &c.* Item noster SS. P. Bened. XIV. *in suis Notif.* (*t.2. Not.* 84) *num.*18. *cum Sayr.Barbos.Hugolino, Megala, &c.* Probatur ex *Catech. Rom. p.2. num.* 57. qui reprehendens eos, qui in Ecclesia cum conditione rebaptizant pueros, quamvis exploratum habeant domi verè esse baptizatos, dicit: *Quod quidem sine sacrilegio id facere non possunt, & eam maculam suscipiunt, quam Divinarum rerum Scriptores Irregularitatem vocant*. Idemque refert N. Pontifex fuisse sancitum in 3. *Synodo Mediolan.* Insuper probatur ratione, quia; cùm quis certò scit puerum esse baptizatum, & rebaptizat sub conditione, conditio apponitur in fraudem legis, & ideo habetur pro non apposita. Prima sententia spectatâ ratione, non caret gravi fundamentô; sed secunda, spectatâ auctoritate, videtur probabilior.

123 „ 3. Nondum perfectè natus, est baptizan- „ dus, si sit periculum; dummodo pars aliqua „ possit ablui: quia est homo vivus, nec cer- „ tò constat esse incapacem. * (*Vide dicta n.* „ 107. *ubi diximus probabilem esse sententiam,* „ *quòd possit infans sub conditione baptizari in* „ *utero Matris, si per instrumentum aquâ tingi* „ *valeat*.) *

124 „ 4. Si dubium sit, an infans vivat, bapti- „ zandus est sub conditione.

Dicit *Natalis Alex. de Bapt. prop.3. R.3.* quòd nisi appareat evidens signum vitæ in fœtu abortivo, non est dandus Baptismus, etiamsi adsit aliquod æquivocum signum. Si loquamur de Baptismo absolutè ministrando, rectè sentit *Natalis*; Sed loquendo de Baptismo sub conditione conferendo, omninò dicendum cum *Busemb.ut supra, & Salm.c.6.num* 3. illum sine dubio ministrandum, quandocunque aliquod apparet dubium de vita prolis. Hinc optimè censent *Cardenas in Crisi* 1.*D.*14 *cap.*3. *Roncaglia cap.4.qu.4.R.3.Mazzotta to.*3 *pag.*85. *& Croix l.6.p.1.num* 294. cum aliis AA. gravissimis, omnes fœtus abortivos, si per aliquem motum dent signum vitæ, & non constet esse animâ destitutos, semper esse baptizandos sub conditione, si vivant; Maximè cùm hodie vigeat opinio, non sine plausu a Peritis recepta, quòd fœtus ab initio conceptionis, vel saltem post aliquos dies animâ informentur. Ceterùm bene advertit *Tournely to.4.pag.*363. non debere baptizari carneam massam, quæ nullam habeat organorum dispositionem, cùm ubique receptum sit, non priùs infundi Animam corpori, quàm illud formatum fuerit; & tunc, ut baptizetur, requiritur ut *indicet aliquem motum vitalem*, prout præscribit Rituale Romanum *de Bapt. parvul.*

5. Validè baptizatur, quem Minister pu- „ tat esse alium, aut licèt sit puella, quam „ putat esse puerum, quia intendit baptizare „ præsentem. Aliud est in Matrimonio, quia „ intendit contrahere cum illa, quam putat. „ *Bon.p.*4 *num.*46. „

6. Validè, etsi extra necessitatem illicitè, „ plures simul baptizantur, hac formâ, *Ego* „ *vos baptizo, &c. Bonac. p.*4. * (*Ita S.Thom.3.p.* „ *q.67.a.6.ad 2.& Rituale Rom.ubi dicitur*: Quam „ formam (*Ego vos baptizo &c.*) solùm in mor- „ tis periculo ad plures simul baptizandos, & „ ubi tempus non patitur, ut singuli separa- „ tim baptizentur, aliàs nunquam licet adhi- „ bere.) * „

125 7. Monstrum, quod capite & pectore for- „ mam hominis refert, est baptizandum; se- „ cus si bestialem refert. Quòd si verò caput „ tantùm sit ferinum, putat esse baptizandum „ *Comitolus. Nav.* tamen, & alii volunt dif- „ ferendum, donec certiùs cognoscatur; nisi „ periculum mortis immineret: tum sub con- „ ditione baptizandum esse. * (*Quando dubi-* „ *tatur an monstrum sit homo, baptizandum ab-* „ *solutè, si caput sit humanum, licèt membra* „ *sint ferina; sub conditione verò, si caput sit fe-* „ *rinum, & membra humana; Hoc verò si prodi-* „ *erit ex congressu viri cum femina, nam si prodi-* „ *erit ex viro cum bestia* (*quod incredibile pu-* „ *to*), *tunc baptizari semper deberet sub conditio-* „ *ne; Secus si ex femina & bruto, tunc enim* „ *nullo modo baptizandum, quia non descenderet* „ *ex Adam, utpote non conceptum ex semine vi-* „ *rili. Ita Bon. p.6. num.3.& Tournely to.4.p.*362. „ *Concl.2 cum S.Thom.Henr.Possev.&c.*) *. Quòd „ si habeat membra hominis geminata, & du- „ bite-

„ bitetur, num sit unus homo, an duo, duplex Baptismus conferendus est, unus absolutè, alter sub conditione, in ea parte qua membra apparent imperfectiora. Vide *Laym. l.5.tr.2.cap.3. Bon.p.6.* & Rituale Romanum, *tit.de Baptismo.* *(*Servandum hic id quod habetur in Rituali Rom. ubi sic dicitur*: Illud verò de quo dubium est, una ne aut plures sint personæ, non baptizentur, donec id discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum vel plura capita, vel pectora: tunc enim totidem erunt corda & Animæ, & eo casu singuli seorsum sunt baptizandi. . Quando verò non est certum in monstro esse duas personas, vel quia duo capita & duo pectora non habet bene distincta, tunc debet primùm unus absolutè baptizari, & postea alter sub conditione, si non es baptizatus &c.)*

126 „ Resp. 3. Extra mortis periculum validè, non tamen licitè, baptizantur Ethnicorum infantes, invitis parentibus. Ratio est, quia vel auferuntur parentibus, & fit illis injuria; vel relinquuntur, & fit injuria Sacramento, quod exponitur irreverentiæ. Quòd si tamen possint Christianè educari (ad quod tunc obligaberis) licebit in casibus: I. Si parentes sint tua mancipia; tunc enim tui potiùs sunt, quam illorum. II. Si parentes aliquando fuerunt baptizati, vel uterque, vel saltem alteruter; quia tunc Ecclesia jus in eos habet. III. Si alter parentum petat; tunc enim justa ejus voluntas injustæ alterius præferenda est, in favorem prolis, & fidei. IV. Si infans sit in periculo mortis. V. Si rationis jam campos puer petat: quia in negotio religionis est sui juris: In dubio autem de usu rationis, sufficit esse 7. annorum. V. *Laym.l.c. Fill.t.2.c.6. Bon.p.6.num.12.*

Quæritur, an filii Infidelium validè & licitè possint baptizari, invitis Parentibus? Ante omnia hic notanda plura, quæ in hoc puncto sunt certa. Certum est I. talem Baptisma validum esse, ut communiter dicunt *Contin. Tournely to.4.pag.364. Lugo Resp. Mor.l.1. dub.4. Salm. c.6.num.10.cum S. Antonin. Suar Vasq. Laym. Con. Bon.* & aliis passim (contra *Catherinum*, & *Durandum*). Idemque docet N. SS. P. Bened. XIV. *in sua Instruct. ad Vicegér.* quæ incipit *Postremò mense*, *num.33.* (Vide in *Bullario to 2.*) Idemque priùs docuit D. Augustinus *Ep. 98. aliàs 23.* ubi de hoc rationem dedit, dicens: *Non enim scriptum est, nisi quis renatus fuerit ex Parentum voluntate, sed nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto.*

127 Certum est II. quòd si Parentes deficerent a Fide ad Infideles, bene possunt eorum proles, ipsis invitis, baptizari; quia, sicut Ecclesia habet potestatem coërcendi Parentes ad Fidem observandam, ita potest filios ab ipsis auferre. Ita communiter *Suar. D.25.sect.3. Laym. l.5.cap.6.num.11. Natal.Alex. prop.3.reg.1. Pal.p.6. num.9. Tournely to 4. pag.364. Sporer to.3. pag.192. num.52. Antoine de Bapt q.13. Roncaglia eod. tit. q. 2. Holzmann to.2.num.141. Salm.cap.6.num.15.* & alii passim. Et idem dicendum, si unus tantùm Parentum fuerit priùs fidelis, ut communiter dicunt *Croix l.6.p.1.num.299. Antoine, Ronc. ll. cc. Salm.num.9.* & *10. Suar. Laym.* &*c.* Quid verò, si proles sit mansura apud Parentes hæreticos? Negant tunc posse baptizari *Suar. D.25. sect.5.* & *Salm.num.16.cum Con.* &*c.* quia (ut dicunt) tunc obstat periculum proximum, quòd proles pervertatur. Sed probabiliùs affirmant *Laym. c.6 num.12.qu.5. in fin.* & *Croix num.307. cum Aversa, Gob. Arsd.* & probabile putat *Palaus n.10.* Ratio, tum quia non est certa perversio talis prolis, cùm plures pueri in infantia decedant; tum quia idem periculum urget, si proles non baptizetur, baptizaretur enim ab Hæreticis, a quibus verum quidem Baptisma confertur. Secus verò dicendum, si Baptismus a quibusdam Hæreticis invalidè conferatur, ut accidit apud Lutheranos, Anabaptistas, & Calvinianos, quia tunc horum proles habentur tanquam filii Infidelium, prout ait *Croix num.303. cum Dic.* Ceterùm filii Hæreticorum verè baptizatorum licitè baptizantur, Parentibus invitis, quando obstringi possunt, ut filios instruant in Fide Catholica; quos aliàs licitè possunt Superiores Ecclesiastici ab eis avellere, ut catholicè educentur; ita *Laym. n.11.* & *Croix num. 303. cum Aversa, Dic.* &*c.*

128 Certum est III. quòd, si filii Infidelium habeant usum rationis, & Baptismum petant, possunt & debent baptizari, adhuc reluctantibus Parentibus. Ita *Juenin to.7. pag.174. Tournely l.c. Lugo Resp. Mor. l.1. Dub.4. Nat. Al. prop. 3. reg 6. Laym.num.10. Pal.num.5. Roncaglia qu.2.* & *N P. Bened l.c. ex D Thom.3.p. qu 68 a.10.* ubi idem docet, inquiens: *Quantum ad ea quæ sunt juris Divini vel naturalis, incipiunt* (filii) *sua potestatis esse*; & *ideo propriâ voluntate, invitis Parentibus, possunt Baptismum suscipere, sicut* & *Matrimonium contrahere.* Et postquam filius invitis Parentibus est baptizatus, potest, & debet Ecclesia ipsum ab eis segregare, ut a periculo perversionis avertatur; ita *Laym.c 6 q 5. Pal. p.6.*

P.6.num.8.Salm.cap.6.num.14.ex Conc. Tolet. relalato in *c. de Judæis. Dist.45.* & confirmat *N. Bened. XIV. num.29.* Sed quid agendum, si dubium sit an puer habeat vel ne plenum usum rationis? *Tournely pag.264. Ronc.cap.4 q.2.R.1.cum Passerin. & N.P.Bened num 40.* dicunt posse baptizari puerum, si septennium compleverit, quia tunc præsumtio stat pro usu rationis. Alii verò, ut *Suar.Vasqu.Con.ap Lugo l.c.Sotus in 4. D.5.a.10 dub.2.Laym.l.c. Croix n.306. Ronc. ibid. cum Candido, & Pasqualig.* item *Con. Cabrera, Ochag. apud Lugo D 4 num.2.* dicunt posse puerum baptizari, adhuc non completò septenniò, quia in dubio decidendum est in favorem Fidei; & idem sentit *Suarez D.25. sect.3.* quamvis hic moneat expectandum usque ad perfectum usum rationis. Meliùs tamen N. P. Bened. *num.3. cum Lugo l.c.num.2.* docet in dubio rationis ante septennium puero petenti baptizari omninò differendum Baptismum, donec constet de perfecto ipsius rationis usu: Sed sapienter addit illum tunc omninò evocandum a Parentibus, & in loco tuto custodiendum. Nec obstat eo casu regula, quòd in dubio melior est conditio Parentum possidentium potestatem supra filium; Nam rectè respondet N. Pontifex cum *Lugo*, hanc regulam procedere in pari causa: Sed in nostro casu potior est causa filii, cùm hic agatur de levi detrimento Parentum, nempe quòd ad modicum tempus suâ potestate priventur, contra verò agitur de maximo damno filii, nempe de sua morte æterna; Unde hic potiùs alia urget regula, nimirum quòd in dubio magis innocenti quàm nocenti favendum est,

129 Certum est IV. posse & debere baptizari prolem, si ipsa sit in periculo mortis. Ita communiter omnes DD. citati cum N. P. Bened. XIV. *num.7.* qui de hoc affert duo Decreta S.C. Dicunt autem *Salm. c.6. num.33.* quòd ad hanc prolem baptizandam requiritur, ut moraliter de ipsius vita desperetur; Sed meliùs loquuntur *Busemb.ut supra, Laym. num.10. Ronc.q.2. Antoine qu.13.& Croix num.305. Pal. num.14. Sporer n.53.* dicentes prolem esse baptizandam, quandocunque imminet periculum certum sive proximum de sua morte.

130 Certum est V. quòd, si filius Infidelium justè vel injustè sit positus extra curam Parentum, nec sit timor quòd ad eos sit reversurus, tunc bene potest baptizari. Ita communiter *Juenin. to 7.pag.174.Tournely pag.374.Concina tom.8. pag. 176. num.10. Nat.Al. prop.3.reg.5. Pal.n.17. Sporer num.63. Holzm.num.141. Elbel to.3.num.52. Salm. cap.6.num.32. & 34. Laym. c.6.num.10. cum Soto, Vasq.Azor.* & alii passim. Idemque docent *Concina l.c. & N. SS. P.Bened. num.9.cum Azor.Cleric. Sessa, &c.* de filiis ab Infidelibus expositis, vel derelictis, etiamsi Parentes eos deinde repetant; & hoc ex *cap.1. de Infant. & Languid. expos.* ubi dicitur: *Si a Patre vel ab alio, sciente ipso, aut ratum habente (relegatò pietatis officiò) infans expositus exitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatus.* Idem dicendum de filiis Infidelium perpetuò amentibus, ut docent *Laym. cap 6.num.10.Pal.p.6 num.15.Anacl.pag.546.n.10. Salm.num.37.Sporer num.53.Ronc.qu.2 Holzmann num. 141.* Ratio, quia tunc cessat periculum perversionis; neque tunc filii extraherentur a potestate Parentum, qui super amentes nullam potestatem habent, cùm ipsi sint directionis incapaces.

Certum est VI. filios Infidelium in bello captos bene posse baptizari, Parentibus invitis; ita *Gonet Man.to 6.pag.103.Juenin.pag.174. Viva q.2.a.6.num.3.& N. Bened. XIV. num.6.cum Suar.& Corn. A Lap.* quia lege belli captivi non ampliùs ad Parentes, sed ad Dominos pertinent.

Certum est VII. etiam licitè baptizari proles Infidelium, qui sunt mancipia Christianorum, ut *Busemb.ut supra, Gonet pag.105. Juen. pag.172.Concina pag.172. Antoine qu.13. Nat.Al. prop.3.Ronc q.2. Pal.p 6.num.18. Wigandt Ex 5.n. 62. Laym.num.10. Spor.num.53. Holzm.num 141. Elb num.52.Salm.num.35.Croix num.300.* Ratio, quia Domini, cùm habeant dominium in Parentes, habent etiam in ipsorum filios.

131 Certum est VIII. quòd si unus Parentum consentiat, alterò reluctante, bene infans baptizatur, ut *Busemb.ut supra, Petrocor t 4.p.191. Juenin l c Nat. Al. Tournely, ll. cit. Salm. n.17. cum Pal. Az. Suar.* & communi, *Laym num.10. Anacl. num.10. Pal. num.11. Spor.num 53. Holzm. num. 141. Elbel num. 52. & N. Bened XIV. num. 15. ex Conc. Tol.IV. Can 62 in cap. Judæi. 28 qu. 1. & cap. Ex literis. 2. Extra, de Conversione Infid.* Et idem dicendum, si, mortuò Patre, Avus paternus consentiat in Baptismum pueri, Matre reluctante, ut *Tournely loc. cit. cum Sylvio, Salm. num.19. cum Nav. Laym. & Val. ac P. Bened.XIV. num.17.* ex auctoritate Gregor. XIII.

132 Dubitatur autem I. An utrôque Parente Infideli reluctante, possint baptizari eorum filii usu rationis carentes? Resp. Si filii sint mansuri in potestate Parentum, nullo modo licet

eos

eos baptizare, ut decrevit S.C.S.Offic. die 3. Martii 1703. apud præfatam Instruct. N.P.Bened.XIV. *num.23.* quia tunc certum imminet periculum perversionis. Dubium igitur vertit, si tale periculum non adsit, nempe si filii subtrahantur a potestate Parentum. *Prima* sententia communior negat, & hanc tenent *D.Thomas 2.2 qu.10.a.12.* quem sequuntur *Gonet to.6. p 103.Concina p.172. num.4. Wigandt n 62. Nat. Alex.* & alii Thomistæ communiter; item *Tournely in Prælect.Theol.to.7.p.154 Salm.c.6. num.20. Juen.to.7.p.173. Petrocor.to.3.p.191. Antoine qu 13. R 4.Croix l.6.p.1.num 298.Laym.c.6.num.10.Roncaglia q.2.* Ratio, quia subtractio filiorum a potestate Parentum cederet in eorum injuriam, cùm ipsi naturale jus habeant supra filios. *Secunda* verò sententia, quam tenet *Scotus in 4. dist.4.qu.9.num.2.* quem sequuntur *Frassen to.10. p.299.Holzm.tom.2.p.30 cum Mastrio, Bosco, Herincx*, & aliis Scotistis communiter; item *Pichler tit.6.num.14. & Continuat. Tournely to.4.p.266. Concl.3.* ac probabilem putat *Estius l.4.d.6.§.2.* censet licitum esse hujusmodi filios baptizare, saltem auctoritate publicâ, & ex consensu Principis. Hæc sententia per se loquendo non videtur sua probabilitate carere, interveniente enim periculo salutis æternæ filiorum, Parentes non habent jus in eos; Et sicut potest eripi filius a Parentibus, ne ipsi inferant ei mortem corporis, tantò magis eripi valet, ut a morte Animæ liberetur. Dixi *per se loquendo*, nam spectatis circumstantiis hæc sententia vix videtur posse in praxim deduci, ob graviora mala, quæ comitarentur hujusmodi Baptismos; Et ideo Ecclesia, ut testatur *D.Thomas*, nunquam morem habuit baptizandi filios Infidelium ipsis invitis. Insuper advertendum, quòd pro filiis Hebræorum adest Constitutio Julii III. (relata a *Pignatello tom 4.consult.192. & a N.P. Bened.XIV. num.27.*) qui imposuit suspensionem, & pœnam mille ducatorum baptizantibus filios Hebræorum, reluctantibus Parentibus. Idque confirmavit S.C.Concilii die 16; Jul.1639. (apud eundem *Bened. num.32.*) statuens nullo modo baptizandos filios Hebræorum sine ipsorum consensu, donec perveniant ad legitimam ætatem.

An autem baptizandus sit filius, quem Pater judæus offerat ad Baptismum, ut liberetur a morbo? *N. Bened. num.18.* affert Decretum C.S.Off. editum die 24. Septembris 1699. quò statutum fuit illum esse baptizandum. Sed (ut diximus supra), postquam talis puer est baptizatus, avelli debet a Parentibus, ut Christianè educetur.

133 Dubitatur II. An liceat vendere filios non baptizatos Parentibus infidelibus? Negat *Hurtad.de Bapt.d.3. diff 5.* quia id videtur esse contra Christianam charitatem; sed communiùs, & satis probabiliter affirmant *Suar.disp.25.sect. 6 Laym.cap 6.num.10 in fin. v. Porrò. Pal. num.6. & 20. Tamb.de Bapt.cap.3. ex num.17.& Bon. q.2. p.6.num.14.cum Vasqu.Con.Fill Henr.& aliis.* Ratio, quia per se non est intrinsecè malum restituere filios Parentibus; & contra videtur non esse obligationem alendi, & educandi tales pueros, sine ulla utilitate, cùm charitas ad tantum onus non obliget, quando filii non sunt in extrema necessitate. Sed huic rationi non omninò acquiesco; Melior videtur ratio communis pacis servandæ, quia, si prorsus negarentur filii Infidelibus expetentibus, damnum oriretur, quòd nec etiam ipsi redderent Christianos captivos, cum magno discrimine perversionis; magis autem incumbit Ecclesiæ curare, ut sui fideles servent Fidem, quàm ut infideles ad Fidem ducantur. Hinc testantur *Pal. & Laym.ll cit. cum Henriq.Vasq & Con* jam consuetudine introductum esse, ut filii captivi, nullo eis collatô Baptismô, Saracenis, & Hæreticis restituantur.

134 Quæres. An Baptismus aliquando repeti possit, & quâ formâ? „

„ Resp. Cùm temere rebaptizare sit mortale ex objecto, quia est in genere sacrilegii, dum conaris ministrare Sacramentum incapaci: hinc ad hoc, ut non liceat rebaptizare, non requiritur certitudo de Baptismo, sed sufficit, si pro eo sint conjecturæ; ut ver. gr. quòd quis natus, & educatus sit inter fideles, nec pro contraria parte rationes alicujus momenti occurrant; leve enim, vel metaphysicum dubium non sufficit, sed requiritur grave, & morale, vel saltem rationabile. In quo inclinandum esse in favorem baptizandi, rectè monet. *Laym.c.3. ex Suar.& aliis.* „

In hujusmodi dubiis attendenda est regula communiter a DD. recepta, quòd ad iterum conferendum Baptismum baptizato sub conditione, non sufficit leve, sed requiritur prudens sive rationabile dubium, an Sacramentum fuerit vel ne receptum, ita *Suar.D.22.sect.2.v.Sed quæres, Laym.cap.5.num.4.Salm.cap.6 num.55.Bonac.D 1. qu.2.p.1.num.26. Pal.p.13.num.3.cum Con Val.* & communi. Dubium autem vel potest esse juris, vel facti. Quando dubium est juris, nempe

pe quando aliquis est baptizatus cum materia, forma, aut intentione dubia, tunc certè Baptismus est iterandus sub conditione, prout communiter docent *Suar. l. c. & Salm. num. 56. cum D.Thom. qu. 66. a. 9. ad 4* (vide dicta *num. 27.*) Dubium facti est, quando dubitatur an datus sit vel ne Baptismus; & tunc si dubium est negativum, eo quòd nulla habeantur indicia hominem esse baptizatum, sine hæsitatione hic est sub conditione baptizandus, ut rectè ait *Suar. l. c. ex c. Itaque 92. de Consecr. Dist. 4* ubi S. Leo id docet dicens: *Non potest in iterationis crimen devenire, quod factum esse omninò nescitur*. Et in *c. sequ 93.* idem S. Pontifex de hoc rationem affert: *Quia non temeritas intervenit præsumtionis, ubi est diligentia pietatis*. Quando verò dubium facti est positivum, etiam Baptismus est iterandus, quando utrinque adsunt apparentes non leves conjecturæ, quæ rem dubiam efficiunt; unde in Conc. Carthag. V. relato in *c. Placuit. 91. dist. D. 4.* sic dicitur: *Quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur . . . absque ullo scrupulo esse baptizandos*.

Hic tamen notandum I. cum *Suar. l. c. Holzmann pag. 30. num. 144. Salm. c. 6. n. 62. cum Laym. Pal. Bon.* & N. SS. P. Bened. XIV. in suis Notific. (*Notif. 8 num. 8.*) cum *Glossa in dict. c. Cùm itaque*; & in *c. Naper. de Test. lib.* ac communi, ad id sufficere unum testem ocularem fide dignum. Et hoc etiamsi testis sit femina, ut *Busemb. infr. num. 2. cum Laym.* Secus verò si adsint testes positivè oppositum deponentes, vide *Croix n. 312.* Notandum II. quòd baptizandi non sunt, neque sub conditione, adulti qui nati sunt ex Parentibus Christianis, & inter fideles educati, quamvis nullum testimonium habeatur accepti Baptismi, ut expressum extat in *c. Veniens. 3. de Presb. non bapti.* ubi sic dicitur: *Et certè de illo qui natus de Christianis Parentibus, & inter Christianos est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur quòd fuerit baptizatus, ut hæc præsumtio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur*. Hoc tamen intelligendum, modò pro contraria parte graves non occurrant rationes, ut bene advertunt *Busemb. ut supra, & Laym. cap. 5. num. 4.* qui sic ait „ („ Nihilominus existimo interdum etiam adulto inter fideles educato conferendum esse Baptismum sub conditione, si tales conjecturæ adsint (puta quia v. gr. a veneficis Parentibus natus est, a Diabolo valde infestatur, nec sciri potest ullo indicio, ubi vel a quo baptizatus fuerit), quæ præsumtionem accepti Baptismi tollant & contrarium verisimile efficiant.) „ Notandum III. quòd si infans aliquis arreptus sit a Barbaris, & dubitetur an captus fuerit ante vel post Baptismum, tunc omninò baptizandus est sub conditione, ut cum communi dicunt *Palaus p. 13. num. 8. Salm num. 58. & alii, ex c. Parvulos. D. 4. de Consecr.* ubi Gregorius XIII. id expressè definivit.

135 „ 1. Sub conditione baptizandi sunt 1. qui „ cum materia, & forma, aut intentione dubia (secundùm supradicta) sint baptizati. „ 2. Infantes expositi, & reperti sine scheda „ testante de Baptismo; secus si cum ea. Ita „ communiter. *Quintan.* tamen *t. 1. s. 13. & 14.* „ contendit etiam hos esse baptizandos. 3. Baptizati ab obstetricibus veneficis; præsertim „ si fassæ, vel convictæ fuerint, aliquando non „ rectè baptizasse. *Laym. c. 5. num. 3.*

Quæritur an infantes expositi sint baptizandi? Si isti exponantur sine schedula, sine dubio sunt baptizandi, nisi aliàs constaret fuisse ritè baptizatos, ut rectè dicunt *Busemb. & Salm. cap. 6 num. 57. cum Suar. Soto, Laym* & aliis communiter. Quæstio est, an baptizari debeant pueri expositi cum scheda? *Prima* sententia negat, quam tenent *Busemb. ut supra, & Pal. p. 13. num. 5.* laudans *Sot. Vasq. Laym. & Bon.* quia testimonium illud moralem inducit certitudinem, cùm nequeat rationabiliter credi, Parentes, qui Catholici esse præsumuntur, velle suam prolem tantò Sacramentò privari. *Secunda* verò sententia verior & communior Recentiorum docet omnes hos esse baptizandos sub conditione, quoties non habetur moralis certitudo de Baptismo collato, & ritè collato, aliàs semper remanet prudens dubium de suo valore. Ita *Petrocor. to. 3. pag. 211. qu. 11. Holzmann pag. 31. num. 147. Roncaglia c. 4 qu. 5. R. 2 Nat. Alex. prop. 7. reg 6. Concina pag. 185. num. 10. Elbel tom. 3. pag 46. num. 64. Croix num. 318. cum Quintanad. Gob. &c. Tournely tom. 4. pag. 412. cum Sylvest. & Henno, as Sporer pag. 196 num. 72. cum Marchant.* & Synodis Cameracensi, Narbonensi, Aquensi, & Tolesano; idemque sentit Noster Bened. XIV. *dict. Notif. 8. num. 8.* qui affert Concilium Mediolanense sic statuens: *Infans expositus, licèt apprensum collo scriptum habeat, quò ille baptizatus significetur, si tamen, re diligenter perquisitâ, quemadmodum Catechismô Romanô expressum est, adhuc dubium sit eum baptizatum esse, sub conditione baptizetur*. Item affert Declara-

clarationem S.C. Concilii die 15. Jan. 1724. ubi dictum fuit hujusmodi infantes expositos, etiam cum scheda de Baptismo collaro, esse sub conditione baptizandos, quamvis sint in ætate unius anni cum dimidio. Et hoc videtur esse quidem juxta mentem Ritualis Rom. ubi dicitur: *Infantes expositi & inventi, si re diligenter investigatâ de eorum Baptismo non constat, sub conditione baptizentur.*

136 „ 2. Infantes ab obstetricibus, vel parentibus, vel cognatis, &c. ob necessitatem baptizatos, promiscuè omnes sub conditione rebaptizare (quando obstetrices bonæ, & bene instructæ censentur) non licet; quia de valore Baptismi prudenter, & rationabiliter dubitari non potest. *Suar. Laym. l. 5. t. 2. cap. 5.* qui tamen contrariam consuetudinem quorundam Parochorum damnare non audet, eo quòd experientiâ didicerint, obstetrices non rarò fuisse deceptas a diabolo, ideoque revera periculum aliquod sit animæ, ob quod irreverentia cesset: additque eam consuetudinem approbatam fuisse a Pastorali Romano edito Antuerpiæ 1607. eamque sententiam tenet *Sylvest.* apud *Dian. p. 5. t. 13. R. 86.* & ipse *Dian. p. 9. t. 6. R. 35.* cum aliis 2. censet eam probabilem, habereque locum in omnibus baptizatis ab hæreticis, licèt sint adulti; quod *C. de Lug. R. mor. l. 1. d. 2.* rectè limitat ad illas circumstantias, in quibus prudenter dubitari possit de defectu materiæ, formæ, vel intentionis. Denique etiam *Quintan. t. 1. s. 6.* docet, infantes supradictos ferè omnes rebaptizari posse sub conditione.

Quæritur I. An sint rebaptizandi infantes ab Obstetricibus sive a laicis baptizati? Alii affirmant, ut *Sylvius 3. p. qu. 66. a. 9. & Farvacquesius*, ac Synodi Mechliniensis, & Ipresis apud *Concina pag. 184. num. 9.* Alii verò, ut *Tournely to. 4. pag 413.* cum Synodis Ebriocensi, Rothomacensi, &c. sentiunt hos semper esse rebaptizandos sub conditione, quoties tamen desunt ad minùs duo testes fide digni de Baptismo ritè collato. Sed communissima & vera sententia docet, tunc tantùm tales pueros esse rebaptizandos, quando adest probabilis suspicio erroris in dato Baptismo; ita *Busemb. ut supra, & Suar. D. 31. sect 6. Concina l. c. Nat. Alex. prop. 7. reg. 5. Laym. cap. 5. num. Holzm. pag. 131. num. 145. Pal. p. 13 num 7. cum Con. Croix num. 321. cum Gob. & Quintan. Salm c. 6. num. 6. cum Bonac.* Secus verò dicendum, si in examine Parochus constanter deprehendat Obstetricem illam, sive laicum ritè baptizasse, ut dicunt AA. præfati, quibus consentit *Estius in 4. Dist 4. §. 15. cum Soto, Petro de Palude, & Sylvest.* ubi dicit non esse baptizandos, *cùm Obstetrix interrogata testetur se ritè totum mysterium peregisse*. Id confirmat S. Carolus Borrom. (*in Instruct. de Bapt.*) dicens: *Si, re accuratè investigatâ*, (Parochus) *exploratum habuerit puerum formâ servatâ baptizatum esse, caveat omninò, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat*. Idemque dicitur in Catech. Rom. *de Bapt. num. 57.* ubi: *Ea Baptismi forma* (scil. conditionata) *ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantùm permittitur, de quibus, re diligenter perquisitâ, dubium relinquitur an Baptismum ritè susceperint; aliter verò nunquam fas est, etiam cum adjunctione, Baptismum alicui iterum administrare*. Notandum autem 1. quòd, postquam aliquis privatim baptizatus est, consuetæ cæremoniæ & ritus in Ecclesia suppleri debent, ut dicunt *Salm. cap. 6. num. 60.* cum communi ex Rituali Rom. Notandum 2. quòd, cùm Baptismus reiterandus est, puto eum *Croix l. 6. p. 1. num. 325. &c.* omninò servandum ordinem descriptum *num. 117.* quicquid aliqui dicant; Potest tamen dari in quocunque loco, si peractæ jam sint sollemnitates in Ecclesia, ut dicunt aliqui apud *Croix l. c.* Notandum 3. cum *Croix num. 323.* quòd in collatione talis Baptismi, non est præmittenda Confessio, sed sufficit præmitti dolor de peccatis.

137 Quæritur II. An debeant rebaptizari pueri ab Hæreticis baptizati? Certum est & de Fide ex Trident. *sess. 7. Can. 4.* validum esse Baptismum collatum ab Hæreticis, quando omnia requisita ad Sacramentum adhibentur. Sed meritò putant *Gobat. Dic. & Quintanad. apud Croix l. 6. p. 1. num. 322.* pueros baptizatos a Prædicantibus (& idem ait *Sylvius* præcisè de baptizatis ab Anglis, ac *Tournely pag. 414.* de cunctis baptizatis a Lutheranis, & Calvinianis) omnes esse rebaptizandos, saltem sub conditione, quia facilè dubitari debet de materia, forma, & intentione talium Ministrorum, cùm ipsi hoc Sacramentum non judicent absolutè necessarium; propter quod parùm curant de necessariis requisitis, aliis adhibentibus aquam rosaceam: aliis dividentibus materiam a forma, ita ut alter verba proferat, alter aquam infundat: aliis aquam tantùm super vestes infundentibus; Et ideo, cùm tot urgeant motiva dubitandi de valore talium Baptismatum, meritò dicimus, ordinariè loquendo, illa sub conditione repetenda.

" 3. Peccat graviter Minister, 1. qui non " rebaptizat eum, de quo rationabile dubium " juris, vel facti manet, num validè sit baptizatus; quia tenetur proximum liberare a " probabili periculo gravis mali, cùm facilè " potest. *Lay.l.c Quint.l.c.* 2. Si non diligenter " inquirat in talis Baptismi valorem, nisi de " de hoc aliunde constet. *Quint.t.1.f.6 & 7.*

" 4. Non est rebaptizandus, de cujus Baptismo habetur testimonium unius oculati testis, licèt feminæ; dummodo non sit suspecta, nec aliud obstet. *Laym.l.c.*

" 5. Qui verè, & rationabiliter dubitat de " suo Baptismo, tenetur petere Baptismum, " & Parochus ei conferre. *Quintan.l.c.f.13. & 19.* & interea abstinere ab usu aliorum Sacramentorum.

" Resp. 2. Baptismus sub conditione hac formâ conferendus est: Si baptizatus es, non " te baptizo; si nondum es baptizatus, ego te " baptizo, in nomine, &c. Ac licèt sufficiat " sola mente conditionem apponere, si ex omissione non timeatur scandalum: tutius tamen est exprimere verba saltem ista: Si non " es baptizatus, &c. Vid. *Tol.l.2.cap.19 Laym. l.c. Suar.d.31. Fill.t.2.cap.4.q.9.* Patrinus autem " in hoc Baptismo necessarius non est, nec " adhibendus. *Quint.loc.cit.f.18.*

138 Pro complemento hujus puncti quæritur I. Quinam sint Effectus Sacramenti Baptismi? Resp. I. Effectus est remissio omnis peccati originalis, & actualis ante Baptismum commissi, ut habetur in *Catech.Rom. n 42. & Trid.sess.5.§5: In renatis nihil odit Deus*. Remanet tamen in iis peccati fomes, qui non est peccatum, & si ei resistitur, Gratiâ Jesu Christi, proderit ad coronam. II. Effectus est condonatio omnium pœnarum pro peccatis debitarum. Ita in *Cath. num.45. ex Trident. dict §.5.* ubi: *Ut nihil prorsus eos ab ingressu Cœli remoretur*. Vide *Salm. cap.4.num.23.* III. Est largitio Divinæ Gratiæ, quâ filii Dei, & Cœli heredes efficimur, ut ex *Trid. sess.6. cap.7.* IV. Characteris impressio. V. Ut Baptizatus fiat Ecclesiæ membrum, & illius authoritati subjiciatur.

139 Quæritur II. Quæ dispositio requiritur in suscipiente Baptismum? Resp. In Infantibus eorum voluntatem supplet Christus, & Ecclesia; Est certum ex *Trident. sess.7.can.13.* ubi dicuntur parvuli baptizari *in sola Fide Ecclesiæ*, quamvis actu proprio non credant. In Adultis autem requiritur intentio saltem habitualis, idest habita, & non retractata. *Salm. de Bapt. cap.6. num.40.* cum *Bon. Pal.Con. & comm.* Vide dicta *num 81. v. Certum.*

Hinc infertur I. Baptismum validè conferri, etsi recipitur per metum gravem: Secus autem, si recipitur per meram vim, animô omninò renuente; *Suar. Bon. Pal. cum Salm. c.6. num.42. ex Toletan.4. cap.56.* Infertur II. Validum etiam esse Baptismum collatum dormienti, vel amenti, qui sui compos antea petierit. *Pal.Henr &c. cum Salm.num.43.* Bene tamen *ibid.* advertit *Suar.* quòd, ad licitè ministrandum tunc Baptismum, requiritur aliqua necessitas, nempe si amentia censeatur perpetua, vel si homo sit in probabili periculo mortis; Et tunc satis est, si sufficientia indicia volendi Baptismum antea ille præstiterit, quæ indicia sufficiunt etiam ad præsumendam debitam pœnitentiam habitam de peccatis; nisi constet suscipientem post mortale in amentiam incidisse. In dubio autem de petitione, Baptismus est conferendus sub conditione. *Salm c.6 n.45.* cum *Bon.Henr.&c.* Vide dicta *num.81. v.Utrùm.*

Requiritur etiam in Adulto, ad licitè recipiendum Baptismum, fides, & pœnitentia. Quoad fidem requiritur, ut sciat Sacramenta (saltem Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam), Præcepta Decalogi (saltem crassô modô), & Orationem Dominicalem; ultra quatuor illa scitu necessaria, idest Dei existentiam, Deum Remuneratorem esse, Trinitatem, & Incarnationem Passionemque D.N. Jesu Christi. In urgente autem periculo mortis, sufficit scire hæc quatuor ultima, ut bene dicunt *Sanch. & Sot.cum Salm.cap.6. num.50.* Quoad pœnitentiam autem requisitam, requiri contritionem tenent *Nav. & alii.* Sed veriùs *Gonet Man.to.6.p.103. Suar. D.28. sc.2. concl.2. Canus Relect. de Pœnit. p.5. & Salm. num.53. cum Val. Soto, Henr. Gran.* & aliis pluribus, tenent sufficere attritionem, quin sit charitate informata; Idque expressè docuit *D. Thomas 3.p.q.79. a.3. ad 2.* ubi docet quòd *non inconvenienter* (homo) *accedit ad Baptismum qui habet conscientiam peccati mortalis*. Utiquè, si requireretur contritio, iste non posset accedere cum coscientia peccati mortalis, ipse enim S.Doctor docuit alibi (*suppl. qu.5. a. 3.*) quòd, *quantumcunque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet*. Ergo si accederet cum quacunque parva contritione, profectò sine peccato accederet. Sed clariùs id expressit in *4. D 6. qu.1. a.3. ad 5.* ubi dixit: *Ad hoc ut homo se præparet ad Gratiam in Baptismo percipiendam, præexigitur Fides, sed non*

non Charitas, quia sufficit attritio præcedens, etsi non sit contritio. Nescio huic quid respondere possint Adversarii, si dicere vellent S. Thomam aliam quàm nostram tenuisse sententiam. An verò in suscipiente Baptismum requiratur aliqualis Charitas inchoata? vide dicenda *de Pœnit. num.*437.

DUBIUM V.

De Cæremoniis Baptismi.

ARTICULUS I.

Quæ servanda circa cæremonias baptizandi?

140 *Quæ servanda quoad Cæremonias Baptismi?*
141 *An sit mortale baptizare sine unctione chrismatis, & aqua consecrata?*
142 *An sit illicitum baptizare extra Ecclesiam? Et quando permittatur?*
143 *An omittendæ Cæremoniæ in Baptismo privato, & an Patrinus?*
144 *An, collatâ Baptismô privatô, Cæremoniæ sint supplendæ? Quid si Baptismus fuerit invalidus?*
145 *Quid notandum circa nomen in Baptismo imponendum, & librum Baptismatum?*

140 „ RESp. Cæremoniæ Baptismi petendæ sunt „ ex Agendis cujusque Ecclesiæ. Univer„ sim tamen circa eas servanda sequentia. I. „ Baptismum extra necessitatem absque pec„ cato non posse conferri, nisi in aqua con„ secrata: Quæ cùm deest, habetur formula „ brevis in quibusdam Agendis ex tempore „ aliam consecrandi, pro casu necessitatis. „ Quòd si etiam hac formulâ careas, adhibe„ ri potest aqua communis benedicta. II. Ba„ ptismum sollemnem non conferendum, nisi „ in templo, & in loco ad id deputato, nisi „ filiis Regum, & Principum: quibus adde fi„ lios Catholicorum in locis hæreticis: inte„ rim quoad hoc in magnatibus, & nobili„ bus connivetur in multis locis. *Lay. cap* 8. „ *num.*8.* (*Vide dicta num.* 118.*Not.III.*) * III. „ Infantes ex consuetudine deferendos ad Ba„ ptismum circa diem octavum; nisi priùs „ sit necesse, vel nisi sit gravis causa dila„ tionis, ver. gr. quia patrini sunt expectan„ di, in qua tamen non licet communiter „ extra necessitatem privatim baptizare, & „ postea adhibere sollemnitates, sed præstat ex„ pectare aliquandiu. *Laym.cap.*6. *n.*8.* (*Vide* „ *dicta num.*118.*Not.II.*)* „

141 Mortale est negligere cæremonias Baptismi, aut aliquam ex eis notabilem, ut omnes communiter cum *Holzm.pag.*33. *n.*164. *Croix l.*6.*p.*1. *num.*339. Hinc notandum I. Seclusâ necessitate, est mortale baptizare sine unctione Chrismatis, ut *Elbel p.*44.*num.*80.*Holzm.ac Croix ibid. cum Gob. &c.* Ita pariter est mortale baptizare in aquâ non consecratâ, vel in Chrismate alterius anni, ut docent communiter *Nav.cap.*22. *num.*74. *Sà v. Baptismus num.*15. *Viva qu.*2.*a.*7. *n.*2.*& Bon.pu.*7.*n.*20.*cum Con. & Nunno, ex c. Si quis de alio. Dist.*4. ubi damnatur de mortali: *Si quis de alio chrismate quàm de illo* (scil. novo) *baptizare, nisi præoccupante morte, tentaverit*. Idque confirmat Rituale Rom. (*de Sacr. Bapt.*) dicens: *Veteribus oleis, nisi necessitas cogat, ultra annum non utatur; ac si deficere videantur, & Chrisma, & Oleum benedictum haberi non possit, aliud oleum de olivis non benedictum adjiciatur, sed in minori quantitate*. Quid, si annus sit completus, & Pastor non accepit novum Oleum? Apud *Croix l.*6.*p.*1.*num.*342. *Marchantius* suadet, ut baptizet, præmissis aliis, & postea suppleat unctiones. *Gobatus* verò dicit Baptismum posse differri, nisi adsit mortis periculum; Imò addit, quòd si in aliqua Diœcesi adsit usus, poterit Pastor veteribus oleis uti. *Sporer* autem in *Supplem.de Bapt.num.*95. censet infantes posse semper baptizari in veteri chismate, quia ipsi jugiter sunt in periculo mortis; dicit enim Catech. Rom (*p.*2.*num.*34.) pueris non esse differendum Baptismum, cùm *præsertim propter ætatis imbecillitatem infinita pene pericula illis impendeant*. Ego sentio distinguendum: Si oleum novum expectandum esset per notabile tempus, puta per decem vel undecim dies (juxta dicta *num.* 118. *Not.* 2.), tunc licitè poterit conferri Baptismus sine unctionibus, & postea unctiones suppleri; quia talis dilatio sat justa est causa, ut possit Baptismus sine illis ministrari. Secus, si oleum intra prædictos dies facilè haberi possit; tunc enim puto non posse sine necessitate, vel saltem sine causâ gravi Baptismum separari ab unctionibus, quæ ex gravi quidem præcepto concomitanter cum Baptismo debent adhiberi, nisi fortè priùs jam adhibitæ sint, ut plures opinantur, vide dicta *num.*144. *v. Sed hæc*.

142 Notandum II. Mortale etiam est sine necessitate baptizare extra Ecclesiam, ut *Suar. D.*31 *se.*2.*Pal p.*12.*num.*16.*& Croix num.*334.*cum Gob.*

Gob. Excipe tamen 1. Si dubium adsit de morte infantis, puta, si infans nascatur sine fletu, si mulier difficulter sit enixa, si infans prosiliat ante 7. mensem; tunc enim baptizari licet domi privatim, ut ait *Croix num.335. cum Gob. & Quintan.* qui idem dicunt, si proles prodeat in 8. mense. Excipe 2. Si infans nequit in Ecclesia deferri sine periculo infamiæ Parentum; aut alius gravis damni; Quo casu putat *Croix num.336. cum Gob. & Jordan.* posse domi Baptismum sollemniter conferri. Excipe 3. Si infans sit filius Regis, aut Principis; Sed de hoc vide dicta *num.*118. *Not.III.*

143 „ 4. Baptizanti non licet adhibere cæremo„ nias aliquas, omissis aliis; quia vel fiet in „ Baptismo sollemni, quod prohibet *Trid.s.6.* „ *cap.3.* vel privato; sed in hoc prohibet *Clc*„ *mentina unica*, illas adhibere, nisi sit filius „ Regis, aut Principis. * (*Ut mox supra di*„ *ctum est*) *. De patrino tamen usus habet, „ ut & tunc adhiberi possit, etsi non sit ne„ cesse. Et multi putant, adhibitum non con„ trahere cognationem spiritualem, nec verè „ patrinum effici, ut *Sanch.Rodriq.* contra *Laym.* „ *& Suar.* quorum tamen sententia videtur „ probabilior.

144 „ 5. Cùm in necessitate, vel aliam ob cau„ sam (nam ob gravem causam, v. gr. justum „ timorem infamiæ, aliquando licitè fit) Ba„ ptismus sine cæremoniis est collatus, ea ces„ sante, illæ sollemniter in templis sunt sup„ plendæ. * (Ut *S.Th. 3.p. qu.71. a.3. ad 3. cum* „ *Salm.c.6.n.18. & communi, ex cap.1. De Sacr.* „ *non iter. Et hæ cæremoniæ sunt supplendæ sub* „ *mortali, ut Croix l.6. p.1. num.340. cum Averf.* „ *& Pign.*) * Quod tamen non est moris in „ hæreticis conversis: ne plebs putet, nos eo„ rum Baptismum improbare. *Laym.c.8.n.10.* „ Imò in aliis omittere, seclusò contemtu, esse „ tantùm veniale docet *Possev. de Off. Cur. c.6.* „ *num.23.* Qui autem tenet more Patrini in„ fantem, dum cæremoniæ supplentur, non con„ trahere cum eo cognationem spiritualem, „ *Dian. p.3. t.4. R.260. ex Pontio* dicit esse pro„ babile.

„ 6. Si Baptismus collatus deprehendatur „ fuisse invalidus, non ideo repetendæ sunt „ cæremoniæ.

Sed hæc quæstio est, alii ut *Palaus pu. 12. num.24. & Salm c.7. num.21. cum S. Antoni. & Reg.* dicunt repetendas esse cæremonias, seclusò scandalò, vel infam â baptizantis, vel baptizati; Ratio, quia cæremoniæ sunt accessoriæ ad Baptismum, cùm pertineant ad ejus ornatum: unde semper ac Baptismus confertur, debent illum concomitare. Alii verò communiùs cum *Busemb.ut Suar.D.31.se.6. v. Septimò. Bon. pu.7.n. 22.Holzm.num.267.cum Aversa*, item *Coninch.ap. Pal.num.23.* ac probabile putat *Croix num.341.* negant esse repetendas, tum quia in *cap.1. de Sacram. iterand.* dicitur in Sacramentis characterem imprimentibus *nihil esse iterandum, sed cautè supplendum id quod incautè fuerit omissum*. Unde, cùm in Baptismo invalido jam fuerint adhibitæ cæremoniæ, non est obligatio eas iterandi; tum quia ad debitum cultum Sacramenti servandum sufficit, ut cæremoniæ vel subsequantur, ut habetur in Rituali Romano; vel antecedant Sacramentum. Quapropter cæremoniæ tam antecedentes, quàm subsequentes Baptismum moraliter cum ipso conjunguntur. Utraque sententia videtur probabilis, sed prima ut tutior consulenda.

145 Circa nomen, quod in Baptismo imponitur, notat I. *Croix l.6.p.1.num.329.* non peccare, qui nomen non Sancti imponit; quia imponere Sancti nomen non est præceptum, sed tantùm monitum S. Pii V. & Pauli V. Idem dicit *Croix* contra *Vasqu.* si imponatur nomen Veteris Testamenti, v.gr. Adami, Tobiæ, &c. Hoc autem in nostris partibus passim usitatur. Advertit tamen *Croix* cum *Cath.Rom.cap.14.num.3.* non facilè acquiescendum volenti imponere nomen Ethnicum. Notat II. *Croix num.330.* quòd, si dubitetur, an infans sit vir, aut mulier, & urgeat periculum mortis, potest baptizari sine nomine: In Rit. Rom. de Sacr. Oleis &c. de hoc ita habetur: *Curet* (Parochus) *ne obscœna, fabulosa, aut ridicula, vel inanium Deorum, vel impiorum Ethnicorum hominum nomina imponantur, sed potiùs, quatenus fieri potest, Sanctorum, &c.* Notat III. *Croix num.331.* cum *Abb. Bon. & Dic. contra Sotum, & Sà*, nomen in Baptismo impositum licitè posse privatâ authoritate mutari, cùm hoc nullo jure prohibeatur. Proculdubio autem mutari potest in Confirmatione.

Circa autem librum Baptizatorum, notandum, hunc fidem facere in quovis Tribunali, ut advertit *Croix l.6 p.1.num.345.* Parochus autem diligenter tenetur in libro adnotare diem, & horam nativitatis, Parentes, & Patrinos: Item si Baptismus sit collatus sub conditione, vel sine cæremoniis: Item ubi infans repertus sit expositus: Ita in Rituali Rom. *in fi[illegible]ti. Formulæ scribendæ, &c.*

AR-

ARTICULUS II.

Qui Patrini, & quod eorum officium?

146 *Ad quid teneantur Patrini? Et quæ requirantur, ut quis validè sit Patrinus?*

147 *Quando Patrinus teneatur instruere susceptum? Et an possit omitti Patrinus in Baptismo privato?*

148 *Qualis actus requiratur in Patrinis, ut contrahant cognationem?*

149 *An cognationem contrahat suscipiens, vel baptizans in Baptismo privato?*

150 *An Parentes suscipientes, vel baptizantes filios contrahant impedimentum petendi debitum?*

151 *An contrahat cognationem suscipiens infantem in Baptismo collato sub conditione?*

152 *An qui ex errore suscipit unum pro alio?*

153 *Quis contrahat cognationem, si quis suscipiat nomine alterius?*

154 *An Patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati?*

155 *An possint esse Patrini ejusdem duo mares, vel duæ feminæ? Dub. 1. An Patrinus masculi debeat esse masculus, &c? Dub. 2. An peccent designantes duos mares, vel duas feminas?*

156 *Quid requiratur, ut quis licitè sit Patrinus? Repelluntur ab hoc officio 1. Religiosi. 2. Conjuges, & Parentes. 3. Infames. 4. Apostatæ, & Haeretici. An autem Catholici possint suscipere infantes Hæreticorum, Hæreticè baptizante? 5. Plures quàm duo.*

157 *An duo Conjuges possint esse Patrini alienæ prolis?*

158 *Vide quæ habentur ap. Busemb.*

159 *Quando graviter peccet Parochus circa hanc materiam?*

160 *Quæ debeat monere Parochus post datum Baptismum? Et signanter ne Matres decumbant cum infantibus.*

146 RESP. 1. Patrini sunt quasi patres spirituales, qui baptizatum de fonte suscipiunt in suam curam. Unde eorum officium est, baptizatum de rebus fidei instruere, Orationem Dominicam, & Symbolum docere; ad quod obligantur, si id ab aliis non fiat. *Laym l.5.t.2 c 9.** (*Vide num. sequ.*)*

Resp. 2. Ut quis validè sit Patrinus, non certa ætas *(*Ut Salm. de Bapt. cap.7. num.29. cum Sanch. Lay Nav. &c. contra Abbat. qui requirit ætatem 18. annorum. Croix autem l.6. p.1. n. 356. requirit saltèm septennium.*)*, sed requiritur I. Usus rationis. II. Ut ipse sit baptizatus (quia non potest esse pater, qui ipse nondum sit natus): Et quidem, ut ejus Baptismus fuerit validus, quia accessorium sequitur principale. III. Ut a parentibus, vel Parocho ad hoc designatus sit: ad quod videtur sufficere, si etiam ultrò se ingerens sit admissus; designatos autem ritè a parentibus Parochus non validè mutat.* (*Sed Tamb. §.2. num.12. dicit, quòd Parochus validè mutaret; & adhæret Croix num. 363. quia ex Trid. sufficit designatio Parentum, vel Parochi; Parochus autem mutans Patrinum graviter peccaret, ut ait Beda ap. Croix ibid.*)* *Dia. p.6. t.7. R.50.* IV. Ut in ipso Baptismo (quia non sufficit, ut in solis cæremoniis) per se, vel procuratorem tangat, teneat, aut de manu baptizantis suscipiat. *(*Illud suscipere, intelligendum esse dicunt Salm. num.31. si Baptismus sit per immersionem; Sed Croix num.363. dicit cum Avers. & comm. sufficere ad contrahendam cognationem, quòd Patrinus suscipiat baptizatum e manu Baptizantis, etiamsi Baptismus sit per infusionem.*)* V. Ut id non materialiter tantùm, sed animô susceptoris, sive cum intentione id munus gerendi faciat. *Laym. c.9. num.2.* *(*Ita etiam Tamb. & Avers. apud Croix num.363. Quòd si quis suscipiat filium unius, putans esse filium alterius, dicunt Sanch. Tamb. Gob. & Croix num.363. eum cognationem non contrahere Sed vide infra n.152.*)*

147 Hìc prænotandum, ut certum I. id quod docet *D. Thomas* circa obligationem Patrini, nam 3. p. q.67. a.8. sic ait: *Ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium Pedagogi; & ideo obligatur ad habendam curam de ipso.* Idest, ut dicunt *Holzmann to.2. pag.32 num.1;8. Tournely to.4. pag.341. q.2. Salm. de Bapt. c.7. num* 47. & alii passim, tenetur instruere Baptizatum circa Fidem, & mores. Attamen hæc obligatio tunc tantùm urget, *si necessitas immineret, sicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter Infideles nutriuntur*, ut dicit idem *D. Thomas loc. cit.* addens: *Sed ubi nutriuntur inter Catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari; præsumendo quòd a suis Parentibus diligenter instruantur; Si tamen quocunque modo sentirent contrarium, tenerentur secundùm suum modum saluti spirituali filiorum curam impendere.* Et idem dicunt communiter *Salm. n 27. cum Suar. Laym. Pal Con. Val. &c.* Prænotandum II. Quòd in Baptismo privato nulla culpa est, si Patrinus

nus

nus omittatur, ut ajunt *Tournely pag.340. Holzm. pag.32 num 154. & Salm c.7. num 24. cum Soto, Suar. Sanch* & aliis communiter. Dicunt tamen *Sanch. de Matr.l 9.D 26.num.3 & Laym. l.5. tr.2. cap.9. cum Suar. Con. &c.* quòd licèt necessariò non sit adhibendus Patrinus in Baptismo privato, tamen bene adhiberi potest, & præstantiùs adhibetur.

148 Sed quæritur I. Qualis actus requiratur in Patrinis, ut contrahant cognationem? Textus qui hanc cognationem statuunt (relati a *Sanch. de Matr l 7.D.56 num.1.*), his utuntur vocabulis, *suscipit, accipit, tenet, levat, tangit*. Unde DD. conveniunt apud *Sanch l.cit. & num 2. & 3.* requiri ad contrahendam cognationem, ut Patrinus vel teneat, aut tangat Infantem dum baptizatur; vel statim levet aut suscipiat de sacro fonte, vel de manibus baptizantis. An autem requiratur tactus physicus ad contrahendam cognationem? Loquendo de Infantibus, communiter affirmant DD. apud *Sanch. num.4.* Loquendo verò de Adultis, negant *ibid. Sotus, Lopez, & Sà*, qui dicunt sufficere tactum moralem, sive assistentiam; quia, cùm Adulti possint ex se sustentari, sufficit assistentia quâ denotent Patrini se suscipere eos in suam curam, cæremoniâ tentionis non adhibitâ. Sed communissimè & meritò huic contradicunt *Palaus p.11. §.2.n.3. Salm de Bapt.c.7.n.31. Bonac.q.3.p.5.§ 2. n.14. cum Carden. Reg. Fill. &c. ac Sanch l c. cum Manuel, & Henriq.* qui de hoc affert Declarationem Cardinalium. Ratio, tum quia talis tentio expressè requiritur a Sacris Canonibus; tum quia (ut dicit *D.Thom.3.p.qu.72. a.10.*) hæc cæremonia non est jam inducta ad supplendam imbecillitatem corporis, sed ad significandam imbecillitatem Animæ; Unde S Doctor *ibid. ad* 1. ait: *Licèt ille qui confirmatur* (& idem dicendum de baptizato) *sit adultus corporaliter, nondum tamen est adultus spiritualiter.*

149 Quær. II. An baptizans, & Patrinus adhibitus in Baptismo privato contrahant cognationem spiritualem? Nulli dubium quòd baptizans contrahat, ut communiter dicunt *Palaus p.11. §.2.num.13. Tournely pag.146. coll.4. Viva de Matr q.5. a.6. num.4 & alii.* Dubium est, an contrahat Patrinus? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Suar.3.p qu.67.a.8. in fine, Laym c.9. num.5.cum Arm & Nav. ac Viva l.c.cum Sà, & Con.* Ratio, quia Patrinus non propter solam sollemnitatem in Baptismo adhibetur, sed etiam propter obligationem instruendi baptizatum; Et quamvis Ecclesia in Trident. *sess.* 24.*c.2. de Ref.* non præceperit adhiberi Patrinum in Baptismo privato, illum tamen non prohibuit, nec (ut ait *Suarez*) juri antiquo derogavit. *Secunda* verò sententia communior & probabilior negat, eamque tenent *Palaus l. c. num.12.* cum communi ut asserit, *Sanch. de Matr. l.7.D.62.num.14. Bon. eod. tit. qu.3.p.5.§.2.num.11. Holzm pag 382.num.544. Sporer part.4.n.89. Tournely to.2.pag.144. cum Soto, & Salm. de Matr.c.12. n.31. cum Hurt. Rodr Dic. Cornejo, & Diana.* Probatur ex Trid *dict.c.2.* ubi sic statuitur: *Unus tantùm, sive sit vir sive sit mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, & illius Patrem, & Matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatique Patrem & Matrem tantùm, spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptismi conferendum accedat, diligenter ab iis ad quos spectabit sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum vel eos tantùm ad illud suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognationem contraxerint.* Ex quibus verbis AA. præfati rectè concludunt, impedimentum ex Concilio contrahi solùm a suscipientibus *de sacro fonte*, qui solus institutus est ad conferendum Baptismum sollemne, non autem privatum. Nec obstat dicere cum *Suarez*, quòd Tridentinum hic non derogavit juri antiquo, quô (ut asserit) omnes suscipientes cognationem contrahebant; Nam primò non ostendit *Suarez*, ut opus erat, quo jure antiquitus in Baptismo privato contrahebatur cognatio; Deinde, etiamsi hoc primitus statutum fuisset, Tridentinum tamen ad evitanda incommoda derogavit omnibus aliis prohibitionibus ineundi matrimonia, præter illas quas hìc statuit dicens: *Docet experientia propter multitudinem probibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque S. Synodus huic incommodo providere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens statuit, ut unus tantùm, sive vir, &c.* & prosequitur ut supra. Ergo ad vitanda incommoda Concilium præscribere voluit, ut præfata cognatio in posterum non contrahatur nisi a suscipientibus de sacro fonte, idest in Baptismo sollemni, ut diximus.

150 Quær. III. An Parentes baptizantes vel suscipientes de Baptismo filios contrahant impedimen-

dimentum petendi debitum? Certum eſt 1. non contrahere, ſi baptizent in neceſſitate, ut docent *D.Thom. ſuppl.q.55 a.1. Sanchez de Matr. l.9.D.23.Salm.de Bapt.c.2.num* 49.& alii communiter, ex *c.Ad limina.7. Cauſa* 30.*qu*.1. ubi dicitur: *Inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit*. Certum eſt 2. graviter peccare Parentes, qui ex induſtria, & ſine neceſſitate filios baptizant, ut patet ex *c.De his.6.diſt.q.1.*vide*Viva l.c.* Certum eſt 3. non contrahere cognationem, ſi Parentes ex ignorantia baptizent, ut habetur in *cap. Si vir. 2. de Cogn. Spir.* ubi ſic dicitur: *Si vir vel mulier ſcienter vel ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit . . . quamvis generaliter ſit inſtitutum, ut debeant ſeparari, quidam tamen humanius ſentientes aliter ſtatuerunt; Ideoque nobis videtur quòd ſive ex ignorantia, ſive ex malitia id fecerint non ſunt ad invicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere . . . quia ſi ex ignorantia* (nota) *id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur; ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari, vel dolus.*

Quæſtio igitur eſt, an Parentes contrahant impedimentum, ſi filium baptizent ex induſtria præter neceſſitatem? *Prima* ſententia communior affirmat, & hanc tenent *D.Thom.Suppl. qu.56.a.1. Petrocor to.3. pag.*217. *Concina to.8. pag.* 158. *num.* 14. item *S. Bonav. Palud. Rich.* & alii plures cum *Sanch.de Matr.l.9.D.26.num.7.* Ratio, quia eadem lex, quæ decernit cognationem ſpiritualem contrahi inter Baptizantem, & Parentes baptizati, ipſa impedimentum inducit inter Parentes ſuam prolem baptizantes. *Secunda* verò ſententia ſatis probabilis negat, eamque tenent plures & graves DD. ut *Suar. 3 p. qu.67.a.8. Pontius de Matr. l.10.cap.6.num 4. Viva eod.tit q.7.a.3.num.7.Conink D 34. dub.8. n. 69. Salm. de Matr. c.15. n.25 cum Perez, Dic. &c.* Idem tenet *Gloſſa in cit. c.Si vir. v. Debitum*, ubi dicit: *Non invenimus in hoc caſu quòd non exigat, ergo nec nos prohibeamus*. Ratio eſt, quia revera nullo jure (ut ipſe *Sanchez* fatetur, & ideò hanc ſententiam probabilem, & tutam vocat) expreſſum invenitur, ſuppoſitam cognationem contrahi; & ſi aliqui antiqui textus adfuerint ſeparationem inter tales conjuges injungentes, tamen omnes hi Canones (ut ait *Sanch.*) correpti fuerunt a *cit. cap. Si vir.* ubi dicitur, quòd hujuſmodi conjuges *non ſunt ſeparandi*, & additur, *nec alter alteri debitum debet ſubtrahere;* ex quibus verbis rectè inferunt *Salm.* nullum impedimentum contrahi ad debitum petendum; textus enim non dicit, quòd tantùm nocens teneatur innocenti debitum non negare, ſed utitur terminis correlativis, qui mutuam obligationem indicant. Si igitur utraque pars (ut bene arguit *Pontius n.4. in fin.*) tenetur debitum reddere, ergo utraque poteſt petere; nam ſi nocens petere non poſſet, neque pars innocens poſſet reddere, quia ex una vice non teneretur reddere, cùm nocens jam amiſerit jus petendi: ex altera neque etiam poſſet reddere, ſi poſſet negare ſine gravi incommodo, quia cooperaretur peccato alterius, juxta dicta *Tom.I. l.2. n.47.* & ut dicemus in hoc caſu *tr. de Matrimonio l.6. n.945.* Nec verum eſt, quòd quicquid dirimit matrimonium contrahendum, impedit etiam jam contractum; Nulla enim pœna incurritur, ut compertum eſt apud omnes, niſi in jure ſit expreſſa; In noſtro autem caſu hæc pœna non petendi debitum, nullibi invenitur expreſſa, ſicut aliàs habetur de inceſtuoſo ex *c. 1. de Eo qui cogn. conſangu.*

151 Quæritur IV. An ſuſcipiens infantem in Baptiſmo collato ſub conditione, contrahat cognationem? Reſp. ſi de primo Baptiſmo adſit dubium dumtaxat negativum, omninò affirmandum cum communi, quia nulla tunc urget ratio pro valore anterioris Baptiſmi, & præſumtio ſtat tantùm pro valore ſecundi. Ita *Sanch. de Matr.l.7.D.62 num 6. Mazzotta t.4. p.45. Salm. de Matr. cap.12.num.29. cum Bonac. & Renzius de Bapt.cap.5.qu.4. cum Dicaſt. & Diana.* Secus tamen dicunt *Sanch.num.7. Renzius n.4 cum Diana*, ſi dubium ſit poſitivum. Et hoc eſt ſatis probabile juxta dicenda *de Matr num.*955. ubi dicemus cum communi DD. bene poſſe contrahi matrimonium, quando poſt adhibitam diligentiam nullum impedimentum certò adeſſe probatur.

152 Quær. V. An contrahat cognationem, qui ex errore ſuſcipit unum infantem pro alio? Negant *Contin.Tournely to.4. p.146. & Sanch. de Matr. l.7. d.58.num.7. cum Abbat. &c.* Quia in *dict cap.2. de Cognat. Spirit* dicitur conjux, quæ ignoranter levavit filium Mariti, non arceri a petitione debiti. Affirmant verò *Pontius de Matr. l.7. c.19. num.19. & Pal.de Capt.p.11.§.2. num.5.* cum aliis; quia ſuſcipiens videtur habere intentionem ſuſcipiendi infantem, quicunque ſit; Textum autem allatum dicunt non probare, conjugem non geſſiſſe verum officium ſuſceptoris, ſed ſolùm ex diſpoſitione juris ſublatum eſſe impedimentum petendi debitum, quod impedimentum non decebat quidem contrahi ſine conjugis culpa;

ſed

sed hanc rationem ajunt non procedere in nostro casu. Et hæc sententia mihi probabilior videtur: Nisi (ut rectè excipit *Renzius cap.5. qu.25.cum Bon.Tamb.& Januar.*) ille habeat expressam intentionem non tenendi alium nisi quem intendit suscipere.

153 Quær. VI. Quisnam contrahat cognationem, si quis suscipiat infantem nomine alterius? Tres adsunt sententiæ: *Prima* communior dicit contrahere solum Principalem, & ita sentiunt *Sanch de Matr. l.7. d.59. num.12. Pontius loc.cit. Renzius c.5.q.26. Pal.l.c.n.14. cum Coninch. Barb & Hurt. Croix l.6.p.1. num.364. cum Aversa, & Gob. Tournely to.4. p.145. coll.3. cum Nav. & Fagnano. Secunda* sententia dicit contrahere solum Procuratorem, quia hic solus infantem suscipit; ita *Concina to.8.p.190.num.16.cum Soto, & Tol. Tertia* sententia, quam tenent *Leand.& Diana cum Sà, Reg.ac Fill.ap.Conc.l.c.* dicit neutrum contrahere, non Principalem, quia non suscipit; non Procuratorem, quia hic non intendit contrahere. His non obstantibus, prima sententia quæ communior est, absolutè verior mihi videtur. Ratio, quia ex Trid. is contrahit cognationem, qui est a Parentibus ad suscipiendum designatus. Nec obstat, quòd Principalis de facto non suscipiat, quia juxta regulam juris, qui per alium facit per se facere videtur. Sicque decisum refert *Pontius* a S.C. quæ dixit in hoc casu: *Procurator non contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti*.

154 Quær. VII An Patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati? Ante omnia hic advertendum id quod habetur in Tridentino *cit. sess.24. c.2. de Refor.* ubi sic sancitum fuit: *Si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahent, Constitutionibus in contrarium non obstantibus*. Sed dubium 1. occurrit, si nullus sit designatus, & plures tangant, an omnes contrahant? Tenet *Diana cum aliis ap. Busemb.* ut supra, neminem eorum cognationem contrahere; & hanc sententiam probabilem putant *Sanch. l.9 D.57. n.12. ac Suar.Gutt.&c. ap.Sal m c.7 n.56.*& probabiliorem vocat *Croix n.359 cum Gob.& Aversa*; Quia Tridentinum expressè requirit designationem, & proinde (eâ deficiente) cognatio non contrahitur. Sed oppositam, cui me subscribo, communem vocat *Viva de Matr.q.5.a 6.num.6. cum Bon. & Con* & hanc tenendam dicunt *Salm. de Bapt. c.7.num.37.cum Nav. Lay.Pal.Cont.&c.* ex Declar. S.C. hi dicunt omnes contrahere. Ratio, quia, licèt Concilium præscribat, ut Parochus sciscitetur a Parentibus quem designarint, & ut puniatur si aliter fecerit; non tamen dicit susceptionem esse nullam, neque irritat jus antiquum, ut habetur in *c. fin.de Cogn.spir.in 6.* ex quo omnes tangentes cognationem contrahunt; hæc verba hujus textûs: *Quamvis non plures quàm unus vir vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo infantem, si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur.* Et ob eandem rationem idem rectè dicunt *Auctor Addit. ad Wigandt de Bapt. cas.8. v.Oppositum, & Salm num.24.cum Pal.Corn & al.* 5 (contra *Croix &c. loc.cit.*), etiamsi adsint Patrini designati, sed alius præter eos tantùm tangit; hic solus enim tunc contrahit, quia Concilium dicit eos non contrahere qui *ultra* designatos tangunt, non verò qui *præter*; nam *ultra* importat quòd tangant designati, & non designati; *præter* autem importat, quòd tangant tantùm non designati, qui a Concilio non eximuntur a contrahendo cognationem, saltem non expressè, utì opus erat exprimi; alioquin in dubio possidet jus antiquum. E converso secus omninò dicendum, si tangat unus ex designatis, & alter non designatus, quia hic nullo modo contrahit, ut patet ex verbis Tridentini supra allatis.

Dubium occurrit 2. si plures quàm duo designentur, & omnes tangant, an omnes cognationem contrahant? Censet *Suarez 3. p. q 67.a.8. in fin.* quòd, si successivè tangant puerum, primi duo tantùm cognationem contrahunt, & idem sentiunt rectè *Sanchez de Matr. l.7.D.57.n.14.& Croix l.6.p.1. num.360.* Si autem simul omnes tangant, *Suarez*, censet nullum contrahere; Sed *Sanch.Croix, & Salm.n.45. cum Pont Con.Pal. ac Reb.* communiùs, & probabiliùs dicunt tunc omnes designatos contrahere; quia Tridentinum, licèt vetet adhiberi plures quàm duos, tamen non irritat jus antiquum, nisi cùm tangunt plures ultra duos designatos; non verò, si tangant plures designatos ultra duos. Et hoc tantò magis currit, si ex iis pluribus designatis ignoretur quis priùs tetigerit ex Decr. S.C. *ap Salm.*

Sed notandum hic 1. cum *Tournely tom.2. De Disp.p.146.* quòd si Parochus injustè repellat Patrinos a Parentibus electos, & ii infantem teneant, hi veram cognationem contrahunt. Notandum 2. cum eod. *Tourn.& Bonac.* quòd si Parochus admitteret plures Patrinos quàm duos, mortaliter peccaret, quia læderet præceptum Ecclesiæ in re gravi, impositum ne multiplicentur cognationes. Si verò plures Patrini accedant a Parentibus designati, bene poterit permittere (prout

ut ait *Croix num.*350.), ut omnes tangant; Modò externè designet unum & unam, quibus tantùm tradat infantem, & illos solos adnotet ut Patrinos, moneatque tantùm eos cognationem contraxisse.

155 Quær. VIII. An Patrini possint esse duo mares, aut duæ feminæ? Nega; Sed probabile est cum *Sanch. & Croix num.*350. esse tantùm veniale, contra *Bon. & al.* qui volunt esse mortale.

Dub. 1. An Patrinus masculi (si unicus sit) debet esse masculus, & feminæ femina? Affirmat *Laym. ex Conc. Nic.* Sed probabiliùs negant *Suar. Fill. Aversf. Gob. apud Croix num.*351. cùm ex Trid. dicatur, *sive vir, sive mulier*.

Dub. 2. An peccent designantes ut Patrinos duos mares, vel duas feminas? Certum est peccare tam Parentes, quàm Parochum tales Patrinos admittentes, cùm sit contra præscriptum Ecclesiæ. Id autem *Croix num.* 350. *cum Sanch.* putat esse tantùm veniale; *Bonacina* verò & alii dicunt esse mortale; Et hoc mihi verius videtur, si Patrini essent diversi sexûs ac infans: quia sic multiplicarentur cognationes, quod prohibere voluit Tridentinum, ut vidimus; Secus si essent ejusdem sexûs.

156 „ Resp. 3. Validè quidem, sed illicitè sunt „ Patrini: I. Abbas, & Monachus. Quo nomi- „ ne veniunt Mendicantes. *(*In c. Non licet.* „ 103. *de Consecr. D.4. sic habetur*: Non licet Ab- „ bati, vel Monaco de Baptismo suscipere filios, „ nec Commatres habere. *Licitum est verò Mo-* „ *nachis Compatres fieri baptizando, ut Petro-* „ *cor to.3. p.217. cum Gloss. in c. Pervenit. d. D.4.* „ *An autem nomine* Monachorum *veniant etiam* „ *Mendicantes? Negant Palaus tr.19.p.11.§.1.n.4.* „ *& Salm.c.7.n.47. cum Coninch. Sed meliùs affir-* „ *mant Concina to.8 p.189. cum Laym. Ang. Sanch.* „ *Fill. Bon. Diana, &c. ac Ronc. c.6. qu.1. R.3. Ratio,* „ *quia, licèt nomine* Monachorum *in odiosis non* „ *veniant Mendicantes, tamen Rituale Rom. ti. de* „ *Patrin. id vetat omnibus Regularibus, dicens:* „ Ad hoc etiam admitti non debent Monachi, „ vel Sanctimoniales, neque alii cujusvis Ordi- „ nis Regulares a seculo segregati. *Regulares* „ *autem facti Episcopi non prohibentur suscipe-* „ *re, ut ait Palaus loc. cit. cum Lay. Sanch. &c. ac* „ *Holz. num.*163. *cum communi.*)* Etsi *Laym.* „ omnes claustrales comprehensos velit, & quo- „ ad Abbates, in multis locis consuetudo sit „ contraria. II. Conjuges respectu conjugum, „ & parentes respectu filiorum, nisi sit neces- „ sitas. III. Moribus infames. IV. Apostatæ, „ & Hæretici, qui nullo casu videntur advo- candi, quia ea advocatio esset protestatio quasi „ falsæ religionis, cùm nonnisi de falsa fide „ sint sponsuri: etsi *Laym. hic c.9. num.7.* pro- „ babiliter dicat, posse subinde ob gravem cau- „ sam admitti. Catholici verò ob rationabi- „ lem causam infantem hæretici, baptizante „ Prædicante, suscipere possunt, saltem in Ger- „ mania, *Laym. c.9. num.6.* *(*Et Croix n.* 370. „ *consentit cum Gob. & Tamb. si per hoc nullo mo-* „ *do approbetur ritus hæreticorum contrarius Fi-* „ *dei, contra Nav. Less. &c. An autem ex gra-* „ *vi causa adhiberi possit Patrinus hæreticus?* „ *Affirmat Laym. & consentit Pal. si aliter orire-* „ *tur gravis offensio; Sed communiùs negant* „ *Tann. & alii apud Croix n.*373.)* V. Plures, „ quàm duo; quia *Trid.* non nisi unum, aut „ ad summum unum & unam permittit, pro- „ pter cognationem spiritualem inde oriri so- „ litam: Ideoque mandat Parochis, sub pœna „ arbitriò Ordinarii infligenda, ut si plures se „ offerant, petant ab his, ad quos spectat, pa- „ trinos designari, ut unum, vel duos nomi- „ nent, eosque tantùm admittant, qui soli co- „ gnationem contrahant, eorumque nomina „ in librum referant, eosque de contracta spi- „ rituali cognatione instruant: scilicet, quòd „ ea impediat, dirimatque Matrimonium, non „ quidem inter se, sed inter ipsos, & bapti- „ zatum, ejusque patrem, & matrem. Exci- „ piuntur tamen parentes, quando propriam „ prolem suscipiunt in necessitate. Vide *Laym.* „ locis infra citandis. „

157 Quæritur hìc, an duo conjuges possint licitè suscipere alienam prolem? Negat *Suarez 3. p. qu.67. a.8.* ex Constitutione Urbani II. relata in *c. fin.30. q.4.* ubi dicitur: *Sed ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe & infamia conservetur immunis, dignum esse decernimus, ut utrique* (Conjuges) *simul ad hoc aspirare minimè præsumant.* Censet tamen *Suarez* id non esse plus quàm veniale, ex verbis illis, *dignum esse decernimus*, quæ videntur solam decentiam inducere. Sed nullum esse peccatum probabiliùs, & cum communissima docent *Nav Man. c.22. num.39. Sanch. de Matr l.7. d.57. num 5. Bon. eodem tit. qu.3. p.5. §.2. num.5. & Salm. de Bapt. c.7. num.51. cum Coninch.* Ratio, quia jam consuetudine introductum est hoc esse licitum; Idque expressè docet *D. Thom. in 4. d.42. qu.1. a.3. q.2. ad 4.* ubi ait: *Nihil prohibet, quin vir & uxor simul aliquem de sacro fonte levarent.*

158 „ 1. In privato Baptismo, ob necessitatem „ dato, pater non debet suscipere, aut tene- „ re

„ re tanquam patrinus infantem; cùm in hoc „ casu nulla sit patrini necessitas, ideoque si „ id vel tunc, vel etiam in Baptismo publi-„ co temerè faciat (idem est, si prolem suam „ ipse baptizet), graviter peccat, & insuper „ contrahit in posteriore casu cognationem cum „ conjuge; atque, ut docet *Sanch. de Matr. d.* „ 26. & alii communiter, privatur jure peten-„ di debitum; quod tamen negant *Con. & Dia. d.4 de Sacr R 5.* V. *Bon. de Matr. qu.3. p.5. §.2. Esc. t.7. E.2.* ubi citat *Suar.* negantem.* (*Et* „ *quidem probabiliter; vide dicta num.150.*)*

„ 2. Si inter multos patrinos nulli certi a „ parentibus, aut in eorum defectu, a Paro-„ cho designentur, qui aliis seclusis cognatio-„ nem contrahant, & sic multi ex ignoran-„ tia, vel Parochi negligentiâ levent, proba-„ bile est, omnes contrahere cognationem (nisi „ tamen assistant tantùm, & non tangant) V. „ *Laym.l.5 t.10 p.4.c.8.& tr.2.c.9. num.4. Dia.* ta-„ men *p 9 t 7.R.5.ex Suar. Marat.& Perez*, dicit eo „ casu nullam contrahere cognationem. * (Vi-„ de dicta *num* 154.)*

159 „ 3. Parochus graviter peccat. I. Si ex ne-„ gligentia frequenter omittat nomina bapti-„ zatorum referre in librum; tum ob legem „ *Trid.* in re gravi, & sub pœna gravi; tum „ ob incommoda, & damna inde sequentia. „ *Quint.l.c:* At licèt *Per. & Serra* apud *Dian. p.9. t.7.R.5.* dicant esse probabile, quòd tantùm „ peccet venialiter; alii tamen mortalis eum „ damnant.

Peccat etiam graviter Parochus baptizans sollemniter sine Patrino, cùm hæc sit de præcipuis cæremoniis. *Croix l.6. p.1 num.348.& 349. cum Gob.Germ. Bon.& Quintanadavennas.* Sic etiam graviter peccabit, si admittet ad Baptismum Patrinum non designatum, ut dicunt præfatus *Auctor Addition. in IVig. l. c. & Tournely to.4.pag.347 qu.4.cum Bonac.Hurt. Barb. Vega, & aliis*; & hoc ex precepto Tridentini *loc.cit.* ubi dicitur: *Parochus, antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter sciscitetur quem vel quos elegerint, &c.*

160 Hìc autem ultimò notandum ex Rituali Rom. Parochos post datum Baptismum debere 1. adnotare in Libro nomina Baptizati, ejusque Parentum, ac Susceptorum. 2. Monere Patrinos de cognatione contracta, eorumque obligatione. 3. Inculcare Matribus, & Nutricibus, ne decumbant cum infantibus, ob periculum suffocationis. Notat verò *Tournely to 4. pag.344. cum Barbos.Anacl.Pithing &c.* communiter, quòd *si talis cubatio omni culpâ caret, utì contingere potest, si v.gr. lectus est latus, & puer implacabilis, qui aliter a frigore defendi non possit, & mulier in somno suum retinere soleat situm ac locum, omnis pœna cessabit.* Ita *Tournely.*

CAPUT II.

De Confirmatione.

DUBIUM I.

Quid sit, & quæ ejus materia, & forma?

Resp. 1. Confirmatio est unctio Chrismatis, sub præscripta forma verborum, in „ fronte baptizati, ab Episcopo, quâ is ex Christi institutione gratiæ augmentum, & robur „ accipit. * (*Ita ex Trid. sess 7. can. 1. ac Decr. Eug. IV. in Instruct ad Armenos, atque ex aliis Conciliis apud Bellarm. Habetur autem in Epist. 2. Domnus. Fabiani Papæ, hoc Sacramentum institutum fuisse in nocte Cœnæ, quâ Christus D. de ipso Apostolos edocuit. Vide Salm. de Confirm. cap. 1 n.2. & 11. item Petrocorens. to. 3. pag. 226 qu 2. & Contin. Tournely to.5. ex pag.5. qui id probant ex Traditione.*)* „ 161

Resp. 2. Materia ejus remota essentialis „ est Chrisma confectum ex balsamo, & oleo „ olivarum; benedictum ab Episcopo. Ita *comm. Doct. Unde resolves.* „ 162

1. Non sufficit solum balsamum, ut voluit *Canus*; nec solum oleum, ut voluerunt *Cajet. Sot Nav.* „

Certum est Oleum esse de necessitate Sacramenti,

menti, ex *c.ult. De Sacr Unct. & ex Decr.Eug.IV. ut Salm.c.12.num.3. cum comm. & Croix l.6.p.1.n.375.* Et debet esse oleum olivarum, ut docet *S.Th.3.p.q.72.a.2.* Per dictum oleum enim, quod naturâ suâ pingue est & diffluens, significatur Gratia Spiritûs Sancti, quæ a Christo capite in nos effunditur. Balsamum autem certum est esse de necessitate præcepti; An autem sit etiam de necessitate Sacramenti? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Juenin. to.7, pag.208. Contin.Tournely to.5.pag.46.* item *Nav.Sot.Val.&c. apud Salm.de Confirm.c.2.num.5.* & meritò probabilem putat *Croix cum Covarr.Dic.Aversa, &c.* Probant ex *cap.Pastoralis. de Sacr.non iterand.* ubi Innoc.III. interrogatus de Subdiacono ordinato sine impositione manuum, & de alio confirmato in solo Oleo benedicto, sic respondit: *In talibus, nihil esse iterandum, sed cautè supplendum quod incautè fuerit prætermissum*. Unde (ut dicunt) balsamum non est de necessitate Sacramenti, nam aliàs totum Sacramentum iterari debuisset. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, & hanc tenent *D Thom.cit.art.2.Bellarm.de Conf.c.8.prop.2.Gonet D.6.a 6.Suar.q.72 D.33.sect.1.Petrocor.tom.3.pag.261. Concina to.8 pag.204.num.12.Holzmann pag.40.num.194.& Salm.num.7.cum Pal. Laym. Bon.* & idem docet *Catech. Rom num.7.* ubi dicitur: *Duæ res corporeæ permixtæ* (scil. Oleum, & Balsamum) *Confirmationis materiam præbent*. Probatur 1. ex Decreto Eugenii IV. approbato a Concilio Florent. ubi dictum fuit, materiam Confirmationis esse *Chrisma confectum ex Oleo, & Balsamo*. Opponunt contra hoc Decretum, *Tournely, & Habert*, quòd cùm illud formatum fuit, Concilium jam erat solutum, ab eo enim jam discesserant Episcopi Græci cum suo Imperatore, finitô negotiô unionis suæ Ecclesiæ cum Latina. Sed respondet *Petrocor.to.3. pag.269.* non ideo desiisse Concilium, cùm Græci consenserint in continuationem Concilii, in qua fieri debebat altera unio Armenorum. Unde in hoc Decreto Eugenius eundem morem tenuit loquendi solitum in generalibus Conciliis, *Sacrô hôc approbante Conciliô Florentinô*. Et in fine sic dictum fuit: *Datum Florentiæ in publica Sessione Synodali sollemniter in Ecclesia Majori celebrata anno Dom. 1431.* Præterquamquod testatur *Petrocor.* hoc Decretum in omnibus Catholicæ Religionis partibus receptum fuisse. Probatur 2. ex *c. Cum venisset. unic. de Sacra Unct.* ubi Innoc.III. postquam distinguit tria genera Oleorum, nempe Cathecumenorum, Infirmorum, & Chrisma, *quod* (ut ait) *ex Oleo fit & Balsamo, mysticâ ratione, per Oleum enim nitor conscientiæ designatur . . . per Balsamum odor famæ exprimitur*. Deinde in *§. Per frontis, eod. cap.* Sacramentum Confirmationis vocat *Chrismationem*, non propter aliud quidem, nisi propter Chrisma, quod ibi adhibetur. Confirmatur id ex antiqua praxi Ecclesiæ; Nec verum esse dicit *Bellarm.* nullum Patrum ante D.Gregorium Magnum meminisse hujus Balsami mixtionem; nam D Cyprianus longiùs antea (ut refert *Bellarminus*) jam scripserat: *Hodie in Ecclesia sacrum Chrisma conficitur, in quo mixtum Oleo Balsamum sacerdotalis, & regiæ gloriæ exprimit unitatem.* Item refert, S.Clementem mentionem fecisse *fragantiæ odoris Chrismatis*. Ad textum autem præfatum in *c. Pastoralis*, respondetur cum *Petrocor. & Holzm.* quòd Pontifex dicendo *supplendum prætermissum*, non voluit quidem suppleri simplicem Balsami, sed totam Chrismatis unctionem, & ideo dixit non iterandam, quia (ut ait *Glossa ibid.*) *non dicitur iteratum, quod priùs actum non fuit*. Certum est autem neutram sententiam esse de Fide, neque certam; Hinc omninò Sacramentum conferendum est cum Oleo, & Balsamo, aliàs saltem dubium esset, ut rectè dicunt *Habert to 5. pag.289. Bellarm.l.c.& Nat.Alex. a.2. prop.2.* Et ideo datum cum solo Oleo, saltem sub conditione esset iterandum. E converso, quia prima sententia sat est probabilis, rectè dicit *Croix num.376. cum Gob.* quòd in articulo mortis bene poterit conferri Confirmatio sub conditione ex solo Oleo, si nequeat haberi Chrisma ex Balsamo quoque confectum; magna enim utilitas hujus Sacramenti justa esset causa illud sub conditione ministrandi, juxta dicta *num.28.*

Sufficit autem Balsamum cujuscunque Regionis, ut dicunt *Gonet Man. to.6.pag.163. Pal p.4. num.3. Croix num.377. cum Conink. & Viva qu.3. a 1.num.1.cum Bon.& Gob.* Modò sit in ea quantitate, ut det sui odorem, quamvis non misceatur cum singulis olei partibus.

2. Etiam benedictio Episcopalis est de es- „ 163 sentia, ut habet communis contra *Caj.* ideo- „ que nullâ delegatione sive Episcopi, sive Pa- „ pæ simplex Sacerdos potest conficere Chris- „ ma. *Con.d.72.a.3. d.1.* „

Quæritur, an Chrisma debeat esse ab Episcopo benedictum? Certum est apud omnes, quod de necessitate præcepti Chrisma omninò debet esse benedictum ab Episcopo. Sed dubitatur 1.

an de necessitate Sacramenti debeat benedici Chrisma saltem a Sacerdote? Negant *Paludan. apud Salm c. 1. num. 15. & alii apud Petrocor. to. 3. pag. 262. qu. 3.* At omninò id affirmandum cum aliis, & probatur ex Decreto Clementis VIII. apud nostrum Benedict. XIV, *de Synodo l. 7. cap. 14. num. 4.* ubi Clemens loquens de Oleo benedicto, adhibendo in Extrema Unctione, decrevit Extremam Unctionem ministratam cum Oleo benedicto a Sacerdote sine concessione Papæ invalidam esse; hæc verba Decreti: *Sacram Extremam Unctionem Latinis collatam a Sacerdotibus Græcis Oleo ab ipsismet benedicto esse validam; si tamen Oleum esset benedictum a simplici Sacerdote non habente potestatem a Romano Pontifice neque expressam, neque tacitam, aliter dicendum.* Ergo tantò magis supponit Pontifex invalidum esse Sacramentum, si oleum neque a simplici Sacerdote sit benedictum. Et quod ibi dicitur de oleo Extremæ Unctionis, id fortiùs quippe dicendum de Chrismate in Confirmatione adhibendo. Dubitatur 2. an Chrisma necessariò debeat esse benedictum ab Episcopo? *Prima* sententia communior affirmat, & hanc tenent *D. Thom. 3. p. qu. 73. a. 3. Petrocor. to. 3 pag. 262. qu. 3. Concina to. 8 pag. 205. num 16. & Salm c. 1. num. 15.* idque putant probari ex Conciliis Nicæno I. Romano II. & ex *c. 119. Dist. 4 de Consecr.* ubi Innoc. I. sic dixit: *Presbyteris (qui extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant) Chrismate baptizatos ungere licet, quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem Oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum.* Idem præscribitur in Decr. Eugenii IV. ubi dicitur materia Confirmationis esse *Chrisma ab Episcopo benedictum. Secunda* verò sententia, quam tenent *Tournely in Prælect. Theol tom. 7. pag. 237. & Cajet. Val. Barbos. & Vict. ap. Salm c. 1 n. 16.* item *Card. Gotti, Juenin, & Drum ap. Conc. l. c.* id negat, & meritò (speculativè loquendo) hanc sententiam probabilem putat *Suar. D. 33. se. 2. Croix l. 6. p. 1. num. 238.* Ratio, quia sicut Papa potest facultatem concedere simplici Sacerdoti confirmandi, prout videbimus in *Dub. sequ. num. 170.* sic etiam poterit benedictionem Chrismatis ei committere. Nec ullum ex allatis documentis satis evincit, quòd Chrisma non solùm de necessitate præcepti, sed etiam Sacramenti debeat necessariò esse ab Episcopo benedictum. Dixi *speculativè loquendo*, nam in praxi, cùm res sit valde dubia, prima sententia ut tutior omninò est tenenda.

3. Perinde est ad substantiam Sacramenti, sive Chrisma sit novum, sive vetus; licèt graviter peccet, qui utitur alio, quàm novo, id est, illo anno consecrato: In quem finem quotannis in die Cœnæ consecratur, veteri combusto. *(Idem communiter Salm. c. 2. num. 21. ex c. Si quis. De Consecr. Dist 4.)*

Resp. 2. Materia proxima est unctio in fronte, per manum Episcopi (unde etiam hoc Sacramentum manûs impositio dicitur a S. Luca Act. 8.) in formam Crucis facta. Quæ omnia sunt de necessitate Sacramenti, ut habet communis. 164

Hinc de essentia hujus Sacramenti est I. Unctio *in fronte*, ut habetur ex Decr. Eug. IV. & ex *c. unico de S Unct.* Est commune *cum Suar. Laym. Con. & Salm. cap. 1. num 24.* II. Unctio *in forma Crucis, ut S. Th qu 72 a. 4 ad 3. & Salm ibid n. 25.* cum communi. III. Unctio *per manum ministrantis.* Ita *Suar. Pal. Laym. &c. cum Salm & Croix num. 281.* Quapropter falsa est opinio *Sirmundi (apud Gonet)* qui dicebat solam manûs impositionem sufficere sine Unctione Chrismatis, ut communiter docent *Petrocor. tom. 3. pag. 256. Tournely to. 5. pag 34. Juenin. tom. 7. pag. 207.* & alii passim.

Quæritur verò, an ultra impositionem manûs, quæ habetur per Chrismationem frontis, requiratur ad essentiam Sacramenti alia impositio præcedens? Ante omnia hic advertendum in Pontificali Rom. præscribi, ut Episcopus, antequam procedat ad Chrismatis unctionem, dicat Orationem extensis manibus versùs confirmandos. Utrùm autem quæritur hæc manuum extensio sit necessaria ad valorem Confirmationis? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Merbes. diss. 2. qu. 5. Juenin. to. 7 p. 204. concl. 1. Tournely in Prælect. theolog p. 216. & suus Continuat t 5. p. 27. concl. 1. Habert to. 5. p. 275. qu. 5. Genet. to 3 p. 115. & Concina tom. 8. p. 201. ex num. 1. cum Gotti, Berti, &c.* Hanc sententiam probant ex illo *Act. 8. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Idque confirmant ex testimonio *Tertulliani, & S. Cypriani,* qui distinguunt impositionem manuum ab unctione Chrismatis; nam *S. Cypr. Ep. 73. ad Jubajan* sic scribit: *Qui in Ecclesia baptizantur, præceptis Ecclesiæ offeruntur, & per nostram orationem, & manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur.* Attamen *secunda* sententia censet illam manuum extensionem non esse de necessitate Sacramenti, sed sufficere impositionem manûs, quæ in ipsa Chris-

Chrismatione involvitur, sic sentiunt *Conet Man to 6 p.167. Suar.3.p d 33. sect 4. v. Tertiò*, qui testatur hanc sententiam esse usu receptam in Ecclesia, *Laym l.5 tr.3. cap.2. num.5 Holzmann p.42 num.198.v Dic.2. Antoine p.475 n.11. Frassen to.11. p.295. v. Quod autem, Petrocor. to.3. p.256. qu.3. Viva de Confirm qu.3. a.1 n 4. Croix l 6. p.1. num 385.* & huic sententiæ non obscurè adhæret etiam *S. Thom. in 4. d.7 qu.1. a.3 qu 2.* ubi dicit per verba formæ, *Confirmo te Chrismate salutis*, exprimi totam rationem hujus Sacramenti nempe Sacramentum, Sacramenti rem, sive effectum, & Sacramentum simul ac rem: Sacramentum tantùm ait exprimi per *Tò Chrismate*, rem per *Tò Salutis*, Sacramentum & rem per *Tò Confirmo;* Totam igitur rationem Sacramenti sentit S.Doctor exprimi per verbum *Chrismate*, nullamque aliam, præter hanc, materiam agnoscit. Idem apertè tenet *Catech. Rom. de Confirm num.7.* ubi quærens, quæ sit materia hujus Sacramenti? docet esse Oleum, & Balsamum, additque: *Quod autem ea sit hujus Sacramenti materia, Ecclesia, & Concilia perpetuò docuerunt*. Ratio autem nostræ sententiæ hæc est: Minimè dubitandum quòd juxta Scripturam, & SS. Patres pro materia Confirmationis requiritur etiam manûs impositio; sed in ipsa Chrismatione hæc jam involvitur; hæc igitur sufficit, nec alia requiritur. Propterea in Decreto Eugenii IV. dicitur: *Locò manûs impositionis Apostolicæ dari in Ecclesia Confirmationem*. Et clariùs in *c. Unico. de Sacra Unct. §. Per frontis.* Innoc. III. sic protulit: *Per frontis Chrismationem manûs impositio designatur, quæ alio nomine Confirmatio dicitur*.

Reponunt Adversarii quòd Innocentius, Chrismationem explicando, aliam manuum impositionem distinctam non excludit. Concedo, sed quid inde? Compertum est quòd in ipsa Chrismatione jam habetur impositio manuum; Adversariis nunc incumberet probare, quòd impositio, quæ in Chrismatione involvitur, minimè sufficiat. Nec obstant auctoritates Patrum adductas, nam licèt ipsi utrumque requirant, nempe impositionem manuum, & unctionem, nullus tamen dicit requiri impositionem manuum diversam ab illa quæ in Chrismatione adhibetur.

Recurrunt ad Pontificale Rom. ubi supponunt hanc distinctam impositionem præcipi; ibi enim sub initio (ubi præcipitur, ut Episcopus, antequam Orationem proferat super Confirmandos, invocet super eos Spiritum Sanctum) sic dicitur: *Tunc extensis versùs confirmandos manibus, dicit: Oremus &c.* Sed hinc perperam Adversarii contendunt, quòd hæc manuum extensio *versùs Confirmandos* sit manuum impositio; Nam si Pontificale intellexisset hìc loqui de impositione, non utiquè dixisset *versùs*, sed *super*; impositio enim manuum necessariò importat propositionem *in*, aut *super*. Et revera cùm idem Pontificale alibi loquitur de extentione importante manuum impositionem, prout in Ordinatione Presbyterandorum, dicit: *Tam Pontifex, quàm Sacerdotes tenent manus dexteras extensas* super *illos*. Hinc in Confirmatione videtur Pontificale præscribere extensionem illam manuum tantùm ad differentiam anterioris cæremoniæ, ubi præcipitur Episcopus, ut junctis manibus dicat: *Spiritus Sanctus, &c.* In Rubricis autem semper ac dicitur *extensis manibus*, non aliud quidem significatur quàm disjunctis manibus, ut passim videre est in *Rubr. Missalis*.

Adde quòd, ut refert eruditissimus *Martene apud eund. Concina pag. 207. num.3.* in quodam antiquo libro Sacramentorum anni 800. hæc Oratio non habebatur, & consequenter nec etiam aderat hæc manuum extensio. Insuper advertendum, quòd ubi Decretum Eugenii, Innocentius III., S. Cyprianus, & alii Patres, ac Concilia de præfata impositione verba faciunt, nominant in singulari *Manûs* impositionem, quò denotant eam impositionem esse ipsam Chrismaticam unctionem, quæ fit manu Episcopi. His positis, prima sententia mihi videtur nullô solidô fundamentô pollere. Sed ob auctoritatem DD. qui eam tuentur, non audeo illam dicere improbabilem: Propterea puto in praxi ipsam tantùm ut tutiorem consulendam; Ideoque (ut advertit *Habert*) poterit Episcopus, ad confusionem vitandam, Confirmandos in plures ordines distribuere, & deinde supra singulos præfatam Orationem præmittere.

165 „ 1. Etsi ex necessitate præcepti unctio fieri debeat pollice manûs dextræ; valida tamen esset, si fieret digitô etiam sinistræ manûs; quia verè fieret per impositionem manûs Episcopalis. Ita *Prep* & alii * (*Cum Viva de Conf. Qu.3. A.1. num.3. Laym. cap.2. in fin. Pal. p.3. num.4. Suar. D.33 se.3. Renzius c.2. q.6. cum Con. & Hurt.*) * contra *Suar.* Peccabit tamen Episcopus graviter contra universalis Ecclesiæ morem. V. *Laym. hic 2. & Escob. t.7. E.3.* ubi docet, probabile esse, non peccare mortaliter. „

Communiùs cum *Busemb.* sentiunt *Laym.*

c.2.

e.2.num.5. Renzius de Confirm. c.1.qu.6. cum Con. item *Suar. & Reg. ap. Escob. eod. tit. n* 112. peccare graviter Episcopum, qui alio digito quàm pollice dexteræ manûs ungeret; tum quia ageret contra Rubricam, & usum Ecclesiæ in re gravi; tum quia ad hunc effectum ungitur in consecratione Episcopi ejus pollex, ut ait *Renzius*. Sed *Escob. l.c. cum Trull. Nugn. & Diana p.3. tr.4. R 22. cum Dic. Aversa, & Tamb.* §.2. *n.7.* dicunt esse probabile id non excedere culpam venialem; Et revera non patet omissionem prædictæ cæremoniæ pertingere ad peccatum mortale. Unde dicunt, quòd si Episcopus prædictum pollicem infirmum haberet, licitè posset alio digito ungere. Minimè autem constat, quòd pollex Episcopi ad hunc finem ungitur; nam in Pontificali habetur, quòd post unctionem pollicis, & indicis Episcopi utriusque manûs, deinde ambæ ejus manus totæ unguntur: ut pariter fit in unctione manuum initiandorum ad Presbyteratum.

166 „ 2. Probabile est, requiri ad valorem Sa„ cramenti, ut unctio fiat ab Episcopo im„ mediatè, nullo instrumento mediante. Ita „ *Filliuc. & Laym.* contra quosdam : quia de„ bet fieri per impositionem manûs. *Escob.* „ *t.7. E.3.*

Dicunt *Henr. Vivald. &c. ap. Croix l.6. p.1. n.* 380 posse fieri Confirmationem pinnicillô, sive aliô mediô instrumentô. Sed meritò hanc opinionem rejiciunt *Laym. tr.3. cap.2. Holzmann pag.42. num.198. Croix l.c. & Viva de Conf. qu.3. a.1. num.4. cum Suar. Con.* & aliis communiter. Ratio, quia tunc deficeret immediata impositio manûs Ministri, quæ omninò requiritur; illa autem mediata impositio impropriè impositio dicitur. Nec obstat dicere, quòd Extrema-Unctio validè ministratur mediô instrumentô, ut dicemus *num.* 710. Nam bene respondet *Holzm.* quòd ibi non requiritur ad valorem Sacramenti impositio manûs, sicut requiritur in Confirmatione. Circa autem quantitatem Chrismatis, ea sufficit & requiritur, quæ satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram crucis; ut *Suar. D.38. & Salm. c.2. n.29. cum Pal. & Bon.*

167 „ Resp. 4. Forma vera, & necessaria, in „ Ecclesia Latina est, *Signo* (ut habet Trid.) „ vel *Consigno* (ut habet S. Thom) *te signô* „ *Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in* „ *nomine Patris, &c.* In qua utrùm de essentia „ sit, ut utraque actio signandi, & ungendi „ exprefsè significetur? Disputant Scholastici.

Laym. & Fill t.3 d.10. Con. l.c. a.3. Dian. R.27. „

Quatuor adsunt sententiæ circa Formam Confirmationis. I. est eorum qui tenent solam impositionem manuum esse adæquatam materiam hujus Sacramenti, ideo dicunt formam esse solam Orationem, quæ præcedit unctionem; Sed hæc sententia est omninò falsa, prout probavimus supra *n.*164. II. sententia est eorum qui tenent tum impositionem manuum, quæ unctionem præcedit, tum unctionem ipsam, esse materias partiales; Unde dicunt formam coalescere ex dicta Oratione præcedenti, & ex verbis unctionem comitantibus, & sic sentiunt *Juenin. Natal. Alex. Gotti, & uterque Tournely* III. est eorum, qui licèt admittant duplicem impositionem esse materiam, attamen dicunt sola verba unctionem concomitantia esse formam; & hujus sententiæ est *P. Concina to.8. pag.* 208. *n.*5. IV. est sententia nostra, & communis, quam alii tenent passim cum AA. citatis supra *num.*164. *v. Quæritur*; Hæc asserit, ut *ibid.* dictum est, totam materiam hujus Sacramenti esse unctionem per manum Episcopi, & totalem formam hujus Sacramenti esse verba, quæ unctionem comitantur, nempe: *Signo te &c* ut supra, & definivit Eugenius IV. in suo Decreto dicens: *Forma autem est, Signo te signô Crucis &c.* Idem apertè docet Cathechismus Rom. *de Confirm n.*12. ubi dicit, *hanc* (ut supra) *esse perfectam & absolutam hujus Sacramenti formam.* Additque quòd *Ecclesiæ Catholicæ auctoritas non patitur nos ea de re quicquam dubitare.* Idem docet *D.Thom. in* 4. *d.7. q* 1. *a* 3 *q.*2. ubi præmittens quòd *per formam debet innotescere totum, quod ad Sacramentum pertinet*, subdit, per præfatam formam, *Signo te &c.* totum Sacramentum explicari. Ex quo confirmatur præfata nostra sententia supra allata, nempe quòd tota materia Confirmationis est unctio Chrismatis, cùm enim forma cujusque Sacramenti (ut dicunt *D. Thomas 3.p qu.72. a.4. & Cathec. Rom. l.c. num.*11.) debeat ea omnia continere, quæ explicant Sacramenti naturam, sive substantiam, cujus signum est materia; sequitur quòd, si sola verba, *Signo te &c.* sunt forma perfecta & totalis Confirmationis, debet necessariò dici, Chrismationem esse totalem materiam hujus Sacramenti, quia tantùm hæc per formam explicatur.

Explicat autem *S.Th. 3.p. qu.72. a.4.* I. Per Ly *Signo te, &c.* notari confirmatum ut militem Christi contra ejus hostes, sicut in bello notantur milites insignibus eorum Ducum. II.

Per

'er Ly *Confirmo* accipere robur ad pugnandum. II. Per Ly *In nomine Patris &c.* denotari illum, a quo robur confertur.

Hinc notandum cum *Salm.cap.2. ex n.33. & omm. DD.* quoad formam, substantiales esse, & Sacramentum invalidare omnes mutationes sequentes, scil 1. Si omittatur verbum *signo*, vel *onfirmo*. 2. Si omittatur expressio *SS. Trinitatis*. 3. Si omittatur verbum *Te*. 4. Si omittantur verba *signô Crucis*, vel *Chrismate salutis*. Dicere autem *corroboro* pro *confirmo*, esset mutatio accidentalis, ut *Salm n 44. cum Sot. Gran. & liis*; sicut etiam dicere *sanctificationis*, pro *salutis*, ut *S.Th. d.a.4. ad 1. Val. & Salm. ibid. cum aliis communiter*.

Quæritur hìc, an sit valida forma, quam adhibent Græci in hoc Sacramento, dicendo: *Signaculum doni Spiritûs Sancti*; significantem signô illô donari Spiritûs Sancti, munera? Affirmant communiter DD. cum *Arcudio*, & sic refert *Illsunc apud Croix num.383.* declarasse Urbanum VIII. Unde improbabiliter *Viva de Confir. qu 3 a.1. num 6.* dubitat de validitate Sacramenti cum hac forma collati, eo quòd in ea desit invocatio SS. Trinitatis; Nimis enim durum est dicere, quòd tota Ecclesia Græca hôc careat Sacramentô. Præterquamquod verosimiliter dicunt *Tournely Præl. Th. tom.7. pag.240. Suus Contin to 5. p.61. in fin. & Juenin. to.7. p.205.* quòd apud Græcos, non minùs quàm apud Latinos, benè invocantur in hoc Sacramento Personæ SS. Trinitatis, cum tali tamen differentia, quòd in Ecclesia Latina SS. Trinitas invocatur post unctionem, in Græca verò invocatur antea in Oratione præcedenti.

Tres autem sunt effectus hujus Sacramenti. I. *Character*, ut ex *Trid. sess.7. can.9.* & ex Decr. Eug. IV. Vid. *Salm cap.3. num.2. & Croix n.384.* II. *Gratia*, idest robur speciale ad prælianda prælia Domini: Imò ex *c. Novissimè. De Consecr. Dist. V.* declaratur in Confirmatione conferri Gratiæ Spiritûs-Sancti plenitudinem, similem illi quam acceperunt Apostoli in die Pentecostes, ut docet Cathech Rom. *de S. Confir. n.21.* Et etiam aliquando per hoc Sacramentum prima Gratia confertur, ut docent *S.Th. a.7. ad 2. & Salm. num.4. cum Suar. Pal Laym Bon &c.* juxta dicta *num* 84. III. Effectus est cognatio spiritualis eodem modo, quo dictum est de *Bapt. n.156 in fin.* Ita ex *c. Veniens. De Cogn. Spir. Viva q.3. a. ult. n.1. Salm. c.4. n.45. Croix n.383.*

D U B I U M II.

Quis sit Minister, & quod subjectum?

170 RESp. 1. Minister ordinarius validæ Confirmationis est solus, & omnis Episcopus, etiam excommunicatus, vel hæreticus: ex commissione autem, vel delegatione Pontificis, etiam simplex Sacerdos. Est communis. Vid. *Fern. Laym l.5. t 3. c.6. Bon. d.3 p.2.*

Quæritur, an Papa possit committere simplici Sacerdoti facultatem confirmandi? Certum est solum Episcopum esse Ministrum ordinarium hujus Sacramenti, ut sancivit Innoc. III. in *c. un. de Sacra Unct. §. Per frontis.* ubi dixit: *Cùm ceteras unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc* (scil. Chrismationis) *nonnisi summus Sacerdos, idest Episcopus, debet conferre.* Et idem definivit Tridentinum *Sess.7. c.3.* ubi: *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Dubium autem fit, an ex concessione Pontificis possit simplex Sacerdos confirmare tanquam Minister extraordinarius? Negant *Viva de Conf. q.3. a.2. num.1. ac Salm. cap.4. num.18.* cum communi, ut asserunt. Sed vera sententia affirmat cum *S.Thoma 3. p. qu.72. a.11. ad 1. Petrocor. Concina, utroque Tournely, Croix l.6. p.1. num.386. cum Pal. Aversa*, & aliis pluribus; Idque hodie non ampliùs dubitandum ex Bulla N. SS. P. Bened XIV. incipiente, *Eo quamvis tempore*, edita 4. Maji 1745. (*in Bullar. to.1. pag.511. §.8.*) ubi Pontifex indulsit, ut Cophtis Sacerdotes Missionarii pro necessitate possint ministrare Confirmationem; additque, hoc non esse novum,

vum , ſed uſitatum a S. Gregorio M. & aliis Pontificibus .

171 „ 1. Etſi Epiſcopus graviter peccet , ſi vel
„ in aliena Diœceſi , vel ſibi non ſubditos con-
„ firmet , ſine proprii Epiſcopi conſenſu , ſal-
„ tem tacito , propter defectum juriſdictionis :
„ * (*Epiſcopus confirmans in aliena Diœceſi , et-*
„ *iam ſubditos ſuos , incurrit ſuſpenſionem a*
„ *Pontificalibus ipſo jure ex Trident. ſeſſ.6 c.5 &*
„ *Declaratione S.C. ap.Salm.c.4 num.26.*) * valida
„ tamen eſt Confirmatio , quia iſta non requi-
„ ritur neceſſitate Sacramenti , ſed præcepti
„ tantùm .

„ 2. Excuſatur a peccato Epiſcopus , ſi ex
„ alia Diœceſi accurrentes confirmet ; quia præ-
„ ſumitur tacitus conſenſus alterius Epiſcopi ,
„ cui id gratum eſſe cenſetur : præſertim ſi
„ conſuetudine ita receptum ſit , vel a proprio
„ ægrè confirmari poſſint . Ita contra *Bon. d.3.*
„ *de Sacr.* docent *Tan. in 3 p. d 4. qu.4. d.3. Sà v.*
„ *Conf. & alii .*

Quæritur an Epiſcopus poſſit in ſua Diœceſi alienos confirmare ? Per ſe loquendo (ut ait *Buſemb.*) certum eſt non poſſe , idque vetitum illi eſſe ſub gravi ; additque *Bonac. p.2. num.10.* etiam ſub ſuſpenſione ; ſed ubi habeatur hæc ſuſpenſio , non indicat , nec ego inveni ; tantùm enim adeſt ſuſpenſio in Epiſcopum , qui ordinat alienum ſubditum , ut dicemus *de Ordine n.762.* At diſpar quidem eſt ratio inter Epiſcopum ordinantem , & confirmantem ; nam Epiſcopus ordinans debet probare quos ordinat , ſed confirmans confirmat , qui accedunt . Deinde certum etiam eſt & commune apud DD. quòd ubi ex conſuetudine id permittitur , licitè fieri poteſt , ut dicunt *Concina to.8. pag.216. n.18. Holzmann p.45. num.209. Roncaglia qu.1. R.1.* Et hanc eſſe praxim uſu receptam rectè ajunt *Palaus p.9. num.7. & Croix l.6. p.1. num 392.* Ceterùm *Bonac. l.c. cum Ang. Led. Vivald. &c.* ſentit probabilius eſſe , quòd in hoc non ſit præſumenda ratihabitio propriorum Epiſcoporum , niſi conſtet . Alii verò , ut *Concina , Palaus ll.cit. Laym. cap.6. ſect.3. Salm. cap.4. num.25. cum Tann Henr. Barb. Sà , &c. ac Croix l.c. cum Præp. Averſa , Burgh. & Delbene* communiùs & probabiliùs cenſent Epiſcopis licitum eſſe confirmare alienos ſubditos , quia ſemper præſumitur , niſi aliter conſtet , tacitus conſenſus aliorum Epiſcoporum , qui credendi ſunt velle ſuas oves non privari hôc Sacramentô , cùm nullum incommodum ex eo ipſis proveniat .

Tantò magis licitè poterit Epiſcopus confirmare Ordinandum , qui affert Dimiſſoriam ſui Ordinarii , quia tunc bene præſumitur conſenſus etiam de præſenti proprii Epiſcopi , ut dicunt *Viva qu 3. a.2. num.2. Croix d. num.392. cum Dic. Henr. & Salm. n.24. cum Pal. Laym. Fag. &c.*

175 3. Peccat graviter Epiſcopus , ſi longo tem- „
pore non confirmet : quia ſubditos ingenti „
borô privat . „

Hoc certum eſt apud omnes ; vide *Holz. p 54. n.210. Croix n.388. Conc. p.216. n.18. Pal. p.9 num. 13.* Epiſcopus tenetur autem ſuis expenſis circumire ad confirmandum , ut *Pal. & Croix* , qui tamen excipit , cum *Gob.* niſi ſit rationabilis conſuetudo expenſas exigendi . Hinc dicit *Croix ibid.* cum *Dic.* peccare graviter Epiſcopum , qui per 8. vel 10. annos differret circumire ſaltem per loca præcipua , ut *Palaus , & Salm. c.4. num.31.* niſi excuſet moralis impoſſibilitas . Si autem adſit juſta cauſa , non peccat qui differt per tres , aut plures annos ; *Croix cum Gob. &c. loc.cit.*

An peccet graviter Epiſcopus non confirmans moribundum petentem ? Affirmant *Bon. Quintan. &c.* Sed probabiliter *Croix num.390. cum Eſcob. Lug. &c.* dicunt nequaquam peccare , quia excuſat incommoditas , & communis praxis : Et adhærent *Salm. c.3. num.25.*

176 Reſp. 2. Validè confirmantur omnes , & „
ſoli baptizati nondum confirmati . Ratio eſt , „
tum ex illo *Act. 2. Replevit totam domum* : „
tum ex uſu , & traditione Eccleſiæ : tum quia „
quia omnes indigent ejus effectu , & ſunt „
capaces . Licitè verò confirmantur iidem , qui „
valdè , dummodo conſtet non ponere obi- „
cem ſive Sacramento , ſive ejus effectui . Ra- „
tio patet ex dictis . „

177 1. Etiam infantes , & rationis impotes va- „
lidè hoc Sacramentum ſuſcipiunt . „

2. Etſi quoad infantes conſultius ſit dif- „
ferre uſque ad rationis uſum , tum ob irre- „
verentiam Sacramenti , tum ob periculum „
iterationis , tum ob Eccleſiæ uſum : nihilomi- „
nus ob rationabilem cauſam etiam ante iis „
licitè datur , ver. gr. ſi timeatur diuturna ab- „
ſentia Epiſcopi : vel hic ad illa loca tardò ve- „
niat : item ſi infans ſit in periculo mortis „
(in quo quidam dicunt debere dari) : deni- „
que ſi ſit filius Principis . *Laym. hic t.3. c.6.* „
Fill. t.1. tr.3 c.2. „

178 Certum eſt apud omnes , licitè confirmari Infantes , ſi juſtæ accedant cauſæ , nempe periculum mortis , abſentia Epiſcopi , &c. ut communiter admittunt cum *Buſ. Salm. c.3. n.16. cum Suar. Pal.*

al.Con.&c.ex D.Thoma 3. p. qu.72.a.8. ad 4 ubi it pueris morituris dandum esse hoc Sacramentum, ut majorem gloriam consequantur. tem licitè confirmantur pueri, ubi talis vict usus, ut dicunt *Salm num.18.cum Soto, & .tym.cap.5.num.2. cum Vivaldo*, qui testatur in Hispania confirmari Infantes duorum vel trium annorum. Præcisis autem his vel similibus caus, commune est apud omnes expedire, ut expectetur in Confirmandis usus rationis, prout icitur in Catech. Rom. *num*.18. ubi: *Omnibus uidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minùs tamen expedire hoc fieri antequam pueri rationis usum haberent. Quare si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum certè hoc acramentum differre maximè convenit.*

Utrùm autem sit illicitum Infantes ante uum rationis confirmare? Affirmant communiùs DD. quia, ut dicunt, hoc est contra hodiernum usum Ecclesiæ Latinæ. Dicitur *hodiernum*, quia non dubitatur quòd olim Infantius simul cum Baptismo etiam Confirmatio ministrabatur, ut habetur ex *c. Omnes. & c. De* ... *D* 5. *de Consecr.* Dicitur etiam *Ecclesiæ Latinæ*, nam in Græca, ut testantur *Arcudius*, & lii, Infantes communiter confirmantur. Id utem aliqui apud *Salm.cap.3.num* 20. putarunt ille mortale; sed meritò id reprobant *Palaus* .7. *num* 5.& *Salm.ibid.cum Led. Nunno, &c.* Dicunt tamen *Val. & Nunnus apud Salm.* id non xcusari a veniali; Et huic sententiæ adhæret *uar.D.35 sect.2.§ Utraque*, pro locis ubi contraria viget consuetudo, quam in Ecclesia Latina deesse testatur, nempe quòd Infantes non confirmentur; addit tamen expedire, ut pueri confirmentur illucescente usu rationis, priusquam graviter incipiant peccare. Alii verò probabiliter, ut *Bonac p 4.num 5. Holzmann pag 45. n.227 Escob. le Conf num.196. Salm. num 22.cum Granado* dicunt meliùs quidem esse expectare usum rationis, ut Sacramentum cum majori fructu, & reverentia suscipiatur, item ut periculum iterationis evitetur; sed nullam culpam agnoscunt in Episcopo, qui Infantes confirmaret, uia nullibi adest de hoc prohibitio, & talis uit (ut diximus) antiqua consuetudo; & quamvis consuetudo hodierna sit contraria, non tamen videtur esse inducta tanquam obligatoria.

Dubitans, an sit confirmatus, potest sub conditione confirmari, sed requiritur majus dubium, quàm pro Baptismo. *Croix num.393. cum Nunn. Scb. &c.*

179 Confirmandus autem existens in mortali debet se disponere ad Sacramentum vel contritione, vel attritione unà cum Confessione; Secus tamen, si abesset conscientia culpæ gravis, ut *Viva Qu.3.A.ult.n.1. Salm. c.3. n.28. cum Suar. Pal & communi*. Confessio enim videtur esse de consilio, non de præcepto, ut communiter dicunt DD. apud *Viva l. c.* & clarè colligitur ex *c. Ut jejuni. Dist.5. de Consecr.* ubi dicitur: *Ut moneantur Confessionem facere priùs*.

180 „ 3. Etiam perpetuò amentes (præsertim si „ aliquando usum rationis habuerint) licitè „ confirmantur; etsi per accidens nunquam sint „ spiritualiter pugnaturi. Ita *Suar. Fill. Laym.* „ *l c.Con.qu.72.a.8 num.83.* * (*Est commune cum* „ *Pal.Con Bon.Barb. & Salm.c.3.num.23. contra* „ *Sot.Val.&c.*) *

DUBIUM III.

Quæ Confirmationis necessitas, & ceremoniæ?

181 *An adsit per se gravis obligatio suscipiendi Confirmationem? 182. An autem per accidens, nempe ratione vitandi I. Periculi. II. Scandali. III. Contemptus. Et quando contemptus intervenit?*

183 *An sit gravis obligatio suscipiendi Confirmationem ante susceptionem Primæ Tonsuræ?*

184 *Quæ cæremoniæ sint servandæ in Confirmatione? Et quid notandum I. Quoad vestes Episcopi? II. Quoad locum Chrismationis? Et an Confirmandi accedere debeant jejuni?*

185 *Requiritur etiam 1. Patrinus. 2. Ut hic sit unus. 3. Ut sit confirmatus. 186. Dub. 1. An peccet graviter qui tenet non confirmatus? Dub. 2. An Patrinus non confirmatus contrahat cognationem? 187. Requiritur etiam 4. ut Patrinus sit diversus a Patrino Baptismi. An Monachi possint esse Patrini Confirmationis?*

188 *An sit obligatoria fascia frontis Confirmandi? Et an sit necessaria ultima Benedictio Episcopi?*

181 „ RESP. 1. Nec est necessaria ad salutem „ necessitate medii, neque per se præ- „ cepti. Est communis S. Th & aliorum, con- „ tra *Scot. & Syl.* Ratio est, tum quia Ecclesia „ non urget ejus susceptionem ullis pœnis: tum „ quia nec ex Scriptura, nec Traditione, neque „ fine, aut institutione Sacramenti, tale præ- „ ceptum colligitur. Et Canones, qui in contrarium afferuntur, satis explicantur de ne- „ cessitate ad melius esse. „

L „ Dixi

„ Dixi, *per se*: quia per accidens aliquando „ potest esse necessaria ad salutem ex præcepto „ charitatis sui, vel proximi, vel alio, „ v. gr. ad cavendum scandalum: vel ratione „ conscientiæ, qua quis valde metuit, ne in „ tormentis deficiat sine hoc Sacramento.

„ 1. Negligere hoc Sacramentum, seclusô „ scandalô, & contemtu, non est mortale. *Suar.* „ *Laym.l.5.t.3.cap.5.Bon.d.1.qu.1.p.2.* ubi ex aliis „ multis docet, nullum esse præceptum illud „ suscipiendi.

„ 2. Etsi omissio ex contemtu, v. gr. si quis „ id nihili faciat, ut puerile, aut vile habeat, „ sit mortalis; talis tamen non censetur esse, „ cùm quis ejus oblatam occasionem, quam „ postea non facilè habiturus est, negligit. Ita „ *commun.* contra *Sylv. v.Confirm.& Tol.l.2.c.4.*

Magna est hæc quæstio inter DD. an adsit gravis obligatio suscipiendi hoc Sacramentum Confirmationis? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Merbes. Contin. Tournely tom.5. pag.122. Concina to.8.pag.223. ex num.1. Habert tom.5. pag. 322.c.9.cum Ang.& Hugone a S.Vict.* item *S.Bon. S.Antonin.Alens.Sylvest.& Palud.apud Palaum de Confir.p.8. num 3.* Dicunt præfati AA. obligationem hanc oriri tam ex præcepto naturali, quàm positivo. Ex *naturali*, quia grave detrimentum sibi infert, qui in lucta tentationum negligit se munire magnô robore hujus Sacramenti, ad hunc finem instituti. Ex *positivo*, tum Divino, ut probatur ex *Actor.* 1. ubi Christus Dominus: *Præcepit eis ab Hierosolymis, ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*, nempe Spiritum Sanctum, cujus donum tribuitur in Confirmatione; Tum Ecclesiastico, nam Urbanus Papa in *c. Omnes. 1.Dist.5. de Consecr.* sic ad Christianos scripsit: *Omnes Fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum S. post Baptismum accipere debent, ut plenè Christiani inveniantur.* Hoc etiam Melchiades Papa in *c.Spiritus S. ead. Dist.* dixit: *Victuris necessaria sunt Confirmationis auxilia.* Confirmatur ex Catech. Rom. *de Conf.* §.16. ubi de hoc Sacramento dicitur: *Quamquam verò necessarium non est, a nemine tamen prætermitti debet . . . Quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summô studiô expetendum est.* Item S. Cyprianus *Epist.70.* scripsit: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut accepto Chrismate, idest unctione, esse unctus Dei, & habere gratiam Christi possit.*

Secunda verò sententia negat, per se loquendo, teneri quemque fidelem sub gravi Confirmationem suscipere; & hanc tuentur cum *Busemb.* gravissimi AA. prout *Nav. Man. c 22. num 9.Suar.p.3.D.38 sect 1.§ Quo circa, Sotus D 7. qu un.a.8 Laym.de Confir.c.5.qu.4.cum Covar. Abb. Panorm. Adrian.Val Henr.Vict & Con.* item *Frassen to.XI.pag 437.concl.1.& 2.Wigandt tr.11.Ex 6. num.79.Pal p.8 num.5.Bon.p.2. in princ. Roncaglia cap.2.qu 2.R.2. Anacl de Sacr.pag.544. n.68.* cum communi ut asserit, *Sporer to.3. pag.216.n.33. Elbel to.2. pag.52.num.8. Viva de Conf.qu.3.a.2. num 6. Croix l.6.p.1.num.395. Salm c.4.n.52.cum aliis.* Et huic sententiæ apertè adhæret *D Thomas*, nam in *3.p.qu.72.a.1.ad 3.* sic ait: *Quædam* (Sacramenta) *sunt sine quibus non est salus; quædam verò sunt, quæ cooperantur ad perfectionem salutis; Et hoc modo Confirmatio est de necessitate salutis, quamvis sine ea possit esse salus, dum tamen non prætermittatur ex contemtu Sacramenti.* Item in *4.D.7.qu.1.a 1.qu.2.* repetit quòd Confirmatio est necessaria non ad salutem, sed ad perfectionem salutis, *sicut equus ad ambulandum, & medicina ad sanè vivendum.* Additque aliqua Sacramenta esse ita necessaria, ut sine quibus (homo) non possit in spirituali vitâ vivere, sicut est Baptismus, & Pœnitentia; *quædam autem sine quibus non potest consequi aliquem effectum, qui est ad bene esse spiritualis vitæ; & hôc modô Confirmatio, & omnia alia sunt necessaria. Verumtamen contemtus cujuslibet Sacramenti est periculosus.* Clariùs id confirmat in *cit.qu.72. a 8. ad 4.* ubi ait: *Et ideo Hugo a S.V. dicit*: Omninò periculosum esset, si hac vita sine Confirmatione migrare contigeret; *non quia damnaretur, nisi fortè propter contemtum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Nec dissentit *Scotus in 4 D.17.q.1. num.11.* ubi: *Extrema Unctio est instituta a Christo, & Confirmationis Sacramentum; & tamen neutrum est simpliciter necessarium, nec est præceptum de isto, vel illo recipiendo.*

Dicunt igitur Fautores hujus sententiæ non adesse de hoc Sacramento suscipiendo ullum præceptum neque naturale, neque positivum. Non *naturale*, quia licèt Christus Dom. hoc Sacramentum instituerit tanquam peculiare medium ad vincendas hostium insidias, tamen alia sunt generalia media, prout frequens Eucharistiæ perceptio, oratio, pœnitentia, &c. quibus robur Animæ etiam obtineri potest. Nec *positivum*, quia nullibi tale præceptum reperitur expressum; Illud enim quod est in *Act l.c.* intelligitur fuisse datum tantùm Apostolis, ut ipsi peculiari modô Spiritum S. acciperent, & tanquam

quam Ecclesiæ Fundatores ministerium prædicationis aggrederentur nonnisi supernaturali scientiâ, & donis prophetiæ, linguarum, ac miraculorum prædití. Alia autem quæ habentur in *c. Omnes, & c. Spiritus S.* ut supra, intelliguntur non de necessitate præcepti ad salutem, sed ad perfectionem salutis, ut docet *D. Thomas*, cujus perfectionis detrimentum, sive privationem ait non inducere damnationem: Confirmatio enim non reddit hominem perfectum simpliciter, & quoad substantiam, quod est solius Baptismi, sed quoad uberioris gratiæ perceptionem, sive ad melius esse spirituale, ad quod homo non tenetur sub gravi. Sic pariter intelligitur Catechismus Rom. imò id apertè ibi exprimitur in §. 17. *sequ.* ubi dicitur, quòd *illi confirmari debent, qui ad perfectum Christianæ Religionis habitum perducendi sunt.* Et deinde additur: *Communis omnium Mater Catholica Ecclesia vehementer optat, ut in iis quos per Baptismum regeneravit Christiani hominis forma perfectè absolvatur.* Ubi etiam nota, non dici quòd Ecclesia præcipit, sed *optat*, quô utiquè exprimitur non adesse Ecclesiæ præceptum. Ad textum autem S. Cypriani respondetur, quòd S. Doctor non dicit necesse esse hoc Sacramenrum suscipere de necessitate præcepti, sed necesse esse, ut illud suscipiat qui ejus gratiam vult obtinere; Vel potest alio modo intelligi, scil. quòd sine Confirmatione non licebat ministrare Baptismum tunc temporis, quando Baptismus simul cum Confirmatione dari præcipiebatur, ut habetur *in c. De his. 3. Dist. 5. de Consecr.* Prima sententia est quidem valde gravis, sed secunda satis probabilis mihi videtur, tum ob auctoritatem D. Thomæ, qui non videtur posse negari esse pro hac sententia; tum quia de tali præcepto non constat.

182 Dicunt autem AA. secundæ sententiæ, quòd licèt per se loquendo omissio susceptionis hujus Sacramenti non sit mortalis, conveniunt tamen communiter posse esse mortalem per accidens in tribus casibus, & I. Si quis omittendo aliùs firmiter crederet periculum sibi imminere amittendi Fidem, vel charitatem, ut *Suar. Pal. & Salm. num. 59. cum Con. Gran. &c.* II. Si quis omitteret cum scandalo, nempe si esset suspectus de Fide, & reputaretur Confirmationem contemnere, aut non credere esse Sacramentum, *Palaus, Laym Roncaglia, Suar Sporer, Salm. num. 58.* cum aliis communiter. III. Si omittatur ex contemtu, quem alii intervenire intelligunt, quando quis commodè Sacramentum suscipere potest, & negligit; hunc enim etsi non formalem, virtualem tamen contemtum reputant; Ita sentiunt *Habert, Concina, Nat. Alex. Tournely, Juenin.* item *Sylvest. Ricch. & Gabr. ap. Laym. ll. cit.* Et huic opinioni favet *Scotus D. 7. q. 2.* ubi ait: *Judicaretur enim contemtus, si omnimodà opportunitate oblatâ non susciperetur.* Alii verò fortè probabiliùs dicunt tunc tantùm intercedere contemtum, quando quis negligit Confirmationem suscipere, non quia detinetur a quodam torpore, vel incommodo, sed quia illam parvi facit; plura enim bona spiritualia homines sæpe adipisci prætermittunt ex negligentia, sine eo quòd illa reputent contemnere. Ita cum *Busemb. mox infra Suar. l. c. v. Quo circa, Laym. qu. 4. Pal. p. 8. n. 6. Roncaglia l. c. Sporer n. 33. Elbel n. 20. & Salm n. 57.* cum Con. Gran. &c. *ex D Thoma*, qui 2. 2. q. 186. a. 9. ad 3 ait: *Dicendum quòd tunc aliquis transgreditur ex contemtu, quando voluntas ejus renuit subjici ordini legis vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem. Quando autem e converso propter aliquam causam, puta concupiscentiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra legis statuta, non peccat ex contemtu.* Si ergo non contemnit legem qui eam transgreditur propter concupiscentiam, neque contemnet Confirmationem qui eam suscipere negliget, ne patiatur aliquod incommodum, ruborem, vel simile. Id apertè confirmat Catech. Rom. *dict.* §. 16. ubi loquens de hoc Sacramento distinguit negligentiam a contemtu, dicens: *Sæpe evenit, ut Fideles in hoc Sacramento suscipiendo, dissolutâ quâdam negligentiâ, & cunctatione utantur; nam de iis, qui ad eum impietatis gradum venerunt, ut illud contemnere, & aspernari audeant, nihil est quod dicamus &c.* Minimè autem negandum cum *Suar. Pal. Laym. Salm. Con.* & aliis (contra aliquos) talem negligentiam esse saltem peccatum veniale, cùm sit quædam prodigalitas spiritualis.

183 3. Præceptum, quod habetur in *Trid sess.* „ 23. *c* 4. *de refor.* non ligat omnes, cùm sit hy- „ potheticum; sed tantùm ordinandos, vel in- „ itiandos primâ tonsurâ. Cujus omissionem „ non esse mortalem contra *Tan.* docent *Henr.* „ *Valent. Suar. d. 38. p. 1. & Navar. 22* qui addit, ne „ quidem Episcopum peccare mortaliter, or- „ dinando non confirmatum; aut si ipse non „ confirmatus ordinet. Vide *Reg l. 28. c 2.* „

Quæritur, an sit obligatio gravis suscipiendi hoc Sacramentum ante susceptionem primæ

Tonsuræ? Affirmant *Bonac. de Ordine p.5.n.8. Renzi eod ti qu 3. cum Tolet. Fornar.& Mirjol.apud Dianam p.2 tr 16. R.4.* ex præcepto Tridentini *sess.23 cap.4.* ubi dicitur: *Primâ Tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint*. Et in hujus præcepti confirmationem refert *Renzius l.c.* quamdam Declarationem S C. Concilii die 27 Sept. 1621. *ap. Nicolium*, ubi dictum fuit, quòd qui susceperit primam Tonsuram, vel Ordines non confirmatus, tanquam malè promotus non possit ad alios Ordines ascendere, nec recipere Beneficia sine Sedis Apostolicæ Dispensatione. Negant verò alii communissimè, quòd præfata verba Tridentini gravem obligationem importent; ita *Nav.Man c.22.num 9.v.Quintò*, ubi sic ait: *Peccat qui non se facit confirmare ante omnem Ordinationem; nullam tamen censuram incurrit, tum quia ejus omissionis negligentia non est mortalis; tum quia nullo jure id cavetur*. Idem sentiunt *Sotus D.23 qu.1. a.4. Suar. D.38. sect.1. v. Quo circa, Pal de Conf. p.8. num.6. Escob. eod ti n. 193.Salm.cap.4.num.63.Tamb c.3.§.4.num 4. Diana l.c.cum Azor. Val. Avila, Con. & Molfes.* Idem sentit perdoctus *Cabassut.l.3. cap.3. num.10.* cum communi, addens *Suarium, Conink Nav.Vict.&c.* extendere hanc doctrinam etiam ad collationes Ordinum. Et idem dicunt *Nav. l.c.& Laym.c.5. num.4.* de Episcopo ministrante. Ratio, vel quia verba Concilii solam monitionem continent, cùm verba imperativi modi per se non inducant præceptum, ut dicunt *Cajet. Nav. Sà, & Sayr* quos retulimus *Tom.I.l 4. num.261. ex Gloss.in c.1. de Præscription.* & ex *D.Thoma* qui 2.2.q.166.a 9. ad 2. dicit: *Nec in lege Ecclesiæ omnes ordinationes obligant ad mortale*. Vel quia verba Tridentini non continent strictum præceptum, eo quòd hæc non æstimetur materia gravis, aut quòd præceptum ita a consuetudine sit interpretatum. Meritò tamen dicunt præfati Auctores, id non excusari a veniali (contra *Holzmann to.2.pag.45. n 218 Gran. D.1.num 9. & Tamb l.c.num.5.* qui nullam in hoc culpam agnoscunt), saltem ob quandam deordinationem, quæ in tali omissione intervenit.

184 „ Resp. 2. Circa cæremonias Confirmatio„nis, scienda sunt sequentia. I Etsi servan„di sint ritus in Pontificali præscripti, nec„cetque graviter Episcopus, si confirmet sine „pluviali, mitra, vel pedo; uti & si Ordines „sacros conferat cum solis indumentis Missæ. „*Dian p.7.t.10. R.31.* Non tamen semper erit „mortalis alicujus omissio, v. gr. alapæ, aut „cerei. Potest autem conferri loco quovis de„centi, etiam extra Ecclesiam; & a prandio „non jejunis, omni anni tempore. „

Notandum I. quoad vestes Episcopi ministrantis, in Pontificali Rom. præscribi, quòd Episcopus debet esse indutus amictu supra rochetum, vel superpelliceum si sit Religiosus, ac stolâ, pluviali albi coloris, mitrâ, & baculô. Dicit autem *Villalob* apud *Dian p 7 tr.10. R 31.* peccare tantùm venialiter Episcopum, qui confirmaret sine vestibus sacris, dicens hanc esse cæremoniam accidentalem. Sed veriùs ipse *Diana ibid. & Tamb. de Conf. §.2. num.4. Sporer to.3. pag 217.num.43. ac Renzi qu.3.* dicunt esse mortale omittere omnia prædicta instrumenta, cùm ipsa pertineant ad reverentiam Sacramenti; Secus si aliquod tantùm omittatur, quia id non videtur esse materia gravis: Et sic intelligendus *Busemb.* cùm ipse se referat ad doctrinam *Dianæ*. Advertendum autem quoad baculum, sufficere quòd baculus maneat publicè expositus, vel a Clerico detineatur, ut ex figura in Pontificali depicta signatum ostenditur. Item S. C. de Propag. Fide 7. Dec.1726. *apud Pittone de 5. Ritib. tom. 1. num.532.* declaravit sufficere, quòd Episcopus sine mitra, adhibitâ tantùm stolâ, confirmet.

Notandum II. quoad cæremonias alapæ, & cerei: omissionem alapæ, seclusô scandalô, nunquam esse mortalem, ut rectè dicunt *Suar. D. 37. se 2.Bon.p.4.num.9. & Barbosa.Gran Led. & alii apud Salm. c.4.num* 41. Omissionem autem cerei *Ledesma, & Sà ibidem* absolutè negant unquam posse esse mortalem, cùm hæc cæremonia minimè inveniatur præscripta in Pontificali, sed tantùm ex solo usu sit introducta.

Notandum III. quoad locum, *Nunnum apud Bonac p.2. num.14* putare quòd sit mortale confirmare extra Ecclesiam; sed hoc est contra communem. Alii verò, ut *Busemb. & Dicast. apud Croix num. 289.* dicunt id omni culpâ carere, modò Confirmatio ministretur in loco decenti. Sed communiùs *Bonacina, & Croix ll cit.ac Salm. cap. 4. num. 32. cum Con. & Præpos.* censent hoc esse veniale: Quòd puto verius, nisi interveniat aliqua causa excusans, juxta id quod notatur in Rubrica Pontificalis, ubi dicitur: *Hoc Sacramentum potest conferri minùs solemniter quocunque die, horâ, & locô, ex causa ad arbitrium Episcopi*. Probabiliter autem dicit *Palaus p.10.num.6.* licitè semper posse Episcopum confirmare in suo Oratorio domestico.

Notan-

Notandum IV. quoad jejunium, quòd licèt in *c. Ut jejuni. Dist.5. de Consecr.* præscribatur, ut Confirmandi accedant jejuni; & in Pontificali Rom. dicatur: *Confirmandi deberent esse jejuni.* Dicunt tamen *Salm num 33. & Croix l. c.* id esse tantùm consilii; Sed meliùs dicunt *ibid. Aversa, & Gob ac Cabassut l.3 c.3. num.2. & Renzi q.4.* jam usum invaluisse, quòd hoc Sacramentum conferri possit etiam post prandium. Sic pariter Confirmatio conferri potest quocunque die, ut dicunt *Suar.D 37.sect.2. & Salm num.34. cum Gran. & Busemb. ut supra*, & sic usum ferre testatur *Croix loc.cit.*

185 „ II. Sub gravi culpa, ut docet *Nav.cap.22.* „ ex communi, requiritur Patrinus; isque unus „ tantùm (licèt *Tolet.* duos admittat): qui si con- „ firmatus non sit, peccat graviter secundùm „ communem. *Escob.* tamen ex *Con.* docet non „ esse mortale: quod probabile esse docet *Quintan t.2.s.7* Imò nullum, si fiat in necessitate, „ & non contrahit cognationem, ut docent „ *Sanch. Suar.* contra *Sylv. Sà*, & alios.

I. Igitur requiritur Patrinus, & quidem sub gravi, ut cum *Navarro*, & communi dicit *Busemb. & Holzmann to.2.p.46.num 222. ex c.2. & 6. Caus. 30.qu.1.* Patrinus autem Confirmationis designandus est a Parentibus, vel ab Episcopo in eorum defectu, *Croix num.397. cum Gob.* (hoc intelligendum, si Confirmandus sit puer.) Dicit autem *Holzmann cum Gob. & Illsung*, quòd licitè posset conferri Confirmatio sine Patrino, casu quo is haberi non posset. II. Requiritur, ut Patrinus sit unus, ut tenendum cum *Busemb. & Salm.num.50. ex Pal. Bon. & Rebell.* nam sic præcipitur in *c. fin. de Cogn. Spir. in 6.* ubi dicitur: *Non plures quàm unus vel una accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo ... De Confirmatione idem judicium est habendum.* Licèt autem Tridentinum in Baptismo duos admittat, cùm tamen nihil disponat de Confirmatione, quippe juri antiquo standum est. III. Requiritur, ut hic Patrinus sit confirmatus, ex præcepto quod habetur in *c. In Baptismate. 102. Dist.4. de Consecr.* ubi: *In Baptismate, vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus.* Et in Pontificali Rom. habetur: *Nullus qui non sit confirmatus potest esse in Confirmatione Patrinus.*

186 Sed hìc dubitatur 1. an peccet graviter, qui non confirmatus teneat? Dicit *Busemb.* quòd *Escobar* negat esse mortale; sed errat, nam hìc Auctor (*De Confirm. num.233.*) oppositum expressè docet, quia talis Patrinus violaret præceptum Ecclesiæ in re gravi; & sic tenendum cum *Concina p.229. num.3.* & communi ut asserit idem *Busemb.* Dubitatur 2. an Patrinus non confirmatus contrahat cognationem? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Concina l.c. Sotus in 4 d.42 qu.1. a.3. & Nav. Tab. Man. Lopez apud Sanch. de Matr. l.7. D. 60. num.19.* item *Sà, Palud. &c. apud Salm. de Conf. cap.4. num.47.* qui probabilem putant, sicut etiam censet *Croix l 6. p.1. num. 400.* Ratio, quia (ut dicunt) Tò *non potest* in *cit. cap.* 102. mox supra, per se & propriè non denotat invaliditatem actûs, sed tantùm prohibitionem, sive (ut ajunt *Surdus, & Barb ap. Escobar n 201.*) quia verbum *non potest* interdum sonat idem ac *non decet*, vel *non expedit*, ex *l. Nepos. ff. de Verb. sign.* *Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Glossa in dict. c. 102 Suar. qu.72 a.10. Tol. l.2. cap.24. num.11. Bonae. de Matr. q.3. p 5. §.2. n.20. & Renzi de Conf. qu 9.* qui refert Declarationem S.C Concilii die 13. Jun. 1654. *apud Jos. de Jan.* ubi dictum fuit, non confirmatum suscipientem confirmandum non contrahere cognationem spiritualem. Eandem ut probabiliorem tenent *Sanch. loc. cit. num.20. cum Ang. Vict. Henr. Led. Palae. &c.* Ratio, tum quia verbum *non potest* reddit actum omninò nullum, ut dicit *Sanch.* se probasse *l 6. D.38. num.20.* Tum quia sicut in Baptismo non contrahit Patrinus non baptizatus, ita in Confirmatione non confirmatus. Utraque est probabilis, sed secunda probabilior, saltem, quia est majori auctoritate munita ob Declar. S.C.

187 „ Debet autem Patrinus esse diversus a Pa- „ trino Baptismi *(*ut dicunt Salm. num 49. cum* „ *Laym. Pal. Bon. & communi. Excipit tamen* „ *Croix n.298. cum Sylve & Synodo Coloniensi,* „ *nisi aliqua adsit causa in contrarium. Patri-* „ *nus autem debet esse ejusdem sexûs, cujus est* „ *Confirmandus, juxta usum Ecclesiæ, & ritum* „ *Pontificalis Rom. prout dicit Croix ibid. cum* „ *Aversa*)*, licèt cum *Bonae. & Hurt* id ne- „ get *Quint. t.2. sect.7. & 14.* & secus facientem „ non peccare mortaliter, dicat *Dian. p.3. t.4.* „ *R.21.* Et non Monachus (nisi factus Episco- „ pus): Admitti tamen & illos, & Moniales „ posse sine culpa, docet idem *Quint. l. c. s.18.* „ nisi in eorum Religione sit prohibitum. Eo „ autem nomine non excludi Mendicantes no- „ tat *Con.* & alii quinque cum *Dian. p.9. t.6.* „ *R.32.* Nec refert, seclusâ consuetudine, num „ vir sit, aut fœmina. Neque etiam contra- „ hit obligationem instruendi confirmatum *(*ut* „ *dicunt*

„ *dicunt etiam Salm num.51. cum Laym.Pal.Bon.* „ *& Henr. Excipiunt tamen Aversa, & Synod.Colon.ap. Croix num.397. in fine, si confirmatus* „ *non sit instructus, & alius desit.*)*, sed tantùm cognationem spiritualem cum eo, & „ ejus parentibus: dummodo tamen eum tangat.

Quidquid dicat *Quintanad.apud Busem.* veriùs id censent vetitum *Salm.c.4.n.48. ac Sanch. Bon. Led. & communis apud Sporer tom.3.pag.218.num.47.* Nam in *c. Monach 104.Dist.4 de Consecr.* universè dicitur: *Monachi sibi compatres, commatresve non faciant.* Excipiunt autem 1. *Sporer l.c.& Pal. Barb. Gob. &c. apud Croix num.397.* si Confirmandus esset pariter Religiosus. Excipiunt 2. *Suarez, Dicast.&c.apud Croix ibid.* si Religiosus sit mendicans; sed hanc exceptionem nec admittit *P. Concina pag.229. num.3.* Quoad modum autem suscipiendi in Confirmatione, præscribitur in Pontificali Rom. quòd Confirmandus ponat pedem super pedem dexterum Patrini; Sed rectè dicit *Concina pag.229. n.3. in fine*, hodie receptam consuetudinem habere, quòd sufficiat, ut Patrinus manum dexteram super dexterum humerum Confirmandi ponat: Et hanc consuetudinem testatur *Concina* approbatam fuisse a S. C. Rituum die 20. Sept. 1749.

188 „ III. Frons confirmati obliganda est fasciâ „ lineâ cruce notatâ, gestandâ uno, tribus, vel „ septem diebus, pro consuetudine, illotâ in- „ terim fronte. *(*Sed hodie ex desuetudine hæc* „ *cæremonia non ampliùs in nostris partibus est* „ *in usu, cùm statim post Unctionem abstergatur* „ *frons Confirmati, & sic dimittatur*)*: potest „ etiam, si ratio subsit, statim auferri, & frons „ ablui; ipsa autem comburi, vel honestè as- „ servari debet, nec ad profanos usus adhibe- „ ri, propter contactum chrismatis; neque sol- „ vens illam contrahit cognationem. V. *Prap.* „ *in 3.p.qu.3 a.12* IV. Parochos teneri in librum „ referre nomina confirmatorum, & patrino- „ rum suæ Parochiæ (eamque curam ad Epi- „ scopos etiam pertinere), tum propter scien- „ dam cognationem spiritualem, tum propter „ ordines suscipiendos, docet *Quint.t.2.sect.11.* „ *ex Barb. &c.* ac denique licere mutare no- „ men in Confirmatione. *Ibid f.10.*

Notandum ultimò pro complemento hujus materiæ, quòd Benedictio communis, quæ datur ab Episcopo Confirmatis in fine, non est necessaria ad Sacramentum, sed est simplex cæremonia, ut communiter dicunt DD. cum *Croix l.6.p.1.n.400.* Hinc probabiliter ait *Tamb.de Confirm.cap.2.§.2. n.9.* admonitionem quæ fit, ne Confirmati ante Benedictionem præfatam discedant, non videri, quòd obliget. Imò dicunt *Laym.l.5.cap.7. num.2. Palaus tr.20. qu.10. num.12. & Tamb. l.c.* quando magnus est concursus, omittendam esse illam admonitionem; ut alibi secus præstetur.; Et hanc esse praxim testatur *Croix l.c.*

TRACTATUS III.

De Eucharistia.

CAPUT I.

De Essentia Eucharistiæ.

DUBIUM I.

Quid sit Eucharistia?

189 *In quo constituatur, sive consistat essentia Eucharistiæ?*

190 *Vide Resolutiones apud Busemb. circa rationem specificam, & numericam hujus Sacramenti?*
 191. *Qu.1. An tota ratio specifica Eucharistiæ salvetur in alterutra specie? Qu.2. Unde sumatur unitas numerica Eucharistiæ?*

192 *An Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate Medii?*

193 *An Eucharistia sit necessaria Adultis ad vitam spiritualem conservandam?*

RESP. Est Sacramentum Corporis, & San- „ 189 guinis Christi sub speciebus panis, & „ vini, ad spiritualem Animæ refectionem „ divinitus institutum. Ita communiter *Scho-* „ *lastici. Unde resolves sequentia.* „

1. Tam species consecratæ, quàm Cor- „ pus, & Sanguis Christi, intrinsecè, & essen- „ tialiter constituunt hoc Sacramentum: adeo- „ que falsum est, quod docuit *Waldensis*, Cor- „ pus, & Sanguinem Christi esse totum Sacra- „ mentum. Ratio est, tum quia *Trid.* docet, „ Corpus, & Sanguinem contineri hoc Sacra- „ mentô: tum quia quatenus continetur, non „ est sensibile. Item falsum est, quod docent „ *Marsilius*, & *Sotus*, solas species constituere „ hoc Sacramentum; tum quia Eucharistia est „ cibus cœlestis; tum quia adorari debet la- „ triâ, ut docet *Trident.* „

Hic prænotandum, quòd in omnibus Sacramentis

mentis tria distinguuntur, nempe Sacramentum tantùm, res tantùm, & Sacramentum ac res. *Sacramentum tantùm* est illud quod significat; *Res tantùm* est id quod significatur, sive effectus Sacramenti; *Sacramentum ac res* simul est id quod significatur ab uno, & significat aliud. In hoc autem Eucharistiæ Sacramento, *Sacramentum tantùm* sunt species consecratæ, quæ tantùm significant Animæ refectionem; *Res tantùm* est ipsa refectio; *Res & Sacramentum* est Corpus Christi, quod significatur a speciebus, & gratiam significat. Hinc magna oritur quæstio inter DD nempe in quo consistat essentia Eucharistiæ? Plures sunt sententiæ, sed duæ sunt magis receptæ. *Prima* sententia, quam tenent *Gonet Man.to.7. pag.185. Petrocorens.to.3. pag.291. qu.2. & Salm. de Euchar. t.1. ex num 18. cum Soto, Gonz. Henr. &c.* dicit quòd essentia sive ratio Sacramenti consistit in rectò in solis speciebus; Corpus autem Christi pertinet ad Sacramentum tantùm in obliquo, idest tanquam quid extrinsecè connotatum. Probant 1. ex *c. Cùm Marthæ. de Celebr. Miss* ubi sic dicitur: *Forma* (idest species) *est panis, & vini; Veritas, Carnis & Sanguinis; Virtus, unitatis & charitatis. Primum* (idest species) *est Sacramentum, & non res. Secundum* (idest Corpus Christi) *est Sacramentum, & res. Tertium* (idest, effectus) *est res, & non Sacramentum*. Cùm igitur textus dicat species esse Sacramentum, & distinguat Sacramentum, a re simul & Sacramento, quod ait esse Corpus Christi; Ergo (ut dicunt) totam rationem Sacramenti textus refundit solis speciebus. Probant 2. ex Trident. *Sess.13. Can.1.* ubi habetur: *Si quis negaverit in SS. Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter Corpus, & Sanguinem Dom. N. Jesu-Christi, anathema sit*. Ergo, si Corpus Christi continetur in Sacramento, sequitur quòd species sint Sacramentum tantùm, continentes Corpus Christi, ne dicatur Corpus Christi contineri in seipso.

Secunda verò sententia, quam tenent cum *Busemb. Suar. D.42. sect.3. Cont. Tournely to.5. pag. 134.* item *Vasqu. Con. Val. &c. ap. Salm l. c. num.29.* dicit Sacramentum Eucharistiæ consistere in rectò sive essentialiter æquè in speciebus ac in Corpore Christi. Ratio, quia ex Corpore Christi æquè ac speciebus unum fit Sacramentum. Christus autem continetur in Sacramento tanquam pars in toto, ut Anima in homine, non verò tanquam aliquid extrinsecum a ratione Sacramenti: Et sic respondetur textui, quem opponunt Tridentini. Hæcque ratio confirmatur a D. Augustino relato in *c. Hoc est. 48. D.2. de Consecr.* ubi docet hoc Sacramentum *duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Dom. N. Jesu-Christi Carne & Sanguine, sicut Christi Persona constat ex Deo, & homine*. Ad textum autem in *c. Marthæ*: respondet *Lugo de Euchar. D.1. n.27.* (qui diversam sustinet sententiam, nempe quòd essentia Eucharistiæ in rectò consistat in Corpore Christi, & in obliquo tantùm in speciebus) quòd Pontifex, dicendo species esse Sacramentum, non intendit dicere, quòd solæ species sint Sacramentum, sed quòd species in Eucharistia non habent aliud munus quàm Sacramenti, significant enim & non significantur; ad differentiam Corporis Christi, quod est Sacramentum simul & res, nempe quòd significat gratiam, & significatur a speciebus; Non autem textus excludit, quòd Corpus Christi pertineat ad essentiam Sacramenti. Utraque sententia est probabilis.

2. Usus sive sumtio Eucharistiæ non est „ proprie ipsum Sacramentum, neque aliud Sa- „ cramentum ab eo distinctum, ut vult *Gabriel*; „ nec pars illius, sive essentialis, sive integra- „ lis, ut *Aureolus*; sed tantùm applicatio, sive „ conditio, ut Sacramentum operetur. „ 192

Omnia alia Sacramenta, ut sub initio hujus *lib.6* notavimus, dicuntur *transeuntia*, quia tum solùm sunt Sacramenta, cùm conficiuntur & applicantur; Hoc tantùm Eucharistiæ Sacramentum dicitur *permanens*, quia consistit in re permanente, & sic Corpus Christi post Consecrationem existens sub speciebus panis est verè & propriè Sacramentum, sive sumatur, sive in Sacrario servetur, ut habetur definitum in Trident. *Sess.13. Can 4.* ubi: *Si quis dixerit, peractâ Consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus, & Sanguinem Dom. N. Jesu-Christi, sed tantùm in usu . . anathema sit*.

3. Etsi quælibet species, imò quævis pars „ speciei, sit integrum & essentialiter perfe- „ ctum Sacramentum, ideoque Sacramentum „ Eucharistiæ, sub speciebus panis & vini, „ physicè & materialiter specie differat; mo- „ raliter tamen, & in ratione Sacramenti est „ unum specie infimâ Sacramentum: tum quia „ est unum signum rei sacræ: tum quia or- „ dinatur ad unum specie infimâ finem. V. „ *S.Th.qu.73.a.2* „

4. Etsi physicè loquendo, tot sint numerò „ Sacramenta, quot numerò species, vel etiam „ „ partes

„ partes specierum: moraliter tamen unum numerô Sacramentum est, quod per modum unius proponitur, & sumitur; quia id ad unum finem, scilicet ad unam refectionem spiritualem refertur.
„ 5. Hostiæ in diversis altaribus rectè concipiuntur ut distincta Sacramenta; contra verò, si Sacerdos unam Hostiam in plures partes dividat, vel plures Hostias simul sumat (eadem est ratio plurium specierum diversæ rationis), non ideo dicitur accepisse plura numerô Sacramenta.

Super his ante omnia prænotandum id quod habetur in Tridentino *sess.13.cap.3: Corpus* (existere) *sub specie panis, & Sanguinem sub specie vini ex vi verborum; ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, Animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ.. Divinitatem porrò propter ejus cum Corpore & Anima hypostaticam unionem*. Item *sess.21.c.3.* habetur: *Quamvis Redemtor noster hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, tamen fatendum est, etiam sub altera tantùm specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi; ac propterea, quoad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt*. Sed quæritur 1. an tota ratio specifica hujus Sacramenti salvetur in sola specie panis, aut vini, seorsim sumita? *Prima* affirmat, quam tenent *Bellarm. de Euch. c.22. & Gonzal. Nunnus, & alii apud Salm. cap.2. num.16.* Ratio, quia quælibet species rationem habet integri convivii, cùm per concomitantiam Sanguis veniat sub speciem panis, & Corpus sub speciem vini. Idque arguunt ex illis verbis Tridentini, ut supra: *Sub altera tantùm specie verum Sacramentum sumi. Secunda* verò probabilior sententia dicit, totam rationem specificam Sacramenti non salvari, nisi in utraque specie. Ita *Lugo de Euch.d.2. sect.1. Tournely in Prælect.Theol.tom.8. p.151. ac suus Continuator to 5.p.124. & Salm. cap.7. num.17. cum Ledesma, Cornejo, &c.* Ratio, quia, licèt per concomitantiam Corpus Christi veniat sub speciem vini, & contra: quod sufficit quidem ad totum assequendum fructum Sacramenti, ut docet Concilium; hoc tamen per accidens evenit, quia nunc Sanguis non potest a Corpore separari; sed non per se, nam si in triduo Passionis Apostoli celebrassent, utiquè Sanguis non venisset sub speciem panis. Unde, cùm sub altera tantùm specie vi verborum & per se ponatur tantùm Corpus, vel Sanguis, non potest per se significari per alterutram speciem tota refectio cibi & potûs, in qua consistit ratio specifica hujus Sacramenti. Et pro hac sententia videtur expressè esse *D. Thomas 3.p. qu.73.a.2.ad 2.* cùm ibi sic dicat: *Panis & vinum materialiter quidem sunt plura signa, formaliter verò, & perfectivè unum, in quantum ex eis perficitur una refectio*: Ergo formaliter, seu quoad rationem specificam Sacramenti, non perficitur in ratione significandi refectio, nisi in utraque specie.

Quæritur 2. unde sumatur unitas numerica hujus Sacramenti? Alii dicunt sumi ab unitate Corporis Christi, ut *Lugo*, & *Suar.* Alii a physica continuatione partium ipsarum specierum, & ita dicunt tot esse Sacramenta, quot sunt species panis vel vini physicè discontinuæ, ut *Vasqu. &c.* Alii a morali conjunctione specierum inter se, ut *Salm. c.1.n.46 cum Soto, & Bellarm.* qui tenent, quòd plures species consecratæ, etsi discontinuæ, & licèt physicè sint plura Sacramenta, moraliter tamen unum sunt Sacramentum ex morali conjunctione, quam habent, dum per modum unius proponuntur, aut sumuntur; Et hæc sententia videtur probabilior *cum Busemb. ut supra*.

191 Quoad species igitur hujus Sacramenti, concludendum quòd, licèt quælibet species sit materialiter diversa, moraliter tamen utraque constituit unum Sacramentum, cùm utraque significet unum convivium ex cibo & potu constans. Quoad numerum verò, dicendum quòd numerus sumitur ex multiplicitate sumtionum; Unde, si una species, vel una Hostia distribuitur pluribus, vel eidem personæ in diversis vicibus moraliter distinctis, diversa sunt numerô Sacramenta. E converso, si alicui eodem tempore ministrarentur ambæ species, vel plures partes ejusdem speciei, unum esset Sacramentum. Sic pariter, si diversæ species consecratæ eodem tempore, & in eodem Altari proponuntur, unum erit Sacramentum; Si verò eædem species dividuntur, & in diversis proponuntur Altaribus, diversa erunt Sacramenta.

192 Quæritur 3. An Eucharistia sit necessaria ad primam justificationem obtinendam? Supponitur ut certum cum *S.Thom. p.3 qu.80. a.11.* Eucharistiam esse ad salutem necessariam necessitate Præcepti, non solùm Ecclesiastici, sed etiam Divini, ex *Luca 22. Hoc facite in meam commemorationem*. E contrario certum est non esse necessariam necessitate Medii, secundùm realem

lem susceptionem, ut asserunt *Salm. cap. 3. num. 6.* communiter contra Hæreticos. Dubium est, an sit necessaria saltem in voto, necessitate Medii? *Prima* sententia negat cum *S. Bon. Suar. Vasqu. Caj. Laym. Bon. &c.* apud *Salm. ib. num. 14.* Ratio, quia hoc Sacramentum non est institutum ad causandam primam Gratiam: Et ideo Concilium *Trid. sess. 13. c. 5.* damnat dicentes, præcipuum fructum hujus Sacramenti esse remissionem peccatorum. *Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent *Conc. p. 317. num. 0. Sot. Led* & plures cum *Salm. num. 16.* docet votum saltem virtuale, & implicitum Eucharistiæ, respiciens hoc Sacramentum ut finem vitæ spiritualis, esse necessarium necessitate Medii ad salutem tam adultis, quam parvulis: Adulti autem tale votum habent, dum Sacramenta Baptismi, aut Pœnitentiæ suscipiunt; voluntas enim ipsorum, omnia Præcepta implendi, hoc etiam præceptum Eucharistiæ saltem implicitè comprehendit: Parvuli verò votum habent, non ex voluntate propria, sed ex voluntate implicita Ecclesiæ, quæ pueris applicatur, sicut applicatur voluntas suscipiendi Baptismum. Et hanc docet *S. Thom. p. 3. q. 73. a. 1. ad 1.* ubi ait: *Hoc Sacramentum ex seipso virtutem habet Gratiam conferendi, neque aliquis habet Gratiam ante susceptionem hujus Sacramenti: vel nisi ex aliquo voto ipsius, sicuti adulti: vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli.* Et probatur primò ex *Joan. 6: Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis.* Probatur secundò ratione, quia Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, quæ certè sunt necessaria necessitate Medii, saltem in voto, ad primam Gratiam obtinendam, non conferunt Gratiam, nisi respiciendo ad Eucharistiam, ut ad finem omnium Sacramentorum.

193 Quæritur 4. An Eucharistia in re, vel in voto sit medium necessarium Adultis ad vitam spiritualem conservandam? Negant *Suar. Vasq. Durand &c* apud *Salm. c. 3. n. 34.* dicentes ad hoc alia adesse media. Sed communiùs & veriùs affirmant *Soto, Gonz. & Salm. n. 36* cum *S. Thom. p. 3. qu. 80 a. 11. ad 2.* Ratio, quia sicut vita corporis diu non potest conservari sine cibo materiali, ita vita Animæ sine hoc cibo spirituali, saltem in voto, & quidem explicito in eo, qui necessitatem hujus Sacramenti advertit.

Hinc tenent *Salm num. 42.* cum *Cornejo, &c.* non excusari a peccato, etiam qui semel in anno Eucharistiam sumunt, si norint Communionem tam raram eis non sufficere ad perseverandum, habitâ ratione propriæ infirmitatis. Vide dicenda *num. 295. Dub. 1.*

DUBIUM II.

Quæ Materia Eucharistiæ?

194 *Quæ sit Materia proxima hujus Sacramenti?*
195 *De obligatione consecrandi sub utraque specie: Vide quæ habentur apud Busemb. 196. Dub. 1. An hæc obligatio sit de jure Divino, vel Ecclesiastico? Dub. 2. An Papa possit in ea dispensare? Dub. 3. An sit valida Consecratio unius speciei sine altera? 197. An aliquando per accidens possit una species sine altera consecrari?*

"Nota, sicut in aliis Sacramentis est duplex materia, proxima, & remota, ita etiam hic, sed ordine inverso: nam in aliis, materia remota est res permanens; proxima verò ejus usus, qui transit: hìc verò remota transit, & proxima manet, scilicet species panis, & vini. Quæritur ergo tantùm de remota; illa scilicet, quæ factâ consecratione transit in Corpus, & Sanguinem Christi. 194

"Resp. Materia Eucharistiæ est tantùm panis, & vinum. Est de Fide, & probatur ex institutione Christi, *Matt. 26. & Luc. 22.* Et quidem utraque materia, panis, & vinum, est ita necessaria ad hoc Sacramentum conficiendum, ut per se nunquam licitè possit una consecrari absque alia: quod patet tum ex facto Christi *22. Luc.* tum ex *Trid. sess. 22.* *Unde resolves.*

"1. Consecratio utriusque speciei est juris Divini, quia ratio sacrificii, sine quo non non fit, exigit utramque. 195

"2. Non licet alteram tantùm speciem consecrare, in necessitate etiam gravi, v. gr. ut moribundo detur Viaticum. *Suar. &c commun.*

"3. Nec Pontifex in eo potest dispensare ullo casu. Ita *commun. Suar. 3. p. d. 55 s. 4. &c.* contra quosdam.

196 Certum est necessarium esse de necessitate præcepti consecrare Eucharistiam sub utraque specie, ut docet *D. Thomas 3 p. qu 80. a. 12. ad 3.* cum aliis communiter, ex *c. Comperimus. D. 2. de Consecr.* & ex *Trident.* ut mox infra: Unde commune ac certum est apud omnes, nec etiam in articulo mortis licitum esse consecrare unam spe-

speciem ad Viaticum infirmo porrigendum; Vide *Salm.c.4. num.37. Bon. D.4. qu.2. p.3. num.9.* & alios passim. Sed dubitatur 1. utrùm præceptum hoc sit Divinum, an Ecclesiasticum? *Navarrus Man.c.25. num.91. & Adrian. Major, &c. apud Contin. Tournely to.5. pag.723.* dicunt esse Ecclesiasticum. Sed omninò tenendum esse Divinum cum *Suarez D 43 sect 3. Tournely in Prælect to.4 pag.376. Concina to.8. pag 425. num 8. & Bon. D 4. qu.2. p.3. num.5. cum Cajet. Soto, Palud. Reg Fill* & aliis communiter. Idque patet ex Trident. *sess.22 cap* 1. ubi dicitur Christus præcepisse Sacerdotibus, ut Corpus suum offerrent non aliter quàm sub utraque specie; en verba Concilii: *Christus Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem* (nota) *rerum symbolis Apostolis, ut sumerent, tradidit, & eisdem eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem; uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.*

Dubitatur 2. an Pontifex possit in hoc præcepto dispensare? Affirmant plures graves DD. ut *Azor. Alanus, Gabr Henr. &c. apud Salm.c.4. num* 41. Idque probabile putant *Sanch. de Matr l.8. D 6. num 6. & Cont. Tourn. to.5. pag.724. Concl 2. cum Tsamberto*. Et probant ex Trident. *sess 21. cap.2.* ubi dicitur: *In Ecclesia perpetuò fuit potestas, ut in Sacramentorum dispensatione, salvâ illorum substantiâ, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, & Sacramentorum reverentiæ magis expedire judicaret*. Sed negant communiter *Suar. D.43. sect.4. Lugo de Euchar. D.19. sect.8. Concina pag.425. num.8. Salm. cap.4. n.44 cum Gon. Cajet. Soto, Sylvest. Val. &c.* Ratio, quia Ecclesia, etsi potest immutationes facere circa administrationem Sacramentorum, ut loquitur Concilium, non autem potest circa ea quæ in Sacramentis administrandis sunt de præcepto Divino, prout est Consecratio utriusque speciei, ut mox supra probavimus. Sed hæc ratio non omninò convincit, nam ut dicemus *de Matr. n.* 1117. juxta plurium sententiam, probabiliter potest Papa etiam in præceptis Divinis dispensare cum justa causa in aliquo casu particulari, vel saltem tunc interpretari Divinum præceptum. Hoc tamen non obstante, primam sententiam dico non posse in praxim deduci, quia (ut mox dicemus in *sequ. Dub.3.*) probabile est non fieri Sacramentum nisi in Sacrificio, ad quod (juxta nostram sententiam referendam *n.305. Qu.II.*) necessariò requiritur Consecratio utriusque speciei. Ceterùm rectè dicit ipse *Tournely*, quòd Ecclesia in hoc præcepto nunquam dispensavit, nec unquam dispensabit; Communiter enim cum *Suar. Lugo, Concina, Salm. &c.* rejicitur id quod refert *Volateranus l. 7. Geogr. c.4.* nempe quod Innocentius VIII. dispensaverit cum Norvegis, ut possent consecrare panem, & calicem sine vino, quod utiquè incredibile est.

Dubitatur 3. an consecratio unius speciei sine altera sit valida? Nemo dubitat quin valida sit, si id casu accidat, ut mox infra dicetur in casibus a *Busemb.* allatis. Dubium igitur fit, an validè consecret Sacerdos, qui positivam habet intentionem consecrandi unam tantùm speciem sine altera? Negat *Lugo de Euchar D.19. num.103.* quem sequitur *Renzi eod. tit. qu 45.* Quia (ut ait) ratio Sacramenti nequit dividi a ratione Sacrificii; Sacerdos enim non accipit potestatem conficiendi hoc Sacramentum, nisi sacrificando, ut patet ex forma Ordinationis: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium tam pro vivis, quàm pro Defunctis* Unde, cùm ad essentiam Sacrificii pertineat consecratio utriusque speciei, juxta probabiliorem sententiam, quam infra afferemus *n.305. Qu.II.* sequitur quòd qui Sacrificium non offert, neque Sacramentum conficit. Alii verò communiter affirmant, ut *Suar. D 43. sect 2. Sporer to.3. pag.109 num.130. Salm. cap.4. num.36. Diana p.10. tr.16. R.7. Bonac. D.4. qu ult. p.3. num.2. cum Con. Fill Henr. Reg. &c.* Ratio, quia in omni Sacramento semper ac Minister formam profert super materia cum debita intentione, perficit Sacramentum. Hæc sententia est quidem valde probabilis, sed ratio *Lugonis* non videtur improbabilis; Nec obstat auctoritas *D. Thomæ in 3. p. qu.78. a.6.* quam affert *Bonac.* pro secunda sententia, nam ibi S. Doctor loquitur tantùm contra eos, qui dicerent non consecrari Corpus, nisi postquam consecratur Sanguis, quod certè falsum est.

197 Dixi 1. *Per se*; quia per accidens, & præter intentionem, aliquando unam posse solam consecrari absque peccato, docet *Tan. d.5. q.2. dub.5. num.27.* dicitque esse communem, v. gr. in his casibus.

„ 1. Si quis aquam, vel alium liquorem pro vino consecrasset, neque defectum intelligeret, nisi diu post; aut postquam advertisset, neque posset haberi aliud vinum: vel quamvis haberet, non posset tamen illo uti

„ sine

ſine gravi ſcandalo, vel vitæ periculo. *(*Vel ſine magno ſimili incommodo*, ut *Salm. cap. 4. num. 38. cum Suar. Bon. Regin. &c.*)* 2. Si poſt conſecratam Hoſtiam ſubitum mortis periculum ab hoſtibus, vel incendium immineat, ſecluſô tamen ſcandalô, & contemtu Fidei. *Reg. l. 29. c. 4.* *(*Cum Salm. num. 39.*)* 3. Si Sacerdos, Hoſtiâ conſecratâ, moriatur, vel animô deficiens loquelam perdat, vel in amentiam incidat, nec ſit alius, qui poſſit Sacrificium perficere. *Suar. Vaſqu. &c.* Si autem alius ſupplere, & Sacerdos infirmus Communionem ſuſcipere poteſt, debet Hoſtia dividi, eique pars dari. *Tamb. de exped. Sacrif. l. 1. cap. 8.* *(*Vide Suar. D. 43. ſe. 4. Sporer tom 3. pag. 109. num. 133. Renzi q. 46. cum Azor. Major. Henr. & Hurt. Bonac. p. 3. num. 8. cum Reg &c. qui ferè omnia hæc confirmant. Sed benè advertunt Salm. cap 4. num. 40. Mazzotta tom. 1. pag. 31. & Wigandt tr. 12. Ex. 2. num. 16. Nunquam poſſe Sacerdotem conſecrare in una ſola ſpecie ob metum mortis ab extrinſeco, ſive ab alio incuſſo ad hunc finem, ut ſic conſecret; quia tunc ageret directè contra Præceptum Divinum, quod eſt intrinſecè malum.*)*

Dixi 2. *Licitè*: quia validè alterutram tantùm conſecrari, eſt certum: ut patet tum ex facto Chriſti, qui panem ante conſecravit, tum ex praxi Eccleſiæ, quæ Corpus ante Sanguinem proponit adorandum.

D U B I U M III.

Qualis debeat eſſe panis in materia Euchariſtiæ?

198 RESP. 1. Solus panis triticeus, in conviviis communiter uſitatus, qualis morali hominum judiciô tantùm cenſetur ille, qui ex farina triticeâ, & aquâ naturali mixtus, & igne toſtus, ſive aſſus, atque in ſua ſpecie incorruptus eſt: quia hic ſolus ſimpliciter dicitur panis, alius verò nonniſi cum addito, v. gr. hordeaceus. *Unde reſolves.*

1. Falſum eſt, quod docuit *Cajet.* Euchariſtiam poſſe conſecrari ex quovis pane cujuſvis ſpeciei, dummodo ſit aptus ad veſcendum. *(*Idem docent D. Thom. 3. p. qu. 74. a. 4. Catechiſmus Rom. p. 2 num. 13. & Salm. c 4. n. 5. cum Lugo, Pal. Fill. & alii communiter; Et patet ex Decr. Eugenii, ubi dicitur de Euchariſtia:* Cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite. *Confirmatur a Miſſali Rom. ubi:* Si panis non ſit triticeus, non conficitur Sacramentum.)*

199 2. Non eſt apta materia ad validam conſecrationem. I. Panis ex oryza, avena, milio, piſis, fabis, amygdalis, aliiſque leguminibus, & arborum fructibus, vel etiam ex hordeo confectus; quia hæc omnia, communi uſu, & opinione, cenſentur ſpecie diſtingui a tritico. *Laym. Bon. C. de Lugo d. 4. ſ. 1.* II. Maſſa triticea cruda, vel non cocta per modum panis, ſed frixa, vel elixa, ut ſunt placenta, libum, ſive differant ſpecie, ſive non. *(*Salm c 4 num. 11. cum Fill. Pal &c.*)* III. Panis ſubactus aquis artificialibus, vel oleô, butyrô, lacte, & ovis, ſaccharô, aliove liquore, qui aquâ naturali non ſit mixtus, quia non eſt panis uſualis. Ita *Laym. l. 5. tr. 4. cap. 9. Cajet.* Tamen & quidam Recentiores contrarium docent, quare eſt ſaltem materia dubia; idque confirmat Miſſale *Rom. tr. de defect. & Card. de Lugo d. 4. ſect. 1. num. 4.* unde qui hoſtias emunt, certi ſint, quòd aquâ naturali, & non roſaceâ confectæ ſint. IV. Similiter hoſtiæ rubræ, quibus ſigillantur literæ, non ſunt materia valida, vel minimùm dubia: quia per admixtionem cinnabaris notabiliter alterantur. *Card. de Lugo d. 4. ſ. 1.* quod *Ant. Perez* apud *Dian p. 7. t. 12. R. 3.* limitat, ſi multum cinnabaris ſit mixtum, ſi autem ſit valde parum, cenſet probabile, quòd ſit materia valida; illicita tamen *(*Vide dicta de Bapt. num. . .*)* V. Panis ſubſtantialiter corruptus. VI. Panis ſubactus aquâ

matinâ. *Fag apud Dian. p. 9. tr. 9. R. 58.* ubi ipse contrarium docet, eo quòd illa sit naturalis aqua. * (*Et cum Diana consentit Renzius cap. 1. qu. 18. Ac revera nescio intelligere, cur panis confectus aquâ maris non sit verus panis, cùm aqua maris sit vera & naturalis aqua, sicut diximus de Baptismo num 103. & docet S. Thomas 3 q. qu. 66. a 4. ad 1. Secus verò quidem dicendum, si farinæ misceatur aqua rosacea, vel alius liquor, quia tunc non esset verus panis usualis, ut dicit idem S. Doctor qu. 74 a. 7 ad 3*)*

200 3. Panis ex farre, sive speltâ, item ex siligine, est materia dubia: quia alii dicunt, solis accidentibus propter loci sterilitatem, alii specie distingui a tritico: ideoque non licet, saltem uti pro Sacramento, quia hoc exponeretur periculo. V. *Auct. cit.* * (*S. Thom. 3. p. q. 74. a. 3. ad 2. & 5. S. Bonav. Cajet. &c. apud Croix lib 6 p. 1. num 421. dicunt siliginem esse verum triticum; Sed negant Concina, Palaus, & plures; Unde Carden. ap. Croix, & Tourn. to 5. p. 369. Renzi qu. 9. cum Bon rectè dicent esse mortale, in siligine consecrare, prout in materia dubia. Amydon autem certè non est materia apta, Croix num. 423. Salm. num. 14 cum S. Th. Lugo, & communi contra aliquos.*)*

201 4. Valida, sed illicita est materia. I. Si aliquot grana, vel guttæ alterius speciei cum tritico, & aquâ misceantur, ita ut triticum tamen, & aqua plurimùm prædominetur, quia si major pars non sit triticum, & aqua, non erit materia valida, de quo monendi sunt illi, qui hostias coquunt. *Bon. d 4. q. 2. p. 1. num 6. Laym. c. 2.* * (*S. Thom. q. 74 a. 3. ad 3. idem docet, dicens*: Si sit modica admixtio alterius frumenti ad multò majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia hujus Sacramenti. Si verò sit magna permixtio, puta ex æquo vel quasi, talis permixtio speciem mutat, unde panis exinde confectus non erit debita materia. *Et sic etiam dicunt Salm. c 4 num. 8. & 10. communiter.*)* II. Panis mucidus, qui ad corruptionem disponitur, *Bon. l. c. num. 5.* * (*Hoc esset, si sapor aliqualiter mutaretur, & tunc esset mortale illo uti; Palaus, & Conink.*)*

202 5. Perinde est ad valorem Sacramenti, sive panis sit azymus, sive fermentatus, ut definivit *Trid.* quia uterque est usualis, & propriè dictus panis. Interim in suis Ecclesiis Latini in azymo, & Græci in fermentato conficere tenentur, sub præcepto gravi, & culpâ mortali, a qua non excusat necessitas, ver. gr. dandi viaticum. Vid *Bon. d. 4. q. 2. p. 1. Fill. t 4 c. 3 qu. 8 Card. de Lugo l c.*

Et est commune cum *Soto, Suarez, Laym. & Salm cap. 4 num. 19.* Sic enim tradidit Conc. Florent. in Decreto ad Armenos § 2: *Definimus, in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici. Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque juxta Ecclesiæ suæ sive Orientalis, sive Occidentalis consuetudinem.* Hinc N. SS. P. Bened XIV. in Constit. super Ritib Græcorum edita an. 1742. § 9 *sub pœnis perpetuæ suspensionis a Divinis* confirmat prohibitionem, ne Latinus, aut Græcus præter proprium ritum celebret.

203 Sed dubitatur 1. An Latinus in locis Græcorum possit celebrare in fermentato, & Græcus in locis Latinorum in azymo? Conveniunt DD. quòd si inter Græcos inveniatur Ecclesia Latinorum, in qua Latinus Ritus servatur, Sacerdos latinus debeat consecrare in azymo; & sic è converso. Ita *Suar. d 44. s. 3. v. Illud, Cont. Tourn. to. 5. p. 270 in fine, Holzmann num 242. Spor. num. 149. & Salm. cap. 4 num. 21. cum Saneh. Bon.* &c. communiter. Dubium est, quando Latinus transit per Græciam (vel contra). Censet *Ledesma apud Salm. num. 20.* teneri ad celebrandum in fermentato: E contrario *Vasq d. 174 c. 3. Concina to. 8. p. 249. num. 13. & Aversa qu 2. sect 4.* dicunt teneri celebrare in azymo. Cæterùm communiter, & probabilissimè *Nat. Alex. a. 3. prop. 4 Reg. 12. Antoine cap. 1. qu. 2. Suar. Tourn.* & omnes alii mox citati docent Latinum tunc posse celebrare sive in fermentato, sive in azymo. In fermentato, juxta doctrinam D. Augustini *Ep. 118.* (*nunc 58.*) *cap. 2.* ubi sic ait: *Nec disciplina ulla est melior gravi prudentique Christianò, quàm ut eo modo agat, quô agere viderit Ecclesiam ad quamcunque fortè devenerit.* Potest etiam celebrare in azymo, tum quia, etsi bene facit qui morem regionis, ubi reperitur, sequitur, ad id tamen non tenetur, ut advertunt *Suar. l c & Glossa in c. Quæ contra. Dist. 8.* tum quia Leo Papa *in Epist ad Michaelem Cærular. c. 29.* monet (uti refert *Suar.*) ut unusquisque juxta suæ Ecclesiæ ritum celebrare finatur, etiamsi in alienô solô versetur.

Dubitatur 2. An in casu necessitatis ad præbendum Viaticum infirmo possit Sacerdos latinus consecrare in fermentato? Affirmant *Major, & Tanner. ap. Renzi cap 1. qu. 4.* quia, ut dicunt, præceptum Divinum suscipiendi Viati-

cum prævalere debet præcepto humano celebranti in azymo. Sed negat communis, & probabilior sententia, quam tenet *Navarr. c. 21. num. 3. Tourn l. c. Antoine de Euch qu. 2 Suar D. 66. sc. 5. cum Soto, Gabr. Led. Vict.* item *Diana p. 10 tr. 16 R. 20. Croix num 431. Renz l. c. cum Palao, Laym. Tamb. & Bon.* Ratio, quia in hoc casu præferenda est reverentia erga tantum Sacramentum, utilitati Proximi cui tale Sacramentum non est simpliciter necessarium.

204 Seclusô autem scandalô, est tantùm veniale sine rationabili causa consecrare hostiam fractam, vel maculatam; nisi fractura, vel macula esset enormis, tunc enim esset mortale, ut *Croix num 432.* cum *Quart. & Pasq.* Si tamen fractura deprehendatur post Oblationem, licitè talis hostia consecrabitur, nisi scandalum Populi timeatur. *Croix ibid. cum Gob.*

205 Resp. 2. Ex præcepto Ecclesiæ panis consecrandus debet esse figurâ orbiculari (in Ecclesia Latina), & integrâ. Dixi *Latinâ*, quia Græci quadrarum adhibent, & in particulis triangularem, ut habet *Arcud.* Licere etiam in hostia minore, qualis datur Laicis, quando alia haberi non potest, & scandalum abest, celebrare privatim; imò, si causa urgeat, etiam publico die festo, docet *Marchint. in Candel. t. 4. cap 5. qu 3. Dian p. 5. t. 13. R. 82. & p. 6. t. 7. R. 17. & Tamb. exped sacrif. l 2 c. 8. & Aversf. q 1. s. 11.* eo quòd nullum sit præceptum, neque constet de consuetudine obligante sub præcepto. * (*Id admittit Tamb § 8 n. 16. etiam causâ devotionis; & consentiunt Roncaglia c. 2. q 6. R. 3. cum Quarti, & Elbel pag 69. n. 15 cum Gob. si absit scandalum, quod potest præcaveri monendo populum. Imò addit Ronc. quòd teneretur Sacerdos in hostia minori consecrare, si dandum esset Viaticum infirmo.*)*: Quo casu, elevare adorandam majorem ab alio præconsecratam, licere vult idem *Tamb. l. c* contra *March & Dian ll. cc.* Non licèt autem parvam sumere, & majorem relinquere (ver gr. ad exponendam in hierotheca), nisi ipse eâdem Missâ etiam istam consecraverit, quia debet communicare de suo sacrificio. *Tamb l c.* Quare malè facit Parochus, qui renovaturus Eucharistiam, Hostiam ab alio consecratam ipse sumit, & a se consecratam reponit in sacrario, vel hierothecâ, *Tamb. l. c. Card. de Lugo d. 19. s. 4.*

DUBIUM IV.

Quale vinum sit materia Eucharistiæ?

206 *Quale vinum non est materia apta? I. Sicera &c. II. Agresta. III. Acetum. IV. Uvæ. V. Mustum decoctum.*

207 *Quale est materia valida, sed illicita? I. Mustum. II. Vinum permixtum. III. An acescens? Vide infra Qu. I. IV. An congelatum? Vide infra Qu. II.*

208 *An sub præcepto gravi aqua miscenda est vino? Et qualis aqua, & in quanam quantitate? Et an mixtio facienda in calice?* 209. *An aqua mista vino immediatè convertatur in Sanguinem?* 210. *Quænam quantitas aquæ immiscenda in calice? Quid si Sanguis cadat super altare, lintea, aut corporale, &c.*

206 RESp. 1. Solum vinum vitis, ut docet Fides, & definitum est in Florentino. *Unde resolves.*

1. Non est materia apta ad validam Consecrationem I. Sicera, & quicunque liquor ex moris, malogranatis, &c. sive dicatur vinum, sive non. II. Agresta, sive omphacium, id est, succus ex uvis immaturis expressus: quia non est vinum, sed in via ad vinum, cujus naturam nondum induit, habetque se, sicut massa cruda respectu panis. *Laym. t 4 cap. 5 num. 5. & 6.* succum tamen ex uvis passis expressum consecrabilem esse putat *Franc. Amic.* apud *Dian. p 7. cap. 12 R 8* eo quòd verum sit vinum. III Acetum, quod est vinum substantialiter corruptum. *ibid.* Quòd si post sumtionem (imò etiam ante eam, post consecrationem Calicis) dubium incidat, fuerit ne acetum, an vinum, esse præsumendum, quòd fuerit vinum, docet *Tamb. lib 2. exped. sacrif. cap. 8.* * (*Sed vide mox dicenda in subsequenti Adnotatione.*)* IV. Uvæ, seu vinum intra uvas contentum, vel imbibitum in offa panis, tum quia non tam est potus, quàm cibus; tum quia succus ille non dicitur propriè vinum, donec sit expressus; tum quia in eo statu non satis ad sensum demonstratur per formam. *Card. de Lugo d. 4. num. 11. & 12 Laym. &c* V. Sapa, seu defrutum, idest mustum ad dimidiam, seu tertiam partem decoctum, quia non est amplius vinum, nec potus, sed cibus. *Bonac. l. c.* VI. Lora, idest aqua expressis aci-

„ acinis superfusa. *Fill. t.4. cap.3. Card. de Lugo* „ *d.4 sect.1. num 9.*

Adverte quæ de his habentur in Rubr. Missalis *Tit.4. num 1: Si vinum sit factum penitus acetum, vel penitus putridum, vel de uvis acerbis, seu non maturis expressum, vel ei admixtum tantum aquæ, ut vinum sit corruptum, non conficitur Sacramentum*. Notandum autem quòd vinum *de uvis acerbis* tunc est ineptum, quando nullam habet speciem vini, ut docet *D. Thomas 3. p. q.74 a.5. ad 3.* ubi ait: *Agresta est in via generationis, & ideo nondum habet speciem vini, & propter hoc de ea non potest confici Sacramentum*.

Quoad vinum autem acetum, si post Consecrationem Sacerdos prudenter dubitat an vinum fuerit verum acetum, dicunt *Tamb. de Sacr. Miss. l.2. cap.8. §.5. num.6. & Sporer cap.3. num. 157.* cui adhærent *Busemb.* ut supra, & *Mazzot. tom 3. pag.118.* judicandum fuisse materiam aptam, tum quia possessio stat pro substantia vini; tum quia non est turbandum Sacrificium sine certo fundamento. Verumtamen *La-Croix l.6. p.2. num.535. Pasqual. qu.301. & Aversa qu.11. s.16.* rectè censent supplendam esse Consecrationem illam, ne Sacrificium relinquatur in periculo non integritatis, contra præceptum faciendi Sacrificium integrum. Debiles autem sunt rationes oppositæ; quomodo enim possessio potest esse pro vino, quando dubitatur an tempore Consecrationis vinum fuerit vel ne? Ex alia vice, ad discernendum an verè facta fuerit Consecratio, hìc non præsumtio, sed rei veritas attendenda est. Sacramentum autem non est quidem turbandum sine certo fundamento, sed dicimus jam certum existere fundamentum sive obligationem integrandi Sacrificium, quando certum est dubium de Consecratione peracta. Puto tamen non esse aliud vinum certum rursus consecrandum absolutè, quia tunc idem urgeret periculum faciendi secundum Sacrificium mutilatum, si fortè prior materia fuerit verè apta: Dico igitur hanc secundam Consecrationem fieri debere sub conditione, nempe si prior materia non fuerit consecrata; periculum enim non relinquendi Sacrificium mutilatum, justa erit causa repetendi Consecrationem sub prædicta conditione.

207 „ 2. Valida quidem consecratio, sed illicita est. I. In musto. * (*In quo validè consecratur, ut ex communi Salm. cap.4. n.30. cum Pal Lugo, &c.*) *, quia non est vinum simpliciter, sed impurum, habens admixtas fæces, non consecrabiles: ideoque obstat præceptum Ecclesiæ, obligans secundùm *Suarez* sub mortali, saltem extra necessitatem, qualis esset defectus vini veteris; & secundùm quosdam, etiam devotio populi; quo modo multi excusant contra *Suarez*, quòd in quibusdam locis primitiæ uvarum in calice exprimantur. V. *Bonac. l.c.* II. In vino liquoribus aliis, vel aromatibus ita modicè permixto, ut naturam vini retineat. Si verò mixtio sit immodica, erit materia dubia. III. In vino acescente: quia adhuc est vinum, sicut panis mucidus est panis. * (*Vide infra Qu. I.*) * IV. Probabiliùs etiam in vino congelato, (etsi a quibusdam propter negantium auctoritatem, dicatur esse materia dubia), tum quia adhuc retinet substantiam, & denominationem vini, estque naturâ suâ potabile; tum quia Christus sub eo aptè consecrato manet. *Cardin. de Lugo l.c.* Nec refert 1. quòd aqua congelata non sit materia Baptismi; quia hic essentialiter consistit in ablutione, Eucharistia verò non in sumtione. Nec refert 2. quòd non sit proximè potabile: quia est per accidens, & facilè tolli potest, estque par ratio in pane indurato. Non est autem idem in liquore nondum ex uvis expresso, cùm sit vinum simpliciter, & per se, ac naturâ suâ non sit potabilis, sed comestibilis, quod vino congelato non convenit: alioqui enim jejunium frangeret. *Bon. l c. n.10.* * (*Vid. infr. Qu II.*) *

Peccat tamen, qui in congelato consecrat, ideoque si hyeme congelavit calix, calore manuum, aut halitûs, aliove modo solvendus est. *Fill. t 4 c.2. l.5 t 4. c.2.*

3. Valida, & licita est consecratio in vino, sive albo, sive rubro, etsi etiam specie physicâ differant; cùm utrumque habeatur, & sit simpliciter vinum de vite. *Bon. p.2. num 2. Card. de Lugo l 4.*

Quæritur I An peccet mortaliter Sacerdos, qui consecrat in vino acescente? Dicunt *Salm. de Euchar. c 4. num.26. Pal eod. tit. p.4. n 9. cum Suar. Vict. Pasqu. Laym & Con. ac Bonac. p.2. num.5. cum aliis*, tunc peccare mortaliter, quando vinum est proximum aceti naturæ, ita ut dubitetur an qualitates vini jam amiserit. Veneror auctoritatem tantorum DD. Sed nescio quomodo hæc opinio sustineri possit, cùm expressè advertatur Rubricæ *tit.4. num.2.* ubi sic dicitur: *Si vinum cœperit acescere vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel*

fuerit

fuerit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis, conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat. Rubrica igitur damnat de mor. ta.i, non solùm qui adhibet vinum aceto proximum, sed etiam vinum, *quod cœperit acescere, vel fuerit aliquantulum acre*. Præterea, quando vinum est ita proximum aceto, ut dubitetur an amiserit naturam vini, Consecratio erit quidem dubia, at in Rubrica hujusmodi Consecratio habetur pro certa, cùm ibi dicatur, *conficitur Sacramentum*; Ergo juxta Rubricam, & juxta sententiam, quam tenent alii Auctores, prout *Abelly de Euchar. sect. 3 num 4. & Mazzot.to.3.pag.*118. omninò dicendum, esse mortale consecrare in vino acescenti, non solùm quando est materia dubia, sed etiam quando est certè valida, at reputatur illicita ob irreverentiam Sacramenti. Neque huic dissentit *Suarez* citatus ab Adversariis pro sua sententia, cùm dicat posse in hoc graviter peccari *ratione dubii, vel irreverentiæ*. Et expressè id docet *D.Thom.3.p. q.74.a.5 ad* 2. ubi ait: *Potest confici* (Sacramentum) *de vino acescenti, sicut & de pane, qui est in via ad corruptionem, licèt peccet conficiens.* Probabiliter tamen dicunt *Gobat. Cas. 2.n.*154. *Sporer to.3.pag* 112.*num.*15. *& Croix l 6.p.2.num.* 546. quòd, deficiente aliô virô, liceat sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibere vinum tantùm parùm acescens, sive non notabiliter acidum. Adduntque *Sporer*, *& Mazzotta*, quòd, urgente gravi necessitate, licitum esset uti vinô adhuc notabiliter acescente, modò sit certè vinum.

Quæritur II. An vinum congelatum sit materia valida? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia negat, quam tenent *Lessius in 3 p. q.74. a.5.num.*24.*Concina to* 8 *pag* 251.*num.*7. item *Armilla, Led. Alan Henr. &c. apud Renzi de Euchar. cap.*1 *q.*35. & probabilem putant *Salm.eod. tit.c.*4. *num.*24. Ratio (ut dicunt) quia sicut panis consecrandus debet esse aptus ad comestionem, sic vinum ad potum; Vinum autem congelatum non est potui idoneum. *Secunda* tamen sententia verior affirmat, & hanc tenent *Sporer num.* 159 *Salm.n.*22. *&* 23. *Anacl.pag.*556 *n.*25. *Renzius l.c. cum Pontio, Pasqual. Tamb. Leand &c.* & probabiliorem putat *Holzmann num.*247 *Suar. D.*45. *sect* 1. *in fine*. Ratio, quia vinum congelatum, quamvis actu non sit potabile, est tamen potabile de sua natura, sicut est comestibilis panis durus. Idque clarè probatur ex Rubr. Missal. *de Defect.* §. *In hyeme*; ubi S. Pius V. sic statuit: *Si in hyeme sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis &c. donec liquefiat*. Ergo supponit Pontifex per congelationem minimè corrumpi species vini, aliàs ibi desineret esse Sanguis Christi; vinum enim, cùm semel suam amisit naturam, non potest ampliùs eam reacquirere, nam ex vulgari Philosophorum axiomate, *a privatione ad habitum non datur regressus*. Ergo vinum congelatum est verum vinum. Huic rationi nescio quomodo responderi possit. *Tertia* verò sententia, quam tenent *Pal.p* 4.*n* 8 *Continuat. Tournely pag.*381. *& Salm. d. num* 24. docet esse materiam dubiam, cùm prima sententia non careat omni probabilitate. Ceterùm ego censeo nulli licitum esse consecrare in vino congelato, saltem propter reverentiam erga tantum Sacramentum. Sed si vinum fuerit congelatum, & postea liquefiat, valde probabile videtur cum *Suar. Salm. & Con.* licitè posse fieri in eo Consecrationem. At casu quo Sacerdos illicitè consecrasset vinum congelatum, tenendum est pro verè consecrato, nec ille licitè posset alterum vinum consecrare, quia puto primam sententiam nullâ pollere solidâ probabilitate.

208 „ Resp. 2. Vino consecrando debet, non ex „ necessitate Sacramenti, sed gravis præcepti „ sub mortali obligantis secundùm *Card. de Lu-* „ *go de Euch.d.*15. *s.*2.*n* 22. misceri aqua: * (*Cum* „ *Cathech. Rom. n.*16.) * Idque ceremonialiter, „ & in ordine ad sacrificium. Est certum, ut „ constat ex *Trid. sess.*22.*c.*7.*&* 9.* (*Et priùs præ-* „ *scriptum fuit c.*2. *de Consecr. Dist.*2. *Utrùm verò* „ *hoc præceptum sit etiam Divinum? Affirmant* „ *Valent. Gran. &c Negant Suar. & Vasquez: Utra-* „ *que est probabilis.*) * An autem aqua ista im- „ mediatè convertatur in Sanguinem, necne, „ disputant *Schol. Vid. Con vel Præp. hìc Card. de* „ *Lugo d.*4.*s.*3. * (*Vide mox dicenda num.*209.) * „

„ 1. Si mixtio hæc omittatur, valida tamen „ est consecratio, etsi illicita mortaliter. Ita „ omnes commun. „

„ 2. Miscenda est aqua naturalis, eaque mo- „ dicissima, ut habet Florentinum; una scili- „ cet, vel altera gutta; ita tamen, ut sit sen- „ sibilis, & saltem non excedat tertiam par- „ tem vini: alioqui reddet materiam dubiam. „ *Bonac p.*4.*num.*4. *ex S.Thoma, Con. &c.* * (*Vide* „ *dicenda num.*210) * Qui autem misceret ro- „ saceam, vel aliam artificialem, etsi in ne- „ cessitate, etsi validè consecraret, peccaret ta- „ men mortaliter. *S.Thom. Mol Diana p.*6. *t* 7. „ *R.*18. quia ageret contra præceptum, & con- „ suetudinem Ecclesiæ in re gravi. * (*Est com-* „ „ *muni*

" *mune cum Salm.cap.4. num 68.)** Quam ob " causam etiam mortale censet *Fagun l. p 2 l 2. cap.4. pers.&c.* miscere calidam: quod tamen " aliis quibusdam nimis durum videtur apud " *Dian.l.c.* ubi addit ipse, si in frigidissima re- " gione consuetudo id habeat, ne fortè vinum " congelescat, posse sine ullo peccato fieri.

" 3. Mixtio illa facienda est non in dolio, " vel ampulla, aliove vase, sed in ipso cali- " ce, neque domi, sed in ipso Sacro, ut fit " communiter, vel ante offertorium, vel certè " immediatè ante Sacrum, ut fit apud quos- " dam; Idque vel ab ipso Sacerdote, ut in " Missa privata; vel a Subdiacono, ut in sol- " lemni: neque enim sufficit, si caupo illud " diluerit. *Bon.l.c.* *(*Cum S.Th.a.8. ad 3. quia, " ut ait, aqua permixta in dolio non sufficeret " ad significationem Sacramenti.*)*

" 4. Si mixtio hæc sit omissa, idque note- " tetur ante consecrationem calicis, adhuc fa- " cienda est, secus si post. *Bon.l.c.num.5.*

" 5 Præceptum hoc mixtionis non exten- " ditur ad illam, quæ fit post Communionem, " ad ablutionem oris, & digitorum. Vide de " his Missale Romanum, item *Bon. d 4. qu.2. " p.4 Laym l 5 tr 4.cap.4.*

209 Quæritur I. An aqua vino permixta convertatur in Sanguinem Christi? Et an immediatè? Non est quidem de Fide, aquam in Sanguinem converti, tantùm enim Innocentius III. dixit in *c. Cùm Marthæ de Cel. Miss.* probabiliorem esse sententiam affirmativam, quæ revera hodie est communis inter Theologos, ut omnes docent cum *S.Thoma 3 p qu 74 a 8.* qui ait opinionem oppositam subsistere non posse. Circa modum autem conversionis, alii dixerunt, quòd, sicut vinum convertitur in Sanguinem, ita aqua convertitur in aquam, quæ fluxit e Latere Christi; sed idem S.Doctor *l.c.* ait: *Nec hoc rationabiliter dici potest, quia secundùm hoc aqua seorsim consecraretur a vino, sicut vinum a pane.* Alii verò, ut idem *S.Thom. l.c. Scotus D.11 qu 7. num.2. Gonet Man.to.6 pag.208 Frassen to.11. pag.94.* & communissimè Thomistæ, & Scotistæ cum Catech. Rom. *cap.4 n 17.* dicunt aquam immediatè converti in vinum, & mediatè in Sanguinem Christi. Ratio, quia non convertitur in Sanguinem nisi materia consecrabilis, quæ tantùm est vinum de vite, ex Conciliis Florentino & Tridentino; Unde aqua non potest converti in Sanguinem, nisi priùs convertatur in vinum. Nec obstare dicunt Rubricam Missalis, quæ jubet, ut si ex oblivione non sit aqua immissa in Calicem, apponatur statim ante Consecrationem; quo casu videtur non posse tam cito fieri conversio aquæ in vinum, & tunc adesset periculum idololatriæ, quia adoraretur materia non consecrata. Nam respondent, tunc adorari contentum substantiale, quod per calicem repræsentatur, idest Sanguinem Christi; non autem cetera, quæ per calicem non demonstrantur, prout non quidem adoratur musca, quæ casu in calicem cecidisset. Alii tamen, ut *Tournely in Prælect to 8. pag.197. & suus Continuator to.5. pag 299 concl.3. Laym cap.2 num 9. Tol.l.2.cap.25. Lugo D.4.sect.3. cum Prætor. Renzi cap.1. qu.29. cum Alano, Baronio, ac Coninck.* (& probabile putat *Anacl. pag. 558 num.34.*) sentiunt aquam immediatè transire in Sanguinem Christi. Et probant 1. auctoritate Patrum, qui dicunt ex vino, & aqua fieri Sanguinem, sic enim ait S Hieronymus: *Format Sanguinem suum, & vinô & aquâ mixtis.* S. Ambrosius: *Vinum cum aqua in calice missum fit Sanguis Consecratione.* Alios Patres videre potes apud *Lugo num 48* Probant 2. ratione, quia juxta recentiores Physicos negatur transmutatio elementorum, eo quòd ipsa arte chymicâ bene possint separari, ut diximus *de Baptismo num.104* Et huic opinioni favere ajunt Innocentium in dict. *c.Cùm Marthæ*; cùm Pontifex ibi dicat probabilius esse, *aquam cum vino in Sanguinem transmutari* Non dicit aquam conversam in vinum, sed *aquam cum vino*; ergo ante Consecrationem aqua remanet aqua. Nec obstare dicunt, quòd non possit converti in Sanguinem alia materia quàm vinum; respondent enim, quòd vinum mixtum cum modica aqua fit verum vinum usuale, unde fit tota materia consecrabilis, sicut si in pane triticeo miscetur modicum alterius frumenti, tota materia consecratur, ut dictum est *num 201.* & docet *D.Thomas qu.74.a 3. ad 3.* quia (ut ait) *modica permixtio non solvit speciem*. Idem ergo dicendum de aqua mixta vinô. Utraque sententia est satis probabilis.

Quæritur II. Quænam quantitas aquæ sit in calice immiscenda? *Habert to 5. pag. 278.* dicit non esse probandos Sacerdotes, qui unam aquæ guttulam infundunt: Sed hoc sine scrupulo fieri posse censent *Bonac.D 4 q.2. p.4. n.4. Wigandt Ex.2. num.9. Anacl. pag.558 num 22.* & pro certo id habet *Suar D 45. sect.3* Ex Decreto Eugenii IV. qui dixit: *Vino ante Consecrationem aqua modicissima admisceri solet*. Et ex *D.Thoma qu.74 a.8. ad 1*, ubi ait non requiri ut 210

quan-

quantitas aquæ sit magna, sed sufficere ut sit sensibilis. E converso *Laym.cap.2. num.9.Pal. p.5.num.6.& Diana p.3. tr.4. R.47.* probabiliter dicunt sine scrupulo posse immitti aquam usque ad octavam partem; & *Lugo D 4 n.38.Viva q.4.a.3.num.3.* ac *Croix l.6.p.1.num 439. cum Gob.* (contra *Bernal*,) usque ad quintam partem, quia (ut ajunt) nullum vinum adeo debile creditur, ut tam modicâ aquâ corrumpatur; Imò *Busemb.ut supra,& Sporer to.3.pag.113. num.163.* putant sufficere, ut aqua non excedat tertiam partem; Idque videtur probari ex *c.Perniciosus.13 de Cel. Miss.* ubi Honorius III. tantùm præscribit: *Plus* (in calice) *de vino, quàm de aqua ponendum*. Et in Concilio Triburiensi (*apud Cont.Tournely to.5. pag.*180.) sic dictum fuit: *Duæ sint partes vini, tertia aquæ*. Veruntamen in praxi *Escob. to.3. Probl.29. Viva, & Pal.ll cit.* hanc opininnem tertiæ partis non admittunt, nisi (ut dicunt *Escob. & Pal.*) vinum sit generosum.

Hic autem notandum id quod habetur in Rubrica (*ti.10 num.12.*): *Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, sive super tabulam, linguâ lambatur, & locus iste radatur quantum satis, & abrasio comburatur; cinis verò recondatur. Si verò super lapidem altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, & locus bene abluatur, & ablutio in Sacrarium projiciatur. Si super linteum altaris, & ad aliud linteum stilla pervenerit; si usque ad tertium, linteamina ter abluantur, calice supposito, & aqua ablutionis in Sacrario projiciatur*. Et idem ibi dicitur, si Sanguis cadat super Corporale, vestes, aut tapetum.

DUBIUM V.

Quæ conditiones ad materiam Consecrationis requirantur?

211 *Ad validam Consecrationem requiritur I. ut materia sit moraliter, & sensibiliter præsens. 212. Hinc validè consecrantur Hostiæ in Ciboria clausæ, vel in tenebris &c. 213. Invalidè tamen consecratur I. materia post tergum, aut parietem. II. Materia remota. III. Materia valde modica.*

214 *Requiritur II. ut materia sit certa & determinata. 215. An consecretur hostia insciô Sacerdote? Et an guttæ vini separatæ?*

216 *Valida est Consecratio I. Si Sacerdos determinet quo modo. II. Si putet hostias esse minoris numeri. III. Si postquam intenderit eas consecrare, de eis obliviscatur. 217. Quid si Ciborium ex oblivione relinquatur extra corporale? IV. Si hostiæ deferantur post Oblationem.*

218 *Quæ requirantur ad licitam Consecrationem? 219. Quibus casibus peccet Celebrans in consecrando?*

RESP. 1. Ad validam consecrationem requiruntur duæ conditiones; *Prima* est, ut materia Sacerdoti consecranti *moraliter*, & *sensibiliter sit præsens*. Ita communiter, & est certum. Ratio petitur tum ex institutione Christi, & verbis formæ: *Hoc*, & *Hic*, quæ non verificarentur, cùm sint demonstrativa: tum ex perpetua Ecclesiæ praxi, nunquam consecrantis, vel etiam benedicentis res absentes: tum etiam ratione sacrificii, quod requirit hostiam præsentem. V. *Bon.d 4 q.2.p.6.c.2. Unde resolves*. [211]

1. Validè consecratur vinum in calice cooperto, vase, vel cantharo clauso: panis in canistro; hostiæ in ciborio, vel in cumulo sub aliis latentes, aut aliter tectæ, ver. gr. sub corporali, vel mappâ, vel etiam in Missali, ut ex *Suar. Henriq. Con.* docet *Bonac.* contra *Layman.l.5.t.4.c.2.* (unde hoc postremum dubium videri potest: & saltem peccaret graviter, qui sic tectas, aut latentes consecraret). Item validè consecrantur hostiæ præsentes a cæco, vel alio Sacerdote in tenebris. * (*Est communis cum Salm. cap.4. n.120. Et sufficit, si ex relatione alterius certificatur de præsentia materiæ, ut Sot. Henr. Præp. &c. apud Salm.cap.4.num.120.*)* Ratio horum omnium est, quia ad præsentiam, & sensibilitatem non requiritur, ut materia videatur, vel tangatur, vel feriatur sonô verborum (unde communiter non probatur praxis eorum, qui os proximè admovent, ut halitum in calicem, & panem inspirent), dummodo videri, sive in alio, ver.gr. in suo toto, vel continente, vel vase ad illam continendam destinato. V. *Bon.d 4.q.2.p.5.* [212]

2. Invalidè consecratur I. Materia post parietem, aut post tergum posita, vel clausa tabernaculo, ut docet *Fill. Bon.q.2.p.6-* & alii. Ratio est, quia moraliter censetur abesse; cùm non possit demonstrari per *Tò Hoc*, & *Hic*; neque paries habet se, ut continens, aut tangens. II. Materia valde procul, ver.gr. centum passibus distans, etsi videri possit. Ratio est eadem. Quanta autem [213]

pro-

propinquitas sufficiat, dubium est, & ex morali prudentum judicio pendet. *Henriq. l.* 8. *cap.*34 docet, 20 aut 20. passuum. * (*Putant Lugo, & Gabr. apud Salm. cap.* 4. *num.* 115. *Consecrationem in* 20. *passus esse certam.*) * quod *Bon. l. c* & alii putant non esse certum. Vide *Sch. l.* III. Materia iam modica, ut sensu percipi non possit: tum quia non potest demonstrari, tum quia Sacramentum debet esse signum sensibile. Ita *Suar. Vasq* & alii contra *Setum Henr.* Quod intellige, si non sit in toto, sed extra illud; quia in toto etiam minimæ ejus particulæ consecrantur: ut constat ex *Trident. sess.* 23. *c.* 3. & 4 *Bon l. c.*

214 Secunda conditio, ut materia sit *certa, & a consecrantis intentione, & in individuo determinata*. Est communis apud *Bonac* & alios, tum quia hoc requirunt pronomina *Hoc*, & *Hic*: tum quia actiones sunt circa singularia, quæ debent esse certa, & determinata. Vide *Bonac l. c. p.* 5. *Unde resolves*.

1. Invalidè consecraret, qui vellet tantùm consecrare tertiam, vel mediam hostiæ partem, eam non determinando, vel ex multis, v. gr. viginti præsentibus, tantùm quatuor, aut quinque, nullas designando; quia non est ratio, cur una magis, quàm altera consecraretur. Item, qui ex multis hostiis intenderet illas consecrare, vel illas partes hostiarum, aut vini, quas Deus elegerit, aut Titius designarit, aut partes illas, quæ fractis speciebus sunt mansuræ in continuo, non quæ excident: quia non est materia definita. *Bon. l. c. p.* 5.

215 2. Non consecratur hostia insciò Sacerdote posita, sive in corporali (sejuncta tamen a cumulo), sive infra illud. *Con.* 3. *p. qu.* 74. *a.* 2. *d.* 3. & alii. Ratio est, quia non est determinata in mente Sacerdotis, cujus voluntas non fertur in incognitum. Similiter non consecrantur guttæ, quæ exteriùs calici adhærent, quia non intenduntur; imò, ut probabiliùs docent *Suar. Reg. t.* 2. *l.* 29. & *c.* 2. *Laym. l.* 5. *t.* 4 *cap.* 2. *Con. qu.* 74. *d.* 2. contra *Tann. & Bon.* nec eæ guttæ, quæ interiùs adhærent; quia intentio Ecclesiæ esse videtur, ideoque, & Sacerdotis esse debet, consecrare id, quod per modum unius continui est in calice. Unde, ne opus sit de detergendis guttis solicitum esse, bene faciet Sacerdos, si semel pro semper intendat eas non consecrare, uti nec micas hostiæ adhærentes. Vide *Dian. p.* 2. *t.* 3. *m. R.* 16. & *p.* 3. *t.* 4. *R* 32. *Escob. l.* 7. *E.* 6. ubi docet, Sacerdotem vi particulæ, *Hic*, tantùm intendere id consecrare, quod per modum unius continui potabilis est in calice, ideoque guttulas illas non consecrari. Quæ sententia probabilis est ex *Reg. Suar. & Laym. l.* 5. *t.* 4. *cap.* 2. *num.* 15.

Quæritur, an consecrentur guttæ vini, quæ sunt in Calice separatæ, quando Sacerdos nihil circa eas intenderit? Alii negant, ut *Busemb.* Alii affirmant, ut *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 449. cum *Præp. Dic. &c.* Alii denique affirmant de guttis propinquis, negant de remotis. Monet *Platel.* apud *Croix ib.* quòd Sacerdos advertens statim ante Consecrationem tales guttas, si sint vicinæ, admisceat; si verò remotæ, vel abstergat (quod ait *Tanner.* apud *Bus. in fin. huj. Dub.* haud expedire), vel excludat ab intentione. Sed *Croix* dicit etiam posse licitè includere eas in intentione, ne in Calice sit vinum, quod non sit consecratum. Sic etiam dicit *Croix* contra *Bus.* quòd Sacerdos debet consecrare micas adhærentes hostiis: Non autem separatas in Patena, vel Corporali; nec obstat, quòd eas sumendo, læderetur jejunium, nam magis videtur tunc præcavenda irreverentia Sacramenti, quàm læsio jejunii. Si verò micæ sint in Ciborio, eas etiam (ait) intendat consecrare, cùm absit periculum eas perdendi.

3. Valida est consecratio, I. Si Sacerdos intendat consecrare ex pluribus hostiis præsentibus tantùm quinque, eas determinando, vel omnes, præter infimam, & supremam cumuli, vel omnes pares, ver. gr. secundam, quartam, sextam, si sint ordine collocatæ, & determinetur, unde numerandi initium sumendum sit, quod tamen grave peccatum erit. Quòd si autem hoc, vel alio casu, non consecratæ misceantur consecratis, totus cumulus ad altare est deferendus, ut Sacerdos intendat consecrare non consecratas: vel potiùs totum cumulum consecret sub conditione, si non sint consecratæ. * (*Et hoc potiùs faciendum est, quia in consecrando hostias non consecratas, deficit vera determinatio materiæ, nec potest verificari verbum* Hoc; *Unde debent consecrari omnes hostiæ sub conditione, ut validè consecrentur; ita Lugo D.* 4. *num.* 126. *Salm. cap.* 4. *num.* 129. *cum Laym. Dic. Avers. Leand. Dian. &c. Et hoc etiam licitè fieri potest, ut dicunt Salm. ibid. cum Laym. Dic. Dian. Leand. contra Lugo, & de Afflicto.*) *, *Card. de Lugo d.* 4. *de Euch. num.* 36. II. Etsi putet, unam, vel duas, vel 216

vel sex hostias consecrandas adesse, cùm sint plures, sive a se, sive ab alio positæ; quia error speculativus, & privatus non obstat intentioni practicæ, & absolutæ consecrandi omnes præsentes, quam tanquam Ecclesiæ consuetudini conformem, quisque censetur habere implicitè, ut docent *Sylv. Henr & Suar.* * (*Cum Nav. Bon. Vasquez. Conin. Lugo, & communi apud Salm. cap. 4 num. 128.*) *. Unde, si Sacerdos advertat post consecrationem esse duas simul junctas, utramque ut consecratam sumet, ut habet Missale. Si verò ante Consecrationem, postquam obtulit, advertat, alteram seponet, & post Missam ipse, vel alius sumat, tanquam panem benedictum. III. Si quis plures hostias ad altare tulerit, aut rationabili modô adverterit, ab alio adferri a se consecrandas, vel ante sacrificium monitus fuerit de consecrandis in altari jam positis. Ratio; omnes enim consecrantur, etsi, dum consecrat, earum non ita expressè meminerit, aut etiam ad Oblationem non detegat, modò sint præsentes in corporali, vel saltem in altari. Ita *Regin. l. 27. num* 19. *Layman. l. 5. t. 2. cap. 2. Bonac. t. 1. d. 4. qu. 2. p. 2.* & alii ab ipso citati, estque sententia in praxi tuta. Quia intentio præcedens respectu illarum virtualiter perseverat.

217 Quando Ciborium consecrandum positum est a Clerico in Corporali, te advertente, & illud jam intenderis consecrare, certum est quòd consecras, licèt postea ad illud non advertas. Est communis sententia, ut ait *Croix l. 6. p. 1. num. 456. cum Pal. Dic. & Salm. cap. 5. n. 125. cum Gavant. & Suarez.* Sed dubium est, utrùm censendum sit consecratum Ciborium ex oblivione extra Corporale relictum? *Prima* sententia cum *Tanner. & Præp. apud Croix loc. cit.* qui probabilem vocat, affirmat, quia, ut dicunt, voluntas consecrandi jam adfuit, & non fuit retractata. *Secunda* tamen sententia communis, & probabilior negat cum *Suar. Dian. Pal. Less. &c. cum Croix ibidem*. Ratio, quia, cùm intentio consecrandi extra Corporale fuisset peccatum grave, illam tu habuisse non præsumeris. Sed quia prima sententia non videtur improbabilis, cùm res sit dubia, rationabiliter dicit *Tournely pag. 294. v. Tutius*, in praxi illas particulas esse sumendas post Sanguinem; Censent autem *Tourn. & Croix l. c.* posse eas etiam consecrari in alia Missa sub conditione; Sed hoc mihi non placet, quia non videtur adesse justa causa illas consecrandi sub conditione, cùm jam sumi possint.

IV. Si parvæ hostiæ pro communicando populo afferantur Sacerdoti paulò post factam Oblationem (addit *Aversa qu. 11. s. 12.* ante cœptam Præfationem), licitè eas consecrari, suppletâ Oblatione mentaliter, ex *Gavant. & Possev.* docent *Dian. p. 2. s. 14. R. 71. & Tann. de exped. sacrific. l. 2. cap. 5.* * (*Et hoc, etiamsi Canon sit incœptus, ut Tamb. c. 5. §. 2. cum Gob. Burgh Quarti, Diana, & Possev. apud Croix num. 460. Saltem quando plures sine Communione remanerent. Si verò remaneret tantùm unus, Cod. ib. suadet potiùs dari illi partem Hostiæ magnæ, quod licitè jam fieri potest, ut ait Croix num. 508. cum S. Anton. Syl. Bon. Sà, Tamb. &c. Et sufficit pro causa, si communicaturus diu expectare deberet Communionem.*) *

218 Resp. 2. Ad licitam materiæ consecrationem requiritur, 1. ut non sit major quantitas, quàm tempore opportuno possit absumi; quia periculum esset, ne species computrescerent. *Bonac. l. c.* 2. Ut ab usu Ecclesiæ, præsertim in Missali præscripto, non recedat. *Unde resolves*.

219 Peccat I. Qui vas, in quo hostiæ consecrandæ sunt, non aperit. II. Qui consecrat materiam positam extra corporale. III. Qui intendit consecrare guttas calici adhærentes exteriùs, quod esset grave; de interiùs adhærentibus est dubium, quia non constat satis de mente Ecclesiæ, ad quod evitandum *Gavant. p. 2. t. 7.* jubet eas abstergi; quod consuetudo probat. Qui tamen id omittit; eum non peccare, docet *Tam. l. 3. c. 1. §. 3.* imò nec expedire, si eas advertas, quando discooperto calice jamjam es consecraturus, & elevationem populus expectat. Post consecrationem autem nullo modo sunt abstergendæ. IV. Qui ante consecrationem ita statueret: Nolo consecrare hostias appositas, nisi tempore Consecrationis, vel saltem Oblationis fuero memor. Ita *Præpos. hic a. 3. d. 3. Lay. l. c.* etsi *Tamb. de exped. sacrif. c. 1. §. 3.* eo casu nullum peccatum agnoscat.

DUBIUM VI.

Quæ sit Forma consecrationis Eucharistiæ?

220 *Quæ verba sint de essentia in Consecratione panis? Et quæ vini? Et an verba sint proferenda*

simul recitativè, & significativè?
221 *Quæ forma sit illicita? Quæ invalida? Et quæ dubia?*
222 *Qu.* I. *An in Consecratione panis præquirantur verba*: Qui pridie, &c. 223. *Qu.* II. *An in Consecratione calicis omnia verba sint de essentia? Qu.* III. *Quid significent* Tò Hoc, & Hic? *Qu.* IV. *An conficiatur Eucharistia si omittatur verbum* Est?
224 *Vide plura circa variationem verborum. Quid si Sacerdos se distrahit in consecrando?*

220 „ RESpond. Est duplex, una panis, & est „ hæc: *Hoc est enim corpus meum*. Ubi „ omnia sunt de essentia, præter Tò *enim*; cujus omissio esset veniale *(*Cum Suarez, Con. Bon Pal. &c. apud Salm cap.*5. *num.*18. *Sed non improbabiliter Roncaglia, & Concina damnant de mortali; Revera enim in re tam gravi non videtur levis materia quæcunque levis mutatio deliberatè apposita.*)* Altera vini, & est hæc: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Ubi etsi verior, & communior sit sententia *S.Bonavent Suar. Bellarm.* & aliorum, contra *S.Thom. & Thomistas*, quòd essentialia sint tantùm hæc: *Hic est calix sanguinis mei*, vel, *Hic est sanguis meus*, aut eis æquivalentia; graviter tamen peccaret, qui aliqua ex reliquis omitteret, vel mutaret. Debent autem formæ proferri in persona Christi formaliter, & significativè, sive assertivè *(*Idest simul recitativè, & significativè, scilicet referendo verba Christi, & applicando eorum significationem ad materiam præsentem, nempe ad panem & vinum, quæ Sacerdos in manibus habet, ut illa transmutet in Corpus, & Sanguinem Christi; ita Concina pag.* 261. *num.* 14. *& Salm. cap.* 5. *num.*51. *cum S.Thom.* 3.*p.q.*78. *a.*5.)*, & non tantùm recitativè, sive historicè, licèt ea, quæ in Canone præcedunt, dicantur tantùm recitativè, seu historicè. V. *Lay. cap.* 3. *Bon. qu.* 3. *p.*2. *Card. de Lug. d.*11. *s.*5. *Unde resolves*.

221 „ 1. Valida, sed illicita est consecratio, I. Si „ consecrans dicat: Hic cibus, hic potus, hic calix: vel hæc res, vel contentum sub his speciebus, est corpus meum, vel sanguis meus. *Bon. l.c.p.*1. II. Si dicat: Hic calix est novum testamentum in sanguine meo, ut habet *S.Lucas cap.*22. III. Hoc est corpus meum, quod de Virgine sumpsi; hic est sanguis meus infiniti valoris. IV. Hoc est meum corpus, hic meus est sanguis, vel, hoc est sanguis meus. Ratio horum est, quia manet idem sensus, nec fit mutatio substantialis. *Bonac. l.c.* „

„ 2. Invalida erit consecratio, si dicas: I. Hic (adverbialiter) est corpus meum. Si „ autem Tò *Hic*, ponatur masculinè pro neutro, „ valet, etsi non secundùm Grammaticam. *Escob. Gran* *(*Cum Suarez, Dian. Bon & multis apud Salm cap.*5.*num.*3.)*. II. Hoc corpus est meum: Hic sanguis est meus. *Fag p.*3. *qu.*78. *cap.*2. III. Ecce corpus meum, Ecce sanguis meus. IV. Hoc fit, vel hoc fit corpus meum: vel, hic panis convertitur in corpus meum, vel hic ponitur corpus meum. V. Illud est corpus meum: ille est sanguis meus. VI. Hoc est substantia mea; vel, hoc corpus Christi. *Bon l c. p.*3. „

„ 3. Dubia erit consecratio, I. Illud est corpus meum: Ille est sanguis meus. II. Hæc est caro mea: quam tamen *Laym.* contra *Con.* putat valere. III. Secundùm quosdam forma ex S.Luca primo casu allata. V. *Bonac. qu.*3. *p.*1. *&* 2. *Rep.l.*29.*num.*33. „

222 Quæritur I. An in Consecratione panis præquirantur verba illa: *Qui pridie, &c?* Ambrosius Catherinus (apud *Hubert tom.*5. *pag.*388.) propugnavit Consecrationem perfici per preces antecedentes, verba autem Christi ex præcepto historicè tantùm recitari; sed hæc opinio rejicitur a S. Pio V. in Rubr. Missal. *Tit.*10. *num.*5. ubi postquam dictum fuit (*Tit.*5.*num.*1.) quòd forma Corporis sunt verba illa: *Hoc est enim Corpus meum*. Dicitur: *Si autem, semiprolatâ formâ corporis, obiit Sacerdos, quia non est facta Consecratio, non est necesse, ut Missa per alium suppleatur*. Ergo Consecratio non fit, nisi per verba: *Hoc est &c.* Idque confirmatur in Decreto Eugenii, ubi habetur: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum; Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum*. Ergo Sacramentum non conficitur, nisi per verba Christi, quæ certè alia non sunt, nisi illa: *Hoc est &c. Scotus* autem *in* 4.*d* 8. *qu* 2 *ex num.*5. non dubitat quin forma Consecrationis panis & vini utique sint verba: *Hoc est corpus &c. Hic est calix &c.* Sed si hæc sola verba proferantur, prætermissis illis, *Qui pridie &c.* an fiat Consecratio? Dubitat, & dicit tunc Sacramentum sub conditione adorandum. Ratio, quia verba, *Hoc est &c.* prolata sine præcedentibus per se non significant Corpus Christi, sed corpus

corpus Sacerdotis; Unde oportet, ut per antecedentia verba significetur, quòd Sacerdos loquitur in persona Christi. Et hanc sententiam sequuntur *Angel. v. Eucharistia num 24. Dupasquier to.7.pag.385.* Atque *Cont.Tournely to.5.p.429. v.Resp. ac Frassen tr.11.p.122. v.Verùm*, dicunt non carere omni probabilitate. Alii verò communiter, ut *Juenin.t.7. p.259. Tournely in Prælect to.8. p.205. Gonet Man.to 6. p. 283. Concina to. 8. p.259. num.7. Frassen l.c. & Lugo D.11. num.39.* (qui ait opinionem *Scoti* ab omnibus rejici) docent ad Consecrationem sufficere sola verba: *Hoc est &c.* Probatur ex Decreto Eugenii, ubi dicitur Consecratio non aliis fieri nisi verbis Christi: ***Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris**, quibus hoc conficit Sacramentum; Sacerdos enim in persona Christi loquens conficit Sacramentum.* Et ut Sacerdos loquatur *in persona Christi*, sufficit quòd Corpus Christi satis designetur ex institutione Christi, & ex intentione Sacerdotis: prout si Rex aliqua institueret verba, quæ quoties dicerentur a Judice, repræsentarent personam Regis, hoc ipso quòd a Judice proferuntur, Regis personam repræsentant. Hæc quidem sententia est communis, & probabilissima; sed oppositam non audeo dicere improbabilem; Tanto magis, quia Rubrica *Tit.3 num 5 Tit.10. num.3.* & alibi, quando forma est repetenda ratione materiæ dubiæ, vel eo quòd forma calicis fuerit semiprolata, præcipit, ut Sacerdos incipiat ab illis verbis: *Qui pridie &c.* & *Simili modo &c.*

423 Quæritur II. An in Consecratione calicis sola verba, *Hic est calix Sanguinis mei*, sint de essentia? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Gonet Man.to.6. p.284. & Salm. de Euch. c.5. num.25. cum S.Antonino, Sylvest Palud.Hurt. Arav. Riebar. &c.* qui dicunt, omnia verba sequentia, *Novi & æterni Testamenti &c.* ad essentiam pertinere: Et pro hac sententia videtur esse *D.Thomas in 4. d.8 qu 2 a.2. qu.2.* ubi ait: *Et ideo illa quæ sequuntur sunt essentialia Sanguini, prout in hoc Sacramento consecratur, & ideo oportet, quòd sint de substantia formæ.* Ergo ait *Gonet*, si verba illa sunt essentialia Sanguini, sunt etiam essentialia formæ. Ratio hujus sententiæ est, quia Eucharistia non solùm est instituta ad significandum Corpus & Sanguinem Christi per modum cibi & potûs, sed etiam ad explicandam virtutem Passionis Christi, idest peccatorum remissionem, quæ habetur per effusionem Sanguinis ex novo Testamento &c. Ergo verba sequentia, quæ hanc exprimunt virtutem, dicendum est ad essentiam formæ pertinere. Censent verò *Salm. num 29.* non omnia verba subsequentia esse essentialia, nam verbum *Æterni* virtualiter includitur in illis, *Novi Testamenti*; Et verba *Mysterium fidei* includuntur in illis, *Qui pro vobis effundetur &c.*

Secunda verò sententia communior, quam tenent *Scotus in 4.d 8.qu 2.Petrocor.to.3.p.262. q.2. Holzmann p.57.n.264. Juenin. tom.7. p.262. Cont. Tournely to.5. p.430. Lugo D.11.num.60. cum Bellarm. Sporer num.183. cum S.Bon. & Suar.* ac plures ex Thomistis, ut *Sotus*, *Contensonius*, *Wigandt*, & *Concina*, dicit sola verba, *Hic est calix Sanguinis mei*, esse ad formam essentialia. Probant 1. ex verbis D. Pauli 1. *ad Cor. 11: Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine.* Unde dicunt non esse credibile, quòd Apostolus aliquid essentiale ad formam omiserit. Probant 2. ratione, quia hæc sola verba significant præsentiam Sanguinis Christi sub speciebus vini; Alia verò pertinent ad integritatem quidem formæ, non autem ad essentiam. Et hanc fuisse mentem D. Thomæ censent Thomistæ qui hujus sunt sententiæ, dum S.Doctor, quando loquitur de primis verbis (ut in *q.78. a.1.*), dicit ea spectare ad *essentiam*; cùm verò loquitur de sequentibus, inquit spectare ad *substantiam* formæ. Hæc autem explicatio an verè sit juxta mentem D.Thomæ, non satis percipitur: Unde bene ait *Petrocor.* in hac quæstione sententiam Angelici esse valde dubiam. Ceterùm utraque sententia est speculativè probabilis, sed in praxi certum est quòd Sacerdos graviter peccaret, si non proferret omnia verba, quæ in Consecratione calicis habentur; Et si fortè tantùm prima verba dixisset, deberet utiquè sub conditione integram repetere formam, ut rectè advertit *Nat. Alex. prop. unic. reg.4.* Et hoc omnes dicere debent, juxta *Rubr.Tit.10. num.3.* ubi dicitur: *Si obierit* (Sacerdos), *semiprolatâ formâ Sanguinis, tunc alter prosequitur Missam, & super eundem calicem repetat integram formam* (intellige sub conditione, si fortè jam dixerit verba, *Hic est calix sanguinis mei*) *ab eo loco*: Simili modo &c. *Vel possit super alium calicem præparatum integram formam perficere, & Hostiam primi Sacerdotis & Sanguinem a se consecratum sumere, & deinde calicem relictum semiconsecratum.*

Quæritur III. Quid significent verba *Hoc*, & *Hic*. Resp cum *Suar. d.58. sect.7. Cont. Tourn p. 433. qu.1. Holzmann num 272.* qui citat *Scotum*, *Sporer*, & alios communiter, quòd verbum *Hoc* vel

vel *Hic* significant: *Hoc* ens, quod est cibus, *est Corpus meum : Hic calix*, sive hic potus, est Sanguis meus; omnis enim propositio in fine prolationis habet suam veritatem, & effectum.

Quæritur IV. An conficiatur Euchari tia dicendo tantùm: *Hoc enim Corpus meum?* Affirmat *Bernal*, dicens quòd verbum *est* in latino idiomate sanè subintelligitur. At meritò negant alii communiter *ap. Croix l. 6. p. 1. n. 16.* Nam, licèt Tò *est* ex aliis verbis adjunctis quandoque satis subintelligatur; tamen hìc ex ipsa propositione absoluta minimè percipitur, dum hìc non habentur alia adjuncta, quæ denotent subaudiri verbum *est*.

224 Hìc autem notandum, quoad mutationem verborum formæ, id quod habetur in *Rubrica Missalis* (*tit. 5. num. 1.*): *Si quis autem aliquid diminueret vel immutaret de forma Consecrationis, & verba idem non significarent, non conficeret Sacramentum. Si verò aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissimè peccaret.* Valida est autem Consecratio, si quis dicat: *Hoc est colpus meum*, vel *copus meum*; Ita *Croix l. 6. p. 1. num. 36. cum Suar. Lugo*, & aliis communiter; Pariter ac diximus *num. 110. de Baptismo, ex c. Retulerunt. Dist. 4. de Consecr.* ubi Zacharia Papa declaravit validum Baptismum collatum *in nomine Patria, Filia, &c.* Ratio, quia voces ita constitutæ sunt, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significent; sufficit enim, ut verba formæ ingerant sensum a Christo intentum; Secus si alium sensum ingererent, ut si quis diceret, *Hìc* (adverbialiter prolatò) *est Corpus meum*, prout docet *S. Thom. 3. p. qu. 60. a. 8.* Validè etiam consecraret, qui adderet verba sensum non corrumpentia, v. gr. *Hoc est corpus meum reale*. Secus, si diceret: *Hoc est corpus meum figuratum*. Et ita pariter invalidè consecraret, si quis diceret: *Hoc corpus est meum*, ut dicunt *Bon. Concina, Antoine, & Elbel*, quia per hæc verba non significaretur transubstantiatio panis in Corpus Christi.

Dicunt *Salm. cap. 5. n. 16.* cum *Soto* repellendum esse scrupulum, si quis vice *Corpus meum* proferat *Corpys meun*. Pariter, si pro *est*, proferat *es*, ut *Diana ibid.* Si pro *Calix*, dicat *Calis*, ut *Henr.* Si pro *Sanguinis*, proferat *Zanguinis*, (& *Sotus* hoc excusat ab omni culpa, etsi omittatur diligentia ad proferendum; sed meliùs *Diana, Leand. &c.* excusant tantùm a mortali ap. *Salm. num. 17.*) Ratio, quia in his remanet forma, & significatio substantialis, cùm communiter tunc *Calis* verè percipiatur, pro *Calix*, & sic de aliis.

Notandum, quòd, si Sacerdos se distrahit in conficiendis Sacramentis, vix fieri potest, ut Sacramentum reddatur invalidum ob distractionem Ministri; nisi distractio esset totalis, ait *Croix l. 6. p. 1. num. 85.* Sed hanc limitationem minimè esse probabilem probavimus *num. 14. de Sacram in gen.* In conficiendis aliis Sacramentis, Minister voluntariè se distrahens, non peccat plusquam venialiter, ut dicit *Gobat.* cum communi apud *Croix loc. cit.* Sed ibidem *Tambur.* advertit, quòd in consecranda Eucharistia Sacerdos voluntariè, & advertenter se distrahens, ratione gravis irreverentiæ, graviter peccaret.

Advertendum autem, quòd verba Consecrationis minimè replicanda sunt, nisi *valde probabiliter* dubitet Sacerdos aliquid omisisse, ut loquitur *Rubrica tit. 5. num. 2.* his verbis: *Si celebrans non recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certò ei constet se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate Sacramenti, resumat formam. Si verò valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione.*

DUBIUM VII.

Quandiu Christus maneat in Eucharistia?

225 *Infra quantum tempus species consummentur?*
226 *Quando recipiatur gratia?* 227. *Quid si Sacerdos se disponeret inter sumptionem?* 228. *An recipiatur plus gratiæ, si sumatur utraque species, vel major materia?*
229 *Quid si vinum consecratum in aliud vinum, aut liquorem injiciatur?*

225 RESP. 1. Manet sub speciebus etiam divisis, & sub quavis earum minimâ parte, donec tanta earum fiat mutatio, ut consueta substantia panis, & vini corrumpatur. Ita *commu.* cum *S. Thoma.* Et est certum.

Certum est apud omnes, saltem intra spatium horæ species in omnibus immutari. Bene tamen advertit *Tamb. de Commun. c. 3. §. 4.* quòd juxta qualitatem stomachi magis vel minùs calidi, aut validi species consummantur. Ceterùm, generaliter loquendo, refert *Lugo D. 10.*

*D.*10.*num.*54. plures Medicos a se Romæ consultos putasse in laico species intra minutum corrumpi, & in Sacerdote intra medium quadrantem; quod utrumque approbat *Bernal ap. Croix l.*6 *p.*1.*num* 476. Imò *Arriaga ibid.* censet in laico consummari intra 5. Pater & Ave, & in Sacerdote postquam vestibus est exutus; Saltem post quadrantem a Communione, etiam in Sacerdote, tenet ut certum *Lugo*, & consentit *Croix* quoad sanos, species consummari.

226 „ 1. Gratia datur in prima manducatione etiam primæ partis; cùm sit totum Sacramentum. Manducatio autem dicitur trajectio ex ore versùs stomachum, etsi alii dicant gratiam tum primùm dari, cùm pars aliqua est in stomachum recepta. *Dian.p.*3.*t.*7.*m.R.*96. *ex Henriq Sylv.& Fagund.* Item *Card.de Lugo d.*12.*f.*2.

227 „ 2. Species non sunt retinendæ in ore tandiu, donec penitus pereant: quia tunc non manducaretur Christus, nec gratia Sacramenti conferretur; utì neque, si moriaris, dum Hostia adhuc est in ore. *Dian.l.c.* contra *Bec. c.*22. V. *Bon.d* 4 *q.*5. *p* 2.*num.*2.

227 „ 3. Si quis partem vini, vel Hostiæ sumpsisset indispositus, & deinde se disponeret, acciperet adhuc gratiam in sumtione alterius partis. * (*Ita Salm.c.*6.*num* 10.*cum Suar. Con. Sot. Cajet.* (contra *Bon. & Henr.*) *quia adhuc tunc Eucharistia habet vim conferendi gratiam ex opere operato.*) * Quod etiam aliqui, ut *Gabr. Cajet.* & alii probabiliter dicunt futurum, si se disponat antequam species consumantur in stomacho. *Dian.l.c R.*96.*ex Nug.* V. *Card.de Lugo d.*12 *f.*2.*num* 46 53. *&* 64.ubi illud posterius negat. V. *Bonac l.c.*

228 „ 4. Non videtur reprehendendus laicus, qui desiderat esse Sacerdos, ut possit communicare sub utraque specie, quòd putet plus gratiæ dari sub utraque, quàm sub una: quia id fieri, non est improbabile, ut docent *Vasquez, Mer.Card.de Lugo d.*12.*f.*3. & alii * (*Cum Alensi, Hurt.Leand.Palao, & pluribus apud Salm. c.*6 *n.*15 *contra Bellar.Suar.Soto &c. Ambas probabiles Salm.meritò vocant.*)*: utì nec carpenda devotio illius, qui multum materiæ sumit ad consecrationem, eà mente, ne tam cito in stomacho species consumantur, & sic diutiùs secum Christus maneat, & sæpiùs gratiam augeat: quod fieri non est improbabile, si dispositio subjecti fiat melior; ut docent *Suarez, Comm.* Item *Fagund. & Becan.* apud *Dian.p.*3.*t.*6.*m.R.*97. * (*Idem sentiunt Gonet tom.*6.*p.*306.*Lugo D* 12.*n.*48.*Tournely pag.*638. *cum Juenin.Holzm.p* 66.*n.*296.*cum Reg.Manstr. Bosco, & aliis*; *item Suar. Leand. &c.* (*contra Sot.& Vasq.*) *apud Salm.c* 6. *num.*12.*&* 13. *qui meritò id probabile putant. Ratio, quia, ut ait Florentinum, hoc Sacramentum institutum est per modum cibi, unde sicut cibus toto tempore quo in stomacho manet, corpus nutrit; ita pariter semper ac Eucharistia in corpore manet, nutrit Animam augendo Gratiam. Hìc tamen notandum ex Dupasqu. to.*7.*p.*526. *quòd Innoc. XI. post Decretum S. C. damnavit abusum tradendi communicantibus plures Particulas simul, vel solitò grandiores.*) * „

5. Species per vomitum rejectæ, si tales sint, ut sub illis panis, vel vinum possit existere, verè sunt adorandæ; & si iterum sumantur, iterum conferre gratiam, docet *Card. de Lugo l.c. num.*53. „

229 „ 6. Etsi, si modicum vini consecrati misceatur perfectè cum alio liquore, ita ut non maneret substantia vini, desinat ibi esse Christus, non tamen desinit, si misceatur cum vino alio, saltem ejusdem speciei. *Card. de Lugo d.*20.*f.*3. Unde, si gutta consecrata lapsa sit in dolium vini ejusdem speciei, totum illud vinum adhibendum tantùm est prosacrificio; licèt quidam dicant, bibi posse a laicis. „

Dicunt tamen *Suar. Dicast. Arriag.& Bernal.* apud *Croix l* 6.*p.*2.*num* 474. quòd Christus desinit esse præsens, si guttula vini consecrati injiciatur in altero vino non consecrato potentiori, vel in altero liquore, in quo species vini corrumpantur. In dubio autem, dicit *Croix ibid.* tenendum, species non esse corruptas.

7. Si species consecratæ liquorem specie diversum sibi permixtum convertant in vinum similis substantiæ ei, in quo facta est consecratio, species priores manent consecratæ: non item posteriores adjunctæ. „

CAPUT II.

De causis, & subjecto Eucharistiæ.

DUBIUM I.

De Causis.

„ Ago

„ AGo hìc tantùm de efficiente, id est, de „ Ministro, in quoquid requiratur ad con- „ fectionem validam, constat tum ex dictis de „ Sacramentis in genere, tum ex superioris ca- „ pitis *dub.* 5. Quid ad licitam requiratur, pa- „ tebit ex sequenti Dubio, de subjecto suscipien- „ te Eucharistiam: quia omnes dispositiones, „ quæ ad dignè suscipiendam sunt necessariæ, „ requiruntur etiam ad licitam confectionem, „ cùm conficiens necessariò suscipere debeat. „ Hìc ergo tantùm quæritur, 1. Cujus sit di- „ spensare Eucharistiam? 2. Quid ex parte Mi- „ nistri requiratur ad licitam dispensationem?

ARTICULUS I.

Ad quem spectet dispensatio Eucharistiæ?

230 *An solis Sacerdotibus liceat Eucharistiam ministrare?*
231 *An soli Sacerdotes validè consecrent?*
232 *Quid notandum de Sacerdotibus consecrantibus simul unam Hostiam, sive cum Episcopo?*
233 *An Parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam?*
234 *An inferior Sacerdote ministrando incurrat irregularitatem?* 235. *An sufficiat consensus Pastoris?* 236. *Quid si ministrandum sit Viaticum?*
237 *Qu. I. Quando liceat Diaconis ministrare? Qu. II. An liceat Clericis, aut etiam laicis in necessitate sumere Eucharistiam per seipsos? Qu. III. An liceat laico in necessitate alteri Viaticum ministrare?*
238 *An Sacerdos extra articulum mortis possit seipsum communicare?*
239 *An alii præter Pastores possint ministrare Eucharistiam in articulo mortis, & in Paschate?*
240 *Quibus casibus liceat Regularibus tunc ministrare?*

230 „ RESp. Eucharistiam dispensare ex officio „ potest solus Sacerdos habens jurisdictio- „ nem ordinariam, delegatam, aut saltem ra- „ tionabiliter præsumtam, vel privilegium. „ Ratio est, quia Pastorum proprium est pa- „ scere, quod præcipuè fit per Sacramenta. V. „ *Bon. d. 4. qu. 5. p. 1. Card de Lugo q. 18. s. 3.*

231 Fide certum est, solos Sacerdotes validè consecrare Eucharistiam, ut constat ex Traditione, & ex definitionibus Conciliorum *Nicæni* 1. *c. 14. Lateranensis* sub *Innoc. III. c. 1. Florentini in Decr. pro Instr. Arm.* & *Tridentini sess. 23. can. 1.* Insertque id Tridentinum ex *Matth. 26.* & *Luc. 22: Hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis tantùm Apostolis, & Sacerdotibus successoribus potestas consecrandi a Christo collata apparet: Meritò enim ad tantum Ministerium Ministros singulari modò consecratos esse oportebat.

232 Notandum hìc, quòd, si plures Sacerdotes eodem tempore consecrent unam hostiam, omnes quidem Sacramentum conficiunt, ut est commune cum *Salm. c. 9. num. 3.* ex *Suar.* & *Fill.* E converso, si unus eorum ante alios formam compleat independenter ab aliorum intentione, jam conficit Sacramentum, ita ut alii frustra formam postea absolverent. Hinc *Salm. ib. num. 5.* cum *Suar. Fill. Pal. Con. Dian.* & aliis pluribus inferunt, quòd Sacerdotes novi, qui cum Episcopo consecrant, primò curare debent, quoad fieri potest, simul cum Episcopo formam absolvere: Præterea habere debent intentionem consecrandi tunc tantùm, quando in eodem tempore cum Episcopo formam absolvunt. Imò, ultra hoc, in Consecratione calicis intendant etiam non consecrare, si panem fortè ipsi non consecraverint. Cùm autem certum sit, solos Sacerdotes posse consecrare, hinc etiam certum est, tantùm ad ipsos pertinere ministrationem Eucharistiæ.

233 Quæritur hìc, an Parochus tempore pestis teneatur Eucharistiam ministrare cum periculo vitæ? *Prima* sententia valde gravis affirmat, & hanc tenent *Merbes to. 2. pag. 255. qu. 19. Conc. to. 8. pag. 308. num. 13. Holzmann pag. 64. num. 286. Pal. de Euch p. 20. num. 2.* & *Cont. Tournely pag. 459. v. Contrarium, cum Suar. Vasq. Tann. Barbosa.* Et eandem probabiliorem putat *Sylvius suppl. qu. 32. a. 3.* ubi ait: *Securior & verisimilior aliorum sententia est Parochum sub mortali teneri administrare Eucharistiam Parochianis peste vel alio morbo contagioso infectis, etiam cum propriæ suæ vitæ periculo, nisi per aliquem alium id fiat; & nisi occurrant quædam circumstantiæ, propter quas meritò possit excusari.* Ratio, quia licèt hoc Sacramentum non sit necessarium ad peccata delenda, est tamen moraliter necessarium ad perseverandum in justitia. Excipit verò *Sylvius* (post *Suar.* & *Barb.*): 1. *Si aliqui infirmi aliàs essent absque Confessione morituri.* 2. *Si sit grave Parocho periculum, & ejus mors futura sit magna Populi jactura, sicut si ipse solus sit, nec facilè habendus sit alius.*

Secunda verò sententia negat, quam tenent *Salm. cap. 9. num 30. cum Dic. Gabr. & Ant. a Sp. S. Diana p. 3. tr. 4. R. 174. cum Major. Villal. & Molf.* item

item *Gobat.& Lochn.apud Croix num* 484. Ratio, quia hoc Sacramentum non est tantæ necessitatis, ut Parochus causâ illud ministrandi teneatur prodere vitam. Et hæc sententia est etiam valde probabilis ex Declaratione Gregorii XIII. apud *Fagnan.to.3. in c. Clericos. de Cler. non resident. ex num.*38. ubi refert, quòd, instante S. Carolo Borromæo, an Parochi tenerentur ministrare Sacramenta tempore pestis? Præfatus Pontifex die 12. Octob. an. 1576. approbans Decretum S.C. Concilii, sic declaravit: *Parochos suis Parochianis peste laborantibus teneri ministrare dumtaxat duo Sacramenta ad salutem necessaria, nempe Baptismum, & Pœnitentiam; Posse autem ministrare vel per se, vel per alium idoneum, ut Parochus possit audire Confessiones sanorum, quia aliàs eum reformidarent, si viderent ipsum accedere ad pestilentes.* Deinde *Fagnanus* refert, quòd idem Gregorius die 26 Octob. 1576. Archiepiscopo Florentino, qui decreverat Parochos suæ Diœcesis teneri tempore pestis ministrare Sacramenta, præcepit ei rescribi ab eadem S.C. Concilii: *Parochos, teneri omninò ministare* (tantùm) *Baptismum, & Pœnitentiam.* Et sic de facto S.C. rescripsit, additô insuper verbô *per alios*; Dixit enim S.C. hanc fuisse mentem Pontificis, prohibendi scilicet ne Parochi per seipsos, etiam volentes, ministrent Baptismum, & Pœnitentiam, ad commodum Parochianorum, qui sani essent. Ita *Fagnanus*.

Deinde hìc sedulò notandum, quòd, cùm circa idem tempus quæsitum fuerit, an Parochi tempore pestis tenerentur residere? Refert idem *Fagnan.l.c.* quòd S.C. die 6. Dec. 1576. decrevit *teneri, sed hoc non per legem generalem statuendum, sed per Literas S.C. significandum eidem præfato Archiepiscopo, ut non omnes Parochos cogeret, sed aliquos partiendo opus, vel deputaret alios Sacerdotes, cùm Tab. Arm. & Barb sentirent Parochos excusari tempore pestis a residentia, & quia sani fugerent Parochos, & quia Parochi omnes morerentur.* Sed factâ relatione Pontifex decrevit: *Scribendas simpliciter Literas ad Cardinalem S. Praxedis, quibus significetur Sanctitatem suam decrevisse, Parochos tempore pestis omninò teneri residere in suis Ecclesiis, posse tamen per alium idoneum ministrare Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ; Et si non resederint, contra eos procedendum esse, servatâ formâ Tridentini sess. 23 cap.1.*

Tandem dubitatum fuit a nonnullis Ecclesiarum Prælatis, quodnam sit proprium officium Episcopi tempore pestis, an scilicet teneantur residere, & etiam suis Curatis ministrare Sacramenta? Refert *Fagnan.num.*46. Pontificem die 18. Dec. 1576. sic declarasse: *Decretum factum in Parochis multò magis procedere in Episcopis, qui magis obligati sunt; tamen posse Episcopos in locis tutioribus manere, & inde providere.* Et hìc observare oportet, quòd hoc Decretum fuit proprium Pontificis, quô generaliter explicatum fuit officium Episcoporum: Revera enim, si Episcopus in hujusmodi necessitatibus oves suas deserit, quis alius eis satis providere curabit?

234 1. Peccat mortaliter, qui sine omni jurisdictione Eucharistiam dispensat. *Bonacin. l.c. par.*2. quia violat alterius jurisdictionem in re gravi. Inferior autem Sacerdote incurret insuper irregularitatem, ut docet *Conin.* * (*Idem docent Laym. de Euch. cap.7. n.3. cum Coninch. Sporer eod.ti. c.5. n.309. Mazzotta to.3.pag.131.cum Bonac.& Salm. de Bapt.cap.4. n.20.qui dicunt idem de Clerico ministrante Baptismum sollemniter. Ratio, quia, cùm horum Sacramentorum solus Sacerdos sit Minister, & Diaconus nonnisi ex commissione; ideo etiam Diaconus sine commissione ministrans hæc Sacramenta, cùm ipsorum non sit Minister ordinarius, irregularitatem incurrit, ex c.1. de Cleric. non ord. Vide dicta de Bapt. num.*116. *v. Dub.*2.)* Hinc Religiosi etiam ipso facto incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, si scilicet sine licentia Parochi, & quidem speciali, præsumant clericis, vel laicis dare extremam Unctionem, vel Eucharistiam, vel Matrimonia sollemnizare, nisi habeant privilegium, vel Parochus absit, aut injustè nolit in articulo mortis. A dicta tamen excommunicatione excusare ignorantiam, etiam crassam, ex *Præpos.&c.* notat *Dia. p.3. t.2. R.*51. idemque propter verbum, *præsumant.*

235 2. Licitè ministrat Eucharistiam, qui præsumit rationabiliter, Pastorem factum suum approbaturum esse. *Reg.l.2 num* 91. *Bonac l.c. num.*8.* (*Palaus pun.18. num.4. dicit ex consuetudine communiter præsumi consensum Parochi, quoties Communio non fit ex obligatione. Hinc rectè ait Roncaglia cap.4. qu.2. R.1. cum communi, quòd cui conceditur facultas celebrandi, intelligitur etiam concessa facultas Eucharistiam ministrandi. Et sic revera ubique usus habet. Dicit tamen Palaus ibid. hanc præsumtionem tantùm locum habere, cùm Communio*

„ *fit ex devotione, non verò si ex obligatione; Sed*
„ *Laym.c.7 num.4. illam admittit etiam in præ-*
„ *cepto Paschali, si præsumtio sit rationabilis,*
„ *puta si persona frequenter communicet. Ceterùm*
„ *Croix num.634. & Lugo D.18.num.51.cum Suar.*
„ *Fag. Diana, & aliis rectè dicunt hanc præsum-*
„ *tionem in Communione ex obligatione non esse*
„ *ac facili habendam; imò meritò addit Croix*
„ *non semper sufficere, quòd certè Parochus da-*
„ *turus esset licentiam si peteretur; si enim pe-*
„ *teretur, jam recognosceretur ut Pastor, & ipse*
„ *saltem confusè cognosceret ovem suam.*) *

236 „ 3. Si infirmus sacrô Viaticô muniendus „ sit, & proprius Pastor absit, vel præsens non „ possit deferre Eucharistiam quivis alius Sacer- „ dos, vel regularis, vel secularis, & hoc defi- „ ciente, etiam Diaconus, ei conferre potest, „ quia tunc præsumitur voluntas Episcopi, aut „ Papæ. Ita *Laym. l 5. tr.4. cap.* 8. *Bon. l. c. n.*10. „ *ex Suar.* * (*Etsi Parochus renuat, sed injustè,* „ *Salm.cap.9. num.15. cum Tol. Lugo, Sà, Dic. &* „ *est commune apud Roncaglia cap.4. q.2. R.2. cum* „ *S.Th.*) *

237 „ Dixi in Resp. *ex officio*, quia extraordina- „ riè, in statu necessitatis, id potest Diaconus „ ex commissione Parochi, & secundùm *Quint.* „ si absit, sine ea, ver. gr. in magno festo, quo „ Sacerdos confessionibus, concionibus, &c. est „ occupatus. *Dian.p.9.t.6.R.39. ex Prep.* In extre- „ ma verò necessitate, ver. gr. articulo mortis, „ si non esset alius, etiam Diacono, imò lai- „ co licere, seclusô scandalô, & alios, & sei- „ psum communicare, probabile est, ut contra „ *Henriq Vasq. & Sà* docent *Suar. Con. Laym. Præ-* „ *pos. hic p.2. cap.*11. confirmatque *Dian.p.8.t.*1. „ *R.*48. *ex Avers. & Franc. Lugo.* Sed *Amic.* li- „ mitat ad casum, quo moriturus peccati mor- „ talis conscius aliud Sacramentum suscipere „ non posset. *Dian. p.9. t.6 R.39* In praxi ta- „ men id non facile faciendum, ob contrariam „ consuetudinem. *Card. de Lugo d. 18. s. 2. Bon.* „ *d.4 q.5. p.*1.

Quæritur hic I. Quando Diaconus possit Eucharistiam ministrare? Nulli dubium quòd Diaconus potest ministrare Eucharistiam in necessitate, ut habetur in Carthagin. IV. Can. 39. ubi dicitur: *Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam Charitatis Christi Populo, si necessitas cogat, jussus erogct.* Sed dubitatur an hæc necessitas debeat esse extrema? Affirmat *Contin. Tournely tom.5 pag 451. cum Habert, & Witass.* dicens requiri necessitatem præbendi Viaticum, dum abest Sacerdos; quia aliàs non vitaretur scandalum, cùm jam obsoleverit usus, qui primitus in Ecclesia invaluerat (ut testantur *Alensis, Sotus, Sylvest. &c.*), nempe quòd Diaconi universè Eucharistiam Populo ministrabant. Sed negant communiter *Suar D.72. Sect.2. concl.3. Pal. p.17. num 6. Lugo D.18. num.27. Laym. c.7. n.2. & Salm cap 9. num 8. cum Rodr. Dic. Henr.* qui dicunt sufficere necessitatem gravem, nempe cùm nullus adsit Sacerdos, qui commodè possit ministrare; Et huic non dissentit *P. Concina*, admittens sufficere ad id justam causam. Imò *Sylvest. v. Diaconus.* ait satis esse præceptum Episcopi vel Parochi, etiamsi nulla causa subsit; Et *Quintanad. apud Renzi cap.3. qu 2.* tenet quòd, absente Sacerdote, etiam sine commissione, & nullâ urgente necessitate, possit Diaconus ministrare: Sed meritò has duas opiniones rejicit *P. Suarez.* Omnes verò conveniunt, quòd in necessitate extrema, absente Sacerdote, Diaconus poterit & tenebitur Viaticum ministrare, adhuc sine commissione; ita *Tolet. l.2. c.28. num.2. Holzm. num.280 & Laym. l.c. cum Soto, Vict. Henr. Miranda, &c.* Diaconus autem, dum Eucharistiam ministrat, debet esse indutus superpelliceô, & stolâ transversâ, ut bene advertunt *Holzm. l.c. Croix l.6. p.1. num.489. & alii.*

Quæritur II. An liceat Clericis, aut etiam laicis in necessitate sumere Eucharistiam per seipsos? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Lugo d.18. num.24.* qui vocat communem, *Gonet D.10. num.18. Cont. Tournely p.453. in fine, Bon p.1. num.5. cum Henr. Sà, Vict. Sylve. Palud. Possev. &c. ac Salm. num.11. cum Vasq. Soto, Fag. & Dic.* Ratio, quia laicus non potest Eucharistiam sumere, nisi de manu Sacerdotis, vel saltem Diaconi; E converso hoc Sacramentum non est necessarium ad salutem. *Secunda* verò sententia affirmat, quam tenent *Suar. d.72. sect.1. in fine, Cajet. in Matth.26. Fill. tr.4. num.285. Val q.10 n.4. Escob. l.6 num 455. Diana p.3 tr.4 ref.47.* & probabilem putant *Lugo d 18. n.23. & Coninch. qu.82. n.27.* Ratio, quia in tali casu necessitatis, puta in articulo mortis, urget præceptum Divinum communicandi; e converso nullo præcepto Divino, vel Ecclesiastico id apparet prohibitum; imò notum est, quod olim fideles laici Eucharistiam in suas domos deferebant, & seipsos propriis manibus communicabant: Et hoc quidem propter necessitatem permittebatur; Cur autem eâdem necessitate occurrente aliquando permitti non poterit?

Deinde hic quæritur III. an liceat laico in necessitate ministrare Viaticum moribundo? Ne-

Negat *D.Thomas in* 4 *d.*13.*qu.*1.*a.*3.*qu.*1. *ad* 3. ubi postquam dixit licere laico tangere Corpus Christi in necessitate, puta ut extrahat Eucharistiam e loco immundo, subdit: *Sed non est simile de dispensatione Sacramenti, quia receptio hujus Sacramenti non est necessitatis*. Et idem sentiunt *Lugo d.*18 *num.*22. *Petrocor.tom.*3. *p.*448. *q.*4. *& Tournely t.*5.*p.*353.*cum Contens. Gon. Henr. a S. Ign. & Henno*. Ratio, tum quia hoc esset contra universalem Ecclesiæ consuetudinem; tum quia hoc Sacramentum non est tantæ necessitatis, ut mox supradictum est; tum demum quia in *c. Pervenit.* 29. *de Consecr.Dist* 2. expressè prohibetur Sacerdotibus committere laico ministrationem hujus Sacramenti. Excipit *Tournely l.c.* solum casum, quò infirmus non posset aliud sumere Sacramentum, & dubitaret de perfecta contritione; quia tunc Eucharistia fit Sacramentum necessitatis. Affirmant verò *Suar. dicta D.*72. *sect.*3. *in fine ac Cajet. Fill. Val. Escob. cum Diana loc.cit.* ac valde adhæret *Laym.c.*7. *n* 4. Ratio, quia nulla fit Sacramento injuria, si in tali necessitate morienti ministretur Eucharistia a laico. Nec obstat textus in *cit. c. Pervenit*; quia ille loquitur de Sacerdote, qui ministrationem committebat laico etiam extra casum necessitatis. Neque obstat contraria consuetudo, cùm enim hic casus rarissimè accidat, consuetudo contraria minimè probari potest. Hanc sententiam tenet etiam *Haberto to.*5. *pag.* 511. *qu.*2. ubi dicit quòd, occurrente necessitate, nempe tempore pestis, bene poterit judiciò Episcopi etiam laicis permitti Eucharistiam ministrare.

238 „ Probabile est, etiam extra mortis articulum ex gravi causa, licere Sacerdoti, præcisò scandalò, sacram hostiam sumere ex sacrario, vel a Diacono allatam sibi ipsi dare, v. gr. si in longo morbo diu non communicasset, ut contra *Suar. & Con.* docent *Fag.p.*3.*l.*3.*c.*2. *Præp. Escob. t.*7. *E.*6. *l.c.* * (*Immo Croix n* 489. *cum Suar.Bon.Lugo, & c Ronc.c.*4.*qu* 4. *Salm.c.*9. *num.*18. *cum Sylvio, & c. dicunt, solâ devotionis causâ, Sacerdotem semper posse seipsum communicare, quia, præcisò scandalò, nulla est irreverentia, nec ullibi est vetitum, nisi adsit alius Sacerdos: & id non improbabile putat Concina pag.* 3c7. *num.* 12. *Ibiquè addit eum Vasq. Dic. & Leand. hoc permitti etiam Diacono, quia ex Concilio Nicæno Can.* 14. *id ei conceditur: Tandem concludit disciplinam hodiernam in hoc spectandam esse.*) *

239 „ Dixi 2. *vel privilegium*, quale habent Religiosi Mendicantes, & nominatim Societatis JESU, ex Pauli III. Bulla, & aliorum, ut scilicet in suis Templis, per se, vel per alios Sacerdotes illic celebrantes communicare possint quoscunque Christi fideles, præterquam in mortis articulo (in quo tamen, si urgeat necessitas, præsumitur ratihabitio Papæ, etiam invitò Parochò, ut habet *Bonac.* hìc), & festo Paschali. * (*Et præterquam, si Episcopus rationabiliter alicui Communionem prohibeat.*) * Vide *Card. de Lugo loc. cit. f.*2. *num.*38. *&* 49. Porro per festum Paschatis Pontifices hìc videntur intelligere, & prohibere communionem illam, qua satisfit præcepto annuæ communionis, ut docent *Sà, Fill. & commun.* Per mortis articulum intelligitur tempus, quo vel mors proximè instat, & moraliter certa, & inevitabilis est, vel quo est mortis periculum, id est, probabile dubium de vitæ conservatione, tali casu, quo valde frequenter mors solet accidere. *Suar. t.*4 *de rel.l.*2.*c.*3. *&* 3.*p. d.*26. *f.*4. & alii.

240 „ Ex dictis resolves, quod Regulares licitè dent Eucharistiam in articulo mortis, uti & in Paschate sequentibus casibus.

1. Si extrema sit necessitas, ut si periclitetur de salute æterna.

2. Si sit gravis necessitas, id est, probabile mortis periculum, & Parochus nolit, vel non possit dare. *Card. de Lugo d.*18. *f.*2. *n.*53. * (*Cum Ronc.cap.*4. *qu.*2. *R.*2. *& pluribus, contra aliquos.*) *

3. Si a Pontifice, vel Episcopo habeant privilegium: quale hoc tempore habent Religiosi aliqui quibusdam locis ab Episcopis dandi Communionem Paschalem.

4. Si quis in Paschate non possit in sua Parochia communicare, nec petere veniam a Parocho.

5. Si ratione Communionis Paschalis Parochiæ suæ ante satisfecerint, aut postea satisfacturi putentur, quia tunc Parochis nihil decedit, cùm ipso die Paschæ abstinere a communione possint. * (*Ita etiam Suar.D.*72. *sc.*3. *Pal.cap.*19.*num.*3. *Anacl. pag.*101. *num* 40. *cum communi.*) * Sic contra *Henr. & Nav.* docent *Sà, Fill. & Laym.* qui addit, nisi constaret Parochum esse invitum, ac rationabiliter id prohibere, v. gr. quòd aliàs rationem communicantium habere in sua Parochia non possit; tunc enim ad Parochiam esse rejiciendos. *Card. de Lug.d.*18. *f.*1. *num.*50. *Bon.l.c.* * (*Refert N.SS. P.Bened. de Synodo l.*7. *cap.*42. *declarasse*

„ *S. C. non posse Regulares die Paschatis ministrare Eucharistiam ex devotione communicantibus. Sed Ronc. cap. 4 q. 2 R. & IVigandt Ex. 4. n. 48. in hoc constantem esse consuetudinem in contrarium, quæ jurisdictionem præbet*)*

„ 6. Si ægrotus necdum pervenerit ad eum statum, ut ex præcepto teneatur ad communionem, etsi tunc maneat obligatus suscipere communionem ex manu Parochi, in articulo mortis.

„ 7. Si ægrotus satisfecerit præcepto de viatico, cum intentione illud implendi: quia administratio Eucharistiæ tantùm est vetita Regularibus, quando præceptum communionis obligat. Nunquam tamen, sine licentia Episcopi, vel Parochi, licet Religiosis publicè Eucharistiam deferre per plateas, cùm id juri Parochorum consuetudine obtento deroget: proinde eo casu in ægroti Oratorio, aliove honesto domûs loco, de licentia Ordinarii, privatim facto sacro, Eucharistia est danda. Ita *Suar.* V. *Dian. t. 4. p. 3. R. 14. & p. 9. t. 9. R. 63.*

„ 8. Quibusdam, qui frequenter communicant apud Religiosos, nec possunt adduci, ut communicent in Parochia: idque ex tacito, & præsumto consensu, quem *Laym. l. 5. t. 4. cap. 7. num 4.* putat faciliùs posse præsumi in militibus præsidiariis; item in aulicis, studiosis, aliisque Academicis, &c. qui frequenter communicantes extra suspicionem esse solent. Vid. *Laym. l. c.*

„ 9. Si in Paschate sint vagi, peregrini, & advenæ, secundùm sententiam probabilem multorum, ut *Sanch. de Matr. l. 3. d. 37. Fagund. præc. 1. Eccl. l. c. c. 8. Card. de Lugo l. c. Dian. p. 2. t. 2. R. 12.*

Huic adversantur *Tournely to. 5. pag. 455. v. Circa, & Roncaglia cap. 4. qu. 2. R. 2. cum Barbosa, & Passer* dicentes, quòd Advenæ debent sumere Communionem Paschalem de manu Parochi loci, quia iste tunc censendus est proprius eorum Pastor. Sed cum *Busemb.* communissimè oppositum docent *Sanch. d. Disp. 23. num. 17 Suar. 3. p. D. 72. se. 2. in fi. Lugo D. 1 S. num. 50.* (qui vocat ferè communem) *Viva q. 4. a. 10. Anacl p. 101. n. 40. Pal. p. 19. num 7. & Salm. cap 8. num. 31. cum Nav. Sot. Cajet. Azor. &c.* Ratio, quia Peregrini, & Vagi non habent proprium Pastorem; Et favet Declaratio Eugenii IV. (apud *Sanch.*) qui concessit Peregrinis, ut possint in Parochiæ hospitiis communicare, non autem coëgit, sed reliquit eos dispositioni juris communis.

10. Si sint famuli vel domestici, vel familiares eorum, qui circa tales habent privilegium. V. *Comp. privil. Soc. v Familiaris, & Dian. p. 2. t. 1. de dubiis Regularium, R. 12.* „

Bonacina Qu. 7 p 2. num 10. refert quandam Declarationem S. C. Concilii (*apud Sà*), quâ dictum fuit, famulos seculares Monasteriorum teneri sumere Communionem Paschalem in Parochia. Hoc autem ait *Bon.* non intelligendum de iis qui degunt in Monasteriis, vel in locis exemtis a cura Parochorum; Et idem sentiunt *Anacl. pag 401. num 40.* cum communi ut asserit, *Roncaglia cap 4 qu. 2 R. 2 Pal. p. 15. num. 10. & Salm. c 8. num 30 cum Dic.* Attamen *IVigandt Exam. 4. num 48.* & Benedictus XIV *Notif. 55. tom 2.* sentiunt oppositum; nam (ut ait præfatus *Bened.*) tantùm illi Servientes Monasteriis sunt exemti a jurisdictione sui Ordinarii, qui, ut habetur in Tridentino *Sess. 24. c. 11*: *Actu inserviunt, intra eorum septa ac domos resident, sub eorumque obedientia vivunt.* Unde, ut ait, non eximuntur ab obligatione Communionis Paschalis in Parochia famuli Monasteriorum, nisi vivant intra ipsam clausuram, & sub obedientia Prælatorum Regularium. Et huic conformia esse refert idem *Bened.* plura Decreta S. C. & signanter illud editum 22. Nov. 1721. ubi dictum fuit teneri recipere Communionem in Parochia famulos Monialium degentes in domibus sitis in atriis Monasteriorum, murô circumvallatis, quæ sunt contigua Monasteriis cum janua quæ clauditur. Sed hoc non obstante, affert *Croix l 6. p. 1. num 635.* Societati JESU expressum Privilegium concessum fuisse, ut famuli domestici, intra septa religiosa habitantes, possint satisfacere Communioni paschali communicando in templis Societatis.

ARTICULUS II.

Quid requiratur in Ministro ad licitam administrationem Eucharistiæ?

241 *An Eucharistia deferenda ad infirmum cum stola, superpelliceo, ac lumine? Quid de Extrema Unctione?*

242 *An in necessitate liceat currere?* 243. *An deferre Eucharistiam in equo? Et an tantùm ad eam adorandam?*

244 *An liceat dispensare, vel celebrare posterioribus digitis? Et an mediò instrumentô tempore pestis?*

245 *Quan-*

241 „ RESP. 1. Ut Minister circa Eucharistiæ „ distributionem non peccet, præter gra„ tiam, etiam reverentiam in eo tum ratio, „ tum Canones requirunt; ita ut præstet hoc „ Sacramentum omitti (cùm ejus susceptio „ sæpe non sit necessaria ad salutem), quàm „ admitti positivam irreverentiam. *Unde resolves*.

„ 1. Eucharistia non est deferenda ad infir„ mum, nisi cum habitu decenti, idest, cum „ stola, & superpelliceo, ac præcedente lumi„ ne. Secus est de extrema Unctione, cujus „ materia, cùm non sit Sacramentum, non re„ quirit tantam venerationem. * (*Ita etiam* „ *Mazz. cum Cro. & communi*) *. Putant tamen „ quidam, si habitus haberi non possit, aut sit „ tempestas, aut iter faciendum, non fore ir„ reverentiam, si Sacerdos Eucharistiam in py„ xide, vel corporali involutam in sinu suo „ clam deferat. Quod certiùs videtur licere in „ locis hæreticis, ubi etiam necessitate, & clam, „ præcisò scandalò, poterit porrigere sine sto„ la, & superpelliceo: etsi nullo modo cele„ brandum sit sine vestibus sacris ob viati„ cum dandum. *Bonac. d. 4 qu. 5 p. 2.*

Ministrare Eucharistiam sine lumine, & solâ Confessione reputatur tantùm veniale, ut communiter dicunt *Suar D. 72. Sect 4. v. Tertiò, Roncaglia cap. 4. qu. 2. R 2. cum Quarti, Croix num. 489. cum Gob. & Salm cap. 9. n 24. cum Fill. Gran. & Fag. ac Mazzotta tom 3. num. 132. in fin.* cum communi ut asserit. Ministrare autem sine stola, & superpelliceo, communiter censent DD esse mortale ex genere suo, ut *Suar. & Roncaglia ll. cit. ac Fill. cap. 9. num. 270.* Omissâ tamen tantùm stolâ, dicit *Roncaglia* pluribus videri solùm veniale. Utrùm autem in necessitate liceat ministrare Viaticum sine lumine, & vestibus sacris? Negat *Bonac qu. 5. p. 2. num 8. cum Sylvest. & Possev.* quia (ut ait) præstat potiùs reverentiam servari tanto Sacramento, quàm infirmum communicare. Sed communiùs & satis probabiliter affirmant *Croix, & Mazzotta ll. cit. Gobat tr. 4. num 417. Elbel tom. 3. pag. 83. n 63. & Renzius qu. 15 cum Fill. Aversa, Gran. &c.* Ratio, quia non rationabiliter præsumitur quòd Christus, qui hoc Sacramentum ad subsidium Animarum instituit, & Ecclesia, quæ tam benigna est Mater, voluerint moribundos tantô bonô privari, ne præscriptæ cæremoniæ omittantur. Deferre autem Eucharistiam ad aliud Altare sine vestibus sacris, dicit *Croix l. c. cum Diana, & communi*, non excedere peccatum veniale. Censet etiam *Pasqualig. ap. Croix num. 614.* quòd Episcopus potest dispensare, ut deferatur Viaticum cum pileolo in Villis & Pagis.

242 „ 2. Præstat ægrum non communicatum mo„ ri, quàm Sacerdotem in habitu cum Sacra„ mento per publicum currere (etsi festinare „ valde debeat, ut dicit *Quinta. t. 4. f. 8*) * (*Sed* „ *probabile est posse sine irreverentia currere in* „ *necessitate, ut Croix num. 614. cum Gob. item con-* „ *tra Salm. cap. 9. num. 25. cum Bon*) *. Secus est „ in Baptismo, & Pœnitentia, si probabiliter „ timeretur, ne ægrotus decederet in morta„ li; tunc enim currendum esset, ut habet „ *Bon l. c. ex S. Th. Possev.* & aliis.

243 „ 3. Ad infirmum longè distantem licere „ Parocho Eucharistiam deferre in equo man„ sueto, ita ut non sit periculum lapsûs, do„ docet *Quintan c 4. f. 8.* * (*Idem tenet Elbel n.* „ *74 cum Gob. si fiat causâ tempestatis, vel distan-* „ *tiæ, vel quia periculum est in mora. Idque con-* „ *cessit S. Carolus in Act. Mediol. p. 4 sub num. 51.*) * „ Sed negant *Possev. & Barbosa*, nisi loci con„ suetudo permittat; adduntque non licere py„ xidem dare portandam laico, quantumvis „ Pastor sit fatigatus, sed potiùs ex collo su„ spendendam bursam.

„ 4. Eucharistia non est deferenda ad ægrum, „ venerationis tantùm causâ, ut adoret, vel „ osculetur, si sumere non possit. Quod etiam „ prohibuit Congregatio Cardinalium: quæ ta„ men videtur prohibere, ut venerationis cau„ sâ deferatur ad lectum, si in domo cele„ bretur. * (*In hoc attendendum omninò Decre-* „ *tum S. C. Concilii in sess. 13. Can 7. (ap. Lugo* „ *Resp. Mor. l. 1. Dub. 11. num. 3.) ubi sic declaratum* „ *fuit*: Non licet S. Eucharistiam ad ægrotan„ tes

„ tes deferre, qui morbi gravitate impediti fumere eam non possunt, sed venerationis gratiâ solent Eam deosculari. Et si fortè aliquo in loco talis est consuetudo, ea prorsus est tollenda, quod Pius V. prohibuit.)*

244 „ 5. Non licet dare Eucharistiam aliis digitis, si indice, & pollice, ob chiragram, dari non possit, ut docent *Bon. d. 5 qu. 4 p. 2. & Possevinus*, contra *Tolet.* cujus sententia tuta videtur, si aliàs æger sine viatico esset moriturus: præsertim si tunc detur duobus indicibus.

Quæritur, an qui laborat chiragrâ, possit aliis digitis quàm pollice & indice ministrare Eucharistiam? Affirmant *Mazzotta to. 3. p. 133. num. 111. & Croix l. 6. p. 1. n 490. cum Arriaga, Leand & Gob.* quia, licèt soli primi digiti Sacerdotis inunguntur, tamen tota manus consecratur. Probabiliùs verò negant *Diana p. 10. tr. 11. ref 40. Renzi c. 8. qu. 16. & Bon. D. 4. p. 2. n 10. cum Possev.* Ratio, quia, etsi tota manus sit consecrata, attamen index & pollex ex ritu Ecclesiæ ad hoc ministerium deputantur. Et quamvis communiter admittant cum *Busemb. Diana, & Renzi loc. cit.* item *Concina p. 109 num. 15. Salm. cap. 9. n 26. Tournely p. 461. Salm cap. 9. num. 26. & Roncaglia cap 4. qu. 3. R. 2.* (contra *Bon.*) posse ministrari Eucharistiam posterioribus digitis in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis; Pariter tamen communiter dicunt *Palaus tr. 29. d. 6. p. 11. n. 3. & Laym. de Irreg tr. 5. cap. 7. num. 6. Bon. eod. tit. d. 7. qu. 2. p. 2. num. 16. cum Suar. Mol. Sayro, Avila, Fill. & Reg.* quòd, si quis haberet pollicem ita infirmum, ut non posset cum eo hostiam frangere, non posset quidem celebrare; Idque infertur ex *c. ult. de Corp. vitiat.* ubi dictum fuit, tum tantùm permittendum alicui Sacerdotiô initiari, cùm habet pollicem aptum ad frangendam Hostiam. Regula autem generalis est, id quod est impedimentum ad suscipiendum Ordinem, post susceptionem exercitium Ordinis impedire; vide *Salm de Censur cap. 7. num 2.* Et idem dicunt *Bon. l. c. Viva de Irreg. qu. 9. a. 4 n. 15. & Mazzotta eodem tit. c. 5. n. 1.* de Sacerdote, qui indicem haberet ineptum ad usum.

„ 6. Non licet tempore pestis porrigere Eucharistiam medio aliquo instrumento (multò minùs deponere alicui in scutella, ut ab ipsomet ægro sumatur); sed manu danda est, ut docet *Bonac. d. 4 qu. 5 p. 2. ex Suarez*, & aliis. Quamvis *Possev. c. 8.* non improbabiliter dicat, posse, præcisô scandalô, & periculô lapsûs in terram, instrumentô ad id ritè confectô dari. * (*Puta in chocleari; Id tamen negant Diana p. 5 tr. 3. R. 50. & Renzi c. 3. qu. 16. cum Fagund. & Concilio Mediol. V. ubi id vetitum fuit. Sed meritò putant non improbabiliter licitum in tali necessitate cum Busemb. Bon. p 2 num. 10. item Mancin & Mareb. ap. Croix n. 486. & Salm cap. 9. num. 27 cum Gavant. Leand. &c. quia necessitas satis videtur excusare a solito ritu Ecclesiæ.*)* Quod in praxi pro ægroto, qui non potest trajicere Hostiam, ut scilicet ei detur Eucharistia, impositâ particulâ Hostiæ cum vino in cochleari, admittit *Prepos. in 3. p. qu. 80. art. 5. dub. 6. & Esc. t. 7. c. 6. Dian. p. 4 t. 4 R. 104.* * (*Vide dicenda num. 288. v. Dicunt.*)*

„ 7. Sacerdos podagrâ laborans potest deferri ad altare, ut ibi Eucharistiam administret; seclusâ tamen aliâ prohibitione. Ita *Possev. c. 5. num. 50. Bonac. l. c.*

245 Resp. 2. Requiritur præterea, ut eam dispenset ritu Ecclesiæ consueto: deinde, ut eam neget (per se loquendo) indispositis animô, vel corpore: denique, si Pastor sit, ut ministret eam ovibus, quoties rationabiliter petunt. *Bon. d 4. qu. 5. p. 1. num. 15.*

Dixi 1. *Ritu Ecclesiæ*; quia legitimus Ecclesiæ ordo sub peccato obligat. *Unde resolves.*

Peccat I. qui Eucharistiam dat sub utraque specie, locis, vel personis, quibus a Pontifice non est concessum. Item, si morituro, qui ob linguæ ariditatem non potest Hostiam trajicere, det species vini. * (*Ut communissimè dicunt Tab. c. 5 num. 3. cum Fag. & Dian. item Croix num. 611. cum Suar. Lugo, Dic. &c. contra Oeh̃g. &c. quia præceptum Viatici non obligat, quando nequit sumi debitô modô, & Ecclesiæ ritu.*)*; licèt talem a mortali excusare conetur *Amic.* apud *Dian. p. 8. t. t. R. 24. Bonac. l. c. Sanch. Poss. Barb.* contra ipsum *Dian. p. 9. t. 9 R 64.* II. Qui dispensat sine veste sacra, vel lumine, aut præviâ confessionis generalis formulâ. * (*Vide dicta num 241.*)* III. Qui laico dat Hostiam majorem; in necessitate tamen, vel in causa magnæ devotionis, licet ex majore particulam defractam dare * (*Id si fit sine causa non est licitum, sed non excedit veniale, ut rectè ait Tournely pag. 462. cum Possev. Sufficit autem ad illud excusandum, si communicandus sit infirmus, vir nobilis, famulus, vel alius qui sine incommodo expectare non potest, etiamsi tantùm ex devotione communicet, ut dicunt*

„ tunt communiter idem Tourn. l.c. & Concina „ pag.307.num.12. Salm. cap.9. num.19. cum Dic. „ Diana, Gran. &c. ac Elbel tom 3. num 59. cum „ S.Antoni.Sylve. & Bon.)*; vel etiam in defectu minorum, plures majores consecrare; easque deinde in minores partes (non tamen „ adeo parvas, ut honestè dari non possint) „ divisas distribuere. Ita *Sà v. Eucharistia d.4.* „ *qu.5.p.1.num.14.*

„ Dixi 2. *Per se neget*: quia aliàs cooperabitur peccato. Per accidens tamen sæpe dare potest, v. gr. si sine scandalo, aut gravi „ damno suo, vel pœnitentis, negare non possit. Vid. *Bon l.c. Possev c.5 n.8. Unde resolves.*

246 „ 1. Peccat 1. Qui dat pueris, ante annum „ discretionis, nisi in articulo mortis, qui fortè „ circa annum decimum incipit. *(*Vide infra* „ *n 301.*)* 2. Qui dat amentibus, quando nunquam sunt usi ratione. Si verò usi sint, potest, & debet illis dari in articulo mortis, si „ possit sine periculo irreverentiæ, & non constet, incidisse in amentiam in statu peccati „ mortalis. *Lay. hic c.4 num.4.* *(*Vide dicenda dict. num.301. Qu.II*)* 3. Qui dat peccatori „ publico, ver.gr. histrioni, turpes comœdias „ cum mortali repræsentanti: usurario, meretrici, concubinario: de quibus. Vid *Fill.t.4.* „ *num.166.& seq.* *(*Vide dicta num.46.*)*

„ Dixi, *Publico*: quia, si occultè tantùm scias „ esse indispositum, occultè quidem, non tamen „ publicè petenti est neganda: nisi indispositio ex confessione sit nota; tunc enim extra „ eam ne licet quidem monere, ut docet *Sanchez, Bonac. Laym.l 5.t.4.cap 6. Card. de Lugo* „ *d.8.de Sacr. f.8.* *(*Vide dicta num.49 & 50.*)*

„ 2. Peccat item, qui negat reis morte plectendis (quibus etiam potest dari aliquot, „ imò unâ horâ ante mortem, ut habet *Sà*: „ danda verò est, si fieri potest, non in carcere, vel alio loco inhonesto) etiam ob crimen fagarum captis, dummodo pœnitentiam præseferant: etiamsi crimen negent, & „ violenta duret suspicio, *Tamb. t.3. qu. 5. d.4.* „ *(Negat Contenson. D 4.cap.1. spec.3. posse dari Communionem capite damnatis, nisi diu priùs pœnitentiâ sua crimina expiaverint. Sed rectè affirmat laudabiliùs posse dari dispositis per Confessionem P.Concina pag 310. num.5 & Juenin.pag.272. Concl.3. ut usus habet in Italia, & Germania (secus in Gallia, & Hispania); & etiam unâ horâ ante mortem, si necessitas urgeat, ut admittit Concina; Ex Concilio enim Nicæno Can. 13. præscribitur, quòd Eucharistia danda est omnibus*, qui ad vitæ exitum veniunt.)* „

3. Rectè facit, 1. qui raro, ver. gr. in Paschate, dat communionem semifatuis, & qui debilem habent rationis usum, si saltem hunc cibum a profano distinguere norint, ut habent *Henr. & Possev.* Idem ferè dicendum est de surdis, & mutis a nativitate. Vid. *Laym. hic.* 2. Qui dat obsessis a dæmone, dummodo sine irreverentia possint sumere. Ita *Suar. Bonac. Regin.** *(Vide dicenda num.303.)**

Dixi 3. *Si Pastor sit. Unde resolves.*

1. Talis peccat graviter contra justitiam, & charitatem, subditis in periculo mortis, licèt peste infectis, non det. *(*Vide dicta num.233.*)* Alius verò Sacerdos, qui in tali casu, absente, vel nolente Parocho, nollet dare, peccaret tantùm contra charitatem, etsi secundùm *Chapeavil.* mortaliter. *qu.37.n.2.*

2. Pastor, ut Eucharistiam opportunè petentibus possit ministrare, tenetur eam asservare cum lumine in Ecclesia (nec licet alibi, ne in sacellis quidem nobilium, vel choro monialium, aut inter septa Monasterii earum, ut habet *Trid. sess 15. de reform. c.10.* nisi cum facultate in sollemni festo) in pyxide; quæ necessariò est consecrata, licèt, si consecrata non sit, debeat interiùs vestiri vittâ lineâ ex tela consecrata, ut ex *S.Th.* docent *Vasq. Azor. Regin.in praxi t.2. l.29. cap.9.* *(*Vide de hoc dicenda num.423. infra ibi n.6.*)* „ 248

3. Si ob graviter culpabilem negligentiam Parochi, vel ejus, cui ista cura commissa est, integro die, vel aliquot integris noctibus, lumen non ardeat ante venerabile Sacramentum, peccare eum mortaliter (secus si per horam tantùm) docent *Quint. t.4. & f.1. & 7.* item *Dian. p.9.t.6.R.34.* licèt *Marchant.in resol. Pastor. t.4. cap.5. qu 4.* obligationem, & consuetudinem tam universalem neget: uti & de lumine præferendo, quando defertur Sacramentum foras, atque ex causa id posse omitti, ut cùm defertur ad ægrum longè distantem, nec commodè fieri potest cum lumine. *(*Vide dicta hic n.241.v.Ministrare.*)* „

249 Plura quæsita diversa, & utilia ad praxim hìc sunt resolvenda. Quæritur I. An in Missa de *Requiem* possit dari Communio? Hic tria dubia occurrunt. Dubitatur 1. An liceat Communionem ministrare intra Missam? Negat *Gavantus p.2.Tit.10. num 6. lit.n. & Ovoix l.6.p.1. num.492.* ex Decr. S.C. Rituum edito die 22. Januar. 1701. Sed affirmant meritò *Pignatellus* *tom.9.*

tom 9. Consult. 90. num. 38. Quarti p. 2. tit. 10 n 6. & Merati l. c. in Gav. num 28. cum Castaldo, & aliis pluribus. Probatur ex Trident. *Sess. 22 c 6.* ubi dicitur. *Optaret sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis Fideles adstantes Eucharistiæ perceptione communicarent*. Nota *in singulis Missis*: Ergo etiam in Missis Defunctorum. Item quia in Canone etiam Missalis Defunctorum dicitur: *Ut quotquot ex hac altaris participatione Sacrosanctum Filii tui Corpus & Sanguinem sumserimus &c.* Deinde ibidem inferiùs post Communionem celebrantis, sic habetur: *Si qui sunt communicandi, eos communicet, antequam se purificet*. Refertque *Merati*, hæc verba inserta fuisse in Missali Defunctorum tempore Urbani VIII. qui hæc præscripsit inter cetera: *Comunicando fra la Messa de Requiem, si faccia lo stesso, nè si dia alcuna benedizione*. Nec obstat Decretum oppositum anni 1701. Nam asserit idem *Merati* invenisse adnotatum in Directorio Ecclesiæ Genuensis an. 1715. quòd, licèt anno 1701. a S.C. vetita fuisset Communio fieri in Missis Defunctorum, tamen ab eadem S.C. ex novis motivis prohibitum fuit extra dari copiam prædicti Decreti. Deinde refert idem Auctor, quòd die 21. Martii 1711. repropositô hôc dubio, eadem S C. censuit præfatum Decretum anni 1701. suspendendum esse; Hinc hodie undique viget usus Communionem dispensandi intra Missam *de Requiem*.

Dubitatur 2. An in Missa Defunctorum liceat dare Communionem ex particulis præconsecratis in alia Missa? Aliqui negant apud eundem *Merati num. 30.* Sed ipse *Merati*, & Benedictus XIV. *de Missa to. 9. l. 3. cap. 18.* dicunt hanc opinionem nullo modo esse admittendam prout noviter adinventam, cùm omnes auctoritates & Rubricæ nunquam de hac limitatione verbum faciant. Nec refert, quòd Particulæ præconsecratæ non spectent ad idem Sacrificium, nam ad totum fructum Sacramenti percipiendum, sufficit ut Fideles de eadem Victima participent. Supposititium autem pro certo reputat *Merati* quoddam Decretum in contrarium, quòd refertur in quodam Kalendario anni 1736. Dicit enim ipse omnem diligentiam adhibuisse in evolvendis Regestis S R.C. in quibus nunquam potuit tale Decretum invenire.

Dubitatur 3. An Communio possit ministrari a celebrante ante vel post Missam Defunctorum? Meritò id negat *Merati*, quia extra Missam nunquam in paramentis nigris est distribuenda Communio, cùm juxta Rituale Rom. præscribatur in administratione Eucharistiæ utendum esse stolâ coloris Officii illius diei convenientis, vel saltem coloris albi, ut censet idem *Merati* cum pluribus DD. Quod etiam approbavit S Carolus *in Syn. Provinc. I. part. 1.* Ceterùm certum est ex Rituali Romano, intra Missas Vivorum Communionem Populi statim post Sacerdotis sumtionem fieri debere, nisi justa causa suadeat fieri ante, vel post Missam, uti si plurimi interessent, & suspicio esset, quòd aliqui eorum Missæ longioris tædiô caperentur, ut docet N.P. Benedictus XIV. *de Sacr. Miss. to. 9. l. 3. ca. 18.*

250 Quær. II. Quid faciendum casu quo decidat Hostia? Primò tegendus est locus pannô lineô mundô, & postea abluendus, ut præcipiunt Rubricæ, quæ tamen non obligant sub gravi, ut notat *Pasq.* apud *Croix l 6. p. 1. n. 494. Holzm. num. 87.* qui addit cum *Gob. Pelliz. Tamb. & Lohner ap. Croix l c.* ordinariè omitti posse ablutionem vestis, aut barbæ, ad evitandam turbationem Populi. Locus verò, ubi incidunt species vini, semper debet ablui, cùm ipsæ imbibantur, etsi non sit opus eas comburere. Si Hostia decidat super ubera mulieris, non debet Sacerdos ipse auferre, sed ipsa mulier manu abstrahat, & reponat in Ciborio. *Croix n. 495. cum Gob. Pasq. & Lohn.*

251 Quær. III. Quid faciendum de fragmentis Hostiarum? In Rubrica Missalis (*Tit 7. n. 2.*) sic habetur: *Si deprehendat* (Sacerdos) *post sumtionem Corporis & Sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas consecratas, eas sumat, sive parvæ sint sive magnæ, quia ad idem Sacrificium spectant*. Et hoc non solùm immediatè post Missam, ut commune est apud *Croix l. 6 p. 1 n 496* sed etiam si Sacerdos sit in Sacristia, adhuc tamen indutus vestibus sacris, ut dicunt *ibid. Gobat Granad Diana, &c* contra *Lugo D. 15. n. 82.* Idque posse fieri dicunt *Tamb. & Marchin. ibid.* etiamsi fragmenta illa sint reliquiæ alterius Sacrificii, quia (ut ajunt) omnes Missæ censentur unum specie Sacrificium; & hoc probabile putat *Tournely pag. 482. v. Hæc opinio*; Sed meliùs id negant communiter *Cajet. Sylvest. Nav. Vasqu. & Bonac. ap. Tcurn.* item *Lugo l c n 81. ac Croix n 497. cum Suar. & Tannero*, nisi adsit periculum irreverentiæ; aliàs non licebit, tum quia ex Rubrica, ut supra, Sacerdos non potest sumere reliquias post ablutionem, nisi eas tantùm *quæ ad idem Sacrificium spectant*; tum quia sumtio reliquiarum alterius Sacrificii non pertinet ad illius perfectionem, sicut sumtio reliquiarum

quiarum ejusdem Sacrificii.

Hic autem advertendum 1. quòd si Sacerdos deferat Communionem infirmo in Valetudinario, & remaneant reliquiæ in patena vel calice, poterit Sacerdos eas sumere, si adhuc sit sacris indutus vestibus, ut ajunt *Pal.Tam. & Burgh.ap.Croix l.c* Bene verò poterit etiam easdare infirmo statim post particulam ipsi traditam, quia tunc censetur moraliter una Communio, prout rectè dicunt iidem *Tam Burgh.cùm Marchin.ibid. & Lugo D.15.n.80.* qui testatur sic usum ferre, ut post Communionem ægri abluatur pyxis, & ablutio ipsi tradatur. Item advertendum id quod additur in prædicta Rubrica *n.3: Si verò relicta sit Hostia integra consecrata, eam in Tabernaculo reponat; Si hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti sumendam relinquat; Si neutrum fieri possit, in ipso calice decenter conservet; Quòd si non habeat, quomodo honestè conservetur, potest eam sumere.* Particulæ autem inventæ extra corporale, in dubio an sint consecratæ, sumendæ sunt etiam post ablutionem, ut dicunt *Bon.Henr.& Gob. ap.Croix num.408.*

252 Quær. IV. Quânam horâ possit dispensari Communio? Respondetur: Per se loquendo, quâlibet diei horâ dispensari potest, quia circa hoc nulla adest prohibitio; ita communiter docent *Palaus pu.16. num.3. Ronc. cap 4. qu.6. Salm. cap.8.num.38. cum Ang.Con.& Fag. ac Bonac. q.7. p.1.num.14.cum Sylve.Sà, Tab.Azor.Possev. Henr. & Suarez 3. p. D.80. se.4 in fin.* ubi affert S.Ambrosium dicentem, suo tempore fuisse consuetudinem celebrandi, & dandi Communionem circa finem diei. Diximus, *per se loquendo*, nam ut dicunt omnes AA. citati, non licet Eucharistiam ministrare noctu, vel sub vesperas, (idest in extrema diei parte), tum propter scandalum, tum propter hodiernam Ecclesiæ consuetudinem; contra *Averf. ap. Croix l.6. p.1. num.493.* qui dicit esse quidem congruum, ut Communio fiat mane, sed licere etiam vesperis; Sed hoc tantùm admittunt *Palaus l.c. cum Conincb. Tamb Me. Comm.c.6. §.1.num.5.cum Sà, & Suar. ac Jordanus ap. Croix l.c.* si accedat aliqua specialis causa: Et hoc probabile videtur, si fiat sub vesperis, nam intempestâ nocte puto cum *Salm. & Bon.* non licere, nisi in solo casu necessitatis.

Sic etiam non licet dare Communionem in Missa Nativitatis Domini, quæ dicitur mediâ nocte, ex Decr. S.C. Rit. *ap. Ben.XIV. to.9. l.3. cap.18.* Nec in die Parasceves ex Decreto ejusd. S.C. die 19. Febr. 1622. *ap. Gavant. ti.9. §.4. num 25.* Et licèt hoc Decretum in Registris non reperiri testetur *Merati*, tamen S.C. Conc. die 12. Febr. 1679 *ap. Bened. XIV. l.c.* mandat Ordinariis, *ut circa Communionem in feria sexta in Parasceve, Missalis Rubrica, & Ecclesiæ Romanæ usus servetur.* Ex quo rectè infert noster Pontifex vetitam esse tali die Communionem, tum quia in Rubrica Missalis Feriæ V. dicitur debere asservari quasdam particulas pro infirmis, & sic sani excluduntur; tum quia juxta Romanam consuetudinem Feriâ sexiâ non distribuitur Eucharistia. In die autem Sabbati Sancti nullum adest Decretum prohibens Communionem; at *Macrus in Vocabulario Eccles.* ait: *In Missa Sabbati Sancti non dicitur ea antiphona, quæ appellatur* Communio, *quia non fiebat Populi Communio, quæ ne nunc quidem facienda esset.* Hæc tamen ratio non suadet, nam perdoctus *P. Merati p 4. ti.10. num.56. cum Grancolas, Moretto*, & aliis satis probat, quòd olim in Missa Sabbati Sancti omnes communicabant, non solùm parvuli, sed etiam reliqui Fideles, ut patere dicit ex quodam antiquo *Ordine Romano*, ubi legitur inter cetera: *Omnes communicent.* Additque cum *Gavanto, Grancolas, & Durando*, non ob aliud hodie omitti *Communio, & Postcommunio*, nisi quia locò earum suffectæ sunt Vesperæ, quæ Gratiarum actio potiùs dicendæ sunt, quàm Officium Vesperarum. Non habemus igitur ubi vetita sit Communio in tali die; Unde ait *Viva de Euch. q.4. a 9.num.1.* quolibet die permitti susceptionem Eucharistiæ, exceptâ Feriâ sextâ Parasceves; Imò notum est, quòd in pluribus Ecclesiis Regni, & Urbis Neapolis, ac præsertim in ejus Cathedrali Communio post Missam sollemnem Populo ministratur.

253 Quær. V. Quoties Parochus teneatur ministrare Eucharistiam suis ovibus? Aliqui dixerunt Parochum teneri tantùm tèmpore Præcepti; & in articulo mortis; Ita *Sylvest. & Rich.* Sed communiter hi rejiciuntur ab aliis, qui docent teneri ministrare, quoties oves rationabiliter, & opportunè petunt. Ita communiter cum *Bus num.245. Soto, Suar. Fill. Pal. Dic. Vasq. Azor.* & alii cum *Salm. cap.9. num.29.* Ratio, quia Pastori incumbit providere, non solùm ut oves adimpleant præcepta, sed etiam ut habeant ea quæ valde prosunt suo profectui.

254 Quær. VI. Quid sentiendum de usu quotidianæ Communionis? Malè quidem locuti sunt aliqui, qui dixerunt Communionem quotidianam suadendam, imò præcipiendam esse o-

mnibus

mnibus illis, qui sunt in Gratiâ. Licèt enim *S. Augustinus* dixerit: *Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit*. Subjungit tamen: *Sic vive, ut quotidie merearis accipere*. Hinc dicit *S. Thom. p. 3. qu. 80. a. 10: Non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere. Quia in omnibus non adest debita reverentia, & devotio erga tantum Sacramentum*. Unde meritò damnata fuit ab Innoc. XI. prop. 56. quæ dicebat: *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis*. Meliùs dicere debebant, *est nota reprobationis*.

Nimis rigorosè e converso alii sentiunt de quotidiana, vel frequenti Communione, qui ab illa Animas arcent, si hæ valde extraordinariâ puritate, & fervore non polleant. Damnata enim fuit Prop. 23. ab *Alex. VIII.* quæ dicebat: *Similiter arcendi sunt a Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers*. Nec mirum, si aliquis Magister antiquus cum rigore de hoc sit locutus, tunc enim temporis usu vigebat talis rigor, qui hodie non viget. Ideo super hoc puncto sedulò attendendum est ad Decretum S. C. editum anno 1679. & approbatum a Pontifice Innoc. XI. prout in extensum refertur a *Croix num.* 665. ubi inter alia primò locò dicitur usus frequens, vel quotidianus Eucharistiæ semper fuisse in Ecclesia approbatus a SS. Patribus, sed, ratione diversitatis conscientiarum, nihil de ipso constitui posse. Deinde pronuntiatur sic: *Frequens accessus* (ad Eucharistiam) *Confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt*.

Postea additur: *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimùm invigilabit, non a frequenti, vel a quotidianâ sumtione, unâ Præcepti formulâ deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur. Sed magis quid singulis permittendum, per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet* (loquitur de Episcopo). *Illudque omninò provideat, ut nemo a Sacro Convivio, sive frequenter, sive quotidie accesserit, repellatur*.

Denique, concluditur, *quòd Episcopi, ubi viget hujusmodi devotio* (idest usus frequentis Communionis), *per illam gratias Deo agant, eamque ipsi, adhibitò temperamentò, alere debebunt*.

Quoad hoc Pontificium Decretum notandum est 1. præcipi ibi, quòd Episcopi, & tantò minùs Parochi, quamvis possint alicui ex suis ovibus in particulari taxare Communiones, minimè tamen generaliter pro omnibus dies Commmunionis præscribere possunt. Imò providere debent omninò, ut nemo repellatur a frequenti, vel quotidianâ Communione, cujus usum ipsi juxta prudentiæ regulas potiùs alere tenentur.

Notandum 2. ibi præcipi, ut talis usus frequentis, sive quotidianæ Communionis (etiam pro negotiatoribus, & conjugatis) relinquatur arbitrio Confessariorum, qui juxta conscientiarum puritatem, & profectum Communiones præscribant. Hinc dicendum, quòd Confessarius præsertim ex fructu frequentiæ, & ex desiderio Pœnitentis regulam sumere debet augendi, vel minuendi usum Communionis. Vide quæ de hoc puncto fusiùs dicemus in fine hujus Tomi in Praxi Confessariorum §. *ultimo*.

An autem dispensans Eucharistiam in mortali, peccet mortaliter? Vide *num.* 35. ubi sententiam affirmativam amplexi sumus.

DUBIUM II.

De Subjecto, seu suscipiente Eucharistiam.

ARTICULUS I.

Quæ requiratur in eo dispositio Animæ?

255 *De præcepto præmittendi Confessionem ad Communionem*.

256 *Qu. I. An hoc præceptum sit Divinum, vel Ecclesiasticum?*

257 *Qu. II. An qui post Confessionem recordatur mortalis, teneatur ante Communionem illud confiteri? Qu. III. An teneatur conteri?*

258 *Quid si Sacerdos dubitat de peccato commisso? Remissivè ad num. 471. de Sacram. Pœnit.*

259 *Non excusat a Confessione celebritas, devotio, aut paupertas*. 260. *Excusat verò 1. Periculum mortis, & necessitas ministrandi Viaticum. 2. Scandalum, aut nota infamiæ. Quid si deferatur Viaticum infirmo, qui nequit tam citò explere Confessionem?* 261. *Quid si populus, aut ipse Sacerdos deberet carere Missâ, vel Communione Paschali?*

262 *Quid si Sacerdos inter celebrandum graviter peccet, vel recordetur peccati præteriti, an teneatur*

tur confiteri si possit? Vide ibid. Dub. 1. Et an teneatur Missam deserere, si nequeat confiteri? Vide Dub. 2.

263 *Quid si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium?*

264 *Quando censeatur deesse copia Confessarii? Et quæ distantia Confessarii excuset? Quid si non adsit nisi Sacerdos simplex, vel Confessarius excommunicatus &c?*

265 *Qu. I. Quid si Sacerdos habeat peccatum reservatum, & desit Confessarius habens facultatem? Qu. II. An tunc teneatur confiteri mortalia tam reservata, quàm non reservata? Qu. III. Quid si habeat excommunicationem reservatam.* 266. *Qu. IV. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimum? Qu. V. An ad illud teneatur Sacerdos celebrans sacrilegè? Qu. VI. An celebrans confessus, & oblitus peccati?* 267. *Qu. VII. An Sacerdos non confessus, qui meminit peccati post Consecrationem?* 268. *Qu. VIII. An præceptum confitendi quamprimum obliget etiam laicos?*

269 *Quær. I. An accedere ad Eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale?* 270. *Quær. II. An communicans cum veniali actuali peccet venialiter, & fructum amittat?*

255 RESp. Qui est in mortali, tenetur sub mortali ante sumtionem Eucharistiæ confiteri, nisi sit necessitas celebrandi, vel communicandi, & Confessarius desit. * (*Utrumque enim concurrere debet ad excusandum a Confessione, ex Tridentino.*)* Ita *Trid. sess.* 13. *cap.* 7. & *can.* 11. ubi contrarium docentes excommunicantur de facto. Fundantur autem in illo, 1. *Corin. Probet autem seipsum homo, &c.* Et parum refert ad praxim, utrùm tantùm sit præceptum Ecclesiasticum, an tantùm Divinum, quod est probabilius, ut docent *Suar. Fill.* & alii *commun.*

Dixi 1. *In peccato mortali*: tum quia Eucharistia delet venialia, ex opere operato: tum quia venialia (etsi comitentur, imò reddant venialiter malam ipsam sumtionem) non ponunt obicem gratiæ sanctificanti. Quòd si tamen multa sint, & intra genus suum gravia, de quibus nulla pœnitentia concipitur, actualem devotionem, & fructum majorem impediunt. *Suarez, Laym.* & alii.

256 Quæritur I. An hoc præceptum præmittendi Confessionem ad Communionem sit Divinum, vel Ecclesiasticum? In Tridentino *Sess.* 13 *cap.* 7. sic habetur: *Præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus*: **Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi** manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini; *Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum*: Probet seipsum homo. *Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat*. Super autem his verbis, alii ut *Navar. Med. Palac. apud Pal. p.* 12. *num.* 2. dicunt præceptum Confessionis esse tantùm Ecclesiasticum, idque inferunt ex verbis illis: *Communicare volenti revocandum est ejus* (nempe Apostoli) *præceptum*. Ergo Concilium non agnovit præceptum illud esse Christi, sed Apostoli. Communis tamen, & vera sententia, quam tenent *Suar. D.* 66. *sect.* 3. *Pal. l. c. n.* 3. *Lugo D.* 14. *ex num* 69. *Concina pag.* 337. *num* 2. *Cont. Tournely pag.* 498. & *Salm. c.* 7. *num.* 25. *cum aliis*, docet præceptum hoc esse Divinum: Ratio, quia ex una parte constat, quòd ex præcepto Christi præmittenda est probatio, dum Apostolus testatur illud a Domino accepisse; Ex alia parte, ex eodem Concilio clarè patet, quòd hæc requisita probatio sit Confessio, nam licèt Tò *ejus præceptum* referatur ad Apostolum, ut probabiliùs intelligit *Lugo*; tamen Concilium non dixit, hoc præceptum Confessionis ab Ecclesiastica consuetudine introductum fuisse, sed per eam tale præceptum fuisse declaratum; unde ex præcepto Divino Confessio jubetur; Neque huic obstat, quòd dicatur præceptum Apostoli, quia revera est præceptum Christi per Apostolum promulgatum.

257 Quæritur II. An si quis post Confessionem recordetur alicujus peccati mortalis inculpabiliter obliti, teneatur ante Communionem illud confiteri? Et casus est, quando per dolorem universalem peccatum jam sit indirectè remissum. *Prima* sententia inter DD. communissima affirmat, & hanc tenent *Lugo D.* 14. *num.* 126 *Suar. D* 66. *sc.* 3. *Pal. p.* 11. *Bon. p.* 1. *num.* 17. *Concina pag* 335. *num.* 6. *Nat. Alex a.* 2. §. 1. *Tamb. de Commun cap.* 1. §. 8. *num.* 62. *Diana p.* 9. *tr.* 3. *R.* 4. *Croix num.* 539. & *Salm. cap.* 7. *num.* 30. *cum Con. &c.* Ratio, quia id videtur expressè præceptum in Tridentino *Sess.* 13. *cap.* 7. ex verbis illis supra relatis: *Ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat*. Ergo qui ante Communionem est conscius peccati obliti, debet ex præfato præcepto illud ante Communionem

P 2

nionem confiteri. Tantò magis, quia tale præceptum sic explicatur ab universali Ecclesiæ praxi. Excipiunt tamen communiter, ut dicunt *Concina pag.*34*?.num.*18. *Tournely pag.* 500. *Bonac.l.c.num.*18.*cum Suar.Con.Reg &c.ac Tamb. num.*63: *cum Henr.& Vill.* casum, si sine periculo scandali vel infamiæ, quis non possit confiteri, puta si celebret, vel sit jam in scamno communicantium, a quo non valeat recedere sine nota. Hìc tamen sedulò advertendum cum *Bonac.D* 4.*qu.*6.*p.*1.*num.*18. quòd scandalum tunc dicitur, quando datur occasio detrahendi, vel temere judicandi; non verò quando datur solùm occasio admirationis.

Secunda verò sententia negat, & hanc tenent *Garcia in Sum.tr.*3.*Diff.*5. *dub.*1.*p.*5 *num* 50. *Præpos.q.*80.*a.*5.*dub.*3.*num.*15. (qui, saltem speculativè loquendo, eam enixè tuetur) *Hieronymus Ferrantinus de Scand. qu.* 10. item *Honorius*, & *Fabri apud Croix num* 539. ac probabilem putant *Cornejo*, & *Regin. apud Dian. l.c.* Atque mordicus eam novissimè tuetur perdoctus *Continuator Tournely to.*5.*p.*504.*qu.*2.*cum Arriaga*, *Gibert*, & *Pontas*; dicens primam sententiam nullâ niti ratione probabili. Scio *Dianam*, qui licèt in seligendis sententiis ut plurimum in benignam partem declinet, & non rarò declinat plus quàm par est, tamen in præsenti quæstione suæ benignitatis oblitus, hanc secundam sententiam omninò improbabilem vocat, refertque jussu Inquisitionis Hispanicæ expunctam eam fuisse ab operibus Patris *Cornejo*. Sed hoc non obstante, spectatô intrinsecô fundamentô, hæc sententia (salvô meliori Sapientiorum judiciô, quibus me submitto) mihi videtur cum *Continuatore Tournely* omninò rationi consentanea. Ratio, quia, qui Confessionem Communioni præmisit, jam implevit præceptum Confessionis, vi cujus peccatum oblitum jam est indirectè remissum, & pœnitens jam probatus existit. Quamvis autem teneatur ipse peccatum illud deinde clavibus subjicere ante mortem, vel quando urgebit præceptum Confessionis; minimè tamen constat ex Tridentino adesse præceptum, ut statim ante Communionem de illo confiteatur. Dices: In Concilio jubetur, ut conscius peccati non communicet nisi præmissâ Confessione, quantumvis sit contritus; ergo qui recordatur peccati obliti ante Communionem, debet necessariò illud confiteri. Sed respondetur, quòd in Tridentino ibi tantùm præcipitur, ut pœnitens accedat ad Communionem justificatus non per solam contritionem, sed etiam per Confessionem; at hic jam est etiam per Confessionem justificatus, ideoque non tenetur statim ante Communionem iterum confiteri. Praxis autem Fidelium, quæ opponitur, non est habenda ut regula certa obligationis, sed potiùs ut pius & laudabilis usus, quem ego etiam quàm maximè, præcisis circumstantiis, suadendum puto; nihilominus illustrissimus, & doctissimus Magister meus D. Julius Tornus, & alius Theologus Examinator Synodalis in Urbe Neapoli in re morali valde versatus, cum aliis doctis Recentioribus a me consultis, mihi affirmarunt hanc secundam sententiam esse valde probabilem.

Quæritur III. An talis Pœnitens, qui recordatur peccati mortalis inculpabiliter obliti in Confessione, & qui confiteri vel nequeat vel nolit juxta mox allatam sententiam in præcedenti quæstione, teneatur ante Communionem actum contritionis elicere? Affirmat *Medina apud Lugo D.*14.*num.*121. & *a Diana p.*2. *tr* 14.*R* 48. citantur pro hac sententia etiam *Reg. Suar.* & *Graff.* Sed dicunt *Lugo l. c.* & *Escob l.*20. *de Euch. Probl* 56. nequaquam invenisse loca ubi AA. præfati hanc sententiam docuerint. Alii verò, ut *Lugo num.*122. *Holzmann to.*1.*pag.* 350. *num* 69. *Escob. num.*290. *cum Præpos.* & *Gran. ac Tournely pag* 506.*qu.*3.*cum Sylvio*, & *Quarti*, primam sententiam communiter rejiciunt; hac quidem nixi ratione, quia homini integrè justificato (ut supponitur) sufficit justificatio sua; nec ullum apparet fundamentum, unde & ad quid hæc contritio requiratur: non ex præcepto, quia hoc nullibi invenitur præscriptum; non ad delendum peccatum, quia hoc jam deletum est per Confessionem antea factam.

1. Qui dubitat, an peccant mortaliter, „ 258
vel an mortale sit ritè confessus, tenetur „
ante communionem confiteri. Ita *Bon. d* 4. „
*q.*6.*p.*1. *ex Sanchez, Regin.Suarez*, & alii. *(*Sed* „
vide dicenda de Sacramento Pœnitentiæ n 471)* „

Dixi 2. *nisi sit necessitas* (non quæcunque, „ 259
v. gr. festi celebritas, vel magna devotio, „
ut quidam volunt) *(*Et ita sentit Armilla: Sed* „
oppositum tenendum cum Busemb. & *Salm. c.*7. „
*num.*42. *cum Suar. Led. Fill. Bon.* & *communissimâ. Sicut neque excusat paupertas Sacerdotis* „
celebraturi, nisi esset valde gravis, ut ait Croix „
*num.*535.) * sed gravis sive urgens, qualis „
esse censetur in sequentibus casibus, præmissâ tamen semper contritione: ad quam „
tunc teneris, nisi de peccato, quod occurrit, fueris ante contritus. *Præp.Card. de Lu-* „

„ *go*

„ *go d.14. f.6. num.132.*

260 „ 1. Periculum mortis, vel ut consecretur „ Hostia pro morituro *Suar. Con. Card de Lu-* „ *go d.4. f 6. num.107.* * (*Cum Concina pag.342. num.18. & Tournely p.500. & Antoine p.485.*) *

„ 2. Si Sacrificium, vel Communio non pos- „ sint omitti absque gravi infamia, vel scandalo. „ Iidem *Auct.* * (*Cum Conc. & Tourn ll cit. Modò Confessarius desit; Vel si Confessio ob angustiam temporis perfici non possit, ut Tamb. de Commun. cap. 1. a num.36. cum Granad. quo casu rectè ait Tourn. pag 503. v. Quær.1. quòd, si infirmus sit in imminenti periculo mortis, tunc Confessarius audiat peccata graviora, & illum absolvat, impositâ illi obligatione perficiendi Confessionem, si convaluerit: Si verò absit tale periculum, tunc censet Tourn. quòd Sacerdos conetur, ut infirmus eliciat contritionem, & det Communionem, si sine infamia non possit Communio omitti. Sed meliùs dicunt Roncaglia de Pœnit cap.3 qu.1. R.2 & Spor. eod tit. n. 466.* (*& Tamb. num.37. probabile putat*) *posse tunc dimidiari Confessionem, sub eadem obligatione illam postea perficiendi.*) *

261 „ 3. Si Parochus debeat celebrare ex officio, „ ut Populus Sacrum audiat *ibid.* * (*Nec adsit alius, qui celebret, ut notant rectè Palaus n.7. Antoine loc. cit. & Salm. num.52. Et non possit Parochus omittere celebrationem fine infamia.*) * „ Ob quam causam etiam alteri, qui non est „ Parochus, id licere putat *Dian* cum aliis un- „ decim, *p 9. t.3. R 9* Contra *Palaum, Aversam, &c.* * (*Qui veriùs contradicunt cum Salm. n. 53. Lugo D.14. n.11. & Ronc. qu.3. quia Populus Sacrum non audiendo, tunc minimè peccaret.*) *

„ 4. Si urgeat præceptum de annua Com- „ munione, ut docet *Henr.* & probabile putat *Præpos.* vel si Sacerdos non possit audire Mis- „ sam, nisi celebret, ut habet *Henriq. & Sotus, Dian. R.63. & 64.* Probabiliùs tamen vi- „ dentur docere *Con. Sà, Suarez*, & alii, cessan- „ sante scandalô, & infamiâ, præstare tunc Sa- „ crum, & Communionem etiam paschalem „ intermittere, eo quòd hæc præcepta non ob- „ ligent, quando non possunt impleri conve- „ nienter juri Divino. * (*Quoad Missam audiendam, licitè posse Sacerdotem celebrare, tenent Sylvest. & Palud. ac probabile putant Suar. Lugo, & Filli. ap. Salm. cap.7. num.54 Sed meliùs contradicunt Tournely pag.502. Lugo D.14. n.115. Conc. p.345. num.26. cum Suar. Laym. & Bon. quia præferendum est Præceptum Divinum Ecclesiastico. Quoad Communionem verò, Pal. p.12. n.7. cum Soto, Palud &c. ac Lugo n.116. cum Con. Henr. & communi ut asserit, affirmant posse fieri Communionem, sine Confessione; Sed negant Tourn. & Salm. num.55. cum Suar. & Reg. quia præceptum annuæ Communionis non obligat, quando nequit impleri debitô modô. Utraque est probabilis.*) *

262 „ 5. Si Sacerdos post consecrationem com- „ mittat mortale, vel ante commissi recorde- „ tur, tenetur elicitâ contritione Sacrificium „ prosequi: Si verò id fiat ante consecratio- „ nem, & præsertim ante Canonem, debet con- „ fiteri, si absque nota infamiæ potest, vel re- „ cedere, ut *Sylv. Nav. Dia.* & alii contra *Sotum, & Henriq.* qui negant teneri, ob honorem sa- „ crificii; putantque practicè esse probabile „ *Lay. & Bon.* eo quòd vix sine aliqua nota „ Confessio decenter fieri posset; nisi fortè in „ Missa sollemni, sub cantu, vel concione: quo „ casu tenebitur confiteri, ut notat *Sylve.* Quòd „ si verò nec contritionem possit elicere, se- „ cundùm communem sententiam, esset confi- „ tendum, vel desistendum: licèt *Vasq. in 3. p. t.3. d.27. & Hurt. de Euch. d.8.* putent probabi- „ le esse, saltem non peccaturum mortaliter, „ quando non potest sine nota recedere; in- „ tellige, si conatus sit elicere, vel fecit, quod „ potuit. V. *Dian. p.4. t 4. R.98. Card. de Lugo d. 9. f.2 num.8.* ubi idem docet. Notat autem „ *Dian ex Præpos.* satis esse, si quis bonâ fide „ putet se esse contritum, licèt subdubitet. „

Hic dubitatur 1. An Sacerdos qui inter celebrandum recordatur peccati mortalis, teneatur ante Consecrationem, & præsertim ante Canonem interrumpere Missam, accersendo Confessarium, ut confiteatur si possit sine nota? Negant *Leand. & alii apud Dian p.3. tr.4. R.77.* & dicunt sufficere ut conteratur, quia præceptum præmittendæ Confessionis intelligendum videtur ante Communionem inchoatam; non enim decet Sacrificium inceptum abrumpere. Sed meliùs distinguunt *cum Busemb Suar. D.67. se.4. Lugo D.14. num.113. Pal. p.12. num.7. cum Vasq. & Bon. & Salm. cap.7. num.50. cum Coninch.* & aliis multis, & dicunt quòd si Sacerdos recordetur peccati post Consecrationem, tunc Missa non est interrumpenda, ut docet etiam *D. Thom. 3. p. q 83. a.6. ad 2.* & expressum habetur in Rubr. de Defect. *ti.8. num.4.* Si verò recordetur ante Consecrationem, & præsertim ante Canonem, tunc debet confiteri, si possit; quia, cùm talis pars sit extrinseca Sacrificio, bene potest Missa interrumpi ob hanc rationabilem causam, uti

uti fieri solet etiam ob concionem, vel oblationes Populi.

Dubitatur 2. An Sacerdos eo casu ante Consecrationem, si nequeat confiteri, teneatur etiam Missam deserere? Negant *Palaus loc. cit. Suar. d. sect. 4. cum S Bon. Vict. &c. ac Nav. cap. 25. num. 76.* ubi ait, quòd Sacerdos peccatum *advertens post inchoatam Missam, non debet desistere, etiamsi absque scandalo posset.* Ratio, quia licèt illa prior pars non sit de substantia Sacrificii, est tamen ex institutione conjuncta Sacrificio per modum unius actionis sacræ; & ideo, postquam est inchoata, debet absolvi. Sed probabiliùs affirmant *Lugo D. 14. num. 113. & Tournely pag 101. v. Alii, cum Sylvest. Sylvio, &c. ac D. Thomas 3. p. q. 83. a. 6. ad 2.* ubi dicit hanc opinionem esse tutiorem; Idque confirmat Rubrica (*3. p. ti. 8. num 4. & 5.*) ubi sic habetur: *Si ante Consecrationem recordetur Sacerdos se esse in peccato mortali, aut se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum, si non timetur scandalum, debet Missam inceptam deserere.* Dixi *probabiliùs*, non certè; nam certum non est, an Rubrica sub verbo *debet* imponat præceptum grave. Ceterùm, bene advertunt *Tournely, & Pal. l. c. cum Vasqu. & Laym.* quòd eo casu vix nota infamiæ vitari poterit.

263 „ 6. Si in scamno communicantium recorderis peccati mortalis, quod oblitus es confiteri, nec sine nota, aut scandalo gravi possis recedere, ut habet *Nav. Fill. Regin. Card. de Lugo l. c. n. 112.* & aliis * (*Cum Salm. num. 47. & communi. Vide dicta num. 258.*). * Porrigenti autem Eucharistiam confiteri non expedit, nec decet, quo casu, etiamsi ne possis quidem elicere contritionem, excusat a peccato *Hurt. l. c.* * (*Modò coneris conteri, ut Vasquez, Lugo, &c. apud Croix num. 517. Sed vide dicta hoc l. 6. num 33.*) * Imò quidam DD. apud *Henriq.* excusant laicum ante confessum, etiam præcisâ notâ, & scandalô, non recedentem, eo quòd is dicatur justificatus, & probatus per confessionem. Quam sententiam probat *Tambur. in exped. com. cap. 1. §. 8.* potestque servire pro scrupulosis. V. *Regin. l. 29. num. 105. Bon. d. 4 p. 10. Escob. l. 7. cap. 6.* * (*Vide dicta num. 257*) *

264 „ Dixi 3. *Et desit Confessarius;* deesse autem censetur, non ut quidam volunt, si absit is, cui solet, & cuperet confiteri, vel cui devotiùs, aut utiliùs confiteretur: neque etsi Religiosus non possit nisi seculari confiteri peccata gravia, cum aliqua infamia Religionis. *Amicus, Dian. p. 9. t. 3. R. 13.* sed in sequentibus casibus.

1. Si nullus sit præsens, ad absentem verò sine magna difficultate (spectatâ tum debilitate, ætate, & negotiis personæ, tum aliis circumstantiis, ut aëris, brevitatis temporis) adire non possis. *Bonae l. c. n. 30. ex Suar. Con. &c.* * (*Hinc quodcunque grave incommodum excusat, Salm. c. 7 n. 32. cum Pal. Vasq & aliis passim. Excusare etiam distantiam Confessarii causâ itineris duarum horarum, dicit Gobat cum Marchantio; Rhodes unam leucam, idest tria milliaria; Canus autem ait sufficere iter quinque quadrantium; ita apud Croix n. 354. qui rectè ait cum Aversa, & Diceast. hoc judicandum ex circumstantiis; unde ait Palaus p. 12. num. 6. quòd aliquando, spectatâ imbecillitate Sacerdotis, & brevitate temporis in quo celebrare debet, poterit excusare adhuc distantia 50. passuum.*) *

2. Si non adsit, nisi ignarus idiomatis, vel carens jurisdictione, vel excommunicatus, vel non approbatus, vel cui non possis confiteri sine gravi damno tuo vel alieno, vel si habeas peccatum tantùm reservatum, nec pateat aditus ad superiorem; vel superior semel iterumque per pium Confessarium rogatus negaverit potestatem absolvendi *Tambur. in Exped. Com. c. 1. §. 6 ex Fag.* Limitat autem *Dian. p. . t. 3. R. 15.* si absque gravi nota prætermittere non possis. Ita *Sylv.* & alii. Requiritur tamen in his etiam casibus contritio, & propositum confitendi: imò ex præcepto *Trid.* Sacerdos, qui in tali casu celebravit, tenetur primâ occasione confiteri. Quod præceptum extendendum non videtur ad Laicos, vel Sacerdotes communicantes tantùm, ut contra *Nav. & Fagund.* docet *Sylv. Dian. & Bon. d. 3. q. 6. p. 1.*

265 Hic plures oportet quæstiones enucleare. Quær. I. An qui habet peccatum reservatum, & non habet copiam Confessarii habentis facultatem, teneatur confiteri apud inferiorem, ut possit communicare? Si ille nullum aliud mortale habeat nisi reservatum, conveniunt DD. non teneri ad Confessionem, sed sufficere ut conteratur; ita *Lugo de Euchar. D 14 n. 87. in fin. Bon. eod ti D 6 p. 1. num. 31. Pal p. 12 num. 6. Elbel tom. 3. pag. 94. num. 102. Suar. 3 p. D 63. sect. 4. qu. 80. a. 5. cum Palud. Arm. & Adrian. ac Salm. cap. 7. num. 36. cum Con Reg. & Led.* Censent tamen *Lugo, & Bonacina ll. citatis cum Suar. Con. Nunno; & Reg.* quòd eo casu Sacerdos advertens se non habere contritionem, sed

solam

solam attritionem, tunc tenetur confiteri venialia quæ habet, vel mortale aliàs confessum, ut sic a reservato saltem indirectè absolvatur, & in statu gratiæ communicet, (& hoc probabilius est juxta sententiam mox dicendam); Imò docet *Lugo num.* 103. quòd hoc poterit semper facere, etiamsi habeat contritionem, ut securiùs Eucharistiam recipiat. Sed quid, si hic habeat simul mortalia reservata, & non reservata? *Prima* sententia negat teneri ad Confessionem, & dicit posse hunc communicare, præmissâ tantùm contritione; ita *Vasqu. to.* 4. *qu* 91.*a* 3.*dub.*9. *Contin. Tournely to.*5.*pag.*499. *v. Hinc* 2 item *Gerson.& Alensf.ap. Lugo l.c. Sylvius, & Richard.apud Dian. p.*3.*tr.*4. *R.*104. item *Armill. Præpos. Trull. &c. apud Viva de Euch. qu.*4. *a.* 7. *num.*6. & meritò hanc probabilem vocant *Suar. D* 66 *se.*4. §. *Quartus Pal.& Fill. apud Viva l. cit.* Ratio, quia Confessio illa apud inferiorem esset invalida, cùm fieret Judici non competenti, qui ob peccata reservata, quibus gravatur Pœnitens, caret omni potestate super illo; unde sicut non potest dividi Absolutio, ad remittendum unum peccato sine alio, ita nec Confessio. *Secunda* verò sententia probabilior, & communissima, quam tenent *Suar. Pal. Viva ll. cit. Concina tom.* 8. *pag.* 348. *num.* 32. *Lugo num.* 87. qui communem vocat, & *Salm. d. num.* 36. *cum Con Reg. Led.* & communi ut etiam afferunt, docet hunc omninò teneri ad Confessionem. Ratio quia, cùm urgeat præceptum Divinum præmittendi Confessionem Communioni, debet fieri Confessio saltem formaliter integra, si non possit fieri integra materialiter.

Quær. II. An hic, præmittendo Confessionem, teneatur confiteri tam mortalia non reservata, quàm reservata? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Suar. Viva, Concina, Bonac.& Salm.locis cit.cum Fill.Nunno, Soto*, & hanc esse satis communem fatetur *Lugo n.* 87. Nullam tamen præfati AA. rationem pro hac sententia præbent; sed videtur hæc assignari posse, nempe quia Confessarius debet agnoscere totam Pœnitentis conscientiam, ut debitum formet judicium, an ille sit capax absolutionis, vel non, fortè quia est recidivus in reservatis. *Secunda* verò sententia non minùs probabilis, imò fortè probabilior negat hunc teneri per se ad Confessionem reservatorum; & hanc tenent *Palaus p.*12 *num.*6 *Elbel n.*102. item *Gerson, Alensf.& Castro apud Lugo D.*14. *num.*86. qui probabilem censet *cum Major.Petr.Soto,S.Antonin.Led & Salas*. Ratio, tum quia aliàs hic teneretur bis peccata illa reservata confiteri, primò inferiori, deinceps Superiori; tum quia, ut supra dictum est, nulla videtur esse obligatio confitendi peccata illa super quibus Confessarius nequit esse Judex, cùm nullam super eis jurisdictionem habeat. Dixi *per se*, non dubito enim quin talis Pœnitens aliquando, puta (ut diximus) si sit recidivus in reservatis, teneatur etiam reservata inferiori aperire, ut Confessarius de sua dispositione rectè possit judicare; sed hoc esset quidem per accidens, non autem per se, sive ex obligatione integritatis Confessionis, cùm eo casu bene sufficiat integritas formalis.

Quær. III. Quid si Pœnitens habeat excommunicationem reservatam? Alii, ut *Sotus, Sylvest. Covar. & Rosell. ap. Lugo D.*14. *num.*99. dicunt hunc extra mortis articulum nunquam posse communicare. Sed communiter contradicunt *Suar to.*4. *D.*31.*sect.*3. *num.*6. *Lugo n.*100. *& Conink. D.*8. *num.*107. ac rectè censent, eum bene posse Eucharistiam recipere, urgente scandalò, vel notâ infamiæ; Ratio, quia præceptum Ecclesiæ prohibens excommunicatis suscipere Sacramenta, non obligat concurrente præcepto naturali vitandi scandalum, vel non obligat cùm tanto incommodo perferendi infamiam. Sed dubium superest, an excommunicatus possit tunc confiteri non habenti facultatem super excommunicationem? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Vasq. & Sylvius ap. Lugo num.*105. item *Sotus, Canus, & Led. ap.Suar.loc.cit.num.*1. ac probabilem putant *Lugo num.*102.*Salm.cap.*7.*n.*38.*& Diana p* 4.*tr.*3. *R.*104. *cum S. Antonin. Palud. Sylvest. Gabr. & Megala*; Hunc dicunt posse quidem communicare, præmissâ contritione, licèt habeat alia peccata mortalia non reservata; non posse tamen confiteri, cùm sit innodatus excommunicatione, quæ ipsi interdicit a susceptione Sacramenti Pœnitentiæ. Hæc est probabilis, sed probabilior est *secunda* sententia affirmans, quam tenent *Lugo dict. num.*102. *Sanch. Decl.*2. *c.*8. *n.*5. *Suar.num.*6.*cum Ang & Salm. cap.*7.*n.*38. *cum Conink*. Ratio, quia eo casu excommunicatio, sicut non privat susceptione Eucharistiæ, ita nec Pœnitentiæ, quæ debet suscipi cùm possit, ut servetur Divinum præceptum præmittendæ Confessionis ad Communionem. Rectè autem probant *Suar Sanch. Lugo, & Salm. ll. cit.* validè posse aliquem a peccato absolvi, non præmissâ absolutione a censura: Ratio, ut bene ait

ait *Suarez*, quia prohibitio Ecclesiæ, ne excommunicatus Sacramenta recipiat, non potest irritare Sacramenti valorem, qui pendet a jure Divino; In tantùm enim excommunicatus invalidè reciperet Sacramentum Pœnitentiæ, in quantum, stante prohibitione Ecclesiæ, accederet indispositus; sed quando urget necessitas, hæc bene ipsum eximit pro illo tunc a prohibitione Ecclesiæ, unde validè tunc & licitè Pœnitentiam suscipit.

266 Quær. IV. Quomodo intelligendum præceptum illud a Tridentino Sacerdotibus impositum, confitendi *quamprimum?* In Concilio Trident. *sess. 13. cap. 7.* sic habetur: *Nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat; quod a Christianis omnibus, ab his etiam Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc S. Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illi copia Confessarii. Quòd si necessitate urgente Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Damnata autem fuit ab Alex. VII. prop. 38 quæ dicebat: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.*

Positò igitur hòc præceptò Concilii, dubitatur, quomodo illud *quamprimum* intelligendum? Damnata quidem fuit ab eodem Alex. VII. prop. 39. ubi dicebatur: *Illa particula* quamprimum *intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Alii verò, ut *Molfes. &c apud Dian. p. 9 tr. 3. Res. 23.* dicebant intelligi, cùm primùm talis Sacerdos celebraverit: Sed hæc opinio est omninò improbabilis, ut bene ajunt *Escob. de Euch n. 312. Croix l. 6. p. 1. n. 545. & Diana l. c.* quia tunc ipse ratione ipsius celebrationis teneretur ad Confessionem, sed Tridentinum, præcisâ celebratione, præceptum confitendi quamprimum imponit. Alii autem e converso censent intelligi statim ac cesset necessitas, & Sacerdos commodè possit ad Confessarium accedere, adhuc in ipsâ die celebrationis; ita *Wigandt tr. 11. num. 30. Conc. p. 338. num 33. & Sancius apud Dian. l. c.* hancque opinionem uti tutiorem amplectitur *Cont. Tournely tom 5. pag. 508. q 6* Sed meliùs *P. Milante* cum communi DD. ut ait, *in dicta prop. 39 Lugo D. 14. num. 163. Dian. l. c. cum Garcia Coninch & Candido, Escob. dicto num. 312. cum Zerola, Viva in ead. prop. n. 5. cum Trullench. & Bassæo, ac Croix num 545.* qui affert de hoc S. C. Declarationem, dicunt sufficere si Sacerdos intra triduum confiteatur: Pariter ac in *c. Eos qui. de Sent. Excom. in 6.* præcipitur, ut ii qui in articulo mortis absolvuntur ab excommunicatione reservata, teneantur cùm convaluerint se præsentare ad Superiorem, *quam cito commodè poterunt*, aliàs reincident in eandem censuram; & hoc non obstante, (ut ajunt *Lugo, Milante, & Garcia*), non judicantur reincidere, si intra triduum se præsentant. Sic etiam *Sanch. Dec l. 2 cap. 10. num. 55. cum Ugolino, & Sayro*, dicit præceptum deferendi libros Hæreticorum ad Inquisitores non violare graviter eum, qui per biduum illos retinet. Ratio autem intrinseca mihi videtur, quia, cùm hoc præceptum sit tantùm Ecclesiasticum (ut bene probat *Suar. D. 66. sect. 6.*), non censetur Ecclesia velle ad illud obligare cum tanto rigore; Unde illud *quamprimum* moraliter debet intelligi, prout intelligitur in aliis legibus humanis, nempe in *l. fin. de Judic. & l. fin. C. de Err. Advoc.* ubi verbum, *statim, quamprimum, continuò*, aut simile, ut interpretantur *Bald Felin. Mendos. apud Milante*, bene extenditur ad spatium trium dierum. Communiter tamen dicunt *Lugo n. 162. & 163. Viva num 6. Milante, & Diana ll. cit. cum Garcia, & Candido*, quòd aliquando per accidens ex tali præcepto Sacerdos ille teneretur confiteri eâdem die, & fortè eâdem horâ, puta si tunc Confessarium haberet, quô postea per plures dies carebit, vel si cras eadem necessitas urgeret celebrandi, nec posset confiteri.

Quær. V. An teneatur confiteri quamprimum Sacerdos sacrilegè celebrans, qui non habet necessitatem, vel qui stante necessitate habet tamen copiam Confessarii? Affirmant *Sylvius, & alii apud Croix num. 546.* Sed communissimè, & veriùs negant *Suar. D. 66. sect. 7. Lugo D. 14. num. 150. Diana p. 9 tr. 3. Res. 26. cum Granad. Fill Nunno &c.* Item *Vasqu Sayr. March. Dic. Aversa, Gob. Pell. &c. ap. Croix l. c.* & ferè communis sententia ut testatur *Moya q. 6. §. 1.* Ratio, quia præceptum Tridentini ordinatum est ad metum incutiendum iis, qui prætextu necessitatis differunt Confessionem, non autem sacrilegè celebrantibus, quibus præceptum hoc valde raro esset profuturum: illi enim qui, contemtô præceptô Divinô, audent in peccato scienter celebrare, faciliùs Ecclesiasticum contemnent præceptum. Bene autem docet *Lugo Resp mor. l. 4. Dub. 47. num 5.* quod in præceptis positivis non valet argumentum de minori ad majus, quando minus in majori non continetur, prout est in nostro casu, in quo præcepta sunt

sunt disparata. Rectè tamen advertit *Lugo D.14.num.*150. quòd si talis Sacerdos ex necessitate omissâ contritione celebraret, utiquè teneretur ad se confitendum quamprimum, quia præceptum Tridentini minimè distinguit inter Sacerdotem habentem vel non habentem contritionem, sed loquitur de quocunque Sacerdote ex necessitate celebrante. Hoc verò puto intelligendum (quicquid dicat *Croix l.c.*) tantùm de eo, qui ante celebrationem non habuit copiam Confessarii; nam si habuerit, primus quidem recurrit casus in quo ille verè sacrilegè, & sine necessitate celebraret.

Quær. VI. An teneatur confiteri quamprimum, celebrans post Confessionem, in qua inculpabiliter oblitus est alicujus mortalis? Resp. si meminerit post celebrationem, utiquè non tenetur, ut rectè docent *Suar. D.66. sect. 7. v.Secundo*, *& Marc Gob.& Dic. apud Croix num.*547. Imò hoc probabiliter admittunt *Bon. Aversa, & Leand. ibid.* etiamsi in Missa post Communionem recordetur mortalis; quia revera nec iste celebrasset conscius peccati, ut loquitur Tridentinum. Si verò meminerit ante celebrationem, sed post Confessionem, dicunt teneri tunc ad præceptum confitendi quamprimum *Suar.l.c.* & alii plurimi cum *Lugo, Dic.Pell.&c. ap. Croix l.c.* Sed *Croix* meritò oppositam sententiam putat probabilem, quia hic revera non potest dici celebrasse conscius peccati sine prævia Confessione. Vide omninò de hoc dicta *n.* 258.

267 Quær. VII. An Sacerdos, qui post consecrationem recordatur peccati obliti, nullâ præmissâ Confessione, teneatur confiteri *quamprimum?* Affirmant *Suar.cit sect.7.& Bon Regin Molf. Megala,&c. apud Dian* ut refert *Lugo D.14. n.*140. Ratio, quia tunc verè accidit casus, in quo urget præceptum Tridentini, tunc enim Sacerdos jam celebrat conscius peccati in necessitate, & sine Confessione. Sed negant *Vasq. Diana, & Præpos.ap.Lugo num.*141. *ac Pell. ap. Croix num.*548. & meritò probabile putat *Lugo n.* 144. *&* 146 Quia in *Rubr. Tit.VIII.num.*3.dicitur quòd Sacerdos, qui ante Missam recordatur peccati, & celebrat ex necessitate non habens copiam Confessarii, tenetur postea confiteri cum primum; sed de eo, qui meminit peccati post Consecrationem, loquens *Rubr. n* 4. dicit: *Conteratur cum proposito confitendi*, absque eo quòd adjungatur *cum primum*.

268 Quær. VIII. An præfatum præceptum Tridentini confitendi quamprimum, obliget etiam laicos? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Navarr.apud Lugo D.14.num.*138. *Concina pag.*341.*num.*13.*&Cont.Tournely pag.*507 *q.*5.*cum Azor. Henr.& Sà*. Quia, ut dicunt, eadem ratio valet in laicis, quàm in Sacerdotibus, ubi enim eadem ratio currit, eadem currit legis dispositio. *Secunda* verò sententia communissima, & satis probabilis negat, & eam tenent *Suar. D.* 66. *sect.*7. *Lugo num.* 139. qui asserit oppositam communiter rejici, *Wigandt tr.*12.*num.*32. *R.*5. *Milante in prop.*29. *Alex VII. Pal.p.*12. *num.*9. *Elbel pag* 95.*num* 105. qui asserit communem, *Roncaglia cap.*5.*q.*5.*R.*2.*cum Candido, Aversa, & Diana, Escob. l.*20.*n.*92.*cum Vasq.Con &c.* item *Laym. Bon. Fill.&c. ap. Concina l. c.* Ratio, tum quia prædicta regula ex paritate rationis currit quidem in correlativis, æquiparatis, vel connexis, non autem hic, tantò magis quia sumus in odiosis, juxta dicta in *Tom.I. de legib.l.*2.*n.*200. *v. Quæritur.* Tum quia differt ratio Sacerdotum, & Laicorum: In Sacerdotibus enim, qui (genericè loquendo) frequentiùs communicant quàm laici, faciliùs occurrit necessitas communicandi sine Confessione, ideoque faciliùs prætextu hujus necessitatis Sacerdotes prætermissâ Confessione celebrarent. Idque confirmat *Wigandt* auctoritate S. Thomæ, qui dicit in eo, cui deest copia Confessarii, & communis necessitas urget, requiri propositum confitendi, & satisfaciendi, nihil addens de obligatione statim postea confitendi. Ex quo rectè inferunt, idem *Wig.& Lugo num.*139. *cum Suar.&c.* quòd, si Sacerdos in necessitate sine Confessione more laicorum communicaret, non teneretur statim confiteri; Secus verò (addunt), si deberet complere Sacrificium ab alio incœptum: vel si officium perageret die Parasceve, quia, etsi tunc non diceret propriè Missam, diceretur tamen simpliciter celebrare, ut loquitur Rubr. Missalis de illo die.

269 Hic ultimò refert adnotare, quinam sint effectus Eucharistiæ. Effectus I. præcipuus est conferre augumentum Gratiæ, ut patet ex Concilio Florentino, & Tridentino *sess.*13. *c.*2. Et aliquando per accidens conferre etiam primam Gratiam, nempe si quis ignorans esse in peccato mortali, vel credens habere, contritionem, accedit ad Communionem cum sola attritione, tunc de attrito fit contritus. Ita *S.Thom p.*3 *qu.*72.*a.*7.*ad* 2.*& qu* 79.*a* 3.*Roncaglia de Eucharistia c.*-.*qu.*1 *& Salm.de Sacr in gen c.*5. *num.*12.*cum Scot.Suar.Tol* & ferè communi (contra *Lug.Vasq.&c.*). Quia de ratione generica Sacramentorum est, ut Gratiam conferant supernaturali dolore dispositis, & obicem non ponenti-

nentibus; Vide dicta in hoc *lib 6. num.6.*

Effectus II. Eucharistiæ est remittere venialia, ut docet *S.Thom.p.3.qu.79.a.4.* cum communi ex *Trid.Seff.13. cap.2.* ubi dicitur, hoc Sacramentum esse *antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservamur*. Et dicunt *Salm. d.cap.6.n.23. cum S.Thom. d.a.4.Pal.Bon.Con.Cornejo*, remitti venialia (modò non habeatur de eis complacentia) ex vi hujus Sacramenti, non solùm mediante actu Charitatis, quem hoc Sacramentum excitat, verùm etiam immediatè ex opere operato per infusionem Gratiæ nutrientis, & restaurantis damna, quæ ex venialibus nobis sequuntur. Pro hac sententia *Salmanticenses* citant *D.Thomam q.79.a.4.* sed non bene, nam ibi S. Doctor sic ait: *Res autem* (scil. effectus) *Sacramenti est charitas, non solùm quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc Sacramento, per quem peccata venialia solvuntur*. Unde meliùs ait *Tournely pag.629.* hoc Sacramentum non immediatè, sed tantùm mediatè per, actum Charitatis remittere venialia.

Effectus III. est præservare a mortalibus per auxilium Gratiæ Sacramentalis, quâ excitatur devotio, fortiùs resistitur tentationibus, fugantur Dæmones, &c. ut docet S.Cyrillus. Imò asserunt *Salm cap 6. num.30. cum Montesin.* Eucharistiam conferre Divinam etiam externam protectionem, quâ Deus non permittet, ut homo versetur in occasionibus, in quibus prævidet Deus illum casurum. Effectus IV. est remittere pœnam temporalem debitam pro peccatis; Hoc autem non directè, sed indirectè ratione actuum Charitatis, qui per Sacramentum excitantur, ut docet *S.Thom. p.3.q.79.a.5. cum Salm. cap.6. num.31. & Concina pag.230.n.7.* Effectus V. est actualis dulcedo spiritualis, qui effectus est quidem infallibilis, si non impediatur ex parte subjecti: Consistit autem hæc suavitas in promptitudine voluntaris ad res Divinas hilari animô peragendas. Effectus VI. est unio specialis cum Christo, & membris ejus, ex *Joan 6: In me manet, & ego in eo*. Effectus VII. est adeptio Gloriæ: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Alios etiam effectus habet hoc Sacramentum erga corpus, ut tenent *Lugo, Pal & Suar. cum Salm. ib. ex num.36.* scilicet diminuendi fomitem concupiscentiæ, excitandi bonas imaginationes, ipsum corpus sanctificandi, corpori tribuendi resurrectionem, & Gloriam. Valde autem probabile est, Species consecratas, quandiù sunt in stomacho, majores gratias causare, majori dispositione accedente, ut *Croix num.524. cum Con.Suar.Caj. Val.Lugo*. Vide dicta *num.227*.

269 Quær.I. An accedere ad Eucharistiam cum peccato veniali habituali, sit novum veniale? Affirmant *Laym. tr.4.cap.6. num.3. & Conina. ac Dic ap Salm. cap.7. num.20.* Probabiliter verò negant *Sotus, Sà, Vasq. &c.* cum iisdem *Salm. num.21.* Ratio, tum quia hæc potiùs esset deficientia perfectæ reverentiæ, quàm positiva irreverentia: Tum quia ipsa voluntas recipiendi Eucharistiam, & ejus effectum est quædam virtualis venialium detestatio, quâ culpæ removentur, ita ut ipsæ minimè Sacramenti fructum impediant.

270 Quæritur II. An qui communicat cum peccato veniali actuali, peccet venialiter, & fructum Sacramenti amittat? Quando culpa afficit ipsam Communionem, puta cùm quis communicat ob inanem gloriam, vel alium finem venialem, nemo dubitat quin venialiter etiam peccet, ut dicunt tanquam certum *Salm. cap.7. num.22. & Tamb. Meth Comm. cap.1. §4 num.9.* Dubium est, an peccet venialiter, qui communicat cum actuali vel virtuali affectu peccandi venialiter, vel cum veniali concomitante, puta cum voluntaria distractione, vel proferendo verba otiosa, & simili? Negant *Vasqu. Sà, Leand. &c. ap. Croix l.6 p 1 num.522.* & probabile putat *Tamb. l c.* Veriùs tamen affirmant cum communi *Suar. D 66. sect.1. v. Dicendum, Lugo D. 14. num 31. Salm. cap.7. num.23. cum Fill. & Reg. ac Croix l. c. cum Laym. Tann. Rodr. Gob &c.* ex D August. relato in *c. Quotidie. de Consecr. Dist. 2.* qui dicit: *Si adhuc habet voluntatem peccandi, gravari magis Eucharistiæ perceptione, quàm purificari*. Ratio, quia talis communicans positivam irrogat injuriam Sacramento. Hoc quoad culpam: quoad fructum verò sive effectum Sacramenti, alii dicunt quòd accedens sine actuali dispositione (quæ consistit in exclusione culpæ venialis in actu Communionis, & in aliquo pio devotionis motu), nullum recipit fructum Sacramenti; & ita tenent *S. Thom. in 4. D.12. qu.2. a.1. qu.3. Cajet. in 3. p. qu.78. a.1. Petrocorens. tom.3. pag.26. v. Prænotandum*; item *S. Bonav. S. Antonin. Alens. & Durand. apud Cont. Tournely pag.630. v. Affirmant.* Idque probant, tum ex D.August. *Serm.15. de verb. Apost.* ubi: *Non justificat* (Deus) *nos quasi dormientes, non quasi ut non conemur, non quasi ut non velimus. Qui te fecit sine te, non te justificat sine te*. Tum pro-

propter experientiam, quâ observantur plures Sacerdotes quotidie celebrare in statu Gratiæ, & tamen nihil proficere. Sed alii communiùs ajunt talem non privari omni fructu, ut *Suar. D.63. sect. 3. Gonet Disp. 8. a. 3. Tournely in Prælect. tom. 8. de Euchar. & Lugo D. 14. num. 36. cum Sylvio, Soto, Vasqu. Led.* & aliis communiter ut asserit. Nec dubitandum, quin D. Thomas mutaverit sententiam in 3. *p. q. 79. a. 8.* ubi expressè docet, quòd, licèt qui communicat cum veniali concomitante Communionem, v. gr. cum voluntaria distractione, non recipiat actualem refectionem spiritualis dulcedinis, tamen recipit *augumentum habitualis gratiæ, vel charitatis*. Hæc sententia est quidem longè communior; sed prima non videtur improbabilis.

ARTICULUS II.

Quæ requiratur dispositio corporis?

271 *An pollutio, & actus conjugalis impediant a Communione? 272. Qu. I. Quid si pollutio fuerit voluntaria? Et quid si involuntaria? 273. Qu. II. An semper sit veniale accedere ad Eucharistiam post copulam conjugalem? 274. Qu. III. An conjux reddens debitum teneatur eâ die abstinere a Communione?*

275 *An macula externa, ut lepra, &c. impediat a Communione, & an a celebratione? An Menstrua? An latio armorum? 276. An Sacerdos communicans extra Missam debeat esse stolâ indutus?*

277 *De Jejunio naturali ad Communionem prærequisito. Vide Resolutiones apud Busemb. 278. Prænot. 1. hoc non esse de præcepto Divino. Prænot. 2. non dari in eo parvitatem materiæ. Prænot. 3. tria requiri ad salvendum hoc jejunium, ex tribus Regulis, videl.*

279 *Regula I. Ut res sumatur ab extrinseco. Dub. 1. An frangat jejunium voluntaria trajectio reliquiarum cibi? Dub. 2. An guttulæ aquæ commixtæ cum saliva, aut jusculi degustati? An saccharum ante mediam noctem in ore immissum? An aqua hausta a lapso in flumen? An sanguis haustus e digito? Quid si defluat a capite?*

280 *Regula II. Ut res sumatur ad modum comestionis, aut potationis. Dub. 1. An frangat jejunium pulvis tabaci sumtus per nares? Dub. 2. An fumus tabaci? Dub. 3. An tabaci folia, vel aromata dentibus contrita?*

281 *Regula III. Ut sumatur res habens rationem cibi, aut potûs. Hinc quæritur, an solvat jejunium comestio capillorum, lanæ, ligni, chartæ, lapillorum, cretæ, & similium?*

282 *An liceat sequi ultimum inter horologia? Et quid si quis deglutiat cibum post primum ictum? An in dubio soluti jejunii liceat communicare? Vide hic, & Tom. I. l. 1. num. 80.*

283 *An sit peccatum sumere cibum, vel expuere statim post Communionem?*

284 *In quibus casibus possit quis communicare non jejunus? 285. An liceat iterum dare Viaticum infirmo non jejuno? Dub. 1. Quanto tempore una Communio debeat ab alia distare? Dub. 2. An qui communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur, adveniente periculô mortis, sumere Viaticum? Dub. 3. An qui mane Communionem receperit? Dub. 4. An Sacerdos possit aliquando omittere verba:* Accipe Viaticum, &c?

286 *An Sacerdos possit celebrare non jejunus ad dandum alteri Viaticum? An ad dandum sibi ipsi?*

287 *An liceat communicare post cibum, ne Eucharistia pereat, aut malè tractetur? An ad vitandum scandalum? 288. An ad perficiendum Sacrificium, vel Communionem? 289. An ad vitandam mortem? An liceat communicare ante somnum, vel digestionem?*

271 RESP. 1. Nulla corporis macula per se impedit susceptionem Eucharistiæ, cùm parùm faciat ad bonitatem, vel malitiam moralem; potest tamen aliquando per accidens impedire, propter effectus secutos. Ita *commun. Unde resolves.*

1. Non impedit pollutio involuntaria, imò nec voluntaria per pœnitentiam expiata, nisi effectum malignum, v. gr. turpem recordationem, ac delectationem, vel distractionem, & perturbationem animi relinquat: eo enim casu, uti & semper post culpabilem, præstat, ac secundùm sententiam communem sub veniali debet differri, nisi aliud suadeat justa aliqua causa, v. gr. magnus fructus festivitatis, regula Ordinis: vel si a Dæmone excitata putetur, ad Communionis frequentiam impediendam. *Sanch. l. 9. de Matr. d. 13. Bon. d. 4. q. 6. p. 2. Card. de Lugo d. 15. s. 1.*

2. Neque actus conjugalis impedit, etsi decens, & consilii sit, abstinuisse saltem nocte proximè antecedente, si raro communicet. Ita *Fill. & Sanch. l. c. Escob. l. 7. E. 6. n. 83.* Intellige, si debitum petitum ex necessitate reddidit, nec ullam inde animi perturbationem, aut affectum ad res venereas patitur: si verò voluptatis causâ fecisset, eo die abstinendum esse (præsertim si malignus effectus subsecutus fuisset) docet *Regin. l. 29. t. 117.*

„ *Laym. l. 5. t. 4. cap. 6. num. 10. & 16. Mart. Perez. d. 49. f. 3. num.* 8. addens esse tantùm veniale; imò indecentiam justâ causâ posse resarciri. *(Vide dicenda hìc n. 273. de Matrim. n. 930)*

„ 3. Similiter, etsi decens, & consilii sit, sumptâ Communione, abstinere eo die a copula; licita nihilominus est ex bono fine, v. gr. ex amore prolis, ad evitandum incontinentiæ periculum, vel ad debitum reddendum. *Tamb. cap. 3. §. 6. ex Sanch. l. 9. d. 13. & March.*

272 Quær. I. An pollutio semper impediat a Communione? Hic distinguendum inter pollutionem voluntariam, & involuntariam. Si fuerit voluntaria, dicunt *Navar. & alii apud Leandr.* esse peccatum mortale, statim post illam ad Eucharistiam accedere, quamvis contritio & Confessio præcesserint. Sed id negat communis sententia cum *Lugo D. 15 ex num. 1.* (ubi refert *Navarrum* in posteriori editione mutasse sententiam) *Habert to. 5. pag 571. v. Porro, Nat Alex. a. 2. §. 2 num. 11. Concina to. 8. pag. 267. num.* 18. & aliis passim. Ceterùm (quidquid dicant *Azor. Con. & Trull. apud Dian. p. 3. tr. 3. Res. 30.*) communiter docent DD. saltem sub veniali teneri hujusmodi Pœnitentem abstinere eâ die a Communione propter reverentiam tanto Sacramento debitam. Ita *Lugo l. c. num. 4.* (qui oppositam opinionem vocat falsam), *Concina l. c. Salm. c. 7. num. 59. Bon. p. 2. n. 4. Viva qu. 4. a. 8 n. 3. ex D. Thoma in 4. D. 9. qu. 1. a. 4. qu. 2. ad 2.* qui docuit: *Non esse consulendum alicui, quòd statim post peccatum mortale etiam contritus & confessus ad Eucharistiam accederet, sed deberet, nisi magna necessitas urgeret, per aliquod tempus propter reverentiam abstinere.* Et patet etiam ex *c. Testamentum. 1. Dist. 6.* ubi D. Gregorius scribens ad August. Anglorum Episcopum, & loquens de tali Pœnitente, dicit eum, *a sacro Mysterio eâ die abstinere oportet*. Hoc tamen intelligendum, ut dicunt *Salm. d. n. 59. Viva num. 3. & Bon. D. 4. qu. 6. cum Henr. Gran. Reg. Led. Nunno*, & aliis passim, nisi scandalum, vel alia justa causa exigat Communionem, prout prudenti Confessario videbitur, ut dicitur in *Rubr. Missal. de Defect. num 9.* Hic autem notanda est prop. 22. damnata ab Alex. VIII, quæ dicebat: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* Hoc tamen non obstante, bene poterit Confessarius, si expedire judicabit, magno peccatori aliquando susceptionem Eucharistiæ differre, sicut etiam disposito potest quandoque differre absolutionem, ut constantiam ejus experiatur, vel ad horrorem incutiendum adversus aliquod enorme peccatum, ut rectè ajunt *Viva in d. prop. Roncaglia de Euch. cap. 5. reg. in prax. 2 & Holzm. to 1. pag. 353. num. 81. cum Michel, & aliis*. Imò addit *Roncaglia, l. c.* bonum esse suadere tali peccatori, ut antequam ad Communionem accedat, curet operibus delere reatum pœnæ; sed hoc esse tantùm consilii, juxta dicenda *de Pœnit. num 599.*

Si verò pollutio fuerit involuntaria, dicit *D Thomas in 4. l. c.* quòd, si illa frequenter accidat ex operatione Dæmonum, non impedit a Communione: Secus, si proveniat ex alia causa, adhuc sine ulla culpa, tunc enim ait hominem teneri sub veniali a Communione abstinere propter decentiam; tum ratione fœditatis a corpore contractæ; tum ratione perturbationis quæ pollutionem consequitur. Alii verò communiter & rectiùs dicunt, quòd si pollutio habita nullam perturbationem relinquit, ea minimè a Communione impedit; Sola enim corporalis macula non obligat ad abstinendum ab Eucharistia; ita *Laym. l. 5. tr. 6. cap. 6. num. 14 cum S. Bonav. Gerson. Gabr. Vict. Nav. & Vasqu. ac Suar. 3. p. Disp. 68. sect. 1. v. Dico 1. cum Soto, Alens. Palud. Adrian. Major, &c & Salm. c. 7. num. 62* Ratio, quia externa macula, cùm jam sit præterita, ad moralem honestatem non pertinet. Et hoc etiamsi pollutio proveniat a causa venialiter culpabili, tunc enim tantùm ex consilio abstinere hortantur *Sanch. de Matr. l. 9. Disp 13. cum Covarr. &c. Pal p. 13. n 2. cum Vasqu. & Salm cap. 7. n. 60. cum Suar. Con. Henr. & Fillius.* Idque probatur 1. ex D Gregorio in *cit. c. Testamentum*, ubi Pontifex ait, quòd si pollutio provenit ex superfluitate cibi vel potûs, hæc *a perceptione sacri Mysterii prohibere non debet, sed* (homo) *abstinere, ut arbitror, humiliter debet*. Ubi *Glossa verb. Humiliter*, dicit: *Ergo est consilium, bene enim potest celebrare si vult*. Probatur 2. ex Rubrica Missal. *de Defectibus num 9.* ubi sic præscribitur: *Si dubium an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis; Si autem certum est non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali, aut ex Diabolica illusione, potest communicare & celebrare, nisi ex illa corporis commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.*

Omnes autem DD. conveniunt, esse venia-

le accedere ad Eucharistiam cum prædicta perturbatione, orta ex delectatione habita, vel ex turpi imaginatione pollutionem concomitante; saltem usquedum perdarat mentis evagatio. Nisi homo conetur eam repellere, faciens quantum in se est, ut devotè accedat, ut dicunt *Salm. num 60. Pal. p. 13. num 2. Holzm. to. 1. pag. 253. num 81. Laym. d cap. 6. num. 15. Suar. D 68. sect. 2. v. Ex hac*, ubi affert S. Justinum dicentem: *Non est æquum propter hanc involuntariam passionem abstinere a Mysteriis*; Et *Sanch. de Matr. l 9. D. 13. num. 15. cum Gerson Gabr. & Major*. Vel nisi aliqua justa causa necessitatis aut devotionis aliud expostulet, ut dicunt præfati AA. & docet idem *D. Thomas l. c.* dicens: *Si necessitas immineat, vel devotio exposcat, talis non impeditur*.

273 Quær. II. An copula conjugalis impediat ab Eucharistia? Alii absolutè putant non excusari a culpa veniali conjugem copulam habentem die Communionis; ita *Alens. Sotus, Sà, &c. ap. Sanch de Matr. l 9. D. 1. num. 2.* Idque inferunt ex *c. Sciatis. Caus. 33. qu. 4.* ubi S Hieronymus scripsit: *Quicunque uxori debitum reddit, nec de carnibus Agni comedere debet*. E converso alii nullam in hoc culpam agnoscunt, ut *Navar. & Philiarch. ap Sanch num. 3.* dicentes tantùm esse de honestate, ut a Communione abstineat. Sed dicendum cum communi DD esse veniale, accedere ad Communionem eodem die quô habita est copula causâ voluptatis, quia id excusari non potest ab aliqua indecentia; ita *S. Thom. 3. p. qu. 80 a 7 ad 2. Tournely to 5. pag. 492 v. Prob 3. Salm. de Matr cap. 15 num 62. & Sanch. cod. tit. l 9. D. 12. num. 8. cum S. Bon. S. Antonin. Suar. Sylvest. Led Lop.* & aliis pluribus; Et probatur ex *c. Vir cum propria. 7. Caus. 33 qu. 4.* ubi D Gregorius ait: *Cùm verò non amor ob procreandas soboles, sed voluptas dominatur in opere, tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc Sacramentum*. Rectè autem dicunt *Sanch. num 8 Antoine pag 386 v. Dixi, & Salm. num 63. cum aliis*, quòd a prædicta indecentia excusare valet quævis honesta causa, puta sollemnitas occurrens, scandalum vitandum, periculum notæ, Jubilæum sive Indulgentia lucranda, specialis devotio, &c.

Si verò copula fiat sine peccato, puta primò causâ generandæ prolis, tunc certum est apud omnes quòd, licèt congruum sit abstinere illâ die a Communione, ut docet *D. Thomas d. a. 7 ad 2.* hoc tamen est tantùm consilii sine obligatione; ita *Lugo D. 15. num. 14. Sanch. l. c. num. 4. & 5. Salm. num. 63. Concina pag. 368. in fine, Petrocorens. to. 3. pag 432. in fine cum Glossa in dict. c. Sciatis; & Glossa in c. Omnis. de Consecr. Dist. 2.* & alii communiter, ex D. Gregor. qui in *cit. c. Vir cum propria.* sic scripsit ad Augustinum: *Si quis suâ conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum procreandorum gratiâ utitur, iste profectò de sumendo Corporis Domini Mysterio suo est relinquendus judicio; quia a nobis prohiberi non debet accipere*. Ubi *Glossa* explicat ibi Tò *prohiberi*, idest *dissuaderi*. Ratio autem hujus communis sententiæ est, quia finis procreationis, cùm sit omninò honestus, & a Deo volitus, satis reparat quandam illam indecentiam, quæ adest in communicando post copulam. Nec obstat textus in *cit. c. Sciatis*; nam respondet *D. Thomas in 4. Dist. 32. qu. 1. a. 1. ad 1.* ex Magistro Sentent. ibi sermonem fieri tantùm de Ecclesiæ Ministris conjugatis: quales sunt Græci, quibus interdicitur celebrare die qua accedunt ad uxores.

274 Quær. III. An conjux reddens debitum teneatur illa die a Communione abstinere? Affirmant *Cajet. Led. Manuel, &c. ap. Sanch. n. 11.* quia (ut ajunt) adhuc redditio relinquit mentis hebetationem. Sed communiter idem *Sanch. num 12. cum D. Thoma, D. Bon. D. Antoni. Alb. Magno, Carthus. Suar. Soto, Palud. Sylvest. Turrecrem.* & aliis pluribus docent abstinentiam tunc esse meri consilii, non autem obligationis, quia bonum justitiæ satisfaciendi debito, bene evagationem illam compensat, & cohonestat. De hoc autem punctô loquens S Franciscus Salesius (*Introduct. &c. part 2. c. 20*) inquit conjugem, qui debitum exigit, indecenter quidem ad Communionem accedere, non verò arcendum esse qui reddit, dicens quòd in veteri lege vetabatur, ne diebus festis debita exigerentur, non autem ut solverentur. Et huic congruit id quòd scripsit D. August. super Psal. 149: *Si non exigis, redde; Pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debetur uxori*. Ratio, quia, cùm redditio debiti sit actus virtutis, non est cur hominem a Communione impediat. Et idem procedere censet *Sanch num 6. cum Gerson. & Major*, si copula fit ad incontinentiam vitandam, quia amor continentiæ, & non voluptatis, causam satis cohonestantem præbet. Rectèque hìc advertunt *Salm. cap. 15. num. 64. & Sanch. num. 9 cum Cajet Suar. Soto, Alens. Palud &c.* quòd Conjux ratione Eucharistiæ suscipiendæ minimè eximitur ab obligatione reddendi debitum. Tantùm poterit, ut ait *Sanch.*

cum Soto, honestis precibus resistere, non autem importunis.

Quid autem Confessarius respondere debeat, si interrogetur a conjuge, an reddere teneatur debitum die Communionis? Sapienter *Laym. de Euchar.cap.6 n.16. Sanch. de Matr.l.9. D.2.n.16. & Suar. D.68. sect.2.in fin.* docent respondendum, quòd si conjux frequenter communicare solet, v. gr. omnibus Festis, cum obligari ad reddendum, ne periculo exponatur peccandi contra justitiam, vel charitatem; Si verò non frequenter communicet, sed tantùm in præcipuis Festivitatibus, tunc illi suadeat, ut roget alterum Conjugem abstinere in honorem Communionis, modò non incurrat in illius indignationem; tunc enim, si rogatio non proficit, poterit communicare; nisi patiatur ex redditione insolitam distractionem, nec conetur, ut diximus, eam repellere.

Die autem, quà conjux jam communicavit, debitum reddere, nullam esse culpam dicunt *Alex.de Navo, & Anton.apud Sanch.d.num.16.* Petere verò censent esse veniale *ibid. S. Antonin. Sylvest. Palud. Turrecrem. Ang.&c.* Sed *Nav. c.21. num.51. & Sanch.cum Vict. ac Tabien* dicunt abstinentiam a petendo esse tantùm consilii, non obligationis.

275 Pertinet etiam quodammodo ad dispositionem corporis accedere ad Eucharistiam corpore mundo, fine aliqua macula notabili, quæ sit externa, & delebilis; nam si esset occulta, non obest; neque si esset perpetua, ut lepra, fistula, & similis, prout dicunt communiter *Suar. D.68.se.2. v. Dico igitur, Pal. p.13. num.1. & Laym l.5.tr.6 cap.6 num.14.* Sacerdos verò leprâ infectus, vel aliò morbò horrorem afferente, prohibetur celebrare in publico, ex *c. Tua nos. de Clerico ægrot.* ut ibi dicitur, *pro scandalo, & abominatione populi*; unde in secreto potest celebrare, *Palaus l.c. & Salm cap.7.num.56.*

An verò mulieres tempore menstrui possint communicare? Sentit *Suarez l.c.* quòd si ipsæ commodè Communionem differre possunt, tenentur differre sub veniali, ex D. Dionysio Alexandrino, qui dicit tales feminas *non debere sic affectas attingere Corpus, & Sanguinem Domini.* Sed communiùs, & probabiliùs censent *Palaus l.c. Salm num.57. & Laym.l.c cum Alensi ac Palud.* hoc esse tantùm de consilio, ex D.Gregorio (*ap. Laym.l.1 tr.1.c ult.num.2.v Objicere.*), qui in Epistola ad Augustinum, loquens de muliere menstruata, sic scripsit: *Si ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si percipiat, non judicanda: bonarum quippe mentium est ibi etiam culpas agnoscere, ubi culpa non est.* Debent autem mulieres ad Communionem modestè accedere, pectore cooperto, & fine vano ornatu; unde, si quæ nimis immodestè accedat, huic neganda est Communio. Vide *Concina to.8.pag.370 n 24.*

Congruum etiam est accedere ad Eucharistiam depositis armis; Ceterùm communicare gladiatum nullâ lege est vetitum per se loquendo, nam per accidens potest esse veniale ratione scandali, ut dicunt *Wigandt tr.12. n 45. & Holzm to.1.pag.352.num 74. cum Gob.Tamb.* & aliis. Milites verò S. Joannis Hierosolymitani omninò decet cum gladio accedere, quia hôc signô ipsi profitentur zelum pro tuenda Fide; vide *Holzm.l.c.*

276 Insuper hìc notandum, quòd Sacerdos, quando Eucharistiam suscipit more laicorum, ut dicit *Croix l.6. p.1.num.556.* debet esse stolâ indutus, sub interminatione excommunicationis, ex Concilio Bracharensi III. relato in *c. Ecclesiastica.9. Dist.23.* ubi dicitur: *Modis omnibus convenit, ut quòd quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat, & in oblatione, vel perceptione salutis, scil. ut cùm Sacerdos ad sollemnia Missarum accedit, aut per se Sacrificium oblaturus, ac Sacramentum Corporis, & Sanguinis Dom. Nostri Jesu-Christi sumturus, non aliter accedat, quàm Orariô utrôque humerô circumseptus. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subjaceat.* Dicunt verò *Azorius to.1.l.10.cap.28.qu.12.cum Turrecrem. & Tamb. de Commun. l.2.cap.2.num.10.* præfatum Decretum Concilii Bracharensis hodie per consuetudinem videri abrogatum; unde excusant etiam a veniali Sacerdotem, qui sine stola extra Missam communicaret. Sed veriùs, & communiter *Suar.D.68 sect.1. Gavant. in Rubr. tom.1. p.4 tit 8. num.7. Bonac. D.4 qu 6. p.2. num.2. cum Reg. & Graff.* item *Barbosa, Henr. & Gob. apud Croix l. c.* quamvis id excusent a peccato mortali, quia res non est admodum gravis, vel quia ex communi usu non videtur sub gravi recepta; meritò tamen non excusant a veniali: Tantò magis, quia hoc præcipitur a Rituali Rom. ubi dicitur: *Sacerdotes verò cum stola communicent,* Et *Glossa* in *dict. c. Ecclesiastica*; dicit: *Idem servandum est, si Sacerdos est communicaturus in ægritudine.*

277 Resp. 2. Ex præcepto Ecclesiæ tenetur „ communicaturus, sub mortali, regulariter „ esse jejunus jejuniô naturali, id est, ut a me- „

„ dio

dio noctis nihil omninò per modum cibi, potûs, aut medicinæ sumpserit; Ita *commun.* Et est certum ex Conciliis, quæ vide apud *Fill.Laym Card.de Lugo l c. Unde resolves*.

1. Etsi parvitas materiæ non excuset hìc, non obstat tamen Communioni I. Reliquias ciborum inter dentes hærentes trajicere casu (negant enim *Præpos. Vasquèz*, & alii, si fiat de industria, contra *Tann. Comm. qu* 80. *art.*8. *num.* 47. *&* *Dian.* qui contrarium probabile affirmant), licèt eas expuere omninò deceat *Dian t.4. de Sacr. res.37. & p.4 t.4. res.* 104. Vid. *Escob.tr.7 E.6. & Card. de Lugo n.*36. ubi notat sententiam illam *Tan. & Dian.* ad hoc servire, ut studiosè dentes ante expurgare, ne quid fortè casu decidat, non teneatis. II. Sanguinem, vel alium humorem ex capite defluentem, & guttulam aquæ, aut vini, casu per ablutionem oris, vel guttulam jusculi, dum sapor exploratur, per modum salivæ cui mixta est, vel culicem inter respirandum trajicere. Ratio est, quia hæc aut non sumuntur, scilicet ab extrinseco, aut non per modum cibi, aut potûs. Vide *Fagund.præc.3 cap.5. Card de Lugo loc. cit n* 23. III Si Aromata, vel folium tabaci ex causa ori imponas, mastices, vel quid aliud gustes; modò nihil transmittas. *Præpos in 3. par.qu 8 a.80.dist.1.n.39. Card. de Lugo R mor. l.1.d 9.* Idem de fumo tabaci docet *Gran. in 3.p.c.6.t.10. d 8 num 4.* (licèt indecens valde id videatur, nisi juxta ex causa fiat) & *Escob. t.7.E.6.* ubi de ejusdem pulvere per nares attracto idem colligit ex *Suar. & Fag.* Idem tenet *Dian. p.8. tr.7. R.3. Card. de Lugo R. mor. t.1. d 9.*

2. Probabile est, non impedire Communionem, si frustulum ligni, chartæ, unguium, vel lapillum deglutias, quia non habet rabet rationem cibi, vel potûs. *Dian loc. cit. R.38. & tr. de celeb R.52. ex Ledesm. & Sanch.* contra *Henriq. Regin. Layman.* & alios, quorum sententia tutior est. Vide *Card. de Lugo, & Escob.*

3. Non licèt communicare his casibus, I. Si saccharum, liquorem glycyrizæ ore solutum cum saliva trajicias. Si verò dubium sit, num quid deglutiveris, vel an factum sit post duodecimam, probabiliter docet *Layman. lib.1.t.1.c.1.* contra *Sanchez, Fagund.* non impedire Communionem, vel Sacrificium; vide *Dian loc. cit. R.29.* & supra *lib.1. t 1. cap.2. d.3.* II. Si vesperi decumbens aliquid ori contra raucedinem imposueris, nisi certus sis, post medium noctis te nihil transmisisse. Ita *Suar. Fill. Card. de Lugo loc. cit. num.37.* & alii. Licitum autem est, inter horologia dissonantia quodvis sequi, etiam ultimum, modò non constet errare: quia habet se ut auctor bonus, faciens opinionem probabilem, ut habet *Sanchez lib.2.d.1. de matr. Fagund. Jo: Sancius, Card. de Lugo num.45. Dian. loc. cit. R.36.* * (*Vide infra num.282.*) * III. Si aliquid sumpseris, licèt mox rejeceris. IV. Si tabaci fumum in stomachum trajeceris, ut docet *Præpos.* etsi alii meritò dubitent. *Tann.t.4.d.5 Gran.* autem *in 3 p. cap.6.t.10. d.8.* negat. V. Si Sacerdos nocte Nativitatis in prima Missa ablutionem, vel lambendo digitos modicum aquæ, aut vini sumpserit. Vide *Bonac.d.4.qu 6 p.2.*

278 Ut hæc omnia diligenter discutiantur, prænotandum est 1. jejunium naturale ad Communionem prærequisitum non esse quidem de jure Divino, sed tantùm Ecclesiastico, ex *c. Ex parte de Celebr. Miss.* & variis Conciliis, præsertim ex Conc. Constantiensi; vide dicta in *Tom.1. l.1. num* 80. *v. Et quòd.* Prænotandum 2. quòd in fractione hujus jejunii, etsi hoc præceptum est de jure Ecclesiastico, non datur tamen parvitas materiæ: quia præceptum non jam est accedendi ad Eucharistiam jejunus, sed non accedendi post cibum aut potum; qui autem communicat post quamcunque minimam partem, jam communicat post cibum, aut potum. Ita omnes DD. quidquid dicant *Gibert, & Pasqualig.* qui non sunt audiendi. Prænotandum 3. quòd ad hoc jejunium frangendum, juxta communem sententiam, tria requiruntur, nempe I. Ut quod sumitur, sumatur ab extrinseco. II. Ut sumatur per modum comestionis, aut potationis. III. Ut res sumta habeat rationem cibi, aut potûs.

De hac materia tractant *Suar.3.p.D.68 sect.4. Laym.l 5.tr.6.cap.6. Contin. Tournely to.5.pag.472. Palaus de Euchar p.13. Bonac. eod tit. D.4. q.6. p.2. Lugo D.15. Concina to.8.pag.359. Escob. de Euchar. l.20 Holzmann tom.1. de Jejun pag.253. Renzi eod. tit. to.2. cap.4. Salm. de Euchar. cap.7 Wigandt tr.12. Exam.4. Antoine pag.486. Roncaglia de Euch. cap.5. Viva eod. tit. qu.4 a.8. Tamb. Meth. Commun. cap.2. §.6. Croix l.6.p.1. ex num.560. Sporer tom.3.pag.158. Elbel tom 2. pag.90.* his locis videre poteris præfatos Auctores, cùm infra invenies citatos.

279 Juxta autem Regulam I. Ad frangendum jejunium requiritur, ut aliquid sumatur ab extrinse-

trinseco; hanc tradunt *Croix num* 560. *Elbel n.* 91. *Viva num.* 4. *Sporer num.* 466. *& P. Suar. d. sect.* 4. *ex D Thoma*, qui *in* 4. *D.* 8. *qu.* 1. *a.* 4. *qu.* 2. dicit quòd omne, quod ab intrinseco provenit, & ore non sumitur ab extrinseco, non verè comeditur, & ideo non tollit jejunium naturæ. Sed dubitatur 1. An voluntaria trajectio reliquiarum cibi frangat jejunium? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suar sect.* 4. *v. Tertiò, Elbel num.* 97. *Quarti p.* 3. *ti.* 9. *sect.* 1. *Diff* 1. *Pal. n.* 8. *cum Con. & Henr. Diana p.* 3. *tr.* 4. *R.* 37. *cum Tabien.* & probabilem putant *Tamb. num.* 25. *Escob. n.* 241. *cum Malsef. Ochagav. Petig &c.* item *Tanner. Leand. & Gob. apud Croix num.* 567. Ratio, quia reliquiæ cibi pridie sumti, cùm non recipiantur ab extrinseco die Communionis, moraliter reputantur partes comestionis præcedentis diei; unde quamvis ex industria trajiciantur, moraliter non constituunt novam comestionem, sed præteritam perficiunt. Addit aliam rationem *Suar.* quia tales reliquiæ non sumuntur per modum cibi, sed per modum salivæ. Nec videtur hæc sententia difformis esse Rubricæ Missal. *de Defect. num.* 3. ubi sic dicitur: *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cùm non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Secunda* verò sententia communior affirmat, & hanc tenet *D. Thom.* 3. *p. qu.* 80. *a.* 8. *ad* 4. ubi dicit: *Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt Communionem.* Ergo, si transglutiuntur ex proposito, impediunt; & ita censent etiam *Cabassut. T. J. cap.* 5. *n.* 7. *Fill. de Euch. num.* 336. *Ronc q.* 6. *R.* 2. *Laym n.* 18. *Tamb. n.* 25. *Bon. p.* 2. *n.* 5. *Viva qu.* 4. *a.* 8 *n.* 4. *Antoine p.* 487. *Cont. Tourn. cum Vasq. & Sylv.* Ratio, quia hujusmodi reliquiarum trajectio, cùm ex industria fit, videtur nova comestio. Prima sententia non videtur improbabilis, sed hæc secunda est probabilior, & omninò consulenda, ut rectè dicunt *Suar. Salm. & Gav. in dict. Rubrica*; Licèt in hoc non sit scrupulosè agendum, ut sapienter advertit *P. Suarez*. Unde libenter sequor sententiam *Lugonis D.* 15. *num.* 36. quam amplectitur etiam N. P. Benedictus *de Sacr. Missæ to* 9. *l.* 3. *cap.* 17. nempe quòd reliquiæ a dentibus divulsæ, quæ sensibiliter in lingua percipiuntur, equidem sunt expuendæ: Non verò est obligatio adhibendi diligentiam ad reliquias illas ex dentibus extrahendas, etiamsi prævideantur deglutiendæ, si non extrahantur, & cum saliva deglutiantur; aliàs enim hæc obligatio esset innumeris scrupulis, & perplexitatibus obnoxia, ad quod certè non præsumitur Ecclesia voluisse obligare.

Dubitatur 2. an guttulæ aquæ cum saliva immixtæ, aut jusculi degustati, si ex proposito deglutiantur, frangant jejunium? Si prædictæ guttulæ casu trajiciuntur, certum est eas non frangere jejunium, modò non sint in magna quantitate; ita omnes cum *D. Thom. dicta qu.* 80. *a* 8. *ad* 4. ubi ait: *Et eadem ratio est de reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, dummodo non traiiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod vitari non potest.* Dubium est igitur si ex proposito deglutiantur? Sentiunt non frangere jejunium *Coninch. & Henriq apud Croix num.* 566. modò sint immixtæ salivæ; & idem sentire videntur *Lugo num.* 33. *& Tamb num.* 23. dum dicunt quòd, cùm non sit potatio, deglutire salivam, ideo nec violat jejunium has guttulas per modum salivæ trajiciens. Sed omninò affirmandum cum sententia communi, quam sequuntur *Suar. sect.* 4. *v. Tertiò. Holzmann num.* 73. *Cont. Tourn. p.* 474. *cum Sylvio, & Salm. cap.* 7. *num.* 67 *cum Pal. &c.* communiter: Et hanc docet idem *D. Thom loc. cit.* ubi, postquam dixit reliquias cibi non frangere jejunium, si casualiter transglutiantur, dixit *eandem rationem esse de reliquiis aquæ, quibus os abluitur*, ut mox supra relatum est. Confirmatur ex Rubrica *loc cit.* ubi sic habetur: *Idem dicendum* (scilicet non frangi jejunium), *si lavando os deglutiatur stilla aquæ, præter intentionem.* Ergo, si ex intentione, frangitur.

Idem dicendum, si quis noctu immittit saccharum in ore, & post mediam noctem aliquid trajicit, ut docent *Lugo n.* 37 *Pal n.* 8 *Fill. n.* 336. *Salm n.* 67 *& Renzi tom* 1. *l.* 3 *tr.* 4 *cap.* 4. *qu* 7. *cum Coninch Vasq. Bon. Reg &c.* communiter, quicquid dicant aliqui apud *Dian. p.* 2. *tr.* 14. *R.* 51. Ratio, quia non est illa reliquia comestionis præcedentis diei, sed est continuata comestio.

Sic etiam frangit jejunium, qui sumit aquam, licèt involuntariè, vel quia labitur in flumen, vel quia alius per vim illam in os ejus infundit, ut dicunt *Concina p.* 162. *& Croix n.* 568. *cum Lugo, Tamb.* & aliis communiter, contra *Bosco*.

Ita etiam si quis sugeret sanguinem ex digito, vel lacrymas ex oculis manantes, ut dicunt communiter *Viva num.* 4. *Mazzotta tom.* 3. *pag.* 149. *& Croix cum Lugo, & Tamb.*

Secus verò dicendum, si quis deglutit sanguinem destuentem e capite vel gingivis, aut saniem ex pustula oris emanantem, etiam ex indu-

industria, ut communiter docent *Suar. sect.*4. *v. Quæres*, *Cabass.cap.5.num.7.Habert tom.5. pag.* 487. *Elbel num.99. Antoine pag.* 485. *Concina n.6. Roncaglia qu 6 R.2. Laym. num.*18. *Bonac. num.6. & Salm.cum communi* (contra *Tournely pag.*475. *v Verùm.*). Ratio, quia, ut supra dictum est ex D. Thoma, quidquid ab intrinseco provenit, non verè comeditur, nec solvit jejunium.

280 Regula autem II. est quòd ad frangendum jejunium requiritur, ut sumatur aliquid per modum comestionis, aut potationis; hanc regulam tradunt communiter *Suar. se.*4. *Laym.n.* 18. *Lugo D.*15. *num.*28. *Bon. num.6. Sylvius* 3. *p. qu.*80. *v.*8. & alii passim. Sed dubitatur 1. An solvat jejunium pulvis tabaci sumtus per nares? Affirmant *Anton. de Leone*, *& Lezana apud Lugo Resp.Mor.l.1.dub.9.num.*1.& valdè dubitat *Cont.Tournely pag.*476. *in princ.* Sed communiter negant alii, etiamsi aliquid in stomachum transmittatur; quia, licèt talis materia sit nutritiva, tamen non sumitur per modum comestionis, sed attractionis. Ita *Suar. se.*4.*Holzm num.*81.*Roncagl.qu.*7.*Lugo l.c.Concina pag* 362.*Elbel num.*92.*Croix num* 570. *cum Aversa*, *Renzi qu.*7. *Escob.n.*62.*& Diana p.*8. *tr.*7. *R.*3. *cum Marchant.Machad.Pasqualig.& Leand.* Hæc sententia est quidem probabilissima, tum ob allatam regulam; tum ob universalem consuetudinem, quâ undique permittitur præfatus tabaci usus ante Missam, ut docet Papa Bened.XIV. *de Synodo l.*7.*cap.*63. ubi obiter refert olim ab Innoc.X.& XII. emanatam fuisse excommunicationem in eos, qui sumerent tabacum per nares in Vaticano, idemque præcripsisse Urbanum VIII. in Ecclesiis Diœcesis Hispalensis; Sed deinde hanc prohibitionem abstulisse Benedictum XIII. Unde sic concludit: *Hodie tamen a communi consuetudine adeo est cohonestatus* (usus tabaci), *ut nulli scandalum præbeat*. Idem autem, quod dictum est de tabaco, dicunt de aqua casu trajecta per nares *Suar. & Fagund. apud Viva*, *Tamb.n.*23.*& Barth. a S.Fausto ap.Dian.* Id tamen non admitterem, si quis ex proposito tabacum vel aquam per nares in stomachum trajiceret, quia id non sumeret tunc per simplicem attractionem, sed per voluntatem directam trajiciendi, quod nullo modo videtur permissum ab Ecclesia. Sed dices: Actio attractiva non est potativa, vel manducativa. Respondetur, quòd licèt hæc actio non sit a natura ordinata ad trajiciendum in stomachum potum, vel cibum, tamen ad id ordinatur ab ipso attrahente; & ideo ex tali intentione induit moraliter rationem potationis, sive comestionis, cùm interveniat debita materia, & actio apta ad finem trajectionis in stomachum.

Idem dicendum de illo, qui pulverem, aut pluviam, floccum nivis, culicem, sive muscam deglutiret; nam si hoc accideret casu per respirationem, utiquè non solveret jejunium, ut communiter docent *Suar. v. Quæres*, *Lugo n.*34. *Habert pag* 476. *Tournely pag* 475. *Concina n.6. Salm num.68.Ronc qu.5.Renzi qu.5. cum Nav.Bon.* & aliis passim: Quia talis actio non est comestio, sed respiratio, quam Ecclesia noluit quidem prohibere; quis enim posset effugere, ne aliquid pulveris cum vento deglutiat? Secus verò esset (ut rectè docet *Lugo num.*36.), si quis ex proposito vellet culicem, aut pulverem trajicere, quia hæc non esset mera respiratio, sed voluntaria deglutitio. Et idem dicendum meritò ait *Lugo num.*35. si quis deglutiret aliquid, puta uvam ab altero in os ejus immissam, etiamsi ipse id non adverteret, & casu respirando trajiceret, quia noluit quidem Ecclesia impedire Communionem ob sumtionem rerum, quæ per respirationem cum aëre attrahuntur, sed non earum quæ non deferuntur cum aëre.

Dubitatur 2. An solvat jejunium fumus tabaci, aut similis? Affirmant pariter *Lezana*, *& Anton.de Leone ap.Salm.num.*71. quia (ut dicunt) fumus etiam aliquo modo nutrit. Negant verò communiter, & probabiliùs *Holzm. num.*82. *Sporer num.*467.*Croix num*.570.*cum Aversf.& Bouder*, *Viva num* 8.*cum Trull.Tamb.Præposf.& Salm. cum Suar.Diana*, *ac Villal.* Eandemque sententiam sequitur Benedictus XIV. *de Missa tom. 9. l.* 3. *cap.*17. testans hanc communi DD. consensu hodierno die confirmari. Ratio, quia fumus tabaci, neque est cibus aut potus, neque sumitur per comestionem vel potationem; Aliàs dicere deberemus frangere jejunium etiam eos, qui in culina ciborum fumum exciperent. Et hoc currit, etiamsi fumus voluntariè immitteretur in stomachum, ut probabiliter dicunt *Escob.n.*438. *Viva num.7.cum Præposf. Spor. num.*467. *Renzi q.*7. *Diana l.c.Tamb num.*23.*& March.& Burgh. apud Croix num.*569. contra *Salm. l. c. cum Hurtad. &c.* qui dicunt, sed minimè probant, hanc esse veram comestionem.

Dubitatur 3. An solvat jejunium, qui sumit folium tabaci vel aroma, ut dentibus conterat, & phlegmata expuat? Affirmant idem *Anton.de Leone ap. Salm. & Henno apud Tournely*, quia (ut dicunt) semper trajicitur aliquid in stomachum, & pro-

& propter hoc phlegmata ejiciuntur. Sed negant *Lugo Resp. Mor.l.1.dub.9 ex num.2. Holzm. num.8.Bon.num.9. Spor.num.467. Viva n.7. Escob. num.438.cum Pasqualig.Renzi qu.7. & Diana p.5. tr.13.R.1 cum Con.Tamb.Prap.Trull &c.* Et meritò id probabile putant *Salm num.72.cum Bonasp.* Ratio, quia ad phlegmata ejicienda non requiritur, ut succus in stomachum descendat, sed sufficit tabacum ad os applicare, ut virtutem expuendi ad stomachum immittat per nervos qui ad stomachum respondent. Et hoc etiamsi deglutiatur, sed præter intentionem, aliquid modicum succi, salivæ inseparabiliter admixti, ut dicunt *Lugo num.7. Tamb. num.6. Viva, & Escob ll cit.cum Tann & Fausto ap. Dian.* quia, si casu id deglutitur, non per modum cibi, sed per modum salivæ trajicitur. Imò *Lorichius ap. Dian* excusat, etiamsi casu granum deglutiatur; sed hoc rectè non admittunt *Bon. & Tamb.* quia illud tunc videtur potiùs sumi per modum cibi. Hoc tamen intelligendum, si granum, non autem si aliqua minima pars deglutiatur, quæ insensibiliter cum saliva fit immixta, quia hæc verè per modum salivæ trajicitur. Omnes verò conveniunt hujusmodi masticationem esse indecentem ante Communionem; Unde puto eam non excusari a culpa veniali, nisi aliqua causa subsit.

281 Regula III. est quòd ad frangendum jejunium requiritur, ut res sumta habeat rationem cibi, aut potûs: Hinc dubitatur, an comestio capillorum, unguium, vel ligni, papyri, lapillorum, & similium impediat Communionem? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia universè negat, quia omnia hæc non habent rationem cibi, vel saltem, quia usu non habentur ut comestibilia. Ita *Diana p.3. tr.4. ref.28. Renzi q.4.cum Jo. Delacrux, Ludovic. de S. Jo. &c.* Et probabile putant *Busemb. ut supra, & Ledesm. apud Salm.num.70. Secunda* sententia e converso universè affirmat, quia (ut dicunt) reverentia ad Eucharistiam requirit non solùm, ut nihil cibi comedatur, sed etiam, ut nihil ad modum cibi deglutiatur. Ita *Laym. n.18. Ronc.q.8. Salm.num.70. Vvig.num.44.Pal.num.7.* & pro hac sententia citant etiam *D.Thomam qu.8 a.8.ad 4.* ubi dicit: *Nec refert utrùm aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, dummodo sumatur per modum cibi vel potûs. Tertia* verò sententia communis docet, minimè frangi jejunium, si edantur res omninò indigestibiles, ut sunt capilli, ungues, metallum, vitrum, fila ex serico aut lanâ, officula fructuum omninò depurata: quia hæc nec nutriunt, nec rationem habent cibi; Ecclesia autem tantùm prohibet, ne sumatur Eucharistia post cibum aut potum, ut patet ex Conc. Tolet. VII. *Can. 2.* ubi dicitur: *Nullus post cibum potumque minimum sumtum Missas facere præsumat.* Et ex Conc. Matisconensi, ubi: *Ne cœlesti cibo terrenus præponatur.* Idem dicit S.Augustinus (*Ep.118. ad Januar.*): *Placuit Spiritui S. ut in honorem tanti Sacramenti priùs in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm ceteri cibi.* Ita *Concina num.6. Cont.Tourn.p.475.v.Alii; Viva num.5. Spor. num 467. Holzm.num 72. Escob.num.332. & Lugo num.28. cum Henr. Nunno, Vill. Reg. &c.* Neque huic sententiæ adversatur D.Thomas loco mox cit. nam oportet integrum textum animadvertere S. Doctoris, qui sic ait: *Et ideo neque post assumtionem aquæ vel alterius cibi, aut potûs, vel etiam medicinæ, licèt hoc Sacramentum accipere; nec refert utrùm aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat.* Nota Tò *aliquid hujusmodi*; Ergo illud *nutriat vel non nutriat* D.Thomas refert solùm ad res mox a se recensitas *cibi, aut potûs*, inter quas etiam numerat medicinam, quæ multoties non est nutritiva: Præterea, posset accidere, quòd cibus illico evomatur, & sic non nutriret, & ideo dixit *aliquid hujusmodi* impedire Communionem, *sive nutriat, sive non nutriat.*

Secus verò dicendum cum præfatis AA. de rebus digestibilibus, quæ a stomacho alterari, & in substantiam hominis converti possunt, prout sunt charta, palea, filum ex lino, pulvis medicinalis, cera (cùm cera ferè semper retineat aliquid mellis admixtum); ita *Tamb. n. 20. Viva num.5. Concina n.6. & Mazzotta p.147.* (contra *Dian. & Bernal.*) Idem dicunt probabiliùs *Croix num.562. Lugo num.32. Escob. n.335. Viva, & Mazz. ll. cit. Vvig. num* 44. de terra seu creta, quam mulieres edere solent, cùm in ea aliquid inveniatur a stomacho alterabile, & nutritivum.

282 Utrùm autem inter plura horologia dissonantia, liceat alicui ultimum sequi ad Communionem accipiendam? Negant *Merolla, & Salas apud Dianam p.4 tr.3.R.19.* Sed communissimè affirmant *Sanch.de Matr. l.2. D.41. num.40. Quarti p.3.ti 9.dub.3.Merati in Rubr.de Defect §.5. Diana loc.cit. Spor. pag.159. num 471. Holzm. to.1. p.38. num* 180. cum communi ut asserit, *Croix num.581. Lugo D.15.num.45.cum Fag. Sanctio, & Vill.Escob.num.352. cum Trull. & Salm num 69 in fi. cum Pasqual. Gabr. & Ant. a Sp. S.* Dummodo de

de errore non constet, ut bene advertunt *Lugo*, & *Escob.* Vel modò, addo cum *Croix*, horologium non sit de illis, quæ ut plurimum errant, quia hæc præsumuntur semper errare.

Num autem possit communicare, qui cibum deglutit post primum ictum, sed ante ultimum? Affirmant *Salm. num. 69. cum Trull. Bressero &c. ac Gobat. ap. Croix num.* 580. Quia (ut dicunt) ultimus ictus moraliter eandem complet horam, ita ut omnes ictus pro unico computantur. Sed meliùs id negant *Lugo D.*15. *num.*37. *Tournely pag.*480. *Sanch. num.*40. *Escob. num.*353. *& Croix cum Con. Sanct. & communiori*. Ratio, quia ad primum horæ ictum media nox jam expleta est, ut mihi etiam confirmavit peritissimus horologiorum faber. Sentio autem tanquam certum tenendum, quòd tempus mediæ noctis non moraliter, sed physicè accipiendum est; nam si moraliter posset accipi, cur non deberet admitti opinio *Caramuelis*, qui dicit non impediri a Communione illum, qui cibum priùs sumtum deglutit parùm post ultimum horologii ictum? Sed hoc communiter a DD. & ab ipsis *Salmanticensib* rejicitur. Utrùm autem in dubio negativo, an transacta vel ne sit media nox, possit aliquis communicare? Valde probabilis est, imò fortè probabilior sententia affirmativa, quam observa in *Tom I. l.* 1. *num.*80. *cum Busemb. Laym. Palao, Sporer, &c.* quibus adde hìc *Cardenas in Crisi* 1. *D.*26. *n.*87. *Dian. p.*2. *tr.*13. *R.*2. *Gobat num.*280. *Elbel to.*3. *de Euch. num.*101. *cum Henrinx, Illsung, &c.* quia, cùm hoc præceptum sit negativum (ut probavimus *loc. cit. in Tom. I.*) de non accedendo ad Eucharistiam post comestionem, non teneris ab illa abstinere, quandiu non es certus, & tantò magis si nullam habeas rationem probabilem te comedisse; tunc enim adhuc manes in possessione tuæ libertatis.

283 „ 4. Non est peccatum, per se loquendo, cibum sumere, vel expuere, *Tamb. cap.* 1. §. 1. statim a Communione, ut ex *S. Thom.* docent *Azor. Sanch. Bonac. d.*4. *qu* 6. *p.*1. *num* 25. unde eum, qui paulò ante medium noctis cœnasset in Dominica pridie Nativitatis Domini, posse nihilominus statim post mediam noctem celebrare, docent *Diana*, & alii tres *p.*3. *t.*4. *R.*44. *(Vide n.*289. *in fin.)* Etsi ob Sacramenti reverentiam, consilii sit abstinere, donec species sint consumtæ; quod saltem intra dimidium quadrantem in laico (in Sacerdote intra quadrantem) fieri certum videtur. *Card. de Lugo d.*12. *s.*3. *num.*54 ex judicio medicorum a se consultorum. *Tamb.* autem *cap.* 3. §. 4 *ex Jo: Sanch. d.*38. notat citiùs a valido, quàm debili stomacho, regulariter tamen ab omnibus intra horam consumi; refertque infirmum quendam post mediam horam species integras rejecisse. „

Omnes conveniunt congruum quidem esse, ut communicantes per aliquod temporis intervallum abstineant ab expuendo: Dicunt tamen *Holzmann to.*1. *de Jejun. pag.* 351. *n.* 76. *Wigandt tr.*12. *num* 45. *& Croix l* 6. *p.*1. *num.* 559. nullum esse peccatum expuere post Communionem, si nullum Hostiæ fragmentum remanserit in ore. An autem liceat edere vel bibere statim post Communionem? Olim ex *c. Tribus. de Consecr. Dist.*3. præcipiebatur jejunium post Communionem usque ad sextam, sed hoc præceptum jam diu est abrogatum, ut docuit adhuc ex suo tempore *D. Thomas* 3. *p. qu.* 80. *a.*8. *ad* 6. Unde dicit *Holzm. l.c.* hodie nullo modo peccare, qui comedit statim post Communionem; Sed hoc rectiùs non admittit *Croix ibib. cum Suar. Aversa, Quarti, & Dic.* nisi adsit aliqua causa, puta si Religiosus post Missam datô signô debeat ad Mensam accedere; Aliàs talis comestio, dum adhuc in stomacho perseverant species consecratæ, ob aliquam irreverentiam non excusatur a culpa veniali, ut dicunt AA. citati ex *D. Thoma*, qui *l.c.* docet: *Debet esse aliqua mora inter sumtionem hujus Sacramenti, & reliquos cibos*. Quanto autem tempore perdurent in stomaco species consecratæ? Vide dicta *num.*225.

„ Dixi in *Respons. regulariter*: quia non jejunus licitè communicat in sequentibus casibus, si quidem jejunus non possit sine notabili incommodo, ut monet *Con. & Bon.* apud *Dian. p.*9. *cap.*6. *R.*42. 284

„ 1. In periculo mortis, sive illud sit ex morbo, vulnere, veneno, sive ex sententia judicis. Et quidem in eodem morbo, etsi non tenearis, potes tamen post aliquot, v. gr. sex, 7. vel etiam, ut putat *Layman.* duos dies (etsi quoad hoc potissimùm attendendum esse ad consuetudinem, moneat *Card. de Lugo*) repetere viaticum non jejunus, dummodo nequeas jejunus sumere, & periculum mortis recurrat, ut docetur *commun.* Vel etsi maneat, ut contra *Vasq. Præp.* & alios docent *Navar. Tolet. Regin. Suar. Card. de Lugo s.*3. *n.*65. Imò, etsi non liceat ægro ex sola devotione communicare, fractô jejuniô, si tamen morbus esset diuturnus, nec posset dari Com-

 „ munio,

„ munio, nisi post medicinam, probabile esse
„ id licere, docent *Armilla*, *Tolet. Con. Reginald. Henriq. Suarez*, *Escob &c.* quorum aliqui
„ exigunt longum intervallum, ver. gr. 30.
„ dierum, ut *Navar. & Villalob.* alii 8. vel 10.
„ dies, ut *Suar. Henriq. Fagund.* alii 7. ut *Sylv.*
„ alii 6. ut *Arm. Zamb. Possev. & Filliuc* quos sequitur *Dian. de celebr. R. 77.* alii permittunt,
„ toties quoties sano posset dari jejuno: ita
„ *Escob. t. 7. E 6. ex Hurt.* alii denique posse sequenti statim die dari, ob justam causam,
„ ut si propter consuetudinem, & desiderium,
„ aut devotionem difficulter abstineat, & moraliter videatur instare periculum mortis.
„ Sic *Laymann lib. 5 t. 4 cap. 9 num. 20.* Verùm ea
„ in re loci consuetudo spectanda est, quæ nunc
„ saltem videtur permittere, ut quando morbus, & periculum diu protrahitur, post 7.
„ vel 8. dies iterum detur Communio non
„ jejuno. Vide *Card. de Lugo d. 15 f. 3. de Euch.*

285 Quæritur, an liceat Communionem iterum ministrare infirmo non jejuno, qui jam Viaticô munitus est? Quicquid dicant aliqui, vera & communis est sententia affirmans, quam tenent *Suar. 3. p. D 68. se 5. Laym. l 5. tr. 4 c. 6. n. 20. Concina to. 8. pag. 320. num. 16. Holzmann to. 1. pag. 351. num. 73. Tournely to. 5. pag. 485. v. Verùm. cum Tol. Sylvio, Witass. &c. ac Lugo D. 15. num. 64. cum Sà, Arm. Soto, Con. Vict.* & aliis passim; testaturque Benedictus XIV. *de Synodo l. 7. cap. 12.* nullum Theologum alicujus nominis hanc sententiam negare. Ratio est, quia hoc Sacramentum ægrotis non datur præcisè ad satisfaciendum præcepto, sed in præsidium contra tentationes, quæ tempore mortis magis urgent. Et hoc non solùm si novum recurrat periculum, sed etiam si idem perduret, ut dicunt *Sylvest. v. Eucharistia num. 3. Elbel to. 3. pag. 103. n. 129.* (qui testatur hanc esse communem praxim Ecclesiæ) *& Suar. Laym. Holzm. ll. cit. cum Soto, Tol. &c.* Idemque docet *Bened. XIV. loc. cit. num. 5.* ubi sic addit: *Episcopus insinuet Parochis posse, & debere Viaticum in eadem infirmitate iterum ac tertiò administrari, præsertim si ægrotus exposcit; & si velit, pœnam decernat in Parochos, qui ægrotis devotè postulantibus iterum, & tertiò Eucharistiam deferre detrectent falsis prætextibus.* Neque huic adversari *Vasquez* dicit idem Bened. *num. 4.* ut malè asserunt *Busemb & Lugo*; nam *Vasquez* tantùm loquitur de obligatione præcepti, cui censet satisfieri per unicam perceptionem Eucharistiæ.

Sed dubitatur 1. Quanto tempore debeat distare una Communio ab alia? Communior sententia censet distare debere octo diebus circiter; ita *Busemb. ut supra*, *Concina l. c. Tournely d. pag. 485.* ex antiquo Rituali Rom. *Escob. l. 20. num. 265. cum Sylvio, & Fill. ac Salm. cap. 7. n. 76. cum aliis.* Sed non improbabiliter *Laym. d. n. 20. Escob. n. 263. & Roncaglia de Euchar. cap. 6. qu. 4. R. 2. cum Hurt.* dicunt quòd infirmus, assuetus sæpius ex devotione communicare, bene possit altero die statim post Viaticum sumtum suscipere Communionem non jejunum. Idque in singulis diebus admittunt *Pal. p. 13. num. 14. & Arm. ac Dic. ap. Croix num. 613.* & probabile putat *Tamb. Meth. Comm. cap. 5 num. 24.*

Dubitatur 2. An si quis communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur sumere Viaticum superveniente periculô mortis? *Prima* sententia communior negat, etiamsi Communio præcesserit octo circiter diebus; hanc tenent *Laym. tr. 4. cap. 5. num. 4. Lugo D. 16. n. 39.* cum communi ut asserit, *Ronc. cap. 6. q. 4. R. 1. Bon. D. 4. qu. 7. p. 1. num. 2. cum Con. Ang. Fill. Tab. Henr. Molf. Suar. D. 69. se. 3 §. Rogabis.* (qui cum *Soto*, *& Palud.* eam tenet, si Communio triduo antea sit suscepta) & probabilem putant *Palaus p. 14. num. 7. & Salm. cap. 8. num. 5.* Ratio, tum quia præceptum Communionis jam in substantia impletum est per Communionem priùs perceptam; tum quia ideo tenetur homo communicare in articulo mortis, ut hôc Sacramentô se præparet ad transitum ex hac vita; sed jam censetur satis se præparasse, qui paulò ante communicavit. Hæc sententia est satis probabilis, saltem (ut dicunt *Suar. l. c. & Lugo num. 53.*) si periculum mortis naturaliter accidat, quia tunc in illo brevi tempore antecedenti jam moraliter cœpit imminere, quamvis fuerit ignoratum. *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, quam tenent *Vasqu. D. 214. cap. 2. num. 14. Palaus l. c. Concina pag. 320. num. 14. Tournely p. 542. v Quæres. cum Habert, Diana p. 5. tr. 3. R. 33. cum Hurt. Turr. Ochag. &c.* & huic magis adhærent *Salm. num 7.* Ratio, quia hoc Divinum mandatum ex interpretatione Ecclesiæ præcisè obligat instante periculô mortis, ut contra hostes hôc Divinô præsidiô muniamur; ergo non impletur per Communionem ex devotione susceptam; Sicut enim non potest satisfieri debito priusquam contrahatur, ita nec satisfieri præcepto antequam ejus urgeat obligatio. Nec obstat dicere, quòd qui paulò ante communicavit, jam sufficienter se munierit, unde jam satisfecit fini præcepti; nam si hoc vale-

valeret, qui pridie Palmarum communicasset, nec teneretur ad Communionem Paschalem, sed hoc nemo dicet. Vide dicta *n.297. in fin.*

Dubitatur 3. An qui mane communicavit ex devotione, teneatur, aut possit urgente periculò mortis Viaticum sumere? Adsunt Tres sententiæ. *Prima* sententia affirmat teneri, quia tunc suscipiendum est Viaticum ad implendum præceptum Divinum; hanc tenet *Diana p.5. tr.3. R.33. cum Hurt. Turr. Ochag. & p. 10. tr.11. R.4. cum Pell. Leand. Dic. &c. Secunda* sententia dicit non teneri, sed posse communicare; sic tenent *Roncaglia c.6. qu.4. R.1. Gobat. & Martinus ap. Bened. XIV. de Syn. l.7. cap.11.* & probabilem putat *Anacl. pag.400 n.36. ac Diana p.6 tr.6. R.18. cum Hurt. Bressero, &c.* ac testatur deductam fuisse in praxi a PP. Societatis Jesu Panormi an. 1638. *Tertia* sententia, quam tenent *Suar. D. 69. se 3. Laym. c.5. n.5. Concina pag 320 n 14. ac Con Gran. & Fagund.* dicit nec teneri nec posse communicare, quia, cùm præceptum Divinum obliget ex intentione Ecclesiæ, praxis Ecclesiæ est, ut nemo bis in die communicet; neque hic casus sine necessitate excipi debet: Dubitat tamen *Concina*, an posset communicare qui ferventi amore succensus Viaticum postularet. Omnes has tres sententias probabiles putat N. P. Bened. XIV. *l.c.* sic dicens: *In tanta opinionum varietate DD. discrepantia, integrum erit Parocho eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit.* Ceterùm probabilior mihi videtur sententia *Lugonis D. 16. num.53. & 54.* qui distinguit inter morbum naturalem, & violentum; & ait quòd, si quis fuerit vulnere percussus, vel ex alto ceciderit, potest communicare (immò tenetur, juxta nostram sententiam in præcedenti Dubio allatam), quia hic revera non accepit Viaticum in mortis articulo constitutus; Secus verò, si quis jam in ægritudine positus mane ex devotione communicaverit, tunc enim bene potest dici moraliter in periculo mortis communicasse, cùm morbus ille jam erat in se periculosus, etsi non adhuc notus. Et idem puto dicendum cum *Suar.* contra *Lugonem*, si morbus fuerit repentinus, puta apoplexia, vel quid simile; nam hujusmodi morbi judicantur jam priùs in suis causis dispositi existere, licèt ignorentur.

Hic autem sedulò notandum cum *Salm. c.7. num.74. Viva qu.4 a.8. num.9 & aliis*, quòd si infirmus facilè possit jejunus sumere Viaticum in sequenti die, tenetur utiquè expectare; Secus tamen si adsit periculum mortis, vel si non possit commodè expectari, puta si deberet differri medicina opportuna, vel esset deferenda Eucharistia intempestâ nocte, ut dicit *Viva cum Conink.* De reliquo bene ajunt *Salm. l.c. cum Soto, Nav Fill. & Vict.* in hoc non esse scrupulosè procedendum, cùm in Concilio Constantiensi *Sess.* 13. simpliciter infirmi excipiantur a lege jejunii. Damnati autem ad mortem bene possunt communicare non jejuni, si Judex nolit concedere tempus, ut jejuni communicent, ut rectè dicunt *Salm cap.7. num 82. & Wigandt tr.12. num.49.*

Dubitatur 4. An Sacerdos ministrans Viaticum possit aliquando omittere verba illa in Rituali præscripta: *Accipe Viaticum, &c?* Negant *Clericat. de Euch. Dec.19. num.12. & Tamb. Quarti, ac Card. Brancat. apud de Alexandr. Confess. Monial. cap 11. §.6. qu.24.* tum quia (ut dicunt) prædicta verba sunt valde proficua, utpote ab Ecclesia ordinata; tum quia Rituale Romanum facit jus quoad ea, quæ in ipso præscribuntur, cùm Paulus V. in sua Bulla dixerit, *inviolatè observent* Probabiliter verò affirmat ipse *de Alexandro & Tonellius l.1. cap.1. §.12. num.6. pag 44. ex Pasqualigo*, casu quo infirmus magnâ animi tristitiâ Communionem per modum Viatici sit suscepturus: Ad satisfaciendum enim præcepto Viatici non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit ut ponatur opus præceptum, juxta dicta *de Hor. Can. Tom.I. l.3. num 176.* Aut saltem sufficit intentio interpretativa satisfaciendi obligationi, quæ magis urget. Quoad illa autem verba in Rituali præscripta, respondet *de Alexandro cum Pignatell. to.9. Consult.86. §. Neque*, quòd non omnia in Rituali præscripta cadunt sub præcepto, sed quædam ibi præcipiuntur sub obligatione aliunde proveniente, quædam verò præscribuntur tantùm de decentia: nec Pontifex extrahit ea ab ordine suo, sed solùm efficit, quòd intra ordinem suum rectè procedant; verba enim Bullæ hæc sunt: *Quapropter hortamur Episcopos, Vicarios, Parochos, &c. ut in posterum constitutô Rituali in sacris functionibus utantur, & in re tanti momenti, quæ Catholica Ecclesia, & ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolatè observent.* Ergo Tò *inviolatè observent* tantùm respicit *ea quæ* (aliunde) *Ecclesia, & probatus usus antiquitatis statuit.* Ceterùm, quicquid sit de hoc puncto, etiamsi omnia in Rituali caderent sub præcepto, nullo modo potest dici, quòd præceptum proferendi illa verba inducat gravem obligationem; verba enim quæ substituun-

ſtituuntur, ***Corpus Domini noſtri Jeſu-Chriſti, &c.*** reipſa idem ſignificant, & operantur. Ad excuſandum verò a peccato veniali, in caſu noſtro bene ſufficiens erit cauſa mutandi illa verba, ne infirmus magno mœrore afficiatur.

280 ,, Denique, licèt probabile videatur *Fill.* r. 1.
,, tr. 4. *num.* 242. *Card. de Lugo* id quod docet
,, *Maj in 4. d. 9. cap. 3. Fern. de hered. &c.* (*Laym.*
,, verò *l. 5. t. 4. cap. 6. num* 21. limitat ad caſum
,, neceſſitatis, quo moriturus aliud Sacramen-
,, tum ſuſcipere non poſſet, & ſcandalum ceſ-
,, ſaret) poſſe non jejunum celebrare ad dan-
,, dum alteri Viaticum, eo quòd hoc ſit juris
,, Divini, jejunium verò Eccleſiaſtici tantùm;
,, ideoque non tantùm poſſe, ſed etiam tene-
,, ri dicat *Gran. in 3. p. cap. 6. t. 10. d* 8. *num.* 12. id
,, tamen meritò communiter rejicitur, tum
,, quia contrarium probat praxis; tum quia
,, major eſt habenda ratio Sacramenti, quàm
,, aliqualis neceſſitatis proximi; tum quia præ-
,, ceptum Viatici non obligat, quando non
,, poteſt ritè dari. Ita *Bon ex Con. Hurr. de Euch.*
,, *d 9. diff.* 17 *Suar. Vaſq. &c. comm* docetque *Card.*
,, *de Lugo* eſſe probabilius. Vide *Dian to. 1. tr. 4.*
,, *Reſp.* 33. Sacerdos autem morti (ſive natu-
,, rali, ſive violentæ) vicinus celebrare ſine
,, dubio poteſt non jejunus, ad dandum ſibi
,, Viaticum, ſi illud aliter haberi non poteſt;
,, quia non plus eſt celebrare, quàm commu-
,, nicare ſumtô cibô. *Card. de Lugo d. 15. ſect* 4.
,, *Layman. Dian p. 5. t. 3. R.* 36.

Quæritur, utrùm Sacerdos, ad Viaticum miniſtrandum, poſſit celebrare non jejunus? *Prima* ſententia affirmat, & tenet *P. Concina p.* 362. *num.* 7. item *Major, Fernand. & Zambran. ap. Lugo D.* 15 *num* 67. & probabilem vocant *Eſcob. l. 20. num.* 368. *Viva q 4 a. 8. num. 9. Diana p. 8. tr. 1. Reſ.* 78. *& Lugo l c. eum Fill. & Tournely p.* 486. *Ad 3. in fine* eam non audet redarguere. Ratio, tum quia hoc caſu præferendum eſt præceptum Divinum Eccleſiaſtico; tum quia idem præceptum Eccleſiaſticum, cùm permittat moribundo communicare non jejuno, etiam permittere cenſetur Sacerdoti non jejuno celebrare, ut infirmus communicet. *Secunda* verò ſententia communis, & probabilior negat, & hanc tenent cum *Buſemb. ut ſupra* (qui aſſerit oppoſitam communiter rejici, ſed hoc immeritò), *Suar. d. 66. Tournely p. 485. v. Reſp. ad 2 Salm cap. 6. n.* 77. *Renzi t. 1. de Jejunio cap. 1. q. 4. & Lugo l. c. num.* 68. *cum Nav. Sylvio, S. Antoni. Soto, Coninch Sylveſt. Armilla, Vict. Henriq. & Vaſqu.* qui contrariam improbabilem vocat. Ratio, quia licèt præceptum ſumendi Viaticum ſit Divinum, & præceptum non celebrandi poſt cibum ſit tantùm Eccleſiaſticum, tamen hoc in ſubſtantia etiam eſt Divinum propter reverentiam Sacramento debitam, quæ non excuſatur eo caſu ob utilitatem moribundi, cùm Sacramentum hoc non ſit tantæ neceſſitatis. Et ſic reſpondetur ad primam rationem oppoſitæ ſententiæ. Reſpondetur autem ad ſecundam, quòd ideo permittitur moribundo non jejuno communicare, quia in eodem concurrunt tam præceptum Eccleſiaſticum de jejunio, quàm Divinum de ſumendo Viatico, quod eo caſu præferri debet. Secus verò eſt de Sacerdote, cùm ipſe unicô tantùm præceptô obſtringatur, ſcil. non celebrandi niſi jejunus; nec ipſe poteſt illud violare, ut moribundus ſuum adimpleat præceptum, ad quod eo caſu nec etiam moribundus tenetur, cùm per ipſum non ſtet. Neque obſtat dicere, quòd ſicut poteſt Sacerdos conſcius mortalis celebrare ſine prævia Confeſſione ad dandum Viaticum, ita etiam ſine jejunio; Tunc enim ex *Trident.* ipſa neceſſitas miniſtrandi Viaticum excuſat, cùm poſſit Sacerdos per contritionem ſe diſponere, & ſic obicem auferre; ſed non jejunus, cùm non poſſit deinde tollere obicem violati jejunii, non poteſt irreverentiam evitare, juxta dicta in ſimili caſu *n.* 262. *Dub* 2. Primam ſententiam probabilem puto, ſed hæc ſecunda probabilior mihi videtur, niſi (ut rectè dicunt *Laym. tr. 4. cap. 6. num. 21. Viva q. 5 a. 6. num 3. & Eſcob loc. cit.*) moribundus non poſſet Sacramentô Pœnitentiæ, vel Extremæ-Unctionis muniri: nam eo caſu Euchariſtia poterit eſſe Sacramentum neceſſitatis, ut ille ex attrito fiat contritus.

Secus verò dicendum, ſi Sacerdos, cùm eſſet morti proximus, deberet celebrare ad dandum ſibi Viaticum; quia tunc bene poterit celebrare non jejunus, ut præcepto Viatici ſatisfaciat; tunc enim in eadem perſona concurrunt præceptum Eccleſiaſticum, & Divinum quod præferendum eſt; Ita communiter cum *Buſemb Suar l. c. Lugo num 69 Laym num* 20. *Renzi qu 4 & Salm cap. 7. num. 78. cum aliis paſſim.*

2. Si periculum ſit, ne Euchariſtia pereat, ,, 287
vel malè tractetur, poteſt ſumi a non jeju- ,,
no, etiam laico, ſi alius deſit: * (*Eſt com* ,,
mune apud Salm. n. 78. Vide dicta n. 86. Not. II. * ,,
imò probabiliter poteſt etiam a præſente ,,
Sacerdote laicus accipere, ut docent *Card.* ,,
de Lugo num 87. Suar & Vaſq. d. 22. num 48. ,,

3. Si grave ſcandalum ſit oriturum ex o- ,,
miſſione Sacrificii, vel Communionis, quod ,,
,, tamen

„ tamen quidam putant vix fieri posse, eo
„ quòd occurri possit scandalo, dicendo Sacer-
„ dotem casu aliquid sumpsisse, ideoque im-
„ pediri.

Si Sacerdos recordatur post Consecrationem se non esse jejunum, certum est non teneri nec posse Missam deserere, cùm præceptum Divinum perficiendi Sacrificium præponderet Ecclesiastico communicandi jejunus. Vide *Azor. p.1.l.10.cap.23.qu.3.* & *Bon. D.4.q.6.p.2. num.19.* qui *cum Henr. Rodr. Reg.* & aliis communiter id docent. Si autem recordetur soluti jejunii ante Consecrationem, & præsertim ante Canonem debet utiquè desistere a Missa, si possit sine infamiæ nota, aut scandalo, ut etiam communiter dicunt *Lugo D.15.num 70. Pal p.13.n.22. Bon loc.cit. p.1.num.16. Concina to.8. pag.364. n 10. Tournely to 5 pag.482. Roncaglia cap.5.qu 9 R 3.* & *Salm. cap 7. num.79. cum Suar. Laym. Gabr.* & *c. ex D.Thoma q.83. a.6. ad 2.* ubi ait: *Tutius reputarem, maximè in casu manducationis, quòd Missam inceptam desereret, nisi grave scandalum timeretur.* Censet autem *S. Bonavent. ap. Bonac. dict. num.16.* & probabile id putant *Sotus, Ang. Reg.* & *c. ibid.* propter hanc rationem scandali nunquam desistendum esse a Missa inchoata, quia ferè nunquam sine scandalo illa omitti posset. E converso dicit *Concina* rarò in hoc posse scandalum accidere. Meliùs sentio dicendum cum *Tournely*, semper scandalum posse timeri, nisi celebrans sit notæ, aut saltem præsumtæ probitatis.

„ Dixi, *scandalum*: quia turbationem, vel
„ incommodum aliquod secuturum, ver gr. si
„ celebraturus primitias, aliquid sumpsisset,
„ non sufficere notat *Prxp.* * (*Nisi adessent gra-*
„ *ves circumstantiæ. Croix num. 583. cum Gob.*
„ *Vide num.257.*)*

288 „ 4. Si perfectio Sacrificii, vel Communio-
„ nis urgeat. Quod fieri potest quinque mo-
„ dis: I. Si pro speciebus vini sumpsit aquam
„ (quam si advertat, dum habet in ore, non
„ est expuenda ob periculum ejiciendi fragmen-
„ tum Hostiæ, & irreverentiam, sed deglutien-
„ da. *Tamb de exped. sacrif. l.2.c 8 Card. de Lugo*
„ *d.15.n.75.* * (*Et idem rectè dicit Concina pag.*
„ *363. n 9.*)* tunc enim tenetur denuo conse-
„ crare * (*utramq materiam*) *: quod fieri etiam
„ potest, consecrando, & offerendo statim, sine
„ nova Hostia: * (*Ut Scotus, Suar Laym.* & *c. apud*
„ *Croix lib.6.p.2.n.545. At Rubrica Missalis de De-*
„ *fect. cap.4.num.5. utramque sententiam (nempe*
„ *quòd debeat consecrare novam hostiam, vel pos-*
sit tantùm vinum) docet esse probabilem, si „
in publico celebretur.)* Vide apud *Suar.* Quòd „
si id post Missam conclusam advertas in Sa- „
cristia, omittas. * (*Cum Salm. num.80. Conin.* „
Laym & *c.*)* Si autem intra Missam post sum- „
tionem, vel etiam ante eam, post Conse- „
crationem tamen, dubites, an fuerit vinum, „
pro vino præsumendum esse, & pergendum, „
ait *Tamb.* * (*Cum Gob. apud Croix lib 6.p.2.* „
n 535 qui tamen cum Pasq. & *Aversf. dicit conse-* „
crandum esse aliud vinum, quando prudens adest „
dubium; nisi diu alia materia esset expectanda, „
ut n 536. Vide dicta num 206. v. Quoad.)* II. Si „
celebrans post Consecrationem deficiat: tunc „
enim tenetur alius, etiam non jejunus, si „
jejunus haberi nequeat, perficere. III. Si post „
Consecrationem etiam unius speciei recor- „
detur, se non esse jejunum: tenetur enim „
pergere; imò etiam potest pergere, si ante „
Consecrationem recordetur; & absque scan- „
dalo, & nota non possit desistere, v. gr. in „
sollemni Sacro, ut docent *Suar. Con.* & *c.* Si „
tamen privatim celebret, & commodè possit „
abrumpere, tenetur, utì ex *S.Thom. qu 83. a 6.* „
docetur *commun.* * (*Vide dicta n.262. Dub.1.*)* „
IV. Si post ablutionem sumtam, licèt diu „
Communionem distribuerit, sumendæ sunt „
reliquiæ etiam grandiores consecratæ eodem „
Sacro. * (*Ut Salm c.7. n 80 cum Comine. Suar.* „
Pal. Laym. Bon Vasq. & *c Vide dicta num.251.*)* „
quod addo, quia non licet tunc sumere par- „
ticulas alterius Sacrificii, quæ sunt in cibo- „
rio, ad illud expurgandum, ut docent *Suar.* „
Card. de Lugo l.c. cum communi, licèt con- „
trarium probabile dicat *Tamb. de Expedita* „
Com sac.2. §.8. *ex Marth.t.3. p.3. cap.3.* Utì nec „
ejusdem Sacrificii, si illud planè sit absolu- „
tum, & ab altari recesseris, sed debent ser- „
vari, donec sumantur a jejuno: *Escob. t. 7.* „
E.6. Fagund. & *c.* quia convivium jam fini- „
tum est. Nisi tamen aliud suadeat pericu- „
lum indecentiæ, ver. gr. si plures Missæ eo- „
dem die istic futuræ non essent, & Sacra- „
mentum asservari non soleret; tunc enim „
minore irreverentiâ sumeret, quàm asserva- „
ret. Imò *Card. de Lugo d 14. p.4. num.82.* & „
Gran. non damnat Sacerdotem, qui priùs „
quàm sacras vestes exuit, particulam inven- „
tam absumit, eo quòd non sit Communio „
nova, sed complementum præcedentis Vid. „
Bon Card. de Lugo, Escob ll. cc. V. Si pars Ho- „
stiæ post ablutionem sumtam, calici, aut „
palato adhæreat (quæ decentiùs novâ ab- „
„ lutio-

„ lutione, quàm digitô propellitur, ut docet „ *Bonac. ex Fill.* & aliis; quamvis Missale etiam permittat, ut digitô attrahatur ad labium calicis, & sumatur ante ablutionem): „ quo modo etiam ii excusantur, qui ex devotione Hostiam in ore diu retinentes, casu „ præmittunt aliquid ablutionis; sponte tamen „ id non licet, nisi bona fides, & sancta simplicitas excuset. Ratio horum omnium est, „ quia talis sumtio moraliter censetur completio unius Sacrificii. *Reg.l.c.num.*123. *Bon.* „ *l.*1.*d* 4.*qu* 6.*p* 2.

Dicunt *Suar Sylvest.Ang.& Fill ap.Salm.cap.*7. *n.*81. licitum esse dare ægro Particulam simul cum ablutione, si ob siccitatem nequeat illam deglutire. Præterea, licitè datur etiam sano ablutio aquæ, aut vini, ut possit deglutire Particulæ fragmenta, quæ ori hæserint, ut tradit Benedictus XIV. *de Sacr.Miss.l.*2.*cap.*22. utque pluribus in locis mos habet; Eo quòd, ut communiter docent *Lugo D.*15.*num.*79 & 83. *Pal. p.*13 *num.*21.*Holzm.to.*1.*p.*351.*num.*75. *Croix l* 6. *p.*1.*n.*573.& *Salm l.c. cum Suar. Vasq. Con. Laym. & Bon.* quamvis ablutio priùs deglutiatur quàm Hostia, vel Hostiæ fragmenta, hoc non obstat jejunio. Ratio, quia violatio non censetur moraliter Communionem præcessisse; præceptum enim jejunii est, ut ante Eucharistiæ sumtionem nihil sumatur; quando autem unà cum ablutione simul sumitur Eucharistia, tunc totum illud ex ablutione, & particulis sumitur unicâ sumtione, unde bene verificatur violatio jejunii Communionem non præcessisse. Et ideo in die Parasceves instituit Ecclesia, ut simul cum vino sumatur Particula consecrata in die præcedenti; atque in Rubr. Missal.*t.*10. *num.*8. dicitur, si Particula hæreat Calici, posse vinum infundi, & eam sumi; adduntque *Lugo num* 84. & *Salm.cap.*7 *num.*81. posse iterum vinum infundi, usquedum Particula sumatur. Ex quibus omnibus *Lugo d.num.*79. vocat falsam opinionem illorum, qui dicunt hujusmodi sumtione frangi jejunium. Saltem omnes concedunt hanc fractionem non obstare jejunio ab Ecclesia præcepto.

289 „ Unus casus est, in metu mortis, ad quem „ evadendum, sicut sine altari, vel calice consecrato, aut vestibus sacris, ita etiam non „ jejunum posse celebrare, docet *Dian.* cum „ *Sylv.&c.p.*3 *t.*6.*R.*48.& *p.*5.*t.*3.*R.*39. dummodo „ do celebratio non exigatur in contemtum „ Religionis, Ecclesiæ, vel ejus præceptorum. Quòd ob metum mortis liceat post cibum celebrare, seclusô contemtu, plures DD. admittunt: præter *Sylvestr. & Dian.* ut supra id concedunt etiam *Viva qu.*4.*a.*8. *num* 9.*v.IV. Casus.* & *Salm. cap.*7. *num* 82. *cum Ochag.* Sed celebrare sine vestibus sacris, veriùs id nunquam est licitum, cùm sit intrinsecè malum ob irreverentiam quæ Sacrificio inferretur. At dices: Cur propter metum mortis licebit celebrare sine jejunio, & non licebit sine vestibus sacris? Procul dubio huic difficultati non inveni responsionem omninò adæquatam; tantùm responderi posset, quòd præceptum celebrandi cum vestibus sacris est adeo rigorosè acceptum ab Ecclesia, ut in nullo casu dispensasse sciatur, & propterea vestes reputantur, ut quid intrinsecum cultui tanti Sacrificii; præceptum autem jejunii non ita rigorosè accipitur, cùm in pluribus casibus Ecclesia permittit communicare non jejunis, prout dictum est ex *n.* 284.

Hic ultimò advertendum, quòd si quis post comestionem non dormierit, vel non sit digestus, respectu ad præceptum jejunii, bene potest communicare, ut dicunt *Suar. D.*68 *se.*4. *Juenin to.*7. *pag.*350. & *Bonac. p.* 2. *num.* 11. *cum Nav. Soto, Reg. Fill. Henr.* & aliis communiter, contra *Panorm. &c. ap. Conc. pag.*365. *num.*15. Ceterùm quandoque convenit talem a Communione abstinere propter animi torporem, ut rectè dicunt *Tournely to.*5. *pag.*477. *v.*3. & *Concina l. c.* ex *D. Thoma qu.* 8. *a.*8. *ad* 5. ubi sic docet: *Nec refert, utrùm post cibum vel potum assumtum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti. Refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter indigestionem, aut insomnietatem, ex quibus si mens multùm perturbetur, homo ineptus ad sumtionem hujus Sacramenti.* Hoc tamen puto non procedere, si vigilia, vel indigestio provenerit ex causa naturali, aut rationabili, & honesta; nec si homo conetur turbationem illam repellere, faciens quantum in se est, ut devotè accedat, prout diximus de eo, qui pollutionem est passus; vide *n.*272. *in fine*.

ARTICULUS III.

Quæ, & quanta sit obligatio sumendi Eucharistiam?

290 An

290 RESP. 1. Sumtio Eucharistiæ fidelibus adultis est necessaria necessitate non medii *(*At vid. dicta num. 192.*)*; sed præcepti Divini obligantis tum in articulo mortis per modum Viatici, tum etiam sæpius in vita, ut docent *Suarez, Vasquez, Layman. Fagund.* & alii communiter; probantque tum ex Scriptura, tum ex Concilio Niceno, & Tridentino *sess. 13. cap. 6.* tum ex praxi Ecclesiæ; tum quia Eucharistia est instituta per modum cibi, cujus usus sæpius est necessarius. *Bonac. d. 4 qu. 7. p. 1. n. 8. Unde resolves.*

291 1. Quisque fidelis in periculo vitæ, quod prævidet, & meritò timet, ver. gr. in gravi morbo, ante conflictum, vel puerperium, præsertim primum, ante navigationem, &c. tenetur sub mortali communicare. *Suar. Vasq. d. 214.* *(*Ita Elbel pag. 104. num. 131. Antoine pag. 481. qu. 1. & Ronc. cap. 5. qu. 3 cum Tamb. & communi.*)* Nisi tamen paucis, ver. gr. octo diebus ante communicasset: talis enim Communio censeretur habere rationem Viatici, ut docent *Suar. Regin. Fill.* contra quosdam, ut *Gasp. Hurt. d. 10 diff. 2. &c.* apud *Escob.* qui dicunt, eum, qui mane communicavit, si a prandio incurrat periculum vitæ, teneri iterum sumere Communionem, tanquam Viaticum *(*Vide dicta num 285. Dub. 3.*)*: imò *Sà, & Sylv. v. Euchar. Fumus &c. & Cajet. v. Communio*, putant non esse saltem mortale, Communionem omittere, dummodo in Paschate sumpseris. *(*Vide dicta num. 297. in fin. v. Dicit.*)*

292 2. Si in ægro esset periculum vomitûs, docet *Sanctius* apud *Dian. p. 5. t. 3. R. 55.* posse ei parvam particulam dari, quæ stomachum alteratura non putetur; aut, si de hoc ipsi dubium sit, securitatis causâ, priùs dari particulam non consecratam, quam si rejiciat, nullo modo dandam consecratam; secus, si retineat. Si verò independenter a cibo perpetuò evomat, nullo modo dandam, nisi fortè per sex saltem horas liber a vomitu fuisset.

In dubio, an sumens sit Particulam revomiturus, probabiliùs dicit *Croix l. 6. p. 1. num. 522.* cum aliis communiùs, non esse licitum communicare (contra *Tann. Gob. &c.*), quia reverentia Sacramenti præferri debet utilitati infirmi. In casu autem delirii censent *Salm. c. 8. num. 14. cum Zambrano*, esse optimam praxim, ut detur infirmo antecedenter particula non consecrata ad experiendum, si decenter possit inde sumere Eucharistiam. Si verò æger tussi vexetur, potest communicare, quia, licèt phlegma, quod ejicit, plerunque e pectore ascendat, non est tamen periculum ejiciendi sacras species, cùm via per quam sputa tussiendo excutiuntur non est œsophagus, seu via cibi & potûs ad stomachum, sed est aspera arteria, seu via respirationis ad pulmones; ita *Croix n. 554. cum Palao, & Gob.* Modò tamen bene advertit *Croix*, Particula possit in stomachum descendere: nam si tussis esset ita assidua, ut id non permitteret, abstinendum est a Communione, uti habetur in Rituali Rom. *de Comm. infirmor.*

293 3. Pueris doli capacibus, qui sciunt distinguere Eucharistiam ab alio cibo, probabilius est in periculo mortis eam esse dandam pro Viatico, ut contra *Vasq.* insinuat *Laym. t. 4. de Euchar. c. 4.* & expressè docet *Suar. d. 40 s. 1.* confirmatque *Card. de Lug. d. 13 s. 4. num. 38.* *Cum Salm. c. 8. num. 12. & 13. Pal. Dian. &c.* & ad-

„ & addit (contra *Sanch.*) si de capacitate pueri sit dubium, posse nihilominus dari, etsi non sit necesse *Cum Dian. & Possev. apud Salm. d. num.* 13.

„ 4. Qui post Viaticum sumtum peccavit mortaliter, non tenetur denuo communicare. Ita *Reg. Fill. Card. de Lugo*, & alii. * (*Cum Concina p.* 320. *num.* 15. & *Salm. cap.* 8. *n.* 9. *Suar. Conink. Bon. &c. Ratio, quia nullibi talis obligatio præscribitur, cùm sufficiat tunc sola Confessio; est tamen contra Sot. Tab. & Armill. ap. Salm.*) *

„ 5. Qui communicavit in periculo mortis, non tenetur postea supplere. Ita *Bon. d.* 4 *q.* 7. *p.* 1. *ex Henr. Reg. &c.*

„ 6. Judex tenetur, per se loquendo, reis concedere tempus communicandi, ut docent *Suar. Bon. l. c.* & alii communiter, contra *Nav.* Quòd si reus noluerit, potest judex procedere. *Fill. t.* 4. *c.* 8. *q.* 11. *n.* 238. * (*Aliàs daretur reis ansa non communicandi. Sot. Bon. Regin. cum Salm. num.* 11. *Vide alia dicta n.* 247. *Quibus adde, S. Pium V. ut fert Roncaglia cap.* 6. *qu.* 3. *R.* 1 *improbasse consuetudinem non ministrandi Eucharistiam damnatis ultimo supplicio. Et debet, si oportet, ministrari etiam non jejunis. Vide infra num.* 285. *Dub.* 3. *v. Hic autem.*) *

294 „ Resp. 2. Etsi Christus tempus Communionis, extra periculum mortis, non præceperit: Ecclesia tamen pro ea determinavit tempus Paschale, quod communiter numeratur a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis inclusivè; alicubi tamen totam Quadragesimam comprehendit; alibi extenditur ex consuetudine, vel indulto; potestque Confessarius ex justa causa extendere, ut docent *Sà*, & alii. V. *Bon. d.* 4. *q.* 7. *p.* 2. *Unde resolves.*

„ 1. Præceptum hoc impletur etiam per Communionem sacrilegam, ut habet communis, contra *Durand. & Sylvest.* Et patet, quia Ecclesia tantùm præcipit actum externum; nec finis præcepti cadit super præceptum. * (*Hoc tamen damnatum est in Prop.* 55 *ab Innoc. XI. quæ dicebat:* Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.) * An verò, qui non satisfecit, teneatur postea implere, utrinque probabiliter defenditur; etsi affirmativa videatur probabilior. *Bon. Suar. l. c. Con. Card de Lugo, &c.*

„ 2. Non tenetur prævenire, qui prævidet, tempore Paschali se impediendum, ut contra *Vasq. Sylv. & Fagund.* probabiliter docet *Azor. t.* 1. *lib.* 7. *c.* 21. *Suarez, &c.* Qui verò sic prævenisset, & postea tolleretur impedimentum, teneretur rursus communicare, secundùm *Laym. l.* 5. *t.* 4. *cap.* 5. *Card. de Lugo f.* 4. *n.* 78. quia non satisfecit præcepto obliganti ad Communionem, & ad illud tempus Negat tamen *Dian.* citans *Fernan. & Suarez.*

295 Quæritur, quonam tempore Fideles obligentur communicare? Duplex quidem de hac obligatione adest præceptum, Divinum, & Ecclesiasticum. Divinum habetur ex illo *Joan.* 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et ex hoc præcepto tenemur Eucharistiam suscipere non solùm in periculo mortis, ut ait *Busemb.* sed etiam sæpius in vita, ut communiter docent *Suar.* 3. *p. D.* 69. *se.* 1. & 3. *Tournely tom* 5 *pag.* 539 *Escob l* 20. *num* 401 *cum Soto, Con. Bon.* & aliis passim, ex *D. Thoma* 3. *p. qu.* 80. *a.* 11. Ratio, quia, sicut oportet sæpius sumere cibum terrenum ad conservandam vitam corporalem, ita cibum cœlestem ad conservandam vitam spiritualem. Imò rectè dicunt *Salm. cap.* 8. *num.* 16. *cum Lugo, Val. P. Soto, Fill. &c.* quòd aliquando per accidens tenetur homo ex hoc Divino præcepto ad communicandum fortè etiam sæpius in anno, si hoc censeret necessarium ad superandam aliquam gravem tentationem; Hoc tamen dicit *Suarez* rarissimè evenire posse, cùm ad hoc sufficere possint alia remedia, orationes, pœnitentiæ, &c. Eo casu autem, quò Communio esset necessaria, homo illam omittendo non peccaret contra illius præceptum, sed contra virtutem adversus quam tentationem patitur. Ceterùm certum est apud omnes, quòd huic præcepto, per se loquendo, quisque satisfacit communicando semel in anno.

Præceptum autem Ecclesiasticum habetur ex Concilio Lateranensi IV. Licèt enim erat olim obligatio communicandi saltem ter in anno, nempe in Paschate, Pentecoste, & Natali Domini, ut statuit Fabianus Papa in *can.* 16. *de Consecr. Dist.* 2. Tamen ex præfato Concilio Fideles hodie obligantur ad communicandum tantùm semel in anno tempore Paschali, ut patet ex *c. Omnis. de Pœnit. & remiss.* ubi dicitur: *Omnis utriusque sexûs Fidelis, postquam ad annum discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur . . . suscipiens reverenter admi- nus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum; nisi fortè*

fortè de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejusmodi susceptione duxerit abstinendum ; alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur , & moriens christianâ careat sepulturâ . Hæc autem pœna non incurritur nisi post sententiam, ut dicunt *Palaus p* 15.*num* 14. *Viva de Pœn.qu* 4 *a.3. num.*5. & alii communiter : Idque colligitur ex eod. textu citato.

296 Dubitatur I. Quomodo computandus sit annus obligationis hujus annuæ Communionis? Alii censent computandum esse a Januario ad Decembrem, ut sentit *Lugo D.*16. *num.*69. & *Palaus tr.*23.*p.*20 §.2 *num.*10. cum *Vasqu.* Sed ex communi DD sententia, & consuetudine undique recepta, tempus computatur a Paschate ad Pascha, quia hic censetur annus Ecclesiasticus. Ita *Suar. D.*36.*se.*3. *num.* 8. *Laym. l.*5. *tr.*6.*cap.*5.*num* 8 *Roncaglia de Pœn.cap.*1.*qu.*4.*R.*1. *Bonac D.*5.*qu.*5 *p.*4 *n.*19. *cum Azor. Henr. Sylvest. & Salm. de Pœn cap.*7.*num.*38.*cum Sà, Fill. Reg. & aliis communiter* . Tempus autem Paschale incipit a Dominica Palmarum , & terminat Dominicâ in Albis, ex Declaratione Eugenii IV. in Bulla, *Fide digna* an. 1440. Ex consuetudine tamen , necessitate, vel privilegio plus temporis conceditur, ut *Tourn. to.*3. *p* 663.*q.*2. *Lugo D* 16 *num* 62. *Pal.p.*15.*num.*2. *Salm. cap.*8. *num.*17.& *Ronc.cap* 6.*qu.*5.

297 Dubitatur II. An qui in Paschate Communionem omisit, teneatur quamprimum communicare? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia communior, quam tenent *Nav. cap.*21 *num* 45. *Suar. D* 70. *se.*2.*v. Dico ergo* , *Lugo D.*16. *num.*65 *Gonet to* 6 *pag* 310.*v.Præter*, *Pal. p.*15.*n* 7 *Tournely to* 3 *p.*663. *qu.*3. *Antoine pag.*482. *num* 8. *Eibel to.*3.*p.*103 *num.*127. *cum Henno*, *Salm cap.*8. *num.*21. *cum Laym Con. Bon. & Vasq ac Croix l* 6. *p.*1. *num.* 644. *cum Azor. Sylvest. Hurtad. Aversa, &c.* absolutè affirmat , tum ex præcepto Ecclesiastico, tum Divino. Ex præcepto Divino, quia, licèt Christus hoc præceptum Communionis non determinaverit, reliquit tamen determinandum Ecclesiæ, quæ postea servandum esse determinavit saltem semel in anno, ut dicunt *Suar. D* 70. *se* 1. *in fine*, *Gonet l.c. Pal. p.*15. *num.*1. *Bon.qu.*6.*p.*1.*num* 9 *Lugo num.*28. *Tournely to.*5 *p.*540. *v. An autem* , *Croix num.* 599. *Antoine p.*482.*num* 8 & *Salm de Leg.cap.*2. *num.*162. Ex præcepto Ecclesiastico , tum quia tempus Paschale non est ab Ecclesia assignatum ad finiendam obligationem, sed ad eam sollicitandam: unde quando obligatio jam contracta nondum impleta est , quamprimum impleri debet ; tum quia, ut dicunt *Gonet pag* 310.*Lugo D.*16. *n* 65. *Pal p.*15.*num.*7. *Tournely to.*3. *p.*663. *qu* 3. *Salm. cap.*8 *num.*21.*&c.* Ecclesia circa Communionem duo imposuit præcepta , unum communicandi intra annum , alterum communicandi in Paschate, ut colligitur ex citato *c. Omnis* ; & *ex Trident. sess.*13. *Can.*9. ubi dicitur : *Si quis negaverit omnes fideles teneri singulis annis , saltem in Paschate , ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ , anathema sit* . Nota *singulis annis* , *saltem in Paschate* ; ergo si Communio in Paschate fuit omissa , debet quamprimum impleri antequam terminet annus . Dicit autem *Lugo num* 69. & *Bernal. ap. Croix num* 644. quòd , si quis omisit communicare in Paschate, non peccat quoties datâ opportunitate Communionem differt , sed tantùm , si intra annum Communionem omittit ; quia tunc præceptum communicandi in Paschate non potest ampliùs observari , unde remanet sola obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno. Sed probabiliùs contradicunt *Tournely to* 3. *pag* 663. *qu.*3. *cum Azor. Suar. &c. ac Croix l.c cum Vasqu. Aversa, &c.* quia, ut communiter dicunt Auctores hujus primæ sententiæ , hoc præceptum communicandi in Paschate non est datum ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem .

Secunda sententia , quam tenent *Armilla*, & *Tabiena ap.Suar. D* 70. *se.*2. *v. Alii*, & *Renzi to.* 1. *pag.*547 *qu* 3. distinguit & dicit, quòd si quis omiserit Communionem ex malitia , non tenetur quamprimum communicare , quia jam transgressus est præceptum , quod tempori Paschali affixum est ; tenetur verò, si ex impotentia fuerit impeditus , quia tunc præsumitur Ecclesia consensisse in dilationem , sed noluisse ab obligatione Communionis hominem eximere .

Tertia autem sententia absolutè negat teneri illo anno ad Communionem , qui eam omisit sive ex malitia, sive ex impotentia ; hanc tenent plures graves AA prout *Sotus in* 4. *D* 18. *qu.*1.*a.*2. *Sà v. Eucharistia*, *Tol. l.*6 *cap.*18. *num.*3. item *Sylvest. Val. Med Vict & Led. ap. Dian. p.*3. *tr.*4.*R.*41. & probabilem putant *Pal. p.*15. *n* 6. *Busemb.ut supra*, & *Bon p.*2.*num.*13. *cum Henriq.* & *S.Antoni.* qui eam absolutè docet *p.*2 *ti.*9 *c* 9. §.3. ubi loquens de hoc casu , sic ait : *Non videtur teneri , quod patet ex similibus . Omittendo jejunium Ecclesiæ, quis dicit , quòd adhuc teneatur supplere in alia die? Et idem de violatione*

tione festorum, de omissione Missæ, & aliis; *Hoc enim si verum esset, quòd teneretur ex necessitate quousque suppleret, multa mortalia committeret faciendo contra unum præceptum, & sic Ecclesia laqueos injiceret animabus, quod cavet c. Viduas. 27. qu.* 1. Ratio hujus sententiæ est, quia præceptum Communionis est affixum tempori *Paschali*, sicut præceptum jejunii, & audiendi Missam est addictum vigiliis, & festis; Unde sicut quis non tenetur jejunare, aut Missam audire transactô die vigiliæ, aut festi, ita nec communicare elapsô tempore Paschali; Nisi (certè excipiendum) fuerit impeditus a Communione de consilio Confessarii, ut tenent *Salm. num.*18 *Pal. num.* 3. & alii communiter; hoc enim expressè cautum est in *c. Omnis*, supra allato.

Negant autem Auctores hujus sententiæ adesse hoc duplex præceptum, nempe communicandi in anno, & communicandi in Paschate: sed unicum tantùm præceptum dicunt Ecclesiam imposuisse, affixum tempori Paschali, quô transactô, nulla remanet obligatio communicandi. Negant pariter extare præceptum Divinum communicandi semel in anno, nam licèt adsit obligatio communicandi sæpius in vita, præceptum tamen communicandi semel in anno dicunt esse merè Ecclesiasticum; non secus ac præceptum sæpius colendi Deum est quidem de jure etiam Divino, sed obligatio audiendi Missam in Dominica, prout præscripsit Ecclesia, est tantùm de jure Ecclesiastico, ut fusè tuentur ipsimet *Salm. de* 3. *præc. cap.*1. *num.*38. *cum Soto, Cajet. S.Antonin. Azor, Nav. Suar. Pal. Bon.* & aliis communissimè, ex *D.Thoma* 2.2. *qu.*122. *a.*4 *ad*4. ubi ait: *Dicendum quòd observantia diei Dominicæ in nova lege succedit observantiæ Sabbati, non ex vi præcepti legis, sed ex constitutione Ecclesiæ, & consuetudine populi christiani*. Apud AA. secundæ sententiæ neminem reperi, qui huic paritati adæquatè respondeat; Unde hanc tertiam sententiam non contemnendam puto, saltem quia ex neutro præcepto, Divino aut Ecclesiastico, constat hæc obligatio communicandi transactô tempore Paschali. Hoc tamen non obstante, nolo recedere a prima sententia.

Dicit autem *Tambur. num.*38. *cum Diana*, quòd si quis communicaverit ante tempus Paschale, prævidens impedimentum communicandi in Paschate, cum intentione satisfaciendi præcepto illius anni, adhuc cessante postea impedimentô non tenetur in Paschate communicare. Sed hoc rectè non admittunt *Lugo D.*16 *num.*77. *Pal p.*15 *num* 8 *Salm cap.*8.*n.*23. & *Antoine pag.*486 *num* 7. quia intentio non potest efficere, ut actus positus tempore, quo nondum cœperit obligatio, sit satisfactorius: sicut qui prævidet die Dominico se impeditum fore, audiendo Missam die præcedenti ex intentione satisfaciendi crastinæ obligationi, certè non satisfacit. Id confirmatur ex Rituali Romano *de Euch.* ubi sic dicitur: *Ægrotis quoque Parochialibus, etiamsi Communionem extra præscriptos Paschales dies sumpserint, in Paschalibus diebus illam Parochus deferet ac ministrabit*.

298 Dubitatur III. An qui non possit communicare tempore Paschatis, teneatur prævenire? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suar. D.*70.*se.*2.*in fine, Holzmann to.*1.*pag.*347 *num.*57. *Busemb. ut supra num.*2 *Tamb Meth. Comm cap.*4. §.4 *num.*37 *Bon. D* 4 *q.*7 *p.*2 *num.*15. *cum Coninch. Fill Reg. Molf.* & *Renzi tom.*1. *pag* 549 *qu* 5. *cum Azor. Vasq* &c. Ratio est eadem, quæ adducta est ab AA. tertiæ sententiæ in præcedenti quæstione, nempe quia hoc præceptum addictum est tempori Paschali, quô non incœptô nulla est obligatio. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Laym. cap* 5. *num* 9. *Lugo D* 16. *num* 75 *Pal p.*15. *num.*8 *Habert tom* 5. *pag.*599. *qu.*5. *Elbel to.*3. *pag.* 103. *num.*127. *Croix l.*6. *p.*1. *num.*642. & *Antoine pag.*483. *num* 9. *Salm. cap.*8. *num* 22 & *Tournely tom.*3 *pag* 664. *qu.*4. dicit, quòd si Communio non sit differenda ultra annum ab ultima Communione facta, non teneris prævenire, cùm antecedens illa Communio non sit impletiva præcepti Pascalis, & eandem obligationem relinquat. Secus verò, si ultra annum differri deberet, quia tunc teneris Communionem anticipare, tum ex præcepto Divino communicandi semel in anno, modô quô ab Ecclesia est determinatum; tum ex præcepto ipsius Ecclesiæ, quæ duas obligationes imponit, nempe communicandi infra annum, & communicandi in Paschate, ut supra dictum est; Unde, si obligatio communicandi in Paschate nequit impleri, saltem implenda est obligatio communicandi semel in anno. Hæc secunda sententia in se spectata valde probabilior mihi videtur; sed advertendum, quòd ipsa procederet tantùm juxta opinionem illorum, qui dicunt obligationem hujus annuæ Communionis incipere a Januario, & terminare ad Decembrem. At quia communis est sententia aliorum, & universali usu Fidelium comprobata, ut diximus *num.* 296. quòd hujusmodi obligatio urgeat a

Pascha-

Paschate ad Pascha; Hinc dicendum videtur nullam ei esse obligationem præveniendi, qui prævidet non posse communicare tempore Paschali, quia (ut bene advertit *P. Suarez l. c.*) talis Communio non esset adimpletiva præcepti; tempore enim quo fieret, non adhuc incœptum esset tempus obligationis, cùm nondum incœperit tempus annuæ Communionis. E converso certum est, quòd, incœpto tempore Paschali, si quis impediendum a Communione se prævidet, tenetur illico eam accipere, ut communiter docent *Suar. Sà*, *& Bon. cum Salm. num* 25.

299 Dubitatur IV. An teneantur Fideles tollere impedimenta, ut præcepto annuæ Communionis satisfaciant? Communiter dicunt *Lugo D.16.num.17. Croix l.6 p.1.num.626. Tamb.cap.4. §.4.num* 40. *Salm.de Censur. cap.3.num* 74 *Diana p.5.tr.9.R.78.& Viva qu.2.a.2.num* 10. *cum Laym.* quòd excommunicatus tenetur obtinere absolutionem, ut possit præceptum implere; quia Communio valde confert ad Animæ salutem, unde ipsius præceptum rigidè obligat ad auferenda mala spiritualia quæ obstant. Censent verò *Tamb. & Viva ll. cit.* carcere detentos non teneri ad quærendam libertatem, ut communicent; Sed probabiliùs contradicunt *Salm. l.c.* cùm probabilius sit hoc esse præceptum Divinum, juxta dicta *num.*297.

300 „ Resp. 3. Tenetur quivis Communionem „ Paschalem sumere in Parochia a Pastore suo, „ nisi hujus licentiâ, privilegiô, aut consuetu- „ dine eximatur. *Nav. Suar d.72.f.2.&c.** (*Ex* „ *c.Omnis. De Pæn & Rem. Vide dicta n.*295.)*

„ 1. Sacerdos, ubivis celebrando, satisfacit. „ *Bon.d.4.qu.7.p.*2. * (*Ut communiter ex consue-* „ *tudine dicunt Wigandt tr.*12.*num.*48. *Ronc. c.6.* „ *qu.7. Antoine p.*482.*num.*3. *& Salm.c.8.num.*29. „ *cùm Sà, Pal.&c. Intellige, si celebret, aliàs te-* „ *netur communicare in Parochia, ut alii laici.*)*

„ 2. Eximuntur peregrini, & vagi, qui Pa- „ rochiam non habent, & ab ea absunt. *Bonac.* „ *l.c.**(*Et ita absunt ut commodè ad illam accedere* „ *nequeant. Nec tunc tenentur communicare in* „ *Ecclesia Matrice Oppidi illius, neque in Paro-* „ *chia in qua transeunter commorantur, ut Sanch.* „ *de Matrim. lib.3.disp.* 23. *a num.* 17. *Salm.* „ *cap.*8 *num* 31. *Vide dicta num.*240.*v.9.Si in Pa-* „ *schate, & sequ.*)*

„ 3. Non eximuntur laici inservientes Re- „ ligiosis, ut habet *Sà, v. Euchar.* nisi, ut dicit „ *Bonac.* degant in monasteriis, aliisque locis „ a cura Parochorum exemtis. Vide *Sanchez* *de Matrim.d.*23.*num.*12.* (*Vide dicta num.*240. „ *v.*10. *Si sint.*)* „

4. Non satisfacit huic præcepto, qui in „ Paschate extra Parochiam sine consensu Pa- „ storis communicat, ut habent *Nav. Azor.* & „ alii *commun.* nisi tamen communicet in Ca- „ thedrali Ecclesia: hunc enim satisfacere præ- „ cepto censet *Bonac. l. c.* sed negat *Card. de* „ *Lugo l.*1. *ref. mor.* nisi Episcopus expressè, vel „ tacitè consentiat. Vide supra *cap.* 2. *d.*2. *a* 1. „ *& cap.*2. *&* 6. *Bon. l. c.* Vide *sup. cap.*2. *d.*1. *a.*1. „ *cas.*7. 8. *&* 9. „

Dixi, *sine consensu Pastoris*: quia cum con- „ sensu summi Pontificis, vel Episcopi, sive „ Ordinarii, aut ejus Vicarii generalis, vel Pa- „ rochi (hi enim omnes intelliguntur nomi- „ ne Pastoris) extra Parochiam communican- „ do satisfieri præcepto Doctores concedunt. „ Et quidem sufficere consensum interpreta- „ tivum, sive præsumtum, * (*Modò adsit cer-* „ *titudo moralis de voluntate Parochi, ut Salm.* „ *num.*34.*cum Suar. Lugo, Dian. & Tamb.*)* no- „ tat *Tambur. de exp. com. cap.*4. §.4. imò *Ban. in* „ *theol. mor. p.*1. *t.*5. *qu.*19. *Beja*, & quidam alii „ apud *Tamb. l.c. & de Lug. d.*18. *f.*2 *n.*49. Item „ *Dian. p.*2. *t.*14. *R.*73. *& p.*6. *t.*7. *R.*58 putant „ posse satisfieri præcepto Communionis Pa- „ schalis (præsertim extra diem Paschæ) apud „ Mendicantes ex privilegio Nicolai V. Pii V. „ & Pauli IV. certis concesso, quod ceteri par- „ ticipent. Verùm hoc alii communiter ne- „ gant. V. *Aver f.q.*10. *f.*4. „

Cum *Diana* ut supra sentiunt *Beja*, *Rodr. &c. ap. Escob. l.*20. *num.*441. bene Fideles satisfacere præcepto, communicando in Ecclesiis Regularium, vi Privilegiorum a prædictis Pontificibus concessorum Monasteriis D. Hieronymi. Sed communiter & meritò id reprobant *Croix l.*6. *p.*2. *num.*631. *& Salm. cap.*8. *num.*34. *cum Lugo, Fag. Tamb.* & aliis, qui dicunt neminem posse in Ecclesiis Regularium præceptum Communionis implere, nisi cum licentia Parochi certo præsumta; ita etiam *Suar. de Rel. tr.* 10. *l.*9. *cap.*3. *num* 6. *Bon. D* 4. *p.*1. *num.*12. *& Escob. n.* 443. *cum Vill. Nunno, Fag. &c.* qui refert Declarationem S. C. an. 1586. apud *Farinac. in Trid. sess.*13. *can.*9. ubi dictum fuit minimè satisfacere præcepto communicantes in Ecclesiis Regularium. Nec obstant præfata Privilegia (quorum meminit *Busemb.*) nam, ut ajunt AA. citati, cùm Pontifices sæpe declararint, quoad Communionem obligatoriam semper servandum esse illæsum jus Parochorum, tam prædicta Mona-

steria

steria D. Hieronymi, quàm aliæ Religiones, nunquam illis Privilegiis usæ sunt, nisi pro suis familiaribus. Unde *Escob l.c.* censet oppositam opinionem non esse practicè probabilem; Et revera nostra sententia a communi consuetudine videtur approbata.

301 Pueri baptizati rationis impotes, & perpetuò amentes, Eucharistiam sumendo, verè Gratiæ augumentum percipiunt; Quia sufficit hoc Sacramentum in Gratia suscipere, ad ejus effectum sanè percipiendum. Ita *Suar. Vasqu. Gon. Pal. Laym.* cum *Salm cap.7. num.6.* Ob majorem tamen reverentiam hujus Sacramenti, Ecclesia Latina meritò illud parvulis dari prohibuit, ut habetur ex communi sensu Ecclesiæ, juxta *S. Thomam q.* 80. *a* 9. Catechismum Rom. *n.*62. & Rituale Rom. *de Euch.*

Sed quæritur I. An pueri statim ac habent usum rationis, possint ac debeant communicare? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *S. Antonin. to.3. tt.14.c.12.§.5.* ubi ait: *Cùm (puer) est doli capax, cùm scil. potest mortaliter peccare tunc obligatur ad præceptum de Confessione, & per consequens de Communione, quæ simul dantur.* Idem dicunt *Sanctius D.25. & Palud. ac De la Crux ap. Escob. l.20. num.243.* probabilemque putat *Diana p.3. tr.6. R.70.* cum *Tab.* Ratio, quia cùm tales pueri jam sint capaces committendi peccatum mortale, & se disponendi ad absolutionem per debitum dolorem, etiam capaces fiunt Communionis, ad quam minor requiritur rationis discretio. *Secunda* verò sententia communissima, & probabilior negat teneri, & hanc docent *Suar. 3. p. D.70 se.1. v. Sed expectandum, Nav. cap* 21. *num.57. Laym. c.4 n* 3. *Escob. num.*344. *Pal p.*10 *num.*11. *Antoine pag* 481. *v. Pueri, Croix l* 6 *p.2 num* 646. *Salm. cap.7. n.*16. *cum Vasq. Soto, Fill. Dicast. &c. ac Diana l. c. cum Tol. Con Comit. Tann. Salas*, & communi, ut asserit. Ratio, quia communis usus Ecclesiæ sic interpretavit obligationem hujus præcepti, tum ut pueri cum majori reverentia, & fructu Eucharistiam suscipiant; tum ne ipsi facilè exponantur periculo transgressionis. Et quamvis obligentur ad Confessionem, non ideo tamen tenentur suscipere Eucharistiam, quæ est majoris excellentiæ, & non tantæ necessitatis. Nec obstat *c. Omnis.* 12. *de Pœn.* ubi dicitur omnis Fidelis, *postquam ad annos discretionis pervenerit*, teneri non tantùm ad Confessionem, sed etiam ad Communionem; Nam anni discretionis intelligendi sunt respectivè ad rationem materiæ, nempe cùm quis pervenerit ad discretionis annos pro Confessione, confiteatur; quando ad discretionis annos pro Communione, communicet. Sed notandum, quòd ex hujus sententiæ fautoribus alii, ut *Vasqu. Hurt. Præpos. Gran &c. ap Escob num.*242. censent tales pueros nec teneri, nec posse communicare, quia (ut dicunt) Eucharistia non potest dari eis, qui non sunt capaces dignè communicandi. Alii verò, ut *Suar. l c v. Deinde, cum Soto, & Laym. Pal ac Croix locis cit* probabiliùs dicunt quòd, esto pueri non teneantur communicare statim post adeptum usum rationis, non tamen prohibentur ad Eucharistiam accedere, semper ac sciant discernere hunc cœlestem cibum a profano; tunc enim, ut inquit *D. Thomas* (*3. p. qu.80. a.9.*): *Quia possunt aliquam devotionem concipere, non est eis hoc Sacramentum denegandum.* Idque confirmatur in *c. penult. Caus.26 q.6.* ubi dicitur: *Cui Pœnitentiæ Sacramentum conceditur, neque Eucharistiæ Sacramentum negari debet, si desideret.*

Sed hìc dubitatur 1. Quando censeantur pueri obligati ad communicandum? *Sotus ap. Suar. & Corduba ap. Pal ll. cit.* sentiunt hanc obligationem incipere a 12. anno; quia (ut ajunt) in ea ætate pueri tenentur ad leges Ecclesiasticas: Sed hoc communiter rejicitur, prout diximus de *Leg l.1. num.* 155. Hinc communiter dicunt Doctores, regulariter loquendo, pueros non obligari ad Communionem ante nonum, vel decimum annum; nec differendam eis esse Communionem ultra duodecimum, ut sentiunt *Pal. l c. & Salm. num 18. cum Lugo, Dic. Amico, &c.* Vel saltem ultra decimum quartum, ut ajunt *Suar. Laym. Viva Antoine, & Croix ll. cit.* Hicque notandum id quod præscripsit S. Carolus Borromæus (in *Synod. Diœces. IX*): *Parochi illos, qui decennium attigerint arcersant, & instruant ad cognitionem Eucharistiæ, doceantque, quàm reverenter ad eam accedant.* Dictum est *regulariter*, nam ut advertunt Auctores, citiùs possunt obligari pueri, qui ante talem ætatem perspicaciores conspiciuntur. Unde rectè reprehendit *Roncaglia c.6. Reg.* 5. Parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad Communionem, nisi pueros in certa ætate constitutos. Dicunt autem *Nav. c.21. num.57. & Croix dict. num.646.* quòd, licèt pueri annô decimô possint ad Communionem admitti, non tamen ipsi ad illam tenentur, sed tum solùm cùm a Parocho vel Parentibus moniti fuerint.

Dubitatur 2. An in articulo mortis Communio

munio tribuenda sit pueris, qui rationis sunt impotes? Respondetur negativè, tum quia idem adest periculum irreverentiæ, tum quia talis est usus Ecclesiæ Romanæ. Ita communiter *S.Thomas l.c.* item *Cajet.Suar.Pal.Laym.Bon. Lugo, &c.* cum *Salm.cap.7 num.7.* Et qui aliter ageret, graviter peccaret, ut notant *Salm ibid. num.8.cum Ledesma*, qui ait hujusmodi usum universalem Ecclesiæ quippe æquivalere, ac si esset prohibitio. Pueris verò, qui jam sunt compotes rationis, in articulo mortis non solùm Communio dari potest, ut dicunt *Nav. cap.21.num 57.& Caiet. ap. Vvigandt tr.12.n.46.* sed etiam debet, ut communissimè docent *Suar. D.70.se 1.Lugo D.13.num.37.Laym. cap.4.num.3. Pal.p.10.num.11.Vvig l.c. Holzmann tom.1.p.345. num.43.v.Dixi 2. Antoine pag.481. Escob. l.20. n. 244 & Salm cap 7.num.15.cum Henr.* & idem docet Bened. XIV. *de Synod.l.7.cap.12.num.3.* Ratio, quia ex una parte pueri in tali periculo constituti tenentur ex præcepto Divino communicare; ex alia, utilitas Eucharistiæ, tunc majorem dispositionem non exposcit.

302 Quæritur II. An Communio sit ministranda amentibus? Perpetuò amentibus omninò est neganda, ut omnes dicunt cum *S. Thoma 3. p. qu 80 a.9.* & Rituali Rom. *de Euch.* ubi dicitur: *Amentibus seu phreneticis communicare non licet; licebit tamen, si quando habeant lucida intervalla, & devotionem ostendant, dum in eo statu manent, si nullum indecentiæ periculum adsit.* Aliis verò amentibus, qui non semper carruerunt usu rationis, sed nunc carent, censet *Gobatus to 4.n.135.* quòd in articulo mortis absolutè potest eis dari Communio. Sed in hoc sequenda est doctrina *D.Thomæ loc.cit.* ubi sic ait: *Si priùs, quando erant compotes suæ mentis, apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitûs, vel expuitionis.* Idem ferè docuit Catechismus Rom: *part. 2. cap. 4 n.64.* dicens: *Amentibus propterea, qui tunc a pietatis sensu alieni sunt, Sacramenta dare minimè oportet; quamquam, si antequam in insaniam inciderent, piam animi voluntatem præsetulerint, licebit eis in fine vitæ ex Concilii Carthaginensis Decreto Eucharistiam administrari, modò vomitationis vel alterius indigentis incommodum, & periculum nullum timendum sit.* Hinc sufficit, quòd talis æger piè vixerit, ut rectè dicunt *Palaus p.10 num.7. Holzmann tom.1.pag.245. num 46.& Salm.cap 7.num.9 cum Suar.Vasq. Con. Laym.Bon. Fill.Hurt.&c.* Ratio, quia ex una parte præsumitur is interpretativè Communionem petere, ex altera huic Eucharistia adhuc necessaria esse potest, nempe si incidisset in amentiam existens in peccato mortali, de quo solùm attritus fuerit: Excipiunt tamen DD. *ibid. num.11.* si certò præsumatur talis in amentiam incidisse penitus impœnitens. Extra tamen articulum mortis nullo modo Eucharistia amentibus est concedenda, ut *Salm. d.num.11.* cum *Suar. Laym. & communi.*

303 Quæritur III. Quando concedenda sit Eucharistia semifatuis, mutis, & obsessis? Respondetur, quòd *Semifatuis*, semper ac sciant distinguere hunc Cœlestem Cibum ab aliis, tantùm in articulo mortis, & tempore Præcepti Communio danda est. Ita *Holzm.n.45.Laym. cap 4.num.4.Vvig tr.12.num 37.& Salm c.7.n.12.* cum *Pal.Hurt.Dian Henr.* (contra *Sanctium, & Leand.* qui concedunt toties quoties.) Idem agendum est cum *Mutis*, & *Surdis* a nativitate, modò ex signis constet eos discretionem habere, ut *Laym. Pal. & Salm. num 13.* Imò rectè ait *Holzm.n 50.* quòd si isti sint præditi non qualicunque discretione, sæpius possunt communicare. Verùm mutis, surdis, & simul cœcis a nativitate omninò neganda est Communio cum *Vvig. num.38.* Epilepticis autem negatur Communio tantùm in parosismo, ut *Holz. num 48. Elb. num 98.* cum *Laym. & Palao.* Idem agendum cum *Obsessis* a Dæmone, quando non sunt sui compotes. Ceterùm *Salm num.14.*cum *Suar.Sot.Bon.Laym.* & aliis, ex doctrina *S.Thom. p.3.q.80.a.9. ad 2.* rectè ajunt Eucharistiam pluries in anno, juxta prudentiam Confessarii, istis concedendam esse, cùm sit speciale remedium ad Dæmones arcendos; Hinc ait *Cassianus (ap. D Thom.l.c.)*: *Eis qui ab immundis vexantur Spiritibus Communionem a Senioribus nunquam meminimus interdictam.*

CAPUT III.

De Eucharistia, ut est Sacrificium.

DUBIUM I.

Quid sit Missa, & quæ obligatio Sacerdotum circa illam?

304 *Definitio Sacrificii Missæ. Not. I. Quomodo definitur Sacrificium in genere? Not.II. Quomodo distin-*

distinguantur Sacrificia? Et quomodo Sacrificium Eucharistiæ omnia illa contineat? Et in quo differat a Sacrificio Crucis? Not. III. An Missa sit verum Sacrificium?

305 *In quo consistat Essentia Sacrificii Missæ?*

306 *An ad Essentiam Sacrificii requiratur Consecratio utriusque speciei?*

307 *Quinam sint offerentes in Sacrificio Missæ?*

308 *Pro quibus possit offerri Missa?* 309. Dub. 1. *An pro Excommunicatis?* Dub. 2. *An pro Infidelibus?* 310. Dub. 3. *An pro Defunctis?*

311 *Effectus Sacrificii Missæ sunt quatuor: I. Remissio peccatorum. II. Remissio pœnarum. III. Augumentum Gratiæ. IV. Impetratio bonorum.*

312 *De valore, & fructu Missæ. An Missa habeat valorem infinitum? Et an fructus Missæ pendeat a probitate Celebrantis?*

313 *De obligatione celebrandi, quam habent Sacerdotes. Dub. 1. An ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare? Dub. 2. Quoties in anno teneantur celebrare simplices Sacerdotes? Quoties Parochi? Et quoties Episcopi?*

314 *De Missa Conventuali quotidie celebranda.*

315 *De obligatione dicendi tempore debito Missas pro accepto stipendio?*

316 *Quædam prænotanda circa originem stipendii.* 317. *Qu. I. An liceat Sacerdoti diviti accipere stipendium pro Missis? Et an peccet graviter, qui principaliter celebrat pro stipendio? Qu. II. Quomodo peccet Sacerdos differendo celebrationem? Et quæ dilatio censeatur modica? Quid si Missæ tradantur Communitati? Qu. III. An peccet graviter Sacerdos omittens Sacrum promissum pro parvo stipendio? Qu. IV. Quid si Missa sit gratuitò promissa?*

318 *An liceat accipere stipendium pro applicatione fructûs specialissimi? Et an accipere plura stipendia pro una Missa?*

319 *A quo, & quomodo taxandum sit stipendium?* 320. Dub. 1. *An Regulares teneantur servare taxam Episcopi?* Dub. 2. *An Episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium maius taxâ?* Dub. 3. *An ne accipiatur stipendium minus? An autem qui acceperit minus, possit minuere numerum Missarum?* Dub. 4. *An liceat pacisci de stipendio?* Dub. 5. *Quomodo taxandum stipendium Missarum quas reliquit Testator?*

321 *Non licet celebrare per alium, retentâ parte stipendii? Exceptio I. Si stipendium detur intuitu personæ. Exceptio II. Si alter Sacerdos verè sponte condonet partem. Excipitur III. Beneficiarius, Capellanus, & Sacerdos obligatus ex legato sibi relicto suâ vitâ durante?*

322 Dub. 1. *An qui retinet partem stipendii teneatur ad restitutionem? Et cui restituendum?* Dub. 2. *quid de Procuratore, vel Executore testamenti?* Dub. 3. *An colligens eleemosynas possit partem retinere pro suo labore?* Dub. 4. *An possint commutari Missæ majoris stipendii cum Missis minoris?* Dub. 5. *An Administratores Ecclesiarum possint aliquid retinere pro expensis?*

323 *De obligatione Beneficiatorum, & Parochorum applicandi Missas.* 324. *Qu. I. Cui debeant applicare Missas Beneficiati, & Capellani Monialium, aut Confraternitatum? Quid si Capitale fundationis Beneficii, aut Capellaniæ sit infructiferum? Qu. II. Quibus diebus Parochi teneantur celebrare pro populo?*

325 *Vide Sancita a Bened. XIV. super Missa Parochorum.* 326. *Super Missa Conventuali.*

327 *De obligatione celebrandi Missas votivas promissas sub stipendio.*

328 *De obligatione celebrandi loco, & tempore designato a Fundatore.* 329. *Quid si Episcopus dispenset? Et an possit dari præscriptio ab obligatione Missarum?*

330 *De obligatione Beneficiarii celebrandi Missas præscriptas, & celebrandi per seipsum.*

331 *De Reductione Missarum. An Episcopus possit eam facere? Et an moderari Officia, & eleemosynas Anniversariis annexa?*

332 *An Beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis aut amicis, vel omittere Missam propter reverentiam?*

333 *An Capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere Missas?*

RESpondeo. Missa est Sacrificium consistens in consecratione panis, & vini: estque actus latriæ, qui fit in recognitionem supremi dominii Dei, & signum nostræ servitutis. Quod non obstat, quin secundariò possit etiam ad alium finem partialem offerri, ut ad agendas gratias, vel impetrationem Beneficii, ad remissionem peccatorum: ad Sanctos honorandos, &c. 304

Notandum est I quòd Sacrificium in genere: *Est Oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum Supremi Dominii, ex legitima institutione*. Ita communiter *Suar. Pal. Laym Con & alii*. Dicitur *Oblatio* pro genere, in quo cum aliis oblationibus convenit *Facta Deo*, quia soli Deo, non Sanctis, Sacrificium offertur. *Per immutationem alicujus rei*, immutatio enim distinguit Sacrificium ab aliis oblationibus. *In signum Supremi Dominii*, nam tali signô significamus, ita a Deo tanquam Supremo Domino nos & nostra destrui posse, sicuti res oblata immutatur *Ex legitima institutione*. Hæc autem institutiò tria requirit, ut Sacrificium fiat publicâ auctoritate, fiat nomine totius

tius Populi, & fiat a Sacerdote tanquam legitimo Ministro.

Notandum II. Sacrificium dividi ex parte Materiæ, Formæ, & Finis. Ex parte *Materiæ* distinguitur in *Victimam*, seu *Hostiam*, in qua aliquod animatum offertur: in *Immolationem*, in qua offertur aliquod inanime, sed solidum: in *Libamen*, in quo offertur aliquod liquidum. Ex parte *Formæ* distinguitur in *Holocaustum*, in quo totum, quod offertur, per ignem consumitur: *Hostiam pro peccato*, in qua id quod offertur partim consumitur per ignem, partim per Sacerdotem: *Hostiam pacificam*, in qua id quod offertur partim consumitur per ignem, partim per Sacerdotem, partim per illum qui donat. Ex parte *Finis* distinguitur in *Latreuticum*, quòd offertur merè in obsequium Dei: *Eucharisticum* in gratiarum actionem: *Propitiatorium*, seu *Expiatorium* in remissionem culpæ vel pœnæ: *Impetratorium* ad obtinenda bona a Deo. Sacrificium autem Eucharistiæ in Lege Gratiæ institutum (quô omnia antiqua Sacrificia cessarunt) omnium rationes illorum perfectè continet: Est enim *Holocaustum* in recognitionem Divinæ Excellentiæ: *Eucharisticum* in gratiarum actionem: Est *Impetratorium* gratiarum per merita Christi: Et *Expiatorium* peccatorum, quia per illud Deus ad misericordiam movetur; Estque Missæ Sacrificium incruentum idem profectò, ac Sacrificium cruentum Crucis, non solùm quia eadem Persona offertur, sed etiam quia eadem est formalis ratio Sacrificii, cùm offeratur in protestationem Supremi Dominii, quod habet Deus vitæ, & mortis. Sacrificium igitur Altaris, ut ait Tridentinum, non quidem essentialiter differt a Sacrificio Crucis, sed tantùm accidentaliter quoad modum offerendi, nempe quia 1. In illo Crucis intercessit mors realis, in hoc intervenit mystica. 2. Illud oblatum fuit per ipsum Redemtorem in ara Crucis, hoc offertur ministeriô Sacerdotum. 3. Illud fuit meritorium, quia ibi solutum fuit pretium nostræ Redemtionis; hoc verò non est meritorium, cùm hic tantùm applicentur Merita Christi.

Notandum III. certum esse & de Fide, quòd Missa est verè, & propriè Sacrificium, & a Christo institutum quoad id, quod pertinet ad essentiam Sacrificii; per Consecrationem enim, & per sumtionem, ut infra dicetur, mysticè mactatur Christus, & sic habetur immutatio ad Sacrificium requisita. Ita in *Trident. sess.* 22. *cap.* 1. *&* *Can.* 2. 3. *&* 4.

303 Quæritur hic I. In quo consistat essentia Sacrificii Missæ? Magna hæc est quæstio inter DD. Plures enim adsunt sententiæ. *Prima* sententia dicit consistere in sola sumtione, quia in illa tantùm reperitur destructio sive immutatio victimæ; & ita tenent *Pignatelli in suo Propitiatorio*, *&* *Albertus Magnus*, *Ledesma*, *&* *alii ap. Suarez 3. p. D. 74. se. 5. in princ.* *Secunda* sententia dicit consistere in oblatione, cùm Sacrificium nihil aliud sit quàm oblatio; Ita *Azor. l. 10. c. 19 & Sot. ac Covar. apud Dicast. D. 1. num. 142. & Gabr. Echius &c. ap. Croix l. 6. p. 2. num. 12.* *Tertia* sententia communior docet consistere in sola Consecratione; & ita tenent *Suar. D. 75. se. 5. Gonet Man. to. 6. pag. 331. Cont. Tournely to. 5. pag. 414. Concl. 6. Petrecor. to. 3. p. 496. Habert to. 5. pag 640. Resp. 3. Juenin to. 7. pag. 366. Concl 4. Frassen to. 11. p. 352. Concina to. 8. p 424. n. 6. Holzmann pag. 70. num. 305. Ronc. cap. 1. qu. 2. Croix l. 6. p. 2 num. 13. & Salm. cap. 1. num. 14 cum S. Anton. Lugo, Pal. Vasq. & aliis*. Ratio, quia in Consecratione omnia adsunt requisita ad Sacrificium, nempe Oblatio quæ jam fit in actu exercito, prout Christus quoque tum in cœna, tum in Cruce non verbis, sed facto Deo Patri se obtulit: Adest etiam destructio seu immutatio victimæ, dum vi verborum jam Corpus a Sanguine Christi separatur. Hæc sententia est quidem valde probabilis, & communior, sed probabilior mihi videtur *Quarta* sententia (licèt in *Tom. I.* tertiæ adhæserim), quam tenent *Bellarmin. l. 2. de Missa cap. 27. circa fin. Tournely in Prælect. theol. tom 8. p. 371. Sotus in 4. D. 13. qu 1. Bon. D. 4. qu. ult. p. 2. & alii apud Dicast.* Hæc sententia dicit Essentiam Eucharistiæ consistere partialiter in Consecratione, & partialiter in Sumtione; in Consecratione enim ponitur victima, & in Sumtione consumitur. Ratio 1. quia verum & reale Sacrificium veram requirit & realem destructionem rei oblatæ, quæ non habetur, nisi per Sumtionem Sacerdotis, quâ destruitur sacramentalis existentia Christi. Nec obstat dicere, quòd in Consecratione jam habeatur mors mystica, & in tantum non habetur mors realis, in quantum propter naturalem concomitantiam, nequeunt Christi Sanguis, & Anima a Corpore separari. Nam respondetur, quòd si concomitantia illa naturalis impedit mortem, impedit etiam Sacrificium, quod sine vera & reali destructione non consumitur. Ratio 2. quia si destructio non fieret per Sumtionem, sequeretur quòd Sacrificium fieret in Cœlo, non in Altari; nam, ut

ut in Altari fiat Sacrificium, opus est ut priùs ibi Victima ponatur integra, & deinde destruatur; Cùm autem in Consecratione panis vi verborum veniat tantùm Corpus a Sanguine separatum: sequitur præsupponi destructio jam facta in Cœlo, ubi Christus integer manet. Nec obstat dicere quòd, licèt per se vi verborum Corpus veniat separatum a Sanguine, ratione tamen concomitantiæ Christus integer venit, ac proinde mysticè destruitur. Nam respondetur, quòd hoc esset per accidens, non per se; Sed cùm Sacrificium (ut supponunt Auctores tertiæ sententiæ) fiat per se vi verborum, ratione separationis Sanguinis a Corpore, necesse est ut etiam per se vi verborum ponatur integer Christus, priusquam destruatur. Ceterùm ipsi Adversarii dicunt quòd Sumtio, quamvis non spectet ad essentiam Sacrificii, spectat tamen ad ejus integritatem, ut Sacerdos participet de re oblata. Quapropter Rubrica Missalis (*ti.19.num.3.*) sic monet: *Si Sacerdos graviter infirmetur, aut moriatur post consecrationem Corporis tantùm, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab illo loco ubi ille desiit; & in casu necessitatis etiam per non jejunum.* Et idem docet *S Thomas 3.p.qu.83.a.6.ad 1. ex Concil. Tolet.VII. in c. Nihil. Caus.7.q 1.*

306 Quæritur II. An de essentia Sacrificii requiratur Consecratio utriusque speciei? *Prima* sententia negat, quam tenent *Contin. Tournely to.5. pag.124. cum Major. Adrian. Tsamberto, &c. ac Bonac. D.4. qu ult.p.2 n.7.cum Henr.Petig. Nunno, &c.* probabilemque putat *Croix l.6. p.2. num.15.* Ratio, tum quia per ipsam Consecrationem unius speciei totus Christus ponitur & offertur, simulque jam repræsentatur mors Christi, cùm vi verborum ponatur tantùm Corpus sine Sanguine, vel Sanguis sine Corpore, quô mors Christi designatur; tum quia, ut alii dicunt, in consecratione & sumtione unius speciei jam habetur oblatio & mactatio victimæ, quod satis est ad essentiam Sacrificii. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, & hanc tenent *Suar.3 p. D.75. sect.6. Dico 2. Tournely in Prælect.to 8.pag.376. Lugo de Euchar. D.19. ex num.106.* cum communi ut asserit, *Pal. eod. tit.p.2 num 6.* & favet *D.Thom.3.p.q.80.a.12.ad 3.* ubi dicit: *Repræsentatio Dominicæ Passionis agitur in ipsa Consecratione, in qua non debet Corpus sine Sanguine consecrari*. Ratio igitur est, quia Sacramentum Altaris debet esse rememorativum Sacrificii cruenti a Christo in Cruce peracti, ut declarat Tridentinum *Sess.22. cap.1.* ubi docet, quòd Christus obtulit Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini, *ut Ecclesiæ suæ visibile relinqueret Sacrificium, quô cruentum* (nota) *illud semel in Cruce peragendum repræsentaretur.* Unde, si una tantùm species consecraretur, etsi vi verborum poneretur Corpus exangue, vel etsi persumtionem haberetur mactatio, non tamen exprimeretur Sanguinis effusio, quod non fit nisi per utriusque speciei consecrationem, per quam propriè significatur separatio Sanguinis a Corpore, juxta dictum S. Cyrilli: *Gladiô verborum Sanguis separatur a Corpore*.

Hìc autem advertendum id quod habetur in Rubrica Missalis (*ti.4. num.*): *Si materia, quæ esset apponenda, ratione defectûs vel panis, vel vini, non posset ullo modo haberi, si id fit ante Consecrationem Corporis, ulteriùs procedi non debet; si post consecrationem Corporis, aut etiam vini deprehenditur defectus alterius speciei, alterâ jam consecratâ, tunc si nullo modo haberi possit, procedendum erit, & Missa absolvenda, ita tamen ut prætermittantur verba & signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. Quòd si expectando aliquandiu haberi possit, expectandum erit, ne Sacrificium maneat imperfectum.* Hinc notant *Gavantus hìc, & Azor. l.10.cap.35. qu.6.* quòd si difficillimè haberi possit species deficiens, & notabilis inde oriretur offensio Populi, Missa absolvi debet, quia jus naturale vitandi scandalum prævalet juri Divino positivo integrandi Sacrificium.

307 Est autem de Fide, quòd Christus Dominus sit præcipuus Sacerdos offerens in Sacrificio Missæ, ut communiter DD. cum *S Th q.83. a.1 r.ad 3.ex Trident. sess.22 cap.2.* Post Christum, Ministri hujus Sacrificii sunt Sacerdotes, qui soli potestatem habent consecrandi, & offerendi Corpus & Sanguinem Christi; & consecrant, etiamsi sint hæretici, degradati, &c. ex *Trident. sess.23. cap.1.* Tota Ecclesia etiam dicitur offerre Sacrificium per Sacerdotem, ut multi dicunt apud *Croix num.19.* Post Sacerdotes, omnes Fideles offerunt Sacrificium mediatè per Sacerdotum manus, tribus utiquè modis, I. Modô generali nempe per Sacerdotes, qui, offerendo Sacrificium ut publici Ministri, pro quocunque fideli dicuntur etiam offerre. II. Modô magis speciali, procurando ut Sacerdotes celebrent pro seipsis. III. Assistendo Sacrificio.

308 Certum etiam est posse offerri hoc Sacrificium pro omnibus fidelibus baptizatis vivis, etiam

etiam infantibus, vel energumenis, vel peccatoribus non excommunicatis quoad fructum tantùm impetrationis. Pro excommunicato vitando autem licitè Sacerdos potest offerre Missam privatim, quatenus est opus proprium suæ privatæ personæ, non autem nomine Ecclesiæ, vel ut Minister Christi, ex *c.2. de Sentent. Excom.* Quamvis, si offerret tanquam Christi Minister, validè quidem, sed illicitè offerret, ut *Croix n.33. Salm.cap.2. ex num.9. cum Suar. Nav. Dic &c.*

309 Sed dubitatur 1. an licitè Sacerdos possit orare, aut offerre Missam nomine Ecclesiæ, vel ut Minister Christi pro excommunicato tolerato? Negant *Suar. Bon. Sot. & alii* cum *Salm.c.2. num.16.* Quia Ecclesia, ut dicunt, excludit excommunicatos omninò a communicatione suffragiorum; Concilium enim Constantiense in Extravag. Mart. V. *Ad evitanda*, nihil ipsis indulsit, sed tantùm favorem præbuit aliis, ut cum excommunicato tolerato communicare possent. Sed probabilior est opposita sententia, quam tenent *Lugo Disp.19. num.187. Croix num.34.* cum *Sanch. Nav. Con. &c.* Ratio, quia in d. Extravag. quamvis nihil indulgeatur excommunicatis toleratis, conceditur tamen fidelibus communicare cum illis, etiam in Divinis, juxta dicenda *de Censur.num.139.*

Dubitatur 2. an possit offerri Missa pro Infidelibus? Negant *Vasq. Sot. Leand. Pal. &c.* apud *Salm.cap.2.num.18.* Effectus enim Sacrificii, ut dicunt, non est communicandus iis, quibus non possunt communicari Sacramenta. Probabiliùs tamen affirmant *Lugo D.19.num.173. & Bellar. Suar. Sà, Laym. &c.* cum *Salm.num.19.* Tum quia in Lege veteri Judæi soliti fuerunt sacrificare pro Gentibus, ut in *lib.1. Mach. c.12.* pro Spartiatis, ubi: *Memores sumus vestri in Sacrificiis, quæ offerimus*. Tum quia sic celebrans magis confotmatur Christo, qui pro omnibus se obtulit.

310 Pro Defunctis autem existentibus in Purgatorio certum est, quòd licitè & utiliter offertur Missa, ut docet *D.Thomas Suppl. qu. 71.a.9.* & constat ex Trident. *sess.22. cap.2.* ubi dicitur, quòd Sacrificium Missæ, *non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro Defunctis ritè juxta Apostolorum traditionem offertur*. Et rursus in Can.3. habetur: *Si quis dixerit Missæ Sacrificium vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & Defunctis, pro peccatis, &c. offerri debere, anathema sit*.

Rogabis 1. an Missa prosit Defunctis ex infallibili promissione Christi? Negant *Canus, Sotus, & Corduba apud Salmant. cap.2.* Sed veriùs & communiùs affirmant *Suar. D 79. se. to. & ipsi Salm. cum Azor. Nav. Henr. Dic. P. Soto, Fag. Philib &c.* Ratio, quia cùm sit de Fide (ut vidimus ex Tridentino) Missam utiliter offerri pro Defunctis, id non potest fieri nisi ex opere operato, idest ex promissione Christi, quæ utiquè habetur in verbis illis (*Matth. 26.28.*): *Hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur* (in textu Græco legitur *effunditur*) *in remissionem peccatorum*. Confirmatur ex verbis formæ quâ ordinantur Presbyteri: *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro vivis, quàm pro Defunctis in nomine Domini. Amen*.

Rogabis 2. an Missa *de Requie* prosit Defunctis magis, quàm Missa de Sanctis? Respondet *S.Thomas Suppl.qu.71.a.9.ad 5.* dicens: *Ex parte Sacrificii oblati æqualiter prodest defuncto, de quocunque dicatur; sed ex parte Orationum magis prodest illa, in qua sunt Orationes ad hoc determinatæ; Sed tamen hic defectus recompensari potest per majorem devotionem, vel ejus qui dicit Missam, vel ejus qui jubet dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cujus suffragium Missâ imploratur*.

311 De Effectibus Sacrificii Missæ.

I. Effectus est Remissio peccatorum, circa quam quæritur, an hoc Sacrificium remittat peccata mortalia per se immediatè in homine attrito, instar Sacramenti Pœnitentiæ? Affirmat *Cassalius l.2. de Sacrif. Missæ*; sed oppositum est tenendum, nempe Missam non habere virtutem remittendi mortalia per se immediatè, sed solùm impetrandi auxilium ad pœnitentiam quâ remittantur, ut communiter docent *Bellarm.l.2. de Miss.cap.4. Tournely Prælect. Th tom 8. pag.384. Suar.D.79. se 3. & 4. Holzm. n.320. Ronc. cap.1. qu.3. Conc. p.428. num.8. ac Salm cap.3. n.34 cum Nav. Cajet. Azor. Pal.* & aliis passim, ex *D.Thoma in 4. Dist.12. qu.2.a.2. qu.2. ad 4* ubi ait quòd Missa *peccata mortalia delet, non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis impetrat*. Et probatur ex Trident. *sess 22. cap.2.* ubi dicitur: *Hujus* (Sacrificii) *oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit*. Ergo Deus intuitu hujus Sacrificii immediatè placatur, & deinde movetur ad pœnitentiæ donum concedendum, per quam immediatè delentur peccata. Confirmatur ratione, quia Sacrificium Missæ offertur a Chri-

sto Summo Sacerdote, qui nunc non potest satisfacere, cùm non sit viator, & ideo nequit mereri, sed tantùm Ipse impetrat nobis gratias interpellans pro nobis. Idemque dicendum de culpis venialibus cum *S. Thoma l.c. quæstiunc.*1. *ad* 1. *ac Holzm. Ronc. Conc. Suar. Con. Laym. Pal. Vasq. & Salm. num.*8. (contra *Canum*, *& Valentiam*, qui volunt venialia remitti per se virtute Sacrificii.) Quia, cùm venialia sint quædam maculæ Animæ, propriâ voluntate contractæ, non tolluntur sine pia animi actione, quæ venialibus illis repugnet.

II. Effectus hujus Sacrificii est per se immediatè remittere pœnas peccatorum hominibus justis, pro quibus offertur; ita communiter *Suar. D.*79.*sc* 6.*Assert.*1.*Pal.p.*6.*num.*7. *Concina pag.*429. *num.*11. *Wigandt tr.*12.*num.*81. *R.*4. *& Salm. c.*3. *num.*11. *cum Gonet, Con. P.Nav. Laym. Gabr. &c.* ex *D.Thoma* 3.*p. qu* 79.*a.*5. ubi ait quòd hoc Sacramentum, *in quantum est Sacrificium, habet vim satisfactivam*. Et patet ex Trident. *sess.*25. *c.*1. ubi habetur: *Animas in Purgatorio detentas fidelium suffragiis potissimùm acceptabili Altaris Sacrificiô juvari*. Aliâ autem viâ Defuncti juvari non possunt, quàm immediatâ pœnarum remissione. III. Effectus est Augumentum Gratiæ; Circa quod quæritur, an Sacrificium Missæ de se ex opere operato conferat hoc augumentum? Affirmant *Leand.Card & Machad.* Sed negandum cum *Suar. D.*79. *sc.*4.*Pal.p* 6. *num.*5. *& Salm cap.*3.*n.*13. qui citant *Vasqu. Lugo, Hurt. Bon.* & alios communiter, quia de hoc nullibi fundamentum habetur; Verius ergo dicendum per Missam impetrari auxilia ad perficiendos actus, quibus Gratia crescit. IV. Effectus est Impetratio bonorum spiritualium, & etiam temporalium, quatenus illa Animæ prosint, ex *Trident. sess.*22.*cap.*2. *Vide Salm.cap.*3.*num.*15.

312 „ Principalis fructus Missæ, ex opere operato, est independens a probitate Sacerdotis, a quo pro omnibus, seu vivis, seu defunctis, etiam acceptô stipendiô, applicabilis est, estque actu tam intensivè, quàm extensivè finitus; etsi enim Hostia ipsa, & principalis offerens, id est Christus, infinitè sit Deo gratus, atque ita Deus per hoc Sacrificium infinito honore afficiatur, videtur tamen Christi esse voluntas, ut offeratur, & prosit tantùm ad certum, & finitum effectum. Quod etiam patet ex usu, & sensu Ecclesiæ, dum Missæ pro eadem re repetuntur: quod signum est, non habere infinitum effectum. V. *Bon. d.*4 *qu. ul t. p.*4.

Notandum 1. alium esse Valorem, alium Fructum Missæ. *Valor* est efficacia illa quam habet Missa ex dignitate offerentis, & rei oblatæ, ad conferenda bona offerenti, & iis pro quibus offertur. *Fructus* autem sunt bona ipsa, quæ intuitu Sacrificii Deus confert. Unde Valor a Fructu differt, velut causa ab effectu.

Notandum 2. Fructum Missæ distingui ex triplici capite; Distinguitur enim 1. ex parte Causæ, idest ex opere operato, & opere operantis. Fructus *ex opere operato* est ille, qui confertur intuitu Meritorum Christi, & Ejus promissionis: Fructus verò *ex opere operantis* est ille, qui confertur intuitu meriti, & devotionis Celebrantis. Distinguitur 2. ex parte rei, in meritorium, satisfactorium, & impetratorium, juxta dicta ex *n. præcedenti* 311. Distinguitur 3. in Generalem, Specialem, & Specialissimum. Fructus *Generalis* obtingit omnibus Fidelibus vivis, & defunctis. *Specialis* (ab aliis dictus *Medius*, vel *Ministerialis*) obtingit tam eis pro quibus applicatur, quàm assistentibus, & concurrentibus ministrando paramenta, luminaria, hostias &c. *Specialissimus* demum obtingit soli Sacerdoti.

Hìc autem magna occurrit quæstio valde inter DD. controversa, an Sacrificium Missæ infinitum habeat valorem? Duplex adest sententia. *Prima* dicit habere valorem actu tam intensivè, quàm extensivè finitum, ita ut pluribus applicatum minùs prosit singulis, quàm si uni tantùm applicetur. Ita cum *Busemb.ut supra, tenent Scotus Quodlib.*20.*num.*20. *S.Bon.in* 4. *Dist.*55.*a.*3.*qu.*3.*ad ult. Roncaglia cap.*7.*q.*7. *R.*2. item *Palud. Rich. Major, Barbosa, Covarr. & Fag. ap. Salm.cap.*3.*num.*38. Idemque expressè docet *Sotus in* 4. *Dist.*13. *qu.*2. *a.*1. ubi ait: *Intentioni* (Sacerdotis), *quia est de essentia Sacrificii, etiam ex opere operato respondet certus, & taxatus gradus satisfactionis, & ideo quantò in plures illud distribuerit, tantò minùs singulis obvenit*. Diversâ autem Auctores hujus sententiæ ratione utuntur: Alii, quia valor Missæ non sumitur ex re oblata, sed ex ipsa oblatione, sive ex actione Sacerdotis offerentis, quæ certè non potest esse infiniti valoris; Dicunt enim, in Sacrificio Missæ Christum non esse propriè offerentem, sed tantùm remotè, quatenus illud per Sacerdotes offerendum instituit. Sed hæc ratio communiter rejicitur, & meritò, tum quia, sicut Sacrificium oblatum a Sacerdote malo, non perinde ab ejus malitia inquinatur,

natur, ut docet Tridentinum *sess.22. cap.2.* ita neque ab offerente limitato limitationem recipit; tum quia certum est quòd in hoc Sacrificio Christus est simul victima, & principalis offerens, ut patet ex Concilio Lateranensi IV. *Can.3.* ubi dictum fuit: *In Ecclesia Christus Jesus & Sacerdos & Sacrificium est*. Et clariùs ex Trident. *dict. sess.22. cap.2.* ubi habetur: *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministeriò, qui Seipsum tunc in Cruce obtulit, solà offerendi ratione diversà*. Alii verò hac ratione utuntur, quia, licèt Missa in se, & quoad sufficientiam sit infiniti valoris, tamen quoad effectum, hic est limitatus ex voluntate Christi, qui hoc Sacrificium instituit, ut ex opere operato (independenter ab hominum dispositione) determinatum produceret effectum, sive satisfactionis gradum, quamvis ex opere operantis possit crescere juxta majorem devotionem offerentis, vel ejus pro quo offertur. Et huic sententiæ videtur favere *D. Thomas in 4. Dist.45. qu.2.a.4. qu.3. ad 2.* ubi ait: *Quamvis virtus Christi, quæ continetur sub Sacramento Eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud Sacramentum ordinatur*. Hinc S. Doctor *dicto art.4. qu.2. Sed contra*, infert minùs esse probabilem opinionem asserentem, quòd suffragia pro uno facta non magis ei prosint, quàm aliis qui magis digni sunt, sic dicens: *Si ergo suffragium pro multis factum tantùm valeret singulis, ac si pro uno tantùm fieret, videtur quòd Ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo singulariter Missa vel Oratio fieret, sed quòd semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum*. Ratio hujus sententiæ probatur ex prohibitione Ecclesiæ, quæ vetat ne pluribus Missam petentibus uno Sacrificio satisfiat; Hinc Sacerdos, qui a pluribus stipendia accepit, nequit unicam Missam pro illis offerre; quod utiquè facere posset, si Missa æquè omnibus ac uni prodesset; sed hoc fuit proscriptum ab Alex. VII. in prop. 10. quæ dicebat: *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre*.

Secunda verò sententia a Recentioribus hodie communissimè recepta docet valorem Missæ esse intensivè & extensivè infinitum quoad sufficientiam, ratione infinitæ dignitatis Christi, qui in hoc Sacrificio est victima, & principalis offerens. Dicitur *intensivè infinitum*, quatenus potest causare fructum majorem & majorem, juxta mensuram dispositionis hominis. *Extensivè* autem, quatenus potest infinitos effectus producere, & juvare ita uni soli ac infinitis hominibus. Et ratio est, quia (ut docet Tridentinum) Missæ Sacrificium idem est, etsi modò diversò oblatum, cum Crucis Sacrificio, quod fuit infiniti valoris. Quoad effectum verò, dicitur hoc Sacrificium esse finitum, non jam ex sua institutione, nempe, ut ait prima sententia, quia fuit a Christo in eo determinatus certus gradus satisfactionis, sed ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque uberiorem percipit fructum juxta suam & offerentis dispositionem; pariter ac etiam fuit Sacrificium Crucis, quod esto in genere satisfactionis fuerit infiniti valoris, nullum tamen actu effectum in nobis infinitum operatur, cùm se habeat per modum causæ universalis supernaturalis, quæ operatur juxta subjectorum dispositionem: prout operantur etiam Sacramenta, quæ, licèt infinitam virtutem habeant, actu tamen limitatè operantur. Unde juxta hanc sententiam Missa æquè prodest singulis pluribus applicata, ac si uni applicetur. Ita tenent *Gonet Man. to.6. pag.336. Habert to.5. pag.671. Juenin. to.7. pag.375. concl.4. Petrocor to.3. pag.512. qu.8. Pignatelli in suo Propitiatorio l.4. qu.11. Tournely in Prælect. Th. te.8. pag.387. Dico 2. & suus Continuat. tom.5. pag.743. Concina to.8. pag.427. num.3. Holzmann to.2. pag. 74. ex num.320. Wigandt tr.12. num.78. Bon. p.4. num.3. Croix l.6. p.2. num.42. cum Suarez, Vasqu. Sylvest. & Salm. cap.3. num.40. cum Cano, Cajet. Nav.* & aliis plurimis. Et pro hac sententia clarè est etiam *D. Thomas 3. p. qu.79. a.5.* ubi sic ait: *Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, fit satisfactoria pro illis pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundùm quantitatem suæ devotionis, & non pro tota pœna*. Nec sibi contradicit S. Doctor in locis supra citatis, nam ubi dicit Missam habere effectum determinatum, (anè intelligi debet] de determinatione non ex parte Christi, sed subjecti juxta mensuram suæ dispositionis. Ubi autem dicit, quòd Missa pluribus applicata, minùs prodest singulis, non quidem loquitur de Missa utì Sacrificiò, sed utì suffragiò ab Ecclesia instituto, quod effectum certè finitum habet, & ideo quo pluribus illud applicatur, eo minùs singulis juvat; Certum enim est, quòd preces Missæ ab Ecclesia institutæ magis prosunt alicui, si singulariter ei quàm si pluribus a Sacerdote applicentur, ut patet ex Concilio Co-

stan-

stantiensi, ubi damnatus fuit hic articulus Vvicleffi: *Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plùs prosunt eisdem, quàm generales ceteris paribus*.

Nec obstat 1. prohibitio Ecclesiæ accipiendi plura stipendia pro una Missa. Nam respondetur 1. quòd stipendium non datur ut pretium fructus Missæ, sed pro sustentatione Ministri, ut diximus *de Simonia lib.3.num.55*. Unde semper ac Minister suam habet sustentationem, deficit titulus quô aliud stipendium possit accipere. Respondetur 2. quòd, cùm sententia opposita non sit improbabilis, non potest Sacerdos pro stipendio certo incertum Missæ fructum applicare.

Neque obstat 2. quòd si hæc sententia valeret, frustra Ecclesia Missas multiplicaret; nam respondetur (ut diximus), quòd fructus Sacrificii non percipitur juxta suum proprium valorem, sed juxta dispositionem illius cui applicatur; & ex hoc evenit, quòd quo pluries pro uno repetuntur Sacrificia, eo pluries fructus participatur.

Hæc secunda sententia, speculativè loquendo, videtur probabilior; at quia contraria adhuc est probabilis, non licet quidem Sacerdoti, dum accipit stipendium ab uno, applicare Missam pro illo in generali cum aliis, nisi saltem sub conditione, nempe modò ille non defraudetur.

Notandum hìc, quòd Sacrificium Missæ, in quantum pertinet ad fructum principalem, tam prodest si offeratur a bono Sacerdote, quàm a malo, cùm valor Missæ sit ex opere operato pendens a meritis Christi: In quantum autem pertinet ad fructum Precum, quæ in Missa dicuntur, ipsæ etiam valent factæ a Sacerdote peccatore, quatenus hic orat nomine Ecclesiæ, quia Ecclesia semper est Deo grata; Secus quatenus orat nomine proprio; Ita *S.Thom. 3.p.qu.82.a.6*. Hinc dixit Alexander Papa (*Can. 90. caus.1. q.1.*): *Sacerdotes quantò digniores fuerint, tantò faciliùs pro quibus clamant exaudiuntur*. Censet autem *D.Thom. l.c. a.7. ad 3*. quòd, si celebrans est excommunicatus, *orationes ejus efficaciam non habent, quia est ab Ecclesiæ unitate separatus*. Et hoc puto veriùs dicendum, loquendo de excommunicato vitando, cum *Roncaglia cap.1.qu.3.R.2.Sporer pag.138.num.322. & Laym.de Sacr.Miss cap.1 num.12.* contra *Holzmann pag.75.num.324. & Croix l.6.p.2.num.49. cum Soto Gabr. Dic. &c.* Probabiliter verò dicit *Laym.cum Avila*, & communi, secus esse de excommunicato tolerato, quia Ecclesia permittendo, quòd Fideles postulent Missas ab eo, consequenter etiam permittit, ut omninò ipsæ fructuosæ sint postulantibus. Vide *n.309*.

313 „ 1. Sacerdotes ordinariè peccant graviter, si non aliquoties in anno, saltem ter, vel quater sollemnioribus festis celebrent, nisi legitimè sint impediti. Ita *Sylv. Reg. Suar. Con.* & alii *commun.* contra *Ang. Bon. Dian.p.2. t.14.R.19.* item *Card.de Lug.& Tamb.l.1.exped. com. cap. 6.* qui excusant saltem a mortali, dummodo communicent in Paschate, absitque contemtus, & scandalum: imò, ubi Tridentinum est receptum, tenetur ex mandato Episcopi sub gravi culpa celebrare saltem Dominicis, & Festis; excusantur tamen, si Episcopi nullum mandatum extet. „

Dubitatur hìc 1. An Sacerdotes teneantur sub culpa gravi aliquando celebrare? *Prima* sententia communior, quam tenent *D Thom. 3.p.qu.82.a.10.Suar.D.80.se.1.Laym.l.5.tr.5.cap.3. num.1.Bon p.7.num.1. Juenin tom.7. p.377. Holzmann pag.78.num.338. Contin. Tournely to.5.pag. 768. Elbel pag.125. num.195. Habert to.5. pag.684. qu.9.Concina to.8.pag.496.num.1. & Pal.p.12.n.2. cum Vasq.Nav.Valen.Azor.&c.* docet teneri tam ex præcepto Divino, quàm Ecclesiastico. Divinum præceptum probatur 1. ex illo Apostoli (*ad Hebr.5.*): *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumtus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat bona, & Sacrificia pro peccatis*. Probatur 2. ex verbis Christi (*Lucæ 22.*): *Hoc facite in meam commemorationem*. Quæ verba, declarat Tridentinum *Sess.22.cap.1.* continere verum præceptum, dicens: *Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, hoc facite &c.* Præceptum autem Ecclesiasticum probatur ex *c. Dolentes. 9. de Celebr.Miss.* ubi Innoc. III. sic dixit: *Dolentes referimus, non solùm quidam minores Clerici, verùm aliqui Ecclesiarum Prælati, circa commessationes superfluas ferè medietatem noctis expendunt. . Sunt & alii, qui Missarum sollemnia vix celebrant quater in anno, & quod deterius est, interesse contendunt: Et si quando, dum hæc celebrantur, intersunt, intendunt exteriùs collocutionibus laicorum &c. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in vim obedientiæ, ut Officium nocturnum pariter & diurnum studiosè celebrent pariter & devotè*. Ratio autem hujus sententiæ, quam affert *D.Thomas*, est: *Quia unusquisque tenetur*

tur uti gratiâ sibi datâ, cùm fuerit opportunum, secundùm illud (2. *ad Cor.* 6.): Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Opportunitas autem Sacrificium offerendi non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet Sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione hujus Sacramenti Sacrificium offertur.* Hinc referunt *Palaus p.* 12. *num.* 1. *& Tournely p.* 769. opinionem *Cajetani in cit loc. D.Thomæ*, sentientem non peccare graviter Sacerdotes, qui nunquam celebrant, jussu S. Pii V. expunctam fuisse ex ejus Commentario.

Secunda verò sententia, quam tenent *S. Bonav. D.* 12. *p.* 2. *a.* 2. *qu.* 1. *& Cajet. l. c.* item *Alensis, & Victoria ap. Pal. num.* 2. ac probabilem putant *Suar. Pal. & Laym.* dicit, seclusô scandalô, Sacerdotem præcisè ex sua Ordinatione non teneri ad celebrandum; & huic valde adhæret *Lugo D.* 20. *num.* 2. dicens rationes primæ sententiæ nequaquam convincere. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia non constat de præcepto; non de Divino, nam præceptum illud, *Hoc facite &c.* non est datum singulis Sacerdotibus, sed ipsorum communitati, nempe ut curent, ne in Ecclesia Dei desit oblatio hujus Sacrificii. In textu autem Apostoli, *Omnis namque Pontifex*, exprimitur tantùm potestas, quam singuli Sacerdotes habent sacrificandi, non autem obligatio. Ad præceptum verò suppositum in *c. Dolentes*, respondet *Lugo* 1. quòd pœna suspensionis respicit solummodo colloquentes in Choro. 2. Quòd pœna illa non inducit peccatum grave, cùm non sit latæ, sed ferendæ sententiæ. 3. Quod ibi textus circa Missarum celebrationem loquitur tantùm de Prælatis Ecclesiarum. Ad rationem autem D. Thomæ responderi posset ex ea non inferri præceptum, sed tantùm consilium, juxta verbum Apostoli, *exhortamur*; Et ideo plures ex hujus sententiæ Auctoribus non eximunt Sacerdotem, nunquam celebrantem in anno, saltem a culpa veniali propter bonum quô privant se, & Ecclesiam; eximunt verò a mortali. Dicit autem *Palaus num.* 2. S. Pium expunxisse opinionem *Cajetani* non ut falsam, sed ut minùs probabilem, & contrariam sententiæ D. Thomæ.

His tamen non obstantibus ego cum *Salm. cap.* 5. *num.* 43. primæ sententiæ, ut longè communiori, & tutiori me subscribo: tantò magis, quia ipse *Lugo num.* 13. ait Sacerdotem negligentem celebrare in anno hodie non posse excusari a peccato gravi ratione scandali, quia hoc esset signum malæ conscientiæ. Imò *Suar. loc. cit.* hoc meritò sentit etiam de Sacerdote non celebrante per diuturnum tempus, puta per sex vel octo menses, ut dicunt *Pal. num.* 3. *& Salm. num.* 44. Ex quo tandem concluditur, sententiam oppositam, saltem propter scandalum, vix esse practicè probabilem.

Dubitatur 2. Quoties in anno teneatur sub gravi quisque Sacerdos celebrare? In hoc DD. valde discrepant. *D.Thom. dict. qu.* 82. *a.* 10. sic ait: *Unde Sacerdoti, etiamsi non habeat curam Animarum, non licet omninò a celebratione cessare; sed saltem videtur, quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus in quibus fideles communicare consueverunt.* Hæc autem præcipua Festa, explicat *Sotus ap. Bened. to* 9. *l.* 3. *cap.* 1. intelligi de Nativitate Domini, Paschate, & Pentecoste, in quibus ait olim Fideles consuevisse communicare. Sed *Juenin to.* 7. *p.* 378. his addit Festa Ascensionis, Corporis Christi, Nativitatis B. Virginis Mariæ, Annuntiationis, Purificationis, & Assumtionis. Imò *Merbesius p.* 3. *q.* 21. *& Habert pag.* 685. *qu* 10. sentiunt obligari ad celebrandum singulis Dominicis, & festis, præsertim sollemnioribus; Et idem sentit *P. Concina p.* 496. *num.* 1. dicens: *Quâ lege tenentur fideles interesse Sacrificio, eâdem Sacerdotes tenentur offerre.* Id colligunt ex Trident. *sess.* 23. *de Ref. cap.* 14. ubi habetur: *Curet Episcopus, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & festis sollemnibus Missas celebrent. Tournely* autem *pag.* 769. *v. Ex his*, sic ait: *Gravis peccati suspectos esse tot Sacerdotes, qui semel in anno celebrent.* Alii tandem cum sententia longè communiori sentiunt Sacerdotes non teneri ad celebrandum, nisi ter vel quater in anno, in festis sollemnioribus; ita *Busemb. ut supra, & Nav. Man cap.* 25. *num.* 82. *Laym. cap.* 3. *num.* 1. *cum Soto, Rieb. Palud. Sylve. & Val. ac Elbel pag.* 125. *num.* 195. *cum Scoto, Gob. & Anacl.* Imò *Suar. D.* 80. *se.* 1. *Lugo D.* 20. *num.* 13. *Bon. p.* 7. *num.* 2. *& Holzm. pag.* 79. *num.* 343. dicunt sufficere si celebret ter vel quater in anno quibuslibet diebus; Et non immeritò id probabile putant *Salm. cap.* 5. *num* 44. *cum Soto, Tol. Vasq. Azor. Henr. Gavanto, Hurt. &c.* modò servetur debita distantia, prout dictum est in fine primi Dubii. Et hæc sententia est conformis Decreto S.C. Concilii edito mense Nov. 1696. (*ap. Monacell. p.* 1. *tit.* 5. *Form.* 9. *num.* 15.) ubi dictum fuit: *Qui sine justa causa ter vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, & potest ab Episcopo puniri.*

Di-

Dicunt tamen *Salm. l. c. cum Tamb & Garcia*, quòd Sacerdotes Religiosi tenentur saltem singulis mensibus celebrare; Quia omnes Religiosi, sive Moniales, ut præcipitur in *Clem.* 1. *Ne in agro*, § *sanè. De Statu Monac.* tenentur singulis mensibus confiteri, & primâ Dominicâ Mensis communicare, nisi abstineant ex judicio Prælati, vel Confessarii. Sed ex hoc textu videtur induci obligationem tantùm communicandi semel in mense, non autem celebrandi.

Parochos autem, dicit *Habert loc. cit.* teneri celebrare non quotidie, sed sæpius quàm Dominicis, & Festis. Sed communiter & veriùs dicunt alii teneri ad celebrandum tantùm diebus festis, in quibus tenentur Parochiani Missam audire; cùm hæ obligationes sint correlativæ, in quibus enim diebus tenetur Populus Missam audire, tenetur Parochus illam celebrare. Ita *NavMa. cap. 25. num* 135. *Bon. p. 7. num. 3. Azor. l. 10. cap. 24. qu. 2. & 3. & Barbosa in Trid. sess. 23. cap* 14 *cum Graff. Homob. Molf. Vill. Diana, Fag. Philib. Marchin. &c* ex Concilio Trid. *l. c.* ubi dicitur: *Si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Satis igitur munus suum implent, si sacrificant, quoties Populus Missam audire debet. Et hujus sententiæ est etiam Bened. XIV. *l. c. cap.* 3.

Quoad autem Episcopos, dicit *Habert ibid. ex c. ult. de Privil. in* 6 eos non decere ullam diem transfigere sine Missa, remotâ rationabili causâ; Sed advertendum quòd textus non loquitur absolutè de celebratione, sed vel de celebratione, vel de auditione Missæ.

314 2. Etsi in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, & Conventualibus (ubi est competens Sacerdotum numerus) quotidie debeat una saltem Missa privata celebrari, & cantari, peccentque mortaliter dictarum Ecclesiarum Rectores, si in hoc deficiant, *Suar. Con. Laym. Mareb. &c.* Non esse tamen mortale (præscindendo a peculiari obligatione talis Ecclesiæ) semel, vel bis in hebdomada omittere alterutram, docet *Tamb. l. 1. c. 6.* uti neque si in Ecclesiis Collegiatis die festo cadente in feriam privilegiatam, v. gr. Vigiliæ, Quatuor Temporum, Quadragesimæ, vel Rogationum, Missa sollemnis de feria post Nonam canenda semel omittatur. *ibid ex Abbat March &c.** (*Circa Missam Conventualem, vide sancita a nostro P. Bened. XIV. num.* 326.)*

3. Peccat graviter, qui tenetur pro alio offerre Missam, fructum tamen principalem applicat aliis, quia id alii est fraudi in re gravi.

315 4. Graviter peccat I. qui ad Sacrum ex justitia obligatus, illud diu differt: quia magno fructu alterum privat. *Sylvest. Regin l. 23. num. 236. Fernand. &c.* multòque magis, si planè omittit; teneturque hoc casu ad stipendii restitutionem. *Tamb. de exped. sacrific. l. 3. c. 1.* § 8. II. Si quis accipiat plura stipendia, quibus nonnisi post longum tempus possit satisfacere. Ratio eadem est. *Sylv. Regin. Fernand. p. 3. cap. 5.* III. Qui Sacrum animô se obligandi promisit, & non præstat. *Bon. d. ult. p.* 8. etsi probabile sit, hoc non esse mortale, ut habet *Sanch. de matr. l. 1. d. 5.* Vide *Dian. 3. 3. mis. R. 9.* Item *p. 4. t. 4 R. 196. & p. 6. t. 6. R. 6. & p. 5. t. 14. R. 81.* ubi citat *Cajet Vasqu. Hurt. &c.* affirmantes, quòd, qui pluribus Missam gratis promisit, possit unicâ satisfacere: quod tamen alii communiter negant.

316 Quoad stipendium Missæ, refert hìc breviter aliqua prænotare sapienter tradita ab eruditissimo nostro Pontifice Regnante Benedicto XIV in suis operibus *de Synodo, de Missa, &c.* Olim Fideles Sacerdotibus offerebant panem, & vinum pro Sacrificiis, in quibus quod supererat, in usum cedebat ipsorum Sacerdotum & Clericorum. Deinde permissum fuit offerri etiam oleum, spicas, uvas, & similia. Demum permissum etiam offerri pecunias, quæ priùs non applicabantur Sacerdotibus, sed mittebantur in arcam, distribuendæ in sustentationem Ministrorum & pauperum; sed successu temporis traditæ sunt ipsis Sacerdotibus, ut pro offerentibus Missas applicarent. Quod aliàs meritò approbavit Ecclesia, contra *Wiclefistas*, qui id improbabant; nam, ut docet *D. Thomas* (2. 2. *q* 100. *a. 2. ad* 2.); *Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis Eucharistiæ, hoc enim esset simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis.* Et hoc est juxta illud Apostoli 1 *Cor. cap.* 13 *Nescitis quoniam, qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt; & qui altari deserviunt, cum altari participant.*

Sed quamvis res ita se habeat, hinc tamen erupit avaritia Sacerdotum, qui propter hoc lucrum pluries in die celebrabant: Propterea id prohibuit Innocentius III. in *c. Consuluisti. de Cel Miss.* Sed huic prohibitioni alia successit nequitia, etenim Sacerdotes in eadem Missa tot hostias consecrabant, quot erant eleemosynam offerentes. Alii verò Missam diei legebant

gebant ter vel quater usque ad Offertorium; deinde tot Secretas iterabant, quot Orationes legerant, & tandem sub uno Canone Missam perficiebant, tot repetitis Collectis in fine, quot initiò recitaverant; & sic pro numero repetitionum accipiebant stipendia; vocabanturque hæ Missæ *Bifaciatæ*, & *Trifaciatæ*: Sed ipsæ adhuc fuerunt eliminatæ. Postea alii plures errores in medium irrepserunt, qui ab Alexandro VII. fuerunt proscripti in Propos. 8. 9. & 10 quas referemus *num.* 318. & 321.

317 Quæritur I. An Sacerdotes divites possint pro Missis stipendia accipere? Negant *Cajet.* 2. 2. *q.* 100. *a.* 2. *Sylve.* & *Graff. ap Escob l.* 21. *n.* 590. quia stipendium traditur in sustentationem celebrantium, divites autem jam habent unde alantur. Sed communiter, & rectè affirmant *Suar. D* 86. *se.* 3. *Lugo D.* 21. *num.* 18. *Concina tom.* 8. *pag* 461. *num.* 4. *Cont. Tournely pag.* 786. *qu.* 1. *cum Gerf.* & *Thomassin. Salm. cap.* 5. *num.* 2. *Pal p.* 14 *n.* 3. & *Escob. l. c. num.* 592. *cum Nav Soto, Con Bon. Reg.* & aliis passim; & favet *D. Thomas Quodlib.* 7. *a.* 10. Ratio, tum quia hodie id permittitur a consuetudine universalis Ecclesiæ; tum quia quisque operarius (sive dives, sive pauper) dignus est mercede sua, & ut inquit Apostolus: *Quis suis stipendiis militat unquam?* 1. *ad Cor.* 9. Vide dicta *To. I. l.* 3. *num* 55. *Qu. V.* Utrùm autem sit simonia celebrare principaliter ob stipendium? Probabiliùs negatur; vide dicta *ibidem Qu. VI.*

Quæritur II. Quomodo peccet Sacerdos, differendo celebrare Missas, acceptò stipendiò? Utiquè graviter peccat, si diu differt, ut habetur in Decretis S.C. Concilii editis die 21. Junii 1625. ex auctoritate Urbani VIII. illi specialiter attributa, & ab Innoc. XII. in sua Bulla, quæ incipit *Nuper* &c. confirmatis. Omnia hæc in extensum affert *P. La-Croix l.* 6. *p.* 2. *ex num* 63. Et signanter *num.* 68. legitur Decretum, ubi sic sancitum fuit: *Eleemosynas manuales, & quotidianas ita demum Sacerdotes accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant, alioquin omninò abstineant.* Sed cùm inde quæsitum fuisset, an qui non satisfecerint oneribus susceptis, possint nova onera suscipere; eadem S. C. auctoritate ejusdem Urbani (Vide *ap. eundem Croix num* 98 *ad undec.*) declaravit, Decretum non intelligi absolutè, sed Sacerdotes *posse nova onera suscipere, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

Sed hic dubium fit, quantum temporis spatium intelligatur per illud *modicum tempus?* Certum est 1. peccare Sacerdotem, si petitam Missam pro aliqua urgente gratia impetranda, puta pro felici partu, evadendo periculo, lite vincenda, &c. ille omittat celebrare intra tempus celebrationi aptum. Ratio, quia (ut bene ait *Lugo D.* 20. *num.* 45.) circumstantia temporis tunc pertinet ad substantiam rei petitæ; unde, transacto eo tempore, meritò ajunt *Roncaglia cap.* 6. *qu.* 10. *R.* 2. & *Tournely to.* 5. *pag.* 791. *in fine*, quòd Sacerdos tenetur stipendium restituere, etiamsi postea celebraverit; Imò rectè addit *Sporer* non sufficere, si stipendium restituatur, sed monendum esse insuper eum, qui stipendium dedit, de Missis tempore apto omissis. Certum est 2. quòd si quis tibi det eleemosynam, ut celebres pro ipso in festivitate hodierna; peccas si postea Sacrum facias; quamvis admittat *Lugo d. num* 45. posse illud facere die crastinâ. Certum est 3. te non peccare differendo, si dans eleemosynam, auditò impedimentò, consentiat in dilationem, ut explicavit S. C. *l. c.* in responso ad 12.

Præcisis autem his casibus, laxè dixit *Peyrinus in Declar. Const.* 9. *Urb. VIII.* modicam esse dilationem trium annorum; vel sex mensium, ut censuit *Arriaga*. Necnon nimiam puto dilationem trium mensium, quidquid dicant *Pasqualig. qu* 965. *Renzi cap.* 4. *qu.* 50. & *Tamb. in Meth. Cel. Miss. cap.* 1. §. 9. *num* 4. qui malè citat pro hac opinione *Lugonem D.* 21. *num.* 34. *cum Led.* & *Villal.* nam ibi *Lugo* approbat doctrinam præfatorum AA. dicentium spatium tantùm duorum mensium esse modicum; Et sic etiam sentiunt *Garcia, Philib. Ripa, Cerbulus*, &c. *ap. Salm. cap.* 5. *num.* 57. idque colligunt ex *c. Præsentium. Cons.* 7. *qu.* 1. ubi Pastor, absens a sua Ecclesia per duos menses, non dicitur suæ Ecclesiæ defuisse; & ex Trident. *Sess.* 23 *cap.* 1. *de Ref.* ubi spatium duorum mensium modicum reputatur. Istæ paritates mihi non satisfaciunt; nihilominus probabile videtur id quod dicit *Lugo d num.* 45. nempe nequaquam peccare Sacerdotem, qui dicit Missam promissam infra duos menses; & hanc sententiam approbat etiam *Tournely pag.* 791. *v. Qua autem*, asseritque esse communem, sic dicens: *Potest quis Missarum stipendia ad menses duos acceptare, prout cum communi diximus Tom. I. de Orat. pag.* 615. *v. Censuit*. Unde rationabiliter putat *P. Concina tom.* 3. *pag.* 469. *n* 24. dilationem duorum mensium non esse modicam, ex Decla-

Hic autem ante omnia advertendæ sunt duæ Propositiones damnatæ ab Alexand. VII. *Prima num.*8. dicebat : *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.* Ratio damnationis est, quia applicatio fructûs specialissimi valde incerta est; nam licèt *Filliuc.tr.*15.*c.*6.*n.*151. & alii plures (ut ait *Croix l.*6.*p.*2.*n.*50. qui id probabile putat *cum Aversa, & Sporer pag.*127.*n.*255.) dicant valdè probabiliter, posse applicari fructum specialissimum; Attamen id negant *Laym. cap.*2.*num.*18. *Lugo D.*21.*num.*33. *Tamb.*§.3.*n* 68. item *Suar. Vasqu Turr. & alii ap. Spor.n.*363. quia sicut ex institutione Christi fructus generalis non potest alteri applicari, ita neque hic specialissimus. *Secunda* Propositio damnata *n.* 10. dicebat : *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam cum juramento danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

319 Circa Taxam autem justi stipendii communiter dicunt DD. (*v. Suar. D.*86. *se.*2. *Viva q.*5. *a ult. num.*2. *Croix l.*6.*p.*2. *num.*146. *& Salm. c.*5. *num.*4. *ex Decreto S.C.*) stipendium justum Missæ non esse quidem victum unius diei, ut dixerunt *Sotus*, & *Cajet.* Nam Sacerdos præter actionem sacrificandi potest in reliquo diei se occupare in concionando, docendo, & similibus licitis exercitiis, ut lucretur integram sustentationem; Sed esse illud quod taxatum est ab Episcopo, vel a consuetudine, vel saltem a viro prudenti, si deest Taxa a consuetudine, vel ab Episcopo facta. Ita *Suar. l.c. Concina to* 8. *p.*460. *num* 2. *Tamb. in Meth. l.*3. *cap.*1. §.1 *num* 2. *& Bon. p.*8 *num* 8 *cum Conincb. Fill. Reg.* & communi, ex Declaratione S.C Concilii (*ap. Bened. XIV. Notif.*56. *num* 10.) editâ die 15. Nov. 1698. ubi dictum fuit : *Attendendam esse consuetudinem loci, vel legem Synodalem, quatenus adsit: sin minus statuendam esse per Episcopum eleemosynam competentem ejus arbitriô.*

320 Dubitatur hic 1. An Regulares teneantur stare Taxæ Episcopi sub gravi obligatione? Negat *Navarrus ap. Tamb. l.c.* Sed omninò affirmandum, ut dicunt *P. Concina pag.*461. *num* 3. *Viva l.c. num.*5. *cum Vasqu Molina*, & aliis communiter, ex Decr. S C. Conc. sub die 15. Jan. 1639. quô sic sancitum fuit : *Eleemosynam pro quolibet Missa, per Regulares celebranda in eorum Ecclesiis, esse taxandam arbitriô Ordinarii juxta morem Regionis.* Ita *ap. eundem Bened. XIV. loc. cit.*

Dubitatur 2. an Episcopus possit prohibere, ne detur eleemosyna pinguior taxâ? Certum est 1. quòd lex Episcopi, vel consuetudo taxans stipendium non prohibet, quominus Fideles possint dare majus, & Sacerdotes recipere minus, si velint, ut docent communiter *Suarez, Vasqu. Barbosa, &c. cum Salm. c.*5. *num.*5. Certum est 2. non posse Sacerdotes tale stipendium excedens exigere, quia hoc magna pareret scandala. Ita etiam communiter *Suar. D.*86. *se.*2. *& Bon. l.c. num.*9. *cum Corduba, Reg. & aliis.* Ceterùm Episcopus id non potest prohibere, si eleemosyna sponte offeratur, ut docent *Lugo Resp. mor. l.*5. *D.*18. *Suar. l.c. Less. l.*2. *cap.*4. *num.*37. *& Bonac. num* 11. *cum Reg. Poss &c.* & ita decisum fuit a S.C. Concilii die 16 Jan. 1649. (apud *Bened. XIV. dict. Notif.*56. *num* 11.) contra Episcopum Pistoriensem, qui promulgaverat Edictum hoc prohibens, sed S.C. respondit : *Prohiberi non posse, ideoque moderandum Decretum.*

Dubitatur 3. an Episcopus possit prohibere, ne Sacerdotes accipiant stipendium minus julio (nota quòd inferius stipendium in Italia est argenteus, sive carolenus in nostro Regno)? Negant *Sotus de Just l* 9. *qu* 6. *a.*1. *ad.*2. *Nav. cap* 23. *num.*106. *ex D. Thoma* 2.2. *qu.*100. *a* 3. Sed probabiliùs affirmant *Suar. l.c. Roncaglia cap.*6 *q.*1. *R.*3. *Bon. num* 9. *cum Reg. Cord &c ac Bened. XIV. dict. Notif.*56 *num.*11. ex Declaratione S.C. Concilii die 16. Julii 1689. ubi dictum fuit bene posse Episcopum prohibere, & imponere pœnam celebrantibus pro minori quantitate taxæ. Ratio, quia aliàs quodammodo vilesceret Missæ Sacrificium. Quapropter casu quô Episcopus id prohibet, omninò Sacerdotes tenentur ei obedire; certum enim est subditos teneri obedire Superiori præcipienti cum opinione probabili, ut diximus *Tom. I. l.*1. *num.*98. *v. Quid in dubio.* Opinio autem nostra non solum est probabilis, sed etiam probabilior auctoritate, & ratione. Quid autem, si ex hac prohibitione Sacerdos grave pateretur incommodum; vide dicta *Tom. I. l* 4. *n* 47. *v. Limitant.*

Casu autem, quô Sacerdos jam acceptarit exiguum stipendium pro Missis celebrandis ab uno, vel a pluribus (quicquid dicat *Busemb. ut supra cum Soto, Con Lugo, &c.*), non potest numerum Missarum minuere, nec unam Missam applicare pro duobus, qui singuli dimidium dederint stipendium, prout sancivit Innocentius XII. in Bulla cit. incipiente, *Nuper &c.* (vide

ap. Croix l. 6. p. 2. num. 64.) ubi confirmavit Decretum S. C. Concilii editum jussu Urbani VIII. quò sic fuerat statutum: *Pro pluribus Missis celebrandis stipendia quantumcunque exigua, sive ab una, sive a pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus & Clericis, S. C. sub obtestatione Divini Judicii mandat, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.* Hoc tamen sanè intelligendum, quando Sacerdos scienter acceptavit pro tali stipendio tot Missas celebrare; secus si ignoranter, ut rectè dicunt *Tournely l. c. v. Hic, & Roncaglia c. 6. q. 4. R. 2. cum Laym. Barb. & Passer.* Sacerdos autem, qui promisit heredi quàm cito celebrare Missas pro testatore defuncto, creditò stipendiò in posterum solvendo, tenetur quidem celebrare ante stipendii solutionem, ut fidem servet, prout bene ajunt *Salm. de Contract. c. 5. num. 157. cum Tap. Vill. &c.*

Dub. 4. an licitum sit pacisci de Missarum stipendio? Negat absolutè *P. Concina to. 8. pag. 462. num. 6.* eo quòd Canones prohibent omnia pacta, & conventiones circa stipendium Missæ, ut ex *c. fin. de Pactis, c. Si nos de Simonia, &c.* Affirmant verò communiter *Less. l. 2. c. 35. n. 48. Pal. de Sim. p. 9. n. 1. Sanch. Consf. l. 2. cap. 3. du. 11. n. 8. Roncaglia de Sim. cap. 2. qu. 2. pag. 208. cum Laym. & Gutt. ac Salm. eod. tit. cap. 2. num. 22. cum Maldero, Sanch. Soto, Villab. Ledes. &c.* Et hoc probabile videtur, si pactum sit de justo stipendio secundùm taxam, vel consuetudinem, prout diximus *Tom. I. lib. 3. num. 55.* Ratio, quia, licèt stipendium non detur ut pretium Missæ, attamen, cùm tribuatur ex justitia pro sustentatione Sacerdotis, ut docet *D. Th. supra num. 316.* nihil obstat quòd possit in pactum deduci. Neque obstant Canones citati, eo quòd ipsi vel usu abrogati fuerunt, ut dicunt *Lessius, & Sanch.* vel quia intelligi debent de pactis illicitis, ut meliùs ait *Roncaglia cum Glossa in dict. c. fin. de Pactis, v. Cessare,* quæ dicit: *In spiritualibus omnis pactio illicita cessare debet.* Et hæc sola pacta circa celebrationem Missarum reprobantur a Trident. *Sess. 22. de Observan. in Cel. Miss.* ubi sancitur quòd Episcopi *importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones, potiùs quàm postulationes, prohibeant.* Ergo (bene ait *Lugo Resp. mor. l. 5. d. 18. n. 7.* loquens de hoc textu Concilii) non postulationes justæ, sed exactiones illiberales, & importunæ (scilicet excedentes) prohibentur, quæ utiquè avaritiam sapiunt. Ceterùm in hujusmodi pactionibus, quantum fieri potest scandala caveri debent.

Dubitatur 5. Quomodo taxandum sit stipendium Missarum, quas reliquit Testator? Si Testator non taxaverit, tribuendum est juxta taxam; sin autem, rectè censet *Roncaglia q. 2.* taxandum esse ab Episcopo juxta morem loci, ut declaravit S. C. Concilii ad 5. (Vide *apud Croix num. 43.*) habitâ ratione, ut ait *Roncaglia*, hereditatis pinguis vel tenuis.

321\. 6. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro „ illo celebret, aut fieri curet, per se loquen- „ do, potest curare Missam per alium bonum „ Sacerdotem dici, minus dando, quàm ac- „ cepit. „

Dixi 1. *Per se*; quia Urbanus VIII. ob „ speciem turpis quæstûs, id fieri vetuit. „

Dixi 2. *Bonum*: quia, si per malum cu- „ ret, perditur fructus, qui est ex opere ope- „ rantis. *Vid. Card. de Lug. l. c.* „

In Decreto S. C. Concilii approbato ab Urbano VIII. & confirmato ab Innoc. XII. (Vide *apud Croix num. 66.*) sic sancitum fuit: *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.* Post hoc Decretum aliqui etiam contendebant licitum esse retinere partem eleemosynæ, celebratione alteri commissâ, asserentes non fuisse hoc Decretum acceptatum. Ideo præfatus Alexander VII. proscripsit prop. 9. quæ dicebat: *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collatò illi minori stipendiò, aliâ parte stipendii sibi retentâ.* Hinc noster SS. P. Benedictus XIV. in sua Epist. Encyclica emanata die 30. Junii 1741. quæ incipit, *Quanta cura.* (vide in fine hujus Tomi n. IV.) ut metu pœnæ faciliùs ab hujusmodi turpi quæstu Fideles amoverentur, præcepit Ordinariis, ut per edictum notum facerent, *quemcunque* (verba sunt Epistolæ) *qui stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia Statuta exigunt, colligens Missas, retentâ sibi parte eorundem stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem, præter alias arbitriò vestrò irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, Clericum verò, sive quemcunque Sacerdotem pœnam suspensionis ipsò factò incurrere, a quibus nullus per alium,*

lium, quàm per Nos ipsos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.

312 Ab hac tamen prohibitione excipiunt I. *Roncaglia c.6.qu 8.R.2.v.Secundò, cum Passer.Tamb. Meth.Miss.l.3.cap.1.§.5.num.13.Salm.cap.5.n.15. cum Dicast. & Diana*, item *Pasqual. ac Mendo apud Croix l.6.p.2. num.* 133. (& probabile putat *Viva in dicta prop.9. damn.* ab Alex. VII.*num.8.*) casum quò aliquis daret majorem illam stipem non tam intuitu Missæ, quàm amicitiæ, paupertatis, gratitudinis, propinguitatis &c. potest enim tunc Sacerdos excessum retinere, committendo alteri Missæ celebrationem. Hoc verò non admittit *Croix l.c.cum Stephano*, nisi dans eleemosynam hunc suum specialem affectum verbis expresserit: Sed hæc limitatio superflua videtur, si ex circumstantiis moraliter constet eleemosynam præstitam fuisse intuitu personæ.

Excipiunt II. *Contin. Tournely to.5.pag.790. qu.7. Ronc.l.c.v.Hæc, Viva l.c.num.7. & Tamb. §.5.num.14.* casum quò Sacerdos, cui committitur celebratio, liberaliter & omninò sponte tibi condonet excessum illum, tunc enim licitè posses retinere; sicut enim ille potest totum remittere, sic & partem. Verumtamen hoc minimè admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, & Sacerdotem roges ut remittat; vel ab eo quæras an consentiat, ut tu partem retineas; tunc enim nequis eam retinere, etiamsi ille annuat: nam hoc in præfata Bulla Bened. XIV. asseritur tanquam execrabilis abusus vetitus a pluribus Pontificibus, qui *decretum voluerunt* (verba Bullæ) *nimirum a quolibet Sacerdote, stipendiò majoris pretii pro celebratione Missæ acceptô, non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi eidem Sacerdoti celebranti, & consentienti* (nota) *se majoris pretii eleemosynam accepisse indicasset.*

Excipitur III. Beneficiarius, qui bene potest committere alteri Sacerdoti celebrationem Missæ debitam pro Beneficio, traditò stipendiò congruò juxta morem loci, sine eo quòd tradat totam ratam fructuum correspondentem celebrationi illius diei. Ita communiter *Croix l.4 num.820. Roncaglia cap.6.q.8. R.2.Viva in dict. prop.9 num.9.Suarez D.86 se.3. Pal.p.14.num.9.& Salm cap.5.num.13.cum Sà, Vasqu Laym.Bon.& aliis.* Et patet ex Decreto S.C. approbatæ ab Innoc.XII. in sua Bulla *Nuper.* (ut diximus) *num.8.* ubi dictum fuit Decretum Urbani *non habere locum, sed satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundùm morem Civitatis vel Provinciæ, nisi in fundatione Beneficii aliud cautum fuerit.* Vide apud *Croix num.96.*

Idem licet Capellano amovibili, ut dicunt *Viva num.9. Ronc. Lugo D.21.num.30. Holzmann pag.83.num.363.v. Dixi*, cum aliis passim; & die 15. Martii 1745. confirmatum fuit a S.C. Concilii per Decretum, quod egomet observavi, ubi dictum fuit id licere, *modò pro Capellania certi redditus sint annuatim constituti, & perpetuo Capellano assignati; secus verò, si hujusmodi Capellano pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemosyna.* Idem licet illi, cui commissa est celebratio Missæ perpetuæ, ut dicunt *Viva num. 9. Croix num. 131. cum Gob. & Pasqual.* Et idem dicunt *Tamb. num.* 10. *cum Rucio, & Roncaglia dict.q.8.v.Tertiò, cum Passerin.Ant. de Spir.S. & aliis* de Sacerdote cui commissa est celebratio ex pingui legato, ad vitam ipsi relicto cum onere Missarum. Ratio omnium horum est, quia Decreta prohibentia retinere partem stipendii, tantùm loquuntur de Missis manualibus.

Hic autem bene advertunt *Croix num.132. Pasqu. qu.976. & Concina pag.466. num.15.* quòd si tradatur eleemosyna pinguior Sacerdoti singularis pietatis famâ prædito, is nec etiam traditò eôdem stipendiò poterit alteri committere Missam, nisi similis probitatis habeatur, vel nisi aliqua causa excuset. Hoc tamen ait *Concina* non videri esse mortale, quia major devotionis fervor tanti communiter non est, ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; Sed meliùs dicit *Croix*, id quidem non facilè damnandum de mortali, sed aliquando bene posse accidere, aliquem graviter ferre, quòd Missa per alium celebretur, & tunc erit mortale.

313 Dubitatur I. an qui retinet partem stipendii, juxta propositionem damnatam, ut supra, non solùm peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem? *Prima* sententia negat, & hanc tenent. *Suar.D 88. se.3. Pal p.14.num 9. & Bon. D.4.qu.ult.p 8 num.18. cum Sà, Nav. Vasq. Fill. Possev.Rodr.Reg & aliis*, eamque probabilitate non carere dicit *Viva in dicta prop 9. n.6.* Ratio, quia accipiens stipendium jam acquirit illius dominium, & licèt acquirat cum onere dicendi Missam, huic tamen bene per alium jam satisfacit. *Secunda* verò sententia tenenda, quam priùs docuerunt *Diana p. 2. tr. 14. Res.10.*

-*Res.* 10. *& Escob.l.21.n.621.cum Major, Arag. Ledesma, &c* & post Propositionem damnatam Recentiores communiter tenent, ut *Vidal in dict. prop.9. Corella ibid. num.64. Croix l.6. p.2. n. 135. Sporer pag 146. num 269. Concina tom.8. pag 474. n.10. Holzmann pag 82. n.363. Cont. Tournely pag.790. qu.7. Mazzotta tom.2. pag 429.* hancque adminus probabiliorem putat *Viva loc. cit.* contra *Bordon.* Ratio 1. deducitur ex ipsa Propositione damnata, cùm enim ipsa dicebat posse Sacerdotem per alium satisfacere, parte stipendii sibi retentâ, sequitur veram esse propositionem contradictoriam, nempe quòd non possit satisfacere; satisfactio autem non solùm respicit honestatem actûs, sed etiam justitiam; qui ergo non satisfacit obligationi justitiæ, tenetur ad restitutionem.. Ratio 2. quæ fortiùs urget, est quia, tametsi Sacerdos eleemosynam accipiens acquirat ejus dominium, illud tamen non aliter acquirit, nisi juxta voluntatem dantis; voluntas autem dantis est, non solùm ut Missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendiô; Cùm enim pinguem tradit stipem, eâ intentione dat, ut uberiorem fructum ex Missa celebranda percipiat; Ergo qui, traditô minori stipendiô, per alium celebrare facit, peccat contra justitiam, non quia defraudat fructu Missæ dantem eleemosynam, fructum enim jam hic percipit ex sua ante habita pia dispositione, sed quia non exequitur dantis intentionem, quâ vult ut illa Missa, unde percipit fructum, tali stipendiô celebretur; & quia hujusmodi intentio intrat in substantiam contractûs, ideo, si Sacerdos partem stipendii retinet, injustè contra dantis voluntatem retinet.

Cui autem eo casu fieri debeat restitutio? *Croix l. c. cum Pasqual.* dicit posse fieri vel danti eleemosynam, vel Sacerdoti celebranti; Sed communiùs, & probabiliùs censent *Tournely, Holzmann, & Sporer locis cit.* restitutionem faciendam esse celebranti, quia, translatô in eum onere, etiam jus ad integrum stipendium, juxta voluntatem Domini, transfertur.

Dubitatur 2. an Procurator vel Executor testamenti, faciens celebrare alibi Missas sibi commissas, ubi minor est taxa, possit excessum sibi retinere? Affirmat *Tamb de Meth. Missæ l.3. c.1. §.5.n.15.* quia excessus ille erit fructus suæ industriæ. Sed meritò hoc communiter reprobant *Concina to.8 pag.464.n.12. Viva in prop.9. damn. ab Alex.VII.num.8 Renzi c.4. q.45. Diana p.10. tr.16. R.68. & Roncaglia cap.6. qu.8. R.2. v. Nullatenus, cum Passer.* Ratio, tum quia talis Procurator turpem faceret quæstum ex eleemosynis; tum quia nullum is titulum habet, quô lucrum illud sibi retineat, cùm nunquam dominium illarum eleemosynarum acquisierit.

Dubitatur 3. an Sacerdos colligens eleemosynas pro celebrandis Missis, possit aliquid retinere pro suo labore, si Missæ non tradantur ipsi ut ab ipso celebrentur? Negat *Concina pag.465. num. 13.* dicitque hoc vetitum esse a Bulla Benedicti XIV. ex verbis supra citatis *num. 32. v. In Decreto.* Affirmant tamen *Viva loc. sup. cit.* si talis Sacerdos moderatam retineat mercedem juxta rationem sui laboris. Idque non videtur improbabile, si ille ad hoc munus sit destinatus, & suus labor verè mercedem mereatur; tunc enim hujusmodi merces ei debetur ex naturali æquitate, & ex voluntate ipsorum eleemosynas offerentium. Pontifex autem censetur tantùm eos damnare voluisse, qui ex industria eleemosynas colligunt, ut ex eis turpem faciant quæstum.

Dubitatur 4. an Sacerdos cui hodie offeruntur tres julii ut celebret, possit procurare ut alius celebret pro ipso, promittens die crastinâ celebrare pro illo qui pro sua crastina Missa accepit unum julium? Affirmant *Croix l.6. p.2 num.134. & Mazzotta to.2. pag 430.* quia hoc non esset retinere partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantùm permutare Missas, & dies. Rectè verò negat *Concina pag.466. n. 16.* quia hoc non posset excusari a specie turpis mercimoniæ; Meritò tamen id non audet damnare de peccato gravi: Et an paupertas possit ab omni culpa excusare, se remittit prudentium judicio.

Dubitatur 5. an Administratores Ecclesiarum ex eleemosynis datis propter Missas possint aliquid retinere pro expensis Altarium, inservientium, luminum, &c? S.C. Concilii in Decreto confirmato ab Innoc. XII. *n. ad* 7. (vide *ap. Croix l.6.p.2. num.95.*) sic respondit: *Permittendum non esse, ut loca pia, seu illorum Administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam minimam portionem retineant ratione expensarum in Missarum celebratione, nisi alios non habent reditus; Et tunc nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantùm Missæ Sacrificio necessariò sunt subeundæ.* Et hic adverte aliud Decretum ejusdem S. C. editum die 6. Julii 1726. (ut habetur apud *Bened. XIV. Notif. 56. num.13.*) ubi statutum fuit: *Archipresbyterum non teneri ad ministranda Utensilia iis, qui celebrant in sua Eccle-*

Ecclesia ex obligatione Beneficii, sive Capellaniæ. Quoad Missas verò adventitias teneri ad dictam subministrationem, quatenus permittat eas in sua Ecclesia celebrari; Nec teneri ad has Missas adventitias admittendas, nisi solutis Utensilibus per Celebrantes.

323 „ 7. Beneficiati, etiam Curati, ad Missas „ obligati, possunt pro iis accipere stipendium, „ & applicare, cui volunt, quia non semper „ habent obligationem applicandi ad certam „ intentionem, nisi tamen contrarium constet „ ut de Missa Conventuali docet *Bonac.* Ita „ *Card. de Lugo d.81. f 1. num.21. & Suar. Vasqu.* „ *&c.* contra *Gavant. Barb. & Dian.* qui negant „ de Parocho; refertque *Dian. p.4. t.4. R.232.* „ determinasse Congregationem *Card.* quòd ei „ non licet pro Missa accipere eleemosynam „ manualem, quando tenetur celebrare; de „ Missa tamen Conventuali, contra *Bon. &c.* „ ipse affirmat *p 5. t.13.* ex aliis tribus.

324 Quæritur I. An qui alicubi tenetur celebrare sine expressa obligatione applicandi Missas, possit aliud stipendium recipere? Respondetur: Si in fundatione Beneficii, vel Capellaniæ expressum sit non esse obligationem applicandi pro Fundatore, certè poterit aliud stipendium accipere, prout habetur ex Decreto S.C Concilii edito die 13. Julii 1620. (*ap. Bened. XIV. Notif. 56. num.8.*) ubi sic dictum fuit: *Quando in fundatione Beneficii, seu Capellæ expressè cautum est non teneri Celebrantem ad applicationem Sacrificii, eo casu poterit Celebrans accipere novum stipendium, & unicâ Missâ satisfacere obligationi Beneficii, seu Capellæ, & item danti novum stipendium.* Et huic simile Decretum affert *Merati p.3. tt.12. num.4.* editum 12. Febr. 1620. Secus verò dicendum, contra *Busemb.* & alios ut supra, si in fundatione nihil fuerit expressum, ut habetur ex Decreto ejusdem S.C approbato ad Innoc. XII. (*ap. Croix num. 92. ad 4.*) ubi dicitur: *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellæ, legati aut Salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missâ utrique obligationi satisfacere*: Et (quicquid respondeat *Lugo D.21. num.22.*) Decretum hoc clariùs explicatum fuit aliô Decretô ab eadem S.C. die 18. Martii anno 1686. (*ap. Ben. XIV. l.c. num.9.*) ubi decisum fuit teneri Celebrantem applicare pro Anima Testatoris, semper ac in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium applicandum sit Sacrificium. Et idem declaratum fuit ab eadem S.C. 6. Febr. 1627. (vide *ap. eundem Bened. num.8.*) de Capellanis *Confraternitatum, & Monialium, qui celebrant, ut Confratres, vel Moniales satisfaciant præcepto audiendi Missam.*

Hìc autem notandum aliud Decretum ejusdem S.C. emanatum 7. Junii 1686. (vide *ap. Pittonum in Constit. pro Paroch. num. 1697.*) ubi dictum fuit, quòd Capellani & Beneficiati celebrantes pro Capellaniæ, seu Beneficii Fundatore, non tenentur Missas celebrare tempore quô capitale Dotis assignatæ est otiosum & infructiferum, sine eorum culpa. Et novissimè hoc idem confirmatum fuit die 8. Augusti 1705. *ap. eund. Pitton.*

325 Fit dubium, an circa onera Missarum, & conditiones in fundatione appositas possit dari præscriptio? Affirmant *Laym. l.3. tr.1. c.8. n.17. cum Nav.* item *Tamb. Meth. Miss. l.3. cap.7. §.1. num.1. & apud Croix l.4. num.852. Pell. Hunt Pasqual. & Gob. cum Rota Rom.* ut *ibid.* testatur *Tuscus*. Ratio, quia præscriptio legitima valet contra qualecunque jus; nec exceptio reperitur in jure, quòd circa onera Missarum non detur præscriptio. Ex his autem Auctoribus alii ut *Tamb. &c.* requirunt, ad præscribenda præfata onera, spatium 20. annorum cum titulo, & 30. sine titulo. Alii verò ut *Pasqual. Tuscus, &c. ap. Croix*, dicunt requiri 40. annos, cùm agatur contra bona Ecclesiæ, juxta dicta *Tom I l.3. num. 510.* Sed quidquid sit de hoc, veriùs videntur nullo modo posse præscribi onera Missarum, & conditiones a Fundatoribus requisitæ; tum quia (ut ait *Conradus l. 2. cap. 10. num. 90.*) primæva fundatio majorem habet vim, quàm consuetudo; tum quia in Beneficiariis difficulter præsumi potest bona fides, cùm ipsi facilè præsumantur ex fundatione cognovisse leges Beneficii; tum denique (& hæc ratio est potior), quia in Tridentino *Sess. 25. de Ref. cap.5.* sic sancitum fuit: *Quando igitur ex Beneficiorum, quorumcunque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione, eis non derogetur.* Ergo qualitatibus requisitis ex fundatione, & oneribus injunctis, sive in collatione, sive in quacunque alia pia dispositione, statuit Concilium nunquam derogari posse. Accedit Bulla Pii IV. quâ confirmans Tridentinum irritat quidquid contra illud factum fuerit; Clausula autem Decreti irritantis ligat etiam ignorantes, & in causis Beneficialibus inficit titulum & possessionem,

nem, ut dicit *Croix l 4. num. 657. cum Garc. Nicol.* & aliis communissimè.

Quæritur II. Quibus diebus teneatur Parochus applicare Missam pro Populo? Ante Sanctionem SS. N. P. Benedicti XIV. de qua mox infra dicemus *num. 325.* olim plures assuerunt sententiæ.. *Prima* sententia dixit teneri quotidie, si redditus sint pingues; si verò tenues, teneri tantùm diebus festis. Ita *Ronc. de Sacrif. Missæ cap. 2. qu. 8.* & probat ex pluribus Decretis S. C. id decernentibus; & hoc, etiamsi Parochus non habeat congruam; Nec satisfieri, ait *Ronc.* cum *Passer.* si applicetur pro Populo Missa Conventualis, cùm hæc sit applicanda absolutè pro Benefactoribus, ex *c. Cùm creatura. de Celebrat. Miss.* cum *Pignatell. Secunda* verò sententia dixit 1. nullum esse dubium, quòd aliquoties in anno teneatur Parochus jure Divino celebrare pro Populo, ut *Salm. de Sacrif. Miss. cap. 5. num. 50.* cum *Laym. Barbos. Con. & communiter*; Et infertur ex *Trident. sess. 23. c. 1.* ubi: *Cùm Præceptò Divinò mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, &c.* Dixit 2. è converso non teneri Parochum de se quotidie pro Populo Missam applicare, nam sic teneretur quotidie celebrare, quod nullibi præceptum est. Ita *Salm. ibid num. 51.* cum *Suar. Vasq. Barb. Bon. &c.* Immo, præcisò pactò, consuetudine, aut Synodò in contrarium, dicunt *Nav. Suar. Barb. & alii cum Salm. num. 52.* nec omnibus diebus festis teneri pro Populo celebrare, sed tantùm aliquoties in anno, arbitriò Prudentum, ut *Salm. num. 52.* vel in præcipuis Festis Domini, & diebus Dominicis, aut saltem semel in hebdomada, ut *Bonacina. Tertia* sententia dixit, quòd ex vi Parochiæ non tenetur Parochus applicare fructum Missæ specialiter pro ovibus. Ita *Palaus tr. 22. disp. unic. p. 13. num 7. cum Nav. Suar. Vasqu. Coninch. Naldo, &c.* item *Lugo, Reg. Steph. & Gob.* apud *Croix*, qui probabilem putat *l. 2. p. 1. num. 762.* Ratio istorum, quia officium Curati est pascere oves verbò, exemplò, Sacramentorum administratione, & Sacrificii dispensatione; Hoc autem dixerunt fieri, si illud generali tantùm applicatione pro omnibus Fidelibus, & præcipuè interessentibus applicatur; & ita censuerunt intelligendum esse Tridentinum. Hinc intulerunt pro omnibus illis Missis posse quotidie Parochum accipere stipendium; Nisi tamen ex fundatione, aut consuetudine, vel Prælati præcepto aliàs teneatur pro Populo sacrificare.

325 Verùm hodie ex Epistolà Encyclicà SS. nostri Pontificis Bened XIV. editâ die 29. Augusti 1744. quæ incipit: *Cùm semper.* (vide in calce hujus *lib num. VI.*) sancitum habemus, omnes Parochos teneri applicare Missam pro Populo saltem in diebus festis, etiamsi congruam non habeant, his verbis: *Ita mens nostra, & sententia est, sicut etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quòd omnes, & singuli, qui actu Animarum salutem exercentes, & non solùm Parochi, aut Vicarii seculares, verùm etiam Regulares æquè teneantur Missam Parochialem* (omnibus diebus festis, ut infra) *pro Populo ipsorum curæ applicare commisso.*

Et quia alii allegabant non habere congruos reditus, alii dicebant contrariam alicubi esse consuetudinem: *Nos autem* (sic præscribit, & loquitur Pontifex) *ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem, & confirmationem extendimus, & quatenus opus sit, auctoritate Apostolicà iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quòd, licèt Parochi, & alii, ut supra, congruis redditibus destituantur, & quamvis immemorabili consuetudine in eorum Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicetur, eadem nihilominus omninò in posterum ab ipsis debeat applicari*

Et quamvis (additur) *aliàs a Congregatione Concilii responsum fuerit, Parochum nempe pinguibus redditibus dotatum quotidie pro Populo applicare debere, &c. Cùm tamen nobis perspectæ sint controversiæ super hoc ipso exortæ; Idcirco opportunum censemus declarare Nobis abunde satis esse posse, dum ii, qui Animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent, atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de Præcepto.*

Item declarat ibi Pontifex hoc valere etiam pro iis locis & diebus, in quibus Populus Missæ interesse debet, at aliunde servilibus operibus vacare potest. Proinde, casu quo aliquis Parochus sit adeo pauper, ut vivere cogatur ex eleemosynis Missarum, facultatem concedit Episcopis, cum eo dispensandi ut ipse possit etiam diebus festis Missas applicare pro eleemosynam offerentibus, modò intra eandem hebdomadam Missas omissas pro Populo applicet. Et quoad Oeconomos, qui deputantur ad curam Animarum, vacante Ecclesiâ Parochiali, tribuit Episcopis facultatem assignandi illis congruam portionem ex fructibus Parochiæ pro onere

onere celebrandi pro Populo diebus festis, licèt ipsi fructus ad Cameram Apostolicam pertineant, & quamvis portio jam eis sit assignata, juxta Const. S. Pii V. sed non sit sufficiens.

326 Deinde decrevit Pontifex suâ Apostolicâ auctoritate, *ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum pro earundem benefactoribus quotidie applicetur; respiciendo benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ*. Et hoc, quâvis consuetudine non obstante. Nisi autem alicubi adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus Ecclesiæ primam, & etiam secundam Missam Conventualem, declarat non esse obligationem applicandi secundam, modò in *Memento* secundæ Missæ pro Defunctis fiat ipsorum commemoratio.

In fine autem hujus Bullæ loquitur Pontifex de obligatione Canonicorum canendi, aut psallendi in Choro, alìàs restituendi fructus Præbendarum, & Distributionum, si tantùm assistant, & non psallant, aut canant; quò improbabiles reddidit opiniones oppositas. Vide de hoc dicta *To.I. l.3. num.675. Dub.3.*

327 „ 8. Qui stipendium pro Sacro accepit, tenetur dicere Missam pro defunctis, vel votivam, vel in hoc, aut isto altari, prout pecuniam offerens petivit (quantum tamen rubricæ permittunt, quibus neglectis, Ecclesiæ ordinem invertere, ob alterius devotionem, non convenit), quia ob ejus devotionem, & speciales orationes, major fructus provenire solet. Si tamen aliter faciat, non erit grave, imò nullum, si fiat justa de causa. Vide *Dian. de celebr. Miss.31. Card. de Lugo l.c. num.35.*

328 „ 9. Is, qui quoad locum, tempus, intentionem, qualitatem Missæ, non satisfacit, sine justa causa, voluntati fundatoris, peccat; & quidem graviter, si sæpe faciat, etsi consentiant heredes: cùm ii in hoc voluntati testatoris non possint derogare, ut docent *Sylv. Nav. Azor. &c.* Episcopus tamen potest in hoc dispensare ex causa, ut habent *Henr. Sylv. & Tamb.* Quòd si quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, ut habet *Azor. t.1. l.10. cap.14. & Sà. v. Missa. Dian. l.c. R.29.* ubi docet *ex Nav. Rodr. Fag. & Azor.* esse mortale celebrare in alio templo, vel altari, quàm quis tenetur: quod negat *Card. de Lugo*, si raro, & ex causa fiat. V *num 6.* Imò nec esse veniale, si obligatus quotidie celebrare, raro, & ex rationabili causa celebret alibi. Similiter *Tamb. de exped. sacr. l.3. cap.2.* excusat a mortali eum, qui uno, alterove die singulis mensibus alibi celebrat, nisi tamen teneatur celebrare in altari privilegiato; notatque posse Sacerdotem contra hoc onus Missarum, v.gr. certum earum numerum præscribere annis 30. si adsit possessio, titulus, & bona fides. „

329 Notandum igitur I. circa locum celebrandi, quòd si Capellanus celebrat in alia Ecclesia, vel Altari, vel horâ, quàm a Fundatore est constitutum, peccat mortaliter. Ita communiter *Lugo de Sacram. D.21. num.36. Pal. tr.23. D.1. p.6. num.26. Tournely to.5. pag.773. Salm. de Sacr. Miss. cap.5. n.17. cum Nav. Azor. &c.* Modò id faciat sæpius, aut sine causa, aut sine dispensatione; & modò Fundator Altare illud destinaverit ob gravem causam. Dixi *sæpius*, nam peccabit tantùm venialiter, si faciet rarò, puta si semel vel bis in mense; & faciliùs, si mutabit tantùm Altare, & non Ecclesiam. Item dixi *sine causa*, nam minimè peccabit, si celebrabit alibi ex justa causa, puta si Altare sit execratum, vel quia egressus a sacristia videbit illud ab alio occupatum. *Lugo l.c. Salm. num.20. ac Elbel. de Sacrific. Miss. num.216. cum Henr. &c.* Item dixi *sine dispensatione*, nam bene potest Episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, puta ob utilitatem propriæ Ecclesiæ, applicationem studii, infirmitatem, aut negotium, aut nimiam molestiam adeundi Ecclesiam, & similia, ut dicunt cum *Bus. Palaus l.c. num.27. Concina to.8. pag.470. num.28. Croix l.6. p.2. n.120. cum Pasqu. Salm. num.19. cum Henr. Barb. Ant. a Sp. S. Roncaglia de Sacr. Miss. cap.8. qu.6. R.2. cum Passer. & Ricc. Tamb. in Meth. Cel. Miss. l.3. cap.2. §.2. num.1. Mazzot. to. 3. pag.* 188 qui vocat communem. Ratio, quia in tali dispensatione voluntas Testatoris tantùm in accidentibus omittitur, & altiori bonô compensatur; Licèt enim Tridentinum *Sess. 25. cap.5. de Ref.* prohibeat mutari qualitates fundationum, illas tamen Episcopi, voluntates Testatorum interpretando, bene reducere possunt ad æquitatem; Ita *Mazzot. & Croix ll. cc. cum Pasqu.* Tantò magis, quia idem Concilium *Sess.25. cap.4.* expressè concedit Prælatis in quibusdam casibus, etiam omninò commutare ultimas voluntates. Rectè tamen *Croix*, & *Pasqu.* dicunt in nostro casu non posse dispensare Episcopos, si Testator designando Ecclesiam vel horam in fundatione, specialiter respexerit commoditatem Populi audituri Missam. Præterea dixi, *modò Fundator Altare il-lud*

lud destinaverit ob gravem causam, puta ob memoriam, vel commodum Familiæ, aut Populi, vel ob specialem cultum Sancti, & similia. Nam si nullum habuerit specialem finem, vel si causa cessaverit, nempe si Familia sit extincta, vel alibi moretur, tunc Sacerdos, mutando Altare, tantùm venialiter peccabit; & ne venialiter quidem, si celebrabit in Altari privilegiato, quia ibi meliùs consulet Fundatori; ita *Lugo num. 36. & 37. & Tournely loc. cit.*

Notandum II. quòd si quis, stipendiò acceptô, deberet Missam celebrare in Altari Privilegiato, & in alio celebraret, non jam teneretur ad restitutionem stipendii, sed tantùm ad lucrandas Indulgentias applicabiles pro Defunctis; ita *Elbel num.*210. *cum Anacl. & Bambest. Sporer num.*137. & 355. *ac Roncaglia cap.6. qu.7. R.*1. & 2. qui addit non esse quidem obligationem restituendi, si eleemosyna data sit ordinaria, secus verò si pinguis. Non autem satisfacit; qui celebrat in alio Altari non Privilegiato, applicando Indulgentias Calculi Benedicti, Imaginis &c. quia hæ Indulgentiæ non sunt tam certæ quàm Indulgentiæ Altaris Privilegiati, ut dicunt *Salm.c.5.num.*21. *cum Nav. Azor. Bon. Diana*, & *Dic.* Et idem censent *Lugo D.*21. *num.*39. & *Salm.num.*22. cum aliis communiter (contra *Dian. Pasqu. Megal &c.*) de Calculo Benedicto cum Indulgentia ad liberandam Animam Purgatorii in celebratione Missæ.

330 „ 10. Beneficiatus ex justitia obligatur sub „ mortali, & pœnâ compensationis, ad eum „ numerum Missarum, per se, vel (prout mens „ fundatoris ex verbis colligenda permittit) „ saltem per alium * (*Nisi exprimatur in institutione Capellaniæ, quòd Capellanus per seipsum celebret, semper per alium celebrare potest: Sic rectè docent Salm. cap.5. num.*33. *cum Dic. & Dian. p.*3. *tr.*4. *R.*87. *qui cum Campanili testatur ita declaratum a S. C. Et sic etiam fuit decisum a S. Rota Rom. ap. Pitton. de Paroch. num* 1171. *qui n.*1512. *affert aliam Declar. S.C. editam* 17. *Sept.* 1683.)*, quem numerum „ literæ fundationis requirunt; Eum verò numerum ex justa causa, v. gr. si reditus jam „ non sufficientes respondeant, potest minuere Episcopus in Synodo: quam potestatem „ *Bonac.* restringit ad Missas Defunctorum, & „ quidem post *Tridens.* impositas. Vide *Bonac.* „ *d.*4. *qu ult. p* 8

331 Reductio Missarum hodie tantùm a Sede Apostolica, non ab Episcopis fieri potest, ut patet ex Decreto S.C. Concilii edito jussu Urbani VIII. & confirmato ab Innoc. XII. (vide *ap. Croix l.*6. *p.*2. *num.*53. *v. Ac primo.*) ubi sic dicitur: *Districtè prohibet, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur &c. Alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus formam fieri contigerit, omninò nullas & inanes decernit.* Facultas autem, ut clarè explicat idem Decretum (quidquid dicant *Salm.tr.*15. *de Statu Rel.c.*7. *num.*148.) data per Tridentinum *Sess.*25. *cap.*4. Episcopis & aliis, tantùm fuit pro reducendis Missis ante Concilium relictis, & non impositis in limine fundationis. E converso in ipsomet Decreto Urbani (apud *Croix num.*89.) declaratum fuit bene posse Episcopos reducere Missas, si Testator expressè hanc ipsis dederit facultatem.

Causæ autem, ex quibus Sedes Apostolica solet Missas reducere, sunt paucitas Sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augumentum stipendii currentis, extenuatio redituum Monasterii, vel majores expensæ necessariæ ad victum, &c. denique si urgeret necessitas Fratrum, vel fabricæ Ecclesiæ, aut Monasterii; ita *Pal. p.*15. *n.*3. *Wigandt tr.*12. *num.*80. & *Salm.l.c. num.*144. *cum Azor. Philib. Barbosa, Lez. & aliis.*

Dubitatur 1. An Episcopus possit minuere Missas, quarum onus non est qui suscipiat ob eleemosynæ tenuitatem? Affirmat *Croix n.*119. *cum Pasqualigo, & Tamb:* Sed negandum cum *P. Concina* ex Decreto S. C. mox supra citato, ubi declaratur nullo modo posse Episcopos onera Missarum reducere, vel moderari; Idque expressiùs declaravit eadem S. C. in alio Decreto, quod refert *Concina l. c.* iterum confirmato per aliud Decretum editum die 20. Julii 1682. Sed hoc intelligendum procedere, ait *Fagnanus in c. Ex parte. de Constit. num.* 28. *cum Felino*, quando antea hujusmodi onera Missarum de jure vel de facto adimpleri poterant, sed casu quò reditus a principio fuerint sufficientes, & postea ita imminuantur, ut nullo modo sufficiant ad onera ferenda, tunc dicit *Fagnanus* non videri sublatam Episcopis facultatem, quam habent de jure communi, Missas moderandi, vel commutandi, ex *c. Nos quidem. de*

de Testam. & ex Trident. *Sess.25.cap.8.* ubi conceditur Episcopis, ut unà cum herede vel executore possint ultimas voluntates in alium pium usum commutare.

Dubitatur 2. An possit Capellanus ex se minuere numerum Missarum, si deficiant reditus? Si deficiant in totum sine ipsius culpa, certum est non teneri Missas celebrare, ut communiter dicunt *Croix l.4. num.855. Tamb. Meth. Miss.l.3.c.1.§.2.n.2.& §.3.n 89. Roncaglia c 8. qu.8. cum Pasqual.& Passer.ac Escob.l.21.num.637.cum Bordon & Aversa*. Idque declaratum fuit a S.C. ut diximus *num 324. in fine*. Si verò reditus deficiant in parte, etiam videtur certum cum *Escob.num 638.* posse Capellanum minuere Missas, casu quò Testator congruam eleemosynam designaverit, v.gr. tarenum pro qualibet Missa; quia tunc, sicut augendus esset numerus Missarum si reditus augerentur, ita minuendus est si reditus diminuuntur. Major difficultas est, an possit Capellanus minuere Missas, si testator designaverit numerum Missarum, & deficit stipendium adhuc ordinarium? Negant *Tamburr.l.c.n.1.& 2. Diana p.10. tr.16. R.65. Mazzotta to.2 pag 427 num.5. Pal.to.2 tr.3. D.1.p.6. num.23. & Salm.de Statu Rel. cap.7. n.152. tum Azot. Gav. Philip. Pell. & Lezana*. Hi dicunt pro hac moderatione omninò recurrendum ad Sedem Apostolicam, tum ex Decreto supra allato, ubi dictum fuit: *Pro his omnibus reducendis, aut moderandis ad Apostolicam Sedem recurratur*; tum ex alio Decreto (vide *ap. Croix num.89.*) ubi ad quæsitum: *Quid si legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum aut ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?* Sic declaratum fuit: *Etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi, ab iis ad quos pertinet Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet*. His tamen non obstantibus, affirmant cum *Busemb ut supra, Franciscus de Lugo l.5. de Sacram. cap.12. q.9. num.98. Escob l.c. item Bordon. ap. Croix num.118 & Pasqual. ac alii ap. Roncaglia l.c.* qui *in Reg.3. in praxi*, id probabile putat. Ratio horum est, quia id censetur esse juxta mentem ipsius Testatoris, qui non præsumitur voluisse gratis, aut stipe minori justò cogere Capellanum ad celebrandum, vel ad supplendum stipendium ex propriis bonis, si vellet per alium celebrare; alioquin voluntas Testatoris esset injusta, quæ servari non debet. At quia in hoc facilè intervenire posset periculum hallucinationis, advertit *Roncaglia*, generaliter loquendo, recurrendum esse ad judicium Episcopi (quod necessariò requirunt *Croix l.4. num.855. & Tourne.y to.5. pag.793. qu.13.*), vel saltem viri docti & pii, qui non auctoritativè, sed tanquam justus Arbiter numerum Missarum moderetur. Ad Decreta autem præfata respondet *Roncaglia cum Pasqual.* in tali casu hanc non esse propriè reductionem, aut moderationem stabilem, quam Sedes Apostolica sibi reservat; sed esse cessationem de jure obligationis pro rata redituum deficientium; Decreta enim loquuntur juxta mentem Tridentini *Sess. 25. cap. 4. de Ref.* ubi sermo est non jam de reditibus diminutis, sed de tenui eleemosyna ab initio designata pro Missis, quas non facilè reperiatur qui velit celebrare, & de illis, re integrâ, ob tenuitatem stipendii, vel paucitatem Sacerdotum fieri vellet reductio. An autem hæc opinio sit probabilis, judicio Sapientiorum remitto: Ceterùm, si staret hæc sententia, omninò servandum esset id quod advertit *Tamb. dict. cap.1. §.3. n 96.* nempe quòd, si Capellanus per annos præteritos acceperit stipendium majus solitò, tenetur compensare, eundem numerum Missarum celebrando; qui enim antea stetit commodo, deinde stare debet incommodo.

Dubitatur 3. An Episcopus possit moderari Officia, preces, & eleemosynas Anniversariis annexas? Negat *Tamburrinus ap. Croix n.121.* Sed affirmat *Pasqualigus ibid.* quia prohibitio non loquitur de his, sed tantùm de Missarum reductione; Uti etiam nec de illis Missis, ad quas aliquis Sacerdos se obligasset sine congruo stipendio, id enim esset in præjudicium Ecclesiæ, & Successorum. Sed hoc ultimum nullo modo admittendum, quia esset contra Decreta relata supra *in Dub.1.*

11. Qui ratione Beneficii tenetur quotidie „ 332
„ celebrare, tenetur etiam Missas pro fundatore (nisi de hujus intentione contrariâ constet) applicare. *Bon.* & alii *Dia. p.6. t 6. R 13.* qui tamen concedit posse eum pro seipso quater, aut sexies in anno * (*Vel pro valde sibi conjuncto, aut charissimo amico, aut benefactore; Sic enim præsumitur consensisse Fundator, ut Salm c.c.n.36. cum Lezan. Dian. Steph. Homob Nald. Philib. &c. passim; Modò non accipiatur stipendium, ut rectè advertunt Holzm. num 351. & Elbel num.215. cum Pasqu. & Gob ac Salm. cap.5. num.38. cum Bon. Gavant. Diana, & communi, contra Vidal; quia hoc esset*

 „ *contra*

contra mentem Fundatoris.)* ; Et in die Commemorationis omnium Defunctorum pro particulari defuncto celebrare * (*Vide infra num.338*)* Item quâvis hebdomadâ unam Missam omittere devotionis, & reverentiæ causâ, idque ex præsumpta intentione fundatoris: quod *Tamb. l. 3. exped. sacr. cap. 3. §.1. ex Gavant. p.3. t.12.* limitat, nisi de contraria fundatoris voluntate constet, * vel sit onus Ecclesiæ, aut Monasterii, curare Missam quotidianam. V. *Tamb l.c. Dian. p.2. t.14. R 28. & p 4. t.4. R.85 & p.5 t 6. R.23. & t. 13. R. 15.* Idipsum limitat *Card. de Lugo R. mor. l.5. d.9.* si obligatio dirigatur ad ipsum Sacerdotem, v. gr. si dicatur (qui debet quotidie celebrare), quo casu concedit * (*Ita etiam Salm num.37. communiter cum Suar. Bon. Azor. Leand. Sylv. ex c. Significatum. de Præbend. ubi dicitur Capellanum teneri quotidie celebrare*, salvâ honestate, & debitâ devotione. *Advertit tamen Ronc. cap.8. qu.3. nullo die Capellanus poterit vacare, si in fundatione expressè cautum sit, ut Missa celebretur per seipsum, vel per alium, ex Declar. S.C. die 30 Maji 1699.*)* . Si verò dirigatur ad celebrationem in tali loco, v. gr. volo, ut in tali Ecclesia celebretur quotidie Missa, teneri eum pro se alium substituere eo die, quo ipse non celebret. * (*Ita Salm. l.c. cum aliis communiter.*)*

333 12. Qui non potest fundationi satisfacere propter morbum, non tenetur, si brevis sit v. gr. 15. dierum, ut docet *Bon.* aut etiam uniùs, alteriusve mensis, ut probabiliter docet *Card. de Lugo num.36.*) substituere alium, aut compensare, cùm tam strictè ne domini quidem honesti cum famulis agant: secus tamen, si sit diuturnus morbus; nisi reditus sint nimis tenues, aut in morbum absumantur, ut contra *Sylv. & Azor.* docet *Bonac. Rodriq.* Impeditus verò aliis negotiis, licèt justis (cùm hæc non debeant obesse fundatori), debent satisfacere per alium, vel compensare postea, præsertim si fiat sæpius. Ita *Bon. d.4. q. ult. p.7.*

Quæritur, an Capellanus ægrotans teneatur interim alteri dare stipendium, ut Missas celebret? Commune est (contra *Henriq*) non teneri, si infirmitas sit brevis, ut cum *Bus.* hìc tenent *Lugo D. 21. num. 48. Salm. cap. 5. num. 34.* cum *Dic. Dia. Lez. &c.* nisi Fundator voluerit non deficere Missam in tali loco, &c. Quænam autem sit infirmitas brevis? Alii dicunt, si durat per decem dies, ut *Barbos. Molfes. Graff. &c.* Alii extendunt ad 15. dies, ut *Bon. & Dian.* item *Elbel pag.131. num.214. cum Anacl.* Et de hoc habetur Declaratio S. C. Conc. edita die 17. Nov. 1695. (*ap. Pitton de Paroch. num.1505.*) ubi dictum fuit non teneri Capellanum per alium supplere, tempore infirmitatis non excedentis 15. dies. Alii ad mensem, ut *Laym. c.3. n.7. & Salm. n.35.* cum *Hurtad. & Conc. Mediol. 7. tit de Missis* ubi: *Si Capellanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Episcopi accipere potest.* Alii denique extendunt ad duos menses, ut *Lugo num 49. cum Nav* item *Philib. Dicast. Nald. Leand. & Ant. a Sp. S. apud Salm. loc cit.* & adhæret *Concina pag. 471. num.31.* ac probabile putant *Busemb.* ut supra, ac *Dicast Pal. Nav. &c.* apud *Salm. ibid.* Omnes autem hæ opiniones videntur esse probabiles.

D U B I U M II.

Cujus sit applicare fructum Sacrificii?

334 *A quo applicandus sit fructus Missæ? An Religiosus validè Missam applicet contra voluntatem Prælati?*

335 *Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. I. An sufficiat applicatio habitualis? Qu. II. An si quis accepit stipendia a diversis, sufficiat applicare Missas pró eis in confuso?*

336 *Quid si applicatio nulli fiat, vel incapaci?*

337 *An valeat applicatio conditionata? Et an applicatio facta pro primo offerente, sit illicita, & invalida?*

338 *An in die Mortuorum possit applicari Missa pro particularibus ex stipendio?*

339 *De Altari Privilegiato. Quær.1. An ad tales Indulgentias lucrandas requiratur Missa de* Requiem? *Qu.2. Quomodo intelligenda est clausula:* Modò in Ecclesia quotidie dicantur septem Missæ? *Qu. 3. Quomodo clausula:* Modò in Ecclesia non sit aliud Altare Privilegiatum?

334 RESP. Solus Sacerdos offerens validè id facit, per suam intentionem, quia est actus potestatis Sacerdotalis. Ita *commun. Suar. Card. de Lugo d.14. f.10. num.211. &c.* Unde *resolves*.

1. Is validè applicat, etsi peccet sacrificando, vel applicando contra voluntatem superiorum. Ita *Suarez, Laym. Diana, Card. de Lu-*

„ *de Lugo, l.c* contra *Navarr. Ledesma*, & alios, „ quorum sententiam probabilem dicit *Dian.* „ *t.1.R.72.*

Quæritur an Religiosus validè applicet Missam contra voluntatem Prælati? *Prima* sententia negat, quam tenent *Scotus Quodlib.* 20. *Gavant. in Rubr. Miss. p 3.ti.12. num.*28 item *Gabr. Arm. & alii ap. Tournely to* 5. *pag.*482. *v. Grave, ac Cordub. & Led. ap. Dian. p.*2.*tr.*14.*R.*72. qui probabilem putat. Ratio, quia voluntas Religiosi subditur voluntati Superioris; unde, sicut Superior potest irritare contractus & vota subditi, ita etiam applicationes Missarum. *Secunda* verò sententia communior & probabilior dicit talem applicationem subditi esse quidem illicitam, sed non invalidam, & hanc tenent cum *Busemb Suar D.*79 *sc.*9. *Laym. cap.*2. *num.*11. *Lugo de Euchar. D.*19 *num.*211. qui ait oppositam rejici ferè ab omnibus Recentioribus, *Salm. de Sacr Miss cap.*3 *num.*25. *Anacl. pag* 576 *n.*72. *Sporer num.* 289 *Tournely l c. cum Vasqu & Elbel pag.* 119 *num.*180. *cum Mansfrio, Croix, & Gob* Ratio, quia subditus, ubi utitur potestate Ordinis (ut est in hoc casu), minimè subjicitur voluntati Prælati. Limitat *Marchantius in Tribun. q.*2. *dub.*2. si Sacerdos applicationem faceret ex vi pacti initi cum offerente, quia sicut pactum sine voluntate Prælati est nullum, ita & applicatio. Hoc tamen sanè intelligendum, quando subditus ita a ligaret applicationem pacto, ut absolutè intenderet non applicare, si non satisfaceret obligationi contractæ (quod bene ait *Sporer num.* 290. in facto rarò accidere); Quando tamen absolutè applicat, non restringendo intentionem ad satisfactionem pacti, tunc validè applicat ex potestate generali, quam ipse habet applicandi Sacrificium cui vult, etiamsi errore ductus Missam applicaret pro obligatione contracta.

335 „ 2. Sacrificium, quod neque formaliter, „ neque virtualiter ulli applicatum est, vel ante, „ vel in ipsa consecratione, saltem ejusdem „ speciei, non potest postea ulli applicari, fal- „ tem adæquatè: quia producit effectum, quan- „ do existit, neque is suspenditur; ideoque „ nec licet accipere stipendium pro Missa præ- „ terita. Vide *Laym.*

„ Dixi, *vel ante*; quia non requiritur, ut „ applicatio fiat in ipso Sacrificio: sufficitque, „ si pridie facta sit, etsi ipso die de ea non „ cogitet. *Bonac. qu.*3.*p.*2. *ex Suar. Dian. l.c. R.*47. „ contra *Vasq.*

Quæritur I. An ad applicandam Missam sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando habita, & non revocata? Negant *Vasqu. De Sacram. D.*38 *cap.*6. *num* 74. & *Abelly de Sacr. Miss.* §.5.*n.*5. *cum Isamb.* dicentes, quòd sicut ad consecrandum requiritur Ministri intentio actualis, vel saltem virtualis, sic enim requiritur ad fructum Missæ applicandum. Sed veriùs, & communiter affirmant *Suar.* 3.*p.D.*13 *se.*3.*concl.*2. *Bon. de Sacram. D.*1. *qu.*3. *p.*2 §.3. *num.*11. *Lugo eod. ti. D.*8. *num.*93. *cum Moli. & Dian.* item *Cont. Tournely to.* 5. *p.*841. *qu* 6. *Resp. ad* 2. *Holzmann pag.* 5. *num.*22. *v. Dices, Elbel pag.*118. *num.*174. *Mazzotta de Sacr. Miss. to.*3 *p.*168. *Sporer eod. ti. num.*340. *cum Gobat.* qui testatur hanc esse omnium praxim, & *Croix l.*6. *p.*2 *num.*205. *cum Con. Tamb. & Pasqu.* Et ab hac doctrina in substantia non est difformis *P. Concina to.*8. *pag.*473. *num.*36. nam, licèt requirat intentionem virtualem, tamen virtualis illa (modò quò ipse explicat) coincidit cum nostra habituali; dum, inquit, quòd si quis acceperit 20. eleemosynas, & hodie celebrationem incipit cum voluntate sequentibus diebus celebrandi pro offerente, tunc sufficere primam intentionem, etiamsi ceteris singulis diebus aliò distractus illam non renovet. Ratio nostra est, quia applicatio Missæ se habet per modum donationis verbalis, quæ semel facta valet donec expressè revocetur. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd in Sacramentis ideo requiritur intentio actualis vel virtualis, quia intentio efficit Sacramentum, seu actualiter influit in ejus confectionem; sed in applicatione Missæ intentio non efficit fructum illius, dum adhuc sine applicatione de se oritur fructus ex celebratione Missæ, & ideo sufficit applicatio aliquando facta, per quam fructus fuit alicui donatus.

Quæritur II. An si quis accipit stipendium a decem personis pro decem Missis, satisfaciat applicando primas decem Missas quas legit pro ipsis in confuso? Negat *Sylvius ap. Bon. D.*4. *p.*7. § 3. *num.*1. & *Concina to.*8 *pag.*474. *num.*38. Sed meliùs videtur sic distinguendum: Si singula Sacrificia applicantur pro singulis indeterminatè, non videtur satisfieri, quidquid dicant *Aversa*, & *Diana ap. Croix l* 6 *p.*2. *num.*209. Ratio, quia ad satisfactionem requiritur intentio applicandi fructum determinatæ personæ, ut illi prosit; unde sicut non consecraret, qui diceres proferret formam Consecrationis super decem hostias, cum intentione consecrandi unaquàque formâ unam hostiam ex eis in confuso; ita qui applicat decem Missas indeterminatè.

natè. Si verò Sacerdos unamquamque Missam intenderet applicare omnibus illis decem personis, singulis applicando decimam partem uniuscujusque Missæ, non videtur ratio cur non satisfaciat, cùm nemo dubitet, quin fructus Sacrificii sit divisibilis, & ideo jam tribuitur unicuique quod debetur, unusquisque enim in singulis Missis, decimam partem accipiendo, in celebratione decimæ Missæ jam totum suum fructum percipit. Et ita tenent *Bonac l c. Roncaglia c.p 6.qu.9 R 2. Tamb. de Miss. l 2 c 2. §. 11. num. 4.* item *Aversa, Henao, & alii ap. Croix l. 6. p. 2. num* 219. contra *Pasqual & Possev.*

335 „ 3. Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus „ manet in thesauro Ecclesiæ, ut docet *Suarez* „ vel cedit ipsi Sacerdoti, vel illis, pro qui- „ bus tenetur specialiter offerre, quod ita im- „ plicitè censeatur intendisse. Ita *Laym t. 5. c. 2.* „ *V. Card. de Lugo n.* 215.

Si fructus Sacrificii applicatur incapaci, tunc ille remanet in thesauro Ecclesiæ. In praxi autem quando dubitatur, an is pro quo offerimus sit vel ne capax fructus, consultum est in Missis gratuitis illas applicare vel nobis ipsis, vel alteri sub conditione, si persona cui applicantur non sit capax; In Missis verò debitis ex stipendio, quia probabiliter fructus cedit in beneficium propinquorum offerentis ex ejus implicita voluntate, ideo tunc non possumus, cui velimus fructum applicare, nisi sub condirione, ut præjudicium non fiat cui obligatio adsit applicandi; ita *Elbel num. 194. & Spor. n. 284. cum Marchant.*

337 „ 4. Applicatio, sub conditione jam impletâ, est valida, v. gr. ad intentionem quam „ habuit hodie superior, non autem sub con- „ ditione futura contingente, v. gr. applico illi, „ cui Titius interrogatus voluerit; vel ei, qui „ priùs morietur; vel qui primò stipendium „ offeret: Ita *Suarez in 3. p. to. 3. d. 79. s. 9. Layman. l. c. Dian. l c. R. 15. Card. de Lugo d. 19. num.* „ 209. contra *Bonac qu. ult. p. 7. §. 5.* qui tamen „ ipse in praxi dissuadet.

„ 5. Non satisfecit, qui te mortuum putans, „ Missas, quas pro defuncto teneretur, cele- „ bravit.

„ 6 *Sacerdotes Societatis* non satisfaciunt, „ celebrando pro defunctis per anticipationem, „ nisi tamen jam mortui sint, etsi postea pro- „ mulgentur. *Laym. l. c.*

Dicunt *Lugo de Pœnit. D. 13. num. 137. & Palaus p. 6.* applicationem Missæ factam pro primo offerente esse validam, sed illicitam ex prohibitione Clementis VIII. quam promulgavit Paulus V. die 15. Nov. 1605. vetans hanc consuetudinem, *tamquam pluribus nominibus periculosam, Fidelium scandalis obnoxiam, atque a vetusto Ecclesiæ more nimium aberrantem.* At probabiliùs (ut rectè ait *Croix num* 222.) talis applicatio non solùm erit illicita, sed sæpe invalida, quia sæpe accidet quòd Missa tunc dicatur pro causa quæ adhuc non existit, puta si stipem offerens postulabit Missam pro liberatione a carcere, ab infirmitate &c. quæ causa, cùm nunc non adsit, effectus Missæ suspensus remanere deberet, quod non videtur credibile. Bene tamen advertit *Tournely pag. 791. cum Vasqu. Aversa, & Quarti*, quòd si Sacerdos prævideat, quòd postulabuntur Missæ pro aliquo Defuncto, bene potes eas nunc offerre, & deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offerrentur pro persona determinata.

7. Non omnes Sacerdotes tenentur die „ 338 Animarum applicare Missam pro omnibus „ defunctis. *Tamb l. 3. exp. sacr. cap. 3. §. 2.* con- „ tra praxim, & *Gavan. p. 4. t. 15.* * (*De hoc adest* „ *Decretum S. C. apud Merati in Indice n. 411.* „ *editum die 4. Aug. 1663. ubi dictum fuit:* In „ die Commemorationis omnium Fidelium „ Defunctorum Sacrificia possunt a Sacerdoti- „ bus celebrantibus applicari ad libitum, scil „ vel pro omnibus Fidelibus defunctis, vel pro „ aliquibus tantùm. *Hoc Decretò posito, bene* „ *ait Tournely to. 5. pag. 793. qu. 11. nihil obesse,* „ *quin pro talibus Missis possit accipi stipen-* „ *dium.*) * „

8 Missa celebrata in altari privilegiato pro „ 339 defunctis non suffragatur illis, nec satisfit „ Indulto, nisi sit de Requiem. *Dian. p. 4. t. 4.* „ *R. 233. ex declarat. Card & p. 9. t. 2. R. 8.* „

Hoc Privilegium Altaris in hoc consistit, ut ex Indulgentiis, sive fructibus, qui sunt in thesauro Ecclesiæ, liberetur a Purgatorio Anima pro qua Missa in illo Altari applicatur; & hoc vi potestatis Clavium, quam habet Papa applicandi Indulgentias, vivis quidem per modum absolutionis, Defunctis verò per modum suffragii sive solutionis.

Quæres 1. An ad lucrandam Indulgentiam Altaris Privilegiati semper requiratur, ut celebretur Missa *de Requiem?* Resp. negativè, nam licèt olim anno 1601. die 1. Junii respondisset S. C. affirmativè, ut fert *Diana p. 4. tr. 4. R. 233.* Attamen Alexander VII. die 22. Januar. an. 1667. in Decreto incipiente *Credita nobis*, declaravit quòd in iis diebus, quibus non licent Missæ

Missæ *de Requiem*, Missæ de Festo currente easdem habent Indulgentias, quas habent Missæ *de Requiem*: Idque extendit ad Altaria Privilegiata etiam non perpetua, & pro aliquo die in hebdomada. Deinde Innocentius XI. die 4. Maji an. 1658 declaravit id valere etiam in diebus Dominicis, & diebus infra Octavas, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, & aliis annuis diebus, quibus Missæ *de Requiem* non possunt celebrari. Demum hæc omnia Decreta confirmavit Clemens XI. die 29. Sept. an. 1714. (Vide Decreta præfata apud *Merati to. 1. part. 2. in Indice num. 623. 624. & 625.*) Ex his omnibus colligitur, quòd Missæ in Altari Privilegiato, aut perpetuo, aut ad tempus concesso, suffragantur Defunctis, sive dicantur *de Requiem*, sive de die currenti, quando non licet eas *de Requiem* dicere. Cùm autem Privilegium conceditur ad tempus, declaravit S.C. (in Decreto, quod affert *Croix l. 6. p. 1. n. 225.*) quòd tempus incipit non a die publicationis Brevis, sed a die concessionis.

Quæres 2. Quid si in Ecclesia, ubi concessum est Altare Privilegiatum per aliquod tempus, non dicantur septem vel quinque Missæ juxta clausulam, quæ in Indultis apponi solet? *Sylvius ap. Croix num. 522* putat privilegium etiam suffragari, si bis vel ter Missæ non legantur. Sed veriùs oppositum docet Benedictus XIV. *Notif. 56. num. 16.* ex Decreto S.C. Concilii, edito die 11. Sept. 1694. & approbato ab Innoc. XI. qui mandavit publicari; ibi dictum fuit, *celebrationem Missarum Indultis præfatis præfinitarum omninò necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia*. Declaravit tamen eadem S.C. die 20 Julii 1706. alio Decreto (inserto in Bullario Clementis XI. *part. 2. pag. 592.*), quòd pro tempore, quo Religiosi vel Sacerdotes Seculares per aliquot dies vel menses propter absentiam non celebrant Missas præfinitas, Indulgentiæ non âmittuntur, sed pro illo tunc suspenduntur. Insuper declaravit, quòd si Missæ non legantur ob Sacerdotum infirmitatem, vel quia Religiosi occasione festivitatis, vel funerum, alibi celebrare debeant ex jussu Prælati, si rarò id fiat, Indulgentiæ etiam suffragantur. Vide prædicta Decreta *apud Bened. XIV. loc. cit. num. 17. & ap. Sporer to. 3. pag. 258.* qui illa in extensum affert.

Quæres 3. quomodo intelligenda clausula, *si in Ecclesia aliud Altare Privilegiatum non est erectum*? Probabiliter respondent *Sporer pag. 258. num. 133. & Gobat. num. 519.* intelligendam esse, quòd si Altare Privilegiatum antea concessum fuerit generatim pro quibuscunque Defunctis, idque in secunda petitione non sit expressum, posterior concessio, etiam generatim facta, nihil valet; Secus verò, si concessio fiat pro aliquibus particularibus personis. Et sic pariter videtur dicendum, si prima concessio fuerit particularis, & secunda generalis.

DUBIUM III.

Quando, & quoties liceat celebrare?

340 *An possit dici Missa ante Auroram, vel post Meridiem?* 341. *A quo tempore incipiat Aurora? An tempus tam Auroræ quàm Meridiei moraliter accipiendum?* 342. *Quid de Privilegiis Regularium?*

343 *Casus in quibus licet celebrare ante Auroram, vel post Meridiem. An in Nocte Nativitatis omnes tres Missæ dici possint ante Auroram?* 344. *An liceat anticipare Missam vel postponere ob Festivitatem, vel causâ itineris, vel ex Dispensatione Episcopi?* 345. *An peccet graviter, qui celebrat ante Auroram, vel post Meridiem?* 346. *Quænam in hoc sit parvitas materiæ?*

347 *Quale peccatum sit celebrare ante Matutinum?* 348. *Quid si esset Missa Conventualis, & solemnis?*

349 *An liceat celebrare (& ministrare Communionem) in quolibet anni die?* 350. *An in die Cœnæ Domini, & Sabbati Sancti liceat privatim celebrare?*

351 *An & quando liceat celebrare pluries in die?*

352 *An aliquando liceat interrumpere Missam, vel de novo incipere?* 353. *An si superveniat Princeps, vel turba Peregrinorum? vel si Sacerdos recordetur alicujus impedimenti?* 354. *An si urgeat necessitas propria vel aliena?*

355 *Quomodo Missa interrupta, supplenda sit ab alio Sacerdote?*

340 RESp. 1. Ordinariè non licet celebrare post meridiem, sed debet inchoari ante duodecimam, nec ante auroram; quam ante solis ortum *Reginald.* quadrantem horæ, *Henriquez*, & *Conin.* mediam horam, *Azor* horam cum quadrante, *Suarez*, & *Fernand.* & *Possev.* sesquihoram comprehendere dicunt, & consequenter, cùm, secundùm *Henriquez*, *Suarez*, & alios, Missa possit inchoari tantò ante auroram, ut sub ejus initium finiatur, „licet

stantiensi, ubi damnatus fuit hic articulus Vviclefi: *Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plùs prosunt eisdem, quàm generales ceteris paribus*.

Nec obstat 1. prohibitio Ecclesiæ accipiendi plura stipendia pro una Missa. Nam respondetur 1. quòd stipendium non datur ut pretium fructus Missæ, sed pro sustentatione Ministri, ut diximus *de Simonia lib.3.num.55.* Unde semper ac Minister suam habet sustentationem, deficit titulus quô aliud stipendium possit accipere. Respondetur 2. quòd, cùm sententia opposita non sit improbabilis, non potest Sacerdos pro stipendio certo incertum Missæ fructum applicare.

Neque obstat 2. quòd si hæc sententia valeret, frustra Ecclesia Missas multiplicaret; nam respondetur (ut diximus), quòd fructus Sacrificii non percipitur juxta suum proprium valorem, sed juxta dispositionem illius cui applicatur; & ex hoc evenit, quòd quo pluries pro uno repetuntur Sacrificia, eo pluries fructus participatur.

Hæc secunda sententia, speculativè loquendo, videtur probabilior; at quia contraria adhuc est probabilis, non licet quidem Sacerdoti, dum accipit stipendium ab uno, applicare Missam pro illo in generali cum aliis, nisi saltem sub conditione, nempe modò ille non defraudetur.

Notandum hìc, quòd Sacrificium Missæ, in quantum pertinet ad fructum principalem, tam prodest si offeratur a bono Sacerdote, quàm a malo, cùm valor Missæ sit ex opere operato pendens a meritis Christi: In quantum autem pertinet ad fructum Precum, quæ in Missa dicuntur, ipsæ etiam valent factæ a Sacerdote peccatore, quatenus hic orat nomine Ecclesiæ, quia Ecclesia semper est Deo grata; Secus quatenus orat nomine proprio; Ita *S.Thom. 3.p. qu.82.a.6.* Hinc dixit Alexander Papa (*Can. 90. caus.1. q.1.*): *Sacerdotes quantò digniores fuerint, tantò faciliùs pro quibus clamant exaudiuntur*. Censet autem *D.Thom. l.c. a.7. ad 3.* quòd, si celebrans est excommunicatus, *orationes ejus efficaciam non habent, quia est ab Ecclesiæ unitate separatus*. Et hoc puto veriùs dicendum, loquendo de excommunicato vitando, cum *Roncaglia cap.1.qu.3.R.2.Sporer pag.138.num.322. & Laym.de Sact.Miss cap.1 .num. 12.* contra *Holzmann pag.75. num.324. & Croix l.6. p.2. num.49. cum Soto Gabr. Dic. &c.* Probabiliter verò dicit *Laym. cum Avila*, & communi, secus esse de excommunicato tolerato, quia Ecclesia permittendo, quòd Fideles postulent Missas ab eo, consequenter etiam permittit, ut omninò ipsæ fructuosæ sint postulantibus. Vide *n.309.*

313 „ 1. Sacerdotes ordinariè peccant graviter, si non aliquoties in anno, saltem ter, vel quater sollemnioribus festis celebrent, nisi legitimè sint impediti. Ita *Sylv. Reg. Suar. Con.* & alii *commun.* contra *Ang. Bon. Dian.p.2. t.14.R.19.* item *Card.de Lug.& Tamb.l.1.exped. com. cap. 6.* qui excusant saltem a mortali, dummodo communicent in Paschate, absitque contemtus, & scandalum: imò, ubi Tridentinum est receptum, tenetur ex mandato Episcopi sub gravi culpa celebrare saltem Dominicis, & Festis; excusantur tamen, si Episcopi nullum mandatum extet. „

Dubitatur hìc 1. An Sacerdotes teneantur sub culpa gravi aliquando celebrare? *Prima* sententia communior, quam tenent *D.Thom. 3.p.qu.82.a.10.Suar.D.80.sc.1.Laym.l.5.tr.5.cap.3. num.1.Bon p.7.num.1. Juenin tom.7. p.377. Holzmann pag.78.num.338. Contin. Tournely to.5. pag. 768. Elbel pag.125. num.195. Habert to.5. pag.684. qu.9.Concina to.8.pag.496.num.1. & Pal.p.12.n.2. cum Vasq Nav.Valen.Azor.&c.* docet teneri tam ex præcepto Divino, quàm Ecclesiastico. Divinum præceptum probatur 1. ex illo Apostoli (*ad Hebr.5.*): *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumtus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat bona, & Sacrificia pro peccatis*. Probatur 2. ex verbis Christi (*Lucæ 22.*): *Hoc facite in meam commemorationem*. Quæ verba, declarat Tridentinum *Sess.22.cap.1.* continere verum præceptum, dicens: *Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, hoc facite &c.* Præceptum autem Ecclesiasticum probatur ex *c. Dolentes. 9. de Celebr.Miss.* ubi Innoc.III. sic dixit: *Dolentes referimus, non solùm quidam minores Clerici, verùm aliqui Ecclesiarum Prælati, circa commessationes superfluas ferè medietatem noctis expendunt. . Sunt & alii, qui Missarum sollemnia vix celebrant quater in anno, & quod deterius est, interesse contendunt: Et si quando, dum hæc celebrantur, intersunt, intendunt exteriùs collocutionibus laicorum &c. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in vim obedientiæ, ut Officium nocturnum pariter & diurnum studiosè celebrent pariter & devotè*. Ratio autem hujus sententiæ, quam affert *D.Thomas*, est: *Quia unusquisque tenetur*

tur uti gratiâ sibi datâ, cùm fuerit opportunum, secundùm illud (2. *ad Cor.*6.): Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Opportunitas autem Sacrificium offerendi non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet Sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione hujus Sacramenti Sacrificium offertur.* Hinc referunt *Palaus p.*12. *num.* 1. & *Tournely p.*769. opinionem *Cajetani in eis loc. D.Thomæ*, sentientem non peccare graviter Sacerdotes, qui nunquam celebranr, jussu S. Pii V. expunctam fuisse ex ejus Commentario.

Secunda verò sententia, quam tenent *S. Bonav.D.*12.*p.*2.*a.*2. *qu.*1. & *Cajet. l. c.* item *Alensis*, & *Victoria ap. Pal. num.*2. ac probabilem putant *Suar. Pal.* & *Laym.* dicit, seclusô scandalô, Sacerdotem præcisè ex sua Ordinatione non teneri ad celebrandum; & huic valde adhæret *Lugo D.*20.*num.*2. dicens rationes primæ sententiæ nequaquam convincere. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia non constat de præcepto; non de Divino, nam præceptum illud, *Hoc facite &c.* non est datum singulis Sacerdotibus, sed ipsorum communitati, nempe ut curent, ne in Ecclesia Dei desit oblatio hujus Sacrificii. In textu autem Apostoli, *Omnis namque Pontifex*, exprimitur tantùm potestas, quam singuli Sacerdotes habent sacrificandi, non autem obligatio. Ad præceptum verò suppositum in *c. Dolentes*, respondet *Lugo* 1. quòd pœna suspensionis respicit solummodo colloquentes in Choro. 2. Quòd pœna illa non inducit peccatum grave, cùm non sit latæ, sed ferendæ sententiæ. 3. Quod ibi textus circa Missarum celebrationem loquitur tantùm de Prælatis Ecclesiarum. Ad rationem autem D. Thomæ responderi posset ex ea non inferri præceptum, sed tantùm consilium, juxta verbum Apostoli, *exhortamur*; Et ideo plures ex hujus sententiæ Auctoribus non eximunt Sacerdotem, nunquam celebrantem in anno, saltem a culpa veniali propter bonum quô privant se, & Ecclesiam; eximunt verò a mortali. Dicit autem *Palaus num.* 2. S.Pium expunxisse opinionem *Cajetani* non ut falsam, sed ut minùs probabilem, & contrariam sententiæ D. Thomæ.

His tamen non obstantibus ego cum *Salm. cap.*5. *num.*43. primæ sententiæ, ut longè communiori, & tutiori me subscribo: tantò magis, quia ipse *Lugo num.* 13. ait Sacerdotem negligentem celebrare in anno hodie non posse excusari a peccato gravi ratione scandali, quia hoc esset signum malæ conscientiæ. Imò *Suar. loc. cit.* hoc meritò sentit etiam de Sacerdote non celebrante per diuturnum tempus, puta per sex vel octo menses, ut dicunt *Pal. num.*3. & *Salm. num.*44. Ex quo tandem concluditur, sententiam oppositam, saltem propter scandalum, vix esse practicè probabilem.

Dubitatur 2. Quoties in anno teneatur sub gravi quisque Sacerdos celebrare? In hoc DD. valde discrepant. *D.Thom.dist.qu.*82.*a.*10. sic ait: *Unde Sacerdoti, etiamsi non habeat curam Animarum, non licet omninò a celebratione cessare; sed saltem videtur, quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus in quibus fideles communicare consueverunt.* Hæc autem præcipua Festa, explicat *Sotus ap. Bened. to* 9.*l.*3.*cap.*1. intelligi de Nativitate Domini, Paschate, & Pentecoste, in quibus ait olim Fideles consuevisse communicare. Sed *Juenin to.*7. *p.*378. his addit Festa Ascensionis, Corporis Christi, Nativitatis B. Virginis Mariæ, Annuntiationis, Purificationis, & Assumtionis. Imò *Merbesius p.*3. *q.*21. & *Habert pag.*685. *qu* 10. sentiunt obligari ad celebrandum singulis Dominicis, & festis, præsertim sollemnioribus; Et idem sentit *P.Concina p.*496.*num.*1. dicens: *Quâ lege tenentur fideles interesse Sacrificio, eâdem Sacerdotes tenentur offerre.* Id colligunt ex Trident. *sess.* 23. *de Ref. cap.* 14. ubi habetur: *Curet Episcopus, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & festis sollemnibus Missas celebrent. Tournely* autem *pag.*769. *v. Ex his*, sic ait: *Gravis peccati suspectos esse tot Sacerdotes, qui semel in anno celebrent.* Alii tandem cum sententia longè communiori sentiunt Sacerdotes non teneri ad celebrandum, nisi ter vel quater in anno, in festis sollemnioribus; ita *Busemb. ut supra*, & *Nav.Man cap.*25.*num.*82. *Laym. cap.*3. *num.*1. *cum Soto, Rich. Palud. Sylve.* & *Val. ac Elbel pag.* 125.*num.*195. *cum Scoto, Gob.* & *Anacl.* Imò *Suar. D.*80. *se.*1.*Lugo D.*20. *num.*13. *Bon.p.*7.*num.*2. & *Holzm.pag.*79.*num.*343. dicunt sufficere si celebret ter vel quater in anno quibuslibet diebus; Et non immeritò id probabile putant *Salm. cap.*5. *num* 44. *cum Soto, Tol.Vasq.Azor.Henr.Gavanto, Hurt.&c.* modò servetur debita distantia, prout dictum est in fine primi Dubii. Et hæc sententia est conformis Decreto S.C. Concilii edito mense Nov. 1696. (*ap. Monacell. p.*1.*tit.*5. *Form.*9.*num.*15.) ubi dictum fuit: *Qui sine justa causa ter vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, & potest ab Episcopo puniri.*

Di-

Dicunt tamen *Salm. l.c. cum Tamb & Garcia*, quòd Sacerdotes Religiosi tenentur saltem singulis mensibus celebrare; Quia omnes Religiosi, sive Moniales, ut præcipitur in *Clem.* 1. *Ne in agro*, *§ sanè. De Statu Monac.* tenentur singulis mensibus confiteri, & primâ Dominicâ Mensis communicare, nisi abstineant ex judicio Prælati, vel Confessarii. Sed ex hoc textu video induci obligationem tantùm communicandi semel in mense, non autem celebrandi.

Parochos autem, dicit *Habert loc. cit.* teneri celebrare non quotidie, sed sæpius quàm Dominicis, & Festis. Sed communiter & veriùs dicunt alii teneri ad celebrandum tantùm diebus festis, in quibus tenentur Parochiani Missam audire; cùm hæ obligationes sint correlativæ, in quibus enim diebus tenetur Populus Missam audire, tenetur Paróchus illam celebrare. Ita *Nau.Ma.cap.25.num.135. Bon.p.7. num.3. Azor. l.10.cap.24. qu.2. & 3. & Barbosa in Trid. sess.23.cap.14 cum Graff. Homob. Molf. Vill. Diana, Fag. Philib. Marchin. &c.* ex Concilio Trid. *l.c.* ubi dicitur: *Si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Satis igitur munus suum impleant, si sacrificant, quoties Populus Missam audire debet. Et hujus sententiæ est etiam Bened. XIV. *l.c. cap.3.*

Quoad autem Episcopos, dicit *Habert ibid. ex c. ult. de Privil. in 6* eos non decere ullam diem transigere sine Missa, remotâ rationabili causâ; Sed advertendum quòd textus non loquitur absolutè de celebratione, sed vel de celebratione, vel de auditione Missæ.

314 2. Etsi in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, & Conventualibus (ubi est competens Sacerdotum numerus) quotidie debeat una saltem Missa privata celebrari, & cantari, peccentque mortaliter dictarum Ecclesiarum Rectores, si in hoc deficiant, *Suar. Con. Laym. March. &c.* Non esse tamen mortale (præscindendo a peculiari obligatione talis Ecclesiæ) semel, vel bis in hebdomada omittere alterutram, docet *Tamb. l.1. c.6.* uti neque si in Ecclesiis Collegiatis die festo cadente in feriam privilegiatam, v. gr. Vigiliæ, Quatuor Temporum, Quadragesimæ, vel Rogationum, Missa sollemnis de feria post Nonam canenda semel omittatur. *ibid ex Abbat March &c.* * (*Circa Missam Conventualem, vide sancita a nostro P. Bened. XIV. num.326.*) *

3. Peccat graviter, qui tenetur pro alio offerre Missam, fructum tamen principalem applicat aliis, quia id alii est fraudi in re gravi.

315 4. Graviter peccat I. qui ad Sacrum ex justitia obligatus, illud diu differt: quia magno fructu alterum privat. *Sylvest. Regin l.23. num.236. Fernand. &c.* multòque magis, si planè omittit; teneturque hoc casu ad stipendii restitutionem. *Tamb. de exped. sacrific. l.3. c.1. §8.* II. Si quis accipiat plura stipendia, quibus nonnisi post longum tempus possit satisfacere. Ratio eadem est. *Sylv. Regin. Fernand. p.3. cap.5.* III. Qui Sacrum animô se obligandi promisit, & non præstat. *Bon. d. ult. p.8.* etsi probabile sit, hoc non esse mortale, ut habet *Sanch. de matr. l.1. d.5.* Vide *Dian. t.3. mis. R.9.* Item *p.4. t.4 R.196. & p.6. t.6. R.6. & p.5. t.14. R.81.* ubi citat *Cajet Vasqu. Hurt. &c.* affirmantes, quòd, qui pluribus Missam gratis promisit, possit unicâ satisfacere: quod tamen alii communiter negant.

316 Quoad stipendium Missæ, refert hìc breviter aliqua prænotare sapienter tradita ab eruditissimo nostro Pontifice Regnante Benedicto XIV in suis operibus *de Synodo*, *de Missa*, *&c.* Olim Fideles Sacerdotibus offerebant panem, & vinum pro Sacrificiis, in quibus quod supererat, in usum cedebat ipsorum Sacerdotum & Clericorum. Deinde permissum fuit offerri etiam oleum, spicas, uvas, & similia. Demum permissum etiam offerri pecunias, quæ priùs non applicabantur Sacerdotibus, sed mittebantur in arcam, distribuendæ in sustentationem Ministrorum & pauperum; sed successu temporis traditæ sunt ipsis Sacerdotibus, ut pro offerentibus Missas applicarent. Quod aliàs meritò approbavit Ecclesia, contra *Wiclefistas*, qui id improbabant; nam, ut docet *D. Thomas* (*2.2. q 100. a.2. ad 2.*); *Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis Eucharistiæ, hoc enim esset simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis*. Et hoc est juxta illud Apostoli 1 *Cor. cap.13 Nescitis quoniam, qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt; & qui altari deserviunt, cum altari participant*.

Sed quamvis res ita se habeat, hinc tamen erupit avaritia Sacerdotum, qui propter hoc lucrum pluries in die celebrabant: Propterea id prohibuit Innocentius III. in *c. Consuluisti. de Cel Miss.* Sed huic prohibitioni alia successit nequitia, etenim Sacerdotes in eadem Missa tot hostias consecrabant, quot erant eleemosynam offerentes. Alii verò Missam diei legebant

gebant ter vel quater usque ad Offertorium; deinde tot Secretas iterabant, quot Orationes legerant, & randem sub uno Canone Missam perficiebant, tot repetitis Collectis in fine, quot initiò recitaverant; & sic pro numero repetitionum accipiebant stipendia; vocabanturque hæ Missæ *Bifaciatæ*, & *Trifaciatæ*: Sed ipsæ adhuc fuerunt eliminatæ. Postea alii plures errores in medium irrepserunt, qui ab Alexandro VII. fuerunt proscripti in Propos. 8. 9. & 10 quas referemus *num.* 318. & 321.

317 Quæritur I. An Sacerdotes divites possint pro Missis stipendia accipere? Negant *Cajet.* 2. 2. *q.* 100. *a.* 2. *Sylve.* & *Graff. ap Escob l.* 21. *n.* 590. quia stipendium traditur in sustentationem celebrantium, divites autem jam habent unde alantur. Sed communiter, & rectè affirmant *Suar. D* 86. *se.* 3. *Lugo D.* 21. *num.* 18. *Concina tom.* 8. *pag* 461. *num.* 4. *Cont. Tournely pag.* 786. *qu.* 1. *cum Gerf.* & *Thomassin. Salm. cap.* 5. *num.* 2. *Pal p.* 14 *n.* 3. & *Escob. l c. num.* 592. *cum Nav Soto, Con Bon. Reg.* & aliis passim; & favet *D. Thomas Quodlib.* 7. *a.* 10. Ratio, tum quia hodie id permittitur a consuetudine universalis Ecclesiæ; tum quia quisque operarius (sive dives, sive pauper) dignus est mercede sua, & ut inquit Apostolus: *Quis suis stipendiis militat unquam?* 1. *ad Cor.* 9. Vide dicta *To. I. l.* 3. *num* 55. *Qu. V.* Utrùm autem sit simonia celebrare principaliter ob stipendium? Probabiliùs negatur; vide dicta *ibidem Qu. VI.*

Quæritur II. Quomodo peccet Sacerdos, differendo celebrare Missas, acceptò stipendiò? Utiquè graviter peccat, si diu differt, ut habetur in Decretis S. C. Concilii editis die 21. Junii 1625. ex auctoritate Urbani VIII. illi specialiter attributa, & ab Innoc. XII. in sua Bulla, quæ incipit *Nuper &c.* confirmatis. Omnia hæc in extensum affert *P. La-Croix l.* 6. *p.* 2. *ex num* 63. Et signanter *num.* 68. legitur Decretum, ubi sic sancitum fuit: *Eleemosynas manuales, & quotidianas ita demum Sacerdotes accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant, alioquin omninò abstineant.* Sed cùm inde quæsitum fuisset, an qui non satisfecerint oneribus susceptis, possint nova onera suscipere; eadem S. C. auctoritate ejusdem Urbani (Vide *ap. eundem Croix num* 98 *ad undec.*) declaravit, Decretum non intelligi absolutè, sed Sacerdotes *posse nova onera suscipere, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

Sed hìc dubium fit, quantum temporis spatium intelligatur per illud *modicum tempus?* Certum est 1. peccare Sacerdotem, si petitam Missam pro aliqua urgente gratia impetranda, puta pro felici partu, evadendo periculo, lite vincenda, &c. ille omittat celebrare intra tempus celebrationi aptum. Ratio, quia (ut bene ait *Lugo D.* 20. *num.* 45.) circumstantia temporis tunc pertinet ad substantiam rei petitæ; unde, transacto eo tempore, meritò ajunt *Roncaglia cap.* 6. *qu.* 10. *R.* 2. & *Tournely to.* 5. *pag.* 791. *in fine*, quòd Sacerdos tenetur stipendium restituere, etiamsi postea celebraverit; Imò rectè addit *Sporer* non sufficere, si stipendium restituatur, sed monendum esse insuper eum, qui stipendium dedit, de Missis tempore apto omissis. Certum est 2. quòd si quis tibi det eleemosynam, ut celebres pro ipso in festivitate hodierna; peccas si postea Sacrum facias; quamvis admirrar *Lugo d. num* 45. posse illud facere die crastinâ. Certum est 3. te non peccare differendo, si dans eleemosynam, auditò impedimentò, consentiat in dilationem, ut explicavit S. C. *l. c.* in responso ad 12.

Præcisis autem his casibus, laxè dixit *Peyrinus in Declar. Const.* 9. *Urb. VIII.* modicam esse dilationem trium annorum; vel sex mensium, ut censuit *Arriaga*. Necnon nimiam puto dilationem trium mensium, quidquid dicant *Pasqualig. qu* 965. *Renzi cap.* 4. *qu.* 50. & *Tamb. in Meth. Cel. Miss. cap.* 1. §. 9. *num* 4. qui malè citat pro hac opinione *Lugonem D.* 21. *num.* 34. *cum Led.* & *Villal.* nam ibi *Lugo* approbat doctrinam præfatorum AA. dicentium spatium tantùm duorum mensium esse modicum; Et sic etiam sentiunt *Garcia, Philib. Ripa, Cerbulus, &c. ap. Salm. cap.* 5. *num.* 57. idque colligunt ex *c. Præsentium. Cauf.* 7. *qu.* 1. ubi Pastor, absens a sua Ecclesia per duos menses, non dicitur suæ Ecclesiæ defuisse; & ex Trident. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de Ref.* ubi spatium duorum mensium modicum reputatur. Istæ paritates mihi non satisfaciunt; nihilominus probabile videtur id quod dicit *Lugo d num.* 45. nempe nequaquam peccare Sacerdotem, qui dicit Missam promissam infra duos menses; & hanc sententiam approbat etiam *Tournely pag.* 791. *v. Quæ autem*, asseritque esse communem, sic dicens: *Potest quis Missarum stipendia ad menses duos acceptare, prout cum communi diximus Tom. I. de Orat. pag.* 615. *v. Censuit*. Unde rationabiliter putat *P. Concina tom.* 8. *pag.* 469. *n* 24. dilationem duorum mensium non esse modicam, ex Decla-

Hic autem ante omnia advertendæ sunt duæ Propositiones damnatæ ab Alexand. VII. *Prima num.*8. dicebat: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.* Ratio damnationis est, quia applicatio fructûs specialissimi valde incerta est; nam licèt *Filliuc.tr.*15.*c.*6.*n.*151.& alii plures (ut ait *Croix l.6.p.2.n.*50. qui id probabile putat *cum Aversa, & Sporer pag.*127.*n.*255.) dicant valdè probabiliter, posse applicari fructum specialissimum; Attamen id negant *Laym. cap.*2.*num.*18. *Lugo D.*21.*num.*33. *Tamb.*§.3.*n* 68. item *Suar.Vasqu Turr. & alii ap. Spor.n.*363. quia sicut ex institutione Christi fructus generalis non potest alteri applicari, ita neque hic specialissimus. *Secunda* Propositio damnata *n.* 10. dicebat: *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam cum juramento danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

319 Circa Taxam autem justi stipendii communiter dicunt DD. (*v. Suar. D.*86.*se.*2. *Viva q.*5. *a ult. num.*2. *Croix l.*6.*p.*2.*num.*146. *& Salm. c.*5. *num.*4. *ex Decreto S.C.*) stipendium justum Missæ non esse quidem victum unius diei, ut dixerunt *Sotus*, & *Cajet.* Nam Sacerdos præter actionem sacrificandi potest in reliquo diei se occupare in concionando, docendo, & similibus licitis exercitiis, ut lucretur integram sustentationem; Sed esse illud quod taxatum est ab Episcopo, vel a consuetudine, vel saltem a viro prudenti, si deest Taxa a consuetudine, vel ab Episcopo facta. Ita *Suar. l.c. Concina to* 8. *p.*460.*num* 2. *Tamb.in Meth.l.*2.*cap.*1.§.1 *num* 2.*& Bon.p.*8 *num* 8 *cum Conineb.Fill.Reg.* & communi, ex Declaratione S.C Concilii (*ap. Bened. XIV. Notif.*56.*num* 10.) editâ die 15. Nov.1698. ubi dictum fuit: *Attendendam esse consuetudinem loci, vel legem Synodalem, quatenus adsit: sin minus statuendam esse per Episcopum eleemosynam competentem ejus arbitriò.*

320 Dubitatur hic 1. An Regulares teneantur stare Taxæ Episcopi sub gravi obligatione? Negat *Navarrus ap. Tamb. l. c.* Sed omninò affirmandum, ut dicunt *P.Concina pag.*461.*num.*3. *Viva l.c.num.*5. *cum Vasqu Molina*, & aliis communiter, ex Decr. S C Conc. sub die 15. Jan. 1639. quò sic sancitum fuit: *Eleemosynam pro quolibet Missa, per Regulares celebranda in eorum Ecclesiis, esse taxandam arbitriò Ordinarii juxta morem Regionis*. Ita *ap. eundem Bened. XIV. loc.cit.*

Dubitatur 2. an Episcopus possit prohibere, ne detur eleemosyna pinguior taxâ? Certum est 1. quòd lex Episcopi, vel consuetudo taxans stipendium non prohibet, quominus Fideles possint dare majus, & Sacerdotes recipere minus, si velint, ut docent communiter *Suarez, Vasqu. Barbosa, &c. cum Salm.c.*5.*num.*5. Certum est 2. non posse Sacerdotes tale stipendium excedens exigere, quia hoc magna pareret scandala. Ita etiam communiter *Suar. D.*86.*se.*2. *& Bon.l.c. num.*9. *cum Corduba, Reg. & aliis*. Ceterùm Episcopus id non potest prohibere, si eleemosyna sponte offeratur, ut docent *Lugo Resp. mor. l.*5. *D.*18.*Suar. l.c. Less.l.*2.*cap.*4.*num.*37.*& Bonac. num* 11.*cum Reg. Poss &c.* & ita decisum fuit a S.C. Concilii die 16 Jan.1649. (apud *Bened. XIV. dict.Notif.*56.*num* 11.) contra Episcopum Pistoriensem, qui promulgaverat Edictum hoc prohibens, sed S.C. respondit: *Prohiberi non posse, ideoque moderandum Decretum*.

Dubitatur 3. an Episcopus possit prohibere, ne Sacerdotes accipiant stipendium minus justò (nota quòd inferius stipendium in Italia est argenteus, sive carolenus in nostro Regno)? Negant *Sotus de Just l.*9.*qu* 6. *a* 1. *ad.*2. *Nav. cap* 23. *num.*106. *ex D.Thoma* 2.2.*qu.*100.*a.*3. Sed probabiliùs affirmant *Suar.l.c.Roncaglia cap.*6 *q.*1.*R.*3. *Bon.num* 9.*cum Reg.Cord & ae Bened XIV. dict. Notif.*56 *num.*11. ex Declaratione S. C. Concilii die 16. Julii 1659. ubi dictum fuit bene posse Episcopum prohibere, & imponere pœnam celebrantibus pro minori quantitate taxæ. Ratio, quia aliàs quodammodo vilesceret Missæ Sacrificium. Quapropter casu quô Episcopus id prohibet, omninò Sacerdotes tenentur ei obedire; certum enim est subditos teneri obedire Superiori præcipienti cum opinione probabili, ut diximus *Tom.I. l.*1. *num.*98. *v. Quid in dubio*. Opinio autem nostra non solum est probabilis, sed etiam probabilior auctoritate, & ratione. Quid autem, si ex hac prohibitione Sacerdos grave pateretur incommodum; vide dicta *Tom.I.l* 4. *n* 47. *v.Limitant*.

Casu autem, quô Sacerdos jam acceptarit exiguum stipendium pro Missis celebrandis ab uno, vel a pluribus (quicquid dicat *Busemb. ut supra cum Soto, Con Lugo, &c.*), non potest numerum Missarum minuere, nec unam Missam applicare pro duobus, qui singuli dimidium dederint stipendium, prout sancivit Innocentius XII. in Bulla cit. incipiente, *Nuper &c.* (vide

ap.Croix l.6.p.2.num.64.) ubi confirmavit Decretum S.C.Concilii editum jussu Urbani VIII. quô sic fuerat statutum: *Pro pluribus Missis celebrandis stipendia quantumcunque exigua, sive ab una, sive a pluribus personis collata fuerint, aut conferentur in futurum Sacerdotibus & Clericis, S.C. sub obtestatione Divini Judicii mandat, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.* Hoc tamen sanè intelligendum, quando Sacerdos scienter acceptavit pro tali stipendio tot Missas celebrare; secus si ignoranter, ut rectè dicunt *Tournely l.c. v Hic, & Roncaglia c.6. q.4. R.2. cum Laym. Barb. & Passer.* Sacerdos autem, qui promisit heredi quàm cito celebrare Missas pro testatore defuncto, creditô stipendiô in posterum solvendo, tenetur quidem celebrare ante stipendii solutionem, ut fidem servet, prout bene ajunt *Salm. de Contract c.5. num.157. cum Tap Vill. &c.*

Dub. 4. an licitum sit pacisci de Missarum stipendio? Negat absolutè *P. Concina to.8. pag. 462. num.6.* eo quòd Canones prohibent omnia pacta, & conventiones circa stipendium Missæ, ut ex *c. fin. de Pactis, c. Si nos de Simonia, &c.* Affirmant verò communiter *Less l.2.c.35.n 48. Pal. de Sim.p.9 n.1. Sanch. Consf.l.2.cap.3.du.11.n.8. Roncaglia de Sim.cap.2. qu.2.pag.208. cum Laym. & Gutt ac Salm.eod tit.cap.2.num.22.cum Maldero, Sanch. Soto, Villab. Ledes. &c.* Et hoc probabile videtur, si pactum sit de justo stipendio secundùm taxam, vel consuetudinem, prout diximus *Tom.I. lib.3. num.55.* Ratio, quia, licèt stipendium non detur ut pretium Missæ, attamen, cùm tribuatur ex justitia pro sustentatione Sacerdotis, ut docet *D.Th. supra num. 316.* nihil obstat quòd possit in pactum deduci. Neque obstant Canones citati, eo quòd ipsi vel usu abrogati fuerunt, ut dicunt *Lessius, & Sanch.* vel quia intelligi debent de pactis illicitis, ut meliùs ajt *Roncaglia cum Glossa in dict. c. fin. de Pactis, v. Cessare,* quæ dicit: *In spiritualibus omnis pactio illicita cessare debet.* Et hæc sola pacta circa celebrationem Missarum reprobantur a Trident. *Sess. 22. de Observan.in Cel.Miss.* ubi sancitur quòd Episcopi *importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones, potiùs quàm postulationes, prohibeant* Ergo (bene ait *Lugo Resp.mor.l.5. d.18.n.7.* loquens de hoc textu Concilii) non postulationes justæ, sed exactiones illiberales, & importunæ (scilicet excedentes) prohibentur, quæ utiquè avaritiam sapiunt. Ceterùm in hujusmodi pactionibus, quantum fieri potest scandala caveri debent.

Dubitatur 5. Quomodo taxandum sit stipendium Missarum, quas reliquit Testator? Si Testator non taxaverit, tribuendum est juxta taxam; sin autem, rectè censet *Roncaglia q.2.* taxandum esse ab Episcopo juxta morem loci, ut declaravit S C. Concilii ad 5. (Vide *apud Croix num 43.*) habitâ ratione, ut ait *Roncaglia*, hereditatis pinguis vel tenuis.

321 6. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro „ illo celebret, aut fieri curet, per se loquendo, „ potest curare Missam per alium bonum „ Sacerdotem dici, minus dando, quàm accepit. „

Dixi 1. *Per se*; quia Urbanus VIII. ob „ speciem turpis quæstûs, id fieri vetuit. „

Dixi 2. *Bonum*: quia, si per malum cu- „ ret, perditur fructus, qui est ex opere ope- „ rantis. *Vid. Card. de Lug l c.* „

In Decreto S.C Concilii approbato ab Urbano VIII. & confirmato ab Innoc. XII. (Vide *apud Croix num.66.*) sic sancitum fuit: *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.* Post hoc Decretum aliqui etiam contendebant licitum esse retinere partem eleemosynæ, celebratione alteri commissâ, asserentes non fuisse hoc Decretum acceptatum. Ideo præfatus Alexander VII. proscripsit prop. 9. quæ dicebat: *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collatô illi minori stipendiô, aliâ parte stipendii sibi retentâ.* Hinc noster SS. P. Benedictus XIV. in sua Epist. Encyclica emanata die 30 Junii 1741. quæ incipit, *Quanta cura.* (vide in fine hujus Tomi *n.IV.*) ut metu pœnæ faciliùs ab hujusmodi turpi quæstu Fideles amoverentur, præcepit Ordinariis, ut per edictum notum facerent, *quemcunque* (verba sunt Epistolæ) *qui stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia Statuta exigunt, colligens Missas, retentâ sibi parte eorundem stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem, præter alias arbitriô nostrô irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, Clericum verò, sive quemcunque Sacerdotem pœnam suspensionis ipsô factô incurrere, a quibus nullus per a-* lium,

***lium*, quàm per Nos ipsos, feu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.**

322 Ab hac tamen prohibitione excipiunt I. *Roncaglia c.6.qu* 8.*R.2.v. Secundò*, *cum Passer. Tamb. Meth.Miss.l.3.cap.1.§.5.num.13.Salm.cap.5.n.15. cum Dicast.* & *Diana*, item *Pasqual. ac Mendo apud Croix l.6.p.2. num.* 133. (& probabile putat *Viva in dicta prop.9. damn.* ab Alex. VII.*num.8.*) casum quò aliquis daret majorem illam stipem non tam intuitu Missæ, quàm amicitiæ, paupertatis, gratitudinis, propinguitatis &c. potest enim tunc Sacerdos excessum retinere, committendo alteri Missæ celebrationem. Hoc verò non admittit *Croix l.c.cum Stephano*, nisi dans eleemosynam hunc suum specialem affectum verbis expresserit: Sed hæc limitatio superflua videtur, si ex circumstantiis moraliter constet eleemosynam præstitam fuisse intuitu personæ.

Excipiunt II. *Contin. Tournely to.5.pag.790. qu.7. Ronc. l.c. v. Hæc*, *Viva l.c. num.7.* & *Tamb. §.5.num.14.* casum quò Sacerdos, cui committitur celebratio, liberaliter & omninò sponte tibi condonet excessum illum, tunc enim licitè posses retinere; sicut enim ille potest totum remittere, sic & partem. Verumtamen hoc minimè admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, & Sacerdotem roges ut remittat; vel ab eo quæras an consentiat, ut tu partem retineas; tunc enim nequis eam retinere, etiamsi ille annuat: nam hoc in præfata Bulla Bened. XIV. asseritur tanquam execrabilis abusus vetitus a pluribus Pontificibus, qui *decretum voluerunt* (verba Bullæ) *nimirum a quolibet Sacerdote, stipendiò majoris pretii pro celebratione Missæ acceptò, non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi eidem Sacerdoti celebranti, & consentienti* (nota) *se majoris pretii eleemosynam accepisse indicasset.*

Excipitur III. Beneficiarius, qui bene potest committere alteri Sacerdoti celebrationem Missæ debitam pro Beneficio, traditò stipendiò congruò juxta morem loci, sine eo quòd tradat totam ratam fructuum correspondentem celebrationi illius diei. Ita communiter *Croix l.4 num.820. Roncaglia cap.6 q.8. R.2. Viva in dict. prop.9 num.9 Suarez D.86.se.3. Pal.p.14. num.9.* & *Salm cap.5.num.13.cum Sà*, *Vasqu Laym. Bon.* & *aliis*. Et patet ex Decreto S.C. approbato ab Innoc. XII. in sua Bulla *Nuper.* (ut diximus) *num.8.* ubi dictum fuit Decretum Urbani ***non habere locum*, *sed satis esse*, *ut Rector Beneficii*, *qui potest Missam per alium celebrare*, *tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam*, *secundùm morem Civitatis vel Provinciæ*, *nisi in fundatione Beneficii aliud cautum fuerit*.** Vide apud *Croix num.96.*

Idem licet Capellano amovibili, ut dicunt *Viva num.9. Ronc. Lugo D.21. num 30. Holzmann pag.83.num.363.v. Dixi*, cum aliis passim; & die 15. Martii 1745. confirmatum fuit a S.C. Concilii per Decretum, quod egomet observavi, ubi dictum fuit id licere, *modò pro Capellania certi redditus sint annuatim constituti*, & *perpetuo Capellano assignati*; *secus verò*, *si hujusmodi Capellano pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemosyna*. Idem licet illi, cui commissa est celebratio Missæ perpetuæ, ut dicunt *Viva num. 9. Croix num.* 131. *cum Gob.* & *Pasqual.* Et idem dicunt *Tamb. num.* 10. *cum Riccio*, & *Roncaglia dict. q.8.v.Tertiò*, *cum Passerin.Ant. de Spir.S.* & *aliis* de Sacerdote cui commissa est celebratio ex pingui legato, ad vitam ipsi relicto cum onere Missarum. Ratio omnium horum est, quia Decreta prohibentia retinere partem stipendii, tantùm loquuntur de Missis manualibus.

Hic autem bene advertunt *Croix num.*132. *Pasqu. qu.976.* & *Concina pag.466. num.15.* quòd si tradatur eleemosyna pinguior Sacerdoti singularis pietatis famâ prædito, is nec etiam traditò eòdem stipendiò poterit alteri committere Missam, nisi similis probitatis habeatur, vel nisi aliqua causa excuset. Hoc tamen ait *Concina* non videri esse mortale, quia major devotionis fervor tanti communiter non est, ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; Sed meliùs dicit *Croix*, id quidem non facilè damnandum de mortali, sed aliquando bene posse accidere, aliquem graviter ferre, quòd Missa per alium celebretur, & tunc erit mortale.

323 Dubitatur 1. an qui retinet partem stipendii, juxta propositionem damnatam, ut supra, non solùm peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suar.D* 88. *se.3. Pal p.14. num 9* & *Bon. D.4. qu.ult. p 8 num.18. cum Sà*, *Nav. Vasq. Fill. Possev.Rodr.Reg* & *aliis*, eamque probabilitate non carere dicit *Viva in dicta prop 9. n.6.* Ratio, quia accipiens stipendium jam acquirit illius dominium, & licèt acquirat cum onere dicendi Missam, huic tamen bene per alium jam satisfacit. *Secunda* verò sententia tenenda, quam priùs docuerunt *Diana p. 2. tr. 14. Ref.*10.

Ref. 10. *& Escob. l. 21. n. 621. cum Major, Arag. Ledesma, &c.* & post Propositionem damnatam Recentiores communiter tenent, ut *Vidal in dict. prop. 9. Corella ibid. num. 64. Croix l. 6. p. 2. n. 135. Sporer pag 146. num 369. Concina tom. 8. pag 474 n. 10 Holzmann pag 82. n. 363. Cont. Tournely pag. 790. qu. 7. Mazzotta tom. 2. pag 429.* hancque adminus probabiliorem putat *Viva loc. cit.* contra *Bordon.* Ratio 1. deducitur ex ipsa Propositione damnata, cùm enim ipsa dicebat posse Sacerdotem per alium satisfacere, parte stipendii sibi retentâ, sequitur veram esse propositionem contradictoriam, nempe quòd non possit satisfacere; satisfactio autem non solùm respicit honestatem actûs, sed etiam justitiam; qui ergo non satisfacit obligationi justitiæ, tenetur ad restitutionem.. Ratio 2. quæ fortiùs urget, est quia, tametsi Sacerdos eleemosynam accipiens acquirat ejus dominium, illud tamen non aliter acquirit, nisi juxta voluntatem dantis; voluntas autem dantis est, non solùm ut Missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendiô; Cùm enim pinguem tradit stipem, eâ intentione dat, ut uberiorem fructum ex Missa celebranda percipiat; Ergo qui, traditô minori stipendiô, per alium celebrare facit, peccat contra justitiam, non quia defraudat fructu Missæ dantem eleemosynam, fructum enim jam hic percipit ex sua ante habita pia dispositione, sed quia non exequitur dantis intentionem, quâ vult ut illa Missa, unde percipit fructum, tali stipendiô celebretur; & quia hujusmodi intentio intrat in substantiam contractûs, ideo, si Sacerdos partem stipendii retinet, injustè contra dantis voluntatem retinet.

Cui autem eo casu fieri debeat restitutio? *Croix l. c. cum Pasqual.* dicit posse fieri vel danti eleemosynam, vel Sacerdoti celebranti; Sed communiùs, & probabiliùs censent *Tournely, Holzmann, & Sporer locis cit.* restitutionem faciendam esse celebranti, quia, translatô in eum onere, etiam jus ad integrum stipendium, juxta voluntatem Domini, transfertur.

Dubitatur 2. an Procurator vel Executor testamenti, faciens celebrare alibi Missas sibi commissas, ubi minor est taxa, possit excessum sibi retinere? Affirmat *Tamb de Meth. Missæ l. 3. c. 1. §. 5. n. 15.* quia excessus ille erit fructus suæ industriæ. Sed meritò hoc communiter reprobant *Concina to. 8 pag. 464. n. 12. Viva in prop. 9. damn. ab Alex. VII. num. 8 Renzi c. 4. q. 45. Diana p. 10. tr. 16. R. 68. & Roncaglia cap. 6. qu. 8. R. 2. v. Nullatenus, cum Passer.* Ratio, tum quia talis Procurator turpem faceret quæstum ex eleemosynis; tum quia nullum is titulum habet, quô lucrum illud sibi retineat, cùm nunquam dominium illarum eleemosynarum acquisierit.

Dubitatur 3. an Sacerdos colligens eleemosynas pro celebrandis Missis, possit aliquid retinere pro suo labore, si Missæ non tradantur ipsi ut ab ipso celebrentur? Negat *Concina pag. 465. num. 13.* dicitque hoc vetitum esse a Bulla Benedicti XIV. ex verbis supra citatis *num. 32. v. In Decreto.* Affirmant tamen *Viva loc. sup. cit.* si talis Sacerdos moderatam retineat mercedem juxta rationem sui laboris. Idque non videtur improbabile, si ille ad hoc munus sit destinatus, & suus labor verè mercedem mereatur; tunc enim hujusmodi merces ei debetur ex naturali æquitate, & ex voluntate ipsorum eleemosynas offerentium. Pontifex autem censetur tantùm eos damnare voluisse, qui ex industria eleemosynas colligunt, ut ex eis turpem faciant quæstum.

Dubitatur 4. an Sacerdos cui hodie offeruntur tres julii ut celebret, possit procurare ut alius celebret pro ipso, promittens die crastinâ celebrare pro illo qui pro sua crastina Missa accepit unum julium? Affirmant *Croix l. 6. p. 2 num. 134. & Mazzotta to. 2. pag 430.* quia hoc non esset retinere partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantùm permutare Missas, & dies. Rectè verò negat *Concina pag. 466. n. 16.* quia hoc non posset excusari a specie turpis mercimoniæ; Meritò tamen id non audet damnare de peccato gravi: Et an paupertas possit ab omni culpa excusare, se remittit prudentum judicio.

Dubitatur 5. an Administratores Ecclesiarum ex eleemosynis datis propter Missas possint aliquid retinere pro expensis Altarium, inservientium, luminum, &c? S. C. Concilii in Decreto confirmato ab Innoc. XII. *n. ad* 7. (vide *ap. Croix l. 6. p. 2. num. 95.*) sic respondit: *Permittendum non esse, ut loca pia, seu illorum Administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam minimam portionem retineant ratione expensarum in Missarum celebratione, nisi aliot non habent reditus; Et tunc nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantùm Missæ Sacrificio necessariò sunt subeundæ.* Et hìc adverte aliud Decretum ejusdem S. C. editum die 6. Julii 1726. (ut habetur apud *Bened. XIV. Notif. 56. num. 13.*) ubi statutum fuit: *Archipresbyterum non teneri ad ministranda Utensilia iis, qui celebrant in sua Eccle-*

Eeclesia ex obligatione Beneficii, sive Capellaniæ. Quoad Missas verò adventitias teneri ad dictam subministrationem, quatenus permittat eas in sua Eeclesia celebrari; Nec teneri ad has Missas adventitias admittendas, nisi solutis Utensilibus per Celebrantes.

323 „ 7. Beneficiati, etiam Curati, ad Missas „ obligati, possunt pro iis accipere stipendium, „ & applicare, cui volunt, quia non semper „ habent obligationem applicandi ad certam „ intentionem, nisi tamen contrarium constet „ ut de Missa Conventuali docet *Bonac.* Ita „ *Card. de Lugo d.*81. *f.*1. *num.*21. *& Suar. Vasqu.* „ *&c.* contra *Gavant. Barb. & Dian.* qui negant „ de Parocho; refertque *Dian. p.*4. *t.*4. *R.*232. „ determinasse Congregationem *Card.* quòd ei „ non licet pro Missa accipere eleemosynam „ manualem, quando tenetur celebrare; de „ Missa tamen Conventuali, contra *Bon. &c.* „ ipse affirmat *p.*5. *t.*13. ex aliis tribus.

324 Quæritur I. An qui alicubi tenetur celebrare sine expressa obligatione applicandi Missas, possit aliud stipendium recipere? Respondetur: Si in fundatione Beneficii, vel Capellaniæ expressum sit non esse obligationem applicandi pro Fundatore, certè poterit aliud stipendium accipere, prout habetur ex Decreto S.C Concilii edito die 13. Julii 1630. (*ap. Bened. XIV. Notif.* 56. *num.*8.) ubi sic dictum fuit: *Quando in fundatione Beneficii, seu Capellæ expressè cautum est non teneri Celebrantem ad applicationem Sacrificii, eo casu poterit Celebrans accipere novum stipendium, & unicâ Missâ satisfacere obligationi Beneficii, seu Capellæ, & item danti novum stipendium.* Et huic simile Decretum affert *Merati p.*3. *tit.*12. *num.*4. editum 12. Febr 1620. Secus verò dicendum, contra *Busemb.* & alios ut supra, si in fundatione nihil fuerit expressum, ut habetur ex Decreto ejusdem S.C approbato ad Innoc. XII. (*ap. Croix num.* 92 *ad* 4.) ubi dicitur: *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellæ, legati aut Salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missâ utrique obligationi satisfacere*: Et (quicquid respondeat *Lugo D.*21. *num.*22.) Decretum hoc clariùs explicatum fuit aliò Decretò ab eadem S.C. die 18. Martii anno 1686. (*ap. Ben. XIV. l. c. num.*9.) ubi decisum fuit teneri Celebrantem applicare pro Anima Testatoris, semper ac in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium applicandum sit Sacrificium. Et idem declaratum fuit ab eadem S.C. 6. Febr. 1627. (vide *ap. eundem Bened. num.*8.) de Capellanis *Confraternitatum, & Monialium, qui celebrant, ut Confratres, vel Moniales satisfaciant præcepto audiendi Missam.*

Hîc autem notandum aliud Decretum ejusdem S.C. emanatum 7. Junii 1686. (vide *ap. Pittonum in Constit. pro Paroch. num.* 1697.) ubi dictum fuit, quòd Capellani & Beneficiati celebrantes pro Capellaniæ, seu Beneficii Fundatore, non tenentur Missas celebrare tempore quô capitale Dotis assignatæ est otiosum & infructiferum, sine eorum culpa. Et novissimè hoc idem confirmatum fuit die 8. Augusti 1705. *ap. eund. Pitton.*

325 Fit dubium, an circa onera Missarum, & conditiones in fundatione appositas possit dari præscriptio? Affirmant *Laym. l.*3. *tr.*1. *c.*8. *n.*17. *cum Nav.* item *Tamb. Meth. Miss. l.*3. *cap.*7. §.1. *num.*1. *& apud Croix l.*4. *num.*852. *Pell. Hurt Pasqual. & Gob. cum Rota Rom.* ut *ibid.* testatur *Tuscus*. Ratio, quia præscriptio legitima valet contra qualecunque jus; nec exceptio reperitur in jure, quòd circa onera Missarum non detur præscriptio. Ex his autem Auctoribus alii ut *Tamb. &c.* requirunt, ad præscribenda præfata onera, spatium 20. annorum cum titulo, & 30. sine titulo. Alii verò ut *Pasqual. Tuscus, &c. ap. Croix*, dicunt requiri 40. annos, cùm agatur contra bona Ecclesiæ, juxta dicta *Tom I l.*3. *num.* 510. Sed quidquid sit de hoc, verius videntur nullo modo posse præscribi onera Missarum, & conditiones a Fundatoribus requisitæ; tum quia (ut ait *Conradus l.* 2. *cap.* 10. *num.* 90.) primæva fundatio majorem habet vim, quàm consuetudo; tum quia in Beneficiariis difficulter præsumi potest bona fides, cùm ipsi facilè præsumantur ex fundatione cognovisse leges Beneficii; tum denique (& hæc ratio est potior), quia in Tridentino *Sess.* 25. *de Ref. cap.*5. sic sancitum fuit: *Quando igitur ex Beneficiorum, quorumcunque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione, eis non derogetur.* Ergo qualitatibus requisitis ex fundatione, & oneribus injunctis, sive in collatione, sive in quacunque alia pia dispositione, statuit Concilium nunquam derogari posse. Accedit Bulla Pii IV. quâ confirmans Tridentinum irritat quidquid contra illud factum fuerit; Clausula autem Decreti irritantis ligat etiam ignorantes, & in causis Beneficialibus inficit titulum & possessionem,

nem, ut dicit *Croix l. 4. num. 657. cum Garc. Nicol.* & aliis communissimè.

Quæritur II. Quibus diebus teneatur Parochus applicare Missam pro Populo? Ante Sanctionem SS. N. P. Benedicti XIV. de qua mox infra dicemus *num. 325.* olim plures adfuerunt sententiæ. *Prima* sententia dixit teneri quotidie, si redditus sint pingues; si verò tenues, teneri tantùm diebus festis. Ita *Ronc. de Sacrif. Missæ cap. 2. qu. 8.* & probat ex pluribus Decretis S. C. id decernentibus; & hoc, etiamsi Parochus non habeat congruam; Nec satisfieri, ait *Ronc.* cum *Passer.* si applicetur pro Populo Missa Conventualis, cùm hæc sit applicanda absolutè pro Benefactoribus, ex *c. Cùm creatura. de Celebrat. Miss.* cum *Pignatell. Secunda* verò sententia dixit 1. nullum esse dubium, quòd aliquoties in anno teneatur Parochus jure Divino celebrare pro Populo, ut *Salm. de Sacrif. Miss. cap. 5. num. 50.* cum *Laym. Barbos. Con. & communiter*; Et infertur ex *Trident. sess. 23. c. 1.* ubi: *Cùm Præceptô Divinô mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, &c.* Dixit 2. e converso non teneri Parochum de se quotidie pro Populo Missam applicare, nam sic teneretur quotidie celebrare, quod nullibi præceptum est. Ita *Salm. ibid num. 51.* cum *Suar. Vasq. Barb. Bon. &c.* Immo, præcisô pactô, consuetudine, aut Synodô in contrarium, dicunt *Nav. Suar. Barb. & alii cum Salm. num. 52.* nec omnibus diebus festis teneri pro Populo celebrare, sed tantùm aliquoties in anno, arbitriô Prudentum, ut *Salm. num. 52.* vel in præcipuis Festis Domini, & diebus Dominicis, aut saltem semel in hebdomada, ut *Bonacina. Tertia* sententia dixit, quòd ex vi Parochiæ non tenetur Parochus applicare fructum Missæ specialiter pro ovibus. Ita *Palaus tr. 22. disp. unic. [illegible] n. 7. cum Nav. Suar. Vasqu. Coninch. Naldo, [illegible] Lugo, Reg. Steph. & Gob.* apud *Croix*, [illegible]abilem putat *l. 3. p. 1. num. 762.* Ratio [illegible] quia officium Curati est pascere oves [illegible] exemplô, Sacramentorum administra[illegible] Sacrificii dispensatione; Hoc autem [illegible] fieri, si illud generali tantùm applica[illegible] pro omnibus Fidelibus, & præcipuè in[illegible]lentibus applicatur; & ita censuerunt intelli[illegible] Tridentinum. Hinc intulerunt pro [illegible] is Missis posse quotidie Parochum [illegible]ium; Nisi tamen ex fundatio[illegible]udine, vel Prælati præcepto a[illegible] pro Populo sacrificaro.

325 Verùm hodie ex Epistolâ Encyclicâ SS. nostri Pontificis Bened. XIV. editâ die 29. Augusti 1744. quæ incipit: *Cùm semper.* (vide in calce hujus *lib. num. VI.*) sancitum habemus, omnes Parochos teneri applicare Missam pro Populo saltem in diebus festis, etiamsi congruam non habeant, his verbis: *Ita mens nostra, & sententia est, sicut etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quòd omnes, & singuli, qui actu Animarum salutem exercentes, & non solùm Parochi, aut Vicarii seculares, verùm etiam Regulares æquè teneantur Missam Parochialem* (omnibus diebus festis, ut infra) *pro Populo ipsorum curæ applicare commisso.*

Et quia alii allegabant non habere congruos reditus, alii dicebant contrariam alicubi esse consuetudinem: *Nos autem* (sic præscribit, & loquitur Pontifex) *ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem, & confirmationem extendimus, & quatenus opus sit, auctoritate Apostolicâ iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quòd, licèt Parochi, & alii, ut supra, congruis redditibus destituantur, & quamvis immemorabili consuetudine in eorum Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicetur, eadem nihilominus omninò in posterum ab ipsis debeat applicari.*

Et quamvis (additur) *aliàs a Congregatione Concilii responsum fuerit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo applicare debere, &c. Cùm tamen nobis perspectæ sint controversiæ super hoc ipso exortæ; Idcirco opportunum censemus declarare Nobis abunde satis esse posse, dum ii, qui Animarum curam exerceant, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent, atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de Præcepto.*

Item declarat ibi Pontifex hoc valere etiam pro iis locis & diebus, in quibus Populus Missæ interesse debet, at aliunde servilibus operibus vacare potest. Proinde, casu quo aliquis Parochus sit adeo pauper, ut vivere cogatur ex eleemosynis Missarum, facultatem concedit Episcopis, cum eo dispensandi ut ipse possit etiam diebus festis Missas applicare pro eleemosynam offerentibus, modò intra eandem hebdomadam Missas omissas pro Populo applicet. Et quoad Oeconomos, qui deputantur ad curam Animarum, vacante Ecclesiâ Parochiali, tribuit Episcopis facultatem assignandi illis congruam portionem ex fructibus Parochiæ pro

onere

onere celebrandi pro Populo diebus festis, licèt ipsi fructus ad Cameram Apostolicam pertineant, & quamvis portio jam eis sit assignata, juxta Const. S. Pii V. sed non sit sufficiens.

326 Deinde decrevit Pontifex suâ Apostolicâ auctoritate, *ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum pro earundem benefactoribus quotidie applicetur; respiciendo benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ*. Et hoc, quâvis consuetudine non obstante. Nisi autem alicubi adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus Ecclesiæ primam, & etiam secundam Missam Conventualem, declarat non esse obligationem applicandi secundam, modò in *Memento* secundæ Missæ pro Defunctis fiat ipsorum commemoratio.

In fine autem hujus Bullæ loquitur Pontifex de obligatione Canonicorum canendi, aut psallendi in Choro, aliàs restituendi fructus Præbendarum, & Distributionum, si tantùm assistant, & non psallant, aut canant; quâ improbabiles reddidit opiniones oppositas. Vide de hoc dicta *To. I. l. 3. num. 675. Dub. 3.*

327 „ 8. Qui stipendium pro Sacro accepit, tenetur dicere Missam pro defunctis, vel votivam, vel in hoc, aut isto altari, prout pecuniam offerens petivit (quantum tamen rubricæ permittunt, quibus neglectis, Ecclesiæ ordinem invertere, ob alterius devotionem, non convenit), quia ob ejus devotionem, & speciales orationes, major fructus provenire solet. Si tamen aliter faciat, non erit grave, imò nullum, si fiat justa de causa. Vide *Dian. de celebr. Miss. 31. Card. de Lugo l. c. num. 35.*

328 „ 9. Is, qui quoad locum, tempus, intentionem, qualitatem Missæ, non satisfacit, sine justa causa, voluntati fundatoris, peccat; & quidem graviter, si sæpe faciat, esto consentiant heredes: cùm ii in hoc voluntati testatoris non possint derogare, ut docent *Sylv. Nav. Azor. &c.* Episcopus tamen potest in hoc dispensare ex causa, ut habent *Henr. Sylv. & Tamb.* Quòd si quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, ut habet *Azor. t. 1. l. 10. cap. 14. & Sà. v. Missa. Dian l. c. R. 29.* ubi docet *ex Nav. Rodr. Fag. & Azor.* esse mortale celebrare in alio templo, vel altari, quàm quis tenetur: quod negat *Card. de Lugo*, si raro, & ex causa fiat. *V. num 6.* Imò nec esse veniale, si obligatus quotidie celebrare, raro, & ex rationabili causa celebret alibi. Similiter *Tamb. de exped. sacr. l. 3. cap. 2.* excusat a mortali eum, qui uno, alterove die singulis mensibus alibi celebrat, nisi tamen teneatur celebrare in altari privilegiato; notatque posse Sacerdotem contra hoc onus Missarum, v. gr. certum earum numerum præscribere annis 30. si adsit possessio, titulus, & bona fides.

329 Notandum igitur I. circa locum celebrandi, quòd si Capellanus celebrat in alia Ecclesia, vel Altari, vel horâ, quàm à Fundatore est constitutum, peccat mortaliter. Ita communiter *Lugo de Sacram. D. 21. num. 36. Pal. tr. 13. D. 1. p. 6. num. 26. Tournely to. 5. pag. 773. Salm. de Sacr. Miss. cap. 5. n. 17. cum Nav. Azor. &c.* Modò id faciat sæpius, aut sine causa, aut sine dispensatione; & modò Fundator Altare illud destinaverit ob gravem causam. Dixi *sæpius*, nam peccabit tantùm venialiter, si faciet rarò, puta si semel vel bis in mense; & faciliùs, si mutabit tantùm Altare, & non Ecclesiam. Item dixi *sine causa*, nam minimè peccabit, si celebrabit alibi ex justa causa, puta si Altare sit execratum, vel quia egressus a sacristia videbit illud ab alio occupatum. *Lugo l. c. Salm. num. 20. ac Elbel. de Sacrific. Miss. num. 216. cum Henr. &c.* Item dixi *sine dispensatione*, nam bene potest Episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, puta ob utilitatem propriæ Ecclesiæ, applicationem studii, infirmitatem, aut negotium, aut nimiam molestiam adeundi Ecclesiam, & similia, ut dicunt cum *Bus. Palaus l. c. num. 27. Concina to. 8. pag. 470. num. 28. Croix l. 6. p. 2. n. 120. cum Pasqu. Salm. num. 19. cum Henr. Barb. Ant. a Sp. S. Roncaglia de Sacr. Miss. cap. 8. qu. 6. R. 2. cum Passer. & Ricc. Tamb. in Meth. Cel. Miss. l. 3. cap. 2. §. 2. num. 1. Mazzot. to. 3. pag.* 188 qui vocat communem. Ratio, quia in tali dispensatione voluntas Testatoris tantùm in accidentibus omittitur, & altiori bonô compensatur; Licèt enim Tridentinum *Sess. 25. cap. 5. de Ref.* prohibeat mutari qualitates fundationum, istas tamen Episcopi, voluntates Testatorum interpretando, bene reducere possunt ad æquitatem; Ita *Mazzot. & Croix ll. cc. cum Pasqu.* Tantò magis, quia idem Concilium *Sess. 25. cap. 4.* expressè concedit Prælatis in quibusdam casibus, etiam omninò commutare ultimas voluntates. Rectè tamen *Croix, & Pasqu.* dicunt in nostro casu non posse dispensare Episcopos, si Testator designando Ecclesiam vel horam in fundatione, specialiter respexerit commoditatem Populi audituri Missam. Præterea dixi, *modò Fundator Altare illud*

lui destinaverit ob gravem causam, puta ob memoriam, vel commodum Familiæ, aut Populi, vel ob specialem cultum Sancti, & similia. Nam si nullum habuerit specialem finem, vel si causa cessaverit, nempe si Familia sit extincta, vel alibi moretur, tunc Sacerdos, mutando Altare, tantùm venialiter peccabit; & ne venialiter quidem, si celebrabit in Altari privilegiato, quia ibi meliùs consulet Fundatori; ita *Lugo num. 36. & 37. & Tournely loc. cit.*

Notandum II. quòd si quis, stipendiò acceptò, deberet Missam celebrare in Altari Privilegiato, & in alio celebraret, non jam teneretur ad restitutionem stipendii, sed tantùm ad lucrandas Indulgentias applicabiles pro Defunctis; ita *Elbel num. 210. cum Anacl. & Bambest. Sporer num. 137. & 355. ac Roncaglia cap. 6. qu. 7. R. 1. & 2.* qui addit non esse quidem obligationem restituendi, si eleemosyna data sit ordinaria, secus verò si pinguis. Non autem satisfacit, qui celebrat in alio Altari non Privilegiato, applicando Indulgentias Calculi Benedicti, Imaginis &c. quia hæ Indulgentiæ non sunt tam certæ quàm Indulgentiæ Altaris Privilegiati, ut dicunt *Salm. c. 5. num. 21. cum Nav. Azor. Bon. Diana, & Dic.* Et idem censent *Lugo D. 21. num. 39. & Salm. num. 22.* cum aliis communiter (contra *Dian. Pasqu. Megal &c.*) de Calculo Benedicto cum Indulgentia ad liberandam Animam Purgatorii in celebratione Missæ.

330 „ 10. Beneficiatus ex justitia obligatur sub „ mortali, & pœnâ compensationis, ad eum „ numerum Missarum, per se, vel (prout mens „ fundatoris ex verbis colligenda permittit) „ saltem per alium * (*Nisi exprimatur in institutione Capellaniæ, quòd Capellanus per seipsum celebret, semper per alium celebrare potest: Sic rectè docent Salm. cap. 5. num. 33. cum Dic. & Dian. p. 3. tr. 4. R. 87. qui cum Campanili testatur ita declaratum a S. C. Et sic etiam fuit decisum a S. Rota Rom. ap. Pitton. de Paroch. num. 1171. qui n. 1512. affert aliam Declar. S. C. editam 17. Sept. 1683.*)*, quem numerum „ literæ fundationis requirunt; Eum verò numerum ex justa causa, v. gr. si reditus jam „ non sufficientes respondeant, potest minuere Episcopus in Synodo: quam potestatem „ *Bonac.* restringit ad Missas Defunctorum, & „ quidem post *Tridens.* impositas. Vide *Bonac.* „ *d. e. qu. ult. p. 8*

331 Reductio Missarum hodie tantùm a Sede Apostolica, non ab Episcopis fieri potest, ut patet ex Decreto S. C. Concilii edito jussu Urbani VIII. & confirmato ab Innoc. XII. (vide *ap. Croix l. 6. p. 2. num. 63. v. Ac primo.*) ubi sic dicitur: *Districtè prohibet, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur &c. Alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus formam fieri contigerit, omninò nullas & inanes decernit.* Facultas autem, ut clarè explicat idem Decretum (quidquid dicant *Salm. tr. 15. de Statu. Rel. c. 7. num. 148.*) data per Tridentinum *Sess. 25. cap. 4.* Episcopis & aliis, tantùm fuit pro reducendis Missis ante Concilium relictis, & non impositis in limine fundationis. E converso in ipsomet Decreto Urbani (apud *Croix num. 89.*) declaratum fuit bene posse Episcopos reducere Missas, si Testator expressè hanc ipsis dederit facultatem.

Causæ autem, ex quibus Sedes Apostolica solet Missas reducere, sunt paucitas Sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augumentum stipendii currentis, extenuatio redituum Monasterii, vel majores expensæ necessariæ ad victum, &c. denique si urgeret necessitas Fratrum, vel fabricæ Ecclesiæ, aut Monasterii; ita *Pal. p. 15. n. 2. Wigandt tr. 12. num. 80. & Salm. l. c. num. 144. cum Azor. Philib. Barbosa, Lez. & aliis.*

Dubitatur 1. An Episcopus possit minuere Missas, quarum onus non est qui suscipiat ob eleemosynæ tenuitatem? Affirmat *Croix n. 119. cum Pasqualigo, & Tamb:* Sed negandum cum *P. Concina* ex Decreto S. C. mox supra citato, ubi declaratur nullo modo posse Episcopos onera Missarum reducere, vel moderari; Idque expressiùs declaravit eadem S. C. in alio Decreto, quod refert *Concina l. c.* iterum confirmato per aliud Decretum editum die 20. Julii 1682. Sed hoc intelligendum procedere, ait *Fagnanus in c. Ex parte. de Constit. num. 28. cum Felino*, quando antea hujusmodi onera Missarum de jure vel de facto adimpleri poterant, sed casu quò reditus a principio fuerint sufficientes, & postea ita imminuantur, ut nullo modo sufficiant ad onera ferenda, tunc dicit *Fagnanus* non videri sublatam Episcopis facultatem, quam habent de jure communi, Missas moderandi, vel commutandi, ex *c. Nos quidem. de*

de Testam. & ex Trident. *Sess.25.cap.*8. ubi conceditur Episcopis, ut unà cum herede vel executore possint ultimas voluntates in alium pium usum commutare.

Dubitatur 2. An possit Capellanus ex se minuere numerum Missarum, si deficiant reditus? Si deficiant in totum sine ipsius culpa, certum est non teneri Missas celebrare, ut communiter dicunt *Croix l.4. num.*855. *Tamb. Meth. Miss.l.3.c.1.§.2.n.2.& §.3.n* 89. *Roncaglia c* 8. *qu.*8. *cum Pasqual.& Passer.ac Escob.l.21.num.*637. *cum Bordon & Aversa*. Idque declaratum fuit a S.C. ut diximus *num* 324. *in fine*. Si verò reditus deficiant in parte, etiam videtur certum cum *Escob.num* 638. posse Capellanum minuere Missas, casu quò Testator congruam eleemosynam designaverit, v.gr. tarenum pro qualibet Missa; quia tunc, sicut augendus esset numerus Missarum si reditus augerentur, ita minuendus est si reditus diminuuntur. Major difficultas est, an possit Capellanus minuere Missas, si testator designaverit numerum Missarum, & deficit stipendium adhuc ordinarium? Negant *Tamburr.l.c.n.*1.& 2. *Diana p.*10. *tr.*16. *R.*65. *Mazzotta to.*2 *pag* 427.*num.*5. *Pal.to.*2.*tr.*3. *D.*1.*p.*6.*num.*23. *& Salm.de Statu Rel.cap.*7.*n.*152. *cum Azor. Gav. Philip. Pell. & Lezana*. Hi dicunt pro hac moderatione omninò recurrendum ad Sedem Apostolicam, tum ex Decreto supra allato, ubi dictum fuit: *Pro his omnibus reducendis, aut moderandis ad Apostolicam Sedem recurratur;* tum ex alio Decreto (vide *ap. Croix num.*89.) ubi ad quæsitum: *Quid si legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum aut ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?* Sic declaratum fuit: *Etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi, ab iis ad quos pertinet Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ullà impensa id statuet.* His tamen non obstantibus, affirmant cum *Busemb ut supra, Franciscus de Lugo l.*5. *de Sacram. cap.*12. *q.*9 *num.*98. *Escob l.c.* item *Bordon ap.Croix num.*118 *& Pasqual. ac alii ap. Roncaglia l.c.* qui *in Reg.*3. *in praxi*, id probabile putat. Ratio horum est, quia id censetur esse juxta mentem ipsius Testatoris, qui non præsumitur voluisse gratis, aut stipe minori justò cogere Capellanum ad celebrandum, vel ad supplendum stipendium ex propriis bonis, si vellet per alium celebrare; alioquin voluntas Testatoris esset injusta, quæ servari non debet. At quia in hoc facilè intervenire posset periculum hallucinationis, advertit *Roncaglia*, generaliter loquendo, recurrendum esse ad judicium Episcopi (quod necessariò requirunt *Croix l.*4. *num.*855. *& Tournely to.*5. *pag.*793. *qu.*13.), vel saltem viri docti & pii, qui non auctoritativè, sed tanquam justus Arbiter numerum Missarum moderetur. Ad Decreta autem præfata respondet *Roncaglia cum Pasqual.* in tali casu hanc non esse propriè reductionem, aut moderationem stabilem, quam Sedes Apostolica sibi reservat, sed esse cessationem de jure obligationis pro rata redituum deficientium; Decreta enim loquuntur juxta mentem Tridentini *Sess.*25. *cap.*4. *de Ref.* ubi sermo est non jam de reditibus diminutis, sed de tenui eleemosyna ab initio designata pro Missis, quas non facilè reperiatur qui velit celebrare, & de illis, re integrâ, ob tenuitatem stipendii, vel paucitatem Sacerdotum fieri vellet reductio. An autem hæc opinio sit probabilis, judicio Sapientiorum remitto: Ceterùm, si staret hæc sententia, omninò servandum esset id quod advertit *Tamb. dict. cap.*1. §.3. *n.*96. nempe quòd, si Capellanus per annos præteritos acceperit stipendium majus solitò, tenetur compensare, eundem numerum Missarum celebrando; qui enim antea stetit commodo, deinde stare debet incommodo.

Dubitatur 3. An Episcopus possit moderari Officia, preces, & eleemosynas Anniversariis annexas? Negat *Tamburrinus ap. Croix n.*121. Sed affirmat *Pasqualigus ibid.* quia prohibitio non loquitur de his, sed tantùm de Missarum reductione; Uti etiam nec de illis Missis, ad quas aliquis Sacerdos se obligasset sine congruo stipendio, id enim esset in præjudicium Ecclesiæ, & Successorum. Sed hoc ultimum nullo modo admittendum, quia esset contra Decreta relata supra *in Dub.*1.

11. Qui ratione Beneficii tenetur quotidie celebrare, tenetur etiam Missas pro fundatore (nisi de hujus intentione contrariâ constet) applicare. *Bon.*& alii *Dia.p.*6.*t.*6.*R* 13. qui tamen concedit posse eum pro seipso quater, aut sexies in anno * (*Vel pro valde sibi conjuncto, aut charissimo amico, aut benefactore; Sic enim præsumitur consensisse Fundator, ut Salm c.*5.*n.*36.*cum Lezan. Dian. Steph. Homob Nald. Philib. &c. passim; Modò non accipiatur stipendium, ut rectè advertunt Holzm. num* 351. *& Elbel num.*215. *cum Pasqu. & Gob ac Salm. cap.*5. *num.*38. *cum Bon. Gavant. Diana, & communi, contra Vidal; quia hoc esset* „ *contra*

332

„ *contra mentem Fundatoris.*)*; Et in die Com-
„ memorationis omnium Defunctorum pro
„ particulari defuncto celebrare * (*Vide infra*
„ *num.*338.)* Item quâvis hebdomadâ unam
„ Missam omittere devotionis, & reverentiæ
„ causâ, idque ex præsumta intentione fun-
„ datoris: quod *Tamb. l.* 3. *exped. sacr. cap.* 3.
„ §.1. *ex Gavant.p.*3. *t.*12. limitat, nisi de con-
„ traria fundatoris voluntate constet,* vel sit
„ onus Ecclesiæ, aut Monasterii, curare Mis-
„ sam quotidianam. V. *Tamb l.c.Dian.p.*2.*t.*14.
„ *R* 28.*& p* 4 *t.*4.*R.*85 *& p.*5 *t* 6. *R.*23.*& t.* 13.
„ *R.* 15. Idipsum limitat *Card. de Lugo R. mor.*
„ *l.*5.*d.*9. si obligatio dirigatur ad ipsum Sa-
„ cerdotem, v. gr. si dicatur (qui debet quo-
„ tidie celebrare), quo casu concedit * (*Ita*
„ *etiam Salm num.*37.*communiter cum Suar.Bon.*
„ *Azor. Leand. Sylv. ex c. Significatum. de Præ-*
„ *bend. ubi dicitur Capellanum teneri quotidie*
„ *celebrare*, salvâ honestate, & debitâ devo-
„ tione. *Advertit tamen Ronc. cap.*8. *qu.*3. *nullo*
„ *die Capellanus poterit vacare, si in fundatio-*
„ *ne expressè cautum sit, ut Missa celebretur per*
„ *seipsum, vel per alium, ex Declar. S.C. die*
„ 30 *Maji* 1699.)*. Si verò dirigatur ad ce-
„ lebrationem in tali loco, v. gr. volo, ut in
„ tali Ecclesia celebretur quotidie Missa, te-
„ neri eum pro se alium substituere eo die,
„ quo ipse non celebret. * (*Ita Salm. l.c. cum*
„ *aliis communiter.*)*

333 „ 12. Qui non potest fundationi satisfacere
„ propter morbum, non tenetur, si brevis sit
„ v. gr. 15. dierum, ut docet *Bon.* aut etiam
„ unius, alteriusve mensis, ut probabiliter do-
„ cet *Card. de Lugo num.*36.) substituere alium,
„ aut compensare, cùm tam strictè ne domi-
„ ni quidem honesti cum famulis agant: se-
„ cus tamen, si sit diuturnus morbus; nisi re-
„ ditus sint nimis tenues, aut in morbum ab-
„ sumantur, ut contra *Sylv. & Azor.* docet *Bo-*
„ *nac.Rodriq.* Impeditus verò aliis negotiis, li-
„ cèt justis (cùm hæc non debeant obesse fun-
„ datori), debent satisfacere per alium, vel
„ compensare postea, præsertim si fiat sæpius.
„ Ita *Bon. d.*4.*q. ult. p.*7.

Quæritur, an Capellanus ægrotans teneatur interim alteri dare stipendium, ut Missas celebret? Commune est (contra *Henriq*) non teneri, si infirmitas sit brevis, ut cum *Buf.* hîc tenent *Lugo D.* 21. *num.* 48. *Salm. cap.* 5. *num.* 34. cum *Dic. Dia. Lez. &c.* nisi Fundator voluerit non deficere Missam in tali loco, &c. Quænam autem sit infirmitas brevis? Alii dicunt, si durat per decem dies, ut *Barbos. Molfes. Graff. &c.* Alii extendunt ad 15. dies, ut *Bon. & Dian.* item *Elbel pag.*131. *num.*214. *cum Anacl.* Et de hoc habetur Declaratio S. C. Conc. edita die 17. Nov. 1695. (*ap. Pitton de Paroch.num.*1595.) ubi dictum fuit non teneri Capellanum per alium supplere, tempore infirmitatis non excedentis 15. dies. Alii ad mensem, ut *Laym. c.*3.*n.*7.*& Salm. n.*35. cum *Hurtad. & Conc. Mediol.* 7. *tit. de Missis* ubi: *Si Capellanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Episcopi accipere potest.* Alii denique extendunt ad duos menses, ut *Lugo num* 49. *cum Nav.* item *Philib. Dicast. Nald. Leand. & Ant. a Sp.S. apud Salm. loc cit.* & adhæret *Concina pag.* 471. *num.* 31. ac probabile putant *Busemb.* ut supra, ac *Dicast Pal. Nav. &c.* apud *Salm. ibid.* Omnes autem hæ opiniones videntur esse probabiles.

DUBIUM II.

Cujus sit applicare fructum Sacrificii?

334 *A quo applicandus sit fructus Missæ? An Religiosus validè Missam applicet contra voluntatem Prælati?*

335 *Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. I. An sufficiat applicatio habitualis? Qu. II. An si quis acceperit stipendia a diversis, sufficiat applicare Missas pro eis in confuso.*

336 *Quid si applicatio nulli fiat, vel incapaci?*

337 *An valeat applicatio conditionata? Et an applicatio facta pro primo offerente, sit illicita, & invalida?*

338 *An in die Mortuorum possit applicari Missa pro particularibus ex stipendio?*

339 *De Altari Privilegiato. Quær.* 1. *An ad tales Indulgentias lucrandas requiratur Missa de* Requiem? *Qu.*2. *Quomodo intelligenda est clausula*: Modò in Ecclesia quotidie dicantur septem Missæ? *Qu.* 3. *Quomodo clausula*: Modò in Ecclesia non sit aliud Altare Privilegiatum?

RESP. Solus Sacerdos offerens validè id facit, per suam intentionem, quia est „ 334
actus potestatis Sacerdotalis. Ita *commun.* „
*Suar. Card. de Lugo d.*14.*f.*10.*num.*211.*&c. Unde* „
resolves. „

1. Is validè applicat, etsi peccet sacrificando, vel applicando contra voluntatem „
superiorum. Ita *Suarez, Laym. Diana, Card.* „
„ *de Lu-*

„ *de Lugo, l. c* contra *Navarr. Ledesma*, & alios, „ quorum sententiam probabilem dicit *Dian.* „ *t.1. R.72.*

Quæritur an Religiosus validè applicet Missam contra voluntatem Prælati? *Prima* sententia negat, quam tenent *Scotus Quodlib.* 20. *Gavant. in Rubr. Miss p 3.ti.12.num.*28 item *Gabr. Arm. & alii ap. Tournely to* 5. *pag.*482. *v. Grave, ac Cordub. & Led. ap. Dian. p* 2.*tr.*14.*R.*72. qui probabilem putat. Ratio, quia voluntas Religiosi subditur voluntati Superioris; unde, sicut Superior potest irritare contractus & vota subditi, ita etiam applicationes Missarum. *Secunda* verò sententia communior & probabilior dicit talem applicationem subditi esse quidem illicitam, sed non invalidam, & hanc tenent cum *Busemb Suar D.*79 *sc.*9.*Laym.cap.*2.*num.*11. *Lugo de Euchar. D.*19 *num.*211. qui ait oppositam rejici ferè ab omnibus Recentioribus, *Salm. de Sacr Miss cap.*3 *num.*25. *Anacl. pag.*576. *n.*72. *Sporer num.*289 *Tournely l c.cum Vasqu & Elbel pag.* 119 *num.*180.*cum Mansfrio, Croix, & Gob* Ratio, quia subditus, ubi utitur potestate Ordinis (ut est in hoc casu), minimè subjicitur voluntati Prælati. Limitat *Marchantius in Tribun.q.*2. *dub.*2. si Sacerdos applicationem faceret ex vi pacti initi cum offerente, quia sicut pactum sine voluntate Prælati est nullum, ita & applicatio. Hoc tamen sanè intelligendum, quando subditus ita alligaret applicationem pacto, ut absolutè intenderet non applicare, si non satisfaceret obligationi contractæ (quod bene ait *Sporer num.* 290. in facto rarò accidere); Quando tamen absolutè applicat, non restringendo intentionem ad satisfactionem pacti, tunc validè applicat ex potestate generali, quam ipse habet applicandi Sacrificium cui vult, etiamsi errore ductus Missam applicaret pro obligatione contracta.

335 „ 2. Sacrificium, quod neque formaliter, „ neque virtualiter ulli applicatum est, vel ante, „ vel in ipsa consecratione, saltem ejusdem „ speciei, non potest postea ulli applicari, fal- „ tem adæquatè: quia producit effectum, quan- „ do existit, neque is suspenditur; ideoque „ nec licet accipere stipendium pro Missa præ- „ terita. Vide *Laym.*

„ Dixi, *vel ante*; quia non requiritur, ut „ applicatio fiat in ipso Sacrificio: sufficitque, „ si pridie facta sit, etsi ipso die de ea non „ cogitet. *Bonac.qu.*3.*p.*2.*ex Suar.Dian.l.c.R.*47. „ contra *Vasq.*

Quæritur I. An ad applicandam Missam sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando habita, & non revocata? Negant *Vasqu. De Sacram. D.*38 *cap.*6.*num* 74. & *Abelly de Sacr.Miss.*§.5.*n.*5. *cum Isamb.* dicentes, quòd sicut ad consecrandum requiritur Ministri intentio actualis, vel saltem virtualis, sic enim requiritur ad fructum Missæ applicandum. Sed veriùs, & communiter affirmant *Suar.*3.*p.D.*13 *se.*3.*concl.*2.*Bon.de Sacram.D.*1.*qu.*3. *p.*2 §.3.*num.*11.*Lugo eod.ti.D.*8. *num.*93.*cum Molf. & Dian. item Cont. Tournely to.* 5. *p.*841.*qu.*6. *Resp.ad* 2.*Holzmann pag.*5. *num.*22. *v.Dices, Elbel pag.*118.*num.*174. *Mazzotta de Sacr. Miss to.*3 *p.*168. *Sporer eod.ti. num.*340. *cum Gobat.* qui testatur hanc esse omnium praxim, & *Croix l.*6. *p.*2 *num.*205. *cum Con. Tamb. & Pasqu.* Et ab hac doctrina in substantia non est difformis *P. Concina to.*8. *pag.*473. *num.*36. nam, licèt requirat intentionem virtualem, tamen virtualis illa (modò quò ipse explicat) coincidit cum nostra habituali; dum inquit, quòd si quis acceperit 20. eleemosynas, & hodie celebrationem incipit cum voluntate sequentibus diebus celebrandi pro offerente, tunc sufficere primam intentionem, etiamsi ceteris singulis diebus aliò distractus illam non renovet. Ratio nostra est, quia applicatio Missæ se habet per modum donationis verbalis, quæ semel facta valet donec expressè revocetur. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd in Sacramentis ideo requiritur intentio actualis vel virtualis, quia intentio efficit Sacramentum, seu actualiter influit in ejus confectionem; sed in applicatione Missæ intentio non efficit fructum illius, dum adhuc sine applicatione de se oritur fructus ex celebratione Missæ, & ideo sufficit applicatio aliquando facta, per quam fructus fuit alicui donatus.

Quæritur II. An si quis accipit stipendium a decem personis pro decem Missis, satisfaciat applicando primas decem Missas quas legit pro ipsis in confuso? Negat *Sylvius ap. Bon. D.*4. *p.*7.§ 3. *num.*1. & *Concina to.*8 *pag.*474. *num.*38. Sed meliùs videtur sic distinguendum: Si singula Sacrificia applicantur pro singulis indeterminatè, non videtur satisfieri, quidquid dicant *Aversa*, & *Diana ap.Croix l* 6 *p.*2. *num.*209. Ratio, quia ad satisfactionem requiritur intentio applicandi fructum determinatæ personæ, ut illi prosit; unde sicut non consecraret, qui decies proferret formam Consecrationis super decem hostias, eum intentione consecrandi unaquàque formâ unam hostiam ex eis in confuso; ita qui applicat decem Missas indeterminatè.

natè. Si verò Sacerdos unamquamque Missam intenderet applicare omnibus illis decem personis, singulis applicando decimam partem uniuscujusque Missæ, non videtur ratio cur non satisfaciat, cùm nemo dubitet, quin fructus Sacrificii sit divisibilis, & ideo jam tribuitur unicuique quod debetur, unusquisque enim in singulis Missis, decimam partem accipiendo, in celebratione decimæ Missæ jam totum suum fructum percipit. Et ita tenent *Bonac l c. Roncaglia c.p 6.qu.9 R 2. Tamb. de Miss. l 2 c 2.§.11. num.4.* item *Aversa, Henao, & alii ap. Croix l.6. p.2.num 219.* contra *Pasqual & Possev.*

336 „ 3. Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus „ manet in thesauro Ecclesiæ, ut docet *Suarez* „ vel cedit ipsi Sacerdoti, vel illis, pro qui- „ bus tenetur specialiter offerre, quod ita im- „ plicitè censeatur intendisse. Ita *Laym t.5.c.2.* „ *V. Card. de Lugo n.215.*

Si fructus Sacrificii applicatur incapaci, tunc ille remanet in thesauro Ecclesiæ. In praxi autem quando dubitatur, an is pro quo offerimus sit vel ne capax fructus, consultum est in Missis gratuitis illas applicare vel nobis ipsis, vel alteri sub conditione, si persona cui applicantur non sit capax; In Missis verò debitis ex stipendio, quia probabiliter fructus cedit in beneficium propinquorum offerentis ex ejus implicita voluntate, ideo tunc non possumus, cui velimus fructum applicare, nisi sub conditione, ut præjudicium non fiat cui obligatio adsit applicandi; ita *Elbel num.194. & Spor. n. 284. cum Marchant.*

337 „ 4. Applicatio, sub conditione jam imple- „ tâ, est valida, v. gr. ad intentionem quam „ habuit hodie superior, non autem sub con- „ ditione futura contingente, v. gr. applico illi, „ cui Titius interrogatus voluerit; vel ei, qui „ priùs morietur; vel qui primò stipendium „ offeret: Ita *Suarez in 3. p. to.3. d.79 s.9. Layman. l.c. Dian. l c. R.15. Card. de Lugo d.19. num. 209.* contra *Bonac qu. ult. p.7. §. 5.* qui tamen „ ipse in praxi dissuadet.

„ 5. Non satisfecit, qui te mortuum putans, „ Missas, quas pro defuncto teneretur, cele- „ bravit.

„ 6 Sacerdotes Societatis non satisfaciunt, „ celebrando pro defunctis per anticipationem, „ nisi tamen jam mortui sint, etsi postea pro- „ mulgentur. *Laym. l.c.*

Dicunt *Lugo de Pœnit. D.13. num.137. & Palaus p.6.* applicationem Missæ factam pro primo offerente esse validam, sed illicitam ex prohibitione Clementis VIII. quam promulgavit Paulus V. die 15. Nov. 1605. vetans hanc consuetudinem, *tamquam pluribus nominibus periculosam, Fidelium scandalis obnoxiam, atque a vetusto Ecclesiæ more nimium aberrantem*. At probabiliùs (ut rectè ait *Croix num 222.*) talis applicatio non solùm erit illicita, sed sæpe invalida, quia sæpe accidet quòd Missa tunc dicatur pro causa quæ adhuc non existit, puta si stipem offerens postulabit Missam pro liberatione a carcere, ab infirmitate &c. quæ causa, cùm nunc non adsit, effectus Missæ suspensus remanere deberet, quod non videtur credibile. Bene tamen advertit *Tournely pag.791. cum Vasqu. Aversa, & Quarti*, quòd si Sacerdos prævideat, quòd postulabuntur Missæ pro aliquo Defuncto, bene potest eas nunc offerre, & deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offerrentur pro persona determinata.

338 7. Non omnes Sacerdotes tenentur die „ Animarum applicare Missam pro omnibus „ defunctis. *Tamb l.3. exp. satr. cap.3. §.2.* contra praxim, & *Cavan. p.4. t.15.** (*De hoc adest* „ *Decretum S.C. apud Merati in Indice n. 411.* „ *editum die 4. Aug. 1663. ubi dictum fuit :* In „ die Commemorationis omnium Fidelium „ Defunctorum Sacrificia possunt a Sacerdotibus celebrantibus applicari ad libitum, scil. „ vel pro omnibus Fidelibus defunctis, vel pro „ aliquibus tantùm. *Hoc Decretô postrô, bene* „ *ait Tournely to. 5. pag.793. qu.11. nihil obesse,* „ *quin pro talibus Missis possit accipi stipendium.*)* „

339 8 Missa celebrata in altari privilegiato pro „ defunctis non suffragatur illis, nec satisfit „ Indulto, nisi sit de Requiem. *Dian. p.4. t.4.* „ *R.233. ex declarat. Card & p.9.t.2. R.8.* „

Hoc Privilegium Altaris in hoc consistit, ut ex Indulgentiis, sive fructibus, qui sunt in thesauro Ecclesiæ, liberetur a Purgatorio Anima pro qua Missa in illo Altari applicatur; & hoc vi potestatis Clavium, quam habet Papa applicandi Indulgentias, vivis quidem per modum absolutionis, Defunctis verò per modum suffragii sive solutionis.

Quæres 1. An ad lucrandam Indulgentiam Altaris Privilegiati semper requiratur, ut celebretur Missa *de Requiem?* Resp. negativè, nam licèt olim anno 1601. die 1. Junii respondisset S.C. affirmativè, ut fert *Diana p.4. tr. 4. R.233.* Attamen Alexander VII. die 22. Januar. an. 1667. in Decreto incipiente *Credita nobis*, declaravit quòd in iis diebus, quibus non licent

Missæ

Missæ *de Requiem*, Missæ de Festo currente easdem habent Indulgentias, quas habent Missæ *de Requiem*: Idque extendit ad Altaria Privilegiata etiam non perpetua, & pro aliquo die in hebdomada. Deinde Innocentius XI. die 4. Maji an. 1688 declaravit id valere etiam in diebus Dominicis, & diebus infra Octavas, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, & aliis annuis diebus, quibus Missæ *de Requiem* non possunt celebrari. Demum hæc omnia Decreta confirmavit Clemens XI. die 29. Sept. an. 1714. (Vide Decreta præfata apud *Merati to.* 1. *part.* 2. *in Indice num.* 623. 624. *&* 625.) Ex his omnibus colligitur, quòd Missæ in Altari Privilegiato, aut perpetuo, aut ad tempus concesso, suffragantur Defunctis, sive dicantur *de Requiem*, sive de die currenti, quando non licet eas *de Requiem* dicere. Cùm autem Privilegium conceditur ad tempus, declaravit S.C. (in Decreto, quod affert *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 225.) quòd tempus incipit non a die publicationis Brevis, sed a die concessionis.

Quæres 2. Quid si in Ecclesia, ubi concessum est Altare Privilegiatum per aliquod tempus, non dicantur septem vel quinque Missæ juxta clausulam, quæ in Indultis apponi solet? *Sylvius ap. Croix num.* 522 putat privilegium etiam suffragari, si bis vel ter Missæ non legantur. Sed veriùs oppositum docet Benedictus XIV. *Notif.* 55. *num.* 16. ex Decreto S.C. Concilii, edito die 11. Sept. 1694. & approbato ab Innoc. XI. qui mandavit publicari; ibi dictum fuit, *celebrationem Missarum Indultis præfatis præfinitarum omninò necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia*. Declaravit tamen eadem S.C. die 20. Julii 1706. alio Decreto (inserto in Bullario Clementis XI. *part.* 2. *pag.* 592.), quòd pro tempore, quo Religiosi vel Sacerdotes Seculares per aliquot dies vel menses propter absentiam non celebrant Missas præfinitas, Indulgentiæ non âmittuntur, sed pro illo tunc suspenduntur. Insuper declaravit, quòd si Missæ non legantur ob Sacerdotum infirmitatem, vel quia Religiosi occasione festivitatis, vel funerum, alibi celebrare debeant ex jussu Prælati, si rarò id fiat, Indulgentiæ etiam suffragantur. Vide prædicta Decreta *apud Bened. XIV. loc. cit. num.* 17. *& ap. Sporer to.* 3. *pag.* 258. qui illa in extensum affert.

Quæres 3. quomodo intelligenda clausula, *si in Ecclesia aliud Altare Privilegiatum non est erectum*? Probabiliter respondent *Sporer pag.* 258. *num.* 133. *& Gobat. num.* 519. intelligendam esse, quòd si Altare Privilegiatum antea concessum fuerit generatim pro quibuscunque Defunctis, idque in secunda petitione non sit expressum, posterior concessio, etiam generatim facta, nihil valet; Secus verò, si concessio fiat pro aliquibus particularibus personis. Et sic pariter videtur dicendum, si prima concessio fuerit particularis, & secunda generalis.

DUBIUM III.

Quando, & quoties liceat celebrare?

340 *An possit dici Missa ante Auroram, vel post Meridiem?* 341. *A quo tempore incipiat Aurora? An tempus tam Auroræ quàm Meridiei moraliter accipiendum?* 342. *Quid de Privilegiis Regularium?*

343 *Casus in quibus licet celebrare ante Auroram, vel post Meridiem. An in Nocte Nativitatis omnes tres Missæ dici possint ante Auroram?* 344. *An liceat anticipare Missam vel postponere ob Festivitatem, vel causâ itineris, vel ex Dispensatione Episcopi?* 345. *An peccet graviter, qui celebrat ante Auroram, vel post Meridiem?* 346. *Quænam in hoc sit parvitas materiæ?*

347 *Quale peccatum sit celebrare ante Matutinum?* 348. *Quid si esset Missa Conventualis, & solemnis?*

349 *An liceat celebrare (& ministrare Communionem) in quolibet anni die?* 350. *An in die Cœnæ Domini, & Sabbati Sancti liceat privatim celebrare?*

351 *An & quando liceat celebrare pluries in die?*

352 *An aliquando liceat interrumpere Missam, vel de novo incipere?* 353. *An si superveniat Princeps, vel turba Peregrinorum? vel si Sacerdos recordetur alicujus impedimenti?* 354. *An si urgeat necessitas propria vel aliena?*

355 *Quomodo Missa interrupta, supplenda sit ab alio Sacerdote?*

RESP. 1. Ordinariè non licet celebrare post meridiem, sed debet inchoari ante duodecimam, nec ante auroram; quam ante ortum solis *Reginald.* quadrantem horæ, *Henriquez*, & *Conin.* mediam horam, *Azor* horam cum quadrante, *Suarez*, *& Fernand.* *& Possev.* sesquihoram comprehendere dicunt, & consequenter, cùm, secundùm *Henriquez*, *Suarez*, & alios, Missa possit inchoari tantò ante auroram, ut sub ejus initium finiatur, „ licet 340

ratione S. C. ejusdem Concilii edita 17. Julii 1655. (quam refert Benedictus XIV. *Notif.* 55. *num.* 14.) ubi imò dictum fuit, *modicum tempus non reputandum spatium duorum vel trium mensium, sed intelligi infra mensem*. In Missis autem pro Defunctis dilationem unius mensis meritò gravem reputant *Salm l.c. Pal p.* 13 *n* 11. *Escob. l.* 21. *num.* 161. & ab hac sententia non dissentiunt *Sporer*, *Roncaglia*, *Tournely*, & *Croix locis cit.* dum dicunt Missas pro Defunctis citius celebrandas quàm pro vivis.

Advertit autem *Tournely l.c.* quòd, cùm Missæ traduntur celebrandæ alicui Communitati plurium Sacerdotum, tunc præsumitur, qui dat eleemosynam pro multis Missis, velle citius eas celebrari. Hoc tamen non intelligendum, quòd omnes Sacerdotes illius Communitatis debeant se occupare in satisfaciendis hujusmodi Missis, sed quòd non debeant tamdiu differre, quamdiu oporteret, si Missæ illæ uni committerentur. Hinc dico tunc posse totum numerum distribui in singulos Communitatis, vel saltem in majorem ejus partem, si illa numerosior sit: & hac distributione factâ, tota Communitas poterit intra tantum temporis satisfacere, quantum concederetur unicuique Communitatis pro sua rata satisfacienda. Bene enim ait *Holzmann pag* 89. *num* 185. quòd has numerosas Missas committentes facilè prævidere possunt, quòd Communitas alias habeat obligationes.

Quæritur III. An Sacerdos omittens celebrare Missam peccet graviter, si stipendium pro illa acceptum non sit materia gravis? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Palaus p.* 14. *num.* 2. *Sporer to.* 3. *p.* 142. *num.* 353. *Elbel pag.* 132. *num.* 217. *Renzius l.* 1. *cap.* 4. *q.* 40. & *Salm. c.* 5. *num.* 39. *cum Henr. Pell. Sanctio*, *Fag. &c.* Ratio, tum quia gravitas materiæ hìc non est pensanda ex fructu spirituali Missæ, aliàs omittens quamlibet orationem promissam graviter peccaret; sed ex damno illato, quod in hoc casu per se non censetur grave, cùm illud levi stipendiô redimi possit; tum quia hujusmodi damnum spirituale non videtur grave in æstimatione hominum, cùm ex omissione unius Sacri promissi non reputentur homines gravem injuriam pati. *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, & hanc tenent *Holzmann pag.* 83. *n.* 366. *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 154. *cum Aversa*, *Ronc. c.* 6. *qu.* 10. *R.* 1. *cum Passer. & P. Nav. Steph. ac Bonasp. apud Salm l.c.* Ratio, quia gravitas materiæ probabiliùs hìc est mensuranda non in ordine ad stipendium, sed ad fructum Missæ quô privatur eleemosynam tradens, cui ex hujusmodi privatione certè grave damnum infertur: Prout si v. gr. datô exiguô stipendiô, tu fossorem conduceres, ut tibi aditum aperiat ad aquam pluviam in tuum agrum inducendam, non levis damni causa ille tibi erit, si operam suam ponere negliget. Nec valet dicere, quòd tale damnum levi stipendiô redimi potest, nam redimi utiquè posset, si alter qui stipem tradidit certior fieret de omissione Missæ; aliàs, si manet inscius, certè non poterit damnum illud redimere. Quòd autem tale damnum in æstimatione hominum leve reputetur, hoc non non satis probatur; interim de se grave est.

Quær. IV. An autem peccet graviter omittens dicere unicam Missam gratis promissam? Affirmant *Concina pag.* 463 *num.* 9 *Nav. Led.* & *Bon. apud Renzium cap.* 4. *qu* 40. ob eandem rationem, ut supra, quia per talem omissionem grave damnum spirituale promissario infertur. Sed probabiliter negant *Croix l.* 3. *p.* 2. *num.* 775. *Elbel pag.* 132. *num.* 218. *Roncaglia l. c. Sanch. de Matr. l.* 1. *D.* 6. *num* 25. *Diana p* 2 *tr.* 17. *R.* 9. *v. Hinc etiam*, *Sporer pag* 142. *num* 352. *cum Cajet. Mol* & *Suar. ac Renzius l.c. cum Fag. Portell. ac Pell.* Ratio est, vel quia simplex promissio non obligat sub gravi, ut hìc dicunt *Elbel*, & *Sporer*, juxta sententiam allatam *l.* 3. *num.* 720. quam tenent *Cajet. Bann. Salm* & *Lugo de Contract D.* 23. *num.* 29. saltem, ut ait *Lugo*, nisi promittens expressè sub gravi se obliget: Vel quia, ut ajunt *Sanch. Ronc. Busemb. Croix*, & *Elbel*, promittens unam Missam non censetur gravem obligationem sibi imponere. Omnes autem conveniunt peccare graviter, qui omittit Missam debitam ex voto, aut præcepto Prælati; quia nemo dubitare potest hanc esse materiam gravem in voto, vel præcepto; vide *Salm. d. cap.* 5. *num.* 39.

318 „ 5. Si quis det justum stipendium (id a „ consuetudine, vel lege taxatum esse debet, „ aut, si non est, secundùm *Sot.* & *Cajet.* est „ frugalis victus unius diei, quod *Suar. Laym.* „ & alii reprobant, putantque sufficere me„ diam, vel tertiam partem sustentationis diei), „ ut pro se dicatur Missa, non potest secun„ dum accipi ab alio, & pro duobus una tan„ tùm Missa dici. *Card de Lugo d.* 19. *num* 259. „ Secus, si ambo dimidium tantùm justi da„ rent; utì contra *Vasq. Reg.* & alios probabili„ ter docent *Sot Henriq. Fill. Con Card. de Lugo* „ *l. c* quod tamen jam est prohibitum per Bul„ lam Urbani VIII. V. *Bon. Dian.* 3. 14. *R.* 7.

Hic

Hic autem ante omnia advertendæ sunt duæ Propositiones damnatæ ab Alexand. VII. *Prima num.*8. dicebat: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.* Ratio damnationis est, quia applicatio fructûs specialissimi valde incerta est; nam licèt *Filliuc.tr.*15.*c.*6.*n.*151. & alii plures (ut ait *Croix l.*6.*p.*2.*n.*50. qui id probabile putat *cum Aversa, & Sporer pag.*127.*n.*255.) dicant valdè probabiliter, posse applicari fructum specialissimum; Attamen id negant *Laym. cap.*2.*num.*18. *Lugo D.*21.*num.*33. *Tamb.*§.3.*n* 68. item *Suar.Vasqu Turr. & alii ap. Spor.n.*363. quia sicut ex institutione Christi fructus generalis non potest alteri applicari, ita neque hic specialissimus. *Secunda* Propositio damnata *n.*10. dicebat: *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam cum juramento danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

319 Circa Taxam autem justi stipendii communiter dicunt DD. (*v. Suar. D.*86.*se.*2. *Viva q.*5. *a ult. num.*2. *Croix l.*6.*p.*2.*num.*146. *& Salm. c.*5. *num.*4. *ex Decreto S.C.*) stipendium justum Missæ non esse quidem victum unius diei, ut dixerunt *Sotus*, & *Cajet.* Nam Sacerdos præter actionem sacrificandi potest in reliquo diei se occupare in concionando, docendo, & similibus licitis exercitiis, ut lucretur integram sustentationem; Sed esse illud quod taxatum est ab Episcopo, vel a consuetudine, vel saltem a viro prudenti, si deest Taxa a consuetudine, vel ab Episcopo facta. Ita *Suar. l.c. Concina to* 8. *p.*460. *num* 2. *Tamb.in Meth.l.*3.*cap.*1.*§.*1 *num* 2. *& Bon.p.*8 *num* 8 *cum Coninch. Fill. Reg.* & communi, ex Declaratione S.C Concilii (*ap. Bened. XIV. Notif.*56.*num* 10.) editâ die 15. Nov.1698. ubi dictum fuit: *Attendendam esse consuetudinem loci, vel legem Synodalem, quatenus adsit: sin minus statuendam esse per Episcopum eleemosynam competentem ejus arbitriô.*

320 Dubitatur hic 1. An Regulares teneantur stare Taxæ Episcopi sub gravi obligatione? Negat *Navarrus ap. Tamb. l. c.* Sed omninò affirmandum, ut dicunt *P.Concina pag.*461.*num* 3. *Viva l.c.num.*5. *cum Vasqu Molina*, & aliis communiter, ex Decr. S.C. Conc. sub die 15. Jan. 1639. quô sic sancitum fuit: *Eleemosynam pro quolibet Missa, per Regulares celebranda in eorum Ecclesiis, esse taxandam arbitriô Ordinarii juxta morem Regionis.* Ita *ap. eundem Bened. XIV. loc.cit.*

Dubitatur 2. an Episcopus possit prohibere, ne detur eleemosyna pinguior taxâ? Certum est 1. quòd lex Episcopi, vel consuetudo taxans stipendium non prohibet, quominus Fideles possint dare majus, & Sacerdotes recipere minus, si velint, ut docent communiter *Suarez, Vasqu. Barbosa, &c. cum Salm. c.*5.*num.*5. Certum est 2. non posse Sacerdotes tale stipendium excedens exigere, quia hoc magna pareret scandala. Ita etiam communiter *Suar. D.*86.*se.*2. *& Bon. l.c. num.*9. *cum Corduba, Reg. & aliis*. Cæterùm Episcopus id non potest prohibere, si eleemosyna sponte offeratur, ut docent *Lugo Resp. mor. l.*5. *D.*18. *Suar. l.c. Less.l.*2.*cap.*4.*num.*37. *& Bonac. num* 11. *cum Reg. Poss &c.* & ita decisum fuit a S.C. Concilii die 16 Jan.1649. (apud *Bened. XIV. dict. Notif.*56. *num* 11.) contra Episcopum Pistoriensem, qui promulgaverat Edictum hoc prohibens, sed S.C. respondit: *Prohiberi non posse, ideoque moderandum Decretum.*

Dubitatur 3. an Episcopus possit prohibere, ne Sacerdotes accipiant stipendium minus justô (nota quòd inferius stipendium in Italia est argenteus, sive carolenus in nostro Regno)? Negant *Sotus de Just l.*9.*qu* 6 *a.*1. *ad.*2. *Nav. cap* 23. *num.*106. *ex D.Thoma* 2.2.*qu.*100.*a.*3. Sed probabiliùs affirmant *Suar.l.c. Roncaglia cap.*6 *q.*1.*R.*3. *Bon.num* 9. *cum Reg. Cord &c ac Bened. XIV. dict. Notif.*56 *num.*11. ex Declaratione S.C. Concilii die 16. Julii 1659. ubi dictum fuit bene posse Episcopum prohibere, & imponere pœnam celebrantibus pro minori quantitate taxæ. Ratio, quia aliàs quodammodo vilesceret Missæ Sacrificium. Quapropter casu quô Episcopus id prohibet, omninò Sacerdotes tenentur ei obedire; certum enim est subditos teneri obedire Superiori præcipienti cum opinione probabili, ut diximus *Tom.I. l.*1. *num.*98. *v. Quid in dubio*. Opinio autem nostra non solum est probabilis, sed etiam probabilior auctoritate, & ratione. Quid autem, si ex hac prohibitione Sacerdos grave pateretur incommodum; vide dicta *Tom.I. l* 4. *n* 47. *v. Limitant*.

Casu autem, quô Sacerdos jam acceptarit exiguum stipendium pro Missis celebrandis ab uno, vel a pluribus (quicquid dicat *Busemb. ut supra cum Soto, Con Lugo, &c.*), non potest numerum Missarum minuere, nec unam Missam applicare pro duobus, qui singuli dimidium dederint stipendium, prout sancivit Innocentius XII. in Bulla cit. incipiente, *Nuper &c.* (vide *ap.Croix*

ap.Croix l.6.p.2.num.64.) ubi confirmavit Decretum S.C.Concilii editum jussu Urbani VIII. quò sic fuerat statutum: *Pro pluribus Missis celebrandis stipendia quantumcunque exigua, sive ab una, sive a pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus & Clericis, S.C. sub obtestatione Divini Judicii mandat, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributa eleemosynæ præscriptæ fuerint* Hoc tamen sanè intelligendum, quando Sacerdos scienter acceptavit pro tali stipendio tot Missas celebrare; secus si ignoranter, ut rectè dicunt *Tournely l.c. v Hic, & Roncaglia c.6. q.4. R.2. cum Laym. Barb. & Passer.* Sacerdos autem, qui promisit heredi quàm citò celebrare Missas pro testatore defuncto, creditò stipendiò in posterum solvendo, tenetur quidem celebrare ante stipendii solutionem, ut fidem servet, prout bene ajunt *Salm. de Contract c.5. num.157. cum Tap Vill. &c.*

Dub. 4. an licitum sit pacisci de Missarum stipendio? Negat absolutè *P. Concina to.8. pag. 462. num.6.* eo quòd Canones prohibent omnia pacta, & conventiones circa stipendium Missæ, ut ex *c. fin. de Pactis, c. Si nos. de Simonia, &c.* Affirmant verò communiter *Less l.2.c.35.n 48. Pal. de Sim. p.9 n.1 Sanch. Consl.l.2.cap.3 du.11.n.8. Roncaglia de Sim. cap.2. qu.2. pag.208. cum Laym. & Gutt ac Salm. eod tit. cap.2. num.22. cum Maldero, Sanch. Soto, Villab. Ledes. &c.* Et hoc probabile videtur, si pactum sit de justo stipendio secundùm taxam, vel consuetudinem, prout diximus *Tom.I. lib. 3. num.55.* Ratio, quia, licèt stipendium non detur ut pretium Missæ, attamen, cùm tribuatur ex justitia pro sustentatione Sacerdotis, ut docet *D. Th. supra num. 316.* nihil obstat quòd possit in pactum deduci. Neque obstant Canones citati, eo quòd ipsi vel usu abrogati fuerunt, ut dicunt *Lessius, & Sanch.* vel quia intelligi debent de pactis illicitis, ut meliùs ajt *Roncaglia cum Glossa in dict. c. fin. de Pactis, v. Cessare*, quæ dicit: *In spiritualibus omnis pactio illicita cessare debet.* Et hæc sola pacta circa celebrationem Missarum reprobantur a Trident. *Sess. 22. de Observan. in Cel. Miss.* ubi sancitur quòd Episcopi *importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones, potiùs quàm postulationes, prohibeant* Ergo (bene ait *Lugo Resp. mor. l.5. d.18.n.7.* loquens de hoc textu Concilii) non postulationes justæ, sed exactiones illiberales, & importunæ (scilicet excedentes) prohibentur, quæ utiquè avaritiam sapiunt. Cæterùm in hujusmodi pactionibus, quantum fieri potest scandala caveri debent.

Dubitatur 5. Quomodo taxandum sit stipendium Missarum, quas reliquit Testator? Si Testator non taxaverit, tribuendum est juxta taxam; sin autem, rectè censet *Roncaglia q.2.* taxandum esse ab Episcopo juxta morem loci, ut declaravit S C. Concilii ad 5. (Vide *apud Croix num 43.*) habitâ ratione, ut ait *Roncaglia*, hereditatis pinguis vel tenuis.

321 6. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro „ illo celebret, aut fieri curet, per se loquen- „ do, potest curare Missam per alium bonum „ Sacerdotem dici, minus dando, quàm ac- „ cepit. „

Dixi 1. *Per se*; quia Urbanus VIII. ob „ speciem turpis quæstûs, id fieri vetuit. „

Dixi 2. *Bonum*: quia, si per malum cu- „ ret, perditur fructus, qui est ex opere ope- „ rantis. *Vid. Card. de Lug l c.* „

In Decreto S. C Concilii approbato ab Urbano VIII. & confirmato ab Innoc. XII. (Vide *apud Croix num.66.*) sic sancitum fuit: *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.* Post hoc Decretum aliqui etiam contendebant licitum esse retinere partem eleemosynæ, celebratione alteri commissâ, asserentes non fuisse hoc Decretum acceptatum. Ideo præfatus Alexander VII. proscripsit prop. 9. quæ dicebat: *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collatò illi minori stipendiò, aliâ parte stipendii sibi retentâ.* Hinc noster SS. P. Benedictus XIV. in sua Epist. Encyclica emanata die 30 Junii 1741. quæ incipit, *Quanta cura.* (vide in fine hujus Tomi *n IV.*) ut metu pœnæ faciliùs ab hujusmodi turpi quæstu Fideles amoverentur, præcepit Ordinariis, ut per edictum notum facerent, *quemcunque* (verba sunt Epistolæ) *qui stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia Statuta exigunt, colligens Missas, retentâ sibi parte eorundem stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem, præter alias arbitriò vestrò irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, Clericum verò, sive quemcunque Sacerdotem pœnam suspensionis ipsò factò incurrere, a quibus nullus per alium,*

lium, quàm per Nos ipsos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.

312 Ab hac tamen prohibitione excipiunt I. *Roncaglia c.6.qu 8.R.2.v. Secundò, cum Passer. Tamb. Meth.Miss.l.3.cap 1.§.5.num.13. Salm.cap.5.n.15. cum Dicast. & Diana*, item *Pasqual.* ac *Mendo* apud *Croix l.6.p.2.num.* 133. (& probabile putat *Viva in dicta prop.9. damn.* ab Alex. VII.*num.8.*) casum quô aliquis daret majorem illam stipem non tam intuitu Missæ, quàm amicitiæ, paupertatis, gratitudinis, propinquitatis &c. potest enim tunc Sacerdos excessum retinere, committendo alteri Missæ celebrationem. Hoc verò non admittit *Croix l.c. cum Stephano*, nisi dans eleemosynam hunc suum specialem affectum verbis expresserit: Sed hæc limitatio superflua videtur, si ex circumstantiis moraliter constet eleemosynam præstitam fuisse intuitu personæ.

Excipiunt II. *Contin. Tournely to.5.pag.790. qu.7. Ronc. l.c. v. Hæc, Viva l.c. num.7. & Tamb. §.5.num.14.* casum quô Sacerdos, cui committitur celebratio, liberaliter & omninò sponte tibi condonet excessum illum, tunc enim licitè posses retinere; sicut enim ille potest totum remittere, sic & partem. Verumtamen hoc minimè admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, & Sacerdotem roges ut remittat; vel ab eo quæras an consentiat, ut tu partem retineas; tunc enim nequis eam retinere, etiamsi ille annuat: nam hoc in præfata Bulla Bened. XIV. asseritur tanquam execrabilis abusus vetitus a pluribus Pontificibus, qui *decretum voluerunt* (verba Bullæ) *nimirum a quolibet Sacerdote, stipendiô majoris pretii pro celebratione Missæ acceptô, non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi eidem Sacerdoti celebranti, & consentienti* (nota) *se majoris pretii eleemosynam accepisse indicasset.*

Excipitur III. Beneficiarius, qui bene potest committere alteri Sacerdoti celebrationem Missæ debitam pro Beneficio, traditô stipendiô congruô juxta morem loci, sine eo quòd tradat totam ratam fructuum correspondentem celebrationi illius diei. Ita communiter *Croix l.4 num.820. Roncaglia cap.6 q.8. R.2. Viva in dict. prop.9 num.9.Suarez D.86.se.3. Pal.p.14. num.9.& Salm cap.5 num.13.cum Sà, Vasqu Laym. Bon. & aliis*. Et patet ex Decreto S.C. approbato ab Innoc. XII. in sua Bulla *Nuper.* (ut diximus) *num.8.* ubi dictum fuit Decretum Urbani *non habere locum, sed satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundùm morem Civitatis vel Provinciæ, nisi in fundatione Beneficii aliud cautum fuerit*. Vide apud *Croix num.96.*

Idem licet Capellano amovibili, ut dicunt *Viva num.9. Ronc. Lugo D.21. num 50. Holzmann pag.83. num.363. v. Dixi*, cum aliis passim; & die 15. Martii 1745. confirmatum fuit a S.C. Concilii per Decretum, quod egomet observavi, ubi dictum fuit id licere, *modò pro Capellania certi redditus sint annuatim constituti, & perpetuo Capellano assignati; secus verò, si hujusmodi Capellano pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemosyna*. Idem licet illi, cui commissa est celebratio Missæ perpetuæ, ut dicunt *Viva num. 9. Croix num. 131. cum Gob. & Pasqual.* Et idem dicunt *Tamb. num.* 10. *cum Riccio, & Roncaglia dict. q.8. v.Tertiò, cum Passerin. Ant. de Spir.S. & aliis* de Sacerdote cui commissa est celebratio ex pingui legato, ad vitam ipsi relicto cum onere Missarum. Ratio omnium horum est, quia Decreta prohibentia retinere partem stipendii, tantùm loquuntur de Missis manualibus.

Hic autem bene advertunt *Croix num. 132. Pasqu. qu.976. & Concina pag.466. num.15.* quòd si tradatur eleemosyna pinguior Sacerdoti singularis pietatis famâ prædito, is nec etiam traditô eôdem stipendiô poterit alteri committere Missam, nisi similis probitatis habeatur, vel nisi aliqua causa excuset. Hoc tamen ait *Concina* non videri esse mortale, quia major devotionis fervor tanti communiter non est, ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; Sed meliùs dicit *Croix*, id quidem non facilè damnandum de mortali, sed aliquando bene posse accidere, aliquem graviter ferre, quòd Missa per alium celebretur, & tunc erit mortale.

313 Dubitatur 1. an qui retinet partem stipendii, juxta propositionem damnatam, ut supra, non solùm peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suar.D 88. se.2. Pal p.14. num 9 & Bon. D.4. qu.ult. p 8 num.18. cum Sà, Nav. Vasq. Fill. Possev. Rodr. Reg. & aliis*, eamque probabilitate non carere dicit *Viva in dicta prop 9. n.6.* Ratio, quia accipiens stipendium jam acquirit illius dominium, & licèt acquirat cum onere dicendi Missam, huic tamen bene per alium jam satisfacit. *Secunda* verò sententia tenenda, quam priùs docuerunt *Diana p.2. tr 14. Res.10.*

Resp. 10. & Escob. l. 21. n. 621. cum Major, Arag. Ledesma, &c. & post Propositionem damnatam Recentiores communiter tenent, ut *Vidal in dict. prop. 9. Corella ibid. num. 64. Croix l. 6. p. 2. n. 135. Sporer pag 146. num 369. Concina tom. 8. pag 474 n. 10 Holzmann pag 82. n. 363. Cont. Tournely pag. 790. qu. 7. Mazzotta tom. 2. pag 429.* hancque adminus probabiliorem putat *Viva loc. cit.* contra *Bordon.* Ratio 1. deducitur ex ipsa Propositione damnata, cùm enim ipsa dicebat posse Sacerdotem per alium satisfacere, parte stipendii sibi retentâ, sequitur veram esse propositionem contradictoriam, nempe quòd non possit satisfacere; satisfactio autem non solùm respicit honestatem actûs, sed etiam justitiam; qui ergo non satisfacit obligationi justitiæ, tenetur ad restitutionem. Ratio 2. quæ fortiùs urget, est quia, tametsi Sacerdos eleemosynam accipiens acquirat ejus dominium, illud tamen non aliter acquirit, nisi juxta voluntatem dantis; voluntas autem dantis est, non solùm ut Missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendiô; Cùm enim pinguem tradit stipem, eâ intentione dat, ut uberiorem fructum ex Missa celebranda percipiat; Ergo qui, traditô minori stipendiô, per alium celebrare facit, peccat contra justitiam, non quia defraudat fructu Missæ dantem eleemosynam, fructum enim jam hic percipit ex sua ante habita pia dispositione, sed quia non exequitur dantis intentionem, quâ vult ut illa Missa, unde percipit fructum, tali stipendiô celebretur; & quia hujusmodi intentio intrat in substantiam contractûs, ideo, si Sacerdos partem stipendii retinet, injustè contra dantis voluntatem retinet.

Cui autem eo casu fieri debeat restitutio? *Croix l. c. cum Pasqual.* dicit posse fieri vel danti eleemosynam, vel Sacerdoti celebranti; Sed communiùs, & probabiliùs censent *Tournely, Holzmann, & Sporer locis cit.* restitutionem faciendam esse celebranti, quia, translatô in eum onere, etiam jus ad integrum stipendium, juxta voluntatem Domini, transfertur.

Dubitatur 2. an Procurator vel Executor testamenti, faciens celebrare alibi Missas sibi commissas, ubi minor est taxa, possit excessum sibi retinere? Affirmat *Tamb de Meth. Miss. l. 3. c. 1. §. 5. n. 15.* quia excessus ille erit fructus suæ industriæ. Sed meritò hoc communiter reprobant *Concina to. 8 pag. 464. n. 12. Viva in prop. 9. damn. ab Alex. VII. num. 8 Renzi c. 4. q. 45. Diana p. 10. tr. 16. R. 68. & Roncaglia cap. 6. qu. 8. R. 2. v. Nullatenus, cum Passer.* Ratio, tum quia talis Procurator turpem faceret quæstum ex eleemosynis; tum quia nullum is titulum habet, quô lucrum illud sibi retineat, cùm nunquam dominium illarum eleemosynarum acquisierit.

Dubitatur 3. an Sacerdos colligens eleemosynas pro celebrandis Missis, possit aliquid retinere pro suo labore, si Missæ non tradantur ipsi ut ab ipso celebrentur? Negat *Concina pag. 465. num. 13.* dicitque hoc vetitum esse a Bulla Benedicti XIV. ex verbis supra citatis *num. 32. v. In Decreto.* Affirmant tamen *Viva loc. sup. cit.* si talis Sacerdos moderatam retineat mercedem juxta rationem sui laboris. Idque non videtur improbabile, si ille ad hoc munus sit destinatus, & suus labor verè mercedem mereatur; tunc enim hujusmodi merces ei debetur ex naturali æquitate, & ex voluntate ipsorum eleemosynas offerentium. Pontifex autem censetur tantùm eos damnare voluisse, qui ex industria eleemosynas colligunt, ut ex eis turpem faciant quæstum.

Dubitatur 4. an Sacerdos cui hodie offeruntur tres julii ut celebret, possit procurare ut alius celebret pro ipso, promittens die crastinâ celebrare pro illo qui pro sua crastina Missa accepit unum julium? Affirmant *Croix l. 6. p. 2 num. 134. & Mazzotta to. 2. pag 430.* quia hoc non esset retinere partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantùm permutare Missas, & dies. Rectè verò negat *Concina pag. 466. n. 16.* quia hoc non posset excusari a specie turpis mercimoniæ; Meritò tamen id non audet damnare de peccato gravi: Et an paupertas possit ab omni culpa excusare, se remittit prudentium judicio.

Dubitatur 5. an Administratores Ecclesiarum ex eleemosynis datis propter Missas possint aliquid retinere pro expensis Altarium, inservientium, luminum, &c? S. C. Concilii in Decreto confirmato ab Innoc. XII. *n. ad 7.* (vide *ap. Croix l. 6. p. 2. num. 95.*) sic respondit: *Permittendum non esse, ut loca pia, seu illorum Administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam minimam portionem retineant ratione expensarum in Missarum celebratione, nisi alios non habent reditus; Et tunc nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantùm Missæ Sacrificio necessariò sunt subeundæ.* Et hic adverte aliud Decretum ejusdem S. C. editum die 6. Julii 1726. (ut habetur apud *Bened. XIV. Notif. 56. num. 13.*) ubi statutum fuit: *Archipresbyterum non teneri ad ministranda Utensilia iis, qui celebrant in sua Eccle-*

Ecclesia ex obligatione Beneficii, sive Capellania. Quoad Missas verò adventitias teneri ad dictam subministrationem, quatenus permittat eas in sua Ecclesia celebrari; Nec teneri ad has Missas adventitias admittendas, nisi solutis Utensilibus per Celebrantes.

323 „ 7. Beneficiati, etiam Curati, ad Missas „ obligati, possunt pro iis accipere stipendium, „ & applicare, cui volunt, quia non semper „ habent obligationem applicandi ad certam „ intentionem, nisi tamen contrarium constet „ ut de Missa Conventuali docet *Bonac.* Ita „ *Card. de Lugo d.*81. *s* 1. *num.*21. *& Suar. Vasqu.* „ *&c.* contra *Gavant. Barb. & Dian.* qui negant „ de Parocho; refertque *Dian. p.*4. *t.*4. *R.*232. „ determinasse Congregationem *Card.* quòd ei „ non licet pro Missa accipere eleemosynam „ manualem, quando tenetur celebrare; de „ Missa tamen Conventuali, contra *Bon. &c.* „ ipse affirmat *p* 5. *t.*13. ex aliis tribus.

324 Quæritur I. An qui alicubi tenetur celebrare sine expressa obligatione applicandi Missas, possit aliud stipendium recipere? Respondetur: Si in fundatione Beneficii, vel Capellaniæ expressum sit non esse obligationem applicandi pro Fundatore, certè poterit aliud stipendium accipere, prout habetur ex Decreto S.C Concilii edito die 13. Julii 1630. (*ap. Bened. XIV. Notif.* 56. *num.*8.) ubi sic dictum fuit: *Quando in fundatione Beneficii, seu Capellæ expressè cautum est non teneri Celebrantem ad applicationem Sacrificii, eo casu poterit Celebrans accipere novum stipendium, & unicâ Missâ satisfacere obligationi Beneficii, seu Capellæ, & item danti novum stipendium.* Et huic simile Decretum affert *Merati p.*3. *tt.*12. *num.*4. editum 12. Febr 1620. Secus verò dicendum, contra *Busemb.* & alios ut supra, si in fundatione nihil fuerit expressum, ut habetur ex Decreto ejusdem S.C approbato ad Innoc. XII. (*ap. Croix num.* 92. *ad* 4.) ubi dicitur: *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellæ, legati aut Salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missâ utrique obligationi satisfacere*: Et (quicquid respondeat *Lugo D.*21. *num.*22.) Decretum hoc clariùs explicatum fuit aliô Decretô ab eadem S.C. die 18. Martii anno 1686. (*ap. Ben. XIV. l. c. num.*9.) ubi decisum fuit teneri Celebrantem applicare pro Anima Testatoris, semper ac in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium applicandum sit Sacrificium. Et idem declaratum fuit ab eadem S.C. 6. Febr. 1627. (vide *ap. eundem Bened. num.*8.) de Capellanis *Confraternitatum, & Monialium, qui celebrant, ut Confratres, vel Moniales satisfaciant præcepto audiendi Missam.*

Hic autem notandum aliud Decretum ejusdem S.C. emanatum 7. Junii 1686. (vide *ap. Pittonum in Constit. pro Paroch. num.* 1697.) ubi dictum fuit, quòd Capellani & Beneficiari celebrantes pro Capellaniæ, seu Beneficii Fundatore, non tenentur Missas celebrare tempore quô capitale Dotis assignatæ est otiosum & infructiferum, sine eorum culpa. Et novissimè hoc idem confirmatum fuit die 8. Augusti 1705. *ap. eund. Pitton.*

325 Fit dubium, an circa onera Missarum, & conditiones in fundatione appositas possit dari præscriptio? Affirmant *Laym. l.*3. *tr.*1. *c.*8. *n.*17. *cum Nav.* item *Tamb. Meth. Miss. l* 3. *cap.*7. §.1. *num.*1. *& apud Croix l.*4. *num.*852. *Pell. Hurt Pasqual. & Gob. cum Rota Rom.* ut *ibid.* testatur *Tuscus*. Ratio, quia præscriptio legitima valet contra qualecunque jus; nec exceptio reperitur in jure, quòd circa onera Missarum non detur præscriptio. Ex his autem Auctoribus alii ut *Tamb. &c.* requirunt, ad præscribenda præfata onera, spatium 20. annorum cum titulo, & 30. sine titulo. Alii verò ut *Pasqual. Tuscus, &c. ap. Croix*, dicunt requiri 40. annos, cùm agatur contra bona Ecclesiæ, juxta dicta *Tom I l.*3. *num.* 510. Sed quidquid sit de hoc, verius videntur nullo modo posse præscribi onera Missarum, & conditiones a Fundatoribus requisitæ; tum quia (ut ait *Conradus l.* 2. *cap.* 10. *num.* 90.) primæva fundatio majorem habet vim, quàm consuetudo; tum quia in Beneficiariis difficulter præsumi potest bona fides, cùm ipsi facilè præsumantur ex fundatione cognovisse leges Beneficii; tum denique (& hæc ratio est potior), quia in Tridentino *Sess.* 25. *de Ref. cap.*5. sic sancitum fuit: *Quando igitur ex Beneficiorum, quorumcunque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliqua requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione, eis non derogetur.* Ergo qualitatibus requisitis ex fundatione, & oneribus injunctis, sive in collatione, sive in quacunque alia pia dispositione, statuit Concilium nunquam derogari posse. Accedit Bulla Pii IV. quâ confirmans Tridentinum irritat quidquid contra illud factum fuerit; Clausula autem Decreti irritantis ligat etiam ignorantes, & in causis Beneficialibus inficit titulum & possessionem,

nem, ut dicit *Croix l.4.num.657.cum Garc.Nicol.* & aliis communissimè.

Quæritur II. Quibus diebus teneatur Parochus applicare Missam pro Populo? Ante Sanctionem SS. N. P. Benedicti XIV. de qua mox infra dicemus *num.325.* olim plures asfuerunt sententiæ. *Prima* sententia dixit teneri quotidie, si redditus sint pingues; si verò tenues, teneri tantùm diebus festis. Ita *Ronc. de Sacrif. Missæ cap.2. qu.8.* & probat ex pluribus Decretis S.C. id decernentibus; & hoc, etiamsi Parochus non habeat congruam; Nec satisfieri, ait *Ronc.* cum *Passer.* si applicetur pro Populo Missa Conventualis, cùm hæc sit applicanda absolutè pro Benefactoribus, ex *c. Cùm creatura. de Celebrat. Miss.* cum *Pignatell. Secunda* verò sententia dixit 1. nullum esse dubium, quòd aliquoties in anno teneatur Parochus jure Divino celebrare pro Populo, ut *Salm. de Sacrif. Miss. cap.5. num.50.* cum *Laym. Barbos. Con. & communiter*; Et infertur ex *Trident. sess.23. c.1.* ubi: *Cùm Præceptò Divinò mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, &c.* Dixit 2. è converso non teneri Parochum de se quotidie pro Populo Missam applicare, nam sic teneretur quotidie celebrare, quod nullibi præceptum est. Ita *Salm. ibid num.51.* cum *Suar. Vasq. Barb. Bon. &c.* Immo, præcisò pactò, consuetudine, aut Synodò in contrarium, dicunt *Nav. Suar. Barb. & alii cum Salm. num.52.* nec omnibus diebus festis teneri pro Populo celebrare, sed tantùm aliquoties in anno, arbitriò Prudentum, ut *Salm. num.52.* vel in præcipuis Festis Domini, & diebus Dominicis, aut saltem semel in hebdomada, ut *Bonacina. Tertia* sententia dixit, quòd ex vi Parochiæ non tenetur Parochus applicare fructum Missæ specialiter pro ovibus. Ita *Palaus tr.22. disp. unic. p.13. num 7. cum Nav. Suar. Vasqu. Coninch. Naldo, &c.* item *Lugo, Reg. Steph. & Gob.* apud *Croix*, qui probabilem putat *l.3. p.1. num. 762.* Ratio istorum, quia officium Curati est pascere oves verbò, exemplò, Sacramentorum administratione, & Sacrificii dispensatione; Hoc autem dixerunt fieri, si illud generali tantùm applicatione pro omnibus Fidelibus, & præcipuè inter essentibus applicatur; & ita censuerunt intelligendum esse Tridentinum. Hinc intulerunt pro omnibus illis Missis posse quidem Parochum accipere stipendium; Nisi tamen ex fundatione, aut consuetudine, vel Prælati præcepto aliàs teneatur pro Populo sacrificare.

325 Verùm hodie ex Epistolâ Encyclicâ SS. nostri Pontificis Bened XIV. editâ die 29. Augusti 1744. quæ incipit: *Cùm semper.* (vide in calce hujus *lib. num.VI.*) sancitum habemus, omnes Parochos teneri applicare Missam pro Populo saltem in diebus festis, etiamsi congruam non habeant, his verbis: *Ita mens nostra, & sententia est, sicut etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quòd omnes, & singuli, qui actu Animarum salutem exercentes, & non solùm Parochi, aut Vicarii seculares, verùm etiam Regulares æquè teneantur Missam Parochialem* (omnibus diebus festis, ut infra) *pro Populo ipsorum curæ applicare commisso.*

Et quia alii allegabant non habere congruos reditus, alii dicebant contrariam alicubi esse consuetudinem: *Nos autem* (sic præscribit, & loquitur Pontifex) *ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem, & confirmationem extendimus, & quatenus opus sit, auctoritate Apostolicâ iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quòd, licèt Parochi, & alii, ut supra, congruis redditibus destituantur, & quamvis immemorabili consuetudine in eorum Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicetur, eadem nihilominus omninò in posterum ab ipsis debeat applicari.*

Et quamvis (additur) *aliàs a Congregatione Concilii responsum fuerit, Parochum nempe pinguibus redditibus dotatum quotidie pro Populo applicare debere, &c. Cùm tamen nobis perspectæ sint controversiæ super hoc ipso exortæ; Idcirco opportunum censemus declarare Nobis abunde satis esse posse, dum ii, qui Animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent, atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de Præcepto.*

Item declarat ibi Pontifex hoc valere etiam pro iis locis & diebus, in quibus Populus Missæ interesse debet, at aliunde servilibus operibus vacare potest. Proinde, casu quo aliquis Parochus sit adeo pauper, ut vivere cogatur ex eleemosynis Missarum, facultatem concedit Episcopis, cum eo dispensandi ut ipse possit etiam diebus festis Missas applicare pro eleemosynam offerentibus, modò intra eandem hebdomadam Missas omissas pro Populo applicet. Et quoad Oeconomos, qui deputantur ad curam Animarum, vacante Ecclesiâ Parochiali, tribuit Episcopis facultatem assignandi illis congruam portionem ex fructibus Parochiæ pro onere

onere celebrandi pro Populo diebus festis, licèt ipsi fructus ad Cameram Apostolicam pertineant, & quamvis portio jam eis sit assignata, juxta Const. S. Pii V. sed non sit sufficiens.

326 Deinde decrevit Pontifex suâ Apostolicâ auctoritate, *ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum pro earundem benefactoribus quotidie applicetur; respiciendo benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ*. Et hoc, quàvis consuetudine non obstante. Nisi autem alicubi adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus Ecclesiæ primam, & etiam secundam Missam Conventualem, declarat non esse obligationem applicandi secundam, modò in *Memento* secundæ Missæ pro Defunctis fiat ipsorum commemoratio.

In fine autem hujus Bullæ loquitur Pontifex de obligatione Canonicorum canendi, aut psallendi in Choro, aliàs restituendi fructus Præbendarum, & Distributionum, si tantùm assistant, & non psallant, aut canant; quô improbabiles reddidit opiniones oppositas. Vide de hoc dicta *To. I. l. 3. num. 675. Dub. 3.*

327 „ 8. Qui stipendium pro Sacro accepit, tenetur dicere Missam pro defunctis, vel votivam, vel in hoc, aut isto altari, prout petiit cuniam offerens petivit (quantum tamen rubricæ permittunt, quibus neglectis, Ecclesiæ ordinem invertere, ob alterius devotionem, non convenit), quia ob ejus devotionem, & speciales orationes, major fructus provenire solet. Si tamen aliter faciat, non erit grave, imò nullum, si fiat justa de causa. Vide *Dian. de celebr. Miss. 31. Card. de Lugo l. c. num. 35.*

328 „ 9. Is, qui quoad locum, tempus, intentionem, qualitatem Missæ, non satisfacit, sine justa causa, voluntati fundatoris, peccat; & quidem graviter, si sæpe faciat, etsi consentiant heredes: cùm ii in hoc voluntati testatoris non possint derogare, ut docent *Sylv. Nav. Azor. &c.* Episcopus tamen potest in hoc dispensare ex causa, ut habent *Henr. Sylv. & Tamb.* Quòd si quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, ut habet *Azor. t. 1. l. 10. cap. 14. & Sà, v. Missa. Dian. l. c. R. 29.* ubi docet *ex Nav. Rodr. Fag. & Azor.* esse mortale celebrare in alio templo, vel altari, quàm quis tenetur: quod negat *Card. de Lugo*, si raro, & ex causa fiat. V. *num. 6.* Imò nec esse veniale, si obligatus quotidie celebrare, raro, & ex rationabili causa celebret alibi. Similiter *Tamb. de exped. facr. l. 3. cap. 2.* excusat a mortali eum, qui uno, alterove die singulis mensibus alibi celebrat, nisi tamen teneatur celebrare in altari privilegiato; notatque posse Sacerdotem contra hoc onus Missarum, v. gr. certum earum numerum præscribere annis 30. si adsit possessio, titulus, & bona fides. „

329 Notandum igitur I. circa locum celebrandi, quòd si Capellanus celebrat in alia Ecclesia, vel Altari, vel horâ, quàm a Fundatore est constitutum, peccat mortaliter. Ita communiter *Lugo de Sacram. D. 21. num. 36. Pal. tr. 13. D. 1. p. 6. num. 26. Tournely to. 5. pag. 773. Salm. de Sacr. Miss. cap. 5. n. 17. cum Nav. Azor. &c.* Modò id faciat sæpius, aut sine causa, aut sine dispensatione; & modò Fundator Altare illud destinaverit ob gravem causam. Dixi *sæpius*, nam peccabit tantùm venialiter, si faciet rarò, puta si semel vel bis in mense; & facilius, si mutabit tantùm Altare, & non Ecclesiam. Item dixi *sine causa*, nam minimè peccabit, si celebrabit alibi ex justa causa, puta si Altare sit execratum, vel quia egressus a sacristia videbit illud ab alio occupatum. *Lugo l. c. Salm. num. 20. ac Elbel. de Sacrific. Miss. num. 216. cum Henr. &c.* Item dixi *sine dispensatione*, nam bene potest Episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, puta ob utilitatem propriæ Ecclesiæ, applicationem studii, infirmitatem, aut negotium, aut nimiam molestiam adeundi Ecclesiam, & similia, ut dicunt cum *Bus. Palaus l. c. num. 27. Concina to. 8. pag. 470. num. 28. Croix l. 6. p. 2. n. 120. cum Pasqu. Salm. num. 19. cum Henr. Barb. Ant. a Sp. S. Roncaglia de Sacr. Miss. cap. 8. qu. 6. R. 2. cum Passer. & Ricc. Tamb. in Meth. Cel. Miss. l. 3. cap. 2. §. 2. num. 1. Mazzot. to. 3. pag.* 188 qui vocat communem. Ratio, quia in tali dispensatione voluntas Testatoris tantùm in accidentibus omittitur, & altiori bonô compensatur; Licèt enim Tridentinum *Sess. 25. cap. 5. de Ref.* prohibeat mutari qualitates fundationum, istas tamen Episcopi, voluntates Testatorum interpretando, bene reducere possunt ad æquitatem; Ita *Mazzot & Croix ll. cc. cum Pasqu.* Tantò magis, quia idem Concilium *Sess. 25 cap. 4.* expressè concedit Prælatis in quibusdam casibus, etiam omninò commutare ultimas voluntates. Rectè tamen *Croix, & Pasqu.* dicunt in nostro casu non posse dispensare Episcopos, si Testator designando Ecclesiam vel horam in fundatione, specialiter respexerit commoditatem Populi audituri Missam. Præterea dixi, *modò Fundator Altare illud*

lus destinaverit ob gravem causam, puta ob memoriam, vel commodum Familiæ, aut Populi, vel ob specialem cultum Sancti, & similia. Nam si nullum habuerit specialem finem, vel si causa cessaverit, nempe si Familia sit extincta, vel alibi moretur, tunc Sacerdos, mutando Altare, tantùm venialiter peccabit; & ne venialiter quidem, si celebrabit in Altari privilegiato, quia ibi meliùs consulet Fundatori; ita *Lugo num. 36. & 37. & Tournely loc. cit.*

Notandum II. quòd si quis, stipendiò acceptô, deberet Missam celebrare in Altari Privilegiato, & in alio celebraret, non jam teneretur ad restitutionem stipendii, sed tantùm ad lucrandas Indulgentias applicabiles pro Defunctis; ita *Elbel num.*210. *cum Anacl. & Bambest. Sporer num.*137. *&* 355. *ac Roncaglia cap.*6. *qu.*7. *R.*1. *&* 2. qui addit non esse quidem obligationem restituendi, si eleemosyna data sit ordinaria, secus verò si pinguis. Non autem satisfacit, qui celebrat in alio Altari non Privilegiato, applicando Indulgentias Calculi Benedicti, Imaginis &c. quia hæ Indulgentiæ non sunt tam certæ quàm Indulgentiæ Altaris Privilegiati, ut dicunt *Salm. c.*5. *num.*21. *cum Nav. Azor. Bon. Diana, & Dic.* Et idem censent *Lugo D.*21. *num.*39. *& Salm. num.*22. cum aliis communiter (contra *Dian. Pasqu Megal &c.*) de Calculo Benedicto cum Indulgentia ad liberandam Animam Purgatorii in celebratione Missæ.

330 „ 10. Beneficiatus ex justitia obligatur sub „ mortali, & pœnâ compensationis, ad eum „ numerum Missarum, per se, vel (prout mens „ fundatoris ex verbis colligenda permittit) „ saltem per alium * (*Nisi exprimatur in in-„ stitutione Capellaniæ, quòd Capellanus per se-„ ipsum celebret, semper per alium celebrare pot-„ est: Sic rectè docent Salm. cap.*5. *num.*33. *cum* „ *Dic. & Dian. p.*4. *tr.*4. *R.*87. *qui cum Campanili* „ *testatur ita declaratum a S. C. Et sic etiam fuit* „ *decisum a S. Rota Rom. ap. Pitton. de Paroch.* „ *num* 1171. *qui n.*1512. *affert aliam Declar. S.C.* „ *editam* 17. *Sept.* 1683.)*, quem numerum „ literæ fundationis requirunt; Eum verò nu-„ merum ex justa causa, v. gr. si reditus jam „ non sufficientes respondeant, potest minue-„ re Episcopus in Synodo: quam potestatem „ *Bonac.* restringit ad Missas Defunctorum, & „ quidem post *Trident.* impositas. Vide *Bonac.* „ *d.*4. *qu. ult. p.*8

331 Reductio Missarum hodie tantùm a Sede Apostolica, non ab Episcopis fieri potest, ut patet ex Decreto S.C. Concilii edito jussu Urbani VIII. & confirmato ab Innoc. XII. (vide *ap. Croix l.*6. *p.*2. *num.*63. *v. Ac primo.*) ubi sic dicitur: *Districtè prohibet, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur &c. Alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus formam fieri contigerit, omninò nullas & inanes decernit.* Facultas autem, ut clarè explicat idem Decretum (quidquid dicant *Salm. tr.*25. *de Statu. Rel. c.*7. *num.*148.) data per Tridentinum *Sess.*25. *cap.*4. Episcopis & aliis, tantùm fuit pro reducendis Missis ante Concilium relictis, & non impositis in limine fundationis. E converso in ipsomet Decreto Urbani (apud *Croix num.*89.) declaratum fuit bene posse Episcopos reducere Missas, si Testator expressè hanc ipsis dederit facultatem.

Causæ autem, ex quibus Sedes Apostolica solet Missas reducere, sunt paucitas Sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augumentum stipendii currentis, extenuatio redituum Monasterii, vel majores expensæ necessariæ ad victum, &c. denique si urgeret necessitas Fratrum, vel fabricæ Ecclesiæ, aut Monasterii; ita *Pal. p.*15. *n.*3. *Wigandt tr.*12. *num.*80. *& Salm. l. c. num.*144. *cum Azor. Philib. Barbosa, Lez. & aliis.*

Dubitatur 1. An Episcopus possit minuere Missas, quarum onus non est qui suscipiat ob eleemosynæ tenuitatem? Affirmat *Croix n.*119. *cum Pasqualigo, & Tamb:* Sed negandum cum *P. Concina* ex Decreto S. C. mox supra citato, ubi declaratur nullo modo posse Episcopos onera Missarum reducere, vel moderari; Idque expressiùs declaravit eadem S. C. in alio Decreto, quod refert *Concina l. c.* iterum confirmato per aliud Decretum editum die 20. Julii 1682. Sed hoc intelligendum procedere, ait *Fagnanus in c. Ex parte. de Constit. num.*28. *cum Felino*, quando antea hujusmodi onera Missarum de jure vel de facto adimpleri poterant, sed casu quò reditus a principio fuerint sufficientes, & postea ita imminuantur, ut nullo modo sufficiant ad onera ferenda, tunc dicit *Fagnanus* non videri sublatam Episcopis facultatem, quam habent de jure communi, Missas moderandi, vel commutandi, ex *c. Nos quidem, de*

de Testam. & ex Trident. *Sess.25.cap.8.* ubi conceditur Episcopis, ut unà cum herede vel executore possint ultimas voluntates in alium pium usum commutare.

Dubitatur 2. An possit Capellanus ex se minuere numerum Missarum, si deficiant reditus? Si deficiant in totum sine ipsius culpa, certum est non teneri Missas celebrare, ut communiter dicunt *Croix l.4. num.855. Tamb. Meth. Miss.l.3.c.1.§.2.n.2.& §.3.n 89. Roncaglia c.8. qu.8. cum Pasqual.& Passer.ac Escob.l.21.num.637.cum Bordon & Aversa*. Idque declaratum fuit a S.C. ut diximus *num 324. in fine*. Si verò reditus deficiant in parte, etiam videtur certum cum *Escob.num 638.* posse Capellanum minuere Missas, casu quò Testator congruam eleemosynam designaverit, v.gr. tarenum pro qualibet Missa; quia tunc, sicut augendus esset numerus Missarum si reditus augerentur, ita minuendus est si reditus diminuuntur. Major difficultas est, an possit Capellanus minuere Missas, si testator designaverit numerum Missarum, & deficit stipendium adhuc ordinarium? Negant *Tamburr.l.c n.1.& 2. Diana p.10. tr.16. R.65. Mazzotta to.2.pag.427.num.5. Pal.to.2.tr.3. D.1.p.6.num.23. & Salm.de Statu Rel. cap.7.n.152. cum Azor. Gav. Philip. Pell. & Lezana*. Hi dicunt pro hac moderatione omninò recurrendum ad Sedem Apostolicam, tum ex Decreto supra allato, ubi dictum fuit: *Pro his omnibus reducendis, aut moderandis ad Apostolicam Sedem recurratur;* tum ex alio Decreto (vide *ap. Croix num.89.*) ubi ad quæsitum: *Quid si legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum aut ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?* Sic declaratum fuit: *Etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi, ab iis ad quos pertinet Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet.* His tamen non obstantibus, affirmant cum *Busemb ut supra, Franciscus de Lugo l.5. de Sacram. cap.12. q.9.num.98. Escob l.c.* item *Bordon ap.Croix num.118 & Pasqual. ac alii ap. Roncaglia l.c.* qui *in Reg.3. in praxi*, id probabile putat. Ratio horum est, quia id censetur esse juxta mentem ipsius Testatoris, qui non præsumitur voluisse gratis, aut stipe minori justò cogere Capellanum ad celebrandum, vel ad supplendum stipendium ex propriis bonis, si vellet per alium celebrare; alioquin voluntas Testatoris esset injusta, quæ servari non debet. At quia in hoc facilè intervenire posset periculum hallucinationis, advertit *Roncaglia*, generaliter loquendo, recurrendum esse ad judicium Episcopi (quod necessariò requirunt *Croix l.4. num.855.& Tournely to.5. pag.793. qu.13.*), vel saltem viri docti & pii, qui non auctoritativè, sed tanquam justus Arbiter numerum Missarum moderetur. Ad Decreta autem præfata respondet *Roncaglia cum Pasqual.* in tali casu hanc non esse propriè reductionem, aut moderationem stabilem, quam Sedes Apostolica sibi reservat, sed esse cessationem de jure obligationis pro rata redituum deficientium; Decreta enim loquuntur juxta mentem Tridentini *Sess. 25. cap. 4. de Ref.* ubi sermo est non jam de reditibus diminutis, sed de tenui eleemosyna ab initio designata pro Missis, quas non facilè reperiatur qui velit celebrare, & de illis, re integrâ, ob tenuitatem stipendii, vel paucitatem Sacerdotum fieri vellet reductio. An autem hæc opinio sit probabilis, judicio Sapientiorum remitto: Ceterùm, si staret hæc sententia, omninò servandum esset id quod advertit *Tamb. dict. cap.1. §.3. n.96.* nempe quòd, si Capellanus per annos præteritos acceperit stipendium majus solitò, tenetur compensare, eundem numerum Missarum celebrando; qui enim antea stetit commodo, deinde stare debet incommodo.

Dubitatur 3. An Episcopus possit moderari Officia, preces, & eleemosynas Anniversariis annexas? Negat *Tamburrinus ap. Croix n.121.* Sed affirmat *Pasqualigus ibid.* quia prohibitio non loquitur de his, sed tantùm de Missarum reductione; Uti etiam nec de illis Missis, ad quas aliquis Sacerdos se obligasset sine congruo stipendio, id enim esset in præjudicium Ecclesiæ, & Successorum. Sed hoc ultimum nullo modo admittendum, quia esset contra Decreta relata supra *in Dub.1.*

11. Qui ratione Beneficii tenetur quotidie celebrare, tenetur etiam Missas pro fundatore (nisi de hujus intentione contrariâ constet) applicare. *Bon.*& alii *Dia.p.6.t.6.R 13.* qui tamen concedit posse eum pro seipso quater, aut sexies in anno * (*Vel pro valde sibi conjuncto, aut charissimo amico, aut benefactore; Sic enim præsumitur consensisse Fundator, ut Salm c.5.n.36.cum Lezan.Dian.Steph. Homob Nald. Philib.&c. passim; Modò non accipiatur stipendium, ut rectè advertunt Holzm. num 351.& Elbel num.235.cum Pasqu.& Gob. ac Salm.cap.5. num.38. cum Bon.Gavant. Diana, & communi, contra Vidal; quia hoc esset* 332 „ contra

X 2

„ *contra mentem Fundatoris.*)* ; Et in die Com-
„ memorationis omnium Defunctorum pro
„ particulari defuncto celebrare * (*Vide infra*
„ *num.338*)* Item quâvis hebdomadâ unam
„ Missam omittere devotionis, & reverentiæ
„ causâ, idque ex præsumta intentione fun-
„ datoris : quod *Tamb. l. 3. exped. sacr. cap. 3.*
„ *§.1. ex Gavant. p.3 t.12.* limitat, nisi de con-
„ traria fundatoris voluntate constet, vel sit
„ onus Ecclesiæ, aut Monasterii, curare Mis-
„ sam quotidianam. V. *Tamb l.c. Dian. p.2. t.14.*
„ *R 28. & p 4 t.4. R.85 & p.5 t 6. R.23. & t. 13.*
„ *R. 15.* Idipsum limitat *Card. de Lugo R. mor.*
„ *l.5. d.9.* si obligatio dirigatur ad ipsum Sa-
„ cerdotem, v. gr. si dicatur (qui debet quo-
„ tidie celebrare), quo casu concedit * (*Ita*
„ *etiam Salm num 37. communiter cum Suar. Bon.*
„ *Azor. Leand. Sylv. ex c. Significatum. de Præ-*
„ *bend. ubi dicitur Capellanum teneri quotidie*
„ *celebrare*, salvâ honestate, & debitâ devo-
„ tione. *Advertit tamen Ronc. cap.8. qu.3. nullo*
„ *die Capellanus poterit vacare, si in fundatio-*
„ *ne expressè cautum sit, ut Missa celebretur per*
„ *seipsum, vel per alium, ex Declar. S.C. die*
„ *30 Maji 1699.*)* . Si verò dirigatur ad ce-
„ lebrationem in tali loco, v. gr. volo, ut in
„ tali Ecclesia celebretur quotidie Missa, te-
„ neri eum pro se alium substituere eo die,
„ quo ipse non celebret. * (*Ita Salm. l.c. cum*
„ *aliis communiter.*)*

333 „ 12. Qui non potest fundationi satisfacere
„ propter morbum, non tenetur, si brevis sit
„ v.gr. 15. dierum, ut docet *Bon.* aut etiam
„ unius, alteriusve mensis, ut probabiliter do-
„ cet *Card. de Lugo num.36.*) substituere alium,
„ aut compensare, cùm tam strictè nec domi-
„ ni quidem honesti cum famulis agant : se-
„ cus tamen, si sit diuturnus morbus ; nisi re-
„ ditus sint nimis tenues, aut in morbum ab-
„ sumantur, ut contra *Sylv. & Azor.* docet *Bo-*
„ *nac. Rodriq.* Impeditus verò aliis negotiis, li-
„ cèt justis (cùm hæc non debeant obesse fun-
„ datori), debent satisfacere per alium, vel
„ compensare postea, præsertim si fiat sæpius.
„ Ita *Bon. d.4. q. ult. p.7.*

Quæritur, an Capellanus ægrotans teneatur interim alteri dare stipendium, ut Missas celebret? Commune est (contra *Henriq*) non teneri, si infirmitas sit brevis, ut cum *Bus.* hîc tenent *Lugo D.21. num.48. Salm. cap.5. num.34.* cum *Dic. Dia. Lez. &c.* nisi Fundator voluerit non deficere Missam in tali loco, &c. Quænam autem sit infirmitas brevis? Alii dicunt, si durat per decem dies, ut *Barbos. Molfes. Graff. &c.* Alii extendunt ad 15. dies, ut *Bon. & Dian.* item *Elbel pag.131. num.214. cum Anacl.* Et de hoc habetur Declaratio S. C. Conc. edita die 17. Nov. 1695. (*ap. Pitton. de Paroch. num.1505.*) ubi dictum fuit non teneri Capellanum per alium supplere, tempore infirmitatis non excedentis 15. dies. Alii ad mensem, ut *Laym. c.3. n.7. & Salm. n.35.* cum *Hurtad. & Conc. Mediol. 7. tit de Missis* ubi: *Si Capellanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Episcopi accipere potest.* Alii denique extendunt ad duos menses, ut *Lugo num 49. cum Nav.* item *Philib. Dicast. Nald. Leand. & Ant. a Sp. S. apud Salm. loc cit.* & adhæret *Concina pag. 471. num. 31.* ac probabile putant *Busemb.* ut supra, ac *Dicast Pal. Nav. &c. apud Salm. ibid.* Omnes autem hæ opiniones videntur esse probabiles.

DUBIUM II.

Cujus sit applicare fructum Sacrificii?

334 *A quo applicandus sit fructus Missæ? An Religiosus validè Missam applicet contra voluntatem Prælati?*

335 *Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. I. An sufficiat applicatio habitualis? Qu. II. An si quis accepit stipendia a diversis, sufficiat applicare Missas pro eis in confuso*

336 *Quid si applicatio nulli fiat, vel incapaci?*

337 *An valeat applicatio conditionata? Et an applicatio facta pro primo offerente, sit illicita, & invalida?*

338 *An in die Mortuorum possit applicari Missa pro particularibus ex stipendio?*

339 *De Altari Privilegiato. Quær. 1. An ad tales Indulgentias lucrandas requiratur Missa de* Requiem? *Qu. 2. Quomodo intelligenda est clausula :* Modò in Ecclesia quotidie dicantur septem Missæ? *Qu. 3. Quomodo clausula :* Modò in Ecclesia non sit aliud Altare Privilegiatum?

RESP. Solus Sacerdos offerens validè id fa- „ 334
cit, per suam intentionem, quia est „
actus potestatis Sacerdotalis. Ita *commun.* „
Suar. Card. de Lugo d.14. s.10. num.211. &c. Unde „
resolves. „

1. Is validè applicat, etsi peccet sacrifi- „
cando, vel applicando contra voluntatem „
superiorum. Ita *Suarez, Laym. Diana, Card.* „
„ *de Lu-*

„ *de Lugo, l.c* contra *Navarr. l.edesma*, & alios, „ quorum sententiam probabilem dicit *Dian.* „ *t.1. R.72.*

Quæritur an Religiosus validè applicet Missam contra voluntatem Prælati? *Prima* sententia negat, quam tenent *Scotus Quodlib.* 20. *Gavant. in Rubr. Miss p 3.ti.12. num.28* item *Gabr. Arm. & alii ap. Tournely to 5. pag.482. v. Grave, ac Cordub. & Led. ap. Dian. p 2.tr.14.R.72.* qui probabilem putat. Ratio, quia voluntas Religiosi subditur voluntati Superioris; unde, sicut Superior potest irritare contractus & vota subditi, ita etiam applicationes Missarum. *Secunda* verò sententia communior & probabilior dicit talem applicationem subditi esse quidem illicitam, sed non invalidam, & hanc tenent cum *Busemb Suar D.79 se.9. Laym. cap.2. num.11. Lugo de Euchar. D.19 num.211.* qui ait oppositam rejici ferè ab omnibus Recentioribus, *Salm. de Sacr Miss cap.3 num.25. Anacl. pag 576. n.72. Sporer num.289 Tournely l c. cum Vasqu & Elbel pag. 119 num.180. cum Mansfrio, Croix, & Gob* Ratio, quia subditus, ubi utitur potestate Ordinis (ut est in hoc casu), minimè subjicitur voluntati Prælati. Limitat *Marchantius in Tribun. q.2. dub.2.* si Sacerdos applicationem faceret ex vi pacti initi cum offerente, quia sicut pactum sine voluntate Prælati est nullum, ita & applicatio. Hoc tamen sanè intelligendum, quando subditus ita se ligaret applicationem pacto, ut absolutè intenderet non applicare, si non satisfaceret obligationi contractæ (quod bene ait *Sporer num. 290.* in facto rarò accidere); Quando tamen absolutè applicat, non restringendo intentionem ad satisfactionem pacti, tunc validè applicat ex potestate generali, quam ipse habet applicandi Sacrificium cui vult, etiamsi errore ductus Missam applicaret pro obligatione contracta.

335 „ 2. Sacrificium, quod neque formaliter, „ neque virtualiter ulli applicatum est, vel ante, „ vel in ipsa consecratione, saltem ejusdem „ speciei, non potest postea ulli applicari, fal- „ tem adæquatè: quia producit effectum, quan- „ do existit, neque is suspenditur; ideoque „ nec licet accipere stipendium pro Missa præ- „ terita. Vide *Laym.*

„ Dixi, *vel ante*; quia non requiritur, ut „ applicatio fiat in ipso Sacrificio: sufficitque, „ si pridie facta sit, etsi ipso die de ea non „ cogitet. *Bonac. qu.3. p.2. ex Suar. Dian. l.c. R.47.* „ contra *Vasq.*

Quæritur I. An ad applicandam Missam sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando habita, & non revocata? Negant *Vasqu. De Sacram. D.38 cap.6. num 74. & Abelly de Sacr. Miss. §.5. n.5. cum Isamb.* dicentes, quòd sicut ad consecrandum requiritur Ministri intentio actualis, vel saltem virtualis, sic enim requiritur ad fructum Missæ applicandum. Sed veriùs, & communiter affirmant *Suar. 3. p. D.13 se.3 concl.2. Bon. de Sacram. D.1. qu.3. p.2 §.3 num.11. Lugo eod. ti. D.8. num.93. cum Mols. & Dian.* item *Cont. Tournely to. 5. p.841. qu 6. Resp. ad 2. Holzmann pag.5. num.22. v. Dices, Elbel pag.118. num.174. Mazzotta de Sacr. Miss. to.3 p.168. Sporer eod. ti. num.340. cum Gobat.* qui testatur hanc esse omnium praxim, & *Croix l.6. p.2 num.205. cum Con. Tamb. & Pasqu.* Et ab hac doctrina in substantia non est difformis *P. Concina to.8. pag.473. num.36.* nam, licèt requirat intentionem virtualem, tamen virtualis illa (modò quò ipse explicat) coincidit cum nostra habituali; dum inquit, quòd si quis acceperit 20. eleemosynas, & hodie celebrationem incipit cum voluntate sequentibus diebus celebrandi pro offerente, tunc sufficere primam intentionem, etiamsi ceteris singulis diebus aliò distractus illam non renovet. Ratio nostra est, quia applicatio Missæ se habet per modum donationis verbalis, quæ semel facta valet donec expressè revocetur. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd in Sacramentis ideo requiritur intentio actualis vel virtualis, quia intentio efficit Sacramentum, seu actualiter influit in ejus confectionem; sed in applicatione Missæ intentio non efficit fructum illius, dum adhuc sine applicatione de se oritur fructus ex celebratione Missæ, & ideo sufficit applicatio aliquando facta, per quam fructus fuit alicui donatus.

Quæritur II. An si quis accipit stipendium a decem personis pro decem Missis, satisfaciat applicando primas decem Missas quas legit pro ipsis in confuso? Negat *Sylvius ap. Bon. D.4. p.7. § 3. num.1. & Concina to.8 pag.474. num.38.* Sed meliùs videtur sic distinguendum: Si singula Sacrificia applicantur pro singulis indeterminatè, non videtur satisfieri, quidquid dicant *Aversa, & Diana ap. Croix l 6 p.2. num.209.* Ratio, quia ad satisfactionem requiritur intentio applicandi fructum determinatæ personæ, ut illi prosit; unde sicut non consecraret, qui decies proferret formam Consecrationis super decem hostias, cum intentione consecrandi unaquaque formâ unam hostiam ex eis in confuso; ita qui applicat decem Missas indeterminatè.

natè. Si verò Sacerdos unamquamque Missam intenderet applicare omnibus illis decem personis, singulis applicando decimam partem uniuscujusque Missæ, non videtur ratio cur non satisfaciat, cùm nemo dubitet, quin fructus Sacrificii sit divisibilis, & ideo jam tribuitur unicuique quod debetur, unusquisque enim in singulis Missis, decimam partem accipiendo, in celebratione decimæ Missæ jam totum suum fructum percipit. Et ita tenent *Bonac l c. Roncaglia c.ap 6. qu. 9 R 2. Tamb. de Miss. l 2 c 2. §. 11. num. 4.* item *Aversa, Henao, & alii ap. Croix l. 6. p. 2. num* 219. contra *Pasqual & Possev.*

335 ,, 3. Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus
,, manet in thesauro Ecclesiæ, ut docet *Suarez*
,, vel cedit ipsi Sacerdoti, vel illis, pro qui-
,, bus tenetur specialiter offerre, quod ita im-
,, plicitè censeatur intendisse. Ita *Laym t. 5. c. 2.*
,, *V. Card. de Lugo n. 215.*

Si fructus Sacrificii applicatur incapaci, tunc ille remanet in thesauro Ecclesiæ. In praxi autem quando dubitatur, an is pro quo offerimus sit vel ne capax fructus, consultum est in Missis gratuitis illas applicare vel nobis ipsis, vel alteri sub conditione, si persona cui applicantur non sit capax; In Missis verò debitis ex stipendio, quia probabiliter fructus cedit in beneficium propinquorum offerentis ex ejus implicita voluntate, ideo tunc non possumus, cui velimus fructum applicare, nisi sub conditione, ut præjudicium non fiat cui obligatio adsit applicandi; ita *Elbel num. 194. & Spor. n. 284. cum Marchant.*

337 ,, 4. Applicatio, sub conditione jam imple-
,, tâ, est valida, v. gr. ad intentionem quam
,, habuit hodie superior, non autem sub con-
,, ditione futura contingente, v. gr. applico illi,
,, cui Titius interrogatus voluerit; vel ei, qui
,, priùs morietur; vel qui primò stipendium
,, offeret: Ita *Suarez in 3. p. to. 3. d. 79. s. 9. Lay-*
,, *man. l. c. Dian. l c. R. 15. Card. de Lugo d. 19. num.*
,, 209. contra *Bonac qu. ult. p. 7. §. 5.* qui tamen
,, ipse in praxi dissuadet.

,, 5. Non satisfecit, qui te mortuum putans,
,, Missas, quas pro defuncto teneretur, cele-
,, bravit.

,, 6 Sacerdotes Societatis non satisfaciunt,
,, celebrando pro defunctis per anticipationem,
,, nisi tamen jam mortui sint, etsi postea pro-
,, mulgentur. *Laym. l. c.*

Dicunt *Lugo de Pœnit. D. 13. num. 137. & Palaus p. 6.* applicationem Missæ factam pro primo offerente esse validam, sed illicitam ex prohibitione Clementis VIII. quam promulgavit Paulus V. die 15. Nov. 1605. vetans hanc consuetudinem, *tamquam pluribus nominibus periculosam, Fidelium scandalis obnoxiam, atque a vetusto Ecclesiæ more nimium aberrantem*. At probabiliùs (ut rectè ait *Croix num 222.*) talis applicatio non solùm erit illicita, sed sæpe invalida, quia sæpe accidet quòd Missa tunc dicatur pro causa quæ adhuc non existit, puta si stipem offerens postulabit Missam pro liberatione a carcere, ab infirmitate &c. quæ causa, cùm nunc non adsit, effectus Missæ suspensus remanere deberet, quod non videtur credibile. Bene tamen advertit *Tournely pag. 791. cum Vasqu. Aversa, & Quarti*, quòd si Sacerdos prævideat, quòd postulabuntur Missæ pro aliquo Defuncto, bene potes eas nunc offerre, & deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offerrentur pro persona determinata.

7. Non omnes Sacerdotes tenentur die ,, 338
Animarum applicare Missam pro omnibus ,,
defunctis. *Tamb l. 3. exp. sacr. cap. 3. §. 2.* con- ,,
tra praxim, & *Gavan. p. 4. t. 15.** (*De hoc adest* ,,
Decretum S. C. apud Merati in Indice n. 411. ,,
editum die 4. Aug. 1663. ubi dictum fuit: In ,,
die Commemorationis omnium Fidelium ,,
Defunctorum Sacrificia possunt a Sacerdoti- ,,
bus celebrantibus applicari ad libitum, scil. ,,
vel pro omnibus Fidelibus defunctis, vel pro ,,
aliquibus tantùm. *Hoc Decretó posito, bene* ,,
ait Tournely to. 5. pag. 793. qu. 11. nihil obesse, ,,
quin pro talibus Missis possit accipi stipen- ,,
dium.)* ,,

8. Missa celebrata in altari privilegiato pro ,, 339
defunctis non suffragatur illis, nec satisfit ,,
Indulto, nisi sit de Requiem. *Dian. p. 4. t. 4.* ,,
R. 233. ex declarat. Card & p. 9. t. 2. R. 8. ,,

Hoc Privilegium Altaris in hoc consistit, ut ex Indulgentiis, sive fructibus, qui sunt in thesauro Ecclesiæ, liberetur a Purgatorio Anima pro qua Missa in illo Altari applicatur; & hoc vi potestatis Clavium, quam habet Papa applicandi Indulgentias, vivis quidem per modum absolutionis, Defunctis verò per modum suffragii sive solutionis.

Quæres 1. An ad lucrandam Indulgentiam Altaris Privilegiati semper requiratur, ut celebretur Missa *de Requiem*? Resp. negativè, nam licèt olim anno 1601. die 1. Junii respondisset S.C. affirmativè, ut fert *Diana p. 4. tr. 4. R. 233.* Attamen Alexander VII. die 22. Januar. an. 1667. in Decreto incipiente *Credita nobis*, declaravit quòd in iis diebus, quibus non licent

Missæ

Missæ *de Requiem*, Missæ de Festo currente easdem habent Indulgentias, quas habent Missæ *de Requiem*: Idque extendit ad Altaria Privilegiata etiam non perpetua, & pro aliquo die in hebdomada. Deinde Innocentius XI. die 4. Maji an. 1658 declaravit id valere etiam in diebus Dominicis, & diebus infra Octavas, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, & aliis annuis diebus, quibus Missæ *de Requiem* non possunt celebrari. Demum hæc omnia Decreta confirmavit Clemens XI. die 29. Sept. an. 1714. (Vide Decreta præsata apud *Merati to.* 1. *part.* 2. *in Indice num.* 623. 624. & 625.) Ex his omnibus colligitur, quòd Missæ in Altari Privilegiato, aut perpetuo, aut ad tempus concesso, suffragantur Defunctis, sive dicantur *de Requiem*, sive de die currenti, quando non licet eas *de Requiem* dicere. Cùm autem Privilegium concedirur ad tempus, declaravit S.C. (in Decreto, quod affert *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 225.) quòd tempus incipit non a die publicationis Brevis, sed a die concessionis.

Quæres 2. Quid si in Ecclesia, ubi concessum est Altare Privilegiatum per aliquod tempus, non dicantur septem vel quinque Missæ juxta clausulam, quæ in Indultis apponi solet? *Sylvius ap. Croix num.* 522 putat privilegium etiam suffragari, si bis vel ter Missæ non legantur. Sed veriùs oppositum docet Benedictus XIV. *Notif.* 56. *num.* 16. ex Decreto S.C. Concilii, edito die 11. Sept. 1694. & approbato ab Innoc. XI. qui mandavit publicari; ibi dictum fuit, *celebrationem Missarum Indultis præfatis præfinitarum omninò necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia*. Declaravit tamen eadem S.C. die 30 Julii 1706. alio Decreto (inserto in Bullario Clementis XI. *part.* 2. *pag.* 592.), quòd pro tempore, quo Religiosi vel Sacerdotes Seculares per aliquot dies vel menses propter absentiam non celebrant Missas præfinitas, Indulgentiæ non amittuntur, sed pro illo tunc suspenduntur. Insuper declaravit, quòd si Missæ non legantur ob Sacerdotum infirmitatem, vel quia Religiosi occasione festivitatis, vel funerum, alibi celebrare debeant ex jussu Prælati, si rarò id fiat, Indulgentiæ etiam suffragantur. Vide prædicta Decreta *apud Bened. XIV. loc. cit. num.* 17. & *ap. Sporer to.* 3. *pag.* 258. qui illa in extensum affert.

Quæres 3. quomodo intelligenda clausula, *si in Ecclesia aliud Altare Privilegiatum non est erectum?* Probabiliter respondent *Sporer pag.* 258. *num.* 133. & *Gobat. num.* 519. intelligendam esse, quòd si Altare Privilegiatum antea concessum fuerit generatim pro quibuscunque Defunctis, idque in secunda petitione non sit expressum, posterior concessio, etiam generatim facta, nihil valet; Secus verò, si concessio fiat pro aliquibus particularibus personis. Et sic pariter videtur dicendum, si prima concessio fuerit particularis, & secunda generalis.

DUBIUM III.

Quando, & quoties liceat celebrare?

340 *An possit dici Missa ante Auroram, vel post Meridiem?* 341. *A quo tempore incipiat Aurora? An tempus tam Auroræ quàm Meridiei moraliter accipiendum?* 342. *Quid de Privilegiis Regularium?*

343 *Casus in quibus licet celebrare ante Auroram, vel post Meridiem. An in Nocte Nativitatis omnes tres Missæ diei possint ante Auroram?* 344. *An liceat anticipare Missam vel postponere ob Festivitatem, vel causâ itineris, vel ex Dispensatione Episcopi?* 345. *An peccet graviter, qui celebrat ante Auroram, vel post Meridiem?* 346. *Quanam in hoc sit parvitas materiæ?*

347 *Quale peccatum sit celebrare ante Matutinum?* 348. *Quid si esset Missa Conventualis, & solemnis?*

349 *An liceat celebrare (& ministrare Communionem) in quolibet anni die?* 350. *An in die Cœnæ Domini, & Sabbati Sancti liceat privatim celebrare?*

351 *An & quando liceat celebrare pluries in die?*

352 *An aliquando liceat interrumpere Missam, vel de novo incipere?* 353. *An si superveniat Princeps, vel turba Peregrinorum, vel si Sacerdos recordetur alicujus impedimenti?* 354. *An si urgeat necessitas propria vel aliena?*

355 *Quomodo Missa interrupta, supplenda sit ab alio Sacerdote?*

RESP. 1. Ordinariè non licet celebrare post meridiem, sed debet inchoari ante duodecimam, nec ante auroram; quam ante solis ortum *Reginald.* quadrantem horæ, *Henriquez*, & *Conin.* mediam horam, *Azor* horam cum quadrante, *Suarez*, & *Fernand.* & *Possev.* sesquihoram comprehendere dicunt, & consequenter, cùm, secundùm *Henriquez*, *Suarez*, & alios, Missa possit inchoari tantò ante auroram, ut sub ejus initium finiatur, „ licet 340

„ licet duabus horis ante solis ortum incipe-
„ re. Ita *Rodriq.* & alii. Unde ulterius infe-
„ runt quidam cum *Suar.* Religiosis habenti-
„ bus privilegium celebrandi horâ ante diem,
„ licere tribus horis ante ortum Solis incipe-
„ re: quod *Card. de Lugo d 20 f 1. num.22.* non
„ improbat, etsi *Lay* tantùm permittat horis
„ duabus post mediam noctem. *Card. de Lugo*
„ *l.c.* Quâcunque autem horâ licitè (sive ex,
„ sive sine privilegio) celebrent, eâdem et-
„ iam (atque adeo in Missa, quæ nocte Na-
„ tivitatis, ceterisque, quæ post illam celebran-
„ tur) licere iis Eucharistiam aliis ministrare,
„ contra *Bordon.* docet *Diana p. 9. t. 7. R. 43.*
„ *(*Sed hoc vetitum nunc est. Vide de hoc dicta*
„ *num 252. v. Sic etiam.*)*

341 In Rubrica Missalis . . . sic habetur: *Missa privata, saltem post Matutinum & Laudes, quâcunque horâ ab aurora usque ad meridiem dici potest.* Non licet igitur celebrare ante Auroram, quæ non jam intelligitur ortus solis, sed tempus illud quod est medium inter noctem & diem. Hinc dicunt *Salm cap.4. n.33.* licitum esse inchoare Missam ferè per duas horas ante ortum Solis: Sed meliùs ajunt *Croix l.6.p 2. num.226. Tournely to 5. pag.793. q.1. & Bened XIV. Notif.12 num.12.* Auroram computandam esse ex temporum varietate, juxta Tabellas, quæ Directoriis Officii Divini apponi solent. Idcirco asserunt *Croix, & Tournely* in Mense Junii Auroram incipere ferè duabus horis cum quadrantibus ante ortum solis: mensibus Februarii, & Septembris horâ cum dimidiâ: in mense Martii horâ cum quadrante: in reliquis verò Mensibus horâ, & tribus quadrantibus circiter.

Omnes autem conveniunt cum *Lugo D.20. num. 37. Tournely pag 794. qu.2. & 3. Wigandt tr.15.num.52. Bonac. p 9 num 2. & Salm. c.4. n.33. & 41.* qui citant *Suar. Nav. Sà, Henr. & alios,* quòd nulla sit culpa Missas terminare in Aurora, & eas incipere parùm ante Meridiem; Ratio quia tempus tam Auroræ, quàm Meridiei (de qua infra dicemus ex *n.145.*), non mathematicè, sed moraliter accipiendum. Et quamvis olim (ut fert *Benedictus XIV. Notif 12. n.3. & 4.*) Clemens XI. secus præceperit in quodam suo Edicto, ubi sic dixit: *Comandiamo che le Messe non possono incominciarsi prima dell'Aurora, e che a mezzo giorno debbiano essere del tutto terminate.* Nihilominus postea, cùm hoc punctum rursus examini mandatum fuisset, Benedictus XIII. annuit posse tolerari latitudinem tertiæ partis horæ tum ante Auroram, tum post Meridiem: Idque per Edictum publicatum fuit sub Clemente XII. (*ap. Bened. l.c.*)

342 Circa autem Religiosos, asserit *Lugo D.20. ex num. 27.* plura Privilegia, quibus Regularibus conceditur celebrare duabus horis post mediam noctem: Item *Salm. cap 4. num.32.* afferunt Privilegium Eugenii IV. celebrandi tertiâ horâ post meridiem ex justa causa. An autem hujusmodi Privilegia fuerint revocata per Tridentinum? Affirmat *Fagundez cum aliis ap. Lugo n.29* quia in præfato Concilio *Sess 22. Decr. de Vitand. in cel. Missæ,* sic præcipitur: *Ordinarii caveant, ne Sacerdotes alii, quàm debitis horis celebrent . . non obstantibus Privilegiis quibuscunque.* At negant *Wigandt tr.15.num 5 Lugo ibid. cum Rodr. Salas, Diana,* &c. aliis pluribus, & id probabile putat *Roncaglia cap 5 qu. 8. cum Tamb.* Ratio, quia Tridentinum ibi tantùm imponit Episcopis, ut prædicta curent observari; ergo ubi Episcopi non repugnant, non est cur Regulares suis Privilegiis frui nequeant. Sed hoc non obstante, oppositum omninò tenendum ex Decreto Clementis XI. edito 15. Dec 1703. (in extensum relato *ap. Croix num. 258*) ubi Pontifex declarat Privilegia Regularibus concessa circa Missarum celebrationem omninò revocata esse per Concilium Tridentinum in dicto Decreto *Sess.22. cum.* Et quamvis Clemens ibi tantùm loquatur de Privilegio Altaris portatilis, tamen hac declaratione procul dubio ostendit pariter revocatum esse Privilegium celebrandi extra debitas horas, quas Concilium expressè servari jubet ab omnibus Sacerdotibus, non obstantibus (ut supra) Privilegiis quibuscunque.

343 „ Dixi, *ordinariè*, quia antevertere licet se-
„ quentibus casibus, in quibus etiam paulò post
„ meridiem, v gr. uno, vel altero quadrante,
„ inchoari potest, uti etiam secundùm *Sot &*
„ *Palud* ex quavis rationabili causa, v gr. ob
„ funus Principis, vel quia Sacerdos die festo
„ propter iter fuit impeditus, quo casu etiam
„ integrâ horâ post licere inchoare dicunt. V.
„ *Lay. l.c. Fer hic c.3.*
„ 1. In necessitate, v. gr. ut morituro detur
„ Viaticum, quo casu licere mediâ nocte ce-
„ lebrare, ait *Dia p.1. t.14. R 33. ex Laym. &c.*
„ *Cum Lugo Disp.20. num. 25. & Salm c 4. n 27.*
„ *cum Vasq. Pal Dicast. Hurt &c. communiter.*
„ 2. Ubi est mos rationabilis, ut opifices,
„ & famuli summo manè possint audire Sacrum.
„ *Lay l.5.t.5 cap.4. num.3. ex Nav. &c.* (V. *Dian.*
„ *p.2.*

„ *p.2.t.14.R.33.*) non tamen idcirco post me-
„ ridiem licebit.
„ 3. Ex privilegio, de quo supra.
„ 4. In nocte Nativitatis, in qua omnes
„ tres Missas ante auroram dici posse, probi-
„ biliter docent *Suar.Con Lay Dia.p.4.t 4. R.226.*
„ contra *Sylv. Fern.* & alios *(*Lugon 25. Salm.*
„ *num.26. cum Fagundez, & Nunno.*)*

Quæres, an liceat in Nocte Nativitatis Domini legere omnes tres Missas ante Auroram? Affirmant *Suarez D.80.fe 4.v.Tertiò, Lugo D.20. num 25. Salm cap.4.num.26.Diana p.1.tr.14.R.35. cum Vasq Laym.Con.Molf.&c.* Quia (ut dicunt) in *c. Nocte sancta. de Consecr. Dist.*1. absolutè conceditur, quòd in Nocte Nativitatis *Missas celebrent Presbyteri*. Sed veriùs id negandum cum *Holzmann pag.85.num.372. Concina p.488. n.4.& Elbel p.136.num 220.* Ratio, quia hoc esset contra expressam Rubricam Missalis, ubi notatur: *Prima Missa dicitur in nocte*; *Secunda in Aurora*; *Tertia in die*. Et hodie adest Decretum S.C. Rituum, editum die 18. Dec. 1702. (apud *Holzmann*, & *Elbel*) ubi dicitur: *Non licet in media Nocte Nativitatis Domini celebrare successivè alias duas* (Missas), & *Communionem sacram exhibere*. Si autem, quis unam Missam celebrare vellet in tali die, nulla apparet ratio, ut rectè ait *P. Concina*, cur primam potiùs, quàm alias celebrare debeat.

344 Adde 5. posse celebrari Missam privatam post solemnem in festivitate, si sollemnis protrahatur ad horam & ampliùs post meridiem, ut probabiliter dicunt *Wigandt tr.15. n.52.& Salm. cap.4.n.35. cum Laym Pal Suar.Rodr.Led Vill.&c.* Imò probabiliter *Suar Vasq.Fill.Rodr. Possev. & alii ap.Bonac.p 9.n.7* (qui tamen non facilè id concedit sine licentia Episcopi) admittunt etiam post duas horas posse celebrari, ne magna pars Populi Missâ careat. Adde 6 Ex causa itineris per horam post meridiem (vel ante auroram), ut cum *Busemb.* dicunt communissimè *Concina to 8. pag.487. num.2.Wigandt l.c.& Salm. num 36. cum Soto, Suar. Pal.Laym.* & aliis citatis. Sic etiam ex causa funeris alicujus Magnatis, ut *Bus Conc.& Salm. num 41. cum Laym. Henr. &c.* Ex causa concionis *Busemb. & Wig.* Ex causa publicæ Supplicationis, *Bus. & Conc.* Item quando Episcopus confert Ordines, *Laym. c.4. n.4 & Salm n 42. cum Soto, S.Antoni. Palud. Henr.&c.* Ex his enim causis Missa potest anticipari, ut supra, vel postponi per horam. Adde 7. Si Episcopus dispenset in aliquo casu particulari ex rationabili causa; Juxta quam facultatem possunt Episcopi secum etiam dispensare. Ita *Lugo D 20. num.27. Wig.l.c.& Salm. num.28. & 37. cum Nav.Laym.Pal.Con &c.* Et rectè dicit *Croix l.6.p.2 num.225.* eandem facultatem habere omnes Superiores, seclusô privilegiô, erga suos Religiosos, cùm sint eorum Ordinarii.

345 1. Graviter peccat, qui sine aliqua harum, „ aut saltem justâ causâ citiùs mane, vel se- „ riùs post prandium celebrat, ubi *Azor.* ter- „ tiam horæ partem, *Lay.* mediam horam, „ *Bonac.* tres quadrantes, *Sylvius* horam requi- „ rit, ut differendo peccet mortaliter. Vide „ *Dian.t.14. R.34.* ubi notat, Religiosos ex suis „ privilegiis posse celebrare usque ad tres ho- „ ras post meridiem, post tertiam verò nullo „ modo. Vide *Bonac. loc. cit.* „

Quæritur, an sit cuique licitum celebrare Missam sub hora nona, scil. hora tertia post meridiem? Affirmant *Scotus*, *S.Antonin. Palud. Nav.Vivald.Durand.&c. ap. Palaum p.7 n.14 & ap. Escob. l.21. num.254.* qui cum *Less* id probabile putat; quia (ut dicunt) Sacrificium Altaris correspondere debet Sacrificio Crucis, quod horâ nonâ fuit consummatum. Nec obstare ajunt Ecclesiæ contrariam consuetudinem, quia hæc est tantùm introducta ob fragilitatem hominum non valentium tandiu jejunare; Unde non censetur obligationem induxisse, sed potiùs favorem, cui quilibet potest renunciare. Sed hodie oppositum omninò tenendum, ut docent *Suar. D.80. se.4. Laym c 4.num.3.Bon p.9. num.1. & 7. Palaus l.c.* qui opinionem contrariam meritò improbabilem vocat, & *Salm c 4. num. 34. cum Vasqu.Con.* & alii passim. Ratio eruitur tum ex Trident. *Sess.22. in Decr. de Observant. in cel. Missa &c.* ubi sic habetur: *Sancta Synodus decernit . . . ut Ordinarii Edictò, & pœnis propositis caveant, ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent*. Tum ex universali Ecclesiæ consuetudine, quæ utiquè nunc servanda est, cùm sit præscripta a Rubrica Missalis ut supra, & insuper expressè approbata a S Pio V. in sua Bulla 4. incipiente, *SS. in Christo Pater*, ubi Pontifex prohibet *in virtute S.Obedientiæ, ne quis sub pœna perpetuæ suspensionis a Divinis præsumat quovis prætextu, etiam licentiarum, in vesperis celebrare*. Ergo celebratio sub vesperis non poterit excusari a culpa gravi, cùm talis celebratio præsumtio a Pontifice declaretur, & expressa inobedientia.

346 Communiter autem DD in hoc admittunt parvitatem materiæ, quæ excuset a mortali; & cum causa etiam a veniali, nempe si Missa ter-

terminetur parùm ante Auroram, & incipiatur parùm post Meridiem: Sed valde discrepant in assignanda tali materia; *Azorius p. 1. l. 10. cap. 25. qu. 5.* assignat pro materia gravi tertiam horæ partem; *Laymann cap 4 num 4.* mediam horam; Communiùs verò & probabiliùs censent *Sylvius qu. 83. a. 2 qu. 4. Pal. p. 7. num. 14. Bonac. p 9 num. 6. Roncaglia cap. 5. qu. 8. R. 1. Viva ap. Concinam pag 487 num. 2.* qui non reprobat, & *Salm. cap. 4. num 34 cum Gabr.* & aliis censent non esse materiam gravem, nisi incipiatur Missa horâ ante Auroram, vel horâ post Meridiem Item valde probabiliter dicunt hic *Suar. D. 80. sc. 4. v. Tertia, Bon. n. 7 Merati pag. 248. & Fill. tr 5. c 4. q 7 n 103.* cum aliis, quòd privilegium celebrandi horâ post Meridiem, vel ante Auroram, intelligi unâ horâ ante vel post tempus, ut supra a DD. concessum etiam non privilegiatis, alioquin privilegium parùm prodesset.

Circa autem prædictam parvam materiam, (idest minùs quàm horâ, ut supra) in celebrando post Meridiem, dixit quidam Recentior non sufficere ad excusandum a veniali causam differendi celebrationem usque ad illud tempus, sed insuper requiri justam causam eo tunc celebrandi, puta si sit dies festus, vel ut alii audiant Missam, & similia: alioquin dicebat celebrationem non excusari a culpa veniali. Sed hæc distinctio sive opinatio a nullo Auctore tradita est, & videtur omninò insufficiens, ut mihi & aliis doctis visa est, quia eadem causa quæ permittit dilationem, permittit etiam celebrationem eo tunc fieri.

347 „ 2. Non est peccatum, celebrare ante dictam Primam, vel etsi ob infirmitatem non „ possis Horas dicere *(*ut docent etiam Salm. cap 4. num. 43. & 44. cum communi.*)*; Vel „ etiam ante Matutinum, si causa subsit, sine „ qua erit veniale, ut docent *Fill. Lay.* & alii, „ videturque sententia tuta, contra multos di„ centes esse mortale.

Quæritur, quale peccatum sit celebrare Missam ante recitationem Matutini? Adsunt tres sententiæ: *Prima* dicit esse mortale, & hanc tenent *S. Antonin. 3 p. tr. 13. cap. 6. Antoine pag. 154. v. Secundum, Juenin. tom 7. pag. 393. qu. 1. & alii cum Gavanto p. 3. ti. 11. num. 5.* quamvis *Merati tom. 1. pag 799. num 7.* dicat *Gavantum* postea alibi suam temperasse opinionem. Hanc sententiam AA. præfati probant ex quadam Constitut. Innocentii IV. edita 1254: & relata *ap. Tournely tom. 1. pag 635.* ubi dicitur: *Sacerdotes Missas celebrare priusquam Officium matutinale compleverint, non præsumant.* Item ex Rubrica Missalis *ti. 1. de Præpar. Sac.* ubi legitur: *Sacerdos celebraturus Missam, saltem Matutinô cum Laudibus absolutô, &c* Item *ti. 10. de Defect.* ubi videtur hic numerari inter defectus graviores. *Secunda* autem sententia nullam in hoc culpam agnoscit, & hanc tenent *Tamb. de Sacrif. Miss. l. 1. cap 7. § 2. num 3. Holzm. to. 1. p. 447. n. 469. cum Geb & Cherub.* item *Marchant. & Quarti ap. Croix l. 6. p 2 num. 220.* Ratio istorum, quia nulla apparet lex sub culpa hoc præcipiens; & Rubrica est tantùm de consilio, non de præcepto. *Tertia* verò sententia communior & probabilior, quam tenent *Palaus D. un. p. 10 n. 14. Less. l. 2. cap. 37. num. 81. Anacl. pag. 200. q 6. Concina to. 2. pag. 490. num. 11. Elbel de Sacr. Miss. n. 238. Merati l. c. Tournely l. c. cum Soto, Sylvest. Tol Nav. Bellarm. Henr. a S. Ign. Croix l. c. cum Val. Sanch. Vasqu Bon. Vict. & aliis, Salm. cap. 4. num 45. cum Suar. Laym. Fill Barbosa, &c.* Hæc sententia docet contra primam id nequaquam esse mortale, tum quia nulla adest connexio inter Officium & Missam, ac ideo recitatio Matutini non videtur necessaria dispositio ad celebrandum, cùm Sacerdos aliter orando possit etiam se disponere; tum quia hujusmodi gravis obligatio neque exprimitur in Rubrica, neque communiter sub gravi est recepta. Docet autem contra secundam sententiam non excusari a culpa veniali, quia in Rubrica id jam inter defectus numeratur; ea enim, quæ inter defectus computantur, non ampliùs possunt dici esse de consilio, & ideo nequeunt ab aliqua culpa esse immunia. Hanc nostram sententiam amplectitur etiam N. P. Benedictus XIV. in suo doctissimo Opere *de Sacr. Miss. l. 3. c. 13.* Ab hujusmodi autem culpa veniali, ut rectè dicunt *Tournely l. c. qu. 5. Croix l. c. & Salm. num. 46. & 47.* excusabit quælibet mediocris causa rationabilis, puta si dans eleemosynam postulet ut statim celebretur, si expectet Populus, aut aliqua persona gravis, si Superior præcipiat, tempus celebrandi transeat, vel instet commoditas studii, itineris, & similia.

348 An verò sit mortale canere Missam Conventualem, & sollemnem, antequam Matutinum in Choro dicatur? Negat *Sanch. Cons. lib. 7. cap. 2. D. 29.* Sed *Pal. Disp. un. p. 10. num. 14. Bon. p. 9. num 8. Merati d. pag 799. Bened. XIV. l. c. & Salm c. 4. num. 48. cum Nav. Sot. Sylvest. Lay Garcia, Suar.* & aliis communiter & veriùs affirmant esse mortale, nisi intercedat justa causa (& gravis, & publica, ac sine scandalo, ut addit *Suar.*).

Ratio

Ratio, quia talis est consuetudo recepta in omnibus Ecclesiis, ubi preces publicæ dicuntur; itaut, aliter agendo, graviter læderetur publicus Dei cultus, bonum commune, & conveniens regimen Ecclesiæ, præter scandalum Populi.

349 „ Resp. 2 Per se loquendo, quotidie licet „ celebrare. Dico; *per se*, quia præcepto ob„ ligante sub mortali prohibemur die Veneris „ Sancti * (*Ex c. Sabbato. de Consecr. Dist 3. ubi di„ citur*, hoc biduo penitus non celebrari; *Et re„ spectu ad hoc biduum certè manet in observantia „ apud omnes, idest die Veneris, & Sabbati San„ cti.*) *; non tamen Eucharistiam sumere, vel „ aliis præbere, ut habent *Hurt. de sacrific d.4. „ dis.3. Quintan. ex Suar. Vasq Tann. &c.* licèt sup„ positis Declarationibus *Card.* non licere mi„ nistrare, nisi solis infirmis, velit *Dian. p.4 t 4. „ R.237 & p 6 t.6. R 19. & p.9. t.9. R.24. ex Barb. „ Gavant &c.* * (*Notandum hic Decretum pro Com„ munione quotidiana, approbatum ab Inn. XI. re„ latum a Croix lib.6. p.1. num 665. in quo dicitur:* „ Curent etiam (*Episcopi & Parochi*), ut circa „ Communionem in feria VI. Parasceve Missalis „ Rubricæ, & Romanæ Ecclesiæ usus servetur. „ *Ex quo rectè infert Carden. apud Croix ibid. „ n.493. (quicquid dubitet Leand.) nunc gravi„ ter prohiberi Communionem etiam privatam „ in illa die.*) * In Cœna Domini verò, etsi „ ex consuetudine, uno celebrante, reliqui „ communicare debeant; plures tamen ex cau„ sa licitè privatim celebrant; non tamen post „ finitam Missam sollemnem, & sacrarium „ reconditum, ut vult *Palaus*, licèt alii id „ non admittant, apud *Dia. p.9. t.6. R 24.* Sab„ batô Sanctô alii negant licere, ut *Vasquez, „ &c.* alii probabiliùs affirmant, ut *Suar. Fa„ gund. Dian Gasp. Hurt. d 4. disp.3. Palaus* (qui „ non vult fieri ante inchoatam Missam sol„ lemnem), & *Card. de Lugo s.1. num. 13.* qui „ addit, non esse tunc legendas prophetias, „ quia non sunt pars Missæ: neque benedi„ ctionem Cerei, imò nec Litanias; quia est „ ratio eadem. Vide *l.c. num.20. & Bonac. p.2.* „ ubi notat, quòd usus id vix habeat. Vide „ etiam *Dian p.4. t.4. R.237.* ubi cum *Mercero*, „ contra alios permittit eo die ante Missam „ sollemnem celebrare de Sancto incidente, „ vel votivam.

350 Quæritur, an liceat celebrare privatim in Cœna Domini, & in Sabbato Sancto? Affirmant *Viva qu 5. a 6. num.1. Mazzotta tom.3. pag. 192. Diana p.6. tr.6. R.19. Croix l.6. p.2. n. 231. & 234. cum Suar. Nav. Vasq. & Lugo*, item *Sotus, Henr. Con. Laym. Pal. Barb. &c. ap. Salm. c.4 n.2. & 7.* qui huic opinioni adhærent. Ad Decreta autem opposita S.C., respondent præfati AA. ea vel non esse ubique publicata, vel non ubique recepta. Eidem sententiæ olim etiam ego adhæsi, sed nunc, cùm alia Decreta novissimè edita observassem, dico omninò tenendum non licere, ut sentiunt *Holzmann pag.79. num.341. Tournely to.5 pag 778. Antoine pag 490. qu 4 & Benedictus XIV. Notif.38. num.9.* Nam de die Sabbati Sancti adest Decretum S. C. Rituum (apud *Monacelli tit.15. Formul.3. in fine*) editum die 11. Martii 1690. ubi sic dictum fuit: *Nec licitum est Missas celebrare in die Sabbati Sancti in quibuscunque Ecclesiis & Oratoriis, non obstante quacunque contraria consuetudine, prout Papa approbante suo Decreto Generali statuit eadem S.C.* Quoad diem autem Jovis Sancti adest aliud Decretum prohibens, relatum a *Pittono de Ritib. to.1. num.* 1703. Sed quod magis refert, hæc omnia Decreta fuerunt expressè confirmata a Papa Clemente XI. (ut legitur *ap. eundem Bened XIV. d Notif.38. & apud Pitton. l.c. num.1703.*) per Decretum proprium ipsius Pontificis emanatum die 15. Martii an. 1712. ubi sic habetur: *Dichiarando per ultimo che colla sudetta proibizione per lo Venerdì Santo non intende la Santità sua di permettere che ne' giorni di Giovedì e Sabato Santo si celebrino Messe private, ma solo la Conventuale, secondo il Rito della S. Chiesa, e replicati Decreti della S.C. de' Riti.* Hocque Decretum idem Clemens rursum confirmavit die 3. April. 1719. (Vide *ap. Bened. l.c.*) His igitur stantibus Decretis, non video quomodo opinio contraria hodie sustineri possit. Occurrente verò Festo S. Josephi, & Annunciationis B. Virginis in in die Cœnæ Domini, Episcopus curabit, ut aliquæ Missæ privatæ ante sollemnem celebrentur; Si autem Festum B V. occurrat in Sabbato Sancto, non possunt celebrari Missæ privatæ, & Festum transfertur ad feriam 2. post Dominicam in Albis, juxta Decreta S. C. apud *Merati tom.1. p. 2. in Indice num.501. & 504.*

Resp. 3. Sæpius in die celebrare non li- „ 351 cet ordinariè; quod addo, quia, si sit jeju- „ nus, licitum est sequentibus casibus, bis, vel „ etiam ter, requisitò tamen, si facilè haberi „ possit, Episcopi judiciò. præterquam in primo. „

1. Nocte Nativitatis, quâ tamen non „ tenetur, ne Parochus quidem, celebrare tres „ Missas, sed potest aliquam pro arbitrio omit- „

 „ tere.

„ tere. *Diana p.4.t.4. R.236.* Neque ter com-
„ municare, vel semel communicare, & bis
„ celebrare, *p.8.t.1.R.87.*
„ 2. Si Pastor habeat duas Parochias dissitas.
„ *Fill.Card.de Lugo d.20.num.45.*

Modò non sit alius, qui commodè possit in altera celebrare, ut *Salm c.4.num.12.*cum communi. Et hoc juxta Decretum N. P. Bened. XIV. editum die 16. Martii 1746. (Vide in suo Bullario *tom.* 1.) ubi prohibetur Parocho, adhuc ratione paupertatis, bis in festo celebrare; Et tantùm id conceditur, si alius non sit Sacerdos, qui in alia Parochia celebrare valeat. Idem dicunt *Salm. ibid. cum Dic. &c.* de Sacerdote simplici, si ibi desit alius Sacerdos. Et hoc licere etiam in die feriali, ne Populus (sufficiens in numero) privetur Missâ, dicunt *Suar. Pal. Leand. Dian.* In hoc tamen verò dicunt *Salm.num.14. cum Ledes.&c.* standum esse consuetudini, aliàs videtur id absque scandalo fieri non posse. Refert autem idem Bened.XIV *Notif.36. num.15.* opinionem aliquorum affirmantium posse Parochum in die festivo celebrare secundam Missam pro Defuncto præsente cadavere, ex *c. Consuluisti. de Celebr. Miss.* ubi dicitur: *Excepto die Nativitatis Domini, nisi summa causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die celebrare.* Et *Glossa v. Necessitatis*, dicit: *Si celebravit de die, potest & aliam Missam dicere pro Defuncto.* Et hanc opinionem admisit Bened.XIII. in *Serm. 6. de Purg.* modò Sacerdos sit jejunus, & non sit alius, qui pro Defuncto celebret.

„ 3. Si concursus populi sit tantus, ut Eccle-
„ sia non capiat, ut habet *Lay. l.5. t.5. cap.4.*
„ *num.6.* Vide *Card. de Lugo l.c.* etsi tunc potiùs
„ expediat celebrare extra.* (*Cum Salm.cap.4.*
„ *n.22.Suar.Con.Pal.&c.*)*

„ 4. Si ante ablutionem moneatur de commu-
„ nicando infirmo, & suam jam hostiam sumpse-
„ rit, nec sit alius Sacerdos. *Sylv.Navar.* Sed ca-
„ sum esse metaphysicum, dicit *Card. de Lugo d.*
„ *20.n.44.** (*Aut vix practicum, ut Salm. n.16.*)*

„ 5. Si die festo adveniant personæ, quas non
„ deceat Sacrum omittere, v.gr. Rex, aut Prin-
„ ceps.* (*Aut Episcopus, ut tenent S.Anton. Hurt.*
„ *Dic &c.ap.Salm.n.19.contra Con Vasq.et Lug.qui*
„ *probabiliùs quoad omnes hoc negant.*)*, quam-
„ vis hic ultimus dicatur non esse in usu. Vi-
„ de *Bon.d 4. d.4.qu.ult.p.7.n.9. Card.de Lugo l.c.*
„ *& Laym. t.5.cap.4. Conin. Dian.p.2.t.14. R.56.*
„ ubi rectè monet, in his omnibus attenden-
„ dum ad loci consuetudinem, quæ ferè omnes
„ nunc sustulerit.* (*Ut etiam Salm.c.4.n.19.cum*
„ *Bon. & aliis.*)*

352 Quæres, an aliquando liceat interrumpe-
„ re Missam?

„ Resp. Etsi abrumpere essentialiter, sive u-
„ nam tantùm speciem consecrare, nullo casu
„ liceat, ut dictum est supra *cap.1. d.2.* acci-
„ dentaliter tamen abrumpere, vel etiam in-
„ terrumpere, aliud interponendo, licet his
„ casibus.

Notandum hìc, quòd mutilare Sacrificium ex proposito nunquam licet, etiam ad mortem evitandam; Verùm mutilare per accidens, & indirectè, licet aliquando, puta, irruente incendio, vel hoste ad necandum, tunc enim posset Sacerdos sumere Hostiam consecratam, vel secum ferre, calicem non consecrando: quia tunc non mutilat Sacrificium, sed excusatur a perficiendo illud. Ita *Laym.Bon.D 3. q.3. p.2. Pal. p.11.num.2.& Salm. cap.4. num.103. cum Garcia, Arau.* & communiter.

„ 1. Ob concionem post Evangelium, vel
„ processionem excipiendam.

353 2. In gratiam supervenientis Principis, vel
„ turbæ peregrinorum die festo, quo aliàs Mis-
„ sam audire non possent, vel simili justà cau-
„ sâ; ex qua, si non sit facta Oblatio, posse
„ incipere de novo, ut totum Sacrum audiant
„ * (*Cum Laym.Az.Nav.Pal.Dic.&c.apud Salm.*
„ *cap.4.num.111. Et idem posse fieri in adventu*
„ *Episcopi, Cardinalis, aut processionis Populi.*
„ *DD.citati.*)*, etsi non teneantur, docent va-
„ rii Auctores cum *Sà*, apud *Bonacin.d.4 q.ult.*
„ *p.7.num.9.* qui bene monet, consuetudini lo-
„ corum standum. *Henriq.* autem docet, id tan-
„ tùm licere finitâ Epistolâ, vel Evangeliô,
„ *Tamb.* planè improbat.

„ 3. Si ante Canonem Sacerdos recordetur
„ alicujus impedimenti, v.gr. se non esse je-
„ junum, vel in gratia, vel irregularem, &
„ excommunicatum. * (*Ita etiam Salm. n.105.*
„ *cum S.Thom. & communi; Modò possit relinqui*
„ *Missa sine scandalo, aut gravi notâ, ut bene ad-*
„ *vertunt Salm.ibid. cum Con. & Pal. Vide dicta*
„ *num. 257.**), vel excommunicatus non to-
„ leratus præsumat interesse, nec possit expelli.

354 4. Si urgeat gravis necessitas, vel propria,
„ v.gr. morbus; vel proximi, ut si moriturus
„ sit baptizandus, vel absolvendus. *Trull. Din.*
„ *p.2. t. 3. res.20.* In aliis tamen Sacramentis
„ non ita necessariis, non decet inter conse-
„ crationem, & sumtionem interrumpere, nisi
„ moriturus esset in propinquo, nec opus esset
„ vestes

„ vestes exuere; vel nisi Pœnitentiæ Sacra-
„ mentum ob phrenesim suscipere non possit.
„ *Layman. Tambur. lib. 2. exped. Sacrif. cap. 7.* Re-
„ vertens autem ad Sacrificium Sacerdos, si
„ fuerit ante facta Consecratio, incipiet, ubi
„ desierit; uti, etsi facta non fuerit, & parva
„ mora intercesserit, v. gr. minor, quàm unius
„ horæ: si autem longior, ordietur ab initio.
„ *Tamb. l. c. exped sacrif c. 8 §. 7.*

355 Quomodo Missa ab uno Sacerdote interrupta ab alio sit supplenda? Si deficiat Sacerdos ante Consecrationem, nihil per alium suppleri debet, ut *Croix num. 547.* cum *S. Thom. Aversf. Pasqu.* contra alios. Si verò deficiat post Consecrationem, etiam unius tantùm speciei, tunc supplere debet Sacerdos jejunus, si adsit, aliàs etiam non jejunus, cùm urgeat majus præceptum de integritate Sacrificii. Ita *Salm. cap. 4. n. 107.* cum aliis, & *Croix l. c* Omnia hæc habentur in Rubr. Miss. *ti. 9. n. 2. ex c. Nihil. 7. q. 1.* Et etiam Sacerdos excommunicatus, atque irregularis supplere debet, si alii desint, & ipse possit sine gravissimo incommodo, ut ait *Croix n. 540.* cum *Pasq.* contra *Sot. Sà, &c.* S. autem deficiat post sumtionem solius Corporis Christi, *Bonac.* putat Calicem posse sumi in alia Missa; Sed communiùs contradicunt *Croix n. 548. Avers. Pasq. & alii*, & ajunt tunc ab alio Calicem esse sumendum. Dicit *Tamb.* quærendum esse qui suppleat, post septem etiam horas; Sed probabiliter *Gob.* cui adhæret *Pasq.* apud *Croix num. 549.* ait non esse ultra quærendum, quàm per unam circiter horam, aliàs non censetur unum Sacrificium. Si verò Sarificium posset suppleri ab eodem Sacerdote, melius hoc esset, quàm suppleri ab alio, etiamsi ille non esset jejunus. *Croix cum Gob. num. 552.*

DUBIUM IV.

Quo loco celebrandum sit?

356 RESpond Communiter non licet celebra- „ re, nisi in Ecclesia, eâque consecratâ, „ vel saltem benedictâ, & non violatâ, vel „ execratâ, vel interdictâ. Patet ex *Trid.* „ *sess 21.* „

Dixi, *communiter*: quia in decenti loco, „ & altari portatili (quod semper sub mortali requiritur) cum licentia Episcopi, si adsit, „ vel sine ea, si absit *(Ut advertunt etiam Salm. cap. 4. num 54 cum Lugo.)*, licet sequentibus casibus: extra quos si fiat, esse mortale, docent *Fill. Laym.* & alii *commun.* *(Cum Lugo, Sanch Laym. Suar. & Salm. cap 4. n. 49 cum communi.)* contra *Sotum, & Sà.* „

Primò, si sit necessitas, qualis esse censetur, I. Si Ecclesiæ dirutæ sint. *(Et aliàs Populus careret Missâ; Et sic conceditur in Cap. Conceditur. de Consecr. Dist. 1 Salm. n. 52.)* „

„ II. Si

" II. Si Populum in sollemni festo templum " non capit. * (*Lugo Disp. 20. n. 48 sect. 2. Bened.* " *XIV. de Miss l. 3. cap. 6 Salm n. 53. cum Pal. Lay.* " *Vasq. Dic Con. Suar.*) * III. In castris pro exer- " citu: sed festis tantùm diebus. *Fag. Card. de* " *Lugo, &c.* Licèt *Pasqual.* apud *Dia. p. 9 t. 1. ref.* " 44 etiam non festis censeat posse permitti " Generalibus, & primariis Ducibus, in suis " tentoriis. * (*In his tamen, & similibus ca-* " *sibus, impetranda est, semper ac potest, licen-* " *tia Ordinarii, ut Lugo D. 20. d. num. 48. &* " *Salm. c. 4. num 54. cum Pal. Laym. & Vasqu.*) * " IV. In portu pro appulsu navis. * (*Ne* " *navigantes, qui navem deserere nequeunt,* " *Missâ in die festo priventur; Pal. Laym. Lug.* " *Dic. cum Salm. num. 54. Et quamvis in c. Sicut.* " *de Consecr. Dist. 1. dicat Pontifex non licere extra* " *Ecclesiam celebrare*: Ni summa coëgerit ne- " cessitas. *Attamen respondent Salm. num. 55. cum* " *Vasq. Con. Pal. & aliis, minorem necessitatem suf-* " *ficere, ex consuetudine jam receptâ, ut est in præ-* " *dictis casibus: quibus addunt Lugo D. 20 d n. 48.* " *& Salm n. 51. cum Pal. Laym. Suar. & Sà, Con.* " *&c. casum, si quis per loca deserta peregrinans* " *diu cogatur Missâ carere, nisi extra Ecclesiam* " *celebret.*) * Non tamen in flumine, vel ma- " ri, propter periculum effusionis sanguinis, ut " *commun.* docetur apud *Bon.* Contrarium ta- " men dicitur jam habere praxis Lusitanorum " euntium in Indiam, ex permissione Clement. " VIII. & Pauli V. ex qua licitè nunc fieri do- " cet *Fagund. Gran.* nec improbat *Card. de Lugo* " *l. c.* Limitat autem *Dia. p. 5. t. 3. ref. 40.* cum *Hurt.* " *Mercer. Trull. &c.* si magna sit tranquillitas " sine ullo tempestatis inditio, adsitque præ- " ter celebrantem Sacerdos alius, qui post " Consecrationem firmiter teneat calicem. " Cum qua cautione etiam Episcopum posse " ad hoc concedere facultatem in necessitate " (v. gr. ne magna multitudo non audiat Sa- " crum, vel moribundus decedat sine viatico) " docet *Gran.* apud *Dian. l. c.* contra *Con. &* " *Tur.* * (*Imò approbat Lugo D. 20. num. 86*) * " qui soli Papæ eam reservatam volunt, ut " etiam *Dian. p. 9. t. 1. R. 45.* ubi adducit Decla- " rationem Cardinalium, quâ jubentur Epi- " scopi id prohibere. * (*Et hoc non videtur* " *dubitandum, ut mox dicemus num. sequ. ex* " *Tridentino, ubi omninò vetitum est Episcopis* " *concedere usum Altaris portatilis, & licentiam* " *celebrandi extra Ecclesiam. Ceterùm certum est* " *cum facultate obtenta a Pontifice licere cele-* " *brare in Mari, non solùm ab concessionem* *Clem. VIII. & Pauli V. ut supra, sed etiam* " *ob Indultum Clementis XI. ut referunt Bened.* " *XIV. de Sacr. Miss. l. 3. c. 6 & Tournely pag. 799.* " *quâ concessum fuit Equitibus Hierosolymitanis* " *annò 1706. celebrari in mari; hac tamen lege, 1.* " *ut adsit longa distantia a litore: 2. mare sit tran-* " *quillum: 3. ut assistat alius Sacerdos, vel Dia-* " *conus, qui si quis concitetur motus, calicem* " *firmum teneat.*) * "

Secundò. Ex dispensatione Episcoporum, " ob rationabilem causam, etsi in *Trid. sess. 12.* " id permittere prohibeantur, nisi ex justa cau- " sa, in Oratoriis privatis Divino cultui de- " stinatis, licèt non benedictis. Verùm etiam " hanc potestatem illis tunc esse ademtam, do- " cet *Gavant. loc. cit. & Dian. p. 9 t. 9. res. 42.* ea " tamen non obstante, posse eos in aliquo ca- " su particulari ex justa causa permittere, ut " celebretur extra Ecclesiam, in Altari por- " tatili, docet idem *Dia. loc. cit R 43. ex Marcb.* " *Garc. Hurt. Card. de Lugo, Aversa, Persic. &c.* "

357 Quæritur, in quibus Oratoriis Episcopi possint dare licentiam celebrandi? Olim Episcopi pote- rant hanc licentiam ubique impertiri ex *c. Missa- rum. 11. de Consecr. Dist. 1.* ubi habetur: *Missa- rum sollemnia non ubique, sed in locis ab Epi- scopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebran- da esse censemus.* Verùm hæc facultas adem- ta fuit Episcopis circa domos privatas ex Tri- dentino *Sess. 22. in Decreto de Celebr. Miss.* ubi sic dictum fuit: *Ne patiantur privatis in domi- bus, atque omninò extra Ecclesiam, vel ad Di- vinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eis- dem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc Sacrificium a Secularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi.*

Hôc igitur Decretô non fuit vetitum Epi- scopis dare licentiam celebrandi, I. in Oratorio benedicto, & designato ad usus sacros, in quo est janua habens ingressum per viam publi- cam, etsi sit janua privata affixa domui ali- cujus secularis; illud enim non dicitur priva- tum, sed publicum Oratorium, ut rectè dicunt *Viva qu. 5. a. 6. num. 5 & Croix l. 6. p. 2. num. 265. cum Aversa, Quarti, Naldo, Homob. & Diana,* qui addit cum *Pasqualig.* posse in tali Orato- rio nihilominus celebrari januis clausis: non enim præcipitur, ut publicè celebretur, sed ut in publico Oratorio. Advertit etiam *Croix n. 266.* non esse opus quatuor muris, qui Orato- rium separent ab aliis locis, sed posse pro quar- to muro aptari telam, quæ aperiatur ad com- moditatem audientium Missam. Quapropter qui

qui ibi pranderet, vel alios usus profanos adhiberet per modum habitûs, peccaret mortaliter, quia Oratorium illud est vera Ecclesia; Venialiter tamen, si aliquando, & sine necessitate, ut dicunt *DD. apud Bon. & Suar.*

Neque II. In Oratoriis erectis in domibus Regularium, vel alterius Communitatis, ut rectè ait *Tamb de Meth. Cel. Miss l.1. cap.4 §.3. num.2. cum Lezana*. Hinc bene potest Episcopus dare licentiam celebrandi in Oratoriis Hospitalium, Seminariorum, & Conservatoriorum, ut praxis habet; hæ enim domus non dicuntur privatæ. Et idem ait *Croix num. 264. cum Quarti, & Diana* de Capellis erectis in publicis carceribus: Dicit enim *Illsunc apud Croix l.3. p.1. num 6:6.* prohibitionem Tridentini respicere tantùm Oratoria privata Laicorum, vel Clericorum secularium. Hinc *Fagnanus in c. In his de Privil. num.22.* refert S. Congregationem pluries declarasse, hujusmodi Oratoria Carcerum, Confraternitatum, Hospitalium & Communitatum non comprehendi in prohibitione Concilii, quia hæc sunt Oratoria fixè ad Divinum cultum dedicata. Et propterea in hujusmodi Oratoriis possunt utiquè Missæ celebrari omni die etiam ex sollemnioribus, ex Declaratione S.C. Rit. 2. Septem. 1661. apud *Merati in Ind. num.292.*) ubi sic dictum fuit: *Missæ Sacrificium potest peragi in publico Oratorio de licentia Episcopi constructo in diebus sollemnioribus anni, dummodo habeat omnia requisita ad Ecclesiam, vel ad publicum Oratorium constituendum.*

Neque III. In Oratoriis erectis in Palatiis Episcoporum, ut dicunt communiter *Gavantus p.1. ti 20 lit.m Merati ibid. num.3. Renzius l.1. cap.4 qu.31 & Croix l.c.* In talibus enim Oratoriis omnes possunt celebrare, & præcepto Missæ satisfacere, ut declaravit S.C. Concilii die 22. Sept. 1640. *ap. Dian. p.6. tr.8. R 40. in fine.* Ratio, quia domus Episcopi non censetur privata, cùm ipsa gaudeat Immunitate Ecclesiastica, ex *cap 36. Caus.17. qu.4.* ubi dicitur: *Id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ Atriis, vel Domo Episcopi reos abstrahere omninò non liceat.* Unde docet Bened XIV. de Miss. *l.3. c.6. cum Brancatio, & Cleric.* hujusmodi Oratoria Episcoporum, & Cardinalium, quoad celebrationem Missarum, gaudere ferè iisdem privilegiis, quibus Ecclesiæ consecratæ. Et idem dicunt *Vrva q.5 a 6. num.5. Tamb c 6. §.2. num.12. & Diana p.6. tr.8. R 40.* de domo rusticana, quam haberet Episcopus extra Diœcesim, adhuc sine licentia Ordinarii, & adhuc absente ipso Episcopo, ut dicit *Vrva*; modò talis domus alteri non locetur: Idque videtur admitti ab eadem Declaratione S C. *ap. Dian.* ut supra, ubi dictum fuit, interessentes Sacrificio Missæ in privato Episcopi Sacello satisfacere præcepto Ecclesiastico, tam in Diœcesi, quàm extra.

358 Sed dubitatur 1. An Episcopi possint celebrare, vel celebrari facere in domibus, ubi reperiuntur, extra domum propriæ habitationis? Respondetur affirmativè ex *c. ult. de Privil in 6.* ubi sic habetur: *Quoniam Episcopi eorumque Superiores se habent diversis ex causis a suis Ecclesiis & Diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam diem, præsenti constitutione indulgemus eisdem, ut Altare possint habere viaticum, & in eo celebrare ac facere celebrari ubicunque, absque interdicti transgressione.* Et quamvis causa concessionis hìc sit sola absentia Episcopi a sua Ecclesia, tamen advertit rectè *Tamb Meth de Cel. Miss cap 6. §.2 num 9.* concessionem esse universalem sine limitatione distantiæ in textu expressæ. Neque obstat Decretum Clementis XI. editum die 15. Dec. 1703. (relatum apud *Croix l.6. p. 2. num. 258*) ubi hæc facultas Episcopis ablata fuit, his verbis: *Episcopis & Cardinalibus nullo modo licere extra domum propriæ habitationis in domibus laicis, etiam in propria Diœcesi erigere Altare, ibique Sacrificium Missæ celebrare, sive celebrari facere.* Nam ipsis talis facultas restituta fuit ab Innocentio XIII. die 3. Maji 1723. in Bulla *Apostolici ministerii*, ubi dictum fuit: *Hujusmodi prohibitio* (scil. facta Episcopis non celebrandi sive non faciendi celebrari) *intelligenda non est de domibus etiam laicis, in quibus dicti Episcopi fortè occasione Visitationis, vel itineris hospitiò excipiuntur; ut nec etiam quando Episcopi in casibus a jure permissis, vel de speciali Sedis Apostolicæ licentia absentes a Domo propriæ ordinariæ habitationis moram idcirco faciunt in aliena domo per modum similis habitationis.* Ita apud *Merati to. 1. p.2. in Indice Decretor. num.649* Hæcque Bulla confirmata fuit a Benedicto XIII die 17. Sept. 1724. in Constit. habita in Synodo Romana. Bene tamen advertit *Tamb l.c. num 10. ex Portella*, quòd cùm tale privilegium sit personale Episcopi, non poterunt alii Sacerdotes eo absente in talibus domibus privatis celebrare.

359 Du-

359 Dubitatur 2. An Episcopi possint dispensare, ut aliquando celebretur in Oratorio domûs privatæ? Negat *Mazzotta de Sacr. Miss. qu. 2.* §. 4 cum aliis ex Decreto Clementis XI. mox supra relato, ubi dictum fuit: *Episcopus non licere in domibus laicis celebrare, sive celebrari facere*. Sed probabiliùs, & communissimè alii affirmant, modò accedat rationabilis causa, & licentia celebrandi non detur permanenter, sive per modum habitûs, sed per modum actûs, nempe tali justâ causâ interveniente; ita *Suar. D 81 se 3. Lugo D. 20 num 49. Pal. p. 8 n. 5. Croix num. 263. Elbel pag. 136 num. 233. Tamb. de Cel. Miss. l. 1. c. 6. §. 2. num. 7. Holzmann pag. 84. n 370 v Excipiendus præter. & Salm. cap. 4. num. 56. cum Nav. Vasqu. Reg. Con. Dic. &c.* Nec obstat Decretum Tridentini, nam respondetur ibi quidem Episcopis adimi potestatem priùs ipsis impertitam concedendi licentiam celebrandi per modum privilegii, & quoties libuerit, non verò dispensandi aliquoties ex justa causa. Neque obstat præfatum Decretum Clementis XI. nam illud intelligendum juxta Decreta Pauli V. & Urbani VIII. in quibus (ut fert *Tournely pag. 797.*) vetitum fuit Episcopis licentiam concedere celebrandi in privatis Oratoriis per modum habitûs, extra casum transitoriæ necessitatis. Causa autem justa potest esse, v. gr. ut persona illustris audiat Missam, & Communionem ex obligatione suscipiat, ut dicunt *Salm l. c.* Vel ut celebretur pro gravi persona ægrotante, ut magis generaliter ait *Croix n. 263. cum Hurt. Fagund. March. Quarti, Diana, Pasqual.* Vel quâcunque rationabili accedente causâ, ut inquiunt *Holzm. & Elbel l. c.* Id tamen *Salm. l. c.* permittunt tantùm semel vel bis; Sed *Croix* cum aliis, ut supra, permittunt aliquoties in anno: Imò *Pasqualig. qu. 451.* id permittit indefinitè, nec dissentiunt *Holzm. & Elbel*.

Certum est autem, ut diximus, quòd Episcopi ex Tridentini prohibitione non possunt concedere celebrari per modum habitûs in Oratoriis privatis, circa quæ opus est hìc adnotare aliqua valde scitu utilia.

Notandum I. quòd Indultum Oratorii privati a Papa concessum durat usque ad mortem privilegiati tantùm; Nec perit mortuô Papâ, vel Episcopô qui illud designavit, quia gratia semel facta non expirat morte concedentis. Vide *Croix l. 6. p. 2. num 267.*

Notandum II. quòd si privilegiatus mutet domicilium in aliam Diœcesim, non amittit Privilegium Oratorii, quia, cùm sit personale, personam sequitur, quamvis requiratur nova approbatio Episcopi, & nova inspectio loci, *Croix num. 269. cum Sylve. Bon. Barb. Pell. Tamb. &c.* Quæ inspectio requiritur etiam dum mutatur habitatio in eodem Oppido, ut bene ait *Croix l. c. cum Tamb.* contra *Dian. & Quintan.* Utrùm autem privilegiatus possit duo Oratoria habere, unum in Oppido, alterum in Villa? Negat *Croix ibid.* sed affirmat *Pasqual. ap. ipsum*, cui non dissentio, si privilegiatus non sit ibi per modum transitûs, & locus sit ab Ordinario jam approbatus.

Notandum III. id quod habetur, in Decreto emanato a Clemente XI. die 15. Decembr. 1703. quòd in extensum affert *Croix l. 6. p. 2. num. 258.* ubi sic dicitur: *Nonnulli Episcopi, & complures Regulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ prohibita sunt. Regulares in quibusdam nobilium personarum privatis Oratoriis, quæ certis quandoque ex causis a Sede Apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures Missas, quàm in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione concessio emanavit, vel extra debitas horas, & post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones Diœcesanas, aut etiam Decretæ S. C. Concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis excipiuntur.* Deinde declaratur: *In Oratoriis privatis, quæ per S. Sedem concessa fuerint, non licere Regularibus cujusvis Ordinis, aut aliis quibuscunque Sacerdotibus, etiamsi sint Episcopi, in iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini, aliisque anni festis sollemnioribus, ac diebus in Indulto exceptis . . . In reliquis verò diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus quibuscunque, etiam Episcopis, in præfatis Oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ in Indulto conceditur, fuerit celebrata: Super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo se optimè informare. Atque illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post meridiem; demandando ulterius in omnibus hujusmodi casibus, personas quascunque dictas Missas audientes nullatenus præcepto Ecclesiæ satisfacere, &c.*

Ex quo deducitur 1. prohiberi in Oratoriis privatis non solùm die Paschatis, Pentecostes, Natalis Christi Domini, ut exprimitur in Decreto, sed etiam in die Epiphaniæ, feriæ quintæ in Cœna Domini, Annunciationis, Ascensionis, Assumtionis B. Mariæ V. festo SS. Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, juxta Decretum S. C. Rit. editum 17. Nov. 1607. (apud *Merati in Indice to. 1. p 2. num. 74.*), cujus meminit

minit Clemens XI. in Decreto supra citato. Advertendum tamen cum *Croix num.* 271. 1. quòd ubi tale Oratorium concessum est propter infirmitatem, potest omnibus diebus etiam exceptis ibi celebrari. Advertendum 2. quòd hoc procedit tantùm in Oratoriis privatis, non verò publicis de licentia Episcopi benedictis, ut supra diximus, in quibus omni die etiam sollemniori celebrari potest, ut patet ex Decreto S. C. R. 3. Sept. 1671. apud *Merati in Indice num.* 292.

Deducitur 2. quòd si in Indulto dicatur, ut una Missa quotidie celebretur, nequit sub mortali a quibuscunque Sacerdotibus etiam Episcopis, & Regularibus sub prætextu privilegiorum præter illam Missam alia celebrari, ut rectè inquiunt Benedictus XIV. *Not.* 29. *num.* 8. & *Quarti apud Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 268. & *Tonellius Enchir. pag.* 55. *num.* 6. *cum communi*, contra *Marchantium Ref. Missæ casu* 3. qui censet non vetari plures Missas celebrari, nisi dicatur in Indulto, *unica Missa celebretur, vel una tantùm*: quia, ut ait, Tò *una* non est particula taxativa, prout si in Fundatione dicatur, *volumus, ut quotidie una Missa celebretur in tali Altari*, non ideo plures prohibentur Missæ. Hæc tamen opinio videtur omninò improbabilis, nam privilegia, sive concessiones adversus aliquam legem prohibitivam strictè sunt accipienda, unde particula *una* idem importat ac *unica*, & quod pro una vice conceditur non potest ad plures vices extendi, prout si quis pro una vice concedat alicui transire per suum agrum, non posset ille pluries transire. Et hoc patet clarè ex citato Decreto, ubi reprobantur: *Regulares qui in privatis Oratoriis celebrare audent plures Missas, quàm in iis sit indultum*. Cùm autem in Indulto sit una Missa expressa, qui plures Missas celebrarent, jam auderent celebrare ultra concessionem in Indulto expressam. Nec valet paritas adducta Fundationis, nam ibi non vetatur aliunde plures Missas celebrari, nec Fundator prohibere posset; Sed in Oratoriis privatis non potest celebrari alia Missa, nisi quæ in Indulto exprimitur, cùm aliunde sit generaliter prohibitum ibi celebrari. Unde idem est, cùm in Indulto dicitur *unica Missa*, quàm *una quæ in Indulto conceditur*, in utraque enim dictione mens Pontificis est secundam Missam non posse celebrari.

Dices: Pluries celebrari non prohibetur respectu celebrantium, sed respectu audientium, qui in aliis Missis, primâ concessâ celebratâ, non satisfacerent præcepto. At respondeo, quòd prohibitio est non solùm respectu audientium, sed etiam celebrantium: primò quia omnibus vetitum est celebrare in Oratoriis cultui Divino non destinatis per consecrationem, vel benedictionem Episcopi; Secundò quia in Decreto præfato Clementis duo quidem sejunctim per se prohibentur, & Sacerdotibus alias Missas præter unam concessam celebrare, & audientibus in iis præcepto satisfacere. Primum habetur ex illis verbis: *Regularibus & Sacerdotibus quibuscunque, etiam Episcopis, in præfatis Oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ in Indulto conceditur, fuerit celebrata.* Alterum: *Demandando ulteriùs in omnibus hujusmodi casibus personas quascunque dictas Missas audientes nullatenus præcepto Ecclesiæ satisfacere.* Post hæc scripta inveni Bullam N. SS. P. Benedicti XIV. *Magno*, die 2. Jun. 1751. quâ lis finita est, nam Pontifex declarans ibi, quomodo intelligenda sint hujusmodi Indulta, dicit: *Hæc pro lege statuta fuerunt, quemadmodum ex Formulis Litterarum in forma Brevis, quæ conceduntur, colligere est . . . Nec plures in die, sed unica tantùm Missa in Oratorio celebretur.* Ergo prohibitio non tantùm respicit audites, sed præcipuè Celebrantes, cùm in privato Oratorio pluries celebrari vetetur.

Quæres hìc, an liceat in Oratoriis privatis ministrari Eucharistia sine licentia Episcopi? Negant *Diana*, *Quarti*, & *Giribald. ap. Bened. XIV. Notif.* 29. *num.* 11. Sed quâ ratione, ibi non innuitur, nec apud alios inveni: Refert autem idem *Bened.* Innocentium III. olim negasse Romæ licentiam communicandi cuidam nobili Matronæ in suo privato Oratorio, nisi in casu infirmitatis. Affirmat verò *Clericat. de Euchar. Dec.* 8. *num.* 54. potitus ratione, quia per Tridentinum optatur, ut in singulis Missis Fideles adstantes sacramentaliter communicent. Nec dissentit *Portella ap. Dian. p.* 4. *tr.* 4. *R.* 14. dicens quòd susceptio Eucharistiæ in Oratorio privato nullam Parocho injuriam infert, quando non fit de præcepto: Et ipse *Diana l. c.* ait quòd Episcopi possunt prohibere ministrari Eucharistiam in hujusmodi Oratoriis, ergo videtur supponere hanc ministrationem, præcisâ prohibitione, non esse illicitam. Dicam ego quid sentio: Non dubito quin Episcopus possit hanc prohibitionem facere, cùm certum sit neminem posse Eucharistiam dispensare, nisi ex licentia saltem præsumta Ordinarii; Et propter hoc fortè Papa Innoc. XIII. ut supra, tan-

quam particularis Episcopus Romæ hanc licentiam, ab illa Matrona petitam, concedere renuit: Et hoc perspicuè videtur approbari a N.SS. Papa Benedicto XIV. in cit. Bulla, *Magno* ubi dicitur tantùm, id posse ab Episcopo vetari. Quoad Sacramentum verò Pœnitentiæ, certum est non esse licitum illud ministrare sine justa causa in Oratorio privato, ut habetur in Rituali Rom. *de Sacr. Pœn.* ubi dicitur: *In Ecclesia non autem in privatis ædibus* (Sacerdos) *Confessiones audiat, nisi ex causa rationabili; quæ cùm inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti locô præstare.* Idque confirmatum fuit in cit. Bulla *Magno* §.20. Quinam autem satisfaciant audiendo Missam in Oratoriis privatis? vide dicta *To. I lib.3. n.319.*

360 „ Tertiò. Ex privilegio, quale dicuntur habere Minores, & qui cum iis participant; „ quod esse revocatum a *Trid. sess. 22. cap. 8.* licèt multi velint, negant tamen *Dia. p.3. t.2. res.80. & p.4. t.4. R.106. Joan. Salas, Rodriq. &c.* „ Idque secundùm *Card. de Lugo d.20. s.2. n.51.* „ Probabiliter, & *Tamb. de exped. celebr. l.1. c.3.* „ §. 1. probabiliùs. V. *Barbos. in Trid. loc. cit.* „ Item Religiosi Societatis, a Gregor. XIII. „ ut possint tum in Missionibus, cum facultate Superioris, in quovis loco decenti, tum „ in domibus suis in loco honesto, a Provinciali designato, Missas dicere; in quo idem „ licebit aliis.

Hanc sententiam, nimirum quòd privilegium Regularium circa Oratoria privata non fuerit revocatum a *Trid.* tenent *Roncaglia c.5. q.2. in fine.* & alii; Sed hæc sententia hodie non est ampliùs probabilis post Decretum Clementis XI. editum die 15. Dec. 1703. (apud *Croix l.6. p. 2. num. 258*) ut bene docet *Holzmann to.2. pag. 84. in fin. cum Anacl. Elbel*, & aliis communiter, in præfato enim Decreto sic declaratur: *Privilegia concessa nonnullis Regularibus in c. In his. de Privil. & per aliquos Summos Pontifices communicata aliis Regularibus utendi dictô Altari portatili, in eoque celebrandi sine Ordinariorum licentia in locis in quibus degunt, omninò revocata sunt per idem Concilium Tridentinum.* Et idem declaravit Bened. XIV. in cit. Bulla *Magno*, §.29. Dicit autem *P. Mazzotta to.3. pag.186* hoc tantùm intelligendum de domibus privatis, non verò de domibus ipsorum Religiosorum: Sed hìc advertenda Constitutio Innocentii XIII. edita 13. Maji 1723. quæ incipit, *Apostolici Ministerii* (ap. *Merati to.1. p.2.* in Indice *n. 648.*) ubi sic habetur: *Circa Missarum celebrationem in privatis Oratoriis, juxta Clem. XI. Decretum* (supra relatum), *Episcopi debent operam dare, ut omnia ibi tum statuta ubique serventur; Additâ etiam prohibitione, ne in privatis Regularium Cellis, seu Cubiculis erigatur altare pro re sacra facienda . . remotâ quâcunque in contrarium consuetudine.*

Dixi 2. *non violatâ*, quia in Ecclesiâ interiùs violatâ, nisi priùs reconcilietur, non licet sub gravi peccato, ut *Lay. l.5. t.5. cap.5. num.7. ex Navar. Suar. Con. &c.* nisi in necessitate, cum venia Episcopi (si is adiri possit: alioqui sine ea, ut habet *Card. de Lugo l.c. num 63.*) celebrare, aut mortuos sepelire. „ 361 *(Ita etiam Salm num 63. cum Lugo, & Philib. Necessitas autem sufficiens censetur, si Populus non habet aliam Ecclesiam, ubi Missam audiat. Si verò Ecclesia polluatur inceptô Canone, Sacerdos utiquè Missam prosequi debet. Pal. Suar. Con. Laym. cum Salm. ibid.)*

Quæritur, an celebrans in Ecclesia polluta incurrat aliquam pœnam? *Sylvester v. Consecratio, 2. qu 9. Azor l.10. c.26. qu.16. & Graff. Nald. &c. ap. Escob l.21. num 366.* dicunt incurrere suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, ex *c. Episcoporum. de Privil. in 6.* ubi celebrantes in locis interdictis (ut ibi dicitur), *ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum.* Sed negant probabiliùs *Suar. D.81. se.4. Laym. cap.5. num. 6. Lugo D.20. num.52. Bened. XIV. de Sacr. Miss. l.3. Salm. cap. 4. num.64. & Escob. loc. cit. num. 368* Ratio quia textus non loquitur de celebrantibus in Templo polluto, sed interdicto per Interdictum Generale; Differt autem Templum esse interdictum, & esse pollutum. Tantò minùs incurret irregularitatem, ut rectè ajunt *Escob. Salm. & Bened XIV. ll. cit.* contra *Hostiensem*, quia violatio Ecclesiæ non est censura, per cujus violationem incurratur irregularitas.

362 „ Addo 1. *Ecclesia*: quia Oratoria, etsi deputata ad cultum Divinum, cùm tamen benedicta non fuerint, nisi in ipsis extet Altare ad facienda Divina, ut *Bonac. de matr. qu.4. res. ult. num.9.* non sunt capacia violationum. Quod etiam consequenter de hospitalibus docent *Navar. Sotus, &c.* sed probabiliùs contrarium docent alii, cum *Card. de Lugo l c.*

„ Addo 2. *Interiùs*: quia, quod fit in turri, sacristiâ, supra tectum, vel fornicem, in crypta, sub pavimento (nisi sit sepultura, aut singulariter benedicta), non violat Ecclesiam. *(Cum Salm. cap.4. num.67. in fine cum Dic. &c.)*

„ Addo

363 „ Addo 3. *Nisi reconcilietur*: quod fieri de- „ bet ab Episcopo, vel Sacerdote ex privile- „ gio Papæ, quale Superiores Regularium pro „ suis templis habere, ex *Avila* notat *Dia.p.4.* „ *t.4 R.91.* si fuit consecrata * (*Modò adhibeatur* „ *aqua benedicta ab Episcopo, vel a seipsis, si di-* „ *stet Episcopus duabus dietis, ut ait Ronc. c.5. q.6.* „ *cum aliis*) *, quòd præsumendum est, si ce- „ lebretur festum Dedicationis. Si verò tan- „ tùm fuerit benedicta, potest fieri reconci- „ liatio a simplici Sacerdote, aspersione aquæ „ benedictæ * (*Debet tamen præcedere Episcopi de-* „ *legatio, ut notat Palaus p.8.num.14. & habetur* „ *in Rituali Rom. ti. de Bened. Aqua autem potest* „ *benedici ab ipso Sacerdote, ut Salm.cap.4.n.66.* „ *& Pal.loc.cit. cum Barb.Henr.Laym. &c. contra* „ *Tolet.*) *, cum facultate Episcopi, vel sine ea, „ secundùm *Dia. p.4. t.4. Ref.91.* Censeri etiam „ reconciliatam, si Sacrificium in ea peractum „ fuerit, docet *Tamb l c.§.4. ex Henr.Sà, & Dian.* „ esse probabile: negat autem *Card. de Lugo de* „ *Euch.d.20. f.2.* * (*Et cum Lugo idem meritò* „ *sentiunt Nav. cap 27. num.256. Laym. c.5. n.13.* „ *v. Add. 4. & Pal. p.8 num.14. cum Azor. quia* „ *nullibi habetur celebratio succedere loco recon-* „ *ciliationis. Vide dicenda num.380.*) *

364 „ Porrò Ecclesia, uti & Cœmeterium vio- „ lantur, seu polluuntur sequentibus casibus: „ non tamen, nisi postquam res evulgata fue- „ rit. *Lay.l.5.t.6.c.5.*

Nisi factum publicè constat, Ecclesia non censetur polluta, etiam respectu ipsius delinquentis; *Salm.cap.4.num.67. & communiter.* Putat autem *Elbel de Sacrileg. n 578. & citat Dian. Moya, & Laym. cum aliis*, quòd ad Ecclesiæ pollutionem requiratur non solùm notorietas facti, sed etiam juris per sententiam declaratoriam Judicis: Sed hanc opinionem non censeo esse tutam, cùm sit contra communem, quam tenent ipse *Laym.tr.5 c.5 n 8. Pal Tr.11. p.1.n.2. Salm. de Sacr.Miss e 4 n.67. Mazz de Sacr. M.cap.3.§.2. Spor. eod. tit. cap 6. num. 441. Croix l. 6. p. 2. num. 289. Rone eod tit cap 5. qu 4.* qui omnes dicunt sufficere ad pollutionem notorietatem sive juris, sive facti; Et hoc patet clarè ex *c. Significasti. de Adult.* ubi ob notorietatem tantùm facti fuit declaratum, Ecclesiam esse reconciliandam. Et ex eodem textu manifestè pariter deducitur, ut dicunt etiam *Less l 4. cap 3. num.87. & Escob de Miss Probl.71. num 398. cum Nav Sanch dz. &c.* quòd, cùm crimen etiam secretum fuerit, si tamen postea fit publicum, sine nova culpa Ecclesia censetur violata.

1. Per factum in ea homicidium morta- „ liter malum, seu injuriosum, saltem immu- „ nitati Ecclesiæ, quale etiam est, quod aliàs „ justum esset per sententiam Judicis; nisi ta- „ men Reip. perturbator aliter capi non pos- „ set. Non est autem tale I. quod fit casu, „ vel abamente. II. quod in sui defensionem. „ III. cujus causa data est extra Ecclesiam: „ quia requiritur, ut vulnus sive causa phy- „ sica fiat intra Ecclesiam. V. *Card. de Lugo* „ *d.20.f.2.* „

Quæritur, an violetur Ecclesia, si infertur vulnus lethale sine sanguinis effusione intra Ecclesiam, & mors extra eam contingit? Negant *Suarez D.81. se.4. Azor.l.10 cap.26. qu.13. & Diana p.6.tr 6. R 26. cum Præp. & Reg.* quia in *c. Proposuisti. de Consecr. Eccl.* requiritur, ut dicunt, quòd mors intra Ecclesiam sequatur. Sed probabiliùs affirmant *Lugo D.20.num.53. cum communi, Laym.cap.5.num.8 Salm cap.4 num 68. & Escob. l.21. num.371. cum Nav. Con. & Marchino*; tum quia textus non exprimit requiri mortem intra Ecclesiam, cùm ibi dicatur tantùm: *Homicidia contingunt fieri, & aliquando vulnera inferuntur*; & tunc requiri reconciliationem: ergo ex textu nequaquam requiritur mors intra Ecclesiam sequuta; tum quia sufficit ad violationem Ecclesiæ, ut causa mortis physica intra Ecclesiam data sit (dicimus *physica*, nam bene ajunt *Escob. & Lugo ll. cit.* non sufficere causam moralem, nempe mandatum, sive consilium homicidii datum in Ecclesia). Et sic etiam violatur Ecclesia, ut dicunt *Lugo num.53. & Escob. num. 377. cum Suar. Graff. Sylve. Azor. Nav. Tol. Avila, Reg. & Sayr.* (contra *Dian.p.6. tr.6. R 47. & Persicum ap. Esc. num.375.*) si vulnus fiat intra Ecclesiam, & sanguis fundatur extra; quia Ecclesia polluitur non tam per sanguinis effusionem, quàm per actionem injuriosam quà causatur effusio: In textu autem *c. Si Ecclesia. de Consecr. Eccl.* qui mox infra adducetur, ubi dicitur per sanguinis effusionem Ecclesiam violari, non requiritur effusio intra Ecclesiam; unde semper ac adest percussio injuriosa cum sanguinis effusione, violatur Ecclesia. Idem dicendum, si aliquis existens extra Ecclesiam sagittâ vel sclopô alterum occidat, ut *Salm num.68.* Secus verò dicendum, ut bene ait *Lugo dict num 53.* si vulnus infligatur extra, & intra Ecclesiam mors eveniat, aut sanguis effundatur; quia tunc abest injuria in Ecclesiam.

2. Per mortaliter malam effusionem pro- „ 365 prii, vel alterius sanguinis, vel seminis, cau- „

„ satam, vel factam in templo, licèt non in templum. Unde non violat I. Si pauculæ guttæ effluant; quia non est effusio. * (*Ut dicunt etiam communiter Bened. XIV. de Missa to.9.l.3.c.7. Elbel de Sacrileg. num.578. cum Fel. Podestà, & Salm de Sacr.Miss. cap 4. n.69. cum. Dic.Phil. & aliis; idque patet ex c. Si Ecclesia* 10. *de Consecr. Eccl. ubi dicitur:* Si Ecclesia non consecrata cujuscunque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, aquâ protinus exorcizatâ lavetur. *Nota Tò* sanguinis effusione, *quæ copiam significat.*)* II. Si ex percussione vel vulnere levi, v.gr. narium in rixa puerorum, etiamsi copiosus sanguis effluat. * (*Ita etiam Elbel l.c. Lugo D.20. n.54. quia in hoc communiter non adest peccatum mortale. Imò Sà v. Ecclesia num* 13. *Diana p.3 tr.6.R.24 & Sotus, Vict. Fag. Marchin. ac Graff. ap. Escob l.21.num.372. id extendunt etiam ad adultos, quia sanguis e naribus effluens non dicitur propriè effluere e vulnere, cùm e nasu facilè soleat sanguis emanare. Sed probabiliùs Bonac. de Matr. D.9. p.ult. num.20. & Escob. n. 374. cum Sylvio, Con. & Franc. Lugo putant violari Ecclesiam, si talis effusio accidat cum peccato mortali, quia tunc jam adest effusio graviter in Ecclesiam injuriosa.*)* III. Si fiat ex sectione venæ. IV. Actus conjugalis, quando excusatur a sacrilegio. * (*Vide dicta de hoc Tom.I. l.3.num.458.*)* V. Fornicatio facta ab amente. VI. Pollutio inculpata; vide *de Lugo D.20.num.54. & 55.*

366 „ 3. Per sepulturam excommunicati non tolerati, vel infidelis (quo nomine hìc non comprehendi hæreticum docet *Card. de Lugo l.c.num.57.*), etiam infantis, ut ex *c. Ecclesiam, de Consecr.* docet *Præpos.* Quamvis, si pueri parentes sint fideles, neget *Sayr.* V. *Bonac. de Euch. & matr. d 4. q.4. p.ult.*

367 „ 4. Per destructionem Ecclesiæ ex toto, vel majore parte * (*Parietum vel crustæ. Pal pu 8. num.18. Salm. cap 4. num.74. cum Suar. Lay. & Bus. infra num.2.*)*; quanquam eo casu dicatur potiùs exsecrari, quàm pollui; non autem si solùm lectum, vel si successivè per partes modicas destruatur, & reficiatur * (*Etsi Ecclesia tota renovetur. Pal. ibid. Salm n 76 cum Nav. Barb. &c. Notant ibid. Salm cum Gabr. quòd, pollutâ Ecclesiâ, polluitur etiam Cœmeterium; Sed non contra.*)* Neque etiam per desolationem, exercitium hæreticum, spurcitiam hominum, vel animalium illic stabulatorum &c. etsi doceat, & praxis habeat, ut per Episcopum, vel saltem Sacerdotem cum aliqua cæremonia reconcilietur, & abluatur: quod in simili casu intellige de Altari. *Lay. l.5. t.5. c.5.*

368 Quæres. Quid sit, & quando fiat execratio, seu resecratio?

Resp. Execratio dicitur, cùm res sacra perdit suam consecrationem, ita ut de novo consecrari debeat, quod fit, quando ita destruitur, ut formam, & usum suum perdat. *Unde resolves.*

1. Pollutâ Ecclesiâ, polluta etiam sunt Altaria ejus fixa: non tamen, execratâ Ecclesiâ, execrantur Altaria, nec contra.

2. Ecclesia execratur, si parietes secundùm majorem partem destruantur, vel omnis eorum crusta, aut major saltem pars simul auferatur. Secus autem, si una post alteram. V. *Lugo d.20. num.65.* * (*Et hoc etiamsi per intervalla hebdomadarum vel dierum Ecclesia tota nova fiat, ut Suar. D.81. se.4. casu 6. Laym. cap.5. num.16. & Pal. p.8. num 15. cum Sylve. Sà, & Barb. quia quæcunque pars accedens manet consecrata, cùm majus dignum trahat ad se minus dignum. Idque procedit, etiamsi adsit animus totam Ecclesiam destruendi, ut ait Pal l.c. cum Nav. Suar. Barb. &c. quia intentio illa non officit, quin consecratio perduret.*)* Non autem si tectum corruat, quia consecratio est in parietibus. V. *Laym l.c.*

369 3. Altare execratur 1. Si, cùm fixum est, lapis consecratus removeatur ab inferiori structura.

Ita ex *c. Ad hæc. & c. Ligneis. de Consecr. Eccl.* Intellige hoc de mensa totaliter consecrata, ita ut in qualibet ejus parte possit sacrificari. Non execratur tamen Altare, si aliqui tantùm lapides structuræ dimoveantur, ut docent *Suar. D.81. se.5. Laym. c.6 num.6. Pal. p.11. num 9.* Imò *Vasqu & Suar. ap. eundem* dicunt non execrari Altare, si tota mensa cum lapidibus, quibus inhæret, alibi transferatur; quia textus non loquuntur de separatione a loco, sed de separatione a structura. Hæc de Altari fixo; sed Altare portatile minimè execratur, si Ara moveatur a lignis, sive a capsula, ubi Ara est inclusa; capsula enim illa non pro forma, sed ad custodiam & ornatum tantùm instituta est, ut rectè dicunt *Suar l.c. Laym. num.3. & Pal. cum Sà, Sylvest. Vasq. Abb. & Con.* contra *Palud. & Ang.* Textus autem prohibentes separationem loquuntur tantùm de Altari fixo.

Nota hìc autem Decretum S.C. Rit. editum die

die 3. Dec. 1651. (apud *Merati to.1.p.2. in Indice num.393.*) ubi sic dictum fuit: *Habens indultum a Sede Apostolica erigendi Oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi edificare Altare ligneum, non indiget facultate Apostolica, dummodo Altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum, amovibile non sit, & Altaris portatilis imaginem non præseferat.* Vide n.424. 13.

„ 2. Si ita frangatur (sive fixum, sive por-
„ tatile sit), ut in nulla ejus integra parte
„ calix cum patena possit consistere * (*Secus*
„ *si in aliqua parte calix & patena cum Hostia*
„ *consistere possit, ut Salm.c.4.num.79 cum Lu-*
„ *go, Pal.&c. item Tournely pag 806 R.3.ex c.3.*
„ *de Consecr. Eccl. ubi præcipitur Altaris tabu-*
„ *la denuo consecrari*, si enormiter fracta fue-
„ rit, *saltem ex majore ipsorum parte, ut ait*
„ *Tamb. cap.1.§.1.num.3. An autem Ara possit*
„ *fieri ex duobus lapidibus conjunctis? Affir-*
„ *mant Hurt. & Pasqualig. ap. Croix num.314.*
„ *Sed communissimè, & rectiùs negant Salm.n.*
„ *80. Tournely pag.804.qu.2. & Tamb. cap.5.§.1.*
„ *num.6. cum aliis.*)*
„ 3. Si spolietur sepulchrum: quod tamen
„ quidem negant, ut *Lugo; Tamb.l.1.c.5.*

Dubitatur hic 1. An Reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem Altaris? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Sylvest.v. Altare qu.1. Azor.to.1.l.10.cap.27.q.8. Habert to.5. pag.704. qu.3. Tournely pag.805.qu 5 Armilla &c. ap. Escob.l.21.num.421.* Probatur 1. ex *c. Placuit de Consecr. Dist.1.* ubi præcipitur everti Altaria, quæ carent Reliquiis: & idem habetur in Concil. Carthag. V. *cap.* 14. Probatur 2. *Can.7.* vel 9. Concilii Nicæni II. ubi dicitur nullum Templum consecrari sine Sanctorum Reliquiis. Probatur 3. ex consuetudine Ecclesiæ, quæ satis indicatur per Orationem illam, quæ dicitur in Missa; *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiæ hic sunt, &c. Secunda* verò communior sententia negat Reliquias esse necessarias, & hanc tenent *Suar. D. 81. sc. 5. Laym. cap 6 num.8. Lugo D.20. num 75. Pal. p.9. num 5. cum Panorm. Vasq. & Con. Viva qu.5. a.6. num 9 Elbel pag.143. num.259 ac Escob. l. 21. n. 422. cum Ang. Host. &c* & probabilem putant *Croix l 6. p.2.num 306. & Merati to.1.p.2 pag.298.* Ratio, quia (ut dicunt) nullibi habetur de Reliquiis apponendis expressum præceptum; illud enim quod extat in *cit. c. Placuit, & Can.14.* Carthaginensis, ajunt non esse alicujus Concilii Generalis. Illud autem, quod habetur in Concilio Nicæno, dicunt intelligi de Reliquiis requisitis in Ecclesia, non autem in omni Altari; saltem tale præceptum, ut censent, si unquam adfuit, per contrariam consuetudinem est abrogatum. Ad Orationem autem illam Missæ, *Quorum Reliquiæ, &c.* respondent intelligi sub conditione si adsint. His tamen non obstantibus, puto non recedendum a prima sententia, tum propter universalem contrariam consuetudinem, quam non immeritò *Tournely* censet firmatam ex eo quòd (ut advertit cum *Sylvio*) in antiquo Missali præcipiebatur omitti prædicta Oratio in Missa, si desint Reliquiæ, at posteriora Missalia hanc exceptionem abstulerunt; tum propter Decreta S.C. Rituum, mox infra adducenda, ubi declaratur execratum Altare, a quo removentur Reliquiæ, vel frangitur sigillum; unde satis probatur Reliquias esse necessarias ad Altaris consecrationem. Et clariùs hoc declaratum fuit alio Decreto 19. Jan. 1614. *ap. Croix l.6. p.2. num 2055. Decr. 143.* ubi dictum fuit, permitti Altare portatile ligneum, *dummodo habeat Reliquiarum repositorium.*

Dubitatur 2. an Altare amittat consecrationem, si frangatur Sigillum, vel removeatur Sepulchrum cum Reliquiis? Nomine *Sepulchri* intelligitur loculus ille, in quô Reliquiæ reconduntur: nomine verò *Sigilli* intelligitur parvulus ille lapis, quô sepulchrum clauditur. *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suar. D.21. sect.1. Elbel pag.134. n.259. cum Anacl. & Escob. l.21. num.426 cum Franc. Lugo, & Aversa*, item *Soto, Vasqu. Con. Tamb. ap. Croix num.306. in fine*, qui probabilem putat cum *Laym. cap.6. num.9.* Utuntur eâdem ratione quâ supra, nempe quia non constat de præcepto, quòd Reliquiæ sint necessariæ ad consecrationem Altaris. *Secunda* tamen sententia communior affirmat, & hanc tenent *Holzmann pag.85 num.371. Sporer n. 147. num 376. Tournely p.706. cum Pontas, Habert to 5. p.704. qu.3. Laym. l.c. cum Sylve. Angelo, Durand. Henr. &c* communiter ut asserit, item *Bon. Sà, &c. ap. Pal. p.9. num.6.* Ratio, quia (ut ait *Laym.*) talis est consuetudo Ecclesiarum, ut Altaria, fractô Sigillô, vel amotô Sepulchrô, iterum consecrentur. Et hanc sententiam tenendam censeo ex Decretis S.C. Rituum, nam die 5. Martii 1603. sic declaravit: *Altare portatile tunc consecrationem amittit, quando frangitur, vel locô movetur repositorium Reliquiarum. (ap. Pitton tom. 1. de Ritib. num. 184.)* Item die 5. Martii 1623 decrevit: *Celebrari non potest super Altare, a quo furtim, non amotâ, vel fractâ Mensâ, subtractæ fuerunt Reliquiæ a Militibus, nisi Alta-* re

re de novo consecretur. (*apud eund. Pitton. n. 699.*) Item die 21. Junii 1710. sic respondit: *Si Altare fuerit consecratum ad modum Altaris portatilis, non execratur in quavis remotione, sed tantùm quando frangitur Sepulchrum Reliquiarum*. (*Apud Pitton. num 1687.*) Attamen dicunt *Tournely*, & *Sporer*, quòd urgente necessitate non erit illicitum in tali Altari celebrare.

Hic obiter notandum aliud Decretum S. C. editum die 10 Nov. 1599 (*ap. Pitton. num. 100.*) ubi dictum fuit: *Si sub Altari, vel sub ejus gradibus humata sint defunctorum cadavera, non est ibi celebranda Missa, donec aliò transferantur*. Idemque confirmatum fuit die 15. Junii 1035. *ap. Pitton. num 672*. Notat tamen *Croix l. 6. p. 2. num. 2067*. quòd si cadavera sint humata profundè in cella aliqua, sub alio fornice constructa, non videtur prohiberi super illam dici Missam; tunc enim cadavera videntur satis separata ab Altari, neque tunc super ea cadent verba, *quorum Reliquiæ hic sunt*.

370 „ 4. Calix execratur, si notabiliter frangatur, vel ita, ut fiat inutilis ad usum Sacrifici: v. gr. si foramen fit in fundo, licet minutissimum *(*Non verò si foramen fit in loco superiori, ita ut calix bene possit sacras species retinere, Roncagl. c. 5. q. 4. cum Diana.*)*; vel si figura destruatur: non tamen si in tornatili pes separetur a cuppa, quia in tornatili consecratur sola cuppa, *Bon. c. d. 4 cap. ult. p. 9. ex Suar. &c.* *(*Vide infra hic Dubit. 4.*)* Neque execratur, si pereat inauratio. Unde, licèt communiter calix, & patena, post novam inaurationem, quoad eam partem, quâ Christi Corpus, vel Sanguinem contingunt, denuo consecrentur, id tamen necessarium non esse, docent *Dian. Con.* & alii contra *Suar. Bonac* & alios, etsi decet, ut abluantur aquâ benedictâ. Ita *Dian. t. 1. Misc. res. 3. & Laym.* hic; item *Lugo D. 20. num 94*.

Dubitatur 1. An execretur calix, si pereat inauratio? Affirmant *Azor. Palud. &c. ap. Escob. l 21. num. 468*. quia tollitur subjectum immediatum consecrationis, cùm tota unctio in superficie, calicis fiat. Negant verò probabiliùs cum sententia communi *Lugo D. 20 n. 94. Sporer num. 399. Tournely to. 5. pag 816. cum Suar. Laym. Sylvest. Ang.* & aliis passim ut asserit, & *Escob. num. 470. cum Con. Bon. Fill. Arm. &c.* communiter ut ait. Ratio, quia licèt unctio non fiat nisi in superficie, tamen tota moles calicis consecratur; & patet, quia si calix non sit tornatilis, & ejus pes frangatur, etiamsi cuppa integra maneat, calix erit execratus, ut omnes communiter dicunt; ergo non in sola superficie consistit consecratio, sed in toto calice.

Dubitatur 2. An calix, qui de novo inauratur, novâ indigeat consecratione? Affirmant *Suar. D. 81. se 3. Azor. cap. 28 qu. 4. Bon. p. 9. n. 19.* item *Vasqu. Sylvest. Ang Tab &c. ap. Salm. cap. 4. num. 90.* quia calix consecratur propter contactum Sanguinis Christi, unde quando illius superficies non est consecrata, necessariò requiritur, ut calix de novo consecretur. Negant verò probabiliùs *Laym cap. 6. num 7. Lugo D. 20. num. 95. Eibel num. 281. Tamb. §. 5. num. 6. Escob. l. 21. num. 473. cum Durando, & Diana*, item *Con. Sà, & Gabr. ap. Salm. l. c.* Et probabile putat *Pal. p. 10. num. 12.* atque valde adhæret *Tournely pag. 816*. Ratio, quia cùm sit communis doctrina, ut mox supra vidimus, quòd calix, amittendo inaurationem, non amittit consecrationem; ita pariter consecrationem non amittit, si de novo inauretur; prout si Ecclesia consecrata de novo dealbetur, novâ non indiget consecratione, ut communiter DD. sentiunt; aut si Corporali lacero aliqua exigua pars assuatur, hæc etiam manet benedicta, ut clarè infertur ex *c. unico, de Consecr. Eccl in 6.* ubi dicitur majus dignum trahere ad se minùs dignum. Objiciunt: Licèt calix remaneat consecratus, non est tamen consecrata superficies illa aurea, quæ sola immediatè tangit Sanguinem Christi; pari modo ac si intra cuppam calicis alia subtilior cuppa poneretur, illa non fieret sacra; ita *Suarez*, & *Vasquez*. Sed facilè respondetur cum *Lugo*: Superficies illa per conjunctionem ad calicem consecratum, bene fit etiam sacra, sicut dealbatio Ecclesiæ, & pars Corporalis fiunt sacræ per adjunctionem, ut diximus; item, si oleum non consecratum in minori parte consecrato immisceatur, ex ipsa mixtione consecratur, ut patet ex *c. Quod in dubiis. 3. de Consecr. Eccl.* ubi dicitur: *Non negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri*. Alia autem est ratio cuppæ in aliam immissæ, quæ utiquè est vas distinctum, alia superficiei aureæ, quæ fit pars ejusdem calicis, & facit unum cum illo.

Dubitatur 3. An liceat celebrare in calice nunquam deaurato? Affirmat *Tamburr. Meth. Miss &c. cap. 1. §. 1. num. 3.* quia (ut ait) ita usus obtinuit; sed hæc ratio saltem hodie non videtur subsistere, cùm undique hodie usus sit in contrarium. Id autem probabile censet *Croix l 6. p. 2. num. 346.* cum aliis passim ut asserit, for-

tè

tè aliâ ratione ductus, nimirum quia, etsi in Rubrica *ti.1. de Præpar.* dicatur: *Calix debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul cum patena itidem inaurata*. Attamen in alia Rubrica *de Defect. ti.10. num* 1. sic habetur: *Calicis cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea; non ærea, vel vitrea*, nullâ mentione factâ de inauratione; ex quo inferatur illius deficientiam non esse inter defectus computandam. Et in prima Rubrica dici posset requiri inaurationem tantùm de congruitate, & ad majorem decentiam, cùm ibi simul expressè requiratur calix aureus, vel saltem argenteus, & nihilominus in secunda Rubrica etiam stanneus admittitur. Alii verò, ut *Tournely tom.5. pag.815. & Lugo D 20 num 90.* dicunt non eximi a culpa veniali consecrantem in calice non inaurato, nisi paupertas excuset; Et hoc videtur probabilius, cùm in prima Rubrica dicatur, quòd calix *debet saltem habere cuppam argenteam inauratam &c*; Idque confirmatum est ex communi consuetudine. Nec obstat secunda Rubrica, ubi permittitur calix stanneus, hæc enim intelligi debet juxta textum in *c. Ut calix. 44. de Consecr. Disp.* 1. ubi permittitur consecrare in calice stanneo, tantùm ratione paupertatis; nec putandum est, Rubricam in hoc voluisse textui derogare: Unde, ne dicatur Rubrica sibi contradixisse, dicendum est quòd prima Rubrica intelligenda est juxta secundam, nempe requirere calicem argenteum, nisi excuset paupertas; & sub eadem limitatione intelligi debet, cùm requirit inaurationem. Hìc autem obiter notandum, quòd Rubrica permittit calicem stanneum, sed non *æreum*: Verùm dicit *Holzmann num 373.* in hac Rubrica non prohiberi calicem ex ære, vel auricalco inauratum, nam in cit. textu *Ut Calix*, in tantum talis calix vetatur, in quantum hic *ob virtutem vini æruginem parit, quæ vomitum provocat*: Sed calix æreus inauratus æruginem non parit; & ideo ait *Holzm.* hoc usitari in Germania pro Ecclesiis pauperculis.

Dubitatur 4. An Calix amittat consecrationem, si cuppa separetur a pede? Si cuppa est fixa pedi, certum est apud omnes amittere consecrationem; Si verò pes sit tornatilis, etiam affirmant *S. Antoni. 3. p. ti 13. §. 5. & Palud Sylve. &c. ap. Escob l 21. num. 474.* quia Calix per separationem jam formam amittit. Sed communiter negant *Suar. D 81. se. 7. Bon. p 9. n. 20. Lugo D. 20. num. 93. Roncagl. cap 6. qu. 4. & Escob. n. 476.* *cum Fill. Aversa, Hurt. & aliis.* Ratio, quia per talem separationem Calix revera formam non perdit, cùm ejus partes sine novo artificio jungi possint.

371 5. Vestes sacræ exsecrantur, quando ita destruuntur, ut perdant suum usum; ut si cinguli parte te non ampliùs cingere possis, vel si manica ab alba separetur, etiamsi postea reparetur. Non perdunt autem, etsi attritis pars aliqua assuatur; vel cinguli parti aptæ adhuc ad cingendum altera annectatur; quia tunc accessorium sequitur principale. *Lugo, Tamb. de exped. Sacrif. l. 1. c. 3. §. 2.* *(*Ita etiam dicunt Tournely pag. 823. Salm c. 4. n 94. cum communi, Tamb. cap. 3. §. 2. Elbel num 282. cum Laym. Gav. & alii passim. Unde dicunt Suar. D. 82. se. 2. & 3. Bon p. 9. a n. 26. Laym c. 6. n 6. Tourn. p. 819. & Pal. p. 10. n. 12. cum Nav. & Con. quòd Corporale tum amittit benedictionem, cùm redditur ineptum diminutione vel fractione ad decenter continendum calicem cum patena: Alba, cùm ab ea manica abscinditur: Cingulum, cùm ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit: Stola, cùm non potest humeros operire; & idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditur, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit.*)* Similiter, si stola, vel casula duplicata, facili separatione, fiant duæ, quarum utraque apta sit ad Sacrificium, non perdunt benedictionem. *Tambur. l. c.* *(*Ita communissimè DD. cum Suar. D 82. se. 2. Salm. cap. 4. num. 94. & Sà ap. Pal p. 10. num* 8.)*

6. Partes avulsæ a re consecrata, destructâ ejus formâ, desinunt esse sacræ, v. gr. ligna, & lapides Ecclesiæ dirutæ, vel Altaris: ob respectum tamen ad rem sacram, cujus sunt reliquiæ, non possunt applicari ad usus profanos, aut dividendi, sine licentia Papæ. Statuæ autem sacræ, & imagines templi destructi debent in alio collocari, & in loco Ecclesiæ Crux erigi. Lacera etiam Paramenta, aut vetustate consumta debent igne absumi, & non adhiberi ad usus profanos, ut habetur in *c. Altaris, de Consecr. dist.* 1. Vide *Suar. & Sà, v. Missa, & Layman l c. cap. 6 Tambur* tamen *l. 1. de exped. Sacrif. cap* 2. *§ 3. ex Palao*, item *Dian p. 5. t. 13. res. 76.* docet probabile esse, quòd non sit saltem mortale, si mutatâ formâ ad prophanos usus applicentur, v. gr. calix confractus, alba dissoluta, frustula corporalis, &c. Vid. supra *l. 3. tr. 1. cap. 2. d 2.* *(*Vide dicta To. I. l. 3. num 41. Quibus adde id quod habetur in c. Li- gna.*

» *gna. de Consecr. Dist. 1. ubi Hyginus Papa sic*
» *statuit*: Ligna Ecclesiæ dedicatæ non debent
» ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Ecclesiam,
» vel igni sint comburenda, vel ad profectum
» in Monasterio. *Advertunt tamen Salm tr. 21.*
» *cap. 10 num. 146. cum aliis communiter, hujus-*
» *modi ligna non debere consumi in Religioso-*
» *rum coquina. Præterea dicit Sylvester v. Bene-*
» *dictio. qu 7. lapides Ecclesiæ dirutæ in Religio-*
» *sorum ædificiis collocandos esse; sed hoc nemo*
» *dicit eorum quos observavi, nec ullo textu vi-*
» *deo probatum.)**

DUBIUM V.

Quæ sint requisita ad Missam?

Sacramentum. 4. Si præsens sit cadaver, vel dicenda sit Missa Anniversaria. 422. Qu.III. An obligatus dicere Missam votivam, satisfaciat si dicat currentem? 423. Qu. IV. Quænam sint advertenda circa modum dicendi Missas votivas? Et 1. De numero Orationum. 2. De Missis habentibus Introitum particularem, &c. 3. De Missis Beatorum concessis alicui Ordini, vel loco. 4. De Missa SS. Trinitatis, Angelorum, Spiritus Sancti, B.V. Mariæ, & de Requiem &c.

424 *Afferuntur aliqua Decreta magis notabilia circa Missarum celebrationem?*

Quæritur hic obiter, quanam ex causa liceat exponere SS. Sacramentum?

372 ANte omnia hìc refert prænotare Rubricam Missalis, quæ facit ad ea quæ infra membratim dicenda sunt. In Rubrica *p. 1. ti.* 20 sic habetur: *Altare, in quo SS. Missæ Sacrificium celebrandum est, debet esse lapideum ab Episcopo consecratum, vel saltem ara lapidea similiter ab Episcopo consecrata in eo inserta, quæ tam ampla sit, ut hostiam & majorem partem calicis capiat. Hoc Altare operiatur tribus mappis seu tobaleis mundis ab Episcopo, vel ab alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblongâ, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicatâ. Palliô quoque ornetur coloris, quoad fieri potest, diei festo vel officio convenientis. Super altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc & hinc in utroque ejus latere. Ad Crucis pedem ponatur tabella, Secretarium appellata: In cornu Epistolæ cussinus supponendus Missali, & ab eadem parte Epistolæ paretur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus, parva campanula, ampullæ vitreæ vini, & aquæ cum pelvicula, & manutergio mundo in fenestrella, seu in parva mensa ad hæc præparata. Super Altare nihil omninò ponatur, quod ad Missæ Sacrificium, vel ipsius Altaris ornatum non pertineat.*

373 ,, Respond. Hæc sequentia: I. Et quidem sub
,, gravi sacrilegio requiritur *Altare* consecratum
,, ab Episcopo, vel Abbate (hunc enim Altaria;
,, calices, & campanas posse consecrare, etiam
,, ad usum alienarum Ecclesiarum, docet *Dian.*
,, *l 3. tr. 2. ref* 15. cum *Barbos.* & aliis 4. ex de-
,, claratione *Cardin.* & privilegio Innocent.
,, III.) Sed, vel Sacerdote privilegiato, stabi-
,, le, vel portatile: utrumque tamen ex in-
,, tegro lapide, quantum ad superiorem men-
,, sam, quæ consecratur, debetque esse tanta,
,, ut possit capere calicem cum patena. Non

sufficit autem, Hostias esse in ara consecra- ,,
ta, dum consecrantur, verùm etiam debent ,,
tam parvæ, quàm magnæ in eadem relin- ,,
qui tempore Sacrificii, & non alibi, licèt ,,
supra aliud corporale, deponi, ver. gr. propter ,,
loci angustias: *(*Non igitur licet ante Com-* ,,
munionem ponere Particulas consecratas extra ,,
Aram, ut communiter Tamb. lib. 1. cap. 5. §. 1. ,,
num. 4 Salm cap. 4. num. 79 cum Lugo. Secus ,,
verò post Communionem, ut Croix l 6 p. 1 n. 310. ,,
cum Aversa & communi contra Vasq)* quia ,,
omnes sunt unica victima, & per modum ,,
unius offeruntur. Quapropter rubricæ Missa- ,,
lis eas supra corporale, ante, vel post cali ,,
cem poni volunt. Hinc etiam minùs rectè ,,
faciunt, qui, Consecratione factâ, mox ho- ,,
stias minores a se consecratas dant alteri Sa- ,,
cerdoti distribuendas Populo, quia, sicut Sa- ,,
cerdos non debet de sua hostia dare, prius- ,,
quam ipse sumpserit, sic nec de aliis, cùm ,,
sint una victima, & hostia, omnesque ora- ,,
tiones, oblationes, & benedictiones sequen- ,,
tes non minùs spectent ad parvas hostias, ,,
quàm ad magnam: neque ante sumptionem ,,
Sacerdotis perfectè, & integrè sacrificata sit ,,
victima. *Card. de Lugo qu. 10. se. 2. n. 69.* Eum ,,
tamen, qui contrarium fecerit, a peccato ,,
saltem mortali, imò, si necessitas fuit ex- ,,
pediendi Communionem Populi, ab omni ,,
excusat *Tamb. l. 5. exped. sacrif. c. 5.* ,,

374 ,, II. *Mappa* linea triplex; etsi enim secun-
,, dùm quosdam una duplicata, imò secundùm
,, *Sà, Angel. Azor. c. 28. qu. 7. & Laym. l. 5. t. 5. c. 6.*
,, *num.* 17. una simplex sufficiat in necessitate:
,, Missale tamen Romanum, auctoritate Cle-
,, ment VIII. & Pii V. editum expressè tres
,, requirit, *tit. de defect.* uti & *Gavant.* V *Card. de*
,, *Lugo.* Ut ea benedicta sit, non est omninò
,, necessarium; ut habet *Sylv.* Unde in necessi-
,, tate vulgaris adhiberi potest, & aliis usibus
,, reddi, *Laym. l c.*

375 Repetamus hìc ea quæ in Rubrica Missalis, ut supra, circa Mappas præscribitur: *Hoc Altare operiatur tribus mappis, sive tobaleis mundis, ab Episcopo vel alio habentem potestatem benedictis, superiori saltem oblongâ quæ usque ad terram pertingat* (quod tamen hodie non est in usu), *duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicatâ.* Sed dubitatur 1. An sufficiant duæ Mappæ, vel una duplicata? Affirmant *Suar. D 81. se. 6. Laym cap. 6 num. 11. Holzmann num. 371. Pal. p. 10. num 1. cum Sà, Azor.* item *Bonæ. Henr. & Geb. ap. Croix num. 322.* etiamsi hæ duæ

Mappæ totum Altare non tegant: Ratio, ut dicunt, quia sic usus habet. Attamen puto a Rubrica non recedendum, ut sentiunt *Lugo D.20. num.6. Tournely pag 807.q 9. Gavant.in dict Rubr.* (ubi ait contrariam opinionem non esse tutam) *Roncaglia cap 6 qu 5. & Escob l.21. num.424* qui cum *Ang. & Aversa* miratur, quomodo aliqui DD. hanc obligationem non advertant post præfatam Rubricam præscriptam a Clemente VIII. Tantò magis quòd in *tit. de Defect. §.10. num.4.* Rubrica inter alios hunc enumerat defectum: *si Altare non sit tribus Mappis ornatum*. Probabiliter tamen ajunt *Escob & Ronc. cum Pasqual.* id culpam venialem non excedere. Celebrare autem sine ulla Mappa, non excusatur a mortali, ut communiter docent DD. apud *Ronc. l. c. cum P. Concina pag.502 num.19.* qui addit e converso nullam committi culpam, si adsit gravis necessitas sic celebrandi.

Dubitatur 2. An Mappæ necessariò debeant esse benedictæ? Negant *Suar Laym & Pal. cum Sà locis supra cit.* item *Tamb. l.1.c.6.§.2 num 2* & consentit *Wigandt tr.15. num 63.* dicens benedictionem fieri tantùm de decentia. Ratio, quia (ut ajunt) nullo jure id cavetur, nec consuetudine observatur. Hæc sententia non videtur improbabilis propter auctoritatem horum AA. præsertim *Suarii*, qui testatur consuetudinem esse in contrarium. Hoc tamen non obstante, magis adhæreo sententiæ oppositæ, quam tenent *Azor.p.1.l.10 cap 28.qu.8 Bon p.9.num 25.Tournely pag 807.qu 9 Ronc.cap.5.qu 5. cum Pasqual. Gavant.p.1.tit.20.Escob cum Sylvest. Aversa, & Gabr.* Ratio, quia in Rubrica (ut supra) ita præscribitur, & in *tit. de Defect. num.4.* numeratur eodem modo pro defectu adhibere Vestes sacras, ac Mappas non benedictas. Talis verò defectus, ut probabiliter dicunt *Escob. & Ronc.cum Pasqual.* non excedit culpam venialem; unde rectè docent *Azor. Bon. Escob. & Tournely, cum Gavant. Sylvest. & Quarti locis cit.* nullum esse peccatum uti Mappis non benedictis in necessitate, puta (ut ait *Escob.*) si adsit dies festus, & non possint haberi benedictæ; Sed minorem causam sentio excusare, cùm ad excusandum a veniali sufficiat quævis causa rationabilis.

Dubitatur 3. An Mappæ, & Corporale debeant ex lino confici, vel sufficiat esse ex cannabe? *Tournely pag 807 q 9. Suar. D.81. sc.6. Fill. tr.5.num.125.* dicunt omninò debere confici ex lino, & probant ex *c. Consulto. 46.* ubi sic dicitur: *Sacrificium Altaris non in serico panno* (scil. Corporali, ut explicat *Glossa*), *aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro linteo ab Episcopo consecrato, scil. lino procreato.* Et ex *c.27. Dist. 2. de Consecr.* ubi Mappæ vocantur *linteæ*, nempe ex lino confectæ. Sed probabiliùs, & communissimè sufficere esse ex cannabe, tenent *Bon. p 9. num.24. & Croix num 333. cum Gob.* item *Azor. & Quarti ap. Tournely l. c.* ac *Arm Tab. & Reg ap. Escob. num. 446.* Ratio, quia cannabe, & linum juxta communem usum indifferenter sumuntur.

376 III. Sub gravi sacrilegio *Vestes sacræ*, hoc est benedictæ ab Episcopo, vel Sacerdote habente privilegium, ut habent Mendicantium saltem Superiores, sive Prælati. V. *Tambur. t.1. cap 3.§.2. exped. sacr.* Quarum tamen colores non esse præcepti, sed directionis, notat *Homob.* apud *Dian. p 2.t 14 R 57.* In gravi autem necessitate, etsi præstet, si sine scandalo fieri possit, Missam, cujus audiendi, vel faciendi obligatio tunc cessat, omittere, licere celebrare sine stola, vel manipulo, vel etiam uti cingulô non benedictô, vel si fractum sit, rursus connectere, vel stolâ pro manipulo, & manipulo pro stola, docet *Laymann. l.5.t 5. cap 6. Dian p.1. R.57. & 67.* contra *Fill. t 1 l.5. cap 5.* qui tamen concedit in necessitate sine una, vel altera ex minoribus, v. gr. stola, vel cingulo celebrare, non esse mortale. Vide *Dian p.5 t.5. R.62.* ubi contra *Fill. & Henr.* & aliis sex, docet esse probabile, quod ex parvitate materiæ excusari possit a mortali, qui (seclusô scandalô, & contemtu) aliquam harum citra necessitatem omittit, v. gr. qui celebrat cum cingulo non benedicto, vel ejus loco utitur aliâ re. Denique metu mortis, aut gravissimi damni, licere aliquando celebrare sine sacris vestibus, & Altari, dummodo non fiat in contemtum Religionis, ex *Azor. t.1.l.1.c.11. qu.11.* docet *Escob. E.2. cap.2. Navarr Hurtad. &c.* Limitat autem *Tamb. de exped. Sacrif. l.1. cap.5. §.1.* ita ut permittat sine aliqua etiam ex gravioribus, non tamen sine omnibus fieri, ob scandalum, & irreverentiam. V. *Dian. p.3.t 6 R 48. & p.5. t.3. R.20.* Porrò hujusmodi sacras vestes conficere ex profanis, v. gr. planetam ex veste serica muliebri, non est prohibitum. *Suar. Palaus, Tamb. exped. Sacr. l.1 cap.2. §.4* qui monet *l.c. §.1.* cavendum esse, ne sint valde attritæ; ut & ne reliqua supellex sacra sit valde immunda, in quo graviter peccari potest. *Suar Laym. Tamb. l c.*

*(In

„ *(Inc. Relinqui. de Cust.Euch.sic habetur* : Præ-
„ cipimus, ut Oratoria, vasa, corporalia, &
„ vestimenta munda & nitida conserventur.
„ *Notat autem Tamb. d.num.1. ex Suar. illud val-*
„ *de, sive enormiter immunda, difficulter eve-*
„ *nire. Uti verò Corporali & aliis paramentis*
„ *non enormiter immundis, esset tantùm venia-*
„ *le, imò nullum peccatum, si alia haberi non*
„ *possint, ut Croix num. 336. cum Suar. & Gob.*
„ *Additque Tournely pag.819. q.11. non peccare,*
„ *qui uteretur Corporali etiam notabiliter immun-*
„ *do in necessitate, nempe si ipse vel alii debe-*
„ *rent aliàs omittere Sacrum de præcepto. Uti ve-*
„ *stibus sacris, etiam attritis, ad usus profanos*
„ *est mortale, ut dicunt Suar. D.81.se.8. Sporer*
„ *num 414. & Wigandt tr.15.num 62 ex c.39. &*
„ *43. de Consecr. Dist.1. Vestes tamen sacræ in usi-*
„ *bus profanis adhibitæ non amittunt benedictio-*
„ *nem, Sporer, & Vvig. ll cit.)*

Censuit *Walfridus cap.24.* primis temporibus Missas legi a Sacerdotibus in communi indumento; Et *Honorius in Gemma l.1.cap.89.* fert S. Clementem usum sacrarum vestium decrevisse. Sed *Baronius, Raynaud. Bona, Waldens. &c. apud Bened. Notif 21. num.6.* sentiunt etiam Apostolos usos fuisse peculiaribus vestibus in Sacrificio; Atque ex hujusmodi vestibus putant *ibid Calmet, Visconti &c.* fuisse *Penulam*, quam memorat D. Paulus *Act.16.*

377 Certum est autem apud omnes, mortale peccatum esse celebrare sine ullis vestibus sacris, ex *c. Vestimenta. de Consecr. dist.1.* & præsertim procul dubio sine Casula, vel Alba. Sed dubitatur 1. An peccet mortaliter celebrans sine Stola, aut Manipulo, aut Cingulo? Negant *Palud. Sylvest. Henr. ac Ricch. ap. Escob.l.21.num 483.* (qui id probabile vocat) quia censent hanc non esse gravem materiam. Sed loquendo de Stola, & Manipulo, veriùs affirmandum cum communi sententia, quam tenent *Suar. Fill. tr.5. cap.5.num.147. & 148. Laym. cap.6.num.17. Bon. p.9.num.27. Tamb l.1. cap.3. §.1. num 3. Diana p.2. tr.14 R.57. & Escob num.485. cum Vasqu.* Ratio, quia, deficiente alterutrâ istarum vestium, quæ communiter majores æstimantur, deficit cultus Sacrificio debitus. Idem dicendum cum eisdem AA. de celebrante cum Stola, vel Manipulo non benedicto. Probabiliter tamen excusat gravis necessitas, ut docent *Laym. & Fill. ll. cit. Roncaglia cap.6. qu.3. Wigandt tr.15. num.62 & Elbel pag 144.num.260 cum Sporer, & Rodr.* Idem quod de Stola & Manipulo, censent de Cingulo *Fill. num.148. Suar.l.c. Nav. Man. cap.25. n.84.* item *Vasq. Villalob. Molfes. &c. ap. Dian. p.2. tr.14. R.68.* Sed probabiliter negant esse mortale sine Cingulo celebrare, vel non benedicto, *Ronc. c 6. qu.5. Sylvest. v. Missa 1. num.2. Sà eodem v. n.10.* & probabile putant *Lugo D.20. num.102. Salm. cap.4.num.82. & Diana p.2.tr.14. R.68. cum Scoto, Palud. Henr. Fag. & Ricc.* Et idem sentit *Croix num.327. cum Pasq.* de celebrante sine Amicto, saltem pro eis qui illo non utuntur ad tegendum caput, sed tantùm humeros; Et consequenter probabile est, ut ait *Tamb. num.4. cum Diana*, nullum esse peccatum celebrare sine Cingulo, vel Amicto, si desint, & adsit aliqua rationabilis causa celebrandi, nempe fervor devotionis, vel opportunitas eleemosynæ Sacerdoti non diviti.

Dubitatur 2. an ob metum mortis liceat celebrare Missam sine ulla veste sacra? *Prima* sententia affirmat, modò absit contemtus; & hanc præter *Azor Nav. Hurt. &c. ut supra ap. Busemb.* tenent *Laym. l.5. tr 5. c.6. n 17. Quarti p.2. tt.1. qu.4 dub 6. Escob. l.21. num.489. Sylvius ap. Tournely tom.5. pag.822. v. Utrùm, Diana p 3. tr 6. R.48. cum Val. Vasqu Bec. & Salas*, item *Salon. Bon. Pasqu. Gob. & Spor. apud Croix l.6 p.2. n.329.* Ratio, quia vestes sacræ requiruntur tantùm de Ecclesiæ præcepto, quod non obligat cum tanto dispendio. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, negat; eamque tenent *Suarez D. 82. se.3. v. Secundò, Tamb. Meth. de Miss. l.1. cap.3. § 1. num.6. cum Fagund & Marchino, Tournely l c. cum Merati, Roncaglia cap.6. qu.1. R.3. Concina pag.501. n 13.* item *Cajet. Nunn. Sanch. Pal. Fill. &c. ap. Croix l c.* Ratio, tum quia celebrare sine ulla veste sacra, vix potest accidere sine contemtu, ut fatentur ipsimet *Laym. & Escob* unde ait *Croix cum Aversa*, contrariam sententiam in praxi vix esse probabilem; tum quia id non potest fieri sine scandalo, aut saltem sine magna irreverentia, quapropter hic subintrat præceptum naturale reverentiæ in quocunque casu debitæ Sacrificio, a quo præcepto metus mortis non excusat. Utrùm autem ob talem metum liceat aliquando celebrare sine aliqua ex vestibus, etiam ex majoribus, puta Stolâ, vel Manipulô? Non improbabiliter, seclusô contemtu, affirmant *Roncaglia, & Tamb. cum Fagund. ll. cit.* favetque *Suar. dict. se.3.* quia hæc non videtur esse tanta irreverentia, ut celebratio cohonestari non possit ob metum mortis.

378 Dubitatur 3. An Prælati Regulares possint sacras vestes benedicere? Certum est apud omnes posse pro suis Ecclesiis, ex pluribus privilegiis

vilegiis eisdem concessis. Nam (ut refert *Tamb. l.* 1. *cap.* 3. §. 2 *num.* 5.) Innocentius VIII. id concessit vivæ vocis oraculô Congregationi S. Justinæ de Padua, & consequenter aliis Communicantibus; Item Leo X. per Bullam hoc privilegium impertivit Fratribus Minoribus pro suo usu tantùm; Illudque confirmavit Xistus IV. exceptis Corporalibus: Sed Alexander VII. die 27. Sept 1659. (ut fert *Bened. XIV. Not.* 21. *n.* 19.) per Decretum quod incipit, *Sacrorum Rituum*, indefinitè præbuit facultatem Abbatibus benedicendi Ecclesiasticam supellectilem, dumtaxat pro suis Ecclesiis. Dubium autem vertit inter DD. an Prælati Regulares possint etiam benedicere pro alienis Ecclesiis? *Prima* sententia negat, & hanc teneat *Tournely tom.* 5. *pag.* 822. *v Porrò, cum Barbosa*, *Gavant. p.* 4. *ti.* 19. *num* 22. *Merati to* 1. *p.* 2 *p.* 1325. *num.* 27 *& Bened. XIV. Notif.* 21. *num* 14. ex Decreto S. C. Rituum die 24. Augusti 1639. (*ap. Gav.*) ubi dictum fuit: *Superiores Regularium, neque Abbates posse benedicere paramenta Ecclesiarum non sibi subditarum*. *Secunda* verò sententia affirmat, eamque tenent *Salm. cap.* 4. *num.* 83. *Holzmann n.* 374. *cum Anacl. & Elb l pag.* 144. *n.* 261. ex privilegio enunciato Innocentii VIII. Idemque censet *Tamb l. c. num* 7. *cum Marchino, & Tamb. de Jure Abb.* pro omnibus Regularibus, ut ait, exceptis tantùm Superioribus Societatis, & Fratrum Minorum, quibus a Leone X. ut supra privilegium restrictum fuit. Nec obstare ait *Tamb.* Decretum S. C. quia constat de privilegio, non verò de ejus revocatione. Sed hoc non obstante, omninò tenenda est prima sententia ex Decreto præfato Alexandri VII. (quod referunt *Merati*, & noster Papa Benedictus *ll. cit.*) in quo sic sancitum fuit: *Prælati inferiores Episcopis, qui Pontificalium usu fruuntur, Ecclesiasticam supellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum vel Monasteriorum benedicant.* Pariter ibi declaratum fuit: *Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subjecta, vel pro servitio alienæ Ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum, exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, calicum, & similium, in quibus sacra adhibetur unctio, nec Minorum Ordinum collationes.* At quia prædicti Prælati recurrebant ad privilegia pro benedicendis paramentis etiam aliarum Ecclesiarum, S. C. habita coram eodem Alex. VII. die 20 Julii 1760. mandavit, *exhiberi Indultum authenticum, ac interim abstinere*. Sed hoc Indultum, ut testatur Benedictus, nunquam deinde exhibitum fuit.

Dubitatur 4. An Episcopi possint aliis delegare facultatem benedicendi sacra paramenta? Negant *Tamb. Meth. Miss. l.* 1. *cap.* 3. §. 2 *n.* 4. *& Gavant p.* 4 *tit.* 19. *num.* 23. *cum Tabien. ac Ugolin.* Et *Aversa* (*apud Croix num* 353.) affert de hoc Decretum S. C R. die 14. Nov. 1615. ubi dictum fuit: *Nec Episcopus potest absque licentia hanc benedictionem aliis delegare*. Ratio, quia hæc benedictio est de potestate Ordinis, unde ab Episcopo non potest delegari, sicut delegari potest potestas jurisdictionis. Sed contradicit *Nicol. Luc. can. l.* 5. *num.* 33. *de Privil. num.* 18. dicens 1. Quòd de hoc Decreto non constat authenticè. 2. Quòd tale Decretum non est usu receptum, præsertim Romæ, ubi R. D. Vicegerens passim auctoritate ordinariâ quibusvis Sacerdotibus hanc delegat facultatem. 3. Quòd hæc benedictio non est ordinis Episcopalis, sed Sacerdotalis, & ideo bene potest ab Episcopo delegari. Addit *Monacell to* 4 *sup. p. pag.* 1. *num.* 1. *cum Piringh. in Jus Can. l.* 1. *tit* 29. *num.* 54. Episcopos ritè posse delegare ea quæ ipsis competunt ex privilegio speciali, ratione dignitatis, cùm enim facultas officio sit annexa, transit in jurisdictionem ordinariam. His tamen non obstantibus, huic opinioni non acquiesco, cùm nullibi audierim Episcopos hujusmodi facultatem aliis delegasse: Imò (ut fert *Gavantus*) plurimi Episcopi illam a S. C. curarunt obtinere: Et Benedictus XIV. cùm erat Archiepiscopus Bononiæ, hanc facultatem ad quinquennium obtinuit, ut ipse testatur *l. c.*

Dubitatur 5. An color vestium sit de præcepto? (In Rubrica Missalis *p.* 1. *ti.* 18. *num.* 1. de colore sic habetur: *Paramenta Altaris celebrantis, & Ministrorum debent esse coloris convenientis Officii, & Missæ dici, secundùm usum Romanæ Ecclesiæ*.) Negant *Tamb. l.* 1. *c.* 3. §. 1. *num.* 1. *Quarti p.* 1. *tit.* 18. *Dub.* 1. *Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 57. *cum Homobono*, item *Suar. & Aversa apud Croix num.* 340. quia (ut dicunt) Rubrica hoc præscribens est tantùm directiva. Sed contradicunt *Sporer pag* 151. *num.* 415. *& Quarti p.* 1. *ti.* 18. *dub.* 1. Et hoc puto probabilius, juxta nostram sententiam adducendam *num* 399. nempe quòd omnes Rubricæ tractantes de rebus, quæ Missam concomitantur, sint præceptivæ. Eo magis, quia Rubrica dicit sic usum esse Ecclesiæ Romanæ. Benè tamen censent *Sporer*, *& Quarti*, hanc Rubricam non obligare sub gravi, nisi scandalum adsit, puta si in die Paschatis (ut ait *Sporer*), vel in quacunque Missa

sa festiva (ut ait *Roncaglia cap.6.qu.1. R.2*) celebraretur vestibus nigris. Addit *Sporer* satius esse, quocunque die facere Sacrum in quolibet colore, quàm illud omittere; Hinc rectè dicit a fortiori excusare omnem rationabilem causam, ut si concursui Sacerdotum non sufficerent vestes debiti coloris. Putant autem *Quarti l.c.d.2. & Merati t.1.p.1.p 269.* (contra *Turrinum*) quòd color croceus, sive flavus æquivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt.

379 „ IV. Sub mortali requiritur *Calix*, & *Pa-* „ *tena* consecrata: si tamen in nondum con- „ secratis aliquis bonâ, imò addunt *Bordon.* „ & *Tambur.* malâ fide celebrasset, licèt sic ce- „ lebrando peccasset mortaliter, probabile esse, „ quòd hoc ipso censeantur consecrata. liceat- „ que in iis celebrare, contra de *Lugo, & Lay.* „ docet *Dian. p.2.t.14.p 5.r.13. R.60. & p 9.r.6.* „ *R.18.* ex aliis octo. Idemque de sacris ve- „ stibus, item de corporali, pyxide, &c. quæ „ immediatè tangunt species, censet *Tambur.* „ *de exp. sacr l.1.cap.3.§.1.*

380 Quæritur, an Calices, & alia remaneant benedicta, si quis in illis sacrificet nondum benedictis? *Prima* sententia communior negat, quam tenent *Croix l.6.p.2.n.352.& Salm c 4.n.96.* cum *Lugo, Laym. Azor. &c.* Et hanc probabilem vocat *Tamb.l.1.cap.1 §.4 num 1.* Ratio (ut ait *Tamb.*) quia, licèt per contactum specierum Sacrarum res consecrentur, ut indicat *S. August.* apud *Tamb: Vasa . . . ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur*. Attamen aliud est rem sacrari, aliud ad Sacrificium deputari, quod oportet, quodque tantùm fit per benedictionem. *Secunda* verò sententia cum *Diana*, *Con. Peyr.* ac aliis apud *Tamb. ibid* quam ipse pariter vocat probabilem, affirmat illa remanere benedicta, quia per contactum specierum jam æquivalenter, immo eminenter talis deputatio habetur: Et hoc evenire ait *Tamb. num.2.* cum *Sà*, tam si bonâ fide, quàm si malâ fide celebretur. Et idem probabile esse etiam pro vestibus sacris, & ornamentis Altaris ait *Tamb. num.4.* cum *Gav. & Dian.* cùm hæc ab ipso ministerio sacro consecrationem recipiant.

His non obstantibus, rectè putant *Salm. n. 98.* nullo modo recedendum a prima sententia, dum asserit *Lugo Disp.20. sect.2 num 62.* contrariam meritò communiter rejici a *Laym. Nav. Az. &c.* Ratio, quia nec etiam est certum, immo omninò negatur, quòd per contactum Sacramenti res remaneant consecratæ, prout pavimentum, si ibi decidat Sacramentum, nullo modo remanet sacratum. Quare secunda sententia non satis tuta apparet, ut bene ait *Escob. l.21.num.377.* dum saltem videtur esse dubiæ probabilitatis. An verò liceat celebrare cum Calice non deaurato? Vide dicta *num.370.Dub.1.* Et an cum Calice ex stanno, vel ære, aut auricalco? Vide *ibid. Dub.3 in fine.*

381 Dicunt autem *Gavant. Aversa*, *Bonac. & Tamb. ap. Croix l. c. num.353.* quòd Abbates exercentes Pontificalia possunt benedicere Calices, & indumenta sacra: Indumenta pro suis tantùm Ecclesiis, Calices verò etiam pro alienis. Sed adverte Decretum Alexandri VII. allatum *num.378. Dub.3.* ubi declaratum fuit Abbates tantùm pro suis Ecclesiis, non verò pro alienis, etiam de licentia Ordinariorum, posse benedicere calices, campanas, &c. quibus adhibetur sacra unctio, necnon vestes sacras. Idque confirmatum fuit per aliud Decretum noviter emanatum a nostro Regnante P. Benedicto XIV. ad instantiam Cardinalis Spinelli Archiepiscopi Neapolitani.

382 Quæritur II. Quibus sit licitum tangere Vasa sacra, Corporalia, aut Vestes? Nemo dubitat, exceptis Sacerdotibus & Diaconis, quin aliis sit mortale tangere vasa sacra, dum continent Eucharistiam, ut communiter dicunt (contra *Ochagavium, & Gobat.*) *Sporer n 403. Croix n.360. & Pal.p.10.num.13.cum Suar. Fill.* & aliis passim, ex *c. Non oportet. 1. Dist.21.* Difficultas est, an liceat laicis sacra vasa tangere, dum Eucharistiam non continent? Affirmant *Sotus, Henr. & Fagund. ap. Croix l 6 p.2. n.358.* & perquam fusè id defendit *Tamb Meth. Miss l.1 cap.2. §.1. n.12. cum Scoto, Barb. ab Ang & Sà v. Sacra, num.3.* qui sic ait: *Sacra tangi a laicis sine contemtu, aut nullum peccatum est, aut levissimum.* Sed communissima & verior sententia negat, quam tenent *Suar. D 81. sc. 8. §. Tertium, Bonac. p.9. num 31. Laym.c.6 num.19. Tournely to.5. pag.818. Holzmann pag. 86. num.375. Habert to.5. pag 709. Salm tr.21. cap 10.num.127. Antoine pag 493.n.10. & Pal. p.10.num 13. cum Vasqu Sanch. & Con.* Hi docent laicos tangentes sacra vasa peccare (sed non plùs quàm venialiter, cùm non reputetur hæc materia gravis: & minimè, si adsit rationabilis causa, seclusô scandalô & contemtu). Et probant ex *c. In sancta De Consecr. Dist.1.* ubi dicitur: *Indignum valde est, ut sacra Domini vasa quæcunque sint humanis usibus serviant; aut ab aliis* (nota), *quàm a Domino famulantibus, Eisque dicatis tractentur viris*. Pro hujusmodi

modi autem sacratis viris intelliguntur non solùm Diaconi & Subdiaconi, sed etiam Acolythi, ut patet ex *c. Non liceat. de Consecr. Dist.* 3. ubi: *Non liceat cuilibet Ministeria tangere, nisi Subdiacono, aut Acolytho in Secretario vasa dominica*. Insuper nunc possunt etiam ea tangere Tonsurati ex consuetudine introducta, ut dicunt *Suar. l. c. Tamb num. 9. Croix num. 357. cum Quarti, &c.* & idem docet *Bened. XIV. Notif. 29. num 18 cum Pasqual.* Id quoque concessum est Laicis Regularibus Sacristis, ex privilegio Callisti III. & Xisti IV. *ap. Salm. l. c. num. 130. & 131.* Necnon Monialibus Sacristis, ex communicatione privilegiorum, *Salm. num. 132.* Et hodie potest dici ex consuetudine hoc licere etiam Laicis oblatis Congregationum Sacerdotum secularium Sacristis & omnibus qui in habitu clericali Ecclesiis inserviunt; hi enim in Ecclesia muneribus Clericorum funguntur: Saltem, dico, hos a culpa excusari, quia dum officium Sacristæ exercent, semper adest aliqualis necessitas sacra vasa tangendi. Et idem quod dictum est de tactu sacrorum vasorum, dicendum est de tactu corporalium, ut ait *Merati pag. 312. cum Quarti, Pasqualigo, & communi*.

Minimè autem peccant laici tangentes vestes sacras, aut alia non immediatè attingentia Corpus, & Sanguinem Christi, ut *Pal. Suar. Con Laym.* & alii ut supra *locis cit.* ex sententia (ut bene ait *Palaus*) in praxi recepta. Nec obstat textus in *c. Altaris &c. Vestimenta de Consecr. Dist. 1.* ubi hoc videtur vetitum; Nam dicit *Suar.* nullum ibi de hoc esse præceptum, vel saltem inquit *Suarez cum Glossa in d. c. Altaris. verb. Vela.* quòd, si ibi aliquod adest præceptum, hoc usu est abrogatum.

383 " An licèt decens sit, ut etiam *Pyxis*, sive " Ciborium, & luna, seu sphærula hierothecæ, " & quodcumque vas continens, & immediate tangens Eucharistiam, uti etiam secundum *Laym. l. 5. t. 5. c. 6.* vasculum chrisma continens benedicatur (benedicere autem præter ea, in quibus unctio adhibetur, potest " idem, qui cætera ornamenta) cum in Rituali Romano propria sit pyxidis benedictio; id " tamen necesse esse, negant *Suar. Hurt. Lugo, Tamb. l. 1. exped. sacrif. cap. 1. §. 6.* nec esse necesse imponere pyxidi vas lineum benedictum " benedictione corporalis.

" Porro calix, & patena confecta esse debent ex auro, argento, vel stanno, saltem " quoad cuppam (admittunt etiam aliqui ex " plumbo) sed non ex ære, *c. ut calix, de consecr. d. 1.** (*Vide dicta num. 270. Dub. 3. in fin.*)* " quamvis *Tambur. l. 1. exped. Sacrif. cap. 1.* cum " *Hurt. Fag. & Gavant* admittat etiam ex gemma, quæ æque pretiosa sit, ac aurum, vel " argentum, modo species non imbibat, nec " sit periculum, ne effringatur. Ac, licet Rubrica præscribat, ut saltem cuppa, & superior pars patenæ sit deaurata; eam tamen " non obligare sub mortali *Gran.* imo nec sub " veniali, propter usum contrarium, vult *Tamb. loc. cit.* "

384 Dubitatur 1. An Pyxis debeat consacrari? Affirmant *Trullench ap. Croix num 428.* Sed veriùs & communiter negant *Laym. tr. 5 cap 6. num. 22. Bonac. p 9 num. 23. Tournely pag. 817. qu. 7. Roncaglia cap. 6 qu 2. & Croix cum Gavant. Pasqu.* & aliis passim. Ratio, quia in Pontificali Rom. tantùm habetur Benedictio de Pyxide, nulla autem ibi mentio fit de unctione Chrismatis. Item in Rituali Rom. Benedictio Pyxidis adnotatur inter eas, quæ non indigent unctione Chrismatis.

385 Dubitatur 2. An Pyxis debeat saltem benedici de præcepto? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Tournely pag. 817. qu. 7. cum Sylvio, Salm. cap. 4. num. 99. cum Gavant. & Reg.* item *Durand. Barb March. & Dic. ap. Croix num. 248.* item *Benedictus XIV. Notif. 21. num. 12. & Escob. l. 21. num. 419.* qui tamen putat omissionem hujus benedictionis non excedere culpam venialem. Probatur ex Rubrica Missalis *p. 2 tit. 2. num. 3.* ubi dicitur: *Si Sacerdos est consecraturus plures Hostias pro Communione facienda, locat eas super corporale ante calicem, aut in aliquo calice consacrato, vel vase mundo benedicto*. Præterea probatur ratione, quia hoc valde convenit, si enim corporale, in quo sacræ species ad modicum tempus manent, benedici debet, quantò magis benedicendum est Vasculum, in quo diu noctuque illæ conservantur; Et ideo in Rituali assignatur specialis benedictio pro *Tabernaculo* (ut ibi dicitur) *seu Vasculo pro sacrosancta Eucharistia*. Accedit doctrina *D. Thomæ qu 82. a. 3.* ubi ad probandum, quòd pertineat ad Sacerdotem dispensatio Eucharistiæ, dicit: *In reverentiam huius Sacramenti, a nulla re contingitur* (Sacramentum) *nisi consecrata; Unde & corporale, & calix consecrantur, & similiter manus Sacerdotis*. Attamen *secunda* sententia negat, & hane tenent quamplures graves AA. nempe *Suar. D 81. se. 7. Azor. p. 1. l. 10. cap. 27. q. 7. Fil. l. de Euchar. num. 133. Bon p. 9 num 23. Sylvest. v. Eucharistia 3. q 4. Sporer num. 401. cum Vasq. &*

Pa-

Pasqual. item *Sotus, Coninch. Tab. ac Nunn. apud Escob. num.*417. & probabilem putant *Diana p.*2. *tr.*1. *R.*180. *ac Lugo D.*20. *n.*96. *cum Henr. & Fag.* Ratio, quia (ut ajunt) de hoc nullibi habetur expressum præceptum; Nec Pontificale certos nos reddit, cùm ibi assignentur Benedictiones etiam pro Campanis, & Thecis Reliquiarum, quæ tamen non de præcepto, sed tantùm de congruentia benedicuntur. Hæc secunda sententia non videtur improbabilis, saltem ob tantorum DD. auctoritatem; sed primam probabiliorem puto, quia conformior est Rubricæ, & rationi; & ideo in praxi est consulenda, ut rectè dicunt *Suar. Fill. & Bened. ll.cit.* Idem dicendum de circulo, seu lunula, ubi reponitur Hostia consecrata, cùm exponitur in ostensorio.

386 „ V. *Corporale* lineum * (*Vel ex cannabe,* „ *ut probat usus; vide dicta num* 374. *Dub.*3.) * „ saltem quoad eam partem, quâ hostiam, vel „ calicem tangit, *c.Consulto, de consecr.d.*1. (nam „ in extremitatibus potest esse sericum, vel auro elaboratum, & benedictum ab Episcopo, „ vel privilegiato. V. *Com. privil. Soc. JESU,* „ *v. Bened.* Non tamen iterum benedicendum „ post lotionem, nec nisi notabiliter rumpatur. *S Thom Sylv. Bonac. d.*4. *qu.ult. p* 9. *Lugo* „ *d.*20 *sect.*2. *num* 76. *& Gavant. p.*2. *t.*1. ubi addit *Sà*, (& dicit esse communem) peccare „ mortaliter, qui utitur notabiliter immundo. „ * (*Vide Notam parvam num.*376.) *

Notandum I. quod celebrare sine Corporali, aut cum eo non benedicto, nequit excusari a mortali, nisi gravis urgeat necessitas celebrandi, certum est apud omnes; Vide *Suar. D.*81. *sc.*6. *& Croix num.*333.

387 Notandum II. id quod spectat ad lotionem Corporalium. In *c. Nemo* 40. *de Conf. Dist.*1. Clemens Papa duo statuit, *primum*, ut sacræ Pallæ tantùm a Diaconis laventur; *Secundum*, ut lotio mittatur in Sacrarium. Quoad *primum* pertinet, dicunt *Suar.D.*81. *sc* 8. *Merati to.*1. *p.*1. *num.*16. *& Croix num* 334. *cum Bonac.* quòd licèt convenientius sit secundam, & tertiam lotionem Pallarum (idest, ut explicat *Suarez*, corporalium, parvarum pallarum, & purificatoriorum) fieri a persona sacrata, tamen nullum est peccatum, si illæ fiant a laicis; prima autem lotio omninò debet fieri a Diaconis, vel Subdiaconis, quia hodie horum Ordo inter sacros numeratur, & ut communiter DD. ajunt hoc est peculiare officium Subdiaconi; Imò probabiliter dicit *Croix l.c.cum Suar.& Pasq.* posse hanc primam lotionem fieri etiam a Clerico tonsurato, dum in dicto *c. Nemo*, dicitur: *Diaconi cum humilibus Ministris lavent*. Hodie autem Clerici tonsurati jam ex consuetudine inter inferiores Clericos numerantur, ex qua eis permittitur sacra vasa tangere. Utrùm autem peccaret mortaliter laicus, qui hanc primam lotionem faceret? Affirmat *Villal. tr.*8. *Diff.*29. *num.*5. Sed communiùs *Croix l.c. ac Quarti, Pasq. &c. ap. Merati num.*16. censent id esse tantùm veniale, & nullum, si justa causa fieret. Quoad *secundum* verò putat *Croix cum Pasq.* nullum esse peccatum, si aqua lotionis non in Sacrarium, sed in locum decentem projiceretur: Sed omninò tenendum est oppositum cum *Merati*, dum in præfato textu *Nemo*, expressè dicitur, quòd foras ejicere lotionem, *erit operanti peccatum*. Et *Sylvest.ap. Suar.* dicit quòd huic nullâ contrariâ consuetudine derogari potest. Id tamen intelligitur tantùm pro corporalibus, pallis, & purificatoriis; licèt enim in textu idem dicatur de lotione albæ, & mapparum Altaris; attamen rectè ait ibi *Glossa lit. L. Hoc generali consuetudine abrogatum esse.*

VI. *Palla* item linea, qua parte calicem „ 388 tangit (superiore enim parte potest aurò „ constare, vel foricò); quæ cùm habeat com- „ munem cum corporali benedictionem, utpote „ cujus pars antiquitus fuit, pro eodem servi- „ re posse, docet idem *loc. cit.* si sit satis capax. „

Palla debet esse ex lino, ut requiritur in Rubrica *p.*1. *tt.*20 *num.*1. vel ex cannabe, ut diximus de Corporali *num.*374. *Dub.* 3. Unde bene advertit *Merati ibid.* non bene agere, qui adhibent Pallam de papyro, aut drappo serico. Imò in Decreto S.C. die 22. Jan. 1706. (*ap. Tournely pag* 819.) dictum fuit: *In Sacrificio Missæ non adhibenda est Palla a parte superiori drappô sericô cooperta*. Quamvis *P.Suar.D.*81. *sc* 6. putat non esse vetitum adhibere pallam tantùm exteriori parte sericam, vel aurò elaboratam; Corporale verò dicit tantùm in extremitatibus posse aurò, vel sericò ornari; & hoc probabile est, cùm in Rubrica *p.*2. *tit.*1. *num.*1. dicatur: *Corporale, quod ex lino tantùm esse debet, nec sericò vel aurò in medio* (nota) *intextum, sed totum album*. Palla autem benedicenda est cum Corporali eâdem benedictione, ut communiter docent *Gavant. in præfata Rubr. lit.q. Suar.& Tournely ll cit. cum Quarti, & Vasqu.* qui contrariam opinionem improbabilem putat.

An verò sit mortale celebrare sine Palla, aut

aut cum ea non benedicta? Affirmant probabiliter *Suar. l.c. Fill. de Euch. num.* 125. *Tourn. pag.* 819. *ad* 3. *cum Quarti*, *& Escob. n.* 432. *cum Vasq. Reg.* Ratio, quia olim Palla erat ipsum Corporale, quô calix operiebatur; Unde, licèt hodie Palla sit ab illo separata, tamen est æquè necessaria, & benedicenda ac Corporale; & Ecclesia, separationem permittendo, nihil circa materiam & benedictionem immutavit. Non minùs verò probabiliter negat *Sotus in* 4. *D.* 13. *q.* 2. *a.* 5. item *Manuel*, *& Moure ap. Escob. n.* 430. *ac Rodriq. ap. Croix num* 332. Ratio, quia, tametsi Ecclesia eâdem benedictione statuerit benedici Pallam ac Corporale, eo quòd illa moraliter pars Corporalis censetur; tamen, cùm hodie Palla sit separata a Corporali, non eadem ratio reverentiæ currit pro Corporali quod immediatè tangit sacras species, quàm pro Palla, quæ non tangit.

Dicunt autem *Storer num.* 398. *& Croix l. c. cum Gobat.* quòd si Palla desit, aut per quadrantem expectari debeat, poterit locô ejus adhiberi aliud Corporale, aut hoc deficiente, purificatorium, aut bursa.

Dicit autem *Gavant. lit. m.* quòd illi qui adhibent duas Pallas, unam pro Calice, alteram pro Hostia, non sunt quidem reprehendendi, sed non imitandi sine Pontificia facultate, hæc enim esset additio Ritûs, vetita a S. Pio V. Et huic opinioni adhærent *Quarti*, *& Megal. ap. Merati to.* 1. *p.* 1. *p.* 310 *num.* 12. Unde dicunt Sacerdotes hanc facultatem a Pontifice non habentes, non posse has duas Pallas adhibere. Sed *Molfes. Pasqu. Silos*, *& Migtus ap. Merati l. c.* tenent quòd non solùm Theatini, quibus hoc privilegium, sive usus approbatus fuit a Clemente VII. sed omnes Sacerdotes exteri possunt illis uti, quia hæc non est additio, sed potiùs quædam accessio ad Romanum Ritum ob majorem decentiam, utque commodiùs fragmenta colligantur: Hinc censet *Merati cum Pasq.* unumquemque posse hanc observantiam sequi; refertque Cardinalem Baronium id suasisse alicui ad praxim.

389 „ VII. *Purificatorium* item lineum, non tamen necessariò benedictum, ut contra *Laym.* „ docent *Suar. Gavant. & Lugo*; neque ulla re„ peritur in Ritualibus ejus benedictio.

Quæritur, an Purificatorium sit benedicendum? Affirmant *Laym. c* 6. *num.* 12. item *Franc. Lugo*, *& Fagund. ap. Escob l.* 21. *num.* 424. qui huic opinioni adhæret tanquam tutiori, licèt contrariam etiam tutam vocet. Ratio 1. quia, ut dixit *D Thom. l. c. num.* 384. hoc Sacramentum a nulla re contingi debet, nisi consecrata. Ratio 2. quia Rubrica præcipit benedici Mappas Altaris, ergo tantò magis benedicendum Purificatorium, quod fortè potest tangere reliquias Sanguinis. Nec obstat quòd in benedictionibus non reperiatur peculiaris benedictio quoad Purificatoria, nam pro iis sumitur benedictio linteaminum, mutatâ voce *Altare* in *Calicem*, si separatim Purificatoria benedicantur. Sed communiter, & probabiliùs negant *Gavant. p.* 2. *ti.* 1. *lit i. Suar. D.* 81. *se.* 8. *Pal num.* 2. *Salm. c* 4. *num.* 85. *Lugo D.* 20 *num.* 76. *Croix num.* 331. *Bon. p* 9 *num* 22. *Roncaglia c.* 6. *qu* 4. *& Tournely pag.* 818. *qu.* 9. *cum Sylvio*, qui dicit hanc benedictionem fieri tantùm de convenientia. Ratio, quia in Rituali nulla adest benedictio propria de Purificatoriis, sicut nec Veli, nec Bursæ. Gratis autem asseritur eandem benedictionem, quæ adhibetur pro Mappis, aptandam esse pro Purificatoriis, cùm pro his nullo modo possint verificari verba Orationis, quæ habentur in Rituali nempe, *consecrare digneris hæc linteamina ad tegendum involvendumque Altare Filii tui.* Hinc non sufficit (ut ajunt Contrarii) mutare solam vocem *Altare* in *Calicem*, sed etiam oporteret mutare verba *tegendum*, *involvendumque* in *abstergendum*, quod esset potiùs novam Orationem conficere, quàm mutare; Dicunt tamen *Salm. l. c.* quòd, licèt non sit obligatio benedicendi Purificatorium, tamen ipsum licitè benedici potest. Si autem Purificatorium, non facilè haberi possit, probabiliter dicunt *Wigandt tr* 15. *n* 64. *ac Suar. Spor. Avers & Gob. ap. Croix n.* 331. licitum esse sine eo celebrare, ejusque locô adhiberi posse strophiolum mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur.

VIII. Sub gravi peccato *Missale*, Canonem saltem continens, ut habet *Bonac.* & alii commun. etsi *Ledesm. & Laym.* doceant in gravi necessitate licitum esse celebrare sine libro ei, qui moraliter sit certus se non erraturum; & sic *Lugo l. c. cum Dian &c.* probabiliter excusat eum qui propter visûs debilitatem legere non potest. * (*Tabella autem Secretarum, non requiritur ex præcepto, sed tantùm ad majorem Celebrantium commoditatem, ut bene ait Gavant. p.* 1. *ti.* 10. *n.* 20. *litt. z.*) * „ 390

Quæritur, an liceat unquam Sacerdotibus celebrare sine Missali? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Tournely pag.* 826. *q.* 2 *Habert to.* 5. *pag.* 708. item *Nav. & Henr. ap. Pal. p.* 9. *num.* 4 *ac Coninch.*

ninch. Fag. ap. Escob. l. 21. *num.* 462. etiamsi aliquis firmiter sciat memoriter, quæ dicenda sunt. Ratio, quia in re tam gravi vitandum est omne errandi periculum, quod recitando memoriter semper timeri potest. Idque videtur confirmari ex eo quòd S.C. Concilii (ut fert Benedictus XIV. *Notif.* 29. *num.* 5.), licentiam impertiendo alicui Sacerdoti cæcutienti celebrandi in Festo duplici Missam votivam de BB. Virgine, & die feriali Missam pro Defunctis, hanc solet clausulam apponere: *Quòd non sit omninò cæcus, & memoriter non recitet*. *Secunda* verò sententia communissima, quam tenent *Lugo D.* 20. *num.* 78. *Laym. cap.* 6. *num.* 17. *Pal. l. c. Suar. D.* 81. *se.* 6. *Vasq. D.* 233. *cap.* 3. *in fine*, *Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 46. *Escob. num.* 464. *cum Aversf. Spor. tom.* 3. *p.* 148. *num.* 388. *Salm. cap.* 4. *num.* 87. *cum Villalob. Ledes. & Croix num.* 363. *cum Verricelli*, *& Gobat.* probabiliter dicit posse quandoque Sacerdotem celebrare sine Missali, si hoc facilè non posset habere, & ob præteritam experientiam abesset morale periculum errandi. Hinc probabiliter inferunt *Lugo*, *Pal. Vasq. Salm. & Escob.* licitè celebrare Sacerdotem, qui ob visûs debilitatem memoriter Missam recitat, modò discernat Calicem, & Hostiam, quantum sufficit ad evitandam irreverentiam; & modò ad notam effugiendam habeat Missale in Altari, vel alium librum locô ipsius, ut ajunt *Croix num.* 364. *cum Gob. & Salm. cum Lugo*, *& Pal.* Per clausulam autem, quæ solet a S.C. apponi ut supra, non satis probatur hæc secunda opinio tanquam improbabilis rejici: Tutius tamen semper erit hanc facultatem a S.C. obtinere. Certum autem est apud omnes, Sacerdoti penitus cæco illicitum esse celebrare; Quamvis referat Benedictus *l. c.* die 23. Augusti 1727. Sacram C. Concilii hanc licentiam concessisse cuidam Parocho pauperi ex speciali gratia, cum assistentia tamen Sacerdotis.

Sacerdos autem Ritûs Romani graviter peccaret, si uteretur Missali Regularium etiam in eorum Ecclesiis, vel locorum quà transit, dicendo Missam diversi Ritûs, ut rectè censet *Croix cum Pasq. Quarti*, *& Aversa* (contra *Pal. & Præpos.*), ex Decreto S.C. 19. Nov. 1622. *ap. Gavant. p.* 3. *tit.* 10. Hoc tamen intelligitur, si talis Sacerdos posset Ritum suum servare: nam aliàs licitè posset uti Peregrinus Ritu, & Missali illius Diœcesis in qua reperitur, ut probabiliter ait idem *Croix num.* 368. *cum Con. Tamb.* & aliis communiter. Olim Missalia habentia in Canone, *pro Rege nostro*, erant suspensa; sed hodie rectè dicit *Croix num.* 369. cum aliis Recentioribus, in hoc non esse faciendum scrupulum ex consuetudine introducta.

Confessarii autem, & Capellani Monialium possunt quidem dicere Missas Sanctorum de quibus ipsæ recitant Officium, non tamen Missas proprias illius Ordinis, sed cum Missali Romano, & de communi; ita S.C. Rit. annuente Clemente XI. die 1. Dec. 1617. *ap. Pitton. de Ritib num.* 1768.

„ IX. *Minister*, secundum *Nav. Fag. Zerol.* sub mortali, & quidem masculus: in necessitate tamen gravi, v. gr. diei festi, vel dandi viaticum, posset quis sibi respondere, inquit *Sà*, *Bonac. & Dian. tr.* 14. *res.* 43. ex aliis. In quo casu etiam fœminam adhiberi posse docet *Nug. a.* 6. *d.* 1. *& Sylv.* idque quibusdam *Belgii* partibus consuetudine inductum esse docet *March. R. past cap.* 5. contra communem, apud *Laym. Fern. & Dian. loc. cit. Tambur. l. c. & March. de ord. t.* 3. *cap.* 15. ubi vult id esse mortale. Ministrante tamen circa altare virô, qui nesciat respondere, Moniales ex choro respondere, non esse prohibitum notat *Card. de Lugo*, *& Tambur. l. c.* ubi etiam eum *Henriq. & Hurt.* permitti celebranti Missam cœptam prosequi sine ministro, si hic fortè absit, & aliquantulum expectatus non revertatur. „ 391

Dubitatur 1. quale peccatum sit celebrare sine Ministro? Certum est apud omnes esse mortale, ex *c. Proposuit.* 6. *de Fil. Presby.* ubi dicitur: *Non enim solus Presbyter Missarum sollemnia potest sine Ministri suffragio celebrare*. Verùm communiter dicunt DD. licitum esse celebrare sine Ministro, urgente necessitate ministrandi Viaticum; Ita *Lugo D.* 20. *num.* 103. *cum Suar. Laym. Fag. Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 43. *cum Cleric. Villal. & Petig.* item *Roncaglia cap.* 6. *q.* 6. *cum Glossa in c. Quæsivit. de Verbor. sign Tournely pag* 825. *v. Hinc. & Sylvius* 3. *p. q* 83. Et idem concedunt *Tourn. Lugo*, *& Diana* cum aliis ab ipsis citatis, ut Populus audiat Missam de præcepto; Celebrantem autem, ut ipse solus Missam audiat de præcepto, etiam excusat *Diana l. c.* Et *Tournely cum Sylvio* non damnat, licèt non approbet.

Probabiliter autem dicunt (præter *Lugo*, *Tamb. Henr. & Hurt. ap. Busemb*) *Tournely pag* 825. *& Salm c.* 4. *num.* 101. *cum Dic.* quòd, cœptâ Missâ, maximè si sit facta Oblatio, permittitur Celebranti pergere sine Ministro, si iste abscesserit, & de brevi non revertatur. Probabiliter etiam

etiam dicunt *Salm. l. c.* quòd Celebrans non faciat scrupulum, si Minister malè pronunciet, nec facilè corrigat errores, ne turbet seipsum, vel circumstantes, vel ordinem Missæ; Quamvis moneat *Croix cum Gob.* quòd Celebrans suppleat omissa a Ministro. Dicit autem *num.* 388. *cum Quarti*, Rubricas circa Ritum a Ministro servandum, esse tantùm directivas, & non obligare ad culpam; sed huic non acquiesco. Rationabiliter verò advertit *Lugo D.20.n.303.* minorem necessitatem sufficere ad celebrandum cum Ministro nesciente respondere, quàm sine Ministro.

Illud autem quod habetur in *c.61. de Consec. Dist.1.* ubi Soter Papa sic ait: *Hoc quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum sollemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus ipse tertius habeatur; quia, cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & Orate, apertissimè convenit, ut ipsius respondeatur salutationi*. Explicant *D. Thom. qu 83. a.5. ad 12. & Bellar. Laym. Soto*, & alii communiter *ap. Escob. n 640.* hoc intelligi de Missa sollemni. In Missis tamen *privatis* (ait D. Thomas) *sufficit unum habere Ministrum, qui gerit personam totius populi Catholici, ex cujus persona Sacerdoti pluraliter respondet*.

392 Dubitatur 2. an Sacerdos celebrans, respondente Muliere, peccet graviter? Affirmant *Nunnus ap. Diana p.2. tr.14. R.44.* Sed communiter negant *Laym. c 6 num.13. Suar. D.SS. se.1. Tournely pag.825. v. Hinc. & Diana l. c. cum Molf. Homob. Zanardo, Fern. &c.* Hinc dicunt *Vvigandt tr.15 num.69. Tournely cum Lugo, & Laym. cum Palud & Hurt.* bene permitti, ut feminæ quandoque respondeant a longè, maximè si sint Sanctimoniales, modò non immediatè ministrent in Altari, porrigendo urceolos &c. id enim non posset excusari a mortali, ex *c. 1. Inhibendum. de Cohab. Cler.* ubi feminis omninò interdicitur Celebranti ministrare: Et ideo bene advertit *Laym. l. c.* quòd urgente necessitate satius esset celebrare sine Ministro, quàm cum femina ministrante.

393 „ X. *Crucifixus*, nisi sit expositum Venerabile Sacramentum, non tamen sub obligatione gravi; idem est de velo, *Lugo D.20. sect.2. num 7. Gavant.*

In Rubrica Missalis *p.1. ti. 20.* hoc tantùm habetur: *Super Altare collocetur Crux inter candelabra*. Sed a S.C. Rituum in Decreto edito die 14. Maji 1717. (apud *Merati tom.1. p.2. in Indice num 604.*) dictum fuit: *Super Altare, in quo SS. Sacramentum expositum est, Crux de more collocari debet, cum Imagine Crucifixi apposita*. Quod tamen intelligendum est, ut ait *Merati tom. 1. p. 1. pag. 693. v. Super*, tantùm dum Missa celebratur. Item in Cæremoniali Episcoporum *l. 2. cap. 12.* sic præscribitur: *Crux parva cum Imagine Crucifixi super Tabernaculum, in quo asservatur SS. Sacramentum in Altari, non est sufficiens in Missa, sed poni debet alia Crux in medio candelabrorum*. Idque confirmatum fuit a S. C. die 16. Jun. 1663. *ap. Merati in dict. Ind. num.400.*

Sed dubitatur 1. An sit mortale celebrare sine Cruce? Affirmant *Renzi c.4.q.15. & Aversa qu.11. se.3.* quia res est gravis, cùm in Sacrificio Altaris repræsentetur Sacrificium Crucis. Negant verò communissimè *Suar. D. 81. se. 3. Laym. c.6. num.17. Tournely pag. 829. Bon. p.9. n. 30. Fill. num.123. Merati tom 1. p.1. pag.297. & Escob. num.461. cum Vasq.* & aliis pluribus, quibus consentit *Habert tom 5. pag.708. & Concina pag. 503. num. 19.* qui dicit Crucem non esse tantæ necessitatis, ut sine ea non posset celebrari cum rationabili causa. Hæc sententia olim visa est mihi valde probabilis, sed nunc de ejus probabilitate dubito, postquam legi Decretum SS. nostri Benedicti XIV. editum 1746. ubi severè sic præcipitur „: (Ut nullo modo fiat Sacrificium, nisi Crucifixus inter Candelabra ita promineat, ut Sacerdos, ac Populus eundem Crucifixum, facilè & commodè intueri possit, & Imago non sit ita tenuis & exigua, ut ipsius Sacerdotis, & Populi oculos pene effugiat.)„ Valde me urgent illa verba, *nullo modo*, quæ important aliquid aliud præter simplicem prohibitionem celebrandi sine Cruce. Quamvis autem Pontifex eodem modo requirat Crucem quàm Crucifixum, tamen non videtur censendum eodem rigore utrumque exposcere; cùm enim Crux collocatur in Altari, jam adest Sacrificii Cruenti repræsentatio, propter quam utiquè Crux requiritur; & ideo plures DD. ut *Suar. Vasqu. Dic. &c. apud Croix num.318. ac Bissus apud Merati pag.295.* dixerunt sufficere in Missa solam Crucem sine Crucifixo, innixi super Rubrica, quæ (utì supra allata est) requirit solam Crucem, nullâ factâ mentione Crucifixi.

Dubitatur 2. An quando in Altari est statua Crucifixi, requiratur alia Crux? Affirmant *Gavant. p.1. ti.20. lit. u. & Vvigandt tr.75. n.53.* quia ex Rubrica requiritur, ut Crux inter candelabra collocetur. Sed negandum requiri ex Cæremoniali

moniali Episcoporum *l. c.* ubi dicitur: *At in Altari, in quo adest magna statua SS. Crucifixi non est necesse, ut ponatur alia Crux, dum celebratur Missa*. Idque confirmatum fuit per Decretum S. C. Rit. 16. Jun. 1663. *ap. Merat. in Ind. num.* 400.

Crux autem non debet esse de præcepto benedicta, juxta Decr. S. C. 12. Jul. 1704. *apud Merat. dictâ pag.* 297. Et idem docet *Pignat. to.* 9. *Consult.* 89. de omnibus Imaginibus, dicens eas posse, sed non debere necessariò benedici.

394 „ XI. *Candela* accensa duplex, ex cera, & „ quidem secundùm *Fag. Reg. Vasq.* & alios, sub „ mortali, contra *Nug. & Match.* In necessita- „ te tamen, præciso scandalo, sufficit una, et- „ iam ex sebo, vel lucerna, aut lampas ex „ oleo. Vide *Dian. l. c. Laym. cap.* 16. *num.* 17. „ *Azor. cap.* 28. *qu.* 15. Sine omni autem lumine „ celebrare nunquam licet; *Lug. d.* 20. *s.* 2 adeo „ ut, si extingueretur ante consecrationem, & „ aliud haberi non posset, Missam esse relin- „ quendam, etiam in necessitate consecrandi „ pro moribundo viaticum, dicat *Fagund. p.* 22. „ *c.* 21. & *Quint. t.* 4. *f.* 1.

In Rubrica *p.* 1. *tit.* 20. sic habetur: *Super Altare collocentur candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc & inde in utroque latere*. Certum est apud omnes esse mortale, celebrare sine ullo lumine, ex *c. Literas. ult. de Celeb. Miss.* ubi graviter culpatur Sacerdos qui *sine igne*, idest sine lumine, celebrat. Et hoc etiamsi urgeat necessitas ministrandi Viatici, ut dicunt communiter *Roncaglia cap* 6. *qu.* 5. *Tournely pag.* 809. *qu.* 11. *cum Bellarm* item *Lugo*, *Quarti*, *&c. ap. Renzi c.* 4. *qu.* 17. & idem sentit *Croix num.* 392. (contra *Pasqu.* cujus tamen opinionem ipse *Croix* probabilem putat). Unde rectè censent *Roncaglia*, *Tourn. ll. cit. ac Tamb. cap.* 5. §. 4. *Renzi c.* 3. *qu.* 17. (contra *Croix num.* 393. *cum Gob. & Leandrum*; *Lugo* autem *D.* 20. *num.* 77. & *Sporer n.* 381. quos ipse citat, id minimè dicunt, imò potiùs oppositæ sententiæ adhærent) quòd si ante consecrationem deficiat lumen, omninò desistendum est a celebrando; secus si post consecrationem: Quo casu, si candelæ statim possint reaccendi, dicit *Pasqual. ap. Croix n.* 394. melius esse pergere, quia continuatio Missæ pertinet ad unitatem Sacrificii; & idem dicendum ait *ibid. Quintanad.* si candelæ non possint ita facilè reaccendi, ut expectandum sit ad quadrantem, ob eandem rationem. Recitare autem Evangelium S. Joannis extinctis candelis, nullum esse peccatum dicit *Quarti cum Croix num.* 397. quia tale Evangelium non est pars Missæ, nam dicitur post, *Ite, missa est*. Sed probabiliùs dicunt *Gavant. p.* 2. *ti.* 12. *lit. f. cum Merati ibid.* candelas non debere extingui nisi post Evangelium, ut revera præscribit Rubrica; licèt enim hoc Evangelium olim ex arbitrio dicebatur, hodie tamen, ut advertit *Butrus* cum aliis communiter, dicitur ex obligatione ob Mandatum S. Pii V. Non debet autem angi Sacerdos, si dum legit Evangelium, Minister candelas extinguit. Item probabiliter ait *Croix num* 398 *cum Sporer*, nullam esse obligationem accendendi tertiam candelam post *Sanctus*; Sic enim hodie communiùs usus habet.

Dubitatur 1. An liceat celebrare cum candelis ex sebo, vel oleo? Affirmat *Toletus cap.* 2. *num.* 14. Sed communiter DD. docent id esse mortale, quia talis usus est indecentissimus, & prorsus alienus ab universali Ecclesiæ consuetudine. Et hoc etiam in necessitate, ut sentiunt *Suar. D.* 81. *se.* 6. (loquens hic de candelis sebaceis) & *Escob. l.* 21. *num.* 457. *cum Villab. & Fag.* Verùm communiter, & probabiliter *Azor to.* 1. *l.* 10. *cap.* 28. *qu.* 15. *Vvigandt tr.* 15. *n* 63. *Tournely l. c. Sporer num* 383. *cum Tann & Tamb. Fill. num.* 126 & *Bon. p.* 9. *num.* 31. *cum Vasq Reg. Nunn. Graff.* dicunt licitum esse celebrare cum oleo, vel sebo in necessitate: & probabile putat *Escob. n.* 458. modò, ut bene advertit, scandalum absit. Non approbo autem id quod dicunt *Pasqu Gob.* & alii (quibus consentit *Suarez* loquendo de lumine ex oleo), nempe non esse illicitum celebrare cum candelis ex oleo, vel sebo etiam ex sola devotione, si aliæ haberi non possint; nam hæc non videtur causa gravis sufficiens ad excusandum a mortali, ut supra dictum est.

Dubitatur 2. An liceat celebrare cum uno lumine cereo? *Fagundez ap. Roncaglia c.* 6. *q.* 5. negat, & dicit hoc esse mortale. E converso *Fill. num.* 126 *Azor. cap.* 28. *qu.* 15. & *Bon. p.* 9. *num.* 31. *cum Suar. Vasq. Con. Reg. &c.* censent nullum esse peccatum, præcisô scandalô. Sed probabiliùs & communiùs puto cum *Tournely pag.* 809. *R. ad* 3. *Tolet. cap.* 2. *num.* 14. & *Escob. n.* 453. qui citat *Franc. Lugo*, id esse tantùm veniale: a quo puto perinde quamcunque causam rationabilem, adhuc solæ devotionis, seclusô scandalô, excusare.

Advertendum autem hìc non esse licitum cuicunque, nec etiam Vicariis Generalibus, celebrare cum quatuor candelis, ut declaravit

S.C. die 7. Aug. 1627. *ap. Gav. p.1.ti.20. num.20. lit.y.* Et ſic pariter id vetitum eſt aliis Sacerdotibus; niſi ſint Cardinales, Epiſcopi, & Abbates uſum Pontificalium; habentes, tum ſolùm tamen, cùm in ipſis celebrant; ex Decreto 9. Febr. 1675. *ap. Benedict. XIV. Notif.29. num.16.*

395 „ XII. Requiritur etiam antipendium, pul-
„ villus, candelabra, burſa, velum, manuter-
„ gium; ſed non benedicta: & ſi quid ex his
„ deſit, ex profanis congruenter mundis mu-
„ tuo accipi, & deinde priori uſui reddi po-
„ teſt. *Tamb.l.5.cap.3. §.3.*

Rectè dicit *Buſemb.* illa non benedici, quia ipſa requiruntur tantùm ad decentiam. Celebrare ſine Antipendio putat *Paſq.qu.713.* nullum eſſe peccatum, maximè ſi ob paupertatem omittatur; Sed *Quarti ap. Croix num.226.* dicit eſſe veniale; & hoc puto probabilius, cùm Antipendium requiratur ex Rubrica *tit. 19.num 20.* ubi dicitur: *Altare palliò quoque ornetur, coloris quoad fieri poteſt dici feſto, vel Officio convenientis*. Excipienda tamen ſunt Altaria ex marmore, vel illa quæ vulgò dicuntur *alla Paolina*, quorum uſus communiſſimè hodie invaluit.

Requiritur etiam *Pulvillus* ex eadem Rubrica: *In cornu Epiſtolæ* (collocetur) *Cuſſinus ſupponendus Miſſali*: Bene verò pro Cuſſino licitè ſubrogatur Legile, vulgò *Lettorino*. Item *Manutergium* cum pelvicula: *Parentur ampullæ vitreæ vini, & aquæ cum Pelvicula, & Manutergio mundo*. De Velo & Burſa dicitur in Rubrica *ti.1.num.1: Tegit* (Sacerdos hoſtiam) *parvâ pallâ lineâ, tum Velò ſericò. Super Velo ponit Burſam coloris paramentorum intus habentem corporale plicatum*. Unde non bene agunt qui extra Burſam deferunt corporale, ut rectè ait *Gavant. in dict. Rubr.* ubi refert S. Pium V. diſpenſaſſe cum Hiſpanis, ut corporale extra Burſam ferre poſſint. Dicit autem *Croix num. 330.* quòd celebrare ſine Velo, quando nullum habetur, non eſt peccatum, nam Velum, Manutergium, Pulvillum ait requiri tantùm ob decentiam: Et idem cenſet de Burſa cum *Sporer.*

396 „ XIII. Opertô capite celebrare non licet
„ etiam in infirmitate, ſine licentia, ut docet
„ *Fagund. Laym. Dian R.58.* & quidem Summi
„ Pontificis, ut ex Declaratione Cardinalium
„ notat *Gav. & Tamb. de exped. ſacrif. l.1.* licèt
„ *Laym. & Scot.* Epiſcopis, & Regularibus eo-
„ rum Prælatis permittant: Quod *Tambur. l.c.*
„ rectè limitat ad caſum neceſſitatis, in quo
ad Papam difficilis ſit recurſus. Qui tamen „
ſine venia faceret, eum non peccare mor- „
taliter, ſeclusò contemptu, & ſcandalò, vult „
Ledeſm. & Tambur. l.c. Quod *Dian. p.2. t. 14.* „
R.58. cenſet probabile, ſi tempus Canonis „
excipiatur. „

397 Dub. 1. An ſit licitum celebrare capite coopertô? Certum eſt hoc non licere ex *c. Nullus. de Conſec. Diſt.1.* ubi dicitur: *Nullus Epiſcopus Presbyter, aut Diaconus præſumat velato capite Altari Dei aſſiſtere*. Accedit præceptum Urbani VIII. in Miſſali Rom. appoſitum, in quo præſcribitur: *Nemo audeat uti pileolò in celebratione Miſſæ, ſine expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ, non obſtante quacunque conſuetudine*. Bene verò notat *Croix num.400.* hôc præceptô non obligari Chinenſes, apud quos tegere caput eſt ſignum honoris, & detegere eſt irreverentia. An autem ſit mortale facere Sacrum cum pileolo, vulgò dicto *Berettino*? Affirmant *Angel. v. Miſſa, & Armilla eod. verb.* quia hanc reputant materiam gravem, cùm graviter repugnet reverentia Sacramenti. Negant verò *Ledeſma*, & probabile id putant *Diana, & Sporer ap. Croix num.400.* Sed non improbabiliter *Quarti p.2. to.2. dub.3. Paſq. q 826. & Eſcob. num 495. cum Villal. & Franc. Lugo*, præter *Tamb. & alios ap. Buſemb. ut ſup.* diſtinguunt, & dicunt eſſe mortale celebrare totam Miſſam coopertô capite, ſecus ſi uſque ad Canonem, ſeclusò contemtu, & ſcandalò; Et conſequenter probabile eſt id quod dicunt *Pal. p.10. n.10. cum Sà, Vaſq. Azor. & Laym. cap.6. num.16. cum Nav. Sylveſt. & Henriquez, ac Croix l.c. cum Gob. & Dic.* nempe non eſſe illicitum ſine diſpenſatione celebrare cum pileolo (exceptô Canone, & præcisô ſcandalô) ex rationabili cauſa, ſi celebretur in loco privato, vel ſi cauſa ita celebrandi aſtantibus ſit manifeſta, puta ob ſenectutem Sacerdotis, vel loci frigus, ita ut quis non poſſet celebrare capite nudô ſine notabili incommodo. Hinc ajunt *Tournely pag.826.* Pariſiis, & *Vaſq. ap Croix*, Coloniæ tempore Hyemali eſſe in uſu celebrare cum pileolo uſque ad ſecretas. Idque approbat Benedictus XIV. *de Sacrif. Miſſ. tom.9 l.1. cap.7. & 9.* ſaltem pro eo qui graviori laboraret morbô; neque obſtare dicit ſtatutum Urbani VIII. non enim cenſendum, ait, Sedem Apoſtolicam in caſu extremo, & in morbo minimè diutino rem hanc illicitam declarare.

Dicunt autem *Suar. D 82. ſe.3. Bon. p.9. n.29. Laym. cum Azor. & Sà*, item *Spor. Fill. Rodriq. & alii ap. Croix d. num.400.* quòd, accedente causâ

v. gr.

v. gr. infirmitatis, potest Episcopus, vel Prælatus Ordinis dare licentiam celebrandi capite opertô amictu, vel pileolo. Sed id negandum cum *Gavant. & Aversa ap. eundem Croix*, ex Decreto allato Urbani VIII. ubi expressè omnibus prohibetur sacrificare cum pileolo sine dispensatione Apostolica. Idque confirmatum fuit a Decreto S.C. Rit. die 24 Apr. 1626. ubi dictum fuit: *Facultas concedendi usum pileoli in Missa spectat ad Papam*. Item hic obiter notandum aliud Decretum ejusdem S. C. 13. Aug. 1695. ubi: *Parochis ministraturis SS. Sacramentum infirmis non est licitum de die neque de nocte uti parvô pileolô sub prætextu infirmitatis, absque speciali S. Sedis licentia.*

398 Dubitatur 2. An liceat celebrare cum capillitio ficto, vulgò dicto *Perrucca*? Adest Decretum S.C. Rit. editum 3. Aug. 1652. ubi dictum fuit: *Missa non potest celebrari cum cæsarie ficta*. Dicit verò *Pasqu qu.8. 2.* licere ex rationabili causa celebrare cum illa. Sed advertit *Croix num.401.* hoc etiam hodie vetitum esse per Decretum Innocentii XI. promulgatum in Diœcesi Coloniensi die 21. Martii 1689. ubi sancitum fuit, *non posse Episcopos, & Nuntios Apostolicos concedere licentiam Sacerdotibus ejusmodi comas in actu celebrationis gestandi*; omnibus & singulis præscribens ob reverentiam tanto Sacrificio debitam, ut *Altari Dei non nisi detectô, ac nudatô capite assistere præsumant*; idque *sub pœna suspensionis a Divinis officiis*.

399 „ Plura de his omnibus vide apud *Auct. cit.*
„ *Gavan. Dian Laym. Bonac. Card. de Lugo d 92.*
„ *s.4. Esc. E.11.* ubi notat, etsi gravis sit obli-
„ gatio servandi ritum celebrandi præscriptum
„ in Rubricis Missalis, ideoque grave sit omit-
„ tere, v. gr. oblationem hostiæ, vel calicis,
„ vel infusionem modicæ aquæ (*Tambur. de*
„ *exped. sacrif. l.2. cap.5.*); nihilominus levita-
„ tem materiæ sæpe excusare a culpa mortali
„ omissionem, etiam intra Canonem, monet
„ *Escob. l. c.*

Quæritur, an Rubricæ Missalis sint tantùm directivæ, sive de consilio ad instruendum, vel sint præceptivæ obligantes ad culpam? Ante omnia in hoc puncto prænotandum id quod habetur in Bulla S.Pii V. apposita in fronte Missalis, ubi sic dicitur: *Mandantes & districtè omnibus & singulis præcipientes in virtute S. Obedientiæ, ut ceteris omnibus rationibus, & ritibus ex aliis Missalibus in posterum penitus omissis, Missam juxta ritum, modum, ac normam, quæ per Missale hoc a nobis nunc traditur decantent, ac legant. Neque in Missæ celebratione alias cæremonias, vel preces, quàm quæ in hoc Missali continentur, addere vel recitare præsumant.*

Ad quæsitum autem quatuor adsunt sententiæ Doctorum, qui in hoc puncto valde confusè loquuntur. *Prima* sententia, quam tenent *Fagund. & Henno ap. Tournely to. 5. pag. 811. sub initio*, dicit omnes Rubricas esse directivas, cùm ipsæ non præcipiant, sed tantùm consulant, vel instruant: Sed hanc sententiam meritò rejiciunt *Quarti, Quæst. proœmial. sect.2 p.1. & Victorian. in Memor. Cler. 2 p.9.* *Secunda* sententia, quam tenent *Suar. D 83. se.3. Azor. to.1. l.10. cap.29. q.6. Bon D.4. q ult. p 7. §.3. num.3. cum Possev.* item *Con. Aversa, Lez. & Melf. ap. Merati to.1. p.2. pag. 786.* dicit omnes Rubricas esse præceptivas ex præfata Bulla S. Pii; Unde censent omnes Rubricas obligare sub gravi de genere suo, & tantùm ratione levis materiæ posse committi veniale. *Tertia* verò sententia, quam tenent *Gavant. p.3. tit.21. num.1. & 7. Lugo D.20. num.105. v. Secundo, Concina pag.529. num.1. Spor. ex num.423. Holzmann pag.86. num. 376. Elbel n. 268. Diana p.2. tr.14. R.70. Renzi c.9. q.14. Tamb. de Sacr. M. c.5. §.1. num 1. cum March.* & probabilem putat *Quarti a.7. num.1.* censet alias Rubricas esse præceptivas, alias directivas: Dicunt enim esse præceptivas Rubricas illas, in quibus apponitur verbum *graviter peccat*, vel quæ aliunde sunt præscriptæ a jure, vel a consuetudine, prout sunt Rubricæ circa integritatem Sacrificii, materiam & formam, jejunium, vasa, vestes, &c. Directivas autem esse, ver. gr. orare ante vel post Missam, numerum collectarum, lotionem manuum, genuflexiones, cruces &c. Ex Auctoribus verò hujus sententiæ alii, ut *Concina, Tamb. & Sporer*, dicunt præceptivas obligare sub gravi, directivas autem sub levi: Sed pace ipsorum hæc doctrina non sibi congruit, repugnat enim dicere Rubricas esse tantùm directivas, & obligare ad culpam; quia, si obligant, revera potiùs præceptivæ, quàm directivæ dici debent. Meliùs igitur dicunt alii, ut *Gavant. Lugo, Holzmann, & Elbel*, Rubricas præceptivas obligare quidem ad culpam, non verò directivas, cùm hæ sint tantùm materia instructionis & directionis, non præcepti.

Quarta verò sententia quam sequor, & tenent *Merati pag. 787 Tournely pag. 811. v. Resp. & Quarti d. quæst proœm. sect.2. p.2.* distinguit Rubricas in eas quæ servantur intra Missam, sive in actu celebrationis, & in eas quæ servantur

tur extra Missam. Dicimus igitur Rubricas intra Missam tantùm esse præceptivas, & has tantùm obligare, & quidem sub gravi, nisi levitas materiæ excuset. Probatur 1. ex Tridentino *Sess.7.Can.13.* ubi dicitur: *Si quis dixerit approbatos Ecclesiæ Ritus in sollemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut sine peccato a Ministris omitti pro libito, aut in novos alios mutari posse, anathema sit*. Certum autem est, quòd celebratio Missæ etiam ad Sacramenti Eucharistiæ administrationem pertinet. Probatur 2. & expressiùs ex enunciata Bulla S Pii, ubi ita dictum fuit: *Mandantes & omnibus districtè præcipientes in virtute S. Obedientiæ, ut Missam juxta ritum, modum & normam in Missali præscriptam, decantent ac legant*. Deinde additur: *Neque in Missæ celebratione alias cæremonias, vel preces addere vel recitare præsumant*. Ex quo patet falsam esse primam sententiam, necnon opinionem *Pellizarii*, & *Renzii* dicentium hanc Bullam non obligare sub gravi, eo quòd in ipsa tantùm vetetur inductio novi Ritûs, non autem mutatio, aut variatio cæremoniarum vel precum; nam Bulla duplex quidem præceptum continet, & utiquè grave (cùm præcipiat *districtè*, & *in virtute S. Obedientiæ*), unum de non addendis aliis cæremoniis, & aliis precibus non recitandis, præter præscriptas in Missali: Alterum de celebrando juxta *Ritum*, *Modum* (nota), & *Normam Missalis*. Ad Modum & Normam quidem spectat, ne varientur cæremoniæ in Missali præscriptæ.

400 Unde rectè ait *Croix num. 422. cum Pasqu.* non excusari a veniali Sacerdotem qui omittit benedictiones, inclinationes, genuflexiones, &c. uti præscribuntur in Rubrica. Et idem sentio cum *Concina pag.509. num.2.* de eo qui advertenter non genuflectit usque ad terram, vel tantùm signat deosculari Altare, vel perturbat benedictiones contra Rubricæ præscriptum; Item dicit *Croix ibid. cum Pasq.* esse veniale facere ea nimis celeriter, vel nimis prolixè. Præterea, rationabiliter addunt *Concina ibid. Viguandt tr.15.num.75. Croix l.c. & Roncaglia cap.3. qu.4. in fine*, posse esse etiam mortale, si quis has cæremonias, esto non ex gravioribus, omitteret in notabili parte; Hinc probabiliter asserunt *Roncaglia, Quarti p.1. ti.16.p.6.dub.3 & Pasqu. qu. 229. num. 7.* non excusari a mortali Sacerdotem absolventem Sacrum intra quadrantem a quo non videtur dissentire *Gobat. cap.23. num. 814.* dicens non posse intra quadrantem perfici Missam sine multis imperfectionibus. Unde meritò ait *Roncaglia cum Quarti*, & *Pasqu.* Episcopos, & Prælatos Regularium teneri sub gravi turpem hanc & scandalosam celebritatem extirpare. Et ab hoc reatu non excusari, rectè consequenter ait *Concina pag. 509. num. 1.* qui ex crassa negligentia non curat cæremonias addiscere. Optimè hinc docet *Benedictus XIV. Notif 29 num.30 cum Quarti, Gobat. Cotone, Bisso, Clericat. Roncaglia, & communi*, Missam non breviorem triente, nec longiorem dimidiâ horâ debere esse; quia breviori spatiô non possunt omnia debitô decore peragi, & longiori, tædiô esset adstantibus.

Ita res se habet, sed heu quot sunt Superiores isti, & quot Sacerdotes, qui de hoc sibi scrupulum injiciunt? Exclamant Concionatores, exclamant Scriptores rectè docentes, quòd ingens divexatio cæremoniarum, & consequenter quòd Missæ absolutio infra quadrantem non potest excusari a culpa gravi; sed quot sunt ii qui curam habent hæc vitandi? Hujusmodi corruptela non quidem calamô, sed lacrymis esset prosequenda, dum quotidie cernimus, non solùm maximam partem Sacerdotum secularium hoc tremendum Sacrificium peragere pejus, quàm tractant res temporales levioris momenti, ita oscitanter ut nullam de tanto Mysterio fidem habere videantur, sed quod deplorabilius, etiam Religiosi, adhuc arctioris observantiæ, qui in aliis rebus spiritualibus agendis magnam diei partem insumunt, Missam verò, quæ omnium est divinissimum, non dubitant brevissimo tempore perficere, nec ipsi ab hoc detestabili abusu se abstinere, nec Prælati eos corripere curant. En quomodo de hoc conqueritur Venerabilis Cardinalis Bellarminus, relatus in Bulla, *Annus qui*, &c. N. SS. Benedicti XIV. (in Bullar. *to.3. pag.42. §.15.*) *Aliud est etiam lacrymis uberrimis dignum, quod ob nonnullorum Sacerdotum incuriam, aut imputatem sacrosancta Mysteria tam indecorè tractentur, ut qui illa tractant, videantur non credere Majestatem Domini esse præsentem. Sic enim aliqui sine spiritu, sine affectu, sine timore, & tremore, festinatione incredibili sacrum perficiunt, quasi fide Christum Dominum non viderent, aut ab eo se videri non crederent.*

401 Dicit autem *Merati pag.788. num. 3.* præter Rubricas Missalis, quæ considerantur tanquam regula proxima sacrorum Rituum, adesse etiam Decreta S.C.Rituum, quæ censeri debent pari-

pariter ut regula proxima, cùm hæc S. C. facultatem habeat declarandi omnia dubia quæ circa Ritus insurgunt, prout colligitur ex *Constitutione* 74. Xisti V. & ideo ejus Resolutiones habentur tanquam Pontificis Oracula: Notat verò non omnes ejus Declarationes dici Decreta rigorosè sumta, sed tantùm ea quæ emanant in forma rigorosa Decreti, vel saltem in fine habent aliquam Decreti clausulam, puta, *ab omnibus servetur*; *servari ab omnibus mandavit*, *&c.* Si verò sint Declarationes tantùm Dubiorum, tunc juxta nonnullorum opinionem censentur dumtaxat directivæ, reputantur enim sapientissimorum virorum Responsa Verùm ait *Ursaja* hujusmodi Resolutiones præferendas esse aliorum Doctorum opinionibus. Hucusque *Merati*.

402 Præscribit autem Rubrica celebrantem debere esse calceatum. Ad hoc tamen sufficit, ut sit indutus crepidis, vulgò dictis *pianelle*, seu *pantoffole*, ut rectè ait *Croix num.* 399. & communis usus habet. Commune autem est, quòd celebrare sine causa nudis pedibus, secluso contemtu, non excedit veniale, ita *Suar. D.*82. *se.*3. *Laym c* 6.*num.*16. *Croix l.c. Lugo D.*20. *num.*102. *Pal. p.*10.*num.*9.*Ronc.cap.*3.*qu.*3.*R.*1. *Bon p.*9.*n.*29 *& Salm. cum Vasq. Sà, Con.* & aliis passim, contra *Sylvest.* Diximus *sine causa*, nam ex necessitate, aut rationabili causa, dicunt *Croix ibid. cum Spor. & Pasq.* item *Laym. & Philib. ap. Salm. ll. cit.* nullum esse peccatum.

Dicit etiam *Croix num* 402. *cum Vasq. Dic. & Gob.* eum, qui non posset celebrare sine baculo, licitè posse illo uti. Additque *ibid. Gobat.* quòd si quis nequiret celebrare nisi utroque brachio super Altari innixo, licitè sic celebraret privatim, non autem publicè, nisi hoc faceret ex necessitate. Hoc tamen puto non excedere veniale, a quo videtur excusari posse, qui ob infirmitatem nequiret rectus stare, & ex sua devotione vellet celebrare, modò vitetur Populi admiratio. Dicunt etiam *Croix n.* 427. *& P. Concina pag.*510. *num.*4. quòd si quis non possit elevare Hostiam, sed potest reliqua, potest celebrare privatim, & etiam publicè, si adsit necessitas, & Populus moneatur; sed puto satis esse Populum tantùm monere, si quis ex devotione celebret.

403 „ 1. Omittere orationes diei solitas, dum „ Sacerdos se induit, ut contra *Nav. Sylv. &* „ *Azor.* docent *Lay Fag. Dian. R* 21. *&c.* Lotio- „ nem autem manuum ante, vel post Missam, „ etsi facilè omitti non debeat, non videri „ sufficientem materiam rigorosi Præcepti, te- „ nent *Suar. & Tamb.* §.6.

„ 2. Omittere Gloria, vel Credo, vel in Ca- „ none nomen alicujus Sancti, vel ea, quæ „ tempore Paschali interponuntur inter Com- „ municantes, aut infra actionem. *Dian. p.*2. „ *t.*14. *R.*49. *&* 89. *Fill. Quintan. &c.* In Missa „ autem, quæ canitur, non legere Evangelium „ submissâ voce, *Dian. l.c. res.*4. negat esse pec- „ catum, ex *Sanch.* & aliis 10. quòd rubrica sit „ tantùm directiva. Si quis autem in Missa „ advertat aliquid a se omissum, regulariter „ non esse repetendum, ait *Suar. & Tambur.* „ *de exped. sacrif. l.*2.*c* 5. Dicit *regulariter*, quia „ 1. si sit de substantia, v. gr. aliquid perti- „ nens ad consecrationem, certum est debere „ repeti. 2. Si dum secretò orat, post pauca „ verba certò advertat, se aliquid notabile o- „ misisse, ver. gr. die Paschæ Communicantes, „ paululum regrediendum esse, & repetendum „ censet *Tambur. l. c.* ita *Filliuc. Dian. res.*59. *E-* „ *scob.* * (*Ita communiter omnes cum Spor. num.* „ 443. *qui rectè infert cum aliis, nullo modo* „ *esse repetenda Gloria, aut Credo, aut Præfa-* „ *tionem, sive Communicantes, Hanc igitur pro-* „ *pria, si omissa fuerint, vel Evangelium, aut* „ *Epistolam, si dicta est una pro alia.*)* „

404 Quoad omissionem partium Missæ oportet distinguere partes Ordinarias ab extraordinariis. Partes *Ordinariæ* sunt illæ quæ semper dicuntur, vel aguntur; & has omittere de se est peccatum grave, nisi levitas materiæ excuset. Hinc communiter DD. dicunt esse mortale, omittere Confessionem cum aliis in principio Missæ, Epistolam, Evangelium, Collectas principales, Offertorium, Fractionem Hostiæ, & illius mixtionem in Sanguinem. Ita *Suar. D* 83. *se.*3. *Tournely to.*5. *pag.*411. *Spor. ex num.*43. *Conc. pag.*510. *Mazzotta to.*3. *pag.*209. *Roncaglia c.*3.*q.*4. *Viva q.*5.*a.*7. *Tamb. c.*5.§.2. & alii passim; licèt non omnia hæc reperias apud omnes hos AA. Idem dicendum cum *Tournely l. c.* de omissione Præfationis.

405 In Canone autem mortale est omittere quamlibet Orationem, vel ejus verba ita mutare, ut sensus varietur, vel aliquod verbum omittere, quô sublatô, reliqua verba sensum non faciunt, *Concina l.c. & Croix num.*418. *cum Diana, Filliucio, & Aversa.* Idem dicendum de omissione *Pater noster*, *vel Agnus Dei* cum *Mazzotta, Pasq. Concina, & Tournely*; licèt *Croix n.* 419. id vocet satis rigidum, sed immeritò. Idem cum *Tournely* de *Libera nos, Domine non*

sum

sum dignus, & *Quid retribuam*. Idem dicendum de Purificatione patenæ, & calicis post sumtionem, *Pasq. q.*208. & *Tourn. l. c.* Idem dicendum, si quis omitteret decem, vel octo nomina Sanctorum, ut veriùs censent *Salm. n.* 118. & *Diana p.*10 *tr.*16. *R.*36. (contra *Bernal*, & *Pasq.*) Putant autem *Concina*, & *Nunnus apud Renzi cap.*4. *qu.* 16. esse etiam mortale omittere unius vel alterius Sancti nomen, sed rectiùs, & communiter id negant *Tourn pag* 812. *Roncagli 1 cap.*3. *q.*4 *Salm. l. c. Croix num* 418. *cum Fill. Aversa*, & *Diana*, *Elbel num.*283. *Spor. num.*425. *Renzi l. c. cum Suar.* & *Granado*. Et probabiliter *Quarti se.*3. *p.*3. *Tournely*, & *Roncaglia* excusant a culpa gravi, omittere tria vel quatuor nomina Sanctorum.

406 Veniale autem est omittere *Kyrie eleison*, ut *Roncaglia q.*4. *R.*2. *Diana p.*2 *tr.*14. *R.*59. *Vvigandt tr.*15. *num.*75. & *Elbel n.*283. Idem dicunt *Mazzotta pag.*209. *Lugo D.*20. *num.*104. & *Tamb. cap.*5. §.2. *n.*5. de Evangelio S. Joannis, contra *Roncaglia qu.*4. *R.*1. qui non improbabiliter ait cum *Suar.* hujus omissionem esse mortale, saltem dico, si adsit scandalum. Veniale est omittere unam vel alteram crucem super Oblata, vel tunsionem pectoris, aut lavationem manuum, *Roncaglia qu.*4 *R.*3. & *Diana p.*3. *tr.*5. *R.*45. Idem ait *Croix num.*147. *cum Quarti*; de omissione Psalmi *Judica*, signi Crucis super aquam, ablutionis digitorum in Missa, & similium. Veniale etiam est omittere unam ex tribus Collectis principalibus, ut communiter dicunt *Tournely p.* 411. *Concina pa.*510. *num* 3. *Elbel n.* 283. & *Croix num* 421. *cum Quarti*; Imò *Tamb. cap.*5. §.2. *n.*5. putat nec etiam esse mortale, omittere duas ex his Orationibus, sed alii rectiùs contradicunt, ut *Suar. D.*83. *se.*3. *Pal. p.*11. *num.*1. *Concina l. c. Salm cap.*4. *num.*116. & *Spor. num* 433. qui addit, quòd si omissa sit prima Oratio, ipsa cum secreta est recitanda, non verò postea. Ita de Collecta propria, nam aliæ Orationes, quæ præter eam adduntur in Missa, non erit mortale eas omittere, ut *Pal.* & *Conc ll. cit.*

Si autem in Missali verba Canonis sint detrita, & non possit aliud Missale haberi, nisi post longum tempus, illa omittere, cùm memoriâ non tenentur, nullum est peccatum; *Mazzotta pag.*210. & *Croix num.*418. *cum Pasq.* & *Verric.* Id tamen intelligendum, si Sacerdos hoc priùs non adverterit.

407 Mutilare autem verba, aut syncope intermediare, salvô sensu, & seclusô scandalô, non est plus quàm veniale, *Croix num* 442. *cum Pasqu.* & *Quarti*, *ac Mazzotta pag.*212. qui probabiliter addit nullum esse peccatum, si id ex naturali defectu fiat.

408 Peccaret quidem Sacerdos, si in purificatione calicis solâ aquâ uteretur, *c. Ex parte.* 5. *de Cel. Miss.* ubi dicitur: *Semper Sacerdos vinô perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiæ Sacramentum*. Sed hoc non erit plus quàm veniale, ut communiter dicunt *Concina pag.*510. *num.*3. *Pasq. q.*209. *num.*8. & *Croix num.* 423. *cum Tamb.* qui id etiam a veniali excusant, si Sacerdos sit abstemius, contra *Gavant*. In ablutione autem digitorum dicunt *Pasq. l. c. Quarti in Qu. proœm. p.*6. *Gobat. ap. Croix*, & *Bissus apud Merati pag.*594. dicunt nullum esse peccatum, solam aquam adhibere; Sed meliùs dicunt *Concina l. c. ac Bona*, *Amic. Corsetti*, & *Arnaud. apud Mer. l. c. num.*21. id non excusari a veniali, si fiat sine dispensatione Pontificis; Excusabitur tamen, ut dicunt, si adsit rationabilis causa: pro qua puto quidem sufficere aliquem esse abstemium, vel vinum esse rubeum, quô purificatoria evaderent indecenter maculata. Hic obiter advertendum decentius esse, ut Sanguis sumatur unicô haustu, prout communiter docetur; Permittunt verò *Baultr. Gabrinus*, *Arnaud.* & alii apud *Merati pag* 593. posse calicem secundâ & tertiâ vice ad os admoveri, ut reliquiæ Sanguinis absumantur; Sed meliùs dicunt *Tonnel. Castald.* & *Crassus ibid.* semel calicem ori admovendum, aliquantulùm immorando, ut reliquiæ omnes (quantum fieri potest) attrahantur. Monuit autem S. Pius V. in quadam Epist. ap. *Gavant. p.*2. *ti.*10. *lit. T.* ut in calicem infundatur eadem vini quantitas, in qua fuerunt species Sanguinis, & sumatur per eandem partem quâ sumtus est Sanguis.

409 Hæc hactenus quoad partes ordinarias: quoad verò partes *Extraordinarias*, scilicet quæ non in omni Missa dicuntur, eas omittere non est nisi veniale; ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumtæ notabilem materiam constituerent, ut bene advertunt *Concina pag.*510. *num* 3. & *Vvigandt tr.* 15. *num.*75. quicquid dicant *Quarti*, & *Pasq. ap. Croix num.*420. Vide dicta *num.*420. Veniale autem tantùm erit omittere Gloria, aut Credo, Sequentiam, Collectas (præter propriam Missæ), Tractum, Præfationem, vel Communicantes, aut Hanc igitur specialia. Ita communiter *Concina*, & *Vvig ll. cit. Pal. p.*11. *num.*11. *Roncaglia q.*4. *R.*2. *Mazzotta pag.*209. *Elbel num.*284. *cum Henno*, & *Croix num.*420. *cum Lugo Diana*, & *Fill.* Lotio

Lotio manuum ante Missam debet fieri saltem sub veniali, & sub gravi, si manus sint valde immundæ propter reverentiam Sacrificii, ut rectè dicunt *Roncaglia qu.1. R.2. & Tournely pag 814. qu.4. cum Quarti*, & aliis. Omittere verò lotionem post Missam nullum erit peccatum, ut rectè ait *Croix num 413 cum Quarti.*

410 Dubitatur 1. An peccent mortaliter Regulares, qui in Canone nominant nomen sui Generalis vice Episcopi? Affirmant *Vera a.7.n.1. Renzi cap.4. qu.16. & Diana p.2 tr.14. R 40.* ex quadam Declar. S C *ap. Rodr. & Vill.* Sed negant *Spor Rodr. Tamb. & Bordon ap. Croix n. 416.* quia, ut dicunt, hæc non videtur gravis materia, & de tali Declar. authenticè non constat. Notandum autem, quòd in Canone debet nominari Episcopus, non Celebrantis (ut putat *Croix num.562.*), sed loci, ut universalis usus habet (saltem apud nos), & cum communi sententia tenent *Merati pag 427. & Gav. Gob. &c. ap. Croix l.c.* ex Declar. S. C. Et probatur clarè ex Rubrica *p 2.tit.8.num 2* ubi dicitur, quòd si Episcopus loci sit vitâ functus, omittitur nominari Episcopus.

Dubitatur 2. An sit veniale omittere Orationes ante vel post Missam? Affirmant *Salm. cap.4 num 95. cum Fag & Leand.* loquendo tamen de illis, quæ post Missam assignantur. Sed communiter negant *Gavant.p.2 tit.1.n.1. Tourn. pag 814.q.3 ad 2. Antoine p.492 num.2. Holzmann num.276. Pal. p.4. num.2. Tamb. cap.7 §.1. n.1. Elbel num 268. & Roncaglia qu.1. R.2.* quia in Rubrica non adest de illis præceptum, sed tantùm insinuatio, cùm ibi in Præparatione Missæ solummodo dicatur: *Orationes pro temporis opportunitate* (hoc est commoditate) *dicendæ*. Qua de re *Gavant* ait: *Inde patet nullum esse peccatum eas omittere, ut communiùs a Sacerdotibus omittuntur*. Hoc tamen non obstante, Sacerdos, qui sine ulla alia præparatione, saltem domi factâ, ad sacrificandum accederet, puto ab aliqua culpa non excusandum.

Dubitatur 3. An omittere Orationes in induendo vestes sit peccatum? Negant *Suar D.82. sub initio, & Bochardus ap. Gav. num.6.* E converso *Azor. l.10 cap.29. q 5 Nav.Man c.25 n 73. & Sylvest. apud Escob. num.505.* censent esse mortale, quia, ut dicunt (sed non satis probabiliter), sicut est mortale celebrare sine vestibus, ita sine Orationibus ad vestes. Tenendum igitur cum communi sententia hanc omissionem esse culpabilem, sed non plus quàm venialem, ut reputant *Lugo D.20. num.106. Bon. p.9. n.32. Laym cap.6. num.12. v.8. Tournely pag. 823. Salm. cap.4 num.95. Pal. p.10. num.8. cum Henr. & Petig. & Escob. num.507. cum Fag. Aversa, Man. Vega, &c.* Aliter autem quidem sunt necessariæ vestes sacræ ad reverentiam Sacrificii, aliter Orationes ad vestes.

Dubitatur 4. An peccet Sacerdos, si in Missa sollemni non recitet, quæ cantantur a Choro? Negant *Vvigandt tr.15. num 75. Nav. cap.10. num 34. aut 46. Diana p.1. tr.14. R.42.* item *Led. Vill. Vega ap. Escob. num.511. ac Pelliz. Tamb. & Quarti ap. Mazzotta pag.209.* Hi dicunt sufficere quòd Sacerdos attendat ad ea quæ cantantur; ea enim quæ ex utraque parte dicuntur, ad invicem communicantur, ut fit in Horis Canonicis. Alii verò, ut *Concina pag.510. num.3. & Pasq. ap. Mazzotta* dicunt teneri sub mortali juxta quantitatem materiæ, quia id jam præscribitur in Rubrica *ti 4. num. 7. & tit. 5. n.4. & 5.* Alii tandem, ut *Lugo D 20. num. 107. & Aversa q.11. se.12.* non improbabiliter dicunt teneri tantùm sub veniali. Ratio, quia tunc revera non omittitur Epistola vel Evangelium in Missa, siquidem illa jam cantantur sollemniter a Ministris ad instructionem Populi, pro quo altè ea legi vel cantari instituta sunt; Unde lectio illa submissa magis videtur præscribi privatim pro ipso Sacerdote, quàm pro Populo: Potest ergo eadem materia omissa in se gravis fieri levis, si non a Sacerdote, sed tantùm a Ministris dicatur, cùm Sacerdos & Ministri in celebranda illa Missa faciant unum.

Dubit. 5. An sit mortale celebrare Missam cum notabili voluntaria distractione? Negat *Croix num 443. cum Diana, & Bardi*, ac probabile putat *Mazzotta tom.3. pag.212.* Et hoc, etiamsi distractio esset sub Consecratione, aut Sumtione; Quia (ut dicunt) attentio interna in Oratione non præcipitur sub gravi, juxta opinionem plurium DD. relatam *Tom.I. l.4. n.177.* Affirmant verò *Concina pag.513. num.13. Roncaglia cap.3. qu 2. R.3.* & consentit *Tamb. cap.3. num 8. & 9.* quoad ea quæ recitantur in Canone, & signanter sub Consecratione, & Communione. Huic sententiæ potiùs ego adhæreo; Ratio, quia (prætermissâ quæstione an attentio interna sit vel ne de essentia Orationis, de qua *dicto num. 177.* satis locuti sumus) Sacrificium, præter rationem Orationis, habet insuper rationem cultûs excellentissimi Religionis, cui gravem videtur ille irrogare irreverentiam, qui dum profitetur actu religioso Deum colere, voluntariè se distrahit.

411 ,, 3. Ex devotione leve aliquid in Missa,
,, etiam dum secretò orat, addere, ver. gratia
,, Orationem Dominicam, vel Psalmum ali-
,, quem; vel in Canone nominibus Sancto-
,, rum nomen Patroni loci. *Tamb. l.5. exped.*
,, *sacr. cap 5.* Dixi *leve*: quia notabiliter adde-
,, re, esse mortale vult idem *Tambur. loc. cit.*
,, *ex Bonac. art. 4. qu ult.*

Certum est apud omnes, esse mortale addere aliqua in Missa, animò introducendi novum Ritum Vide *Suar. D.83. sc.1. Pal. p.11 num.1.* & alios passim. Hinc rectè *P. Concina pag. 510. num 5.* dicit peccare graviter qui adderet in Missa novas publicas preces. Si verò ex importuna devotione addantur plures collectæ ex eodem Missali, vel *Credo*, aut *Gloria*, *Pater*, *Ave*, vel quid simile, id non excedit culpam venialem; ita communiter *Conc. loc. cit. Sporer num 428 Pal d. num.1 cum Con. & Mazzotta to.3. pag. 210 cum Suar. & Gob.* Rationabiliter tamen censet *Aversa apud Croix num. 466.* esse mortale addere *Gloria*, & *Credo* in Missa *de Requiem*, quia hæc videtur satis gravis inordinatio.

Probabiliter autem dicunt *Concina num. 5. & Croix num. 429. cum Pasqual.* quòd, licèt satius sit servare Rubricam, non tamen est vetitum ex aliqua causa, vel ex devotione addere unam Collectam; Adduntque *Gobat. & Piscara apud Croix ibid.* hoc fieri posse etiam in Festo secundæ Classis, si adsit peculiaris causa. Collecta autem pro publica necessitate potest esse tertia ad libitum, vel addi pro quarta, *Croix l.c.* communior verò opinio est *ibid.* ut omittenda sit in Festo 1 & 2. Classis. Notandum hìc ex Decreto S. C. Rit. *ap. Croix num. 452.* quòd cùm expositum est SS Sacramentum, adhuc in Missa duplici, potest de eo fieri commemoratio; Tunc tamen Præfatio debet esse communis, vel propria illius Missæ, ut ex aliis Decretis ejusdem S. C. apud *Pitton. num. 1214. & num 1647.* In Missis autem votivis pro re gravi, & causa publica, semper dicitur *Gloria*; *Croix num. 464.* Et in Missa sollemni pro re gravi, aut causa publica, ver. gr. 40. Horarum, dicitur etiam *Credo*; *Croix num. 466.* In Oratione *A cunctis* non vetatur nominari quivis Sanctus canonizatus, & etiam duo, sed non plures; *Croix num. [illegible]2.* Vetitum est verò addere in Confessione, & tantò magis in Canone nomen alicujus Sancti, ut bene advertit *Tamb. c.5. §.3. num.9.* Et ita etiam vetitum est addere nomen aliorum Sanctorum in Litaniis publicis coram Populo, ex Decreto S. C. 22. Mart. 1671. *ap. Gav. Man Episc. v. Litaniæ num. 5.*

412 4. Celebrare ante dictum Matutinum, ut ,,
contra *Azor. & Regin.* docent *Sylv. Valent. Suar.* ,,
Vasq. Less. Fag Laym &c. quorum plerique ta- ,,
men cum *Pal.* io dicunt esse veniale, si fiat sine ,,
causa: licèt & hoc *Tambur. l.1. art.7. § 11 de* ,,
exped. sac. in dubium vocet. * (*De hac quæ-* ,,
stione, an liceat celebrare ante dictum Matu- ,,
tinum & Laudes? Vide dicta num. 347)* ,,

413 5. Quæ altâ voce dicenda præscribuntur, ,,
adeo submissâ dicere, ut adstantes audire ,,
non possint. *Tamb. de exped sacr. l.1. c.9.* quid- ,,
quid dicat *Navar. ap. Sà v Missa.* Imò notat ,,
idem *Tamb. ex Card de Lugo d.22. sect 2.* a ti- ,,
moratis passim sine scrupulo voce pressa legi. ,,

Ante omnia hìc notandum id quod habetur in Rubrica *p.1. tit.16.* ubi dicitur: *Sacerdos autem maximè curare debet, ut quæ clarâ voce dicenda sunt, distinctè & appositè proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis moresè* (notent qui in Missa indiscretam devotionem protrahunt), *ne audientes tædiò afficiat; neque etiam voce nimis elatâ* (& in hoc etiam plures errant), *ne perturbet alios, qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant, neque tam submissâ, ut a circumstantibus audiri non possit, sed mediocri & gravi, quæ devotionem moveat, & audientibus ita sit accomodata, ut quæ leguntur intelligant; quæ verò secretò dicenda sunt, ita pronunciet, ut ipsimet se audiat, & a circumstantibus non audiatur.*

414 Dubitatur 1. An peccet qui ita submissè pronunciat verba, ut ne seipsum quidem audire possit? *Tamburr. c.9. §.5. num.2. ex Nav.* dicit hunc non peccare, quia ut oratio sit vocalis, sufficit ut exteriùs proferatur. Alii verò, ut *Croix num. 1294. Gavant. p.1. ti.16. lit.g. Concina pag 511. num.6. Pal. de Hor. Can. D.2. p.3. n.6. Suar. de Rel. l.4 cap.7. num.6.* & alii dicunt hunc peccare mortaliter, quia verba, quæ non audiuntur, vocalem orationem non constituunt. Attamen probabiliter sentit *Tournely pag. 841. v. Verùm*, id non esse mortale, cùm satis sit probabilis opinio enunciata (nempe ad orationem externam non esse necessarium, ut orans se audiat), quam tenent *Laym. Azor. Sylvius, Salm.* & alii plures quos adduximus *Tom I. l.4. num. 163. cum Tournely l c.* qui hanc asserit esse communem: Et huic facit id quod habetur in *l. 1. Regum c.1.* ubi dicitur: *Anna oravit ad Dominum, dicens: Domine &c.* En oratio vocalis; deinde additur: *Porrò Anna loquebatur in corde suo, tantùm labia*

bia illius movebantur, *& vox penitus non audiebatur*. Sed rectè *Tournely* ait in Missa hoc non excusari a culpa veniali, cùm in Rubrica supra allata expressè præcipiatur, ut Celebrans *ita pronunciet, ut ipsemet se audiat*. Bene verò dicit *Quarti p.1. ti.16. dub.1* non excusari a mortali, qui sic proferret verba Consecrationis. Ratio, quia cùm opposita sententia *Palai*, & aliorum, ut supra, sit etiam probabilis, exponeretur Sacramentum periculo nullitatis, quod certè illicitum est ex Propos. 1. damnata ab Innoc. XI.

415 Dubitatur 2. An peccet qui recitat submissè, quæ altâ voce recitanda præcipiuntur? Videtur omninò negare *Tamb. cap.9. §.1. num.1.* dum asserit a viris timoratis voce omninò depressâ Missam sine scrupulo recitari. E converso *Navar. & Cajet. ap. Tournely pag.* 841. *Resp. ad* 2. dicunt id esse mortale. Sed meliùs sentio dicendum cum *Tournely l. c.* id non esse mortale, cùm non videatur gravis materia; sed minimè posse excusari a veniali, cùm oppositum expressè in Rubrica præcipiatur. Dicunt autem *Roncaglia cap.3. qu.2. R.1. Croix num.438. Mazzotta to.3. pag.211 & Vvigandt tr.15. num.76.* non peccare qui altè dicenda submissè recitat, si excedat modum secretæ recitationis: Sed hoc nec mihi satisfacit, nam juxta Rubricam non semper sufficit excedere modum secretæ orationis, præter enim ea quæ in Missa submissè dicenda sunt, alia recitanda sunt voce altâ, & alia voce mediocri, & omnia hæc ita clarè recitari debent, ut a circumstantibus audiantur; Quamvis bene censeat *P. Concina pag.511. n.6.* non jam oportere, ut omnis Populus vocem audiat, sed sufficere ut adstantes attenti, nempe qui prope sunt Altare, percipere valeant quæ leguntur.

416 Dubitatur 3. An sit mortale altè recitare, quæ submissè dicenda sunt? Communiter dicunt DD. nullum esse peccatum, si verba a solis Ministris audiantur; ita *P. Concina pag* 501. *num.7. Gavant. p.1. ti.16. lit g. & Croix num* 440. *cum Gob.* E converso putant *Gavant l.c. & Quarti p.1. ti.16. dub* 1. peccare mortaliter, qui legit elatâ voce totum Canonem, vel ut addit *Quarti* notabilem partem ejus, aut aliarum precum quæ submissè recitari debent. Ratio (ut dicunt), tum quia hæc sacrosancta verba assiduitate aurium vilescerent; tum quia Sacerdos sic verba proferens videretur velle novum ritum inducere, ideoque facilè ex hoc contemtu scandalum oriretur. Et consentit *Croix* quoad verba Consecrationis, quia Populus (ut ait), sciendo verba illa, postmodum temere, & ad jocos eisdem uteretur; Deinde asserit communem esse sententiam esse tantùm veniale, si præfata verba Consecrationis audiantur tantùm ad 6. vel 8. passus; mortale verò, si ad 40. Sed ipse censet esse mortale etiam ad 10. passus, si intra tale spatium magna pars Populi adstet; quod tamen *P. Concina* non audet approbare. Dicam circa hæc quod sentio: Nulli dubium non posse excusari a veniali, qui altè in Missa profert quæ submissè dicenda sunt, cùm sit contra Rubricam, quæ ut supra præscribit, ut Sacerdos *se audiat*, *& a circumstantibus non audiatur*. Facilè insuper assentirem posse peccare mortaliter, qui verba Consecrationis vel Canonis in magna parte ita altè proferret, ut audiri posset ad 40. passus; hic enim tunc deberet toto conatu vocem elevare, ut ad ferè 300. palmos audiatur; & hoc videretur grave scandalum, sapiens revera aliquod contemtum verborum & ritûs; Sed quis mente captus hoc facturus est? Extra autem hunc casum, agnoscere non valeo in hoc grave peccatum, cùm rationes allatæ minimè convincant: non enim video unde oriri possit in hoc grave scandalum, præsertim si Celebrans devotè verba proferat; nec moveor ex eo quia verba illa vilescerent, aut audientes temere iis uterentur; nam si hoc esset, etiam Evangelium S. Joannis, quod dicitur quotidie, ne vilesceret, secretò dici deberet.

417 " 6. Mutare Missam, & die Dominico, vel festo duplici, vel iis diebus, quibus prohibetur fieri de festo duplici, ver. gr. infra octavas Epiphaniæ, Paschatis, &c. Feria IV. Cinerum, infra hebdomadam majorem, Vigilia Nativitatis Domini, sine gravi causa legere votivam, vel pro defunctis, vel de alio Sancto in numerum Sanctorum relato. *Suar. Dian. Card. de Lugo l. c. Fsc.* contra *Quint.* qui *c.7. f.40.* putat in hebdomada sancta licere legere votivam; quod refutant *Gav Dian. p.9. t.8. R.53.* ex declarat. *Cardin.*

" Dixi 1. *Sine gravi causa*: talis autem censetur, 1. quæ spectat ad bonum Reipublicæ, vel Principis, ver. gr. necessitas pluviæ, ingruentis belli, vel pestis, vel similis mali universalis: * (*Ita etiam Sporer num 420. & Tamb. cap 6. §.1. num. 4.*)*: Item sollemnis expositio Eucharistiæ, ver. gr. diebus Antecineralibus * (*Vide de hoc dicenda num. 421. infra num. III.*)*

" 2. Quando cadaver præsens est in Eccle-
" sia, ubi usus obtinuit. *Gavant. p.1. t.5. 3.* Si
" quis celebret in Ecclesia, in qua agitur dies
" festus loci proprius: hunc enim non tantùm
" posse, sed debere ex congruitate conforma-
" re se loco, notat *Gavant.* Vide *Tamb.l.2. c 6.*
" qui §.2.& 4. addit, etiamsi Sacerdos, acce-
" ptô stipendiô, homini promiserit votivam,
" vel pro defunctis, etiam in altari privilegia-
" to, non solùm posse, sed debere celebrare
" Missam currentem diebus, quibus illæ pro-
" hibentur. * (*Hoc intelligendum, quando Mis-*
" *sa pro illo die promissa est. Certum autem est*
" *hodie, post Decretum allatum n.339. v.Quær.1.*
" *quòd Indulgentiæ Altaris Privilegiati bene et-*
" *iam percipiuntur, quando dicitur Missa du-*
" *plex diei currentis .· Hic quoque notandum*
" *quòd, cùm multæ Missæ votivæ sint acceptæ,*
" *& non sufficiant dies non impediti, possunt*
" *applicari Missæ currentes, ut declaravit S.C.*
" *19. Maji 1614. ex gratia speciali Pontificis ap.*
" *Merati pag.116.*) * Imò etsi Deo per votum
" tales Missas promiserit, non tamen ad eas
" obligari illis diebus, eo quòd votum non
" obligat, quando impedit bonum majus, qua-
" le esse dicit conformitatem officii cum Mis
" sa: secus diebus aliis.

" Dixi 2. *in numerum Sanctorum relato*: quia
" si sit Beatificatus tantùm, de quo certis Sa-
" cerdotibus, ver. gr. quorum Ordinis fuit, con-
" cessum sit Missam legere, docet *Gran. 2. cont. 2.*
" *cap.7. d.4. s.2. num 2. & Escob.* contra *Palaum,*
" non licere aliis Sacerdotibus, etsi nullum
" aliud sit festum, de eo legere: eo quod sic
" expressè determinavit Sacra Rituum Con-
" gregat. apud *Gavant.* Vid. *Escob. num 32. &*
" *Tamb.l.c.cap.6.* ubi *Palaum* sequens dicit con-
" trarium esse probabilius, ac magis pium,
" imò de Sanctis Societatis certum esse, si
" celebrent in templis ejusdem Societ. ex con-
" cessione Pontificum. Idem tenet *Quintan.*
" *t.7. sing. l. c.*

" 7. Si quis violet rubricam spectantem ad
" essentiam, vel quasi essentiam Missæ; vel
" si nullam plane servet, peccat mortaliter.
" *Escob. ex Fagund. p.2. l.3. cap.21. num 9.*

418 Sermo hîc est de *Missis Votivis*, nempe quando dici possint. Ex Rubrica *ut à n. 7.* Missæ votivæ prohibentur in Dominicis, & in omni Festo duplici: item intra Octavas Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in die Cinerum, Hebdomadâ majori, & in Vigiliis Nativitatis Domini, & Pentecostes, ex Decreto S.C. Rit.28. Aug. 1627. *ap. Gavant. p.1. ti.4. num.3.* Item infra Octavam Corporis Christi, ex Decreto ejusd. S.C. 21. Jun. 1670. approbato a Clem. X *ap. Croix l.6. p.2. num. 2055. Decr. 19.* Idem tantò magis dicendum de Missis Defunctorum, quæ insuper nec dici possunt in expositione SS. Sacramenti 40. Horarum, & in Ecclesia ubi celebratur de Festo duplici, etiamsi illæ ex præscripto Testatorum essent celebrandæ, ut in Decr. 27. Apr. 1697. *ap. Merati in Indice n.511.*

419 Exceptis autem his diebus, semper dici possunt Missæ Votivæ, vel *de Requiem*. Advertendum verò 1. id quod habetur in Rubrica *ti.4. num.3.* ubi dicitur: *Missæ votivæ in Missis privatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quacunque die Officium non est duplex, aut Dominica . . . Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa, & quoad fieri potest Missa cum Officio conveniat.* Nota Tò *nisi rationabili de causa*: Unde ait *Merati pag. 116. num. 5.* non sufficere pro causa ad passim Missas votivas celebrandas, ut Sacerdos cito se expediat, vel alia similis levis occasio. Verùm sine dubio petitio facta a dante eleemosynam alicujus Missæ votivæ, erit justa causa illam celebrandi. Necnon probabiliter etiam censet *Tamb. l.2. cap.2. §.1. num.3.* sufficientem esse causam specialem devotionem erga aliquod Mysterium, vel Sanctum, hoc enim (ut ait) faciunt viri timorati sine scrupulo. Imò *Roncag lia c.4. q.2. R.1. ex Gav. p.1. ti.4. lit.p. in fine* putat præfatam Rubricam esse tantùm de consilio, & nullo modo obligare, ita ut etiam ad passim Missas votivas dicendas nulla causa requiratur; nam aliàs, fortè dicit, videretur Rubrica sibi contradicere, cùm antea dixerit Missas votivas celebrari posse *pro arbitrio Sacerdotum*, arbitrium autem non limitatur ad causam; Huic tamen opinioni non acquiesco, si quis passim vellet sine ulla causa Missas votivas recitare; Rubrica enim per illa verba, *id verò passim non fiat*, restringit arbitrium, ita ut ipsæ passim nequeant celebrari, nisi adsit rationabilis causa. Advertendum 2. quod Missæ Conventuales omninò semper debent concordare cum Officio diei ex Decretis S.C. 16. Maji 1626. & 16. Jan. 1627. *ap. Merati in Ind. num.198. & 204.* Aliàs Canonici non lucrantur Distributiones, ex Dec. 25. Jun.1611. & 28. Jan. 1612. *ap. Gavant. p.1. tr.4. num.3.*

420 Quæritur I. An sit mortale celebrare Missam votivam, vel *de Requiem*, in præfatis diebus vetitis? Affirmant *Angel. v. Missa n 33. & Barth.*

Barth.ab Ang.§ 265. Sed communiter negant, seclusô scandalô & contemtu, *Suar.D.83.sec.3. Bonac.p.7.§.3.num.2. & 3. Lugo D.20. num.105. Fill.de Euch.num.156. Roncaglia cap.4.qu.2. R.2. Sporer num. 429. cum Laym. & Tamb. Salm.c.4 num.214.cum Hurt Gran.Dian Vill.Miranda,&c. ac Escob.l.21.num.522.cum Soto,Sylvest Henr.Med. & Reg.* Ratio, quia non videtur in hoc adesse notabilis perversio Ritûs. Verùm *Escob.* in Festis sollemnibus (licèt oppositum etiam putet probabile ob DD.auctoritatem) id censet mortale; & idem sentit *Ronc. loc. cit.* Saltem in Missa publica dicerem hoc difficulter posse excusari a gravi scandalo. Item ait *Roncaglia l.c. R.3.* non excusari a mortali dicere Missas *de Requiem* in diebus vetitis, quia hoc districtè prohibetur in Decreto S.C. 5. Aug. 1662. (*ap.Merati Ind. num.396.*) approbato ab Alex. VII. ubi dicitur: *Districtè præcipitur, ut Missas privatas de Requiem in duplicibus nullatenus celebrare audeant . . Et curent Ecclesiarum Rectores &c. ut hujusmodi Decretum inviolatè servetur.* Ceterùm omnes conveniunt posse celebrari Missas votivas, vel *de Requiem* ob causas graves. Quænam autem hæ sint, vide in sequenti quæsito.

421 Quæritur II. Quænam sint causæ, ob quas possunt dici Missæ votivæ, vel pro Defunctis etiam in diebus vetitis? Resp. I. Si urgeat publica necessitas, ut supra dictum est *apud Busemb.* II. Si in aliqua Ecclesia celebretur Festum duplex, quod facilè accidere potest in Ecclesiis Regularium; ibi enim debet Sacerdos Missam Festo conformem celebrare, ut rectè notant *Gavant.p.3.ti.10.num.16.v.Non tamen, & Tamb cap.6.§.1.num.14.* Et de hoc adest Decretum S.C. 19.Nov. 1622. *apud Croix num. 255. Decr. 263.* Declaravit autem eadem S. C. 24. Jul. 1683. *apud Merati Indic. num.117.* Professionem Religiosorum, aut Monialium numerari non posse sub re gravi, ita ut cantari possit Missa votiva sollemnis de Spiritu Sancto; & consuetudinem in contrarium abusum dixit. III. Si sit expositio SS. Sacramenti in Oratione 40. Horarum. In illa autem servandum est id quod statuit Clemens XII. in Constit. 9. (*Bullar.p.2.§.10.*) edita 1.Sept.an.1730. (*apud Merati pag.686.num.10.*) Ibi Pontifex præscribit quòd in Altari, ubi sit expositio Eucharistiæ, celebretur Missa votiva sollemnis de SS.Sacramento cum *Gloria*, & *Credo*, prout celebrantur Missæ pro re gravi; exceptis tamen Dominicis, & Festis 1. & 2. Classis, necnon feriâ 4. Cinerum, & feriis 2.3. & 4. Hebdomadæ Majoris, diebus infra Octavas Paschatis, & Pentecostes, Vigiliis Nativitatis Domini, & Pentecostes, & die Octavæ Epiphaniæ; In his enim diebus statuit cantandam esse Missam communem cum Oratione SS. Sacramenti sub una conclusione; quam commemorationem voluit fieri etiam in Missis privatis: quæ si celebrantur de SS.Sacramento in diebus permissis, erunt votivæ sine *Gloria*, & *Credo*. IV. In die obitûs præsente cadavere (etiamsi alicubi non esset usus, contra *Gavant. ap. Busemb.ut supra*) potest dici Missa *de Requiem*, adhuc in Dominicis & Festis duplicibus, ex Decreto S.C. 23. Maji 1603. *ap. Mer. Ind.num.16.* Exceptis verò Festis 1.Classis, ex Decreto 5. Jul. 1698. *ibid.num.525.* Cùm autem primùm habetur notitia de obitu alicujus personæ procul defunctæ, potest cantari Missa de die obitûs, etiam in Festo duplici, non tamen de præcepto, tunc enim differenda est ad sequentem diem, ex Decr. 4. Maji 1686. *ap.Croix l.6.p.2.num.2055.Decr.82.* Hæc autem omnia Decreta intelligenda sunt de Missis sollemnibus, non privatis, ex Decr.10. Jan. 1693. *ap.Merati in Ind.num.505* contra id quod dicit *Vutgandt tr.15. num.68.* Decretum verò, quod affert *Gavant. p.1.ti.5.num.2. lit.a.* die 1. Sept. 1607. ubi dictum fuit, *posse tolerari Missas de Requiem in duplici Festo quod non est de præcepto, ut Testatorum voluntates adimpleantur*, dicit *Merati pag* 149. derogatum esse aliis Decretis, & præsertim Decreto edito 5. Aug.1662. *in Ind.num.396.* Insuper alio Decreto 2. Nov. 1662. *in Ind.n.422.* dictum fuit in Festo duplici etiam majori non de præcepto posse dici Missas Anniversarias sollemnes relictas ex dispositione Testatorum, ut quotannis dicantur in die ipsorum obitûs. Idem dicitur de die Tertio, Septimo, & Trigesimo; Missas verò privatas dicendas esse de die, & non differendas. Item eadem S. C. Rit. 19 Jun. 1700. *in Ind. n.547.* declaravit posse dici Missas cantatas *de Requiem* in Festo duplici minori, si Parochiani sæpius petant per annum pro aliquo defuncto, dummodo hoc fiat in die anniversaria obitûs. Quòd si accidat Anniversarium, vel dies tertius, septimus, & trigesimus in festo de præcepto, debet transferri in sequentem diem, ex Decr. 23. Maji 1603. *Ind. num 20.* Anniversarium autem tunc potest etiam anticipari, & tunc dicitur Missa prout in Anniversario, Decr. 5. Jul.1698. *Ind. num.529.*

Quæri-

422 Quæritur III. An obligatus dicere Missam votivam de B Virgine Maria, vel *de Requiem*, ratione eleemosynæ, vel Capellaniæ, in diebus permissis celebrari, satisfaciat celebrando Missam currentem? Negant *Laym. cap.1. qu.5. & Tamb. l.2. cap.2. §.2. num.6.* quia Sacerdos tenetur exequi voluntatem rationabilem præstantis stipendium. Sed affirmant communissimè, & etiam probabiliter *Suar. D 83. sc.3. Azor. p.1. l.10. cap.32. q.5. Bon. p.7. §.2. num.4. Croix num.371. Pal. p.14. n.10. cum Nav. Henr. Barb. &c. ac Salm. cap.4. num.125. cum Sà, Garcia, Dic. &c.* Ratio, quia, licèt tunc Ecclesia permittat Missas votivas, decentius tamen est te conformari universali ejus præscripto; tunc enim preces Missæ votivæ satis compensantur ab Ecclesia eo die precibus præscriptis, & voluntas dantis eleemosynam compensatur executione voluntatis Ecclesiæ (quam semper decet præferri) præscribentis Missam assignatam; & ideo Rubrica loquens de Missis votivis, eas permittit, sed in fine subdit: *Quoad fieri potest, Missa cum Officio conveniat*. Necnon hoc valere dicunt *Salm. l.c in fin. cum Ant. a Sp. S.* etiamsi Sacerdos expressè Missam votivam promisisset; Et etiamsi (addunt *Croix num. 371.* & iidem *Salm. num. 127. cum Panorm. Suar. & Garcia*) Sacerdos vovisset illâ die Missam legere votivam, cùm tale votum non sit de meliori bono. Omninò tamen excipiendum est, si Missa dicenda sit in Altari Privilegiato, quæ in diebus permissis necessariò celebranda est *de Requiem*, ut diximus *num. 339. v. Quæres* 1.

423 Quæritur IV. Quænam sint advertenda circa modum celebrandi Missas votivas? Advertendum I. Quod in Missis votivis non est opus dicere Orationes impares numerò, ut ait *Merati pag. 135. num. 42.* Omninò tamen dicendæ sunt tres Orationes in Missa privata, sed in sollemni dicitur una tantùm, *Merati n. 44.* Advertendum II. Quòd non debent dici Missæ votivæ, seu Collectæ Missarum Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Assumtionis B. Mariæ, & omnium similium festorum etiam Sanctorum, quæ proprios habent Introitus & Collectas, ut declaravit Paulus V. *ap. Mer. pag. 121. num. 17.* In aliis verò Missis votivis, in quibus veritas & ritus verborum non violatur, nihil prohibet quin ipsæ dici possint, licèt melius sit dicere Missam votivam quæ habetur in Missali; ita *Merati ibid.* qui *pag. 122. cum Gav. Guyeto, &c.* addit quòd si possit omitti verbum *Hodie* ubi repetitur, vel mutari in Oratione verba *Natalitia*, *Festivitas*, &c. dicendo *Commemoratio*, aut *Memoria*, tunc Missa illa bene posset recitari.

Advertendum III. Quòd bene possunt dici Missæ votivæ de quocunque Sancto, modò de ejus Canonizatione constet ex Martyrologio, vel aliunde; vide *Merati pag 119 num. 15. ex Gav. Bellarm. &c.* Non verò de iis, qui non coluntur publicè & universali Ecclesiæ cultu. Unde Missæ de Beatis concessæ alicui Religioni, aut loco, non possunt celebrari ab aliis personis, Ecclesiis, & diebus, quàm conceduntur in Diplomate, ut contra *Pal. & Pasqu* rectè tenent *Escob. l. 21. num. 535. cum Mols. Aversa, Gran. & Diana, ac Merati pag. 119. num. 16. cum Quarti, Bisso, Guyeto,* & communi, ex Decreto S.C. edito die 10. Sept. 1652. Et alio *ap. Croix num 2055. Decr. 227.*

Advertendum IV. id quod præscribitur in Rubrica circa Missas votivas particulares; & 1. In Missa votiva *de SS. Trinitate*, quando dicitur pro Gratiarum actione, cum prima Oratione dicitur alia Oratio tantùm, *Deus cujus misericordiæ, &c.* sub una conclusione; hoc tamen procedit in Missa sollemni pro re gravi, vel publica causa Ecclesiæ, non verò in privatis, in quibus secunda Oratio erit diei, & tertia de Gratiarum actione; ita *Merati pag. 125. num. 24. cum Gav. Bisso, Guyeto, &c.* 2. In Missa *de Angelis* dicitur semper *Gloria*, quàcunque die celebratur; secunda Oratio erit diei, & tertia illa, quæ alioquin esset secunda in Missa currente. Si autem petatur Missa votiva S. Michaëlis Archangeli, poterit dici Missa ejus Dedicationis in die 29. Septembris, & sic etiam Missa de Angelis Custodibus in die 2. Octobris; ita *Merati*. 3. In Missa *de Spiritu S.* secunda Oratio erit de die, tertia *A cunctis*, vel *Concede* pro temporum varietate, *Merati pag. 127. num 28. cum Quarti, & Tonnell.* Et sic etiam dicuntur Missa de SS. Sacramento (*Mer. ibid. num. 29.*), Missa *de Passione*, & *de Apostolis*. 4. In Missa *de B. Maria Virgine* secunda Oratio erit de die, tertia de Spiritu S & in ferialibus secunda de Spiritu S. tertia Ecclesiæ vel pro Papa. Hìc notandum, quòd Missa votiva sollemnis de B. Maria potest celebrari cum *Gloria* & *Credo* ob publicam causam ratione concursûs Populi, ex Decr. S.C. 8. Jun. 1658 *ap. Mer. pag. 117.* Item notandum, quòd si dicas Missam votivam de B. Virgine in Festo alicujus Sancti semiduplici infra aliquam Octavam B. Virginis, tunc non est dicenda Missa votiva communis

munis de B. V. sed de ejus Octava, sine tamen *Gloria*, & *Credo*, ex Decr. *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 503. & ap. Merati Ind. num. 474.* Si autem petitur Missa de SS. Rosario, vel de Monte Carmelo, non potest dici Missa concessa Dominicanis, vel Carmelitis, ex Decretis *ap. Mer. in Ind. num. 189. & 229.* sed bene potest dici Missa de die Festo, *Merati pag. 129. num. 30.* 5. In Missa *pro Defunctis* non dicitur Psalmus *Judica*, Celebrans cùm incipit Introitum non signat se cruce sed librum, non dicit *Jube Domine benedicere*, non osculatur librum post Evangelium, non benedicit aquam, nec dicit *Gloria Patri* in Psalmo *Lavabo*, ad *Agnus Dei* non dicit *Miserere*, sed *dona eis requiem*, non dicitur Oratio pro pace, nec *Ite Missa est*, nec *Benedicamus Domino*, sed *Requiescant in pace*, nec datur Benedictio.

424 Hic autem ultimò locò operæ pretium est adnotare aliqua Decreta S. C. Rit. majoris momenti ad celebrationem Missæ pertinentia, excerpta ex plurimis quæ affert *Croix l. 6. p. 2. num. 2055.*

1. Missa Conventualis canenda est quotidie in Collegiatis, quarum Clerus est numerosus, & redditus non tenues. 14. Jan. 1603.

2. Tenentur omninò Canonici ad cantandam Missam de die, ut lucrentur Distributiones. 28. Jan. 1612.

3. Sacerdos qui celebrat Missam Conventualem, in qua Chorus tenetur cantare Symbolum, non potest illam prosequi tempore, quo a choro Symbolum cantatur. 17. Decemb. 1695.

4. Missæ, ad satisfaciendum eleemosynis alicui Ecclesiæ traditis, non sunt celebrandæ per exteros, ubi commodè possunt satisfieri per Sacerdotes ejusdem Ecclesiæ. 28. Jan. 1606.

5. Inferiores Episcopò non debent sumere de Altare paramenta pro Missa. 7. Jul. 1712. *Hoc tamen intelligendum, ut advertit Gavant. ne ponantur paramenta in medio Altaris more Episcoporum, nam si ponantur in angulo, id permittit ipsa Rubrica p. 2. tit. 12. num. 3. ubi dicit:* Si verò (*Sacerdos*) dimissurus sit paramenta apud Altare ubi celebravit, finitò Evangeliò, ibidem illis se exuit. *Saltem ait Croix n. 2072. hoc permittendum, ubi non est commoditas ea alibi deponendi.*

6. Altare portatile ligneum cum Ara lapidea permitti debet, non obstante Constitutione Synodali, dummodo habeat solitum Reliquiarum Repositorium. 19. Jan. 1614.

7. Solus Episcopus potest habere fenestras in Ecclesia, per quas in eam prospectus haberi possit. 19. Jan. 1614.

8. Non licet in Ecclesiis, in quibus non asservatur SS Sacramentum, celebratio Missæ in Cœna Domini; nec ejus asservatio in Sepulchro. 24. Jun. 1659.

9. Non permittitur ad Altare Majus celebratio Missæ, dum dicuntur in Choro Matutinum, & Horæ. 15. Sept. 1664.

10. Potest fieri Commemoratio de SS. Sacramento, si expositum sit, etiam in Missa de Festo duplici, quod non sit 1. vel 2. Classis. 2. Dec. 1684.

11. Si in die Commemorationis omnium Defunctorum occurrerit Dominica, Officium cum Missa Defunctorum transferatur in sequentem diem, etiam Festô duplici impeditam. 5. Octob. 1688.

12. Sacerdos in Sacrificio Missæ congruentiùs utitur cingulô lineô, quàm sericô. 22. Jan. 1701.

13. Habens Indultum a Sede Apostolica erigendi Oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare Altare ligneum, non indiget facultate Apostolicâ, dummodo Altare ligneum cum sacro Lapide parieti colligatum amovibile non sit, & Altaris portatilis imaginem non præseferat. 3. Dec. 1661. *ap. Merati Ind. 393. Tò autem* colligatum *latè videtur intelligendum, ita ut Altare parieti adhæreat, & nullum inter ipsum & parietem intercedat spatium, sic enim verificatur quòd Altare non præsefert imaginem Altaris portatilis, idque saltem sic usus interpretatus est.*

14. Non potest prohiberi celebratio Missæ in Oratorio ruri ædificato per laicum, antequam celebretur Missa Parochialis. 31. Martii 1629. (*ap. Merati Ind. n. 242*)

15. S. C. sæpius censuit Constitutiones Synodales disponentes, ut diebus festis Missæ celebrari non debeant in aliis Ecclesiis, nisi celebratâ Missâ in Ecclesia Parochiali, esse observandas; ita tamen ut Missa in Ecclesia Parochiali horâ opportunâ celebretur. 25. Maji 1652. (*ap. Bened XIV. Notif. 44 num. 12.*) De rigore juris non posse prohiberi (*scilicet a Parocho*), ut Missæ non celebrentur ante Missam a Parocho non celebratam. 27. Jun. 1641. (*apud eund. Ben. l. c.*)

Refert hìc ultimò locô aliqua obiter adjicere circa Eucharistiæ expositionis usum, quem doctissimus *Christianus Lupus p. 1. to. 11. ex cap. 9.* jamdiu

Jamdiu in Ecclesia fuisse probat, & magnopere ipse promovet, dicens ex frequenti hujusmodi Sacramenti expositione Populum retrahi a vanis oblectamentis, concursum Ecclesiarum augeri, & Fideles magis ad devotionem excitari. Veruntamen S. Carolus Borromæus in sua Synodo XI. Diœcesiana hæc præscripsit: *Ne quâvis causâ Eucharistia palam apertè proponatur, sed publicâ tantùm, atque gravi; aliis verò de causis Orationem licebit instituere, sed non Sacramentô apertè expositô*. Item Benedictus XIV. (*in sua Notif. 30. num. 11.*) refert S. C. Concilii die 17. Aug. 1630. in una Neapolitana sic præscripsisse: *S. C. censuit non licere Regularibus, etiam in eorum propriis Ecclesiis, SS. Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario; ex causa autem privata posse, dummodo SS. Sacramentum e tabernaculo non extrahatur, & sic velatum, ita ut ipsa sacra Hostia videri non possit*. Idque confirmatum fuit a nostro SS. P. Bened. XIV. per aliud Decretum datum 16. Apr. 1746. (Vide in suo *Bullar. to. 2.*) ubi dicitur: *Non licere exponi publicè Divinam Eucharistiam, nisi causâ publicâ, & Episcopi facultas intervenerit*. Ex his igitur omnibus Decretis certum videtur non licere exponere SS. Sacramentum ob litis victoriam, ob valetudinem alicujus (nisi sit persona publica, cujus salus Communitatis bono sit expediens), & sic pro aliis privatis causis. Num autem id liceat ob specialem devotionem alicujus particularis? Dubitat *P. Concina*. Ego dicam quid sentiam: Dico 1. quòd si quis privatus hanc expositionem fieri procurat ad publicam devotionem promovendam, tunc illa potiùs publica, quàm privata causa esse videtur. Dico 2. cum *Concina* in hoc spectandum, an in illis locis, in quibus fit expositio, devotio & cultus Sacramenti magis augeatur, vel minuatur, & juxta hanc regulam censeo expositionem faciendam vel omittendam; Ubi enim viget devotio & cultus augetur, debitâ semper obtentâ Ordinarii licentiâ, nescio, præsertim juxta præsentem nostrarum Regionum frequentem usum, cur potiùs non sit laudanda quàm improbanda hujusmodi SS. Sacramenti expositio; Modò (exciperem) non sit nimis frequens, nimia enim frequentia esset quidem causa, ut reverentia erga tantum Sacramentum minueretur.

Notandum etiam, quòd ex Decreto Innocentii XI. 1. Sept. 1730. (relato *ap. Merati pag. 681.*) prohibentur apponi Statuæ, Reliquiæ Sanctorum, ac Imagines Animarum Purgatorii in Altari ubi fit expositio.

TRACTATUS IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

De Essentia hujus Sacramenti.

DUBIUM I.

Quæ sit ejus materia, & forma?

425 Respond. Materia remota, & necessaria „ est omne peccatum mortale, post baptismum commissum; & non confessum. * „ Dicitur vero commissum post Baptismum, „ *(*contra Proposit. 19 inter damnatas ab Alexandr. VIII. quæ pro peccato originali perpetuam agendam pœnitentiam asserebat.*)* „ Materia sufficiens, & non necessaria est omne „ veniale post Baptismum commissum, vel etiam mortale, aliàs ritè confessum. Materia „ proxima sunt actus pœnitentis, Contritio „ Confessio, & Satisfactio; quarum ultima „ est integralis tantùm, ut patet in infirmo, „ „ qui

„ qui si ratione destituatur, solet absolvi absque satisfactione: duæ priores sunt essentiales, ut communiter docetur contra *Scotum*, qui totam essentiam ponit in absolutione. Porro peccata sunt tantùm materia, circa quam: actus verò pœnitentis materia, ex qua. *Laym.d.5.t.6.cap.4.* ex communi. *Unde resolves*.

„ 1. Etsi peccatum mortale remissum quomodocunque sit, teneris tamen confiteri, si non fecisti. *Trid sess.14 cap.15.*

„ 2. Omitti possunt venialia, vel omnia, vel aliqua; item mortalia semel ritè confessa, ver.gr. in Confessione generali, ut docent *Dian.p.3.t.4. ref.56. Card. de Lugo d.16.n.46.* contra *Victor.Ledesm.*& alios. In qua etiam non esse necessarium addere peccato mortali, quod post ultimam confessionem sit commissum, docent *Bon. d.5.qu.5. f.2.p.2. Dian.t 2.tr.4.ref.62.& t.3.ref.65.Card.de Lugo d.16 f.2.num.47. ex Sanch.& Con.* quod est probabile: nisi circumstantia aliqua, ver.gr. speciem mutans, vel reservatio casus, vel proxima peccandi occasio aliud requirat, & pœnitentia sufficiens imponatur. *Card. de Lugo, Tamb. de exped. conf.l.2. c.1.* Tutius tamen est nova ab antiquis secernere.

„ 3. Ponenda semper est materia certa; qualem esse negat *Sancius in sel. d 7.* apud *Dian. p.3.t 4. ref.52.* quòd quis non responderit Divinis inspirationibus, non fecerit bonum quod potuit, & similes imperfectiones. In quibus tamen exponendis non tenetur Confessarius impedite pœnitentem, ut docet *Card. de Lugo l.c. num.103.* contra *Sancium*. Quòd si haberi certa non possit, pro ratione dubii danda est absolutio; ut sub dubio, si materia prorsus dubia sit: vel absoluta, si certa videatur. Ita *Suar. Laym. l.5. t.6.cap.3.& alii commun.*

„ Resp. 2. Forma Sacramenti Pœnitentiæ sunt verba absolutionis: *Ego te absolvo a peccatis tuis*; ubi, licèt de essentia tantùm sit, *Absolvo te*, debent tamen addi reliqua præsertim in articulo mortis, secundùm quosdam sub mortali, secundùm alios sub veniali, ut vid. *Gran.* voce prolatâ in præsentem; absentem enim Clem. VIII. absolvi prohibuit, sub pœna excommunicationis. *Unde resolves*.

„ 1. Invalidum est absolvere nutu, signô, aut scriptô; item absolvere absentem, quod docuit *Aiensis*, *Medin.* & alii; sed veritum nunc, ut modò dictum.

„ 2. Valida est absolutio, si reverentiæ causâ dicas: Absolvo dominationem, excellentiam, vel majestatem vestram, &c. Quia non mutatur essentialiter, & sunt verba æquivalentia. *Aversa*. V. *sup.tr.1.c.1 d.2.* Non valet autem, si dicas: Absolvat te Deus, vel absolvat te Christus, *Avers. q.12.f.2.*

„ 3. Orationes præviæ, & subsequentes formam, ut *Misereatur tui, &c.* & *Passio Domini, &c.* quæ secundùm *Trident.* laudabiliter adduntur, non sunt necessitatis, & ex causa rationabili omitti possunt, ver.gr. si breves sint Confessiones, vel multi confitentes, ut vid. *Dian. p.3. t.4. R.97.* tunc enim sufficit dicere: *Absolvo te a peccatis tuis in nomine, &c.* vel si timeatur censura, *Absolvo te a vinculo excommunicationis; deinde a peccatis tuis*. V. *Sà v Absolutio*.

„ 4. Elevatio manûs, ejusque impositio in caput, item formatio Crucis est libera, etsi debeat servari consuetudo. Ita *Laym. cap.5.* ubi idem dicit de aperitione capitis. Forma autem Clem. VIII. ut tradidit *Sà*, & Rituale Romanum, est hæc; quâ ut omnes utantur, suadet Paulus V. ideoque omnibus tenenda memoriter: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam, Amen:* deinde elevatâ manu pergit: *Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus, Amen. Dominus noster JESU Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis* (quæ vox circa laicos omittitur), *& interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen. Passio Domini nostri JESU Christi, & merita B.Virginis, & omnium Sanctorum, & quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augumentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

426 Acturi de hoc Pœnitentiæ Sacramento, quod Christus Dominus ad humanæ imbecillitatis remedium instituit, ante omnia monitum velim Confessarium, ut suas agnoscat partes, nempe Judicis, Patris, & Medici, ad munus suum æquâ lance exercendum; Sicut enim nimia benignitas iniquitatum fomentum est, sic nimia severitas fit pluribus via ad desperationem. Hunc Christus Dominus declaravit non

esse spiritûs sui eos, qui nimis rigidè cum peccatoribus agunt. Et SS. Patres non solùm invehunt in eos qui falsâ pietate ducti indebitè peccatoribus indulgent, sed etiam in eos qui indiscretum rigorem cum Pœnitentibus adhibent, ut conqueritur S. Ambrosius *in Ps. 118. Serm.* dicens: *Sunt etiam in nobis, qui timorem Domini habent, sed non secundùm scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere.* Quadere sapienter advertit S Bonaventura: *Cavenda est conscientia nimis larga, & nimis stricta; nam prima generat præsumtionem, secunda desperationem; prima sæpe salvat damnandum, secunda contra damnat salvandum.* Imò Honorius III. in *c. Ex parte. de Transact.* dixit, ceteris paribus, magis inclinandum in rebus dubiis ad benignitatem, quàm ad rigorem; cùm enim ibi ageretur de modo procedendi contra quosdam, quorum aliqui celebrabant in Ecclesiis interdictis, alii furtivè in Sacris initiabantur, &c. sic inquit: *In his verò, super quibus jus non invenitur expressum, procedas (æquitate servatâ) semper in humaniorem partem, declarando secundùm quod personas & causas, loca & tempora videris postulare.*

Non dubito quin majori quidem detrimentô semper in Ecclesia fuerint Confessarii nimis indulgentes, cùm major hominum pars ad vitia proni sint; Sed non modicè etiam Animarum saluti obsunt, qui per nimiam austeritatem Pœnitentes ita deterrent, ut ipsi vel peccata sua reticeant, aut sic arctati jugum disciplinæ abjiciant, laxisque habenis in vitiorum cœnum miserabiliter deinde se immergant.

Aggrediamur opus ad hunc tractatum de Sacramento Pœnitentiæ exponendum, cui utiquè omni studiô præ ceteris materiis sedulò incumbendum, cùm in ipso totius Theologiæ Moralis summa, & quæstiones magis ad praxim spectantes contineantur; Et ideo ego labori non peperci, ut desiderio Lectorum satisfacerem, utque ipsi omnia scitu necessaria hic reperiant.

427 In hoc *Dubio* primô locô agitur de Materia remota, & Forma hujus Sacramenti. Quoad *Materiam* pertinet, ad ea quæ supra dixit *Busembaum*, duo tantùm dubia addere occurrit.

Dubitatur 1. An mortalia commissa in ipsa susceptione Baptismi sint materia hujus Sacramenti? Affirmant communissimè *Suar. D. 28. concl. 4. Holzm. num. 454. Escob. l. 14. num. 18. cum Vasqu. & Henr. Salm cap. 4. num. 15. ac Elbel num 8. cum S. Bonav. Scoto, Manstr. &c. ex D. Thoma 3. p. qu 69. a. 10.* & ex *S. Augustino* relato in *c. Tunc valere. 42. de Consecr. Dist. 4.* ubi ait: *Tunc valere incipit ad salutem Baptismus, cùm illa fictio veraci confessione recessit.* Ratio quia hæc peccata, licèt sint tempore simul cum Baptismo, naturâ tamen sunt ipso posteriora. Ita AA. præfati, sed ratio quam adducunt videtur non convincere, saltem solummodo probare videtur pro peccatis quæ Baptismum suscipiens post Baptismum patrare vellet, sed non pro peccato fictionis, nempe si ille susciperet Baptismum existens in mortali sine dolore. Nec *D. Thomas l. c* dicit peccatum fictionis esse materiam Sacramenti Pœnitentiæ, sed tantùm ait quòd illud per pœnitentiam removetur: per pœnitentiam autem ibi S. Doctor profectò non intelligit Confessionem, sed dolorem de peccato. Nec obstat textus D. Augustini, nam ut explicat *Glossa v. ad Salutem*, illud *veraci Confessione* intelligit *cordis contritionem.*

Dubitatur 2. An sint materia sufficiens hujus Sacramenti peccata alias confessa? Dubium posset fieri ex eo quòd videtur non posse esse materia Sacramenti Pœnitentiæ peccatum jam remissum, cùm culpa deleta non possit ampliùs deleri. Sed sententia affirmativa est certa apud omnes, prout docent *D Thom. in 4. Dist. 17. qu. 3. a 3 qu. 5. ad 4 & Dist. 18. qu. 1. a. 3. qu 2. ad 4.* quem communiter sequuntur *Suar. 3. p. D. 18. se. 4. Palaus tr. 23. D. un. p. 6. n. 5 cum Laym. & Salm cap. 4. num 22. cum Con. Fill* & alii passim. Et clarè patet ex *Extrav. 1. de Privil. (pag. mihi 238.) §. verùm, in fin.* ubi Bened. XI. dixit: *Licèt de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen, ut eorundem peccatorum iteretur Confessio, reputamus salubre.* Idque confirmatur ex communi praxi Fidelium. Nec obstat dicere peccatum deletum non esse ampliùs peccatum; peccatum enim, etsi remissum, semper peccatum est commissum; sufficit autem, ut Sacramentum habeat effectum in actu primo, nempe quòd præbeat Gratiam deletivam peccati, quamvis per accidens in actu secundo peccatum non deleat.

428 Quoad *Formam* verò hujus Sacramenti plures hic quæstiones discutere oportet. Quæritur I. An Forma hujus Sacramenti essentialiter in verbis consistat? Resp. affirmativè, cùm Forma non aliter quàm voce, non autem scripturâ aut aliis signis, exprimi possit; ita commune & certum est apud omnes cum *D. Thoma 3. p. qu. 84. a. 3. ad 3.* quem sequuntur *Laym. tr. 6. cap. 3. Lugo D. 13. se. 6. Bonac. qu. 5. p. 6. Elbel num. 27.*

*num.*17. *& Salm.de Pœnit. cap.*3.*n.*30. *cum Cajet. Con.Suar.Val.*& alii passim. Hinc Clemens VIII. in Constit. edita die 20. Junii 1602. proscripsit Propositionem hanc: ut falsam & temerariam: *Licere per literas, seu internuntium Confessario absenti Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere:* præcepitque sub excommunicatione sibi reservata, & ipso facto incurrenda, ne hæc Propositio *unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxim quoquo modo deducatur*. Ex quibus verbis rectè inferunt *Salm.cap.*3.*num.*25. quòd absolutio absenti in quocunque casu non solùm datur illicitè, sed etiam invalidè; nam si Pontifex tantùm illicitam eam intendisset declarare, ipsa aliquando, urgente necessitate, & validè, & licitè dari posset, cùm leges Ecclesiasticæ non possint obligare cum gravissimo damno, & tantò magis si illud est spirituale. Unde, si Pontifex voluit hujusmodi absolutionem in nullo casu esse licitam, consequenter declaravit in nullo casu esse validam. Paulus autem V. die 14. Julii 1605. insuper damnavit interpretationem aliquorum in præfatum Decretum, dicentium posse absolutionem absenti conferri, modò Confessio in præsentia præcessisset: explicavit enim Bullam Clementis esse disjunctivè, non copulativè, intelligendam.

429 Requiritur igitur, ut Forma a Confessario voce proferatur, & ut Pœnitens eo tunc moraliter sit præsens. Hæc autem moralis præsentia reputatur illa, intra quam homines communi voce, quamvis altiori, loqui possunt & solent, ut dicunt *Sporer num.* 610. *Tamb. l.* 5. *de Sacr. Pœn. cap.*2. *num.*11. *Holzmann num.* 573. *v. Dixi. & Elbel num.*29. qui *cum Sporer, & aliis* addit talem præsentiam posse extendi ad 20 circiter passus, præsertim ubi Pœnitens nondum est egressus ab aspectu Confessarii. Rectè verò advertit *Sporer num.* 615 *cum Reg. Gob. &c.* revocandum esse Pœnitentem, quando commodè revocari potest: Ceterùm censet *cum Gob. & Bonae.* sine scrupulo absolvi Pœnitentem qui recessit e confessionali, si certò scitur esse adhuc intra paucos passus. Meritò autem *Tamb* non approbat *Leandrum*, qui dicit satis esse ad præsentiam moralem, si Sacerdos videat Pœnitentem, aut alio sensu percipiat; præsentia enim pro absolutione majorem propinquitatem requirit, quàm pro audienda Concione, vel Missa. Unde censet *Tamb. num.*13. quòd si quis aliquando non posset nisi a longe absolvi, puta si rueret e tecto, tunc absolutio sub conditione danda esset. Ait *Holzmann ibid.* quòd si Confessarius ob periculum infectionis, vel ob aliam causam non posset intrare in cubiculum ubi est infirmus, potest a janua eum absolvere. Rectè autem advertunt *Sporer num.*610. *Croix num.* 1201. *Elbel loc. cit. cum Stoz* non esse opus, ut Pœnitens verba absolutionis audiat, & tantò minùs ut eadem intelligat, sufficit enim, ut Sacerdos illa verè proferat. Quinimo sapienter dicit *Croix*, consultum esse ut in præsentia aliorum Pœnitentium præfata verba submissè dicantur, ne si aliquis dimittatur sine absolutione, id alii percipiant. Addit *Tamb.* bene posse absolvi Pœnitentem, qui antea sua peccata in scripto legenda dederit, & deinde præsenti Confessario dicat, *de his me accuso*. Quod tamen advertunt *Salm c.*7.*n.*11.*cum Cano, Pal Vasqu. Con & aliis*, non permittendum, nisi ex gravi causa, nempe si quis ob angorem gutturis, impedimentum linguæ, aut si puella supra modum verecunda in explicando voce sua peccata, valde gravem difficultatem sentiat: Rationem adducunt *Holzmann num.*558. *& Sporer ex num* 488. quia licèt Confessio nullo jure præcepta sit fieri vocaliter, tamen, cùm communi Ecclesiæ usu sit receptus modus sic confitendi, hic nunc obtinet vim præcepti, & proinde sine gravi causa foret illicita Confessio aliter facta.

430 Quæritur II. Quænam Forma in hoc Sacramento proferenda sit? Plures graves Auctores tenent, quòd olim Ecclesia usa fuerit Formâ deprecatoria (*Absolvat te Deus*) usque ad medium seculum XIII. & quòd etiam hodie hæc sit in usu apud Græcos; ita *Tournely in Prælect.Theol. qu.*9.*a.*1.*& Morinus, Martene, Vitass. ap.Concin.de Pœn to.*9.*pag.*579 Sed id negant *Baronius, Gon:t, & Nicol.ap.eund Concin.* Imò communissimè nostri Theologi Morales, ut *Suarez, Soto, Lugo, Cajet. Vasq. Val.* & alii plurimi cum *Salm.de Pœn.cap.*3.*num.*17.*& Croix l.*6.*p.*2. *num.*629. censent formam deprecatoriam esse invalidam, ex eo quòd Christus Dominus, hoc Sacramentum instituens (*Joan.*20.), expressit sententiam proferendam esse a Sacerdote uti Judice, dicens: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Unde compertum videtur necessarium esse, ut peccata ab ipsis Sacerdotibus tanquam Christi Vicariis remittantur, nec sufficere, quòd ipsi Deum, ut remittat, deprecentur. Sed quicquid sit de hoc, hodie certum est, & de Fide, debitam formam esse Formam

Indicativam, ut declaravit Tridentinum *Sess. 14.c.3.* his verbis: *Docet S.Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse*, Ego te absolvo, &c. *quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur.* At super hac forma plura occurrunt dubia.

Dubitatur 1. In quibus verbis hæc Forma consistat? Certum est apud omnes, verba *Te absolvo* ad essentiam Formæ pertinere. Sed sentiunt *Lugo de Pœn. D.13. num. 26. & Vvigandt tr.13.qu.3.Res.2.* quòd si dicatur, *Absolvo a peccatis tuis*, non est necessarium ad valorem Formæ verbum *Te*, cùm hoc satis exprimatur in verbo *Tuis*. Attamen communissimè huic opinioni contradicunt *Suar. de Pœn. D.19. se.1. num.17. Bon.qu.4 p.1.num.1. Holzmann num.482. Concina to 9 pag.580.num 5.& Pal.tr.23.D un.p 5. num.2 cum Vasq.* Prima opinio, speculativè loquendo, & spectatâ ratione, probabilior videtur; Sed quia hæc secunda est etiam probabilis, saltem ob auctoritatem Doctorum, in praxi hæc omninò sequenda est, ex Prop. 1. damnata ab Innoc. XI.

Dubitatur 2. An dicendo *Ego te absolvo*, requirantur verba *a peccatis tuis?* Negant communissimè *P.Milante in propos. 1. Innoc XI. Concin.1.pag.580. num 5. Holzm. num.482. Roncaglia de Pœn cap.2.qu.3. Sporer eod. tit. pag.224. n.544. Pal p.5.num.2.& Lugo D.13. num.17. cum S.Anton.Sylvest Cajet.Nav &c. ex D.Thom 3.p. qu.84. a.3. & Catech.Rom p 2. num.14.* ubi dicitur: *Est autem Forma, Ego te absolvo*, & nihil aliud ibi additur. Omnes tamen hi AA. dicunt, quòd licèt Tò, *A peccatis tuis*, non sit necessarium ad essentiam Formæ, esset tamen mortale hæc verba omittere, cùm sit contra consuetudinem Ecclesiæ. Alii verò tenent ipsa pertinere ad essentiam, eo quòd, cùm Christus dixerit, *Quorum remiseritis peccata, &c.* sicut quia dixit *quorum*, explicandum est *te*, ita quia dixit *peccata*, explicandum est *a peccatis*; sic *Croix n. 633. cum Major, & Pasqual. ac Mazzotta de Pœn. to.3. pag 561. cum Gabr. Aversa, Gorm. &c.* item *Palud. P.Soto, & Gabr. ap. Salm cap.3.num.1.* Nec obstare dicunt, quòd ex circumstantiis satis determinentur verba, *Ego te absolvo*, ad significandam etiam absolutionem a peccatis, nam si hoc valeret, posset adhuc reticeri verbum *Te*, quod ex circumstantiis satis etiam percipitur. Prima opinio est probabilior, sed in praxi nec recedendum a secunda, cùm etiam sit probabilis, ut bene advertunt *Elbel de Pœn. num.25. Salm.num 2. Holzm. & Roncaglia locis cit.*

Dubitatur 3. An verba, *In nomine Patris, &c.* sint de essentia? Affirmant *Durand. Major, & ap. Lugo D.13. num.11.* Sed communis & vera sententia negat, cùm in institutione hujus Sacramenti nullam mentionem Christus fecerit de hac invocatione SS. Trinitatis, sicut fecit in Sacramento Baptismi; ita *Lugo num.12.* (qui dicit oppositam ab omnibus rejici) *Roncaglia cap.2.qu.3.Spor.num.596. Bon.p.1. num.2. cum Con. Vasq. Suar. &c. Croix num.629. cum Arriaga, & Bosco, ac Salm.cap.3.n.3. cum Soto, Nav. & Cajet.* Hanc autem omissionem putant *Ronc. & Gran. ap. Croix num.637.* esse mortalem: Alii verò ut *Sotus, Val. ap. Bon. l.c.* censent nullum esse peccatum, seclusô scandalô & contemtu; sed hæc opinio non videtur satis probabilis, cùm talis invocatio sit juxta consuetudinem Ecclesiæ: Hinc meliùs alii ferè communiter dicunt esse tantùm venialem, ut *Bon l.c. Elbel num.26.* (qui dicit esse satis commune) *Pal p.5. num.3. Salm. l.c. & Platell. Bosco, & alii ap. Croix dict. n.637.* qui absolutè asserit commune.

Verba autem *Dominus Jesus-Christus, &c.* putat *Concina pag.581. num.10* non posse omitti sine culpa: Verba autem *Misereatur, Indulgentiam, & Passio Domini nostri, &c.* dicit posse omitti; Et huic videtur favere Rituale Romanum (*tit. de Forma absol.*) dicens: *In Confessionibus autem frequentioribus omitti potest*, Misereatur &c. *& satis erit dicere*, Dominus noster Jesus-Christus &c. *usque ad illud*, Passio &c. *Urgente verò aliquâ gravi necessitate in periculo mortis, breviter dicere poterit*, Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis, in nomine Patris &c. Sed communiter DD. dicunt, omnes has preces posse omitti sine ullo peccato; ita *Lugo D.13.num.9. cum Nav. Holzm. pag.491. cum Spor.Viva de Pœn qu.7.a.1 num.3. Mazzotta tom.3. pag.163.* item *Sà, Bosco, Dicast & Gob. ap. Croix num.638.* Hocque videtur verius, dum Tridentinum *dict. sess.14. c.3.* dicit quòd hæ preces tantùm *laudabiliter adjunguntur*; verbum enim *laudabiliter* nullum utiquè videtur importare præceptum. Nemo tamen dubitat, quin convenientius sit saltem in Confessionibus longioribus hujusmodi preces adjicere, maximè illas quæ sequuntur: *Passio Domini, &c.* cùm probabile sit cum *D.Thoma, S. Antonino, & aliis*, prout infra dicemus agendo *de Satisfactione*, quòd per verba illa elevantur omnia bona opera Pœnitentis ad satisfactionem sacramentalem; saltem consulit *Holzm.* ut ea verba dicantur, dum Pœnitens recedit. Dubi-

Dubitatur 4. An per verba *Te absolvo* possit Sacerdos validè absolvere Pœnitentem tam a peccatis, quàm a censuris? Communiter affirmant *Pal. p.5. Bon. p.1. num.10. Ronc cap.2. qu.3. Salm. cap.3 num.11. Viva qu 7. a.1. num.3. Holzm. num.482. v. Inst. Rituale*. Ratio, quia nihil prohibet, quin verba illa ex intentione Sacerdotis dirigantur ad absolutionem tam a censuris, quàm a peccatis. Meritò tamen advertunt *Roncaglia, & Salm. locis cit. cum Gran. & Leand.* item *Sotus*, *Coninchius*, *& Avila*, id non excusari a culpâ veniali, cùm sit contra usum Ecclesiæ. Probabiliter verò *Holzmann num. 491. & Viva ll. cit. cum Gran.* id omninò excusant, si nulla adsit probabilis suspicio quòd Pœnitens aliquam censuram incurrerit. Ceterùm rectè, ait *P. Concina pag.618. num.9.* peccare mortaliter Sacerdotem, qui contra prohibitionem Ecclesiæ vellet Pœnitentem absolvere priùs a censuris, & deinde a peccatis: Quamvis satis communis sit sententia, quòd validè possit Pœnitens absolvi (si ipse sit in bona fide) a peccatis, non præmissâ absolutione a censuris, ut docent *Suar. to 4 de Rel. D.31. sc.3. num 6. Sanch. Dec. l 2. cap.8. num 5. Lugo D.14 num.102. & Salm. de Sacram. cap.7 num.38.* Ratio, quia prohibitio Ecclesiæ nequit invalidare Sacramentum, cujus valor pendet a jure Divino, cùm omnia ad illud requisita essentialia concurrunt.

431 Quæritur III. An possit validè & licitè dari absolutio sub conditione? Omnes conveniunt, ut diximus *de Sacram in genere num. 26.* validam quidem esse absolutionem, quæ datur sub conditione de præterito, vel præsenti. E converso communiter dicunt DD. invalidam esse, si conditio sit de futuro; Et hoc etiamsi dicatur, *Absolvo te, si Deus cognoscit quòd restitues*, aut simile, ut tenuimus *num 26.* Difficultas est, an sit licitum absolvere sub conditione de præsenti, vel præterito? Resp. affirmativè cum communi DD. contra aliquos, juxta sententiam allatam *num. 28.* dummodo justa adsit causa; nempe si, negatâ absolutione, notabile detrimentum immineret Animæ Pœnitentis.

432 Causæ autem justæ, secundùm Doctores infra citandos, videntur hæ: I. Si Sacerdos prudenter dubitet, an absolverit vel ne; ita *Lugo D.13. num.107. Croix l.6. p 2. num. 1770. Sporer n. 622. Roncaglia de Sacram. cap 4 qu.6. R.3. Bon. de Pœn. p.3. num.1. cum Suar. Fill Molf. Reg. & Salm. eod. tit. cap.3. num.22. cum Vasq Graff. Dicast &c.* II. Si Confessarius dubitet, an habeat jurisdictionem in Pœnitentem; ita *Sporer dict. n 622.* Sed hoc non admitterem, nisi Pœnitens diu deberet carere absolutione: & in hoc casu censeo teneri Confessarium patefacere Pœnitenti, qui confessus sit mortalia, quòd ipse tantùm sub conditione absolutus sit, ut si postmodum fortè notum fiat, quòd Confessarius revera carebat jurisdictione, Pœnitens iterum confiteatur peccata illa, ut debet. III. Si urgeat necessitas suscipiendi Eucharistiam, ut dicunt *Mazzotta, & Sporer locis cit.* Sed hic obiter advertendum, quòd licèt aliquis posset in hujusmodi necessitate sub conditione absolvi, quia talis necessitas sufficientem præbet causam Confessario absolvendi sub conditione; Pœnitens tamen non posset accedere ad Communionem, nisi esset certò dispositus ad illam (vel saltem probabiliter, juxta alios citandos infra *n.471. Dub. 2.*), ad hoc ut servet præceptum Apostoli, quòd omnes accedant probati; unde in mero dubio negativo suæ dispositionis nemo potest Communionem suscipere.

IV. Si dubitetur, an Pœnitens sit ritè dispositus per verum dolorem & propositum; ita *Sporer l c. Mazzotta to.3. pag.168. & Pal. p. 5. n.9. cum Vasq &c.* Sed huic doctrinæ sic generaliter traditæ nec valeo acquiescere: Nam dico 1. non posse absolvi sub Conditione peccatorem recidivum in culpas lethales, qui non probetur dispositus per signa extraordinaria, prout infra dicemus *ex num. 459.* nisi esset in periculo mortis; vel nisi (excipit *Schilder. ap. Croix l.3. p.1. n.110.*) prudenter timeatur, quòd peccator ille non ampliùs ad Confessionem redibit, & in peccatis suis tabescet. Dico 2. idem dicendum esse de recidivo in venialia, qui sufficientem habet usum rationis, quia, cùm possit hic Confessarius de brevi certum se reddere de Pœnitentis dispositione per experimentum emendationis ei differendo absolutionem, non videtur adesse sufficiens causa absolvendi illum sub conditione. Dico 3. probabiliter posse absolvi puerum, vel semifatuum sub conditione, quando dubitatur de ipsorum dispositione: Et quidem, si urgeat periculum mortis, vel præceptum Paschale, communissimè dicunt DD. cum *Less. Auct. v. Confessio cap 6. Lugo D.17. num.22.* & aliis, tales esse absolvendos sub conditione, si dubiè sint dispositi; maximè si confessi sint aliquod dubium mortale, quo casu ait *Lugo* non videri de hoc dubitandum. Idque puto omninò dicendum (contra *Lessium*) etiam extra tempus mortis, vel præ-

cepti,

cepti, ut veriùs dicunt *Sporer num. 622. Mazzotta to. 3. pag. 568 & Laym. cap. 5. num. 7.* (qui ait saltem posse absolvi); In eo enim casu non solùm adest justa causa utilitatis, ne Pœnitens privetur Gratiâ sacramentali, sed etiam necessitatis, ne ille fortè maneat in mortali; In tantum autem alii usu rationis præditi non debent absolvi, cùm de ipsorum dispositione dubitatur, quia adest via & spes, quòd, dilatâ absolutione, brevi ille certò dispositus redeat, & absolvatur; sed quoad hos semifatuos, & pueros nondum perfectè rationis compotes, deest hæc via & spes, quòd brevi afferant hanc certam dispositionem. Imò non improbabiliter dicunt *Sporer, Mazzotta locis cit. & Gob. Dian. & Schilder. ap. Croix num. 1797.* posse absolvi sub conditione hujusmodi pueros, etiamsi afferant peccata tantùm levia, ne diu priventur Gratiâ sacramentali, & ne maneant in mortali, si fortè habeant, ut loquitur *Lugo l. c.* Dico 4. probabiliter posse sub conditione absolvi (ut censet *Bonac. p. 3. n. 1.*) Pœnitentem pium, qui aliquas tantùm imperfectiones confitetur de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; Hoc tamen non admitterem sæpe, neque si ille posset materiam certam de vita anteacta præbere. Cæterùm, cùm Pœnitens non dat materiam certam, non tenetur Confessarius eam exquirere, ut absolvat: Et casu quò exquisierit, & non repererit certam materiam, ait *Sporer n. 56* non tenetur absolvere sub conditione, cùm Pœnitens tunc nullum jus certum habeat ad illam, quando non affert materiam certam, aut saltem dubiè necessariam.

DUBIUM II.

Quæ Contritio requiratur?

Qu. IV.

459 *Qu. IV. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum Consuetudinariis ex intrinseca fragilitate? Et quomodo cum Recidivis? An Recidivus possit pluries absolvi sine signis extraordinariis? 460. Quæ sint signa extraordinaria? 461. Quæ certitudo dispositionis Pœnitentis sufficiat ad eum absolvendum? 462. An liceat differre absolutionem Pœnitenti disposito sine ejus consensu? 463. An expediat, vel ne, sæpius differre absolutionem? 464. Cur potiùs differenda est absolutio iis qui sunt in occasione extrinseca, & non Recidivis ex fragilitate intrinseca?*

433 SUppono, quòd Contritio in communi sit dolor, ac detestatio peccati commissi, cum proposito emendandi, ut habet *Trid. sess.* 14. Ubi eam dividit in Perfectam, quæ absolutè sic dicitur: & in imperfectam, quæ quæ Attritio dicitur. Perfecta est, quæ elicitur ex motivo charitatis propter Deum summè dilectum: & hæc ex se sola mox justificat, etsi cum voto, & ordine ad confessionem, quam deinde facere teneris. Imperfecta est, quæ ex inferiore motivo, supernaturali tamen, concipitur.

Respond. Ad Sacramentum hoc sufficit, & requiritur saltem attritio formalis, supernaturalis, efficax, & universalis, respectu mortalium, concepta in ordine ad confessionem, vel saltem absolutionem. Est communis. V. *Bonac. d.5. q.5. & Schol.* ac colligitur ex *Trid. l.c.*

1. Non requiritur contritio existimata, ut voluit *Gabr.*

2. Non sufficit 1. Attritio existimata tantùm, licèt inculpabiliter: quia vera Attritio est pars essentialis, 2. Nec desiderium absolutionis, sine affectu ad peccata: idque etiamsi tantùm confitearis venialia, ut habet sententia communis contra Angles, & quosdam alios, quos sequitur *Tamb. l.1. exped. conf. cap.* 3 Vid. *Dian. p.9. t.9. R.31.* Unde peccat graviter, qui etiam sola venialia, vel sola mortalia aliàs confessa sine omni formali dolore confitetur, quia non ponit materiam Sacramenti, & saltem periculo sacrilegii se exponit. Ita *Card. de Lugo d.14. s.8. &c. comm.* Vid. *Dian. p.3. t.4. R.116. Bon. d.5. qu.3. s.1. p.3.* Non tamen est necesse, ut dolor se extendat ad omnia venialia, quorum sibi pœnitens est conscius, *Sà, Lay. Lugo*. Imò notat *Tamb l.c.* satis esse de uno veniali dolere formaliter, etsi plurium sis conscius, de quibus nec propositum emendandi habeas, sive ea confitearis, sive non.

3. Non absolvitur, qui dolet, licèt intensissimè, tantùm propter infamiam, damna, aliasve pœnas temporales præcisè, etsi ex inculpabili ignorantia: Quia non est dolor supernaturalis, nec ignorantia, aut bona fides potest supplere defectum essentialem. *Bonac. l.c. &c.* Limitat tamen *Regin. cum Tamb. de exped. conf. l.1. c.1.* nisi doleas propter istas, ut a Deo inflictas, vel infligendas.

4. Ad attritionem non requiritur ulla intensio, vel duratio temporis, ut vult *Durand.*

5. Etsi debeat esse de omnibus peccatis mortalibus, non requiruntur tamen singuli dolores de singulis, ut vult *Angles*, sed sufficit unus actus de omnibus simul sumptis, etiam oblitis: ideoque peccat graviter, qui sciens prudens atteritur universaliter de omnibus mortalibus nondum remissis. *Bonac. &c. ll. cc.*

6. Non sufficit dolere, quòd non doleas, ut habent *Navar.* & *Sà*, nec velleitas non peccandi. Ratio utriusque est, quia non est dolor de peccatis commissis, cum quo affectus ad ea stare potest. *Henriq. Vasquez, Bon. l.c. num* 7. Ubi rectè notat, cum actu, quo quis dolet, se non dolere de peccatis, plerunque conjunctum esse dolorem de peccatis, etsi pœnitens eum non dignoscat.

7. Etsi hic dolor debeat esse summus appretiativè, ita ut nihil magis detesteris, quàm peccatum, malisque omnia mala hujus mundi perpeti, quàm mortaliter contra Deum peccare; non tamen opus est, imò non expedit, particulares facere collationes: v. gr. mallem hoc, vel illud malum subire, quàm mortaliter peccare, quia periculosæ sunt. * (*Et hoc est commune apud omnes cum S. Thoma, S. Bon &c. ap. Croix num.* 731. *nempe non expedire comparationem explicitam inter peccatum & alia mala, se determinando potiùs quàm peccatum eligere hæc mala in particulari; Et tantò minùs eligere Infernum, quia secundùm præsentem Dei providentiam, cùm Infernus sit destinatus iis qui sunt firmati in peccato per æternum odium erga Deum, incongruè homo ad vitandum peccatum eligeret Infernum, in quo non posset manere sine peccato.*) *

8. Qui non vult occasiones proximas peccandi a se amoliri, vel non remittere ex animo, vel non restituere, aut satisfacere, quibus debet; vel non habet formale (licèt

pro

probabiliter cum *Lugo l. c. f. 5. Laym. Dian.* aliqui dicant, virtuale in contritione universali inclusum sufficere, saltem quando non occurrit cogitatio de peccatis vitandis) propositum peccata mortalia, quando talia confitetur, vitandi efficax, id est, cum quo non possit consistere affectus actualis erga aliquod mortale, non est sufficienter attritus. Ratio est, quia non est dolor, & detestatio efficax, quippe cum quo possit stare voluntas peccandi, nec is se ex toto corde convertit ad Deum, detestans peccatum super omne detestabile. *Suar.Fern.Laym.l.5. tr.6.cap.4 Diana p.3.t.4. R.119.&c. commun.* Et licet sola venialia confitearis, teneris tamen, sicut dolorem, ita etiam propositum, saltem virtuale circa illa habere. *Card. de Lugo d.14.f.8. & 9. & alii.*

9. Redire sæpe cum eodem mortali non est certum indicium deesse attritionem, etsi sit magna præsumtio, præsertim in iis, qui coguntur confiteri a parentibus, magistris, &c. item in iis, qui aliquoties moniti concubinam non separant, aut restitutionem non faciunt, quibus proinde absolutio differenda est, nisi id actu præstent. Quamquam possint esse alia signa veri doloris, v. gr. si media præscripta sint adhibita, occasiones vitatæ, si numerus peccatorum imminutus, si pœnitens omninò afferat, cui plerunque credi debet, cùm ipse sit sui accusator, defensor, & testis; qua in re opus est magna prudentia Confessarii, ne pœnitentem severitate avertat, neque etiam lenitate seducat, & peccet, pereatque cum illo. *Suar.in 3 p d.2. Sanch f.2. l.2. in dec. cap.32 & l.3.cap.5. Card. de Lugo l. c. num. 166. & 169.* contra quorum, aliorumque communem sententiam, docent apud *Dian. Vivaldus*, & *Joannes Sancius d.10. num. 16.* posse toties, quoties confitetur, absolvi, etiamsi nullus appareat profectus; eo quòd sine illo possit esse verum propositum, sicut est in iis, qui venialia semper afferunt eadem. Verum id probare non ausim, *(ob damnatas nuper ab *Innoc.XI. Proposit.60. & 61.*)* nec videtur esse par ratio. *V.Conin.d.2. dub. 14. Dian. p.2.t.7. R.55. & p.2.t.2 misc.R 45 & p.3 t.4.*

10. Absolvendi sunt ii, qui ex officio, domo, vel negotio, in quo propinquum peccati periculum imminet, discedere nolunt; eo quòd sine maxima difficultate non possint, parati interim media præscribenda adhibere. Ratio est, quia occasio, etiam propinqua, non necessitat ad peccatum, ideoque stare potest cum proposito peccata vitandi. Nec refert quòd quis putet, vel timeat se unum vel plura peccata non vitaturum: quia propositum est actus voluntatis: existimatio autem illa est actus intellectûs, qui ex illo proposito, ob humanæ voluntatis mutabilitatem, non necessariò consequitur. Interim qui certus est, impossibile sibi esse in tali occasione peccata vitare, debet eam deserere, nisi velit perire. Ita *Laym. loc.cit. Lugo l.c.num.152.*

11. Non requiritur dolor sensibilis; sufficit enim intellectus; qui cùm sit internus, ac spiritualis, scrupulosi non facilè debent angi, quasi sine dolore accedant ad Sacramentum, eo quòd nullum sentiant.

12. Is, qui nihil cogitans de confessione attritionem elicuit, non referens eam ad Sacramentum, non potest sine novo dolore ad id accedere: quia pars debet referri ad compartem. Ita *Suarez d.20. f.4. Bon.d 5. q.3. p.2.* Contrarium tamen videtur docere *Card. de Lugo d.14.f.4. num.37.* quod non est improbabile. *Tamb l.1.c.2.*

13. Non sufficit ad Sacramentum dolor, qui sequitur absolutionem, imò secundùm sententiam saltem tutiorem, quam docet *Laym.l 5 t.4. & Conin.* debet antecedere etiam confessionem, etsi contrarium etiam probabiliter doceant *Vasq. Fill. Fag. Card de Lugo de pœn.d.14.f.2. & Gasp.Hurtad.d.7 dif.5.apud Dian. & Esc.t.7. E.6.* Unde pœnitentes initio ad dolorem excitandi, aut si post peccatorum narratinem fiat, repetant verbô confessionem, dicendo se dolere de peccatis expositis. Vide *Laym. l.c.*

14. Probabile est, eum, qui paulò ante confessus iterum confitetur, vel eadem peccata, vel quæ exciderant, de quibus ante (explicite, & in particulari) non doluit, non teneri elicere novum dolorem; *Card. de Lugo d.14.f.3. Dian. p.9.t.3. R.50. & 51.* & consequenter potest moribundus propter periculum instantis mortis absolvi, audito tantum uno, alterove peccato, & deinde si superstes maneat, auditis reliquis iteratò absolvi in virtute doloris precedentis. *Tamb.*

Hic plures occurrunt quæstiones magnopere scitu necessariæ ad praxim, tum ad Dolorem, tum ad Propositum in Confessione requisitum pertinentes; Unde distinctè de iis agere oportet. *De*

§. I.

De quæstionibus circa Dolorem.

434 Ante omnia oportet advertere, quòd Pœnitentia duplici sensu accipitur, nempe ut Virtus, & ut Sacramentum: Ut *Virtus* definitur: *Virtus tendens in destructionem peccati in quantum est Dei offensa, mediò dolore, & satisfactione*. Ut *Sacramentum* verò definitur: *Sacramentum consistens in actibus Pœnitentis, & Sacerdotis legitimè absolventis in modum judicii*. Pœnitentia quidem ut Virtus fuit omni tempore necessaria necessitate medii ad Salutem; in Lege autem Evangelica ut Sacramentum est pariter necessitate medii necessaria omnibus lapsis in mortale post Baptismum, saltem in voto, si non possit suscipi Sacramentum in re.

435 Quæritur I. An Contritio consistat in dolore, vel in detestatione? Alii dicunt consistere in dolore, qui præsupponat detestationem, ut *Gonet D.7 n.6.&c. apud Croix l.6.p.2.n.657.* Alii verò dicunt consistere in detestatione, quam sequitur dolor; & hæc sententia est satis communis, & verior videtur cum *Suar. de Pœn. D.4. se 1.num.7.Sporer num.67. Holzmann num 493. ac Nav.Cajet Reg.Gob.&c. apud Croix l c. ex D.Thoma 3.p.qu.87.a.1.* ubi docet: *Exigitur ad remissionem, ut homo actualiter peccatum commissum detestetur*. Ratio, quia non quidem dolor est causa detestationis, sed detestatio est causa doloris; & dolor ideo est utilis, quia procedit a peccati detestatione, quæ principaliter est abolitio culpæ, cùm sit velle non peccasse. Cæterùm, ut rectè dicunt *Frassen to.10.pag 529.cum Vega, & Holz.Spor. ac Croix locis cit.cum Con.* non dubitandum, quin in Contritione utrumque requiratur, tam dolor, quàm detestatio; & quòd revera in uno alterum exercitè contineatur; qui enim suum detestatur peccatum, necessariò de ipso dolet; & contra, qui de peccato dolet, illud necessariò detestatur.

436 Quæritur II. Ex quo motivo debeat elici actus perfectæ Contritionis? *Prima* sententia, quam tenent plures, dicit posse elici ex motivo cujuscunque Attributi Divini offensi, Justitiæ, Sapientiæ, Misericordiæ, &c. Et meritò hanc probabilem putant *Suar.D.4 se.2.num.13. & Lugo D.5 num.4.* Ratio, quia ille qui diligit Divinam Justitiam, vel Misericordiam propter Deum, jam Deum diligit, cùm Misericordia & Justitia Divina sint ipse Deus; ergo qui dolet de peccato ob Dei Misericordiam, vel Justitiam offensam, non jam ex motivo concupiscentiæ, sed propter Deum dolet. *Secunda* verò sententia communis & probabilior, quam tenent *Suar.l.c.Vasqu.q.85.a.2.num.45.* (qui vocat oppositam erroneam) & *Croix num.722. cum Arriaga, Dic.* & aliis passim, docet Contritionem debere omninò procedere ex solo motivo Charitatis, nempe Divinæ Bonitatis offensæ, quatenus hæc complectitur omnes Dei perfectiones. Ratio, quia ex Trident *sess 14 c.4.* requiritur, ut Contritio sit Charitate perfecta, idest informata; objectum autem Charitatis, ut communiter docent DD. utque diximus *Tom.I.l.2 num.24.v.Objectum*, est Deus quatenus est infinita Bonitas, nempe radix & aggregatio omnium perfectionum.

437 Quæritur III. Quando obliget præceptum Contritionis? Per se loquendo, certum est apud omnes obligare in articulo mortis; vide *Salm. de Pœn. cap.1.num.3.* & alios passim. Per accidens verò, communiter dicunt DD. obligare I. Quando aliquis esset in mortali, & deberet Sacramenta ministrare, vel aliquod Sacramentum vivorum suscipere; ita *Bon. D 5. q.5.se.1. p 2.cum Vasqu. Val. & Fill. ac Salm. cum Pal. & Laym.&c.* communiter. II. Quando quis graves pateretur tentationes, quas vitare non posse putaret, nisi actum Contritionis eliceret; *Laym.cap 2.num 1. & Salm num.32 cum Cano, Pal Fill Med. &c.* III. Quando quis tenetur elicere actum Charitatis erga Deum, tunc enim, occurrente memoriâ peccati, tenetur suum peccatum detestari, ut rectè ait *Holzmann pag.131. num.518.*

Dubitatur 1. An extra periculum mortis obliget unquam præceptum Contritionis, & ejus dilatio sit speciale peccatum? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Juenin tom.7. pag.416. Roncaglia de Pœn.cap.1.qu.3.R.2.Antoine pag 498. Concina to.9 pag.51.num 5 cum Carden Vitass. & Merbes.* item *Alens. & Gabr. ap. Salm cap.1.n.46.* Probatur 1. ex illo: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius. Eccli.5.* Probatur 2. ex præcepto Charitatis, quod sine dubio obligat per se sæpius in vita, ergo etiam sæpius obligat præceptum Contritionis. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Nav. cap.1. num.27. Bon q 5.p.2.num 5.v.Dixi, item Cajet.& Durand, ap. Pal.p.3.num 9.* qui probabilem putat. Censeo autem has sententias facilè posse conciliari: Per se loquendo, peccator differens Pœni-

tentiam extra periculum mortis probabiliter non committit speciale peccatum cum secunda sententia. Ratio, quia præcepta affirmativa, ut docet *D.Thomas in* 4. *Dist.*17. *qu.*3.*a.*1. *qu.*4. debent habere tempus determinatum, in quo debeant impleri; nullibi autem constat quale tempus sit determinatum ad huic præcepto Contritionis satisfaciendum: Unde idem S.Doctor 2. 2. *qu.* 14. *a.*2. dixit impœnitentiam finalem non esse peccatum speciale, his verbis: *Impœnitentia non quidem eo modo quo dicit permanentiam in peccato usque ad mortem, sic non esset speciale peccatum, sed quædam circumstantia peccati &c.* Id tamen sanè intelligendum, præcisò præceptò positivò, nam ex præcepto annuæ Confessionis ab Ecclesia præscriptæ quisque procul dubio tenetur ad pœnitendum, saltem semel in anno. Hoc tamen est per se loquendo, sed per accidens puto nullo modo excusari a mortali, qui existens in mortali per notabile tempus differret pœnitentiam; Tum quia peccaret contra præceptum Charitatis erga Deum, quod saltem semel in anno quemcunque obstringit, juxta dicta *Tom.I. l.*2. *num.*8. Tum quia hic insuper peccaret contra Charitatem erga seipsum, cùm se exponeret proximo periculo novarum culparum, tentationibus succumbendo; ratio patet ex eo quod docet *D.Thomas* 2. 2 *qu.* 109. *a.* 8. (quem sequuntur *Gonet*, & *Roncaglia*) ubi ait: *Sine gratia justificante, quòd diu maneat absque peccato mortali, esse non potest.* Unde & D.Gregorius super *Ezech. Hom.* 11. dixit: *Peccatum quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad alium trahit.* Quale autem sit hoc notabile tempus, valde DD. discrepant. *Concina* putat esse hebdomadam; idem videtur sentire *Roncaglia*, dicens esse spatium multorum dierum; sed *Salm cap.*1. *num.*55. *Pal. p.*3. *num.*10. *cum Laym.*& *Elbel num.*54 *cum Lugo, Henno, &c* putant excusari, qui satisfacit Confessioni annuali: & huic opinioni videtur adhærere *D.Thomas in loc. cit. in* 4. *Sent.* Sed ego non omninò acquiesco, spatium enim anni satis notabile mihi videtur, ut quis per tantum temporis existens in mortali possit vitare periculum in alia facilè relabendi. Nec valet dicere, quòd Ecclesia pro omnibus indistinctè determinaverit tempus anni; nam Ecclesia hoc tempus solùm determinavit ad obligationem Confessionis, non autem pœnitentiæ. Non nego tamen, quòd peccatores, præsertim rudes, ab hoc peccato dilatæ pœnitentiæ ob inadvertentiam ut plurimum, imò ferè semper excusari possunt.

Dubitatur 2. An qui in articulo mortis susceperit Sacramentum Pœnitentiæ cum Attritione (suppositò quòd Attritio sine Charitate prædominante sit sufficiens dispositio, juxta dicenda in Quæst.V.), teneatur insuper elicere actum Contritionis? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Suar. D.*14 *s.*6. *n.*18.*Sanch. Dec. to.*1.*l.*1. *cap.*1.*num.*34.*Bon q.*5 *p.*2.*num.*5. *Concina to.*9. *pag.*56.*num.*5. *Antoine pag.*498. *R.*2. & *Val. Fill.*&*c.ap. Salm.cap.*1.*num.*35. Ratio, quia ex lege charitatis quilibet in articulo mortis tenetur tutiora quærere remedia, ut ab omni periculo se liberet æternæ damnationis. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Lugo D.*7.*num.*263. *Laym.cap.*11. *num.*7. *Pal. p.*3. *num.*5. *Roncaglia cap.*1.*q* 4. *Sporer num.*174 *Holzmann num.*546 *Esc. b.l.*14 *num.*130 & *Salm.cap.*1. *num.*39. *cum Con. Becano, Salas, Fag. Turr.* & aliis pluribus, valdeque probabilem putat *Suarez*. Ratio, quia, positò quòd sit moraliter certa sententia, quòd simplex Attritio sufficiat in Sacramento ad Gratiam consequendam, nullum in hoc adest morale periculum salutis: Homo autem quocunque tempore, sive vitæ, sive mortis non tenetur nisi ad eligenda media salutis tuta, non autem tutiora. Utraque sententia est probabilis, sed prima omninò est consulenda, cùm agatur de summo salutis negotio, cujus periculum est irreparabile. Imò dico esse omninò sequendam ab eo, qui esset in actuali articulo mortis, tunc enim quisque tenetur elicere actum Charitatis (ut tenendum cum *Suar. num.*4. *Holzm.n.*141. & *Spor.n.*35. *cum Marchi.*&*c.*), cui nemo potest satisfacere, si, occurrente memoriâ peccati, ex eodem Charitatis motivo peccatum non detestetur.

Dubitatur 3. An in diebus festis obliget præceptum Contritionis? Affirmant *Marsilius, P. Soto*, &*c. ap. Salm. cap.*1. *num* 49. quia observantia Festi ideo instituta est, ut Animæ sanctificentur. Sed negant communiter *Canus, Dom. Soto, Armill. Suar. Vasq. Bon Reg.* &*c. cum Salm l.c.* quia finis præcepti non cadit sub præcepto; Vide dicta *To.I. l.*3. *num* 264.

Dubitatur 4. An votum Confessionis in Contritione debeat esse explicitum? Certum est ex Trident. *Sess.*14. *cap.*4. peccata non remitti nisi ex voto Sacramenti Pœnitentiæ: dubium est an hoc votum explicitè sit habendum? Affirmant *Canus p.*5. *qu.*2. & *Tournely in Prælect. Theol. to* 9. *pag.*104. quia illa quæ de necessitate

te medii sunt necessaria, explicitè proponenda sunt ab eis quibus lex jam est manifestata. Negant verò communiter & probabiliùs *Bon p.3. num.*8.*Gonet art.*5.*& Salm.c.2.num.*23 *cum Scoto, Suar. Nav. Soto, Alensi, Adriano, Fill. Med.& aliis.* Ratio 1. quia ex ipso Trident. habetur, votum hoc includi in Confessione, dum ibi sic dicitur.: *Reconciliationem, quæ per Contritionem perfectam obtinetur, non esse adscribendam ipsi Contritioni sine voto Sacramenti, quod in illa includitur*. Quod in alio includitur, implicitum est, non explicitum. Ratio 2. quia illi, qui habet notitiam Confessionis, non est necesse, ut dum conteritur Confessionis recordetur, sed sufficit ut illam non excludat; ergo ad Contritionem non est essentiale ad remissionem peccati, quòd votum Confessionis sit explicitum.

438 Quæritur IV. An ad consequendam justificationem, requirantur ad singula peccata singuli actus doloris? Affirmat *Sylvius in 3.p. q.2. a.6. concl.*1. *& Angles ap. Busemb* ut supra. Alii autem, ut *Soto, Canus, & Med. ap. Suar. D.*4. *se* 8.*num.*4. dixerunt saltem requiri unum actum doloris, qui detestetur omnia peccata distinctè cognita. Verùm omninò tenendum oppositum cum sententia communi, quam tradunt *Suar. num* 8.*Laym cap.*4.*num.*3. *Concina pag.*66. *num.*7. *Juenin de Sacr. Pœn. Cajet.*1.2. *qu.*113. *a.*5. *&* 3.*p. qu.*87.*a.*1. *Holzmann num.*449. *Sporer n* 89. *Croix num.*727.*& Elbel pag* 215 *n.*79.*cum Scoto, Manstr.* & aliis passim. Omnes hi docent non esse quidem opus adhibere ad singula peccata singulos actus doloris, quod *Cajet.* dicit fore ridiculum; nec requiri, ut dolor referatur ad peccata distinctè recogitata, sed sufficere de omnibus universaliter pœnitere. Et hanc sententiam *D Thomas*, licèt alibi contrarium (ut infra dicemus) videatur indicare, tamen in *Op. de Veritate q.*28 *a* 5. *ad* 4 expresse docet, sic dicens: *Omnia peccata conveniunt in aversione a Deo, ratione cujus gratiam impediunt; unde ad justificationem non requiritur, quòd in ipso justificationis momento aliquis de peccatis singulis cogitet, sed sufficit quòd cogitet de hoc quòd per culpam suam est aversus a Deo. Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem*. Intellige in ordine ad justificationem, ut rectè explicant *Suar. Croix, & alii*. Idem docuit *Catech Rom* §.3. ubi, quamvis antecedenter hortetur, ut peccator sua crimina singulatim detestetur, tamen ibidem sic subdit: *Is enim* (Deus), *cùm nostræ salutis cupidissimus sit, nullam moram ad tribuendam veniam nobis interponit, sed peccatorem paterna charitate complectitur, simul atque se collegerit, & universè peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore (si facultas erit) singula in memoriam reducere* (idest ad se confitendum) *ac detestari in animo habeat, ad Deum se converterit*.

Hæc sententia probatur 1. ex illo: *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit. Ezech.*33. Unde dixit S Leo *Epist.* 82. *cap.*4: *Apud Deum nullas patitur moras vera conversio*. Et *S. Jo. Chrys. Epist.*5: *Deum quantulamcunque, & quamlibet brevi tempore gestam pœnitentiam non respuere*. Probatur 2. rationibus. Ratio prima est illa quam supra affert *D.Thomas*, nempe, cùm peccata consistant in aversione a Deo, sufficit ad Gratiam recuperandam, ut peccator per unum contritionis actum convertatur ad Deum; si enim peccator per primam conversionem gratiam non recuperaret, sequeretur quòd eodem tempore ipse esset conversus, & aversus. Præterea, cùm peccator per primum actum se convertit ad Deum, nihil ei obstat quin veniam saltem illius peccati consequatur, peccata autem mortalia nequeunt remitti unum sine alio, unde necesse est, ut ad primum actum unà simul omnia remittantur. Ratio secunda, quia magnis peccatoribus, qui habitualiter per multum temporis versati fuissent in peccatis, impossibile esset statim converti ad Deum, cùm impossibile sit brevissimo tempore singula peccata detestari, aut singula in memoriam revocare: sed oppositum constat ex Scripturis, nam plures peccatores, etsi multis peccatis gravati, tamen subitò justificati fuerunt; ita accidit Magdalenæ, Latroni, Paulo, & præsertim Davidi, qui statim ac dixit, *peccavi Domino*, respondit Propheta, *Deus quoque transtulit peccatum tuum*. 2. *Reg.*12. 13 Ratio 3. quia aliàs quisque a peccatis occultis non posset per dolorem universalem mundari, sed Tridentinum *Sess.*14. *cap.*5. docet oppositum dicens: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eâdem Confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus, ab occultis munda me Domine*. Si ergo dolor universalis valet delere peccata occulta, cur non delebit etiam peccata non singulariter detestata? Ratio 4. & intrinseca est, quia (ut bene docet *P. Suarez*), cùm quis dolet de suis criminibus ex motivo

universali, quod pugnat cum omni peccato, tunc virtualiter peccata sua singula detestatur, actus enim ille doloris ad omnia & singula se extendit: Et hæc ratio est ejusdem *D.Thomæ in 4. Dist.17. qu.2. a.3. qu.3. ad 2.* ubi dicit: *In illo Contritionis motu subitaneo, quamvis non actualiter distinctio inveniri possit, tamen invenitur secundùm quod singula peccata ordinem habent ad illud de quo in illa Contritione generali contrito dolendum occurrit, scil. de offensa Dei.* Unde addit quòd sicut qui aliquam Communitatem diligit, virtute singulos diligit; ita qui dolet de omnibus peccatis, de singulis dolet.

Nec obstat illud, quod dicit *D.Thomas 3. p. qu.87. a.1.* ubi quærens, utrùm peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia, respondet: *Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut scil. homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est, ut scil. diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur.* Etenim sapienter Cajetanus explicat eo loco, quomodo intelligendus sit S Doctor ,, : (Hoc potest (inquit) dupliciter intelligi, vel quòd quot fuerint peccata, tot oporteat esse detestationes, & hoc est ridiculum asserere; Vel quòd quodlibet peccatum terminet detestationem, & hic est sensus literæ; ita quòd sicut in Confessione, dum peccator dicit, peccavi millies in fornicatione, ille unicus Confessionis actus terminetur actualiter ad singulas mille fornicationes, ita quoad actus interiores, dum peccatori displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas illo uno & eodem actu): ,, Illud autem quod dicit D.Thomas: *Diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur.* Necessariò intelligi debet de rememoratione necessaria ad Confessionem, nam non bene detestaretur peccata, qui illorum sigillatim non curaret reminisci, ut ea confiteretur; Id enim patet ex alio textu ejusdem S.Doctoris supra allato, ubi loquens de remissione peccatorum extra Sacramentum, dicit: *Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem.* Si igitur recogitatio singulorum peccatorum potest sequi justificationem, consequenter non est necessaria ad ipsorum remissionem, sed tantùm ad Confessionem, in qua singulatim cum detestatione peccata explicari debent.

Cæterùm benè advertit *P. Concina loc. cit.* consultum esse peccatorum deformitatem meditari, ut faciliùs detestationem concipiamus; exceptis tamen peccatis luxuriæ, ut omnes admonent, ne eorum fœtor maleficus Animam inficiat. Dicit autem *Tamburr. Meth. Conf. l.1. cap.1. §.2. num.5.* non esse inculcandum peccatori, ut specialiter doleat de peccato cui magis adhæret, ne ex inductione ad illud magis detestandum, Pœnitentem periculo exponat ad illi magis adhærendum; Sed meritò ait *Concina pag.237. num.13.* hanc doctrinam non esse sanam; quia Pœnitens, qui majori passione afficitur erga aliquod peccatum, nisi inducatur ad specialem illius detestationem, remanente affectûs radice, de facili ad vomitum redibit.

439 Quæritur V. An ad consequendam Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ præter dolorem requirantur etiam explicitè actus Fidei, & Spei? Affirmant *Concina pag.165. num 2. Hist. D 6. Diss.8. & Torres de Fide D.32. dub 2.* & alii, quia ex Trident. peccatores se parant ad justificationem, *credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt . . . fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore.* Negant verò *Bon. D 3. in prac.1. qu.2. p.2 num.9. Lizor l.8 cap.7. qu 6. & Escob l 14 num.102. cum Fill. & Mald.* quia, ut dicunt, nulla sufficienti ratione probatur actus Fidei, & Spei in Confessione explicitè requiri. At ipse *Escob. & Lugo* rectè dicunt (has sententias optimè conciliando) quòd, cùm quis accedit ad Confessionem verè pœnitens, necessariò elicit explicitè (non jam reflexè, sed quidem exercitè) actus Fidei, & Spei; cùm enim accedit ad recipiendam remissionem suorum peccatorum, procul dubio explicitè etiam credit virtute Sacramenti illa sibi remittenda, & explicitè sperat per Sacramentum Deum remissurum sibi peccata propter Merita Christi.

440 Quæritur VI. An ad ritè suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ requiratur Contritio, vel an sufficiat Attritio? Certum & commune est apud DD. non requiri Contritionem perfectam, sed sufficere Attritionem: Quæstio magna est, an sufficiat Attritio sine Amore inchoato, qui oriatur ex charitate prædominante, quamvis remissa? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Juenin de Sacr. Pœn. qu.3. cap.4. n.2. §.1. & 2. Merbes pag.38. Conf.3. Morin l 8.c.4. num.2. Habert de Pœn.cap.8.§.4. Antoine pag 500. R 2. & Concina to.9. pag.68. ex num.1.* cum aliis. Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam, quam sequimur.

quimur. *Secunda* sententia ferè communis affirmat, & hanc tenent *Canus Relect. de Pœn. p* 1. *Gonet Man.to.6. pag* 410 *Petrocor. tom.4. pag.* 103. (qui asserit illustriores ex antiquis Theologis huic adhæsisse) *Tournely in Prælect Theol. to.9 pag.126. Frassen to.10.pag.563.qu.2.Wigandt tr.13.num 44. Cabass.Th J. cap 9. ex num.11.cum Val.Viguer.Tol. & Nav. Suar. de Pœn D.15.se.14 num.12.Laym cap.3. num 2. Abelly cap.5. sess.10.* (cum communi ut ait) *Lugo D.7.num.273* (qui dicit contrariam post Trident. non esse ampliùs probabilem) *Pal p.3.num.3. Bon. qu.1.p.2. Anacl.pag.595.num.47. Holzmann num.575.* (qui vocat moraliter certam) *Roncaglia cap 3. qu 1. Eibel num.60. Salm.cap.1 num.22. Viva qu.3. a.3. num.7 & Croix ex num.873.* cum aliis innumeris. Hi dicunt sufficere Attritionem, quæ oriatur ex motivo honesto & supernaturali, nempe ex metu Gehennæ; aut amissionis æternæ Beatitudinis, aut ex consideratione turpitudinis peccati lumine fidei cognitæ, non sine tamen aliquo initiali Dei Amore, absque eo quòd sit prædominans. Huic sententiæ apertè favet *D. Thomas in Quodl.4. a.1.* ubi postquam dixit, *quòd per solam Contritionem dimittitur peccatum, antequam absolvatur*; addit: *Quandoque contingit, quòd aliqui non perfectè contriti virtute Clavium gratiam Contritionis consequuntur*. Distinguit ergo S. Doctor, prout pariter distinguit Tridentinum (ut mox videbimus), inter Contritionem perfectam quæ extra Sacramentum justificat, & imperfectam quæ justificat in Sacramento, & hæc non alia quidem debet intelligi quàm Attritio, sicut intelligitur, & appellatur a Tridentino.

Probatur 1. ex eod. Trident. *sess.14. cap.4.* ubi sic dicitur: *Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam: Illam verò Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, vel pœnarum metu communiter concipitur; si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei esse, & Spiritûs Sancti impulsum, non adhuc inhabitantis, sed tantùm moventis, quò pœnitens adjutus viam sibi ad pœnitentiam parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.*

Objiciunt Adversarii, quòd Concilium (ut refert *Card. Pallavicinus*) post magnam disceptationem delevit verbum *sufficit*, antea in Decreto positum, & sustinuit verbum *disponit*; Ideo dicunt Attritionem sine charitate disponere quidem, sed non sufficere ad Gratiam in Sacramento suscipiendam. Sed respondetur 1. cum *Gonet Man. loc. cit.* quòd illud *disponit* idem significat ac *sufficit*, nam ea dispositio non potest intelligi de dispositione remota, cùm Attritio etiam sine Sacramento, quatenus est Dei donum, remotè quidem disponat ad Gratiam, sicut disposuit Ninivitas ad impetrandam remissionem pœnæ, ut dicit Concilium; Ergo necessariò intelligenda est de dispositione proxima ad Gratiam in Sacramento recipiendam. Et hoc patet, ut rectè advertit *Author Theol. pro usu Sem. Petrocor. de Pœnit. c.5. qu 3.* ex illis verbis, ut supra: *Quamvis etiam Attritio sine Sacramento per se ad justificationem perducere nequeat &c.* Ergo cum Sacramento benè perducit: Certè enim Tridentinum distinguit duplicem dispositionem ad Gratiam recipiendam, unam extra Sacramentum quæ est Contritio perfecta, & de qua priùs meminit, & aliam in Sacramento quæ est Attritio, & de qua posteriùs loquitur; Si ergo Concilium assignat Contritionem perfectam ut proximam dispositionem ad Gratiæ consecutionem extra Sacramentum, pariter assignat hìc Attritionem pro dispositione proxima ad Gratiam in Sacramento obtinendam. Præterea: Concilium distinguit inter Attritionem extra Sacramentum, & hanc dicit esse donum Spiritûs Sancti, viamque parare ad justitiam, ac consequenter esse dispositionem remotam ad Gratiam (sicut est quivis actus bonus), licèt non sufficiat ad justificationem; Et inter Attritionem intra Sacramentum, & hanc vocat dispositionem ad Gratiam in Sacramento recipiendam: Ergo hanc supponit dispositionem proximam, aliàs inutiliter distinxisset. Præterea: Contritionem, quæ est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, Tridentinum dicit esse materiam, vel quasi materiam hujus Sacramenti; deinde, licèt hanc Contritionem in perfectam & imperfectam dividat, attamen, cùm utrique competat Contritionis definitio, & utramque ut materiam assignet, sequitur quòd etiam Contritio imperfecta proximè disponat

ſponat ad Gratiam conſequendam.

Id confirmatur patenter ab eodem Concilio *in eod. cap.4.* ubi ſubditur: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, qu ſi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium Gratiam conferre.* Nequaquam autem Hæretici calumniabantur Scriptores Catholicos illos qui dicebant Sacramentum Pœnitentiæ Gratiam conferre contritis; ſed eos tantùm, qui dicebant conferre attritis, eo quòd ajebant hos Pœnitentes non carere bono motu ac ſufficienti diſpoſitione ad Gratiam in Sacramento impetrandam. Sic enim Lutherus loquebatur (*ap. Fraſſen tom.10. pag.564.*): *Triſtitia ob fœditatem peccatorum, amiſſionem æternæ Beatitudinis, &c. facit hypocritam, imò magis peccatorem, & tales indignè abſolvuntur.* Et deinde ibidem improbabat eos, *qui vocant Attritionem hanc proximè diſponentem ad Contritionem.* Verùm S. Synodus declarat falsò his Scriptoribus ab Hæreticis calumniam inferri; Ergo horum ſententia Concilium conſequenter apertè ab illorum calumniis vindicando approbavit. Hinc teſtatur noſter SS. Papa Benedictus XIV. *de Synodo l.7 cap.13. ex num.6.* poſt Tridentinum omnes Scholas noſtram ſententiam plauſu excepiſſe. Quapropter non immeritò *Cardenas, Salm. Viva, & Croix* cum *Tanner. Coninch. Præp. Prado, Salas, Suar. Leſſ. Raynaud. Palaus, Spor. Filliuc. & aliis* eam vocant moraliter certam, & oppoſitam poſt Concilium dicunt omnem probabilitatem amiſiſſe. Hîc autem advertendum, quòd Alexander VII. die 5. Maji 1667. prohibuit ſub excommunicatione Sedi Apoſtolicæ reſervata, ne quis *audeat alicujus theologicæ cenſura, alteriuſve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alterutram ſententiam, ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in Attritione ex metu Gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholaſticos communior videtur; ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem.* Hôc tamen Decretò non prohibetur, quominus Patroni alterutrius ſententiæ vocent ſuam veram, ſive certam; Imò dicunt *Lugo de Fide D.20.n.104. Carden. in 1. Criſi D.9. num 277. Croix l.1.n.199. cum Hurt. Viva in Prop.15. Alex.VIII. num.23. in fin. & Holzm. num.542. v. Dixi,* non prohiberi quin oppoſita poſſit dici improbabilis, & falſa, quia improbabilitas, & falſitas non ſunt cenſuræ Theologicæ. Præterquamquod Pontifex, dicendo ſententiam negantem dilectionis neceſſitatem in Attritione eſſe communiorem inter Scholaſticos, videtur (ut appoſitè advertit *P. Viva in d. Prop.15. num.23.*) quòd non ſolùm illam toleravit, ſed etiam quodammodo approbavit, ſaltem magnum pondus ipſi utiquè tribuit; Cùm enim ageretur de ſententia, quæ pertinet ad valorem Sacramenti, & referetur Alexander Scholaſticos eam communiùs excepiſſe, conſequenter teſtatur in Scholis ipſam communiùs haberi pro moraliter certa; neminem enim latet in materia Sacramentorum illicitum eſſe ſequi opinionem, quæ non ſit vel tutior, vel moraliter certa: Saltem Pontifex, ſi aliter intendiſſet, id ſimpliciter afferendo, magnam dediſſet anſam errandi in re tam gravi, & ad praxim ſpectante, prout eſt materia proxima hujus Sacramenti, unde tot Animarum pendet ſalus.

Probatur 2 ratione, quia Sacramenta id quidem efficiunt, quòd ſignificant; Cùm autem hoc Sacramentum ex Chriſti inſtitutione ſit Sacramentum *Mortuorum*, & per ſe primam valeat conferre Gratiam, oportet (ut docet *D. Thom. p.3. qu.84. a.3 ad 5.*) ut Sacerdos Pœnitentem abſolvens oſtendat illum abſolutum non ſolùm ſignificativè, ſed etiam effectivè, ideſt ut, ipſo proferente formam abſolutionis, verba illa non ſolùm ſignificent, ſed etiam efficiant remiſſionem peccati. Hinc dicimus, quòd ſi Attritio ad remiſſionem non ſufficeret, & requireretur Contritio, quæ extra Sacramentum hominem juſtificat, omnes Pœnitentes deberent juſtificati accedere ad hoc Sacramentum. Nec valet dicere, quòd etiamſi Pœnitentes ſemper juſtificati accederent, ſemper vi Clavium peccata remitterentur, cùm doceat Tridentinum, Contritionem charitate perfectam non juſtificare ſine Sacramenti voto (intellige explicito, vel implicito); Nam reſpondetur ex *c. Si Presbyter. 12. & c. Agnovimus. 13. Cauſ 26. q.6* quòd Julianus, & Cœleſtinus Papæ dicunt Sacerdotem negantem abſolutionem morienti eam poſtulanti cauſam eſſe illius damnationis; ergo ſupponunt Pontifices, quòd eſto moriens haberet votum Sacramenti, & diſpoſitus eſſet ad abſolutionem, tamen ob ejus negationem damnaretur; ergo abſolutio actu peccata remittit.

441 Hoc non quidem negant ipſimet Adverſarii, ſed dicunt (& ſignanter *Sylvius in Suppl. D.Th. qu. 5. a.1.*) quòd peccatum extra Sacramentum remittitur tantùm per Contritionem perfectam, nempe quæ oritur ex charitate intenſa, non autem per Contritionem quæ oritur ex charitate remiſſa, ſive per Attritionem

nem

nem ortam ex amore inchoato, qui licèt sit prædominans, sit tamen remissus. Sed respondetur, quòd omnis dolor, qui oritur ex charitate prædominante, est Contritio justificans hominem extra Sacramentum, ut communiter docent DD. citati, ex *D.Thoma* qui pluribus in locis id non obscurè docet, etenim *in Suppl.q.5.a.3.* sic ait: *Contritio ut sæpe dictum est (q.1.a.2.ad 1.& q.3.& 4 a.1.), habet duplicem dolorem; Unum rationis qui est displicentia peccati commissi, & hic potest esse parvus, adeo quòd non sufficiet ad rationem Contritionis, ut si minùs displiceret ei peccatum, quàm debeat displicere separatio a fine; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem Charitatis: Alium dolorem habet in sensu, & parvitas hujus non impedit rationem Contritionis; quia non se habet essentialiter ad Contritionem, sed quasi ex accidente ei adjungitur; & iterum non est in potentia nostra.* Deinde sic concludit: *Sic ergo dicendum quòd quantumcunque parvus sit dolor, dummodo ad Contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.* Ergo ex *D.Thoma* ille, cui plùs displicet separatio a fine quàm peccatum, jam habet Contritionem sufficientem ad peccatum delendum; Ille autem, qui habet Contritionem ortam ex Charitate prædominante, jam ei magis displicet peccatum quàm separatio a fine, ergo jam hic consequitur remissionem peccati. Nec valet dicere quòd S. Doctor loquatur hìc de dolore requisito in Sacramento Pœnitentiæ; Quamvis enim hìc loquatur de partibus hujus Sacramenti, tamen, loquendo de Contritione, generaliter de ipsa loquitur tamquam virtute, prout faciunt Auctores, qui agendo de dolore requisito ad Sacramentum Pœnitentiæ, agunt etiam de Contritione in genere. Unde *S. Thomas* ibi proponit quæstionem, *utrùm parva Contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum?* Et inde resolvit: *Quælibet Contritio est gratiâ gratum faciente informata; ergo, quantumcunque sit parva, delet omnem culpam.* Nullum hìc, neque in toto Articulo verbum facit S. Doctor de Sacramento Pœnitentiæ; cur ergo ipsius doctrina est restringenda ad Contritionem in Sacramento? Deinde, quòd Ipse loquatur de Contritione in genere, patet ex quæstionibus, quæ antecedenter proponit, nempe: *An Contritio sit dolor pro peccatis assumtus cum proposito confitendi? An sit actus virtutis? An Contritio debeat esse de peccato originali? An tota vita sit tempus Contritionis? An in alia vita Animæ conterantur de peccatis?* Subjecta horum Dubiorum reduci quidem non possunt ad Contritionem utì materiam Sacramenti. Præterea, quòd *S. Thomas* fuerit pro hac sententia, nempe quòd omnis Contritio deleat peccatum extra Sacramentum, patet ex illo quod dicit in *3.p.qu.86.a.3.* ubi: *Ad rationem veræ pœnitentiæ requiri, ut detestetur peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum.* Item ex textu supra allato in *Quodlib.4.a.1.* ubi (ut retulimus) ait *quòd per solam Contritionem dimittitur peccatum . . . sed si antequam absolvatur, habeat hoc Sacramentum in voto, jam virtus clavium operatur in ipso, & consequitur remissionem culpæ.* Ergo semper ac loquitur S. Doctor absolutè de dolore qui ad rationem Contritionis pertingit, semper intelligit per ipsum remitti peccatum extra Sacramentum.

Quòd autem quævis Contritio orta ex Charitate prædominante, licèt remissa, deleat peccatum, probatur 1. ex Trident. ex *eod.cap.4. in sess.14.* ubi dicitur: *Etsi Contritionem hanc aliquando Charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu accipiatur, &c.* Ergo dolor Charitate perfectus jam peccatorem justificat ante susceptionem Sacramenti. Adversarii tamen legunt Contritionem, non *Charitate perfectam*, sed *Charitatem perfectam*, ex quo inferunt Concilium loqui de Charitate intensa. Sed ego, & *Petrocor. Frassen. ac Lugo* legimus in pluribus exemplaribus *Charitate perfectam.* At datô quòd legendum sit *Charitatem*, hoc nihil officit, nam Tò *perfectam* respicit propriè non Charitatem, sed Contritionem, cùm hìc dividat Concilium Contritionem in perfectam, & imperfectam, prout legenti patet. Imò, esto Tò *perfectam* respiceret Charitatem, non sequitur quòd Concilium ad justificationem extra Sacramentum requirat Charitatem intensam; nam Charitas prædominans, adhuc remissa, etiam est perfecta Charitas, quamvis intensa sit perfectior; Perfectio enim aut imperfectio Charitatis, ut benè ait *Tournely to.9.pag.74.* non sumitur ex intensione aut remissione, sed ex motivo a quo oritur: hinc perfecta Charitas est quæ oritur ex motivo Bonitatis Dei, imperfecta autem, ex motivo boni a Deo consequendi. Ergo si Concilium dixisset *Charitatem*, non *Charitate*, utiquè vocasset *Charitatem perfectam* ad distinctionem imperfectæ, sive inchoatæ, quæ (ut infra dicemus) non pertingit

tingit ad Charitatem prædominantem. Hinc Facultas Parisiensis 1560. ut fert *Tournely to.9. pag.* 95. damnavit hanc Propositionem: *Per Contritionem, non adhibitò realiter Sacramentò, non dimittitur peccatum extra casum Martyrii, aut necessitatis*. Item Clerus Gallicanus in Comitiis Generalibus anno 1700. (*ap.eund. Tourn.pag* 102.) declaravit: *Hæc duo ex S.Synodo Tridentina monenda, & docenda esse; primùm, ne quis putet in Sacramento requiri ut præviam Contritionem illam, quæ sit Charitate perfecta, & quæ, antequam suscipiatur, hominem Deo reconciliat*. Item eadem Facultas Parif. anno 1638. notavit censurâ librum cujusdam Claudii Seguenotii, dicens: *Quæ tradit Auctor de Attritionis insufficientia, & Contritionis ex perfecta Charitate absoluta necessitate ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ; Et quæ addit de absolutione, quòd nihil aliud sit, quàm declaratio peccati jam remissi, damnavit Facultas, & censuit illas Propositiones esse praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti Pœnitentiæ imminutivas, & insuper temerarias, & erroneas*. Ut autem notat *Tournely d.pag.* 102. prædictus Auctor non jam loquebatur de Contritione intensa, sed tantùm de remissa ex motivo Charitatis, cùm hanc distinguebat a dolore ex motivo Gehennæ.

Quòd autem omnis contritio deleat peccata, probatur, quia actus Contritionis est formalis actus Charitatis erga Deum, sive intrinsecè conjunctus cum Charitate, ut communiter docent *Salm.de Pœn.c.1.n.13.cum S Bonav.Scoto,Palud.Alensi,&c.& Croix l.6 p.2.n 727.cum Lugo, Averja, Bosco,& Gorm* ex *D Thoma 3.p q 85.a.6. & qu.86. a.2.* Nec vid tur id posse dubitari; nam peregregiè loquitur *P.Frassen to.10.pag.*524.dicens,quòd in substantia Contritio non est imperfectior Charitate, utraque enim tendit in Deum, sed diversô modô: Charitas tendit in Deum per modum consecutionis, ut summum Bonum; Contritio verò per modum fugæ, quatenus homo detestatur peccatum, ut summum malum, utpote Deo oppositum. Charitas tendit immediatè in Deum, & mediatè in odium peccati; Contritio autem immediatè in odium peccati, & mediatè in amorem Dei. Unde concludit, quòd Contritio sit actus formalis Charitatis, cùm propter Dei dilectionem homo odit peccatum. Præterea, cùm Contritio ex solo motivo Charitatis oriatur, non potest Contritio existere nisi præcedat, simulque coexistat Charitas; nam Contritio nihil aliud est quàm dolor de peccato, quatenus offensâ Dei summè dilecti; unde qui conteritur, necesse est ut exercitè, etsi non reflexè, actum Charitatis eliciat, & ideo *S.Thomas 3. p. qu.85. a.6.* dixit: *Actus & habitus Charitatis simul sunt tempore cum habitu & actu pœnitentiæ*.

442 Positô igitur quòd Contritio sit etiam vera Charitas, sive necessariò cum Charitate conjuncta, necessariò etiam dici debet, quòd remittat peccatum. Patet nimis luculenter ex Divinis Scripturis, quòd qui Deum diligit, jam particeps est Amicitiæ Dei, prout *Prov.8: Ego diligentes me diligo. Joan.14: Qui diligit me diligetur a Patre meo. 1.Petri 4: Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Joan.4: Omnis qui diligit, ex Deo natus est*. Hinc *D.Augustinus*, (*tr 9. in Joan.*) dixit: *Timor medicamentum, Charitas sanitas est*. Et *lib.1.contra 2. Epist. Pelag. cap.2. Charitas efficit filium Dei*. Item *Serm.* 3?. *de Proverb.cap.12: Deum non videt, ama, & habes*. Et *tr.9. in Jo.* agens de Charitate dicit: *Quam cùm habere cœperit homo, Spiritum S. habebit. S.Jo.Chrysost: Ubi Charitas est, omnia sublata sunt mala*. Et apertiùs id docet *Thomas 2.2.qu.*45.*a.*4. ubi ait: *Charitas non potest esse cum peccato mortali*. Et quòd hìc S. Doctor non loquatur de Charitate intensiva, sed de sola Charitate prædominante, patet ex eo quod ipsemet dixit *qu.24.a.12.* ad quam se remittit, ubi inquit: *Quilibet actus peccati mortalis contrariatur Charitati secundùm propriam rationem, quæ consistit in hoc quòd Deus diligatur super omnia*. Unde immeritò *P.Concina* dicit, quòd S. Doctor illam Charitatem intelligit non posse esse cum peccato, quæ est in gradu intenso, cùm dicat *S.Thomas in Suppl. qu.5. a.3: Amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem Charitatis*. Nam respondetur, quòd hìc *D.Thomas* nihil aliud vult intelligere, nisi quòd si Amor est ita debilis, ut nondum attingat objectum Charitatis, scilicet nondum diligat Deum super omnia, hæc non est vera Charitas, sed initium Charitatis; Si verò sufficit ad rationem Charitatis, quæ consistit in dilectione Dei super omnia, hæc quantumcunque sit remissa, est vera Charitas, & hanc dicit non posse esse cum peccato mortali. Et ratio evidens est, quia sicut quæcunque aversio a Deo tanquam a fine ultimo, etiam in gradu remisso, sufficit ad amittendam Dei Amicitiam, ita quæcunque vera conversio sufficit ad eam recuperandam, ex illo: *Convertimini ad me, & convertar ad vos. Zach.1.*

Zach. 1. Et alio: *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit. Ez.* 33. Unde *Bellarminus to.4 p.347.* ait: *Actus dilectionis Dei super omnia opponitur peccato, & expellit illud efficienter; unde sine miraculo non potest post actum dilectionis Dei super omnia manere peccatum*.

Id clarè confirmatur ex Propos. 32. Michaëlis Baji, damnata a Gregorio XIII. quæ dicebat: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*. Certum est apud omnes, quòd Charitas requisita ad implendam legem, non oportet ut sit intensa, sed sufficit si pertingat ad diligendum Deum super omnia. Quicquid enim dicat *Juenin Instit. Theol. to.6 pag.323.* requirens Charitatem intensam ad implendum præceptum Amoris, ex illo: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, &c.* Communiter tamen Theologi oppositum tenent cum *D.Thoma 2.2. qu 44. a 8. ad 2.* qui explicans illud *ex toto corde*, quomodo sit intelligendum, sic ait: *Cùm mandatur, quòd Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi quòd Deum super omnia debemus diligere*. Et ibidem *qu.24.a.8* dicit: *Ad veram charitatem satis est, quòd homo habitualiter totum cor suum ponat in Deum, ita scilicet quòd nihil velit quòd Divinæ dilectioni sit contrarium; quæ Charitatis perfectio communis est omnibus Charitatem habentibus*. Ergo perfectio Charitatis in hoc consistit, quòd homo diliget Deum super omnia, & nihil velit contrarium Divinæ dilectioni; ut patet ex illo 1.*Jo.* 2.5: *Qui servat verbum Christi* (scil legem implet), *verè in hoc Charitas Dei perfecta est*. Hinc certum est Charitatem prædominantem, licèt remissam, legem implere, ut communiter cum *D.Thoma* ut supra, docent *Suar.de Pœn. D 4 n.7. Sanch. Dec.l.2.c.3. & 5. Bon. de 1. præc. D.3. qu.4 p.1. num.2. cum Val. & Reg.* & ipse *Habert to.3. pag.632. v Distinguo*, esto ipse sit contrariæ sententiæ quoad sufficientiam Attritionis, hoc tamen non negat, nempe sufficere ad impletionem præcepti Charitatem remissam, modò sit prædominans, cùm nullum sit præceptum (ut ait) de intensione Charitatis; nam aliàs Deus præciperet rem impossibilem, cùm non sit in nostra potestate intensam Charitatem habere. Hanc autem Charitatem dicebat Bajus posse esse conjunctam cum peccato, & hoc damnatum est. Ajebat enim Bajus: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*. Ergo, ut rectè dicit Magister meus Illustrissimus & doctissimus Episcopus Tornus, propositio opposita tenenda est, nempe: *Charitas illa, quæ implet legem, semper est conjuncta cum remissione peccatorum*. Nec valet dicere, quòd Propositio fuerit proscripta respectu ad Charitatem habitualem, nempe cùm quis est in Gratia, non verò respectu ad Charitatem actualem; nam bene respondet *Lugo D.5. num.* 101. quòd Bajus loquebatur de Charitate quæ est plenitudo legis, & de qua loquebatur Apost. *ad Rom.* 13. Hinc non dubitandum, quin Bajus loquutus fuerit non de habitu Charitatis, sive de Gratia justificante, sed de actu dilectionis; per solum enim habitum non impletur lex, sed per actum, cùm lex non habitum præcipiat, sed actum Charitatis, ut DD. communiter dicunt, quia habitus non cadit sub præcepto, & præcepta non implentur nisi per actus. Id confirmatur ex Prop. 70 damnata ejusdem Baji, quæ dicebat: *Homo existens in peccato mortali potest habere veram Charitatem; & Charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis*. Bajus igitur hìc distinguebat Charitatem veram a perfecta; per Tò *etiam perfecta* (nota sedulò illud additum *etiam*) utique intelligebat Charitatem intensam; & per Tò *veram*, Charitatem remissam, quæ sine dubio vera Charitas est, cùm magis & minùs non varient speciem; & utraque pars Propositionis damnata est. Nescio, quo modo his responderi possit.

Ex his omnibus congestis patet, oppositam sententiam, quæ dicit Contritionem cum Charitate remissa non justificare extra Sacramentum, esse omninò improbabilem & falsam; Unde dicit *Lugo D 5.num 99.* eam ab omnibus Theologis communiter rejici, imò apud ipsum *num.115. Coninch.* vocat erroneam, *Vasquez* contra sententiam Catholicam, *Alphonsus Curiel* parùm tutam in Fide, alii verò temerariam, & scandalosam: temerariam, quia in re gravissima discedit ab omnibus Theologis, & a communi sensu SS Patrum: Scandalosam verò, quia removet homines a sæpius procuranda Contritione. Et ideo testatur *Gonet D.3 num 27* quòd *Sylvius*, licèt priùs oppositam sententiam tutatus fuisset, postea tamen se retractavit: *Eo quòd* (ait *Gonet*) *apertissimè talis sententia contradicat variis Scripturæ, & Conciliorum, ac SS. Patrum testimoniis*.

Objiciunt autem I. contra nostram sententiam de sufficientia Attritionis: Peccator aversus a Deo non potest ad Deum converti, nisi per Charitatem formalem, & actualem. Respondetur: Hoc

Hoc siquidem requiritur extra Sacramentum, & ratio est, quia sicut per peccatum, quod est actualis contemtus Dei, homo avertitur a Deo, ita per Amorem actualem debet se ad Deum convertere. Aliud verò dicendum de remissione peccatorum intra Sacramentum, quia, cùm Sacramentum virtutem habeat delendi peccatum, & nonnisi per infusionem Gratiæ, quæ est ipsa Charitas habitualis, sufficit ad Gratiam obtinendam, ut peccator per Attritionem sit dispositus ad Sacramentum recipiendum, virtute cujus sine Charitate actuali convertitur ad Deum, prout extra Sacramentum per Charitatem converteretur. Et sic intelligitur, quomodo peccator ex attrito fit contritus, nempe quia virtute Clavium æquivalenter contritus redditur, prout dicunt Fautores nostræ sententiæ communiter, ex *D. Thoma in cit. Quodlib. 4 a. 1.* ubi docuit: *Aliqui non perfectè contriti virtute clavium gratiam contritionis consequuntur*.

Objiciunt II. Qui dolet de peccato propter pœnam, magis odit pœnam quàm peccatum; unde si non habeat Charitatem, non potest Dei Gratiam adipisci. Respondetur distinguendo: Qui actu magis odisset pœnam quàm culpam, ex timore qui dicitur serviliter servilis, adeo ut ille peccare vellet, si non esset pœna puniendus; hic non solùm non eliceret actum bonum, sed positivè malum, quia non excluderet a suo dolore voluntatem peccandi. Qui verò odit culpam propter pœnam, & excludendo omninò voluntatem peccandi, dolet offendisse Deum propter metum Inferni, iste jam elicit actum bonum qui oritur ex Charitate ordinata erga seipsum (ut declaravit Tridentinum, & confirmavit Alexander VIII. damnando Prop. 16. quæ dicebat; *Attritio, quæ Gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione Dei, non est bonus motus ac supernaturalis*); & ideo jam se dispositum reddit ad Gratiam in Sacramento consequendam.

Objiciunt III. Ad quamcunque justificationem omninò requiritur saltem principium dilectionis, prout declaravit Tridentinum *Sess. 3. cap. 6.* ubi dixit quòd peccatores, dum ad justificationem disponuntur, *Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem*. Respondetur: Non negamus ad justificationem requiri initium Amoris; nec negamus illud requiri etiam in Sacramentis, dum Concilium ibi agit præsertim de justificatione per Baptismum. Sed qualis, quæso, Amor a Concilio requiritur? Numquid perfecta Charitas? vel an tantùm initium Charitatis? Hic refert advertere id quod testatur *Card. Pallavic. Hist. Trid. l. 8. cap. 13.* nempe quòd aliqui Patres Concilii, vice Tò *diligere incipiunt*, volebant quòd diceretur *diligere per actum Charitatis*; sed huic Concilium restitit, & confirmavit, ut poneretur tantùm *diligere incipiunt*; Cur restitit? nisi quia judicavit non requiri ad justificationem in Baptismo (sive in Sacramento Pœnitentiæ, hæc enim Sacramenta pari passu procedunt) actum perfectæ Charitatis. Hoc autem initium Amoris, ut bene docent *Gammach. in 3. p. de Pœn. cap. 9. Frassen tom 10. pag. 563 qu. 2. Petrocor. to. 4 pag 112 qu. 3 & Tournely Prael. Theol to. 9. pag. 126.* jam habetur in Attritione, quam supra descri; simus: Primò per timorem Divinæ vindictæ, juxta illud *Eccli. 25. 16. Timor Dei initium dilectionis ejus.* Secundò per spem veniæ, cùm in ipso Tridentino dicatur *loc. cit.* quòd bene disponuntur ad Gratiam, qui Deum incipiunt diligere *tanquam omnis justitiæ fontem*, idest tanquam justificationis omnium Auctorem. Tertiò per spem Beatitudinis æternæ, cùm doceat *D. Thomas 1. 2. qu. 40. a. 7.* loquens de Spe Theologica, eam esse quidem initium Amoris erga Deum, his verbis: *Ex hoc quòd per aliquem speramus nobis posse provenire bona, movemur in ipsum, sicut in bonum nostrum, & sic incipimus ipsum amare.* Unde idem S. Doctor 2. 2. *qu. 17. a. 8.* inquit: *Perfectus quidem Amor est, quò aliquis secundùm se amatur; imperfectus, quò quis amat aliquod, sed ut bonum sibi ipsi proveniat.* Hæc autem omnia (ut dicunt AA. citati, & alii) necessariò in Attritione includuntur, dum qui cum illa, & spe veniæ ad Sacramentum accedit, jam Deum ut suum liberatorem, justificatorem, & glorificatorem diligere incipit.

Nec valet dicere, quod ille qui diligit Deum propter bonum suum, seipsum diligit, non Deum; Nam sapienter respondet *S. Franciscus Salesius de Amore Dei cap. 17.* dicens, quòd si quis diligeret Deum propter suum bonum, & ita affectus esset, ut si a Deo nihil speraret, Eum nullo modo diligeret; hic utiquè peccaret, quia positivè excluderet Charitatem; tunc enim non se converteret ad Deum, sed revera ab Illo se magis averteret, cùm perversè ordinaret Deum ad seipsum tanquam ad finem ultimum. Qui verò amat Deum tanquam sibi sum-

summum Bonum, & excludit omnem voluntatem peccandi, tunc elicit actum bonum supernaturalem; & licèt non habeat Charitatem perfectam, illam tamen non excludit, eamque jam incipit habere, & aliquo modo ad Deum se convertit.

Cæterùm, quis neget esse omninò expediens, ut Pœnitentes pro viribus conentur elicere actum Contritionis perfectæ, utque Confessarii studeant semper eos ad illam excitare, ut tutiùs illi Divinam Gratiam consequantur. Verùm nostra sententia utrique proderit, ut si quis accedat cum sola Attritione, non se retrahat ab hoc Sacramento, & Confessarius eum non rejiciat tanquam indispositum.

443 Quæritur VII. An in Confessione sufficiat Attritio ex metu pœnarum temporalium prout infliguntur à Deo? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Lugo D.5. num.137. Suar. D.7. se.2. num.15. Sporer num.242. Anacl. num.42. Viva in Prop.15. Alex.VIII. num.12. Elbel num 59.* qui eum *Gob.* vocat moraliter certam, item *Gran. Reg. Moya, Aversa, &c. cum Croix n.884.* qui vocat probabilissimam. Ratio, quia Tridentinum *Sess.14. cap.4.* inter motiva Attritionis ad Sacramentum sufficientis dicit, *ex metu Gehennæ, & pœnarum*; ubi per Tò *Gehennæ* intelligitur pœna æterna, per Tò autem *pœnarum* videtur intelligi pœna temporalis, cùm ibi Concilium adducat exemplum pœnitentiæ Ninivitarum, quæ concepta fuit ob metum excidii suæ Civitatis; sicut enim Deus comminatur pœnas æternas, sic temporales ad peccatores absterrendos. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Concina pag 226 num.11. Canus Rec. Pœn p.3.* item *Hurt. Pasqualigo ap. Dian. p.9. tr.9. R.51.* Et *Carden. in Prop.1. Innoc. XI num 72.* dubitat an prima sententia sit moraliter certa. Ratio, quia licèt Tridentinum dicat ex metu *Gehennæ, & pœnarum*, non tamen distinguit Gehennæ, vel pœnarum; unde probabiliter ponit utrumque pro eodem, cùm enim pœna peccati mortalis sit æterna, de malo æterno pœnitens timere debet. Prima sententia videtur probabilior, nam Gehenna cunctas complectitur pœnas, & ideo, dicente Conciliò, *& pœnarum*, aliquid aliud, præter pœnam æternam, intelligendum est. At cùm secunda non careat suâ probabilitate, saltem extrinsecâ, puto tutiùs in praxi eam servandam esse.

444 Quæritur VIII. An possit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe? Casus esset, nempe si quis duo mortalia commiserit, unum furti, alterum perjurii; deinde memor tantùm furti de ipso dumtaxat confitetur, dolens non ex motivo universali, sed ex motivo speciali turpitudinis supernaturalis quam habet furtum; quæritur, an hic, licèt Gratiam non recipiat, validè tamen confiteatur, ita ut Sacramentum, sublatô obice, nempe detestatô peccatô oblitô, reviviscat ad causandam Gratiam, nec postea sit obligatio repetendi peccatum jam confessum, sed solum omissum? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Elbel n.82. Concina pag.351. Felix Podestà de Pœn.n.2082. cum Scoto, Holzmann num.506. cum Bosco, Sporer, Manstrio, Galiensi, & Scotistis* communiter ut asserit, item *Vasq. Laym. Con. Sà, &c. ap. Croix n. 682.* Ex istis autem alii (ut *Vasqu. Podestà, & Elbel*) dicunt tale Sacramentum esse validum & formatum, idest cum effectu Gratiæ: Ratio, quia, cùm Pœnitens doleat, ut Divinam recuperet Amicitiam, licèt doleat ex speciali motivo turpitudinis furti, tamen ejus dolor virtualiter se extendit ad omnia mortalia oblita, utpote opposita reconciliationi cum Deo intentæ; ac proinde, si dolet de turpitudine specifica, debet etiam dolere de generica, quæ talem reconciliationem impedit. Alii verò e converso (ut *Holzmann, &c.*) dicunt tale Sacramentum esse non solùm informe, sed etiam invalidum. Ratio, quia in Trident. *Sess.14. cap.5.* habetur quòd dolor dicitur pars hujus Sacramenti, quatenus operatur remissionem peccatorum; ergo, si dolor ille particularis remissionem non causat, nunquam erit materia apta ad Sacramentum, ac proinde Sacramentum erit semper invalidum. *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, & hanc tenent *Lugo D.14 ex num 65. Suar. D 20 se 4. n 26.* item *Tolet. Val. Fill. Bon. Tann. Escob. &c. cum Croix d. num.682. ac Cont D 10. a.1.* cum aliis *Thomistis* communissimè, ex *D. Thoma Suppl. q.9. a.1. & in 4. D.17. q.3. a 4. q 1.* cujus verba retulimus *num.87.* Hi enim AA. dicunt talem Pœnitentem non consequi Gratiam, quia ex una parte unum mortale non potest remitti sine alio; & ex altera, cùm peccator doleat tantùm ex motivo particulari turpitudinis furti, non potest obtinere remissionem perjurii, cujus non meminit, nec dolet. Dicunt tamen hujusmodi Sacramentum esse validum, quia nulla deest pars essentialis ad valorem: non Confessio, cùm fiat integra eorum peccatorum quæ memoriæ occurrunt: non dolor, cùm jam

Ff 2 adsit

aitit circa peccatum confessum, nec absolutio ut supponitur; unde nihil obstat, quominus tale Sacramentum invalidum dici possit. Ad primam autem rationem respondetur, quòd ille virtualis dolor, qui supponitur quoad perjurium obitum (inclusus in illa detestatione specifica furti confessi), non est sufficiens materia Sacramenti, cùm nullo modo tunc fiat sensibilis, neque per Confessionem, neque aliunde. Ad secundam rationem respondetur, quòd Concilium loquitur de eo quod per se, & ordinariè contingit, non autem de eo quod per accidens & raro evenit. Ceterùm semper consultum est, ut dolor eliciatur ex motivo generali; imò & necessarium, casu quo homo advertit posse habere in Anima alia mortalia oblita.

445 Quæritur IX. An actus doloris debeat præcedere non solùm absolutionem, sed etiam Confessionem? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Layn.c.4. num.31. Pal. p.7. num.11.* item *Con. & Bonasp. ap. Concina pag.232. num.3.* Ratio, tum quia dolor tanquam materia hujus Sacramenti debet esse sensibilis, nec aliàs nisi per Confessionem sensibilis efficitur; ergo, si Confessionem subsequitur, non est materia apta; tum quia Confessio non debet esse simplex narratio, sed accusatio dolorosa, directa ad remissionem peccati obtinendam, & ideo oportet ut sit a dolore informata. *Secunda* verò sententia communior negat, eamque tenent *Suar.D.20.se 4. num.31. Bon. p.2. n 15. Lugo D.14.num 13. Nav. Man. c.1. num.22. Holzmann num.508.* item *Dic. Tol. Fill. Major, Henr. Fag. &c. ap. Salm.cap.1. num.24. & Concina l.c.* valde probabilem putat; favetque Rituale Rom. *de Sacram. Pœn.* dicens: *Auditâ Confessione* (Confessarius) *ad dolorem efficacibus verbis adducere conabitur, &c.* Ex hoc videtur Rituale supponere, quòd bene sufficit dolor post Confessionem elicitus. Hanc secundam sententiam probabiliorem quidem puto, si dolor post Confessionem per verba aut signa manifestetur, per hæc enim jam sensibilis efficitur; Sed quia secunda ratio primæ sententiæ non videtur improbabilis, nempe quòd Confessio debet semper esse informata a dolore; ideo (ut rectiùs dicunt *Concina l.c. & Croix num.701.*) prima sententia tamquam tutior in Sacramento suscipiendo tenenda est. Conveniunt tamen communiter DD. (ut *Concina, Viva, Salm. Busemb.* & alii) sufficere, ut Pœnitens post elicitum dolorem dicat: *Iterum me accuso de omnibus culpis confessis*; Tunc enim jam adest Confessio dolore informata, ut requiritur.

Quæritur X. Per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad validè suscipiendum Sacramentum? *Suarez D.20. se.4. n.29. & Escob l.14.num 121 cum Soto, Hurt. & Candido* censent sufficere dolorem, qui longo tempore Confessionem præcesserit, modò non sit retractatus; Sed meritò hos non approbat *P. Concina pag.232.n.4.* Alii autem, ut *Carden in Prop.1. Innoc.XI. pag.65. n.88. Holzmann n.510. & Diana p.5.tr.14 R 67. cum Præpos & Gran.* dicunt sufficere dolorem præcedentem per unum diem, modò fuerit elicitus in ordine ad Confessionem: cùm enim Confessio sit effectus illius doloris, dolor virtualiter perseverat. Consentit *Roncaglia c.3.qu.2.R.2.* etiamsi dolor præcesserit per aliquot dies, dummodo (ut hic Auctor ait) virtualiter perseveret in aliquibus mediis, puta si Pœnitens ex vi concepti doloris persisterit in frequenti oratione, fuga occasionum, pœnitentiis, &c. Sed *Croix n.706.* sentit quòd, si post dolorem elicitum Pœnitens ad diversa se converterit, vel per moram notabilem animô ad alia se dixtraxerit, in praxi breviter dolor sit renovandus. Hoc tamen videtur potiùs ut consilium sequendum, quàm ut præceptum, cùm communiter doceant DD cum *P. Concina*, bene esse aliquam analogiam inter forum Civile, & Sacramentale; unde bene potest intercedere aliquod spatium inter discussionem causæ, & sententiam, sed non tanta, quanta in foro Civili.

Quæritur XI. An, ut dolor sit materia apta, debeat esse elicitus cum intentione Confessionis? Negant *Lugo D.14 num 37.* item *Sporer, Moya, Gob. &c. ap. Concin. pag. 232. num.2.* ac probabile putat *Tambur. l.1. cap.2.* Ratio, tum quia ex Tridentino *Sess.14. cap.4.* illa Attritio dicitur disponere ad impetrandam Gratiam in Sacramento, quæ voluntatem peccandi excludit, cum spe veniæ; quæ omnia verificantur in casu nostro; Tum quia tunc dolor, licèt non fuerit ordinatus ad Confessionem relatione antecedenti, ordinatur tamen relatione consequenti, eo quòd tunc adhuc verificatur dolor patefieri per Confessionem. Affirmant verò *Busemb. supra num. 12. Bonac. qu.3.p.2 num.17. Concina l. c.* (citatur etiam pro hac sententia *P. Suarez D 20. se 4. num. 29* sed *Lugo l. c.* ostendit quòd *Suarez* est potiùs pro sua sententia). Ratio, quia sicut Minister,

aut

aut etiam suscipiens debet per intentionem ordinare materiam ad Sacramentum, prout ablutionem ad Baptismum, vel tactum materiæ ad Ordinationem; ita etiam suscipiens Sacramentum Pœnitentiæ debet ad illud ordinare dolorem, qui est hujus Sacramenti materia: Prima sententia est probabilior, sed cùm secunda etiam sit probabilis, ante susceptionem Sacramenti tutiùs docet *Carden. in Prop.* 1. *Innoc. XI.* hanc esse sequendam.

448 Quæritur XII. An si quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, teneatur novum elicere dolorem? *Prima* sententia communior negat, & hanc tenent *Lugo D.* 14. *num.* 27. *Anaclet. num.* 72. *Viva qu.* 3. *a.* 3. *num.* 8. *cum Perez, Henr.* & communi, *Roncaglia c.* 3. *q.* 3. qui vocat moraliter certam, *Sporer num.* 300. *Elbel pag.* 214. *num* 75. putat probalissimam cum *Gob. Dir. Henr. Bosco, &c.* item *apud Croix num* 707. *Led. Salas, Escob. & Moya*, qui dicit esse indubitatam apud omnes, sed immeritò ut videbimus. Ratio, quia prior dolor se extendit etiam ad peccata oblita, quæ dum Pœnitens immediatè confitetur, fit unum moraliter; Rectè enim potest una materia proxima partialis plura constituere Sacramenta; unde sicut cum una aqua plures possunt fieri Baptismi, ita cum uno dolore, qui adhuc perseveret (ut hic supponitur), plura possunt constitui Sacramenta Pœnitentiæ. *Secunda* verò sententia affirmat, & hanc tenent *Bonac. p.* 4. *num.* 1. *Vasqu. q.* 92. *a.* 3. *dub.* 5. *n.* 10. *Fill. tr.* 6. *n.* 77. Ratio, quia per primam absolutionem jam completum est judicium, ergo, si impertienda est nova absolutio, nova requiritur materia proxima. Et quamvis dolor in se moraliter perseveret; non tamen perseverat in ordine ad secundam absolutionem, ut enim supra diximus in præcedenti Quæst. X. probabiliter ad valorem Sacramenti requiritur, ut dolor non solùm sit elicitus, sed etiam elicitus in ordine ad absolutionem. Cùm ergo hæc secunda sententia sit probabilis, imò probabilior, in praxi omninò sequendam esse dicunt *Croix num.* 712. & *Concina pag.* 234. *num.* 5. saltem tutiùs censeo tenendam.

449 Quæritur XIII. Quomodo eliciendus sit dolor in Confessione venialium? Certum est, quòd etsi extra Sacramentum *sufficit aliquis motus Charitatis ad eorum remissionem*, ut docet *D. Thomas* 3. *p. q.* 87 *a.* 2. Tamen in Sacramento omninò requiritur dolor formalis, nec sufficit virtualis, ut communiter docent DD. cum *Roncaglia cap.* 2. *qu.* 2. *Concina pag.* 235. *num.* 6. & *Croix num* 682. (contra paucos) ex D. August. *Epist.* 48. ubi scripsit: *Nec quenquam putes a quocunque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire.*

Sed dubitatur 1. an sit mortale confiteri venialia sine ullo dolore? Negant *Natalis Alex. de Pœn. a.* 7. *reg.* 20. *pag. mihi* 69. *Juenin de Sacram. in Sacr. Pœn. qu.* 4. §. 2. & *Genettus to.* 4. *qu.* 8. *in fine pag* 81. & dicunt non esse nisi veniale suscipere Sacramentum sine certo dolore, quando materia tantùm levis affertur in Confessione, & abest animus profanandi Sacramentum; Quia, ut supponunt, frustrare Sacramentum in materia levi, non est nisi levis irreverentia. Sed per quantum huic opinioni acquiescere conatus sum, non potui, cùm hæc sententia opposita sit communi Theologorum, ut videre est apud *Croix num.* 681. *Antoine pag.* 501. *qu.* 7. & *Lugo D.* 14. *se.* 8. *ex num.* 108. qui primam sententiam vocat omninò falsam; Et ratio nimis urget, nam tota malitia culpæ in hoc casu consistit in injuria, quæ irrogatur Sacramento, illud suo effectu frustrando; sive ergo Sacramentum frustretur ex materia gravi, sive ex levi, nihil refert, quia semper eadem irreverentia Sacramento infertur.

Dubitatur 2. an in Confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio? Negant aliqui apud *Suar. D.* 20. *sc.* 6. *num.* 7. Sed oppositum est tenendum cum communi sententia, quam docent *Suar. l. c. Concina pag.* 235. *num.* 7. *Antoine pag.* 501. *qu.* 7. *Lugo D.* 14. *n.* 118. *cum Henr. & Fag. & Escob. l.* 14. *num.* 166. *cum Hurt. & Diana*. Hinc sufficit de uno tantùm veniali pœnitere, & proponere, cùm venialia non sint materia necessaria, sed tantùm sufficiens. Dicunt autem *Lugo ex n* 133. *Tamb. lib* 1. *cap.* 3. *n.* 9. & 10. & *Pal. ac Sporer ap. Croix num.* 910. sufficere etiam, si quis doleat de multitudine, aut frequentia venialium, etsi non doleat de singulis in particulari; quia, ut dicunt, sicut quis potest dolere de excessu distractionis in precibus, vel comestionis, ita de multitudine venialium. Et videtur favere *D. Thomas* 3. *p. q.* 87. *a.* 1. *ad* 1. ubi dicit sufficere *propositum se præparandi ad venialia minuenda*. Ergo sufficit dolor de ipsorum multitudine, propositum enim dolorem sequitur. Contradicunt tamen *Arriaga*, & *Dicast. ap. Croix l. c.* dicentes dolorem, & propositum non tantùm debere esse circa multitudinem emendandam, sed etiam circa ipsa venialia, quæ frequen-

quentiam constituunt. Sed hæ sententiæ facilè videntur posse conciliari, cùm impossibile sit dolere de multitudine, & non dolere saltem de illis posterioribus culpis, per quæ constituitur multitudo, quia circumstantia hæc excessûs abstrahi non potest a culpis ipsis: tunc enim in obliquo saltem doleres de culpis, in recto & principaliter de excessu. Rectè etiam addit *Croix num.913. cum Suar.& Tann.* (contra *Bosco, &c.*) quòd bene quisque potest dolere de venialibus deliberatis, & proponere omnia illa vitare; de semideliberatis autem sufficit dolere quòd ea commiserit, & imposterum velit attendere ad ipsa vitanda, quantum humanæ fragilitati permittitur. Et hæc sunt juxta doctrinam *D.Thomæ*, qui *d.qu.87. a.1. ad 1.* sic ait: *Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abstinere ab omnibus & singulis; sed ad pœnitentiam venialium requiritur, quòd homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur; debet tamen habere propositum se præparandi ad venialia minuenda.*

§. II.

De quæstionibus pertinentibus ad Propositum.

450 Quæritur I. An in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat Propositum virtuale, sive implicitum, inclusum in dolore? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suar. D.2. se 4 num.34. Bellarm.l.2. de Pœn.cap.6. & 7. Bonac.qu.5. p.8. num.2. Concina pag.237.num.15. cum Scoto, Cajet. Cano, &c.* item *Val. Tolet. Reg. Henr. &c. ap. Croix num. 894.* qui ait oppositam, non esse certam. Ratio quia, licèt dolor includat necessariò propositum, tamen Tridentinum *Sess.14. cap.4.* requirit propositum formale, dicens, *cum proposito non peccandi de cetero*. *Secunda* sententia affirmat, dummodo dolor eliciatur ex motivo universali, & hanc tenent *Lugo D.14. num.52. Carden.in Prop 1. Innoc.XI.* (qui vocat moraliter certam) *Laym. cap.4.num.6. Anacl. num.29. Viva qu.3 a.3. num.1. Elbel num.87. cum Mansfrio, Sporer, Gobat. &c. ac Salm. cap 5.n.54. cum Nav.Fill.Vill. &c.* Ratio, quia Concilium *loco cit.* subdit, quòd Attritio, si voluntatem peccandi excludit cum spe veniæ, disponit hominem ad impetrandam Gratiam in Sacramento; ergo quoties has requisitas conditiones habuerit Attritio, jam sufficienter disponit ad Sacramenti valorem. *Tertia* verò sententia, quam tenet *Holzmann num.401. v. Debet 2.* asserens hanc esse communem cum *Suarez, Bellarm. & Bon.* dicit quòd, si Pœnitens cogitet de vita futura, debet formaliter proponere emendationem, quia (juxta Tridentinum) quisque per pœnitentiam debet novam inchoare vitam; unde non videtur satis pœnitere, qui cogitans de vita futura, expressè non proponit emendari; Neque huic obstat dicere cum *Viva*, quòd Concilium tres tantùm partes Sacramenti assignat, scil. Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, unde si requireretur etiam propositum formale, partes non tres, sed quatuor essent. Nam bene respondet *P.Concina*, quòd Contritio duobus constat, nempe dolore, & propositô explicitô. Secus verò si Pœnitens nihil cogitet de futuro, puta si quis sit in extremo vitæ constitutus, revera enim in quocunque dolore propositum necessariò continetur, patetque quòd taciti & expressi eadem est efficacia. Hæ duæ ultimæ sententiæ sunt quidem probabiliores, sed quia prima non caret suâ probabilitate, in praxi ante factum tutiùs sequenda est, ut rectè dicunt *Bonac. Croix locis cit.* Dico ante factum, nam optimè docent *Croix num.680. Viva in prop.65. Innoc.XI. num.10. Elbel de Pœn. pag.216 num.84. Gob. & Bon. ibid. cum Bellarm Suar. Vasq. Reg. Henr.* & aliis communiter, quòd si bona fide cum vero dolore confessus fueris sine proposito formali, non teneris Confessionem repetere; quia, esto communius non liceat Sacramentum suscipere cum opinione quæ non sit moraliter certa, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis; tamen non teneris repetere Confessionem, si probabiliter validè es jam confessus, cùm præfatum periculum tunc ampliùs non adsit.

451 Quæritur II. Quænam sint conditiones necessariò requisitæ ad propositum? Hic ante omnia advertendum, rem valde difficilem esse quòd peccatores frequenter ex consuetudine in mortalia labentes cum vero proposito ad Confessionem accedant; quapropter in hoc Confessarius sedulò incumbere debet, maximè si Pœnitens alicui vitio magnam habuerit adhæsionem. Tres autem sunt conditiones veri propositi, nempe ut sit Firmum, Universale, & Efficax.

I. Propositum *Firmum* importat, ut Pœnitens habeat voluntatem omninò deliberatam non

non recidendi, & fit animò ita dispositus, ut nullius mali timore, & nullius boni cupidine peccatum in posterum admittere velit.

Sed hic dubium fit, an prudenter credi possit, quòd firmum habeat propositum Pœnitens, qui afferit nolle amplius relabi, sed certò credit se relapsurum? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Nav. Man. cap. 9. num. 18.* (qui afferit communem) *Laym. cap. 4. num. 8. Sporer pag. 204. num. 310. Pal. p. 2. num. 15.* item *Suar. Sylvest. Con. Henr. Vega, Dic. ap. Salm. c. 5. num. 53.* Ratio, quia propositum voluntatis non relabendi bene consistere potest cum judicio intellectûs de lapsu futuro ex cognita fragilitate. Sed pace tantorum DD. omninò sequendam puto oppositam sententiam, quam tenent *Busemb. supra num. 10. Concina pag. 255. num. 3. & Croix l. 6. p. 2. num. 1822. v. Objic.* Non nego quòd speculativè loquendo bene posset consistere firmum propositum voluntatis cum cognitione relapsûs; sed cùm quis certò credit se relapsurum, practicè certam suspicionem præbet propositum suæ voluntatis non esse satis firmum; impossibile est enim, ut quis firmiter proponat se emendare, sciens quòd Deus suam Gratiam coadjuvantem non denegat facienti quantum in se est, & his non obstantibus, credat certò se ad sua peccata rediturum. Unde rectè ait *Croix l. c.* quòd talis Pœnitens priusquam absolvatur disponi debet, ut speret, non per vires suas, sed per Dei auxilium a peccatis liberatum iri. Secus verò dicendum, si Pœnitens ex sua præterita fragilitate timeret relapsum, communiter enim dicunt DD. cum *Nav. cap. 3. num. 13. Croix l. 6. p. 2. num. 1733.* & aliis, quòd ad serium propositum non requiritur, ut credatur nullus relapsus secuturus, sed satis est nunc adesse seriam voluntatem non relabendi; nam bene potest consistere voluntas resipiscendi cum timore lapsûs ex mutatione voluntatis. Hinc rectè inquit *Gerson tr. 8. super Magnif. part. 3.* quòd Pœnitens Confessario interroganti, *Credis tu quòd nunquam cades in tale peccatum? respondeat, ego fragilis formido lapsum, non tamen volo nunc casum, de futuro misericordiæ Dei me commendo, deprecans ut me custodiat á peccato; Quòd si ceciderit fragilitas mea, deprecor ut resurgam.*

II. Requiritur, ut propositum sit *Universale* circa peccata mortalia; quidquid enim dicant *Aversa, Dicast Hurtad. & Platell. ap. Croix num. 898.* asserentes quòd, sicut sufficit dolor particularis, ita etiam particulare propositum, modò excludat positivam peccandi voluntatem; Oppositum tamen omninò est tenendum cum sententia communi, quam docent *Laym. c. 4. num. 20. Pal. p. 2. num. 16. Lugo D. 14. num. 52. Concina pag. 259. num. 10. Mazzotta to. 7. pag. 343. & Croix l. c. cum Nav. Con. Tamb. Esc. ob.* & aliis passim, *ex D. Thoma 3. p. q. 87. a. 1. ad 1.* ubi ait: *Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abstinere ab omnibus, & singulis.* Ratio, quia, licèt dolor particularis, puta si concipiatur ex turpitudine speciali (ut diximus *num. 442.*) alicujus criminis, satis sit ad valorem Confessionis, cùm dolor respiciat tantùm peccata commissa, quæ Pœnitens detestari debet; non tamen sufficit propositum particulare, cùm quisque teneatur absolutam, & positivam habere voluntatem omnia mortalia vitandi; Unde Tridentinum *Sess. 14. c. 4.* loquens de Contritione in genere, dicit, *est animi dolor ac detestatio de peccato commisso,* non dicit de omnibus peccatis; loquens verò de proposito, dicit, *cum proposito non peccandi de cetero;* particula autem *non* utiquè importat propositum universale vitandi omnia mortalia. Secus verò est de proposito circa venialia, in his enim sufficit (ut docet idem *D. Thomas l. c.*) quòd Pœnitens proponat abstinere ab aliquo, absque eo quòd proponat abstinere ab omnibus.

III. Requiritur, ut propositum sit *Efficax*, idest aptum efficere quod proponitur; Et ideo oportet, quòd pœnitens non solùm proponat peccatum vitare, sed etiam media adhibere ad peccatum vitandum, & signanter occasiones proximas peccandi, ut communiter docent DD. vide *Sporer p. 205. num. 313.* Non semper autem verum est, tunc solùm propositum esse efficax, quando efficitur id quod proponitur; aliàs, quoties pœnitens recideret, toties teneretur repetere Confessiones; Relapsus enim non semper est signum propositi infirmi, sed sæpius tantùm signum est mutatæ voluntatis; nam benè potest accidere, quòd quis verum habeat amorem Dei prædominantem, & firmum propositum nunquam peccandi, & nihilominus statim peccet, prout D. Petrus verè proposuit potiùs mori, quàm Christum negare, & tamen ad primam Ancillæ vocem negavit. Id sanè probatur ex D. Gregorio (*Hom. 30. in Evang.*) qui dixit: *In quorundam corda venit Deus, & mansionem non facit; ad perpetranda peccata redeunt, ac si minimè planxissent.* Confirmatur ex Rituali Rom. ubi dicitur: *In*

pecca-

peccata facilè recidentibus, utilissimum fuerit consulere, ut sæpe, puta semel in mense, vel certis diebus sollemnibus, confiteantur, &, si expediet, communicent. Principalis autem efficacia propositi (ut supra innuimus) consistit in avellendis occasionibus proximis peccandi, aut in mediis debitis adhibendis, ut ipsæ, si sint necessariæ, ex proximis fiant remotæ; Unde hic diligenter de his agere oportet.

452 Quæritur III. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi? Et hic dubitatur 1. Quotuplex sit Occasio, & quotuplex Periculum peccandi? Occasio distinguitur 1. in Proximam, & Remotam. Occasio *Remota* est illa, in qua homines constituti regulariter ut plurimum non peccant. Occasionem verò *Proximam* alii, ut *Nav. Man. cap 3. n. 14. Bonac. de Matr. D 4. p. 14. num. 11. Laym. de Pœn. cap 4. num 9. Concina pag. 260 num. 13. & Spor. num. 223.* definiunt esse illam, in qua creditur Pœnitens nunquam vel rarò a peccato abstinere. Sed definitio hæc non placet; meliùs dicendum cum *Sanch. Dec. l. 1. cap. 8 n. 1. Holzmann num. 500. Lugo D. 14. n. 149. Suar. D. 32. sc. 2. n. 4. Contin. Tournely to. 2. pag. 255. Wigandt tr. 5. n. 50. Croix l. 5. n. 252. Viva de Pœn. q. 3. a 4 n. 5. P. Segneri Conf. instr. c. 5. & Roncaglia c. 4. qu. 1. R. 1.* quòd occasio proxima *per se* est illa, in qua homines communiter ut plurimum peccant: Proxima autem *per accidens*, sive respectiva est illa, quæ, licèt per se respectu aliorum non sit proxima, eo quòd non sit apta de sua natura communiter inducere homines ad peccatum, tamen respectu alicujus est proxima, vel quia hic in illa occasione, etsi non ferè semper, nec frequentiùs, frequenter tamen cecidit; vel quia, spectatâ ejus præteritâ fragilitate, prudenter timetur ipsius lapsus. Unde perperam dicunt *Nav cap. 3. num. 17. Lugo D. 14. num 150. & Viva qu. 3. a 4. num. 5. cum aliis*, non esse in occasione proxima adolescentes, qui laborando cum feminis peccant consensu, verbis, aut tactibus, eo quòd (ut dicunt) non ferè semper in talibus occasionibus peccant; Nam, ut diximus, ad occasionem proximam constituendam sufficit, ut homo frequenter in ea labatur. Notandum verò, quòd aliquando occasio, quæ respectu aliorum communiter est proxima, respectu hominis valde pii & cauti poterit esse remota, ut bene advertunt *Holzm. & Croix ll. cit.*

Distinguitur 2. occasio in Voluntariam, & Necessariam. *Voluntaria* est quæ facilè dimitti potest: *Necessaria*, quæ physicè, vel moraliter non potest avelli.

Periculum autem proximum aliud est Formale, aliud Materiale. *Formale* est illud quod est proximè conjunctum cum peccato, ita ut homo in eo constitutus probabiliter peccabit, sive in peccatum consentiet; & hoc periculum semper vitandum est. Intelligendum tamen hoc (ut bene advertit *Croix l. 5. n. 264.*), si periculum sit consensûs, non autem simplicis tentationis, aut motuum. *Materiale* verò est illud, quod cum peccato non est proximè conjunctum, sed tantùm remotè, ratione necessitatis & mediorum quæ homo adhibet ad peccatum vitandum; unde tunc accidet quòd occasio de se sit proxima, & periculum remotum: prout evenire potest in Chirurgo, qui in medendis partibus secretioribus puellæ utique esset in occasione proxima peccandi, sed ratione necessitatis & officii, si debitas adhibeat cautiones piarum cogitationum, precum, protestationis de non consentiendo, bene poterit a culpa excusari; quia tunc, Divinâ adjuvante Gratiâ, periculum fit remotum & materiale. Vide *Croix lib. 5. ex num 254.*

Ex præmissis infertur esse in occasione proxima 1. qui domi retinet mulierem cum qua sæpe peccavit; Et hic notandum, quòd si quis non habet ad suam dispositionem mulierem cum qua peccat, sed cum ea peccat semper ac accedit in illius domum, tunc illuc accedere erit occasio proxima, etiamsi semel in anno accederet, & peccaret. 2. Qui in ludo frequenter labitur in blasphemias, vel fraudes. 3. Qui in aliqua domo, caupona, aut conversatione incidit in ebrietatem, rixas, verba aut gestus lascivos. Hujusmodi Pœnitentes non sunt absolvendi regulariter, nisi priùs occasionem deseruerint. Pariter non possunt absolvi illi qui, licèt in occasione non peccent, aliis tamen scandalum præbent, ut communiter docent *Palaus tr 2. D. 2. p 9 n. 19. Bon. de Matr. D. 4. p. 14. num 12 & Salm. cap. 5. num 62. cum Nav. Graff. Candido, 1. p. &c.* Addunt *Croix l. 5 num. 269. & Tournely to. 2. pag 257 cum Cabassut.* quòd, cùm occasio externa conjungitur cum passione vehementi, vel habitu vitioso, vel forti tentatione, peccat qui eam non relinquit, etsi necdum cesserit tentationi; quia rarò accidet quòd talis se continebit, si ab occasione non separetur: unde ait *Tournely*, quòd ancilla vividè sollicitata ab Hero tenetur ab illius domo discedere, qui enim liberè com-

commoratur, ubi tam periculosè ad malum allicitur, non potest rationabiliter sperare victoriam tentationis, nisi auxiliis Gratiæ extraordinariis, quæ sperari sine temeritate nequeunt ab eo qui liberè periculum vitare potest, & non vitat. Hæc tamen intelligenda sunt, si hujusmodi persona sit fragilis, & parùm devota; nam si esset pietati dedita, & cauta, & opportuna adhiberet remedia ad tentationes repellendas ac passioni obviandum, tunc eam non obstringerem ad occasionem auferendam.

Dicit autem *Roncaglia cap.5. qu* 8. non esse negandam absolutionem juveni & puellæ, qui aliquo tempore se invisant animò matrimonium contrahendi; nemo enim (ait) tenetur ducere personam ignotam, sed per aliquod tempus potest experiri, quibus moribus alter sit præditus. Hæc assertio speculativè loquendo videtur rationabilis, sed ego experientiâ doctus vix semel vel iterum permitterem sponso ad domum sponsæ accedere, vel sponsæ aut Parentibus illum in domo excipere, rarò enim reperi qui in tali accessu non peccaverit, saltem verbis aut cogitationibus, cùm omnes aspectus & colloquia inter hujusmodi sponsos sint incentiva ad peccandum, & moraliter impossibile sit ipsos invicem tractare, & stimulos turpes non sentire ad ea, quæ tempore conjugii inter se futura erunt. In his autem omnibus, præsertim ubi turpium lapsuum periculum imminet, advertat sedulus Confessarius quòd nunquam crudeliùs se geret cum Pœnitente quàm benigniùs agendo, & quo majorem severitatem adhibebit, eo meliùs illius saluti consulet. D.Thomas a Villanova (*Fer.6. post Dom.4. Quad*) vocat Confessarios *impiè pios, qui ne confitentem contristent, illum in sua nequitia manere permittunt*. Nec Confessarius turbari debet, si Pœnitens dicat in hujusmodi casibus scandalum oriri, si post Confessionem ampliùs non accedet in illam domum, si mulierem expellet, aut aliud simile effugiet periculum; Nam illi suadere debet, quòd revera potiùs scandalo erit, si post Confessionem occasionem non auferet: Aut enim alii suum peccatum aut periculum ignorant, & tunc nihil mali suspicabuntur, puta si quis famulam dimittit, vel si ab accessu in aliquam domum se abstinet; vel jam alii id animadverterunt, & tunc famam potiùs recuperabit, quàm amittet.

Ex his omnibus concludo, quòd ordinariè loquendo nunquam absolvi debet Pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, etiamsi extraordinaria signa doloris afferat, antequam occasionem removeat; occasio enim extrinseca, præsertim ubi agitur de vitio turpi, quando præsens est, ita mentem excœcat, ut omnia proposita e memoria deleat; & ad peccata ita impellit ut aliquis, etiamsi certam suam damnationem ab illo crimine secuturam cognosceret, adhuc a peccato non desisteret.

Dubitatur 2. An absolvi possit, qui se exponit probabili periculo peccandi? Affirmant *Mendo, Gobat & Caram apud Viva in Prop.41. damn ab Alex. VII. & Hozes, Lumb. &c. apud Croix l 5 num.257.* & consentit *Sporer n. 324.* modò adsit rationabilis causa; quia (ut ajunt), cùm probabile sit quòd ille peccabit, & probabile quòd non peccabit, potest sibi formare conscientiam certam, & proinde judicium practicum non fore peccaturum. Sed hanc opinionem jam refutavimus *Tom.I.l.5. num.63. cum Busemb. Croix, Cardin. Etiz. &c.* Hic addo auctoritatem *D Thomæ 2. 2. q.10. a 9.* ubi id expressè reprobat, dicens: *Infirmi in Fide, de quorum salute probabiliter timeri potest, prohibendi sunt ab infidelium communione*. Ratio est, quia, cùm adsit probabilitas labendi, jam adest formale periculum lapsûs, quod (ut diximus) omninò est fugiendum, quando occasio est voluntaria; secus verò, si necessaria (ut diximus *lib . . num 63.* de Medico & Parocho). Imò rectè sentiunt *Palaus to.1 tr.2.D.2. p.2.§.3.num.9.cum Suar. & Soto, Bann. ap. Tournely to.3. pag.277 v. Major*, item *Salm. Val. & Azor. citati Tom.I.l.2. num.26. v. Pariter*, quòd in necessitate extrema spirituali proximi non solùm potes, sed teneris illi succurrere cum tali periculo probabili, quia tunc necessitas efficit, ut periculum evadat remotum; unde, si potes, teneris; idque docet idem *D Thomas loco mox cit* ubi, postquam dixit prohibendos esse a communione Infidelium eos de quorum salute probabiliter timetur, addit, nisi urgeat necessitas. Dicit tamen *Tournely l.c.cum Sylvio*, quòd si periculum sit tale ut probabilior sit lapsus, tunc nullò modo potes nec debes illi te exponere, quia quisque plùs suam quàm aliorum salutem respicere debet; Sed huic responderi posset, quòd in tali casu extremæ necessitatis, modò lapsus non sit moraliter certus, licèt sit probabilior, tenereris te fortiùs præmunire orationibus, & operibus piis, & deinde fidere de majori auxilio Dei;

453

rationabiliter enim tunc eſſet ſperandum, quòd Deus augebit auxilium, ubi major urgebit neceſſitas.

454 Dubitatur 2. An Pœnitens, qui verſatur in occaſione proxima voluntaria, poſſit unquam abſolvi? Hic ante omnia oportet animadvertere quatuor Propoſitiones proſcriptas in hac materia: I. Propoſitio 41. damnata ab Alex. VII. dicebat: *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii (vulgo regalo), dum, deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tedio magnò concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* II. Propoſitio 61. damn. ab Innoc. XI. dicebat: *Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt & non vult omittere, quinimo directè & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.* III. Prop. 62. ab eod. Innoc: *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.* IV. Prop. 63: *Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi, pro bono ſpirituali vel temporali noſtro, vel proximi.* Sed dubium fit, an qui non adhuc occaſionem proximam removerit, poſſit primâ vel ſecundâ vice abſolvi? *Prima* ſententia affirmat, & hanc tenent plures Auctores, prout *Sa.tr. D.32. ſe 2. num. 3. Pal. tom. 2. tr. 2. dub. 2. p 9. §. 3. num. 18. Sporer n. 325. Elbel n. 108. Mazzotta to. 3. pag. 577. Viva in Prop 41. damn. ab Alex. VII. n. 16.* (citans *Cajet. & Cordub.* ſed *P. Milante* negat hos AA. eſſe pro hac ſententia) & *Holzmann to. 2 pag. 148. n. 584. cum Tamb. ac* communiori ut aſſerit: & conſentit *Roncaglia c. 4 q. 2.* pro prima vice, caſu quo Pœnitens nondum adverterit ad obligationem removendi occaſionem. Ratio, quia (ut ajunt) talis Pœnitens poteſt eſſe bene diſpoſitus ad abſolutionem, etiam nondum occaſione dimiſsâ, ſi verè proponat dimittere. Huic ſententiæ, ordinariè loquendo, pace horum DD. non valeo acquieſcere, & dico ſequendam oppoſitam negantem, quam tenent *Carden.* in Prop. 61. damn. ab Innoc. XI. cum *Bonac. Villal. & Candido, Tournely tom. 2. pag. 257. Reg. 1. Concina pag. 658. ex num. 1. P. Segneri Inſtr. Conf. cap. 5. Auctor libri* cui titulus (*Iſtruz. per gli Conf. Novelli to. 1. num. 227.*) item *Nav. Man. cap. 16. num. 20.* ubi ait: *Concubinarius cohabitans concubinæ non debet abſolvi, antequam ab ea ſeparetur. Coninck. D 8. de Pœn. d. 17. num. 113* ubi: *Eos, qui vivunt in concubinatu, nullo modo extra caſum gravis neceſſitatis expedit abſolvere, antequam re facto ſeparentur. Azor. p. 8. l. 3. cap. 2 qu 2: Reſp non poſſe licitè eum abſolvi, antequam ab ea* (ſcil. concubina) *ſeparetur;* item *Rodr Sylv. Fernand. Mercerata, & c. apud Pal. dict. n 18* ex D Auguſtino in *c. Satisfactio. de Pœnit. Diſt 3.* ubi ſic dicit: *Satisfactio pœnitentiæ eſt peccatorum cauſas excidere, neque eorum ſuggeſtionibus aditum indulgere.* Ergo tenetur Pœnitens ante abſolutionem occaſionem auferre, aliàs ſuggeſtionibus aditum non præcluderet. Ratio 1. hujus ſententiæ (ut ait *Cardenas*) videtur eſſe, quia prima ſententia videtur damnata in præfata Propoſ. 61. ab Innoc. XI. Sed hæc ratio non convincit, nam aliud eſt poſſe abſolvi qui occaſionem *non vult omittere*, ut dicebat Propoſitio, aliud, qui licèt non velit omittere ante abſolutionem, bene tamen vult omittere ſtatim poſt abſolutionem. Ratio 2. quia præceptum tollendi occaſionem voluntariam eſt negativum, ideſt non permanendi in occaſione (prout eſt præceptum non retinendi alienum), & hoc obligat ſemper & ad ſemper; unde qui poteſt occaſionem ſtatim removere, & non removet, eſt in actuali tranſgreſſione præcepti, & ideo indiſpoſitus. Sed hæc ratio neque omninò ſatisfacit, vel ſaltem intelligenda eſt in ſolo caſu quò Pœnitens nolit ſtatim poſt abſolutionem tollere occaſionem, & tantùm promittat auferre in futurum; at ſi Pœnitens in actu Confeſſionis firmè proponeret occaſionem removere ſtatim ac domum redit; non video cur dicendus eſset hic indiſpoſitus, & quòd præcepto controveniat. Ratio potior & vera hæc mihi videtur eſſe: ablatio occaſionis eſt res magnopere ardua, & non fit niſi quis magnam vim ſibi infert, ut avellatur ab illa occaſione, ad quam propter præteritam ſui animi adhæſionem remanet valde propenſus; & ideo, ſi occaſio non aufertur ante abſolutionem, Pœnitens de facili poſt abſolutionem ſe decipiet, falsò ſibi ſuadendo quòd tentationibus reſiſtet, & ſic, occaſione non dimiſsâ, profectò redibit ad vomitum. Quadere, ſi talis vellet abſolvi, antequam occaſionem deſerit, eſſet indiſpoſitus, quia ſe conſtitueret in probabili periculo infringendi propoſitum; ac propterea Confeſſarius, qui eum abſolveret, ipſum relinquendo in tali periculo, utiquè peccaret tam contra officium Judicis, quia abſolveret indiſpoſitum, quàm Medici non applicando illi remedium ſuæ ſaluti neceſſarium.

Dices:

Dices: Pœnitens qui habet pro se opinionem probabilem, debet absolvi, quia cùm sit dispositus, habet jus ad absolutionem, juxta dicta *To. I. l.1. n.25.* & dicenda *n.604.* Ergo si quis efformaret sibi conscientiam probabilem juxta primam sententiam, teneretur Confessarius eum absolvere. Respondetur 1 quòd illicitum est (ut diximus mox supra *num.453. Dub.2.*) se voluntariè exponere probabili periculo peccandi, unde peccat Pœnitens, qui vult absolutionem recipere, antequam occasionem dimittit, cùm se immittat in probabile periculum infringendi propositum, & ideo tanquam indispositus nullum jus habet ad absolutionem. Respondetur 2. Datô & non concessô, quòd Pœnitens possit absolvi semel vel iterum ante dimissam occasionem, tamen, ut communiter dicunt DD. & ipsi Adversarii concedunt, Pœnitens non habet jus ut statim absolvatur; & propterea bene potest (& si potest, tenetur Confessarius, ut partes sui muneris rectè agat) tanquam Medicus differre illi absolutionem, usquedum occasionem auferat.

Dixi tamen *ordinariè*, nam meritò excipiendus est 1. cum *Lugo D.14. n.151. Holzmann n.586. & Sporer num.225.* casus quô Pœnitens afferat extraordinaria signa doloris, quia tunc propter hujusmodi signa Confessarius prudenter potest judicare non adesse in Pœnitente periculum illud proximum infringendi propositum: signa enim illa indicant Pœnitentem uberiorem recepisse Gratiam, quâ magis constanter se geret in occasione removenda. Nihilominus, ait *Roncaglia*, quòd ipse etiam in hoc casu absolutionem differret, usquedum occasio auferatur, si absolutio commodè differri posset: & ita etiam ego agerem.

Excipiendus 2. cum *Viva loc supra cit.* casus quô Pœnitens, si absolutio differatur, non possit ad Confessarium redire, vel nonnisi post longum tempus; tunc enim, si ille jam fuerit confessus peccata sua, & Confessarius prudenter judicare valeat eum firmam habere voluntatem tollendi occasionem statim ac poterit, tunc potest & debet ipsum absolvere, quia tunc Pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Nec obstat dicere, quòd ipse tunc remaneret in eodem periculo (ut mox dictum est) infringendi propositum. Nam, respondetur, quòd hôc casu tale periculum de proximo fit remotum: sicut enim ratione gravis damni (ut infra dicetur) non tenetur Pœnitens occasionem auferre, eo quòd periculum per se proximum ratione illius necessitatis evadit remotum; ita in casu nostro periculum illud infringendi propositum fit remotum ratione magni oneris, quod Pœnitens deberet subire iterum repetendi Confessionem apud alterum; tunc enim est constitutus in morali necessitate recipiendi absolutionem, antequam occasionem dimittat. Hoc tamen non admittendum, si Pœnitens ab alio Confessario jam fuerit admonitus de occasione tollenda, & non abstulerit; quia tunc habetur tanquam recidivus, & minimè est absolvendus, nisi fortè afferat extraordinaria signa doloris, ut supra.

455 Dubitatur 4. An possint absolvi, qui sunt in occasione proxima necessaria? Ut supra innuimus, illa quidem dicitur occasio necessaria, quæ non potest relinqui vel physicè, vel moraliter: *physicè*, nempe si quis esset in carcere aut triremi, a quo discedere non posset; vel si esset in articulo mortis, in quo non haberet tempus vel modum expellendi amicam: *Moraliter* verò, nempe si occasio tolli non posset sine scandalo, aut gravi detrimento vitæ, famæ, vel fortunarum. Sed hic dubium fit, an possit quis manere in occasione proxima, si aliter deberet pati notabile detrimentum temporale? Negat *Merbesius de Pœn. Disp. 4. num.11.* dicens pro nullo damno temporali aliquem excusari a dimittenda occasione proxima; & in parte consentit *Wigandt tr.5. num.50.* ubi ait esse obligationem auferendi occasionem, etiamsi infamia sit subeunda. Communiter tamen affirmant DD. non teneri Pœnitentem occasionem dimittere, si aliter grave damnum temporale passurus sit, dummodo interim sit paratus uti mediis præscriptis; ita *Navarr. Man. cap.3. n.20. Sanch. Dec. l.1. c.8. n.9. Lugo D.14. num.152. cum communi, Pal tr.2. D.2. p.9. §.3. n.8. Tournely tom 2 pag.255. & 258. Reg.3. Anacl. pag.619 num. 6 Holzmann n 580. v. Dixi, Bonac. de Matr. Quæst 4 p.14 n.11. Viva qu. 2. a.2. num.6. Elbel num.104. Laym. cap.4. num 9. Renzi cap.2 se.1. qu.15. Sporer n.325.* (qui tamen *n.328. cum Palao* non excusat aliquem mediocriter divitem, qui ne patiatur damnum centum ducatorum, occasionem non vellet deserere) & consentit *Concina p.265. num.17.* si Pœnitens ex dimissione occasionis deberet pati infamiam, aut gravissimum detrimentum. Ratio, quia occasio peccandi non est in se peccatum, neque affert necessitatem peccandi; quapropter bene potest cum ea consistere vera detestatio peccatorum, & firmum propositum

non relabendi, ac adhibendi debita remedia. Et quamvis præceptum vitandi occasionem proximam per se obliget ad non permanendum in occasione, tamen illud intelligendum est obligare, cùm quis voluntariè in occasione persistit, non verò si manet ex necessitate; moraliter autem hæc necessitas intervenit, quando sine magno detrimento, aut incommodo nequit occasio dimitti; etenim tunc periculum formale & proximum, opportunis adhibitis mediis ad non relabendum, fit materiale & remotum; non enim qui est in periculo, sed *qui amat periculum* (ut dicitur in *Eccl.* 3.) *peribit in illo*; non autem amat periculum, qui invitus subit. Hinc optimè S. Basilius (*in Const. Mon. cap.*4.) dixit: *Qui urgenti aliquâ causâ, & necessitate, se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cùm tamen aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quàm invitus illud subire; & ideo magis providebit Deus, ne in illo pereat.* Idem satis confirmatur ex *c. Laudabilem. de Frig. & Mal.* ubi sic habetur: *Quòd si ambo* (sermo est de conjugibus ab initio impotentibus) *consenserint simul esse, vir eam, etsi non uxorem, saltem habeat ut sororem*. Ergo (ut notat *Sanch.*) ne ipsi infamiam patiantur, bene eis permittitur simul habitare cum periculo tactuum. Remedia autem pro his qui reperiuntur in occasione proxima, præsertim peccati turpis, sunt videlicet: major oratio, frequentior usus Sacramentorum, quotidie ante Imaginem Crucifixi renovare promissionem non ampliùs peccandi, vitare ne versetur sólus cum sola, fugere ab aspectu complicis, & similia.

Hinc dicunt *Sporer num.*222. cum communi *Busemb. ut supra casu* 10. *Mazzotta tom* 3.*p*.574. *Pal. l.c.num.*12.*cum Graff. Fernand.&c. Laym cap. num.* 9. *cum Nav. cap.*3. *num.*11. *Sanch. Sà, Henr. Cajet. & Philiarch.* quòd ii qui ab officio, negotiatione, aut domo in qua peccant, discedere nolunt; quia sine magna difficultate non possunt, absolvendi sunt, si sint parati remedia adhibere. Idem dicit *Viva q.*3. *a.*4. *num.* 9. de Chirurgis qui in medendis mulieribus, & de Parochis qui in excipiendis earum Confessionibus pluries peccant, si aliter ipsi non possent vivere juxta suum statum.

456 Hæ sententiæ probabilissimæ sunt, verùm in praxi omnes conveniunt expedire, ut iis qui versantur in occasione proxima etiam necessaria, differatur absolutio. Imò ego quid sentiam in hac re, ingenuè dicam: Nunquam absolverem, qui est in occasione proxima extrinseca (nam de intrinseca aliter infra loquar) præsertim si occasio sit de materia turpi, semper ac absolutio commodè differri posset; Censeo enim, quòd Confessarius tanquam Medicus tenetur aptare suo Pœnitenti remedia opportuniora, ut ille suam faciat salutem; neque nullum aliud aptius antitodum ministrari posse ei qui est in occasione proxima, quàm dilationem absolutionis; dum experientia docet, quòd Pœnitentes, postquam absoluti discedunt, ut plurimum negligunt media præscripta adhibere, & sic facillimè recidunt; Cùm e converso, quando ipsis absolutio denegatur, vigilantiùs satagunt remedia exequi, & tentationibus obsistere, impulsi quidem a timore, ne cùm ad Confessarium redibunt, iterum sine absolutione dimittantur. Et casu quo Pœnitens priùs admonitus ab alio Confessario media præscripta neglexerit, & eodem modo fuerit relapsus, dico omninò dimittendum esse sine absolutione, nisi fortè extraordinaria signa doloris exhibeat. Et etiam huic adhuc extraordinariâ compunctione donato, ordinariè loquendo, absolutionem denegarem, quando commodè absolutio posset differri. Forsasse alicui hæc tradens nimis rigidus videbor; sed ego, cùm Pœnitentes offendissem hujusmodi occasionum laqueis irretitos, sic semper egi, & semper agam; Hac enim viâ incedens non me rigidum, sed maximè erga eos benignum esse puto, quandoquidem nullus isto aptior modus mihi videtur, ut ipsi a peccatis & ab æterna damnatione eripiantur; & e contrario crederem quòd, si benignè agendo absolutionem quam petunt eis præstarem, causa essem, ut miserè in vitiis marcescerent. Quisque in suo sensu abundet. Utinam verò omnes Confessarii cum hujusmodi Pœnitentibus ita se gererent, multò quidem minora crimina committerentur, & longè plures Animæ perditionem vitarent! Ego sentio, & dico quòd ubi agitur de liberando Pœnitente a peccato formali, licèt permittatur manere in materiali, tunc Confessarius curare debet, in quantum christiana prudentia concedit, uti opinionibus benignioribus, gravi tamen fundamentô roboratis. Ubi verò opiniones benignæ propinquiùs admovent ad periculum peccati formalis, ut accidit in hac materia occasionis proximæ, dico quòd Confessario uti expedit sententiis rigidioribus, sic enim magis consulet suorum Pœnitentium saluti.

Dubitatur 5. An qui in occasione necessaria

ria etiam adhibitis remediis semper eodem modo relabitur, possit absolvi, nisi priùs occasionem deserat? *Prima* sententia, quam tenent *Lugo de Pœn. D.14.num.157. Pal.to.2. D.2. p.9. n.3. Holzmann de Pœn.num 583* item *Gob.Fabri, Pall.tv. & alii ap Croix l.5. num 251.* & probabilem putat *Tamb. in Meth.Conf. l. c. num.10.* dicit posse eum absolvi toties quoties, modò habeat sufficientem dolorem & propositum. (Advertit tamen *Lugo num 160.* quòd, cùm aliquis semper immediatè post Confessionem facilè recidit, is censetur carere verò dolore & propositò, & ideo non absolvendus) *Secunda* tamen verior sententia, quam tuentur *Busemb. supra n.449. Roncaglia de Pœn. cap.4. qu.3. Tournely tom.2. pag 258 Reg.3. Viva in prop.41. Alex. VII. n.17. cum Suar. Nav. & Reg. Mazzotta tom.3. p.577.* qui vocat communem; item *Caj Tann. Carden. & alii cum Croix l. c.* qui vocat veram, tenet hunc non posse absolvi, nisi occasionem deserat, cum jactura adhuc vitæ, si opus sit, quando nulla emendatio, nec probabilis spes emendationis appareat. Ratio, quia homo tenetur cum omni jactura vitare periculum proximum peccati formalis. Et licèt aliquando ob justam causam possit permitti periculum peccari, nunquam tamen potest permitti peccatum; cùm autem nulla spes apparet emendationis, periculum utiquè fit formale, & a peccato sejungi non potest, & ideo omninò est vitandum cum quocunque damno temporali etiam vitæ. Hìc enim currit illud Marc.9. 46. *Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* Et aliud Lucæ 9. 25. *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.*

Dices cum *Lugo*: ergo iste neque prima vice poterat absolvi, cùm idem adfuerit periculum. Respondeo, quòd dispar est ratio, nam, cùm occasio est necessaria, ope mediorum periculum materialiter proximum fit formaliter remotum; at cùm adhibitis remediis non adest spes emendationis, periculum evadit formaliter proximum, & ideo omninò vitandum cum quocunque incommodo. *Sin autem* (ait S.Carolus in *Instruct. Confess.* loquens de puella, quæ domi haberet occasionem necessariam) *post similes præcautiones comperiat Confessarius pœnitentem in illud peccatum relabi, denegandz prorsus est absolutio, donec deseruerit proximam peccandi occasionem, quicquid tandem evenire debeat.* Hinc in *c. Falsas 6. de Pœn. Dist.5. & c. Fratres. 8. ibid.* dicitur deberedimittere sua officia milites, negotiatores, curiales, &c. qui norint illa non posse exercere sine peccato; Sic enim loquitur S. Greg. VII. in *cit. c. Falsas*: *Ideoque quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exercere non possit* (*difficultas notatur*, advertit Glossa, *non impossibilitas*), *si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, recognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, nisi negotium, aut officium deserat.* Idem clariùs confirmat Innoc II. in *dict. c. Fratres*, dicens: *Falsa enim fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.*

Secus verò dicendum cum *Holzm.d.num.583. Laym. de Pœn. cap.4. num.10. & Sporer num.226. cum Sanch. Nav.* & aliis communissimè, si in præsenti hujusmodi Pœnitens afferat extraordinaria signa doloris, tunc enim jam effulget spes emendationis.

458 Hìc pro complemento hujus puncti refert adjicere ea quæ tradidit D.Carolus Borromæus *in Instruct. Confessar.* (*Act Mediol. p.4. pag.653.*) ubi distinguens inter occasiones proximè de se inductivas ad peccatum, ut est domi retinere concubinam, & occasiones proximas peccandi ob pravum habitum alicujus, sic dixit: *Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus versantem, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam aleret, non debet sine dubio Confessor absolvere* (intellige, ne primâ quidem vice), *nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis verò occasionibus* (minùs impellentibus), *quales sunt aleæ vacatio, aspectus minùs pudici, colloquia, gestus, &c. non absolvatur nisi eas dimittere Pœnitens polliceatur; Quòd si jam aliàs pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio differatur, donec emendationem agnoverit.*

Deinde hæc addidit: *De operibus quæ ad malum inclinant, ut saltationum publicarum, improborum hominum, cauponarum frequentatio, & alia hujusmodi, quorum occasione si homo peccare consueverit, nequaquam debet absolvi, nisi primùm eam omninò dimiserit. Quòd si Confessori visum fuerit ex prima, aut secunda Pœnitentis pollicitatione, & non ampliùs, ipsum occasionem hanc dimissurum, poterit eum absolvere; absolutionem autem differat, si promissis non steterit, donec amandatam omninò fuisse occasionem agnoverit.*

Et

Et quia potest contingere, ut Pœnitens eum his omnibus a Confessore propositis occasionem non possit dimittere sine periculo (intellige damni vitæ, famæ, vel bonorum), *aut scandalo, debet adhibere remedia; & primò differatur absolutio* (intelligendum, etiamsi Pœnitens ille primâ vice confiteatur peccatum), *donec emendationis signa dederit. Quòd si inde infamiæ periculum Pœnitenti acciderit* (nempe si incurrat infamiam, nisi tunc communicet), *& Confessor talia contritionis in eo signa perspexerit* (ut prudenter dispositum judicet), *dubitamque ad excipienda remedia dispositionem observaverit, tunc poterit absolvi. Quòd si tamen non emendatus Pœnitens fuerit* (scil. etiam adhibitis remediis), *non absolvatur donec occasio illa sublata fuerit.*

459. Quæritur IV. An possint absolvi illi qui in peccatis sunt Consuetudinarii, aut Recidivi? Distinguendum est inter Consuetudinarium sive habituatum, & Recidivum. *Consuetudinarius* intelligitur hìc qui primâ vice suum pravum habitum confitetur, & ille bene potest absolvi, etiamsi nulla emendatio præcesserit, modò eam seriò proponat, ut cum sententia communissima dicit *Croix l. 6. p. 2. n.* 1820. Ratio, quia talis Pœnitens ex una parte non est præsumendus malus, ita ut velit indispositus ad Sacramentum accedere; ex alia bene præsumitur dispositus dum peccata sua confitetur, cùm ipsa spontanea Confessio sit signum contritionis, nisi obstet aliqua positiva præsumtio in contrarium; Omnes enim conveniunt, quòd dolor per Confessionem manifestatur, vide *Juenin Inst. Theol. to. 7. pag.* 408. *Salm. de Sacr. in gen. cap. 1. num.* 11. Nec valet dicere, quòd eadem prava consuetudo est signum indispositionis; nam licèt pravus habitus reddat peccatorem propensiorem ad peccatum, non tamen dat præsumtionem suæ infirmæ voluntatis. Attende quæ docet Catechismus Rom. *de Pœnit. num.* 6: *Si, auditâ Confessione, judicaverit* (Sacerdos) *neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omninò defuisse, absolvi poterit.* Nota *omninò defuisse.*

Recidivus autem est ille, qui post Confessionem in eadem peccata relapsus est. Hìc dubitatur, an possit absolvi? Adsunt tres sententiæ. *Prima* quam tenent *Sylvest. Henr. Tanner. Sancius, &c. ap. Salm tr. 17. de Juram. c. 2. n.* 169. dicit hunc absolvendum esse toties quoties confitetur, nisi ex aliqua circumstantia judicetur indispositus; aliàs semper dispositus est censendus, utque talis jus habet ad absolutionem. Sed hæc sententia falsa est, ut infra dicemus. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenent *Merbes. de Pœn. pag.* 141. *Reg.* 2. & 3 *Juenin Inst. Theol. de Pœn. to. 7. cap. 1. a. 1. qu. 3. & Genett. to. 4. cap. 7. qu.* 15. dicit nunquam peccatorem habituatum censendum esse dispositum ad absolutionem, nisi diu conversionem suam per emendationem probaverit. Et idem sentit *P. Concina pag.* 260. § 4 *per totum*; quamvis alibi *pag.* 722. *num* 24. & *pag.* 719. *num* 19. sic in praxi temperet suam doctrinam, dicens: *Et ut errandi periculum declines, si vides binâ vel trinâ absolutione te posse infirmum curare, esto in misericordia dives: Emendatio peccatoris securior omnibus regulis est norma vel impertiendi vel denegandi absolutionem.* *Tertia* sententia communis quam sequimur, & tenent *Sanch. Dec. l. 2. cap. 32. num* 45. & *l. 3. cap. 5. num.* 18. *Pal. tr. 13. de Jur. D. 1. p. 9. num. 2. Bonac. eod tit. 10. 2. D. 4. qu. 1. p. 3. in fine, Lugo D. 14. num* 166. *Petrocor. to. 4. de Pœn cap. 7. qu. 9. Stoz er eod tit. cap. 2. n.* 332. *Azor. to. 2. l. 11. cap. 7. qu. 4. Viva de 2. Præc. qu. 7. a. 7. n. 4. Laym. cap. 4. num.* 10. *Holzmann pag.* 149. *n.* 589. *Anacl. p. 62. num.* 49. *P. Milante in d. prop.* 60. *Exerc.* 35. *Wigandt tr. 13. n.* 98. & *Salm. loc. cit. c. 2. n.* 168. & 170. *cum Suar. Sayr. Hurt. Prado. Rodr. Lop. &c.* docet, quòd peccator recidivus rediens cum eodem habitu pravo non potest absolvi, nisi afferat extraordinaria signa suæ dispositionis.

Prima pars est contra primam sententiam dicentem, quòd Recidivi debent absolvi semper ac ad Sacramentum accedunt. Et probatur ex Prop. 60. damnata ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat se dolere & proponere emendationem.* Ratio est, quia, ut Confessarius possit Pœnitentem absolvere, debet esse moraliter certus de ejus dispositione; Unde, quamvis peccator primâ vice se confitens censendus sit dispositus, eo quòd (ut diximus) nulla ei obstat præsumtio in contrarium, tamen quando jam in alia Confessione ipse fuit admonitus, & eodem modo recidit, nullô adhibitô conatu, & nullô impletô ex remediis a Confessario præscriptis, frequens ille relapsus signum præbet, vel saltem prudentem dat suspicionem quòd sua pœnitentia non sit vera: Qui enim firmè proponit (bene ait *Lugo D. 14. num.* 160.) rem sibi

sibi moraliter possibilem, non ita facilè sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, & difficiliùs, aut rariùs cadit. Hinc S. Isidorus *l. 2. Sentent. cap. 16.* sic ait: *Ille pœnitentiam dignè agit, qui sic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat*. Et S. Augustinus *ap. eund. Isidor.* sic optimè scripsit: *Qui pectus suum tundit, & se non corrigit, solidat peccata, non tollit*. Ideo S. Carolus Borrom. *in sua Instruct. ad Confessar.* (*apud Act. Synod. Mediol. tom 2. pag 653.*) bene dicit: *Prorogandα est absolutio eis qui a multis annis in iisdem peccatis perseverarunt, nec ut emendarentur laborarunt*. Et hoc ait *Lugo l. c.* accidere posse etiam in Confessione venialium, in quibus Pœnitens sit habituatus. Nam licèt communiter dicant DD. quòd faciliùs absolvi possint qui in eadem recidunt venialia, quia ipsorum occasiones sunt frequentiores, quas evitandi non adest obligatio tam stricta; tamen meritò dicit *Eibel. pag. 229. n. 112.* sæpe timendum esse, ne sint nullæ & sacrilegæ Confessiones illorum, qui propositum de prædictis venialibus vitandis nimis generaliter concipiunt: Unde bene advertit cum *Sporer num. 230.* quòd hujusmodi Pœnitentes potiùs quàm se vexent, ut omnia sua venialia exactè confiteantur, attendant ad illa clavibus subjacenda, de quibus noverint verum habere dolorem, & propositum.

Dicunt verò *Sanch. Laym. Lugo, Pal. Viva, Sporer cum aliis locis cit.* quòd his non obstantibus, benè posse absolvi recidivus usque ad tertiam vel quartam vicem, etiamsi eodem modo relapsus fuerit, & nullum adhibuerit remedium. Veneror tantorum DD auctoritatem, sed ego eorum opinioni nunquam acquiescere potui; etenim cùm Pœnitens jam fuerit in alia Confessione admonitus, & eodem modo reinciderit, nullumque ad se emendandum conatum adhibuerit, eadem suspicio utiquè recurrit, quâ fit ut Confessarius non possit habere de ejus dispositione moralem certitudinem, sufficientem respectivè ad hoc Sacramentum, ut infra explicabitur.

Secunda verò pars est contra secundam sententiam, quæ cum intolerabili rigore dicit nunquam absolvi posse consuetudinarium, nisi per longam experientiam constet de ipsius emendatione. Ratio nostræ sententiæ est, quia relapsus, tametsi præbeat aliquam suspicionem, non tamen certum exhibet signum indispositionis; bene enim contingere potest, quòd Pœnitens verè habuerit firmam voluntatem non relabendi, & tamen vi pravi habitûs sit relapsus, ut advertit S. Anselmus (*de Simil. cap. 189*) dicens quòd consuetudinarii, *pravo usu irretiti, nolentes in eadem vitia dejiciuntur*. Unde quoties Pœnitens affert signa extraordinaria doloris, per ea tollitur suspicio illa de indispositione, & tunc Confessarius prudenter judicare poterit suum Pœnitentem satis esse dispositum. Unde rectè ait *P. Milante in Prop. 60. damn. ab Inn. XI supra relata to. 2 pag 386.* quòd ibi *non excluditur absolutè consuetudinarius ut cunque talis, sed qui nullam dat emendationis spem. Igitur consuetudinarius, qui dat aliquam emendationis spem, modò hæc sit solida & fundata, potest absolvi*. Tot autem auctoritates SS. Patrum, quas adducunt Adversarii, nihil aliud probant, quàm magnam illam difficultatem, quæ adest in extirpando pravo habitu. Sed bene docet *Lugo D. 14. n. 166. cum Suar. Sanch. Reg Henr.* & aliis communiter, quòd: *Dispositio sufficiens est dolor & propositum præsens, non emendatio futura, atque ita Pœnitens poterit absolvi, licèt judicetur relapsurus*. Nec verum est, quòd sola temporis probatio unicum sit signum mutatæ voluntatis, nam voluntatis mutatio pendet a Divina Gratia, quæ tempore non indiget, sed in instanti operatur, & ideo non solùm per experimentum temporis, sed etiam per alia quidem signa patefieri potest. Imò aliquando alia signa præsentis dispositionis multò meliùs manifestant mutationem voluntatis, quàm experientia temporis; nam signa illa directè indicant dispositionem Pœnitentis, experientia verò tantùm indirectè; adeo ut non rarò evenire poterit; quòd aliquis etiam longo tempore se a vitiis pro mundi hujus honestate contineat, ut ait D. Gregorius, & nihilominus non sit ritè dispositus. Propterea, quoties Pœnitens affert vera signa doloris & propositi, toties bene absolvi poterit, ut clarè colligitur ex *c. Septies 23. Dist 3.* ubi D. Hieronymus sic inquit: *Septies cadit justus. Si cadit, quomodo justus? Si justus, quomodo cadit? Sed justi vocabulum non amittit, qui per Pœnitentiam semper resurgit. Non solùm septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur.* Et D. Joannes Chrysost. *Hom. 14. in 2. ad Cor.* scripsit: *Temporis moram non quæro, sed Animæ correptionem; hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, sintne in melius immutati, & res tota confecta est*. Hinc Auctor Libri Ro-

mæ

mæ editi cui titulus (*Istruz. per li Novelli Confess. p.t. cap.15.num.356.*) sic inquit: *Se la ricaduta nasca dalla propria fragilità, senz' altra causa estrinseca volontaria, è quasi temerità il dire che ogni ricaduto sia indisposto*. Ac ideo in *c.9.n.213.* dicit, quòd peccator relapsus propter mali habitûs vim statim absolvendus est, si firmam habeat voluntatem adhibendi media ad se emendandum; Additque: *E giudichiamo che il fare altrimenti sia troppo rigore, e che il Confessore facendolo s' allontanerebbe dal vero spirito della Chiesa, e del Signore, e della natura del Sacramento, il quale non solamente è giudizio, ma è medicina salutare*.

460 Sed rogabis, quænam sint hæc signa extraordinaria doloris, cum quibus recidivus statim possit absolvi? Plura hujusmodi signa traduntur ab AA. supra allatis *loc.citatis*, quæ sunt videlicet: I. Major dolor patefactus per lacrymas, suspiria, aut cordialia verba. Ita *Lugo, Laym. Milante, Holzmann, Croix, Tamburr. Lochner, Renzi, & Salm. de Pœn.c.5.num.65*. Dicit autem *Genettus tom.4. cap.5. q.19.* non esse sæpe credendum lacrymis peccatorum, nam sæpe lacrymæ proveniunt ab humano affectu. Vice *non sæpe* meliùs hic Auctor dixisset *non semper*; nam revera, ut bene ait *P. Milante*, hujusmodi lacrymæ, præsertim in mulieribus & rudibus, non semper sunt signa veræ pœnitentiæ; quandoque enim proveniunt ex aliqua passione quam Pœnitentes exponunt, vel ex motivo negatæ absolutionis, vel damni passi aut imminentis. Ceterùm lacrymæ Pœnitentium ut plurimum oriuntur ex compunctione cordis, maximè si effundantur post auditam concionem vel monitionem Confessarii præbentis aliquod compunctionis motivum. Hinc S. Leo (*Ep. 82. Theodor. Episc.*) sic docuit: *In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere, cùm ipsam pœnitendi affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam.* Nota *cùm credamus*, quapropter ordinariè, nisi aliunde percipiatur oppositum, credendus est Pœnitens ex inspiratione Dei lacrymas effundere. Hic etiam facit illud quod attulimus D. Joannis Chrysostomi mox supra, ubi dixit compunctionem signum esse veri doloris.

II. Minor numerus peccatorum, ut dicunt *Busemb. Wigandt, Laym. Sporer, Anacl. P. Segneri, Lochner, Gob. Mazzotta, Tamburr. & Renzi*. Aut si Pœnitens relapsus fuerit post magnum conflictum, ut rectè ajunt *Croix, & Anacl.* III. Studium adhibitum ad emendationem; *Lugo, Laym. Sporer, Salm. Mazzotta*. Fuga spontanea occasionum; *Croix, & Mazzotta*. Impletio mediorum præscriptorum a Confessario; *Wigandt, Busemb. & Mazzotta*. IV. Si Pœnitens quærat media ad se emendandum; *Laym. Lugo, Salm Mazzotta, Wigandt, Holzmann, Milante, &c.* Aut si promittat remedia adhibere, vel antea præstita meliùs exequi; *Lugo, Segneri, Croix, & Mazzotta*; Maximè (ait *Lugo*) si nunquam admonitus fuit de mediis adhibendis; sed hujusmodi promissionibus puto non omninò fidendum, cùm Pœnitentes facilè promittant, ad absolutionem obtinendam, omnia exequi quæ Confessarius imponit, sed non rarò postea negligunt. V. Spontanea Confessio, nempe quæ non fiat ex consuetudine, vel tempore præcepti, modò Pœnitens non accedat impulsus a Patre, Pedagogo, aut Domino; *Laym. Segneri, Mazzotta, Tamb.* Saltem, hæc spontanea Confessio signum est dispositionis, si Pœnitens, ut accederet ad Sacramentum, notabilem conatum adhibuit, scil. longum iter est aggressus, abstinuit a lucro illius diei, magnum conflictum internum sive externum superavit, & similia. VI. Si accedit ductus ab aliquo extraordinario motivo, nempe concionis auditæ, mortis alicujus amici, vel ex timore terremotûs, alluvionis, pestis, &c. *P. Milante, & Croix*. VII. Si Pœnitens confiteatur peccata priùs culpabiliter omissa; *Croix*. VIII. Si Pœnitens priusquam accedat restituerit ablatum, vel reparaverit famam proximi læsam, *Milante*. IX. Addo cum *Milante*, si post peccata Pœnitens ad monitionem Confessarii significet adeptum fuisse novam cognitionem suæ iniquitatis, vel periculi suæ damnationis. Addit *Croix num. 1821.* esse etiam signa extraordinaria, si Pœnitens dicat se pœnituisse statim post peccatum, si cupiat satisfacere, si magnam pœnitentiam bono animo acceptet, si protestetur ex seipso malle mori quàm relabi. Hæc signa dico saltem deservire posse ad alia signa dispositionis adjuvanda.

Hæc autem signa dispositionis Recidivorum Auctores præfati non casu tradiderunt, sed experientiâ docti. Unde puto nequaquam errare cum qui se dirigit cum sententiis communiter receptis ab hujusmodi DD. non humilis notæ. Dicere autem, quòd ipsi scripserint ea passione affecti, ut suæ ipsorum doctrinæ cum plausu exciperentur, vel propter aliquid hujusmodi,

di, non videtur carere aliqua labe temeritatis. Quòd si hoc non est censendum, non debet credi hos tam graves DD. a Deo lumine suo fuisse destitutos in re quæ directionem respicit conscientiarum totius Populi Christiani; tantò magis quòd circa tales sententias nulla Ecclesiæ proscriptio intercessit. Nec officit quòd plures opiniones, quæ circumferuntur, non sunt ab Ecclesia damnatæ, & tamen ab aliis communiùs ut laxæ reputantur; nam Ecclesia non omnes opiniones, quæ casus particulares respiciunt, damnat, quamvis non approbet; sed sententias, quæ universalitatem conscientiarum spectant, Ecclesia nec approbat, nec tacet, ut dixit S. Augustinus *Epist.* 119: *Ecclesia Dei multa tolerat, & tamen quæ contra Fidem sunt vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet*.

61 Ceterùm, ut ad propositam materiam redeamus, certum est I. quòd Confessarius tenetur differre absolutionem, usque dum fiat moraliter certus de dispositione sui Pœnitentis, saltem per experimentum temporis, vel mediorum, si Pœnitens sufficiens nondum præbeat signum suæ dispositionis; Vide *Salm. de pœnit. cap.*5. *num.* 66. Attamen notandum est (prout diximus de *Sacram.in gen.num.*57), quòd in aliis Sacramentis, cùm materia sit physica, physica requiritur certitudo; sed in hoc Sacramento Pœnitentiæ, cùm materia sit moralis, prout sunt actus Pœnitentis, sufficit certitudo moralis, sive respectiva. Sic enim docuit *D. Thomas* 1. 2. *q.* 19. *a.* 3. *ad* 3: *Non oportet, quòd omnis mensura sit omninò infallibilis, sed secundùm quod est possibile in genere suo*. Et 2. 2. *qu.*47. *a.*9. *ad* 2: *Certitudo non est similiter quærenda in omnibus, sed in unaquaque materia, secundùm proprium modum; quia verò materia prudentiæ sunt singularia contingentia, circa quæ sunt operationes humanæ, non potest certitudo prudentiæ tanta esse, quòd omninò sollicitudo tollatur*. Unde, quoad nostrum propositum spectat, sufficit quòd Confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione Pœnitentis, & non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; aliàs vix ullus posset absolvi, dum quæcunque signa Pœnitentium non præstant nisi probabilitatem dispositionis, ut rectè docet *P. Suarez de Pœn. D.*32. *se.*2. *num.*1. ubi ait, quòd oportet, & sufficit, ut *Confessarius prudenter, & probabiliter judicet Pœnitentem esse dispositum*. Et hoc videtur satis exprimi in Catech. Rom. *de Pœn. num.*60. ubi dicitur: *Si auditâ Confessione* (Sacerdos) *judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem Pœnitenti omninò defuisse, absolvi poterit*. Ergo semper ac Confessario positivè non innotescit; Pœnitenti omninò defuisse dolorem, ipsum absolvere potest. Hinc Auctor *sup.cit.* (*Istruz. per gli Nov.Conf.p.*1.*c.*15. *n.*360.) cùm *Esparsa* sic loquitur: *Donde noi fermiamo quì per ultimo la conclusione, ch'è la chiave di tutta questa materia; non ricercarsi altro per amministrare la Penitenza che un giudizio prudente probabile della disposizione del Penitente. Onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente ch' egli non sia sufficientemente disposto, non dee il Confessore inquietare se stesso, nè il Penitente per averne l' evidenza, che non è possibile*. Et huic conducit textus in *c. A nobis.* 2. *de Sent. Excom.* ubi dicitur: *Judicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, semper innititur; Judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit, & falli*.

462 Certum est 2. & commune apud omnes, quòd possit Confessarius differre absolutionem Pœnitenti etiam disposito, & etiam sine ejus consensu, semper ac prudenter judicet dilationem esse utilem ejus emendationi; Ita *Salm de Pœn. cap* 5. *num.*68. *Lugo D.*14. *num.*168 *Holzmann num.*587. *Roncaglia cap.*4. *qu.* 5. *R* 1. *Croix num.* 1764. *Viva in Prop.* 60 *damn ab Innoc XI. num.* 13. *Carden. in eand. Prop. num.* 24. *cum Suar. Sà, Sanch.* & aliis passim, contra paucos. Ratio, quia Pœnitens, quamvis habeat jus ad absolutionem ratione Confessionis peractæ, non tamen habet jus ut statim absolvatur; Confessarius enim, cui non solùm Judicis, sed etiam Medici competit munus, bene potest, imò meô judiciô (ut supra dixi) tenetur differre absolutionem, quando judicat tale remedium esse necessariò utile saluti sui Pœnitentis.

463 Magnum dubium quod vertit est, an hoc remedium dilatæ absolutionis sæpiùs expediat adhibere, vel ne, Pœnitenti jam sufficienter disposito ad absolutionem sine ejus consensu? Commune est apud DD. nullo modo expedire absolutionem differre, quando dilatio magis obfutura, quàm profutura censetur, ita *Viva in Prop.*60. *damn. ab Inn. XI. num.*9. *& Salm. cap* 5. *num.*67. *Lugo D.*14. *num.* 168. *Sanch. Dec. l.*2. *cap* 33. *num* 45. *& Mazzotta tom* 3. *pag* 577. cum aliis communiter. Idem dicendum, cùm ex dilatione absolutionis Pœnitens pateretur

notam infamiæ, ita *Croix num.* 1764. *& Mazzotta l. c. cum Sanch. Pal. Tournely, Concina, Anacl. Laym. Bon. Holzm. Spor.* & aliis, quos attulimus *num.* 455. Extra autem hos casus sentit *Hurtadus R. f.* 21. *num.* 206. semper expedire differre absolutionem consuetudinariis; imò *Concina pag.* 719. *num.* 19. *ac Juenin, & Merbes. locis cit.* dicunt tale remedium ipsis esse necessarium, ut ipsi operibus suam conversionem comprobent. Quinimo *Juenin* in Opere *de Sacram. tract. de Pœn.* sic rigidissimè loquitur: *Qui mortaliter peccarunt, non debent absolvi, nisi multò ad viri prudentis judicium tempore operibus conversionem probarint . . . Toti Antiquitati persuasum fuit contritionem non esse unius diei opus, sed multorum mensium, imò & nonnunquam annorum.* Et in *Instit. Theol. to.* 7. *de Pœn. cap.* 1. *a.* 1. *qu.* 3. addit, hoc servandum esse, etiamsi Pœnitens semel patraverit aliquod enorme peccatum, ut perjurium, adulterium, homicidium, & similia: Loquens verò de peccatore habituato inquit, *nunquam ipsum censeri dispositum ad absolutionem, nisi diu conversionem per emendationem probaverit.* Alii verò, ut *Busembaum infra Dub.* 5. *n.* 1. *Viva in Prop.* 60. *damn ab Innoc. XI. Dicast. D.* 10. *dub.* 29. *Croix num.* 1768. *Salm. cap.* 5. *num.* 67. *&c.* dicunt rarò expedire quòd Pœnitenti disposito differatur absolutio. Meliùs dicendum quòd certa regula in hoc statui non potest, sed Confessarius ex circumstantiis occurrentibus se dirigere debet; & postquam Deo se commendavit, ut erit a Deo inspiratus, absolutionem differat, vel impertiatur. Unde sapienter Decreto Episcopi Belgii Bruxellis congregati, in Decreto ad suos, anno 1697. sic statuerunt: *Confessarius a quibusvis peccatoribus gravioribus, etiam recidivis, statâ lege non exigat, ut per notabile tempus prævié exercuerint opera pœnitentiæ; sed cum SS. Patribus expendat Deum in conversione peccatoris, non tam considerare mensuram temporis, quàm doloris.*

Ut autem hìc meum proferam judicium, dico quòd si Pœnitens relapsus sit ob causam seu fragilitatem intrinsecam, ut accidit in peccatis pollutionis, delectationis morosæ, odii, blasphemiæ, & similium, rarò puto differendam esse absolutionem Recidivo sufficienter disposito per signum extraordinarium. Et casu quo dilatio videatur expedire (quidquid dicant *Juenin, & Merbes.* requirentes dilationem per menses & annos), veriùs dicendum absolutionem non differri debere plusquam ad octo, vel ad decem dies, prout dicitur ab Auctore libelli, cui titulus *Istruz. per li Confessori di Terre, e Villaggi cap.* 1. § 4. approbati Neapoli a doctissimo & Illustrissimo Episcopo D. Julio Torno, (ibique citatur *Ludovic. Habert in Praxi S. Pœnit. tr.* 4. *pag.* 417.) & ab alio Auctore jam citato (libri *Istruz. per li Novelli Confess. c.* 9. *n.* 215.) Hi censent dilationem mensis esse excessivam & periculosam, quia post tantum temporis difficilè Pœnitentes redibunt. Et huic favet N. SS. P. Bened. XIV. in sua *Epist. Encycl.* quæ incipit, *Apostolica*, (*in Bullar. tom.* 3. *pag.* 143.) §. 22. ubi alloquens Confessarios, qui ex justa causa differunt Pœnitentibus absolutionem, sic hortatur, *illos quantocius, ut revertantur invitent; atque animos addant; ut ante reditum ea quæ illis agenda præscribuntur, ritè perficiant, ex quo fiet ut ad Sacramentale forum regressi absolutionis beneficiò donentur.* Ad summum dico absolutionem differendam usque ad quindecim dies. Dixi 1. si Pœnitens sit relapsus ex causa intrinseca, nam si reinciderit ex occasione extrinseca, dico absolutionem omninò differendam esse, usquedum tollatur occasio, si sit voluntaria; si verò necessaria, donec periculum recidendi ex proximo fiat remotum. Et ad hoc ordinariè loquendo certè non sufficiet dilatio 10. vel 15. dierum. (Vide quæ diximus de hoc puncto supra *n.* 452. *Quæst. III.*) Dixi 2. rarò, nam regulariter censeo non discedendum a sententia communi, quam tradunt *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 32. *num.* 45. *Laym. cap.* 6. *num.* 10. *Lugo D.* 14. *num.* 106. *Fill. tr.* 7. *Instruct. cap.* 3. *Abelly de Pœn. cap.* 5. *se.* 20. *n.* 3. *Dicast. D.* 10. *dub* 29. *Nav. cap.* 3. *num.* 21. *Croix n.* 1812. cum communi ut asserit, *Salm. cap.* 5. *num.* 68. *Sporer c.* 2. *num.* 130. *Tol. l.* 5. *cap.* 13. nempe non esse differendam absolutionem Pœnitenti, qui relapsus est ex intrinseca fragilitate, quia in tali Pœnitente magis sperandum profuturam fore Gratiam Sacramenti, quam dilationem absolutionis.

Sed dices, cur differenda est absolutio Pœnitenti qui est in occasione extrinseca, & non illi qui relapsus est ex prava consuetudine, cùm eodem modo impellat ad peccandum occasio extrinseca, ac prava consuetudo? Respondetur: Alio quidem longè diverso modo ad peccatum impellit occasio extrinseca, quàm pravus habitus; occasio enim per objecti præsentiam, quæ vividas excitat cogitationes, vehementer movet sensus pronos ad peccandum, affectumque ad peccatum reddit intensiorem; & ideo Pœnitens maximam sibi vim inferre debet,

debet, non solùm ad superandam tentationem, sed etiam ad conandum ut periculum per fugam familiaritatis cum persona complicis ex proximo fiat remotum. Prava autem consuetudo, cùm non habeat objectum extrinsecum præsens, non ita utiquè sicut occasio ad peccandum impellit; unde fit, ut Pœnitens minorem vim sibi inferre debeat ad abstinendum a peccato. Præterea, cùm pravus habitus sit quid intrinsecum & inseparabile a persona, extirpatio habitûs minùs, quàm remotio occasionis, pendet a propria voluntate; & ideo magis sperandum, quòd Deus bonam voluntatem per majora auxilia adjuvabit ad perseverandum. His positis, imprudenter agit Confessarius, si absolvit eum qui est in occasione extrinseca, saltem antequam experiatur quòd ille per fugam reddat periculum remotum; nam aliàs eum relinquit in probabili periculo infringendi propositum, eo quòd talis Pœnitens post obtentam absolutionem facilè negliget fugam necessariò adhibendam, & sic sine dubio relabetur. E converso prudenter absolvitur Recidivus ex causa intrinseca, si verè est dispositus per signum extraordinarium doloris; quia periculum in eo infringendi propositum est magis remotum, cùm ex una parte non adsit causa extrinseca ad peccatum impellens, & ex alia majora Deus præbebit auxilia Pœnitenti ad extirpandum pravum habitum, qui ipsi volenti ac detestanti inest; hinc magis sperandum quòd ille emendabitur per auxilium Gratiæ in Sacramento susceptæ, quàm per dilationem absolutionis. „: (Sæpe juvat (ait doctus *P. La-Croix*, qui egregiè tractat de hoc Sacramento Pœnitentiæ) relapsis absolutio, tum ob auxilia Gratiæ quæ confert Sacramentum, & quibus potest muniri absolutus, quia pia exercitia ab efficacitate Sacramenti habebunt majorem vim, eruntque Deo gratiora & efficaciora, utpote facta ab amico Dei, & ex institutione Christi inerit eis major vis satisfactoria; tunc etiam spes est ufurum ferventiùs mediis præscriptis, nam dilatio multos offendit, quia non redeunt, sed redduntur obdurati.)„ Idque expressè approbatur a *D. Thoma Suppl. qu.* 25. *a.*1. *ad* 4. ubi inquit: *Dicendum quòd majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex Gratia, quàm ex assuetudine nostrorum operum*. Hinc rectè dicunt *Salm. cap.* 5 *num* 67. *in fine*: *Cur de peccatore non habente Gratiam per absolutionem, quàm de constituto in Amicitia Dei per absolutionem meliùs sperandum est?* Et præsertim quoad peccatum pollutionis *Toletus l.* 5. *c.*13. sic inquit „: (Vix puto esse aliud efficax remedium quàm frequentissimam Confessionem adhibere; Est enim hoc Sacramentum maximum frænum, & qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem nisi per miraculum.)„ Hòcque remediò frequentis Confessionis pro recidentibus in tale vitium legimus D. Philippum Nerium (*in sua Vita cap.* 6. *n.*2) maximè usum fuisse. Et huic doctrinæ alludit id quod habetur in Rituali Rom. *de Sacr. Pœn.* ubi: *In peccata facilè recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe confiteantur, & si expediat, communicent*. Ergo Rituale, dum dicit remedium frequentis Confessionis utilissimum esse recidentibus in peccata, supponit pravum habitum ab eis non adhuc esse avulsum; sed, hoc non obstante, docet Gratiam Sacramenti multùm conferre ad emendationem.

Quidam rigiditatibus addicti, qui per unicum rigoris tramitem Animas conducunt, nimis generaliter loquentes, asserunt omnes Recidivos perversiores fieri, cùm absolvuntur antequam emendentur. Sed hos Magistros meos rogarem, nunquid Recidivi, cùm sine absolutione dimittuntur, Gratiâ Sacramenti carentes, omnes validiores fiunt, & emendantur? Quot miseros ipse cognovi, qui ob denegatam absolutionem se dejecerunt in desperationem, & per plures annos a Sacramentis aversi aberrarunt? Ceterùm unusquisque in hoc puncto impertiendæ vel differendæ absolutionis dirigere se debet juxta lumen a Deo sibi donatum. Hoc certum est, quòd in hac materia tam errant, qui æquò sunt faciliores, quàm qui æquò rigidiores sunt in absolvendo; utrumque extremum perniciosum, multi enim Confessarii ob nimiam facilitatem absolvendi in causa sunt, ut plures Animæ in perditionem abeant; sed alii ob nimiam rigiditatem non minoris sunt detrimenti. Unde haud scio, utrùm Confessario minori scrupulo dèbeat esse indispositos absolvere, quàm dispositos dimittere. Tandem, ut meæ conscientiæ dictamen exponam, sic concludo: Aliquando poterit alicui Recidivo prodesse dilatio absolutionis. Semper quidem proderit deterrere hujusmodi relapsos ex intrinseca fragilitate, negationem absolutionis minando. Ordinariè verò loquendo magis proderit eis absolutionem impertiri, cùm dispositi accedunt per signum extraordinarium doloris. Utinam dico & omnes Con-

fessarii absolverent Recidivos tum solùm cùm signa extraordinaria illi afferunt! Sed quod dolendum est, maxima pars Confessariorum undique nullo prorsus signo extraordinario exhibito, indiscriminatim sine ulla admonitione, nulloque præfito remedio, hujusmodi relapsis semper absolutionem impertiuntur, & hoc est unde ruina tot Animarum emanat.

D U B I U M III.

Qualis Confessio requiratur?

A R T I C U L U S I.

An debeat esse integra materialiter?

465 *Quæ sit integritas Materialis?*

466 *Quantum extendatur numerus, dicendo* plùs minùs? *Et quomodo exquirendus numerus in consuetudinario?*

467 *An sint necessariò explicandæ circumstantiæ aggravantes?* 468. *Qu. I. Quot sententiæ sint in hac quæstione? An in furto explicanda sit quantitas?* 469. *Dub. 1. An incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus?* 470. *Dub. 2. An in peccato incestûs cum consanguineis explicandi sint gradus consanguinitatis?*

471 *Plura notanda circa Examen conscientiæ, & integritatem Confessionis.*

472 *An peccata mortalia dubia necessariò sint confitenda?* 473. *Dub. 1. An teneamur confiteri mortalia positivè dubia?* 474. *Dub. 2. An mortalia negativè dubia?* 475. *Quid si quis velit Eucharistiam recipere?* 476. *Quid si quis sit scrupulosus, vel timoratæ conscientiæ?* 477. *Dub. 3. An teneatur quis confiteri aliquod mortale in dubio an illud sit confessus?* 478. *Dub. 4. An qui confessus est mortale uti dubium, teneatur repetere quando certum agnoscit? Quid si Pœnitens post Confessionem sciat materiam sui peccati fuisse gravem, sed ipse nullo modo id noverit tempore quo peccatum commisit?*

465 „ RESp. Ad confessionem per se, & ordi-
„ nariè requiritur integritas materialis,
„ sita in eo, ut postquam diligentiùs te ex-
„ cusseris, & conscientiæ tuæ sinus, & late-
„ bras (ita loquitur Trid *sess.* 14. *cap.* 5.) ex-
„ ploraveris, confitearis omnia mortalia me-
„ moriæ occurrentia, nondum confessa, eo-
„ rumque numerum, & circumstantias, quæ
„ speciem mutant: patet ex Trid. *loc. cit.* &
„ est certum. Ratio est, quia aliàs nec judi-
„ cium sacramentale rectè administrari, nec
„ æquitas in pœnis statuendis servari potest.

„ Dicitur 1. *Per se, & ordinariè*: quia per
„ accidens, & extraordinariè sufficit integri-
„ tas formalis. *v. dub seq.*

„ Dicitur 2. *numerum*, intellige certum, qui
„ si non constet, dic probabilem, addendo plùs,
„ minùs. Quòd si deinde deprehendas te er-
„ rasse, non teneris iterum confiteri, nisi no-
„ tabiliter fuerit major. *Fagun. Sanch. Hurt.*
„ contra *Regin. Fill. & Sà*, qui dicunt, verba
„ illa, *plus minus*, tantùm extendi ad unum,
„ vel duo supra numerum indicatum * (*Lugo
„ D. 16. num 97. Cabuss. T. J. cap. 10. num. 8. Tam-
„ burr. & Roncaglia dicunt illud plus minus sic
„ sumi: circa ter, intelligi bis vel quater: cir-
„ ca* 10 *intelligi* 8. *vel* 12: *circa triginta* 3. *vel*
„ 4: *circa centum*, 95. & 105: *circa mille* 950. &
„ 1050) * Sed quamvis hoc sit verum in nu-
„ mero parvo, & denario v. gr. non tamen in
„ aliis, ver. gr. centenario, millenario, &c. quia
„ verba illa non habent sensum absolutum,
„ sed respectivum ad numerum, cui addun-
„ tur, qui quantò fuerit major, tantò etiam
„ major verbis illis intelligetur, dummodo
„ tamen sit parvus respectu alterius, cui ad-
„ jungitur; quod prudentis arbitriò æstiman-
„ dum est. Ita *Dian p. 3. t. 3. R. 194. ex Navar.
„ Card. de Lugo d. 16. d. 94.* Quòd si autem nec
„ probabilis haberi potest, dicenda est con-
„ suetudo peccandi, tempus, & frequentia in
„ die, septimana, mense, vel anno. V. *Filliuc.
„ t. 7 cap 4. Dian p. 3 t 4 R. 94. Gasp. Gurt. d. 9.
„ dif. 5. Lugo d. 16. num* 79.

Bene hìc advertit *Sporer de Pœn. tom 3. pag.* 224. *num* 451. Confessarium non debere esse nimis anxium circa exquirendum numerum peccatorum in Pœnitente consuetudinario, quia sæpe est impossibile talem numerum certum habere, plures enim ad importunitatem Confessarii solùm divinando respondent centies, millies; sed quis prudens eis fidem præstabit? Unde meliùs faciet Confessarius, si diligenter statum conscientiæ exquirat; & exinde interrogando Pœnitentem de lapsibus plùs minùsve in die, vel hebdomada, vel mense, saltem in confuso numerum peccatorum apprehendat durante consuetudine commissorum, quin certum judicium faciat, cum periculo errandi.

„ Dici-

467 „ Dicitur 3. *Quæ speciem mutant:* quia etsi
„ probabile sit, quod docent *Suar. Con.* & alii,
„ etiam eas, quæ notabiliter in eadem specie
„ aggravant (hoc est, quæ juxta cujusque
„ conscientiam excedunt ordinarium peccan-
„ di modum) esse explicandas, ob rationem
„ allatam in responsione: contraria tamen sen-
„ tentia, quam ex *D. Thom. Sylvest. Nav.* do-
„ cent *Vasq. Regin. Bonac. Lugo d.16.s.3.* etiam
„ probabilis est, & tuta: saltem si excipias 1.
„ Gradus consanguinitatis in incestu. 2. Quan-
„ titatem furti, injuriæ, &c. quæ egent satis-
„ factione. 3. Quando uno actu plures sunt
„ occisi, vel infamati, vel apud plures. 4
„ Odium diuturnum; quia tunc solent plures
„ actus fieri. Vide *Regin. l.c.* * (*Odium diu-*
„ *turnum, sicut etiam concupiscentia carnalis*
„ *in mulierem necessariò sunt exprimenda in*
„ *Confessione, non tam ratione circumstantiæ ag-*
„ *gravantis, quàm propter numerum peccato-*
„ *rum, quæ in illa diuturna mora replicantur,*
„ *ut dicunt Salm. de Pœn. cap.8. num.14. & alii*
„ *communissimè; vide dicta Tom I l.5. de Peccat.*
„ *num. 37.*) * 5. Peccatum inter Confessa-
„ rium, & pœnitentem. Vid. *Fill. de imped.*
„ *matr. cap.5 qu.5* 6. Si circumstantia invehat
„ censuram, vel reservationem, vel ad ne-
„ cessariam pœnitentis directionem a Confes-
„ sario prudenter interrogetur.

58 Quæritur I. An circumstantiæ peccatorum mortalium notabiliter aggravantes sint necessariò confitendæ? Adsunt tres sententiæ omnes valde probabiles. *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Suar. D.22. sc.3. num.5. Soto in 4. D.18. qu.2. a.4. Sanch. Dec. l.2. cap.21. Gonet Man. to.6. pag.442. Juenin to 7. pag.466. Genett. to.4 c 6. qu.3. Croix l.6. p.2. num.977. Antoine pag 504. Wigandt tr.3. num.26.* item *Estius, Canus, Henr. Fag. ap. Salm. cap 8 n.22. & Alens. Sylvius, Cajet. Major, Con.* & alii apud *Dian. p.1. tr.7. R.1.* Probatur 1. ex Rituali Rom. *de Sacr. Pœnit.* ubi dicitur: *Quòd si Pœnitens numerum, speciem, & circumstantias explicatu necessarias non expresserit, Sacerdos eum interroget*. Ergo non solùm sunt explicandæ circumstantiæ speciem mutantes, sed etiam notabiliter aggravantes; hoc enim significant verba illa, *speciem, & circumstantias*. Id confirmatur ex Catech. Rom. *p 2. cap.5. §.47.* ubi dicitur circa mortalia explicandas esse circumstantias, *quæ pravitatem valde augent, vel minuunt*. Probatur 2. ratione, quia eadem ratio, quæ suadet circumstantias speciem mutantes esse confitendas, urget etiam pro circumstantiis notabiliter aggravantibus, cùm utraque judicium Confessarii notabiliter mutent. Nec officit, quòd Tridentinum *Sess. 14. cap. 5.* tantùm primas docuerit confitendas; nam respondet *P. Suarez*, quòd Concilium tantùm voluit definire id quod certum erat, hanc verò quæstionem in opinione Theologorum indecisam reliquit. *Secunda* sententia, quam tenet *Sporer de Pœn. cap.3 §.3. num.410.* citans pro se *Laym. & Suar.* dicit necessariò esse confitendam circumstantiam *quid*, quæ scil. attingit integritatem substantialem peccati in individuo, prout est quantitas furti. Ratio, quia aliàs Confessarius non poterit efformare debitum judicium de substantia peccati. *Tertia* sententia mihi probabilior negat esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes, & hanc tenent *S. Antonin. 3. p. tit.14. §.7 S. Bonav. in 4 D.17. p.3. a 2. qu 3. Soto in 4. D.17 qu.un. Cabassut. Theor. Jur. cap.10. n.15.* asserens hanc esse graviorem & communiorem cum *Palud. Nav. Vasq. Val. &c. Pal. tr.23. D.un. p 9 Bon qu 5. sc.2. p.2. §.3. Diff.3. num.5. Tolet. l.3. cap.7. num.7. Holzmann num.471. Salm. c.8. n.23. Roncaglia cap.2. qu.6.* (qui a prima sententia se revocavit) *Lugo D.16. sc.3. cum Scoto, Nav. Gabr. Adrian Reg.* & probabilem putant *Suarez loc. cit num.15. Abelly pag.137. v. Quæres*, & plurimi alii cum *Diana l. c.*

Probatur 1. ex *D. Thoma in 4. D.16. qu.3. a.2. qu.5.* qui suâ auctoritate magnum quidem pondus huic sententiæ præstitit; oportet autem hic ejus textum integrum transcribere, ut pateat S Doctorem pro hac sententia certè fuisse; ibi sic docet: *Quidam enim dicunt, quòd omnes circumstantiæ, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri necessitatis est, si memoriæ occurrant. Alii verò dicunt, quòd non sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ quæ ad alium genus peccati trahunt: & hoc probabilius est; sed addendum est, quæ ad alium speciem mortalis trahunt: cujus ratio est, quòd venialia non sunt de necessitate Confessionis, sed solùm mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent: & quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non mortalis peccati, non sunt de necessitate Confessionis; Tamen eadem confiteri perfectionis est, sicut & de venialibus dictum est.* Communiter conveniunt AA. D. Thomam in hoc loco nostram sententiam tenuisse & signanter *Canus in Recoll. de Pœnit. p.2. §. Sed enim,*

pag. 559.

pag. 559. ubi ait: *B. Thomas expressè tenet solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas*. Idem sentit *S. Antonin.* ut infra videbimus. Idem *Sotus ap. Juenin l. c. pag.* 468. ubi dicit: *D. Thomas sententiam mutasset, si vitam usque ad finem suæ Summæ perduxisset*. Hæc tamen prophetia est *P. Soti*, non verò sententia D. Thomæ. Attamen *P. Concina pag.* 303. *num.* 4. aliter explicat præfatum textum, & dicit quòd S. Doctor non loquitur ibi de circumstantiis, quæ adjiciunt malitiam constituentem peccatum mortale, sed de iis quæ confinia peccati venialis non transiliunt; idque deducit ex ratione, quam S. Thomas ibi subdit: *Cujus ratio, quia venialia non sunt de necessitate Confessionis, sed solùm mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent*. At veniâ tanti viri, non videtur hæc interpretatio locum habere; Nam respondetur 1. quòd quæstio quæ a D. Thoma ibi proponitur est signanter de circumstantiis, *quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt*; Illud autem *notabilem quantitatem* non potest quidem intelligi circa peccatum veniale, sed circa mortale, primò quia nullus unquam de hoc dubitavit, quis enim dixit aut censeri potest dixisse circumstantias peccati venialis esse necessariò confitendas, cùm apud omnes compertum sit ipsa venialia non esse de necessitate confitenda? Secundò quia D. Thomas ibi loquitur de circumstantiis, quæ notabilem quantitatem peccato addunt, hæc autem notabilis quantitas necessariò debet intelligi de circumstantia peccati mortalis, non autem venialis. Et quòd ita sit clarè patet ex ratione illa quam subdit S. Doctor, *quòd venialia non sunt de necessitate Confessionis*; quæ quidem ratio non jam respicit suam principalem sententiam, ut intelligit *P. Concina*, nempe quòd non oporteat confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, utpote quia sunt venialia; sed respicit illud, *Addendum est* (quod immediatè præcedit), *quæ ad aliam speciem peccati mortalis trahunt*. Quibus verbis apertè D. Thomas significat, quòd circumstantiæ peccati mortalis mutantes speciem certè sunt confitendæ, quia hæ quantitatem infinitam quodammodo habent; non verò circumstantiæ peccati venialis, etiamsi sint diversæ speciei, & de hoc rationem reddit, *quòd venialia non sunt de necessitate Confessionis*. Deinde id clariùs confirmat addens: *Et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non* (nota) *mortalis peccati, non sunt de necessitate Confessionis*. Ergo S. Doctor distinguit inter circumstantias quæ tribuunt aliam speciem, sed non peccati mortalis, & inter circumstantias quæ non tribuunt novam speciem (idest peccati mortalis, ut sine dubio intelligendum, aliàs comparasset peccatum veniale cum veniali), & utrasque circumstantias dicit non esse de necessitate Confessionis. Hinc *S. Antoninus dict.* §. 7. D. Thomam sequens dicit: *Et illas quidem circumstantias quæ trahunt peccatum in aliam speciem, de necessitate oportet confiteri secundùm Thomam; alias circumstantias confiteri, cùm non sint venialia, perfectionis est, & non necessarium*. Deinde, postquam alias species circumstantiarum exposuit, inquit: *Tertiæ sunt quæ important disconvenientiam, ut furari multum* (puta, prout inferiùs addit, *furari centum florenos multò gravius est, quàm furari unum*), *& istas quæ peccatum aggravant confiteri est perfectum, sed quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non est necessarium eas confiteri secundùm Thomam*. Additque, *Petrum de Palude* asserere hanc esse communem sententiam. Unde concludit S. Archiepiscopus, confitendas tantùm circumstantias, quæ mutant speciem, & aggravant in infinitum, adducens exemplum de furto in loco sacro.

Probatur 2. rationibus. Ratio 1. quia in Tridentino *Sess.* 14. *cap.* 5. sic dicitur: *Eas circumstantias in Confessione explicandas quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a Pœnitentibus integrè exponantur, neque judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de quantitate criminum rectè censere possint, & pœnam quam oportet pro illis Pœnitentibus imponere*. Ex quibus verbis videtur non obscurè Concilium excludere obligationem confitendi alias circumstantias quàm mutantes speciem: quia has sufficere satis innuit ad hoc, ut Confessarius rectum efformet judicium de gravitate criminum, & de pœna imponenda. Ratio 2. quia aliàs Pœnitentes semper inter angustias fluctuarent, cùm semper dubitare possent de integritate suarum Confessionum, in determinando quæ circumstantiæ sint vel non notabiliter aggravantes: Et ideo dicit *D. Thomas l. c. qu.* 5. *ad* 2: *Determinata quantitas peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit; unde sufficit quòd cognoscat quantitatem quæ ex specie peccati consurgit*. Unde

hujus

hujus sententiæ *Lugo* assignat rationem a priori, dicens quòd Christus nihil aliud præcepit quàm Confessionem peccatorum; qui autem explicat circumstantias mutantes speciem peccati, jam verè confitetur & explicat essentiam peccati, cùm peccati quidditas sive essentia tantùm sumatur ex ipsius ratione specifica. Ratio 3. quia si teneremur manifestare circumstantias notabiliter aggravantes, teneremur etiam confiteri notabiliter minuentes, nempe si quis peccavit ex ira, metu, intensiori passione, ex inductione aliorum, & similibus; quam obligationem etiam Adversarii negant. Ratio ultima & potior, quam tradunt doctissimus *Cabassutius*, *Lugo*, *Salm.* & *Roncaglia*, est quia nemo tenetur servare legem dubiam, ut fusè probatum est in *Dissert. de Opin. probab. To.I. l.1. num.53. cum communi* DD. ex S Isidoro in *c. Erit autem. D.4* & *c. Cum jure. 31. de Offic. & Pot. Jud. del.* & *c. Suas. de Simon.* & *ex D.Thoma Quodlib. 14. de Verit. qu.17. a.3.* ubi ait: *Nullus ligatur per præceptum aliquod, nisi mediante scientiâ illius præcepti*. Scientia autem, ut certum est apud omnes, & docet idem *D.Thomas part. 1. qu.1. a. 2.* est certa notitia alicujus rei; Unde, cùm lex confitendi circumstantias aggravantes sit valde dubia, ad illam non tenemur; & ideo (bene ait *Lugo*) Tridentinum non explicavit hanc obligationem illas confitendi, quia non satis Concilium id colligere potuit ex Christi verbis, & Sacramenti institutione.

Nec obstat 1. Rituale Rom. dicens esse obligationem confitendi *speciem, & circumstantias explicatu necessarias*. Nam resp. quòd aliquando etiam adest obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, ut rectè dicunt *Lugo D 16.num.121.* & *Salm.cap 8.num.27.* quando scilicet inducunt censuram, vel reservationem, aut quando (ut diximus) Confessarius interrogat, putatque necesse id scire ad medicinam, restitutionem, vel pœnitentiam imponendam. Quoad auctoritatem Catechismi oppositam, videtur quòd illa nimis probat, nam videtur imponere obligationem explicandi circumstantias non solùm aggravantes, sed etiam minuentes; quod non est credibile, quis enim unquam dixit, quòd si quis confiteretur homicidium, & taceret illud commisisse ex vehementi passione, vel in rixa, sacrilegam faceret Confessionem? Unde debemus fateri hic mentem Catechismi non satis intelligi.

Non obstat 2. dicere, quòd circumstantiæ notabiliter aggravantes debent explicari, ut Confessarius debitam pœnam imponat. Nam bene respondet *Lugo*, in pœnitentia injungenda non requiri omnimodam, sed tantùm quandam æqualitatem, quæ utiquè servari potest, si manifestetur species peccati, licèt non explicentur circumstantiæ aggravantes. Hinc *D.Thomas l. c. ad 2.* ubi hanc quidem objectionem sibi efformat, sic respondet: *Sufficit quòd Sacerdos cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit*. Non obstat 3. dicere quòd prima opinio saltem est tutior, & ideo omninò servanda in materia Sacramenti ex Prop. 1. damn. ab Innoc. XI. Nam bene respondent *Carden. in 2. Crisi, D.2.num.107.* & *Croix n.978.* quòd qui sequitur secundam sententiam, non exponit Sacramentum periculo nullitatis, cùm ad valorem Sacramenti sufficiat Confessio formaliter integra, quæ jam probabiliter habetur in Confessione peccatorum, etsi non explicantur circumstantiæ aggravanres; Unde etiam infertur, quòd quælibet opinio probabilis negans aliqua peccata differre specie, non subjacet damnationi, quia si fortè ante Deum est falsa, nihilominus jam adest Confessio formaliter integra. Hinc probabiliter dicunt *S. Antonin. loc. cit. Lugo D.16. num.12.* & *Salm. cap.8. num.23. cum Pal.* & *Dicast.* quòd per se loquendo Pœnitens non tenetur quantitatem furti explicare. Dicitur *per se loquendo*, nam aliunde, quia ut plurimum Confessarius inquirere debet de quantitate furti, ad hoc ut sciat quomodo se gerere debeat circa absolutionem impertiendam, & obligationem restitutionis imponendam; ideo ut plurimum tenetur Pœnitens confiteri in furto circumstantiam quantitatis.

469 Quæritur II. Utrùm qui commisit incestum, explicare debeat qualitatem, atque gradum? Duo igitur hic vertunt dubia: Dubitatur 1. An incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus? Affirmant *Lessius l.4. cap.3.num.79. Salm.de 6. Præc. c.5.n.30. Roncaglia de 6. Præc.cap.5. qu.2. Croix l.6.p.2. n. 1074.* & *alii*. Ratio, quia, ut dicunt, licèt omnes incestus eandem reverentiam sanguini debitam offendant, diversâ tamen difformitate eam lædit incestus cum consanguineis, quàm incestus cum affinibus; nam inter consanguineos conjunctio provenit ex vinculo intrinseco, ideft ab identitate ejusdem sanguinis per generationem accepti, conjunctio autem inter affines provenit ex vinculo extrinseco, nempe

ex

ex copula habita cum ipsorum consanguineis. Alii tamen probabiliùs negant differre incestum cum consanguineis ab incestu inter affines, ut *Lugo D.16. num.313. & 316. Sanch. de Matr. D.6.num.7.& 8.Tamb. in Method. Conf.c.7. §.7.n.48. cum Megala, Soto, & Cajet. in 2.2. q.154. a. 9.* Ratio, quia (ut ait *Lugo*) materialiter se habet, quòd conjunctio oriatur ex sanguine, aut ex Matrimonio, cùm ex eodem motivo prohibetur copula cum consanguineis, quàm cum affinibus. Et pro hac sententia sine dubio est *D.Thomas 2. 2. qu. 154. a.9. ad 2.* ubi sic docet: *Persona affinis conjungitur alicui propter personam consanguineam conjunctam, & ideo, quia unum est propter alterum, ejusdem rationis inconvenientiam facit consanguinitas, & affinitas.*

Bene tamen excipiendum puto incestum inter Privignum & Novercam, interque Socerum & Nurum, ut dicunt *Salm. l. c.* & indicat *Lugo num.316.* Ratio, quia debitum reverentiæ, quòd est motivum speciale prohibendi congressum Parentum cum Filiis, est etiam motivum prohibendi copulam inter Novercam & Privignum, vel Socerum & Nurum. Incestus autem cum affinibus, extra primum gradum, commune est inter DD. esse ejusdem speciei.

470 Dubitatur 2. An in Confessione sint explicandi omnes gradus incestûs commissi cum consanguineis usque ad quartum gradum? *Prima* sententia affirmat cum *Nav Man cap.7. num.4. & Angel.Vasq. Suar. &c. ap. Salm. de 6. Præc.c.5. n.33.* Ratio, quia est specialis reverentia inter unum gradum consanguinitatis, & alium: Idem tenent *Bonac.de Matr q.4.p.16. num.7. cum Laym. Con. Valent.* sed aliâ ratione ducti, quia aliàs non explicaretur substantia sive individuum peccati.

Secunda sententia docet solùm incestum cum consanguineis in primo gradu, tam lineæ rectæ quàm transversalis, specie differre ab aliis gradibus. Quoad primum gradum lineæ rectæ, hæc sententia videtur omninò tenenda (contra *Tamburr.*) tanquam communis cum *Salmant num.35. Cajet. Lugo, Roncaglia, &c.* Ratio, quia cuique patet hujusmodi incestum longè esse diversum ab aliis; imò rectè *Lugo de Pœn. D. 16. num.314.* docet explicandum, an Pater peccarit cum filia, vel cum Matre filius, cujus culpa habet diversam malitiam ratione specialis reverentiæ Matri debitæ. An autem differat incestus in primo gradu lineæ rectæ ab aliis ejusdem lineæ gradibus? Affirmat *Croix cum Bonasp.* sed negat probabiliùs *Lugo n.315.* Majus dubium est an incestus cum consanguineis in primo gradu lineæ transversalis, nempe cum fratre aut sorore, differat specie ab aliis gradibus? Affirmant *Lessius l.4. cap.3. num.79. Lugo num. 143. Salm.num.28. 31.& 33. Roncaglia de 6 Præc. cap.5. qu.2. Croix l.6. p.2. num.1074. & Sanch.de Matr.l.7.D 52.num.11.* Ratio, quia reverentia, quæ debetur fratribus vel sororibus, est diversæ rationis ab ea quæ debetur aliis consanguineis; coitus enim cum sorore videtur ab ipso jure naturæ interdictus. Quoad ceteros verò gradus consanguinitatis dicunt *Less.num.90. Roncaglia l.c.& Salm.num.36. eod. loc. & de Sacr. Pœn. cap.8. num. 31.* non differre specie incestum; sed gradum propinquiorem inducere circumstantiam tantùm aggravantem.

Tertia sententia, quam tenent *Cajet in S.Thoma 2.2. qu. 154. a. 9. Bonac. loc. cit num.6. Pal. D.4. p.7. num. 11. Pontius cap.32. num.3. Tamburr. cap.7.§.7.num.48. cum Megala, Diana, &c.* item *Palud. Gabr. Vict. Nav. Arm. Vega, Henr. Led Scotus, Abul. Soto, ac alii multi ap. Sanch. l. c.* (qui cum *Fill.* vocat valde probabile) censet, omnes incestus inter consanguineos, exceptô tantùm primô gradu in linea rectâ, esse ejusdem speciei. Ratio 1. quia, exceptô dictô primô gradu lineæ rectæ, alii gradus tantùm constituunt circumstantiam aggravantem, quam explicandi valde probabile est (ut vidimus supra *n.468.*) non esse obligationem. Ratio 2. quam affert *Cajetanus*, est quia commixtio conjugalis inter consanguineos, præterquam cum Parentibus, est tantùm vetita ab Ecclesia, non verò de jure naturali; olim enim jam licitum fuit filiis Adam suis sororibus copulari. Nec obstat dicere, quòd sive malitia talium incestuum oriatur ex lege naturali, sive ex prohibitione Ecclesiæ, semper hujusmodi incestuosi peccant contra reverentiam, quæ conjunctis debetur; Ecclesia enim, cùm aliquid præcipit, ponit materiam præceptam in ea specie virtutis, ratione cujus illud præcipit; Ecclesia autem propter eandem reverentiam sanguini debitam jubet ab his congressibus Fideles abstinere. Nam respondetur, quòd licèt Ecclesia, prohibendo commixtionem propinquorum usque ad quartum gradum, elevaverit hujusmodi abstinentiam ad virtutem pietatis naturaliter debitæ sanguine junctis, non per hoc tamen effecit quòd propinquitas horum graduum induceret diver-

diversitatem specificam naturalem; naturalis enim diversitas specifica graduum tantùm est desumenda ex difformitate per se naturali, quæ probabiliter non adest inter gradus consanguinitatis (præter primum lineæ rectæ, ut diximus); magis enim & minus non variant speciem. Et pro hac sententia videtur indubitanter esse etiam *D. Thomas* 2. 2. *qu.* 154. *a.* 9. *ad* 3. ubi sic ait: *In commixtione personarum conjunctarum aliquid est, quod est secundùm se indecens & repugnans naturali rationi, sicut quòd commixtio fiat inter Parentes & filios, quorum est per se & immediata cognatio, nam filii naturaliter honorem debent Parentibus. Aliæ verò personæ quæ non conjunguntur secundùm seipsos, sed per ordinem ad Parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa indecentiam secundùm consuetudinem & legem humanam, vel Divinam*, idest positivam de jure Divino. Et idem videtur docere D. Augustinus (*ap. D Thom. in eod. Art.*9.) dicens: *Commixtio sororum & fratrum quantò fuit antiquior compellente necessitate, tantò postea facta est damnabilior Religione* (idest Ecclesiâ) *prohibente*. Prima sententia est minùs probabilis, secunda, & tertia æquè probabiles videntur.

71 „ 1. Ad integritatem Confessionis prærequiritur diligens examen, pro capacitate pœnitentis, temporis morâ, & ceteris circumstantiis. Ad id autem sufficit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis negotiis adhibet, qualem moraliter loquendo docti, & timorati adhibere solent, etiamsi quis putet, majori diligentiâ plura se reperturum. *Bon. t.*1. *d.*5. *qu.*5. *Laym l.*5. *t.*6. *c.*8. Post mediocrem autem illam diligentiam non tenetur de anteactâ vitâ ulteriùs cogitare; & si quid occurrat, quod videatùr non esse in Confessione explicatum, potest sibi persuadere, cum ceteris id memoratum fuisse. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 107. *ex Sanchez*. Animadverte tamen proposit. 11. inter proscriptas ab Alex. VII.

2. Examen hoc a Confessario potest suppleri, quod tamen *Suarez* reprobat in Confessionibus longis diligentiorum, eo quòd impossibile ferè sit, ut quis repentè rogatus omnia recordetur; & tantùm admittit in rudibus: * (*Adverte id quod habetur circa hoc in Catech. Rom. p.* 2. *cap* 5. *num* 60. ubi: *Si Sacerdos hujusmodi homines prorsus imparatus cognoverit, humanissimis verbis a se dimittet, hortabiturque ut ad cogitanda peccata aliquod spatium sumant, ac deinde revertantur. Quòd si fortè affirmaverint se in eam rem omne studium contulisse, quoniam Sacerdoti maximè verendum est, ne semel dimissi ampliùs non redeant, audiendi erunt, præsertim si emendandæ vitæ studium aliquod præseferant, adducique possint ut negligentiam suam accusent, quam se alio tempore accuratâ meditatione compensaturos promittant.*) * Quos etiam monet *Sà*, *verb. Confessio*, bonâ fide confessos non nimis rogandos de Confessionibus præteritis, nisi intelligatur aliquid necessarium defuisse. Vide *Fagund. Dian. p.*3. *t.*4. *R.*89.

3. Non est necessarium peccata scribere, ne memoriâ excidant, ut contra *Bon.* docent *Suar. Vasq.* & alii. Imò *Sotus* dicit id non consulendum, ob periculum evulgationis. Meliùs tamen *Laym. Conin.* & alii asserunt suadendum esse; dummodo vitetur anxietas nimia, propter quam scrupulosis prohiberi potest.

4. Invalida est Confessio non integra, ex ignorantiâ, vel negligentiâ moraliter culpabili, ut veriùs docent *Suarez*, & alii communiter, contra *Sot.* quia *Trident.* requirit diligens examen.

5. Non officit integritati, per se loquendo, si quis subinde graviùs lapsus, id alteri priùs confiteatur, & deinde ordinario suo venialia tantùm (qui imprudenter id ægrè feret, prohibebit, aut reprehendet); nisi tamen eâ occasione maneat in morali occasione peccandi, aut ideo circumeat, ut liberiùs peccet: tunc enim graviter peccabit; & ob defectum attritionis Confessio erit nulla. Ita *Fill. Laym l.*5. *t.*6. *Card. de Lugo d.*16. *num* 57.

6. Ex circumstantiis minuentibus illæ tantùm explicandæ sunt, quæ vel omninò tollunt malitiam, vel ex mortali faciunt veniale, ut parvitas materiæ, indeliberatio, &c. (ver. gr. si die Veneris ignorans comedisset carnes); vel alioqui notabiliter mutant judicium Confessarii, saltem quoad speciem.

472 7. Ad servandam integritatem Confessionis, peccata mortalia dubia ut dubia, loquendo de dubio propriè dicto, sunt aperienda, ut docet *Suarez in* 3. *par. t.* 3. *d.*2. *sect.*9. *num.*7. *Sanchez*, *Dian. Card. de Lugo d.* 16. *n.* 63. *Bonac. d.*3. *qu.*5. *sect.*2. *par.* 2. *diff.*4. & alii *commun.* contra *Conin.* Ratio est, tum quia peccata, quæ sunt in conscientia, debent „ mani-

„ manifestari, at dubia ut dubia sunt in con-
„ scientia: tum quia in negotio salutis, & me-
„ dio ad hanc necessario, non tam habet lo-
„ cum illud axioma: Melior est conditio possi-
„ dentis; quàm hoc: In dubio tutior pars eli-
„ genda est. (Excipiuntur tamen scrupulosi,
„ & ii, quibus diu post patratum peccatum
„ suboritur aliquod dubium, si aliàs soliti sint
„ sollicitè Confessionem instituere: quia non
„ est dubium prudens). Quòd si postmodum
„ accipiat notitiam certam, idem rursus esse
„ confitendum, tanquam certum, docent *Tur.*
„ *& Sanchez 1. mor.cap.16.num.69.* Dubitat ta-
„ men *Card. de Lugo d.16. sect 2. num. 79. & 92.*
„ suadetque id ut securius. V. *Dian. par.3.t 4.*
„ *Ref. 60. & 107.* Si verò peccatum confessus
„ sit ut certum, & postea de eo dubitet, an
„ fecerit, non tenetur iterum confiteri ut du-
„ bium. *Lugo, & Tamb. exped.conf.d.1.cap.1.* qui
„ idem censent, etsi postmodum certò com-
„ periat, se non fecisse. Monent autem *Suar.*
„ *& Tamb. l. c.* si quis sola peccata dubia con-
„ fiteatur, monendum, ut addat aliquod cer-
„ tum ex aliàs confessis: quòd si id haberi
„ non possit, absolvendum sub conditione.

473 Quæritur igitur, an sit obligatio confitendi peccata mortalia dubia, vel in dubio an fuerint confessa? Tres quæstiones hìc occurrunt discutiendæ, valde scitu necessariæ ad praxim. Dubitatur 1. an teneamur confiteri mortalia positivè dubia, nempe si utrinque adsint rationes probabiles, quòd peccatum mortale fuerit vel non fuerit commissum? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Merbes. de Euch. pag.348. qu.5. Habert to.6. pag. 244. qu.6. Concina to 9. pag.329.n.10.* & alii Antiprobabilistæ, qui dicunt in opinionibus æquè probabilibus tutiorem sequendam esse. *Secunda* verò sententia communissima negat, eamque tenent *Sanch. l.1. Dec. cap.10. num.76. Suar. in 3. p. tom.4. D.22. se.9. num.6.* (ubi hanc tuetur, etiamsi probabilius sit peccatum esse commissum) *Sylvest. v. Confessio 2. q.1. §.3. Sylvius in 3.p. q.6. a.4. ad 3. Roncaglia c.2. q.7. Anacl. pag.606. num.55. Escob. tr.15. num.183. Bonac. D.4. qu. 4. p.1. Holzmann pag. 112. num. 458. cum communi, Viva de Euch. qu.4. a.7. num 9.* (pariter asserens esse communem) *Tamb. Meth. Comm. cap.1. §.9. num.65.* (dicens hanc esse certam apud omnes) *Fill. tr.7. cap.4 num.109. Diana p.4 tr.3. R.5. Sporer de Pœn. num 289 & Salm de Euch. cap.7. num.29. cum Gerson. Henr. Dicast.* & alii Probabilistæ communiter. Ratio, quia quisque potest licitè se conformare opinioni verè probabili. Rectè verò advertunt *Holzmann num 463. & Viva l.c. n.5. cum Sanch Henr. & aliis*, quòd in articulo mortis, si quis dubitet an peccatum grave patraverit, vel an illud confessus sit, sciens nunquam Sacramentum Pœnitentiæ post tale peccatum suscepisse, tunc ad effugiendum damnationis periculum teneretur, non jam peccatum illud positivè dubium confiteri, sed vel absolutionem sacramentalem suscipere, vel saltem actum Contritionis elicere. At huic dices: Contritio necessariò includit votum Confessionis, unde, cùm possit fieri Confessio, non sufficit Contritio. Respondet *Holzmann num.462.* quòd Contritio revera ex se habet vim delendi peccatum, & in tantum non delet mortalia certa sine voto confitendi, in quantum, cùm adsit præceptum Divinum illa confitendi, non verè conteretur, qui, cùm posset, hanc obligationem nollet implere. Sed hoc currit ubi peccatum mortale est certum, & ideo materia necessaria Confessionis; Non verò si peccatum est dubium, tunc enim, cùm illud non sit materia necessaria, sicut Contritio sine voto Confessionis delet venialia, ita & mortalia dubia.

Dubitatur 2. an teneamur confiteri mortalia negativè dubia? *Prima* sententia communior affirmat, & hanc tenent *Busemb. ut supra, Sanch. l. c. num.66. Suar. num. 7. Lugo D.16. se.2. §.3. Pal. p. 9. num. 17. cum Nav. Sylvest. & Laym. Anacl. pag.606. num 54. Diana p.10. tr.12. num.2. Escob.l.15. num.176. Tamb. Meth. Conf. l.2. cap.1. §.3. num.14. Laym. de Consc. cap.5. §.4 n.37. Roncaglia cap 2. q.7. R.1. Sporer num.392. Salm. de Pœn. cap.8. num.35. ex D. Thoma in 4. D.21. qu.1. a.3. ad 3.* ubi sic ait: *Et similiter periculo se committit qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri. Non tamen debet asserere illud esse mortale, sed cum dubitatione loqui, & judicium Sacerdotis expectare, cujus est discernere inter lepram, & lepram.* Ratio 1. est, quia in Trident. *Sess.14. cap. 5.* sic habetur: *Oportere a Pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recensere.* Si ergo ex Concilio confitenda sunt omnia mortalia, quorum conscientia habetur; etiam sunt confitenda mortalia dubia, quorum dubia habetur conscientia. Ratio 2. quia lex Confessionis est in possessione, unde in dubio peccatum est confitendum. Ratio 3. quia hæc videtur universalis, & inveterata praxis Fidelium, & ideo supponitur emanasse ex Christi institutione, & per

tradi-

traditionem usque nunc fuisse observatam. *Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Merbes. pag.348.qu 5 Habert to 6.pag. 244. qu.6.* ubi sic ait: *Qui dubitat absque ratione probabili, dubium deponere debet. Conink tr.2. D.7. dub* 8. *Holzmann pag.113.num.459.Marchant in Tribun tr 4 tit 6.qu.5. Sà v. Eucharistia num.23. Mazzotta tr.1.D.1.q 3.cap.5.* & probabilem vocant *Laym. l.c.num.27.in fine, Viva de Pœn.qu 2 a.2.num.7.*citans *S.Antonin. Palud. Less Tab.Prap. Amic.Haunold. &c.* item *Boss.Henr. Ferrantin. de Januar. &c. ap. Guimen. ac Croix l 6. p.2.num.609.* qui vocat probabiliorem ex rationibus intrinsecis. Et revera, licèt prima sententia sit valde probabilis, & magnâ auctoritate roborata, hæc tamen secunda non videtur suâ probabilitate destituta. Ratio 1. quia Tridentinum *loc.cit.* non obligat Pœnitentes nisi ad confitenda *omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habent.* Non dicit, uti sunt in conscientia, nempe vel ut certa, vel ut dubia, sed quorum conscientiam habent, quod importat habere notitiam certam peccati; conscientia enim (ut ait *S.Bernard.*) nihil aliud est nisi *cordis scientia*, & judicium practicum de peccato commisso. Conscientia autem dubia neque est scientia, neque judicium, sed suspensio judicii; unde minimè dici potest habere conscientiam peccati, qui nullam rationem habet quòd illud commiserit; Et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Id confirmatur ex eodem Trident. *ibidem*, ubi additur: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia a Pœnitentibus exigi, quàm ut, postquam quisque diligentiùs se excusserit, ea peccata confiteatur quibus se Deum suum mortaliter offendisse meminerit; Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eâdem Confessione inclusa intelliguntur.* Ergo sicut Pœnitens non tenetur confiteri venialia, ita nec peccata dubia, cùm dicat Concilium Pœnitentem nihil aliud confiteri debere nisi mortalia quorum meminit; dubitare autem non est quidem meminisse, imò potiùs est non meminisse. Ratio 2. quia non est pro delicto dubio onus certum imponendum; nec in dubio an lex existat, adest legis obligatio (ut sapienter ait Bened.XIV. *Notif.*80. *n.* 19.); nam licèt sit lex confitendi certa mortalia, & ideo qui certus est de mortali commisso, & dubitat negativè (nam si dubitet positivè, mox infra dicemus) tenetur confiteri; non tamen existit certa lex confitendi mortalia dubia. Et sic respondetur secundæ rationi oppositæ.

Nec obstat auctoritas D.Thomæ allata, ibi enim S Doctor revera non loquitur de eo, qui post diligentiam efformat sibi judicium, quòd peccatum suum sit dubiè mortale, & ideo dubium deponit ex regula præfata, nempe quòd non datur certa obligatio ubi delictum est dubium; sed loquitur de eo qui certus est de sua actione mala, & nescit discernere an fuerit vel ne mortalis, hic utiquè tenetur diligentiam adhibere, ut dubium deponat; unde cùm nescit illud deponere, tenetur stare judicio Confessarii, cujus est discernere inter lepram & lepram. Neque obstat praxis Fidelium, ut opponitur; nam respondent *Holzmann, & Elbel cum Herincx*, quòd meritò dubitatur an Fideles confiteantur mortalia dubia ex persuasione obligationis, vel an ob majus conscientiæ levamen; propter hoc enim Fideles adsolent confiteri etiam peccata dubia positivè, quorum Confessionis obligationem ipsi etiam Adversarii ferè omnes non agnoscunt. Item ait *Holzmann*, quòd præfata praxis fortè est continuata ex errore, qui non potest inducere consuetudinem obligatoriam.

475 Hinc inferunt *Henriqu. l.8.cap 45. num.2. Sà v. Eucharistia num.23. & Granad. Leand. & alii ap. Guimen. de Euch. prop. 3. num.2.* non teneri ad Confessionem, qui vult communicare, & negativè dubitat an peccaverit mortaliter, tum quia non magis urget præceptum præmittendi Confessionem ad Communionem, quàm præceptum servandi integritatem Confessionis, utrumque enim est de jure Divino; tum quia præceptum Tridentini præmittendæ Confessionis (*Sess.13.cap.7.*) non obligat nisi eum, *qui est sibi conscius mortalis peccati*; nequit autem dici conscius de suo peccato qui de illo dubitat. Sed huic obstat magna difficultas, nempe quòd accedens ad Communionem cum mortali negativè vel positivè dubio, se exponit periculo frustrandi effectum Sacramenti. Huic difficultati aliquis respondere posset cum *Sanch. Pontio, Vasqu. Perez, Hozes, & aliis citatis l.1. num.32.* non esse illicitum suscipientibus Sacramenta uti opinione probabili, ad differentiam Sacramenta conferentium, qui nequeunt ea ministrare nisi cum sententia tutiori vel saltem moraliter certa; Sufficit autem ad Sacramenta suscipienda, ut quis accedat probabiliter dispositus. Si quis autem nolit hâc responsione uti, debet dicere cum *Holzmann* oportere, quòd eo casu communicaturus conteratur, vel absolutionem Sacramentalem reci-

 piat,

piat (quamvis peccatum illud reticeat), ut obicem auferat peccati illius si fortè adfuit.

476 Ceterùm in praxi (ordinariè loquendo) omninò suadenda est Pœnitentibus Confessio mortalium tam negativè, quam positivè dubiorum, cùm id ordinariè profit ad conscientiæ tranquillitatem. Dixi *ordinariè*, nam scrupulosi omninò eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia, ipsi enim tantùm confiteri tenentur certa mortalia, & de quibus certè nunquam sint confessi (vide mox dicenda in *Dub.* 3. *sequ. in fine*), ut communiter docent *Sanch. dict. cap.*10 *n.*85. *Laym. n.*37. *& Croix num.*611 *cum Busemb Con. Aversa, Stoz, Caj:t Med Henr. Nav. Rodr. &c.*

Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia ii qui sunt timoratæ conscientiæ, & non solent deliberatè peccare; hi enim in dubio rationabiliter, imò moraliter certò credere possunt non consensisse, quia præsumtio sumitur ex communiter contingentibus; ita *Croix num.*611. *Bon. de Pecc. D.*2.*q* 2 *p.*3.*n.*19. *& Sayr. Reg. Bosco, & Herinex ap. Croix l.*1.*n.*546. *ac Habert to.*3. *de Confe. cap.*2. *in fine*, ubi sapienter ait: *Si vir probatæ pietatis anxius sit, an consenserit delectationi venereæ, moraliter certus esse debet non consensisse, quia moraliter fieri nequit, ut voluntas tam firma in bono proposito mutetur, quin dilucidè advertat*. Idem docent *Salmant. Scholast. tr.*13. *D.*10. *num.* 193. dicentes: *Qui habet animum satis firmum in bono, proinde nunquam aut rarò in aliquod grave consensit, & sensualitatis motus fastidiò sunt, non est cur ex qualibet permissione aut non resistentia statim consensum pertimeat; ea nanque animi dispositio videtur sufficienter periculum auferre*. Ratio hujus a priori est, quia is qui habitualiter Deo adhæret, & valde timet ne Divinâ Gratiâ privetur, si contingat aliquando ab eo averti, magnam sibi vim inferre debet, ut remorsum conscientiæ contemnat, & in peccatum deliberatè se projiciat; id autem non potest agere, nisi certò advertat malum quod amplectitur, nam ut ait doctissimus *P. Alvarez* (*apud Croix l.*1. *num.*547.): *Plenus consensus in mortale est tanta iniquitas, ut celari aut ignorari non possit, sed in recenti facilè agnoscitur*. Hinc Dominus dixit S. Theresiæ: *Nemo me amittit, nisi certò id cognoscat*. Ad præsumendum autem, quòd non adfuerit plenus consensus in homine pio, valde prosunt hæ sequentes conjecturæ, quas tradit *Croix l.*1. *n.* 547. nimirum: Si talis serium & sæpe repetitum propositum habuerit nunquam peccandi mortaliter, & nesciat illud certò revocasse: Si cùm advertit malum, terreatur, & illicò tentationem repellat, statimque dubitet an consenserit: Si meminerit se timidè processisse: Si nesciat an in vigilia, vel somno aliquid egerit, vel cogitaverit; si enim fuisset vigilans, jam id advertisset & sciret. E converso oppositum est censendum de eo qui est assuetus de facili in peccata mortalia prolabi, quia in dubio præsumitur ille consensisse; si enim obstitisset utiquè recordaretur conatûs illius quem sibi intulisset ad tentationem repellendam. Unde rectè concludit *Croix l.*6. *p.* 2. *num.* 612. quòd vix unquam in hujusmodi hominibus, tam primi quàm secundi generis, datur dubium merè negativum, præsumtio enim (ut ait cum *Soto, Sanch. Moya, &c*) probabilitatem fundat consensûs præstiti, vel dissensûs.

477 Dubitatur 3. an teneatur, quis confiteri aliquod peccatum mortale certè commissum, in dubio an illud fuerit vel ne confessus? Respondetur: Si dubium est negativum, equidem tenetur illud confiteri, ut communiter docent *Sanch. l.*1. *cap.*10. *num.*71. *& Nav. Suar. Dic.* ac alii passim cum *Salm. cap.*8 *num.*34. Secus verò si dubium est positivum, ita ut ille probabiliter credat peccatum illud jam confessum fuisse, ut etiam communiter dicunt *Suar. D.* 22. *se* 9 *num.*6. *Sanch. l.c. num.*76 *cum Nav. Bon. qu.*4. *p.*1. *Fill. tr.*7. *cap.*4. *num.*109. *Roncaglia cap.*2. *q.*7. *R.*2. *Viva qu.*2. *a.*2. *num.*3. *Tamburr.* §.3. *num* 9. *&* 10. *Croix num* 600. *cum Lugo, Escob. l.*15. *n.*183. *cum Granad. & Fag. Salm. de Euch. cap.*7. *num.*29. *cum Sylvest. Henr. &c.* Hinc rectè ait *Croix n.*612. *cum Prapos Stoz* & aliis communiter, quòd cùm quis diligens fuit in confitendis suis culpis, nec advertenter peccata reticuit, si diu post peccatum patratum suboriatur dubium, an illud dixerit, minimè tenetur confiteri, quia de hoc adest præsumtio probabilis, imò plus quàm probabilis, quòd illud jam fassus fuerit. Et huic consentit *P. Concina pag.* 338. *num.* 43. ubi ait, quòd si quis priùs ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, & postea sit verè conversus per constantem vitæ integritatem, si tunc dubitet an omiserit in Confessione generali vel particulari facta cum debita diligentia aliquod peccatum vel circumstantiam, Confessarius prohibeat illi ne recogitet quidem de præterita vita, sed potiùs imponat, ut piis meditationibus tempus impendat. Scrupulosi autem minimè tenentur peccata

cata præterita confiteri, nisi certi sint quòd illa nunquam confessi fuerint, ut communissimè dicunt *Cajet Nav.Med.Hurt. Becan. Reg.&c. cum Croix num.611.* Adduntque *ibid. Sà*, *Stoz*, *& alii*, scrupulosum non teneri confiteri nisi quæ potest jurare fuisse mortalia, & nunquam dixisse. Vide dicta de hoc *Tom.I. lib.1.num.87. v.2. Quod nihil*.

478 Dubitatur 4. an qui confessus est aliquod peccatum mortale uti dubium, teneatur postea illud repetere, quando uti certum agnoscit? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Tamb. Meth.Conf.l.2.cap.1.§.4.num.24 Holzmann num.489. Sporer to.3.pag.216. cum Arriaga, Pell. &c. Escob.l.15.num.17. Elbel pag.248.n.167. cum Bosco, Stoz, Herinx, &c.* & hanc patrocinatur *Lugo D.16 num.78.* Ratio, quia peccatum illud jam explicatum fuit, uti erat in conscientia tempore Confessionis, jamque directè absolutum fuit. *Secunda* verò sententia communis (quam sequimur) affirmat, & hanc tenent *Busemb. ut supra, Bon. D.5. qu.7 p.4 num.15. Sanch. l.1.cap.10.num.69. Roncaglia cap.2.qu.8. Concina pag.337.num 39. Viva qu.2.a.3. Diana p.10.tr.16. R.79.* cum aliis communiter, *Cardenas D.51. cap.2. in Select.* qui vocat oppositam improbabilem, & *Lugo l.c.* quamvis primam sententiam tutatus fuerit, tamen sic concludit: *Ceterùm, quia in re morali non est facilè recedendum a communi sententia, nolo in hoc puncto aliquid definire, sed securiorem partem consulere.* Ratio hujus sententiæ est, quia, licèt peccatum fuerit directè absolutum, non tamen fuit expositum uti erat in conscientia, prout præcipit Tridentinum, nec explicata fuit substantia peccati, quæ consistit in ejus cognita gravitate; ideoque ad supplendam integritatem Confessionis opus est illud ut certum manifestare. Nec obstat id quod opponit *Sporer*, nempe quòd si quis confiteretur fornicatum fuisse decies plùs minùs, si postea certò adverteret undecies peccasse, teneretur iterum se confiteri. Nam respondetur cum *Roncaglia*, *Diana*, *& aliis*, quòd dispar currit ratio inter primum & secundum casum; in hoc enim secundo casu non ita notabiliter judicium Confessarii variatur, sicut in primo, nam hic error numeri moraliter non est circa substantiam, quia juxta humanum modum loquendi in numero decimo, additâ illâ dictione *plùs minùs*, moraliter includitur undecimus, & ideo sic habet communis praxis Fidelium, qui non putant se esse obligatos ad explicandum modicum numerum, quando illum cum incertitudine, dicendo *plùs minùs*, exposuerint. In primo verò casu, quando quis confessus est peccatum ut dubium, & deinde certum agnoscit, error est circa substantiam, quia in accusatione dubia nullo modo includitur certa, nec humanò modò unquam dubia accusatio delicti tanquam certa accipitur.

Probabilissimè autem dicunt *Sanch. l.1.c.10. num 69. Bon. dict. num.15. & Salm.cap.9.num.27. cum Suar. Con. Nunn. Dic. Valer. Cordub. Vict.&c.* communissimè, quòd si quis confitetur peccatum, quod nec ipse nec Confessarius sciebat esse mortale, & postea novit esse mortale ex genere suo, non tenetur iterum illud confiteri. Ratio, quia hoc casu jam Pœnitens exposuit Confessario suum peccatum, uti in sua conscientia erat tunc, & nunc est, & in præsenti nihil novi occurrit, nisi quòd cognoscat nunc materiam illius peccati esse gravem, quod priùs nesciebat.

ARTICULUS II.

Quando sufficiat Confessio integra formaliter?

479 *Quæ sit integritas formalis? Et quis censeatur physicè impotens ad integritatem materialem? I. Mutus. An hic teneatur confiteri scriptò, aut per signa? II. Surdus. III. Ignarus idiomatis. An hic teneatur confiteri per Interpretem? IV. Moribundus.*

480 *An absolvendus moribundus qui dat signa doloris Sacerdoti præsenti, quin possit ullum peccatum explicare?* 481. *An absolvendus infirmus sensibus destitutus, qui per testimonium adstantium ostendit desiderium absolutionis? An tunc absolutio danda sit absolutè, vel conditionatè?* 482. *Quid si nullum dederit signum pœnitentiæ?* 483. *Quid si fuerit destitutus in actu peccati?*

484 *Quando sufficiat integritas materialis ob periculum mortis?*

485 *An in periculo contagii possit Confessarius absolvere, auditò unò peccatò?*

486 *An tempore conflictûs, vel naufragii?*

487 *Quis censeatur moraliter impotens? Et quid si peccatum non possit explicari sine violatione sigilli?*

488 *Quinam igitur excusentur ab integritate materiali?*

489 *An sit obligatio confitendi peccatum, si non possit*

ſit dici ſine infamatione complicis? 490. *Ex quibus cauſis liceat manifeſtare Complicem Confeſſario qui eum noſcit?*

491 *Bulla Benedicti XIV. probibens exquirere a Pœnitente nomen Complicis peccati.* 492. *Sententia Auctoris, quòd hoc nullo caſu erit licitum.*

479 „ RESpond. Etſi ad hoc Sacramentum requiratur ſemper aliqua Confeſſio, non tamen ſemper opus eſt, ut ea ſit integra materialiter, modò ſit talis formaliter, ſeu moraliter, ideſt quantum, moraliter loquendo, hic & nunc poteſt fieri; etſi poſtea debeas, ſi poſſis, ſupplere defectum, non ſtatim, ſed quando rurſum confiteri obligaberis, aut voles. Porrò, quando talis Confeſſio ſufficiat, ſequentes regulæ docent.

„ Prima. Quandocunque quis ad materialiter integrè confitendum phyſicè eſt impotens, ſufficit integritas formalis, quia præceptum divinum non obligat ad impoſſibile. Unde poſſunt in ſequentibus caſibus abſolvi I. Mutus, etſi unum tantùm, vel alterum peccatum per nutus ſignificaverit, niſi tamen ſcriptò poſſit Confeſſario exhibere, ad quod tunc eum teneri probabilius eſt, ut communiter docetur, contra *Cajetan. Navar.* & alios.

Quæritur, an Mutus teneatur confiteri per ſcripturam, ſi aliter non poſſit? *Prima* ſententia negat, & hanc tenent *Palaus p.8. n.11. & Soto, Nav. Led. Vict. Val. Barb. &c. ap. Salm. c.7.n.17.* Quia, ut dicunt, modus ſic confitendi ſemper eſt obnoxius periculo manifeſtationis. *Secunda* verò ſententia probabilior & communior affirmat, & hanc tenent *Lugo D.5. n 87. Croix num.1194. Anacl.p.603.num.38. Bonac.D.5. ſe.2. p.ult. Elbel p.237.num.134. cum Henno, Cleric. & Roncaglia cap.1.q 7 R.2. cum Fag & Salm. num.16. cum Vaſqu. Bec. Turr. Hurt. Henr. Gran. &c.* ex *D.Thoma in 4. D.17 qu.3. a 4.qu.3. ad 2.* Ratio, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media non difficilia. Id tamen intelligendum (ut bene advertunt *Bonac. & Salm. cum Dicaſt*), ſi in tali Confeſſione per ſcripturam moraliter abſit manifeſtationis periculum, aut grave incommodum extraordinarium. Mutus autem non ſolùm in periculo mortis tenetur ſic confiteri, ſed etiam tempore Præcepti Paſchalis, ut meritò docent *Palaus p.8. n. 10. Laym. cap 6. num.4. Roncaglia l.c. & Salm. cap.7. num.15. cum Cajet. Nav. Tol. Soto, Sà, &c.*

II. Surdus, qui non poteſt omnia explicare, *Laym. l.5.t.6. cap.8.* III. Ignarus Idiomatis, tempore præcepti, vel alterius neceſſitatis, etſi non integrè intelligatur, ſi neque Confeſſarius linguæ gnarus, neque interpres haberi poſſit; imò, etſi adſit interpres: non enim tenetur per eum confiteri, ut docent *Suar. Vaſq. Dian.* niſi fortè in periculo mortis, in quo aliqua minora confiteri ſufficit. * (*Sed etiam tempore mortis probabile eſt eum non teneri, ut Salm. cap.7. n.21. cum Caj. Sot. Pal. &c. Niſi infirmus dubius ſit de contritione, ut Viva qu. 4. Ar. 3. num.10. Sufficit tamen tunc dicere unum veniale, Salm. d. l. num.23. & Viva cum communi. Quid tempore peſtis, vel contagii? Vide num 485*) * Vide *Card. de Lugo d. 15. num.61.* IV. Moribundus uſu linguæ ſubitò deſtitutus, ſi petat abſolvi, ac det ſigna doloris, vel ante dederit coram aliis: modò id fecerit in ordine ad Sacramentum, quod de quovis in eo ſtatu præſumendum videtur. Quo caſu, ſi (ſaltem coram ipſo infirmo) ſive ab uno, ſive pluribus, mediatis, vel immediatis teſtibus detur teſtimonium, Sacerdotem non tantùm poſſe, ſed probabiliter etiam teneri abſolvere (ſaltem ſub conditione) docent *Dian. & Lugo d. 18. num. 84. &c.* ex multis aliis: Item *Bonac.* citans declarationem Cardinalium pro ſe; & *Præp. qu 4. dub. 5. &c* eo quòd ſic & ægri neceſſitati, & reverentiæ Sacramenti conſulatur. Dixi *ſaltem*, quia *Tambur. l.2. exped. confeſſ.* citans *Conin Præp. & Lugo* docet, poſſe, & debere abſolvi abſolutè, etſi ſit abſens, qui de ſigno coram ſe dato teſtatus fuit. Denique, ſi nullum ſignum dederit, nullo modo abſolvendus eſt, cùm actus judicialis non exerceatur, niſi præceſſerit accuſatio. Licèt enim Recentiores quidam, ut *Tambur. de exped. conf. l. 2. cap.10.* citans *Homobonum*, & *Molfeſ.* item *Phil. Servius in amico fideli, p 1. cap.1 Anton. de Itt. Barth. de S. Fauſto, &c* cenſeant poſſe, imò debere abſolvi ſub conditione, dummodo aliàs probè & Chriſtianè vixerit, eo quòd præſumi poſſit interiùs elicuiſſe contritionem, idque *Dian. p 4. t 4. R 92. & p.9. t.6. R. 20.* ex aliis duodecim judicet probabile: ab aliis tamen meritò rejicitur, ut *Suarez, Vaſq. Coninch. Mercer. Card. de Lugo d. 17. ſ 3. Malder. &c.* ipſoque *Dia. l. c.* & alii 12. apud *Averſam*; quia deeſt omnis externa confeſſio, quam eſſe partem eſſentialem hujus Sacramen-

„ cramenti, constat ex *Trident. sess.* 14. *can.* 9. „ & ex nullo signo rationabiliter præsumi potest, ut suppono. V. *Card. de Lugo l. c. Aversam qu.* 10 *sect.* 18. ubi notat, absolutionem, „ quæ iis, qui inscripti sunt in Societatem „ Rosarii, solet in infirmitate impendi sine „ omni confessione, non dari tanquam Sacramentalem, nec in ordine ad conficiendum „ Sacramentum, sed ad indulgentiam, & remissionem pœnæ consequendam.

480 Circa absolutionem moribundo impertiendam, plura sunt notanda: & I. Certum est, quòd moribundus, qui signa dat pœnitentiæ Sacerdoti præsenti, absolutè est absolvendus. Et expedit illud toties absolvi, quoties nova ipse præstat signa doloris: *Tambur. in Meth. Confess. l. 2. cap.* 10. §. 1. *n.* 7. *Et Auctor de Offic. Confess. insertus in Oper. La-Croix l.* 1. *qu.* 31. *cum Laym. & Lugo*. Objiciunt *Sotus*, *Canus*, *ac Ledesma*, & dicunt: si deficit materia, ubi cadet absolutio? Non cadet quidem (ut ajunt) directè super peccata infirmi, aliàs ipse non teneretur postmodum ea confiteri; non indirectè, cùm nullum peccatum explicetur, & directè absolvatur. Resp. quòd absolutio cadet directè super omnia peccata illius sub ratione generica peccati, ut accidit in naufragio, bello, &c. talis autem Confessio in casu nostro satis habetur in illo signo præstito doloris, sive in petitione absolutionis, his enim actibus infirmus jam se peccatorem fatetur. Indirectè autem super peccatis particularibus, & ideo Pœnitens tenetur postea illa in particulari explicare. Falsum autem est dicere, quòd absolutio tunc ferretur causâ incognitâ, quia potiùs dicendum quòd eo casu fertur causâ cognitâ, meliori modò quò potest, licèt non plenè cognitâ, ut ait *Croix loc. cit.* Et hoc est certum ex mox dicendis.

481 Dubitatur 1. An possit impertiri absolutio moribundo sensibus destituto, qui per testimonium adstantium desiderium ostendit absolutionis, dando signum doloris, vel absolutionem postulando? Negant pariter *Canus*, *Ledesma*, *& Alvarez*, *Turrian. &c. apud Dianam to.* 3. *tr.* 3. *R* 4. Sed oppositum omninò affirmandum cum sententia communi, quam tenent *Suar. D.* 23. *se.* 1. §. *de eo qui Conf. petit*, *Tol. l.* 3. *cap.* 8. *num.* 2. *Laym. cap.* 6. *num* 4. *Lugo D.* 17. *se.* 3. *&* 5. *Elbel p.* 258. *num.* 201. *Concina p* 344. *num.* 1. *Holzmann num.* 595. *Moya Disp.* 6. *qu.* 1. *Auctor ap. Croix loc cit p.* 22. *Salm. de Pœn cap.* 8 *num.* 148. *cum Bellarm. Sylvest. Palud. Tolet. Lugo, Valent. Suarez, Vasquez, Laym. Sà, Gonet. & aliis pluribus communiter*. Id tenent etiam *Scotus ap. Lodov. Caspensem de Pœn. Disp.* 4. *se.* 22. *& S. Thomas Opusc.* 65. *de Sacram. Unction.* ubi sic ait: *Si infirmus, qui petit Unctionem, amisit notitiam, vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, ungat cum Sacerdos; quia in tali casu debet etiam baptizari, & a peccatis absolvi*. Idem sentit *S. Antoninus*, cujus verba referuntur in Sacerdotali Romano (*apud Lugo D.* 17. *num.* 36) ubi dicitur: *Infirmus, etiamsi malus & obstinatus diu perseverans in peccatis, & diu non confessus, si petiit Sacerdotem, ut confiteretur, & interea faciente aliquo Confessionem generalem pro eo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato*. Probatur ex Concilio Arausicano in *c. Qui recedunt.* 26. *qu.* 6. ubi sic habetur: *Subitò obmutescens pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu*. Item ex Concil. Carthag. III. Can. 34. ubi: *Ægrotantes si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium dixerint, baptizentur: Similiter de Pœnitentibus agendum est*. Rursus Concil. Carth. IV. Can. 76. sic statuit: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conversus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiet pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manûs impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*. Probatur etiam ex S. Leone Papa in *c. Is qui causa.* 26. *qu* 6. & in Epist. 89. ubi sancivit: *Si aliqui ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulò ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia ejus Fidelium, & circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiam, & reconciliationis beneficium consequatur*. Probatur etiam ex Rituali Romano *de Sacram. Pœn.* §. *Ordo ministrandi*, ubi: *Quòd si id inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægro deficiat; nutibus & signis conetur, quoad ejus fieri potuerit, peccata Pœnitentis cognoscere, quibus utcunque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est*. Perperam autem opponunt Adversarii hoc Rituale Romanum fuisse ab aliquo privato Doctore confectum, etsi approbante Pontifice; unde dicunt non excedere privatam auctoritatem, cùm non habeat auctoritatem, sed tantùm approbationem Pontificiam. Verùm rectè eos confutant *Lugo D.* 17. *num.* 48.

*num.*48. *& Dian l. c.* nam Paulus V. in Bulla exprimit hoc Rituale auctoritate Sedis Apostolicæ prodiisse, his verbis: *Postquam Pius Papa V. Breviarium & Missale edenda censuit, &c. restabat ut sacri Ecclesiæ Catholicæ Ritus Apostolicæ Sedis* (nota) *auctoritate prodirent*. Deinde subdit: *Quapropter hortamur in Domino Episcopos, Parochos, &c. ut in posterum Romanæ Ecclesiæ auctoritate constituto Rituali in sacris functionibus utantur, & in re tanti momenti quæ Catholica Ecclesia, & ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolatè observent*. Hancque nostram sententiam probabiliter ait *Croix n.* 1159. *cum Lugo, Diast. &c.* locum habere, etiamsi adsit unicus testis, & mediatus, testans signa data ab infirmo; per tale enim testimonium satis fit sensibiliter nota Confessario Confessio infirmi.

Neque obstat Decretum Clementis VIII. ubi damnavit Confessionem factam absenti per epistolam, vel nuncium; Nam, ut refert *Coninch. lib. de Abs. Morib.* ex testimonio *Petri Lombardi*, & *Card. Bellarmini*, idem Clemens interrogatus postea de prædicto casu moribundi, respondit minimè voluisse eum comprehendere, sed talem moribundum omninò absolvendum esse. Idemque testatur *Suarez ap. Tanner qu.*9. *num.*16. ex ore ipsius Clementis VIII. & Pauli V. Idem dicit *Elbel n.* 207.

Utrùm verò tunc absolutio danda sit absolutè, vel conditionatè? Communiùs censent DD. absolutè, quia tunc (ut ait *Tamb in Meth. Conf. lib* 2. *cap.* 10. *num.*8.) Sacerdos ex assensu probabili rectè operatur; ita etiam *Lugo D.* 17. *num* 90. *Sporer num* 640. *cum Vasqu. Fill. &c.* & idem sentit *Viva in Append. ad P op. damn.* §. 11. dicens, quòd in casu necessitatis (aliàs semper quærenda est certitudo moralis) Sacramenta absolutè sunt administranda, semper ac habetur probabilitas de materia; conditionatè verò, ubi habetur tantùm dubium prudens. Sed *Croix*, quamvis idem asserat *l.*6. *p.* 2. *num.* 1759. scil. quòd absolutio danda est absolutè, cùm habetur probabilitas de materia; In præsenti tamen casu *n.*1156. *d. l.* dicit, absolutionem dandam esse conditionatam, & idem censent *Wigandt tr.* 12. *n.*93. *Bonac. de Pœnit Qu* 5. *sect* 2. *p.* 2. §. 4. *n.*8. *& Suar. D* 22. *sc.* 1. *n.*12. *cum Ang. Sylve. S. Anton* & communi: Et hoc tutius videtur, præcipuè ubi prudenter de signis datis dubitatur, ut de facili dubitari potest, præsertim si infirmus sit rusticus.

482 Dubitatur 2. Quid si nullus adsit testis de signo pœnitentiæ præstito ab ægroto, & æger sensibus destitutus nullum pariter det signum, an hic absolvi possit? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Busemb. ut sup. Lugo D.*17. *sc.*3. *Suar. D.*23. *sc.*1. *Petrocorens. to.*4. *pag.*169. *qu.*10. *Abelly pag.*139. *n.*2. *Laym. c. S. Roncaglia c.*3. *qu.*7. *& Diana p.*3. *tr.*3. *R.*8. *cum Henr. Naldo, &c.* Ratio brevis sed valde urgens est, quia tunc deest materia Sacramenti, quæ debet esse sensibilis. *Secunda* verò sententia communior affirmat posse & debere absolvi, dummodo infirmus christianè vixerit; & hanc tenent *Merbes. de Pœnit. to.* 2. *pag.*232 *qu.*85. *Mortnus l.*10 *cap.* 10. *Genettus tom.*4. *pag.*296. *qu.*5. *Holzmann pag.* 151. *n.*594. *Sporer num.*245. *Elbel num* 208. *Viva l. c. Salm. c.*8. *n.*157. *Tamb. cap.* 10. *n* 12. *Croix n.*1162. *cum Carden.* & probabilem putat *Concina p.*349. *n.*15. *cum Salmer. Juenin, Pontio, Vanroy, Raynaud. Henr a S. Ign. Mach. Pell. &c.* quos citat *num.* 4. Idem docet *D. Antoninus* cujus verba adducuntur in cit. Sacerdotali Romano (apud *Lugo D.*17. *n.*36.) ubi dicitur: *Infirmus qui amisit loquelam, vel usum rationis, si bene vivebat, quamvis non petierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt . . . debet præsupponi contritus; & Sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato*. Id clarè confirmatur a D. Augustino *l.* 1. *de Adulterin. conjug. cap* 26 ubi habetur: *Catechumenis in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbó aut casu aliquo sic oppressi sunt, ut petere Baptismum non possint, prosit eis quòd eorum in Fide Christiana nota voluntas est, ut eo modo baptizentur quô baptizantur infantes, quorum voluntas nulla patuit: Etiamsi voluntas ejus incerta est, multò satius est nolenti dare, quàm volenti negare, ubi velit an nolit sic non apparet*. Deinde pergit S. Doctor *eod. lib. cap.* 28 & docet eandem rationem esse habendam Baptismatis, & Pœnitentiæ, dicens: *Quæ autem Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè Pœnitentes finiendæ vitæ periculum præoccupaverit; nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia*.

Sed dices, ubi hic habetur materia Sacramenti (nempe Confessio & Contritio) quæ debet esse sensibilis? Respondent *Genettus, & Juenin*, quòd si in peccatore moribundo, ut diximus, signum simplex doloris datus efficit, ut ipse præsumatur dispositus, quantò magis id efficiet bona vita anteacta? Sed hæc responsio non satisfacit, nam ad impertiendam absolutionem non sufficit præsumtio doloris interni, sed requiritur externa manifestatio peccatorum,

catorum, quâ deficiente, deficit materia Sacramenti. Nec satisfacit alia responsio *Juenini*, nempe quòd actus Pœnitentis, juxta *Scotum* & alios, non sunt materia *ex qua* constat Sacramentum Pœnitentiæ, sed tantùm materia *circa quam*, hoc est dispositio ad recipiendum Sacramentum, dispositio autem non debet necessariò esse sensibilis; Nam huic obstat quòd hoc Sacramentum fuit a Christo Domino (ut docet Tridentinum) institutum in modum judicii, unde omninò requiritur peccatorum accusatio saltem generica, ut sententia absolutionis proferri possit. Meliùs igitur respondent *Viva*, *& Salm. locit cit. cum Aversa*, *Molf. & aliis*, quòd eo casu bene adest prudens dubium quòd moribundus vel ante destitutionem noverit suæ damnationis periculum, vel post destitutionem ad illud advertat in aliquo lucido intervallo, in quo præsumitur velle & petere absolutionem signis verè sensibilibus, nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respirationem, quamvis tunc ista signa Confessarius non percipiat: Sufficiunt enim talia signa in tanta necessitate, saltem ex prudenti dubio præsumta, ad dandam absolutionem sub conditione; quicquid dicat *Genettus* dandam esse absolutè, cùm enim nullum signum certum adsit, bene advertunt *Petrocorens. & Salm. Spor. Holzm. Croix*, *Elbel*, *Viva*, *&c.* absolutionem omninò præstandam esse sub conditione, quæ Sacramenti injuriam reparat, si fortè desit materia Sacramenti. Hæc sententia est satis probabilis, non solùm extrinsecè ex auctoritate tot gravium Auctorum, sed etiam intrinsecè: saltem ob rationem, quia in casu extremæ vel urgentis necessitatis licitum est uti materiâ dubiâ, ex principio maximè apud Theologos probatos, ut ait *Juenin Inst. Theol to.7. pag.554. & 557.* Hoc casu enim possumus uti opinione adhuc tenuis probabilitatis, ut rectè ajunt *Sanch. l.2. de Matr. D.36. num 8. & Dec. l.1. cap.9. num.25. Viva dist. §.11. vers. Ratio*, *& Croix num. 1162.* cum *Gobat.* & fusè probat *Carden. in Prop. damn. ab Innoc. XI. Diss.4. cap.7 num.48. cum Nav. Soto*, *& Filguera*. Ratio, quia necessitas efficit, ut licitè possit ministrari Sacramentum sub conditione in quocunque dubio; per conditionem enim satis reparatur injuria Sacramenti, & eodem tempore satis consulitur saluti proximi. Et maximè hìc advertendum, quòd Sacerdos, quando potest, tenetur sub gravi absolvere infirmum, ut dicunt *Mazzotta tom.3. pag.364. & Suar. Vasqu. Con. Sylvest. Cajet.* cum communi apud *Viva loc. cit.* Ueque colligitur ex *c. Si Presbyter.* ubi dicitur: *Si Presbyter pœnitentiam negaverit moribundo, reus erit Animarum*. Bene tamen advertit hìc *Roncaglia de Pœn. c.3. in fine*, non esse sæpius absolvendum moribundum destitutum intra breve spatium temporis sine novo signo certo, nisi bis vel ter, servatâ proportionatâ distantiâ; quia revera tunc cessat necessitas quæ adfuit in antecedentibus absolutionibus præstitis. Secus verò dicendum, si destitutio perseverat per longum tempus.

483 Dubitatur 3. An possit absolvi qui fuerit sensibus destitutus in actu peccati, puta adulterii, duelli? Negant *Genettus pag. 300. qu. 6. Habert to.6. pag.468. Juenin to 7. pag.555. & Concina pag.349. num.15.* Sed affirmant *Holzmann pag.152. num.594. v. Sed*, *Auctor de Offic. Confess. (ap. Croix) l.1. qu.34.* & probabilem putat *Elbel pag.261. n.211. cum Pontio*, *Carden Gormaz*, *& Stoz*. Hi dicunt talem infirmum etiam absolvendum esse sub conditione, modò constet fuisse Catholicum. Hacque opinione dicunt *Merbes. to.2. pag.238. v. Summa*, *& Dupasqu. to.8. pag.225.* quemlibet Sacerdotem posse uti, saltem appositâ conditione; probatque *Merbesius* auctoritate *D. Augustini loc. cit. de Adult. conjug. c.28.* qui dicit: *Ego non solùm alios Catechumenos, verùm etiam ipsos qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, si desperati, & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrùm fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad Baptismum statuerant retineri? Quæ autem Baptismatis, eadem Reconciliationis est causa, si fortè Pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit.* Objicit *Petrocorensis* S. Doctorem loqui hìc de eo tantùm qui signum dederit pœnitentiæ, quod infert ex illis verbis, *si intra se pœnitentes jacuerint*; unde (dicit) supponitur, quòd tales Pœnitentes jam aliquod suæ pœnitentiæ signum dederint; aliàs quomodo possent nosci intra se pœnitentes? Rectè respondet *Merbesius*, quòd illud, *intra se pœnitentes*, non debet intelligi absolutè, sed dubitanter, nempe si fortè pœnitentes jacuerint: & hoc fit manifestum ex verbis sequentibus S. Doctoris: *Quis enim novit utrùm fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad Baptismum statuerant detineri?* Cùm ergo D. Augustinus dixerit, *Quis enim novit*, supponit hujusmodi peccatores nullum conversionis signum præbuisse, aliàs jam notum esset ipsos statuisse adulteri-

na consortia non detinere. Et hæc sententia satis probabilis mihi est, ob eandem rationem quæ adducta est in præcedenti Dubio; si enim licitè absolvi potest & debet ægrotus sensibus destitutus, qui nullum dederit pœnitentiæ signum, si christianè vixerit, eo quòd de ipso prudenter præsumi potest quòd in extremo vitæ, si aliquod lucidum intervallum habet, velit absolutionem sacramentalem recipere; sic etiam potest & debet absolvi (intellige semper sub conditione) homo catholicus, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur; pro hoc enim etiam meritò præsumi potest, quòd ipse in proximo periculo suæ damnationis constitutus cupiat omni modò suæ æternæ saluti consulere. Dixi *homo catholicus*, nam secus dicendum de hæretico, ut rectè adverrit *Holzmann n. 504*. Hæretici enim, etiamsi in eo casu dent signa pœnitentiæ, non debent absolvi, nisi expressè absolutionem petant, quia tales nunquam prudenter præsumi valent ea signa præbere in ordine ad Confessionem, a qua summopere abhorrent.

484 „ Secunda. Quando pœnitenti, vel Confessario imminet periculum vitæ, quod nec illum integrè confiteri, nec hunc audire patiatur, sufficit integritas formalis. Ratio est, quia tunc materialis non est possibilis moraliter: quod valet *seq. cas.*

„ 1. Si Pœnitens, v. gr. infirmus, uno, alterove peccato dicto, deficiat, vel sit grave periculum, ne deficiat.

„ 2. Si infirmus volens confiteri, dum ei fertur Viaticum, deprehendatur multas Confessiones fecisse invalidas, & gravitas morbi non patiatur dilationem absolutionis. *Gran. Dian. p. 5. t. 3. R. 75.* * (*Vide dicta n. 260.*) *

„ 3. Si ipse Sacerdos in periculo constitutus videatur ante moriturus, quàm pœnitens absolvatur.

485 „ 4. Si tempore pestis, prudentum judiciò, moraliter certum periculum sit, ne Confessarius inficiatur; qui si tamen totam audire velit, tenebitur ad eam pœnitens.

Similiter docet *Concina pag 339 n. 2. Vvigandt tr 13. n. 102. Abelly p. 139. Bonac. de Pæn. D. 5. q. 5. Sect. 2. pu. 2. n. 13. cum Vasq. Gon &c.* quòd, quando infirmus laborat morbò contagiosò, & Confessarius nequit absque periculo, etiam a longè, ipsum audire, diutiùs immorando; tunc Confessarius, auditò aliquò peccatò, potest eum statim absolvere. Sic etiam probabiliter excusat *Roncaglia cap. 3. qu. 1. R. 2.* a Confessione materialiter integra, si hæc sit valde prolixa cum gravi nota Pœnitentis, dum urgeat necessitas communicandi, vel celebrandi, & non suppetat tempus. Ceterùm minimè quidem est excusandus is, de quo ob prolixitatem Confessionis facilè alii suspicarentur ipsum multis esse culpis gravatum.

486 „ 5. Si immineat conflictus, vel sit multitudo moribundorum, ver. gr. in naufragio, nec possint omnes audiri. In quo casu possent etiam omnes simul, dicto uno peccato, quod minùs infamat (vel etiam secundùm quosdam, si aliter fieri non possit, dicendo in genere se esse peccatores) absolvi, dicendo: *Ego vos absolvo*, &c. Vide *Sà v. Absolutio*, & *Conin. de sacr. d. 7. dub. 9.* * (*Non erit autem impotentia sufficiens, si multus fuerit ad eundem Confessarium concursus, ut dicebat proposit. 59. inter damnatas ab Innocentio XI.*) *

487 „ Tertia. Quando ex confessione certi peccati, vel circumstantiæ timetur meritò grave damnum proprium, vel alienum, sive Confessarii, sive alterius, corporale, vel spirituale, potest id retineri. Ratio est, quia præceptum Divinum de integritate non obligat cum tanto incommodo, quod tantùm esse posset, ut peccares confitendo, verbi gratià I. Si Sacerdos certum peccatum sit revelaturus (intellige cum *Con Card. de Lugo a. 26. num. 527.* quod pœnitens ipse non teneatur revelare). II. Si sciat, ver. gr. mulier, ex certo peccato sibi, vel Confessario fore periculum ruinæ. III. Si pœnitenti inde immineat grave damnum, vel periculum vitæ, vel famæ. In his tamen casibus videtur requiri necessitas confitendi, ver. gr. ob Communionem annuam, vel si longo tempore alioqui esset differenda * (*Dicunt Lugo, Henr. &c. apud Salm. de Pæn. cap. 8. num. 123. sufficientem etiam habere necessitatem dimidiandi Confessionem, qui esset in peccato mortali, & deberet per duos vel tres dies alium Confessarium expectare.*) * Vide *Fill. t. 27. cap. 6. Card. de Lugo loc. cit.* Ubi monet, talia damna, aut pericula non facilè fingenda esse; & quidem in Religioso vix posse locum habere.

„ Quarta. Si quis aliquod peccatum, vel circumstantiam non possit confiteri sine violatione sigilli; ver. gr. si invalidè absolvisset simoniacum, nec posses confiteri, nisi illi, qui facilè inde posset conjicere, quisnam ille esset. Ex

488 „ Ex omnibus supra dictis sequitur excu- „ sari etiam sequentes ab integritate mate- „ riali; I. Qui habent casum reservatum, de „ quo infra, & *Layman. l.5. t.6. cap.12.* * (*Sed* „ *circa hoc vide n.263; v. Qu.II.*) * II. Scrupulo- „ sum, qui perpetuò angitur de oblitis. * (*Ita* „ *etiam Holzmann num.550. cum communi, &* „ *Elbel num.150. cum Laym. Illsung. & Stoz.*) * „ III. Quem Sacerdos absolvit ante finem, „ nolens omnia audire, ut habet *Bon.* hìc. IV. „ Quem fallit memoria, ita ut dicat, se sci- „ re in genere, quòd peccaverit mortaliter, „ non occurrere autem speciem peccati: etsi „ tunc veniale aliquod addere sit consultum. „ Ita *Conin. & Laymann loc. cit.* contra *Sot. &* „ *Medinam*. V. Eum qui extremè rudis, vel „ simplex dicit se dolere de peccatis, nullum „ tamen in specie, ne veniale quidem, sciat „ dicere: qui etsi, speculativè loquendo, pos- „ set absolvi, practicè tamen non expedit, „ sed datâ benedictione permittatur commu- „ nicare. Ita *Laym. l. c.* VI. Qui aliquod pec- „ catum non potest confiteri sine complicis „ infamatione, ver. gr. si peccasses cum ma- „ tre, vel sorore, quam Confessarius nosset, „ tunc enim, si alium Confessarium non po- „ tes habere, quem aliàs adire teneris, suffi- „ ceret, imò deberet dici, quòd animô cum „ ea, vel in genere cum aliqua fornicationem, „ vel incestum commisisses, reticendo gra- „ dum primum, vel secundum, quoad lice- „ bit sine manifestatione complicis, cum pro- „ posito confitendi integrè Sacerdoti alteri pro- „ ximâ occasione. Ita probabiliter *Nav. c.7.* „ *Bon. Conin. Valent. Praep. hìc dub.6. Gormaz &c.* „ Ratio est, quia quando duo praecepta Di- „ vina concurrunt, naturale, & positivum, „ quae simul servari non possunt, praeferen- „ dum est naturale, quia strictiùs obligat. Etsi „ probabiliùs contrarium docent *Fill. Suarez,* „ *Vasquez, Less. Card. de Lugo art.16. num.294* „ *Gutt. Con & alii commun.* non tenebitur tace- „ re id peccatum, ne complicem infamet, nisi „ commodè possit (quod *Card. de Lugo* exten- „ dit etiam ad non complicem, sine cujus „ manifestatione peccatum explicari non pot- „ est); ideoque Confessario curandum, ne no- „ minentur personae, nisi ad poenitentis dire- „ ctionem opus esset; tunc enim infamia ista „ non tanti aestimatur, eamque sibi imputet, „ qui peccavit. Conferendum tamen est com- „ modum directionis cum infamia. Ratio su- „ pradictorum omnium est, quia in his casi- bus moraliter non potest fieri Confessio ma- „ terialiter integra. *Laym. cap 8. Fagund p.1.* „ *c.3.* Vide *Dia. p.3. t.4. Res.64. & 131. & p.1. t.7.* „ *Res.49. Less. lib.2. cap.11. d.11. Tamb. de exped.* „ *conf. d.2 cap.9. §.2.* ubi docet, probabile esse, „ quòd talis poenitens propter solam consola- „ tionem, quem sentit ab amico, vel docto „ Confessario, possit ei confiteri, etsi alium „ habere possit. „

489 An sit obligatio confidendi peccatum mor- tale, quod non possit explicari sine manifesta- tione complicis? *Prima* sententia negat, & hanc praeter *Navar. & alios ap. Busemb. ut su- pra*, tenent *Hostiens. & Innoc. in c. Omnis. de Poenit. & Rem. ac Diana p.1. tr.7. R. 49. cum Soto, & Petig.* Ratio quia (ut dicunt) prae- ceptum naturale servandi famam proximi prae- ferendum est positivo servandi integritatem Confessionis; Et hanc probabilem putat *Bu- semb & Mazzotta to.3. n.368. cum Bonac. Med. &c. Secunda* verò sententia communis, quam sequimur, affirmat, & hanc tenent *Gonet D. 10. q.4 Pal. p.11. n.7 Concina pag 341 n 6. Juenin to. 7. pag.469. & Salm c.8. n.128. cum S. Bonav. S. An- tonin. Cajet. Suar. Lugo, Laym. Sylvest Tol Vasqu. Ang. Con. Pontio*, & aliis plurimis, ex *D. Thoma*, qui *Opusc.12. q 7.* sic ait: *Si speciem peccati* (Poe- nitens) *exprimere non possit, nisi exprimendo per- sonam cum qua peccavit, puta si cum sorore con- cubuit, necesse est ut exprimendo peccati speciem exprimat personam. Sed si fieri potest, debet quae- rere talem Confessorem, qui personam sororis non cognoscat*. Et idem docet *S. Bernardus in Form. Hon. vitae*, dicens: *De nullo finisthè loquaris nisi in Confessione, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum*. Ratio est, quia praeceptum inte- grè confitendi servari debet semper ac licitè servari potest; satis autem licitè in casu nostro servari potest, cùm manifestatio alieni crimi- nis non sit illicita, quando fit ex rationabili causa, ut docet idem *D. Thomas 2. 2. q.73. a.2.* ergo servari debet; & sic respondetur rationi oppositae primae sententiae. Ultraquamquod, Complex consentiendo in peccato jam ami- sit jus ad suam famam in ordine ad Confes- sionem illius peccati. Diximus *peccatum mor- tale*, nam ob peccatum veniale explicandum, aut mortale aliàs confessum, non licet grave crimen alterius manifestare, ut rectè dicunt *Lugo D.16. num.412. & 413. Viva qu.5. a.7. num 5. Tamb l.2. cap.9. §. 2. num. 15. & Roncaglia cap.3. qu 3. R.1.* contra *Renzi, & Verric.*

Tenetur verò Poenitens, quando commodè

potest,

potest, alium petere Confessarium cui incognita sit persona complicis, ut ejus fama servetur; Nec satis probabilis videtur opinio, quam tenent *Tournely Prælect. Theol. tom 9. pag. 207. v. Dixi*, *Renzi cap. 2. se. 2. qu. 10. cum Fag.* qui citat *Suarez* (sed non bene, ut mox videbimus), item *Med. & Gerson ap. Lugo D. 16. n. 392.* nempe quòd hoc sit tantùm de consilio; nam communiter hoc esse de præcepto dicunt *Suar. D. 34. se. 2. num. 1.* ubi: *Si Pœnitens possit ei confiteri qui non cognoscit personam complicis, tenetur id facere; & in hoc omnes conveniunt. Laym cap 8. num 12.* cum communi, *Antoine pag 607. num. 59. Roncaglia cap 4. qu. 3. R. 2. Viva qu. 5. a. 7. num. 5.* qui habet ut certum, *ac Lugo l. c. cum Vasq. & Con.*

490 Dixi, *quando commodè potest*, nam juxta plurimorum sententiam excusant Pœnitentem ab exquirendo alium Confessarium sequentes causæ, nempe I. Si urgeat periculum mortis, aut præceptum annualis Confessionis vel Communionis, ita *Sporer pag 226. num. 472. & Viva dict. a. 5.* II. Si Pœnitens non celebrando vel communicando incurreret infamiæ notam, ita *Suar. D. 34. se. 2. num. 13. Lugo D 16. num. 416. Roncaglia & Renzi locis cit.* III. Si quis existeret in peccato mortali, & deberet expectare ultra biduum, ut *Suar. l. c. num. 8. Viva l. c. & Renzi, cum Fagund.* Sed mihi videtur durum esse ei qui est in mortali manere sine absolutione etiam per diem; & huic non videtur dissentire *Antoine cap. 2. qu 13. R. 3.* ubi dicit absolutè, non teneri ad expectandum; qui est in statu culpæ mortalis; & *Lugo num 416.* putat talem minùs obligari ad differendam Confessionem, licèt postea sic subdat: *Non parum hic faciet, si per biduum differt Confessionem.* Et *Herincx ac alii ap. Salm. cap 8. num. 13.* nimiam putant dilationem bidui, vel tridui. IV. Si credatur Complex cessisse juri suæ famæ, puta si frater peccavit cum sorore, quam scit sejungi non posse a comitatu Matris, ut alium adeat Confessarium, *Roncaglia loc. cit.* V. Si alicui solito quotidie celebrare vel communicare grave esset omittere celebrationem, vel Communionem, *Lugo D. 16. num 416.* VI. Si quis difficulter alteri quàm consueto Confessario conscientiam aperiret, *Roncaglia ibid.* VII. Si aliàs privaretur Jubilæi, vel Indulgentiæ beneficiò; *Renzi l. c. cum Cotenio, & Fagund. ap. Lugo d. num. 416.* VIII. Sæpe excusantur Matres & uxores manifestantes peccata filiorum & virorum Confessario qui hos novit, id enim communiter faciunt ad consilium potendum, vel ad leniendum dolorem; alioquin ipsis nimis durum foret novos Confessarios adire; *Croix l 6. p 2 num. 1145.* IX. Si quis propter consolationem, quam sentit ab amico vel docto Confessario, nollet alium quærere, cùm plures DD. ut *Nav. Less. Azor. Cajet. & Tann.* (vide dicta *l. 3. n. 973 v Sed.*) dicant non esse plus quàm veniale manifestare crimen proximi uni vel alteri viro probo; unde ait *Tamburr.* satis excusari ab hujusmodi culpa veniali, qui ob præfatam causam crimen complicis cogniti Confessario prudenti patefaceret.

491 Hìc autem sedulò advertenda est Bulla N. SS. P. Benedicti XIV. incipiens, *Ubi primum*, quam reperies in fine hujus libri Decret. IV. Ubi Pontifex rigorosè prohibet Confessariis, ne exquirant a Pœnitentibus nomen complicis peccati; ibi enim maximè detestatur praxim illorum, *qui a Pœnitentibus* (verba Bullæ) *complicis nomen exquirerent, atque ad illud sibi revelandum, non inducere modò suadendo conarentur, sed quod detestabilius est, denuntiatâ quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adigerent atque compellerent.* Deinde Pontifex contravenientibus sequentes pœnas imponit, dicens: *Statuentes insuper, ut quicunque ausus fuerit docere licitam esse hujusmodi praxim, prout ea in relatò nostro Brevi reprobatur, vel scribere aut loqui præsumserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem, vel ea quæ in dicto Brevi contra eorundem praxim decreta sunt impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere seu interpretari, incidat ipso facto in excommunicationem, a qua non possit nisi a Nobis absolvi.* Loquens autem de *Confessariis exquirentibus, eidem Pœnitenti, si manifestare renuerit, Sacramentalem absolutionem denegando*; dicit, *noverint sese, ultra peccati lethalis incursum, suspensioni ab Officio audiendarum Confessionum, aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos.* Et inferiùs addit Pontifex, quòd quicunque non ex Confessione sua, sed aliunde aliquem noverit Confessarium exquirentem nomen complicis cum denegatione absolutionis, tenetur illum intra solitum terminum denunciare sub pœnis consuetis. Excipit tamen casum, quo Confessarius ex simplicitate hoc faceret, dicens: *Quamvis imprudens & malus, simplex tamen quidam & nudus actus fuerit, idest iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in nostro Brevi reprobatam*

***tam tanquam ad licitam eundem Confessarium suspectum reddant*.**

Rectè autem dicunt *P. Concina pag. 693. n. 21.* & Auctor *Comment ar. ap. Antoine pag. 506*. quòd hìc Pontifex tantùm damnavit illorum abusum Confessariorum, ***qui tum procurandæ complicis*** (ut loquitur Bulla) *correctionis*, ***aliorumque bonorum speciosa prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent***. Ceterùm Confessarii bene possunt & tenentur, ad integritatem Confessionis servandam, exquirere circumstantias necessarias, nempe vel quæ speciem mutant, vel quæ exquirendæ sunt, ut Pœnitentis conscientiæ consulatur, puta si Confessarius exquirat, an persona complicis sit in primo vel secundo gradu, si ligata votò, si sit ancilla, si habitet in eadem domo, licèt veniat in cognitionem complicis.

492 Præterea, ultra necessitatem explicandi circumstantias peccati, *Mazzotta to. 3. pag. 369. n. 1. ex Lugo, Soto, Armilla, Diana, Aversa, &c.* loquens de præfata Bulla, sic ait „: (Si gravia damna timerentur a complice, quæ solus Confessarius posset impedire, esset ei manifestandus complex.) „ Auctor autem citatus *Comment. in Antoine l. c.* sic dicit „: (Accidere interdum potest, ut adigendus sit Pœnitens ad revelandum complicem, cùm nempe agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt. Ut impediatur malum, si fieri potest, obligatur Pœnitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum Pœnitentem remedia conquirat, & nisi revelare velit Pœnitens, minimè est absolvendus; nàm ex lege non minùs justitiæ quàm charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando quod privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor, nam ferè semper suppressis complicum nominibus consilium præbere potest Sacerdos.) „ Ita præfati AA. Hìc tamen quid de hoc sentiam, mihi lubet exponere: Nulli dubium quòd aliquando tenetur Pœnitens complicem manifestare ad aliquod grave damnum impediendum; sed spectatâ tam rigorosâ (ut vidimus) Pontificis prohibitione, ad finem vitandi proximi infamiam, Sacramenti injuriam, sigilli violationem, scandalum, &c. prout exprimitur in Bulla, non est licitum Confessario nomen complicis exquirere ad finem faciendæ correctionis. Unde, casu quô Pœnitens verè teneatur complicem patefacere, tantùm poterit Confessarius Pœnitenti imponere in genere, ut complicem revelet alicui qui scandalum possit impedire, sed nunquam licebit Confessario dicere, *revela mihi*. Si verò Pœnitens ex se, & sponte sua rogaret Confessarium, ut complicem corrigeret, tunc Confessario multâ prudentiâ opus est, nam ordinariè loquendo non expedit, ut se immittat in hujusmodi rem, ipsi enim tantùm incumbit curare damnum sui Pœnitentis non alienum, & solummodo intra Confessionem non extra; & ex alia parte Confessarius difficulter assumet hoc munus corrigendi sine periculo scandali, & offensionis sacri ministerii.

ARTICULUS III.

Quæ sint reliquæ conditiones Confessionis?

493 *Confessio debet esse vocalis. Quando liceat, aut sit obligatio confitendi scriptò?*
494 *Debet esse secreta.*
495 *Debet esse vera*. 496. *Quando mendacium in Confessione sit veniale?* 497. *Quando mortale?*

Resp. Præter integritatem sunt hæ tres: „ 493
„ Prima, *ut sit vocalis*, scilicet ordinariè, idque propter usum, & praxim Ecclesiæ graviter obligantem, nisi subsit justa causa, ut impotentia, sive physica, sive moralis, quæ si adsit potest fieri nutu, scripto, aliove signo: ver. gr. quis ob anxietatem loqui non possit, aut puella supra modum verecunda aliter se non possit explicare, quàm scriptô, quô a Confessario lectô, addat voce, de his me accuso. *Suarez, Vasquez, Card. de Lugo, Laym. lib. 5. t. 6. c. 6. n. 3.* „ *(Ita etiam Salm de Pœn cap 7. num. 11. cum Vasq Can. Pal. Con. &c. Idem dicunt de eo, qui ob impedimentum linguæ valde gravem difficultatem se confitendi voce experitur. Idem sentit Tambur. de scrupuloso, qui putat scriptô meliùs se explicare.)* * Imò qui aliter non potest, tenetur juxta communem sententiam confiteri per nutus, aut scriptum tempore præcepti: etsi id quoad scripturam non admittant *Navar. Tol. Sot. Val. Dian.* extra articulum mortis * (*Vide dicta num. 428.*) * Vide *Card. de Lugo d. 15. num. 87.* Similiter suadendum esse surdis, ut confiteantur scri-

„ ptò

„ ptò (licèt ad id non teneantur), ne ab a-
„ liis audiantur: eandemque ob causam eos
„ non interrogandos, nisi de planè necessariis,
„ ex *Possev.* docet *Dian. p. 3. t. 4. R. 127. & p. 5. t. 6. R. 5. Unde resolves.*

„ Is, qui extra necessitatem totam confessionem facit nutu vel scripto, mortaliter
„ peccat, ac consequenter non absolvitur.
„ *Dian. par 3. t. 4. R 127. ex Sylvio.* V. *Fill. t. 1. 2. 7. c. 1. Con. d. 6. dub. 1. Suar. d. 21. sect. 2. n. 5.*

494 „ Secunda conditio, *ut sit secreta*, id est,
„ ut fiat soli Sacerdoti, non quidem ex necessitate, sed usu Ecclesiæ. Publica autem,
„ qualis in naufragio, prælio, hospitali, ubi
„ alii adjacent, vel per interpretem fit, non obligat (saltem respectu peccatorum occultorum), nisi ex charitate sui, eum qui in
„ articulo mortis dubitat de contritione; ac
„ tum adhuc sufficit ea confiteri, quæ minorem pariunt infamiam. Ita *Suarez, Fagund. Dian. p. 3. tr. 4. R. 29.* &c. *Unde resolves.*

„ Si quis peccata in prioribus confessionibus oblitus esset, non tenetur etiam in
„ articulo mortis ea confiteri publicè, vel per
„ interpretem: quia peccatorum oblitorum
„ confessio tantùm obligat ex præcepto positivo divino, quod hoc in casu cessat. Vid.
„ *Laym. cap. 6. Dian. p. 3. t. 4. R. 128. & 129.*

495 „ Tertia conditio, *ut sit vera*: Quod requiritur essentialiter in materia substantiali, &
„ necessaria; quia aliàs in re gravi deciperetur judex, neque esset confessio integra,
„ ideoque irrita. Non tamen in materia libera, tum quia falsitas signi in accusatione
„ circa materiam accessoriam non facit sententiam irritam: tum quia talis tantùm peccat venialiter, cùm non sit graviter injurius Sacerdoti, nec Sacramento. Ita *Navar. Suar. &c. Unde resolves.*

496 „ 1. Non est mortale, nec irritat Sacramentum, I. Si in confessione mentiaris leviter circa res non pertinentes, aut non necessarias ad Sacramentum: ver. gr. si historiam falsam narres, vel si neges veniale,
„ vel mortale, quod non teneris confiteri.

An peccet graviter, qui negat Confessario peccatum aliquod veniale commissum, aut mortale aliàs confessum? Affirmant *Cajet. in 2. 2. D. Thomæ qu. 69. a. 1. & Armilla ap Renzi c. 2. se. 2. qu. 3.* Quia (ut dicunt) hic videtur gravem irreverentiam Sacramento irrogare: Et de hoc valde dubitat *P. Concina pag. 281. n. 6. ex D. Thoma l. c.* qui ait: *Si confiteri noluerit veritatem quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.* Unde *P. Concina* non excusat a mortali qui hoc advertenter faceret, eo quòd se exponeret periculo gravis culpæ. Sed omninò tenendum oppositum cum sententia communi, quam tenent *Busemb. ut supra, & Lugo D. 16. num. 98. Laym. cap 8. num. 5. Antoine pag. 511. qu. 13. Anacl. pag 600. num. 17. Holzmann num. 556. Roncaglia cap. 5. qu 5. R. 1. Renzi l. c. & Bonac. p. 2. §. 2. n. 12. cum Suar. Sanch. Reg.* & aliis passim. Ratio, quia, cùm illa non sit materia necessaria Sacramenti, tunc minimè decipitur Confessarius in re gravi. Ad textum autem *D. Thomæ* clara est responsio, ibi enim S. Doctor tantùm loquitur de nolente in judicio civili fateri veritatem, quam dicere tenetur: Sed in foro sacramentali certum est ex Tridentino nullam esse obligationem confitendi venialia; unde negatio venialis commissi, vel mortalis jam confessi non excedit malitiam simplicis mendacii.

II. Si falsò te accuses de veniali; quod „
tamen mortale erit, si id facias non dando „
aliam materiam, cùm sic formam reddas „
irritam, & Sacramentum: nisi tamen facies ex scrupulo, perturbatione. Ita *Suarez, Fill. tom. 1. tr. 7. cap. 4. Laym. l. 4. t. 6. c. 8. Dian. p. 3. t. 4. Ref. 96.* „

2. Sacrilegium est, & absolutio nulla, 1. „ 497
Si mortale, quod confiteri teneris, & putas „
esse, neges, aut tegas, ne intelligatur. 2. „
Ut communiter docetur contra *Sylv.* si mortale tibi falsò imponas, nisi tamen fiat ex „
simplicitate, & scrupulo, &c. 3. Si neges, „
vel mentiaris circa peccata aliàs ritè absoluta, quando Confessarius, ut Judex, vel „
Medicus de iis aliquid, ut necessarium ad „
præsentem confessionem interrogat. *Card. de Lugo d. 13. s. 10. Tambur. l. 2. cap. 12. § 2.* secus si „
ad præsentem confessionem non faciat. *ibid.* „

Si quis affirmat peccatum mortale quod non fecit, vel negat fecisse quod fecit, duplex mortale committit, unum sacrilegii contra virtutem Religionis ob reverentiam Sacramento debitam, alterum mendacii sibi graviter perniciosi contra virtutem veracitatis; ita rectè *Holzmann n. 554. & Sporer num. 482. cum aliis passim.*

ARTICULUS IV.

Quando Confessio sit invalida, & quomodo iteranda?

An

498 „ RESp. 1. Id contingit ex duplici capite: „ Primò ex parte Confessarii, si jurisdi„ ctionem non habuit, vel certè impeditam „ per censuram *(*Semper ac per ipsam sit vitandus, secus si sit toleratus; Salm. de Pœn. cap. 9. num. 18. Roncaglia cap.5. qu. 1. & alii passim.*)*, vel si formam substantialiter vitia„ vit, vel non intendit absolvere, vel pec„ catum nullum intellexit.

499 „ Dico, *nullum*; quia si ob surditatem, so„ mnum, vel distractionem, aliqua, licèt mor„ talia, non intellexerit, sine culpa pœniten„ tis; probabilius est, valuisse absolutionem, „ ac postea tantùm repetenda esse non audi„ ta, ut contra *Sylv.Anton. Navarr.* & alios, do„ cent *Henriq.Lay l.5.tr.6.cap.9. Dian. p.4.t.4. R.*198. Addo, *sine culpa*: quia si semidor„ mienti malâ fide confitearis, peccas, & con„ fessio est invalida, ideoque repetenda. *l. 1. cap.*10. §.3. Denique addunt aliqui cum *Tol.* „ si Confessarius indoctus non potuit discer„ nere mortale, & veniale, invalidam esse. „ Verùm id *Suarez, Laym.* & alii passim reji„ ciunt; Et quidem etiamsi Confessarius pu„ tasset esse veniale, quod fuit mortale; ideo„ que confessionem bonâ fide tali factam non „ esse opus repetere. Ita *Henriq. Sanch.*1. *mor. cap.*10.*num.*69. *Diana par.*3.*t.*4. *R.* 121. contra „ *Vasq.* Dixi, *bonâ fide*, quia, si malâ fide, „ ver. gr. quia quæsivisti talem Confessarium, „ qui tibi mederi non possit, debes repetere: „ cùm enim actu peccaveris, dum confiteris, „ non fuisti ritè dispositus, ideoque nec abso„ lutus. *Tamb.l.*2. *cap.*10. §. 3. * (*Tunc igitur debet repeti Confessio ob ignorantiam Confessarii, quando Pœnitens jam novit eum insufficientem; Vel quando clarè videt Confessarium non percipere gravitatem sui peccati; Salm. de Pœn. cap.9. num.26. & 29. Suar. D.28. sc.2.num.12. & Lugo D.16.num.602. cum Gabr. Henr.Med Sylvio, Hurt.&c.*)* Denique, si finitâ confessione, intelligas Confessarium aliqua non percepisse, sive propter somnum, sive distractionem; nescias autem, quæ sint illa, teneris repetere confessionem, si brevis fuerit, quia de singulis prudenter potes dubitare: si autem longa fuerit, ait *Tamb. l. c.* non teneri ob rationem contrariam; & satis esse confiteri, quòd dubites, an aliquod ex tuis peccatis Confessor perceperit.* (*Sic etiam tenent Salm. cap. 9. num. 24. cum Dicast. & Lean. qui dicunt, Christum D. non præsumi imposuisse præceptum integritatis cum tanto onere, scil. omnia peccata repetendi in tali casu; Et idem docet Lugo D.16.n.607.cum Sanch. &c. communiter.*)* „

500 Rectè notant *Salm. de Pœn. c 9.n.*26. cum *Lugo, Pal.* quòd Confessarius, non tenetur de singulis peccatis certum formare judicium, sed tantùm de obviis, & claris; Et idem ajunt *Tamb. cum Sylvest. & Holzmann num.*727. *cum Sporer, & communi*. Deinde dicunt *Salm.d.c.9. num.*25. cum *Suar. Lug. &c.* quòd, si Pœnitens confiteatur peccatum, quod nec ipse, nec Confessarius noverit esse mortale, si postea noverit certò fuisse mortale, non tenetur iterum confiteri. Vide dicta 479. *in fine*.

Eodem loco docent *Salm. cum Sot. Suar. Con. Lug.Pal.Bon. &c.* non esse similiter iterandam Confessionem factam bonâ fide Confessario nescienti discernere species, & numerum: neque inter mortale, & veniale etiam in casibus obviis. Ratio, quia, etsi debita pœnitentia non imponatur, absolutio utiquè valida est; dum ex utraque parte concurrunt jam requisita ad valorem Sacramenti; Sic enim censendum est, Christum Dominum hoc Sacramentum instituisse, cùm tales defectus passim contingant. Hoc tamen dico intelligendum, nisi constet, numerum, vel species explicatas non fuisse; Aliàs integritas Confessionis certò supplenda est, ut rectè advertunt cum communi *Lugo D* 22 *num.*77. *Elbel pag.* 276. *num.*254 & *iidem Salm. cap.*12 *num* 49. *cum Gabr. & Dicast.* Quia, licèt prior Confessio fuerit valida, Confessio tamen præsens facienda est cum debita integritate.

501 Secundò. Invalida est ex parte pœniten- „ tis,

„ tis, si fuit excommunicatus, de quo infra: „ si mortale tacuit, vel de eo se falsò accusavit; si mortaliter negligens fuit in examinanda conscientia: item si non fuit attritus (quod patere solet inde, si sponte quæsierit Confessarium surdum, indoctum, cœcum, &c. Vide *Sanchez l.c.*): si noluit tollere occasiones, &c. V. *Dian. p.4.t.4. R.201.* „ Quibus addi potest ut plurimum, si peccatum carnale confessus sit suo complici.* (*Hoc hodie certum est ex Bulla Bened. XIV. sub pœna excommunicationis in absolventem Papæ reservatæ. Vide Decret. I. Ben. XIV. in fine hujus libri, & vide dicenda ex num.555.*)*

502 „ Resp. 2. si confessio apud eundem Confessarium iteretur, sufficit uno verbo in communi se accusare de peccatis ante illi cognitis, dummodo is eorum recordetur, saltem in confuso, aut status, ac vitæ hominis in communi, aut pœnitentiæ a se impositæ, ut docent *Vasq. Tol. Laym. Sà, Dian. p.3.tr.4.R.123.* Imò si nihil horum, sed tantùm quòd sibi confessus fuerit, recordetur, validè, etsi illicitè, absoluturum putant *Laym. & Dian. l.c.* Idem absolutè docet *Granad. & Mercerus in 2. p. qu.9. num.1.* cum quibus *Dian. p.5. t.14. R.51.* se retractans, probabile censet, quòd etiam licitè possit absolvere.

Quæritur, an sit repetenda Confessio, si Sacerdos oblitus fuerit peccata audita, ante quam absolutionem impertierit? Commune est apud DD. non esse repetendam Confessionem factam eidem Confessario, quando illa fuit prolixa, aut absolutio fuit dilata, & Confessarius recordatur saltem in confuso status Pœnitentis; Ita *Nav. Sylvest &c.* quos citat & sequitur *Suar. D.22. se.6. in fine, Laym. c. 9. num.6. Con. D 7. du.11. num.109. Bon. qu.5. se.2. p.3. n.15. Croix num.1216.* cum communi.

Dubium 1. est, an repetenda sit Confessio apud eundem Confessarium, quando Confessio fuit invalida? *Prima* sententia probabilis, quam tenent *Suar. l.c. num.7. & Con. l.c.* distinguit, & dicit quòd, si Confessio fuit nulla defectu alicujus partis essentialis in Sacramento, nempe quia defuit dolor aut integritas in Pœnitente, aut jurisdictio in Confessario, tunc tota repetenda est; Ratio, quia eo casu Confessio non fuit sacramentalis: Et huic sententiæ consentiunt in parte *Palud. Adrian. Moya, & Ill. apud Croix num.1216.* scil. casu quò Confessio fuit irrita defectu jurisdictionis in Confessario, quia tunc fuit facta non judici. Secus verò, si Confessio fuit invalida ex parte Confessarii rationе tantùm sui muneris, nempe quia ipse non bene pronunciaverit formam, vel non habuerit intentionem absolvendi; Et hoc est commune apud omnes (ut ait *Croix l.c.*), modò Confessarius reminiscatur status Pœnitentis.

Secunda verò sententia communior, & non minùs probabilis, quam tenent *Nav. cap. 9. num. 19. Lugo D.16. a num.638. Tamb. l.3. cap.2. num.9. Diana p.3. tr.4. R.123. cum communi, Laym. c.9. num.6. cum Sà, S. Antonin. Sylvest. Med. Vasq.* item *Bonac. Val. Aversa, & alii ap. Croix d. num. 1216.* dicit, quòd undecunque defectus evenerit, sive ex parte Confessarii, quia defuit jurisdictio, sive ex parte Pœnitentis, quia defuit dispositio aut integritas, non est opus repetere Confessionem, sed sufficit si Confessarius recordetur status Pœnitentis, vel resumat notitiam ejus in confuso, & Pœnitens in communi se accuset de omnibus priùs confessis. Ratio, quia, licèt prima Confessio non fuerit sacramentalis, utpote sacrilega, vel facta non judici, tamen ratificatio illius, dum Pœnitens deinde in generali se accusat de culpis confessis, conjuncta cum notitia antecedenter habita a Confessario, bene sufficiens reputatur. Item, quia (ut probabiliter censet *Croix l.c.*) talis Confessio, cùm facta fuerit in ordine ad absolutionem recipiendam, sufficienter dicitur etiam sacramentalis, quatenus ipsa etiam ad sigillum sacramentale obstringit.

Non autem placet sententia *Lugonis n.638.* quem sequitur *Aversa ap. Croix num.1217.* nempe quòd si Pœnitens ex mera narratione dixerit Confessario peccata sua, & postea de illis in communi se accuset, tunc pariter sufficiet quòd Confessarius de ipsis in confuso recordetur. Sed veriùs dicendum cum *Croix l.c.* tunc omninò repetendam esse Confessionem. Ratio, quia nulla Confessio tunc adfuit sacramentalis, nec prima, nec secunda: non prima, quia peccata non fuerunt manifestata in ordine ad absolutionem, ita ut de illis Confessarius non teneretur ad sigillum sacramentale: non secunda, quia peccata non sunt sigillatim confessa, ut requiritur in Tridentino, ubi dicitur, quòd in Confessione sacramentali debent explicari omnia & singula peccata.

Dubitatur 2. Quid si Confessarius ne confusè quidem recordetur status Pœnitentis, sed tantùm pœnitentiæ injunctæ? Hoc sufficere ad absolvendum dicunt *Nav. cap.9. num.19. & Busemb. ut supra cum Vasq. Tol. Laym. Sà, &c.* Et ratio

ratio videtur esse, quia ex ipsa notitia pœnitentiæ poterit Confessarius efformare judicium de statu Pœnitentis.

Dubitatur 3. Quid si Confessarius nec meminerit statûs Pœnitentis, nec pœnitentiæ injunctæ, sed tantùm quòd pœnitentiam imposuerit? Adhuc hoc casu dicunt *Suar. & S. Antonin. Sylvest. Pal. ap. Croix num.* 1216. sufficere, si memoretur imposuisse pœnitentiam. Sed huic non acquiesco, quia Sacerdos, dum sententiam profert, debet efformare judicium saltem de statu conscientiæ Pœnitentis. Casu verò quò Confessarius non imposuisset pœnitentiam, nec haberet nunc notitiam saltem confusam statûs Pœnitentis, non poterit quidem licitè absolutionem impertire, ut rectè dicunt *Lugo n.* 642. *Croix num* 1218. *& Laym. cum aliis supra cit.* quia tunc non posset convenientem imponere pœnitentiam. Si tamen tunc absolveret, factâ Confessione in communi, validè absolveret, ut *Laym. cap.* 9. *num.* 6. *in fine*, *& Croix l. c. cum Aversa, Illsunc, & Diana*.

503 „ Resp. 3 Rarò obest defectus ex parte Confessarii, si pœnitens eum inculpabiliter ignorat: quia in confessione sequenti absolvetur etiam ab iis, a quibus se bonâ fide absolutum putabat. *Unde resolves*.

„ Is, qui a puero peccatum aliquod grave „ ver. gr. mollitiem, inculpabiliter omisit, vel „ quia putavit leve esse, vel nullum, non „ ideo tenetur repetere alia peccata (vel con- „ fessiones intermedias), sed hoc tantùm, ut „ docent *Bon. Sanch. l.* 6. *l.* 1. *c.* 16. *Vasq. in* 1 *p. t.* 4. „ *qu.* 92. *Sancius, Laym. hic cap.* 9 addens, si sim- „ plex rusticus, qui totâ vitâ tantùm fecit „ confessiones generales, nihil confitens in „ specie, nec aliter instructus sit, etsi validè „ is sit absolutus, cum onere, ut cùm meliùs „ cognoverit, omnia subjiciat clavibus: si „ tamen veniat, quando ingens est copia pœ- „ nitentium, ut tunc disponi non possit ad „ omnia repetenda posse eum absolvi, audi- „ tis tamen peccatis ab ultima confessione fa- „ ctis, cum obligatione, ut meliùs faciat. „ *Laym. l. c. cap.* 9. *n.* 4. Vid. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 108. „ ubi addit ex *Nav. Sylv. Becan. Vasq. Regin c.* 1. „ *t.* 6. *c.* 5. *sect.* 4. *num.* 153. *& Joan. Sancio*; quòd „ etsi ex errore culpabili mortaliter, pecca- „ tum tale, ver. gr. mollitiei, vel numerum „ aliamve circumstantiam necessariam omise- „ ris, non ideo teneris repetere confessiones „ intermedias bona fide, & legitimè factas „ (in quibus ex naturali oblivione defectum „ illum non fueris confessus), cùm validæ fue- „ rint, & maneant validæ. „

Opinio supra enunciata apud *Busemb.* nempe quòd possit dimidiari Confessio ob copiam Pœnitentium (quamvis *Laym. l. c.* hanc non absolutè teneat) est proscripta ab Innoc. XI. in Prop. 59. quæ dicebat: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursûs Pœnitentium, qualis ver. gr. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut Indulgentiæ*.

504 Quod autem ad Confessionem rusticorum pertinet, dicit I. *Tamburr. Meth. Confess. l.* 3. *cap.* 2. *num.* 9. *cum Hurt.* quòd rustici, & pueri, qui bona fide confessi sunt; omittendo explicare species, & numerum suorum peccatorum, non sunt cogendi ad Confessiones repetendas; Sed hoc omninò est improbabile, quia, licèt hujusmodi rustici non teneantur repetere integrè Confessiones præteritas, cùm illæ satis fuerint validæ, ut dicunt communiter & meritò *Pal p.* 12. *num.* 3. *& Salm. cap.* 9. *num.* 26. *cum Suar. Sylvio, Soto, Lugo, Con. Adriano, Bon Gabr. Dic. Præpos Hurt. Fill. Vill. &c.* (quidquid dicant *Vasq. Turr. &c. ibid. num.* 25.) quia ad tales Confessiones jam adfuerunt omnia essentialiter requisita, formalis enim Confessio est de essentia, non materialis; tenentur tamen explicare species, & numerum omissum, ut saltem Confessionem præsentem integram faciant; ita *Lugo D.* 22. *num.* 77. *Bon. qu.* 5. *sc.* 4. *p.* 3. *num* 6. *& Salm cap.* 9. *num.* 13. *& cap.* 12. *num* 49 *cum Sylvest. Nav. Vasq Reg.* & alii passim.

Dicit II. *P. Segneri* (*Instruct. Confessar. c.* 1.) citans *Perez, & Lugonem D.* 16. *n.* 585. (sed hunc non bene, ut infra videbimus) quòd si rusticus in Confessionibus præteritis dixerit peccata sua modò rudium in confuso, non debet Confessarius eum obligare, ut Confessiones repetat, quia peccata illa jam fuerunt directè absoluta. Sed neque hoc placet, nam quamvis Confessiones illæ fuerint validæ ob integritatem formalem, & peccata directè absoluta fuerint, tamen ipsæ fuerunt deficientes quoad integritatem materialem, quæ semper supplenda est. Et *Lugo l. c.* dicit huic difficultati difficulter responderi posse; tantùm ibi ait, quòd ob solam probabilitatem extrinsecam posset quis opinionem contrariam sequi, utendo sententiâ illorum AA. qui dicunt non esse obligationem iterum explicandi peccatum priùs confessum ut dubium, si postea noscatur ut certum. Sed hanc opinionem jam reproba-

probavimus cum communi *num*.478.

Dicunt III. *Salm cap.9. num* 13. *cum Henr. Fag. Diana, & Dic.* quòd rustici qui sine culpa omiserint explicare numerum peccatorum, non tenentur repetere Confessiones, casu quò uniformem rationem vivendi tenuerint in præteritis annis, ita ut ex Confessione unius anni Confessarius possit alias conjicere. Hoc ita genericè assertum neque satisfacit, nam id tantùm censeo posse admitti, quando in principio Confessionis Pœnitens patefecerit Confessario præsenti, quòd in annis præteritis semper confessus sit malè, numerum omittendo, & Confessarius ab initio, Confessionem excipiendo illius anni, efformet simul judicium de annis præteritis: Secus verò dicendum, si Confessarius post Confessionem exceptam illius anni advertat, Pœnitentem omisisse numerum explicare in superioribus annis; tunc enim, si ex Confessione præsenti habeat distinctam notitiam peccatorum, poterit quidem (quin repetantur priores Confessiones) formare simul distinctum judicium de annis præteritis: sed si ex Confessione præsenti habeat tantùm confusam notitiam de culpis confessis, ut sæpiùs accidit in Confessionibus longioribus & implicatis, eo casu (ut bene ait *Lugo D.*16. *num.* 620.) tenetur sumere distinctam notitiam specierum, & numeri omissi in Confessionibus præteritis; nec sufficit tunc ad absolvendum notitia illa confusa status Pœnitentis de annis præteritis, cùm ex una parte teneatur Pœnitens aliquando peccata sua confiteri sigillatim, quòd nunquam fecit; & ex altera tenetur Confessarius aliquando distinctum efformare judicium de peccatis.

505. Ceterùm hìc sedulò advertendum non esse cogendos Pœnitentes ad repetendas Confessiones, nisi moraliter certò constet eas fuisse invalidas, ut rectè dicunt *Croix l.6. p.2. n.*1221. *Gobat. tr.*7. *num.* 275. *Holzmann pag.* 179. *num.* 683. *v Resp. Mazzotta tom.* 3. *pag.* 362. *& Elbel pag.* 281. *num.* 273. *cum Filliuc.* & communi (contra *Antoine pag.*511.*qu.*12. qui inter rigidos Auctores nostri temporis non infimum habet locum). Ratio, quia possessio stat pro valore Confessionum præteritarum, quandiu de earum nullitate non constat. Dices: Quando extat præceptum, & dubitatur de ipsius impletione, possidet obligatio præcepti; ergo in dubio de valore Confessionum præteritarum possidet obligatio eas repetendi. Sed respondetur, quòd regula præfata tum currit, cùm adest præceptum, & dubitatur an actus impletionis fuerit positus vel ne; cùm verò talis actus jam bonâ fide fuerit positus, & postea dubitatur an fuerit validus vel invalidus, tunc ille ut validus est reputandus; tunc enim currit aliud principium, nempe quòd in dubio standum est pro valore actûs, ut communiter tradunt DD. cum *Laym l.*1. *cap.*5. *n.*32. *ex Glossa in l.In contrahenda. D. de Reg. Jur Croix l.*1.*num.*91. *Sporer tr.*1. *cap.*7. *num.* 78. *Mazzotta tom.*1.*num.*74. qui asserit commune, & *Nav. Man cap.*26.*num.*287. ubi dicit: *Præsumtio pro actûs valore præponderat aliis.*

Et quoad obligationem repetendi Confessiones Recidivorum, de quarum valore sæpe dubitari potest, hanc regulam optimè tradit *Habert tom.*6.*pag.*465. sic dicens,,: (Si Pœnitens aliquandiu post Confessionem dignos pœnitentiæ fructus fecit, hoc est strenuè adversus tentationes, & peccandi occasiones pugnaverit, Confessarius judicabit validam fuisse Confessionem. Secus si paulò post Confessionem, seu datâ primâ occasione, lapsus fuerit.),, Tunc enim, ego addo, revera moraliter certum est Confessiones fuisse nullas, nam ille qui in Confessione verè dolet & proponit emendationem, saltem per aliquod tempus a peccato se abstinet, saltem aliquem conatum adhibet ante relapsum; unde qui post suas Confessiones ut plurimum cito & sine aliqua resistentia iterum cecidit, certè censendus est nullum vel nimis tenuem habuisse dolorem vel propositum. Aliter verò dicendum, si per aliquod tempus perseveraverit, vel ante casum aliquam saltem resistentiam præstiterit.

DUBIUM IV.

De Satisfactione.

ARTICULUS I.

Quæ ejus necessitas, & quantitas?

506 RESP. 1. Satisfactio, seu Pœnitentia a Confessario data, est necessaria necessitate non Sacramenti, sed præcepti: ideóque a Confessario regulariter imponenda est, secundùm *Suarez*, & *Reg. t. 1. l. 7. num. 15.* sub mortali; tamen *Card. de Lugo* concedit, ex parvitate materiæ posse venialiter peccari, ut v. *d. 25. num* 47. ver. gr. si ob peccata venialia levis pœnitentia esset injungenda: ejus enim voluntariam omissionem venialem tantùm esse: * (*Et probabilem putant Salm. cap. 10. num. 19. cum Dic. &c.* *) ita etiam *Dian par. 6. t. 6. Resp. 42.* Et quidem proportionata tum peccatis, tum facultati pœnitentis. Ratio prioris est, quia est pars Sacramenti non essentialis, sed integralis tantùm, habens effectum ex opere operato, & majorem vi Sacramenti, quàm sine eo. Ratio posterioris est, tum ex *Trid. sess. 14 cap* 8. tum quia Sacerdos tenetur curare integritatem Sacramenti: & tam vindicare, quàm mederi. *Bonacin. t. 1. d. 5. qu. 5. §. 2. p. 2. Unde resolves.*

507 Excusatur aliquando Confessarius, si levissimam (vel etiam nullam) pœnitentiam injungat, ver. gr. I. Si pœnitentem vehementissimè contritum, aut aliter satisfecisse advertat. *Cajet. Nav. Suar. Reg. Bon de Pœnit. d. 2. q. 5. sect. 3. p. 2 num. 1. & 2. Esc. cap. 6. num* 41. Cùm verò rarò, vel nunquam constare satis possit, tutius est: * (*Imò necessarium ex Salm. num. 22. cum Pal. & Coninch*)* aliquam semper injungere, ut rectè monet *Card. de Lugo d. 25 sect 4. num.* 48. II. Si pœnitens sit mentis impos, aut aliter impotens, aut morti proximus, aut valde debilis; cui tamen prudenter injungi levem saltem pœnitentiam, ver. gr. percussionem pectoris, invocationem nominis JESU (saltem corde) aliosve pios motus, vel ut per heredes Sacrificia, eleemosynas, & similia opera pia curet, monent *Suarez*, *Laym. & Bon. l. c. & Navar.* qui addit, posse injungi, ut patienter ferat infirmitatem, quod tamen *Bonac. l. c.* non probat; cùm fieri possit, ut id valde angat infirmum, timentem se non ritè satisfacere. * (*Nota hîc quod habetur in Rituali Romano*: Ægris non esse injungendam gravem pœnitentiam, sed indicendam tantùm illam, quam si convaluerint opportuno tempore peragant: *Et idem dicitur in c. Ab infirmis. 26. qu. 8 Dicunt autem Salm. cap 10. num. 21. & Dicast. D. 14. du. 2. num. 14. quòd si infirmus potest satisfacere per eleemosynas, hæ imponendæ sunt a Confessario.*)* III. Quando scrupulosus sæpius intra eandem horam redit cum novis culpis; quia supponitur imposita in præcedentibus. *Tan. l. 4 cap. 1. ex Fagund.*

2. Etsi Confessarius peccet ex communi, si pro magnis peccatis valde parvam pœnitentiam imponat, excusari tamen eum posse putat *Dian. par 3. t. 4. R. 59.* si addat illud: *Quicquid boni feceris, &c.* Verùm hæc regula universaliter admitti non potest; ut bene notat *Card. de Lugo d. 25. n. 57. Contr. Tamen Pa*

„ *laus*, &c. contra quos *Diana* pro se citat „ *Bonn.* & *Leand. par* 6. *t.* 7. *Ref.* 3. & *par* 9. *t.* 9. „ *Ref.* 54. & ab aliis non immeritò rejicitur, „ eo quòd verba, utpotè merè deprecatoria, „ non habeant vim elevandi omnia opera bo- „ na ad efficaciam Sacramentalem. *Averja* „ *qu.* 13. *sect.* 7.

Utrùm per illa verba: *Quicquid boni feceris* &c. eleventur ad effectum satisfactionis Sacramentalis omnia bona opera Pœnitentis, licèt non imposita? Negat *Viva qu.* 6. *a.* 1. *n.* 3. quia virtus Clavium tum elevat Pœnitentis opera, cùm ligat; quapropter, cùm verba illa ad nihil obligent in particulari, non ligant, & consequenter nec opera elevari possunt. Sed longè probabiliùs & communiùs ex *D. Thoma* affirmant *Nav. cap.* 26. *n.* 24. *Fill. tr.* 8. *cap.* 2. *Salm. cap.* 10. *num.* 35. *Elbel num.* 248. *Sporer num.* 569. *Holzmann num.* 610. *cum Reg* & *Stoz*, & probabile vocat ipse *Viva l. c.* Ratio, quia Ecclesia non frustra, sed ad hoc quidem verba illa proferri præscripsit, ut omnia bona opera Pœnitentis, quamvis ex ejus electione fiant, ad satisfactionis Sacramentalis meritum eleventur. Id omne docet *D. Thomas* in *Quodlib.* 3. *a.* 28. ubi sic ait: *Et hæc quæ præter injunctionem expressam* (Pœnitens) *facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali injunctione, quâ Sacerdos dicit*: Quicquid boni feceris &c. *Et quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis, in quantum virtute Clavium est culpæ commissæ expiativa.*

508 „ §. Minor justò licitè datur ex causa: qua- „ lis, ver. gr. est, I. Magna contritio. *(*Nisi* „ *pœnitentia sit necessaria ad medicinam*)*. II. „ Fragilitas animi, vel corporis, ob quam ti- „ metur majorem non impleturum. III. Tem- „ pus Jubilæi, vel Indulgentiæ Plenariæ. Ita „ *Suar. Henriq. Laym.*

Certum est Confessarium teneri ut Judicem, & ut Medicum imponere Pœnitentibus satisfactionem, per se loquendo, peccatis condignam; ut Judici enim incumbit infligere pœnas delictis commensuratas, & ut Medico præscribere pharmaca idonea tam morbis contractis curandis, quàm in posterum vitandis; ita ex Tridentino *Sess.* 14. *cap.* 8. ubi dicitur: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere; ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem.* Ergo tenetur Pœnitens tam ad integrandum Sacramentum, quàm ad satisfaciendum Divinæ Justitiæ exigenti reparationem injuriæ sibi illatæ, pœnalem satisfactionem Deo exhibere.

Hinc bene advertit Catechismus Rom. *p.* 2. *cap* 5. *num.* 79: *Ut Pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, operæ pretium erit eis interdum significare, quæ pœnæ quibusdam delictis ex veterum Canonum præscripto* (*qui Pœnitentiales vocantur*) *constituta sint.*

509 Diximus, *per se loquendo*, nam per accidens Confessarius minuet pœnitentias propter justas causas, mox supra a *Busemb* descriptas, & signanter (prout communiter DD. docent) propter animi infirmitatem, quâ laboret Pœnitens, & ob quam censeatur satisfactionem proportionatam non impleturus. Ita *D. Thomas suppl. q.* 18. *a.* 4. (cujus verba inferiùs referentur) *Suar. D.* 38. *sc.* 4. *num* 4. *cum communi, Nav. cap.* 16. *num.* 21. *Anacl. pag.* 634. *num* 25. *Tol. l.* 3. *cap.* 11. *num.* 8. *Abelly pag.* 160. *v.* 3. *Elbel num.* 248. *Laym. cap.* 15. *num.* 12. *Pal. p.* 20. *num.* 10. *Salm. cap.* 10. *num* 46. ac alii passim etiam rigidioris sententiæ sectatores, ut *Habert de Pœnit. cap.* 10. §. 7. *Petrocor. cap.* 2. *q.* 2. & *Natal. Alex. cap.* 6. *a.* 6. *reg.* 5. Ratio, quia tametsi juxta Divinæ Justitiæ rationem exigatur satisfactio peccatis adæquata, tamen ex Divina Clementia habenda est ratio virium Pœnitentium tam corporis, quàm animi. Ideo dicitur in Tridentino: *Divinam Clementiam decere, ne nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur.* Nota illud *absque ulla satisfactione*, ergo Deus non omnimodam satisfactionem, sed aliqualem ex sua Clementia tantùm exposcit. Et huic facit id quod dixit *D. Thomas Quodl.* 3. *a.* 1: *Si contingat quòd Sacerdos minorem satisfactionem imponat.. nihilominus Pœnitens ad aliquid ulterius obligatur; Quod si in hac vita non perficiet, in Purgatorio exolvet.*

Nec obstat quòd in Trident. *loco cit.* præscribatur pœnitentia injungenda esse pro qualitate criminum, nam ibidem simul dicitur, ut supra relatum est, ut satisfactiones imponantur, *quantum prudentia suggesserit pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate salutares & convenientes.* Nota Tò pro *Pœnitentium*

tium facultate, ideft fpectatâ illorum infirmitate corporis, & animi; Et nota Tò *salutares, & convenientes*, unde rectè ait Auctor *de Offic. Conf. apud Croix l.* 1. *qu.* 50. „: (Salutares non funt fatisfactiones, quibus præ gravitate vix pares effe Pœnitentes videantur, adeo ut in eorum perniciem vertant)„. Sic etiam explicat *Abellypag.*161. verbum illud *Salutares* „: (Ideft, ait, utiles ad falutem Pœnitentium, Confeffarius enim debet hoc folum ob oculos habere ut Pœnitentis faluti confulat)„. Appofitè etiam *Antoine*, quamvis hic Auctor meritò enumeretur inter Scriptores rigidiores noftri temporis, tamen *pag.*516.*n.*3. fic dicit „: (Satisfactiones vindicativæ, ut falutares fint & convenientes, debent effe proportionatæ. non folùm multitudini & gravitati peccatorum, fed etiam facultati & difpofitionibus Pœnitentis; neque enim falutares funt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ, ut fpectatâ Pœnitentis fragilitate periculum fit, ne eas omittat, nam tunc in ejus exitium verterentur; In hoc autem Sacramento magis intenditur emendatio & falus Pœnitentis, quàm fatisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum fpirituale Pœnitentis, poteft imponi levior pœna quàm mereatur; Quare *S. Antonin.* 3. *p. ti.* 16. *cap.* 21. ait: *Debet Confeffarius dare talem pœnitentiam, quam credat verifimiliter Pœnitentem implere, ne ipsam violando deterius ei contingat*. Et Rituale Parifienfe dicit: *Confeffarius Pœnitentem interroget, an poffit pœnitentiam fibi injunctam peragere, alioquin eam pro fua prudentia immutet, aut minuat*.)„ Ita *Antoine*. Idem fentit *Gonet to.*6. *pag.*463.*Collig.*2. ubi inquit „: (Ex rationabili caufa poteft interdum Confeffarius leviorem pœnitentiam injungere, ut fi Pœnitens gravi morbô fit oppreffus, vel fi fit periculum quòd a Confeffione deterreatur, aut pœnitentiam injunctam non adimpleat. Unde *Gerfon* in *Regula mor. p* 2. *c. de Pœnit.* dicit: *Tutius eft cum parva pœnitentia, quæ fponte fufcipitur, & verofimiliter adimpletur, ducere confeffos ad Purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in Infernum*. Et *Cajet. in Summa v. Satisfactio*, ait: *Debiliter difpofito Pœnitenti danda eft fatisfactio parvula, ut parvulus ignis foveatur, & ne appofita palea fuffocetur appofitis lignis defuper*.)„

510 Idque confirmatur ex Rituali Rom. *de Sacr. Pœnit* ubi dicitur: *Poftremò Confeffarius falutarem & convenientem fatisfactionem, quantum fpiritus & prudentia fuggefferit, injungat, habitâ ratione ftatûs, conditionis, fexûs, & ætatis, & difpofitionis Pœnitentium*. Nota Tò *difpofitionis*.

S. Carolus Borrom. *in Inftruct. Confeff. apud Concina p.*346 *num.*14. fic præfcripfit: *Canonum pœnitentias, ut tempora ferunt, pro charitate & prudentia fua* (Sacerdos) *minuet, prout peccatorum circumftantiæ requirent, in quibus rationem habebit contritionis*. . . *Nec verò putent fua peccata levia effe, quia parva illis pœnitentia data eft, fed hoc factum effe, ne eam quæ pro culparum ratione injungenda erat* (nota) *deferant eum periculo falutis fuæ. Proinde Pœnitentes ideo hortandi erunt, præter opera impofita, plura etiam alia præftare conentur*.

S. Joannes Chryfoft. *Hom.*43. *in cap.*28. *Matth.* fic ait: *Etfi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne meliùs eft propter mifericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem*. Item *Hom* 44: *Sicuti enim, fi fafcem fuper humeros adolefcentis quem non poteft bajulare pofueris, neceffe eft aut fafcem abjiciat, aut fub pondere confringatur: Sic & homini* (nota), *cui grave pondus pœnitentiæ imponis, neceffe eft, aut ut pœnitentiam fuam rejiciat, aut fufcipiens, dum fufferre non poteft, fcandalizatus ampliùs peccet*.

Confirmat D. Thomas (cujus regulam dicit *Concina pag.*295. *num.*12. fervandam effe in imponendis pœnitentiis) *Suppl. qu.*18. *a.*4. dicens: *Pœnæ fatisfactoriæ in Canonibus determinatæ non competunt omnibus; fed variandæ funt fecundùm arbitrium Sacerdotis. Sicut Medicus aliquando non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem fufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita Sacerdos Divinô inftinctu motus non femper totam pœnam quæ uni peccato debetur jungit, ne infirmus ex magnitudine pœnæ defperet, & a pœnitentia totaliter recedat*. Et quòd hìc S. Doctor non folùm loquatur de imbecillitate corporis, fed etiam animi Pœnitentis, patet ex contextu ejufdem Articuli; & clariùs ex *Quodl.*3. *a.*28 ubi dicit: *Videtur autem fatis conveniens, quòd Sacerdos non oneret Pœnitentem gravi onere fatisfactionis, quia ficut parvus ignis a multis lignis fuppofitis de facili extinguitur, ita poffet contingere quòd parvus affectus Contritionis in Pœnitente nuper excitatus, propter grave onus fatisfactionis extingueretur, peccatore totaliter defperante; unde melius eft quòd Sacerdos Pœnitenti indicet, quanta pœnitentia effet fibi pro peccatis injungenda, & injungat fibi nihilominus aliquid quod Pœnitens* fole-

tolerabiliter ferat: Ex cujus impletione assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam Sacerdos injungere non attentasset. Et hæc quæ præter injunctionem expressam facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa generali injunctione quâ Sacerdos dicit: Quidquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Et idem Angelicus *Opusc.65.§.4.* postquam dixit: *Sacerdos non imponat pœnitentiam ita gravem, ut Pœnitens totam dimittat . . . Nec ita levem ut contemnat peccatum.* Deinde addit: *Tamen tutius est imponere minorem debitò, quàm majorem, quia meliùs excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quàm per nimiam severitatem, quia talis defectus in Purgatorio supplebitur.*

Idem fortiùs insinuat *S. Antoninus 3.p.ti.16.cap. 20. sub initio*, ubi ait „: (Est autem satis rationabilis causa non dandi hujusmodi pœnitentias indispositio Pœnitentium, etiam quia aliquando non sufficeret tempus vitæ; nam (ut dicunt *Raymund. & Hostiens.*) debet Confessor dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implere, ne ipsam violando deterius contingat. Quòd si magna peccata commisit, & dicit se pœnitere, sed non posse aliquam duram pœnitentiam agere, animet eum ad hoc Confessor, ostendendo ei gravitatem peccatorum, & per consequens pœnarum, & sic tandem injungat ei pœnitentiam quam libenter suscipiat. Et si Sacerdos non potest gaudere de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quòd liberatum a Gehenna transmittit ad Purgatorium. Itaque (ut inquit *Host.*) Confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere a se, sed potiùs imponat ei unum Pater noster, vel aliud leve, & quòd alia bona quæ fecerit, & mala quæ toleraverit, sint ei in pœnitentia, concordante *Thoma*. Hoc tamen sanè intelligc, videl. quia si aliàs ipsum pœnitet, & paratum dicit se facere quod debet, sed onus pœnitentiæ dicit non posse sufferre, tunc propter hoc quantumcunque delinquerit, non debet dimitti sine absolutione, ne desperet.) „ Hucusque *S. Antoninus*. Ex quo sequitur, quòd Confessarius non debet permittere, ut Pœnitens recedat sine absolutione, eo quòd nolit acceptare debitam pœnitentiam, sed potiùs imponat satisfactionem, quam ille libenter suscipiat, & verosimiliter impleat. Hinc probabiliter dicunt *Salm. cap. 10. num. 46. Croix num. 1255. & Lugo loc cit.* ex *D. Antonino*, ut supra, quòd est causa etiam satis justa minuendi pœnitentiam, ut Pœnitens majori amore afficiatur erga hoc Sacramentum. Sic pariter loquitur Auctor *Petrocorensis to 4. pag. 121. q.3. in fine* „: (Studendum maximè est, ut (Pœnitentes) necessarias pœnitentias sine magno incommodo, & absque confusione adimplere possint; Experientiâ quippe quotidianâ docemur, importunas & nimis onerosas satisfactiones Pœnitentium animos frangere, & ab earum executione removere:) „. Et *Card. de Lugo D. 25. num. 60.* sic ait „: (Pœnitentia debet esse salutaris & conveniens, hoc est primò locò attendi debet ad utilitatem Pœnitentis, ne scil. laquei ei injiciantur, ut nova peccata committat; Ex quo potissimùm capite excusari potest hodierna praxis, quâ leves pœnitentiæ imponuntur pro gravissimis peccatis; id enim sæpe fit propter spiritualem infirmitatem Pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis scandalizabuntur, & vel Confessionem fugient, vel certè Confessarios imperitos adibunt. Monendi tamen sunt Pœnitentes de insufficientia satisfactionis injunctæ.) „ Quapropter sapienter advertit *S. Thomas de Villanova* (*Serm. Fer. VI. post Dom. Lætare*): *Hoc judiciò meò ita perficies, si facilem unam* (pænitentiam) *injunxeris, acriorem consulueris.* Optima praxis.

Ex his omnibus colligitur, quàm imprudenter se gerant Confessarii illi qui magnas imponunt pœnitentias, quas prævident Pœnitentes non impleturos. O quàm plures Confessarii indocti inveniuntur (loquor experientiâ doctus in Missionibus, in quibus ferè triginta annos sum versatus), qui non dubitant absolvere eos qui vel sunt in proxima occasione peccandi, vel recidivi indispositi, & insipienter putant ipsos curare graves eis imponendo pœnitentias; Ex quo fit quòd illi, etsi pœnitentiam acceptant ut absolutionem carpant, tamen post absolutionem obtentam, quia nullum eis remedium præscribitur quô præservantur, brevi miserè relabuntur, pœnitentiam non implent, & ab ejus gravitate deterriti, deinde a Confessione abhorrent, & sic in peccatis diutius tabescunt. Ceterùm hic animadvertendum puto, quòd (extra casum gravissimæ infirmitatis, aut vehementissimæ contritionis, ut supra dictum est *num. 507.*) non bene ageret Confessarius, si pro culpis mortalibus injungeret pœnitentiam per se levem, quæ levem inferat obligationem; Licèt enim, si expedierit, imponatur opus quod, respectivè ad

ad peccata sit leve, tamen regulariter semper injungenda est aliqua pœnitentia gravis, quæ gravem inducat obligationem.

511 „ 4. Non potest injungi, 1. ingressus religionis, ut docet *Sa*, *v.Satisfactio*, quia id „ nimis durum videtur. 2. Pœnitentia publica, si sit periculum revelandæ Confessionis, „ aliàs interdum pro publico peccato potest, „ & expedit.

Quoad primum spectat, commune est apud DD. non posse imponi in pœnitentiam ingressum in Religionem; ita *Laym.c.15.n.11.& Escob l 17.n.166.cum Nav. Sà*, *Sylvest*. *& Henr. ex D. Thoma 2.2.q.62.a 2.* An autem possit alicui imponi, ut recipiat Sacramentum Matrimonii? Affirmat *Leand. D.9 q.35* cum quibusdam, casu quô Confessarius noverit Matrimonium esse illi remedium necessarium. Sed meliùs hoc reprobant *Laym.l.c. & Escob. num. 167. cum Fagund.* quia Matrimonium omnimodam requirit libertatem.

512 Quoad secundum spectat, pœnitentiam publicam certum est non posse pro peccato occulto imponi, ut ajunt communiter *Palaus p.21.§.2. n.5. Croix n.1265. Elbel num.236.* & alii passim; quia, ut docent *S.Thomas, Nav. Suar. Vasq. &c. ap. Elbel*, per hoc indirectè revelaretur sigillum. Idque expresè prohibet Rituale Rom. dicens: *Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponant*. Pro peccato autem publico dubitatur, an possit publica imponi pœnitentia? Negant *Nav. Sà, Reg. & Vega ap. Pal. l.c.§.3. n.5.* quia hæc esset manifestatio Confessionis, & violatio sigilli. Sed communiter posse affirmant *Pal.l.c.Suar. D.37 se.6.n.3.Bon.p.2.n.14.Croix n.1264. Roncaglia c.1 q.7.Antoine pag.517 R 2.Salm.c.10.n.29. Holzmann n. 609. Elbel n.238.& Escob. l.17.n. 154 cum Con.Vasq & Henr.* Idque expresè docuit *D.Thomas in 4.D.14.q.1.a.5.q.1.* ubi dixit oportere, *ut peccatum publicum publicam habeat medicinam*. Probatur 1. ex *c. Manifesta. 1.de Pœn. & Rem.* ubi dicitur: *Manifesta peccata non sunt occultâ correptione purganda*. Et ex Trident. *Sess.24.c.8.* ubi: *Huic* (idest publico peccatori) *condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet*. (Et in hoc loco loqui Concilium etiam de foro sacramentali intelligunt plurimi ex AA.citatis, contra *Nav* qui intelligit non sine quidem aliquo fundamento, ut mox infra dicetur, de foro externo). Nec obstat dicere, quòd talis publica pœnitentia esset manifestatio Confessionis; nam, cùm illa imponatur de consensu Pœnitentis, necessariò præstando si vult absolvi, manifestatio illa potiùs provenit ex libera actione Pœnitentis, quàm ex præcepto Confessarii. Hinc dicunt *Pal. Salm. Roncaglia*, & *Escob. locis cit. ex D. Thoma* ut supra, Confessarium non solùm posse, sed etiam aliquando teneri hanc publicam pœnitentiam imponere. Hoc tamen rectè advertunt *Roncaglia c 1. Reg. in prax.6.& Salm. n.29. cum Con.* & *Aversa*, locum habere in solo casu quô aliter non posset nisi per illam publicam pœnitentiam scandalum reparari, puta publicè restituendo honorem alicui publicè dehonorato. Ceterùm, si publica pœnitentia non sit ita necessaria, meritò dicunt præfati AA. non debere Confessarium illam imponere reluctanti, cùm aliter possit salus obtineri Pœnitentis, & scandalum reparari, nempe per publicam frequentationem Sacramentorum, visitationes Ecclesiarum, auditionem Missarum, ingressum in aliquam Congregationem ubi pietatis opera exercentur, & similia. Hinc *Fagnanus in d. c. Manifesta*, refert quòd S.C. noluit declarare, an in foro sacramentali pro publicis peccatis publicæ pœnitentiæ essent imponendæ.

513 „ 5. Etsi possit, & aliquando ob fragilitatem pœnitentis etiam expediat, injungi o- „ pus alias debitum, seu præceptum, v.g. Mis- „ sæ auditionem die festo, &c. ut docent *Sua-* „ *rez*, *Vasquez*, *Laym.l.5.tr.6.c.15.* & alii (Un- „ de si scrupulosus sæpius redeat ad Confessari- „ um, intra breve tempus semper nova confi- „ tendo, non semper necesse est imponere pœ- „ nitentiam novam, cùm opus ante debitum „ possit injungi. *Bonac. Henriq. Card. de Lugo*, „ *Dian p.6.tr.7.R.6.* contra *Suar.Regin.& Bann.*): „ Si tamen Confessarius non exprimat, censetur imperasse opus liberum, ut docent idem, „ & *Dian.p.3.tr.4.R.84.* Vide *Con.d.10.dub.8.& Dian. p.4.t.4.R.241.* „

Dubitatur igitur 1. An possit pro pœnitentia imponi opus alias debitum? Negant *Palud. Scoto*, *Capreol. &c. ap. Renzi cap.2. Se.3.q.5.* & consentit *Antoine pag.517. qu. 3.* ubi dicit semper esse imponendum aliquod opus supererogatorium; quia opus aliunde præceptum præstandum est à Pœnitente, etiamsi non confiteatur. Sed communiter & meritò affirmant *Lugo D 25. num 67. Sanch. Decl. 1. cap.14.num.5. Suar. D.38. se 6.Bonac.qu.5.se.2. p.2.num.12. Anacl. pag.635. num 28. Holzmann num.627. Laym. cap.15.n.10. Elb. num.245. Escob.l.17.num.170. Spor.num.504. Diana.*

Diana p.3.tr.4. R.83. cum Vasq. Turr. Duard. Vill. &c. Pal. p.21. §.1 num.10. cum Nav. Soto, Henr. Ronc.cap.1.q.6.R.2.cum Con. & Candido, ac Salm. cap.10. num.28. cum *Aversa, Victor. &c.* Ratio, quia opus illud jam præceptum, cùm sit satisfactorium, bene potest per Claves elevari ad meritum etiam satisfactionis sacramentalis; unde sicut qui die festo audit Missam, etiam ex voto debitam, duplex habet meritum; ita qui implet opus aliàs præceptum, injunctum simul in pœnitentiam. Hoc tamen non faciendum bene advertunt *Suar. Laym. & Sporer locis cit.* nisi spectatâ fragilitate Pœnitentis. Communiter autem dicunt DD. quòd nisi expressè Confessarius imponat opus aliàs præceptum, intelligitur impositum opus supererogatorium; vide *Pal. l.c.* qui citat *Sanch & Bon.* Si verò Confessarius imponat auditionem Missæ per mensem, non est obligatio audire duas Missas in festo, ut satis communiter docent *Con. D.10.dub 8.Laym.num.9.Sanch.num 6 Pal.tom.1. tr.3.D.19.p.1.num 4. Cro.num.1281. Elb num.235. Spor.num.564.& Salm.num.30.* cum *Bon.Mercero, & Diana*.

Dubitatur 2. An si Pœnitens statim post absolutionem deferat aliud peccatum, sufficiat illi eandem imponere pœnitentiam? Affirmant *Bonac.qu.5.p.2.num.3. & Croix num* 1239 ex eadem ratione ut supra. Sed meritò id reprobant *Palaus p.21.§.2.num* 10.*& Roncaglia cap.1.qu.6.R.2.* cum *Candido*, nam licèt opus aliàs præceptum bene possit injungi in pœnitentiam, ut supra dictum est, non tamen opus præceptum eodem titulo satisfactionis sacramentalis.

514 „ 6. Etsi etiam possit injungi opus inter„ num, uti contra *Merat.* & alios docent *Con.* „ *Hurt. & Dian. p.4.t.4 resp.24.*communiter: ta„ men debet esse externum, & afflictivum, „ ver. gr. oratio, jejunium, eleemosyna. Nam „ avaris eleemosyna, luxuriosis afflictio corpo„ ris convenit. Utrùm verò licitè imponan„ tur preces recitandæ pro defunctis, dubitari „ potest. *Vega t.2.cap 64. & Joan.Sanc.d.16.n.1.* „ negant: affirmant probabiliùs *Turr. de pœn.* „ *d.37.dub.4.Card.de Lugo d.25 sect.5.*Vide *Dian.* „ *t 4 p.3.ref.54.*

Dubitatur hic 1. An possit imponi opus internum? Negant *Sancius D.16.num.1.& Alens. ac Almain. ap. Suar D.38. se.6. num.2.* quia pœnitentia, cùm sit pars Sacramenti, debet esse sensibilis. Sed meritò cum communi sententia affirmant *Suar. Lugo D.25.n.67. Pont. de Matr. l.3. cap.7.num 4. Laym.c.15. qu.1. Bonac. p.2.n.10. Escob. num.148. Sporer num.563. & Salm. cap.10. num.27.* cum *Con. Reg. Hurt. Aversa, &c.* Ratio, quia tale opus jam per se est meritorium, & satis fit sensibile per impositionem Sacerdotis, ac acceptationem Pœnitentis, prout contritio fit sensibilis per Confessionem; & sic respondetur rationi oppositæ.

Dubitatur 2. An possit imponi opus applicandum pro Defunctis? Negant *Sancius D.16. num.1. & Vega c 64. cas. 4.* quia tunc opus non proderit Pœnitenti ad satisfaciendum pro seipso, ut tenetur. Sed communiùs affirmant, & probabiliùs *Pal. p.21.§.3.num.2. Lugo D.25. n.62 cum Turr. Anacl. pag.635. num.30. Sporer n 570 Elbel num 246. Holzm.num.608. Salm.cap.10.n.37 cum Aversa, Hurt Busemb. &c. ex Cathech. Rom.* ubi dicitur: *Igitur universæ satisfactionis modum culpæ ratio temperabit. Sed ex omni satisfactionum genere maximè convenit Pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot & definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, præsertim pro iis qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant.* Ratio, quia quælibet eleemosyna est verè meritoria, & licèt satisfactio illius operis tunc applicetur Defunctis, satisfactio tamen bonæ voluntatis Pœnitentis, quâ opus applicat, ipsimet cedit.

7. Potest etiam aliquando injungi cessatio ab aliquo bono opere (ver. gr. nimiâ „ corporis afflictione), vel abstinentia aliquâ „ vice a Communione, ad promovendum ma„ jus bonum pœnitentis, si prudens Confessa„ rius ad eum finem expedire judicet. *Salas,* „ *Card.de Lugo, Dian &c.*cum *Aversa q.13 sect.4.* „ contra *Joannem Sancium*. „

Dubitatur, an possit imponi cessatio ab aliquo bono opere, nempe a Communione, jejunio, &c? Negat *Sancius D.33.* quia hoc non esset opus meritorium. Sed communiter rectè affirmant cum *Busemb* & aliis, *Lugo D 25. n. 65.Sporer n.572.*cum *Suar.& Salm c.10 n.36.*cum *Mol. Rodr.Gabr &c.* Ratio, quia hujusmodi cessatio bene potest aliquando esse actus virtutis, saltem ad servandam obedientiam Confessarii. Rectè verò advertit *Lugo*, regulariter non expedire hujusmodi pœnitentiam imponere; Imò nec posse imponi, quando omissio illius operis sit fortè occasio aliis judicandi, quòd a Confessario in pœnitentiam fuerit injuncta, juxta dicta *n.512.*

8. Etsi possit immediatè post absolutionem „ adhuc injungi *(ut communissimè dicunt Sal- „ mant.c.10 n.42.Viva q.6.a.1.in fine cum Diana,* „ „ *& Sporer*

& Sporer n.576 cum communi)* ; debet tamen fieri ante, ut servetur ordo judicii. Vide *Dian. par.3.t.4 resp 136 & p.5.t.13.res.36.* ubi ex cap. finali, & *Och* docet, etsi consuetudo habeat, ut ita fiat, illam tamen non induxisse obligationem.

515 Resp. 2. Pęnitens communiter tenetur sub gravi obligatione pęnitentiam, si rationabilis sit, acceptare, & implere, ut habet communis contra *Cajet.Sylv Nav.* Quorum sententia ad hoc saltem serviet, ut neminem non absolutum dimittas, si vel levissimam subire velit, ut notat *Sotus*, & *Reg.l.7.c.2. Dian.p 3 t 4 R 51 & p 2 t.16 R.52.*

Dixi 1. *communiter* : quia probabile est, quod docent *Lay.l.4.t 6.d 15.Suar.& Dia p 3. t 4 R.126* contra *Con. Henriq.* & alios, pęnitentiam sub veniali tantùm obligare sequentibus casibus: I. Si imposita sit pro solis venialibus. Ita citati contra *Henr. Fagund* II. Si pro mortalibus aliàs confessis. III. Omissionem partis non gravis, in confessione mortalium ; vel etiam omissionem totius, si levis sit, v. gr. unum *Miserere. Con. Fagund.* cum *Dian p.3 t 4. R.102. & p.6.t.8.R.54.* *(*Levem esse omittere unum* Miserere , *dicunt etiam Pal p 21. §.4.num.11 & Lugo D.25. n.74. Rosarium verò B.Virginis, etsi quinque decadum, minimè dici potest materia levis*)* IV. Si Confessarius noluit obligare sub mortali; quia, cùm possit imponere pęnitentiam liberè, & sine omni obligatione, ut probat *Suar. hic d.38 s 7.Henriq Fill Fagund.Tan. Conin.de sacr.d 10.dub 8.num.65* contra *Turr & Vasq.* potest etiam sub levi tantùm imponere. Vide *Dian p.3 t.4.& p.4 t.5 R.53.* V. Eum, qui lucratur indulgentiam plenariam, liberari ab onere pęnitentiæ (nisi sit medicinalis) docet *Dian par 5.t.12.R.3.& p.9.t.6.R 36.ex Tann. Gran.Card. de Lugo*, &c. contra *Val March. & Aversf.* *(*Vide de hoc num 519.*)*

Dixi 2. *Si rationabilis sit*; quia si justò sit gravior, ac difficilior, nec Confessarius eam moderari velit, non peccabit graviter pęnitens , si sine absolutione discedens alterius Sacerdotis judicio peccata submittat, ut docent *Suar. Conin. Laym.* Imò ad eam non obligabitur, si omninò injustam esse constet, aut si pęnitens eam non possit implere; vel illius sit oblitus. Nec tunc ad aliud quicquam tenetur, etsi expediat, ut is, qui sive culpabiliter, sive sine culpa oblitus est, in sequenti confessione similem sibi injungi petat. Ita *Conin. Laym. Dian.p 4.t.4.R.241.* contra *Richard.& Silv.* qui putant talem confessionem esse repetendam: quod præter citatos negat etiam *C. de Lugo num 78.ex Vasq.* docens, & talem satisfacere , si confiteatur illud peccatum oblivionis culpabilis.

516 Hic plura dubia occurrunt discutienda. Dubitatur 1. an Pœnitens teneatur acceptare justam pœnitentiam, quam imponit Confessarius? Tres sunt sententiæ. *Prima* negat, quam tenet *Cajet to.1.Opusc.tr.6 q.2.ad 2* & probabilem putant *Sporer n. 548* & *Tamb.c.2.n.7.* quia non tenetur acceptare, qui vult eam solvere in Purgatorio. *Secunda* sententia, quam tenent *Nav. c.26 n.20* item *Scotus*, *Med.Gabr.ap.Lugo D.25. n 68.& Soto,Zerola, Vill.&c ap.Renzi c.2.Se.3.qu.12.* dicit posse non acceptare, sed si acceptet, teneri ad eam exequendum. *Tertia* sententia communis & vera, quam tenent *Suar. D.38 Se.7. n 2.* (qui oppositas vocat temerarias) *Lugo l. c.* (ubi nostram sententiam vocat certam cum *Vasq. & Victor.* qui post Tridentinum dicunt esse de Fide) *Elbel n.227.& Salm.c 10.n.52.* cum *S.Thoma , Palud.& P.Soto*, dicit peccare, qui pęnitentiam non acceptat, vel non vult implere, & absolutionem vult recipere. Ratio, quia, ut docet *Benedictus XIV. in Epist. Encyl. Inter præteritas.* (*in Bullar.to.3.pag.170. §. 65.*) sicut Confessarius justam tenetur injungere pęnitentiam, ita Pęnitens tenetur illam acceptare.

Probabile tamen est, quòd si Pęnitenti videatur pęnitentia illa justò gravior , aut nimis onerosa respectu ad suam imbecillitatem, tunc si Confessarius nollet eam moderari , posset saltem sine culpa gravi discedere absque absolutione, & alium adire Confessarium, ut dicunt cum *Busemb. & Con.* supra , *Suar. D.38. Se.7.n 4.Laym.c.15.n.6.Elbel n.228.Holzm.n 601. & Spor n 551.* Hoc tamen intelligendum, si pęnitentia illa verè sit irrationabilis, vel impar debilibus viribus Pęnitentis; nam si contra pęnitentia facilè posset ab eo impleri, & nollet ex mera desidia illam acceptare , ac cum levi absolvi vellet, non videtur posse excusari a peccato gravi , quia (ut bene ait *Lugo n. 69.*) sicut peccaret Sacerdos imponendo levem pęnitentiam sine justa causa pro gravibus culpis, ita peccaret Pęnitens volens sine causa recipere absolutionem cum pęnitentia justò leviori.

517 Dubitatur 2. An Pęnitens peccet graviter, si omittat implere pęnitentiam gravem, impositam pro venialibus, aut mortalibus confessis? Commune

mune est quòd si injungatur pęnitentia levis, non est obligatio illam implendi sub gravi, etiamsi tota omittatur; *Palaus p 21. §.4.n.11. Lugo D 25.n.74 Renzi c.2 sc.3 qu.14. Suarez D.38 se.7. n.5 Croix num.1278.* cum *Aversa*, & aliis passim. Ratio, quia materia levis non est capax gravis obligationis. Nec obstat, quòd Sacramentum maneat incompletum, nam illud jam est completum essentialiter, completio autem integralis per materiam levem non obligat nisi leviter secundùm materiam. Dubium vertit, quando materia pęnitentiæ est gravis. *Prima* sententia probabilis & communior dicit esse peccatum grave illam omittere, ita *Lugo*, & *Pal ll cc. Bon q 5.Se.3.p.4 n 4 Roncaglia c.2.q 2 R. 2.Concina pag.423 n 11.Salm c.10.n.62.Escob l.17. num.206.* cum *Henriq. Con. Fag. & Nunno*. Ratio, quia gravitas vel levitas hujus obligationis non sumitur ex gravitate causæ, nempe peccati confessi, sed ex materia pręcepta, scil. pęnitentiæ impositæ. *Secunda* vero sententia satis probabilis negat hanc obligationem esse gravem, ita *Nav.c.21 n.43.Suar.l.c Laym.c.15.n 7.Diana p.3.tr 4 n.36 Spor.n.544.* & probabilem putant *Lugo n 76.Mazzotta to.3.pag 381.Tamb c. 2 n.4.* cum *Henr.& Croix n.1279.* cum *Soto, Palud. Fill. Led.& Aversa*. Ratio, quia hoc casu materia satisfactionis impositæ non est necessaria in quantum est gravis, unde sicut Confessarius non tenebatur, imò nec poterat illam imponere sub gravi, ita nec Pœnitens sub gravi adimplere. Nec valet dicere, quòd pœnitentia non est commensuranda cum peccato, sed cum pęna temporali ob peccatum debita; Nam respondetur 1. quòd si hoc esset, utiquè deberet pro quolibet veniali gravis imponi pęnitentia, cùm unicuique veniali gravis, imò gravissima debeatur pœna. Respondetur 2. quòd ex Tridentino pœnitentia injungenda est *pro qualitate criminum*, non autem pęnæ. Sentio tamen dicendum cum *Roncaglia* (cui consentit etiam *Laym. l. c.*) quòd si per accidens peccata illa venialia valde disponerent Pœnitentem ad mortale, tunc posset Confessarius gravem ei imponere pęnitentiam, ut ipsum removeat a periculo peccandi mortaliter; & tunc tenebitur Pęnitens, si velit absolvi, illam acceptare & adimplere. Prӕterea, censeo quòd si Pęnitens pro mortalibus confessis condignam non egerit pęnitentiam, tunc si iterum eadem peccata Clavibus subjiciat, bene poterit Confessarius gravem injungere pęnitentiam, & Pęnitens, si acceptet, tenetur eam implere.

An autem circumstantias pęnitentiæ impositæ teneatur Pęnitens implere sub mortali, nempe ad recitandam Coronam flexis genibus, brachiis extensis, & similia? Resp. nulli dubium, quòd omissio circumstantiæ erit saltem venialis; quando verò erit vel ne mortalis, pendet ex molestia levi aut gravi, quam affert circumstantia, vel per se, vel respectivè ad Pęnitentem, prout significaverit Confessarius pęnitentiam imponens; ita communiter *Sanch. Dec.l.4. cap.12. num 8. Lugo D 25 num 93. Viva q 6.a.2.num.4. Renzi cap.2 se.3.q.16.Tamb l 4.c.2. n.14 & Croix num 1280. cum Dicast. Aversa &c.*

518 Dubitatur 3. an Confessarius pro culpis gravibus possit imponere pęnitentiam gravem, sed sub obligatione levi? *Prima* sententia negat, quam tenent *Renzi cap. 2. se.3. qu 14 & Bonac q.5. se.3.p.4.num 4 cum Coninch.& Nunno*. Ratio, quia, licèt possit Legislator in materia gravi obligare tantùm sub levi, tamen in hoc Sacramento Confessarius non reputatur ut Legislator, sed ut simplex Minister, cùm ibi agat nomine Dei, unde non potest materiam per se gravem sub levi imponere. *Secunda* sententia communior affirmat, quam tenent *Busemb.* ut supra cum *Henr. & Fagundez, Suar. D.38. sc.7. num.5. Filliuc tr.8. num.54 P. Segneri Instruct. ad Conf. cap.3. Tamb. l 4. c 2 n.6. Dicast. ap. Croix num.1249.* & probabilem vocat *Viva q 6. a.1. num.2.* cum *Medina*, & *Diana* Ratio, quia revera (ut ipsi Adversarii concedunt, utque dictum est *Tom.I.l. 1. num. 143.*) quilibet Legislator potest gravem materiam præcipere sub levi. Nec obstat ratio opposita, nam Confessarius in hoc Sacramento non tantùm fungitur vicibus Christi, sed etiam est a Christo constitutus verus Judex & Legislator, qui ex potestate sibi tradita solvit remittendo peccata, & ligat præcepta imponendo circa obligationem satisfactionis implendæ: unde hujus obligationis gravitas oritur non ex vi Sacramenti, sed ex præcepto Confessarii. Hæc secunda sententia per se loquendo valde probabilis mihi videtur, sed non probarem, si Confessarius ex hac doctrina vellet pro peccatis gravibus totam pœnitentiam imponere sub levi, excepto casu gravis ægritudinis, aut intensissimæ contritionis, vel alio casu rarissimo, in quo omninò videretur expedire ad salutem Pœnitentis; censeo enim ex præcepto Tridentini teneri semper Confessarium injungere aliquod grave opus sub obligatione gravi, licèt sit leve respectivè ad numerum & gravitatem peccatorum.

Præfata ergo sententia deservire poterit ad hoc tantùm, ut Confessarius, postquam imposuit aliquam pœnitentiam gravem, aliam graviorem injungat sub levi, ut si Pœnitens illam implebit, sacramentaliter satisfaciat; si verò negliget, non gravetur culpâ gravi. Et sic puto rectè se gerere Confessarium, cùm enim spectatâ pœnitentis imbecillitate possit Confessarius primam tantùm gravem pœnitentiam imponere sub præcepto, & graviorem sub consilio præscribere, meliùs consulet bono Pœnitentis, imponendo illam graviorem sub levi, ut omnia opera injuncta eleventur ad meritum satisfactionis sacramentalis. Minimè autem approbo id quod dicunt *Medina ap Suar. & alii ap. Busemb.* ut supra, nempe quòd Confessarius possit aliquando injungere pœnitentiam sine ulla obligatione: hoc dico esse omninò improbabile, nam Legislator potest ferre & non ferre legem, sed si ferat, non potest quidem eam ferre sine obligatione, cùm lex debeat necessariò, saltem sub levi obligare; lex enim quæ non obligat, non est lex, sed consilium.

519 Dubitatur 4. An tempore Jubilæi, vel Indulgentiæ Plenariæ possit Confessarius absolutionem impertiri nullâ injunctâ pœnitentiâ? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Lugo D. 27. num. 21. Suar. D. 38. se. 10. num. 10. Pal. p. 21. num. 9.* cum *Toleto, & Sà, Viva qu. 6. a. 1. num. 1. v. Quintò* (limitant tamen *Salm.* & *Viva* nisi Pœnitens indigeat aliquâ pœnitentiâ medicinali): & idem docuit *D. Thomas Suppl. qu. 25. a. 1. ad 3.* ubi ad objectionem, quòd non possit Sacerdos remittere pœnitentiam, cùm hæc sit pars Sacramenti, respondet: *Faciens Indulgentias pœnam pro eo quam debuit, solvit de bonis Ecclesiæ communibus*. Subdit verò ad 4: *Tamen consulendum est eis, qui Indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant*. Ratio hujus sententiæ est, quia pœnitentia principaliter imponitur pro satisfacienda pœna temporali, quæ jam tota remittitur per Indulgentiam. Sed his non obstantibus, tenendum est oppositum cum *Concina pag. 407. num. 6. Roncaglia cap. 2. qu. 7. & Croix num. 1272. cum Fill. Rodr. Dicast.* Et hodie non est ampliùs de hoc dubitandum, dum noster SS. Pontifex Bened. XIV. in *cit. Epist. Encycl. Inter præteritas.* (vide in *Bullar. to. 3. pag. 170. § 65.*) sententiam contrariam tanquam laxiorem reprobat, dicens non posse putari verum Pœnitentem qui Indulgentias consequi cupit, si hujus prætextu se vult eximere a pœnitentia sacramentali adimplenda. Ratio 1. quia, ut Pœnitens posset per Indulgentias liberari a pœnitentia certè debita, certus esse deberet illam lucrari, sed patet hoc valde incertum esse; unde non potest debito certo satisfacere per incertam solutionem. Ratio 2. quia, licèt certò quis Indulgentias lucraretur, debet tamen semper aliquam pœnitentiam (quæ est integralis pars Sacramenti) implere, ne Sacramentum mutilum maneat.

Dixi aliquam pœnitentiam, nam communiter & probabilissimè, præter AA. citatos pro prima sententia, dicunt *Nav. c. 26. n. 21. Tol. l. 3. cap. 11. num. 8. Sporer num. 258. Elbel n. 248. Holzm. num. 612. & Laym. cap. 15. num. 12. cum Soto, & Henr.* causâ Indulgentiarum bene posse a Confessario pœnitentiam diminui, modò aliqua imponatur; quia per eam jam integratur Sacramentum, & contra per Indulgentias probabiliter satisfit pœnæ temporali de bonis communibus Ecclesiæ, ut docet *D. Thomas loc. cit.*

520 Dubitatur 5. an si Pœnitens oblitus sit pœnitentiæ injunctæ, teneatur repetere Confessionem, ut aliam pœnitentiam accipiat? *Prima* sententia, quam tenent *S. Antonin. p. 3. ti. 14. cap. 19. § 19. & Bonac. q. 5. se. 2. p. 3. num. 9. cum Sylvest.* & aliis, dicit hunc teneri saltem præcipua repetere peccata, ut condigna pœnitentia sibi imponatur: quia Pœnitens curare debet, quantum comodè potest, ut Sacramentum fiat integrum, qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media. *Secunda* verò sententia communis, quam tenet *Lugo D. 25. num. 87. Pal. p. 21. num. 19. Sporer num. 552.* cum communi, *Croix num. 1275. Ronc. cap. 2. qu. 7. Holzm. num. 617. Viva qu. 6. a. 2. num. 6. Diana to. 4. tr. 4. R. 241. Elbel pag. 272. n. 244. cum Nav. Soto, Aversa, & Salm. cap. 10. num. 83. cum Suar. Vasq. Laym. Con. Vict. Candido, Vivald &c.* negat obligationem hanc (etiamsi Pœnitens culpabiliter oblitus fuerit pœnitentiam, ut specialiter notant *Salm. Sporer, Holzm. Elb. Lugo cum Vasq. & Croix cum Nav. Soto*, & aliis). Ratio, quia ex una parte non tenetur ampliùs ad pœnitentiam, cùm illius impletio facta sit ei impossibilis; ex altera non videtur extare hanc obligationem repetendi Confessionem, ut integretur Sacramentum, cùm nemo videatur teneri repetere sua peccata, semper ac ipsa directè fuerint remissa, hoc enim gravissimum esset onus. Utraque sententia est probabilis. Meritò autem advertunt *Conink. D. 10. dub. 9. num. 86. Pal. num. 18. Diana, Elb. Spor. ll. cc. & Salm. num. 83. cum Cajet. Soto, Nav. & Med.* quòd

talis Pęnitens teneretur utiquè, cùm commodè posset, adire Confessarium suum, si putaret illum adhuc memorem esse pęnitentiæ, quam injunxit: tunc enim ejus impletio est ei adhuc moraliter possibilis.

521 1. Is, qui pęnitentiam implet in statu peccati mortalis, probabiliter quidem satisfacit præcepto, cùm impleat ejus substantiam; peccat tamen, sed venialiter, ut docet *Suarez*, *Laym. Dian. l. c.* quia Sacramenti partem suscipit indignè, & obicem ponit effectui, scilicet remissioni pęnæ (quem tamen, obice remotò, recuperari docent *Nav. Tol. Caj. Dian p.3.t.4.R 85. Fagund. Suarez, &c.*): unde quamprimum est implenda; poteſtque graviter etiam peccari nimiùm differendo, quòd ex variis circumſtantiis judicandum. V. *Dian. par.2. t.15. Ref.53. & p.3. l.13. R.39.* Non esse autem grave, seu mortale, si non differat ultra octiduum, docet *Hurt. apud Dian.* Imò posse differri per annum (hoc est quandiu non tenetur ad novum Sacramentum Pęnitentiæ) vult ipse *Dian. par.9. t 7. Ref.57. ex Amico, & Leand. &c.* nisi tamen pęnitens dubitet, an postea possit implere: eo enim casu teneri quamprimum commodè potest. * (*Hic meritò communiter rejicitur cum Salm. cap.10. num.65. Tambl.4 cap.2. num.9 & Croix num.1288. qui probabiliter tamen excusat a mortali, si dilatio sit ad mensem, si pęnitentia sit tantùm vindicativa. Roncaglia verò damnat de mortali si differatur pęnitentia per 15. dies; sed hoc videtur nimis rigidum, non reputatur enim gravis dilatio, quæ non affert grave præjudicium rei præceptæ, ut ait Lugo D.25. num 91. qui addit num 92. dilationem, ut sit gravis, debere esse ad longum tempus. Renzi autem qu. 18. cum Covarr, & Gloss. in l. fin. C. de Cens. dicit non esse gravem dilationem infra sex menses; Sed hoc videtur nimis benignum.*) * Similiter non esse mortale, si obligatus jejunare feriâ 6. differat in diem sequentem; vel obligatus communicare singulis mensibus, differat ad 6. vel 8. dies, affirmat *Dian. l. c. ex Palao*; præsertim ex causa aliqua, tametsi levi. * (*Dicunt Salm cap 10. num.65. esse mortale differre Communionem per 4 dies, nisi justa causa excuset; Sed communiùs Palaus p. 21. §.4 num.12. Spor. num.577. Holzm. n.605. cum Suar. Con. & aliis censent non esse mortale differre Communionem per 6. vel 8 dies, quando quis tenetur communicare per singulos menses. Et consentit Roncaglia cap. 2. qu. 6. R.1. modò (rectè monet) pęnitentia non sit medicinalis, ita ut illâ dilatâ periculum sit relabendi. Putat autem Croix num. 1277. cum Gob & Steph. quòd ex decem Communionibus omittere unam, non sit mortale; sed huic non acquiesco.*) *

522 Dubitatur 1. An qui existit in mortali possit implere pęnitentiam impositam? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Tabiena*, *Alens. Archid. ap. Salm cap.10 num 70.* Et citant pro se *D. Thomam* qui *Suppl qu 14. a.2. ad 2.* sic ait: *Oportet quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas, & ideo sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.* Ratio hujus sententiæ est, quia peccator injuriam irrogat Sacramento, dum obicem ponit satisfactioni in Sacramento impositæ. *Secunda* sententia, quam tenent *Tournely Prælect. Theol. tom 9. pag. 245. R.3. Juenin to.7. pag 490 a.3. Antoine pag.519.* etiam negat implere, si impleat habens actualem affectum ad peccatum mortale; secus si tantùm existat in mortali; ita præfati Auctores. Ratio, quia ad satisfaciendum Deo non requiritur status Gratiæ sanctificantis, sed sufficit voluntas Deum placandi: quæ contra deest in eo, qui habet actualem affectum ad peccatum. *Tertia* sententia communis & probabilior universè affirmat, & hanc tenent *Suar. D 38. sc.8. num.1. Nav. cap.3. num 7. Salm. cap.10. num.69. Concina pag.259. num 3. Roncaglia cap.2. qu.5. Lugo D.25. num.30.* cum *Palud. Cajet. Soto, Sylvest. & Bon. se.3. p.4 num.15. cum Sà. Tol. Val. Vasq. Con. Fill. &c.* Ratio, quia ad implendum præceptum satisfactionis sufficit ponere opus præcepti, licèt præcepti finis non obtineatur. Respondetur autem ad textum *D. Thomæ*, quòd ibi S. Doctor non loquitur de adimpletione satisfactionis injunctæ, sed tantùm de ejus merito, quòd non potest haberi sine charitate.

523 Dubitatur 2. An peccet qui implet pęnitentiam impositam, existens in mortali? Conveniunt DD. hunc non peccare mortaliter; Alii verò, ut *Lugo D 25. num 32. ac Aversa, Dicast. Stephan. &c. ap Salm. cap.10. num 70.* (qui putant probabile) dicunt nullo modo peccare; quia, ut ajunt, nulla est culpa obicem ponere soli remissioni pęnæ. Alii tamen probabiliùs tenent peccare venialiter, quia ponere obicem effectui partiali Sacramenti non potest ab aliqua culpa excusari; ita *Suar. D.38 sc 8 num.7. Laym. cap.15 num.15 Wigandt tr 13 num.129. Bon. p.4. num. 15. & Salm. l. c.* etiam probabile cen-

cenſent. Dicunt autem *Wig. Salm & Antoine*, quòd, recedente fictione, tunc pœnitentia habet effectum ſatisfactionis; contra *Scotum, Medin. Bon. & Vaſq.* qui cenſent habere effectum cùm impletur.

524 ,, 2. Pœnitentiam (etiam medicinalem) im-
,, poſitam ſub conditione hac, ſi iterum la-
,, batur, nec teneri acceptare, nec implere, eo
,, quòd Confeſſarius nec Judex ſit, nec Medi-
,, cus peccatorum committendorum, docet *Dia.*
,, *par.6.t.7. Reſ.40. ex Palao, Trull. &c.* Sed con-
,, trarium probabiliùs cum *Suarez* tenet *Aver-*
,, *ſa qu.13. ſect* 4. quia non imponit eam pro
,, peccatis committendis, ſed commiſſis ſub
,, conditione reincidentiæ. * (*Et ſic tenendum*
,, *cum Suar. de Rel l.3.cap.8 Laym cap.15. n.11.*
,, *Bon.p.2.num.26. Salm cap.10.n.38.cum Averſa,*
,, *& aliis. Id tamen intelligendum, modò im-*
,, *ponatur proportionata pœnitentia pro peccatis*
,, *confeſſis*) *

525 ,, 3. Qui non implevit intra tempus præ-
,, ſcriptum, non ideo deobligatur.

Dicunt *Henriqu. ap. Renzi cap.2. ſe.3. qu* 18 quòd ſi aſſignetur dies ad pœnitentiam implendam, tranſacto illo, non eſt ampliùs obligatio implendi; ſed omninò tenendum eſt oppoſitum cum *Buſemb. & Diana p.5.tr.13.R.37 Renzi l.c. ac Croix num.1290. cum Averſa, & Mendo.* Dicunt autem *ibid. Sporer, Con. & Gob.* quòd ſi alicui ſit injunctum jejunium die Sabbati in honorem B. Mariæ V. tranſacto eo die, non tenetur in alio; Sed hæc opinio nec mihi arridet, tum quia ſemper principaliter intenditur a Confeſſario jejunium, & acceſſoriè dies; tum quia, quando materia eſt diviſibilis, qui non poteſt implere totum, tenetur ad partem.

526 ,, 4. Poteſt ſatisfacere per alium, cui Con-
,, feſſor id concedit: vel qui per ſe non poteſt,
,, ut docent *Regin. Fagun. Dian. p.4.t.4. Reſ* 141.
,, * (*Sed adverte hic Prop.15 damnatam ab Alex.*
,, *VII.* quæ dicebat: *Pœnitens propriâ auctori-*
,, *tate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui locò ipſius*
,, *pœnitentiam adimpleat.*) * Hic tamen non
,, tenetur, niſi Confeſſor voluerit. An verò
,, ſatisfaciens pro alio ſimul pro ſe poſſit, alii
,, ajunt, alii probabiliùs negant, ut habet *Sà.*

527 ,, 5. Non neceſſariò impletur ante Com-
,, munionem. * (*Hic advertantur quatuor Pro-*
,, *poſitiones damnatæ ab Alexandro VIII nempe*
,, *Prop.*16: Ordinem præmittendi ſatisfactionem
,, abſolutioni induxit non Politia, aut inſti-
,, tutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præ-
,, ſcriptio, natura rei idipſum quodammodo
dictante. *Prop.* 17: Per illam praxim mox ,,
abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus. *Prop.* ,,
18: Conſuetudo moderna quoad adminiſtra- ,,
tionem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam ,,
plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, ,,
& multi temporis diuturnitas confirmet, ni- ,,
hilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ,,
ſed pro abuſu. *Prop.* 22: Sacrilegi ſunt judi- ,,
candi qui jus ad Cummunionem percipien- ,,
dam prætendunt, antequam condignam de ,,
delictis ſuis pœnitentiam egerint.) * ,,

Quæres, Quis pœnitentiam poſſit commu- ,, 528
tare, & quomodo? ,,

Reſp. 1. Ex juſta cauſa quivis Sacerdos id ,,
poteſt, ſi de novo ei confiteatur, ut habet ,,
communis ſententia, contra *Sotum, & Vaſ-* ,,
quez, ſaltem ſi peccata non ſint reſervata: ,,
imò etiam probabiliter, etiamſi talia fue- ,,
rint, ut habet *Fagundez*. ,,

Reſp. 2. Sine nova Sacramenti adminiſtra- ,,
tione poteſt id ſolus Sacerdos, qui injunxit, ,,
ſi adhuc recordetur ſtatum pœnitentis, & hic ,,
ad eum recurrat tempore tam brevi, ut ,,
moraliter idem judicium cenſeri poſſit, v. gr. ,,
intra hebdomadam; *Hurt.* & alii 4. imò etſi ,,
poſt longius intervallum; *C. de Lug. Averſa, &* ,,
Dian p.7.t.6 Reſ.46 & p.9.t.6.R.57. contra *Pal.* ,,
&c. Ratio, quia juſtam incognitâ cauſâ, non ,,
poteſt ferre ſententiam. Ita *Sylv. Suar. Con.* ,,
Lay. Fill. Reg. Fag. & Card. de Lugo, contra *Nav.* ,,
Henr. Tol. Sà, Rodr. Bejam, Val. Dian par.3.t. ,,
4. Reſ.53. & p.2.t.1.miſc.R.53. qui dicunt, et- ,,
iam alium poſſe, non repetitis peccatis. ,,
Quæ ſententia, etſi non ex ratione, ex prin- ,,
cipio tamen extrinſeco videtur eſſe in praxi ,,
probabilis (*Dian.* enim *l. c.* pro ea adducit ,,
14. Auctores, dicitque eſſe uſum, ſive praxim ,,
Confeſſariorum), & Confeſſariis poſſe ſer- ,,
vire, quando pœnitens difficulter adduci po- ,,
teſt ad repetenda peccata, vel tempus id ,,
non fert; præſertim ſi ex confeſſione (nam ,,
in ea, & non extra, debet fieri) aliorum ,,
peccatorum, ex præſenti ſtatu pœnitentis, ,,
ipſiuſque teſtimonio, habeant aliquam con- ,,
fuſam notitiam peccatorum præteritæ con- ,,
feſſionis. Ita *Fag par.2.l.9 c.4.n.22. Card. de Lu-* ,,
go d 25 ſ.6 n 107. & 109 ,,

Reſp. 3. Ipſe pœnitens non poteſt com- ,,
mutare pœnitentiam etiam in evidenter me- ,,
liorem, ut docent *Sanchez 5. mor Conin d.* 10. ,,
*a.*12, *num.*1. *Regin* & alii: etſi contrarium ,,
probabile dicat *Dian. p.3 t.4. R.53. & t.2. tr 4.* ,,
Reſ.53. ex Porc. & Vill. Sed hoc *Turr.* teme- ,,
,, rarium,

„ tarium, *Card. de Lugo* communi Theologorum, & fidelium sensui repugnare dicit *d.23. sect. 6. num. 75.*

529 Dubitatur 1. An Pœnitens optans pœnitentiam injunctam sibi commutari, teneatur Confessionem factam repetere? Resp. si confitetur eidem Confessario, non erit opus eam repetere, dummodo Confessarius adhuc confusè recordetur status ejus conscientiæ. Si verò confitetur alteri, duplex est sententia: *Prima* sententia affirmat esse obligationem repetendi, & hanc tenent *Laym.c.5.n.16 Lugo D.25 n.107. Pal. p 21.§ ult n.13. Concina pag.434.n.20 Roncaglia c. 3.q.3. Holzmann pag.158 n.616. Croix n.1295 Elbel pag.171.n.243. Sporer pag.243.n.588. Tamb.l.4. c.3 n.22.& Salm c.10.n.79 cum Suar. Soto, Sylvest. Vasq. Con. Reg M lf.&c.* Ratio 1. quia Confessarius non potest pœnitentiam commutare, nisi in judicio sacramentali; hoc autem judicium non potest exercere nisi Pœnitens sua deferat crimina. Ratio 2. quia pœnitentia, ut docet Tridentinum, non solùm debet esse punitiva, sed etiam medicinalis, nempe ut non tantùm sit in vindictam vitæ anteactæ, sed etiam in custodiam futuræ; nequit autem Confessarius convenientem medicinam Pœnitenti applicare, nisi culparum suarum notitiam habeat. *Secunda* verò sententia satis probabilis negat esse hanc obligationem, eamque tenent *Nav. Man. c.26 n 22. Tolet.l 3.c.11 n.12. Bonac.q 5.p 3.n.8 Sà, v. Satisfactio n.5. Diana p.2.tr 15.R 53 cum Henr. Vill Rodr. Victor. Vivald Portell Valer &c.* & hanc probabilem putant *Busemb. ut supra, Lugo n.109. Anacl.p 532 n.17. Sporer num.589.& Laym Salm. Holzm.ac Tamb locis cit.* Ratio, quia in hac secunda Confessione non agitur de judicio ferendo super culpis delatis in Confessione præcedenti, ubi judicium jam fuit efformatum, sed tantùm agitur de Pœnitentis impotentia sive imbecillitate ad pœnitentiam implendam, & sic respondetur ad primam rationem. Difficilius est respondere ad secundam; sed responderi potest, quòd Confessarius commutando pœnitentiam in æqualem vel minorem, benè potest præbere medicinam peccatis aliàs confessis, vel imponendo pœnitentiam æquivalentem, vel pœnitentiam datam minuendo juxta dispositionem Pœnitentis. Ceterùm iidem AA primæ sententiæ (ut *Palaus, Salm. Ronc. Elbel, & Croix*) fatentur eo casu non esse opus singula peccata repetere; sed tantùm præcipua, quantum sufficit ad notitiam confusam habendam status Pœnitentis. Adduntque probabiliter *Nav.c.26.num.22. Sporer l.c.& Tamb.n.23.* quòd si Confessarius advertat Pœnitentem non implevisse pœnitentiam, nec facilè impleturum, etiam, eo non petente, poterit ei illam commutare.

Dubitatur 2. An Confessarius inferior possit commutare pœnitentiam a Superiore impositam ob casus reservatos? *Prima* sententia communior negat, & hanc tenent *Conc. D. 13.n. 36. Suar. D.38. Se.10.n.14 Lugo D 25.n. 104. Holzmann n.616. Sporer n.583. Concina pag 433.n.16. Renzi c.2.Se.3 q 27.* item *Conink Valent. Reg. Vega, Molfes. &c ap. Salm c.10 n 72.* Ratio, quia accessorium sequitur naturam principalis, sicut ergo reservatum erat Superiori judicium in causa principali, scil. in absolvendis reservatis, ita reservata manet impositio pœnitentiæ, quæ ad idem judicium pertinet. *Secunda* verò sententia affirmat, eamque tenent *Palaus p.21.§ ult n.7.& Elbel n 242. cum Sanch Bonac. & Henr* ac probabilem vocant *Spor.& Salm.ll cc. cum Vasq. Nav. Sà, Dicast Gabr. Fernand &c* Ratio, quia cùm peccata jam fuerint a Superiore absoluta, est omninò ablata reservatio, & remanent illa peccata communia; unde si Pœnitens illa iterum subjiciat inferiori, potest hic novum de eis formare judicium, ac proinde pœnitentiam commutare. Nec obstat, ut dicunt, quòd inferior potestatem non habeat in sententiam Superioris; nam quando sublata est reservatio, uterque eandem habent potestatem. His tamen non obstantibus, prima sententia mihi arridet, nam licèt inferior hìc & nunc possit novum formare judicium super illa peccata, si rursum ei deferantur, tamen nullam ipse habet facultatem mutandi sententiam Superioris in judicio priùs ab eo lato; principium enim certum est, quòd inferior nihil potest in legem Superioris. Probabile autem puto id quod dicunt *Bonac.p.7.n.6. & Renzi l. c. cum Suar. Henr. Victor Med. Fagund. &c.* quòd secunda sententia posset locum habere, si gravis accederet causa, & non esset facilis accessus ad Superiorem; quia tunc inferior licitè posset pœnitentiam commutare ex præsumpta Superioris conniventia.

Dubitatur 3. An Confessarius possit commutare pœnitentiam extra Confessionem? Certum est, quòd alter Confessarius nequit extra Confessionem mutare pœnitentiam etiam injustam a primo impositam, ut cum communi sententia dicunt. *Diana p. 2. tr.15. R. 53.(contra Valer.& Victorell.) Salm.c.10.n.74.& Croix n.1293.*

cum

cum Lugo, qui meritò oppositam vocat improbabilem. Si verò sit idem Confessarius qui pœnitentiam imposuit, censet *Conink D... dub.* 8. *in fine*, eum posse pœnitentiam commutare extra Confessionem, sed non ultra quàm infra eundem diem; *Sporer.* verò *n.* 586: *cum Soto*, & *Valent.* Extendit ad infra biduum; *Busemb.* & *Diana l.c.* cum *Henr. Led. Vivald.* &c. extendunt ad hebdomadam; imò *Lugo*, *Aversa*, *Gabr.* &c. *ap. Salm. l.c.* id permittunt adhuc per longius intervallum. At veriùs puto dicendum cum sententia communiori, quam tenent *Bon p.* 3. *n.* 7. *Concina pag.* 433. *n.* 17. & *Salm ibid. cum Suar. Nav. Sylvest Vega*, *Reg. Præpos* & *Dicast* id tantùm posse admitti, si fiat statim post absolutionem, antequam Pœnitens discedat, quia tunc tantùm videtur moraliter perseverare idem judicium.

30. Cùm autem valde proficuum possit esse Pœnitentibus, ut faciliùs inducantur ad majorem pœnitentiam acceptandam, & fortiùs a peccatis absterreantur, eis indicare pœnitentias quæ olim in Canonibus Pœnitentialibus erant præscriptæ pro aliquibus criminibus, ut monent Catechismus Romanus, D. Antoninus, & D. Carolus Borromæus; ideo hìc operæ pretium duxi adjicere aliquos principaliores ex dictis Canonibus secundùm ordinem Decalogi, videlicet:

Circa I. Præceptum. 1. Qui a Fide desciverit, pœnitentiam aget annis decem 2. Qui auguriis & divinationibus servierit; quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem. 3. Respiciens furta in astrolabio, pœnitens erit annis duobus. 4. Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos. 5. Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annos quinque.

Circa II. Præceptum. 1. Quicunque sciens pejeraverit, 40. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & nunquam sit sine pœnitentia; & nunquam in testimonium recipiatur, & post hæc Communionem percipiat. 2. Qui perjurium in Ecclesia fecerit; pœnitentiam aget annos decem. 3. Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publicè blasphemaverit, præ foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem, in manifesto, dum Missarum solemnia aguntur, stet; ultimoque ex illis die, sine pallio & calceamentis, ligatus corrigiâ circa collum: septemque præcedentibus feriis sextis in pane & aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis item illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest; alioquin aliâ pœnitentiâ afficiatur. Recusans Ecclesiæ ingressu interdicatur, & in obitu Ecclesiastica careat sepultura. 4. Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III. Præceptum. 1. Qui opus aliquod servile die Dominico, festove fecerit; pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua. 2. Si quis jejunia a S. Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua. 3. Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem. 4. In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Paschanon communicet: ac præterea a carne abstineat.

Circa IV. Præceptum. 1. Qui Parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane & aqua 2. Qui Parentes injuriâ affecerit, tres annos. 3. Qui percusserit, annos septem. 4 Si quis contra Episcopum, Pastorem; & Patrem suum insurrexerit; in Monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget. 5. Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contemserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aqua.

Circa V. Præceptum. 1. Qui Presbyterum occiderit; pœniteat 12. annis. 2. Si quis Patrem, aut Matrem, Fratrem, aut Sororem occiderit; toto vitæ suæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu: abstineat a carne & vinô, dum vixerit: jejunet secundâ, & quartâ, & sextâ feriâ 3. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, & in obitu Communionem recipiet. 4. Qui homicidii auctor fuit, ob consilium quod dedit, pœnitentiam aget 40 dies in pane, & aqua, cum septem sequentibus annis. 5. Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens Quadragesimas tres. 6. Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore diebus totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadragesimas in annos observabit. 7. Qui sceleris occultandi causâ filium necavit, pœnitentiam aget annos decem. 8 Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit; pœnitentiam aget annos tres 9. Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit; pœnitentiam aget unum annum per legitimas ferias. 10. Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit: tridui pœnitentiam

tentiam aget in pane & aqua.

Circa VI. *Præceptum*. 1. Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos. Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, pœnitentiam aget 20. dies. 3. Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40. dies 4. Qui cum duabus fororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritalem violaverit: perpetuam pœnitentiam aget. 5. Qui incestum fecerit (non ita enormem) pœnitens erit 12. annos. 6. Qui Monialem violaverit; pœnitens sit annos decem. 7. Si qua mulier cerusâ, aliôve pigmentô se oblinit, ut alijs viris placeat, pœnitentiam aget annos tres. 8. Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scil. baptizavit, vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annos Et si crimen sit manifestum, debet deponi, & peregrinando 12. annos pœniteat, & postea Monasterium intret, totâ vitâ suâ moraturus ibidem. 9. Pro adulterio septennii & decennii pœnitentia imponitur. Pro osculo seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII. *Præceptum*. 1. Si quis furtum de re minori fecerit, pœnitentiam aget annum unum. 2. Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ suppellectili, vel thesauro, vel pecuniam ecclesiasticam, oblationesvè Ecclesiæ factas; pœnitens erit annos septem. 3. Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies 20. pane & aqua. 4. Qui usuras accipit, rapinam facit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

Circa VIII. *Præceptum*. 1. Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque. 2. Falsarius in pane & aqua pœnitentiam agat, quandiu vivit. 3. Si quis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Circa IX. & X. *Præceptum*. 1. Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque; pœnitens erit tribus annis. 2. Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, pœnitens erit annis septem: si Presbyter, quinque: si Diaconus, vel Monacus, tres: si Clericus, aut Laicus, annos duos.

ARTICULUS II.

De Satisfactione per Indulgentias.

§. I.

Quid sit Indulgentia, & quid ad eam requiratur?

Resp. 1. Indulgentia est gratia, quâ, certo aliquô opere, quod concedens præscribit, præstitô, debita Deo pœna temporalis (non autem culpa) extra Sacramentum, sacrificium, & martyrium, per applicationem satisfactionum Christi, & Sanctorum, remittitur: idque vel per modum absolutionis erga subditos Ecclesiæ, vel nudæ solutionis erga non subditos, ut defunctos, & catechumenos, quibus proinde tantùm dantur Indulgentiæ per modum suffragii. *Suar. Conin. Fill. Sanctarell. Bon. d. 6. q. 1. p. 1.*

Resp. 2. Ad valorem Indulgentiæ requiritur causa pia, & rationabilis, eaque, ut habet sententia communior *Suar.* & aliorum, proportionata effectui, & quantitati Indulgentiæ, saltem secundùm concedentis prudentem æstimationem, petendam non ex operis tantùm difficultate, sed fine intento, & operis ad ipsum utilitate. Ratio desumitur ex natura dispensationis bonorum, quæ sine causa ab inferiore facta non valet, & est dissipatio. Ita *Auct. cit.* * (*Communis est sententia, concessionem Indulgentiarum sine causa esse illicitam & invalidam; vide Lugo D. 27. n. 139. & Vuigandt tr. 14. n. 91. An verò causa debeat esse proportionata? Negant aliqui ap. Suar. D. 54. se. 2. n. 1. Sed veriùs affirmant Suar. n. 5. & Lugo n. 141. cum Adr. Caj. & communi. Nec obstat D. Thomas in 4. D. 20. qu. 1. a. 3. q. 2. quem Contrarii pro se laudant, nam ibi S. Doctor negat requiri æqualitatem operum cum pœna debita culpis, non autem proportionem cum culpa. Idem sentit Bellarm. de Indul. l. 1.*

„ *l. 1. c. 12. to. 2. Sed bene advertit, non esse* „ *subditorum judicare, utrùm causa justa sit vel* „ *non, debent enim simpliciter existimare ju-* „ *stam esse.*)*

533 „ Resp. 3. Ad lucrandas Indulgentias re„ quiruntur hæ conditiones, I. Ut sit bapti„ zatus. II. Ut sit subditus concedentis. III. „ Ut non sit signatus excommunicatione „ majore, ut habet communis: quia hæc pri„ vat communione bonorum spiritualium. „ IV. Ut sit in gratia saltem tunc quando „ opus præscriptum completur; quia pœna „ non remittitur ante culpam. *(Vide infra „ *n. 9. ap. Busemb.*) * V. Ut opus injunctum „ moraliter totum, & integrè impleatur. VI. „ Ut opus præscriptum sit honestum, saltem „ ex objecto: nam sufficit vitiatum ex fine „ inhonesto veniali, vel ex alia circumstan„ tia prava (ut docent *Suarez.* & alii com„ muniter contra. *Con.*), saltem si nihilomi„ nus conducat ad finem Pontifici propositum, „ ut limitat *Lay.* Ratio prioris est, quia il„ lud opus plerunque complet causam indul„ gentiæ, quæ debet esse pia. Ratio posterioris; „ quia ratio injuncti operis est assecutio finis „ intenti a Pontifice. V. *Laym Bonac. d 6 q.* „ *1. p. 5.** (*Alii distinguunt, ut Mazzotta to. 1.* „ *pag. 244. & Bonac. D. 6. q. 1. p. 5. n. 15. cum* „ *Nav. Val. Con. Reg. & c. communiter, quòd* „ *si culpa venialis afficit substantiam operis,* „ *puta si quis oret, vel det eleemosynam ob va-* „ *nam gloriam, tunc non lucratur Indulgentiam,* „ *vide n. 536. n. XVIII. secus si non est circa substan-* „ *tiam, ut si quis oret distractè: ita Mazzot. l. c.* „ *cum Suar. &c. ut supra communiter, contra* „ *Viegandt tr. 14. n. 92. qui id negat, si In-* „ *dulgentia sit data ad Deum placandum.*)*

534 „ 1. Indulgentiis etiam frui potest, qui eas „ concessit.

„ 2. Non expirant morte concedentis, cùm „ sint gratiæ: nec, ut habet *Sà*, ante noti„ tiam revocationis.

„ 3. Etsi intelligendæ sint, ut sonant; cùm „ tamen sint gratiæ, largè sunt interpretan„ dæ, (nisi sint de pœnitentiis injunctis, ut „ ex *Henriq.* &c. notat *Amicus d. 20. n. 77.*) „ servatâ tamen verborum proprietate. Un„ de censendæ sunt perpetuæ, si datæ sunt si„ ne temporis restrictione.

„ 4. Etsi data pro articulo mortis, secun„ dùm *Sà*, expiret, quando semel est accepta: „ contrarium tamen est probabile, ob ratio„ nem datam; illa autem non requirit appli-

cationem Confessarii, aut alterius ministe- „ rium, *Quintan. in append. t. 9. d. 4.* Expedit „ tamen moribundos ad invocationem nomi- „ nis JESU, & MARIÆ sæpius excitare, si- „ mulque in memoriam revocare intentio- „ nem lucrandi illas indulgentias. *ibid. d. 4.* „ Probabile enim est, si habeat plures imagi- „ nes, grana, rosaria, &c. benedicta, posse, „ sive intuitu ejusdem concessionis, sive di- „ versarum, toties lucrari, quoties nomen *JE-* „ *SU* repetierit, vel præstiterit opus requisi- „ tum, *ib. d. 6. ex Suar. Gran.* &c. Sufficit au- „ tem ad eas lucrandas quodvis tempus, in „ quo verificatur mortis articulus, etsi pluri- „ bus diebus ab ipsa morte absit. *ibid d. 5.* „

5. Possunt moribundi plures indulgentias „ plenarias, ob plures titulos concessas, simul „ lucrari, verbi gratiâ, quia habent plura ro- „ saria, vel grana, cruces, imaginesve, qui- „ bus sunt applicatæ: vel titulo suæ Religio- „ nis, Confraternitatis, &c. dummodo non „ requirant certa opera pro speciali necessita- „ te applicanda. *Quintan. in append. t. 9. d. 4.* „ idque etiamsi eas, vel earum aliquas igno- „ rent, aut non recordentur, *ibid. ex Lug. Dian.* „ & aliis 6. contra *Rodriq. Trull.* &c. „

6. Requiritur autem, ut moribundus cru- „ cem, granum, imaginem, &c. secum ha- „ beat in articulo mortis, ut ratione illius lu- „ cretur; & quidem, ut tutiùs, ac certiùs ob- „ tineant, ejus habeat dominium, seu posses- „ sionem, & apud se teneat. Non tamen est „ necesse, ut collo appensa, brachio obvolu- „ ta, manuve apprehensa sint (etsi aliquo ho- „ rum modorum habere sit tutius), sed suf- „ ficit esse in lecto, vel juxtà moribundum; „ licèt ipse nec videat, nec tangat, nesciat, „ aut recordetur se habere (nisi aliud expri- „ matur). Sufficit etiam habere commodata, „ seu quoad usum [præsertim si id in ipso „ indulto exprimatur, ut in Caroli Borromæi, „ & quinque Sanctorum fit.) Neque neces- „ se est retinere, donec expiret (etsi & hoc „ sit tutius), sed sufficit in aliquo mortis ar- „ ticulo habere, in eoque nomen JESU (si „ hoc requiritur) invocare. *ibid. d. 6.* „

7. Concessæ vivis non possunt applicari „ defunctis, nisi id exprimatur; quia pendent „ a voluntate concedentis. „

8. Probabile est concessum pro certo tem- „ pore posse sæpius obtineri, repetendo opera „ præscripta, verbi gratiâ, eadem die, nisi „ addita sit restrictio: quia favores sunt am- „ plian-

„ placandi. Ita *Henriq. Rodriq.* Contrarium tamen videtur probabilius, ob voluntatem concedentis contrariam rationabiliter præsumtam. V. *Card. de Lug. d. 27. sect. 6.*

„ 9. Etsi consultum sit, ut opera omnia fiant in gratia: id tamen non videtur simpliciter necessarium. Laborandum tamen est Concionatoribus, & Confessariis, ut, cùm Indulgentiæ promulgantur, Populum ad seriam confessionem excitent.

Quæritur, an ad lucrandam Indulgentiam omnia opera debeant fieri in statu Gratiæ? Affirmant *Nav. Caj. & Comit. apud Croix. n. 1410.* Alii verò, ut *Bellarm. l. 1. de Indulg. c. 12. & Vvigandt tr. 14. n. 92.* distinguunt, affirmant si Indulgentia est indicta ad Deum placandum, secus si ad alium finem, puta ad subsidium pauperum, ædificationem Templi. Alii tandem communiùs & probabiliùs dicunt sufficere, si ultimum opus fiat in Gratia, ita *Concina pag. 450. n. 34. cum communi, Suar. D. 52. se. 5. Pal. p. 5. Croix l. c. & Viva de Jub. 9. 6. a. 2. n. 6. cum Bon. Boss. &c.* Ratio, quia talia opera saltem disponunt ad Deum placandum, & vim habent saltem de congruo. Et huic sententiæ adhæsit N. P. Benedictus XIV. in sua Constit. *Inter præteritos*, ubi dixit: *A fructu Indulgentiæ minimè excludendos illos existimavimus qui non præmissâ Confessione visitationem incipiunt, dummodo, quando opus ultimum perficiunt, in statu Gratiæ sint.*

„ 10. Ut quis lucretur pro defunctis, probabiliter non requiritur, ut sit in gratia; quia tantùm ponit opus tanquam conditionem, quo posito, Pontifex applicat defuncto Indulgentiam, sive satisfactiones Christi, & Sanctorum. Ita *Escob t. 7. D. 7. E. 5. n. 45. ex Suar. Præp. in 3. part q. 14. dub. 10. num 92.* Contrarium tamen docet *Card. Lugo d. 17. num. 75.* requirens statum gratiæ, saltem in fine operis; quæ sententia tutior est. *(*Et hæc verior mihi videtur cum Vvigandt tr. 14. n 96. R. 3. quia nemo potest alteri applicare Indulgentiam, nisi priùs eam fecerit suam: Hîc autem notandum cum eodem Vvig. n. 97. quòd licèt effectus Indulgentiarum pro vivis sit infallibilis, non est tamen infallibilis pro defunctis, cùm pro eis nulla adsit promissio, unde Deus ipsas acceptat tantùm ad suum beneplacitum.*)*

„ 11. Opus præscriptum dum fit, debet esse utile ad finem a concedente intentum, qualis est ver. grat eleemosyna præscripta pro redemtione captivorum, etsi fiat cum, aut in peccato; modò aliud opus ei injunctum, & præscriptum in gratia fiat (V. *Lugo d. 27. n 48.*), non autem oratio præscripta ad placandum Deum; si ipsamet fit peccatum ex mala circumstantia; utì nec jejunium, si te inebries; item nec visitatio Ecclesiarum, sine ulla devotione. Ita *Laym. Bon.* & alii.

„ 12. Possunt uno, & eodem opere plures Indulgentiæ, diversis viis concessæ, lucrifieri, si opus sit æquè utile ad finem utriusque Indulgentiæ, nec sit iterabile intra idem tempus, ver. gr. jejunium, vel communio. Ita *Præpos. & Laym.*

„ 13. Non lucrantur Indulgentias, I. Qui ex impotentiâ, vel ignorantiâ, sive totum opus præscriptum, sive notabilem ejus partem omittunt: v. g. si puer, vel senex non jejunet, nisi tamen ob gravem difficultatem hoc opus ei in aliud est commutatum. *Henriq. Cajet. Bon. Tar. 5. n. 16.* II. Qui opera injuncta alio loco, tempore, vel ordine perficit, quàm præscriptum est, vel per alium, qui fuerit causa principalis, ut si per alium jejunarit, Ecclesias visitarit. *Nav. Reg. l. 7. Bon. l. c.* III. Qui famulo tradidit eleemosynam erogandam, quam is retinuit, ut habet *Bonac.* ex multis, contra *Sà*. IV. Qui aliquid omittit, quod secundum sententiam probabilem, vel etiam probabiliorem, non est necessarium, si tamen sit necessarium re ipsa, quia communis error non supplet defectum. Ita *Bonac. ex Suar. Sanch.* & aliis.

„ 14. Non obstat effectui Indulgentiæ, I. Etsi ex opere requisito modicum quid omittatur, v. g. ceremonia in sacro, vel si parùm comedas in jejunio; quia opus ponitur moraliter integrum. II. Si opus requisitum præstes per alium habentem se ut instrumentum, ver. gr. in eleemosynâ præstandâ. *Bon. l. c.* III Si eleemosynam des exiguam: nisi tamen in Bulla exprimatur, dandam esse pro cujusque facultate: tunc enim major danda est a divite; quàm ab alio. Ita *Fill Suar. Sà*, & alii. IV. Si Ecclesiam visitandam non possis ingredi ob hominum multitudinem, dummodò oratio fiat ante fores, vel in cœmeterio. *Bon* V. Etsi in opere præstito non habueris intentionem consequendi Indulgentias, ut docent *Salas.*

„ *Bo-*

Bonac. & alii contra *Suar.* Et videtur certum; saltem si habueris interpretativam, ut habet *Layman.** (*Et Vuig. tr. 14 n. 95. Viva q. 6. a. 4. n 3. Croix n. 1325. cum Lugo, Mol. Poll. Gab. &c. contra aggc. & alii.*) * VI. Etsi opera fuerint aliunde debita, v. g. ex præcepto Ecclesiæ; Ita *Laym.*

15. Quando datur potestas commutandi opera præscripta in alia, id non necessariò fit in confessione, & a Confessario, qui audit confitentem; sed potest fieri extra, & ab alio idoneo. Ita enim declarat Greg. XIII. (ut & in Bulla Indulgentiæ, nomine Confessarii intelligi quemvis approbatum) apud *Henriq. l. 7. c. 10. n 8.* & *Præpos. q. 14 d. 10. n. 88.*

16. Probabilius est, eum, qui tantùm partem operis præscripti facit, non lucrari partem Indulgentiæ, nisi tam parùm desit, ut censeatur moraliter integrum. Ita *Bon. p. 5 ex Nav. Suar. Con* &c.

17. Dum præscribitur, ut visitentur aliquot altaria, sufficit ad illa se orando convertere ex eodem loco, ut habent *Sà*, *Bonac. p. 1. Suar. Rodr. Dian.* Limitat autem *Lugo*, si sit tali loco, & situ, ut moraliter censeri possit orare ad illa altaria. *d. 27 n. 98.*

18. Cùm Confessio præscribitur, nisi in Bulla exprimatur, venialium, probabilius est non requiri, ut conditionem sine qua non, sed ut dispositionem ad statum gratiæ. *Bon l. c.*

19. Nemo consequitur plenariam Indulgentiam peccatorum omnium, nisi omni culpà, etiam veniali, liber sit, quando ultimum opus explet. Unde consultum est, ut communio sit ùltimum. V. *Laym.*

Certum est peccatum veniale non remissum quoad culpam, non posse remitti quoad pœnam, ita *S. Thomas Suppl. q. 27. a. 1.* quem sequuntur *Viva qu. 6 a. 2. n. 2. Sporer pag. 234 n 8.* & alii passim. Illud tamen veniale non impedit, quominus remittatur pœna debita aliis peccatis jam remissis; *Viva*, & *Sporer ll. cc. ac Vuigandt tr. 14 n 94.* & *Renzi c. 2. se 4 q. 17. cum Laym & Pelliz.* Nec obstat Indulgentiam plenariam concessam fuisse sub ratione totalis remissionis, ita ut si pœnam non tollat illius venialis non remissi, nullam tollat. Nam respondetur, quòd sicut non repugnat culpam alicujus venialis remitti, quin remittatur culpa aliorum, ita & pœna; Pontifex autem concedendo Indulgentiam Plenariam, non præsumitur velle eam restringere tantùm ad eos quibus remittuntur omnia venialia, sed potiùs illam concedere juxta capacitatem subjecti, ut remittatur saltem pœna venialium illorum, quorum culpa remissa est.

§. II.

Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat a Jubilæo?

535. *Vide quæ habentur apud Busemb.*

536. *Annotantur Sancita a Bened. XIV. circa Jubilæum.*

537. *Qu. I. An ad lucrandum Jubilæum omnia opera perfici debeant in una hebdomada? Qu. II. An per Confessionem invalidam in Jubilæo auferatur reservatio censurarum, & peccatorum? Qu. III. An peccet graviter qui absolutus a reservatis, postea alia opera non impleat? Qu. IV. An qui confessus est in Jubilæo, & oblitus sit peccati reservati, possit deinde a quocunque absolvi? Et an obtinere commutationem votorum? Qu. V. An confessus animò lucrandi Jubilæum, maneat absolutus a reservatis oblitis, si postea non lucretur. Qu. VI. An possit absolvi, qui commisit peccatum reservatum in confidentiam Jubilæi? Qu. VII. An possit dari absolutio ante satisfactionem partis, vel juramentum ejusdem? Qu. VIII. Quinam casus, & censuræ possint absolvi in Jubilæo? Dub. 1. An possint absolvi publicè excommunicati? Dub. 2. An possit dispensari in irregulares?*

538. *IX. Qui veniant nomine Infirmorum, Captivorum, & Itinerantium? Qu. X. An sufficiat ad Jubilæum lucrandum oratio mentalis, aut modica vocalis? Qu. XI. An modica eleemosyna? Qu. XII. An satisfaciat pro jejuniis injunctis implens jejunia aliàs debita?*

535 RESP. 1. Indulgentia alia est totalis sive plenior, plenaria, plenissima, quæ non tantùm pœnitentiam injunctam per Confessarium, vel Canones, aut secundùm hoc injungi debitam, sed etiam omnem Purgatorii pœnam tollit. Nec differt a Jubilæo, nisi accidentaliter, Privilegiis quibusdam, ut quòd in Jubilæo licita sit dispensatio in certis votis, absolutio a reservatis, & censuris, & quòd Confessarius quivis approbatus possit eligi. V. *Sà, v. Indulgent. Bon. d 6. q 1. p. 2.*

Indulgentia alia est Partialis, qualis est unius, vel aliquot annorum: item septenæ, quadragenæ, carenæ, &c. item tertiæ partis peccatorum, per quas non significatur tolli tantam durationem Purgatorii, sed tan-

„ tantam pœnam remitti, quanta decerneretur „ per jejunium unius, aut aliquot annorum, „ aut quadraginta dierum in pane, & aquâ, „ secundùm Canones olim imponi solitum. „ Porrò quando indulgentiis plenariis adduntur aliquot anni, vel remissio tertiæ partis „ peccatorum, id secundùm diversas sententias, vel ad diversos concedentes referendum est, vel facit ad cautelam, ut si forte „ causa Indulgentiæ non fuerit sufficiens, saltem valeat ad illos annos lucrandos; vel ut „ adjuncta concedatur pro alio tempore, actione, & loco; vel denique, ut ea per modum suffragii possit aliis applicari. V. *Bell. c. 9.*

„ Respond. 2. Circa Jubilæum notanda sequentia.

„ 1. Anno Jubilæi in Urbe durante, suspendi solent tantisper extra Urbem omnes Indulgentiæ plenariæ, quoad vivos, etiam in „ carceribus (non tamen in periculo mortis „ constitutos, ut contra *Layman. l. 5. t. 7. c. 8. nu. 2.* docet *Ben. d. 6. q. 1. num. 2* ex declarat. Urb VIII facta anno 1625. neque quoad „ defunctos); itemque aliæ facultates, v. gr. „ absolvendi a casibus Bullæ Cœnæ, commutandi vota, dispensandi, &c. concessæ in ordine ad lucrandas plenarias Indulgentias. „ Non suspenduntur autem Indulgentiæ personis particularibus, aut ab alio, quàm Papâ concessæ, nec privilegia Religiosorum, „ v. g. absolvendi a reservatis, &c. quia tantùm suspenduntur facultates concessæ in ordine ad Indulgentias. Ita *Sanch. Henriq.* &c. „ apud *Dian t. 1. tr. de Bulla Cruc. Fill. Bon. l. c. Benzon.* & denique *Lugo nu. 20. sect 8 num. 145. ex declarat.* Urb VIII. anno 1628. Similiter neque suspenditur facultas concessa „ Episcopis per *Trid. sess. 24. c. 6.* absolvendi, „ & dispensandi cum suis subditis, in omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis: item „ nec dispensandi in irregularitatibus, in impedimentis matrimonii, aut petendi debitum, &c. quæ ex jure communi illis competunt. *Zerol. v. Annus Sanctus*, §. 4 *Quintan. in append. t. 2. d. 16.*

„ 2. Etsi probabile sit quod docet *Navar.* „ sæpius luctifieri posse Indulgentias intra Jubilæum extensum ad duas septimanas: contrarium tamen verius est, quod *Congreg. Card.* declaravit, ut habet *Bonac. ex Suar. Sanch l. 6 qu. 1. p. 5. num. 32.* qui tamen affirmat, „ in Anno Sancto posse obtineri toties, quoties opera præscripta præstantur: idque ex declaratione Urbani VIII. „

3. Satisfacere tunc, 1. qui Sabbato ante „ primam Dominicam confitetur, ut habet „ *Laym Bon.* & praxis fidelium. Item qui confitetur, & communicat ultimâ Dominicâ „ claudente Jubilæum. Cetera tamen opera „ debere fieri ante, & quidem intra unam „ hebdomadam, docet *Lugo d. 27. num. 155.* „ contra *Bonacin p. 1. quæst. 5. 2.* Qui ordinem intra opera præscripta non servavit. 3. Si quis „ intra illud tempus cœperit confessionem, „ quam materialiter imperfectam oporteat differri longiùs, potest tunc absolvi a reservatis, & commutari vota: postea verò extra „ tempus Jubilæi absolvi ab omnibus, etiam „ quæ oblitus est, reservatis, ac in oblitis „ etiam dispensari: imò potest postea omnia „ facere Confessor finita confessione, quæ ante; quia, ceptâ causâ, manet potestas delegati, donec finiatur. Ita *Sà, Less. l. 2. c. 40. d. 16. Bonac. Laym. Sanch. l 4 c. 54. Dian. t. 2. misc. R. 11.* „

4. Qui neglexit lucrari Jubilæum in patria, potest alibi, dum ibi durat, lucrari. „ *Sanch Ugol. Dian p. 3. t. 4. R. 151.* Imò etiam in patria, si tempore publicationis ex invincibili ignorantia notitiam illius non habuit. *Bon. Dian. l. c.* „

5. Quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Jubilæa, quorum singula confessionem, & communionem requirunt, non „ opus est bis confiteri, & communicare, „ dummodo perseveres in gratia: illa tamen „ opera repetenda sunt. *Tur. p. 2. d. 51. d. 64.* „ Vide *Dian. p. 4. t. 4. R. 166.* „

Ante omnia refert hic adnotare Sancita N. SS. P. Bened. XIV. in sua Constitutione, *Inter præteritos*, edita 3. Dec. 1749. pro Jubilæo Anni Sancti (*in Bullar. to 3. pag. 140.*); de qua præcedenter loquutus in Allocutione Consistoriali habita die 5. Maji eod. anno (vide in *Bullar. pag 125*) sic dicit: *Difficultates* (circa facultates Jubilæi) *in unum congerere, & quæstiones omnes de medio tollere non prætermittemus*. Addens ibi, *ideo Doctores Constitutiones aliorum Pontificum falsò interpretasse, quia non bene verba ipsarum perpenderunt*. Deinde in prædicta Constitut. *Inter præteritos*, sic sancivit:

I. Per verba, *verè pœnitentibus & confessis*, intelligi debet actualis Confessio (In *dicta Constitut. Inter præteritos, §. 5.*) Omnes visitationes Ecclesiarum debent perfici uno die, incipiendo diem a media ad mediam noctem, vel

ave-

a vespera ad vesperam, §. 13. III. Per clausulam, *Ad beneplacitum nostrum*, *& Sedis Apostolicæ*, non cessant Indulgentiæ morte Pontificis: Secus si tantùm dicatur, *Ad beneplacitum nostrum*. §. 18. IV. Circa suspensionem Indulgentiarum, quando in Indulto dicitur, *omnes & singulæ*, etiam Plenariæ suspenduntur. §. 22. V. Indulgentiæ pro vivis non possunt applicari pro defunctis. §. 23. VI. Tempore Jubilæi Anni Sancti manent suspensæ facultates Regularium absolvendi a casibus Bullæ Cœnæ, & reservatis Sedi Apostolicæ, & vota commutandi, sive sint concessæ intuitu Indulgentiarum, sive ob alias causas. §. 26. & 32. VII. Vi Jubilæi nequit absolvi hæresis externa. §. 38. VIII. Quando dicitur, *Commutatio votorum fiat dispensando*, principaliter debet attendi ad commutationem ita ut materia subrogata non sit exorbitanter minor. Secus si dicitur, *Dispensatio fiat commutando*. §. 45. IX. Facultas dispensandi non includitur in facultate commutandi. §. 47. X. Quoad Irregularitates pertinet, quicquid sit de controversia, num sub nomine censuræ irregularitas ex delicto comprehendatur, datur facultas dispensandi ab occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat. §. 50 XI. Facultas commutandi pia opera non intelligitur data circa Confessionem, & Communionem, (preterquam cum pueris), aut orationem necessariam in visitatione. Nec commutatio fieri potest ad opera aliunde debita. Nec Jubilæum acquiri potest per opus aliàs debitum (puta si quis ex legato teneatur dare eleemosynam pauperi), nisi qui Indulgentiam concedit, nominatim dicat, quod per prædictum opus acquiri possit; id enim sæpe contingit, cùm inter injuncta opera trium dierum jejunium præscribitur, dies nominatim indicando, ex. gr. dicitur quòd esse debeant tres dies quatuor temporum Septembris. §. 53. Item commutatio fieri debet in opera ejusdem naturæ. §. 55. XII. Præter excommunicationem majorem Pontifici reservatam in Constit. *Apostolici muneris* impositam Sacerdoti complici in peccato turpi, qui extra mortis articulum Confessionem excipit Pœnitentis, eumque absolvit; vel qui in articulo mortis absolvit, cùm alius Sacerdos non desit; sive, cùm alius sit Sacerdos, sibi fingit, quòd si Pœnitens illi confiteatur, infamia aut scandalum inde oriturum sit, & ideo Confessionem ejus excipit, aut absolvit; imponitur hìc inhabilitas in quocunque Jubilæo absolvendi complicem Pœnitentem. §. 59. & 60. XIII. Cùm omnes, quæ tribuuntur facultates ad Jubilæi consecutionem, directæ ac veluti ipsius præparatio sint, clarè inde sequitur illarum usui minimè locum esse, nisi cum eo qui & ad consequendum Jubilæum præparatus sit, & certum habeat propositum adimplendi opera injuncta. §. 62. XIV. Confessarii tantùm in foro sacramentali, & Ecclesiis designatis possunt absolvere, & vota commutare. §. 63. XV. Tempore Jubilæi, vel Indulgentiarum omninò imponenda est pœnitentia a Confessario, ne mutilum maneat Sacramentum. §. 65. XVI. Nomine partis læsæ non intelligitur Judex, sed qui damnum est passus. §. 66. Et itidem declaratur, non posse commutari vota in præjudicium tertii, sicut votum Perseverantiæ in aliqua Congregatione, quod naturam assumat contractûs, & reciprocæ obligationis inter voventem & Congregationem. XVII. Si quis post Confessionem prolabitur in lethale, debet iterum confiteri, ut ultimum opus fiat in Gratia. §. 72. XVIII. Opera facta in peccato valent ad lucrandum Jubilæum, modò fiant animô exhibendi honorem Deo, non autem ex fine vano; & modò ultimum opus impleatur in Gratia. §. 55. & 56. XIX. Nomine *Incolæ* veniunt omnes qui sunt Romæ, animô ibi morandi per majorem anni partem; & omnes qui Romæ alicujus muneris aut negotii causâ morantur. Confessio est necessaria ad lucrandum Jubilæum, etiamsi quis habeat sola venialia §. 77. XX Pro aliis verò Indulgentiis, si Confessio præcipitur ut dispositio, non requiritur Confessio venialium; secus si injungitur ut opus præscriptum. § 78. XXI. Si quis post Confessionem labatur in mortale, licèt non teneatur iterare visitationes, tenetur tamen iterum confiteri. §. 79. XXII. Non est opus in visitatione Basilicarum ad Indulgentiam consequendam ingredi aut egredi per Portas Sanctas, licèt hujusmodi ingressus pro opere supererogationis æstimandus sit. §. 81. XXIII. Si quis ante publicationem Indulti visitavit Basilicas, & compleat visitationes ipso die publicationis, potest gaudere Jubilæô, modò aliam visitationem quatuor Basilicarum totam illo die perficiat. § 83. XXIV. Satis est oratio vocalis: qui autem solâ mente orare voluerit laudandus est, aliquam tamen vocalem orationem adjungat. § 83. XXIV. Potest quis iterum lucrari Jubilæum, si reiteret opera injuncta; verùm tantùm primâ vice potest facultatibus gaudere. §. 84. Hoc tamen non intelligendum

pro

pro lucranda Indulgentia concessa iis qui præscriptis diebus Ecclesiam visitaverint, tunc enim unica tantùm Indulgentia acquiri potest. *Ibid.* XXV. In concessione facultatis absolvendi a censuris Bullæ Cœnæ non includitur facultas absolvendi ab hæresi externa. §. 85. XXVI. Qui factâ Confessione est absolutus a censuris, & alias gratias votorum recepit, si mutat propositum implendi reliqua, manet dispensatus a votis, nec reincidit in censuras. §. 86.

Hìc addendum, quòd in Constitut. *Celebrationem (In Bullar. to.3. pag.268. §. II.)*, editâ die 1. Januarii 1751. idem Bened. XIV. declaravit, facultatem priùs datam Monialibus, & earum Novitiis in Constitut. *Benedictus Deus (in Bullar.to.3.pag.262.)*, emanatâ 25 Dec. 1750. §. 4. eligendi sibi tempore Jubilæi quemcunque Confessarium, intelligendam esse de quolibet Confessario approbato ab Ordinario loci pro quocunque Monasterio loci illius.

537 Quæritur I. An ad lucrandum Jubilæum debeant omnia opera perfici in una hebdomada? Ad respondendum refert hìc priùs adnotare verba solita apponi in hujusmodi Indultis, quæ sunt: *Qui Processioni interfuerint, vel Ecclesias designatas visitaverint, & feriâ quartâ, sextâ, ac Sabbatô alterius ex duabus hebdomadis jejunaverint, pariterque sua peccata confessi, & a SS. Communione refecti fuerint, eleemosynamque tribuerint, &c.* Hòc positò, negativè respondent ad quæsitum *Pal aus tr.* 24. *p.* 12. §. 3. *n.* 19. *Bonac. de Pœn. D.* 6. *q.*1. *p.*5. *n.* 34. item *Præpos. & Naldo apud Renzi c.* 2. *se.* 5. *q.* 1. *ac Rodr. Sà, Diana, Lochn. ap. Croix n.* 1450. & probabilem ibi dicunt *Dicast. & Graff.* & consentit *Laym. de Pœn. c.* 13. *n.* 10 si adsit causa. Ratio, quia, cùm dicatur in Indulto opera implenda esse in altera ex duobus hebdomadis, non est cur impletio restringi debeat ad unam hebdomadam. *Secunda* verò sententia, cui adhæreo, affirmat; & hanc tenent *Sanch. Dec. L.* 4. *c.* 4. *n.* 28. *Lugo D.* 27. *n.* 105. (qui contrariam falsam vocat) *Sporer suppl. pag.* 263. *n.* 173. *Viva de Jubil. q.* 8. *a.* 2. *n.* 3. *cum Ugolino, Reg. & Fausto, Holzmann. n.*659. *cum Henr. Gobat.* & aliis passim ut asserit, *Renzi l. c. cum Nunno, ex Sanctorell.* Ratio, tum quia hæc est praxis communis Fidelium, ut fatetur etiam *Laymann*; tum quia id patet ex verbis relatis Indulti, ubi non dicitur utriusque hebdomadæ, sed *alterius ex duabus*, quod importat opera implendæ esse vel in prima, vel in secunda hebdomada.

Et idem sentio dicendum de Confessione, & Communione cum *Lugo, Holzm. Renzi*, & aliis mox supra citatis, contra *Palaum*, & alios AA. primæ sententiæ, qui dicunt quòd is qui in prima hebdomada absolvillet opera præscripta, posset tamen in secunda absolvi a reservatis. Sed opposita apparet verior ex verbis illis quæ adduntur in Indulto, *pariterque peccata sua confessi, &c.* ergo sicut jejunia debent impleri in una hebdomada, ita pariter Confessio, & Communio. Nec valet dicere cum *Palao*, quòd illud *pariter* respicit obligationem operum, non temporis; Nam revera particula *pariter* importat annexionem operum, non solùm quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantiam temporis.

Probabilissimè autem dicunt *Lugo n.* 107. *v. Adverto, Bonac & Holzm. ll. cc.* quòd si quis impleverit alia opera in prima hebdomada, bene poterit ex consuetudine communi perficere Communionem Dominicâ immediatè sequenti. Et idem de Confessione probabiliter dicunt *Diana p.* 1. *tr.* 1. *Misc R.* 28. *& Lugo d. n.* 107 *cum Soto, Nav. Sà, Henr. Reg* & aliis communiter, qui dicunt hoc olim declaratum etiam fuisse a Gregorio XIII. Ex quo sequitur (ut bene notat *Holzm.*) Dominicam mediam esse communem, & pertinere ad utramque hebdomadam.

Quæritur II. An per Confessionem invalidam in Jubilæo absolvantur censuræ reservatæ, & auferatur reservatio peccatorum? Si Confessio fuerit culpabiliter nulla (quicquid dicant *Cajet. Henr. &c. ap. Croix n.* 1499.) omninò negandum cum *Lugo D.* 20. *n.* 113 *& Viva de Jubilæo q.*11. *a.* 6. *n.* 2. (qui meritò id negat, contra *Lugo*, etiamsi quis in illa Confessione habuerit animum postea se validè confitendi). Ratio est, tum quia nulli sua fraus patrocinari debet; tum quia, facultates conceduntur in Confessione, ut per illam Fideles Jubilæum lucrentur: unde qui sacrilegè confitetur, cùm revera nolit per talem Confessionem Jubilæum lucrari, non potest facultatibus gaudere. Et de hoc hodie non videtur ampliùs dubitandum post declarationem N. P. Bened. XIV. ut supra notavimus *num.* 536. *infra num.* XIII.

Si autem Confessio fuerit nulla defectu doloris, & bona fide fuit facta, idem sentiunt *Bonac. D.* 5. *q.* 7 *p.* 5. § 5 *n* 9. *cum Rodr & Croix n.* 1449 *cum Tamb Reg. Aversa &c.* Ratio, tum quia facultates in Jubilæo non conceduntur absolutè, sed pro veris Pœnitentibus, qui autem invalidè

lidè

fidè confitetur non est verè Pœnitens; tum quia facultas absolutionis concessa est sub conditione lucrandi Jubilæum, quod utiquè acquiri nequit deficiente Confessione validâ. Alii verò censent per hujusmodi Confessionem inculpabiliter nullam tolli reservationem; ita *Lugo D. 20. n. 110. Viva l. c. cum Con. Henr. & Comit. item Dic. & Gob. ap. Croix loc. cit. qui n.* 1475. id probabile putat. Ratio, quia, ut dicunt communiter (loquendo verò extra tempus Jubilæi) ipse *Bonac.l.c. Pal. tr.23. p. 15.§.6. & Salm c.13.n. 41.cum Suar. Cajet. Lugo.Con.Dic.* & aliis passim, peccata reservantur, ut in Confessione deferantur habenti jurisdictionem in illa, sive Ordinario, sive delegato, utque ipse judicet imponendo pœnitentiam, & absolutionem ferendo: quod jam fit in casu nostro, unde ad hoc ut Confessarius possit reservationem auferre, sufficit ut Pœnitens habeat verum animum lucrandi Jubilæum. Sed his non obstantibus, probabilior mihi videtur prima sententia, quia, cùm Pontifex concedit facultatem absolvendi a reservatis, ut fideles Jubilæum lucrentur, non præsumitur illam concedere pro iis qui nequeunt cum illa Confessione Jubilæum lucrari. Idque videtur confirmari ex verbis Bened XIV. in dicta Constit. *Inter præteritos*, ubi dixit facultates tribui veluti præparationes ad consecutionem Jubilæi; ergo non præsumitur velle, ut facultatibus fruatur ille cui facultates non sunt præparatio ad Jubilæum lucrandum.

Quæritur III. An peccet graviter qui postquam est absolutus a reservatis, non implet postea opera injuncta? *Prima* sententia affirmat, quam tenet *Viva de Jubil. q. 11.a.4. n.2 cum Suar. Vasq.& Fill.* Et hanc sententiam dicit Benedict. XIV. in præfata Const. *Inter præteritos*, §.86. fultam esse sufficienti ratione, quia in materia gravi ille contraveniret intentioni Pontificis, qui facultates concessit tanquam medium ad Jubilæum lucrandum. Sed negant communiùs *Sanch. Dec l 4.c 44.n 54 cum Henr. Pal.tr. 24.p.12. §.3.n.13. Bonac.D. 5 q.7.p. 5. §.1.n. 18. Lugo D.20. n. 103. Sporer pag.269. n. 215. & Salm c.13. n.57. cum Naldo, Diana, Portel. &c.* Ratio, quia hujusmodi obligatio non inspicitur imposita neque ex natura Jubilæi, neque ex Pontificis aut Confessarii præcepto; & in dubio de præcepto nemo ad illud tenetur. Communiter autem dicunt *Nav. Vasq Laym. Henr &c. ap. Croix n.* 1448. contra *Ugolin.* talem Pœnitentem qui negligit opera complete, minimè reincidere in reservationem, vel censuras. Hocque definitum est ab eod. Bened. XIV. in d. Const. §.86.

Quæritur IV. An qui confessus est tempore Jubilæi, & oblitus fuerit confiteri peccata reservata, aut cum causa illa omiserit, possit deinde a quocunque Confessario ab eis absolvi? Omnes affirmant, si tempore Jubilæi Confessarius habuerit expressam intentionem absolvendi etiam a reservatis; Si verò hanc non habuerit, negant *Banac. p. 15. §.5.n.3.cum Vasq. & Sylvest. Rosel. ac Sayr. ap. Sanchez de Matr. l.8. D. 15. n. 17. cum Sà, & Henr. Pal. tr. 24. p. 12. §. 3. n 9.* Sed probabiliùs affirmant *Busemb. ut supra, Sanch l.c. Suar. D.31. Sc. 4.n.24.& Viva q.11.a.4 n.2.cum Reg Nav.Gabr.& Diana, Croix n.1449 cum Aversa, Pelliz. Dicast.&c.* Ratio, tum quia Pœnitens vi Jubilæi jus acquisivit ad favorem Pontificis, ut ex eo tempore a quolibet Confessario possit absolvi; tum quia primus Confessarius præsumitur per suam absolutionem velle conferre suo Pœnitenti omne beneficium quod potest; unde sicut indirectè absolvuntur peccata illa oblita, ita indirectè tollitur reservatio. Omnes autem conveniunt, quòd si quis cœpit Confessionem intra Jubilæum, possit deinde absolvi ab omnibus reservatis; ita *Nav. c. 26. n. 13. Laym.c.13.n.9. cum Palud.Henr.Rodr. Bonac.l.c.*& alii passim. Et hoc probabiliter extendunt *Sanch.l.c.& Viva cum Bossio*, & communi, etiam ad illa reservata, quæ Pœnitens committat transacto tempore Jubilæi, quia pro eo perseverat adhuc idem favor facultatum.

An autem qui confessus fuerit tempore Jubilæi, possit postea a quocunque Confessario obtinere commutationem votorum? Negant *Laym.c. 13. n. 9. & Suar. Bon. ac. Fill. ap. Croix n.* 1473. Ratio, quia absolutio facta virtute Jubilæi non potuit comprehendere vota, quorum commutatio tunc non fuit quæsita. Sed communiùs affirmant *Less. l. 2. c. 40. n. 109. Pal l. c. Viva q. 12. a. ult. n. 3. Sporer pag. 272. n. 237. cum Gob. Portel.& Sanctorel.* idemque tenet *Sanch. l. c. n.* 18. etiamsi Pœnitens tempore Jubilæi memor fuerit sui voti. Ratio, quia (ut dictum est) Pœnitens vi Jubilæi lucrari jus adeptus est ad talem commutationem. Utraque sententia est probabilis. Rectè autem advertunt *Suar. de voto l 6. c 19. n.10.& Holzmann. n.645.* cum communi, quòd pro commutatione præfata votorum non requiritur specialis causa, sed sufficit causa illa communis ob quam Pontifex motus est ad Jubilæum indicendum.

Quæritur V. An si Pœnitens tempore Jubilæi

bilæi confessus sit cum intentione illud lucrandi, & postea non lucretur, eo quòd non impleet opera requisita, an tunc pro oblitis tollatur reservatio? Negat *Concina pag. 574. n. 17. cum Vasq.* & probabile putat *Suar. D. 31 Se. 4. n. 22.* Ratio, quia privilegia conceduntur ad Jubilæum lucrandum, & ideo donec illud non sit obtentum. Pœnitens non potest illis gaudere. Sed probabilius affirmant *Suar. n. 24. Sanch. Dec. l 4 c. 54 n 45 & de Matr. l 8. D. 25. n 21 cum Manuel.* Ratio quia tempore Jubilæi conceditur facultas absolvendi a reservatis omnes qui habent animum illud lucrandi, & patet ex dictis *n. 526. n. XXVI.* Unde cùm Confessarius absolutionem impertitur, tunc reservatio absolutè aufertur, non verò dependenter ab eventu futuro, nam in Jubilæo nihil conceditur sub conditione futuri eventûs, & ideo cùm ablatio reservationis jam sortita fuerit effectum suum, Pœnitens non reincidit in eam, si postea opera non compleat.

Quæritur VI. An possit absolvi a reservatis, qui peccatum commisit spe obtinendi absolutionem vi Jubilæi? *Prima* sententia valde probabilis negat, & hanc tenent *Covar. Lopez, & Menoch ap. Pal p. 12. § 3 n. 15.* quia non præsumitur Pontifex velle fovere iniquitatem: Idque confirmatur ex illo Tridentini *Sess 24 de Reform c. 5.* ubi statuitur quòd habens copulam cum consanguinea spe obtinendi dispensationem, difficiliùs ei concedetur, & ipse debebit Pontifici exprimere, crimen patrasse cum hac confidentia. *Secunda* verò sententia communior & satis probabilis affirmat, eamque tenent *Suar. l 4 de voto c. 54. n. 18 & Pal l c n. 16. cum Henr. Graff. Vega, Rodr. &c.* Ratio, quia facultas generaliter concessa non est limitanda. Nec obstat dicere, quòd Pontifex sic foveret iniquitatem; nam, si hoc esset, Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituens adhuc diceretur iniquitatem fovisse; non autem dici debent fovere iniquitatem remedia quæ a Superioribus peccantibus præparantur.

Quæritur VII. An vi facultatis concessæ in Jubilæo absolvendi a censuris occultis propter damnum alicui datum incursis, sub conditione ne Pœnitentes absolvantur, nisi satisfactâ parte, vel saltem præstitô juramentô satisfaciendi, possit dari absolutio ante satisfactionem, vel juramentum? Si Pœnitens possit, statim satisfacere debet, aliàs illicitè & invalidè absolveretur; ita *Suar D 7. de Censur. se. 5. Sporer pag. 269 n. 214. & Viva qu. 10. a. 2 n. 9. cum Vasqu Gob Con. & Fill.* Contra *Avila. Bon. Bardi, Dian. &c. ibid.* qui negant id fieri invalidè, cùm illa sit potiùs monitio, quàm conditio. Sed verior mihi videtur sententia *Suarii*, & aliorum ut supra, quia illa est vera conditio, quâ non impletâ, facultas non conceditur. Dicit autem *F. Theodor. a Spir. S. c. 9. § 4. n. 3.* sufficere ad absolvendum satisfactionem fidejussoriam, aut juratoriam, semper ac Confessarius judicet, quòd absolutio proderit Pœnitenti, nec eum retardabit a satisfaciendo; Verùm hæc opinio magis speculativè quàm practicè est probabilis; hinc veriùs dicendum cum *Croix n 1453. & Viva a. 2. n. 9* non posse eo casu absolutionem a censuris impertiri, nisi realiter præmittatur satisfactio: Idque expressum est a Bened. XIV. in Const. *Convocatis* (*in Bullar. to. 3. pag. 160. n 27.*), ubi dicitur: *Ab occultis censuris ob partem læsam incursis*, (Confessarii) *non priùs absolvant quàm parti læsæ Pœnitens satisfecerit; vel si priùs Pœnitens nequeat, non eum absolvant, nisi juret se satisfacturum cùm primùm poterit.* Rectè tamen dicunt. *Croix l. c. & Viva n. 3. cum Sanch Henr. Boss. & aliis*, bene censeri satisfactum parti, si absolvendus ita rem disponat, ut satisfactio sit certò moraliter implenda: prout si Pœnitens det Confessario, aut deponat apud alium quod restituere debet. Et idem ait *Viva* si Pœnitens ex consensu partis obtineat dilationem. Antequam autem satisfiat Fisco, vel Judici bene potest impertiri absolutio, ut dicit *Tamb. Suar. ap. Croix ibid.*

Si verò Pœnitens sit impotens ad satisfaciendum tunc validè & licitè absolvi potest cum veriori & communiori sententia, quam tenent *Sporer pag. 269. n. 214 F. Theodor. l. c. Renzi c. 2 Se. 5. q. 24. cum Fill. & Viva n 4 cum Suar Laym Bon. & aliis* (contra *Sotum Nav. & Cordub. ibid.* qui dicebant non esse absolvendum qui satisfacere non potest, cùm satisfactio sit conditio sine qua non). Ratio nostræ sententiæ est, quia non præsumitur Pontifex impossibilem conditionem postulare. Nec tunc requiri fidejussionem, vel pignorationem, aut juramentum dicunt *Spor l. c & Viva n. 6* eo quòd (ut aiunt *Suar se. 10. n. 4 & Nav Laym Henr. Boss. &c ap Viva*) istæ cautiones solùm exiguntur pro foro externo. Sed juxta verba Pontificis supra relata, tunc omninò saltem exigendum est juramentum de satisfactione impendenda, cùm præcipiatur Confessariis: *Non eum absolvant, nisi juret se satisfacturum.* Rectè verò di-

ab dicunt *Tamb. et Belleg. ap. Croix n.* 1454. non esse opus tali juramento, si Pœnitens revera esset perpetuò impotens ad satisfaciendum. Præfatus autem *F. Theodor. n.* 4. subdit damnificantem absolvi posse. I. Si pars læsa acceptet satisfactionem, vel eam remittat, licèt adfuerit damnum publicum, ut dicit *Glossa in c. Quamvis. De Pactis in* 6. Hinc si quis percusserit Clericum, sufficit ei se submittere, vel quòd offensus injuriam remittat, aut ita se gerat, ut prudenter præsumatur omnem offensam remisisse. Rectè verò advertit *Croix n.* 1456 *cum Bonac. & Fill* (contra *Viva, Tamb. Dian &c.*) non sufficere remissionem Monachi offensi, si injuriam in totam redūdaverit Communitatem; & hanc testatur *Filliucius* esse praxim S. Pœnitentiariæ. II. Si pars renuat justam satisfactionem oblatam, quia tunc per ipsum non stat; ita præfatus Auctor *l. c. cum Candido*. III. Si Pœnitens præstet partem quam potest, & pignus, aut juramentum de reliquo. IV. Si debitor non possit tunc satisfacere, nisi cum magno damno, aut incommodo; nisi pars læsa idem damnum ex dilatione subiret, ita idem Auctor cum *Nav. & Avila*, qui addit, quòd, cùm creditor sit ditans, potest absolvi debitor, si deponat pecuniam in loco tuto.

Utrùm autem absolutus a censuris sub promissione satisfaciendi, reincidat in eas, si postea non satisfaciat? Affirmant *Nav. Rodr. & Vega ap. Viva n.* 7 Sed probabiliùs negant *Sporer l. c. & Viva cum Sà, Gob. Boss. & Pasqual* quia ex *c. Ad reprimendam de Offic. Ordin.* reincidentia non incurritur, nisi in jure exprimatur.

Quæritur VIII. A quibus casibus & censuris possint Confessarii absolvere tempore Jubilæi? Communiter dicunt *Suar. D.* 7. *de Censur. s.* 5. *Holzmann. pag.* 163. *n.* 638 *Sporer pag.* 258. *n.* 212. *Viva q.* 11. *a.* 2. *n.* 1. *item Vasq. Laym. Henr. Reg. Diana, & alii apud Croix n* 1451. in Jubilæo, quando conceditur facultas absolvendi a reservatis Pontifici, dari etiam facultatem absolvendi a reservatis Episcopo, quamvis id non exprimatur. Item, licèt nequeant absolvi Hæretici, absolvi tamen possunt proferentes blasphemiam hæreticalem, & fautores aut receptatores Hæreticorum; necnon legentes, retinentes, vel imprimentes libros hæreticos; ita *Croix n.* 1451. *cum Lugo, Gob. Diana, & Belleg. ac Viva q.* 11. *a.* 1. *n* 6 *cum Suar. Sanch. Henr. & Bossio*, contra *Azor. Rodr. & alios*. Ratio, quia, hujusmodi crimina, esto concernant, non tamen sunt propriè hæresis formalis.

Sed hìc dubitatur 1. an possint absolvi publici percussores Clericorum, & alii nominatim excommunicati, vel suspensi? Affirmant communiùs *Sporer pag.* 268. *n.* 213. *Holzmann pag.* 164. *n.* 740. *Viva q.* 11. *a.* 1. *n.* 5. *& Croix n.* 1457. *cum Sanch. Henr. Sà, Sayr. Lez. Diana, Gob. &c.* (contra *Vasq. Con. & Avila*). Ratio, quia cùm Indultum non distinguat inter publicas & occultas censuras, non est restringenda facultas ad solas occultas. Idque expressè concessit N. SS. P. Bened. XIV. in Constit. *Convocatis n.* 5. in Jubilæo Anni Sancti, dicens absolvi posse Pœnitentes *a censuris jure latis etiam sedi Apostolicæ reservatis, quamvis publicæ in partibus sint, & quamvis deductæ aut nominatim declaratæ ac denuntiatæ in iisdem partibus sint per locorum Ordinarios, aut alios Judices*. Additur verò ibi *n.* 6. *A censura ab homine, seu a quocunque Judice de partibus nominatim lata absolvere valeant ad effectum dumtaxat Indulgentias præsentis Jubilæi consequendi &c.* Et de hujusmodi censuræ absolutione prohibetur ibidem dari a Confessario ullum testimonium.

Dubitatur 2. an in Jubilæo possit dispensari in irregularitatibus? Affirmant *Bannez, & Salon. ap. Viva q.* 10. *a.* 1. *n.* 1. & probabile vocant *Henr. Salas, Rodr. Diana, & Boss.* Et consentiunt *Soto* 4. *D.* 22. *q.* 3. *cum Med.* quoad irregularitates ex delicto, quia tales irregularitates habent rationem censuræ. Sed negant communiùs *Suar. de Censur. D.* 1 *Sc.* 2. *Mol D.* 82. *Holzm. p.* 164 *n.* 641. cum communi ut asserit, & *Viva l. c. n.* 2. *cum Fill. Trull Reg. & Moya*, qui censent nomine censuræ non venire irregularitates; sed de hac quæstione fusiùs agemus infra in tract. *de Censur. n.* 351. Ceterùm Bened. XIV. in dicta Const. *Convocatis, n.* 12. loquens de irregularitatibus (præscindendo ab hac quæstione), tantùm indulsit, *dispensari posse super occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat*.

538 Quæritur IX. Qui veniant nomine Infirmorum, Captivorum, & Itinerantium, quibus vi Jubilæi possunt commutari aliqua ex operibus injunctis? Dicitur *aliqua*, quia Confessio, & Communio nunquam commutari possunt, ut communiter dicunt DD cum *Lugo D.* 27 *n.* 118. & certum est ex relata Constit. *Inter præteritos.* § 53. Nomine *Infirmorum* veniunt omnes valetudinarii, qui absque notabili detrimento aut difficultate nequeunt opera illa præstare. Et tales existimantur etiam Senes, ita *Holzmann n.* 663. *& Viva q.* 7. *a.* 2. *n.* 2. *Captivi* autem dicuntur, qui contra pro-

priam voluntatem alicubi detinentur; his conceditur commutatio vel prorogatio operum ad lucrandum Jubilæum; *Holzm & Viva ll. cc.* Demum *Itinerantibus* prorogantur opera injuncta usque ad reditum; Et non tenetur quis suum iter differre (intellige, si commodè differre nequit); ita *Holzm. ibid. cum Gob. & Croix n.* 1424. qui rectè id extendit etiam ad illum, qui primâ hebdomadâ non est Jubilæum lucratus, & potuit lucrari. Dicit etiam *Lugo D.*27 *n.* 126. quòd si quis in itinere perveniat ad locum ubi Jubilæum promulgatur, poterit illic incipere opera, & prosequi in itinere.

Quæritur X. An ad implendas preces in Jubilæo injunctas sufficiat oratio mentalis, & vocalis modicâ? Communior sententia *ap. Croix n.* 1421 *& Holzm. n* 648. requirit orationem vocalem, quia Ecclesia, cùm sit sensibilis & externa, quando injungit suo nomine orare, externam intendit orationem. Sed probabiliter dicunt sufficere mentalem *Mazzotta to.* 1. *pag.* 244. *& Viva q.* 8 *a* 5 *n* 7. *cum Nav. Fill. Trull.* & communi, ut asserit; & probabile putat *Lugo D.* 27. *n.* 111. quia oratio mentalis est vera oratio; & licèt Ecclesia nequeat præcipere actus merè internos, potest tamen eam injungere ut medium ad Jubilæum lucrandum. Utrùm autem sufficiat modica oratio vocalis? Affirmant *Suar. D.* 52. *Se.* 8. *n.* 5. *& Mazzotta l. c. cum Fill.* item *Boss. Diana*, *& Leand ap. Conc. pag.* 451. *n* 28. quia quælibet oratio jam satis est ad implendam conditionem Indulgentiæ. Sed probabiliùs *Concina l. c. ac Holzm & Viva ll. cc.* dicunt requiri aliquam orationem notabilem, nempe quinque *Pater & Ave*, ut ait *Mazzotta*: vel sex cum *Credo* & *Gloria*, ut dicit *Sporer n.* 174. vel septem *Pater* & *Ave*, ut vult *Holzmann* 648. Attende insuper id quod super his protulit N. P. Benedictus XIV. in relata Const. §. 83. sic dicens: *Licèt oratio brevis cum sensu ferventis pietatis adhibita satisfacere possit, plerumque tamen orationis brevitas ex modico pietatis studio proficisci solet. Nos itaque declaravimus vocalem orationem esse adhibitam ad consequendum Jubilæum sufficientem esse, & laudandum eum qui mente ac spiritu orat, dummodo vocales aliquas preces orationi illi adjungat.* Unde videtur Pontifex admittere, cùm sit oratio mentalis, satis esse adjicere orationem vocalem, etsi per se non notabilem.

Hic autem notandum id quod docent plures graves AA. nempe quòd pro visitatione Ecclesiæ præscriptâ sufficit ad lucrandam Indulgentiam orare ante ostium, vel in Cœmeterio, si præ hominum multitudine illam nequeas ingredi: ita *Suar. D.* 52. *se.* 1. *n.* 7 *& Bon. D.* 6. *qu.* 1. *p.* 5. *n.* 26. *cum Rodr. Cord Graff. &c.* Imò addunt *Mazzotta to.* 1. *pag.* 247. *& Croix n* 1423. *cum Lugo*, sufficere, si ores ante ostium Ecclesiæ, quando illud est clausum.

Quæritur XI. An pro Eleemosyna injuncta in Jubilæo sufficiat dare quamlibet summam? In hoc præcipuè attendenda sunt verba Indulti, nam si in eo dicatur: *Quantum pro sua cuique facultate visum fuerit*; tunc quantitas oportet proportionari cujusque facultatibus, unde sufficiet pauperi dare obolum, non diviti. Si verò dicitur: *Prout unicuique suggerit devotio, vel quantum quisque pro arbitrio judicaverit*, tunc *Pasqu qu* 137 dicit eleemosynam erogandam juxta cujusque facultates; Sed *P. Theodor. a Spir S. de Jubil. c* 6 § 5. *n.* 2 tenet sufficere quamlibet etiam modicam quantitatem. Si tandem dicitur simpliciter: *Qui dederit eleemosynam*, distinguendum, si Papa eam postulet tantùm ad exercendam misericordiam in pauperes, tunc sufficit (ut dicit præfatus Auctor cum *Suar. Coraub.*, *& Leandro*) dare quamlibet summam; secus si eleemosyna exposcitur in subsidium alicujus operæ piæ; idem Auctor cum *Passer. ex D. Thoma Suppl. q.* 25. *a.* 2. *ad* 3. ubi expressè id docet.

Dubitatur hìc 1. an pauperes ad Jubilæum lucrandum teneantur facere eleemosynam? Negant *Nav. Henr. & Leand ap eund Auct. ibid. n.* 4. Sed probabiliùs affirmant idem Auctor *& Viva q.* 8. *a.* 6 *n* 2. *cum Boss Gob. Pasqu. &c.* quia nemo est tam pauper, quin saltem obolum dare possit. Pro Religiosis verò, filiis, uxoribus, & servis, sufficit ut ab eorum Superioribus detur eleemosyna, ipsis scientibus; ita *Lugo D.*27 *n.*115. *Viva l. c & Sporer pag.* 264. *n.* 28. Quòd si Superior nolit dare, dicunt *Boss & Diana ap. Viva* posse subditum clam ab eo surripere; sed meliùs censet *Viva*, tunc petendam esse commutationem.

Dubitatur 2. An lucretur Jubilæum qui dat eleemosynam distribuendam, si postea non distribuatur, vel distribuatur post tempus Jubilæi? Negat *Lugo D.*27. *n* 112. *Sporer n* 180. *& Viva q.* 8. *a* 6 *n.* 3. *cum Bon. Cord. Rodr. &c.* quia deficit opus injunctum, vel non impletur intra tempus præscriptum. Sed affirmant *Sà v. Indulgentia*, *& Vega*, *Lezana*, *ac Pasq. ap. Viva*

ap. Viva, quia ex æquitate præsumitur Pontifex contentus esse, ut ille taxas abjecerit a se, quoad se pertinebat, dominium rei datæ. Concedunt autem *Lugo n. 113. & Spor. n. 181.* non fraudari ab Indulgentia qui dederit eleemosynam pauperi ficto.

Quæritur XII. An satisfaciat Jubilæo, qui implet jejunia injuncta aliàs debita ex voto? Affirmant *Sporer pag 264. n. 168. & Lugo D. 27. n. 110.* cum communi ut asserit (sed immeritò, ut mox videbimus); quia eodem opere potest satisfieri duplici præcepto. Sed communiùs negant *Sanch. Dec. l. 1. c. 14. Sylve. v. Indulgentia, qu. 6. Tab. qu. 10. Armil. §. 16. & Viva qu 8. a. 1 n. 2. F. Theodor. c. 10. art. 6. & Passer qu. 41.* Ratio, quia unâ solutione nequit satisfieri duplici debito oneroso, prout est opus sive conditio apposita in Indulto. Et sic hodie tenendum ex dictis a N. P. Bened. XIV. in Constit. pluries cit. §. 53. Vide supra num. 536. infra n. XI.

CAPUT II.

De Ministro Sacramentali Pœnitentiæ.

DUBIUM I.

Quis sit Minister?

539 *Confessarii indigent approbatione, & jurisdictione.*
540 *An in casu necessitatis sit obligatio se confitendi Laico vel Clerico? An verò Clericus vel Laicus in articulo mortis, deficiente Sacerdote, possit absolvere a censuris?*
541 *Nullus autem Sacerdos validè absolvit, nisi sit approbatus, vel Parochus.*

539 RESpondeo. Est Sacerdos approbatus ab Episcopo, saltem respectu secularium, & habens jurisdictionem. Est certum. Ratio primæ partis sumitur ex Joan. 1 *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis*, &c Ratio secundæ sumitur ex *Tridènt. sess. 23. c. 15. de refor.* ubi decernit, nullum posse audire confessiones secularium, nisi habeat Beneficium Parochiale, vel approbationem ab Episcopo.* (*Hanc ad rem facit damnatio inflicta ab Alexand VII. duabus proposit. scil 13 & 16.*) * Addidi respectu secularium, quia circa Confessiones Regularium Concilium nihil videtur notasse; unde ii cuivis, etiam non approbato, quem Prælatus præfecerit, possunt confiteri; intellige, quantum est ex vi Concilii, quia Gregorius XV. statuit, ut Monialium Confessarius ab Ordinario approbetur. Ratio tertiæ partis ex Florentino, & Tridentino *l. c.* quia absolutio est actus judicialis, qui requirit subditos. *Unde resolves.*

1. Nullo casu, vel dispensatione hoc Sacramentum validè administratur a non Sacerdote.

540 Dixit *Magister Sentent. in 4. Dist 17.* quòd in casu necessitatis debet fidelis confiteri laico; & huic adhæsit *D. Thomas Suppl q 8 a 2. ad 1.* dicens: *Quando necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est, scil. conteri, & confiteri cui potest; qui quamvis Sacramentum perficere non possit, tamen Sacerdotis defectum Summus Sacerdos supplet.* Hoc tamen intelligendum est non esse de præcepto, sed de consilio, ad excitandam contritionem, vel ad solatium, sive consilium capiendum, ut dicunt *Wigandt tr. 13. n. 62 Laym. c 10. Salm. c. 11. n. 3. Croix n. 1482.* & alii passim. Tenent autem *S. Antonin. Aug. Henr. Candido, Panorm. Led. &c. ap. Salm. de Censur. c. 2. n. 47.* & probabile putant *Sanch l. 2. Dec. c. 13. n. 13. Croix n. 1483. & Diana p. 3. tr. 4 R. 133.* cum *Led. Valer. Lacrux, &c.* quòd Clericus absente Sacerdote, & laicus absente Clerico in articulo mortis ex præsumpta concessione Ecclesiæ possit absolvere a censuris, ne infirmus privetur sepulturâ & suffragiis. Sed probabiliùs hoc negant communiter tam de laico, quàm de Clerico; ita *Concina pag 552 n. 10. Lugo D 18 n. 7. Croix l. c. Salm de Censur. c. 2. n. 48.* cum *Avila, Pal. Sayr. Corn & Vill* item *Laym. Con. Suar. Soto, &c. ap. Dian.* Ratio, quia id nullo jure nisi Sacerdotibus conceditur, & nunquam contrarium in Ecclesia fuit consuetudine introductum. Tantò magis quòd eo casu (ut in Rituali habetur), si excommunicatus decesserit cum signo pœnitentiæ, poterit ejus cadaver absolvi ab habente facultatem super illa excommunicatione.

541 2. Ubi *Trid.* est receptum, secus alibi, nullus Sacerdos, etiam Regularis, validè absolvit, nisi sit approbatus, vel Parochus, cui non solùm intra, sed etiam extra diœcesim suam, validè delegatur jurisdictio, potestque eligi in Confessarium ab omni habente potestatem eligendi, quandiu tamen retinet Parochiam Ita *Fill. t. 1. 7. Fagund. Suar. Dian. p. 3 t. 4. R. 126.* * (*Sed de hoc vide dicenda n. 544. & n. 565.* *)

DUBIUM II.

Quid sit Approbatio, & a quo petenda?

542 „ RESp. 1. Approbatio non est collatio jurisdictionis, sed tantùm publicum judicium de aptitudine personæ, ad audiendas Confessiones, essentialiter prærequisitum, supposito jure Tridentini, ad jurisdictionem recipiendam. Ita *Sanch. l. 6. de matr. d. 28.* & alii. „ *Unde resolves*.

„ 1. Etsi Doctores, & Licentiati, hoc ipso quòd promoventur, censeantur, secundùm quosdam, approbati a Papa, ut notat *Sà verb. Confessor*; probabilius tamen est, quòd ipsi etiam egeant approbatione * (*Et hoc hodie certum est ex Bulla S. Pii V. apud Salm. c. 11. num 94. etiam quoad Prælatos Regulares.*) *, licèt non deceat, ut ipsi, vel Lectores in Theologia examinentur. * (*Modò legerint Moralem*) *

„ 2. Etiam Parochus, qui reliquit beneficium Parochiale, debet approbari, si velit audire Confessiones.

543 „ 3. Non requiri hanc approbationem ad auditionem venialium, docet *Dian. p. 2. t. 2. misc. res. 44. ex Valer.* Et ratio esse videtur, quòd approbatio tantùm requiratur in ordine ad jurisdictionem; hanc autem quivis Sacerdos pro venialibus, uti & mortalibus a quibus ritè quis est absolutus, habeat collatam ab Ecclesia in ipsa ordinatione, ideoque ab iis absolvere possit, ut habet *Bon d. 5. q. 7. p. 2 n 8 Vasq Suar. Card de Lugo d. 18 sect. 2 d. 2 1. num. 1* ubi docet ab Ecclesia in *Trident.* non approbatum reddi incapacem jurisdictionis, tantùm in ordine ad mortalia non priùs confessa. „

Quæritur, an Confessio venialium facta simplici Sacerdoti sit illicita, & invalida? Quòd sit illicita, hodie certum est ex Decreto Innocentii XI. de Communione quotidiana (hoc Decretum affertur per extensum *ap. Bonac. to. 1. sub initio*), editò anno 1679. 12. Febr. ubi non solùm vetitum fuit Episcopis: *Ne permittant, ut venialium Confessio fiat Sacerdoti non approbato ab Episcopo*; sed etiam fuit interdictum ipsis Sacerdotibus, his verbis quæ immediatè sequuntur: *Siquicumque Sacerdotes secus egerint, sciant Deo se rationem esse reddituros*. Utrùm autem talis Confessio sit invalida? *Prima* sententia communissima negat, & hanc tenent *Salm. cap. 11. num. 8.* cum communi ut asserunt, *Holzmann num. 681. Viva q. 8. a. 1. num. 6. Pal. D. un. p. 13. n. 5. Croix n. 1489. Lugo D. 18. n. 41. Suar. D. 26. se. 5. & Elbel pag. 298 n. 329. cum Manstr Herinx, &c.* Sed unde habeant Sacerdotes simplices hanc jurisdictionem, Auctores discrepant, nam *Palud. Capreol. Canus, Led. & Vasqu. ap. Lugo* dicunt habere a Christo Domino, eo quòd peccata venialia non sunt materia necessaria, ergo creditur Christus non subdidisse eorum absolutionem potestati Ecclesiæ; Alii verò dicunt jurisdictionem accipere ab Ecclesia, ut *Viva l. c. Roncaglia c. 1. qu. 3. R 2. & Lugo l. c. cum Suar. Bon. Con. & Henr. Secunda* verò sententia, quam tenent *Concina pag. 541. & Platel. cum aliis apud Croix l. c.* affirmat, & hanc satis probabilem puto, quia, positò quòd simplices Sacerdotes non habeant jurisdictionem a Christo, sed ab Ecclesia, ut supra, hodie post Decretum Innocentii non præsumitur Ecclesia velle eis conferre jurisdictionem, cùm ipsis expressè prohibeat uti tali jurisdictione.

544 „ 4. Parochi non possunt asciscere cooperatores, nisi Parochos, vel approbatos, ut habet *Fag p. 2. l. 7. num. 42. Sanch. &c.* ex declaratio-

„ ratione *Card.* contra *Ledes.* & alios. Vide „ *Dian. p. 3. t. 4. res. 346. & Bon. d. 5. qu. 7.* „ *p.2. §.1.*

Hic dubitatur 1. An Parochus possit advocare Parochum alienæ Diœcesis ad excipiendas Confessiones suorum subditorum? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Palaus p.17. §.2. num.7. Lugo D.21. num.21. Concina pag. 540. num.3. Viva in prop. 16. damn. ab Alexan. VII. num. 11. Vvigandt tr. 13. num. 68. R. 12.* item *Suar. Vasqu. Aversa, &c. ap. Croix num. 1537.* Ratio, quia Parochus censetur approbatus pro tota Ecclesia, ut supponunt inferri ex Tridentino *Sess. 23. de Refor. cap. 15.* ubi dicitur: *Nullum posse Confessiones audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium obtineat, &c.* Hinc colligunt Parochiale Beneficium poni a Tridentino pro approbatione universali. *Secunda* verò sententia, cui mihi libet adhærere, negat, eamque tenent *Barbosa in Trident. loc. cit. num 19. N. SS. P. Bened. XIV. Notif. 86. num. 7. & Croix l. c. cum Laym. Garcia, Homob. & Piasec.* Ratio, quia Parochus minimè approbatur ab Ecclesia universali, sed tantùm ex dispositione Tridentini a suo Episcopo, pro sola ejus Diœcesi, & juxta ejus voluntatem. Et hæc sententia magis firmata fuit ex Declaratione S. C. Concilii apud *Pitton. de Paroch. n. 814.* die 19. Jan. 1641. ubi dictum fuit: *Parochus unius Diœcesis non potest Confessiones audire sine licentia Episcopi Diœcesani.* Et ex alia Declar *ap. Monacell. tom. 4. p. 16. num. 172.* die 3. Decembr. 1707. ubi ad quæsitum: *An Curati unius Diœcesis vocati a Parochis alienæ Diœcesis possint in ista audire Confessiones absque licentia Episcopi?* S. C. respondit: *Affirmativè quoad subditos, negativè quoad alios.*

Dubitatur 2. An Parochus vocatus ab alio Parocho ejusdem Diœcesis possit in ejus Parochia Confessiones audire? Præter AA. citatos, id affirmant *Bonac D. 5. qu 7. p. 4. § 1. num 23 & Croix num 1526.* cum communiori, imò *Palaus, & Mazzotta ll cc* communem sententiam vocant. Sed oppositam sententiam tenet *Barbosa in Trident. d. Sess. 23. cap. 15. num 19. cum Homob & Piasec in Praxi Episc. p 2 cap. 1. num 10* ex alia Declaratione ejusdem S. C Concilii, quam referunt *Barb & Piasec. ll cc.* ubi ad quæsitum: *An provisus de Parochiali per concursum censendus sit approbatus idoneus Minister ad audiendas Confessiones in illa Diœcesi, in qua illam Parochialem obtinet?* S. C. respondit: *Censeri ad audiendas Confessiones dumtaxat in ea Civitate, vel Oppido, ubi sita sit Parochialis, non autem passim per totam Diœcesim.* Et ratio hujus sententiæ est, quia (sicut diximus) Parochus non approbatur ab Ecclesia pro Ecclesia universali, sed tantùm ab Episcopo juxta Episcopi voluntatem; unde, nisi constet aliunde de diversa voluntate Episcopi, Parochus censetur approbatus tantùm pro Parochia ad quam eligitur; potest enim Episcopus aliquem judicare idoneum pro uno loco, & non pro alio. Rectè verò dicunt *Bon. l. c. num. 12. Clericat. de Pœnit. Dec. 37. num. 12.* Idque admittit Bened. XIV. *in cit. Notif 86. num. 13.* quòd sententia opposita locum habere potest in iis locis, ubi talis adsit consuetudo, quæ jurisdictionem bene conferre valet. Imò *Vvigandt tr. 13. num. 80.* primam opinionem approbat, *ex praxi* (ut asserit) *variarum Diœcesum.*

545 „ 5. Qui habet potestatem eligendi Confessarium, non potest eligere, nisi approbatum, vel Parochum.

„ 6. Ad approbationem non necessariò requiritur examen, modò adsit judicium prudens de sufficientia. *Con. Laym.* * (*Et quamvis Episcopus internè reprobet, valet externa approbatio ad jurisdictionem conferendam. Salm. cap. 11. de Pœnit. num 90. & 91*)*

546 „ 7. Non sufficit approbatio petita, & negata, ut docetur communiter contra *Nav. Henriq. & Dian. p 1. t. 2. res 24* Etsi probabiliter cum prædictis docuerint *Coninch. & Layman* Regulares mendicantes, si ab Episcopo repellantur, cùm manifestè idonei sint, & a Prælatis suis præsententur, posse nihilominus pro Confessionibus secularium exponi, ut habetur *Clementina Dudum §. statuimus*: istis tamen privilegiis Tria. & Urbanum VIII. anno 1628. derogasse, notat *Lugo de Pœnitent. d 21. n 29. & 51.* * (*Itaque opinio Laym & Con. hodie improbabilis est; Maximè post Prop. 13 damn. ab Alex VII. quæ aiebat*: Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato. *Privilegium autem loquitur, quando injustè negatur jurisdictio, non autem si injustè negetur approbatio, ut aiunt Salm. de Pœn. c. 11. num. 95. cum Lugo.*)*

„ Resp. 2.

547 „ Resp. 2. Approbatio petenda est ab Episcopo, & quidem proprio, scilicet Sacerdotis, ut intelligunt *Suarez*, *Conin. Regin. Filliuc* & alii, vel, ut probabiliter vult *Vasq.* pœnitentis. Ratio est, quia est actus jurisdictionis, vel saltem auctoritativa declaratio, ergo debet fieri a Superiore. Porrò nomine Episcopi etiam intelliguntur Prælati habentes jurisdictionem Episcopalem, ut quidam Abbates, & Capitulum Sede vacante, non autem Provinciales, aut Generales Ordinum. *(*Episcopus confirmatus, etsi nondum consecratus, rectè potest approbare, quia jam habet jurisdictionem. Secus, si sit tantùm electus, & non confirmatus; vel qui Episcopatum renunciavit, quia tunc jurisdictione caret. Salm. de Pœn. cap. 11. num. 96. cum Lug. & Croix l. 6. p. 2. num. 1495.*)*

548 Quæritur, a quonam Ordinario habenda sit approbatio? Tres sunt sententiæ. *Prima* docet habendam esse ab Ordinario pœnitentis; quia ad illum spectat, cui vult, suas oves committere, & erga ipsas jurisdictionem concedere; Ita *Vasqu.* apud *Bus. hìc*, qui probabile vocat. Et ita plurimi DD. apud *Suar.* ut testantur *Salm. de Pœnitentia cap. 11. n. 99.* Hinc *Salm. d. l. num. 100 circa fin.* tenent, Confessarium approbatum ab Episcopo pœnitentis posse excipere ejus Confessionem in alia Diœcesi, si ibi peregrinetur, sine loci Ordinarii approbatione. Hanc *Croix l. 6. p. 2. num. 1516.* vocat non improbabilem, saltem (ut ait) pro Parocho, vel Confessario Magnatum, qui respectu istorum habetur pro Parocho. Sed quoad Parochum respectu subditorum rectè affirmant *Salm. d. l. c. 11. n. 55.* ex communi, & ex Decreto S. C. relato *num. 544. Dub. 1.* Quoad delegatum verò etiam dicunt ex *Lugo*, *Suar. &c.* posse istum absolvere subditos delegantis, ubicunque eos reperit. Et ita etiam tenet *Busemb. Dub. 3. sequenti num. 2.* cum *Suar. Henr. Sanc. & aliis.*

Secunda sententia docet, requiri approbationem ab Ordinario Sacerdotis. Ita *Bon. de Pœn. Disp. 5. qu. 7. pu. 4. §. 1. num. 15. & 16. Viva de Pœn. Qu. 8. Ar. 3. num. 3.* cum *Con. & Lug. &c.* & ita *Suar. & Pal.* apud *Croix d. l. num. 1516.* Ratio, quia approbatio, cùm sit actus jurisdictionis, nequit exerceri, nisi in subditum. Sed *Bon. & Viva loc. cit.* rectè explicant hanc sententiam cum *Pal.* apud *Salm. d. l. num. 99.* & dicunt ad hoc satis esse, si Sacerdos approbandus, quamvis exterus, subditus fiat Episcopi approbantis ratione domicilii, vel saltem habitationis pro illo tempore; ita etiam *Busemb. hìc num. 2.* Et talis revera est praxis universalis.

Tertia sententia, quam probabiliorem putant *Croix d. num. 1516. & Cardin.* cum *Nav. Barbos.* & pluribus aliis apud *Salm. a num. 96.* docet ex communi praxi fidelium approbationem petendam esse ab Ordinario loci, ubi Confessiones excipiuntur. Nec obstat dicere, quòd jurisdictio erga Pœnitentes non conceditur, nisi ab ipsorum Episcopis; Nam hoc ipso, quòd quis vult confiteri in aliquo loco, quoad hoc subditus fit Ordinarii illius; Vel saltem hoc valet ex consensu universali, sive conniventiâ Episcoporum, a quibus data præsumitur jurisdictio erga proprias oves ob bonum ipsarum cuicunque Sacerdoti approbato ab Episcopo loci, ubi confessio fit. Ita *Viva de Pœn. qu. 90. art. 3. num. 5. in fin. Salm. d. cap. 11. num 90.* Et hæc ultima sententia hodie est omninò tenenda cum *Roncaglia de Sacr. Pœn cap. 1. qu 6* ex Bulla, *Cùm sicut*, Innoc. XII. edita anno 1700. die 19. Aprilis (relata per extensum apud *Salm. tr. 18. de Priv cap 4. num 80.*) ubi sic sancitum fuit: *Confessarios tam seculares, quàm regulares, quicunque illi sint, in vim Bullæ Cruciatæ nullatenus posse audire Pœnitentes, sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi Pœnitentes degunt, & Confessarios eligunt; Neque ad hoc suffragari approbationem semel vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum Diœcesum obtentam, etiamsi Pœnitentes illorum Ordinariorum, qui tales Confessarios approbassent subditi sint.* Deinde Pontifex declarat alias Confessiones fore invalidas, & Confessarios suspensos &c. *reprobatâ tanquam falsâ, & temerariâ quâcunque contrariâ opinione.* Et constat ex eadem Bulla Pontificem locutum fuisse ex Cathedra, ut ostendunt *Salm. loc. cit. num. 81.* Bullam Innocentii nuper confirmavit Regnans Papa Benedictus XIV. per aliam Bullam, quæ incipit, *Apostolica &c.* Scribit *Mazzotta de Pænit. Disp. 2. qu. 1. cap. 3. §. 1.* has præfatas Bullas minimè elidere probabilitatem primæ sententiæ *Suarii &c.* ut supra; ait enim Bullam Innocentii emanatam fuisse ob querelas Episcoporum Portugalliæ, eo quòd sui subditi sine ipsorum licentia Confessarios eligebant per alios Ordinarios approbatos, etiamsi iidem alieni Ordinarii repugnassent, vel approbationem revocassent. Hinc dicit mini-

mè

mè reprobatam fuisse sententiam, quòd Confessarius secularis approbatus in aliquo loco possit absolvere subditos illius in alia Diœcesi peregrinantes. Sed huic opinioni non acquiesco, nam in primis invenio Titulum illius Bullæ Innocentianæ sic fuisse descriptum (*apud Salm. loc. cit. num.* 88): *Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papæ XII. Declaratio . . . cum damnatione opinionis asserentium facultatem hujusmodi habere locum, etiamsi Confessarius non fuerit approbatus ab Ordinario Loci, in quo Confessiones excipi contigerit.* Nota *Loci in quo &c.* Deinde ex ipsa Bulla legitur, ut supra, Papa nullas declarasse Confessiones, quæ fiunt *sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi Pœnitentes degunt.* Quid clarius? Si autem adhuc cum privilegio Bullæ Cruciatæ requiritur approbatio ab Episcopo Loci, quantò magis sine privilegio? Verùm *Salm. tnt. n.* 111. contra *Roncagliam cap.* 1. *qu.* 6. dicunt oppositam sententiam non esse hac Bulla damnatam, si quis privilegium haberet generis diversi, quàm Cruciatæ, puta Jubilæi, vel simile. Sed huic obstat Bulla Benedicti XIV. quæ incipit, *Benedictus Deus* (*in Bullar. to.* 2. *pag.* 262. §. 4.), ubi dicitur, quòd datur facultas in Jubilæo tam Secularibus, quàm Regularibus eligendi sibi Confessarium, modò sit ex approbatis ab Ordinario loci. Moniales verò ex eadem possunt sibi eligere Confessarium, sed nonnisi ex approbatis ad Confessiones Monialium in illo loco, quamvis pro aliis Monasteriis.

549 „ 1. Religiosi, etiam exemti, debent approbari ab Episcopo loci, in quo degunt: quia illius, quoad hunc actum, sunt subditi.

Et hoc certum est ex Brevi Innocentii X. apud *Salm. de Pœn. cap.* 11. *num.* 97. ubi Pontifex sic statuit: *Regulares in una Diœcesi approbatos non posse in alia Confessiones audire, sine approbatione Episcopi illius.* Et idem statuit Innoc. XIII. in Bulla *Apostolici ministerii*. (confirmata a Bened. XIII. per aliam Bullam appositam in calce Concilii Romani), ubi dicitur: *Declaramus Sacerdotes tam seculares, quàm regulares qui ab Episcopis obtinuerint licentiam audiendi Confessiones limitatam vel quoad locum, vel quoad genus personarum, vel quoad tempus, non posse Pœnitentiæ Sacramentum administrare extra tempus, vel locum, vel genus præscriptum, quocunque privilegio etiam in vim Bullæ Cruciatæ nullatenus suffragaturo.*

550 „ 2. Episcopus in sua Diœcesi non potest approbare Sacerdotem alienum, nisi subdatur illi, saltem ad tempus.

3. Episcopus potest approbare per se, vel Vicarium generalem, vel alios quoscunque deputatos; quia non est actus ordinis, sed jurisdictionis. * (*Vide num.* 558.) *

4. Approbatio potest fieri cum restrictione ad certum genus personarum, locum, tempus, &c. *Navar. Suarez, Vasquez* contra *Vegam*.

5. Episcopus peccat, si Sacerdoti, præsertim Regulari, idoneo, sine causa sufficienti neget approbationem. *Bonac. Vasq. ar.* 3. *d.* 3. *Card. de Lugo d.* 21. *sect.* 3. *n.* 54 *Sanchez, &c.*

551 6. Approbatio semel absolutè concessa non extinguitur morte concedentis, sed nec revocari potest, sine justa causa: ex causa tamen, v. gr. mutatione morum, judicii, &c. potest, ut docent *Suarez, Fill.* & alii. Quod si fiat absque causa rationabili, *Conin. Suar.* & quidam alii censent revocationem esse nullam: * (*Et hanc vocant satis probabilem Lugo de Pœn. D.* 21. *num* 64. *Palaus de Pœnit. p.* 17. §. 3. *n.* 6. *& Salm. c.* 11. *n.* 107 *cum Dicast. Ratio, quia, ut dicunt, Episcopus non videtur posse auferre sine justa causa jus jam acquisitum a Confessario: Excipit Fagund. ap. Palaum, si Episcopus approbet pro suo beneplacito; sed Palaus hoc non admittit, quia intelligendum semper est de beneplacito justo. At hanc opinionem vix in praxi probabilem censeo, quia injustitia revocationis deberet esse luce clarior, & abesse quodcunque hallucinationis periculum; sed hoc vix accidere potest, cùm innumeræ possint esse causæ justæ apud Episcopum revocandi approbationem, quæ ignorentur a Confessario:*) * alii illicitam tantùm *Fill. t.* 7. *c.* 9. *q.* 12. in dubio autem, an ex justa causa revocatio sit facta, præsumendum esse pro Prælato, docet *Card. de Lugo num.* 67.

552 7. Ex justa causa possunt, præsertim a successore Episcopo, ad examen revocari non tantùm seculares, sed etiam regulares. Docent tamen quidam, Mendicantes habere privilegium, ut non possint revocari ab eodem, a quo ante sunt approbati; sed contrarium docent *Suarez, & Lugo d.* 21. *num* 61. *&* 62. * (*Et hæc sententia hodie omninò tenenda, cùm Alexander VII.* (*ut refert Cabassut. T. J. l.* 1. *cap.* 12. *num.* 13.) *in causa Andegavensis Episcopi, & Regularium Societatis JESU, & aliorum Ordinum, sequentem propositionem die* 30. *Jan.* 1659 *tanquam*

„ *teme-*

„ *temerariam & erroneam damnavit*, *quæ dicebat*: Non possunt Episcopi limitare seu „ restringere approbationes, quas Regularibus „ concedunt ad Confessiones audiendas, ne„ que ulla ex parte revocare.)*

„ 8 An approbatus ab uno Episcopo possit „ in alia Diœcesi, sine nova approbatione, „ recipere jurisdictionem, controvertunt Do„ ctores: ac licèt utraque sententia olim videri „ potuerit probabilis, post decretum tamen „ Urbani VIII. 1628. apud *Lugod 21. f. 2 n. 29.* „ negativa omninò tenenda est. * (*Item hoc* „ *certum ex Brevi Inn. X. & ex Bulla Inn.* „ *XIII juxta dicta num. 549.*) * Vide *Aversam*, *qu 16. sect 8.*

553 Notanda hic ultimò sunt duo Decreta SS. Pontificis nostri Benedicti XIV. posita in fine Libri *num. I. & II.* quibus declaratum fuit, Confessarium omninò carere jurisdictione ad absolvendum peccatum complicis turpe contra sextum Præceptum, atque excommunicationem Papalem incurrere, si Confessionem complicis excipere audeat. Excipitur tantùm casus extremæ necessitatis, nimirum articuli mortis, in quo permittitur ei absolvere complicem, modò deficiat quicunque alius, etiam simplex Sacerdos, qui absolutionem impertiri possit; nisi nequeat alius ille Sacerdos vocari, vel accedere sine gravi infamia, aut scandalo: tenetur tamen Confessarius complex talia pericula infamiæ, aut scandali avertere, si potest, sub eadem pœna excommunicationis, licèt tunc validè absolveret, si non averteret.

554 Circa tale Decretum adverte I. quòd nomine *peccati turpis* venit omne peccatum externum grave contra sextum Præceptum, licèt sit solus tactus, ut certè dicendum sentio cum pluribus doctis, quos consului super hoc judicio, ab aliis immeritò in dubium revocato.

555 Adverte II. quòd absolutio a Confessario Complici impertita irrita est, ut sentio, etiam quoad mortalia, quæ complex, qui nondum ab alio de peccato turpi fuerit absolutus, ipsi confiteatur. Hoc infero ex verbis ejusdem Bullæ ubi dicitur: *Atque ideo absolutio nulla atque irrita omninò sit*. Secus verò censeo, si de peccato turpi ille jam fuerit absolutus, quia tunc cessat dispositionis suspicio, ob quam Pontifex jurisdictionem Confessario abstulisse videtur.

556 Dubium autem fit 1. an incurrat hanc excommunicationem Sacerdos, qui Complicem non absolvit, sed tantùm in Confessione audit? Super hoc dubio consului Sacram Pœnitentiariam, quæ die 9 Julii 1751. respondit absolutè: *Non vitari excommunicationem a prædicto Confessario per fictionem absolutionis*. Et huic sententiæ ego jamdudum adhæsi; sed postea, cùm percurrissem Constitutionem ejusdem Pontificis Bened. XIV. *Inter Præteritos*, pluries citatam, in §. 59. oppositum satis declaratum reperi, ut patet ex sequentibus verbis: *Non minùs Sacerdoti complici, qui vel extra mortis articulum Confessionem excepit pœnitentis, EUMQUE ABSOLVIT, vel qui in articulo mortis ABSOLVIT, cùm alius Sacerdos non desit.. excommunicationis majoris pœna a Nobis in citatis Constitutionibus imposita fuit*.

Quæritur hìc 2. an Episcopus ex concessione Tridentini in *cap. Liceat. 6. Sess 24.* possit absolvere Confessarium, qui Complici in peccato turpi absolutionem impertierit? Videtur affirmandum, cùm in præfata Bulla Benedicti XIV. talis facultas non expressè revocetur. Sed oppositum rationabilius mihi dicendum videtur, nam si Episcopus vel alius ab eo delegatus possent hunc casum, quando est occultum, absolvere, reservatio Pontificis evaderet inutilis & elusoria, casus enim hic, moraliter loquendo, non potest nisi occultè accidere: Cùm autem aliqua lex posterior (ut rectè ait *Fagnan. in c. Nonnulli. de Rescrip. n 46 to 1. pag. 71. cum Oltrad.*) non potest habere effectum, nisi derogetur privilegio ab eodem Superiore priùs concesso, per ipsam necessariò intelligi debet facta generalis privilegii derogatio, ne lex frustratoria reddatur. Et idem sentit *Diana p 7. tr. 2. R. 21.* cum aliis sic dicens: *Quòd si clausula* (vel aliqua lex) *generalis nequeat vim reddi, nisi in eo solo casu, contra Concilium, debet hæc generica derogatio reputari pro specifica, aliàs nullius esset momenti*. Ita ego sentio: si aliquis sapiens aliter sentit, rogo ut me indoctum instruat.

DUBIUM III.

Quid, & quotuplex sit jurisdictio Confessarii, & unde eam habeat?

557 *Quid est Jurisdictio, & qui habeat ordinariam?*

558 *An*

558 An habeat Vicarius Generalis contradicente Episcopo? Et qui possint eam delegare?

559 An delegatio expiret morte Delegantis?

560 An Heretici, & excommunicati vitandi validè absolvant in articulo mortis?

561 An omnes Sacerdotes possint absolvere tam in articulo, quam in periculo mortis? Et quale censeatur hujusmodi periculum?

562 An simplex Sacerdos possit absolvere præsente approbato? 563. In quibus autem casibus possit licitè absolvere? Dub. I. An quivis Confessarius possit absolvere moribundum a reservatis, etiam præsente Superiore? Dub. II. An in morte, ad absolvenda reservata Papæ, adeundus sit Episcopus? Dub. III. An teneatur moribundus petere absolutionem a Superiore, saltem per literas, aut nuncium?

564 An excommunicatus toleratus possit absolvere a venialibus? An Regulares possint absolvere sine approbatione Episcoporum? Et an omnes Sacerdotes ab Episcopo approbati possint Confessiones audire sine licentia Parochi? 565. Qui & quomodo possint eligere sibi Confessarium? Dub. 1. Quomodo Episcopi, & alii Prælati? Dub. 2. Quomodo Cardinales? Et an Parochi?

566 Quando habens potestatem delegatam possit eam subdelegare? Et quid de Delegato ad universitatem causarum?

567 An absolutus in morte a reservatis teneatur postea se sistere Superiori? 568. Vide alia.

569 A quo possint absolvi Scholares, Milites, Peregrini, &c?

570 An sufficiat facultas præsumpta excipiendi Confessiones?

571 Quando liceat absolvere cum jurisdictione dubia, vel probabili? 572. Qu. I. An error communis det jurisdictionem? 573. Qu. II. An liceat ministrare Sacramentum cum jurisdictione tantùm probabili?

574 An sit obligatio se confitendi Parocho?

575 An Regulares itinerantes possint confiteri cuicunque Sacerdoti?

576 An Moniales petentes Extraordinarium, & non obtinentes, possint cuique se confiteri?

577 Plura notanda de Confessariis Monialium.

557 RESP. Est auctoritas aliqua in alium ut subditum, in quem, in foro interno, accipit potestatem distinctam a potestate Ordinis; hæc enim datur per Sacramentum Ordinis, & omni Sacerdoti, nec tolli potest; illa per externam concessionem Ecclesiæ, nec omnibus Sacerdotibus, potestque ab iis tolli, ac nisi adsit, invalida est absolutio, ex *Trident. f.14. can.7.* Est autem duplex: Ordinaria, & Delegata. *Ordinaria* est, quam habent ii, qui ex vi proprii officii curam animarum habent, ut Papa, Episcopus, Parochus (huc revocantur Archiepiscopi, erga subditos suorum Episcoporum, tunc tantùm, quando actu visitant), Archipresbyteri, Archidiaconi, Prælati Religionum, Vicarius perpetuus Episcopi, vel etiam Parochi.

558 Quæritur, an Vicarius Generalis Episcopi habeat jurisdictionem ordinariam etiam in foro sacramentali, ita ut possit Confessiones audire, & aliis audiendi potestatem concedere? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Soto, Led. Archidiac.* & alii pauci *ap. Salm. cap. 11. num. 42.* Hi dicunt Vicarium in solis causis civilibus jurisdictionem habere ordinariam, in spiritualibus verò delegatam ab Episcopo. Hocque probant 1. ex eo, quòd mortuô Episcopô, cessat jurisdictio Vicarii. Probant 2. ex Trident. *Sess.23. cap.25.* ubi statuitur nullum posse audire Confessiones nisi approbatum ab Episcopo. *Secunda* tamen sententia communior & verior affirmat, eamque tenet *Azor. to. 1. l.3.cap.43. Sylvest. v. Confessio 1. qu. 1. Fagnan. in c. Quod nobis. De Clandest. desponsat. n.45. Salm. l.c.num. 42. cum Gran. Aversa, Vill. Dic. Boss. & Sanch. de Matr. l.3.D.29. num.15. cum Host. Nav. Ang. Henr. Palac. Lop. &c.* Ratio, quia Vicarius Generalis, suppositâ nominatione Episcopi, jurisdictionem habet ordinariam tam in civilibus, quàm in spiritualibus, non jam ab Episcopo, sed a Canone, cùm faciat ipse unum tribunal cum Episcopo, ut habetur ex *cap. 2. de Consuetud. in 6. & c. Romana. de Appellat. in 6.* Et confirmatur ex Trident. *Sess. 24. c.6. de Ref.* ubi, cùm voluit Concilium excludere Vicarium a facultate absolvendi ab hæresi, id expressit dicens: *Eis tantùm* (idest Episcopis) *non eorum Vicariis sit permissum.* Ergo supponit Tridentinum facultates Episcopi, nisi expressè a jure restringantur, intelligi communicatas etiam Vicariis. Ad 1. autem respondetur, quòd mortuô Episcopô cessat jurisdictio Vicarii, non quia ejus jurisdictio non sit ordinaria, sed quia deficiente Episcopô desinit ipse esse Vicarius. Ad 2. respondetur, quòd ibi nomine *Episcopi* comprehenditur etiam Vicarius, qui (ut diximus) unum facit tribunal cum Episcopo.

Delegata jurisdictio dicitur, quæ legitimè datur ab habente ordinariam; idque vel tacitè, vel expressè, ut a Papa pro tota Ecclesia, ab Episcopo pro Diœcesi, a Parocho pro parochia; hoc discrimine, quòd Papa possit dare, invitis Episcopis, & Parochis, non contra-

„ tra. Ac, licèt exterior jurisdictio expiret „ morte delegantis, non tamen hæc interior, „ nisi successor revocet, ut docet *Sanch* 2, „ *Suarez. Navar Conink.* contra *Sylvest* & *Vasquez*. Vide *Layman. cap.* 10 *num* 22

559 An delegatio expiret morte delegantis? Distingue delegationem generalem a particulari: Delegatio generalis a Papa, communis est sententia, & praxis, quòd non extinguitur per ipsius mortem, ex *cap. 9. de Offic Deleg in 6.* Ita *Salm. de Pœn. cap.* 11 *num.* 78 *Concina pag* 545 *num.* 25. & alii passim; Nisi concessio facta fuerit hoc modo: *Usque ad beneplacitum nostrum*: vel, *Ad arbitrium nostræ voluntatis*, & simili; *Salm. num.* 85. Delegatio generalis autem ab Episcopo, alii sentiunt, quòd ejus morte extinguatur, si nondum Confessio cœpta sit, ut *Vasq. Sylvest &c.* Alii censent non extingui, donec revocetur a Successore, vel præfixum tempus labatur; ita communiùs & probabiliùs *Sanch de Matr.* l 8 *D* 28. *num.* 72. *Pal. tr* 3. *D.* 4. *p.* 16. §. 2. *num.* 3. *Concina pag.* 545 *num* 25. & *Salm d cap.* 11. *num* 80. *cum Con Suar. Lug. Dic. & aliis*. Et hoc firmatur ex praxi, & regula generali, quòd gratiæ factæ non expirant finitâ jurisdictione concedentis.

Si verò delegatio fuit in particulari, scil. de audienda alicujus tantùm Confessione, rectè *Salm. d. cap.* 11. *num.* 69. cum *Sanch. Lug. &c. Laym. &c.* tenent, quòd expirat morte concedentis, nisi Confessio jam fuerit incœpta.

560 „ Porrò hujusmodi potestatem delegatam „ absolvendi quemcunque a quibuscunque pec„ catis, in articulo, seu periculo mortis (hæc „ enim pro eodem sumuntur in jure, ut vid. „ *Dian. p.* 3. *tract* 4 *res* 57 71. & 72.), habet ex „ jure communi quivis Sacerdos, etiam ex„ communicatus, & degradatus, si alius de„ sit. * (*ut etiam ait Sanch. Dec. l.* 2. *cap.* 13. „ *num* 5. *cum Zambr. & pluribus*; *Sed vide mox* „ *dicenda*.)*

Quæritur I. An Hæretici, Schismatici, & Excommunicati vitandi possint absolvere in articulo mortis, si alius desit? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Navar. Man c.* 27. *num.* 272. *Sanch. Dec l* 2. *cap.* 13. *num* 5 & *Salm. cap* 11 *num.* 20. *cum Suar. Vasqu. Palud. Lugo, Soto, Sylvest. &c.* Et probant ex Tridentino *Sess.* 14 *cap* 7. ubi dicitur: *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt*. *Secunda* verò sententia sequenda negat, & hanc tenet *S. Thomas* 2 *p. qu* 82. *a.* 7. *ad* 2. ubi loquens de prædictis abscissis a communione Ecclesiæ, dicit: *Possunt licitè baptizare in articulo mortis, in nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia Sacramenta conferre*. Idem dicunt *Fagnan. in c. Non est voluntas. de Sponsal. &c. per totum*, *Petrocorens. to* 4 *pag.* 158. *q.* 8. *Auctor apud Croix de Offic Confess l* 1 *cap* 1 *v Dico* 2. *Concina pag.* 576. *num.* 21. (qui hanc probabiliorem vocat, licèt contrariam putet non improbabilem), & alii plures ut infra, qui scripserunt ante Concilium, quò tempore ipse *Navarrus l c.* fatetur nostram sententiam fuisse communem. Ratio quia (ut diximus *num* 562. *v. Idcircò*.) Concilium in *cit. cap* 7. minimè loquitur de simplicibus Sacerdotibus, sed de carentibus jurisdictione in casus reservatos, quâ non carere declarat in articulo mortis; tum quia Tridentinum (ut *ibid* probavimus) ibi non condidit jus novum, sed tantùm jus antiquum Ecclesiæ approbavit: Ante autem Concilium, ut probat *Fagnanus*, & ipse *Navarrus* fatetur, communis erat sententia, quòd præcisi ab unitate Ecclesiæ absolvere non possent. Et ita declaravit S. C. Generalis Concilii apud *Fagnan num.* 2. ubi sic habetur „: (Quæsitum fuit ab Episcopo Valentinensi, an Pœnitentes in articulo mortis possit in casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos excommunicatus & denunciatus? S. C. Generalis censuit non posse, quia communis videtur illa sententia, quòd tales excommunicati non possint absolvere etiam in hoc casu necessitatis; ita *Mag. Sentent S Thom Ricch S Antonin Scotus, Durand. Turrecr. &c.* contra *Palud. Sylvest. & Soto*. Nec obstat *cap* 7. *de Casuum reservatione*, quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus: referendumque (*nota*) ad eos Sacerdotes de quibus *eod. cap* 7. in prima & secunda parte agitur, qui habent vel ordinariam vel delegatam potestatem)„ Hucusque verba Declarationis. Unde ait *Fagnanus*, quòd DD. post Concilium ideo oppositam sententiam tenuerunt, quia ignorarunt præfatam Declarationem S. Congregationis Concilii.

Quæritur II. An quilibet Sacerdos possit absolvere a quibuscumque peccatis, & censuris non solùm in articulo, sed etiam in periculo mortis? Negant *Canus Relect. p.* 5. *cap*. 4 3.

& Soto,

& Soto, Cov.Graff.& Ledesm. ap. Salm. c.11.n.23. Sed veriùs & communiùs affirmant *Suar. D.26. R 4. num 43. Sanch. Dec l.2.c.13.num 1. Pal.p 13. num.7.& Salm.num.24.cum Nav.Sylve.Lugo,Bon. Palud.Vasqu.Vill Trull.* & aliis. Ratio, quia in hac materia pro eodem accipitur articulus, & periculum, ut patet ex *c. Si quis suadente. 29. caus.17.qu.4* ubi: *Nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo.* In tali enim periculo quisque existens in mortali eodem modo tenetur confiteri, ac si esset in articulo. Consentit *Concina pag. 542. n.15.* modò tale periculum sit adeo grave, ut vix distingui certò possit ab articulo: sed veriùs sufficere videtur, quòd adsit prudens timor mortis ex illo periculo eventuræ.

Tale autem periculum censetur adesse in prælio, in longa navigatione, in difficili partu, in morbo periculoso, & similibus, ut *Sanchez l. c. num.9. Salm. d.1. num.28.* Idem de eo, qui est in periculo probabili incidendi in amentiam, *num 27.* Idem de captivis apud Infideles cum exigua spe libertatis, si credantur nullos alios Sacerdotes habitur; Vide *ibid.*

52 Quæritur III. An Sacerdos simplex possit Pœnitentem absolvere moribundum, etiam præsente Confessario approbato? *Prima* sententia communissima negat, & hanc tenent *Sanch. Dec.l.2.cap.13 num.7.Suar. D.26.se.4.num 4. Molina de Just.to.4.D.63. Azor to.1.l.8.cap.19.qu.5. Bonac.qu 7.p.1.num.10.Carden.in 2.Crisi D.2 n.424. Antoine pag 528 qu.3. Pal.p.13. num 8. Lugo D.18. num 24 cum Sylvest Soto, Arm. Cov. Rosel. Graff. &c.Mazzotta to.3.pag 393.dub.1.cum Vasqu. Con. & Laym ac Salm. cap.11. num.30.* cùm pluribus aliis. Probatur ex Tridentino *Seff.14.cap.7.* ubi dicitur: *Piè admodum, ne hac occasione aliquis pereat, custoditum semper in eadem Ecclesia Dei fuit, ut in articulo mortis nulla sit reservatio; Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis absolvere possunt; Extra quem articulum Sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.* Ex quibus verbis duplex colligitur ratio pro hac sententia. Prima, quia, cùm ibi dicatur, *custoditum semper in Ecclesia fuit*, infertur Concilium non constituisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarasse & approbasse, nempe quòd Sacerdotes simplices tunc solùm absolverent, quando deest copia Confessarii approbati; hancque antiquam consuetudinem probant AA. citati ex *c. Presbyteri.26.qu.6.c. Inter cunctas. §. Incendiarii. de Privil,* & aliis textibus. Secunda ratio, quia ideo Ecclesia in articulo mortis omnibus Sacerdotibus facultatem præbet absolvendi a quibusvis peccatis, quia tunc extrema urget necessitas, & Ecclesia eis jurisdictionem confert, *ne aliquis pereat*; at hæc ratio cessat, quando adest Sacerdos approbatus. Et *Molina l. c.* testatur ita declaratum fuisse a Gregor. XIII.

Secundi verò sententia affirmat, & hanc tenent *Sà v. Absolutio. num.3. Sayr. Dec.1.1. Nav. Conf.15. aut 23. de Pœn. Barbosa in Trident. l. c. num.12.cum Vega, Led. Reg. Valer. Homob. Boss. &c.* item *Comit.Henr.Vill. Angles, Conrad. Diana, Marchin. &c. ap. Lugo D.18. num.23.* Atque probabilem putant *Viva qu.8. a.2. num.5. Spor. num.725 Elbel num.628.& Lugo l. c.* ubi improperat *Turrianum*, qui vocat eam improbabilem & damnatam a Gregor. XIII. nam ait *Lugo*, quòd de enunciata Declaratione non constat authenticè, & proinde sic loquitur: *Certè sententia quam tot & tam graves DD. tenent, negari non potest quin probabilis sit; præsertim cùm fundetur in verbis Tridentini, quæ non facilè explicari possunt ab Adversariis.* Ratio igitur hujus sententiæ est, quia a Concilio videtur indistinctè concessa omnibus Sacerdotibus potestas absolvendi tempore mortis ad salutem Animarum faciliorem reddendam, verbis illis: *Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis absolvere possunt.* Ubi autem lex non distinguit (commune axioma est), nec nos distinguere debemus. Neque ex ullo textu dicunt compertum haberi, quòd ex antiqua consuetudine prohiberentur simplices Sacerdotes absolvere moribundos præsente approbato; textus enim oppositi (ut ajunt) non loquuntur de absolutione sacramentali, sed de reconciliatione publicorum pœnitentium cum Ecclesia; aut sanè id asserunt de absolutione censurarum reservatarum, quæ (ut infra dicetur) nequeunt utiquè absolvi ab inferiore, præsente Superiore.

His tamen non obstantibus puto non recedendum a prima sententia, ob auctoritatem Ritualis Romani (*de Sacr. Pœn sub initio*), ubi sic dicitur: *Sed si periculum mortis immineat, approbatusque (nota) desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest a quibuscumque censuris & peccatis absolvere.* Possunt igitur simplices Sacerdotes absolvere, *si desit approbatus Confessarius*

sterius; ergo non possunt, si adsit approbatus. Quò insuper Rituale clarè videtur astruere hanc fuisse priscam Ecclesiæ consuetudinem, dum Paulus V. in sua Bulla, per quam hoc Rituale approbat, dicit: *Restabat, ut uno volumine comprehensi sacri & sinceri Catholicæ Ecclesiæ Ritus, qui in Sacramentorum administratione servari debent, Apostolicæ Sedis auctoritate prodirent.* Deinde asserit se *receptos & approbatos Catholicæ Ecclesiæ Ritus suo ordine digestos conspexisse*; Tandem sic concludit: *Hortamur in Domino Patriarchas, Episcopos, Parochos, &c. ut in posterum Ecclesiæ Romanæ constituto Rituali in sacris functionibus utantur, & in re tanti momenti quæ Catholica Ecclesia, & ab ea probatus usus antiquitatis* (nota) *statuit, inviolatè observent*. Ergo hoc quod præscribitur in Rituali de absolutione moribundi, satis declarat Pontifex *a probato usu antiquitatis* statutum fuisse. Accedit Catechismus Rom *de Pœnitent.* §.55. ubi ait Concilium docere, quemlibet Sacerdotem posse absolvere ab omni peccato & censura, *si mortis periculum immineat, & proprii Sacerdotis* (nota) *facultas non datur.*

Id clariùs & fortiùs probatur ex eo quòd præfata verba Tridentini, *Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt* (ut rectè dicunt *Fagnan. in c. Non est vobis. de Sponsal &c. num.4 Petrocor. to.4. pag.158. qu 8. & Auctor ap. Croix in princ. de Offic Confess l.1.c.1. in fine. v Dico 2.*), non jam referuntur ad quoscunque Sacerdotes, sed ad eos tantùm de quibus antecedenter loquitur Concilium, nempe de illis qui *ordinariam aut subdelegatam habent jurisdictionem*. Et de hoc hodie non est amplius dubitandum, cùm id expressè declaraverit S.C. Generalis Concilii apud *Fagnan. l.c. num 2.* ubi dixit: *Caput 7. Tridentini de casuum reservatione referendum ad eos Sacerdotes, qui habent ordinariam vel delegatam potestatem.* Et in hac S.C. doctrinam Concilii declarando, legem constituit, prout diximus *num* 544. Ergo omninò dicendum est Concilium in hoc puncto non condidisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarasse, nempe quòd *nulla sit reservatio in articulo mortis*, respectu ad solos Sacerdotes qui ordinariam vel delegatam potestatem absolvendi habent. Quòd autem simplices Sacerdotes (exceptis excommunicatis vitandis, hæreticis, & schismaticis, ut diximus *num.* 561.) possint validè, & licitè absolvere in articulo mortis ab omnibus peccatis & censuris, id non habetur ex Tridentino, sed aliunde, nempe ex *c. Presbyter. 26. qu.6.* item ex Rituali Rom. & ex Declaratione ejusdem S.C. Concilii apud *Fagnan. l c num 6.* & ex communi Ecclesiæ consuetudine.

56 Probabiliter tamen simplices Sacerdotes possunt absolvere tempore mortis, etiam præsente Confessario approbato, in sequentibus casibus: I. Si approbatus nollet vel non posset audire Confessionem, quia tunc idem accideret ac si deesset; ita communiter *Sanch. Dec. l.2. cap.13 num 8 Lugo D.18. num.32. Renzi cap 4. qu 11 & Salm. cap.11. num.33. cum Aversa.* II. Si approbatus sit nominatim excommunicatus vel suspensus, quia tunc præferendus est simplex Sacerdos; *Sanch. loc. cit num. 10. Suar. D.26 sc.4. num 4. Renzi loc cit. cum Hurt. & Mazzotta to.3 pag 297 dub 1. cum Bonac.* Et hoc est certum juxta dicta *n* 560. III. Si approbatus esset alienæ Diœcesis, quia iste respectu ad infirmum minimè dicitur approbatus; ita probabiliùs *Lugo D 18. num.37. Salm. cap.11. num.43. cum Trull* item *Henr. Aversa, & Diana apud Croix num.1563* contra *Suar. l c. & Sanch. d. n.10. cum Zambrano.* IV. Si moribundus ita horreret manifestare sua crimina Confessario approbato, ut esset in periculo confitendi sacrilegè, tunc enim Sacerdos simplex bene posset eum absolvere adhuc præsente approbato; quia hoc valde consonum videtur benignitati Matris Ecclesiæ, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut dicitur in Tridentino: fortè enim poterit accidere quòd approbatus sit inimicus, consanguineus, aut objectum peccati, & tunc non censetur Ecclesia in tanta necessitate velle infirmum obligare ad ei tantùm se confitendum; ita probabiliter *Mazzotta l. c. cum Croix, ex D. Thoma, & Spor. pag 260. num 725.* Qui idem censet procedere, si infirmus non posset confiteri approbato sine magna difficultate aut incommodo, vel si ille simplex Sacerdos esset ei manifestè magis idoneus ac utilis futurus quàm Parochus rusticus. V. Si Confessarius approbatus superveniat jam incœptâ Confessione cum Sacerdote simplici; quia tunc compleri debet judicium jam incœptum; ita communiter *Sanch. d. cap.13. num 15. Lugo D 18. n.33. Mazzotta l.c. Renzi cap 4 qu.12. Croix l 6. p.2. n. 1562. cum Sylv. & Salm. cap. 11. n.34 cum Gran. Henr. Diana, Aversa, Præpos. Trull. &c.* Hinc probabiliter dicunt *Sanch. num.16. Renzi q 12. & Salm. num.35. cum Lugo, Diana, & Aversa,* quod

quòd si Confessio facta Sacerdoti simplici fuerit invalida, etiam superveniente approbato, bene poterit infirmus primo Sacerdoti confiteri, quia revera ille habuit jurisdictionem ad priorem Confessionem, quæ non censetur finita, cùm invalida fuerit absolutio impertita. VI. & ultimò, casu quo Sacerdos approbatus fuisset complex infirmi in peccato turpi, tunc omninò debet præferri Sacerdos simplex, juxta dicta *num.*553.

Rectè tamen *Lugo*, & *Renzi ll. cc. ac Salm. num.*36 *cum Aversa* excipiunt casum, quò moribundus esset innodatus excommunicatione reservatâ, tunc enim deberet, quamvis Confessionem incœperit, priùs obtinere absolutionem a censura, si Superior sit præsens & postea Confessionem perficere. Item hìc advertendum, quòd si Pœnitens jam receperit absolutionem a simplici Sacerdote, & postea recordetur alicujus peccati, superveniente approbatô, tenetur huic confiteri, cùm illa sit nova Confessio, ita communiter *Sanch. num.* 15. *in fine cum Zambr. Suar. D.*22. *Se.* 1 *n.* 2. *Salm. n.* 37. *Renzi q.*12. *cum Trull. Diana*, & *aliis*.

Dubitatur I An, præsente Superiore, possit quivis Confessarius moribundum absolvere a peccatis, & censuris reservatis? Sic distinguendum: Quoad peccata reservata veriùs puto cum *Antoine pag.*528 *v Porrò*, & *Auctore de Offic. Confess. ap. Croix l.*6. *c.*1. *q.*25. &c. (contra *Roncaglia c.* 1. *q.* 3. *R.* 1.) bene posse inferiorem ab eis absolvere, quia in articulo mortis omnis cessat reservatio, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut declaravit Tridentinum. Ex quo rectè inferunt *Lugo D.* 18. *n.* 38. *Suar. D* 26. *Se.*4. *n* 4. *Sanch. Dec. l.*2. *D.*13. *n.*10 *cum Zamb* & *Salm. c.* 11. *n.* 39. *cum Aversa*, quòd si infirmus habeat peccata reservata, & adsit Confessarius approbatus, non poterit eum absolvere Sacerdos simplex; nam licèt Confessarius ille non habeat facultatem super reservatis extra articulum mortis, in articulo tamen bene habet, quia tunc (ut diximus) omnis reservatio cessat.

Secus verò dicendum censeo quoad censuras reservatas, quia Pœnitenti ipsis innodato tenetur Confessarius carens facultate imponere, ut, elapsô periculô mortis, se præsentet Superiori; ergo si infirmus potest illo tunc ante absolutionem sistere Superiori, utiquè tenetur priùs absolutionem a censuris obtinere, ut deinde possit a peccatis absolvi Utrùm autem teneatur eo casu adire Superiorem per literas vel Confessarium? vide in Dubio sequenti. III.

Dubitatur II. An occurrente periculo mortis, in casibus Pontifici reservatis, si non possit adiri Pontifex, adeundus sit Episcopus? *Prima* sententia, quam tenent *Suar. D.* 30. *Se.* 3. *n* 4. *Mol. to* 4. *de Just. D.*63. *n.* 2. & *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 13. *n.*9. *cum Henr.* distinguit & dicit, quòd si casus sit occultus, tunc omninò adiri debet Episcopus, quia Episcopi jure ordinario (ut rectè probat *Sanch cap.* 11.) possunt absolvere a reservatis occultis ex concessione Tridentini in *c. Liceat.* 6 *sess. de Ref.* Secus verò si casus esset publicus, quia tunc, exceptâ percussione Clerici ex *c. Ea noscitur.* & *c. De cætero. De Sent. excom.* ubi expressè præcipitur adeundum esse Episcopum, si nequeat adiri Pontifex, in aliis verò casibus non est obligatio adeundi Episcopum, eo quòd in reservatis Pontifici Episcopi nihil possunt; e converso, cùm in morte omnis cesset reservatio, tunc æquales sunt Episcopus & quivis alius Confessarius. Sed contradicunt communiùs *Nav. c.*27. *n.*81. *Pal. de Censur. D.* 2. *p.* 11. §. 5. *n.* 6. *cum Sayr. Ugol Hurt.* & communi ut asserit, *ac Salm cod. ti. c.* 2. *n.*63. *cum Con. Avila*, *Cornejo* &c. etiam communiter, quia (ut ajunt) præfatus textus in *c. Ea noscitur*. extenditur ad absolutionem cujuslibet censuræ Papæ reservatæ, cùm eadem ratio urgeat. Unde præsente Episcopô nequit Confessarius absolvere a casibus Papæ reservatis, quia omnes casus a Papa reservantur propter censuram, & censuræ reservatæ nequeunt ab inferiore absolvi præsente Superiore, ut mox supra probavimus in Dub. præcedenti. Sed hoc non obstante, non puto improbabilem primam sententiam Dixi, *præsente Episcopô*, nam si abest, vide dicenda in Dubio sequenti.

Dubitatur III. An quilibet Confessarius possit absolvere moribundum a censuris reservatis, si possit peti facultas a Superiore per literas, vel internuncium? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Bonac. de Censur. to.* 1. *D.* 1. *q.* 3. *p* 3. *n.* 5. *cum Zambr.* & *Croix l.*6. *p.* 2. *n.* 1697. *cum Suarez*, *Lugo*, & *Aversa*. Ratio, quia cùm hujusmodi infirmus bene satisfacere posset suæ obligationi, impetrando absolutionem per procuratorem, aut literas (quod enim quis per alium facit, censetur per seipsum facere), ad id tenetur. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, & hanc tenent *Azor l* 8 *c.* 19 *q.* 5. *Sporer n.* 756. *Viva in Prop.* 7. *Alex. VII. n.* 8. *Sanch Dec. l.* 2. *c.* 13. *n.* 14. *cum Henr. Val.* & *Cord. Con. D.* 14. *n.* 241. *Diana p.*5. *tr.*9. *R.*6. *Pal. de Censur. D.* 1. *p.* 2. §. 5. *n.*6. *Salm. cod.*

eod. tit. c. 2. n. 65. cum Cornejo, & Avila, item *Carden. Tamb. Dicast. & Stoz apud Croix l. c.* Ratio, tum quia in hoc adest manifestationis periculum, quod non videtur tam remotum, ut supponunt Adversarii, cùm plures possint accidere casus, quibus notitia peccati patefieri potest; tum quia in *c. Quamvis. de Sentent. excomm.* dicitur impeditus, quicunque *quolibet impedimento Canonico* retrahitur, quominus Romanum Pontificem possit adire. Hinc *Nav. Man. c. 27. n. 90 ad 5.* item *Henr. Ugol. & Sayr. ap. Sanch.* dicunt reputari legitimè impeditum qui personaliter Superiorem nequit adire, etiamsi per procuratorem valeat. Et Auctor apud *Croix. de Offic. Confess. c. 1. q. 25.* eodem modo excusat infirmum eo casu ab accersendo Superiorem si in hoc sua fama periclitaretur.

564 „ Ex consuetudine quivis toleratus absolvere „ potest a venialibus, & mortalibus aliàs con„ fessis. * (*Sed hoc hodie reprobatum est, ut* „ *vidimus n. 560.*) * Ex privilegio, Religiosi Men„ dicantes quosvis fideles absolvere possunt, jux„ ta tenorem suorum privilegiorum. * (*Modò* „ *tamen non sint revocata per Concilium Tri„ dentinum in sess. 23. c. 15. ubi sancitum fuit*, „ nullum Regularem posse Confessionem se„ cularium etiam Sacerdotum audire, nisi ab „ Episcopis approbationem obtineat, privile„ giis & consuetudine non obstantibus. *Hinc* „ *damnata fuit Prop. 36. ab Alex. VII. quæ di„ cebat*: Regulares possunt in foro conscien„ tiæ uti privilegiis suis, quæ expressè sunt „ revocata per Concilium Tridentinum. *) „ Ex concessione Ordinarii directa quicun„ que Sacerdos approbatus, cui ille committit. „ * (*Unde Fideles liberè se possunt confiteri cui„ cunque Confessario approbato. Ita commu„ niter Pitton. de Confessar. num. 370. Mazz.* „ *tom. 3. pag. 293. & Bon. de Sacr. D. 5. q. 5.* „ *Sc. 2. p. 4. n. 35. cum Sà, Con. Val & communi*; *id„ que fusè probat Bened. XIV. Notif. 18. n. 9. Et hoc* „ *etiam tempore Paschali, & invitò Parochò, ut* „ *dicunt Mazz. & Papa Bened. Illud enim quod* „ *dicitur in c. Omnis de Pœnit. & Rem. quòd fide„ les debeant confiteri semel in anno* proprio Sa„ cerdoti, *intelligendum (ut ait ibi Glossa, &* „ *Fagnan. in c. Ne pro. de Pœn. ac Cabass. l. 3. c. 8.* „ *n. 9.*) *omni Sacerdoti, qui ab Ordinario est ap„ probatus. Et hoc saltem ex præsenti univer„ sali consuetudine hodie certum est, quicquid* „ *Antiqui aliter dixerint. Hinc S. C. Episc. die 3.* „ *April 1583. (ap. Pitton de Confessar. n. 361) sic* „ *resolvit*: Decretum Episcopi in quo habetur, „ quòd nullus Confessarius etiam ab Ordinario „ approbatus possit tempore Paschali Confes„ siones alicujus audire sine licentia proprii Cu„ rati, nullo modo est observandum, cùm satis „ valde faciat Pœnitens, deferendo Parocho fi„ dem Confessionis auditæ a persona appro„ bata. *)

„ Denique ex indirectâ is, qui audit eum, „ qui habet potestatem eligendi Confessa„ rium; Quales sunt, ex jure, Episcopi „ omnes, etsi sint tantùm titulares: Item Su„ periores Episcopis, ut Archiepiscopi, &c. „ item Prælati iis inferiores exempti, ut Ab„ bas exemptus (non tamen Abbatissa), Ge„ nerales, Provinciales, Prior, salvis tamen „ Privilegiis Ordinum. Vide Dian *par. 4. tr. 4.* „ *R. 1.* & *2.* Ex consuetudine, Cardinales, qui „ etiam domesticis de Confessore providere „ possunt: Item Pastores, imò in multis locis „ etiam cæteri Sacerdotes sæculares, ut docent „ *Valentia, Sà, Suarez d. 27 sect. 3.* Religiosi ta„ men tenentur eligere tales, quales illis per„ mittunt statuta: Item Reges, & Principes, „ quorum tamen privilegium ad familiam non „ extenditur: denique domestici Pontificis. „ Ab homine eam habent, quibus sive Pon„ tifex, sive Episcopus, sive Parochus con„ cessit. * (*Sed vide dicta num 541.*) *

Dubitatur hic 1. An Episcopi possint eligere sibi in Confessarium quemcunque Sacerdotem? Videbatur olim affirmandum ex *c. final. Ne pro dilatione. de Pœn. & Rem.* ubi dicitur: *Permittimus Episcopis, & aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter sui Superioris licentiam providum & discretum sibi possint eligere Confessorem*. Sed declaravit S. C. *ap. Fagnan. in d. cap. n. 62.* id tantùm intelligi, quòd Episcopi, & alii ut supra, possint sibi eligere Sacerdotem subditum, aut Parochum, aut alium approbatum a proprio Ordinario (nota *proprio*; idest ab Ordinario domicilii Sacerdotis, ut explicat *Lugo D. 21. n. 29* & 42.) Et idem postea confirmavit Gregorius XIII. 1. Dec an. 1582. ut referunt *Fagn. l. c. & Pitton. de Confessor. n. 350.* Nomine autem *Prælatorum exemptorum*, veniunt Referendarii, Auditores Rotæ, Protonotarii Apostolici, & alii Prælati Curiæ Romanæ, necnon Prælati Regulares, & Abbates, & alii Superiores locales immediati; ita *Suar. D. 27. se 2. ex n. 8. Lugo D. 19. n. 4. Diana p. 2. tr. 2. de Dub. Regul. & Renz to. 1. pag. 537 qu 10.*

Dubitatur 2. An Cardinales possint eligere Con-

Confessarium sibi & Familiæ? Affirmant generaliter *Alphonsus de Leone*, & *Diana ex Lugo ap.Renzi to.1.p.527 q.10*. Sed hoc admittendum est tantùm in Urbe, nam extra non possunt, cùm non aliô gaudeant quàm privilegiô Episcoporum mox supra declarato, ut rectè probat *Fagnan.in d c fin n.53.& 65*. Nec contendum tenere oppositum *Lugo D.19 n 5 & Suar D.27. se 2. n 6.* ibi enim nihil aliud afferunt, nisi quòd Cardinales comprehendantur in citato *cap. fin.* Concedit autem *Fagnan num 66.* quòd Cardinales possint secum conducere Confessarium approbatum in Urbe; Et idem dicit de Episcopis *n.30.cum Hostiensi*.

An autem Parochi possint sibi eligere Confessarium? Omninò negandum ex Prop 16.damn. ab ALVII. quæ dicebat: *Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Dicunt autem *Voig andt t.12.n 89.Sporer pag.257.n. 725.& Elbel p.280.n.299* quòd Parochi ex consuetudine possint confiteri Sacerdoti curato, vel approbato etiam alienæ Diœcesis; Et hoc quidem non videtur reprobandum, ubi revera adest talis consuetudo, quia tunc adest tacitus consensus Episcoporum.

566 „ 1. Qui habet potestatem delegatam, non potest eam subdelegare alteri, cùm diversa sit „ potestas utendi jurisdictione, & eam delegandi. Excipitur 1. nisi hoc ipsum concessum sit. 2. nisi sit delegatus ad universitatem causarum, ut verbi gratia si cui committeretur officium Parochi absentis, vel „ nondum sacerdotis: talis enim aliqua exercitia jurisdictionis, alteri ex præsumta voluntate Ordinarii subdelegare posset, non „ tamen integrum officium. Vide *Laym. hic* „ *l.5.t 6.*

Communiter dicunt DD. posse eum qui est delegatus ad universitatem causarum, alteri subdelegare unam vel alteram causam ita *Laym. c.10.n.12.;Viva q 8.a.1 n.13.Pal. de Pœn p.13.n 16. cum Henr. & Sanch.de Matr.l.3.D.31.n 1.& 15. cum Sylvest. Abbat. Rosel. Cov.Lop. Ugol.&c.ex D. Thoma Quodlib 12 a.31.* ubi ait: *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem*. Et probatur ex *l.1.§. Ab eo. ff. Quis., & a quo appel.* & aliis textibus *ap Pal.* Hinc dicunt *Laym.c.10.n.13.& Pal l c.cum Sylve& Nav.* quòd si delegatio fiat Viceeurato, poterit ipse adsciscere sibi cooperatorem ad audiendas Confessiones. (Sed quoad hoc vide *num.544.* ubi diximus hodie neque Parochis hoc esse permissum.) Item dicunt *Sanch. num. 2. Laym.num 10.et Pal ibid. cum Henr.* hâc eâdem ratione posse Episcopos subdelegare alteri potestatem quam habent in *cap. Liceat*, absolvendi a casibus occultis Papæ reservatis, & dispensandi in irregularitatibus occultis ex delicto, exceptô homicidiô; cùm enim hæc potestas sit annexa Dignitati Episcopali, quæ habet jurisdictionem ordinariam, ordinaria reputatur. Censet autem *Viva l c. cum Nav.Pcyrin. Naldo, Bord. et Homob.* quòd si Episcopus concederet alicui Confessario facultatem absolvendi ab omnibus casibus reservatis, posset hic ob eandem rationem subdelegare alteri suam facultatem in aliquo casu particulari; Sed hæc opinio non placet, nam (ut rectè ait *Palaus l.c.cum Laym. et Henr.*) præfata doctrina non procedit, nisi cùm delegatio causarum est annexa Dignitati vel Officio.

2. Cùm jurisdictio respiciat subditos, exerceri in eos potest, tam a delegato, quàm „ ordinario, quocunque loco fuerit, ut docent „ *Sanch.Henriq.Suar.in 3.p.t.4.d.18. sect.1.et 7. et* „ *alii*. * (*Sed hodie hoc reprobatum est, vide* „ *dicta num 547.*)* „

3. Probabile est, quòd absolutus in articulo mortis non teneatur se postea sistere „ 567 superiori, vel alteri pro reservatis, nisi hæc „ habeant annexam censuram, ut docent *Nav.* „ *Suar.Marc. Fill to.7.cap.10 qu.6. num.288. Bon.* „ *d.5 q.7.p.1.num.13.* quia directè absolutus fuit. „ * (*Ita verius tenent Salm cap.11.num.21. cum* „ *Sanch. Hurt.Prep. Nav. etc. Vide de hoc dicenda* „ *de Censur.l.7 num.91.*) * Contra *Hurt.l. Dian.* „ *p.4.t.4. R.199* „

4. Improbitas, aut inscitia proprii Sacerdotis non dat jurisdictionem alteri: ideoque „ 568 in tali casu expectandum est, aut ad Superiorem recurrendum. Si tamen ignorantia „ esset tanta, ut confessio illi facta foret invalida, aut illicita, neque esset alius privilegiatus, aut habens jurisdictionem, licere „ alteri confiteri, docent *Navar. Vasq. in 3 par.* „ *t.4 q 92. art.2.dub.4. Hurt d. 10.dif. 15.* Vide „ *Dian. par.4 tr.4.res.201.& par.8.t.1.Res.76 ex c.* „ *Placuit, de pœnit.dist 6.* Idem licere, quando quis proprio non potest confiteri sine gravi periculo, docent *Tolet.Sylv.& Medin.* qui „ idem concedit, quando proprius non vult, „ aut non potest audire, vel injustè negat facultatem confitendi alteri, verbi gratiâ, Parochus concubinæ. *Dian.p.3.t 4 R.79* ex *Henriq.* & alii quatuor. Verùm ista communiter „ „ refu-

refutantur ab aliis.* (*Sed vide num. 564*)*

5. Etsi graviter peccare possit proprius, si neget suis facultatem adeundi alterum, modò præsumere possit eos justè petere; si tamen injustè neget, probabilius videtur eos invalidè ab alieno absolvi, ut docent *Scotus, Suarez. Laym.* etsi non improbabiliter *Syl.* *Henriq. Majo. P. Ciud. Richar. Tolet.* & *Dian. p. 3. t. 4. R. 70.* putent, quòd validè, præsertim si sine periculo salutis, famæ, vel simili, non liceat suo proprio.

569 6. Cùm jurisdictio acquiratur ratione domicilii, vel etiam actualis habitationis: hinc iis, qui duobus locis habent domicilium, vel quasi, possunt utrobique absolvi, ut scholares, milites, mercatores: item vagi, & peregrini possunt absolvi a Parocho loci, in quo versantur. V. *Laym.* hìc, *Vasq.* &c.

Communiter docent DD. peregrinos, spectatâ consuetudine, & tacitô consensu Episcoporum, posse confiteri cuilibet approbato in loco ubi reperiuntur. Ita *Palaus de Pœnit. pu. 13. n. 12. Lugo eod. tit. D. 19. n. 7 Concina pag. 544. n. 20. Salm. c. 11. n. 21. Bonac. de Pœnit D. 5. p. 2. n. 5. cum Suar. Vasq* &c Limitant tamen præfati Auctores, dummodo ipsi peregrini ex industria non discedant e proprio domicilio, ut extra confiteantur. Sed *Tamb. de Pœnit. c. 4 §. 3 n. 11. Renzi de Pœnit. c. 4. q. 14* & *Mazzotta to. 3 pag. 403. n. 11 de Pœnit. D 2. §. 2. n. 2. cum Pont. Fill. et aliis* veriùs dicunt, quòd prædicta limitatio non est necessariò servanda, ex illa regula generali juris, quòd nullus videtur fraudulenter agere qui utitur jure suo; nec autem aliunde habetur, quòd Ordinarii in prædicto casu signum aliquod unquam dederint sui dissensûs. Hasque sententias rectè dicunt præfati AA. valere etiam pro implenda Confessione Præcepti Paschalis: Et hoc hodie non est ampliùs dubitandum ex præsenti consuetudine universali. Per Bullam tamen Clementis X. vetitum est Pœnitentibus accedere ad alienam Diœcesim pro Confessione in fraudem reservationis suarum culparum; de hoc vide dicenda infra *num.* 589.

570 7. Validè absolvit is, qui audit confessiones, præsente, vel sciente, & non contradicente Ordinario, verbi gratiâ, Episcopo, vel Parocho, cui constet eum aliunde non habere jurisdictionem: quia tunc præsumitur tacitè eam dare: sufficit enim, ut rectè docet *Fill.* & *Fagund. prac. 2. l. 7. c. 2.* facultas interpretativa, & præsumpta, modò præsumptio fundetur in signis, quæ indicent consensum præsentem, ut fit in casu nostro *(*Quare consensus merè internus non sufficit. Salm. ex communi c. 11. num. 65*)* (uti etiam verbi gratiâ, si Parochus, qui jam absens est, aliàs significaverit id sibi gratum esse); nam existimatio de futuro consensu, vel ratihabitione, quòd scilicet quando resciverit, futurus sit contentus, non sufficit; quia consensus futurus non dat jurisdictionem pro tempore præsente, quo datur absolutio. V. *Dian p. 3. t. 4. R. 68. Sanchez de matr. l. 3 d. 35. Bec. Con.* addit peccare, si de consensu dubitans incipiat audire.

571 8. Peccat, qui absolvit cum jurisdictione dubia, nisi necessitas urgeat: qualis est v. g. si Pœnitens diu non est confessus, vel debet communicare, nec alius adest: tunc enim licitè absolvit cum conditione hac, *possum*, & cum onere (etsi *Salas in 2. tr. 8. a. 1.* hoc onus non agnoscat) aliàs iterum confitendi habenti jurisdictionem certam. Expedit autem tunc veniale aliquod adjicere, a quo directè, & a ceteris indirectè saltem absolvatur. Ita *Regin. Suar. Conin. d. 8. dub. 5. n. 43.** (*Dicunt probabilius Holzmann pag. 178. n. 682.* & *Elbel pag. 207. n. 326. cum Babenst. sufficere ad absolvendum cum jurisdictione dubia sequentes causas, 1. Si urgeat periculum mortis. 2. Si urgeat Præceptum annuæ Confessionis. 3. Si Pœnitens deberet celebrare vel communicare, aliàs infamiæ notam incurreret. 4. Addunt Salm. c. 11. n. 72. si Sacerdos teneretur celebrare ex obligatione; vide dicta n. 28. Probabiliter verò censent Suar. D. 26. Se. 6.* & *Salm. ib. cum Aversa (contra Salas,* & *Cornejo), in iis casibus Pœnitentem non teneri ad Confessionem, sed tantùm ad contritionem, quâ semper eget, etiamsi confiteatur.*)* Quòd si tamen ex probabili ratione dubium resolvat, nimirum habere se jurisdictionem, etsi cum formidine oppositi, absolutè absolvit licitè: ut docet *Suarez* & *Fragos. Lugo d. 19. num.* 49. tum quia tunc practicè, & moraliter est certus; tum quia Papa eo casu dat facultatem, uti & in sequentibus casibus: I. Quando communi errore, verbi gratiâ ob titulum coloratum, putatur aliquis esse Pastor, seu habere jurisdictionem, qui non est ob censuram, vel alium defectum. *Bon. d. 5. q. 5. sect. 2. p. 3. num. 11. Dian. p. 3. tr. 4. res. 22.* Quod etiam, si

„ desit

„ desit titulus coloratus, probabile esse docet „ *Dian. par.* 3. *tr.* 4. *ref.* 122. ex *Pontio*, *Molfes.* „ & *Sanch.* item *par.* 2. *t.* 2. *misc. ref.* 43. si quis „ bonâ fide tali confiteatur: verùm id com- „ muniter ab aliis negatur. II. Cùm quis ex „ consuetudine, præscriptione, aut bonâ fide „ absolvit, aut nescit potestatem suam revo- „ catam, ut habent *Sylvest. Navar. Henriq.* „ *Mald. in* 2. *p. q.* 10. *a.* 5. *Sanchez mor. l.* 1. *c.* 9. „ *num.* 25. *Sal. Vasq.* Vide *Dian. p.* 2. *t.* 13. *ref.* 1. „ III. Quando secundùm probabilem senten- „ tiam judicatur quis habere jurisdictionem, „ & Sacerdos sequitur favorabilem. *Bonac. l.* „ *c* quia quando communis est error, Ecclesia „ dat jurisdictionem propter publicam utilita- „ tem. Vid *Suar. Dian. ll. cc. Card. de Lugo d.* „ 10. *n.* 28.

572 Hic quæritur I. Utrùm, stante errore communi, suppleat Ecclesia jurisdictionem in Sacramento Pœnitentiæ? Si error communis est cum titulo colorato sive putativo, certum est apud omnes ab Ecclesia conferri jurisdictionem; ita *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 22. *n* 5. *Concina pag.* 546. *n.* 29. *Antoine pag.* 524 *q* 2. & *Cardenas in Prop.* 1. damnata ab Innoc. XI. *D.* 2. *c.* 6. *n.* 149 *cum Cajet. Palud. Soto, Arm. Ang. Sylvest. Nav. & communi*: Et probatur ex *l. Barb rius. ff. de Offic. Prætor.* qui textus, etsi civilis, tamen, cùm non sit reprobatus a jure Canonico, vim habet etiam in illo, ut habetur in *c.* 1. *de Novi oper. nunciat.* utque fusè diximus *Tom. I in fine pag.* 679. *v. Dub* 3. Probatur etiam ex *c. Infamis.* 3. *q.* 7 ubi dicitur: *Si servus* (qui est incapax jurisdictionis), *dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet.* Ratio, quia ex benigna interpretatione præsumitur eo casu pia Mater Ecclesia ad bonum Animarum supplere jurisdictionem. Bene tamen advertit *Sanch l. c.* quòd, ut Ecclesia suppleat, non sufficit titulus fictus, sed requiritur titulus, qui, licèt sit tantùm putativus (quia fortè est ex aliqua causa invalidus), tamen sit revera collatus a legitimo Superiore, etsi huic vetitum sit aliunde, titulum illum conferre, ut sancitur in *Novella* 44. *c.* 1. *Authent. de Tabellion.*

Majus dubium fit, an ex solo errore communi, sine titulo, Ecclesia suppleat jurisdictionem? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Lugo D.* 19. *n.* 30. *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 9 *n.* 25. *Pontius l.* 5. *cap* 20 *num.* 2. *Pal. tom.* 1. *tr.* 1. *D* 2. *pu.* 5. *num.* 9. *Suar.* 3. *p. D.* 26. *Sc.* 6. *n.* 6. *Less. c.* 29. *n.* 68. *Bonac. D.* 2. *de Peccat q.* 4 *p.* 9. *n.* 19. *Diana p.* 2. *tr.* 13. *R.* 2. *cum Molf. & aliis*, item *ap. Carden. l. c. n.* 143. *Vill. Malder. Gran. Turr. Henr. & Martin.* item *Host. Innoc. Felin. & c. apud. Sanch. de Matr. l.* 3 *D.* 22. *n.* 48. Ratio, quia, cùm adest error communis, recurrit eadem ratio legum quas supra retulimus, nempe quòd Ecclesia pro bono Fidelium præsumitur jurisdictionem supplere: cùm eadem adæquata ratio communis boni valeat pro solo errore communi, & pro titulo colorato, propter quem nulla est ratio specialis, cur magis provideatur bono publico, quàm per solum errorem communem.

Secunda verò sententia communior negat sufficere solum errorem sine titulo, & hanc tenent *Busemb. ut supra* (qui asserit primam communiter rejici), & *Sylvest. v. Confessio, n.* 1. *q.* 15. *Ang eod. verb. Concina pag.* 547. *n.* 31. *Roncaglia c.* 1. *q.* 3. *R* 3. *Holzmann pag.* 1-9. *n.* 684. *Sporer n.* 712. *Elbel pag.* 293 *n.* 313. & *Sanch.* (*sibi contrarius*) *de Matr. l.* 3. *D.* 22. *n* 49. *cum Nav. Arm. Tab. Cov Cajet. Lop Gabr Ugol. Henr Palac. Arag. & c.* Ratio, quia, cùm deest titulus coloratus, minimè præsumitur Ecclesia velle supplere jurisdictionem; eo quòd si Ecclesia cum solo errore communi jurisdictionem conferret, majus proveniret damnum Fidelibus quàm utilitas; plures enim Sacerdotes impii ex hoc occasionem sumerent simulandi se Confessarios, & sic plurimos errores & hæreses possent disseminare, Fideles seducendo. Sed hæc ratio non omninò convincit, nam datô quòd Ecclesia jurisdictionem hujusmodi impiis Sacerdotibus denegaret, neque impediretur, quominus ipsi, qui damnationem suam jam nihili faciunt, suos errores disseminarent; & versa vice Fideles ob invaliditatem suarum Confessionum evidenti periculo perditionis exponerentur. Unde meritò primam sententiam probabilem putant *Carden. l. c. pag.* 75. *n.* 151. *Viva q* 8 *a.* 1. *n* 16. *Tamb l.* 5. *de Pœn c.* 4 §. 7. *n.* 17. & *Roncaglia, Spor. Holzm ac Elbel cum Henno, Gobat Herinx*, & *Stoz.* Et ideo probabiliter dicunt non esse obligandos Fideles ad repetendas Confessiones bonâ fide factas apud Sacerdotem, qui ex communi errore Confessarius reputabatur.

573 Quæritur II. An liceat administrare Sacramentum Pœnitentiæ cum jurisdictione tantùm probabili? Adsunt tres sententiæ. *Prima* negat, & hanc tenent *Concina pag.* 548. *n.* 2. *Antoine pag.* 525. *qu.* 5. & *Eliz. p.* 2.

5. & *Eliz. p. 2. l. 5. q. 15. §. 2.* Ratio, quia ex Propos. 1. damnata ab Innoc. XI. in administratione Sacramentorum non licet uti opinione probabili, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis. *Secunda* verò sententia communis docet licitum esse absolvere cum probabili jurisdictione, modò opinio sit verè probabilis, gravi fulcita ratione & auctoritate; ita. *Sanch. de Matr. l. 3. D. 22. n. 65. & Dec. l. 1. c. 9. num. 25. Lugo D. 19. ex num. 30.* (qui putat tutissimam) *Bonac. q. 7. p. 5. §. 4. n. 4. Pal. to. 1. tr. 1. D. 2. p. 5. n. 9. Less. l. 2. c. 29. n. 68. Con. D. 8. n. 22. Fill. tr. 7. c. 9. n. 227. Croix n. 117. Tamb. l. 3. c. 3. n. 1. Viva in dicta Prop. 1. & de Jubil. q. 3. a. 2. Carden. in eand. Prop. a n. 162. item Hozes, Felguera, Corella, & Lumbier in dicta Prop. & Salm. tr. 6. c. 11. n. 74. cum Turr. Vill. Reg. Aver. Salas, Dic. Herinex, Bonesp. & Salm. scholast. tr. 24. D. 12. dub. 7. §. 1. num. 80. & 83. cum Maldero, Gera. Henr. & Gabr.* Et eam vocant moraliter certam *Sanch. Tamb. & Carden. l. c. ac Dicast. Ills. Gorm. Stoz, & c. ap. Croix.* Ratio 1. quia error communis, etiamsi non adsit titulus coloratus, præbet jurisdictionem, modò opinio ab omnibus teneatur ut probabilis; nam si alii Sapientes dubitarent de probabilitate, & coram Deo falsa esset; error esset, sed non communis; Verùm hæc ratio non convincit, nam licèt præfata opinio (quòd existente errore communi Ecclesia suppleat jurisdictionem) non sit improbabilis, ut diximus in quæstione præcedenti, tamen non est certa, uti requiritur ad licitè ministrandum Sacramentum. Ratio 2. quia cùm quilibet Sacerdos habeat potestatem directam super venialia, Pœnitentes qui bonâ fide confitentur Sacerdoti habenti jurisdictionem tantùm probabilem, jam validè absolvuntur eo casu, directè a venialibus, & indirectè a mortalibus. Sed opinio illa, quòd Confessio venialium apud simplicem Sacerdotem sit valida, nec etiam est certa, ut diximus *n. 537.* unde nec etiam hæc ratio convincit. Ratio 3. quia Ecclesia supplet jurisdictionem ex ratihabitione de præsenti, cùm videat sic communiter practicari, & ob bonum Animarum annuit. Ratio 4. & potior est, quia in Ecclesia adest universalis consuetudo ferè omnium Confessariorum absolvendi cum jurisdictione probabili, ut testantur communiter *Suar. D. 27. Se. 4. n. 7. Lugo D. 19. n. 31. Carden. n. 166. Arriaga D. 39. Se. 5. Diana p. 3. tr. 2. R. 3. Croix l. c.* & omnes alii AA. citati pro hac secunda sententia. Communis autem sententia Doctorum fundat talem certitudinem de præfata consuetudine: & licèt Contrarii illicitum putent absolvere cum jurisdictione probabili, præscindunt tamen nec possunt negare hanc consuetudinem adesse, saltem apud partem longè majorem Confessariorum. Positâ igitur ut certâ hac consuetudine, certum est licitum esse Sacramentum ministrare cum jurisdictione probabili, cùm ipsa consuetudo jurisdictionem præbeat, prout docent *Suar. to 4. de Rel. tr. 8. l. 2. c. 9. n. 3. Navarr. Comment. 2. de Regul. n. 65.* ubi ait: *Hanc jurisdictionem magna ex parte introductam vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi jurisdictionem*; *Barbosa de Potest. Ep. p. 1. ti. 4. n. 26. Carden. n. 161. Quaranta in summ. Bullar. verb. Archiep. Auctoritas v. 25. Pelliz. to. 2. tr. 10. c. 10. n. 42.* Idque probant ex *c. Contingat. De Foro Compet.* ubi dicitur: *Nisi fortè hi quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia, vel Consuetudine speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare.* Ubi *Glossa* ait: *quòd Consuetudo dat jurisdictionem.* Nec obstat Prop. 1. damnata, etenim respondent *Viva qu. 8. a. 2. n. 2. & Vuigandt tr. 13. n. 91. cum Gonet,* Propositio loquitur de opinionibus circa ea in quibus nihil potest Ecclesia, idest circa materiam & formam, non verò circa jurisdictionem, quæ bene ab Ecclesia suppleri potest, & moraliter certò præsumitur suppleri in hoc casu ob bonum Animarum: Unde Confessarius absolvendo, non absolveret cum sola opinione probabili, sed moraliter certa, non directa, sed reflexa.

Tertia sententia, quam amplector, & tenent *Suar. D. 26. Se. 6. n. 6. Holzmann pag. 178. n. 683. Marchant ti. 3. q. 4. & 5. Gobat tr. 7. n. 115. Vuigandt tr. 13. n. 91. Sporer n. 717. & Elbel pag. 292. n. 311. cum Bardi, Sancio, & Babenst.* dicit licitum quidem esse ministrare hoc Sacramentum Pœnitentiæ cum jurisdictione probabili, sed nonnisi quando adest causa gravis necessitatis, aut magnæ utilitatis, ut ajunt *Elbel, & Vuingandt,* vel causa rationabilis, ut inquiunt *Suarez, & Sporer.* Ratio hujus limitationis est, quia, licèt Ecclesia eo casu ob bonum Animarum bene censeri possit jurisdictionem supplere, tamen non præsumitur, nullâ justâ causâ accedente, velle connivere meræ libertati Sacerdotum. Hujusmodi autem causa (ut censent *Sporer, & Holzmann ll. cc.*) accidit, 1. Quando Pœnitens indigeat auxiliô sive consiliô illius Confessarii. 2. Si complex peccati Pœnitentis sit notus apud Confessarium, qui certâ pollet jurisdictio-

diſtione, & ignotus apud Confeſſarium habentem ſolam probabilem. 3. Si Confeſſarius qui habet juriſdictionem probabilem, prudenter timeat Pœnitentem non facturum Confeſſionem integram apud eum qui certam habet. 4. Addit *Sporer*, ne Pœnitens incidat in aliquam averſionem, vel damnoſam ſuſpicionem Confeſſarii certi. 5. Si urgeat Præceptum Confeſſionis, aut ſingularis Indulgentia lucranda; vel quia diu quis non poterit confiteri.

574 „ 9. Nemo tenetur unquam Parocho confi„ teri, ne quidem in Paſchate. *Lug. d.* 19 *ſect.* „ 2. *num.* 28. &c. cum *Dian. p.* 8. *t.* 1. *reſ.* 88 „ Quare Parochi fruſtra nolunt, ut Parochia„ ni confiteantur Mendicantibus, etiam in „ Paſchate, cùm habeant privilegium pro o„ mnibus Chriſti fidelibus. *Suarez*, *Conin. Henriq. Regin Zerola c.* 15 *q.* 3. & *commun.* apud „ *Bonac d.* 4 *q.* 1. *ſect.* 2 *par ult.** (*Et ita pariter* „ *nequit prohibere Parochus, ne ſui ſubditi con*„ *fiteantur Confeſſario approbato ab Ordinario* „ *loci; vide dicta n.* 564.)* Adeo ut qui docent, „ confeſſos Regularibus, etiam in Paſchate, „ teneri iterum eadem confiteri ſuo Parocho, „ fiant ſuſpecti de hæreſi. *Dian. p.* 4 *c.* 8. *R.* 101. „ & *alii.** (*Joannes XXII. damnavit opinionem* „ *Joannis Pelliaci dicentis, Confeſſiones factas* „ *Regularibus repetendas apud Curatum. Dein*„ *de Clemens VIII an* 1592. & *Clem. X. in Conſt.* „ *Suprema*, *decreverunt bene ſatisfacere Con*„ *feſſioni annuæ qui confitentur Religioſis ſim*„ *pliciter approbatis: Vide Bened. XIV. Notif.* 18. „ *ex num.* 5)* Vi tamen hujus privilegii non „ poſſunt abſolvere eos religioſos, aut religio„ ſas, quæ non habent facultatem extra ſuum „ Ordinem confitendi, ut ex communi notat „ *Rodr.* & *Compr. priv Societ. v. Abſolutio*, §. 1. & „ ex his *Lay. hic*. Quia privilegiò generali „ non cenſetur derogari conſuetudini, vel ſta„ tuto particulari, niſi id exprimatur.* (*Cla*„ *rius id explicat Pal. p.* 14. *n* 11 *cum Suar. Lay.* &c. „ *quia omnes Religiones privilegium habent ab* „ *Inn. IV* & *aliis Pontificibus, ne Religioſi extra* „ *Ordinem aliis confiteantur ſine conſenſu ſuo*„ *rum Prælatorum*.) Uſus tamen fert, ut Re„ gulares peregrinantes, ex præſumta volun„ tate Superiorum, ſi Ordinis ſocium non ha„ beant, a quovis alio, etiam ſeculari abſol„ vantur, exceptis reſervatis: in quæ ſi Re„ ligioſi Societatis extra domicilium incidant, „ videant Ordinationes *Cræp. Gener t.* 6. *n.* 6. & „ *Laym hic*.

575 Religioſi peregrinantes, ſi habent Socium ſui Ordinis, debent ipſi confiteri, ut dicunt communiter *Laym. tr.* 6. *c.* 10. *n.* 20. *Roncaglia pag.* 89. *q.* 8. *R.* 1. *Tamb. de Sacr. Pœn. c.* 5. §. 2. *n.* 16. *Croix n.* 1524. *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *n.* 125. (qui bene addunt, modò Socius ille ſit idoneus, & ſic etiam *Laym.* ſentire videtur): Et patet ex verbis Innocentii VIII. ut infra. Si verò deſit Socius, vel alius Confeſſarius idoneus ſui Ordinis, bene poſſunt ex præſumpta licentia Prælati confiteri alteri Sacerdoti idoneo Regulari, vel Seculari; & in hoc omnes conveniunt. Sed dubium eſt, utrùm hic Sacerdos debeat eſſe ad Confeſſiones approbatus? Affirmant *Viegandt tr.* 13. *n.* 83. & *Antoine pag.* 525. *v. Porrò*, & *Concina pag.* 539. *n.* 14. *cum Vaſq.* &c. Alii verò communiſſimè & veriùs negant, ut *Suar. de Rel tr.* 8. *l.* 2. *c.* 17. *Sporer pag.* 255 *n.* 685. *Eſcob. l.* 16. *n.* 26. *Pal p.* 14. *n.* 12. *Elbel pag.* 296. *n* 319. *Mazzotta to.* 3. *pag.* 474. *Roncaglia l. c. Tamb de Pœn. l. c. n.* 17. & *Salm. d. n.* 125. *cum Rodr. Bordone*, *Anton. a Spir. S Portel.* &c. Et probatur ex Conceſſionibus Xiſti IV. & præſertim Innocentii VIII. (ut ferunt *Palaus*, *Eſcob.* & *Salm ll. cit.*) qui dixit: *Nos igitur Fratribus hujuſmodi, quos itinerari* & *per eorum ſuperiores mitti contigerit, ut ſi aliquem Presbyterorum idoneum ex profeſſoribus dicti Ordinis habere non poſſint, quemcumque alium Presbyterum idoneum* & *diſcretum religioſum vel ſecularem eligere valeant, qui Confeſſiones eorum audire licitè poſſit*. Ubi appoſitè notant *Salmant. cum S. Antoni Sylve.* & *Soto*, quòd per Tò *idoneum Sacerdotem*, reputatur quilibet ſimplex Sacerdos aptus ad excipiendas Confeſſiones, etiamſi a nullo Prælato ſit approbatus, quia olim ante Tridentinum jam quilibet poterat confiteri cuique ſimplici Sacerdoti. Præterea, dicunt præfati AA. quòd Prælati Regulares, præbendo licentiam peregrinandi, aut alibi morandi, tacitè concedunt ſuis Religioſis licentiam confitendi cuicunque Sacerdoti idoneo, & hanc eſſe teſtantur conſuetudinem Religionum, videntibus & non contradicentibus Superioribus. Nec obſtat Tridentinum in *Seſſ.* 23. *c.* 15. ibi enim Concilium requirit Confeſſarium approbatum ab Epiſcopo tantùm ad Confeſſionem Secularium, non verò Regularium.

576 10 Quòd ſi Superiores Regularium monia„ libus ſibi ſubjectis (idem eſt de moniali„ bus ſubjectis Epiſcopo) non concedant „ aliquoties in anno alium Confeſſarium, po„ teſt, & tenetur illis eum dare Epiſcopus; „

 „ quòd

„ quòd si nec is faciat, ipsæ eligere possunt.
„ *Quintan t.3 sect.26.* ex Declaratione Cardin.
„ apud *Barbos.*

Idem dicunt *Palud.* & sex alii apud *Dian. p.1.tr.3.resf39.num.2.* Quia licentia, ut ajunt, jure perita, & injustè negata, videtur a jure concessa, aut saltem a Pontifice ex ejus præsumta voluntate. Sed hæc sententia, ut rectè dicit *de Alexand.Conf.Mon.c.6.§7.Qu.9.* minimè est admittenda: primò, quia videtur reprobata ex Prop.23.damnatâ ab Alex.VII.quæ dicebat: *Satisfacit Præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato*. Præterea videtur reprobata ex c.*Omnis utriusq.sexus. De Pœn.& rem.* Ubi habetur, quòd, si quis voluerit alieno Sacerdoti confiteri, etiam cum justa causa, non possit ab illo absolvi, nisi licentiam priùs obtineat. Tunc autem licentia injustè negata habetur pro concessa, quando ipsa requiritur tantùm ad executionem actûs, pro quo faciendo jam obtenta sit facultas; non verò quando ex ipsa licentia facultas ad actum conceditur, ut *Pignat l.6.Conf.98.num 41.* In nostro casu autem non supponitur facultas obtenta, cùm hæc dependeat ab approbatione Episcopi. Ex his omnibus apparet, quòd sententia *Bus.* saltem est valde dubia, & ideo non est tuta in praxi. Idque videtur confirmatum ex Bulla *Pastoralis*, edita 5. Aug. 1648 N. SS. P. Bened. XIV. ubi *num* 5. sic statuitur: *Quòd si Episcopus in hac re negligens esset, ut Monialibus suis bis terve in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret, tunc volumus Majorem Pœnitentiarium, statim ac pro parte Monialium requisitus fuerit, Confessarium extraordinarium, ex eorum tamen numero qui ad excipiendas Monialium Confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis facultatibus concedere & deputare.* Ex quo infertur, quòd si Episcopus negligit dare extraordinarium, nihil aliud Monialibus conceditur, quàm ad Pœnitentiarium recurrere. In eadem Bulla sancitur, quòd Moniales, etsi non teneantur Extraordinario confiteri, teneantur tamen ei sistere ad audienda monita salutaria. Item, quòd Episcopi hoc idem observent cum Conservatoriis. Item, quòd in articulo mortis cuilibet Moniali postulanti concedatur ab Episcopo Confessarius particularis: & si Monasterium sit exemptum, non concedente Prælatô Regulari, assignetur ab Episcopo, vel recusante etiam Episcopô, a Pœnitentiario Majori, si tempus suppetat. Item quòd si aliqua Monialis renuat confiteri Confessario Ordinario, deputetur ei alius ab Episcopo pro certis vicibus: & si Monasterium sit exemptum, a Prælato Regulari, & ipso recusante, concedatur ab Episcopo, vel Pœnitentiario Majori. Hortatur autem Pontifex Episcopos, ne sint difficiles ad peculiaribus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquando petentibus concedendum. Demum statuit, quòd Prælati Monialium Regulares teneantur bis vel ter in anno assignare Extraordinarium ex probatis ab Episcopo ad Confessiones Monialium, qui saltem semel in anno sit vel secularis, vel alterius Ordinis, aliàs deputet illum Episcopus; et eo tempore Ordinarius nullius, neque Abbatissæ, neque Novitiarum audiat Confessiones.

177 Insuper quoad Confessarios Monialium plura sunt hic advertenda. Notandum 1.quòd omnes Confessarii Monialium indigent speciali electione & approbatione Episcopi loci, ex Decretis S. C. apud *de Alexand. Conf. Mon. c 6 § 6 Qu.1.* Si verò Moniales sint exemtæ, Confessarii earum præsentantur a propriis Prælatis, sed etiam ab Episcopo approbantur, ex *Const. Greg XV. Inscrutabili*. Et hoc etiam pro Confessione culparum tantùm venialium, ut decrevit S. C. *apud de Alex. ib. Qu.2.*

Not. 2 quòd Confessarii Monialium, elapsô trienniô, declarantur suspensi ab audiendis ipsarum Confessionibus, nisi licentiam S.C obtineant, ex pluribus Declar S.C.apud *de Alex ibid. Q 3* Et hoc valet etiam pro Confessariis Conservatoriorum, ex alio Decreto *ibid.* Putat tamen probabiliter *de Alex ibid.* quòd, si aliquis Confessarius eligitur pro supplemento, bene potest confirmari per aliud triennium post tempus supplementi, quia prohibitio de non eligendo Confessario ultra triennium, prout odiosa, strictè accipienda est de electione ordinariâ, non extraordinariâ.

Advertit etiam *de Alex.Q.4 in fine*, quòd Episcopi in aliquibus locis, ratione deficientiæ Confessariorum idoneorum, sinunt ipsos durare ultra triennium.

Advertit idem *de Alex.* cum *Bordon. Qu. 5.* quòd aliquando Moniales possunt recusare Confessarium ab Episcopo deputatum, ex justa causa, nempe si Confessarius sit inimicus propinquorum aliquarum Monialium, vel si sit nimis rigidus, &c.

Not.3. quòd prohibentur eligi in Confessarios

rios Monialium Vicarii Generales; Parochi, si Cura notabiliter læderetur; Omnes Regulares, ex pluribus Decr. S. C. apud *de Alex. c.* 6. § 6 *Q* 6. Item Canonici Penitentiarii, ex alia Decl. S. C. Concilii. Sed bene posse eligi, si Episcopus aliter judicaret, sentit *de Alex Qu.* 7.

Notandum 4 quòd ex Declar. S. C apud *Alex Qu.* 8. præcipitur Confessionalia Monialium amoveri a Sacristia, vel aliis locis occultis, sed collocari in exterioribus Ecclesiæ. In necessitate tamen licet audire Confessiones in alio loco, modò vitetur aspectus Confessarii, & Monialis, ut advertit ibi *de Alex*.

Notandum 5. stipendium Confessarii non posse excedere duos julios pro quolibet die, ut ex Decl S C. apud *de Alex*, *Q*. 9 Sed ipse ait, hoc videri non esse in usu. Et *Diana*, ac *Scortia* dicunt, quòd, si Confessarius inserviat cum magna patientia, & assiduitate, possit Abbatissa aliquid amplius ei dare ultra stipendium taxatum.

DUBIUM IV.

Quid sit reservatio casuum, & quis habeat potestatem reservandi, & absolvendi ab iis?

---

578 *Quid est reservatio?*

579 *Qu. I. An sit licita, & valida reservatio facta sine causa?*

580 *Qu. II. An ignorantes reservationem casuum Papalium ab ea excusentur?* 581. Dub. 1. *An excusentur ignorantes casus reservatos ab Episcopis?* Dub. 2. *Quid si casibus Episcopalibus sit annexa excommunicatio?*

582 *Dub. 1. An possint reservari peccata venialia? Dub. 2. An peccata merè interna? Dub. 3. Quid si peccatum fuerit externè leve, & internè grave?*

583 *An Regulares possint reservare casus, & quos? An Novitii, & Familiares sint exempti a casibus reservatis?*

584 *Vide quæ sunt apud Busemb.*

585 *Quando possit simplex Confessarius absolvere a reservatis?* Dub. 1. *An si impedimentum sit perpetuum, possit directè absolvere?* Dub. 2. *An tunc Pœnitens teneatur confiteri, ut possit communicare?* Remissivè ad n. 265. *Qu.* I. *Dub.* 3. *An tunc debeat manifestare etiam non reservata?* Remissivè ad eund. num. 265. *Qu.* II.

586 *Quid si Superior neget facultatem absolvendi?*

587 *A quo possint absolvi Peregrini?* 588. *Dub.* 1. *Quid si peccatum est tantùm reservatum in loco Confessionis?* 589. *Dub.* 2. *Quid si est tantùm reservatum in Patria? Et quid si quis discedat a Patria in fraudem? Et quomodo intelligendum Id in fraudem?* 590. *Dub.* 3. *An Peregrinus possit absolvi a censura reservata in Patria?* 591. *Dub.* 4. *An peccans in aliena Diœcesi, ubi casus est reservatus, incurrat reservationem? Et an excommunicationem annexam?* 592. *Dub.* 5. *An peccans in Monasterio exemto, vel in aliena Diœcesi, possit absolvi in Patria a simplici Confessario?* 593. *Dub.* 6. *An Episcopi possint absolvere Peregrinos a casibus Papalibus occultis, & cum eis dispensare in irregularitatibus? An eandem facultatem habeant Vicarii Capitulares, & alii Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem?* Not. 1. *An Episcopi possint tollere reservationem extra Sacramentum?* Not. 2. *Quid si Episcopus inciderit in crimen reservatum?* N. 3. *Quando intelligatur crimen esse occultum? An autem Episcopus possit dispensare in votis cum Peregrinis, Et in irregularitatibus &c. cum impeditis?* Remissivè. 594. *Dub.* 7. *An facultas in cap. Liceat, sit pro casibus tantùm ante Concilium reservatis? Dub.* 8. *An Episcopi possint absolvere a reservatis ab aliis Episcopis? Dub.* 9. *An Episcopi possint hanc facultatem generaliter committere? An possint absolvere a casibus Bullæ Cœnæ?* Remissivè.

595 *An Superior possit aliquando absolvere a reservatis, & pro aliis mittere Penitentem ad inferiorem?*

596 *An absolutus ab habente potestatem possit a quocunque accipere absolutionem de reservatis? Qu. I. An si Penitens confiteatur bona fide, vel obliviscatur reservati validè, & licitè absolvatur a simplici Confessario?* 597. *Qu. II. An confessus Superiori, & oblitus reservati possit a quocunque absolvi?* 598. *Qu. III. An per Confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Qu. IV. Quid si Confessio fuerit sacrilega?*

599 *Qui possint absolvere a reservatis? An Pœnitenciarii? An Mendicantes possint absolvere a casibus Episcopis, vel ab Episcopis reservatis?*

600 *Qu. I. Utrùm in dubio an Penitens incurrerit casum reservatum, possit a quocunque absolvi? Qu. II. Quid si postea Penitens cognoscat peccatum ut certum?* 601. *Qu. III. An qui peccavit in confidentiam licentiæ? Qu. IV. An licentia valeat pro peccatis etiam post illam commissis?*

602 *Qu. V. An Moniales subjaceant reservationi factæ ab Episcopo? Qu. VI. An subjaceant Moniales exemptæ? Qu. VII. An Episcopus quoad Clausuram possit casus Monialium reservare?*

RESP. 1 Reservatio hæc est negatio ju- „ risdictionis circa aliquod peccatum. Ac „ certum est in Ecclesia potestatem esse quæ- „ „ dam 578

„ tra. Ac, licèt exterior jurisdictio expiret „ morte delegantis, non tamen hæc interior, „ nisi successor revocet, ut docet *Sanch. 2*, „ *Suarez. Navar. Contink.* contra *Sylvest. & Vasquez*. Vide *Layman. cap.10 num 22*

559 An delegatio expiret morte delegantis? Distingue delegationem generalem a particulari: Delegatio generalis a Papa, communis est sententia, & praxis, quòd non extinguitur per ipsius mortem, ex *cap.9.de Offic Deleg in 6*. Ita *Salm. de Pœn. cap.11 num.78 Concina pag 545 num.25.* & alii passim; Nisi concessio facta fuerit hoc modo: *Usque ad beneplacitum nostrum*: vel, *Ad arbitrium nostræ voluntatis*, & simili; *Salm. num. 85*. Delegatio generalis autem ab Episcopo, alii sentiunt, quòd ejus morte extinguatur, si nondum Confessio cœpta sit, ut *Vasq. Sylvest &c.* Alii censent non extingui, donec revocetur a Successore, vel præfixum tempus labatur; ita communiùs & probabiliùs *Sanch de Matr. l.8 D.28. num.72. Pal. tr 3. D.4. p.16. §.4. num. 3. Concina pag.545 num 25. & Salm d cap.11 num 80. cum Con Suar. Lug. Dic. & aliis*. Et hoc firmatur ex praxi, & regula generali, quòd gratiæ factæ non expirant finitâ jurisdictione concedentis.

Si verò delegatio fuit in particulari, scil. de audienda alicujus tantùm Confessione, rectè *Salm. d. cap.11. num.69.* cum *Sanch. Lug. &c. Ledesm. &c.* tenent, quòd expirat morte concedentis, nisi Confessio jam fuerit incœpta.

560 „ Porrò hujusmodi potestatem delegatam „ absolvendi quemcumque aquibuscumque peccatis, in articulo, seu periculo mortis (hæc „ enim pro eodem sumuntur in jure, ut vid. „ *Dian. p.3. tract 4 res 57 71. & 72.*), habet ex „ jure communi quivis Sacerdos, etiam ex„ communicatus, & degradatus, si alius de„ sit. * (*ut etiam ait Sanch. Dec. l. 2. cap. 13. num 5. cum Zambr. & pluribus*; *Sed vide mox dicenda.*)*

Quæritur I. An Hæretici, Schismatici, & Excommunicati vitandi possint absolvere in articulo mortis, si alius desit? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Navar. Man c.27. num.272. Sanch. Dec l 2. cap 13. num 5 & Salm. cap 11 num.20. cum Suar. Vasqu. Palud. Lugo, Soto, Sylvest. &c.* Et probant ex Tridentino *Sess. 14 cap 7.* ubi dicitur: *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt*. *Secunda* verò sententia sequenda negat, & hanc tenet *S. Thomas 3 p. qu 82. a. 7. ad 2.* ubi loquens de prædictis abscissis a communione Ecclesiæ, dicit: *Possunt licitè baptizare in articulo mortis, in nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia Sacramenta conferre*. Idem dicunt *Fagnan. in c. Non est vobis. de Sponsal. &c. per totum, Petrocorens. to 4. pag.158. q.8. Auctor apud Croix de Offic Confess. l 1 cap.1 v Dico 2. Concina pag.576. num.21.* (qui hanc probabiliorem vocat, licèt contrariam putet non improbabilem), & alii plures ut infra, qui scripserunt ante Concilium, quô tempore ipse *Navarrus l c.* fatetur nostram sententiam fuisse communem. Ratio quia (ut diximus *num.562. v. Id clarius.*) Concilium in *cit. cap 7.* minimè loquitur de simplicibus Sacerdotibus, sed de carentibus jurisdictione in casus reservatos, quâ non carere declarat in articulo mortis; tum quia Tridentinum (ut *ibid* probavimus) ibi non condidit jus novum, sed tantùm jus antiquum Ecclesiæ approbavit: Ante autem Concilium, ut probat *Fagnanus*, & ipse *Navarrus* fatetur, communis erat sententia, quòd præcisi ab unitate Ecclesiæ absolvere non possent. Et ita declaravit S C. Generalis Concilii apud *Fagnan num.2.* ubi sic habetur„: (Quæsitum fuit ab Episcopo Valentinensi, an Pœnitentes in articulo mortis possit in casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos excommunicatus & denunciatus? S. C. Generalis censuit non posse, quia communis videtur illa sententia, quòd tales excommunicati non possint absolvere etiam in hoc casu necessitatis, ita *Mag. Sentent S Thom Ricch S Antonin Scotus, Durand. Turrecr. &c.* contra *Palud. Sylvest. & Soto*. Nec obstat *cap 7 de Casuum reservatione*, quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus; referendumque (*ut ita*) ad eos Sacerdotes de quibus *cod. cap 7.* in prima & secunda parte agitur, qui habent vel ordinariam vel delegatam potestatem)„. Hucusque verba Declarationis. Unde ait *Fagnanus*, quòd DD. post Concilium ideo oppositam sententiam tenuerunt, quia ignorarunt præfatam Declarationem S. Congregationis Concilii.

Quæritur II. An quilibet Sacerdos possit absolvere a quibuscumque peccatis, & censuris non solùm in articulo, sed etiam in periculo mortis? Negant *Canus Relect. p.5. cap.* 45. & *Soto*,

& Soto, Cov. Graff. & Ledesm. ap. Salm. c.11. n.23. Sed veriùs & communiùs affirmant *Suar. D.26. R.4. num 43. Sanch. Dec l.2.c.13. num 1. Pal. p 13. num.7 & Salm. num.24. cum Nav. Sylve. Lugo, Bon. Palud. Vasqu. Vill. Trull.* & aliis. Ratio, quia in hac materia pro eodem accipitur articulus, & periculum, ut patet ex *c. Si quis suadente. 29. caus. 17. qu. 4* ubi: *Nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo*. In tali enim periculo quisque existens in mortali eodem modo tenetur confiteri, ac si esset in articulo. Consentit *Concina pag. 542. n.15.* modò tale periculum sit adeo grave, ut vix distingui certò possit ab articulo: sed veriùs sufficere videtur, quòd adsit prudens timor mortis ex illo periculo eventuræ.

Tale autem periculum censetur adesse in prælio, in longa navigatione, in difficili partu, in morbo periculoso, & similibus, ut *Sanchez l. c. num. 9. Salm. d. 1. num. 28.* Idem de eo, qui est in periculo probabili incidendi in amentiam, *num 27.* Idem de captivis apud Infideles cum exigua spe libertatis, si credantur nullos alios Sacerdotes habitur; Vide *ibid.*

62 Quæritur III. An Sacerdos simplex possit Pœnitentem absolvere moribundum, etiam præsente Confessario approbato? *Prima* sententia communissima negat, & hanc tenent *Sanch. Dec. l. 2. cap. 13 num. 7. Suar. D. 26. se. 4. num 4. Molina de Just. to. 4. D. 63. Azor to 1. l. 8. cap. 19. qu. 5. Bonac. q. 7 p. 1. num 10. Carden. in 2. Crisi D. 2 n. 424. Antoine pag 528 qu. 3. Pal. p. 13. num 8. Lugo D. 18. num 24 cum Sylvest Soto, Arm Cov. Rosel. Graff. &c. Mazzotta to. 3. pag 393. dub. 1. cum Vasqu. Con. & Laym ac Salm. cap. 11. num. 30.* cum pluribus aliis. Probatur ex Tridentino *Sess. 14. cap. 7.* ubi dicitur: *Piè admodum, ne hac occasione aliquis pereat, custoditum semper in eadem Ecclesia Dei fuit, ut in articulo mortis nulla sit reservatio; Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis absolvere possunt; Extra quem articulum Sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.* Ex quibus verbis duplex colligitur ratio pro hac sententia. Prima, quia, cùm ibi dicatur, *custoditum semper in Ecclesia fuit*, infertur Concilium non constituisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarasse & approbasse, nempe quòd Sacerdotes simplices tunc solùm absolverent, quando deest copia Confessarii approbati; hancque antiquam consuetudinem probant AA. citati ex *c. Presbyteri. 26. qu. 6. c. Inter cunctas. §. Incendiarii. de Privil,* & aliis textibus. Secunda ratio, quia ideo Ecclesia in articulo mortis omnibus Sacerdotibus facultatem præbet absolvendi a quibusvis peccatis, quia tunc extrema urget necessitas, & Ecclesia eis jurisdictionem confert, *ne aliquis pereat*; at hæc ratio cessat, quando adest Sacerdos approbatus. Et *Molina l. c.* testatur ita declaratum fuisse a Gregor. XIII.

Secunda verò sententia affirmat, & hanc tenent *Sà v. Absolutio. num. 3. Saye. Dec. 21. Nav. Conf. 15. aut 23. de Pœn. Barbosa in Trident. l. c. num. 12. cum Vega, Led. Reg. Valer. Homob. Boss. &c.* item *Comit. Henr. Vill. Angles, Conrad. Diana, Marchin. &c. ap. Lugo D. 18. num. 23.* Atque probabilem putant *Viva qu. 8. a. 2. num. 5. Spor. num. 725 Elbel num 628. & Lugo l. c.* ubi improperat *Turrianum*, qui vocat eam improbabilem & damnatam a Gregor. XIII. nam ait *Lugo*, quòd de enunciata Declaratione non constat authenticè, & proinde sic loquitur: *Certè sententia quam tot & tam graves DD. tenent, negari non potest quin probabilis sit; præsertim cùm fundetur in verbis Tridentini, quæ non facilè explicari possunt ab Adversariis.* Ratio igitur hujus sententiæ est, quia a Concilio videtur indistinctè concessa omnibus Sacerdotibus potestas absolvendi tempore mortis ad salutem Animarum faciliorem reddendam, verbis illis: *Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis absolvere possunt.* Ubi autem lex non distinguit (commune axioma est), nec nos distinguere debemus. Neque ex ullo textu dicunt compertum haberi, quòd ex antiqua consuetudine prohiberentur simplices Sacerdotes absolvere moribundos præsente approbato; textus enim oppositi (ut ajunt) non loquuntur de absolutione sacramentali, sed de reconciliatione publicorum pœnitentium cum Ecclesia; aut tantè id asserunt de absolutione censurarum reservatarum, quæ (ut infra dicetur) nequeunt utiquè absolvi ab inferiore, præsente Superiore.

His tamen non obstantibus puto non recedendum a prima sententia, ob auctoritatem Ritualis Romani (*de Sacr. Pœn sub initio*), ubi hic dicitur: *Sed si periculum mortis immineat, approbatusque* (nota) *desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest a quibuscumque censuris & peccatis absolvere.* Possant igitur simplices Sacerdotes absolvere, *si desit approbatus Confessarius*

sterius; ergo non possunt, si adsit approbatus. Quò insuper Rituale clarè videtur astruere hanc fuisse priscam Ecclesiæ consuetudinem, dum Paulus V. in sua Bulla, per quam hoc Rituale approbat, dicit: *Restabat, ut uno volumine comprehensi sacri & sinceri Catholicæ Ecclesiæ Ritus, qui in Sacramentorum administratione servari debent, Apostolicæ Sedis auctoritate prodirent*. Deinde asserit se *receptos & approbatos Catholicæ Ecclesiæ Ritus suo ordine digestos conspexisse*; Tandem sic concludit: *Hortamur in Domino Patriarchas, Episcopos, Parochos, &c. ut in posterum Ecclesiæ Romanæ constitutò Rituali in sacris functionibus utantur, & in re tanti momenti quæ Catholica Ecclesia, & ab ea probatus usus antiquitatis* (nota) *statuit, inviolatè observent*. Ergo hoc quod præscribitur in Rituali de absolutione moribundi, satis declarat Pontifex *a probato usu antiquitatis* statutum fuisse. Accedit Catechismus Rom *de Pœnitent*. §.55. ubi ait Concilium docere, quemlibet Sacerdotem posse absolvere ab omni peccato & censura, *si mortis periculum imminet, & proprii Sacerdotis* (nota) *facultas non datur*.

Id clariùs & fortiùs probatur ex eo quòd præfata verba Tridentini, *Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt* (ut rectè dicunt *Fagnan. in c. Non est vobis. de Sponsal &c. num. 4 Petrocor. to. 4. pag. 158. qu 8. & Auctor ap. Croix in princ. de Offic Confess l. 1. c. 1. in fine, v Dico 2.*), non jam referuntur ad quoscunque Sacerdotes, sed ad eos tantùm de quibus antecedenter loquitur Concilium, nempe de illis qui *ordinariam aut subdelegatam habent jurisdictionem*. Et de hoc hodie non est amplius dubitandum, cùm id expressè declaraverit S.C. Generalis Concilii apud *Fagnan. l. c. num 2.* ubi dixit: *Caput 7. Tridentini de casuum reservatione referendum ad eos Sacerdotes, qui habent ordinariam vel delegatam potestatem*. Et in hoc S.C. doctrinam Concilii declarando, legem constituit, prout diximus *num* 544. Ergo omninò dicendum est Concilium in hoc puncto non condidisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarasse, nempe quòd *nulla sit reservatio in articulo mortis*, respectu ad solos Sacerdotes qui ordinariam vel delegatam potestatem absolvendi habent. Quòd autem simplices Sacerdotes (exceptis excommunicatis vitandis, hæreticis, & schismaticis, ut diximus *num*. 561.) possint validè, & licitè absolvere in articulo mortis ab omnibus peccatis & censuris, id non habetur ex Tridentino, sed aliunde, nempe ex *c. Presbyter. 26. qu. 6.* item ex Rituali Rom. & ex Declaratione ejusdem S.C. Concilii apud *Fagnan. l. c. num 6.* & ex communi Ecclesiæ consuetudine.

563 Probabiliter tamen simplices Sacerdotes possunt absolvere tempore mortis, etiam præsente Confessario approbato, in sequentibus casibus: I. Si approbatus nollet vel non posset audire Confessionem, quia tunc idem accideret ac si deesset; ita communiter *Sanch. Dec. l. 2. cap. 13 num 8 Lugo D. 18. num. 32. Renzi cap. 4. qu. 11 & Salm. cap. 11. num. 33. cum Aversa*. II. Si approbatus sit nominatim excommunicatus vel suspensus, quia tunc præferendus est simplex Sacerdos; *Sanch. loc. cit. num. 10. Suar. D. 26 sc. 4. num 4. Renzi loc. cit. cum Hurt. & Mazzotta to. 3. pag 297 dub 1. cum Bonac.* Et hoc est certum juxta dicta *n* 560. III. Si approbatus esset alienæ Diœcesis, quia iste respectu ad infirmum minimè dicitur approbatus; ita probabiliùs *Lugo D 18. num. 37. Salm. cap. 11. num. 40. cum Trull* item *Henr. Aversa, & Diana apud Croix num. 1562.* contra *Suar. l. c. & Sanch. d. n. 10. cum Zambrano*. IV. Si moribundus ita horreret manifestare sua crimina Confessario approbato, ut esset in periculo confitendi sacrilegè, tunc enim Sacerdos simplex bene posset eum absolvere adhuc præsente approbato; quia hoc valde consonum videtur benignitati Matris Ecclesiæ, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut dicitur in Tridentino: fortè enim poterit accidere quòd approbatus sit inimicus, consanguineus, aut objectum peccati, & tunc non censetur Ecclesia in tanta necessitate velle infirmum obligare ad ei tantùm se confitendum; ita probabiliter *Mazzotta l. c. cum Croix, ex D. Thoma, & Spor. pag 260. num 725.* Qui idem censet procedere, si infirmus non posset confiteri approbato sine magna difficultate aut incommodo, vel si ille simplex Sacerdos esset ei manifestè magis idoneus ac utilis futurus quàm Parochus rusticus. V. Si Confessarius approbatus superveniat jam incœptâ Confessione cum Sacerdote simplici; quia tunc compleri debet judicium jam incœptum; ita communiter *Sanch. d. cap. 13. num 15. Lugo D 18. n. 33. Mazzotta l. c. Renzi cap 4 qu. 12. Croix l 6. p. 2. n. 1562. cum Sylv. & Salm. cap. 11. n. 34 cum Gran. Henr. Diana, Aversa, Præpos. Trull. &c.* Hinc probabiliter dicunt *Sanch. num. 16. Renzi q. 13. & Salm. num. 35. cum Lugo, Diana, & Aversa,* quod

quòd si Confessio facta Sacerdoti simplici fuerit invalida, etiam superveniente approbato, bene poterit infirmus primo Sacerdoti confiteri, quia revera ille habuit jurisdictionem ad priorem Confessionem, quæ non censetur finita, cùm invalida fuerit absolutio impertita. VI. & ultimò, casu quo Sacerdos approbatus fuisset complex infirmi in peccato turpi, tunc omninò debet præferri Sacerdos simplex, juxta dicta *num.*552.

Rectè tamen *Lugo*, *& Renzi ll. cc. ac Salm. num.*36 *cum Aversa* excipiunt casum, quò moribundus esset innodatus excommunicatione reservatâ, tunc enim deberet, quamvis Confessionem incœperit, priùs obtinere absolutionem a censura, si Superior sit præsens & postea Confessionem perficere. Item hìc advertendum, quòd si Pœnitens jam receperit absolutionem a simplici Sacerdote, & postea recordetur alicujus peccati, superveniente approbatô, tenetur huic confiteri, cùm illa sit nova Confessio, ita communiter *Sanch. num.* 15. *in fine cum Zambr. Suar. D.* 22. *Se.* 1 *n.* 2. *Salm. n.* 37. *Renzi q.*13. *cum Trull. Diana*, *& aliis*.

Dubitatur I. An, præsente Superiore, possit quivis Confessarius moribundum absolvere a peccatis, & censuris reservatis? Sic distinguendum: Quoad peccata reservata verius puto cum *Antoine pag.* 518 *v Porrò*, *& Auctore de Offic. Confess. ap. Croix l.*1.*c.*1.*q.*25.*&c.* (contra *Roncaglia c.* 1. *q.* 3. *R.* 1.) bene posse inferiorem ab eis absolvere, quia in articulo mortis omnis cessat reservatio, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut declaravit Tridentinum. Ex quo rectè inferunt *Lugo D.* 18. *n.* 38. *Suar. D* 26. *Se.* 4. *n* 4. *Sanch. Dec l.*2. *D.*13 *n* 10 *cum Zamb & Salm. c.* 11. *n.* 39. *cum Aversa*, quòd si infirmus habeat peccata reservata, & adsit Confessarius approbatus, non poterit eum absolvere Sacerdos simplex; nam licèt Confessarius ille non habeat facultatem super reservatis extra articulum mortis, in articulo tamen bene habet, quia tunc (ut diximus) omnis reservatio cessat.

Secus verò dicendum censeo quoad censuras reservatas, quia Pœnitenti ipsis innodato tenetur Confessarius carens facultate imponere, ut, elapsô periculô mortis, se præsentet Superiori; ergo si infirmus potest illo tunc ante absolutionem sistere Superiori, utiquè tenetur priùs absolutionem a censuris obtinere, ut deinde possit a peccatis absolvi. Utrùm autem teneatur eo casu adire Superiorem per literas vel Confessarium? vide in Dubio sequenti. III.

Dubitatur II. An occurrente periculo mortis, in casibus Pontifici reservatis, si non possit adiri Pontifex, adeundus sit Episcopus? *Prima* sententia, quam tenent *Suar. D.* 30. *Se.* 3. *n* 4. *Mol. to* 4. *de Just. D.* 63. *n.* 2. *& Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 13. *n.* 9. *cum Henr.* distinguit & dicit, quòd si casus sit occultus, tunc omninò adiri debet Episcopus, quia Episcopi jure ordinario (ut rectè probat *Sanch cap.* 11.) possunt absolvere a reservatis occultis ex concessione Tridentini in *c. Liceat.* 6. *sess. de Ref.* Secus verò si casus esset publicus, quia tunc, exceptâ percussione Clerici ex *c. Ea noscitur. & c. De cetero. De Sent. excom.* 1. ubi expressè præcipitur adeundum esse Episcopum, si nequeat adiri Pontifex, in aliis verò casibus non est obligatio adeundi Episcopum, eo quòd in reservatis Pontifici Episcopi nihil possunt; e converso, cùm in morte omnis cesset reservatio, tunc æquales sunt Episcopus & quivis alius Confessarius. Sed contradicunt communiùs *Nav. c.*27. *n.*81. *Pal. de Censur. D.* 2. *p.* 11. *§.* 5. *n.* 6. *cum Sayr. Ugol Hurt.* & communi ut asserit, *ac Salm cod. ti. c.* 2. *n.*63. *cum Con. Avila*, *Cornejo &c.* etiam communiter, quia (ut ajunt) præfatus textus in *c. Ea noscitur*. extenditur ad absolutionem cujuslibet censuræ Papæ reservatæ, cùm eadem ratio urgeat. Unde præsente Episcopô nequit Confessarius absolvere a casibus Papæ reservatis, quia omnes casus a Papa reservantur propter censuram, & censuræ reservatæ nequeunt ab inferiore absolvi præsente Superiore, ut mox supra probavimus in Dub. præcedenti. Sed hoc non obstante, non puto improbabilem primam sententiam Dixi, *præsente Episcopô*, nam si absit, vide dicenda in Dubio sequenti.

Dubitatur III. An quilibet Confessarius possit absolvere moribundum a censuris reservatis, si possit peti facultas a Superiore per literas, vel internuncium? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Bonac. de Censur. to.* 1. *D.* 1. *q.* 3. *p* 3. *n.* 5. *cum Zambr. & Croix l.*6. *p.* 2. *n.* 1697. *cum Suarez*, *Lugo*, *& Aversa*. Ratio, quia cùm hujusmodi infirmus bene satisfacere posset suæ obligationi, impetrando absolutionem per procuratorem, aut literas (quod enim quis per alium facit, censetur per seipsum facere), ad id tenetur. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, & hanc tenent *Azor l* 8 *c.* 19 *q.* 5. *Sporer n.*756. *Viva in Prop.* 7. *Alex. VII. n.* 8. *Sanch Dec. l.* 2. *c.* 13. *n.* 14. *cum Henr. Val. & Cord. Con. D.* 14. *n.* 241. *Diana p.*5. *tr.*9. *R.*6. *Pal. de Censur. D.* 1. *p.* 2. *§.* 5. *n.*6. *Salm. eod.*

eod.tit.c.2 n.65.cum Cornejo, & Avila, item *Carden. Tamb. Dicast. & Stoz apud Croix l.c.* Ratio, tum quia in hoc adest manifestationis periculum, quod non videtur tam remotum; ut supponunt Adversarii, cùm plures possint accidere casus, quibus notitia peccati patefieri potest; tum quia in *c. Quamvis. de Sentent. excomm.* dicitur impeditus, quicunque *quolibet impedimento Canonico* retrahitur, quominus Romanum Pontificem possit adire. Hinc *Nav. Man. c.27.n.90 ad 5.* item *Henr. Ugol. & Sayr. ap. Sanch.* dicunt reputari legitimè impeditum qui personaliter Superiorem nequit adire, etiamsi per procuratorem valeat. Et Auctor apud *Croix. de Offic. Confess. c. 1. q. 25.* eodem modo excusat infirmum eo casu ab accersendo Superiorem si in hoc sua fama periclitaretur.

564 „ Ex consuetudine quivis toleratus absolvere „ potest a venialibus, & mortalibus aliàs con„ fessis. * (*Sed hoc hodie reprobatum est, ut* „ *vidimus n.560.*)* Ex privilegio, Religiosi Men„ dicantes quosvis fideles absolvere possunt, jux„ ta tenorem suorum privilegiorum. * (*Modò* „ *tamen non sint revocata per Concilium Tri*„ *dentinum in sess. 23. c. 15. ubi sancitum fuit*, „ nullum Regularem posse Confessionem se„ cularium etiam Sacerdotum audire, nisi ab „ Episcopis approbationem obtineat, privile„ giis & consuetudine non obstantibus: *Hinc* „ *damnata fuit Prop. 36. ab Alex. VII. quæ di*„ *cebat*: Regulares possunt in foro conscien„ tiæ uti privilegiis suis, quæ expressè sunt „ revocata per Concilium Tridentinum. *)

„ Ex concessione Ordinarii directa quicun„ que Sacerdos approbatus, cui ille committit. „ * (*Unde Fideles liberè se possunt confiteri cui*„ *cunque Confessario approbato. Ita commu*„ *niter Pitton. de Confessar. num. 370. Mazz.* „ *tom. 3. pag. 293. & Bon. de Sacr. D. 5. q. 5.* „ *Se.2.p.4.n.35. cum Sà, Con. Val & communi; id*„ *que fusè probat Bened. XIV. Notif. 18. n. 9. Et hoc* „ *etiam tempore Paschali, & invitô Parochô, ut* „ *dicunt Mazz. & Papa Bened. Illud enim quod* „ *dicitur in c. Omnis de Pœnit. & Rem. quòd fide*„ *les debeant confiteri semel in anno* proprio Sa„ cerdoti, *intelligendum (ut ait ibi Glossa, &* „ *Fagnan. in c. Ne pro. de Pœn. ac Cabass. l. 3. c. 8.* „ *n. 9.) omni Sacerdoti, qui ab Ordinario est ap*„ *probatus. Et hoc saltem ex præsenti univer*„ *sali consuetudine hodie certum est, quicquid* „ *Antiqui aliter dixerint. Hinc S. C. Episc. die 3.* „ *April 1583. (ap. Pitton de Confessar. n. 361) sic* „ *resolvit*: Decretum Episcopi in quo habetur, „ quòd nullus Confessarius etiam ab Ordinario „ approbatus possit tempore Paschali Confes„ siones alicujus audire sine licentia proprii Cu„ rati, nullo modo est observandum, cùm satis „ valde faciat Pœnitens, deferendo Parocho fi„ dem Confessionis auditæ a persona appro„ bata. *)

565 „ Denique ex indirecta is, qui audit eum, „ qui habet potestatem eligendi Confessa„ rium; Quales sunt, ex jure, Episcopi „ omnes, etsi sint tantùm titulares: Item su„ periores Episcopis, ut Archiepiscopi, &c. „ item Prælati iis inferiores exempti, ut Ab„ bas exemptus (non tamen Abbatissa), Ge„ neralis, Provincialis, Prior, salvis tamen „ Privilegiis Ordinum. Vide Dian *par. 4. tr. 4.* „ *R. 1.* & 2. Ex consuetudine, Cardinales, qui „ etiam domesticis de Confessore providere „ possunt: Item Pastores, imò in multis locis „ etiam cæteri Sacerdotes sæculares, ut docent „ *Valentia, Sà, Suarez d. 27 sect. 3.* Religiosi ta„ men tenentur eligere tales, quales illis per„ mittunt statuta: Item Reges, & Principes, „ quorum tamen privilegium ad familiam non „ extenditur: denique domestici Pontificis. „ Ab homine eam habent, quibus sive Pon„ tifex, sive Episcopus, sive Parochus con„ cessit. * (*Sed vide dicta num. 542.*) * „

Dubitatur hìc 1. An Episcopi possint eligere sibi in Confessarium quemcunque Sacerdotem? Videbatur olim affirmandum ex *c. final. Ne pro dilatione. de Pœn. & Rem.* ubi dicitur: *Permittimus Episcopis, & aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter sui Superioris licentiam providum & discretum sibi possint eligere Confessorem*. Sed declaravit S.C. *ap. Fagnan. in d. cap. n. 62.* id tantùm intelligi, quòd Episcopi, & alii ut supra, possint sibi eligere Sacerdotem subditum, aut Parochum, aut alium approbatum a proprio Ordinario (nota *proprio*; idest ab Ordinario domicilii Sacerdotis, ut explicat *Lugo D. 21. n. 29* & 42.) Et idem postea confirmavit Gregorius XIII. 1. Dec an. 1582. ut referunt *Fagn. l. c. & Pitton. de Confessor. n. 352* Nomine autem *Prælatorum exemtorum*, veniunt Referendarii, Auditores Rotæ, Protonotarii Apostolici, & alii Prælati Curiæ Romanæ, necnon Prælati Regulares, & Abbates, & alii Superiores locales immediati; ita *Suar. D. 27. se. 2. ex n. 8. Lugo D. 19. n. 4. Diana p. 2. tr. 2. de Dub. Regul. & Renz to. 1. pag. 537. qu. 10.*

Dubitatur 2. An Cardinales possint eligere Con-

Confessarium sibi & Familiæ? Affirmant generaliter *Alphonsus de Leone*, *& Diana ex Lugo ap.Renzi to.1.p.527 q.10*. Sed hoc admittendum est tantùm in Urbe, nam extra non possunt, cùm non aliò gaudeant quàm privilegiò Episcoporum mox supra declarato, ut rectè probat *Fagnan.in d.c.fin n.53.& 65*. Nec centendum tenere oppositum *Lugo D.19 n.5 & Suar D.27. fe 2.n 6*. ibi enim nihil aliud asserunt, nisi quòd Cardinales comprehenduntur in citato *cap.fin*. Concedit autem *Fagnan num 66*. quòd Cardinales possint secum conducere Confessarium approbatum in Urbe; Et idem dicit de Episcopis *n.30.cum Hostiensi*.

An autem Parochi possint sibi eligere Confessarium? Omninò negandum ex Prop 16.damn. ab Al.VII.quæ dicebat: *Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Dicunt autem *Vviggandt tr.12 n 89.Sporer pag.257.n.725.& Elbel p.289.n.299* quòd Parochi ex consuetudine possint confiteri Sacerdoti curato, vel approbato etiam alienæ Diœcesis; Et hoc quidem non videtur reprobandum, ubi revera adest talis consuetudo, quia tunc adest tacitus consensus Episcoporum.

566 „ 1. Qui habet potestatem delegatam, non potest eam subdelegare alteri, cùm diversa sit potestas utendi jurisdictione, & eam delegandi. Excipitur 1. nisi hoc ipsum concessum sit. 2. nisi sit delegatus ad universitatem causarum, ut verbi gratia si cui committeretur officium Parochi absentis, vel nondum sacerdotis: talis enim aliqua exercitia jurisdictionis, alteri ex præsumta voluntate Ordinarii subdelegare posset, non tamen integrum officium. Vide *Laym. hic l.5.t 6*.

Communiter dicunt DD. posse eum qui est delegatus ad universitatem causarum, alteri subdelegare ûnam vel alteram causam ita *Laym. c.10.n 10.;Viva q 8.a.1.n.13.Pal. de Pœn p.13.n 16. cum Henr. & Sanch.de Matr.l.3.D. 31.n 1.& 15. cum Sylvest. Abbat. Rosel. Cov.Lop. Ugol.&c ex D. Thoma Quodlib 12.a.31*. ubi ait: *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem*. Et probatur ex *l.1.§. Ab eo. ff. Quis, & a quo appel*.& aliis textibus *ap.Pal.* Hinc dicunt *Laym.c.10.n.13.& Pal l.c.cum Sylve & Nav*.quòd si delegatio fiat Vicecurato, poterit ipse adsciscere sibi cooperatorem ad audiendas Confessiones. (Sed quoad hoc vide *num.544*. ubi diximus hodie neque Parochis hoc esse permissum.) Item dicunt *Sanch. num. 2. Laym.num 10. et Pal ibid. cum Henr.* hâc eâdem ratione posse Episcopos subdelegare alteri potestatem quam habent in *cap. Liceat*, absolvendi a casibus occultis Papæ reservatis, & dispensandi in irregularitatibus occultis ex delicto, exceptô homicidiô; cùm enim hæc potestas sit annexa Dignitati Episcopali, quæ habet jurisdictionem ordinariam, ordinaria reputatur. Censet autem *Viva l c. cum Nav.Peyrin. Naldo, Bord. et Homob.* quòd si Episcopus concederet alicui Confessario facultatem absolvendi ab omnibus casibus reservatis, posset hic ob eandem rationem subdelegare alteri suam facultatem in aliquo casu particulari; Sed hæc opinio non placet, nam (ut rectè ait *Palaus l.c.cum Laym. et Henr.*) præfata doctrina non procedit, nisi cùm delegatio causarum est annexa Dignitati vel Officio.

„ 2. Cùm jurisdictio respiciat subditos, exerceri in eos potest, tam a delegato, quàm ordinario, quocunque loco fuerit, ut docent *Sanch.Henriq.Suar.in 3.p.t.4.d.18. sect.1.et 7. et alii*. * (*Sed hodie hoc reprobatum est, vide dicta num 547.*)*

567 „ 3. Probabile est, quòd absolutus in articulo mortis non teneatur se postea sistere superiori, vel alteri pro reservatis, nisi hæc habeant annexam censuram, ut docent *Nav. Suar.Marc. Fill to.7.cap.10 qu.6. num.288. Bon. d.5 q.7.p.1.num.13*. quia directè absolutus fuit. *(*Ita veriùs tenent Salm cap.11.num.21. cum Sanch. Hurt.Præp. Nav. etc. Vide de hoc dicenda de Censur.l.7 num.91.*)*Contra *Hurt.l.Dian. p.4.t.4. R.199*

568 „ 4. Improbitas, aut inscitia proprii Sacerdotis non dat jurisdictionem alteri: ideòque in tali casu expectandum est, aût ad Superiorem recurrendum. Si tamen ignorantia esset tanta, ut confessio illi facta foret invalida, aut illicita, neque esset alius privilegiatus, aut habens jurisdictionem, licere alteri confiteri, docent *Navar. Vasq. in 3 par. t.4 q 92.art.2.dub.4 Hurt d. 10.dis. 15*. Vide *Dian.par.4 tr.4.res.201.& par.8.t.1.Res.76 ex c. Placuit, de pœnit.dist 6*. Idem licere, quando quis proprio non potest confiteri sine gravi periculo, docent *Tol.Sylv*.& *Medin*.qui idem concedit, quando proprius non vult, aut non potest audire, vel injustè negat facultatem confitendi alteri, verbi gratiâ, Pachus concubinæ. *Dian.p.3.t 4 R.79* ex *Henriq*.& alii quatuor. Verùm ista communiter „ refu-

„ resutantur ab aliis.* (*Sed vide num.564*)*
„ 5. Etsi graviter peccare possit proprius, si
„ neget suis facultatem adeundi alterum, mo-
„ dò præsumere possit eos justè petere; si ta-
„ men injustè neget, probabilius videtur eos
„ invalidè ab alieno absolvi, ut docent *Sotus*,
„ *Suarez. Laym.* etsi non improbabiliter *Syl.*
„ *Henriq. Majo. Palud. Richar. Tolet.* & *Dian.p.3.t.*
„ *4. R.70.* putent, quòd validè, præsertim si
„ sine periculo salutis, famæ, vel simili, non
„ liceat suo proprio.

569 „ 6. Cùm jurisdictio acquiratur ratione domi-
„ cilii, vel etiam actualis habitationis: hinc
„ iis, qui duobus locis habent domicilium,
„ vel quasi, possunt utrobique absolvi, ut
„ scholares, milites, mercatores: item vagi,
„ & peregrini possunt absolvi a Parocho lo
„ ci, in quo versantur. V. *Laym.* hìc, *Vasq.*
„ &c.

Communiter docent DD. peregrinos, spectatâ consuetudine, & tacitò consensu Episcoporum, posse confiteri cuilibet approbato in loco ubi reperiuntur. Ita *Palaus de Pœnit. pu. 13. n. 12. Lugo eod. tit. D. 19. n. 7 Concina pag.544. n. 20. Salm. c. 11. n. 21. Bonac. de Pœnit D. 5. p. 2. n. 5. cum Suar. Vasq* &c Limitant tamen præfati Auctores, dummodo ipsi peregrini ex industria non discedant e proprio domicilio, ut extra confiteantur. Sed *Tamb. de Pœnit. c. 4 §. 3 n. 11. Renzi de Pœnit. c. 4. q. 14 & Mazzotta to. 3 pag. 403. n. 11 de Pœnit. D 2. §. 2. n. 2. cum Pont. Fill. et aliis* veriùs dicunt, quòd prædicta limitatio non est necessariò servanda, ex illa regula generali juris, quòd nullus videtur fraudulenter agere qui utitur jure suo; nec autem aliunde habetur, quòd Ordinarii in prædicto casu signum aliquod unquam dederint sui dissensûs. Hasque sententias rectè dicunt præfati AA valere etiam pro implenda Confessione Præcepti Paschalis: Et hoc hodie non est ampliùs dubitandum ex præsenti consuetudine universali. Per Bullam tamen Clementis X. vetitum est Pœnitentibus accedere ad alienam Diœcesim pro Confessione in fraudem reservationis suarum culparum; de hoc vide dicenda infra *num. 589.*

570 „ 7. Validè absolvit is, qui audit confessiones,
„ præsente, vel sciente, & non contradicente
„ Ordinario, verbi gratiâ, Episcopo, vel Pa-
„ rocho, cui constet eum aliunde non habere
„ jurisdictionem: quia tunc præsumitur taci-
„ tè eam dare: sufficit enim, ut rectè docet
„ *Fill. & Fagund. prac. 2. l. 7. c. 2.* facultas in-
terpretativa, & præsumpta, modò præsum- „
tio fundetur in signis, quæ indicent con- „
sensum præsentem, ut fit in casu nostro „
*(*Quare consensus merè internus non sufficit. Salm. ex communi c. XI. num. 65*)*(uti etiam „
verbi gratiâ, si Parochus, qui jam absens „
est, aliàs significaverit id sibi gratum esse); „
nam existimatio de futuro consensu, vel ra- „
tihabitione, quòd scilicet quando resciverit, „
futurus sit contentus, non sufficit; quia con- „
sensus futurus non dat jurisdictionem pro „
tempore præsente, quo datur absolutio. V. „
Dian p. 3. t. 4. R. 68. Sanchez de matr. l. 3 d 35 Bec. Con. addit peccare, si de consensu „
dubitans incipiat audire. „

8. Peccat, qui absolvit cum jurisdictione du- „ 571
bia, nisi necessitas urgeat: qualis est v. g „
si Pœnitens diu non est confessus, vel de- „
bet communicare, nec alius adest: tunc „
enim licitè absolvit cum conditione hac, „
possum, & cum onere (etsi *Salas in 2. tr. 8. a. 1.* hoc onus non agnoscat) aliàs iterum „
confitendi habenti jurisdictionem certam. „
Expedit autem tunc veniale aliquod adjice- „
re, a quo directè, & a ceteris indirectè sal- „
tem absolvatur. Ita *Regin. Suar. Conin. d. 8. dub. 5. n. 43.** (*Dicunt probabilius Holzmann pag. 178. n. 682. & Elbel pag. 207. n. 326. cum Babenst. sufficere ad absolvendum cum jurisdictione dubia sequentes causas, 1. Si urgeat periculum mortis. 2. Si urgeat Præceptum annuæ Confessionis. 3. Si Pœnitens deberet celebrare vel communicare, aliàs infamiæ notam incurreret. 4. Addunt Salm. c. 11. n. 72. si Sacerdos teneretur celebrare ex obligatione; vide dicta n. 28. Probabiliter verò censent Suar. D. 26. Se. 6. & Salm. ib. cum Aversa (contra Salas, & Cornejo), in iis casibus Pœnitentem non teneri ad Confessionem, sed tantùm ad contritionem, quâ semper eget, etiamsi confiteatur.*)*Quòd si tamen ex probabili ratio- „
ne dubium resolvat, nimirum habere se ju- „
risdictionem, etsi cum formidine oppositi, „
absolutè absolvit licitè: ut docet *Suarez & Præpos Lugo d. 19. num* 49. tum quia tunc „
practicè, & moraliter est certus; tum quia „
Papa eo casu dat facultatem, uti & in se- „
quentibus casibus: I. Quando communi er- „
rore, verbi gratiâ ob titulum coloratum, „
putatur aliquis esse Pastor, seu habere ju- „
risdictionem, qui non est ob censuram, vel „
alium defectum. *Bon. d. 5. q. 5. sect. 2. p. 3. num. 11. Dian. p. 3. tr. 4. res. 22.* Quod etiam, si „

„ desit

„ desit titulus coloratus, probabile esse docet „ *Dian. par.* 3. *tr.* 4. *res:* 122. ex *Pontio*, *Molsef.* „ & *Sanch.* item *par.* 2. *t.* 2. *misc. ref.* 43. si quis „ bonâ fide tali confiteatur: verùm id com„ muniter ab aliis negatur. II. Cùm quis ex „ consuetudine, præscriptione, aut bonâ fide „ absolvit, aut nescit potestatem suam revo„ catam, ut habent *Sylvest. Navar. Henriq.* „ *Mald. in* 2. *p. q.* 10. *a.* 5. *Sanchez mor. l.* 1. *c.* 9. „ *num.* 25. *Sal. Vasq.* Vide *Dian. p.* 2. *t.* 13. *ref.* 1. „ III. Quando secundùm probabilem senten„ tiam judicatur quis habere jurisdictionem, „ & Sacerdos sequitur favorabilem. *Bonac. l.* „ *c.* quia quando communis est error, Ecclesia „ dat jurisdictionem propter publicam utilita„ tem. Vid. *Suar. Dian. ll. cc. Card. de Lugo d.* „ 19. *n.* 28.

572 Hic quæritur I. Utrùm, stante errore communi, suppleat Ecclesia jurisdictionem in Sacramento Pœnitentiæ? Si error communis est cum titulo colorato sive putativo, certum est apud omnes ab Ecclesia conferri jurisdictionem; ita *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 22. *n.* 5. *Concina pag.* 546. *n.* 29. *Antoine pag.* 524 *q.* 2. *& Cardenas in Prop.* 1. damnata ab Innoc. XI. *D.* 2. *c.* 6. *n.* 149 *cum Cajet. Palud. Soto, Arm. Ang. Sylvest. Nav. & communi*: Et probatur ex *l. Barb. rius. ff. de Offic. Prætor.* qui textus, etsi civilis, tamen, cùm non sit reprobatus a jure Canonico, vim habet etiam in illo, ut habetur in *c.* 1. *de Novi oper. nunciat.* utque fusè diximus *Tom. I in fine pag.* 679. *v. Dub* 3. Probatur etiam ex *c. Infamis.* 3. *q.* 7 ubi dicitur: *Si servus* (qui est incapax jurisdictionis), *dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet*. Ratio, quia ex benigna interpretatione præsumitur eo casu pia Mater Ecclesia ad bonum Animarum supplere jurisdictionem. Bene tamen advertit *Sanch l. c.* quòd, ut Ecclesia suppleat, non sufficit titulus fictus, sed requiritur titulus, qui, licèt sit tantùm putativus (quia fortè est ex aliqua causa invalidus), tamen sit revera collatus a legitimo Superiore, etsi huic vetitum sit aliunde, titulum illum conferre, ut sancitur in *Novella* 44. *c.* 1. *Authent. de Tabellion.*

Majus dubium fit, an ex solo errore communi, sine titulo, Ecclesia suppleat jurisdictionem? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Lugo D.* 19. *n.* 30. *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 9 *n.* 25. *Pontius l.* 5. *cap* 20 *num.* 2. *Pal. tom.* 1. *tr.* 1. *D.* 2. *pu.* 5. *num.* 9. *Suar.* 3. *p. D.* 26. *Se.* 6. *n.* 6. *Less. c.* 29. *n.* 68. *Bonac. D.* 2. *de Peccat.* *q.* 4. *p.* 9. *n.* 19. *Diana p.* 2. *tr.* 13. *R.* 2. *cum Molf. & aliis*, item *ap. Carden. l. c. n.* 143. *Vill. Malder. Gran. Turr. Henr. & Martin.* item *Host. Innoc. Felin. &c. apud. Sanch. de Matr. l.* 3 *D.* 22. *n.* 48. Ratio, quia, cùm adest error communis, recurrit eadem ratio legum quas supra retulimus, nempe quòd Ecclesia pro bono Fidelium præsumitur jurisdictionem supplere: cùm eadem adæquata ratio communis boni valeat pro solo errore communi, & pro titulo colorato, propter quem nulla est ratio specialis, cur magis provideatur bono publico, quàm per solum errorem communem.

Secunda verò sententia communior negat sufficere solum errorem sine titulo, & hanc tenent *Busemb. ut supra* (qui asserit primam communiter rejici), *& Sylvest. v. Confesſio*, *n.* 1. *q.* 15. *Ang eod. verb. Concina pag.* 547. *n.* 31. *Roncaglia c.* 1. *q.* 3. *R* 3. *Holzmann pag.* 179. *n.* 683. *Sporer n.* 712. *Elbel pag.* 293 *n.* 313. *& Sanch.* (*sibi contrarius*) *de Matr. l.* 3. *D.* 22. *n* 49. *cum Nav. Arm. Tab. Cov Cajet. Lop Gabr Ugol. Henr Palac. Arag. &c.* Ratio, quia, cùm deest titulus coloratus, minimè præsumitur Ecclesia velle supplere jurisdictionem; eo quòd si Ecclesia cum solo errore communi jurisdictionem conferret, majus proveniret damnum Fidelibus quàm utilitas; plures enim Sacerdotes impii ex hoc occasionem sumerent simulandi se Confessarios, & sic plurimos errores & hæreses possent disseminare, Fideles seducendo. Sed hæc ratio non omninò convincit, nam datô quòd Ecclesia jurisdictionem hujusmodi impiis Sacerdotibus denegaret, neque impediretur, quominus ipsi, qui damnationem suam jam nihili faciunt, suos errores disseminarent; & versa vice Fideles ob invaliditatem suarum Confessionum evidenti periculo perditionis exponerentur. Unde meritò primam sententiam probabilem putant *Carden. l. c. pag.* 75. *n.* 151. *Viva q* 8 *a.* 1. *n* 16. *Tamb. l.* 5. *de Pœn c.* 4. §. 7. *n.* 17. *& Roncaglia*, *Spor. Holzm ac Elbel cum Henno*, *Gobat Herinx*, *& Stoz.* Et ideo probabiliter dicunt non esse obligandos Fideles ad repetendas Confessiones bonâ fide factas apud Sacerdotem, qui ex communi errore Confessarius reputabatur.

573 Quæritur II. An liceat administrare Sacramentum Pœnitentiæ cum jurisdictione tantùm probabili? Adsunt tres sententiæ. *Prima* negat, & hanc tenent *Concina pag.* 548. *n.* 2. *Antoine pag.* 525. *qu.* 5. *& Elbz.*

5. & *Eliz. p.* 2. *l.* 5. *q.* 15. §. 2. Ratio, quia ex Propos. 1. damnata ab Innoc. XI. in administratione Sacramentorum non licet uti opinione probabili, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis. *Secunda* verò sententia communis docet licitum esse absolvere cum probabili jurisdictione, modò opinio sit verè probabilis, gravi fulcita ratione & auctoritate; ita *Sanch. de Matr. l.* 3 *D.* 22. *n.* 65. & *Dec. l.* 1 *c.* 9. *num.* 25 *Lugo D* 19. *ex num* 30. (qui putat tutissimam) *Bonac. q.* 7. *p* 5. §. 4. *n.* 4 *Pal. to.* 1. *tr* 1. *D.* 2. *p.* 5. *n.* 9 *Less. l.* 2. *c.* 29. *n* 68. *Con. D.* 8 *n.* 22 *Fill tr.* 7. *c.* 9 *n.* 227. *Croix n.* 117. *Tamb. l.* 3. *c.* 3. *n.* 1 *Viva in dicta Prop.* 1 & *de Jubil. q.* 3. *a* 2 *Carden. in eand. Prop. a n.* 160. item *Hozes*, *Filguera*, *Corella*, & *Lumbier in dicta Prop.* & *Salm. tr.* 6. *c.* 11. *n.* 74. *cum Turr. Vill. Reg. Aver Salas*, *Dic. Henrnex*, *Bonesp* & *Salm. scholast. tr.* 24. *D.* 12. *dub* 7. §. 1. *num.* 80. & 85. *cum Mildero*, *Gian. Henr.* & *Gabr.* Et eam vocant moraliter certam *Sanch. Tamb.* & *Carden. l. c. ac Dicast. Ills. Gorm Stoz*, &c. *ap. Croix*. Ratio 1. quia error communis, etiamsi non adsit titulus coloratus, præbet jurisdictionem, modò opinio ab omnibus teneatur ut probabilis; nam si alii Sapientes dubitarent de probabilitate, & coram Deo falsa esset; error esset, sed non communis; Verùm hæc ratio non convincit, nam licèt præfata opinio (quòd existente errore communi Ecclesia suppleat jurisdictionem) non sit improbabilis, ut diximus in quæstione præcedenti, tamen non est certa, uti requiritur ad licitè ministrandum Sacramentum. Ratio 2. quia cùm quilibet Sacerdos habeat potestatem directam super venialia, Pœnitentes qui bonâ fide confitentur Sacerdoti habenti jurisdictionem tantùm probabilem, jam validè absolvuntur eo casu, directè a venialibus, & indirectè a mortalibus. Sed opinio illa, quòd Confessio venialium apud simplicem Sacerdotem sit valida, nec etiam est certa, ut diximus *n.* 537. unde nec etiam hæc ratio convincit. Ratio 3. quia Ecclesia supplet jurisdictionem ex ratihabitione de præsenti, cùm videat sic communiter practicari, & ob bonum Animarum annuit. Ratio 4. & potior est, quia in Ecclesia adest universalis consuetudo ferè omnium Confessariorum absolvendi cum jurisdictione probabili, ut testantur communiter *Suar. D* 27. *Se.* 4. *n.* 7. *Lugo D.* 19. *n.* 31. *Carden. n* 166. *Arriaga D.* 39. *Se.* 5. *Diana p.* 3 *tr.* 2. *R.* 3. *Croix l. c.* & omnes alii AA. citati pro hac secunda sententia. Communis autem sententia Doctorum fundat moralem certitudinem de præfata consuetudine: & licèt Contrarii illicitum putent absolvere cum jurisdictione probabili, præscindunt tamen nec possunt negare hanc consuetudinem adesse, saltem apud partem longè majorem Confessariorum. Positâ igitur ut certâ hac consuetudine, certum est licitum esse Sacramentum ministrare cum jurisdictione probabili, cùm ipsa consuetudo jurisdictionem præbeat, prout docent *Suar. to* 4. *de Rel. tr.* 8. *l.* 2. *c.* 9. *n.* 3 *Navarr. Comment.* 2 *de Regul n* 65 ubi ait: *Hanc jurisdictionem magna ex parte introductam vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi jurisdictionem*; *Barbosa de Potest. Ep. p.* 1. *tr.* 4 *n* 26. *Carden n* 161 *Quaranta in summ. Bullar. verb Archiep. Auctoritas v* 25. *Pelliz to.* 2. *tr.* 10 *c.* 10. *n.* 42. Idque probant ex *c. Contingit. De Foro Compet.* ubi dicitur: *Nisi fortè hi quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia, vel Consuetudine speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare*. Ubi *Glossa* ait: *quòd Consuetudo dat jurisdictionem*. Nec obstat Prop. 1. damnata, etenim respondent *Viva qu* 8 *a* 2. *n.* 2. & *Vuigandt. tr.* 13. *n* 91 *cum Genet*, Propositio loquitur de opinionibus circa ea in quibus nihil potest Ecclesia, idest circa materiam & formam, non verò circa jurisdictionem, quæ bene ab Ecclesia suppleri potest, & moraliter certò præsumitur suppleri in hoc casu ob bonum Animarum: Unde Confessarius absolvendo, non absolveret cum sola opinione probabili, sed moraliter certa, non directa, sed reflexa.

Tertia sententia, quam amplector, & tenent *Suar. D.* 26. *Se.* 6. *n.* 6 *Holzmann pag.* 178 *n.* 683. *Marchant tr.* 3. *q* 4. & 5 *Gobat tr.* 7. *n.* 115. *Vuigandt tr.* 13 *n.* 91. *Sporer n.* 717. & *Elbel pag* 292. *n.* 311. *cum Bardi*, *Sancio*, & *Babenst.* dicit licitum quidem esse ministrare hoc Sacramentum Pœnitentiæ cum jurisdictione probabili, sed nonnisi quando adest causa gravis necessitatis, aut magnæ utilitatis, ut ajunt *Elbel*, & *Vuingandt*, vel causa rationabilis, ut inquiunt *Suarez*, & *Sporer*. Ratio hujus limitationis est, quia, licèt Ecclesia eo casu ob bonum Animarum bene censeri possit jurisdictionem supplere, tamen non præsumitur, nisi â justâ causâ accedente, velle connivere meræ libertati Sacerdotum. Hujusmodi autem causa (ut censent *Sporer*, & *Holzmann ll. cc.*) accidit, 1. Quando Pœnitens indigeat auxiliô sive consiliô illius Confessarii. 2. Si complex peccati Pœnitentis sit notus apud Confessarium, qui certâ pollet jurisdictio-

dictione, & ignotus apud Confessarium habentem solam probabilem. 3. Si Confessarius qui habet jurisdictionem probabilem, prudenter timeat Pœnitentem non facturum Confessionem integram apud eum qui certam habet. 4. Addit *Sporer*, ne Pœnitens incidat in aliquam aversionem, vel damnosam suspicionem Confessarii certi. 5. Si urgeat Præceptum Confessionis, aut singularis Indulgentia lucranda; vel quia diu quis non poterit confiteri.

574 „ 9. Nemo tenetur unquam Parocho confi„ teri, ne quidem in Paschate. *Lug. d.* 19 *sect.* „ 2. *num.* 28. &c. cum *Dian. p.* 8. *t.* 1. *ref.* 88 „ Quare Parochi frustra nolunt, ut Parochia„ ni confiteantur Mendicantibus, etiam in „ Paschate, cùm habeant privilegium pro o„ mnibus Christi fidelibus. *Suarez*, *Conin.* „ *Henriq. Regin Zerclae.* 15 *q* 3. *& commun.* apud „ *Bonae d.* 4 *q.* 1. *sect.* 2 *par ult.* * (*Et ita pariter* „ *nequit prohibere Parochus, ne sui subditi con*„ *fiteantur Confessario approbato ab Ordinario* „ *loci; vide dicta n.* 564.) * Adeo ut qui docent, „ confessos Regularibus, etiam in Paschate, „ teneri iterum eadem confiteri suo Parocho, „ fiant suspecti de hæresi. *Dian. p.* 4 *t.* 8. R. 101. „ *& alii.* * (*Joannes XXII. damnavit opinionem* „ *Joannis Poliaci dicentis, Confessiones factas* „ *Regularibus repetendas apud Curatum. Dein*„ *de Clemens VIII an.* 1592 *& Clem. X. in Const.* „ Suprema, *decreverunt bene satisfacere Con*„ *fessioni annuæ qui confitentur Religiosis sim*„ *pliciter approbatis: Vide Bened. XIV. Notif.* 18. „ *ex num.* 5) * Vi tamen hujus privilegii non „ possunt absolvere eos religiosos, aut religio„ sas, quæ non habent facultatem extra suum „ Ordinem confitendi, ut ex communi notat „ *Rodr. & Compr. priv Societ. v. Absolutio*, §. t. & „ ex his *Lay. hic*. Quia privilegiò generali „ non censetur derogari consuetudini, vel sta„ tuto particulari, nisi id exprimatur. * (*Cla*„ *riùs id explicat Pal. p.* 14 *n* 11 *cum Suar. Lay. &c.* „ *quia omnes Religiones privilegium habent ab* „ *Inn. IV & aliis Pontificibus, ne Religiosi extra* „ *Ordinem aliis confiteantur sine consensu suo*„ *rum Prælatorum.*) Usus tamen fert, ut Re„ gulares peregrinantes, ex præsumta volun„ tate Superiorum, si Ordinis socium non ha„ beant, a quovis alio, etiam seculari absol„ vantur, exceptis reservatis: in quæ si Re„ ligiosi Societatis extra domicilium incidant, „ videant Ordinationes *Cæo. Gener t.* 6. *n.* 6. & „ *Laym hìc*.

575 Religiosi peregrinantes, si habent Socium sui Ordinis, debent ipsi confiteri, ut dicunt communiter *Laym. tr.* 6. *c.* 10. *n.* 20. *Roncaglia pag.* 89. *q.* 8. *R.* 1. *Tamb. de Sacr. Pœn. c.* 5. §. 2. *n.* 16. *Croix n.* 1524 *Salm. tr.* 18 *c.* 4 *n.* 125. (qui bene addunt, modò Socius ille sit idoneus, & sic etiam *Laym.* sentire videtur): Et patet ex verbis Innocentii VIII. ut infra. Si verò desit Socius, vel alius Confessarius idoneus sui Ordinis, bene possunt ex præsumpta licentia Prælati confiteri alteri Sacerdoti idoneo Regulari, vel Seculari; & in hoc omnes conveniunt. Sed dubium est, utrùm hic Sacerdos debeat esse ad Confessiones approbatus? Affirmant *Vigandt tr.* 13. *n.* 83. *& Antoine pag.* 525. *v. Porrò*, *& Concina pag.* 539. *n.* 14. *cum Vasq. &c.* Alii verò communissimè & veriùs negant, ut *Suar. de Rel tr.* 8. *l.* 2. *c.* 17. *Sporer pag.* 255 *n.* 685. *Escob. l.* 16. *n.* 26. *Pal p.* 14. *n.* 12. *Elbel pag.* 296. *n* 319. *Mazzotta to.* 3. *pag.* 474. *Roncaglia l. c. Tamb de Pœn. l. c. n.* 17. *& Salm. d. n.* 125. *cum Rodr. Bordone, Anton. a Spir. S Portel. &c.* Et probatur ex Concessionibus Xisti IV. & præsertim Innocentii VIII. (ut ferunt *Palaus*, *Escob. & Salm ll. cit.*) qui dixit: *Nos igitur Fratribus hujusmodi, quos itinerari & per eorum superiores mitti contigerit, ut si aliquem Presbyterorum idoneum ex professoribus dicti Ordinis habere non possint, quemcumque alium Presbyterum idoneum & discretum religiosum vel secularem eligere valeant, qui Confessiones eorum audire licitè possit.* Ubi appositè notant *Salmant. cum S. Antoni Sylve. & Soto*, quòd per Tò *idoneum Sacerdotem*, reputatur quilibet simplex Sacerdos aptus ad excipiendas Confessiones, etiamsi a nullo Prælato sit approbatus, quia olim ante Tridentinum jam quilibet poterat confiteri cuique simplici Sacerdoti. Præterea, dicunt præfati AA. quòd Prælati Regulares, præbendo licentiam peregrinandi, aut alibi morandi, tacitè concedunt suis Religiosis licentiam confitendi cuicunque Sacerdoti idoneo, & hanc esse testantur consuetudinem Religionum, videntibus & non contradicentibus Superioribus. Nec obstat Tridentinum in *Sess.* 23. *c.* 15. ibi enim Concilium requirit Confessarium approbatum ab Episcopo tantùm ad Confessionem Secularium, non verò Regularium.

10 Quòd si Superiores Regularium monia„ 576 libus sibi subjectis (idem est de moniali„ bus subjectis Episcopo) non concedant „ aliquoties in anno alium Confessarium, po„ test, & tenetur illis eum dare Episcopus; „

„ quòd

" quòd si nec is faciat, ipsæ eligere possunt.
" *Quintan t.3.sect.26.* ex Declaratione Cardin.
" apud *Barbos.*

Idem dicunt *Palud.* & sex alii apud *Dian. p.1.tr.3.res.39.num.2.* Quia licentia, ut ajunt, jure petita, & injustè negata, videtur a jure concessa, aut saltem a Pontifice ex ejus præsumta voluntate. Sed hæc sententia, ut rectè dicit *de Alexand.Conf.Mon.c.6.§7.Qu.9.* minimè est admittenda: primò, quia videtur reprobata ex Prop.23.damnatâ ab Alex.VII.quæ dicebat: *Satisfacit Præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.* Præterea videtur reprobata ex *c Omnis utriusq. sexûs. De Pœn.& rem.* Ubi habetur, quòd, si quis voluerit alieno Sacerdoti confiteri, etiam cum justa causa, non possit ab illo absolvi, nisi licentiam priùs obtineat. Tunc autem licentia injustè negata habetur pro concessa, quando ipsa requiritur tantùm ad executionem actûs, pro quo faciendo jam obtenta sit facultas; non verò quando ex ipsa licentia facultas ad actum conceditur, ut *Pignat l.6.Conf.98.num* 41. In nostro casu autem non supponitur facultas obtenta, cùm hæc dependeat ab approbatione Episcopi. Ex his omnibus apparet, quòd sententia *Bus.* saltem est valde dubia, & ideo non est tuta in praxi. Idque videtur confirmatum ex Bulla *Pastoralis*, edita 5. Aug. 1648 N. SS. P. Bened. XIV. ubi *num* 5. sic statuitur: *Quòd si Episcopus in hac re negligens esset, ut Monialibus suis bis terve in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret, tunc volumus Majorem Pœnitentiarium, statim ac pro parte Monialium requisitus fuerit, Confessarium extraordinarium, ex eorum tamen numero qui ad excipiendas Monialium Confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis facultatibus concedere & deputare.* Ex quo infertur, quòd si Episcopus negligit dare extraordinarium, nihil aliud Monialibus conceditur, quàm ad Pœnitentiarium recurrere. In eadem Bulla sancitur, quòd Moniales, etsi non teneantur Extraordinario confiteri, tenentur tamen ei sistere ad audienda monita salutaria. Item, quòd Episcopi hoc idem observent cum Conservatoriis. Item, quòd in articulo mortis cuilibet Moniali postulanti concedatur ab Episcopo Confessarius particularis: & si Monasterium sit exemptum, non concedente Prælatô Regulari, assignetur ab Episcopo, vel recusante etiam Episcopô, a Pœnitentiario Majori, si tempus suppetat. Item quòd si aliqua Monialis renuat confiteri Confessario Ordinario, deputetur ei alius ab Episcopo pro certis vicibus: & si Monasterium sit exemptum, a Prælato Regulari, & ipso recusante, concedatur ab Episcopo, vel Pœnitentiario Majori. Hortatur autem Pontifex Episcopos, ne sint difficiles ad peculiaribus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquando petentibus concedendum. Demum statuit, quòd Prælati Monialium Regulares teneantur bis vel ter in anno assignare Extraordinarium ex probatis ab Episcopo ad Confessiones Monialium, qui saltem semel in anno sit vel secularis, vel alterius Ordinis, aliàs deputet illum Episcopus; et eo tempore Ordinarius nullius, neque Abbatissæ, neque Novitiarum audiat Confessiones.

577 Insuper quoad Confessarios Monialium plura sunt hic advertenda. Notandum 1. quòd omnes Confessarii Monialium indigent speciali electione & approbatione Episcopi loci, ex Decretis S. C. apud *de Alexand. Conf. Mon. c 6 § 6 Qu.1.* Si verò Moniales sint exemtæ, Confessarii earum præsentantur a propriis Prælatis, sed etiam ab Episcopo approbantur, ex *Const. Greg XV. Inscrutabili.* Et hoc etiam pro Confessione culparum tantùm venialium, ut decrevit S. C. *apud de Alex. ib. Qu.2.*

Not. 2 quòd Confessarii Monialium, elapsô trienniô, declarantur suspensi ab audiendis ipsarum Confessionibus, nisi licentiam S.C obtineant, ex pluribus Declar S.C.apud *de Alex ibid. Q 3* Et hoc valet etiam pro Confessariis Conservatoriorum, ex alio Decreto *ibid.* Putat tamen probabiliter *de Alex ibid.* quòd, si aliquis Confessarius eligitur pro supplemento, bene potest confirmari per aliud triennium post tempus supplementi, quia prohibitio de non eligendo Confessario ultra triennium, prout odiosa, strictè accipienda est de electione ordinariâ, non extraordinariâ.

Advertit etiam *de Alex. Q. 4 in fine*, quòd Episcopi in aliquibus locis, ratione deficientiæ Confessariorum idoneorum, sinunt ipsos durare ultra triennium.

Advertit idem *de Alex.* cum *Borden. Qu. 5.* quòd aliquando Moniales possunt recusare Confessarium ab Episcopo deputatum, ex justa causa, nempe si Confessarius sit inimicus propinquorum aliquarum Monialium, vel si sit nimis rigidus, &c.

Not. 3. quòd prohibentur eligi in Confessarios

rios Monialium Vicarii Generales; Parochi, si Cura notabiliter læderetur; Omnes Regulares, ex pluribus Decr. S. C. apud *de Alex. c.* 6. § 6 *Q* 6. Item Canonici Peniten.iarii, ex alia Decl S. C. Concilii. Sed bene posse eligi, si Episcopus aliter judicaret, sentit *de Alex Qu.* 7.

Notandum 4 quòd ex Declar. S. C apud *Alex Qu.* 8 præcipitur Confessionalia Monialium amoveri a Sacristia, vel aliis locis occultis, sed collocari in exterioribus Ecclesiæ. In necessitate tamen licet audire Confessiones in alio loco, modò vitetur aspectus Confessarii, & Monialis, ut advertit ibi *de Alex*.

Notandum 5. stipendium Confessarii non posse excedere duos julios pro quolibet die, ut ex Decl S C. apud *de Alex, Q.* 9 Sed ipse ait, hoc videri non esse in usu. Et *Diana*, ac *Scortia* dicunt, quòd, si Confessarius inserviat cum magna patientia, & assiduitate, possit Abbatissa aliquid amplius ei dare ultra stipendium taxatum.

D U B I U M IV.

Quid sit reservatio casuum, & quis habeat potestatem reservandi, & absolvendi ab iis?

578 *Quid est reservatio?*

579 *Qu. I. An sit licita, & valida reservatio facta sine causa?*

580 *Qu. II. An ignorantes reservationem casuum Papalium ab ea excusentur?* 581. *Dub.* 1. *An excusentur ignorantes casus reservatos ab Episcopis? Dub.* 2. *Quid si casibus Episcopalibus sit annexa excommunicatio?*

582 *Dub.* 1. *An possint reservari peccata venialia? Dub.* 2. *An peccata merè interna? Dub.* 3. *Quid si peccatum fuerit externè leve, & internè grave?*

583 *An Regulares possint reservare casus, & quos? An Novitii, & Familiares sint exempti a casibus reservatis?*

584 *Vide quæ sunt apud Busemb.*

585 *Quando possit simplex Confessarius absolvere a reservatis? Dub.* 1. *An si impedimentum sit perpetuum, possit directè absolvere? Dub.* 2. *An tunc Pœnitens teneatur confiteri, ut possit communicare?* Remissivè ad n. 265. *Qu.* I. Dub. 3. *An tunc debeat manifestare etiam non reservata?* Remissivè ad eund. num. 265. *Qu.* II.

586 *Quid si Superior neget facultatem absolvendi?*

587 *A quo possint absolvi Peregrini?* 588. *Dub.* 1. *Quid si peccatum est tantùm reservatum in loco Confessionis?* 589. *Dub.* 2. *Quid si est tantùm reservatum in Patria? Et quid si quis discedat a Patria in fraudem? Et quomodo intelligendum Tò in fraudem?* 590. *Dub.* 3. *An Peregrinus possit absolvi a censura reservata in Patria?* 591. *Dub.* 4. *An peccans in aliena Diœcesi, ubi casus est reservatus, incurrat reservationem? Et an excommunicationem annexam?* 592. *Dub.* 5. *An peccans in Monasterio exemto, vel in aliena Diœcesi, possit absolvi in Patria a simplici Confessario?* 593. *Dub.* 6. *An Episcopi possint absolvere Peregrinos a casibus Papalibus occultis, & cum eis dispensare in irregularitatibus? An eandem facultatem habeant Vicarii Capitulares, & alii Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? Not.* 1. *An Episcopi possint tollere reservationem extra Sacramentum? Not.* 2. *Quid si Episcopus inciderit in crimen reservatum? N.* 3. *Quando intelligatur crimen esse occultum? An autem Episcopus possit dispensare in votis cum Peregrinis, Et in irregularitatibus &c. cum impeditis?* Remissivè. 594. *Dub.* 7. *An facultas in cap.* Liceat, *sit pro casibus tantùm ante Concilium reservatis? Dub.* 8. *An Episcopi possint absolvere a reservatis ab aliis Episcopis? Dub.* 9. *An Episcopi possint hanc facultatem generaliter committere? An possint absolvere a casibus Bullæ Cœnæ?* Remissivè.

595 *An Superior possit aliquando absolvere a reservatis, & pro aliis mittere Pœnitentem ad inferiorem?*

596 *An absolutus ab habente potestatem possit a quocunque accipere absolutionem de reservatis? Qu.* I. *An si Pœnitens confiteatur bona fide, vel obliviscatur reservati validè, & licitè absolvatur a simplici Confessario?* 597. *Qu.* II. *An confessus Superiori, & oblitus reservati possit a quocunque absolvi?* 598. *Qu.* III. *An per Confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Qu.* IV. *Quid si Confessio fuerit sacrilega?*

599 *Qui possint absolvere a reservatis? An Pœnitentiarii? An Mendicantes possint absolvere a casibus Episcopis, vel ab Episcopis reservatis?*

600 *Qu.* I. *Utrùm in dubio an Pœnitens incurrerit casum reservatum, possit a quocunque absolvi? Qu.* II. *Quid si postea Pœnitens cognoscat peccatum ut certum?* 601. *Qu.* III. *An qui peccavit in confidentiam licentiæ? Qu.* IV. *An licentia valeat pro peccatis etiam post illam commissis?*

602 *Qu.* V. *An Moniales subjaceant reservationi factæ ab Episcopo? Qu.* VI. *An subjaceant Moniales exemptæ? Qu.* VII. *An Episcopus quoad Clausuram possit casus Monialium reservare?*

RESP. 1 Reservatio hæc est negatio jurisdictionis circa aliquod peccatum. Ac certum est in Ecclesia potestatem esse quæ- „ 578

„ dam

„ dam peccata reservandi, a quibus inferio-
„ res Confessarii non possint absolvere, ut sic
„ subditi meliùs dirigantur, & absterreantur
„ a peccatis, quorum difficilem remissionem
„ vident: quanquam, nisi graves causæ sint,
„ non debeat quivis, neque qui potest, quid-
„ vis facilè reservare, neque difficulter ve-
„ niam dare absolvendi a reservatis, ne alio-
„ qui cedat in destructionem, quod debebat
„ in ædificationem. Porrò etsi quivis Ordina-
„ narius potestatem habeat reservandi, in Pa-
„ rochis tamen consuetudo eam abrogavit.
„ Vide *Suar. d. 30 sect. 3. Card. de Lugo d. 15 sect.*
„ *6. §. 3.** (*Adverte hìc Decretum S.C.Concilii*
„ *ap. Fagnan. in c. Cum olim de Præscript. n.*
„ *24. nempe quòd Prælati habentes jurisdictionem*
„ *quasi Episcopalem bene possunt casus reservare.*)*

579 Quæritur hìc I. An sit valida reservatio facta sine justa causa? Communiter affirmant peccare lethaliter Superiores, si sine rationabili causa casus reservant; vide *Holzm. pag.* 181. *n.* 690. An autem invalidè reservent? Affirmant *P. Soto, Ledesma, Henr &c. ap. Escob l. 16 n 470.* quia ex Concilio *Sess. 14. c. 7.* Episcopis datum est reservare casus, *in ædificationem* (ut ibi dicitur), *non in destructionem*. Negant tamen communiùs & veriùs *Laym l. 5. tr. 6. c. 12. n. 5. Holzm. d. n. 690 Suar. D. 2. 29. se. 4. n. 8 Lugo D. 20. n. 36. Cicra de Cas. res. D. 1. n. 13. & Escob n. 472. cum Sylve. Fag. &c.* Ratio, quia tota jurisdictio emanat ab Episcopo, qui sicut potest Confessariis suis, etiam Parochis, non concedere facultatem absolvendi aliquem casum, ita poterit reservare; in omni autem dubio standum pro potestate Superioris, qui eam possidet. Limitant verò Lugo 12. 37. & *Cicra n. 14* respectu Parochorum, nisi tanta sit reservatio, ut moraliter non possent suum officium exercere; tunc autem illa reservatio tantùm esset nulla, quæ esset posterior & excedens.

580 Quæritur II. An ignorantes reservationem alicujus casûs, ab ea excusentur? Hìc distinguendum inter casus reservatos a Papa, & reservatos ab Episcopo. Si casus sit Papalis, commune est inter DD. (contra *Concina pag. 575. num. 20.*) ignorantes a reservatione excusari, ita *Suar. 3. p. D. 29. Sc. 2. num. 11. Sanch. Dec. l. 2. cap 8 num. 5 & c. 11. num. 1. & de Matr. l. 9. D. 32. num. 18. Mol. tom. 1 de Just. D. 92. Laym. c. 12. n. 2 Viva de Jubil q. 11. a. 1. Vviganat. tr. 14. n. 58. Cicra D. 1. num. 29. Croix l. 6 p. 2. num. 1614. cum Aversa, & Stoz, Tamb de Cas. res l. 5. c. 5. n. 7. Abelly pag. 144. n. 2. Diana p. 5. tr. 9. R. 17. Pal. de Pæn. p. ..) §. 2. n. 1. cum Vasq. Gon. & Henr. ac Salm. tr. 18. de Privil. c. 4 n. 9. cum Trull. Vidal, Moya, Cajet. Duran Hurt. Gran. &c. ac Croix n. 1614. cum Aversa, Gob. &c.* & probabilem putant *Lugo D. 20. n. 11. & Mazzotta to. 3 pag. 455. cum Bonac. Fag Quarti, &c.* Ratio, quia casus Papales principaliter reservantur propter censuram, a qua certè excusat ignorantia, juxta dicenda *l. 7. n. 43.* utque patet ex *c. 2. de Constit. in 6.* ubi dicitur: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcunque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dummodo tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina.* Et licèt in casibus Papalibus non reservetur tantùm censura, sed etiam peccatum, ut veriùs & communiùs docent *Sanch. dict. n. 5 & Suar. l. c. n. 8. cum D. Thoma, Palud. Gabr. Major Nav. &c contra Cajet. Durand. & Trull.* nam aliàs hæreticus qui bona fide confiteretur suum peccatum cuicumque Confessario, maneret ab eo absolutus, nec teneretur postea illud Superiori confiteri, quod non videtur probabile; Attamen, quia in casibus Papæ reservatis immediatè reservatur censura (cum in Bullis dicatur, *sub pœna excommunicationis nobis reservatæ*), & mediatè peccatum quod est censurâ ligatum, ideo cùm peccatum sit indivisibile a censura, reservatâ censurâ, etiam peccatum manet reservatum; contra verò, cùm censura sit medium quô reservatur peccatum, sublatô mediô, idest censurâ, non remanet reservatum peccatum. Si autem aliquis sciens, censuram ignorabat esse reservatam, *Bonac. & alii ap. Mazzotta l. c.* excusant eum a reservatione; Sed meliùs dicit *Mazzotta cum Quarti*, non excusari, quia is jam consentit in pœnam censuræ, adeoque implicitè in ejus reservationem, & in omnes alios effectus ejusdem, licèt ignoratos.

Diximus, quòd casus Papales ut plurimum reservantur cum censura, sed excipiendi sunt duo casus, qui sunt Pontifici reservati sine censura: Casus 1 est si quis falsò accusat Sacerdotem innoxium de sollicitatione apud Judices Ecclesiasticos, sive per seipsos, sive procurando ut per alios calumnia inferatur; ita ex Constitut. Benedicti XIV. quæ incipit *Sacramentum*. Casus 2. est (ut fert Auctor libri cui titulus, *Istruz. per li Novelli Confess. p. 2 c. 15. n. 306.*), si quis accipiat dona a Regularibus utriusque sexûs, nisi priùs totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum Romanorum, vel, si valeant minoris, vel sal-

tem

tem partem ad arbitrium Pœnitentiarii. An autem ab his duobus casibus incurrendis excuset ignorantia? vide mox dicenda. *num.sequenti.* Præterea excipiunt *Sanch. de Matr. d. num.* 18. *&* *Coninch. D.*8.*n.*82. casum simoniacè promoti vel promoventis ad Ordines ex Bulla Xisti V. De hoc tamen casu loquens *Sanchez loc. cit.* dicit illud non incurri ab ignorante, quia hæc reservatio fuit imposita in meram pœnam delinquentium; Sed meliùs dicendum cum *Palao loc. cit.* non incurri, quia in *Extrav.* 2. *de Simon.* huic crimini postea imposita est excommunicatio Papalis.

581 Sed dubitatur 1. An ignorantes invincibiliter reservationem excusentur ab incurrendis casibus etiam ab Episcopis reservatis? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima* universè affirmat, & hanc tenent *Ciera D.* 1. *num.* 31. item *Palud. Graff. Quintanad. &c. ap. Salm tr.* 18. *c.* 4. *num.* 13. item *Reg Mald. Bass Coriol. &c. apud Mazzotta pag.* 455. *v Tertiò*, ac probabilem putat *Lugo D* 20 *n.*11 Ratio, ut ajunt, quia reservatio habet rationem pœnæ, a qua excusat ignorantia: Hanc sententiam probabilem quoque putant *Salm d.c.*4. *n.*13. *& Roncaglia pag.* 106 *c.*2.*qu.* 4. (& idem sentiunt *Elbel. pag.*303.*n.*345.*Gobat.tr.* 7.*n.*306.*& Sporer n.* 735. *cum aliis*, dum inquiunt ignorantem pro prima vice posse absolvi.) Verùm *Salmanticenses*, *& Roncaglia* diversâ ratione utuntur; fatentur enim reservationem non esse meram pœnam, sed dicunt quòd habet rationem pœnæ medicinalis, ut illius timore retrahantur homines ab atrocioribus peccatis; at nullo modo retrahi possunt a peccando per reservationem, qui eam ignorant; unde, cessante fine adæquato reservationis in ignorantibus, cessat etiam reservatio. *Secunda* sententia, quæ parùm differt a prima, & quam tenent *Joseph de Januar. de Casib. Reserv. Ref. i.* & probabilem putant *Viva l c. & Diana p.* 10. *tr.* 14. *R* 63 *cum Graff & Nav.* distinguit & dicit incurri quidem reservationem factam ab Episcopo per præceptum particulare; Secus verò, si facta fuerit per legem generalem, aut Statutum Synodale, prout sunt casus reservati qui adnotantur in Tabella. Ratio, quia in primo casu reservatio habet rationem medicinæ, & directè respicit Confessarios; in secundo autem casu, cùm reservatio fiat in Statuto, habet rationem pœnæ, & directè respicit Pœnitentes. *Tertia* verò sententia communior, cui subscribo, universè negat posse absolvi ignorantes reservationem, & hanc tenent *Sanch. de Matr. l.* 9. *D.* 32.*n.*18. *Pal tr.* 2. *D.*1.*p.*19.*n.*8. *Holzmann pag.*180 *n.*687. *Vuigandt tr.* 14.*n.*58.*Tamb de Caf. ref.c.*1.*n.*2. *Antoine pag.*527.*q.* 1. *Concina pag.* 563.*ex n.*2.*Viva qu.*9.*a.*3.*n* 2 *& Croix n.* 1608. cum aliis communissimè. Ratio, quia reservatio non est quidem pœna respiciens Pœnitentes, sed restrictio jurisdictionis respiciens Confessarios; & de hoc non videtur dubitandum, nam Tridentinum *Sess.*14.*c.*7. ad ostendendum quòd *Sacerdotes nihil possint in casibus reservatis* (ut ibi in fine declarat), hæc verba præmittit: *Nullius momenti absolutionem, esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam* (nota) *non habet jurisdictionem. Magnopere verò ad Christiani Populi disciplinam pertinere SS. Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam crimina non a quibusdam, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur.* Ideo igitur nihil possunt Sacerdotes in reservatis, quia carent jurisdictione super illis, cùm Episcopi ob publicum bonum quorundam graviorum criminum judicium sibi reservent: Patet ergo, quòd reservatio directè respicit Confessarios, non Pœnitentes. Nec obstat dicere quòd, licèt reservatio respiciat Confessarios, eorumque limitet jurisdictionem, finis tamen reservationis directè respicit Pœnitentes, cùm tantùm ad Pœnitentium remedium reservatio instituta sit, ut nimirum a culpis atrocioribus retrahantur: unde, cessante fine adæquato reservationis in eam ignorantibus, cessat etiam reservatio. Nam respondetur, quòd finis reservationis non est tantùm ut Fideles a culpis gravioribus abstineantur, sed etiam (prout rectè dicit *Fagnan in c Omnis. de Pœnit. n* 90.*cum aliis*) ut recipiant a Superioribus pœnitentias, & monita, ac remedia opportuniora, quæ nonnisi a prudentibus applicari expedit; ergo, cùm in ignorantibus non cesset adæquatè finis reservationis, reservatio non cessat.

Dubitatur 2. An ignorantes excusentur a casu reservato ab Episcopo, si casui est annexa excommunicatio? Certum est, quòd ignorantia excusat ab excommunicatione; dubium est, an tunc excuset etiam a reservatione casûs? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Vuigandt tr.*14. *n* 58 *Ciera D* 1.*n.*31. *& Fagnan Bonac Quarti, Ave sa, & Jan ap Mazzotta to* 3.*pag* 455 *v. Secundò.* Ratio, quia cùm adnectitur casui excommunicatio, reservatio fit indivisibilis; unde qui non incurrit excommunicationem, nec etiam incurrit

currit peccati reservationem. *Secunda* verior sententia negat, & hanc tenet *Tamb. de Cas. res. c. 5. n. 7. Suar. de Pœn D. 3. Se 3. n 11. Laym l. 1. tr. 5. p 2 c 6. n. 10 Croix l. 6 p. 2 n. 1614 cum Stoz, & Mazzotta l. c cum Merol Possio, & aliis*. Ratio, quia in hoc differunt casus Papales ab Episcopalibus, in Papalibus enim (ut diximus) principaliter, & indivisibiliter reservatur censura; In Episcopalibus verò principaliter & per se reservatur casus, eique adnectitur censura, ad hoc ut peccantes fortiùs ligentur, & per duplicem reservationem a peccando absterreantur; & ideo in Tabella casuum reservatorum ab Episcopis sic illi adnotantur: *Casus reservati, quibus est annexa excommunicatio*.

„ 1. Cùm non sit obligatio confitendi venialia, ea frustra reservantur, etsi fortasse „ possint, saltem a Papa; ideoque sola mortalia, eaque nonnisi externa graviora, opere cosummata, prudenter reservantur.

Hic dubitatur 1. an possint reservari peccata venialia? Negat *Vasqu. ap. Croix num. 1604.* Sed communissimè affirmant *Holzmann pag. 182 num. 602. Concina pag. 559. num. 2. Ciera n. 63. & Croix loc. cit., cum Suar. Lugo, Con. Fill. Dic. & Aversa*. Ratio, quia, licèt non sit obligatio confitendi venialia, tamen ipsa non possunt remitti per Sacramentum Pœnitentiæ nisi ex vi jurisdictionis dependentis ab Ecclesia, quæ bene potest negare vel limitare.

Dubitatur 2. an possint reservari peccata merè interna? Videtur negandum, cùm peccata interna, utpote occulta, non subjiciantur judicio Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis. Sed communiter & rectè affirmant *Elbel n. 242. Viva q. 9. a. 2. n. 1. Antoine pag. 527 q 1. & Croix n. 1605. cum Suar. Vasq. Bon. Soto, Sylvio &c.* Ratio, quia omnia peccata etiam interna absolvuntur vi jurisdictionis, quæ ab Ecclesia (cujus est dare jurisdictionem) bene potest restringi; Unde Ecclesia, reservando peccata interna, non judicat de illis, sed de absolutione ab illis, quæ est actus externus. Advertit tamen *Tamburr. de Casib reser. l. 5 c. 4 n 13.* Ecclesiam nunquam consuevisse hujusmodi peccata interna reservare.

Dubitetur 3. An cadat sub reservationem peccatum externè leve, si internum sit grave? Affirmat *Tarrianus in Select. Disp. p. 3. D. 31. dub. 71.* Sed alii veriùs & communiter negant, ut *Lugo D. 20 n. 15. Suar. tr. 4. de Relig. l 2 c. 18. n. 12. ac Ciera D. 1. n. 69. cum Granad. Bon. Henriq. Sanch. & aliis*. Ratio, quia, licèt actus externus imbibat totam malitiam actûs interni, & totam mereatur pœnam æternam, tamen quoad reservationem diversa currit ratio, quia Superiores non intendunt reservare peccata, nisi graviter exteriùs consummata, cùm non soleant reservare interna.

„ Clemens Octavus statuit, ut Prælati religionum, si quidem velint, undecim tantùm casus reservare possint, nec plures sine consensu Capituli generalis pro tota Religione, vel Capituli provincialis pro Provincia. Quod tamen de culpa tantùm, & non censuris intelligendum est; potest enim Prælatus aliquid præcipere sub excommunicatione sibi reservatâ *(*Sed communiùs & probabiliùs negant DD. posse Prælatos imponere censuras super aliquem casum; ut Lugo D. 20. n. 47. Sanch. l. 6. c 1. n. 15. & Holzm p. 181 n 688 cum Diana, quia hoc esset indirectè velle reservare, & eludere prohibitionem Clementis.*) * „ 583

„ Casus autem Clementis sunt sequentes: 1. Apostasia a religione, etiam retento habitu. 2. Nocturna, ac furtiva e monasterio egressio. 3. Veneficia, incantationes, & sortilegia. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. 5. Furtum mortale de rebus Monasterii. 6. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus. 7. Juramentum falsum in judicio legitimo. 8. Procuratio, consilium, vel auxilium, ad abortum fœtûs animati, etiam effectu non secuto. 9. Occisio, vel vulneratio, seu gravis percussio cujuscunque personæ. 10. Falsificatio manûs, vel sigilli officialium monasterii. 11. Malitiosum impedimentum, retardatio, aut apertio literarum a superioribus ad inferiores, vel contra. „

Hic notandum, quòd Religiosi exemti non subjacent reservationi Episcopi, nec eorum Novitii; *Mazzotta tom. 3. pag. 458 qu. 5.* Neque ipsorum Familiares, ut habetur ex Bulla Clementis VIII. *Superna*, modò (ut ibi dicitur) *inibi sint quasi de Familia, & continui commensales*. Id extendit *Bordon.* ad Alumnos Monasteriorum. Si verò Novitius inciderit in casum reservatum ante ingressum, non poterit quidem absolvi a quolibet Confessario seculari, sed poterit a Confessario Religionis, ob privilegium Religioni concessum; *Mazzot. loc. cit. cum Sanch. Tamb. & aliis*.

2. Is

584 „ 2. Is, qui confitetur reservatum, mittendus est ad superiorem (suadebit tamen charitas, imò aliquando coget, ut ipse Confessarius tacitâ personâ, & casu a superiore veniam petat absolvendi). * (*Ordinariè tamen loquendo, consultum est, ut Confessarius a subeundo tali onere se abstineat, ut Tamb. in Meth. Conf. c. 9 §. 4*) * Quòd si superior adiri non possit, & sit causa urgens, verbi gratiâ, timor infamiæ, vel scandali, ex omissione confessionis, vel communionis, tunc potest inferior absolvere a reservatis, cum onere, ut pœnitens se postea superiori sistat: Quod etiam verum est, quamvis casus censuram reservatam annexam habeat. Porrò eo casu peccata non reservata tantùm confiteri sufficere putant probabiliter *Sotus*, *Cordub.*, & *Gabr. Anton. Palaus*, *Dian. to. 2. tract. 4 res. 103.* & *Lugo d. 4. de Euch. n. 87* non improbat. *S. Th.* tamen, *Suar.* & alii *commun.* docent omnia esse confitenda, quod tutius est.

585 Quando igitur adest impedimentum, & urget gravis causa confitendi, quivis Confessarius potest indirectè absolvere a casibus reservatis ab Episcopo (& etiam a reservatis a Papa, si Episcopus non possit adiri, ut diximus *n. 563. Dub. II*); ita communiter *Laym. c. 12 n. 10. Suar. D. 31. Se. 3 n. 2. Pal. p. 15. Concina pag. 558 n. 10. Vvigandt tr. 14 n. 75. Viva q. 9 a. 2. n. 9 Elbel n. 372 Bon. p. 6. §. 3 n. 5. & Cuen n. 72. Salm. c. 12. n. 74 cum Conink Rodr. Hepr. &c.* Et hoc etiamsi peccatum sit reservatum cum excommunicatione, ut dicunt *Suar. D. 31 Se. 2 Fill. n. 303. Salm. n. 75. Ciera l. c. cum Lugo, & Bon. ibid. cum Vasq. Cano, & Led.* (contra *Nav. Sà, &c.*) vide dicta *num. 265 Quæst. I. I.*

Diximus 1. si adsit *gravis causa*, nempe si nequeat adiri Superior sine scandalo, aut notâ infamiæ (ut aiunt *Concina, & Vvigandt*), vel sine magna difficultate, puta si habens facultatem longè distet (ut dicunt *Laym. Elbel, & Bon.*); & ex alia parte urgeat necessitas communicandi vel implendi præceptum annuæ Confessionis, aut ne diu Pœnitens maneat in peccato mortali, ut dicunt communiter omnes præfati AA.

Diximus 2. *indirectè*, unde (juxta dicta *n. 265. Qu. I.*) tenetur Pœnitens Confessario non habenti facultatem in reservata, confiteri alia mortalia non reservata, ut directè ab his absolvatur, & indirectè a reservatis; ac deinde tenetur, cessante impedimentò, reservata confiteri Confessario habenti potestatem. Et sic pariter, si non habeat aliud mortale non reservatum, & dubitet de contritione, urgente præcepto Confessionis, tenetur confiteri saltem aliquod veniale, vel mortale aliàs confessum; vide dicta *d. n. 265.*

Dubitatur 1. An si impedimentum adeundi Superiorem sit perpetuum, possit tunc inferior directè absolvere peccatum reservatum sine censura, ita ut Pœnitens deobligetur in posterum ab adeundo Superiore? Affirmant *Sanch. Dec. l. 2. c. 13 n. 24 & Salm. c. 2. n. 46* Quia (ut dicunt) nullo jure cavetur adesse onus se præsentandi ad Superiorem pro peccatis sine censura reservatis, quæ supponuntur eo casu directè absoluta. Sed veriùs docent *Suar. D. 30. Se. 3. num. 8. Laym. c. 12. num. 10. & Ciera num. 164. cum commun.*, quòd extra articulum mortis nullus inferior Sacerdos potest directè absolvere a reservatis: *Extra quem articulum* (dicit Trident. *sess. 14 cap. 7.*) *Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis*. Hoc verò procedit in casibus Episcopalibus, nam in Pontificiis regula juris est (ut bene ait *Suar. l. c.*), quòd quoties non patet aditus ad Pontificem, potest Pœnitens directè absolvi ab Episcopo, vel cùm etiam adsit impedimentum adeundi Episcopum, a quolibet Confessario, cum onere in posterum se præsentandi ad Pontificem, quando poterit. De absolutione autem horum casuum Papalium pro eis qui sunt impediti Pontificem adire, vide alia dicenda *de Censur. lib. 7. ex num. 87.*

Dubitatur 2. Utrùm habens peccatum reservatum, si desit Confessarius qui habet facultatem, teneatur confiteri apud inferiorem, urgente necessitate communicandi? Vide *dicta num. 265. Quæst. I.*

Dubitatur 3. Utrùm hujusmodi Pœnitens volens confiteri apud inferiorem, teneatur tunc manifestare tam mortalia reservata, quàm non reservata? Vide *ibid. Quæst. II.* ubi diximus probabilem esse sententiam negativam, nisi manifestatio reservatorum sit necessaria, ut Confessarius possit rectè judicare de dispositione Pœnitentis, & opportuna remedia præscribere. Unde, si Confessarius interroget, tenetur omninò Pœnitens etiam reservata manifestare, nam (ut bene ait *Lugo D. 16. n. 122.*) esto Pœnitens per se aliquando non teneatur aliqua manifestare, debet tamen ea patefacere, si interroget Confessarius, qui jus habet agnoscendi statum ejus conscientiæ, tam uti Judex

dex ut rectè possit judicare de dispositione, quàm uti Medicus ut remedia salutaria queat applicare. Et huic videtur collimare id quod docet *D Thomas Suppl. 3.p q.9 a.2 ad* 4.ubi ait: *Etiamsi Sacerdos non de omnibus possit absolvere, tamen tenetur Pœnitens & omnia confiteri, ut* (nota) *quantitatem totius culpæ cognoscat*.

586 „ 3. Si Superior injustè neget facultatem ab-
„ solvendi a reservato, posse ab alio Confes-
„ sario etiam directè absolvi, affirmant *Hen-*
„ *riq* & *Dian. p 2.t.4. Ref.29.* esse probabile. Sed
„ rectiùs negat *Laym. l. 5. tr. 6. c. 13. Cardin. de*
„ *Lugo d 29.n.188.** (*Et hanc tenendam puto cum*
„ *communi, quam tuentur Lugo D. 20.n 148 La-*
„ *ym.c.13 n 3 Salm c.13.n.62. & Ciera D.1.n.126.*
„ *cum Suar. Soto, Alensi, Med. & a. Ratio tum*
„ *quia, ex Trid ut supra, Sacerdotes inferiores ni-*
„ *hil possunt in reservatis; tum quia, sicut va-*
„ *lida est injusta reservatio, ita etiam injusta de-*
„ *negatio facultatis.*)*

„ 4. Peccant Superiores, si sine justa causa
„ difficiles se præbeant in concedendis licen-
„ tiis pro absolutione reservatorum. *Quintan.*
„ *t 3. num. 13. ex Fag Con.* & aliis 10. Et si ex
„ negatione timeatur grave subditi detrimen-
„ tum, peccant contra charitatem, & justitiam.
„ *Lugo, Dian p 6 t.6. R.66.** (*Unde ait Ciera D.*
„ *1.n.109 cum Suar. ex D. Thoma, Superiorem regu-*
„ *lariter non debere esse difficilem in concedenda*
„ *facultate; ac proinde peccare, si eam neget,*
„ *casu quo sciat Pœnitentem nullo modo posse*
„ *induci ad ipsum adeundum.* *)

„ 5. Si Superior Confessario Regularium ad
„ hoc deputato neget facultatem absolvendi,
„ Confessarius autem judicet debere concedi,
„ potest is pro ista vice absolvere. *Avers qu*
„ *17 sect 5. Lugo d. 20 sect. 4.* referens sic decla-
„ rasse Clementem VIII. haberique in quar-
„ to tomo Bullarii, Bulla 26. Urbani VIII.
„ *(*Ita etiam communiter Salm. de Pœn c. 13.*
„ *n 63. cum Gabr & Viva q 9. a 4. n 7. qui notat*
„ *quod* Tò, pro ista vice, *intelligitur toties quo-*
„ *ties intercideri*t)* & *Quintan. t.3 sect. 11.* di-
„ cens non esse dubium ea de re: additque ex
„ aliis septem probabile esse, idem posse, si
„ viro Religioso, pio, docto, & prudenti,
„ licèt non ex delignatis de facto, neget.
„ *Dian. p. 5 t.3. Ref. 126 p 6 t 6 Ref 56. & p 9 t.3.*
„ *R. 15. ex Pellizario* (qui vult idem esse, si
„ pœnitens ipse petat), & aliis. Imò *Quin*
„ *tan l. c.* censet probabile, quòd idem fieri
„ possit, si Superior adiri nequeat, & urgeat
„ tempus celebrationis, vel communionis, v.

gr. quia sine nota non potest abstinere, cùm „
aliis omnes communicent: *ibid ex Trull* & „
aliis sex. Denique *Dian part 2 tr. 2 ref. 126* „
notat ex *Suar de Relig t 4 l 2 c 15.* Regulares „
semel sine licentia suorum superiorum posse „
absolvi a reservatis, puta eos, qui adhuc, „
& quatenus hoc Privilegium commune ha- „
bent cum FF. Minoribus, quorum id esse „
testatur *Emmanuel. Rodr. tom. 1. qq Reg q 62.* „
a. 6. „

6. Nihilominus certum est posse aliquan- „
do Superiorem justis de causis negare facul- „
tatem, & cogere subditum, ut ad se ve- „
niat. *Card de Lugo l. c.* Nam si ex casu re- „
servato grave scandalum, vel damnum com- „
munitatis timeatur, potest Superior negare „
absolutionem, donec pœnitens per se, vel „
Confessarium Superiori det sufficienter noti- „
tiam ad illud evitandum: alias non est satis tu- „
tus, nec dispositus ad absolutionem. Quare, „
si Confessarius eo casu urgeat absolutionem, „
debet is attendere, ut pœnitens obligationi „
suæ satisfaciat in adhibendo remedio com- „
muni malo; vel damno, si sit ejus pericu- „
lum: quia, nisi hoc faciat, non potest ab- „
solvi, non ex defectu jurisdictionis, sed quia „
non est dispositus. Ad hoc tamen requiri- „
tur, ut & obligatio pœnitentis certa sit, „
& alia remedia adhiberi non possint. *Sua-* „
rez tom. 4. de Relig l 8 c 5 n. 10. „

7. Peregrinus quoad reservationes judi- „ 587
candus est juxta diœcesim, in qua versatur: „
in qua quæ reservata sint, discant Pastores „
ex Agendis, aut consuetudine. „

Quæritur igitur, an Peregrinus discedens in aliam Diœcesim possit ibi absolvi a casibus reservatis? Si peccatum in utraque Diœcesi est reservatum, commune est apud omnes non posse absolvi a quolibet Confessario; ita communiter *Suar D.30. Se 1. n. 6 Navarr Man. c. 17. n. 261. Lugo D 20. n 69. Bonac. D. 5. q. 7 p 5. § 2. n 9.* & alii passim. Posse verò absolvi a Confessario habente facultatem in reservata, dicunt *Suar Bon. & Lugo locis cit. & P. Milante in prop. 12. damn. ab Alex VII pag 102. ac Viva q. 5. a 3. n. 5. in fine* cum communiori; quia (ut ait *Suar.*) talis Pœnitens judicandus est quoad Confessionem tanquam incola illius Diœcesis.

588 Sed dubitatur 1. An possit absolvi a simplici Confessario Peregrinus habens peccatum quod est reservatum in illa Diœcesi, sed non in Patria? *Prima* sententia affirmat, quam tenent

tenent *Fagundez, & Stoz apud Croix n. 1631. ac Sotus apud Vrua q. 9 a.4 n.4.v.Equidem*, (qui probabilem putat) & alii *ap. Suar. D.30.Se.1.n. 6.* Ratio, quia Peregrinus debet judicari juxta leges Superioris sui, ex cujus tacito consensu Confessarius loci eum absolvit. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Suar.l.c.Lugo D.20 n. 72. Bon p 5.8 2 n.11 Concina pag 572.n 4 Vvigandt tr.14 n.58 Ciera D.1.n.61.& Salm c.13.n 26.cum Villal Dian. Averfa, & Dic* ac probabilem etiam putat *Vival c.* Ratio, tum quia Peregrinus debet se conformare legibus loci, in quo se subjicit judicio Sacramentali; tum quia, sicut talis Pœnitens sentit commodum, ut possit a quolibet Confessario absolvi de peccatis reservatis tantùm in sua Patria, prout dicemus in Dubio sequenti; ita debet sentire incommodum, ut non possit absolvi a peccatis reservatis in loco Confessionis; Et sic resolvit S. C Episc 19 Nov 1616.apud *Pitton de Confess n. 620* Hæc sententia est quidem communior, & longè probabilior, quia Peregrini, stante hodiernâ consuetudine (ut mox infra dicetur), nemo quòd absolvuntur ubique a quocunque Confessario approbato, hodie non amplius ab solvuntur ex voluntate suorum Episcoporum, sed ex voluntate Ecclesiæ, quæ talem consuetudinem approbando tribuit facultatem, ut habeantur ipsi tanquam incolæ loci ubi confitentur; cum autem reservatio (ut probavimus *n 581*) respicit Confessarios, non Pœnitentes, Confessarius loci nequit absolvere eos a peccato, in quo sibi limitata est jurisdictio a suo Ordinario.

589 Dubitatur 2 An possit absolvi Peregrinus irretitus peccatò, quod est tantùm in sua Patria reservatum? *Prima* sententia negat, & hanc tenent Auctor *de Offic. Confess an. Croix l t c.1.a 2.q.18.* i em *Vega, Comitol Nunnus, & Megala atu l Dian p.1 tr.2 R 16 & Soto, Fag. Graff &c ap Salm.c 13, ex n.22.* Ratio, quia cùm Peregrinus absolvatur ex licentia sui Episcopi, non videtur credibile quòd Episcopus, qui in sua Diœcesi casum reservat, non reservet etiam extra *Secunda* verò sententia communissima & verior affirmat, eamque tenent *Lugo D 20 n. 71 Suar D 30.Se.1.n 4.cum Cajet. S. Antonin & Palud.Concina pag.572 n 4 Roncaglia pag 106 q 1 R 2.Mazzot to 2.p ag 470.Croix. n.1631.Cabassut l.3 c 12.n 1.cum Vasq.& Bonac. ac Salm c 13 n 24. cum Præpos Gabr. Henr &c.* Ratio, quia sic habet universalis consuetudo, ut Peregrini quoad Confessionem reputentur uti incolæ loci ubi versantur. Hæcque consuetudo approbata est consensu Prælatorum, & maximè Eugenii IV. qui (uti ferunt *Lugo, & Salm. ll cit.*) approbavit quòd ii, qui in alieno Episcopatu bonâ fide versantur, se gerant in ordine ad Confessionem sicut incolæ illius loci; Valde autem rationabilis est talis consuetudo, aliàs Confessarii vix possent ullum Peregrinum absolvere, cùm sæpissime accidat, quòd neque Pœnitentes, neque Confessarii sciant casus in aliena Diœcesi reservatos.

Idque confirmatur ex Bulla, *Superna*, Clementis X. edita 21.Jun.1670. (relata in extensum apud *Croix l 6 p 2. n.1502.*) in qua sic dicitur: *Posse autem Regularem Confessarium in Diœcesi in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ista reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessarius est approbatus, absolvere: Nisi eosdem Pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Quæ limitatio valet non solùm pro Confessariis Regularibus, sed etiam (imò tantò magis) pro Secularibus, ut rectè dicunt *Croix n 1631 Viva q 9 n. 3 n 4 & Roncaglia pag. 106 q.1 R 2* ex Declaratione S. C. *apud Dianam*.

Quomodo autem intelligendum illud *in fraudem reservationis*, multùm DD.discrepant: *P. Concina pag.570.n 4* dicit intelligi, si non fiat bonâ fide; Et in hoc revera conveniunt omnes, sed sic non explicatur ubi consistat fraus, quod est punctum difficultatis. Alii verò, ut *P. Mazzotta to 2 pag. 470 in fine, cum Tamburr. & aliis*, explicant *Idin fraudem*, si casus deductus sit ad forum contentiosum, secus si occultus; sed hæc explicatio non videtur congrua, cùm Pontifex non loquatur de foro externo, sed tantùm de Sacramentali Alii, ut *P. Milante in prop. 12 damn. ab Alex. VII. pag 102.* (cui consentit *Vvigandt tr. 14 n. 60.*) sic explicat „:(Tunc enim dicitur Pœnitens in fraudem reservationis aliò migrare, quando peccavit in confidentiam absolutionis obtinendæ, ubi peccatum reservatum non erat; Si verò postquam crimen commisit, ut faciliùs absolvatur, aliò divertit, non censetur per fraudem operari, quia nullo intercedente dolo, sed caussâ majoris facilitatis a sua Diœcesi abscedit: non secus ac si accederet ad aliam Diœcesim, in qua idem crimen foret reservatum, sed plures adessent Pœnitentiarii a quibus possit absolvi.)„ Et ita sentit etiam *Palaus tr. 3.D.1. p.22.*

p.24.§ 5 n 4.cum Basil.de Leone (quibus adhærent *Salm de Leg.c.3.n. 63 in fine*), dum dicit habentem casus reservatos posse peregrinari eâ intentione, ut cum alio confiteatur. Sed huic explicationi, nempe quòd illud *in fraudem* intelligatur de peccato in confidentiam, neque acquiescere valeo, cùm Pontifex prohibeat absolvi, non qui peccant in fraudem, sed qui in fraudem migrant ad alienam Diœcesim. Alii, ut *Passerin. to.1 q.187 a 1 n 562. & Auctor libri* (*Istruz per li Nov Confess parte 2 c.22 n.503*) *& Cuniglione pag 63 n 18* dicunt Pœnitentem tunc migrare in fraudem, si ad solum finem obtinendi absolutionem aliò discedat, sine alio rationabili motivo. Alii tandem probabiliùs, ut *Lugo D.20 n.70.cum Fagundez, Roncaglia pag. 105 q.1.R 2.& Viva q 9.a.3.n 4.cum Portel.* explicant Tò *in fraudem*, quando quis alienam petit Diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem, vitandique judicium proprii Pastoris. Ratio, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait *Barbosa*, *Axiomate 102 n.4* Eluderetur autem hic reservationis lex, si Pœnitens aliò migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Unde bene ipse absolvi poterit, si abscesserit ad aliquam Diœcesim ob aliquem honestum finem, puta negotii agendi, vel Indulgentiæ lucrandæ, vel ut confiteatur cum minori incommodo, aut citius Confessionem expediat, vel ut Confessarium incognitum, aut prudentiorem inveniat qui meliùs eum dirigat, & tranquillitati suæ conscientiæ consulat, & similia. Secus (ut diximus) si ibi accederet ex principali fine, ut effugiat judicium sui Superioris, vel ut faciliùs absolvatur. Neque tunc proderit huic Pœnitenti, quòd bona fide credat hoc ei non esse vetitum, nam licèt tunc ipse non migraret cum fraude, revera tamen migraret in fraudem reservationis. Et hoc dicit *Roncaglia pag. 106.q 2.* procedere, etiamsi Pœnitens accederet aliquò ad Confessarium habentem facultatem absolvendi a reservatis, quia tunc etiam eadem fraus interveniret. Idemque ait *Mansi de Casib. res. p. 1. q. 1. n. 19.* (cui adhæret *Ronc. ibid.*) de eo qui in fraudem reservationis peccatum reservatum in Patria extra committeret, ad hunc finem obtinendi ibi postea absolutionem; Sed huic ego non adhæreo, quia hic non jam migraret *in fraudem reservationis pro absolutione obtinenda*, ut habetur in Bulla Clementis (ut supra n 589), sed migraret aliò, ne incurreret reservationem.

590 Dubitatur 3. An Pœnitens extra Diœcesim possit absolvi a censura, quæ tantùm in Patria est reservata? Affirmant *Passerin. to.2.q. 187.n.470 & alii*. Sed meliùs negant *Wigandt tr.14.n.59.& Roncaglia pag. 106.q.1 R.2* Ratio, quia tota facultas simplicis Confessarii absolvendi a censuris habetur *ex c. Nuper. de Sent. Exc in 6.* ibi autem dicitur simplex Confessarius non posse absolvere a censuris, quando sunt reservatæ; quapropter in censuris reservatis Confessarius simplex nihil potest.

591 Dubitatur 4. An Peregrinus peccando in alia Diœcesi, ubi casus ille est reservatus, incurrat reservationem, & nequeat ibi absolvi nisi a facultatem habente? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Pelliz. Diana, & alii ap Mazzotta pag 457.* qui probabilem putat, quia Peregrini (ut asserit ex *Sanch. Azor Con. &c.*) non tenentur legibus loci in quo versantur, nisi ibi saltem quasi domicilium habeant. *Secunda* tamen sententia probabilior affirmat, quam tenet idem *Mazzotta l.c. & Aversa q. 17 se 3.* Ratio, tum quia, licèt Peregrinus probabiliùs (ut diximus *de Legib.l.1.n.156*) non subjaceat legibus loci per quem transit, tamen ratione delicti illo tunc quo peccat, fit subditus; tum quia, & fortiùs (ut diximus *n. 558.*), Confessarius, quem respicit reservatio, non potest absolvere peregrinos, nisi juxta limites jurisdictionis, quam habet a suo Ordinario.

Incurret igitur ille Peregrinus casum reservatum, non tamen incurret excommunicationem illi annexam, ut veriùs dicunt *Conink. D.13.dub.7.num.58.Suar. de Censur D 5.Se 1 n 8. Salm eod tit c.1.n.1117.cum Sylvest. Avila, Covar. ac Mazzotta l.c. & to.4 pag.263 cum Sayr* (contra *Abbat.Graff.&c*) Idque probant ex *c. A nobis. de Sent.exc.in 6.* sic dicitur: *Solos subditos comprehendi sub excommunicatione lata ab Episcopo pro futuris delictis* Ratio est, quia excommunicatio non potest ferri nisi in subditos & contumaces; Peregrini autem, quamvis constituantur subditi ratione peccati, tamen, cùm ante peccatum non fuerint subditi, nequeunt dici contumaces. Et hoc sive excommunicatio sit inflicta per modum sententiæ particularis, sive per modum statuti generalis: quia alienigenæ non subjacent his censuris, nisi contraxerint domicilium vel quasi, in loco ubi illæ sunt latæ, ut probabiliùs dicunt *Salm de Censur.c.1.n.116.& 117.cum Sanch. Less. Sylvest. Bon.Candido, Sayr. Avila, & Covar* (vide dicta *l.1.n.156.v.Pro majori*) Excipit *Mazzot. l.c.*

excom-

excommunicationes quæ feruntur per statutum respiciens commune bonum territorii &c. Vide *dicta* n. *Lib* 1. *num* 156.

592 Dubitatur 5. An peccans intra Diœcesim, sed in Monasterio exemto, incurrat casum reservatum? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Baucius*, & *Henriq.* & *Dian* p. 10. tr. 14. R. 7. qui probabilem censet. Ratio, quia (ut dicunt) non incurritur reservatio, quando committitur peccatum, ubi nulla est reservatio. *Secunda* verò sententia communior, quam amplectimur, affirmat, eamque tenent *Suar. de Censur. D.* 5. *Se.* 4. *n* 6. *Con Dub* 13. *eod. tit. Dub* 7. *n* 63. *Pal. to.* 1. *tr.* 3. *D* 1. *p.* 24. §. 5. *n.* 30. *Fel. tr.* 11. *n* 149. *Concina de Pœn. pag.* 570. *n.* 5 Et probabilem putant *Bon. de Censur. q.* 1. *p.* 11. *n.* 8. & idem *Diana l. c. cum Bord. Salas*, *Pasqualigo*, *Vidal*, &c. Ratio (ut dicunt) quia Monasteria Regularium, etsi sint exemta quoad personas, non tamen sunt exemta quoad locum; Sed hæc ratio non omninò suadet, quia (ut diximus *l.* 1. *n* 156. *v. Notandum* II.) probabiliter hujusmodi Monasteria etiam quoad locum sunt exempta, dum Tridentinum *Sess* 14 *c.* 5. *de Reform. in fine* appellat tam personas, quàm loca exemta. Ratio mihi potior est, quia casuum reservatio (ut diximus *num* 581.) non jam respicit Pœnitentem, sed Confessarium cui limitatur jurisdictio: unde Confessarius, qui absolutionem non ex alia impertire potest huic Pœnitenti, quàm ex facultate sui Episcopi, nequit illum absolvere, cùm ab eodem Episcopo facultas sit ei limitata. Et ob eandem rationem idem dicendum cum *Roncaglia pag* 106. *q.* 1. *R* 1. *Concina l. cit. Salm. e* 13. *n.* 26. *Lugo D.* 20. *n.* 72. & *aliis*, si talis Pœnitens peccatum, quod est reservatum in sua Patria, commiserit in Diœcesi, ubi reservatum non est: is quidem non poterit in propria Diœcesi absolvi a simplici Confessario.

593 Dubitatur 6. An Episcopi possint absolvere Peregrinos in sua Diœcesi versantes a casibus Papalibus, & cum eis dispensare in irregularitatibus & suspensionibus Papæ reservatis? Quoad hanc dispensationem pertinet, decisum est a Gregorio XIII. (ut refert *Fagnan. in c. Dilectus. de Temp. ord. n.* 36. *p.* 375.) nihil posse Episcopum cum alienigenis, etiamsi hi fungentes officiò Prætoris, aut Medici in ejus Diœcesi commorentur. Quoad absolutionem verò casuum, commune est apud DD. quòd Episcopus bene potest absolvere Peregrinos a casibus Papalibus, modò sint occulti, ex facultate Tridentini in *cap. Liceat.* 6. *Sess.* 24 Ita *Suar. de Pœnit. D.* 30. *se.* 2. *n.* 3. & *de Censur. D.* 41. *se.* 2. *n.* 12. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 11. *n* 8. *ad* 17. & *de Matr. l.* 2 *D.* 23. *n.* 12. *Bon. de Cens. D.* 1. *q* 3. *p.* 2. *n.* 5. & *Barbosa in Trident. l. c. n.* 42. *cum Henr. Zer. Garcia*, *Naldo*, *Duardo*, *Novar. Boss. Marchino*, *Trull. Homob.* &c. Nec obstat quòd Concilium hanc facultatem Episcopis concesserit tantùm erga *delinquentes sibi subditos*, nam uti rectè dicunt AA. præfati, subditi etiam dicuntur tales Peregrini, qui in foro sacramentali subjiciuntur Episcopo Diœcesano. Idque refert *Suarez l. cit. de Censuris n.* 10. declaratum fuisse a S. C. quæ respondit, posse absentem a sua Diœcesi absolvi ab Episcopo illius Diœcesis in qua moratur, non autem a suo: rationem reddens, quia Concilium in *d. c. Liceat* loquitur de absolutione Sacramentali in foro conscientiæ, quæ requirit præsentiam.

Eandem autem facultatem habent Vicarii Capitulares Sede vacante, ut dicunt communiter *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 11. *n.* 23. *Croix l.* 7. *n.* 135. & *Salm. de Cens. c.* 2. *n.* 54. *cum Bon. Henr.* & *Avila*. An autem eandem facultatem habeant Abbates & alii Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? Negant *Concina pag.* 571. *n* 8. *Barbosa in Trid. Ses.* 24. *c.* 6. *n.* 7. *cum Garc. Gav. Led.* &c. item *Suar. in* 3. *p. to* 4. *D* 30. *Se.* 2. *n.* 6. ex quadam Decl. S. C. ubi dictum fuit: *In hoc Decreto Trid. non comprehenduntur habentes jurisdictionem ordinariam & quasi Episcopalem, sed tantùm Episcopi privativè quoad omnes alios*. Ratio, quia talis facultas specialiter Episcopis est concessa, & in concessionibus strictè interpretatio facienda est. Affirmant verò *Sanch. l. c. n.* 5. & *de Ma. l.* 8. *D.* 2. *n.* 12. *Croix l.* 7. *n.* 141. *Salm. l. c. cum Henr.* & *Avila*, *Fagnan. in c. Accedentib. de Exces. Prel. n* 29. item *Sayr. Duard. Pal. Portel. Trull. Boss.* &c. *ap. Barb. l. c.* Ratio, tum quia (ut probat *Fagnanus*) nomine *Episcoporum* veniunt etiam Prælati qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem privativè ad Episcopos; Tum quia quando concessio facta est in jure, habet rationem legis, quæ extendi debet ad omnes casus, ubi eadem ratio currit: Eadem autem ratio proculdubio currit pro Episcopis quàm pro hujusmodi Prælatis, quia aliàs eorum subditi non haberent ad quem recurrerent pro absolutione prædictorum casuum. Neque obstat ait *Sanchez* Declaratio S. C. quia de ea non constat authenticè, neque

illi

illi (ut ait) necessariò standum est; An Prælati regulares hanc habeant facultatem in subditos? Aff. *Sanch. n. 13. &c. ap. Barb All 29 n. 18.* ob Bullam S. Pii V. Sed negat *Cred. c. cum Dic. ex Decr. S.C.* Et *Mendo ibid* confutat dictam Bullam.

Hic autem notandum 1. ex præfata Declaratione S. C. (contra id quod dicunt *Salm. l. c. cum Suar. Sanch. Bon. &c.*) decisum esse, quòd Episcopi extra Sacramentum Pœnitentiæ non possunt absolvere a prædictis casibus Papalibus: Idque fert *Fagnan in c. Dilectus, de Temp. Ord. n. 36 pag. 3. 5.* declaratum fuisse etiam a Gregor. XIII. Notandum 2. declaratum quoque esse a S. C. (*apud Fagn. ibid. n. 34.*) quòd si Episcopus inciderit in aliquod crimen, de quo fit mentio in dicto *c. Liceat*, poterit deputare proprium ipsius Confessarium, etsi sit extra suam Diœcesim, ad se absolvendum cum eadem facultate quâ ipse posset alios sibi subditos absolvere. Notandum 3. ab eadem S. C. Concilii declaratum fuisse (*apud Fagnan. n. 37. & 38.*) non esse tutum in conscientia qui absolveretur aut dispensaretur a proprio Episcopo in casibus, si e irregularitatibus aut suspensionibus contractis ob crimen patratum coram duobus vel tribus testibus, quia Tridentinum utitur termino *occultis*, quod propriè loquendo est illius quod probari non potest. Et ita etiam sentiunt *Graff. Garc. & Armentar. ap. Barbosa in Trident. Sess. 24. c. 6. n. 25.* asserentes dici occultum, quod non potest probari. Sed alii communiter dicunt illud esse occultum, quod non est notorium, & quod potest aliquâ tergiversatione celari, etiamsi per aliquos testes probari possit; ita *Suar. to. 4. D. 13 se. 2. n. 2 Sanch. de Matrim. l. 8. D. 34. n. 55. Bon de Cens. D. 1. q. 3. p. 2. n. 1. cum Avila, Reg. Azor. Contin. Tournely to. 2. pag. 448 R. 3. cum Spor. Salm. de Conf. c. 2. n 59. cum Pal Henr Pell. &c.* item *Barbos. l. c. n. 26. cum Mol. Comit. Fag. Gav. Vivald, Vega, Sà. Gutt. Piasec. Ugolin Duard. Marchin. Boss* & aliis innumeris ex *Glossa ap. Tournely*, quæ ait: *Quandoque dicitur occultum, quod probari pot. st.* Hinc docent *Sanch. Tournely, Bonac. cum Avila, Azor. & Reg. ac Salm loc. cit. cum Pell Henr. Pal. &c.* tunc crimen dici publicum, quando scitur a majori parte Oppidi, Viciniæ, vel Colleg ii, modò, ut ajunt *Sanch. Salm. & Tourn.*) saltem ibi sint decem personæ.

Utrùm autem Episcopus possit eum Peregrinis dispensare in votis? & an cum impeditis adire Pontificem, urgente necessitate, possit etiam dispensare in irregularitatibus, & impedimentis Matrimonii? Vide dicta *de Voto l. 3. num. 262 & num. 332. v. An autem: & de legib. lib 1. n. 158.*

594 Dubitatur 7. An facultas a Tridentino intelligatur Episcopis concessa pro solis casibus & irregularitatibus Papæ reservatis ante Concilium? Affirmant *Floronus, & Garcias apud Dian. p. 7. tr. 2. R. 20* ex quadam Declaratione Gregorii XIII. ubi dictum fuit, Episcopum non posse absolvere Monialem frangentem clausuram ab excommunicatione occulta reservata Pontifici ob Bullam S. Pii V. Unde idem dicendum inferunt de aliis excommunicationibus post Tridentinum impositis. Sed valde probabiliter negant *Sanch. Dec. l. 6. c. 15. n. 76. cum Sorbo, Bon. de Claus. Monial. to. 1 q. 1. p. 5. n. 1. pag. 692. & de Censur. D. 1. q. 3. p. 2. n. 1. Delbene de Imm. Eccl. D. 8 du. 16. Renzi to. 1. pag 285. cum Suar. & Mazz. p. 460 ac Diana R. 20. & R. 22. cum Boss. ac Beja*. Ratio, quia Concilium indefinitè concedit Episcopis facultatem absolvendi *in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis*; Ubi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Ad dictam autem Declarationem Gregorii XIII. respondent præfati AA. de ea non constare authenticè; Sed hæc responsio mihi non satisfacit, nam præter *Floronum*, & *Garcias* ut supra, ac *Sanctarelli de Hæret. c. 5. au. 1. num. 1.* atque *Zerbium*, & *alium Auctorem ap. Sanch. l. c. cit.* qui testantur de veritate hujus Declarationis, magnam probationem mihi facit *Fagnanus in c. Dilectus de Temp. Ordin. n. 32. to. 1 pag 275.* qui eandem Declar. ut firmam adducit; & huic Auctori minimè videtur in hoc fides neganda, cùm ipse 15. annos functus sit munere Secretarii S. C. Concilii, unde meliùs aliis poterat callere de rebus gestis in eadem Congregatione: tantò magis quòd exponit factum cum suis peculiaribus circumstantiis: refert enim quòd Episcopus Florentinus petiit, an vigore Tridentini in *c. Liceat*, potuisset absolvere quandam Monialem quæ occultè & ad malum finem Clausuram fregerat, non obstante Bulla S. Pii V. quæ subjecit Moniales frangentes, necnon licentiam concedentes, comitantes &c excommunicationi, *a qua, præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeat?* Plures Cardinales sentiebant non posse absolvere, quia in Bulla aderat Clausula, *nisi in articulo mortis*, & quia Bulla confecta fuerat post Concilium; sed cùm alii huic sententiæ

non

non adhæsissent, res delata est ad summum Pontificem, qui declaravit Episcopum non posse absolvere. Unde animadvertendum cum *eod. Fagnano in c. Quoniam. de Constit. n.29. & 30.* facultati a Tridentino Episcopis concessæ in dicto *cap. Liceat*, derogatum fuisse pro casibus contentis in duabus Bullis, nempe in Bulla Cœnæ, & in hac præfata S. Pii V. propter Clausulas derogatorias, nempe in prima, *non obstantibus decretis cujusvis Concilii*; & in hac secunda, *nisi in mortis articulo*. Hinc dicimus quòd quælibet Bulla, ubi adsunt prædictæ Clausulæ, aufert facultatem Episcopis absolvendi casus occultos Papæ reservatos; Non verò aliæ Bullæ in quibus nulla adest derogatoria Clausula, ut *Diana p. 7 tr. 2. R. 21.*

Dubitatur 8. An Episcopi possint absolvere a casibus reservatis ab aliis Episcopis etiam cum censura? Probabiliter respondent affirmativè *Bonac. de Censur. D. 1. q. 3. p. 2. n. 6. & P. Cutillus in Addit. ad Mancin. Pract. Visit. Infirm. Pract. 3. de Cas. res. dub. 38.* Ratio, quia in dicto *cap. Liceat*, Tridentini dicitur concedi omnibus Episcopis facultas absolvendi *delinquentes in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis*; Ex qua particula *etiam* satis ostenditur comprehendi facultas absolvendi a casibus & excommunicationibus adhuc ab aliis Episcopis reservatis.

Dubitatur 9. An Episcopus hanc facultatem Tridentini possit generaliter aliis Sacerdotibus committere? Negant *Henriq. Menoch & Corduba apud Sanch. de Matr. l. 2. D. 40. n. 16.* qui dicunt posse tantùm delegare in casibus particularibus, non verò generaliter. Idque inferunt ex verbis Concilii in dicto *cap. Liceat*, ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi *per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum*. Sed probabiliùs, & communissimè affirmant posse Episcopum generaliter committere vices suas quoad absolvendos casus Papales occultos, quia hoc modo jam alii Sacerdotes reputantur specialiter deputati; Ita *Sanch. l. c. n. 17. & Dec. l. 2. c. 11. n. 22. Suar. de Pœn. D. 30. se. 2. n. 9. Barbosa in Trid. sess. 24. c. 6. n. 45. in fine, Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 2. Croix l. 7. n. 135. & Salm. de Cens. l. 2. n. 54. cum Nav. Gran. Vega &c.* Ratio quia facultas hæc competit Episcopis jure ordinario, cùm ipsa sit annexa dignitati Episcopali, & ideo benè potest alteri generaliter delegari. Hinc rectè ait *Sanch. l. c. de Matr. n. 16. cum Nav.* Vicarium Episcopi non habere potestatem absolvendi ab his casibus ex generali commissione Vicariatûs, nisi specialiter ab Episcopo committatur. Hoc quoad absolutionem casuum; quoad facultatem autem dispensandi in irregularitatibus & suspensionibus in eodem cap. Episcopis impertitam, dicunt *Sanch. l. c. Dec. n. 25. ex Suar., & Barb. l. c. n. 45. in fine*, cùm aliis (*contra Mar. Alter.*) posse ab Episcopo illam delegari generaliter cuicunque Sacerdoti, cui Episcopus suam facultatem committat: hocque ex potestate ordinaria, quam Episcopi habent.

Utrùm autem Episcopi possint absolvere ab hæresi, & ab aliis casibus Bullæ Cœnæ? Vide dicenda *de Cens. l. 7. ex n. 80.* ubi negativam sententiam tuebimur.

595 „8 Superior, auditis solis reservatis, potest ab iis absolvere, & reliqua inferiori committere, ex causa urgente; qualis tamen non est multitudo negotiorum, ut docent *Suar. Fernand. & Fill.* sed alia gravior; tum quia etiam occupatissimus potest dare facultatem adeundi alterum, cum onere postea comparendi; tum quia integritas confessionis est de jure divino."

Certum est, quòd nulla multitudo negotiorum potest esse sufficiens causa ad dimidiandam Confessionem, ùt rectè ait *Croix l. 6. p. 2. n. 1254. cum Suar. Laym. Vasqu.* & alii passim; maximè hodie post prop. 59. damn. ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursûs Pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatis, aut Indulgentiæ*. An autem possit Superior absolvere Pœnitentem a reservatis, & pro aliis eum remittere ad inferiorem? Alii universè affirmant, ut *S. Antonin. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 6. & Palud. Cajet. Sà, & Henr. ap. Laym. l. 5. tr. 6. c. 12. n. 8.* quia dicunt hanc esse Ecclesiæ consuetudinem. Alii verò, ut *Suar. D. 31. se. 1. n. 10. Nav. c. 26. n. 6. & Laym. l. c. cum Adriano, Sylvest. & Cano* negant hanc consuetudinem, & dicunt id tantùm licere in casu gravis necessitatis, puta si Superior non posset se expedire ab aliquo gravissimo negotio, & contra, necessarium judicaret personaliter audire peccatum reservatum. Idque admittunt *Lugo D. 20. n. 78. Salm. c. 8. n. 124. Croix dict. n. 1254. & Pal. p. 15. § 5. n. 3. cum Vasqu. & Con.* Sed in casu rarissimo, addito quòd Pœnitens esset in necessitate communicandi, & nollet eadem peccata bis confiteri. Hoc ultimum non videtur improbabile, posito casu cum omnibus

his

his conditionibus: sed puto hujusmodi casum vix unquam accidere posse.

596 „ 9. Qui a superiore absolutus est a reservatis; potest ab ipsomet postea absolvi a quovis: quia non sunt amplius materia necessaria Confessionis.

„ 10. Qui bonâ fide confitetur, nesciens suum casum esse reservatum, vel Sacerdotem carere potestate circa illum; vandè quidem absolvitur, cum onere tamen comparendi, *Præp.* Similiter si Confessarius probabiliter credit non esse reservatum, etsi revera sit, valet absolutio, *Lcss. Dian p. 9. t. 9. res 29.* * (*Cum Lug. Dicast. & Salm. c. 13. num 14. & potest absolvere, etiamsi dubium sit negativum; vide dicenda n. 600.*)*

„ 11. Qui confitens habenti potestatem ordinariam, delegatamque in reservata, oblitus est inculpabiliter reservatum, potest illud postea confiteri etiam inferiori, & absolvi. Quod etiam valet, saltem si prior habuerit potestatem ordinariam, etiamsi prior absolutio ob indispositionem, vel alium defectum penitentis, invalida fuisset. Ratio est, quia is intendit absolvere, quantum potuit, ergo saltem sustulit reservationem, quoad fieri potuit, absque Sacramento. V. *Præposit. in 3. p. 9. d. 4. n. 24. Marat t. 3. d. 30. s 3. Dian. p. 4. tr. 4. res. 124.*

Quæritur I. An in casibus allatis a Busemb. nempe si Pœnitens bona fide confiteatur peccatum reservatum non habenti potestatem, vel si inculpatè peccati illius obliviscitur, aut de eo confiteatur urgente necessitate, Confessarius simplex validè & licitè ipsum absolvat? Negat *Antoine pag. 529. q. 5.* & per se loquendo sua sententia satis est probabilis, ut enim diximus (*num. 265. Quæst. I*), probabile est cum *Vasq. Tournely, Armil. Gerson. Trull &c.* Confessarium simplicem omni carere jurisdictione in habentem reservata, cùm non sit suus competens Judex. *Secunda* verò sententia communis & probabilior affirmat, quam tenent *Suar. Pal. Lugo, Concina, Salm.* & alii allati dicto *num. 264* Ratio, quia, licèt Confessarius non possit sine rationabili causa absolvere a non reservatis, non absolvendo a reservatis in quæ potestate caret, non per hoc tamen caret potestate in non reservata; unde quando bona fide confitetur Pœnitens, vel habet necessitatem confitendi, tunc bene potest directè absolvi a non reservatis, & indirectè a reservatis. Et cum hæc sententia sit communis, ut fatetur ipse *Antoine*, & valde probabilis imò certè probabilior, ut diximus, bene potest deduci in praxim, nam (ut probavimus *num. 573.*) est moraliter certum, quod cum opinione probabili Ecclesia supplet jurisdictionem.

597 Quæritur II. An si Pœnitens confessus sit Superiori, & inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deinde cuilibet illud confiteri, & absolvi? *Prima* sententia communissima affirmat, & hanc tenent *Busemb.* ut supra, *Lugo D. 20. num 85. & 89.* (ubi vocat communem) *Sanch. de Matr. l. 8. D. 15. num. 21. Pal. p. 15. §. 5. num 5. Holzmann pag. 184. num. 597 Cicra D. 1. num 90 Viva qu. 9 a. 4. num. 2. Salm. c. 13 num 42.* (qui etiam asserunt communem) *& Escob l 16. n 510. cum Cano, Fill. & Azorino, Cov. & Lea:* Ratio, quia præsumitur Superior Pœnitentem rectè dispositum velle liberare ab omni vinculo peccatorum a quo potest; idque videtur confirmari verbis illis quæ ad Confessionem præmittuntur: *In quantum possum & tu indiges, &c.* Et hoc admittunt *Pal. l. c. & Salm. n. 45. cum Con. & Aversa* (contra alios), etiamsi Confessio fiat apud inferiorem delegatum; quia adhuc censetur Superior velle per illam reservationem auferre. *Secunda* verò sententia negat, eamque tenent *Suar. D. 31. Sc. 4. n. 12. Concina pag* [illegible] *n. 14 Antoine pag. 530. q. 6.* item *Sylvest. Aug. Rosel & Gabr. apud Lugo D 20. num. 85*; & *fortè probabiliorem* vocat *Holzmann.* Hi dicunt non tolli reservationem, sive Confessio fiat Superiori, sive delegato. Ratio est valde urgens, quia ad auferendam reservationem requiritur, ut peccatum subjiciatur judicio Superioris, eo quòd finis reservationis est (ut probavimus *num. 581.*) nedum ut Pœnitentes a peccato absterreantur, sed etiam ut convenientem medicinam & pœnitentiam recipiant. Unde non censetur ablata reservatio, nisi ex aliquo positivo indicio habeatur præsumtio, voluisse Superiorem reservationem auferre, ut rectè dicit *Concina*; vel nisi Pœnitens (ut ait *Suar. n. 15.*) ad hunc finem adiverit Superiorem vel habentem facultatem, ut ab omnibus reservatis absolvatur, & hanc suam intentionem illi manifestaverit. Necnon bene excipit *Suarez n. 20* quando privilegium fuerit concessum in favorem Pœnitentis, prout est privilegium Jubilæi, & Bullæ Cruciatæ. Ceterùm, præcisis istis tribus exceptionibus, hanc secundam sententiam probabiliorem censeo; Licèt primam videatur etiam probabilis, tum ob auctoritatem DD. qui (ut fatetur ipse *Concina*) communiter

niter eam docent; tum quia probabiliter potest præsumi Superior consentire, ut auferatur reservatio, semper ac Pœnitens confitetur apud habentem potestatem. Omninò tamen dicendum puto, reservationem non auferri, quando adesset positiva præsumtio, quòd, si Superior audisset peccatum reservatum, absolutionem distulisset.

598 Quæritur III. An per Confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Negat *P. Concina pag.* 674.*n.*16. sive Confessio fiat Ordinario, sive Confessario delegato. Ratio, quia Superior non tollit reservationem, nisi sacramentaliter absolvendo; unde quando Confessio est invalida, non aufertur reservatio; Inferior contra, cùm nihil possit in reservata extra Sacramentum, quoties Sacramentum est nullum, peccata manent reservata. Sed communis sententia & probabilior affirmat, & hanc tenent *Suar. D.*31.*Se* 4 *n.*10. *Vvigandt tr.*14.*n* 77.*Lugo D.* 20.*n.*106.*Pal p.*15.§.6.*n.*2. *Holzmann pag.* 183. *n* 696.*Roncaglia pag.* 109 *q.* 6 *R.*2.*Viva de Jubil. q.*11.*a.ult.n.*2.*Croix n.*1475. *Bonac. D.*5.*q.*7.*p.*5.§. 5.*n.* 9. *cum Vasq. Fill Reg. Nunno, Rodr. &c. ac Salm. c.* 13.*n.*41 *cum Sylvest. Cajet. & Con.* Ratio, quia reservatio principaliter ordinatur, ut peccata deferantur Superiori, utque ipse super ea ferat judicium præbendo monita salutaria, ac pœnitentiam imponendo; Unde semper ac subditus suum peccatum subjicit judicio Superioris, vel alius habentis facultatem, jam obtinetur finis reservationis. Nec valet dicere, quòd tam Ordinarius, quàm Delegatus, non tollunt reservationem nisi per absolutionem sacramentalem, quæ hic deest, cùm Confessio sit nulla; Nam respondetur, quòd Superior bene potest sine absolutione Sacramentali, ut fatetur ipse *Concina*, reservationem auferre: Inferior autem, etsi non possit tollere reservationem nisi per sacramentalem absolutionem, attamen, cùm subditus peccatum ei defert, tunc Superior ipse, cùm jam consequatur finem reservationis, censetur illam auferre, vigore consuetudinis (ut dicunt *Salmanticenses*) communi DD. auctoritate firmatæ.

Quæritur IV. An tollatur reservatio per Confessionem culpabiliter nullam? *Prima* sententia negat, eamque tenent *Concina*, *Holzmann*, *Viva*, *Croix locis cit.* eamque absolutè veram vocat *Roncaglia R.* 2. citans *Lugonem*, *& Salm* sed non bene, nam isti omninò oppositum tenent. Ratio, quia non præsumitur Superior velle, quòd subditus ex sua iniquitate commodum reportet. Hæc sententia est quidem valde probabilis, sed contraria est longè communior, nec caret suâ probabilitate. *Secunda* igitur sententia affirmat, & hanc tenent omnes AA. allati pro secunda sententia in quæstione præcedenti, exceptis citatis in quæstione præsenti. Ratio, quia pro Confessione sacrilega currit eadem ratio ac pro inculpatè nulla; alius enim est finis Confessionis, alius reservationis: finis Confessionis est ut remittatur peccatum, finis autem principalis & directus reservationis est ut hujusmodi peccata reservata committentes subjiciantur judicio Superioris; ergo cùm subditus peccatum suum Superiori defert, & pœnitentiam ab eo impositam acceptat, etiamsi sacrilegè confiteatur, jam obtinetur finis reservationis, quamvis non remittatur peccatum; Quòd autem peccator ex tali iniquitate commodum reportet, hoc per accidens evenit.

Rectè verò excipiunt *Vvigandt*, *& Lugo*, *cum Suar. & Vasq.* si Pœnitens culpabiliter reticeat ipsum peccatum reservatum; vel si (ut ait *Lugo*) in illa sacrilega Confessione inculpabiliter oblivisceatur confiteri peccatum reservatum: quia minimè præsumitur Superior in tali sacrilega Confessione velle auferre reservationem peccati sibi non delati. Item excipit *Suarez*, si Pœnitens habuerit animum non vitandi in posterum peccatum illud reservatum, vel non implendi Pœnitentiam impositam; dicit verò tolli reservationem, si animum mutet. Item rectè addit *Bonac.* semper teneri Pœnitentem, etiamsi postea ab inferiore de illo peccato reservato absolvatur, implere pœnitentiam a Superiore impositam. Item excipienda est (ut diximus *n.*537.) Confessio invalida, sive culpatè sive inculpatè facta in Jubilæo; quia ibi, cùm Pontifex non præbeat facultatem absolvendi reservata, nisi ad finem ut Fideles lucrentur Jubilæum, non censetur velle auferre reservationem, si illi Jubilæum non lucrantur.

599 „Resp. 2. A reservatis absolvere potest 1. „Ipse reservans. 2. Ejus in spirituali jurisdi- „ctione superior. 3. Cui ipse delegavit. 4. Sa- „cerdos inferior, quando superior adiri non „potest, v. gr. a reservatis Papæ absolvere po- „test Episcopus eos, qui Romam ire non „possunt. „

Pænitentiarii Majores Cathedralium, quamvis habeant potestatem ordinariam absolvendi, non possunt tamen absolvere a reservatis Episcopo, vel ab Episcopo, & tantò minùs eam delegare, ut habetur ex Declarat. S. C. Con-

Concilii die 6. Julii 1647. *apud Pitton. de Conf. ß ar.n.*851 Idque tenent *Viva qu.9.a.4.n.1 Roncaglia pag.*108 *q.*1. *R* 2. *Barbosa Coll.* 581. *n.*24 & *Diana p.*9. *tr* 8. *R.*11. qui reprobat contrariam consuetudinem (si fortè alicubi adest) tanquam irrationabilem.

„ Resp 3. Extra periculum mortis, de quo *v. dicta dubio superiore*, nullus inferior per se, „ & directè absolvere potest, nisi ex jure, vel „ privilegio concedatur. Dicitur 1. *Per se*: quia „ de indirectà, & per accidens colligitur ex dictis.

„ Dicitur 2. *Nisi, &c.* quia a casibus Papalibus „ absolvere potest Episcopus per se, vel Vicarius, quando sunt occulti, ut docet *Navar.* „ *c.*27 *Unde resolves.*

„ Mendicantes ex vi juris communis non „ possunt absolvere a reservatis Episcopo; quia „ ut sic non habent potestatem majorem Parochis; & privilegium quod circa hoc habuerunt, sublatum est decretò Urbani VIII anno 1628.* (*Hoc etiam confirmatur ex Prop.* „ 12. *inter damnatas ab Alex.*) VII.* Excipit tamen *Aversa* cum *Diana p* 8 *t.*7.*re* .71. eos ca- „ sus, qui Episcopis a jure tantùm reservantur: „ Imò *Quintan.t.*1.*tr.*3 *f* 12. affirmant Regulares „ adhuc posse absolvere, sicut ante decretum, „ eo quòd hoc in Provinciis non sit promulgatum, quod *Dian. p.* 9. *t* 6. *ref.*51. non audet probare, nisi ad Episcopum non pateat recursus: „ tunc enim ab ipsis reservatis posse absolvere, „ sicut possunt a Papæ reservatis; *Granat Dian.* „ *p.* 5 *t.*14 *ref.* 58 *V.* etiam *Prepos.q.*19.*d.*1.

Certum est quòd Regulares nequeunt ab solvere a casibus reservatis ab Episcopis, ut communiter dicunt cum aliis *Salm.c.*13.*n.*52. *Viva in Prop.*12 *damn.ab Alexand.VII.ex n.*13. & *Cabassut.T.I.l.*1.*c.*1.*n.*5 ex Bulla Greg XIII. *Cùm a facra*. Et hoc sive casus sint reservati ab Episcopo, sive ab ejus Synodo, ut rectè ait *Croix n.*1628 *cum Viva* (quicquid dicat *Pelliz*); nam id quod agitur a Synodo, principaliter ab Episcopo agitur qui est caput illius.

Dubitatur autem, an Regulares possint absolvere a casibus Episcopis a jure communi reservatis prout sunt casus percussionis levis Clerici, & abortûs fœtûs animati, & sex casus Clementis VII. quando sunt occulti? Affirmant *Aversa*, & *Lez. apud Viva l. c n.*1. *Diana p.*8 *tr* 7.*R.*71. & *Salm c.*12 *n.* 52 *cum Sanch. Vidal, Peyrin. Merol. Pell &c* ac probabile putat *Croix num* 1628. Sed veriùs negant *Cabassut.l. c.Concina pag.*571.*n.*8.*Viva n.*14 & *Milante in Prop.*12.*damn.ab Alex VII.* Probatur ex Decreto Pauli V.(ap *Viva*) ubi dicitur: *Ac insuper.ut nulli ex Sacerdotibus* (etiam Regularibus) *ab excommunicationibus eisdem Ordinariis, vel Sedi Apostolicæ reservatis absolvere audeant.* Nota verbum Tò *insuper*, quò fundamentum ruit Adversariorum qui dicunt Decretum Urbani VIII. loqui tantùm de casibus ab Episcopis reservatis, particula enim *insuper* novam denotat dispositionem. Clariùs probatur ex dicta Prop. 12. quæ dicebat: *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate.* Et fortiùs confirmatur ex Bulla Clementis X.) relata in extensum apud *Croix n* 1568) ubi dicitur de Regularibus: *Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo a casibus Episcopo reservatis posse absolvere.*

Resp. 4. Si Confessarius dubitet, an pœnitens lapsus sit in mortale reservatum, si „ quidem dubium sit positivum, potest (se- „ quendo opinionem probabilem, & judicando probabiliter non esse reservatum) ab „ solvere. Si verò dubium sit negativum, „ posse absolvere negant aliqui, ut *Armil.* „ *Cord.* &c Probabiliùs affirmant *Suar. Filliuc.* „ *Henriq. Hurt.Bonac Lug.l.d.*20 *f.*2. „ 620

Quæritur I Utrùm in dubio, an Pœnitens incurrerit casum reservatum, possit illud absolvere simplex Confessarius? Si dubium est facti, nempe si Pœnitens dubitet an peccaverit graviter, vel non, communis est sententia quòd possit absolvi a quolibet Confessario; quia reservatio est strictæ interpretationis, unde debet intelligi de peccatis certè gravibus; ita *Concina pag* 567.*n.*15 *Suar.de Censur. D* 40 *Se* 6 *n.*5. *Lugo D* 20. *n.* 18. *Sanch. Dec l.*1 *c.*10 *n* 23 & DD. mox infra citandi cum aliis passim (contra *Vuigandt tr.*14. *n.* 52.) Si verò dubium est juris, nempe si quis dubitaret an aliquod peccatum sit reservatum, negant *Concina*, & *Vuigandt l.c.* item *Salm.v. Casus n.*13. & *Antoine pag.* 528. *q.* 2. Ratio, quia cùm dubitatur an peccatum sit reservatum, dubitatur etiam an Confessarius facultatem habeat absolvendi; unde Confessarius dubiam tantùm habens facultatem, non potest absolvere. Sed pariter communiter affirmant DD. ut præter *Suar Lugo, Sanch ll cit.* docent *Fill.tr.*21.*c* 4 *n.*172.*Bonac.p.*5 §.4 *n.*5 *Escob. l* 16.*n.*427.*cum Sà, Anacl. pag.*624 *n* 4 *Tamburr. de Casib ref l.*5. *c.*4 *n* 7. *Elbel n* 643 *Viva* 9 9 *a.*2. *n* 4 *Diana p.*4.*tr.*3.*R.*4.*Sporer pag.* 162.*n.*733 *cum Gob* & *Quintan.* & *Salm. c* 12 *n.*15 *cum Aversa, Pottel.Dic.Lez Henr. Hurt.* & *aliis*. Et hoc, sive dubium

dubium sit positivum, sive negativum, quia in utroque eadem ratio currit. Ratio autem est, tum quia (ut diximus) reservatio strictè interpretatur; tum quia melior est conditio possidentis: unde, licèt dubitetur an peccatum sit reservatum, certum tamen est Confessarium suam possidere facultatem absolvendi. Prætereaquamquod, cùm hæc sententia sit communis, & certè probabilis, certum etiam est Ecclesiam jurisdictionem supplere; & sic respondetur rationi oppositæ. Neque obstat, ut objicit *Concina*, quòd Clemens VIII. prohibuerit omnibus Confessariis etiam privilegiatis absolvere a casibus, *etiam dubiis in Bulla Cœnæ reservatis*, & in Extrav. *Perlectis* declaratur percussio Clerici esse reservata Papæ, etiam quando dubitatur, num sit levis vel gravis; nam hujusmodi prohibitiones magis firmant nostram sententiam, quòd Confessarius in aliis casibus possit absolvere qui sunt dubiè reservati, exceptio enim firmat regulam. Hìc autem sciendum, quòd Clemens (ut referunt *Roncaglia*, & ipse *Antoine ll. cc.*) anno 1602. Decretum illud moderavit, de medio auferens verba illa, *dubiè reservatis*.

Limitant verò hanc sententiam *Bonac. & Sanch. ll. cit. ac Bonæsp. & Alph. de Leone ap Salm. n 14* (atque probabile putat *Diana l.c.*) si crimen in foro externo habeatur ut certum, quia tunc idem judicium formandum est pro foro interno. Sed veriùs refutant hanc limitationem omnes AA. pro nostra sententia citati, & signanter *Salm. Lugo*, *Escob Sporer*, *& Tamb.* Ratio, quia in foro externo non creditur Pœnitenti, quia nemo in causa propria testari potest; aliud tamen est in foro interno, ubi omninò credendum est Pœnitenti, cùm ipse tantùm possit esse suæ conscientiæ testis.

Quæritur II. An qui confessus est inferiori peccatum dubiè reservatum, omninò liberetur a reservatione, etiamsi postea illud cognoscat ut certum? Negat *Concina pag* 568. *n.* 16. quia, licèt peccatum dubiè reservatum ob dubietatem facti possit absolvi a quolibet Confessario, tamen quando de illo Pœnitens postea certè recordatur, tenetur adire Superiorem; Confessio enim peccati dubiè reservati non efficit quin peccatum illud sit reservatum. Sed communiter alii negant, ut *Lugo D. 20. n. 22. Escob l. 16. n. 451. Sporer pag. 262. n. 734. Viva q. 9. a. 2. n. 4. cum Baldi ex Sanchez Dec l. 4. c. 44. & Salm. c. 13. n. 16. cum Dicast. Aversa, & aliis*. Ratio, quia cùm peccatum dubiè reservatum est confessum, jam directè est absolutum (ut ipse *Concina num.* 15. concedit), ac proinde manet directè ablata reservatio: Unde, quamvis teneatur Pœnitens, cùm recordatur peccati certi, priùs confessi ut dubii, illud iterum tanquam certum confiteri, ut ad supplendam integritatem illud exponat uti erat in conscientia, ejusque cognitam gravitatem Confessario manifestet, juxta dicta *num* 458. tamen non tenetur ampliùs sistere Superiori pro ablatione reservationis, quia, ablatò peccatò, ablata est etiam reservatio.

601 Quæritur III. An absolvi possit a reservatis, qui peccavit in confidentiam licentiæ? Videntur negare *Covarr. & alii apud Lugo D. 20. n. 129.* Sed affirmandum cum communi sententia, quam tenent *Sanch. Dec. l. 4. c. 54. n. 18. Fill. tr. 8. n 262. Lugo n. 130 cum Vill. Led. &c. ac Salm. c. 13. n. 40. cum Bonac. Molf. Aversa Gabr. &c.* Ratio, quia, estò Concedens licentiam nolit ut peccatores propter ipsam faciliùs peccent, non tamen excludit quominùs ii, qui occasione ejus peccaverint, possint absolvi, si verè proponant illud vitare.

Quæritur IV. An licentia data de absolvendis reservatis extendi possit ad peccata post ipsam commissa? Distinguendum: Si concessio facta fuit præcisè pro peccatis narratis, vel per tot vices commissis, tantùm pro eis valere potest. Secus verò, si licentia est concessa indefinitè; ita communissimè, & valde probabiliter *Lugo D 20. n. 122. cum Bon. & Præpos. Roncaglia pag 110 q. 7. cum Passer. Mansi, & Gabr. a S. V. ac Salm. c. 13. n. 39. cum Aversa, Leand. Dic. &c.* Dummodo, rectè limitant, non interponatur magna distantia (puta ultra mensem, ut ait *Roncaglia cum Mansi*) inter concessionem licentiæ, & commissionem novarum culparum. Item benè advertit *Roncaglia*, præfatam sententiam non procedere, si licentia impertita fuerit intuitu alicujus Festivitatis.

602 Hìc addenda sunt aliqua circa reservationem casuum respectu Monialium.

Quæritur igitur V. An Moniales subjaceant casibus, & censuris ab Ordinario in Diœcesi generaliter reservatis? Negant *Cesped.* & alii apud *de Alexand. Confess Mon. c. 6. §. 2 Qu. 9.* Quia (ut dicunt) Moniales, cùm indigeant speciali directione Episcopi, juxta Regulas ipsarum, non comprehenduntur legibus conditis ad directionem universalem Populi. Addunt, quia verba,

ba quæ possunt accipi in genere & in specie, in materia odiosa, ut est reservatio, in specie sumi debent, ut per *Seraphin Dec.853.num.7.* Affirmat verò subjacere communis sententia cum *Diana*, *Burdon.* & *d. Alex.loc cit.* Quia, quando verba generalia concurrunt cum verisimili mente Legislatoris, tunc omnes comprehenduntur, qui in lege non sunt expresse excepti. Et hæc est verior.

Quæritur VI. An prædictæ reservationi subjaceant etiam Moniales exemtæ? Affirmat probabiliter *Tamb. Conf & l. 5. De Caf. ref. c. 3. num.* 4. Quia in *Const. Inscrutabili*, Gregorii XV. statuitur, quòd Confessarii Monialium exemtarum omninò approbandi sint ab Episcopo loci: Episcopus igitur (ait *Tamb.*) sicut potest his Confessariis limitare in approbatione tempus, locum, & personas; sic etiam potest limitare casus. Negant verò adhuc probabiliter *Pelliz. & Quintan. apud Tamb n. 3. ac P. de Alex. d. c. 6. §. 2. Q.* 10. cum communi ut asserit: Quia Monasteria exemta, sunt prorsus extra jurisdictionem Episcopi, ac si essent extra territorium, ut communiter ibi dicunt *Bon. Bord.* &c. Et, quamvis Episcopus debeat approbare earum Confessarios, quoad idoneitatem, non potest tamen ipse limitatè eos approbare, cùm expresse in *Const.* Clementis *X. Superna*. dicatur posse ab Episcopo limitari tempus, locum, & personas, sed nihil dicitur de peccatis, quæ aliunde a Prælatis Regularibus Monialibus exemtis jam reservantur.

Quæritur VII. An Episcopus circa clausuram, ut Delegatus Sedis Apost possit reservare casus quoad Moniales exemtas, v. g. si eæ ò apertò loquantur cum secularibus? Affirmat *de Alex. loc. cit. Q.* 12 cum *Baucio*. Ratio, quia (ut dicunt) stante Delegatione concessâ a *Trid. sess.25. c. 5.* Episcopis, respectu ad clausuram, habentur Moniales tanquam non exemtæ, ita ut in casu transgressionis, ipsæ non jam a Prælato Regulari, sed ab Episcopo sunt absolvendæ; Hocque colligunt ex Decreto Clementis VIII.ubi prohibetur Regularibus, ne absolvant vi cujuscunque privilegii a casibus Ordinario specialiter reservatis. Sed hæc ratio non satis probatur, unde non videtur improbabilis sententia opposita *Dianæ*, & *Pasqualig.* apud *Alex ibid.* qui dicunt Delegationem prædictam concessam Episcopis respicere tantùm forum externum; Verba autem *Trid* hæc sunt *Bonifacii VIII. Constitutionem renovat S. Synodus: universis Episcopis... præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinariâ, in aliis verò Sedis Apost. auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui... procurent.*

Hic ultimò notandum cum *Roncaglia pag.* 110. *qu.9.R.*1. quòd ex Decretis a S. C. emanatis anno 1601.& 1702 auctoritate Clementis VIII. & an 1607 auctoritate Pauli V.quicunque Confessarii præsumentes prætextu alicujus privilegii absolvere a casibus reservatis Papæ, vel Episcopis, incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reservatam.

DUBIUM V.

Quid sit Officium, & obligatio Confessarii?

si erravit circa valorem Sacramenti? 620. Dub. II. Ad quid si deobligavit a restitutione facienda? Et an teneatur ad restitutionem, si, cognito errore, non moneat? Quid si culpabiliter deobligavit, cùm Pœnitens erat dispositus, & postea Pœnitens renuat parere monitioni? Quid si tantùm omittat monere? 622. Dub. IV. An possit monere Pœnitentem de his defectibus, sine ejus licentia extra Confessionem?

623 *Quæ & quanta sit obligatio Confessarii audiendi Pœnitentes? 624. An Confessarius non Parochus teneatur cum periculo vitæ absolvere peccatorem moribundum? 625. An tutus sit in conscientia Sacerdos simplex, qui renuit munus Confessarii exercere, si Populus est in gravi necessitate spirituali?*

603 „ RESP. 1. Munus Confessarii est absolvere „ dispositum, & non alium; item cu„ rare rectitudinem illius judicii, præsertim „ quando cœptum est, & reos juvare, ac mo„ nere, cum prudentia tamen. Ratio primi „ est, ne sit injurius pœnitenti. Ratio tertii est „ eadem; & quia debet curare, ut absolutio „ sit efficax. *Unde resolves*.

„ 1. Etsi interdum utiliter differatur absolu„ tio etiam ejus, qui potest licitè absolvi; id „ tamen raro, nec ferè, nisi de penitentis con„ sensu faciendum; quia potest vergere in gra„ ve ejus periculum, vel damnum. Vid *Dian. „ p. 1 t. 4. Ref. 25.** (*Quando Confessarius tenea„ tur vel possit differre absolutionem, vide di„ cta ex num. 462.*) *

„ 2. Absolvendus est, qui adhæret sententiæ „ probabili; quia est dispositus.

604 Quæritur I. An possit absolvi Pœnitens, qui vult sequi opinionem contrariam illi quam tenet Confessarius? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Concina pag. 702. ex num. 1.* item *Fagnan. Baron Eliz Gonzal &c. ap. Croix l. 1. n. 452.* Ratio, quia Pœnitens tenetur stare judicio Confessarii qui est Judex, aliàs erit indispositus ad absolutionem. *Secunda* verò sententia communis & sequenda docet non solùm posse, sed etiam teneri sub gravi Confessarium absolvere Pœnitentem qui vult sequi opinionem probabilem, licèt opposita videatur probabilior Confessario; Ita *Suar. 3. p. to 4. D. 32 Se. 5. Soto in 4. D. 18. q. 2. a. 5 ad 5. § Unde. Azor to. 1. l. 2. c. 17. q. 10. Holzmann to. 3 pag. 197. n 740 Salm. tr. 6. c. 12 n. 44. Roncaglia c. 2. Reg. 4. Pal to. 1. tr. 1. p. 4 n. 2. & 6. Croix l. 1 n. 452. Sperer to. 1. pag. 11. n. 47. Viva q. 7. a. 2. n. 6. Laym. l. 1. tr. 1. c. 5. n. 10. cum Vasq Med. &c. Sanch. Dec. l. 1. c 9 n. 28* cum *Henr. Salon. Salas, Val. Sayro, Man. Poloneb.* & aliis multis. Et in hoc consentiunt adhuc plures AA. rigidioris sententiæ, scil. *Pontassus, & Victoria* (quorum loca & verba retulimus *Tom I. l. 1. n 25.*) & præsertim *Cabassutius T. J. l. 3. c. 13 n. 13.* qui cum *Sylvio* sic inquit „: (Quivis Confessarius absolvere debet Pœnitentem qui non vult ab opere abstinere, quod secundùm probabilem piorum & doctorum aliquot hominum non reprobatam in Ecclesia auctoritatem est licitum, quamvis juxta probabilem pariter aliorum auctoritatem, quam ipse sequitur Confessarius, habeatur ut minùs probabilis.) „ Idem docet *Cardin. Toletus l. 3. c. 20. n. 7.* ubi ait: *Cùm aliquid est sub opinione, si casu accidit Confessarium esse opinionis esse illicitum, & Pœnitens esse licitum, potest Pœnitens obligare Confessarium ut ipsum absolvat in sua opinione*. Et concludit, quòd tunc Confessarius potest *utramque opinionem sequi, quamvis ipse unam illarum probet*. Idem dicit *Navarrus Man. c 25. n. 4* ubi: *Si sint contrariæ Doctorum opiniones, quarum alteram Confessarius & alteram Pœnitens sequitur, & Confessarius credit evidenti se textu vel ratione niti, Pœnitentem dubiâ, non debet eum absolvere; At si Confessarius non adeo forti ratione nititur, vel Pœnitens utitur pari vel ferè pari, & habeat aliquem pro se Doctorem clarum, poterit eum absolvere, ut post Adrianum tenuimus in c. Si quis autem. D. 7. n. 66.* Ita *Navarrus* non distinguens inter Parochum ad audiendum obligatum, & alium qui (ut ait) *potest audire, & non tenetur, ut nec Adrianus distinxit*: Et in hoc rectè conveniunt *Suar. Sanch. Azor, Salm. Croix*, & alii communiter; nam licèt alii Confessarii non teneantur absolvere Pœnitentes, antequam eos audiant, postquam tamen audierint, tenentur absolvere dispositos. Idem docet *S. Antoninus p. 3. tit. 17 c. 16. §. 2.* ubi dicit: *Caveat Confessor, ne sit præceps ad dandam sententiam de mortali, quando non est certus & clarus; & ubi in aliqua materia sunt variæ opiniones quamplurium & sollemnium DD. utrùm sit licitum, vel illicitum ... Consulet quod tutius est, scil. quòd a talibus abstineant (Extra de Spons. Juven.); non tamen contemnet contrarium facientes, seu contrariam opinionem tenentes, nec propter hoc* (nota) *deneget absolutionem: Sed (ut dicit Guil) dicat Confessor, quòd illud faciendo non est tutum, sed dubium, & ideo sibi bene provideat; Si autem omninò* (idest evidenter) *conscientia Confessoris dictaret illud esse mortale, nec posset conscientiam deponere* (idest per judicium reflexum, nempe quòd

Pœ-

Pœnitens, cùm sit dispositus, efformando sibi Conscientiam de honestate actionis, jus habeat ad absolutionem), *quod tamen deberet ad consilium Sapientum, nullo modo deberet facere contra conscientiam, quia peccaret mortaliter, c. Omnes. 28. q. 1. § Ex his. juncta Glossa. Sed cùm illud tale esset contra communem opinionem DD. & communiter sic servatur a Sapientibus, quamvis aliquem Doctorem audiret contrarium tenere non de levi* (idest sine solida ratione), *debet illi adhærere*. Idem confirmat clariùs *S. Antonin. p. 3. tit. 16. c. 20.* in fine dicens: *Si credit* (Confessarius) *quòd sit peccatum, debet ei conscientiam facere, quòd confitens diligenter se informet de illo facto, utrùm sit peccatum. Sed datò quòd ille non vellet cognoscere illud esse peccatum, nihilominus tenetur eum absolvere, nec reputare eum inhabilem ad absolutionem, quia ex ratione, & non protervia hæc opinio est*.

Ratio autem valde urgens hujus sententiæ est; quia Pœnitens, factâ Confessione, cùm sit dispositus, habet strictum jus ad absolutionem, quam denegando Confessarius gravem illi injuriam irrogaret, tum quia privaret eum Gratiâ Sacramenti, tum quia obligaret ad magnum onus subeundum, nempe ad repetenda apud alterum sua gravia peccata. Nec valet dicere, quòd Pœnitens non est dispositus, cùm sequi non vult judicium Confessarii. Nam respondetur, quòd Confessarius non est Judex opinionum quas Pœnitens sequi teneatur, sed tantùm dispositionis sui Pœnitentis, ut patet ex Tridentino *Sess. 14. c. 5.* (cujus verba retulimus *Tom. I. l. 3. n. 669*) ubi Sacerdotes ad hoc tantùm dicuntur Judices a Christo Domino constituti, ut ad eos deferant Fideles peccata sua, & ipsi absolutionem eis impertiantur, vel denegent juxta eorum dispositionem, debitamque pro modo culpæ pœnitentiam imponant. Dispositio autem Pœnitentis consistit tantùm in habendo verum dolorem de peccatis confessis, & firmam voluntatem non peccandi in posterum. Ergo judicium Confessarii circa dispositionem Pœnitentis in hoc tantùm consistit, nempe in cognoscendo, quòd Pœnitens verè doleat de suis culpis, & verè proponat eas non iterare. Quòd verò Pœnitens velit hanc vel illam opinionem sequi, hoc impertinenter se habet ad judicium Confessarii, nisi hic judicet opinionem Pœnitentis esse evidenter falsam. Quadere quoad opiniones illas quæ versantur circa præfatam dispositionem Pœnitentis, vel etiam circa administrationem Sacramenti, puta si Confessarius judicet non habere jurisdictionem, Pœnitens debet stare judicio Confessarii, & Confessarius tenetur proprium sequi judicium; nam aliàs, absolvendo sine debita jurisdictione, vel quem ipse judicat indispositum, peccaret agendo contra propriam conscientiam. Quoad verò alias opiniones, quæ versantur circa obligationem Pœnitentis, nempe circa ea quæ a Pœnitente agenda aut vitanda sunt, Confessarius non est Judex, nec potest obligare ad sequendam opinionem suam, Pœnitentem qui vult sequi contrariam, quam ipse putat non sine fundamento licitè posse teneri, ut optimè tradidit *Adrianus q. 5. Dub. 7* dicens: *Si a pluribus DD. contrarium teneatur, non debet Sacerdos adeo de se præsumere, ut totum velit in suam opinionem (quæ forsitan erronea est) coarctare*. Hinc quando ex una parte Pœnitens sibi efformat judicium de honestate alicujus actionis, & aliàs Confessarius non habet certitudinem evidentem de illius falsitate, tenetur illum absolvere, utpote sufficienter dispositum; Et tunc potest, imò tenetur permittere quòd Pœnitens suam sequatur opinionem, si nequit abducere ab ea sequenda, quia (ut diximus) Confessarius non est controversiarum Judex; Alioquin, si ver gr. Pœnitens esset doctior Confessario, & vellet sequi opinionem quam ipse non sine fundamento reputaret probabiliorem, aut etiam certam, posset Confessarius denegare illi absolutionem, si teneret opinionem contrariam, quæ esset fortè in se erronea; sed hoc nullo modo videtur posse dici, cùm dici nequeat quòd eo casu Pœnitens peccet sequendo opinionem suam; At si non peccat, jam est dispositus, utque talis jus habet ad absolutionem.

Adde, quòd si Confessarius non posset absolvere eos qui volunt sequi opinionem minùs probabilem, contra suam quam ipse putat probabiliorem, multa videntur inconvenientia sequi; Ponamus enim casum, quòd aliquis simoniacè pecuniam acceperit, hic secundùm aliquos tenetur restituere pretium acceptum ei qui dedit, secundùm verò alios, Ecclesiæ, vel pauperibus; si fortè hic ad duos Confessarios accederet, quorum unus obligaret ad restituendum danti, putans primam opinionem probabiliorem, alter ad restituendum Ecclesiæ, quia contrariam tenet sententiam; quæro in hoc casu, cui Pœnitens parere deberet, cùm teneretur utriusque sui Confessarii judicio se con-

conformare. Et si fortè parueris primo, & postea confitetur secundo, num bis restitutionem facere debebit? Præterea, si quilibet Pœnitens teneretur sequi opinionem probabiliorem sui Confessarii, sequeretur quòd vix ullus Confessariorum, vel Theologorum (adhuc rigidioris sententiæ) posset absolutionem Sacramentalem recipere, nam vix unquam casus posset accidere, quòd horum aliquis inveniat Confessarium qui non habeat ut improbabiles, aut saltem minùs probabiles, plures opiniones quas tanquam probabiliores ille tenet. Hinc alterum excogitemus casum: Duo Confessarii habent duas opiniones contrarias, quarum cuique sua apparet probabilior; si unus velit alteri confiteri, deberet hic (juxta sententiam *Fagnani*, & Sociorum) suam deponere opinionem, captivando intellectum, ut Confessario suo Judici constituto pareat; Contra verò, si alter postea huic confiteatur, deberet hic secundus Confessarius suam resumere opinionem, quæ sibi probabilior apparet; tunc enim debet judicare secundùm suum proprium judicium, & deberet illum obligare, ut deponat opinionem quam sibi priùs sequendam imposuit; & en comœdia ritu digna, quæ quotidie inter Confessarios eveniret. Quis putat Christum Dominum ad hæc onera in Sacramento Pœnitentiæ Confessarios & Pœnitentes voluisse obligare? Præterea, facilè sequeretur quòd cùm accederet aliquis Confessarius ad recipiendum hoc Sacramentum, deberet ille qui suam Confessionem excipit, inquirere de omnibus opinionibus, quas Pœnitens tenet, & quibus dirigit suos Pœnitentes, ad hoc ut si inveniat eum habere aliquam opinionem, quæ videtur sibi minùs probabilis, obliget ad illam deponendam; & meritò videretur Confessarius teneri sic inquirere, quia prudenter dubitare debet, quòd ille inter tot millia opinionum, facilè plures opiniones habet quas Confessarius putat minùs probabiles, & ideo deferendas. Ex his omnibus concluditur, quòd Confessarius non est quidem Judex opinionum quæ versantur circa obligationem Pœnitentium, modò illæ non appareant ipsi evidenter falsæ, sed tantùm est Judex dispositionis eorum, nempe quòd doleant & proponant Deum non offendere, & credant tutâ conscientiâ, ac non temere, aliquam opinionem sequi. Unde *Cabassutius*, quamvis hic Auctor rigidioris disciplinæ sit fautor, verùm (in *Th Jur l. 3. c. 13. n. 14.*) loquens jam de Confessariis qui compellunt suos Pœnitentes ad deponendas proprias opiniones, ut suas sequantur, sic ait: *Præscribat sibi quisque quascunque libuerit austeræ vitæ leges, caveant tamen tetrici isti Censores aliorum apud Deum licitam libertatem tyrannicè opprimere.*

Sed dices: Judex fori externi debet judicare juxta opinionem probabiliorem unius partis, quamvis altera pars opinionem probabilem pro se habeat; ergo Confessarius non potest absolvere Pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem contra suam probabiliorem. Respondetur: Longè dispar est ratio inter Judicem fori externi, & Sacramentalis; In foro enim externo, cùm agatur de veritate rei, nimirum an ager sit unius vel alterius partis, Judex qui tenetur unicuique jus suum tribuere, debet quidem rem adjudicare ei qui jus probabilius habet; nec potest certè adjudicare alteri, qui pro se opinionem habet minùs probabilem, illius enim probabilitas non potest efficere, quòd res probabiliùs revera non sit illius qui jus probabilius habet, & per consequens injustè ageret Judex si ipsi rem non adjudicaret. Confessarius verò quoties sua opinio non est evidenter certa, non potest (ut diximus) obligare Pœnitentem ad illam sequendam; Unde tunc non solùm potest, sed etiam tenetur eum absolvere, permittendo ut ille opinionem suam sequatur, semper ac Pœnitens cum illa opinione efformat sibi conscientiam de honestate actionis, quia tunc jam satis est dispositus, & jus habet ad absolutionem per Confessionem peractam.

Et hanc sententiam dicunt *Laym. l. c. Lugo D. 23. n. 47. Busemb l. 1. d. 2. n. 3. Sanch. l. c n. 20.* cum *Valent. & Manuel. ac Croix l. 1. n. 443* cum *Suar. Carden. &c.* locum habere, etiamsi Confessarius opinionem Pœnitentis ut falsam teneret; nam si opinio illa haberet aliquam existimatam probabilitatem, puta (ut ait *Sanchez*) si probabilis reputaretur inter DD. probatæ auctoritatis, & Pœnitens verè censeret illam esse probabilem, tunc non poterit Confessarius ei denegare absolutionem. Idem docet *Sotus loco supra cit.* ubi sic ait: *Quis Sacerdos existimet opinionem esse falsam, non tamen inde existimare debet sibi non licere ipsum absolvere, siquidem propter probabilitatem excusabitur ille a culpa.* Hoc verò tum solùm admittendum puto, cùm opinio Pœnitentis aliqualem habet probabilitatem, ita ut Confessarius, esto eam non habeat ut solidè probabilem, tamen non repu-

reputet omninò falsam; Nam contra, si Confessarius habet pro sua opinione principium certum, cui nullum videt patere responsum, & clarè cognoscit opinionem Pœnitentis (quamvis aliqui DD. eam tueantur) niti falsò fundamentô, ac rationes illius procedere ex falsa æquivocatione, tunc dico cum *Navarro, & S. Antonino locis supra cit.* Confessarium non posse Pœnitentem absolvere, quem videt pertinaciter velle sequi opinionem evidenter erroneam. Utrùm autem Confessarius teneatur monere Pœnitentem, qui in bona fide velit uti aliquâ opinione improbabili, si prævidet monitionem non profuturam? Vide dicenda *n.* 610.

Ceterùm, cùm vertamur in hoc dubio, ubi alii (sed pauci) dicunt peccare Confessarium, si absolvat Pœnitentem qui vult sequi opinionem minùs probabilem; Alii verò Auctores gravissimi & quampiurimi tam ex antiquis quam ex recentioribus dicunt peccare, si non absolvat; stante hac communi sententiâ, tot auctoritatibus & rationibus roboratâ, non video quomodo possit Confessarius tutâ conscientiâ absolutionem denegare volenti sequi opinionem quæ ipsi Pœnitenti probabilis apparet, imò fortè probabilior, si non directè, saltem reflexè, ut communiter sentiunt Auctores Probabilistæ, qui sequendo opinionem probabilem in concursu probabilioris existimant amplecti sententiam reflexè probabiliorem, utpote gravioribus fundamentis & communissimâ Doctorum auctoritate firmatam.

605 Quæritur II. An in delectu opinionum expediat Confessario uti opinionibus rigidioribus, aut benignioribus? Rectè ait *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1737 quòd si Pœnitens ostendat se paratum ad sequendum id quod est tutius, tenetur Confessarius (per se loquendo) eum dirigere secundùm sententias tutiores; quia, cùm hoc sit majoris perfectionis, tenetur quidem Confessarius incumbere majori profectui sui Pœnitentis. Spectat autem ad prudentiam Confessarii deinde perpendere, utrùm tutioris vel minùs tutæ sententiæ usus suo Pœnitenti sit profuturus. Ideo dixi *per se loquendo*, quia licèt id per se sit tutius & perfectius, tamen periculosius erit pluribus imponere obligationem operandi semper secundùm rigidiores sententias; unde *Gerson de Vita spir. p.* 3. *Lect.* 4. *Coll.* 10. scripsit: *Fit ut per tales assertiones publicas nimis duras & strictas, præsertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines a luto peccatorum, sed in illud profundiùs, quia desperatiùs, immergantur.* Idcirco in praxi Confessarius potiùs (quoad fieri potest) debet esse benignus quàm rigidus cum Pœnitentibus; Unde *S. Gregorius Nazianz. Orat.* 26. sic dixit: *Hortamur Sacerdotes, ut cum Pœnitentibus leniter agant, ex illo Apostoli ad Gal.* 6: *Instruite in spiritu lenitatis.* Et S. Bernardus Serm *de S. Andrea*, loquens de Confessario inquit: *Habeat in voluntate compati, & liberare eum; & nitatur aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem Domini sui.* Additque *Serm.* 42. *in Cant: Mallem aliquando tacuisse & dissimulasse quod agi perperam deprehendi, quàm ad tantam reprehendisse perniciem.* S Odilo Abbas (apud *Ribadiner. p.* 2. *die* 1. *Januar.*) reprehensus de nimia benignitate in administrando Sacramento Pœnitentiæ, respondit: *Etiamsi damnandus sim, malo tamen de Divina Misericordia quàm ex duritia damnari.* B. Humbertus Generalis PP. Prædicatorum (*in Gloss. Prol. Constitut. Ordin. lit.* I.) dixit, salutem Animarum pluries impediri per nimiam austeritatem opinionum, sic loquens: *Terrentur enim homines ex hoc in tantum, ut salutem negligant; idcirco relaxanda est quantum fieri potest austeritas, & agendum benignè, quia sic meliùs trahuntur ad salutem, cùm sententiæ mitiores tenentur.* S. Bernardinus Senensis (*to.* 1. *Fer.* 2. *post Dom. Quinquages. Serm.* 3. *art.* 2 *c.* 1. *in fine*) scripsit: *Secundùm Scotum & Hostiensem, quando sunt diversa jura & opiniones, quæ tamen non sunt contra Deum & bonos mores* (nempe quæ scandalum aliquod vel periculum afferant formaliter peccandi), *ceteris paribus, humanior præferenda est.*

Sapienter autem dicit *Holzmann de Pœnit. n.* 740. quòd Confessarius in delectu opinionum tunc debet benigniores sententias sequi, quando illæ potiùs inducunt Pœnitentem ad vitandum peccatum; Secus verò, si illæ potiùs manuducant ad legis transgressionem, prout sunt (ut bene advertunt *Roncaglia de Pœn. c.* 2. *q.* 3. *& Sporer l.* 1. *n.* 48. & 49.) opiniones illæ quæ, licèt speculativè videantur probabiles, tamen in praxi sunt valde periculosæ, sicut in materia sexti præcepti sunt opiniones aliquæ de tactibus, osculis, choreis, comœdiis, de reprimendis motibus sensualibus, & similibus; item in materia simoniæ, & usuræ, ubi plura videntur excusari ratione liberalis gratitudinis, sed in praxi magnum periculum involvunt; item quando agitur de compensatione facienda, vel de accusatione prosequenda

da contra offensores, ubi facilè est periculum injustitiæ, aut vindictæ.

606 „ 3. Moraliter ei constare debet de bona di- „ spositione pœnitentis, aliàs absolvendo pec- „ cabit mortaliter. * (*Vide dicta num. 459.*) *

„ 4. Non licet absolvere, 1. Qui nullam „ præbet materiam : qualis tamen non est, „ qui post absolutionem mox confitetur, cu- „ jus erat oblitus. * (*Vide dicta num. 448. ubi* „ *oppositum tenuimus.*) * 2. Qui cùm possit, „ non est paratus restituere, & proximas pec- „ candi occasiones fugere. V. *Navar. c. 15. Suar.* „ *d. 32. s. 2. 3.* Ignorantem ea, quæ omnes sci- „ re tenentur, ver. gr. decem præcepta, & quæ „ ad fructuosam confessionem, & communio- „ nem spectant, unde taliscommuniter priùs „ est instruendus, vel alio mittendus ad in- „ structionem. * (*Vide dicta To. I. l. 1. ex num.* „ *2.*) *

607 „ 5. Rudiores ordinariè juvandi sunt * (*Ex* „ *c. Omnis. de Pœnit. ubi dicitur: Sacerdos sit* „ *discretus diligenter inquirens & peccatoris* „ *circumstantias, & peccati. Item in Rit. Rom.* „ *habetur: Si pœnitens numerum, & species,* „ *& circumstantias peccatorum explicare neces-* „ *sarias non expresserit, cum Sacerdos pruden-* „ *ter interroget. Sed caveat, ne curiosis inter-* „ *rogationibus quenquam detineat, præsertim ju-* „ *niores de eo quod ignorant imprudenter in-* „ *terrogans, ne peccare discant.*) * nisi sint „ incapaces instructionis, vel ob pœnitentium „ multitudinem fieri non possit, nec videa- „ tur expedire, ut dimittantur, vel sint pe- „ regrini, qui mox communicare, & abire „ debeant : tunc enim, si alioqui bonâ fide „ agant, & temporis angustiæ, vel pœniten- „ tium multitudo longum examen, vel in- „ structionem non permittat, sufficere aliquan- „ do integritatem formalem, docet *Laym. c.* „ *13. n. 10.* quâ, scilicet auditis aliquibus pec- „ catis, absolvantur eum onere redeundi ad „ confessionem pleniorem.

Sed hæc opinio videtur expressè damnata ab *Inn. XI. Prop. 59.* Notamus autem hìc plura ad praxim utilia, quoad interrogandos Pœnitentes rusticos. I. Rustici, qui putantur non satis examinati, communiter non sunt dimittendi ad se meliùs examinandum; Ita *Salm. de Pœn. cap. 12. num. 26.* cum *Lug. Vasq. an. Dic. Et P. Segneri* (in suo *Confessar. instr.*) oppositum meritò putat intolerabilem errorem. Hinc rectè ait *Sporer n. 798. Laym. c. 13. n. 10. cum Suar. & Holzmann n. 731. cum Babenstub.* & aliis passim, quòd Confessarius examinare debet ordinariè rusticos, nam licèt isti dimittantur, ut se meliùs præparent, vix tamen paratiores unquam redibunt, imò absterriti a difficultate examinandæ conscientiæ, facilè a Confessione se retrahent. II. Non est obligatio interrogandi eos, qui videntur satis instructi, & diligentes in dicendis peccatis cum suis circumstantiis; *Salm.* cum *Aversa l. c. num. 23.* III. Confessarius non sit nimis in interrogando, sed interroget tantùm de iis quæ probabiliter Pœnitenti conveniunt juxta suam conditionem; *Salm.* cum *Suar. num. 21.* Aliàs, ut ait *Suarez*, interrogatio erit onerosa Pœnitenti. IV. Melius est examinare singula quæ Pœnitens dicit, quàm omnia in finem reservare; ita rectè *Salm. n. 25. cum Lugo, & Dicast.* V. Cavere debet Confessarius, ne acriter reprehendat Pœnitentem, dum ille confitetur, ne fortè deterritus alia peccata reticeat; unde sic advertit Rituale: *Confessarius, auditâ Confessione, perpendens peccatorum magnitudinem opportunas correptiones adhibebit.* Non tamen erit incongruum, si intra Confessionem aliquando humaniter gravitatem criminum Pœnitenti exponat, dummodo illicò animum ei præbeat ad reliqua confitenda.

608 6. Si Confessarius notet pœnitentem ignorare aliqua necessaria ad hoc Sacramentum, „ tenetur eum instruere, & admonere ratio- „ ne sui officii, quantum fieri potest, verb. gr. „ si nesciat illa, quæ necessitate medii sunt „ ad salutem necessaria, debet ea docere; item „ obligatos ad ponendum odium, ad restitu- „ tionem honoris, famæ, aut bonorum, aut „ ad occasionem peccatorum tollendam, aut „ amovenda, vel reparanda scandala, aliave „ damna illata, aut ad corripiendos delinquen- „ tes, juvandos indigentes, ad denuntianda „ delicta, vel delinquentes in præjudicium „ communitatis, vel innocentium, & deni- „ que, si quam censuram incurrerint, &c. te- „ netur ea de re monere, & hortari ad sa- „ tisfactionem, quam si recusent, negare ab- „ solutionem: quia alioqui se ipsorum crimi- „ num participem, & sacrilegii reum faciet. „ *Aversa q. 16. s. 12.* „

Hìc adverte cum *Busemb.* cui consentiunt *Spor. n. 798. & Laym. c. 13. n. 10 cum Suar. & Lamas*, quòd Confessarius tenetur quantum potest ad disponendum suum Pœnitentem, qui indispositus accedit. Quocirca nescio quomodo a culpa excusari possint desides il-

ii Confessarii, qui statim ac noverint Pœnitentem non satis dispositum, dimittunt, nullâ aut valde modicâ præmissâ diligentiâ ad eum curandum. Dico enim, quòd Confessarius tenetur ex rigorosa obligatione charitatis eum disponere quantum valet, exponendo ipsi deformitatem peccati, valorem Divinæ Gratiæ, periculum damnationis, & similia, etiamsi multum temporis in hoc impendere debeat. Nec ei curæ esse debet, quòd alii Pœnitentes expectent: nam tunc Confessarius non tenetur attendere ad bonum aliorum, sed tantùm sui Pœnitentis; pro quo tantùm illo tunc, non verò pro aliis, rationem est Deo redditurus.

609 „ 7. Tenetur monere eum, qui ex ignorantia vincibili, & moraliter culpabili est in malo statu, quia aliàs nec ipsi, nec Sacramento consulet, cùm pœnitens sit indispositus. Si verò ignorantia sit invincibilis, verb. gr. si bona fide teneat rem alienam, aut sit in matrimonio irrito, tenetur quidem monere, & instruere, quando speratur fructus, nec timentur incommoda graviora: quæ si prudenter metuantur, aut fructus non speretur, non tenetur, imò non potest, *C. de Lugo de pœn. d. 32. n. 24.* nisi silentium officiat bono communi, quia debet bonum pœnitentis procurare: ac consequenter licitè etiam suadet, ut secundùm suam ignorantiam operetur, ver. gr. Cajæ, ut reddat debitum Titio, quem invincibiliter credit suum esse maritum, cum non sit. V. *Sanchez l. 2. de matr. d. 38.* Nec obstare, etiam si sit in præjudicium tertii particularis, ait *Lugo, & Tamb. de exp. conf. l. c. c. 4.* Hinc si Confessor prævideat pœnitentem non restituturum, si ipsi detegatur nullitas tituli, quem pro se esse putet, non esse illi talem nullitatem a Confessario non interrogato detegendam. Quòd si tamen pœnitens ipse dubitet, ac roget, tenetur dicere veritatem, quia tacere esset errorem approbare, prudenter tamen non plus dicendo, quàm rogatur: v. gr. si roget Titius, an post votum simplex castitatis matrimonium contractum valeat, possitque, ac teneatur reddere debitum, respondeas, quòd sic, tacendo obligationem non petendi debiti. Vid. *Laym hìc, & Lugo l. c.*

8. Quando Confessarii Principum, Prælatorum, aliorumque Magnatum sciunt ipsos non satisfacere officio, verbi gratiâ circa collationem Beneficiorum, electionem ministrorum, subditorum gubernationem, circa eleemosynas ex bonis Ecclesiasticis faciendas, &c. regulariter tenetur Confessarius monere pœnitentem de sua obligatione: aliàs si absolvit, suis humeris peccata illa imponit, & cæcus cæcum ducens, ambo in foveam inferni cadunt. Ratio est, quia in talibus rarò est ignorantia invincibilis; rarò item contingit, ut illa secum non afferant scandalum in subditis, existimantibus illa licere: vel certè afferant damnum commune. Si tamen videar ignorantiam esse invincibilem, neque ex illa sequi scandalum, aut damnum commune: contra verò admonitionem fore in majus damnum pœnitentis, aut allaturam scandala, vel incommoda, potest secundùm paulò ante dicta dissimulare, nisi interrogetur. Ita *Lug. d. 22. n. 37.*

9. Si etiam pœnitens teneretur, licèt sub peccato mortali, ad aliquid adeo difficile, ut non crederetur tunc æquô animô accepturus, & aliâ vice meliùs suscepturus, posset prudens Confessor tunc illum relinquere in bona fide excusante a peccato, & monitionem differre in tempus opportuniùs, ut tertius a confessione non abstineat, graviusque detrimentum incurrat. *Tamb. c. 14 Lug. d. 22. s. 2. n. 27.*

10. Minùs rectè dispositus excitandus est ad dolorem, & propositum emendationis, propositâ peccati fœditate, bonitate Dei, & periculo damnationis, &c. Item remedia opportuna præscribenda contra peccata futura.

610 Quæritur, an Confessarius prævidens monitionem Pœnitenti non esse profuturam, teneatur nihilominus eum monere? Certum est teneri, si ignorantia sit culpabilis, vel sit circa aliquod medium ad salutem necessarium, aliàs Pœnitens esset certè indispositus. Dubium igitur vertit, an monitio facienda sit circa alia quæ non sunt de necessitate medii, & cùm ignorantia est inculpabilis *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Adrianus ap. Suar. de Pœnit D. 32. se. 4. num. 5.* item *Wigandt tr. 2. num. 32. & Concina pag. 695. §. 2.* per totum; Idem tenent *Gonzal. & Eliz. ap. Croix. l. 6. p. 2. n. 1758.* si ignorantia sit circa præcepta juris Divini, secus si juris humani. Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam. *Secunda* tamen sententia communis & vera docet, quòd si Pœnitens laborat

rat

rat ignorantiâ inculpabili (sive sit juris humani, sive Divini), & non speratur fructus, imò prudenter judicatur monitio fore magis obfutura, quàm profutura, tunc Confessarius potest & tenetur eam omittere, relinquendo Pœnitentem in sua bona fide. Ita cum *Busemb. Suar. l. c. n. 4. cum P. Soto, & Corduba, Laym. l. 5. tr. 6. c. 13. num. 5. Sanch. de Matr. l. 2. D. 38. num. 1. & 10. Lugo D. 22. num 24. Nav. Man. cap. 22. n. 83. Bon. de Matr q. 3. p. ult. num. 7. Canus Relect. p. 5. Anacl pag. 610. num. 52. Pal. p. 18. §. 2. num. 7. cum Vasq. & Con. Roncaglia pag. 94. qu. 4. R. 2. Sporer. pag. 272. num 795. Tamb l. 3 cap. 4. §. 1. Elbel. pag. 344. num. 471. Viva qu 8. a. 5. num 4. Escob. l. 16. num. 633. cum Henriq. Guttier. Medina, Holzmann to. 1 pag. 12. n. 60 cum Marcb. Croix l. 6. p. 3. n. 540. & Salm. c. 12. num 24 cum Pontio, Aversa, Vill. Diana, Gabr. &c.* Et idem docet *Habert* (rigidioris Disciplinæ fautor) *tom. 6. pag. 466. q. 3.* ubi loquens de Matrimonio nullo propter aliquod impedimentum, dicit: *Si adversus malum occultum, & invincibiliter ignoratum, nullum appareat remedium, & gravia incommoda prævideantur, dissimulandum est* (a Confessario) *impedimentum, & Conjux in bona fide relinquenda*. Idem sentit *Antoine* (recentior inter rigidos Auctores) *pag. 534. quæst. 3.* ubi ait: *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale Pœnitentis, vel grave scandalum, &c. differenda est monitio, & petenda dispensatio.*

Id probant 1. ex *c. Si quis. 2. de Pœn. Dist. 7.* Sed hic textus revera non facit ad casum, nam ibi loquitur S. Augustinus tantùm de peccatore qui vult differre pœnitentiam usque ad finem vitæ, & ideo sic dicit: *Si scirem tibi nihil prodesse; non tibi darem* (idest pœnitentiam). *Item, si scirem tibi prodesse* (nempe dilationem pœnitentiæ) *non te admonerem, non terrerem.. Ergo tene certum, dimitte incertum.* Quid igitur hic textus refert ad rem? Probant 2. ex *c. Quia circa. de Consangu.* ubi Innoc. III. consultus de quibusdam qui ex subreptitia dispensatione contraxerant, sic respondit: *Dissimulare poteris, cùm ex separatione grave videas scandalum imminere.* Sed hic alius textus nec etiam probat, quia saltem non est certum, quòd Papa sic respondens noluisset dispensare in illo impedimento; tantò magis quòd aliquando potest Pontifex ex urgentissima causa etiam deobligare ab obligatione præstandi novum consensum, prout Clemens XI. 2. April. 1701. egit cum quibusdam Populis Indiarum, ut refert Bened. XIV. *Notif. 87. n. 80.*

Potiùs igitur nostra sententia firmatur ex auctoritate D. Bernardi, qui *Serm. 42. in Cantic.* sic ait: *Mallem aliquando tacuisse & dissimulasse, quod agi perperam deprehendi, quàm ad tantam reprehendisse perniciem.* Conqueritur ergo S. Doctor per suam monitionem cognovisse majorem evenisse ruinam, quàm si dissimulasset reprehendere id quod cognovit malè agi. Maximè autem sententia probatur ex illa validissima ratione, scilicet quòd de duobus malis minus est permittendum, ut majus evitetur; unde in concursu peccati materialis & formalis, magis præcavendum est formale, quod solùm punit Deus, cùm ex solo peccato formali reputet se offensum. Ratio hæc magis patefiet ex responsionibus ad objectiones, quas mox recensemus.

Objicitur I. illud Ezechielis (*c. 33. n. 8.*): *Si me dicente ad impium, impie morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat: impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Sed quis non videt hìc sermonem fieri de impio, qui est in mala fide, & quem tenetur utique Confessarius corripere, ut resipiscat? Et sic intelligendi alii textus Scripturæ ac SS. Patrum, qui in contrarium afferuntur.

Objicitur II. Confessarius est Doctor, ergo ex vi sui officii tenetur omninò instruere ignorantes, & legem manifestare. Respondetur, quòd Confessarius non solùm est Doctor, sed etiam Medicus; unde ut Medicus, cùm prævidet monitionem vergere in ruinam Pœnitentis, debet ab ea abstinere: & licèt sit etiam Doctor, attamen, cùm munus Confessarii sit munus charitatis, a Christo Dom. tantùm institutum in bonum Animarum, debet quidem tradere doctrinam, sed illam tantùm quæ est proficua, non quæ nociva est Pœnitentibus: Aliàs si ex munere Doctoris de omni veritate teneretur instruere Pœnitentes, deberet ab eis removere ignorantiam invincibilem adhuc juris humani, etiamsi prævideret monitionem obfuturam; sed hoc vel nemo dicet, vel nimis improbabiliter dicet.

Objicitur III. quòd in eo casu ignorantia Pœnitentis non est invincibilis, sed vincibilis; idque sic probant: Tunc adest vincibilis ignorantia, quando alicui vel occurrit dubitatio de præcepto, vel aperta est via præceptum addiscendi; sed huic ignoranti jam aperta est via, quandoquidem Confessarius paratus esset ad instruen-

struendum, si prævideret monitionem profuturam; Ergo Confessarius tenetur monere talem Pœnitentem, utpote vincibili ignorantiâ laborantem. Sed respondetur: Ad constituendam ignorantiam vincibilem, non solùm requiritur ut pateat via ad veritatem præcepti assequendam, sed etiam omninò requiritur, ut occurrat dubitatio de præcepto, aliàs ignorantia semper esset invincibilis; ignorantia enim invincibilis, ut definitur a *D.Thoma* 1. 2. *q.* 76 *a.* 2. est illa, *quæ studiò superari non potest.* Cùm autem dubitatio de aliquo præcepto non occurrit, ignorantia studiò superari certè non potest; quomodo enim studium quis adhibere potest ad inquirendum præceptum, de quo nullam notitiam ne confusè quidem per dubitationem habet? Unde rectè cum aliis communiter supponit *P.Segneri* (*in suo Confessar. Instructo c.* 7.) tunc utiquè adesse ignorantiam invincibilem: *Quando la persona non ha principio di dubitare, e conseguentemente non ha nè anche maniera di vincere il suo errore.* Concludendum igitur, quòd cùm alicui non occurrit dubitatio, ignorantia est quidem invincibilis; licèt enim per se loquendo adsit via sciendi aliquam obligationem, illa tamen non patet ei, cui de obligatione nulla occurrit dubitatio. Aliàs, si talis Pœnitens censendus esset laborare ignorantiâ vincibili, deberet dici quòd, etiamsi ipse non confiteretur, & etiamsi Confessarius propter inscitiam vel oblivionem non adverteret ad eum monendum, adhuc Pœnitens damnaretur, quia adhuc esset in mala fide, & in peccato formali; sed hoc non videtur ab ullo unquam posse dici: Quòd autem Confessarius advertat, vel non, ad faciendam monitionem, hoc merè per accidens se habet quoad Pœnitentem, a cujus sola cognitione & voluntate pendet, quòd ignorantia sit vincibilis, aut invincibilis.

Objiciunt IV. Quòd talis Pœnitens, qui si moneretur, non acquiesceret doctrinæ Confessarii, haberet voluntatem obfirmatam in errore, unde tanquam indispositus nequit absolvi. Sed respondetur, & quæritur, qualisne indispositio in Pœnitente attendi debet, ut ei absolutio denegetur? num indispositio præsens sive actualis, vel futura seu interpretativa, scil. quòd si ille in tali occasione poneretur, peccaret? non quidem interpretativa. aliàs plurimi absolvi non possent qui hìc & nunc de aliquo peccato, puta de neganda Fide non cogitant, sed, persecutione adveniente, facilè illam negarent. Item dicere debemus cum Pelagio (cujus error damnatus est ab Ecclesia), quòd Deus in pœnam peccatorum futurorum aliquos infantes non finit ad Baptismum pervenire, & aliquos pervenire vult in præmium bonorum, quæ operaturi essent si vixissent. Quadere minimè dici debet, quòd Pœnitens est indispositus, eo quòd si moneretur non pareret Confessario, sed quòd esset indispositus si moneretur. Sed Confessarius non debet attendere ad indispositionem interpretativam quam Pœnitens haberet, sed ad actualem quam nunc habet. Et ideo, sicut non licet proximum exponere ad occasionem in qua positus ille succumberet, ita Confessarius, cùm prævidet ex monitione ruinam Pœnitentis, tenetur ab ea abstinere, esto Pœnitens relinquendus sit in peccato materiali, eo quòd unum peccatum formale omnibus præponderat materialibus peccatis.

611 Ex his infertur I. cum *Laym. n.* 5. *Sanch. n.* 8. *Lugo n.* 25. *Salm. num.* 34. *Holzmann n.* 60. *Pal.* §. 2. *n.* 9. *Habert Antoine ll. cit.* & aliis communiter (contra *Concina*), quòd si confessarius noverit Pœnitentem invalidè contraxisse matrimonium ob aliquod impedimentum occultum, & periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si nullitatem manifestet; tunc debet omittere monitionem, & illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio, nisi dispensatio (ut rectè ajunt *Laym. num.* 6. *Pal. & Salm. ll. cit.*) de facili, & statim obtineri possit ab habente facultatem, & etiam ab Episcopo (dicit *Palaus*), ut liberetur Pœniteus peccato materiali; vide dicenda 5. *de Matr. Dub.* 3. *num.* 1116. Utrùm autem eo casu possit Confessarius obligare conjugem negantem debitum ad illud reddendum? Negat *Bon. de Matr. quæst.* 3. *p. ult. num.* 6. *cum Soto*, & *Hurt.* quia id esset consulere fornicationem; tantùm (ut ait) poterit in genere dicere, quòd conjuges tenentur reddere debitum. Affirmant verò communiùs & probabiliùs *Lugo, & Sanch. ll. cit. Fill. tr.* 10. *n.* 98. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 542. & *Escob. l.* 16. *n.* 630. *cum Con. Henr. Led. & Corduba*. Ratio, quia, stante persuasione conjugis quòd Matrimonium sit validum, tenetur ille reddere, ut dictamen suæ conscientiæ sequatur.

612 Quid si Matrimonium sit contrahendum? *Holzmann to.* 1. *pag.* 12. *n.* 61. ait omninò tunc monitionem esse faciendam, etiamsi certè non sit

sit profutura, & certè obfutura; quia magis præcavenda est nullitas Sacramenti, quàm peccatum, aut infamia Pœnitentis; *Holzm.* citat etiam *Sporer* pro hac sententia *de Consc. c.* 1. *n.* 9. sed *Sporer* loquitur ibi (& rectè) tantùm de casu quò aliquis vellet ducere consanguineam, tum quia tunc revera abest infamia; tum quia Pœnitens post matrimonium facilè poterit cognoscere ejus nullitatem, & sic facilè incidere in peccata formalia; præter alia pericula relinquendi filios illegitimos, &c. E converso *Sanch. dict. D.* 38. *num.* 7. *in fine*, & *Lugo D.* 22. *num.* 24. absolutè dicunt, adhuc in eo casu omittendam esse monitionem, quando ipsa probabiliter censetur non profutura. Probabiliùs tamen mihi videtur dicendum cum *Palao p.* 18. §. 2. *num.* 9. & *Salm. c.* 12. *num.* 35. quòd, regulariter loquendo, omninò monitio tunc facienda est, tum quia ex matrimonio nullo frequenter plura inconvenientia oriuntur; tum quia sæpe post tale matrimonium, ignorantia cessare solet, & tunc facilè adest periculum peccandi formaliter; Unde bene ait *Laym. c.* 13. *n.* 6. quòd eo casu monitio facienda est, si aliqualis saltem spes adsit profectûs. Et idem quod de matrimonio nullo, dicit *Sporer de Consc. c.* 1. *n.* 29. de contractu illicito ineundo. Si verò Confessarius certò moraliter desperet de fructu, tunc meritò dicit *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 540. *cum Aversa* (quibus jam videntur adhærere *Pal. Salm. & Laym.*) quòd omittere debeat monitionem, donec obtineat dispensationem; quia melius est permittere peccatum materiale, quàm præbere occasionem certi peccati formalis. Nec obstat ratio *Holzmanni*, nam (ut dicunt *Sanch. Pontius*, *Vasq. Salas*, *Salon.* & alii citati Tom. I. *l.* 1. *n.* 32.) Sacramenta non exposcunt majorem reverentiam, quàm Præcepta Divina. Unde si in Præceptis Divinis permitti potest materiale peccatum, ut ipsemet *Holzm.* admittit n. 60. cur non poterit permitti materialis irreverentia Sacramenti in tanta necessitate, ut peccatum formale vitetur?

Sed hic discutiendus est casus valde facilis eventu, & difficilis solutione. Rogatur, quid agendum, si sponsi accedant ad Ecclesiam ad contrahendum matrimonium, & alter eorum manifestet Confessario impedimentum occultum, dum omnia sunt parata, & non possit sine scandalo & infamia matrimonium differri? *Sanchez de Matr. l.* 2. *D.* 40. *n.* 8. *Boss. p.* 1. *n.* 1206. & *Bonac. eod. tit. q.* 3. *p.* 15. *n.* 6. *cum Gutier.* suadent ut Pœnitens votum emittat castitatis ad tempus, puta ad mensem. Sed hoc remedium, ut ajunt *Roncaglia pag.* 172. *q.* 2. & *Auctor Instruct. pro novis Confess. p.* 2. *c.* 1. *n.* 31. meritò videtur esse periculosum, propter suspicionem quam facilè apud alios ingerere potest; tantò magis quòd passim apud Casuistas tale remedium præscriptum invenitur. Unde *Lugo D.* 22. *n.* 24. & *præfatus Auctor Instruct.* &c dicunt tunc consultius esse, quòd Confessarius relinquat sponsos in bona fide, & sinat nuptias contrahere; & huic consentit *Laym. de Pœn. c.* 13. *n.* 6. si omninò desperetur de fructu monitionis. Communissimè verò alii DD. & probabilissimè docent in eo casu posse Episcopum dispensare; ita *Sanch. dict. D.* 40. *n.* 3. & 7. *Bonac. n.* 4. *Cabassut. T. J. l.* 3. *c.* 27. *n* 4. *Pignatel. to.* 3. *Consult.* 33. *Suar. de leg. l.* 6. *c.* 14. *in fine*, *Sporer de leg. p.* 50. *n.* 353. *Concina de matr. pag.* 343. *n.* 5. *Pontius l.* 9. *c.* 6. *n.* 6. *Diana p.* 8 *tr.* 3. *R.* 80. *Palaus p.* 18. §. 2. *num.* 9. *Salm. de matr. c.* 14. *num.* 11. *Viva. q.* 6. *a.* 1. *num.* 8. *Elbel pag.* 500. *num.* 493. *cum Gob. Fill. Manstr.* & *Croix de Matr. n.* 838. *cum Vasq. Sylvio*, *Barbosa*, *Hurt. Reg. Vill. Salas*, *Bass. Molfes. Malchad.* & aliis plurimis cum *Carden.* (qui dicit esse sententiam moraliter certam) & *Pyrrho*, *ac Corrad* (qui testatur ita declarasse Sistum V.) & communem vocat Bened. XIV. *de Synodo l.* 7. *c.* 31. *n.* 2. (contra rigidissimum *Fagnanum*, qui in *c. Nimis. de Filiis Presb.* negat, etiamsi id oporteat ad legitimandam prolem in articulo mortis; adversus communem DD. cum *Pignatel. to.* 3. *Consf.* 33. qui *num.* 8. ex aliis id extendit etiamsi impedimentum fuerit publicum.) Ratio, vel quia tunc præsumendus est Pontifex delegare Episcopo facultatem dispensandi, quam requisitus certè ei non denegaret; vel quia (ut ratiocinatur *Sanch. n.* 3 & 7.) Episcopus potest in sua Diœcesi quidquid potest Pontifex in tota Ecclesia, nisi aliquid Pontifex sibi reservavit (prout asserit probasse *l.* 1. *D.* 61. *num.* 3.); Unde, si Episcopus dispensare nequeat in iis impedimentis, id ex eo provenit, quia Pontifex reservat; sed cùm reservatio fiat propter charitatem, & ob bonam Reipubl. gubernationem, non est verisimile Pontificem dispensationem sibi reservare in casu tantæ necessitatis, quando aliter scandala vitari non possent, hoc enim esset contra charitatem. Ergo in eo casu intelligitur cessare reservatio, & ideo Episcopus ex sua potestate ordinaria potest tunc dispensare, sicut potest in aliis legibus Pontificiis,

eiis, quando aditus ad Papam non patet. Et eo casu probabiliter dicunt iidem *Sanchez n. 14. Elbel l.c. Bon. n.6. cum Valent. Vasq. Salas, Henr. ac Salm. cap. 14. num. 12. cum Con. Pal. Basil. &c.* quòd Episcopi legitimè possunt prædictam facultatem dispensandi delegare aliis, etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, quia hæc facultas conceditur Episcopis ratione Dignitatis, unde accipit conditiones potestatis ordinariæ. (Vicarius autem Episcopi ratione sui officii hanc facultatem certè non habet, prout notant *Salm. ibidem.*) Imò addit *Pignatell. to. 3. Consult. 33. n. 5.* ibique fusè probat, quòd eo casu censetur omninò cessare lex quâ prohibetur tale conjugium contrahi, omnis enim lex (ut ait) ordinatur ad bonum publicum, ut re vera est commune apud omnes ex *c. 2. de Observ. Jejun.* ubi dicitur quòd necessitas caret lege, & ex *c. 2. dist. 4.* ubi S. Isidorus ait: *Erit autem lex honesta, possibilis secundùm naturam, loco temporique conveniens utilis, manifesta quoque &c.* Unde quando lex evadit perniciosa, utiquè non obligat, ut docent *D. Thomas 2. 2. q. 120. a. 1.* (ubi dicit, quòd cùm aliquid est contra commune bonum, *malum est sequi legem positam.*) item *Cajet. ibid Nav. c. 16. c. n. 37. Soto de Just. q 6. a 8. Pignatell. tom. 3. Consult. 33. n. 5. cum Covarr. Led.* & aliis passim; item *Salm. de Leg. c 1. n. 15. & Pal. tr. 3. p. 1. n. 4.* qui probat cum *Suar. Bonac. Vasq. & Salas*, quòd lex bono communi non conveniens, non est lex, neque obligationem inducit. Et ideo ait *Pignatellus*, tunc alium inferiorem Legislatore posse declarare, quòd lex impedimenti cesset, & non obliget, cùm in eo casu, si adhuc Pontifex vellet legem obligare, talis voluntas respiceret malum, quia esset causa scandali, quod non est præsumendum: Unde dicit *Roncaglia pag. 172. q. 2.* (cujus opinionem ait Auctor *Instruct. pro novis Confessar. p. 2. n. 32. ex Jordano, & Pignatell.* ut supra, non esse rejiciendam tanquam improbabilem & non tutam in praxi) quòd si aliquando nec etiam ad Episcopum aditus pateret, & nullo modo aliter vitari posset gravissimum periculum infamiæ, aut scandali, posset Parochus vel alius Confessarius declarare, quòd lex impedimenti eo casu non obligat, quia eadem ratio (ut supra) tunc urget, nempe quòd cessat lex, quando potiùs est nociva quàm utilis; Et licèt hìc non cesset finis legis in communi, sed in particulari, cùm tamen cessat finis legis in contrarium, lex etiam cessat, ut omnes conveniunt cùm *Salm. de Leg. c 4. n. 6.* Notant tamen præfati Auctores, quòd esto tunc permittatur contrahi matrimonium, tamen quantocius (saltem ad majorem securitatem, & ad salvandam reverentiam legibus Ecclesiæ debitam) recurri debet ad S. Pœnitentiariam, ut ab illa dispensatio obtineatur.

Infertur II. quòd ubi non speratur fructus, omittenda est monitio etiam de restitutione facienda, ut dicunt *Laym. c 13. n. 4. Lugo D. 22. n. 26. Roncaglia pag 94. q 4 R. 2. Sporer de Pœn. n. 795. Viva q 8. a 5. n. 5. Elbel pag. 344. n. 471. cum Tamburr. Sanch. l. 2. D 38 n 8. & to. cum Cano, Henr Led. Met. & Cord. Holtzmann tom. 1. de Consc. c 3. n. 53. cum Henno, & communi, ac Salm. c 12 n. 34 cum Vasq Suar. Con. Pontio, Vill. Aversa, &c.* (contra *Concina*, *Habert ll. cit & Antoine pag. 534. qu. 3* qui in assignanda ratione circa monitionem de matrimonio nullo, & de restitutione facienda, apertè se contradicit.) Ratio est, quia Confessarius, cùm prævidet quòd monendo de restitutione, Pœnitens non parebit, & in peccatum formale incidet, magis præcavere debet ejus spirituale damnum, quàm damnum alteriùs temporale. Bene tamen advertunt *Viva, & Roncaglia*, non facilè judicandum quòd Pœnitens, cognitâ veritate, monitioni non obtemperabit.

Infertur III. omittendam esse monitionem etiam quando timentur scandala aliorum, infamiæ, rixæ, & similia; ita *Suar. D. 32. sc. 4. n. 3. Sanch. dicta D. 38. n. 10. Laym. c. 13. n. 5. Lugo D. 22. n. 7. Pal. §. 2. n. 8 Roncaglia pag. 94. q. 4. R. 2. & Salm. c. 12 n 34. cum Suar Vasq. Con. Covar. Dicast. & Granado.* Quia semper præstat vitare mala formalia aliorum, quàm materialia Pœnitentis.

615 Excipiendum est tamen I. quando damnum redundaret contra bonum commune; Licèt enim Confessarius teneatur ratione sui officii principaliter incumbere bono Pœnitentis, nihilominus, cùm ipse sit pars Reipublicæ, & in bonum Reip. Christianæ Minister constitutus, tenetur præferre bonum publicum bono privato Pœnitentis; ita cum *Busemb. ut supra, Lugo D. 22. n. 30. Roncaglia l. c. R. 1. Salm. c. 12. n. 37. cum Aversa, Dic.* & aliis communiter: Hine omninò monendus est Parochus qui erroneè, etsi ex ignorantia invincibili, circa mores Populum instrueret. Item monendus qui bona fide putaret se Sacerdotem, cùm non esset, ob Sacramenta quæ invalidè conferret.

Item

Item ignorans nullitatem matrimonii, si de illa publica sit fama. Item bene addunt *Salm. n.40. cum Busemb.* ex *Lugo D.22.n.3.* (cujus doctrinam uti saluberrimam Confessariis sequedam proponit Pontifex in Bulla mox citanda) Confessarium debere admonere Episcopos, Prælatos, Principes, Gubernatores, Confessarios, & similes, qui ex ignorantia invincibili perperam se gerunt circa collationem Beneficiorum, electionem Ministrorum, subditorum gubernium, largitionem eleemosynarum de superfluis Beneficiorum, administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, &c. Ratio, quia rarò contingit hujusmodi ignorantiam esse inculpabilem, vel non esse perniciosam aliis, qui facilè licita sibi putant quæ a Superioribus fieri observant. Imò bene advertit N. SS P. Benedictus XIV. in sua Bulla, *Apostolica*, edita 26. Jun. 1749. (in *Bullar. to. 3. pag.154 §.20.*) monendum esse Pœnitentem, *si in iis versetur facti circumstantiis, quæ, Confessariò dissimulante, peccatorem in pravo opere obfirmant, non sine aliorum scandalo, cùm quis arbitretur ea sibi licere, quæ ab iis qui Ecclesiæ Sacramenta frequentant, impunè exercere animadvertit*. Præterea bene addit *Lugo*, quòd si Confessarius rationabiliter dubitat, an hujusmodi Pœnitentes suo debito satisfaciant, tenetur eos de illo interrogare.

616 Excipiendum II. si Pœnitens interroget, tunc enim Confessarius tenetur detegere veritatem, nec potest dissimulare; quia, cùm ille jam incœperit laborare ignorantiâ vincibili, dissimulatio Confessarii esset erroris approbatio; ita *Suar. D.32. se 4.n.2. & 3 Laym. c. 13.n.6. Pal.n.* 10. *Lugo D.22. n.29. Salm. c.12. n.36.* & alii communiter cum *Sanch. D.38. n.14.* qui excipit, si Pœnitens non interrogaret cum dubio, sed ex scrupulo; quia tunc (ut ait), dissimulante Confessario, ille etiam remaneret in bona fide. Sed hoc meritò non admittunt *Lugo, & Salm. ll.cit. cum Soto, Led. Lop. &c.* quia, stante interrogatione facta, pœnitens faciet postea auctoritate Confessarii, quod antea faciebat ex ignorantia. Rectè verò dicunt *Sanch n.8. Suar. Laym. & Sporer ll.cit.* quòd cùm Pœnitens interrogat, Confessarius non plus respondere debet quàm ab ipso interrogatur, ex. gr. si quis obstrictus votô castitatis interroget, an matrimonium propter votum fuerit invalidum, & an teneatur uxori reddere debitum, Confessarius affirmet utrunque, tacens de obligatione non petendi, etjamsi noverit matrimonium ob aliquod impedimentum dirimens esse nullum.

Excipiendum III. si Pœnitens brevi sit monitioni obsecuturus, quamvis in principio non acquiescat; sic enim sapienter loquitur *Laymann c.13. n.5. in fine*,: (Confessarius considerare debet quantum & quàm diuturnum incommodum ex monitione timeatur, fieri enim quandoque solet ut Pœnitens initiô conturbatus animô salutarem monitionem respuat, postea verò mente sedatâ eandem cum fructu recipiat.) „ Imò dicit *Lugo D.22.n.30. cum Adriano, Med. Cano, & Corduba*, monendum esse Pœnitentem, etiamsi scandalum sit passurus, quando scandalum quod timetur brevi mansurum putatur, & spes sit quòd monitio postea brevi habebit effectum suum. Sed hoc meliùs intelligendum locum habere, prout tradit Benedictus XIV. in præfata Bulla *Apostolica, loc.cit.* casu quò, ut ait, *dissimulante Confessariò, peccator in pravo opere obfirmaretur cum scandalo aliorum; vel quando quis in proxima peccati occasione versatur; sin minùs in externis actibus, saltem in pravis cupiditatibus ac morosis delectationibus, quibus assentiri consuevit*.

Utrùm autem facienda sit monitio in dubio, an sit profutura vel obfutura? Resp. si non timetur de damno, omninò quidem fieri debet; si verò dubitatur tam de damno, quàm de fructu sequuturo, tunc Confessarius pensare debet damnum & utile, item gradum timoris damni, ac spei utilitatis, & eligere id quod judicat præponderare; ita *Lugo D.22.n. 31. & Salm.c.12.n.39. cum Dicast. & Aversa*. Ceterùm in dubio regulariter mihi videtur dicendum, quòd mala formalia potiùs evitanda sunt quàm materialia. Hinc loquens *P. Concina* de correctione fraterna (*in tract. de Eleemosyn.2.n.9.*), dicit quòd in dubio, an correctio sit profutura vel nocitura, omitti debet, quia (ut ait) imprudenter agit qui dubiis operationi morali se committit.

617 Resp 2. Ut Confessarius licitè hoc Sacramentum administret, debet esse in gratia, „ alioqui peccabit mortaliter * (*Vide dicta n. 31.*) *: item debet esse talis, ut per hoc „ non exponatur proximo periculo peccandi „ mortaliter. Pars prior constat ex dictis de „ Sacramentis in genere. An verò audiens „ plures unâ quasi vice morali tot numerò pec- „ cata committat, alii negant, ut *Rodr.* alii „ affirmant, ut *Bon. bic* * (*Vide dicta to. 1. l.* „

„ 5 *num.*

„ 5. *num.* 50. *v. Qu.* 6. *ubi id omninò negatur.*)*
„ Pars posterior patet. *Unde resolvitur hic ca-*
„ *sus.*

„ Confessor conscius sibi peccati mortalis
„ tenetur, antequam audiat, vel saltem absol-
„ vat pœnitentem * (*Vide dicta de hoc l.* 6. *num.*
„ 36.) * ipse confiteri, vel conteri de suo pec-
„ cato. Si tamen vocatus improvisò ad mo-
„ ribundum, recolligere se tam subitò non
„ possit ad contritionem eliciendam, vel bo-
„ nâ fide putet se elicuisse, non peccat ab-
„ solvendo. *Præpos. Lugo, Tamb. l.* 3. *c.* 2. §. 3.
„ * (*Vide dicta num.* 33.) *

618 „ Respond. 3. Si malè absolvit, committen-
„ do defectum essentialem, verbi gratiâ, si
„ non protulit formam, vel absolvit a reser-
„ vatis non subditum, tenetur inducere ad re-
„ petendam confessionem, si sine scandalo,
„ infamia, fractione sigilli, & nocumento
„ suo possit; sin minùs, non tenetur. Si non
„ absolvit a censura, potest ab eadem (si
„ vel quando habuerit potestatem) absol-
„ vere. * (*Vide dicenda de Censur. num.*
„ 117.) * *Bonac. de Cens. in comm. d.* 1. *q.* 3. *p.* 6.
„ *ex Suar. Fill. t.* 11. *c.* 10. *q.* 6. *Reg. Nav. Rodr.*

„ Si non interrogavit sufficienter numerum,
„ speciem, vel alias circumstantias, regulari-
„ ter ad nihil tenetur, nisi ad pœnitentiam
„ agendam, monere enim extra Confessio-
„ nem non debet, cùm judicium sit finitum.
„ Si tamen redeat ad confessionem idem pœ-
„ nitens, debet moneri de defectu commisso,
„ quia alioqui hæc confessio non erit integra,
„ cùm quædam non sit debitè confessus.

„ Dixi, *si non interrogavit*; quia si positi-
„ vè dixit, non teneri confiteri numerum,
„ speciem, &c. debet monere, si sine gravi
„ scandalo, & detrimento potest, quia est
„ causa, quòd alter præceptum grave, scil.
„ confiteri illa peccata, violet. *Lugo D.* 22.
„ *f.* 3.

„ Si neglexit monere de restitutione, mo-
„ neat, si quidem commodè potest (vel in
„ confessione, vel extra, obtentâ priùs ab ipso
„ veniâ, eâ verò negatâ, ad nihil ultra tene-
„ ri docet *Tamb l.* 3. *c.* 8. *Sanch.* contra *Suar.*)
„ quia tenetur ex charitate; si non commo-
„ dè potest, Deo commendet. *Laym. l.* 5. *t.* 6.
„ *c* 9. *Henriq. Suar. Sylv. Mercer. in* 3. *p. q.* 9.
„ *art.* 1. *Dian p.* 4. *R.* 198 & *p.* 1. *t.* 4. *R.* 109. Quod
„ si tamen (ex gravi, seu mortali culpa con-
„ tra jus alterius) dixisset, eum non teneri
„ ad restitutionem, vel aliter (v. gr. opinio-
nem falsam persuadendo) esset causa effi- „
cax, cur non restituat, vel aliunde detrimen- „
tum accipiat ipse, vel alius; tenetur ipse- „
met restituere, nisi moneat tempestivè, „
priusquam pœnitens fiat impotens, quia „
actione suâ fuit injusta causa damni. Si ve- „
rò sine gravi culpa id fecit, tenetur nihil- „
ominus monere pœnitentem, si commodè „
potest; alioqui ipse obligatur, sicut casu „
priore. Si non commodè potest, excusabi- „
tur. V. *Suar. Con. d.* 8. *d* 77 *Bon. Dian. t.* 1. „
m. R. 1. *Lugo d.* 22. *f.* 3. *num.* 61. & supra *l.* 3. *t.* „
5. *c.* 2. *d.* 1. *a.* 2. *cas.* 12. „

619 Hic distinguere oportet plura dubia, quæ hoc punctum concernunt. Dubitatur I. Ad quid tenetur Confessarius, si erravit circa valorem Sacramenti? Si erravit sine culpa, conveniunt omnes non teneri cum gravi incommodo famæ vel honoris monere Pœnitentem de errore; ita *Lugo D* 22. *n.* 58. *Salm. c.* 12. *num.* 56. *Sporer pag.* 274. *n* 803. *Viva q.* 8. *a.* 5. *n.* 10. *Elbel pag.* 332 *n.* 427. & alii passim. Ratio, quia tunc Confessarius tenetur ad monitionem tantùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo. Hoc tamen valet pro Confessario delegato, aliter enim videtur dicendum de Parocho, juxta dicta *Tom. I. l.* 3. *n.* 40* *v. Omnes.* eo quòd Parochus tenetur ex justitia reparare grave damnum spirituale subditorum. Rectè autem addunt præfati AA. quemcunque Confessarium teneri advertere Pœnitentem de nullitate absolutionis ei collatæ, si ille sit in articulo mortis, vel in gravi periculo non ampliùs se confitendi. Sed quid, si Confessarius cum culpa gravi erravit circa valorem Sacramenti, an tunc teneatur monere cum gravi suo damno? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Bonac. q.* 7. *p. ult. n.* 4. *Suar. D.* 32. *se.* 6. *n.* 6. & 7. *cum S. Anton. Sylvest. Nav. & Cord.* & probabilem censent *Salm. c.* 12. *n.* 56. *cum Vasqu. Hurt. Aversa, &c.* Ratio, tum quia tale præceptum non videtur obligare cum tanto dispendio; tum quia, sicut ipse Pœnitens non teneretur cum tanto incommodo sua peccata confiteri si monitus esset, ita nec Confessarius. Excipit tamen *P. Suarez*, si Confessarius deceperit Pœnitentem, relinquendo illum in occasione proxima peccandi. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, affirmat, & hanc tenent *Lugo, Viva, Sporer, & Elbel ll. cit.* item *Tamburr. Met Conf. l.* 3. *c* 8. *n.* 5. *ac Leand. ap. Salm. l. c.* Ratio, quia, licèt Confessarius ex charitate onus susceperit audiendi Confessionem

nem Pœnitentis, tamen, postquam audivit tenetur ex officio, & ex quasi contractu cum Pœnitente inito ritè ipsi ministrare Sacramentum; unde, si invalidè ministraverit ex sua culpa, tenetur utiquè etiam cum gravi suo damno (petitâ licentiâ) illum de errore monere; & sic respondetur primæ rationi oppositæ. Respondetur item secundæ, quòd Pœnitens, si monitus esset, posset sine Confessione aliter sibi providere eliciendo actum contritionis; at Confessarius non potest ipsum inscium relinquere in tanto gravi suo damno carentiæ gratiæ Sacramentalis. Diximus, *petitâ licentiâ*, nam probabiliùs (contra alios) dicunt *Conink. Bon. & Sporer ap. Croix l. 6. p. 2. n.* 1785. quòd si ex monitione gravis sequeretur offensio Pœnitentis, non tenetur tunc Confessarius, nec potest monere, quia sigillum læderetur juxta dicenda *n.* 622. Item probabile videtur cum AA. primæ sententiæ, quòd si Pœnitens iterum alteri se confessus fuerit, tunc non tenetur Confessarius cum gravi incommodo eum monere de nullitate primæ Confessionis; Ratio, quia tunc jam moraliter certò Pœnitens supponitur justificatus, & ideo sicut ille non tenetur cum gravi dispendio procurare integritatem Confessionis, ita nec Confessarius. Et idem potest dici, si Pœnitens Eucharistiam deindè susceperit, quia (ut diximus de *Sacram. in genere n. 6. cum D. Thoma*; & aliis communiter) Eucharistia cum attritione & bonâ fide suscepta, per accidens primam gratiam confert.

620 Dubitatur II. Quid si error non fuerit circa valorem, sed circa integritatem Confessionis, nempe si Confessarius neglexit interrogare de speciebus, & numero peccatorum? Respondetur: Si Confessarius in hoc negativè se habuit non interrogando, tunc non tenetur monere de errore nisi intra Confessionem, ut cum *Busemb.* dicunt *Lugo D. 22. n. 75. Sporer. num.* 803. item *Suar. & Arriaga ap. Croix. n.* 1779. Et hoc etiamsi Confessarius culpabiliter interrogare neglexerit. Ratio, quia obligatio faciendi Confessionem integram directè afficit Pœnitentem, non Confessarium; unde, licèt Confessarius teneatur intra Confessionem interrogare Pœnitentem de speciebus, & numero peccatorum, ut efformet judicium de statu causæ & Pœnitentis, finitò tamen judiciò, cessat in Confessario hujusmodi obligatio. Si verò ipse positivè induxit Pœnitentem, ne explicaret ille species sive numerum, tunc, si cum culpa gravi id fecerit, tenetur etiam extra Confessionem cum licentia Pœnitentis eum monere de errore, sed sine scandalo, & sine gravi suo damno, ut bene ajunt *Lugo num.* 73. & *Sporer l. c.* nam sicut grave damnum excusat Pœnitentem ab integritate Confessionis, ita etiam Confessarium. Quòd si Confessarius in hoc non graviter peccaverit, tunc multò minor causa sufficiet ad eum excusandum a monitione facienda. Hinc rectè ajunt *Lugo l. c. Tamb. l. 3. c. 8. n. 3. cum Fill. ac Suar. & Arriaga ap. Croix dicto n.* 1779. quòd Confessarius, qui bonâ fide deobligavit Pœnitentem ab explicanda specie sive numero, regulariter non tenetur admonere extra Confessionem, quia regulariter (imò dico semper) sine incommodo & rubore id facere non potest.

621 Dubitatur III. Ad quid tenetur Confessarius, si positivè deobligavit, vel non monuerit Pœnitentem de restitutione facienda? Respondetur. Si illum positivè deobligavit cum sua culpa gravi, omnes dicunt teneri ad monitionem, etiam cum gravi incommodo, vel intra Confessionem, si Pœnitens brevi ad confitendum redeat; vel extra, petendo licentiam, si non redeat. Aliàs non monendo, vel monendo postquam Pœnitens factus sit impotens, tenebitur ipse Confessarius ad restitutionem; casu quo (intelligendum) Pœnitens jam restituisset, si fuisset monitus; ita communiter *Lugo D. 22. num. 61. Pal. p. 18. § 3. num. 5. Bonac. de Rest. qu. 7. p. 4 §. ult. n. 22. Viva de Pœn qu. 8. a 5. n. 10. Elbel p. 233. num. 439. Sporer pag. 274. num. 805. & Salm. cap. 12. num. 50. cum Gran. Gabr. Bonesp.* & aliis passim. Ratio, quia Confessarius suo injusto consilio jam fuit causa damni. Si verò sine culpa gravi Pœnitentem deobligavit, non tenetur jam cum gravi suo incommodo illum de restitutione monere; tenetur verò, si commodè potest, ut dicunt *Salm. num. 51. cum Aversa, & Dicast.* Imò tenetur etiam cum aliquali suo incommodo, ut rectè ajunt *Lugo num. 66. & Elbel, Viva, ac Sporer. ll. cit.* quia ex charitate quisque tenetur cum levi incommodo reparare grave damnum proximi.

An autem Confessarius, si tunc omittat monere, cùm possit sine gravi suo incommodo, teneatur ipse ad restitutionem? Negat *Sanch. Cons. l. 1. c. 3. Dub. 5. n. 2.* eo quòd Confessarius (ut ait) tunc non tenetur ex justitia monere, cùm non sit causa positiva damni, sed tantùm negativa, tacendo scil. manifestare Pœni-

nitenti ejus cognitam obligationem; tenetur ergo ad monendum tantùm ex charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Et consentit huic opinioni *Cajetanus v. Restitutione 7 in fine*, ubi sic dicit: *Si data opera* (Confessarius) *docuit falsa, putans esse vera, non tenetur lege justitiæ*. Et idem ait *Navarr. ap. Sanch. l. c.* Sed communiùs & veriùs affirmant *Lug num 63. Sporer, Elbel, Viva ll. cit. & Salm. n. 51 cum Aversa, Dic. &c.* item *Aragon. & Salon. ap. Sanchez.* Ratio, quia, licèt Confessarius sine culpa saltem gravi Pęnitentem deobligaverit a restitutione debita, tamen, cùm suum consilium pergat influere in damnum creditoris, cognitô errore, tenetur ipse ex justitia causam damni auferre, si commodè potest, aliàs obligatur restituere, cùm hìc & nunc ipse sit causa damni; pout si quis sine culpa gravi accendit ignem in segetem alienam, tenetur postea (si commodè potest) ex justitia illum extinguere; vide dicta *Tom. I. l. 3. n. 994.* Bene autem advertunt *Busemb.* ut supra, *Lugo num. 64. & Bon. l. c.* quòd cùm Confessarius jam monuerit Pęnitentem, priusquam ille fieret impotens, tunc ad nihil tenetur, etiamsi culpabiliter antea eum deobligaverit a restitutione; quia consilium tunc solùm influebat ex auctoritate Confessarii, unde, revocatô consiliô, cessat sua auctoritas influere.

Sed quid si Pęnitens tempore Confessionis erat dispositus ad restitutionem, si monitus fuisset, & postea, mutatô animô, nollet monitus restituere cùm posset? *Antoine pag. 544. q. 10 R. 2.* dicit quòd tunc Confessarius ad nihil tenetur, quia tunc Confessarius suâ monitione jam aufert causam damni, & ideo si Pęnitens non restituit, id ex ejus malitia provenit. Sed meritò sapientissimus *Lugo d. n. 64* non excusat Confessarium eo casu a restitutione: Ratio, quia, esto is qui auctoritativè dat pravum consilium, revocatô consiliô, ad nihil ampliùs teneatur, ut communiter docent DD. *Tom. I. l 3. n. 559* Hoc tamen procedit, quando damnum non est adhuc factum; non verò cùm ex consilio damnum est jam illatum alteri. Quando autem Confessarius positivè, & culpabiliter deobligat Pęnitentem dispositum ad restituendum, tunc ipse est causa ut actu damnum creditori inferatur, cùm aliàs si non deobligaret, jam actu fieret restitutio; Unde, si damnum jam actu infertur, Confessarius etiamsi postea quærat inducere Pęnitentem ad restituendum, si ille renuet, non excusabitur ipse a restitutione, cùm ipse fuerit causa damni illati.

Hoc, si Confessarius positivè restitutionem impedivit. Si verò negativè se habuit, negligendo monere Pęnitentem de restitutione, tunc distinguendum: Si inculpabiliter id egerit, non tenetur quidem cum gravi suo incommodo monere Pęnitentem; Sed tenetur cum aliquali, ut diximus, quia charitas obligat quemquam ad reparandum cum levi suo incommodo grave nocumentum proximi. Et in hoc advertit *Lugo n. 63.* incommodum mensurandum esse respectivè ad damnum, quod si sit gravissimum, aderit fortè obligatio illud reparandi etiam cum notabili incommodo. Si verò Confessarius culpabiliter neglexit monere de restitutione, meritò dicunt *Lugo, & Elbel ll. cit.* teneri cum majori suo incommodo ad monitionem faciendam. An autem omittendo hanc monitionem, teneatur ipse restituere? Si inculpabiliter omittit, conveniunt omnes ad nihil teneri. Sed dubium est, si culpabiliter omittat, an teneatur ad restitutionem? *Prima* sententia absolutè affirmat, & hanc tenent *Navar. c. 17 num. 22. Fill. tr. 32. cap. 3. q. 12. num. 79.* item *P. Nav. Mol. Sayr. Med. Arag. &c. apud Bonac. de Rest. D. 1. q. 2. p. 11. num. 15.* Quia (ut ajunt) Confessarius ex officio tenetur Pęnitentem docere de sua obligatione; aliàs non docendo, ipse est causa damni. *Secunda* sententia, quam tenent *Less. l. 2. c. 13. num. 77. & 78. & Antoine pag. 544. q. 10. R. 3.* censet Confessarium delegatum non teneri; teneri verò Parochum, quia Parochus ex officiô obligatur impedire, ne sui subditi damnum aliis inferant. *Tertia* verior sententia communissima, quam tenent *Suar. D. 32. Se. 6. num 9. Pal. p. 18. §. 3. n 6. Sanch. Dec. l. 1. c 6 n. 5. & l. 2. cap. 11. num. 23. Cabass. l. 6. c. 13. num. 11. Azor. 3. p. l. 4. cap. 16. qu 3. Elbel. num. 440. Salm. de Pœn. c. 12. num. 52. Croix num. 1781. cum Vasqu. Diana p. 1 tr. 1. R. 1. Bonac. l. c. cum Sà, Valent. & Reg. Lugo D. 22. num 67. cum Con. Fill. Maldero*, & communi (ac probabilem putat ipse *Less. l c.*), docet Confessarium, sive delegatum sive Parochum, non teneri ad restitutionem. Ratio, quia delegatus tenetur ad monitionem ex sola charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Parochus autem, cùm ipse sit constitutus tantùm pro bono spirituali subditorum, tenetur quidem ex suo munere damna ipsorum spiritualia impedire, non autem temporalia aliorum. Et hoc veriùs puto dicendum (quidquid confusè dicat *Croix l. c.*), etiamsi Confessarius studiosè negligat monere Pęnitentem

tem, ut ipſe non reſtituat; quia adhuc tunc deeſt poſitivus influxus in damnum aliorum: qui influxus omninò requiritur ad obligationem reſtitutionis, ut fatetur idem *Croix l.3. p.2.num.* 148. & communiter docent DD. juxta *dicta To.1. l.3. num.*584.

622 Dubitatur IV. An Confeſſarius poſſit loqui extra Confeſſionem cum Pœnitente de defectu commiſſo in Confeſſione, ſine ipſius licentia? *Prima* ſententia dicit non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri, & hanc tuentur *Suar. D.33. ſe.5 num.3.Petrocor.to.4.pag 96.n.3. Spor.n.822.& Fill. Turr. Hurt. Meratius, Lochn. &c. apud Croix num.*1776. & probabilem putant *Laym. cap.14. num.15. Pal.p.18.§.3.num.6. Eſcob.l.16.num.675. Bon.p.15.§ ult num.21.& Salm.c.14.n.44.* Ratio, quia talis monitio ſupplet, & perficit eandem Confeſſionem inchoatam, quæ imperfecta manſerat; unde, etiamſi Pœnitens licentiam negaret, poterit Confeſſarius ei manifeſtare defectum, cùm eſſet tunc ille irrationabiliter invitus. *Secunda* verò ſententia, cui ſubſcribo, id negat, eamque tenent *Sanch.de Marr.l.3.D.16. num 3.Lugo D.23.num.*130. (qui ait contrariam repugnare communi ſenſui Theologorum) & probabiliorem cenſent *Croix, Pal.Eſcob ll.cc.cum Soto, Vict. Fag. Rodr. Philiarc. & Salm.ibid. cum Sylvio, Val.Bon.Reg.Averſa, Gabr. Megala, Graff. & Diana.* Ratio potiſſima, quia, licèt monitio illa fiat ad reparandum defectum præteritæ Confeſſionis, attamen, cùm non ſit cum illa conjuncta, & judicium jam fuerit completum, evadit illicita, eo quòd eſſet quædam peccati exprobratio. & ideo odioſam Confeſſionem redderet. Hoc tamen intelligendum, ſi Confeſſarius judicium jam perfecerit, abſolutionem impertiendo; nam ſi non abſolverit, quia vel oblitus fuerit abſolutionem dare, vel quia eam malè protulerit, tunc valde probabiliter dicit *Croix dicto n.1776. cum Stoz, & Arriaga*, bene poſſe Confeſſarium, non petitâ licentiâ, dicere Pœnitenti eum non abſolviſſe; Tunc enim revera nulla intervenit peccati exprobratio.

623 „ Quæ & quanta ſit obligatio Confeſſarii
„ audiendi Pœnitentes?

„ Reſp. 1. Quivis Sacerdos etiam ſimplex,
„ quando non eſt alius paratus, tenetur in
„ extrema neceſſitate, v.gr. in periculo mor-
„ tis audire, & abſolvere volentem confite-
„ ri; Ratio eſt lex charitatis.

„ Reſp. 2. Parochus, & quivis Sacerdos cu-
„ ratus tenetur audire confeſſionem ſui ſub-
diti, non tantùm in caſu neceſſitatis, aut „
præcepto confeſſionis urgente, ſed etiam, „
ſaltem per ſe, vel alium, quoties pœnitens „
id rationabiliter petit: ver. gr. ſi ſit in gra- „
vi aliqua difficultate ſpirituali, vel velit pro- „
mereri Jubilæum, &c. quia tenetur ejus bo- „
num ſpirituale promovere. *Suarez, Vaſqu.* „
Lugo, &c. Si tamen nimis frequenter, vel „
intempeſtivè peteret, excuſaretur. *Averſ. q.16.* „
ſ.11. Quòd ſi etiam ſemel tantùm, vel bis „
negaret, aut differret, non peccaturum gra- „
viter, ob levitatem materiæ, docet *Suar.* „
contra *Bon.* Admittitque *Averſ. l. c.* ſi non „
petat ex urgenti occaſione, v. gr. ſollemnis „
feſti, &c. *(*Vide dicta hoc l 6. n 58.*)* „

Reſp. 3. Quotieſcunque pœnitens ex me- „
ra devotione vult confiteri, Parochum te- „
neri illum audire, contra *Sylv. Reg. &c.* do- „
cent *Azor.Suar.Con.Bon.Molſ.Lug.&c.* Sed re- „
ctè limitat *Averſ l.c.* ſi non adſint alii Con- „
feſſarii delegati, & Parochus non legitimè „
impediatur. „

Reſp. 4. Reliqui Sacerdotes, per ſe loquen- „
do, non tenentur audire confeſſiones; ſi ta- „
men audire cœperint, tenentur abſolvere, „
niſi quid obſtet, neque poſſunt remittere ad „
alium: quia pœnitens eo ipſo habet jus ad „
abſolutionem, nec poteſt fructu, & gratiâ „
Sacramenti privari. *Averſ l.c.* „

Rogatur I. An Confeſſarius non Parochus 624 teneatur cum periculo vitæ abſolvere moribundum exiſtentem in mortali? *Prima* ſententia negat teneri, & hanc defendunt *Nav. Man. cap.24. num.9. Coninch D.25. num.89.* item *Soto, Malder. & Sà ap. Lugo D.22.num.12.* qui probabilem putat. Ratio, quia, dum proximus poteſt abſolutè a periculo damnationis ſe liberare, non eſt in tanta neceſſitate, ut alter teneatur ei ſuccurrere cum periculo vitæ. Limitat verò *Coninch. l. c.* ſi talis infirmus ſit in extrema neceſſitate, nempe ſi ignoret contritionem eſſe ſibi neceſſariam, vel neſciat eam elicere; quod revera cenſeo in rudibus ut plurimum accidere. *Secunda* tamen ſententia, quæ mihi magis arridet, affirmat, eamque tenent *Suar. D. 22. ſect. 7. num.1. & Valent. ac Lorea ap. Lugo num.12.* Ratio, quia, eſtò in rigore loquendo poſſet moribundus per contritionem ſibi providere, tamen non poteſt negari, quòd magno periculo exponitur ille ſuæ æternæ ſalutis, ſi abſque abſolutione relinquitur; Et ſicut cùm certa eſt damnatio proximi ſi non abſolvatur, teneris certam mortem ſubire, ita dico, cùm

proximus est in probabili periculo damnationis, teneris ei subvenire cum probabili periculo mortis, ex lege charitatis, quæ obligat in pari periculo exponere vitam temporalem ad salvandam vitam proximi spiritualem.

625 Rogatur II. An simplex Sacerdos, qui degit in Oppido, ubi talis esset penuria Confessariorum, ut incolæ gravi laborarent necessitate spirituali, utrùm hic tutus sit in conscientia, si negligat Confessiones excipere, vel, cùm possit, ad eas excipiendas se habilem reddere? Apud nullum Auctorem de re morali tractantem hoc dubium inveni discussum, tantùm ad manus mihi pervenit quidam libellus, cui titulus (*Parroco di Villa pag. 308.*), & cujus Auctoris doctrinam ac pietatem varia ejus Opuscula satis comprobant; ibi hæc habentur: *Chi ha talento per confessare, e vede nella sua Terra la mancanza della Confessione, e conosce o che non si frequenta, o si strapazza, è tenuto ad amministrare tal Sacramento; E se non è d'età molto avanzata, è tenuto in coscienza ad abilitarsi al meglio che può.* Affert idem Auctor auctoritatem V. Patris Pavone Societatis JESU, viri admodum docti & pii, qui in suis Operibus sic scripsit: *L'obbligo come Sacerdote è di ubbidire al mio Prelato, quando mi comanda che confessi, e non ho legittimo impedimento, perchè il Prelato può comandarmi, ed io non ho ragione di tenere ozioso il talento... Dippiù, ho obbligo di offerirmi al Vescovo, e di chiederli facoltà di Confessare, quando io mi accorgo essere in grave bisogno il Popolo per mancamento de' Confessori.*

Breviter dicam super hoc puncto quid sentiam. Certum est, quòd Sacerdotes sunt a Deo constituti, ut saluti Animarum incumbant; sicut enim Divinus Pater misit Filium suum, ut salvaretur Mundus per ipsum, ita Christus Dominus misit Sacerdotes, ut in suum officium succederent, & pro eo legatione fungerentur; *Ap. 1. Cor. 3.* Ideo Concilium Trident. *Sess. 23. cap. 14* requirit, ut promovendi ad Presbyteratum, *priùs ad docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta idonei comprobentur.* Præcipua autem Sacerdotum obligatio est ministrare Eucharistiæ, & Pœnitentiæ Sacramenta, ad hoc enim sacrificandi, & absolvendi a peccatis conferţur eis duplex potestas. Imò specialiter ad hoc munus absolvendi Christus Dominus Spiritum Sanctum infudit, ut Ipse testatus fuit (*Joan. 20. v. 23.*) dicens: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cùm dixisset, insufflavit, & dicit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo, si Christus misit Sacerdotes præcipuè ad salvandas Animas, absolvendo eas a peccatis, sequitur hoc esse proprium Sacerdotum munus, ac consequenter ipsos teneri saltem in gravi Populorum necessitate suam potestatem exercere, & ad hoc se habiles reddere, ne dicatur, quòd in vacuum Gratiam Dei receperint (*2. Cor. 6.*). His positis, non video quomodo Sacerdotes illi, qui ob desidiam ab hoc onere se subtrahunt, possint esse tuti in conscientia, & excusari ab exprobratione Domini, ac a supplicio damnationis, inflicto servo illi otioso qui talentum abscondit, ut habetur *Matth. 25. 18.* quem textum Interpretes (ut *Cornelius a Lapide, Calmet, & Tirinus* cum *S. Ambrosio*) propriè explicant de eis, qui possunt suâ operâ procurare Animarum salutem, & negligunt: *Notent hoc* (ait Cornelius) *qui ingenio, doctrinâ, aliisque dotibus sibi a Deo datis non utuntur ad suam aliorumque salutem ob desidiam, vel metum peccandi; ab his enim rationem reposcet Christus in die Judicii.* Nec dicant hujusmodi Sacerdotes satis suam obligationem explere, si alio modo Animabus subveniant, nempe instruendo, corrigendo, orando, quin Sacramentum Confessionis ministrent; nam illis tenentur subvenire in eo, quo indigent ad propriam salutem; Sæpe enim accidit in Oppidulis, quòd plures fortè non egent instructione, aut monitione, quia fortè jam sunt satis instructi, & parati ad Confessionem, sed deest ipsis Sacerdos, qui eorum Confessiones excipiat. Nec valet dicere, quòd Sacerdos simplex, si teneretur Confessiones excipere teneretur tantùm ex charitate, sed hæc non obligat cum gravi incommodo, prout esset labor insumendus ad acquirendam scientiam satis necessariam ad excipiendas Confessiones. Nam respondetur, quòd licèt exercitium Confessiones excipiendi sit opus charitatis, tamen non oritur ex simplici motivo charitatis, sed ex proprio Sacerdotis officio, cui ex Christi institutione hæc obligatio est annexa, eique satisfacere debet Sacerdos, quando urget Populi necessitas. Hæc mihi dicenda videntur, ceterùm Sapientiorum judicio ea sedulùs consideranda relinquo.

DU-

DUBIUM VI.

Quæ Scientia, & Prudentia requiratur in Confessario?

626 RESP. Ut Sacerdos ritè absolvat, debet, quantum moraliter fieri potest, omnia peccata pœnitentis intelligere, quia alioqui is frustra teneretur recensere. *Unde resolves.*

1. Peccat, qui absolvit eum, cujus peccata per negligentiam non satis intellexit, quia fert sententiam, incognitâ causâ. Validam nihilominus esse absolutionem, sive propter somnium, &c. ut dictum supra *c.1. d.2.a.4.* sive propter cantum, vel linguam impeditam pœnitentis (sine hujus tamen culpâ) aliqua non intellexerit, docet *Dian. 3.p.t.4.R.109.& p.4.t.4 R.198.* Item *Laym. l.5.t.6.c.9.ex Henr.Suar.Sylv.Merc. in 3.p.* eo quòd essentia, & effectus Sacramenti consistere possit absque integrâ, & specificâ peccatorum explicatione, si sine culpa pœnitentis omittantur. V. *Dian l.c.*

2. Si tamen pœnitens post confessionem intelligat, unum, vel plura mortalia non fuisse intellecta, debet ea repetere in sequenti confessione, sive apud eundem, sive alium Confessarium. *Laym. Dian.ll.cc.*

3. Confessarius absolvens ex ignorantia, quem absolvere non poterat, dupliciter peccat; nimirum ignorantiâ eorum, quæ ad officium suum spectant, & indebitè absolvendo. *Tann.in 1.2.d.4.qu.9 d.1.num.12. Lugo d.16.f.4.num 185*

627 Resp. 2. Ut Confessarius validè absolvat, requiritur & sufficit cognoscere peccata, saltem sub confusa ratione peccati. Ut verò licitè, requiritur ea scientia, ut possit ferre prudens judicium in hoc foro; ideoque debet scire 1. Quæ sint mortalia, quæ venialia, saltem ex genere suo.* (*Nota hîc ex Lugo D.22.num.70. Spor.num.783. Holzm.n.727. & Salm. de Pœn.cap.12.num.4. cum Gran. non esse necessarium, ut Confessarius in omnibus judicet, quæ sint peccata gravia, vel levia; Sufficit, si sciat hoc judicare in iis quæ communiter occurrunt: reliqua autem audiat, & absolvat. Insuper docent Salm.l.c cum Suar Sanch. Dic.Con &c. quòd, licèt in aliquo casu Confessarius non discernat, quæ sint gravia, aut levia, si Pœnitens bonâ fide dicit peccatum suum, Confessio valet; & quamvis postea advertatur fuisse mortale, non est cur repetatur in alia Confessione.*)* 2. Species, & circumstantias necessariò explicandas. 3. Spectantia ad restitutionem bonorum, & famæ. 4. Casus reservatos, & excommunicationes saltem communiores. 5. Censuras, & irregularitates communiores, pro Sacerdotibus. 6. Requisita in pœnitente ad bonam dispositionem. 7. Remedia peccatis opportuna. Circa quæ omnia notantur hæc tria.

Primò sufficere, si ea sciat mediocriter, ita ut saltem norit prudenter de omnibus dubitare, & doctiores se, vel libros consulere.* (*Meliùs dicunt Salm.de Pœn.cap.12.n.7. cum Suar. & communi, satis esse, si Confessarius intelligat, quæ frequentiùs accidunt, & de aliis sciat dubitare.*)*

Secundò, majorem, minoremque requiri, ac sufficere scientiam, pro diversitate locorum, & pœnitentium. *Bon d.5.q.7.p.3.§.2.*

Tertiò, graviter peccare tum eum, qui sine sufficienti scientia huic muneri se ingerit, tum eum, qui talem sine necessitate constituit, aut, cùm possit corrigere, tolerat. *Laym.l.5.cap.13.Bon.l c.Lug.*

628 Excusatur tamen Confessarius, qui caret sufficienti scientiâ, si adsit necessitas, nimirum si aliter Pœnitentes deberent diu carere Confessione, ut evenit in Captivis; ita *Lugo D.22. num 74 & Salm de Pœn.cap.12 num.12.cum Suar. &c.* Et idem dicunt *Lugo ibid. & Aversa ap. Salm.l.c.* pro parvis Oppidis, aut Triremibus, ubi (ut ajunt), si haberi nequeunt docti Sacerdotes, deputari possunt minùs docti, quales possint haberi; Admonendi tamen hi sunt de obligatione addiscendi.

Ceterùm, qui ad hoc munus excipiendi Confessiones inhiant, non facilè sibi suadeant, quòd satis idoneos ad tantum munus se reddere possint sine diuturno studio scientiæ moralis; pro

qua

quia certè non sufficit aliquam percurrere Summulam earum quæ circumferuntur; nec satis est generalia principia hujus facultatis scire, ut quidam qui (Casuistas contemnentes) Literatorum arrogant sibi nomen, autumant; Moralis enim scientia non solùm valde necessaria est Christianæ Reip. cùm ex ea dependeat bonum regimen Animarum, sed etiam est summopere difficilis; tum quia ipsa generalem notitiam requirit omnium aliarum scientiarum, officiorum, & artium; tum quia tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tum quia in magna parte constat tot legibus positivis, quæ nonnisi apud Casuistas allatæ inveniuntur, & maximè apud Recentiores, cùm hujusmodi leges in dies prodeant; Demum difficillima evadit propter innumeras casuum circumstantias, ex quibus resolutionum pendet variatio: nam ex circumstantiarum diversitate, diversa applicanda sunt principia: & in hoc difficultas consistit, cùm nequeat id fieri sine magna discussione, & vel plurium accuratâ lectione librorum, qui res examinant & dilucidant.

„ 1. Si pœnitens advertat, Sacerdotem non percipere peccati gravitatem, tenetur illum monere, se peccasse mortaliter.

„ 2. Qui sciens prudens confitetur ei, quem scit suam conscientiam dijudicare non posse, tenetur confessionem repetere apud peritiorem: quia graviter peccaret sic confitendo.

629 „ Resp. 3. Prudentia requiritur tum in instructione, monitione, curatione pœnitentis: tum in interrogatione. Et quidem si prudenter judicet integrè esse confessum, v. gr. quia bene instructus potest, & solet adhibere diligentiam debitam. * (*Vel quia de brevi est Confessus*) *, non tenetur quicquam interrogare, aliàs tenetur, ut habet communis (*Dian.* tamen *p.2.t.15.R.7. ex Nav. & Valer.* negat esse mortale, non examinare aliquam circumstantiam ex oblivione. Vide etiam *Cardin. de Lugo d.22.*): quia tanquam judex debet curare integritatem judicii, & tânquam medicus, ut morbi, & vulnera perfectè detegantur; cavendo interim 1. Ne examen sit curiosum de non necessariis, unde Confessarii existimatio, Sacramenti dignitas, & pœnitentis profectus minuatur. 2. Ne sit indiscretum, v. gr. de iis, quæ moraliter certum est a tali non solere committi: vel ex quibus discat peccare pœnitens, vel de inverecundis inverecundè, vel de numero nimis anxiè, si ex dictis probabiliter æstimari possit. 3. Ne sit intempestivum, & sinatur priùs se explicare, quantum potest, ne importunitate terreatur. Quod verò quidam monent, expedire, ut pœnitens inter confitendum non interrumpatur, id *Card. de Lugo d.22. num.15.* universim non probat; præsertim si confessio non sit brevis, quia facilè alia excidunt a memoria *(*Vide dicta n.607. in fin.*)* *Unde resolves.*

„ 1. Si Sacerdos advertat pœnitentem, etiam post sufficientem diligentiam, peccatum aliquod, aut circumstantiam necessariam omittere, probabilius, ac verius est, per se loquendo, teneri interrogare, etsi neget *Sà, v. Confessor, & Medin.* docens, si diligenter examinatâ conscientiâ unius sit oblitus, non teneri Confessarium illud revocare in memoriam, nisi cedat in damnum proximi; quod *Vasq. qu.93. d.7. num.3.* videtur dicere esse probabile: verùm alii rejiciunt. V. *Card. de Lugo d.22.* * (*Et rectè quidem rejiciunt, ut tenendum cum communi sententia, quam docent Suar. D.32. se.3. num.7. Laym. c.13. qu.5. & Pal. p.18 §.2. num.3 cum Tol. Nav. Con. Graff. Henr. & aliis ex c. Omnis, & ex Rituali Romano allatis num.607.*) *

„ 2. Etsi Confessarius, cui evidenter constat peccatum pœnitentis, quod tamen ipse neget, non debeat illum absolvere: quando verò ex aliorum relatione, vel suspicione id habet, standum sit pœnitentis confessioni, cui in hoc foro, tam *pro*, quam *contra* se fides habetur (*Suar to.4 d.32. se.3. Fag p.2. l.6. cap.4. num.38.* citati a *Dian. p.3. t.4. R.105.*), In utroque tamen casu prudentis Confessarii est, 1. Cautè, & a longè, tum propiùs interrogare. 2. Si nihilominus neget, prudenter judicare, an non potuerit oblivisci, vel confessus esse alteri, vel putare non esse peccatum, vel simili de causa excusari, ita ut debeat absolvi *Dian. l. c. ex Syl. Nav. Tol. &c.* 3. Si peccatum illud norit ex confessione complicis, non uti illâ scientiâ, nisi in genere quærendo, an non aliud conscientiam gravet, & excitando ad majorem contritionem, ob periculum indirectè revelationis, aut etsi complex dederit veniam, ob periculum scandali. V. *Laym. cap.14.* 630

631 Diligentiùs hîc videndum, quid debeat agere Confessarius cum Pœnitente, de quo sciat vel suspicetur aliquod peccatum, quod ille non confitetur? Distinguendum, si scit extra Confessio-

fessionem, & noverit ex propria scientia, puta furantem aspiciendo, vel audiendo blasphemantem, sine dubio non debet absolvere, si ille negat; modò non adsit prudens dubium an alteri fuerit confessus, vel justam habeat causam tacendi; ita communiter omnes cum *Busemb. Laym. c. 14. n. 35. Suar. D. 32. Se. 3 n. 9. Lugo D 22. n. 21. Concina pag. 694. n. 23. Sporer n. 802. Mazzotta pag. 431. Viva q 8. a. 5. n. 2. Elbel n. 454 Holzmann n. 721. & alii passim*. Si verò Confessarius id habet ex suspicione, vel ex aliorum relatione, dicunt etiam communiter *Suar. Laym. Holzm. Spor. & Mazzot. ll. cit.* quòd post diligentem interrogationem regulariter debet absolvere negantem, tunc enim putare debet quòd ille aut fuerit peccati oblitus, aut alteri confessus, vel quòd habeat justam causam reticendi, aut relatores deceptos fuisse; quia in hoc foro (ut docent omnes cum *D. Thoma Quodlib. 1. a. 12.*) omninò Pœnitenti credendum est tam pro se, quàm contra se. Sed non alienum a ratione mihi videtur id quod dicit *Elbel. l. c.* nempe quòd si Confessarius notitiam habeat alicujus peccati ex certa relatione aliorum, tunc non posset absolvere Pœnitentem illud negantem; Reverà enim, si istius crimen mihi referrent testes tam graves, qui de eo me redderent moraliter certum, & ex alia parte certus essem quòd Pœnitens non potuerit oblivisci, nec ullam causam reticendi habeat, tunc non auderem huic absolutionem impertiri; nam regulam illam quòd credendum sit Pœnitenti, dico procedere quidem in re dubia, non verò in re moraliter certa, moralis etenim certitudo vera certitudo est.

Si autem Confessarius noverit peccatum ex Confessione alterius, tunc utiquè non poterit specialiter Pœnitentem de illo interrogare, nisi expressam ab illo altero licentiam habeat, sed tantùm poterit generatim interrogare: & in hoc dico, quòd Confessarius non sit nimius in interrogationibus repetendis, quia in hoc etiam esset periculum revelationis; Ita communiter *Laym. Sporer, Busemb. &c.* ut supra. Non improbabiliter tamen dicunt *Nav. Man. c. 8. n. 17. v. 21. cum Sylvest & Laym. Spor. ac Holzm. ll. cit.* quòd si aliquod peccatum sit commune talibus personis, possit de eo speciatim interrogare, prout in sponsis commune est prolabi in tactus inhonestos, vel saltem in pravas cogitationes. An autem possit Confessarius eo casu talem Pœnitentem absolvere? Affirmant posse & debere *Lugo dict. n. 21. Anacl. pag. 618. n. 42. cum Gob. & Herinx, ac Diana p. 5. tr. 11. R. 21. Elbel* autem *pag. 14. n. 44.* censet debere absolvere sub conditione; Sed meliùs meo judicio sentit *Croix n. 1969.* citans *Suar. Dic. & Ills.* quòd eo casu nullo modo absolvat, sed tantùm aliquid oret ad occultandam negationem absolutionis. Et huic adhæret *Viva l. c.* dum dicit, quòd cùm Confessarius prudenter judicat Pœnitentem sacrilegè negare peccatum, non debet eum absolvere.

632 „ 3. Interrogationes in materia castitatis debent esse paucæ, & cautæ, ne vel occasionem det investigandi aut traducendi confessionem, aut ignorantem doceat, aut offendat, aut se vel illum periculo exponat. Ac si hæc timeat, potiùs debet aliquid deesse integritati materiali. Et quidem si in hac materia negantur cogitationes, non opus est progredi ad opera: rudiores tamen cogitationes negant, verba, & opera rogati fatentur; quòd illas non æquè agnoscant, aut advertant. Vide *Laym. hic c. 13. Conin. d. 7. dub. 7. Fagun. prac. 4. l. 4. c. 2. Dian. p. 3. t. 4. R. 99.* „

CAPUT III.

De Adjunctis Pœnitentiæ.

DUBIUM I.

Quid sit Sigillum Confessionis, & qui ad illud teneatur?

& Revelationes? 641. An cadant defectus naturales Pœnitentis? 642. Quid si tales defectus per se pateant, nempe si Pœnitens sit blæsus, surdus, &c.? 643. Quid si sit scrupulosus? Et quid si Confessarius advertat intra Confessionem Pœnitentem esse surdum?

644 *Qui teneantur ad sigillum?* Tenentur, I. Con*fessarius. 645. Quomodo debeat Confessarius respondere, si interrogetur, an audierit aliquod peccatum, vel an absolverit? 646. II. Superior requisitus pro licentia peccati reservati. III. Interpres. IV. Qui audit Confessionem furtivè, aut casu, vel ex necessitate, puta in naufragio, &c. V. Is cui sacrilegè revelatum est peccatum. VI. Confessarius si tus. VII. Doctor consultus. VIII. Scriptor Confessionis. IX. Confessionem scriptam legens. X. Juxta aliquos etiam Pœnitens, sed hoc improbabiliter.*

647 *Fusiùs discutitur quæstio I. An Doctor consultus a Confessario de licentia Pœnitentis teneatur ad sigillum? 648. Qu. II. An teneatur is, quem consulit Pœnitens pro Confessione facienda? 649. Qu. III. An qui legit Confessionem alterius scriptam?*

650 *Quomodo debeat esse licentia data a Pœnitente ad loquendum? Debet esse I. Expressa. II. Libera. III. Non revocata. IV. Sufficit autem, si detur voce. V. Vel si detur factò, scil. si Pœnitens incipiat loqui.*

651 *An Confessarius possit loqui de peccatis cum Pœnitente statim post absolutionem? An possit monere Pœnitentem de errare in Confessione commissa?* (Remissivè ad num. 622.) *652. An possit loqui intra Confessionem de auditis in alia?*

653 *An frangat sigillum Confessarius, dicendo audisse in aliquo loco tale peccatum? Dub. I. An violet sigillum manifestans peccata alicujus loci? Dub. 2. Quid si dicat, Religiosum alicujus Conventus, vel Ordinis commisisse tale peccatum?*

654 *An liceat uti notitiâ Confessionis ad externam gubernationem? Vide quæ sunt ap. Busemb. 655. Dub. I. An Confessarius, ob peccatum a subdito auditum, possit eum amovere ab officio? 656. Dub. II. An possit negare suffragium ei quem ex Confessione noverit indignum? Et an ad hoc possit uti aliquo prætextu? An Confessarius possit uti notitiâ Confessionis ad custodiendas res suas, aut diligentiùs invigilandum, aut ad alia? 657. Dub. III. An possit negare Communionem, aut Ordinem, aut assistentiam in Matrimonio Pœnitenti sine absolutione dimisso? 658. Dub. IV. An possit uti notitiâ Confessionis ad se tuendum ab insidiis sibi paratis? An possit se celare a Pœnitente, quem per Confessionem aliàs noverit in plura crimina solere prolabi, etsi alii celationem non advertant? Et an possit aufugere a Pœnitente indisposito, qui eum minus exterret, si non absolvat? 659. Dub. V. An possit celebrare in Ecclesia, quàm ex Confessione noverit pollutam? Dub. VI. An tenearis pergere ad Confitendum ei quem sciveris ex Confessione non esse Confessarium? 660. Dub. VII. An in materia sigili liceat uti opinionibus probabilibus?*

661 *I. Expedit Confessario in hac materia esse quàm maximè cautum. II. Non tenetur autem cavere quascunque leves suspiciones aliorum.*

RESP. I. Sigillum hoc est obligatio juris divini strictissima in omni casu, etiam quò integri regni salus periclitaretur, ad tacendum, etiam post mortem pœnitentis, dicta in confessione (id est in ordine ad absolutionem Sacramentalem) omnia, quorum revelatio Sacramentum redderet onerosum, vel odiosum. *Unde resolves.* 633

Violatio hujus Sigilli duplicem habet malitiam, Sacrilegii, contra reverentiam Sacramento debitam, & injustitiæ, ex pacto virtuali inter Pœnitentem, & Confessarium de secreto illo servando omni casu. *Dian. p. 5. t. 11. R. 2. ex Fagund. Kelisson* Neque hìc datur parvitas materiæ. *Dian. p. 5. t. 5. R. 8. ex Mald. & Baldel. &c.* * (*Meliùs dicendum, quòd triplicem habet malitiam, nempe sacrilegii contra Sacramentum; infidelitatis gravis, cùm ex parte Confessarii intercedat onerosa, quamvis tacita, promissio secretum servandi; item detractionis, si peccatum non sit publicum. Ita Sporer, Roncaglia, Croix, & alii communiter.*) * 634

2. Non inducitur hæc obligatio 1. Per confessionem factam fictè, v. g. ad furandum, illudendum, vel Sacerdotem pervertendum * (*vel ad se conquerendum*) * etsi hoc casu adhuc prudenter tacendum sit. Vid. *Dian. p. 5. t. 11. R. 26.* * (*Est commune cum Holzm. n. 703. Concina pag. 737. & aliis passim.*) * 2. Si quis extra confessionem accipiat aliquid sub sigillo confessionis; quia tantùm est obligatio secreti naturalis gravior, aut levior, pro rei exigentiâ. * (*Ita etiam Conc. & Holzm. ll. cit. ac Nav. Man. c. 8. n. 18 cum Innoc. Panorm. Caj. Scto, & communi.*) * 635

Nota hìc I. Quod Confessarius tenetur ad Sigillum, etsi Pœnitens discedat indispositus, modò ille dixerit peccata ad obtinendam absolutionem; ita *S. Thomas in 4. D. 21. q. 3. a. 1. ad 1. Lugo D. 23. n. 45. Conc. pag. 737. n. 5. Ronc. pag. 99 q. 2. Holzm. n. 703. Spor. n. 809. & Salm.* 636

Salm. de Pœn. c. 9. num. 15. ex communi. Notandum II. Quòd adhuc in dubio, an aliquid sit dictum a Pœnitente in ordine ad Confessionem, Confessarius tenetur ad sigillum; *Suarez*, & *alii* apud *Salm. c. 14. num. 18.* communiter, item *Bon qu 6. p. 2. n 4. cum Reg. Graff. Suar. & aliis*, item *Renzi pag. 220. q. 6. Tamb c. 2. n. 20. Mazzotta pag 582 Croix n. 1946. cum Reg. & Schilder.* contra *Baldi*. Ratio, quia aliàs redderetur odiosa Confessio, dum alioquin plura peccata revera in Confessione audita, ob defectum memoriæ, & hallucinationem Confessarii, possent impunè manifestari.

637 „ 3. Non frangitur sigillum, I. Si in genere dicas, Titium tibi confessum esse venialia, aut esse probum, innocentem: modò non dicas in iis circumstantiis, ex quibus colligi possit, alios esse nocentes, vel confessos mortalia. II. Si dicas, N. tibi esse confessum, etsi in certis circumstantiis hoc quoque periculosum sit. *Laym c. 14. n. 21.* Imò si pœnitens verbò, vel factò (v. gr. clam accedendo) significaverit se nolle sciri, quòd sit confessus, Confessarium revelare sigillum volunt *Reg. Nav.* & *Mercer.* apud *Dian. t. 5. t. 11. R. 47.** (*Et rectè consentiunt Sporer n. 825. & Holzm. n. 708. cum aliis.* *) Quia pœnitens se confitendo Confessario extraordinario veniret in suspicionem gravioris criminis, quod *Tamburr. in append. c. 3.* dubiè confirmat, asserens, se vereri, ne talis accedat ad fractionem sigilli. III Si peccata ita referas, ut, moraliter loquendo, persona innotescere non possit; neque communitas aliqua etiam parva, infametur, ut quòd ibi talia vitia regnent. V. *Dian. l. 2. t. 15. R. 13.* id enim esset contra sigillum * (*Vide infra n. 653.*)*. Unde *Turrian.* apud *Dian. p. 5. t. 11 R. 45. & Tamb. in append. c. 3* reprehendunt Superiorem localem, qui Provinciali fortè dicat, in sua domo sæpe postulari licentiam absolvendi a reservatis: quia potest redundare in ignominiam, & damnum domûs: etsi idem *Tamburr. c. 4. n. 2.* dicat probabile esse, quòd non sit contra sigillum,* si dictæ licentiæ petitæ fuerint extra confessionem. IV. Si uraris notitiâ extra confessionem acquisitâ, imò ipsum peccatum, quod aliundè tibi innotuit, aperias, modò nullam circumstantiam ex sola confessione notam, nec certiùs referas, quàm extra confessionem nosti; quo in casu opus est magnâ cautelâ, & tutissimum est silere. *Laym. c. 14 n. 16.*

638 „ 4 Quando plures, ver. gr. studiosi, vel aulici, &c. tenentur ferre testimonium confessionis, Confessarium teneri id dare, etiam iis, quos non absolvit, docet *Con. disp. 6. d. 1. Fagund.* & *Dian. p. 3. t. 15. R. 12.* tum ne id negando prodat aliquo modo sigillum, & pœnitentem; tum quia dando non mentitur, cùm tantùm testetur, esse confessum. Verùm *Bonac. d. 5. q. 6. f. 5. p. 4.* & *Card. de Lugo d. 21. f. 3.* docent, tali schedam negare non esse contra sigillum (idemque concedit *Averf. p. 18. f. 2.* si non constet pœnitentem accessisse ad hunc Confessarium); tum quia nihil dicit, sed tantùm non approbat testimoniò positivò confessionem, ad quod non tenetur, nec quicquam facit, ex quo possint cognosci delicta pœnitentis; tum quia aliàs via aperiretur fraudibus, & multi improbi Parochos in Paschate deciperent; tum quia potest esse consuetudo, ut scribatur absolutum esse; quod falsum erit, si scribat, & si omittat, sigillum franget; tum quia scandalosum erit, & iniquum, publicæ meretrici perseveranti (uti & occulto peccatori, sic pallianti suam iniquitatem) testimonium dare confessionis; neque Confessario imputandum erit, quod eum positivè non defendat. „

Probabilius est & communius, quòd, si in schedula scriptum sit pœnitentem tantùm esse confessum, schedula sit concedenda, ut tenent *Laym de Pœn. c. 14. num. 8. Auctor de Offic. Conf. apud Croix qu. 3. Sporer de Pœn c. 7. n. 839. Roncaglia c. 7. qu. 4. Elbel n. 291 Croix n. 1994. & Holzm. num. 708. cum Spor., & Dian.* quia negare schedulam, idem esset ac indirectè revelare eum non esse ritè confessum. Et hoc est contra *Bon. 9. 6. se. 5. p. 4 n. 7.* qui ait negandam esse, & contra *Lugo D. 23. n. 87* qui cum *Henriqu.* dicit posse negari, quia, licèt Confessarius non possit revelare peccatum, non tenetur tamen testimoniò positivò illius Confessionem approbare. Sed huic rationi non acquiesco, quia, etsi non teneatur cooperari ad approbationem illius Confessionis, tenetur tamen vitare indirectam revelationem, quæ, negatâ schedulâ, vitari non potest. Secus verò si Confessarius in schedula deberet scribere Pœnitentem non solùm esse Confessum, sed etiam absolutum; quia, cùm mendacium sit intrinsecè malum, nunquam proferri potest, ut communiter docent *DD. Lugo D. 23 n 87. Pal.*

Pal. de pœn. p. 5. n. 13. cum Croix, Sporer, Ronc. Laym. ll. cit. Si tamen schedulæ essent jam typis editæ, ubi asseratur absolutio impertita, videtur probabile (ut aliqui recentiores dicant) tradi posse confessis non absolutis, saltem si publicè petant, quia tunc Confessarius nullum profert, aut scribit mendacium, sed tantùm materialem actum operatur; talem schedulam tradendo.

639 „ 5. Sub sigillum cadunt I. omnia peccata
„ pœnitentis, tam futura, quàm præterita (si-
„ quidem hæc animò se accusandi sint mani-
„ festata; secus si per modum simplicis nar-
„ rationis, vel ut Confessarium ad simile
„ peccatum induceret *Dian. p. 5. t. 11. R. 25. ex*
„ *Suar.* & aliis octo). Ideoque peccat mortali-
„ ter, qui sive directè, sive indirectè aperit
„ aliquod veniale in particulari, etiam leve
„ Titii; quia materia sigilli parvitatem non
„ habet; ut est omnium ferè sententia apud
„ *Dian p. 5. t. 5. R. 8. & Tamb. in append. c. 8.* * (*Se-*
„ *cus si Confessarius dicat Pœnitentem confes-*
„ *sum fuisse materiam venialem, non autem*
„ *plura venialia; Spor. n. 830. Laym c. 14. n. 6 Holz.*
„ *n. 706. & Salm. c. 14. n. 22. cum Suar. Lugo, Nav.*
„ *&c.*). * vel qui in genere dicit, eum sibi
„ confessum esse aliquod mortale, vel casum
„ reservatum, vel excommunicationem, vel
„ non esse absolutum ob indispositionem. Imò
„ Confessorem, qui dicat absolutè, *Ego Petrum*
„ *non absolvi*, frangere sigillum dicit *Dian p.*
„ *5. t. 11. R 42. ex Suarez.* & aliis novem. II.
„ Etiam peccata complicis, sive prudenter,
„ sive imprudenter dicta. *Suar. Vasquez*, & com-
„ muniter apud *Dia. p. 3. t. 4. R. 111.* An verò li-
„ ceat interrogare de complice ad ejus corre-
„ ctionem faciendam, illamque ex licentia
„ pœnitentis facere; affirmant *Suar.* & *Fag.*
„ contra *Bon. Lorcam, Nugnum* & alios Tho-
„ mistas. Vide *Dian. p. 3. t. 4. R. 113. Card. de*
„ *Lugo d 16 num. 426.* ubi docet posse aliquan-
„ do pœnitentem a Confessario obligari, &
„ cogi ad manifestandum complicem extra
„ confessionem. * (*De hoc vide omninò dicta*
„ *num. 491.*) *

640 Dubitatur 1. An possit Confessarius monere complicem de licentia Pœnitentis? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Tamb. Meth. Conf. App. de Sigillo c. 3. n. 7. cum Vasq.* item *Soto, Palud. Ang. Tann. &c. ap. Croix. n. 1959.* ac probabilem putat *Dian. p. 5. tr. 11. R 24.* Ratio prima, quia hoc esset etiam contra sigillum, cùm etiam peccata complicis sub sigillo cadant. Ratio secunda, quia alioquin Confessio redderetur aliis odiosa, etsi non Pœnitentibus. *Secunda* verò sententia communissima & longè probabilior affirmat, eamque tenent *D. Thomas Opusc. 12. qu. 6.* ubi docet non licere revelare in Confessione personam complicis, *nisi salvatò ordine correctionis fraternæ*. Ergo ex licentia Pœnitentis potest Confessarius complicem corrigere; Item *S. Anton. 3. p. tit. 14. c. 29. §. 11. Suar. D. 34. se. 4. n. 4. Lugo D. 23. n. 138. Pal p. 19. §. 3. n. 16. Ronc. pag. 102. qu 4. R. 2. Diana loc c. & Croix ibid. cum Adr. Gers. Nav. Henr. Dic. Aversa, & Illsung.* Ratio, quia sigillum Sacramentale institutum est tantùm in favorem Pœnitentium, unde sequitur naturam aliorum Sacramentorum, in quibus jus secreti acquiritur ei soli qui illud committit; Et ideo, sicut solus Pœnitens sigillum ponere potest, ita ipse solus potest auferre, & sic respondetur 1. rationi. Nec obstat dicere, quòd Confessio sic redderetur aliis odiosa: nam revera id tantùm reddit odiosam Confessionem, quod Pœnitentes a Confessione retrahit, & hoc quidem odium est omninò vitandum ex hujus Sacramenti institutione, non autem quodcunque odium, quod alii irrationabiliter sumerent ex Confessione Pœnitentium.

Dubitatur hìc 2. Quomodo cadat sub sigillo objectum peccati? Respondeo, quòd cadit nimirum, si v. gr. filius confiteatur odisse Matrem ob illius adulterium, vel non corripuisse fratrem de furto; adulterium enim illud, & furtum cadunt sub sigillo tanquam objecta peccati; ita *Viva q. 10 a. 2. n. 3. Renzi pag. 318. q. 2. Fill. c. 11. n. 321. Sporer num. 835. Tamb. de Sigill. c. 3. num 6.* Probabiliter verò dicunt *Tamb. n. 14. & Spor. l. c.* quòd si Pœnitens confiteatur se gavisum de homicidio in publica platea commisso, non teneretur Confessarius ad sigillum, quia cùm homicidium sit publicè notum, & per accidens lateat Confessarium, non censetur illud velle sigillo subjicere. Ceterùm, ubi nullum adest periculum revelationis, vel gravaminis Pœnitentis (juxta dicenda *num 656. in fin.*) minimè cadit sub sigillo objectum peccati.

III. Pœnitentia imposita, si gravis sit, hoc „
est, quæ consueverit injungi pro mortali „
(qualis nunc esset, ait *Dian p 5. t. 21. R. 31.* „
Corona B.V. non verò *Miserere*) *Aversf. q. 17.* „
s 6. IV. Peccatorum circumstantiæ, quas tace- „
ri pœnitentis interest, etsi dictæ sint post „
absolutionem, verbi gratiâ, si spurius sa- „
cros Ordines susceperit, si nobilitatem ja- „
ctaverit, &c. Bona verò pœnitentis, & ce- „
„ tera

tera impertinentia quæ per accidens interponuntur, nec odium Sacramento pariunt, ver. gr. propositum religionis, vel matrimonii, sæpe quidem (si nimirum pœnitens ea tecta velit) sub obligationem secreti naturalis, non tamen sacramentalis, cadunt. Excipiunt *Tan & Con* nisi pœnitens talia dixerit in ordine ad explicanda peccata: tunc enim sigillò sacramentali claudi tenent cum *Diana p.5.t.11. R.5.* Idem de virtutibus, & vitiis affirmant *Gran.* contra *Regin. & Mald.* apud *Dian. l.c. R.30.* * (*Loquendo de Virtutibus, & Revelationibus, Sà v. Confessio. n.32. Bonac. p.2 n.11. & Nav. Henriq. ap. Lugo D 23. n.58. negant omninò eas cadere sub sigillo, cùm non sint materia Confessionis. Sed meliùs Lugo l.c Roncaglia pag 104. qu 5. Mazzotta pag. 581. Croix num 1047. cum Stoz, & Viva qu. 10. a.2. n 2. cum Diana distinguunt, & rectè negant, si Virtutes, aut Revelationes manifestantur in Confessione, ut status Animæ Confessario innotescat; secus verò si dicantur ad explicandum aliquem defectum, vel propriam ingratitudinem erga Deum*) * Idem dicunt de defectibus naturalibus (verbi gratiâ illegitimè natum esse), & de vitiis occultis corporis *Con. Hurt & Kelisson.* contra *Gran. Mald. &c.* quia ea sub sigillum cadere absolutè ajunt apud *Dian. l. c. R.29.* Item de iis, quæ alios concernunt, & tamen peccata non sunt. *Mald. & Dian. l. c. R.38.* Denique de scrupulis (contra *Con & Gran.* qui eos sigillò claudi absolutè affirmat, & contra *Marchant*, qui absolutè negat): idem tenet *C. de Lugo*, nimirum si pœnitens scrupulositatem confiteatur, aut ad declaranda peccata, vel conscientiam afferat, ait cadere sub sigillum, quia est in obliquo saltem materia confessionis. Secus, si non cognoscatur ex pœnitentis relatione, sed videatur, & percipiatur, v. gr. ex modo confitendi. Idem dicit de aliis defectibus naturalibus, v. gr. quòd sit blæsus, rudis, hebetis ingenii, &c. Et sic excusat Confessarium, qui de pœnitente dixit, quòd impertinentiis, & næniis caput sibi frangat. Vid. *d. 23 sect. 3. num. 60.* *Gran* tamen id improbat, & *Coninch* apud *Dian. p. 5. t. 11. R. 50.* ait esse periculosum, & posse facilè frangi sigillum indirectè. Denique *Tambur. in append l. c. 3.* doctrinæ isti ne ut probabili quidem acquiescit, atque eam a *Dian. l. c.* immeritò vocari communem, cùm *Gran. Hurt. Palaus, Banny*, &c. refragentur; aliterque limitans ipse ait: si isti defectus, ver. grat. esse blæsum, rudem, scrupulosum, &c. sint passim noti, non cadere sub sigillum, secus, si sint ignoti: quia confessio immunis esse debet ab omni odio."

641 Meliùs mox prædicta discutienda sunt. Quæritur, an frangat sigillum Confessarius qui propalat defectus naturales sui Pœnitentis, nempe quòd sit ignobilis, pauper, aut ignarus, surdus, & similia? Respondetur: si Confessarius tales defectus noverit, quatenus a Pœnitente fuerint manifestati ad explicanda peccata, tunc certè cadunt sub sigillo, ut communiter cum *Busemb* docent *Suar. D 33. se.2. n.5 Pal. p.5. §.2 n.6. Lugo D 23 n 59. Bonac. qu. 6. p.2 n.10: Concina pag 739. n.10 Anacl. pag. 627. n.25. Sporer n. 841. Croix n. 1947 Mazzotta pag 580. Roncaglia pag. 103 q 4 Salm. c. 14 n 23. cum Dicast Con.* & alii passim, contra *Vasqu* Et hoc, etiamsi manifestatio dictorum defectuum nihil conferret ad explicationem peccati, sed Pœnitens jam illos exponeret ad pleniùs suam conscientiam manifestandam, ut bene advertit *Croix l. c. cum Lugo, & Stoz.* Secus verò, si Confessarius noverit defectus illos, quatenus Pœnitens incidenter, sive impertinenter ad Confessionem eos detexerit, ut etiam communiter dicunt *Fill. tr.7 cap. 11. num. 321. & Suar. Pal. Roncaglia ll. cit. Salm. d. num. 23. cum Dic & Gabr. ac Bon l.c. cum Con. Reg.. Zerola*, & aliis; Et hoc est valde probabile (quidquid opponat *Renzi pag 318. qu 3. cum Soto, Val. & Diana*, quos citat): Ratio, quia, cùm Pœnitens tales defectus ultro detegat, sine ullo ordine ad explicanda peccata, eos minimè censetur subjicere (nec subjicere posset) clavibus sigilli, cùm ad Confessionem nihil pertineant.

642 Idem dicunt *Lugo D. 23. num 60. Nav cap 8. num. 12. & Mazzot. ll cit. Diana p.5. tr 11 R. 50.* (qui vocat communem) ac *Roncaglia l c. cum Aversa, & Fagund.* si defectus illi innotescant Confessario ex actionibus ipsius Pœnitentis, sive ex modo confitendi, nempe quòd sit blæsus, surdus, rudis, hebetis ingenii, &c. Ratio, ut ajunt, quia hujusmodi defectus tunc non sunt materia, neque pertinent ad materiam Confessionis, cùm Sacerdos eos non percipit ex relatione Pœnitentis, sed ipsemet videt, & apprehendit; unde isti, sicut non dicuntur secretò; ita nec cadunt sub sigillo. Et sic pariter dicit *Lugo l. c.* quòd si Pœnitens ostendit se naturæ molestæ, irresolutæ, durioris ad credendum, omnes hi defectus, quia non sunt materia Confessionis, cùm non audiantur, sed in

Confessione fiant, neque cadunt sub sigillo. Sed huic sententiæ meritò contradicunt *Pal. p.19.§.3.n.9. Antoine pag.546. Concina pag.739. num.10. Sporer num 844. Renzi pag.318 qu.3 & Tamb.Meth Conf cap 3.n.18.cum Con Gran. Hurt. &c.* Ratio, quia, cùm defectus illi sint odiosi, & Confessarius noverit eos occasione Confessionis dum Poenitens sua peccata explicabat, eorum manifestatio semper redderet aliquo modo Confessionem odiosam, & ab ea retardaret. Tantummodo prima sententia locum habere posset, quando omninò constaret Confessario, Poenitentem ex illius defectûs manifestatione minimè gravari.

Nec acquiesco opinioni *Lugonis*, qui *loco cit* subdit non cadere sub sigillo peccata, quæ commiserit Poenitens in ipsa Confessione, puta impatientiæ, contumeliæ in Confessarium, vel in alios, quia culpas illas Poenitens non confitetur, sed committit vidente Confessario. Neque (dixi) huic acquiesco, quia talia peccata, licèt non sint materia sigilli, tamen periculum revelationis involvunt, probabile enim indicium præbent, quòd Confessarius, vel noluerit absolvere, vel acriter reprehenderit propter aliquam culpam graviorem.

Præterea dicunt *Tambur. d.cap.3. n 13. Viva qu.10.a.2. num.5. Sporer num.842.* & consentiunt *Wigandt tr.13 num.128 ac Concina pag.730.n 10.* quòd si defectus naturales paupertatis, ignobilitatis, & similium ita referantur a Poenitente, ut ex adjunctis colligatur eos esse communiter notos, tunc non cadunt sub sigillo, quia tunc non præsumitur Poenitens narrare ipsos nisi ut cognitos, nec velle subjicere clavibus, quando expressè aliter non declarat. Sed huic opinioni etiam meritò non consentit *Holzmann pag.187. num 706. v.4.* ob eandem rationem, ut supra, quia, cùm defectus illi ex peccatorum Confessione cogniti sint a Confessario, manifestatio eorum retardaret Poenitentes a Confessione.

643 Quod autem dicunt Auctores supra citati de aliis defectibus naturalibus, dicunt etiam de defectu scrupulositatis, nempe posse Confessarium dicere Poenitentem suum esse scrupulosum, si id noverit vel ex modo confitendi, vel si illius scrupulositas sit publicè nota. Sed pariter huic nec acquiescimus cum *Sporer num 844 & Tamb.num.18 qui citat Con.Gran. Hurt. Pal. &c* quia eadem ratio currit, cùm non pauci ægrè ferant scrupulosos appellari. Tantùm id admitti posset, si minimè redundaret in gravamen Poenitentis, prout facilè accidere potest, loquendo de secularibus, qui potiùs laudantur, cùm dicitur de eis, quòd sint scrupulosi; hoc enim pro iis qui in seculo versantur indicium est bonæ, & timoratæ conscientiæ. Secus si dicatur de Prælato, Confessario, & similibus, quibus scrupulositas est signum mentis confusæ, & irresolutæ.

Dicit autem *Roncaglia pag 202. cap 2. Reg 1. in praxi* „ (quòd si aliquis Poenitens communiter dignoscatur esse valdè prolixus, inquietus, &c. in aliquo exponendo, tunc quia clarè appareret Confessarium fugere, ne ab ipsius naturali prolixitate, inquietudine, &c. tædiò afficiatur, in talibus circumstantiis fugere non esset fractio sigilli.) „ Hoc probabiliter admitti potest si communiter pateat aliis Poenitentem illum esse timoratæ conscientiæ, ita ut moraliter certò reputent immunem esse a gravibus culpis.

Petes hic, quid agere deberet Confessarius, si quis se confitendo de aliqua materia gravi non satis distinctè, Confessarius ideo eum interrogans de circumstantiis, de consuetudine, vel simili, noverit poenitentem esse surdum, dum minimè adæquatè interrogationibus ille respondet, & contra Confessarius altiùs vocem extollere nequit, ne alii circumstantes audiant? Respondeo: Si circa initium Confessionis advertat Poenitentis surditatem, imponat ei, ut redeat alio tempore, & loco opportuno, ubi loqui liberè possit Confessarius, nec alii audiant; Et interim patefacere potest aliis surditatem Poenitentis, quando talis defectus communiter sit patens. Si verò advertat hoc in progressu Confessionis, & Poenitens post plures debitas interrogationes rectè non respondeat, tunc non licet Confessario altâ voce imponere Poenitenti, ut redeat, itaut circumstantes hoc audiant, quia magna daretur eis suspicio, quòd materiam gravem ille sit confessus; Ideoque in tali casu consilium esse puto, quòd Confessarius intelligendo peccata meliori modô quô possit, absolvat; Absolutè quidem, si Poenitens probabiliter censeatur dispositus; sub conditione verò, si de dispositione dubitetur. Casum istum apud DD. non inveni, sed obvius est.

644 Resp. 2. Ad sigillum tenentur omnes, ad „ quos quomodocumque notitia sacramentalis confessionis pervenit: qualis est I. Con- „ fessarius, qui, si de auditis in confessione ro- „ getur, potest negare, etiam si opus est cum „ jura-

„ juramento, fubintelligendo, quòd poffit dicere, vel potiùs (ut dicit *Card. de Lugo d.23.*) „ quòd fciat fcientiâ utili ad refpondendum „ interroganti extra confeffionem: excipit *Henriq. & Granad. cum Dian. p.5. t.11. R.42.* nifi „ ex illa negatione fequeretur, confeffionem „ non fuiffe integram, ver. gr. fi de publica „ meretrice rogaretur, an non effet confeffa „ fornicationem: tunc enim, declinando directam refponfionem, dicendum effe, illam „ confeffam effe peccata tua, & fe functum „ officio fuo. Imò, fi peccatum fuum falvo „ figillô non poffit confiteri debet omittere, „ quia figillum ftrictiùs obligat, quàm integritas Confeffionis.

645 Quæritur, an Confeffarius interrogatus de peccato Pœnitentis poffit dicere illud nefcire etiam cum juramento? Affirmandum cum communi, quam tenent *D.Thomas in 4. D.21. q.3.a.1.ad 3. S. Antonin. 3.p. ti.17. c.22. Suar. D.33 fe.6.num 7. Laym.cap.14.num.12. Antoine pag.549. qu.6 Wigandt tr.13. num.111. Holzmann. n. 722. Pal.p.5 §.3.num.13. cum Nav. Bonac. Val. & Henr. ac Lugo D.23. num.73. cum Vafqu.* (qui opinionem oppofitam *Gabrielis* vocat erroneam) & aliis communiter. Ratio affertur a *D. Thoma l. c.* qui dicit: *Homo non adducitur in teftimonium nifi ut homo, ideo poteft jurare fe nefcire, quod fcit tantùm ut Deus.* Et hoc, etiamfi Confeffarius rogatus fuerit ad refpondendum non ut homo, fed præcipuè ut Minifter Dei, prout rectè ajunt *Suar. l. c. Sporer num.817. Lugo n.74. cum Vafq & communi*, item *Croix n. 1985. cum Laym. Tanner. Stoz, &c.* (contra *Palud. Soto, & Concina pag.745.num 25.*) Quia Confeffarius nullo modo fcit peccatum fcientiâ quâ poffit uti ad refpondendum, unde juftè afferit fe nefcire id quod fine injuftitia nequit manifeftare: Vide dicta *To l. l.3. num. 152. v. Hinc.* Quid fi infuper rogetur ad refpondendum fine æquivocatione? Adhuc poteft refpondere cum juramento fe nefcire, ut probabiliùs dicunt *Lugo num.79. Croix l.c. cum Stoz, & Holzm. num.722. cum Michel*, contra alios. Ratio, quia tunc Confeffarius revera refpondet fecundùm juramentum factum, quod femper factum intelligitur modô quô fieri poterat, nempe manifeftandi veritatem fine æquivocatione, fed fine æquivocatione illa, quæ licitè omitti poterat: Quoad æquivocationem verò neceffariam, quæ non poterat omitti abfque peccato, nec alter habet jus, ut fine æquivocatione ei refpondeatur, nec ideo Confeffarius tenetur fine æquivocatione refpondere. Ceterùm, ad hujufmodi interrogationes Confeffarius debet ab initio refpondere: *Has interrogationes non effe faciendas.* Item, fi interrogetur, an abfolverit aliquem? Refpondeat: *Functus fum officiô meô*, ut dicunt *Concina pag.739.num.11. Antoine pag. 549. Lugo num.85. & Salm. cap.14. num.28. cum Reg. Dic. & Gran.* Sed aliquando talis refponfio adhuc poffet effe non fatis tuta; unde femper melius eft refpondere objurgando interrogantem: *Quænam interrogatio eft ifta, quam facis?* Si autem Confeffarius aliquem non abfolverit, & dum Miffam celebrat, interroget ei minifter, an ponat formulam pro Communione illius Pœnitentis; Refpondeat Confeffarius: *Interroga ipfum, an velit communicare*; ita rectè *Salm. cap.14. n.29. cum Henr. & Gran.*

646 II. Superior cui fe fiftit abfolutus a refervato, vel a quo petitur licentia abfolvendi a refervato; *Suar. Lugo num 34. &c.* *(*Item Concina pag 747 num.30. Antoine p.550 Holzm. num.713. Elb.num.502. Spor.n.852. Suar. D.33. fe.4.num.3. & Salm.cap.14. num 66. cum Gran. & aliis. Ratio, tum quia petitio illa eft quædam inchoata Confeffio, quatenùs ordinatur ad abfolutionem obtinendam, tum quia alioquin Confeffio redderetur odiofa. Ita veriùs AA cit. contra Palaum p 19. § 4. num.10. cum Vafq. & Henr.* *) qui fecretô tantum naturali teneri volunt. III. Interpres. *(*Ita probabiliùs Pal. p.19. §.4.num.3. Lugo D.23.num.21 & Salm c 14. num 59. cum Suar. Con. Laym. Bonac. Dic &c. contra Sotum, & Cajet. (ap Lugo num 20.) qui dicunt Interpretem teneri quidem ad fervandum fecretum arctiffimum, fed non facramentale.*)* IV. Qui furtivè vel cafu aliquid audit, licèt inculpatè. *(*Ita etiam comm. Pal. l c.num 5. cum Adriano, Laym Bonac Con Salm num.61.cum Dic. Diana, &c ac Lugo D.21.n.29. cum Suar. & Vafq. contra Sotum. Et fic pariter tenentur ad figillum adftantes in quorum præfentia Confeffio fit ex neceffitate, puta in naufragio, conflictu, &c. Salm. num. 60. cum Suar & Bon ac Pal. num.4. cum Adr. Vafq. Con. & Laym. Secus verò, fi Pœnitens tantùm ad fuam confufionem vellit publicè confiteri; Pal. l. c. & Salm cum Con. Dic &c*) * V. Omnes quibus aliquid facrilegè revelatum eft. unde de hoc nec inter fe colloqui poffunt. *(*Ita communiter Holzm num.713. Spor. n 851. Conc. num.30 Salm.num 64 Laym.num 18 cum Gabr & aliis, contra Med.*)* VI. Laicus, qui pro „ Sa-

„ Sacerdote est habitus. * (*Ita etiam Suar. D 33. sc.3 num. . Roncaglia pag.99 q.2. Concina pag. 737 num 4 & Lugo D.23.num.4. cum aliis communiter, contra Sotum, & Vasqu. qui improbabiliter id negant*.) * VII. Doctor vel alius, „ qui cum venia Pœnitentis consulitur, ut „ habet communior sententia. * (*Et probabilior, prout mox dicemus n. sequ 647*) * contra *Vasqu. Vide Dian. p.2.tr.15. R.16*. VIII. Qui „ alterius rudis confessionem scribit. IX Qui „ scriptam invenit, ac legit, ut docet *Rodriq. Fagund. Mald.&c.* apud *Dian.p.3.t.4. R.112.& p.5.t 11. R.27.* contra *Suarez, Bonac. & Laym.* „ quorum sententia probabilis est: Juxta quam, „ etsi talis teneatur secreto naturali, peccetque „ mortaliter, si gravia, ac diffamantia vulget: „ secus tamen, si sciens levia tantùm esse, ea „ legat ex curiositate. Unde consequenter in „ casu gravissimæ necessitatis, talem confes„ sionem scriptam liceret revelare (excipit *Lugo*, nisi tamen per scripturam voluerit con„ fiteri, ut mutus, vel petere facultatem ab„ solvendi a casu reservato. V *d.23.num.48.*) „ X Etiam secundùm aliquos, ipse pœnitens; „ Verùm probabilius est, cum tantùm tene„ ri secreto naturali, ratione materiæ, si id „ ea requirat, tacere audita a Confessario. V. *Lay Dia. p.5.t.11. R 8.* * (*Ita communiter & verius Laym cap.14 num.20 Pal §.4.num. 13. Suar. D 33.sc.4 num.2. qui id asserit, ut certum, Bonac. p.3. in princ. Salm. n.67. Wigandt num.119. Holzm.num 715. & alii passim; quia sigillum institutum est tantùm in favorem Pœnitentium non Confessariorum. Veruntamen omnes cum Holzm. dicunt teneri Pœnitentem vinculo secreti naturalis de dictis a Confessario, quorum propalatio ei damnum posset afferre. Mihique videtur teneri Pœnitentes huic secreto (quamvis naturali) strictiùs quàm alii; alii enim voluntariè consilia præbent, sed Confessarius tenetur præbere ex officio; Unde cùm Confessarius obligatur necessariò ad dandum consilium Pœnitenti, ut ille sibi caveat a damnis spiritualibus; ideo Pœnitens rigorosiùs tenetur cavere, ne Confessario damnum obveniat ob consilium sibi præstitum*.) *

647 Sed quæritur hic I. An Doctor consultus a Confessario ex licentia Pœnitentis teneatur ad sigillum Sacramentale? Adest triplex sententia. *Prima* cum *Jo. Medina Cod. de his qui Conf. eel. t.n. Palaus de Pœn. p 19. §.4. n 8. cum Covarr. Pesant.Onuphr. & aliis, Vasqu.qu.93. a 4 d.2 n 10. Tamb.Meth.ex c. Conf. c.4. §.3. num.4. Diana to.1. tr.1. Misc.R.14 cum Megala, ac Nunno*, negat teneri ad sigillum sacramentale, sed tantùm ad naturale. Ratio, tum quia (ut loquitur *Palaus*) Consiliarius notitiam illam non habet ex Confessione, sed ex licentia data, vel ex manifestatione Confessarii nomine Pœnitentis; Sicut enim (ait) non tenetur ad sigillum Doctor consultus à Pœnitente, quia talis manifestatio non dirigitur ad petendam absolutionem a Consultore: ita etiam neque tenetur consultus a Confessario, per cujus medium Pœnitens ei se manifestavit. Tum, quia (ut ait *Tamb.*) Pœnitens, concedendo veniam Confessario loquendi cum alio de suo peccato, censetur illud extrahere a finibus sigilli.

Secunda sententia cum *Conink Disp.9.a n.40. Henriqu.c.6. n.20.* & cui adhærent *Sotus, ac Cajet. apud Lugo de Pœn. D 23. n 20.* censet Consiliarium non teneri ad sigillum, quia nostra peccati non manifestatur ipsi ad obtinendam absolutionem, sed ad instructionem Confessarii (& hic notandum, quòd *Lugo n.26.* licèt ipse sit pro sententia opposita, attamen huic rationi consentit). Sed bene teneri ad servandum secretum arctissimum, ita ut nullo casu possit illud revelare. Ratio hujus valde urgens est, quia cùm sæpe hoc accidat, quòd Confessarii alios consulant ex licentia Pœnitentium; redderetur utiquè odiosa Confessio, si aliquo casu notitia Confessionis posset manifestari.

Tertia sententia probabilior, quam idem *Conink.* fatetur communem ferè omnium, docet teneri Consiliarium æquè ac Confessarium ad sigillum, semper ac notitia peccati manifestatur ei, ut Confessarius bene se gerat circa munus suum. Ita *Laym de Pœn c.14.n.18. Suar. D.33. sect.4 num.6.* qui eam tenet ut certam, *Lugo dict. Disp.23. n 25.* qui dicit omninò amplectendam cum *Nav Palud. Petr de Sot. Viguer.* item *Sylvius, Bon. Fill.&c. ap. Dian loc.cit. Sporer c.7.n 854* Idem tenent *Croix, Mazzot.Viva, Roncagl Juen cap 2.§.5. Petroc.de Pœn. c.4. qu.6 in fin. cum S. Anton.* Et idem expressè docet *S. Thom. in 4 D.21.qu 3.a.1 qu.3. & a.2. ad 4.* Ratio habetur ex ipsa institutione Sacramenti, ob quam creditur Christus Dominus imposuisse hanc obligationem sigilli non solùm Confessariis, sed omnibus aliis quibus immediatè vel mediatè pervenerit notitia peccatorum, occasione sive in ordine ad Confessionem; alioquin non satis provisum esset reverentiæ hujus Sacramenti, nec satis odium Confessionis amotum

tum fuisset. Ex hoc autem principio communiter accepto, tenetur quidem ad sigillum Doctor consultus ex licentia Pœnitentis; Licèt enim directè manifestetur ei notitia Confessionis ad instructionem Confessarii, indirectè tamen manifestatur etiam in ordine ad absolutionem impertiendam, & ad Sacramentum perficiendum. Nec valet dicere cum *Tamb.& Roncaglia* (qui in hoc non bene sibi convenit), quòd Pœnitens, concedendo veniam Confessario loquendi cum alio de suo peccato, censetur illud extrahere a finibus sigilli; Nam respondeo cum *Sporer*, & *Croix*, quòd hæc præsumtio est valde incerta, imò, ut addunt *Sporer*, & *Lugo*, potiùs oppositum est firmè præsumendum, nempe quòd Pœnitens det licentiam cum omni limitatione quâ potest.

Notandum hic verò I. quòd eo casu, non obstante sigillô, is Doctor bene poterit pluries loqui cum Confessario, & etiam cum aliis ad consilium ex eadem licentia convocatis de casu disceptato, si judicium a Confessario nondum sit completum. Ratio, quia moraliter censetur licentia data esse a Pœnitente usquedum Sacramentum perficiatur. Notandum II. quòd, licèt dicat *Lugo num.30.* quòd si Doctor consulitur circa idem a duobus Confessariis, quibus Pœnitens seorsim confessus est, ipse loqui non poterit cum uno de auditis ab alio; Oppositum tamen puto verum, quia cùm Pœnitens licentiam præbet secundo Confessario, ut de suo peccato loquatur cum eodem Consiliario, sicut certò creditur Pœnitens nolle aliud consilium nisi rectum, ita certò præsumitur velle, quòd ipse Doctor liberè loquatur de omnibus, quæ scit a primo Confessario, & quæ pertinent ad rectum consilium præstandum.

648 Quæritur II. An is a quo petit consilium Pœnitens in ordine ad suam Confessionem faciendam, teneatur ad sigillum sacramentale? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Tamb. Met.Conf.de Sig.cap.4.num 7. Sporer n 856. Antoine pag.550. v. Hinc*, *Concina pag.747. num.30. & Croix num.1952. cum Fag. Diana*, *Stoz*, *& Germaz.* Ratio, quia cùm sæpe opus sit Pœnitentibus ante Confessionem consilium ab aliquo accipere, ut rectè confiteantur, nisi alter obligaretur ad sigillum, Confessio redderetur odiosa. *Secunda* verò sententia probabilior negat, eamque tenent *Suar.D.33.se.4.num.6. Pal. p.19.§.4 num.8.Henr.l.6.cap.21 num.4.* item *Aversa*, *& Illsunc apud Croix l.c.* Ratio, quia (ut communiter docent DD.) obligatio sigilli oritur ex sola Confessione sacramentali, in qua Pœnitens actu manifestat peccata ad absolutionem obtinendam; ita ipse *P. Concina pag.737. num 3. & Suar. Con. Vasq. Gabr. Pal. Henr.* & alii passim *cum Salm. cap.14. num.11. cum D.Thoma in 4. D 21.qu 3.a.1.qu.2. Sed contra*; ubi expressè id tradit dicens: *Sigillum Confessionis non se extendit, nisi ad ea de quibus est sacramentalis Confessio*. Quapropter ob manifestationem peccati, quæ fit a Pœnitente apud Consiliarium, cùm ipsa non fiat in actu Confessionis, neque ad obtinendam ab ipso absolutionem, tenebitur quidem Consiliarius ad secretum naturale, non verò ad sigillum sacramentale. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd revelatio Consiliarii retraheret Pœnitentes ab accipiendo consilio, non verò a Confessione facienda; unde ex manifestatione illa redderetur odiosa non jam Confessio, sed consultatio ad Confessionem; At nemo tenetur ullo casu alteri quàm Confessario detegere peccata sua, ut integrè confiteatur, & ideo qui ultro vult peccatum aliquod Consiliario patefacere, nequit ipsum obstringere ad sigillum sacramentale.

Sic pariter dicit *Henriquez ap. Tamb. loc. cit.* (qui probabile putat *cum Suarez*) quòd si Pœnitens, antequam confiteatur, suas culpas committit Sacerdoti propter Confessionem in posterum ei faciendam, neque tenebitur Confessarius ad sigillum. Sed huic non acquiesco, quia talis manifestatio est quædam inchoata Confessio, dum Pœnitens tunc præmittit manifestationem sui peccati, ut citius postea Confessionem expediat; nec aliter videtur sentire *P. Suarez*, cùm ibi non loquatur de manifestatione apud eundem Confessarium, sed tantùm apud alterum factâ.

649 Quæritur III. An teneatur ad sigillum, qui legit chartam, in qua Pœnitens scripsit Confessionem? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Antoine pag 550. v. Hinc*, *Sporer n.857. Roncaglia pag.99.q.3. cum Bass. & Ant.Sp.S.* item *Malder. Fag. Rodr. & alii apud Dian. p.1. tr.4. R. 112.* Ratio, tum quia scriptura illa proximè fuit ordinata ad Confessionem, & ideo habetur tanquam inchoata Confessio, vel tanquam gerens vicem Confessionis peractæ; tum quia manifestatio talis scripturæ, quæ sæpius fieri solet, maximè in Confessionibus generalibus, aut prolixis, odiosam Confessionem redderet. *Secunda* tamen sententia communissima, & probabilior negat, & hanc tenent *Suar.D.33. se.4.num.5.Laym. cap.14. num.9, num 9. Wigandt tr.13.*

*tr 13 num.*119. *Pal.p.*19.§.4. *num.*11. *Elbel n.*503. (qui vocat probabilissimam) *Viva q.*10.*a.*3.*n.*3. *Holzm.num.*714.*Lugo D.*23.*num.*47. *cum Henr.* & *Megala*, *Salm. cum Gran.* & *Con. ac Bonae. qu* 6. *sc.*5. *p.*3.*num.*7. *cum Nav. Soto*, *Sayr. Nunno*, &c. Ratio, quia (ut mox supra diximus) obligatio sigilli sacramentalis non provenit nisi ex actuali Confessione; at scriptura illa non est Confessio, sed tantùm præparatio ad Confessionem. Nec obstat dicere, quòd aliquibus posset alioquin reddi odiosa Confessio, cùm plures soleant scribere Confessionem, ut exactiùs confiteantur. Nam respondetur eodem modo quo supra in quæstione præcedenti, nempe quòd scriptura minimè requiritur ad Confessionem, sed tantùm ad juvandam memoriam; unde manifestatio legentis non redderet quidem odiosam Confessionem, sed tantùm scriptionem peccatorum, ad quam nullus obligatur.

Excipiunt tamen *Lugo*, *Viva*, *Spor. Holzm.* & *Elb.* 1. Si mutus confiteatur per scripturam Confessario præsenti, & casualiter alius eam legit; quia tunc legens revera haurit notitiam peccatorum ex actuali illius Confessione. 2. Si quis per epistolam peteret a Superiore licentiam pro casu reservato, juxta dicta *num* 636. Præterea, excipiunt etiam rectè *Wigandt*, & *Viva ll.cc. Lugo*, si legeris chartam relictam in confessionali post Confessionem peractam, vel porrectam Sacerdoti pro Confessione facienda, quia porrectio illa est quædam inchoata Confessio. Ceterùm, præcisis his casibus, dicunt *Laym. Palaus*, & *Sporer*, quòd legentes (& tantò magis revelantes) hujusmodi scripturam graviter peccarent, nisi certò scirent ibi minimas culpas, & quotidianas contineri. (Vide dicta *Tom.I l.*5. *num.*70.) Addunt verò *Laymann*, & *Sporer*, quòd eo casu (quem dicunt vix accidere posse) aliquando in magna necessitate, puta ad salvandam Rempubl. aut vitam innocentis, posset licitè secretum revelari.

650 „ 1. Extra confessionem, cum licentia pœnitentis, potest agi de auditis in confessione sive cum ipsomet, sive cum quocunque alio, etsi periculosum sit. *S. Thom. Suarez*, *Præpos. Tann.* &c. * (*Et ita veriùs tenendum* (*contra Scot. Durand. Maj. Gabr. Ang.* &c. *ap. Lugo n* 332.) *cum D. Thoma in* 4. *D.* 21. *q.* 3. *a.* 2. *ubi ait* : *Potest pœnitens facere*, *ut illud quod Sacerdos sciebat ut Deus*, *sciat etiam ut homo*, *quod facit dum eum licentiat ad dicendum*; & *ideo si dicat*, *non frangit sigillum*. *Et ita etiam Laym. c.* 14. *n.* 14 *Nav. c.* 8. *n.* 15. *Ronc p.* 100. *q.* 5. *Lugo D.* 23. *n.* 133. *Concina pag.* 140. *n.* 14. *Wigandt tr.* 13. *n.* 115. & *alii communiter*. *Ratio*, *quia sigillum Confessionis est institutum tantùm in favorem Pœnitentium*. *) Circa quam licentiam requiritur I. ut sit formalis, & expressa; nam præsumta, tacita, interpretativa, virtualis (etiam in bonum ipsiusmet pœnitentis) non sufficiat. *Fagund. p.* 2. *l* 6 *Tann Mald.* & ceteri *Doct.* communiter. II. Ut sit libera, ac spontanea, non vi, injuriâ, dolo, vel per preces importunas extorta, vel etiam per metum reverentialem ipsius Confessarii obtenta. *Henriq. Fagund. l.c. Dian. p.*5 *t.* 11. *R.*10 & 24. * (*Dicit Croix l.*6. *p.*2. *n.*1958. *quòd si pœnitens non ultro*, *sed tantùm ad petitionem Confessarii det licentiam loquendi*, *communiter licentia censenda sit data ex metu reverentiali*; *Hoc tamen intelligendum est*, *quando licentia non sit spontanea*, *sed replicatis petitionibus extorta*, *seu ex solo metu reverentiali concessa*. *Ceterùm*, *hujusmodi licentia peti non debent nisi ex rationabili causa*, *ut bene ait Elbel n* 482. *qui etiam rectè addit*, *quòd melius est inducere Pœnitentem*, *ut det licentiam extra Confessionem*.)* III. Non revocata; nam pœnitentem pro libito, etiam fine causa, eam revocare semper posse, docent *Fagund.* & *Dian ll. cc.* * (*Ita etiam Sporer n.*821. & *Roncaglia pag.* 100. *q.* 5.) * IV. Non opus esse, ut habeatur in scripto, *Suar. Fagund. ll. cc.* Imò, si dubium sit, an Confessor cum licentia locutus fuerit, Sacerdoti potiùs, quàm pœnitenti credendum, ex *Graff* & *Henriq* affirmat *Dian l.c R.*4. vel etiam quàm heredibus, verbi gratiâ si ex licentia defuncti revelet restitutionem ab iis faciendam. *Tann.* & *Nald.* qui tamen monet, eo casu non esse dicendum, eam deberi ex delicto, sed solùm quòd talibus tantùm dari voluerit, satiùsque suaderi moribundo, ut talia secretò codicilliò heredibus injungat. Vide *Dian. l.c. R.* 32. V. Perinde esse, sive ea licentia detur verbò, sive factò, quod quidem æquivaleat expressæ concessioni; verbi gratiâ si pœnitens extra confessionem incipiat loqui cum Confessario de dictis in confessione: tunc enim posse hunc prosequi, docent *Aversf. q.* 18. *f.*7. *Tann. in append. c.*2 *ex Bonac.* * (*Ita communiter Lugo D.* 23. *n.* 131. *Pal.* §. 3. *n.* 14. *Concina pag.* 742. *n.* 14. *Holzm. n.* 720.

„ 720. *Antoine pag. 547. v. Hinc. Sporer n. 820.* „ *Salm.c. 14. n. 41. cum Suar. Laym. & Bonac. &* „ *Ronc. pag. 101. q. 3. R. 1. Bene tamen advertit* „ *Lugo l. c. quòd eo casu adhuc perseverat sigillum respectu ad alios, quia licèt Pœnitens* „ *extra Confessionem loquatur, censetur tamen* „ *non præbere Confessario aliam licentiam quàm* „ *dependentem a Confessione peracta.)* *

651 „ 2. Frangitur sigillum, si cum pœnitente „ extra confessionem, sine ejus veniâ, agas „ de auditis in confessione, aut ea te scire „ ostendas. * (*Communiter tamen dicunt DD.* „ *licitum esse Confessario loqui de auditis in* „ *Confessione cum Pœnitente statim post absolutionem, antequam ille discedat; quia licèt* „ *Sacramentum sit completum, tamen judicium* „ *adhuc moraliter perseverat; ita contra Dian.* „ *p. 5. tr. 11. R. 19. cum Fag. rectè tenent Lugo D.* „ *23. n. 129. Nav c. 26. n. 14. Concina pag. 740.* „ *n. 14. Fill. c. 11. n. 324. Antoine pag. 547. v. Hinc,* „ *Escob. n. 741. Salm c. 14 n. 43. cum Gran. & Aversa, Renzi pag. 306. q. 4. cum Pell. & Verrie. ac Croix n. 1980 cum Præp. Henr. Tamb.* „ *Dic. & Stoz.)* * Quod verum putat *Sanchez* „ contra *Suarez*, & *Laym.* etiamsi cum eo „ tractare velles de essentiali errore in ea „ commisso, quem illi significare sine ejus „ venia non licere, docent *Regin. Fagund. Bonac.* & alii contra *Filliuc. Turrian.* &c. apud „ *Dia. p. 3. t. 4. R. 87.* * (*Vide dicta num. 623.*)* „ Dixi, *Extra*, quia intra confessionem potest fieri mentio præcedentium, ut patet ex „ praxi Confessariorum, qui ob recidivam arguunt, & absolutionem aliquando negant. „ Ita *Henriq. Præpos. Gran. Mald.* &c apud *Dian.* „ *par. 5. tract. 11. ref. 20.* Ubi ipse cum *Fagund.* „ negat id licere sine expressa licentia pœnitentis, nisi de iis, quæ is iterum confitetur, vel saltem tangit. Vide *Dian. l c. &* „ *p. 2 tr. 2. misc. Ref. 12. & p. 9. tr. 11. ref. 18.*

652 Quæritur igitur, an intra Confessionem possit Confessarius loqui cum Pœnitente de culpis in alia Confessione auditis, sine ipsius licentia? Negat *Diana cum Fagund.* ut supra, sed affirmat sententia communissima & verior, quam tenent *Lugo D. 23. n. 127. Concina pag. 740. n. 14. Tamb. c. 5. n. 4. Vvigandt tr. 13. n. 120. Concina pag. 740. n. 14. Roncaglia p. 101. q. 3 R. 1. Antoine pag. 550. v. Hinc, Spor. n. 823. Renzi pag. 307. q. 5. cum Aversa, Dic. & Malder.* eamque vocat certam *Illsunc. ap. Croix n. 1981.* Ratio, quia sæpe pertinet ad munera Judicis, & Mediti quæ habet Confessarius, recolere peccata prioris Confessionis, ad meliùs Pœnitentem corripiendum, vel dirigendum. Unde bene poterit Confessarius loqui cum Pœnitente de omnibus peccatis in præterito ab eo confessis, semper ac putat hoc fore utile Pœnitenti, qui censetur in Confessione dare ei licentiam, ut utatur quâcunque notitiâ necessariâ ad sui meliorem directionem.

3. Frangit sigillum, qui dicit, se in tali „ 653 monasterio audivisse grave peccatum, tametsi non nominet personam. *Dian. p. 5 t 1.* „ *ref. 35.* & alii 3 cum *Mald.* Additque graviter „ peccare eum, qui dicit, in hoc, vel illo „ Ordine Religioso hoc, vel illud peccatum „ fuisse admissum, quod ex sola confessione „ novit: imò nec de civitate, vel certo loco, quò quis confessiones audivit, licere „ dicere, quòd gravia fiant, vel talia, & talia peccata committi soleant (nisi id aliunde constet), docent *Hurt. Kellef* & *Mald* apud „ *Dian. loc. cit. ref. 35.* quia potest redundare in „ gravamen, & infamiam ipsius Communitatis, & fortè etiam civium in particulari, „ quando civitas non est ampla, & pœnitentes suspecti, atque adeo confessio fieri illis „ odiosa. Vide *Dian. l. c.* & *ref. 36.* ubi cum „ *Mald.* docet, Confessarium, qui paucos habet pœnitentes sibi subditos (ver. gr. Moniales unius Monasterii) scandalum dare, „ si coram illis concionetur de vitiis auditis „ in confessione: quia confessæ facilè suffunduntur pudore. * (*Hoc tamen intelligendum,* „ *si Confessarius loquatur de aliqua culpa particulari cujusdam Monialis, vel illius Monasterii; secus, si loquatur de defectibus quæ* „ *communiter in omnibus Monasteriis solent vel* „ *possunt perpetrari.)* * „

Dubitatur hic 1. An Confessarius violet sigillum, si asserat in aliquo loco gravia crimina perpetrari, quæ ipse audierit in Confessione? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Nav. c. 8. n. 16. Renzi pag. 322. q. 11. cum Fag. Vivald. & Onuphr.* item *Henr. Gran. Lop. &c. apud Escob. l. 16. n. 749.* qui consentit n. 750. si nullo modo in cognitionem personæ deveniri possit, quia aliàs (ut dicunt) ex tali revelatione nulla fit injuria Pœnitenti. *Secunda* tamen sententia communissima & longè probabilior, quam tenent *Suar. D. 33. Se. 3. n. 8. Bon. q. 6. Se. 5. p. 4. n. 3. Fill. c. 11. n. 322. Concina pag. 740. n. 13. Viva q. 10. a. 2. n. 7. Tamb l. 5. c. 3. §. 5. Holzmann n. 711. cum Laym. & Pal. Sporer n. 827. cum Diana,* & communi ut asserit, *Lugo D. 23. n. 64. cum*

Vasq. Con. & Led. docet, quòd si Oppidum sit parvum (puta si non constet tribus millibus hominum circiter), tunc violatur sigillum. Ratio, quia, licèt tunc non reveletur persona, tamen, cum revelatio emanet in infamiam totius Communitatis, redundat etiam in gravamen Pœnitentis qui illius Communitatis est membrum, & ideo ex tali revelatione redderetur ei odiosa Confessio. Secus verò, si Oppidum sit amplum, & crimina sint publica, ut dicunt *Lugo, Conc. Spir. Viva, & Tamb. ll. cit.* contra *Vasquez*, qui nimis rigidè id reprobat. Hocque permittit *Petrocorens. to. 4. pag. 90. q. 4* etiam Concionatoribus, modò non dicant audisse in Confessionibus. Idem sentit *Habert to. 6. pag. 261. q. 14. R 3.* dicens licitum esse Confessariis in Concionibus generatim invehere in vitia quæ occultè grassantur. Idque expressè permittitur in *c. Si Sacerdos. 2. de Offic. Jud. ord.* ubi dicitur: *Si Sacerdos sciat pro certo aliquem esse reum alicujus criminis, vel si Confessus fuerit... non debet eum arguere nominatim, sed indeterminatè.* Idest *in genere*, ut explicat *Panormitanus in dict. c. 2.*

Dubitatur 2. An frangat sigillum Confessarius, qui dicit Religiosum ex tali Conventu sibi confessum esse grave peccatum? Negat *Escob. l. 16. n. 713. cum Henr. Nunno, Fag. & Candido*, modò non ingeret notitiam personæ particularis. Veriùs tamen affirmant *Busemb. & Suar. D. 33. Sc. 3. Concina pag. 740. n. 8. Bon. p. 4. n. 3. Diana p. 5. tr. 11. R. 23. Pal. p. 5. §. 3. n. 11. cum Nav. Laym. & Henr.* item *S. Antonin. Villal. & Gran ap. Escob. n. 751.* Ratio, quia tunc singuli illius Conventûs detrimentum patiuntur. Et sic pariter Confessarius violabit sigillum, si dicat in Conventu illo talia peccata committi. Non verò (ut probabiliter ait *P. Concina*), si tantùm diceret se audisse peccatum Religiosi cujusdam Ordinis; quia hæc neque est revelatio sigilli, neque redundat in gravamen Pœnitentis, cùm in quolibet Ordine aliqui mali sint: unde neque oritur scandalum; neque infamatur Religio, nisi (rectè limitat) Religio illa esset arctioris observantiæ.

654 „ 4. Notitia in sola confessione accepta nullo casu uti licet, si periculum sit revelationis, saltem indirectæ. Verùm, si nullum sit periculum, ut vel pœnitens, vel usus scientiæ innotescat, etsi probabile sit, licere uti ad alterius gubernationem, v.g. negando suffragium ei, quem ex sola confessione scit indignum esse, vel claudendo ostium, per quod quis noctu ingreditur ad peccandum: item, cognitâ proditione futurâ, monendo de diligenti custodia, impediendo clam matrimonium, quando scitur impedimentum, ut docent *Vasq. Henr. Nav.* &c. Contrarium tamen verius videtur, quod docent *Fumus, Sanch. Con. Laym. Dian. p. 3. tr. 4. R. 76. & p. 5. t. 11. R. 7.* & alii; quia hæc doctrina posset pœnitentem absterrere a confessione. Et quidem superioribus religionum talis gubernandi modus prohibitus est annô 1694. cùm in Societ. JESU jam ante idem statutum esset, prohibitumque contrarium docere. Vid. *Dian. p. 4. t. 4. R. 202.* Contra verò ad sui ipsius gubernationem licere tali casu eâ scientiâ uti, videri probabilius, ver. gr. abstinendo a calice, in quo scitur esse venenum, deflectendo a sylva, in qua paratam sibi mortem sciat ex unius latronis confessione, docet *Sylv. Henr. Con. Laym. hic c. 15.* contra *Suar. Dian. p. 5. d. 11. R 46.* Excipit *Card. de Lugo*, nisi actio, vel omissio Confessarii inducat notitiam peccati, vel damnum afferat confitenti, contra *Con. disp. 9. dub. 4. &c.* qui putat licere, etsi inde mors pœnitenti immineat a sociis inferenda. Vide *loc. cit. n. 108.*

5. Denique facere aliquid, ex quo soli pœnitenti innotescere posset id fieri ex notitia confessionis, esse contra sigillum, negant *D. Th. Bon. Sot. Vasq. &c.* Affirmant *Sylv. Val. Con. Dian. p. 3. t. 4. R. 46.* Idque confirmant *Fag. Gran. Card. de Lugo, & Averf. q. 18. f. 8.* si tale sit, quod pœnitenti ruborem vel molestiam afferat, ver. gr. si vultum ei austeriorem ostenderet, vel eum declinaret; secus si ei sit gratum, vel saltem confessionem odiosam, aut difficiliorem non reddat; ver. gr. si audisset eum ad indignationem, aut odium provocatum, vel in tentationem incidisse ex certo facto, vel dicto ipsius Confessarii, indeque ipse a talibus factis, vel dictis abstineat, &c. „

Omnia hæc diligentiùs sunt discutienda. 65[illegible]
Dubitatur I. An Superior ob peccatum auditum in Confessione possit amovere subditum ab officio? Affirmat *Sambovius to. 3. Casu 18.* Idque priùs docuit *D. Thomas Quodlib. 5. q. 7. a. 13.* modò absit revelatio peccati, sic dicens: *Si ergo amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in Confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo Prælatus deberet removere. Si verò per amotionem*

pecca-

peccatum nullatenus manifestaretur, tunc, aliâ occasione acceptâ, posset subditum ab administratione removere, & deberet hoc facere, cum debita cautela. Et idem confirmat in *Suppl. q.* 11. *a.* 1. *ad* 3. Idem dicunt *S. Bonav. Alex. de Ales*, *Gabr. Palud.* & *Adrian.* ap. *Habert. tom.* 6. *pag.* 260. *qu.* 14. ac alii ap. *Suarez. D.* 33. *se.* 7. qui hanc sententiam vocat communem, ut revera erat inter antiquos.

Sed huic doctrinæ obstat hodie Decretum Clementis VIII. (de *Casib. res. pro omnibus Relig. c.* 4.) editum 26. Maii an. 1594. ubi dictum fuit: *Tam Superiores pro tempore existentes, quàm Confessarii qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne eâ notitiâ quàm de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur*. Quamvis autem hoc Decretum emanatum fuerit tantùm pro Superioribus regularibus, tamen rectè dicunt *Holzmann nu.* 717. *v.* 20. & *Croix* extendi debere ad omnes (quicquid dicat *Habert loc. cit.*), cùm eadem ratio quæ urget pro Regularibus, valeat etiam pro Secularibus, ne scil. Confessio reddatur odiosa. Præterquamquod, id certius fit ex alio Decreto Innocentii XI. ut mox videbimus in Dubio sequ.

656 Dubitatur II. An Superior in electione Beneficii, vel officii possit negare suffragium ei quem ex sola Confessione noverit indignum? Affirmat idem *Sambovius l. c. cum S. Antonino* 3. *p. tit.* 16. *c.* 22. §. 1 *in fine*, ubi scribit: *Qui liberam electionem habet, licèt per solam Confessionem sciat aliquem indignum ad Prælaturam ad quam eligitur, quem aliàs putabat dignum, non debet eligere ex conscientia sibi dictante, quia eligendo scienter dignum vel indignum, negotium geritur inter ipsum & Deum. Unde potest etiam ex his, quæ scit ut Deus, judicare in proposito.* Sed omninò id negandum cum *Sporer num.* 869. *Viva Append. ad Prop. damn.* §. *VII. pag* 526. *Concina pag.* 744. *n.* 22. *Croix num.* 1977. *Holzm. l. c. Roncaglia pag.* 202. *q.* 6. *Elbel l. c.* & aliis. Hocque hodie certum est ex Decreto S. C. Gen. Inquisitionis, edito auctoritate Innoc. XI. an. 1682. quo proscripta fuit sequens Propositio: *Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modò fiat sine directa aut indirecta revelatione, & gravamine Pœnitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius meritò contemnatur. Additâ deinde explicatione, sive limitatione, quòd sit intelligenda de usu scientiæ ex Confessione acquisitæ cum gravamine Pœnitentis, seclusâ quâcunque revelatione; atque in casu quo multò gravius gravamen ejusdem Pœnitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam Propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine Pœnitentis, etiam cum dicta explicatione præsenti Decretô prohibent, &c. Mandantes etiam universis Sacramenti Pœnitentiæ Ministris, ut ab ea* (doctrina) *in praxim deducenda prorsus abstineant*. Hinc bene advertunt *Viva, Holzm. Mazzotta, & Croixll cc.*, illicitum esse Confessario ex notitia Confessionis claudere Pœnitentem in cubiculo, ne exeat ad peccandum: dimittere famulum, vel auferre ab eo claves, ne furetur: item ostendere Pœnitenti vultum severiorem, vel ei negare pristinam communicationem amicitiæ. Neque admittendum cum *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 16. *n.* 3. & 4. *Croix num.* 1963. 1976. & 1977. *Laym. c.* 14. *ex num.* 14 & *Holzm. num.* 717. id quod perperam admittit *Sporer num.* 870. nempe licitum esse ex scientia Confessionis abstrahere claves aut pecuniam ab arca, claudere fores, non ampliùs committere claves famulo; quia omnia hæc redundarent in gravamen, seu exprobrationem Pœnitentis.

Si verò Superior ex alia via, quàm Confessionis, puta ex defectu ætatis, scientiæ, prudentiæ, vel quia noverit alios digniores ad Beneficium, tunc posse, imò debere suffragium Pœnitenti negare, dicunt *Natal. de Alex. de Sig. Conf Reg.* 57. & *Merbes. tom.* 2. *pag.* 149. *q.* 50. *ex D. Thoma in* 4. *D.* 21. *a.* 1. *ad* 4. ubi dixit: *Ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, ætatis, &c. & ideo qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec Confessionem revelat*. Sed hanc sententiam censeo cum *Petrocor. tom.* 4. *pag.* 95. tantùm locum habere posse casu quo tales occurrerent circumstantiæ aliunde cognitæ, sive ante sive post Confessionem, quæ verè moverent Superiorem ad suffragium negandum, etiamsi nullam ex Confessione notitiam habuisset indignitatis Pœnitentis; Unde minimè audiendus Auctor *Additionum ad Vvigandt pag.* 389. ad 3. dicens quòd esto ex sola scientia Confessionis nequeat Superior dirigi ad gubernationem externam, tamen poterit ex illa lumen accipere, & sumere alium exteriorem prætextum seu colorem ad negandum suffragium.

Communiter tamen admittunt posse Confessarium uti notitiâ Confessionis ad se cautiorem reddendum in re familiari, ad socor-

diam excutiendam, ad diligentiùs invigilandum super gregem suum; modò nulla detur aliis suspicio peccati, neque ex hoc Pœnitens gravetur, vel implicitè redarguatur; ita *Habert pag. 261. R. 3. Antoine pag. 549. v. Hinc. Pal. p. 5. §. 3. n. 18. Viva l. c. §. VII. Sporer num. 870. & Bon. p. 4. n. 3. cum Soto, & Reg ex D. Thoma in 4. d. c. ad* 1. ubi ait: *Potest* (Confessarius) *dicere Prælato, quòd diligentiùs invigilet super gregem suum, ita tamen quòd non dicat aliquid, per quod verbò vel nutu confitentem prodat.* Omnia verò hæc *P. Concina pag. 744. num. 23.* absolutè negat licere, dicens quòd Confessarius in omnibus se gerere debeat, ac si penitus ignoraret quæ ex sola Confessione dignoscit. Nulli dubium, quòd in prædictis actibus quàm maximè cautè Confessarius procedere debet, cùm difficile sit in his omne periculum evitare vel revelationis vel gravaminis Pœnitentis. Ceterùm generalis regula est, ferè ab omnibus recepta, licitum esse uti notitiâ Confessionis, ubi nulla revelatio intervenit, nec ullum Pœnitenti gravamen infertur; ita *Sanch. de Matr. l. 3. D. 16. n. 4. Lugo D. 23. num. 102. Habert tom. 6. pag. 260. Suar. D. 33 Se. 7. num. 9. Viva App l. c. §. 9 Antoine pag. 549. Mazzotta tom. 3. pag 589. Holzmann. num. 717.* & alii communiter: atque ipse *Concina dict. num. 23.* in fine præfatam regulam admittit, inquiens posse Confessarium uti notitiâ Confessionis tum ad reformandos proprios mores, tum ad servandam propriam vitam, quando duo concurrunt nempe si secretum custoditur, & Confessio odiosa non redditur. Quapropter *Holzm. Antoine, Mazzot. Viva, &c.* communiter admittunt bene posse Sacerdotem ex notitia Confessionis orare pro Pœnitente, vel benigniùs erga ipsum se gerere: item consulere libros & sapientes, rigorem temperare, ex Confessione unius dirigi ad alios interrogandos vel instituendos, nullam tamen dando prioris Confessionis suspicionem: item (ut ait *Holzm. l. c. v. Et hinc cum Stoz*) posse vitare pericula & occasiones damni spiritualis aut temporalis; Et sic pariter dicit *Bonac. p. 4. num. 19. cum Nav. Reg. Zerola, &c.* posse monere etiam alios; in genere tamen loquendo, nempe ut sibi caveant, ne eveant e domo, &c. semper tamen seclusô omni periculô revelationis, vel gravaminis Pœnitentis.

657 Dubitatur III An Confessarius possit Communionem denegare Pœnitenti, cui priùs negavit absolutionem tanquam indispositio, si ille postea occultè Commmunionem petat? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *D. Thomas in 4. D. 9. q. un. a. 5. qu. 1.* dicens: *Si Sacerdos sciat peccatum alicujus qui Eucharistiam petit per Confessionem, si in occulto, debet ei denegare & monere ne in publico petat.* Item *Petrocorens. tom. 4. pag. 95. num. 2. cum S. Bonav. & S. Antonin.* ac alii plures antiquiores *ap. Sanch. de Matr. l. 3. D. 16. num. 6.* Ratio, quia (ut dicunt) ex una parte tunc urget præceptum negandi Sanctum canibus; ex alia ibi nulla intervenit sigilli revelatio, nec ulla injusta exprobratio, quæ redderet Confessionem odiosam verè Pœnitentibus: talis enim negatio vel monitio solis perire volentibus odiosam Confessionem redderet, sed hoc non debet impedire, ne Sacerdos peccatorem moneat, & Sacramentum indigno deneget. Et sic pariter dicunt Episcopum posse & teneri negare Ordinem indigno ex Confessione cognito, & Parochum assistentiam Matrimonio in quo ex Confessione noverit dirimens adesse impedimentum. *Secunda* tamen vera sententia negat, & hanc tenent *Sanch. l. c. num. 5. Lugo D. 25. num. 126. Laym. cap. 14. num. 22. Bon. p. 4. num. 17. Salmant. c. 14 num. 47. Contin. Tournely. tom. 4. pag. 191. cum Henno. Sporer num. 869. Mazzotta c. 3. qu. 5. Holzmann n. 717. Concina pag. 742. num. 18. & Croix l 6. p. 2. num. 145.* Ratio, quia hujusmodi denegatio Sacramenti vel monitio Confessionem redderet odiosam, non solùm Pœnitentibus illicitè petentibus, sed etiam aliis, qui si scirent quòd Confessarius posset aliquando uti notitiâ Confessionis, facilè absterrerentur a Sacramento Pœnitentiæ. Hæc sententia hodie omninò est tenenda ex supra citato Decreto Innoc. XI. ubi vetatur quilibet notitiæ Confessionis usus, ex quo sequatur qualecunque Pœnitentis gravamen; vide *num. anteced. 656.*

658 Dubitatur IV. An Sacerdos qui ex Confessione noverit parari sibi insidias, possit fugere, sive aliter sibi cavere, aliquo prætextu arrepto? Certum est posse (ut rectè ait *Lugo D. 23. n. 108.*), si ex tali cautione minimè manifestatur aliis peccatum confessum, nec ullum gravamen Pœnitenti affertur. Sed dubium est, an liceat ei fugere: si ex fuga alii, jam conscii peccati Pœnitentis, conjiciant Pœnitentem esse illi confessum tale peccatum? *Prima* sententia affirmat, modò nullum Pœnitenti damnum obveniat; ita *Palaus p. 5. §. 3. n. 18. Bonac. p. 4. n. 27. Petrocorens. to. 4. pag. 97. n. 4.*

n. 4. Voigandt tr. 13. n. 122. ad 4. Sporer n. 863. Renzi pag. 309 q. 9. cum Con. & Fag. ac Laym. c. 14. n. 21. cum Scoto, Sylvest. Adr. Gabr. & Henr. Ratio, quia aliud est revelare peccatum confessum, aliud revelare Confessionem peccati jam ab aliis cogniti; tunc enim non revelatur peccatum, sed tantùm Confessio facta peccati, quod non est contra sigillum. *Secunda* verò sententia (quam sequor) negat id esse licitum, & hanc tenent *Suar. D. 33. se. 7. n. 7. Salm. c. 14. n. 45. & 53. Antoine pag. 549. Elbel n. 524. Roncaglia pag. 99. q. 3. cum Nav. & Led. Mazzotta to. 3. pag. 589. cum Viva, & Croix, ac Lugo D. 23. n. 110 cum Soto, Vasq. Ricch. & Med.* Ratio, quia fuga illa esset quidem indirecta revelatio peccati confessi. Nec obstat dicere, quòd tum fit revelatio indirecta, cùm ponitur actio ex qua de se conjicitur peccatum confessum, sed hic fuga Confessarii nullo modo manifestat peccatum, sed tantùm alii ex propria conscientia arguunt peccatum esse confessum. Sed respondetur cum *Lugo*, quòd, positis talibus circumstantiis, nempe scientiæ aliorum criminis, & Confessionis Pœnitentis, fuga illa esset vera revelatio, non solùm Confessionis factæ, sed etiam peccati confessi. Et licèt Confessarius fugam simularet ex aliquo prætextu, semper tamen aliquam rationabilem suspicionem præberet peccati confessi.

Notandum autem hìc id quod dicit *Roncaglia de Sig. c. 2. Reg. prax. n. 1.* nempè quòd si Confessarius noverit aliquem ex Confessione solitum esse multa peccata, vel tenuem dispositionem afferre, non poterit sine justa causa se celare vel excusari ab eo audiendo, quando aspiceretur ab aliis, & iis suspicionem talem ingereret, multòque magis si Pœnitens id reputabit ut tacitam exprobrationem suorum peccatorum; Secus verò (ait) si nullus aspiceret, quia tunc nulla in aliis oriretur suspicio. Sed huic ultimo non acquiesco, quia, si aliàs Confessarius jam assisteret in confessionali, & ideo recedit, quia videt illum Pœnitentem accedere, etiamsi alii nihil adverterent, videtur tamen hoc illi gravamen afferre, & aliquo modo odiosam reddere Confessionem, cùm facilè tunc Pœnitens credet, quòd si ipse confessus non fuisset, bene tunc suam Confessionem apud illum Confessarium, ut cupit, expleret. Et de hoc magis est verendum post Decreta, ut supra *n. 656.* ubi prohibetur Confessariis, ne ullo modo utantur notitiâ Confessionis ad externam gubernationem aut cum aliquo gravamine Pœnitentis; Quod quidem intelligitur, ut inquit idem *Ronc. c. 2. q. 6. cum S. Thoma, Lugo, Sanch. &c.* etiamsi nulla intercedat revelatio, & etiamsi Pœnitens nullo modo advertat hoc fieri ob Confessionem peractam. Unde ex ipso *Ronc.* dico, quòd licèt tunc fuga illa ex prætextu apparenter justo non redderet Confessionem odiosam tali Pœnitenti, redderet tamen odiosam generaliter Reipubl. Christianæ, quia si scirent Fideles, posse Confessarios, ex colorato prætextu aufugere ab ipsis, ob notitiam in Confessione acceptam suorum peccatorum, facilè gravarentur. Licitè autem Confessarius se celabit, si justam habeat causam, ob quam etiam ab aliis Pœnitentibus incognitis æquè se excusaret. Nec obstat quòd Pœnitens tunc etiam suspicari posset Confessarium se celare ob audita sua peccata; nam si revera Confessarius ob justam causam se excusaret, revera tunc sua suspicio esset temeraria, quam Confessarius vitare non tenetur. Hinc concludo, quòd erga hujusmodi Pœnitentem ita se gerere debet Confessarius, ac se gereret erga alium de quo nunquam Confessionem excepisset. Bene tamen approbo id quod dicit idem *Roncaglia ibid. qu. 5. cum Lugo D. 23. n. 116.* quòd si Pœnitens indispositus minitetur Confessarium ob negatam absolutionem, bene poterit Confessarius ab illo aufugere, & non redire; quia tunc illæ minæ non sunt peccatum manifestatum ad absolutionem obtinendam, sed peccatum in Confessione commissum, quod sigillô non gaudet. Hæc tamen fuga tantùm permittitur Confessario, si fugiendo non ingerat aliis suspicionem negatæ absolutionis; Quòd si autem ingereret, posset recitare aliquam orationem, non jam intendendo deceptionem Pœnitentis, sed solam liberationem ab illa vexatione, quamvis Pœnitens se decipiat credens illam orationem esse formam absolutionis; vide dicta *de Sacram. hoc l. 6. n. 39. v. E converso.*

659 Dubitatur V. An Confessarius sciens ex Confessione Ecclesiam esse pollutam, possit ibi celebrare? Hic casus quidem difficulter accidet, nam (sicut diximus hoc *lib. 6. n. 364.*) ut Ecclesia polluatur, requiritur publica violatio; Tamen aliquando bene accidere posset, nempe si violatio esset quidem publica, sed Confessario incognita, vel si alii ignorarent per talem factum Ecclesiam esse pollutam. In his autem casibus *prima* sententia, quam tenent *Sporer. de Pœn. n. 874. & Bonac. eod. tit. q. 6. p. 4. n. 24.*

n. 23. *cum Sylvest. Lazar.* & aliis, dicit Confessarium posse & teneri celebrare. Ratio, quia Ecclesia in favorem sigilli non videtur tunc velle obligare Sacerdotem ad non celebrandum. *Secunda* tamen sententia, quam tenent *Lugo D.* 23. *n.* 125. & *Aversa*, ac *Tamb. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1976. censet non posse celebrare, quia ex una parte urget præceptum non sacrificandi in Ecclesia polluta, & ex alia minimè urget præceptum servandi sigilli, cùm nullum adsit periculum revelationis apud alios nec damni Pœnitentis. Et hæc sententia videtur satis probabilis cum *Mazzotta pag.* 589. si revera nullum sequatur Pœnitentis gravamen.

Dubitatur VI. An si ex Confessione scias aliquem (cui solitus es te confiteri) non esse Sacerdotem, vel non esse Confessarium, possis & tenearis pergere ad ei confitendum? Negat *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 16. *n.* 5. & probabile putat *Sporer n.* 871. quia ex una parte non potes simulare susceptionem Sacramenti, ex alia non violas sigillum, omittendo te confiteri; sic enim nihil revelas de crimine Pœnitentis, cùm innumeræ possint esse causæ mutandi Confessarium. Communiùs tamen, & veriùs tenent oppositum *Lugo D.* 23. *n.* 105. *Mazzotta to.* 3. *n.* 589. & *Croix n.* 1978. *cum Viva, Die.* & *Stoz*, ac etiam probabile censet *Sporer l. c.* Ratio, quia in tali omissione, quamvis non adsit revelatio sigilli, semper tamen adest quædam odiosa exprobratio Pœnitentis. Neque tunc oportet tibi simulare Sacramentum (quòd revera esset intrinsecè malum), sed potes illi ficto Sacerdoti vel Confessario simpliciter aliquod peccatum manifestare sine intentione absolutionis: quod in hoc casu non esset illicitum, cùm tua cooperatio ad peccatum illius esset tantùm materialis.

660 Dubitatur VII. An in hac materia sigilli, liceat Confessario uti opinionibus non moraliter certis, sed tantùm probabilibus? Negat *Viva in Append. ad Prop. damn.* § 9. *circa finem*, & censet dicendum, neminem posse uti scientiâ ex Confessione habitâ, nisi constet, aut saltem sit certè probabilissimum, quòd ex tali usu nulla eveniat Confessionis revelatio, & nullum Pœnitenti gravamen. Ratio quoad sigillum, quia hoc exigit reverentia debita Sacramento; Quoad gravamen autem Pœnitentium, quia aliter Confessio redderetur odiosa. Adhæret *Croix l.* 6 *p.* 2 *n.* 1946. ex *Diana*, *Gob.* & *Stoz. citatis num. præced.* 1945. dicens expedire, quòd sequamur sententias faventes sigillo.

Hæc tamen sententia minimè mihi ob rationes adductas satis probari videtur; Nam respectu Sigilli, nullibi certum fundamentum habemus, quò teneamur abstinere ab usu probabilium opinionum ob reverentiam Sacramenti: Plurimi enim, & graves DD. docent, non esse obligationem reddendi Sacramentis reverentiam plusquam probabilem; Ideoque censent sufficere, si Minister probabiliter sibi persuadeat, nullam fieri Sacramento irreverentiam; Ita *Sanch. in Dec. l.* 1. *cap.* 9. *num.* 33. & *alii plures cum Vasqu. Salon. Sayr. Perez, Bas. Pont.* apud *Carden. sup. Prop. damn. Inn. XI. Dissert.* 2. *c.* 3. *n.* 17. Et, si verum, vel probabilissimum est, quòd extra justitiam commutativam in aliis quibuscunque virtutibus, seu Divinis Præceptis licitè uti possumus probabili opinione, ut probavimus *Tom. I. l.* 1. peculiari Dissertatione ex *n.* 44. dignoscere omninò nescimus, cur etiam nequeamus uti opinione probabili in materia Sigilli? Respectu verò usûs notitiæ cum gravamine Pœnitentium, jam ipse *Viva in cit. l.* antecedenter probat, quòd, quando sumus in materia justitiæ, quæ respicit medium rei (ideoque omnimodam æqualitatem exigit), requiritur certitudo: quapropter nemo potest sibi compensare creditum probabile cum re ab alio possessâ: neque satisfacere debito certo cum probabili solutione; At in aliis præceptis respicientibus medium rationis, sufficit sola probabilitas, ut iis non obligemur. Et licèt dicant DD. non posse nos uti opinione probabili cum periculo damni, sive injuriæ proximi; attamen jam notavimus in *Tract. de Consc. l.* 1. *num.* 33. quòd hoc currit, quando probabilitas est tantùm facti, non autem si assistit probabilitas juris, quæ reddit nos moraliter certos, quòd prudenter, & rectè operamur, si utimur opinione de jure probabili, juxta plura exempla quæ ibi attulimus. Nec obstat dicere, quòd sic Confessio redderetur odiosa; Nam minimè præsumendum est, Pœnitentes retrahi a Confessione, quando Confessarius in usu notitiæ Confessionis cum gravi fundamento rationis, & prudenter agit; nam si propter hoc retrahi vellent, irrationabiliter retraherentur, quod non præsumendum. Hinc plures docti super hoc puncto, quos consului, post maturum examen non dubitarunt asserere, satis probabile esse in praxi, quòd rectè uti possumus opinione solidè probabili, sive quoad Sigillum, sive quoad usum notitiæ ex Confessione habitæ. Nec aliter equidem

dem videntur ſentire communiter omnes alii DD. qui plures opiniones in hac materia Sigilli admittunt tanquam probabiles abſque ulla limitatione; ipſi enim Auctores, ubi non licet uti opinione probabili, prout accidit in adminiſtratione Sacramentorum, eſto aliquando dicant aliquam opinionem eſſe probabilem, tamen ſtatim advertunt non poſſe in praxim deduci, cùm non ſit moraliter certa; ſed id non addunt, cùm vocant opiniones probabiles in materia Sigilli. Hæc tamen dicta ſint, salvô ſemper Sapientiorum judiciô, cui me ſubſcribo.

661 Ceterùm dico 1. cum AA. ſup. cit. quòd, ordinariè loquendo, omninò expedit, ut in hac tam gravi materia, & periculoſa ſummam quiſque adhibeat cautelam, & quantum poſſibile eſt, ſententias Sigillo faventes ſeligere ſtudeat, ut Fidelium amor erga tam utile, & neceſſarium Sacramentum ſemper magis concilietur, ac augeatur. Dico 2. quòd non tenetur Confeſſarius cavere omnes leves conjecturas, quas facilè malitioſi faciunt, ſed tantùm ne præbeat ſuſpiciones probabiles de peccatis auditis, ut dicunt *Lugo D.23. n.106. cum Scoto, Palat. & Med. ac Croix num.1947. cum Gob. Tamb. & Germ. ex D.Thoma Quodlib.5.a 13.* ubi ſic ait: *Si amotio ſubditi ab adminiſtratione poſſit inducere ad manifeſtandum peccatum in Confeſſione auditum, vel ad aliquam,* (nota) *probabilem ſuſpicionem habendam, de ipſo nullo modo Prælatus deberet ſubditum removere.*

DUBIUM II.

Quale ſit præceptum, & quæ obligatio Confeſſionis?

662 *Quos, & quando obliget hoc præceptum? Et quomodo computetur tempus annuæ Confeſſionis?* 663. *An præceptum Divinum Confeſſionis obliget extra articulum mortis?*
664 *Quomodo obliget Juramentum Medicorum non viſitandi infirmos non confeſſos?* (Vide etiam lib. 3. n. 182.)
665 *Qui teneantur ad præceptum Confeſſionis?* 666. *An impuberes? An iſti poſſint abſolvi, ſi dubitetur de uſu rationis?* (Remiſſ. ad num. 432.) 667. *An obligetur ad Confeſſionem annualem habens ſola venialia?*
668. *An qui non ſatisfecit præcepto, teneatur ad illud quamprimum?* 669. *Et an per Confeſſionem, quæ fit annò ſequenti, ſatisfiat præcepto etiam antecedentis?*
670 *An in Paſchate ſit obligatio confitendi proprio Parocho?*
671 *An teneatur quis aliquando confiteri ante finem anni?*
672 *An ſatisfiat præcepto per Confeſſionem invalidam?*
673 *Qui ab hoc præcepto excuſentur?*
674 *Pœnæ in tranſgredientes hoc præceptum.*

662 RESP. Præceptum confitendi, tum Divinum, tum Eccleſiaſticum, ſub mortali obligat omnes, ac ſolos baptizatos, qui habent mortale: illud in articulo mortis: hoc verò poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint: & ſimul ut confiteantur proprio Sacerdoti; vel alteri cum ejus venia, ſemel in anno; computando ab una confeſſione ad aliam, ut quidam docent. * (*Ut Sot. & Gran. apud Viva de Pœn. Qu.4. Art.3. n 4.*) *: Vel ab initio Januarii ad finem Decembris, ut habet communior * (*Et tenent Viva loc. cit. ac Pal. & alii ap. Croix n.243.*) *: Vel denique a Paſchate ad Paſcha, ut conſuetudo ferè obtinuit, propter Communionem. *Suar. d.35 ſ.2. Vaſ. qu 90 art.2. C. de Lugo d.11. ſ.3.4. 6. & 7. Con d.5. dub.6.* * (*Hinc rectè ait Holzmann to.1. p.341. n.33. quòd, per ſe loquendo, annus eſſet computandus a Januario ad Decembrem, tamen, ſpectatâ univerſali conſuetudine, computatur, incipiendo a Paſchate ad Paſca*) *

663 Quæritur, an præceptum Confeſſionis obliget per ſe aliquando in vita extra periculum mortis? Commune eſt non obligare per ſe ſtatim poſt peccatum; ita *S. Thomas in 4. Diſt. 17. q.3. a.1. q.4.* quem ſequuntur *Suar. Lugo, Reg. Vill. &c. cum Salm. de Pœn. c 7. n.5.* Dubium eſt, an obliget per ſe ſaltem ſæpius in vita? Negant pariter *D. Thomas l.c. & Scoto, ac Gabr. ap. Salm. ibid.* item *Pal. Boſco, & Dic. apud Croix l 6. p.2. n.2020.* Ratio, quia talis obligatio nullo ſundamento certo videtur probari, cùm poſſit peccator per contritionem Deo ſe reconciliare. Sed communiùs affirmant *Salm n 9. cum Reg. Vict. Led. & Gran. ac Croix l. c. cum Rodr. Illſ. Gorm. &c.* Et hoc videtur probabilius, quia (juxta dicta *num.297.*), cùm præceptum hoc ſit Divinum, Chriſtus reliquit illud determinandum ab Eccleſia, quæ *in c Omnis. de Pœn. &c.* determinavit obligare ſaltem ſemel in anno. Præter hoc autem (ut diximus *dict. n.297.*),

tale

alte præceptum per accidens obligat peccatorem etiam intra annum ad Confessionem, si non conteritur, ratione charitatis erga seipsum, ne diu maneat in mortali.

664 Hic obiter agendum de quæstione illa de qua jam egimus *Tom I.l.3.n.182.* Sed hic plenius est disceptanda: Quomodo Medici teneantur infirmos de Confessione monere? Sciendum est quod Concilium Lateranense sub Innoc. III. in *c. Cum infirmitas. 13. de Pœn. & rem.* præcepit districtè (nempe sub gravi, ut omnes interpretantur apud *Salm. tr. 17. de Juram c. 2. n 90.*) omnibus Medicis, ne infirmos in suam curam recipiant, nisi priùs infirmi confiteantur. Deinde S. Pius V. in *Motu proprio*, quod incipit, *supra gregem*, edito an. 1566. innovando præfatam Sanctionem præcepit: *Ne Medicus incipiat curare infirmum, nisi eum moneat de Confessione agenda; Neque ultra tres dies eum invisat, nisi scriptò Confessarii resciat eum esse confessum. Et ut Medici, antequam Doctoratûs gradus assumant, jurent se hoc præceptum observaturos; & Ordinarii illos non admittant in suis Diœcesibus, nisi constiterit de hoc juramento.*

His positis, quæritur de qua infirmitate hæc Decreta intelligantur? Tres sunt sententiæ. *Prima* quam tenent *Laym. l. 5. tr. 6 c. 5. n. 5.* item *Rosel Graff. Vega, & Rodr. apud Salm. d. c 2 num. 9.* (& hanc *Ciera Diss 21.* cui adhæret, vocat communiorem, sed immeritò) dicit intelligi de solo morbo periculoso, vel saltem de quo dubitatur an sit periculosum; Et item sentit *Navar. Man c. 25. n 61.* dicens: *Monitioni non est locus, quando manifestum est, morbum non esse periculosum.* Et in hoc sensu ajunt AA. citati prædicta Decreta usu recepta fuisse. *Secunda* autem sententia, quam tenent *S. Antonin. 3. p. tit. 7. c. 2. §. 4. Sylve. v. Medicus. § Tertium*; dicit intelligi de quocunque morbo, etiam non mortali. Ratio quia in morbo periculoso etiam de jure naturali præfata monitio facienda esset; unde cùm in *dict. c. Cum infirmitas*, novum præceptum statuatur, utiquè textus non est de sola infirmitate mortali intelligendus. *Tertia* verò sententia communior & vera, quam tenent *Suar. in 3. p. D. 35. Se. 3. n 4. Sanch. Dec. l. 3. c. 16. n 7 Bon to. 2. D. 4. q 1. p. 16 n. 10. et 13. Pal tr. 14. D. 2 p. 7. §. 4. n. 2. Concina to. 4 pag 86 q. 5. Viva q. 2 a. 2 n. 4. Diana p. 3 tr. 4. R. 93. cum Ang. Arm. Tab. Nun. Homob. &c* ac *Salm. d n 90. cum Caj. t. Led Trull. & Candido*, & huic consentit Bened XIV. *Notif. 22. nu. 19.* dicit 1. hoc præceptum non quidem intelligi de solis morbis periculosis, nam revera Constitutio Innocentii edita fuit (ut exprimitur in *dicto c. 13.*) ob motivum ne infirmi, cum monerentur in morbo mortali, faciliùs mortis periculum incurrant; Unde præceptum seu juramentum intelligendum est de facienda monitione etiam in morbo non periculoso, ut infirmi cùm monentur non incurrant mortis periculum. Dicit 2. nec etiam intelligi de quocunque morbo levi (quod ridiculum esset ait *Suarez*), sed de morbo gravi, etsi non periculoso. Ratio quia tam Innocentius, quam S. Pius loquuntur de infirmis *lectò jacentibus*, & ideo intelligunt loqui de illa infirmitate quæ non ex majori commoditate, vel si æger podagrâ, aut alio consimili affectu laboret, sed ex necessitate lectum petit, ita ut sit per se gravis, vel prudenter judicatur periculosa ut gravis fiat. Neque revera discrepant ab hac sententia *D. Antoninus, & Sylvester loc. supra citatis*, ratio enim ab eis adducta nihil aliud probat, quàm quòd facienda est monitio, etiamsi infirmitas non sit mortalis; unde ipsi non dicunt in omni morbo levi monendum esse infirmum, sed tantùm asserunt monendum in morbo etiam non mortali, quem nos gravem appellamus.

Notant autem DD. I. sufficere ut Medicus moneat infirmum per alios; ita *Mazzotta to. 3 pag. 287.* ac *Suar. Viva, & Diana ll cc. cum Graff. Vega, Homob &c.* II. Sufficere testimonium aliorum (absque Confessarii scripto), quòd infirmus sit confessus; modò sint fide digni; *Suar. Sanch Mazzotta, & Diana cum Fill. Nun. Barbosa, &c.* III. Quòd Medicus non tenetur ad hujusmodi monitionem, si moraliter sit certus infirmum esse in bono statu; ita *Sanch. n. 1. cum S. Antonin. Ang. Rosel. Arm. Nav. & Tab.* ac *Salm. n 92. cum Sylve. Fag. Leand. & Trull.* IV. Quòd si infirmus nolit obstinatè confiteri, & morbus sit periculosus, non tenetur Medicus eum deserere, quia præfata Decreta non adversantur charitati, quæ favet etiam obstinatis quoad fieri potest; ita *Nav. Bon. Suar. Diana, Concina, & Sanch. n. 8 cum Cajet. Graffio, & Vega*; Hancque opinionem dicit *Bened. XIV. d. Notif. 22. n. 17.* esse communem Theologorum, & Canonistarum cum *Lugo, Pal. Piring. &c.* V. quòd præfatum juramentum S. Pii obligat secundùm quod est in consuetudine receptum; ita *Diana l. c. cum Sanch. Scortia, & Vill.* Et idem dicit *Mazzotta d. pag. 287. & pag. 550.* ubi ait Neapoli ex usu recepto tantùm in morbis periculosis observari. Sed revera potiùs debuisset dicere, *nullo* mo-

modo præfatum præceptum, & juramentum observari; Quomodo enim dici potest, observari, quando Innocentius III. expressè imponit Medicis, ut non incipiant curare infirmos, nisi eos moneant de Confessione facienda, ne infirmi (ut ait Pontifex) *in desperationis articulum incidant, unde faciliùs mortis periculum* (intellige proximum) *incurrant*? Quis non videt Papam supponere infirmos monendos esse, antequam laborent morbô periculosô? cùm enim ipsi in tali morbo moneantur, jam incident in desperationem, & faciliùs incurrent periculum mortis, quod utiquè Pontifex voluit evitari. Unde patet nullo modo observare Constitutiones Innocentii & S. Pii Medicos illos, qui tantùm in morbo periculoso monent infirmos de Confessione. Quicquid igitur sit de hodierna praxi Medicorum, apud quos sic est in usu (ut plures Medici, & alii fide digni mihi testantur): stando tamen præfatis Constitutionibus, puto omninò veram secundam sententiam, utpote eis omninò conformem, quæ obligat ad monendum infirmum de Confessione, quando infirmitas, etsi non sit adhuc periculosa, est tamen taliter gravis, ut æger indigeat lectô. Patet autem quàm consonæ sint rationi Constitutiones prædictæ, nam si tantùm in morbo periculoso tenerentur Medici monere de Confessione, ipsi quidem ne exprobrentur ut imperiti, imprudentes, aut nimis meticulosi, de facili reducerentur ad monendos infirmos in extremo vitæ, cum periculo quòd illi decedant sine Confessione, vel se confiteantur quando non sunt ampliùs perfectè sanæ mentis, in quo statu vix bonam Confessionem peragere possunt. Sed si Medici præceptum & juramentum S. Pii juxta ejus mentem utinam observarent in omni infirmitate gravi, vel in dubio quod fiat gravis, etiamsi periculum mortis nondum appareat, utiquè evitarent omnes notas ignaviæ, vel imprudentiæ: & sic faciliùs tempore opportuno utiliùs fieret monitio; Tantò magis quòd plures Medici peritiores non percipiunt periculum quod latitat. Utinam, dixi, & ita Medici præceptum Pontificium observarent! heu quot infirmi a Gehenna liberarentur, qui ob negligentiam Medicorum, Confessionem procrastinando, aut inconfessi decidunt, aut malè confessi!

665 „ 1. Tenentur hôc præceptô 1. Hæretici, & „ Apostatæ, pueri doli capaces, saltem post „ septennium. V. *Dian.p.4.t.3.R.52.Lugo l.c.f.7.* *n.144.& 149.* 2. Ingrediens periculosam navi- „ gationem, vel conflictum. 3. Mulier tene- „ ra primùm paritura, vel quæ solet habere „ partus difficiles. 4. Reus morti adjudicatus. „ 5. Qui signa habent mortis naturalis *(*Ita* „ *communiter Salm. de Pœn.c.7.n.6.Viva eod. tit.* „ *q.4.a.2.n.3.& Croix l.6.p.2 n.2019. cum S. Tho-* „ *ma, Suar. Pal. Con. &c. Et hoc ex praecepto* „ *Divino. Addunt Lugo D. 15. num. 37. &* „ *Salm. num. 8. cum Nav. Laym. Azor. Sylvest.* „ *&c. communiter, peccatorem teneri per se* „ *confiteri, si probabiliter credat non ampliùs* „ *habiturum copiam Confessarii per totam vi-* „ *tam. Dicit autem Lugo n.41. cum communi* „ *(contra Medina, & Nunnum) non esse obli-* „ *gationem confitendi propter solum periculum* „ *oblivionis peccati.*)* „

666 2. Improbabile est, quod docet *Sà, verb.* „ *Confessio*, Ecclesiam non obligare ante pu- „ bertatem; cùm anni discretionis citius at- „ tingantur, & constet mortaliter peccari pos- „ se sub annum nonum, vel decimum, imò „ ante. Unde si talis puer, crassô saltem mo- „ dô, videatur cognoscere, Deum per hoc, „ vel illud offendi, ostendatque dolorem, & „ propositum, ac præcipua Fidei mysteria co- „ gnoscat, debet absolvi: secus tamen, si non „ noteiur sufficiens usus rationis; si verò du- „ bium sit, potest (imò in articulo mortis debet) „ absolvi sub conditione. Vid. *Laym.lib.5.t.6.* „ *c.5.Dian.p.4.t.4 R.53.& Cardin. de Lugo l. c. &* „ *d.17 n.22.* ubi docet etiam extra articulum „ mortis, & obligationem præcepti, talem „ esse sub conditione absolvendum, ne gra- „ tiâ sacramentali privetur* (*Vide dicta de hoc* „ *puncto num.432.*)* „

667 3. Non obligatur, qui tantùm habet ve- „ nialia, etsi consuetudo habeat, & cogi etiam „ quisque possit, ut in Paschate saltem se si- „ stat Pastori, ut cum reliquis eum ad Com- „ munionem admittat, ad quod Pastor tene- „ tur, si alter dicat, se mortalis culpæ non „ esse conscium; *Suar d.36.l.2.*&c communiter. „

Quæritur, an ad satisfaciendum Præcepto annuæ Confessionis, qui non habet mortalia, teneatur confiteri venialia? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *S.Bon Sylvest.* (*ap.Bonac. D.5.q.5 p.4 n.8.*) *cum D.Thoma in 4 D.17.q.3.a.1. q.3 ad 3.* ubi ait: *Ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habeat alia quæ confiteatur.* Et probabilem putat *Continuat. Tournely to.2. pag 658.q.4 cum Habert.* Ratio, quia Concilium La-

Later. IV. sub Innoc. III. in *c. Omnis. de Pœnit.* indistinctè obligat Fideles ad confitendum saltem semel in anno, ac proinde etiam eos qui sola habent venialia. *Secunda* tamen sententia communis & verior negat, eamque tenent cum *Busemb. & Suar. ut supra*, *Lugo D.15 n.132. Holzmann to.1. pag.341. num.28. Bon. l.c. cum Azor. & Salm. cap.7. num 30. cum Cano, Vasqu. Cajet. Laym. Conink. Reg. Fag. Dic. Med. &c.* Ratio, quia Ecclesia, præcipiendo Confessionem annuam, tantùm illam Confessionem præcipit, quæ est debita ex Christi institutione, Christus autem nullam aliam præcipit Confessionem, nisi mortalium, ut explicat Tridentinum *Sess.14. c.5.* ubi ait: *Venialia taceri citra culpam posse*. Id confirmatur ex verbis ipsius textûs in *dicto c. Omnis.* ubi dicitur: *Omnis fidelis omnia sua peccata confiteatur saltem semel in anno*. Nota verbum *Omnia*; ergo (ut bene advertunt hic *Lugo*, *Bon. Salm.* &c.) præceptum Lateranensis est de confitendis solis mortalibus; nam certum est apud omnes non esse obligationem confitendi omnia venialia.

668 „ 4. Probabile est, eum, qui uno anno, sive „ cum, sive sine culpa sua, non satisfecit præ- „ cepto, teneri adhuc, quàm primùm potest, „ anno sequente: quia terminus non apponi- „ tur ad finiendam, sed ad non differendam „ obligationem. Ac proinde talem toties pec- „ care mortaliter, quoties oblatam occasionem „ neglexit, ut docent *Bon. d.5 q.5 f.2. Suar. Vasq.* „ *Card. de Lugo l.c. n.177.* contra *Sylv. Valent.* „ *Laym. in. Dian.* &c qui dicunt perseverare in „ uno eodemque peccato. *(*Vide dicta n.257. „ de annuæ Communionis præcepto, quod pari „ passu procedit cum præcepto annuæ Confessio- „ nis.*)*

669 Utrùm verò per Confessionem factam in sequenti anno, positâ obligatione juxta sententiam mox supra dictam, satisfiat Præcepto utriusque anni? *Prima* sententia affirmat & hanc tenent *Lugo D.15. n.180. & Dicast. Bonasp. & Ant. a Spir. S. ap. Salm. c.7. n.45.* Ratio, quia præceptum de Confessione est de illa facienda semel in anno; ergo qui eam fecit, hoc eodem anno non tenetur ad aliam. Alioquin, qui per tres annos non fuisset confessus, quater deberet confiteri. *Secunda* sententia negat, & eam tenent *Suar. to.4. in 3. p. D.36 Sc 4. n.5. Laym. c.5 n. 10. Bonac p.4 n.21. cum Con Fill & Nuno*; Quia sicut qui singulis annis tenetur solvere denarium, si annô præteritô non solvit, non satisfacit solvendo hoc anno unum denarium, ita non potest quis una Confessione præcepto duorum annorum. *Tertia* tamen sententia verior, quam tenent *Palaus p.20 §.2. n.15. Vrtu q.4. a.2 num.5. & Salm. c.7. num.45. cum Prap. f. Hurt. & Leand.* sic distinguit: Si Pœnitens in illa Confessione manifestet peccata mortalia tam antecedentis, quàm præsentis anni, tunc bene satisfacit utriusque anni obligationi; Ratio, quia per illam unam Confessionem jam implet finem præcepti, nempe ut ipse cum Deo reconcilietur: Idque est contra secundam sententiam. Nec obstat paritas denarii allata, nam solutio unius denarii non potest quidem solutioni duorum denariorum debitorum æquivalere, sed una Confessio bene potest æquivalere pluribus Confessionibus, cùm una Confessio deleat omnia peccata, quæ per plures fuerant delenda. Si verò Pœnitens in præsenti anno non peccavit mortaliter ante Confessionem, & postea incidit in mortale, tunc unâ Confessione non satisfacit præceptis utriusque anni, sed tenetur iterum confiteri. Ratio, quia per illam Confessionem tantùm satisfecit præcepto anni præteriti, non autem præsentis, cùm respectu præcepti præsentis anni non satisfaciat, qui non confitetur mortalia istius anni; communiter enim docent DD. & meritò, prout *Laym. l.c. Pal. §.3. n.1. & Salm. n.41. cum Suar. Vasq. Bon Becc. Dic. Reg. Diana, Hurt. Leand &c.* ac ipse *Lugo D.15. n.173.* quòd si quis confitetur sola venialia in principio anni, & ante finem committit mortale, tenetur illud intra illum annum confiteri. Unde cùm Confessio illa mortalium commissorum tantùm in anno præterito non sit impletiva præcepti anni præsentis, sequitur quòd si Pœnitens in hoc anno aliquod mortale committat, tenebitur illud ante finem anni confiteri.

670 „ 5. Satisfaciunt ii, qui confitentur Mendicantibus, etiam in Paschate, quia hi habent „ facultatem a Sacerdote proprissimo omnium „ fidelium, & Pastore Pastorum. Ita com- „ muniter omnes contra *Glossatorem*, & *Auctorem Parochiani obedientis*; Contra quos vid. „ in Responsis *Francisci Fontani*, editis Viennæ Austriæ anno 1634. allegatam auctoritatem duorum Conciliorum Generalium, „ Viennensis, & Tridentini, 20. Pontificum, „ 50. Doctorum, & præter totius orbis consen- „ sum, multorum quoque Parochorum testan- „ tium, eos esse optimos Parochianos, qui Re- „ gulares adeunt, & ab iis instituuntur, ut „ ha-

„ supra *l.3.t.3.c.1.dub.3.* Item *Navar. Azor. Fagund. Trull.l.3.c.3.d.2.n.o. Dian.p.8.t.1. R.88.*
„ * (*Vide dicta de hoc puncto num.564.*) *

671 „ 6. Non obligatur ante finem anni, qui „ habens mortale timet, ne illud obliviscatur. „ *Contin. Henr. Card. de Lugo d.* 14.*n.*41.& alii „ contra *Med* &c. Si tamen prævideret, se non „ habiturum occasionem confitendi deinceps „ toto hoc anno, deberet prævenire etiam in „ medio anni. *Card. de Lug. disp.* 15.*s.*6.*nu.* „ 182.* (*Vide dicta num.* 298.) *

672 „ 7. Probabilius est, non satisfieri præcepto „ Ecclesiæ per confessionem invalidam, ut do- „ cent *Suarez d.36.s.7. Filliuc.Laym C de Lugo* „ *d.5.s.6* § 5.etsi probabile contrarium putet „ esse *Fagund.* Vide *Dian.p.3.t.4.R.120.* * (*Im-* „ *probabile tamen nunc est propter prop.* 12. „ *inter damnatas ab Alexandro VII.*) * Item „ nec per confessionem venialium, ut docet „ *Dian p.4.t.4.R.206 ex Hurt.& Mercero.* * (*Vide* „ *dicta num.669. in fine.*) *

673 „ 8 Excusantur ab hoc præcepto, qui phy- „ sicè non possunt, v.g. quibus deest Confes- „ sarius. 2. Qui moraliter non possunt, ver. „ gr. qui prudenter timent revelationem sigil- „ li, vel qui non possunt sine notabili incom- „ modo vitæ, fortunarum, &c. *Coninch. Tamburr.e 4.§.2.*

674 Nota in fine, quòd de Jure communi ex *c Omnis utriusq. sexus*, duplex pœna incurritur a transgredientibus tale præceptum, scil. prohibitio ab ingressu Ecclesiæ, & privatio sepulturæ; sed incurritur post sententiam Judicis; Et impuberes a prædicta pœna excusantur. * (*Ita Viva ex communi qu 4. a. 2.l.n.9. Vide dicta num.295. verb. Præceptum.*) *

APPENDIX.
De Confessariis sollicitantibus.

675 EX Bullâ Gregorii XV. editâ anno 1622 ac descripta apud *Salm. de Præcept. Decalogi cap.4 num.17.* denunciari debent: *Omnes Sacerdotes* (verba Bullæ) *tam seculares, quàm Regulares, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta inter se, sive cum aliis quomodolibet in actu Sacramentalis Confessionis, sive ante sive post immediatè, seu occasione, vel prætextu Confessionis, etiam Confessione non secutâ, sive extra Confessionis occasionem in Confessionario, aut in loco quocunque ubi Confessiones audiuntur, ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel procurare tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* Et inde subjungitur: *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse, ut supra, ab aliis sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu tractantes, &c. Inquisitoribus, & locorum Ordinariis.* Et si hoc officium prætermiserint, mandat Pontifex, ut pro modo culpæ puniantur. In Edicto autem Generalis Inquisitionis imponitur excommunicatio latæ sententiæ in non denunciantes infra mensem omnes de hæresi suspectos, inter quos enumerat Confessarios sollicitantes ad turpia. De hac autem excommunicatione vide dicenda *n 693.*

Hic refert adnotare Auctores quos observavi tractantes de hac materia Sollicitationis, cum adnotatione locorum: Sunt videlicet *Castropal.to.1.tr 4. de Fide D 9. Bonac. to.1. D.6. de oblig.denunc.p.2. Escob.to 6 p.1.l 27.c 25. Salm. de Præc. Dec.c.4 ex nu.3. Felix Potestà part.3.ex n.* 482. *Roncaglia de Pœnit ex p.113 Diana p 4 tr.5.* per totum, *Concina de Pœn.ex pag.756. Mazzotta eod.tit.to.3 ex pag 425 Anacl.ex pag.621.q.5.* Ceterùm pauci Auctores hanc rem ex professo tractant, fortè quia non ubique præfata Bulla Gregorii recepta est, prout asserit *Anacletus n.67.* de Germania, *Palaus* de Hispania. Sed hìc advertendum quòd N.SS.P. Benedictus XIV. novissimè annô 1741. 1. Jun. edidit Bullam, quæ incipit, *Sacramentum*, in qua confirmavit, &, quatenus opus, denuo mandavit omnibus Inquisitoribus, & locorum universi Orbis Christiani Ordinariis, ut inquirant, & procedant contra omnes Sacerdotes sollicitantes cujuscunque dignitatis, præeminentiæ, &c.

§. I.
Perpenduntur Clausulæ in præfata Bulla Gregorii XV. appositæ.

676 *De Clausula I.* In actu sacramentalis Confessionis.
677 *De Clausula II.* Ante vel post immediatè.
678 *De Clausula III.* Occasione, vel Prætextu Confessionis. *Quid importet Tò,* Occasione Confessionis? *Dub. 1. An denunciandus, qui sollicitat mulierem rogantem ut cras eam audiat? Dub. 2. An qui, auditâ fragilitate mulieris, postea domi eam sollicitat?* 679. *Quid importet Tò,* Prætextu Confessionis? *Et quid si ex condicto mulier, fingens se ægrotam, advocet Confessarium ad peccandum?*
680 *De Clausula IV.* In Confessionario, aut in loco quocunque . . . simulantes ibidem Confessa-

fessiones audire. Quid importet illud simulantes? Et quid si Confessarius sollicitet in Confessionario, sine tamen simulatione Confessionis?

676 Clausula I. *In actu Sacramentalis Confessionis*. Ad hoc sufficit, si Confessio sit incepta, licèt non perfecta; ita *Salm d.cap 4.n.44* & *Roncaglia de Pœnit Q 8 c. 1 q. 4*. Nota hìc Prop. *VI.* damnatam ab *Alex.VII.* quæ dicebat: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione*. Pariter denunciandus est Confessarius, si in Confessione apponat medium indifferens, quod tamen ex circumstantiis postea cognoscatur appositum ad sollicitandum, ut esset imponere mulieri, ut expectet eum domi: vel si interroget eam, ubi habitet; ita *Ronc.d l.*cum *Bordon.*

677 Clausula II. *Immediatè ante, vel post*. Illud, *Immediatè ante*, sentiunt communiùs *Passerin.* & *Boss.* apud *Ronc.q 6.* contra aliquos apud *Barbos.* strictè intelligendum esse; ita ut nullum intervallum intercedat. An autem denunciari debeat Confessarius, qui sollicitat immediatè post quàm Pœnitens petierit Confessionem? Affirmant *Salm.num.51.* Sed probabiliùs, ut puto, negat *Bordon.* apud *Potestà num.104*. Notandum tamen, quòd in eo casu, licèt Confessarius non sit denunciandus ex clausula prædicta, denunciandus tamen est ex clausula tertia sequenti: *Occasione Confessionis*, ut infra. Si enim Confessarius utitur petitione illâ, ut mediò ad sollicitandum, utiquè est denunciandus; Secus, si utatur tantùm ad colloquendum, etsi postea in progressu collocutionis tentatus sollicitat.

Illud autem, *Immediatè post*, communiter a DD. intelligitur, quando post Confessionem nec Confessarius, nec Pœnitens ad alia se divertit, ita ut eveniat sollicitatio, antequam ulla alia actio intervenerit; ita *Salm. Roncaglia*, *Pot.num.503.* cum *Hurt Lez. Peyrin.* Dicit autem *Potestà n.104.* non esse denunciandum Confessarium, qui sollicitat, postquam Pœnitens recesserit ab ejus conspectu; Verumtamen denunciandum esse rectè censet Confessarium, qui statim post Confessionem dicit Pœnitenti, *expecta me paulisper*, & post intervallum venit, & sollicitat, etiamsi, accedendo, priùs habeat de alio negotio serio tractatum, quia tunc talis tractatus prudenter fictus præsumitur; Secus verò, si venit sequenti die, & sollicitet: ita *Potest.num.106.* Sed quidam doctus non utiquè improbabiliter dicit, quòd, si negotium illud magni sit momenti, & ad Confessarium pertinens, minimè est ipse denuntiandus; Quare ex circumstantiis judicandum, an principaliter intenta fuerit sollicitatio, & negotium ut medium; an verò negotium principaliter, & sollicitatio per accidens.

Constat autem denunciandum esse Confessarium, si statim post Confessionem ducat puerum in cubiculum, & sollicitet; quia tunc statim ponit, si non sollicitationem, saltem illius medium; ita *Ronc d.q.6.* & *Pot.* cum *Dian.* &c. *num.507.* Item, si, auditâ Confessione feminæ, dum ea ad manum deosculandam accedit, Confessarius illam turpiter tangat; vel dum est ante ipsum ut confiteatur, pedibus, aut manibus turpiter tangat illam, si immediatè post ipsa confitetur, pariter est denunciandus; Si verò alia vice confiteatur, vide dicenda in Clausula IV. *num.680.*

678 Clausula III. *Occasione, vel Prætextu Confessionis*. Dicitur *Occasione Confessionis*, quando Confessarius, vel Pœnitens invitat ad Confessionem veram: *Prætextu* verò, quando ad Confessionem fictam; ita *Potestà n. 109. Roncaglia q 7* & *Concina n 7.*

Et I. Ex particula *Occasione Confessionis*, denunciandus est Confessarius, qui, rogatus ad Confessionem divertit & sollicitat, esto nondum sederit, nec mulier fuerit genuflexa; ita communiter *Salm n.52. Potestà n 510.* in fine, & *Roncaglia l.c.* Idemque sentit *Palaus p.7.n.6.* modò (addit) Confessarius manifestet suum turpem finem.

Dubitatur 1. An denunciari debeat Confessarius qui rogatus a femina, ut cras ejus Confessionem excipiat, eam sollicitat? Affirmant *Concina n.7.* & *Mazzotta pag.439.cum Potestà*, & aliis, quia jam verificatur sollicitasse occasione Confessionis. Negant verò *Palaus p 7 n. 4.* & *Quarti, ac Leand. ap.Mazzotta*, quia talis sollicitatio non est proxima Confessioni faciendæ, sed potiùs conventioni de Confessione facienda: Sed hoc non officit, quominus sollicitatio dicatur facta occasione Confessionis. Unde primæ sententiæ me subscribo.

Dubitatur 2. An denunciari debeat Confessarius qui ob fragilitatem mulieris auditam in ejus Confessione, postea domi eam sollicitaverit? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Sousa de Conf soll.n.10.* & alii *ap. Dian. p 4 tr.5. R. 7.* item *Salm.n.51. cum Trull.* & *Leand.* & idem

sentit

sentit Auctor *lib.* (*Istruz. per li Nov. Conf.*) *part.* 2. *c.* 14. *n.* 293. Ratio, quia is non utitur tunc occasione Confessionis, sed notitiâ ex illa habita; ideoque tunc dicitur Confessarius peccare non ex occasione, sed ex cognitione Confessionis, cùm sollicitatio sit remota a loco & statu Confessionis. *Secunda* tamen sententia probabilior affirmat, eamque tenent *Mazzotta pag* 429. *Potestà num* 504. *in fine*, & *num.* 587. *Concina num* 7. *Peyrin. cum Graff. ap. Dian. loc. cit.* & *Roncaglia. q* 7. cum *Lez. Boss.* & *Bord.* Ratio, quia, cùm sollicitatio impulsum habeat a Confessione, satis verificatur quòd occasione Confessionis fiat sollicitatio. Satis autem præsumitur Confessarius usus fuisse notitiâ Confessionis ad sollicitandum, si post audita peccata turpia Pœnitentis, suamque propensionem ad venerem ostensam, interroget de domo ubi habitat, an maneat sola, & similia; vel (ut ait *Concina*) si ante Confessionem Confessarius & Pœnitens mutuò fuissent ignoti, & occasione cognitæ levitatis ipse domum mulieris adeat, & sollicitet. Idem rectè ait dicendum *Roncaglia cum AA. a se cit.* si Confessarius sollicitat per epistolam; Vel si Confessarius obtineat a muliere consensum copulæ, promittendo ejus Confessionem audire.

679 2. *Prætextu* autem *Confessionis* denunciandus est Confessarius, qui ex pravo fine fictè invitat mulierem ad Confessionem, & deinde sollicitat; *Concina n.* 8. *Mazzot. d. pag.* 429. & *Rone d. q.* 7 *cum Bord.* Si verò Confessarius vadit ad sollicitandam feminam, petendo licentiam a suo Superiore sub prætextu Confessionis, meritò dicunt *Salm. n.* 55. & *Roncaglia l. c. in fine cum Bord.* ac *Tancredi ap. Potestà n.* 513. non esse denunciandum, quia tunc prætextus Confessionis non est respectu Pœnitentis, sed respectu Superioris. An autem denunciari debeat Confessarius qui convenit cum muliere, ut ad eludendos domesticos se fingat ægrotam, & ipsum accersat domum ad patrandum peccatum? Affirmant *Concina*, & *Mazzot. ll. cit.* item *Fagund. ap. Potestà n.* 513. *ac Sancius ap. Dian. p.* 4 *tr.* 5. *R.* 37. quia prætextus Confessionis tunc videtur satis manifestus. Sed probabilius negant *Ronc d. q.* 7. *in fine*, *cum Bord. Diana l. c.* & *Escob. n* 662. *cum Trull. cum Freita*, ac *Leand*. Ratio, quia tunc non verificatur quòd Confessarius sollicitat prætextu Confessionis, sed tantùm quòd prætextu Confessionis peccatum exequitur; ita ut prætextus Confessionis tunc non jam ordinatur ad sollicitationem, sed ad familiares decipiendos. Et tantò minùs (contra *Concinam*) puto esse decunciandum Confessarium, si mulier, nullâ conventione præmissâ, prætextu Confessionis ipsum advocet & sollicitet, quamvis deinde rem habeant; quia ex Bulla tunc Confessarius denunciari debet, quando ipse sollicitat prætextu Confessionis, at in hoc casu non Confessarius, sed Pœnitens prætextu Confessionis Confessarium sollicitat. Secus verò censeo dicendum, si Confessarius sollicitaret, & femina renueret timens diffamationem, & ideo Confessarius ei suaderet, ut fingens se ægrotam eum accerseret ad peccandum; quia tunc verè diceretur Confessarius prætextu Confessionis sollicitare feminam ad præstandum consensum. Idem puto dicendum, si Confessarius advocetur a Matre puellæ, ut filiæ Confessionem excipiat, & ipse ad cubiculum accedat cum pravo fine ad alloquendam puellam de Confessione, nempe eam interrogando an velit confiteri, vel dicendo eadvocatum fuisse ad audiendam ejus Confessionem, & deinde sollicitet; quia tunc etiam sollicitaret prætextu Confessionis. Idem dicendum puto cum *Escob. n* 662. & *Diana dict. R.* 37. quando Confessarius in loco ad Confessiones deputato, & sub Confessionis figura sive specie simulat, ad illudendos spectantes, Confessionem audire; tunc enim denunciandus est, non jam quia sollicitat prætextu Confessionis, sed quia sollicitat simulando Confessionem in loco ad ipsam deputato, ut mox dicemus *num. sequenti*.

680 Clausula IV. *Extra Confessionis occasionem in Confessionario, aut in loco quocunque ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones sive tractatus habuerint*. Tò, *simulantes ibidem Confessiones audire*, quidem intelligitur, si Sacerdos ita se gerat, ut adstantes credant actu ipsum audire Confessionem. Dicunt autem *Roncaglia q* 8. & *Escob. n* 675. cum aliis, quòd ad simulandam Confessionem non sufficit si femina flexis genibus coram Confessario assistat, sed insuper requiritur ut Confessarius voce, nutu, sive aliquâ actione, puta applicando aures, simulet Confessionem audire; quia (ut ajunt) simulatio non solùm debet esse ex parte Pœnitentium, sed etiam ex parte Confessariorum, cùm in Bulla de his dicatur, *Simulantes ibidem Confessiones audire*. Sed meliùs sentiunt *Palaus p.* 8. *n.* 4. *Diana R.* 18. & *Fagund. ac Trull ap. Escob. n.* 673. quòd cùm Confessarius adest in loco de puta-

putato ad audiendas Confessiones, & femina genuflexa ibi adstat, eamque Confessarius sollicitat, jam denunciandus est; quia ipse manendo ibi audiens Pœnitentem, jam satis ingerit spectantibus credulitatem quòd illa confiteatur, ideoque ipso facto jam simulat Confessionem audire. Secus tamen dicendum puto, si in aliquo loco, quamvis electo ad Confessionem, extra tamen Confessionarium, Sacerdos sollicitaret feminam stantem, vel sedentem, aut cubantem; juxta mox dicenda.

An autem denunciari debeat Confessarius qui sollicitat vel tractat turpia in Confessionario, quin tamen Confessionem simulet? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Palaus p.8.n.4. Escob.n.669. Roncaglia q.8.cum Lez. & Salm.n. 58.cum Fretta, Fag. & Leand.* item *Sancius, Sousa, Hurt. Boss. & Donat.ap. Potestà n.522.* Ratio, quia in Bulla Gregorii, ut supra, dicitur denunciandus esse Confessarius, qui *extra Confessionis occasionem in Confessionario, aut in loco quocunque ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones habuerint.* Ergo inferunt quòd sive sollicitatio fiat in Confessionario, sive in alio loco ad Confessiones electo, requiritur ad obligationem denunciandi Confessionis simulatio. Sed probabilius affirmant esse denunciandum *Mazzotta pag.439. Concina num.11. Diana p.1.tr.4.R.18 & p.4 tr.5. R.38. & p.8. tr.9. R.35. ac Potestà num. 522. cum Bordon. Trull. &c.* Cùm his dicimus, quòd si Confessarius sollicitat in aliis duobus locis ut supra in Bulla descriptis, requiritur simulatio Confessionis ad eum denunciandum; non verò, si sollicitat in Confessionario; Et hoc probatur ex Decreto Pauli V. (relato *ap. Potestà l. c.*) ubi sic dictum fuit: *Die 10. Julii 1614 in Generali Congregatione S. Rom. & universalis Inquisitionis coram SS.Paulo Papa V. facta relatione quòd multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem Confessionis de rebus inhonestis; Sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in S.Officio.* Cùm igitur nulla ibi mentio fiat de simulatione Confessionis, ad denunciandum Confessionarium sufficit quòd ipse in Confessionali de rebus turpibus tractet, quin simulet Confessionem audire. Nec valet dicere, ut ajunt Adversarii, Decretum hoc fuisse abrogatum, sive restrictum per Bullam Gregorii; Nam respondetur regulam generalem esse, quòd leges anteriores nunquam intelligantur abrogatæ per posteriores, nisi quando hæ prioribus omninò sint contrariæ; alioquin, semper ac aliquo modo potest contrarietas excusari, correctio legum, quoad fieri potest, vitari debet, prout communiter tradunt *Sanch. de Matr. l. 1. D.17.n.6.Pal.de Leg tr.3.D.5.p.2.§ 1 n 9.Salm eod. tit.c.4.n 13.*& alii DD. pass. in ex c. *Cum dilectus. de Consuet.* & ex *l.1.C de Inoff. D tib.* ubi dicitur: *Leges legibus concordare promtum est.* Decretum autem Pauli V. bene consistit cum Bulla Gregorii, in illo enim sermo tantùm fit de Confessario tractante inhonesta in Confessionali; in Bulla verò Gregorii additur de tractante turpia, præter Confessionale, *in loco quocunque ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo*, & hìc subditur clausula: *Simulantes ibidem Confessiones audire.* Unde, cùm Clausula hæc bene referri possit tantùm ad duo posteriora loca, & non ad Confessionale, non est eur dicamus Decreto Pauli V. per Bullam Gregorii fuisse derogatum. Accedit Edictum. 5. Inquisitionis Rom. (relatum a *Potestà to 2.n.226.*) ubi dicitur: *Debbiano denunciare ciascuna di coloro de' quali sappiano, o abbiano notizia che contro i Decreti e Costituzioni Apostoliche abbiano abusato il Sacramento della Penitenza, servendosi della Confessione, o Confessionario.* (nota) *a' fini disonesti, sollicitando in essi i Penitenti ad turpia, ed avendo con essi discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine per cui è stato istituito.* Quapropter talis Confessarius saltem denunciandus est ex hoc Edicto, quia abutitur Confessionariò ad sollicitandum.

§. II.

Quinam sollicitantes debeant denunciari?

tractanda inhonesta?

688 *Qu. X. An denunciandus Laicus, vel Clericus sollicitans in Confessione, simulando se Confessarium? Et quid si sit Sacerdos, sed careat jurisdictione?*

689 *Qu. XI. An denunciari debeat Pœnitens sollicitans Confessarium?*

690 *Qu. XII. An denunciandus Interpres sollicitans Pœnitentem?*

691 *Qu. XIII. An Confessarius sollicitans mulierem, ut inducat aliam ad secum peccandum? Vel ut ipsa peccet cum alio?*

692 *Qu. XIV. An Confessarius sollicitans postquam decesserit?*

681 QUæritur I. An sit denuntiandus Confessarius consentiens mulieri sollicitanti in Confessione? Affirmant *Salm c.4.n.42.*& ajunt contrariam sententiam non esse probabilem post Bullam allatam *Gregorii XV.* ubi expressè sunt denunciandi non solùm Confessarii sollicitantes, sed etiam inhonestos tractatus habentes; & idem sentiunt *Mazzotta p.441. Concina n.16. Potestà n 579.* item *Salm.n.54 cum Dian. Leand. Sousa*, &c. Negant verò *Bonac. Disp. 6. p 3. num.* 17. *Palaus p. 5.n.4 Escob n 653.* cum *Acunna, Hurt. Sousa, & Sanct trell.* item *Prado, Bordon. Homob. & Trull. apud Salm. l. cit.* Ac *Roncaglia q.* 5. ad hanc sententiam inclinare videtur, dicens cum *Bordon. Sanctarell.* &c. quòd rationi a *Salm.* allatæ responderi possit, verba Bullæ intelligenda esse de tractatibus turpibus, quorum Confessarius sit Auctor; Atque *Diana p.1. tr.4. Ref.* 11. hanc probabilem, ac tutam dicit. At mihi pro dicta sententia alia ratio occurrit, quæ habetur apud *Bonac.* & quæ potior videtur. Ratio est, quia ex Bulla eadem Greg. mandatur Confessariis, ut moneant de obligatione denuntiationis, non jam quoscumque Pœnitentes qui cum Confessariis inhonestos tractatus habuerint, sed illos, *quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos*; quare infertur, quòd Pœnitens licitè, si vellet, posset Confessarium in dicto casu denuntiare, juxta primam probabilem sententiam, sed videtur probabilius ad hoc Pœnitens non obligari; quia, ut ipse obligationem subeat denunciandi Confessarium, requiritur ut fuerit ab illo sollicitatus. Etsi igitur Confessarius non eximitur a crimine ob inhonestum tractatum in Confessionario, eximitur tamen Pœnitens ab obligatione denuntiationis, dum non reperitur sollicitatus. Et rectè censetur noluisse Pontificem obligare Pœnitentes ad denuntiandum Confessarios, quos ipsi tentarint, ob magnam difficultatem quæ deterreret Pœnitentes a denuntiando in isto casu, quo peccatum ab ipsis causam habuerit; tum quia, si denuntiarent, valde periclitaretur eorum fama: tum quia lex nimis ardua tunc eis redderetur.

682 Quæritur II. An sit denuntiandus Confessarius, qui, sollicitatus a Pœnitente ad copulam, renuit, & divertit ad solos tactus? Affirmant *Salm.num.45.* cum *Leand.* & *Dian.* Sed probabiliter negant *Palaus p.5.n.4. Escob. n.656. ac Trull. Hurt.* &c. apud *Salm.num.39.* Ratio, quia femina sollicitans ad copulam virtualiter provocat etiam ad tactus, qui ordinariè sunt prævii ad copulam; unde verificatur quòd Confessarius (ut supra) tunc non sollicitat, sed sollicitatus consentit. Rectè verò notant *Palaus*, &c. *d.num.36.* quòd Confessarius sollicitatus ad sodomiam, si ipse divertat, ad fornicationem, vel contra, tunc certè est denuntiandus, cùm ipse tunc sollicitet ad actum, ad quem non fuit sollicitatus, fornicatio enim non continetur sub sodomia, nec contra.

683 Quæritur III. An denunciandus sit Confessarius sollicitans ad actus tantùm venialiter inhonestos? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Diana R.5. Mazzotta pag.438. Viva in Prop.7. damn. ab.* Alex. VII. & *Trull. Sancius, Fagund. Leand.* & *Th. Hurt. num.635.* Ratio, quia actus leviter inhonesti extra Sacramentum fiunt graves in Sacramento, ob gravem injuriam quæ ei irrogatur; sicut sumtio parvi cibi in die jejunii esset per se leve peccatum contra temperantiam, sed esset grave si fieret ante Communionem. *Secunda* verò sententia probabilior negat, & hanc tenent *Palaus p.3.n.3. & Escob. n.656. & 657. cum Sousa, Portell.* & *Gasp. Hurtad.* Ratio, quia ex una parte certum est quòd ad denunciandum Confessarium sollicitantem requiritur, prout dicunt *Pal. Portell.* & *Sousa*, quòd actus sollicitationis sit peccatum grave, ita ut certè putetur ipse graviter in eo peccasse, cùm talis denunciandus sit tanquam suspectus de Fide, ut habetur ex Edicto Inquisitionis Gener. *ap. Potestà to.2.n 226.pag.430.* At nemo potest censeri suspectus de Fide, qui tantùm venialiter peccat. Hinc Benedictus XIV. hoc sollicitationis crimen appellat *nefariam improbitatem*; Et in Bulla Pii IV. dicitur de hujusmodi Sacerdotibus sollicitantibus, *qui locò reconciliationis cum Deo, graviori peccatorum mole Pœnitentes onerant, & in manibus Diaboli tradunt*. Ex alia vice actus qui in se est levis contra castitatem, nequit fieri gravis in Sacram

cramento; aliàs quodlibet peccatum veniale in materia veracitatis, patientiæ, vel humilitatis evaderet grave in Sacramento, quod nemo asserit.

Nec obstat dicere, quòd culpa levis redditur gravis ob reverentiam Sacramento debitam; Nam hoc currit, quando aliquid prohibetur ob solam reverentiam Sacramenti, prout prohibetur quævis parva comestio ante Communionem; Non verò quando res aliqua ab Ecclesia vetatur tanquam in se mala, tunc enim, quia tota injuria, quæ Sacramento irrogatur, est quatenus Sacramentum ministratur aut suscipitur cum actu pravo, si actus est leviter pravus, levis etiam erit injuria quæ fit Sacramento. Omnes tamen conveniunt cum *Palao*, & *Escob. ll. cit.* quòd si ex circumstantiis certè conjiceretur, quòd Sacerdos eo levi tactu animum habuerit ulteriùs progrediendi, tunc censenda est sollicitatio gravis.

684 Quæritur IV. An sit denunciandus Confessarius qui in Confessione sollicitat Pœnitentem, non ad turpia, sed ad alia peccata? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Pegna*, *Zechius*, *Moura*, & *Acunna apud Dian. p. 5. tr. 4. R. 17.* & huic inclinat *Potestà n. 496. cum Cord.* Ratio, tum quia in Bulla Gregorii XV. dicitur esse denunciandus, qui habet cum Pœnitente *illicitos & inhonestos tractatus*, Tò autem *illicitos*, videtur comprehendere omnes alios actus culpabiles, præter materiam inhonestam: Idque videtur magis exprimi in Edicto Inquisitionis, ubi præcipitur denunciari, qui habent cum Pœnitentibus *discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine per cui il Sacramento della Penitenza è stato istituito*; Tum quia in Decreto Alex. VII. habetur esse denunciandos omnes de hæresi etiam leviter suspectos; Si igitur denunciari debet tanquam suspectus de hæresi qui sollicitat ad turpia, cur non etiam qui sollicitat ad alia crimina? Hæc sententia videtur satis probabilis, unde bene ait *Palaus p. 6 n. 2* quòd Inquisitores probabiliter cognoscere possunt de hujusmodi sollicitatione, si deferatur, ob facultatem ipsis concessam. *Secunda* verò sententia communissima & probabilior negat, eamque tenent *Palaus l. c. Mazzotta pag 439. Holzmann to. 1. pag. 312. n. 671. Bonac. p. 3. n. 13 cum Led. Paramo*, & *Sanctarel. Roncaglia pag 113 q. 3.* cum *Boss.* & *Carena*, *Diana d. R. 17* cum *Freita*, *Peyr. Homob. Sousa*, & *Venito*, *ac Escob. n. 631 cum Fag. Leand. Molf. Scortia*, &c. Ratio, quia nullibi habetur expressum, hanc sollicitationem esse denunciandam; licèt enim in Bulla Gregorii, præter verbum *inhonestos*, addatur *illicitos*, tamen patet utrumque eandem materiam significare, dum dicitur, *illicitos & inhonestos tractatus*. Nec aliter accipienda sunt verba Edicti, quia Edictum ad Bullam se refert, aut certè referendum. Nec obstat dicere, quòd sollicitans ad alia crimina etiam sit de hæresi suspectus; Nam communissimè DD. (ut vidimus) Bullam Alexandri interpretando, censent non esse obligationem denunciandi hujusmodi sollicitantes, dum Bullæ tam Gregorii, quàm aliorum Pontificum, loquendo de sollicitatione in Confessione, præceperunt denunciari tantùm sollicitantes ad turpia; unde videtur ad hanc solam materiam veneream imposita esse obligatio denunciandi sollicitantes, quia ob fragilitatem naturæ frequentiùs hæc sollicitatio, & majus in ea periculum consentiendi contingere poterat. Idque (ut ait *Diana l. c.*) confirmatur ex praxi Inquisitorum.

Præterea, communiter dicunt DD. & meritò, non esse obligationem denunciandi Sacerdotes sollicitantes ad turpia in aliis Sacramentis quàm Pœnitentiæ, quia revera de hac denunciandi obligatione nullibi habetur præceptum; ita *Bonac. p. 3. n. 7. Diana R. 16. Pal. p. 6. n. 3.* cum *Freita*, *Acunna*, & *Sancio*, *ac Escob. n. 634.* cum *Lez. Peyr. Sanctarel.* &c. contra *Moura*, & *Hurt.*

685 Quæritur V. An denunciandi sint Episcopi sollicitantes in Confessione? Negant *Palaus p. 9. n. 2.* & *Escob. n. 715.* cum *Molina*, *Acunna*, *Trull. Freita*, *Decian.* & *Sancio*, quia Episcopus etiam in crimine hæresis formalis non subjicitur Inquisitoribus, *ex c. Inquisitores. de Hæresi in 6.* & ex Trident. *Sess. 24. c. 5.* ubi dicitur: *Causæ graviores & criminales, etiam hæresis, tantùm a Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur.* Sed affirmant meliùs *Bonac. p. 3. n 8. Roncaglia pag. 113. q. 2. R. 1. Salm. n. 30.* cum *Hurt.* & *Ant. a Spir. S.* ac *Potestà n 621.* cum *Leand. Fag* &c. Verùm *Bonacina* sentit denunciandos esse Inquisitoribus; At *Potestà*, *Roncaglia*, & *Salm. cum aliis* dicunt esse denunciandos Pontifici, si commodè huic fieri possit denunciatio, aliàs hanc deferendam esse dicunt Inquisitoribus, qui licèt non possint punire, nec processum formare contra Episcopos, possunt tamen de præfato crimine excipere informationem, & deinde illam Pontifici significare, prout colligitur ex *Extrav. Cùm Mattheus. de Hæretic.* ubi sic præscribitur

tur procedendum contra Nuntios, & Officiales Sedi Apostolicæ immediatè subjectos. Et in hoc conveniunt *Palaus*, & *Escob.ll.cc.cum Trull. Sancio*, & *Acunna*, nempe quòd bene possunt Inquisitores excipere hujusmodi informationem. Sub nomine autem *Episcoporum* veniunt Episcopi etiam Titulares, & etiam non consecrati, modò sint confirmati; item Nuntii, Legati, & Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, ut dicunt *Salm. n. 31. cum Barb*, & *Tamb.*

686 Quæritur VI. An si Confessarius sollicitans sit emendatus, debeat adhuc denunciari? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Palaus p. 10. n. 1.* & *Escob. n. 624.* & *625.* cum *Soto*, *Molf. Acunna*, *Peyr. Fag. Portel. Zenard. Freita*, &c. item *Led. Lugo*, *Trull. Leand. Hurt.* & alii *ap Salm n.75.* & hanc probabilem putat (saltem extrinsecè) Auctor (*Instruct.*&c.) *p.2 c.1.§.2.* Ratio, quia finis denunciationis est emendatio Rei, & ablatio damni, quibus jam obtentis, cessante fine legis principali, cessat etiam lex naturalis denuntiationis, quæ principaliter respicit emendationem; nec lex positiva ejus ordinem invertere potest. Hanc probabilem putat *Viva de* r. *Præc. qu.8. Art.5. n* 8. Rectè verò DD. excipiunt Hæreticum formalem, maximè dogmatizantem, cujus difficilis est emendatio, & quem omninò expedit denuntiari, saltem ad subventionem aliorum quos ipse fortè subverterit.

Signa autem emendationis sunt (ut dicunt DD. citati apud *Salm. num.76* & apud *Viva d. l.*): 1. Si mulier sollicitata, ter vel quater ad Confessarium accedens, in eo pravum animum non ampliùs adverterit; ita *Escob. num 625.* cum *Trull. Diana*, & *Sousa*. 2. Si per triennium Confessarius bene vixerit, ut ait *Sancius*. 3. Si sit sacramentaliter confessus, & per longum tempus non tentaverit, ut *Escob. d. num. 625.* cum *Freita, Sancio, March. Alciati*, *Farinac. Hurt. Ricc. Felin.* & *Barb.* 4. Si lucratus sit Jubilæum, ut dicit *Escob. cum Genuensi*. 5. Si factus sit Religiosus. 6. Si sit homo insignis probitatis, & semel vel bis sollicitaverit, ut *Hurtadus*. 7. Si post sollicitationem statim det signa doloris. 8. Si fuerit senex, ita ut putetur ex magna passione sollicitasse, & postea verè resipuisse, ut ait *Sylvest.* Hæc tamen signa dicit *Viva d. l.* singula non sufficere, nisi plura simul conjuncta faciant constare de emendatione. Et hoc valde est notandum, nam revera, sicut constat de crimine, debet & constare de emendatione. Et quod dicitur de sollicitatione, etiam dicendum est de aliis criminibus de hæresi suspectis.

Quamvis prædictam primam sententiam satis probabilem existiment Authores citati, absolutè tamen probabiliorem esse judico secundam sententiam, quæ docet Confessarium etiam emendatum esse denunciandum. Ratio, quia Pontifex magis, quàm emendationem Rei, ejus punitionem intendit, ad damnum Ecclesiæ reparandum, & ad resarciendum scandalum. Et ideo sancivit, ut supra, denuntiationem fieri, nullâ correptione fraternâ præmissâ; quæ utiquè præmittenda esset, si emendatio Rei, & non punitio intenta principaliter esset. Ita *Suar. Bon. Az.* & *plures cum Salm. c. 4 num. 77.* qui hanc secundam sententiam certè tenendam esse ajunt.

687 Quæritur VII. An sit obligatio denuntiandi Confessarium, qui de sollicitatione jam fuerit satis convictus, & punitus? Certum est, quòd, si ipse delinquat iterum, postquam in primo crimine fuerit punitus, iterum denuntiari debet. Et idem dicendum, si de sollicitatione non fuerit plenè convictus, quia tunc nec fuisset satis punitus. Dubium ergo est, si de eadem sollicitatione jam fuerit satis convictus, & punitus. Negant esse obligationem denuntiandi *Acunna, Seraphin. Hurt* &c. apud *Salm. c. 4. n. 37.* quia Confessarius jam censetur emendatus, juxta primam sententiam mox supr. allatam. Sed longè probabiliùs affirmant *Salm n. 74* cum *Bon. Trull. Dian.* tum quia tunc non constat de emendatione; tum quia non eximitur mulier ab obligatione denunciandi, quia alia denuntiavit, dum unaquæque persona sollicitata omninò denuntiare tenetur, sive sint, sive non sint alii denuntiantes.

Quæritur VIII. An denuntiari debeat Confessarius, qui mulieri sollicitanti consentit, ob metum ab illa incussum, quòd eum accusabit, nisi consentiat? Negat *Hurtadus*, quia lex Ecclesiastica non obligat, cùm metus gravis intervenit. Hæc tamen ratio debilis est, quia talis metus non censetur gravis; Judices enim non facilè credunt cuique mulierculæ accusanti, ut dicunt *Salm. num. 50.* cum *Escob.* Sed meliùs dici potest hic Confessarius non esse denuntiandus, quia tunc revera esset sollicitatus, non sollicitans, juxta dicta *num. 681.*

Quæritur IX. An sit denuntiandus Confessarius, qui ex condicto cum Pœnitente simulat Confessionem, ut tractet inhonesta? Neque

flat *Palaus p. 8. n. 2.* tum quia sollicitatio tunc esset mutua; tum quia tunc Pœnitens ipsa deberet se denunciare. Rectè verò affirmant *Salm. n.60* cum *Dian & aliis*, quia tunc jam adest vera sollicitatio Confessarii, nec Pœnitens denunciando tenetur denuntiare seipsam, sed tantùm verba referre, & actus Confessarii. Et hoc hodie expressè definitum est in Bulla Benedicti XIV. quæ incipit, *Sacramentum*. (vide in fine libri *Decret. I. pag XXXVIII.*) ubi præcipitur fieri denuntiatio, etiamsi sollicitatio mutua fuerit; Ibi enim præcipitur denunciandus esse Confessarius sollicitans, *etiamsi Sacerdos sit qui jurisdictione ad absolutionem validè impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium & Pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitanti Pœnitens consenserit, sive consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.*

688 Quæritur X. An sit denunciandus Laicus, vel non Sacerdos sollicitans in Confessione, simulans se Confessarium? Respondetur affirmativè cum *Salm. num 27.. Roncaglia loc. cit.* Resp 3. Ratio, quia, licèt is non sit denuntiandus ratione sollicitationis ex Bulla Gregorii XV. denunciari tamen debet ex alia Constitutione Gregorii XIII. apud *Salm. num. 27.* ubi quicunque non Sacerdos audiens sacramentaliter Confessiones præcipitur denuntiari. Utrùm autem ad denunciandum talem non Sacerdotem sollicitantem requiratur non solùm ut Confessionem audierit, sed etiam ut absolutionem impenderit? Ex verbis præfatæ Bullæ Gregorii XIII. relatis a *Salmant. l. c.* videtur sufficere quòd tantùm audierit, cùm ibi dicatur, quòd Inquisitores S. Officii procedere debent in non Sacerdotes qui Missas celebrant, aut sacramentaliter Confessiones audiunt. Sed *Palaus p 9. n. 5. Mazzotta pag. 437 Potestà pag 490. & Escob. n. 685.* cum *Acunna, & Sancio* dicunt omninò requiri, ut etiam absolvant, dum in Edicto S. Inquisitionis Gen. dicitur denunciandus esse ille qui, cùm non sit Sacerdos, Sacramentum ministrat; non censetur autem Sacramentum Pœnitentiæ ministrare, qui absolutionem non impertitur. Sed, hoc non obstante, ex præfato Edicto (quod in extensum refert *Potestà to. 2. p. 1 n. 226.*) certò hic denunciandus est, etiamsi non absolvat, cùm ibi dicantur denunciandi esse, tanquam suspecti de hæresi, *Coloro che non essendo ordinati Sacerdoti, si usurpano di celebrar Messa, ancorchè non abbiano proferito le parole della Consecrazione, o abbiano presunto di ministrare il Sacramento della Penitenza a' Fedeli di Cristo, ancorchè* (nota) *non si sia venuto all'atto dell'Assoluzione.* Pariter autem certum est ex Bulla Benedicti (ut mox supra vidimus in Quæst. præced.) denunciandum esse Sacerdotem sollicitantem in Confessione, etiamsi jurisdictione careat.

689 Quæritur XI. An sit denunciandus Pœnitens qui in Confessione sollicitat Sacerdotem? Affirmant aliqui pauci apud *Salm. n. 29.* Sed communiter & veriùs negant *Bonac. p. 3. n. 20. Diana p. 1 tr. 4. R. 23 Pal. p 9. n. 7 & Salm loc cit cum. Trull. Bord. Sousa, Acunna, Sancio, & Leand.* Ratio, quia leges pœnales non sunt extendendæ de casu ad casum. Neque currit hic eadem ratio pro Pœnitente quàm pro Confessario sollicitante, ob plura momenta quæ cuique patent, nempe ob suspicionem revelationis sigilli, si Confessarius Pœnitentem denunciaret, &c.

690 Quæritur XII. An sit denunciandus Sacerdos Interpres, qui sollicitet Pœnitentem? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Freita, Trimarch & Escob. a Corro apud Escob n 689.* Ratio, quia Interpres non solùm gerit partes Pœnitentis, sed etiam Confessarii, unde pariter ac Confessarius injuriam irrogat Sacramento. *Secunda* verò sententia communissima negat, eamque tenent *Pal. p. 9. n. 6. Potestà n. 489. Holzmann to. 1. pag 311. n. 671. Mazzotta pag. 437. Diana R. 9. Escob. n. 691. cum Fag Sousa, & Sancio, ac Salm. n. 26 cum Trull. Leand. &* communi ut asserunt. Ratio 1. quia Interpres magis se habet ex parte Pœnitentis, quàm Confessarii. Ratio 2. & potior, quia ex Bulla Gregorii XV. tantùm Confessarii sollicitantes denunciandi sunt, utque diximus, & leges pœnales non extenduntur præter casus expressos. His tamen non obstantibus, dicunt *Concina n. 5. Potestà l. c. Escob. n. 691. cum Fag. & Diana p. 9. tr. 9. R. 32. v. Nota* cum *Leand.* quòd licèt ex Bulla Gregorii XV. Interpres sollicitans non sit denunciandus, tamen denunciari debet ex Edicto S. Inquisitionis supra citato *num. 680. in fine*, ubi denunciandi sunt omnes de hæresi suspecti, & inter hujusmodi suspectos enumerantur omnes illi, *che abusino il Sacramento della Penitenza, servendosi della Confessione o Confessionario a' fini disonesti, sollecitando in essi i Penitenti ad turpia, ed avendo con essi discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine per lo quale è stato istituito.* Unde bene denunciandus est Interpres, qui jam abutitur Confessione Pœnitentis ad eum sollicitandum, vel ad tractandum cum eo de rebus inhonestis.

Quæ-

691 Quæritur XIII. An sit denunciandus Confessarius qui sollicitat Pœnitentem, ut inducat aliquam feminam ad secum peccandum? *Acunna, & Freita ap. Pal p.5 n.2.* (præcisâ Bullâ Gregorii XV.) probabile putant non esse denunciandum ex Decretis Pii IV. & Clementis VIII. Sed, attentâ saltem præfatâ Bullâ Gregorii, hodie non est dubitandum denunciari debere, cùm ibi dicantur denunciandi esse omnes Sacerdotes, qui in Confessione *personas ad inhonesta inter se, sive cum aliis quomodolibet sollicitare tentaverint*.

An autem denunciandus sit Confessarius qui sollicitat Pœnitentem, ut consentiat ad peccandum, non secum, sed cum alio? *Acunna apud Escob. n.644* & alii pauci olim probabile putarunt non debere denunciari, sed hodie certum est oppositum, cùm Benedictus XIV. in Bulla *Sacramentum*. (citata *n 687. Qu IX.*) §.2. definiverit hunc Confessarium omninò esse denunciandum, etiamsi *sollicitatio non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit*.

692 Quæritur XIV. An sint denuntiandi Confessarii sollicitantes, postquam jam e vita emigraverint? Affirmant *Salm. c.4 n.71. infra* Sed negat probabiliùs *Potestà n.595.* quia tunc cessat totalis finis legis, scil. tam emendatio, quàm punitio Rei. Idem dicit *Ronc. c. 2. qu. 4* cum *Bord.* Bene tamen advertit cum eodem *Bord.* & *Caren.* quòd Hæretici formales, etiam post mortem semper sunt denuntiandi, ad reparandum saltem damnum ab eis illatum.

§. III.

Quinam teneantur denunciare?

Est prænotandum I. quòd sollicitati non possunt absolvi, nisi priùs denuncient; & si adsit impedimentum statim faciendi denuntiationem, saltem debent esse parati quamprimum ad denunciandum; Aliàs peccant graviter, & incidunt in excommunicationem. Ita *Salm. c.4. num. 69. & 70.* cum *Nav. Hurt. Sanch. Acunna, Sousa, & aliis* communiter. Excipe, nisi adsit justa causa denunciationem differendi, nempe si Ministri Tribunalis longè distent, vel si sit necessitas communicandi ad vitandum scandalum, vel ob lucrandum Jubilæum, & possit credi personæ, quòd sit denunciatura; ita *Sanch. Dec. l. 2. c. 13. Suar. de Cens. D. 7. se. 5. a num. 38. & Salm. c. 4. num. 70. cum Sanctio, Trimarch. & Leand.* & probabile putat *Diana p. 4. tr. 5. R. 29.* In Bulla autem Bened. XIV. *Sacramentum*, circa id sic habetur: *Caveant diligenter Confessarii, ne Pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi priùs denunciationem ad effectum perducentes delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cùm primùm poterunt, delaturos spondeant ac promittant.*

An autem, factâ denunciatione, Pœnitens a quocunque Confessario absolvi possit ab incursa excommunicatione? Negant *Salm. d. cap. 4. num. 70. Mazzotta to. 2. pag. 440. Diana dicta R. 29. cum Sancio, & Potestà num. 641. cum Bordone*, ex Edicto Sacræ Inquisitionis Generalis infra citando. Affirmat verò *Lupus p. 1 l 5. a. 3 p. 90.* (cui adhæret *Roncaglia p. 119. num. V.*) quia, ut ait, reservatio hujus censuræ perseverat tantùm durante contumaciâ, unde expirat factâ denunciatione, aut mortuô denunciandô; Idque infert *Lupus* ex Edicti verbis, quæ esse solent: *E dalla detta scommunica nissuno se non da noi, o dal supremo Tribunale del S. Officio potrà essere assoluto, se prima non avrà soddisfatto al S. Officio*. Et revera, attentis prædictis verbis, opinio *Lupi* satis probabilis videtur.

Hoc tamen procederet juxta Edictum particulare Inquisitionis alicujus Regni, sed in Edicto edito a Sacra Inquisitione Generali die 5. Jan. an. 1623. (relato in extensum a *Diana p. 4.*

p. 4. R 41. & a *Bonac. de Denunc. tom. 1. in fine p. 2. num. 12*) absoluiè dicitur intra 12. dies esse denunciandos Hæreticos, seu de hæresi quomodolibet suspectos, sub excommunicatione majori latæ sententiæ reservata Papæ, & eidem Tribunali. Tenet autem *Bonac. loc cit. cum Suar. & Sanctarel.* hoc Edictum non fuisse perpetuum, sed tantùm pro illo actu, cùm ibi dictum fuerit: *Mandamus quatenus infra 12. dies proximè computandos, &c.* Unde dicunt præfati AA. illud *proximè computandos* satis ostendere, quòd noluit S Inquisitio obligare conscios delinquentium in futurum, nam aliàs dixisset non *proximè*, sed a die scientiæ. Verùm *Diana p. 4. tr. 5. R. 41. cum Peyrin.* censet Edictum fuisse perpetuum, & illud *proximè* intelligi revera a die scientiæ delicti. Sed advertendum, quòd eadem sacra Inquisitio postea die 10. Mart. an. 1677. aliud emanavit Edictum (quod refert *Potestà*, ut diximus, *Tom. 2. num. 226*) ubi imposuit quidem excommunicationem contra non denunciantes suspectos de hæresi, sed nullâ factâ mentione reservationis, sic dicens: *Comandiamo sotto pena di scommunica di lata sentenza, che fra 'l termine d' un mese si debbiano rivelare al sant' Offizio, ovvero agli Ordinarj tutti coloro de' quali sappiano, o abbiano avuto, o avranno notizia che siano Eretici, o sospetti d' Eresia.* Hòc posito, satis probabile videtur mihi, & aliis doctis a me consultis, quòd vel primum Edictum non fuerit perpetuum, vel quòd verisimiliùs S. Inquisitio in hoc secundo Edicto, sicut moderavit obligationem primi Edicti denunciandi infra 12. dies, ampliando illam ad mensem, ita etiam primum Edictum moderavit, auferendo reservationem ab excommunicatione. Hoc tamen semper intelligendum, si jam fuerit impleta denunciatio.

694 Prænot. II. *cum Roncaglia c. 2. Reg. in praxi 5.* quòd, etiamsi Confessarius prævideat certò sollicitatam non esse denuntiaturam, debet nihilominus monere illam de sua obligatione, & dimittere, si nolit denuntiare. Ratio, quia ipsi Confessario expressè præcipitur a Pontifice in d. Bulla obligatio monendi; Et licèt, generaliter loquendo, cùm Confessarius prævidet monitionem non profuturam, eam omittere debeat, hoc tamen non currit, quando agitur de vitando damno communi, uti evenit in præsenti casu, juxta dicta *num 615*.

695 Sed quæritur I. An teneatur denunciare Confessarium sollicitantem, qui sollicitationem nequit juridicè probare? Negant *Turr.* & *Turrebl.* Sed omninò affirmandum cum *Bann. 2. 2. q. 66. Bordon. tom. 1. c. XXX. n. 100. Pal. punct. 10* &c. Et oppositum videtur expressè damnatum ex Prop. 5. proscripta ab Alex. VII. quæ dicebat: *Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.* An autem teneatur ad denunciandum non solùm sollicitatus, sed etiam qui aliunde certò scit sollicitationem? Affirmant rectè *Salm. c. 4. n. 68.* cum *Trull. Pal. Dian. Suar.* & *Hurt.* Et hoc, etiamsi is sit impuber, modò sit rationis compos, & sciat crimen a personis fide dignis: Secus, si sciret a fide indignis, vel feminis levibus: *Salm. num. 60.* cum *Card. Nav. Sayr.* Hoc autem dicendum, non jam ex Bulla Gregorii, sed (ut bene advertit *Mazzotta pag. 440. cum Potestà & Bonac.*) ex Edicto Sacræ Inquisitionis, ubi dicitur teneri ad denunciandum Confessarium qui scierit, vel audierit illum sollicitasse; Vide verba relata *n. 780. in fine*.

696 Quæritur II. An sit obligatio denuntiandi sollicitantes, etiamsi crimen sit occultum? Negant *Fag. Megal. & alii* apud *Salm. d. c. 4. num. 80.* quia Greg. XV. in Bulla mentionem facit de abusu, verbò *abutantur*, quod significat actuum frequentiam, & publicitatem. At omninò tenendum est oppositum cum *Salm. n. 81.* & *Bann. Fill. Trull. &c. ibid. ex D. Thoma*; Et rectè *Ronc. qu. 8. c. 1. q. 10.* ait primam sententiam penitus esse rejiciendam; Quia, licèt in pœnalibus verba legis sint strictè interpretanda, attamen, si ex stricta interpretatione lex inutilis redderetur, ut in nostro casu eveniret, tunc verba, non strictè, sed latè sunt accipienda.

697 Quæritur III. An teneatur sollicitatus ad denuntiandam sollicitationem habitam a longo tempore? *Roncaglia c. 2. quæst. IV.* ait cum *Bordone*, quòd nunquam datur præscriptio quoad crimen hæresis; quoad alia verò præscribitur per quinquennium actio contra Reum: Hinc dicit *Ronc.* excusari a denunciatione, qui illam per quinquennium omisit, etiam culpabiliter; nisi obstent Edicta contraria Diœcesana. Sed hodie declaratum est ex Benedicto XIV. ex citato Decreto *I. Sacramentum*, (vide in fine libri *pag. XXXVIII.*) denuntiationem esse faciendam, etiamsi longum tempus post sollicitationem effluxerit.

698 Quæritur IV. An teneatur ad denunciandum, qui scit sollicitationem sub secreto naturali? Negat *Fagund.* & *Fragosa* apud *Salm. c. 4 num. 85.* quia fortior est lex naturalis, quàm positiva.

tiva. Sed contrarium rectè tenent *Palaus p. 10 n. 5. Diana R. 32. Escob n. 704.* cum *Sancio*, *& Gisp Hart. ac Salm.* cum *Trull. Leand.* &c. Quia nemo tenetur ad secretum, etiam juramentô promissum, quando secretum vergit in damnum commune. Secus verò, ajunt, si sollicitatio sit manifestata ad petendum consilium; nam propalatio secreti esset tunc contra humanum commercium, & etiam contra publicum bonum, quod certè in consiliis expetendis intervenit.

699 Quæritur V. An mulier sollicitata teneatur denunciare per epistolam, vel mediam personam, si nequeat per seipsam? Si non possit personaliter adire Episcopum ob ægritudinem, clausuram, aliudve impedimentum physicum vel morale, non tenetur quidem per seipsam ad denuntiandum; Vide *Potestà n. 643. & Mazzotta p.ag. 442. q. 2.* Dubium fit, an hæc teneatur denunciare per epistolam, aut internuncium? Videtur negandum ex prolatis *num 563. Dub. 3.* ubi diximus, quòd habens peccatum reservatum non tenetur petere licentiam a Superiore per literas, vel mediam personam, si non possit illum adire. Sed in casu nostro veriùs affirmandum cum *Viva in Prop. 7.* damn. ab Alex. VII. *n. 8. Mazzotta l. c. Salm n. 109. & Roncaglia pag. 118. q. 5. R. 2.* Dispar enim est ratio inter petitionem absolutionis a reservatis, & denuntiationem sollicitationis, nam ibi obligatio est sistendi apud Superiorem, ut Pœnitens recipiat ab eo unà cum absolutione etiam debita monita & pœnitentiam, unde qui non potest adire per se, non tenetur per alium: Obligatio autem denuntiandi sollicitantem, non tam est adeundi personaliter Superiorem, quàm deferendi sive indicandi ei delinquentem (ut loquitur Bened. XIV. in sua Bulla), quæ delatio si ab aliquo nequit fieri per se, saltem est facienda per epistolam, vel aliam personam, vel monendo Judicem ut mittat Notarium in domum suam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media.

Advertunt hîc *Viva l. c. Tamb. c. 9. §. 4 & Roncaglia Reg 6.* in praxi non expedire quòd Confessarius assumat in se hoc onus deferendi denuntiationem vice Pœnitentis, vel eam excipiendi, quia sic non paucis detractionibus & periculis exponeretur. Et tantò minùs ad id tenetur, unde non mihi videtur probabile id quod scribit *P Mazzotta pag 442. qu. 2.* ubi dicit, quòd si Pœnitens non posset per alium facere denunciationem, tenetur Confessarius vices Pœnitentis supplere, si ille per alium non posset denunciare; quia, ut ait, agitur de causa Fidei. Sed hæc ratio, tam conscisè producta, non convincit. Addit, quòd hoc eruitur ex quadam Epistola S.C. Concilii ad Archiep. Mediol. annuente Urb. VIII. an. 1624. apud *Dian.* ubi mandatum fuit, quòd cùm quædam femina sollicitata adduci non potuisset ad denunciandum, Episcopus facultatem tribuisset Confessario denunciationem excipiendi. Ex hac autem Epistola nihil probatur; nam primò hoc Decretum fuit particulare pro illo casu; Deinde minimè ex illa eruitur hæc obligatio generaliter Confessariis imposita fuisse. Hinc non tenemur interim, donec constet de hoc præcepto, recedere a communi DD. sententia, & ab universali sensu ac usu omnium Confessariorum, qui hanc onerosissimam obligationem non agnoscunt. Ceterùm non negamus cum *Viva l. cit. & Tamb.* quòd in aliquo casu (puto si alicubi publicum immineret damnum, nec alia pateret via ad illud vitandum), posset Confessarius obligari ex lege charitatis ad hujusmodi onus suscipiendum; Sed hoc rarò accidet.

Dicunt autem *Delbene de Inquisit. p. 1. du. 9. & Auctor Instruz. &c. p. 2. c. 14. n. 240.* quòd si femina multùm repugnet adire Inquisitores, poterit expectare Confessarium qui pro ipsa denunciationem deferat; quia præcepta positiva non obligant ad rem nimis arduam. Item notat *Mazzotta pag. 443.* quòd in Decreto Sacræ Inquisit. mox supra enunciato insuper dictum fuit, quòd si neque apud ipsum Confessarium possit Pœnitens induci ad denunciandum, tunc recurratur ad S. Sedem pro opportuno remedio, & interim non absolvatur. Dicit autem *Mazzotta*, aliquando S. Sedem in casu magnæ verecundiæ & panici timoris rescripsisse, dando facultatem Confessario absolvendi pro ea vice Pœnitentem citra onus denunciandi.

700 Quæritur VI An mulier teneatur denunciare Confessarium sollicitantem, cui ipsa consentit? Negarunt *Suarez*, *Megala*, & alii ap. *Salm. n 65.* quia nemo obligari potest ad suum crimen manifestandum, ut dicunt *Salm. c. 3. n. 104. cum Suar. Cajet Trull & Diana*, ex Regula juris *in c. Quid aliquando. de Pœnit. D. I.* ubi dicitur: *Non dico, ut te prodas*. Nequit autem quis manifestare complicem, quin seipsum prodat; & ideo ajunt *Salmant. ibid.* non esse obligationem denunciandi socium hæreticum. Rectè verò dicunt mulierem hanc teneri ad denuncia-

nunciationem *Salm. n.66.* cum *Bon. Trull. Peyrin.* & aliis plurimis. Hocque hodie definitum est a N.SS.Benedicto XIV. in cit. Bulla, *Sacramentum*, ubi præcipitur fieri denunciatio, *etiamsi pœnitens consenserit*. Ratio est, quia mulier in hoc casu citra periculum suæ famæ potest denunciare sollicitantem, quin seipsam manifestet, dum ipsa etiam interrogata potest negare proprium consensum, & quicquid inde sequutum fuerit, ut habetur ex Decr.S. Inquis. apud *Pitton. n 694.* edito 27.*Sept.* 1724. ubi dictum fuit: *Si mulier consentit Confessario sollicitanti, non tenetur suum consensum manifestare; nec potest super hoc ab Episcopo interrogari*.

701 Quæritur VII. An teneatur Pœnitens denunciare sollicitantem, si per correctionem sit moralis spes ejus emendationis? *Prima* sententia negat, & hanc docuit *S. Thomas* 2.2 *q.33.a.7.* ubi dixit: *Si Hæreticus privatim homines a Fide avertat, oportet statim procedere ad denunciationem, nisi fortè aliquis firmiter æstimaret, quòd statim per secretam admonitionem possit hujusmodi mala impedire*. Et eum secuti sunt *Soto, Cano, Led. Pal. Lugo, Sylve &c. ap.Salm c.3.n. 96* Et signanter de crimine sollicitationis hanc sententiam tutati sunt *Fagund.Peyrin & alii ap. Dian.R.2.* verùm. *Secunda* sententia affirmat, & hanc tenent *Mazzotta pag 440.Concina n.17.& Salm.n.99 cum Az Sanch Diana, Leand.* & aliis pluribus. Et hæc omninò hodie tenenda est post Decretum Alexandri VII. editum 8 Julii 1660. (relatum per extensum ap *Salm c.3.n.102.*) ubi declaratum fuit: *Etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit, omninò teneri* (Fideles) *ad denunciandum quos noverint esse de fide quomodolibet etiam leviter suspectos*, prout sunt Confessarii sollicitantes, ut communiter docent *Diana R.41.Bon p.3 n 28.* & *Escob.n.746. cum Trull. Acunna, Menoch. &c.* Dicendo ergo Pontifex, *etiamsi, etc.* supponit denunciationem semper esse faciendam.

§. IV.

De Sollicitationibus dubiis.

702 *Qu. I. An denunciandus sit Confessarius in dubio an verè sollicitaverit? Quid si accedant vehementia indicia de sollicitatione?*

703 *Qu. II. An denunciandus Confessarius qui laudat mulierem de pulchritudine? Vel qui dat ei magnum donum?*

704 *Expenduntur varii casus peculiares sollicitationis.*

705 *De pœnis sollicitantium, & signanter de pœna inhabilitationis ad celebrandum, an hæc incurratur ante sententiam? Et an ab illa excusentur ignorantes? Et an Episcopi possint in ea dispensare?*

702 Quæritur I. An denunciandus sit Confessarius in dubio an sollicitaverit? Distinguendum est: si factum vel dictum sit vera sollicitatio, & tantùm dubitatur an ille vel alius Confessarius id egerit vel dixerit, tunc rectè dicunt *Salmant.c.4.n.93.cum Sousa, & Hurt.* eum denunciandum esse; quia dum crimen est certum, ritè Judices procedere possunt ad inquirendam personam de qua dubium vertit. Hoc tamen censeo dicendum solo casu, quò facilè Judices per suam diligentiam certi fieri possint de persona sollicitantis; quia aliàs Sacerdos ille, cùm possit esse innocens, remaneret aliquo modo diffamatus, & in dubio illæsa debet servari fama proximi qui eam possidet.

Si verò persona Confessarii sit certa, & dubitatur an ejus factum vel dictum fuerit vera sollicitatio, tunc cùm communiori & veriori sententia dicendum non esse obligationem denunciandi; ita *Bonac.p.3 n.5.Roncaglia pag. 113. q 4.Concina n 16. Bordon.ap. Potestà n. 576. Auctor* (*Istruz.&c.*) *p.2 c.14.n.287.* cum *Boss.* & *Salm. n 94.* cum *Valent. Hurt.* & *Salas* (*contra Sousa, & Peyrin.ap. Dian. R. 25.*). Ratio, tum quia dubia in meliorem partem accipienda sunt, & in verbis ambiguis benignior interpretatio facienda est, ut dicunt *Bonac & Menoch & Reginald ap.Roncaglia ex c. fin. de Transact & Reg. Juris 49.in 6.ubi*: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*. Tum quia in dubio nemo est privandus famâ quam possidet; Tum quia Bullæ præcipiunt denunciari sollicitantes, sed nequit dici sollicitans, de quo dubitatur an verè sollicitaverit, nam crimen dubium non est crimen, ut docent *Sanch. Dec. l.1 c.10. n.74.& Suar in 3.p to 5.D 40 Se.6 n 5.* Nec obstat dicere quòd ex Decreto Alex. VII. sunt denunciandi etiam leviter suspecti de hæresi, nam Tò *leviter*, non jam refertur ad suspicionem, sed ad hæresim de qua potest quis vel leviter vel vehementer esse suspectus.

Excipiendum tamen est 1. cum *Concina, & Roncaglia ll cit. ex Pegna, ac Auctore Instructionis &c. l.c. cum Bossio*, si accedant indicia vehementia de sollicitatione; nam licèt ista non sint omninò evidentia, tamen, cùm tantùm adsint

adsint ex una parte, satis fundant moralem certitudinem de sollicitatione. Excipiendum 2. cum *Bon. l. c.* qui citat *Acunna, & Sanctarell.* si verba de se præseferant sollicitationem, & solùm dubitatur an Confessarius ad malum finem ea protulerit; tunc enim præsumtio desumitur ex communiter accidentibus; præterquamquod, præsumtio ipsius finis est accipienda juxta proprietatem verborum; unde in *c. Perniciosum*. *Causa* 18. *q.* 2. dicitur quòd confabulatio cum femina in deteriorem partem accipi solet.

703 Quæritur II. An sit denunciandus Confessarius qui laudat mulierem de pulchritudine? Affirmant *Potestà n.* 554. *Bon. Tancredi; & Peyrin.* item *Acunna*, *Barbosa*, *& Sanctarel. ap. Escob. n.* 638. Et consentit *Diana p.* 9. *tr.* 9 *R.* 32. si talis laudatio fiat sine aliqua occasione; quia regulariter Amasii feminas, ut alliciant ad peccandum, de pulchritudine laudant. Negant verò *Freita*, *Th. Hurtad. Escob. a Corro*, *& Sousa apud Escob. n.* 639. quia is qui laudat mulierem de pulchritudine verbis decentibus, non dicitur cum illa habere tractatus inhonestos. Sed meliùs distinguit præfatus *Escob. n* 640 dicens, quòd si ex modo loquendi, aut aliis circumstantiis dignoscitur Confessarius laudare pulchritudinem ex pravo affectu, tunc est denunciandus; Secus si laudaret ex quadam imprudentia, vel animi levitate. Asserit verò ut certum *Potestà n.* 554 *in fine*, denunciandum esse Confessarium qui laudat cum famula confitente pulchritudinem Dominæ, rogans eam ut Dominæ referat; Sed etiam in hoc casu dico perpendendas esse circumstantias, etsi faciliùs puto in hoc adesse vehemens indicium pravi animi alliciendi Dominam illam ad turpem affectum. Et idem dicunt DD. si Confessarius det Pœnitenti donum magni valoris, ut ait *Diana p.* 9. *tr.* 9. *R.* 34. *cum Escob.* vel insolitum, ut dicunt *Salm. n* 34. *cum Val. Hurt. Prado, &c.* Verumtamen *Bordonus ap. Dian.* inquit donum esse quid indifferens; Unde rectè subdunt Auctores citati, ejus malitiam conjiciendam esse ex adjunctis, nempe ex conditione Pœnitentis, ex quantitate & qualitate doni, ex modo quo fit, &c. Ceterùm, juxta dicta in præcedenti quæstione, quando verba vel facta sunt ambigua, Confessarius non est denunciandus, nisi de ejus pravo affectu moralis habeatur certitudo.

704 Hic subduntur plures casus particulares, in quibus communiùs Doctores censent denunciandum esse Confessarium.

1. Si Confessarius dicat Pœnitenti: *Tecum nuberem, si essem secularis*; negat *Bordonus ap. Diana p.* 9 *tr.* 9 *R.* 32 esse denunciandum quia verba hæc non important peccatum mortale, sed tantùm pudicum affectum indicant. Probabiliùs verò affirmant *Salm. n.* 34. *Potestà n.* 558. *& Diana l. c.* quia hujusmodi verba videntur maximè excitativa ad venerem: & cùm sint ad Confessionem impertinentia, meritò sapiunt sollicitationem.

2. Si dicat mulieri: *Memento mei, quia te ex corde diligo*; ita *Diana* apud *Potestà num.* 558. cum *Roncaglia in Reg. praxis*. At *Bordonus* excusat; Hoc meliùs puto explorandum ex circumstantiis.

3. Si dicat: *Expecta me hodie domi tuæ, quia habeo tecum loqui*; Et postea domi tractet de inhonestis, quia sollicitatio illa facta in domo dicitur moraliter facta in Confessione; ita rectè dicit *Potestà num.* 559.

4. Si dicat: *Hæc tua peccata cadere me fecerunt in pollutionem involuntariam*; tantò magis, si dicat *voluntariam*; ita *Potestà* cum *Bord. num.* 560. & *Roncaglia ibidem*.

5. Si dicat: *Nolo te audire in Confessione, ne aliquid mihi contingat, quia amore tui captus sum*; ita *Potestà nu* 561. Modò hoc dicat mulieri petenti Confessionem, quia hæc verba videntur esse provocativa ad inhonesta, & proferuntur occasione Confessionis; & ita sentit etiam *Rone in Reg. prax.* Idem putat *Rone* si dicat: *Totum me commovere sentio ex affectu, quo te prosequor*.

6 Si Confessarius mulieri asserenti tentationem turpem repulisse dicat: *Sed si aliquis, pecuniam dedisset, peccasses?* Affirmant *Ronc.* esse denuntiandum, si mulierem postea affirmativè respondentem non objurget; vel si objurget, & postea domi, oblatâ pecuniâ, eam sollicitet; Et consentit *Potestà n.* 588.

7 Si dicat: *Cur etiam mecum non es humana?* Vel dicat: *Veniam in domum, & promitte mihi facere, quod voluero*. Vel mulieri confitenti turpe desiderium dicat: *De hoc agemus post Confessionem*. Ita *Potestà num.* 565 cum *Tancredi*, quia verba hæc sunt satis ostensiva intentionis inhonestæ.

8. Si suam Concubinam objurget, quòd cum alio se immiscuerit, dummodo, judiciò prudenti, faciat dignoscere, quòd objurgatio procedat ex zelotipia; Utì etiam, si excedat in reprehendendo, addendo minas, injurias, & similia

similia; Vel objurget tantùm peccata commissa cum aliis, & non illa cum seipso, qui tunc ostendit amorem suum lascivum. Ita *Posit. n. 562.*

705 Ultimo loco hìc advertendum, quod in Bulla Sanctiss. Nostri Pontificis Bened. XIV.) vide Decr. III. in calce libri *pag. XLIV.*) sancitum habetur quod Confessarii sollicitantes, *in actu sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu, præter pœnis a jure inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad Sacrificii celebrationem.* Sed dubium apud aliquos factum fuit, an præfata inhabilitas incurratur ante sententiam, saltem declaratoriam? Videtur ex una parte negandum, cùm plures DD. dicant requiri sententiam criminis declaratoriam in simili casu, nempe ad incurrendam inhabilitatem ad Beneficia accipienda, ut *Nav. & Mol.* apud *Sanch. de Matr. lib. 9. disp. 30. n. 1.* qui hoc probabilissimum putat, & consentiunt *Salm.* (secundo de casu loquentes) in *tract. de Simon c. 4 n. 19.* cum *Laym. Pal. Bonac. Fill. &c.* Idem dicunt *Sotus, Mol. & Led.* apud *Sanch loc. cit* (contra *Laym loc.* infra citando) quoad inhabilitationem ad suffragium ferendum. Sed his non obstantibus, tenendum quòd prædicta inhabilitas ad celebrandum incurratur a Confessario sollicitante ante omnem sententiam, dum communiter docent DD. quòd pœnæ positivæ, illæ scil. quæ indigent actione, non incurrantur ante sententiam; secus verò dicunt de pœnis privativis quæ important vel inhabilitationem ad aliquod jus acquirendum, vel cessationem a quodam jure jam acquisito utendo. Ita *Laym. de Leg l. 1. tr. 4. c. 15. n. 5. Palaus de Leg tr. 3. D. 2. p. 1. ex n. 1. Salm. de Leg. cap. 2. n. 62. Anacl de Leg tr. 2. D. 2. n. 43. Viva eod. tr. qu. 4. art. 2. n. 4 Mazzot eod ti c 6. cum Ills. & Pirrh.* apud *Croix l. 1. n 612* Et sic DD loquuntur de diversis inhabilitatibus in jure præscriptis, nimirum de inhabilitatione Beneficiati omittentis Officium ad percipiendos fructus; item de privatione petendi debitum conjugale propter incestum, & in aliis casibus descriptis *lib. 1. num 149.* Quod autem in duobus casibus primo loco ut supra expressis non incurratur inhabilitas ante sententiam, dicendum quòd DD. cit. pro illis casibus peculiares habuerint rationes, quæ in nostro casu non militant. Ex eodem autem Decreto ut supra incurrunt eandem pœnam Sacerdotes abutentes Sacrificiò Missæ ad sortilegia. An autem ab hac inhabilitate excuset ignorantia invincibilis? Ratio dubitandi esse posset, quia talis inhabilitas videtur habere rationem pœnæ Sed omninò sentio negandum: Casum in individuo apud DD. non inveni, id tamen infero ex eo quod docent *Holzmann de Cens pag. 429. n. 311. Sporer eod. ti. c. 3. n. 158. Anacl. D. 3. qu. 1 n. 5. & Croix l 7. n. 482.* cum *Cardenas*, nempe non excusare ignorantiam ab irregularitate, eo quòd est inhabilitas; ergo ut certum habendum, quòd ignorantia non excusat ab inhabilitate. Nota autem hìc id quod ait *Bonac. de Cens D. 3. p. 2. n. 2. cum Sayr. & Ugolin.* nimirum, quòd suspensus a celebratione potest reliqua Sacerdotis onera præstare. An autem in hac inhabilitate possit Episcopus dispensare? Vide dicta *Tom. I. n 397. v. Quoad irregularitatem* Sedulò autem Confessarius talis sollicitantis advertat, an adsit scandalum, si ille abstineat a celebratione; & an monitio hujusmodi inhabilitatis contractæ sit vel ne profutura, juxta dicta *num. 610.*

TRACTATUS V.

De Extrema Unctione, & Ordine.

CAPUT I.

Quid sit Extrema-Unctio, & quæ circa eam observanda?

706 *Quid est hoc Sacramentum? Et an a Christo institutum?*

707 *Qu. I. An per quamlibet unctionem partialis Gratia conferatur? Qu. II. An conferatur Gratis, recedente obice?*

708 *De Materia Remota hujus Sacramenti. An præceptum quotannis renovandi Oleum obliget sub gravi? Et an possit addi Oleo benedicto aliud non benedictum?* 709. *An Oleum debeat esse olivarum, & an benedictum? Du. 1. An benedictio requiratur de necessitate Sacramenti? Du. 2. An debeat esse benedictum præcisè in ordine ad Extremam-Unctionem? Du. 3. An hæc benedictio possit a Papa committi simplici Sacerdoti? Du. 4. An sufficiat ungere unâ guttâ Olei?*

710 *De Materia Proxima. An unctio quinque sensuum sit de necessitate Sacramenti? An sit necessaria unctio gemina oculorum, &c? & an unctio renum, ac pedum? An ordo unctionum sit de necessitate? Et quæ spectent ad essentiam hujus Sacramenti?*

711 *De*

706 RESp. 1. est Sacramentum a Christo in-„ stitutum ad ægroto periclitanti de vi-„ ta conferendam salutem animæ, vel etiam „ corporis, per unctionem olei benedicti, & „ orationem Sacerdotis. *S.Th. in 4. dist. 23. q. 1.* „ *a. 1.* „

Definitum est hoc esse verum Sacramentum a *Tridentino Sess. 7. Can.* 1. Institutum autem fuit a Christo post Resurrectionem, ut tenent *Suar. Laym.* &c. cum *Salm. Tract. 7 c. 1. num. 3.* & promulgatum a S. Jacobo *cap. 6.* ubi dicitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes eum oleô, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; &, si in peccatis sit, remittentur ei.* Certum item est hoc Sacramentum unum esse; Licèt enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unam significationem interioris medelæ.

707 Quæritur autem I. An per quamlibet unctionem partialis Gratia conferatur? Affirmant *Elbel de E. U. num.* 30. *Sporer num.* 68. *cum Scoto, Pontio, & Manstr. ac Croix l. 6. p. 2. nu.* 2105. cum *Suar. Con. Laym.* & *Sot. Palud. Med. &c.* quia quævis unctio cum sua forma jam significat Gratiam independenter ab aliis unctionibus. Sed negat cum communiori *S. Thomas Suppl q. 30. a. 1. ad 3.* ubi: *Et ideo in ultima unctione gratia confertur.* Et cum sequuntur *Vvigandt tr. 14. n. 109. et Salm. c. 3. n. 7.* cum pluribus, qui dicunt nullam unctionem per se Sacramentum nec etiam partiale constituere, & ideo nihil conferri Gratiæ habitualis, quousque cum forma compleatur ultima unctio, quâ Sacramentum perficitur; In fine autem ultimæ unctionis confertur simul remissio peccatorum, & pœnarum; Auxilia autem specialia annexa Gratiæ non conferuntur, nisi tempore opportuno. *Salm. num* 8. & 9. Harum sententiarum utraque est probabilis.

Quær. II. An possit dari hoc Sacramentum validum & informe, ita ut, recedente obice, Gratia conferatur? Affirmant communiter *Suar. Val. Henr. Palud. Dic Pal* &c. cum *Salm. c. 3. n. 10.* & *Croix l. 6. p. 1. n. 202.* Vide dicta *de Sacram. num. 6. v. Not.* 2. Hinc inferunt *Salm. ib.* cum aliis, quòd, si infirmus bonâ fide, vel sensibus destitutus Sacramentum suscepit in mortali, sufficit, quòd postea attritionem habeat, ad Gratiam recipiendam; Secus, si malâ fide. Id autem currit, si obex tollatur, perseverante eodem morbo, & periculo; Saltem quoad effectum specialium auxiliorum, ut dicunt

Suar. & *Dic.* apud *Salm.*

708 „ 1. Materia ejus remota est oleum benedi-
„ ctum, quod in pyxide chrismali signatur
„ literâ I (in cujus defectu non licet uti chris-
„ mate: si tamen usus sis nihil repetendum es-
„ se, docet *Laym lib.5.tr.8.c.2.n.3.*). Idque reno-
„ vandum est quotannis in Cœna Domini, ve-
„ teri exustiô. *(*Et hoc ex præcepto Clementis*
„ *VIII.ap.Salm.c.2.n 11.* & *Pal c.2 n.15.* & *ex Rit.*
„ *Rom ubi dicitur*: Oleum S. singulis annis in
„ Cœna Domini, veteri combustiô, renovan-
„ dum est. *An autem hoc præceptum obliget sub*
„ *gravi? Negat Escob.l.22.n.81.cum.Sà, Led*
„ *Henr.* &c. *quia de gravitate hujus præcepti non*
„ *constat, nisi pro solo Chrismate, ut habetur*
„ *in c. Si quis. de Consecr. D.4 Sed probabiliùs*
„ *affirmant Bon.p.2 n 3.Pal l c Croix l.6.p.1.n 42.*
„ *cum Dic. item Trull. Possev.* & *Zambr. ap. E-*
„ *scob. n.79. Ratio, quia videtur materia satis*
„ *gravis,* & *talis est universalis Ecclesiæ con-*
„ *suetudo.*)* Si tamen novum haberi non
„ possit, licet uti antiquô, *Laym.l.c.* *(*Et ita*
„ *Salm c.2 n.11.cum Dian* & *Aversa, ex Decla-*
„ *rat. S.C.ap.Gavant.*)* Et si hoc non sufficiat,
„ aliud consecratum, vel in necessitate non
„ consecratum (in minore tamen quantitate,
„ quàm vetus est) addere. (**Ita ex Rituali*
„ *Rom. ubi dicitur*: Id tamen (*idest Oleum*)
„ si fortè infra annum ita deficiat, ut sufficere
„ non posse videatur, neque aliud benedictum
„ haberi queat, modicô oleô non benedictô,
„ in minori quantitate superinfusô reparari po-
„ test.)* Etsi *Dian.p.6.t.6 R.44.ex Less* & aliis
„ 4 dicat contrarium habere praxim Ecclesiæ;
„ ut scilicet paulatim, & per vices (si ita
„ requirat necessitas propter copiam infirmo-
„ rum) longè etiam major quantitas adda-
„ tur, quàm ab Episcopo fuerit consecrata ini-
„ tiô. *Bon.d 7 q.1.n.8* ex *Possevino.* *(*Et hoc di-*
„ *cit Croix n. 2093. esse certè licitum ex praxi Ec-*
„ *clesiarum,* & *ex Declarat. S.C.ap. Cardenas,*
„ *utque colligitur ex c. Quod in dubiis. de Con-*
„ *secr. Eccl juxta dicta in hoc lib.6. n. 368. Modò*
„ *pars olei quæ nunc effunditur sit minor al-*
„ *terâ parte cui infunditur. Id tamen rectè ait*
„ *Roncaglia q.2. R.1 non permittendum nisi in*
„ *casu necessitatis.*)*

709 Certum est 1. hoc Oleum Infirmorum debere esse olivarum, quia ex communi usu nomine *olei* hoc propriè intelligitur; ita communiter DD cum *Salm. tr. 7. c. 2. n 1.* & *Petrocor.to.4. de Extr. Unct. q. 2.* & patet ex Decreto Florentini apud *Sporer Suppl. pag. 220.n.61.* ubi pro hujus Sacramenti materia assignatur: *Oleum olivæ per Episcopum benedictum.* Certum est 2. apud omnes, quòd hoc Oleum debet esse benedictum ex necessitate præcepti, sed

Dubitatur 1. An Oleum Infirmorum debeat esse benedictum ex necessitate Sacramenti? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Juening. 3.c.1. Natal. de Alex c.1. a 2.* item *Cajet Maldonat* & *Sambov.ap.Tournely to 9 pag 293* qui non obstare dicunt Concilium Florent. ut supra, neque Tridentinum *Sess. 14.c.1.* ubi pariter dicitur: *Intellexit Ecclesia materiam* (Extremæ-Unctionis) *esse oleum ab Episcopo benedictum.* Quia (ut dicunt), esto ibi assignetur oleum pro materia, non tamen definitur esse de essentia quòd benedicatur ab Episcopo. *Secunda* verò sententia communissima affirmat, & hanc tenent *S.Thomas Suppl q 29 a.5.Concina tom.10. n.5.Petrocor q.4.Salm c 2.n.2* & *Scoto*, ac alii apud *Sporer l.c.* Ratio, quia Concilia in hoc dogmaticè locuta sunt, unde utrumque ad valorem hujus Sacramenti requiri declararunt.

Dubitatur 2. An Oleum debeat esse necessariò benedictum in ordine ad Extremam-Unctionem? Negant *Suar to. 4 D.39. Se. 1. n 9.* & *Laym c.2.n.3.* & *Henr.c.8 n 2* quia verè est oleum ab Episcopo benedictum. Affirmant verò *Palaus p 2.n 5.Bonac p.2.n 5.Holzmann pag.241.n.7* item *Bellarm Valent.Barbosa, Aversa,* &c *ap.Salm.c. 2.n.9.* Quia, sicut benedictione Chrismatis deputatur Chrisma pro Sacramento Confirmationis, ita benedictione Olei Infirmorum deputatur materia ad Sacramentum Extremæ Unctionis. Utraque sententia est probabilis, unde prima non potest in praxim deduci, nisi in casu necessitatis quo deesset Oleum Infirmorum; tunc enim poterit ministrari Extrema-Unctio Chrismate, vel Oleô Catechumenorum sub conditione, ut rectè dicunt *Viva a.1 n 2. Roncagl q.* & *Croix l.6.p.2 n.2090.* Et si postea haberi possit Oleum Infirmorum, repetendum est Sacramentum, ut dicunt *Viva,* & *Croix ll.cc.* utque præscripsit S. Carolus Borrom. *Act. Mediol. p.4.*

Dubitatur 3. An hujusmodi benedictio possit committi a Pontifice simplici Sacerdoti? Negant *Pal. p. 2. n. 3. Suar. D.40.Se.1* & *Bellarm. Con.Laym* &c.*ap.Salm c.2.n.6.* Sed affirmandum cum *Holzmann n.5.Petrocor q 4 Roncaglia pag. 120.q.2.Concina n.7* & *Bened.XIV.de Synodo l 7 c. 16 num.4.* ex Decreto Clementis VIII. qui declaravit Sacramentum Extremæ-Unctionis Latinis collatum a Sacerdotibus Græcis Oleô ab

eisdem

eisdem Sacerdotibus benedicto, esse validum, ut diximus *de Confirm. num.* 163. Sed hic adverte, quòd alia verba ibi adjecta, nempè (*si tamen Oleum esset benedictum a simplici Sacerdote non habente potestatem a Romano Pontifice neque expressam neque tacitam*, *aliter dicendum*), non pertinent ad præfatum Pontificem Clementem, sed esse doctrinam prædicti *Bened. XIV.*

Dubitatur 4. An sufficiat ministrare hoc Sacramentum unâ guttâ Olei? Negant *Suar D.* 40.*Se.*2 *n* 4 *ac Fill.Reg.Trull.Gran &c. ap.Escob.l.* 22.*n* 82. Quia (ut ajunt) ungere propriè est oleum per partes diffundere. Affirmant verò communiùs *Escob. n.* 84. *cum Dian. Tanner. & Hurt. ac Croix n.* 2094. *cum Dic. & Aversa*, modò omnes partes ungantur; Quia qui ungit unâ stillâ olei, verè ungit, cùm oleum plùs quàm alii liquores diffundatur. Hæc secunda sententia mihi est probabilior, at quia prima non est improbabilis, saltem extrinsecè, in praxi sequenda est. Pro valore autem Sacramenti, rectè dicunt *Salm c.*2.*n.*12.*cum Dicast & Aversa*, quòd sufficit intingere in Oleo extremum digiti, & ungere.

710 „ 2. Materia proxima est unctio certarum „ partium corporis, ac saltem quinque sensuum: „ vel si mutilati sint, vicinarum partium, fa„ cta a Sacerdote, non simpliciter necessariò „ contactu immediatò manûs; nam pelle grassante potest uti virgâ oblongâ oleô tinctâ, „ quam postea comburat. *Syl.Chapeavill.Dian.* „ *V.Dian. p.*2. *t.*4. *R.*167. *(Ita etiam probabiliter „ Wigandt n.*107.*& Escob n.*93 *qui addit, quòd si „ fiat sine necessitate, nec erit mortale.)* * Quidam „ etiam DD. putant, unam tantùm unctionem „ esse de essentia Sacramenti; ideoque in periculo „ pestis, & simili necessitate, sufficere unum tan„ tùm organum magis obvium, vel potiùs „ caput, quòd in eo sensus maximè vigeant, „ ungere dicendo: *Per istam*, &c. *quicquid de„ liquisti per visum, auditum, gustum, odora„ tum, tactum*, &c. Et quidem pro hac sen„ tentia citantur varia Pastoralia, Agenda, & „ Doctor. Lovan. *Sylv. in* 3.*par q.*32.*art.*7.*Laym.* „ *l.*5.*t.*8.*c.*3. qui eam non omninò improbabi„ lem; *Tann.& Marchant. in Horto Pastorum*, „ qui omninò probabilem, & in praxi usita„ tam; *Dian.p.*3.*t.*4 *R.*168 qui in praxi tutam „ dicit; citansque pro ea *p.*8 *t* 1.*R.*31 *Gran Amic.* „ *Aversam*, affirmat Pontificem id posse per„ mittere, & denique *Escob.* citans *Becanum c.* „ 25.*q.*7.*n.*6.*& Barbosa in Trid f.*14 *c.*1. id permittit. Verùm, cùm alii Doctores communiter repugnent, tutius saltem erit (quod „ suadent *Laym. & Dian.ll.cc.*) eo casu unum „ oculum, aurem, manum, & os velociter „ sine crucis forma ungere, dicendo unicam „ formam complectentem reliquas. Illud ve„ rò certius est, pedes, aut renes inungere, „ non esse essentiale; imò quoad renes, non „ est decens, præsertim in fœminis, & viris „ religiosis, ideoque omitti solet. *Henriquez*, „ *Sà*, *Tol.Suar.Bellarm.c.*10.*in fine*. „

Quæritur, an unctio quinque sensuum sit de necessitate Sacramenti? *Prima* sententia negat, & dicit sufficere ad valorem unicam tantùm unctionem; ita *Merbesius to.*2.*pag.*265.*q.*19. *Natal.ab Alex.c.*5.*Tournely to.*9.*pag.*396 item *Sylvius*, *Becan.* & *Molf.ap. Salm. c.* 2. *n.* 18. Et meritò (speculativè loquendo) probabilem putant *Holzmann n* 10. *Roncaglia q.*2.*R.*2. *Elbel n.* 25. *ac Laym Con.&c.ap.Salm.* Ratio, quia ex D Jacobo simplex unctio præcipitur, *ungentes eum oleo*. Item in Tridentino *Seff.*14.*c.*1. de una tantùm unctione fit mentio, *hac sacra unctio*, *&c.* Unde infertur sufficere quòd homo in una parte tantùm ungatur, ut dicatur unctus. *Secunda* verò sententia communior & tutior affirmat, eamque tenent *Laym. c.*5.*n.*5.*Pal. p.*3.*n* 6.*Elbel n.*25. *Holzmann n.*10.*cum Suar.Soto*, *& Henr.ac Salm. n.*19 *cum S. Bonav. Bellarm. Valent.Con.Bon &c.* ex *D. Thoma Suppl q.*32.*a.*6. qui docet unctionem quinque sensuum esse, *quasi de necessitate Sacramenti*. Ratio, quia, licèt ex verbis D Jacobi, & Tridentini non fiat mentio plurium unctionum, tamen sic colligitur ex usu Ecclesiæ, & communi DD. sensu. Quapropter rectè dicunt AA. præfati, quòd tantùm tempore pestis, vel aliâ urgente necessitate poterit adhiberi sub conditione una unctio in aliquo sensu (& consultiùs in capite, ut ajunt *Benedict XIV.de Synodo l.* 7 *c.*18.*Busemb.ut sup.*) Tunc autem dicit *Tournely* sufficere quòd dicatur: *Indulgeat tibi Deus quidquid per sensus deliquisti;* ut habetur in Rituali Parisiensi. Sed alii, ut *Busemb mox infr. n.*3. *Holz. & Elb.ll cc.* item *Salm. c.*2.*n.*22.*cum Angles*, *Nanno*, *& Leand.* requirunt, ut exprimantur quinque sensus, nempe *quidquid per visum*, *auditum*, *gustum*, *odoratum*, *& tactum deliquisti*. Sed melius erit sic dicere: *Per istam S.Unctionem &c. indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus*, *visum*, *auditum*, *gustum*, *odoratum*, *& tactum*. Præmittendo verbum *deliquisti*, ut bene notant *Salmant.l c. cum Aversa*, quia si *deliquisti* proferatur in fine, & interim

æger moriatur, nullum est Sacramentum. Si autem æger supervivat, meritò ait *Croix n.* 2121. repetendas esse unctiones in singulis sensibus, addendo Orationes omissas. Præscribit autem Rituale Romanum: *Si dubitet* (Sacerdos) *an vivat, unctionem prosequatur sub conditione dicens: Si vivis, per istam, &c.*

Certum est autem non esse de necessitate Sacramenti geminam unctionem adhibere in geminis partibus, v.gr. in utroque oculo, aure, &c. ut rectè dicunt *Roncaglia q.2.R.2. Holzmann n.10.* & *Salm n 16.cum Suar. Sà, Bon.&c.* Unde, urgente necessitate, nempe si adsit periculum infectionis, vel si infirmus nequeat verti ad aliud latus, sufficit ungere unum oculum, unam aurem, &c. Unctio autem renum, ut præscribit Rituale, *in mulieribus semper omittitur honestatis gratiâ; atque etiam in viris, quando infirmus commodè moveri non potest.* Unctio verò pedum non est de necessitate Sacramenti, ut communiter dicunt *Pal p.3.n.3. Ronc.q.2.R.2.* & *Salm.n.17.* cum *Suar.Laym.Sà, & Bon.ex D. Thoma d.q.32.a.6.* unde dicunt in hac unctione pedum servandam esse consuetudinem Ecclesiarum.

Nec etiam est de necessitate Sacramenti servare ordinem inter unctiones partium, quia hujus ordinis inversio minimè impedit Sacramenti significationem; *Holzm.n.11.* cum communi. Communiter tamen dicunt *Suar.to.4. D.40. Se.2. in fine, Bonae. p.5.n 20.Pal p.3.n 11. cum Sà,* & *Holzm cum Bambest.* id esse graviter illicitum, quia esset contra usum Ecclesiæ in re notabili.

„ 3. De essentia hujus Sacramenti est 1. Ut „ organa 5. sensuum, quæ inunguntur, nomi„ nentur. *Palaus t.4. t.26. Aversf. s.4.* &c. com„ muniter, licèt *Dian.p.8.t.7. R.56.* ex *Regin.* „ contrarium censeat probabile; imò ad valo„ rem sufficere, si inter ungendum omnes sen„ sus dicas: *Per istas sanctas unctiones indulge„ at tibi,* &c. 2. Verba illa: *Per hanc sanctam* „ *unctionem*; etsi *Palaus loc.cit.* dicat valere, si „ tantùm omittas Tò sanctam 3. Verba depre„ cativa, *Indulgeat tibi Deus.* Hinc formam „ imperativam; verb.gr. *Per hanc,* &c. *remitta„ tur, tibi quicquid,* &c. non valere, dicit, *Pa„ laus l.c. Dian.l.c.*

711 Quoad Formam hujus Sacramenti pertinet, Sacerdos, intinctô pollice in Oleo sancto in modum crucis, ungere debet infirmum, ut præscribit Rituale Romanum, in partibus infra subscriptis, aptando verba formæ proprio loco in hunc modum videlicet: *Per istam sanctam Unctionem* ✠, *& suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum* (si ungitur oculus, & sic de aliis) *deliquisti. Amen.* Minister verò, si est in Sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet Unctionem tergat loca inuncta novô globulô bombacii, vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium. Advertit pariter Rituale, quòd cùm Sacerdos ungit partes corporis quæ pares sunt, prout oculos, aures, &c. (incipiendo semper a parte dextra), non absolvat formam, antequam ambas perunxerit. Si quis autem sit aliquo membro mutilatus, pars loco illi proxima eâdem formâ inungatur. Deinde aures inungendo, repetat eandem formam, dicendo, *per auditum*. Ad nares, *per odoratum*. Ad os (compressis labiis), *per gustum, & loquutionem*. Ad manus (Sacerdotibus exteriùs, reliquis interiùs in palmis), *per tactum*. Ad pedes (scilicet in plantis), *per gressum*. Ad renes, *per lumborum delectationem*. Hæc autem unctio omittitur in feminis, & etiam in viris qui vix aut sine periculo mortis moveri non possunt. Quando autem periculum mortis imminet, præcipit Rituale, ut infirmus citò ungatur prædictis verbis: *Per istam S Unctionem &c.* Et postea, si supervivat, dicantur Orationes prætermissæ. Hæc omnia habentur in Rituali.

Verbum *deliquisti* meritò dicunt *Croix n.2097.* & *Mazzotta to.3.pag.216.* cum *Gob* contra *Bosco*, esse de essentia, nam aliàs non exprimeretur in Forma unus ex principalibus effectibus hujus Sacramenti, qui est remissio peccatorum, ut dixit D.Jacobus: *Et, si in peccatis sit, remittentur ei.*

Verbum autem *Sanctam* non est de essentia, cùm in Florent. & Trident. hæc vox non additur: Peccat tamen omittens. Ita communiter *Palaus p.4.n.4. Holzmann n.14. Mazzotta pag.216. & Salm. c.2.n.3c.* cum *Aversa, & Dicast.*

Dubitatur 1. An valeat Forma indicativa? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Tournely to.9. & Juenin Diss.7.q 4.* item *Palud. Alb. Magn. Becan. Rich. Aureol.* & *Tanner.* apud *Escob. n.103.* & probabilem putat *Concina pag.17 n.12.* Eam probant ex variis priscis Ritualibus, & signanter ex Ambrosiano in quo dicebatur: *Ungo te Oleô sanctificatô in nomine Patris, &c. ut more militis uncti præparatus ad certamen aëreas possis superare potestates. Secunda* tamen sententia communis & verior docet non valere; ita

S. Tho-

S.Thomas Supp.q.29.a.8.per totum, *Merbes.q.20.* *Natal.ab Alex. art.3. Suar. D.40.Se.3.n.6. Fill tr.3. n.80. Petrocor. to 4.pag.*184 *Pal.p.4.n.1.Elbel n.28. Holzm n.15.* cum *S.Bon.* & *Manstr. Escob n.* 105. cum *Henr.Con. Nun.* & *Hurt.* ac *Sporer n.74.* cum *Bell. Laym. Bon.Val &c.* Ratio habetur ex ipsis verbis D. Jacobi: *Et orent super eum, ungentes eum oleô ... & oratio fidei salvabit infirmum*. Ex quibus verbis patet Apostolum orationi tribuisse efficaciam hujus Sacramenti. Nec obstant Ritualia opposita, nam respondet *D Thom l.c. ad* 3. quòd verba illa non erant Forma hujus Sacramenti, sed potiùs dispositio ad Formam. Sed fortè meliùs respondent Papa Bened.XIV. *de Synodo l 7.c.*17. & *Sporer n.*75. cum *Manstr.* & *Herincx*, quòd verba illa, *ut possis*, cùm sint optativa, referri possunt ad proferentis votum & orationem, nempe ac si diceret: *Ungo te orans Deum, ut possis &c.*

Dubitatur 2. An sint de essentia verba: *Per suam piissimam misericordiam?* *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Nunnus*, & *Hurt. ap. Escob. n.*97. atque *Bellarm.ap. Mazzotta to 3.pag.* 216. favetque *Conink D.* 19.*n.* 15. & probabilem putat *Roncaglia qu.* 3. quoad verbum *Misericordiam*; dubitat verò *Suar. D.*40 *Se.3 n.*13. Ratio, quia, cùm Forma debeat esse deprecativa, necessariò in ea est explicandus recursus ad Divinam Misericordiam quæ respicit miseriam, in qua maximè est infirmus in fine vitæ constitutus. *Secunda* verò sententia longè communior, & longè probabilior negat, & hanc tenent *Palaus p* 4.*n*.4. *Bonac p.3. circa finem*, *Salm. c.2.n.*31. *Roncaglia l.c. Spor n.*72. *Holzm. n.*14. & *Escob.n.99.cum Laym. Fill.Reg.Henr.Dic* & *Trull* Ratio enim opposita minimè suadet verba illa esse de essentia, quia eo ipso quòd Sacerdos dicat, *Indulgeat tibi Deus*, satis orat Divinam Misericordiam. Omnes tamen conveniunt quòd omittere prædicta verba esset quidem mortale, cùm esset omissio in re notabili, & contra usum Ecclesiæ.

Dubitatur 3 An valeat Forma, si dicatur: *Ungo Oleô Sanctô, ut per suam misericordiam indulgeat tibi Deus &c.* Negant *Bonac. p.3. n.3.* ac *Hurt Nunnus*, *&c.ap.Salm.c.2.n.29.* Probabiliùs verò affirmant *Suar. Laym. Fill. Henr. Reg.* & ceteri communiùs apud eosdem *Salm.* (qui tamen dicunt rem esse incertam). Ratio, quia his verbis jam exprimitur substantia Formæ

712 „ 4. Hoc Sacramentum tantùm dandum est „ morti propinquis, ex morbo, vulnere, partu, „ vel senectute, quia hi soli sunt infirmi. Quòd „ si morbô liberati rursus periclitentur, iterandum est: & quidem in diuturnis morbis, „ quoties erit periculum novum; neque expectandum (sub gravi culpa, *Quint. t.4. s.9.*) „ donec sensibus careant, vel omninò sint desperati. In dubio verò de vita, detur sub „ conditione. *Laym l c.ex S.Th.Sylv.Suar.d.*40. „

5. Si conferatur infirmo communi morbô, „ sive non graviter, vel periculosô laboranti, „ non est validum. *Suar. Palaus, Gran. Amic.* „ &c. comm. Ac licèt *Less. Vvigers*, & *Quint.* „ contrarium putent probabile; concedunt tamen sic inunctum iterum inungendum esse „ (etiam in eodem morbo), quando pericu- „ losè laborare cœperit, ob mutatum statum „ infirmitatis, additque *Quint.* mortaliter peccatum fuisse. *Quint.§.5.sect.7 Dian.p.9.s.6.R.* „ 64. „

713 Dubitatur 1. An sit validum hoc Sacramentum Extremæ Unctionis, si conferatur sano? Affirmat *Juenin ap. Bened.XIV. de Synodo lib.7. c.10.n.5.* & *Roncaglia q.6.R.1.* respondet quòd non auderet asserere esse invalidum, cùm nullibi viderit condemnatum ritum Græcorum, qui in die Cœnæ Domini, dum consecratur Oleum Infirmorum ab Episcopo, totum illud insumunt in ungendis adstantibus. Sed omninò tenendum est invalidum cum communi sententia, quam tenent *Suar.to 4.D 42.Se 2.Pal. p.6 n.10. Salm.c 4 n.6. Concina pag.*18.*n.*4. & N. SS. P. Benedictus XIV *l c.* Ratio, quia id patet ex verbis S. Jacobi c.6. ubi dicitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat &c.* Et communiter omnes interpretantur hunc textum de infirmitate corporali, non autem spirituali, ex Tridentino *Sess.14 c.3.* ubi dicitur: *Declaratur esse hanc unctionem infirmis adhibendam*. Nec obstat ritus Ecclesiæ Græcæ, nam sapienter advertit præfatus Pontifex unctionem illam sanis adhiberi, non tanquam Sacramentum (quod errorem esse ait ita credere), sed ut meram cæremoniam, ac sacramentalem benedictionem.

Dubitatur 2. An sit validum hoc Sacramentum, si conferatur infirmo quocunque morbo laboranti etiam non gravi? *Prima* sententia affirmat, dicens esse quidem illicitum, sed non invalidum, & hanc tenent *Conink D 19 du.7. n 25.* & *Vvigandt n* 111. Ratio, tum quia Apostolus agnoscit absolutè infirmum pro subjecto capaci hujus Sacramenti, cùm dicat: *Infirmatur quis in vobis, inducat &c.* Tum quia in Tridentino *d.c.3.* sic habetur: *Declaratur etiam esse*

esse hanc unctionem infirmis adhibendam, iis verò præsertim qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur. Ubi notant verbum *præsertim*, & ex eo inferunt Sacramentum adhiberi posse etiam iis qui non periculosè decumbunt. *Secunda* tamen sententia communior & sequenda, docet talem collationem non solùm esse illicitam, sed etiam invalidam; ita *Suar. D 42. Se 2 n 4* & 5 *Pal p.6. n.17. Bonac. p.5 n.15. Escob l.22 n.138. cum Caspens. Gran. Amico, Diana, Reg. &c.* ex *D Thom 1 in 4. D 23 q.2. a 4. q 2* ubi docet hoc Sacramentum non esse dandum, nisi infirmis qui secundùm humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Probatur ex Decreto Eugenii IV. in Instruct. ad Armenos, ubi dictum fuit: *Hoc Sacramentum dari non debet, nisi infirmo de cujus morte timetur.* Verbum autem *debet* hìc non tantùm importat præceptum, sed etiam necessitatem, quia præfatus Pontifex, cùm declaraverit subjectum hujus Sacramenti, & designarit tantùm infirmum de cujus morte timetur, censetur alios quidem infirmos exclusisse. Confirmatur ex fine institutionis hujus Sacramenti, qui fuit (prout ait Tridentinum *Sess 14 in Proœm.*), ut hoc Sacramentum *finem vitæ tanquam firmissimò quòdam præsidiò muniret.* Nec obstat, quòd in *dicto cap.3.* dicatur *præsertim*, nam hæc particula juxta contextum Concilii, ut patet, non denotat posse quibusvis infirmis Sacramentum ministrari, sed posse dari iis qui periculosè decumbunt, etiamsi non sint constituti in exitu vitæ, sive in articulo mortis; modò immineat periculum mortis, ut mox in fine Dubii quarti declarabitur.

Dubitatur 3. An mulieri laboranti in partu sit hoc Sacramentum ministrandum? Respondetur: si femina laborat in partu communibus tantùm doloribus, non poterit quidem ungi, etiamsi primâ vice pariat, vel aliàs fuerit in periculo mortis, quia tunc non adhuc periculosâ laborat infirmitate, ut communiter dicunt DD. infra citandi cum Concilio Mediol. p.2. ubi dictum fuit: *Parochus unctionis Sacramentum ministrare non debet mulieribus in partu laborantibus.* Secus verò si mulier jam cœperit gravissimis cruciatibus divexari, ita ut jam actu sit in proximo periculo mortis: quia tunc revera jam periculosè infirmatur; ita *Bonac. p.5. num.6. Fill. tr.3. num 68. Diana p.10. tr.12. R.9 cum Franc. Lugo, & Amico, ac Escob. num. 140. & 141. cum Reg' Trull. Candido, &c.*

Dubitatur 4. An hoc Sacramentum licitè conferri possit ægroto in solo putato periculo vitæ? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Viva q.6 a 3. n.2.* & probabilem vocant *Less. & Quintanad. ap. Escob. n.136.* Ratio (ut dicunt) quia non potest Sacramentum exponi periculo frustrationis; invalidè enim conferretur, si revera infirmus non esset in vero periculo mortis. *Secunda* tamen sententia communis & vera affirmat, & hanc tenent *Pal. p.6. n 16 Suar. D. 42. Se 2 n.5. Holzmann n.28. Sporer n.98. cum Scoto,* & *Amico,* ac *Escob. n.138. cum Caspens. Gran. Reg. &c.* Hæc sententia docet, ad ministrandum hoc Sacramentum validè, & licitè, sufficere quòd infirmus laboret morbò ita gravi, ut prudenter putetur esse in periculo proximæ mortis. Et probatur ex Decreto Eugenii, ut supra, ubi: *De cujus morte timetur.* Et ex Rituali, ubi: *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi, qui tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur.* Et ratio est, quia cùm Christus Dominus ministrationem hujus Sacramenti hominibus reliquerit, credendum est sic eam reliquisse, ut possint concedere illud omnibus infirmis, quibus probabiliter judicatur periculum mortis imminere.

Advertendum autem hìc 1. quòd ad præbendum hoc Sacramentum non est expectandum ultimum vitæ tempus; Unde communiter docent *Merbes. to. 2. de E. U. q 25. Mon. 5 Roncaglia Reg. in praxi n.2. & Antoine pag 566 Obs* 1. graviter peccare Parochos, qui differunt hoc Sacramentum, usquedum infirmus privetur usu sensuum & rationis; prout habetur etiam expressum in *Catech. Rom. § 9.* ubi dicitur: *Gravissimè peccant qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cùm jam, omni salutis spe amissâ, vitâ & sensibus carere incipiat.* Ratio, quia sic privatur infirmus uberiori fructu quem recepisset, si suscepisset Sacramentum, dum erat rationis compos, cùm magis tunc se ad illud disposuisset; item quia privatur spiritualibus viribus ad resistendum Dæmoni, & ad perferenda morbi incommoda; item quia infirmus, si fortè esset in mortali, & compos rationis Sacramentum recepisset, auxiliò attritionis gratiam fortè fuisset adeptus, quâ alioquin privatur; demum quia virtute hujus Sacramenti fortè consecutus fuisset sanitatem corporis, si tempore congruo collatum fuisset; licèt enim hoc Sacramentum virtute quadam supernaturali operetur etiam salutem corporalem, si Animæ saluti

71.

luti expedierit (ut loquitur Tridentinum), non tamen per modum miraculi operatur, sed viâ quodammodo ordinariâ, nempe causas naturales adjuvando, ut communiter ajunt DD. Quæ omnia saltem simul congesta videntur grave damnum infirmo afferre.

Advertendum 2 quòd esto non sit expectanda ultima luctæ periodus, tamen non potest Extrema-Unctio dari in quocunque morbo periculoso; tunc enim validè quidem conferretur, sed illicitè, cùm hoc sit Sacramentum exeuntium, institutum ad roborandos infirmos in ultima vitæ agone. Unde, ut licitè ministretur, requiritur quòd infirmus non solùm sit in morbo periculoso, sed etiam in gravi periculo propinquæ mortis. Et hoc infero ex Rituali (ut supra), ubi dicitur, iis tantùm infirmis hoc Sacramentum præbendum, *qui tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur.* Et idem docuit S. Carolus Borrom *Act. Mediol. p.4.* dicens: *Si ob mortem impendentem quis unctus fuerit &c.* Et maximè colligitur ex Tridentino (*Seff. 14 in Proœmio*) ubi dicitur hoc Sacramentum institutum fuisse, ut *finem vitæ firmissimò quodam præsidiò muniret.* Idem verò puto dicendum, si quis in morbo gravi sit in periculo proximo, quòd sensibus destituatur, tum quia (ut ait *Suar. Se.2 n 5.*) hoc expectare esset contra reverentiam Sacramenti; tum quia semper ac adest periculum in hujusmodi morbis destitutionis sensuum, ordinariè adest simul periculum mortis imminentis.

In dubio autem an instet periculum mortis, si probabiliter timetur periculum proximæ mortis, probabile est, ut ait *Holzmann n 28. cum Scoto, & Mansirio*, licitè posse dari; Secus si dubium sit merè negativum, ut rectè dicunt *Palaus p.6 num. 13. & Laym. c.4. circa finem;* vide mox dicenda *num. sequenti*.

5 Dubitatur 5. Quando hoc Sacramentum possit iterum ministrari eidem infirmo? Respondetur: Quando infirmitas non est diuturna, ad iterandum hoc Sacramentum requiritur, ut infirmus a priori infirmitate *convaluerit & in aliud simile vitæ discrimen inciderit*, ut docet Trident. *Seff.14.c.3.* Quando verò infirmitates sunt diuturnæ, prout sunt hectica, & hydropisis, tunc S. Carolus Borrom *l.c.* sic instruit: *Si ob mortem impendentem quis unctus fuerit, & evaserit; deinde ex eodem morbo in aliud simile periculum mortis rursus inciderit, rursus ungi debebit.* Idem docuit *D. Thomas in 4. D 23 q.2. a.4.qu.2.* Idem præcepit Rituale Rom. dicens; *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, ut cùm infirmus convaluerit, iterum in periculum mortis incidit.* Unde adverte, quòd in morbo diuturno, si infirmus post unctionem certè manserit in eodem periculo mortis, non poterit rursus ungi. Secus verò ait *N SS. P. Bened. XIV.* (de nobis optimè meritus) *de Synodo l.8.c 23.* si dubitetur, an revera morbi status mutatus sit; tunc enim dicit expedire ad Sacramenti iterationem præponderare, eo quòd hæc sit uniformior veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium infirmo obveniat. Hoc tamen intelligendum de dubio positivo, nempe quando probabile sit infirmum jam exiisse a periculo mortis; nam aliàs in mero dubio negativo servandum est præscriptum Tridentini, ubi dicitur posse Sacramentum iterari, si infirmi *convaluerint*; quod revera non potest verificari, nisi saltem probabiliter a periculo evixerint. Unde dicit *Roncaglia q 7. R.2.* non sufficere infirmum per quatuor, vel quinque dies ita se meliùs habuisse, ut videatur mortis periculum evasisse; secus, si per notabile tempus, ut dicunt *Viigandt n.111.* & *Sporer n.111.* cum *Suar. Con. Reg. &c.* puta per mensem, ut ajunt *Bonac. p.6 n.4.* & *Viva a 3.n.5.* cum *Trull.*

716 6. Ad Sacramentum hoc cum fructu recipiendum, in eo, qui rationis est compos, & conscius peccati mortalis (si non confiteatur) requiritur contritio saltem existimata: neque sufficit attritio. *Bonac. d 7 q un.p 5. num.2.* ex *Reg. l.28 cap. ult art 73.* * (*Vide dicta n.86. & antea n.34.*) * Ordinariè autem, nisi obstet causa rationabilis (v gr. si ob vomitum communicare non possit), præmittenda est confessio, & communio ob Ecclesiæ consuetudinem, quæ unctionem, tanquam minùs necessariam ad salutem, postponit. Vid. *Bon loc. cit. n 13.* * (*In Rit Rom. sic habetur:* Ex generali Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut si tempus, & infirmi conditio permittat, ante Extremam-Unctionem, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta infirmis præbeantur. *Suscipere autem Extremam-Unctionem ante Viaticum aut nullum erit peccatum, aut vix veniale, ut dicunt, Suar. D.44. Se 1 n.2. & Croix n 2120 nec improbat Bened XIV. de Syn l 7. c.23. quia consuetudo præmittendi Viaticum non est recepta saltem sub gravi obligatione.*) * Licèt autem, per se loquendo, confessio non necessariò præmittatur, cùm per contritionem se disponere possit, per accidens tamen „ requi-

„ requiri potest: ver.gr. si post viaticum pec„ caret mortaliter, & timeretur post unctio„ nem defuturum tempus confessioni: tunc e„ nim priùs audiendus, & absolvendus esset; „ quia sacramenta magis necessaria tali casu „ priùs sumenda sunt. *Fill. Barbos. Dian.p.5.t.3.* „ *R.92.*

717 „ 7. Pueris habentibus sufficientem rationis „ usum ad peccandum, tametsi sacram Eucha„ ristiam non accipiant, non rectè negatur „ Extrema-Unctio, cùm inde nonnunquam „ salus ipsorum dependere possit. *Suar.2.p.t.3.* „ *d.70 f.1. Graf. Angl. Zamb* apud *Lay l.5 t.8.c 4.* „ *n.2.* qui Parochos quorundam locorum excu„ sat, per consuetudinem toleratum ab Episco„ pis, si non dent pueris ante an. 14. vel 15. „ excepto casu necessitatis, quo puer, quem „ rationis usum consecutum esse constet, a„ liud Sacramentum ante mortem suscipere non „ possit. Vide *Chapeavill.c.5.q.17.* Ac licèt Pa„ rochus in confessione cognoverit, puerum „ nunquam actualiter peccasse, debere tamen „ illum inungere, contra *Nug.et Sanc.* docet *Suar.* „ *Reg. Fill. Con. &c.* cum *Dian. p.3 t.4. R.181.* „ Si verò dubium sit, an puer usum rationis „ habeat, ungendus est sub conditione. *Dian.* „ *p.5.t.3.R.85.* & *Sanc. Zamb.& Card. de Lugo.*

718 Dubitatur 1. An infantes sint capaces hujus Sacramenti? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Major*, & *Possev.ap.Escob. l.22.n.109.* Ratio quia hoc Sacramentum non solùm datur ad delenda peccata actualia, sed etiam ad tollendas reliquias peccati originalis, ad recuperandam sanitatem, ac ad augumentum gratiæ acquirendum. *Secunda* verò sententia communis & vera negat, & hanc tenent *S. Thomas Suppl.q.32. a.4. Bellarm. de E U c.9. Suar. D. 42. Se.1.n.3.Pal. p.6.n.3. Laym. c.4 n.2. Bonæ. p.5.n.1. Sporer. n 94. Holzmann n.26.* & *Escob. cum Soto, Nav. Tol. Fill. Reg. &c.* ex Rituali Rom. ubi: *Debet autem hoc Sacramentum infirmis præberi, qui ad usum rationis pervenerint.* Ratio, quia (ut ait *D. Thomas*) *pueris non competit forma hujus Sacramenti, eo quòd non peccaverunt per visum & auditum, ut in forma exprimitur.* Ad rationem autem oppositam respondet idem S. Doctor, quòd Extrema Unctio non datur ad reliquias peccati originalis, sed actualis auferendas. Quod autem ad effectum sanitatis, respondetur, quòd cùm hic sit effectus tantùm secundarius hujus Sacramenti, ipse cessat cessante primario. Quoad augumentum verò gratiæ, cùm hoc non detur nisi ut conjunctum proprio effectui Sacramenti, quando subjectum non est capax effectûs proprii, neque est capax augumenti. Neque obstat, quòd olim (ut asserunt *Maldonat.* & *Cornel. a Lap.*) infantes ungebantur Oleô infirmorum; Nam respondet Papa Benedictus XIV. *de Synodo l 7.c 21* quòd fortè, si ungebantur, tunc unctio illa potiùs erat benedictio sacramentalis, ut dictum est de unctione Græcorum *num 713.*

719 Dubitatur 2. An hoc Sacramentum conferri possit pueris, de quorum usu rationis dubium vertit? *Prima* sententia negat & hanc tenent *Sotus, Aureol* & *Zambran ap. Escob.n 112.* quia si verè puer usu rationis caret, frustratur Sacramentum, & cùm hoc non sit necessarium ad salutem, non debet tali periculo exponi. *Secunda* sententia affirmat, quam tenent *Sporer n.94.* & *Croix n 2111. cum Raynaud Schild. &c.* qui dicunt in dubio pueros absolutè ungendos esse, quia saltem sunt capaces effectûs sanitatis corporis. *Tertia* verò sententia probabilior, quam (præter *Dian Sancium*, & *Lugo ap. Busemb*) tenent *Renzi de E.U c.2. q. 3.* & *Escob. n.114 cum Dic.* & *Leand.* dicit tales pueros ungendos esse sub conditione, quia per conditionem jam salvatur reverentia Sacramenti, & aliunde justa assistit causa illud ministrandi sub conditione, ne priventur pueri fructu tam salutari hujus Sacramenti; juxta dicta *num.28.*

720 Dubitatur 3. An possit dari Extrema-Unctio puero qui jam sit doli capax, sed non adhuc sit capax Communionis? *Prima* sententia negat, quam tenent *Sotus, Vivald. Aureol Nald. &c. ap. Escob.n.115.* cum quadam Synodo Hispalensi; & videtur favere *D. Thomas Suppl.q 32.a.4.* ubi dicit: *Sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc Sacramentum.* Ratio, tum quia hoc fert communis Ecclesiæ consuetudo, tum quia indecens videtur hoc Sacramentum dari puero, qui in illo statu vix potest instrui de illius effectu. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, eamque tenent *Laym c.4. n. 2. Sporer n.94. cum Nav. Suar. Aversa, &c.* & *Escob.n 107. cum Sà, Val. Angl. Durand Sancio, & Zambr.* Et idem docet Papa Bened. XIV. *de Synodo l.7.c.21.* qui dicit minimè approbandam esse quandam Synodum, in qua statutum fuerat non dandum hoc Sacramentum pueris qui non communicarunt; & approbat quod tradit Rituale Argentinense, nempe non denegandam Extremam-Unctionem pueris septennibus, ac iis in quibus malitia supplet ætatem, etsi ad septennium non pervenerint. Nec obstat

ſtat textus allatus *D. Thomæ*, nam ibi (ut ait *ad* 2.) ab hoc Sacramento excludit tantùm pueros impotes rationis, qui immunes ſunt a peccatis actualibus.

721 Dubitatur 4. An poſſit dari Extrema-Unctio infirmo adulto ſtatim poſt Baptiſmum? Negat *Sancius ap. Eſcob. n.* 121. quia huic per Baptiſmum omnes reliquiæ peccatorum jam fuerunt abſterſæ. Sed communiter & rectè affirmant *Laym. c* 8. *n.* 3. *Suar. D* 42. *Se.* 3. *n.* 9. *Renzi c.* 2 *q.* 2. *Diana part* 5. *tr.* 3. *R.* 82. *cum Vega, Led. Sylveſt. Fill. Palud. Hurt. &c* ac *Eſcob. n.* 122. *cum Molf. Præp.* & *Naldo*. Ratio, tum quia veriùs per Baptiſmum non obſterguntur reliquiæ culparum actualium commiſſarum ante Baptiſmum, prout ſunt torpor ad bonum, ac pronitas ad malum; tum quia primarius effectus hujus Sacramenti non tam eſt remiſſio culparum, quàm corroboratio infirmi contra Dæmonis tentationes, ut dicunt *Suar. D.* 41 *Se.* 1. *n.* 1. *Laym. c.* 5. *n.* 2. *Pal. p* 5 *n* 5 *Mazzotta pag* 221 & alii; idque inferunt ex verbis Apoſtoli: *Alleviabit eum Dominus*.

722 „ 8 Miniſter eſt ſolus Sacerdos proprius, ſive „ Paſtor: ſine cujus veniâ, ſi extra neceſſitatem alius det, validum quidem eſt, ſed graviter peccat, *Sylv Sot. Con. d.* 9. *n* 28.* (*Eſt communc, ut Suar. Pal. Bon. &c. cum Salm c* 5. *n* 3. *An autem quivis Sacerdos poſſit hoc Sacramentum miniſtrare ob conſenſum probabiliter præſumtum Parochi, vel ejus ratihabitionem? Negat Viva de Sacr q.* 6. *a.* 2. *n* 3. *cum Lay. Dian. &c. Sed probabiliter affirmant Palaus p.* 7. *n.* 4. *cum Val. & Sà, ac Salm. c.* 5. *n.* 4 *cum Bon. & Dic. Vide dicta de Euch nu* 235.)* Et Religioſus incurrit excommunicationem Papalem. *Suar. Reg l.* 18. *n.* 19.* (*Ex Clementina* 1. *de Privileg.* §. 1.)* Poſſe tamen Regulares hoc Sacramentum, uti & Viaticum, in articulo mortis ſuis familiaribus miniſtrare, docet *Dian. p.* 5. *t.* 3. *R.* 52. *ex Marcb.* &c.* (*De hoc adeſt Bulla ap. Sporer n.* 81. *quæ incipit,* Immarceſcibilem, *edita an.* 1567. *ubi S. Pius V. conceſſit Theatinis conferre Extremam Unctionem non ſolùm Fratribus & Clericis ipſius Congregationis, ſed etiam mercenariis, operariis, ſervis, ac famulis ejuſdem Congregationis, ac quibuſvis hoſpitibus etiam ſecularibus, & extraneis, quos in locis vel habitationibus dictæ Congr. tunc reperiri contigerit, in mortis articulo, & quoties de illo dubitari contigerit, etiam licentiâ minimè petitâ nec obtentâ Parochorum. Item Sixtus* IV. (*ap. Pitton. de Confeſſ. num.* 78.) *conceſſit Regularibus dare Euchariſtiam & Extremam-Unctionem ſuis Pœnitentibus, ſi Parochus injuſtè ea negaverit, vel malitiosè diſtulerit.*)

723 „ In neceſſitate verò, ut ſi Paſtor abſit, vel dare nolit, nec Superior poſſit adiri propetenda licentia, licitè miniſtrat quivis non excommunicatus, aut ſuſpenſus, etiam Regularis, ut contra *Gavant.* docent *Prepoſ. Henriq. Fern. Gran. p.* 4. *t.* 3. *R.* 82. cenſetur enim tunc Papa dare licentiam. *Laym. Reg. Suar. &c. l. c. Dian. R.* 176.* (*Ita etiam communiter Suar. D.* 44. *Se.* 3. *n.* 3. *Bonac. p.* 4. *n.* 6. *Salm. c.* 5. *n.* 5 *Concina pag.* 17. *n.* 3. *Holzm. n.* 20. *Elb n.* 43. *Fill. n.* 90. *Eſcob. n.* 192. *Pal. p.* 7. *n.* 5. *cum Val. Con &c. item Bened. XIV. de Syn l.* 7. *cap.* 19 *cum Tournely, Juenin, Nat. Ab Alex* (*contra Sylve. Arm. & Vivald. ap. Eſcob. n.* 160.) *Et idem docuit S. Carolus Borrom. Act. Med p* 4. *ubi conceſſit cuilibet Sacerdoti dare hoc Sacramentum, deficiente Parocho. An autem Paſtor excommunicatus poſſit Extremam-Unctionem miniſtrare? Affirmant Poſſevin. Diana, Victorel. & Leand. ap. Eſcob. n.* 163. *ac probabile putant ibid. Fill & Vill. Sed probabiliùs negant Suar. D* 44. *Se.* 3. *n* 6. *Bon. p.* 4. *n.* 4. *cum Henr. & Eſcob. n.* 165. *qui ſecus ait de Paſtore ſuſpenſo: & quidem probabiliter, ſi alius deſit.*)*

724 „ 9. Sufficit Sacerdos ſine miniſtro, in neceſſitate, nec in ea fœmina adhibenda eſt; quòd ſi tamen fiat, veniale eſſe docet *Quint. t* 5 *ſ.* 6.* (*Prout etiam dicit Eſcob. n.* 211. *Miniſtrare autem ſine Miniſtro, nullum eſſe peccatum, etiam remotâ neceſſitate, dicunt Bon. p.* 6. *n.* 6. *& Eſcob. n.* 208. *cum Hoſt. & Poſſ. &c. Sed probabiliùs non excuſat a veniali Diana p.* 9. *t* 6. *R.* 46. *Tol. l.* 7. *c.* 2. *& Graff. ac Dic. ap. Eſcob n.* 106. *ex Rituali Rom. ubi dicitur:* Convocatis Clericis, ſaltem uno, &c)* In ea poſſet etiam unus unam, alius aliam partem inungere, pronuntiando tamen formam illi unctioni reſpondentem. *Bonac. l. c* &c communu.* (*Ita etiam Salm c.* 4. *n.* 6. *cum communi, Suar. D* 43. *Se* 2 *n.* 4. *Pal. p.* 7. *n.* 7. *cum Con. & Spor. n* 82. *Hoc tamen intelligendum cum AA. citatis, licere in ſolo caſu neceſſitatis, ſcil. ſi timetur infirmus deceſſurus; aliàs eſſet mortale, quia contra uſum Eccleſiæ, ut rectè advertit Bon. p.* 4. *n.* 8. *cum communi. Certum eſt autem ſufficere unum Sacerdotem ad miniſtrandum hoc Sacramentum, ut docet D. Thom.* & *alii commun. ap. Croix n* 2100. *& patet ex c.*

„ *Quæsivit. de Verb. sign. ubi*: Sacerdos unô præ- „ sente Clericô, & etiam solus potest infirmum „ ungere. *Græci autem adhibent septem Sacer-* „ *dotes (ut ait Arcud.), sed Bened. XIII con-* „ *cessit eis an. 1724 posse ungere unum, si 7. vel 3.* „ *haberi non possint.)** Non tamen potest unus „ inungere aliquem sensum, & alius formam „ pronuntiare * (*Ut etiam Salm. c 4 n 6. cum* „ *Dic. & communi*)*; neque unus unum ocu- „ lum, & alter alterum. Vid. *Dian par 9 t.7.* „ *Ref. 56* Quòd si Sacerdos non possit progre- „ di, supplenda erunt per alium, quæ restant. „ *Tan Præp Merat.* qui apud *Dian p 5.t.3.R.87.* „ notat licere etiam alteri unctiones ab initio „ repetere, perinde ac si prior nullam earum „ inchoasset(.**sed meliùs: Quando Sacerdos inter* „ *unctiones deficit, si statim alius eas suppleat,* „ *non sunt interandæ priùs factæ, ut Bon.p.4 n.9* „ *cum D. Thoma, Poss. Fill Molf. & S. Carolo* „ *Borrom. Act Med. p. 4. Secus si unctiones ab* „ *alio suppleantur post aliquam notabilem mo-* „ *ram (puta post quadrantem); tunc enim* „ *omnes unctiones sub conditione repeti debent;* „ *ita rectè ait Croix, cum Aversa, Merat. &* „ *Nunno.)*

725 Dubitatur hìc, an Sacerdos incurrat irregularitatem, si ægrotus decedat, dum Sacerdos curat eum revolvi ad inungendum? Rectè negant *Bonac. p 4. n. 10. cum Possev Soto, &c.* & huic congruit id quod dicunt *Salm de Censur. c.8. n 33. cum Cornejo, ex eod. Bon de Irreg. D. 7. q. 4. p. 7. num 12. cum Suar Ugol. & communi*, nempe quòd irregularitas non incurritur nisi per delictum, a quo est immunis qui officium charitatis exercet.

726 „ 10 Etsi in administratione hujus Sacra- „ menti servanda sint omnia præscripta in Ri- „ tuali, Agenda, vel Manuali, mortale tamen „ non esse administrare in necessitate sine su- „ perpelliceo, vel stola, docent *Quint.* & *Le-* „ *and.* conceditque *Amic.* & *Dian. p 8.t.1.R.79.* „ id excusat ab omni peccato, si infirmus non „ sit capax alterius Sacramenti, & ista haberi „ non possint, contra *Suar. Regin.* &c.

Quæritur. an peccet mortaliter Sacerdos, ministrando Extremam-Unctionem sine vestibus præscriptis, nempe superpelliceo, & stola? Si non urgeat necessitas, certum est graviter peccare; dubium est, quando urget necessitas. *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Suar. D. 44. Sc. 2 n.7. Pal. p 8 n.14 Spor. n 120. Eibel n. 46* & *Bon. p.6. n.9. cum Naldo*, & aliis; Quia reverentia Sacramenti præferenda est cuilibet utilitati privatæ. *Secunda* verò sententia etiam probabilis negat, & hanc tenent *Croix n.2116. Diana p.9.t.6 R 46. cum Leand.* & *Escob. n 220. cum Possev.* & *Quintanad.* casu quo vestes deessent, & infirmus decederet sine Sacramento, quia, licèt Sacramentum hoc non sit necessarium, est tamen valde utile; unde non præsumitur Christus, qui illud instituit ad subsidium infirmorum in ultimo agone pugnantium, voluisse eos, ne vestes omittantur, tantô bonô privari; Vide dicta in simili casu de *Euchar. n 41. v. Ministrari.*

727 Imò etiam extra necessitatem non esse „ mortale, 1. Omittere Psalmos pœnitentia- „ les, Litanias, & cæteras preces, docent *Pa-* „ *laus*, & *Gran.* Dico, *extra*, quia in neces- „ sitate gravi, v. gr. tempore pestis, vel mor- „ te imminente, statim ungendus est sine præ- „ missis orationibus, quæ tamen postea sup- „ plendæ sunt, si supervivat infirmus. *Bonac.* „ *d.7 t.6. n 8.* „

Hìc distinguendum: Omittere Orationes in Rituali præscriptas, extra casum necessitatis, sine dubio est mortale, ut rectè dicunt *Tamb. de Sacram. l.6. §.4 n.1. Pal. p. 8 n.15. Elbel n. 46.* ac *Bonac. p. ult. num.7.* Dixi *extra necessitatem*, nam si periculum mortis immineat infirmo, jam præscribit Rituale, quòd infirmus *citò ungatur, & deinde (si supervivat) dicantur Orationes prætermissæ.* Idem probabiliter dicunt *Salm. c 5. n 12 cum Pal. Suar. Dic* & communi, si Sacerdoti immineat periculum contagii. Omittere autem Psalmos Pœnitentiales, & Litanias, dicunt *Bonac l.c. Pal. p. 8. n. 14.* & *Escob n 217.* non esse peccatum mortale; & *Elbel n. 46.* expressè dicit esse veniale. Sed probabilius puto cum *Tamb* præfatas preces esse tantùm de consilio, dum nullibi habetur de ipsis præceptum. In Rituali de eis sic tantùm dicitur: *Dum infirmi sacrô liniuntur Oleô dicuntur flexis genibus ab adstantibus*

728 2. Deferre ad ægrum, vel administrare „ sine lumine. *Leand.* citans *Possev. Quint in.* „ *t.5. sect 13. Barbos de Offic Paroch c 22.** (*Ita* „ *etiam Diana p 9. tr 6 R 46* & *Escob n 214.* „ *probabiliter dicunt esse tantùm veniale* *) 3. „ Si solus sine ministro administret imò hoc in „ necessitate permittunt *T. l. Sà, &c. V. Dian.* „ *p.9. tr 6 R. 26.* * (*vide dicta num. 724.*)* 4. „ Si ungat aliter, quàm in formam crucis. „ *Suar. Bon Laym. V. Dian. p 3. tract 4 ref 178* „ *(*Commune est esse tantùm veniale omittere si-* „ *gnum Crucis inter ungendum; ita Laym c.3.* „

„ *in*

in fine, Suar. D. 40 Sc. 2 n.3. Pal. p.3.n.2. Bonac. p.2. in fine, Viva a.1.n.3. Holzm.n.12. Salm. c 2 n.14. & *Escob. n 90. cum Con. & Zambr. Imò Escobar putat nec etiam esse veniale, sed huic non consentio, nisi necessitas urgeat. Hìc etiam advertendum id quod præscribit Rituale, videlicet:* Si alius Præsbyter, vel Diaconus haberi possit qui Oleum sanctum deferat, per ipsum deferatur: qui superpelliceô indutus cum Oleo sacro occultè delato sequatur Sacerdotem Viaticum portantem, & postquam infirmus Viaticum sumserit, inungatur a Sacerdote. *Præterea Laym. & Tamb. ap. Bened. XIV. de Synod. l.7. c. 21. num 5. (quibus ipse adhæret) permittunt Sacerdoti interrumpere Missam ad dandum Extremam Unctionem, si infirmo nullum aliud Sacramentum conferri potest; quia si ille est sufficienter attritus, primam gratiam obtinere potest.)* *

29 11. Pastor ratione officii tenetur sub mortali dare iis qui petunt, nisi justa causa excuset, etiam tempore pestis, modò possit absque periculo vitæ; cum eo enim non teneri, docent *Tann. Dian. p.5 tr 3. res. 93.* Si peste infecti sint confessi, posse sine peccato omitti absolutè, docet idem *Dian. p.3.t.4 R. 174. & p.5.tr.3. res. 83. & 93. & p.8. tr. 1. res. 21. ex Villal. Tann. Amic. Franc. Lugo,* &c. *Suar. Fill. Con. Bon. Laym. ll.cc.* * *(Regulariter igitur non tenetur Pastor cum periculo vitæ dare hoc Sacramentum, nisi infirmus a longo tempore sit confessus, & verisimiliter censeatur esse in mortali; ita communiter Suar. D. 44 Sc.3.n 20. Concina pag.17.n.4. Pal. p.8. n.5. Holzm. n.21. Spor. n.85. & alii passim. Salmant. verò dicunt, nisi Parochus certè sciat ægrotum esse in mortali; Sed meliùs alii dicunt, nisi probabiliter id sciat, juxtà dicta n.624.)* *

12. Sacerdos Curatus peccat mortaliter, si petentem negligat inungere, vel differat cum probabili periculo, ne sine unctione moriatur æger, nisi justa causa excuset, quia in re gravi non præstat id, ad quod tenetur ex justitia. * *(Ita communiter Salm. c.5. n.7. & Viva a 2. n 4.)* * Alius verò Sacerdos, si absente Parocho, licitè, & facilè possit, tenetur ex charitate, sed sub veniali tantùm * *(Ita etiam communiter Laym c.7.n.3. Pal. p 8.n.6. Spor. n. 85. cum Manstr & Salm c. 5. n 9. cum Diana, contra Aversa qui putat teneri sub gravi.)* * Nisi tamen ægrotus valde indigeret; v.gr. si alioqui sine omnibus sacramentis esset moriturus, quod aliud nullum suscipere posset; tunc enim quidam graviorem obligationem agnoscere videntur. Vid. *Dian. p 3. tr 4. R. 170. Laym. l.5. t 8. c.7. n.3.* * *(Ita pariter cum communi Salm. d. n 9. contra Hurt. ap. Viva n. 4.)* *

730 13. Parocho vesperi timenti, ne noctu vocetur ad ægrum, non licet retinere domi sacrum oleum, ut vocatus possit venire expeditiùs, licèt venialem culpam in eo tantùm agnoscat *Barbos. de Par. c.22. ex Possev.* * *(Ita etiam Escob. n. 226. si Parochus Oleum servet, ut commodiùs illud deferat ad infirmum. Sed probabiliter dicit Croix n. 2114. cum Arriaga, & Gob. in hoc non peccare Parochum, si crederet noctu se vocandum, & periculum, foret ne vocatus serò veniret.)* * item *Quintan. tr.5 lib.* 10. ubi tamen a mortali non audet excusare eum, qui semper domi retineret. * *(cum Escobar d. n. 226)* *

14. Decens est, ut stuppa comburatur: quia ad singulas unctiones nova adhibenda est, nisi aliud habeatur in Agenda. *Laym. l c. Sà.* * *(In Rituali sic habetur:* Minister si est in Sacris, vel ipse Sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novô globulô bombacei vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrario.) *

731 Resp. 2. Effectus ejus principalis est, roborare animam contra tentationes dæmonis in morte. Secundarius est, 1. delere reliquias peccatorum, sed partem juxta dispositionem suscipientis: 2. tollere pœnas restantes * *(non verò omnes, ut D Thomas Suppl. q. 30. a. 1. Laym. c. 5. num. 3. Pal. p. 5. n.9. & Salm. c.3. n.5.)* * 3. aliquando etiam sanitatem corporis conferre, si expediat. *S. Thom. Sylv. Suar. d 41. s.1.* * *(ut in Trid. Sc. 14. c. 2. ubi:* Et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.) *

Commune est inter DD. per hoc Sacramentum remitti peccata tam venialia, quàm mortalia, si hæc infirmus invincibiliter ignoret, habeatque attritionem quâ auferatur obex peccati; ita *S. Thomas Suppl. q. 30. a. 1.* ubi ait „: (Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideo ex consequenti, si invenit peccatum aliquod, vel mortale vel veniale, quoad culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis, sicut de Eucharistia, & Confirmatione supradictum est.)„ Sequuntur S. Doctorem, *Bellarm. de E.U.*

c. 8. Pal. t. 5. n. 4. Holzm. n. 26. Mazzotta to. 2. pag. 221. Salm. c. 3. n. 2. cum Suar. Val. Laym. Conink Bon. &c. ac Croix n. 2119. cum Arcud. & Aversa, contra aliquos. Idque clarè colligitur ex verbis D. Jacobi: Et, *si in peccatis sit, remittentur ei*. Ac ex Trident. *Sess. 14. c. 2.* ubi: *Cujus unctio delicta, si quæ sint, adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit.*

Utrùm autem peccata mortalia huic infirmo remittantur per se, vel per accidens? *Prima* sententia, quam tenent *Gonet to. 6. pag. 479. Petrocor. to. 4. pag. 198. Holzm. l. c. Spor n. 104. Mazzotta pag. 221. & Soto apud Tournely to. 9. pag. 409.* dicit remitti per accidens, quia, cùm hoc sit Sacramentum vivorum, non potest nisi per accidens mortalia delere; & huic sententiæ videtur favere *D. Thomas l. c.* dicendo quod hoc Sacramentum remittit peccata, sicut Eucharistia, & Confirmatio, quæ certe per accidens remittunt. *Secunda* verò sententia probabilior, & communior, quam tenent *Tournely l. c. Merbes q. 23. Habert to. 6. pag. 525. & Salm. c. 3. n. 2. cum Suar. Pal. Con. Val. &c.* dicit Extremam-Unctionem remittere mortalia per se, etsi consequenter. Ratio est, quia, licèt hoc Sacramentum sit vivorum, tamen ex institutione Divina peccata remittit, ut patet ex verbis Apostoli ut supra; & confirmatur ex *Tridem. Sess. 14. Can. 2.* ubi: *Si quis dixerit sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, anathema sit*. Et improbabiliter, ait *Bellarm. cum D. Thoma* & aliis communiter, aliquos nomine *peccatorum* intelligere sola venialia. In hoc autem differunt Baptismum, & Pœnitentiam ab Extrema-Unctione, quia illa principaliter instituta sunt ad delendum peccatum actuale, vel originale; Extrema verò Unctio (ut docet *D. Thomas*) principaliter est instituta ad tollendas reliquias peccatorum, nempe debilitatem, & ineptitudinem, quæ ex peccato actuali relinquuntur; sed quia, cùm in Anima reperitur peccatum, non possunt tolli reliquiæ, nisi priùs tollatur peccatum; ideoque ex consequenti hoc Sacramentum peccatum aufert.

An autem principalis effectus hujus Sacramenti sit remissio peccatorum, saltem venialium? Affirmant *Holzmann n. 26. cum S. Bon. Scoto*, & aliis Scotistis communiter, item *Nav. Vasq. Sà, & Major ap. Elbel. n. 170.* Sed alii communissimè & probabiliùs dicunt principalem effectum hujus Sacramenti esse, remittere reliquias peccatorum ut supra, nam alias qui non haberet alia nisi venialia peccata, non esset capax principalis effectûs illius quod est falsum; ita *S. Thomas l. c.* quem sequuntur *Gonet pag. 477. Pal. p. 5. num. 3.* cum communi ut asserit. & *Elb. num. 168. cum Suar. Scot. Bonac. Fill. &c.*

Hujus Sacramenti non sunt capaces. 1. „ 733
„ Pueri, ante usum rationis: etsi sufficiat ea
„ ætas, qua possunt peccare. *Nav. Suarez l. c.*
„ 2. Perpetuò amentes; aliis verò delirantibus, si ante petiverint, aut petituri fuissent,
„ si cogitassent, aut ostenderint signum doloris, dari potest, & debet. *Sylv. Henriq. Laym.* *(*Et sic habetur in Rituali, ubi dicitur*: Infirmis autem, qui dum sanâ mente, & integris sensibus essent, illud petierunt,
„ seu verisimiliter petissent, seu dederint signa contritionis, etiamsi deinde loquelam amiserint, vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus præbeatur. *Amentes autem bene ungi possunt, si habent lucidum intervallum, ut D. Thom. q. 32. a. 9. In dubio autem, an æger habuerit unquam usum rationis, etiam ungendus est* (*intellige sub conditione*), *ut rectè ait Croix num. 2111. cum Reyn. Dian. Aversf &c. Et sic dicendum de ebriis asserentibus, nisi constet esse in mortali, ut Croix num. 2110. cum Gob. & Lochn. ex Rituali*, ubi: Impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, & excomunicatis penitus (*Sacramentum*) denegetur. *Possunt etiam ungi* (*ait Croix d. n. 2110. cum Con. Tamb. & Lochn.*) *vulnerati in rixa, quia præsumuntur se conteri in illo extremo statu. Tempore autem Interdicti vetitum est ministrari hoc Sacramentum, ex cap. Quod in te. de Pœnit. et rem.*) * Et si tales unctioni resistant, ligandos esse, vel fortiter tenendos, ait *Tamb. apud Dian. p. 3. tr. 3. ref. 84.* qui cum *Barbos. de Offic. Paroch. c. 22.* dicit esse necessarium, quando phreneticus non potest aliud Sacramentum suscipere* (*Et huic congruit id quod addit Rituale, dicens*: Si infirmus, dum phrenesi aut amentiâ laborat, verisimiliter posset quidquam facere contra reverentiam Sacramenti, non inungatur, nisi periculum tollatur omninò) *
„ 2. Muti, surdi, & cæci a nativitate sunt capaces, atque adeo debent inungi prope organa sensuum, quibus carent: ac etsi exteriùs per illa non peccarint, potuerunt tamen peccare per interiores potentias, quibus illa respondent. *Possev. Nald. Præpos. Dian. p. 5. t. 6.*

„ *t.6. R.11.* * (*Ita etian S.Thom.q.32.a.7. &*
„ *Salm. cum communi* (*contra Croix num.* 1875.
„ *cum Gob. &c.*); *Et idem docuit S. Carolus*
„ *Borromæus Act. Med. p. 4.*)*

733 „ 3. Non ſuſcipere hoc ſacramentum, per
„ ſe loquendo, ſeclusô ſcandalô, &, contemtu,
„ non eſt peccatum mortale. Ita *Suar. Laym.*
„ *Tan. Eſc. &c.* (multò minùs peccant mor-
„ taliter domeſtici, ſi id non procurent.) Ve-
„ niale tamen eſſe docent *Con. d. 19. dub.* 10.
„ contra *Nugnum*. Vid. *Dian p.3.t 4. R* 170.
„ & *p 8.t.1. R.58.* & *p.5.t.3. R.97.* ubi notat
„ ex *Tann* non cenſeri contemnere, qui ſciens
„ prudens omittit tempore apto, & oblata
„ commoditate. Contrarium tamen vult *Tol.*
„ præſertim ſi probabiliter deinceps non ſit
„ futura commoditas.

Quæritur, an ſit obligatio ſub gravi ſuſcipiendi hoc Sacramentum? *Prima* ſententia affirmat, & hanc tenent *Concina pag. 20. num. 7. Merbes. pag. 260. q 10. Habert to 6. pag.541. Roncaglia pag. 122 q.7* item *S. Bonav. & P. Soto ap. Eſcob. n.55* Diverſâ tamen hi AA. ratione utuntur: *Roncaglia*, quia videtur talis infirmus graviter delinquere contra charitatem ſui ipſius. Alii verò, quia verba Apoſtoli, *Inducat Presbyteros*, præceptum inducunt. *Secunda* verò ſententia communis (ut fatetur ipſe *Merbeſius*) & ſatis probabilis negat, eamque tenent *Suar. D. 44 Se.1.n.2 Nav.c.22.n. 16. Bon.p.5.n.* 10. *Holzmann n.31. Viva a. 2 n. 4. Croix num.* 2113, *Spor. num.*106. *Elb. num.* 51 *Pal. p 8.num.1. cum Palud. Cov.* & *Dom. Soto*, *Eſcob.num. 56.cum Caj.Sylve.Vict. Arm. & Gabr.* ac *Salm. c.4. num. 10.cum Con. Sà*, *Val.* & *Henr.* item *Eſtius*, *Sylvius*, & *Sambov.ap. Habert l.c.* ex *D. Thoma in 4. D 23. q.1 a.1. qu.3. ad* 1. ubi ait Sacramenta tam Confirmationis, quàm Extremæ Unctionis, *non eſſe de neceſſitate ſalutis*. Ratio, quia talis obligatio non habetur neque ex vi inſtitutionis hujus Sacramenti, cùm non ſit neceſſarium ad ſalutem, ſed tantùm utile, & ad melius eſſe; neque ex præcepto Divino, cùm communiter Theologi verba Apoſtoli non interpretantur de præcepto, ſed de conſilio. Unde, cùm hoc Sacramentum ſit tantùm ad majorem utilitatem inſtitutum, non videtur charitas erga ſeipſum ad illud obligare ſub gravi: charitas enim non obligat ſub gravi præcepto ad id quod melius eſt. Hoc tamen non obſtante, prima ſententia etiam probabilis, & omninò ſuadenda mihi apparet, non tam ratione præcepti, quia de eo ſaltem non conſtat, quàm ratione charitatis erga ſeipſum, nam licèt moribundus poſſit aliis præſidiis ſe roborare, tamen in tali ſtatu conſtitutus, ex una parte cum magna difficultate ad bonos actus ſe valet excitare, cùm ob mentis oppreſſionem vires propriæ tunc ſunt debiliores; & ex altera vehementiores ſunt (ut ait Tridentinum) Dæmonis inſidiæ; unde ingenti periculo ſe exponere videtur tentationibus ſuccumbendi, qui negligit ſe munire hôc Sacramentô a Chriſto Domino inſtitutô, tanquam firmiſſimô præſidiô in tanto conflictu.

Omnes tamen conveniunt, quòd, per accidens poſſet infirmus peccare mortaliter, omittendo ſuſcipere hoc Sacramentum, ſcil. primò, ſi omitteret habens conſcientiam peccati mortalis, & non poſſet aliud Sacramentum recipere; ita communiter *Palaus p.8.num 3.* & *Salm. c.4.nu.13. cum Suarez, Averſa*, & alii paſſim; ſed bene ajunt *Suar. & Palaus*, hunc caſum vix accidere poſſe. Secundò, ſi omittendo ſcandalum daret, puta ſi ratione circumſtantiarum inducerentur alii ad ſuſpicandum quòd ipſe ſit hæreticus, vel ad nihili faciendum hoc Sacramentum; ita *Salm. num.* 12. *Holzm. num.* 31. & *Pal num.3. cum Suar. Sà*, *Con. Laym. Bon.* & communi. Tertiò, ratione contemtûs, ut communiter DD. præfati, & patet ex Trident *Seſſ.14. c.3. in fine*, ubi: *Nec verò tanti Sacramenti contemtus abſque ingenti ſcelere eſſe poteſt*. Utrùm autem qui ſciens & volens negligit hoc Sacramentum ſuſcipere, dicatur contemnere? Affirmant *Merbeſius*, & alii. Sed negant communiùs & probabiliùs *Suar. num.6. Salm. num.* 11. *Pal num.3. cum Sà, &c.* quia is tantùm dicitur contemnere, qui illud negligit, quia parvi facit; non verò qui non vult ſuſcipere ob aliquam repugnantiam, vel quia putat non eſſe in præcepto; Et huic congruit id quod dixit Martinus V. in Bulla Conſtantiæ edita (ut refert *Merbes. d. qu.* 10) ibi: *Hoc Sacramentum* (nempe Extremæ Unctionis) *neque negligi ſine culpa, neque contemni poſſe ſine peccato mortali*. Unde videtur Pontifex ſatis expreſſiſſe quod contemtus hujus Sacramenti gravem quidem importat culpam; negligentia verò non plùs quàm levem. Vide dicta de Sacr. Confirm. *num.* 182. quæ huic Sacramento etiam congruunt.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis.

DU-

DUBIUM I.

Quid sit Ordo, quotuplex, & quæ ejus materia?

[734] RESp. 1. Ordo est Sacramentum, quo traditur potestas circa Eucharistiam ritè administrandam. Ordines universim sunt septem, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium: Quod rursus est duplex, Minus, & Majus, sive Episcopatus. Unde quidam octo numerant. Prima verò Tonsura non est Ordo, nisi laiè, sed tantùm dispositio ad Ordines, per quam quis sit Clericus, & capax Beneficii, ac privilegiorum Clericalium. * (*Ita S. Thomas Suppl. qu.* 40 *a. 2. Bon. qu. un. p. 1. Pal. p. 2. num. 2. Holzmann num. 48. cum Scoto, et Theologis communiter, Salm. de Ord. tr. 8 c. 2. num. 26. cum Soto, Trull. Nunno, &c. & Barbosa de Pot. Ep. Alleg. 2. num. 18. cum Vasqu. Fill. Reg. & aliis* (*contra Covarr. Fagnan. & alios Canonistas*). *Ratio, quia Trident. Se.* 23. *c. 2. loquens de Tonsura, ait*: Ut qui jam Tonsurâ insigniti essent, per Minores ad Majores Ordines ascenderent. *Ergo Tonsura inter Ordines non enumerat. Præterea, Concilium Se. 23. c. 17. testatur hos*

so.

„ *solos Ordines ab initio fuisse in Ecclesia*, *nempe a Diaconatu ad Ostiariatum*.) * Ex iis „ tres posteriores dicuntur Majores, sive sacri, „ ob annexum votum solemne castitatis (etsi „ ordinatus per gravem metum, vel nimiis „ blanditiis, & importunitate parentum probabiliter eo non teneatur, nisi sponte ratificaverit. *Sanchez disp.29. Azor. Filliuc.l.10 c.4. q.3. Conin. num. 150. Bonac. de matr. q 3 p 9.*) „ Reliqui minores, quos cum *Vasquez* alii Sacramentum esse negant, alii cum *Bell. Conin. Filliuc.* &c. communiùs, & probabiliùs affirmant. Et quidem unum, vel perfectione „ ac fine, vel unitate attributionis. Vid *Fill. num 9. d. 1. Bonac. d. 8 q. 1.*

Quòd Ordo sit Sacramentum, definitum habetur in *Conc. Trid. sess. 23. Can. 3.* Ubi: *Si quis dixerit Ordinem, sive Sacram Ordinationem, non esse verè, & propriè Sacramentum a Christo Domino institutum.... anathema sit.*

735 Quæritur quid sit Ordinatio, & quid Ordo? *Ordinatio* est actio illa, per quam Sacra potestas tribuitur. *Ordo* autem meliùs definitur cum *S. Thoma: Est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas tribuitur ordinato*; (adduntque communiter DD.) *in ordine ad Eucharistiam*. Ordinatio autem est Sacramentum; Ordo verò effectus Sacramenti.

Dicitur autem *Ordo* ab effectu, quem causat; Ordo enim constituit Ministros, qui duplicem peculiarem potestatem habent, unam *Ordinis* erga Corpus Christi reale, & mysticum simul, nempe conficiendi Eucharistiam, & absolvendi peccata; alteram *Jurisdictionis* erga Corpus Christi mysticum tantùm.

Additur rectè *in ordine ad Eucharistiam*, quia omnia alia ministeria non ad aliud communicantur, quàm ad disponendos Fideles, ut Eucharistiam dignè recipiant. *Salm. de Sacram. Ord. c. 1. num. 8*

Patet autem Ordinem esse verè, & propriè Sacramentum, quia habentur in eo tria illa, quæ Sacramenta constituunt, nempe 1. Signum externum, ex *Act 6. Et Orantes imposuerunt eis manus* 2. Promissio Gratiæ ad ministerium, dum, habetur 1 *Timot. 4. Noli negligere gratiam, quæ data est tibi cum impositione manuum Presbiterii*. 3. Habetur Institutio Christi Domini ex *eod. Apost. ad Ephes. 4. Ipse dedit quosdam Apostolos .... Alios autem Pastores, Doctores in opus ministerii*. Et ex *Luc 22 Hoc facite in meam Commemorationem*. Ubi licèt tantùm Sacerdotium fuerit ordinatum, in ipso tamen eminenter contenta fuit ordinatio aliorum Ministrorum, qui Sacerdotibus inserviunt.

Effectus hujus Sacramenti sunt 1. Gratia Sanctificans. 2. Gratia Sacramentalis ad ministerium ritè exercendum. 3. Impressio Characteris.

De Fide est in Ecclesia plures Ordines esse; ex *Trid. sess. 23. can. 2. Si quis dixerit, præter Sacerdotium, non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, & Majores, & Minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.*

Singuli autem Ordines sic definiuntur, & I. Ostiariatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas aperiendi & claudendi januam Ecclesiæ, ac admittendi dignos, excludendique indignos*. II. Lectoratus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas legendi Psalmos, & Lectiones ex pulpito in Ecclesia, ac populum chatechizandi seu instruendi in rebus Fidei*. III. Exorcistatus est *Ordo, quo alicui confertur specialis potestas ejiciendi Dæmonia*. IV. Acolythatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa solemni Subdiacono inserviendi, accendendo cereos, præparando et porrigendo illi ampullas vini & aquæ*. V. Subdiaconatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa sollemni inserviendi Diacono, & sollemniter canendi Epistolam*. VI. Diaconatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa sollemni, immediatè assistendo Presbytero, & sollemniter canendi Evangelium*. VII. Presbyteratus, sive Sacerdotium est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi absolvendi quoque a peccatis, & pascendi subditos, opere ac doctrinâ*. VIII Episcopatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas confirmandi Fideles, & ordinandi Ministros Sacramentorum* (*Tò Ministros* sumendo latiùs, idest non solùm pro iis qui Sacramenta conficiunt, sed etiam pro iis, qui conficientibus ex officio ministrant); *necnon consecrandi res ad Divinum cultum pertinentes.* Prima autem Tonsura est *Ritus sollemnis Ecclesiasticus, consistens in levi detonsione capillorum cum certis verbis, per Ministrum idoneum celebratus*, ex *institutione Ecclesiæ significans, masculum baptizatum a Statu Laicali in sortem Domini*, & *Statum Clericalem transferri*.

736 Quæstio autem celebris est, an singuli septem Ordines sint Sacramenta? Adsunt quatuor sententiæ. I. sententia universè affirmat, & hanc docet *D. Thomas 3. p. q. 37. a. 2. ad 1. & a. 3.* quem

quem sequuntur *Sanch.Cons l.7.c.1.du.7.* & 8. *Bon.p.1.num.2. Bellarm. de Ord.c.8. Gonet D.2. a.1.& Salm.c.1.num.14.cum Gabr.Gran.Lez.* & aliis pluribus. II. sententia dicit solum Sacerdotium esse Sacramentum, & sic tenent *Durand. Cajet.* & probabilem putant *Sotus*, & *Victor.ap.Salm.c.16.n.13.* III. verò sententia dicit esse Sacramenta tantùm tres Ordines Majores; ita *Nav.c.22.num.18. & Sotus*, ac *Vasqu. ap. Salm. d num.13.* atque probabilem putat *Sanch de Ma.l.7. D.31.num.27.* IV demum sententia dicit solum Presbyteratum, & Diaconatum esse Sacramenta, & hanc tenent *Tournely to. 10. pag.248. Cabassut. T J.l.2.c.16.num 3* & *Habert tom.7.pag.166. R 3 cum Grattan Mag sent.* & *Estio*, ac probabilem vocant *Salm c.4.num 42. cum Soto.*

737 Circa has sententias meum proferam judicium. Sententia I. est probabilis; Ratio quia Eugenius IV. in Decreto ad Armenos (quod affert *Croix l 6 p.2.num.2128*) dicit materiam Sacramenti Ordinis esse illud per cujus traditionem confertur Ordo, & deinde explicat Calicem cum vino, & patenam cum hostia esse materiam Presbiteratûs, librum Evangeliorum Diaconatûs, Calicem vacuum cum patena vacua Subdiaconatûs, & res alias assignatas aliorum quatuor Ordinum. Quo Decreto cùm prædictus Pontifex declaret omnes Ordines ultra Sacros habere propriam materiam pro Sacramento, consequenter declarat omnes alios Ordines esse Sacramenta. Nec obstat quòd Minister Ordinationis sit solus Episcopus, ut dicitur in *Tridentin. Sess. 23. cap. 4 & 7.* Nam respondetur quòd hoc intelligitur de Ministro ordinario, non autem extraordinario, quem Papa bene potest deputare ad hujusmodi Ordines conferendos, ut dicunt *Salm c.4.num 19. cum Soto, Sanch. Pal.* & aliis communiter, ex *D.Thoma*, qui id expressè docet *Suppl. q 38 a.1. ad 3.* Et de facto habetur ex eod. Trident. *Sess. 23. c.10.* quòd Abbates possunt Ordines Minores conferre; vide dicenda *nu.763* Sententia II. quæ dicit solum Sacerdotium esse Sacramentum, non est mihi & aliis communissimè satis probabilis, ex iis quæ mox dicam, loquendo de Quarta sententia. Sententia III. pariter ac prima est probabilis. Sed mihi probabilior est IV. sententia quæ docet tantùm Sacerdotium, & Diaconatum esse Sacramentum, non verò alios Ordines.

Prima pars quòd non solùm Sacerdotium, sed etiam Diaconatus sit Sacramentum, probatur, quia in ordinatione Diaconatûs concurrunt tria, ut diximus, sufficientia ad Sacramentum, nempe 1. Signum sensibile, scilicet impositio manuum. 2. Institutio Divina, nam *Conc. Trid.* definivit: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam Divinâ Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.* Per Tò *Ministris*, saltem Diaconi intelligendi sunt Divinâ ordinatione instituti. 3. Concurrit promissio Gratiæ, quam significant verba Episcopi: *Accipe Spiritum-Sanctum ad robur*, &c. Quæ verba habent rationem formæ, & verè producunt Gratiam, ut scripsit Anastasius Papa II. *in Epist. ad Anast Imper.cap 7 ap Cabassut. l.c* utque clarè infertur ex Tridentino *Sess 23. Can. 4.* ubi habetur: *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum-Sanctum, ac proinde frustra dicere Episcopos: Accipe Spiritum-Sanctum ... anathema sit.* Ergo cùm in Ordinatione Diaconatûs jam dicat Episcopus, *Accipe Spiritum-Sanctum &c.* verè Spiritus-Sanctus datur, & per consequens verum confertur Sacramentum.

Secunda autem pars, nempe quòd alii Ordines Minores, & Subdiaconatus non sint Sacramenta, probatur, quia pro his deest materia, & forma Sacramenti Ordinis; deest quidem materia, quia deest impositio manuum, quæ est sola materia hujus Sacramenti, juxta probabiliorem sententiam quam tenuimus *de Sacram. in gen. num. 12.* & fusiùs probabimus hîc *num. 739 Qu III.* Deest etiam forma Sacramenti, in horum enim Ordinum collatione nulla adest forma quæ exprimat productionem Gratiæ, sed tantùm fit mentio potestatis quæ traditur. Nec obstat dicere, quòd nullus ex septem Ordinibus iterari possit; ergo in singulis imprimitur character, quod imprimi non potest, nisi per Sacramentum. Nam respondetur, nec Consecrationes Ecclesiarum iterantur, neque ideo characterem imprimunt, nec sunt Sacramenta. Neque obstat, quòd Clemens *I S. Const c.21.* dicat in Ordinatione Subdiaconorum hanc fieri Orationem: *Tribue eis, Domine, Spiritum-Sanctum, ut dignè vasa Domini attrectare valeant.* Nam respondet *Tournely pag 252* quòd idem Clemens antea retulerat, eandem dici Orationem super Diaconissis, quæ certè Sacramentum Ordinis suscipere non poterant. Sed hodie hæc oratio neque dicitur.

738 Quæritur deinde, an Episcopatus sit Ordo distinctus a Presbyteratu? Negant *S.Thom.S.Bon.* & alii

& alii, qui dicunt esse extensionem Ordinis Præsbiteratûs. Sed communiùs affirmant *Bellarm. Tournely*, *Habert*, *Sanch. Val. Avers.* &c. tum quia in ipso traditur distinctus character, & specialis potestas ad Eucharistiam, nempe constituendi hujus Sacramenti Ministros; tum quia Ordo Episcopatûs confertur per manuum impositionem, & per formam, *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* Nec valet dicere, quòd, si Episcopatus esset distinctus Ordo, posset Episcopus validè saltem ordinare, licèt non esset Sacerdos; Nam respondetur quòd hoc ordinatione Divinâ requiritur, sicut requiritur, ut sit baptizatus qui vult confirmari, aut ordinari.

739 „ Resp. 2. Materia *Remota* Ordinum est ali„ quod instrumentum traditum ordinandis in „ signum potestatis spiritualis; *Proxima* est „ ejusdem traditio, & acceptio, eujus conta„ ctum physicum, & immediatum, etsi non „ esse essentialem aliqui probabiliter docent „ cum *Sà*, *Henr. Reg. Laym. Dian. tom.* 4 *de Sacr.* „ *num.* 185. & aliis, quos citat: contrarium „ tamen communius est, ac tutius, ut alterâ „ saltem manu tangatur; imò ex præcepto ad „ scrupulum vitandum, utrâque manu; & qui„ dem omnia, v. gr. calix cum patena, hæc „ cum hostia, ut docet *Filliuc.* idque simul cum „ prolatione verborum Episcopi. v. *Lay. l.* 5 *tom.* „ 9. *c.* 5. *Bonac. d.* 8. *p.* 1. *pun.* 3. V. *Dian. p.* 8. *tom.* 1. „ *R.* 40. & 41.

740 Dubitatur hìc 1. An Materia, & Forma Sacramenti Ordinis fuerint a Christo Domino in specie determinatæ? Vide dicta *de Sacram. in gen. num.* 12. ubi diximus probabilius esse, omnes Materias Sacramentorum, & quoad substantiam etiam Formas fuisse a Christo in specie determinatas, cum *Juenin*, *Petrocor. Habert*, *Concina*, *Merbes Contin. Tournely*, & aliis pluribus ex *D. Thoma*.

741 Dubitatur 2. An validè ordinaretur Latinus per materiam Græcis assignatam, nempe per solam manuum impositionem, & e converso? Affirmant *Suar. Vasq. Dic. Escob. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 16 *v. Inst.* quia, cùm Ecclesia sit una, uniformia quoque debent esse Sacramenta. Negat verò ipse *Croix cum Arriaga*, & aliis, quia ex determinatione Ecclesiæ materia Græcis assignata non habet vim significandi id quod significat materia assignata Latinis. Utraque est probabilis, sed prima est probabilior juxta nostram sententiam allatam *eod. num.* 12. *de Sacram. in genere*, ubi diximus solam manuum impositionem, quæ communis est tam Græcis quàm Latinis, esse materiam essentialem Sacramenti Ordinis, traditionem autem instrumentorum esse tantùm materiam integralem. Si autem Latinus ordinetur formâ græcè prolatâ, vel e converso, proculdubio valida est Ordinatio, ut rectè & communiter dicunt *Lugo D.* 2. *nu.* 107. *Con. q.* 68. & *Croix num.* 30. *cum Suar. Caj.* & *Dicast.*

742 Dubitatur 3. An, attentâ probabili sententiâ eorum, qui dicunt ad valorem Ordinationis requiri traditionem instrumentorum, omninò etiam requiratur illorum contactus ex parte suscipientis? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Laym c.* 5. *num.* 4. *Nav. Man c.* 22 *num.* 17. *Cajet. in summa v. Ordinantium*, *Diana p.* 3. *tr.* 4. *R.* 185 item *Alb. M. Arm. Vict Henr.* & *Vasq. ap. Pal. p.* 4. *num.* 21. Ratio, quia ad potestates & dominia rerum concedenda, sufficit ut Minister, aut Dominus tradat, & alter præsens ea acceptet sine contactu rei traditæ. *Secunda* verò sententia affirmat, & hanc tenent *D. Thom. Suppl. q.* 34. *a.* 5. *ad* 3. *Sanchez Cons. l.* 7. *c.* 1. *du.* 2. *Bonac. p.* 3. *num.* 11. & *Pal. num.* 22. *cum Val. Sà, & Con.* Ratio, quia Christus sic instituit conferri Ordinem, prout suadent praxis Ecclesiæ, & Formæ verba, quæ (ut ait *D. Thomas*) *videntur ostendere quòd tactus materiæ sit de essentia Sacramenti*. Et hæc sententia, cùm sit satis probabilis, omninò in praxi sequenda est, saltem in Ordine Presbyteratûs & Diaconatûs, nam quoad alios Ordines probabile est non esse Sacramenta, ut diximus *num* 737.

743 Dubitatur 4. An ad valorem Ordinationis requiratur contactus physicus instrumentorum? Negant alii, quorum sententiam meritò putant probabilem *Salm c.* 2. *num.* 12. & *Roncaglia pag.* 125. *q.* 5. *R.* 3. Ratio, quia, humanò modò loquendo, hoc ipso quòd aliquis rem alteri offerat, & alter significet aliquo sensibili signo acceptare illam, jam censetur acceptare, etsi non tangat. Affirmant verò cum sententia communiori *Bonac. Roncaglia ll. cc. Viva q.* 7. *a. num* *Elbel num.* 18. *Mazzotta tom.* 3. *pag.* 228. & *Salm. num.* 14 *cum Seto*, *Aversa*, & *Trull.* ac *Escob. num.* 184. *cum Gran. Marchin. &c.* Ratio, quia, sicut in Baptismo, Confirmatione, & Extrema-Unctione requiritur ut suscipiens physicè contingat materiam, ita in Ordinatione; tum quia talis est usus Ecclesiæ, unde præsumitur sic Christus instituisse. Dices: parvuli non possunt tangere materiam, saltem tactu voluntario, & tamen, si ordinantur, validè ordinantur, ut dicemus *num.* 782. Sed responde-

tur, quòd parvuli nec etiam contactum moralem possunt adhibere, unde rectè dicunt *Salm* quòd ipsi in tantum validè ordinantur, in quantum Ordinatio ipsis est voluntaria voluntate Ecclesiæ, sicut eisdem est ablutio in Baptismo. Et cùm hæc sententia sit etiam probabilis, rectè dicunt DD. præfati omninò in praxi tenendam. Meritò autem dicit *Escob. n. 184* sufficere quoad valorem, quòd materia unâ manu tangatur. Et pariter meritò cum communi censent idem *Escob. l. c. ac Pal. p. 4. n. 20 Croix n 2157. cum Gob.* & *Salm. n. 19. cum Vasq. Con. Bon.* & *Aversa*, sufficere tactum mediatum, nempe si contingatur calix, patena, aut liber mediò aliquô velô, vel chirothecâ; qui enim sic tangit, in omnium sensu verè tangere dicitur.

744 Notandum autem hìc I. quòd in Ordinibus Sacris conferendis requiritur, ut ab eodem Episcopo qui formam profert, materia tradatur; Quia, cùm talis sit usus Ecclesiæ, sic censetur Christus instituisse; ita *D. Thomas Suppl. q. 38. a. 1. ad 2. Sanch. Conf. l. 7. c. 1. du 5.* & *Salm c. 2. num. 22.* Secus verò esse docet *D Thomas* cum aliis cit. in collatione Ordinum Minorum. Notandum II. quòd si conferantur Ordines ab Episcopo, alio tamen celebrante Missam pro ipso, valida erit Ordinatio, sed illicita, prout declaravit S. C. Gen. habita an. 1715. coram Clemente XI & confirmavit Innocentius XIII. in Congr. habita die 5. Febr an. 1722. Ita refert N. P. Bened. XIV. *de Syn. l. 7 c 26 num. 7.*

745 „ Resp. 3 Ostiarius ordinatur traditione clavium Ecclesiæ, Lector libri lectionum, Exorcista libri Exorcismorum, Acolythus ampullarum vacuarum, vel saltem unius, & candelabri cum cereo extincto, quia ejus est præparare lumen, vinum, & aquam ad Missam. * (*An autem materia Acolythatûs sit traditio Urceolorum, vel Candelabri? Resp esse utrumque cum S. Th Salm. c 2 num 17. &c. contra alios. Character verò, juxta sententiam affirmantium omnes Ordines esse Sacramenta, probabiliùs imprimitur in porrectione Urceolorum, prout proximiùs ad Sacrificium deservientium, ut Sanch. & Bon. cum Salm ibid.*) * Subdiaconus traditione calicis vacui cum vacuâ patenâ superpositâ, quia illius est hæc ad Missam præparare: Diaconus impositione manûs, & traditione libri Evangeliorum, quia ejus est * (*ministrare ad Altare, ut habetur in Pontificali.*) * catechizare, cantare Evangelium, & cum facultate Parochi prædicare, baptizare, Eucharistiam dare: * (*In necessitate tamen, juxta dicta num. 116 v. Certum. & num. 237. Qu I.*) * Sacerdos traditione calicis cum vino, & patenæ cum pane, additâ formâ, quâ datur potestas sacrificandi; deinde impositione manûs, additâ aliâ formâ, quâ datur potestas remittendi aliis peccata V. *Fill. tom. 9. c. 2. Reg. Bon. Dian. p. 2. tom. 4. R. 186. 187. & 188 & p 8. l. c.* „

746 Quæritur I. Quænam autem sit materia, & forma Subdiaconatûs? Apud Græcos est manuum impositio; Apud Latinos dubitatur I. an sit Calix cum Patena, vel Liber Epistolarum? Alii dicunt materiam proximam esse solam traditionem Calicis vacui cum Patena, ex *Conc. Carth. 4. c. 5.* & *Florentin. sess. ult. §. 6.* cum sua forma: *Videte cujus Ministerium vobis traditur, ita vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, quòd Deo placere possitis.* Alii verò dicunt materiam pariter essentialem esse traditionem Libri Epistolarum, ut dicunt *Escob. l. 23. num. 170. & Fill. Dic. Avers Med. Tann.* &c. apud *Croix num 2149* Ratio illorum, quia adhuc speciale munus est Subdiaconi sollemniter Epistolas legere. Negant hoc tamen *Habert*, & *Salm ib. cum S. Thom. Mag. Sent. Vasq. Gon Val. Bon.* & *Pal.* qui dicit primam sententiam esse certam. Ratio, quia nullo judicio deprehenditur Ecclesia instituisse ritum illum, ut materiam necessariam hujus Ordinis; Jam enim dicunt per traditionem Calicis, & Patenæ sufficienter significari ministerium præcipuum Subdiaconi, nimirum ministrandi Diacono panem, & vinum oblatum, ut Sacerdoti tradat. His tamen non obstantibus, censeo cum *Croix num 2109* in praxi sententiam, nempe quòd tam traditio Calicis, quàm traditio Libri Epistolarum sit materia proxima Subdiaconatûs, sequendam esse, utpote non improbabilem.

747 Dubitatur 2. an Calix, & Patena in Ordinatione Subdiaconatûs debeant esse consecrata? Nulli dubium ex necessitate Præcepti, sed negant *Dian. Bon Henr.* ex necessitate Sacramenti ad valorem; Sed affirmandum cum *Pal. Dic. Sylv. & Salm. c 2 num. 22.* quia ministerium Subdiaconi totum est circa vasa; & ideo debent esse propriè Ecclesiastica, sive Sacra; ad differentiam Sacerdotis initiandi, cujus Ministerium, cùm non sit circa vasa, non requiritur, ut vasa sint consecrata, prout tenent *Salm. ib* cum *Dicast.* Et hoc *Tamb. c. 3. § 2.* dicit esse moraliter certum; Sed huic pariter contradicit *Croix nu. 2150* cum *Pal Dic Sylv.* quorum sententia in praxi etiam sequenda videtur.

Ex

Ex dictis sequitur munus Subdiaconi esse tradere Diacono Calicem, & Patenam; Item panem, & vinum tanquam oblationes Populi præsentare; Deinde canere sollemniter Epistolam, & etiam deferre Crucem in processionibus.

An autem peccent graviter Subdiaconi, & Diaconi sollemniter ministrantes in mortali? Probabiliter negatur cum *Val. Vill. March Dian.* & *Salm. c. 3. num. 24.* contra alios, quia neque rem Sacram conficiunt, neque operationes eliciunt, quæ ex opere operato conferant Gratiam, cui ipsi obicem per peccatum ponant. Peccabunt tamen saltem venialiter; vide de hoc puncto fusè dicta *de Sacram in gen. num. 38.*

748 Quær. II. Quænam sit materia, & forma Diaconatûs? *Prima* sententia dicit esse solam traditionem Libri Evangeliorum, cum sua forma: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur*; & hanc tenent *Palaus p. 4. num. 10. Bonac p. 3. num. 4. & Pass. Val R. g. Vill. Diana, & Trull. ap. Escob l. 23 n 165* Atque hujus sententiæ videtur expressè esse *D. Thom Suppl. q. 37. a 5 ad 5.* cum ibi dicat: *In ipsa Libri datione imprimitur character.* Ratio, quia in Concilio Florent. sola traditio Libri Evangeliorum assignatur pro materia Diaconatûs; Et licèt manuum impositio sit necessaria ex præcepto Ecclesiæ, tamen non est de essentia, cùm sit ritus dumtaxat ab ipsa Ecclesia, sive ab Apostolis introductus, ut loquitur Gregorius IX. in *c. Presbyter de Sacram. non iterand.* ubi sic dicitur: *Presbiter & Diaconus, cùm ordinantur, manus impositi nem tactu corporali (ritu ab Ap stolis introducto) recipiant.* *Secunda* verò sententia dicit esse solam impositionem manuum; & hanc tenent *Juenin to. 7. pag. 589 Merbes. pag 273 q 48 Tournely to. 10. pag. 247. Habert c 7 q 5. cum Morino, & Becano*, item *Scoto, S. Bonav. Cajet & Durand. ap. Escob n. 167.* Probatur 1. ex *Act. 6.* ubi cùm sermo habeatur de Ordinatione primorum Diaconorum, tantùm impositionis manuum fit mentio: *Orantes imposuerunt ejus manus*. Probatur 2. ex Concilio Carthag. IV. *Can. 5.* ubi, dicitur: *Cùm Diaconus ordinatur, solus Episcopus manus super caput ejus ponat.* Probatur 3. ex ritu Ecclesiæ Græcæ, in qua Diaconi per solam impositionem manuum ordinantur. Probatur 4 ratione, quia illa est materia Sacramenti, in cujus applicatione traditur Spiritus Sanctus, nempe Gratia Sacramenti; cùm verò in impositione manuum tradatur Diaconis Spiritus-Sanctus, ut patet ex forma, *Accipe Spiritum-Sanctum ad robur, &c.* ideo sola impositio manuum est materia essentialis Diaconatûs; & quòd revera in illis verbis, *Accipe &c.* tradatur Spiritus-Sanctus, clarè (ut diximus) ostendit Tridentinum *Sess. 23. Can. 4.* ubi: *Si quis dixerit per sacram Ordinationem non dari Spiritum-Sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere: Accipe Spiritum Sanctum; anathema sit.* Nec obstat textus oppositus in dicto *c. Presbyter*; nam (ut respondet *Bellarm. de Ordine c. 9.*) hujusmodi impositio manuum dicitur ab Apostolis introducta, non quia ipsi illam instituerint, sed quia acceptam a Domino primi executi sunt. *Tertia* verò sententia dicit utramque (nempe traditionem Libri, & impositionem manuum) esse materiam essentialem; ita *Bellarm. d. c. 9. Lugo de Sacram. D. 2. n. 101. Petrocorens. to. 4. pag. 228 q. 4. Laym c. 5. n. 2. Holzmann. n. 70. Salm c. 3. n. 28. cum Dic. Gran. &c. ac Escob. n. 167. cum Con. Soto, & Led.* Ratio, quia Ecclesia ex potestate a Christo sibi tradita, quoad Græcos determinavit materiam essentialem Diaconatûs esse solam impositionem manuum; quoad Latinos verò præter impositionem, esse traditionem Libri. His positis, dico primam sententiam esse probabilem, secundam probabiliorem, tertiam adhuc probabilem, & ideo omninò in praxi sequendam, utpote spectantem ad valorem Sacramenti.

749 Quær. III Quænam sit materia, & forma Presbyteratûs? Adsunt pariter tres sententiæ. *Prima*, quam tenent *Fagnanus in c. Presbyter. de Sacram. non iterand Sotus in 4. D. 24. q 1. a. 4.* item *Ang. & Nunnus ap. Salm. c. 3. n. 40* dicit materiam esse solam traditionem instrumentorum; & formam, verba illa quas porsert Episcopus in traditione instrumentorum, nempe: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro vivis quàm pro defunctis, in nomine Domini.* Et hâc solâ materiâ & formâ dicunt tradi potestatem tam sacrificandi, quàm absolvendi peccata. Probant ex Decreto Eugenii IV. ad Armenos (relato a *Croix n. 2128.*), ubi dicitur: *Ordo Presbyteratûs traditur per calicis eum vino, & patenæ cum pane porrectionem.* Sed hæc sententia communiter a DD non est recepta; Vide *Salmant. c. 3. n. 41.* Decretum autem Eugenii quomodo intelligendum sit, infra explicabitur.

Secunda sententia, quam tenent *Bellarm. de Ordine c. 9. Estius in 4. D. 24. §. 24. Laym c. 5. Holzmann. n. 70. Escob n. 158. cum Scoto, Con & Henr. ac Salm l. c. n. 39. cum Vasqu. Led. Diana, &c.* dicit in Ordinatione Presbyteratûs dupli-

Ddd 2 cem

cem esse materiam essentialem, nempe traditionem instrumentorum, quâ traditur potestas super Corpus Christi Reale, scilicet sacrificandi, cum forma, *Accipe potestatem &c.* ut supra; Et impositionem manuum, quâ traditur potestas super Corpus Christi Mysticum, idest absolvendi peccata, cum forma: *Accipe Spiritum-Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis*. Quòd requiratur traditio instrumentorum cum forma, *Accipe potestatem &c.* probant ex Decreto Eugenii supra relato; & ex *D. Thoma q. 37. a. 5.* ubi dicit: *In ipsa traditione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur*. Quòd autem requiratur etiam impositio manuum, probant ex Scriptura *Actor. 13. 3.* ubi dicuntur Paulus, & Barnaba ordinati fuisse Sacerdotes per impositionem manuum: *Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos*. Et quòd forma hujus impositionis manuum sint verba, *Accipe Spiritum Sanctum &c.* probatur ex eodem Trident. *Sess. 23. Can. 4.* ubi declaratur per sacram Ordinationem dari Spiritum-Sanctum, *nec frustra Episcopum dicere: Accipe Spiritum-Sanctum*. Unde, cùm in impositione manuum dicitur ab Episcopo, *Accipe Spiritum-Sanctum &c.* tunc perficitur Sacramentum, & ejus Gratia confertur.

Tertia verò probabilior sententia, quam tenent *Juenin tom. 7. pag. 589. Concina tom. 10. pag. 31. num. 4. Petrocor. tom. 4. pag. 232. cum S. Bonav. & Arcud. ac Tournely tom. 10. pag. 218. cum Martene, Becano, Menardo, &c.* dicit tradi utranque potestatem Sacerdoti sacrificandi & absolvendi per solam secundam manuum impositionem. Dicitur *secundam*, nam in Ordinatione Presbyteratûs Episcopus ter manus imponit: Primò quando manus extendit nihil dicens: Secundò quando unà cum Presbyteris extendit manus super initiandos, & fundit preces: Tertiò quando post Communionem dicit, *Accipe Spiritum-Sanctum, &c.* Dicunt igitur utranque potestatem tradi, non in prima (ut certum est apud omnes); neque in tertia, nam tertia jam supponit consecratos Sacerdotes, dum ipsi cum Episcopo jam consecrant Eucharistiam; sed in secunda, quando Episcopus extendit manus cum Presbyteris, ut patet ex Tridentino *Sess. 14 cap. 3.* ubi: *Ministri Extremæ-Unctionis sunt aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem* (nota) *manuum presbyterii*, hoc est quæ fit ab Episcopo cum Presbyteris assistentibus. Probatur 1. hæc sententia ex Scriptura ut supra, ubi de sola impositione manuum fit mentio: Dicit autem Tridentinum *Sess. 23. c. 2.* quòd sacræ Litteræ gravissimis verbis docent ea quæ *maximè* in Diaconorum & Sacerdotum *Ordinatione attendenda sunt*; Ergo si sacræ Litteræ tantùm de impositione manuum verbum faciunt, dicere debemus præter manuum impositionem nihil aliud esse in Ordinatione essentialiter necessarium: & hoc denotat verbum illud *maximè*; Alia verò solùm requiri tanquam partes integrales, nempe ad clariorem acceptæ potestatis declarationem. Probatur 2. Quia Græci per solam impositionem manuum ordinantur; Ergo si valida est Ordinatio Græcorum per solam manuum impositionem, ita etiam valida habenda est Ordinatio Latinorum, cùm totus valor Sacramentorum pendeat ab ipsorum materia & forma institutis a Christo Domino, qui (ut patet ex Scriptura) pro materia Ordinationis impositionem manuum instituit. Accedit id quod advertit Benedictus XIV. *de Synod. l. 7 c. 2 num 5.* ex doctissimo *Martene*, quòd instrumentorum traditio non priùs invecta est quàm a seculo VIII. vel IX. unde, si prius Sacerdotes per solam impositionem manuum validè ordinabantur, cur non hodie?

Respondent AA. secundæ sententiæ, Christum instituisse materias & formas Sacramentorum in genere, & reliquisse Ecclesiæ potestatem eas determinandi in specie, ac justis de causis mutandi; modò adhibeat res & verba exprimentia cujusque Sacramenti effectum. Sed hanc sententiam in *tract. de Sacram. in gen num. 12.* asseruimus esse minùs probabilem, & diximus Christum in specie determinasse materias, & formas (quoad substantiam) omnium Sacramentorum; non enim habetur (ut dicit præfatus Papa Bened XIV. *l. c n. 10*) unde sufficienter probetur quòd Christus hanc potestatem ab Adversariis suppositam tradiderit Ecclesiæ; Imò oppositum potiùs eruitur ex Trident. *Sess. 21. c. 2.* ubi dicitur Ecclesia nullam habere potestatem circa Sacramentorum substantiam (ad quam certè pertinent materiæ & formæ), sed tantùm circa eorum dispensationem. Nec obstat, quòd Eugenius IV ut supra assignaverit pro materia Presbyteratûs traditionem instrumentorum cum forma, *Accipe potestatem &c.* Nam sapienter respondet idem

Papa

Papa Bened. XIV. *l. c. num.* 8. *cum Morino*, *Becano*, *& Menardo*, Eugenium tantùm ibi loquutum fuisse de materia & forma integrali, quam intendit tradere Armenis qui optabant aggregari Ecclesiæ Latinæ, & ideo non fuit opus eis assignare impositionem manuum, cùm illi juxta ritum Græcorum, quò priùs ordinabantur, jam eam adhibebant. Unde dicimus Eugenium non quidem mutasse materiam & formam hujus Sacramenti, sed tantùm impositioni manuum superaddidisse traditionem instrumentorum, tanquam partem integralem, ut diximus.

Juxta autem hanc tertiam sententiam, quæ ex intrinsecis fundamentis (speculativè tamen loquendo) probabilior mihi videtur, discrepant præfati hujus sententiæ Auctores in assignanda forma Presbyteratûs; Alii enim, ut *Petrocorensis* (cui in parte consentit *Lugo de Sacrament. Dub.* 2. *num.* 99.), dicit esse verba quæ proferuntur in traditione calicis & patenæ: *Accipe potestatem*, *&c.* quia (ut ait) manet moralis connexio inter impositionem, & prædictam formam in traditione instrumentorum. Verùm *Morinus*, *& Tournely* fortè probabiliùs dicunt formam esse Orationem quæ in ipsa impositione diciter ab Episcopo; Verba autem, *Accipe Spiritum-Sanctum*, *&c.* quæ dicuntur in tertia impositione, inquiunt esse tantùm declarativa, & confirmativa rei peractæ, nempe Spiritûs-Sancti jam collati in secunda impositione. Dixi autem *speculativè loquendo* hanc sententiam esse probabiliorem, nam cùm secunda sententia sit etiam probabilis, hæc in praxi omninò sequenda est. Quapropter bene advertit *Croix num.* 1245. quòd Ordinatio facta sine secunda manuum impositione, tota repetenda est, ut etiam declaravit S. C. apud Benedictum XIV. *loc cit num.* 13. Ratio, quia qui non accepit potestatem supra Corpus Christi verum, nec etiam potuit accipere potestatem super Corpus Christi Mysticum; Si verò Ordinatio facta fuit sine tertia manuum impositione, hæc tantùm supplenda est.

750 Sed hîc, positâ sententiâ in praxi tenendâ, quòd traditio instrumentorum sit etiam materia essentialis hujus Sacramenti, dubitatur 1. An sit de necessitate Sacramenti, ut unà cum calice & patenâ tradatur etiam utraque species, idest panis & vini? Negant probabiliter *Bonac p.* 3. *num.* 3. *Sanch. l.* 7. *c.* 3. *du.* 12. *num.* 17. item *Fill. Henr. Diana*, *Dic &c. ap. Salm. c.* 3. *num.* 45. & dicunt quòd, licèt ex præcepto utraque species tradenda sit, tamen sufficit ad valorem Sacramenti, ut una sola conferatur. Probabiliùs verò affirmant *Holzmann cum Tann. Gob. ac Sporer*, *& Salm. l. c. cum Gran. Philib. Led. Vill. Aversa*, *Diana* (seipsum retractante), *&c.* Ratio, quia per traditionem unius speciei non datur potestas directa ad totum Sacramentum; & cùm potestas sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis (prout diximus de *Eucharistia num.* 206.), & propterea non possit tradi nisi ad integrum Sacrificium offerendum, sequitur quòd si ad utranque speciem consecrandam non datur, ad nullam datur. Et cùm hæc sententia sit probabilis, imò probabilior, omninò sequenda est in praxi, ut rectè ait *Croix num.* 2151.

751 Dubitatur 2. An validè ordinaretur qui tangeret hostiam, & non patenam? Affirmant communiter *Sporer num.* 23. *Tamb. l.* 7. *c.* 5. §. 2. *num.* 5. *Holzmann num.* 80. cum aliis; utque ferè certum habent *Vasqu. Con. Pal. & Schilder. ap. Croix num.* 2153. Ratio, quia hostia & vinum sunt materia substantialis Sacerdotii, quibus principaliter significatur potestas in Corpus Christi, & propter solam decentiam ex præcepto Ecclesiæ usurpatur calix, & patena. Et idem consequenter dicunt *Sporer*, *& Tamburr. ll. cc.* si tradatur calix cum vinô, & hostiâ ibi immixtâ vel impositâ sine patena. Hæc sententia revera videtur probabilissima, Sed *La-Croix l. c.* refert, duos DD. a se consultos talem Ordinationem judicasse dubiam; Et idem videntur sensisse *Bassæus tom.* 1. *v. Ordo num.* 2. *& Bonac. p.* 3 *num* 11. ubi dixerunt tutius esse *attingere immediatè ipsam patenam & hostiam, juxta ritum Ecclesiæ, ne Ordinandus periculo se exponat non recipiendi Ordines*. Etenim in Decreto Eugenii assignatur pro materia Presbyteratûs *calix cum vino*, *& patena cum hostia*. Et in Pontificali dicitur: *Et cuppam calicis*, *& patenam simul tangunt*. Quapropter *Croix ibid.* (cui adhæret *Mazzotta tom.* 3. *pag.* 229. *v. Quær.* 2.) non immeritò dicit consultum esse, ut talis Ordinatio repetatur sub conditione; Quamvis enim prima sententia ferè certa videatur, tamen *Lugo Resp. mor. l.* 1. *dub.* 1. loquendo de Sacramento Baptismi, sic ait: *Licèt sententia negans valorem Sacramenti non æstimetur probabilis, nihilominus foret sufficiens motivum reiterandi, quia prudenter formidare possimus, ne fortè sit probabile quòd sit invalidum, aut saltem ne accedente judicio plurium DD. id successu temporis fiat*

fiat probabilis. Atque *ibid Dub* 23. tractans de Sacramento Ordinis, idem asserit dicendo quòd etsi quis quiescere posset in prima Ordinatione propter aliquam sententiam æstimatam moraliter certam, tamen non peccabit, si stante sententia opposita aliorum pro nullitate Sacramenti, *ad majorem animi quietem iterum sub conditione ordinetur: Quod etiam Episcopus licitè in gratiam ejus poterit facere*. Et ratio videtur esse, quia ipsa anxietas de dubio, modò sit vehemens, justa est causa Ordinationem sub conditione iterandi. Et idem sentit *Croix num.* 2145. *cum Gobato*, qui ait posse Sacramentum Baptismi iterari *propter dubium* non apertè vanum.

752 Dubitatur 3. An validè ordinetur Sacerdos qui tantùm calicem & patenam tangit, non autem hostiam? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Habert tom* 7. *pag.* 172. *quæst.* 4. item *Bauctus, atque Villal. ap. Escob. num.* 188. & 190. item *Bernal. Faber*, & *Fernand ap. Croix num.* 2152. Hi dicunt hunc debere iterum sub conditione ordinari, ut a dubiis liberetur: Et ab hac sententia non dissentiunt *Bonac.* & *Bass.* allati in *Dub. praced.* dicendo tutius esse attingere patenam & hostiam, *ne Ordinandus periculo se exponat. Secunda* verò sententia communis & verior affirmat, & hanc tenent *Sanch. Consil. l.* 7. *c.* 1. *du.* 2. *num.* 9 *Wigandt tr.* 15. *num.* 11. & 43. *Gonet.* & *Ilsamb. ap. Habert. l. c. Mazzotta tom.* 3 *pag.* 229. *Diana p.* 10. *tr.* 16. *R.* 88. & *Salm. c.* 2. *num.* 21. *cum Vasq. Aversa*, *Trull.* &c. ac *Escob. cum Led. Vega*, *Marchino*, *Vict. Nun Die.* &c. item *Sotus*. *Val Con. Spor. Rodr.* & *Gob. ap. Croix d. num.* 2152. Ratio, tum quia non præscribitur ab Ecclesia tactus immediatus hostiæ, sed tantùm patenæ, ut patet ex Pontificali, ubi sic habetur: *Pontifex tradit cuilibet calicem cum vino, & patenam suppositam cum hostia, & ipsi illam accipiunt inter indices & medios digitos; & cuppam calicis, & patenam simul tangunt*. Tum quia vinum in calice contentum certè non tangitur immediatè, ergo nec requiritur ut hostia immediatè tangatur; unde tum ob has rationes, tum ob communem Doctorum consensum benè dici potest hæc sententia moraliter certa. Ceterùm rectè advertunt *Salmant. l. c* curandum esse Ordinando, tam calicem, quàm patenam & hostiam (quo meliùs) contingere, ut ab omni scrupulo se eximat.

753 Dubitatur 4. An validè ordinetur qui solum calicem immediatè tangit, sed non patenam? *Prima* sententia quam tenent *Roncaglia pag.* 125. *q.* 5. *R.* 3. *Croix num.* 2154. *cum Pal. Dicast. de Ord num.* 265 & *Mazzotta tom.* 3. *pag.* 229. dicit hunc reordinandum sub conditione, tum quia in Pontificali ut supra præscribitur tactus tam calicis quàm patenæ, tum quia tactus patenæ aliàs tunc esset potiùs moralis quàm physicus. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Pal. us p.* 4. *num* 20. *Escob. num.* 184. *Diana p.* 6. *tr.* 8. *R.* 19. *cum Bauny*, & *Jo. Petit*, *Tamb. l.* 7. *c.* 5. §. 2. *num.* 6. *cum Vasq. Val. Hurt.* &c. item *Con. Aversa*, & *Trull. ap. Salm. c.* 2. *num.* 21. dicit hunc esse validè ordinatum, quia calix & patena tunc moraliter faciunt unum; Et hanc sententiam *Præpos.* & *Bosco apud Croix l. c.* vocant moraliter certam: Ego tamen censeo eam tantùm probabiliorem, sed primam non improbabilem, & ideo in praxi tenendam; Quapropter dico, sub conditione talem Clericum esse reordinandum.

Notandum, quòd carens Ordine Sacerdotii, vel Episcopatûs invalidè exerceret eorum munera. Carentes autem aliis Ordinibus, licitè eos exercent, si Ordines sint Minores: illicitè, si Majores. Hinc graviter peccat Clericus, qui sine Ordine officium Diaconi, vel Subdiaconi solemniter exercet, & incurrit ipso facto irregularitatem, & excommunicationem, sed hanc ferendæ sententiæ, ex c 1. & 2. *de Cleric. non Ordin. Min.* vide de hoc puncto dicenda *l.* 7. *de Irreg. num* 360. Utrùm autem eandem pœnam incurrant Laici taliter ministrantes? Vide dicta *de Sacr. Bapt num.* 116. v *Sed dub.* 1. ubi negativam sententiam tutati sumus.

Hic aliqua libet adnotare de Ordinatione Episcopi, & I. Episcopus non potest validè ordinari, nisi ab alio Episcopo, ex Apost. ad *Hebr* 7: *Major a minori non benedicitur* Ita *Pal. Sanch. Vasq* &c. communiter cum *Salm. c.* 4. *n* 3 Ad talem autem Ordinationem plura concurrunt, nempe impositio Libri Evangeliorum super scapulas ordinandi, unctio coronæ ordinati, & impositio manuum trium Episcoporum: item traditio baculi, & annuli, ut *Croix num.* 2148.

Utrùm verò ad valorem exigatur trium Episcoporum assistentia, extra casum necessitatis? Certum est 1. quòd hæc requiritur ex necessitate præcepti, ex *Nicæn.* 1 *c.* 4. & *Carthag* 2 *c.* 7. Certum 2. videtur, ex commissione Pontificis in casu necessitatis validè fieri Ordinationem ab uno Episcopo; ut asserunt *Croix num.* 2147. *Salm. c.* 4. *num.* 4. cum aliis ferè

rè communiter, contra *Pal. & Averf.* Sic enim communiter dicunt fecisse Apostolos, cùm Episcopos ordinabant; Et sic fecisse plures Pontifices testantur *Cardenas*, & plures apud *Cro. num.* 2147. ubi adest etiam Decretum S C. quô dicitur talem Ordinationem esse validam.

Ad quæsitum autem alii dicunt tres omninò requiri, & ita sentiunt *Tournely tom* 10. *pag.* 186. *& Holzmann num.* 70. item *Bellarm. Vasq. Gon. Pal. Barb.* &c. apud *Salm. c.* 4. *num.* 6. Sic enim scripsit *Damasus* Papa in *Ep.* 4. *contra Chorep: Quòd enim Episcopi non sint, qui minùs quàm a tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet.* Alii tamen negant, ut *Sanch. S. Ant. Azor.* &c. cum *Salm. c.* 4 *num.* 8. Ratio, quia in Pontificali Rom. unus tantùm Episcoporum dicitur consecrator, alii verò assistentes; in aliis enim Sacramentis unus tantùm Minister requiritur. Et probant ex Can. 1. Apostolorum apud Clement. ubi ex Decreto Simonis Apostoli dicitur; *Si aliquis ab uno Episcopo ordinatus fuerit, is qui ordinatus est deponatur.* Si deponendus est, ergo est verè ordinatus. Utraque sententia est probabilis, unde in praxi omninò prima sequenda est, ut patet ex *Prop.* 1. damnata ab *Innoc.* XI. Et ratio est quia cùm valde sit probabilis sententia (ut diximus *num* 738.) Episcopatum esse verum Sacramentum distinctum a Presbyteratu, tenemur utiquè in ejus Ordinatione tutiorem partem sequi ad vitandum damnum commune, nam aliàs Sacerdotes ab hoc Episcopo ordinati manerent dubiè ordinati.

5 „ 1. Potest Episcopus extra diœcesim suis „ subditis conferre primam tonsuram; quia „ non est Ordo. *Bon.* & alii 4. cum *Dian. p.* 4. „ *tom.* 4. *R.* 142. contra *Sanch Barbos* &c.

Sed hoc non est certum; Quæritur igitur, an Episcopus possit conferre Tonsuram in aliena Diœcesi sine licentia Episcopi loci? Negant *Sanch. Conf. l* 7. *c.* 1. *dub* 50 *num.* 2. *cum Salzedo, & Barbosa in Trid. Sess.* 6 *c.* 5 *de Ref. cum Garica, Campanile, Acunna, & Narbona*; Quia in Trident *l. c.* vetitum est Episcopis exercere Pontificalia in aliena Diœcesi sine licentia ejus Ordinarii, & cum Prima Tonsura sit Ordo, ut putant, non potest conferri sine Pontificalibus. Affirmant verò cum *Busemb.* ut supra, *Bonac. p.* 2 *n* 3. *Toletus l.* 1 *c* 48 *n.* 6. *al. às c* 49. *n.* 4 & *Azor Henr Vill Molf. &c. ap. Barb. & Lorca, Barbat.* ac *Rebuff. ap. Sanch. ll. cc.* Ratio, quia, cùm sit sententia communior & probabilior inter Theologos, quòd Tonsura non sit Ordo, ideo bene potest & solet conferri privatim sine Pontificalibus, ad quod non requiri ut licentia Episcopi loci.

„ 759 2. Quando dubium occurrit, an Ordo sit „ verè collatus, v. g. quia materia fuit dubia, „ iterari potest, & debet sub conditione. Quan- „ do verò sunt rationes utrinque probabiles pro „ nullitate, & validitate, ait *Dian p.* 5. *t.* 3. *R.* „ 47. *ex Gran.* posse iterari sub conditione, imò „ debere, si sit Episcopalis, vel Sacerdotalis: v. g. „ si Sacerdos, vel Episcopus non tetigisset vasa „ sacra, ut illud instrumentum, in cujus porre- „ ctione imprimitur character. Excipit tamen „ Sacerdotem, qui immediatè tetigit patenam, „ sed non hostiam. Eum verò, qui non tetigit „ calicem, & patenam, dum forma proferebatur, „ sed paulò post, posse quidem ad majorem animi „ sui quietem sub conditione iterum ordinari, „ non tamen esse necessarium, docet *Lug. res. mor. l.* 1. *d.* 33. Rectè autem notat *Dia. l. c.* „ etiamsi quis timeat, ne invalidè ordinatus „ sit, aut non recordetur, se tetigisse sacra „ vasa, aut non tetigisse imaginetur, non illi- „ cò iterandum esse Ordinem, cùm sola obli- „ vio, vel timor non sufficiat ad prudens, ac „ rationabile dubium, vel probabilitatem.

758 Quæritur, quomodo supplendi sunt defectus commissi in Ordinatione? Distinguendum: Si defectus est circa accidentalia, nempe si defuerit unctio manuum Presbyteri initiandi, tunc quamprimum suppleri debet ab eodem Episcopo, si fieri potest; ita *Sanch. Conf. l* 7. *c.* 1. *du.* 13 *num* 4. *Elbel num.* 28. *Croix num.* 2200. *&* 2201. ac *Salm. c.* 2. *num.* 25 *cum Soto, Trull & Aversa.* Aliàs taliter ordinatus, si non curaret hujusmodi defectum suppleri, vel ante suppletionem in Ordine suscepto ministraret, peccaret graviter; non verò incurreret irregularitatem, ut rectè advertunt *Salm. l c. & Sanch num* 5. *cum Sylvest Soto, Tab. Ang & Arm.* quia est irregularis qui ministrat in Ordine quem non habet, sed hic verè Ordinem habet. An autem qui ministraret ante suppletionem quæ fieri deberet alicujus defectûs dubiè essentialis circa valorem Ordinationis, incurreret irregularitatem? Videtur negandum, nam qui est dubiè ordinatus, non potest dici absolutè non ordinatus Notandum autem hic 1. cum *Salm. num.* 26. *Sanch. & Soto*, hoc non intelligi, quando defectus esset in re levi, sed tantùm in gravi, nempe si defuisset unctio manuum; aut etiam addunt *Salmant.* citantes *Sanchez*, si presbyterandus non protulisset verba consecrationis cum Episcopo;

sed

sed hoc non dicit *Sanch* imò *l. c. num.* 5. tantùm dicit, quòd si initiandus non dixerit Canonem, talis cæremonia non esset repetenda. Notandum 2. cum *Croix num.* 2200. & *Aversa*, quòd si defectus fuerit occultus, occultè supplendum est, ad vitandum scandalum, & turbationem aliorum.

Si verò defectus est circa essentialia, nempe circa materiam, & formam, tantò magis est supplendus. Sed hic quæres, an totum Sacramentum sit tunc supplendum? Resp. I. Si Sacramentum constet duplici materiâ & formâ, ut in Ordinatione Sacerdotii (juxta probabilem plurium sententiam), nempe calice cum vino ac patena cum hostia, atque impositione manuum; tunc si defectus est in parte antecedenti, nimirum in traditione calicis & patenæ, utiquè totum Sacramentum est iterandum, quia potestas supra Corpus Christi Mysticum fundatur in potestate supra Corpus Christi Reale; Secus verò, si defectus est in parte posteriori, quia potestas ad Corpus Christi verum, jam tradita est independenter a parte subsequenti; ita *Salm. c. 2. num.* 31. & *Croix num.* 2204. & alii passim. Resp. II. Si tantùm pars materiæ fuerit, vel dubitetur an fuerit omissa, in Ordinatione Sacerdotis, & Episcopi totum equidem Sacramentum est iterandum; hinc si tradita sit patena cum hostia, & calix sine vino, Ordinatio tota repeti debet, tradendo utramque materiam, ut dicunt *Elbel num.* 28. & *Croix num.* 2205. *cum Aversa*, & aliis pluribus; & sic omninò tenendum juxta dicta *num.* 750 Dicunt autem *Salm c. 2. num.* 32. hoc quidem tenendum in Ordinatione Presbyteratûs, & Episcopatûs, non autem aliorum Ordinum; quia in eis, si adest probabilitas pro valore Ordinis suscepti, non requiritur supplere defectum, cùm in Sacerdotio postea suscipiendo omnis illorum potestas recipiatur; Sed hoc non admittendum saltem pro Ordine Diaconatûs, nam in *c. Presbiter. de Sacr. non iterand.* loquens Pontifex de Ordinatione Diaconorum, dicit quòd si impositio manuum est omissa, omninò est repetenda; etsi probabile sit solam traditionem Libri esse de essentia.

759 An autem hujusmodi defectus, tam essentiales quàm accidentales, debeant suppleri tempore designato ad collationem Ordinum? *Salm. c. 4. num.* 79 *cum Granad &c.* dicunt posse suppleri quocunque anni tempore. Communiùs verò affirmant *Croix num.* 220 & *Sanch. l. c. num.* 7. *cum Innoc. Panorm.* & *Arm. ex cit. c. Presbyter.* ubi, cùm fiat sermo de impositione manûs in Ordinatione Presbyteri, vel Diaconi, sic dicitur: *Quòd si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi Ordines conferendos eximè supplendum, quod per errorem extitit prætermissum.* Mihi autem videtur sic distinguendum: Si defectus sit circa valorem Sacramenti, tunc supplendus est tempore ab Ecclesia statuto, ut censet secunda sententia; & hoc videtur non posse negari ex textu mox allato. Secus verò dicendum, si esset defectus accidentalis. Probabiliter verò dicunt *Tamb. l. 7. c. 5. §. 2. num.* 13. *cum Gran. & Quintanad. & Croix d. num.* 2200. *cum Aversa, Gob* & aliis universim ut asserit, quòd si ob solum dubium iteretur Ordo sub conditione, vel Cæremonia aliqua, poterit iterari quovis die, & a quovis Episcopo, eodemque die poterunt simul conferri Ordines tam Majores quàm Minores, adhibitis solis solemnitatibus probabiliter necessariis ad valorem.

Resp. 4. Episcopus non potest ordinare, „ nisi subditos, vel ratione originis (si scil. „ in ejus diœcesi sint nati), vel ratione do- „ micilii, ex voluntate illic perpetuò habitan- „ di; vel ratione Beneficii in sua diœcesi exi- „ stentis. *Dian. p. 8. tom. 2. Laym. Præf. f.* &c. „ *commun.* * (*Vel, adde, ratione familiaritatis seu famulatûs, ex Trident. Sess. 23. c. 9. de quo vide dicenda num.* 779 *Ordinans autem non subditum sine licentia sui Ordinarii, suspenditur per annum a collatione Ordinum, ut habetur in c. Nullus. & c. Eos qui, de Temp. Ordin.*) * Quocunque autem horum modorum sint subditi, licitè eos ordinat, ut habetur in *c. Cùm nullus. de tempore ordin.* 6. „ & ex communi, *Henriq. Less. l. 2. c.* 34. *d.* 19. „

Notandum autem est I. Ex Trident. *Sess.* 23. *Can.* 7 definitum esse, solos Episcopos esse Ordinarios Sacramenti Ordinis Ministros. Episcopus verò tantùm electus, & confirmatus, licèt possit præbere licentiam subditis, ut ab alio Episcopo ordinentur, nequit tamen ordinare, nisi sit etiam consecratus Episcopus autem consecratus, etiamsi sit degradatus, & Episcopatum renunciaverit, validè ordinare potest; est communis cum *D. Thoma suppl. q. 3. a. 2. Salm. c. 4. n.* 13. 14 & 15. Sed hic plura sunt discutienda.

Quæritur 1. an Pontifex possit præbere simplici Sacerdoti facultatem ad conferendos Ordines? Distingue: quòd Tonsura, & Ordines Minores a quolibet Sacerdote conferri possint ex commissione Pontificis, est communis cum

S. Tho-

S. Thomas, Soto, Sanch. vide Salm. c. 4. num. 19. Negant tamen hoc communiter de Presbyteratu, tanquam de Ministerio excellentissimo, qui a solo Principe Ecclesiæ supremam facultatem habente, prout est Episcopus, debet impertiri, ita *S. Thomas d. q. 38. a. 1. ac Palaus, Aversa, Nunn. & Granad. cum Salm. num. 25.* Contra *Escob. num 228. cum Innoc. IV. Vasq. Ang. Hurt. &c.* qui dicunt nihil obstare, quin Papa possit simplici Sacerdoti facultatem tribuere ordinandi etiam Sacerdotes; Et probant ex Concilio Antioch. *Can.* 10. ubi, postquam dictum fuit Chorepiscopos posse ordinare subdiaconos, statim additur: *Nec Presbyterum verò neque Diaconum audeant ordinare præter conscientiam Episcopi*, ideft ipso ignorante; ergo poterant ipso sciente & consentiente. Dicunt autem Chorepiscopos esse simplices Sacerdotes, in quo consentiunt *Morinus, & Thomassinus ap. Tournely tom.* 10. *pag* 204. *v. Una.* Sed rectè respondent idem *Tournely pag.* 205. *Bonac. p.* 4. *num.* 3. *& Pal. p.* 14. *num.* 9. *cum Bellarm. Con. & Laym.* Chorepiscopos fuisse verè Episcopos, sed suffraganeos, qui non poterant ordinare sine consensu Episcopi Civitatis; Et probant ex eodem Concilio Antioch. d. *Can.* 10. relato a *Tournely l. c.* ubi ante verba supra relata, dicitur: *Qui Chorepiscopi nominantur, quamvis ut Episcopi consecrati sint, &c.*

Quæstio igitur est de Diaconatu, & Subdiaconatu. Alii affirmant, ut *Croix n.* 1212. *Holzmann n.* 85. *v. Dices.* 3. *cum Vasq. Tann. Henno, & Herincx, Roncaglia pag.* 125 *c.* 2. *q.* 1. *cum Diana, Pal. p.* 14. *num.* 10. *cum Victor. & Maj. & Escob. num.* 225. *cum Rodr. Turr. Hurt. Gab. Aversa, Ang. &c.* & probant ex Indulto concesso Abbatibus Cistercienfibus ab Innoc. VIII. an. 1489 cujus Bullam testantur observasse *Victor. Vasq. & Rodr. apud Frassen tom.* 12. *pag.* 103. qui refert verba Bullæ, nimirum: *Ne Monachi pro suscipiendis Subdiaconatûs, & Diaconatûs Ordinibus extra Claustrum discurrere cogantur, tibi & successoribus, ut Religiosis Subdiaconatûs, & Diaconatûs Ordines conferre possitis, auctoritate Apostolica indulgemus.* Alii verò negant, ut *Sot. Bell. Gon.* &c. cum *S. Thoma*, qui expressè docet *3. part. qu. 3. art. 1. ad* 5. Papam non posse committere simplici Sacerdoti, ut Majores Ordines conferat. Alii demum probabiliter cum *Salm. c. 4. num.* 28. *Led. Gran. Aversf. Suar.* &c. negant de Diaconatu, cujus ministerium est immediatè ad Corpus Christi tangendum, illud fidelibus distribuendo; affirmant verò de Subdiaconatu, quia ejus munus non habet relationem tam immediatam ad Christi Corpus. Neque huic obstare dicunt *Salmant.* doctrinam *D. Thomæ*, nam (ut ajunt) S. Doctor tantùm ibi exclusit Ordines Majores, qui semper in Ecclesia pro Sacris habiti sunt, ut infertur ex verbis ipsius Angelici, qui loquitur de Ordinibus qui habent immediatam relationem ad Corpus Christi; sed notum est (ut ostendit *Tournely tom.* 10. *pag.* 150. utque diximus *Tom.* 1. *l.* 3. *num.* 831.) quòd Ordo Subdiaconatûs non fuit computatus inter Sacros, nisi Seculô XI. ab Urbano II. ut habetur in *c. A multis de Ætate, & qualit præfic.* Neque Subdiaconatus immediatam habet relationem ad Corpus Christi, ut loquitur *D. Thomas*, soli enim Sacerdotes possunt Eucharistiam conficere, & soli Diaconi eam deferre, aut ministrare. De Indulto autem concesso Cistercienfibus conferendi etiam Diaconatum, dubitant *Salm. n.* 29. cum pluribus aliis; vel censendum dicunt, in hoc Papam secutum fuisse probabilem opinionem eorum qui dicunt, in hoc bene posse Pontifices dispensare.

763 Quæritur 2. an Abbates possint conferre Tonsuram & Ordines Minores aliis, quàm sibi subditis Regularibus? Olim benè poterant ex privilegio eis concesso in VII. Synodo, ut habetur in *c. Quoniam. Dist.* 169. Attamen Tridentinum *Sess.* 23. *c.* 10. sic sancivit: *Abbatibus... non liceat in posterum cuicunque, qui regularis sibi subditus non sit, Tonsuram, vel Minores Ordines conferre, non obstantibus quibuscunque privilegiis, consuetudinibus, &c.* Hoc tamen Decreto non obstante, dicunt *Escob. num.* 210. *Sanch. Consf. l.* 7. *c.* 1. *du.* 19. *num.* 20. *cum Cov. Archid. Felin.* &c. ac *Salm. c.* 4. *num.* 35. *cum Molfes. Leand. & Aversa* probabilissimum esse, Abbates (saltem primates qui Episcopalem habent jurisdictionem, ut limitant iidem *Sanch. num.* 23. *& Salm. l. c. cum Molfes. Aversa, &c.* contra alios qui cum *Escob.* omnibus Abbatibus id concedunt) posse etiam hodie Ordines Minores conferre non solùm sibi subditis, sed adhuc secularibus qui Literas Dimissoriales a suis Prælatis acceperint. Admittunt verò *Salm. num.* 38. *cum Laym. Azor. Tamb. Leand. &c.* quòd Abbates mitrati, & ab Episcopo benedicti, vel potestatem habentes Pontificalia exercendi, ut ait *Philib.* apud *Salm num.* 32. possint ordinare seculares sibi subditos, vel alios habentes Literas Dimissorias a suis Prælatis; quia hi ratione licentiæ suorum Prælatorum jam fiunt subditi

subditi prædictorum Abbatum; Et sic testantur pluries decisum fuisse a S Congr *Barbosa, Diana*, & alii *ap. Salm l. c.* Sed omnes illæ opiniones hodie non sunt ampliùs probabiles, dum in Decreto S C Concilii edito 17 Jan. an. 1642. (quod referunt in extensum *Croix num* 2160 *& Fagnan. in c. Aqua. de Consecr. Eccles. num* 19 & de quo etiam mentionem facit Benedictus XIV. *de Syn l* 2 *c.* 10. *num.* 12.) approbante Urbano VIII. & inviolabiliter observari jubente, statutum fuit, reprobata omni contraria opinione, Abbates Benedictinos Congr. Cassinensis, seu alterius Congregationis, vel Ordinis, aut Instituti, habentes etiam jura Episcopalia, & facultatem Ordines Minores conferendi, non posse ordinare, præter suos subditos Regulares, alios sive Regulares, sive Seculares, etiam habentes Dimissorias a suis Ordinariis; Et ibi imponitur suspensio tam ordinantibus, quàm concedentibus Dimissorias, si aliter egerint. Item hic notandum, quòd eadem S C. die 17. *Dec.* 1618. (ut refert idem Bened. XIV. *num.* 15.) declaravit in quadam causa Abbatis S Rufilli, quòd etiamsi constaret de territorio separato, in quo prædictus Abbas habebat jurisdictionem quasi Episcopalem, non poterat concedere Literas Dimissorias suis subditis, eo quòd obstabat Tridentinum *Sess.* 23. *c.* 10. ubi dictum fuit: *Ne Abbates, et alii exemti, aut Collegia, vel Capitula quæcunque Ecclesiarum Cathedralium Literas Dimissorias Clericis secularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed eorum Ordinario ad Episcopos intra quorum fines existant, pertineant.* Sunt tamen excipiendi (ut advertit præfatus Benedictus XIV *num.* 16.) aliqui Abbates, qui ex privilegio speciali post Tridentinum obtento possunt suis subditis secularibus Literas Dimissorias concedere, ut sunt Abbas Cassinensis ex privilegio Sixti V. & Abbas Cavensis ex privilegio Pauli V. & alii qui sunt adnotati in Cancellaria Cardinalis Urbis Vicarii.

764 Hìc dubitatur 1. An Abbates qui possunt suos subditos Regulares, & professos ordinare, possint etiam ordinare Novitios suos? Negant *Palaus num.* 14. *& Barbosa, Sayr. Rodr. &c. apud Escob num.* 211. quia Novitii non possunt dici propriè Regulares & subditi, dum ad seculum liberè possunt redire. Sed probabiliùs affirmant *Laym. c.* 9. *num.* 2. *Sanch. Dec. l* 6. *c.* 10. *num.* 22. *Escob num.* 213 *cum Suar. & Salm c.* 4. *num* 39 *cum Leand. & Pellız.* & probabile putat *Croix num.* 2199. quia nomine Regularium in favorabilibus veniunt etiam Novitii.

765 An autem tales Novitii debeant ordinari ab Episcopo loci Novitiatûs, an verò originis, aut domicilii? *Suarez, & Henr ap. Croix num.* 2199. tenent ordinandos esse ab Episcopo originis, vel domicilii. Sed *Sanchez Dec l* 4 *c.* 39. *num* 20. *Pal p.* 11. *num.* 8. *& Delbene dub.* 3. *sect.* 8. *num.* 7. & idem tenet *Fagnan.* cum aliis in *c. Cum inter* 2 *s. de Sent. & re jud num.* 8. censent bene posse ordinari ab Episcopo loci, ubi est Novitiatus, quia Novitii ibi degentes jam habent animum ibi perpetuò manendi. Utraque sententia est probabilis, ut rectè dicunt *Croix l c. & Mazzotta tom.* 3. *pag.* 242. Modò (omninò addendum dico) Novitius per notabile tempus jam manserit in Novitiatu, & juramentum præstet ibi (quantum in se est) perpetuò manendi, juxta dicenda *n* 769 *ad* V.

766 Dubitatur 2 an Abbates ordinantes non subditos, validè ordinent? Negant *Suar. Avers.* cum *Croix n.* 2191. Sed veriùs affirmant *Sanch. Pell. Tamb.* &c. cum *Salm. c* 4. *n* 40. Quia talis facultas jam invenitur Abbatibus concessa in Corpore Juris, ex *d. c Quorumdam. Dist.* 69. Concilium autem Trid. & Decretum S. C. supra relatum videntur interdixisse tantùm exercitium talis facultatis; Qua de re Abbates illicitè ordinant, sed non invalidè. Et sic (ut refert Bened. XIV. *de Synodo l.* 2. *c.* 10. *n.* 13.) declaratum fuit a S. C. die 23. *Nov.* 1632. & confirmatum die 16. Martii 1726. ubi dictum fuit huiusmodi ordinatos ab Abbatibus privilegium habentibus indigere tantùm absolutione & rehabilitatione a Sede Apostolica, sed non reordinatione, tanquam validè ordinati. Idque magis patet ex Decreto approbato ut supra ab Urb. VIII. ubi imponitur suspensio Ordinatis ab hujusmodi Abbatibus, ergo ipsi jam habentur pro validè ordinatis.

767 Notandum II. Probabile est Ministrum conferentem in mortali Ordines Minores non peccare mortaliter, quandoquidem satis probabile est, quòd tales Ordines non sint Sacramenta. juxta dicta *num* 736 Certum est autem, quòd tam conferens (etiam Ordines Minores) innodatus aliquâ censurâ, greviter peccabit, & incurret irregularitatem exercens actum ordinationis, quàm suscipiens cum censurâ pariter peccabit, & incurret suspensionem ab Ordine suscepto; vide *Salm.. c* 14. *nu* 71.

768 Notandum III. Regulares ex *c. Cum Nullus. §. fin. de Temp. Ord. in* 6. debent suscipere Ordines ab Episcopo, in cujus Diœcesi est

Mona-

Monasterium, ubi tunc commorantur. Et quamvis S. Pius V. concesserit privilegium Religiosis, ut possent ordinari ab alio, quàm ab Episcopo loci, ubi degunt; Attamen (ut refert *Concina pag.35.n.10.*) Gregorius XV. hoc privilegium revocavit; hancque revocationem confirmarunt Clemens VIII.& Bened XIII.& novissimè N. P. regnans Bened. XIV. in Bulla quæ incipit, *Impositi Nobis*, an. 1747. Item notandum, quòd S.C. (ut refert *Roncaglia c. 2. q. 3.*) de mandato Clementis VIII. edidit Decretum, ubi declaratum fuit, quòd, si ille Episcopus non habeat Ordinationem, tunc Superior poterit subditis Dimissorias dare ad quemcunque alium Episcopum: Præcipitur tamen ibi Regularibus, ne ex industria differant Ordinationes suorum subitorum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus non est habiturus Ordinationem, vel absuturus est, contra id quod ait *Gobat ap.Croix n.2193*.Et præcipitur observantia hujus Decreti sub pœna privationis vocis, & Officii. Hæc omnia confirmavit Benedictus XIV. in mox citata Bulla, et insuper statuit, quòd si Episcopus Diœcesanus fuerit absens, vel non habuerit Ordinationem, non potest Religiosus ab alio ordinari, nisi ostendat attestationem Vicarii Generalis, Cancellarii, aut Secretarii ejusdem Episcopi; Aliàs tam ordinans, quàm sic ordinatus incurrunt censuras & pœnas quas incurrunt, qui ab aliquo Episcopo ordinantur sine Dimissoriis. Item statuit, quòd talis Regularis examinari debet ab Episcopo ordinante. Item quòd privilegia alicujus Ordinis, ut ejus Religiosi ordinentur a quocunque Episcopo, debeant esse nominatim, non verò per communicationem. Item quòd Regulares nequeant aliò discedere ut ordinentur, & postea redire ad pristinum domicilium ad hoc ut eximantur ab Episcopo loci. Dicit autem *Roncaglia*, *cum Fagnano*, *et Passerino*, quòd si Monasterium sit in loco nullius Diœcesis, possunt ejus Religiosi ordinari ab Episcopo viciniori. Omnes autem Regulares exemti a Prælatis suis Dimissorias accipiunt; vide dicenda *num* 790.

769 Notandum IV. Ad licitè Ordines suscipiendos, requiritur ex *Trid sess 2 .c. 3.et* 8.ut initiandus (etiam primâ Tonsurâ, ut DD. communiter intelligunt cum *Salm. c. 4 num. 43.*) ordinetur a proprio Episcopo, vel ab alieno, sed de ejus licentia; Sin autem ipse peccat graviter, & suspenditur ab exercitio Ordinis suscepti, donec proprius Episcopus voluerit; & ordinans incurrit suspensionem a collatione Ordinum per annum: & interim, si suspensio sit notoria, sive de facto sive de jure, sui subditi Clerici (non autem laici) possunt ordinari sine ejus licentia *ab Episcopis vicinis*, ut expressum habetur in *c. 2. De Tem Ord. in 6.*

770 Hic autem maximè advertere oportet ea quæ statuuntur super hac materia in Bulla *Speculatores*, edita an. 1694. ab Innocentio XII. quam in extensum affert *Croix num.* 2165.& sunt sequentia:

I. Non sufficit, quòd quis statim ab aliquo Episcopo Beneficium sit accepturus, ut ab eo ordinari possit, vel primam Tonsuram accipere.

II. Initiatus Tonsurâ, vel Minoribus a proprio Episcopo, non potest ulteriùs ordinari ab alio, titulô Beneficii; nisi exhibitis priùs Literis Testimonialibus Episcopi tam originis, quàm domicilii super suis natalibus, ætate, & moribus.

III. Nulli Episcopo etsi Cardinali liceat externum, sibi non subditum ratione Originis, vel domicilii, ad Clericalem Tonsuram promovere prætextu cujusvis Beneficii Ecclesiastici ei statim conferendi, seu ad quod a Patronis præsentatus, seu nominatus fuerit. *Præterea*. Ut quis possit ordinari titulô Beneficii ab Episcopo non proprio, requiritur ut Beneficium actu possideatur, & de se sufficiat ad congruam sustentationem sine supplemento Patrimonii. Quare non bene *Salm de Ord cap* 4. *num.* 52. cum aliis dicunt sufficere Beneficium etiam tenue pro titulo ad suscipiendos Ordines; Quamvis (ut rectè notat *Croix num* 2177. *cum Bon Barb & communi*, contra *Less* &c), quoad alios effectus, sufficiat quodcunque tenue Beneficium, ut quis subditus fiat. Unde autem desumatur congruitas Beneficii quoad effectum Ordinationis, vide dicenda *num*.815.*v. Not* 1.

IV. Qui fortuitò nascitur alicubi, debet ordinari ab Episcopo loci, ubi Pater natus est (nisi Pater postea ibidem, ubi natus est initiandus, contraxerit domicilium). Debet tamen obtinere Literas Testimoniales, si illic, ubi natus est, tandiu moratus sit, ut ibi potuerit contrahere impedimentum. Sicut pariter indiget Testimonialibus Episcopi originis, qui in loco suæ originis similiter impedimentum contrahere potuerit.

V. Ille tantùm censendus est subditus ratione domicilii, qui aliquò venit animô per-

petuò ibi manendi; & hunc animum probet vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domûs cum asportatione majoris partis bonorum, manendo simul ibi per aliquod notabile tempus; debetque jurare hunc animum tunc habere.

VI. Ut Episcopus possit aliquem ordinare titulò familiaritatis, oportet ut per triennium cum aluerit secum in suo actuali servitio, eidemque intra mensem conferat Beneficium sufficiens ad congruam sustentationem, cum Testimonialibus Episcopi originis, & domicilii.

VII. Episcopus originis, sive domicilii potest a suis subditis, etiam cum sua Dimissoria ab alieno Episcopo ordinatis, petere ut intra aliquod tempus exhibeant Ordinum susceptorum Testimoniales, in quibus inferatur observata esse, quæ in hac Bulla præscribuntur; aliàs potest eos suspendere ab exercitio suscepti Ordinis.

771 " 1. Qui in una diœcesi est natus, in altera " habet domicilium, in tertia beneficium, a " quovis trium illorum Episcoporum potest " Ordines, vel dimissorias accipere *Præp. qu* " *1 d 14. Lay l. 5 tom 9. c. 9. Dian. p. 8. tom. 2.* " *R. 8 & 9.* ubi cum *Aversa*, & aliis 3. con- " tra *Barbos.* dicit, etsi ab uno eorum acceperit " Ordinem unum, posse alterum ab alio acci- " pere. * (*Vide dicta n. præc. infra n. II*) *

772 " 2 Potest quis ordinari, ut originarius, " ubi ipse, vel pater ejus est natus. *Barbos. Ze-* " *rol. Aversa*, & alii novem cum *Dian p 8.* " *tr 2. R. 12.* Non tamen ordinari ab Epi- " scopo, in cujus diœcesi natus est fortuitò: " v. gr. quia mater ibi itineris, vel negotio- " rum causâ degebat, quia non contrahit ibi " jus originis, sed ubi parentes domicilium " habent; ibi enim natus esse censetur. *Sanch.* " & alii octo, cum *Dian. p. 8. tr. 2. R. 11.* " contra *Hurtad.* * (*Vide n. præc num IV.*) *

773 " 3. Qui in diversis Episcopatibus habet duo " domicilia, in quibus æqualiter, etsi non " mathematicè, habitat, potest ab utriuslibet " loci Episcopo ordinari; quia utrique est sub- " ditus ratione domicilii. *Præpos. l. c. Sanch.* " *Aversf.* &c. cum *Dian p 8. tr. 2. R. 10.* Ejus " tamen filius ab illo tantùm, in cujus diœ- " cesi est natus. Quòd si fortuitò extra utri- " usque diœcesim sit natus, ab utrovis, potest " ordinari, quia uterque censetur ejus Episco- " pus originis, cùm non sit potior ratio de " uno, quàm de alio. *Præpos. Dian. l. c.* Na- " tus autem ex fornicatione, matris potiùs, " quàm patris domicilium sequitur. *Præpos.* " *Dia. l c. R. 18.* "

774 Potest quis ordinari ab Episcopo Beneficii, licèt Beneficium sit simplex, modò sit perpetuum, & initiandus illud jam possideat. Et idem dicitur de habente Commendam perpetuam, quæ transeat in titulum. Ita *Sanch. Trull. Aversf. Phil.* &c. cum *Salm c 4 num 51. & 52. communiter* Dicunt *Tamb. de Ord. c. 8. num. 21. cum Dian. & Bord. ac Salm.* cum iisdem Authoribus, quod sufficit Beneficium etiam tenue: Sed hoc expressè reprobatur in d. Bulla *Speculatores, n. 770. ad n* III. ex qua requiritur Beneficium sufficiens ad sustentationem de se, sine supplemento Patrimonii; vide apud *Croix n. 2168.* Et hic notandum cum *Croix num. 2178.* non sufficere titulum servitii Mensæ, vel Ecclesiæ, aut Missarum; quia revera hæc non sunt Beneficia. An autem ex Beneficio detrahenda sint onera Missarum? S. C. (ut refert Bened. XIV. *Notif. 26 num. 6.*) die 17. Jul. an. 1723. respondit id relinquendum arbitrio & conscientiæ Episcopi. Nota verò, quòd in nostro Regno Beneficium, ut quis possit cum eo ordinari, debet ascendere, detractis oneribus, saltem ad medietatem taxæ statutæ pro Patrimonio. Vide infra *num* 820.

775 Sed dubitatur 1. an Episcopus Beneficii possit dispensare in interstitiis cum aliquo, eodem modo quo posset dispensare cum eo Episcopus domicilii? Negant *Nav. & alii*; sed verius affirmant *Barbosa Alleg. 4 num. 54* & *Salm. c. 4. n. 53. cum Garcia*, & *Trull.* quia, cùm talis Ordinandus jam fiat subditus Episcopi Beneficii quoad Ordines, fit etiam subditus quoad omnia concernentia ad Ordines; Modò, intelligendum, accedat necessitas vel utilitas (respectivè ad Ordinem qui confertur) Ecclesiæ, cui Ordinandus adscribitur, juxta dicenda *num. 795.*

776 Dubitatur 2. an ritè Episcopus ordinet aliquem, cui ideo contulit Beneficium, ut possit eum ordinare? Negant *Quaranta*, *Barb.* &c. apud *Salm. c. 4. num. 53.* quia talis collatio esset in fraudem. At valde probabile est, quòd possit, ut tenet *Tamb. de Sacr Ord. c. 8 num. 21. cum Leandr. Bord. Dian. & aliis*; & huic sententiæ favent *Salm. c. 4 num. 52. cum Trull.* Ratio, quia nullò modò fraudat legem qui utitur jure suo, ex Reg... juris in 6. *Non censetur dolò facere, qui utitur jure suo.* Habetur autem in *c. Cum nullus. de Temp. Ord.* quòd indistinctè concessum sit Episcopis ordinare alienos ratione Beneficii.

777 4. Qui plura habet in diversis diœcesibus " bene-

" beneficia, poteſt a quolibet illorum Epiſco-
" porum ordinari. *Garc. Præp. l. c* &c. *Dian. p.*
" *8. t. 2 R. 25.* * (*Idem dicunt Salm. c. 4 num 47.*
" *cum Pal. Trull &c. In Expoſitis autem ſpectatur*
" *locus in quo expoſiti ſunt; Salm. ibid.*) *
" Studioſi qui in Univerſitate habitant, et-
" iam ultra decennium, animô redeundi in
" patriam, non contrahunt ibi domicilium,
" atque adeo ab ejus loci Epiſcopo ordinari
" non poſſunt. Imò ſi iſthic ducant uxorem,
" nec filii eorum; ſicut enim is non dicitur
" Epiſcopus domicilii reſpectu patris; ita nec
" Epiſcopus originis reſpectu prolis, quæ na-
" ta fingitur in domicilio patris. *Dian p. 8. t.*
" *2. R. 15. & 15.*

78 Notandum 1. quòd, licèt ad alios effectus, etiam ad ſuſcipienda Sacramenta, ut domicilium acquiratur, ſufficit quòd quis incipiat alicubi habitare animô ibi perpetuò manendi; ad effectum tamen ſuſcipiendi Ordines, ultra prædictum animum requiruntur alia in Bulla *Speculatores*, enumerata *d n. 770. infr. n.* V. & præcipuè juramentum de ipſo animo perpetuò ibi manendi. Benè tamen advertunt *Sanch. de Matr. l. 3. D. 23 num. 1. & 2. Bonac. p 4 num. 11. & 12 Pal. p 15. & Salm. c. 4. num 48. cum Averſa, Trull. Dic. & Philib.* quòd ſi quis poſt domicilium contractum habet animum alibi ſe transferendi, bene poſſet ordinari ab Epiſcopo loci in quo commoratur: ad domicilium enim perdendum, non ſolùm requiritur animus diſcedendi ab illo, ſed etiam actualis receſſus.

79 Notandum 2. quòd Barones, eorumque filii gaudent domiciliô ſuorum feudorum, etſi ibi non habitant; ac propterea ordinari poſſunt ab illorum Epiſcopo. Ita *Barb. Averſ.* apud *Croix n. 2179.* Idem dicunt *Salm. loc. cit.* cum *Sanch. Trull. Gob Barb. Rebuff* apud *Croix ibid.* de Senatoribus, & Officialibus perpetuis alicujus loci, eorumque filiis; Sed meritò hæc ait *Croix ibid.* non eſſe conformia intentioni Bullæ *Speculatores* relatæ; ubi (ut vidimus) requiritur, ut Ordinandus ratione domicilii per notabile tempus ibi permanſerit, & habeat animum ac juret ibi perpetuò manendi.

780 Fit etiam aliquis ſubditus Epiſcopi quoad Ordines ſuſcipiendos ratione *Familiaritatis*, ſeu famulatûs; modò (ut ſancivit *Trid. ſeſſ. 23. c. 9.*) *per triennium fuerit ſecum commoratus, & Beneficium, omni remotâ fraude, ſtatim reipſa illi conferatur*. Putat hic *Vaſq* ſufficere, ſi Epiſcopus animum habeat conferendi Beneficium, quamprimum vacaturum; Sed communiter dicunt *Averſ. Phil. aliique* cum *Salm c. 4. n. 55.* Beneficium debere eſſe jam vacans; licèt ante Ordinationem non conferatur, ut *Sanch. Lcd.* cum *Salm. num. 56* Per relatam tamen Bullam *Speculatores*, ſufficit ſi Beneficium conferatur intra menſem; vide *n. 770.* ad *n.* VI. Nomine autem *Familiarium* intelliguntur omnes, qui Epiſcopo famulantur, & vivunt ejus expenſis, etſi in ejus ædibus non habitant, modò degant in loco, ubi eſt Epiſcopus, vel prope; ſecus ſi diſtent per decem leucas, ut dicunt aliqui; vel per duas dietas, juxta alios apud *Salm. l. cit.*

Dicit autem *Barb de offic. Epiſc. Alleg. 5 num. 12. & 13. cum Garcia, & Armendar.* qui hoc referunt deciſum a S C. (contra *Eſcob. num 350.* qui citat pro ſe *Marchin. & Leandrum*) Epiſcopum poſſe ordinare ſuum Familiarem triennalem etiam ad titulum Patrimonii, vel Penſionis pro neceſſitate vel utilitate Eccleſiæ, cui ille eſt adſcribendus; Imò *Vaſquez, & Gabr.* cenſent poſſe eum ordinare, etiamſi non habeat Patrimonium; ſed hanc opinionem *Barboſa ibid.* meritò falſam vocat. Præterea, *Renzi De Ord. c. 1. ſe 3. q. 13. & Barb. num. 8. cum Garcia, Riccio, & Molf.* (qui etiam deciſum a S. C. afferunt) ſufficere ajunt triennium adhuc incœptum antequam fuiſſet Epiſcopus: Advertunt tamen communiter *Renzi l. c. cum Pal. Tamb. Marchin. & Leand. ac Barb num 9. cum Molf. & aliis*, tempus triennale debere eſſe continuum; Hoc verò intelligendum moraliter, unde cenſet *Renzi ibid.* non interrumpi triennium, ſi Familiaris per aliquod tempus aliò diſcedat; idque probat ex *c. fin. de Verb. Sing. in 6.* ubi interrogatus Papa, quis veniret nomine Clericorum ſuorum, reſpondit venire Clericos familiares continuò domeſticos commenſales, etiamſi aliquando pro ſuis negotiis abeſſe contingat. Item advertunt *Renzi q. 1 2. Sanch l. 7 c. 1. du. 27 num. 3 & Barb. num. 14 cum Nav. Sayr Ugol.* & aliis pluribus, non poſſe Epiſcopum diſpenſare ſuper Interſtitiis cum Familiari ordinando ad titulum Beneficii ſtatim conferendi, quia hic nondum eſt ſubditus, & ita refert deciſum a S C. *Garcia ap. Renzi l. c.* Bene tamen poterit diſpenſare poſt collatum Beneficium, quia ratione Beneficii collati jam fit ſubditus, ut dicunt *Placeſ. & Campanile ap. Barboſa num 15.* & pariter id a S C. deciſum refert *Pitton de Epiſc num. 292.* die 26. Maji 1594. Sed hoc intelligendum (ut diximus *num 775.*), ſi adſit neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ.

Quæritur, an famuli famulorum Epiſcopi poſſint ex hoc eodem titulo ab illo ordinari? Affirmant

firmant *Sanch.Cons l.7.c.1. du.20.num.24. Dian. p.4.tr 4. R 145. Salm.c.4 num.57. Averf. Henr.* Modò absit fraus, nempe, si ad hoc Episcopus permittat Familiares suos plures famulos habere, ut possit eos ordinare; Et modò omnes expensis Episcopi alantur, ut advertunt *ibid. Salm.* cum *Henr.* Ratio, quia hi omnes revera tunc tanquam famuli ipsius Episcopi reputantur.

DUBIUM II.

Quæ requirantur in Ordinando.

781 Quinam validè aut invalidè ordinentur? 782. An validè ordinentur Infantes?
783 Quæ requirantur, ut quis licitè ordinetur, ap. Busemb. 784. I. Ut sit viator, non neophytus, non infamis, hermaphroditus, irregularis. &c. An autem remaneant ordinati irregulares, &c. quos Episcopus protestatur non intendere ordinare?
785 II. Animus clericandi. Du. 1. An peccet suscipiens Ordinem, nolens ascendere ad superiorem? Du. 2. An peccet Clericus in Minoribus, si uxorem ducat? Du. 3. An peccet suscipiens Tonsuram ad effugiendum forum?
786 III. Ut sit confirmatus.
787. IV. Ut habeat Literas Dimissorias. Not. 1. Episcopi regulariter tenentur per seipsos ordinare. Not. 2. Licentia data non expirat morte concedentis. Not. 3. Episcopus confirmatus potest Dimissorias concedere, non verò suspensus, &c. Not. 4. Potest Episcopus eas dare etiam in aliena Diœcesi existens. Not. 5. Non potest verò Vicarius Generalis. 788. Not. 6. Quid de Capitulo Sede vacante? Not. 7. Quid de Abbatibus? Not. 8. A quibus debeant habere Dimissorias Regulares? Not. 9. Quid si Papa det licentiam cum clausula, ut quis ordinetur a suo Ordinario tantùm? Not. 10. Potest Episcopus confirmare habentem Dimissoriam. Not. 11. An Ordinatio debeat fieri a certo Episcopo designato? Not. 12. Sufficit licentia oretenus. 789. Du. 1. An Episcopus possit ordinare alienum sub spe ratihabitionis? Du. 2. An Episcopus ordinans possit dispensare cum alieno super irregularitate &c?
790. V. Examen de scientia, juxta qualitatem Ordinis suscipiendi. 791. Qu. 1. Quæ debeat scire Sacerdos, præsertim circa Sacramentum Pœnitentiæ? Qu. 2. An illiterati sint irregulares? Qu. 3. An in Regularibus minor scientia requiratur? 792. Quid ultra notandum circa examen?
VI. Titulus sustentationis, de quo infra ex num. 813.
793 VII. Ut Ordines gradatim suscipiantur.
794 VIII. Ut Ordines suscipiantur tempore debito. Utrùm in Festis liceat ordinare in Minoribus plusquam duos?
795 IX. Ut serventur Interstitia. 796. An qui eâdem die suscipit duos Ordines Sacros incurrat suspensionem? Quid si in Sabbato suscipit unum, alium in Dominica? Du. 1. An hæc suspensio sit latæ sententiæ? Du. 2. An incurrat suspensionem qui suscipit duos Ordines Sacros, non servatis interstitiis? 797. An liceat eâdem die suscipere quatuor Ordines Minores cum Subdiaconatu? Du. 1. An excuset consuetudo contraria? Du. 2. An taliter ordinatus incurrat suspensionem? Du. 3. An Regulares possint ordinari extra tempora? Du. 4. An ipsi tunc possint ordinari in quovis Festo duplici? Quid de instiandis in tribus diebus festivis?
798 X. Ut servetur locus debitus, & existentia Episcopi in propria Diœcesi.
799 XI. Ætas debita; Aliàs incurritur suspensio. Du. 1. An eam incurrat, qui ordinatur ante ætatem ex ignorantia crassa? Du. 2. An malâ fide ordinatus ante ætatem, possit, eâ completâ, Ordinem exercere? Du. 3. An incurrat irregularitatem suscipiens Sacerdotium ante ætatem? 800. Quomodo computanda ætas? Du. 1. An possit ordinari mane, qui vesperâ complet ætatem? Du. 2. An computandus annus bissextilis?
801 XII. Exercitium Ordinis suscepti.
XIII. Sumtio Eucharistiæ.
XIV. Probitas vitæ.
802 XV. Vocatio Divina. Quæ sint ejus signa? 803. An peccet graviter qui sine Vocatione ordinatur? An peccet Episcopus hunc ordinans? 804. Hæc Vocatio tantò magis requiritur ad Episcopatum, & Parochiam suscipiendam.
805 Quæ sint Officia Ordinatorum?

RESp. 1. Ad validam ordinationem requiritur, & sufficit, ut mas sit baptizatus *S.Th.2.p.q.39.a 2.Con d.20.d.10.Vasquez, Fill.t.9.c.4.q.2. Unde resolves.* "
"
"
"
1. Incapax ordinum est, & quidem jure divino I. Femina *Vasq.Regin Fill l.c.4.* * (*Ita S.Thomas Suppl.q.39.a 1.Salm de Ord tr.8. c.5.n.6. & alii communiter; estque de Fide definitum in c.Nova de Pœn.& rem*) * II. Hermaphroditus, in quo sexus femineus prævalet. *Fill. l. c.* Quòd si autem in eo incipiat prævalere post ordinationem validam, non potest validè consecrare, vel absolvere, licèt characterem Sacramentalem retineat. *Lugo resp mor.l.1.d.31.* III. Non baptizatus *ibid.* "
" 2. Va-

„ 2. Validè ordinantur, 1. Perpetuò amentes, „ cæci, muti, privati manibus, etsi jure na- „ turali sint inhabiles. 2. Irregulares, etsi jure „ Ecclesiastico sint inhabiles, maneantque ab „ eorum usu suspensi. 3. Pueri in cunis, qui „ tamen ad castitatem non tenebuntur vi vo- „ ti, nisi id ratificaverint. *Tol. Hen. Azor. l.* 13. „ *c.* 14. *Bonac. l. c.*

82 Quæritur, an validè ordinentur Infantes? Negant *Palaus, Durand & Petr. Sotus apud Salm. c* 5. *num.* 21. Sed verius affirmat *D. Thomas q.* 39. *a.* 2. ubi docet, quòd omnia Sacramenta quæ non requirunt actum proprium suscipientis, sed in eis datur aliqua spiritualis potestas (ut sunt Baptismus, Confirmatio, & Ordo), validè suscipiuntur ante usum rationis; imò Ordo etiam licitè suscipitur (loquendo de Ordinibus Minoribus), si adsit necessitas, & spes profectûs; S. Doctorem sequuntur communiter *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 3. *du.* 22 *num.* 2. *Renzi pag.* 241. *q.* 2. *& Salm c.* 5. *num.* 23. *cum S. Bonav. Scoto, Dom. Soto Gon. t Vasq. Val* & aliis; & hoc communi sensu DD de finitum testatur Benedictus XIV in Bulla *Inter sollicitas*, edita 4. Maji 1745. Idque probat *D. Thomas ex c. un. de Cler. per salt. prom.* ubi dicitur, quòd si aliquis Subdiaconatum recepetit ante usum rationis, debet reordinari ante Diaconatum, si non constet de illius susceptione; secus si constet. Dicit tamen *ibid* idem Angelicus, quòd pueri ante usum rationis non possunt validè suscipere Episcopatum.

3 Resp. 2. Ut Ordo licitè, & secundùm jura „ Ecclesiæ ritè sumatur, aut non incurratur cen- „ sura, requiritur in recipiente, præter statum „ gratiæ, I. Ut non sit Neophytus* (*Qui autem non esset baptizatus, certè Ordinem non reciperet, ut constat ex Conc. Niceno Can.* 19 *& ex c. Veniens. de Presbyt. non baptiz.*) * vel in- „ famis, vel hermaphroditus, vel irregularis, „ suspensus, excommunicatus. II. Animus cle- „ ricandi: *Trid. sess.* 23 *c.* 4. sine quo, si primam „ Tonsuram, vel Ordines minores accipiat, „ videtur peccare, saltem venialiter (nisi ju- „ sta causa excuset), quia fraus est levis; vid. „ supra *l.* 4 *c.* 2. *d.* 1. *art.* 2. Similiter venialis in- „ constantia videtur sine justa causa statum „ Clericalem deferere. III. Ut sit confirmatus. „ *Trident. sess.* 23. *c.* 4. & quidem secundùm *Bo-* „ *nacin. d* 8. *p.* 5. *num.* 10. sub mortali; secun- „ dùm *Sotum*, & *Conin.* sub veniali. IV. Lite- „ ræ dimissoriæ, etiam pro prima Tonsura, „ Episcopi proprii, sive originis, sive domi- „ cilii. *Vid. Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 194. V. Examen coram Episcopo de scientia necessaria ad „ usum cujusque Ordinis: Nam *Trident sess.* 23. „ *c.* 4. pro prima Tonsura requirit, ut sciant fidei „ rudimenta, item legere, & scribere: de quibus „ probabilis sit conjectura, quòd Clericatum „ elegerint, non secularis judicii fugiendi frau- „ de, sed ut Deo fidelem cultum præstent. „ Pro minoribus, ut linguam latinam intel- „ ligant. Pro Subdiaconatu, & Diaconatu, „ cognitionem eorum, quæ ad istos Ordines „ spectant. Pro Sacerdotio tantam scientiam, „ ut populum docere possint necessaria ad sa- „ lutem, & administrare Sacramenta. VI. Ti- „ tulus sustentationis, ut beneficii, vel patri- „ monii, vel paupertatis, ut in Regularibus. „ *Trident. sess* 21. *c.* 2. V. *Bonac.* VII. Ordo inter „ receptionem unius, & alterius; cujus inver- „ sio, v. g. suscipere Diaconatum ante Subdia- „ conatum, erit mortale: Episcopatus ante Sa- „ cerdotium erit etiam invalidus. VIII. Tem- „ pus; sic minores conferuntur quàvis Domini- „ câ, vel festo quidem tali, quod ex præce- „ pto Ecclesiæ celebretur etiam in foro, ut „ *Sylvest. Azor. Barbos.* &c. *commun.* docent. Ac, „ licèt *Præpos. Fagund. Tann. Gavant* &c puteut „ sufficere quodvis festum duplex in Ecclesia, „ eamque sententiam *Dia. p.* 5. *t.* 13. *ref.* 47. vocet „ tutam in praxi, eam tamen ex decreto Ur- „ bani VIII. rejectam esse monet *Cardin. de* „ *Lugo lib* 1. *resp. mor. d.* 43. Eosdem autem pos- „ se ex recepta Episcoporum consuetudine, „ etiam feriâ 6. vespere ante Sabbatum, quo „ omnes Ordines jure conferri possunt, notat „ *Dian. p.* 2. *t* 6 *R.* 28. *ex Henriq. Reginald.* &c. „ Majores verò Sabbatis Quatuor Temporum, „ & Dominicæ Passionis, ac Hebdomadæ san- „ ctæ. IX Interstitia temporum. Sic majores „ nonnisi post annum ab alterius susceptione „ conferri possunt, ex *Trident. sess.* 23. *c.* 11. 13. „ & 14. in quo tamen Episcopus ob necessi- „ tatem, vel utilitatem Ecclesiæ potest dispen- „ sare. Eodem tamen die, non nisi de licen- „ tia Papæ, duo Ordines majores possunt da- „ ri: minores verò omnes, dispensante E- „ piscopo, possunt dari eodem die, &, si con- „ suetudo sit, simul cum Subdiaconatu. *Nav.* „ *c.* 25. *Henriq l.* 10. *c* 11. *Vasquez*, *Suarez*, *Sà*, „ *v. Ordo. Laym. l.* 5. *t.* 9. *c.* 8. X Locus, scilicet „ pro solemni collatione, Ecclesia; pro priva- „ ta, Sacellum. XI. Ætas, in qua ordinariè E- „ piscopus non potest dispensare; & sic pro „ prima tonsura, & minoribus requiritur sal- „ tem septennium completum, licèt *Quint t.* „ 6. *s.* 21,

„ *6. §. 21.* contra *Sanchez*, &c. putet sufficere „ inchoatum. Pro Acolytho annus 12. com„ pletus. *Fill. t. 9. c. 4. num.* 28. Pro Subdiacona„ tu vigesimus secundus, pro Diaconatu vi„ gesimustertius, pro Sacerdotio vigesimus„ quintus, omnes incepti, pro Episcopatu tri„ gesimus completus. Vid. *Bonac. d. 8. q. 1. Fill.* „ *tr. 9. c. 4. Laym. l. 5. tr. 9. c. 6. & 7. Dian. p. 3 t.* „ *4. R.* 162. Si autem dubium sit, an quis æ„ tatem requisitam habeat ver. gr pro Sacerdo„ tio ad annum 25. ingressus sit, ordinari „ non potest. *Sanch. Laym. Bard. d. 6. c. 11. p. 6.* „ *§. 2.* vide supra *l. 1. t. 1. c. 1. dub. 3.* Peccat „ autem tam ordinans, quàm ordinatus, si „ ordinetur, qui non habet qualitates requi„ sitas.

784 Omnia tamen hæc fusiùs discutienda. Ut quis igitur ritè Ordines suscipiat, requiritur I. Ut sit viator, quia Sacerdos vità functus non validè consecraret. Item, ut non sit Neophytus, nec infamis, nec hermaphroditus, qui non est capax Ordinis, nisi in eo prævaleat sexus masculinus, aliàs non potest verè appellari homo, unde nec licitè, nec validè consecraret, imò nec licitè, etiamsi sexus masculinus prævaleret, quia esset monstrum, & ideo egeret dispensatione Pontificia; vide *Salm. c. 5. num.* 15. Item requiritur, ut non sit irregularis, suspensus, vel excomunicatus.

Quæritur hic, an cùm Episcopus ante Ordinationem protestatur se non intendere ordinare irregulares, excommunicatos, &c. utrùm isti irregulares remaneant ordinati? Negat *Molfesius apud Escob. l. 23. num.* 198. Affirmant verò communiùs *Cabassut. T. J. l. 3. c. 16. num. 15. Ludov. Bail, & Escob. num. 200. cum Nav. Sà, Rodr. Graff. &c.* quia verba illa dicuntur ad terrorem; quod arguitur ex eo quòd idem Episcopus post hanc protestationem ante Ordinationem Initiandos absolvit a quacunque excommunicatione, irregularitate, &c. Sed meliùs docet N. SS. P Benedictus XIV. in celeberrimo Opere *de Sacrific. Miss. sect. 2. §. 70.* ubi ex Decreto S. C. Concilii dicit in hoc casu interrogandum esse Episcopum ordinantem de sua intentione, & si ipse asserat suam intentionem protestationi alligasse, Ordinationem absolutè iterandam esse; si verò Episcopi intentio sit dubia, Ordinatio est sub conditione repetenda.

Requiritur II. Animus clericandi, ex Tri785 dent. *Sess. 23. c. 4.* Hic dubitatur 1. an peccet qui suscipit aliquem Ordinem sine animo ascendendi ad superiores? Certum & commune est non peccare graviter, etiamsi quis suscipiat Ordines Majores, & non intendat suscipere Sacerdotium, ut rectè dicunt *Laym. de Ord. c. 7. sub fine, Salm. c. 5. num. 52. & Escob. num. 364.* & alii passim, contra *Bannez, Marchin.* & alios paucos (*apud Escob. num. 363.*), qui improbabiliter asserunt esse mortale. Imò idem *Escob. n. 205. & Palaus p 8 num 8 cum Con. & Bonac.* probabilitèr putant nullum esse peccatum, quia nullo jure præscribitur alicui ad superiores Ordines ascendere, nisi quis acceptet Beneficium requirens Sacerdotium, vel Ordinem Sacrum, prout sunt Beneficia curata, vel ea quibus sunt annexa onera cantandi Missam, Evangelium, vel Epistolam, ut habetur ex Trident. *sess. 22. c. 4.* Ceterùm idem Concilium *sess. 23. c. 4.* solùm requirit in Ordinando intentionem præstandi Deo fidelem cultum. Idque confirmatur ex *c. 1. de Filiis Presbyter.* ubi dicitur Episcopus posse dispensare cum illegitimo ad suscipiendos Ordines Minores, non ad Majores; ergo licitum est suscipere unum Ordinem sine animo ascendendi ad superiores. Ratio est, quia quilibet Ordo confertur ad hoc ut Ordinatus inserviat Deo, proprium munus exercendo; sufficit igitur munus illud acceptare sine intentione ulteriùs progrediendi. Aliter verò dicendum esset de Novitio, qui Religionem intraret, animò non perseverandi; hic enim difficulter excusari potest a culpa gravi, propter damna temporalia & incommoda quæ Religioni tunc frustra afferret, & etiam propter scandalum quod aliis Novitius præberet, exemplum enim socii magnam alteri tentationem ingerit.

Dubitatur 2. an peccet Clericus, qui initiatus in Minoribus uxorem ducit? Per se loquendo certum est non peccare graviter, imò nec etiam leviter, si ob justam causam hoc facit, puta ad sedandas inimicitias aut tentationes carnis, ad subveniendum feminæ pauperi, &c. aliàs non excusabitur a veniali; ita *Bonac. de Matr. q. 3. p. 9. num. 2. Pal. de Ord. p. 8. num. 9. Escob. num. 311. cum Tol. Azor. Val. Aug. Rodr. &c.* ac *Salm. c. 5. num.* 51. qui dicunt hanc sententiam esse omnium, uno *Cajetano* excepto, qui voluit esse mortale. Dixi *per se loquendo*, nam utrùm graviter peccet, qui certus de sua vocatione ad statum Ecclesiasticum, ab ea recedit, ut seculò fruatur? Vide dicta *Tom. I. l. 4. n.* 78. ubi diximus de hoc metuendum, ne fortè existat in malo statu.

Du-

Dubitatur 3. an peccet qui Minores Ordines aut Primam Tonsuram suscipit, animô effugiendi forum laicale, & postea redeundi ad seculum? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia, quam tenent *Palaus p. 8. num. 7.* & *Escob. n.* 308. dicit nullo modo peccare, quia utitur jure suo. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Salm. c. 5. n. 57. Led. & Vict. apud Sanch. de Matr. l. 7. D. 31. num.* 17. item *Marchin. Molf. Leand. & Trull. ap. Escob. num.* 306. dicit peccare mortaliter, quia in Trident. *sess. 23. c.* 4. sic habetur: *Tonsura non initientur ii de quibus probabilis conjectura non sit, eos non secularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Cùm ergo hoc crimen Concilium *fraudem* appellet, ideo nequit excusari a gravi culpa qui sic ordinatur, quia graviter defraudat Ecclesiam, abutendo suis sacris ministeriis ad fines temporales. *Tertia* demum sententia, quam tenent *Laym. c. 7. num. 2. Sanch. l. c. cum Nav. Bon. p. ult. num.* 10. *cum Val. & Con. Diana p.* 10 *tr. 16. R. 61. cum Vill. & Machad.* item *Hurt. Aversa, Nald. Homob. &c. apud Escob. num.* 307. dicit hunc non peccare mortaliter, quia ex Tridentino tunc intelligitur aliquis fraudem committere, quando suscipit Ordines, ut aliquod seculare judicium jam incœptum effugiat, & hoc quidem erit mortale; alioquin erit tantùm veniale, ratione deordinationis finis ab Ecclesia intenti. Primam sententiam non satis probabilem puto, tertiam probabilem, secundam verò probabiliorem, quia æquè videtur fraudem committere qui ordinatur ut effugiat judicium seculare in casu particulari, quàm qui in genere pro omnibus casibus occurrentibus. Quomodo autem peccet qui accipit Beneficium, animô illud dimittendi? Vide dicta *Tom. I. l. 4. num.* 113 *Qu. I.* ubi diximus hunc non peccare mortaliter (nisi Beneficium habeat annexum Ordinem Sacrum), quia non constat hujusmodi deordinationem esse gravem.

86 Requiritur III. Ut sit confirmatus. An autem id requiratur sub præcepto gravi? Affirmat *Bonac. D. 8. p. 5. num.* 10. cui consentiunt *Tol. Tan. & Aversa ap. Mazzotta tom. 3. pag.* 254. quia hic peccaret in re gravi, tum contra usum Ecclesiæ, tum contra præscriptum Tridentini *sess 23. c. 4.* ubi dicitur: *Primâ Tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Alii verò, ut *Holzmann num.* 218 *cum Tamb. &c.*, censent hoc non esse de præcepto, sed de consilio. Alii tandem communiter, ut *Suar. tom. 3. D* 38 *sect. 1. Nav. c. 22. num. 9. Laym tr. 3. c. 5 q. 4. Pal. de Confir. p. 8. num 6. Mazzotta l c. Salm. c 4. num. 73. cum Vict. & Philib. ac Barbosa de Pot. Ep. Alleg. 2. num. 15. cum Azor. Val. Reg. Molf. Vivald &c.* probabiliùs dicunt Confirmationem non requiri sub obligatione gravi, sed requiri quidem sub levi; quia, licèt verba Tridentini potiùs indicent decentiam, quàm præceptum, tamen in hoc contraire non excusatur a levi saltem deordinatione.

787 Requiritur IV. Ut habeat Literas Dimissorias proprii Episcopi. Super hoc requisito plura sunt adnotanda. Notandum 1. id quod præscribit Tridentinum *sess 23. c.* 3. ubi dicitur: *Episcopi per semetipsos Ordines conferant; quòd si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter quàm probatos & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.* Inde regulariter Episcopus tenetur ipse suos subditos ordinare, nisi sit impeditus ex infirmitate, ut dicit Concilium; vel ex alia justa causa, ut rectè ajunt *Salm. c. 4. num* 58. & *Barb. in Trid. l. c. cum Led. Salsedo, Piasec. &c.* quia causa infirmitatis ibi exprimitur exemplificativè, non taxativè; Hinc probabiliter *Croix num.* 2243. id etiam admittit, si Ordinandus alibi esset, aut ei incommodum foret ad suam Diœcesim accedere. Debet autem Episcopus proprius suum subditum examinare, ex Concilio ut supra; quamvis, sicut potest examen alteri committere, sic etiam poterit eum mittere ad alienum Episcopum; ut ille examinet. Episcopus verò, ad quem Ordinandus mittitur, potest quidem eum ordinare sine examine, sed potest etiam examinare si velit, ut bene ajunt *Salm. loc. cit & Croix num.* 2245. cum aliis; Et hoc utiquè erit tutius, ut ait *Barbosa Alleg. 7. num. 22. cum Bonac. Piasec. & Campanile*, qui imò censent teneri examinare ex *eod. Trident. sess 7. c. 11.* ubi dicitur, quòd nemo ab extraneo ordinetur, nisi prævio examine.

Notandum 2. Licentia data alicui ut ordinetur apud alienum Episcopum non expirat morte concedentis, nisi a Successore revocetur; ita communiter *Sanch de Matr l 8 D. 28. num 83. Barb. Alleg 7 num. 24. cum Suar. Salm c. 4. num. 58. cum Bonac. & Escob num* 418. *cum Henr. Quaranta, Rodr. & communi*; quia gratia semel facta, morte concedentis non expirat, ex *c. Super gratia. De Offic. Deleg. in 6.*

Notandum 3. Episcopus propriam Diœcesim habens, si est jam confirmatus, esto nondum consecratus, bene potest Dimissorias concedere; quia hic est actus jurisdictionis, quam confirmatus secutâ possessione jam habet; Ita *Sanch Conf l. 7. c. 3 du. 20. num. 31. & Salm c 4 num. 59.* An autem Episcopus suspensus aut excommunicatus jam declaratus possit Dimissorias concedere, vel Confessarios approbare, & similia? Affirmant *Ledesma , & Trullenchius;* Sed probabiliùs negant *Barbosa Alleg 7 num 4. & Salm. num 59* quia excommunicati omni jurisdictione carent; Hinc benè ait *Barbosa l. c.* casu quo Ordinandi probent suum Episcopum esse excommunicatum, vel suspensum, ritè possunt ordinari ab Episcopo viciniori, ex *c. 2. de Temp. Ord. in 6.*

Notandum 4. Episcopus existens in aliena Diœcesi benè potest ibi Dimissorias concedere, cùm hic non sit actus jurisdictionis contentiosæ; ita *Salm. c. 4. num. 60. cum Gavant. & Barbosa d. All. 7. num. 29. cum Armendar.* qui id decisum refert.

Notandum 5. Vicarius Generalis nequit Dimissorias concedere, nisi expressam de hoc facultatem habeat ab Episcopo, vel nisi Episcopus sit extra Provinciam, aut distans per duas, vel saltem unam dietam sive diem itineris a propria Diœcesi, ut dicunt *Salm c. 4. num 62.* cum communi, & *Pal. p. 15. num. 8. ac Barbosa All. 7. num. 9. cum Azor Rebuff. Gutt. Molf. &c. ex c. Cùm nullus, de Temp Ord. in 6.* ubi dicitur: *Episcopô autem in remotis agente, ipsius Vicarius Generalis; vel Sede vacante Capitulum, seu is ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.* Probabiliter verò dicit *Escobar n. 402. cum Jo. Andrea, Molf March & Leand.* bene posse Vicarium (ut diximus) ex peculiari licentia Episcopi, expressa, vel tacita, Dimissorias concedere; quòd confirmatur ex *Glossa in d. c.* quæ ait: *Nisi habeant* (ab Episcopo) *speciale mandatum ad hoc.*

788 Notandum 6. Capitulum Sede vacante olim poterat Dimissorias concedere, ut patet ex dicto *c. Cùm nullus*. Sed hoc limitatum postea fuit a Tridentino *sess. 7. c. 10.* ubi habetur: *Non liceat Capitulis, Sede vacante, intra annum ordinandi licentiam, aut Literas dimissorias . . . concedere*; nisi quis (ut ibi additur) sit arctatus ad Ordines intra annum illum suscipiendos, ob Beneficium requirens obsequium personale; Aliter Capitulum incurrit Interdictum, & Vicarius illius suspensionem ob Officio & Beneficio per annum; necnon sic ordinatus, si fuerit in Sacris, incurrit suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti ad arbitrium Episcopi futuri; si verò in Minoribus, privatur privilegiis Clericalibus, sed *hoc* non ante judicis sententiam; Ita *Salm. c. 4. num. 65. cum Sanch. Philib. Aversa , & Trull.* Dicit autem *Croix num. 2258.* non posse dici *arctatum*, qui tantùm est præsentatus ad Beneficium, nisi quis Beneficium jam habeat, vel jus habeat ad illud, seu vocatus sit; Sed contradicunt *Salm. c. 4. num. 65.* & consentit *Barbosa All. 7. num. 11. cum Moneta, Riccio, & Garcia*, asserens rectè dici etiam *arctatum*, qui ordinatus Primâ Tonsurâ est præsentatus ad Beneficium: & *Merolla ap. Renzi pag 349. q. 2.* id refert decisum a S. C. etiam pro non adhuc Tonsurato, his verbis: *Vicarius Capitularis, Sede vacante, infra annum potest concedere Literas Dimissorias ad Primam Tonsuram ei qui est præsentatus a personis laicis ad Beneficium Ecclesiasticum juris-patronatûs ipsorum, ut ille obtinere valeat.* Rectè tamen dicit *Croix loco cit. cum Garcia, Ugolino, & Riccio*, non dici *arctatum* is cui aliquis vult resignare Beneficium requirens Ordinem quo ille caret. Hîcque præterea notandum id quod habetur in Concordatu nostri Regni *c. 4. num. 9.* ibi: *I Vicarii Capitulari non potranno senza il voto del pieno Capitolo, da darsi per Maggioranza de' voti segreti, concedere le Lettere Dimissoriali a' Laici, artati per ragion di Beneficio o Cappellania, o pure a coloro che avendo già la prima Tonsura sono presentati a qualche Beneficio o Cappellania che actu requirat certum Ordinem; Coll' espressa condizione che così nell' uno come nell' altro caso colui che chiede d' esser promosso, non sia stato altre volte rigettato dal Vescovo antecessore.* Vide alia præscripta in dicto Concordatu *num.* 820.

Benè potest tamen Capitulum, Sede vacante, etiam intra annum dare Literas Testimoniales alicui, qui aliunde licentiam habet ad Ordines suscipiendos; *Salm. c. 4. num. 66. cum Sanch. Pal. Dic. &c.* Probabiliter etiam potest dare alicui licentiam, ut initietur Primâ Tonsurâ, eo quòd Tonsura non est Ordo; ita *Garcia , & Gallen. ap. Croix num. 2261.* qui eis adhæret ex Declar. S. C. Id autem quod potest Capitulum Sede vacante, non potest per seipsum facere, sed per suum Vicarium electum; *Croix num. 2266.* & sic refert decisum

sum a S. C. die 3. Febr. 1604. *Pitton. de Canon. num.* 171. Item hìc notandum, quòd Sede vacante bene potest ordinari intra annum qui habet Dimissorias Episcopi defuncti, ut communiter dicunt *Barbosa All. 7. num. 23. cum Nav. Gonsalez*, & *Henr. ac Croix num.* 2259. *cum Sanch. Laym. Tamb. &c.* ex Declar. S.C. Idem dicitur de Regularibus intra annum afferentibus Dimissorias suorum Superiorum, his enim bene potest Capitulum licentiam concedere, ut ordinentur ab aliquo Episcopo. Et sic etiam valent Dimissoriæ concessæ a Capitulo Sede vacante post annum, etiamsi sit jam ingressus novus Episcopus; *Barbosa num 24. cum Mol. Gonsalez, Fag Led. Quaranta*, *&c.* Præterea notandum, quòd licèt in Concilio Romano sub Benedicto XIII. permissum fuerit Vicario Capitulari post annum luctûs Ecclesiæ concedere Dimissorias, tamen in Concordatu nostri Regni facultas hæc est ei sublata, nisi habeat expressam licentiam S. C. Concilii.

Quamvis autem Capitulum non possit intra annum Dimissorias concedere, dicunt tamen *Sanch l.7.c 1. dub 26. num.2. Tamb.de Ord.c.9.§.2. n 9.& Barb.All.7 num.17. in Trid sess 7.c 10. n.5. cum Henr Quaranta, Molf Piacef. Fumar. &c.* bene posse dare alieno Episcopo licentiam Pontificalium, & pariter conferendi Ordines Clericis subditis ipsi Episcopo, vel subditis eidem Sedi vacanti, qui non a Metropolitano, nec ab Episcopo viciniori, sed a Papa debent habere licentiam ordinandi, ut refert decisum *Garcia ap.Barbos l.c in Trid.* Sed huic opinioni se opponit *Croix num* 2257. dicens obstare verba Tridentini ut supra: *Non liceat intra annum ordinandi licentiam, aut Literas Dimissorias . . . . concedere*; Gerundium enim *ordinandi*, dicit *Croix*, esse activum, unde non debere applicari Ordinandis, sed Episcopo; At veniâ *P. Croisii*, docetur a pluribus Gramaticæ Peritis, hujusmodi Gerundia modò sumi activè, modo passivè. Et ipsummet Concilium pluries usurpavit gerundium in passiva significatione, ut *sess.7.c.11.& 12.de Benef. Facultates de promovendo a quocunque*. Et hìc juxta proprium sensum Tridentini Tò *ordinandi* veriùs intelligendum passivè, dum Concilium post verba, *non liceat Capitulis ordinandi licentiam, aut Literas Dimissorias . . . concedere*, addit, *alicui qui Beneficii occasione arctatus fuerit*. Unde illud *concedere* refert tam *licentiam ordinandi*, quàm Literas Dimissorias subjecto *alicui*, nempe Ordinando.

Notandum 7. Hodie non ampliùs locum habet id quod dicunt *Salm. c.4 num. 67. cum Molf & Philib.* nempe quòd Abbates qui possunt suos subditos ordinare (juxta dicta *num.* 763.), possint etiam eis concedere Dimissorias ad suscipiendos Ordines a quocunque Episcopo, vel Abbate Mitrato; Neque enim Abbates Mitrati, adhuc si habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, possunt alienos subditos ordinare, ex Decreto S. C. relato *num.* 766. Neque alii Episcopi, quàm Diœcesani (ut mox videbimus), possunt Regulares ordinare.

Notandum 8. Regulares exemti debent habere Dimissorias a Prælatis suis, scil Generalibus, aut Provincialibus, ut dicunt *Salm. cap. 4.num.68. cum Sanch, Diana, Philib.* & aliis communiter; Aliàs peccant mortaliter, & suspensionem incurrunt. Præterea, ex Decreto Clementis VIII. (relato in extensum *apud Croix num.* 2236.) Dimissoriæ sunt dirigendæ ad Episcopum Diœcesanum, nisi is sit absens, aut non teneat Ordinationem. Nec valet dicere cum *Sanch Laym. Pal &c. ap. Croix l cit.* posse dari Regularibus Dimissorias ad quemcunque Episcopum, eo quòd Mandatum Clementis non fuit receptum, ut asserit *Pal* us; vel quia (ut putat *Sanchez*) Decretum illud valet tantùm pro Regularibus eidem Episcopo loci subjectis; Nam in *c. 3 de Temp ord in* 6. generaliter id vetatur, & præfatum Decretum fuit novissimè confirmatum & innovatum a Benedicto XIII. & XIV. vide dicta *num.* 768. A quo autem possint ordinari Novitii? Vide dicta *num.* 764. & 765.

Notandum 9. Si quis obtineat facultatem a Pontifice suscipiendi Ordines extra tempora, sed cum clausula, *a suo Ordinario tantùm*, bene potest cum illius Dimissoriis ab alio ordinari; ita *Sanch.l.7.c.1. dub 25 num 2. cum Navar. Mazzotta pag* 250 & *Croix num* 2242 *cum Gobat.* Ratio, quia apponitur illa particula *tantùm*, ne præjudicium inferatur proprio Episcopo; sed minimè ipse præjudicatur, quando ipsemet concedit Dimissorias.

Notandum 10. Probabiliter Episcopus potest confirmare eum, qui adduxit Dimissorias sui proprii Episcopi pro Tonsura; ita *Croix num.* 2239. *cum Rebusso*; Et idem ait *Croix ibid. cum Gobat.* si quis est dimissus ad suscipiendum Subdiaconatum, cùm non adhuc susceperit Ordines Minores, quia tunc censetur dimissus

missus etiam pro Minoribus.

Notandum 11. Quamvis die 22. Jun. 1623. (apud *Pitton.de Episc num.*800) S.Congregatio præposita negotiis Regni Neapolitani statuerit nullas esse Dimissorias non directas certo Ordinario; Tamen anno sequenti die 16. Mart. contrarium fuit statutum per S. C. Episc. nempe quòd Episcopi Regni Napolitani ritè possint extraneos ordinare cum Dimissoriis proprii Ordinarii, licèt non sint directæ ad certum Episcopum. Hinc probabiliter dicunt *Mazzotta pag.* 250. & *Croix num.* 2241. *cum Gobat. & Quintan.* quòd si quis est dimissus ad certum Episcopum, qui sit designatus in gratiam ipsius Ordinandi, bene poterit ab alio Ordines suscipere, ex Regula juris 61. in 6. ubi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium detorquendum*.

Notandum 12. Ut quis ordinetur ab alieno Episcopo non requiritur, ut obtineat a proprio licentiam in scriptis, sed satis est si constet de illa per testes, vel aliter; ita *Sanch. c.3.dub* 20 *num* 4 *Salm.c* 4. *num*.61.

789. Sed dubitatur 1. An aliquis Episcopus possit ordinare alterius subditum sine illius expressa licentia, sub spe ratihabitionis de futuro? Affirmant *Paludan. Villal. Diana*, *& Led. ap. Salm c.* 4. *num* 63. Idque admittunt *Trull.* & alii plures *ap Sanch.l.*7 *c.*3.*dub.*20.*num.*12. si inter Episcopum ordinantem, vel inter initiandum, & Episcopum proprium singularis amicitia intercedat. Sed veriùs negant *Sanch. num.*13. *Bonac.p.*5. *num.* 28 *Croix num.* 2238. *& Salm cum Aversa*, *Philib.* & aliis pluribus. Ratio, quia a Trident. ad tollendos errores, & diffidia, exigitur licentia expressa proprii Ordinarii: *Nisi de loci Ordinarii expressa licentia*, ut dicit Concilium *sess.* 14. *c.* 2. Episcopus autem bene poterit ratam habere talem Ordinationem, nec opus est recurri ad Summum Pontificem, quia ipse potest ordinatum absolvere a suspensione Ordinis suscepti, ut concedit Tridentinum; ita *Sanch. num.* 15. *Salm. l.c.cum Aversa*, *& Croix num.* 2248 *cum Delbene*, & aliis, contra *Rebuff.* An autem sufficiat ratihabitio, sive licentia præsumta de præsenti ad ordinandum Clericum alienum? Probabile mihi & aliis videtur id posse admitti, saltem sine culpa gravi.

Dubitatur 2. An Episcopus cui Dimissoriæ diriguntur, possit dispensare cum Ordinando super irregularitate, aut alio impedimento canonico, super quo proprius Episcopus potest dispensare? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Sylvest.v. Dispensatio q.*9.*num.*11 *in fine*, *& Ang. Arm. ac Henr. apud Palaum de Censur D* 6.*art.*7.*num* 21. Quia (ut ajunt) eo ipso quòd Episcopus dat licentiam alieno ordinandi, dat etiam dispensandi, cùm dispensatio præmittenda sit Ordinationi suscipientis; idque colligunt ex *c. Præterea. de Offic.Jud.deleg.* ubi dicitur: *Ex eo quòd causa sibi committitur Judex omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem*. *Secunda* verò sententia probabilior negat, & hanc tenent *Palausl c. Mazzotta tom.*2. *pag.*250. *Sanch.l.*7 *c.*1.*dub.*2 *num.*2 *cum Nav. & de Mal.* 8 *D.*1.*num.* 24.*cum Sà*, *& Croix num.* 2240. *cum Diana*. Ratio, tum quia privilegia non extenduntur ultra casum expressum; tum quia in disparatis non fit illatio, quando facultas data non est cum alia necessariò connexa; prout (sapienter dicit *Sanchez*) si Episcopus dat licentiam Parocho assistendi alicui Matrimonio, non ideo intelligitur dare facultatem dispensandi in impedimento, in quo ipse potest. Idque tantò magis valeret, si in Dimissoriis adderetur clausula: *Si tamen aliàs nullum tibi obsistat impedimentum canonicum*. Ad textum autem supra allatum respondetur, quòd ibi agebatur de facultate necessaria cum data connexa, ut legenti patet.

Requiritur V. Examen de scientia. In hoc advertendum, quòd Tridentinum pro Initiandis ad Ordines Minores requirit, ut saltem linguam Latinam intelligant; ita in in *Sess.* 23. *c.* 11. ubi dicitur: *Minores Ordines iis qui saltem Latinam linguam intelligunt per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur*. Utrùm autem Episcopus possit ordinare in Minoribus Clericum, qui ignorat linguam Latinam, si spes sit quòd postea addiscet? Affirmant *Innocent. Menoch. Turrecr. & c. apud Sanch.dub.* 45. *num.* 13. Sed meritò negant *Salm. c.* 5. *num.* 42. *in fine*, & ipse *Sanch. num.* 14. *cum. Nav. & Salsedo*. Ratio, quia illud, *nisi aliud Episcopo videretur*, veriùs & communiter a DD. intelligitur tantùm quoad Interstitia, non autem quoad scientiam. Verùm non videtur improbabile cum *Sanchez*, *& Rebuff. ibid.* quòd si Ordinandus non adhuc sciat linguam Latinam quantum oportet, sed de brevi certò speratur fore ut addiscat, tunc poterit Episcopus eum ordinare; sed meliùs quidem meo judicio faciet,

ciet, si non ordinabit. II. Pro Initiandis ad Subdiaconatum, & Diaconatum requirit Concilium *cap.* 13. ut sint *litteris & iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent instructi*. Utrùm autem licitè possit ordinari Subdiaconus, vel admitti ad Beneficium, qui adhuc nescit ordinare Officium Divinum, sed probabiliter de brevi præsumitur instructum iri, ut promittit? Rectè affirmant *Sanch. c* 3. *du*. 45. *n*. 6. & *Salm c*. 5. *num* 44. Modò (intellige) interim ab alio adjuvetur ad recitandum. III. Pro Initiandis demum ad Sacerdotium vult Concilium *c*. 14. & 25. ut ipsi *ad Populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur*.

91 Sed hic quæritur I. quomodo intelligenda verba illa, *ad ministranda Sacramenta*? *Palaus p*. 8. *num*. 12. *cum Vasq & Con*. censet intelligi, ut presbyterandi sciant ea quæ requiruntur ad bene ministranda, non jam Pœnitentiæ, sed Baptismi, & Eucharistiæ Sacramenta. *Sanchez* autem *l*. 7 *c*. 1. *du*. 45. *n* 16. *cum Ledesma* intelligit, ut sciant quæ sit materia & forma cujusque Sacramenti. Sed meliùs ajunt *Laym tr*. 9. *c*. 7 *num*. 1 & *Salm*. *c*. 5. *num*. 44. *cum Aversa*, *Rodr* & *Philib*. presbyterandum debere quidem scire ea quæ spectant ad Sacrificium, & Sacramenta Baptismi ac Extremæ Unctionis, quorum est Minister: Circa verò Sacramentum Pœnitentiæ non requiri in eo tantam scientiam, quanta est necessaria Confessario approbato. Unde infero quòd quilibet simplex Sacerdos debet habere aliqualem scientiam circa materias magis obvias, quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ, saltem pro casibus necessitatis in quibus Confessiones excipere tenetur. Et hoc est juxta doctrinam S. Caroli Borromœi in *Conc. Mediol*. 5. ubi dictum fuit, quòd initiandus ad Presbyteratum, *circa Sacramentum Confessionis aliquam* (saltem) *peritiam habeat*. Aliàs non videtur posse a gravi culpa excusari; etenim Innocentius XIII. in Bulla, *Apostolici Ministerii*, confirmata a Benedicto XIII. (apud Bened. XIV. *Notif*. 16. & 22.) explicando præfatum textum Concilii (ut ait præfatus Bened. XIV.), nullam aliam benigniorem interpretationem potuit ei dare, quàm illum reducendo ad studium Theologiæ Moralis Et ratio est, quia, cùm sit officium proprium cujusque Sacerdotis Pœnitentiam ministrare in necessitate, quisque Sacerdos debet scire ea quæ ad tale officium ritè peragendum spectant; ut clarè infertur ex eo quod docet *D. Thomas in* 4. *D*. 24. *q*. 1. *a*. 3. *qu*. 2. ubi ait: *Ad quod ut homo ordinatus officium exequatur, oportet quòd habeat tantum de scientia, quod sufficit ad hoc quòd dirigatur in actu illius Ordinis, ideo talis scientia requiritur in eo qui ad Ordines promoveri debet*. Benigniùs quidem, ut notat *Natalis de Alex*. (*de Ord. Reg*. 22.) agendum cum iis qui Religionem professi sunt vitæ contemplativæ, ut sunt Camaldulenses, Charthusiani, & similes. Secus verò cum aliis qui vitam activam profitentur, in his enim eadem scientia requiritur, quâ egent alii Sacerdotes: *Aliqui* (addit *D. Thomas l. c. ad* 1.) *ad Sacerdotium promoventur, quibus committitur tantùm actus supra Corpus Christi verum, sicut Religiosi, & talibus sufficit si tantum de scientia habeant, quòd ea quæ ad Sacrificium perficiendum spectant, rectè servare possint. Alii autem promoventur ad actum supra Corpus Christi Mysticum, unde scientia legis in eis esse debet, non quidem ut sciant difficiles quæstiones legis, sed sciant quæ Populus debet credere & observare de lege*. Et hoc quidem ex illo *Malach*. 2. 7: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus*.

Unde concludo, quòd promovendi ad Sacerdotium non possunt tutâ conscientiâ ad Ordinationem accedere, nisi sciant saltem universaliora principia, quibus solvant dubia saltem communiter occurrentia proximè moribundis; necnon tenentur distinctè scire, quomodo se gerere debeant circa moribundos, nempe quando possint eos absolvere? An in articulo, vel periculo mortis? & quali periculo? An præsente Confessario approbato? An absolutè, vel conditionatè? Quando moribundum possint censere dispositum ad absolutionem? Quid debeant imponere illi, si habeat casus, vel censuras reservatas? Hinc consequenter Episcopus, ne communicet peccato illius qui petit sine tali scientia ordinari, debet antequam ordinet certum fieri de tali ejus idoneitate, vel saltem quòd de brevi ille addiscet; aliàs nescio quomodo posset esse tutus in conscientia. Tantò magis quòd undique constat hujusmodi Ordinatos, post acceptum Presbyteratum, omne studium abjiciunt, eo quòd ad nullum aliud exponi debent examen, quod erat unicus omnium suorum studiorum scopus. Hìc etiam advertendum id quod habetur in Concilio Lateran. IV. *Can*. 10. & 11. (apud *Habert tom*. 7. *pag*.

n. pag. 484.) ubi dicitur: *Præcipimus tam in Cathedralibus, quàm in Conventualibus Ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possunt coadjutores habere, non solùm in prædicationis Officio, verùm etiam in audiendis Confessionibus, & pœnitentiis injungendis, ac ceteris quæ ad salutem pertinent Animarum.*

Quæritur II. An illiterati sint omninò irregulares? *Navarrus Man. c. 27. num.* 205 dicit inferri ex Trident. *Sess.* 23. *c.* 4. esse irregulares, qui linguam Latinam non intelligunt. *Garcia* autem & *Henriquez ap. Bonac. de Censur. D.* 7. *q.* 2. *p.* 1. *num.* 2. censent illiteratos non esse irregulares, ita ut non peccent, si in Ordinibus susceptis ministrent, sed hos non posse sine culpa gravi Ordines suscipere. Alii verò cum sententia communi, quam tenent. *Sanchez Cons. l.* 7. *c.* 1. *du.* 45. *num.* 3. *Bonac. l. c. Tambur. eod. tit. tr.* 4. *c.* 12. *num.* 1. *Salm. de Ord. l. c. n.* 49. *cum Reg. Homob. &c. ac Palaus de Censur. D.* 6. *p.* 10. *num.* 1. *cum Suar. Tol. Fill. Sayr.* & *Avila* probabiliùs docent, quòd illi qui sunt adeo rudes, ut ignorent etiam prima rudimenta Grammaticæ, ita ut nesciant præstare ea quæ pertinent ad Ordinis exercitium, ad quod requiritur sanè scientia linguæ Latinæ: ipsi sunt prorsus irregulares, & graviter peccant tam Ordines suscipiendo, quàm eos exercendo: Et ut dicunt *Salm. & Bonac ll cc. cum Azor. Suar. Fil. et Reg.* nec etiam Papa posset cum eis dispensare, quia hæc Irregularitas non solùm est de jure humano, sed etiam Divino & naturali; ipsum enim jus naturale dictat non esse admittendos ad aliquod munus, qui nequeunt illud exercere. Probatur id ex *c. Illiteratos. Dist.* 36. ubi illiteratus (intellige, *omninò illiteratus*, ut ait ibi *Glossa*, nimirum *qui numquam Grammaticam audivit*) arcetur a suscipiendis Ordinibus, pari modò ac corpore vitiatus. Advertit autem *Palaus l. c.* quòd illa tantùm ignorantia irregularitatem inducit, quæ exercitium suscepti Ordinis omninò impedit; Et sic pariter *Roncaglia de Cens. c. ult. q.* 6. *A.* 2. dicit esse irregularem qui debitè & congruè nequit Ordinem susceptum administrare. Advertunt etiam *Anacl. de Cens. q.* 3. *num.* 26. *Holzamann tom.* 1. *pag.* 420. *num.* 367., *et Viva de Irreg. qu.* 9. *a.* 4. *num.* 12. quòd hæc irregularitas, sublatâ causâ ignorantiæ, de se tollitur sine dispensatione.

Quæritur III. An in Regularibus ordinandis minor requiratur scientia, quàm in Secularibus? Pro iis qui sunt addicti ad vitam contemplativam, prout sunt Camaldulenses (ut diximus), Carthusiani, & similes, commune est inter DD. sufficere quòd isti sciant legere & canere, ac ea quæ pertinent ad Sacrificium, ut docet D. Thomas loco supra cit. dicens, quòd in Religiosis qui ordinantur ad Altare, satis est scientia, quâ possint servare ea quæ ad Sacrificium spectant; & idem asserunt *Natal. de Alex. de Ord. Reg.* 22. *Escob n.* 289. & alii passim. Difficultas est, an idem dici valeat pro Religiosis aliorum Ordinum, qui sunt ad vitam activam instituti? Negat *Ledesma de Ord. c.* 7. *Concl.* 4 ubi dicit eandem scientiam requiri in Religiosis, quàm in Secularibus; imò majorem, quia Relegiosi frequentiùs assumuntur ad ministeria proximorum; idque probabile putat *Escob num.* 294. Sed communissimè affirmant *Salmant. c.* 5. *num.* 47. *cum Soto*, & *Philib.* ac *Barbosa Alleg.* 46. *num.* 14. *cum Sylvest Graff Henr. Miranda*, *etc.* ac pariter probabile putant *Escob. n.* 296. *& Diana p.* 2. *tr.* 16. *R.* 31. Ratio, tum quia Regulares communiter ordinantur tantùm ad Chorum & Altare; tum quia, si alia ignorent, possunt postea ex Sociis ea addiscere: & ab hac sententia non dissentit (ut vidimus) D. Thomas, dum præfatam doctrinam tradens, generaliter loquitur de Religiosis. Id autem quod ait *Barbosa* cum aliquibus, nempe quòd possint ordinari Regulares, etiamsi quodammodo deficiant in lingua Latina, non audeo approbare; nam si in Secularibus, initiandis tantùm ad Ordines Minores, requirit Tridentinum quòd saltem linguam Latinam intelligant, quomodo Regulares ordinari poterunt ad Sacerdotium adhuc in lingua Latina deficientes? Præterea, addunt *Salm l c cum Rodr.* & *Henr.* pariter ac pro Religiosis sufficere pro Secularibus Sacristis, Cantoribus & similibus, ut sciant tantùm legere, canere, & exequi ministeria Ordinis. An autem hæc doctrina sit verè & generaliter probabilis, nec audeo asserere: Sapientibus me remitto.

79. Hic autem advertendum 1. quòd Episcopus potest quidem sine examine Religiosos ordinare, acquiescendo testimonio suorum Prælatorum; sed bene etiam potest si velit eos examinare, ut rectè dicunt *Escob. n.* 298. *Mazzotta tom.* 3. *pag.* 253. & *Salm. c.* 5. *num.* 47. *cum Aversa, Miranda, &c.* Et de hoc non est ampliùs dubitandum post Bullam Bened. XIV (allatam *num.* 768.) ubi statutum fuit, Regulares examinandos esse ab Episcopo ordinante.

Ad-

Advertendum 2. pro omnibus initiandis, quòd Episcopus tenetur per se vel per alios eos examinare, nisi aliunde sit certus de ipsorum idoneitate per propriam notitiam, vel per communem opinionem; ita rectè etiam *Salm. c.5.n.46.* cum eisdem *Ad.cit.* Ex omnibus autem prædictis insuper advertendum, quòd esto Episcopus licitè possit petentes ordinare, si eam afferant scientiam quam Tridentinum requirit; per hoc tamen non ideo ei prohibetur, quominus majorem exigat scientiam a suis subditis (nam pro alienis aliter sentiendum); maximè si illi ordinentur ad Ecclesiam alicujus amplæ Civitatis, quia Concilium in iis quæ circa scientiam præscripsit, tantùm voluit modum ponere Episcopis, ne promoverent aliquem scientiâ præscriptâ carentem; non verò prohibuit, quin Episcopi majorem scientiam requirant, nisi necessitas loci aliud omninò postularet. Hinc sapientissimè D. Fabritius de Capua Archiepiscopus Salernitanus (dignus perpetuâ memoriâ ob zelum in Clero reformando) nullum ad Sacerdotium admittebat, nisi priùs eum rigoroso examine, etiam ad Confessiones audiendas, idoneum dignosceret. Utinam hujus Præsulis exemplum omnes sectarentur, non quidem invenirentur tot Sacerdotes inutiles; imò & Ecclesiæ perniciosi, quia ex eo quòd tales rudes sunt, studium fastidiunt, & ideo in otio marcescentes ad vitia relaxantur. Hic etiam obiter advertendum, quòd ex pluribus Decretis S. C. Concilii apud Bened. XIV. *Notif. 9. num.* 16. Episcopus de novo assumtus ad Episcopatum ex justa causa bene potest examinare Parochos, etiam Regulares; Ex quo infertur quòd tantò magis potest examinare Confessarios non curatos.

Requiritur VI. Titulus sustentationis; sed de hoc vide dicenda in §. II. ex *num.* 813.

93 Requiritur VII. Ut inferior Ordo ante superiorem suscipiatur: & aliter faciens, non solùm graviter peccabit, sed etiam incurret suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti, quousque Episcopus dispenset, ex *c. un. de Clerico per salt. ord.* Qui autem susciperet Ordines Minores ante Tonsuram, peccabit etiam mortaliter, sed non incurret suspensionem; ita *Sanch. l. 7. c. 3. du.* 14. *& Bon p.* 5. *num.* 11. *c.* 1. *num.* 37.

Si verò quis susciperet Episcopatum ante Sacerdotium, invalidè susciperet, ut docent *Suar. Sanch.* & alii communiter *ap. Salm. c.* 1. *num.* 41. Si autem quis susceperit Sacerdotium ante alios Ordines, posset quidem Episcopus fieri, & validè hic suum munus exerceret, non tamen licitè ante susceptionem Ordinis omissi.

794 Requiritur VIII. Ut ordinetur tempore debito. Ordines Majores conferri possunt tantùm in Sabbatis Quatuor Temporum, Sabbato ante Dominicam Passionis, & Sabbato Sancto; Ordines autem Minores dari possunt in quolibet Festo (modò sit de præcepto, ut explicavit Pontificale Rom.), si conferantur uni vel duobus, ut habetur in *c. De eo. de Temp. Ordin.* ubi dicitur: *Licitum est Episcopis Dominicis, & aliis festivis diebus unum aut duos ad Minores Ordines promovere*. Utrùm autem liceat ordinare plures quàm duos? Negat *Martin. a S. Joseph*; Sed communiter affirmant DD. modò generalis Ordinatio fieri non videatur; ita *Sanch. c.* 1. *du.* 52. *num.* 8. *cum Innoc. Tab. Arm. Henr. Rebuff. Præpos. Turrecr. &c. Salm. c.* 4. *num.* 78. *cum Gran. Renzi pag.* 364. *q.* 8. *cum Sylvest. Pal. Bass. Quintan. ac Diana p.* 10. *tr.* 11. *R.* 66. cum aliis, & *Glossa in dicto c. De eo, v. Ad duos*, ubi dicit: *Nunquid plures? utiquè, dummodo non videatur generalis Ordinatio*. Ratio est, quia verba textûs non sunt apposita taxativè, sed exemplificativè. Præterea, dicunt *Fagnan. in d. c. De eo. num.* 36. *cum Host. Barbosa All.* 11. *num.* 21. *Pal p.* 13. *num.* 2. *cum Henr. Salm. c.* 4. *num.* 78. *cum Gran.* & *Laym. c.* 8. *num.* 1. Ordines Minores posse conferri etiam publicè in Feria VI. ante Sabbatum generalis Ordinationis (& etiam Feria IV. Quatuor temporum, ut addit *Laymann*); modò adsit consuetudo, quam testantur *Palaus, Salm.* & *Barbosa ll. cc. cum aliis*, jam esse receptam. Episcopi Consecratio potest fieri quovis die Dominico, *ex c. Ordinationes.* 1. *et c. Quod die. Dist.* 75. Et *Diana p.* 12. *tr.* 1. *R.* 61. addit ex Pontificali, posse etiam in Natalitiis Apostolorum conferri. Prima autem Tonsura quolibet die & loco conferri potest; *Concina tom.* 10. *pag.* 39. *num.* 13. & *Sanch. du.* 50. *num.* 1.

795 Requiritur IX. Ut ordinetur per debita tempora interstitia, quæ sic servanda sunt: I. ut ascendatur ab uno Ordine Minore ad alium, requiritur aliquod tempus, quod autem a Tridentino non fuit determinatum: Sed in hoc bene potest Episcopus cum causa dispensare, dum in Concilio *Sess.* 23. *c.* 11. sic habetur: *Minores Ordines per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire videretur, conferantur.*

tur. Justæ causæ dispensandi videntur esse (ut ait *Escob. num.* 443.) vita solitaria Carthusianorum, ex Declar. S. C. item ætas Ordinandi nimis provecta, causa studii, & arctatio Beneficii recepti, vel recipiendi. Quale verò intervallum intercedere debeat inter unum & alterum Ordinem Minorem, *Majol. et Ugolin. ap. Barb. in loc. cit. Trid. n.* 4. putant sufficere intervallum de una Ordinatione generali ad aliam; Sed *Sorbo*, & *Campanile ibid.* dicunt sufficere de uno Festo ad aliud. Meritò autem dicit *Barbosa num.* 5. *cum Miranda etc.* quòd licèt Episcopus possit dispensare in hoc ex quacunque causa, laudabiliùs tamen aget, si abstinebit a tali dispensatione. Præterea dicunt *Sylve. v. Ordo.* 2. *num.* 7. *ac Rebuff. Henr. Campanile ap. Barb. num.* 6. & decisum refert ibid. *Armendarius*, non licere conferre Tonsuram simul cum aliquo Ordine Minori (nisi adsit alicubi consuetudo); Sed probabilius videtur oppositum, cùm probabiliùs Tonsura non sit Ordo. II. Ut a Minoribus ascendatur ad Subdiaconatum, requiritur spatium anni ex Tridentino *Sess.* 23. *c.* 11. ubi: *Hi verò nonnisi post annum a susceptione postremi gradûs Minorum Ordinum ad Sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judiciò Episcopi aliud exposcat*. *Ecclesiæ*, idest Ecclesiæ cui adscribitur, ut patet ex Tridentino *cap.* 13. *Utilitas* autem intelligitur illa quæ quomodolibet conducit ad bonum Ecclesiæ, ut ajunt *Salm. c.* 4. *num.* 88. Qui autem susciperet Subdiaconatum ante annum sine dispensatione, graviter peccaret, sed nullam incurreret censuram, vide *Salm. c.* 4. *num.* 87. & 88. III. Ut autem ascendatur a Subdiaconatu ad Diaconatum, etiam requiritur spatium anni: ad quod tamen dispensandum (ut rectè ait *Croix num.* 2297.) non requiritur necessitas vel utilitas Ecclesiæ, sed sufficit quævis rationabilis causa juxta judicium Episcopi, ut patet ex eod. Tridentino dicto *c.* 13. ubi: *Promoti ad Subdiaconatûs Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur*. IV. Ut demum ascendatur a Diaconatu ad Sacerdotium, ad minus requiritur spatium anni; adque hujus temporis dispensationem non sufficit Ecclesiæ utilitas, sed etiam requiritur necessitas, ex eod. Concilio *S.* 11. *c.* 4. ubi: *Promovendi ad Ordinem Presbyteratûs hi sint, qui in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem* (nota) *aliud Episcopo videretur, ministraverint*.

Præterea notandum, quòd ille qui eodem die duos Ordines Sacros reciperet, non solùm graviter peccaret contra præscriptum Tridentini in *d. c.* 3. ubi: *Duo Sacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus*; Sed etiam incurreret suspensionem ab illorum exercitio, & in irregularitatem incideret, ut patet ex *c. Innotuit. de Eo qui furtivè*, &c. & *c. Literas*, *ac c. Dilectus. de Temp. Ord.* Hinc dicitur in *cit. c. Literas*. quòd si quis in Sabbato susciperet unum Sacrum Ordinem, & alium in Dominica, continuatò jejuniò, idest nullâ cœnâ factâ, etiam suspensionem incurreret; tunc enim (ut ait textus) ex fictione canonica vespera Sabbati & mane Dominicæ pro uno die computantur; secus verò, si jejunium non fuerit continuatum. Ex quo probabiliter infert *Renzi pag.* 363. *q.* 7. *cum Nicolio*, quòd si quis obtinuerit Indultum suscipiendi Ordines Sacros in tribus diebus festivis, poterit, solutò jejuniò in Sabbato Ordinationis, suscipere unum, & alium in Dominica sequenti; idque decisum refert a S. C. die 24. Jul. 1662. Præterea inferunt etiam probabiliter *Sanch. l.* 7 *c.* 1. *du.* 51. *num.* 4 *Laym. c.* 8. *num.* 9. *Escob. num.* 433. *cum Suar. Majol. Vill. & Leand* ac *Sylvest. Henr* &c. *ap. Croix num.* 2291. quòd si Episcopus propter infirmitatem, vel aliam causam non possit Ordinationem in Sabbato exercere, aut eam absolvere, poterit illam continuare in Dominica; modò (ut ajunt) continuetur jejunium tam ex parte Initiandi, quàm ex parte Episcopi, ut rectè addit *Sanchez*. Ad hoc autem non quidem requiritur jejunium naturale, ut aliqui improbabiliter sentiunt, sed sufficit Ecclesiasticum, quia textus de hoc clarè loquitur, ut rectè dicunt *Sanch. num.* 5. *cum Sylvest.* & *Tab.* & *Escob. num.* 436. *cum Marchino*, & *Leand.*

Sed hìc dubitatur 1. An suspensio prædicta sit latæ sententiæ? Negant *Diana p.* 5. *tr* 10. *R.* 36. & *Villal. ap. Escob num.* 448. Sed rectè affirmant *Nav. c.* 27. *num.* 241. *Bonac. de Censur. p.* 1. §. 1. *num.* 450. *cum Suar. Sayr. Molf. Turrian. Marchino*, &c. Idque patet *ex d. c. Literas*. ubi sic dicitur: *Ab executione officii Sacerdotalis tandiu volumus manere suspensum, donec de illo disponatur*. Hæc tamen suspensio incurritur tantùm ab ultimo Ordine suscepto,

fcepto, ut bene infert ex præfatis verbis *Efcob. num.* 450. *cum Suar. Sayr.* & *Molf.*

Dubitatur 2. An qui fufcipit duos Ordines Sacros, non fervatis Interftitiis, fufpenfionem incurrat? Refpondetur: Qui ordinatur continuatis diebus extra tempora, incurrit quidem fufpenfionem ex Bullis Sifti V. & Clementis VIII. prout incurrit etiam qui ordinatur fine Literis Dimifforiis, vel ante legitimam ætatem; vide *Tamburr. l.* 7. *c.* 11. §. 1. *num.* 3. Qui verò ordinatur diverfis diebus, non fervatis Interftitiis, fed legitimis temporibus, peccaret quidem graviter, fed fufpenfionem probabilius non incurrit, ut dicunt *Bonac. D.* 8. *p.* 5. *num.* 25. *Barbofa in Trid. Seff.* 23. *c.* 15. *num.* 11. *Croix n* 2302. *Renzi pag.* 260. *q.* 1. *cum Suar. Tamb. l. c. cum Pal. Salm. c.* 4. *num.* 87. *cum Turrecrem.* & *Efcob. num.* 457. *cum Nav. Villal. March. &c.* & *Cabaffut. T. J. c.* 16. *num.* 12. *cum Navar.* & *Sayr.* (contra *Dian. p.* 4. *tr.* 2. *R.* 55.) Licèt enim Siftus V. in quadam Extravag. pœnam fufpenfionis impofuerit, tamen illa, refpectu ad noftrum cafum, fublata fuit a Clemente VIII. in *Bullar. tr.* 3. *fol.* 40. ut refert *Tamb. l. c.*

797 Qui autem eâdem die fufciperet quatuor Ordines Minores unà eum Subdiaconatu, etiam peccaret graviter, ut habetur ex *c.* 2. *de Eo qui furtivè, &c.* ubi dicitur: *Quatuor Minores Ordines contulifti, quibus non contentus Subdiaconatum etiam temerariò aufu recepit... Mandamus, quatenus eum in Minoribus dumtaxat celebrare permittas.* Dicit autem *Vafquez ap. Salm. c.* 4 *n* 80 præfatum textum fuiffe revocatum ex Trident. *Seff.* 23. *c.* 12. ubi Concilium tantùm inhibuit duos facros Ordines fimul conferri; Sed hæc doctrina communiter non recipitur, nam Concilium id præfcribendo, textum non revocavit, fed illum in fuo vigore reliquit. At hic dubitatur 1. an ab hac prohibitione excufet confuetudo contraria, fi alicubi vigeret? Negant *Sylveft. Tol Reg. &c. ap. Efcob. num.* 444. Sed veriùs affirmant *Nav. c.* 25. *num* 71. *Suar de Cenfur. D* 31. *fect.* 1. *num.* 41. (qui affert de hoc Decr. S. C.) *Holzm. num* 86. *Salm. c.* 4. *num.* 8. *cum Vill. Marchino, Leand. &c.* ac *Efcob. num.* 445. *cum S. Antonin. Sayr. Molf Rodr.* & *Miranda;* Quia hujufmodi confuetudo nullibi videtur reprobata.

Dubitatur 2. Utrùm taliter ordinatus, ubi non adeft contraria confuetudo, incurreret fufpenfionem? Affirmat *Bonac. de Cenfur. D.* 3. *p.* 5. §. 1. *num.* 4. Sed probabiliùs negant *Efcob. num.* 450. & *Suar. l. c. num.* 40. quia Pontifex in dicto *cap.* 2. tantùm præcipit Epifcopo, ne permittat Ordinato miniftrare, non autem eum fufpendit. Meritò tamen dicit *Navarrus Man. c.* 27. *num* 241. contra *Suarez*, hunc fieri irregularem quoad Ordines fuperiores fufcipiendos, dum ibi fic fubditur: *Si verò* (Ordinatus) *domum Religiofam intravit*, & *mores ejus exegerint*, *Abbas* (*fi voluerit*) *in aliis poterit Ordinibus difpenfare*. Si igitur indiget difpenfatione, erit hic quidem irregularis ad alios Ordines recipiendos.

Dubitatur 3 an Regulares poffint ex licentia fuorum Prælatorum ordinari extra tempora? Negant *Vafq. Suar. Lez. Peyrin. &c. ap. Efcob. num.* 464 quia, licèt Gregorius XIII. hoc privilegium conceffterit Societati Jefu, tamen exprefsè prohibuit, quominus aliæ Religiones in eo communicarent. Sed veriùs affirmant *Laym. c.* 8. *num.* 2. *Barbofa All.* 17 *num* 6. *Efcob. num* 466. *cum Machad. Leand. Delacrux, Diana, &c.* ac *Salm. c.* 4. *num.* 83. & 84. *cum Averfa, Phileb. Portel.* & *Rodr.* Ratio, quia poft Gregorium XIII. Clemens VIII. abfolutè hoc privilegium conceffit omnibus Mendicantibus, & Urbanus VIII. conceffit Ordini Difcalceatorum SS Trinitatis, ut fert *Efcob. num.* 465. Et noviffimè Bened. XIII. (apud. Bened. XIV. *Notif.* 23. *num.* 5.) in Concilio Rom. *tit.* 5. *c.* 2 hoc privilegium confirmavit dicens: *Quo verò ad Regulares, privilegia a Pontificibus habentes, five exprefsè five per viam communicationis conceffa, Sacros videlicet Ordines extra tempora fufcipiendi, cùm privilegia ipfa in fuo robore perfiftant, nec iis derogatum fuiffe conftat, decernimus proinde Regulares eosdem abfque novo Indulto Apoftolico tutò poffe extra tempora ordinari.*

Dubitatur 4. an Regulares, cùm ordinantur extra tempora, poffint ordinari in quovis Fefto duplici, etfi non fit de præcepto? Affirmant *Diana p.* 5. *tr.* 12. *R.* 67. & *Præpof. Fagund. Villal.* & *Homob. ap. Efcob. num.* 470. item *Suar. Steph* & *Manuel ap. Barbof. All* 17. *num.* 7. qui id probabile putat. Et idem dicit *Croix num.* 2293. *cum Gob. Tamb &c.* de iis qui ex Indulto ordinantur extra tempora in tribus diebus feftivis. Ratio, quia Alexander VI. loquens de Initiandis per hoc privilegium, dixit poffe ordinari *tribus diebus Dominicis, five feftivis duplicibus*; non autem dixit de præcepto, fed tantùm *duplicibus* (ad differentiam femiduplicium) diebus, qui ut plurimum non

sunt de præcepto. Sed negant probabiliùs, ut videtur, *Escob. num.* 422. *Azor. p.* 2 *l.* 1. *c.* 27. *q.* 19. & *Lugo Resp. Mor. l.* 1. *du.* 36 dicentes non posse ordinari nisi in festo de præcepto, in quo Populus vacat ab operibus servilibus. Ratio, tum quia Gregorius XIII. loquendo de hoc eodem privilegio, dixit *diebus Dominicis*, & *festivis diebus*, non *festivis duplicibus*; tum quia dies festivus in sua propria significatione denotat diem feriatum, ut explicat Ambrosius Calepinus verb. *Festus dies*. Et licèt in Rubricis Missalis, & Breviarii *Festum* accipiatur, prout distinguitur a feriis, in jure tamen *Festum* accipitur ut dies in qua vacatur ab operibus laboriosis. Hæc quidem secunda sententia est tutior, & videtur probabilior; sed primam non audeo reprobare, & dico standum esse consuetudini quæ est optima legum interpres.

Notandum autem hic, quòd ii qui obtinent a Papa licentiam suscipiendi Ordines Sacros extra tempora in tribus diebus festivis, non egent Dimissoriis sui Ordinarii, sed tantùm Testimonialibus, sine quibus Ordinans incurreret suspensionem per annum a collatione Ordinum, & Ordinatus suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinis suscepti; ita habetur in Tridentino *Sess.* 23. *c.* 8. Ubi tamen notandum, quòd hoc dicitur de eo qui obtinet Indultum suscipiendi Ordinem a quocunque Episcopo; Aliàs, etiam a proprio debet ordinari, vel ab eo Dimissorias ad alium accipere. Licentia autem suscipiendi Ordines Sacros in tribus diebus festivis intelligitur, ut dies sint interpolati, prout refert *Croix n.*2301. declaratum a S. C.

758 Requiritur X. Locus pro collatione Ordinum, de quo in Tridentino *Sess.* 23. *c.* 8. sic habetur: *Ordinationes Sacrorum Ordinum statutis a jure temporibus, ac in Cathedrali Ecclesia, vocatis præsentibusque ad id Ecclesiæ Canonicis, publicè celebrentur. Si autem in alio Diœcesis loco, præsente Clero loci, dignior (quantum fieri potuerit) Ecclesia semper adeatur.* Scio tamen plures Episcopos etiam Ordines Sacros solere in privato Sacello conferre: fortè hodie sic usus habet.

Adde nomine *loci*, etiam requiri existentiam Episcopi in propria Diœcesi; nam si ipse conferret Ordines in Diœcesi aliena, incurreret suspensionem ab exercitio Pontificalium, & Ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti, ex Tridentino *Sess.* 6. *c.* 5. Hoc tamen rectè dicunt *Salm. c.* 4. *num.* 75. *cum Bonac. Philib. Vill. Henr. &c.* non intelligi de collatione Primæ Tonsuræ, cùm hæc sine Pontificalibus conferatur. Si autem Episcopus rogatus ab alio, in ejus Diœcesi generalem Ordinationem habeat, poterit ordinare non solùm subditos suos, sed etiam aliarum Diœcesum, ut *Salm. num.* 76. cum iisdem AA. & communi; quia Tridentinum *l. c.* hoc prohibuit casu tantùm, quò aliquis Episcopus prætextu cujusdam privilegii vellet in alterius Diœcesi ordinare sine illius licentia.

759 Requiritur XI. Ætas. In quo notandum I. quòd pro Prima Tonsura requiritur, ut Initiandus polleat usu rationis, & ideo saltem sit septennis, ut dicit Benedictus XIV. in Bulla, *Inter sollicitas*. an. 1745. §. 19. Sed in Concordato nostri Regni requiritur ætas saltem 10. annorum. Pro Ordinibus Minoribus nulla in jure assignatur ætas, solent tamen conferri (ut ait idem Benedictus XIV. *ibidem*) ab anno 7. ad 14. Pro Subdiaconatu verò statuitur annus 22. Pro Diaconatu 23. Pro Sacerdotio 25. Ita in Tridentino *Sess* 23. *c.* 22. Sufficit autem, ut annus præscriptus sit incœptus; ita communiter omnes, vide *Salm.* Idque colligitur ex ipso Concilio *Sess.* 24. *c.* 12. Præterea, pro Episcopatu requiritur annus 30. & idem dicitur pro Cardinalatu, quamvis ex concessione Sixti V. Cardinales Diaconi possint esse ætatis suæ an. 22. vide *Salm. c.* 5. *num.* 3. Pro Beneficiatis autem requiritur annus 14. ex Tridentino *Sess.* 23. *c.* 6. Sed si Beneficium sit curatum, requiritur annus 25. saltem incœptus *Trident. Sess.* 24. *c.* 12. Pro Canonicatu in Cathedralibus requiritur annus 22. incœptus *Trid. Sess.* 22. *c.* 4. in Collegiatis verò sufficit annus 14. cùm in jure nihil pro eo sit statutum; *Salm. c.* 5. *num.* 28.

Notandum 2. quòd is qui sine legitima ætate scienter ordinatur, incurrit suspensionem perpetuam ipso facto ab exercitio Ordinis suscepti, & Papæ reservatam, ut habetur in Extravag. Pii II. quæ incipit, *Cùm ex sacrorum.* & refertur in extensum a *Barbosa Alleg.* 17. *num.* 11 Eam autem S. Pius V. & Sixtus V. auxerunt, & Clemens VIII confirmavit, ut fert *Escob. num* 265. Si verò prædicta suspensio occultè sit contracta, tunc poterit Episcopus delinquentem ab ea absolvere, ex concessione Tridentini *Sess.* 24. *c.* 6. ut dicunt communiter *Bonac. de Censur. D.* 3. *p.* 5. §. 1. *num* 2 & *Salm. de Ord. c.* 5. *num.* 39. cum communi.

Sed

Sed Hic dubitatur 1. An incurrat præfatam suspensionem, qui ex ignorantia crassa (non tamen affectata) ordinatur ante legitimam ætatem? Affirmant *Laym. tr. 9. c. 10. num. 2. & Bonac. l. c.* Sed communius & probabilius negant *Navar. Ma. cap. 27. num. 156. Suar. de Censur. D.31. Se.1.Tol.l. 1. cap.48. num. 7. Barbosa All. 16. num. 15. Escob. num. 270. cum Con. Præp. Rodr* & *Avila*, ac *Salm c.6. num. 39. cum Trull Aversa, Diana, Villal. &c.* Ratio, quia talis suspensio imposita est a Pio II. in temerarios (dum utitur verbô *temeritatem*), quales non sunt qui peccant ex sola ignorantia sua, ut dicemus *l. 7. de Censur. num. 47. & 48.* Hinc dicunt præfati AA. quòd taliter ordinatus, completâ ætate, bene potest Ordinem susceptum exercere; si verò ante illam exerceret, peccaret, sed non incurreret irregularitatem.

Dubitatur 2. An qui malâ fide susceperit Ordinem ante ætatem, possit exercere Ordinem, postquam ætatem compleverit, sine absolutione a suspensione incursa? Affirmant *Sotus, Corduba*, & *Medina ap. Escob.* Sed veriùs id negant *Barbosa All. 16. num. 15. cum Miranda, & Escob. num. 276. cum Bonac. Henr. Marchin. Rodr. & Diana*. Ratio, quia censura jam contracta non tollitur nisi per absolutionem.

Dubitatur 3. An incurrat irregularitatem, qui ante legitimam ætatem suscipit Sacerdotium? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Bonac. D. 8. de Sacram q.un. p. 5. num. 13. & Barbosa All. 16. num. 16. cum Cov. Nav Salsed. & Serbo.* Ratio, quia hic concelebrando cum Episcopo Ordinante verè hostiam consecrat (ut docet *D. Thomas 3. p. q. 82. a. 2.*), & ideo jam exercet Ordinem cum suspensione susceptum. *Secunda* verò sententia communior, & valde probabilis negat, & hanc tenent *Suar. de Censur. D. 31 Se. 1. num. 71. Conink. D. 16. num. 36. Diana p. 5 tr. 10. R. 37. Escob. num. 283. cum Sylvest. Med. Ugolin. Quaranta, Naldo, Fiemob. Marchin.* item *Sayr. Avila, Henr. &c. ap. Barbos. l. c.* Ratio 1. quia consecratio illa non censetur actus moraliter distinctus ab ipsa Ordinatione, sicut enim tota Ordinatio Episcopi a principio usque ad finem est unus actus moralis, ita et Ordinati; unde non videtur æquum, quòd ipse unâ actione morali duplicem incurrat pœnam, nempe suspensionem, & irregularitatem. Ratio 2. quia in citata Extravag. Pii II. (apud *Barbos. Alleg. 17. num. 11.*) sic dicitur: *A suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & si, hujusmodi suspensione durante, in eisdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant*. Quò verbô *durante* videtur Pontifex supponere irregularitatem incurri tum solùm, cùm incursio suspensionis jam moraliter tempore præcesserit Ordinis exercitium. Item, cùm Pontifex imponat irregularitatem in præsumentes, minimè videtur comprehendere hunc, qui non ex propria electione, sed ex necessitate Ordinationis debet cum Episcopo concelebrare. Referuntque *Suar. num. 74. & Escob. l c.* hujusmodi Ordinatos ex Stylo Cancellariæ non reputari irregulares, cùm ipsi tantùm a suspensione absolvantur. Et idem dicunt *Suar. num. 72. ac. Escob & Diana ll.cc. cum aliis* De Diacono, vel Subdiacono, qui cum tali suspensione in eadem Ordinatione canit Evangelium, aut Epistolam. Et idem dicendum de eo qui suspensionem incurrit, cùm ordinatur per saltum, vel extra tempora, vel sine Dimissoriis proprii Episcopi, vel eâdem die suscipit duos Ordines Sacros, aut Ordines Minores cum Subdiaconatu, juxta supra dicta.

Utrùm autem incurrat irregularitatem, qui tantùm ordinatur cum excommunicatione priùs contracta? Affirmat *Bonac. de Irregul. D. 7. q. 3. p. 4. num. 1. cum Nav Tol. Henr. Sayr. &c. ex c. Cùm illorum. de Sent. exc. & c. 1. De Eo qui furt.* Sed probabiliùs negant *Suar. de Censur. D. 41. Se. 3. num. 2.* & Bened. XIV. *de Syn. l. 7. c. 67. num 6. cum Tamb. Diana, Lez. Gibal. &c.* & ita refert sensisse S. C Ratio, quia ex præfatis textibus non expressè colligitur quòd talis sit irregularis, sed tantùm quòd sit suspensus; pro cujus tamen suspensionis absolutione etiam ad Papam debet recurri, ut advertit *Tournely. to. 2. de Censur. pag. 166. cum Gibert*; intellige si suspensio sit publica, nam aliàs potest absolvi ab Episcopo, juxta *cap. Liceat. 6. Sess. 24.* Tridentini. Tantò magis autem non incurret irregularitatem, qui suspensus vel interdictus suscipit Sacrum Ordinem; & in hoc consentit etiam *Bonac. l. c. num. 2. cum. Sayr. Fill. & aliis*. Hoc tamen intelligendum, si taliter ordinatus Ordinem non exerceat in ipsa Ordinatione, nam si v. gr. aliquis Diaconus, vel Subdiaconus accedat ad Ordinationem jam antecedenter aliquâ irretitus censurâ, & in Ordinatione susceptum Ordinem exerceat, canendo Evange-

 lium,

lium, vel Epistolam, irregularitatem non ef-fugiet, ut rectè ait *Tournely t. 10. 2 pag 107. v. Si quis*. Ratio, quia tunc jam exercet Ordinem cum censura priùs contracta; Idemque meritò ait *Tournely*, *cum aliis* procedere de Sacerdote qui con eleb at cum Episcopo, contra *Sayr* & *L yn de Irreg. c. 2. num. 5.*

800 Notandum 3. quòd ætas computanda est non a die Baptismi, sed nativitatis, ut constat ex *c. 3* & aliis *Dist. 77.* vide *Croix. num.* 2306. Dubitatur autem 1. An quis mane dici, in cujus vespera complet ætatem requisitam, possit ordinari? Affirmant *Diana p. 9. tract. 9. R 50. Salm. cap. 5. num. 21 cum Led. & Ibidib. ac Escob. num. 264 cum Trull.* & *Marchin.* tum quia minimum pro nihilo reputatur; tum quia dies inceptus in favorabilibus habetur pro completo; tum etiam quia vespera, & mane moraliter sumuntur pro una die. Sed probabiliùs id negant *Croix. num. 2309 cum Nav & Vill* item *Machad Pasqual* & *Narbona apud Escob. num. 261* Ratio, quia, v. gr. pro Subdiaconatu æ as debet esse annus 22. inceptus, unde qui annum 21. non verè complevit, minimè potest dici annum 22. attigisse.

Dubitatur 2. An dies anni bissextilis possit excludi in supputanda ætate Ordinandorum? Affirmant *Barbosa, Henr. Syl. &c ap. Salm. c. 5. num 32* quia annus requisitus intelligitur per se annus ordinarius, nempe constans 365. diebus. Sed veriùs negant *Bonac. D. 8. q un p. 5. num. 14 Sanch. de Ma. D. 23. num. 22.* & *Escob. num. 286. cum Marchino, Melf. Du.* & *Diana*. Ratio, quia ad ætatem requisitam anni sunt computandi juxta consuetudinem Ecclesiæ, quæ rectè statuit de quatuor in quatuor annos addi unum diem, propter horas quæ in quolibet anno supersunt.

Certum est autem quòd Episcopi nullo modo possunt in ætate dispensare; verumtamen dicit *Croix n 2314.* hodie ex speciali privilegio posse Episcopos dispensare ad certum tempus, saltem pro Beneficio curato, ubi est necessitas, vel utilitas Ecclesiæ.

801 Requiritur XII insuper ad suscipiendos Ordines, ut Initiandus exercuerit Ordinem priùs susceptum in Ecclesia, ubi est adscriptus, ex Trident. *Sess. 23 c. 11.* & 13. Sed putant *Salm c. 4. num 74* hoc non esse de præcepto gravi, cùm verba Concilii magis sint consultiva, quàm præceptiva, nempe illa: *At in unoquoque Ordine juxta præscriptum Episcopi se exerceant, &c.*

Requiritur XIII. prout præscribit Pontificale, ut Ordinandi Eucharistiam accipiant; sed hoc non sub mortali, ut ait *Croix num 2225. cum G bat.* Imò nec sub levi tenentur communicare Initiandi ad Ordines Minores, ut dicit idem *Croix* cum communi ut asserit. Presbyteri autem veriùs tenentur communicare sub mortali, cùm ipsi verè celebrent cum Episcopo, ut diximus ex *D. Thoma num. 799. Dub 3.*

Requiritur XIV. Probitas vitæ; sed de hac jam locuti sumus in *Tract. de Sacram. in genere ex num 63.* & iterum mox loquemur agendo de Vocatione ad sacrum ministerium.

802 Requiritur XV Vocatio Divina, de qua, cùm sit res tanti momenti, unde pendet æterna salus tam Ordinandorum quàm Populi Christiani, mirum est quòd tot Morales Scriptores nullum verbum faciant, præter paucos, inter quos fusè & egregiè signanter scripserunt de hoc puncto *Habert to. 7. ex pag 427.* & *P. Contina to. 10. ex pag. 42.* Quàm necessaria sit hujusmodi Vocatio, patet ex Ss. Patribus, & ex ipsis sacris Scripturis, & præsertim ex illo *D. Pauli ad Hebr. 5. 4.* ubi: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu.* Unde Apostoli, ut in locum Judæ alium surrogarent, sic Deum deprecati sunt: *Tu Domine ostende quem elegeris.* Et ipse Christus *Jo 10. 1.* dixit: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, fur est & latro, qui autem intrat per ostium, pastor est ovium,* qualis est quidem quivis Sacerdos, dum cuivis Sacerdoti committitur incumbere saluti Animarum. Et rursus *Jo. 15*: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.. ut fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Rursus *Lucæ 10. Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Illi igitur qui non vocati a Deo in sacra ministeria se intrudunt, ipsi sunt de quibus per Jeremiam (23. 21.) inquit: *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant* Quò quidem hominum genere, ut ait Catechismus, nihil infelicius ac miserius, nihil Ecclesiæ calamitosius esse potest

Præcipua autem signa Divinæ Vocationis ad statum Ecclesiasticum sunt, I. Scientia conveniens, de qua jam egimus *num 790* II. Probitas vitæ, de qua loquens Tridentinum *Sess. 23 c. 12.* sic ait: *Sciant Episcopi debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, & quorum*

probata vita senectus sit; juxta illud (*Sap.* 4. 9.): *Ætas senectutis vita immaculata*. Hinc Apostolus 1. *Tim.* 3. prohibet ordinari Neophytos, idest (ut explicat in *d. loco D. Thomas*) *qui non solùm ætate Neophyti sunt, sed & qui Neophyti sunt perfectione*. Quapropter id in S. Doctor 2. 2. *qu.* 18. *a.* 1. *ad* 3. dicit: *Ordines Sacri præexigunt sanctitatem*. Et *Suppl.* *q.* 35. *a.* 1. *ad* 3. ait: *Ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens*. Hanc rationem de hoc assignans: *Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita & superiores sint meritò sanctitatis*. Unde sic concludit: *Et ideo præexigitur gratia quæ sufficiat ad hoc quod dignè connumerentur in plebem Christi*. Idque priùs dixit S. Dionysius (*cap.* 3. *de Ecclesf. Hierar.*): *In Divino omni non audendum aliis ducem fieri, nisi secundùm omnem habitum suum factus sit deiformissimus, & Deo simillimus*. Qui autem habet sanctitatem ordinariam, nempe solam Gratiam habitualem, non potest quidem dici *secundùm omnem habitum suum Deo simillimus*. Ad hoc facit etiam illud celebre D. Augustini dictum: *Aliquando bonus Monachus vix bonum facit Clericum*. Et illud aliud D. Hieronymi ad Rusticum: *Sic vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis*. Unde scripsit S. Jo. Chrysost. *l.* 2. *de Sacerd.* *c.* 2: *Multo major vitæ integritas huic* (idest Clerico) *quàm illis* (nempe Monachis) *necessaria*. III. signum est recta intentio, nimirum desiderium vacandi Divinæ Gloriæ, & saluti Animarum, non autem (ut ait D. Bernardus *Declam. in Ev. Ecce nos &c.*) *honorem quærendi proprium, aut corpori voluptatem, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi*.

803 Qui autem sine Vocatione, ex talibus signis explorata, in sacrum ministerium se intrudit, non potest quidem a gravi præsumtione excusari. En quomodo S. Anselmus (*in cap.* 5. *ad Hebr.*) super illud Apostoli, *Nec quisque sumit, &c.*) de hoc loquitur: *Qui enim se ingerit, & propriam gloriam quærit, Gratiæ Dei rapinam facit, & ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem*. Et ratio hujus eruitur ex eo quod docet *D. Thomas p.* 3. *q.* 27. *a.* 4. ubi: *Illos quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat & disponit, ut ad id ad quod eliguntur, inveniantur idonei, secundùm illud* (2. *Cor.* 3.) *Sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros novi Testamenti*. Ergo ille qui non ex Deo eligitur, sed ipse se ingerit, non erit idoneus Minister; ideo sapienter ait *Habert de Ord. c.* 1. §. 2. quòd ille „: (non sine magnis difficultatibus poterit salutis suæ consulere, manebitque in corpore Ecclesiæ, velut membrum in corpore humano suis sedibus motum, quod servire potest, sed ægrè, & cum deformitate.) „: Unde concludit „: (Licèt absolutè loquendo salvari possit, difficiliter tamen ingredietur viam, & apprehendet media salutis.) „ Cùm autem hic magno periculo damnationis se exponat, nescio quomodo a culpa gravi excusetur. *Qui sciens* (ait doctissimus Episcopus Abelly *in Opusc. Sacerdos Christian. c.* 4.), *nullâ Divinæ Vocationis habitâ ratione, se in Sacerdotium se intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiritum-Sanctum; quod quidem peccatum vix, aut rarissimè dimitti ex Evangelio discimus*.

Huic quidem discrimini tantò magis se committunt Episcopi illi, qui non vocatos ad Ordines Sacros promovent, ex illo Apostoli (1. *Tim.* 5.): *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*. Quæ verba exponens S. Leo *Epist.* 1. (*aliàs* 87) *ad African.* 2. dicit: *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari?* Hinc Tridentinum *Sess.* 23. *c.* 7. præcipit Episcopis, ut antequam suos subditos ad Ordines promoveant, *institutionem, mores, & doctrinam diligenter investigent, & examinent*. Ubique enim in Jure Canonico præscribitur, & signanter in *c. Nullus. Dist.* 24. ut, *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit*. Unde sapienter advertit D. Bernardus, ad Ordines admittendos esse tantùm *probatos, non probandos*. Ad hanc autem probationem ab Episcopo exquirendam, non quidem sufficit, quòd ipse nihil mali noverit de Ordinando, sed debet fieri certus de ejus positiva probitate, juxta sublimitatem gradûs ad quem ille inhiat ascendere, ut communiter dicunt *Sotus* 4. *Sens. D.* 25. *q.* 1. *num.* 3. *Sanch. Conf. c.* 1. *du.* 46. *num.* 1. *Salm. de Ord. c.* 5. *num.* 4. *Holzm. cod. tit. num.* 46. & fusiùs *Habert*, *Merbes*, *Concina*, & alii cum *D. Thoma q.* 36. *a.* 4. *ad* 3. ubi dicit: *Ad minus* (idest, *non solùm*, ut bene explicat Glossa) *hoc requiritur, quòd nesciat Ordinans aliquid contrarium sanctitatis in Ordinando esse; sed etiam exigitur ampliùs, ut secundùm mensuram Ordinis, vel officii injungendi, diligentior cura apponatur ut habeatur certitudo de qualitate pro-*

mo-

movendorum, saltem ex testimonio aliorum. Qualitas autem Promovendorum est illa, quam expressit idem S. Doctor in *2. 2. qu. 189. a. 1.* ad 2. ubi dixit: *Ordines sacri præexigunt sanctitatem; unde jonatus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis* (nempe ut addit) *ab humore vitiorum*. Et Regnans N. SS. P. Benedictus XIV. in Bulla, *Ubi primum*, sapientissimè sic Episcopos alloquitur: *Studiosâ & magnâ adhibitâ diligentiâ investigandum a vobis est, an eorum qui priorum susceperint ministeria, talis fuerit vivendi ratio, & in sacris scientiis progressio, ut verè digni judicandi sint, quibus dicatur, ascende superiùs; Cùm alioquin expediat in inferiori potiùs aliquos manere gradu, quàm eum suo majori periculo & aliorum scandalo ad altiorem provehi.*

De tali etiam probatione loquens S. Jo. Chrysost. *Hom. 16. in Tim.* dicit: *Quid est illud cito? Non ex prima probatione, nec secunda, nec tertia, sed ubi consideratio diuturna præcessit, exactissimaque discussio, tunc imponito manus. Neque ea res periculo caret; eorum quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dedisti etiam præcedentium delictorum.* Qua de re Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione Parochorum, qui humanis ducti respectibus in hujusmodi attestationibus concedendis facilè Clericis indulgent, ne in se attrahant ipsorum odium, eorumque propinquorum; sed insuper ab aliis fide dignis, captâ secretâ informatione, certi fieri debent, non solùm quòd initiandus non fuerit malus, nempe quòd non fuerit rixosus, non dederit scandalum, frequentando ludos, pravas conversationes, &c. sed etiam quòd ille sit positivè bonus, scil. quòd vitam agat spiritualem, sit assiduus in Ecclesiis, Sacramenta frequentet & Orationem, vivat a secularibus segregatus, sociis morigeratis comitetur, studio vacet, modestâ utatur veste, &c. Quòd si Prælatus sciverit Clericum alicujus publici scandali notâ infinctum fuisse, tunc non satis erit communem probationem de eo exigere, sed opus erit plurium annorum experientiâ emendationem ejus comprobare; justè enim tunc metuere debet, ne ille pietatem affectet, ut ad Ordines perveniat, quibus susceptis, ad pristinam redibit pravitatem. Dicet aliquis: si hoc observaretur, deficerent utiquè in Ecclesia Ministri. Rectè respondet ad hoc idem Benedictus XIV. in Bulla supra citata ex Concilio Lateranensi: *Melius est pauciores habere Ministros, sed probos, atque utiles, quàm plures qui nequicquam sunt valituri.* Utrùm autem sit semper deneganda a Confessario absolutio Clerico habituato in vitio turpi occulto, qui vult ad Ordines Sacros ascendere, sine prævio continentiæ experimento? Vide Dissertationem de hoc puncto positam in *fin. tr. de Sacram.* ex *num. 63.*

804 Si autem Vocatio Divina necessaria est ad Sacerdotium, magis erit necessaria ad officia Episcoporum, & Parochorum, de quibus loquens *D. Thomas 2. 2. q. 185. a. 1.* dicit quòd, *si aliquis appetat Episcopatum ratione bonorum temporalium, erit illicitum; si ob celsitudinem gradûs, erit præsumtuosum; sed appetere proximis prodesse, est laudabile secundùm se: Verùm, quia, prout est Episcopalis actus, habet jam gradûs celsitudinem, præsumtuosum videtur quòd aliquis præesse appetat ad hoc quòd subditis prosit, nisi manifestâ necessitate imminente.* Id confirmavit N. SS. P. Bened. XIV. in Bulla novissimè edita die 12. April. 1752. quæ incipit, *Inclytum*. inquiens: *Nec unusquisque ignorare debet a peccati culpa immune non esse desiderium ipsum Episcopatûs, quia quamvis desiderium aliis juvandi laudabile est, tamen cùm hoc adjumentum præstari non valeat sine ipsa Episcopatûs sublimitate, ut plurimum ex vitio insitæ præsumtionis ortum habet.*

805 Quæres, quæ sint officia ordinatorum?

Resp. I. Ostiarii est claves templi servare; aperire, & claudere ejus januas; arcere eos, quibus non licet interesse sacris; campanas pulsare; quæ intra Ecclesiam sunt, custodire; ei qui prædicat, aperire librum. II. Lectoris, munus est, legere in Ecclesia lectiones veteris, & novi Testamenti; item docere Catechumenos rudimenta fidei Christianæ. *(Item panem & novos fructus benedicere. Salm c. 3. num 14. Non autem prædicare, ut communiter Salm. ibid. contra Vasq.)* Exorcistæ munus est, manus imponere supra vexatos a spiritibus immundis, ad illos adjurandos, & ejiciendos; item ad exorcizandos catechumenos. *(Tenent Suar. & Sanch contra Philib. omnes Fideles posse exorcizare; quamvis hoc magis possint ordinati ad hujusmodi munus ab Ecclesia: & ideo hi solùm sollemniter illud exercere valent. Vide dicta To. 1. l. 3. de Adjur. ex num. 193. Ad p. ad num IV.)* IV. Acolythi munus est præparare ampullas vini, & aquæ ad Sacrificium Missæ, & porrigere Subdiacono; ferre

cereos

„ cereos ad idem Sacrificium & illi ministrare, „ unde & Ceroferarius dicitur. V. Subdiaconi „ munus est immediatè subordinari Diacono ad „ Sacrificium Missæ, calicem, & patenam illi „ tradere, urceolum cum aqua præbere, aquam „ ad lavandas manus infundere, Epistolam ex „ officio, & sollemniter in Missa legere.* (*Adde cum Hubert, Pallas, Corporalia, & Purificatoria abluere, ut in Pontificali præscribitur.*)* VI. Diaconi munus est, cantare sollemniter Evangelium in omnibus, quæ pertinent „ ad Missæ sacrificium, vestire Altaria, Crucem „ ferre, & denique ex commissione Sacerdotis „ prædicare, & baptizare. * (*Modò adsit justa causa, nempe si desit Sacerdos qui commodè ministret, ut communiter dicunt DD. allati de Euchar. num 237. v. Qu. hic I. In necessitate verò extrema, nempe si absit alius Sacerdos, potest Diaconus & tenetur Viaticum ministrare, etiam sine commissione Pastoris; ita pariter commun. DD. ibidem. Et idem currit in administratione Baptismi; vide de Bapt. num* 116. *v. Certum Diaconus autem sollemniter ministrans Baptismum, vel Eucharistiam sine commissione, incurrit irregularitatem; vide d. num.* 116. *v. Dub* 2 *& n.*224.) : VII. Presbyteri munus est offerre Sacrificium Missæ, absolvere a peccatis, „ baptizare, benedictiones aquæ, & similes „ facere, populum doctrinâ, & exemplô pascere. Vid. *Episcop. E.* 8. *t.* 7. *c.* 1.

Quatuor autem sunt obligationes præcipuæ eorum qui ad Majores Ordines provehuntur, nempe 1. Recitandi Horas Canonicas. 2. Servandi Cœlibatum. 3. Habendi Titulum, scil. Paupertatis, Beneficii, vel Patrimonii, quô ordinentur. 4. Deferendi Habitum, & Tonsuram. De prima obligatione Officii Divini jam fusè egimus in *Tom* I. *Lib.* 4. *ex. num.* 140. Restat hîc agere de secunda, tertia, & quarta.

§. I.

De obligatione Cœlibatûs.

805 *Quomodo hæc obligatio probetur?*
807 *Qu.* 1. *An ipsa sit de jure Divino?*
808 *Qu.* 2. *An sit ex præcepto Ecclesiæ, vel ex Voto?* 809. *Du.* 1. *An ignorans tale votum teneatur ad castitatem? Du.* 2. *An qui expressè nollet castitatem vovere?* 810. *Quid si quis ordinatus sit ante usum rationis? Et quid si ante pubertatem?* 811. *Quid si ordinetur ob metum?*
812 *Qu.* 3. *Quomodo conjugatus, consentiente Matrimoniô, possit in Sacris ordinari? Du.* 1. *An istius uxor teneatur Religionem profiteri? Du.* 2. *An talis uxor possit nubere?*

806 Obligationem Cœlibatûs inesse iis qui ad Sacros Ordines ascendunt, habetur in pluribus Canonibus, & signanter in *c.* 1. *Dist.* 28. ubi D. Gregorius sic præscripsit: *Nullum facere Subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui victurum castè promiserit; quia nullus ad ministerium Altaris accedere debet, nisi hujus castitas ante susceptum ministerium fuerit probata.* Et in Trident. *Sess.* 24. *c.* 9. sic definitum est: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem sollemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiasticâ, vel votô, anathema sit.*

Ex quo habetur, quòd per tale votum, *sollemne* dictum, irritum redditur Matrimonium contractum post votum, ex *c un. de Voto, & voti red. in* 6 Si verò Conjugium est antecedenter contractum, Ordinatus potest reddere, sed non petere. Et insuper quoties castitatem violabit, toties quoque sacrilegium committet; vide *Salm. c.* 6. *num.* 2.

807 Quæritur 1. An hæc obligatio Cœlibatûs sit de Jure Divino, ita ut Papa nequeat in ea dispensare? Affirmant *Major, Valensis*, &c. apud *Salm. c.* 6. *num.* 9. & probabile putat *Azor.* Sed dicendum cum communi DD (præcisô votô) non esse de jure Divino, sed tantùm Ecclesiastico, quòd Ministri ordinati in Sacris obligentur ad castitatem, vel ab Ecclesia, vel per votum Ordinibus annexum; & ideo rectè in hac obligatione potest Ecclesia cum eis dispensare: Ita *S. Th* 22. *q.* 88. *a.* 11. *Caj Sotus, Sanch Dic.* &c. cum *Salm c* 6 *num.* 11. qui plura hujusmodi exempla adducunt. Ratio, quia etsi talis Cœlibatus ab Apostolis ortum habuit, ut probant *Gon Valent. Sotus*, &c. tamen tantùm ex præcepto Ecclesiæ, sive Apostolorum (ut probat *Bellarminus*) est introductus, & firmatus; & patet ex ipsis verbis *Tridentini in cit Can.* 9 *ut supra.*

808 Quær. 2. An hæc obligatio sit immediatè ex præcepto Ecclesiæ, vel mediatè per votum Ordinatorum? Utraque est probabilis ex eodem *c.* 9. *Trid Prima* sententia. quam tenent *Mastrius, Bosco Herincx, &c. ap. Holzm tun pag.* 268. *num.* 103. ac *Scotus, Palaus, Valent & A-*

versa

versa apud Salm. c. 6. num. 28. (qui *cum Sanchez* meritò probabilem putant) dicit quòd non ex voto, sed ex sola Ecclesiæ lege Ordinati in Sacris teneantur ad castitatem; Tum quia, cùm potuisset Ecclesia per se adstringere Ministros Sacros ad castitatem servandam, cur dici debet, quòd insuper votum Sacris Ordinibus annecti voluerit, dum hoc expressum in jure non habemus? Tum quia, si obligatio Cœlibatûs esset ex voto, sequeretur, quòd qui tale votum invincibiliter ignoraret, vel qui expresse nollet illud emittere, non teneretur inde ad castitatem: quod quidem absurdum perniciosum esset.

Nec obstat dicere, quòd juxta sententiam hanc, si Sacerdos peccaret contra castitatem, unum tantùm peccatum committeret contra castitatem, quia lex Ecclesiæ, cùm sit circa eandem materiam jure naturali prohibitam, non multiplicat speciem peccati; prout furtum vetitum a lege naturali, non habet novam malitiam, si prohibeatur a lege humana; Et hoc esset contra communem DD. qui docent Ordinatos in Sacris, lædentes castitatem, etiam peccatô sacrilegii peccare. Nam rectè respondent *Aversa*, & *Salm. num.* 28. quòd præceptum humanum bene multiplicat species, quando ex diverso motivo præcepto naturali superadditur; percussio enim Clerici duplicem habet malitiam, unam contra justitiam ex lege naturali, alteram contra Religionem ex lege Ecclesiæ, quæ ex motivo Religionis prohibet lædere personam Deo mancipatam. Quare procul dubio Sacerdos lædens castitatem sacrilegium committit, quia Ecclesia ex motivo Religionis ob reverentiam Ordinis Sacri imponit suis Ministris observantiam castitatis Religiosus autem Sacerdos, si peccat contra castitatem, præter peccatum contra castitatem unum tantùm sacrilegii peccatum committit, quia eandem virtutem Religionis, non aliam lædit, ut bene notant *Salm. c. 6. n. 39.* cum *Sanch.*

Secunda tamen sententia probabilior, & communior cum *S. Thoma 2. 2. q. 88. a. 11.* quem sequuntur *Bellarm. l. 1. de Matr. c. 21. Sanch. eod. tit. l. 7. D. 27. num.* 10. *Pontius l. 7. c. 27. num. 7. Salm. c. 6. ex num. 23. cum Vasqu. Cajet. &c.* ac *Escob num. 476. cum Azor. Nav.* & *Soto*, tenet quòd obligatio castitatis non oritur immediatè ex lege Ecclesiæ, sed ex voto quod in ipso facto Ordinationis emittitur. Primò, quia hoc jam est expressum in jure, & præcisè in *cap. Cùm olim. de Clericis Conjug.* ubi dicitur: *Non igitur attendentes, quòd Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit &c.* Ergo in Ecclesia Occidentali, seu Latinâ votum castitatis jam admittitur. Secundò, quia, si obligatio castitatis tota esset ex lege Ecclesiæ, posset Pontifex omnes etiam Sacerdotes ab illa absolvere; sed hoc esset contra communem sententiam DD. qui tantùm in casu urgentissimo concedunt Pontifici in hoc dispensare cum solis Ministris, ut dictum mox *n.*807. sed non cum Sacerdotibus.

809 Sed hic dubitatur 1. an teneretur ad servandam castitatem, qui invincibiliter ignoraret votum illius Ordini annexum? *Salm. d. c. 6. num.* 24. dicunt teneri ex communi DD vel ex vi voti impliciti, ut ipsi sentiunt cum *S. Thoma, & Sanchez*; vel ex præcepto Ecclesiæ, ut alii juxta primam sententiam probabiliter putant. Alii tamen, ut *Croix. l. 6. p. 2. num.* 2162. cum *Pal. & Conink.* adhuc probabiliter censent, quòd si ignorantia omninò fuisset invincibilis, Ordinatus non teneretur ad castitatem, neque ex voto, neque ex præcepto Ecclesiæ, quia Ecclesia non intenderet talem obligare; Secus verò, si ignorantia fuisset culpabilis; Vel si quis Ordinem intenderet suscipere cum eâdem obligatione, quâ alii suscipiunt, ut infertur ex dictis *Tom. I. l. b. 3. num.* 201. *Qu.* I.

Dubitatur 2. an teneretur ad castitatem Ordinem suscipiens, si expressè nollet castitatem vovere? Putat *Philibertus*, quòd etiam teneretur ex voto: sed hoc parùm probabile videtur. Censent verò *Salm. n. 37. cum Dicast.* quòd tunc teneretur ad emittendum votum; & interim, dicunt, quòd talis, si peccaret contra castitatem, non committeret sacrilegium; Sed hoc ultimum, nempe quòd hoc non esset sacrilegium, nec satis probabile videtur, & est contra communem, ut ipsi *Salm.* fatentur *num.* 28. Hinc probabiliùs dicunt *Sanch de Matr. t. 2. l. 7. D. 27. num. 12. cum aliis*, & *Holzmann. pag* 268. *num.* 102. *cum Amico, Mayr*, &c. quòd in tali casu is teneretur ad castitatem, non ex voto, sed ex præcepto Ecclesiæ, quæ ex Religionis motivo (ut diximus) eum ad castitatem, deficiente voto, adstringeret.

810 Notandum autem certum esse, quòd ille qui est ordinatus ante usum rationis, quamvis valida sit Ordinatio (ut probatum est *num. 782. cum D. Thoma* & aliis communiter, ex *cap. unic. De Clerico per saltum &c*), non tenetur tamen ad castitatem; unde validè, ac licitè pot-

tè potest inire Matrimonium; ita *Croix num.* 2161. & *Salm. c. 6 num.* 42. cum *Sanch. Suar. Dic. & communi*. An autem teneatur ad castitatem qui post usum rationis, sed ante pubertatem ordinatur? Affirmant *Pontius l 7 de Ma. c. 29. num* 15. *Bonac. cod. tit. q. 2. p. 9. num.* 9. & *Escob. num* 487. *cum Cajet. Con. &c* quia de jure naturali jam adest obligatio hoc votum servandi, e converso nullum adest jus Canonicum tale votum irritans. Hoc est quidem probabile, sed non improbabiliter id negant *Sanch. de Ma. l. 7. D. 3. num.* 8 *Salm. c.* 6. *num.* 43. *cum Dic. Aversa, &c* ac *Barbosa All.* 15. *num.* 4. *cum Abb. Host. Nav. Soto*, & *Henr.* Ratio, quia tale votum hominem constituit in statu irretractabili, in quo Pontifex nunquam aut rarò dispensat, unde tale votum maturum & perfectum usum rationis efflagitat. Idem dicitur de eo, qui invalidè ordinatur vel ex defectu formæ, aut materiæ, vel intentionis; puta, si quis per vim, aut metum Ordines susciperet, sine animo se ordinandi, ut *Salm. num* 45. & 46. & *Croix num.* 2162 *cum communi*. (Et hîc notandum quòd qui non obligatur ad castitatem, nec ad Officium Divinum tenetur; ut dictum est *l.* 4. *n.* 134. *v. Quæritur*.) In dubio tamen præsumendum est pro valore Ordinationis, ut *Croix num.* 2203. & 2230.

811 Sed dubium est, an teneatur ad castitatem qui ordinatur ob metum gravem, sed cum animo se ordinandi? *Pontius de Ma l 7. c* 29. ac *S. Antoninus*, *Sot. Pal.* &c. apud *Croix num.* 2163. dicunt teneri, donec a Papa dispensetur; quia metus minuit, non verò tollit voluntarium. At probabiliùs *Sanch de Matrim. l.* 7. *D.* 19. *num.* 5. *Bon ic. cod. tit q. 2. p* 2. *num.* 14 *Escob. num.* 483. *cum Sayr. Con* & *Graff* ac *Salm c.* 6. *num.* 46. *cum Azor. Dic. &c.* dicunt non teneri, & validè posse Matrimonium contrahere (non posse tamen in Ordine ministrare, constante Matrimonio, neque privilegiis Clericalibus gaudere; vide *Salm. ibid. num* 50.). Ratio, quia jam ex probabiliori sententia, ut supra, Ordinati non tenentur ad castitatem, nisi ex voto, & verius est quòd votum metu gravi extortum irritum est, ex *cap. Cùm dilectus. de Iis, qui vi*, &c. vide dicta *l.* 3. *n.* 197 *v. Sed quæ*. Limitant tamen hanc sententiam *Salm. num.* 47. cum *Nav.* & *Vega*, si hic postea, metu remotò, Ordinationem ratificaret aut verbis, aut in Ordine ministrando: modò sciat, & advertat per hujusmodi actum tali obligationi se subjicere.

Quid, si metus ex justa causa sit incussus, puta si Episcopus ob inopiam Ministrorum adstringeret metu aliquem ad se ordinandum? Probabile putant *Sanch. de Ma. l.* 7. *D.* 19. *num.* 8. & *Dicast.* ex *Navar. ap. Salm c.* 6. *num.* 48. non teneri hunc ad votum castitatis, quia probabiliter (ut dicunt) metus, sive sit justus sive injustus, & sive gravis sit vel levis, semper irritat votum. Sed meliùs oppositum tenent ipse *Sanch. l. c.* & *Salm. num.* 47. *cum Dic.* & *Philib.* quia eo casu esset ille irratinabiliter invitus; & ideo metus votum non irritat: sicut nec etiam irritat Matrimonium, juxta dicenda *de Matr. num.* 1057.

812 Quæritur 3. Quandonam conjugatus, constante Matrimoniò, possit Sacris Ordinibus initiari? Certum est, quòd sine licentia uxoris non licet uxorato Ordines Sacros suscipere, nec etiam primam Tonsuram, ex *c. ult. de Temp. ord in* 6. & *in Extrav. Antiqua. de Voto*. Imponitur imò irregularitas in eum, qui sine dicta licentia, vel legitimo divortio in Sacris ordinatur, etiamsi Matrimonium non fuisset consummatum; quia hoc dirimitur tantùm per Professionem Religionis, non verò per Ordinationem, ut in *cad. Extrav.* Vide *Salm. cap.* 6. *ex num.* 51.

Probabile tamen est cum *Sanch. Aversf.* & *Salm. n* 56. quòd, qui post Matrimonium tantùm ratum ordinaretur in Sacris, non teneretur Religionem profiteri, ut dicunt *ibid. S. Anton. Az.* & *Led.* Quia majus onus est Religionem profiteri, quàm ad solam castitatem se adstringere.

Licitè autem potest conjugatus ad Sacros Ordines promoveri ex licentia uxoris, modò ipsa castitatem voveat, ut habetur in *c. Conjugatus. de Convers. conjug.* Et modò licentia sit expressa & omninò spontanea, ex *c. Consuluit. cod. tit.* Sed hîc dubitatur 1. An eo casu uxor ultra votum teneatur Religionem profiteri? Affirmant *Sanch. de Ma. D.* 39. *num.* 6 & *Salm. c.* 6 *num.* 54. *cum Soto*. Sed veriùs negant *Pontius de Matr. l. 7. c.* 25. *num.* 7. *Diana p.* 4. *tr* 4 *R.* 129. & *Hurtad.* ex *Nav.* & *Sà ap. Renzi pag.* 371. *q.* 2. Idque clarè probatur ex *cit. c. Conjugatus*, ubi dicitur: *Nullus conjugatorum est ad Sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus.* Non dicitur Religionem *profitente*, sed *continentiam*. Excipiendum tamen 1. si vir ad Episcopatum assumatur, tunc enim uxor

uxor omninò debet Religionem ingredi, ut statuitur in *c. Sanè 6. de Convers. conjug.* Excipe 2. si vir fieret Religiosus, & uxor esset juvenis, ex *c. Cum sis. 4. eod. tit.* ubi sic dicitur: *Prohibemus ne virum vel uxorem, nisi uterque ad Religionem migravit, transire permittas. Verùm, si ita uxor senex est, & sterilis, quòd sine suspicione possit esse in seculo, dissimulare poteris, ut, eâ in seculo remanente, & castitatem promittente, ad Religionem transeat vir ejusdem.*

Dubitatur 2. An mulier hujus viri ad Ordines Sacros promoti, si emiserit simplex votum castitatis, validè contrahat Matrimonium post mortem viri? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Sanch. de Matr. l. 7. D. 40. n. 2. Mazzotta to. 4. pag. 213.* & *Salm. c. 6. n. 59.* cum communi ut asserunt, ex *c. Quia sunt. 10. Dist. 28.* ubi loquens D. Gregorius de secundo Matrimonio inito cum hujusmodi uxore, dicit: *Qui malè sociati sunt, disjungantur.* Et idem dicitur in *Can. sequ. 11. ibid.* Et ratio est, quia Ecclesia ob reverentiam Ordinis a primo viro assumti, & ob licentiam uxoris voventis, reddit eam inhabilem ad subsequens conjugium. Hæc sententia est quidem communior, & valde probabilis; Sed satis probabilis est etiam secunda sententia cum *Soto de Just. l. 7. q. 5. a. 3. Sol. ad 2.* & *Pontio l. 7. c. 25. num. 10.* qui dicunt, præfatum Matrimonium esse validum; licèt enim in præfatis textibus præcipiatur separatio Conjugum in pœnam secundi Matrimonii contracti, non tamen declaratur Matrimonium esse nullum; Tantò magis quòd hujusmodi pœna separationis etiam aliis criminibus in jure imponitur (ut probat *Pontius c. 20. num. 6.*), absque eo quòd Matrimonium sit nullum.

An autem vir, qui ex justa causa perpetuum fecerit divortium ab uxore, possit, eâ insciâ vel invitâ, Ordines Sacros suscipere? Vide dicenda *de Matrim. num. 965.* ubi dicemus cum communi, quòd bene potest.

§. II.

De obligatione habendi Titulum.

813 *Pæna in contravenientes.*
814 *De Titulo* Paupertatis.
815 *De Titulo* Beneficii. *Not. 1. Juxta cujus Diœcesis taxam desumenda sit sufficientia Beneficii? Not. 2. Quid si defectus sit modicus? Not. 3. Quid veniat nomine Beneficii? an stipendia Missarum?* 816. *Et an sufficiat Beneficium de futuro?*
817 *De Titulo* Patrimonii. 818. *Qu. I. An quis possit ordinari ad Titulum suæ industriæ?* 819. *Qu. II. An Pater teneatur assignare Patrimonium filio volenti ordinari?* 820. *Qu. III. An incurrat suspensionem qui ordinatur sine Titulo?* 821. *Du. 1. An qui ordinatur cum Patrimonio ficto?* 822. *Dub. 2. An qui ordinatur, datâ fide de reddendo illud donanti?* 823. *Dub. 3. An qui post Diaconatum illud donanti renunciat?* 824. *Dub. 4. An ordinatus possit Patrimonium renunciare, si habeat aliunde sustentationem?*

813 Certum est ex *Trident. sess. 21. c. 2.* quòd Episcopus neminem ad Sacros Ordines admittere potest, nisi ille titulum habeat sustentationis; Aliter Episcopus ordinans, vel Dimissorias concedens tenetur ipse eum alere, usquedum ille titulum habeat, ex *c. Cùm secundum. De Præb.* & *c. Reprobimus. de Ætate, & qualit. ordin.* Si verò Episcopus rem Examinatoribus remiserit, & ipsi malâ fide titulum approbaverint, ipsi pro rata tenentur ad Ordinati sustentationem; at, si ipsi non habeant unde alimenta præstare possint, actio datur contra Episcopum, ut *Glos. in d. c. Cùm secundum.* Item, si Ordines Sacri a diversis Episcopis sint collati, quisque Episcopus qui ordinavit, tenetur pro rata ad alimenta, ex *c. 4. De Præb.*

Ad nihiltamen tenetur Episcopus (vel alii, ut supra), I. si, debitâ diligentiâ jam adhibitâ, curaverit ut Patrimonium esset verum, & casu illud esset distractum, vel fictitium inventum. II. si Clericus possit aliunde vivere, etiam ex suis honestis laboribus; vel si habeat Patrem divitem, quia Pater ex jure naturali tenetur filium alere; *Salm. c. 6. num. 63.* cum *Barbosa.*

Deinde hìc notandum, quòd si titulus, quô quis suscepit Subdiaconatum, casu pereat, non potest is ad Superiorem Ordinem ascendere sine novo titulo; *Croix num. 2284.* cum *Pal.* & *Gob.*

Titulus autem sustentationis potest esse vel Paupertatis, vel Sufficientiæ, nempe Beneficii, aut Patrimonii, de quibus singulatim hìc agendum.

814 Et I. Quoad titulum *Paupertatis*: Hôc titulô soli Regulares professi ordinantur, non autem Novitii, qui ex *Constit. 75. S. Pii V. Romanus.* non possunt Sacros Ordines suscipere sub pœna suspensionis, nisi Patrimonium habeant,

habeant, exceptis Religiosis Societatis Jesu, qui post vota simplicia ordinari possunt: &, si inde a Religione ejiciantur, teneri Superiores eos alere, usque dum habeant, unde vivant, dicit *Philibertus* apud *Salm. c. 6. num. 64* asserens Decisionem S. C. Sed *Croix* absolutè hoc negat *num.* 2288. & *num.* 2196. referens plures alias Declarationes S. C. in contrarium.

815 II. Quoad titulum *Beneficii*, ante omnia hìc prænotandum est Decretum *Trid* 21. *cap.* 2. *de Ref.* ibi: *Cùm non deceat eos, qui Divino Ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare; Comperiumque sit quamplures plerisque in locis ad Sacros Ordines, nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus, & fallaciis confingunt se Beneficium Ecclesiasticum, aut idoneas facultates obtinere. Statuit S. Synodus, ne quis deinceps Clericus secularis, quamvis aliàs sit idoneus moribus, &c. ad Sacros Ordines promoveatur, nisi priùs legitimè constet, eum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad vitam honestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò Beneficium resignare non possit, nisi factâ mentione, quòd ad illius Beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constitò, quòd aliunde vivere commodè possit, & aliter facta resignatio nulla sit Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari postlhac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum; eò quoque priùs perspectò, patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustendandam satis sint; Atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint, donec Beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint, antiquorum Canonum pœnas super his innovando.*

Notandum 1. sufficientiam Beneficii desumendam esse juxta taxam Diœcesis ubi est Beneficium, si ipsum requirit perpetuam residentiam; si verò non requirit, juxta taxam originis, ut pluries declaravit S. C. an. 1701. 1708. & 1713. ap. Bened. XIV. *de Synod. l. 7. c. 72 num.* 2. ubi refert idem corroboratum fuisse ab Innoc XIII. *in Constit. Apostolici ministerii*, quæ deinde confirmata fuit, & extensa per totum Orbem a Bened XIII.

Notandum 2. quòd, si defectus Beneficii sit modicus, licitè quis ordinatur; Secus, si sit notabilis, ut notat *Viva, ex Dian. p. 4. Tr. 4. R.* 52. cum *Sanch.* & *Nav.* Notabilem autem meritò esse censet *Viva a. 4. num.* 5. defectum quintæ partis.

Notandum 3. quòd nomine Beneficii potest etiam aliquis ordinari ad titulum Coadjutoriæ perpetuæ, ut *Sanch* & *Nav.* apud *Croix. num.* 2269. (modò Coadjutor ratione illius congruam habeat sustentationem, ut rectè advertunt *Gonzalez*, & *Garcia apud Barbosa All.* 19. *num.* 23.) vel quotidianarum distributionum, vel Capellaniæ, vel Pensionis, vel Præstimonii perpetui (Præstimonia sunt quidam redditus abstracti ex redditibus Beneficiorum). Ita *Salm. c. 6. num.* 68. & 60. & *Barbosa l. c. num.* 24. *cum. Campanile*; Et hoc etiamsi Officiatura, aut Capellania illa sit amovibilis, dummodo qui habet jus nominandi, obligetur non removere Ordinatum, usquedum hic sibi procuret Beneficium aut Patrimonium, ut sapienter advertit Benedictus XIV. *Notif.* 26. *num.* 11.

Non sufficiunt autem ad titulum M'ssarum stipendia, aut eleemosynæ, cùm sint incerta, nisi fortè hæc communiter occurrant sufficientes ad sustentationem, ut dicit *Philib.* apud *Salm. d. num* 69. *in fine*; vide dicta *num.* 774. Nec sufficit titulus Mensæ Episcopalis, nisi adsit consensus Capituli, saltem tacitus, nempe si sciens non contradicat, ut *Croix num.* 2271. probat ex praxi.

816 Quæritur, an quis possit ordinari ad titulum Beneficii certi de futuro? Affirmant *Sayr. Campanil.* &c apud *Salm. num.* 70. & admittit *Jordan.* apud *Croix num* 2273. si ex circumstantiis certè videatur non impedienda possessio. Sed veriùs negant *Barbosa All.* 19. *num.* 28. *cum Led. Garcia, Salsedo*, & *Ugol. Bon. p.* 5. *num* 29 *cum Sayr.* & *Cenedo*, ac *Salm. l. c. cum Philib &c.* Quia Tridentinum *loco supra cit.* requirit omninò pacificam possessionem Beneficii; Quare is ordinari nequit, etiamsi injustè impediretur a possessione. Si quis tamen possidet Beneficium, sed redditus exigere non possit, usque dum fiat Sacerdos, bene potest ordinari Subdiaconus, & Diaconus; Ita *Barbosa num.* 29 *Cum Armendar.* & *Garcia*.

817 III. Quoad titulum *Patrimonii* pertinet, ad hunc titulum ex *Trid. d. sess.* 21. *c.* 2. non possunt omnes ordinari, sed tantùm ii, *quos Episcopus judicaverit assumendos* (verba *Trid.*) *pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*. Patrimonium autem debet esse super re certâ, & immobili, ac de sua natura frugiferâ,

 pacificè

pacificè possessâ, nec ære alieno, aut hypothecâ gravatâ, ut communiter cum *Salm. c. 6 num. 70.* & *Potest. num. 54.* Hinc non sufficit, si aliquis, etiam scriptò, promittat Ordinando alimenta; Sufficit tamen census perpetuus adhuc redimibilis, quia hic de se fructificat: modò Episcopus cautionem adhibeat, ut, si redimatur, in aliam emtionem applicetur, ut notat *Croix*. Idque sic admittit etiam Bened XIV *Notif. 26. num. 12* & *Escob. num. 378. cum Pal. Marchin* & *Leand.* ac Decisione Rotæ Romanæ. Sufficit etiam, si quis de suis redditibus tot annuos aureos ad sustentationem sufficientes per Instrumentum ordinando donet, ut dicunt *Ugolin.* & *Fulliò* apud *Salm. num. 77.* Quod admittit *Barb. apud Croix num. 2272.* casu, quo urgeret penuria Sacerdotum. Imò admittit Benedictus XIV *l. c. num. 16.* ex Decr. S. C. etiam quando Clericus assumitur pro necessitate vel commoditate Ecclesiæ. Addit *Gobat ibid.* sufficere, ut aliquis Comes, aut Communitas obliget sua sua bona ad Clericum alendum: Quod valde probabile mihi videtur, saltem quoad Communitatem, sicut & aliis, quos consului, visum est (etsi *Croix loc. cit.* oppositum probabilius vocat). Tridentinum enim nequaquam limitat, ut Patrimonium super re stabili constituatur; tantùm præscribit *d. sess. 21. c. 2.* quòd sit verum, & sufficiens ad Clericum sustentandum; quia Concilium id præcipuè cavere intendit, ne Ecclesiæ Ministri ob inopiam emendicare cogantur. Tutior ideo ad hoc erit obligatio alicujus Communitatis, quàm assignatio alicujus rei stabilis, cùm hæc faciliùs deficere possit, quàm aliqua tota Communitas. Notandum verò, quòd in Concordato nostri Regni statutum est non posse in posterum Patrimonia constitui, nisi unicè super bonis immobilibus, aut super annuis redditibus fixis; vide verba Concordati infra *num. 830. in fine*. Patrimonium autem computatur locò legitimæ, nisi aliud constet expressè ex voluntate Patris. *Potestà n. 55. cum Pal. Mol.* & *Croix num. 2277.* contra *Viva Art. 4. num. 6. in fine cum Garcia*.

818 Quæritur I. An quis ordinari possit sine Patrimonio, sed ad titulum suæ industriæ, puta, si sit Pictor, Ludimagister, vel alius professionis? Affirmant *Gonz. Barb. Cord. Henr. Garcia*, &c. apud *Salm. c. 6. num. 65.* quia tunc prudenter judicatur, victum congruum ei non fore defecturum, juxta mentem Concilii. Sed veriùs oppositum est tenendum cum *Croix num. 2275.* & *Sà*, *Dian. Sanch. Led.* cum *Salm. c. 6. n. 66.* Et de hoc Bened. XIV *Notif. 26 num. 7.* plures affert Decisiones S. C. & signanter unam emanatam mense Octobr. 1589. in qua dictum fuit: *Si quis tantum habeat, quod ex industria vel honesto labore lucratur, puta quòd sit Musicus, Magister Grammaticæ, Pictor, Scriptor, aut alterius professionis, non potest promoveri, etiamsi id sit sufficiens ad sustentationem vitæ*. Item die 23. Maji 1609. S. C. respondit: *Gradum Doctoratûs tam in Theologia, quàm Jure Canonico non esse titulum, ad quem aliquis ad Sacros Ordines promoveri queat; sed requiri omninò vel Beneficium vel Patrimonium ad vitam promovendi honestè sustentandum sufficiens*. Ratio, quia Tridentinum statuit, quòd Ordinandus non solùm habeat unde vivat, sed etiam, ad evitandas fraudes & errores, præscribit quòd legitimè constet, eum *Beneficium* (sive Patrimonium) *pacificè possidere*. Quibus verbis excludit quamcunque spem acquisitionis de futuro, cùm hæc spes per infirmitatem, vel aliud accidens deficere possit.

819 Quæritur II. An, si filius, invitò Parente, vellet Sacerdotium suscipere, teneretur Pater illi Patrimonium assignare? Affirmandum est cum *Sanch. de Matr. l. 4. D. 26. num. 4. Barbosa All. 19. num. 63. cum Campanile, & Genuense, ac Salm. c. 6. num. 87. Philib.* &c. Immo illi dicunt, ad hoc posse cogi a Judice Ecclesiastico; Pariter ac Pater cogi potest ad assignandam, prout tenetur, dotem filiæ, quæ dignum Matrimonium contraxit, vel quæ cupit Religionem ingredi, ut dicunt *Lopez*, & *Avendann. apud Salm. ibid.*

820 Quæritur ~~III.~~ An incurrat pœnam suspensionis, qui ordinatur sine Patrimonio, aut Beneficio? *Prima* sententia negat cum *Viva Q. 7. A. 4. num. 6.* & *Tol. Con. Phil. Dian. Henr. & aliis* apud *Salm. c. 6. num. 72.* cum *Sayr. March* & *Gob* apud *Croix num. 2283* item *Escob. num. 366. cum Tol. Avila, Rodr. Henr. Vivald. Diana*, & *Marchino*. Hanc sententiam meritò satis probabilem putant *Salm.* Quia, licèt in *c. Neminem & c. Sanctorum. Dist. 70.* imponatur suspensio ipso facto ab exercitio Ordinis suscepti illi, qui fictò titulò ordinatur; Attamen in *c. Cùm secundum. De Præb.* Innoc. III. hanc pœnam Ordinati commutavit in obligationem Ordinantis ad eum alendum, ut ibi notat *Glossa*, & dicunt *Sanch.* & *Aversa*. Cùm igitur Trident. *Sess. 21. c. 2.* innovaverit pœnas,

nas, intelligitur renovasse pœnas, quæ tunc erant in robore apud Sacros Canones, nempe quòd Ordinans teneatur alere Ordinatum sine titulo, non autem quoad Ordinatum, cujus pœna jam erat revocata. Et de hoc *Escob d. n* 366. affert Declar S. C. editam anno 1582. (quam referunt etiam *Barbosa*, *Garcia*, & *Vivald*) ubi sic dictum fuit: *Ordinatus contra formam hujus Decreti* (idest Concilii) *sine Beneficio vel Patrimonio, non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est Ordinans illi providere, juxta cap. Secundùm Apostolum. de Præbend. qui solus Canon, non alii a Concilio innovantur.* Nec obstat Bulla S. Pii V *Romanus*, edita 14 Octob. 1568 ut opponit *Bonac. p. 5. num.* 17. ubi statutum fuit incurrere suspensionem Religiosos, qui sine Patrimonio ordinantur ante Professionem; idemque dictum fuit de Clericis in communi viventibus. Nam id specialiter pro illis decretum fuit, nec ad alios extendendum. Quòd autem mortaliter peccet qui sic ordinatur, non revocatur in dubium, ut rectè ait *Viva loc. cit.*

Secunda tamen sententia probabilior, quam tenent *Suar de Censur. D.* 31. *Se.* 1. *num*: 35. *Sanch. Conf. l.*7 *c.*1. *du.* 35. *num.* 12. *Bonac. D.* 8. *q. un. p.* 5. *num.* 24. *& Salm. num.* 73. *cum Aversa*, contradicit; Concilium enim dixit: *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando*. Dixit *innovando*, ergo etiam pœnas revocatas renovavit. Dixit *pœnas*, non pœnam, ergo non solùm pœnam Ordinantis, sed etiam Ordinati renovare intellexit. Dixit *Canonum*, ergo innovavit pœnas non solius Canonis Innocentii III. sed omnium, & ideo addidit *antiquorum*. Nihilominus *Salm. n* 75. advertunt I. cum *Sanch.* quòd, cùm in dictis Canonibus non requiratur possessio, si quis ordinaretur cum vero titulo, sed sine illius possessione, peccaret quidem contra præceptum Tridentini, sed non incurreret suspensionem. Advertunt II. quòd, cùm antiquitus non requirebatur titulus sufficiens ad sustentationem, sed quicunque titulus sufficiebat, ut dicunt *ibid. Nav.* & *Manuel*, valde probabile est excusari a pœna, qui ordinatur cum titulo insufficienti, quamvis non excusetur a peccato. Advertendum autem III. cum *Viva loc. cit.* quòd in Synodo Diœcesis Neapolitanæ imponitur suspensio ipsô factô, Archiepiscopo reservata, iis qui fictô titulô etiam primam Tonsuram suscipiunt; Et omnes ad id concurrentes incurrunt pariter ipsô factô excommunicationem reservatam.

821 Sed juxta hanc secundam sententiam, scil. quòd Ordinatus sine Patrimonio incurrat suspensionem, dubitatur 1. an aliis in locis, quàm Neapoli, incurrat eam, qui ordinatur cum Patrimonio ficto? *Prima* sententia, quam tenent *Escob. num.* 366. *cum Tol. & Avila*, item *Palaus, Diana, Gobat. &c. ap Potestà de Exam. Ord. num.* 62. negat, quia Tridentinum innovat pœnam suspensionis, sed sub clausula, *nisi priùs legitimè constet, eum Beneficium, sive Patrimonium legitimè possidere*. Dicunt autem, quòd quando quis ordinatur cum Patrimonio ficto, jam externè de ipso constat; ergo, quamvis hic peccet in quantum facit testes jurare falsum, non incurrit tamen suspensionem. *Secunda* sententia affirmat; & positâ tanquam verâ sententiâ ut supra, quòd incurrat suspensionem Ordinatus sine Patrimonio, hanc sequendam censeo cum *Sanch. de Ma. D.* 32. *num.* 8. *Suar. de Censur. D.* 31. *Se.* 1. *num.* 35. *Bonac. l. c. p.* 5. *num.* 21. *Barbosa All.* 19. *num.* 57. & *Salm. c.* 6. *num.* 78. qui eam certam vocant cum *Fagn. Leand. Bon. Led Rodr. Pot. st. ibid num* 65. Illi enim dicunt, quòd Ordinatus cum Patrimonio ficto non solùm peccat, testes mendaces adhibendo, & Ecclesiam decipiendo; sed incurrit suspensionem. Ratio, quia is qui ordinatur cum Patrimonio ficto, revera sine Patrimonio ordinatur, juxta mentem Concilii, & Canonum, qui requirunt titulum, ne Clericus cogatur emendicare: Et ideo dixit Concilium, *nisi priùs legitimè constet*, &c. Illud *legitimè* significat, etiam documenta tituli legitima esse debere. Alia urget ratio, quia, cùm quis ordinatur sine Patrimonio, tenetur Episcopus ordinans eum alere, sed non tenetur, si ipso inscio ordinatur ille cum Patrimonio ficto; Et sic decisum refert a S. C. Bened. XIV. *Notif.* 26. *num.* 16. die 27 *Nov.* 1710. Idem dicendum meritò putant *Salm. num.* 78. *&* 79. cum *Nov. Rodr.* &c. si Patrimonium constitutum fuerit in sola apparentia, quin translatum fuerit rei dominium in Clericum, quia tunc idem esset, ac si non esset constitutum.

822 Dubitatur 2. An incurrat suspensionem, qui ordinatur cum Patrimonio donato, sed datâ antapocâ vel fide de reddendo illud donanti post Ordinationem? Dicitur *post Ordinationem*, nam si renunciatio ante eam fieret, certum est renunciationem esse validam: & tunc sine dubio (juxta eandem secundam sententiam allatam

latam n.820. Ordinatus suspensionem incurreret, ut bene notat *Bonac. D 8.q.un.p. 5. n 23.* Dubium igitur est, si pactum sit de restituendo Patrimonio post Ordinationem. *Prima* sententia dicit non teneri Clericum tale pactum exequi, & ideo non incurrere suspensionem; hanc sententiam tenent *Diana 3.p.tr.4. R.184. cum P. Led. & Villal.* ac *Escob. n. 369. cum Sà, & Leand.* Ratio, tum quia eo casu Episcopus acquirit jus supra Patrimonium illud, cùm alias ipse teneretur alere Ordinatum; tum quia in Trident. *Sess 21.c. 2.* dicitur quòd titulus Ordinationis (sive sit Patrimonium, sive Beneficium, sive Pensio) *sine licentia Episcopi alienari extingui, vel remitti nullatenus possit.* Ergo pactum illud, cùm sit contrarium dispositioni Concilii, tanquam turpe rejicitur; Et ideo, cùm Clericus ille sit verò titulò ordinatus, suspensionem non incurrit. *Secunda* autem sententia dicit Clericum teneri Patrimonium restituere, & suspensionem incurrere; eamque tenent *Avil., Corduba, Lopez, & Delacrux ap. Dian. l. c.* Ratio, quia tale pactum, esto sit illicitum, non tamen reprobatur in jure; unde Clericus sic ordinatus tenetur in conscientia reddere Patrimonium cum ea conditione donatum. Sed omninò distinguendum cum *Palao p. 11. num. 15.* & dicendum, quòd si donans verum habuerit animum donandi, tunc licèt Clericus peccaverit acceptando donationem sub tali pacto, post tamen Ordinationem non tenetur Patrimonium restituere, propter rationem supra a prima sententia allatam; quia pactum rejicitur, utpote oppositum Tridentino prohibenti alienationem Patrimonii sine licentia Episcopi; & ideo suspensionem non incurrit. Ita sentiunt præter AA. ibi citatos, *Tolet. l. 1. c. 48. num. 5. & Barb. All. 20. num. 30. cum Garcia, Manuel, & aliis*: & sic declaravit S. C. die 6. Mart 1638. (ap. Bened. XIV. *Notif. 26 num. 28.*) dicens: *Sacra C. censuit eum qui de facto alienavit Patrimonium ad cujus titulum fuerat Ordinatus, nullâ factâ mentione, quòd ad illius titulum promotus fuisset, in censuras non incidisse, sed alienationem factam esse ipso jure nullam.* Si verò donans non habuerit veram intentionem donandi, tum quidem Ordinatus tenetur Patrimonium restituere, quia tunc nunquam acquisivit illius dominium, cùm illa non fuerit vera donatio, sed fictio donationis; ac proptcrea talis suspensionem incurrit; ita *Nav. Man. c. 27. num. 158. Bonac l.c.* (qui id ut certum habet) *Sanch. de Ma l. 6. D. 32. num. 8 cum Majol. Met. &c. Roncaglia pag. 120. q. 3. R. 1. cum Tamb & Salm. c.6. num 82 cum Phil. b. Gabr. &c.* item *Marchant. Garcia, Torrebl. Lop. &c. ap. Escob. num. 367.* Neque huic obstat Tridentinum, quia Concilium prohibendo alienationem Patrimonii, loquitur de Clericis, qui illud verè adepti fuit, ut patet ex ipsius verbis, *Patrimonium verò vel possessionem obtinentes.* Neque Episcopus ullum jus acquirit super re fictè donata, dum Episcopus ordinans bonâ fide ad nihil tenetur, ut rectè ait *Sanch. l. c. cum Nav. & Decio.* Advertendum tamen hìc, quòd esto Clericus teneatur eo casu in conscientia reddere Patrimonium ante Judicis sententiam, attamen donans (ut bene etiam ajunt idem *Sanch. l. c. cum Corduba*, & *Salm. num 82.* eum communi) in foro externo nullam habet actionem contra Clericum ad repetendam rem donatam, imò meretur illâ spoliari in pœnam sui criminis; Quapropter videtur talis Clericus, si statim sit petiturus in judicio rem sibi adjudicari, posse interim rem retinere (licèt suspensionem jam contraxerit), juxta dicta *Tom. I. l. 3. num. 890.* Et *Monacel. to. 1. pag. 67. num 4.* refert ita decisum fuisse per S. C. Episc nempe fictè donantem teneri liberum derelinquere Patrimonium Ordinato.

823 Dubitatur 3. An suspensionem incurrat, qui post Diaconatum vel Subdiaconatum susceptum cum Patrimonio verè donato, illud donanti renunciat (sine ullo prævio pacto), & deinde Sacerdos ordinatur, occultando renunciationem? Affirmat *Potestà de Exam. Ord num. 77.* Sed veriùs negant *Bonac. p. 5. num. 25. cum Nav. Henr. Avila, Sayr. Mol. &c.* & *Salm. num 83. cum Sanch. Diana*, & *Filib.* Ratio, quia talis renunciatio est omninò nulla, ut supra vidimus; unde talis Sacerdos dicitur cum vero titulo ordinatus; Pœna autem Canonum per Tridentinum innovata non imponitur eis qui Patrimonium alienant, sed qui sine eo ordinantur. Nec obstat quòd talis ordinatus de facto non percipiat fructus Patrimonii, nam sufficit quòd ipse possit fructus percipere si velit. Idque confirmatur ex Decreto S. C. supra citato *num. præced.*

824 Dubitatur 4. An Clericus possit renunciare Patrimonium sine licentia Episcopi, si habeat aliunde sustentationem? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Azor p. 2. l.3.c.4 q.3. Palaus p.11 n. 13. cum Steph. Gratiano, Fla-*

Flaminio, & communiori ut asserit; item *Garcia*, & *Molf. ap. Salm c 6. num.* 84. & probabilem putant *Tamb de Ord l. 7. c. 6.* §. 4. *n.* 19. *Diana p. 9. tr. 8. R. 23 & Barb num. 90 cum Menoch. Surdo, Cevall & Cassano*; Et expressè huic sententiæ consentiunt *Sanchez Conf. l. 7 c. 1. du.* 43. & *Viva q 8 a ult num 6. v. Circa*. Eam probant ex Tridentino *Sess.* 21. *c.* 2. ubi dicitur: *Atque illa* (nempe Patrimonia, Beneficia, &c.) *deinceps sine licentia Episcopi alienari nullatenus possint, donec Beneficium sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint*. Si igitur (ajunt) non potest Clericus sine licentia Episcopi alienare Patrimonium, donec aliunde habeat unde vivat; ergo bene potest, si habet unde vivat, etiam sine licentia Episcopi: qui ceterùm in aliquo casu, puta ad redimendos Parentes captivos, & similia, potest dare licentiam alienandi Patrimonium, quamvis Clericus non habeat unde vivat. *Secunda* sententia, quam tenent *Ledesma*, & *alii apud Viva q. 7 a. 9. num. 6.* dicit talem alienationem esse illicitam, sed non invalidam; imò *Suar. de Cens D 31. sc. 1. num.* 38. dicit esse validam, etiamsi Clericus non habeat unde vivat. *Tertia* verò sententia, quam tenent *Croix num.* 2286. *Barbosa All.* 19. *nu.* 90. *cum Quintanad Campanile, & Ugol. Escob. num.* 382. *cum Marchino, Cenedo, &c. ac Salm. c. 6. num.* 85. *cum Vasq. Philib. & Leand.* dicit hujusmodi alienationem esse invalidam, & illicitam. Ratio, tum quia, si Clericus non habet aliunde sustentationem, nec etiam Episcopus (ordinariè loquendo, ut intelligendum est Concilium) potest licentiam alienandi concedere; hoc enim significat particula illa *donec*, nempe quòd Episcopus tum solùm licentiam dare potest, cùm Clericus habet unde vivat; tum quia Patrimonium connumeratur inter bona Ecclesiastica, & gaudet eodem privilegio, ita ut nequeat a Principe seculari subjici collectis, prout habetur in *c. Quamquam. de Censib in 6.* Ergo tale Patrimonium sine licentia Episcopi est inalienabile. Et huic tertiæ sententiæ mihi magis lubet adhærere, ob Decretum S C quæ die 4. Febr. 1632. (apud Bened. XIV *Notif.* 26. *num.* 19) sic respondit: *Renunciari non Patrimonii ad cujus titulum Clericus simpliciter Sacris Ordinibus fuit initiatus, absque licentia Episcopi factam, non sustineri, etiam post assecutionem Beneficii ad ejus vitam sustentandam sufficientis*. Adverte hic aliud Decretum emanatum a S. C. Concilii 5. Febr. 1604. ubi decisum fuit non esse vetitum Clerico hypothecare Patrimonium, quoad eam tamen partem fructuum, quæ superfit ad ejus sustentationem, non lautè, sed tenuiter vivendo, juxta Judicis Ecclesiastici arbitratum.

§. III.

De obligatione deferendi Habitum, & Tonsuram.

825 *Qu. I. An peccent graviter Clerici non deferentes Habitum?*
826 *Qu. II. An non deferentes Tonsuram?*
827 *Quando isti ob Habitum, & Tonsuram dimissam amittant Privilegium Fori; & Canonis?*
828 *Ad quid teneantur Sacerdotes vi Obedientiæ, quam promittunt Episcopo? An possint Religionem ingredi, Episcopo contradicente?*
829 *Quæ obligatio sit de Missis, & Precibus quæ ab Episcopo imponuntur Ordinatis?*
830 *De statutis in Concordato nostri Regni.*

825 Patet ex universo Jure Canonico Clericos teneri deferre Habitum, & Tonsuram Clericalem; unde ex Trident. *Sess.* 14. *c* 6. possunt suspendi Habitum, & Tonsuram non deferentes. Sed quæritur I. An peccet mortaliter Clericus, qui Habitum non deferat? Affirmat *Panormitanus ap. Pal aum p.* 18. *num* 3. etiamsi ille sit tantùm in Minoribus constitutus, & probat ex *c penult. de Vita, & Honest. Cleric.* Alii, ut *Salmaticenses*, dicunt hunc non peccare graviter (ut revera sentit communis sententia), sed non excusari a culpa veniali, eo quòd ipsi quoque teneantur suo statui se conformare. Alii verò communiùs dicunt hujusmodi Clericum nullam habere obligationem deferendi habitum; ita *Escob. num.* 488. *Nav. c.* 25. *num.* 110. *Holzmann num.* 103 & *Pal. l. c. cum Arm. Sylve. Soto, & Ang.* Et huic opinioni favet Constitutio Sixti V. *Pastoralis*. edita die 31. Jan. 1588. ubi declaratum fuit, habitum Clericalem non teneri deferre Clericos non recipientes pensionem, fructus, aut bona Ecclesiastica sibi in una, vel pluribus vicibus reservata, & concessa, non excedentia valorem annuum 60. ducatorum aureorum de Camera. Id autem certum est de Clericis conjugatis, ut habetur in *c. Joannes de Cleric. conjug.* Imò, si sint Bigami, non solùm non tenentur, sed

etiam

etiam non possunt Habitum deferre, ex *c. Alterationis. de Bigam. in 6.* Majus dubium est de Clericis beneficiatis, vel in Sacris constitutis, an hi peccent graviter, si Habitum non deferant? Per se loquendo, non dubitandum hos graviter peccare, cùm ipsi temeritatis arguantur in Trident. *Sess. 14. c. 6.* his verbis: *Tanta hodie aliquorum inolevit temeritas, Religionisque contemtus, ut propriam dignitatem, & honorem Clericalem parvipendentes, vestes etiam deferant publicè laicales. Propterea omnes Ecclesiasticæ personæ, quæ aut in Sacris fuerint, aut ad Dignitates, Personatus, Officia, aut Beneficia Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo moniti fuerint, honestum habitum Clericalem non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac ab Officio, Beneficio, & fructibus; necnon si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem Officiorum, & Beneficiorum coërceri debeant.* Et hic insuper notandum, quòd Sixtus V. in Bulla, *Cùm sacrosancta*, edita die 9. Jan. 1588. (*ap. Barbos. in Trid. l. c. num 4.*) declaravit Beneficiatos non deferentes Habitum ipso facto sine ulla alia monitione privatos esse quibuscunque Dignitatibus, Administrationibus, Officiis, Canonicatibus, Præbendis, Beneficiis, & Præstimoniis. Dicit autem *Cajetanus Summ. v. Cleric. Peccata*, tales non peccare mortaliter, nisi adsit contumacia, aut contemtus; & adhærent *Escob. n. 491. & Gobat. in Exp. tr. 8. num. 769.* dicentes non esse mortale, nisi sit periculum causandi contemtum. Sed oppositum omninò tenendum, quia ex Concilio patet ipsam delationem Habitûs laicalis esse parvipensionem honoris Clericalis; ita communiter *Sanch. l. 7. c. 1. du. 49 Renzi pag. 376 q 5. Laym. c. 12. nu. 2. cum Arm Sylve. & Vasq. Pal. p. 18. num 3. cum Vill. Salm. c. 3. num. 7. cum Barn. & Led. Barb. All. 9. num 11. cum Abb. & Henr. Escob. num. 491. cum Reg. & Hurt.* ac *Bon p. ult. num. 2. cum Nunno, & communi.*

Limitant verò 1. omnes præfati AA. & quidem probabilissimè, si id fiat ad breve tempus; Nisi (ajunt *Salm. num. 9. cum Bannez*) quis Habitum dimitteret, vel occultaret, ut alios deciperet, vel ut liberè per plateas deambularet, vel ut aliquod malum committeret Et sic pariter probant *Diana p. 10. tr. 13. R 29. & Burghaber Centur. 2. cas. 59.* non excusari a mortali Clericum, qui in baccanalibus excurreret per Urbem larvatus. Limitant 2. *Holzmann num. 103. & Pal. Laym. ap. Salm. ll. cc.* si adsit aliqua justa causa se occultandi, nempe ad vitandum periculum mortis, vel damni gravis.

826 Quæritur II. An peccent graviter Clerici non deferentes Tonsuram, sive Coronam (licèt Corona revera differat a Tonsura, sed DD. confundunt)? Alii, ut *Panorm. Sotus, Sylvest. &c. ap. Tamb. de Ord. c. 2. §. 6. num. 16.* affirmant de omnibus Clericis, ex *c. Clerici. 15. de Vita, & hon. Cleric.* ubi dicitur: *Coronam & tonsuram habeant congruentem.* Alii, ut ipse *Tamb. cum Marchino, Pal. p. 18. num. 3. & Renzi pag. 376 q 5. cum Henr.* dicunt hoc, seclusò contemtu, non esse peccatum mortale, etiam in Beneficiatis, & Clericis in Sacris constitutis; quia (ut ajunt) ex nullo textu arguitur esse de hoc grave præceptum. Alii tamen, ut *Sanch. l. 7. c. 1. num. 49. Laym. c. 12. num 3. Escob. num. 491. & Vasq. Leand. ac Hurt. ap eund. Tamb. l. c.* dicunt Clericos in Sacris constitutos, & Beneficiatos graviter peccare, si Tonsuram seu Coronam non deferant; Idque confirmari, potest alicui videri, ex Concilio Lateran. sub Leone X. *Sess. 9.* (*ap. Merbes. pag. 279. q. 15.*) ubi sic habetur: *Clerici in Sacris constituti barbam nec comam nutriant, sed tonsuram ferant; si quis contra fecerit, excommunicationem incurrat.* Sed huic responderi posset, quòd hoc Concilium præcipiendo Tonsuram non est loquutum propriè de Corona, sed potiùs de abrasione comæ, innovando Canones Conciliorum Roman. sub Zaccharia Papa, & Gregorio XI. (*ap. eund. Merbes ibid.*) ubi dicebatur: *Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit.* Unde saltem non est certum, quòd excommunicatio fuerit imposita in non deferentes Coronam. Et etiam quoad comam deferentes, hodie propter usum plurimorum, adhuc Romæ degentium, (modò coma sit moderata) non videtur pœna illa excommunicationis vigere. Ceterùm, quoad qualitatem peccati pertinet, *Laymann, & Escobar ll. cc.* pari modô loquuntur de non deferente Coronam, ac de non deferente Habitum. Probabiliter tamen ait *Croix l. 4. num.* 1272 faciliùs mortaliter peccari non deferendo Habitum, quàm Coronam; quis enim (dicit) arguet Sacerdotem de mortali, si per 6. vel 8. hebdomadas Coronam non deferat, etiamsi nullum de ea vestigium appareat?

827 Plura autem hic sunt notanda pro complemento hujus materiæ. Notandum I. quòd Clericus non deferens Habitum, & Tonsuram,

si ter-

si tertiò admonitus ab Episcopo non emendatur, amittit privilegium, non solùm Fori, sed etiam Canonis, ex *c. Contingit*. 45. *de Sent. exc.* Idemq. dicitur de Clerico se immiscente in negotiationibus secularibus, omissis Divinis Officiis, ex *c. Ex literis*.16. *de Vita, & hon. Cleric.* Idem de gestante arma militaria in habitu laicali; si post tertiam monitionem, Clericalem non resumat. Quòd si talis Clericus armis militaribus indutus insuper enormitates committat, privatur privilegiò Canonis, ut habetur ex *c. Si quis suadente*. *Caus.* 17. *q.* 4. Dubitatur autem, an hic amittat ipso facto etiam privilegium Fori? Affirmant aliqui apud *Fagnan. in d. c. Contingit. num.* 14. Sed ipse *Fagnan. cum Alexandro, Jo. Andrea, & Petro de Angarar. &c.* dicunt & probant ex pluribus juribus non amittere privilegium Fori, nisi post trinam monitionem. Hoc tamen intelligitur de Beneficiatis, & constitutis in Sacris, nam de Clerico in Minoribus statutum est in Tridentino *Sess.* 23.*c.*6. quòd: *Is privilegiò Fori non gaudeat, nisi Clericalem habitum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario, aut aliquâ scholâ de licentia Episcopi versetur.* Dicunt autem hic *Salm c.*7.*num* 31. *cum Farinac. & Philib.* quòd particula illa *Et* valet pro *Vel*. Sed probabiliùs tenent oppositum *Palaus p.* 2. *num.* 7. & *Barbosa in Trid. l. c. num.* 21. & *Alleg.* 12. *num.* 19. *cum Riccio, Armendar. & Bellet.* dicentes quòd Clericus in Minoribus, ut gaudeat privilegiò Fori tenetur deferre simul Habitum & Tonsuram, & Ecclesiæ deservire. Sufficit verò, quòd inserviat alicui Ecclesiæ, etiamsi non sit illa, cui de mandato Episcopi fuerit adscriptus, ut declaravit S. C. die 13. Jan. an. 1603. apud Bened. XIV. *de Synod. l* 7.*c.*69.*num.* 4. Idque tantò magis currit, si nulli Ecclesiæ sit adscriptus, ex alio Decreto *ibid.* edito 1. Febr. 1614. Pro his autem Minoristis non deferentibus Habitum & Tonsuram, nulla præexigitur monitio, ut priventur privilegiò Fori, prout docet Bened.XIV. *c.*66 *num.*1. & *Fagnan in c.Si quis. de Foro Compet.* Diximus *privilegiò Fori*, nam secus dicendum de privilegio Canonis, ut tenent *Gonsal. Garcia, & Comitol. ap. eund. Bened. l. c.* qui testatur hanc fuisse constantem sententiam S. C. Concilii, afferens plures ejusdem Decisiones, contra *de Luca*. Casu verò quò Clericus hic, non adimpletis conditionibus Tridentini, commiserit aliquod crimen, licèt ipse nequeat allegare privilegium Fori, potest tamen Episcopus eum sibi vindicare a Judice seculari, juxta Decretum S.C. approbatum a Pontifice, ut refert Bened. *num.* 4. Si tamen quis Habitum dimissum reassumit, dummodo non sit in fraudem, ad pristina restituitur privilegia, ut docet idem Bened. *c.* 67. *num.* 1. cum communi DD. in *c.un. de Cleric. conjug. in* 6. & pluribus Decretis S. C Tunc autem præsumitur in fraudem reassumere, si in causa criminali jam sit in carcerem conjectus, aut dimissus sub fidejussione, ut *Fagnan in c. Magnus de Oblígat.* cum Decr. S.C. & idem Bened *l. c.* In causa verò civili, si Habitum reassumat, postquam fuerit citatus ad Forum seculare; Bened. *ibid.* cum Decr. S. C. edito die 30. Mart. 1686.

Eodem privilegio Fori gaudent Clerici conjugati Habitum, vel Tonsuram deferentes, & alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi deservientes, si unam solam virginem duxerint, ex *c.* 2. *De Foro Comp.* Vide *Salm. c.* 7. *num.* 69. Sed notandum, quòd in *c. ult. de Temp. Ord. in* 6. prohibetur conjugatis conferri Tonsura, nisi velint ipsi Religionem profiteri, vel Sacros Ordines suscipere; quod autem non licet eis sine uxoris licentia.

Notandum II. Sacerdos in sua Ordinatione promittit *Obedientiam* Episcopo. Hinc quæritur, ad quid teneantur Sacerdotes vi hujus Obedientiæ? Noster SS. P. Bened. XIV. in *Constitut.* *Ex quo dilectus*. emanata die 14. Jan an. 1747. (in *Bullar. to.* 2. *pag.* 169. *v. De reverentia.*) sic explicat: *Agnoscimus Presbyterum hujusmodi promissionis vigore eâ lege inter alias adstrictum teneri, ut a servitio Ecclesiæ, cui addictus fuerit, discedere nequeat sine licentia Episcopi*. Hoc tamen intelligendum, nisi Presbyter, etiam Parochus, velit transire ad aliquod Monasterium, vel Regularem Canonicam, ut habetur in *c. Duo sunt*. *Cau.* 19. *q.* 2. Tunc enim (ut ibi statuit Urbanus II.) potest liberè discedere, etiam contradicente Episcopo; Poterit tamen Episcopus, ut ait Papa Bened. in præfata Bulla, Clericum suum revocare ex justis causis, etiam post Professionem, nempe si Ecclesia ex illius absentia gravem jacturam pateretur, ut ibi dicit *Innoc. IV.* (vide dicta *Tom. I. lib.* 4. *num.*75.) Per Tò autem *jacturam*, intelligit Pontifex læsionem sive damnum Ecclesiæ, dum affert doctrinam Abbatis Panormitani, qui sic ait: *Sed si Ecclesia graviter læderetur, esset revocandus*. Unde concludit idem Pon-

828

Pontifex Benedictus: *Et sic satis provisum est etiam Episcopo, qui factum Clerici sui ad Regularem Clausuram, se invito, impugnare velit.*

829 Notandum II. aliquid circa Missas & Preces, quæ in Ordinatione imponuntur Ordinatis ab Episcopo. Quoad obligationem pertinet, alii (ut *Suar. Less. Lay. &c. apud Croix n. 2379.*) putant persolvendas esse sub mortali. Alii tamen ibi (ut *Sot. Val. Dian. Pal. Pell. Gob.* &c.) dicunt probabiliter hujusmodi obligationem esse decentiæ, non autem sub peccato; saltem, tenet *Croix*, non esse sub gravi, cùm id Episcopi haud declaraverint. Quoad applicandas autem dictas Missas, sedulò consideranda sunt verba, quæ dicit Episcopus, videlicet: *Post primam Missam tres Missas dicite, unam de Spiritu Sancto, alteram de Beata Virgine, & tertiam pro Defunctis; & etiam Deum pro me orate.* Ex quibus verbis rectè infert *P. Mazzotta de Sacrit. Miss. c. 4. §. 2.* non esse obligationem applicandi prædictas Missas juxta intentionem Episcopi, dum ibi præscribitur tantùm, ut initiati pro eo orent; ideoque ipsi bene possunt Missas pro aliis applicare etiam cum stipendio. Patet autem quod hujusmodi Missæ non priùs dicendæ sunt, quàm adveniant dies non impediti.

830 Notandum III. id quod habetur statutum anno 1741. circa Ordinationem Promovendorum in Concordato inito inter Sanctam Sedem, & Majestatem nostri Regnantis Caroli III. quem Deus sospitet, ubi sic habetur: I. *Niuno potrà esser da ora innanzi promosso alla Prima Tonsura, se non che a titolo di Benefizio, o Cappellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sacro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa conferir la Prima Tonsura a qualche giovane, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo; ma nel solo caso, che abbia il medesimo una pensione Ecclesiastica perpetua della rendita, che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sacro nella sua Diocesi, o l'intiero Patrimonio: il quale, per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse, e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro docati, nè in maggiore di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o Pensione Ecclesiastica perpetua, nella maniera spiegata di sopra, o dell'intiero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la Prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico; e dove ciò non possa farsi non abbia almeno portato per tre anni l'Abito Chericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte delle Feste di precetto di ciascuno de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa, nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta, computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, &c.* Ac ultimò loco dicitur: *Chiunque sarà promosso alla Prima Tonsura, agli Ordini Minori, o agli Ordini Sacri contro la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall'esercizio dell'Ordine già conferitogli. E chi l'avrà così ordinato, o pure gli avrà a tal effetto concedute le Dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un'anno dalla collazione degli Ordini, e dall'esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll'uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall'esercizio de' medesimi; e non avendo l'uso di essi, come pure qualunque altra persona constituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall'esercizio dell'Officio, e de' suoi Ordini.* An autem hæc suspensio sit latæ, vel ferendæ sententiæ? Vide dicenda *de Cens. l. 7. num. 8.*

TRACTATUS VI.

De Matrimonio.

CAPUT I.

De Sponsalibus.

DUBIUM I.

Quid sint Sponsalia?

831 *Promissio sponsalitia, ut sit valida, debet esse* Voluntaria, *&* Deliberata. 832. *An teneatur ad Matrimonium fictè promittens sponsalia alteri repromittenti?* 833. *Quid si quis voluit promittere, sed non se obligare?* 834. *Quando obli-*

obligentur pueri? 835. *An sint valida sponsalia contracta per dolum?*

836 *Promissio debet esse* Mutua. *Qu. I. An acceptans sponsalia intelligatur repromittere?* 837. *Qu. II. An quis possit se obligare ad nuptias vi gratuitæ promissionis? Et an hæc obliget sub gravi?*

838 *Promissio debet esse* Expressa signò. *Quid si Parentes contrahant pro filiis tacentibus?* 839. *Dub. 1. Quid sit extranei? Dub. 2. An sufficiat, si Parentes promittant pro filiis absentibus?*

840 *Sponsalia debent fieri inter habiles, Quid si verba, vel signa sint dubia?* 841. *Verba de præsenti apta ad Matrimonium inter impuberes habent vim sponsaliorum. An idem valeat inter puberes in Matrimonio clandestinè contracto?* 842. *An sufficiat ad sponsalia dicere:* Non ducam aliam quàm te? 843. *An dicere:* Contraham, si Papa dispensaverit? *An sufficiat subarrhatio annuli, & missio munerum? Quid si Parentes annulum mittant?*

844 *Qu. I. An sponsalia contracta per metum gravem sint per se nulla? Qu. II. Quid si per metum levem? Qu. III. An qui contraxit ex metu levi possit sponsalia rescindere?*

831 „ RESp. Sunt promissio voluntaria, deliberata, & mutua, signô sensibili „ expressa, futuri matrimonii inter personas „ jure habiles.

„ Dicitur 1. *Promissio*, quia propositum non „ sufficit, cùm non inducat obligationem. „ Unde qui diceret, Volo te accipere, habere, aut ducere in uxorem, non contraheret „ sponsalia, ut *Bonac. q. 1. p. 1.* docet, & alii, „ quia hæc verba non promissionem, sed propositum promissionis tantùm significant, nisi tamen ex circumstantiis aliud colligatur.

„ Dicitur 2. *Voluntaria*, *& Deliberata*, scilicet deliberatione sufficiente ad peccatum „ mortale, cùm sponsalia sub mortali obligent „ *Dian. p. 3. t. 4 R. 273. ex Sanch Pont* &c etsi „ *Bonac q. 1. p. 4. num. 4* plus requirat. Unde „ regulariter non sunt valida ante septennium „ completum, ut docet *Con. d. 22. a. 5. Sanch.* „ *l. 1. d. 16.* nisi malitia, & prudentia suppleant „ ætatem. *Dia t 4 p. 5. R. 274. Pontius*, &c. „ (quod tamen quidam negant sufficere, cùm „ jus determinarit ætatem) imò nec post septennium, si de usu rationis sufficienti non „ constet; utì neque si vi, dolô, errore, vel „ ignorantiâ circa substantiam, aut notabilem „ conditionem substantialem fiant, secundùm „ dicta de Voto, & Contractibus.

832 Quæritur, an teneatur Matrimonium contrahere, qui fictè promisit sponsalia alteri verè repromittenti? Fictio hæc diversimodè potest contingere, 1. Si is non habuit animum contrahendi. 2 Si non habuit animum se obligandi. 3. Si non habuit animum adimplendi. In primo casu certè non tenetur stare promissis, cùm omninò defuerit promittendi voluntas. Ita *Viva de Matr. q. 1. a. 1. num. 1. & Salm. eod. ti. c. 1. num. 25. & de Contract c. 1. num. 7. cum Sanchez, Lugo, Sylvest. &c. communiter*. Contra verò in tertio casu certum est teneri, quia jam contraxit obligationem; Vide *Salm. de Matr. l. cit. num. 25. & Viva num. 3. &* 7. ubi benè advertunt, quòd si quis sciret oriri obligationem ex promissione, sed ad eam non adverteret, nihilominus teneretur ad promissum, quia jam habuit virtualem voluntatem se obligandi.

833 Quæstio tantùm est de secundo casu, quando is voluit promittere, sed noluit se obligare, & respondetur: Si ipse ignoravit ex promissione illa oriri obligationem exequendi Matrimonium, certum est non teneri, ut dicunt *Salmant. n 26.* cum communi (quidquid aliqui aliter sentiant); quia qui ignorat naturam promissionis, non habet veram promittendi voluntatem. Dubium igitur est, an teneatur ad Matrimonium, qui sciens naturam promissionis, fictè promiserit sponsalia, nolens revera ad Matrimonium se obligare? *Prima* sententia dicit, quòd ille non solùm peccat mortaliter contra justitiam, sed etiam ex justitia tenetur ad contrahendum Matrimonium; nec excusatur, si damnum alio modo velit resarcire. Ratio, quia in ipsa promissione, quando est vera, necessariò est insita obligatio ipsi competens; cùm autem quis minimè vult promittere, minimè quidem obligatur; sed quando verè promittit, non potest nolle obligari juxta conditionem contractûs, nequit enim a promissione obligationem illi propriam separare; ita probabiliter *Pontius de Matr. l. 12. c. 2. num. 7. cum Vasq. Viva l c. num. 2. v. Dico 3.* item *Sotus, Lop. Ledesm. Aragon. Gutt. &c. apud Sanchez*. *Secunda* verò sententia probabilior cui subscribimus, & quam tenent *Sanchez de Matr. l 1. Disp. 9 num. 5. & Disp. 10. num. 25. Palaus p. 2. n. 2. Laym c. 1. num 10. Less. c. 18. num. 61. Holzmann c. 1. num 117. Sporer c. 1. num. 154 Escob. l 24. num 92. Renzi de Ma. c. 1. Se. 1. q. 3. Tam eod. tit. l. 8. c. 1. § 4. num. 5. Mazzotta c. 2. §. 1. & Salm c. 1. num. 28 cum Bonac. Bec. Aversa Villal. Cornejo, & Diana*, negat obligationem contrahendi. Ratio præcipua est,

quia omnis obligatio quæ non habetur ex lege, oritur ex privata hominis voluntate; ergo ubi deest voluntas se obligandi, deficit obligatio. Et hoc etiamsi promissio fuerit juramentò firmata, ut docent *Sanchez d. Disp. 9. num 9 cum S. Bonav S. Antonin Metina, Palao, & pluribus, Escob. num 95. cum Ruchardo, Gabr. ac Salmant. cum Bon & Aversa, ex D. Thoma*, qui (*in 3. dist. 39 q. 1. a 3. q. 3.*) docet juramentum non obligare, ubi deest animus se obligandi; juramentum enim sequitur naturam promissionis. Nec obstat ratio contraria supra allata, quia, esto fictè promittens peccarit contra justitiam, alteram partem decipiendo, non tenebatur tamen ex justitia ponere verum consensum, cùm nulla ei aderat obligatio contractum ineundi, & contra alter nullum acquisierit jus in eum ex suo consensu; ideo tenetur quidem postea ratione deceptionis damna resarcire, sed non tenetur ratione promissionis verum consensum ponere, & Matrimonium contrahere. Secus verò dicendum, si intervenerit defloratio, quia tunc deflorans omninò tenetur ad Matrimonium, cùm non possit tunc aliâ viâ sat æquivalenter damnum resarcire, ut diximus. *To. I. l. 3. ex num. 642.*

834 Sufficit autem ad validitatem sponsaliorum inter pueros, ut in ipsis probabiliter agnoscatur rationis usus: Hoc putant probabilius cum communiori *Salm. de Matrim. c. 1. num. 74.* cum *Sanch. Con. Dic. Bon. & aliis*; contra *Pal. Aversf.* &c. qui dicunt pueros ante septennium non obligari. Non peccant autem graviter pueri, vel Parentes pro eis sponsalia promittentes, ut dicunt *Salm. c. 1. num. 77.* cum *Con. Sanch.* &c. contra *Bon. & Henr.*

835 An verò sint valida sponsalia contracta per dolum dantem causam contractui, etsi versantem tantùm circa qualitatem? Si unus Sponsorum dolosè dederit causam contractui, certum est deceptum ab eo liberum remanere, ut rectè asserit *Sanch. de Matr. l. 1. D. 64. num. 2. ex c. 1. de Eo qui duxit in Matr.* Sed dubium fit, an etiam decipiens liber remaneat? Affirmant idem *Sanch. l. c* & *Pontius l. 4. c 21. num. 7 cum. Con. Val. Reb. &c.* Sed oppositum est probabilius, ut fusè probavimus *Tom. I l. 3. num. 715. cum Lugo Less. Laym. Pal. &c.* Bene tamen advertit *Viva de Ma. q 2. a. 8. num. 2.* quòd si res sit clara, poterit deceptus ad suum arbitrium sponsalia irritare ante sententiam Judicis; secus si res sit dubia.

836 „ Dicitur 3. *Mutua*. Unde si Titius promittat nuptias Cajæ, & hæc acceptet sine „ repromissione, neuter obligatur, quia, cùm „ contractus sponsalium sit onerosus, & reciprocus, non potest claudicare; involvit enim „ conditionem, si tu repromiseris. Quòd si „ tamen Titii promissio fuisset absoluta, ac „ gratuita, & acceptata a Caja, solus Titius „ obligaretur, non vi sponsalium, sed simplicis promissionis. Ita *Sanch. l. 1. d. 5.* contra „ *Pontium* apud *Dian. p. 3. tr. 4. ref. 244.* „

Quæritur hìc I. An hoc ipso, quòd aliquis acceptet sponsalia, simul repromittere intelligatur? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l. 12. c. 4. num. 10 cum S. Antonin. Palud Sylve. &c.* ac probabilem putant *Salm. c. 1. num. 16. cum Vasqu Henriquez, Leandro, & Gabriele a S. Vincentio.* Ratio, quia sicut acceptatio Matrimonii de præsenti includit virtualem repromissionem, seu voluntatem ad illud se obligandi: cùm Matrimonium valere non possit, si utraque pars non obligetur; ita etiam acceptatio sponsaliorum, quæ Matrimonii naturam sequuntur. Hinc deducunt hi Auctores cum *Mel. & Busemb.* quòd casu quo uterque Sponsorum non obligatur, neuter remanet obligatus. *Secunda* verò sententia probabilior negat, & hanc tenent *Bonac. q 1. p 1. num 7. Concina to. 10. pag 258. num 5. Sanch l. 1. D 5 num 15. Laym. c. 1 n 2 Spor. n. 151. Escob num 68. cum Soto*, ac *Salm c 1. num. 18. cum Dic. Pal &c.* qui dicunt benè posse stare promissionem unius de futuro Matrimonio, & acceptatam obligare, sine repromissione alterius: Neque acceptationem includere repromissionem, quia potest quisque acceptare obligationem alterius, quin seipsum obliget. Advertunt tamen *Salm. num. 21.* hoc intelligi, si promittens voluit sponte se obligare independenter ab alterius repromissione, atque hoc sit certum; nam in dubio, ut dicunt, censendum est noluisse sine repromissione obligari. Et in tali casu notandum, quòd promissio illa non esset sponsalitia, ideoque non induceret impedimentum publicæ honestatis; sed esset mera promissio gratuita, unam tantùm partem obligans, non vi quidem sponsalium, sed vi meræ fidelitatis.

837 Quæritur II. An quis possit se obligare ad contrahendum Matrimonium vi gratuitæ promissionis, liberâ remanente alterâ parte? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Pontius l. 12. c. 4. num. 2. cum Vasq. Concina pag. 259. num. 6.* & probabilem vocat *Diana 3. p. tr. 4 R. 244.*

Ratio,

Ratio, quia contractus sponsaliorum est instar contractûs cujusdam permutationis; unde in eo nemo potest se obligare, nisi sub conditione ut alter mutuò se obliget. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, eamque tenent *Busemb.* ut supra, & *Sanch.l.1.D.5 num 12. Laym.c 1.num.2. Bon.q.1. p.1.num.8 Esc.ob l.24 num.71 Spor.num.152.*& *Salm.c.1.num. 20.cum Con. Dic.*& *Aversa*. Ratio, quia, licèt vi promissionis sponsalitiæ non possit unus remanere obligatus, altero manente libero, tamen benè potest aliquis vi simplicis promissionis gratuitæ se obstringere independenter a contractu sponsalium. An autem hæc promissio obliget sub gravi? Id pendet ab alia quæstione al ata *Tom.I.l.3.num.720.* ubi diximus cum *Caj t. Bann. Led. Henr. & Salm.* ex auctoritate D. Thomæ, satis esse probabilem sententiam negativam. Rectè verò advertunt *Sporer l.c & Tamb. de Ma tr 3 c.1. §.1.num 4.* quòd regulariter nunquam Sponsi intendunt gratis se obligare sine conditione, quòd alter etiam se obliget.

838 „ Dicitur 4. *Signô expressa*: quia contractus „ inter homines non fit, nisi signô exernô „ Unde non sufficit ad sponsalia taciturnitas „ Cajæ, etiam cum consensu interno in pro„ missionem matrimonii, quòd Titius ei pro „ mittit. Si tamen pater, vel mater pro filio, „ aut filiâ, aut Curator pro eo, cujus curam „ habet, præsente & non contradicente, dum„ modo metus absit, contrahat, valida erunt; „ quia in hoc casu jus accipit taciturnitatem „ pro expressione consensûs. *Sanchez l 1 d.22.* „ *Dian. p.2. t 4 R 170.* imò etiamsi pro ab„ sente: saltem si is resciens id expressè, vel „ tacitè signo aliquo sufficienti ratificat. *Sanch.* „ *Pont.Dian.p.3.t.4.R.271.* contra quos *Sot.* „ & *Henriq.* ne hoc quidem requirunt, sed „ tantùm, ut resciens non contradicat. Quod „ *Conin.* admittit, si per ipsos tutores, vel „ parentes iis proponatur; tunc enim, si ta„ ceant, censeri consentire.

Si Parentes contrahant sponsalia præsente filiô, qui tacet, & non contradicat, ipsa utiquè sunt valida, ut communiter docent *Laym. c.1.num.13 Pal.p.4.num.12. Roncaglia pag.133. q 5. R 2. Sanch l.1. D.23. num.5.* & alii passim. Et patet ex *c.un. § fin de Desponf. impub. in 6.* ubi Bonifac. VIII. sic declaravit: *Porro ex sponsalibus quæ Parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerunque contrahunt, ipsi filii, si expressè consenserint, vel tacitè, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur*. Idemque dicendum, non solùm si Pater, sed etiam si Mater contrahat pro filio, ut rectè etiam communiter docent *Sanch.num.9. Pont. l.2.c.14.num.2. Pal.p.4.num.12. Boss. c.3. num. 159. cum Abb.* & *Salm. num.48.* Idque infertur ex dicto textu, ubi non dicitur *Patres*, sed *Parentes*; & ratio est, quia in hoc non habetur respectus ad patriam potestatem, sed ad affectum Parentum erga filios; Matres autem non minùs quàm Patres filios diligunt. Idem dicunt *Busemb. ut sup. & Spor.l.c.* de Tutoribus, & Curatoribus promittentibus pro Pupillis, & Minoribus: Sed probabiliùs id negant *Salm.d.num.48.cum Sanch.& Guttier.* quia hoc tantùm de Parentibus dispositum est.

Id tamen procedit dumtaxat pro Foro externo, ut bene advertunt *Bonac. & Roncaglia ll.cc.ac Holzmann de Ma.num. 149. cum Anacl.* Nam in foro interno, si filius dissenserit, certè ad sponsalia illa a Parentibus contracta non obligatur. Et idem omninò dicendum puto, si filius negativè se habuerit non dissentiendo neque consentiendo; ad contrahendam enim quamcunque obligationem, positivus requiritur consensus. Nec obstat præfatus textus, cùm ibi dicatur *obligantur*; nam ad Matrimonium, & sic pariter ad sponsalia quæ Matrimonii naturam sequuntur, non sufficit consensus internus contrahentium, sed requiritur consensus externè expressus aut verbis aut signis, ut habetur in *c. Sufficiat. Caus 27.q.2.* Quamvis autem sponsalia contracta per solum consensum internum non valeant, valent tamen in hoc casu speciali, ut Bonifacius decernit, nempe si Pater contrahat pro filio tacente, & non contradicente; sed utiquè intelligendus Pontifex loqui, modò filius internè & positivè consentiat: Et sic revera mecum sentiunt *Bonac.q.1 p.1.num.11.* & *Salm. num.46.* dum dicunt, tunc solùm taciturnitatem filii valida reddere sponsalia, quando filius internè consentit.

839 Dubitatur 1. an sit speciale, quòd sufficiat præsentia & taciturnitas filiorum, si Parentes pro eis contrahant? Negant *Hostiens. Manuel,* & *Anchar. ap. Sanch. l. 1. D. 23 num.6.* qui dicunt id procedere, etiamsi extraneus contrahat sponsalia pro alio præsente & tacente; quia (ut ajunt), cùm hìc agatur de re appetibili, quisque tacens consentire videtur. Idque confirmant ex *c. 1. de Matr. contr. contra Eccl., &c.* ubi judicantur valida sponsalia inita a fratre

pro foro præsente & tacitè consentiente, dum textus ponderat ibi aliqua signa taciti consensûs. Et huic sententiæ consentiunt etiam *ap. San-b. l. c. Vict. Henr. Led. & Sotus*, loquendo tamen pro solo foro externo. Sed communissimè, & veriùs id in utroque foro esse speciale pro sponsalibus contractis a Parentibus affirmant *Escob num.* 169. *Pal p.* 4 *num.* 17. *Boss. c.* 3. *num* 165. & *Sanch num.* 7 *cum S. Antonin. Palud. Innoc. Abb. Gabr. Cov Tab* & aliis plurimis ex *D Thoma in* 4. *D.* 27. *q* 1. *a.* 2. *qu.* 2. *ad* 3. Ratio, quia, licèt Matrimonium sit per se appetibile, tamen obligatio ad illud est onerosa; Cùm autem Parentes præ magno amore erga filios præsumantur ipsis benè consulere, meritò censentur filii consentire ipsorum promissioni: sed hæc ratio non militat pro aliis. Nec obstat Regula juris 43. in 6 *Qui tacet consentire videtur*. Nam bene respondent *Salm. num.* 45. *Bon* & *Ronc l. cc* hoc procedere in favorabilibus, non autem in obligatoriis, ubi veriùs oppositum præsumitur; & maximè in sponsalibus, ubi (ut diximus) positivus requiritur consensus. Neque obstat textus supra oppositus, nam respondet *Escobar l. c. cum Glossa*, ibi bene adfuisse expressum consensum, & textum exprimere alia signa tacita, ut confirmet adfuisse verum consensum per illa signa externatum. Rectè tamen *Sanch. num.* 14. cum aliis primam sententiam admittit, si alicubi (prout est apud Indos) esset consuetudo, ut consensus per alios exprimatur.

Dubitatur 2. an, cùm Parentes contrahunt sponsalia pro filiis absentibus, sufficiat ad eorum valorem, si filii certiores facti non contradicant? *Prima* sententia negat, dicitque requiri ut ipsi sponsalia ratificent aliquo alio speciali signo expresso, vel tacito; ita *Sanchez l.* 1 *D* 23. *num.* 17, *Pont. l.* 2. *c.* 14 *num.* 14. & *l.* 10. *c* 9. *num.* 9 *Roncaglia pag* 123 *q* 5. *R.* 2. *Escob num.* 172. *cum Vega*. & *Coraub* ac *Boss. c.* 3. *num.* 188. *cum Mol Fil Bosb Gutt. &c.* Et probant ex *eod c un de Desp. imp in* 6. ubi sic dicitur: *Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post sententer ratificaverunt tacitè, vel expressè*. Ergo (ut arguunt) bene ibi constituitur differentia inter sponsalia contracta præsentibus filiis, ubi sufficit taciturnitas, & filiis absentibus, ubi ampliùs requiritur ratificatio expressa, vel tacita. *Secunda* verò sententia dicit sufficere ad contrahendum, quòd taceant & non contradicant; hanc tenent *Bonac. q.* 1. *p.* 1. *num.* 11. *Sporer num.* 191. *cum Con.* & *Tamb. Pal. p.* 4. *num.* 14. *cum Palud.* & *Henr.* ac *Salm. c.* 1. *num* 47. *cum Soto, Dic. &c.* Hujusque sententiæ est quidem etiam *D Thomas* 4. *D.* 27. *q.* 2. *a.* 2. *ad.* 1. dum ibi ait: *Robur habent* (sponsalia) *in quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes non reclamant, & intelliguntur consentire quæ per alios facta sunt*. Ratio, quia ex præfato textu sufficit, ut filii expressè, vel tacitè sponsalia ratificent; *expressè* ergo intelligitur consentiendo, *tacitè* non contradicendo, & ideo Pontifex dicit, *Et idem est*; & in tantum ibi ait *ratificaverunt*, quia agitur de re per alios jam peracta. Utraque sententia est probabilis, sed secunda probabilior. Bene tamen advertit *Palaus n.* 15. *cum Conink* non sufficere quòd filius casu reiciat sponsalia a Parente contracta, & non contradicat, sed insuper requiri ut Parens vel per se, vel per epistolam aut nuncium filium certiorem faciat.

„ Dicitur 5. *inter habiles*: id est, quæ & „ ætatem a jure præscriptam habent, & nul- „ lo impedimento prohibentur *Unde resolves* [84]

„ 1. Quando verba, vel signa sunt du- „ bia, in foro conscientiæ standum est in- „ tentioni contrahentium, si de illa con- „ stet; in externo autem, communi intelli- „ gentiæ & sensui verborum, ita tamen, ut „ potiùs inclinetur in favorem matrimonii. „ V *Dian. p.* 3 *t* 4. *Res.* 205. *Bon q.* 1. *p* 1 *. *Sed* „ *probabilius est, ut ait Viva, inclinandum* „ *esse in favorem libertatis*.) *

„ 2. Verba de præsenti inter impuberes apta „ ad matrimonium, cùm hoc ex jure positi- „ vo sit nullum, habent vim sponsalium. „ Ratio est ex interpretativa intentione con- „ trahentium: quia actus, quando non valent „ eo pacto quo fiunt, valent meliori modò, „ quò possunt; sponsalia autem virtute con- „ tinentur in matrimonio. *Laym l c num.* 7. [85]

Hæc doctrina est communis apud omnes; ita enim docent *Sanch l.* 1. *D.* 2. *num.* 2. *Pontius l* 12 *c.* 5. *num* 4 *Pal p.* 4 *num.* 3. & *Salm. c* 1. *num.* 51. ac alii universè, ex *c. un.* §. *Idem. de Despons. Impub.* ubi id expressum habetur; Modò (intelligendum) impubes interiùs non expressè dissentiat. An autem idem valeat inter puberes, si Matrimonium clandestinè contrahatur? Affirmant *Laym. c. t. num.* 18 & *Con Reb.* ac *Vega ap. Barbos. in Trid. Sess.* 24. *c.* 1. *num* 130. item *Avila, Henr. Led. &c. ap. Salm num.* 52. probabilemque putat *Escob. num.* 128. Ratio, quia,

quia, ut dicitur in dicto §. *Idem*, actus qui non valet ut fit, valet tamen ut fieri potest. Sed communissimè & probabiliùs negant *Sanch. l.* 1. *D* 20 *num* 3 *Barb. All* 32. *num* 142. *Bon p.* 8. *num* 4 *Conc pag.* 262 *num* 14. *Escob num.* 128. *cum Nav* *L. l. Manuel*, & *Pal. c. Boss. c.* 1. *num.* 12 cum aliis pluribus, & *Salm num* 54. *cum Becan Diana*, & *Vill.* qui affert Declar. Cardinalium. Ratio, quia, cùm actus eit nullus, non jam ex parte contrahentium, sed ex parte suipsius, eo quòd eit contra bonos mores, & jus illi resistit (prout huic resistit Tridentinum *Sess.* 24 *c.* 1. declarans Matrimonium clandestinum omninò irritum, & insuper personas omninò inhabiles ad sic contrahendum), tunc talis actus nullam parit obligationem ex *l. Non dubium. C. de Legib.*

842 „ 3. Ad sponsalia non sufficit 1. Si dicas, „ *Non ducam aliam, quàm te*; quia sunt ver- „ ba merè negativa, & potes ducere nullam. „ *Bon. q.* 1. *p.* 7 *nu.* 13.

Idem rectè tenent *Laym c.* 1. *num.* 2. *Pal. p.* 3. *num.* 13. *Escob. num.* 148. *Salm. c.* 1. *num.* 44. *Boss. c.* 3. *num* 213. & 224. *Holzm inn. num.* 148 *cum Anacl.* & communi ut asserit, ac *Sanch. l.* 1. *D.* 19. *num.* 5. *cum Henr. Angl. Med. Vega*, *Led. &c.* contra *Ang. Sylve. Adrian. Villal. &c. ibid. n.* 3. Ratio, quia talia verba, licèt importent quòd si ille velit uxorem ducere, non posset aliam accipere, ut benè advertunt *Laym. Pal. Bon. Salm.* & alii communiter; tamen per se non important quòd illam ducere teneatur. Dicimus *per se*, nam aliter dicendum cum *Bon. Escob. & Salm.* si ex circumstantiis colligatur talis verè voluisse sponsalia contrahere. Probabilissimè autem dicunt *Pontius l.* 2 *c.* 10 *num.* 7. *Viva q.* 1. *a* 4. *num* 2 *cum Perez*, & alii *ap. Boss. num.* 221. quòd si verba sint de præsenti, nempe, *Nullam volo nisi te*, tunc verè contrahit sponsalia.

843 „ 2. Non sufficit ad contrahenda sponsalia „ dicere, *contraham tecum, si Papa dispensa-* „ *verit. Barbos* & alii 10. cum *Dian. p.* 3. *t.* „ 4 *R.* 290. contra *Sanch. Conin.* & *Pont.* Ac pro- „ inde licitum est utrique contrahenti, ante, „ & post impetratam a Pontifice dispensatio- „ nem alterò invitò resilire. Si tamen impen- „ sæ magnæ factæ sint causâ dispensationis, „ eas tenebitur refundere resiliens * (*Hujus-* „ *modi tamen sponsalia, impletâ conditione*, „ *probabiliùs sunt valida, juxta dicenda num.* „ 860 *Et interim, licèt non valeant ad indu-* „ *cendum impedimentum publicæ honestatis*, *obligant tamen ad petendam Dispensationem*, „ *si Papa in tali impedimento soleat dispensa-* „ *re, secus si non solent; vide dicta To I l.* 3. „ *num* 650)* 3. Subarrhatio annuli, & mis- „ sio munerum jocalium; nisi consuetudo pa- „ triæ aliud habeat. Ratio est, quia potest „ fieri ex aliis causis. * (*Ita etiam Sanch. l.* „ 1 *D* 22. *num.* 2. *Boss. c.* 3. *num.* 120. *Pal. p.* 4. „ *num.* 10 *Concina pag.* 261. *num.* 13. *& alii pas-* „ *sim.*) * Quòd si tamen verba unius præ- „ cesserint, tunc immissio annuli, & verbum, „ *recipio*, operatur sponsalia, vel etiam ma- „ trimonium, pro ratione promissionis, ut do- „ cet *Filliuc* quia recipiendo sic annulum ta- „ citè consentit: itemque si habitò inter ami- „ cos tractatu de matrimonio sponsus misit „ arrhas, & munera jocalia, eaque sponsa ac- „ ceptavit. *Laym l* 5 *t.* 10 *c.* 2. * (*Ita pariter* „ *Pal p.* 4. *num.* 10 *Escob. num.* 164. *Boss c.* 3 *num.* „ 123. *Holzm. num.* 146. *& Sanch l.* 1. *D.* 22. *num.* „ 3. *cum Abb Sylve. Ang. Tab. Arm. Cov. & aliis;* „ *& hoc etiamsi (ut hi dicunt) non adsit ver-* „ *bum recipio, ut vult Busemb. sufficit enim* „ *sola acceptatio. Si autem Parentes annulum* „ *mittant ad Sponsam, non præsumitur filius* „ *contraxisse sponsalia, nisi annulus ex suo* „ *consensu missus fuerit, ut rectè sentiunt Pa-* „ *laus l c. Sanch. num.* 7. *& Boss num.* 125. *cum* „ *Mol. Gutt. Menoch. &c.*) * 4. Sponsalia metu „ gravi contracta, licèt juramentò firmata, „ sunt invalida: quia juramentum metu ex- „ tortum non firmat contractum; imò pro- „ babiliter nec obligat, adeoque relaxatione „ non indiget. *Sanch. Barb. Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* „ 278 *sup l* 3. *t* 2, *c.* 2. „

844 Quæritur I. Utrùm sponsalia per metum gravem injustum contracta sint ipso jure invalida? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Sanch. de Ma l.* 4. *D* 21. *num* 3. *Pontius l.* 4. *c.* 6 *num.* 12. *Laym. l.* 3. *tr.* 4. *c.* 6. *num* 3. *Bonac. p.* 9. *num* 6. *Salm. c.* 1 *ex num.* 62. *cum Bec. Cov. Diana*, & *Aversa*, ac *Boss. c.* 12. *num.* 143. *cum Panorm Azor*, *Sà*, *Rodr. &c.* Et probant ex *c. Ex literis.* 11. *de Desponf. impub.* ubi, cùm quædam puella contraxisset sponsalia cum juramento, postea *nolens* (ut ait textus) *& invita, minis Parentum impulsa*, adducta fuit in domum Sponsi; Ideo Pontifex declaravit eam liberam esse ab illis sponsalibus. Nec obstat dicere, quòd talis puella non contraxit sponsalia per metum, sed per metum domum Sponsi adivit: Nam communiter supponunt DD. cum Glossa. hanc puellam desponsatam fuisse

fuisse per metum; idque rectè ait *Sanch* certè supponi in eod textu, aliàs enim Pontifex eam ab obligatione Sponsaliorum non absolvisset. Dicitur autem per metum *gravem*, nam si esset levis, aliter dicendum, ut mox videbimus in Quæst. II. Item dicitur *per metum injustum*, quia si esset justus, valida quidem essent sponsalia; iure enim pars quæ ea contraxit, esset irrationabiliter invita, si nollet contrahere, ut rectè dicunt *Salm d. num. 66.* juxta dicenda *num.* 1057 *Secunda* verò sententia, quam tenent *Conink. D.* 28. *num.* 7. *Viva q.* 2 *a.* 8. *num.* 9. item *Fiurt Dic.* & *Trull. ap. Salm. n.* 61. tenet hujusmodi sponsalia ex metu gravi contracta posse quidem irritari a metum passo, sed non esse per se irrita; ideoque dicit quòd si adfuit juramentum, debet ipsum servari, donec relaxetur. Ratio, quia omnes contractus, præter solum Matrimonium, per metum initi, per se validi sunt, juxta dicta *To I. l.* 3. *num.* 717. Respondent autem ad textum allatum in *dict. c. Ex Literis*, quòd ibi agebatur de puella quæ omninò invita contraxerat, & ideo ejus promissio fuerit irrita declarata. Utraque sententia est probabilis, sed prima mihi videtur probabilior; licèt enim, loquendo de contractibus in genere, oppositum tenui (ut dixi), nempe quòd contractus metu initi sint de se validi, circa sponsalia verò diversa occurrit ratio; nam in aliis contractibus, cùm ipsi non sint per se nulli, nec eis resistat jus, bene potest metum passus, nisi velit contractum rescindere, manere obstrictus ad illum exequendum; At nemo potest obligari ad exequendum actum per se nullum, & cui jus resistit, qualis esset Matrimonium durante tali metu contrahendum; unde sicut non potest aliquis esse obligatus ad tale Matrimonium, ita nec ad ejus media, sive dispositionem, prout sunt sponsalia; dispositiones enim induunt eandem naturam actûs, & ideo passim Doctores asserunt sponsalia naturam Matrimonii sequi. Adde quòd connexorum idem debet esse judicium, ut infertur ex *c. Translato. de Constit.* Quapropter sicut Matrimonium ex metu est irritum, idem dicendum de sponsalibus. Ex his infertur, quòd ex hujusmodi sponsalibus minimè oritur impedimentum Publicæ Honestatis.

Quæritur II. An sint valida sponsalia contracta per metum levem, qui dederit causam contractui? *Prima* sententia negat, & hane tenent *Nav. c.* 22. *num.* 51. *Less. c.* 17. *du.* 6. *num.* 46. *Roncaglia pag.* 132. *q.* 2. *R.* 2. & *Boss. c.* 12. *n.* 288. *cum Rebell Comit. Sylve. &c.* Ratio, quia is qui per metum (etsi levem) extorquet consensum alterius, adhuc injuriam ei irrogat, unde indignus est, ut ex sua malitia commodum reportet. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, & hane tenent *Bonac. p.* 9 *num.* 6. *Pontius l.* 4 *c.* 10 *num* 5 *cum Medina, Salm. c.* 1 *num.* 6. *cum Averfa, Croix. l.* 6. *p.* 3 *num* 105. *Viva de Ma q.* 4 *a.* 3. *num.* 6 & *Mazzotta to.* 4 *pag* 142. Ratio, quia non censetur alter veram injuriam tibi intulisse, cùm facilè poteras tu metum illum repellere; quare, si non repulisti, censeris sponte voluisse talem injuriam pati.

Quæritur III. An qui contraxit sponsalia ex metu levi dante causam contractui, possit illa in conscientia rescindere? *Prima* sententia negat, & hane tenent *Pontius l.* 4. *c.* 10. *n.* 6. & 10 & *Viva q.* 4. *a.* 3. *n.* 6. *cum Perez, Med. &c.* Et ratio est eadem quæ mox supra adducta est pro secunda sententia in Quæst. præced. Hæc sententia est satis probabilis, sed communior est, & probabilior videtur *secunda* sententia affirmans, quam tenent *Laym. l.* 3. *tr* 4 *c.* 6. *num* 4. *Sanch l.* 4 *D* 19 *num* 6. *Vvigandt. tr.* 3. *num.* 19. *Bonac. p.* 9. *num.* 6. *Salm. c.* 1. *num.* 60. *Mazzotta to.* 4. *pag.* 142. *Croix num.* 105. *cum Becan.* & *Lugo de Contract. D.* 22. *num.* 128. *cum Azor. Reg. Lop. l. ed. &c.* & probabilem putat *Viva q.* 4. *a.* 3 *num.* 6. Ratio, quia, cùm metus dederit causam contractui, ita ut aliàs initus non fuisset, inceutiens metum tenetur contractum rescindere; unde, sicut ille tenetur relaxare fidem injustè per talem metum extortam, ita metum passus potest fidem datam revocare. Idque tantò magis procederet, si hic apprehendisset metum illum ut gravem, licèt in se fuisset levis, quia eo casu talem metum non facilè repellere poterat, sicut poterat quando novisset ut levem. Quid autem dicendum, si metus fuerit justus, vel ab intrinseco? vide dicenda ex *num.* 1053.

DUBIUM II.

Quæ, & quanta sit obligatio sponsalium?

845. *Sponsalia obligant sub gravi. An autem obligent ad statim ineundum Matrimonium?*

846. *An Judex possit, & debeat cogere nolentes ad Matrimonium?*

847 *An fornicatio Sponsæ, vel Sponsi cum alia sit specie diversa? Fidè promittens non tenetur ad nuptias, nisi copulam extraxerit a virgine.* (Vide etiam dicta de Rest. Tom. I. l. 3. ex num. 642.)

848 *Si quis cum duabus sponsalia contraxit, & cum secunda coierit, quam ducere debeat?*

849 *De filiis nuptias contrahentibus insciis Parentibus. An tales nuptiæ sint validæ? Qu. I. An & qualiter peccent filii nubentes, Parentibus insciis, vel inconsultis? Quid si sponsalia fuerint jurata? Quid si Sponsus post illa virginem defloraverit? An Prælati teneantur has nuptias impedire? Ex quibus autem causis excusentur filii contrahentes sine consensu Parentum?*

850 *Quæst. II. An teneatur filius obedire Patri præcipienti Matrimonium?*

851 *Quæst. III. An notabilis disparitas conditionis aut status inter contrahentes irritet sponsalia?*

852 *Resiliens perdit Arrhas, &c. Not. I. Quid si mulier promittit aliquid viro, ut eam ducat, & quid e converso?* 853. *Not. II. De pœna apposita in resilientem. Qu. I. An liceat adjicere pœnam in resilientem injustè? Qu. II. An justè resiliens teneatur ad pœnam promissam cum juramento? Qu. III. An, soluta pœna, teneatur recipiens eam restituere? Qu. IV. Quid si relinquatur legatum puellæ, ut nubat cum aliquo, & illa cum alio nuptias contrahat? Qu. V. Quid si legatum relinquatur ut non nubat, & illa nubit?*

854 *An liceant tactus & oscula inter Sponsos?*

845 „ RESpondeo 1. Obligant ad ineundum matrimonium sub peccato mortali. *(*Ita communiter omnes* (*vide Salm. c. 1. num. 81.*); *& patet ex c. Ex litteris. de Sponsal. Ratio, quia, licèt promissio simplex, juxta probabilem sententiam, non inducat gravem obligationem, secus verò est de promissione mutua, quæ perfectum constituit contractum ex utraque parte obligatorium.*) * Si tamen terminus non sit præfixus, sufficit, si promittens impleat, quando a promissario requiretur, vel pro more regionis. Ratio prioris patet ex natura contractûs onerosi, in re gravi. Ratio posterioris est, quia id est commune omni debito. *Sanch. l. 1. d. 28. Conin. d. 22. dub. 1.* apud *Dian. p. 3. t. 4. R. 245. Pontius* tamen *ibid.* vult obligari statim post contractum.

Quæritur igitur, an qui sponsalia contraxit sine tempore præfixo ad Matrimonium contrahendum teneatur illud inire, statim ac commodè possit? *Prima* sententia negat, & dicit tum solùm teneri, cùm altera pars requirit; ita *Busemb.* ut supra, *Sanchez l. 1. D. 28. num. 2. Nav. c. 17. num. 19. Holzm. num. 177. cum Abb.* & *Piringh.* ac *Escob. num. 178 cum Palud. Sylve. &c.* Ratio, quia sic habetur in *l. Debitores præsentes. C. de Pignor*; ubi dicitur: *Debitores præsentes priùs denunciationibus conveniendi sunt.* *Secunda* tamen sententia verior affirmat, & hanc tenent *Pontius l. 12. c. 6. num. 1. Pal. p. 7. num. 2. Concina pag. 266. num. 26. Roncaglia pag. 124. q. 2. R. 2* & *Salm. c. 1. num. 85. cum Con. Led. & Aversa.* Ratio, quia sic habetur expressum in *l. In omnibus. ff. de Reg. Jur.* ubi sic dicitur: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.* Et in *l. Eum qui. §. Quoties. ff. de Verb. oblig.* ibi: *Quod sine termino præfixo debetur, statim debetur.* Respondetur autem ad textum oppositum, quòd illud tantùm statuitur pro debitoribus qui dederint pignora, quæ jure merito non sunt distrahenda a creditoribus, nisi priùs debitores moneantur. Sed notandùm quòd DD. primæ sententiæ (ut *Sanch.* & alii) dicunt, quòd si altera pars ex oblivione, timore, verecundiâ, vel simili causâ non peteret, ut præcipuè in feminis evenit, tenetur tunc Sponsus de se sine petitione Matrimonium contrahere, cùm commodè possit. E converso DD. secundæ sententiæ (ut *Pal. l. c. & Salm. num. 85. cum Con. &c.*) dicunt quòd si altera pars, cùm possit commodè petere, tacet, tunc ipsa videtur dilationi assentire; & sic præfatæ sententiæ satis conciliantur. Quid autem, si in sponsalibus appositus sit terminus præfixus ad nuptias ineundas? vide dicenda *num.* 867.

846 „ 1. Resiliens cogi potest ad matrimonium „ etiam a judice per censuras: quod tamen „ raro expedit ob periculum infelicis exitûs.

Nulli dubium, ut diximus, quòd in foro conscientiæ nolens implere sponsalia sine justa causa graviter peccaret. Dubium est, an Judex possit nolentem cogere? Alii affirmant. Alii negant, nisi promissio juramentô firmata fuerit. Alii negant, etiamsi adfuerit juramentum. Et has sententias omnes probabiles putant *Salm. c. 1. num.* 88. Attamen veriùs & communiter dicunt *Palaus p. 8. ex n. 2. Concina pag. 266. num. 27. Tamb. c. 1. §. 1. num. 10. Holzm. num. 178. Pont. l. 12. c. 6. num. 2. Salm. c. 1. num. 89. cum. Con. Becan. Dic. &c.* & *Sanch. l. 1. D. 20. num. 4. cum S. Bonav. S. Antonin. Nav. Palud.* & aliis innumeris, quòd si ex tali Matrimonio timeantur rixæ, aut scandala, non debet Judex ad illud ineundum cogere partem invitam; secus, si scandala non timeantur; & ita habetur expressum in *c. Ex litteris. 10. de Sponsal.* ubi dici-

tur: *Ecclesiasticâ censurâ compellas, nisi rationabilis causa obstiterit*. Rectè autem advertunt *Busemb.* & *Tamb.* rarò expedire, ut partes ad tale Matrimonium cogantur; huicque consentit *P. Concina*, dicens semper minus malum esse, ut pars innocens ab hujusmodi Matrimonio abstineat. Item rectè advertit *Tambur.* quòd si pars renitens fuerit excommunicata, & persistat, Judex debet eam absolvere, quia tunc non speratur profectus; & contra, si tale Matrimonium contraheretur, prudenter malus exitus timendus esset. Notant etiam *Salm. num. 92 cum Sanch. Pont Pal. &c.* quòd si constet de sponsalibus, tam Judex Ecclesiasticus, quàm Secularis habent jus cogendi Sponsos ad Matrimonium.

„ 2. Si judex secundùm allegata, & probata cogat ad matrimonium, licèt a parte rei „ revera coactio sit injusta, valet matrimo- „ nium. *Sanch.* &. *M. Perez*, contra *Texed.* apud „ *Dian. p. 9. t. 8. R. 26.*

847 „ 2. Fornicatio sponsæ est circumstantia in „ confessione exprimenda; quia mutat speciem, „ & constituit injustitiam, quæ in sponsa gra- „ vis est, ideoque mortalis habetur, ut si quis „ rem alteri promissam notabiliter corrumpat: „ quod tamen sponsus non censetur facere for- „ nicando, cùm in viro fornicatio non tanti „ æstimetur, nisi aliud accedat. *Sanchez l. 1. d.* „ *2. Contnk. Fagund. Fill.* &c. probabiliter con- „ tra *Layman. Azor.* &c. V. *Lugo d. 16. num.* „ *176.*

Circa hanc quæstionem adest triplex sententia probabilis. *Prima* dicit, quòd fornicatio tam Sponsæ, quàm Sponsi induit malitiam speciе diversam; & ita tenent *Palaus p. 7. num. 5. Laym. c. 1. n. 6. Holzmann num. 154. Azor. ap. Fill. c. 2. num. 53.* & *Salm. de Matrim. cum Con. Dicast. & aliis c. 1. num. 11.* quia ex parte utriusque injuria irrogatur juri, quod unus acquisivit ad rem, sive ad corpus alterius. *Secunda* dicit, quòd peccat specie diversâ tantùm Sponsa, non autem Sponsus, qui fornicando levem injuriam videtur afferre Sponsæ; ita *Sanch. l. 1. D. 2. num 6. Bon. q. 1. p. 10. num. 62* item *Fill.* & alii apud *Salm. num. 9. Tertia* demum sententia adhuc satis probabilis, quam tenent *Pontius l. 11. c. 6. num. 8.* & *Trull. Covar. Diana*, ac *Urvald. ap. Salm n. 7* & probabilem putant *Sanch. num. 7. Laym c. 1. num 6. Lugo de Pœn. D. 16. num. 17. cum Led.* & *Megala*, *Salm. l. c.* ac *Elbel. num. 59.* dicit neutrum fornicando committere injustitiam, quia neuter Sponsorum jus acquisivit in corpus alterius, cùm neuter adhuc corpus suum tradiderit. Idigitur currit tam pro Sponso, quàm pro Sponsa; si enim hæc committeret injustitiam fornicando, non posset deinde Matrimonium cum Sponso contrahere, nisi manifestaret vitium occultum sui corporis, quia tunc adesset inæqualitas; sed ad hoc non tenetur ut ait *Pontius*, cum aliis: vide dicenda *n 864. ad num.* II. ergo non adest inæqualitas, & per consequens non committit injustitiam.

4. Qui simulatò animò promisit, per se „ loquendo, non obligatur ad nuptias, tametsi „ damnum creatum debeat resarcire. Dixi, „ *per se*, quia si factâ promissione puellam „ induxit ad copulam, tenetur illam ducere. „ *Bonac. l. c. p. 2.* Ubi excipit, si puella esset „ longè inferioris conditionis, verb. grat. quo- „ ad nobilitatem, vel divitias: tunc enim „ non teneri ducere, ver. grat. virum nobilem „ filiam agricolæ: præsertim si illa fuerit con- „ scia disparis status, seu conditionis, eo quòd „ tum decipi potiùs voluerit, quàm decepta „ sit, unde nec teneri eo casu illam dotare: „ Secus tamen si ipsa inæqualitatem status igno- „ rarit, aut si ipse non fictè, sed ex animo „ Matrimonium promiserit. Ita *Bonac. q. 1. p.* „ *3. num 7. & seq. ex Vasq. Mol. d. 105 Sanch. l. 1.* „ *d. 10.* V. *Less. l. 2. c 10. d. 3. Lay. c. 1. num. 10* „ & *M. Per. d. 2. s. 3.* * (*De omnibus his vide* „ *ea quæ fusè notavimus de Restit. To. I. l. 3. ex* „ *num. 642.*) * „

5. Sponsalia posteriora contra priorem fi- „ 848 dem inita, tametsi jurata sint, aut copula „ etiam accesserit, sunt invalida. *Sanch.* & *Vill.* „ Contrarium tamen tenent *Conn.* & *Pont.* „ cum *Dian. p. 3. t. 4 R. 210* Matrimonium ta- „ men post sponsalia contractum cum altera est „ validum, licèt injustum. *Bon. p. 5. & 7. Laym.* „ *c. 1. num. 5.* „

Certum est quòd si secunda Sponsa fuerit conscia priorum sponsalium, Matrimonium cum prima debet contrahi; quia tunc secunda non fuit decepta, sed ipsa voluit decipi; ita communiter *Bossius c. 3. num. 90. Salm. c. 2 num. 94. Viva q. 2. a. 7 num. 3. Holzmann num. 217.* & alii passim. Dubium est, si illa fuerit ignara? *Prima* sententia dicit Sponsum teneri contrahere cum secunda, si cum hac copulam habuit; ita *Palaus p. 22 num. 6. Viva l. c. Pontius l. 12. c. 14. num. 4. cum Major Boss l. c. cum Diana*, & *Salm. l. c. cum Con, Reb & Leand.* Ratio, tum quia ex *c. Is qui fidem . de Sponsal.* olim per copulam animò maritali factam sponsa-
lia

lia transibant in Matrimonium; & licèt hoc Matrimonium hodie ex jure novo Tridentini *Sess.* 24. *c.* 1. non ampliùs subsistat, tamen textus ille bene fundat jus in re, quod acquiritur a secunda Sponsa per corporis traditionem, quæ olim Matrimonium constituebat: tum quia, quando unus agit de lucro acquirendo, & alter de damno vitando, huic potiùs favendum est quàm primo. *Secunda* verò sententia communior & probabilior dicit Sponsum teneri contrahere cum prima, etiamsi adfuerit copula cum secunda, ita *Sanch. l.* 1. *D.* 49. *num.* 5. *cum Led. Henriqu. Man.* & *Lop.* item *Nav. c.* 22. *num.* 26. *Bon. p.* 5. *num.* 7. *Ronc. pag.* 370. *q.* 6. *R.* 2. *Elbel pag.* 370. *num.* 17. cum communi ut asserit, *Escob. num.* 245. *Laym. c.* 1. *num.* 5. *cum Soto*, & *Rodr. Holzm. num.* 117. *cum Manstr.* & *Anacl. ac Croix num* 74 *cum Hurt.* & *Aversa*. Ratio, quia promissio facta secundæ Sponsæ semper est nulla, utpote de re illicita, cùm fuerit priori Sponsæ promissa; nec injuria illata alteri jus huic adimit. Et hoc, etiamsi secunda promissio fuerit juramentô firmata, ut dicunt *Holzm. num.* 116. *Sanch. D.* 50. *num.* 2. *Escob. num.* 248. *Laym. l. c.* & alii; quia juramentum non potest esse vinculum iniquitatis. Nec obstat prima ratio sententiæ oppositæ, nam textus ille (ut rectè dicunt *Navar. Sanch. ll. cc. cum Soto*, & *Led.*) intelligendus est loqui de copula affectu maritali habita, non autem de habita affectu fornicario, ut esset in nostro casu. Neque valet secunda ratio, nam hìc revera non agitur de contractu lucrativo, sed potiùs oneroso, cùm sit ultro citroque obligatorius. Dicunt tamen *Sporer l. c. Sanch. num.* 6. *Elbel pag.* 371. *num.* 19. & *Bonac. cum Reg. ac. Mol.* ac *Croix cum Aversa*, & *Roncaglia ll. cc.* quòd ex æquitate tenetur prima Sponsa cedere juri suo, si altera ex defloratione grave damnum pateretur, quia charitas obligat ad leve nocumentum patiendum, ne proximus gravissimum subeat; unde ajunt *Henriqu. ap. Sanch. l. c.* & *Croix* cum aliis, quòd Judex eo casu bene potest cogere Sponsum ad ducendam secundam. Sed non improbabiliter *Holzmann d. num* 117. *cum Anacl. Gutt.* & *Piehler* sentiunt ad hoc illam non teneri, quia secunda debet suo crimini imputare, quòd tale damnum patiatur.

849 „ 6. Liberi, qui parentibus insciis contraxe- „ runt sponsalia, etiam cum iis, qui imparis „ sunt conditionis, v. g. nobilis cum ignobi- „ li, licèt peccarint, tamen obligantur; nec „ a parentibus possunt impediri, quominus „ servent fidem datam. *Laym. l. c. num.* 12. *ex* „ *S. Th.* &c. nisi scandalum magnum ex ma- „ trimonio timeretur. *Dian. p.* 9. *t.* 7. *R.* 71. *ex* „ *Mol. Sanch.* &c. „

Certum est Matrimonia filiorumfamilias contracta sine consensu Parentum esse valida, contra Lutherum, Bucerum, & Erasmum (*ap. Bellarm. de Matr. c.* 19.), qui invalida asserebant; id patet ex Trident. *Sess.* 24. *c.* 1. *de Ref.* ubi sic dicitur: *Quique falsò affirmant Matrimonia a filiis f. sine consensu Parentum contracta, irrita esse*; & *Parentes ea rata, vel irrita facere posse*. Unde non satis videtur probabilis opinio *Pontii l.* 2. *c.* 1. *num.* 5. & *Tournely Præl. Theol. to.* 11. *pag.* 197. quòd olim hujusmodi Matrimonia sine consensu Parentum inita, erant invalida; nam obstat communis sententia omnium Scholasticorum, ut ipse *Pontius* fatetur, & videtur certum esse ex præfato textu Concilii. Ex hoc inferunt *Laym. c.* 1. *num.* 14. *Sporer c.* 1. *num.* 202. & *Holzmann num.* 167. *cum Anacl.* & aliis communiter, quòd sicut tale Matrimonium est validum, ità & sponsalia. Nec officere ait *Holzmann* textum in *l.* §. 7. 1. *ff. de Sponsal.* ubi ad valorem sponsaliorum videtur requiri consensus Parentum, pari modô ac requiritur in Matrimonio, juxta *l. Si ut proponis*. 7. *C. eod. tit.* Respondet enim, quòd lex, tametsi prohibeat hujusmodi sponsalia, non tamen illa invalidat.

Hæc quoad validitatem, sed quæritur I. An, & quando, & qualiter peccent filiif. nuptias contrahentes sine consensu Parentum? Quatuor adsunt sententiæ. *Prima* & quidem communior docet universè eos peccare lethaliter, si Matrimonium ineant, Parentibus sive inconsultis, sive invitis; ita *Pontius l.* 2. *c.* 1. *num.* 26. *Mol. to.* 1. *tr.* 2. *D.* 176. *Sylvius Suppl. q.* 47. *a.* 6. *Concl.* 4. *Nav. c.* 14. *num.* 15. *Petrocor. to.* 4. *pag.* 413. *Abelly pag.* 205. *Roncaglia pag.* 269. *q.* 3. *Concina pag.* 281. *n.* 4. & pro hac sententia fusam edidit Dissertationem Illustris. D. Franciscus Muscettola Episcopus Rossanensis, cui novissimè doctas addidit Adnotationes eruditissimus Canonicus Neapol. Alexius Mazzochius, ubi citantur pro eadem sententia *Albert. Magn. Estius*, *Merbes*. *Mezal. Fag. Nald. Turrecrem*. *Bellarmin*. *Amic. Munstr. Martinon. Leand. Marchant. Vidal*, *Platel. Isamb. Genett. Natal. Alex. Juenin*, *Cabassut*. & alii; sed notandum, quòd ex his plures (ut observavi), prout *Bellarm. Albert. M. Estius*, *Turrecrem. Juenin*, & *Cabassut.* dicunt quidem hæc Matrimonia esse illicita (quod revera

omnes DD. concedunt), sed non explicant an sub culpa gravi, vel levi. Probatur hæc sententia 1. ex *c. Aliter. Cauf.* 30. *q.* 5 ubi legitur Decretum illud Evaristo Papæ tributum, quò dictum fuit præsumi *non conjugia*, *sed adulteria* illa quæ fiunt sine consensu Parentum, & sine præviis precibus, sine benedictione Sacerdotis, & custodia Paranympharum, &c. Et *ex c. Honoratur.* 32. *q.* 2. ubi dicitur non esse virginalis pudoris maritum eligere, sed judicium Parentum expectare. Item probatur ex Tridentino *d. c.* 1. *S.* 24. ubi, cùm sermo habeatur de Matrimoniis clandestinis, & simul sermo de Matrimoniis contractis a filiisfam. sine consensu Parentum, dicitur: *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Probatur 2. ex Jure Civili, quò irritæ declarantur nuptiæ sine consensu Parentum contractæ, ut videtur expressum in *l.* 2 *ff. de Rit. Nupt. l. Si ut proponis. C. de Nupt.* & aliis, ac signanter in *Instit. de Nupt.* ubi: *Si filii sint, consensum habeant Parentum; nam hoc fieri debere & civilis, & naturalis ratio suadet.* Et infra: *Si adversus ea aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec Nuptiæ, nec Matrimonium, nec dos intelligitur.* Et licèt hæ leges a Jure Canonico sint correctæ, ut habetur in *c. Tua. de Sponsal. &c. Cum causa. de Raptor.* ac in Tridentino *d. c.* 1. Tamen ex illis deducitur ex ipso lumine naturali deprehendi deformitatem talium nuptiarum. Probatur 3. ratione, tum quia ex hujusmodi nuptiis gravia incommoda & scandala oriuntur; tum quia hoc requirit obedientia Parentibus debita; tum quia iidem graviter offenduntur, si filii, ipsis insciis, vel invitis, Matrimonium contrahant.

Secunda sententia dicit teneri quidem filios sub mortali Parentum consilium petere, non verò illud sequi; ita *Sanch. l.* 4. *D* 23. *num.* 10. *Laym. c.* 2. *num.* 14. *Barb. in Trid. Sess.* 24. *c.* 1. *n.* 2. *Viva de Ma. q* 4. *a.* 2. *num.* 5. *Bon. eod. tit. q.* 4. *p.* 17. *num.* 25. item *Vasqu. Fill. Vill. &c. ap. Bess. de Ma. c.* 11. *num.* 81. Probatur prima pars, quia censetur gravis contemtus in re tam gravi non consulere Parentes, quibus incumbit prospicere bono filiorum; poterit enim Pater, qui majori prudentiâ ac experientiâ pollet, aliqua aperire filio per quæ hic mutet voluntatem. Secunda autem pars (quam præter AA. mox citatos tenent etiam *Tolet. Burgh. &c.* apud *Croix l.* 6. *p.* 3. *num.* 570. atque *Viguer. Led. & Rminald. ap. Sanch. l. c.* Et videntur ibid. expressè etiam tenere *Host. Suar. Lupus, & Covar.* saltem dicunt ibi non esse mortale *Victor.* & *Henriq.*) probatur, inquam, hæc secunda pars ex *D. Thoma* 2. 2 *q.* 104. *a.* 5. ubi ait: *Non tenentur nec servi Dominis, nec filii Parentibus obedire de Matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda.* Et licèt S. Doctor ibi non loquatur de filio contrahente sine consensu Patris, sed de Patre cogente filium ad Matrimonium, ratio tamen, quam ibi præmittit, est generalis, & pro utroque casu concludit, dum dicit: *Tenetur autem homo homini obedire in his quæ exteriùs per corpus sunt agenda; in quibus tamen, secundùm ea quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solùm Deo; quia omnes homines naturâ sunt pares, puta in his quæ pertinent ad corporis sustentationem, & prolis generationem. Unde non tenentur nec servi*... & sequitur ut supra. Fundamentum intrinsecum hujus sententiæ est, quia, cùm per Matrimonium homo perpetuæ servituti obligetur, ratio exposcit ut sit omninò liber in eo contrahendo; Et quamvis sit de jure naturæ, ut filii obsequium Parentibus præstent, tamen de jure etiam naturali & potiori est, ut in nuptiis omnimoda servetur libertas. Nec obstant textus supra allati, consensum Parentum exquirentes; ipsi enim tantùm probant illum requiri de decentia, & honestate, non verò de præcepto, ut ajunt *Salm. c* 6. *num.* 24. *Bess. c.* 11. *num.* 87. *& Sanch. l. c. cum Host. Suar. &c.* ex *Glossa in c. Fin. Cau.* 30. *q* 2. *v. Parentum*, ubi: *Hoc tantùm ad honestatem referas.* Textum autem Tridentini non est certum referri ad Matrimonia contracta sine consensu Parentum, quia verba illa, *Dei Ecclesia illa semper detestata est*, potiùs referri possunt ad Matrimonia clandestina, ut colligi videtur ex verbis subsequentibus, ubi dicitur quòd, cùm Matrimonia illa prohibita homines improbi etiam contrahebant, ideo declarantur irrita: ergo Tridentinum declarat hìc, Ecclesiam tantùm *detestatam* fuisse Matrimonia quæ prohibuit, & nunc Concilium reddit invalida. Ob eandem rationem ut supra tantò minùs obstant leges Civiles; quæ autem (ut sentiunt *Cujacius*, *& Gotthfredus ad l. Filius. ff. de Ritu Nupt.* & *Holzmann num.* 168. ac *Gonzal. in d. c. Tua. num.* 8.) non invalidabant tales nuptias, sed tantùm eas reddebant civiliter irritas, nempe quoad solos effectus contractûs civilis, prout declaravit Ludovicus XIII. in Regno Galliarum *ap. Tournely to.* 11. *pag.* 104.

Tertia

Tertia sententia dicit, quòd si filiifamilias Matrimonium contrahunt, sive inconsultis Parentibus sive invitis, illicitè quidem contrahunt, at per se loquendo non peccant mortaliter, sed tantùm venialiter; ita *Palaus p. 12. num 11. Bossius c. 11. num. 87. Elbel pag. 368. num. 9. Tamb. Decl. 5. c. 2. §. 3. num. 6. Renzi pag. 204. q. 2. Holzmann num. 172. cum Pichler, Sporer num. 206. cum Henr. Led. & Gob* ac *Salm. c. 6. num. 22 cum Covarr. Victor. Aversa, Dic. & Henriq.* Ratio, quia, licèt filii teneantur hoc obsequium præstare Parentibus, nempe eos consulendi in re tam gravi, hæc tamen obligatio non potest esse gravis, quando filii eorum consilio stare non obstringuntur; satis autem vel per se, vel per alios viros prudentes aliunde valent cognoscere quæ circa id occurrere possunt; E converso Parentes nequeunt esse rationabiliter graviter inviti, quòd eorum consilium non exquiratur in re quæ absolutè pendet ab electione liberorum. Si autem filii non tenentur (saltem sub gravi) Parentum consilium sequi, ut concedunt DD. secundæ sententiæ, non adest ratio cur sub gravi teneantur eos consulere; tantò magis, quia Parentes magis se existimant offensos, si filii nuptias ineant ipsis invitis post consilium datum, quàm ipsis inconsultis. Idque tantò magis valet, si filius judicet Parentes non graviter laturos Matrimonium illud contrahi ipsis insciis. Imò minimè peccabit filius, si reputet Parentes in eo libenter consensuros, vel ipsos injustè impedituros si consulantur, ut dicit *Barbosa l. c. cum Con. Sanch. & Vasqu.* ac *Boss. c. 11. num. 82. cum Bellarm. Nav. Sayr. Gutt. &c.* Idque satis probatur ex *eod. Trident. d. c. 1. Sess. 24.* ubi conceditur Matrimonium contrahi omissis Denunciationibus, *si fuerit probabilis suspicio Matrimonium malitiosè impediri posse*. Communiter tamen præfati AA. tam secundæ quàm tertiæ sententiæ, ut *Sanch. num. 11. Pal. num. 9. Holzm. l. c. Croix n. 570.* & *Salm. num. 19.* & alii passim, dicunt non excusari a culpa mortali filios Matrimonium contrahentes, si Parentes justè contradicant, vel si censeantur rationabiliter inviti, puta si tales nuptiæ redundarent in dedecus Familiæ, vel si ex eis sint oritura gravia scandala aut dissensiones.

Quarta demum sententia, quam tenent *Laymann c. 1. num. 14. & Delbene, ac Aversa ap. Croix l 6. p. 3. num. 570* distinguit, & dicit quòd si Parentes ab omni Matrimonio filium avertere conantur cum periculo incontinentiæ, filius non tenetur obedire; Si verò impedire velint aliquod certum Matrimonium, tunc videndum: si Parentes injustè impediant, tunc filius nec tenetur obedire; Secus si Parentes justè impediant, nempe si ex tali Matrimonio oriatur dedecus, aut scandalum Familiæ, tunc enim filius graviter peccat, si non obedit, & Matrimonium contrahit.

Casu autem quo filius non posset sine peccato tale Matrimonium inire, dicunt DD. quòd ad illud non obligatur, etiamsi cum juramento sponsalia contraxisset; quia, cùm hæc promissio esset de re illicita, juramentum non potest esse vinculum iniquitatis; ita *Rebellius p. 2. l 2 q. 14. Se. 1. num. 9. Pignatell. to. 4. Conf. 11. num. 1. Salm. tr. 9 c. 2. num. 85. Boss. c. 11. n. 93. cum Menoch.* item *Card. de Lauræa, Gabr. a S. Vincent.* & *Opatov ap. Mazzoch. pag. 90. in cit. Diss.* ex *c. Quanto. de Jurejur.* ubi: *Juramentum fuisset illicitum, & nullatenus observandum, &c.* Et clariùs ex Responso Alexandri II. *ap. eund. Mazzoch. pag. 99. num. 186.* ubi: *Peccator iste notatur perjuriò, quia quòd observare legaliter non potuit sine judicio Parentum, temere jurare præsumsit.* Et ait *D. Thomas 2. 2. q. 98. a. 1. ad 1.* id esse verum perjurium, nempe jurare illicitum: *Quòcunque enim modò qui jurat illicitum, hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligatus est ad hoc quòd contrarium faciat.* Hocque verum esse dicunt *Toletus l. 4. c. 22. num. 2. Sanch. l 1. D. 32. num 1. cum Abb. Cov.* & *Mol.* item *Suar.* & *Graff ap Mazzoch. pag. 99 num. 187.* ex *D. Bonav.* & *D. Thoma 2. 2. q. 89. a. 7.* etiamsi res juramentò promissa esset; venialiter mala, & meritò, quia iniquitas levis etiam est vera iniquitas, cujus juramentum non potest esse vinculum.

Idem dicendum putant communiter AA. scil. non teneri Sponsum ad implenda hujusmodi sponsalia cum gravi Parentum injuria, etiamsi virginem defloraverit, sed sufficere quòd eam dotet; ita *Valent. to. 3. D. 3. Marchant. to. 2. tr. 7. tit. 1. q. 2. §. 3. du. 2. R. 2. Sanch. l. 1. D 14 num. 3.* qui id verissimum censet *cum Nav. Lop. Cordub. Gutt. &c.* item *Reg. Trull. Tamb Serius, Graff.* & *Gob. ap. Mazzoch. ex pag. 130.* (contra *Boss. c. 11. num. 90.*) Ratio, quia virtus justitiæ nequit obligare ad actum qui sine peccato impleri non potest. Ex qua probabiliter videtur inferri, quòd si talis Sponsus non possit defloratam dotare, nec etiam tenetur eam ducere; quia non potest damnum illius reparare cum gravi injuria Parentum; Prætterquamquod, positò quòd ipse non tene-

tur

tur vi promissionis, nec etiam videtur teneri ratione defloratiouis ad reparandum damnum illatum, cùm nemo teneatur reparare damnum cum excedenti suo detrimento.

Et quoties filius peccaret in contrahendo Matrimonio indigno, ex quo dedecus Familiæ, vel scandala & infelices exitus prudenter timeri possent, tunc dicunt *Laym. c. 1. num. 14. Bonac q. 4 p. 17. num 26. Dicast. D. 4. du. 18 Delbene de Immun. p. 1. c. 8. du. 19 Sc. 9. num. 43.* ac *Bossius c. 11. num. 89. cum Pontio*, & *Rebell.* quòd Parentes implorare possunt auctoritatem Prælati ad tales nuptias impediendas, & Prælatus tenetur impedire; & ideo (ut *Bossius ibid.*) mortaliter peccaret Prælatus, si filio faveret, vel dispensaret in Denunciationibus ad Matrimonium præmittendis.

Conveniunt autem Doctores, ut notat Auctor prædictæ Dissertationis *pag. 36. dub. 1. num. 41.* filios excusari saltem a mortali, si absque consensu Parentum nuptias contrahunt ex justis causis, & præcipuè I. Si Pater injustè prohibeat filium a conjugio; ita *Bellarm. d. c. 19. Laym. c. 1. num. 14. Mil. to. 5. D. 51. num 2. Elbel de IV. Præc. num. 538. cum Sporer*, & communi. II. Si causâ majoris dotis indignam mulierem ei dare velit; *Bellarm.* III. Si Pater velit tradere filio uxorem ægram, aut duræ conditionis; *Guttier. c. 79. num. 19.* IV. Quando filius a Parentibus injustè opprimeretur; *Guttier. ibid.* V. Si Pater procul distet, & filius non posset commodè eum certiorem facere, credatque Patrem libenter consensurum; *Gennett. c. 8. q. 1.* VI. Si Pater ideo prohibet justum Matrimonium, quia vult filium ducere aliquam contra ejus voluntatem; ita Auctor præfatæ Dissert. *l. c.* VII. Si Pater impediat filium ab aliquo Matrimonio sine justa causa, tunc enim filius non tenetur obedire, & Pater graviter peccat impediendo, ut communiter dicunt *Piva de Matr. q. 4. a. 2. num. 2. Boss. c. 1. num. 69. cum Guttier. Rebell. &c.* ac *Sanch. l. 4. D. 22. num. 6. cum P. Soto, Cordub Lop. & Vega*. An autem Pater injustè impediens nuptias filii incurrat excommunicationem? Affirmat *Lopez ap. Sanch. l. c. num 9.* ex Tridentino *Sess. 24. c. 9* ubi dicitur: *Sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè subditos suos vel quoscunque alios cogant, quo minus liberè Matrimonia contrahant*. Sed verius negat *Sanch. ibid. cum Mol. Henr. Guttier Man* & communi, nam, ut patet ex contextu, Concilium tantùm ibi loquitur de Dominis & Magistratibus, qui cogunt alios ad nuptias. Præterquamquod probabiliùs dicit *Barbosa in Trid l. c. num. 9. cum Nav. Mol. Pontio, Bon. Con. Menoch. Henr. &c.* præfatam excommunicationem infligi a Concilio, non contra impedientes a Matrimoniis, sed tantùm contra cogentes ad illa.

An verò dissensus Parentum sit per se justa causa solvendi Sponsalia? Vide dicenda *num. 877.* Et an Parentes possint exheredare filios nubentes contra ipsorum voluntatem, vel nubentes cum indignis? Vide dicta *Tom. I. l. 3. num. 947. & 948.*

850 Quæritur II. An teneatur filius obedire Patri præcipienti, ut Matrimonium contrahat, vel ut aliquam ducat mulierem a qua filius abhorret? Communis est sententia negans, quam tenent *Sanch. l. 4. D 23. num. 3. cum Scoto, Host Sylve. Soto, Tamb. Ang. Led &c.* item *Croix l. 6. p. 3. num. 572 cum Aversa*, & aliis passim, ex *D. Thoma 2. 2. q. 104. a. 5.* ubi: *Non tenentur filii Parentibus obedire de Matrimonio contrahendo.* Et *D. Bonavent. in 4. D 29. num. 10:* *Per præceptum non potest Pater ad contrahendum cum hac vel illa obligare*. Communiter tamen dicunt *Petrocorens. to. 4 pag. 414. qu. 5. Laym. c. 1. num. 14. cum Sylvest. Croix. l. c. cum Tolet. Sanch. num. 4. cum S. Bonav. Bellarm. Nav. Soto, Henr. &c. & Bossius c. 11. num. 77. cum Lop. & Led.* teneri filium obedire, si Matrimonium illud valde referat ad tollenda gravia dissidia, vel ad sublevandam gravem necessitatem Parentum, non jam vigore præcepti, sed ex virtute pietatis, quâ filius tenetur subvenire Parentibus in necessitate. Et huic consentit *D. Thomas in 4. D. 29. q. 1. a. 4.* ubi docet: *Pater non potest cogere filium ad Matrimonium per præceptum, sed potest eum inducere ex rationabili causa; & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum Patris; ut si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum similiter cogat, aliàs non.* Sed hoc intelligendum, ait *Sanch. num. 5. cum Palac. Led. &c.* ex suppositione quòd filius velit statum conjugalem eligere; Nisi (excipit *Sanchez cum Ledesma*) Matrimonium aliquod locuples esset necessarium ad subveniendum necessitati Parentum; Sed hoc etiam cum grano salis intelligendum.

Dicit autem *Bossius num. 70. cum Menoch. & Salon.* quòd, præcisis his causis, poterit Pater moderatâ & levi coactione, scil. paternâ increpatione & suasionibus cogere filium ad aliquod

quod Matrimonium. Sed meliùs ait *Sporer de IV. Praec. c. 5. num. 22. cum Bellarm. & aliis*, tantùm permissum esse Patri filium ad nuptias invitare ob aliquam justam causam, puta Familiam propagandi, facultates ampliandi, aut nobilitatem augendi. Ait tamen idem *Bossius loco cit.* nullo modo posse Patrem cogere filium ad nuptias, si hic velit meliorem statum eligere, nempe Religionis, aut celibatûs; Item addit *num. 72. cum Sanch. Gutt. &c.* quòd si filius jam sponsalia contraxerit, a quibus non possit justè recedere, non poterit Pater eum cogere ad aliam ducendam.

851 Quaeritur III. An notabilis disparitas conditionis, aut statûs inter contrahentes irritet sponsalia contracta? Sedulò haec quaestio discutienda est, cùm hic casus frequenter occurrat. Certum est quòd, si contrahentes tempore sponsaliorum non fuerint disparitatis conscii, sponsalia sunt nulla, dummodo ignorantia fuerit antecedens; valida tamen, si fuerit concomitans; Vide *Viva de Matr. qu. 1. ar. 5. num. 7.* Dubium est, si jam conscii fuerint. Communiter Doctores infra citandi dicunt teneri ad Matrimonium; Nisi (excipiunt) ex illo eveniat dedecus, aut scandalum propinquorum, in hoc indistinctè loquentes. Sed hic necessariò distingui debet dedecus a scandalo. Nam si Matrimonium non posset contrahi, nisi cum dedecore Familiae, non dubitandum quin Sponsi non teneantur Matrimonium contrahere. Ratio, quia promissio tunc est nulla, cùm sit de re graviter illicita, utpote quae impleri non potest nisi cum magno Familiae detrimento. Ita communiter *Laym. de Matr. l. c. tr. 10. p. 1. c. 1. num. 14. cum Nav. & Guttier.* item *Sporer. de Matr. c. 1. num. 203. Roncaglia de 4. Praec. c. 1. qu. 2. cum Menoch.* & *Gobat.* ac *Sanch l. 1. D. 14 n. 2. cum Panorm. Praepos. Cord. Felin Lop. &c.* Et licèt *Laym. & Sanch n. 2.* dicant quòd sponsalia contracta cum persona disparis conditionis per se valeant, addunt tamen quòd si Matrimonium non possit iniri sine Familiae dedecore, vel magno scandalo inter consanguineos, talis promissio non obligat, utpote versans circa rem illicitam, ad quam nemo potest se obligare. Notandum autem hic, quòd non sufficit qualiscunque disparitas ad liberandum Sponsum a Matrimonio promisso, sed requiritur notabilis, puta si vir nobilis desponsaverit filiam artificis mechanici, ut ait *Nav. c. 16. n. 18* vel agricolae, ut *Busemb. n. 847. v. 4.* vide dicta *To. I. l. 3. num. 643.*

Sed quid dicendum, si Matrimonium contrahi posset sine Familiae dedecore, nempe si disparitas non sit in nobilitate, sed tantùm in divitiis? Eo casu, duo (ut in principio diximus) Doctores asserunt: Primò, quòd per se tenetur promittens ad Matrimonium: Secundò, quòd non tenetur, imò non potest promittens Matrimonium contrahere, si adsit probabilis timor magni damni, vel odii capitalis inter consanguineos. Ita communiter *Sanch. de Matr. l. 1. D. 14. num. 2. cum Mol. & Cordub. Bonac. de Matr. q. 1. p. 2. num. 2 Less. l. 2. c. 18. num. 9 Laym. de Sponf p. 1. c. 1. num. 14. Sporer de Matr. c. 3. num. 198. Salm de Matr. c. 1. num 82 cum Azor. Viva dict num. 7. & alii.* Ratio primae partis, nempe quòd Sponsus teneatur ad Matrimonium, est quia promittens, licèt peccaverit ejusmodi prodigam promissionem faciens, tamen tenetur ad illam, quia promisit quod suum est, & cùm jam cognitam habuerit suam meliorem conditionem, censetur excessum illum donasse; prodiga enim promissio (ut dicunt), quamvis illicitè fiat, facta tamen, & ab altero acceptata, valet & obligationem parit. Hoc est totum fundamentum illius sententiae.

Cùm autem ratio haec pendeat a quaestione, nimirum an promissio prodiga acceptata obliget, haec priùs hic discutienda est? Adsunt in ea tres sententiae. *Prima* sententia tenet obligare ad totum; hanc tenent *Lugo de Just. D. 18. num 61. Sanch loc. cit. num. 5. Croix l. 3. p. 2. num. 795. Sporer de Matr. c. 3. num. 198. Fill. to. 2. D. 271.* item *Mol Cajet. & Val. apud Sanch. in Dec. l. 3. c. 9. num. 27.* qui etiam huic sententiae inclinat. Ratio, quia, licèt promissio fuerit facta cum peccato, tamen, cùm is cui facta est promissio jam acquisierit jus ad rem promissam, illius executio, ad satisfaciendum juri alterius, evadit licita & debita. *Secunda* sententia, quam probabilem putat *Tamb. Dec. l. 3. c. 3. § 5. num. 20. cum Tancredi*, dicit hujusmodi promissionem ad nihil obligare, nec etiam ad partem quae licitè dari potuit; quia, cùm promissio sit indivisibiliter facta, tota materia evadit inhonesta. *Tertia* sententia, cui subscribimus, verior & communis, ut fatetur ipse *Lugo*, docet promissionem prodigam obligare ad partem quae non est prodiga, non verò ad excessum. Ita *Salm. de Rest c. 1. num 167. cum Soto, Bann. Prado, Serra, Trull.* item *Suar. Led. Palac. Salon. Manuel, & Arag. apud Sanch. loc. c. in Dec. d. n. 27.*

27. qui æquè probabilem putat, & *Croix l. 3. p. 1. n. 319.* etiam probabilem censet. Ratio cur obliget ad partem, quia utile per inutile non vitiatur; & sic respondetur secundæ sententiæ *Tamburini*. Ratio autem, cur non obliget promissio ad excessum, est quia malitia prodigalitatis principaliter consistit in præstatione, minùs verò principaliter in promissione; ideo enim non licet prodigè promittere, quia illicitum est prodigè dare. Positò igitur quòd actus prodigæ præstationis sit per se principaliter malus, minimè unquam poterit ipse impleri sine peccato; neque executio poterit cohonestari ab obligatione promissionis factæ, quia nemo se potest obligare ad rem illicitam exequendam, ut habetur ex reg juris 69. in 6. ubi: *In malis promissis fidem non expedit servari*. Et consequenter pars acceptans, ex promissione ipsi facta nullum potest jus acquirere ad id quod altera pars nequit sine peccato præstare. Et sic respondetur ad rationem primæ sententiæ. Hinc inferunt I° *Sotus de Just. l. 4. qu. 7. ar. 1. ad 2.* & *Led. Bann. Salon. Merchad. Palac. ac Manuel apud Sanch. loc. c. de Matr. D. 14. num 1.* quòd si quis prodigè aliquid promiserit meretrici pro usu corporis, non tenetur solvere excessum; quia, cùm sit promissa res illicita ratione prodigalitatis, promissio nulla est. Rectè inferunt II. *Salm. loc c.* cum aliis a se citatis, quòd si res promissa sit impartibilis, ad nihil tenetur promittens, quia tunc verè tota materia evadit illicita.

Juxta igitur hanc tertiam sententiam, ut ad casum nostrum veniamus, Sponsus prodigè promittens Matrimonium, cùm res sit indivisibilis, & promissio tota per se illicita evadat, non tenebitur utique ad illam. Nec obstat, quòd culpa prodigalitatis non excedat veniale peccatum; Quia promissio rei qualitercunque malæ, adhuc venialiter, puta mentiendi &c. nec etiam potest ullam parere obligationem, ut notant *Salm. ibid.* & certum est. Pro conclusione igitur hujus puncti, mihi & aliis doctis Junioribus (salvô Sapientiorum judiciô) videtur dicendum I. Sponsum, qui antecellit in divitiis, in casu proposito non teneri ad Matrimonium; Necnon venialiter peccare ratione prodigalitatis, si illud contrahat. Dicendum II. hoc procedere, stando in terminis veræ prodigalitatis; Veruntamen, cùm culpa prodigalitatis non sit plus quàm venialis, quævis mediocris justa causa vitium prodigalitatis auferre potest. Hinc satis excusabitur Sponsus, feminam disparem ducens, si noverit in ea aliquem specialem prærogativam, nimirum prudentiæ, devotionis, magnæ honestatis, vel etiam alicujus dotis naturalis, propter quam putet Sponsus cum illa quietam ducere vitam. Hinc infertur vix casum accidere posse, quòd Sponsus eam ducere non teneatur, quia rarissimè deerit aliqua ex his causis, quæ culpam prodigalitatis excusabit. Dicendum III. Quòd casu quo Sponsus vi promissionis copulam extorserit a virgine, vel a femina honesta, tunc omninò tenetur eam ducere; quia proditio virginitatis, aut bonæ famæ est res pretiô inæstimabilis, quæ prævalet, aut saltem æquivalet excessui disparitatis Sponsi; & ideo in eo casu promissio facta bene est valida, cùm jam affuerit æqualitas in contractu sine vitio prodigalitatis. Et hoc procederet (juxta id quod ait *Lugo de Just D. 12. num 34.*) non solùm cùm femina famam amiserit, sed etiam cùm se exposuerit periculo famæ amittendæ. Hoc tamen currit, si disparitas sit tantùm in divitiis, nam si sit in nobilitate, tunc etiamsi intercesserit defloratio, non tenetur vir ad Matrimonium cum dedecore familiæ, imò probabiliter nec etiam ad damnum illatum, ut diximus *lib. 3. num. 64.*

Ad id autem quod DD. dicunt, ut supra diximus, scilicet quòd talis Sponsus non potest illud dispar Matrimonium inire (intellige *dispar* tantùm ratione divitiarum, non autem nobilitatis cum dedecore Familiæ, ut jam distinximus), si probabiliter timeantur damna, aut odia propinquorum: rationem afferentes, quia eo casu graviter peccaret Sponsus contra charitatem; & ideo, cùm Matrimonium illud contrahere tunc esset res illicita, non potest promissio facta ad illam obligare. Et ob eandem rationem dicit *Sanch. loc. c. num. 3. cum Nav. Cordub Lop.* & *Gutt.* hoc dicendum, etiamsi Sponsa deflorationem passa fuerit. Et etiamsi (ut addit *Sanch. ibid. cum Lopez*) nulla sit inter contrahentes disparitas. Fateor quidem hanc esse communem sententiam, & per se loquendo veram, quando filius commodè hujusmodi scandala vitare posset; sed si non posset sine gravi suo incommodo, rationi adductæ videtur obstare, quòd charitas non obligat cum gravi incommodo; Hinc puella ad vitanda scandala virorum non tenetur perpetuò domi manere, ne diu suâ libertate privetur, quia grave incommodum hoc ipsi esset, ut dictum est *l. 2. n. 53. cum Caj. Sanch. Pal. Less. Nav. Az. Salm. Spor. & aliis*. Si

ergo

ergo mulier, ne suâ libertate diu privetur, non tenetur longo tempore abstinere ab egrediendo, etiamsi alii scandalum sint passuri; Quomodo filius tenebitur sub mortali, ne Parentes scandalum patiantur (sine tamen eorum dedecore ut supponimus), a Matrimonio desiderato abstinere? Fortene Sponsus non videtur grave incommodum subiturus, si omittere cogatur Matrimonium cum puella, cum qua credit quietam ducturum vitam, ob vehementem amoris passionem, quâ se sentit affectum erga illam? Grave quidem incommodum existimant hoc omnes DD. illi, quos in præcedenti quæstione retulimus, qui ideo excusant a culpa gravi filios Matrimonium ineuntes, invitis Parentibus; Quia, ut dicunt *Sanch. d. l. 4. D. 23. num. 10. Escob. de Matr. Dub. 175. num. 713* & *Salm. c. 6. num. 23.* per Matrimonium quisque perpetuæ obligatur servituti, maxima secum afferenti onera, quæ nisi ex omninò spontanea voluntate suscipiantur, difficillimè perferri poterunt. Si igitur ob hoc motivum excusantur filii ab obsequio Parentibus debito, cur non ob eamdem rationem excusabuntur a præcepto Charitatis, quod cum gravi incommodo non obligat? Quapropter meliùs dicendum mihi & aliis doctis junioribus videbatur cum *Palao D 2 p. 12. num 9.* tunc filios teneri sub mortali obedire Parentibus, ab hujusmodi Matrimonio abstinendo, quando possunt sine gravi suo incommodo .. Tantò magis quòd (ut dicunt ipse *Sanch. l 1. D 14. num. 3. & Holzmann. num 266.*) hujusmodi scandala, quamvis antea jactentur, initô tamen Matrimoniô, facilè evanescunt, & animi conciliantur. Ceterùm, cùm hoc sit contra communem, propterea Sapientibus discutiendum relinquo.

852 ,, 7. Resiliens culpabiliter a sponsalibus perdit ,, suas arrhas, & tenetur ad alterius partis red- ,, dendas, ac ad restitutionem, quanti ejus in- ,, tererat talem contractum impleri.

Hic autem notandum I. quòd si a muliere promittitur aliquid viro, ut eam ducat, valet quidem promissio, prout habetur ex *c. De illis. de Condit. appos.* quia tunc promissio præsumitur facta causâ dotis. Secus si vir promittat aliquid mulieri, si secum nupserit, quia tunc promissio præsumitur facta ob causam turpem, nempe libidinis explendæ; ita communiter *Sanch. l. 1. D. 33. num. 3. & Salm. c. 1. num. 108.* cum aliis passim, ex *l. si ita stipulatus. §. Si tibi. ff. de Verbor. signif.* ubi id expressè habetur. Excipiunt tamen, si vir sit ignobilis aut senex, & mulier sit nobilis aut juvenis; quia tunc promissio justè fit in compensationem nobilitatis aut juventutis, ex *l. Mulieris. C. de Dignit.*

853 Notandum II. quòd promissio pœnæ appositæ in sponsalibus in resilientem est illicita & invalida, ex *c. Gemma. de Sponsal.* quia per hujusmodi pœnam Matrimonii libertas læderetur; ita in textu præfato: *Cùm itaque libera Matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit meritò improbanda.* Hinc communissimè dicunt Doctores peccare qui sponsalia cum hac pœna contrahunt. Alii verò dicunt id esse mortale, ut *Bonac q 1. p. ult num. 3. & Salm c. 1. num. 94.* Alii autem censent esse veniale, ut *Sanch. l 1. D. 30. n. 2. Boss. c. 11. n 415. cum Cajet. Arm. Gutter. & Rebell.* Hoc tamen procedit, si pœna apponitur a Sponsis, vel ab eorum consanguineis, aut amicis, ut communiter tenent *Palaus p. 9. num 1. Sanch. num. 11. & Salm. num. 94. cum Aversa, Lop. & Cornejo.* Non verò si apponatur ab extraneo, ut iidem AA. ex *l. Cum ita. C. de Sponsal.* Ratio, quia in primo casu etiam minueretur libertas Matrimonii, eo quòd Sponsi illud possent inire ne propinqui, vel amici talem pœnam solvant; secus tamen accidit, cùm pœna motu proprio ab extraneis apponitur. Præterea advertendum id procedere, si pœna generaliter apponatur, etiam in eum qui justè resiliat, tunc enim certum est apud omnes promissionem pœnæ non obligare, sed

Quæritur I. An promissio talis pœnæ sit valida & licita, si adjiciatur in injustè resilientem? *Prima* sententia satis probabilis negat, & hanc tenent *Sanch l. 1. D. 30. num. 2. Bonac. p. ult. num. 1. Boss. c. 11. ex num. 420. Concina pag 267. num. 30. & Aversa, Becan. & Dic. ap. Salm. num 96.* Et probant ex *l. Titia. 134. ff. de Verb. oblig.* ubi dicitur: *Inhonestum enim videtur Matrimonia, sive contrahenda sive contracta, metu pœnæ obstringi.* Item ex *l. fin. C. de Sponsal* ubi: *Si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interpreta[ta] ex utraque parte, nullas vires habebit, cùm in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat.* Probant etiam ratione, quia adhuc libertas læderetur; posset enim accidere, quòd pars quæ justè posset resilire, nequiret suam causam in judicio probare, & sic invita nuptias iniret. *Secunda* verò probabilior sententia affirmat, & hanc

tenent *Pontius l.12.c.19.num.8.Laym c.1. num.8. Roncaglia pag 135.q.3. R.2. Holzmann num. 293. cum Anacl.&Hunold.Palaus D.1.p.9.num.3.cum Suar.Vasqu.& Con ac Salm.cum Leand.& Diana.* Ratio, quia talis adjectio pœnæ non est neque contra jus naturale, neque positivum. Non contra naturale quia per se rationabile est pœnam imponi, culpabiliter resilienti; nec est contra libertatem ad Matrimonium requisitam, impedire Sponsos ab injustè resiliendo; licèt enim jura in Matrimonio approbent libertatem rationabilem, reprobant tamen irrationabilem; & ideo non officit libertati Matrimonii, quòd Judex cogat Sponsos ad contrahendum per censuras, carcerem, aut pœnam pecuniariam, cùm talis metus justè incutiatur. Quòd autem aliquando posset aliquis justè resilire, & non posset probare, hoc per accidens se habet, & fundamentum nostræ sententiæ non elidit. Neque obstant leges supra allatæ, nam in tantum hæ leges promissionem pœnæ in sponsalibus irritabant, in quantum olim ex jure Civili ad ea solvenda sufficiebat voluntas unius partis, sive cum causa sive sine causa resiliebat, ut patet ex *l.1.C.de Sponsal.*& Glossa ibi; Sed de jure Canonico ex *c.Præterea.1.de Sponsal.* omninò requiritur consensus utriusque. Ceterùm, in *l fin ibid.* approbatur tanquam valida & licita pœna solvendi duplum, triplum, vel quadruplum pro arrharus, quas injustè resiliens acceperit. Imò Leo Imperator in *Novell.18.* (ut videre potes *ap. Pontium*) expresè approbat adjectionem pœnæ in sponsalibus contra inconstantes, sive injustè resilientes, addens id esse jam consuetudine firmatum.

Quæritur II An justè resiliens a sponsalibus teneatur solvere pœnam promissam, si promissionem juramentô firmaverit? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Lessius l.2.c.17. num.56. v.Ubi, Mol.tr.2. D.151. Suar. de Relig.to. 2.l.2.c.23.& Con.D.22. du.5. num.25.* Ratio, quia, licèt sit vetita promissio pœnæ, non tamen est vetita ejus solutio, quæ aut vi obligationis naturalis, aut saltem juramenti debetur, juxta dict[illegible] *cm.1 l.3.num.177.* ubi dictum est ex *c. Debitores. de Jurejur.* juramentum obligare, esto promissio facta irritetur a jure in odium iniqui creditoris, prout est promissio solvendi usuras. *Secunda* verò sententia probabilior negat, & hanc tenent *Sanch l.1.D.32. num.21.Pontius l.12.c.19 num.7.Bossius c 11.num. 443.cum Barbosa, Bon.Fill.& Vill.Pal.p.9.num.6. cum Gomez,Cov & Gutt Escob.num.195 cum Bartol.Ang & Præpos.ac Salm.cum Averſa, Trull.Cornejo, & Dic.* Ratio, tum quia, cùm adjectio pœnæ contra justè resilientem sit iniqua, & ideo illicita, non obligat juramentum, quod non potest esse vinculum iniquitatis; tum quia jus prohibens promissionem pœnæ, non tam promissionem interdicit, quàm solutionem; non tam enim promissio quàm solutio Matrimonii libertatem lædit. In contractu verò usuratio irrita est promissio, non autem solutio usurarum, & ideo promittens tenetur ad juramentum.

Quæritur III. An si pœna in sponsalibus adjecta solvatur, teneatur recipiens illam restituere? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Sanch l.1.D.31 num.2. Less.c.17 num 56 & Escob.num.292.cum Mol.Henr. Vega,Lop &c.* Ratio, quia jura solam promissionem irritant, non verò solutionem. Et confirmant ex simili, nempe quòd recipiens pecuniam victam in ludo vetito non tenetur restituere, licèt victus non tenebatur eam solvere. *Secunda* tamen sententia probabilior affirmat, & hanc tenent *Salm.c.1 num.105.cum Diceast.Boss c.11.ex num. 440. cum Hurt.Gutt & Maschard ac Pal.p.9. num.9.cum Soto,Med,Lop.&c* Ratio, quia recipiens non habet titulum retinendi, cùm jus omninò talem promissionem irritet, ut patet ex *l.fin.C. de Sponsal.* ubi dicitur quòd talis adjectio pœnæ, *ex utraque parte nullas vires habebit.* Unde, deficiente titulô, nequit ille dominium soluti acquirere. Nec obstat paritas ludi, nam ibi ideo victor pecuniam recipiens non tenetur restituere, quia contractus per se est validus, & jura tantùm præbent actionem victo repetendi solutum, ut diximus *l.3.num. 887.* ac ideo potest victor retinere illud, usquedum in judicio repetatur. Benè tamen *Palaus cum Guttier.* hanc secundam sententiam limitat, nisi qui solverit pœnam, jam noverit se non esse obligatum; quia tunc rectè censetur donasse. In dubio autem hæc donatio non præsumitur, ut rectè ait *Bossius ex Guttier. num.454.* juxta *l. Campanus ff. de Oper. liberat.*

Quæritur IV. An debeatur legatum relictum puellæ sub conditione nubendi cum aliquo viro, si illa cum alio nubat? Per se loquendo, certum est non deberi, ex *l.Titio.§.1. ff.de Condit.& Demonstr.* quia, cùm liberè possit puella tales nuptias acceptare, vel respuere, hic non læditur libertas ad Matrimonium requisita.

quisita. Excipiendum tamen, nisi alioquin a Patre gravetur legitimâ filiæ debitâ; vel nisi ipsa inducatur ad nubendum cum indigno, quia tunc conditio illa rejicitur tanquam turpis, & debetur ei legatum, si ipsa nubat cum alio, ex *l. Cum ita. §. Videamus ff. eod. tit.* ita communiter *Salm. c. 1. num. 107.* & *Bossius c. 11. num. 468. cum Rota Rom. Mol. Gutt. Villal. Laym. Pontio, Vasqu. &c.* Idem ait *Boss. n. 469. cum Cov. Sanch. Guttier. Mol. Vill. &c.* (contra *Pontium*, & alios *ibid.*) si puella, ut obediat, Patri alium ducat; quia, adhuc admissâ sententiâ, quam tenet & objicit *Pontius*, quòd filia non peccet si nubat personæ dignæ sine consensu Patris, tamen (ut vidimus *num.* 849.) commune est inter DD. esse contra honestatem non expectare in nuptiis Patris consensum; & ideo, cùm puella non possit honestè nubere, Patre non consentiente, non debet legatô privari. Sed huic responderi potest, quòd ex hac eadem justa causa, nempe ne illa legatum amittat, satis ab hujusmodi dehonestate excusaretur, si cum personâ designatâ dignâ ipsa nuberet.

Quæritur V. An legatum relictum mulieri, ut non nubat, debeatur ei si nubat? Vide dicta *Tom. I. l. 3. num. 930. vers. Dub. 7.* ubi diximus deberi, si mulier esset virgo, secus si vidua.

„ Respon. 2. Ubi Tridentinum non est re- „ ceptum, sponsalia jure antiquo transeunt in „ matrimonium per quævis signa externa, „ maritali affectu exhibita, v. g. per copulam. „ Dico, *ubi Trid.* &c. quia ubi hoc receptum „ est, hæc signa non tenent, si sint clande- „ stina: ideoque graviter in iis peccari potest. „ *Unde sequitur.*

854 „ Sponsis non licent tactus impudici, cùm „ proximè disponant ad copulam, & pollu- „ tionem: etsi liceant amplexus, & oscula „ in signum amoris. *Sanch. l. 9. d. 47. V. Dian.* „ *p. 1. tr. 17. R. 6. & t. 1. misc. R. 31. & p. 4. R. 131.*

Quæritur, an inter Sponsos sint peccata mortalia oscula, & tactus pudici, si fiant ad captandam voluptatem (dicitur *pudici*, nam certum est impudicos esse lethalia)? Duplex adest sententia. *Prima* sententia, quam tenent *Sanch. de Matrim. l. 9. D. 46 num. 47. ac Salm. c. 15. n. 91. cum Aversa, Diana, & Azor.* dicit esse tantùm venialia, licèt intendatur delectatio carnalis, & adsit commotio spirituum genitalium, dummodo non sit magna, & absit periculum pollutionis, vel consensûs in copulam. Ratio, quia sicut Matrimonium cohonestat copulam, sic sponsalia, quæ sunt quædam inchoatio Matrimonii, cohonestant tales actus, qui sunt copulæ inchoatio. Eo magis, quia per illos plùs fovetur amor ad Matrimonium contrahendum. Adduntque *Salmant. ibid.* prædictos actus excusari etiam a veniali, si adsit causa justa, v. g. ostendendi amorem, captandi benevolentiam, effugiendi inurbanitatem, vel servandi morem Patriæ. *Secunda* sententia longè probabilior, & omninò sequenda, quam tenent *Less. l. 4. num. 59. Mazzot. t. 4. p. 169. Roncaglia pag. 296. q. 6. R. 1. Concina to. 10. pag. 359. num. 9. Bon. de Ma. q. 4. p. 9. Prop. 1. n. 6. cum Henr. & Rebell. Croix l. 6. p. 3. num. 151. cum Mendo & aliis, ac Viva de Ma. q. 1. a 7. num. 6. & 7, cum Suar. Perez, & Hurt.* docet, tales actus prohibitos esse Sponsis eodem modo, quo vetantur omninò solutis. Ratio, quia Sponsus ratione sponsaliorum nullum acquirit jus ad corpus Sponsæ; & si fortè aliquale jus acquirit per sponsalia, quia tamen non adhuc est perfectè dominus rei, non potest re illâ uti, ne imperfectè quidem: sicuti ille cui promissa est venditio vineæ, nequit illâ uti ne imperfectè quidem, donec vinea de facto ei vendatur, & tradatur. Præterea, cùm Sponsis non liceat copula, nec licent tales actus, qui tantùm ad copulam sunt ordinati. Concedunt tamen *Croix*, *& Viva locis cit.* cum aliis AA. ab ipsis adductis, quòd oscula, & amplexus juxta morem Patriæ aliquando Sponsis permitti possunt; sed non aliter quàm solutis permittuntur. Et hoc est probabile, modò tales actus non sint pressi per aliquod tempus protracti, ut bene advertit *Roncaglia l. c.* qui etiam eos admittit ad benevolentiæ demonstrationem, sed ego non admitterem nisi ubi talis vigeret usus, ut etiam ait *Mazzot. l. c.* Id autem quod dicunt *Busemb. l. 3. num 431. & Less. l. 4. num. 58. & 59. cum Nav. Tol. Caj. &c.* nempe quòd Sponsis liceant tactus pudici, si intendant delectationem tantùm sensitivam, secus verò si veneream, rectè ajunt *Roncaglia ibid. & Croix d. num. 151. in fin.* non esse practicè probabile: quia ordinariè semper aderit certum periculum consentiendi in delectationem veneream, cum sensitiva jam conjunctam: Quâ ratione spectatâ, prima etiam sententia nec practicè probabilis est; Quia in materia tam labili moraliter est impossibile in talibus actibus, causâ voluptatis habitis, se continere a non labendo in pollutionem, vel copulæ consensum. An autem Sponsis liceat delectari de copula futura? Vide dicta *To. I. l. 5.*

l. 5. *num.* 24. ubi sententiam negativam (contra *Bonac. Salm. &c.*) omninò tenendam diximus cum *Holzm. Pal. Laym. Sanch. Ronc. &c.* quibus adde *Lessium l.* 4. *num.* 120. *& Mazzott. to.* 4. *pag.* 170.

DUBIUM III.

Quomodo dissolvantur sponsalia?

855 *Solvuntur sponsalia I.* Per Matrimonium *cum alia.* (Vide etiam de hoc num. 875.) *II.* Per Mutuum consensum *inter Puberes. Quid si sponsalia fuerint jurata?* 856. *Quomodo autem solvantur inter impuberes? Quid si ipsi juramentò promiserint nuptias?*

857 *III.* Per Impedimentum dirimens *superveniens. Dub.* 1. *An tunc sponsalia dirimantur etiam ex parte nocentis?* 858. *Dub.* 2. *An nocens teneatur petere dispensationem?* 859. *Dub.* 3. *An, contractis sponsalibus cum impedimento sub conditione dispensationis, eâ obtentâ, per se valeant?*

860 *IV.* Per Crimen alterius. 861. *An solvantur sponsalia per fornicationem alterutrius Sponsi? Dub.* 1. *Quid si Sponsa fuerit per vim oppressa?* 862. *Dub.* 2. *Quid si uterque Sponsus fornicetur?*

863 *V.* Per Mutationem notabilem, *nempe* 1. *Si timeantur odia, &c.* 2. *Si superveniat defectus noxius.* 3. *Si superveniat paupertas.* 864. *An liceat contrahere cum defectu occulto pernicioso?* 865. *An cum defectu non pernicioso? Et quid si Sponsa interrogetur, an sit virgo?*

866 *VI.* Per Discessum alterius *in longinquum. Quid si in propinquum, animò redeundi?*

867 *VII.* Per Lapsum temporis præfixi. *Du.* 1. *Quid si dubium sit, an terminus fuerit assignatus ad finiendam obligationem?* 868. *Du.* 2. *Quid si alter fuerit justè impeditus. Du.* 3. *An, elapsò terminò, etiam pars nocens liberetur?*

869 *VIII.* Per Susceptionem Ordinis Sacri, & ingressum in Religionem.

IX. Per Votum Castitatis.

870 *Distinctiùs de hic agitur, &* I. de Professione Religiosa. *Dub.* 1. *An per Ingressum in Religionem solvantur sponsalia ante Professionem? Dub.* 2. *An, si sponsalia fuerint jurata, teneatur Sponsus ante ingressum nuptias inire?* 871. *II.* de Susceptione Ordinum. *Dub.* 1. *An peccet Sponsus suscipiens Ordines Sacros invitâ Sponsâ?* 872. *Dub.* 2. *An per susceptionem Ordinum Minorum solvantur sponsalia?* 873. *III.* de Voto ingrediendi Religionem, *suscipiendi Ordines Sacros, aut servandæ Castitatis. Dub.* 1. *An per votum Castitatis, aut suscipiendi Ordines Sacros, solvantur sponsalia etiam ex parte voventis?* 874. *Dub.* 2. *Quid si Sponsus post votum copulam exigerit?*

875 *X. Rursus agitur de solutione sponsalium per* Matrimonium validum *cum alia, & quæritur an per illud solvantur sponsalia etiam mortuo conjuge?*

876 *XI. An per* Hereditatem novam *supervenientem? Et quid si offeratur conjugium notabiliter melius?* 877. *An dissensus Parentum sit causa solvendi sponsalia?*

878 *Du.* 1. *An ad solvenda sponsalia semper requiratur auctoritas Judicis? Du.* 2. *Quæ probatio sufficiat in foro externo, & quæ in interno?*

" RESpondeo I. Dissolvuntur sequentibus **855**
" casibus, 1. Per *Matrimonium validum.*
" cum alia initum. *Bonac. p.* 6. * (*An autem,*
" *mortuò conjuge, obligent? vide infra num.*
" 875.) * II. Per *Mutuum consensum*, sicut
" quivis contractus. *Laym. c.* 2. *num.* 8.

Inter puberes per mutuum consensum solvuntur sponsalia, etiam juramentò firmata, non solùm validè, sed etiam licitè, si adsit rationabilis causa; nam aliàs esset saltem veniale: ita communiter *Viva de Ma. q.* 2. *a.* 1. *num.* 1. *Holzmann. pag.* 296. *num.* 28. *Pal. p.* 17. *num* 4. *cum Con. & Guttier. Sanch. l.* 1. *D.* 52. *n.* 8. *cum Nav. Henr. & Lop. Pontius l.* 12. *c.* 9. *num.* 2. *cum Mol & Reb. ac Escob num.* 264 *cum Vivald. Philiarch.* contra *Sotum*, *Sylvest. Ang.* &c *ibid. n.* 262. Idque probabiliter dicunt *Roncaglia pag.* 136 *q.* 1. *R.* 1. & *Palaus*, *Viva, ac Holzm. ll. cc.* & *Salm. c.* 2. *num.* 5. *&* 15. *cum Sanch.* procedere, etiamsi sponsalia sint jurata principaliter propter Deum; quia juramentum in favorem tertii, quamvis principaliter fiat in honorem Dei, semper conditionem includit, si alter acceptet, vel si non remittat, juxta dicta *de Juram. To.* I. *l.* 3. *num.* 193. ex *D. Thoma* 2. 2. *q.* 89. *a.* 9. *ad* 2. ubi dicit, quòd juramentum factum in utilitatem proximi bene potest ab eo remitti. Casu autem quo una sola pars consentiat in solutionem sponsalium, sponsalia non solvuntur absolutè, sed tantùm datur jus resiliendi alteri parti, juxta communem, vide *Salm. l. c. num.* 3.

856 Inter impuberes verò non solvuntur sponsalia, nisi ipsi fiant puberes, ex *c. De illis. de Desponſ. impub.* ubi dicitur: *Cùm ad annos pubertatis pervenerit, reclamaverit, judicio Ecclesiæ potcrunt ab invicem separari.* Perveniendo autem ad pubertatem, quæque pars potest

potest resilire, reclamando statim, scil. post triduum coram Judice, vel testibus, aliàs præsumitur consentisse. Tempus tamen hoc trium dierum incipit currere a tempore, non jam pubertatis adeptæ, sed adeptæ cognitionis privilegii resiliendi; Tempus enim utile, datum a Lege ad utendum privilegiô, non currit, nisi postquam privilegium agnoscitur. Quòd si impubes sciens, & advertens suum privilegium, valensque resilire, statim non resilit, jam sponsalibus censetur consentire. Quòd impubes factus pubes debeat statim reclamare, infertur ex cit. *c. De illis*: ex verbis, *cùm ad annos pubertatis pervenerit, reclamaverit*, &c. Ubi enim non apponitur tempus, intelligitur statim, ut communiter hìc intelligunt DD. utque diximus *num.* 845. ubi probatum est, statim deberi id quod debetur. Quòd autem illud statim intelligatur intra triduum, probatur ex *l. fin. C. de Errore advoc.* ibi: *Incontinenti, idest triduo*. Ita communiter *Sanch. l. 1. D.* 51. *num.* 14. *Pont. l.* 10. *c.* 9. *num.* 4. *Salm c.* 2 *num* 9. *Viva l.c. Pal. p.* 17. *num.* 5. *cum Gutt.* & *Felin.* ae *Holzm. num.* 212. *cum Pichler*. Dicunt autem *Sanch. num.* 16. & *Pontius num.* 5. quòd si alter Sponsorum ante pubertatem dissenserit, & in tali dissensu perseveraverit, solvuntur sponsalia, cùm ille ad pubertatem pervenit. Si tamen internè tantùm dissenserit, censent *Sanch. l.c.* & *Bonac. q.* 1. *p.* 6. *num.* 2. *cum Con.* &c. posse etiam resilire in conscientia; Sed probabiliùs id negant *Concina pag.* 268. *num.* 3. & *Pontius*, ae *Pal. ll. cc. cum Gutt.* &c. tum quia hoc beneficium resiliendi non conceditur a jure nisi reclamantibus, quod certè intelligitur externè; tum quia, sicut ad ineundum contractum non sufficit solus consensus internus, ita ad contractum solvendum nec sufficit solus internus dissensus.

Quæritur autem, an casu quo impuberes juramentô sponsalia firmaverint, possint invitâ parte resilire in pubertate? Negant *Bonac. num.* 4. *Roncaglia pag.* 136. *q.* 1. *R.* 2. & *Salm c.* 2. *num.* 5. *cum Aversa*, *Bucano*, *Dic.* & *Sanch.* (ut citant) *l.* 1. *D.* 51. *num.* 22. Id probant 1. ex *c. Literis. de Sponsal.* ubi dicunt id expressum haberi. Probant 2. ratione, quia sponsalia impuberum, seclusô juramentô, valida sunt quamvis dissolubilia, ergo juramentô firmantur. Sed affirmant *Pontius l.* 12. *c.* 9. *num.* 8. *Concina pag.* 368. *num.* 3. *Viva q.* 2. *a.* 1. *num.* 3. *cum Perez*, ac *Pal. p.* 17. *num.* 9. *cum Palud. Henr.* &c. Et meritò *Salm. l.c.* id probabile putant, quia juramentum sortitur legem contractûs, seu sponsalium, quæ (ut vidimus) inter impuberes sunt revocabilia. Nec obstat textus in *cit. c. Ex literis*. nam, ut advertunt *Pontius*, *Palaus*, & *Viva*, ibi sermo erat tantùm de *Impubescentibus* (ut exprimit textus), idest de pubertati proximis, qui, malitiâ ætatem supplente, jure meritò ut puberes habentur; & huic sententiæ consentit etiam *Sanchez l. c. num.* 24. *cum Cov. Lop.* &c.

857 „ III. Si superveniat *Impedimentum dirimens* Matrimonium; *Bonac. p.* 8. *num.* 5. „

Dubitatur 1. An per impedimentum superveniens sponsalia dissolvantur? Hìc distinguendum: Si impedimentum sit impediens, communissimè & probabiliùs *Sanch. l.* 1. *D.* 56. *num.* 3. *Pal p.* 26. *num.* 1. *Escob. num.* 185. *cum Palud. Bonac. p.* 7. *num.* 8. *cum Reg.* & *Salm. cum Con.* contra *Sotum*, *Aversa*, & *Led.* negant sponsalia dissolvi, nisi impedimentum proveniat ex voto Religionis, & valde probabiliter etiam castitatis, juxta dicenda *n* 873. *Dub.* 1. Ratio, quia alia impedimenta hodie non vigent, nec indigent dispensatione. Si verò impedimentum sit dirimens, certum est apud omnes (vide *Salm. c.* 2. *num* 70.) dissolvi ex parte innocentis, ita ut iste non teneatur admittere dispensationem. Sufficit autem ad solvenda sponsalia sola fama hujusmodi impedimenti, ut benè advertit *Viva q.* 2. *a* 7. *num* 4. ex *c. Cum in tua*. 27. *de Sponsal.* & *c. Super eo.* 2. *de Consanguin* ubi: *Si non est manifestum, fama tamen loci hoc habet*, &c. Ad hoc tamen requiritur fama, non sufficit rumor: *fama* est quando adest opinio impedimenti apud majorem partem Viciniæ, *rumor* apud minorem; *Viva l. cit.* Sed dubium est, an tunc sponsalia solvantur etiam ex parte nocentis? Affirmat *Dicastillus tr.* 10. *D.* 1. du. 38. & probabile putant *Salm. c.* 2. *num.* 70. quia, suppositô tali impedimentô, jam factum est impossibile Matrimonium. Negant verò communiùs & probabiliùs *Sanch. l.* 1. *D.* 56. *in fine*, & *Pal. p.* 26. *num.* 2. *cum Con.* & *Gutt.* qui dicunt tunc suspendi obligationem sponsalium, donec tollatur impedimentum; quia æquum non est, ut delinquens commodum ex suo crimine reportet, ex *c.* 2. *de Translat. Prælat.* Sed

858 Dubitatur 2. An qui impedimentum apposuit, teneatur dispensationem obtinere, vel ipsam oblatam acceptare? Alii, ut *Filliuc. Conink.* & *Aversa apud Salm. c.* 2. *num.* 72. dicunt non teneri, etiamsi sponsalia fuerint jurata,

rata, nisi ad hoc obligetur ratione damni illati, nempe diffamationis, vel famæ detractæ; tum quia promissio intelligitur facta, rebus in eodem statu manentibus, ex c. *Quemadmodum. de Jurejur.* tum quia nemo tenetur a lege se extrahere per dispensationem. Alii vero, ut *Roncaglia pag. 142. q. 10. R. 2. Pal. p. 26. num. 4 cum Orbag. ac Salm. num 73. cum Lud. &c.* dicunt teneri, adhuc præcisò damnò illatò, ad procurandam dispensationem, unà cum diligentia & expensis quæ communiter pro tali dispensatione fieri solent, etiamsi essent magnæ. Ratio, quia tenetur quisque modò quò potest resarcire jus alterius, quod ipse injustè læsit, apponendo impedimentum. Alii demum probabilius, ut *Sanch l. 1. D 56 num. 4. Viva q. 2. a. 7. num. 3. Wigandt tr. 16. num. 22. Bonac. p 7 num. 9 cum Gutt. & Sporer num. 277.* (cum communi ut asserit) dicunt teneri quidem, etiam seclusò damnò illatò, si dispensatio facilè posset impetrari; secus si ad eam requirerentur magnæ expensæ, & longa mora; quia obligatio orta ex sponsalibus urget Sponsum ad apponenda media antùm ordinaria & facilia, non autem difficilia & extraordinaria. Excipit tamen *Sporer l. c cum Tamb.* nisi esset reparandum damnum defloratonis, vel famæ ut supra; quia tunc teneretur etiam magnam expensam erogare; sed non tantam, ut cogeretur a suo statu decidere. An autem habens votum castitatis teneatur ducere virginem defloratam sub promissione Matrimonii? Et an teneatur petere dispensationem, qui sub promissione Matrimonii violaverit consanguineam? Vide *Tom. I. l. 3. num 649 & 650.*

859 Dubitatur 3. Si sponsalia fiant contracta inter habentes impedimentum dirimens, sub conditione expressa, si Papa dispensaverit, utrùm, impletà conditione, valida sint sine novo consensu? Vide dicta *Tom. I. l. 3. num. 650* ubi sententiam tenuimus affirmativam cum *Lugo, Laym. Sanch. Pal. Salm. &c.* quibus adde *Pontium l. 12. c. 7. num. 1. & Bonac. D. 1. p. 7. num. 10.* Licèt enim sponsalia ante conditionem impletam vera sponsalia non sint, inducunt tamen absolutam obligationem expectandi eventum conditionis; ergo consensus perseverat usque ad impletionem conditionis. Unde infertur quòd, etiò ante conditionis verificationem hæc sponsalia non inducant impedimentum Publicæ Honestatis, peccaret tamen Sponsus si cum sorore Sponsæ Matrimonium contraheret; & hæc secunda sponsalia essent nulla, cùm esset promissio de re injusta, quæ non obligat, ut rectè citant *Sporer num. 211. & Pont. l. 7. c. 36. num 7* cum Decr. S. C.

860 IV. Per *atrox Crimen alterius* sponsi solvuntur ex parte innocentis quæ censetur 1. fornicatio, sive spiritualis, ut hæreses; sive corporalis, tam sponsi, quam sponsæ, post sponsalia, & sponsæ etiam ante illa, sed a sponso ignorata, licèt per vim facta. *Bonac. p. 8.* Imò si sponsa permittat se tangi impudicè ab illo per oscula, & amplexus, potest sponsus resilire a sponsalibus; sed non vice versà, quia, etsi sponsus id faciat, non est dedecus sponsæ, nec mutatio alicujus momenti. *Regin. Dian. p. 3. t. 4. R 283.** (*ita etiam Sanch l. 1. D 55 num. 5 & Salm c. 2. n 50. cum Con. Dic. &c.*)* Limitant tamen* (*Ut etiam Sanch. & Salm. ll. cit. cum aliis citatis*)* nisi talia oscula, & tactus sint ita frequentes, ut indicent valde propensum sponsi animum in alteram, ut meritò timeri possit, ne sponsæ non sit fidem servaturus. Si autem uterque sponsus fornicetur post sponsalia, neutrum posse resilire docent *Palaus*, & *Bonac.* contra *Con Regin Sanch. Layman*, & *Pont.* qui soli viro id eo casu permittunt, eo quòd delicta sint imparia, & longè gravius damnum immineat ipsi propter incertitudinem prolis. *Dian. l. c R. 283 2.* Furtum grave, homicidium, &c vel simile, quod grave damnum, vel infamiam pariat. *Bon. p. 8 num. 12.*

861 Si fornicatio fuerit ante sponsalia, certum est apud omnes posse virum, cognità fornicatione Sponsæ post sponsalia, eam relinquere. E converso non potest mulier rescindere sponsalia ob fornicationem Sponsi cum alia ante habitam, ut communiter docent *Sanch. l. 1. D. 63. num 9. Pontius l. 12 c. 18 num 2 & Salm. c. 2. n. 88. cum Pal. & Dic.* (contra *Holzm. n 256.*) Nisi, limitant *Sanch num 10. Pont l. c. Tamb. de Ma. c 5. §. 9. num 6 & Roncaglia pag. 129 q. 7 R 2. cum Con. & Pal* vir insuper prolem ex alia habuerit; vel etiam nisi ipse notcatur fuisse deditus huic vitio, cum pluribus feminis se commiscendo.

Si verò fornicatio fuerit post sponsalia, certum est posse Sponsum mulierem relinquere, si ipsa voluntariè fornicata sit. Sed dubitatur 1. an vir possit a sponsalibus resilire, si Sponsa violenter fuerit fornicationem passa? Negant *Armilla, Tabiena, Rosella, &c. ap. Escob. num. 273.* Quia (ut ajunt), cùm ipsa culpà vacaverit,

caverit, non est suo jure privanda. Sed communiter & veriùs affirmant *Sanch. l.* 1. *D.* 55. *num.* 7. *Nav. c.* 22. *num.* 27. *Concina pag.* 276. *n.* 25. *Spor. num.* 272. *Holzm. num.*254. *Pont. l.* 12. *c.* 17. *num.* 3. *Pal. p.* 25. *num.* 5. *Laym. c.* 2. *num.* 11. *cum Sylve.& Cov. Escob num.*175. *cum S. Antonin. Palud. Soto*, *& Led. ac Bon. p.* 8. *num.* 3. *cum Con. Fill. Henr. Gutt. & Reg.* ex *c. Raptor.* 33. *Cau.* 27. *q.* 2. ubi expressè permittitur Sponso repudiare Sponsam violenter raptam. Et ratio est, quia Sponsa per talem oppressionem, licèt sine sua culpa, notabiliter vilior redditur; unde notabiliter mutantur circumstantiæ, juxta mox dicenda *num.* 863.

862 Dubitatur 2. an, utroque Sponso fornicante, utrique liceat resilire? Adsunt tres sententiæ. *Prima*, quam tenet *Palaus p.* 25. *num.* 10. affirmat; nam esto fornicatio Sponsæ turpior sit, tamen Sponsus, cùm etiam per suam fornicationem violet fidem datam, jam tribuit Sponsæ justam causam resiliendi. *Secunda* sententia, quam tenent *Viva q.* 2. *a.* 2. *num.* 3. *Bonac. D.* 1. *p.* 8. *n.* 6. *cum Palud. Holzm. num.* 258 *cum Bambess.* item *Aversa*, *& Perez ap. Salm. c.* 2. *num.* 83. dicit neutrum posse resilire, sed dari compensationem, ita ut neuter queat a sponsalibus recedere. Ratio, quia sicut post Matrimonium contractum, si uterque conjux adulteretur, neuter potest petere divortium *ex c.* 6. *de Adulter.* ita si post sponsalia uterque Sponsus fornicetur, neuter potest resilire. *Tertia* verò sententia probabilior, & communis (ut fatetur ipse *Palaus*), quam tenent *Pontius l.* 12. *c.* 17. *num* 3. *Sanch. l.* 1. *D* 55. *num.* 9. *Laym c.* 2. *num.* 12. *Concina pag* 276. *num.* 26. *Escob. num.* 181. *Spor num.* 271. *Renzi pag.* 425 *q.* 3. *& Salm c.* 2. *num* 84 *cum Con. Henr. Diana*, *Leand. Dic. &c.* docet Sponsum bene posse resilire, non verò Sponsam. Ratio, quia in hoc non daretur æqua compensatio, cùm longè turpior sit fornicatio Sponsæ quàm Sponsi. Dispar autem est ratio divortii propter adulterium, quia obligatio Matrimonii quoad torum difficiliùs solvitur quàm sponsalium obligatio, quæ solvi potest ex quacunque rerum notabili mutatione (sicut esset hæc) superveniente, ut mox dicetur *num sequ.*

863 „ V. Si *Notabilis mutatio* accidat, vel detegatur, quæ si a principio cognita fuisset, a sponsalibus deterruisset; * (*Ita communiter Sanch l.* 1. *D.* 63. *num.* 2. *Pont. l.* 12. *c.* 6. *num.* 18. *Pal. p.* 29. *Salm. c.* 2. *num.* 87. *& alii passim. Et hoc procedere ait Viva q.* 2. *a.* 6. *num.* 4. *etiamsi intervenerit copula, tunc enim sufficit damnum compensare.*) * Qualis esset, v. gr. I. Inimicitia, vel odium grave inter Sponsos; Quò refertur morum asperitas, vel sævitia post sponsalia primùm cognita: item justus timor, ne ex matrimonio scandala, & gravia odia nascantur inter parentes, vel consanguineos. *Lay. c.* 2. *num.* 18. *Bon. p.* 8. *num.* 8. &c. II. Si alteruter incidat in lepram, paralysim, morbum gallicum, &c. si graviter mutiletur, ut amissione oculi, nasi, vel aliter graviter deformetur, præsertim sponsa, vel sponsus reddatur ineptus ad opificium exercendum, vel acquirendum officium ad sustentationem familiæ necessarium. *Dian. p.* 3. *tr.* 4. *R.* 85. *Sanch. l.* 1. *d.* 57. *Con. d.* 13. *dub.* 8. *Laym. & Bon. ll. cc.* *(*Ita communiter omnes cum D. Thoma Suppl. q.* 43. *a.* 3. *ad* 3. *Et hoc etiamsi, non adsit certitudo de tali defectu, sed sola (vehemens tamen sive prudens) suspicio, ut Pontius l.* 12. *c.* 17. *num.* 4. *& Palaus p.* 27. *num.* 3.) * Non tamen tenetur sponte aperire tales defectus, qui reddant nuptias minùs quidem appetibiles; non tamen perniciosas, præsertim si aliquam infamiam habeant adjunctam (v. g si sponsa vi, vel sponte fuisset corrupta); dummodo tamen contrarium positivè verbò, factòve non simulet; potestque interrogatus licitè dissimulare, & contrahere matrimonium. Si verò defectus sint perniciosi, v gr. morbus contagiosus, gravis infamia, sive personalis, sive generis, aut familiæ, non licet, etiamsi post sponsalia contracta in eos inciderit, contrahere cum eorum ignaro, nisi similes defectus ipse patiatur. *Conin. Pont. Dian p.* 5. *t.* 4 *R.* 28. ubi ex *Con. & Sanch.* contra *Pont. Navar.* &c. infert Sponsam post sponsalia corruptam posse Sponsum defectûs istius occulti ignarum cogere ad standum sponsalibus, & contrahendum matrimonium. III. Si magna alterius debita detegantur, vel grave sit periculum fortunarum, famæ, morbi, paupertatis, &c. vel Sponsa dotem promissam afferre nequeat, vel denique si Sponsus incipiat vagari cum incommodo Sponsæ. *Bon l. c.* * (*Item Sporer num.* 282. *Sanch. l.* 1. *D.* 59. *num.* 2. *&* 4. *ac Pont. l.* 12. *c.* 17. *num.* 8. *cum Con. Reb. & Tol. sive dos, ut ajunt, sit promissa, sive non. Et idem dicunt Spor. & Pont. ll. cc. si timeatur Pater filium exhæredaturus.*) * Quòd si autem, defectu Sponsæ detecto, dubitet Sponsus, an

S

„ si eum ab initio cognovisset, contracturus „ fuisset, tunc si defectus ille censeatur gravis „ ac notabilis, præsumetur pro Sponso, cui „ liberum erit resilire. *Sanch Bon.Tann t.l.l.* „ *d.65.* secus si defectus sit levis. *Bard. l. 9.c.* „ *11.pag. 7.*

864 Quæritur, an pars laborans occultò defectu sufficienti ad solvenda sponsalia, teneatur illum manifestare ante sponsalia, vel eis contractis, ante Matrimonium? Distinguendum cum communi: Si defectus redderet nuptias perniciosas, ut esset infamia, lepra, morbus gallicus, aut alius contagiosus, tenetur manifestare, vel a nuptiis desistere, nisi altera pars eodem defectu laboret; ita *Pontius l. 12. c. 18. num. 6. Roncaglia pag. 140.q. 12. Pal p. 30. num. 5. cum. Salm. c. 2. num. 99. cum Con. Diana 3 p. tr. 4. R. 287. Sporer n. 286. cum Perez, & Gob.* (quicquid dicant *Sanch l. 1. D. 68. n. 8. & alii ap. Salm.*) Ratio quia, sicut peccat contra justitiam qui alteri vendit merces noxias credenti bonas, ita a fortiori qui cum pernicioso defectu vult Matrimonium contrahere.

865 Si verò defectus non redderet nuptias noxias, sed tantùm minùs appetibiles, nempe si Sponsa esset pauper, quæ reputatur dives: ignobilis, quæ nobilis: deformis, quæ pulchra: corrupta, quæ virgo; tunc ello ipsa non possit virum decipere fingendo se immunem a tali defectu, tamen non tenetur defectum manifestare, sed potest etiam interrogata dissimulare æquivocè respondendo; tunc enim non fingit, sed occultat vitium occultum; ita *Sanch. l. 6. D. 27. num. 9. Pont. Spor. & Diana ll. cc. Ronc. l. c. & Reg. in prax. -. Renzi pag. 427. q. 10. Croix num. 182. Palaus p. 30 num. 2. cum Con. & Turrian. Salm. c. 2. num. 97. cum Dic & Aversa, Escob. n. 324. cum Hurt. & Leand* (contra *Ochag. ibid. n. 322. & Concina pag. 278. num. 31.*) Ratio, tum quia est consuetudine jam receptum, ut non sit obligatio tales defectus manifestandi; tum quia nemo tenetur propalare suum defectum cum propria infamia, si non lædit jus alterius; Licèt enim Sponsus, cognitô defectu, habeat jus resiliendi a sponsalibus, opponendo exceptionem propter talem defectum, tamen usquedum ipse exceptionem non opponit, potest cogi a Sponsa ad Matrimonium; sicut adultera, usquedum vir non opponit exceptionem propter cognitum adulterium, potest ab eo debitum petere. Unde dicunt præfati AA. quòd Sponsa ab alio corrupta, etiamsi interrogetur a Sponso, an fuerit ab alio cognita, poterit dissimulare & negare per restrictionem non purè mentalem, respondendo non esse corruptam, subintelligens in communi æstimatione, aut ad aperiendum tibi; additque *Diana*, posse illam sine peccato, aut saltem sine mortali, uti aliquo artificio, quo impediat ne vir deprehendat esse corruptam.

Excipiunt tamen 1. *Sporer num. 286. Pal. p. 30. num. 5. Pont. d. num. 6. & Croix num. 183. cum Con. & Perez*, si Sponsa ex concubitu habito cum alio sit prægnans, quia tunc adest periculum damni Sponsi, nempe quòd deberet alere prolem alienam. Excipiunt 2. *Sanch. n. 11. Pont. ibid. Salm. n. 98. Ronc. d. Reg. 7. Croix num. 184. & Pal. num. 2. cum Nav. Con. & Turrian.* si, non manifestatô defectu, prudenter timeatur, ne ille propaletur post nuptias initas, & graves inde discordiæ sint proventuræ; tunc enim dicunt teneri Sponsam vel suam violationem passam propalare, vel a Matrimonio desistere, quia tenetur ex charitate erga Sponsum, & etiam erga seipsam talia damna præcavere; Sed huic objici posset, quòd charitas non videtur obligare cum tanto incommodo, nimirum vel se infamandi, vel remanendi semper innupta; vide dicta *num. 851. v. Ad id autem.*

Ad videndum autem, quænam causæ sufficiant ad solvendam obligationem sponsalium, attende has duas regulas: *Prima*, pro causis supervenientibus ad sponsalia, sufficit illa causa, quæ si esset prævisa, sponsalia non fuissent contracta; tunc enim ab eis libera manet pars, quæ de novo has causas non dedit; ita communiter *Sanch l. 1. D. 62. num. 3. Pal. p. 28. num. 8. & Salm c. 2. num. 63. cum Aversa, Led. Henr. Dic. & aliis.* Ratio, quia, Sponsi sub hac conditione censentur obligari, nisi accedat notabilis mutatio, quâ prævisâ, minimè contraxillent. *Secunda* regula, pro causis ignotis anterioribus ad sponsalia, illa sufficit, quæ si superveniret, jam esset sufficiens ad illa rescindenda; ita *Pontius l. 12. c. 18. Sanch. l. 1. D. 63. num. 2. Pal. p. 29. & Salm c. 2. num. 87. cum Dic. Aversa, Leand.* & communi, quia in tali casu etiam adest notabilis mutatio, quæ si ab initio fuisset cognitâ, jam sponsalia impedisset. Quapropter, si ignorantia non dedisset causam contractui, sed fuisset concomitans, nempe si Sponsus, adhuc cognitâ priùs causâ, etiam contraxisset, minimè poterit a sponsalibus deinde resilire, quia tunc non advenit illa notabilis mutatio; ita *Pontius l. c. num. 4. Sanch. D. 65.*

D. 65. *num.* 2. *Pal. n.* 2. & *Salm. num.* 93. *cum Dic. Con. Leand.* & *Trull.*

866 „ VI. Si alter sine alterius licentia *profici*„ *scatur* in terram longinquam : quia cense„ tur renuntiare suo juri. *Laym. l. c. Bon. p.* 6.

Certum est quòd si Sponsus aliò transfert suum domicilium, poterit Sponsa statim ad alias nuptias transire; hoc est expressum in *c. De illis.* 5. *de Sponsal.* ubi dicitur: *Qui præstitò juramentò promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea, eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes, liberum erit mulieribus se ad alia vota transferre.* Si verò Sponsus aliò discessit cum animo redeundi, tunc si discessus fuerit ex causa necessaria, puta infirmitatis, aut alterius gravis negotii, statutum est in *l. Sæpe. de Sponsal.* expectandum esse negotii finem; Si autem ex causa voluntaria, quando discessus fuerit intra Provinciam, dicitur in *l.* 2. *C. eod. tit.* expectandum esse ad biennium; quando extra Provinciam, ad triennium ex *l.* 1. *C. de Repud.* Dicunt autem ferè communiter *Sanch. l.* 1. *D.* 54. *num* 6. *Bon. ic. p.* 6. *num.* 8. *Spor. num.* 244. *Viva q.* 2. *a.* 3. *num.* 2. *Ronc. pag.* 137. *q.* 2. *Holzm. num.* 250. *Escob. num.* 270. *cum Soto, Nav. Armilla &c. ac Salm. c.* 2. *n.* 61. *cum Dic. Gonet, & Aversa*, Jus Civile in hoc correptum fuisse a Jure Canonico in *cit. c. De illis.* Et hoc dicendum (ut ajunt *Sanch. num.* 6. *Ronc.* & *Viva ll. cc. cum Perez*, contra *Bonac.*) etiamsi discessus fuerit ex causa necessaria; Sed meliùs dicunt *Palaus p.* 23. *num* 2. & *Pontius l.* 12. *c.* 15. *num.* 4. *cum Canisio*, in hoc minimè correptum fuisse Jus Civile a Canonico, nam in *dicto c. De illis.* sermo fit tantùm de eo qui domicilium mutavit, non autem de illo qui discessit reversurus; Verùm rectè addunt, neque in hoc standum esse Juri Civili, quia præfatæ leges terminum statuunt, non ut Sponsa possit sponsalia dissolvere, cùm (ut diximus *num.* 853. *Qu.* I.) ex Jure Civili olim sufficiebat unius Sponsi voluntas ad solvenda sponsalia, sed ut possit Sponsa resilire, lucratis arrhis. Unde concludendum cum *S. Antonino* 3. *p. tit.* 1. *c.* 18. §. 1. *eod. Pont. l. c. Sanch. num.* 10. & *Salm num.* 62. *cum Con. Rebr.* & *Dic.* quòd si Sponsus discessit in propinquum locum, expectandum donec redeat; vel requiri debet Sponsus, ut intra certum tempus accedat ad contrahendum Matrimonium: Quòd si ille requisitus reditum justa ex causa differat, vel erit expectandum ad prudentis arbitrium, ut dicunt *Roncaglia, Sporer ll. cc. Conc. pag.* 374. *num.* 17. & *Salm. num.* 62. *cum Con. Reb.* & *Dic.* Vel (quod securius est) causa est remittenda arbitrio Judicis, qui, inspectis circumstantiis, vel admonebit Sponsum ut redeat intra certum tempus, vel terminum determinabit (præsertim si ille longè abierit) post quem Sponsa libera remaneat, ut dicunt *Pontius, & Roncaglia ll. cc. Pal. num.* 3. *ac Salm. cum eisdem AA.* Et idem docet Benedictus XIV. *Notif.* 46 *num.* 5 *cum. Anacl. Cleric. Perez, &c* ac Deciar S. C. die 2. Octob 1723. quæ pariter sic agendum respondit. Hæc autem procedunt, si in sponsalibus nullum fuerit tempus præfixum ad nuptias ineundas, nam si fuerit terminus assignatus, vide dicenda *num. sequ.*

„ VII. Si sint inita cum conditione, *certo* „ 867 *tempore contrahendi* matrimonium, liberatur „ obligatione is, per quem non stetit, quo „ minus sit contractum. *Laym. n.* 16. „

Cùm terminus in sponsalibus apponitur, spectandum est, an apponatur ad sollicitandam sive ad non differendam obligationem contrahendi Matrimonium, vel an ad obligationem finiendam. Tunc apponitur ad sollicitandum, quando partes ideo præfigunt terminum, ut neutra ante illum possit alteram cogere ad implendum contractum. Tunc autem ad finiendum, quando terminus apponitur, ut eò elapsò nulla remaneat obligatio. Et hæc ita servanda sunt, si expressis verbis partes ita conveniant. Sed

Dubitatur 1. Si verba sint ambigua, quando terminus censeri debeat appositus ad sollicitandam obligationem, & quando ad finiendam? Respondetur cum communi sententia duas regulas in tali dubio assignari. *Prima:* Si terminus ab una tantùm parte præfigitur, alterà negativè se habente, tunc censetur appositus ad sollicitandum; si verò ab utraque, ad finiendum. *Secunda:* Si terminus apponitur, antequam sponsalia contrahuntur, censetur ad finiendum; secus si post sponsalia contracta; ita *Sanch. l.* 1. *D.* 53. *num.* 3. *Roncaglia pag.* 137. *q.* 3. *R.* 2. *Renzi pag.* 435. *q.* 3. & *Salm. c.* 2. *num.* 51. *cum Con. Bec. Dic. &c.* Quamvis *Pontius l.* 12. *c.* 16. *num.* 3. dicat præfatas duas regulas non esse genericè veras. Casu autem quò terminus est appositus ad finiendam obligationem, elapsò tempore ex culpa unius partis, altera innocens liberatur, etiamsi sponsalia fuerint jurata, ut commune est apud omnes cum *D. Thoma in* 4. *D.* 27. *q.* 2. *a.* 3. *ad* 2. & patet ex

 c. Sicut

c. Sicut.22. de Sponsal. ubi Pontifex præcepit imponi pœnitentiam cuidam Sponso qui recessit a sponsalibus, cum quadam contractis, & nuptias cum alia inivit: *Nisi* (addidit) *juramento suo certum terminum præfixit, intra quem dictam P. duceret in uxorem, & per eum non stetit* (nota), *quin ad statutum terminum Matrimonium consummaverit*. Ergo si per eum non stetit, licitè recessisset.

868 Dubitatur 2. An, elapsô terminô ex defectu v. gr. Sponsi, possit Sponsa resilire a sponsalibus, si inculpabiliter omiserit ille nuptias inire, justô detentus impedimentô? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Pontius l. 12. c. 16. num. 4. Bonac. p. 6. num 6 cum Reg. Viva q. 2. a. 3. num. 3. & Sanch. l. 1. D. 53 num. 7. cum Palud, Gomez. &c. ibid. num 16.* item *Guttier. ap. Pal. p. 24. n. 7. & Trullench. us ap. Salm. c. 2. num. 56.* Ratio, quia non est æquum ut privetur jure suo, qui ex justa causa impeditur a promissis adimplendis, ex *l. 1. C. de Annal. except.* ubi: *Legitimè impedito non currit tempus, ut jure privetur*. Id probant etiam ex citato *c. Sicut*; sed præfatus textus veriùs probat oppositum, ut mox videbimus. Notant verò *Bonac. & Viva ll. cc. cum aliis*, quòd, ut pars innocens liberetur a sponsalibus, mora alterius debet esse tanta, ut, inspectis circumstantiis, prudenter ipsa censeatur rea culpæ mortalis. Item advertit *Pontius*, quòd si ob tale impedimentum unius partis diutius differatur Matrimonium, bene poterit altera adire Judicem, ut, monitâ parte impeditâ, alium terminum præfigat, quô elapsô ipsa omninò libera remaneat. *Secunda* verò sententia communior & probabilior affirmat, & hanc tenent *Laym. c. 2. num. 17. Palaus p. 24. num. 8. Nav. c. 22. num. 27. casu 11. Conink. D. 27. du. 6. num. 47. Salm c. 2. num. 57. Concina pag. 273. num. 16. Roncaglia pag. 137. q. 3. R. 2.* Ratio, quia terminus ad hoc apponitur, ne pars parata diu maneat sine nuptiis, aliàs frustra tempus præfigeretur. Hæc autem sententia clarè probatur ex prædicto textu *in c. Sicut*, quem perperam ad suam sententiam Adversarii detorquent; Casus enim (ut diximus) ibi fuit, quòd vir quidam post sponsalia contracta cum una, contraxerat Matrimonium cum alia; hinc Pontifex decrevit, quòd si per ipsum stetit, quominus cum prima nuptiæ initæ fuissent intra terminum præfixum, debuisset agere pœnitentiam. Unde ex textu consequenter declaratum fuit, quòd si per ipsum non stetit (intellige quidem culpabiliter, nam aliàs, si culpa defuisset, nulla ei fuisset imponenda pœnitentia), quin Matrimonium intra definitum tempus contractum fuisset, licitè potuit elapsô terminô cum alia contrahere. Ergo, si licitè ille potuit Matrimonium inire cum secunda, cùm per ipsum culpabiliter non stetérit, quin statutô tempore cum prima nuptiæ fuissent contractæ, supponit Pontifex quòd ipse elapsô terminô liber omninò remansit ab obligatione sponsalium. Hinc concluditur, quòd cùm terminus præfixus elabitur, omninò cessat obligatio sponsalium ex parte illa quæ jam parata erat ad nuptias. Sed

Dubitatur 3. An, elapsô terminô in sponsalibus appositô, remaneat libera ab eorum obligatione etiam pars quæ culpabilem apposuit dilationem? *Prima* sententia communior negat, & dicit remanere liberam tantùm partem per quam non stetit; ita *Pontius l. 12. c. 16. num. 4. Laym. c. 2. num. 17. Pal. p. 24. num. 8. Nav. c. 22. num. 27. Con. du. 6. num. 47. Salm. c. 2. num. 55. & Sanch. l. 1. D. 53. num. 7. cum Palud. Gom. &c.* Ratio, quia nemo debet ex suo crimine commodum reportare. Certum est autem apud omnes cum *Pont. l. c. & Sanch. num. 6.* quòd si per utramque partem stetit, ne Matrimonium intra tempus præfixum celebratum esset, ex utraque parte sponsalia solvuntur. *Secunda* verò sententia affirmat, quòd, elapsô terminô, utraque pars remanet libera, etiam illa quæ in culpa fuit; sic tenent *Roncaglia pag. 137. q. 3. R. 2. in fine, Concina pag. 273. n. 16.* & hanc expressè etiam tenet *D. Thomas in 4. D. 27. q. 2. a. 3. ad 2.* ubi ait: *Si per eum stetit, quòd Matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut juramenti, & contrahere cum alia, si vult, judiciô Ecclesiæ*. Ratio videtur esse, quia, cùm terminus est appositus ad obligationem finiendam, illô elapsô cessat obligatio; cùm enim terminus sit conditio intrinsecè apposita contractui, eâ deficiente, esto per culpam unius contrahentis, ipse liber manet; nec obstat quòd tunc ex sua culpa commodum reportet, quia lex contractûs non culpam, sed conditionis defectum respicit, ex Reg. jur. in 6. ubi: *Contractus ex conditione legem accipere dignoscitur*. Prima sententia est quidem longè communior, & probabilis, sed hæc secunda suâ probabilitate non caret, maximè ex auctoritate *D. Thomæ*.

869 VIII. Solvuntur, licèt sint jurata, per „ susceptionem ordinis sacri, vel ingressum „ alte- „

„ alterius in religionem, aut votum eam ingrediendi. *Laym. l.c.Bon.p.5.* Nec obstat, „ si hic postea ad seculum redeat, ut docet „ *Sanch.l.1.d.24.* licèt *Præp. Fill.* & alii putent, „ talem ex parte sua prioribus sponsalibus teneri, uti etiam ad damna resarcienda sponsæ, si quæ passa esset, unde non posset ingredi religionem, si sponsam defloralset, „ nec aliter, quàm per matrimonium posset „ resarcire damnum. V. *Dian.p.3.t.4.R.207.* „ *Bonac.l.c.*

„ IX. Probabile est, *solvi* etiam per votum simplex castitatis, ut docent *Suar.* „ *Azor.* aliique, cùm hoc sit de meliore bono: etsi contrarium doceant *Fill.Sanch.Con.* „ & alii, eo quòd Deus non acceptet promissionem rei alteri promissæ, & in alterius præjudicium. Unde etiam in foro externo talis solet compelli, ut vel fidem servet, vel intret religionem. Interim post tale votum alteri parti datur jus sponsalia „ solvendi, eo quòd vovens resilierit, & censeatur juri suo renuntiasse. V. *Bon. pag. 6.* „ *num. 13.*

870 Hic distinguendum inter Professionem Religiosam, Susceptionem Ordinum Sacrorum, & Votum Religionis, vel Ordinum, vel Castitatis: Et I. Quoad *Professionem Religiosam*, dubitatur 1. utrùm per ingressum in Religionem unius Sponsi, solvantur sponsalia contracta ante Professionem? Adsunt tres sententiæ. *Prima* asserit per ingressum ex neutra parte dissolvi sponsalia, ita *Covarr. Durand. Armill.* &c.apud *Salm. de Matrim.c.2.num.19.* Ratio, quia sicut Matrimonium ratum non per ingressum, sed tantùm per Professionem dissolvitur, ut ex *c. 2. de Convers. Conjug.* ita dicendum est etiam de sponsalibus; Sed hæc sententia non videtur satis probabilis. *Secunda* sententia communior, cui adhæreo, & quam tenent *Laym. c.2.num.2. Sporer num.248.* cum communi ut asserit, *Croix num.187. Pal. p. 18. num. 3. Pontius l. 12.c.10.num. 4. cum Reb. & Gabr. Viva q. 2.a.4. num.4. cum Con. Perez, & Henr. ac Salm.c.2 num.21. cum Gonet, Vill. & Led.* dicit, tunc dissolvi sponsalia tantùm ex parte manentis in seculo, tum quia alter ingrediendo Religionem censetur cessisse juri suo; tum quia ex ejus parte tunc accidit notabilis mutatio, cùm dedecori æstimetur nubere cum eo qui Religionem deseruit; Non autem dissolvi ex parte ingredientis, si postea ad seculum redeat; quia per ingressum ipse non redditur inhabilis ad contrahendum Matrimonium, sicut redderetur per Professionem. *Tertia* sententia, quam tenent *Sanch. l. 1. D. 42. num. 2. & 5. Tol. l. 7. c. 21. Bon.p.5. num.2. cum Con. Fill. Henr. &c.* item *Becan. & Dicast. ap. Salm. c. 2. num. 20.* dicit dissolvi sponsalia ex parte utriusque. Ratio 1. est, quia sicut Novitiatus se habet ad Professionem, ita se habent sponsalia ad Matrimonium; quemadmodum igitur Matrimonium ratum dissolvitur ex parte utriusque per Professionem, ut declaratur in *c. 2. de Convers. conjug.* ita sponsalia per ingressum. Sed huic rationi respondetur, quòd tale privilegium ex jure Divino (ut declaratum est ab Ecclesia) conceditur tantùm Professioni Religiosæ tanquam statui perfectionis; sed quòd per ingressum sponsalia solvantur, nullo jure habetur: & revera æquum non esset, ut gauderet privilegiô concessô statui Religioso, qui ab eo viliter retrocedit. Ratio 2. hujus sententiæ est, quia ingressus in Religionem cum animo perseverandi jam solvit voventem a voto Religionis, ita ut si postea egrediatur experiendo Religionem imparem suis viribus esse, jam liber manet a voto; ergo a fortiori solvit obligationem sponsalium, quæ sunt minoris obligationis votô Religionis. Sed hæc ratio neque suadet, nam vovens ideo per ingressum liberatur a voto, quia jam implet suam obligationem, votum enim intelligitur emissum sub conditione, si Religio sibi conveniat: Contra verò Sponsus per ingressum in Religionem nullo modo implet obligationem sponsalium, & ideo, si ab illa egreditur, meritò manet eàdem obligatione obstrictus. Hinc secunda sententia absolutè probabilior mihi videtur.

Dubitatur 2. an, si sponsalia sint juramentô firmata, teneatur Sponsus ante ingressum in Religionem Matrimonium celebrare? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Scotus, Nav. & Led.ap.Pont.l.12.c.10.num.10.ac Rebell.& Vega ap. Salm. c. 2. num. 17.* Id probant ex *c. Commissum.16. de Sponsal.* ubi dicitur tutius esse quòd eo casu Sponsus priùs nuptias ineat, & deinde ante consummationem ingrediatur Religionem, si velit; en verba textûs: *Tutius est ei (Religione juramenti servatâ) priùs contrahere, & postea, si elegerit, ad Religionem migrare.* *Secunda* tamen sententia communissima, & per se loquendo verior, negat, eamque tenent *Pontius num. 13. Sanch.l.1.D.43.num. 3.Pal.*

3. *Pal. p. 16. num. 3. Bonac. p. 5. num. 4. Petrocor. to. 4. pag. 279. Viva q. 2. a. 4. num. 5. Spor. num 246. Holzm. num. 240. & Salm. c. 2. num. 18. cum Dicast.* Ratio, tum quia juramentum semper censetur emissum sub conditione, nisi status perfectior eligatur; tum quia juramentum sequitur naturam contractûs, ex *c. Quemadmodum. 25. de Jurej.* ubi dicitur, quòd qui juravit cum muliere contracturum, propter supervenientem fornicationem, vel deformitatem eam repellere potest; Si ergo sponsalia nuda non obligant ad Matrimonium contrahendum ante ingressum in Religionem, nec etiam obligant jurata. Rectè autem respondent præfati AA. ad textum oppositum, quòd ibi, cùm Sponsus non erat certò determinatus ad ingrediendum, sed tantùm aspirabat, ut ibi exprimitur, ideo Pontifex, ne ille fieret reus perjurii non ingrediendo Religionem, nec celebrando Matrimonium tempore statuto, dixit tutius ei esse nuptias contrahere, & deinde si voluerit Religionem intrare; Unde si Sponsus antequam terminasset tempus præfixum, Religionem ingressus esset, vel deliberatè statuisset ingredi, utiquè non tenebatur, imò nec poterat Matrimonium sine gravi culpa inire, ut bene advertunt *Sanch. num. 7. Spor. l. c. Pont. l. 12. c. 2. num. 2. cum Soto, & Bon p. 5. n. 11. cum. Sylvest. Con. Gutt. & Rodr.* contra *Cajet. & Led.* quia gravem injuriam irrogasset Sponsæ, eam cogendo per annum suam Professionem expectare. Dixi, *per se loquendo*, nam rectè addunt *Bonac. Spor. & Holzm. ll. cc. ac Pont. d. c. 10 num. 12. cum Suar.* quòd teneretur Sponsus ante ingressum nuptias celebrare, si hoc esset necessarium ad prolem legitimandam, scandalum reparandum, vel honori Sponsæ providendum, si alio modo non posset occurri.

871 II. Per *Susceptionem Ordinum Sacrorum* certum est etiam dissolvi sponsalia, non autem Matrimonium ratum; ita omnes cum *Sanch. l. 1. D. 47. num. 1. Pont. l. 1. c. 11. num. 2. Concina pag. 270. num. 6.* & aliis passim; Et patet ex *Extrav. Antiquæ. de Voto*, ubi dicitur: *Licèt votum sollemnizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantum ad impediendum Matrimonium, sit efficax reputandum, &c.* Sed dubitatur 1. utrùm peccet qui Ordines Sacros suscipit, inscià vel invità Sponsâ? *Prima* sententia affirmat peccare graviter, & hanc tenent *Sanch l. c. num. 3 Pal. p. 19 num 2. Ronc. pag. 138. q. 5. R. 2. & Croix l. 6. p. 3. num. 20 cum Con. & Perez.* Ratio, quia nullo jure concessum est Ordini Sacro sponsalia dirimere, sicut est datum statui Religioso, imò ipsum jus prohibet ordinari in præjudicium alterius, ut habetur ex *c un. de Oblig. ad ratioc. non ordinand. Secunda* verò sententia non minùs probabilis negat, eamque tenent *Pontius l. 12. c. 11. num. 3. Nav. c. 22. num. 25. Con. du. 270. num 6. Bonac. p. 5. num. 20. cum Gutt & Cord. Salm. c. 2. num. 26. cum Aversa, Diana, & Henr. ac Escob. num. 237. cum Soto, Sylve. & Vega.* Ratio, quia in promissione sponsalium imbibita semper est conditio, nisi melior status eligatur; æquum enim non est, ut ad serviendum creaturæ impediatur status Creatori se dicandi. Nec obstat textus oppositus, nam ibi non tam consideratur præjudicium tertii, quàm infamia Ecclesiæ, ut ibidem exprimitur; præterquamquod, in nostro casu nulli infertur præjudicium, cùm Sponsus utatur jure suo. Idque videtur confirmari ex *eadem Extrav.* supra citata, ubi tantùm prohibetur suscipere Ordines Sacros post Matrimonium contractum, non autem post sponsalia.

872 Dibitatur 2. utrùm per susceptionem Ordinum Minorum dissolvantur sponsalia? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Roncaglia pag. 138. q. 5. R. 1. & Sporer. num. 256. cum Tanner. & Gabat.* tum quia talis est mutatio Sponsi, dum Minoribus initiatur, ut meritò judicetur noluisse Sponsa se obligare ad nuptias cum eo contrahendas; tum quia censetur Sponsus cedere juri suo, cùm suscipiat statum qui ordinatur ad Ordines Majores incompossibiles cum Matrimonio. *Secunda* tamen sententia communior & verior negat, & hanc tenent *Sanch. l. 1. D. 47. num. 1. cum. Palud. Vvigandt tr. 16. n. 29 Pontius l. 12. c. 11. num. 1. Salm. c. 2. num. 25. & Escob. num. 234.* Ratio, quia revera status Ordinum Minorum per se non est incompossibilis cum Matrimonio, cùm quis bene possit fieri Clericus conjugatus, ut patet ex *c. 1. & 2. de Cler. conjug.*

873 III. Quoad *Votum* ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordines Sacros, vel Castitatis servandæ, certum est 1. quòd vovens ingredi Religionem, licitè vovet, & debet ingredi, nec tenetur stare sponsalibus, si verè vult fieri Religiosus; nam si egreditur tenetur, ut diximus supra *num. 870.* Certum est 2. cum *Sanch l. 1. D. 46. num. 5 & D. 47. num. 4. Pont. l. 12. c. 12. num 4 Ronc. pag. 138. q. 5. R. 3. 4. & 5. Viva q. 2. a 4. num. 8. Salm. c. 2. num 29. & 31.* ac aliis passim, quòd per hujusmodi tria vota solvuntur sponsalia ex parte non voventis, cùm meritò judicetur

dicetur per ipsa vovens sponsalibus renunciare. Certum est 3. quòd si quis post sponsalia emittit votum non solùm ingrediendi, sed etiam profitendi Religionem, tunc sponsalia ex parte utriusque dissolvuntur; quia vovens tunc fit omninò inhabilis ad Matrimonium contrahendum, ut rectè dicunt *Salm. d.num* 29.& *Viva d.a.4 in fine*. Sed

Dubitatur 1. an per votum servandæ Castitatis, vel suscipiendi Ordines Sacros solvantur sponsalia etiam ex parte voventis? Si votum antecedat sponsalia, certum est ipsa esse irrita, quia ipsorum promissio, cùm sit de re illicita, non obligat; Dubium igitur est, si subsequantur. *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Nav.c.22.num.27. Laym.c.2,num.6. Pal. p.20.num 6.Cabassut.T.J. l.3.c.17. num* 20. *Ronc. pag.138.q.5.R.4.& 5.Holzm.num* 236. *Spor.n.258. Viva q* 2.*a.4.num* 8.& *Sanch.l.*1.*D.46. num.9. & D.47.num.3.cum S.Antonin. Arm.Sylve.Cord.&c.* item *Tol.Con. Hurt.Fill.Bec Rebb.&c. ap Escob. num.*232.& 235. Ratio, quia Deus non acceptat promissionem rei alteri promissæ,&ab eo acceptatæ; nec ullo jure habetur, quòd sponsalia per hæc vota dirimantur. Neque obstare ajunt textum in *c.Veniens. Qui Clerici vel Vov.* ubi casus fuit, quòd quædam mulier sponsalia contraxit cum certo, cujus sævitiâ (ut narrabatur) postea deterrita, votum emisit castitatis; quô auditô, vir Matrimonium cum alia inivit. Consultus autem Alexander III. respondit: *Mandamus, quatenus* [mulier quæ licentiam nubendi petierat) *si plus non processit, sibi de fide mentita, & voto violato congruam satisfactionem indices, & ei cui vult nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas.* Hunc textum Doctores utriusque sententiæ pro se adducunt, sed revera ille pro neutra parte concludit. Auctores secundæ sententiæ, quos mox recensemus ex verbis illis, *de voto violato. .& licentiam tribuere, &c.* inferunt prædictum votum validum fuisse, & proinde dispensatione indiguisse; ergo, ut dicunt, per simplex votum castitatis, cùm sit validum, jam sponsalia dirimuntur. Sed huic rectè respondent *Palaus, Laym. & Holzm.cum Glossa ibid. verb. Vota violata*, quòd hoc nihil aliud probat, nisi quòd votum satis erat validum respectu ad nuptias cum alio contrahendas, quas mulier intentabat; & ideo Pontifex ipsam declaravit ream de voto violato; sed minimè probat validum fuisse respectu ad virum, cum quo priùs sponsalia contraxerat.

Secunda verò sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l.*12.*c.*11.*num.3. & c.*12. *num* 4. *Petrocorens.to.4.pag* 280.*v.Instabis. Suar.l.2. de Voto c.4 num.*13.*Concina p.*270.*num.7.& 9. cum Gonet. & Led Azor.l.*11.*c.*21 *q.*10.*cum Ricch.Ang.& Major.Escob. num.*233.& 237. *cum Vasq. Diana, &c. Bonac.p.5.num.*13.*cum Soto, Naldo, Gutt. Henr. & Rodr* item *Cajet Turr.Præpos.Lop.Veracr.Manuel, &c.ap.Sanch.l.*1. *D.*46 *num* 7. qui vocat probabilissimam, & communiter probabilem vocant & tutam *Salm.c.2.num 33.Pal.p.20.num.3. & 6.Cabass l.c.& Laym.num.*7. Eamque absolutè docet *D.Thomas Suppl.q.53.a.1.ad* 1. ibi: *Per votum simplex sunt sponsalia dirimenda*. Ratio S. Doctoris est, quia ubi duæ concurrunt obligationes, potior est præferenda. Ratio alia, quam communiùs tradunt, est, quia promissio sponsalium censetur semper facta sub conditione, nisi melior status eligatur. Idque valere dicunt, etiamsi sponsalia fuerint jurata, quia (ut pluries supra dictum est) juramentum sequitur naturam contractûs. Et adest etiam de hoc Decisio S.C. Concilii *ap.Pitton.de Matr.n.*2513.edita 5.Martii an.1701. ubi dictum fuit votum castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines, per electionem melioris statûs irritare sponsalia etiam juramentô firmata. Nec officere ajunt præfatum textum in *c. Veniens*, ubi dicitur *de fide mentita*, ex quo Adversarii arguunt illicitè mulierem vovisse castitatem per sponsalia contracta; Nam probabiliter respondet *Pontius l.c. num.*5. Papam sic dixisse, quia agebatur de foro externo, cùm enim votum fuisset secretum, & sponsalia publica, de his quidem constabat, non autem de voto; unde in foro externo meritò censendum erat fidem fuisse violatam. Item respondent *Petrocor. & Concina*, & fortè meliùs, quòd ideo Pontifex feminam ream dixit de fide mentita, non quia voverat in præjudicium sponsalium, sed quia in fraudem ipsorum, nempe ut Sponsum eluderet, & deinde nuberet alteri per dispensationem voti, quam jam petebat. Utraque sententia est probabilis. Rectè autem inquit *Concina num.*10. quòd si Sponsus votum ederet, ut Sponsam eluderet, scil. petendo dispensationem post votum ut alteri nuberet, tunc graviter peccaret, & priora sponsalia deberet implere. Item dicunt *Salm. d.n.* 33. *cum Reb. & Aversa*, quòd etiamsi sine animo eludendi Sponsus voverit castitatem, si postea obtineat dispensationem voti non poterit aliam ducere, quia prior obligatio non omninò

omninò extinguitur, sed tantùm suspenditur, donec castitas servatur; Sed probabiliter *Bonac. num.* 16. *& Sanch. D* 46.*num* 8. id negant, quia per votum priora sponsalia omninò solvuntur; unde, cùm obligatio illa omninò sit extincta, per dispensationem voti non reviviscit; & huic consentit etiam *Concina l. c.* quamvis addat teneri de honestate Sponsum ducere desponsatam, ut scandala & murmura vitentur.

874 Dubitatur 2. ad quid teneatur vir qui vovit Religionem, Ordines, vel Castitatem, & postea mulierem cognovit sub promissione Matrimonii? Vide dicta *Tom.I.l.3.num.*649. ubi tenuimus *cum Less. Sanch. Lugo, Vasq. Con. &c.* (contra *Laym. Salm. Concin. &c.*) quòd si mulier fuerit inscia voti, non obstante voto, ille tenetur ad Matrimonium, sive ejus promissio fuerit vera, sive ficta; imò etiamsi mulier fuerit conscia voti, probabiliter tenetur petere dispensationem. Utrùm autem casu quo mulier fuerit inscia voti, possit Sponsus eam ducere sine dispensatione? Negant *Salm. de Restit c.*3.*num.*3.*Lugo de Justit. D.*12.*num.*41. *& Pont.l.*6 *c.*12.*num* 8. quia, cùm de facili possit, tenetur utrique obligationi satisfacere. Sed negant *Tamb.Dec.l.*5.*num.*36. *& Spor. de Ma.c.*3.*n.* 601. item *Less. Trull. & Candido ap. Salm.l.c.* quia tunc cessat, sive omninò suspenditur obligatio voti, cùm revera non possit tunc utrique obligationi satisfieri, & prævalcat (ut diximus) obligatio Matrimonii ineundi. Contractô tamen Matrimoniô, eo casu non poterit vir petere debitum; & ideo rectè subdit *Tamb. cum Less.* ad hoc dispensationem obtinendam esse, ut etiam petere valeat.

875 „ X. Per *Matrimonium validum* sponsalia dis„ solvuntur saltem quoad eum, qui non con„ traxit matrimonium; quoad eum verò, qui „ contraxit, non extingui obligationem, si al„ ter expectet, sed suspendi, & matrimonio „ isto soluto, teneri ad implenda sponsalia „ priora, docet *Pont.* contra *Sanch.* qui vult „ omninò dissolvi. Vide *Dian.p.*3.*t.*4.*R.*269.

Quæritur, an per Matrimonium subsequens omninò dissolvantur sponsalia antecedentia? Certum est quòd, durante Matrimonio post sponsalia cum alia contractô, cessat illorum obligatio ex *c. Si inter. de Sponsal. & c.*1.*de Sponso duor.* Dubium est, an, illo soluto per mortem conjugis, urgeat obligatio priorum sponsalium? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Bonac.p.*7.*n.*1. *Laym.c.*2.*in fine. Vuigandt tr.*16.*num.*25.*Concina pag.*272.*num.*13. (qui huic inclinat) *Escob.num.*241. *cum Bec. Fill. Henr. Rodr.Vill.Machad.ac Sanch.l.*1. *D.*48.*num.*3. *cum Palud. Manuel, Gabr. &c. cum S. Bonav.* qui sic ait: *Jurantem sponsalia, aliudque ineuntem Matrimonium ampliùs non obligari*. Ratio, quia obligatio semel extincta nunquam reviviscit ex *c. Quæris. de Consecr. Dist.*4. *Secunda* verò sententia mihi absolutè probabilior affirmat, & hanc tenent *Pontius l.*12.*c.*13. *num.* 4. *Roncaglia pag.*138.*q.*6.*R.*1. *Pal.p.*21.*num.*4. *cum Con.Led.Adriano, &c.ac Salm.c.*2.*num.*39. qui, licèt contrariam probabilem vocent, hanc tamen veriorem putant *cum Gonet, Sylvio, Leand. Vega*, & aliis. Ratio, quia nullo jure probatur, quod sponsalia per Matrimonium subsequens omninò irritentur; non jure positivo, quia nullibi hoc habetur: non naturali, quia obligatio sponsalium, durante Matrimonio cum alia persona inito, utiquè pro illo tunc non obstringit, & ideo suspenditur quidem, sed non extinguitur; prout patet in eo qui post votum Religionis Matrimonium consummaret, hic enim mortuâ conjuge teneretur quidem votum adimplere. Nec valet dicere cum *Sanchez*, quòd hoc procedit quando vinculum superveniens est diversæ rationis, non verò si vincula sint ejusdem, ut sunt Matrimonium, & sponsalia; Nam respondetur, nihil referre quòd obligatio subsequens sit ejusdem vel diversæ rationis, semper ac possit primæ obligationi satisfieri; tantummodo attendenda est conditio vinculi subsequentis: si illud est perpetuum, utiquè extinguitur prima obligatio; si verò est temporale, illa suspenditur donec impleri possit vinculô cessante; prout si quis venderet equum uni, & deinde venderet & traderet illum alteri, casu quo rediret equus in dominium ipsius, certè teneretur eum tradere primo emtori, ut colligitur ex *l.*15. *C. de Reivind.*

876 „ II. Si Sponso *nova superveniat hereditas*, „ ita ut illi Sponsa jam sit inæqualis, non „ habet ideo jus resiliendi: quia non est de„ ceptus in conditione Sponsæ, in qua nul„ la facta est mutatio. Idem est de Sponsa, „ si ipsi hereditas nova superveniat. *Sanch.* „ *Comin.Regin.Dian.p.*3.*t.*4.*R.*286.

Ita cum *Busemb.* sentiunt communissimè *Pal.p.*28.*num.*5. *Sanch.l.*1.*D.*59. *num.*7. *Conc.pag.* 276.*num.*23.*Ronc. pag.*139.*q.*8.*v.Aliqui, & Escob. num.*306.*cum Guttier.* Sed contradicunt *Hurtad. Trullench.Leand.& Ochagav.ap.eund.Escob.num.* 304.

304. (qui probabile putat) eo quòd in tali casu jam accedit notabilis rerum mutatio. Juxta autem primam sententiam dicit *Croix n.* 160. quòd si quis contraxit sponsalia cum una, & postea offeratur ei conjugium cum altera ditiore, non poterit primam relinquere, quia tunc nulla in ea facta est mutatio. Sed si qualitas secundæ Sponsæ esset excedenter melior, ego non auderem Sponsum omninò damnare, si cum illa contrahere vellet; licèt enim in hoc casu non mutetur status Sponsæ, sive sponsalium, tamen (ut communiter dicunt DD.) sponsalia non obligant nisi rebus in eodem statu manentibus; unde sicut non teneretur Sponsus illa exequi cum magno suo damno, ita nec teneri, alicui videri posset, cum amissione magni lucri; talis enim amissio gravi damno æquiparatur ex *l. un. C. de Sentent. quæ pro eo &c.* juxta dicta *Tom.I. l. 3. num.* 301. Et sic invenio in Vita S. Joannis a Capistrano *cap. 9.* sensisse plures Theologos in hujusmodi casu, quamvis ipse S. Joannes contrariæ fuerit sententiæ, a qua revera abscedere nec unquam ego consulere auderem.

877 Quæritur pro complemento hujus puncti, an dissensus Parentum sit causa solvendi sponsalia? Affirmat *Menochius ap. Croix num.* 101. Et sic etiam sentire debent omnes illi qui dicunt Tridentinum *Sess. 24. c. 1.* jam declarasse quòd hujusmodi Matrimonia sine consensu Parentum celebrata, ab Ecclesia sunt prohibita, ita enim dicunt *Petrocor. to. 4. pag. 413. Ronc. pag. 269. q. 3.* atque *Fagnan. Genet. Savr. & Marchant. ap. Episc. Muscettula in sua Dissert. de filiis &c. pag. 10. num.* 11. qui proinde ex præfato textu (*pag. 224. num. 330. ibid.*) infert dissensum Parentum esse verum impedimentum impediens Matrimonium. Sed communiter id negant ipse *Croix l. c. cum Gob. Sanch. l. 1. D. 14 num. 2. Laym. c. 1. num. 14. Holzm pag.* 167. & 287 cum communi ut testatur, *Elbel pag. 368. n. 9* etiam cum communi, *Sporer num.* 202. & *Boss. c. 11. num.* 106. Hi dicunt quòd sponsalia filiorum ex hoc solo capite, quòd sint inita sine consensu Parentum, nequeunt irritari, quia eorum consensus non de necessitate, sed tantùm de honestate a Jure Canonico requiritur. Excipiunt tamen, nisi magnum scandalum ex tali Matrimonio timeatur, eo quòd virtus justitiæ non potest obligare ad actum qui sine peccato impleri nequit; ita *Laym. l. c. v. Enimvero, Nav. c. 16. num.* 18. *Holzm. num. 167. & 266. ac Sanch. l. c. num. 3. cum Cord. Gutt. & Lop.* Et hoc addit *Sanch. ibid. cum Lopez*, valere, etiamsi nulla sit disparitas inter contrahentes. Advertunt tamen ipse *Sanchez, & Holzmann*, cautè considerandum esse hoc scandalum, sæpe enim (ut dicunt) minæ, & discordiarum pericula jactantur, quæ postea, teste experientiâ, ubi nuptiæ contractæ sunt, facilè cessant, & animi conciliantur. Sed redeundo ad quæsitum, ego censeo dicendum cum *Roncaglia pag. 140. q. 9. R 1.* qui citat *Laym. & Gutt.* quòd si Pater injustè dissentiat a tali Matrimonio, filius non potest a sponsalibus recedere, & tam ipse quàm Pater peccarent, si vellent ea dissolvere. Secus verò, si Pater justè contradicat, nempe si Matrimonium vergeret in dedecus Familiæ; tunc enim sponsalia illa non obligant, cùm nemo possit obligari ad exequendam rem injustam. Et idem dicunt *Laymann, & Sanch. ll. cc.* cum aliis communiter, si ex tali Matrimonio magna scandala sint oritura inter propinquos. Posse etiam (addit *Roncaglia R 2.*) filium solvere sponsalia, si Pater justè minetur exheredationem: & ego subdo etiam injustè, quia omnia sponsalia intelliguntur contrahi (ut diximus *num. 863.*) sub hac conditione, si non accedat talis mutatio, unde grave sit contrahere Matrimonium. Excipe, nisi hæc exheredatio jam fuerit prævisa, quia tunc contrahens meritò censetur juri suo cessisse.

878 Resp. 2. In supradictis causis, quando manifestæ sunt, non requiritur auctoritas Judicis ad dissolvenda sponsalia, alioqui requiritur. Quòd si sponsus, cognito suo jure resiliendi, nihilominus carnaliter cognovit sponsam, censetur tacitè suo juri renuntiasse, & sponsalia ratificasse. *Laym c. 1. n.* 23.

Dubitatur 1. An ad sponsalia solvenda semper requiratur auctoritas Judicis? Resp Certum est 1. quòd si sponsalia sunt publica, & causa publica ac certa, non requiritur auctoritas Judicis; & idem dicendum, si sponsalia sunt occulta, & causa occulta: ita *Sanch l. 1. D. 69. num. 3. Pont. l. 12. c. 18. in fine, Nav c. 22. num.* 28. *Holzm. num. 277. & Pal p 21. num. 1. cum Sylve. Val. Gutt. & Rebell.* Certum est 2 quòd si causa est dubia jure, vel factò, omninò requiritur auctoritas Judicis, *Sanch num. 8 Holzm. & Pal. cum Gutt. ll. cc* Quando autem sponsalia sunt publica, & causa occulta, tunc etiam requiritur auctoritas Judicis, sed non sub culpa gravi, nisi inde grave scandalum timeatur; *Pontius c. 18. num. 8. Holzm. l. c. Pal. num.* 2. cum

2. *cum Nav. Lop. & Gutt. ac Sanch. num. 6. cum Sylve. Ang. & Vega*. Si verò causa illa non possit coram Judice probari, nec etiam sub levi auctoritas Judicis exigitur, ut ait *Sanchez n. 7. cum Palud. & Henriq.* Casu autem quô defectus alterius partis jam probari possit, sed sit occultus, debet pars innocens alteram commonere, & minari quòd manifestabit defectum, & si ipsa non acquiescit solutioni sponsalium, licitè poterit defectum ad judicium deferre, ut ajunt *Laym. c. 2. num. 12. Pont. num. 8. Sanch. l. 1. D. 70. num. 2. & Pal. num. 4 cum Con. & Reb.*

Dubitatur 2. quænam probatio requiratur ad solvenda sponsalia? Distinguendum: Si agitur de probando impedimento, sive dirimente sive impediente, tam in foro interno, quàm externo sufficit unus testis juratus, ex *c. Super eo. de Test. & Attest.* etiamsi testis ille sit criminosus, & non citatus, sed a parte productus; & etiamsi clam deponat, & sine manifestatione sui nominis: Ita *Sanch. l. 1. D. 71. num. 2. 3. & 4. Holzm. num. 277. Viva q. 2. a. 9. n. 3. Croix num. 215. & 217. Pal. p. 32. num. 3. cum Gutt. & Salm. c. 2. num. 110. cum Aversa, & Conink.* Et hoc, etiamsi sponsalia fuerint jurata, ut veriùs tenent *Sanch. num. 8. Salm. num. 111. cum Cov. Gutt. Trull. Aversa, & Gabr. ac Pal. n. 6.* (contra *Palud. & Lop. ibid. num 5*) quia testis oculatus & juratus, magis probat quàm fama, quæ certè sufficit ad solvenda sponsalia etiam jurata; vide dicenda a *n. 997. Dub. 2.*

Si verò agitur de probanda alia causa, quæ non sit impedimentum, sed tantùm quæ det alteri jus resiliendi, ut deformitas, fornicatio Sponsæ, &c. quoad forum externum requiruntur saltem duo testes fide digni deponentes sub juramento, ut alii dicunt & communiùs, prout *Sanch. num. 7. Pal. num 8. Laym. c. 2. num 12. & Salm. num. 111. cum Con Gutt. Trull. & Gabr.* Quia (ut ajunt) in *c. Veniens. & c. In omni. de Testib.* dicitur duos testes requiri, ubi agitur de præjudicio tertii. Verùm sufficere unum testem fide dignum dicunt *Paludanus, & Aversa ap. Salm n. 115.* (qui cum *Trullenchio* horum sententiam probabilem putant) quia durum est compellere virum ad ducendam Sponsam, quam ab aliquo fide digno audit, & prudenter jam suspicari potest fuisse fornicatam; Et revera hæc sententia satis probabilis mihi videtur, loquendo de fornicatione Sponsæ, cùm agatur de vinculo perpetuo Matrimonii, & ideo ob talem suscipionem viri prudenter Judex timere potest infelicem exitum ex hoc conjugio proventurum. Et huic sententiæ reipsa expressè consentiunt ipsi *Laymann, & Palaus ll. cc.* dum ajunt quòd, stante probabili timore infelicis exitûs, licitè potest vir a sponsalibus recedere. Quoad forum autem internum, conveniunt DD cum *Sanch. l. 1 D. 73. n. 2. Pal. n. 8. Croix num. 215. cum Gobat. & Salm. num. 108. cum Con. Aversa, & Dic.* sufficere ad solvenda sponsalia unum testem fide dignum, minimè de mendacio suspectum, & testantem de certa scientia; vel etiam opinionem probabilem de causa sufficienti ad solutionem, ut idem *Sanch. l. 1. D. 69. num. 9. Croix num. 217. & Viva q. 2. a. 9. num. 1.* Hinc subdunt *Viva, & Sanchez cum Lopez ibid.* quòd si vir doctus affirmet causam esse sufficientem, licitè poterit pars innocens resilire.

CAPUT II.

De Matrimonio secundùm se.

DUBIUM I.

Quid sit, quæ ejus materia, forma, & minister?

879 *Quid est Matrimonium? Et in quo consistat ejus essentia?*

880 *Quæ sit Materia Sacramenti Matrimonii?*

881 *Ob quem finem liceat nubere?* 882. *Distinguuntur erci fines. Du. 1. An liceat nubere principaliter in remedium concupiscentiæ?* 883. *Du. 2. An ob fines extrinsecos?*

884 *Quomodo peccent contrahentes in mortali?*

885 *Quæ requirantur ad contrahendum Matrimonium per Procuratorem?* 886. *Quid si qui dedit mandatum sine animo contrahendi, antequam Matrimonium contrahatur, mandatum ratificaverit?*

887 *Qualis consensus sufficiat ad contrahendum? An verba sint necessaria ad valorem?* 888. *An sint necessaria de præcepto?* 889. *An sufficiat ad contrahendum donatio annuli, vel traductio Sponsæ?*

890 *An sufficiat consensus conditionatus?* 891. *Quid si conditio est necessaria, aut turpis, aut turpis contra substantiam Matrimonii?* 892. *Quid si apponatur conditio, si Pater consenserit? Du. 1. Quid si Pater taceat?* 893. *Du. 2. Quid si Pater primò dissentit, & postea dissentit?* 894. *Du. 3. Quid si tempore conditionis Pater erat mortuus?* 895. *An impletâ conditione requiratur*

879 „ RESpondeo. Est Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier sibi mutuò legitimè corpora sua tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum prolis suscipiendæ, & remedium concupiscentiæ. Materia ex qua, & proxima, est mutuus consensus externis signis expressus, quatenus habet rationem traditionis. Forma autem est idem consensus, quatenus habet rationem acceptationis. *Suar. tr. 3. d. 2 f. 1. a. 1 Sanch. Vasquez.* Minister non est Sacerdos, sed ipsi contrahentes, quia hi ponunt materiam, & formam. Porrò Matrimonium dicitur ratum, quando contractus est factus, etsi non sit secuta copula carnalis; consummatum verò dicitur, quando ea secuta est.

Matrimonium dicitur a *Matris munere*, ut ait D. Thomas; sive *ut Mater fiat*, ut D. Augustinus. Ante Christi adventum Matrimonium tantùm habebat vim contractûs, sed a Christo fuit postea evectum ad rationem Sacramenti. De Fide autem est Matrimonium esse Sacramentum, ut definivit Tridentinum *Sess. 24 c. 1.* ex illo Apostoli (*ad Ephes. 5.*): *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & Ecclesia*. Unde Matrimonium ut Sacramentum significat conjunctionem spiritualem inter Christum & Ecclesiam.

In Matrimonio, ut habente rationem tam contractûs quàm Sacramenti, tria considerantur, nempe ratio contractûs, vinculum perpetuum animorum cum obligatione reddendi debitum, & copula carnalis. Hoc verò tertium, licèt alia duo ad ipsum ordinem dicant, tamen non est essentialis pars Matrimonii, nam sine copula Matrimonium bene consistere potest. Essentia igitur Matrimonii in ratione Sacramenti consistit in contractu inito per mutuum consensum, quia Sacramentum, cùm contractus perficitur, tum Gratiam producit. In ratione verò Matrimonii propriè dicti, ejus essentia consistit in vinculo conjugali, quod nunquam per se solvi potest.

880 Quæritur, quæ sit Materia, & Forma, & qui Minister Sacramenti Matrimonii? Communis est sententia, Ministros hujus Sacramenti esse ipsos contrahentes, & Formam ipsorum verba consensum exprimentia, ut probabimus in brevi Dissertatione, quam afferemus in fine hujus Dubii ex *num.* 897. Quo verò ad Materiam, magis DD. discrepant; sex sententias enumerat *Sanchez de Ma. l. 2. D. 5.* septem, *Pontius eod tit. l. 1. c. 7.* Duæ tamen sunt plùs receptæ. *Prima*, quam tenent *Busemb. ut supra, & Sanch l. c. num. 6. Salm. tract. 9. c. 3. num. 63. Roncaglia pag. 143. q. 4. R. 1.* & alii plurimi apud ipsos, dicit verba Sponsorum, quatenus exprimunt traditionem corporum, sunt Materia; quatenus verò exprimunt acceptationem, sunt Forma. *Secunda* autem sententia, cui magis adhæreo, & quam tradunt *S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 2. ante §. 1. Petrocorens. to. 4. pag. 203. q. 2. Frassen to. 12 pag. 139. Concl. 1. Abelly pag. 230 q. 1. Holzmann to 2. pag. 321 et 316. Laymann de Ma. c. 2. num. 3. cum Palud. & P. Soto, ac Pontius l. 1. c. 7. cum S. Bonav. Gerson. Vasq. Adrian Comit. & aliis*, dicit Materiam remotam hujus Sacramenti esse corpora contrahentium mutuò tradenda, sive jus mutuum in corpus alterius; Materiam proximam esse ipsam traditionem juris in corpora, factam per verba seu signa consensum exprimentia; Formam verò esse mutuam acceptationem verbis aut signis expressam. De Forma infra loquemur, ut diximus supra. Quòd autem Materia remota sint corpora contrahentium, & proxima sit ipsa mutua corporum traditio, sic probatur. Hoc Sacramentum juxta communem sententiam habet rationem contractûs; sicut igitur in aliis contractibus res sunt materia remota, consensus expressus per verba est forma, & traditio rei est materia proxima contractûs, nempe applicatio formæ ad materiam remotam; ita in Matrimonio, corpora (sive jus in corpora), sunt materia remota: consensus expressus per verba, est forma: ipsa autem traditio juris in corpora, est materia proxima, quæ fit per applicationem formæ ad materiam remotam, nempe ad jus quod transfertur. Contractus autem Matrimonii ad Sacramenti rationem elevatus id habet speciale, quòd ad hoc ut transferatur dominium juris in corpora contrahentium, non requiritur realis traditio rei, ut exigitur in aliis contractibus, sed sufficit sola voluntas externè expressa, ut docent S. Ambrosius *de Instit. Virg. c. 6.* ubi: *Non defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis*. Et S. Joannes Chrysost. *Hom. 32. in Matthæum*: *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas*.

881 „ 1. Validè, & licitè contrahi potest cum „ pacto continentiæ, sine intentione prolis, „ & remedio concupiscentiæ. Ratio est, quia „ non pugnat cum essentia Matrimonii. Et „ patet exemplô Beatæ Virginis, & Sancti „ Josephi.

„ 2. Non videtur licitum, contrahere tantùm propter voluptatem carnis, vel vanitatem: quia finis debet esse saltem honestus. „ *Nav. c. 22. num. 79 Sanch. l. 2. d. 29. q. 3.*

„ 3. Licitè contrahitur in remedium concupiscentiæ, nihil aliud intendendo; modò „ proles positivè non impediatur: hoc enim „ sub mortali non licet. *Con. d. 25. d 2. num.* „ *16. Pontius l 1. c. 21. Hurt. Perez d. 18. f. 7. num.* „ *6 ex 1. Cor. 7.* Hinc etiam conjuges possunt abstinere ab usu conjugii, & optare, ne plures accipiant liberos, quàm possint alere, „ dummodo, ut dixi, positivè non impediant, „ nec abortum procurent. *Perez l. c. Bon. q. 4.* „ *p. 1. num. 12 Nav. c. 16* &c.

„ 4. Licitè etiam contrahitur ob fines honestos extrinsecos fini intrinseco Sacramenti (qui est mutua animorum conjunctio, & conjugum sanctificatio), non contrarios, ver. gr. ad pacem inter regna, vel „ illustres familias componendam, vel splendorem familiæ conservandum. Ita contra „ *Sanch* & *Sylv.* docent *Præp. Pont. Gasp. Hurt.* „ *Dian. p. 3 t. 4. R. 219.* V. *Per. dist. 18. f. 7. n. 7.* „ ubi cum *Dian. l. c.* etiam permittit, ob divitias, & nobilitatem.

„ 5. Validè sed illicitè contrahitur cum intentione negandi debitum, vitandi prolem, „ vel etiam non educandi, mæchandi, &c. „ nisi tamen talis intentio in pactum deducatur, idest nisi adjiciatur tanquam conditio obligans ad aliquid contrarium essentiæ „ matrimonii. Unde invalidè contrahit, qui „ vinculum matrimonii vult tantùm durare „ per annum, vel reservat sibi potestatem „ adulterandi, vel non reddendi debitum debitè exigenti. V. *Perez f. 6. & ll cc.*

882 Tres fines in Matrimonio considerari possunt, fines intrinseci essentiales, intrinseci accidentales, & fines accidentales extrinseci. Fines *intrinseci essentiales* sunt duo, traditio mutua cum obligatione reddendi debitum, & vinculum indissolubile. Fines *intrinseci accidentales* pariter sunt duo, procreatio prolis, & remedium concupiscentiæ. Fines autem *accidentales extrinseci* plurimi esse possunt, ut pax concilianda, voluptas captanda, &c. His positis certum est 1. quòd si quis contraheret, positivè excludendo fines intrinsecos substantiales Matrimonii, nempe animô non reddendi debitum, vel contrahendi ad tempus, non solùm peccaret, sed nullum iniret Matrimonium; ita communiter omnes cum *D. Thoma in 4. D. 31. q 1. a. 3.* Certum est 2. quòd si quis excluderet duos fines intrinsecos accidentales, non solùm validè, sed etiam licitè posset quandoque contrahere, prout si esset senex, & nuberet sine spe procreandi prolem, nec intenderet remedium concupiscentiæ; sufficit enim ut salventur fines substantiales ut supra; & sic contraxerunt B. Virgo cum S. Joseph, qui utiquè non intenderunt procreationem prolis, nec remedium concupiscentiæ, & tamen validum quidem & licitum conjugium inierunt, ex *Matth. c 1.* ubi: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.*

Dubitatur 1. An venialiter peccet, qui nubit principaliter ob remedium concupiscentiæ? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenet *S. Thomas Suppl q. 49 a 5. ad 2.* quem sequuntur *Nav. c. 22. num. 9. Natal. Alex. a 3. reg. 3. Concina to. 10. de Ma, pag 293. num. 5. Bossius c. 10. num. 263. cum Sylve. Henriqu. & Led. ac Sanch l. 1. D. 29. n. 26.* Id probant ex auctoritate plurimorum Ss. Patrum. Item probant ratione, quia, licèt remedium concupiscentiæ sit etiam finis honestus Matrimonii, finis tamen primarius est procreatio prolis; unde contra rationis ordinem est, ut finis secundarius præ primario eligatur. *Secunda* verò sententia non minùs communis, nec minùs probabilis, negat ullo modo peccare, modò contrahens non excludat finem procreandæ prolis; ita tenent *Palaus p. 10. n. 3. Roncaglia pag. 134. q 2. R. 2. Croix l. 6. p. 3. num 236. Holzmann num. 180 Boss. to. 2. c. 7. n. 43. Salm c. 3. num. 28 cum Con & Dic. Pontius l. 1. c. 21. num. 4. cum P. Soto, Gabr. Almain. Cov. & c.* item *Caj t. Major, Durand. Ricch Palac. Sà, Ilet. Philarch. Anglès, Perez, Ugolin. & c. ap. Sanch. l. 9 D. 9. num. 3.* Et id quod dicunt de Sponsis, idem asserunt de Conjugibus, qui copulam habent principaliter ad concupiscentiam sedandam. Ratio hujus sententiæ est, quia Matrimonium est a Deo institutum non solùm ad prolem procreandam, sed etiam in remedium concupiscentiæ, ut probatur ex Apost. 1. *Cor. 7 2* ubi: *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & unaquæque suum virum.* Huic tamen textui respondet D. Thomas *l. c.* sic dicens: *Si aliquis per actum*

Matri-

Matrimonii intendat evitare fornicationem in Conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti; sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas; & secundùm hoc est peccatum veniale; nec ad hoc est Matrimonium institutum nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus. Sed veniâ tanti Doctoris (cujus sententiis universè obsequi in ceteris ego studui) magis propria videtur interpretatio S. Joannis Chrysostomi, cujus verba mox infra afferam, & quem sunt sequuti *Estius*, *Salmeron*, & *Cornelius*, nempe quòd illud *propter fornicationem*, non intelligitur de vitanda fornicatione Conjugis, sed propria; Idque videtur patere ex contextu ejusdem Apostoli in dicto *cap.* 7. ubi dicitur: *Bonum est homini mulierem non tangere; propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat*. En quomodo Apostolus viris consilium præbet, ut abstineant a tactu mulierum; si verò ipsi in periculo sint incontinentiæ, ne incidant in fornicationem, remedium non solùm permittit, sed suadet, dicendo, *unusquisque suam uxorem habeat*. Et quamvis addat: *Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium*. Id tamen profert pro iis qui non sunt incontinentes, quibus tantùm permittit nubere, sed suadet a nuptiis abstinere, dum ait: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego*. Neque hìc *indulgentia* importat permissionem culpæ venialis, veriùs enim (ut ait *Pontius cum Estio*, *Salmerone*, & *Cornelio*) indulgere non est veniam dare ad leviter peccandum, sed permittere ut licitum. Cùm autem D. Paulus sermonem revocat ad eos qui sunt in periculo incontinentiæ, non solùm permittit, sed etiam ipsos ad nubendum absolutè hortatur, dicens (*vers.* 9.): *Quòd si non se continent, nubant; melius est enim nubere quàm uri*. Tò enim *nubant* veriùs hortationem, quàm permissionem, importat. Hinc S. Joannes Chrysostomus explicans textum Apostoli, inquit unam ex causis, cur Deus instituerit Matrimonium, esse ut vitetur incontinentia, en ejus verba: *Quæ igitur fuit causa conjugii? Et cur illud datum est divinitus? Audi Paulum dicentem*; Ad vitandas scortationes quisque suam uxorem habeat &c. *Ut scortationem vitemus, ut moderemur concupiscentiam, contenti uxore propria, hoc nobis affert conjugium, hic ejus fructus, hoc inde lucrum est, in hoc quærendæ nuptiæ, ut ad vitam pudicè degendam nos adjuvent*. Ita S. Doctor *Hom.* 9. *to* 6. *col.* 19 Ad auctoritates Ss Patrum quæ opponuntur, respondet *Auctor Petrocorens. to.* 4. *p.* 442. *v. Sed quia*, quòd ideo Patres Conjuges damnant, quia eos libidinis impetum sequi supponunt. Ad rationem autem contrariæ sententiæ, nempe quòd sit deordinatio eligere finem secundarium præ primario; Respondetur, quòd deordinatio quidem esset, si ordinaretur finis primarius ad secundarium, sed non si ex duobus finibus licitis secundarius præ primario eligatur. Hujusmodi tamen fines intrinseci accidentales vel procreandæ prolis, vel vitandæ incontinentiæ, ut honesti sint, oportet ut referantur ad Deum, si non actualiter, saltem virtualiter, aut habitualiter, ut communiter tradunt *Sanch. l.* 8. *D.* 9. *num.* 3. *Pont. l.* 10. *c.* 8. *num.* 2. & *Boss. to.* 2. *c.* 7. *num.* 17. *cum Reg. Gill. Fill &c.*

Dubitatur 2. An sit licitum contrahere Matrimonium principaliter ob fines accidentales extrinsecos, nempe ob voluptatem captandam, pacem familiarum conciliandam, & similia? 883 *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l.* 1. *c.* 21. *num.* 13. *Pal. p.* 10. *num.* 3. & *Salm. c.* 3. *num.* 29. *cum Cajet. Con.* & *Gabr.* ac probabilem putat *Sporer num.* 298. *cum Tamburr.* modò non excludatur finis debitus intrinsecus ut supra. Ratio, quia semper ac finis debitus retinetur, non est illicitum nuptias ad fines indifferentes ordinare; tunc enim finis (v. gr. voluptatis) non est principalis, sed tantùm impellens ad contrahendum Matrimonium, quò jam cohonestatur voluptas. *Secunda* sententia negat, & hanc tenent *D. Thomas in* 4. *D.* 31. *q.* 2. *a.* 3. *Sporer num.* 297. *Tamb. tr.* 4. *c.* 2. §. 3. *num.* 11. *Roncaglia pag.* 144. *q.* 2. *R.* 2. *in fine*, & *Sanch. l.* 6. *D.* 11. *num.* 4. citans S. August. & S. Anselm. Ratio, quia non potest esse immune ab aliqua deordinatione, velle ordinare rem sacram ad profanam, & Matrimonium contrahere ob fines alienos ab illis per quos nuptiæ sunt licitæ. Ego puto distinguendum: Si finis sit per se honestus, nimirum pax populi, amor inter consanguineos, honoris familiæ conservatio, sanitatis tuendæ, & similis, tunc puto dicendum cum *Busemb. ut supra n.* 4. *Pontio l. c. Con. D.* 25. *dub.* 1. *num.* 14 & *Palao d. n.* 3. (qui id habet ut certum, contra *Sanch.*) licitè Matrimonium contrahi, quia hæc non est deordinatio, ut mox supra diximus, eli-

gere aliquem ex finibus secundariis honestis præ fine primario, modò iste non excludatur. Secus verò, si finis non sit honestus, nempe si sit voluptatis, vel cupiditatis divitiarum, aut vani honoris, ut tenent *Busemb. num. 2. cum Nav. & Sanch. & Viva q. 3. a. 2. num. 4.* cum communi.

884 „ 6. Contrahentes, ut non peccent, debent „ esse in gratia, etiam tunc, quando per pro- „ curatorem contrahunt: quia verum Sacra- „ mentum suscipiunt, licèt dormiant. Secus „ est de procuratore, per quem contrahunt, „ uti & de Sacerdote copulante; quia nec su- „ scipit, nec administrat Sacramentum, sed „ tantùm ut testis assistit. *Card. de Lug. de Sacr.* „ *d. 6 s. 9. n. 155.* * (*Ita etiam Salm c. 3. n. 89. cum* „ *Sanch. & communi. Peccaret autem mandans,* „ *si tunc esset in mortali, eodem modo ac si per* „ *se contraheret; Ronc. pag. 143. q. 6. & Bon p. 5.* „ *n. 12. cum Reb. Con. Gutt. &c. Et peccaret qui-* „ *dem duplici peccatò sacrilegii: primò quia indi-* „ *gnè susciperet Sacramentum: secundò quia indi-* „ *gnè ministraret, ut dicemus n. 897. & sequ.* „ *Sed hoc ultimum probabiliter non est mortale,* „ *juxta dicta de Sacr. in gen. num. 32. cùm Spon-* „ *si non sint Ministri ad tale Sacramentum con-* „ *secrati:*) *

885 Notandum hìc quòd, ut Procurator contrahat Matrimonium nomine alterius, plura requiruntur, scil. I. Speciale mandatum; ad quod autem non requiritur scriptura, sed sufficit si detur oretenus, ut dicunt *Sanch. l. 2. D. 11. n. 4. & 14. Salm. c. 3. num. 97. in fin. & Pal. p. 9. n. 7. cum Gutt. & Perez.* Nec requiritur diversitas sexûs, unde bene hoc officium gerere possunt duo mares, vel duæ feminæ, ut *Sanch. num. 15. & Pal. ibid. cum Guttier.* II. Ut mandatum sit de contrahendo cum determinata persona; vide *Salm. l. c.* III. Ut Procurator per se contrahat; non potest enim ipse alium delegare, nisi habeat expressam & specialem a mandante licentiam. Et hæc tria habentur expressè in *c. fin. de Procurat. in 6.* IV. Ut mandatum non sit revocatum (nec etiam mentaliter) a mandante, antequam Matrimonium celebretur; *Sanch. num. 6. Pal. num. 2. & Salm. num. 98. cum. Pontio, & Bonac.* Et hoc currit, etiamsi revocatio fiat tacitè, nempe si quis mandatum dederit contrahendi cum una, & postea celebret sponsalia cum alia; *Sanch. num. 10. & Pal. d. num. 2. cum Cov. Con. & Gutt.* V. Ut Procurator ostendat mandatum Parocho & testibus, & coram eis contrahat Matrimonium, juxta formam Tridentini. Non requiritur autem, ut coram eisdem tradatur mandatum Procuratori ex parte mandantis; *Sanch. num 23. & Salm. num. 102. cum Pontio, Bonac. &c.* VI. Ut Procurator limites mandati non excedat. In hoc tamen advertendum, quòd si conditio sit requisita a mandante, scil. ut contrahatur cum tali dote, tali tempore, &c. si non servatur conditio, Matrimonium erit nullum; *Sanch. num. 17. Roncaglia pag. 143. q. 6. & Con. D. 24. du 9. num. 67.* Si verò conditio sit requisita a jure, nempe ut contrahatur præmissis Denunciationibus, obtentâ licentiâ Episcopi, &c. tunc validum erit Matrimonium sine ipsis initum, ut communiter dicunt *Bonac. p. 5. num. 8. Sanch. num. 18. Nav. c. 27. num. 78. & Salm. num. 101. cum Pal. Trull. Reg. Diana,* &c. Quia Matrimonium sine illis per se est validum, quamvis illicitum; ergo sic etiam, cùm celebratur per Procuratorem; talis enim forma apponitur ad ritè faciendum actum, sed non ut conditio, sine qua mandatum sit invalidum.

886 Quæritur hìc, an qui dederit mandatum sine animo contrahendi, sed ante celebrationem Matrimonii mandatum ratificavit, tunc validè Matrimonium contrahatur? Negant *Palaus p. 9. n. 2. & Conink. D. 27. du. 7. n. 72.* quia mandatum illud, deficiente animô contrahendi, fuit nullum, & ideo non potuit solo consensu reconvalidari, sed oportet ut denuo consensu expresso constituatur. Sed meritò affirmant *Sanch. l. 2. D. 11. n. 13. Bon. p. 5. n. 6. Ronc pag. 143 q. 6. & Salm. c. 3. n. 104. cum Trull.* Ratio, quia procurator ideo validè contrahit, in quantum suis verbis significat voluntatem non jam præteritam, sed præsentem mandantis; sufficit igitur, quòd tempore quô contrahit, adsit voluntas mandantis, ut valeat actus. Hæc videtur probabilior, sed primam non censeo improbabilem. In talibus autem nuptiis Parochus interrogare debet procuratorem: *Vis in uxorem Luciam nomine N. N.?* Et feminam: *Vis in maritum Franciscum, mediante præsenti suo procuratore?* Vide *Salm. num. 107.* Matrimonium autem per epistolam contrahitur, quando unus, e. g. Sponsus scribit ad Sponsam, se illi tradere in maritum, & ex tunc eam acceptare in uxorem; & Sponsa idem rescribit viro, & uterque postea epistolas legit coram Paroco, & testibus. Sed quando vir scribit feminæ, se illi in virum tradere, & acceptare illius consensum ex tunc quo illa præstiterit, tunc, licèt femina

mina non rescribat, sufficit, ut Matrimonium contrahatur, si femina coram Parocho, & testibus literas aperiat, & consensum præstet; ita *Sanch. l. 2. D. 12 num. 3. Salm c. 3. num.* 108. *cum Diana, & Vill. ac Pal. p. 9. num. 11. cum Nav. Mol. Con. Henr. & Gutt.*

„ 7. Conjux habet potestatem in alterius „ corpus, sed non ad exercendam libidinem „ generationi adversantem.

887 „ 8. Requiritur consensus de præsenti, verbô, scriptô, aut nutibus expressus. Sufficit „ tamen exprimere per alium, ut si parentes „ pro filiis contrahant, his tacentibus. V. „ *Dian. p. 3. t. 4. R* 272. * (*Id quod dictum est* „ *de sponsalibus filiorum, quæ ipsis tacentibus* „ *a Parentibus contrahuntur* (*vide ex num.* 838.) „ *idem dicitur de ipsorum Matrimonio tali mo-* „ *do inito. Vide Salm. c. 6. num. 61. cum D.* „ *Thoma, Sanch. Bon. Covarr. &c.*) * Sufficit „ etiam 2. si alterius consensui præcedenti, & „ non revocato, alterius accedat. Unde si „ quis coram Parocho non verè consenserit, „ satisfacit consentiendo postea. V. *Dian. l. c.* „ *R.* 292.

Certum est apud omnes (exceptis paucis quos refert *Bossius c. 3. num.* 41.), ad contrahendum validè Matrimonium verba non esse necessaria, ut docent *D. Thomas in 4. D. 27. q. 1. a. 2 qu. 2. ad 2. & 3. Bellarm. de Matr. c. 8. Sanch. l. 2. D. 31. num. 5. Roneaglia pag. 144. q. 1. & Bossius num. 44. cum Panorm. Nav. Cov.* & alii passim. Probatur ex *c. 23. de Sponsal.* ubi muti & surdi validè quidem nubunt; & ex *c. un. §. Fin. de Desponf. impub. in 6.* ubi dicitur ad Matrimonium filiæ sufficere consensum Parentum, si ipsa taceat; item ex *c. Is qui fidem de Sponsal.* ubi olim Sponsalia per copulam in Matrimonium transibant. Ex quibus Canonibus infertur, verba non esse necessaria, cùm ibi sufficiat ad contrahendum consensus signis tantùm expressus, & etiam præsumptus. Clariùs id probatur ex *c. Tuæ fraternitati. 25. de Sponsal.* ubi ad quæsitum: *Utrùm ex solis verbis Matrimonium contrahatur?* Innocentius III. sic respondit: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum, sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de præsenti; nam surdi & muti possunt contrahere Matrimonium per consensum sine verbis.*

888 An autem verba sint necessaria de præcepto? Alii affirmant ut *Aversa, Cornejo, & Rodriq. ap. Salm. c. 6. num.* 52. Et probant ex verbis mox supra relatis (in *cit. cap. Tuæ fraternitati*): Sunt necessaria, *quantum ad Ecclesiam, verba, &c.* Et ideo sentiunt peccare graviter Sponsos, qui signis tantùm consensum exprimunt, cùm possint verbis. Alii autem negant verba esse de præcepto; ita *Pontius l. 2. c. 7. num. 14. Pal. p. 7. num. 7. Viva q. 4. a. 2. num. 1. & Diana p. 3. tr. 4. R.* 248. Quia (ut ajunt) nullibi patet tale adesse præceptum. Respondent autem ad præfatum textum, Pontificem ibi minimè intendisse excludere alia signa consensum exprimentia, & dixisse necessaria esse verba *quantum ad Ecclesiam*, non quoad substantiam actûs, sed quoad faciliorem conjugii probationem. Et sic sentit etiam *Glossa ibid. v. Verba*, dicens: *Non contrahitur sine verbis, vel per aliquod aliud, per quod intelliguntur consentire.* Ac ideo ait *Pontius*, Tridentinum *Sess. 24. c. 1.* nihil aliud requirere, nisi quòd *Parochus, virô & muliere interrogatis, & eorum mutuô consensu intellectô, dicat, Ego vos conjungo, &c.* Alii verò probabiliùs dicunt verba requiri, sed tantùm sub culpa veniali; ita *Sanch. l. 2. D. 31. num. 10. Roneaglia pag. 144. q. 1. R. 2. & Bossius c. 3. num. 48. cum Con. Fill. Led. & Henr.* quia aliàs ageretur contra consuetudinem Ecclesiæ. Sed a tali culpa bene excusaret verecundia, aut alia rationabilis causa.

889 Certum autem est, quòd donatio annuli, vel traductio Sponsæ in domum Sponsi de se non sunt signa sufficientia ad contrahendum Matrimonium, nisi hæc ex consuetudine loci habeant consensum significare; ita communiter *Sanch. l. 1. D. 22. num. 1. & 3. Pontius l. 2. c. 1. n. 3. & Salm. c. 6. n.* 60. & alii passim. Sufficiens verò est signum, si viro exprimenti consensum femina manum porrigat, ut communiter AA. citati. An autem sufficiat, si manum non retrahat a viro manum portigente? Pariter affirmant *Pontius num. 8. & Viva q. 4. a. 2. num.* 1. Sed veriùs huic contradicit *Sanch. l. c. num. 6. ex c. 1. de Sponf. duor.* ubi sic dicitur: *Fides autem consensus est, quando, etsi non stringit manum, corde tamen, & ore consentit ducere.* Unde non sufficit ad contrahendum, quòd alter manum non retrahat, quando fides datur, sed insuper requiritur ut ille ore consensum exprimat; ita etiam *Glossa v. stringit.*,

890 Quæres, an sufficiat consensus conditionatus? „

„ Resp. 1. Sufficit conditionatus, sub conditione de præterito, vel præsenti, stante „ conditione: quia tunc contractus non su- „ spen-

spenditur. * (*Et hoc currit etiamsi conditio esset turpis scilicet*: Te volo, si fornicatti; si odiô habes inimicum meum. *Tunc enim non verificatâ conditione, Matrimonium est nullum, quia omninò ibi deest consensus.*)*

Resp. 2. Sufficit sub conditione necessaria de futuro, dummodo contrahentes non intendant suspendere tantisper consensum, v. gr. *duco te, si cras sol oritur*. Item sub conditione de futuro impossibili, v. g. *si cœlum tetigeris*, vel de futuro turpi, modò non repugnet substantiæ matrimonii, & consensus sit absolutus, v. g. *si patrem occideris*. Ratio est, quia tales conditiones habentur pro non adjectis. *Sanch. l. 5. d. 15. Mol. Fill. Less. l. 2. c. 18. d. 15. Lay. Bon.*

Resp. 3. Non sufficit sub conditione de futuro, quæ sit contra substantiam obligationis matrimonialis, v. gr si prolis generationem impedire velis maleficiô, vel victum comparare adulteriô. Patet ex *c. fin. de cond.* V. *Sanch. l. 5. d. 10. Con. d. 29. dub. 3. Fill.* &c.

891 Si igitur conditio de futuro est necessaria, nempe *si Pater tuus morietur; si cras sol occidet*, *&c.* de se non suspendit Matrimonium, ut communiter dicunt *S. Thomas in 4 D. 29. q. 2. a. 3 qu. 3. Ronc. pag 145. q. 4. R. 1. Holzm. n. 341. & Salm. c. 7. num 9 &* 10. cum aliis. Dicitur *de se*, nam si contrahens sic dicens intendit velle expectare tempus talis conditionis, tunc Matrimonium suspenditur usque ad illius eventum; *Ronc. & Holzm. ll. cc. & Salm. num.* 12. *& Concina pag.* 207. *num.* 30. Si verò conditio esset turpis, tunc distinguendum: Si illa sit contra substantiam Matrimonii, nempe contra bonum Sacramenti, fidei, vel prolis, tunc utiquè nullum reddit Matrimonium. Secus verò si conditio esset alio modo turpis (vel si esset impossibilis,) hæc enim, licèt in aliis contractibus nullum contractum redderet, saltem ante impletionem ipsius, ut dicunt *Holzm. num* 344. *& Viva q. 4. a. 6. num. 5. ex Instit. §. 11. de Inu. stipul.* tamen in Matrimonio habetur pro non adjecta; ita expressum est in *c. finali de Condit. appos &c.* ubi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri*: Contraho tecum, si generationem prolis evites: vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas; *matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Ratio est, quia, quando conditio est turpis, vel impossibilis, tunc præsumit Ecclesia adesse absolutum consensum contrahentium. Unde benè advertunt *Pontius l. 3 c 4 num 9. Bess c. 10. num. 112. Salm. c. 7. num. 2 & Viva q. 4 a. 6. num 5.* quòd si partes nollent verè contrahere, nisi verificatis his conditionibus, tunc Matrimonium esset quidem invalidum. In dubio tamen præsumendum est illas appositas esse jocô, & non animô suspendendi consensum, ut ajunt *Sanch. l. 5. D 3. num 15. Pontius d. num. 9. Ronc. pag. 145 q 5 R. 2. Holzm. & Viva ll. cc.* ex *c. fin. de Sentent. &c.* ubi in dubio semper judicandum pro valore Matrimonii.

892 Quæritur autem hic, quid dicendum, cùm Matrimonium celebratur sub conditione, *si Pater meus consenserit?* Resp. si conditio est de præsenti, vel præterito, stante consensu Patris, jam valet Matrimonium, etiamsi contrahentes illum ignorent. Quando verò conditio est de futuro, tunc omninò suspenditur Matrimonium usque ad eventum conditionis; hæc certa sunt apud omnes, vide *Sanch. l. 5. D. 7. num. 3. et Pontium l. 3. c. 13. num. 23.* Sed

Dubitatur 1. Quid dicendum, si Pater taceat? Respondetur: tunc pensandæ sunt circumstantiæ, nam si conjectura sit talis quòd Pater taceat quia dissentit, puta si Pater taceat ne fortè Domino, vel Amico displiceat; tunc taciturnitas habenda est pro dissensu; Secus si conjectura sit, quòd ideo tacet quia sibi placet; ita *Sanch. l c. num.* 11. *et Concina pag.* 210. *num.* 34. In dubio autem de consensu vel dissensu Patris, standum est intentioni contrahentium, an ipsi contenti fuerint, vel ne, quòd Pater positivè non contradicat, ut ait *Bonac. q. 2. p.* 10. *num.* 20. Sed quid si dubium sit de hac intentione nubentium? *Angelus, Ledesma, & Dicast. ap. Salm. c. 7. num.* 58. dicunt tunc requiri positivum consensum Patris, & meritò id probabile *Salmant.* putant, quia conditio debet impleri in specifica forma, ex *l. Qui heredi. §. 1. et l. Mævius. ff. de Condit. et demonstr.* At communiùs, & etiam probabiliter ajunt *Roncaglia pag. 147. q. 7. R. 1. Bon. l. c. Viva q. 4. a. 6. num.* 7. cum communi ut asserit, *Sporer. num. 326. Sanch. l. 5. D. 7. num. 12. cum Adr. Præp. Nav. Lop. etc. ac Salm. num* 59. *cum Henr. Sylvest. Cornejo, Lcand etc.* hujusmodi taciturnitatem habendam pro consensu, quia talis conditio, *si Pater consentiet*, juxta communem

munem sensum intelligitur, si positivè non dissentiet. Idque tantò magis locum habebit, si Pater moriatur antequam dissentiat, ut rectè inquit *Viva l.c.* contra *Pont. l. 4 c. 17 num. 15.* Benè autem advertit *Roncaglia l. c. Reg. in prax.* 2. quòd Parochi sine urgentissima causa nunquam admittere debent hæc Matrimonia conditionalia, propter plura inconvenientia & difficultates, quæ deinde occurrere possunt contra ipsorum validitatem.

893 Dubitatur 2. Quid si Pater certior factus primò dissentit, & postea consentit, an tunc censeatur impleta conditio? Negant *Sanch. l. 5. D. 7. num 10 Pontius l 4 c. 17 num. 15. Ronc. pag. 146. q 7. R. 1. & Salm. c. 7. num. 57 cum Soto, Con. Perez, Dic &c.* quia, positò dissensu Patris, jam deficit conditio apposita pro Matrimonio, & ideo possunt contrahentes ab eo recedere, etiamsi Pater postea consentiat; obligatio enim semel extincta ampliùs non reviviscit. Oppositum verò tenent *Sylvester, Lopez, Tabiena, &c. ap. Sanch. num. 9.* quia (ut ajunt) tunc contrahentes adhuc perseverant in eodem proposito & animo se obligandi. Hæc ratio, per se loquendo, mihi non probatur; sed valde probabilis videtur hæc secunda sententia, si Pater post breve intervallum consensit, ut dicunt *Palaus p. 11. §. 2. num 7. Navar. c. 22. num. 61. & Viva q. 4. a. 6. num. 7. cum Hurt. & Con.* Ex communi enim intelligentia verba talis conditionis morali modò accipiuntur, idest si Pater acquiescat intra aliquod breve tempus juxta arbitrium prudentum. Sicut e converso Matrimonium probabiliùs dicendum est invalidum, si Pater post consensum mox dissentit, ut *Viva l. c. & Concina pag. 210 num 34.*

894 Dubitatur 3. Quid si tempore conditionis positæ de consensu Patris, Pater erat jam vità functus? Respondetur: Si contrahentes jam conscii erant de morte Patris, tunc conditio illa habetur ut non adjecta, tanquam impossibilis; ita communiter *Palaus p. 11. §. 2. num. 9 Salm c 7. num 59 cum Henr. Bonac. p. 10. num 20. cum Con. Gutt & Fill. ac Sanch. l. 5. D. 7 num. 19. cum Nav. Sylvest Lop. Led. & Prep.* Majus dubium est, si tunc inscii erant, an valeat Matrimonium? Negant *Nav. c. 22 num. 63 ac Sylvc. Prep. & alii apud Sanch.* quia conditio consensûs, quæ possibilis reputabatur, non potest ampliùs verificari. Sed probabiliùs *Sanch num. 19. Pal l. c. cum Con & Salm d num 59. cum Henr.* affirmant, quia conditio illa intelligitur apposita, ne contra voluntatem Patris Matrimonium fieret, quæ ratio, Patre defunctò, jam cessat.

An autem valeat contractus Matrimonii aut sponsalium inter impeditos aliquo impedimento dirimente, initus sub conditione: *Si Papa dispensaverit?* Vide super hoc dicta *Tom. I. l. 3 num 650* & hoc *l 6 num. 850.*

895 „ Resp. 4. Consensus sub conditione honesta de futuro est contractus sponsalium tantùm, & non Matrimonii, quia hic debet esse de præsenti. Ob quam rationem non incipiet validari Matrimonium sine novo consensu, postquam conditio impleta fuerit, ut docet *S. Th.* cum aliis apud *Sanch.* Etsi *Fill. Laym.* & alii quidam putent contrarium esse probabile, eo quòd contractus celebratus sub conditione honesta futura, hâc impletâ purificetur. Quod concedit *Bon. q 2. p. 10. num. 20.* si contrahentes in eodem consensu manserint, saltem virtualiter. „

Quæritur, an, impletâ conditione in Matrimonio, requiratur novus consensus? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Suarez de Rel. l. 6. c 12. num. 18 Concina pag. 208 num 28. Pontius l. 3 c. 14. num 5. cum Soto, Val. Cov & Led.* item *Trull Villal. Gonet, &c. ap. Salm c. 7 num 66.* qui cum *Sanchez* probabilem vocat; Et huic videtur favere *D. Thomas Suppl. q 47. a 5.* ubi ait: *Aut (conditio) est contingens, ut datio pecuniæ, vel acceptatio Parentum, & tunc idem est judicium de tali consensu, qui est per verba de futuro; unde hoc non facit Matrimonium.* Ratio 1. est, quia, cùm Matrimonium non solùm sit contractus, sed etiam Sacramentum, non potest pendere a futura conditione, nam omnia Sacramenta statim aut valida, aut nulla esse debent. Ratio 2 quia, licèt in aliis contractibus possit transferri dominium ad tempus, in Matrimonio tamen dominium corporum debet tradi in perpetuum; & ideo oportet, quòd impletâ conditione novus apponatur consensus. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Laym c. 7 num 2. Bonac. p. 10 n. 20. Pal p. 11. § 2. num. 5. Nav c. 22. n 62. Ronc. pag. 147 q 7 R. 2 Sanch l 5. D. 8 num 5 cum Palud P. Soto, & Henr ac Salm c 7 num 67 cum Con Perez, Dic. Aversa, Gabr. Reb & Cornejo.* Ratio, quia Matrimonium, esto sit etiam Sacramentum, habet tamen rationem contractûs; omnes autem contractus, impletâ conditione, sine novo consensu perficiuntur ex *l. Hæc venditio 7. ff. de Contrahenda emtion.* Et sic respondetur

1. ratio-

1. rationi. Respondetur ad 2. quòd dominium non traditur pendente conditione, sed eâ verificatâ, tunc enim, cùm consensus præcedens virtualiter perseveret, Matrimonium de conditionato fit absolutum. Nec revera huic sententiæ contradicit *D. Thomas*, dum S Doctor *l. c.* tantùm loquitur independenter ab implemento conditionis; & ideo meritò dicit quòd pendente conditione non potest illud dici verum Matrimonium, sed quòd interim æquiparatur sponsalibus, ita ut non liceat nuptias inire cum alio. Utraque sententia est probabilis, at hæc secunda videtur probabilior. Cæterùm rectè dicunt *Viva q. 4. a. 6. num 4 & Croix l. 6. p. 3. num. 762.* consultius esse eo casu iterum contrahi Matrimonium.

896 Notandum hìc, quòd differt conditio a demonstratione, causâ, modo, die; Quia *demonstratio*, sive *causa* adjecta (puta, si quis dicat: *Duco te, quæ es virgo*, vel *quia es virgo*) non vitiat, nec suspendit Matrimonium (etsi causa sit falsa, aut turpis, etiam contra substantiam Matrimonii, ut *Sanch. l. 5. D. 19. num 2.*); Nam, licèt ille non contraheret, si sciret eam non esse virginem, præbet tamen tunc absolutè consensum, qui non impeditur, nisi ab errore circa substantiam, sive circa conditiones substantiales Matrimonii; sed vide *n. 1012.* Neque suspendit *modus*, si dicatur v.g. *duco te, ut mihi inservias* Ita *Salm. c. 7. n. 5.* & *Viva qu. 4 art. 6. num. 2.* Etiamsi modus sit de re turpi, aut impossibili: *Duco te, ut occidas*, &c. Ratio, quia consensus non pendet a modo, sicut pendet a conditione. Et etiamsi (ait *Viva cum Pal.*) modus sit contra substantiam Matrimonii, scil. *Duco te, ut adulterium facias*, &c. Sed probabiliùs contradicunt huic *Salm. num. 6. cum Sanch.* Quia non videtur habere animum contrahendi, qui intentionem habet contractui oppositam.

Utrùm autem *dies* appositus suspendat contractum, puta, si dicatur: *Duco te post tres dies?* Negat *Sanch. ibid. num. 11.* Sed probabiliùs affirmant *Viva cum Con. Hurt. Perez*, & *Salm. num. 3.* Quia contrahens tunc non intendit ponere perfectum consensum, nisi post tertium diem.

897 **DISSERTATIO**

De Ministro, & Forma Sacramenti Matrimonii.

Alii dicunt Ministrum Matrimonii esse Sacerdotem assistentem, & Formam ipsius verba: *Ego vos in Matrimonium conjungo, etc.* Ita *Canus de Locis Theol. l. 8. c. 8. Juenin Instit. Theol. de Matr. q. 2. c. 2. Concina to. 10. pag. 191. num. 5. Tournely to. 11. pag. 58.* Idque probabile putant *Estius l. 4. D. 26. §. 10* & *Habert de Ma. c. 4.* citans pro hac sententia *Toletum l. 7. de Ma.* sed non bene, *Toletus* enim *ibi c. 2.* expressè dicit Formam Sacramenti Matrimonii esse consensum contrahentium; si igitur consensus nubentium est Forma, ipsi necessariò sunt Ministri; nam (ut rectè ajunt *Bellarm. de Matr. c 7 et Frassen q. 3 a. 3.*) qui in Sacramento Formam applicat materiæ, ille utiquè est Sacramenti Minister. Momenta autem hujus primæ sententiæ afferentur infra in objectionibus quibus respondebimus. *Secunda* verò sententia communis, quæ videtur moraliter certa, dicit ipsos contrahentes esse Ministros hujus Sacramenti; & Formam esse verba, quibus ipsi consensum exprimunt; ita Bellarminus, qui vocat sententiam nostram communem in Scholis (ut fatetur etiam ipse *Canus*), & contrariam novam ac falsam, *Gonet Man. de Ma. c. 7. Frassen eod. tit. q. 3. a. 1. Cabassut. T. J. l 3. c. 18 n 1.* cum communi omnium Theologorum, *Laym. c. 2. num. 2. Abelly pag. 200 q. 1. et 2. Elbel Wigandt tr. 16. n. 10 Holzmann pag. 322 et 320. Barbosa Alleg 32. num. 169. Suarez de Sacram. q 65. D. 10. Sc. 1. Bon. p 4. num. 5. cum Con. Reb Gutt. Fill. Reg. Rodr. etc. commun Pontius l. 1. c 8. num. 3. cum Vasqu et Led.* N. SS. P. Benedictus XIV. *de Synodo l. 7. c. 28. cum Gotti, Raynaud & C de Laurea, Fagnan. to. 4. in c. Quod nob. de Clandest. desp. num. 51.* ubi ait opinionem contrariam esse periculosam in Fide, *Sanch. l. 2. D. 6. cum Lop. Vega, Henr. & Manuel*, qui vocant oppositam temerariam, *Merbes. de Matr. q 6.* qui testatur omnes Theologos asserere opinionem *Cani* nunquam fuisse probabilem, refertque *Vasq & Led* asserere eam non posse defendi sine nota, & *Scotum*, *ac Lovald.* vocare temerariam Nostram sententiam tenent quoque expressè *D. Thomas in 4. D. 26. q 2 a. 1. ad 1. & Dist. 28. q 1. a 3.* (cujus verba referemus in resp. ad 1. Object.) *et Scotus in 4 D 26. q. 4. num. 14.*

Probatur 1. quia Tridentinum *Sess. 24. c. 1.* declaravit omnia conjugia clandestina, scil. sine assistentia Parochi celebrata, esse vera & rata, idque negantes anathemate damnavit. Matrimonia autem Fidelium non possunt dici rata, nisi sint Sacramenta; Si ergo Matrimonia

monia clandestina olim fuerunt rata, ac propterea Sacramenta, dicendum quòd non Parochus est Minister, sed ipsi contrahentes. Quòd autem Matrimonia ideo sint rata, quia sunt Sacramenta, probatur ex D. Augustino *l. de Bono conjug. c. 24.* ibi: *Bonum nuptiarum per omnes gentes in causa generandi est; quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti*. Item *c. 8. Sed in nostrarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fecunditas uteri*. Et inde nascitur (ut dicit *c. 7.*) vinculum indissolubile; sine enim Sacramenti ratione, Fidelium nuptiæ tantam firmitatem non haberent: *Quod nequaquam puto tantum valere potuisse, nisi quoddam Sacramentum adhiberetur. Nec tamen nisi in civitate Dei nostri ejus talis est causa cum uxore, scilicet indissolubilitatis Sacramenti*. Et clariùs probatur ex *c. Quanto. de Divort.* ubi Innoc. III. sic ait: *Etsi Matrimonium Infidelium verum existat, non tamen est ratum. Inter Fideles autem verum & ratum existit, quia Sacramentum Fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum* (nota), *ut ipsum in conjugibus illo durante perduret*. Nec dicas illud *conjugii Sacramentum* non intelligi de Sacramento Matrimonii, sed de ejus vinculo, utpote symbolicè significante conjunctionem Christi cum Ecclesia, adeo ut Matrimonia per solum Baptismum (dictum *Sacramentum Fidei*) evadant rata, cùm Infideles convertuntur ad Fidem, esto non fiant Sacramenta. Nam respondetur non esse verum quòd Matrimonia Infidelium per solum Baptismum fiant rata, idest omnimodè indissolubilia; licèt enim conjugia Infidelium naturâ suâ etiam indissolubilia sint, tamen, accedente aliquâ urgenti causâ, adhuc post conversionem ad Fidem, aliquando solvi possunt (modò non fuerit consummata post conversionem), prout refert *Cardenas in Prop. Innoc.* XI. *Diss. 2. n. 550.* Urbanum VIII. declarasse die 20. Octob. an. 1626. & rursus 7. Sept. 1627. his verbis: *Nos attendentes hujusmodi Infidelium Matrimonia non ita censeri, quia necessitate suadente solvi possunt*. Et N. SS. P. Benedictus XIV. *de Synodo l. 6. c. 4. n. 5.* refert S. Pium V & Gregorium XIII. solvisse post conversionem ad Fidem quædam Matrimonia in infidelitate contracta. Si ergo Matrimonia clandestina Fidelium ante Concilium, ideft sine assistentia Parochi celebrata, ideo fuerunt rata, quia Sacramenta, ergo non Parochus, sed ipsi contrahentes sunt hujus Sacramenti Ministri.

Probatur 2. ex Florentino, ubi: *Septimum est Sacramentum Matrimonii, ut quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ secundùm Apostolum. Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus*. Si igitur contrahentes per consensum verbis expressum sunt causa efficiens Matrimonii, ipsi ergo sunt Ministri, non solùm contractûs (ut aliqui perperam explicant), sed etiam Sacramenti, nam Concilium suscipit explicandum non quidem contractum, sed Sacramentum, dicens: *Septimum est Sacramentum Matrimonii*.

Probatur 3. ex eod. Trident. *d. Sess. 24. c. 1.* ubi in clausula irritante Matrimonium dicitur: *Qui aliter quàm præsente Parocho... contrahere attentabunt, inhabiles reddit, & hujusmodi contractus nullos esse decernit*. Non dicitur, qui aliter quàm præsente Parocho, & verba proferente, sed tantùm, *Qui aliter quàm præsente Parocho*; si igitur non irritatur Matrimonium tacente Parocho, sed tantùm absente, ergo verba Parochi non sunt de essentia Matrimonii, & consequenter ipse non est ejus Minister. Sed dices ex hoc inferri quidem, quòd absente Parocho Matrimonium est nullum, etiam quoad contractum, sed non deduci quòd præsente Parocho, & tacente, validus sit non solùm contractus, sed etiam Sacramentum. At respondetur, quòd ratio Sacramenti non distinguitur a ratione contractûs, dum communiter dicunt Theologi contractum Matrimonii fuisse a Christo evectum ad rationem Sacramenti. Et quòd nostram sententiam tenuerint Patres Concilii, censendum est ex eo quòd communiter Theologi (quorum judicium debet credi Patres Concilii fectatos fuisse) ante Concilium asserebant, Ministros Sacramenti Matrimonii esse ipsos contrahentes, ut testantur *Bellarm. d. c. 7. & Pontius l. c. num. 7.* atque fatetur ipse *Canus*, asserens (ut diximus) hanc sententiam esse communem Scholarum; & *Dom. Sotus in 4. D. 26. q. 2. a. 3.* scripsit nullum suo tempore ausum fuisse oppositum scribere; & licèt *Canus* citet pro se *Guilelmum Parisiensem*, tamen *Bellarm. & Petrocorens.* explicant illam nuptiarum benedictionem, quam requirit *Guilelmus*, esse conditionem, non autem formam Sacramentum Matrimonii constituentem. Item *Bellarm.* ait alios AA. quos affert *Canus*, non loqui de Benedictione quam dat Sacerdos, dum assistit, & dicit, *Ego vos con-*

conjungo &c. sed de Benedictione quam dat Sacerdos in Missa, de qua loqui, ait idem *Bellarm.* pariter Pontifices a *Cano* adductos, & quæ (ut patet) non potest esse forma Sacramenti, cum ibi nulla sint verba, quæ forma Sacramenti videantur.

898 Objiciunt I. Solos Sacerdotes esse legitimos Sacramentorum Ministros ex illo Apostoli (1. Cor. 4.): *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei.* Et ideo dicunt statutam esse formam, ut habetur ex Rituali, quam Parochus super nubentes proferre debet, dicens: *Ego conjungo vos in Matrimonium.* Ideoque addunt, aliquos SS. Patres (quos refert *Bellarm. c. 8.*) dixisse quòd Matrimonia per Sacerdotes sanctificantur. Sed respondetur cum *S. Thoma Dist. 26. qu. 2.* qui sic dicet: *Verba quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale. Sacramentale*, idest quædam sollemnis cæremonia, quæ ex præcepto Ecclesiæ requiritur. Et hoc est, quod SS. Patres intelligere volunt. Id clariùs patet ex eodem Tridentino *cit. cap. 1. Sess. 14.* ubi non dicitur, quòd Sacerdos absolutè proferre debet formulam prædictam, *Ego conjungo &c.* Sed quòd *vel eam dicat, vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Formula verò illa alium sensum non præsefert, quàm si Sacerdos diceret (ut dicunt *Frassen, & Sanchez*): *Ego approbo, & benedico nuptias vestras in faciem Ecclesiæ.* Verum autem non est, quòd omnia Sacramenta non per alios quàm per Sacerdotes ministranda sint, cùm Laici etiam quandoque sint legitimi Ministri Sacramenti Baptismi; Christus enim constituit Ministros Sacramentorum, juxta uniuscujusque Sacramenti naturam; & quia contractuum natura est, ut per solum consensum nubentium ineantur, ideo in Matrimonio, quod consistit in contractu ad Sacramentum elevato, non alios Ministros Christus constituit, quàm ipsos nubentes, qui per eorum consensum formam Sacramenti ministrarent.

Objiciunt II. Concilium Coloniense an. 1536. ubi *p. 7. c. 4.* sic habetur: *Quod Sacramentum* (scilicet Matrimonii) *si quis sicut decet acceperit, accedente Sacerdotali Precatione, confert donum Spiritûs, quò vir diligat uxorem, sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Ex quo inferunt, quòd si per Benedictionem Sacerdotis donum Spiritûs confertur, ergo per illam conficitur Sacramentum. Sed rectè respondent *Frassen, & Bellarm. ll. cc.* quòd ex verbis istius Concilii potiùs deducitur oppositum; nam illa ex suo sensu non significant, quòd per Precationem Sacerdotalem conficiatur Sacramentum, sed potiùs quòd, Sacramentò jam confectò, Precatio illa accedat, quâ donum conferatur Spiritûs Sancti, preces Sacerdotis exaudientis. Tantò magis quòd Enchiridion, ejusdem Concilii nomine deinde vulgatum, expressè dixit, *verba conjugum, quibus ipsi mutuò dant sibi fidem, esse verbum* (idest formam) *quò fit Sacramentum.*

Objicit III. *Canus* testimonium Evaristi Papæ in *c. Aliter. Caus. 30. q. 5.* ubi dicuntur Matrimonia contracta sine benedictione Sacerdotis præsumi adulteria vel fornicationes potiùs, quàm legitima conjugia. Sed bene respondet *Bellarm. l. cit. c. 8.* hìc loqui Pontificem de probatione Matrimonii quoad forum externum, eo quòd Ecclesia in foro externo non judicat legitima conjugia illa quæ non probantur per Sacerdotis testimonium, præsumendo tunc defuisse mutuum consensum; Nisi (ut subditur in eodem textu) voluntas propria suffragaverit; Ergo ubi adest voluntas contrahentium, legitimum initur Matrimonium, licèt in foro externo aliud præsumatur. Quòd autem Evaristus certè ibi loquatur de foro externo, sapienter ait *Bellarminus*, ipsum Canum negare non posse, nam Tridentinum expressè declaravit conjugia clandestina esse vera Matrimonia, dum e converso Evaristus non jam dicit ea non esse Sacramenta, sed vocat adulteria, & fornicationes; unde, ne dicatur Tridentinum contradixisse testimonio Evaristi, id quod Evaristus dicit, necessariò de foro externo intelligendum. Alia objicit *Canus* quibus faciliùs respondetur, ut videre poteris apud *Bellarm. cit. cap. 8.*

899 Ex nostra autem sententia infertur 1. quòd Matrimonia quæ per Procuratorem celebrantur, quia sunt legitimi contractus, ideo vera etiam sunt Sacramenta, nec opus est, ut contrahentes postea coram Parocho se sistant ad Matrimonium ratificandum; *Sanch. l. 2. D. 11. n. 27. & Bellarm. c. 7. & 8. cum Nav. Soto*, & aliis, contra *Canum*. Infertur 2. quòd conjugia malitiosè contracta coram Parocho reluctante, & benedictionem denegante, sunt quidem graviter illicita, sed valida & vera Sacramenta, ut dicunt omnes pro nostra sententia allati; & hoc etiamsi Parochus affectet nolle intel-

ligere,

ligere, nempe oculos & aures claudendo, ut sentiunt *Pontius l.5. c.29. num. 22. & Salm. c 8. num.67 cum Led.& Leand* (contra *Bon.& Trull. ac Sanch. l.3. D.39. num. 6.*) ex Decreto S. C. apud *Farinac.* ubi ad quæsitum: *Et quid si Parochus adfuisset, nihil tamen eorum quæ agebantur vidit vel audivit, utrùm tale Matrimonium sit nullum?* S. C. respondit: *Matrimonium non valere, si non intellexisset; nisi ipse Parochus affectasset non intelligere*. Infertur 3. quòd Matrimonia coram Parocho, & testibus semel celebrata cum occulto impedimento dirimente, sublatô impedimentô per dispensationem, vera evadunt Sacramenta per consensum absente Parocho præstitum; vide dicenda *num.* 1114. Infertur 4. quòd Parochus, si assistat Matrimonio existens in mortali, non peccat graviter, quia non conficit, nec ministrat Sacramentum; ita *Sanch. l. 2. D. 6. num. 2. & Bonac. p. 4. num. 5. cum Suar. Con. Henr. Gutt. & Reg.* Utrùm autem requirantur de præcepto gravi verba Parochi, *Ego conjungo vos, &c.* vel alia juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum, ut dicitur in Tridentino *cit. Sess. 24. c. 1.?* Negant *Bonac. p. 8. num.* 4. qui citat *Sanch. Con. Gutt. &* alios putantes earum omissionem esse tantùm venialem ob parvitatem materiæ; Sed affirmat *Barbosa de Potest. Episc. Alleg.* 32. *num.* 170. *cum Rebell. Henr. & Salsedo*, & hoc mihi magis placet.

D U B I U M II.

De usu Matrimonii.

A R T I C U L U S I.

An usus Matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus?

900 *Actus conjugalis illicitus est I. Si Matrimonium est nullum.*
II. Si Matrimonium est dubium.

901 *Qu. I. An liceat contrahere cum dubio de impedimento? 902. Qu. II. An cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti? Qu. III. An cum opinione probabili probabilitate facti?*

903 *Qu. IV. An in dubio de valore Matrimonii jam contracti liceat petere & reddere? Et signanter an Uxor non certa de morte primi viri teneatur reddere secundo? 904. Dub. I. An, contractô Matrimoniô bonâ fide, superveniente dubiô, liceat petere post diligentiam? 905. Dub. 2. Quid si adsit opinio probabilis tantùm pro nullitate Matrimonii? 906. Dub. 3. An, Nuptiis initis cum dubia fide, dubitans post diligentiam possit petere? 907. Dub. 4. An in dubio positivo judicandum sit in favorem Matrimonii contracti? 908. An Conjux teneatur credere alteri asserenti se fictè consensisse? Quid si audiat impedimentum a testibus fide non dignis? Quid si audiat ab uno fide digno?*

909 *III. Illicita est copula, si fiat cum periculo sanitatis. Dub. 1. An liceat petere, si alteruter Conjugum laberat leprâ, morbô gallicô, & simili? 910. An liceat petere post balnea, aut sectionem venæ, vel cum febri? vel an statim post prandium? 911. Dub. 2. An tempore lactationis?*

912 *IV. Si fiat ob voluptatem.*

913 *V. Si fiat mente adulterâ. Quid si Conjux ad se excitandum delectetur de pulchritudine alterius personæ? 914. Quid si delectetur de copula aliena?*

915 *VI. Si fiat modô indebitô. 816. Qu. I. An sit mortale incheare copulam in vase præpostero? 917. Qu. II. An coire situ innaturali? 918. Qu. III. An cohibere seminationem post copulam inceptam? 919. An autem uxor, virô se retrahente post seminationem, possit ipsa statim tactibus se excitare ad seminandum?*

920 *VII. Si fiat in loco indebito.* (Remissivè ad Tom. I. l. 3. num. 458.)

921 *VIII. Si fiat tempore indebito. 922. Qu. I. An liceat Conjugi coire die Communionis?* (Remiss. ad num. 273. & 274. in hoc lib. VI.) *923. Qu. II. An in diebus festivis? 924. Qu. III. An tempore prægnationis? An autem, seclusô periculô abortus, sit venialis coitus cum prægnante? 925. Qu. IV. An liceat coire tempore menstrui? 926. Qu. V. An tempore purgationis post partum?*

927 *Licitus est autem usus Matrimonii I. Propter prolem. II. Ad vitandam incontinentiam.* (Vide dicta num. 882. Dub. 1.) *III. Propter alios fines honestos.* (Vide dicta num. 883. Dub. 3.)

928 *Qu. I. An aliquando vir teneatur petere? 929. Qu. II. An aliquando uxor? 930. Qu. III. An Conjux prohibitus petere ob votum, vel affinitatem contractam, possit aliquando petere? 931. Qu. IV. An liceat petere excommunicato, & an ab excommunicato?*

932 *An & quando liceant tactus, aspectus, & verba turpia inter Conjuges? 933. Qu. I. An sint mortales inter ipsos tactus & aspectus turpes seclusô periculô pollutionis? 934. Qu. II. Quid si periculum pollutionis jam prævideatur 935. Perpenduntur quidam tactus enormiter turpes. 936. Qu. III. An peccet graviter Conjux turpiter seipsum tangens altero absente? 937. Qu. IV. An si morosè delectetur de copula habita vel habenda?*

900 „ RESp. Per se est licitus & honestus. Quod „ est de fide, & patet ex 1. *Corinth.* 2. „ *Uxori vir debitum reddat*. Per accidens est „ illicitus in sequentibus casibus.

„ I. Si Matrimonium a parte rei sit nullum: „ quod tamen, si uterque ignorat, non pec- „ cat, nisi materialiter. Si uterque, vel al- „ ter id certò sciat, non potest, quòcunque „ etiam periculò propositò, uti matrimoniò. „ Unde si non potest sine periculo vitæ, aut „ famæ detegere impedimentum, nec sperare „ dispensationem, debet vel ingredi religio- „ nem (si necdum consummavit), vel fu- „ gere, vel petere divortium (ob conjugis „ sævitiam v. gr. vel adulterium, si tale sit) „ vel certè omnia incommoda patienter su- „ stinere. *Bonac. q.* 8. *p.* 8. *num.* 10.

„ II. Si Matrimonium sit dubium. Et qui- „ dem, si alter tantùm dubitet, is non pot- „ est petere debitum; reddere tamen tene- „ tur, cùm alter habeat jus petendi. Si uter- „ que dubià fide contraxit, vel dubitat de „ ejus valore, neutri petere, aut reddere li- „ cet ante veritatis indagationem. *Vasq. Sanch.* „ *Dian. Bard. d.* 6. *tr.* 11. *p.* 7. §. 3. Secus post eam „ *Bon. q.* 4. *p.* 4. v. supra l. 1. *t.* 1. *c.* 2. *d.* 3.

Piget me de hac materia, quæ tantam præfefert fœditatem, ut castas mentes ipso solo nomine perturbet, longiorem habere sermonem; Sed utinam non esset hæc materia tam frequens in Confessionibus excipiendis, ut non oporteret omninò Confessarium plenà tractatione, sed sufficeret compendiò instructum esse! Ignoscat mihi propterea castus lector, si fusè de ea hìc loquar, & ad casus particulares, qui deformiorem exhibent turpitudinem, descendam. Quod si cui mirum videatur, Auctores ceteroqui prudentes ac pios de hac re fusiùs pertractasse, & minutas etiam variorum casuum circumstantias descripsisse; audiat clarissimum virum Ludovicum Bail, qui (*to.* 2. *Concilior. pag.* 811.) ab hac censura doctissimi Thomæ *Sanchez* egregium opus de Matrimonio vindicat, his verbis: *Licèt quædam de materia fœdorum actuum tangat, turpior est Infernus; & si fœdus est sermo, fœdius est in peccato putrescere, ut ait Petrus Blessensis. Ille Auctor aliquas spurcitias movet, sed ad ægrotantium curationem. Si Angeli essent homines, talibus non indigerent.*

901 Quæritur I. An liceat Matrimonium contrahere cum dubio de impedimento dirimente? Antequam diligentia adhibeatur ad veritatem assequendam, certum est non licere: Post verò diligentiam adhibitam, communiter docent DD. posse contrahi Matrimonium cum opinione probabili probabilitate juris de carentia impedimenti, modo opinio illa sit universe vel certe ab AA. recepta ut probabilis; ita *Sanchez de Matr. l.* 1. *D.* 6. *num.* 18. *Palaus tr.* 28. *D.* 3. *p.* 4. §. 9. *num.* 4. *Cardenas in prop.* 1. *Innoc XI Diss.* 2. *num* 525. & 528. *Viva in eand. Prop. num.* 29. *in fine*, *Suar.* 3. *p. to.* 3. *q.* 67. *a.* 8. *Dub. ult. Croix l.* 6 *p.* 1. *num.* 117. & *p.* 3. *n* 527. *ac* 538. & *Boss. to.* 1. *Mor. ti.* 1. § 51. *ex. num.* 1928. & *Mazzotta to.* 4. *pag.* 220. & *Holzmann to.* 2. *pag.* 369. *num.* 491. cum communi: hancque sententiam vocant tutam & moraliter certam *Carden. l. c. Holzm. num.* 492. *Viva d. num* 29. & *Croix d. n.* 117. cum aliis. Nec obstat dicere, quòd cum opinione probabili non liceat Sponsis administrare Sacramentum Matrimonii; Nam respondetur, quòd eo casu non ministratur Sacramentum cum sola opinione probabili, sed cum morali certitudine; quando enim adest opinio probabilis de jure, quòd non subsit impedimentum, tunc Ecclesia ex antiquissima consuetudine præsumitur contractum Matrimonii approbare, & omne removere impedimentum, ut communiter dicunt præfati AA. cum aliis, & fusè probat *Cardenas l. c. a num.* 542. pluribus Decisionibus Rotæ Romanæ, ac quadam Declaratione Urbani VIII.

Advertendum tamen 1. quòd si dubium vertat circa mortem prioris conjugis, tunc sive sit negativum sive positivum, non licet Matrimonium contrahere (quidquid dicat *Boss. to* 2. *c.* 2 *n.* 41. & *Vidal ad Vvigandt tr.* 16. *Casu post n.* 52.), quia cùm possideat prius conjugium, non potest secundum iniri cum præjudicio prioris, nisi constet (saltem moraliter) de morte prioris conjugis, ut expressum habetur in *c. Dominus de Secund. nupt.* Advertendum 2. cum *Palao p.* 4. §. 9. *num.* 4. quòd si constet de impedimento, & non constet de ipsius dispensatione, tunc non potest Matrimonium contrahi, neque post contractum peti debitum, tunc enim pariter possidet impedimentum. Secus verò, si constet de dispensatione, & dubitetur de ejus valore, quia tunc possessio stat pro valore dispensationis. Hoc tamen valet, si impedimentum sit de jure Ecclesiastico, sed

902 Quæritur II. An, stante impedimento probabili de jure naturali, liceat contrahere Matrimonium cum opinione pariter probabili de insubsistentia impedimenti? Respondeo: Per

se

se loquendo non licet, quia illicitum est ministrare Sacramentum Matrimonii cum opinione tantùm probabili de illius valore, ut patet ex prop. 1. damnata ab Innoc. XI. quando contra adsit etiam probabilitas impedimenti etiam de jure naturali, nempe si dubium vertat de solutione prioris Matrimonii, tunc enim Ecclesia nequit dispensare, ut potest & præsumitur jam dispensare, cùm adest dubium positivum (ut diximus) de impedimento juris tantùm Ecclesiastici. Dixi *per se loquendo*, nam urgente gravissimâ causâ poterit Matrimonium contrahi, modò accedat Declaratio Summi Pontificis tanquam unici Interpretis Legis Divinæ. Et sic refert *Cardenas in d. Prop. 1. Diss. 2. n. 553.* olim declarasse Urbanum VIII. Delatò enim ad ipsum dubiò per Joannem de Lugo, postmodum Cardinalem, an Matrimonia quorumdam Infidelium Indorum in Regno Paraquariæ in Infidelitate contracta essent valida? & an ipsi post Baptismum tenebantur accipere primam uxorem ex pluribus quas habuerant, vel an poterant eligere quam malebant? Pontifex indictò Consultò dixit, quòd ubi Doctorum sententiæ utrinque probabiles intercederent, sequerentur opiniones pro conditione locorum ac hominum Barbaris favorabiliores; vide dicta *n. 897. v. Prob 1.*

Quæritur III. An liceat Matrimonium contrahere cum opinione probabili non solùm juris, idest ex Doctorum auctoritate, sed etiam facti nempe cùm ex utraque parte adest facti probabilitas pro existentia & pro carentia impedimenti? Affirmant *Tamburr. Dec. l. 1 c. 3. §. 3. num. 27. ac Bonac. & alii ap. Croix l 6. p. 1. n. 118.* Sed rectè negant *Cardenas in Prop. 1. Innoc.* XI. *Diss. 2. num. 524. & 629. Viva in eand. Prop. n 29. & Croix l.c. cum Gormaz, ac Aversa.* Ratio, quia, licèt Ecclesia præsumatur supplere sive dispensare in impedimento, quando adest probabilitas orta ex jure, ut mox supra diximus; attamen hoc non procedit, quando habetur probabilitas tantùm orta ex facto, quæ non fundat nisi semiplenam probationem, ut explicat *Carden. num. 629.* Quò suppositò, non licet in Matrimonio contrahendo uti primâ sententiâ; nam quamvis probabilis esset prima opinio, quòd cum sola probabilitate facti pro carentia impedimenti præsumatur Ecclesia etiam dispensare; tamen, cùm hæc opinio non sit communiter aut certè recepta tanquam probabilis (prout quidem esse debet ad præsumendum quòd Ecclesia suppleat, ut rectè dicunt *Carden. num. 624. & Croix l 6. p. 1. num. 117.* cum *Aversa & Gorm.*), & cùm agatur de valore Sacramenti, non possumus opinionem illam tutò sequi.

Dicunt autem *Sanch. l. 8. D. 6. n. 18. Carden n. 527. Viva in dicta prop. 1. num. 31. & Tamb. Dec. l. 1 c. 3. v. Matrimonium, num 1. cum Merolla*, idque probabile putat *Croix l. 6. p. 3. n 533. cum Spor. Gob. Krim. &c* quòd in quæstione facti, si adsint utrinque conjecturæ, istæ non constituunt nisi merum dubium negativum, & ideo si dubium de impedimento non possit vinci, licitè contrahitur Matrimonium, quia tunc standum est pro libertate. Sed huic opinioni contradicunt *Palaus tr. 1. D. 3 p. 8. num. 10. Less Auctar. v. Matrimonium, Cas. 10. Contin. Tournely to. 2. de Imped. pag 245 num. 1. Roncaglia pag 152 q 5. in fin. Renzi to. 1. pag. 45. q 4 cum Vidal, & Laym l. 1. tr. 1. c. 5. num. 23. cum Henr. & Veracr.* Meritòque non approbant rationem ab Adversarii adductam, quamvis enim in aliis contractibus, non obstante dubio negativo de inhonestate contractûs, licitum sit illum inire, si dubium vinci non possit, quia tunc standum est pro libertate; Matrimonium tamen, quia non solùm habet rationem contractûs, sed etiam Sacramenti, non potest contrahi cum materiâ dubia; sicut & in aliis Sacramentis non licet uti materiâ dubiâ extra casum necessitatis, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis, juxta Prop. 1. damnatam ab Innoc. XI. Tantùm igitur prima sententia posset dici probabilis, si probabilis esset opinio eorum quos retulimus *Tom. I. l. 1. num. 32* dicentium præfatam Propositionem fuisse proscriptam non ratione periculi frustrationis Sacramenti, sed ratione charitatis erga suscipientem, ne privetur fructu Sacramenti, si fortè opinio de ejus valore non sit vera. Et eo casu advertit *Croix d. num. 533.* cum aliis, partem dubitantem teneri ad monendam alteram de tali dubio, ne hæc exponatur periculo gravium incommodorum. Quòd si verò (addunt *Sanch.* & *Carden. num. 528.*) in tali dubio præsumtio urgeret pro impedimento, & nulla esset præsumtio pro illius carentia, v. gr. si vir coierit; & postea dubitet an seminarit, vel an intra vas aut extra, tunc præsumtio orta ex communiter contingentibus est pro impedimento, & impediendum est Matrimonium. Secus autem, si adsit præsumtio in contrarium, nempe si vir seminaverit prope vas; tunc

881 „ 1. Validè, & licitè contrahi potest cum „ pacto continentiæ, sine intentione prolis, „ & remedio concupiscentiæ. Ratio est, quia „ non pugnat cum essentia Matrimonii. Et „ patet exemplô Beatæ Virginis, & Sancti „ Josephi.

„ 2. Non videtur licitum, contrahere tantùm propter voluptatem carnis, vel vanitatem: quia finis debet esse saltem honestus. „ *Nav. c. 22. num. 79 Sanch. l. 2. d. 29. q. 3.*

„ 3. Licitè contrahitur in remedium concupiscentiæ, nihil aliud intendendo; modò „ proles positivè non impediatur: hoc enim „ sub mortali non licet. *Con. d. 25. d 2. num. 16. Pontius l 1. c. 21. Hurt. Perez d. 18. f. 7. num. 6 ex 1. Cor. 7.* Hinc etiam conjuges possunt abstinere ab usu conjugii, & optare, ne plures accipiant liberos, quàm possint alere, „ dummodo, ut dixi, positivè non impediant, „ nec abortum procurent. *Perez l. c. Bon. q. 4. p. 1. num. 12 Nav. c. 16* &c.

„ 4. Licitè etiam contrahitur ob fines honestos extrinsecos fini intrinseco Sacramenti (qui est mutua animorum conjunctio, & conjugum sanctificatio), non contrarios, ver. gr. ad pacem inter regna, vel „ illustres familias componendam, vel splendorem familiæ conservandum. Ita contra „ *Sanch & Sylv* docent *Præp. Pont. Gasp. Hurt. Dian. p. 3 t. 4. R. 219.* V. *Per. dist. 18. f. 7. n. 7.* „ ubi cum *Dian. l. c.* etiam permittit, ob divitias, & nobilitatem.

„ 5. Validè sed illicitè contrahitur cum intentione negandi debitum, vitandi prolem, „ vel etiam non educandi, mæchandi, &c. „ nisi tamen talis intentio in pactum deducatur, idest nisi adjiciatur tanquam conditio obligans ad aliquid contrarium essentiæ „ matrimonii. Unde invalidè contrahit, qui „ vinculum matrimonii vult tantùm durare „ per annum, vel reservat sibi potestatem „ adulterandi, vel non reddendi debitum debitè exigenti. V. *Perez f. 6. &c ll cc.*

882 Tres fines in Matrimonio considerari possunt, fines intrinseci essentiales, intrinseci accidentales, & fines accidentales extrinseci. Fines *intrinseci essentiales* sunt duo, traditio mutua cum obligatione reddendi debitum, & vinculum indissolubile. Fines *intrinseci accidentales* pariter sunt duo, procreatio prolis, & remedium concupiscentiæ. Fines autem *accidentales extrinseci* plurimi esse possunt, ut pax concilianda, voluptas captanda, &c. His positis certum est 1. quòd si quis contraheret, positivè excludendo fines intrinsecos substantiales Matrimonii, nempe animô non reddendi debitum, vel contrahendi ad tempus, non solùm peccaret, sed nullum iniret Matrimonium; ita communiter omnes cum *D. Thoma in 4. D. 31. q. 1. a. 3.* Certum est 2. quòd si quis excluderet duos fines intrinsecos accidentales, non solùm validè, sed etiam licitè posset quandoque contrahere, prout si esset senex, & nuberet sine spe procreandi prolem, nec intenderet remedium concupiscentiæ; sufficit enim ut salventur fines substantiales ut supra; & sic contraxerunt B. Virgo cum S. Joseph, qui utiquè non intenderunt procreationem prolis, nec remedium concupiscentiæ, & tamen validum quidem & licitum conjugium inierunt, ex *Matth. c. 1.* ubi: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.*

Dubitatur 1. An venialiter peccet, qui nubit principaliter ob remedium concupiscentiæ? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenet *S. Thomas Suppl. q. 49 a. 5. ad 2.* quem sequuntur *Nav. c. 22. num. 79. Natal. Alex. a 3. reg. 3. Comin. to. 10. de Ma, pag 293. num. 5. Bossius c. 10. num 263. cum Sylve. Henriqu. & Led. ac Sanch l. 1. D. 29. n. 26.* Id probant ex auctoritate plurimorum Ss. Patrum. Item probant ratione, quia, licèt remedium concupiscentiæ sit etiam finis honestus Matrimonii, finis tamen primarius est procreatio prolis; unde contra rationis ordinem est, ut finis secundarius præ primario eligatur. *Secunda* verò sententia non minùs communis, nec minùs probabilis, negat ullo modo peccare, modò contrahens non excludat finem procreandæ prolis; ita tenent *Palaus p. 10. n. 3. Roncaglia pag. 144. q 2. R. 2. Croix l. 6. p. 3. num 236. Holzmann num. 180 Boss. to. 2. c. 7. n. 43. Salm c. 3. num. 28 cum Con. & Dic. Pontius l. 1. c. 21. num. 4. cum P. Soto, Gabr. Almain. Cov. &c.* item *Caj. t. Major, Durand. Rich. Palac. Sà, Med. Plutarch. Angles, Perez, Ugolin. &c. ap. Sanch. l. 9 D. 9. num. 3.* Et id quod dicunt de Sponsis, idem asserunt de Conjugibus, qui copulam habent principaliter ad concupiscentiam sedandam. Ratio hujus sententiæ est, quia Matrimonium est a Deo institutum non solùm ad prolem procreandam, sed etiam in remedium concupiscentiæ, ut probatur ex Apost. 1. Cor. 7. 2. ubi: *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & unaquæque suum virum.* Huic tamen textui respondet D. Thomas *l. c.* sic dicens: *Si aliquis per actum Matri-*

Matrimonii intendat evitare fornicationem in Conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti; sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas; & secundùm hoc est peccatum veniale; nec ad hoc est Matrimonium institutum nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus. Sed veniâ tanti Doctoris (cujus sententiis universè obsequi in cæteris ego studui) magis propria videtur interpretatio S. Joannis Chrysostomi, cujus verba mox infra afferam, & quem sunt sequuti *Estius*, *Salmeron*, *& Cornelius*, nempe quòd illud *propter fornicationem*, non intelligitur de vitanda fornicatione Conjugis, sed propria; Idque videtur patere ex contextu ejusdem Apostoli in dicto *cap.* 7. ubi dicitur: *Bonum est homini mulierem non tangere; propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat*. En quomodo Apostolus viris consilium præbet, ut abstineant a tactu mulierum; si verò ipsi in periculo sint incontinentiæ, ne incidant in fornicationem, remedium non solùm permittit, sed suadet, dicendo, *unusquisque suam uxorem habeat*. Et quamvis addat: *Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium*. Id tamen profert pro iis qui non sunt incontinentes, quibus tantùm permittit nubere, sed suadet a nuptiis abstinere, dum ait: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego*. Neque hìc *indulgentia* importat permissionem culpæ venialis, veriùs enim (ut ait *Pontius cum Estio*, *Salmerone*, *& Cornelio*) indulgere non est veniam dare ad leviter peccandum, sed permittere ut licitum. Cùm autem D. Paulus sermonem revocat ad eos qui sunt in periculo incontinentiæ, non solùm permittit, sed etiam ipsos ad nubendum absolutè hortatur, dicens (*vers.* 9.): *Quòd si non se continent, nubant; melius est enim nubere quàm uri*. Tò enim *nubant* veriùs hortationem, quàm permissionem, importat. Hinc S. Joannes Chrysostomus explicans textum Apostoli, inquit unam ex causis, cur Deus instituerit Matrimonium, esse ut vitetur incontinentia, en ejus verba: *Quæ igitur fuit causa conjugii? Et cur illud datum est divinitus? Audi Paulum dicentem*; Ad vitandas scortationes quisque suam uxorem habeat &c. *Ut scortationem vitemus, ut moderemur concupiscentiam, contenti uxore propria, hoc nobis affert conjugium, hic ejus fructus, hoc inde lucrum est, in hoc quærendæ nuptiæ, ut ad vitam pudicè degendam nos adjuvent*. Ita S. Doctor *Hom.* 9. *to* 6. *col.* 19 Ad auctoritates Ss Patrum quæ opponuntur, respondet *Auctor Petrocorens. to.* 4. *p.* 442. *v. Sed quia*, quòd ideo Patres Conjuges damnant, quia eos libidinis impetum sequi supponunt. Ad rationem autem contrariæ sententiæ, nempe quòd sit deordinatio eligere finem secundarium præ primario; Respondetur, quòd deordinatio quidem esset, si ordinaretur finis primarius ad secundarium, sed non si ex duobus finibus licitis secundarius præ primario eligatur. Hujusmodi tamen fines intrinseci accidentales vel procreandæ prolis, vel vitandæ incontinentiæ, ut honesti sint, oportet ut referantur ad Deum, si non actualiter, saltem virtualiter, aut habitualiter, ut communiter tradunt *Sanch. l.* 8. *D.* 9. *num.* 3. *Pont. l.* 10. *c.* 8. *num.* 2. *& Boss. to.* 2. *c.* 7. *num.* 17. *cum Reg. Vill. Fill &c.*

Dubitatur 2. An sit licitum contrahere Matrimonium principaliter ob fines accidentales extrinsecos, nempe ob voluptatem captandam, pacem familiarum conciliandam, & similia? 883

Prima sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l.* 1. *c.* 21. *num.* 13. *Pal. p.* 10. *num.* 3. *& Salm. c.* 3. *num.* 29. *cum Cajet. Con. & Gabr.* ac probabilem putat *Sporer num.* 298. *cum Tamburr.* modò non excludatur finis debitus intrinsecus ut supra. Ratio, quia semper ac finis debitus retinetur, non est illicitum nuptias ad fines indifferentes ordinare; tunc enim finis (v. gr. voluptatis) non est principalis, sed tantùm impellens ad contrahendum Matrimonium, quò jam cohonestatur voluptas. *Secunda* sententia negat, & hanc tenent *D. Thomas in* 4. *D.* 31. *q.* 2. *a.* 3. *Sporer num.* 297. *Tamb. tr.* 4. *c.* 2. §. 3. *num.* 11. *Roncaglia pag.* 144. *q.* 2. *R.* 2. *in fine*, *& Sanch. l.* 6. *D.* 11. *num.* 4. citans S. August. & S. Anselm. Ratio, quia non potest esse immune ab aliqua deordinatione, velle ordinare rem sacram ad profanam, & Matrimonium contrahere ob fines alienos ab illis per quos nuptiæ sunt licitæ. Ego puto distinguendum: Si finis sit per se honestus, nimirum pax populi, amor inter consanguineos, honoris familiæ conservatio, sanitatis tuendæ, & similis, tunc puto dicendum cum *Busemb. ut supra n.* 4. *Pontio l. c. Con. D.* 25. *dub.* 1. *num.* 14 *& Palao d. n.* 3. (qui id habet ut certum, contra *Sanch.*) licitè Matrimonium contrahi, quia hæc non est deordinatio, ut mox supra diximus, eli-

gere aliquem ex finibus secundariis honestis præ fine primario, modò iste non excludatur. Secus verò, si finis non sit honestus, nempe si sit voluptatis, vel cupiditatis divitiarum, aut vani honoris, ut tenent *Busemb. num.* 2. *cum Nav. & Sanch. & Viva q.* 3. *a.* 2. *num.* 4. cum communi.

884 „ 6. Contrahentes, ut non peccent, debent „ esse in gratia, etiam tunc, quando per pro- „ curatorem contrahunt: quia verum Sacra- „ mentum suscipiunt, licèt dormiant. Secus „ est de procuratore, per quem contrahunt, „ uti & de Sacerdote copulante; quia nec su- „ scipit, nec administrat Sacramentum, sed „ tantùm ut testis assistit. *Card. de Lug. de Sacr.* „ *d.*6.*f.*9.*n.*155.* (*Ita etiam Salm c.* 3. *n.* 89. *cum* „ *Sanch. & communi. Peccaret autem mandans,* „ *si tunc esset in mortali, eodem modo ac si per* „ *se contraheret; Ronc. pag.*143.*q.*6 *& Bon p.* 5. „ *n.* 12. *cum Reb. Con. Gutt. &c. Et peccaret qui-* „ *dem duplici peccatò sacrilegii: primò quia indi-* „ *gnè susciperet Sacramentum: secundò quia indi-* „ *gnè ministraret, ut dicemus n.* 897. *& sequ.* „ *Sed hoc ultimum probabiliter non est mortale,* „ *juxta dicta de Sacr. in gen. num.*32. *cùm Spon-* „ *si non sint Ministri ad tale Sacramentum con-* „ *secrati:*) *

885 Notandum hic quòd, ut Procurator contrahat Matrimonium nomine alterius, plura requiruntur, scil. I. Speciale mandatum; ad quod autem non requiritur scriptura, sed sufficit si detur oretenus, ut dicunt *Sanch. l.* 2. *D.* 11. *n.* 4. *&* 14. *Salm. c.* 3. *num.* 97. *in fin. & Pal. p.* 9. *n.* 7. *cum Gutt. & Perez.* Nec requiritur diversitas sexûs, unde bene hoc officium gerere possunt duo mares, vel duæ feminæ, ut *Sanch. num.* 15. *& Pal. ibid. cum Guttier.* II. Ut mandatum sit de contrahendo cum determinata persona; vide *Salm. l. c.* III. Ut Procurator per se contrahat; non potest enim ipse alium delegare, nisi habeat expressam & specialem a mandante licentiam. Et hæc tria habentur expressè in *c. fin. de Procurat. in* 6. IV. Ut mandatum non sit revocatum (nec etiam mentaliter) a mandante, antequam Matrimonium celebretur; *Sanch. num.* 6. *Pal. num.* 2. *& Salm. num.* 98. *cum. Pontio, & Bonac.* Et hoc currit, etiamsi revocatio fiat tacitè, nempe si quis mandatum dederit contrahendi cum una, & postea celebret sponsalia cum alia; *Sanch. num.* 10. *& Pal. d. num.* 2. *cum Cov. Con. & Gutt.* V. Ut Procurator ostendat mandatum Parocho & testibus, & coram eis contrahat Matrimonium, juxta formam Tridentini. Non requiritur autem, ut coram eisdem tradatur mandatum Procuratori ex parte mandantis; *Sanch. num* 23. *& Salm. num.* 102. *cum Pontio, Bonac. &c.* VI. Ut Procurator limites mandati non excedat. In hoc tamen advertendum, quòd si conditio sit requisita a mandante, scil. ut contrahatur cum tali dote, tali tempore, &c. si non servatur conditio, Matrimonium erit nullum; *Sanch. num.* 17. *Roncaglia pag.* 143. *q.* 6. *& Con. D.* 24. *du* 9. *num.* 67. Si verò conditio sit requisita a jure, nempe ut contrahatur præmissis Denunciationibus, obtentâ licentiâ Episcopi, &c. tunc validum erit Matrimonium sine ipsis initum, ut communiter dicunt *Bonac. p.* 5. *num.* 8. *Sanch. num.* 18. *Nav. c.* 27. *num.* 78. *& Salm. num.* 101. *cum Pal. Trull. Reg. Diana*, &c. Quia Matrimonium sine illis per se est validum, quamvis illicitum; ergo sic etiam, cùm celebratur per Procuratorem; talis enim forma apponitur ad ritè faciendum actum, sed non ut conditio, sine qua mandatum sit invalidum.

886 Quæritur hic, an qui dederit mandatum sine animo contrahendi, sed ante celebrationem Matrimonii mandatum ratificavit, tunc validè Matrimonium contrahatur? Negant *Palaus p.* 9. *n.* 2. *& Conink. D.* 27. *du.* 7. *n.* 72. quia mandatum illud, deficiente animô contrahendi, fuit nullum, & ideo non potuit solo consensu reconvalidari, sed oportet ut denuo consensu expresso constituatur. Sed meritò affirmant *Sanch. l.* 2. *D.* 11. *n.* 13. *Bon. p.* 5. *n.* 6. *Ronc. pag.* 143 *q.* 6. *& Salm. c.* 3. *n.* 104. *cum Trull.* Ratio, quia procurator ideo validè contrahit, in quantum suis verbis significat voluntatem non jam præteritam, sed præsentem mandantis; sufficit igitur, quòd tempore quô contrahit, adsit voluntas mandantis, ut valeat actus. Hæc videtur probabilior, sed primam non censeo improbabilem. In talibus autem nuptiis Parochus interrogare debet procuratorem: *Vis in uxorem Luciam nomine N. N.?* Et feminam: *Vis in maritum Franciscum, mediante præsenti suo procuratore?* Vide *Salm. num.* 107. Matrimonium autem per epistolam contrahitur, quando unus, e.g. Sponsus scribit ad Sponsam, se illi tradere in maritum, & ex tunc eam acceptare in uxorem; & Sponsa idem rescribit viro, & uterque postea epistolas legit coram Paroco, & testibus. Sed quando vir scribit feminæ, se illi in virum tradere, & acceptare illius consensum ex tunc quo illa præstiterit, tunc, licèt femina

mina non reſcribat, ſufficit, ut Matrimonium contrahatur, ſi femina coram Parocho, & teſtibus literas aperiat, & conſenſum præſtet; ita *Sanch. l. 2. D. 12 num. 3. Salm c. 3. num.* 108. *cum Diana, & Vill. ac Pal. p. 9. num.* 11. *cum Nav. Mol. Con. Henr. & Gutt.*

„ 7. Conjux habet poteſtatem in alterius „ corpus, ſed non ad exercendam libidinem „ generationi adverſantem.

887 „ 8. Requiritur conſenſus de præſenti, verbô, ſcriptô, aut nutibus expreſſus. Sufficit „ tamen exprimere per alium, ut ſi parentes „ pro filiis contrahant, his tacentibus. V. „ *Dian. p. 3. t. 4. R* 272. * (*Id quod dictum eſt* „ *de ſponſalibus filiorum, quæ ipſis tacentibus* „ *a Parentibus contrahuntur* (*vide ex num.* 838.) „ *idem dicitur de ipſorum Matrimonio tali mo-* „ *do inito. Vide Salm. c. 6. num. 61. cum D.* „ *Thoma, Sanch. Bon. Covarr. &c.*) * Sufficit „ etiam 2. ſi alterius conſenſui præcedenti, & „ non revocato, alterius accedat. Unde ſi „ quis coram Parocho non verè conſenſerit, „ ſatisfacit conſentiendo poſtea. V. *Dian. l. c.* „ *R.* 292.

Certum eſt apud omnes (exceptis paucis quos refert *Boſſius c. 3. num.* 41.), ad contrahendum validè Matrimonium verba non eſſe neceſſaria, ut docent *D. Thomas in 4. D. 27. q. 1. a. 2 qu. 2. ad 2. & 3. Bellarm. de Matr. c. 8. Sanch. l. 2. D. 31. num 5. Roncaglia pag. 144. q. 1. & Boſſius num. 44. cum Panorm Nav. Cov.* & alii paſſim. Probatur ex *c. 23. de Sponſal.* ubi muti & ſurdi validè quidem nubunt; & ex *c. un. §. Fin. de Deſponſ. impub. in* 6. ubi dicitur ad Matrimonium filiæ ſufficere conſenſum Parentum, ſi ipſa taceat; item ex *c. Is qui fidem de Sponſal.* ubi olim Sponſalia per copulam in Matrimonium tranſibant. Ex quibus Canonibus infertur, verba non eſſe neceſſaria, cùm ibi ſufficiat ad contrahendum conſenſus ſignis tantùm expreſſus, & etiam præſumtus. Clariùs id probatur ex *c. Tuæ fraternitati.* 25. *de Sponſal.* ubi ad quæſitum: *Utrùm ex ſolis verbis Matrimonium contrahatur?* Innocentius III. ſic reſpondit: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris conſenſum, ſed neceſſaria ſunt, quantum ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti; nam ſurdi & muti poſſunt contrahere Matrimonium per conſenſum ſine verbis.*

888 An autem verba ſint neceſſaria de præcepto? Alii affirmant ut *Averſa, Cornejo, & Rodriq. ap. Salm. c. 6. num.* 52. Et probant ex verbis mox ſupra relatis (in *cit. cap. Tuæ fraternitati*): Sunt neceſſaria, *quantum ad Eccleſiam, verba, &c.* Et ideo ſentiunt peccare graviter Sponſos, qui ſignis tantùm conſenſum exprimunt, cùm poſſint verbis. Alii autem negant verba eſſe de præcepto; ita *Pontius l. 2. c. 7. num. 14. Pal. p. 7. num. 7. Viva q. 4. a. 2. num. 1. & Diana p. 3. tr. 4. R.* 248. Quia (ut ajunt) nullibi patet tale adeſſe præceptum. Reſpondent autem ad præfatum textum, Pontificem ibi minimè intendiſſe excludere alia ſigna conſenſum exprimentia, & dixiſſe neceſſaria eſſe verba *quantum ad Eccleſiam*, non quoad ſubſtantiam actûs, ſed quoad faciliorem conjugii probationem. Et ſic ſentit etiam *Gloſſa ibid. v. Verba*, dicens: *Non contrahitur ſine verbis, vel per aliquod aliud, per quod intelliguntur conſentire.* Ac ideo ait *Pontius*, Tridentinum *Seſſ. 24. c.* 1. nihil aliud requirere, niſi quòd *Parochus, virô & muliere interrogatis, & eorum mutuô conſenſu intellectô, dicat, Ego vos conjungo, &c.* Alii verò probabiliùs dicunt verba requiri, ſed tantùm ſub culpa veniali; ita *Sanch. l. 2. D. 31. num.* 10. *Roncaglia pag.* 144. *q. 1. R. 2. & Boſſius c. 3. num. 48. cum Con. Fill. Led. & Henr.* quia aliàs ageretur contra conſuetudinem Eccleſiæ. Sed a tali culpa bene excuſaret verecundia, aut alia rationabilis cauſa.

889 Certum autem eſt, quòd donatio anuli, vel traductio Sponſæ in domum Sponſi de ſe non ſunt ſigna ſufficientia ad contrahendum Matrimonium, niſi hæc ex conſuetudine loci habeant conſenſum ſignificare; ita communiter *Sanch. l. 1. D. 22. num. 1. & 3. Pontius l. 2. c. 1. n. 3. & Salm. c. 6. n.* 60. & alii paſſim. Sufficiens verò eſt ſignum, ſi viro exprimenti conſenſum femina manum porrigat, ut communiter AA. citati. An autem ſufficiat, ſi manum non retrahat a viro manum porrigente? Pariter affirmant *Pontius num. 8. & Viva q. 4. a. 2. num.* 1. Sed veriùs huic contradicit *Sanch. l. c. num. 6. ex c. 1. de Sponſ. duor.* ubi ſic dicitur: *Fides autem conſenſus eſt, quando, etſi non ſtringit manum, corde tamen, & ore conſentit ducere.* Unde non ſufficit ad contrahendum, quòd alter manum non retrahat, quando fides datur, ſed inſuper requiritur ut ille ore conſenſum exprimat; ita etiam *Gloſſa v. ſtringit.*

890 „ Quæres, an ſufficiat conſenſus conditio- „ natus?

„ Reſp. 1. Sufficit conditionatus, ſub condi- „ tione de præterito, vel præſenti, ſtante „ conditione: quia tunc contractus non ſu- ſpen-

spenditur. * (*Et hoc currit etiamsi conditio esset turpis scilicet*: Te volo, si fornicatti; si odio habes inimicum meum. *Tunc enim non verificatá conditione, Matrimonium est nullum, quia omninò ibi deest consensus.*)*

Resp. 2. Sufficit sub conditione necessaria de futuro, dummodo contrahentes non intendant suspendere tantisper consensum, v. gr. *duco te, si cras sol oriatur*. Item sub conditione de futuro impossibili, v. g. *si cœlum tetigeris*, vel de futuro turpi, modò non repugnet substantiæ matrimonii, & consensus sit absolutus, v. g. *si patrem occideris*. Ratio est, quia tales conditiones habentur pro non adjectis. *Sanch. l. 5. d. 15. Mol. Fill. Less. l. 2. c. 18. d. 15. Lay. Bon.*

Resp. 3. Non sufficit sub conditione de futuro, quæ sit contra substantiam obligationis matrimonialis, v. gr. si prolis generationem impedire velis maleficiô, vel victum comparare adulteriô. Patet ex *c. fin. de cond.* V. *Sanch. l. 5. d. 10. Con. d. 29. dub. 3. Fill.* &c.

891 Si igitur conditio de futuro est necessaria, nempe *si Pater tuus morietur; si cras sol occidet*, &c. de se non suspendit Matrimonium, ut communiter dicunt *S. Thomas in 4 D. 29. q. 2. a. 3 qu. 3. Rone. pag. 145. q. 4. R. 1. Holzm. n. 341. & Salm. c. 7. num 9 & 10.* cum aliis. Dicitur *de se*, nam si contrahens sic dicens intendit velle expectare tempus talis conditionis, tunc Matrimonium suspenditur usque ad illius eventum; *Rone. & Holzm. ll. cc. & Salm. num. 12. & Concina pag. 207. num. 30.* Si verò conditio esset turpis, tunc distinguendum: Si illa sit contra substantiam Matrimonii, nempe contra bonum Sacramenti, fidei, vel prolis, tunc utiquè nullum reddit Matrimonium. Secus verò si conditio esset alio modo turpis (vel si esset impossibilis,) hæc enim, licèt in aliis contractibus nullum contractum redderet, saltem ante impletionem ipsius, ut dicunt *Holzm. num 344. & Viva q. 4. a. 6. num. 5. ex Instit. §. 11. de Inu. stipul.* tamen in Matrimonio habetur pro non adjecta; ita expressum est in *c. finali de Condit. appos* &c. ubi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri*: Contraho tecum, si generationem prolis evites: vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas; *matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debent propter ejus favorem pro non adjectis haberi*. Ratio est, quia, quando conditio est turpis, vel impossibilis, tunc præsumit Ecclesia adesse absolutum consensum contrahentium. Unde benè advertunt *Pontius l. 3 c. 4 num 9. Boss. c. 10. num. 112. Salm. c. 7 num 2 & Viva q. 4 a. 6. num 5.* quòd si partes nollent verè contrahere, nisi verificatis his conditionibus, tunc Matrimonium esset quidem invalidum. In dubio tamen præsumendum est illas appositas esse jocò. & non animò suspendendi consensum, ut ajunt *Sanch. l. 5. D 3. num 15. Pontius d. num. 9. Rone. pag. 145 q 5 R. 2. Holzm. & Viva ll. cc. ex c. fin. de Sent. &c.* ubi in dubio semper judicandum pro valore Matrimonii.

892 Quæritur autem hic, quid dicendum, cùm Matrimonium celebratur sub conditione, *si Pater meus consenserit*? Resp. si conditio est de præsenti, vel præterito, stante consensu Patris, jam valet Matrimonium, etiamsi contrahentes illum ignorent. Quando verò conditio est de futuro, tunc omninò suspenditur Matrimonium usque ad eventum conditionis; hæc certa sunt apud omnes, vide *Sanch. l. 5. D. 7. num. 3. et Pontium l. 3. c. 13. num. 23.* Sed

Dubitatur 1. Quid dicendum, si Pater taceat? Respondetur: tunc pensandæ sunt circumstantiæ, nam si conjectura sit talis quòd Pater taceat quia dissentit, puta si Pater taceat ne fortè Domino, vel Amico displiceat; tunc taciturnitas habenda est pro dissensu; Secus si conjectura sit, quòd ideo tacet quia sibi placet; ita *Sanch. l. c. num. 11. et Concina pag. 210. num. 34.* In dubio autem de consensu vel dissensu Patris, standum est intentioni contrahentium, an ipsi contenti fuerint, vel ne, quòd Pater positivè non contradicat, ut ait *Bonac. q. 2. p. 10. num. 20.* Sed quid si dubium sit de hac intentione nubentium? *Angelus, Ledesma, & Dicast. ap. Salm. c. 7. num. 58.* dicunt tunc requiri positivum consensum Patris, & meritò id probabile *Salmant.* putant, quia conditio debet impleri in specifica forma, ex *l. Qui heredi. §. 1. et l. Mœvius. ff. de Condit. et demonstr.* At communiùs, & etiam probabiliter ajunt *Roncaglia pag. 147. q. 7. R. 1. Bon. l. c. Viva q. 4. a. 6. num. 7.* cum communi ut asserit, *Sporer. num. 326. Sanch. l. 5. D. 7. num. 12. cum Adr. Præp. Nav. Lop. etc. ac Salm. num 59. cum Henr. Sylvest. Cornejo, Leand etc.* hujusmodi taciturnitatem habendam pro consensu, quia talis conditio, *si Pater consentiet*, juxta communem

munem sensum intelligitur, si positivè non dissentiet. Idque tantò magis locum habebit, si Pater moriatur antequam dissentiat, ut rectè inquit *Viva l.c.* contra *Pont.l 4 c.17.num. 15.* Benè autem advertir *Roncaglia l. c. Reg. in prax. 2.* quòd Parochi sine urgentissima causa nunquam admittere debent hæc Matrimonia conditionalia, propter plura inconvenientia & difficultates, quæ deinde occurrere possunt contra ipsorum validitatem.

893 Dubitatur 2. Quid si Pater certior factus primò dissentit, & postea consentit, an tunc censeatur impleta conditio? Negant *Sanch. l. 5. D.7.num 10 Pontius l 4 c.17. num. 15. Ronc. pag. 146. q 7. R. 1. & Salm c. 7. num. 57 cum Soto, Con Perez, Dic &c.* quia, positò dissensu Patris, jam deficit conditio apposita pro Matrimonio, & ideo possunt contrahentes ab eo recedere, etiamsi Pater postea consentiat; obligatio enim semel extincta ampliùs non reviviscit. Oppositum verò tenent *Sylvester, Lopez, Tabiena, &c. ap. Sanch. num. 9.* quia (ut ajunt) tunc contrahentes adhuc perseverant in eodem proposito & animo se obligandi. Hæc ratio, per se loquendo, mihi non probatur; sed valde probabilis videtur hæc secunda sententia, si Pater post breve intervallum consensit, ut dicunt *Palaus p. 11. §. 2. num. 7. Navar. c. 22. num. 61. & Viva q. 4. a. 6. num. 7. cum Hurt. & Con.* Ex communi enim intelligentia verba talis conditionis morali modò accipiuntur, idest si Pater acquiescat intra aliquod breve tempus juxta arbitrium prudentium. Sicut e converso Matrimonium probabiliùs dicendum est invalidum, si Pater post consensum mox dissentit, ut *Viva l. c & Concina pag. 210 num 34.*

894 Dubitatur 3. Quid si tempore conditionis positæ de consensu Patris, Pater erat jam vità functus? Respondetur: Si contrahentes jam conscii erant de morte Patris, tunc conditio illa habetur ut non adjecta, tanquam impossibilis; ita communiter *Palaus p.11.§.2.num.9 Salm c.7. num 59 cum Henr. Bonac. p.10. num 20. cum Con. Gutt & Fill. ac Sanch. l. 5. D. 7 num. 19. cum Nav. Sylvest Lop. Led. & Prep.* Majus dubium est, si tunc inscii erant, an valeat Matrimonium? Negant *Nav. c. 22 nu a. 63 ac Sylve. Prep. & alii apud Sanch.* quia conditio consensûs, quæ possibilis reputabatur, non potest ampliùs verificari. Sed probabiliùs *Sanch num. 19. Pal l. a. cum Con & Salm d. num 59. cum Henr.* affirmant, quia conditio illa intelligitur apposita, ne contra voluntatem Patris Matrimonium fieret, quæ ratio, Patre defunctò, jam cessat.

An autem valeat contractus Matrimonii aut sponsalium inter impeditos aliquo impedimento dirimente, initus sub conditione: *Si Papa dispensaverit?* Vide super hoc dicta *Tom. I. l. 3. num 650* & hoc *l 6 num. 859.*

895 „ Resp. 4. Consensus sub conditione honesta de futuro est contractus sponsalium tantùm, & non Matrimonii, quia hic debet esse de præsenti. Ob quam rationem non incipiet validari Matrimonium sine novo consensu, postquam conditio impleta fuerit, ut docet *S. Th.* cum aliis apud *Sanch.* Etsi *Fill. Laym.* & alii quidam putent contrarium esse probabile, eo quòd contractus celebratus sub conditione honesta futura, hâc impletâ purificetur. Quod concedit *Bon q 2. p. 10. num. 20.* si contrahentes in eodem consensu manserint, saltem virtualiter.

Quæritur, an, impletâ conditione in Matrimonio, requiratur novus consensus? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Suarez de Rel. l.6.c 12.num.18 Concina pag.208 num 28. Pontius l.3. c. 14. num 5. cum Soto, Val. Cov & Led.* item *Trull Villal. Gonet, &c. ap. Salm c.7 num 66.* qui cum *Sanchez* probabilem vocat; Et huic videtur favere *D. Thomas Suppl. q 47. a 5.* ubi ait: *Aut (conditio) est contingens, ut datio pecuniæ, vel acceptatio Parentum, & tunc idem est judicium de tali consensu, qui est per verba de futuro; unde hoc non facit Matrimonium.* Ratio 1. est, quia, cùm Matrimonium non solùm sit contractus, sed etiam Sacramentum, non potest pendere a futura conditione, nam omnia Sacramenta statim aut valida, aut nulla esse debent. Ratio 2 quia, licèt in aliis contractibus possit transferri dominium ad tempus, in Matrimonio tamen dominium corporum debet tradi in perpetuum; & ideo oportet, quòd impletâ conditione novus apponatur consensus. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Laym c.7 num 2. Bonac. p.10 n. 20. Pal p.11.§ 2. num.5 Nav c.22. n 62. Ronc. pag. 147 q 7 R.2 Sanch l 5. D.8 num 5. cum Palud P. Soto, & Henr ac Salm c 7 num 67 cum Con Perez, Dic. Aversa, Gabr. Rib & Cornejo.* Ratio, quia Matrimonium, etsi sit etiam Sacramentum, habet tamen rationem contractûs; omnes autem contractus impletâ conditione, sine novo consensu perficiuntur ex *l. Hæc venditio 7. ff. de Contrahenda emtion.* Et sic respondetur

1. ratio-

1. rationi. Respondetur ad 2. quòd dominium non traditur pendente conditione, sed eâ verificatâ, tunc enim, cùm consensus præcedens virtualiter perseveret, Matrimonium de conditionato fit absolutum. Nec revera huic sententiæ contradicit *D. Thomas*, dum S. Doctor *l. c.* tantùm loquitur independenter ab implemento conditionis; & ideo meritò dicit quòd pendente conditione non potest illud dici verum Matrimonium, sed quòd interim æquiparatur sponsalibus, ita ut non liceat nuptias inire cum alio. Utraque sententia est probabilis, at hæc secunda videtur probabilior. Cæterùm rectè dicunt *Viva q. 4 a. 6. num. 4 & Croix l. 6. p. 3. num. 762.* consultius esse eo casu iterum contrahi Matrimonium.

896 Notandum hic, quòd differt conditio a demonstratione, causâ, modo, die; Quia *demonstratio*, sive *causa* adjecta (puta, si quis dicat: *Duco te, quæ es virgo*, vel *quia es virgo*) non vitiat, nec suspendit Matrimonium (esto causa sit falsa, aut turpis, etiam contra substantiam Matrimonii, ut *Sanch. l. 5. D. 19. num. 2.*); Nam, licèt ille non contraheret, si sciret eam non esse virginem, præbet tamen tunc absolutè consensum, qui non impeditur, nisi ab errore circa substantiam, sive circa conditiones substantiales Matrimonii; sed vide *n.* 1012. Neque suspendit *modus*, si dicatur v.g. *duco te, ut mihi inservias* Ita *Salm. c. 7. n. 5.* & *Viva qu. 4 art. 6. num. 2.* Etiamsi modus sit de re turpi, aut impossibili: *Duco te, ut occidas*, &c. Ratio, quia consensus non pendet a modo, sicut pendet a conditione. Et etiamsi (ait *Viva cum Pal.*) modus sit contra substantiam Matrimonii, scil. *Duco te, ut adulterium facias*, &c. Sed probabiliùs contradicunt huic *Salm. num. 6. cum Sanch.* Quia non videtur habere animum contrahendi, qui intentionem habet contractui oppositam.

Utrùm autem *dies* appositus suspendat contractum, puta, si dicatur: *Duco te post tres dies?* Negat *Sanch. ibid. num. 11.* Sed probabiliùs affirmant *Viva* cum *Con. Hurt. Perez*, & *Salm. num. 3.* Quia contrahens tunc non intendit ponere perfectum consensum, nisi post tertium diem.

897 D I S S E R T A T I O

De Ministro, & Forma Sacramenti Matrimonii.

Alii dicunt Ministrum Matrimonii esse Sacerdotem assistentem, & Formam ipsius verba: *Ego vos in Matrimonium conjungo, etc.* Ita *Canus de Locis Theol. l. 8. c. 8. Juenin Instit. Theol. de Matr. q. 2. c. 2. Concina to. 10. pag. 191. num. 5. Tournely to. 11. pag. 58.* Idque probabile putant *Estius l. 4. D. 26. §. 10* & *Habert de Ma. c. 4.* citans pro hac sententia *Toletum l. 7. de Ma.* sed non bene, *Toletus* enim *ibi c. 2.* expressè dicit Formam Sacramenti Matrimonii esse consensum contrahentium; si igitur consensus nubentium est Forma, ipsi necessariò sunt Ministri; nam (ut rectè ajunt *Bellarm. de Matr. c. 7. et Frassen q. 3 a. 2.*) qui in Sacramento Formam applicat materiæ, ille utiquè est Sacramenti Minister. Momenta autem hujus primæ sententiæ afferentur infra in objectionibus quibus respondebimus. *Secunda* verò sententia communis, quæ videtur moraliter certa, dicit ipsos contrahentes esse Ministros hujus Sacramenti; & Formam esse verba, quibus ipsi consensum exprimunt; ita Bellarminus, qui vocat sententiam nostram communem in Scholis (ut fatetur etiam ipse *Canus*), & contrariam novam ac falsam, *Gonet Man. de Ma. c. 7. Frassen eod. tit. q. 3. a. 1. Cabassut. T. J. l. 3. c. 18 n. 1.* cum communi omnium Theologorum, *Laym. c. 2. num. 2. Abelly pag. 200 q. 1. et 2. Wigandt tr. 16. n. 10 Holzmann pag. 322 et 320. Barbosa Alleg 32. num. 169. Suarez de Sacram. q. 65. D. 10. Se. 1. Bon. p. 4. num. 5. cum Con. Reb Gutt. Fill. Reg. Rodr. etc. commun. Pontius l. 1. c. 8. num. 3. cum Vasqu et Led.* N. SS. P. Benedictus XIV. *de Synodo l. 7. c. 28. cum Gotti, Raynaud & C. de Laurea, Fagnan. to. 4. in c. Quod nob. de Clandest. desp. num. 51.* ubi ait opinionem contrariam esse periculosam in Fide, *Sanch. l. 2. D. 6. cum Lop. Vega, Henr. & Manuel*, qui vocant oppositam temerariam, *Merbes. de Matr. q. 6.* qui testatur omnes Theologos asserere opinionem *Cani* nunquam fuisse probabilem, refertque *Vasq & Led.* asserere eam non posse defendi sine nota, & *Scotum*, *ac Vivald.* vocare temerariam. Nostram sententiam tenent quoque expressè *D. Thomas in 4. D. 26. q. 2 a. 1. ad 1. & Dist. 28. q. 1. a. 3.* (cujus verba referemus in resp. ad 1. Object.) *et Scotus in 4 D. 26. q. 4. num. 14.*

Probatur 1. quia Tridentinum *Sess. 24. c. 1.* declaravit omnia conjugia clandestina, scil. sine assistentia Parochi celebrata, esse vera & rata, idque negantes anathemate damnavit. Matrimonia autem Fidelium non possunt dici rata, nisi sint Sacramenta; Si ergo Matrimonia

monia clandestina olim fuerunt rata, ac propterea Sacramenta, dicendum quòd non Parochus est Minister, sed ipsi contrahentes. Quòd autem Matrimonia ideo sint rata, quia sunt Sacramenta, probatur ex D. Augustino *l. de Bono conjug. c.* 24. ibi: *Bonum nuptiarum per omnes gentes in causa generandi est; quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti*. Item *c.* 8. *Sed in nostrarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fecunditas uteri*. Et inde nascitur (ut dicit *c.* 7.) vinculum indissolubile; sine enim Sacramenti ratione, Fidelium nuptiæ tantam firmitatem non haberent: *Quod nequaquam puto tantum valere potuisse, nisi quoddam Sacramentum adhiberetur. Nec tamen nisi in civitate Dei nostri ejus talis est causa cum uxore, scilicet indissolubilitatis Sacramenti*. Et clariùs probatur ex *c. Quanto. de Divort.* ubi Innoc. III. sic ait: *Etsi Matrimonium Infidelium verum existat, non tamen est ratum. Inter Fideles autem verum & ratum existit, quia Sacramentum Fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum* (nota), *ut ipsum in conjugibus illo durante perduret*. Nec dicas illud *conjugii Sacramentum* non intelligi de Sacramento Matrimonii, sed de ejus vinculo, utpote symbolicè significante conjunctiònem Christi cum Ecclesia, adeo ut Matrimonia per solum Baptismum (dictum *Sacramentum Fidei*) evadant rata, cùm Infideles convertuntur ad Fidem, esto non fiant Sacramenta. Nam respondetur non esse verum quòd Matrimonia Infidelium per solum Baptismum fiant rata, idest omnimodè indissolubilia; licèt enim conjugia Infidelium naturâ suâ etiam indissolubilia sint, tamen, accedente aliquâ urgenti causâ, adhuc post conversionem ad Fidem, aliquando solvi possunt (modò non fuerit consummata post conversionem), prout refert *Cardenas in Prop. Innoc.* XI. *Diss.* 2. *n.* 550. Urbanum VIII. declarasse die 20. Octob. an. 1626. & rursus 7. Sept. 1627. his verbis: *Nos attendentes hujusmodi Infidelium Matrimonia non ita censeri, quia necessitate suadente solvi possunt*. Et N. SS. P. Benedictus XIV. *de Synodo l.* 6. *c.* 4. *n.* 5. refert S. Pium V & Gregorium XIII. solvisse post conversionem ad Fidem quædam Matrimonia in infidelitate contracta. Si ergo Matrimonia clandestina Fidelium ante Concilium, idest sine assistentia Parochi celebrata, ideo fuerunt rata, quia Sacramenta, ergo non Parochus, sed ipsi contrahentes sunt hujus Sacramenti Ministri.

Probatur 2. ex Florentino, ubi: *Septimum est Sacramentum Matrimonii, ut quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ secundùm Apostolum. Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus*. Si igitur contrahentes per consensum verbis expressum sunt causa efficiens Matrimonii, ipsi ergo sunt Ministri, non solùm contractûs (ut aliqui perperam explicant), sed etiam Sacramenti, nam Concilium suscipit explicandum non quidem contractum, sed Sacramentum, dicens: *Septimum est Sacramentum Matrimonii*.

Probatur 3. ex eod. Trident. *d. Sess.* 24. *c.* 1. ubi in clausula irritante Matrimonium dicitur: *Qui aliter quàm præsente Parocho... contrahere attentabunt, inhabiles reddit, & hujusmodi contractus nullos esse decernit*. Non dicitur, qui aliter quàm præsente Parocho, & verba proferente, sed tantùm, *Qui aliter quàm præsente Parocho*; si igitur non irritatur Matrimonium tacente Parocho, sed tantùm absente, ergo verba Parochi non sunt de essentia Matrimonii, & consequenter ipse non est ejus Minister. Sed dices ex hoc inferri quidem, quòd absente Parocho Matrimonium est nullum, etiam quoad contractum, sed non deduci quòd præsente Parocho, & tacente, validus sit non solùm contractus, sed etiam Sacramentum. At respondetur, quòd ratio Sacramenti non distinguitur a ratione contractûs, dum communiter dicunt Theologi contractum Matrimonii fuisse a Christo evectum ad rationem Sacramenti. Et quòd nostram sententiam tenuerint Patres Concilii, censendum est ex eo quòd communiter Theologi (quorum judicium debet credi Patres Concilii secutos fuisse) ante Concilium asserebant, Ministros Sacramenti Matrimonii esse ipsos contrahentes, ut testantur *Bellarm. d. c.* 7. *& Pontius l. c. num.* 7. atque fatetur ipse *Canus*, asserens (ut diximus) hanc sententiam esse communem Scholarum; & *Dom. Sotus in 4. D* 26. *q.* 2. *a.* 3. scripsit nullum suo tempore ausum fuisse oppositum scribere; & licèt *Canus* citet pro se *Guilielmum Parisiensem*, tamen *Bellarm. & Petrocorens.* explicant illam nuptiarum benedictionem, quam requirit *Guilielmus*, esse conditionem, non autem formam Sacramentum Matrimonii constituentem. Item *Bellarm.* ait alios AA. quos affert *Canus*, non loqui de Benedictione quam dat Sacerdos, dum assistit, & dicit, *Ego vos*

conjungo &c. sed de Benedictione quam dat Sacerdos in Missa, de qua loqui, ait idem *Bellarm.* pariter Pontifices a *Cano* adductos, & quæ (ut patet) non potest esse forma Sacramenti, cùm ibi nulla sint verba, quæ forma Sacramenti videantur.

898 Objiciunt 1. Solos Sacerdotes esse legitimos Sacramentorum Ministros ex illo Apostoli (1. Cor. 4.): *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei.* Et ideo dicunt statutam esse formam, ut habetur ex Rituali, quam Parochus super nubentes proferre debet, dicens: *Ego conjungo vos in Matrimonium.* Ideoque addunt, aliquos SS. Patres (quos refert *Bellarm. c. 8.*) dixisse quòd Matrimonia per Sacerdotes sanctificantur. Sed respondetur cum *S. Thoma Dist. 26. qu. 2.* qui sic docet: *Verba quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale.* *Sacramentale*, idest quædam sollemnis cæremonia, quæ ex præcepto Ecclesiæ requiritur. Et hoc est, quod SS. Patres intelligere volunt. Id clariùs patet ex eodem Tridentino *cit. cap. 1. Sess. 14.* ubi non dicitur, quòd Sacerdos absolutè proferre debet formulam prædictam, *Ego conjungo &c.* Sed quòd *vel cani dicat, vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Formula verò illa alium sensum non præsefert, quàm si Sacerdos diceret (ut dicunt *Frassen, & Sanchez*): *Ego approbo, & benedico nuptias vestras in faciem Ecclesiæ.* Verum autem non est, quòd omnia Sacramenta non per alios quàm per Sacerdotes ministranda sint, cùm Laici etiam quandoque sint legitimi Ministri Sacramenti Baptismi; Christus enim constituit Ministros Sacramentorum, juxta uniuscujusque Sacramenti naturam; & quia contractuum natura est, ut per solum consensum nubentium ineantur, ideo in Matrimonio, quod consistit in contractu ad Sacramentum elevato, non alios Ministros Christus constituit, quàm ipsos nubentes, qui per eorum consensum formam Sacramenti ministrarent.

Objiciunt II. Concilium Coloniense an. 1536. ubi *p. 7. c. 4.* sic habetur: *Quod Sacramentum* (scilicet Matrimonii) *si quis sicut decet acceperit, accedente Sacerdotali Precatione, confert donum Spiritûs, quò vir diligat uxorem, sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Ex quo inferunt, quòd si per Benedictionem Sacerdotis donum Spiritûs confertur, ergo per illam conficitur Sacramentum. Sed rectè respondent *Frassen, & Bellarm. ll. cc.* quòd ex verbis istius Concilii potiùs deducitur oppositum; nam illa ex suo sensu non significant, quòd per Precationem Sacerdotalem conficiatur Sacramentum, sed potiùs quòd, Sacramentò jam confectò, Precatio illa accedat, quâ donum conferatur Spiritûs Sancti, preces Sacerdotis exaudientis. Tantò magis quòd Enchiridion, ejusdem Concilii nomine deinde vulgatum, expressè dixit, *verba conjugum, quibus ipsi mutuò dant sibi fidem, esse verbum* (idest formam) *quâ fit Sacramentum.*

Objicit III. *Canus* testimonium Evaristi Papæ in *c. Aliter. Caus. 30. q. 5.* ubi dicuntur Matrimonia contracta sine benedictione Sacerdotis præsumi adulteria vel fornicationes potiùs, quàm legitima conjugia. Sed bene respondet *Bellarm. l. cit. c. 8.* hic loqui Pontificem de probatione Matrimonii quoad forum externum, eo quòd Ecclesia in foro externo non judicat legitima conjugia illa quæ non probantur per Sacerdotis testimonium, præsumendo tunc defuisse mutuum consensum; Nisi (ut subditur in eodem textu) voluntas propria suffragaverit; Ergo ubi adest voluntas contrahentium, legitimum initur Matrimonium, licèt in foro externo aliud præsumatur. Quòd autem Evaristus certè ibi loquatur de foro externo, sapienter ait *Bellarminus*, ipsum Canum negare non posse, nam Tridentinum expressè declaravit conjugia clandestina esse vera Matrimonia, dum e converso Evaristus non jam dicit ea non esse Sacramenta, sed vocat adulteria, & fornicationes; unde, ne dicatur Tridentinum contradixisse testimonio Evaristi, id quod Evaristus dicit, necessariò de foro externo intelligendum. Alia objicit *Canus* quibus faciliùs respondetur, ut videre poteris apud *Bellarm. cit. cap. 8.*

899 Ex nostra autem sententia infertur 1. quòd Matrimonia quæ per Procuratorem celebrantur, quia sunt legitimi contractus, ideo vera etiam sunt Sacramenta, nec opus est, ut contrahentes postea coram Parocho se sistant ad Matrimonium ratificandum; *Sanch. l. 2. D. 11. n. 27. & Bellarm. c. 7. & 8. cum Nav. Soto*, & aliis, contra *Canum*. Infertur 2. quòd conjugia malitiosè contracta coram Parocho reluctante, & benedictionem denegante, sunt quidem graviter illicita, sed valida & vera Sacramenta, ut dicunt omnes pro nostra sententia allati; & hoc etiamsi Parochus affectet nolle intelligere,

ligere, nempe oculos & aures claudendo, ut sentiunt *Pontius l.5. c.29. num. 22. & Salm.c 8. num 67 cum Led. & Leand* (contra *Bon. & Trull. ac Sanch.l.3. D.29.num. 6.*) ex Decreto S. C. apud *Farinac.* ubi ad quæsitum: *Et quid si Parochus adfuisset, nihil tamen eorum quæ agebantur vidit vel audivit, utrùm tale Matrimonium sit nullum?* S.C. respondit: *Matrimonium non valere, si non intellexisset; nisi ipse Parochus affectasset non intelligere.* Infertur 3. quòd Matrimonia coram Parocho, & testibus semel celebrata cum occulto impedimento dirimente, sublatô impedimentô per dispensationem, vera evadunt Sacramenta per consensum absente Parocho præstitum; vide dicenda *num.* 1114. Infertur 4. quòd Parochus, si assistat Matrimonio existens in mortali, non peccat graviter, quia non conficit, nec ministrat Sacramentum; ita *Sanch. l. 2. D. 6. num. 2. & Bonac. p. 4. num. 5. cum Suar. Con. Henr. Gutt. & Reg.* Utrùm autem requirantur de præcepto gravi verba Parochi, *Ego conjungo vos, &c.* vel alia juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum, ut dicitur in Tridentino *cit. Sess. 24. c. 1.?* Negant *Bonac. p. 8. num.* 4. qui citat *Sanch. Con. Gutt. &* alios putantes earum omissionem esse tantùm venialem ob parvitatem materiæ; Sed affirmat *Barbosa de Potest. Episc. Alleg.* 32. *num.* 170. *cum Rebell. Henr. & Salsedo*, & hoc mihi magis placet.

DUBIUM II.

De usu Matrimonii.

ARTICULUS I.

An usus Matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus?

900 „ RESp. Per se est licitus & honestus. Quod
„ est de fide, & patet ex 1. *Corinth*. 7.
„ *Uxori vir debitum reddat*. Per accidens est
„ illicitus in sequentibus casibus.
„ I. Si Matrimonium a parte rei sit nullum:
„ quod tamen, si uterque ignorat, non pec-
„ cat, nisi materialiter. Si uterque, vel al-
„ ter id certò sciat, non potest, quocunque
„ etiam periculò propositò, uti matrimoniò.
„ Unde si non potest sine periculo vitæ, aut
„ famæ detegere impedimentum, nec sperare
„ dispensationem, debet vel ingredi religio-
„ nem (si necdum consummavit), vel fu-
„ gere, vel petere divortium (ob conjugis
„ sævitiam v. gr. vel adulterium, si tale sit)
„ vel certè omnia incommoda patienter su-
„ stinere. *Bonac. q* 8. *p*. 8. *num*. 15.
„ II. Si Matrimonium sit dubium. Et qui-
„ dem, si alter tantùm dubitet, is non pot-
„ est petere debitum; reddere tamen tene-
„ tur, cùm alter habeat jus petendi. Si uter-
„ que dubià fide contraxit, vel dubitat de
„ ejus valore, neutri petere, aut reddere li-
„ cet ante veritatis indagationem. *Vasq. Sanch.*
„ *Dian. Bard. d*. 6. *tr*. 11. *p*. 7. § 3. Secus post eam
„ *Bon. q*. 4. *p*. 4. v. supra l. 1. *t*. 1. *c*. 2. *d*. 3.

Piget me de hac materia, quæ tantam præfefert fœditatem, ut castas mentes ipso solo nomine perturbet, longiorem habere sermonem; Sed utinam non esset hæc materia tam frequens in Confessionibus excipiendis, ut non oporteret omninò Confessarium plenâ tractatione, sed sufficeret compendiò instructum esse! Ignoscat mihi propterea castus lector, si fusè de ea hìc loquar, & ad casus particulares, qui deformiorem exhibent turpitudinem, descendam. Quod si cui mirum videatur, Auctores ceteroqui prudentes ac pios de hac re fusiùs pertractasse, & minutas etiam variorum casuum circumstantias descripsisse; audiat clarissimum virum Ludovicum Bail, qui (*to.* 2. *Concilior. pag*. 811.) ab hac censura doctissimi Thomæ *Sanchez* egregium opus de Matrimonio vindicat, his verbis: *Licèt quædam de materia fœdorum actuum tangat, turpior est Infernus; & si fœdus est sermo, fœdius est in peccato putrescere, ut ait Petrus Blessensis. Ille Auctor aliquas spurcitias movet, sed ad ægrotantium curationem. Si Angeli essent homines, talibus non indigerent.*

901 Quæritur I. An liceat Matrimonium contrahere cum dubio de impedimento dirimente? Antequam diligentia adhibeatur ad veritatem assequendam, certum est non licere: Post verò diligentiam adhibitam, communiter docent DD. posse contrahi Matrimonium cum opinione probabili probabilitate juris de carentia impedimenti, modo opinio illa sit universe vel certe ab AA. recepta ut probabilis; ita *Sanchez de Matr. l*. 1. *D*. 6. *num*. 18. *Palaus tr*. 28. *D*. 3. *p*. 4. §. 9. *num*. 4. *Cardenas in prop. 1. Innoc XI Diss*. 2. *num* 525. & 528. *Viva in cand. Prop. num*. 29. *in fine*, *Suar*. 3. *p*. *to*. 3. *q*. 67. *a*. 8. *Dub. ult. Croix l*. 6 *p*. 1. *num*. 117. & *p*. 3. *n* 527. *ac* 538. & *Boss. to*. 1. *Mor. ti*. 1. § 51. *ex. num*. 1928. & *Mazzotta to*. 4. *pag*. 220. & *Holzmann to*. 2. *pag*. 369. *num*. 491. cum communi: hancque sententiam vocant tutam & moraliter certam *Carden. l. c. Holzm. num*. 492. *Viva d. num* 29. & *Croix d. n*. 117. cum aliis. Nec obstat dicere, quòd cum opinione probabili non liceat Sponsis administrare Sacramentum Matrimonii; Nam respondetur, quòd eo casu non ministratur Sacramentum cum sola opinione probabili, sed cum morali certitudine; quando enim adest opinio probabilis de jure, quòd non subsit impedimentum, tunc Ecclesia ex antiquissima consuetudine præsumitur contractum Matrimonii approbare, & omne removere impedimentum, ut communiter dicunt præfati AA. cum aliis, & fusè probat *Cardenas l. c. a num*. 542. pluribus Decisionibus Rotæ Romanæ, ac quadam Declaratione Urbani VIII.

Advertendum tamen 1. quòd si dubium vertat circa mortem prioris conjugis, tunc sive sit negativum sive positivum, non licet Matrimonium contrahere (quidquid dicat *Boss. to* 2. *c*. 2 *n*. 41. & *Vidal ad Vuigandt tr*. 16. *Casu post n*. 52.), quia cùm possideat prius conjugium, non potest secundum iniri cum præjudicio prioris, nisi constet (saltem moraliter) de morte prioris conjugis, ut expressum habetur in *c. Dominus de Secund. nupt.* Advertendum 2. cum *Palao p*. 4. §. 9. *num*. 4. quòd si constet de impedimento, & non constet de ipsius dispensatione, tunc non potest Matrimonium contrahi, neque post contractum peti debitum, tunc enim pariter possidet impedimentum. Secus verò, si constet de dispensatione, & dubitetur de ejus valore, quia tunc possessio stat pro valore dispensationis. Hoc tamen valet, si impedimentum sit de jure Ecclesiastico, sed

902 Quæritur II. An, stante impedimento probabili de jure naturali, liceat contrahere Matrimonium cum opinione pariter probabili de insubsistentia impedimenti? Respondeo: Per se

se loquendo non licet, quia illicitum est ministrare Sacramentum Matrimonii cum opinione tantùm probabili de illius valore, ut patet ex prop. 1. damnata ab Innoc. XI. quando contra adsit etiam probabilitas impedimenti etiam de jure naturali, nempe, si dubium vertat de solutione prioris Matrimonii, tunc enim Ecclesia nequit dispensare, ut potest & præsumitur jam dispensare, cùm adest dubium positivum (ut diximus) de impedimento juris tantùm Ecclesiastici. Dixi *per se loquendo*, nam urgente gravissimâ causâ poterit Matrimonium contrahi, modò accedat Declaratio Summi Pontificis tanquam unici Interpretis Legis Divinæ. Et sic refert *Cardenas in d. Prop. 1. Diss. 2. n. 553.* olim declarasse Urbanum VIII. Delatô enim ad ipsum dubiô per Joannem de Lugo, postmodum Cardinalem, an Matrimonia quorumdam Infidelium Indorum in Regno Paraquariæ in Infidelitate contracta essent valida? & an ipsi post Baptismum tenebantur accipere primam uxorem ex pluribus quas habuerant, vel an poterant eligere quam malebant? Pontifex indictô Consultô dixit, quòd ubi Doctorum sententiæ utrinque probabiles intercederent, sequerentur opiniones pro conditione locorum ac hominum Barbaris favorabiliores; vide dicta *n. 897. v. Prob 1.*

Quæritur III. An liceat Matrimonium contrahere cum opinione probabili non solùm juris, idest ex Doctorum auctoritate, sed etiam facti nempe cùm ex utraque parte adest facti probabilitas pro existentia & pro carentia impedimenti? Affirmant *Tamburr. Dec l. 1 c. 3. §. 3. num. 27. ac Bonac. & alii ap. Croix l 6. p. 1. n. 118.* Sed rectè negant *Cardenas in Prop. 1. Innoc. XI. Diss. 2. num. 524. & 629. Viva in eand. Prop. n 29. & Croix l. c. cum Gormaz, ac Aversa.* Ratio, quia, licèt Ecclesia præsumatur supplere sive dispensare in impedimento, quando adest probabilitas orta ex jure, ut mox supra diximus; attamen hoc non procedit, quando habetur probabilitas tantùm orta ex facto, quæ non fundat nisi semiplenam probationem, ut explicat *Carden. num. 629.* Quô suppositô, non licet in Matrimonio contrahendo uti primâ sententiâ; nam quamvis probabilis esset prima opinio, quòd cum sola probabilitate facti pro carentia impedimenti præsumatur Ecclesia etiam dispensare; tamen, cùm hæc opinio non sit communiter aut certè recepta tanquam probabilis (prout quidem esse debet ad præsumendum quòd Ecclesia suppleat, ut rectè dicunt *Carden. num. 624. & Croix l 6. p. 1. num. 117.* cum *Aversf. & Gorm.*), & cùm agatur de valore Sacramenti, non possumus opinionem illam tutò sequi.

Dicunt autem *Sanch l. 8. D. 6. n. 18. Carden n. 527. Viva in dicta prop. 1. num. 31. & Tamb. Dec. l. 1 c. 3. v. Matrimonium, num 1. cum Merolla*, idque probabile putat *Croix l. 6. p. 3. n 533. cum Spor. Gob. Krim. &c.* quòd in quæstione facti, si adsint utrinque conjecturæ, istæ non constituunt nisi merum dubium negativum, & ideo si dubium de impedimento non possit vinci, licitè contrahitur Matrimonium, quia tunc standum est pro libertate. Sed huic opinioni contradicunt *Palaus tr. 1. D. 3 p. 8. num. 10. Less Auct. v. Matrimonium, Cas. 10. Contin. Tournely to. 2. de Imped. pag 45 num. 1. Roncaglia pag 152 q 5. in fin. Renzi to. 1. pag. 45. q 4 cum Vidal, & Laym l. 1. tr. 1. c 5. num. 23. cum Henr. & Veracr.* Meritòque non approbant rationem ab Adversarii adductam, quamvis enim in aliis contractibus, non obstante dubio negativo de inhonestate contractûs, licitum sit illum inire, si dubium vinci non possit, quia tunc standum est pro libertate; Matrimonium tamen, quia non solùm habet rationem contractûs, sed etiam Sacramenti, non potest contrahi cum materiâ dubia; sicut & in aliis Sacramentis non licet uti materiâ dubiâ extra casum necessitatis, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis, juxta Prop. 1. damnatam ab Innoc. XI. Tantùm igitur prima sententia posset dici probabilis, si probabilis esset opinio eorum quos retulimus *Tom. I. l. 1. num. 32* dicentium præfatam Propositionem fuisse proscriptam non ratione periculi frustrationis Sacramenti, sed ratione charitatis erga suscipientem, ne privetur fructu Sacramenti, si fortè opinio de ejus valore non sit vera. Et eo casu advertit *Croix d. num. 533.* cum aliis, partem dubitantem teneri ad monendam alteram de tali dubio, ne hæc exponatur periculo gravium incommodorum. Quòd si verò (addunt *Sanch. & Carden. num. 528*) in tali dubio præsumtio urgeret pro impedimento, & nulla esset præsumtio pro illius carentia, v. gr. si vir coierit, & postea dubitet an seminarit, vel an intra vas aut extra, tunc præsumtio orta ex communiter contingentibus est pro impedimento, & impediendum est Matrimonium. Secus autem, si adsit præsumtio in contrarium, nempe si vir seminaverit prope vas; tunc

tunc enim (ut ait *Sanch. d. num.* 18.) procul dubio Nuptiæ contrahi possunt.

Ceterùm probabiliter dicunt *Emman. Sà v. Dispensatio num.* 1 *Merbes. to. 2. pag. 496. qu. 8 vers. Quartus*, & *Contin. Tournely to. 2. de Impod. pag.* 245 *cum Pichler*, ac probabile putat *Diana p. 4. tr 3 R. 17* (contra *Sanch. d n.* 18. quamvis in *Dec. l 4. c. 40 num.* 26. videtur se retractasse) quòd in impedimentis dubiis bene potest Episcopus dispensare. Et idem dicunt communissime DD. genericè loquendo de omnibus casibus, sive impedimentis Pontifici reservatis, quando dubitatur an indigeant dispensatione, ut *Palaus p. 1. tr 3 D. 6 p. 5 num* 10 *Cabassut. T. J. l. 1. c. 8 nu* 5. *Barb. Alleg* 35. *num.* 19 *Roncaglia pag* 54 9 6. *Holzmann to. 1 pag. 99. num.* 491. *Elbel to. 1. pag.* 14-. *nu.* 442 & *Salm. de Leg c. 5 num* 45. ac probabile putat *Bonac cod. tit D 1. q. 2. p 2 num.* 18. Ratiò quia ex una parte, licèt dispensatio hujusmodi impendimentorum sit Papæ reservata, tamen, cùm reservatio sit odiosa, strictè est interpretanda & restringenda tantùm ad casus certos, prout diximus in simili *num* 600. Ex alia parte sat, probabiliter potest Episcopus dispensare in tali dubio, tum ex *c. Nuper. 29. de Sent. excomm.* ubi : *Quia tamen conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Ibique sic addit Glossa: *Et hic est argumentum, Episcopos posse dispensare ubi specialiter dispensatio non est inhibita; & concessum videtur, quod non est prohibitum.* Et hoc approbant etiam *Sporer p. 4 c. 4 num* 22. *Elbel de Matr num.* 474 & *Roncaglia de 5 Præc. c. 2. qu 6.* Tum quia, cùm in casibus qui frequenter occurrunt, possit inferior dispensare in lege superioris (ut diximus cum communi *l. 1. num.* 190.), bene poterit Episcopus in impedimentis dubiis dispensare, eo quòd in iis frequenter contingit dubitare de indigentia dispensationis.

903 Quæritur IV. An, matrimoniô jam initô, liceat contrahentibus petere aut reddere in dubio de ejus valore? Certum est quòd durante dubio, sive dubium antecesserit Matrimonium, sive ei supervenerit, Conjux dubitans ante diligentiam adhibendam ad dubium vincendum non potest petere, sed potest, et tenetur reddere alteri petenti in bona fide; id patet ex *c. Dominus. de Sec. nupt.* ubi dicitur : *Sanè super Matrimoniis, quæ quidem ex vobis (nondum habitâ obeuntis Conjugis certitudine) contraxerunt: id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migraverit conjux ejus. Si verò aliquis hoc non servavit, & de morte conjugis adhuc existimat sibi dubitandum, ei, quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod a se tamen noverit nullatenus exigendum.* Et hujus ratio parens est, quia in dubio nemo privandus est suo jure certo quod bona fide possidet, ut communiter docent DD. cum *Sanch. l. 2. D. 41. n* 112. *Salm. c. 15. num.* 48. *Concina pag.* 283. *num* 5. & alii passim. Idem ait *Pontius l. 10. c. 15 num.* 8. sed hic diversam assignat rationem, dicens ideo teneri dubitantem reddere debitum petenti, quia de duobus malis minus est eligendum, juxta *c. Duo mala. Dist.* 13. Minus autem malum est in dubio reddere quàm non reddere, quia non reddendo, est periculum injustitiæ, reddendo verò, tantùm fornicationis, quæ est minus malum quàm injustitiæ. Sed hæc ratio non subsistit, nam si possessio secundi viri non præberet ipsi jus petendi, non evitaretur majus malum injustitiæ, quam *Pontius* supponit, dum adhuc mulier illa se committeret periculo injustitiæ, nempe irrogandi injuriam primo viro, si fortè vivat. Unde necessariò recurrendum ad primam rationem, nempe ad jus certum possessionis quod habet secundus vir, quodque præferri debet juri incerto primi viri, cùm de ejus morte dubitetur.

Semper igitur ac mulier non est certa de vita primi viri, tenetur reddere secundo viro petenti ; & hoc etiamsi adsit opinio probabilis pro invaliditate secundi Matrimonii, & nulla pro valore, quia secundus vir non potest expoliari suo jure certo, nisi habeatur certitudo de vita primi viri, ut rectè docent *S. Antonin. 3. p. tit 1. c. 3. §. 2. Croix l. 6. p. 3. n.* 300. *cum Carden. Merolla*, & *Brexero*, ac *Sanch. l. 2. D. 44. num. 3. cum Soto, Nav. Palud. Sylve. Ang. Led. Conrad Henr. Man &c.* Idque clarè probatur ex *c. Inquisitioni. de Sent. excomm.* ubi sic habetur : *Inquisitioni tuæ respondentes credimus distinguendum, utrùm alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii; an non sciat pro certo, sed credit. In primo casu debeat potiùs excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus, utrùm habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi & temeraria, an probabili & discreta. Et quidem ad sui Pastoris consilium* (con-

(*conscientiâ levis & temerariæ credulitatis explosâ*) *licitè potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale. Verùm, cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili & discreta, quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam*. Nota illud *certò sciat*, ergo si certò non scit, tenetur reddere. Confirmatur ex *c. Si virgo. Caus. 34. q. 2.* ibi: *Si virgo nupserit nesciens viro alieno, si semper nesciat, nunquam ex hoc adultera erit; si autem sciat* (nota) *jam adultera esse incipit*. Ubi rectè notat *Sanch. l. c. cum Sylve.* Tò *sciat* sumi pro certitudine. Idem docet *D. Thomas in 4. D. 41. q. un. a. 5. qu. 1. & 3.* ibi: *Aut habet certam scientiam de impedimento Matrimonii, aut opinionem; si primò modò, nec exigere nec reddere debet; si secundò, debet reddere, sed non exigere*. Item dicit *S. Bonavent. in 4. D. 38.* sub fine: *Si certificatur de vita primi viri, nec petere debet, nec reddere*.

504 Sed dubitatur 1. An, contractô Matrimoniô in bona fide, si dubium superveniat, & adhibitâ diligentiâ illud vinci non possit, liceat dubitanti non solùm reddere, sed etiam petere? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Navarr. c. 12. num. 54. Concina pag. 382. num. 3.* item *P. Soto, Metina, Sylve. & Conrad. ap. Sanch. l. 2. D. 41. num. 45.* Et hujus sententiæ videtur certò etiam esse *D. Thomas in 4. D. 38. in expos. litteræ*, ibi: *Si oriatur dubitatio de vita prioris viri, ex aliqua causa quæ etiam certitudinem facere possit, non debet nec exigere debitum; si autem illa causa facit probabilem dubitationem, debet reddere, sed non exigere*. Idem sentit *S. Bonav. in dict. D. 38.* sub fine dicens: *Si probabiliter dubitat, debet debitum reddere, sed non exigere*. Id probant ex dicto *c. Inquisitioni*, mox supra allato, ibi: *Verùm, cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili & discreta, quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet*. *Secunda* verò sententia longè communior, & probabilior affirmat, & hanc tenent *Sotus de Just. l. 4. D. 5. a. ult. in fine, Lugo eod. tit. D. 17. num. 88. Pal. de Sponsal. D. 3. p. 4. §. 9. num. 6. Laym. de Consc. c. 5. §. 3. n. 24. Vvigandt tr. 16. num 59. Conink. D. 34. du. 10 n. 105. Holzmann num. 466 Ronc. pag. 185. q. 6. R. 2. Fill. tr. 10. c. 9. n. 343. Habert to. 7. pag. 827. qu. 4. Diana p. 3. tr. 4. R. 295. cum Valent. & Vill. Salm. c. 15. num. 46. cum Reg. et Henr. Bon. p. 4. num. 5. cum Rodr. Croix l. 6. p. 3. num 302. cum Suar. Less. et Boss. ac Sanch. l. 2. D. 41 num. 46. cum Led. Lop. Bann. Veracr* & probabilem tenent *ibid. Canus, Victor. et Manuel.* Ratio, quia qui Matrimonium bona fide contraxit, non est privandus suo jure quod possidet petendi, donec constet de impedimento; licèt enim, superveniente dubio, suspendatur jus possessionis usquedum veritas inquiratur, dubiô tamen remanente post diligentiam, cùm ignorantia fit tunc invincibilis, manet possessio pro valore Matrimonii, & consequenter pro illius usu: possessor enim bonæ fidei sicut post diligentiam potest rem retinere, sic etiam potest illâ uti. Hæcque ratio benè confirmatur ex *c. Laudabilem. de Frigid. et malef.* ubi in dubio de valore Matrimonii, propter dubietatem impotentiæ Conjugum ad copulam, conceditur eis spatium triennii ad debitum petendum; In tantum igitur conceditur eis licentia petendi in tali dubio, in quantum Conjuges bonâ fide contraxerunt, & ideo possident jus petendi, donec per experimentum triennii fiat certum impedimentum impotentiæ. Ad textum autem citatum in *c. Inquisitioni*, præfati AA. multipliciter respondent: *Lugo de Just. D. 17. num.* 88. dicit quòd Pontifex ibi loquitur de casu quo Conjux habeat probabilitatem tantùm de invaliditate Matrimonii, & nullam pro valore. Alii verò communiùs & rectiùs, ut *Sotus l. c. Sanch. num 53. et Pal. num. 6. cum Conink* respondent, quòd textus intelligitur vetare petitionem, antequam diligentia adhibeatur; secus verò post diligentiam, tunc enim (ut supra jam dictum est) Conjux manet in possessione sui juris. practicè depositô dubiô per principium illud reflexum, quòd in dubio melior est conditio possidentis. Et revera textus, dicendo non posse Conjugem opinantem petere, supponit eum non adhuc sibi efformasse judicium practicum conscientiæ, dubium deponendo, cùm subdat non posse petere: *Ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam*. Hinc apparet quàm necessarium fit in moralibus admittere, quòd liceat deponere dubia per principia reflexa; his enim negatis, nulla apparet ratio cur licitum fit, (ut licitum jam ibi declarat Pontifex, Conjugi dubitanti de morte prioris Conjugis debitum reddere postulanti. Rectè autem advertit *Sanch. num.* 48. non posse dubitantem reddere debitum in primo bimestri ante præmissam diligen-

pentiam, etiamsi petens sit in bona fide, quia eo tempore alter non habet jus petendi. Et idem dicendum, si alter petens per incestum, vel adulterium sit privatus jure petendi.

905 Dubitatur 2. An, contractô Matrimoniô in bona fide, Conjux habens rationem probabilem pro invaliditate Matrimonii, & nullam pro valore, possit petere post adhibitam diligentiam? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Sanchez l. 2. D. 44. num. 2. & 4. Lugo de Just. D. 17 num. 88. Salm c. 15. num. 40. Sporer de Consc. num 77. Bonac. q. 4 p. 5. num. 13. cum Reg. & Gutt. ac Vita q. 7, a. 3 n. 11.* qui vocat eam communem. Hi dicunt conjugem taliter opinantem teneri ad reddendum alteri qui bona fide contraxit, sed petere non posse. Ratio, quia possessio suffragatur dubitanti, non autem habenti assensum opinativum tantùm pro nullitate Matrimonii. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, & hanc tenent *Palaus de Sponf. D. 3. p. 4. § 9 num 6. cum Conink. & Croix l. 6. p. 3. num. 302.* Hi enim dicunt hunc Conjugem non interdici a petendo post diligentiam, dubium deponendo, & conscientiam sibi formando ex eadem regula dicta ut supra, nempe quòd nemo est privandus jure suo certo quod possidet bonâ fide, nisi certò probetur quòd nullum jus habeat, ut dicunt in terminis de Matrimonio *Anaclet. de Matr. D. 13. q. 6. num. 85. cum Henriq. ac Cardenas, Merolla, & Bresser. ap. Croix n. 300.* atque fatetur ipse *Sanch. l. c. n. 2.* In hoc enim differre videtur qui bonâ fide ab eo qui malâ fide contraxit, nam possessor malæ fidei non potest petere, ut dicunt *Sanch. l. 2. D. 41. num. 2. Sporer dict. num. 77. & Salm c. 15. num. 48.* nisi habeat certitudinem, vel saltem probabilitatem pro valore Matrimonii (quamvis non desint DD. qui tuentur tunc etiam sufficere, si post diligentiam dubium deponatur, ut videbimus in Dubio sequenti); Possessor autem bonæ fidei post diligentiam factam petere potest, semper ac non constet de nullitate Matrimonii, quia possessio præbet ei jus certum petendi, quod prævalet cuicunque probabilitati oppositæ; probabilitas enim, cùm sit opinativa, & consequenter semper includat formidinem in opinione contentam, auferre nequit legitimam præsumtionem validitatis Matrimonii, ortam ex ipsa possessione conjugii bonâ fide contracti; vide quæ in simili casu diximus *T. I l. 1. num. 84.* Id confirmatur ex *c. Laudabilem. de Frigid. & malef.* ubi in dubio de impotentia conceditur Conjugibus usque ad triennium experiri; Etenim peto, si post biennium Conjux non adhuc potuerit consummare, num est probabile Matrimonium esse validum? Certè quidem est improbabilissimum, & e converso probabilissimum est tunc esse nullum, & tamen, hoc non obstante, possunt Conjuges pergere ad experiendum usque ad finem triennii; rogo, quâ ratione? non utiquè aliâ, nisi quia Matrimonium non est adhuc certè nullum, neque illi suâ possessione adhuc sunt expoliandi. Præterea, ipsimet Adversarii concedunt Conjugem opinantem teneri ad reddendum, etiamsi adsit probabilitas tantùm de nullitate Matrimonii, nec id negare possunt, cùm id expressum sit in *c. Inquisitioni. sup. citato*; Et ratio est quidem, quia nemo expoliandus est suâ legitimâ possessione, donec constet de nullitate sui juris. Sicut ergo, non obstante unico illo assensu opinativo pro nullitate, non potest Conjux dubitans alteri debitum negare, ne privet eum suâ certâ possessione; ita post diligentiam non tenetur ipse ex illa sua conscientia tantùm opinativa se expoliare certâ suâ possessione, nisi certus sit, quòd nullum jus sibi competat. Dicitur autem ex *conscientia tantùm opinativa*, quæ formidinem includat, & ad certitudinem non pertingat; nam si Conjux dubitans habeat rationes ita convincentes de nullitate Matrimonii, ut fundent de ea moralem certitudinem, tunc certè nec petere, nec reddere potest. Item rectè advertit *Croix num. 301. cum Cardenas*, quòd dubitans, si adhuc spem prudentem habeat inveniendi majorem certitudinem, tunc nequit petere, quia, cùm dubium adhuc est vincibile, non potest uti jure petendi.

906 Dubitatur 3. An, contractô Matrimoniô cum dubia fide de impedimento, possit dubitans post diligentiam petere debitum, dubiô adhuc perseverante? *Prima* sententia communior negat, & hanc tenent *Palaus D. 3. p. 4. num. 6. Ronc. pag. 185. q. 6. R. 2. Salm. c. 15. num. 48. Bon. p. 4. num. 10. cum Conine. Fill. &c. ac Sanch. l. 2. D. 41. num. 2. cum Nav. Sylve. &c.* Probatur 1. ex *c. Dominus de Sec. nupt.* ubi dicitur contrahens in mala fide minimè posse petere. Probatur 2. ratione quia nemo potest uti re quam malâ fide incœpit possidere; Unde si non potest dubium deponere, nunquam petere potest. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, eamque tenent *Holzmann pag. 355. num. 406. Elbel pag. 404. num. 146.* Ratio, quia esto

esto dubitans non possit deponere dubium ex titulo possessionis, potest tamen deponere ex aliis principiis, nempe primò, quia in dubio standum est pro valore actûs, ut habetur in *l. Quoties. ff. de reb. dub.* Secundò, quia, cùm Matrimonium sit causa favorabilis, in dubio standum pro ejus valore, ut probat ipse *Sanch l. 1. D. 18. num. 6. cum Covarr. Lopez, & Menoch.* eo quòd sicut in foro externo in dubio judicandum est pro valore Matrimonii, juxta communem sententiam ibi ex *c. fin. de Sent. & re judic.* ita etiam judicandum in foro interno, qui conformari debet externo, quando hoc non innititur falsâ præsumtione. Nec obstat textus oppositus in *dict. c. Dominus*, quia ibi sermo fit de contrahente cum dubio de morte prioris Conjugis, quô casu certum est dubitantem non posse petere, donec constet de illius morte, nam aliàs potius est jus prioris Matrimonii. Hoc tamen procedit respectu ad Conjugem qui contraxit cum dubia fide; secus verò quoad Conjugem qui contraxit cum bona fide, ut diximus *num. 904.* Communiter autem dicunt *Sanch. l. 1. D. 42. num. 8. Bon. p. 2. num. 10. Boss. to. 2. c. 2 num 41. Sporer de Confe. num 77. Roncaglia l.c. & Salm c. 15. num. 48. cum Dic. & Croix num. 299 cum Schilder. Aversa, &c.* quòd etiam contractô Matrimoniô cum dubia fide possit dubitans petere, si Matrimonium reputetur probabiliter validum, etiamsi probabilius sit esse nullum, ut dicunt *Sanchez, & Sporer*; Et hoc valere dicunt idem *Sanchez, & Bossius ll. cit.* quamvis Matrimonium sit contractum cum dubio de morte prioris Conjugis; nam si adsit probabilitas de illius morte, non improbabiliter dicunt AA. mox citati, licitum esse utrique Conjugi reddere, & petere, formando sibi probabilem conscientiam de valore secundi Matrimonii. Nec obstat dicere, quòd non liceat dubitanti petere cum probabili præjudicio prioris Conjugis, nam hoc procederet quando possessio pro primo Conjuge esset certa, non verò quando est dubia; cùm autem est dubia illius vita, dubia etiam est possessio.

907 Dubitatur 4. an in dubio positivo de valore Matrimonii, puta si dubitetur de impedimento, vel de consensu præstito, & simili, judicandum sit in favorem Matrimonii contracti? In foro externo procul dubio affirmandum, ut communiter docent DD. vide *Sanchez l. 1. D. 18. num. 5.* Sed in foro conscientiæ negant aliqui, eo quòd in dubio possidet libertas ab onere Matrimonii. Sed verius est oppositum, ut tenent *Sanch. num. 6. Poncius l. 8. c. 2. num. 16. Elbel num. 146. & Tamb. Dec. l. 1. c. 3. v. Matrimonium num. 7. cum Covarr. Menoch.* & communi. Ratio, quia, licèt Matrimonium sit tantùm probabiliter validum, tamen certa est ejus possessio, donec non constet de nullitate, cùm in dubio (ut diximus) semper judicandum pro validitate actûs, ut dicunt *Palaus trac. 28. D. 3. p. 4. §. 9. num. 4. Busem. Elbel l. c. & Croix l 6 p. 3. num. 298.* ex *l. quoties ff. de Rebr. dub.*

908 Ad dignoscendum autem, quomodo quis possit esse certus, vel probabiliter dubitare de nullitate Matrimonii, tres regulæ dantur: Prima est, quòd ordinariè loquendo, non tenetur Conjux credere alteri asserenti se fictè consensisse, etiamsi id affirmet cum juramento, ex *c. Per tuas. de Probationib.* & *c. Cùm a nobis. de Testib. & attest.* ubi: *Nimis indignum est, ut quod quisque suâ voce protestatus est, valeat propriô testimoniô infirmare.* Dicitur, *ordinariè loquendo*, nam aliter dicendum, si ex circumstantiis aliter censendum esset, puta si Conjux ille sit in articulo mortis, si non soleat pejerare, vel si sit persona pia, & vellet separari, aut Religionem ingredi, &c. tunc enim alter habet sufficiens motivum prudenter dubitandi; ita *Bonac. p. 4. num 19. Diana 3. p. tr. 4. R. 2. Sanch. l. 2. D 45. num. 3. cum Soto, Adriano Palud. Sylve. Nav. Ang. &c. ac Salm. c. 15. num. 52. cum Val. Dic. Veracr. & Led.*

Secunda regula, quòd si quis audiat a personis non fide dignis, vel ex fama a nullo auctore certo exorta, adesse impedimentum, licitè potest Matrimonium contrahere, aut post contractum reddere, & petere debitum; quia talis fama, aut dictum non habetur ut ratio prudens dubitandi; *Sanch. num. 29 & 32. ex c. Si duo. 35. q. 6.* item *Salm. num. 52.* cum *Sylv.* & *Bon. l. c. num. 20.*

Tertia regula est, quòd dictum unius testis fide digni de impedimento, aut fama publica ex certo authore (ut dicunt *Sanch. num. 25. Dic. Sylv.* & *Salm. nu 54.*) sufficit, ut quis teneatur veritatem inquirere, & interim abstinere a petendo debito; quia, cùm talis ignorantia tunc sit vincibilis, in dubio non potest operari. Non sufficit tamen hoc, ut teneatur debitum negare; Quia, licèt possit, nemo tamen tenetur credere uni testi, quantumvis fide digno, qui non inducit necessitatem credendi, maximè in sui præjudicium, ex *c. Cum a nobis.*

bis. de Testib. &c. Salm. d. n. 54. Post autem adhibitam diligentiam bene potest reddere & petere, ut dicunt iidem *Salm. num.* 28. *cum Nav Sylve. Ang. & Lopez.*

909 „ III. Si fiat cum gravi periculo vitæ, „ aut sanitatis; Nisi tamen sit causa gravis, „ cui damnum corporale videatur postponendum, v. gr. periculum incontinentiæ in se, „ vel comparte. *Bon. p. 6. num. 8. Perez d. 50. f. 4. num. 5.*

Dubitatur 1. An liceat petere cum periculo sanitatis, nempe si alteruter Conjugum laboret leprâ, morbô gallicô, phthisi, aut aliô morbô contagiosô? Per se loquendo non licet, cùm nemo sit dominus suæ vitæ, aut salutis; Attamen probabiliter *Busemb. ut supra cum Bon. & Perez, ac Sanch l. 9. D. 24. num. 23. cum Cajet. P. Soto, Graff.* item *Boss. c. 1 num. 195. & 209. cum Pont. Laym. & Reg.* dicunt, quòd si morbus esset diuturnus, & non proximè tendens ad mortem, nempe quòd non soleat de brevi & facili mortem inferre, ut esset pestis, aut lepra leonina (quâ frustatim membra decidunt), tunc non erit illicitum sano petere, si aderit justa causa, nimirum fovendi amorem conjugalem, aut vitandi incontinentiam in se vel in altero; quia aliàs esset valde onerosum tamdiu abstinere ab usu conjugii, quod vix poterit esse sine periculo incontinentiæ. Advertendum tamen, quòd Conjux infectus morbô gallicô, aut simili contagiosô, non poterit petere ab altero inscio, nisi vitium suum illi manifestet, & manifestando possit alter remediis occurrere morbo; imò nec etiam poterit reddere, nisi certiore factô sanô. Hinc bene ait *Bossius c. 1. num.* 180. quòd dupliciter peccaret, qui laborans morbô gallicô fornicationem committeret; & insuper teneretur compensare expensas pro curatione: Probabiliter tamen ab hac compensatione excusat fœminas, nisi ipsæ requisitæ fraudulenter suum morbum tegerent. Non potest igitur Conjux infectus tunc reddere, nisi morbum manifestet; Ceterùm verò non tenetur manifestare, quia non tenetur cum tanto detrimento suæ famæ conjugale debitum præstare; In omnibus enim contractibus gravissimum incommodum in solutione excusat a debito reddendo, ut ait *Tambur. l. 7. Dec. c. 3. §. 5. n. 23. cum Soto*, juxta dicenda in simili casu *num.* 941.

910 Non licet autem petere statim a balneis, vel a sectione venæ, nam, ut dicunt *Sanch. l. 9. d. 24. num. 5. Bon. q. 4. p. 1. num. 4. & Boss. c. 1. num. 171. cum S. Anton. & Fill.* coitus eo tempore est notabiliter periculosus. Idem dicunt *Bon. l. c. Pont. l. 10. c. 14. num 3. Sanch. num. 2. & Boss. num.* 170. cum aliis de laborante febri. Idem ait *Croix* de viro coëunte cum uxore laborante gonorrhæâ, scilicet profluviô seminis, dictô *fluxô albo*; Sed quidam Medicus mihi asseruit, minimè nocere talem copulam neque viro, neque mulieri. Præterquamquod non videtur copula tunc prohiberi, cùm hujusmodi fluxus soleant esse ferè perpetui, unde grave incommodum esset Conjugibus tamdiu abstinere ab usu Matrimonii, prout dictum est de muliere laborante menstruô innaturali; vide dicta *n.* 925. Excipiendum tamen, nisi fluxus sit maleficus; & tunc etiam excusatur coitus, si adsit periculum incontinentiæ tam in petente quàm in reddente, juxta mox dicta *num. præced.* Vir autem laborans fluxu seminis semper licitè potest petere, quia coitus nullum affert damnum nec ipsi, nec uxori, nec proli; ita *Sanch. l. 9. D. 11. num. 9.*

Videtur etiam non licere petere statim post prandium, dum inquiunt *Pontius l. 10. c. 14 n. 3. Bon. q. 4. p. 1. num. 6. Boss c. 1. num. 171. cum Palud. & Sanch. l. 9 d. 24. num. 4. cum Vega*, Conjuges sæpe excusari a reddendo in tali tempore, eo quòd coitus soleat tunc afferre grave damnum, ob ciborum cruditatem, vel corruptionem, quam causat. Refertque *S. Antonin. 3. p. tt. 1. c. 16. §. 10.* quemdam propter hoc in phthisim incidisse. Sed dico, quòd si hoc esset verum, omnes ferè Conjuges phthisici evaderent. Medici autem, quos consului, & experientia negant in hoc grave damnum adesse. Hinc non auderem damnare Conjugem post prandium petentem, cùm isti communiter post prandium vel cœnam soleant coire. Neque contra excusarem hac ratione Conjugem a reddendo, nisi experientiâ constaret, quòd tali coitu ipsi, vel alteri notabile damnum proveniret; Aliàs certum est ipsos teneri ad reddendum etiam cum aliquali seu levi impedimento, juxta dicenda *num.* 950. *v. Quæritur.*

911 Dubitatur 2. an liceat debitum petere tempore lactationis? Alii negant, ut *Butrius, & Alexand. de Nevo ap. Bossium c. 1. num.* 213. Imò *Tiraquellus*, & alius Auctor *ap. Sanch l. 9. D. 22. num.* 13. dicunt esse mortale; tum quia in *c. fin. Dist.* 5. D. Gregorius dicit: *Ad ejus verò concubitum vir accedere non debet* (*debet*, non autem *decet*, ut refert *Sanchez*), *quousque qui gignitur ablactetur*; tum quia in tali coitu est

est timor nocumenti prolis, si uxor concipiat. Communissimè verò affirmant licere *Palaus p.* 4. *num.* 14. *Bon. p.* 1. *num.* 11. *Pont. l.* 10 *c.* 14. *n.* 9. *Salm. c.* 15. *num.* 79. *Croix num.* 326 *Holzm. n.* 465. *Elbel. num.* 390. *Sanch. l. c. num.* 14. *cum Ricch. Turrecr. Rosell. etc. ac Boss. c.* 1. *num.* 214 *cum Con. Fill. Hurt. Leand. Vill. etc.* Ratio, quia non extat lex prohibens, textum enim D. Gregorii, ajunt *Sanch. num.* 16 *Holzm. l c. et Boss. num.* 215. esse solùm de consilio; item, quia periculum inficiendi lac, teste experientiâ, rarum est; saltem non tantum, ut teneantur Conjuges tantò tempore abstinere ab usu conjugii, cum continuo periculo peccandi. Excipiunt tamen *Pontius l. c. et Bossius num.* 215. si Conjuges sint valde pauperes, & prudens adsit timor de gravi damno prolis; tunc enim (ut dicunt) neuter tenetur reddere, imò nec potest petere, etiam si sit periculum incontinentiæ, quia non licet sibi consulere cum damno innocentis, cùm alia suppetant media ad incontinentiam sedandam; Verùm *Sanchez num.* 15. eo casu excusat quidem Conjuges a reddendo (ut excusat etiam *Bonac. d. num.* 11.), sed non audet damnare exigentem, dicens quòd tunc vel aliâ viâ ipse poterit proli consulere, vel erit justa causa ipsam periculo exponendi, ne tandiu Conjuges cogantur abstinere cum tanta difficultate. An autem Conjuges peccent respectu prolis, petendo tempore prægnationis, vel menstrui, aut purgationis post partum? Vide dicenda *num.* 924. 925. *et* 926. Et quid si Conjuges laborent leprâ? Vide *num.* 951.

912 „ IV. Si fiat pravo fine, v. g. tantùm voluptatis causâ. Quod tamen Doct. communiter, ut *Sanch. l.* 9. *num* 11. *Bonac. q.* 4. *p.* 6. censent esse tantùm veniale, contra *Pontium*, qui vult esse nullum: nullum autem erit, si delectatio non quæsita sentiatur, vel ad eam se excitent, quando copula debita redditur. *Sanchez. l.* 9. *d.* 11. *etc.* Vide etiam *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 216. *Bonac. p.* 6. *M. Perez d.* 49. *s.* 2. *num.* 6.

Certum est esse illicitum habere copulam propter solam voluptatem, ut patet ex Prop. 9. damnata ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali.* Communè tamen est apud omnes id non esse mortale, sed tantùm veniale peccatum; ita *Sanch. l.* 9. *D.* 11. *num.* 4. *Pont. l.* 1. *c.* 21. *n.* 6. & 11. *Boss. c.* 7. *num.* 63. & alii passim, ex *D. Thoma Suppl. q.* 64. *a.* 6. ubi expressè id docet. Et ratio, cur non sit mortale, est quia delectatio de aliquo objecto ex duplici tantùm capite potest esse mortalis, vel quia objectum ipsum est graviter vetitum, vel quia homo delectatur de illo tanquam ultimo fine; sed in hac delectatione neutrum intervenit, non primum ut patet, non secundum ut supponitur. Non excusatur autem a veniali, quia est perversio quædam ordinis, cùm delectatio quæ intenta est a natura ut medium ad generationem, fit finis habendæ copulæ. Nullum autem erit peccatum, ut rectè ajunt *Croix num.* 296. *et Viva de Matr. q.* 3. *a.* 2. *num.* 4. si Conjux principaliter intendat procreationem prolis, & utatur voluptate (eam moderatè intendens), ut se excitet ad copulam; Sicut pariter minimè peccat, qui intendit moderatam delectationem in comedendo, ad præstandum corpori conveniens alimentum.

913 „ V. Si exerceatur mente adulterâ, ut si, dum accedit ad suam, imaginetur aliam, ut animum pascat, quod est mortale. *Sanch. Bonac. p.* 6. *num.* 7.

Excusant autem a mortali *Sanch. l.* 9. *D.* 16. *num.* 6. *et Sporer num.* 505. Conjugem qui se excitaret ad copulam, delectando de pulchritudine alterius personæ, sed absque affectu turpi; at meritò dicunt hoc esse valde periculosum, & non permittendum. Sicut nec etiam permittendum puto cum *Diana ap. Sporer l. c.* se excitare ad coitum, respiciendo ad imagines diversi sexûs; maximè si essent sacræ, quod rectè ajunt *Croix num.* 329. *et Sporer* esse mortale, propter gravem irreverentiam.

914 An autem liceat Marito delectari de copula aliena cogitata, ut se excitet ad coitum cum uxore? Ex una parte videtur negandum, cùm objectum, de quo delectatur, sit per se turpe. Ex alia non videtur damnandum talem Conjugem, cùm ideo solutis est illicita spectatio concubitûs humani, sive delectatio de visu cogitato talis concubitûs, quia in tali visu vel delectatione adest proximum periculum commotionis spirituum generationi deservientium; & cùm ipsis copula sit prohibita, consequenter etiam est vetita commotio spirituum; Conjugatis autem, cùm eis jam permissa sit copula, non videtur vetita saltem sub gravi talis commotio spirituum, quamvis ipsa ex delectatione illa oriatur. Hæc tamen cogitatio, si esset de copula inter personas determinatas, non excusarem a morta-

Ppp 2 li,

li, ob facile periculum consentiendi in delectationem de copula cum conjuge aliena. Ceterùm, quia hoc dubium apud nullum inveni discussum, Sapientibus remitto decernendum. Illud autem, quod probabile putat *Arriaga de Peccat. D. 27. num. 16.* nempe licitum esse Marito se delectari de copula cogitata etiam cum aliena, dico cum *Croix num. 331.* omninò rejiciendum, cùm talis delectatio sit de objecto intrinsecè malo, & ipsi Conjugi omninò vetito.

915 „ VI. Si fiat modò indebitò, verbi grat. „ 1. Si non servetur vas naturale: quod multi docent esse veram sodomiam, alii esse „ grave peccatum contra naturam; V. 6. Præcep. 2. Si sine justa causa situs sit innaturalis, præposterus, &c quod aliqui dicunt esse mortale, alii, seclusò periculò effusionis seminis, veniale tantùm, etsi grave, & graviter increpandum. *Dia. p. 3. t. 4. Res. 204.* „ 3. Si alter conjugum ex morositate, vel aliâ ratione seminationem cohibeat: quod quidam generatim dicunt esse mortale, quia finis actûs conjugalis, scilicet generatio, impeditur: quidam tamen, ut *Præpos.* & *Sanchez*, dicunt, in femina nullum esse. V. *Bon. p. 6. nu. 14. et p. 3.*

916 Quæritur I. An peccet mortaliter vir inchoando copulam in vase præpostero, ut postea in vase debito eam consummet? Negant *Navarr. l. 5. consil. de Pœnit. Cons. 7. ac Ang. Zerola, Graff. Zanard. et Gambac. ap. Dian. p. 2. tr. 17. R. 37.* modò absit periculum pollutionis; quia aliàs (ut ajunt) omnes tactus etiam venerei non sunt graviter illiciti inter conjugatos. Sed communiter & veriùs affirmant *Sanch. l. 9. D. 17. num. 5. Pont. l. 10. c. 11. num. 5. Pal. p. 4. §. 2. num. 6. Bon p. 11. num. 12. Sporer num 497. Tambur. l. 7. c. 3. §. 5. num. 31. et Boss. c. 7. num. 174. cum Fill. Perez, Aversa, Fagund. et Leand.* Ratio, quia ipse hujusmodi coitus (etsi absque seminatione) est vera sodomia, quamvis non consummata, sicut ipsa copula in vase naturali mulieris alienæ est vera fornicatio, licèt non adsit seminatio. An autem sit mortale viro perfricare virilia circa vas præposterum uxoris? Negant *Sanch. num. 5. et Boss. num. 175 cum Fill. et Perez*, quia tangere os vasis præposteri non est ordinatum ad copulam sodomiticam. Sed veriùs pariter affirmant *Pontius l. c. Pal. num 6. Dian. p. 4 tr 4 R. 104. et p. 5. tr. 7. R. 7* item *Fagund. Leand. etc. ap. Boss. l. c. atque Tamb. num. 32.* (qui testatur ab aliquibus codicibus sententiam Thomæ Sanchez esse deletam; imò *Moya* asserit ipsum *Sanch.* se retractasse in editione Antuerpiensi an. 1614.) Ratio est, quia saltem talis tactus non potest moraliter fieri sine affectu sodomitico.

917 Quæritur II. An & quomodo peccent Conjuges coëundo situ innaturali? Situs naturalis est, ut mulier sit succuba, & vir incubus; hic enim modus aptior est effusioni seminis virilis, & receptioni in vas femineum ad prolem procreandam. Situs autem innaturalis est, si coitus aliter fiat, nempe sedendo, stando, de latere, vel præposterè more pecudum, vel si vir sit succubus, & mulier incuba. Coitum hunc, præter situm naturalem, alii apud *Sanch. l. 9. D. 16. num. 2.* genericè damnant de mortali; Alii verò dicunt esse mortale ultimos duos modos, dicentes ab his ipsam naturam abhorrere. Sed communiter dicunt alii, omnes istos modos non excedere culpam venialem. Ratio, quia ex una parte, licèt adsit aliqua inordinatio, ipsa tamen non est tanta ut pertingat ad mortale, cùm solùm versetur circa accidentalia copulæ; Ex alia parte, mutatio sitûs generationem non impedit, cùm semen viri non recipiatur in matricem mulieris per infusionem, seu descensum, sed per attractionem, dum matrix ex se naturaliter virile semen attrahit; ita *S. Antonin. 3. p. tit. 2. c. 20. §. 3. in fine cum Alb. M. Nav. Man c. 16. num. 42. Pont. l. 10 c. 11. n. 1. Petrocor. to. 4. pag 445. v. Tertius casus. Salm. c. 7. n. 71. Boss. c. 7. num. 68. Holzm. num. 458. Sporer num. 493. Roncaglia pag. 184. q. 4 Croix num. 332. Pal. de Sponsal. D. 3. p. 4. §. 3. num 1. cum Sà, Tolet. Hurt. Coninch & Henr. ac Sanch. l. 9. D 16. num. 3. cum Gerson. Cajet. P. Soto, Dom. Soto, Sylvest. Arm. Vict. &c.* Et apertè favet *D. Thomas in 4. D. 31. in fin. in Exp. litt.* ubi sic ait: *Sed in secundo modo* (nempe mutando situm naturalem) *non semper est peccatum mortale, ut quidam dicunt, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ.* Ergo ex D. Thoma mutatio sitûs per se non est mortalis, sed potest esse mortalis ex prava *concupiscentia*, puta ex affectu bestialitatis, vel sodomiæ, vel si hujusmodi voluptas habeatur ut finis ultimus. Hinc communiter dicunt præfati AA. cum *Concina pag. 403. num. 2.* Conjuges minimè peccare, si mutent situm ex justa causa, nempe ob ægritudinem, vel pinguedinem viri, vel ob periculum abortûs, aut scandali aliorum, idque expressè dicit Angelicus *loco cit.* ubi subdit: *Quandoque sine peccato esse potest, quando dispositio corporis alium modum non patitur; aliàs tantò est gravius, quantò*

quantò magis a naturali modo receditur. E converso conveniunt omnes (ut asserunt *Sanch. num.5.Pal l.c.Boss.num* 171. *&c.*) quòd, si experientiâ constaret, quòd mutatò naturali situ nihil seminis femina retineret ob nimiam vasis laxitatem vel humiditatem, vel propter aliquam infirmitatem naturalem, ut ait *Palaus*, tunc esset mortale; secus verò dicit *Sanchez*, si non ex situ, sed ex aliquo morbo mulieris talis effusio proveniret.

Dicunt autem *Sanch.d.num 5. Pont d.c.11.n.3. Pal.d num.1.& Boss num.171.cum Perez, Hurt. & Aversa*, non esse mortale, si ob variationem situs pars tantùm seminis decidat, reliquò intra vas retentò sufficienti ad generationem; quod dicunt *Sanchez, & Bossius*, aliquando evenire; imò ferè semper evenire ajunt *Palaus*, & *Pontius*, qui testatur sic Medicos asserere. Verùm *Salmant c.15.num.74.* hanc opinionem vocant nimis laxam, quia (ut inquiunt) prodigere semen humanum sine rationabili causa, non potest excusari a mortali; Ceterùm dicunt ipsi *Salm.l c.ac Sanch num.5. & Spor.n.493. cum Aversa*, non teneri Confessarium interrogare Conjugem de hoc se accusantem, an semen effusum sit, vel non, quia rarò (ut ajunt) accidit semen effundi; Et sic etiam ego plures audivi ab eis qui apud me in Confessione se accusabant præposterè coisse. Eos verò qui coeunt stando, vel sedendo, vel muliere incubâ, puto esse in majori periculo semen effundendi. Sed per hoc non audeo damnare sententiam *Sanchez, Pontii, Palai*, & aliorum ut supra; nam possent ipsi *Salmanticensibus* respondere, quòd sine justa causa prodigere semen, sive (ut meliùs *Salmanticenses* dicere debebant) permittere, ut semen prodigatur nunquam licet, quando semen extra vas uxoris effunditur, non verò quando intra immittitur, & per accidens, non autem ex ipso actu prodigitur; quia tunc matrix, ut dicunt AA. præfati, jam attrahit quod est sufficiens ad generationem, & reliquum tanquam superfluum expellit. Utrùm autem teneatur Conjux reddere alteri petenti debitum situ innaturali, sine justa causa? vide dicenda *num. 946.*

918 Quær. III. An peccent mortaliter Conjuges, si inceptâ copulâ cohibeant seminationem? Respondetur: si Conjuges ambo in hoc consentiunt, nec adsit periculum seminandi extra vas, id per se loquendo non est mortale; illa enim penetratio vasis feminei tunc reputatur instar tactûs verendorum, qui inter Conjuges permittitur, vel saltem non est mortalis, seclusò periculò pollutionis; ita communiter *S.Antonin. 3.p.tit.1.c.20.§.6. Pont.l.10.c.11.n.9. Pal.p 493.num.3. Laym.l 6.sect.4.num.19. Bonac. q.4.p.6.num.15. Less.l.4.c.3. num.55. Sporer n.490. Salm c.15 num.82. cum Aversa, & Dic.Boss.c.9.n. 58.cum Fill.Hurt.& Perez, ac Sanch.l.9.D.19.n.3. cum Palud.Cajet.Ang.Sà, Arm.Tab.&c.* Dixi 1. *si ambo consentiunt*, nam si alter se retrahit sine alterius consensu, certè graviter peccat, ut dicunt omnes AA. præfati. Dixi 2. *Per se loquendo*, nam sapienter advertit *Sanch. l. c. cum Veracrux*, id ordinariè esse mortale, quia ordinariè adest periculum ex tali retractione effundendi semen, nisi Conjuges experti sint oppositum: quò casu tamen puto nullo modo posse eos excusari saltem a veniali, quicquid dicat *Sanchez ibid. cum aliis.*

Si verò femina jam seminaverit, vel sit in probabili periculo seminandi, non potest quidem vir datâ operâ a seminatione se retrahere, sine gravi culpa, quia tunc ipse est causa ut semen uxoris prodigatur, ut communiter dicunt *S.Antonin l.c.Salm.num.81.Holzmann num.451.& Sanch. num 4. cum Palud. Cajet. Ang. Sà*, & alii passim. Hoc tamen non erit ita intrinsecè malum, ut aliquo casu permitti non possit, puta si vir desisteret a copula ob periculum mortis, vel scandali aliorum: tunc enim licitè potest se retrahere etiam cum periculo pollutionis, quia hæc per accidens, & præter intentionem eveniret, & contra non tenetur cum periculo tanti damni generationem procurare; ita communiter *Sanch. d.num. 4. Pal. num.3.Diana 3.p tr.4 R.204.Boss.num.60.cum Lessio, Aversa, & Perez, ac Salm. num. 81. cum Cajet. Dic. Henr. &c.* Hæc sunt certa apud omnes.

Si autem vir jam seminaverit, dubium fit, an femina lethaliter peccet, si se retrahat a seminando? aut peccet lethaliter vir non expectando seminationem uxoris? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Aversa, Hurt. & Ochagav. ap.Boss c.9 num.51.* & probabilem putat *Diana p.5.tr.14.R.37.* atque videntur cohærere *Tabiena, & Armilla ap. Sanch l 9. D.19. n.5.* dum indistinctè dicunt esse mortale, si altero seminante Conjux a seminatione se retrahit. Ratio, quia (ut ajunt) etiam semen mulieris activè concurrit ad generationem, prout censent ex Medicis *Hippocrates, Galenus, Valesius, & Petrus Mata ap.Sanch l 2.D.21 num.11.* Et ex Theologis *Suar.to.2.in 3.p.D.10.se.1.v.Secundò infertur*, ubi ait: *Semen maternum simpliciter*

pliciter necessarium est ad concipiendum filium. Item *D. Bonav. & Major ap. Boss. d. num 60. ac Cajet. Abul.* & plures alii *ap. Sanch. loc.* & ipsi *Sanchez, & Bossius* hanc opinionem satis probabilem putant; saltem (ait *Bossius*) semen mulieris juxta omnes valde confert prolis perfectioni, cùm ad hoc saltem fuerit a natura institutum. *Secunda* verò sententia communior negat, & hanc tenent *Sanch. l. 9. D. 19. num 9. Pont. l. 10. c. 11 num 3. Bon p. 6 num 16. & Salm. c. 15 n. 80 cum Cajet. Henr. Dic. Veracrux, &c.* Hi contrariò nituntur fundamentò, nempe quòd semen mulieris non est necessarium ad generationem, ut asserunt *Aristoteles, Avicenna, Galenus* sibi contrarius, ac *Hugo Senensis, & Alb. M. ap. Sanch. l. 9. D. 17. num. 9.* qui ait hanc esse sententiam communem Theologorum, exceptis Scotistis. Nec obstare dicunt AA. hujus secundæ sententiæ, quòd semen feminæ conferat perfectioni prolis; nam respondent, quòd non tenentur Conjuges ad convenientiorem modum generandi, sed satis est si generationi non obstent. Quamvis autem dicant præfati AA non teneri virum expectare seminationem mulieris, si ipse jam seminaverit; concedunt tamen ei posse continuare copulam, usque dum feminet femina, quia hoc pertinet ad complementum copulæ uxoris, ut censent *Pontius, & Diana ll. cc. Bon. n. 14. cum Cajet. et Sanch. D. 17. num. 11. cum Tab. et Graffiis*, contra *Henriq.* (*ap. Bonac. l. c.*) qui sentit virum non teneri expectare seminationem feminæ, quia periculum est, ut hoc pacto impediatur generatio, quod non videtur satis probabile, nec cohærens, nam si adesset tale periculum, non debuisset dicere non teneri, sed non posse, quod nemo asserit, nemo enim hoc periculum supponit.

Sed redeundo ad primam quæstionem, esto secunda sententia sit quidem communior & probabilior ut videtur, censeo tamen cum *Bossio l. c. num. 52.* primam sententiam esse satis probabilem, & ideo in praxi tenendam. Ratio, quia non licet sequi opinionem probabilem cum damno tertii; cùm autem hic agatur de damno prolis sive generationis adversus Naturam, quæ jus habet ut non impediatur generatio, cùm ad hoc instituerit actum conjugalem, propterea ubi est periculum impediendi generationem, non licet uti opinione probabili; ubi enim (ut diximus *l. 1. n. 33.*) agitur non de honestate actionis, sed de veritate rei, illicitum est sequi (ut omnes fatentur) opinionem probabilem pro libertate, adversus aliam stantem pro lege. Hinc neque practicè probabile puto id quod dicunt *Sanch. num. 5. & Spor. num. 491. cum Perez Dic. Escob. et Gobato*, nimirum posse mulierem in actu coitûs animum ad alia divertere, ne concitetur ad seminationem.

919 An autem, si vir se retrahat post seminationem, sed ante seminationem mulieris, possit ipsa statim tactibus se excitare ut seminet? Negant Auctor *Addit. ad Vvigandt tr. 16. post num. 106. ac Diana, & Rodriqu. ap. Boss. l. 9 nu. 54.* adhæretque *Palaus p. 4. §. 3. num. 6.* (dicens id non esse licitum, si mulier posset se continere). Ratio, quia semen mulieris non est necessarium ad generationem; item quia effusio illa mulieris, utpote separata, non fit una caro cum viro. Communiùs verò affirmant *Vvigandt. tr. 16 num. 103. v. Solve. Less. l. 4. c. 3. num. 94. Bon q. 4. p. 6. num. 15. in fin cum Sanch. l. 9 D. 17. n. 10. Potestà to. 1. c. 4 num. 4310. Tamb. Dec l. 1. c. 3. §. 5. n. 18. Salm. c. 15. num. 80. in fin. cum Dic. Fill. tr. 10 n. 330. Spor. num. 491. Boss. c. 9. num 55. cum Aversa, Perez, Fag. & Leand. ac Elbel p. 479 num 425. cum Cleric. Homob. Diana, Gob. & Bosco*, & non reprobat *Concina p. 406 num. 11.* Ratio, tum quia seminatio mulieris pertinet ad complendum actum conjugalem, qui consistit in seminatione utriusque Conjugis; unde sicut potest uxor tactibus se præparare ad copulam, ita etiam potest actum copulæ perficere; tum quia, si mulieres post talem irritationem tenerentur naturam compescere, essent ipsæ jugiter magno periculo expositæ mortaliter peccandi, cùm frequentiùs viri quia calidiores priùs seminent (sed hæc ratio non suadet, nam si hoc permitteretur uxoribus, deberet permitti etiam viris, casu quo mulier post suam seminationem se retraheret, & vir maneret irritatus, at DD. communiter dicunt id vetitum esse viris, ut *Sanch. num. 10. Vvigandt. & Bonac. loc. cit.*); tum quia, ut plures sentiunt, seminatio mulieris est necessaria, vel saltem multùm confert ad generationem, nihil enim a Natura frustraneum agitur. Omnes autem concedunt uxoribus quæ frigidioris sunt naturæ posse tactibus se excitare ante copulam, ut seminent in congressu maritali statim habendo; vide *Concina num. 13.*

920 VII. Si in loco indebito, v. gr. Sacro " qui inde violetur, vel in loco publico * (*Vi- " de dicta de hoc puncto To. 1. l. 3. n. 458. ubi di- " ximus cum Nav. Vasq. Tol. Azor. Con. Pont. " etc. quòd licèt probabile sit per copulam conju- " galem "

„ *galem occultam in Ecclesia non committi sacri-* „ *legium, neque Ecclesiam pollui, probabilius ta-* „ *men est oppositum, nisi adsit necessitas, cum* „ *Suar. Sanch. Less. Bon Holzm. Croix, Salm etc.* „ *Etsi eo casu non tenentur Clerici ibi abstinere a* „ *Divinis officiis celebrandis, nisi concubitus ille* „ *habitus publicetur, ut dicunt iidem AA. et pro-* „ *batur in hoc l.6. num.364. quia Ecclesia non* „ *censetur polluta quoad celebrationem Officiorum,* „ *nisi crimen sit notorium notorietate facti*)*.

921 „ VIII. Si absque urgente causa fiat tem- „ pore indebito, ut in magna solemnitate, ut „ Paschæ, vel pridie communionis. V. *Perez* „ *d.49.s.32.* Quando uxor est gravida, saltem „ si sit periculum abortûs. *Nav Sylv. Sanch.* „ *Con. Fill.num.337.* Hoc enim si non sit, non „ erit saltem mortale: quod enim tunc sine „ suo frustretur semen, non sequitur per se „ ex actu. Unde *Dian. p.3.tr.1. R 204.* & *Con.* „ *d.34.dub.9.* nullum peccatum agnoscunt. 3. „ Quando uxor laborat fluxu menstruo. Quod „ tamen non esse mortale, contra *Azor.* docet „ *Sanch.l.9.d.21 num.2.* Imò aliqui apud *Dian.* „ *l.c. ut Pontius l.10.c.11.et c.14.num.5.et 6.* docent, „ nec veniale esse, si periculum urgeat, quod „ *Sanchez, l c.* docet esse probabile; additque „ *M. Perez*, si ob finem honestum fiat, nul- „ lum esse; & teneri reddere debitum uxo- „ rem, si maritus exigat. Vid. *d 49.s.3.*

922 Quæritur I. An liceat Conjugi coire die Communionis? Vide quæ fusiùs diximus hoc *l 6. n. 273. & 274.* ubi tenuimus esse veniale accedere ad Eucharistiam die copulæ habitæ ob voluptatem, nisi excuset aliqua rationabilis causa. Si verò copula est habita causâ procreandæ prolis, vel etiam incontinentiæ vitandæ, tunc est solùm consilii a Communione abstinere, ex *c. Si vir. 7. Cau 33. q. 7.* Et sic pariter est consilii abstinere die quo Conjux reddidit debitum; a quo autem reddendo ordinariè loquendo propter Communionem non potest eximi; nam aliquando potest honestis precibus resistere. Quid autem debeat Confessarius respondere Conjugi interroganti, an teneatur reddere die Communionis? Vide *dict.num 274. v. Quid*. Post verò Communionem sumtam nullum est peccatum reddere. An autem petere? Alii dicunt esse veniale, alii nullum; vide *ibid. v. Die autem.*

923 Quæritur II. An in diebus festivis, vel jejunii, aut Rogationum sit illicitus actus conjugalis? Commune est non esse vetitum tunc debitum reddere cum *D. Thoma Suppl. q.64. a.7.* ubi dicit: *Cùm mulier habeat potestatem in corpore viri, et e converso, tenetur unus alteri debitum reddere quocunque tempore, et quacunque hora*. An autem sit vetitum petere? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *D. Thomas l.c.a.5. S. Antonin.3.p.tit.1.c.20.§.11. Concina to.10. pag.395. num. 10.* item *Mag. Sent. Alb. M. Palud. Gers. Sylvest. Tab. etc. apud Sanch. l.9.d.12. num. 3.* Hoc tamen sub culpa veniali, ut ait *D. Thomas* cum aliis: non verò sub mortali, ut aliqui improbabiliter tenent *apud Sanchez*, quia tempus sacrum *non est circumstantia* (ratio *S. D.*) *trahens in aliam speciem peccati, unde non potest in infinitum aggravare*. Rationem autem, cur sit veniale, assignat idem Angelicus dicens: *Actus matrimonialis, quamvis culpâ careat, tamen, quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia. Et ideo in diebus in quibus spiritualibus præcipue est vacandum, non licet petere debitum*. *Secunda* verò sententia communior negat esse illicitum, & hanc tenent *Sanch. l.9.d.12.num.5. cum S. Bonav. Scoto, Cajet. Arm. Soto, Ang. Valent. etc.* item *Pontius l 10.c.9. per totum. Pal p.4.§.4.num.5. Bonac. q.4.p.6.num.28. Salm c.15 num 58. cum Henr. Dic. Con. Aversa, Led. etc. ac Boss. c.7.num.84. cum Azor. Reg. Fill. Perez, etc.* Ratio, quia id non habetur vetitum ullo jure; non Divinô, quia in festis sola opera servilia prohibentur, non Ecclesiasticô, quia diebus festivis & jejunii, non obstante congressu maritali, bene possunt Conjuges servare ea quæ sunt de præcepto. Quòd si Canones & SS. Patres videntur iis diebus expressè prohibere usum conjugii, dicunt præfati AA. id intelligi de consilio, non de præcepto, ut multis nititur probare *Sanchez cum Glossis* in Canones, & aliis Interpretibus.

924 Quæritur III. An liceat coire Conjugibus tempore prægnationis? Commune est id non esse mortale, nisi adsit periculum abortûs; ita omnes cum *Sanch.l.9.d 22.num.3. Pont.l.10.c.14. num.7. Pal.p 4.§.4.num.12. Salm.c.15.num.78. Roncaglia pag.184.q.3.R.2. & Boss.c.9. num.33.* ex D. Augustino *de Bono Conjug. c. 6.* ubi: *Conjugalis enim concubitus generandi gratiâ non habet culpam; concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamen cum Conjuge, propter fidem tori, venialem habet culpam*. Idem docet D. Ambrosius in *Luc. c. 1.* ibi: *At verò homines nec conceptis ipsis, nec Deo parent, illos contaminant, hunc exasperant*. Nota Tò *contaminant*, ergo supponit S. Doctor periculum abortûs. Idem D. Hie-

Hieronymus in *c. Origo. 32. q. 4. Postquam venter intumuerit, non perdant filios*. Idem D. Thomas *in 4. d. 81. in fin in expos. litt.* ibi: *Ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad uxorem impraegnatam, non tamen ita quòd semper sit peccatum mortale, nisi fortè quando probabiliter timetur de periculo abortûs.*

Censent autem *Sylvest. Ang. et Tab apud Sanch. l. c. num.* 1. adesse periculum abortûs, si copula habeatur circa initium conceptionis, quia ex novo coitu materia illa nondum plenè formata, facilè dispergitur; nam licèt matrix post conceptionem statim claudatur, tamen (ut ait Avicenna), ex vehementi delectatione coitûs irritata, aliquando aperitur, & materia effunditur. Hoc tamen non obstante, dicunt *Pontius d num 7. Palaus num* 11 *Sanch. d num.* 1 *cum Ang. et Sylvest.* (contra *Tabien*) *ac Boss. num.* 18. *cum Fill. Hurt. Perez, et Raynaud.* Quòd coire cum tali periculo non reputatur mortale, quia (ut ajunt *Sanchez, et Bossius*), cùm materia non sit adhuc formata, & Conjuges dent operam rei licitae, utendo jure suo, modò abortum non intendant, damnum illud non est tantum, ut lethalem constituat culpam. Sed haec ratio mihi non probatur, quia cùm per copulam noceatur vitae, vel formationi prolis, Conjux tunc non habet jus ad copulam; Potiùs videtur probabile non adesse tale periculum, quia (ut dicunt idem *Sanchez n. 7. Pal. d. num.* 11. *Boss. d. num.* 18. *Holzmann pag.* 463. *cum. Illsunc. et Bon. q. 6. p. 6. num.* 12. *cum Con. et Reg.*) communiter non adest tale periculum, dum matrix receptò semine arctissimè constringitur, nec ordinariè referatur per coitum, ut tradunt ipse Avicenna, & Valverdus apud *Boss. l. c.* cùm Conjuges indiscriminatim accedant, & tamen abortus non succedunt; unde ait *Bossius* quod usquedum non constet experientiâ aliquam uxorem ex coitu pluries foetum emisisse, non est praesumendum periculum abortûs. Tantò minùs autem aderit tale periculum, si habeatur copula tempore proximo partui, ut perperam aliqui dixerunt, putantes tunc exponi prolem discrimini suffocationis; nam veriùs (ut ait *Bossius num.* 30. *cum Raynaudo*) foetus humanus ita secundinis involvitur, ut eum non possit semen contingere. Hinc ait *Petrocorens. to. 4. pag.* 447. periculum abortûs non ita facilè praesumendum; & ideo non esse vexandos Conjuges importunis interrogationibus, ut abstineant tempore praegnationis: *Quae enim* (ait) *spes ecs a concubitu avocandi? et quale non timendum periculum, si a sua bona fide perturbentur?*

Utrùm autem, seclusò periculò a bortûs, si culpa venialis habere coitum cum praegnante? Affirmant *D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 4.* item *Sotus, Palud. Alens. Palac. etc. ap. Sanch. d. dict. D* 22. *num.* 4. quia, stante foetu concepto, frustratur semen suo fine generationis. Idque confirmant ex auctoritate plurium SS Patrum. Negant verò *Sanch. l. c. num. 6. cum Gabr. et Henr. Bonac. p. 6. num.* 11. *cum Fill. Palaus p. 4 § 4. num* 12 *Roncaglia pag.* 154 *q* 3. *R.* 2 *Holzm. n.* 463. *Elbel num.* 390. *et Salm c.* 15. *num.* 78. *cum Dic. Aversa, et Diana*, tum quia nullibi habetur id per se esse vetitum; tum quia esset onus gravissimum, & res exposita innumeris periculis peccandi venialiter, si Conjuges tenerentur tandiu abstinere ab usu conjugii manendo in eodem toro. Respondent autem ad rationem oppositam, quòd ut coitus sit licitus in Matrimonio, sufficit ut per se actus sit ad generationem idoneus; quod autem ipsa non eveniat, per accidens se habet. Ceterùm mihi arridet sententia, quam tenent *Pontius l. 10. c. 14. num. 7. Azor. to. 3. c. 21. q. 14. Boss. c. 9 n. 35. cum Gul. Paris. Perez, Con. Barbosa, Fill. Hurt. Aversa, etc.* & huic se adnectunt etiam *Pal. et Ronc. ll. cc.* nempe quòd coitus cum praegnante non potest excusari a culpa veniali, nisi adsit periculum incontinentiae, vel alia honesta causa, juxta dicta *num.* 882. *Dub.* 1. *& 2.*

925 Quaeritur IV. An licitum sit Conjugibus coire tempore menstrui? Hìc praenotandum, quòd fluxus mulieris alius est naturalis & ordinarius, & ille propriè dicitur menstruus, quia communiter singulis mensibus solet in feminis accidere, & durat ut plurimum per duos vel tres dies. Alius extraordinarius, proveniens ex aliquo morbo diuturno, qui aliquando durat usque ad 12. dies & ultra. Tempore fluxûs extraordinarii certum est licere tam reddere quàm petere: ita communiter *Sanch l. 9. D. 21. num.* 1. *Pont. l.* 10. *c.* 14. *num.* 5. *Holzm. num.* 462. *Salm. c.* 15. *num.* 76. *& Boss. c 9. num.* 13. *cum Azor. Reb. Fill. Hurt. &c.* ex *D. Thoma* in 4. *D.* 32. *q. un a.* 2. *qu.* 2. ubi expressè hoc docet, & rationem adducit dicens: *In fluxu menstruorum innaturali non est prohibitum ad menstruatam accedere in lege nova, tum propter infirmitatem, quia mulier in tali statu concipere non potest; tum quia talis fluxus est perpetuus & diuturnus, unde oporteret*

ret, quòd vir perpetuò abstineret. Tempore autem fluxûs naturalis adsunt tres sententiæ. *Prima* damnat coitum de mortali, & hanc tenet idem *D. Thomas l. c. q. 3. ad* 1. ubi dicit tempore hujus menstrui peccare mortaliter tam virum voluntariè petentem, quàm uxorem voluntariè reddentem; excipit si mulier quasi coacta debitum redderet: Eandem sententiam tuentur *S. Bon. Alens. Secto, Tab. Palac. &c. ap. Boss. c. 9. num.* 16. Probatur 1. ex *Levit. c.* 20. *v.* 18. ubi dicitur: *Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo*. Objiciunt huic *Sanch. l. c. n.* 2. *& Boss. num.* 16. quòd lex illa fuit cæremonialis, & ideo non obligat in Lege Evangelica; Sed respondet *D. Thomas dict. quæst.* 2. quòd licèt illud præceptum fuerit cæremoniale quoad immunditiam, fuit tamen morale quantum ad *nocumentum* (verba S. D.) *quod in prole ex hujusmodi commixtione frequenter sequebatur*. Probatur 2. ex *Can. fin. Dist.* 5. ubi Gregorius Papa: *Cum & sine partûs causa, cùm* (uxores) *in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur*. Probatur 3. ratione, tum quia proles eo tempore nascitura exponitur periculo nascendi leprosa, & monstruosa; tum quia adest periculum semen frustra effundendi, cùm raro vel nunquam eo tempore Mater sit apta conceptioni.

Secunda sententia totaliter opposita dicit accessum ad menstruatam omni culpâ carere; hanc tenent *Glossa in Can. Si causa v. Conceptus.* 33. *q.* 14. item *Perez, Fill. & Hurt. ap. Boss. num.* 20. eamque *Sanch. l. 9. D.* 21. *num.* 7. putat æquè probabilem ac tertiam, quam mox referemus. Ratio, quia hodie id nullo jure prohibetur; non Divinô, cùm lex Levitici, adveniente lege nova, jam cessaverit. Nec obstare dicunt, quòd prohibitio illa non cessaverit, quatenus fuit moralis propter vitandum damnum prolis, nam respondent, quòd testatur S. Hieron in *c.* 18. *Ezech.* rationem prohibitionis in Levitico fuisse, quia illo tempore, ob sanguinem femineum infectum ex coitu fœtus leprosi, & elephantiaci nascebantur; sed hodie incertum est adesse tale damnum, & multò certius est mulierem tempore menstrui non concipere, ut dicunt *Sanch. Pal. Boss & Salm. ll. cc.* ac demum, etiamsi concipiat cum aliquo damno prolis, dicunt *Sanch. l. 9. D.* 21. *num.* 7. *& Boss. c. 9. num.* 22. id non obstare, quia melius est prolem sic nasci, quàm non nasci, fortè enim postmodum non gigneretur, vel non esset eadem proles, unde proles beneficium recipit, non damnum; nec valet dicere, quòd si non proli, saltem sic infertur damnum naturæ, quæ postulat ut proles modò convenientiori generentur; nam respondent, quòd si non infertur damnum proli, neque infertur naturæ. Non prohibetur igitur jure Divino; non jure Ecclesiastico, nam ad textum Gregorii respondet *Pontius l. 10. cap. 14. num.* 6. prohibitionem illam Ecclesiasticam hodie exolevisse; imò verbum illud Pontificis, *prohibeantur*, explicatur ab aliis, ut dicit ibi *Glossa*: *Prohibeantur, idest sub forma prohibitionis dissuadeantur*. Nec jure naturali, quia licèt sit facilè periculum eo tempore frustrandi semen, tamen ad coitum cohonestandum non requiritur, ut ex eo sequatur generatio, sed sufficit quòd coitus ille per se sit aptus generationi, esto per accidens semen dispergatur, ut accidit in accessu ad mulierem prægnantem, aut sterilem. Neque (ajunt) in tali coitu adest indecentia culpabilis, nam (ut dicit *Perez*) illa est potiùs materialis. Hinc concludunt nullo modo peccare Conjuges, si eo tempore coëant, non jam ex affectu libidinis (quod non posset excusari a veniali), sed ut utantur jure suo cum moderata delectatione.

Tertia demum sententia communissima & probabilior dicit coitum tempore menstrui non esse mortalem, sed non excusari a veniali; ita *S. Antonin 3 p tit. 1. c. 20. §. 5 Nav. c. 16. n.* 32. *Concina pag* 398. *num.* 20 *Pont. l. 10. c. 14. n.* 6. *Pal. p. 4. §. 4 num* 8. *Ronc. pag.* 184 *q* 3 *R* 3. *Holzm. num* 462 *Bon. p. 6. num* 9 *cum Henr Led. & Rodr. Salm. c. 15. num* 76 *cum Aversa, Vivald. Cornejo, et Soto, Boss c. 9 num.* 22. *cum Sà, Con. Palud. Reg. Vill. Vega Graff. etc. ac Sanch d. ā. D.* 21. *num.* 5. *et* 7. *cum Caj. t. ābul Arm Vict et Lopez.* Quòd non sit mortale probat ratio adducta mox supra pro secunda sententia. Quòd autem sit veniale probatur, quia talis concubitus, nolendo Conjuges expectare tempus generationi aptius, & jam brevi adventurum, involvit quandam turpitudinem & deordinationem, cùm femina tunc sit inepta commodæ receptioni & retentioni seminis, & ideo coitus tunc minùs convenit fini generationis. Conveniunt autem *Nav. Pal Sanch Salm ll. cc. & Boss n.* 15. *cum Hurt* quòd nullum sit peccatum coire tali tempore, si adsit aliqua causa turpitudinem illam cohonestans, nempe ad vitanda dissidia, aut incontinentiam in se vel

in altero, aut alia similis.

An autem casu quo nulla adsit causa, uxor menstruata possit & teneatur debitum reddere, si maritus monitus nolit desistere? Affirmant *Palaus p. 4. §. 4. n. 9. cum Con. Salm. c. 15. num. 77. et Sanch. D. 21. num. 16. cum Palud. Soto, Led. etc.* qui citat pro se etiam *D. Thomam D. 32. a. 2. q. 3.* sed non bene, ut mox videbimus. Verùm probabiliùs negandum cum *Pontio c. 14 n 6. & Bon. p. 6. num.* 10. qui citat *Sylve. Reb. et Henr.* Ratio, quia, cùm culpa, etiam venialis, se tenet ex parte actûs, probabiliùs non tenetur Conjux, neque potest licitè debitum reddere, vide dicenda *num.* 946. Nec contrarius est nostræ sententiæ D. Thomas, nam *loc. cit. in Resp. ad 3.* dicit tunc uxorem posse & teneri ad reddendum, *quando majus periculum timeretur in non reddendo*. Sed hoc non supponitur in nostro casu.

926 Quæritur V. An sit illicitum coire tempore purgationis post partum? Certum est non teneri Conjuges hodie observare tempus purgationis præscriptum in *Levit.* 12. ubi, cùm mulier arcebatur ab ingressu Templi per 40. dies in partu masculi, & 80. feminæ, videtur eo tempore fuisse ei etiam interdictus Conjugii usus. Sed hoc præceptum jam cessavit, & sicut hodie puerperæ non tenentur abstinere ab ingressu Ecclesiæ, ut dicitur in *c. un. de Purif. post part.* ita nec a conjugii usu, ut communiter dicunt *Sanch l 9. d. 22. num. 8. Boss cap. 7. num.* 130. & alii passim cum *S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 4 in fin.* qui tamen addit, hoc non obstante, bene posse mulierem abstinere ab Ecclesia, & omittere audire Missam, ubi talis est consuetudo, toto eo tempore, vel saltem per sex hebdomadas, ut testantur esse communem usum *Sporer, et Elbel*; vide dicta *l. 3. num. 330. vers. Bene*. Circa autem quæsitum triplex adest sententia. *Prima* dicit esse mortale, & hanc tenent *Butrius, et Alexander de Nevo ap Sanch. l. c. D. 22. num. 9.* Ratio, tum quia in *cit. c. fin. Dist. 5.* D. Gregorius id expressè vetitum declaravit dicens: *Nisi purgationis tempus priùs transierit, viris suis non debent admisceri*. Tum quia damnum infertur proli, si eo tempore concipiatur, ut ait *Galenus ap. Pontium l. 10. c. 14. num. 8. Secunda* sententia dicit nullum esse peccatum; ita *Sanch. num. 11. cum Ang. Henr. Palae. Turrecr. Holzmann num. 464 ac Fill. Perez, Vill. & Hurt ap. Boss c. 9. nu. 42.* Quia (ut ajunt) hujusmodi immunditia est tantùm materialis, non moralis. *Tertia* sententia probabilior, & communior, quam tenent *S. Antonin. loc. cit. cum Ricch. & Pet. de Palude, Pontius d. num. 8. Pal. pag. 4 §. 4 num. 16. Roncaglia pag. 184. qu. 3. R. 3. Boss num. 44. cum Azor. Ochag. & Led item Sot Palud Tab. Lop. &c. ap. Sanch. num. 10.* dicit esse veniale, non autem per se mortale. Est veniale, quia talis coitus continet aliquam indecentiam; Unde nisi excuset causa honesta, nempe periculum incontinentiæ, vel dissidii, vel alia similis, nequit ab omni culpa excusari. Non autem est mortale per se loquendo, quia talis indecentia non videtur tanta, ut mortalem culpam inducat. Ad prohibitionem verò D. Gregorii respondet *Pontius* illam hodie exolevisse; At *D. Antonin. cum Guil.* respondet eam fuisse de congruitate, non de præcepto. Ad rationem autem nocumenti prolis, respondetur, quòd tale damnum vel non accidet, cùm difficile sit eo tempore mulierem concipere; vel non erit grave. Dicitur autem *per se loquendo*, nam poterit aliquando esse mortale, si ex concubitu gravis morbus, vel notabilis aggravatio morbi immineret, ut dicunt *S. Antonin. & Sanch. num. 11. cum Palud. Sylvest. Ang. &c.* Hujusmodi periculum etiam prudenter timeri potest, ut ait *Roncaglia*, si coitus habeatur statim post partum; nempe eodem die vel sequenti, ut Medicus valde peritus mihi asseruit.

927 „ Ex dictis casibus consequenter resolvitur, „ licitum esse uti Matrimonio, I. Prolis causâ, etsi hæc non necessariò debeat intendi, dum exercetur, dummodo positivè non „ impediatur. Imò etiam aliquando simplici affectu licitè excludatur, ver. gr. a paupere, ne nimium prolibus gravetur. II. „ Ad vitandum periculum incontinentiæ in „ se, vel comparte. *Martin. Perez d. 40. sect. 2.* „ *ex Conin. Pont. Hurtad.* &c. contra *Sanch.* qui „ vult esse veniale, nisi tamen stimuli carnis „ aliter sedari non possint. * (*Vide dicta* „ *num. 882. Dub. 1. iidem enim fines, quos habere* „ *licet ad Matrimonium contrahendum, cohone-* „ *stant etiam petitionem copulæ.*)* III. Vale- „ tudinis causâ, vel propter alios fines extrinsecos: quia honestum ex natura sua, & relatum ad unum finem, licitè refertur ad „ alium isti non repugnantem, ut docent *Sà,* „ *Conin. Laym. l. 5. t. 70 c. 3. Mart Perez d. 49 sect. 2.* „ *num. 4.* Vid. *Dian p. 2. t. 4. R. 219.* Solius tamen „ sanitatis causâ uti, probabile est esse veniale, ut docent *S. Thomas, Henric. Laym. loc. cit.* „ contra *Mart. Per. &c. ll. cc.* * (*Vide num. 883.* „ *Dub. 2.*)*

Hic

928 Hìc quæritur I. An aliquando vir teneatur petere? Per se loquendo non tenetur petere; tenetur verò per accidens, nimirum si uxor tacitè exigat, puta, si ostendat aliquod indicium, quò tacitam petitionem significet; quia in mulieribus ob innatam earum verecundiam talia signa habentur pro vera petitione: ita communiter *Sanch.l 9. D.2. num.3.* & alii universè ex *D.Thoma Suppl.3.p.q.44.a.2.* ubi: *Quando vir percipit per aliqua signa, quòd uxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet, tenetur reddere*. E converso rectè dicit *Sanch. num. 5. cum Soto, & Palac.* ex eodem *D. Thoma in 4.D.32.q.un.a.3 ad 2.* non teneri mulierem reddere viro, nisi hic expressè petat, cùm enim non pudeat viros expressè exigere, bene possunt uxores præsumere, quòd viri expressè non petentes nolint ipsas obligare ad petendum; imò ego sentio nec posse, quia nequit maritus obstringere mulierem, ut cum tanta sua erubescentia debitum petat. Rectè tamen excipit *Sanch l.c. cum S. Antonin. Nav. Sylvest. & Manuel*, nisi talis erubescentia potiùs præsumatur aliquando (quod ceterùm raro accidit) esse ex parte viri, quàm feminæ, puta si illa esset maximæ auctoritatis, aut feræ conditionis, & vir valde pusillanimis ac verecundus. Regulariter tamen (bene subdit *Sanchez*) non tenetur uxor reddere, nisi evidenter ei constet de hac pusillanimitate & pudore mariti.

929 Quæritur II. An uxor teneatur aliquando petere debitum? Certum est quòd cùm alter Conjux est in periculo incontinentiæ, tam vir quàm uxor tenetur petere, ad liberandum alterum a periculo; ita communiter *Pontius l.10. c.2.num.3. Sanch.l.9.D.2.num.9 cum Soto, Adr.&c. ac Boss.c.1.num.17.cum Fill. Henr. &c.* Sed dubium fit, an teneatur uxor tunc petere ex charitate, vel ex justitia? *Prima* sententia, quam tenent *Pontius l.c. & Boss.num.21.cum Led Henr. Diana, & P. Soto*, dicit teneri ex justitia. Ratio, quia, cùm teneantur Conjuges servare bonum fidei, quando alter est in periculo incontinentiæ, tunc esto non petat alter, ipsa tamen necessitas petit, ut bonum fidei servetur vitando alterius incontinentiam; ideoque tunc potius est redditio, quàm petitio debiti. Confirmatur exemplò, si enim Medicus teneatur ex contractu mederi ægroto, tenetur ex justitia exhibere ei medicinam, quamvis ille non petat. Et huic sententiæ videtur adhærere *D.Thomas Suppl.q.49.a.5.ad 2.* ubi dicit: *Si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in Conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet*. *Secunda* verò sententia, quæ videtur probabilior, & quam tenent *Sanch.dict. D 2.num 7.cum Palud & Durando, ac Coninkius ap.Boss.num 22.* dicit teneri tantùm ex charitate. Ratio, quia ubi nulla est petitio alterius Conjugis expressa vel tacita, nulla adest obligatio justitiæ ad reddendum. Ad bonum autem fidei Matrimonii spectat quidem, ut Conjux non adulteretur, non verò ut avertat alterum ab adulterio; licèt enim hoc etiam quodammodo pertineat ad bonum fidei, non tamen ita pertinet ut strictè obliget ex justitia ad petendum; & ideo a D. Thoma hujusmodi petitio non dicitur absolutè redditio, sed *quædam redditio debiti*; & hoc adducit S. Doctor tantùm ad excusandum petentem, si petat ad vitandam incontinentiam in altero, non verò ad obligandum ut petat. Nec obstat exemplum Medici, Medicus enim tenetur utiquè præbere medicinam infirmo non petenti, quia ex contractu se obligavit ad eum curandum; Conjux autem se obligavit ad non frangendam fidem, non verò ad impediendum alterum quominus fidem frangat. Ex hac sententia infertur quòd Conjux, cùm non teneatur ex justitia, sed tantùm ex charitate eo casu ad petendum, non tenetur petere cum magno incommodo; hinc probabiliter tunc excusatur uxor a petendo, si in hoc magnam verecundiam subire deberet.

930 Quæritur III. An Conjux prohibitus petere ratione voti, vel affinitatis, aut cognationis spiritualis post Matrimonium contractæ, possit quandoque licitè exigere debitum? Id admittunt communiter DD. cum *Sanch. l. 9. D 7.num.5.* (qui citat *Jo.Andr. Præpos. Adrian. Victor &c.*) si adsit periculum incontinentiæ in altero Conjuge; Imò dicunt *Bossius c. 1. num. 261.* & idem *Sanch. num. 11. cum Pe.Soto, Henr. Palac. Angles, &c.* tunc teneri petere, quia hæc obligatio oritur ex ipsa institutione Matrimonii. Item admittunt etiam communiter *S.Thomas in 4 D.38.q.1.a.3.qu.2.ad 4. Boss.c.1.num.261. et Sanch.d.D. 7. num. 1. cum Sà, Sylvest. Ang Turrecr. Henr. Led. etc.* posse Conjugem impeditum petere, si alter interpretativè exigat, nempe quando *mulier* (ut ait *D. Thomas*) *verecunda est, et vir sentit ejus voluntatem de debiti redditione*. Tunc enim potest Conjux impeditus se offerre, quia tunc potiùs est reddere,

quàm petere. Quoties autem liceat ei se offerre? *Ledesma ap. Sanch.* dicit hoc licere quater in Mense; Sed meliùs *Boss. num.* 260. & idem *Sanch. cum Victoria*, dicunt id ex circumstantiis esse pensandum, nempe ex majori vel minori propensione alterius ad venerem. Censent autem iidem *Boss num* 263. *et Sanch. num.* 2. *cum Ang.* non licere marito votô impedito se ad coitum offerre, quando uxor ei concessit licentiam vovendi castitatem, quia tunc censetur ipsa cessisse juri suo, nempe quòd vir in ejus gratiam debitum petat; Nisi (excipiunt *Sanchez*, *et Bossius*, *contra Coninch. et Pal.*) uxor esset in periculo incontinentiæ, quo casu dicunt, quòd vovens tenetur petere ex obligatione orta, ut supra dictum est, ex ipsa institutione Matrimonii.

An autem liceat petere Conjugi impedito, si ipse sit in periculo incontinentiæ? Affirmant *Viguerius*, *et Quintanad. ap Boss. num.* 262. maximè, si ille esset impeditus ratione affinitatis, vel cognationis spiritualis, & commodè non posset haberi dispensatio, essetque periculum in mora, quia lex Ecclesiastica in tanto discrimine non obligat. Negant verò *Sanch num.* 7 *cum Gutier. et Covarr. et Boss. n.* 262. *cum Coninch. etc.* quia periculum incontinentiæ est quidem justa causa dispensandi, non autem coëundi. Sed prima sententia respectu ad impedimentum ab Ecclesia impositum, mihi non videtur improbabilis, si revera dispensatio brevi obtineri nequeat, & magnum periculum sit in mora; idque magis firmatur ex quæst. sequ.

931 Quæritur IV. An liceat Conjugi excommunicato petere debitum? & an petere ab excommunicato? Quòd liceat Conjugi petere ab excommunicato, certum est ex *c. Quoniam multor. Caus.* 11. *q* 3. ubi D. Gregorius VII. expressè id concedit. An autem liceat excommunicato etiam petere? Negat *Glossa in c. cit. v. Uxores*; & apertè videntur consentire *Archid. Sylve. Lop. et Tab. ap. Sanch. l.* 9. *D.* 14. *num.* 19. quia in Bulla Martini V. *Ad evitanda*, excommunicatis quoad communicationem cum Fidelibus, nullum privilegium conceditur. Sed communiter & veriùs affirmant *Suar. de Censur. D.* 15 *Se.* 4 *num.* 9. *Bon. eod. tit. D.* 2. *p.* 6. §. 2. *num.* 20. *Sanch. num.* 20. *cum Henr. & Ugol. ac Boss. c.* 1. *num.* 282 *cum Palud. Sayr. Con. Avila, Fill. Bordon. &c.* Ratio, quia lex Ecclesiastica non obligat cum tanto periculo, in quo esset quidem excommunicatus; si ipse non posset separari ab altero Conjuge (ut revera non potest), & non posset petere.

932 Quæres, an, & quando liceant tactus, aspectus, & verba turpia inter conjuges?

Resp. Tales actus per se iis licent; quia cui licitus est finis, etiam licent media, & cui licet consummatio, etiam licet inchoatio. Unde licitè talibus naturam excitant ad copulam. Quod si verò separatim, & sine ordine ad copulam, verbi gratiâ, voluptatis causâ tantùm fiant, sunt venialia peccata, eo quòd ratione status, qui illos actus cohonestat, habeant jus ad illos: Nisi tamen, ut sæpe contingit, sint conjuncti cum periculo pollutionis, aut conjuges habeant votum castitatis: tunc enim sunt mortalia, ut dictum supra *l.* 3. *t.* 4. *c.* 2. *d.* 4. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 204. *et* 216. *Unde resolves.*

1. Conjux venialiter tantùm peccat 1. Tangendo seipsum ex voluptate, & tactum non ita expressè referendo ad copulam, ut contra *Vasq.* & alios probabiliter docet *Sanchez lib* 9. *d.* 44. 2. Oblectando se venereè, sine periculo pollutionis, de actu conjugali cogitato, dum abest compars, vel actus exerceri non potest. *Fill. Laym. Tann. Malder.* cum *Dian. p.* 3. *t.* 4. *Res.* 224. contra *Navar. Azor.* &c.

2. Peccat graviter, 1. Vidua, quæ se venereè oblectat de copulâ olim habitâ: quia est illi illicita per statum. 2. Bigamus, qui in actu conjugali, cum secunda exercito, repræsentat sibi priorem, & de ea carnaliter delectatur, quia est permixtio cum aliena. *Lay l* 1. *t.* 9 *c.* 6. vid supra *l.* 2. *t.* 4 *c* 2. *et l* 5. *c.* 1. *dub.* 2. *a* 1.* (*Et idem diximus To. I. l.* 5 *num.* 24. *de Sponsis, quibus illicitum est delectari de copula futura, etiam ex appetitu rationali, etsi non carnali.*) *

933 Quæritur I. An sint mortales tactus & aspectus turpes inter Conjuges propter solam voluptatem, sine ordine ad copulam, si non adsit periculum pollutionis? Affirmant *S. Antonin. Sylvest. Margar. &c. ap. Sanch. l.* 9. *D.* 44. *n.* 11. quia (ut dicunt) omnis actus venereus, non relatus ad copulam conjugalem, est mortalis. Negat verò sententia communis & verior, eamque tenent *Laym. l.* 3. *se.* 4. *num.* 12. *Pal. p.* 4. §. 2. *Less. l.* 4. *c.* 3. *num.* 125. *Bon. q.* 4. *p.* 8. *n.* 12. *Sporer num.* 502. *Sanch. dict. D.* 44. *num.* 12. *cum Abul. Vict. Ang. Arm. Sà Med. Led. &c. Salm. c.* 15. *num.* 84. *cum Henr. Aversa, Perez, & Diana, Boss c.* 7. *num.* 157. *cum Vasq. Fag. Vill. & Hurt. ac Croix num.* 341. *cum Soto, Tol. Cajet. Con.*

Fill.

Fill. & pluribus aliis. Ratio, quia status conjugalis sicut cohonestat copulam, ita etiam hujusmodi tactus & aspectus; aliàs enim, cùm sit tanta inter Conjuges societas, & ipsi multoties non possint coire, jugibus periculis essent expositi, si tales actus essent eis graviter illiciti. Sicut autem delectatio quæsita in copula culpam venialem non excedit, ita etiam in his tactibus & aspectibus. Et hoc etiamsi copula tunc ipsis esset vetita ob morbum, vel esset impossibilis ob impotentiam quæ supervenisset, ut dicunt *Sanch. num.* 20. *& 22. Croix num* 319. *& Boss. num.* 199. *cum Con. Fag. Aversa, Fill. Vill. &c.* quia, cùm copula sit licita inter Conjuges, tactus inter ipsos non possunt esse graviter illiciti. Secus verò dicendum, si Conjux esset ligatus votô castitatis, quia tale votum excludit omnem voluptatem veneream voluntariè captam; ita communiter *Sanch. d. D.* 44 *num.* 26. *& Boss. c.* 7 *n.* 201. *cum Vasq. Fill. Con.* & aliis. An autem idem procedat, si Conjux sit impeditus a copula ob affinitatem vel cognationem spiritualem contractam? Affirmat *Aversa ap. Boss. num.* 200. quia cui vetita est copula, vetiti etiam sunt tactus qui sunt dispositiones ad copulam. Sed negat *Bossius ibi cum Fag. Fill. & Perez*, quia lex prohibens copulam, cùm sit pœnalis, aut inhibitiva, non est extendenda ad tactus.

934 Quæritur II. Quid si Conjuges ex his turpibus actibus prævideant pollutionem secuturam in se, vel in altero? Plures adsunt sententiæ. *Prima* sententia, quam tenent *Sanch. l.* 9. *D.* 45. *ex num.* 34. *Fill. tr.* 3. *c.* 9. *num.* 256. *Viva q.* 7. *a.* 4. *num.* 4. *Escob l.* 26. *num.* 207. *Elbel n.* 393. *cum Herincx, et Sporer num* 500. *cum Perez, & Gob.* id excusat ab omni culpa etiam in petente, si pollutio non intendatur, nec adsit periculum consensûs in eam, & modò tactus non sit adeo turpis, ut judicetur inchoata pollutio (prout esset digitum morosè admovere intra vas femineum); ac prætetea adsit aliqua gravis causa talem tactum adhibendi, nempe ad se præparandum ad copulam, vel ad fovendum mutuum amorem. Ratio, quia tunc justa illa causa tales actus cohonestat, qui alioquin non sunt illiciti inter Conjuges; & si pollutio obvenit, hoc erit per accidens. Dicitur *si adsit gravis causa*, nam si non adsit, prædicti actus non excusantur a mortali. *Secunda* sententia, quam tenent *Pal. p.* 4. *§.* 2. *num.* 2. *Boss. c.* 7. *num.* 213. *& Salm. c.* 15. *num.* 86. *cum Soto, Cajet. Dic. Led. Hurt. Aversa*, & communi ut asserit, distinguit & dicit esse mortalia tactus impudicos, si prævideatur pollutio ex eis provenienda; quia, cùm hi proximè influant ad pollutionem, & non sint per se instituti ad fovendum affectum conjugalem, censentur voluntarii in causa; secus si sint pudici, ut oscula & amplexus, quia actus isti per se inter Conjuges sunt liciti, cùm per se apti sint ad fovendum conjugalem amorem. *Tertia* sententia, quam tenet *Diana p.* 6. *tr.* 7. *R.* 65. *cum Præpos. & Villal.* dicit tactus tam impudicos quàm pudicos esse mortalia, si prævideatur periculum pollutionis. Ratio, quia ideo tactus licent inter Conjuges, in quantum quæruntur intra limites Matrimonii, & in quantum nihil sequitur repugnans fini & institutioni seminis; cùm autem prævidetur seminis dispersio, licèt non intendatur, qualescunque tactus sunt illiciti.

His sententiis positis, puto probabiliùs dicendum, quòd actus turpes inter Conjuges cum periculo pollutionis, tam in petente quàm in reddente sunt mortalia, nisi habeantur ut Conjuges se excitent ad copulam proximè secuturam, quia, cùm ipsi ad copulam jus habeant, habent etiam jus ad tales actus, tametsi pollutio per accidens copulam præveniat. Actus verò pudicos etiam censeo esse mortalia, si fiant cum periculo pollutionis in se vel in altero, casu quo habeantur ob solam voluptatem, vel etiam ob levem causam; Secus si ob causam gravem, puta si aliquando adsit urgens causa ostendendi indicia affectûs ad fovendum mutuum amorem, vel ut Conjux avertat suspicionem ab altero, quòd ipse sit erga aliam personam propensus. Probabiliter verò dicunt *Sanchez d. D.* 45. *num.* 34. *Boss. d num.* 213. *& Escob. num.* 207. in reddente tactus etiam impudicos, nisi sint tales ut videantur inchoata pollutio, esse licitos, quamvis adsit periculum pollutionis in alterutro; quia tunc reddens dat operam rei licitæ, ad quam obligatur propter jus petentis, qui tametsi peccet, non tamen jus amittit, cùm culpa se teneat ex parte personæ, juxta dicenda *ex num.* 944.

935 An autem sit semper mortale, si vir immittat pudenda in os uxoris? Negant *Sanchez l* 9. *D.* 17. *num.* 5. *& Boss. c.* 7 *num* 175 *et* 193. *cum Fill. ac. Perez*, modò absit periculum pollutionis. Sed veriùs affirmat *Sporer de Matrimon. num.* 498. *Tamb. l.* 7 *c.* 3 *§* 7 *num.* 33. *et Diana p.* 6. *tr.* 7. *R.* 7. *cum Fagund* tum quia

quia in hoc actu ob calorem oris adest proximum periculum pollutionis; tum quia hæc per se videtur nova species luxuriæ contra naturam (dicta ab aliquibus *irrumatio*); Semper enim ac quæritur a viro aliud vas, præter vas naturale ad copulam institutum, videtur nova species luxuriæ. Excipit tamen *Sporer l. c. cum Fill. et Marchant.* si id obiter fiat; Et hoc revera sentire videtur etiam *Sanchez*, dum excusat actum illum a mortali, si cesset omne periculum pollutionis. Excipit etiam *Palaus p.* 4. §.2.*n.*6. si vir hoc faceret, ut se excitet ad copulam naturalem; Sed ex prædictis neutrum admittendum puto. Eodem autem modo *Tambur. l. c. num.* 32 *in fin.* damnat virum de mortali, qui in actu copulæ immitteret digitum in vase præpostero uxoris, quia (ut ait) in hoc actu adest affectus ad sodomiam. Ego autem censeo posse quidem reperiri talem affectum in illo actu, sed per se loquendo hunc affectum non agnosco in tali actu insitum. Ceterùm graviter semper increpandos dico Conjuges hujusmodi fœdum actum exercentes.

936 Quæritur III. An sint mortalia tactus turpes quos Conjux habet cum seipso, altero absente, & seclusô periculô pollutionis? *Prima* sententia negat, quam tenent *Palaus p.* 4. §. 2. *num.* 5. *Escob. num.* 201. *Boss. c.* 7. *num.* 205. *et* 207. *cum Perez, Hurt. et Ochag. ac Sanch. l.* 9. *D.* 44. *num.* 15. *cum Palud. et Lopez*, & pro hac sententia *Salm. c.* 15. *num.* 87. citant etiam *D. Thomam q.* 6. *de Bon. Matr. dub.* 26. *num.* 158. Ratio, quia hujusmodi tactus ab ipso statu conjugali cohonestantur, cùm de natura sua ordinentur ad copulam; & ideo, seclusô periculô pollutionis, non possunt esse in Conjuge graviter illiciti, etsi copulam de præsenti ipse non posset consummare. *Secunda* verò sententia probabilior, & in praxi omninò suadenda, affirmat, & hanc tenent *Laym. tr.* 3 *c.* 6. *num.* 12. *in fine*, *Diana p.* 3. *tr.* 4. *R.* 215. (quamvis hic Auctor sit valdè benignus) *Sporer. n.* 503. *cum Arm. & Vasq. ac Salm. cum Aversa*, *Sanctio*, *Salas*, *Montesin. Dic. & Ant. a. Sp. S.* Ratio, tum quia Conjux non habet jus per se in proprium corpus, sed tantùm per accidens, nempe tantùm ut possit se disponere ad copulam; unde cùm copula tunc non sit possibilis, tactus cum seipso omninò ei sunt illiciti; tum quia tactus pudendorum, quando fiunt moresè, & cum commotione spirituum, per se tendunt ad pollutionem, suntque proximè connexi cum ejus periculo.

937 Quæritur IV. An sit mortalis delectatio morosa in Conjuge de copula habita vel habenda, quæ tamen non possit haberi de præsenti? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l.* 10. *c.* 16. *n.* 11. *Wigandt tr.* 4. *num.* 59. *cum Sylve. ac Vega*, *Rodr. & Dic. ap. Salm. c.* 15. *num.* 88. qui probabilem vocant. Ratio, quia talis delectatio est quasi inchoata pollutio, quæ cùm eo tempore non possit haberi modô debitô, omninò fit illicita. *Secunda* verò sententia communior negat, eamque tenent *Bon. q.* 4. *p.* 8. *num.* 12. *Escob. num.* 204. *Spor. num.* 505. *Croix num.* 337. *cum Suar. & Gers. Boss. c.* 1. *num.* 215. *cum Fill. & Perez*, *& Sanch. l.* 9. *D.* 44. *num.* 3. *cum S. Antonin. Palud. Cajet. Vasq. Arm. Met. Viguer. Tab.* & communi ut asserit, utque fatetur etiam *Pontius*, item *Conink. Aversa*, *Gabr. & Diana ap. Salm. c.* 15. *num.* 89. qui etiam probabilem putant. Hæc sententia dicit talem delectationem non esse mortalem, si absit periculum pollutionis, sed tantùm venialem. Est venialis, quia ipsa caret debitô fine, cùm non possit ordinari ad copulam præsentem. Non autem est mortalis, quia delectatio sumit suam bonitatem vel malitiam ab objecto, et cùm copula sit licita Conjugatis, non potest esse eis graviter illicita illius delectatio. Et huic expressè favet id quod ait D. Thomas *de Malo q.* 15. *a.* 2. *ad* 17. ubi: *Sicut carnalis commixtio non est peccatum mortale conjugato, non potest esse gravius peccatum consensus in delectationem quàm consensus in actum*. Idque admittit *Sporer*, etiamsi habeatur delectatio venerea orta ex commotione spirituum. *Tertia* demum sententia, quam tenent *Salmant. d. c.* 15. *num.* 90. distinguit & dicit, quòd si delectatio sit absque commotione spirituum, non erit mortalis; secus si cum commotione & titillatione partium.

Ego meum judicium proferam: Si delectatio habeatur non solùm cum commotione spirituum, sed etiam cum titillatione seu voluptate venerea, sentio cum *Concina pag.* 408. *num.* 10. (contra *Sporer* ut supra) eam non posse excusari a mortali, quia talis delectatio est proximè conjuncta cum periculo pollutionis. Secus verò puto dicendum, si absit illa voluptuosa titillatio, quia tunc non est delectationi proximè annexum periculum pollutionis, etiamsi adsit commotio spirituum; & sic revera sentit *Sanch. l. c. num.* 4. *cum Vasqu.* cùm ibi non excuset delectationem cum voluptа-

luptate venerea, ſed tantùm (ut ait) cum commotione & alteratione partium abſque pollutionis periculo. At quia talis commotio propinqua eſt illi titillationi voluptuoſæ, ideo maximè hortandi ſunt Conjuges, ut abſtineant ab hujuſmodi delectatione moroſa. Item advertendum eam eſſe omninò illicitam in Conjuge qui eſſet obſtrictus vo'ô caſtitatis, ut dicunt communiter *Sanch. d. D. 44. num. 26. & Boſſ. c. 7. num. 201. cum Vaſq. Fill. Con.* & aliis.

ARTICULUS II.

An actus conjugalis ſit præceptus & debitus?

938 *Conjuges per ſe tenentur reddere, & quandoque etiam petere.*

939 *Tenentur etiam ad cohabitationem, niſi adſit juſta cauſa excuſans. Dub. 1. An poſſit vir expellere uxorem ob dotem non ſolutam? Dub. 2. An teneatur eam alere, non ſolutâ dote? Dub. 3. An ſi ipſa adulterium commiſerit?*

940 *De obligatione reddendi debitum. Qu. I. An ſit mortale negare debitum ſemel, vel bis? Quid ſi alter remiſsè petat, vel ſi precibus cedat? Quid ſi immoderatè petat? Quid ſi alter differat reddere ad breve tempus? 941. Qu. II. An multiplicitas filiorum poſſit eſſe cauſa juſta negandi debitum?*

942 *Peccat Conjux reddens ſe impotentem.*

943 *Qu. I. An Conjux teneatur reddere alteri illicitè petenti? 944. Dub. 1. Quid ſi culpa ſe tenet ex parte petentis, nempe ſi ille habeat votum caſtitatis, &c.? 945. Dub. 2. Quid ſi petens ſit inceſtuoſus? 946. Qu. II. An Conjux teneatur reddere petenti cum ſola culpa veniali? 947. Qu. III. An liceat reddere vel petere a viro volenti ſeminare extra vas poſt copulam incœptam?*

948 *An Conjux teneatur & poſſit reddere, ſi mutuò cum altero voverint caſtitatem? Quid ſi alter ſit amens, vel ebrius?*

949 *Inceſtuoſus, & vovens caſtitatem non poteſt petere, ſed tenetur reddere.*

950 *Conjux non tenetur reddere cum gravi damno ſuo, vel prolis. An teneatur reddere alteri laboranti morbô contagioſô? Quid ſi damnum ſit leve, & alter ſit leproſus? Quid ſi damnum ſit grave? Et an tunc poſſit reddere? Ex quibus cauſis poſſit Conjux reddere cum gravi periculo ſalutis? 951. An Conjux poſſit reddere cum periculo prolis?*

952 *An teneatur reddere uxor laborans febri, vel tempore menſtrui, aut prægnationis, aut ſi alter petat modô innaturali?*

953 *Quid ſi uxor experta ſit in pariendo periculum mortis, vel filios parere mortuos?*

954 *An aliquando liceat impedire generationem? Quando peccet uxor ſurgens, aut mingens ſtatim poſt copulam? Dub. 1. An puella oppreſſa poſſit ſtatim expellere ſemen? Dub. 2. An liceat copulari ſenibus, vel infirmis, plerunque non valentibus ſeminare intra vas?*

938 „RESP 1. Etſi conjuges nullâ lege obligentur ad uſum matrimonii, tenentur tamen per ſe ex juſtitia ſibi reddere debitum, ſi alter ab altero expreſsè, vel tacitè, verecundiâ ſcilicet obſtante, petat. Ratio prioris eſt, quia non tenentur uti ſuo jure. Ratio poſterioris ſequitur ex natura contractûs mutui. *S. Thom. in 4. d. 32. q. 1. a. 2. &c. communiter ex 1. Cor. 7. Unde reſolves.*

„1. Neuter tenetur, per ſe loquendo, ad petendum debitum, etſi per accidens aliquando teneatur; vel ex charitate, v. gr. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugi: V. *Per. d. 50 ſ. 1. nu. 4. & 5.* * (*Vide dicta num. 928. & 929.*) * vel ex juſtitia legali, eo quòd ſalus publica periclitetur, niſi proles naſcatur.

939 „2. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec poteſt alter ab altero invito diutiùs abeſſe, ſine neceſſitate; quia hæc obligatio ſequitur ex obligatione reddendi debitum. *Sanch l. 9. d. 4. Conin d. 34. d. 19. Perez d. 50 ſ. 3.*

Certum eſt Conjuges teneri ex obligatione juſtitiæ ad cohabitandum in eadem domo, menſa, ac toro; vide *Sanch. l. 9. D. 4 num. 2. & Boſſ c. 6. §. 7. ex num. 2.* Hinc infertur neminem Conjugum poſſe aliò diſcedere, alterò invitô, ad longum tempus, ut habetur ex *c. 1. de Conjug. lepros.* Niſi adſint juſtæ cauſæ, nempe ob bonum publicum, vel ad alendam aut tuendam familiam, vel ad vitandum damnum ab inimicis, ut dicunt *Sanch. num. 12. Laym. cap. 1. num. 3. Pal p. 5. §. 1. & Boſſ. num. 4. & 6. cum Averſa, Villal.* & aliis. Dicit autem *Boſſ num. 12. cum Tolet. & Sayro*, quòd ſi vir diu deberet alibi manere, tenetur, ſi commodè poteſt, uxorem ibi adducere ut ſecum cohabitet. An autem uxor teneatur ſequi virum propter cohabitationem? Vide dicenda *num 976.*

Vir poteſt ſuſcipere brevem peregrinationem devotionis cauſâ, etiam invitâ uxore; hoc

hoc tamen non potest uxor sine consensu viri, cùm ipsa sit subjecta illius voluntati, & non deceat statum mulierum peregrinari; ita *Sanch num.* 15. *Pal. num.* 3. *& Boss. num.* 8 *cum Laym. Vill. Fag. & Perez. ex D. Thoma Quodl.* 4. *a.* 11. Ex mutuo autem consensu benè possunt Conjuges invicem separari, modò absit periculum incontinentiæ, & nocumentum prolis educandæ; *Sanch. num.* 5. *& Boss. num.* 18. *cum Fill. Villal. Perez, Fag.* & aliis, ex illo Apostoli (1. *Cor.* 7.): *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas.*

Dubitatur 1. an liceat viro non cohabitare cum uxore, eamque expellere e domo ob dotem promissam & non solutam? Affirmant *Panormitan. Armilla, Tab ena, & Gomez ap. Boss c.* 6. *num.* 26. quia vir non tenetur alere uxorem, si dos non sit soluta; ergo neque tenetur cohabitare, quamvis teneatur reddere debitum. Sed negant probabiliùs & communiùs *Sanch. l.* 9. *D.* 5. *num.* 17. *Pal.* §. 2. *num.* 6. *Mol. de Just. D.* 245. §. *Si marito, Boss. c.* 6. *num.* 28 *cum Reb. Henr. Reg. Vill. Fag. &c.* Ratio, quia obligatio cohabitandi non oritur ex solutione dotis, sed ex ipsa lege naturali & Divina, quâ vir tenetur debitum reddere uxori, & ideo cum ea habitare; unde dicunt AA. præfati (contra tamen *Mol & Reb.*) quòd etiamsi vir non adhuc uxorem traduxerit in domum suam, tenetur traducere, non obstante quòd dos non fuerit soluta.

Sed hic dubitatur 2. an vir teneatur alere uxorem non solutâ dote? Communiter negant DD. si culpa promittentis intervenit; ita *Sanch. l.* 9. *D.* 5. *num.* 2. *Bonac. p.* 7 *num.* 7. *Boss c.* 6. *num.* 29. *& Salm. de IV. Præc. c. un. num.* 50. *&* 53. *cum. Fag. & Trull.* ac alii passim ex *l. Pro oneribus. C. de jure dotis*, ubi dicitur ideo constitui dos, ut ex ea vir uxorem alat. Excipe tamen 1. Nisi vir duxerit sine promissione dotis; *Sanch. num.* 8. *cum Host. Præp. & Sylve. ac Salm. loc. cit. cum Abb. Mol. Bon. &c.* Excipe 2. Si uxor sit in viri obsequio, tunc enim saltem ut famulam tenetur eam alere; *Salm. ibid. cum Abb. Lupo, &c. ap. Sanch. num.* 6. qui immeritò contradicit. Excipe 3. si uxor ex sua culpa cum viro non cohabitet; secus si ob justam causam; *Salm num* 51. *cum iisd.* Ceterùm quando sive vir, sive uxor est verè pauper, puta si dos fortuitò periit, tenetur alter alterum alere; *Sanch. num.* 10. *Bon. num.* 8. *Salm num.* 53. *cum Mol. Trull. &c.* ex *l. Si maritus. ff. Soluto Matr.* ibi: *Quid enim tam humanum est, quàm fortuitis casibus, mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse.* Hic autem notandum 1 quòd ob dotem non solutam nequit vir debitum negare uxori; *Sanch. l. c. num.* 1. *& Salm. num.* 52. *cum Mol. Sylve. &c.* Notandum 2. quòd in extrema necessitate priùs subveniendum est Parentibus, qui diligendi sunt ratione principii, quàm Conjugi, ut *D. Thomas* 2. 2. *q.* 26. *a.* 11. *& Salm. num.* 51. contra *Laym Bon. Pal &c. ap. Boss. c.* 22 *num.* 1225. Et priùs etiam filiis, cùm ipsi sint pars Parentis; *Salm. num* 51 *cum aliis.* In necessitate verò gravi priùs succurrendum Conjugi, quam Parentibus, & filiis; quia quoad domesticam administrationem major est conjunctio inter Conjuges, cùm ipsi sint una caro; *Sanch l.* 9. *D.* 29 *num.* 4. *Bon. p.* 7. *num.* 10. *& Salm. ibid. cum Tolet. Bann. Trull & aliis.*

Dubitatur 3. an vir teneatur alimenta præstare uxori adulteræ? Alii affirmant, ut *Clarus, & Ant Gab. ap. Salm. de IV. Præc. num* 54. quia uxor adultera non definit esse uxor. Alii, ut *Sylve. v. Dos. q.* 14. *D.* 9. *& Ang ac Surdus ap. Salm. ibid.* negant, si adulterium est publicum, quia tunc potest vir uxorem e domo expellere; secus si occultum, tunc enim expellere nequit. Alii verò communiùs & probabiliùs, ut *Sanch. l.* 1. *D.* 8. *num.* 25. *& Salm num* 55. *cum Soto, Man. Fag. & Trull.* negant teneri, sive adulterium fuerit publicum, sive occultum. Ratio, quia, adhuc concessò quòd ob adulterium occultum uxor non possit expelli, ne ejus crimen prodatur, utque scandalum vitetur (in quo tamen quæstio est; vide dicenda *num* 968.); nihilominus ratio hæc non militat in negatione alimentorum, quæ sine scandalo & infamia uxoris negari possunt. Idque dicunt esse probabile *Salm. cum Lara, & Surdo* etiamsi uxor admiserit tantùm oscula ab alio, modò sint notoria; vel si occulta, sint nimis lasciva, aut si uxor sit nobilis.

3. Peccat mortaliter, qui conjugi seriò, „ 940
& instanter petenti debitum negat, quia „
est res gravis, & debetur ex justitia: in- „
tellige, nisi petens precibus, aut aliâ ratio- „
ne honestâ averti possit, & petitio non sit „
immoderata (nam, si sæpe petenti semel „
vel bis negetur, citra periculum inconti- „
nentiæ, videtur esse tantùm veniale, ob „
levitatem materiæ: aliquando, si nimis im- „
moderatè, & justò sæpius petat, nullum, „
secun-

„ secundùm *Perez*, d. 50. *f*. 4. nec sit alia ju-
„ sta causa negandi. *Bonac. q. 4 p. 1. ex Sanchez*,
„ *Filliuc.* &c. Justam autem, seclusô pericu-
„ lô incontinentiæ utriusque, esse censet *M.*
„ *Perez l. c. nu. 6.* si plures nascantur filii, quàm
„ possint alere.

Quæritur I. An peccet graviter Conjux negans debitum unâ vel alterâ vice? *Prima* sententia negat, modò absit periculum pollutionis; & hanc tenent *Pontius l. 10 c. 2 num. 5. cum Sà, Sanch. l. 9. D. 2. num. 11. cum Led. Bon. p. 1. num. 1. ac Aversa, Hurt. Cornejo, & Ochag. ap. Boss. c. 1. num.* 40. quia id non videtur materia tam gravis, ut culpam lethalem constituat. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Palaus p. 4. §. 1. num. 5. Tamb. l. 7. c. 3. §. 5. num. 20. Boss. c. 1. num. 41. cum Tannero, & Croix num. 391. cum Gobato*, dicit etiam negare semel, vel differre debitum seriò & instanter petenti, per se loquendo esse mortale, adhuc remotô periculô pollutionis. Ratio quia hoc videtur materia satis gravis, tum ratione prolis quæ ex unica copula bene gigni potest; tum ratione discordiæ, & periculi incontinentiæ, quæ ex tali negatione potest sequi. His tamen non obstantibus, prima sententia non videtur improbabilis, cùm gravitas materiæ pendeat ab hominum æstimatione, & tot graves DD. censeant hanc esse materiam levem; ipsimet autem id dicunt, supponendo quòd absit periculum incontinentiæ, vel magni dissidii; ceterùm procreatio prolis pro illa vice est valde incerta. Conveniunt autem communiter non peccare uxorem negando, si vir benevolè, aut remissè petat; ita *Pontius l. c. num. 4. & 5. Bon. d. num. 1. Croix num. 391. Roncaglia pag. 183. q. 2. R. 1. Tamb. num. 21. cum Cornejo, & Ochag. Laym. c. 1. num. 1. ac Boss. c. 1. num. 35. cum Soto, Reb. Rodr. Henr. Reg. Lop. Fag. Hurt. Vill. Aversa, & Diana.* Idem, si Conjux petens, adhuc instanter, cedat precibus negantis, qui neget cum justa causa: aliàs etiam venialiter saltem peccaret; ita *Sanch. d. D. 2. num. 13. cum Nav. Sylve. Margar. Philiarch. &c.* Nisi preces essent ita importunæ, ut alter quasi coactus videretur cedere; Vel nisi adesset in altero periculum incontinentiæ, tunc enim nec etiam precibus, sine causa gravi, liceret eum avertere; ita *Sanch. l. c. cum Nav. Sylve. Lop. & D. Thoma in 4. D. 32. q. 1. a. 2. ad 4.*

Præterea non peccat negans, quando alter immoderatè petit, sine tamen periculo incontinentiæ: & in hoc etiam omnes conveniunt, vide *Bossium num.* 18. Hine dicunt *Laym. c. 1. num. 1. Croix num. 96. Holzm. num. 468. & Sporer num. 513. cum Rodr. & Glossa*, non esse mortale, post tertiam copulam in eadem nocte habitam, negare quartam. Imò adducit *Tamb. num. 22. Sporer l. c. & Sanch num. 11. cum Led.* nec esse mortale petenti quinquies in mense negare semel; sed huic non acquiesco, cùm ex una parte petere quinquies in mense sit valde moderatum, & ex altera negare semel in mense videtur materia sat gravis.

Idem non videtur peccare uxor, si differat reddere ad breve tempus, nempe usque ad noctem; ut *Pontius c. 2. num. 5. Sanch. d. num. 11. cum Victor. Ronc. l. c. Sporer num. 513.* cum communi, *& Croix num. 391. cum Perez, Gob. & Diana*; Vel si a nocte differat ad mane, ut *Bossius num. 37. cum Sanch. Pont Vict Hurt. Vill. Led. &c.* exclusô tamen semper periculô incontinentiæ. Non potest autem post copulam habitam in die negare in nocte.

941 Quæritur II. An sit justa causa negandi debitum, si plures nascantur filii quàm Conjuges possint alere? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Laym. tr. 16. c. 1. num. 16. Ronc. pag. 183. q. 2. R. 1. Sporer num. 516.* (qui excipit solum casum, quô Conjuges multiplicatâ prole ad extremam necessitatem redigerentur) item *Palaus p. 4. §. 10. num. 8 cum Sylve. Con. Nav. Ang. Reb. Margar. Lop. & Graff.* Ratio, tum quia procreatio prolis spectat ad præcipuum finem Matrimonii, cui postponendum quodvis incommodum, meliùs enim est ut proles vivat inops, quàm ut omninò non sit; tum quia aut Conjux negaret diu, aut aliquando: si diu, exponeret alterum periculo incontinentiæ: si aliquando, frustra negaret, nam Conjuges rariùs coëundo faciliùs concipiunt. *Secunda* verò sententia affirmat, & hanc tenent *Sanch. l. 9. D. 25. num. 3. Pont. l. 10. c. 3. num. 7. Diana p. 9. tr. 7. R. 3. Bonac. p. 1. num. 13. cum Led. Rodr. & Sà, ac Boss. c. 1. num. 220. cum Soto, Comit. Vill Reg. Hurt. & Fag.* & probabilem putant *Tamb. l. 7. c. 3. §. 5. num. 3. & Sporer l. c.* Ratio, tum quia multiplicitas prolium futurarum cederet in nocumentum filiorum jam genitorum; tum quia in omnibus debitis magna difficultas excusat à solutione. Conveniunt tamen omnes esse obligationem reddendi, si adsit in altero periculum incontinentiæ: quod revera (ut bene advertit *Conink.*) vix non aderit, si in eodem toro Conjux habitet, & alter debitum petat.

942 „ 4. Peccat graviter vir, vel mulier, si se „ impotentem reddat, etiam mediis aliàs licitis, verbi gratiâ jejuniis, &c. invitâ comparte: imò si aliter non possit reddere debitum, licitè non observat jejunia Ecclesiæ „ * (*Vide dicta Tom I l. 3. num. 1024. v. 3. Excusandum. ubi diximus id procedere de viro, nam uxorem, difficile videtur, per jejunia fieri impotens ad reddendum, ut Salm. de 4. Pr n. 49.*)*; sicut & uxor, si notabiliter iis fiat deformior. *Bon. l. c. Sanch. l. 9 d. 3. num. 11. Regin Conin. Fill. num. 206.* &c *Perez d. 50. f. 2.*

943 „ 5. Conjux tenetur reddere debitum, quamvis illicitè petenti, si redditio hìc, & nunc non sit illicita, v. g. petenti voluptatis causâ, vel ligato castitatis votô, vel die festo, &c. V. *Sanch. l. 9. d. 6. Pont. l. 9. c. 2 Conin. d. 34. d. 6. Perez d 50. f. 5.* Quia malitia alterius non dat illi jus negandi, quod suum est. Non tamen tenetur reddere petenti, sine gravi causa, modò innaturali, vel in loco publico, vel sacro, &c.

Certum est Conjugem non teneri ad reddendum debitum cum peccato proprio, etiam veniali, cùm nemo possit esse obligatus ad peccandum; ita communiter *Palaus p. 4. §. 11. n. 1. Bon. p. 3. nu. 2. & 4. Laym. c. 1. num. 17. Spor. num. 517. Boss. c. 1. num. 226.* & alii passim. Sed quæritur I. Utrùm liceat reddere illicitè petenti cum peccato mortali? Si culpa se tenet ex parte actûs, puta si alter petat in loco sacro, vel publico, vel si cum periculo abortûs, vel sanitatis propriæ, aut alterius, omnes conveniunt non teneri Conjugem, nec posse reddere sine gravi culpa; quia tunc, cùm actus sit per se malus, alter injustè petit, eo quòd non habet jus petendi; ita *Sanch. l. 9. D. 6. n. 16. Pont. l. 10. c. 3. num. 3. Salm. c. 15. num. 21. cum D. Thoma, Con. Bon. Henr.* & alii passim. Sed

944 Dubitatur 1. Si culpa se tenet ex parte personæ exigentis, nempe si ille sit obstrictus votô castitatis, aut petat ob pravum finem, an alter possit reddere? *Prima* sententia communis dicit non solùm posse, sed etiam teneri; & hanc sequuntur *Suar. de Censur. D. 15. Se. 4. n. 9. Lugo de Sacram. D. 8. num. 182. Concina pag. 369. num. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 1. num 17. Bonac. q. 4. p. 3. num. 3. Pal. p. 4. §. 11. num. 3. Spor. n. 517. Holzm. num. 467. v. Tertio, Elbel num. 416. Escob. l. 25. num. 91. cum Sylve. Con. Cov. & Henr. Sanch. d. D. 6. num. 7. cum Ang. Led. Manuel, P. Soto, Veracr. & Met. Boss. c. 1. num. 241. cum Perez, Diana, Fill. & Vill. ac Salm. c. 15. num. 18. cum Aversa, Reb. Dic. &c.* Ratio, quia Conjux ille per votum non amisit jus petendi: unde quamvis illicitè, non tamen injustè debitum exigit. *Secunda* verò sententia, quam tenet *Pontius l. 10. c. 3. n. 3. cum Comit. Ricc.* & aliis paucis, dicit, quòd sive culpa se tenet ex parte actûs, sive ex parte personæ petentis, non licet ei reddere (nisi sit in potestate petentis ab illa prava circumstantia se liberare, puta si exigeret ob malum finem). Ratio, quia, positô impedimentô voti, actus conjugalis necessariò est illicitus petenti, cui cooperari alteri non licet. Nec petens eo casu habet dominium in corpus alterius, tum quia dominium tunc est impeditum a voto; tum quia Conjux non habet jus nisi ad usum licitum Matrimonii. Huic autem congruunt dicta *de Restit. num. 697.* ubi dicunt *Lugo de Just. D. 21. num. 26. & Croix, cum Less. Mol. Soto, Nav. &c.* quòd debitor non tenetur restituere Dominô rem, quâ ille est abusurus ad peccandum; quod expressè etiam tradit *D. Thomas 2. 2. q. 26. a. 5. ad. 1.* ubi: *Quando res restituenda apparet esse graviter nociva ei cui restitutio facienda est, non ei debet tunc restitui, quia restitutio ordinatur ad utilitatem ejus cui restituitur.* Dicit tamen *Lugo l. c.* quòd cùm hæc obligatio sit tantùm charitatis, non obligatur debitor ad negandum, si non possit negare sine gravi incommodo. Hæc sententia est quidem probabilis, sed prima videtur probabilior, saltem extrinsecè; gravi utiquè nititur ratione, quia obstrictus votô adhuc retinet jus ad petendum, & consequenter tenetur alter ei reddere; prout si quis votum emitteret non exigendi a te pecuniam debitam; si ille postea petit, teneris tu reddere, quia per votum creditor non amisit jus suum, & eo casu tu reddendo minimè cooperaris formaliter ejus peccato, cùm non sis causa cur ille debitum exigat, sed tantùm concurris ad materiale peccati, quod tu non potes impedire, cùm debes rem suo domino reddere; & ideo nec teneris impedire, quia impediendo actum injustitiæ committeres. Nec valet dicere, quòd nemo habet jus ad actum illicitum; nam respondetur, quòd esto Conjux ille petens non habeat jus ad petendum cum peccato, habet tamen jus ad actum conjugalem qui per se est honestus, unde alter reddendo non peccat, quia dat operam, non alterius peccato, sed actui licito, & ex justitia debito. Hinc dicunt *Sanch. l. 9. D. 36. num. 11. cum Palud. Henr. Man.*

Man. & Led. ac Salm. c. 15. *num.* 20. *cum Con. & Bon.* quòd licèt Conjux voverit ex consensu alterius, si tamen expressè non cessit juri suo petendi, etiam tenetur alter debitum reddere. Imò etiamsi ad invicem voverint, non intendentes cedere juri suo, adhuc tenetur alter petenti reddere, ut dicunt idem *Salm. l. c. cum Sanch. Less. Bon. & Henriquez.*

Benè tamen advertunt *Sanch. l.* 9. *D.* 6. *num.* 5. *cum Cov. & Adrian. ac Boss. c.* 1. *num.* 248 *cum Con. Reb. & Vill.* quòd eo casu tenetur Conjux monere petentem ligatum votô, ut a petitione desistat, modò possit monere sine timore magni dissidii, vel indignationis, aut incontinentiæ alterius: quæ incommoda, dicunt *Sanchez*, & *Bossius*, ut plurimum adesse. Quando autem Conjux prævidet, quòd alter impeditus votô vel aliô impedimentô illicitè petet, tunc tutius erit ut ipse præveniat; & si ille jam petierit, ipse tunc etiam petat, dicens, *volo ut tu mihi reddas*; Sed ad hoc meritò ait *Sanchez d. num.* 5. uxores raiò obligari, quia magnum onus esset eis ob naturalem mulierum verecundiam teneri ad semper petendum. Præterea advertendum cum *Boss. num.* 252. & 273. quòd si Conjux impeditus petat infra primum bimestre, non tenetur, nec potest alter ei reddere; cùm eo tempore ille non habeat jus ad petendum.

945 Dubitatur 2. An Conjux possit & teneatur reddere debitum incestuoso petenti? Adsunt tres sententiæ. Alii ut *Hostiensis*, & *Lopez ap. Boss. c.* 1. *num.* 249. dicunt teneri. Alii ut *Pontius l.* 10. *cap.* 3. *num.* 2 & *Palac. ac P. Led. ap. Sanch. l.* 9. *D.* 6 *num* 11 dicunt nec teneri, nec posse, quia cùm incestuosus sit privatus jure petendi, alter reddendo illicitè cooperaretur illius peccato. Alii verò communiùs. & probabiliùs dicunt non teneri, sed posse; ita *Sanch num.* 12. *Pal. p.* 4 §. 6. *num.* 7. *Bon. q* 4. *p.* 3 *n.* 3. *Salm. c.* 15. *num.* 15. *Boss. c.* 1. *num.* 250. *cum S. Antonin. Palud. Sylve. Laym Cov Victor. Reg Vill. &c.* Ratio, quia licèt incestuosus sit privatus jure suo, Conjux tamen innocens, cùm habeat jus petendi, a fortiori habet jus reddendi, alioquin grave onus deberet subire (maximè uxor), si semper deberet petere; imò magnis scrupulis deberet angi, existimans ne fortè moveatur ad reddendum ex tacita petitione alterius; hoc autem onus satis excusat a cooperatione ad materiale peccati quod committit incestuosus. Tutius autem erit (ut diximus), ut Conjux innocens tunc ipse petat.

946 Quæritur II. An petenti cum sola culpa veniali teneatur alter reddere? Alii affirmant ut *Bossius c.* 1. *num.* 230. *Escob. l.* 25. *num.* 93. *Sporer n.* 518. *Sanch. l.* 9. *D.* 6. *n.* 6. & *D.* 16. *n.* 8. *cum Cajet. & P. Soto, Laym. c.* 1. *num.* 18. *cum Do. Soto, & Nav. ac Boss. c.* 1. *num.* 232. *cum Con. &c.* Ratio, tum quia vinculum justitiæ, quô Conjuges tenentur reddere, fortiùs stringit, quàm vinculum charitatis quô tenentur vitare peccatum alterius; tum quia semper (ut ajunt) adest justa causa reddendi, scil. ne exigenti displiceat, vel saltem (ut dicit *Sanch.*) ne privetur jure suo reddendi. Alii tamen (ut *Bon. qu.* 4. *p.* 3. *num.* 10. *cum Armilla*) dicunt non teneri, nisi adsit justa causa ex parte petentis. Ego dico omninò distinguendum: si actus est illicitus ex parte personæ petentis, puta si petat ob voluptatem, vel alium finem leviter malum, vel die quô vult Eucharistiam accipere, tunc tenetur reddere; quia, cùm actus sit per se honestus, tenetur ex justitia ad reddendum, etiamsi exigens peccet graviter in petendo, ut diximus *num.* 944. *Dub.* 1. Si verò actus est venaliter illicitus ex parte ipsius actûs seu copulæ, ut si petatur situ innaturali, vel tempore menstrui, aut puerperii, tunc quando adest justa causa, potest quidem reddere, cùm quælibet justa causa excuset a veniali. Justa autem causa erit, v. gr. ne incurrat indignationem alterius sive rancorem illius quodammodo notabilem, & non possit eum commodè avertere. Causa verò quam adducit *Sanchez*, nempe ne Conjux privetur suo jure reddendi, non videtur sufficiens, nam sicut petens tunc non habet jus ad sic petendum, ita nec alter jus habet ad sic reddendum. Dixi, *potest reddere*, sed non tenetur, quia licèt vinculum justitiæ fortius sit vinculô charitatis, attamen cùm actus sit illicitus, alter non habet jus ad illum, & sic respondetur ad rationem primæ sententiæ; ita *Bustemb. ut supra num.* 934. *ac Less. l.* 4. *c.* 3. *num.* 89. item *Palac. & Led. ap. Sanch. d. D.* 16. *num.* 8. & probabilem putat *Croix num.* 356. *cum S. Antonin.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 2. §. 7. ubi ait tunc teneri Conjugem ad reddendum, quando alter petit modô naturali, ergo, si innaturali, non tenetur. Sanè verò teneretur reddere, si petens haberet justam causam etiam ex sua parte sic petendi, puta si peteret copulam situ innaturali, eo quòd uxor sit prægnans, aut ipse sit pinguis, vel alioquin immineret periculum scandali; vide dicta *num.* 917. Vel si petat tempore menstrui,

aut puerperii cum periculo incontinentiæ, juxta dicta *num. 925. circa fin.*

An autem Conjux teneatur reddere petenti statim post prandium? Vide dicta *num. 915. v. Videtur*. An petenti die Communionis? Vide *num 922. ac in Tract. de Euchar. num. 274.* An petenti in die festivo, jejunii, & Rogationum? Vide *num. 925.*

947 Quæritur III. An liceat uxori reddere debitum, vel petere a viro volente seminare extra vas post copulam incœptam? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l. 10. c. 11. num 8. Tamb. Dec. l. 7. c. 3. §. 5. num. 4. & Spoler pag. 356. num. 490.* quia (ut aiunt) cùm mulier reddit, aut petit, dat operam rei licitæ, nec ipsa propter malitiam viri debet suo jure privari. *Secunda* sententia, quam tenent *Roncaglia pag. 187. q. 10. R. 2. & Elbel pag. 471. num. 394* dicit uxorem non posse nec petere nec reddere, nisi adsit gravis causa, quæ ipsam excuset in permittendo peccatum viri, & in cooperando ad materiale peccati illius, aliàs tenetur ex charitate, cùm possit sine gravi incommodo, viri peccatum impedire. Ego tamen distinguendum puto: Si agatur de reddendo debito, dico uxorem probabiliter posse & teneri negare debitum, si possit sine gravi incommodo, juxta secundam sententiam allatam *num. 944.* quia abusurus re sibi debitâ non habet jus ad rem sibi vindicandam; sed probabiliùs videtur uxor non solùm posse reddere, ut dicit prima sententia, quam sequitur etiam *Sanchez l. 9. D. 16. num. 3.* sed etiam teneri. Ratio, quia (juxta dicta *cit. num. 944.*) quando culpa se tenet ex parte personæ petentis, cùm ipse habeat jus ad copulam, nequit alter sine injustitia debitum negare, si non possit monendo a tali culpa illum avertere; & tunc patet quòd reddens ne materialiter quidem cooperatur peccato illius, cùm non cooperetur seminationi extra vas, sed tantùm copulæ incœptæ, quæ per se omninò utrique est licita. Si verò agatur de petitione debiti, dico cum secunda sententia uxorem non posse petere, si non adsit justa & gravis causa; tunc enim revera tenetur ex charitate impedire peccatum viri. Iustam autem causam habebit petendi, si ipsa esset in periculo incontinentiæ, vel si deberet aliàs privari suo jure petendi plusquam semel vel bis, cum perpetuo scrupulo an ei sit satis grave incommodum, vel ne, tunc se continere; vide dicta in pari casu *Tom. I. l. 2. num. 53. v. Si verò*

948 „ 6. Non tenetur reddere 1. Si alter alteri debitum remiserit, verbi gratiâ si consensu mutuo voverint castitatem * (*Sed oppositum est probabile juxta dicta num. 944. circa fin.*) *, vel auctoritate publicâ celebrarint divortium. 2. Si petens sit amens; quia talis non est capax usûs dominii, nec petit cum ratione, & humanò modò. Quod etiam valet in ebrio. Simpliciter tamen uti petere, ita reddere licet tam ebrio, quàm amenti; nisi esset periculum fœtûs enecandi. *Nav. c. 16. Sylv. Laym. c. 1 num. 9 3.* Si alter mœchatus sit, quia *frangenti fidem fides frangatur eidem*; nisi tamen ipse quoque sit adulter, vel causa adulterii.* (*Vide dicenda num. 956* „

Quæritur, an Conjux teneatur reddere debitum amenti, vel ebrio? Affirmant *Nav. c. 16. nu. 27. & Sylve. Ang. Graff. Led. &c. ap. Boss. c. 1. num 293.* quia Conjux ebrius, vel factus amens adhuc retinet dominium acquisitum in corpus alterius; nec officit amentia ad procreationem prolis. Negant verò communissimè & probabiliùs cum *Busemb* ut supra, *Laym. c. 1. num. 9. Pal. p. 4. § 4. num. 19. Bonac. p. 1. num. 10 Sanch. l. 9. D. 23. num. 7. Concina pag. 402. n. 31. Croix num. 394 & Boss. num. 294. cum Soto, Con. Fill. Vict. Lop. Henr Reg. Fag. Aversa, Hurt. &c.* Ratio, quia, licèt isti dominium retineant, sunt tamen incapaces usûs dominii. Excipe 1. si in eis sit periculum prodigendi semen, quia tametsi ipsi non peccent, est tamen impediendus actus materialiter malus. Excipe 2. si quis non esset universè amens, sed in una tantùm vel altera materia; *Sanch. num. 2. Boss. num. 297.* Vel si ille esset tantùm fatuus, non verò omninò mente captus; vel si petat, dum habet lucidum intervallum; *Boss. num. 298. & 299 cum Sanch. Ricc. & Con.*

Quamvis autem non sit obligatio reddendi Conjugi amenti vel ebrio, licitum est tamen ei reddere, ut communiter dicunt præfati AA. cùm usus Matrimonii per se sit licitus, & proles educari possit a Conjuge sanæ mentis. Modò (intelligendum) absit periculum scandali, vel abortûs; Unde bene addunt *Sanch. n. 8. & Boss. num. 302.* quòd non licet coire cum uxore amente furiosa, nisi ipsa experta sit sterilis. Peccaret etiam qui conjungeret ad copulam Conjuges ambos amentes, quia esset causa ut filii carerent debitâ educatione; *Sanch. num. 5. cum Led. & Lop. & Bossius num. 303. cum Bonac. Con. Laym. P. Soto, Fill. &c.*

„ 7. Etsi

949 „ 7. Etsi is, qui Matrimoniô contractô sciens „ prudens voluntariè cognovit consanguineam „ uxoris in primo, vel secundo gradu, non „ possit petere debitum * (*ex cap. 1. de Eo qui* „ *cogn. &c. Vide dicenda ex n* 1070), * tenetur „ tamen reddere. Idem est de eo qui, insciâ „ comparte, vovit castitatem, post matrimo- „ nium consummatum. Si tamen ante vovis- „ set, videtur obligari ad ingressum religio- „ nis, saltem primô bimestri (nisi tamen „ matrimonium consummaverit); imò etiam „ post, si uxor consentiat, de quo plura vi- „ de apud *Laym. c.* 11. *num.* 10.

„ Resp. 2. Conjux non tenetur reddere de- „ bitum, si inde grave damnum, vel peri- „ culum sibi, vel proli meritò timeat. *Pe-* „ *rez dist* 50. *sess.* 4. Unde non tenetur sequen- „ tibus casibus;

950 „ 1. Si illud petat maritus morbô conta- „ giosô laborans, v. gr. gallicô, peste, leprâ, „ &c. (nisi tamen hæc ante Matrimonium „ fuerit cognita, & non sit nimis gravis) „ *Bon. q. 4 p. 1. num.* 8. *Perez d.* 50. *Sanch. l. 9. d.* „ 14. *Laym. l. 5 tr. 10 p. 3. c.* 2.

Quæritur, an Conjux teneatur reddere debitum alteri laboranti aliquo morbo contagioso, puta leprâ, peste, phthisi, morbô gallicô, & simili? Certum est 1. Conjuges teneri ad reddendum cum levi suo damno, huic enim præponderat lex justitiæ, obligans quidem sub gravi, cùm redditio debiti gravis sit materia; ita communiter *Sanch. l. 9. D. 24 num 2. cum Soto, Nav. &c. ac Boss. l. 2. c. 1. num.* 168. *in fin. cum Bon. Reb. Vill. &c.* Unde dicunt *D. Thomas 3. p. q. 64. a. 1. ad 4. & D. Bonav Ricc* & alii *apud Sanch. l. c. num.* 15. uxorem teneri ad reddendum debitum viro leproso, ex *c. 2. de Conjug. lepros.* ubi: *Quòd si virum, sive uxorem, leprosum fieri contigerit, & infirmus a sano carnale debitum exigat, generali præceptô Apostoli quod exigitur est solvendum; cui præcepto in hoc casu nulla exceptio invenitur.* Ratio, quia, cùm copula brevi fit, non imminet ex ea periculum infectionis; & ideo ait D. Thomàs: *Tenetur reddere, sed non cohabitare, l. e. quia non ita inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione.* Communiter tamen id limitant 1. DD si ex tali coitu judiciô Medicorum adsit periculum infectionis notabiliter noxiæ; ita *Boss. c. 7. num.* 181. *cum Laym. & Sanch. d. D. 24. num* 17. *cum S. Antonin. Nav. Soto, Palud. Cajet. Victor.* & aliis. Limitant 2. si Conjux sanus tantum horroris habeat ad coëundum cum leproso, ut id sit ipsi moraliter impossibile; impossibilium enim nulla est obligatio ex *l. Impossibilium. ff. de Reg. jur.* ita *Sanch. n.* 21. *& Boss. num* 194 *cum Host. Panor. Sylve. Pont. Soto, Barb. Laym. Fill. Reg. Vill. &c.*

Certum est 2. non teneri Conjugem reddere debitum cum gravi periculo propriæ vitæ, aut sanitatis; ita *D. Thomas 3. p. q. 63. a.* 1. ubi: *Vir tenetur uxori debitum reddere, salvâ tamen priùs personæ incolumitate.* Et ita communiter omnes (vide *Sanch. d. D. 24. n.* 2.) Ratio, *quia* (ut ait D. Thomas) *ordo naturalis est, ut priùs aliquid in seipso perficiatur, & postmodum de perfectione sua communicet; & hoc etiam ordo charitatis habet, quæ naturam perficit.*

Certum est 3. Conjugem, non solùm non teneri, sed nec etiam posse reddere cum gravi periculo suæ salutis, quia nemo est dominus vitæ suæ; ita communiter *Palaus p. 4. §. 10. num. 4. Pont. l. 10. c. 14. num. 3. Sanch. l. 9. D. 24. num. 8. cum Soto, Cajet. Arm. Led. &c. ac Boss. c. 1. num. 169. cum Laym. Con. Fill. &c.* Et hoc etiamsi illud grave damnum immineret solo petenti, ut dicunt *Sanch. num. 9. & Boss. num. 209. cum Soto, Arag. &c.* eo enim casu reddens tantùm excusari posset, si ab altero timeretur proximum periculum occisionis. Limitant verò *Sanch. num. 22. cum Led. Palac. Vega, Man. &c. ac Laym. Azor. Fill. ap. Boss. c. 1. num.* 188 si Conjux sanus ante Matrimonium jam noverit alterius morbum contagiosum, quia (ut ajunt) in omnibus contractibus, quando detegitur vitium rei, non minùs obligantur contrahentes, quàm si res vitiô careret. Sed meritò hanc limitationem rejiciunt *Palaus l. c. & Ang. ac Villal. ap. Boss. num.* 189. quia emens rem, quam scit vitiosam, cedit juri suo, cui bene cedere potest; sed Conjux (ut dicimus) non potest cedere juri servandæ suæ salutis.

Probabiliter tamen poterit Conjux reddere alteri infecto, etiam cum periculo gravi propriæ sanitatis, I. Si proles sit necessaria ad bonum commune; *Sanch. d. D. 24. num. 11. cum Ledesma*, nemine contradicente, ut asserit. II. Si Conjux infectus petens esset in probabili periculo incontinentiæ, nam licèt sanus nec etiam eo casu teneatur reddere cum periculo suæ sanitatis, ut dicunt *Laym. c. 1. nu. 5. Pont. l. 10. c. 14. num. 2. Sanch. D. 24. num. 12. Boss. num. 204. & 205. cum Major. Reg. Comit. & Vill. ac Pal. p. 5. §. 10. num. 4. cum Con.* (contra

Gabr.

Gabr. Led. & Rodr.) tum quia charitas non obligat cum tanto onere, tum quia alter non est in extrema necessitate, cùm possit aliter sibi subvenire; attamen licitè potest reddere, & tale periculum subire ex motivo charitatis; quia, esto homo non sit dominus suæ vitæ, potest tamen propter charitatem illam exponere, ut *Pontius l. c. num. 4. & c. 2. num. 7. Sanch. num. 12. Bonac. q. 4. p. 1. num. 3. & 4. & Boss. n. 204. cum Major. Vill. Con. Aversa, P. Soto, Laym. Hurt. Comit. & Reg.* III. Si redderet ad vitanda magna dissidia, vel ad fovendum amorem conjugalem; & etiam ad vitandum periculum incontinentiæ propriæ (& tunc potest etiam petere); quia vitatio incontinentiæ, aut conservatio pacis familiæ ac amoris conjugalis prævalet infectionis periculo. Hæc tamen omnia intelligenda (ut diximus *num. 909.*) si morbus sit diuturnus & quasi habitualis, ut lepra, morbus gallicus, phthisis, &c. non verò si sit de illis qui de brevi & facili solent mortem afferre, ut est infectio pestis, aut lepræ leoninæ: IV. addo, si Conjux sanus possit præservativis facilè vitare contagium, sive ejus periculum.

Sicut autem non potest Conjux sanus reddere infirmo cum periculo propriæ salutis, sic etiam infectus nec potest reddere sano cum periculo salutis illius, etiamsi ille petat jam conscius sui periculi: prout non licet reddere gladium volenti se necare, cùm nemo sit dominus suæ vitæ; ita *Sanch. l. 9. D. 6. num. 17. Pont. l. 10. num. 2. in fin. & Boss. c. 1. num. 209. cum Soto, Con. Azor. &c.* communiter. Probabiliter tamen excipiunt *Busemb. num. 909. cum Perez, Bon. p. 6. num. 8. Sanch. D. 24. num. 23. cum Cajet. P. Soto, & Graff. ac Boss. d. num. 209. in fin.* (se remittens ad *n. 195.*) *cum Laym. Pont. & Reg.* si reddat ad vitandum periculum incontinentiæ in se vel in altero, vel ad vitanda dissidia, aut ne diu privetur usu conjugii, quod vix esse potest sine periculo incontinentiæ. Hocq. etiam intelligendum, si ejus morbus sit diuturnus, & non proximè ad mortem tendens; itemque si alter sanus petens jam ejus morbi sit conscius, juxta dicta *num. 909. Dub. 1.*

951 An autem Conjux possit & teneatur reddere, quando timetur damnum prolis nasciturae? Negant *Metina, & Palacius ap. Sanch. l. 9. D. 24. num. 24.* quia nemo tenetur, nec potest reddere debitum cum damno innocentis. Sed communiter & veriùs affirmant *D. Thomas in 4. D. 32. q. un. a. 1. ad 4. S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 10. circa fin. Sanch. num. 25. cum S. Bonav. Palud. Sylve. Led. &c. ac Boss. c. 1. num. 136. cum Soto, Laym. Bon. Reb. Fill. Reg. Vill &c.* Ratio assignatur a D. Thoma *l. c.* ubi: *Uxor tenetur viro leproso reddere debitum; Et quamvis proles gigneretur infirma, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.* An verò liceat reddere tempore prægnationis, vel menstrui, aut purgationis post partum? Vide dicta *num. 924. 925. & 926.*

952 2. Si petat ab uxore laborante febri, vel alio morbo, cui copula noceret: *Bonac. q. 4. p. 1. num 4. ex Sanch.* &c. item *Per. loc. cit.* * (*Sive post balnea, aut sectionem venæ; vide dicta num. 910.*) Vel, ut quidam volunt, tempore menstrui: *Bonac. q. 4. p. 4. num. 11. & p. 6. num. 10.* contra *Sanch. Hurt. Per. d. 49. s. 3.* * (*Vide dicta num. 925.*) Aut cùm uxor est gravida, & ex redditione periculum mortis (vel etiam abortûs) probabile timetur proli jam conceptæ: Imò tunc nec petere, nec reddere licitum est, ut per se patere ait *Laym. c. 1. num. 7.* & esse mortale dicit *Perez disp 49. s. 3.* (addens ex *Sanch. Conin. & Hurtad.* cessante periculo prolis usum matrimonii licitum esse) * (*Vide dicta num. 924.*) * Aut si non possit uxor edere fœtum, nisi mortuum. *Bonac. q. 4. p. 1. & 2. n. 14.* (*Laym* tamen *c. 1. num.* 7. dicit eo casu licere reddere, imò & petere; quod *Bon. l. c.* concedit, si fiat ob periculum incontinentiæ) aut non possit edere, nisi cum præsenti periculo vitæ. *Bonac. l. c. num. 7. Laym. l. c. num. 6.* Quod tamen ad vitandam incontinentiam, aut alia gravi ex causa, eam posse permittere, & debitum reddere, insinuat *Laym. l. c. ex Sanch. l. 7. d. 102. num. 11.* Denique propter grave periculum morbi (non tamen propter ordinarios dolores partûs) potest Conjux negare debitum, etiamsi in altero esset periculum incontinentiæ. *Sanch. Præp. Palaus, Dian. p. 6. t. 7. R. 64. & p. 9. t. 7. R. 4.* * (*Vide dicta mox sup. n. præced. vers. Probabiliter ad II.*) *

3. Si alter debitum exigat innaturali modò, nisi tamen ex negatione timeantur graviora mala, v. g. rixæ, odium, incontinentia. * (*Vide dicta num. 946.*) *

953 Commune est non teneri uxorem reddere debitum, si experta sit non posse parere sine probabili periculo mortis; ita *Laym. c. 1. n. 6. Bonac. p. 1. num. 7. Sanch. l. 7. D. 102. num. 9. & Boss.*

Boss. c. 1. num. 173. cum Con. Reb. Fill. & Rodr. quia solutio debiti non obligat cum tanto detrimento. Idem dicendum, si Mater experta sit filios parere mortuos, ut *Bossius l. c. & Bonac. num.* 14. Hoc autem casu *Laym. num* 7. dicit quòd bene poterit uxor reddere, quia illa mors fœtûs per accidens evenit; & præterea melius est puero esse cum culpa originali, quàm omninò non esse; Attamen *Bonac. l. c. cum Rodr. Vict. Led. & Reg.* tenet eam non posse reddere, quia Mater ex morte prolis (ut ait etiam *Bossius*) exponitur magno periculo vitæ. Excipit tamen *Bonac. l. c.* cum aliis, nisi adsit periculum incontinentiæ, & huic consentit *Sanch. l. 7. D.* 102. *num.* 8. addens, quòd si perpetuò propter hanc causam deberent Conjuges ab usu Matrimonii abstinere, essent ipsi in maximo incontinentiæ periculo. An autem uxor, quæ non possit reddere propter arctitudinem vasis, teneatur pati incisionem? Vide dicenda *num.* 1099.

954 „ Quæres, an aliquando liceat impedire pro„ lis generationem?

„ Resp. Possunt quidem Conjuges ex gravi „ causa aliquid facere, ex quo per accidens „ sequatur effusio seminis: peccant tamen, „ si in usu matrimonii, vel post usum faciant „ aliquid, quo impediatur conceptio, aut se„ men conceptum rejiciatur. Ratio prioris „ est, quia non impeditur generatio, ne indire„ ctè quidem, sed tantùm permittitur, ut „ non fiat, quod licet ex causa rationabili. „ Ratio posterioris est, quia agunt contra fi„ dem, & finem principalem matrimonii. „ Unde tales non excusat paupertas imminens, „ aut periculum ex partu. *Unde resolves*.

„ 1. Licitè interrumpitur actus conjugalis, „ etsi ex naturæ concitatione secutura sit pol„ lutio, dummodo sit justa causa interrum„ pendi, v. g. si ex continuatione immineat „ periculum morbi, vel mortis ab hoste, vel „ aliquis alius interveniat. V. *Per. dub.* 49. *f.* „ 9. *(*Ita etiam Sanch. l. 9. D. 19. num.* 4. *Pal. p.* „ 4. *§.* 3. *num.* 3. *& Boss. c. 9. num. 60. cum Less.* „ *Perez, & Aversa, ac Salm. c.* 15. *num.* 81. „ *cum Cajet. Dic. &c.*)*

„ 2. Peccat probabiliter femina, quæ in usu „ matrimonii animum aliò distrahit, ne na„ tura excitetur, venialiter tamen, ut ex *Per.* „ *l. c. num.* 7. docet *Sanch* * (*Sed verius est, id* „ *esse mortale, juxta dicta num.* 918. *v. Sed re*„ *deundo.*)*

Dicunt *Sanch. l. 9. D. 20. num.* 3. *Pont. l.* 10. *c.* 13. *num.* 1. *Salm c.* 15. *num.* 75. *Bon. p.* 6. *num.* 18. *cum Reb. Hurt. & Reg ac Boss. c. 9. num. 3. cum Fill. Fag. Diana, & Villal.* quòd uxor peccabit mortaliter, si statim post copulam mingit, aut surgit, vel aliud aliquid facit, animô ut semen receptum expellat, quia frustrat finem ad quem semen est a natura institutum; ita præfati AA. contra *Tamburr. Dec. l. 7. c. 3. §. 5. num.* 14. qui *cum Bellochio* id excusat a mortali, eo quòd matrix mulieris, semine effuso, semper retinet id quod necessarium est ad generationem. Dictum est autem, si mulier id facit *statim*; & *animô expellendi semen*, nam si id faceret ex aliqua necessitate, puta ad vitandum periculum mortis, aut scandalum aliorum, omnes dicunt non peccare; Sicût etiam conveniunt non opus esse, ut uxor post copulam diu immota & resupina maneat, eo quòd brevi tempore matrix semen attrahit, & arctissimè clauditur.

Dubitatur autem hic 1. an puella violenter oppressa, possit licitè expellere in continenti semen viri immissum, ne concipiat? Affirmant *Sanch. l. 2. D. 22. num. 17. & Boss. c. 9. n. 5. cum Raynaud. Marchant. ac Diana*, & non improbabile putat *Escob. l.* 25. *num.* 301. quia (ut ajunt) tunc puella licitè expellit semen tanquam sui honoris aggressorem, cùm illud non adhuc sit in pacifica possessione uteri. Sed rectiùs id non admittunt *Pontius l. 9. c. 10. num. 4. Tamb. Dec. l. 7. c. 3. §. 5 num.* 14. & hanc tenet etiam ut veriorem *Escob. l. c. cum Leand.* Huic ego etiam adhæsi *Tom. 1. l. 3. num.* 394. *v. Dicunt*, & hic quoque adhæreo, quamvis diversâ ratione ductus. Ratio cur hæc sententia mihi probatur, est quia nunquam licet ejicere semen effusum, atque receptum in utero, ubi statim ac recipitur (quod puto quidem statim recipi), habet suam pacificam possessionem; unde non potest mulier ab eo expellere, quia injuriam irrogaret naturæ, sive speciei humanæ, cujus propagatio impeditur. Meritò tamen & communiter dicunt AA. tam primæ quàm secundæ sententiæ, quòd mulier vi oppressa benè potest se vertere (imò dico tenetur), & coitum interrumpere, quamvis semen viri esset extra vas effundendum; tunc enim non expellitur semen immissum, sed impeditur ne immittatur, & ideo tunc licitè illud repellitur tanquam violentus honoris aggressor.

Dubitatur 2. an liceat Conjugibus copulari, si ob senectutem vel aliam indispositionem ple-

pleruunque accidat, quòd femen extra vas effundatur? Affirmant probabiliter *Boſſius c. 7. n.* 190. *Bonac. p.* 6. *n.* 17. *Sporer. num.* 222. *Laym. l.* 3. *Sect.* 4. *num.* 19. *Sanch. l.* 9. *D.* 17. *num.* 24. *cum Henr. & Croix num.* 318. *cum Gob.* modò adſit ſpes probabilis ſeminandi intra vas, quia ſemper ac adeſt talis ſpes, jus habent ad copulam, & ſi ſemen effunditur, hoc per accidens evenit: vide dicenda *num.* 1067. *in fin.*

DUBIUM III.

An, & quibus ex cauſis poſſit fieri divortium?

555 *Fit divortium quoad* Vinculum. *I. Si habentur ſufficientia indicia de morte Conjugis. II. Si alter convertatur ad Fidem. III. Si fit Religioſus ante conſummationem. IV.* Si *Papa diſpenſet in Matrimonio rato.*

956 De *indiſſolubilitate Matrimonii. 957. An ſi Infidelis nolit converti, liceat Fideli tranſire ad alias nuptias? 958. Inter Fideles Matrimonium ratum ſolvitur tantùm per profeſſionem Religioſam? 959. An ſolvatur etiam per diſpenſationem Papæ?*

960 *Permittitur autem divortium quoad* Torum, *I. ob adulterium Conjugis. 961. Qu. I. An ad divortium ſufficiat ſuſpicio de adulterio? 962. Qu. II. An liceat facere divortium ob ſodomiam, vel beſtialitatem commiſſam a Conjuge? Qu. III. An ob copulam ſine ſeminatione? 963. Qu. IV. An vir, cognitò adulteriò uxoris, teneatur eam dimittere? 964. Qu. V. An uxor teneatur divertere a viro adultero? 265. Et an Conjux innocens teneatur recipere alterum adulterum emendatum?*

966 *Qu. VI. In quibus caſibus Conjux nequit divertere ob adultero? I. Caſus ſi uterque ſit reus adulterii. II. Si Conjux conſentiat in adulterium alterius. III. Si adulterium accidat ſine culpa. IV. Si injuria remittatur. 667. Dub. 1. An, factò divortiò per ſententiam Judicis, poſſit Conjux innocens adulterum ad ſe revocare? Dub. 2. Quid ſi, factò divortiò, innocens etiam adulteretur? 968. Dub. 3. An vir poſſit adulteram dimittere propriâ auctoritate? 969. Factâ juridicâ ſeparatione, vir poteſt ingredi Religionem, aut fieri Sacerdos, invitâ adulterâ; Adultera verò id non poteſt niſi de licentia alterius.*

970 Permittitur *II. divortium ob ſævitiam alterius. 971. Qu. 1. An ob hanc cauſam poſſit Conjux recedere propriâ auctoritate? Qu. 2. An poſſit fieri Religioſus altero invito? Qu. 3. Qualis timor ſufficiat ad faciendum divortium ob ſævitiam? 972. Qu. 4. An ſola verbera ſint juſta cauſa divortii?*

973 *Permittitur III. divortium Conjugi, ſi alter trahat eum in peccatum.*

974 *Permittitur V. imò aliquando præcipitur divortium ob hæreſim alterius.*

975 *Permittitur VI. ob mutuum conſenſum.*

976 *Factò divortiò, apud quem ſint filii educandi? Et cujus Conjugis expenſis?*

977 *An uxor teneatur ſequi virum ad cohabitationem?*

955 RESP. 1. Etſi Matrimonium conſummatum inter Chriſtianos nullo caſu ſolvi poſſit, quoad vinculum, vivente utroque conjuge (V. *Sanch* & *Per d.* 25. *f.* 0. & *d.* 55 *f* 4); divortium tamen, ſeu potiùs ſeparatio quoad torum * (*Hic error irrepſit, nam pro verbo* torum, *debet dici* vinculum, *aliàs enim non congruunt ea quæ ſequuntur.*) * fit ſequentibus caſibus.

I. Si alter conjux moriatur. De quo ſi eſt certum, rurſus nubere poteſt: quòd ſi interim alter mortuus non ſit, fama tamen, & indicia ſufficientia habeantur, excuſatur nubens, neque ex dubio ſuperveniente, an prior vivat, debent ſeparari, cùm fortè non vivat, ideoque Matrimonium ſit validum. * (*Vide dicta num.* 206 *Dub.* 3) *

II. Si ex conjugibus infidelibus, altero ad fidem converſo, alter maneat infidelis (ſaltem niſi pacificè cohabitare velit, ſine contumelia Creatoris); idque ex diſpenſatione divina, in favorem fidei, ut patet ex 1. *Cor.* 7. 15. *Perez d.* 26. *f.* 4. &c. *commun.*

III. Si ante Matrimonii conſummationem (ad quam intra primum bimeſtre, quod ad deliberationem datur, non tenetur, nec cogi poſſunt ſine injuria) alter intret religionem, in eaque profiteatur. *Perez l. c.* &c. communiter.

IV. Si Papa ex alia juſta cauſa diſpenſet ante conſummationem, ſicuti eum poſſe probabilior ſententia affirmat. *Nav. Bell. Per. d.* 20. *ſeſſ.* 7.

956 Certum eſt 1. quòd inter Catholicos Matrimonium eſt indiſſolubile, ut declaravit Tridentinum *Seſſ.* 24. *in princ.* Et hoc per ſe verum eſt, non ſolùm de Matrimonio conſummato, ſed etiam de tantùm rato: vide *Salmant. c.* 4. *ex num.* 11. Hæc autem indiſſolubilitas eſt ab ipſo jure naturali, quia neceſſarium eſt ad prolis educationem, ut Parentes perpetuò ejus

bono

bono incumbant; ita communissimè *D. Thomas 3. p. q. 67. a. 1. Bellarm. de Matr. l. 1. c. 12. Pont. l. 1. c. 12. Bon. p. 11. num. 2. & Salm. c. 16. num. 16. cum Pal. Becan. Led. &c.* Contra *Sanch. l. 2. D. 13. num. 7.* qui cum aliis tenet (sed minùs probabiliter) ex se præcisè Matrimonium non esse necessariò indissolubile. Quamvis autem olim apud Judæos permissus erat Libellus repudii, ex *Deuter. 24.* in Lege tamen Nova interdictus fuit a Christo Domino, *Matth. 19.* ubi: *Quicunque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur*. Ubi nota, quòd Tò *nisi ob fornicationem* (ut communiter explicant Interpretes, vide *Cornel. a Lap.*) non intelligitur quòd, fornicatione interveniente, possit vir aliam ducere, sed tantùm quòd possit ab ea separari. Certum est 2. quòd inter Infideles validum est Matrimonium, si fuerit legitimum, idest juxta leges celebratum, ut patet ex *c. De Infidelib. de Consanguin.* Certum est 3. quòd si uterque Conjux ad Fidem convertitur, Matrimonium fit ratum, idest indissolubile *ex c. Quanto. de Divort.* Modò sit consummatum post conversionem, aliàs Papa in aliquo casu ex urgentissima causa bene potest in eo dispensare, ut diximus *n. 897 vers. Prob. 1.* ex Decreto Urbani VIII. & fusè defendit Benedictus XIV. in quadam Dissert. quam innuit *de Synodo l. 6. c. 4. num. 5.* ubi asserit S. Pium V. & Gregorium XIII. id in praxim deduxisse. Certum est 4. quòd si unus convertitur, & alter non vult cohabitare, nisi cum injuria Creatoris, sive cum blasphemia Divini Nominis, tunc Fidelis liberè potest alias nuptias inire, ut expressum est *in eod. c. Quanto.* ubi dicitur ex triplici causa posse Fidelis transire ad alias nuptias, 1. si Infidelis renuat cum eo habitare, 2. si velit habitare, sed nonnisi cum injuria Creatoris, 3. si eum vult pertrahere ad peccatum mortale.

957 Quæritur, an si Infidelis nolit converti, sed tamen vult pacificè cohabitare sine injuria Creatoris, liceat Fideli ab eo separari, non solùm quoad torum, sed etiam quoad vinculum? Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè negat & hanc tenent *D. Thomas in 4. D. 36. q. un. a. 5. Estius in 4. D. 39 §. 6. Petrocorens to. 4. pag. 331. Re. 3.* item *S. Bon. S. Antonin. Palud. Gabr. &c. ap. Sanch. l. 7. D. 74. num 8.* Idque probant ex Apost. 1. *Cor. 7.* ubi: *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam*. *Secunda* sententia absolutè affirmat, & hanc tenet *Bellarminus de Matr. c. 12.* Ratio hujus mox adducetur in tertia sententia: Dicit autem *Bellarm.* textum mox relatum D. Pauli non continere præceptum, sed tantùm consilium, cùm Apostolus statim ad prædicta verba subdiderit: *Ceteris ego, non Dominus*. *Tertia* demum sententia communior & probabilior, quam tenent *Sanch. l. c. num. 9. Concina pag. 224 num. 5. Pont. l. 9. c. 4. num. 22. Tournely Prælect. Theol. to. 11. pag. 179.* & alii *ap. Salm. c. 4. num. 45.* dicit olim, si nullum aderat periculum perversionis, non potuisse Fidelem transire ad alias nuptias, quia non aderat causa discedendi a Conjuge infideli, cùm per miracula quæ frequentiùs tunc per Fideles fiebant, plures Infideles ad Fidem convertebantur; Sed hodie, cùm cessaverint miracula tam frequentia, illicitum est cohabitare cum Conjuge infideli ex recepta Ecclesiæ consuetudine, quæ introducta est ex eo quòd experientia docuit non modicum perversionis periculum imminere ex consortio Infidelis: nisi (excipiunt *Tournely l. c.* & *Sanch. D. 73. n. 13*) Episcopus dispenset ad cohabitandum propter probabilem spem conversionis illius. Veruntamen advertendum 1. cum *D. Thoma l. c. Concina pag. 225. num. 7. & Petrocor. d. pag. 331. ex cit. c. Quanto*, quòd Matrimonium illud non solvitur, donec Fidelis ad alias nuptias transeat. Advertendum 2. quòd, antequam Fidelis cum alia Matrimonium contrahat, debet monere Infidelem, si velit ad Fidem converti, ex præcepto Gregorii XIII. & S. Pii V. ut dicunt *Pontius l. 7. c. 48. num 22. Sanch. D. 74 num. 12. & Croix num 409* Excipit tamen *Sanch. num 13. & 14* cum aliis, contra *Pontium*, si constet Infidelem esse pertinacem, vel si multùm distet. Notat autem *Croix l. c.* quòd casu quò Infidelis non possit moneri, ad contrahendas alias nuptias requiritur dispensatio Pontificis, ut asserit jam præscripsisse præfatum Gregorium XIII.

958 Matrimonium autem inter Fideles nunquam solvitur, nisi alter Conjugum intra bimestre a Matrimonio contracto, & non consummato Religionem ingrediatur, ut habetur in *c. Si quis conjugatus. 27. q. 7. & in Trident sess. 24. Can. 6* Dicunt autem *San. h. l. 2. D 25 num 27. Pon. l. 9. c. 9. num. 7. & Salm c. 4. num. 92. cum Cornejo, Trull. & Dic.* quòd si, transacto bimestri Conjux ingreditur Religionem, illicitè hic profiteretur, sed validè, quia Concilium in *d. Can. 6.* indistinctè sic pronunciavit: *Si quis*

quis dixerit Matrimonium ratum non consummatum per sollemnem Religionis professionem alterius Conjugum non dirimi, anathema sit. Ut dicatur autem Matrimonium consummatum, non sufficit penetratio vasis feminei, sed requiritur effusio seminis in illud; ita communiter DD. cum *Concina pag 252. num. 4 & D Thoma*, vide dicenda *n. 1036. v Hìc autem.* Quilibet verò Conjugum licitè potest intra bimestre debitum negare, quamvis non habeat animum intrandi Religionem, quia utitur jure suo; ita communiter *Palaus p. 2. §. 5. num. 7. & Salm. num. 91. cum Soto Con. Led. Henr. Dic. & Trull.* Peccaret tamen (ut diximus *num. 870. Dub. 2. in fine*) Sponsus, qui Matrimonium contraheret animô intrandi Religionem.

959 An verò possit Papa ex dispensatione solvere Matrimonium ratum, & non consummatum? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat, & hanc tenent *Pontius l. 9. c. 3. num. 3. Pal. D. 3. p. 2. §. 2. num. 3. Gonet D. 5. num 13.* item *S. Bonav. Scoto, Val. Soto, Led. &c. ap. Salm c. 5. num. 58.* Ratio, quia Matrimonium ratum ejusdem est naturæ quàm consummatum, cujus indissolubilitas (ut declaravit *Trident. Sess. 24. in princ.*) est de jure Divino, in quo nihil potest Pontifex. *Secunda* verò sententia affirmat, & hanc tenent cum *Busemb. Sanch l. 2. D. 14. num. 2. Bellarm. l. 2. de Monach. c. 8. Nav. c. 22. nu. 21. & Salm. c. 5. num. 61. cum Cajet Vasq. Con. Bon. Reb. Bec. &c.* Ratio, tum quia Pontifices pluries hoc in usum deduxerunt dispensando in Matrimonio rato, ut referunt de propria scientia *Navarrus, & Cajetanus*; tum quia summus Pontifex tanquam Christi Vicarius, cui regimen Ecclesiæ est commissum, bene potest cum justa causa dispensare in aliquibus quæ sunt de jure Divino, & humanos actus concernunt. Causa autem justa (ut dicunt præfati AA.) esset vel impotentia superveniens, aut scandalum imminens, vel sterilitas de novo cognita, quando opus esset ad bonum publicum ut proles gigneretur: Addunt etiam, si adsit disparitas conditionis, morbus contagiosus, dissensiones prævisæ, mutuus Conjugum consensus; Sed has quatuor causas non admittit *Concina pag. 247. ex nu. 10.* & meritò, saltem nisi urgeat necessitas boni publici; nam aliàs, illis admissis, pauca Matrimonia rata & firma stare possent.

960 „ Resp. 2. Manente vinculo Matrimonii, „ licitè fit divortium, & separatio quoad to- „ tum, & cohabitationem, ad tempus, vel in perpetuum, ob gravem, & justam cau- „ sam, qualis est: „

„ I. Alterius conjugis culpabile adulterium „ (per quod hic etiam intelligitur omnis „ species luxuriæ, in qua caro cum alia dividitur, qualis est bestialitas, sodomia, etiam „ intra eundem sexum. *Bonac. q. 4. p. 5. num. 2 contra Fill. Sanch. Perez d. 56. s. 1. & 2 ex* „ *Matt. 5. & ex c. Gaudemus. c. Ex literis.* Non „ tamen mollities, vel pollutio, oscula, ta- „ ctus, vel amplexus impudici. *Bonac. Sanch.* „ *Per ll. cc.* licèt propter similia ad tempus „ possit aliquando fieri separatio, ut nocens „ emendetur) * (*Ut Salm. c. 16. num. 10. cum* „ *Sanch. Trull. & communi.*) *; tunc enim in- „ nocens religionem ingredi, aut sacros etiam „ Ordines suscipere potest: nocens verò non, „ nisi cum innocentis consensu. Excipitur ta- „ men ab hoc casu 1. Si uterque conjux par- „ ticeps sit ejusdem criminis, vel æqualis. „ *Sanch. l. 19. d. 6. Bon. l. c.* Nisi innocens alte- „ ri condonarit. Quod aliqui eum fecisse cen- „ sent, si eam post adulterium intellectum „ rursus cognoverit. *Bon. ex Con. Henr. Fill.* „ *Per. s. 3.* ubi vide plures casus exceptos. „

Certum est virum posse dimittere uxorem adulteram, ut docuit Christus Dom. *Matth. 5. 19.* & expressum habetur in *c. Gaudemus. c. Ex literis. & c. Significasti. de Divort.* Idem communiter dicunt DD. de viro adultero, quem uxor possit relinquere; ita *Sanch. l. 10. D. 3. n. 6. Pont. l. 9. c. 16. & Salm. c. 16. num. 2. cum Con. Bon. Trull. ex c. Præterea 32. q. 5. & c. Idololatria. 27. q. 1.*

961 Quæritur I. An ad divortium faciendum sufficiat suspicio de Conjugis adulterio? Quòd, sola suspicio sufficiat, habetur expressum in *c. Dixit Dominus. 32. q. 1.* ubi D Hieronymus dixit: *Ubicumque est fornicatio, vel fornicationis suspicio, liberè dimittitur uxor.* Communiter tamen advertunt *D. Thomas in 4. D 35. q. un a. 3. ad 4. Viva q. 8. a 2. num 4 & Sanch l. 10. D. 12. num. 41. cum S. Bonav. S. Antonin. Palud. Soto, Sà, Innoc Hostiens. Abb. & aliis*, non sufficere quamcumque probabilem suspicionem, sed requiri violentam, quæ moralem certitudinem fundet, prout si probetur visus fuisse solus cum sola, & nudus cum nuda, ut dicitur in *c. Literis. 12. de Præsumtionib.* Dicit autem *Palaus p. 6. §. 4. num 8. cum. Farinac. Gutt &c.* hoc requiri ad divortium faciendum auctoritate Ecclesiæ, nam quoad forum internum, ait sufficere suspicionem probabilem, modò sit vehemens.

vehemens. Sed hoc intelligendum, quòd licèt in foro interno non requiratur tanta certitudo quanta in externo, semper tamen requiritur talis suspicio, ut habeatur non sola probabilitas, sed moralis etiam certitudo de adulterio patrato; aliàs (bene ait *Viva hic.*) per solam probabilem nequit alter privari suâ certâ possessione. Hinc, nisi aliæ adsint circumstantiæ, non sufficiunt amplexus, tactus, & oscula ad faciendum divortium; ita *Pontius l.9. c.16. n.5. Viva l.c. Sanch. n 47. cum Nav. Palud. Perez, Barb & Lop* & ipse *Pal. p.6. §.1. n.2. cum. Con. Hurt. &c.* Item non sufficit, quòd inveniatur solus cum sola in loco secreto, ut *Sanch. n 45. cum Nav.* contra *Menoch.* Sufficit verò in foro conscientiæ, si vir fide dignissimus testetur de adulterio, vel de violento indicio, ut *Sanch. n. 51. Viva l.c. & Pal. p.6. §.4. n.8 cum Gutt. Menoch. &c.* Sufficiunt etiam, ut ait *Palaus § 4. n.8. cum Menoch.* literæ amatoriæ uxoris, quibus adulterium præteritum fatetur. Et sic puto etiam sufficere, si aspiciatur aliquis solus cum sola in eodem lecto.

962 Quæritur II. An liceat facere divortium ob sodomiam, aut bestialitatem commissam a Conjuge? *Prima* sententia negat, quam tenent *Innoc. Abul & Palac. ap. Sanch. l.10. D.4. n.2.* & hanc sequitur, speculativè loquendo, etiam *Pontius l.9. c.16, n.5.* Ratio, tum quia per solam fornicationem caro dividitur; tum quia lex pœnalis, qualis hæc est, non debet extendi de casu ad casum; textus autem in *c. Gaudemus. & c. Literis. de Divort.* ut supra, de sola fornicatione loquuntur. *Secunda* verò sententia communior & probabilior (saltem extrinsecè) affirmat, & hanc tenent *D. Thomas Suppl. q.62. a.1. ad 4. Sanch l.c. n.3. Pal. p.6. §.1. n.2. Concina pag. 255. n.7. Salm. c.16. n.9. cum Soto, &c.* Ratio, quia ex jure naturali uterque Conjux tenetur fidem servare non dividendi carnem suam cum alia, quæ verè dividitur, cùm habetur concubitus sodomiæ, vel bestialitatis. Nec obstat, quòd lex pœnalis non est extendenda; nam jus discedendi ab adultero, qui cum alia carnem suam dividit, non oritur ex lege positiva, sed ex ipso jure naturali, quod prohibet ne Conjux cum alia carnem dividat. Sed AA. primæ sententiæ semper replicare possent, verè non dividi carnem sine copula naturali. Ceterùm bene ait *Pontius l.c.* ab hac sententia non recedendum, cùm sit communis, sed revera eam non probari.

Quæritur III. An copula habita cum aliena sine seminis effusione, sit causa sufficiens ad divortium? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenet *Concina pag 255. n.9.* citans *S. Bonav. Sotum, Sylve. Palud. Vega, & Henr.* Rationem non assignat, sed ratio videtur esse, quia fornicatio sine seminatione vera fornicatio est, licèt non consummata, quâ verè dividitur caro; Citat etiam *D. Thomam, & Bonacinam* sine locis, sed *Bonacina* (ut infra) expressè oppositum tenet, & locum D. Thomæ, ubi id tradat, non potui invenire. *Secunda* verò sententia probabilior negat, eamque tenent *Sanch. l.10. D.4. n.13. Bonacina q.4. p 5. n.2 Escob. l.25. n.131. & Salm. c.16. n.10. cum Fill. Trull. & Led.* Ratio, quia nomine fornicationis intelligenda est fornicatio in suo genere perfecta, nempe consummata per seminationem, aliàs non adest vera divisio carnis, sed potiùs divisio attentata, per solam enim seminationem fornicantes fiunt una caro.

953 Quæritur IV. An vir, cognitô adulteriô uxoris, teneatur eam dimittere? Ratione adulterii certè non tenetur, cùm hæc dimissio a Christo Dom. tantùm sit permissa, non præcepta; ita *D. Thomas Suppl. q.62. a.2.* & alii omnes ex *c. Idololatria. 27. q.1.* Ubi D. Augustinus sic dixit: *Dominus autem permisit causâ fornicationis uxorem dimitti, sed quia permisit, non jussit, dedit locum Apostolo monendi, ut qui voluerit, non dimittat uxorem infidelem.* Ratio patet, quia divortium introductum est in favorem innocentis, unde non debet in ejus pœnam verti. Tantùm verò potest vir teneri ad dimittendam adulteram ratione correptionis fraternæ, aut scandali vitandi, ut docent *S. Thomas l.c. Pal. p.6. §.3. n.3. Bon. p.5. n.15 Salm. c.16. n.5.* & alii ex *c. Si vir. de Adulter* ubi dicitur: *Si vir, sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit & ejus peccati particeps.* Sed quoad obligationem correptionis pertinet, communiter dicunt DD. non teneri virum dimittere uxorem, si aliâ viâ, nempe verbis, aut verberibus possit eam corrigere; ita *D. Thomas l.c. ad 1. Salm. n.7 ac S. Bonav. Cajet. Sylve. Arm. Covarr. Barbosa, Manuel, &c. ap. Sanch. l.10. D.13. n.9.* Item nec tenetur, si ex tali dimissione timeat gravia incommoda, nimirum periculum propriæ incontinentiæ, vel rixas cum propinquis uxoris, vel infamiam, aut jacturam gubernationis domesticæ, & similia; quia præceptum correptionis non obligat cum gravi incommodo; ita

S. Antonin. 3. p. ti. 1. c. 20. §. 9 Pontius l. 9. c. 17. n. 4. Pal. n. 3. Iacob. n. 136. Nav. c. 16. n. 28. Bon. d. n. 13. Salm n. 7. & Sanch. n. 8. cum Soto, Palud. Led. &c. Ceterùm bene ajunt *Laym c. 7. n. 15. Viva q. 8. a. 2. num. 5.* quòd si putet vir hac solâ viâ adulteram corrigendam esse, eo casu tenetur ex charitate (intellige si possit absque gravi incommodo) ad tempus eam dimittere.

Quod ad scandalum autem pertinet, tenetur etiam vir uxorem dimittere, ne videatur ipse peccato uxoris consentire, ut docent *D. Thomas l. c. Sanch. num. 10. Pont. num. 3. & Salm. n. 7. cum aliis*, ex *cit. c. Si vir.* ubi maritus retinens uxorem pertinacem declaratur *reus, & ejus peccati particeps*. Et idem dicitur in *c. Non solùm. 6. Cau. 28. q. 1.* ibi: *Quòd si in his factis perseverat, recede ab illa. Sin autem, & tu particeps peccati illius eris*. Hoc tamen intelligitur 1. ut dicunt *S. Antonin. l. c. Sanch. n. 21. Pontius, & Salm. ll. cc.* si adulterium sit notorium, non verò si occultum. Intelligitur 2. ut dicunt *Laym. d. num. 15. Pal. num. 3. Pont. num. 3. Salm. num. 7. cum Dic. & Perez, ac Bonac. nu. 13. cum Sylve. Tol. Con. Cajet. Reg. Gutt. Reb. Fill. & Led.* si vir aliquo modo nequeat scandalo occurrere; secus verò si posset aliâ viâ, nempe uxoris reprehensione, reclusione, verberatione, aut aliâ moderatâ coërcitione. Quòd si, his mediis adhibitis, scandalum perseverat, erit vir excusatus, si uxorem non dimittit ex justa causa, nempe ratione periculi suæ incontinentiæ, vel si laboret inopiâ, aut morbô, & ideo indigeat ope uxoris; vel si aliàs deberet grave damnum subire; vel si aliàs uxor deterior evaderet, aut illi immineret notabile detrimentum sanitatis; aut si adsit probabilis spes, ut brevi uxor resipiscat, prout docent *S. Antonin 3. p ti. 1. c. 20. §. 9. Pal. nu. 3. Salm. n. 7. & Sanch. d. D. 13. ex num. 19. cum Soto, Nav. Palud Major. Tab. Led. Palac. Graff. Philiarch. Gabr. Ang. Sylve Lop. Arm. Ricc. & Abul.* etsi non omnes AA. citati omnes præfatas causas excusantes proponant. Addunt *Salm. l. c.* sufficere insuper causam, si plures expensæ esset impendendæ, ut divortium fieret auctoritate Judicis, vel si ex divortio contentiones timeantur. Demum *D. Antonin. l. c.* sic concludit: *Ergo vir cum detrimento juris sui, & periculo non tenetur* (uxorem) *expellere.* Ita præfati AA. sed alii probabiliter dicunt, quòd si vir jam præbuerit sufficientia indicia, quòd ipse ægrè ferat uxoris adulterium, non tenetur eam dimittere ratione scandali; quia si nihilominus alii scandalizantur, scandalum ipsorum erit pharisaicus, quòd non tenetur ipse vitare; ita *Palaus num. 2.* cui consensit etiam *Laym. d. num. 15. cum Paludano*, qui ait: *Si explicet Maritus, quòd non foveat illam in crimine, sed juxta se retineat, ut cohibeat a peccato. Quòd si nihilominus aliquis scandalizatur, scandalum est ex malitia, quod contemnitur*. Idem sentit *Glossa in c. Non solùm*, supra citato, ubi ad verba, *sin autem & tu particeps peccati illius eris*, explicat: *Idest, si non revocas eam a proposito*. Ergo vir qui revocat adulteram à proposito, non est reputandus particeps peccati illius. Clariùs id docet *D. Antonin. l. c.* dicens: *Propter scandalum Pharisæorum non tenetur homo dimittere jus suum; priùs debet* (Maritus) *exponere quòd non foveat illam in crimine, sed magis ut eam meliùs cohibeat a peccato, juxta se retinet: & cùm hoc sit verisimile, si quis ex hoc scandalizatur, non erit scandalum pusillorum; & cùm non potest dimittere sine periculo suo, licitè potest retinere.* Hinc ex omnibus prædictis benè inferunt *Palaus l. c. Sanch. nu. 25. cum Led. & Abb. & Salm. num. 7. cum Soto, Pont. Dic. Perez, Trull. &c.* quòd propter hanc causam scandali raró tenetur vir uxorem adulteram dimittere.

964 Quæritur V. An uxor teneatur divortium facere a viro adultero? *Prima* sententia, quam tenent *S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 9. in fin. & Sanch. l. 10. D. 14. num. 29. cum Palud. Sylve. Soto, Tab. Arm. Sà, Led. &c.* dicit nunquam teneri, non ratione scandali, quia nunquam præsumitur uxor consentire in viri adulterium; non ratione correptionis, quia tantùm Superioris est corrigere factô; uxor autem est subdita viro, unde *ipsa* (ait D. Antoninus) *non habet virum corrigere factô, sed verbô*. *Secunda* tamen sententia mihi verior, quam tenent *Bonac. p. 5. num. 13. Concina pag. 256. num. 16 Nav. c. 22. num. 21. Antoine pag. 587. q 9. Salm. c. 16. n. 7. cum. Dic. & Perez*, item *Pe. Soto, Palac. Gabr. Led. &c. ap. Sanch. num 28.* dicit etiam uxorem teneri aliquando divertere a viro adultero, quia aliquando tenetur etiam subditus, si potest sine gravi incommodo, corrigere Superiorem modô quô potest; & a fortiori ad id tenetur uxor, cui jam concessum est relinquere virum adulterum; Dummodo tamen (ait *Antoine*) ipsa sciat virum hôc mediô certò emendandum; sed meliùs dicit *Concina*, si probabilis sit spes emendationis, quia correctio bene

ne debet fieri ubi spes probabilis intervenit, ut dicunt *Salm. in tract 21. de Corrept frat. c. 7. n. 66. cum Suar. Pal. Diana, &c.* Meritò verò dicunt præfati AA. ad hoc raiò sive rarissimè teneri uxorem, tum quia rarissimè uxor potest corripere virum; tum quia rarissimè poterit uxor a viro discedere sine gravi incommodo. Et ideo nec etiam tenetur ei debitum negare: tantò magis quia negando vir deterior fieret, ut docent *S. Antonin. & Bonac. ll. cc. cum Sanch. Fill. & aliis.*

965 Utrùm autem teneatur Conjux innocens recipere alterum ex adulterio emendatum? Affirmant *Concina*, ac *Busemb. infra num.* 5. *cum Laym. & Perez.* ad hoc teneri ex charitate, si aliàs ille sit in periculo relabendi. Sed ego minimè auderem innocentem ad hoc obstringere sub culpa, cùm ex una parte Christus Dom. eum perpetuò liberaverit ab obligatione cohabitandi cum adultero, & ex alia non videtur charitas ad tantum onus obligare, ut Conjux recipiat alterum qui fregit sibi fidem. Unde meritò dicunt *Salm. c. 16. num.* 21. tantùm ex honestate & decentia debere innocentem sibi reconciliare emendatum, si commodè potest. Nec obstat quòd in *c. Si vir. Adulter.* dicatur: *Debet, sed non sæpe recipere peccatricem*; nam Glossa Tò *debet* explicat: *Debet debitò honestatis, non necessitatis.*

966 Quæritur VI. In quibus casibus illicitum sit Conjugi divortium facere ab altero in adulterium lapso? Primus est, si uterque reus sit adulterii; tunc enim neuter jus habet ad divortium, etsi unus semel peccaverit & occultè, alter verò centies & publicè; ita *Sanch. l. 10. D. 6. num. 8. Pont. l. 9. c. 17. nu. 9. & Salm. c. 16. num. 12. cum Soto, Con. Trull. Dic.* & aliis passim, ex *D. Thoma in 4 D. 35. q. un. a. 6. ad* 5. Dubitatur autem hìc, an in tali casu Conjux emendatus possit divortium facere ab altero in adulterio perseverante? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat, nisi condonationem sui criminis jam obtinuerit: Quia emendatio illius, ut dicunt, injuriam alteri (vel semel factam) non extinguit. Ita *Pontius l. 9. c. 17. in fin. Dic. Led. Hurt. Baf.* apud *Salm. c. 16. num. 13. Secunda* autem sat probabilis sententia, quam tenent *Sanch. l. 10. D. 7. num. 4. Viva qu. 8. a. 1. nu. 7. Averf. Trull. Con. Bon. Reg. Henr.* &c. *ac Salm. num.* 14. dicit, quòd emendatus possit separari ab altero, qui post correctionem non resipiscit. Ratio, quia (ut dicunt) si post crimina ambo Conjuges se reconciliarent, tunc, uno relabente, posset alter certè recedere; Ita pariter in præsenti casu, nam emendatus per ipsam correptionem jam virtualiter offert reconciliationem, quam alter admittere tenetur, & sic terminus jam imponitur compensationi; ita ut alter non ampliùs habet jus in posterum compensandi novum peccatum cum præterito Conjugis emendati: & ideo ob novum adulterium justè tribuitur emendato jus recedendi.

Secundus casus est, si Conjux consentiat in adulterium alterius; tunc enim amittit jus recedendi ex *c. Discretionem. de Eo, qui cogn. &c.* Et est communis sententia cum *Sanch. l. 10. D. 5. num. 4. Bon. p. 5. num.* 14. & *Salm. c. 16. n.* 15. *Bon. Con. Trull. Per.* &c. ex *D. Thoma Suppl. q. 62. a.* 1. Notant tamen hi uniformiter, quòd non sufficit ad præsumendum consensum viri, si ille prudenter dissimularit, vel non averterit adulterium uxoris, eo quòd non potuit sine magno incommodo: Vel si causam tantùm remotam præbuit, ut si malè eam tractavit; In allatis enim textibus statuitur non excusari feminam adulterantem, etiamsi a viro sit injustè dimissa.

Tertius casus est, si Conjux sine culpa formali adulteretur, puta, ob errorem inculpabilem, vel si violenter cognita sit; ita communiter *S. Thomas. l. c. ac Sanch. Con.* &c. cum *Salm. n.* 17. Secus verò, ut notat *Sanch. n.* 15. si per metum consentiret, quia propter metum non excusatur a culpa. Notat etiam *Dic.* apud *Salm. ibid.* quòd, si uxor putans virum esse mortuum, extra Matrimonium fornicetur, etiam vir potest eam dimittere: Secus, si vir fornicetur putans mortuam uxorem.

Quartus casus est, si injuria sit remissa, sive ante, sive post divortium. Si autem post remissionem relabatur vel reconciliatus, vel reconcilians, alter jam dimittendi jus habet; *Sanch. D. 6. num. 7. Salm. num.* 18. *& alii*. Præsumitur autem facta remissio vel ex verbis, vel factis, ut si Conjux innocens, conscius & memor adulterii, omninò sponte coëat cum adultero, ut docent *S. Thomas in 4. D. 35. q un. a. 1. Sanch. D. 6. num. 19. & D. 14. num. 6. Salm. num.* 19. cum *S. Th. Dic. Trull. Averf. & aliis* apud *Bus.* Signa pariter sunt remissionis, si maneant in eadem domo, mensa, lecto, maximè si interveniant oscula, tactus, amplexus. Notandum tamen, quòd, si Conjux innocens per hæc verè animum non habeat remittendi, in conscientia semper recedere potest, quamvis in foro

foro exteriori divortium ei negetur; ita *Sanch* D. 14. *num.* 21. & *Fill. Averf. Tract. Vitial.* cum *dalm. d num.* 19.

967 Sed dubitatur hîc 1. An, factô divortiô per sententiam Judicis, possit innocens adhuc adulteram cogere, ut ad se redeat? Duplex est sententia. *Prima*, quam tenent *Soto, & Ledesma* apud *Sanch. l.* 10. *D.* 12. *n.* 2. qui probabilem vocat, dicit quòd per sententiam etiam adultera remaneat soluta ab obligatione cohabitandi, & reddendi debitum. *Secunda* verò sententia & communis, quam tenent *Sanch. n.* 3. cum *Sylv. Henr. Led. Sà, & pluribus aliis*, item *Palaus p.* 6. §. 7. *n.* 1. *Pont. l.* 9 *c.* 19. *Bonac. p.* 5. *n.* 16. *& Salm c.* 16. *n.* 22. *cum Con. Gutt. Reg. Aversa, &c.* docet, quòd semper ac status utriusque Conjugis non sit mutatus, nempe si neuter voverit castitatem, &c tenetur adultera redire, quia innocens suum jus non amittit per sententiam, quæ tantùm in pœnam adulteræ, non in favorem emanatur; ita expressè docet *D. Thomas in* 4. *D.* 35. *q. un. a.* 6. *ad* 3 ubi: *Cùm divortium sit indultum in favorem viri, non aufert ei jus revocandi uxorem; unde uxor tenetur ei reddere, & ad eum redire, si fuerit revocata, nisi de licentia ejus votum continentiæ emiserit.* Et ad hoc, ut adultera teneatur redire, rectè dicit *Sanch. n.* 24. (contra *Palac.*) non requiri novam sententiam Judicis. Meritò verò ait *Paleus p.* 6. §. 7. *num.* 3. *cum Gutt.* rarò posse compelli uxorem adulteram redire ad virum, propter prudentem timorem mortis, aut sævitiæ facilè ab illo inferendæ.

Dubitatur 2. Si Conjux innocens, factô divortiô per sententiam, labitur in adulterium, utrùm is amittat jus ad divortium, ita ut, altero petente, teneatur ad eum redire? *Prima* sententia affirmat, quia injuria jam est compensata, nec sententia ita abstulit adultero jus, ut innocens post divortium possit adulterari; ita *Pontius l.* 9. *c.* 20. *n.* 6. item *ap. Salm. c.* 16. *n.* 23. *S. Anton. S. Bonav. Per Dic. Con. Averf. Sot. Dian. Leand* & probabilem vocant *Salm. c.* 16. *num.* 22. *Secunda* tamen sententia, quam longè probabiliorem censeo, & tenent *S. Thomas in* 4. *D.* 35. *q un. a.* 6. *ad* 4. *Sanch. l.* 10. *D.* 10. *num.* 30. & *Salm. num.* 25. *Fill. Reg. Bon. Led. & aliis*, dicit non teneri: Quia per sententiam absolutè latam jam innocens absolutus mansit a servitute, & adulter jure suo privatus. Hoc tamen non obstante, *D. Thomas l. c. ad* 5. sic advertit: *Secundùm æquitatem Judex ex officio suo debet eum cogere, ut caveat periculo animæ ejus, & scandalo aliorum, quamvis non possit revocationem petere.* Et in hoc omnes conveniunt, ut dicunt *Salm. n.* 24.

968 Dubitatur 3. An Conjux possit adulteram dimittere propriâ auctoritate? Adsunt tres sententiæ satis probabiles. *Prima* sententia absolutè negat, & hanc tenent *D. Thomas in* 4. *D.* 35. *q un. a.* 3. ubi: *Divortium non potest celebrari, nisi judicio Ecclesiæ. P. Concina pag.* 256. *n.* 14. *ac Bellarm. Aversa ap. Salm. c.* 16. *n.* 46. Ratio, quia separatio Conjugum est actio publica, pertinens ad externam gubernationem; unde non potest fieri privatâ auctoritate sine perturbatione. *Secunda* sententia, quam tenent *Laym. c.* 7. *n.* 8. *&* 9. *Pontius c.* 18. *n.* 2. *&* 6. *& Salm n.* 47. *cum S. Antonin. Soto, Con. Henr. Vill. &c.* distinguit, & affirmat, si adulterium est notorium; negat verò, si occultum; quia tunc fama Conjugis adulteri injustè proderetur. Idque confirmant ex *c. Significasti.* 4. *de Divort.* ubi dicitur: *Si notorium est mulierem adulterium commisisse, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commisisse.* Item ex *c. Ex parte* 9. *de Sponsal.* ibi: *Nemini licet uxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere.* *Tertia* demum sententia absolutè affirmat posse fieri divortium sine sententia, sive adulterium sit publicum, sive occultum, modò sit certum, & ex separatione non interveniat scandalum, quod non possit aliter reparari; ita *Sanch. l.* 10. *D.* 12. *n.* 31. *&* 32. *cum Soto, Palac. Henr. Abb. &c. ac Bonac. p.* 5. *n.* 10. *cum Sà, Led. Reg. Con. & Fill.* Probatur 1. ex *c. Dixit Dominus.* 32 *q* 1. ibi: *Ubicumque fornicatio est, vel fornicationis suspicio, liberè dimittitur uxor.* Nota Tò *liberè*, quod denotat nullam requiri sententiam, aut licentiam. Et ratio est, quia absolutè concessum est a Christo Domino dimittere Conjugem adulterantem. Hæc sententia mihi probabilior est, saltem si adulterium sit ex parte feminæ; durum enim esset cogere virum, certum de adulterio uxoris, ut publicum faciat illius crimen in judicio cum suo perpetuo dedecore. Bene tamen advertit *Bonac. l. c.* quòd si post divortium Judex cogat Conjugem ad cohabitandum, tenetur obedire; sed juxta hanc sententiam non teneretur reddere.

969 Notandum autem hîc, quòd, factâ juridicâ separatione, vir innocens potest ingredi Religionem, etiam invitâ adulterâ, ex *c. Agatosa.* 27. *Qu.* 2. Potestque etiam Ordines Sacros

eros suscipere, ut *Salm. c. 16. num 50. cum communi*, manente tamen vinculo Matrimonii; Quare, si is, suscepta Religione, vel Ordinibus Sacris, cum alia coiret, licet tunc non detur amplius criminis compensatio, attamen verum adulterium committeret. Item, si uxorem cognosceret, peccaret quidem peccato sacrilegii, sed non fornicationis. Hoc autem esset, si Matrimonium jam consummatum fuerit, nam alias Matrimonium per Professionem Religiosam (non autem per Ordines Sacros) etiam quoad vinculum dissolvitur; *Salm c. 16. n. 50. & 51. communiter*. Rectè autem advertunt *Salmant. n. 22.* quòd, si Conjux innocens absque sententia Judicis separetur ab adultera, vix unquam posset, etiam juxta primam opinionem ut supra, Sacerdotium suscipere: quia difficulter hoc fieri posset absque scandalo.

E converso adulter, nec etiam facto divortio juridicò, potest Religionem ingredi, aut Sacerdotium suscipere, nisi de licentia alterius; vel nisi alter jam statum irrevocabilem assumpserit; Aliàs, si Religionem aut Sacerdotium suscipere velit, esto jam assumpserit, potest ab illo repeti, & tenetur reddere. Sed sufficit ad hoc licentia tacita, ut si alter sciens hunc velle mutare statum, non impediat, cùm commodè possit. Et sufficit etiam, si alter requisitus neget reconciliationem, ut dicunt *Sanch. l. 10. D. 10. n. 15. & 16.* & *Salm c. 16. num. 14.* cum *Con. Averf. Dic Dian. Bon Led ex c. Gaudemus. de Conversione Conjug.* Addunt *Pontius l 9. c. 9. n. 3. Sanch n. 8.* cum aliis, & *Palaus p. 6. §. 7. n. 2.* quòd si post biennium adulter non revocatur, potest liberè Religionem ingredi vel sacris initiari, quia tunc censetur alter in hoc ei consentire, jure sic disponente in *Authentica, Sed hodie. C. ad l Jul. de Adulter.*

970 „ II. Sævitia mariti, vel uxoris. Ex qua, „ si grave periculum comparti immineat, po- „ test separatio pati a judice; imò, si mortem „ minetur, vel venenum paret, potest diver- „ tere ante judicis consensum. Vide *Bon. l. c.* „ *Laym. Per. sess. 3.*

Constat ex *c. Ex transmissa. de Rest. Spol.* ob sævitiam Conjugis posse alterum separari, quamvis iste ob aliquod suum crimen fuerit causa sævitiæ illius, *c. De Benedicto. 32. qu. 1* Non tamen sine sententia Judicis, & postquam crimen sit plenè probatum, ut ex Concil. Carthag. in *c. Seculares 33. q. 2.*

971 Sed quæritur 1. an tunc possit recedere propriâ auctoritate? Affirma, si periculum sit in mora (ut ait hìc *Busemb.*), vel si non posset litigare, aut Judicem adire, vel facilè sævitiam probare; ita *Sanch. l. 10. D. 18. nu. 3. Anacl. pag. 667 num. 110.* & *Salm. c. 16. num. 18.* cum *Aversa, Trull. Villal.* Si verò possit Judicem adire, & sævitiam probare, tenetur expectare sententiam, ut dicunt *Sanch. l. c. Pal. §. 4 num. 6. Pont. l. 9. c. 23. num. 7. & Salm. d. num. 38.* ex *c. Significasti. de Divort.* contra *Trull. & Hurt.* Ratio, tum quia exigitur sententia, ne passim divortia fiant; tum quia causa hæc sævitiæ introducta est auctoritate Ecclesiæ, & ideo æquum est ut nemo eâ utatur ad discedendum sine Ecclesiæ auctoritate.

Quæritur 2. an talis justè recedens possit, invito Conjuge, Religiosus fieri? Negatur, nisi timor de damno gravi sit talis, ut nunquam deponi possit, ex *c. Literas. de Rest. spoliat.* Aliàs divortium tantùm ad tempus erit, donec cesset periculum, datâ cautione in judicio; ita *Sanch. l. 10. D. 18. num. 3. Salm. nu. 37.* cum *Bas. Trull. Fill. Dic.* Notant autem *Salm. num. 40.* cum *Dic.* in praxi vix credi posse, quòd cesset unquam periculum, si Conjux fuerit amens & furiosus, vel ita pronus ad iram, ut sæpè intervenerit periculum damni, & aliquando uxorem vulneraverit; vel si dederit venenum, etiam semel.

Quær. 3. qualis timor sufficit ad divortium ratione sævitiæ? Resp. sufficit, ut prudenter timeri possint quæcunque mala gravia a Conjuge, vel ab ejus propinquis; ut si adessent comminatio mortis, verba injusta, frequentia convicia & jurgia, ex quibus nimis molesta redderetur cohabitatio, vel esset periculum abortûs intentati, vel mali gravis in aliis filiis, aut consanguineis, &c. Ita *Sanch. l. 10. D. 18. num. 11. & 12. ac Salm. c. 16. num. 41.* cum communi. Rectè tamen advertunt *Salm ibid.* quòd aliqua ex his, quæ respectu feminæ nobilis essent gravia, respectu alterius humilis conditionis levia erunt. Item advertunt *Sanch. n. 13. & Roncaglia pag. 180. q 5. R. 1.* non sufficere solas minas, nisi Conjux solitus sit illas exequi; Quapropter Judex benè perpendere debet minantis conditionem, et modum, ex *l. Hæc autem. 4 ff Si cui plus &c.*

972 Quæritur 4 an sola verbera sint causa justa divortii? Alii affirmant, *Bartol. Bald. Lupus, Graff &c. ap. Sanch. D 18. num 12.* Alii negant, nisi ex verberibus probabiliter rimeatur periculum mortis, ut *Cujac. &c. ibid. n. 5.*

Alii

Alii verò communissimè, ut *Pontius l. 9 c. 22. n. 5. Ronc. pag. 180. q. 5 R. 1. & Sanch. num. 16. cum Host. Abb. Ang. Sylve. Henr. Arm. Tab. &c.* dicunt licitum esse viro verberare uxorem, modò non fiat frequenter, nec ex levi causa, nec acriter, quamvis causa sit magna, sed rarò, & mediocriter. Unde probabiliter ait *Sanchez* non posse uxorem discedere, si verberatio est levis, etiamsi sine causa verberata fuerit (excipiunt *Salm. c. 16. num. 41.* nisi mulier esset nobilis). Item addunt *Roncaglia l. c. Bonac. p. 5. num. 5. Pal. p. 6. § 9. num. 8. & Sanch. num. 16. cum Rolando, & Riminaldo*, non licere uxori divortium facere ex una verberatione, etsi gravi, sed requiri saltem binam, nisi probabiliter timeatur, ne Maritus verberationes replicet, attentâ illius naturâ, & circumstantiis, puta si ipse domi, vel etiam extra domum detineat concubinam.

973 III. Si conjux compartem trahat in peccatum, v. g. scilicet ad hæresim, veneficium, &c. *(*Adde si vir alios in domum introducat cum periculo, quòd tentent ad adulterium: Vel si vir velit exercere sodomiam cum uxore, etsi ipsa consentire renuerit, ut Salm. num. 35. cum Sanch. Bas. Soto.*)* tunc enim innocens potest se separare, imò tenetur, si periculum sit grave. *Laym. l. 5. t. 10. p. 3. c. 7. num 16.*

IV. Morbus contagiosus, v. gr. lepra *(*Ut D. Thomas Suppl. q. 64. a. 1. ad 4. ubi*: Uxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen ei cohabitare. *Hoc tamen rectè ait Sanch. l. 9. D. 24. num. 29. cum S. Antonin & aliis intelligi, si ex cohabitatione probabiliter immineat periculum infectionis. Item justa erit causa discedendi, si alter Conjux sit furiosus, aut maleficus, aut energumenus, ut Salm. c. 16. num. 35 cum communi.*)* Quòd si tamen sine gravi detrimento possit cohabitare, ad id tenetur, aut saltem adhabitare, & ministrare, nisi alter remittat.

974 V. Hæresis, vel apostasia superveniens matrimonio. Quo casu, si separatio facta sit judiciô Ecclesiæ, non tenetur conjugem conversum recipere, saltem ex justitia; nam ex charitate aliquando tenetur, ut si sit periculum incontinentiæ. *Bon Laym. l. c. Perez d 57 s 1.* *(*Nota hic, quòd non ob quæcunque crimina Conjugis potest alter separari, sed tantùm ob perniciosa. Potest autem ab hæretico discedere, etsi hæresis sit occulta; immo tenetur, si sit in periculo perversionis; vide Salm. c. 16. ex num. 26. Et si crimen sit declaratum, potest alter etiam fieri Religiosus, ut Salm. num. 34. modò judiciô Ecclesiæ discesserit, ut patet ex c. De illa. de Divort. ubi hoc divortium declaratur esse perpetuum.*)*.

975 VI. Mutuus consensus. Ex quo licitè se separant vel torô, sive ad tempus, sive in perpetuum, ob finem spiritualem, vel etiam habitatione. Quod tamen non solet permitti, nisi uterque ingrediatur religionem, vel uxore ad religionem transeunte (aut si vetula sit, id est sexagenaria, *Azor.* &c. vel saltem quinquagenaria, *Sanch Bon Barb. Dian. p. 3. t. 4. R 73.* manente in seculo, in voto continentiæ) maritus suscipiat sacros Ordines. *(*Vel Religionem ingrediatur, ut Viva q. 8. a. 1. num 4.*)* Porrò, apud quem & cujus expensis, factô divortiô, liberi sint educandi? Vid. *Laym. hic l. c. & Sanch.* Vide *Per. d. 58. & 59. Bon. q. 3. p. 5. num. 11.*

976 Conveniunt DD quòd, factô divortiô juridicô, filii sunt educandi apud Conjugem innocentem. Quo verò ad expensas, si divortium sit culpâ Patris, ejus expensis educanda est proles, ex *Authent. Si Pater C. Divortiô factô.* ubi: *Si Pater causam divortii præstiterit, apud Matrem, ad secundas nuptias non venientem, liberi nutriantur Patris expensis.* Et contra expensis Matris, si divortium sit culpâ Matris; ita *Glossa in dicta Authent. Palaus p. 6. §. 10. num 5. Laym c. 7. in fin. & Sanch. l. 10. D. 20. num. 7. cum Bart. Palud. Host Sylve. Henr. Gutr. &c.* ex *ead. Authentica*, ubi legitur: *Si verò contra, tunc apud Patrem, Matris locupletis expensis; nisi Pater minùs idoneus sit, tunc enim apud Matrem locupletem nutriantur.* Sed negant *Salicet. Bo̲rrius, & Alexand. ap. Sanch. l. c. num. 5.* eo quòd asserunt prædicta verba non esse in textu originario (ut fatetur ipsa *Glossa*), sed inserta fuisse ab *Irnerio*. At hoc non obstante, non discedendum a sententia communi, ut ait eadem *Glossa*, quia, cùm Matri adulteræ dos, factô divortiô, restituatur, jus naturale postulat, ut ipsa Matrimonii onera sustineat, aliàs commodum ex suo crimine reportaret. Ad hoc tamen benè advertit *Sanch. num 8.* cum communi omnium, omnino requiri sententiam Judicis. Quando autem alter Conjugum esset infidelis, vel hæreticus proles semper apud fidelem educanda est, quamvis fidelis fuerit in culpa, ut *Sanch. num. 3. & Palaus l. c. cum aliis.*

977 Quæres, an uxor teneatur sequi virum ad

„ ad cohabitationem?
„ Resp. Teneri, quia vir est caput familiæ,
„ & uxoris.
„ *Excipiuntur tamen sequentes Casus.*
„ 1. Si ex sequela timeatur grave onus,
„ vel periculum, v. gr. vitæ, pudicitiæ, vel
„ salutis; vel uxor a viro peregre non alatur.
„ 2. Si vir post matrimonium factus sit va-
„ gus, nec facile sit sequi; secus tamen, si
„ ante fuit vagus, idque ipsa scivit.
„ 3. Si in contractu Matrimonii additum
„ fuit pactum de non mutando domicilio, &
„ nulla gravis necessitas urgeat.

Regulariter uxor tenetur sequi virum mutantem domicilium, etiamsi mutet sine justa causa, modò causa non sit turpis; *Sanch. l.* 1. *D.* 40 *num.* 2. & 6. Et hoc etiamsi alicubi adsit contraria consuetudo, quæ non potest derogare juri Divino, quod constituit virum caput uxoris, ut in 1. *Cor.* 11. 3. Item etiamsi vir longè discedat, & ibi per longum tempus sit moraturus; secus verò si brevi inde reversurus sit; ita *Sanch. l. c. D* 41. *num.* 11. *cum Panorm. & Alexandro de Novo*, ac *Boss. c.* 6. *num.* 34. *cum Sayr. Barb. & Farinac.* tunc enim nec uxor tenetur sequi virum, nec vir secum ducere uxorem, ut dicunt *Salm. de* 4. *Præc. c. un num* 48. *cum Sanch. Tol. Bonac. Sayr. Fill. &c.* Prout neque tenetur vir eam secum ducere, etiamsi longè discedat, si magnæ expensæ requirerentur ad eam illuc transvehendam: *Salm. ibid.* cum AA. citatis. E converso uxor non tenetur sequi virum, si ille velit eam pertrahere ad peccatum, vel uxor per discessum exponeretur gravi periculo vitæ, ut *Sanch. l.* 1. *D* 41. *num.* 5 *cum Sylve. Nav. Arm. Ang &c.* aut periculo gravis detrimenti, ut *Boss. c.* 6. *n.* 38. *cum Laym.* & aliis communiter. Sic pariter non tenetur uxor sequi virum vagantem, nisi uxor ante Matrimonium id sciverit, ut *Sanch l. c. num.* 7. *cum Sylve. Ang. Nav. Lopez, Man. & Boss. num.* 48. cum aliis communiter. An autem uxor teneatur sequi virum in exilium condemnatum? Probabiliùs affirmandum cum *Sanch l.* 1. *D* 41. *num.* 13 *Boss. c.* 6. *num.* 46. *& alii*. Vide dicta *l.* 3. *num.* 353.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

978 *Impedimenta alia sunt Impedientia, alia Dirimentia.*
979 *An Ecclesia possit constituere impedimenta dirimentia?*
980. *Quis possit ea constituere? Dub.* 1. *An Episcopi?* 981. *Dub.* 2. *An impedimenta dirimentia apposita ab Ecclesia obligent Infideles?*

Duplicis generis sunt impedimenta: quædam illicitum tantùm, alia insuper irritum Matrimonium reddunt. Priora dicuntur impedientia, posteriora dirimentia. „ 978

Non dubitant Hæretici nostri temporis posse Ecclesiam constituere impedimenta Matrimonium impedientia, negant tamen posse constituere dirimentia. Sed Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *c.* 4. sic statuit: *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse instituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in his constituendis errasse, anathema sit.* Nec obstat dicere, quòd Ecclesia nequit invalida reddere Sacramenta instituta a Christo Domino, quando celebrantur cum debita materia, & forma. Nam resp. quòd Sacramentum Matrimonii subsistit in illius contractu; quare, etsi Ecclesia Sacramentum invalidare non possit, potest tamen ob bonum commune spirituale, ratione cujus supremam habet potestatem super Populum Christianum, invalidare contractum, sine quo Sacramentum minimè conficitur. 979

Hanc autem facultatem indicendi impedimenta dirimentia, certum est habere Summum Pontificem, & Concilium Generale auctoritate illius confirmatum. 980

Sed dubitatur 1. an habeant illam etiam Episcopi ex potestate ordinaria in suis Diœcesibus? Attento jure naturæ, affirmant *Sanch. l.* 7. *D.* 1. *num.* 9. *Pont. l.* 6. *c.* 1. *num.* 12. item *Soto, Trull. Bonac. & alii apud Salm. c.* 11. *num.* 8. Ratio, quia Episcopi possunt in suis Diœcesibus, quod Papa potest in Ecclesia universali, nisi aliquid Pontifex sibi exprcssè reservet. Negant verò *Suar. to.* 5. *D.* 7. *Se.* 4. *num.* 5. *Lugo Resp. mor. l.* 1. *Dub.* 45. & *Salm. num.* 9. *cum Con. Diana, Perez, & Dic.* quia res maximi momenti non sunt decernendæ, nisi a Suprema Sede. Ceterùm ipsi *Sanchez, & Pontius* fatentur quòd, etsi nulla sit lex prohibens Episcopis indicere impedimenta dirimentia, id tamen vetitum est ex inveterata consuetudine. Sed præter hanc consuetudinem, refert Benedictus XIV. *de Synodo l.* 7. *c.* 68 *num.* 7. Urbanum VIII. suo Decreto approbasse Declarationem S. C. ubi id expressè vetitum fuit,

ac insuper Pontificem præcepisse ne in posterum hoc in dubium revocaretur.

581 Dubitatur 2. an impedimenta dirimentia ab Ecclesia assignata obligent Infideles? Resp. cum *Sanch. ibid. nu* 2. & *Salm. n.* 10. *B c. Aversf.* &c. tantùm obligare Infideles viventes in locis Summo Pontifici temporaliter subjectis, cùm ibi universaliter ad trinantur legibus contractuum; secus, si alibi degant.

D U B I U M I.

Quæ sint impedimenta impedientia tantùm?

982 RESP. Præter peccatum mortale, & excommunicationem, sex potissimùm reddunt Matrimonium mortaliter illicitum, scilicet.

I. *Ecclesiæ Vetitum*, II. *nec non Tempus feriarum*,

III. *Atque Catechismus*, IV. *Crimen*, V. *Sponsalia*, VI. *Votum*

Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Dicitur I. *Vetitum*, id est prohibitio Ecclesiæ, quæ fit ab Episcopo, vel Parocho, ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos. Vide *Bon. quæst. 1. p. 14. num. 1.* * (*Et tunc Sponsi contrahendo graviter peccarent; leviter tamen, si prohibitio sit ob venerationem alicujus festi; Salm. c. 14. num. 1.*) *

983 Dicitur II. *Tempus feriarum*, quod secundùm *Trid. sess. 24. cap. 10. de reform.* incipit tunc ab Adventu Domini usque ad Epiphaniam inclusivè: & a die Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusivè. Quo tempore non prohibetur ipse contractus, aut ejus consummatio, sed tantùm nuptiarum sollemnitates, ut est benedictio nuptiarum, sollemnis sponsæ in domum sponsi traductio, sollemniora convivia, & tripudia, &c. * (*Sed hæc non sub gravi, nisi excessus sit magnus; imò, si fiant moderatè, nulla erit culpa, ut ait Sanch. l. 7. D. 7. num. 18*) * Neque *Trid. sess. 24. c. 1.* prohibet matrimonium consummari ante benedictionem, sed tantùm hortatur, ne fiat. Vid. *Bonac. loc. cit. Sanch. lib. 6. dist. 7. Con. d. 30. Fill. tr. 10. p. 2. cap. 9. M. Per. d. 43. f. 10. num. 7.*

984 Dubitatur 1. an liceat consummare Matrimonium tempore feriarum? Negant *D. Thomas in 4. D. 32. a. 5. q. 4. Fagnan. in c. Capellanus de Feriis num. 6.* item *S. Antonin.* & plures Canonistæ *ap. Sanch. l. 7. D. 7. num. 21.* & probant ex *c. Nec uxorem. q. 4.* ubi eo tempore interdi-

terdicitur uxoris traductio; ex quo inferunt interdici etiam usum conjugii, quia propter hunc traductio prohibetur. Sed veriùs affirmant *Sanch. l. c. num. 23 Pont. l. 6. c. 8 num. 9 Bellarm. l. 1. de Matr. c. 31. circa fin.* & ipsè N.SS.P. Benedict. XIV. *Notif 80. num. 17. cum Diana, Croix, Bon. Pignat. Perez, Fill. Monac. & aliis*; Idque confirmat ex quadam Declaratione S. C. edita die 10. Jun. an. 1684. ubi dictum fuit, permissam esse temporibus vetitis traductionem Sponsæ ad domum Sponsi, modò fiat absque sollemnitatibus. Et ratio est, ut ait præfatus Benedictus, quia non sunt imponenda certa onera, ubi manifesta lex non adest illa præscribens. Ad Canones autem qui opponuntur, respondet idem Pontifex eos consilii esse, non præcepti; Hinc refert Van-Espen reprehendentem Canonistas, qui nimis addicti rigorosis antiquorum Canonum expressionibus, in præceptum reduxerunt, quod potiùs erat consilii.

Dubitatur 2. an liceat consummare Matrimonium ante Benedictionem sacerdotalem? Negant plures, quorum alii dicunt esse tantùm veniale, ut *Cajet. Soto, Covar. Led. Henr. &c. ap. Bossium de Matr to. 1. c. 9 num. 11.* Alii tenent esse mortale, ut *Concina pag. 302. num. 16. ac Palud Guilelm & Rosell. ap. Escob. l. 25. num. 258. & S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 16. §. 1.* qui putat Conjuges toties peccare tunc mortaliter, quoties coëunt. Id probant ex pluribus Canonibus, quos affert *Sanch. l. 3. D. 12. n. 1.* Probabiliùs tamen, & communiùs dicunt nullum esse peccatum, *Nav. Man. c. 22. n. 83. Pont. l. 5. c. 2. num. 3. Laym. c. 4. num. 12. Salm. c. 8. num. 8. Viva q. 4. a. 4. num. 6. Pal. p. 13. §. 5. num. 8. cum Con. & Led. Escob. num 642. cum Vill. Orbag Sanch. l. c. num. 7. cum Palac. Veracrux, Philiarch. &c. Boss. l. c. n. 12. cum Bellarm. Barbos. Gutt. Fill. &c.* Idemque docet Benedictus XIV. *eâdem Notif. 80. num. 17.* Probatur 1. ex *c. Nostrates. 30. q. 5*, ubi expressè dicitur id nullum esse peccatum his verbis: *Sicque demum benedictionem, & velamen cæleste suscipiunt. Peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus.* Probatur 2. ex Tridentino *Sess. 24 c. 1.* ubi: *Præterea eadem S. Synodus hortatur, ut Conjuges, ante benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent.* Per Iò *hortatur* chiaramente denotat Concilium id esse consilii, non præcepti. Et idem habetur ex Rituali Rom. *de Sacr. Matr.* ibi: *Moneat Parochus Conjuges, ut ante benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, neque Matrimonium consumment.* Cuique patet, monitionem non importare præceptum. Conveniunt tamen omnes, quòd omissio absoluta Benedictionis non excusatur saltem a veniali; vide dicenda *num. 988 vers* Secundum.

985 Dicitur III. *Catechismus*: Quod impedimentum contrahitur ab eo, qui respondet pro infante, quando supplentur cæremoniæ post baptismum collatum in necessitate * (*Dicunt Salm. c. 13. num. 3. Catechismum esse illam professionem Fidei, quæ ante Baptismum fit nomine baptizandi. Sed hoc impedimentum probabilius est sublatum, ut Salm. l. c. cum Pal. &c.*) * Sed videtur sublatum per *Trident.* secundùm *Sanch Fag. Conin. Fill.* &c. qui ideo monent Parochos, ut in libro distinguant patrinos Catechismi a patrinis Baptismi. Vide *Bonac. loc. cit.*

Dicitur IV. *Crimen*, ut 1. Incestus cum consanguinea conjugis in primo, vel secundo gradu, scienter admissus (qui impedit matrimonum cum quacunque alia persona vide *Perez d. 23. s. 5.*) vel cum propria matre, vel filia. 2. Raptus alienæ sponsæ. 3. Uxoricidium. 4. Presbytericidium. 5. Susceptio propriæ prolis ex Baptismo, ad impediendam redditionem debiti. 6 Publica pœnitentia, quandiu durat. 7. Matrimonium cum Moniali. Verùm hæc per non usum sunt sublata: Vide *Laym. hîc c. 15. ex Navar. Sanch. lib. 7. d. 17. Con. d 30. dub. 3.* * (*Sic etiam Concina pag. 342. num. 15. & Salm c. 13. n. 15. cum Sanch & communi; exceptô votô, interdictô, & sponsalibus. Episcopus autem tantùm in interdicto potest dispensare; Salm. ib. num. 16.*) *

Dicitur V. *Sponsalia*, sc. cum una contracta, & non dissoluta. *Con. d. 30. dub. 3. Sanch. Fill. Bon. l. c. num. 5.*

986 Dicitur VI. *Votum*, scilicet simplex, sive castitatis, sive religionis, sive non nubendi. Vid. *Sanch. l. 7. d. 13. Regin. lib. 31. c. 24. num. 184. Bonac. l. c. num. 7.*

Notandum hìc, quòd votum Religionis, aut castitatis absolutum non potest ab Episcopo dispensari ante Matrimonium; secus si fuerit conditionale, aut pœnale, ut dictum est *de Voto l. 3. n. 260. Qu. 2.*

Sed dubitatur 1. an possit Episcopus dispensare in voto castitatis a Conjugibus emisso post consummatum Matrimonium? Resp. affirmativè cum *S. Antonino 3. p. tit. 1. c. 22. §. 2.*

in fin. Pal. p. 1. *num.* 16. *Bon. p.* 15. *num.* 5. *Sanch. l.* 8 *D.* 11. *n.* 3. *&* 4. & ibi *Arag. Man. & Gutt. ac Salm. c.* 14 *num.* 13. & ibi *Aversa, & Cornejo*, contra *Lopez, & alios*. Ratio, quia votum hoc non est omnimodæ castitatis, cùm nequeat obligare ad non reddendum debitum, nisi (bene advertit *Sanch num.* 4) emittatur ante consummationem, cum animo ingrediendi Religionem. Censent autem *Salm. d. num.* 13. etiam Vicarium Generalem Episcopi posse dispensare in hujusmodi voto, ex concessione generali, quam ipse habet ad omnes casus episcopales.

987 Dubitatur 2. an possit Episcopus dispensare in voto castitatis emisso ante Matrimonium, ad petendum debitum? Negant *Lessius l.* 2. *c.* 40. *num.* 126 *& Cajet Sylv. e. Tol. ac Led. ap. Sanch. l.* 8. *D.* 12. *num.* 2. nisi adsit necessitas, puta periculum incontinentiæ. Sed communiùs, & valde probabiliter affirmant *Sanch. num.* 4. *cum S. Antonin. Soto, Val. Sà, Vega, Henr.* & pluribus aliis, item *Elbel pag.* 382 *num.* 71. *Tamb. de Voto c.* 17. *§.* 4. *num.* 54. Auctor libri (*Instruz. per gli Nov. Conf.*) *p.* 2. *c.* 15. *num.* 31. *Barbos. Alleg.* 37. *n.* 9. *cum Sayr. Gutt. & Sylve. ex D Thoma, ac Concina to.* 10 *pag* 344. *in princ. cum Nav. & Henr.* Ratio, tum quia lex reservationum est in ædificationem, esset autem in destructionem, si Pontifex vellet sibi reservare talem dispensationem cum tanto periculo quod communiter adest: tum quia (ut ait *Sanchez*) hæc facultas dispensandi conceditur Episcopis ex consuetudine, quæ jurisdictionem præbet ex *c. Cum contingat. de Foro compet.*

An autem in hoc voto possint dispensare Confessarii Mendicantes? Communiter affirmant *Palaus D* 4. *p. ult.* § 1. *num* 18. *Vvigandt tr.* 16. *num.* 160. *Resp.* 3. *Sanch. l* 8. *D.* 16. *num.* 3. *cum Cordub. Veracr. Palac. Manuel, & Henr. Contin. Tournely to.* 2. *pag.* 244 *cum Suar. & Laym. ac Salm. c.* 14. *num.* 14. *cum Gutt. Candido, Diana, & Aversa*. Et hoc virtute Privilegiorum plurium Pontificum, quæ referemus infra *num.* 1128. & signanter vi Privilegii S. Pii V. vivæ vocis oraculô. Id admittit etiam *Pontius l.* 8. *c.* 20. *num* 12. quando scilicet votum castitatis est emissum ante Matrimonium; negat verò, si post Matrimonium contractum, quia, ut ait (& idem dicunt *Manuel, & Vega ap. Sanch num.* 5.), Privilegium S. Pii loquitur tantùm de dispensatione voti emissi ante Matrimonium; Sed veriùs *Sanchez, & Salmant. ll. cit.* admittunt pariter de voto emisso post Matrimonium, quia, licèt virtute Privilegii S. Pii non possint Regulares dispensare, possunt tamen virtute aliorum Privilegiorum, vi quorum valent ipsi dispensare in omnibus votis, in quibus Episcopi dispensare possunt jure ordinario, ut procul dubio Episcopi jure ordinario in eo voto dispensant, cùm tale votum non sit omnimodæ castitatis; vide dicenda *dict num.* 1128. An autem Regulares possint dispensare in impedimento affinitatis in ordine ad petendum debitum? Vide dicenda *num.* 1076. *vers Insuper.*

Dubitatur 3. an Episcopus, urgente necessitate & periculô incontinentiæ, possit dispensare in Voto Castitatis ad Matrimonium contrahendum? Resp. affirmativè; vide dicta *lib.* 3. *de Voto num.* 258. *v. Notandum II.* Et ita tenent *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 40. *num.* 24. *cum Suar. Led. &c.* item *Salm. de Voto c.* 3. *num.* 97. *& Less. l.* 2. *c.* 40. *num.* 127. *cum Nav. Sot.* & *Syl. est* dummodo periculum sit in mora, & non sit facilis aditus ad Papam. Ceterùm ante Matrimonium Episcopus, exceptô votô castitatis, & sponsalibus cum altero initis, potest universè in aliis impedimentis impedientibus dispensare, sicut etiam in omnibus Matrimonio supervenientibus; *Croix num.* & *Salm. c.* 19. *num.* 13. *cum Pal. Bon. &c.* vide dicenda 1127.

Dixi in Responsione, *potissimùm*: quia præter supra dicta, alia tria impedimenta numerantur.

988 Primum est clandestinitas: etsi enim valeat matrimonium clandestinè contractum, ubi Tridentinum non est receptum, non licet tamen sub mortali. Ubi autem Tridentinum est receptum, saltem quoad punctum matrimonii, est irritum, de quo sequenti dubio.

Secundum, omissio benedictionis: quia sine hac, etsi validè, illicitè tamen contrahitur matrimonium, saltem primum, ut ex *c. Nostras, &c. Sponsus q.* 5. docent *Bon. q* 4. *p.* 6. *nu.* 2. *Sanch. l.* 7. *d.* 82. *Sà, Henriq. Fill.* &c. qui tamen concedunt non esse mortale *(*Ut communiter docent Sanch. l.* 7. *D.* 82. *num.* 6. *Boss. to.* 1. *l.* 9. *c.* 9 *num.* 7. *Mazzotta to.* 4 *pag.* 195. *num.* 3. *cum communi & Escob. num.* 649. *cum Soto, Sà, Hurt. &c.*)*; intellige, per se loquendo, nam per accidens ratione præcepti particularis, scandali, vel contemtûs (ut si omittant nihil faciendo, ac si esset res vana, vel vile, ac puerile haberent ei se subjicere), docet *Per. d.* 43. *s.* 10. *n* 4. posse esse mortale. Dixi *primum*: nam secundæ nuptiæ non benedicuntur, nisi primæ non fuissent benedictæ. Quòd si autem alter

" ter conjugum ſit viduus, alter verò primas " nuptias celebret, aut ſaltem nunquam fuerit benedictus, etſi jure antiquo non licuerit, nunc tamen quibuſdam locis conſuetudo habet, ut benedicantur; ut vid *Bon. l.c.* Et patet ex *Agenda*. Debet autem fieri in templo a proprio Parocho, ſine cujus licentia ſi quis faciat, manet ipſo facto ſuſpenſus, donec abſolvatur ab Ordinario Parochi, a quo benedictio erat accipienda.

989 " Tertium, ſi contrahatur Matrimonium " ſine prævii proclamationibus: ſine quibus " etſi valeat, non licet tamen ſub mortali, " ut habet communis (quanquam *Sanch l. 3. d. 5. num. 7.* & *Gaſp. Hurt. d. 5. num 59.* putent, non eſſe mortale unam omittere, " quando certum eſt moraliter, nullum ſubeſſe impedimentum; Sed contrarium docet " *Per d. 42. ſ. 1. num. 8. ex Con* & *Pontio*), niſi " Epiſcopus, vel ejus Vicarius diſpenſet, ut " patet ex *Trid ſ. 24. c 1.* Quod circa eas præcipit ſequentia: 1. Ut fiant in Eccleſia, inter Miſſarum ſollemnia. Poſſunt tamen etiam fieri in Oratorio, vel juxta Eccleſiam, " alive loco, confluente magno populo. 2. " Ut fiant a proprio Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia. 3. Ut fiant in Parochia propria, & quidem utriuſque contrahentis, uti declaravit Congregatio. 4. " Ut fiant tribus diebus feſtivis, non immediatis, continuis tamen, id eſt, qui feriatis quidem diebus, nullo tamen feſto, interpolentur. Vide *Bon. q. 2. p. 6.*

990 Plura dubia hic diſcurienda. Dubitatur 1. an peccet mortaliter Parochus, ſi aſſiſtat Matrimonio, omiſſis Denunciationibus, ſine diſpenſatione Epiſcopi, quando jam per diligentiam certus factus fuerit nullum ſubeſſe impedimentum? Negant *Sotus*, *Machad.* & *Led. ap. Sanch. l. 3. D. 5. num. 5.* quia (ut ajunt), ceſſante adæquatè fine legis, ceſſat lex. Sed communiſſimè & veriùs affirmant *Sanch. num. 6. Pont. l. 5. c. 20. num. 3. Bon. p. 6. num. 7. Eſcob. num. 547. Boſſ to. 1. c. 8. num. 3.* & *14. Barb. All. 32. num. 2. Roncaglia pag. 153 q 1. R. 1.* & *Salm. c. 8 num. 77.* cum aliis pluribus. Ratio, tum quia, eſto per diligentiam Parochus impleat finem Tridentini, tranſgreditur tamen diligentiæ formam, quam Concilium præſcribit; quod cùm ſit in re graviſſima, non excuſatur a mortali, niſi urgens adſit neceſſitas, quæ moram non patiatur; tum quia aliàs non adæquatè ſatisfit fini præcepti Denunciationum, nam diligentia Parochi non ſatis ſupplet effectum Denunciationum ad impedienda mala quæ alioquin evenire poſſunt, eo quòd, neglectis Denunciationibus, ſi ſupervenit impedimentum, filii reputantur illegitimi, etiamſi contrahentes impedimentum ignoraverint, ut habetur ex *c. fin. § Si quis. de Clandeſt. deſponſ.* quando contra legitimi habiti fuiſſent, ſi præceſſiſſent Denunciationes, ut in *c. Ex tenore. Qui filii ſint legit.* Præterea in Trident. *Seſſ. 24. c. 5.* contrahentibus ſine Denunciationibus adimitur ſpes de obtinenda diſpenſatione impedimenti, ſcilicet conſanguinitatis, vel affinitatis (non autem publicæ honeſtatis, ut declaravit S.C. *ap Farinac.* prout refert *Boſſius num. 27.*). Hoc autem quod dicitur de Denunciationibus faciendis ante Matrimonium, idem dicendum de obligatione eas faciendi poſt nuptias contractas ante conſummationem; ita rectè docent *Sanch. l 3. D. 11. num. 3. Pont. l. 10. c. 4. num. 2. Salm c. 8. num 93. Pal. p 13 §. 5. num 6. Eſcob. num 612. cum Palud. Trull.* & *Fill. ac Boſſ. c. 8. num. 6. cum Nav. Laym. Con. Bon. Reg. Diana*, &c. (contra *Dic. Lop.* & *Led.*) Quia Concilium, juxta textum mox ſupra allatum, æquè præcipit fieri Denunciationes ante Matrimonium, quàm poſtea ante ejus conſummationem. Et bene addunt *Pontius*, *ac Palaus ll. cc. Boſſ. num. 7. Sanch. num. 5. cum Nav.* & *Man. ac Eſcob. num. 614 cum Con. Bon. Trull.* & *Leand.* (contra *Henriqu.*) Conjuges conſummantes ante Denunciationes toties peccare graviter, quoties copulantur, quia toties copulantur cum eodem periculo fornicationis; Unde oppoſitum mihi videtur dicendum, ſi ipſi certi eſſent nullum ſubeſſe impedimentum, quia violatô jam præceptô Tridentini, per conſummationem, illud ampliùs non urget.

An autem omittere unam Denunciationem ſit mortale? Pariter affirmant *Pontius l c. ac Pal. Con.* & *Leand. ap. Eſcob. num. 549.* Sed probabiliter negant *Sanch. num. 7. Boſſ. l. c.* & *Eſcob. num. 550. cum Fill. Barb. Gutt. Led. Diana, Veracr.* & *Vill.* quia reſpectu ad totum præceptum non videtur gravis materia. Imò *Salmant. c. 8 num. 78. cum Trull. Reb.* & *aliis* putant nec eſſe mortale, ſi etiam duæ Denunciationes omittantur; Sed huic probabiliùs contradicit *P. Concina pag 298 num. 4.*

991 Dubitatur 2. an Denunciationes debeant fieri in Eccleſia, & inter Miſſarum ſollemnia? Revera ſic præſcribitur in Trident. *Seſſ. 24. c. 1.* Sed probabiliter dicunt *Sanch. l. 3. D 2. n. 9. Barboſ.*

9. Barbos. Alleg. 32. a. num. 15. & Roncaglia pag. 153. q. 1. R. 2. posse etiam fieri in Ecclesia tempore Concionis, vel Processionis. Imò *Wigandt tr. 16. num 96. v. Quid, Sanch. l. c. Laym c. 4. n. 20 Barbos. in cit. loco Trid. num. 21. & Escob n. 558 cum Fill Vill. Diana, Trull. &c.* (contra *Pont. l. c num. 6 & Hurt. Leand. & Possev.*) aiunt posse fieri extra Ecclesiam in loco magni concursûs, quia sic jam obtinetur finis Concilii. Itque probabile videtur, saltem sine mortali; & si adsit aliqua causa, sine ulla culpa.

Notat autem *Bossius c. 7. num 99. cum Marchino*, quòd tempore pestis, si nequeant fieri Denunciationes in Ecclesia, & non possent induci Sponsi ad Matrimonium differendum, tunc Episcopus potest vel permittere ut fiant Denunciationes per vocem præconis, aut per Edicta locô publicô affixa, & hoc in quocunque die; vel eas remittere, & ad id etiam tenetur, si urgeat necessitas, juxta dicenda *num.* 1005. Quòd si nequeat adiri Episcopus, Parochus bene potest, & justâ urgente causâ, etiam tenetur Sponsos conjungere, postquam sit certior factus nullum subesse impedimentum.

Dubitatur 3. in qua Parochia debeant fieri Denunciationes? Certum est faciendas esse in Parochia utriusque contrahentis, ut dicunt communiter cum *Busemb. Sanch. l. 3. D. 6 nu. 4 Laym. c. 4. num 9 Pal p. 13. §. 3. num. 2.* & alii passim; quia sic fert consuetudo. Excipiunt *Laym c. 4. num. 10. Boss. c. 7. num. 18 & Salm. c. 8 num 72. cum Dicast.* nisi Parochiæ essent valde propinquæ. Sed dubium fit, ubinam faciendæ Denunciationes, si alter Sponsorum de brevi moratur in aliquo loco? *Pontius l. 5. c. 30. num. 5.* putat sufficere, si fiant in loco ubi ille actu degit. Sed longè probabiliùs *Sanch. num. 6. Con. D. 2. num 50. Barbos. All. 32. num. 11. Ronc. pag. 153 q. 1. R. 3. & Escob. num. 556. cum Gutt. Henr. Reg. Ozbag. &c.* ex Declar. S. C. dicunt omninò fieri debere in Parochia unde discessit, quia Denunciationes ideo fiunt, ut impedimenta manifestentur: ac propterea oportet eas fieri, ubi Sponsi diutius sunt commorati. Et hic notandum, quòd si alter Sponsorum sit exterus, Parochus non debet facere Denunciationes, nisi postquam ipse per fidem authenticam probaverit Statum liberum coram Ordinario, ut habetur ex Instructione S.C.S.Officii, quæ observatur *ap. Genet ad calcem in Tract. de Matr. to. 5 & apud Petton. de Matr. n. 1734.* Quoad Vagos autem Tridentinum *Sess. 24. c. 7.* præcipit Parochis non assistere eorum Matrimoniis, nisi post diligentem inquisitionem adhibitam, & nisi priùs ab Ordinario licentiam assistendi obtinuerint. Hinc rectè ait *Roncaglia pag. 16 . q. 2* in fine; quòd graviter peccaret Parochus, si tale præceptum non servaret, esto alioquin Matrimonium esset validum, cùm Concilium nullam irritantem clausulam apposuerit. Vide alia dicenda circa Vagos *num.* 1059

Dubitatur 4. in quibus diebus possint fieri denunciationes? In Tridentino *Sess. 24. c. 1.* præscribitur, ut fiant *tribus continuis diebus festivis*. Praxis fert (prout ait *Roncaglia pag 153. q 1 R 2*) ut Denunciationes fiant tribus diebus festivis *continuis*, ita tamen ut non intercedant alii dies festivi, sed non immediatis (nempe tribus Festis Pascnatis), ut sentiunt ipse *Ronc. & Barbos. All. 32 Sanch. l. 3 D. 6. num 8. Pont l 5. c 30. num 8. & a 11*, quia tempore tam brevi non satis obtineretur finis Concilii. At probabiliter dicunt *Salm c 8. num. 75. cum Trull. Hurt. Reg Leand. &c.* posse fieri etiam in tribus festis immediatis, quia in Concilio dicitur *continuis diebus festivis*, nec ibi excipitur, quòd non sint immediati. Et hoc pariter dicunt *Salm. l. c. cum Trull Aversa, & Leand.* (citant etiam *Bon Con & Dian.* sed non bene, ut mox videbimus) posse fieri Denunciationes tribus diebus festivis discontinuis, modò plures dies festi non intercedant, quia sic sufficienter jam satisfit intento Concilii. Sed veriùs *Sanch. l. 3. D. 5 num. 8 Pal. p. 13. §. 3. num. 4. Bon p. 6. n. 19. & Escob. num. 568 cum Con. Vill. Diana, Machad. & Reg* censent id non esse quidem mortale (contra *Henriq.*), quia non videtur gravis transgressio; sed non excusari a veniali, quia jam transgreditur præscriptum Concilii.

An autem possint fieri Denunciationes diebus ferialibus, si ex aliqua causa fieret magnus concursus in Ecclesia? Negant *Pontius l. 5. c 30. num. 7. & Fill Leand. Hurt. &c. ap. Escob. num. 560. ex Declar.* S. C. Sed probabiliter affirmant *Sanch. l. 3 D 6 num.* 10. *Bon p. 6 nu. 10 Barbos. All. 32 num. 15. Boss c. 7. num 6. cum Laym Reg. & Possev & Escob. num. 562. cum Ozbag. Reg. & Gutt* ex alia contraria Declar. S. C. *ap Ozbagav* quia sic jam satis impletur finis Concilii. Et hoc pariter probabiliter dicunt *Sanch. num. 9. Laym c. 4 num 10. Barbos. in Trid Sess 24. c. 1. num 21. Boss c 7 num. 13. & Escob. num 559. cum. Fill. Vill Reg. Gutt. & Con.* (contra *Pont. num. 6 & Hurt Possev. & Leand. ap. Escob. num. 597.*) posse fieri Denunciationes

992

tiones etiam extra Ecclesiam in locis competentibus, v. gr. in Concionibus, confluente magna Populi copia.

963 „ 1. Licet statim post ultimam proclamationem contrahere, etiam eàdem die: non „ licet autem differre ultra 4. menses, intra „ quos si non contrahant, repetendas esse denuntiationes, declaravit Congregatio *in sess.* „ *24. c. 1. de Reform.* * (*Et Salm. c. 8. nu. 75. cum* „ *Pontio*, & *Leand.*) * Imò Rituale Romanum duos tantùm menses permittit, intra „ quos si non contrahatur, jubet repetere denuntiationes, nisi videatur aliud Episcopo.

994 „ 2. Post proclamationes tenetur sub mortali, qui novit impedimentum, illicò denuntiare, quantumvis secretum esset, ad „ impediendа gravia mala, v. gr. incestum, „ sacrilegium, &c. Si tamen inde alteri periculum infamiæ nasceretur, is ex charitate „ priùs esset monendus, ut a Matrimonio desisteret. *Sanch. lib. 3 d. 13. Fag. p. 2. l 6. c. 5.* „ *Henr. Laym. l. 3. tr. 3. p. 2. c. 4. nu. 8. &c. commun.* contra *Pontium*, *d. 5. q. 6.* qui negat „ teneri denuntiare, si sit occultum. Idemque tenet *Mart. Perez d. 43. s. 6. num. 1. & seq.* sed cum hac limitatione, si tantùm audiverit, & nesciat a quo, vel si pro foro „ interno sit dispensatum, vel si metuat magnum scandalum, aut periculum, vel si „ sciat contrahentes esse in bona fide.

Certum est 1. quòd si impedimentum possit per testes probari, quilibet illud sciens denunciare tenetur, sive impedimentum sit dirimens, sive impediens, esto sit occultum, & infamatorium, nempe quòd ortum habuerit ex peccato; ita *Palaus p. 12. §. 6. num. 1. Pont. l. 5 c. 34 num. 3. Boss. to. 1. c. 7. nu. 158. & Salm. c 8. num. 95. cum Trull. Aversa, Dic.* & communi. Quivis enim tenetur manifestare peccatum occultum alterius quod est tertio nocivum, quando Prælatus legitimè id præcipit, prout præcipit Episcopus imponens (dum fiunt Proclamationes) omnibus consciis alicujus impedimenti, ut revelent. Et tenentur revelare etiam ii qui noverint impedimentum sub secreto naturali, & adhuc cum juramento non propalandi, ut dicunt *Sanch. l. 3. D. 16. num. 6. Escob. num. 622. cum Palud. & Cord. Boss. num. 176. cum Barb. & Fag. ac Salm. cum aliis*, ex *D. Thoma 2. 2. q 70. a. 1. ad 2.* ubi docet promissionem & juramentum non obligare, quando imminet damnum Communitati, vel tertiæ personæ, prout in nostro casu utrique damnum imminet. Advertunt tamen præfati AA. antequam fiat denunciatio, præmittendam esse correptionem fraternam, & etiam pluries, si probabiliter sit profutura; modò periculum non sit in mora. Certum est 2. quòd si impedimentum est occultum, & jam fuerit pro eo obtenta dispensatio quoad forum internum, illud sciens non tenetur denunciare; secus si adesset publica fama de impedimento, & dispensatio esset occulta, ut *Sanch. l. 3. D. 14. num. 4. Boss. num. 167. & Pal. l c. num. 2.* Certum est 3. quòd si noveris impedimentum ex auditu, sed non recordaris a quo, vel si accepisti a persona non fide digna, non teneris denunciare; *Sanch. num. 7. Pont. num. 1. Pal. num. 3. cum Gutt. & Farinac. ac Boss. num 164. & 166. cum Nav. Con. Bon. Fill. Cord. & Hurt.*

995 Sed dubitatur 1. An si tu solus impedimentum noveris, nec possis probare, tenearis illud denunciare? *Prima* sententia, quam tenent *Pontius l. 5. c. 34. a. n. 6. Diana 3. p. tr. 4 R. 221. ac Sà, Major. & Gabr. ap. Salm. c 8. num. 97.* negat, quia nemo tenetur denunciare impedimentum quod probare non potest; unde sic arguunt: Aut sponsi sunt in bona, vel in mala fide; Si in bona, non peccant contrahendo Matrimonium; Si in mala, nihil proficies, cùm testimonium unius non sufficiat ad nuptias impediendas. *Secunda* verò sententia communissima & verior affirmat teneri, si commodè potes, eamque tenent *Sanch l D. 13. num 2. Pal. p. 12. §. 6. num. 5 cum Hurt Con. Henr. Cov & Hurt. Escob l 25 num 625. cum Laym Bon. Barb Fag. Arag & Lop. Boss. num. 72. cum Fill. & Reg ac Salm. num. 100 cum Dic Trull. Leand. &c.* Ratio, quia, si Sponsi sunt in mala fide, bene proficiet revelatio ad vitandum peccatum, cùm testimonium unius de impedimento satis est ad Matrimonium impediendum, ut diximus *num. 8-8. Dub.* 1. & mox fusiùs probabimus in *Dub. seq.* Si verò in bona fide, proficiet saltem ad reparandam injuriam materialem Sacramenti. Diximus, *si commodè potes*, nam cum tuo gravi damno, aut aliorum scandalo, non teneris denunciare, cùm neque lex Ecclesiastica, neque præceptum correctionis obliget eum gravi incommodo, aut scandalo aliorum.

996 Dubitatur 2. An sufficiat unus testis de impedimento, ut Episcopus prohibeat contrahi Matrimonium? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima* sententia quam tenent *Pontius l. 5. c. 34. nu. 8.* &

& 9. atque *c.36.num.2.& Diana p.3.tr.4.R.*121. dicit sufficere, si impedimentum ortum habeat ex crimine; si verò non provenerit ex peccato, sed ex cognatione carnali, aut spirituali, requiri duos testes fide dignos, nisi adsint alia adminicula, quæ plenam faciant probationem. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenet *La-Croix l. 6. p. 3. num.* 215. dicit quòd si impedimentum non sit ob crimen, sufficit ad impediendum unus testis fide dignus; si verò ob crimen, requiruntur saltem duo; quia tunc agitur de præjudicio tertii, adversus quem nequit ferri judicium sine plena probatione. *Tertia* sententia, quam tenent *Concina pag.* 201.*num.* 12.*& Salm c.*8 *num.*106. *cum Trull. Dic. Aversa*, *&c.* dicit sufficere unum testem, qualecunque sit impedimentum, modò testis ille sit omni exceptione major, & deponat ex certa scientia. *Quarta* demum sententia communissima & verior, quam tenent *Sanch. l. 1. D.71.num.2. Panorm. in c. Super eo. de Testib. Nav. Man. c. 22. num.* 83. *Roncaglia pag.* 154. *q.7. R.1. Pal. p.*22. *num.3. cum Con. Covarr. & Masch ard. ac Boss. to. 1. c. 7. num.* 133. *cum Host. Sylve. Gutt. Farinac. Barb. Prasse. Comit. Hurt. &c.* absolutè docet sufficere unum testem ad impediendum Matrimonium, etiamsi non sit omni exceptione major; modò habeat qualitates infra explicandas. Id probatur 1. ex *c. Super eo. 22. de Testib. & attest.* ubi sic habetur: *Matre asseverante* (intellige alterius Sponsorum) *ipsos esse consanguineos, non debent conjungi, quia præsumtio est non modica, quòd se lineâ consanguinitatis attingant. Si verò Matrimonium est firmatum, non debet sine plurium juramento dissolvi.* Probatur 2. ex *c. Præterea. 12. de Sponsal.* ubi, cùm quidam vir cupiebat contrahere Matrimonium, ejus consanguineus asserebat cum Sponsa coisse; respondit Papa: *Ut Matrimonium ipsum fieri, nisi juramentum intervenisset, districtè prohibeas, ne deterius inde contingat.* Ex quo textu rectè inferunt *Sanch. num. 3. & 4. cum Mascard. & Alex. ac Nevo, ac Boss num.* 142. *cum Panorm. Gutt. & aliis supra citatis*, hoc procedere, etiamsi testis sit accusator, vel denunciator, & etiamsi sit criminosus, suamque turpitudinem alleget. Ratio nostræ sententiæ est, quia, licèt quando agitur de præjudicio tertii, plena requiratur probatio, attamen cùm hic agatur de vitando periculo Animæ, nempe si fortè Matrimonium contraheretur cum impedimento, minori probatione jus contentum est. Secus verò dicendum, ut bene ajunt *Sanch. num. 8. cum Panorm. & Boss. n.*155. *cum Gutt.* contra *Palud.* si agatur de præjudicio tertii, & non agitur de peccato vitando, puta si testis allegaret fornicationem Sponsæ, vel quid simile, tunc enim benè requiritur plena probatio ex *c. Licet. c. Veniens & c. Omni. de Testam.*

997 Quamvis autem (ut diximus) ad impediendum Matrimonium non requiratur, ut testis sit omninò integer, requiritur tamen I. ut ipse non tantùm denunciet, sed etiam deponat, etto sponte se offerat ad deponendum, ut dicunt *Sanch. dict. D. 71. num. 10. cum Alex. de Nevo, & Boss num.* 146. *cum Gutt.* Nisi talis testis denunciando probaret de fama impedimenti, ut ajunt iidem AA. ex *c. Non in duo. de Sponsal.* quia tunc sufficit ut tantùm denunciet, quin deponat. II. ut deponat cum juramento; *Roncaglia loco cit. Sanch. num.* 11. *cum Host. Panorm. Palud Præp. Lop. &c. Pal. p.* 22. *n.* 4. *cum Covar. & Gutt. ac Boss. num.* 147. *cum Con. Barb. & Hurt.* quia in iis quæ sunt in præjudicium tertii, non creditur testi nisi jurato, ex *c. Tua. de Cohabit. Cleric.* III. ut deponat non ex auditu, sed ex certa scientia, ut *Roncaglia ibid. Sanch. num.* 12 *cum Abb. Cov. Præp. &c. Pal. d. num. 4. cum Con & Gutt. ac Boss. num* 148. *cum Nav. & Riccio.* Excipiunt tamen AA. citati, & *Salm c. 8. num. 106. ex c. Licet. de Testib.* nisi impedimentum sit consanguinitatis, vel affinitatis; tunc enim sufficit ut testis deponat illud audisse a duobus fide dignis, & maximè a consaguineis Sponsorum, qui magis sunt idonei ad probandam vel negandam consanguinitatem, ut *Bossius num.* 152. cum aliis. IV. demum requiritur, ut testis ille non sit persona vilis; dummodo factum non sit ita occultum, ut nequeat probari nisi per vilem personam, quia ubi deest facultas probandi, admittitur probatio etiam per se non sufficiens; ita *Palaus loc. cit cum Menoch. Boss num.* 145 *cum Gutt. & Sanch. num.* 13. *cum Panorm.* & communi, contra *Goffred.*

998 Dubitatur 3. An si sponsalia fuerint jurata, sufficiat unicus testis deponens impedimentum ad impediendum Matrimonium? Negant *Glossa in c. Præterea. de Sponsal. v. Nisi, ac Palud. Henr. Lop. &c ap. Sanch. l. 1. D. 71. num.* 9. quia in præfato textu *Præterea* supra allato expressè dicitur non sufficere unum testem, si sponsalia sint jurata. Sed probabiliùs affirmant *Sanch. l. c. cum Cov. & Veracr. Pal. p.* 22. *num* 6. *cum Gutt. & Masch. ac Boss. c. 7. num.* 144. *cum Host Præp. Hurt.*

Hurt. &c. modò teſtis ille ſit fide dignus, & deponat ex certa ſcientia. Ratio, quia, ſi fama impedimenti benè ſufficit ad diſſolvenda ſponſalia, ut habetur ex *c. Super eo. de Conſanguin.* tantò fortiùs debet ſufficere teſtis integer, qui efficaciùs probat, quàm ſola fama; idque certum eſſe apud omnes, teſtantur *Palaus nu. 6. & Sanch. l. 2. D. 45 num. 27.* Ad textum autem oppoſitum in *cit. c. Præterea.* rectè reſpondent *Panorm. in d. c. Super eo. atque Sanchez, Palaus, & Boſſius ll. cc.* quòd in caſu textûs præfati non erat teſtis ille omninò integer, tum quia allegabat turpitudinem ſuam, tum quia non deponebat in forma teſtimonii.

999 Notandum autem hìc, quòd fama impedimenti ſatis eſt ad impediendum Matrimonium, ut expreſſum habetur *in c. Super eo. de Conſanguin.* Niſi fama infirmetur juramentô Conſanguineorum, ut excipiunt *Sanch. l. 1. D. 71. num. 18. & Pal. p. 32. num. 7. cum Abb. Gutt. &c.* ex *c. Cùm in tua. de Sponſal.* Imò addit *Sanch. l. c.* quòd juramentum ipſorum contrahentium etiam valet adverſus famam arbitriò Judicis. Probabiliùs autem cenſet *Palaus d. n. 7. cum Guttier.* (contra *Sanchez*) in probatione famæ oportere, ut teſtis denunciet cum juramento, cùm ipſe *Sanch.* fateatur (ut ſupra dictum eſt *n. 997. ad* II.) in judicio non credi teſti non jurato, ubi agitur de præjudicio tertii. Præterea notandum, quòd notitia privata famæ non ſufficit Judici, ut poſſit nuptias impedire, ſed tantùm ut poſſit inquirere de impedimento; ita communiter *Sanch. num. 15. Pal. l. c. cum Gutt. & Boſſ. c. 7. num. 128. cum Innoc. Barb.* & aliis. An autem poſſit Judex impedire Matrimonium, ſi ſciat privatim impedimentum eſſe notorium? Negat *Palaus ibid. cum Guttier.* dicens requiri, ut talis notorietas ſit probata in judicio, nam aliàs notitia eſſet privata, ex qua Judex nequit ferre judicium. Hæc opinio videtur probabilis, ex eo quòd Judex debet judicare ſecundùm allegata & probata, juxta dicta *To. I. l. 3. nu. 208.* Sed probabilior eſt mihi ſententia affirmans, quàm tenent *Sanch. num. 16. cum Gloſſa in l. 1. C. Qui & adv. quos, &c. ac Boſſ. n. 127. cum Barboſa*, quia aliàs Judex, pronunciando ſententiam de Matrimonio contrahendo, cooperaretur ad ineundum Matrimonium nullum, quod eſſet intrinſecè malum. •

1000 ,, 3. Contrahens ipſe, legitimè interrogatus de impedimento occulto, tenetur illud fateri, vel matrimoniô abſtinere, niſi diſpenſationem pro foro conſcientiæ acceperit: tunc enim fateri non tenetur, niſi Judex aliunde habeat ſufficientem probationem. *Sylv. Laym. l. c. num.* 10. Vide *Bon. l. c. Perez d. 43. ſ. 7. num. 2.* * (*Ita communiter Sanch. l. 3. D. 14. num. 2. Pont. l. 5. c. 33. num. 1. & Boſſ. c. 7. num. 182. & 188. cum Laym. Con. Fill. &c. An autem Sponſi teneantur fateri copulam inceſtuoſam, ſi in Diſpenſatione adſit clauſula*: Niſi copula fuerit habita? *Vide dicenda num.* 1135.) * ,,

1001 ,, 4. Parochus, cognitô impedimentô, tenetur prohibere matrimonium, & remittere ad Epiſcopum, vel ejus Officialem, neque poteſt aſſiſtere, *Sanchez lib. 3. d. 15. Mart. Perez d. 43. ſ. 7. nu. 9.* &c. * (*cum Salm. c. 8. n. 103. & communi*) contra *Pontium*. Niſi tamen ex ſola Confeſſione noſſet; tunc enim nullo modo poſſet negare Matrimonium, ſive publicè, ſive privatim petenti, neque illum admonere officii extra confeſſionem: licèt in confeſſione poſſet, ac deberet: Et tunc, ſi quidem ſine magno ſcandalo a matrimonio non poſſent deſiſtere, nec vellent, ſuadere, ut contrahant communi conſenſu, ſub conditione, ſi Papa diſpenſet, animô tantiſper cohabitandi ut fratres (non autem quoad torum), donec accedat diſpenſatio, & iterum contrahant. Ita ex *Beja*, & *Pontio lib. 5. cap. 35. Perez l. c.* qui addit, ſi id omninò nolint, perſiſtantque petere, debere Parochum adſiſtere. ,,

1002 Dubitatur 1. an Parochus, ſi ipſe ſolus noverit impedimentum, teneatur impedire Matrimonium publicè petitum? Si impedimentum denunciatur ab aliis, certum eſt ex *c. fin. de Clandeſt. deſponſ.* teneri Parochum interdicere nuptias, & rem ad Ordinarium deferre, ut ille cognoſcat. Dubium fit, ſi ſolus Parochus impedimentum ſciat extra Confeſſionem, an poſſit & teneatur nuptias impedire? Negat *Pontius l. 5. c. 35. num. 5. & 6.* eâdem ratione ductus, ut dixit ſupra in Dubio 1. *num.* 995. quia nemo tenetur denunciare quod probare non poteſt. Affirmant tamen veriùs *Sanch. l. 3. D. 15. num. 11. Boſſ. c. 7. num. 193. Roncaglia pag. 154. q. 7. R. 2. Pal. p. 12. §. 7. num. 3. Con. & Gutt. ac Eſcob. num. 628. cum Henr. Hurt. &c.* Ratio, quia, ſi quilibet tenetur (ut diximus *d. num.* 995.) impedimentum revelare, etiamſi ipſe ſolus illud ſciat, a fortiori tenetur Parochus, cui ex officio incumbit conſulere ſaluti ſuarum ovium. Nec obſtat, quod pec-

catori occulto, publicè petenti Sacramentum, illud non est denegandum; nam respondetur cum *AA. cit.* quòd hoc procedit, quando impedimentum dumtaxat reddit illicitam Sacramenti susceptionem; secus verò, si impedimentum (præter susceptionem) præbet occasionem aliorum damnorum & culparum.

Dubitatur 2. an Ordinarius qui solus conscius sit impedimenti, teneatur Matrimonium impedire? *Sanch. l. 3. D. 15. num. 11. Pont. l. 5. c. 25. num. 5. & Pal. p. 12. §. 7. num. 7. cum Gutt. Con. & aliis* sentiunt eum nec teneri, nec posse, quia nemo potest esse Judex, & testis. Sed probabiliùs affirmant *Concina pag. 301. nu 11. Escob. num 634. cum Leand. Bon. c. 7. nu 206. cum Con & Hurt. & Salm. c. 8 num 104. cum Aversa, Trull. Dic &c.* Ratio, tum quia bene potest esse aliquis Judex & testis, quando agitur de peccato impediendo; tum quia eo casu saltem potest ipse Ordinarius deferre impedimentum ad Judicem Superiorem (& etiam ad suum Vicarium, ut ajunt *Salmant. cum AA. cit. d. n. 104.*), ut ille judicium proferat; Et ad hoc ipse Episcopus tenetur, ut impediat peccata quæ ex Matrimonio invalido orirentur.

1003 „ Potest Episcopus, vel ejus Vicarius, non „ autem Decanus Ruralis dispensare, vel ut „ una tantùm fiat proclamatio; vel ut fiant „ post contractum subitò factum coram Parocho, & testibus, ante consummationem, „ vel etiam ut plenè omittantur, si justa causa subsit, verbi gratiâ timor, ne alioqui „ maliti osè impediatur matrimonium, pudor „ contrahentium, senium, inconstantia, status „ disparitas, metus scandali, infamiæ, incontinentiæ, &c. *Bon. l. c.*

„ 6. Etsi, quando per dispensationem contractum est matrimonium ante proclamationes postea faciendas, conjux non teneatur nec debeat alteri reddere debitum, priusquam factæ fuerint; quando tamen certi „ sunt nullum subesse impedimentum, non „ peccare mortaliter consummando, tenet *Sot. Led. Texed.* contra *Sanchez* apud *Dian. p. 9. t. 8. R. 19.*

„ 7. Etsi Parochus dispensare non possit, „ potest tamen in casu necessitatis per epikejam declarare, præceptum hoc hìc & nunc „ non obligare, v. g. si moriturus concubinam „ velit ducere, ob prolis legitimationem. *Bonac. l. c. ex Sylve Sanch.* &c.

1004 Quoad dispensationem Denunciationum, observa quæ habentur in Trident. *Sess. 24. c. 1.* ubi: *Quòd si aliquando probabilis fuerit suspicio Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint Denunciationes, tunc vel una tantùm Denunciatio fiat, vel saltem, Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus, Matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem Denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ Denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ & judicio S. Synodus relinquit.*

Quamvis autem a Concilio *loco cit.* concedatur Episcopo facultas dispensandi in Denunciationibus, ob solam causam si timeatur quòd Matrimonium injustè impediatur, tamen communiter dicunt DD. quod etiam ob alias justas causas Episcopus potest, & quandoque tenetur in Denunciationibus dispensare; licèt enim Concilium unicam dumtaxat assignasset, eam tamen exemplificativè, non taxativè proposuit; præterquamquod rem hanc statim postea prudentiæ Ordinarii reliquit; ita *Sanch. l. 3. D 9. num. 1. Pont. l. 5. c. 32. num. 1. Cabassut. l. 3 c. 20. num. 3 Pal. p. 12. §. 4. num. 8. Barb. All. 32. num. 27. Roncaglia pag 154. q. 4. R. 2. Concina pag. 300. num. 7 Wigandt tr. 16 num. 96. v. Dico, Escob. l. 25. num. 587. Salm. c. 8. num. 89. & Boss. to. 1 c. 7. num. 24* cum aliis (contra *Cesal. & Borell.*). & ita pluries declaravit S C. Concilii, ut referunt *Escob. num. 586. & Bossius l. c.* qui præsertim ex *Bellarm. in dicto c. 1. Trid.* has Declarationes affert: *Denunciationes possunt omitti non solùm ex causis hìc expressis, sed ex aliis benè visis Episcopo, qui has Denunciationes potest remittere etiam post Matrimonium contractum, & ante consummationem.* Item in alia Declaratione: *Episcopus potest has omnes Denunciationes remittere, etiamsi non sit rationabilis suspicio, quòd possit Matrimonium impediri, quia relinquitur suæ prudentiæ.*

1006 Docent etiam communiter DD. quòd, si oportet ad vitandum grave damnum commune vel privatum, spirituale aut temporale, & adhuc si expedit ad notabile bonum spirituale aut temporale Communitatis, vel alterius privati, Episcopus non solùm potest, sed etiam tenetur dispensare; ita *Sanch l. 3. D. 10. num 5. Pont. num 6 Barb num. 51. Pal. §. 5. nu. 1. Ronc. l. c. R. 1 cum Gutt. Boss num. 103. cum Con. Bon. Fill & Hurt.* Hujusmodi igitur causæ ob quas Episcopus tenetur dispensare, sunt I. Si adsit probabilis timor, ne Matrimonium malitiosè impediatur, juxta sensum Tridenti-ni.

nī. II. Si Matrimonium fit necessarium ad vitandum d mnum, sive infamiam contrahentium, vel prolis, nempe si concubinarii reputabantur conjuges, vel si præcesserit defloratio, & timeatur ne vir mutet voluntatem; item si alter Sponsorum esset in articulo mortis, & esset proles legitimanda; *Sanch. nu 6. Boss. num.* 103. *Roncaglia l. c. cum Barb.* III. Si immineat periculum Animæ, corporis, aut fortunæ; *Sanchez, & Roncaglia ll. cc. ac Boss. num.* 53. IV. Si Sponsus statim sit longè profecturus, & urgeat necessitas contrahendi ob u am ex causis supra descriptis; *Bossius num.* 92. V. Si Parentes, vel Tutor prætendant, ut virgo nubat indigno; *Escob. num.* 587. *cum Cajet.* VI. Addit *Roncaglia l. c.* si immineat tempus Adventûs, vel Quadragesimæ, & aliàs urgeat periculum incontinentiæ, vel gravis præjudicii. Ratio hujus videtur esse, quia non licet consummare Matrimonium ante Benedictionem nuptialem; Verùm (juxta nostram sententiam allatam *n.*984. *Dub.* 2.), cùm nulla sit culpa ante Benedictionem consummare, meliùs dicendum est, posse propter hanc causam Episcopum dispensare, sed non teneri, ut dicunt *Barbosa All.* 32. *num.* 48. *cum. Con. Reg. Ugol. &c. & Boss. num.* 87. *cum Sanch Pont. Salscdo, & Hurt.* Ceterùm benè ait *Roncaglia* teneri Episcopum dispensare ob quamcunque aliam causam, quæ prudentis judiciò urgens videatur.

1007 Causæ verò ob quas Episcopus non tenetur, sed potest dispensare, sunt I. Si nuptiæ sint contrahendæ inter Magnates, quia horum conjugia non fiunt nisi magnâ præcedente consideratione. II. Si Sponsi sint valde senes, aut valde dispares in conditione, ætate, divitiis, aut qualitate. III. Si certò moraliter constet nullum adesse impedimentum; ita *Sanch. l.* 3. *D.* 9. *ex num.* 3. *Barbosa Alleg.* 32. *nu.* 41. *Bon. q.* 2. *p.* 6. *Boss. ex num.* 79. *Pal. §.* 5. *num.* 8. *Pont. l.* 5. *c.* 32. *num.* 6. *Cabass. l.* 3. *c.* 20. *num.* 3. *Fill. tr.* 10 *c.* 5. *Salm. c.* 8. *num.* 89. licèt non omnes hi AA omnes dictas causas exprimant. Præterea notant hìc *Roncaglia, & Barbosa ll. cc.* cum aliis, quod Episcopus potest in Denunciationibus dispensare etiam cum altero Sponsorum non sibi subdito, sicut enim potest eum cum subdito conjungere, ita etiam dispensare. Et hanc esse consuetudinem testatur *Roncaglia*, qui addit *q.* 3. eandem facultatem dispensandi habere Prælatos, qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent. Hic autem notandum, quòd Episcopus dispensando in Denunciationibus semper tenetur diligenter aliunde inquirere de impedimentis, nisi communiter constaret non adesse.

Dubitatur 1. an Vicarius Generalis Episcopi possit in Denunciationibus dispensare? Negant *Pontius l.* 5. *c.* 31. *num.* 5. *Diana p.* 5. *tr.* 4. *R.* 236. *& Gomez, Menoch. & Henr. ap. Escob num.* 570. ex Concilio Toletano, & Concil. Mediolan. ac Declar. S. C. an. 1591. *ap. Henriqu.* Sed affirmant communiùs & probabiliùs *Sanch. l.* 3. *D.* 7. *num.* 10. *Pal p.* 13. *§.* 4. *num.* 2. *Bon p.* 6. *num.* 7. *Wigandt tr.* 16. *num.* 96. *v. Dico, Elbel pag.* 386. *num.* 81. *Barb. All.* 32. *num.* 29. *Ronc. pag.* 153. *q.* 3. *R.* 1. (qui asserit cum *Guttier. & Sperelli*, ex antiqua consuetudine Vicarios semper in hoc dispensasse) *& Escob. num.* 572. *cum Nav. Con Fill. Rodr. & Hurt.* quia Vicarius facit unum tribunal cum Episcopo. *Bossius* autem & *Escob.* dubitant de authenticitate oppositæ Declarationis S. C.

Dubitatur 2. an Parochus possit aliquando dispensare in Denunciationibus? Affirmant *Vega, Marchant. Vivald Led. & Veracr. ap. Escob. num.* 603. & alii *ap. Salm. c.* 8. *num.* 84. qui *n.* 86. satis probabile putant, casu quo (ut ajunt) urgeat necessitas, & non possit adiri Episcopus, qui aliàs teneretur tunc dispensare ob aliquam ex causis descriptis *num.* 1006. Veriùs tamen, & communiter negant posse Parochum dispensare *Sanch. l.* 3. *D.* 7. *num.* 17. *Pal. p.* 13. *§.* 4. *num.* 3. *Pont. l.* 5. *c.* 1. *num.* 2. *& Escob. num.* 605. *cum Nav. Laym. Con. Vill &c.* Ratio, quia revera Parochus nullam habet jurisdictionem in foro externo. Valde probabiliter tamen dicunt *Sanch l.* 3. *D.* 10. *a n.* 15. *Laym. c.* 4. *num.* 11. *Croix l.* 3. *p.* 6. *num.* 494 *Elbel pag.* 386. *num.* 81. *& Ronc. pag.* 153. *q.* 3. *R.* 2 *cum Gobato*, quòd esto Parochus non possit dispensare, tamen in casibus, in quibus Episcopus dispensare tenetur, & adiri non possit, periculumque sit in mora, poterit declarare præceptum Proclamationum non obligare, modò certus sit nullum adesse impedimentum. Imò in hujusmodi casibus censent *Busemb.* supra *nu.* 1003. ad *num* 7. *Pontius l.* 5. *c.* 32. *num.* 8. *Boss. n.* 108. *cum Hurt. Salm. c.* 8. *num* 91. *cum Pal. Trull. Dic. Sanch. Con. Gutt. ac. Escob. n.* 608. *cum Soto, Lop. Led. &c.* posse ipsos Sponsos, si certi sint non esse impeditos, nuptias inire sine Denunciationibus. Dicit autem *Boss. num.* 115. quòd si in talibus casibus Episcopus injustè neget dispensationem, tenentur Sponsi recurrere ad

Judicem superiorem, aliàs non possunt contrahere; nisi fortè periculum sit in mora & ad Superiorem non pateat aditus.

DUBIUM II.

Quæ sint impedimenta dirimentia Matrimonium?

1008 *Impedimenta dirimentia sunt quindecim, videl.*
I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen,
VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo, IX. Ligamen, X. Honestas,
XI. Ætas, XII. Affinis, XIII. Si Clandestinus, XIV. & Impos,
XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.

1009. I. Error personæ. 1010. *De errore circa personam*. 1011. *De errare circa qualitates personæ*. 1012. *An irritet Matrimanium error circa qualitatem, si dederit causam contractui?* 1013. *Dantur tres regulæ ad dignoscendum, quando error qualitatis redundat in substantiam*. 1014. *Prima, si quis actualiter contrahit sub conditione qualitatis*. 3015. *Secunda, si qualitas est propria cujusdam personæ*. 1016. *Tertia, si consensus fertur directè in qualitatem*.

1017. II. Conditio, *scilicet servilis*. *Plura notanda usque ad* num. 1023.

1024. III. Votum sollemne. 1025. *Dub.* 1. *An hac dirimat Matrimonium jure Divina, vel Ecclesiastico?* 1026. *Dub.* 2. *An Papa possit dispensare in vota sollemni?*

1027. IV. Cognatio. *Et* 1. *de Cognatione* Legali. 1028. 2. *De Cognatione* Spirituali [*de qua vide dicta de Bapt. ex num.* 146.]. 1029. 3. *De Cognatiane* Carnali, *& de regulis pro distinguendis gradibus*. 1030. *Arbor Consanguinitatis*.

1031. V. Crimen. *Primum* Homicidium. *Secundum* Adulterium. 1032. *Tertium* Raptus. 1033. *Assignatur regula*: I. Utroque patrante, *scil. si adsit solum Homicidium*. 1034. *An requiratur, quod intentio Matrimonii alteri sit manifestata?* 1035. II. Uno patrante, *scil. si adsit Homicidium cum adulterio*. 1036. *Requisita ad hoc impedimentum incurrendum*. 1037. III. Neutro patrante, *scil. si adsit adulterium sine homicidio*. *Requisita ad hoc impedimentum*. 1038. *Dub.* 1. *An taciturnitas Adulteræ sufficiat pro consensu?* 1039. *Dub.* 2. *An promissio ficta inducat impedimentum?* 1040. *Dub.* 3. *An promissio conditionata inducat impedimentum?* 1041. *Dub.* 4. *An ad incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua?* 1042. *Oritur etiam impedimentum ex adulterio cum Matrimonio attentata vivente Conjuge*. 1043. *Peccat qui vivente Conjuge promittit alteri Matrimonium*.

1044. VI. Disparitas cultûs. *Quid de Matrimonia cum Hereticis?*

1045. VII. Vis, *sive metus gravis, & injustè incussus ad extorquendum Matrimonium*. 1046. *In quo vis differat a metu? Et quid sit metus ab intrinseca, & metus ab extrinseca?* 1047. *Quæ requirantur ad metum gravem?* 1048. *Quæ mala constituant metum gravem?* 1049. *Quæ requirantur, ut metus irritet Matrimanium?* 1050. *Dub.* 1. *Quid si Judex injustè aliquem damnet, & promittat librrationem, si ducat filiam?* 1051. *Dub.* 2. *Quid si Reus justè damnetur?* 1052. *Dub.* 3. *Quid si quis esset innocens, sed justè damnaretur secundùm allegata?* 1053. *Dub.* 4. *Quid si Medicus neget mederi, nisi ducat filiam?* 1054. *Dub.* 5. *An metus irritet Matrimanium de jure Naturæ?* 1055. *Dub.* 6. *An irritet metus levis?* 1056. *Dub.* 7. *An metus reverentialis?* 1057. *Dub.* 8. *An possit resilire, qui metum incussit?*

1058. VIII. Ordo. 1059. *An Ordo Sacer dirimat Matrimonium de jure Divina?*

1060. IX. Ligamen.

1061. X. Honestas - *Non oritur hoc impedimentum ex Sponsalibus incertis, neque ex conditionatis*. 1062. *Qu.* 1. *An ex Matrimonia nullo?* 1063. *Qu.* 2. *An ex sponsalibus justè dissolutis?* 1064. *Qu.* 3. *An ex Matrimonio clandestino?*

1065. XI. Ætas. *Vide plura de Matrimonia impuberum*. 1066. *An sit nullum Matrimonium contractum, si puer ætate completá nequit coire? Quid de senibus?*

1067. XII. Affinis. 1068. *Dub.* 1. *Quid si quis cognovit duas sorores suæ Sponsæ?* 1069. *Dub.* 2. *Quid si quis post dispensationem iterum cognovit eandem sororem Sponsæ?* 1070. *De impedimenta non petendi*. 1071. *Qu.* I. *An uxor cognita per metum a consanguineo viri privetur jure petendi?* 1072. *Qu.* II. *An ignorantia excuset ab hoc impedimento contrahenda? Et primò, si ignorantia sit juris*. 1073. *Secundò, si ignorantia sit facti*. 1074. *Tertiò, si ignorantia sit pœnæ*. 1075. *Qu.* III. *An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata?* 1076. *Qu.* IV. *Quis possit dispensare in hoc?* 1077. *Pœna contrahentium cum impedimento affinitatis*.

1078. XIII. Clandestinitas. 1079. *Quid si alicubi non possit haberi Parochus?* 1080. *An Peregrini validè contrahant sine Parocho?* 1081. *Quis intelligatur nomine Parochi?* 1082. *An Parochus excommunicatus, aut irregularis, &c.?* 1083.

1008 „ R Respon. Præter defectum consensûs, de „ *quo sup. c. 2. d. 1* sunt, quæ sequentibus „ versibus comprehenduntur:

„ *I. Error, II Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen,*
„ *VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo, IX Ligamen, X Honestas,*
„ *XI. Ætas, XII Affinis, XIII. si Clandestinus, XIV. & Impos,*
„ *XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ;*
„ *Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.*

1009 „ Dicitur I. *Error*, scilicet personæ, qui dirimit jure naturæ, v.gr. si Cajo volenti ducere Annam, offerat se Maria, cum qua, putans esse Annam, contrahat: quia error aufert libertatem, & consensum requisitum jure naturæ ad contractum. „

Dixi *Personæ*, quia error qualitatis, seu conditionis personæ (excipio servitutem) non irritat Matrimonium, ut v.g. si putetur esse nobilis, virgo, dives, &c. quam quis vult ducere, nec sit talis, quia hic error non tollit consensum in personam, & materiam contractûs. Aliud tamen esset, si absolutè nollet consentire in personam, nisi tali conditione affectam, aut si conditio, juxta intentionem contrahentis, transiret in conditionem personæ, ut si quis vellet ducere primogenitam Regis nec aliam, & tamen alia substitueretur, non subsisteret contractus *Bon. q. 3. p. 2. Sanch. l. 7. d. 18. Con. d. 31. Felliuc.* &c. „

1010 Certum est 1. apud omnes, quòd error circa personam de jure naturæ dirimit Matrimonium, quia contrahentium personæ sunt substantiale Matrimonii objectum, ergo si variatur persona, erratur circa substantiam contractûs, dum qui intendit contrahere cum una, non consentit contrahere cum alia; ita *D. Thomas Suppl. q. 51. a. 1. Sanch. l. 7. D. 18. nu. 11. Pont. l. 4. c. 20. num. 3. & 7. & Salm. c. 10 nu. 4. cum Soto, Bon. Pal.* & alii passim. Et hoc etiamsi error sit vincibilis & crassissimus, ut *Sanch num. 7 Roncaglia pag. 155. q. 2. & Salm. num. 5. cum Con. Aversf. Trull. &c.* Item, etiamsi error sit concomitans, seu non dans causam contractui, nimirum si, cognitò errore, adhuc fuisset initum Matrimonium; *Sanch. num. 6. Ronc l. c. Bonac. q. 3. p. 2. num. 4. & Salm. num. 6. cum Con. Aversf. &c.*

1011 Certum est 2. quòd error circa qualitatem personæ concomitans, seu non dans causam contractui, non irritat Matrimonium; unde si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, aut ignobili, quam putabat virginem, aut divitem, aut nobilem, non principaliter motus ex his qualitatibus, sed aliunde, valet procul dubio Matrimonium, quia tunc jam adest voluntarium ad illud requisitum; *Sanch. num 21 Pont. l. 4. c. 21. num. 5. Bonac. p. 2 nu 6. & Salm num. 9. cum Con. Trull. Pal. Aversf. Dic.* & alii communiter.

1012 Sed magna quæstio fit, an irritet Matrimonium error circa qualitatem dans causam contractui, nempe si, cognitò errore, Matrimonium non fuisset contractum? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenet *Pontius l. 4. c. 21. num. 7.* citans *Arag. & Ledesm.* citat etiam Sanchez

chez, sed non benè, ut mox videbimus. Ratio, quia, dum Sponsus contrahit, credens Sponsam habere aliquam qualitatem nobilitatis, aut pulchritudinis, &c. tunc præstat consensum virtualiter conditionatum, nempe si Sponsa habeat illam qualitatem; qualitate igitur deficiente, deficit consensus. *Secunda* verò sententia communis & verior negat, & hanc tuentur *Sanch. l. 7. D. 18 num. 18.* qui eam veriorem vocat *cum Abb. Mol. Lop. &c. Laym. c. 2. num. 2. Concina pag. 310. num 4 Nav c. 22. num. 32. Ronc. pag. 155. q 2. Habert to. 7. pag. 797. Holzmann pag 374. nu. 511 Pal p. 4. num. 3. cum Valent. Escob l. 26. num. 9. cum Tol Gutt. & Fill. & Salm. c. 10. num. 14. cum Gonet, Less. Bon. Trull. Candido, Aversa, Dic. &c. ex D. Thoma Suppl. q. 51. a 2. in corp. & ad 3.* Ratio, tum quia tunc jam adest simpliciter voluntarium circa substantiam Matrimonii, nempe circa personam, quamvis deficiat voluntarium secundùm quid circa accidentia, quæ sunt personæ qualitates; tum quia aliàs innumera conjugia evaderent dubia, & litibus exposita. Nec valet dicere cum *Pontio*, quòd cùm consensus sit actus indivisibilis, & feratur in objectum tali qualitate vestitum, deficiente qualitate, deficit consensus, aliàs dici deberet quòd contrahens duos actus eliceret, unum consentiendo in objecti sive personæ substantiam, alterum in qualitatem, quod ait *Pontius* non posse dici, cùm actus voluntatis sit unus indivisibilis. Sed rectè respondent *Salm. num. 11.* quòd licèt actus voluntatis formaliter sit in se indivisibilis, virtualiter tamen respectu ad objectum sive personam bene potest esse divisibilis, unico enim illo actu voluntas fertur æquivalenter circa substantiam, & circa qualitatem, ac si duos actus eliceret; & ideo, deficiente consensu minùs principali circa qualitatem, remanet consensus principaliter movens circa substantiam.

1013 Communiter tamen & rectè docent DD. quòd error circa qualitatem personæ benè irritaret Matrimonium, si qualitas redundaret in substantiam. Sed magna difficultas est ad dignoscendum, quandonam error qualitatis redundet in substantiam, sive in personam? Tres attende regulas:

1015 Prima: tunc qualitas redundat in substantiam, cùm quis actualiter intendit contrahere sub conditione talis qualitatis; tunc enim verificatur quòd, deficiente conditione, omninò deficit consensus: Hoc certum est cum *Sanch. l. 7. D. 18. num 21. Pal. p 4 num. 5. Pont. l. 4. c. 21. num. 5. & Salm c. 10. num. 9.* & aliis passim. Et idem est cum iisdem AA. (vide *Salm. n. 11.*) si contrahens ante Matrimonium expressam habuerit intentionem, & eam non retractavit, non contrahendi nisi sub tali conditione, quia tunc consensus ille, si non actualiter, est saltem virtualiter conditionatus.

1015 Secunda regula est: quando qualitas non est communis aliis, sed propria & individualis alicujus determinatæ personæ, puta si quis crederet contrahere cum primogenita Regis Hispaniæ, tunc qualitas redundat in personam; unde errando in qualitate, erratur in persona, & proinde nullum est Matrimonium, etiamsi ille non habuerit expressam intentionem non contrahendi; ita *Palaus p. 4. num. 5. Petrocor. to. 4. pag 367. in fin. Habert to. 7. pag. 796. Holzm. num. 512. v. Tertius casus, Laym. c. 2. num. 2. & Sporer pag. 287. num. 7.* Non autem acquiesco doctrinæ *Bonacinæ. p. 3. num. 7. Sanch. num. 27. & Escob. num. 10.* qui dicunt idem esse, cùm quis putaret contrahere eum filia Regis Hispaniæ, quia cùm qualitas filiæ sit communis aliis filiabus Regis Hispaniæ, qualitas illa non est individualis, unde non redundat in personam; & tantò minùs approbo id quod dicunt *Salm. num. 17. cum Aversa*, nempe quòd qualitas etiam transit in personam, si sit individui vagi, puta si quis crederet contrahere cum filia Regis, cujuscunque Regis filia sit, & citant *D. Thomam Suppl. q. 51. a. 2. ad 5.* sed non bene, nam ibi S. Doctor non loquitur de eo qui in contrahendo credit illam esse filiam Regis, sed de eo qui antea directè & principaliter intendit qualitatem personæ, nempe contrahendi cum filia Regis; tunc enim dicit Angelicus quòd, si alia præsentetur ei, error redundat in personam; en ejus verba: *Si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impedict Matrimonium; si autem directè intendit consentire in filium Regis, quicunque sit ille, tunc si alius præsentetur ei, quàm filius Regis, est error personæ, & impeditur Matrimonium.* Ubi observa, quòd hic clarè loquitur D. Thomas non de muliere quæ erravit in credendo, sed de illa quæ ante Matrimonium directam habuit intentionem contrahendi cum filio Regis, & ideo nullum dicit esse Matrimonium cum alio celebratum.

1016 Tertia igitur regula quam tradit *D. Thomas*, & sequuntur *Sotus, Abul. Sylve. Tab. Led. Man. Lop.*

Lop. Rosell. Philiarch. &c. ap. Sanch nu. 25. item *Holzm. num.* 515. *& Tamb. de Ma l.* 8. *c.* 2. *§.* 2. *ex num.* 1. est quòd si consensus fertur directè & principaliter in qualitatem, & minùs principaliter in personam, tunc error in qualitate redundat in substantiam; secus si consensus principaliter fertur in personam, & secundariò in qualitatem: ex gr. si quis dixerit, *volo ducere Titiam, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in substantiam, & ideo non invalidat Matrimonium. Secus si dixerit, *volo ducere nobilem*, qualem puto esse Titiam, tunc enim error redundat in substantiam, quia directè & principaliter intenditur qualitas, & minùs principaliter persona. Hinc ad casum relatum a *Sanchez l.* 7. *D* 18. *n* 35. scil cum quidam adolescens petierit in conjugem filiam cujusdam secundogenitam valde pulchram, Pater negavit illam, & obtulit primogenitam juveni ignotam, quam hic postulavit priùs ostendi cuidam suo Amico; Pater illi Amico pro primogenita quæ turpis erat, ostendit secundogenitam, quam cùm audisset juvenis etiam esse pulchram, contraxit, sed visâ deinde illius deformitate, contendebat Matrimonium esse nullum: *Sentit Sanch. l c. cum Tabiena* valuisse Matrimonium, quia error fuit qualitatis, non personæ; Sed probabiliùs contradicunt *Pontius l.* 4. *c.* 22. *num.* 3. *Sporer pag.* 287. *num.* 8. *& Tamb. l. c. num.* 2. Ratio, quia verius est eo casu qualitatem pulchritudinis fuisse (ut mox supra diximus) principaliùs intentam, quàm personam, cùm ideo juvenis petierit ostendi Amico; item quia voluntas ejus revera non fuit determinata ad accipiendam oblatam a Patre, sed ostensam Amico.

1017 „ Dicitur II. *Conditio*; scilicet servilis, ut
„ si homo liber ignoranter contrahat cum
„ serva, vel servus cum serva; nullum est
„ Matrimonium. Idque secundùm sententiam
„ communiorem, jure tantùm Ecclesiastico
„ * (*Et sic probabiliùs tenent D Thomas Suppl. q.*
„ 52. *a.* 1. *ad.* 2. *& Salm. c.* 10. *num.* 25. *cum com-*
„ *muni.*), * fundato tamen in jure naturali,
„ cui est valde conforme. Ratio est, quia ta-
„ lis contractus adversatur 1. Bono Sacra-
„ menti, cùm servus invitò dominò nequeat
„ cohabitare conjugi. 2. Bono fidei conjugalis,
„ cùm non possit solvere debitum ad libitum
„ alterius. 3. Bono prolis, cùm servus omnia
„ acquirat domino. Ubi tamen notandum, non
„ esse propriè servos, qui sunt coloni origina-
„ rii, vel ascititii, vulgò dicti: *Leibeigene*:
„ V. *Layman. l.* 5. *tr.* 10. *par.* 4. *c.* 2. „

1018 Certum est, quòd, si liber scienter contrahat cum ancilla, Matrimonium est validum; Et si fortè jus Civile aliud statuerit in *l. Cum Ancillis. C. de Incestis nuptiis*, in hoc correptum est a jure Canonico. Nec talis contrahens graviter peccaret, quamvis efficeretur irregularis ex *c. Si quis. Dist.* 34. Vide *Salm. c.* 10. *num.* 20.

Si verò ignoranter quis contrahat cum ancilla, nullum est Matrimonium, sive contrahens sit liber, sive servus, ut sentit *Busemb.* Sed hoc probabiliùs negandum, nam si servus contrahit cum serva, valet Matrimonium, ut absolutè docent *S. Thomas Suppl. qu.* 52. *a* 1. *ad* 1. *Sanch. l.* 7. *D.* 19. *num.* 22. & *Salm. c.* 10. *num.* 23. cum *Bonac. Coninch.* &c Quia Ecclesia irritans talia Matrimonia attendit conditionis inæqualitatem, quæ solùm adest, quando liber contrahit cum serva.

1019 Dubitatur 1. utrùm, si error liberi sit crassus, irritet Matrimonium? Negant *Sotus, Led. Vill.* &c. apud *Salm. c.* 10. *num.* 27. Quia in errore crasso videtur adesse voluntaria deceptio. Sed probabiliùs affirmant *Sanch. nu.* 20 & *Salm. num.* 28. cum *Con. Dic. Aversf. Trull* &c. Quia quæcunque ignorantia efficit actum saltem non perfectè voluntarium.

1020 Dubitatur 2. an tunc utraque pars possit propriâ auctoritate a Matrimonio resilire? Deceptus certè potest, nisi adsit scandalum; & ita pariter serva Sed utrùm hæc, si liber factus conscius ejus servitutis vellet revalidare Matrimonium, teneatur consentire? Probabiliter opinantur *Salm. num.* 31. cum *Sot.* &c. quòd, si serva bonâ fide contraxit, non tenetur; secus, si malâ fide decipiens alterum: Quia tunc tenetur ratione injuriæ.

1021 Dubitatur 3. cuinam incumbit onus probandi ignorantiam servitutis? *Henriquez* censet libero. Sed communiùs & probabiliùs *Sanch. num* 8. *Salm. num.* 32. cum *Pal.* &c. tenent incumbere ancillæ probare scientiam, nisi ipsa communiter ut talis sit nota.

1022 Dubitatur 3. an validum sit Matrimonium cum serva ignorata, si per Matrimonium illa fiat libera? Tres sunt casus in quibus per Matrimonium acquiritur libertas, I. Si Dominus dotale instrumentum conferat ancillæ contrahenti, ut ex *l un. C. de Latin. libert.* II. Quando Dominus accipit ancillam in conjugem, ut dicunt *Salm. num.* 35. *cum Pont. Pal. Vasq. &c.* contra *Sanch Gutt. &c.* III. Quando Dominus servam Matrimonio tradit liberè alteri, illius servi-

servitutem ignoranti, ut ex *Auth. Ad hæc. C. de Lat. Libert.* In his autem casibus fit dubium, an Matrimonium sit validum? Negat *Palaus D. 4. p. 5. §. 1. num. 4. cum Covarr.* Affirmant verò communiùs & probabiliùs *Sanch. l. 7. D. 19. num. 14 Bon q. 3. p. 3. num. 3. & Salm. num. 38.* cum aliis. Et idem putat *Sanch. l. c. num. 4.* (contra *Palaum l. c. cum Pont.*) si Dominus promiserit servam brevi dimissuram, quia illa tunc moraliter jam censetur libera.

1024 Matrimonium autem cum liberta, idest serva quæ facta est libera, certè validum est; modò libertas non solùm illi sit promissa, sed etiam jam donata, ut censent *Salm. num. 41. cum Pont. Pal. &c.* contra *Sanch. & Con.*

1024 „ Dicitur III. *Votum*, scilicet solemne Castitatis per susceptionem Ordinis sacri, vel „ per solemnem professionem in religionem „ approbata sponte emissam.

„ Dico 1. *sponte*; quia metus gravis irritat „ professionem, ut vide *sup. l. 5. c. 1. d. 2.*

„ Dico 2. *Solemne*; quia votum simplex „ tantùm impedit, non dirimit (excipe tamen vota simplicia Societatis). Vide *Laym.* „ *l. c. cap. 3.*

1025 Dubitatur 1. An votum sollemne Religionis dirimat Matrimonium de jure Divino, vel Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit de jure Ecclesiastico, & hanc tenet *Sanch. l. 7. D. 26. num. 4. cum Scoto, Gerson. Host. Abb. &c.* Quia votum sollemne non irritat Matrimonium ratione voti, sed ratione sollemnitatis; cùm autem sollemnitas sit ex jure Ecclesiastico, ut habetur in *c. un. de Votis in 6.* ergo solo jure Ecclesiastico dirimitur Matrimonium. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit dirimere de jure Divino, eamque tenent *D. Thomas in 4. D. 38. q. 1. a. 3. qu. 3.* item *D. Bonav. Major, Val. Henr. Vict. &c. ap. Sanch. num* 4. Ratio, quia in voto simplici corpus tantùm promittitur Deo, sed in sollemni, per acceptationem legitimam Prælatorum, corpus insuper Deo traditur.

1026 Dubitatur 2. An Papa in aliquo casu possit dispensare in voto sollemni castitatis in Professione emisso? Vide dicta *Tom. 1. l. 3. num. 156. v. Quæritur*, ubi affirmativam tenuimus sententiam cum eod. *D. Thoma l. c. a. 4. qu. 1. ad 3.* & pluribus, quibus adde *Roncaglia pag. 156. q. 4. & Fagnan in c. Cùm ad Monasterium. p. 2 l. 3. Decretal.* qui asserit eam esse communem Theologorum. An verò Ordo Sacer dirimat Matrimonium de jure Divino? Vide dicenda *num. 1059.* Quomodo autem votum quod emittitur in susceptione sacrorum Ordinum dirimat Matrimonium? Vide dicta hoc *lib. VI. ex num. 8c8.*

Dicitur IV. *Cognatio*, quæ triplex est: „ 1027

Prima dicitur *Legalis*, quæ est propinquiquitas personarum, proveniens ex adoptione perfecta (quâ scilicet persona extranea assumitur in filium, vel nepotem, ita ut transeat in potestatem adoptantis, eique succedat, vel tanquam heres necessarius ex testamento, in quarta parte, vel tanquam filius ab intestato, in totum); ea enim dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem, & adoptatum, ejusque descendentes; *c. Per adoptionem. 3. q. 3. c. Diligere. 30. q. 3.* V. *Bon. q. 3. p. 5. §. 3. num. 4. & 5.* Vide tamen *Laym. c. 7.* & *Dian. p. 9. t. 6. R. 54.* ubi contra communem sententiam notat ex *Henr. Less.* &c. probabile esse, quòd post *Trident.* tantùm dirimat usque ad gradum secundum inclusivè, sicut cognatio spiritualis. „

Notandum igitur 1. quòd Adoptio perfecta est illa quâ Principis Rescriptò persona sui juris transit in potestatem & familiam adoptantis, sicut ac etiam filii ejus. Imperfecta est, quando fit sine Rescripto Principis supremi, sed auctoritate inferioris Magistratûs, nec adoptatus cum filiis transit in potestatem adoptantis. Dubitatur, an cognatio legalis oriatur etiam ex adoptione imperfecta? Affirmant *Palaus p. 9. num. 9. & Pontius, Tol. &c. ap. Salm. c. 12. num.* 40. Sed probabiliùs dicunt *S. Thomas Suppl. q. 57. a. 2. Sanch. l. 7. D. 73. num. 9. Salm. num. 41.* cum aliis, oriri tantùm ex adoptione perfecta.

Notandum 2. quòd hoc impedimentum est perpetuum inter adoptatum & adoptantem, & uxorem illius, vel e converso; verùm inter adoptatum & filios adoptantis est tantùm ad tempus, scil. usquedum filii sunt sub potestate illius; ita *Salm. cum S. Thoma* & aliis passim, vide *cap. 12. num. 37. 38. & 42.* Hìc autem dubitatur, ad quos extendatur hæc legalis cognatio? *Pontius, Sot. Val.* &c. apud *Salm. c. 12. n. 43.* dicunt extendi usque ad quartum gradum in linea recta. Sed *Salm. ibid.* cum *Sanch. Aversa, Cornejo, & Hurt.* tenent omninò dicendum, non extendi ultra primum gradum: quia hìc tantùm a jure positivo assignatur. Extenditur tamen inter adoptantem, & omnes qui sunt sub potestate adoptati; Vide *Salm. n. 44.*

Secunda est cognatio *Spiritualis*, quæ ju „ 1028 re „

„ re Ecclesiastico oritur inter personas aliquas „ ratione Baptismi, & Confirmationis, diri„ mitque Matrimonium (ut habetur *c.1. De* „ *cognatione spirituali in 6.c.Veniens*: & con„ stat ex *Trident. s.24.c.2.* Vide *Bonac.q.3.p.* „ *5. San.h.l.7.d.d.34. Suar. 3. p q. 67.*) inter „ baptizantem, & baptizatum, & hujus pa„ trem: item inter susceptorem, & su„ sceptum, & hujus patrem, & matrem. „ * (*Hic plura dubia occurrunt de quibus jam* „ *satis egimus in Tract. de Baptismo, unde, ne* „ *actum repetamus, vide dicta ibi ex n.146*) *.

1029 „ Tertia est cognatio *Consanguinitatis car*„ *nalis*, quæ est vinculum personarum ab eo„ dem stipite proximo descendentium, diri„ mitque Matrimonium usque ad quartum „ gradum lineæ transversæ inclusivè. Et qui„ dem quoad primum, fortassis jure naturæ: „ quoad reliquos tres, solo jure Ecclesiastico. „ Unde etiam Pontifex in his ex justa cau„ sa dispensare potest. Gradus verò lineæ re„ ctæ, probabile est, omnes jure naturæ es„ se prohibitos. * (*Sed satis probabile est om*„ *nes esse vetitos jure Ecclesiastico, exceptò pri*„ *mò gradu in linea recta; vide dicta l 6.num.* „ 470.) * Porrò pro gradibus consanguinita„ tis dignoscendis statuuntur sequentes regulæ.

„ *Prima*. In linea recta tam ascendentium, „ quàm descendentium, quot sunt personæ, „ tot sunt gradus, unà demtà, scilicet stipi„ te: * (Linea *est series personarum ab uno* „ *stipite descendentium per varias generatio*„ *nes, diversos continens gradus*. Stipes *est il*„ *le a quo descendunt contrahentes*) *: v. g. „ pater, & filius sunt consanguinei in primo „ gradu, nepos, & avus in secundo, &c.

„ *Secunda*. In linea transversa æquali (quæ „ est inter personas a communi stipite æqua„ liter distantes) quot gradibus personæ sin„ gulæ a communi stipite distant, totidem „ distant inter se. Unde frater, & soror sunt „ in primo gradu lineæ transversæ, patrueles „ & consobrini in secundo, filii eorundem in „ tertio.

„ *Tertia*. In linea trasversa inæquali, inter „ personas inæqualiter distantes a communi „ stipite, quot gradibus remotior persona di„ stat a stipite, tot gradibus distant inter se. „ Unde patruus & nepos, filius & soror pa„ tris sunt consanguinei in secundo gradu, „ quæ omnia patent in adjuncto schemate.

SCHEMA CONSANGUINITATIS. 1030

	IV. Abavus. Abavia.	
IV. M. Propatruus. M. Proamita.	III. Proavus. Proavia.	IV. M. Proavunculus M. Promatertera.
III.M.Patruus M. Amita.	II. Avus. Avia.	III. M. Avunculus M. Matertera.
II. Patruus. Amita.	I. PATER. MATER.	II. Avunculus. Matertera.
I. Frater.	✠ Hypothe.	I. Soror.
II. Filii, & Filiæ Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filii, & Filiæ Sororis.
III. Nepotes, & Neptes ex Fratre.	II. Nepos. Neptis.	III. Nepotes, & Neptes ex Sorore.
IV. Pronepotes & Proneptes ex Fratre.	III. Pronepos. Proneptis.	IV. Pronepotes & Proneptes ex Sorore.
	IV. Abnepos. Abneptis.	

Advertendum hìc cum *Sàl.8.24.31. Contin. Tournely to 2. pag.135.* quòd in linea transversali inæquali in supplicatione dispensationis tam ex una, quàm ex altera parte, debet exprimi gradus propinquior & remotior, si propinquior esset primus gradus; hoc habetur ex Bulla S. Pii V. *Sanctissimus*, quia in eo primo gradu Papa non intendit dispensare, nisi exprimatur.

Dicitur V. *Crimen*, idque triplex. Primum „ 1031 est *Homicidium* conjugis ab altero conjuge, „ & alio tertiò, sive physicè, verbi gratià „ gladiò, vel venenò; sive moraliter, ut im„ periò, perfectum eo consilio, ut postea in„ ter se Matrimonium contrahant. Quòd si „ cædes tentata sit, sed non perfecta, vel per„

 fecta, „

„ ficta, sed absque intentione Matrimonii „ ineundi, vel cum intentione quidem ea, „ sed non significata exterius, vel non com„ muni consiliô, sed ab altero tantùm, non „ dirimit matrimonium, nisi etiam adulte„ rium præcesserit: tunc enim, etsi unus tan„ tùm cædem perfecerit, altero ignaro, dum„ modo id fecerit intentione Matrimonii, ve„ rè dirimit. Ita *Conin. Ledes. Sà, Sanch. l. 7.* „ *disp. 78. num. 13. & d. 79.*

„ Secundum est *Adulterium*, quando nimi„ rum duo carnaliter se cognoscunt, vivente „ alterius conjuge, & vel Matrimonium in„ eunt de præsenti, vel saltem dant fidem de „ ineundo post mortem conjugis. Sed in hoc „ casu requiritur, ut promissio sit accepta„ ta, & uterque sciat alteram esse conju„ gatum: si enim vel alteruter ignoret, non „ irritatur Matrimonium, si quod postea inea„ tur conjuge mortuâ. *Perez, Con. d. 31. nu.* „ *57. & 61. Sanch. lib. 7. disp. 79. num. 12 Fil-* „ *liuc num. 256.* Vide etiam *Bonac. q. 3. p 6. n.* „ *8. Dian p. 3. t. 4. R. 108.* Excusatque ignoran„ tia quævis etiam facti. *Sanch. M. Leo in pra-* „ *xi p. 2 f. 284* sufficit autem, si adulter du„ bitet, utrùm tempore adulterii, & promis„ sionis de Matrimonio cum adultera vixerit „ alter conjux: quia præsumitur vixisse, nisi „ mors probetur. *Nav Sanch. l 7. de Matrim* „ *disp 79. Bard. d. 6. c. 11. §. 8.*

1032 „ Tertium est *Raptus*, per quem persona „ cum violentia abducitur, libidinis exercen„ dæ, vel matrimonii ineundi causâ. *S. Thom.* „ *Mol t. 3. d. 105.* Durat autem hoc impedi„ mentum, secundùm *Trid* quandiu rapta est „ in potestate raptoris, etiamsi liberè consen„ tiat. Unde libertati restitutam ducere po„ test. Probabile tamen est, Tridentini de„ cretô tantùm comprehendi raptum, qui fit „ causa Matrimonii. *Sanchez d. 13. V. Laym.*

1033 De impedimento ob crimen *Raptûs* loquemur in fine hujus Dubii ex *n.* 1167. Hic tantùm sermonem facimus de impedimento ob crimen *Homicidii*, & ob crimen *Adulterii*. Ad distinguendum autem tale impedimentum, attende regulam ab aliquibus traditam: Incurritur hoc in tribus casibus, nempe, utroque patrante (idest crimen homicidii, nil ud *patrante* intelligendum), uno patrante, & nemine patrante. Et I. *Utroque patrante*, quando non adest adulterium, sed uterque conspirat ad homicidium, animô inter se nubendi. II. *Uno patrante*, quando v.g vir post adulterium occidit Conjugem ad ducendam adulteram, licèt illa non conspiret ad homicidium: modò illius intentio huic manifestata sit. III. *Nemine patrante*, quando non adest homicidium, sed tantùm adulterium, & promissio Matrimonii, quæ non sit ficta, & sit saltem acceptata, antequam moriatur Conjux adulteri.

Ex I. Capite igitur, nempe *Utroque patrante*, idest cùm homicidium Conjugis fit sine adulterio, ad contrahendum impedimentum criminis requiritur 1. ut occisio eveniat ex communi consilio viri & feminæ; ita communiter *Bellarm. l. 1. de Ma. c. 22. v. Crimen, Sanch l. 7. D. 78. num. 9. Pont. l. 7. c. 45 num. 5. Pal. p. 12. num. 3. Bon. p. 6. num. 5. Cabassut. l. 3. c. 23. nu. 2. Concina pag. 322. num. 4. Holzmann num. 568. & Salm. c. 12. num. 55. ex c. Laudabilem. 1. de Convers. Infid.* Requiritur 2. ut homicidium fiat animô contrahendi Matrimonium cum complice homicidii, ut communissimè tenent *Glossa in c. Si quis vivente. 31. q. 1. verb. Occidisse, Bellarm. l. c. v. Adde, Pal. num. 5. Pont. l. c. Contin. Tournely to. 2 de Imped. pag. 156. v. An autem, Laym c. 10. num. 4. Sporer. nu. 102. Salm. Bon. Cabass. & Concina locis cit. Sanch. num. 13. cum S. Bonav. Soto, Palud. Major.* & aliis multis, contra *Cajet. Scoto*, & alios paucos, qui dicunt non requiri animum nubendi cum adultero, eo quòd in *cit. c. Laudabilem*, nulla fit mentio de hac conditione; Sed bene respondent AA. primò locô citati, quòd licèt in jure non exprimatur præfata conditio, ipsa tamen colligitur ex fine legis, nimirum ne Conjux machinetur mortem alterius, ut postea cum altero nubat.

1034 Notant tamen *Sanch num. 14. & Salm. d. n. 55. cum Candido, & Dicast.* sufficere ad incurrendum impedimentum, quòd, initâ ab utroque machinatione occisionis, intentio Matrimonii adsit tantùm ex parte unius. Utrùm autem requiratur, ut talis intentio alteri saltem manifestetur? Negant *Sanch. l. 7. D. 78. num. 19. cum Manuel, & Vega, ac Pal p. 12. nu. 5. cum Soto, & Gutt.* tum quia Ecclesia non punit præcisè intentionem, sed occisionem externam hac intentione factam; tum quia hæc intentio, quando patratur homicidium, jam præsumitur, argumentô *Clement. 1. §. Verum de Hæret*. ubi excommunicantur Inquisitores, qui ex odio Reis injustitiam faciunt, vel ex eorum amore omittunt inquirere. Affirmant verò *Pontius l 7 c. 45. num 4. Diana p 9. tr. 7 R 75. & Salm c. 12. num. 53. cum Vasqu. Perez, & Hurt.* quia Eccle-

sia

sia non potest punire, quod non potest cognoscere; lex enim humana exposcere nequit nisi illam obedientiam quæ homini debetur, homini autem non debetur nisi externa operatio quæ præcipitur, interna enim soli Deo debita est. Respondent autem ad casum Clementinæ, quòd ibi non excommunicantur qui ex odio vel amore simpliciter interno ducti injustitiam committunt, sed qui insuper talis odii vel amoris externum indicium præstant. Unde sic mihi probabiliùs dicendum videtur: Si ad occisionem præcesserint sufficientia indicia intentionis, puta munera, familiaritates, epistolæ amatoriæ, & similia inter eos qui contrahere volunt, tunc incurritur impedimentum; Secus si intentio remanserit omninò interna, tunc enim Ecclesia nequit punire homicidium ex tali intentione factum, si nullum de ea indicium præcesserit.

1035 Ex II. Capite, *Uno patrante*, nempe ex homicidio cum adulterio, ad dirimendum Matrimonium sufficit quòd, stante adulterio, una pars tantùm perpetret homicidium, quamvis alterâ insciâ; ita communiter *Sanch. l. 7. D. 78. num 9. Pont. l. 7. c. 45. nu. 4. & 5. Pal. p. 12. Bon. p. 6. num. 8. & Salm. c. 12. num. 47. cum Dic. Aversf. Cornejo, &c.* Id patet ex *c. Si quis vivente. 5. Cauf. 31. q. 1.* ubi dicitur, non obstante adulterio, valere Matrimonium cum adultero post mortem Conjugis, *nisi fortè vir aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur*, Item ex *c. Propositum. 1. de Eo qui dux. &c.* ubi: *Nullus copulet Matrimonio quam priùs polluerat adulterio; illam maximè cui fidem dederat, uxore sua vivente, quæ machinata est mortem uxoris*. Item ex *c. Significasti. 6. eod. tit.* ubi validum fuit declaratum conjugium cum adultera, *nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel eâ vivente sibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo*.

1036 Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur I. Ut mors verè secuta sit ex percussione, venenô, &c. datô a Conjuge, vel ejus mandatô; ita *Pontius num. 4. Pal. num. 4. Bon. num. 6. Salm. num. 48.* cum *Sanch. num. 7. & communi*. II. Ut adulterium præcedat occisionem; *Pontius num. 5. Elbel pag. 408. num. 170. & Salm num. 50.* cum *Con.* III. Ut prius Matrimonium fuerit validum, licèt non consummatum, & licèt obtentum sit divortium; *Sanch. num. 20. et Pont num. 2. ex c. Significasti. 6. de Eo qui dux.* Requiritur IV. Ut adulterium sit consummatum, ita ut facta sit una caro: Hinc si vir verè non seminet in vase mulieris, nequaquam incurritur hoc impedimentum, ut *Sanch. l. 7. D 79. in princ. Pont num. 4. Pal. n. 8. Fill. l. c. & Salm. c. 12. num. 59. & c. 4. nu. 3.* cum *S. Thom. S. Anton. & communi*.

Hic autem dubitatur, an requiratur ad consummationem adulterii, ut non solùm vir, sed etiam femina seminet? Negant *Sanch. l. 2. D. 21. num. 11. & Pal Trull. Bon* &c. apud *Salm. c. 4. n. 5.* Sed plures alii affirmant, ut *Concina pag. 352. num. 4. cum communi S. Bonav.* Innoc. *Host. & Viguer. ap. Sanch l. c.* & expressè id tenet *D. Thomas in 4. D. 41. q. 1. a. 1. qu 4. ad 2.* ubi: *Vir, & femina efficiuntur una caro per mixtionem seminum. Unde quantò quisque alter vasa pudoris frangat, nisi mixtio seminum sequatur, non contrahitur affinitas*. Et ideo meritò hanc sententiam probabilem vocant *Sanch. loco cit. & Salm.* cum *Pal. Trull. Diana, Roncaglia*; vide infra *num. 1075.*

Requiritur V. Ut adulteri sint conscii Matrimonii; quare, si femina rem habet cum conjugato, quem putabat solutum, impedimentum non contrahitur; ita *Sanch l 7. D. 78. n. 12. Pal. p. 12 num. 8. ac Con. Aversf. Dic.* &c. *cum Salm. c. 12. num. 51. ex c. Veniens. & c. Propositum. de Eo qui dux. &c.* An autem excuset tunc ignorantia crassa & culpabilis adulterii? Negant *Val. Con. Per.* &c. apud *Salm. num 52.* Quia tunc, ut dicunt, adesset verum adulterium. Sed affirmant probabiliter *Busemb.* ut supra, & *Sanch. l. 7. D. 79. num 38 ac Salm. cum Reb. Aversf.* Tum quia excusat quælibet ignorantia facti, ut esset hæc, ex regula *in cap. 10. de Reg. jur.* Tum quia ad adulterium requiritur dolus, ex *l pen ff ad l. Jul.* At cum ignorantia crassa, nisi fuerit saltem affectata, non datur dolus, ex *Gloss. in l. Magna. ff. de Verb. sign.*

Requiritur VI. Ut occisio facta fuerit cum animo nubendi cum adultera, saltem ex parte occidentis, modò is externè talem intentionem alteri manifestarit, juxta sententiam allatam mox supra *num 1034.* ubi diximus requiri manifestationem saltem per indicia præcedentia; Idque procedere in utroque casu dicunt *Salmant. num. 52. cum Sanch. Pont. Vasqu. Perez, Dicast. &c.* Hinc infertur, quòd, si vir uxorem occidat, ut liberiùs adulterâ fruatur, vel ob aliam causam, etiamsi ista consenserit ad homicidium, sed absque intentione Matrimonii, impedimentum non contrahitur. Immo, si vir occidat uxorem, ut aliam

indeterminatam ducat, potest deinde ducere adulteram. *Sanch l. 7. D. 78 num. 18. Pont n. 5. Pal p. 12. num 5. Bon p 6 num 4 & 5 & Salm. num 54. cum Pal. &c.* Secus tamen, si occidat ut aliquam ex adulteris ducat, ut *Salm. ibid. cum Con. Aversa, Dic. &c.*

1037 Ex III. Capite, *Neutro patrante*, nempe quando non adest homicidium, sed solum adulterium cum promissione Matrimonii, ut habetur in relatis *c. 1. & 6. de Eo qui dux.* & clarius in *c. fin. eod. tit.* Docentque *Sanch l. 7. D. 79. num. 42. Pont. l. 7 c. 45. num 6 & Salm c. 12 num. 64. cum Pal. Bon. Con &c.* tale impedimentum contrahi a Conjuge fideli etiam cum infideli adultera, quia, licèt Ecclesia non possit punire Infidelem, potest tamen Fidelem. Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur 1. quòd tam adulterium, quàm promissio, habita sint vivente Conjuge, ut *Sanch. l. c. num. 7. Sporer num. 108. & Salm num. 60. cum Bon. & Con.* Requiritur 2. ut promissio non fuerit revocata ante adulterium; *Sanch ibid. Sporer num. 107. & Salm. d. num. 60. cum Con. & Bon.* Dixi *ante adulterium*, nam si fuit revocata postea, tunc remanet impedimentum, cùm jam contractum sit, sive promissio antecesserit, sive subsecuta fuerit adulterium, ut expressum habetur in *c. fin. de Eo qui dux.* ibi: *Ceterum tolerari non debet, si prius vel postea* (ad fidem datam), *dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisset.* Requiritur 3. ut promissio fuerit externa, & acceptata; unde non sufficit, si adultera merè negativè se habuerit, ut communiter docent *Palaus p. 12. n. 11. Bon. p 6. num. 9. Cabassut. l. 3. c. 23. num. 9. Concina pag. 222 n. 6 & Salm c. 12. n. 61.*

1038 Sed dubitatur 2. An taciturnitas adulteræ sit sufficiens signum consensûs? Affirmant *Pontius l. 7. c. 45. num. 2 & Con Reb. & Hurt ap. Pal. p. 12. num. 11.* quia in materia favorabili taciturnitas habetur pro consensu. Sed negant *Sanch. l. 7. D. 79. num 25. & Palaus l. c. cum Gutier.* quia talis materia potiùs est odiosa quàm favorabilis, cùm acceptans subjiciatur pœnis Ecclesiasticis. Meritò *Sporer num 109 cum Tamb.* utramque sententiam vocat probabilem.

1039 Dubitatur 3. An promissio ficta Matrimonii cum adulterio inducat impedimentum? Affirmant (modò fictio externè non appareat) *Sanch. l. 7. D. 79. num. 12. & Pal. p. 12. num. 12. cum Con. & Gutt.* quia talis promissio ficta jam apta est inducere adulteram ad captandam mortem Conjugis, quod jura vitare intendunt. Sed probabiliùs, & communiùs negant *Bonac p. 6 num 8. Sporer num 109. Holzmann num. 562. Croix num. 625. Elbel num. 175. & Salm c. 12. num. 62. cum Laym Perez, Dic. &c.* Ratio, quia jura in textibus citatis *num. 1035.* requirunt fidem, sive promissionem Matrimonii; ficta autem promissio non est promissio; Et quamvis cum tali ficta promissione non vitetur periculum in adultera decepta captandæ mortis Conjugis, tamen cùm agatur de lege prohibitiva, & de materia odiosa, stricta facienda est interpretatio: Tantò magis quòd finis præcepti cadit sub præcepto.

1040 Dubitatur 3. An promissio conditionata eo casu inducat impedimentum? Affirmant *Contin. Tournely to. 2. de Imped. pag. 152. ac Sanch. l. 7. D. 79 num. 11 cum Nav. Man & Vega*; quia promissio conditionata inducit obligationem non resiliendi, & per eam verè dicitur data fides, & vere præbetur ansa captandi mortem Conjugis. Negant verò probabiliùs *Laym. cap. 10. num. 2 v. Sexta, Holzm num 562. Tamb. c 6 §. 3. n. 4. Elbel num. 162. & Spor. num. 109 cum Con. & Perez.* Ratio, quia jura requirunt fidem, per quam (cùm simus in odiosis, ubi lex strictè interpretanda) intelligenda est fides, seu promissio pura, & absoluta. Præterquamquod per promissionem conditionatam non ita datur ansa captandæ mortis, sicut per promissionem absolutam. Dicunt tamen præfati AA. talem promissionem bene inducere impedimentum, postquam conditio verificata fuerit ante mortem Conjugis. Sed huic responderi posset, quòd promissio illa, adhuc impletâ conditione, nec pura per se dici potest, prout requiritur a jure; ceterùm quia communiter hanc exceptionem DD. tradunt, Sapientibus me remitto.

1041 Dubitatur 4. An ad incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua? Affirmant *Bellarm. de Matr. l. 1. c. 22. v. Casu 2. Elbel num. 165. & Holzm. num. 562.* item *Laym. Henr. Gob & Diana ap. Croix num. 626.* Idque clarè indicat *Glossa in c. Significasti. 6. de Eo qui dux.* Quia, ut ajunt, jura videntur illam requirere promissionem, quæ aliàs in sponsalibus obligationem utrinque inducit ad Matrimonium contrahendum. Sed communiùs & probabiliùs negant *Sanch. l. 7. 79. num. 12 Bon. p. 6. num 9.* cum *Con. Sylve. Perez, & Reb. & Pal. p 12. nu. 13. cum Soto, Hurt.* & communi ut asserit. Ratio, quia in jure (ut patet ex *c. 1. & 6. de Eo qui dux.* relatis *num.* 1035) nulla mentio fit de repromissione, sed tantùm

de

de fide data. Alia igitur promiſſio requiritur in ſponſalibus inter ſolutos, ut obliget ad Matrimonium, quod pendet a jure naturali; alia inter Conjugatos, ut inducat impedimentum, quod pendet a jure poſitivo.

1042 Ultimò hic notandum, quòd tribus criminibus, ex quibus oritur impedimentum, addirur quartum, adulterium nimirum cum Matrimonio attentato, ſcil. cùm quis, ſuâ uxore vivente, copulam habuerit cum alia, cum qua Matrimonium inſuper contrahere auſus ſit; Hoc Matrimonium nullum eſt, ſive copula præceſſerit attentatum, ſive ſubſecuta ſit. Ita ex *c. Significavit. 2. c. Literarum. 4. c. Cùm haberet. 5. & c. Si quis. 8. De eo, qui duxit in Matr.* Vide *Croix l. 6. p. 5. num. 621.*

1043 Qui autem vivente ſua Conjuge promitteret alteri Matrimonium, ſed ſine adulterio, & Matrimonio attentato, quamvis non incurrat impedimentum, non tamen excuſatur a peccato mortali, ut *Sanch. l. 7. D. 79. num. 40. Laym. c. 10. in fine*, *Bon. p. 6. num. 11. Elb. n. 174. & Pal. p. 12. num. 15. cum Abb. ex c. fin. de Eo qui dux.*

1044 „ Dicitur VI. *Diſparitas cultûs*, ſive reli-
„ gionis: quæ dirimit matrimonium inter
„ baptizatum, & non baptizatum, etiam ca-
„ techumenum. Idque jure tantùm Eccle-
„ ſiaſtico, non ſcripto, *Bon. q. 5. p. 7.* ex *Con.*
„ &c. Inter baptizatos verò non dirimit, etſi
„ impediat: Matrimonia verò cum hæreticis
„ etſi illicita, ſunt tamen valida. Vid. *ſup. l.*
„ *2. t. 1. c. 4. dub. 5.* * (*Ut habetur in c. 1. de Divort.*
„ *Vide dicta de Sacram. in gen. num. 56. ubi adde*
„ *id quod dicit N. SS. P. Benedictus XIV. in*
„ *Bulla*, Matrimonia, *edita die 4. Nov. 1741.*
„ *Hanc invenies in calce libri pag. LVIII.*
„ *Decr. VIII. ibi poſtquam Pontifex declaravit*
„ *conjugia inter Hæreticos eſſe valida, ſic ait:*
„ Dolens Sanctitas ſua eſſe inter Catholicos,
„ qui inſanò amore turpiter dementati ab hi-
„ ſce deteſtabilibus connubiis, quæ ſancta Ma-
„ ter Eccleſia perpetuò damnavit, ex animo
„ non abhorrent: Epiſcopos omnes, Vicarios,
„ Parochos in iis partibus degentes ſeriò gra-
„ viterque hortatur & monet, ut Catholicos
„ ab hujuſmodi nuptiis in propriarum ani-
„ marum perniciem ineundis quantum poſ-
„ ſint abſterreant, atque efficaciter impedire
„ ſatagant.) *

1045 „ Dicitur VII. *Vis*, ſive violentia, &
„ gravis metus injuſtè incuſſus, ad matrimo-
„ nium extorquendum: irritatque in utroque
que foro. * (*Ex c. Significavit. c. Cùm lo-* „
cum. c. Veniens. & c. Conſultationi. de Eo „
qui duxit &c. Vide Salm. c. 9. num. 7. cum „
D. Thoma, & commun. Et hoc etiamſi in- „
terveneerit juramentum; niſi juramentum ſit „
de ponendo conſenſu libero, quia tunc certè „
obligat, ut bene notat Viva q. 4. a. 3. & 4.) * „
Et quidem jure naturæ, ſi a contrahente, „
poſitivo autem, ſi a tertio ſit incuſſus. „

Addo (*gravis*) qualis ſcilicet cadit in „
virum conſtantem, ver. gr. mortis, perpe- „
tui carceris, amiſſionis bonorum, injuſtæ „
excommunicationis, enormis indignationis „
patris valde auſteri. Quando verò metus „
eſt levis, contractus cenſetur ſpontaneus; „
idque ad cavendas lites, etiam in Matri- „
monialibus, ut Sacramento conſulatur. *Reb.* „
Sanch. Pont. &c. communiter cum *Dian. p. 3.* „
t. 4. R. 230. & t. 5. R. 117. quamvis *Nav. Gabr.* „
& *Cov.* id negent, ſi metus ita extorſerit „
conſenſum, ut abſque eo non fuiſſet. Ad- „
didi 2. *injuſtè*: quia, ſi juſtè ſit incuſſus, „
valet Matrimonium: talis enim non tam „
infertur ab alio, quàm ab ipſomet, qui cau- „
ſam dedit; ut ſi v. gr. deprehenſo in cri- „
mine cum filia mineris accuſationem, niſi „
illam ducat. Addidi 3. *ad extorquendum*; „
quia Matrimonium ex metu etiam graviſ- „
ſimo, undecunque, & quandocunque incuſ- „
ſo, dummodo non ad matrimonium ex- „
torquendum, valet: tunc enim non tam „
contrahitur metu, quàm eligitur medium „
evadendi periculum, & matrimonium eſt „
ſimpliciter voluntarium. Unde reſolvitur „
valere Matrimonium in ſequentibus caſi- „
bus. V. *Bon. q. 3. p. 8.* „

1. Si concubinarius metu gehennæ, vel „
mortis in morbo, vel naufragiò contrahat „
cum concubina, *Bon. l. c.* „

2. Si quis a medico perſuaſus, non diu „
ſe victurum, niſi ductâ uxore, eam ducat. „
Bon. l. c. num. 10. „

3. Si in carcerem conjectus, ſpe evaden- „
di, contrahat cum filia lictoris. *Sanch. l. 4.* „
d. 12. num. 10. Con. d. 28. dub. 1. c. 3. „

4. Si ad mortem damnatus, ut evadat, „
ducat meretricem, aut aliam. *Con. num. 10.* „
Fill. c. 4. q. 1. „

5. Si Princeps obſeſſus offerat filiam in „
matrimonium obſidenti, ut liberetur obſi- „
dione, *ibid.* „

6. Si raptor, vel deflorator virginis me- „
tu mortis offerat ſe judici ad eam ducen- „
dam „

„ dam. *Bon. nu. 22. ex Regin Henriq* &c."
„ 7. Si ad mortem decumbens contrahat
„ cum filia medici, aliàs ille mederi nocen-
„ tes. *Reb. Sanch. d. 12. Con. Fill. num. 103.* etsi
„ alii quidam negent.
„ 8. Etsi metus gravis incussus fuerit tan-
„ tùm ad contrahendum matrimonium in
„ genere, contractum tamen nullum esse,
„ docent *Sanchez, Salat, Palaus, Pont.* &c.
„ cum *Dian. p. 4. t. 4. R. 33.*
„ 9. Quando matrimonium ex gravi metu
„ contractum fuit, non teneri (in foro con-
„ scientiæ) per se loquendo illud perficere,
„ posseque altero invito resilire, etiam eum,
„ qui liber a metu fuit, etiamsi ab ipso, seu
„ ejus culpâ illatus fuerit, docent *Sanchez,*
„ *Villal. Hurtad. & Ochag.* cum *Dian p. 3. t. 4.*
„ *Ref. 229. & p. 9. tom. 8. R. 27.* contra *Coninc.*
„ & *Pont.*

1046 Supponendum est 1. vim differri a metu, vis enim omninò tollit voluntarium, cùm sit a principio extrinseco, & ipse vim passus nihil agit; metus verò non tollit simpliciter voluntarium, unde in *l. 10. ff. de Eo quod metûs causâ &c.* sic metus definitur: *Est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio.* Hic autem advertendum, quòd vis accipitur pro metu. Supponendum 2. metum, alium esse ab intrinseco, alium ab extrinseco: metus ab intrinseco est ille qui infertur a causa intrinseca vel naturali, qualis est metus mortis ex morbo, aut naufragio, &c. Metus verò ab extrinseco est qui infertur a causa extrinseca & libera, nempe ab homine, & hic requiritur ad irritandum Matrimonium. Supponendum est 3. metum, alium esse gravem sive cadentem in virum constantem, alium esse levem. Dicitur metus gravis, quando grave est malum quod timetur.

1047 Ut autem metus censendus sit gravis, requiritur 1. Ut malum quod alter minatus fuerit, sit grave, saltem respectu metum passi, ex *l. Metum 1 ff. de Eo quod met. &c.* Sufficit verò quòd malum sit absolutè in se grave ex communi hominum opinione, quamvis non sit majus respectu ad illud quod eligitur, ut advertunt communiter *Sanch. l. 4. D. 2. num. 3. Pont. l. 4. c. 2. num. 2. & Boss. to. 1. c. 10. num. 12. cum Less. Nav. & Con.* Sufficit etiam, si malum timetur non solum sibi, sed aliis sibi strictè conjunctis; *Sanch D. 4. num 1. Pont. c. 3. nu 4. Less. l. 2. c. 17 num. 35 Salm. c. 9. num... & Boss. nu. 28. cum Villal.* ex *l. Isti quidem. ff. de Eo quod &c.* Dummodo propinqui sint conjuncti saltem in quarto gradu, sive sint consanguinei, sive affines, ut *Sanch num 5. & Pont. num. 5.* cum aliis. Id extendunt etiam ad famulos, & domesticos, ex *c. Quicunque. de Sent. exc. in 6.* & ex *Clem. 1 de Excess. Prælat.* Requiritur 2. ut prudenter (non autem vanè & leviter) malum timeatur proximè inferendum; *Sanch. l. 4. D. 1. num. 17. & Salm. c. 9 ex num. 18.* Requiritur 3. ut malum nequeat aliàs evitari; *Sanch. & Salm. ll. cc. ac Boss c. 10 ex num. 15.* Requiritur 4. ut minans malum possit exequi, nisi expertus sit verbosus, qui facilè minas jactat, & postea non exequitur, vel facilè placatur, ut dicunt *Sanch. D. 1. num. 19. & 20 Salm. nu. 19 cum Pal. Cornejo, Dic. & Aversa, & Boss. n. 15. cum Barb. Menochio, &c.* Insuper addunt *Sanch. Salm. & Boss. ll. cc.* requiri quòd incutiens metum solitus sit minas exequi, ex *l. Metum C. de His quæ vi &c* ubi: *Metum non jactationibus tantùm, vel protestationibus, sed atrocitate facti probari convenit.* Sed veniâ præfatorum DD. huic doctrinæ nescio acquiescere, nam etsi aliquis non sit expertus verbosus & levis, non video cur prudenter non possit timeri malum, quod vir gravis seriò & ex proposito minatur. Concedunt autem ipsi *Sanch. D. 5. nu. 5. & Boss. c. 12. num 55. cum Barbosa, Gutt. Arag. & Rota Rom* ex *l. 3. ff. de Vi, & vi armata*, sufficere ad metum gravem incutiendum, si alii actu armati Matrimonium exposcant.

1048 Mala gravia, quorum metus irritat Matrimonium, censentur I. Mors vel gravis cruciatus, ex *c. Cùm dilectus. de His quæ vi &c.* II. Exilium, ut *Sanch. l. 4. D. 5. n. 8. cum Soto, Henr. &c.* III. Carcer ex *l. Qui in carcerem. ff. de Eo quod metûs &c.* Hoc tamen dicunt *Sanch. num. 9 cum Soto, Rodr. & Led. ac Boss c. 12. nu. 46. cum Con. Less. Gutt. &c.* (contra aliquos) intelligendum de carcere diuturno, aut vinculis atrocibus. IV. Amissio statûs ex *l. Isti. ff. eod. tit.* sive honoris; *Sanch. num 11. & Boss. nu. 42. & 43.* cum multis. V. Violatio virginis ex *d. l. Isti.* aut viduæ honestæ; *Sanch num. 12. & Boss. num. 45. cum Pont. &c.* VI. Ablatio famæ, puta si quis, deprehensô alterô in crimine infami, comminetur eum prodere, ex *l. Nec timorem. 7 ff. eod. tit.* vide *Sanch num. 14 & 15.* Et idem ait *Boss. nu. 44. cum Pontio, Barb. &c.* de metu magnæ verecundiæ, nempe si quis, nisi contrahas Matrimonium, minetur te denudare cum publico dedecore. VII. Injusta excommu-

municatio (nisi facilè ei possit occurri), quia hæc saltem in externo irrogat gravem notam infamiæ; *Sanch. num.17.cum Host. Alb. & Sylv. ac Boss. num. 52. cum Pont. Azor. Con.* & aliis communiter. VIII. Amissio bonorum magni momenti, *Sanch num.25. cum Soto, Cordub. &c. ac Boss. num.49. cum Barb Gutt. &c.* IX. Amissio magni lucri, sed rectè ajunt *Sanch. num. 28. & Boss. num. 51. cum Pont. & Con.* hoc intelligi tantùm, quando metum passus habet jus ad illud lucrum, vel saltem ne ab illo injustè impediatur, quia aliàs non esset pati metum damni, sed potiùs allici ad spem lucri. Advertit autem *Sanch. d. D. 5. num. 5.* quòd ubi causa metus non est in jure expressa, arbitriô Judicis definienda est.

1049 Ut autem metus irritet Matrimonium, requiritur I. ut sit ab extrinseco sive ab homine, non autem ab intrinseco, ut communiter docent *Sanch. l. 4. D. 1. num. 2. Pont. l. 4. c. 19. num 4. Bon. p. 8. a. num 16. Roncaglia pag. 162. q. 3. R. 2. Boss. c. 12. num 7. & Salm. c. 9. n. 41. cum Soto, Cov. Aversa, Candido,* & communi. Requiritur II. ut metus incutiatur ad finem contrahendi Matrimonium; *Sanch. l. 4. D. 12. num. 3. Bon. l. c. Holzmann num 579. Ronc. l. c. R. 2. & Salm. num. 52. cum Pontio, Soto, Trull. Henr.* & communi; & patet ex *c. Cum locum, & c. Veniens de Sponsal.* Requiritur III. ut metus sit injustè incussus; *Sanch. d. num. 3. Bon. p. 8. num. 9. Holzm & Ronc. ll. cc.* Unde si Pater inveniret stupratorem suæ filiæ, & minas illi incuteret mortis ad extorquendum Matrimonium, equidem Matrimonium esset nullum, ut habetur in dict. *c. Veniens. de Sponsal.* Secus verò, si comminaretur mortem ad ulciscendam injuriam, & stuprator ad se liberandum iniret nuptias, quia tunc metus non fuisset ad Matrimonium extorquendum: ita communiter *Sanch. l. c. v. Quarto, Pont. num 10. Bon. num 22. Salm num 35 & 47. & Boss. num. 188. cum Host. Abb. Con. Henr. Gutt. Vill. Hurt. &c.* Idem dicendum si Pater minetur accusare stupratorem apud Judicem, & ille ne accusetur duceret filiam; *Busemb ut supra, Sanch l. c. & Boss. num. 189.* Idem si Judex includeret stupratorem in carcerem, ut puellam ducat vel dotet (juxta præscriptum in *c. 1. & 2. de Adulter.*), & ille Matrimonium iniret; E converso nullum esset Matrimonium, si absolutè eum cogeret ad ducendum, quia de jure ille non tenetur absolutè eam ducere, sed vel ducere, vel dotare, ut rectè dicunt *Sanch. l. 4. D. 13. num. 7. Pont. l. 4. c. 19. num. 14. in fin. & Boss. num. 173.* cum aliis. Nisi (excipiunt) stuprator ille nollet, vel non posset aliâ viâ damnum resarcire; & meritò, quia stuprator, quando non dotat, omninò tenetur ducere violatam, ut docent *Lugo de Just. D. 12. num. 11. Tamb de Rest. c. 5 num. 27. & Salm. eod. tit. c. 3. num. 9.* cum aliis communiter.

1050 Dubitatur 1. Si Judex injustè damnaret Reum ad mortem, & promitteret eum liberaturum, si ducat suam filiam, an valeret tale Matrimonium? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Sanch. l. 4. D. 12. num. 1. & Salm. de Matr. c. 9. num 49. cum Con. Avers. Dic. Trull. & Candido.* Ratio (ut ajunt), quia tunc non incutitur illi metus ad extorquendum Matrimonium, sed ei offertur modus se liberandi, Matrimonium ineundo. *Secunda* tamen verior sententia negat, & hanc tenent *Pontius l. 4. c. 19 num. 9. Boss. c. 12. num. 186. Diana p. 4. tr. 7. R. 223. cum Cov. Gutt. Led. & Vega.* Ratio, quia tunc metus jam oritur ab extrinseco, nempe a Judicis injustitia, licèt enim a principio damnatio illa non sit facta ad extorquendum Matrimonium, tamen revera ad hunc finem saltem incutitur sententiæ executio, a qua Judex teneretur abstinere. Secus verò dicendum cum *Bossio*, quando alius tertius offerret ei liberationem, si ejus filiam duceret; hic namque nullo modo incuteret metum, sed potiùs offerret modum vitandi metum.

1051 Dubitatur 2. Quid si Reus justè mereretur mortem, & Judex offert ipsi liberationem, si filiam ducat? Negat pariter *Pontius l. 4. c. 19. num. 13. cum Rebell.* valere tale Matrimonium, & consentiunt *Molina, & Bon ap. Boss. c. 12 num. 184* quia, licèt Judex justè damnaret illum ad mortem, injustè tamen ab eo consensum extorqueret ad Matrimonium, ad quod Reus non tenetur, nisi esset in compensationem delicti, nempe si existeret consuetudo, ut condonetur vita Reo qui ducit uxorem vel filiam occisi, juxta id quod ait *Sanch. l. 4. D. 12. num 12.* Probabiliùs verò affirmant valere *Bossius l. c. & Sanch. num 11. cum Covarr. Præpos. Vega, Led. Gutt. & Palac.* Ratio, quia tunc non infertur metus a Judice, sed potiùs aufertur: & quamvis Judex injuriam irroget legi, Reo tamen favorem præbet.

1052 Dubitatur 3. Quid si Judex secundùm allegata & probata cogeret ad Matrimonium aliquem, qui revera esset innocens? *Prima* sententia dicit validum esse Matrimonium, & hanc

& hanc tenet *Sanch. l. 4. D. 13. num.* 8. *Bon. p.* 8. *num.* 14. *Boss. c.* 12. *num.* 186. *& Dic. & Trull. ap. Salm. c. 9. num.* 50. Ratio, quia hujusmodi coactio jam approbatur a jure Canonico, unde credi non potest quòd ab ipso jure tale Matrimonium dirimatur, cùm de jure naturali jam sit validum, juxta sententiam multorum, ut infra *num.* 1054. *Dub.* 5. *Secunda* verò sententia etiam probabilis, & fortè probabilior dicit Matrimonium esse nullum, & hanc tenent *Pontius l. 4. c. 19. num.* 11. *Tournely to. 2. pag. 163. v. Sed quid. Diana p. 4. tr. 4. R.* 35. *& Salm. c. 9. nu.* 51. *cum Aversa, & Dicast.* probabilem putant. Ratio, quia sententia Judicis fundatur in falsa præsumtione, & ideo non obligat; unde licèt Judex justè decernat secundùm allegata, non tenetur tamen patiens secundùm rei veritatem Matrimonium contrahere. Nec valet dicere, credi non posse reprobari a jure Canonico, quod ab eodem approbatur. Nam hoc valeret, si metus irritaret Matrimonium tantùm de jure Ecclesiastico, sed valde probabile est metum irritare etiam de jure naturæ, ut videbimus *dict. Dub.* 5. *sequ.*

1053 Dubitatur 4. An si Medicus nollet mederi ægrotum, nisi contrahat cum sua filia, valeat Matrimonium? Affirmant absolutè *Sanch. l. 4. D. 12. num.* 15. *cum Led. Cord. Vega, & Lop. ac Bon. p.* 8 *num* 23. *cum Sà, Con Fill. &c.* communiter. Ratio, quia tunc metus non incutitur extrinsecè a Medico, sed intrinsecè ab ipso morbo. Sed meliùs distinguunt *Pontius l. 4. c. 19. nu.* 15. *& Salm. c. 9. num.* 54 *cum Avers. & Reb ac Boss. c.* 12 *ex num.* 191. & dicunt quòd si Medicus non tenetur ex justitia curare infirmum, tunc utiquè validum est Matrimonium; Secus si tenetur ex justitia, quia tunc metus, licèt principaliter oriatur intrinsecè ab infirmitate, tamen oritur etiam ab extrinseco, nempe a curationis denegatione, quæ verè est grave damnum Et idem dicendum ajunt *Salm. & Boss. cum Con.* si necessitas urgeret, & alius non adesset, quamvis Medicus tantùm ex charitate teneretur ad curandum.

1054 Dubitatur 5. An metus irritet Matrimonium de jure naturæ, aut Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit irritare de jure Ecclesiastico, & hanc tenent *Sanch. l 4. D. 14. num.* 2. *Laym. l. 3. tr. 4. c. 6. num.* 3. *Bonac. p.* 8 *num.* 8. *Less. l.* 2. *c.* 17. *num.* 47. *Concina pag.* 206. *num.* 21. *Cont. Tournely to. 2. pag.* 171. *Roncaglia pag* 162. *q* 2. *R* 1. cum communi ut asserit, *& Salm. c. 9. num. 7. cum Conet, Soto, Valent. Pal. Led. &c.* Ratio, quia in tali Matrimonio jam adest sufficiens voluntarium; & licèt libertas ex metu minuatur, ex tali tamen diminutione nequit reddi nullum Matrimonium, nam aliàs irritari deberet etiam ex metu intrinseco, quod nemo dicit: Cùm autem hujusmodi Matrimonium naturaliter sit illicitum, meritò Ecclesia illud irritat. *Secunda* verò sententia non minùs probabilis, & fortè probabilior tenet metum irritare Matrimonium de jure naturæ; hanc tenent *Pontius l. 4 c. 14. num. 4. Nav. c. 22. num* 51. *Diana p. 4. tr. 4. R.* 33. *Boss. c.* 12. *num.* 269. *cum Mol. Cov. Med. Comit. Reb. Vill. &c. Holzmann num.* 583. *cum Scoto*, & Scotistis communiter, ut asserit; Eamque expressè tenet etiam *D. Thomas Suppl. q. 47. a. 3.* ubi ait: *Vinculum Matrimonii est perpetuum, unde illud quòd perpetuitati repugnat, Matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractûs tollit, quia potest repeti restitutio in integrum; & ideo hæc coactio metûs, quæ cadit in constantem virum, tollit Matrimonium, & non alia.* Prima ratio igitur est hæc *D. Thomæ*, dicit enim S. Doctor quòd omnes contractus metu initi non sunt firmi & perpetui, ac ideo per restitutionem in integrum rescindi possunt; contractus autem Matrimonii, cùm sit per se perpetuus, & indissolubilis, non aliter gaudere potest restitutione in integrum, nisi ab ipso jure naturali dispositum sit, quòd ab initio sit nullus. Ratio secunda est, quia Matrimonium est vinculum perpetuum mutui amoris inter Conjuges, ut ex *Matth* 19 *Relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori suæ.* Unde, quando ob metum Matrimonium contrahitur, oportet de se esse nullum, aliàs cum metu non potest mutuus amor consistere, nemo enim adhærere solet rei quam tenet invitus. Ratio tertia, quia si tale Matrimonium naturaliter valeret, natura approbaret actum ex quo gravissima mala contra commune bonum orirentur, nempe quòd sæpe innocens cogeretur vitam duram ducere, & Reus commodum ex suæ iniquitate reportaret: quæ non sunt naturali rationi consonæ Validè insuper confirmatur hæc sententia ex *c. Cùm locum.* 14. *de Sponsal.* ubi sic habetur: *Cùm locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est ut ubi assensus cujusquam requiritur, coactionis materia repellatur; Matrimonium autem solò consensu contrahitur; & ubi de ipso quæritur, plenâ debet securitate ille gaudere, cujus est animus*

inda-

indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit, & sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire. Observa igitur, quòd in hoc textu non loquitur Pontifex tanquam aliquid novum statuens, sed potiùs ut jus naturale declarans & promulgans; quod probat, Matrimonium ex ipso jure naturæ esse nullum.

1055 Dubitatur 6. An metus levis irritet Matrimonium? Affirmant *Lugo de Just. D. 22. n. 141. in fin. Nav. c. 22. num. 51. Tamb. Dec. l. 1. §. 6. num. 12. Viva de Matr. q. 4. a. 2. num. 6. & Covarr. Rodriqu. Manuel, & Verace. ap. Salm. c. 9. n. 29.* & probabilem putant *Sanch de Matr. l. 4. D. 17. num. 2. Tamb. Dec. l. 1. §. 6. num 12. & Viva de Ma q. 4. a. 2. num. 6.* Veriùs tamen negant *Busemb.* ut supra cum communi, *Pont. l. 3 c. 18 num. 2. Pal. de Peccat. D. 1. p. 12. nu. 1. Tamb. & Viva ll. cc. Boss. c. 12. nu. 163. & Sanch. l. c. nu. 3. cum D. Bonav. Soto, Palud. Arm. Arag.* & alii communissimè *cum D. Thoma Suppl. q. 47. a. 3.* ubi: *Coactio metûs quæ cadit in constantem virum, tollit Matrimonium, & non alia.* Ratio, quia Matrimonium initum ex metu levi neque est nullum de jure naturali, neque de jure positivo; non de jure naturali, quia non censetur invitus contraxisse, qui contraxit ex metu levi quem facilè repellere poterat; vide dicta *num.* 718. Neque de jure positivo, nam ab hoc (ut patet ex *c. Veniens. 2. de Sponsal. & c. Consultationi. de his quæ vi &c.*) sola Matrimonia ex metu gravi inita, invalida declarantur; & meritò, nam aliàs, si adhuc ex levi metu redderentur nulla, innumera Matrimonia dissolverentur.

1056 Dubitatur 7. An metus reverentialis sufficiat ad invalidandum Matrimonium? Metus reverentialis est ille, quò quis veretur resistere ei cui subjicitur, nempe Patri, Matri, Avo, Socero, Marito, Regi, Domino, Prælato, Tutori, & Curatori, ut communiter docent DD. cum *Sanch. l. 4. D. 6. ex num. 24.* Item etiam Patruo aut Patrueli, vel Fratri majori, si cum eis metum passus habitet, & ab ipsis alimenta recipiat; *Sanch. ex num. 31. & Boss. c. 10. num. 85. cum Pont. Gutt. Menoch. &c.* Ad dubium autem deveniendo, prima sententia quam tenent *Abbas, Nav. Immola,* & alii Canonistæ *ap. Sanch. l. c. num. 3.* dicit purum metum reverentialem, si est principalis causa Matrimonii, illud irritare. Ratio, quia metus sine quo Matrimonium non fieret, jam liberum aufert consensum *Secunda* verò sententia communis & recepta, quam tenent *Less. l. 2. c. 17. dub. 6. Sanch. num. 7. cum Soto, Palud. Henr. & Sà, Bon. p. 8. num. 6. cum Suar. Valent. Mol. & Reb. ac Boss. c. 10. num. 99. cum Laym. Con. Barb. Gutt. Covarr. Vill. &c.* ac Decis. Rotæ Rom. dicit non sufficere puram reverentiam, sed requiri ut adjungantur aut verbera, aut minæ, aut timor alicujus gravis mali, puta odii, diuturnæ indignationis &c. Ratio, quia purus metus reverentialis per se non est gravis, prout requiritur ad contractum irritandum; idque expressum habetur in *l. Interpositas. C. de Transact.* ubi: *Non quilibet metus, ad rescindenda ca quæ consensu terminata sunt, sufficit, sed talem metum probare oportet, qui salutis periculum, vel corporis cruciatum contingat.* Præterquamquod bene ait *Pontius l. 4 c. 5. nu. 3.* quòd purus metus reverentialis sine apprehensione alterius gravis mali, non est metus, sed reverentia, quæ non inducit metum alicujus mali, sed tantùm quandam erubescentiam, quæ veriùs non ab extrinseco, sed ab intrinseco provenit.

1057 Dubitatur 8. An in Matrimonio contracto ex metu gravi possit resilire ille qui metum incussit? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenet *Busemb.* ut supra, *Sanch. l. 4. D. 15. nu. 5. cum Soto, Henr. Man. Arag. Pal. D. 2. p. 12. nu. 2. cum Hurt. Ocag. Vill. & Gutt. Diana p. 3. tr. 4. R. 229.* & probabilem putat *Bonac. p. 8. num. 33.* Ratio, tum quia in contractu Matrimonii nequit alter esse obligatus, altero libero remanente; tum quia incutiens metum non tenetur stare Matrimonio neque ratione contractûs, neque ratione injuriæ illatæ; non ratione contractûs, quia ex contractu nullo nulla consurgit obligatio; non ratione injuriæ, quia hæc injuria non censetur tanta, ut non possit nisi per Matrimonium resarciri: *Secunda* verò sententia negat, eamque tenent *Navarr. c. 22. num 51. Bonac. l c. Pont l. 4 c. 15. nu. 3. cum Conink & Salm. c. 9. num. 17. cum Aversa, Henr Trull Leand. &c.* Ratio, quia nemo debet ex suo crimine commodum reportare. Hæc autem sententia una cum præfata ratione maximè probatur ex *c. Propositum. 1. de Eo qui dux. &c.* ubi, cùm quidam Conjugatus aliam uxorem duxerit, inciam prioris Matrimonii, mortuâ deinde primâ uxore, Pontifex decrevit virum teneri stare secundo Matrimonio, si mulier voluerit, hanc rationem adducens: *Nec dignum est, ut prædictus vir lucrum de suo dolo reportet.* Nec valet dicere, quòd ibi sermo sit de dolo non de metu;

tu; nam in *c. Contingat. de Jurejur*. dolus & metus æquiparantur. Imò ait *Lugo de Contract. D. 22. n. 119. v. Quarto*, quòd jura majorem cenſent injuriam irrogari per metum, quàm per dolum; unde quod in textu diſponitur de dolo, æquè & fortè potiùs intelligendum de metu. Hinc fit quòd, licèt metum incutiens non remaneat obligatus vi contractûs, remanet tamen obligatus ratione injuriæ. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed hæc ſecunda videtur probabilior; maximè ſi metus non poſſit probari, quia tunc, cùm Eccleſia cogat metum paſſum ad cohabitandum, tale graviſſimum incommodum non eſt reparabile niſi per verum Matrimonium; & tantò magis ſi pars metum paſſa fuerit femina, quæ aliàs, ſolutò Matrimoniô, ſemper aliquâ infamiâ remaneret notata. Et huic conſentit etiam *Palaus l. c.* ubi dicit primam ſententiam tantùm locum habere, quando injuria poſſet aliâ viâ reparari.

1058 „ Dicitur VIII. *Ordo*, ſcilicet ſacer, ſive „ major, quem qui non coactus ſuſceperit, „ invalidè Matrimonium contrahit, ut vide „ *ſupra de Sacramento Ordinis*, & hìc *Impe-* „ *dimento tertio*.

1059 Certum eſt Ordinem Sacrum dirimere Matrimonium, ut habetur in *c. Diacono. & c. Litterarum. Qui Cler. vel vovent. & in Extrav. Antiqua de Voto* Sed dubitatur, an Ordo Sacer dirimat Matrimonium ex jure Divino, vel Eccleſiaſtico? *Prima* ſententia quam tenent *Major*, *Barb.* & alii *ap. Sanch. l. 7. D. 28. num. 9.* dicit dirimere jure Divino, quia in *c. un. de Voto in 6.* votum ſollemne Ordinis Sacri æquiparatur Profeſſioni Religioſæ, quæ de jure Divino jam irritat Matrimonium, juxta probabiliorem ſententiam quam tenuimus *num. 1025.* *Secunda* verò ſententia communior & probabilior docet dirimere de jure Eccleſiaſtico; ita *D. Thomas in 4. D. 37. q. 1. a. 1.* ubi: *Sed quod* (Ordo) *impediat Matrimonium, ex conſtitutione Eccleſiæ habet. Bellarm. l. 1. de Cleric. c. 18. Pont. l. 7. c. 22. Pal. D. 4. p. 6. n. 5. Contin. Tournely to. 2. pag. 172. Bonac. p. 9. num. 12. Holzm. num. 587 Spor. num. 45. cum Scoto, Suar. & Perez, ac Sanch. l. c. num. 12. cum S. Bonav. Alberto Magno, Soto, Cajet. Vict. Palac. &c.* Ratio, quia Ordo per ſe non dirimit Matrimonium, cùm ſtatus Ordinis per ſe non repugnet ſtatui conjugali, ut patet in Græcis, ergo Ordo dirimit tantùm ratione voti caſtitatis; Votum autem non dirimit Matrimonium quâ votum, quia votum tantùm impedit Matrimonium, ſed quâ ſollemne, at ſollemnitas eſt ſolùm ex jure Eccleſiaſtico, dumtaxat igitur ex jure Eccleſiaſtico Ordo dirimit Matrimonium. Ac proinde bene poteſt Papa diſpenſare cum Ordinatis in Sacris; non verò cum Sacerdotibus, juxta dicta *num.* 807. & 808. Quamvis referat *Cont. Tournely to 2. pag. 172.* olim Benedictum IX. permiſiſſe Ranimiro Presbytero Religionem profeſſo, ut labentem Aragoniæ proſapiam editis liberis propagaret. Quomodo autem votum ſollemne Clericorum dirimat Matrimonium? Vide dicta ex *n.* 808.

1060 Dicitur IX. *Ligamen*, propter quod, quandiu quis ligatus eſt conjugi adhuc viventi, invalidè contrahit cum alio; quanquam licitè, & ſine peccato, ſi moraliter ſit certus de morte conjugis: qui ſi poſtea compareat, tenetur ad eundem redire, dimiſſo poſteriore. Vide *Bonac. p. 10.* * (*vide dicta n. 901. & 903.*) *

1061 Dicitur X. *Honeſtas*, hoc eſt juſtitia publicæ honeſtatis, ob quam nemo poteſt contrahere cum conſanguineis illius, cum qua contraxit ſponſalia, vel matrimonium ratum. Et quidem ante Tridentinum, & jure antiquo, hoc impedimentum dirimit matrimonium inter ſponſum, & conſanguineos ſponſæ uſque ad 4. gradum, oriturque ex ſponſaliis quibuſcunque, etiam invalidis (præterquam ex defectu conſenſûs), jure verò novo Tridentini non oritur, ſi ſponſalia ſint invalida; & irritat tantùm uſque ad primum gradum, ſi ex ſponſaliis: ad quartum verò, ſi ex matrimonio rato ſequatur. Vide *Bonac. p. 11. Sanch. lib. 7. d. 67. Filliuc. t. 10. p. 2. c. 6.* Notat etiam *Dian.* non oriri ex ſponſaliis mutuo conſenſu diſſolutis, *p. 3. t. 4. R. 22. ex Pont.* & aliis 2. contra *Sanchez*; * (*Neque ex ſponſalibus incertis, ut habetur in c. un. de Sponſal. in 6. Incerta autem ſponſalia ſunt, ſi v. gr. fuerint contracta cum perſona incerta, puta cum una ex filiabus Petri.*) * uti neque ex conditionatis, donec conditio ſit impleta, *p. 9. t. 6. R. 525. ex Optat.* * (*Ita Sanch. l. 7. D. 69. n. 1. & Salm. c. 12. nu. 91. cum Pal. Bon. & comm. Et certum eſt ex Decl. Bonifacii VIII. ap. Cont. Tournely to. 2. pag. 179. ubi dictum fuit:* Qui ſponſalia cum aliqua muliere ſub conditione contraxit, ſi poſtmodum ante conditionis eventum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debebit.) * Oriri tamen ex

„ ex matrimonio invalido (nisi sit tale ob „ defectum consensûs. *p.9.t.6.R.50.*); ex declaratione Pii V. atque adeo etiam ex clandestino, *ibid. R.53.ex Pont. Palao*, *Hurt. Perez*, &c. contra *Sanch.* & *Prap.*

1062 Breviter discutiamus quæstiones ab Auctore hic vix enunciatas. Quæritur 1. an oriatur impedimentum publicæ honestatis ex Matrimonio nullo? Prænotandum, quòd, si nullitas sit ex alia ratione, quàm ex defectu consensûs, certum est induci impedimentum ex Matrimonio nullo, cùm in hoc minimè sit correctum a Tridentino jus antiquum, ut dicunt *Sanch.l.7.D.70.num.5. Pont.l.7.c.35.num.3.* & *5.Pal.D.4.p.10. num.5. Bon.p. 11.num. 10.* & *Salm.c.12.num 83.cum communi*. Dubium est, an detur impedimentum, si nullitas sit ex defectu consensûs? Affirmat *Sanch.l. 7. D.68. num. 14. Pontius c.36. num. 10.* & *Sylve. Henr.* & *Leand. apud Salm. num.84.* si defectus sit occultus; Et pariter dicunt isti oriri impedimentum ex sponsalibus nullis ob quemcunque defectum occultum, si contra in foro externo sint valida: Quia, ut ajunt, hoc impedimentum introductum est ab Ecclesia ad evitandam indecentiam, quæ jam appareret, si publicè sponsalia haberentur ut valida. Sed *Palaus p. 10. num.7. Bon.11.num.3. Cont. Tournely to 2.pag.178.Concina pag.329.nu.3.* & *Salm. nu. 85.* cum *Dic. Averſ. Con. Hurt. Led.* &c. probabiliùs dicunt ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs, & ex sponsalibus ex quocunque defectu (præcisè consensûs) nullis, nullum oriri impedimentum. Nam quoad sponsalia Concilium Tridentinum indistinctè dixit, sponsalia quacunque ratione invalida, nullum parere impedimentum, quod intelligendum, sive defectus fuerit publicus, sive occultus. Circa autem Matrimonium in *c. Un. de Sponſ. in 6.* sancitum etiam universè fuit, ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs non oriri impedimentum Atque ita confirmasse S. Congregationem Cardinalium testantur *Barb.* & *Farinac* apud *Salm nu 85.*

1063 Quæritur 2. an ex sponsalibus mutuò consensu, vel ex alia justa causa dissolutis oriatur impedimentum? Negant *Pontius l.7.c.35. num 9. Pal. p 10. num 9. cum Hurt. Gutt.* & *Farinac.* ex Decreto S. C. ubi fertur dictum fuisse, invalida esse sponsalia soluta de consensu. Sed veriùs affirmant *Sanch l.7 D 70. num 20 Contin. Tournely pag. 170. Concina pag. 330.n.5.* & *Salm.c.12.num. 88. cum Soto, Laym. Bon. Perez. Dic. Averſ.* & sic omninò tenendum (rectè ait *Croix l.6.p 3 nu.683.*) ob Declarationem S.C. approbatam ab Alex. VII. die 6. Jul. 1668. quam affert etiam *Pitton de Matr. num.1397.* ubi Pontifex prohibuit quòd deinceps hæc resolutio in dubium revocetur; Et ratio est, quia in Triden. *Seſſ.24.c.3.* dicitur quòd sponsalia valida dirimunt Matrimonium usque ad primum gradum; unde cùm ex sponsalibus validis jam sit ortum impedimentum, hoc ampliùs non potest auferri per voluntatem Sponsorum, vel aliam causam supervenientem.

1064 Quæritur 3. an inducatur hoc impedimentum ex Matrimonio nullo, eo quòd fuerit clandestinum? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Sanch.l. 7. D. 70. nu. 13.cum Palud. Nav. Sà*, &c. *ac Con. ac Dicaſt. ap. Salm.c. 12. nu 86.* & probabilem putat *Sporer num.62.* Ratio, quia (ut ajunt) Bonifacius VIII *in c.4.* & *8 de Sponſal.* definivit non oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex Matrimonio nullo per defectum consensûs; tale autem Matrimonium clandestinum dicunt verè ex defectu consensûs esse nullum, cùm careat eo consensu quem exigit Ecclesia, ergo non parit impedimentum. *Secunda* tamen verior sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l.7.c.36.num.5.Pal p 10. num.3. Pignatell.l.4. Consult. 15. num.2.Concina pag.330. num.4. Cont. Tourn. pag.180.Holzmann num.602. Roncaglia pag. 164.q. 2. R.4.* & *Salm.c.12.num.85. cum Laym. Bon.* & *Averſa*. Ratio, quia de jure antiquo ex *d.c.Un.de Sponſ. in 6.* (quod etiam nunc viget, ut declaravit S Pius V. apud *Salm. num 82.*) tantùm ex Matrimonio nullo directè ob defectum consensûs, non autem ex alia causa, impedimentum excusatur. Et sic declarasse S: Congreganem Cardinalium refert *Holzmann l c ex Gallem. c. 3. ad Seſſ.24 Trident.* ubi dictum fuit: *Præsuppositâ Declaratione per Constitutionem S. Pii V. super hoc Decreto, censuit Congr. oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex sponsalibus per verba de præsenti etiam nulliter contractis, omissâ formâ decreti Concilii Trid. Seſſ. 24 c. 1.* nempe clandestinè sine Parocho & testibus.

Notandum autem hìc id quod habetur in *c. un. de Sponſal. in 6.* nempe quòd Matrimonium ratum invalidum non inducit impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Unde si quis post sponsalia validè contracta cum una, ducat ejus sororem, antequam rem

habeat cum secunda, potest & tenetur contrahere cum prima, cùm Matrimonium fuerit nullum.

1065 „ Dicitur XI. *Ætas*; quia ad valorem matrimonii jure Ecclesiastico requiritur annus 14. „ viri, & 12. feminæ completus, nisi tamen „ malitia ætatem suppleat, hoc est, adsit & doli capacitas, & potentia ad copulam, de quibus judicare prudentum est. *Laym. c.* 1. *n.* 1. „ *ex c. De illis*, & *c. ult. de Desponf. Impub.*

Certum est quòd Matrimonium impuberum per se est nullum, ut habetur ex *c.* 6. 10. & 14 *de Desponf. impub.* Et hoc etiamsi pauci deessent dies ad ætatem pubertatis, ut communiter docent *Sanch. l.* 7. *D.* 104. *num.* 1 & 3. *Pont. l.* 7. *c.* 65. *num.* 1. *Pal. D.* 4. *p.* 14 §. 4. *num.* 1. *Escob. l.* 27. *num.* 525. & alii (contra paucos), ut clarè probatur ex dicto *c.* 2. & *c* 11. *Ex literis. eod. ti.* ubi: *Donec compleat puer annum decimum quartum, expectet*. Ante autem ætatem hanc præscriptam commune est Matrimonium non esse nullum de jure naturæ, sed tantùm Ecclesiastico; *Sanch nu* 9. *Contra Tournely pag.* 215. *v. Quod*, *Pont. & Pal. ll. cc.* ac alii passim. Dicunt verò Canones validum esse Matrimonium, si malitia suppleret ætatem, ut habetur in *c. De illis.* 9. & *c. Puberes eod. tit.* ubi: *Certum autem est eum puberem esse qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare jam potest*. Docent verò *D. Thomas in* 4. *D.* 36. *q. un. a.* 5. & *Sanch. l.* 7. *D.* 104. *num.* 21. *cum Abb. Sylve. Soto, Ang. Cov. Tab. &c.* non sufficere ad valorem Matrimonii solam potentiam generandi, ut volunt *Host. Prætos. Henr. &c. ibid. num* 20 Sed insuper requiri discretionem ad intelligendum vim consensûs conjugalis, cùm enim tale vinculum sit perpetuum, perfectus exigitur consensus, ut infertur ex *c. fin. de Desponf. impub.* ubi hæc malitia prudentia nuncupatur. Plura autem assignant DD signa, ex quibus conjiciatur impubes posse generare, v.gr. si puer jam habuerit copulam, vel si jam fit aptus ad effusionem seminis, vel si puella jam habuit menstruum. Hæc tamen signa non admittuntur, nisi Sponsi sint proximi ad pubertatem, ut ex dicto *c. Continebatur*, vide *Sanch. ex num.* 30 In quanam autem ætate quis dicendus sit pubertati proximus, alii *apud Sanchez ex num.* 37. dicunt, si desint tres dies, alii sex menses, alii tres anni, *Palaus l. c.* si desit annus; *Sanchez* verò *num.* 40. & *Pontius num.* 5. dicunt id relinquendum prudentiæ Judicis, qui spectare debet qualitatem personæ, temperiem Regionis, &c. Ait autem *Tournely pag.* 215. quòd si certò constaret de Matrimonii consummatione, v. gr. si puella jam concepit, iniquum erit eos separare. Addit idem *Tournely l. c. v. Hæc, cum Navarr.* posse Papam dispensare cum Principibus, si aliquando expedit conjungi impuberes ob bonum pacis, ex *c. Ubi.* 2 *de Desponf. impub.* in quo interdicuntur impuberes a Matrimonio, *nisi fortè aliqua urgentissimâ necessitate interveniente, utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur.*

1066 Quæritur hic, an si, ætatê completâ pubertatis, puer non valeat coire nullum sit Matrimonium? Affirmant *Abbas, & Veracr. ap. Sanch. l.* 7. *D.* 104. *num.* 14. eo quòd in *c. Puberes. de Desponf. impub.* dicuntur ii esse puberes, qui possunt generare; ergo (inferunt) qui generare nequeunt, impuberes potiùs sunt dicendi, & inepti ad nuptias. Communiter verò negant *Palaus D.* 4. *p.* 14. §. 4. *num.* 5. *Escob. l.* 27. *num.* 541. & *Sanch. l. c. num.* 15. *cum Sylve. Host. Præpos Nav. Cov. Henr. &c.* Ratio, quia in jure tantùm habetur, ad Matrimonium requiri ætatem pubertatis; licèt autem dispositum sit in textu præfato & aliis valere Matrimonium inter impuberes, si potestatem habeant generandi, tamen nullo jure habetur Matrimonium esse nullum inter puberes, si potentiâ generandi careant; tunc enim impotentia potiùs judicanda est temporalis; Unde dicunt aliqui, his dandum esse biennium vel triennium ad experiendum; sed communiùs censent *Palaus n.* 6. *Pont. l.* 7. *c.* 65. *n.* 1. *Escob. n.* 543. *cum Henr. Sylve & Propos. & Sanch. nn.* 18. *cum Abb. Host. Ang. Tab. &c.* expectandum in viro usque ad annum 18 & in femina usque ad 14. quia tunc natura perfectô robore pollet. Neque hìc procedit regula triennii in *c. Laudabilem, de Fig. & malef.* illa enim procedit, quando impotentia provenit ex frigiditate, vel alio impedimento, non verò quando provenire potest ex imbecillitate ætatis.

Matrimonium autem senum, quantumcumque decrepitatorum, validum est, modò possint saltem arte medicinæ copulam habere; ita communiter *Sanch. l.* 7 *D.* 92. *num* 19. & 20. & *Salm. c.* 12. *num.* 126. *cum D Thoma, & aliis passim*. Secus dicendum (contra *Navarr. & alios*), si omninò sint impotentes, ut *Sanch. num.* 24. *cum Ang. Sylve. Lopez, Scoto, Rich. & Boss. c.* 7. *num* 190.

Dicitur XII. *Affinis*. Est autem affinitas, „ 1067 propinquitas personarum nata ex copula car- „ nali, „

nali,

„ nali, sive licita, sive illicita. Utraque, jure
„ saltem Ecclesiastico, dirimit matrimonium:
„ illa usque ad 4 gradum inclusivè, hæc verò
„ jure novo, usque ad secundum tantùm. Et qui-
„ dem, si antecedat matrimonium; nam si su-
„ perveniat, v. g. si Titius cognoscat uxoris
„ suæ cognatam in secundo gradu, non dirimit;
„ licèt is, qui peccavit, non possit petere de-
„ bitum, sed reddere. Porrò gradus, & lineæ
„ affinitatis accipiuntur, sicut in consanguinita-
„ te, ita ut qui est uxoris consanguineus in pri-
„ mo gradu, sive rectæ, sive transversæ lineæ,
„ is sit affinis marito in eodem gradu lineæ re-
„ ctæ. vel transversæ. Denique omnis affinitas
„ quæ oritur ex affinitate, sublata est per Con-
„ cil. Lateranense Vide *Laym* & *Bon. p* 12.

1068 „ 1. Is qui fornicatus est cum sorore sponsæ
„ suæ, cum neutra potest validè contrahere, ci-
„ tra dispensationem, imò nec cum earum con
„ sobrina, vel materte â

1069 „ Si quis post dispensationem rursus co-
„ gnoscit eandem sororem Sponsæ, non eget
„ novâ dispensatione; vide *num.* 1140.
„ 2. Potest quis ducere affinem fratris sui et-
„ iam in primo gradu, verbi gratiâ duo fratres
„ possunt ducere duas sorores, imò pater, &
„ filius possunt ducere matrem, & filiam *Laym.*
„ 3. Titius potest successivè ducere Titiam,
„ & Bertam, quæ fuerunt uxores Caji, & Sem
„ proni fratrum.
„ 4. Titius, qui duxerat sororem Caji, pot
„ est post mortem Caji, ejusque sororis, duce-
„ re Bertam uxorem Caji.

Hoc igitur impedimentum Affinitatis tantùm contrahitur, quando vir habet rem cum consanguinea uxoris, vel uxor cum consanguineo viri; unde minimè contrahitur, si a consanguineis viri habeatur copula cum consanguineis uxoris, vel e converso. Hîc autem notandum, quòd de jure antiquo hoc impedimentum extendebatur usque ad septimum gradum, ex *c. Nullum* & *c. Æqualiter.* 35. *q.* 3. Sed deinceps restrictum fuit ad quartum gradum in *c. Non debet. de Consanguin. & affin.* tam ex copula licita, quàm illicita. Item ex Tridentino *Sess.* 24 *c.* 4. restricta est affinitas ex copula illicita solùm ad secundum gradum.

1070 Sic de impedimentò affinitatis contracto ante Matrimonium. Post verò Matrimonium, si Conjux rem habet cum consanguinea, vel consanguineo alterius Conjugis, tunc contrahit impedimentum ad petendum, ut communiter dicunt DD. modò incestus sit cum consanguineis Conjugis in primo, vel secundo gradu, ut habetur ex *c. Si quis* 1. *de Eo qui cognov &c.* ubi: *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere; nec filiam unquam habere potest uxorem.* Hîc igitur præscribitur impedimentum ob incestum in primo gradu affinitatis. Quòd autem extendatur tantùm ad secundum gradum, habetur ex Declar. Grægorii XIII *ap. Bossium l.* 2 *c* 5 *n.* 24. ubi dictum fuit: *SS. D N Gregorius XIII. ex sententia Congregationis dixit per hoc Decretum* (idest Tridentini) *ablatum censeri impedimentum quoque supervenientem affinitatis post contractum Matrimonium. Concilium sustulit tertium & quartum gradum, ergo in omnibus.*

1071 Quæritur I. An uxor cognita a consanguineo viri, metu gravi coacta, privetur jure petendi. *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Pontius l.* 10. *c.* 17. *num.* 6. *& Sanch l.* 9. *D.* 31. *num.* 4. *cum Sylve. Ricch. Led. Graff. &c.* Ratio, quia id clarè videtur inferri ex *c. Sacris.* 5. *de his quæ vi &c.* ubi cùm dubium verterit, an communicans propter metum cum excommunicato excommunicationem incurrerit, Innocentius III. dixit: *Licèt metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorsus excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.* Nec valet interpretatio aliquorum, id intelligi de metu levi; nam Pontifex apertè intelligit etiam de gravi, cùm dicat, *pro nullo metu, &c. Secunda* verò sententia communior & probabilior negat, & hanc tenent *Bonac. D.* 4. *p.* 2. *nu.* 5. *cum Nav & Reb Elbel de Matr. pag* 226. *num.* 232. *cum Tamb. & Illsune,* & probabilem putant *Laym. l.* 5 *tr.* 10. *p.* 3. *c.* 1. *num.* 14. *Pal. D.* 3 *p.* 4. § 6. *num.* 3. *Salm c.* 15. *num.* 28. *cum Gabr. & Ant. a Spir S. ac Sotus, & Villal ap Boss to.* 2. *c.* 5. *num.* 152. Ratio, quia, sicut metus excusat a lege Ecclesiastica, sic etiam a pœna ab ipsa imposita. Nec obstat textus supra oppositus, quia (ut explicant AA. præfati *cum Soto, Barb & Vill. ap. Boss. l. c.*) textus ille intelligitur loqui de metu incusso in contemtum excommunicationis; nam extra contemtum metus gravis certè excusat a lege Ecclesiastica, & etiam ab excommunicatione, casu quo res, quæ metu agitur, ex solo jure Ecclesiastico est prohibita, ut certum est apud omnes; vide dicenda *de Censur l* 7. *n.* 46.

1072 Quæritur II An ignorantia excuset ab incurrendo hoc impedimento petendi? Hic distinguenda est triplex ignorantia, juris, facti, &

& pœnæ. Primò igitur, si adsit ignorantia *juris*, nempe si vir accedit ad consanguineam uxoris, nesciens adesse legem humanam id prohibentem, *Corduba*, & *Manuel ap. Sanch l. 9. D. 32. nu. 46.* dicunt incurrere impedimentum; & idem sentire debent *Sotus*, *Turrecr. Abb. Led. &c. apud eundem Sanch num.* 16. qui censent omnes pœnas Ecclesiasticas, exceptâ excommunicatione, incurri etiam ab ignorante legem positivam, modò ipse sciat id esse vetitum de jure naturali. Ratio (ut ajunt), tum quia obligatio ad pœnam non oritur ex scientia delinquentis, sed a voluntate Legislatoris; tum quia excusat quidem a pœna ignorantia facti, non verò ignorantia juris, ut habetur in *Reg.* 13. *de Reg. jur. in* 6. Probabiliùs verò & communiùs docent non incurrere impeditum *Navarr. c. 16. num. 34. Suar. 3. p. D. 77. a.* 8 *Sanch l. c. num.* 49 *Wigandt tr. 16. num.* 100. *v. Nota*, *Boss. to. 2. c. 5. num* 157. *cum Pont. Aversf. & Vill. Salm c. 15. n. 30. cum Perez, Dic. & Gabr. ac Bon. q 4. p. 2. n. 6. cum Sà, Led. Henr. & Reg.* Ratio 2 quia, cùm pœna sit imposita a lege humana, qui cum ignoratia contra illam operatur, sicut excusatur ab ejus transgressione, ita etiam excusatur a pœna; & sic respondetur primæ rationi sententiæ oppositæ. Respondetur autem ad secundam, quòd regula illa currit tantùm pro foro externo, non verò pro interno.

1073 Secundò, si adsit ignorantia *facti*, nempe si vir sciat legem Ecclesiæ prohibentem petitionem debiti, sed nesciat illam ad quam accedit esse consanguineam suæ uxoris, tunc commune est non incurrere impedimentum, ut docet *Sanch. l. 9. D 32. nu.* 47. (contra *Ovant.*) *Bonac. q. 4. p. 2. num. 6. Pal. D. 3. p. 4. §. 6. nu. 3. Pont l* 10. *c.* 10. *§. 6. num. 9. Boss. to.* 2. *c. 5. num.* 154. *Wigandt tr. 16. num.* 100. *& Salm. c. 15. nu.* 30. & alii passim. Ratio, quia, cùm privatio juris petendi sit pœna incestûs, ubi deest incestûs culpa, cessat etiam pœna. Et hoc dicendum, etiamsi ignorantia fuerit crassa, ut docent etiam communiter *Sanch. num. 36. &* 47 *Nav. c. 27. num. 12. Pont. l.* 10. *c. 6. num.* 10. *& Boss. l. c. nu.* 160. *cum Pal. Bon. Con Hurt. &c.* (contra *Toletum*, & quendam alium Auctorem) Et ratio patet ex textu citato, *Si quis.* 1. *de Eo, &c.* ubi imponitur hoc impedimentum tantùm *scienter* peccanti, juxta verba relata *n.* 1070. Excipiunt tamen *Sanch. n.* 39 *& Boss. n.* 162. *cum Suar. Bonac. Reg Diana, &c.* (contra *Hurt. Vasqu. Sylve. &c.*) nisi ignorantia sit adeo crassa, ut videatur ingens temeritas ignorare; talis enim ignorantia crassissima æquiparatur dolo, ex *l. 3. §. Generaliter. ff. de Dolo, &c.*

An autem excuset ignorantia affectata? Vide dicenda *de Censur. l. 7. num.* 48.

1074 Tertiò, si adsit ignorantia *pœnæ*, nempe si quis habeat scientiam legis & facti, sed nesciat pœnam non petendi, dubitatur an hæc ignorantia excuset? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Sanch. l. 9. D. 32. num. 50. Salm. c. 15. nu.* 30. *& Croix l. 6. p. 3. num. 376. cum Pontio, & Aversa*. Ratio, quia pœna hæc magis habet rationem impedimenti, sive inhabilitatis, quàm pœnæ. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, & hanc tenent *Bonac. q. 4. p. 2. num. 6. Resp. 2. Wigandt tr. 16. num.* 100. *v. Nota*, *Pal. tr. 1. D. 2. p. 17. num. 8. Boss. to. 2. c. 5. num.* 179. *Tamb. Dec. l. 7. c. 4. §. 2. nu. 3. Elbel de Ma. pag. 426. num. 233. Spor. eod. tit. num. 84. cum Portell. ac Diana p. 3. tr. 5. R. 12. cum Con & Durand. &* probabilem putant *Sanch l c n. 21. & 50. & Laym. ap. Croix l c.* Ratio horum AA. quia censent hanc non esse meram inhabilitatem; sed veram pœnam in vindictam incestûs; idque probant ex eo quòd si hæc non esset pœna, affinitas illa contraheretur, etiamsi incestus eveniret sine peccato, vel etiamsi haberetur copula per vim & metum, sed hoc ipsi Adversarii negant. Nec obstat dicere, nullam pœnam incurri sine sententia saltem declaratoria, sed nemo dicit ad hoc impedimentum incurrendum requiri sententiam, ergo non est pœna. Sed respondetur, quòd sententia tunc requitur, quando crimen facilè potest probari, non verò quando est difficillimæ probationis, ita ut, si requireretur sententia, pœna redderetur ferè inutilis, ut docent *Suar. & Vill. il. ap. Boss. num.* 26. & ita accideret in nostro casu, ubi ut plurimum incestus occultus est, nec potest probari. Et cùm probabilissimum sit ab ignorantibus non incurri pœnas a lege Ecclesiastica impositas, quando sunt extraordinariæ, scil. quæ per se ne in confuso quidem prævideri possunt, ut docent *Navarr. c. 27. n.* 274. *& c. 23. num.* 47. *cum Cajet. Sylve. & Ang. S. Antonin. 3. p. tit. 24. c. 33 circa fin.* item *Host. Con. Sayr. Duard. Philiarch. Man. &c. ap. Boss l. c. num.* 173. Hinc satis pariter probabile est non incurri ab ignorantibus hanc pœnam, quæ certè videtur extraordinaria, cùm per se prævideri nequeat

1075 Quæritur III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata? Certum est requiri seminatio-

nationem viri; an autem requiratur etiam seminatio feminæ? Negant *Pontius l.9 c.20 n. 1. Pal. D.4. p.8. num.3. Croix l.6. p.3. num 696. Sanch. l.7. c.64. num. 21. cum Arm. Tab. Henr. Gabr. &c. ac Bonac. q.3. p.13. nu. 12. cum Palud. Sylve. & Soto*. Ratio, quia ad generationem non est necessarium semen femineum, juxta plurimorum sententiam relatam *num. 918 v. Si autem Secunda* verò sententia etiam probabilis affirmat, & hanc tenent *S. Bonavent Innoc. Archid. Lopez, Graff. Cenedo, &c. ap. Sanch nu. 20.* & probabilem vocant ipsi *Sanch ibid. & Palaus d. num.3* ac *Roncaglia de Matr. q.4 c.3. q.9. Elbel pag. 425 num. 227. cum Hurt & Manstr. ac Salm. c. 4. num. 5. cum Sylve. Trull & Durand.* item *Aversa, Diana, & Krimer ap. Croix d. nu. 696.* Ratio, tum quia, juxta aliorum plurium sententiam (vide dicta *num. 918.*), etiam semen feminæ requiritur ad generationem; tum quia (& hæc ratio fortiùs urget) non contrahitur affinitas, nisi coëuntes fiant una caro: at non fiunt una caro, nisi femina commisceantur. Et hæc sententia valde firmatur ex auctoritate *D. Thomæ*, cujus verba retulimus *num. 1036. v. Hic autem*, ubi expressè docet exigi seminationem tam maris quàm feminæ, ut affinitas contrahatur. Hic tamen benè advertunt *Sanch l.8. D.6. num 18. Croix d. num 696. & Elbel pag. 427. num. 236.* quòd in dubio præsumendum est pro copula perfecta, quia ex communiter contingentibus hæc prudenter adfuisse præsumitur: Quapropter si vir coierit, & dubitat an feminaverit, vel an intra vas, copula præsumitur perfecta. Et sic etiam dicunt *Aversa, Diana, Krimer, & Gobat. ap. Croix*, semper præsumi feminationem etiam mulieris, quando ipsa in coitu magnam senserit voluptatem, esto feminationem non adverterit. Imò meritò dicit *Elbel l.c. cum Sanch. Cleric.* & aliis, quòd in foro externo, ubi constat de coitu, semper pronunciandum pro impedimento affinitatis contracto; & sic etiam judicandum in foro interno, quod præsumtioni fori externi conformari debet, semper ac non constat hanc esse falsam.

1076 Quæritur IV. Quis possit dispensare in hoc impedimento? Alii dicunt solum Pontificem, cùm ab ipso fuerit hæc pœna imposita; ita *Covarr. Graff. & Matiens. ap. Sanch. l.8. c.12. n. 10.* Alii dicunt posse dispensare etiam Episcopum, sed tantùm in casu necessitatis, ut *Sylvest. Lopez, & Margarita ap. eund. Sanch. num. 11.* Alii verò communissimè docent semper & absolutè posse Episcopum dispensare; ita *Laym. l.5. tr.10. p.3. c.1. num.15. Pal. D.3. p.4. §.6. num.5. Merbes. to.2. pag. 495. v. Quod. autem. cum Pontio, Wigandt tr.16. num. 100. R. 3. Tamb. Dec. l.7. c.4. § 2. num.3. Elbel pag 426. num. 234. cum Anacl. Boss. c.5. nu. 14. cum Henr. & Vill. & Sanch. d. D. 12. num. 13. cum Palud. Soto, Arm Sà, Vega, Man. &c.* Ratio, quia, datò quòd Episcopus id non posset ex dispositione juris, benè tamen id potest ratione consuetudinis. Hanc autem facultatem dispensandi bene potest alteri delegare, non solùm in particulari, sed etiam in generali; vide dicenda *Dub.* IV. *num.* 1125. *Qu.* IV.

Insuper possunt etiam in hoc impedimento dispensare omnes Confessarii Regulares Mendicantium a Provinciali ad hoc munus deputati, ex pluribus privilegiis, nempe Martini V. cum Declar. Iulii II. ut ferunt *Sanch. l. 8. D.16. num 8. Sporer num. 483. Elbel p.382. n. 71. Pont. l.8. c.13. in fine, & Salm. c.14. num. 14. cum Gutt. Aversa, & Candido* (contra *Concina pag. 345. num.* 10. ubi ait omnia hæc Privilegia esse prorsus commentitia, cùm ipse in Bullario ea non invenerit), item ex Privilegio S. Pii V. vivæ vocis oraculo, ut ferunt *Wigandt, & Boss. ll. cc. cu Laym. Reb. &c.* Idem privilegium concessum Societati Jesu affert *Palaus l.c.*

An autem Mendicantes, ut vi suorum Privilegiorum possint dispensare in prædicto impedimento, debeant habere licentiam specialem a suo Generali, vel Provinciali? Alii dicunt nullam requiri licentiam, quia in Privilegiis concessis Benedictinis, & Minoribus absolutè conceditur prædicta facultas. Alii affirmant, ut *Sanch. l.8. D.16. num.3. Pal. D.4. p. ult. §.1. num.* 18. item *Villal. Rodr. Aversa, &c. ap. Salm. l.c.* quia (ut hi ajunt) in Privilegiis omninò requiritur deputatio a Provinciali. Alii demum, ut *Salm. num. 16. cum Leandro, & Jo. Dela Crux*, dicunt requiri quidem licentiam Superioris, sed satis esse quòd habeatur a Prælato Monasterii, quia Privilegium concessum Benedictinis Vallisoletanis fuit concessum a Martino V. & Julio II. Priori Monasterii.

Nota hìc ultimò, quòd contrahentes scienter cum impedimento consanguinitatis vel affinitatis incurrunt excommunicationem ipso facto, ut habetur in *Clement. un. de Consanguin.* ubi præcipitur etiam Ordinariis, ut istos curent vitari, donec satisfecerint. Et idem ibi statui- 1077

ſtatuitur de Religioſis, Monialibus, & Clericis in Sacris conſtitutis Matrimonium contrahentibus (qui inſuper denunciandi ſunt ex Edicto Inquiſ. General. *ap. Poteſtà pag. 329*), ac de laicis nubentibus cum Monialibus. Cùm autem hæc pœna ſit odioſa, rectè dicit *Croix l. 6. p. 3. num. 807. cum Pontio, Sporer, & Averſa*, eam non extendi ad alia impedimenta.

1078 „ Dicitur XIII. *Si clandeſtinus*: quia *Trid.* „ irritat matrimonia eorum, qui contrahunt „ aliter, quàm coram Parocho, vel alio Sa„ cerdote de ipſius, vel Ordinarii licentia, „ & duobus ad minimum teſtibus: vultque „ graviter puniri eos, qui contra, hoc con„ traxerint, vel etiam interfuerint. *Unde re*„ *ſolves*.

1079 Ad rem meliùs intelligendam notandum eſt, duplici modò Matrimonium eſſe clandeſtinum, vel quando malitiosè contrahitur ſine denunciationibus, & tunc eſt tantùm illicitum; Vel quando contrahitur non coram Parocho & teſtibus, & tunc diſtinguendum eſt: Nam quoad Infideles, aut Fideles qui degunt in locis Infidelium, vel ubi Tridentinum non eſt receptum, tale Matrimonium eſt quidem validum, cùm lex ſaltem per decem annos non recepta non obligat, ut dicunt *Sanch. l. 3. D. 18. num. 1. Pont. l. 5. c. 7. nu. 4. Bon. q. 2. p. 7. num. 1. & Salm. c. 8 nu. 11. cum Perez, Dic. Averſa, Led. & Rodr.* Quoad Fideles autem qui ſunt in loco ubi receptum eſt Tridentinum, Matrimonium eſſet nullum, etiam in caſu neceſſitatis; ita communiter *Sanch. l. 3. D. 17. num. 4. Pont. l. 5. c. 6. nu. 2. Pal. p. 13. §. 8. num. 9. & Salm. c. 8. nu 13 cum Laym. Con. Cornejo, Henr. &c.* communiter, contra *Sotum* & alios paucos, qui cenſent poſſe aliquando dari caſum (etſi rarum) in quo ſine Parocho valeret Matrimonium; Sed hos rectè dicunt *Salmant. l. c.* non eſſe audiendos, quia neceſſitas non poteſt reddere habiles eos quos Tridentinum *omninò inhabiles* declaravit, ut habetur *Seſſ. 24. c. 1.* Et hoc currit, etiamſi Matrimonium eſſet contractum cum ignorantia invincibili; *Salm. ibid.* cum communi Dicunt tamen *Laym. c. 4. num. 7. Con. D. 27. du. 1. num. 11. Croix l. 6. p. 3. num. 778 cum Bellarm.* & communi (contra *Leſſium*); item *Vega, Tanner, Dic. & Veracr. apud eoſd. Salm. nu. 17.* quòd ſi non poſſit in aliquo Oppido haberi Paſtor, aut alius gerens ejus vices, tunc validum eſt Matrimonium initum cum teſtibus ſine Parocho; Et probabile id putant *Salm. ibid.* propter quandam Declar. Clementis VIII. *ap. Conink.* quia tunc vel non adeſt ibi Parochia, vel ibi non durat promulgatio Tridentini, quamvis facta fuerit; deſtructâ enim Parochiâ, cenſetur deſtructa promulgatio quoad ejus valorem. Pariter Matrimonium celebratum ſine Parocho in locis Infidelium a Fidelibus captivis, vel mercatoribus ibi degentibus per modum hoſpitii validum eſt, & licitum; *Salm. c. 8. num. 22.* cum *Sanch. Bon.* &c.

1080 Peregrini autem, ſi contrahant in loco ubi Tridentinum eſt receptum, Matrimonium ſine Parocho & teſtibus eſt nullum; quia etiam Peregrini obligantur legibus locorum quoad contractus; ita communiter *Sanch. l. 3. D. 18. num. 26. Pontio l. 5 c. 9. num 1. Bon. q. 2. p. 7. num. 5. Salm. c. 8. nu. 18. cum Pal. Con. Dic. Reg. Perez, &c. ex c. fin. de Foro compet.* ubi dicitur, in contractibus ſervandas eſſe leges, & conſuetudines locorum. Si quis verò se transferret ad locum, vel illac tranſiret, ubi Tridentinum non eſt receptum, & ibi contraheret ſine Parocho & teſtibus, nullum eſt Matrimonium; ſecus autem ſi in illum locum verè transferret domicilium, quamvis cum animo ibi contrahendi ſine Parocho & teſtibus; ita declaratum fuit a S. C. die 14. Auguſti 1627. Et hæc Declaratio (quidquid dicant *Sanch.* & alii *ap. Salm. num. 20.*) omninò tenenda eſt cum *Salm num. 21. & Croix l. 6. p. 3. num. 712.* & aliis, cùm ipſa fuerit approbata ab Urbano VIII. pro tota Eccleſia, dum ibi dictum fuit: *Per quoſcunque Judices ſic definiri debere*.

1081 „ 1. Per Parochum intelligitur is, qui ha„ bet ordinariam juriſdictionem in contrahen„ tes, utpote qui domicilium, & habitatio„ nem habeant in ejus Parochia; * (*Nomine* „ Parochi *commune eſt intelligi Parochum domi*„ *cilii, non autem originis; ita Sanch l. 3. D.* „ *23. num. 7 Pont. l 5. c. 13 §. 1. num. 2. Salm. c.* „ *8. nu. 25 & Bened. XIV. Notif. 33. num. 6. cum* „ *Barb. Perez, &c. ex Decl. S. C. 18. Nov. 1707.*) * „ item Epiſcopus, vel ejus Vicarius in ſua „ diœceſi, * (*Ut Sanch. l. 3. D. 29. num. 18.* „ *Pont. l. 5. c. 11. num. 1. Pal. D. 2. p. 12. §. 11. n.* „ *3. & Salm. c. 8. num. 55. cum aliis (contra aliquos)* „ *ex c. Romana. de Appell in 6. & c. 2. de Conſue*„ *tud. in 6. idemque dicitur de Vicario Capi*„ *tuli Sede vacante, & de Abbatibus qui habent* „ *juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ergæ ſuos* „ *ſubditos.*) * uti & Papa: item Capitulum „ Sede vacante, Cardinales in Eccleſiis ſui ti„ tuli, „

tuli, Legati in ſua provincia. Sufficit etiam excommunicatus, aut non Sacerdos. * (*Infra annum, in quo debet ſumere Sacerdotium, ex c. Cum ex eo. de Elect. in 6. Is igitur non ſolùm validè, ſed etiam licitè aſſiſteret, ut Sanch. l. 3. c. 20. num. 4. Pont. l. 5. c. 17. num. 4. Pal. p. 13. §. 10. num. 4. & Salm. c. 8. num. 40. & 45. cum Averſa, Gabr. & Leand. contra paucos; atque cum Decreto S. C. ap. Pitton. num. 106. de Matr. die 12. Martii 1693. Et hoc, etiam tranſactô annô, ex alio Decreto S. C. 12. Mart. 1583. ap. Boſſ. to. 1. c. 4. nu. 99. Parochus autem qui poteſt aſſiſtere, poteſt etiam dare licentiam aſſiſtendi alteri Sacerdoti, ut habetur in Tridentino Seſſ. 24. c. 1. ubi:* Præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarii licentia. *Item hìc notandum, quòd Parochus poteſt aſſiſtere nuptiis ſui Parochiani, etiam extra Parochiam, & adhuc contradicente Parocho illius loci, ut ſcribit Fagnan. l. 4. in c. Quod nobis de Clandeſt. Deſponſ. num. 36. & 40. ex pluribus Decretis S. C*)* Nec requiritur, ut a parte rei verè ſit Parochus, ſed ſufficit, ſi habeat titulum ſaltem coloratum, ita ut communi errore habeatur Parochus, nec ſit intruſus abſque ullo titulo; V. *Bon. q. 2. p. 8.* * (*An autem ſufficiat error communis ſine titulo? Vide dicta hoc l. 6. num. 572. v. Majus dubium.*)*

1082 Parochus igitur excommunicatus, etiamſi ſit vitandus, irregularis, & ſuſpenſus, validè aſſiſtit in Matrimonio, quia ibi nullam exercet juriſdictionem, ſed tantùm aſſiſtit ut teſtis qualificatus, qui de Matrimonio teſtificari poſſit; ita communiter *Sanch. l. 3. D. 21. n. 4. Pont. l. 5. c. 17. num. 6. Barb. All. 32. num. 90. Boſſ. c. 4. num. 85. Bon. pag. 8. num. 22. & Salm. n. 46. cum Pal. Con. Led. Averſa, & Henr.* (contra paucos) Et idem ait *Fagnan. l. 5. in c. Quod a prædeceſſore. de Schiſmat. num. 81. cum Decreto. S. C.*

1083 Sed dubitatur 1. an Parochus excommunicatus vitandus peccet graviter aſſiſtendo? Affirmant *Conink. D. 27. du. 2. num. 24. Pont. l. 5. c. 17. num. 11 cum Covarr. Suar. to. 5. D. 11. Se. 2. num. 24 ac Vaſq. Reb. & Bonac. ap. Boſſ. c. 4 n. 90* modò non adſit neceſſitas, quia alioqui communicaret cum aliis in re ſacra & gravi. Negant verò *Sanch. l. 3. D. 21. num. 8. Boſſ. l. c. ac Hurt. Diana, Villal. Leand. &c. ap. Salm. c. 8. num. 48.* (quorum aliqui tenent nec etiam leviter peccare) Ratio, quia communicaret cum ſuis Parochianis in re neceſſaria ad eorum utilitatem, quam eis ex officio præſtare tenetur. Sed hoc non obſtante, magis mihi arridet prima ſententia, juxta dicta *de Sacram. in gen. n. 88.* ubi ſcripſimus Parochianis non licere petere aſſiſtentiam in Matrimonio Parochi excommunicati, niſi urgeat graviſſima cauſa, & alius non adſit qui poſſit ſupplere. Omnes autem conveniunt, quòd ſi talis Parochus a ſuo Epiſcopo juſtè fuerit interdictus ab aſſiſtendo, tunc validè aſſiſteret, ſed a culpa gravi non excuſaretur, quia violaret præceptum Superioris in re gravi; *Sanch. num. 11. Salm. nu. 11. Salm. num 49. cum Pont. Con. Pal. Bon. &c.*

1084 Dubitatur 2. an Parochus excommunicatus aut irregularis poſſit alteri Sacerdoti dare licentiam aſſiſtendi? Affirmant *Sanch. l. 3. D. 21. num. 8. Pal. p. 13. §. 10. num. 8 Barb. All. 32. nu. 110 Pont. l. 5. c. 17. num. 14. Bonac. p 8. num. 22. cum Cajet. & Led. ac Salm. c. 8. n. 51. cum Trull. Henr. &c.* quia conceſſio licentiæ illius non eſt actus juriſdictionis, ſed poteſtatis. Negant verò *Laym. c. 4 nu. 5. & Con. Dic. Suar. &c. ap. Salm. l. c.* quia, licèt aſſiſtere non ſit actus juriſdictionis, talis tamen eſt dare licentiam. Sed ſapienter reſpondet *Sanchez*, hujuſmodi facultatem concedendi licentiam non ſpectare ad Parochum quâ Parochum, ſed quâ legitimum teſtem Matrimonii deſtinatum a Tridentino cum poteſtate alium ſuſtituendi; unde prima ſententia probabilior videtur.

2. Parochus, vel quivis habens juriſdictionem ordinariam poteſt alium ſibi ſubſtituere, non tamen niſi Sacerdotem.

1085 3. Cùm ad teſtes requiſitos non addatur debere eſſe omni exceptione majores, ſufficiunt etiam infames, feminæ, pueri habentes uſum ſufficientem rationis, parentes, domeſtici, ac ſervi. * (*Etiam infideles, quamvis caſu tranſeant, aut vi detineantur; ut Sanch. l. 3. D. 45. num. 5. Pal. p. 13. §. 13. nu. 3. Barb. All. 32. nu. 138. Laym. c. 4. num 6. Bon. p. 8 num. 43. & Salm. c. 8. num. 59. cum Con. Dic. &c.*)*

1086 4. Si duo ſint Parochi ejuſdem Parochiæ, poteſt utervis aſſumi. * (*Etiam invito altero; Salm. c. 8. num. 32. cum Pont. Con. Henr. etc.*)* Similiter qui habet duo domicilia, quæ æqualiter inhabitat; vel domum, quæ partim pertinet ad unam Parochiam, partim ad alteram, poteſt alterutrum acceſſere: quia uterque eſt proprius Parochus. *Laym. Bon. l. c. & Sanch. comm.*

Si Sponſi habent duo domicilia in duabus

Parochiis, dicunt *S. Antonin. Palud. Ang. Gabr. &c. ap. Sanch. l. 3 D. 24 num 4.* Matrimonium esse contrahendum in illa Parochia, ubi tunc temporis habitant. Sed communissimè, & valde probabiliter dicunt *Sanch l c. num. 5 Roncaglia q 2. R 1. cum comm. Boss to. 1. c 4. num 4. Bon p 8 num. 8. cum. Gutt. & Reb. Pont. c 13. §. 1. num 1 Barb. All. 32. nu 69. cum Con & Salm. c. 8. num. 32. cum Perez, Trull Dic & Henr* Matrimonium posse contrahi in alterutra Parochia, modò in utraque Sponsi æqualem habuerint habitationem, quia tunc in alterutra possunt recipere Sacramenta. Idque confirmatur ex *c. 2. de Sepult. in 6.* ubi dicitur: *Cùm ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligitur sepultura, domiciliorum Ecclesiæ habebunt inter se dividere Canonicam portionem* Ergo non habenda est ratio actualis, sed tantùm æqualis habitationis. Hæc autem æqualitas moraliter accipienda est, ut dicunt *Lugo Resp mor. l. 1. dub. 37. num. 3. Barb num 70. Boss. num 5. Roncaglia l. c. Salm nu. 32. & Sanch num 3. cum S. Antonin. & Palud.* Idque procedere dicit *Bossius l. c cum Sanch Pont & Gutt.* non solùm si quis habitet Hyemem in Civitate, Æstatem ruri, sed etiam si indifferenter, modò habitet in uno, modò in alio loco. Notandum autem id quod habetur in Decreto S. C. apud Benedictum XIV. *Notif. 33. num. 7.* ubi dicitur: *Parochum Ruralem non esse proprium, quando rus itur causâ recreationis, vel pro rusticanis negotiis, ideoque Matrimonium validè coram hujusmodi Parochô celebrari non posse.* Hoc tamen intelligi rectè dicunt *Bon p. 8. n 6. Barb. All. 32. num. 66. Boss. c 4 nu. 17. & Salm. c. 8 nu. 26. cum Sanch Pal. Dic Trull. & Aversa*, si Sponsus aliquoties, sive per breve tempus (ut ait *Barbosa cum Lugo*) ruri degit. Hinc Benedict *l c. Salm. num. 17. Barb. ibid. & Boss. n. 17. cum Henr Garc. Seraph. &c.* ex Declar. S. C. rejiciunt *Pontium*, qui *l. 5 c. 13. §. 1. num. 4.* censet posse contrahi Matrimonium etiam coram Parocho, in cujus Parochia quis brevi commoratur.

1087 „ Etsi ex præcepto adhibendus sit Parochus contrahentis illius, in cujus Parochia matrimonium celebratur: sufficit tamen ad valorem, si alterutrius Pastor assistat, ut declaravit Congregatio Cardinalium, apud *Rebel & Bonac. q 1. 8.* *(*Ita communiter Sanch. l. 3 D. 23 num. 4 Pal. p. 13. §. 9 num. 1. Pont. l. 5. c. 16. num. 2. Bon. q. 2. p. 8. nu. 7. & Salm. c. 8. num. 4. cum Con. Perez, &c.* item *Bened. XIV. Notif 33. num. 5. ex Decl. S. C. an 1573. Et aliam similem affert Fagnan. l. 4 in c. Quod nobis. de Clandest despr. editam die 15. Dec. 1574. ubi approbante Papâ fuit decisum valere Matrimonium in Parochia mulieris coram Parocho viri, & e converso.*)* etiam extra suam parochiam, vel diœcesim; quia hic actus non est jurisdictionis contentiosæ. *(*Et in hoc neque Parochus peccaret, ut dicunt Sanch l. 3. D. 19. num. 17 Salm. c. 8 nu. 34 cum Pal Con. & Dic. ac Boss. c. 4 num 32. cum Barb. Gutt. Vill l. &c (contra Pont Nav. &c.) actus enim assistenti probabiliùs neque est actus jurisdictionis, sed potiùs potestatis assistendi ut testis, ubi diximus num. 1083. Dub. 2. Ceterùm ait Bossius num. 20. in fin. quòd convenientius est, quòd assistat Parochus Sponsi, in cujus Parochia fiunt Nuptiæ. Rectè autem dicunt Sanch num 19 et Boss. num. 33. ex Decretis S. C. allatis ab eod. Boss nu 19. peccare graviter Parochum, si in alterius Parochia Sponsos a se conjunctos sollemniter benediceret*)* Non tamen licebit tunc nuptiis benedicere, sine alterius licentia. *Sanch. l. 3. Disp. 19*

1088 „ 6. Is, qui substituitur, debet habere expressam, vel saltem tacitam licentiam ex ratihabitione de præsenti, quia non sufficit ratihabitio de futuro, quâ quis putet alterum postea ratum habiturum. *Sanch. d. 25. Regin Conin.* apud *Bon. l. c. num. 11.* *(*Ita etiam Sanch D. 35. n. 20. Pont. l. 1. c. 11. n. 5. & Salm. num 56. cum Con. Et hoc etiamsi licentia sit metu vel dolô extorta. Salm. ibid. cum Con. & Sanch. Sufficit autem licentia oretenus data; Barbosa All. 32. num. 128 cum Nav Henr &c.*)* licèt ipse *Bonac.* neget tacitam sufficere.

1089 „ 7. Vagabundi possunt contrahere coram quolibet Parocho (idque, ut *Lay. c 4. nu. 4.* docet ex *Sanch.* etsi alteruter tantùm sit vagus). Hic autem tenetur de illorum conditione diligenter inquirere, ut monet *Trid.* an scilicet alibi sint conjuncti, &c. & deinde petere licentiam ab Episcopo assistendi: sine qua, licèt validè assistat, graviter tamen peccat. Ita *Laym. t. 4 l. 3. Sanch. disp. 19 & d. 35. num. 24.*

Commune est, quòd Vagi possunt contrahere coram quovis Parocho; ita *Sanch. l. 3. D. 25. num. 11. Pont. l. 5 c. 14. num 5 Bon q. 2. p. 8. num. 6. Pal. D. 2. p. 13. §. 9. num. 11. & Salm. c. 8. num. 37.*

num. 37. *cum Con. Henr. Trull. Led. &c.* Et hoc etiamsi alteruter Sponsorum tantùm sit vagus, ut *Palaus & Salm.* cum aliis; idque *Barbosa in Trid. num.* 3. & 4. refert decisum a S. C. Parochus verò, antequam Vagos conjungat, tenetur de eorum conditione diligenter inquirere (ut præscribit Tridentinum *Sess.* 24. *c.* 7.), an alibi sint conjuncti: Ac deinde petere licentiam ab Episcopo assistendi, sine qua licèt validè assistat, graviter tamen peccat assistendo, ut docent *Sanch. num.* 17. *Pont. nu.* 8. *Salm. n.* 38. *cum Led. & Henr. ac Barb in Trident. l. c. cum Fill. Moif. Honob. &c.* Imò in Instructione S. Inquisitionis Gener. edita 21. Augusti 1670. coram Clemente X. pro Curiis tam Romana quàm ceterorum Ordinariorum (quam refert in extensum *Genetius to.* 5. *pag.* 326. & *Pitton. de Matr. num.* 1737.) sic præscriptum fuit: *Si contrahentes sint vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant esse liberos per fides Ordinariorum suorum, servatâ formâ Trid. in c. Multient.* 7. *Sess.* 24. *Fides aliaque documenta non admittantur, nisi munita Sigillô & legalitate Episcopi Ordinarii, & recognita saltem per testes qui habeant notam manum & Sigillum. Et attentè consideretur, quòd fides, & testimonia benè identificent personas de quibus agitur*. Notant verò *Salm. d. num.* 38. nomine *Vagorum* hìc non comprehendi Vagos illos qui in eodem loco vagi sunt; quia isti, licèt certam non habeant Parochiam, tamen in illo loco jam cogniti sunt, unde præmissis Denunciationibus benè possunt a quolibet Parocho conjungi. Circa Alienigenas autem, habetur in eadem Instructione S. Inquisitionis ut supra (*num.* 1739. *ap. Pitton*), quòd Parochus non potest pro eis Publicationes facere, *nisi certioratô Ordinariô, a quo, vel ejus Vicariô, prius receperit fidem authenticam status liberi*. Rectè verò excipiunt *Sanch. num* 8. & *Salm. l. c. cum Pont. & Con.* si contrahentes discesserint ab eo loco in ætate, in qua erant incapaces ibi contrahendi.

1090 Insuper circa Milites hìc notandum ex Decr. S. C. 11. Nov. 1677. *ap. Pitton. de Matr. num.* 2117. quòd Capellani Exercitûs habent facultatem assistendi eorum Matrimoniis, dum hi reperiuntur in actuali expeditione; hanc tamen facultatem non habent privativè respectu ad Parochos contrahentium, neque dum Milites in hybernis, vel æstivis commorantur, neque dum sunt in Præsidiis. Horum autem Matrimonia debent contrahi eôdem modô, prout dictum est de Vagis, ut habetur in cit. Instructione Congr Inquisitionis ut supra *ap. Pitton. num.* 2308. Ubi tamen additur, quòd tempore necessitatis, vel in articulo mortis non sunt servandæ eædem probationes; sed si convaluerint, debent fieri, antequam Matrimonium consumment. Vide alia circa Matrimonia Militum *ap. eund. Pitton. num.* 2356.

1091 „8. Peregrini, qui ex causa exiguo tempore domu absunt, non possunt contrahere peregrè coram Parocho loci: quia non est illorum verus. Aliud est de iis, qui alicubi habitationem figunt pro majore parte anni, aut eò venerunt animô manendi, saltem majore anni parte, licèt postea contingat casu subito recedere, v. gr. famuli, ancillæ, studiosi. *Bon. q.* 11. *p.* 8. *num.* 2. *Sanch. l.* 5. *d.* 23. Ratio est, quia contrahunt ibi domicilium Parochiale: & pastor illius loci est proprius illorum."

Quid si quis aliò se transfert animô manendi ibi per majorem partem anni, & postea redeundi ad suum domicilium, an possit coram Parochô illius loci contrahere Matrimonium, & alia Sacramenta recipere? Negant *Rodriqu. Led. Henr.* & alii *ap. Sanch. l.* 3. *D.* 23. *n.* 11. Sed communiùs & probabiliùs affirmant cum *Busemb. Sanch. n.* 12. *Pont l* 5. *c.* 13. *n.* 4. *Pal. p.* 12. §. 9. *num.* 9. *Bon. p.* 8. *num.* 2. *et* 5. *et Salm. c.* 8. *num.* 30. *cum Con. Trull. Gutr. Dic. etc.* Probatur *ex c. fin. de Paroch.* ubi illi qui causâ belli ad aliam Parochiam se transferunt, habentur ut illius Parochiani. Et confirmatur ex Decl. S. C. ap Bened. XIV. *Notif.* 33 *num.* 11. ubi dictum fuit valere Matrimonium contractum a Judice, seu Medico temporali in loco ubi tunc degit. Secus verò, si quis aliò se transfert non animô contrahendi ibi domicilium (sive quasi domicilium, ut intelligendum), prout dicitur in eadem Declaratione. Et sic pariter Alienigenæ in carceribus detenti neque possunt ibi contrahere ex alia Declar. S. C. edita 26. an. 1707. *ap. eund.* Bened. *num.* 12. Qui *num.* 17. ex quadam Epist. S. Officii idem dicendum ait de ægris qui curantur in Hospitalibus; nisi urgeat necessitas contrahendi, & non suppetat tempus probandi statum liberum; Si tamen hi convaluerint, non poterunt Matrimonium consummare, nisi constitô de utriusque statu libero. Puellæ autem expositæ, quæ degunt in Conservatoriis, debent Matrimonium contrahere non coram Capellanis ipsorum, sed coram Parocho loci, ex Decl. S. C. 22.

Apr. 1651. ap. eund. Benedictum *n.* 14. qui addit ex antiqua consuetudine bene posse contrahere coram eodem Parocho loci etiam illæ puellæ quæ degunt in Conservatoriis, a quibus recipiunt alimenta & dotem. Alias verò puellas, quæ sunt in Monasteriis causâ educationis, dicit Benedictus *num.* 16. debere Matrimonium contrahere coram Parocho domicilii paterni, materni, aut fraterni, si adsit; si tamen non adsit, coram Parocho loci Monasterii; Et idem asserit *num* 17. de famulis degentibus in domibus Herorum.

2092 „ 9 Parochus, & testes sic debent esse „ præsentes, ut advertere possint, quid agatur, & de eo testari. Et quidem non est „ necesse, ut ipsi videant contrahentes, dummodo audiant verba contractûs, si voces „ contrahentium noverint * (*Sufficit autem, si videant signa consensûs ut Sanch. l. 3. D. 39. n. 1. et D. 41. n. 2. Pont. l. 5. c. 21 n. 8. Pal p. 13. § 8. num. 11. et Salm. c. 8 n. 61.* Adverte hic *Declarationem S. C. ap. Fagnan. l 4. in c. Quod nobis. de Clandest. desponsf. num. 4. ubi dictum fuit valere Matrimonium, etiamsi Parochus nihil proferat.*) *: *Sanch. Fill. Pont.* & alii 5. cum *Dia. p. 8 t. 7. R. 68.* contra *Barb.* „ Nec refert, etiamsi per metum, vim dolum, aut injuriam nolentes detineantur, „ vel etiam contradicant, ac resistant; aut, „ licèt prohibiti sint ab Ordinario, ne intersint. *Bon. loc. cit. ex declarat. Cardin. Con. Fill. Sanch. ll. cc.*

2093 Graviter autem peccant contrahentes coram Parocho vi, aut dolo detento, aut casu transeunte, ob injuriam quæ irrogaretur Sacramento, & Ecclesiæ, cùm Parochus tunc ut persona publica assistit; *Sanch. D. 39. num. 12. Pal. p. 13. §. 8. num. 11. et Salm. c. 8. num. 68. cum Con.* & communi. Et in aliqua Diœcesi in hoc adest excommunicatio, ut testantur *Salm. l. c* Attamen *Sanch. ibid. ac Gutt. et Aversa ap. Salm.* dicunt esse tantùm veniale, contrahere coram testibus sic præsentibus, idest dolo detentis.

Notant deinde *Palaus l c. et Salm. ibid.* cum *Con. Trull.* & *Avers.* quòd, urgente necessitate contrahendi, si Parochus nollet assistere, nec possit adiri Superior, tunc potest nolens adduci, modò non fiat vis personæ. Imò *Dicastillus ap. Salm.* concedit etiam per vim, si aliter vexatio tolli nequeat, quia Parochus tunc ex officio assistere tenetur, vide dicta *num.* 1005.

„ 2094 10. Parochus tenetur utrumque contrahentem interrogare, non quidem de impedimento, *Gutter. Sanch. Diana p. 3. t 4 res. 203.* sed de mutuo consensus, ut in Trid *sess* 24 *c.* 1 Ejus tamen omissio, quando de utriusque libero consensu constat, venialis tantùm est *Sanch. Coninc. Dian. loc. cit* * (*Cum Salm. c 8 n. 70 cum Pont. et Aversa*) * Similiter mortale non esse, etsi, intellecto consensu, non dicat, *Ego vos conjungo in nomine Patris & Filii, & Spir. S.* docet *Sanch. Con Vill. Gut. Diana p. 3. t 4 R. 25.* * (*ita probabiliter Pont l. 5. c. 21. n. 2. Sanch l. 3. D 38 n 75. Pal p 13. §. 18 nu. 12. et Salm. c. 8. n. 70. cum Gutt. et Bonac. Sed Bossius c. 3. n. 15. cum Reb Barb. Verace. et Salsed adhuc probabiliter, et fortè probabilius dicit esse mortale, quia videtur transgressio in re magni momenti.*) *

„ 2095 Dicitur XIV. *Et impos*, quod impedimentum vocatur frigiditas, vel impotentia: Quæ, si perpetua sit, & matrimonium antecedat, irritat illud jure naturæ; vel omne, & respectu cujuscunque, si sit absoluta: vel certum tantùm, si sit respectiva. Idque, sive orta sit ab intrinseco, & vitio naturæ, sive ab extrinseco, operâ hominis, vel diaboli; sive cognita alteri fuit, sive non, sive sit ex parte utriusque contrahentis, sive alterius tantùm. Ratio est, quia matrimonium consistit in mutua traditione corporum physicè aptorum ad generationem, sive in traditione potestatis corporis ad copulam conjugalem: hanc autem potestatem impotens non potest tradere, cùm eam non habeat.

Porrò impotentia in viro esse censetur, quando est eunuchus, vel saltem non potest seminare intra naturale vas feminæ: In femina verò, quando vel seminare non potest (si verum est, semen feminarum requiri ad generationem), vel propter arctitudinem non potest virum pati, aut ejus semen recipere.

Dixi 1. *Si sit perpetua:* qualis est, quæ nullâ arte potest tolli. In dubio autem perpetuitatis, conceditur a jure triennium ad experiendum bonâ fide.

Dixi 2. *Si antecedat:* nam si subsequatur matrimonium, non irritat illud, etsi usum ita impediat, ut soli contactus, & oscula liceant citra periculum pollutionis; idque quando impotentia est certa, nam si dubia sit, tandiu licet conari ad copulam, quandiu probabilis est spes seminandi intra vas. *Laym.*

„ *Laym. l. 5. t. 10. p. 4. c. 12. ex Sanch. Nav. Henr.*
„ *Unde resolves.*
„ 1 Invalidè contrahunt evirati, seu eunuchi, quando carent utroque teste: quia non emittunt verum semen aptum generationi. Nec refert, quòd instar senum sterilium satisfaciant concupiscentiæ feminæ: quia id non faciunt per copulam naturâ suâ aptam generationi, ob defectum seminis, quod senes tamen emittunt, etsi semen senum per accidens non sit prolificum. *Layl. c. Bon. q. 3 p. 13.** (*Id certum est ex Bulla Sixti V. edita an. 1587. quæ incipit*, Cùm frequenter. *Intellige igitur, si ambobus testiculis careant, aut contusos hab ant; secus si habeant saltem unum, ut Sanch. l. 7. D. 104. num. 17. & Salm. c. 12. num. 129. cum Aversf. Dic. Led. etc.*)*
„ Validè contrahunt *I.* Steriles, quia, etsi sint impotentes ad generationem, non tamen ad copulam; atque adeo sunt capaces omnis juris, & obligationis matrimonii; & susceptio prolis, licèt sit præcipuus, non tamen est unicus, nec immediatus finis matrimonii. *Bon. q. 3. p. 13. ex Henriqu. Coninch. Filliuc.* &c. Eadem est ratio de iis, quæ non edunt fœtum, nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitæ. *Bon.* &c. *ll. cc.* II. Hermaphroditi, quia verè sunt potentes ad usum matrimonii. Et quidem, si alter sexus emineat, secundùm illum tantùm valebit: si uterque sit par, optio illis datur, utrolibet utantur, ita tamen, ut quem semel elegerint, semper retineant. *Sanch. l. 19 d 106. Bon l. c. ex Henriquez, Coninc. Filliuc.* &c. III. Is, qui paulò post est moriturus, quia in eo manet potentia ad coitum, etsi per accidens vi morbi impediatur. Patet ex praxi Ecclesiæ, quæ illis interdum suadet, ut concubinas ducant. *Laym. l. c ex Sanch. d. 105. num. 3. Covar.* &c.
„ 3. Impuberes, si utantur ratione, non jure naturæ, sed Ecclesiastico tantùm invalidè contrahunt: quia impotentia illorum est tantùm temporalis. V. *supr. hoc dub. imp. 3.*

Impotentia, de qua hìc loquimur, est illa propter quam Conjuges non possunt copulam habere per se aptam ad generationem; unde sicut validum est Matrimonium inter eos qui possunt copulari, esto per accidens nequeant generare, puta quia steriles, aut senes, vel quia femina semen non retinet, ita nullum est Matrimonium inter eos qui nequeunt consummare eo actu, quo ex se esset possibilis generatio. Ut autem impotentia dirimat Matrimonium, debet esse perpetua, & antecedens. Quare, si est tantùm temporalis, proveniens ex aliquo morbo aut vitio naturaliter curabili, certè non dirimit Matrimonium. Sic etiam neque dirimit, si Matrimonio superveniat. Si verò antecedat, & nequit auferri nisi per miraculum, aut per peccatum, aut cum periculo mortis, tunc irritat Matrimonium, ut expressum habetur in *c. Fraternitatis. de Frig. & malef.* Hæc autem impotentia ex quatruplici capite oriri potest, scil. I. ex Maleficio. II. Frigiditate. III. ex Improportione. IV. ex Mixtione sexûs (idest si aliquis Conjugum sit hermaphroditus), de qua satis est id quod dicit *Busemb.* unde tantùm de aliis tribus capitibus hìc agimus.

1096 Et I. si impotentia provenit ex *Maleficio* (quod colligitur quando Conjuges excitantur ad copulam cum aliis, & inter se frigescunt, vel a coitu abhorrent, esto aliàs se diligant), tunc si maleficium nequit tolli intra triennium remediô humanô, nec orationibus, aut exorcismis, impotentia censetur perpetua, & dirimit Matrimonium; ita communiter *D. Thomas in 4. D. 34. q. un. a. 3. ad 3. Sanch. l. 7. D. 94. num. 12. Croix l. 6. p. 3. num. 750. & Salm. c. 12. num. 131. cum Soto, Con. Bon. &c. ex c. fin. de Frig. et mal.* Hinc, si maleficium aufertur per aliud maleficium (quod certè illicitum est), Matrimonium etiam censetur invalidum, ut communiter docet *Sanch. num. 9 cum D. Thoma, D. Bonav.* & aliis passim. Secus si aufertur amovendo signum, ut *Sanch. num. 11.* & *Salm. l. c.* quia tunc licitè aufertur impedimentum; *Salm ibid cum Soto, et Aversa.*

II. Si impotentia provenit ex *Frigiditate*, tunc quando Conjuges ob hanc causam omninò perficere nequeunt copulam aptam ad generationem, post experientiam triennii nullum est Matrimonium. Idem procedere communissimè ajunt DD. si ob nimiam caliditatem vir semper feminet extra vas, antequam possit penetrare; ita *S. Antoninus 3. p tit. 1. c. 12. §. 1. & 2. Nav. c. 22. num. 59. & Sanch. num. 7. cum Soto, Palud. Val. Led. Gutt. &c. ex D. Thoma Suppl. q. 58 a. 1. ad 2.* ubi ait: *Caliditas superflua vix potest esse impedimentum perpetuum; si tamen inveniretur, quòd per triennium impediret carnalem copulam, judicaretur perpetuum.* Sed probabiliter censent *Contin. Tournely pag. 200 v.*

Si

Si quis. & *Cabassut. T J. l. 2. c 25 num. 2* quòd hujusmodi Conjuges, si sint juvenes, non sunt separandi, quia processu temporis fervor iste denegit, & illi possunt fieri habiles. Sicut autem potest esse impedimentum frigiditas, & maleficium, sic etiam potest irritare Matrimonium abominatio viri erga mulierem, si ob ejus deformitatem non possit ullo modo excitari ad copulam, ad quam benè excitaretur cum alia pulchra; ita *D Thomas dict. q. 58. a. 1. ad 5.* ubi: *Abominatio aut ira mulieris non est causa naturalis, sed accidentalis extrinseca; & ideo de ea est judicium idem quod de maleficio.* Et ita etiam *Sanch. l. 7. D 92 n 13 cum Alb. Magno, Sylve. Ang. Tab Turrecrem. &c.* contra *Sotum.* In his verò casibus datur Conjugibus triennium, in quo licitè possunt copulam experiri ex *c. Laudabilem de Frig & Malef.*

III. Si demum impotentia provenit ex *Improportione*, nempe si femina habeat vas adeo arctum (saltem respectu sui viri), ut ille nequeat penetrare, tunc si femina non possit apta fieri ad copulam nisi cum periculo mortis, omnes conveniunt Matrimonium esse nullum, ex *c. Fraternitatis. de Frig. &c.* Unde, etiamsi cum tali periculo mortis ipsa fuerit incisa, & facta idonea, Matrimonium non valet; quia quod ab initio est invalidum, nequit tractu temporis convalescere; ita communiter *Sanch. l. 7. D 93. num. 15. & Tournely pag. 212. v. Resp.* cum aliis.

1097 Sed dubitatur I. An sit nullum Matrimonium, si femina per incisionem possit fieri apta ad copulam sine periculo mortis, sed cum periculo gravis morbi? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Palaus D 4. p. 14. §. 1. num. 5. Sporer de Matr. c. 1. nu. 121.* item *S. Antonin. Sylve. Sà, Val. Henr. Vega, Palud. Major, P. Soto,* & alii plures *ap Sanch l. 7. D. 93. num. 17.* qui probabilem censet. Ratio, quia impotentia eo casu non est à voluntate, sed ab ipsa natura, ex contractu enim Matrimonii videtur mulier non ad plus se obligasse, quàm ad reddendum debitum per media ordinaria; unde quando non potest fieri apta, nisi per medium extraordinarium & periculosum gravis morbi, tunc censetur illa ex ipsa natura impotens ad Matrimonium. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Bonac. q. 3. p. 13. n 5. Roncaglia c. 6. q. 6. Salm. c. 12. num. 15* & *Sanch. l. c. num. 18. cum Ang. Soto, Tab Palac. Angles, Man. Graff. Lop. Led. &c.* Et probatur ex *c. Fraternitatis. §. Per hoc. de Frig. &c.* ubi dicitur, tunc Matrimonium esse nullum, quando copula non potest haberi, *nisi per incisionem, aut alio modo violentia sibi inferatur, non solummodo levis, sed fortè tam gravis* (nota), *ut ex ea mortis periculum timeatur.* Hæc sententia speculativè loquendo verior apparet ex textu præfato, cui nescio quomodo responderi possit; sed practicè loquendo ipsa non differt a prima, prout enim rectè ajunt iidem *Sanchez, & Roncaglia ll. cc.* quoties per incisionem gravis morbus timetur, subest moraliter etiam periculum mortis.

1098 Dubitatur II. An, solutô Matrimoniô judiciô Ecclesiæ, ob arctitudinem mulieris respectu viri, si postea cognoscatur a secundo viro, & per frequentem usum conjugii reddatur apta primo, debeat ad primum redire? In *c. Fraternitatis. §. Simil ter. de Frig &c.* dicitur quòd si mulier non poterat reddi apta primo, nisi cum periculo mortis, tunc non debet redire; secus si poterat sine tali periculo. Ad quæsitum autem respondent *Innoc. Sotus, Host. Præpos. Henr. &c. ap. Sanch. l 7. D. 93. num. 11.* eo casu Matrimonium reputandum esse validum, quia, cùm mulier fuerit reddita apta primo viro per usum conjugii cum secundo, signum est quòd bene poterat illi reddi apta aliquo modo, puta instrumentô ligneô, aut ferreô, sine ullo periculo mortis. Sed veriùs dicunt *S. Antonin. 3. p. tit. 1 c. 12. §. 3. ad 1. & Sanch. l. c. num. 12. cum Glossa v. Simili, & Abb. Sylve Ang. Turrecr. Ricch. Durando, Palac. Vega, &c.* non ex eo quòd ab alio potuit mulier cognosci, concludi quoque posse, quòd sine periculo mortis cognosci potuerit a primo; usus enim conjugii cum secundo poterat efficere, quòd per ipsum redderetur apta primo, cui priùs apta non erat nisi per reiterationem cum periculo mortis. Aliunde igitur sumenda est præsumtio, quòd mulier potuerit fieri apta primo sine periculo mortis, nempe a similitudine in ætate, robore, & corpore primi viri cum secundo; Nam in dicto *c. Fraternitatis.* ideo Pontifex, præcisè de hoc casu loquendo, decrevit mulierem teneri redire ad primum virum, quia secundus erat similis primo, en ejus verba: *Cùm pateat ex postfacto, quòd cognoscibilis erat illi, cujus simili commiscetur.*

1099 Dubitatur III. An uxor inepta ad copulam propter arctitudinem, teneatur pati incisionem cum periculo gravis morbi, ut apta reddatur? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia quam tenent *Angles, Palac. Gabrera, &c.*

&c. ap. Sanch. l. 7. D. 93. num. 31. dicit teneri, modò absit periculum mortis. *Secunda* sententia omninò opposita quam tenent *Pontius l. 7. c. 62. num. 2. Pal. D. 4 p. 14 num 9. Tournely to. 2. pag. 212. v. Sed hinc*, *Pontas de Impediment. imped Casu* 1. *& Mazzotta to 4 pag 82 v. Tertio*, dicunt nunquam teneri feminam pati incisionem. Ratio 1. quia in quolibet contractu propriæ illius conditiones attendi debent; cùm autem in Matrimonio subintelligatur ea conditio, si ad illius usum Conjuges apti fuerint, si apti non inveniuntur, ad aliud non tenentur. Ratio 2. quia si hoc esset medium aptum, & æquitati consonum, Ecclesia illud aliquando præcepisset; Ecclesia verò nunquam præcepit, sed tantùm præscripsit trium annorum experientiam. Excipiunt tamen *Palaus*, *& Mazzotta ll cc.* si femina contraxisset conscia suæ extraordinariæ arctitudinis, & illam viro non manifestaverit; quia tunc ratione deceptionis tenetur incisionem pati; quamvis deinde meritò addat idem *Palaus*, rarò hoc accidere, eo quòd rarò femina scit se esse arctam præ ceteris. *Tertia* demum sententia communissima & probabilior, quam tenent *Sanch. l. c. Bonac. q. 3. p. 13. nu. 7. Roncaglia c. 6. q. 2. Salm. c. 12. num. 115. Sporer c. 1 num 128. Croix l 6. p. 3. num 398. cum Soto. & Perez*, *ac Escob. l. 27. num. 508. cum. Man. Henr. Lop. &c.* dicit teneri feminam pati incisionem etiam cum gravi molestia, & dolore, sed non cum periculo neque mortis, neque gravis morbi; & licèt *Sanch. l. c.* dicit *gravissimi*, tamen intelligit idem ac grave, ut se explicat *num.* 18. *in fine*. Quòd non teneatur cum periculo gravi corporali, probatur, quia nunquam censetur mulier voluisse se obligare ad tantum periculum perferendum; neque ex vi contractûs Matrimonii videtur ipsa ad tale onus obstringi. Quòd autem teneatur cum gravi molestia & dolore reddi se apta ad copulam, probatur, quia ad id videtur mulier obligari vi contractûs, cùm id necessarium sit ad servandum jus copulæ quod in virum transtulit. Hæc quidem sententia est communior, & probabilior videtur speculativè loquendo; sed practicè loquendo, valde probabile est id quod ait *Contin. Tournely d pag. 212 v. Sed hinc*, *cum Pontas*, nempe quòd si incisio non posset fieri nisi per manum Chirurgi, non tenetur mulier hanc incisionem pati cum tanta verecundia, quod esset onus plus quàm gravissimum; si enim puella non tenetur nec etiam ad servandam sibi vitam in aliquo morbo verecundo Chirurgi manum pati (juxta dicta *To. l. l. 3. num.* 272.), quomodo ad id tenebitur, ut ad usum conjugii aptam se reddat? *Quid enim turpius* (ait *Tournely*) *quàm ut virgo nuda oculis & manibus Chirurgi subjiciatur, & incisionem fœdam simul ac gravem pati cogatur?*

1100 Dubitatur IV. An cùm vir posset coire cum corrupta, sed non cum virgine propter ejus claustrum virginale, teneatur ipsa pati scissuram claustri per aliquod instrumentum? Commune est apud omnes cum *D. Thoma Suppl q. 58. a. 1. ad* 5. quòd possit pati; Utrùm autem teneatur? Negant *Pontius l. 7. c. 62. a n. 2. Pal. D. 4. p. 14. §. 1. l. 8. & Led. Hurt ac Leand. ap. Escob. l. 27. num.* 511. Ratio, quia defectus ille non est feminæ, sed viri, ergo non tenetur ipsa remedio uti, ut aptam se reddat, sed sufficit quòd corpus suum tradat aperiendum, modò a natura instituto, non autem extraordinariò. Sed probabiliùs affirmat *Sanch. l. 7. D. 93. num. 34. cum Vega*, *Angles*, *& Lop.* Ratio, quia talis reseratio ex una parte benè potest fieri sine verecundia vel a viro, vel ab ipsa puella; ex alia parte molestia, quam ipsa in tali reseratione deberet pati, non videtur magna, nec extraordinaria, imò est omnibus ordinaria; unde cùm femina jam tradiderit viro jus ad copulam, tenetur hôc mediò uti, ut se aptam reddat illi, qui ob suam debilitatem aliàs coire non potest.

1101 Demum hic videndum quid agi debeat, quando impotentia est certa, & quando est dubia? respondetur: Si est certa & patens, minimè expectandum, sed statim facienda est separatio, nam Matrimonium eo casu est certè nullum, tam ex jure Ecclesiastico, quàm ex naturali, cùm nemo possit in alterum transferre dominium rei quod non habet; & licèt copula non sit de essentia Matrimonii, de essentia tamen est potentia ad illam, ut docet *D. Thomas Suppl. q. 58 a. 1. ad* 1. Unde, cognitâ impotentiâ certâ & perpetuâ, Sponsi possunt illico separari, etiam ex propria auctoritate, si id possit fieri sine scandalo; imò tenentur, si adest periculum incontinentiæ; Et pars non laborans impedimentô potest etiam ad alias nuptias transire, ut dicunt *Sanch. l 7. D 97. n. 8. & Salm. c. 12. num. 125. cum Candido*. Si verò adsit periculum scandali (prout communiter adest), tunc debent reclamare coram Judice Ecclesiastico, a quo separandi sunt, saltem quoad torum; & si alter peteret, etiam

iam quoad habitationem, non expectatâ triennali experientiâ, quæ datur pro impotentia dubia, non pro certa; ita *Sanch D.* 1?7 *n. nu.* 3. *& Salm l. c. cum Pont Gutt. & Dic* Et patet ex *c. Laudabilem de Frig & c.* ubi: *Si frigiditas probari non possit, cohabitent per triennium.* Ergo si impedimentum probatur, non datur triennium. Si autem velint cohabitare ut frater & soror mutuô consensu, modò absit periculum incontinentiæ, id permittitur ex eod. textu; Sed rectè advertit *Merbesius*, hoc nunquam permittendum, si Sponsi non sint senes.

1102 Hoc currit, si impedimentum impotentiæ est certum; si verò est dubium, & dubium antecedit Matrimonium, non potest qui de sua impotentia dubitat, nuptias inire, donec re diligenter investigatâ dubium deponat, ob gravem injuriam quam aliàs irrogaret alteri potenti, ut rectè dicunt *Sanch. l. 7. D.* 103. *num.* 10. *Mazzotta to. 4. p.* 83. §. 3. *& Pal. D. 4. p.* 14. *num.* 1. *cum Gutter.* Si verò non obstante dubio iste contraxerit, licitè poterit reddere & petere; tunc enim datur ei saltem triennalis experientia, ut infra latiùs explicabitur. Dicunt autem *Dicastill. ap. Croix num.* 795. *& Elbel pag.* 434 *num.* 265. *cum Carden. & Viva*, quòd si quis sit dubius de sua impotentia ob aliquod positivum indicium, ille licitè poterit Matrimonium contrahere, si spectatâ peritiâ Medicorum, & experientiis, sit saltem probabile esse potentem; quia in dubio favet ei præsumtio, quòd sit naturaliter potens. Idque satis probabile videtur; cùm enim sit probabilissimum, licitum esse ministrare Sacramentum sub conditione, si justa adsit causa, secundùm dicta *num* 28. hic satis justam causam habet nubendi sub conditione, si sit habilis, ne scil. in tali dubio cogatur perpetuò manere cælebs; Deberet tamen ante Matrimonium monere Conjugem de tali dubio. Ceterùm, præcisis circumstantiis & experientiis, quisque præsumitur habilis, etiamsi castissimè vixerit.

1103 Si verò dubium impotentiæ superveniat Matrimonio, tunc datur triennalis experientia ex *c. cit. Laudabilem. de Frig. &c.* Quâ durante licitè possunt Conjuges copulam intentare, licèt sæpe aut semper semen extra vas effundant, ut communiter docent *Sanch l. 9. D.* 17. *num.* 20. *Pal. D* 4. *p.* 13. §. 2 *nu.* 11 *Salm. c.* 12. *num.* 134 *&* 138 *cum Soto, & Candido, ac Cont. Tournely to.* 2. *pag.* 209. *v. Si quis*, ex *D. Thoma Suppl. q.* 58. *a.* 2. *in fine:* Hoc quoad forum internum; quod verò ad forum externum pertinet, triplici modò causa agi potest: I. Si unus ob dubium impotentiæ auctoritate propriâ ab altero recessit; & tunc recedens, nisi in continenti evidentes afferat probationes impotentiæ, statim restituendus est alteri etiam quoad torum; *Mazzotta to.* 4 *pag.* 84 *cum Palao ex c. Ex parte. de Rest. expol.* Docet tamen *Sanch l. 7. D.* 112. cum communi, quòd si ille recesserit post triennium experientiæ, Judex ante restitutionem debet ipsum audire. II. Si unus alleget impotentiam, alter neget, tunc datur a Judice triennium ad experiendum. In quo notandum 1. quòd hoc triennium debet esse continuum ex *c. fin de Frig. &c.* saltem moraliter, ut rectè dicunt *Sanch. l. 7. D* 110. *num.* 4. *Mazzotta pag* 85 *& Salm. c.* 12. *num* 136. *cum Conink* nempe si Conjuges cohabitent per majorem partem anni; non enim officit, si alter absit per unum vel alterum mensem. Notandum 2. quòd licèt *Henriqu. & alii apud Sanch. num.* 3. *ac Mazzotta l. c.* dicant tempus trienni incipere a die Decreti, addatque *Mazzotta* hunc esse stylum Curiæ Romanæ, veriùs tamen *Sanch. num. 4. Salm. num.* 138. *& Holzmann pag.* 397. *num.* 633. *cum Pichler* docent triennium computari a tempore copulæ intentatæ; idque clarè exprimitur in *d. c. Laudabilem. de Frig. &c.* ubi dicitur: *Ut a tempore celebrati conjugii, si frigiditas priùs probari non possit, cohabitent per triennium.* Nota Tò *a tempore celebrati conjugii*, idest copulæ intentatæ, ut benè explicat *Sanchez*, nam verba cum effectu intelligenda sunt. Si ergo a tempore conjugii debet triennium computari, improbabiliter dicitur computandum a die Decreti; posset enim Decretum fieri post duos annos a conjugio, & sic non concederetur solum triennium, sed quinquennium. Ut autem solvatur Matrimonium, debent ipsi jurare in judicio, nunquam habuisse copulam, esto pluries intentaverint, ut præscribitur in *dict. c. Laudabilem* ubi insuper requiritur depositio jurata septem propinquorum, aut vicinorum bonæ famæ, si propinqui defuerint. Hoc tamen dicit *Sanch. D.* 109. *num.* 13. procedere, si unus tantùm sponsorum proferat impedimentum; sed si ambo illud fatentur, ait requiri 14. nempe 7. ex parte viri, & 7. ex parte mulieris. Isti autem non quidem debent jurare, tales Conjuges nunquam copulatos fuisse, sed tantùm id credidisse, vel ab eis audisse, ut dicit *Panorm.*

cum

tum Glossa in d.c. Laudabilem. & Salm. num. 137. Casu verò quo nequeant haberi 7. propinqui vel vicini, id relinquitur arbitrio Judicis, ut *Salm ibid.* Insuper si mulier quæ tempore Matrimonii erat virgo, alleget impotentiam viri, adhibenda est inspectio Medicorum respectu viri, & Matronarum peritarum respectu feminæ; quamvis enim *Pontius l. 7. c. 63.* censeat hoc remedium inspectionis removendum tanquam inutile, & indecens, tamen probabiliùs *Salm. d. num. 137. & Sanch D. 109. num. 17. cum Alexand. de Nevo, &c.* illud requirunt utpote necessarium, cùm aliâ viâ non possit impotentia cognosci; tunc enim ab ipsa necessitate, talis inspectio honestatur. Et licèt ordinariè ex ea nequeat certum ferri judicium, aliquando tamen sumi poterit judicium saltem probabile, ut Ecclesia ad alia procedat remedia; Et ideo in *c. Fraternitatis. de Frig. &c.* Pontifex approbavit factum Episcopi, qui inspectionem adhiberi curavit. Si autem per inspectionem nihil conjici possit, nempe si mulier jam ante Matrimonium fuisset corrupta, tunc potiùs credendum viro affirmanti consummasse, quàm mulieri neganti, ut veriùs docent *Sanchez l. 3. D. 109. num. 15. cum Alexand. de Nevo, Henr. Riccb. Turrecr. &c.* (contra *Sotum, & alios*) ex *c. Continebatur. de Desp. impub.* ubi dicitur: *Si vir dixerit, quòd uxorem suam cognoverit, & mulier negaverit, viro fides est adhibenda, si id firmaverint juramentò*. Meritò autem idem *Sanchez ibid.* rejicit tanquam turpissimum id quod dicunt aliqui, nimirum adhibendam esse peritam Matronam, quæ spectet coitum inter hujusmodi Conjuges. III. Si demum utraque pars fateatur impedimentum impotentiæ, tunc post triennalem experientiam, exactò juramentò ab utroque, & adhibitâ septimâ manu propinquorum ex utraque parte ut supra, solvitur Matrimonium, & pars libera ab impedimento licitè potest cum alio nuptias inire, ut certum est apud omnes.

1104 In dubio autem, an Matrimonium fuerit consummatum, vel non, judicandum est consummatum, nisi oppositum probetur, ut communiter docent *Sanch l. 7. D. 103. Pal. p. 14. §. 7. num. 3. & Salm. c. 12. nu. 136. cum Soto, Aversa, & Candido*. In dubio verò, an impotentia præcesserit, vel secuta fuerit ad Matrimonium, discrepant DD. *prima* sententia dicit tunc judicandum, quòd fuerit subsequens; ita *Palaus l c. Sanch. num. 5. cum Alexand de Nevo, Gabr &c. ac Mazzotta to. 4. pag. 83. §. 3. cum Soto, & Gutt. ac Reg. ap. Salm. d. num. 136.* tum quia in dubio judicandum est in favorem Matrimonii contracti; tum quia unusquisque præsumitur a natura potens, donec contrarium probetur. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit impotentiam censendam esse antecedentem; ita *Contin. Tournely to. 2. pag. 209. v. In dubio, Renzi to. 2. pag. 496. q. 30. & Bon. q. 3. p. 13. nu. 11. cum Ang. Reb. Henr. &c. ac Salm. l. c. cum Sylve. Aversa, Veracr. & Candi to.* Ratio, quia, cùm Matrimonium nequit suum habere effectum, nimirum procreationem prolis, potiùs refert ad ejus favorem ut judicetur invalidus quàm validus, ne retorqueatur in ipsius præjudicium, quod in bonum ejus inductum est; & sic respondetur ad primam rationem oppositam. Respondetur autem ad secundam, quòd bene quisque præsumitur potens, sed non quando adest positiva præsumtio in contrarium, prout hic supponitur: maximè si post Matrimonium nulla acciderit specialis causa, per quam præsumatur impotentia Matrimonio successisse. Conveniunt autem *Tournely, & Renzi ll. cc. Sanch. num. 6. & Pal num. 6. cum Gutt.* quòd si impotentia non fuerit naturalis, sed accidentalis, nempe ex maleficio, vel ex abscissione, aut alio morbo, tunc in dubio præsumitur præcessisse Matrimonium, si allegetur brevi post ejus celebrationem: secus verò, si post longum tempus.

1105 Quæres, quid censendum de matrimoniis, „ quæ contrahuntur in partibus hæreticis? „

Resp. Circa ea Congregatio Cardinalium „ resolvit sequentia: 1. Ubi hoc decretum Concilii nondum publicatum est in Parochia, „ verbi gratiâ in Saxonia, & Anglia, valere matrimonium contractum absque forma „ præscripta. Publicatio autem decreti facta „ præsumitur, si id aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii fuit observatum. 2. Hæreticos, in quorum Parochia „ dictum decretum fuit publicatum, verbi „ gratiâ, in Hollandia, Frisia, &c. teneri „ formam præscriptam servare. Unde consequenter ipsorum matrimonia absque forma „ Concilii, quamvis coram ministro hæretico, vel magistro contracta, videntur esse „ nulla; *Laym.* tamen *l. 5. t. 10. p. 2. c. 4.* putat „ eam non esse mentem summorum Pontificum, propter gravissima incommoda inde „ subsecutura. 3. Si Parochia, in qua aliquando decretum fuit observatum, propriò Pa- „

„ rochô, & Episcopô careat, nullusque istic „ sit, qui vices Episcopi, vel Parochi suppleat „ matrimonium valere absque præsentia Pa- „ rochi; servatâ tamen, in quibus potest, formâ „ Concilii, nempe adhibitis saltem duobus „ testibus. Idem est, si Parochus, & Episco- „ pus metu hæreticorum lateat, ita ut verè „ ignoretur, ubi sit, vel eorum metu absit a „ diœcesi, & ad neutrum sit tutus accessus. „ V. hîc *lit. in fin.* . * (*Notandum, quòd SS.* „ *Dom Noster Pontifex Benedictus XIV. die* „ *4. Nov. 1741. declaravit Matrimonia Here-* „ *ticorum inter se, non servatâ formâ Tri-* „ *dentini, pro validis habenda esse. Et idem* „ *de conjugiis inter Catholicos & Hereticos.* „ *Hoc tamen tantùm pro locis in Belgico Do-* „ *minio fœderatorum Ordinum subjectis, &* „ *pro militibus ad arces conterminas missis, nul-* „ *lô prolatô judiciô pro Regionibus Principum* „ *Catholicorum. Vide Declarationem Pontif. nu.* „ *VIII. in fine libri*) *

1106 „ Dicitur XIV. *Raptave sit*, de quo vide „ supra in impedimento criminis *num. 946.*

1107 Ad incurrendum impedimentum ob cri- men Raptûs, tria requiruntur, I. Ut mulier rapta adducatur de loco ad locum, prout com- muniter dicunt *Sanch. l. 7. D. 13. num. 21. Con- cina pag. 339. num. 3. & Salm. c. 12. num. 148.* & alii passim; vel etiam de domo in domum per aliquos inde passus distantem, ut ajunt *Holzmann pag. 398. num. 638. & Tamb. Dec. l. 7. c. 6. §. 2. num. 7.* Unde non sufficit, quòd mu- lier transferatur de cubiculo in cubiculum ejus- dem domûs, etiamsi per vim ibi cognoscatur; sufficit verò, si transferatur in locum separa- tum, in quo illa sit sub potestate viri, quam- vis ibi cum illo rem non habeat, ut *Sanch. Concina, & Salm. ll. cc.*

Requiritur II. Ut femina rapiatur tantùm causâ Matrimonii; unde, si abducatur ex alia causa, etiam libidinis explendæ, non incur- ritur impedimentum; ita probabiliùs tenent *Sanch. l. 7. D. 13. num. 4.* cum *Manuel, Vega, Diaz*, &c. *Pal. D. 4. p. 2. §. 2. num. 11. Concina p. 339. num 2.* [*Holzmann num. 638. & Salm. c. 12. num. 152. cum Con. Dic. Aversa, Diana, &c.* (contra *Bonac. Cornejo, &c. cum Busemb. nu. 1032.*) Ratio est, quia Concilium hôc impedi- mentô non aliud intendit], quàm favere li- bertati Matrimonii, de quo tantùm agit in *Sess. 24. cap. 6.*

Requiritur III. Ut raptus sit *mulieris, ipsâ repugnante*. Unde non incurrit impedimentum, si mulier rapiat virum, ut communiter *Sanch. D. 13. num. 16. & Salm. c. 12. num. 155. cum Bo- nac. Gutt. Veracr. Dic. Gabr. &c.* Quia Concilium tantùm de viro raptore mentionem facit. Nec etiam incurritur, si fiat raptus, consen- tiente feminâ, licèt ejus Parentes, vel Tuto- res repugnent. Quod *Bus.* probabile putat, & est commune cum *Sanch ibid. num. 13. & 14. Pal. num. 12. Concina, & Holzmann. ll. cc. ac Salm. num. 151. cum Con. Avers. Per. Dic.* &c. Quia aliter, licèt incurrantur quidem pœnæ raptoribus impositæ, non contrahitur tamen impedimentum, quod Concilium indixit tan- tùm favore mulierum, ne coactæ nubant.

Nota I. Quòd ex Tridentino, ut supra, ultra impedimentum, raptor, & omnes au- xilium ad hoc præbentes, incurrunt excom- municationem ipso jure. Alias verò pœnas ibi indictas, ut dotationis mulieris, infamiæ, incapacitatis ad dignitates, & amissionis gra- dûs, nonnisi post sententiam incurrunt, ut *Sanch. l. 7. D. 13. nu. 1. & Salm. num. 150.* cum *Pal. Dic.* & *Per.*

Nota II. Quòd sicut Matrimonium, sic et- iam sponsalia in tali casu sunt nulla, ut com- muniter *Salm. num. 154. Sanch. num. 17. Bon. Bas. Avers. Dic.* &c.

1108 Quæstio est, an si quis rapiat feminam, quam jam desponsaverat de futuro, pœnas Concilii incurrat? Negant *Ledesma, & Hen- riqu. ap. Salm. c. 12. num. 153.* qui probabilem putant, ex *c. penult. de Rectorib.* ubi: *Cùm ibi raptus dicatur admitti, ubi nihil ante de nup- tiis agitur.* Ex quo refert *Henriqu. ap. Sanch l. 3. D. 13. num. 15.* validum esse Matrimonium, sive volens sive nolens Sponsa abducatur. Af- firmant veriùs tamen *Sanch. l. c. Pal. p. 2. §. 2. n. 14. Conc. pag. 339. num. 4. Escob l. 27. num. 585. cum. Sà, Hurt. Man. Cornejo, Candido, & Leand. ac Salm. l. c. cum Aversa, Dic. & Gutt.* Id enim clarè exprimitur in eodem textu mox citato, ubi post verba relata statim subditur: *Iste ra- ptor dici non debet, cùm habuerit mulieris as- sensum, & priùs eam desponsaverit, quàm co- gnoverit, licèt Parentes reclamarent.* Unde re- ctè ex eo concludit *Sanchez*, nullum esse Ma- trimonium, si femina invita abducatur, secus si volens, etsi invitis Parentibus; & in prin- cipio textûs non ideo dicitur raptus non in- tercedere, quia sponsalia præcesserint, sed quia mulier consentiens rapta fuit.

DU-

DUBIUM III.

Quando Matrimonium invalidum sit revalidandum?

1109 *Qomodo revalidandum Matrimonium, si fuit nullum ob consensum fictum, vel metu extortum? Quomodo, si ob impedimentum occultum?*

1110 *Qu. I. An in Matrimonio nullo ob impedimentum occultum revalidando, iterum requiratur assistentia Parochi, & testium?*

1111 *Qu. II. Quomodo, & quando impedimentum censeatur occultum?* 1112. *Qu. III. An sit revalidandum Matrimonium coram Parocho, & testibus, si ipsi tempore Matrimonii contracti erant conscii impedimenti?* 1113. *Qu. IV. An qui fictè contraxit Matrimonium, teneatur ex justitia illud revalidare per verum consensum?* 1114. *Qu. V. An si quis fictè, vel ex metu contraxit, debeat alterum Conjugem certiorare de Matrimonii nullitate?* 1115. *Qu. VI. An si Matrimonium fuit nullum ob aliquod impedimentum, oporteat ut uterque fiat conscius de nullitate?* 1116. *Quid in casu urgentis necessitatis?* 1117. *Qu. VII. Quotuplici modò possit renovari sive exigi consensus a parte inscia impedimenti?*

1109 RESpond. 1. Si fuit invalidum propter consensum fictum, vel metu extortum, sive ex una, sive ex utraque parte, potest revalidari per quodcunque signum veri, & novi consensûs; quia, si altera tantùm pars fictè contraxit, consensus unius partis habitualiter permanlit: ergo accedente alterius consensu revalidatur *Sanchez l. 2. d. 23. num 9 Coninc. d. 24. d. 10. num 89. Navar. Fill. Bon* &c. *Unde resolves*.

2. Si metus, vel defectus consensûs fuerit alterius tantùm partis, curandum est, ut ea saltem novum, & liberum consensum eliciat, & externis signis prodat; alteri autem parti non opus est declarari, præstari novum consensum ad valorem matrimonii. *Sanch. l. c. num. 10. Con. Bonac. p. 9 Marat. d. 7. sect. 15. num. 4.*

Si uterque fictè, vel coactè consenserit necesse est, ut uterque consensum renovet, & verbis exprimat. Quia, cùm utriusque consensus planè nullus fuerit, æquè necesse est revocare, & declarare, ac si factum nunquam fuisset: *Marat. l. c. num. 3.*

Respon. 2. Si invalidum fuit propter impedimentum consanguinitatis, verbi gratiâ, vel aliud simile occultum dirimens, tunc eo per dispensationem, vel aliter sublato, atque ita personis ad contrahendum habilitatis, requiritur novus utriusque consensus, signo externo expressus: & quidem, ut probabiliùs docet *Sanchez l. 3. d. 36* absolutus & independens ab antiquo. Ratio est, quia neutrius consensus antiquus fuit legitimus, cùm non cederet in legitimam materiam. *Unde resolves.*

Si tali casu altera pars sit ignara impedimenti, vel dubitetur, an sciat, illa suaviter inducenda est ad novum consensum absolutè præstandum, dicendo verbi gratiâ: Si mihi non nupsisses, nonne modò nuberes? vel: Angor scrupulis de matrimonii nostri valore, ideoque renovemus consensum. Quod si fiat, sufficere (præsertim si sequatur affectu maritali copula) docet *Quintan. append. t. 7. d. ult.* Si autem periculum sit, ne pars illa impedimentum ignorans detrectet, & scandala, gravesque molestiæ timeantur, licebit uti sententiâ contrariâ, quæ docet, sufficere ut sola pars impedimenti conscia consensum renovet, & alteri declaret. *Sanchez l. 2. d. 26 & l 8 d 34. n. 61. Less. l. 2 c. 17. Con. d. 24. d. 10.* & *Fill nu. 9.* &c. *Dian. p 4 t. 4. R. 49.*

Resp. 3 Ut matrimonium invalidum, quod coram testibus, & Parocho est celebratum, revalidetur, non opus est denuo coram Parocho, & testibus iniri, si impedimentum sit occultum, secus si sit notum: quia prius matrimonium præsumtione Ecclesiæ censetur validum, non autem posterius. *Navar. Sanch l. 3 d. 37. Coninc. d 24. d. 4. Regin. l. 31. num. 183 Fill. num 93.*

Hic prænotandum id quod diximus *Tom. I. lib. 1. num 30. v. Not. 2.* nimirum communem esse DD. sententiam, quòd cùm agitur de Matrimonio revalidando, propter bonum Animarum præsumitur Ecclesia in impedimento (si fortè adsit) dispensare, semper ac adest de illius valore vera probabilitas. Unde, ubi dubitatur inter DD. de valore alicujus Matrimonii, bene potest haberi illud ut validum, si verè probabile sit de jure validum esse; modò dubium vertat circa impedimentum ab Ecclesia appositum, nam in impedimentis de jure naturali non potest Ecclesia dispensare.

 Quæ-

1110 Quæritur I. An ad revalidandum Matrimonium nullum ob occultum impedimentum, sed in facie Ecclesiæ jam celebratum, sit iterum revalidandum coram Parocho & testibus? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Comitol. l. 1. q. 120. num. 3. Concina pag. 390. ex nu. 14. & Pont. l. 5. c. 6 num. 6. cum Palac. Gutt.* & aliis paucis. Ratio, quia assistentia Parochi & testium assignatur a Tridentino ut forma, sive ut substantiale requisitum Matrimonii; forma autem contractûs tum adhibenda est, cùm contractus celebratur; si igitur primum Matrimonium fuit nullum, ergo quando denuo & revera contrahitur, debet forma adhiberi. *Secunda* verò sententia probabilior & communis negat; Ratio, quia Concilium præscribendo Parochi præsentiam & testium ad valorem Matrimonii, meritò præsumitur noluisse hunc casum comprehendere; Concilium enim per illam præsentiam tantùm voluit occurrere peccatis quæ consurgebant ex nuptiis clam celebratis, sed in nostro casu Matrimonium jam publicè est contractum; & ideo sufficit novum tantùm ponere consensum; ita *Navarr. Man. c. 22. num. 70. Natal. ab Alex. de Matr. a. 13. Reg. 17. Fagnan. in c. Is qui fidem. de Sponsal. num. 14. Habert de Matr. c. 4. in fine Contin. Tournely to. 2. de Imped. pag. 292. Resp. 2. Anacl pag. 702. num. 172 Cardenas in Prop. Innoc.* XI. *D. 2. num. 665. Sporer pag. 252. num. 463. Roncaglia pag. 179. q. 4. Boss. c. 2 ex nu. 36. Viva q. 4. a. 3. nu. 8. Holzmann num. 699. Auctor Instruct. per li Nov Conf. p. 2. c. 15. num. 326. Sanch. l. 2. D. 37. num. 3. cum Vega, Lop. Man. Henr. Philiarch. Rodr. &c. Eibel pag. 456. n. 345. cum Bosco, Corduba, Herincx, Illsung &c. & Salm c. 3. num. 118. cum Soto, Cajet. Bonac. Con. & Pal.* Item N. SS. P. Benedictus XIV. *Notif. 87. num. 62. cum Pontas, Van Espen.* & communi, ut testatur. Et sic statuit, atque in praxi constanter deduxit S. Pœnitentiaria ex Oraculo S. Pii V. qui præcisè ab illa rogatus de hac re declaravit non esse necessarios Parochum & testes, dum rursus contrahitur Matrimonium ab iis qui illud publicè contraxerunt, si illud fuerit nullum ob occultum impedimentum, ut testantur *Cardenas l. c. nu.* 668. & ferè omnes AA. citati cum eodem Pont. Benedicto ex *Navarro*, qui Officialis fuit prædicti Tribunalis. Et ideo quando agitur de Matrimonio contrahendo cum impedimento occulto, S. Pœnitentiaria in dispensando hac utitur formulâ; *Cum eodem latore, quòd Matrimonium cum dicta muliere, & uterque inter se publicè, servatâ formâ Concilii Tridentini, contrahere possit, misericorditer dispenses*. Quando verò agitur de Matrimonio jam publicè contracto in facie Ecclesiæ, utitur his verbis: *Cum eodem latore, ut, cum dicta muliere de nullitate prioris consensu certioratâ (sed id cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur), Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secretè ad evitanda scandala, contrahere valeat, dispenses*. Unde observa quòd in primo casu, quia necessaria est præsentia Parochi, dicitur, *servatâ formâ Concilii*. In secundo verò dicitur, *secretè ad evitanda scandala*, idest ut patet sine Parocho & testibus. Et sic etiam pluries declaravit S. C. Concilii, ut refert idem Benedictus *l. c.* qui addit, olim Rotam Rom. de hoc aliquando dubitasse, sed postquam fuit admonita a Præfecto ipsius S. C. quòd ejus Declarationes innixæ erant Stylo S. Pœnitentiariæ, & S. Pii V. Oraculo, deinceps ipsam Rotam in pluribus Decisionibus constanter hanc sententiam secutam fuisse.

Objicit *Pontius l. c.* Oraculum Clementis VIII. quòd in extensum refert *lib. 4. c. 24. n.* 4. ubi narrat quòd cùm quædam mulier ex metu cuidam nupsisset, per Stephanum Tucium ad petitionem Pauli Comitoli consultus fuit Clemens VIII. qui respondit necessarium esse consensum utriusque coram Parocho & testibus, admonitô prius Maritô de Matrimonii nullitate, sed ad evitandum scandalum Se dispensare, ut secretò inter se contrahant renovatô consensu. Sed AA. nostræ sententiæ, & præsertim *Salmant. Ronc. Spor. Holzm. Boss. & Elb.* multipliciter respondent, & 1. Quòd illud impedimentum, licèt occultum, cùm tamen ortum habuerit ex metu incusso, erat obnoxium periculo publicationis, aut deductionis ad forum. 2. Quòd Pontifex vel respondit tanquam doctor privatus, vel sententiam tutiorem est secutus. 3. Quòd de præfato Oraculo non satis constat, prout constat de Oraculo S. Pii V. quod apparet comprobatum tot Declarationibus S. C. Decisionibus Rotæ Rom. & praxi constanti S. Pœnitentiariæ. Ad rationem autem oppositæ sententiæ respondetur, quòd Concilium vult assistentiam Parochi & testium, ad probandam validitatem Matrimonii secundùm externam apparentiam; cùm autem Matrimonium priùs contractum jam externè reputatur validum, cessat ratio cur prædicta assistentia denuo requiratur.

Quæ-

1111 Quæritur II. Quomodo, & quando impedimentum intelligatur esse occultum, cùm in Litteris S. Pœnitentiariæ dicitur: *Dummodo impedimentum occultum sit?* *Navarrus c.27 n 255.* loquendo de censuris cum *Glossa in c. Quis aliquando. §. 1. de Pœnit. Dist. 1. v Secreta*, dicit esse occultum, quando factum fuit in præsentia quinque personarum, *quia* (ut ait *Navarr*) *non est de occulti essentia, quòd suâ naturâ non sit probabile, qualia sunt mentalia*. Unde concludit quòd ut aliquod crimen dicatur occultum, sufficit non esse publicum majori parti Oppidi, Viciniæ, vel Collegii, ubi saltem immorentur decem personæ; & idem sentiunt *Suar. de Censur. D. 41. Sc. 3. num. 6. Azor. l. 8. c. 10 q. 9. Tol. l 1. c 80. num. 5. Mol. de Just. tr. 3 D. 39. n* 8. Vide dicta *n. 593. v. Hinc autem* Bene tamen advertit *Fagnan. in c. Vestra. de Cohab. Cler. num. 117.* hanc doctrinam, scil. quòd factum sit notum majori parti Parochiæ, intelligendum est cum grano salis; nam si in Parochia essent mille porsonæ, perperam diceretur occultum factum illud quod sciunt quadrigenti, vel quincenti. In nostro autem casu dicit *Sanch. l. 2. D. 37. num 11. cum Henr. & Man.* quòd si impedimentum possit per duos testes probari, illud ampliùs non potest dici occultum, etiamsi non sit periculum quòd ad forum deferatur; quia tunc sequerentur eadem inconvenientia, quæ olim sequebantur ex Matrimonio clandestino; nam, probatò impedimentò, post contractum Matrimonium posset alter Conjux alias nuptias inire. Sed meliùs & communissimè dicunt alii, ut *Sporer p. 352. num. 462.* cum communi, *& Croix l. 6. p. 3. num. 815. cum Laym. Hurt. & Reb.* id tantùm procedere quando prudens adest periculum, quòd res sit deferenda ad forum externum; & idem *Sanch.* videtur se retractasse *l. 8. D. 34. num.* 55. dum ibi explicando ex *Nav. c. 27. num. 254. &* 155. præfatam clausulam S. Pœnitentiariæ, *Dummodo impedimentum occultum sit*, dicit *cum Lop. & Manuel*, illud dici occultum, quod non est publicum majori parti Parochiæ, Viciniæ vel Collegii. Unde rectè concludit N. SS. P: Benedictus XIV. *Notif. 87. num. 45. in fine cum Tiburtio Navarro, & Thesauro*, tunc Confessario abstinendum esse ab exequenda Dispensatione, quando ex circumstantiis prudenter conjicere potest impedimentum ex occulto posse fieri publicum. Ceterùm ait cum eisdem AA. & *Siro* impedimentum [illegible] se dici occultum, si notum sit in Oppido sex solis personis, in Civitate septem vel octo, modò ab eis non fuerit divulgatum. Testatur autem *Fagnanus l. c. num. 118.* S. Pœnitentiariam servare hanc praxim: quando crimen est notum tantùm quatuor vel quinque personis, dispensat in eo tanquam occulto; Sed ego scio S. Pœnitentiariam dispensasse in impedimento quodam consanguinitatis noto decem circiter personis. Advertit verò idem *Fagnan. n. 120.* hoc intelligi, quando a S. Pœnitentiaria dicitur in clausula simpliciter *occultum*, secus si dicatur *omninò occultum*, ut solet poni in impedimento criminis; quia tunc meritò ait non dici occultum crimen, quod potest per duos testes probari. E converso notat præfatus Benedictus *num. 42. cum de Leone, Bon. Tib. Nav. Gitib.* & pluribus aliis, quòd aliquando posset esse crimen publicum materialiter, nempe si publicum sit Viciniæ, sed formaliter occultum, nimirum si ignoretur ab illa copula nasci impedimentum affinitatis, & tunc etiam potest impetrari Dispensatio a S. Pœnitentiaria.

1112 Quæritur III. An Matrimonium sit revalidandum coram Parocho & testibus, si ipsi tempore Matrimonii contracti conscii fuerint impedimenti? Affirmat *Sanch. l. 8. D. 37. n.* 10. *cum Henr. Led. &* aliis, quia (ut ait) tunc fuerunt testes non valoris, sed potiùs nullitatis talis Matrimonii; Et idem sentit *Croix n. 815. cum Aversa, & Kugler*, etiamsi tantùm unus ex testibus impedimentum noverit. Negant verò *Conink. d 24. dub. 10. nu 84. & Tamb de Matr. l. 8 c. 7. §. 3. n* 10. item *Gobat. & alii apud Croix ibid.* quia assistentia Parochi & testium fuit præscripta a Tridentino, non tam ad testandam validitatem Matrimonii, quæ multipliciter eis potest esse ignota, quàm ad probandam externam Matrimonii celebrationem, ut periculo obvietur, ne iidem Conjuges alias nuptias incant. Utraque sententia est probabilis, sed secunda videtur probabilior, Concilium enim *Sess. 24. c. 1.* requirendo assistentiam Parochi & testium jam causam exprimit, ne quis fraudulenter plura contrahat conjugia, & minimè indicat velle ampliùs, ut testes certiorentur de Matrimonii valore, & cur? quia (ut ajunt *Salmant. c. 2. num. 129.*) *Ecclesia non adducit testes ad probandum valorem Matrimonii, sed celebrationem illius externam.*

1113 Quæritur IV. An qui fictè contraxit Matrimonium, teneatur deinde ex justitia illud revalidare per verum consensum? Affirmant *Palaus D. 3. p. 7. §. 1. num. 1. Pont. l. 4. c. 24. num.* 3. Con-

3. *Concina pag. 387. num. 5. et Salm. c. 3 nu.* 114. *cum Soto, Trull. et Aversa* Ratio, quia alter jam tradidit corpus per suum consensum, unde, ut servetur æqualitas, tenetur fictè consentiens etiam per verum consensum corpus suum tradere. Negant verò probabiliùs *Sanch. l.* 1. *D.* 11. *num.* 5. *cum Nav. Soto, Angles, Henr Man et Arag.* item *Guttier. Hurt. et Vill. ap. Salm num* 113. & probabile putat *Palaus num.* 2. Ratio, quia, cùm contractus Matrimonii non possit claudicare, quando unus fictè consentit, nulla adest traditio alterius, & ideo nulla remanet inæqualitas; ille enim qui verum apposuit consensum, æquè liber remanet ac si nullum consensum appotuerit. Omnes tamen conveniunt teneri fictè consentientem revalidare Matrimonium per verum consensum. Taliter reparare non possit damna ex illa deceptione alteri illata.

1114 Quæritur V. An si unus fictè, vel ex metu contraxit Matrimonium, debeat certiorem facere alterum Conjugem de Matrimonii nullitate, si postea velit illud revalidare? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenet *Pontius l.* 4. *c.* 24. *num.* 3. *cum Comit.* item *Palaus, et Hurtad. ap Salm. c.* 3. *num.* 117. ac probabilem putat *Less. l.* 2 *c.* 17. *num.* 72. Ratio, quia, cùm nullus eo casu fuerit contractus, deficiente consensu metum passi, vel fictè consentientis, nullus etiam fuit consensus alterius; consensus autem qui ab initio fuit nullus, tractu temporis convalescere non potest. *Secunda* tamen communis & verior sententia docet sufficere, quòd tantùm fictè consentiens, vel metum passus suum ponat consensum; & hanc tenent *Lessius l.* 2. *c.* 17. *num* 72. *et c.* 41. *num* 67. *Navarr. c* 22. *nu.* 80. *cum Host et Jo. Andr. S. Antonin.* 3. *p tit.* 1 *c.* 7. *ad med. Contin. Tournely to.* 2. *pag.* 169. *Boss. de Cont. Matr. c.* 12. *num.* 383. *et c.* 2 *ex num* 36. *Roncaglia pag.* 179. *q* 3. *cum Laym. Bonae q* 2. *p.* 9. *nu.* 1. *Sanch. l* 2 *D* 32. *num* 9. *cum S. Bonav Palud. Sylve. Ang Armilla Tab P Soto, Lop etc et Salm. c.* 3. *num.* 118 *cum Soto Con Trull* Hanc sententiam expressè tenet etiam *D Thomas Suppl q.* 47. *a.* 4. *ad* 2 ubi dicit: *Ex consensu libero illius qui primò coactus est, non fit Matrimonium, nisi in quantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore, unde si dissentiret non fieret Matrimonium*. Ergo, perseverante consensu alterius, sufficit si coactus liberum ponat consensum. Probatur ex *c. Insuper.* 4. *Qui Matrim. accus. etc* ubi in summario sic habetur: *Invita desponsata postea sponte cognita, contra Matrimonium non audiatur*. Idem habetur in *c. Proposuit.* 1. *de Eo qui dux* ibi dicitur, quòd cùm quidam vir ignorans servam duxisset, *postquam audivit esse ancillam, carnaliter cognovit*; unde compulsus fuit, *ut eam sicut uxorem pertractaret*. Idem ex *c. Ad id* 21. *de Sponsal.* ibi: *Quamvis ab initio invita fuisset ei tradita et renitens, tamen quia postmodum per annum et dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, et ad ipsum est cogenda redire.* Ergo sufficit consensus partis metum passæ, vel fictè consentientis, expressus per copulam conjugalem, vel per cohabitationem, unà cum consensu alterius priùs dato, ad faciendum validum Matrimonium. Ut autem metum passus legitimum ponat consensum, requiritur quidem ut sciat primum Matrimonium invalidè fuisse initum, prout bene advertunt *Sanch l.* 2. *D* 36. *num.* 3. *Nav c.* 22. *nu* 36. *et Tournely to.* 2 *pag* 170. *cum Sylve. et Pyrrhgh.* Ratio autem nostræ sententiæ est, quia certum est quòd in contractu Matrimonii non requiritur simultas physica consensuum Sponsorum, sed sufficit moralis, nempe si consensus unius moraliter perseverat, dum ponitur consensus alterius. In nostro autem casu ideo Matrimonium fuit nullum, quia defuit consensus metum passi, vel fictè consentientis; ergo cùm jam præcesserit verus consensus alterius, & virtualiter perseveret per cohabitationem &c. ut *infr. num sequ* satis est quòd accedat consensus illius metum passi, vel fictè consentientis, expressus aut per verba, aut per signa, nempe per copulam maritalem, aut voluntariam cohabitationem, ut docet *Sanch. l.* 4. *D* 18. *num.* 2. *cum S. Thoma, S. Bonav Palud. etc.* utque patet ex textibus supra citatis. Nec valet dicere, quòd consensus alterius qui liber fuit a metu vel fictione, fuit nullus, cùm nullus adfuerit contractus; nam respondetur quòd licèt contractus fuerit nullus, & consensus illius non habuerit effectum, tamen fuit verus consensus, & ideo cùm ipse moraliter perseveret, satis est ad revalidandum Matrimonium, quando accedit consensus alterius qui fictè consensit; pariter ac si ille distulisset suum dare consensum, & postea jam præstasset. Ad Oraculum autem Clementis VIII. quod hìc rursus opponit *Pontius l. c.* respondetur, ut supra *num.* 1110.

1115 Quæritur VI. An quando Matrimonium fuit nullum ob aliquod impedimentum, sit necessarium ad illud revalidandum, ut ablatò impe-

impedimentô uterque Conjux fiat conscius de nullitate Matrimonii? *Prima* sententia af firmat, & hanc tenent *Pontius l.* 4. *c.* 25. *a nu.* 2. *Pal. p* 7. §. 2. *num.* 3. *Boss. to.* 1. *c.* 2. *ex num.* 71. *et c* 2. *num.* 336 *Less l.* 2 *c.* 17 *num.* 76. *Navarr. c.* 27. *n.* 47. *cum Sylve et Covarr. ac Sanch. l.* 2. *D.* 35. *n.* 2. *cum D Thoma. Scoto, Cajet. Abul Palac etc.* Ratio, quia hoc Matrimonium non potest fieri validum neque per primum, neque per secundum consensum præstitum post dispensationem: non per primum, quia quod fuit nullum ab initio, tractu temporis validari non potest: non per secundum, quia hic novus consensus non est validus nisi fiat animô contrahendi illo tunc Matrimonium, & hunc animum non habet qui nescit Matrimonium priùs contractum esse nullum, vir enim qui tunc consentit ignorans nullitatem, consentit quidem cum errore, putans consentire in uxorem jam suam; ergo cùm erret in substantia, consensus minimè valet. *Secunda* verò sententia quam tenent *Salmant. c.* 3. *num.* 122. *cum Soto, Led. Rodr. et Henr.* item *Palud. Ang. Gabr.* & alii plures *ap. Bossium d. c.* 2. *num.* 72. dicit non esse opus, ut pars ignara impedimenti moneatur de nullitate Matrimonii, sed sufficere quòd, ablatô impedimentô, pars quæ conscia est de illo, consensum ab altera accipiat. Probatur 1. ex Decisione 687. Rotæ Romanæ *apud Farinac.* edita Auctoritate Apostolica; eam refert *Bossius to.* 1. *c.* 10. *num.* 332. ibi sic dictum fuit: *Vobiscum quòd, impedimentis consanguinitatis non obstantibus, in vestro sic contracto Matrimonio remanere, seu illud publicè servatâ formâ Concilii de novo contrahere, liberè et licitè valeatis, auctoritate Apostolica dispensamus.* Probatur 2. ratione, quia prior consensus, licèt suo affectu caruerit ob impedimentum a jure positivo appositum, tamen de jure naturæ fuit validus, cùm fuerit præstitus erga personam de jure naturæ habilem ad contrahendum, ut sapienter considerat Benedict. XIV. *Notif.* 87. *num.* 80. Unde fit quòd cùm removetur impedimentum per dispensationem, perseverante ex una parte primo consensu Conjugis ignorantis impedimentum virtualiter per usum Matrimonii, nempe per copulam conjugalem, cohabitationem voluntariam, & alia signa externa quæ ex primo consensu procedunt: & accedente ex altera parte consensu interno Conjugis conscii impedimenti, expresso saltem per similia externa signa, tunc consensus utriusque moraliter uniuntur, & Matrimonium convalidant. Ac propterea dicunt *Abbas, Gonsal. Felin. etc. ap. Bossium to.* 1. *c.* 3. *n.* 93. posse Papam dispensare in Matrimonio nullo a novo consensu præstando; Et de facto per Clementem XI. ex Brevi edito die 2. Apr. 1701. (ut refert Benedictus *l. cit.*) quædam Matrimonia nulliter contracta a quibusdam Populis Indiarum, vocatis *Pucueles*, & *Quartarones*, fuerunt sine novo consensu convalidata. Hæc secunda sententia, speculativè loquendo, videtur probabilior, sed in praxi, extra casum urgentis necessitatis ut infra, prima omninò est tenenda, tum quia secunda opinio, cùm non sit moraliter certa, non potest in praxim deduci, juxta Propos. 1. damnatam ab Innoc. XI. Tum quia in Litteris S. Pœnitentiariæ in Dispensationibus ad hujusmodi Matrimonia reconvalidanda apponitur sequens clausula: *Ut, dictâ muliere de nullitate prioris consensus certioratâ, uterque inter se de novo secretè contrahere valeant*. Licèt enim dicant *Sanch. l.* 8. *D.* 34. *num.* 61. & *Bonac. q* 2. *p.* 9. *num.* 7 *ac Tiburt. Navarr. in Manuduct. &c.* præfatam clausulam non apponi ut conditionem, sed ut simplicem instructionem, quia aliàs dicta conditio sæpe frustraretur, item quia clausulæ, quæ apponuntur ut conditiones, aliis strictioribus verbis apponuntur; attamen probabiliùs docet Benedictus *dict. Notif.* 87. *num.* 68. illam esse veram conditionem, eo quòd ablativum absolutum juxta Jurisperitos veram importat conditionem ex *l. A testatore. ff. de Condit. & demonstr.*

1116 Dixi *extra casum urgentis necessitatis*, nam si ex notitia nullitatis Matrimonii prudenter timeri possit periculum mortis, gravis infamiæ, aut scandali ex separatione secuturi: & ex alia parte Conjux impedimenti conscius non posset evitare redditionem debiti, tunc benè potest uti secundâ sententiâ tanquam probabili, quia eo casu ratione necessitatis etiam cum periculo frustrationis Sacramenti licitum est sequi opinionem tantùm probabilem, ut communiter docent *Sanch. l.* 2. *D* 36. *num.* 7. & 8. *Tournely to.* 2. *pag.* 196. *v. Si autem*, *Carden in Prop. Innoc. XI. D* 2 *num.* 681. & 682. *Less. l.* 2. *c.* 17. *num* 77. *Holzmann pag.* 417. *num.* 69. *Bonac. q* 2. *p.* 9 *num.* 7. *Boss. to.* 1. *num* 78. *cum Con. & Fill. ac Elbel pag.* 455. *num* 344 *cum Laym. Sporer, Croix*, & communi. Imò (ut dicunt *Sanch. Viva, Carden. Croix*, & alii relati *num.* 482 *v. Sed dices.*) in casu extremæ vel urgentis necessitatis licitum est uti opinione etiam

iam tenuiter probabili, quia id quod esset indecens erga Sacramentum, non est indecens quando necessitas & bonum Animæ urget. Benè tamen advertit *Sanch. d. n. 7.* quòd tale scandalum, cùm impedimentum est ex parte viri, ordinariè non potest timeri.

1117 Quæritur VII Quotuplici modô possit renovari sive exigi consensus a parte inscia impedimenti post obtentam Dispensationem? Plures ab AA. assignantur modi. Primus modus, si dicat Sponsus: *Quando nupsi, non habui verum consensum, nunc præstare volo, vis & tu præstare?* Hunc modum communiter admittunt DD. & rectè quidem, ac sine mendacio, cùm consensus nullus non sit verus consensus; ita *Sanch l. 2. D. 36. num. 7. Carden. in Prop. 1. Innoc. XI. Diss. 2. num. 680. & Holzmann num. 697.* Secundus modus, si dicat: *Dic quæso, si nullum fuisset nostrum Matrimonium, nonne iterum me accipere intendis?* Ita *Sanch. n 5. & 6. Salm. c. 3. num. 124. cum Con Sà, & Dic. Roncaglia pag. 178. q. 2. R. 2. cum Gobato*, item *Sylve. & Rosella ap. Boss. de Us. Mat. c. 2. n. 83* quia tunc jam æquivalenter manifestatur. Huic tamen modo contradicunt *Pontius l 4. c. 22. n. 7. & Bossius l. c. cum Henr. Gutt & Fill.* quia (ut ajunt) tunc Sponsa consentiendo intendit consentire in suum, ignorantia enim concomitans non efficit voluntarium positivè, & ideo tunc non apponitur consensus ut requiritur independens a primo. Hæc sententia est mihi verior, nisi (exciperem) ex illa petitione ut supra Sponsa inscia impedimenti jam veniret in dubium vel suspicionem de nullitate Matrimonii, tunc enim jam poneret consensum a primo independentem. Tertius modus, si Sponsus dicat: *Angor scrupulis de nostri Matrimonii valore; ideoque renovemus consensum.* Ita *Busemb ut supra, Salm. c. 3. num. 124. cum Trull.* item *Navarr. & Cajet ap. Tournely to. 2.* vide *pag. 196.* qui immeritò hunc modum non admittit; ipse enim satis est (prout mihi certum videtur), ut Sponsa ponat consensum independentem a primo; nec obstat quòd illa hôc modô non haberet notitiam certam nullitatis Matrimonii; nam ut novus consensus valeat, non indiget ut apponatur ex notitia certa nullitatis, sed tantùm ut præstetur independenter a primo consensu. Quartus modus: *Si mihi non nupsisses, nonne nuberes nunc?* Ita *Busemb. & Salm. l. c.* cum aliis. Sed hic modus minimè est admittendus, quia in hoc modo revera non adest positivus consensus. Quintus modus: *Pro mea consolatione volo de novo contrahere, eja contrahamus.* Ita *Anaclet. c. 3. pag 703. num. 174. Sanch l. 4. D. 36. num 5. & Salm. l. 2. num. 124. cum Cajet. & Led.* Sed hic jure merito neque admittit *Cont. Tournely l. c.* quia per hunc nulla ingeritur in alterum notitia nec dubium de nullitate primi Matrimonii. Sextus modus, si accedat copula maritali affectu habita ex parte Conjugis conscii impedimenti per Dispensationem jam sublati, intendendo sic exprimere novum consensum ad Matrimonium de novo contrahendum, nam ex altera parte inscia impedimenti jam exercetur copula eo affectu ex primo consensu præstito, usque tunc in effectu perseverante. Hic tamen modus tunc tantùm sufficeret, quando non esset locus modis supra enunciatis, & insuper immineret periculum gravis damni, ita *Sanch. l. 2. D. 36. num. 9 Tiburt. Nav. in Manuduct. ad prax. p. 2. Tournely pag 194. v. Quintus, Bonac. q. 2. p. 5. num 7. Auctor. Instruz per li Nov. Conf. p 2. c. 15. num. 326. Viva q. 4. a. 3. num 8. Salm. c. 3. num 125. cum Scto, Cajet. Con. Gutt. & Rodr.* item *Sito de Leone, & Giribald. ap.* Benedict. XIV. *Notif.* 87. *num* 74. qui non reprobat. Neque tunc obstat clausula certiorationis, quæ apponitur a S. Pœnitentiaria, quia (ut ait *Tiburt. Nav. ap.* Bened.) in hoc casu necessitatis censetur S. Sedes relaxare præfatam conditionem, providendo meliori modô quô potest bono Animarum, cùm talis conditio tunc sit moraliter impossibilis executioni. In hoc igitur casu licitè potest hic modus in praxim deduci, cùm valde probabile sit (ut ostendimus *num.* 1114.) sufficere consensum partis consciæ impedimenti, expressum per copulam conjugalem cum consensu alterius virtualiter perdurante.

DUBIUM IV.

A quo, & ab quam causam possit dispensari in impedimentis Matrimonii?

1118 *In quibus impedimentis Papa possit dispensare?* 1119. *An Papa possit unquam dispensare in iis quæ sunt de jure Divino?* 1120. *An aliquando in impedimentis de jure naturæ?*

1121 *An possit Episcopus dispensare in impedimentis dirimentibus?* 1122. *Qu. I. An possit, urgente necessitate, dispensare in eis ante Matrimo-*

RESP. 1. Papa non potest dispensare in impedimentis jure naturæ, vel divino dirimentibus, nisi ex speciali concessione: in iis verò, quæ jure Ecclesiastico dirimunt, potest. Ratio prioris est, quia inferior non dispensat in lege superioris; nec homo in lege naturæ. Addidi, nisi ex speciali, quia sic Pontifex (non tamen Episcopus) potest matrimonium ratum dissolvere ex justa causa. *Sanch. Less. Præp. q. 5. c. 8. Diana p. 8 t. 1. R. 52. & 92.* Ratio posterioris est, quia Pontifex talia impedimenta inducit: ergo etiam potest tollere, & quidem solus. 1118

1119 Quæritur, an Papa possit aliquando dispensare in impedimentis de jure Divino? Ad hujus quæsiti decisionem præmittenda est decisio quæstionis generalis, scil. an Papa in rebus juris Divini possit unquam dispensare? In iis in quibus jus Divinum ortum habet a voluntate humana, prout in votis & juramentis, certum est apud omnes habere Papam facultatem dispensandi; tunc enim, licèt ipse non auferat jus Divinum, aufert tamen fundamentum obligationis, quam homo sibi imposuit actu humano: quô sublatô, cessat juris Divini obligatio; vide *Sanch. l. 8. D. 6. num. 2.* ubi asserit id esse commune *cum D. Thoma*, & aliis. Majus dubium est, an Papa possit dispensare in jure Divino, quod ex solo Divino arbitrio derivat? Triplex est sententia. *Prima* genericè affirmat, & hanc tenent *Abbas*, & duo alii *apud Sanch. n. 3.* qui meritò eam rejicit. *Secunda* sententia quam tenet *Sanch. num 5. cum Navarr. Canus, Ang. Felin.* & aliis pluribus, dicit Papam non posse dispensare in universum jus Divinum, sed tantùm in aliquo casu particulari, in quo non expediat observantia præcepti. Unde infert, nullo casu posse dispensare in præceptis non fornicandi, non mutandi materiam & formam Sacramentorum, & similibus; quia transgressio in his continet omnimodam indecentiam, quæ præponderat cuicunque causæ: posse verò dispensare in residentia Episcoporum, in Matrimonio rato, in consecratione Eucharistiæ sub utraque specie (sed hoc nos negavimus *de Euchar. num 196. v Dub 2.*), & similibus aliis, quia in istis potest justa causa occurrere, quæ præponderet indecentiæ, quam præceptum respexit. *Tertia* demum sententia communior & probabilior dicit nunquam posse Papam dispensare in iis quæ sunt de absoluto jure Di-

Divino; hanc tenent *Pontius l.8.c.3. num.2. Suar.l.10.c.6.num 6 & Pal. to.1. tr.3. de Leg. D.6.p.3. num.5. & 6 cum Salas, Covarr. & Sylve.ex D.Thoma* 1.2.q. 97.a.4. ubi ait: *Sicut in lege humana publica non potest dispensare, nisi ille a quo lex auctoritatem habet, ita in praeceptis juris Divini quae sunt a Deo, nullus potest dispensare nisi Deus, vel is cui ipse specialiter committeret.* Hæc autem specialis commissio (rectè ait *Palaus*) non quidem habetur ex verbis illis: *Quodcunque ligaveris super terram*, vel illis *pasce oves meas*; hæc enim, verba, cùm generalia sint, non continent specialem commissionem: Tantò magis quòd hujusmodi Dispensationes in jure Divino essent nocivæ unitati & stabilitati Ecclesiæ. Valdè autem probabiliter dicunt *Suarez de Euch. D.* 43. *Sc.* 4. *v. Tertia sententia* item *Sotus, Palac. Suar. Valent. Durand. Major, Nav. Con.* & alii plures *ap. Sanch.* posse Pontificem in aliquo casu particulari, non dispensare, sed declarare, quòd jus Divinum non obliget. Ratio, quia hæc potestas fuit necessaria propter humanarum rerum varietatem; aliàs Deus suo regimini Ecclesiæ non satis providisset.

1120 Deveniendo igitur ad quæsitum circa Matrimonium, dico 1. Papam non posse dispensare in impedimentis de jure naturæ, contra *Viva in Prop.* 1. *damn. ab Inn. XI. num.* 36. & *Carden. in eand. Prop.* 1. *D.* 2. *num.* 591. Nec obstat Responsum Urbani VIII. quod objiciunt (illudque retulimus *num.*902.), nam patet ex iis quæ refert idem *Cardenas ibidem*, illam non fuisse dispensationem, sed meram declarationem pro illo casu particulari. Dico 2. bene posse Papam in aliquo casu urgentissimæ necessitatis declarare esse validum Matrimonium, non obstante impedimento quod probabiliter de jure naturæ illi obstet, prout de facto declaravit Clemens XI. prout vidimus *num.* 1115. Nec obstat id quod ait *Sanch. l.* 8. *D.*6.*n* 10. scil.non posse Papam in hujusmodi impedimentis dubiis neque dispensare, neque declarare quòd ipsa non obstent valori Matrimonii, quia (ut dicit) si hæc via aperiretur, facilè possent concedi in Ecclesia istæ dispensationes sive declarationes, & sic accedere possent plures fornicationes materiales. Nam respondetur, quòd cùm Papa in hujusmodi casibus declarat impedimentum non obstare, tunc agit ut universalis Doctor Ecclesiæ, in quo errare non potest, & oppositum asserere non posset excusari a magna temeritate, ut enim ait Benedictus XIV. *de Synodo cap.* 6. *ex Veracrux*: *De Pontificis potestate, postquam dispensavit, dubitare instar sacrilegii est.*

1121 " 1. Episcopus in impedimentis dirimentibus matrimonium jam contractum non potest ordinario jure dispensare, nisi ex tacita concessione in casu necessitatis, quando sequentia concurrunt: 1. Ut defectus sit dispensabilis. 2. Ut sit occultus, idest, non sit notorius, seu divulgatus. 3. Ut ex altera parte saltem matrimonium bonâ fide sit contractum. 4. Ut non sit facilis accessus ad Papam; ita *commun. Sanch Con. M. Per. d* 4. *f* 7. Quando autem contractum est ex dispensatione subreptitia, non potest Episcopus suâ dispensatione priorem confirmare. *Dian. p* 9.*t.* 71. *R.* 40. *ex Præp. Per.* &c. In impedimentis verò dirimentibus matrimonii nondum contracti videtur nunquam posse, imò nec Legatus a latere, nisi speciali facultate. *Layman. l.* 5. *tr.* 10. *par.* 4. *c.* 6. & *l.* 1. *t.* 4. *c.*22. *Bon. q.*3.*p.*15. &c Contra quos *Dian. p.* 8. *t.* 3. *ref.*280. cum *Præpos. Villal.* & *Esc. de leg. E.* 14. *c.* 3 putat, Episcopum id posse aliquando in casu raro, ex causa maximè urgente, si omnibus tentatis judicetur necessarium esse ad vitandam gravem infamiam, vel grave scandalum, cui aliter occurri non posset, idque ex tacita Papæ licentia."

1122 Quæritur I. An Episcopus possit dispensare in aliquo impedimento dirimente ante Matrimonium contractum, urgente necessitate? Vide dicta hoc *l* 6. *num.*612. *v. Sed hic*, ubi affirmativam sententiam tenuimus cum communi DD. (contra *Busemb.* ut supra). dummodo vera urgeat necessitas, puta si aliàs immineat periculum mortis, vel si Matrimonium sit necessarium ad legitimandas proles, vel ad vitandam feminæ infamiam, aut alia damna: vel si mulier nobilis (ut ajunt *Salm. c.*14.*num* 11. sive honesta', licèt non nobilis, ut meliùs dicit *Concina pag.* 343. *num.* 5) parata esset nuptias tali die contrahere, & in Confessione manifestaret impedimentum. Ratio, tum quia eo casu, vel præsumitur ipse Papa dispensare, vel omninò cessat reservatio, exemplò in *c.* 2. *de Desp. impub* ubi: *Districtiùs inhibemus, ne aliqui ante ætatem Canonibus præscripta conjungantur, nisi fortè aliquâ urgentissimâ necessitate interveniente, utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur.* Quod verbum *toleretur*, *Pontius l.*8. *c.*13. *num.*6. & *Salm. d.num.*

d. num. 11. interpretantur pro vera dispensatione, dicentes hanc tolerantiam non esse permissionis, sed approbationis. Addit *Roncaglia pag.* 171. *q.* 1. *R.* 2. *cum Pignatello, & Tamburr.* quòd, etiamsi impedimentum fuerit publicum, potest Episcopus dispensare, quando eædem interveniunt rationes quæ sufficiunt ad dispensandum in impedimento occulto. Sed hanc opinionem, vix unquam puto posse habere locum in praxi, quia cùm impedimentum est publicum, cessat ratio scandali, si Sponsi a tali Matrimonio desistunt; imò præsertim ad vitandum scandalum tenentur a nuptiis desistere.

1123 Quæritur II. An Episcopus possit aliquando dispensare in impedimento dirimente post contractum Matrimonium? Negant *Sotus, Corduba, Medina, & Veracr. ap. Sanch. l.* 2. *D.* 40. *n.* 2. quia (ut ajunt) Episcopi nihil possunt in lege Pontificis. Affirmant verò communiter DD. casu quo non pateat facilis aditus ad Papam, & contra immineat periculum mortis, vel infamiæ, aut scandali si Conjuges separentur, vel incontinentiæ si non separentur; ita *Cabassut. T. J. l.* 3. *c.* 27. *num.* 7. *Merbes. to.* 2 *pag.* 494. *q.* 5. *Natal. Alex. de Matr. a.* 13. *Reg.* 10. *Contin. Tournely to.* 2 *pag.* 244. *Reg.* 2. *Concina pag.* 343. *num.* 4. cum communi, *Pol. D.* 4. *p. ult.* §. 1. *num.* 7. *Bonac. q.* 3. *p.* 15. *num.* 13. *Barbosa Alleg.* 35. *n.* 3. *Sanch. l.* 2. *D.* 40. *num.* 2. *cum Abb. Gutt. Gom. &c. Salm. c.* 14. *num* 7. *cum Con. Aversa, Cornejo, & Henr. ac Escob. l* 27. *num.* 682. *cum Nav. Vasq. Hurt. Salas, &c.* Ratio, quia hoc casu, pariter ac dictum est in prima quæstione, præsumitur Papa consentire, maximè cùm ipse jam notam habeat hanc sententiam communiter ab AA. traditam. Benè autem advertit *Croix l.* 7. *num.* 143 *& Felix Potestà n.* 3345. quòd si dispensatio commodè possit per epistolam obtineri a S Pœnitentiaria, tunc non potest Episcopus dispensare, quamvis (ut dicit *Croix l.* 6. *p.* 3. *num.* 837.) plures fornicationes materiales interim habeantur. Dicuntur autem *materiales*, quia (ut diximus *de Pœnit. n.*611. cum communi DD. quibus adde *Tournely d. to.* 2. *pag.* 196. *v. Si autem, cum Sylvio*, contra *P. Concina*), si Conjuges sint in bona fide, in ea sunt relinquendi, quando periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si moneantur de nullitate Matrimonii.

1124 Quæritur III. An in casu præfato, ut possit Episcopus dispensare, requiratur quòd Matrimonium fuerit contractum bona fide? Certum est non requiri bonam fidem ex parte utriusque, ut dicunt communiter *Sanch. l.* 2. *D.* 40. *num.* 4. *Pont. l.* 8. *c.* 13. *num.* 4. *Merbes. to.* 2. *pag.* 494. *q.* 5. *Concina pag.* 343. *num.* 7. *Salm. c.* 14. *num.* 8. & alii. Ratio, tum quia, stante bona fide unius Conjugis, Matrimonium jam dicitur bonâ fide contractum, argumentô ex *c. Cùm inhibitio. de Clandest. Desp. & c. Ex tenore. Qui fil. sint legit.* tum quia malitia unius non debet alteri nocere. Dubium fit, an Episcopus possit dispensare, si uterque malâ fide contraxit? Affirmant *Dicast. Henriqu. &c. ap. Salm. c.* 14. *n.* 9. quia, ut ajunt, licèt culpabiliter contraxerint, nec etiam tunc præsumitur Pontifex cum tanto periculo dispensationem sibi reservare. Sed communissimè & veriùs negant *Pontius d. num.* 4. *Pal. D.* 4. *p. ult.* §. 1. *num.* 7. *Barbosa All.* 35. *num.* 4. *Escob. l.* 27. *num.* 687. *Sanch d num.* 4. *cum Led. Corduba, Lop & Veracr. ac Salm. num.* 9. *cum Con. & Aversa.* Ratio, tum quia in Tridentino *Sess.* 24. *c.* 5. dicitur: *Si quis inter gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præsumserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat... non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contemsit.* Tum quia aliàs daretur occasio, ut quotidie spe dispensationis Matrimonia celebrarentur, contemtis impedimentis. Ut autem quis dicatur malâ fide contraxisse, non sufficit scivisse factum, sed requiritur scivisse quòd tale factum induxerit impedimentum; ita *Sanchez, & Concina ll. cc. ac Salm. num.* 10. *cum Bonn. Candid. & Aversa.* Addunt *Sanchez, & Salm ibid.* cum eisdem, neque sufficere quòd ignorantia fuerit crassa, quia revera non dicitur *scienter* facere (ut loquitur Concilium) qui aliquid facit cum ignorantia crassa, ut docet etiam *Nav. c.* 27. *num.* 141. *Declar.* 4. Secus si ignorantia sit adeo crassa, ut temeritas videatur, prout ajunt *Sanch. & Salm. ll. cc.* Et idem dicendum, si Sponsi voluntariè omiserint Proclamationes, tunc enim, etiamsi contraxerint ignorando nullitatem Matrimonii, Dispensatio ipsis est deneganda, ut subdit Tridentinum *loc. cit.* dicens: *Quòd si ignoranter quis id fecerit, si quidem sollemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis.*

1125 Quæritur IV. An Episcopus casu quo potest in impedimento dirimente dispensare, possit hanc facultatem alteri delegare? Negant *Sylve. Medina, &c. apud Sanch. l.* 2. *D.* 40.

 num.

*num.*13. quia (ut ajunt) Episcopi nequeunt hujusmodi facultates delegare, nisi ipsis hæc potestas sit specialiter concessa; idque probant ex Tridentino *Sess.*24. *c* 6. *Liceat.* ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi a casibus Papalibus, & ibi explicatur, *per se, vel Vicarium*; ergo ut Episcopus possit delegare hujusmodi facultates, egeet speciali concessione. Sed communiter affirmant *Pontius l* 8. *c.* 13. *num.*5 *Pal. D* 4. *p. ult* §. 1. *num.*13. *Barb. All.* 35 *num.*14 *Fscob l.*27. *num.*(95. *Bon. q.* 3. *p.* 15. *Sanch l. e. num.* 14 *cum Ang. Sylve. Cov. Cord & Lop. ac Salm. c.* 14. *num.* 12 *cum Con. Aversa, Leand. & Henr.* Et hoc (ut dicunt *Sanch. num.* 16. *& Pal. ac Salm ll. cc eum Aversa, & Gutt.*) non solùm pro casu particulari, sed etiam pro omnibus occurrentibus, tam præsentibus quàm futuris. Ratio, quia, cùm hæc potestas non sit annexa personæ, sed dignitati & officio, ipsa non dicitur delegata, sed ordinaria, & ideo benè delegari potest, ut diximus *de Leg. l.* 1 *n* 190. *v. Et in his*, & 193. Nec obstat Concilium *l. c.* nam respondent *Sanchez, & Pal us cum Guttier.* quòd Concilium voluit per hoc tantùm explicare, Vicarium non habere hanc facultatem ex generali commissione Vicariatûs, sed egere speciali commissione Episcopi, sed non voluit denegare Episcopis hanc facultatem delegandi.

1126 „ Respond. 2. In impedimentis non dirimentibus possunt Episcopi dispensare universaliter. Quod addo, quia excipiuntur illa quæ in jure naturali, & divino impediunt, ut votum castitatis absolutum, & perfectum, ut *Bon. q.* 3. *p.* 15. *ex Navar. Sanch.* &c. * (*Sed in Matrimonio contracto possunt dispensare ad petendum debitum in voto emisso tam ante quàm post Matrimonium; vide dicta num.* 986. *&* 987.) * & sponsalia priora, ut habet *Tanner. a.* 8. *q* 4. *d.* 2. *num.* 30. *ex Sanch l.* 17. *num* 8. Idem habet *Fill. to.* 10. *par.* 2 *c.* 10. *num.* 306. *Lay l. 5. c.* 10. *par* 4 *c.* 15 *n.* 2. *sub. finem.* Similiter Episcopus potest dispensare in impedimentis, quæ matrimonio superveniunt, & impediunt petitionem debiti, v. gr. cognationis spiritualis, vel affinitatis. *Bonac l. c. Sanchez l.* 8. *d.* 12. *nu.* 16 *Fill l c.* ubi excipit incestum commissum matrimoniô consummatô cum consanguineis, in iis, qui non sunt juvenes. * (*Sed Sanchez num.* 13. *expressè docet oppositum; vide dicta num.* 1076.) *

1127 „ Resp. 3. Possunt etiam confessarii regulares approbati, * (*Idest Benedictini, Mendicantes, & omnes alii in eorum Privilegiis communicantes, ut Sanch l* 8. *D.* 16. *num.* 3 *&* 8. *Pont l.* 8. *c.* 12. *in fine, Pal. p. ult.* §. 1. *nu.*18 *& Salm. cum Gutt. Rodr. Aversa, & Candido)* * de licentia tamen suorum Provincialium, dispensare ad petendum debitum conjugale, propter cognitionem consanguinei conjugis in secundo gradu, ut *Rodriq. q. regul. t.* 1. *q.* 63. *a.* 1. nullo modo tamen in impedimento ipso. V. *Mar Perez d.* 44. *f* 7. *num.* 13. Dixi, Provincialium, quia quod *Molfes. Leon* &c. volunt, confessarios Societatis JESU habere omnes hanc facultatem immediatè a P. Generali, id refutat *Dian. p.* 3. *t.* 2. *ref* 14. * (*Vide dicta num.* 1076. *v. Insuper.*) *

1128 Quæritur hic, an Regulares possint dispensare in voto castitatis ad contrahendum Matrimonium, si magna urgeat necessitas, nempe si nuptiæ nequeant moraliter differri, & aliunde immineat periculum infamiæ, aut scandali? Communiter docent DD. posse Confessarios Mendicantes aliosque Religiosos communicantes in Privilegiis dispensare in omnibus votis, in quibus Episcopi de jure ordinario dispensare valent cum suis subditis, ex pluribus Privilegiis, nempe Innocentii VIII. in quadam Bulla quam refert *Rodriquez*, item Martini V. Eugenii IV. Julii II. Pauli III. & Gregorii XIII. (qui id extendit etiam ad vota jurata); ita *Sanch l.* 4. *D.* 43. *num.* 4. *Pont. l.* 8 *c.* 10 *num* 9 *Less. l* 2 *c.* 40 *num.* 134. *Pal to.* 3. *tr.* 15. *p.* 13. *num.* 7. *Reinffenstuel D. st.* 3. *num.* 44. *Sporer de Voto c* 2. *num.* 54. *Elbel eod. tit. num.* 274. *& Salm de Voto c.* 3. *num.* 93 *cum Navarr. Lopez, Arag Fag. Trull. Cand. Vill. &c.* Hinc diximus *num* 987 *v. An autem*, benè posse Regulares dispensare in voto castitatis emisso ante vel post Matrimonium ad petendum debitum. Sed dubium fit, an in casu urgentissimæ necessitatis, sicut possunt dispensare Episcopi (juxta dicta *de Voto Tom.* I *l.* 3. *num.* 258 *v. Not.* II.), possint etiam Regulares dispensare ad contrahendum Matrimonium? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Reinffstuel l.* 3 *Decretal. tit* 24. *num* 40 *Vidal de Voto Inquis.* 3. *num.* 17. *Anton a Spir. S. tr.* 2. *D.* 3. *num.* 84 item *Bassæus, Herinex, Crousers, & e. ap. Elbel to.* 2. *de Voto pag.* 69 *num.* 279. (qui probabilem putat) & alii *apud Salm. de Voto c.* 3. *num* 97. qui pariter vocant probabilem. Ratio, quia Episcopi in casu necessitatis dispensant

sant in voto castitatis jure ordinario, juxta mox dicta *num.* 1125. Unde Regulares, qui possunt dispensare in omnibus votis in quibus Episcopi jure ordinario dispensant, possunt etiam in eo dispensare urgente necessitate. *Secunda* verò sententia communior negat, & hanc tenent *Sanch. l. 2. D. 40. num. 9. Pont l. 8. c. 10. n. 11. Barb All. 37. num. 14. Sporer tr. 3. c. 3. nu. 74. Pal. de Voto D. 2. p. 12. num. 7. Laym. l. 4. tr. 4. c. 8. num. 17. Tamb l. 3. c. 16. §. 4. num. 54. & Salm. de Voto c. 3. num. 96. cum Suar. Leand. Diana, Lez. Bardi; Prado, Moya, & Rodr.* Ratio, quia Regulares possunt tantùm dispensare in votis in quibus dispensant Episcopi jure ordinario, sed in necessitate Episcopi non dispensant jure ordinario, sed extraordinario & per accidens, eo quòd agitur de casibus, non ordinariè, sed extraordinariè contingentibus. Sed respondent Adversarii, quòd non per hoc quòd casus sint extraordinarii, dicendum quòd Episcopi dispensant jure extraordinario, nam etiam in his casibus habent potestatem ordinariam, cùm ipsa sit annexa eorum officio & dignitati; Unde non audeo primam sententiam reprobare.

1129 „ Respon 4. Ut licitè dispensetur in impedimentis dirimentibus requiritur justa causa, qualis secundùm *Filliuc. c. 8.* est, v. gr. „ 1. Extinctio magnæ litis, vel odii inter „ agnatos. 2. Ablatio scandali. 3. Inæqualitas „ matrimonii, nisi consanguineis, vel affinibus nubatur. 4. Defectus dotis competentis „ 5. Conservatio facultatum in eadem cognatione. 6. Merita petentis dispensationem. „ Plures vide apud *Sanchez d. 19. Coninch. d. 33. Hurtad. d. 20. Mart Perez d. 44. sect* 5. ubi „ notat 1 Quantò gradus consanguinitatis, „ vel affinitatis est propinquior, tantò requiri „ causam graviorem. 2. Sæpe plures aggregatas „ causas sufficere, quarum singulæ non sufficerent. Vide etiam *Dian. p. 3. t. 3. R. 9.*

„ Resp 5 Si quis dubitet, an habeat impedimentum dirimens, v. g. contrahendi „ matrimonium cum certa persona, & adhibitâ diligentiâ sufficienti, non possit intelligere veritatem, probabile est posse cum „ ea contrahere sine dispensatione (nisi tamen præsumtio aliqua stet pro impedimento), quia possessio stat pro libertate contrahendi. *Sanchez, Sancius, Franc. Lugo, Bard. d. 6. c. 11. p. 7. §. 11.* (contra *Lay. & Palaum*) „ * (*Sed vide dicta num. 902. Qu III. v. Dicunt autem, ubi oppositum tenuimus cum Laym. Pal. Less. Tournely, Roncaglia, &c.*) * „

1130 Præter causas quas affert *Busemb.* ad licitè dispensandum, additur a *Salm. num.* 24. pro causa instauratio Matrimonii bonâ fide contracti: & etiam malâ fide, si Matrimonium fuerit consummatum, vel adsit fama de copula habita. Item necessitas auxilii, puta si mulier defectu viri non possit litibus assistere, vel filiis suis providere. Item ætas feminæ excedens annum 24. Item periculum perversionis a Fide. Item subministratio majoris pecuniæ: scribit *Concina pag.* 348. *num.* 9. hanc causam pecuniæ sibi displicere, ut propter eam dispenset Ecclesia in impedimentis, miratur enim quòd postquam Tridentinum dixit Dispensationes gratis esse concedendas, Doctores assignent pro causa dispensandi, quòd illæ non dentur gratis. Sed communiter AA. hanc causam admittunt ut *Sanch. l. 8. D. 19. nu.* 35. *Salm. c. 14. num. 26. Pal. D. 4. p. ult. §. 2. num. 2.* & Papa Benedict. XIV. *Notif. 87. num. 26. cum Pallavic. in Trid.* Et meritò, cùm hujusmodi compositiones (ut Innocentius X. præcepit) non immisceantur cum aliis pecuniis Thesauri Cameralis, sed reserventur in Monte Pietatis, & inde non extrahantur, nisi de mandato Pontificis, ut in sola opera pia impendantur. Cùm igitur talis pecuniæ præstatio in subsidium pauperum erogetur, fit causa satis justa ut Ecclesia dispenset, sicut frequenter solet. Nec officit quòd mussitent Hæretici, ut objicit *P. Concina*, nam patenter injustè mussitant.

1131 Notandum autem 1. quòd ut dispensatio non sit subreptitia, explicanda sunt omnia impedimenta quæ adsunt; item cognatio si sit carnalis, aut spiritualis; item gradus & linea, si sit recta, aut lateralis. An autem sufficiat exprimere solum gradum remotiorem? Vide infra *n. 1136 Quæst* 4. Notandum 2 quòd in Constitutione N. SS. P. Benedicti XIV. quæ incipit, *Ad Apostolicæ servitutis* (vide in fine libri *Decret. IX. pag. LIX.* edita die 10. Martii an. 1742. (declaratum fuit, expressionem causarum, earumque verificationem in Dispensationibus appositas ad validitatem pertinere: Unde SS. Pontifex præcepit omnibus Procuratoribus, &c. ut sciscitentur ab Oratoribus veras causas, & illas sincerè exponant, sub pœna falsi; Item Episcopis, & aliis quibus executio committi solet, imposuit explorare veritatem causarum in Literis Apostolicis expressarum. Hinc deinceps plures

plures addendæ sunt quæstiones valde utiles in praxi quoad hanc materiam dispensationum.

1132 Quæritur enim 1. an, cessante causâ Dispensationis, cesset Dispensatio? Affirma, si causa cessat, antequam Dispensatio expediatur, vel antequam fiat ab Episcopo, cui a Pontifice commissa fuerit. Secus verò, si causa cesset, Dispensatione jam expeditâ, vel factâ ab inferiori, etiamsi cesset ante celebrationem Matrimonii; Ratio, quia per Dispensationem jam tollitur impedimentum, sive lex relaxatur, cujus obligatio extincta, si cessat postea causa, minimè reviviscit; ita valde probabiliter *Pontius l. 8 c. 20. num. 4. Pal. de Privil. D. 4. p. 15. num. 7. Suar. de Leg. l. 6. c. 20. a. num. 15. & Salm. de Matrim. c. 14. nu. 29.* cum *Sâ*, *& Sylve.* contra *Sanch. Dic.* &c. qui tamen hoc probabile vocant; vide etiam dicta *l. 1. num. 196. v. Quæstio verò.*

1133 Quæritur 2. quid autem dicendum, si dubitatur, an causa, falsò allegata, fuerit finalis, aut impulsiva? Vel an causa fuerit vera, an falsa? Resp. quòd in omnibus his, & similibus dubiis valida censenda est Dispensatio: Quia in dubio standum pro validitate actûs; ita *Sanch. de Matrim. l. 8. D. 2. num. 20. & 25. Pont. l. 8. c. 17. num. 41. Pal. de Privil. D. 6. p. 16. §. 4. n. 3. & Salm. c. 14. n. 37. cum Dic. Gabr. &c.*

1134 Quæritur 3. an cùm petitur Dispensatio pro Matrimonio contrahendo inter propinquos, exprimenda sit copula incestuosa inter ipsos habita? Commune est apud omnes, quòd si copula ex parte utriusque fuerit habita ad faciliùs obtinendam Dispensationem, & copula allegetur pro unica causa consequendi Dispensationem, tunc necessariò malus ille animus est exprimendus, aliàs Matrimonium erit nullum, quia nemini debet suum crimen prodesse; tantò magis quòd Pontifex movetur ex ea ad imponendam majorem pœnitentiam, aut pecuniæ compositionem, ut sic homines magis a tali crimine avertantur; ita communiter *Sanch. l. 8. D. 25. num. 28. Pal. D. 4. p. ult. §. 3. num. 9. & Salm. c. 14. num. 42.* & alii. Idque expressum est in Bulla Innocentii XII. renovata a Benedicto XIV. per Bullam, *Pastor bonus.* §. 42. ubi dicitur: *Si qui verò oratores, obtentâ Dispensatione a Dataria super impedimento primi & secundi, sive secundi dumtaxat gradûs consanguinitatis seu affinitatis, cum expressione quidem carnalis copulæ, sed tacitâ occultâ & malitiosâ intentione in ipsa copula habitâ ad faciliùs obtinendam Dispensationem, pro revalidatione hujusmodi Dispensationis, ad dictam Pœnitentiariam recurrant, possit idem Major Pœnitentiarius absolutè dispensare cum personis, explicitè affirmantibus se sub expressa forma miserabilium Dispensationes a Dataria obtinuisse. Cum iis verò qui non tanquam pauperes dispensati fuerint, non dispenset, nisi solutâ priùs in Dataria, ad effectum erogandi in eleemosynas, taxâ definiendâ arbitriò ejusdem Majoris Pœnitentiarii.*

Dicunt autem *Palaus*, *& Salmant locis cit. cum Hurtado*, non teneri Oratores prædictam malam intentionem exprimere, si fuerit tantùm mente concepta, quia (ut ajunt) tunc crimen pravi illius animi non subjacet potestati Ecclesiæ. Sed huic opinioni non acquiesco, hic enim non agitur de pœna, sed de Dispensatione, quam benè potest Ecclesia nolle concedere, si crimen pravæ intentionis adfuerit; sicut potest Ecclesia in concessione Indulgentiarum excludere non implentes aliquod opus internum, ut docent *Suar. de Pœnit. D. 52. Se. 5. num 5. & Bonac. de Indulg. D. 6 q. 1. p. 5. num. 28* cum aliis. Probabilissimè verò dicunt *Salmant c. 14. num. 43.* cum aliis, quòd si in petitione aliæ causæ per se jam sufficientes ad obtinendam Dispensationem exponantur, tunc reticeri potest copula malâ fide præhabita, vel allegari potest, tacitâ circumstantiâ malæ fidei.

1135 Sed redeundo ad quæsitum, dicunt alii valere Matrimonium, si Sponsi in supplicatione reticuerint circumstantiam copulæ, si illa sit præhabita sine prava intentione obtinendi faciliùs Dispensationem; ita *Pontius l. 8. c. 17. n. 32. & Salm. c. 14 nu. 40. cum Henr. Perez, Hurt. Vega, Vill. &c.* Sed omninò est tenendum esse nullum, ut docent *Sanch. l. 8. c. 25. num. 8. Laym. l. 1. tr. 4. c. 22. num. 18. Pal D. 4. p. ult. §. 2. num. 4.* item *Con. Diana, Gutt. Reb. Fill. &c. ap. Salm. num 39.* Et de hoc hodie non est ampliùs dubitandum ex Bulla *cit. Pastor bonus*, Nostri SS. P. Bened XIV. § 41. ubi dicitur: *Quòd si obtinuerint a nostra Dataria Dispensationem super gradu prohibito, in primo & secundo, vel secundo tantùm, ac etiam tertio vel quarto cum reticentia copulæ inter eos secutæ, quam sine honoris detrimento detegere non valeant; possit idem Major Pœnitentiarius, si copula sit adhuc secreta, hujusmodi Dispensationem, seu respectivè reconvalidationem in foro conscientiæ tantùm concedere; factâ, quando agitur de primo & secundo, vel secundo tantùm gradu, compositione*

ne 50. ducatorum auri de Camera ad Datariam transmittendorum, nisi prior gratia expedita fuisset in forma pauperum. Ex his attende, quòd Papa dicendo, *possit revalidationem concedere*, non habet pro validis Matrimonia cum tali reticentia contractis; tantò magis quòd in gradibus mox supra descriptis Dispensatio propter solutionem relatam difficilior redditur.

1136 Quæritur 4. an possit manifestari remotior gradus consanguinitatis vel affinitatis, reticendo propinquiorem? Affirmant *Sanch. l.* 8. *D.* 24. *num.* 8. *Pont. l.* 8. *c.* 17. *num.* 26. *& Salm. c.* 14. *num.* 46 *ac Sylvius, ac Pontas, ap. Tournely to.* 2. *pag.* 136. *v. Observandum* 2. Idque inferunt ex quodam Motu Proprio S. Pii V. *Sanctissimus*, ubi dictum fuit, quòd Dispensatio sine gradûs propinquioris mentione obtentam *de subreptionis vel obreptionis vitio notari non possit, obtentis tamen postea Litteris Declaratoriis super propinquiori*. Unde dicunt quòd hujusmodi Litteræ (quibus declaratur quòd gradus propinquior non obstat Matrimonio) requiruntur tantùm in foro externo ad vitandum scandalum, non verò si scandalum absit. Sed veriùs dicit idem *Tournely cum Reiffenstuel, Conrado, & de Justis*, præfatas Litteras Declaratorias non esse quidem necessarias pro foro interno, sed omninò requiri pro externo, ut non solùm licitè, sed etiam validè Dispensatio executioni mandetur; & probatur ex duobus Brevibus Urbani VIII. & Innocentii X (relatis ab eodem *Tournely*) in quibus declaratum fuit, Officiales invalidè dispensasse cum aliquibus qui, remotiori gradu tantùm expresso, præfatas Litteras non obtinuerunt super gradu propinquiori. Præterea rectè advertit *Tournely to.* 2. *pag.* 136 *Observ.* 2. quòd in gradu mixto exprimi debet sexus qui est in primo gradu, quia difficiliùs conceditur ut nepos ducat avitam, quàm patruus ducat neptem: major enim perversio ordinis est, ut nepos constituatur suæ amitæ caput.

1137 Quæritur 5. si quis petat secundam Dispensationem in eadem materia post primam aliam obtentam, an primam exprimere debeat? Respondetur affirmativè, quando impedimentum est ex eodem crimine, quia relapsus retrahit Superiorem a dispensando. Secus si impedimentum non sit ex aliquo crimine, vel sit ex crimine diverso; ita *Concina pag* 351. *num.* 23. cum communi, & *Salm. c.* 14. ***num.* 47. & 48. *cum Conink. & Aversa*.**

1138 Quæritur 6. an si quis habeat plura impedimenta affinitatis ejusdem gradûs, puta si cognoverit duas sorores suæ sponsæ, debeat in supplicatione Dispensationis utramque copulam exprimere? Negant *Vega, Henr. Led. & Man. ap. Escob. l.* 27. *num.* 747. Sed probabiliùs affirmant *Sanch. l.* 8 *D.* 23. *num.* 5. *Pont. l.* 8. *c.* 17. §. 5. *nu.* 25. *Concina p.* 352. *num.* 23. *Anacl. pag.* 701. *num.* 165. *Salm. c.* 14. *num.* 50. *cum Aversa, & Palao, & Escob. num.* 748. *cum Mol. Hurt. Con. Villal. Diana, Leand.* ac Rota Rom. Ratio, quia in simplici non comprehenditur mixtum; & licèt hæc impedimenta non sint specie diversa, sunt tamen numerò distincta. Et idem dicendum de aliis impedimentis consanguinitatis, cognationis spiritualis, publicæ honestatis &c. ut *Sanch. & Anacl. ll. cc.*

1139 Quæritur 7. an si concurrant plura impedimenta, possit divisim impetrari eorum Dispensatio? Adest triplex sententia. *Prima* affirmat, & hanc tenent *Salas, Rodr. & Sà ap. Salm. c.* 14. *num.* 52. & probabilem vocant ibi *Villal. Dicast. & alii*, quia nullibi ex jure habetur requiri, quòd impedimenta simul exponantur. *Secunda* sententia negat, quam tenent ***Sanch. l.* 8. *D.* 23. *num.* 2. *Pont. l.* 8. *c.* 17. §. 4. *Pal. D.* 4 *p. ult.* §. 3. *num.* 11, *Concina pag.* 352. *num.* 23. *& Escob. num.* 745. *cum Suar. Laym. Perez, & Gutt.*** item ***Diana, Dic. ac Leand. ap. Salm. nu.* 53**, tum quia sic habet praxis Curiæ; tum quia unum impedimentum cum altero conjunctum difficiliùs dispensatur. *Tertia* sententia probabilior, quam tenent *Salmant. num.* 54. cui non dissentiunt AA. secundæ, distinguit, & dicit quòd si impedimenta disparatè se habent, & unum ex altero non augetur, ut votum & consanguinitas, aut consanguinitas & machinatio, tunc sufficit divisim obtinere Dispensationem. Secus si impedimenta sint talis rationis, ut afferant conjuncta majorem repugnantiam ad Matrimonium contrahendum, puta si quis velit ducere consanguineam cujus sororem turpiter cognoverit, tunc enim difficilior redditur Dispensatio. Excipiunt *Conink. & Aversa ap. Salm.* si justa detur causa separandi, ut si unum impedimentum esset publicum, & aliud secretum quod infamiam possit afferre, nempe si quis vult ducere consanguineam cujus sororem occultè cognovit, tunc enim, ne infamentur contrahentes, bene possunt divisim Dispensationem petere. Et talem testatur *Aversa* esse Stylum Curiæ.

1140 Quæritur 8. an si quis post obtentam Dispen-

pensationem super impedimentum occultum affinitatis, iterum habuerit rem cum eadem consanguinea Sponsæ, antequam eam duxerit, novâ indigeat Dispensatione? Si Dispensatio non adhuc fuerit executa ab eo cui commissa est, conveniunt omnes non indigere; ita *Contin. Tournely to. 2. pag. 228. v. Si verò, & Elbel de Matr. pag. 505. ex num. 506.* quia tales dispensationes non sortiuntur effectum a die expeditionis, sed a tempore executionis. Si tamen jam fuerit executa, affirmant *Habert de Legib. c. 13. & Elbel l. c. ex Gob. & Quintanad.* quia executor solùm dispensare potest in impedimento contracto, non autem in contrahendo, maximè cùm in Litteris S. Pœnitentiariæ soleat committi facultas cum clausula, *ut dispenses hac vice.* Verùm probabiliùs non requiritur nova Dispensatio, ut dicunt *Sanch. l. 8. D. 25. num. 4. cum Gutier. Cord. & Manuel, ac Tournely l. c. cum Anacl. & Conrado* qui de hoc affert expressam Decl. S. C. Ratio, quia affinitas illa jam sublata est per Dispensationem quoad hunc effectum contrahendi Matrimonium; & hoc videtur denotare clausula illa *hac vice*, si fortè verum est quòd talis clausula soleat apponi, quod nescio. Ceterùm ipsa S. Pœnitentiaria in praxi hanc nostram sententiam sequitur, ut ego ipse observavi in quodam authentico ejus Rescripto, edito die 21. Sept. 1752. ubi sic responsum fuit: *S. Pœnitentiaria ad præmissa respondet, quòd si Orator aliàs super eodem primi affinitatis gradûs impedimento ad Matrimonium contrahendum cum muliere de præsenti ejus Conjuge fuerit dispensatus, etiamsi ipse post obtentam gratiam, atque ante Matrimonii celebrationem denuo cum supradicta mulieris Matre relapsus sit, novâ dispensatione non indigere.*

Dicit autem Benedictus XIV. *Notif. 87. n. 51. ex Fill. Clericat. & Tamb.* quòd si, obtentâ Dispensatione S. Pœnitentiariæ in foro conscientiæ, impedimentum detectum fuerit in foro externo, & Conjuges nullas afferre possint probationes, quòd Matrimonium ita sit contractum, tunc Episcopus, Parochus, & Judex debebunt acquiescere testimonio Confessarii fidem facientis de Dispensatione impetrata.

1141 Quæritur 9. an si post obtentam Dispensationem super gradu prohibito, antequam illa executioni mandetur, intercesserit copula inter Sponsos, nova requiratur Dispensatio? Negant alii, ut *Ovan. Sà, &c. ap. Sanch. l. 8. D. 25. num 6.* Sed veriùs affirmant *Sanch* cum *Gallego, Gutier. &c. num. 8* Ratio, quia Stylus Curiæ sic obtinuit, ut incestus hic declaretur: illô enim manifestatô, Pontifex majorem imponit pœnitentiam, ampliorem que compositionem pecuniæ exigit. Et sic etiam declaravit S. C. mense Maji 1635. (*apud. Pitton n. 878.*) ubi dictum fuit: *Qui Litteris Dispensationis super gradu prohibito consanguinitatis, & illis non præsentatis contraxit, vel carnaliter* (nota) *Sponsam cognovit, non potest absque nova Dispensatione in Matrimonio permanere.* Et idem eruitur ex dictis in quæst. 3 *num. 1124.* Probabiliter verò ait *Sanch l. c. num. 5* quòd licèt Dispensatio fuerit concessa cum clausula, *modò copula non interfuerit*, tamen si illa habeatur post executionem Dispensationis, tunc non requiritur nova Dispensatio, quia sufficit ad ejus valorem, quòd ante illam copula non intervenerit.

1142 Quæritur 10. an si contrahentes sint diversæ Diœcesis, uniusquisque debeat a proprio Episcopo dispensari? Affirmant *Sambovius, Gibert. &c. ap. Contin. Tournely to. 2. pag 247 q. 1.* Sed negant probabiliter ipse *Tournely cum Episcopo Tutelensi.* Ratio, quia, cùm Episcopus aufert a suo subdito impedimentum, habilem eum reddit ad contrahendum cum altero impedito; sicut si quis haberet facultatem dispensandi in aliquo gradu, dispensando cum suo subdito, dispensaret etiam cum extraneo, unde hic extraneus bene poterit tunc contrahere coram Parocho alterius cum quo dispensavit Episcopus.

1143 Quæritur 11. quæ sint clausulæ solitæ apponi in Dispensationibus a S. Pœnitentiaria? Clausula I. *Si ita sit.* In hoc benè ajunt *Sanch l. 8 D. 24. num 21. Cabassut. T. J. l. 3. c. 27. num. 10.* fidem esse adhibendam Pœnitenti, nisi Delegatus certè sciat oppositum ex notitia extra Confessionem acceptam. Dicit autem *Sanch. l. 8 D. 20 num. 18 cum Navar* quòd si petatur Dispensatio super voto castitatis, non sufficit ad dispensandum sola tentatio, vel periculum labendi tantùm semel vel iterum, sed requiritur ut vovens sit in periculo sæpius violandi votum. Sed meliùs censet *Contin Tournely to. 2. pag. 238 in princ. cum Pontas*, sufficere si quis propter gravem tentationem sit in probabili periculo etiam unius lapsûs, quia per unum lapsum jam castitas amittitur. II. *Auditâ priùs sacramentali Confessione.* Juxta igitur hanc clausulam necessa-

ria

ria est Confessio; neque huic revera contradicit *Sanch. l. 8. D. 24. num. 29.* ut putat *Tournely pag. 236.* nam tempore quo scripsit *Sanch.* hæc clausula non apponebatur, & ideo dixit non requiri Confessionem, sed ipsemet *Sanchez* subdit *ibidem*, quòd Confessio esset necessaria, si talis clausula apponeretur. III. *Sublatâ occasione peccandi.* Intelligitur: Si occasio sit voluntaria, de facto est tollenda; si verò necessaria, auferatur saltem ex animo, reddendo illam ex proxima remotam per debita media adhibenda, ut rectè explicat *Tournely d. pag. 239. v. Tertia.* IV. *Dummodo impedimentum sit occultum.* De hac clausula vide dicta *num. 1111.* V. *Injunctâ ei gravi pœnitentiâ.* Intelligitur juxta vires Pœnitentis, ut bene notat idem *Tournely l. c. v. Quarta, cum Tiburt. Navarro*, qui dicit posse injungi ex. gr. per sex menses jejunium semel in hebdomada, vel recitatio Rosarii ter in hebdomada, aut frequens Confessio (saltem semel in mense), orationes, lectio spiritualis, &c. Quòd si Pœnitens propter crimen, super quo petitur Dispensatio, jam satisfecerit pœnitentiam, dicit *Tournely ibidem*, illius præviæ satisfactionis bene habendam esse rationem; unde Confessarius tunc pœnitentias in Brevi Romanò præscriptas moderari debebit. Si verò Dispensationi concessæ sit a Pœnitentiaria annexa quædam species commutationis, nempe Confessio semel in mense, hæc a Confessario omninò est imponenda, ut idem *Tournely ibi n. 2.* & Benedictus XIV. *Notif. 87. num. 36. cum Syro.* VI. *Præsentibus laceratis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.* Hæc laceratio statim facienda est; Sed intellige moraliter, nempe saltem infra triduum post Dispensationem executam, juxta dicta *num. 856.* Si autem in Litteris non sit apposita clausula lacerationis, prout non apponitur quando Matrimonium nondum est contractum, tunc non est obligatio eas lacerandi, sed hujusmodi Dispensatio debet a Parocho cautè adnotari in libro, qui non possit ab alio aspici, ad hoc ut ipse possit requisitus postmodum, si opus erit, fidem facere de Dispensatione impetrata.

1144 Quæritur 12. in quibus impedimentis S. Pœnitentiaria habeat facultatem dispensandi? Ad hujus quæsiti declarationem, quæ multùm potest prodesse ad praxim Parochorum, & Confessariorum, hìc operæ pretium duxi adnotare quæ habentur in Bulla N. SS. P. Benedicti XIV. quæ incipit *Pastor bonus*, edita die 13. April. an. 1744. ubi confirmata & inserta est Bulla Innocentii XII. (emanata 3. April. 1692. incipiens, *Romanus Pontifex.*) Ibi §. 39. pro Matrimoniis nondum contractis sic habetur: *In Matrimoniis contrahendis possit idem Major Pœnitentiarius in foro conscientiæ tantùm super impedimentis occurrentibus, quæ Matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare.* Hujusmodi autem impedimenta tantùm impedientia hodie (ut diximus supra) ad tria reducuntur, nempe votum, sponsalia, & Ecclesiæ vetitum. Quo verò ad impedimenta dirimentia, sic ibi traditur: *At in Dispensatione super quocunque impedimento ex quovis gradu, sive consanguinitatis sive affinitatis, ex copula licita, sive ex cognatione spirituali proveniente, etiam in foro conscientiæ tantùm, tametsi impedimentum sit occultum, & periculum scandalorum immineat, in iisdem Matrimoniis contrahendis abstineat.*

Circa verò impedimenta in Matrimoniis jam contractis §. 40. sic dicitur: *In Matrimoniis verò contractis, a Dispensatione seu Matrimonii reconvalidatione in gradibus primo, & secundo, seu secundo tantùm consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita, etiam in occultis, pariter abstineat, præterquam si in secundo tantùm gradu prædicto impedimentum saltem per decennium duravit occultum, & Oratores simul publicè contraxerint & convixerint, & uti Conjuges reputati fuerint. In tertio autem & quarto gradibus occultis, in contractis possit dispensare, atque in iisdem tertio & quarto gradibus publicis possit revalidare Matrimonia ex causa subreptionis, & obreptionis occultæ Litterarum Apostolicarum nulliter contracta; præterquam si falsitas consistat in narratione præcedentis copulæ, quæ antea revera non intercesserat.* Et ratio hujus est, quia in reconvalidatione Matrimonii nulli propter copulam falsò expositæ, non redundat infamia in contrahentes. Deinde super affinitate ex copula illicita § 43. dicitur: *Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, quotiescunque adsit rationabilis causa, licèt periculum scandalorum non immineret, in Matrimoniis tam contractis quàm contrahendis in foro conscientiæ dispensare & dispensari mandare valeat.* Super impedimento autem criminis § 44. *Super occulto impedimento criminis adulterii, si fuerit cum fide data dumtaxat, neutro machinante, commissum, possit tam in contrahendis quàm contractis Matrimoniis dispensare. Si verò cri-*

men fuisset, utroque vel altero machinante, patratum, possit in occultis pariter dispensationem concedere; rarò tamen, & quando necessitas postulaverit ratione alicujus gravis imminentis periculi, quod prudentiâ Majoris Pœnitentiarii, re præsertim discussâ in Congregatione, vel Signaturâ, arbitrandum erit. Demum in §. 57. Noster SS. Pontifex confirmat omnia Privilegia & Indulta S. Pœnitentiariæ concessa, etiam vivæ vocis Oraculô, ab aliis Pontificibus. Et idem Benedictus *Notif.* 87. *num.* 7. refert Innocentium XII. declarasse vivæ vocis Oraculô, S. Pœnitentiariæ esse concessas omnes facultates ad ejus forum pertinentes, exceptis iis quæ in sua Bulla, *Romanus*, exceptæ fuerant.

1145 Insuper notandum 1. quòd ad Dispensationem obtinendam non requiritur consensus ejus cui prodesse debet; quamvis, ut prosit, ab ipso postea acceptanda sit; ita *Sanch. l.* 8 *D.* 3. *ex num.* 4 & *Salm. c.* 14. *num.* 28. Qui addunt quòd si idem impedimentum afficit utrumque Sponsum, sufficit pro uno Dispensationem impetrare. Secus verò, si impedimentum afficiat unum independenter ab impedimento alterius.

1146 Notandum 2. quòd cùm petitur Dispensatio a Dataria, exprimendum est nomen, cognomen, Diœcesis originis, & domicilii tantùm, si Orator ibi habeat perfectum domicilium; item utraque Diœcesis Sponsi & Sponsæ, si ipsi diversas Diœceses habeant. Quando verò petitur a S. Pœnitentiaria, taceantur nomina, & alia, sed tantùm exprimitur locus, & persona, quò litteræ sunt dirigendæ.

1147 Hic refert ad praxim Confessarii adnotare Formulam supplicationis ad impetrandam a S. Pœnitentiaria Dispensationem impedimenti ad contrahendum, sive reconvalidandum Matrimonium, videlicet:

Intus. *Eminentissimo e Reverendissimo Signore.*

NN avendo avuto copula con una Donna, si ritrova aver data parola di Matrimonio ad NN. sua sorella; E perchè l' impedimento è occulto, e non succedendo il detto Matrimonio, ne verrebbe molto scandalo, supplica perciò l' Em. S. a volergli concedere la Dispensa. La risposta si degnerà di mandarla a Napoli (o pure .... per la posta di Napoli a Nola), in testa di ... (hic exprimatur nomen & cognomen illius ad quem rescribendum erit). Si autem petitur Dispensatio voti castitatis: *NN. si ritrova aver fatto voto di castità, ma perchè sta in grave pericolo d' incontinenza, prega per tanto l' Em. S. a dispensare nel sudetto voto, affine di poter contraere Matrimonio, &c.* Ita, si Matrimonium nondum est contractum; si verò Matrimonium jam est contractum, sic scribi potest: *NN ignaro (o consapevole) dell' impedimento ha contratto Matrimonio con una Donna, la cui Madre (o sorella) avea prima carnalmente conosciuta; onde, essendo l' impedimento occulto, e perciò non potendosi separare senza scandalo, supplica l' Em. S. per l' assoluzione, e Dispenza. La risposta, &c.*

Foris autem inscribetur. *All' Eminentissimo e Reverendissimo Signore, Signore e Patrone Colendissimo.*

Il Signor **Cardinale Penitenziere** *Maggiore.*
Roma.

1148 Delegatus autem cui commissa fuerit executio Dispensationis, poterit in dispensando hanc vel similem Formulam adhibere post datam sacramentalem Absolutionem: *Et insuper auctoritate Apostolicâ mihi concessâ dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi & secundi) gradûs provenienete ex copula illicita, a te habita cum sorore mulieris cum qua contraxisti* (aut *contrahere intendis*), *ut Matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovatô consensu; & prolem, si quam suscepisti* (vel *suscipies*), *legitimam declaro. In nomine Patris &c.* Si verò Dispensatio sit a voto castitatis, dicitur: *Insuper tibi votum castitatis quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, & illô uti, in opera quæ tibi præscripsi dispensando commuto. In nomine, &c.* Si quis, non obstante voto castitatis, Matrimonium jam inierit, dicitur: *Item non obstante castitatis votô quod emisisti, in Matrimonio remanere, & debitum conjugale exigere possis, auctoritate Apostolicâ tecum dispenso. In nomine, &c.*

LIBER VII.

De Censuris Ecclesiasticis, & Irregularitatibus.

CAPUT I.

De Casibus in genere.

DU-

D U B I U M I.

Quid sit Censura Ecclesiastica?

1 *Quid est Censura?*
2 *An Censura privet bonis internis?*
3 *An Degradatio, vel Depositio sit Censura?* 4. *An cessatio a Divinis?* 5. *An Irregularitas? de qua vide etiam infra num.* 351.

1 RESP. Est pœna spiritualis, & medicinalis, per quam homini baptizato delinquenti, ac contumaci, per potentiam Ecclesiasticam aufertur usus quorundam spiritualium bonorum. *Laym. l.* 1. *t.* 5. *p.* 1. *c.* 1. * (*Nota verbum* medicinalis; *Et ideo non sunt excommunicandi ii, de quibus correctio desperatur, nisi fiat ad terrorem aliorum. Salm. Tract.* 10. *de Cens. c.* 1. *num.* 10. *cum S. Thoma.*) * *Unde resolves.*

2 1. Per censuram non privatur homo bonis merè internis, v. g. charactere, potestate ordinis, nec bonis propriis, ac privatis: v. gr. fide, caritate, gratiâ, &c. * (*Nec Communione Sanctorum radicaliter derivante ex Fide, & Charitate. Vide Salm. num.* 8.) * sed quibusdam externis, & publicis, sive actionibus, quæ habent spiritualem aliquem effectum, vel commodum, ut sunt sacrificium, officium divinum, beneficium, administratio, & susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiæ suffragia: quia hæc, & non illa, subsunt dispositioni Ecclesiæ. Unde, si interdum privetur bonô alterô temporali, v. gr. convictu humano per excommunicationem, id tantùm fit secundariò.

2. Exilium, carcer, servitus, privatio beneficii, nisi adjunctam habeant suspensionem aliquam spiritualium actionum, non sunt censuræ, quia sunt pœnæ temporales.

3 3. Nec degradatio, vel depositio est censura, quia, etsi sit pœna spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, & ob peccatum præteritum, etiam emendatum, potest infligi. * (*Ita veriùs, & communiùs Salm. c.* 1. *num.* 12. *cum Suar. Barb. Pal. Con. Val. &c.* (*contra Gutt. Ledes. &c.*) *& clarè colligitur ex c. Quærenti de Verb. sign. ubi sic habetur: Quærenti, quid per censuram Ecclesiasticam debet intelligi, cùm hujusmodi clausulam in litteris nostris apponimus? Respondemus, quòd per eam non solùm interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi*) *

4. Nec cessatio a divinis; quia non imponitur per modum medicinæ ad tollendam contumaciam, sed ad propulsandam injuriam Ecclesiæ factam.

5. Nec irregularitas, sive sit ex defectu, quia hæc non est pœnalis, sed tantùm impedimentum Canonicum; sive sit ex delicto, quia hæc non irrogatur per modum pœnæ medecinalis, sed punitivæ, & ex se perpetuæ. Unde nec tollitur per absolutionem, sicut censura, sed per dispensationem *Bonac. d.* 1. *q.* 1. *p.* 1. * (*Idem docent Suar to.* 5. *D.* 1. *Se.* 3. *Bonac. D.* 1. *q.* 1. *p.* 1. *nu.* 4. *Contin. Tournely to.* 2. *pag.* 378. *Salm. c.* 1. *nu.* 12. *Pal. D.* 1. *p* 1. *n.* 3. *&c.* (*contra Sot. Bann. Cov. &c.*) *Et huic sententiæ favet etiam Benedictus XIV. in Epist. Encycl.* Inter præteritos, *edita* 3 *Dec.* 1749. §. 50. *Vide dicenda num.* 351.) *

6. Quando in Jubilæis, vel privilegiis datur potestas absolvendi a censuris, non comprehenditur irregularitas, nisi expressè addatur. * (*ut declaravit idem Benedictus XIV. l. cit.*) *

D U B I U M II.

Quotuplex sit Censura?

6 *Quotupliciter Censuræ dividantur. An Censuræ latæ ab Episcopo in Synodo sint perpetuæ, & tanquam latæ a jure?*
7 *Quando Censuræ reputentur esse latæ sententiæ?* 8. *Quando ferendæ?*

6 RESPOND. Dividitur 1. Essentialiter in Excommunicationem, Suspensionem, & Interdictum. II. Accidentaliter in eam quæ est a jure, & fertur per Canones, Constitutiones, vel Statuta Ecclesiastica, stabili ac permanente lege; & eam, quæ est ab homine, quæ scilicet fertur a judice, vel prælato, per modum mandati, vel sententiæ judiciariæ. Estque vel particularis, circa factum aliquod particulare, aut certas personas; vel generalis, quæ nullâ singularis facti, aut personæ determinatione fertur. * (*Nota igitur, quòd censuræ, quas fert Episcopus in Synodo Diœcesana, dicuntur latæ per modum*

,, *dum Statuti ; & hæ tanquam latæ a jure durant post mortem Episcopi . Aliæ verò extra Synodum dicuntur latæ ab homine per modum præcepti , seu mandati , aut sententiæ ; & hæ per mortem ferentis cessant, sive præceptum sit particulare, sive generale ; Ita Ronc. c 1 q 2. Salm. de Censur. c 1. num. 16. Croix l. 7. num. 7. cum Dicast.*)* III. In eam, quæ est sententiæ *latæ* , quam scilicet jus, aut judex statuit ipso facto, quo quis v.g. contra legem facit , sine alia sententia incurrendam : & in eam , quæ est *ferendæ* , quam jus , aut Judex non vult ipso facto incurri , sed per sententiam infligi . Pro quibus dignoscendis consideranda sunt verba, quibus censura fertur : quæ , si includant alterius actionem , seu ministerium , significant censuram esse sententiæ ferendæ: latæ verò, si non includant . Si verò ambigua sint, teneri potest regula 49. juris in 6. quòd in dubio circa pœnas benignior interpretatio sit facienda . *(*Ita etiam Sporer pag. 116. nu. 6. Conten. Tournely to. 2. pag. 381. Concina to 10. pag 415. nu. 5 item Fill. Mach. &c cum Salm. de Cens. c. 1. nu. 18. ex c. Odia . & ex c. In pœnis . De Reg. Juris in 6.*)* *Unde resolves.*

7 ,, 1. Est censura latæ sententiæ, 1. Si verba sint præteriti , aut præsentis temporis , ver. gr. excommunicavimus, excommunicatus est, fuit, excommunico , suspenduntur, interdicuntur, volumus, aut jubemus esse excommunicatum , suspensum , &c 2. Si addatur particula, ipso jure, ipso facto, vel sine alia sententia.

,, 3. Si verba sunt imperativi modi , v. g. Incidat in excommunicationem , maneat interdictus , &c. Ratio , quia hæc omnia nullius actionem interponunt.

8 ,, Sententiæ ferendæ est , saltem ut plurimùm, 1. Si verba sint futuri temporis, v. gr. excommunicabitur, suspendetur. *(*Ita Tournely d. pag. 381. & Concina pag. 415. nu. 5.*)* 2. Si dicatur, excommunicetur , suspendatur, volumus excommunicari. *(*Ita Sporer pag. 110. n. 6. sed vide hîc in fin.*)* 3. Si verba sint minatoria, ver. gr. sub pœna excommunicationis, sub interminatione anathematis, &c. nisi tamen ex adjunctis aliud colligatur. *(*Ita etiam Salm. c. 1. num 13. cum Fill. Avila, &c. Concina pag. 415 num. 5. & Tournely to. 2. pag. 381. Idem si dicatur* Volumus excommunicari, suspendi, &c. *Roncaglia pag. 70. q. 2. Si autem dicatur,* Excommunicatus sit, *Bon. Hurt. &c. cum Salm. num. 19. tenent excommunicationem esse latæ sententiæ ; Sed Sanch. Laym ib &c. volunt esse ferendæ ; Utraque est probabilis . Si dicitur ,* Anathema sit, *Sanch. & Dic. ap Croix l. 7. num. 9. dicunt esse ferendæ (contra Suar. & Tournely pag 381.): nisi fiat contra hæresim. Quod autem ait Bus. si dicatur ,* excommunicetur, suspendatur , &c. *intelligi ferendæ sententiæ; hoc explicandum est, si præceptum excommunicandi , suspendendi , &c. alteri (puta Episcopo) imponatur ; At si absolutè modò imperativò profertur , censura dicenda est latæ sententiæ , ut pro certo asserit Bonac de Cens. D. 1. q. 1. p. 1. num. 7 & communiter docent Sylv. Ang. Arm. Suar. Vasq. Avila , & Dic. ap. Croix l. 7. num. 9.*)* ,,

D U B I U M III.

Qui possint ferre Censuram , & in quos ?

9 *Quis possit censuram ferre ? 10. Ex potestate ordinaria possunt I. Papa . II. Episcopi . An autem eorum Vicarii ? III. Prælati Regulares . IV. Concilia , & Capitula . V. Qui hoc habent ex privilegio .*

11 *Quis possit ferre censuras ex potestate delegata ? Non possunt 1. Parochi . 2. Laici . 3. Feminæ.*

12 *Quot conditiones requirantur , ut quis possit censuram ferre ? I. Ut sit vir . II. Baptizatus . III. Tonsuratus . IV. Compos rationis . V. Ut habeat jurisdictionem expeditam . VI. Ut liberè agat .*

13 *Quæ conditiones , ut quis possit censurâ ligari ? I. Ut sit Homo . II. Baptizatus . III. Compos rationis . An ebrii , vel amentes ad tempus ? 14. An impuberes doli capaces?*

15 *IV. Ut sit subditus . 16. An Reges ? 17. An Peregrini ? 18. Ut sit persona determinata , quoad excommunicationem . 19. An excommunicatio in Communitatem sit valida , & licita? 20. Prælati Regulares possunt censuras ferre in subditos ubique existentes . 21. Qu. I. An Episcopus existens extra Diœcesim possit ferre censuras in subditos . 22. Qu. II. An contra, existens in Diœcesi possit ligare censurâ subditum extra degentem? 23. Qu. III. An subditus delinquens extra Diœcesim , incurrat censuram latam per præceptum in futuros delinquentes ? 24. An Monasteria Regularium sint loca exempta? 25. Quid si agatur de damno resarciendo ? 26. Qu. IV. An Episcopus possit censuras ferre in subditum alienum delin-*

linquentem in sua Diœcesi? 27. Qu. V. An censura, lata generaliter, liget alienigenas?
28 *Quomodo quis ligari possit pluribus censuris?*

9 RESP. 1. Censuram ferre potest omnis, ac solus superior Ecclesiasticus, habens in foro externo, seu contentioso jurisdictionem, sive ordinariam, sive delegatam *(*Est de Fide contra Novatores, quòd Ecclesia potestatem habet ferendi censuras, quibus suos subditos bonis spiritualibus privet, ex Conc. Const. sess 8 Err. 3. & ex Bullis Martini V. & Leonis X*)*

10 Porrò ordinariam, quæ est ratione officii, vel alterius juris, potestque delegari Clerico Clericatûs privilegiò gaudenti, ut *Bonac d. 1. q 1. p 2. Laym. l. 1. t 5. par. 1. c 3. num. 1. ex c. cùm Ecclesiarum, S. Thom* &c. docent, habet I. Papa respectu totius Ecclesiæ. II. Patriarchæ, Archiepiscopi *(*Respectu tantùm subditorum suæ Diœcesis, non verò aliarum suffraganearum, nisi tempore Visitationis, aut nisi causa sit per appellationem ad ipsos devoluta; Palaus D. 1. p 4 num. 2. Conink. D. 13. dub 4. num. 31. & Salm c 1. num. 20 ex c. Venerabilibus. de Sent excom. in 6.*)*, Episcopi *(*Dummodo sint confirmati, esto non consecrati, quia per confirmationem jam accipiunt jurisdictionem; Tournely p. 387 & Salm. d n. 29 ex c. Transmissam. de Elect*)*, eorumque Vicarii Generales *(*Hoc tamen negant Sayr. Ugolin. & alii ap. Croix l 7. num. 24. Sed veriùs affirmant cum Busemb. Fagnan. in c. Quoniam. de Offic. Del. num 15. Bonac q. 1. p. 2. nu. 5. Tournely to. 2 pag. 388 item Suar. Sanch. Gutt. Garc. & plures ap. Croix l. c. Quia hoc pertinet ad ordinariam potestatem Vicarii, qui cum Episcopo unum facit tribunal, ut ex c. Romana. de Appell in 6. & c. 2. de Consult. in 6.*)* III. Generales, Provinciales, & Superiores locales religionum. *(*Uti etiam Priores, Guardiani, Rectores, ut Suar. D. 2. Se. 2. n. 9. Bonac. q. 1. p. 2. num. 5. Pal. p. 4. num. 2. & Salm. c. 1. num 31. ex c. Cùm in Ecclesiis. de Major. & obed.*)* respectu suorum subditorum. IV. Congregationes religionum, Concilia provincialia Episcoporum, Capitula provincialia quorundam religiosorum *(*Ac Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Sede vacante, seu Vicarius Capitularis pro eo; Salm. c. 1. num. 32. ex c. Cum olim. de Major. &c*)*; Et denique V. Quidam alii ex concessione, ut multi Archidiaconi Archipresbyteri & Decani. *(*Adde, quòd censuras ferre possunt omnes, qui per communem errorem cum titulo præsumpto tanquam Superiores habentur, ex l. Barbarius. ff. De Off. Præt. & ex c. Infamis. 3. qu 7. Vide Salm. c. 1. num. 38.*)*

11 Delegatam habent, quibus ea committitur ab ordinariam habente, cujus morte expirat: *(*Nisi causa a Delegato jam sit incœpta etiam per solam citationem, ex c. Gratum. de Offic Deleg*)* nec delegatus potest alteri delegare, nisi habeat specialem hujus commissionem, ut si sit delegatus Papæ. *(*Ex c. 3. de Offic. Deleg. propter privilegium quod habent Delegati a Pontifice.*)* *Unde resolves.*

1. Non possunt potestate ordinariâ ferre censuram, 1. Parochi *(*Ut communiter Cont. Tournely pag. 389. cum D. Thoma, D. Bonav. &c. & Salm. c. 1. num. 33. cum Suar. Scoto, &c. cùm potestas, eis concessa ex jure communi, sit abrogata per consuetudinem.*)* 2. Laici: quia non sunt capaces jurisdictionis Ecclesiasticæ; uti & religiosi professi non habentes primam tonsuram. Feminæ, licèt sint Priorissæ, vel Abbatissæ: quia non sunt capaces jurisdictionis, seu potestatis clavium: quando verò in jure dicuntur posse subjectos sibi Clericos suspendere ab officio, vel beneficio, suspensio non accipitur propriè pro censura, cujus violator irregularitatem incurrit, sed latè, & impropriè pro præcepto, quo Abbatissa Clerico sibi quodammodo subjecto prohibet celebrationem, donec satisfecerit, subtrahens ei reditus interea. Vide *Bonac. l. c. Laym. l. c. t. 5. p. 1. c. 3. num. 2.*

12 Hic sedulò notandum, quòd ut aliquis possit censuras ferre, sex conditiones requiruntur.

Requiritur I. Ut sit vir, saltem loquendo de potestate ordinaria. An autem Papa ex plenitudine potestatis possit committere mulieri facultatem ferendi censuras? Probabiliùs negant *Salm. c. 1. num.* 48. cum *S Th. Con Sot.* &c. contra *Croix l. 7. nu.* 10 *cum Pal. Leand.* &c. Ratio, quia potestas hæc data est Apostolis, & eorum successoribus, quibus traditæ sunt Claves Ecclesiæ; Potestas autem Clavium nullo modo mulieribus tradi potest. Requir II. Ut sit baptizatus, quia qui non est in Ecclesia, non est capax Ecclesiasticæ jurisdictionis; ita veriùs *Suar. Candid.* & *Salm. c. 1. num.* 51. contra *Ugolin.* &c. Requir. III. Ut sit saltem primâ Tonsurâ insignitus, aliàs nequit jurisdictio-

ctionem spiritualem habere, cùm non sit in Ordine Ecclesiastico adhuc constitutus. Ita *Salm. c. 1. num. 52. & 53.* cum *S.Th ex c. Ecclesiæ. De Const* ubi laicis spiritualia tractare prohibetur. Et ideo laicus nequit in Vicarium ab Episcopo eligi, ut *Salm. ib. in fine* cum *Covarr.* Communiter tamen dicunt DD quòd ex commissione Pontificis posset laicus ferre censuras, quòd enim censuras ferens debeat esse Ecclesiasticus, est de jure positivo, in quo potest Papa dispensare; ita *Palaus p. 4. num. 3. Cont. Tournely pag. 389. q. 1. Bon. p. 2. num 3. & 6. Salm. d. num. 52. cum Con. & Candido, ac Croix d. num. 10 cum* communi.

Requir. IV. Ut sit compos rationis: est commune. V. *Salm. c. 1. nu. 55.* Imò debet habere intentionem ligandi eum, contra quem fert censuram, ex *c. Cum voluntate. De Sent. excom.* Ex quo infertur 1. quòd si Prælatus intendit aliquem eximere a generali sententia, ille non incurrit. Infertur 2. quòd si Prælatus censuram ferat sine animo ligandi, censura non incurritur. Infertur 3. quòd si quis excommunicatur ad instantiam partis, ille solùm juxta intentionem partis manet ligatus; ita *Salm. dict. num. 55.*

Requir. V. Ut habeat jurisdictionem expeditam quoad usum; Hinc Episcopus excommunicatus, suspensus, hæreticus, aut schismaticus nequit ferre censuras, ex *c Exceptionem. De Except.* Et ideo Vicarius Episcopi excommunicati, aut suspensi nec potest ferre censuras, *ex c. 1. De Offic. V. c. in 6.* Occultus tamen hæreticus, aut excommunicatus validè, etsi illicitè, fert censuras; ita communiter *Suar. D. 14 Sc. 1. num. 8. Scotus in 4. Dist. 22. qu. 2. a. 1. Diana p 5. tr. 9. R. 50 & Salm. c. 1. num. 58. cum Sayro, Cornejo, & Leand.* Et ratio est, quia propter publicum bonum, nisi sit vitandus, Ecclesia illi conservat jurisdictionem, ut dicit *Sayr. in d. cap. ad Evitanda.* Imò *Cornejo, Sayr. Bon. Dian. Avil.* &c. apud *Salm ib.* tenent, etiam publicè excommunicatum validè ferre censuras, si non sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, ex *Extrav. Mart. V. Ad evitanda*, ubi sancitur excommunicatum toleratum in eis, quæ pertinent ad publicum Officium, non esse vitandum, nec etiam ab illis qui id sciunt.

Requir. VI. Ut censuram ferens liberè agat, non coactè, ex *c. Cùm voluntate. De Sent. excom.* An autem censura lata ex metu gravi sit valida? Negant *Cornejo, Sayr. & Ugol.* apud *Salm. c. 1. num. 59.* Veriùs tamen affirmant *Suar. D 2. Se 5. num. 6 Bon q. 1 p. 12 nu. 1. Pal. D. 1. p. 5. num. 2. Tournely pag 393 & Salm nu. 60. cum Con. & Vill.* Ratio, quia actus metu gravi factus de se est validus, nisi speciali jure positivo irritetur. Certum tamen est, quòd absolutio per metum extorta invalida est, ex *c. Verbum. De Pœnit.* vide *Salm d num. 59. & 60.* Modò metus sit injustè incussus; secus si justè, ut ait *Ronc. de Cens c. 6 q 6.*

13 „Respond, 2. In omnes, & solos subditos alicui Superiori Ecclesiastico potest ferri censura, quia subjectio, & jurisdictio sunt correlativa. *Laym l. c. c. 3 Unde resolves.*

„1. Non baptizati non incurrunt censuras, licèt sint catechumeni: nec mortui, quia non subsunt jurisdictioni Ecclesiæ. Nec refert, quòd quandoque mortui dicantur excommunicari: non enim de novo ligantur, sed excommunicatio prior tantùm declaratur, ac vivis prohibetur, ne cum iis agant, orando pro illis, sepeliendo, &c. Similiter dicuntur absolvi ab excommunicatione, quando sepultura, & orationes publicæ pro illis permittuntur. *Laym l. c.*

Ut igitur quis censurâ ligari possit, quinque requiruntur: I. Ut sit homo, bruta enim impropriè dicuntur anathematizari. II. Ut sit baptizatus. III Ut sit rationis compos, nam pueri, & perpetuò amentes, sicut sunt incapaces culpæ, ita & censuræ. An autem ipsi ligari possint interdictô locali, ita ut sint excludendi a Divinis Officiis? Negant *Suar. D. 36. Sc. 2. num. 7. Tournely pag. 533. & Salm. c 1. nu 167.* cum *Suar. Avil Corn.* (contra *Sayr.* & *Cand.*) Quia incapaces sunt pœnæ. Illi verò, qui ad tempus tantùm ratione carent, ut amentes ad tempus, ebrii, dormientes, hi ligantur censuris, si tempore quo erant rationis compotes, causam dederunt. *Salm ibid.* cum *Suar. Pal. Con* &c.

14 An verò impuberes doli capaces ligari possint censuris? Resp. Si censura feratur per modum præcepti, omnes DD. affirmant; Si tamen per modum sententiæ, negant *Sayr Villal.* &c. quia impuberes difficulter tueri se possunt in judicio. Sed adhuc affirmant probabiliter *Palaus D. 1. p. 6. num. 2. Suarez D. 5. Se. 1. num. 19. Croix nu 42. Bon p 4. num. 9. Tournely pag. 400. Holzmann. num. 102. & Salm c. 1. num. 168 cum Con* quia, si non per se, saltem per alium se defendere valent. Advertendum tamen, quòd censuræ generaliter latæ a jure, vel ab homine non incurruntur ab impuberibus, nisi hoc expres-

expressum sit in lege, ut expressum est de ingressu puerorum in Monialium Monasteria in Concilio Trident. *Sess* 25. *c* 5. *De Reg.* ubi dicitur: *Cujuscunque ætatis sit*. Idemque est expressum de impuberibus Clericorum percussoribus, ex *c. Pueris fin. de Sent. excom* Ita communiter *Leand Sot Azor Sà*, *Sayr.* &c. cum *Salm l cit* (contra *Diast ap. Croix l. 7 num* 42) Hinc infert *Celestinus*, impuberes nec vi Monitorii teneri ad revelandum

15 IV. Ut sit fibitius, quia de re Summus Pontifex nequit censurâ ligari: non quidem ab alio, quia Superiorem non habet; neque a se, quia non tenetur præceptis suis vi coactivâ, sed solùm directivâ. Excipe, si Papa sit hæreticus, quia Concilium Generale tunc potest eum cogere per censuras, ex *c. Si Papa Dist.* 40. Et ideo nec Episcopi ligantur censuris ab ipsis emanatis; *Salm c.* 1. *num* 159 Si verò censuræ sint a jure, eas nec etiam incurrunt Episcopi, aut Cardinales (ut *Salm n.* 160.), nisi de ipsis expressa mentio fiat, ex *c. Quia periculosum. de Sent exc in* 6. Hoc tamen, ajunt *Salm. ib* cum *Pal Suar. Bon Sayr* & *comm* dumtaxat intelligi de suspensione, & interdicto, de quibus fit mentio *in d. cap.* non autem de excommunicatione, cui subjacent Episcopi, etiamsi in lege de iis nulla mentio fiat.

16 Reges autem, & Reginæ, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris, nisi a Papa; & hoc ex privilegio, quod eis communiter ab AA. attribuitur, ut dicunt *Salm. c.* 1. *num* 160 cum *S. Ant. Pal. Corn Avil.* &c.

17 An autem Episcopus possit ferre censuras in peregrinos ad cavenda crimina? Affirmant aliqui apud *Croix l.* 7 *num.* 32. quia ratione delicti ipsi jam fiunt subditi Sed negant probabiliùs *Lugo ibid.* & alii quos retulimus *de Sacr. Pænit. num* 591 *v. Incurret* Notandum tamen, quòd licèt Episcopus probabiliùs non possit censuram ferre in peregrinum ante monitionem, potest tamen postquam ille deliquerit in loco, & Episcopus eum citaverit, juxta dicenda *num* 26

18 Requiritur V Ut sit persona determinata; hoc tamen intellige quoad excommunicationem tantùm. Quare, licèt possit suspendi, aut interdici aliqua Civitas, aut Collegium, non potest tamen illud excommunicari, ut communiter docent *S Thom* 3 *p. q.* 22. *a* 5. *ad* 2 *Pal. Bon. Henr.* &c. cum *Salm. c.* 1. *num.* 169. Imò nec ferri potest excommunicatio in aliquem incertum ex Communitate, qui scil. tale crimen patraverit; quo casu censura est etiam nulla, ut notant *Roncaglia pag.* 76. *q* 1. *v Sententia*, & *Salm l. c. cum Candido*. Hoc tamen currit, si excommunicatio feratur per modum sententiæ; nam si feratur per modum statuti, aut præcepti, in quo aliquid præcipiatur sub excommunicatione, tunc nulli dubium, quòd omnes transgressores eam incurrent, *Salm ibid.*

19 Quæritur autem, an excommunicatio lata in Communitatem per modum sententiæ sit non solùm illicita, sed etiam invalida? Resp. Si censura feratur in aliquos tantùm transgressores ex Communitate, certè est nulla, ut omnes dicunt; Si verò, facto examine, omnes illius Communitatis nocentes reperiantur, tunc validè ac etiam licitè potest Communitas illa excommunicari a Papa; Ab aliis tamen Prælatis illicitè excommunicaretur, cùm sit vetitum in *c. Romana*. *De Sent excom. in* 6. sed non invalidè, ut dicunt *Avil. Henr Led.* &c. cum *Salm. c.* 1. *num.* 171. Hinc, ut etiam licitè Episcopus aliquam Communitatem excommunicet, debet singulos culpatos nominatim excommunicare. *Salm ib in fin.*

„ 1. Advenæ, & peregrini brevi tempore alicubi commorantes non ligantur censuris locorum, generali sententiâ, aut statutô decretis: quia non sunt subditi. *Laym. l. c. num* 5

„ 2. Etsi subditi extra suam diœcesim, vel in loco diœcesis exemto delinquentes contra legem sui Episcopi non incurrant censuram; superior tamen, saltem regularis, potest suos subditos, ubicunque existant, per particularem sententiam censuris innodare *Lay l. c.*

„ 4 Hæretici, Apostatæ, & Schismatici possunt affici censuris, quia per baptismum sunt subjecti Ecclesiæ. V. *Laym. l. c.*

„ 5 Solus Papa non potest incurrere censuram, quia nulli est subiectus. *Bon l. c.*

20 Communis est sententia, quòd Prælati Regulares possunt subditos suos censuris innodare, ubicunque illi existant; ita *Sanch. Dec. l.* 6 *c* 8 *num* 33 *Croix l.* 7. *num.* 28. *Tournely pag.* 404 *Salm de Cens. Tract.* 10 *c.* 1 *num.* 104. cum *Avil Cand* &c. Dubium vertitur quoad Episcopos: Sed hic plures quæstiones occurrunt.

21 Quær. I. An Episcopus extra propriam Diœcesim existens possit contra subditos censuras ferre?

ferre? Exceptis aliquibus casibus, ut infra, resp. negative, ex c. *Episcopi 9. qu. 2. & ex Clem. Quamvis. De Foro comp.* Ratio, quia nemo potest in alieno territorio jurisdictionem contentiosam exercere; ita *Palaus D. 1. pag 5 nu. 3. Concina pag 421. num. 8. Tournely pag. 406 q. 3. & Salm c. 1. nu 104. cum Con. Avila, Cornejo, &c.* Casus excepti sunt, I. Si contumacia sit tam manifesta, ut non indigeat cognitione causæ, ex c. *Manifesta. 2. qu. 1.* II. Si causa sit jam cognita in proprio territorio. III Si censura feratur non per modum sententiæ, sed per modum præcepti, aut statuti ad futura crimina cavenda. IV. Si Episcopus sit injustè expulsus a sua Diœcesi, quo casu potest in locis viciniοribus suam jurisdictionem exercere, petitâ, licèt non obtentâ, licentiâ ab Ordinario loci, ut ex *cit. Clem. Quamvis* V. Si Ordinarius illius loci consentit, ex c. *Nullus. 9. Qu. 2.* Tunc tamen requiritur etiam consensus partium, quia nemo invitus trahi potest extra suum territorium; ita *Bonac. p. 11. num. 3. Pal. p. 5. num. 3. Concina & Tournely ll. cc. ac Salm. num. 105. cum Avila, Candido, & Cornejo.* Notant autem *ib. Salm.* cum *Candid.* bene posse Episcopum extra Diœcesim existentem sine strepitu judicii absolvere a censuris, non verò judicialiter.

22 Quær. II. An Episcopus existens in sua Diœcesi possit ligare censuris subditum in aliena existentem, sed pro crimine in propria commisso? Negant *Basil. & Gabr. & alii*, vide *Croix lib. 7. num. 46.* Sed affirmandum cum communi; & verâ sententiâ, quia aliàs talis delinquens a nullo puniri posset; ita *Bonac. p. 11. num. 13. Concina to. 10. pag. 421. num. 9. Tournely to. 2. pag 402. v. Quær. & Salm. c. 1. nu 107. cum Con. Cornejo, Diana, & Candido.* Et licèt citatio Rei non possit fieri extra territorium, sufficit tamen ad censuram incurrendam, ut Reus in propria domo, vel in loco publico proprii territorii citetur; ita *Salm. n. 108.* Et hoc currit, etiamsi subditus delinquat extra Diœcesim, si agatur de re quæ in illa sit, prout si excommunicentur Clerici omnes qui ad Synodum non accedunt, &c. Ita *Suarez D. 5. Se. 4. num 8. Bon. l. c. num. 7. & Salm. num. 109. cum Avila, Cornejo, & Candido* Probabiliùs tamen est, quòd si crimen extra territorium consummetur, Reus censuram non incurrit; ita *Suarez l. c. num. 7. Bonac. nu 10. & Salm. num. 111. cum Cornejo, Diana, & Candido* (contra *Villal. & Sayr.*); & probatur ex c. 2. *de Const. in 6.* Casus esset, ex gr. si sit lata censura contra stuprum committentes, eam non incurrit, qui virginem extrahit a proprio territorio, & extra illud stuprum consummat. Secus, si quis vulneret aliquem in Ecclesia, qui alibi moriatur. *Salm. ib.* Vel si vulneret in Diœcesi, & inde moriatur extra, ut *Tournely pag. 403. v. Sed si.*

23 Quær. III. Si Episcopus fert censuram in subditum suum per Præceptum particulare, si delinquat (puta si furetur), utrùm subditus delinquendo extra territorium, censuram incurrat? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Suar. D. 5. Se. 5. in fine, Sporer pag. 117. num. 12. Croix l. 7. num. 43. Laym. c. 4. num. 6. cum Abb. Sà, & Ugol. ac Bon. q. 1. p. 9. num. 17. cum Salas, & Fill.* Ratio, quia Statutum respicit territorium, & ideo extra illud neminem ligat; Præceptum verò respicit personas, & ideo ligat etiam existentes extra territorium. *Secunda* sententia negat, & hanc tenent *Holzmann to. 1. pag. 259. num. 103. Contin. Tournely to 2. pag. 404. Roncaglia pag. 76. q. 3. R. 1. cum Con. Hurt. & Ant. a Spir. S. item Avila, Sayr. Henr. ap. Laym l. c.* Idque probant ex c. *Ut animarum. 2. de Constit. in 6.* ubi sic dicitur: *Statutò Episcopi, quò in omnes qui furtum commiserint excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus furtum extra ipsius Diœcesim committentes minimè ligari noscuntur, cùm extra territorium jus dicenti non paretur impunè.* Ergo sicut Statutum non ligat, non eo quòd non afficiat personas, sed quia non licet Episcopo jus dicere extra territorium, ita neque ligare potest Præceptum. Utraque sententia est probabilis, sed prima videtur probabilior, nam textui opposito respondetur, quòd cùm censura est lata per Statutum, ideo Episcopus non potest jus dicere extra territorium, quia Statutum immediatè afficit locum; ac propterea quando subditus delinquit extra territorium, non agit contra legem, quæ tantùm locum afficit; at cùm Præceptum particulare afficiat personam, & illi hæreat, quocunque discedat (ut fatetur ipse *Holzmann*); ideo subditus, cùm extra territorium ligetur Præceptô, ligatur etiam censurâ. Certum autem est ex præfato textu, quòd si Episcopus nullum subdito antea dederit præceptum sub pœna censuræ, nequit eum censurâ punire, si delinquat in aliena Diœcesi. Et idem dicendum, si ille delinquat in loco exempto, quia in eo manet ac si esset

fet in loco extra Diœcesim, ex *c. Cum Episcopus. de Officio Ordin. in 6.* & *c.* 1. *de Privil. in 6.* & *Clementin. Archiepiscopus. eod. tit.*

24 An autem Ecclesiæ, & Monasteria Regularium sint loca exemta? Vide dicta *l.* 1. *n.* 156. *v. Not.* II. ubi diximus probabilem esse sententiam affirmativam cum *Bonac. Sayr. Avila, Gandido, ac Salm. c.* 1. *num.* 114. quibus adde *Roncaglia p.* 76. *q.* 1. *v. Sententia,* & *Croix l.* 7. *num* 46. qui ait cum *Avila, Henr. Hurt. Delbene, &c.* quod si Episcopus prohibeat statutò generali aliquid, puta lusum alearum sub censura, eam non incurrit ludens in loco exemto.

25 Notandum tamen hic, quòd si agatur de damno alteri resarciendo, & fur ille in proprium territorium veniat, atque ibi conveniatur de furto extra commisso, benè potest illius Ordinarius eum cogere sub censura ad restituendum; ita *Suarez D.* 5. *Se.* 5. *num.* 5. & *Salm. c.* 1. *num.* 112. *cum Candido, Soto, Avila,* & *Cornejo*. Ratio, quia, si postea ille delinquit, debitam restitutionem negligendo, rectè Episcopus ratione delicti eum excommunicat.

26 Quæritur IV. An Episcopus possit censuris ligare alienum subditum in sua Diœcesi delinquentem? Affirma, quia quicunque delinquens sortitur forum illius loci, ubi delinquit, ex *c. fin. De foro Comp.* Excipe 1. Si delinquens esset illius Episcopi Superior, ut ejus Archiepiscopus, vel Patriarcha: fecus, si Episcopus non esset illi suffraganeus; Nam, licèt par in parem jurisdictionem non habeat, ut notant *Salm. c.* 1 *num* 40. *in fine* cum *Ugolin.* ratione tamen delicti ille Archiepiscopus fit Episcopi subditus, ut dicunt *Salm. c.* 1. *num.* 37. cum *Cornejo*. Ex qua ratione sentit *Croix l.* 7. *num.* 32. (contra *Salm. d. num.* 37.) cum *Pign.* & *Giball.* afferente Declarationem S. C. quòd Episcopus etiam Archiepiscopum suum in Diœcesi Episcopi delinquentem possit excommunicare. Regulares autem sunt simpliciter exemti a jurisdictione Episcopali, ex *c. Ne aliqui. De Priv. in* 6. Vid. *Salm ib* Et in Religiosos exemtos, sive privilegiatos, ut Mendicantes, & Jesuitas (vide infra *num.* 241. *Dub.* 9.), nequit Episcopus ferre censuras, etiamsi procedat tanquam Delegatus Apostolicus, ut *Croix l.* 7. *num.* 30. cum *Pell. & aliis*. Excipe 2. Si reus, antequam ejus causa cognoscatur ab Ordinario loci, ab illius territorio exeat (ad differentiam delinquentis in sua Patria, qui, etiamsi postea a proprio territorio discedat ante sententiam, & ante citationem, bene potest censurâ ligari a suo Ordinario, ut diximus supra *Quæst.II.*). Secus, si delinquens in alieno territorio, antequam discedat, citatione præveniatur, tunc enim ratione judicii inchoati subjectus remanet Episcopo loci; Ita *Concina pag.* 422. *num.* 11. *Ronc. pag.* 77. *q.* 2 *cum Hurt. Laym. c.* 6. *num.* 7. *cum Abb. Henr.* & *Sayr. ac Con. Dian. Sylv. Avil. Corn.* &c. *cum Salm. c.* 1. *num.* 36. & *num.* 115.

27 Quæritur V. An censura alicubi lata, v. g. contra furantes in Ecclesia, vel contra non revelantes furtum, liget etiam alienigenas ibi existentes? Si censura sit lata per modum præcepti particularis, seu sententiæ in casu particulari, nempe si sit lata excommunicatio contra non revelantes fures, hæc non ligat alienigenas, quia præceptum particulare non potest non subditos adstringere. Ita *comm. Suar. Con. Dian. Sylv Sayr.* &c. cum *Salm. c.* 1. *n.* 117. *ex c. A nobis.* 25. *De. Sent. excom.* Si autem censura sit lata per modum statuti generalis pro delictis futuris, puta contra furantes in Ecclesia, tunc ligat etiam alienigenas in illo loco existentes, si ibi sint animò commorandi majorem partem anni; secus, si transeunter ibi commorentur. Ita *Sanch de Matrim l.* 3. *D* 18. *num.* 6. & 16. & *Salm. c.* 1. *n.* 116. cum *Suar. Bon. Sylv. Sayr.* &c. Hæc sententia probabilior mihi est, sed non puto improbabile, quòd tam in primo, quàm in secundo casu peregrini ligentur censurâ, etiamsi alicubi sint per breve tempus, quia satis probabile est, quòd peregrini fiant subditi, si adhuc per breve tempus in aliquo loco morentur, juxta sententiam relatam *lib.* 3. *num.* 332. *v. Non excusatur*.

28 Notandum hic I. Quòd semel innodatus unâ censurâ potest & alias plures incurrere, etiam ejusdem rationis. Ita *comm. DD.* cum *S. Thoma* 3. *p. q.* 22. *a.* 6. & *Salm. c.* 1. *n.* 173. ex *Clem.* 2. *De Sent. exc.* Notandum II. Quòd propter idem delictum potest quis multipliciter ligari a diversis, scil. a jure & ab homine, a Papa & Episcopo; ita ut ab utroque absolvi debeat. Ita probabiliùs *Suarez D.* 5 *Se.* 2. *num.* 13. *Pal. p.* 6. *num.* 5. *Bon. p.* 5 *num.* 13. & *Salm c.* 1. *num.* 176. *cum Fill. Corn. &c.* contra aliquos. Hoc tamen intelligendum, si secundus Superior intendat verè novam pœnam imponere; Aliàs regulariter secunda censura habetur, ut innovatio, seu publicatio primæ; *Bon. num.* 11 & *Salm. num.* 177. cum *Bon. Cand. Sayr.* & *Corn* Notandum III. Quòd is qui per unicum actum duo peccata committeret spe-

[illegible] quando in utraque censura est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ita Suarez Se. 2. num. 12. Bon. num. [illegible] Salm num [illegible] cum Cornejo, Diana, & Candido. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] censura, [illegible] censuram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Salm. [illegible] cum Lugo, Reor. &c. Si [illegible] a excommunicatus, qui eodem tempore plures [illegible] [illegible] exercet, quia, [illegible] unica ablutione plures absolvit, unam irregularitatem incurrit. Sic etiam, si plures [illegible] vit [illegible] [illegible] eorum una actione [illegible] [illegible] (sed verius dicendum [illegible] juxta dicta de Peccat. l. 5. num. 55 [illegible]). Item, si quis uno verbo blasphemaret 12. Apostolos, vel eodem impetu plures Sanctos; Salm num 183 cum aliis, & [illegible] [illegible] est juxta dicta cit. lib. 5. nu. 47. Quid, si quis plures Clericos eodem actu vulneraret, an plures excommunicationes incurreret? Negant Suarez D. 5. Se. 2. num. 8. Bon. p. 5. num. 7. & probabile putant Con Candido, Diana ap Salm c. 1 num 184. quia sicut unum peccatum [illegible] committeret, sic unam incurreret excommunicationem; [illegible] idem censet Leander ibid. si [illegible] plurium accideret in eadem rixa & impetu. Sed nos oppositum sequimur cum Salmant. qui citant Cornejo, Machad. &c. quia probabilius est (ut diximus eodem lib. 5. num. 46) quòd qui uno ictu plures homines occidit, plura peccata committat.

DUBIUM IV.

Ob quam causam possit ferri Censura?

29 Ob quale peccatum incurrantur censuræ?
30 An ob veniale incurratur levis suspensio, vel interdictum?
31 An aliæ censuræ ob veniale sint nullæ? Et quid ex hoc inferatur?
32 An in dubio de gravitate materiæ incurratur censura?
33 An peccatum [illegible] [illegible] [illegible] ob grave?
34 An [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?
35 An [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? An [illegible] [illegible] [illegible] etiam a [illegible]? [illegible] An [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 38. [illegible] [illegible]. 39. Utrum [illegible] in [illegible], an [illegible] [illegible]? 40. Quid si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?
41 An [illegible] [illegible] propria? 42. Quid [illegible] [illegible] [illegible]?
43 An [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab Ecclesia? 44. An hoc valeat etiam pro suspensione, & interdicto?
45 An detur ignorantia excusans a censura, quin excuset a mortali?
46 An metus gravis excuset a censura?
47 Quando excuset ignorantia etiam crassa? 48. An [illegible] [illegible] affectata?
49 An [illegible] censura ob peccatum merè præteritum? An Ecclesia possit ferre censuras pro [illegible] futuris?
50 Censura est invalida I. Ob defectum ferentis.
51 II. Si prætereatur Ordo [illegible]. 52. An in omnibus censuris requiratur monitio rei? 53. An censura sine monitione sit nulla? 54. Et quando sit nulla ob peccatum merè præteritum? 55. An requiratur monitio, si censura sit a jure ferendæ sententiæ? 56. An monitio debeat esse trina cum debito intervallo? Et an debeat fieri ab ipso Judice? 57. Quid si censura sit contra plures generaliter? 58. An censura sine trina monitione sit [illegible]?
59 Quid notandum [illegible] sententia censuræ? 60. Quæ solemnitates in ea sint servandæ? 61. Quando autem istæ solemnitates non requirantur? Vide ibid. alia notanda.
62 An incurratur censura lata disjunctivè, v. gr. Sit excommunicatus, vel suspensus?
63 An possit ferri censura sub conditione?
64 An transacto termino incurratur censura, si creditor prorogat?
65 Vide alia notanda circa ordinem ferendi censuras.
66 III. Censura est invalida ob defectum justæ causæ.
67 Quando quis se gerere debet in dubio, an incurrerit censuram?
68 An in dubio censura judicanda sit justa? Et an Reus teneatur parere Judici jubenti aliquid sub censura, si putet probabiliter ad id non teneri?

Resp. Ob solum peccatum externum, censuræ proportionatum, & conjunctum cum contumacia. Et quidem in In- „ „ „ „ 29
-terdi-

„ terdicto locali potest esse alienum, v. gr. „ Prælati, vel communitatis, non tamen hominis privati, alias requiritur proprium. „ *Bon. p. 2. Unde resolves.*

„ Non possunt censurari infantes, vel amentes, quia non peccant: *Bon. d. 1. q. 1. p. 4.* „ *Lay. c. 4. num. 3. ex S. Thom. Suar.*

30 „ 2. Etsi ob peccatum veniale interdum „ ferri possit levis suspensio, vel leve interdictum * (*Nempe suspensio, aut interdictum ad breve tempus, & privans aliquo tantùm usu; Secus, si sint ad omnem usum, vel ad longum tempus, tunc enim habentur ut censuræ majores. Ita Suarez D. 4. Se. 4. num 2. Pal. D. 1. p. 3. num. 2. Bon. p. 3. num. 6. Con. D. 13. n. 67. & Salm. c. 1. n. 124. cum Avila, & Candido. Ideo suspensio ad longum tempus lata ob culpam levem censetur invalida, ut ait etiam Viva, vide infra n. 221.*) *; excommunicatio „ tamen major, suspensio gravis, & interdictum personale speciale, quicquid sit de generali, non potest ferri, nisi ob culpam „ mortalem: quia alioqui pœna non esset „ proportionata culpæ. Imò, cùm sint pœnæ „ medicinales, non debent infligi pro quovis „ mortali, sed quibusdam tantùm, ne censuræ contemnantur, ut monet *Trid.*

31 Itaque invalida est censura gravis ob culpam tantùm venialem imposita, ut communiter docent *Sanch. Dec. l. 1. c. 5. Suar. D. 4. Se. 4. num. 2. Bon. p. 3. num. 6. Pal. p. 7. nu. 2. & Salm. de Cens. c. 1. num. 126. & 127.* Et colligitur ex *c. Nullus. 11. q. 3.* atque ex *Trid. sess. 23. c. 3. de Ref.* Ratio, quia de jure tam naturali, quàm Divino pœna debet esse culpæ proportionata. Ex quo infertur 1. quòd non potest quis gravem censuram incurrere, nisi gravem culpam priùs committat: Et ideo, qui excusatur a gravi culpa, etiam excusatur a censura gravi. Infertur 2. quòd, si aliquid præcipiatur, quod, inspectis omnibus, leve est, nec præceptum obligabit ad mortale, nec censura incurretur; Ita *Suar. D. 4 Se. 6 num. 6. Pal. l. c. & Salm. c. 1. num. 128. cum Con. Soto Corn. & Candido.* Dixi, *inspectis omnibus*, nam materia in se levis potest reddi gravis ex adjuncta circumstantia scandali, aut periculi, aut finis intenti, ac similium; & tunc justè imponitur præceptum ac censura; ita ut transgredientes graviter peccent, & censuram incurrant: uti incurritur excommunicatio ob levem Clerici percussionem, quæ, licèt in se sit levis materia, erit gravis respectu reverentiæ debitæ statui Clericali. Sic pariter Prælatus potest imponere censuram gravem iis, qui non interveniunt publicæ Processioni pro aliqua re gravi ordinatæ: Item Clericis, qui contra præceptum comam nutriunt, & sic de aliis. Secus verò, si res sit de se levis, & in ordine ad finem intentum leviter conducat. Ita *Salm. c. 1. num. 130. & 131. cum Ad. cit.*

32 Quæritur autem hîc I. An in dubio de gravitate materiæ obliget Superioris præceptum, & censura incurratur? Respondetur affirmativè cum *Salm. ib. num. 132 & Cornejo.* Ratio, quia in dubio possidet Superioris potestas; quamvis, ut rectè notant *Salm. ib. cum Diana*, Prælati sedulò cavere debent, ne subditos censuris gravent ob materias non tam graves, quando eis non constat illas valde conducere ad bonum finem.

33 Quær. II. An eo ipso quòd præceptum fiat sub censura, obliget sub gravi? Intellige, quando res præcepta non est de se certè gravis, nec certè levis, sed est talis ut multùm conducere potest ad finem intentum; Et respondetur, quòd, si præceptum contineat censuram latæ sententiæ, tunc obligabit sub gravi, quia eo ipso quòd Superior censuram vult ipso facto incurri, vult etiam ut suum præceptum obliget sub mortali, sine quo censura incurri non posset. Ita *Roncaglia pag. 74. q. 1. R. 2. Suar. D. 4. Se. 9. num. 11. Bon. p. 6. nu. 6. num. 8. & Salm. c. 1. num. 134 cum Soto, Castro, Avila, & Cornejo.* Si verò materia de se non sit gravis, & censura sit tantùm ferendæ sententiæ, ita ut ad eam incurrendam requiratur monitio, ut dicemus hîc infra *num. 55.* tunc transgrediens non peccabit graviter: nisi post monitionem, vel nisi in præcepto adsit clausula, *quòd sine ulla monitione talis censura possit a Prælato applicari*; quia tunc ipsum præceptum habetur ut monitio. Ita *Roncaglia l. c. & Sot. Avil Syl. Caj.* &c. cum *Salm. l. cit. num. 135.*

34 „ 3. Actus peccati ob quem censura fertur, „ debet esse mortalis, non tantùm quoad „ actum internum, sed etiam quoad substantiam operis externi. Hinc non excommunicatur leviter percutiens Clericum, etsi „ intentionem mortalem habuisset: uti nec „ qui interiùs tantùm est lapsus in hæresim, „ quam exteriùs non significavit: quia Ecclesia tantùm judicat de externis. *Bon. l. c.*

Invalida itaque est censura pro actu merè interno imposita, Ecclesia enim non judicat de internis, ex *c. Consuluit. 2. q. 3.* Ratio, quia,

 cùm

cùm Ecclesiæ potestas resideat apud homines, non possint hi legem ferre, nisi de externis de quibus tantùm possunt judicare. Ita *S. Th.* *1. 2. q. 91. a. 4.* & *Con. Pal. Sayr.* &c. *comm.* cum *Salm. c. 1. num. 136.* Hinc, si quis percutiat mensam, aut dicat, *ita est*, intendens suam hæresim internam confirmare, non incurrit ideo censuram, quia talis actus, aut verbum non est de se aptum ad hæresim significandam; ita *Suar. D. 4. Se. 2. num. 20. Croix l. 7. nu. 48. Conc. Tournely pag. 258. v. Ex his, cum Sayr. & Salm. c. 1. num. 142. cum Turrian. Con. Castro, Diana, &c.* Idem, si quis fornicetur, hæretice mente judicans fornicationem licere; *Salm. ib.* Imo ad censuram incurrendam actus non solùm debet esse externus, sed etiam graviter externus; & ideo non incurrit censuram, qui leviter percutit Clericum, licèt intenderit occidere. Ita cum *Busemb. Suar. Se. 3. num. 5. Sanch. Dec. l. 7. c. 8. nu. 7. Tournely l. c. & Salm. num. 143. cum Soto, Sayr. Henr. Portel.* &c. Excipitur tamen, nisi actus interior præceptus, aut vetitus, necessariò cum exteriori conjungatur, prout cùm fulminatur censura contra scienter transgredientes. Sic etiam Ecclesia punit simoniam mentalem, non quidem illam, quæ tantùm internè consummatur, & non probatur externè, quæ nequit puniri, ex *c. final. De Simon.* Sed illam, quæ ex pravo animo interiori producit largitionem pecuniæ, &c. Vide *Salm. c. 1. num. 140.*

35 An autem incurrat censuram impositam contra Officium non recitantes, aut Sacrum non audientes, qui omninò distractè recitat, aut audit? Negat *Croix l. 7. num. 48.* & satis probabiliter; Sed probabiliùs affirmandum, juxta dicta *Tom. I. l. 3. num. 313. v. Circa, & l. 4. num. 117.* in quibus locis tenuimus tam ad Officium, quàm ad Missam audiendam, probabiliùs requiri attentionem internam.

36 „ 4. Actus peccati in suo genere debet esse perfectus, & consummatus; nisi expressè aliud sonent verba legis; quia pœnæ, & odia sunt restringenda. * (*Ita Sanch. de Matr. l. 2. D. 2. num. 5. Suar. D. 4. Se. 3. num. 7. Pal. p. 7. num. 10. Bon. p. 3. num. 12. & Salm. c. 1. num. 144. cum Con. Hurt. Avila, &c.*) * Hinc excommunicationem homicidæ non incurrit favens, mandans, consulens, juvans, nec vulnerans lethaliter, nisi mors sequatur.

37 „ Item, quando excommunicatur mandans, consulens, &c. vel ferens suffragium pro indigno, subintellige, efficaciter seu effectu secuto, quia sine eo mandatum, consilium, & suffragium non est completum, & perfectum in genere homicidii, furti, &c. Alii tamen attendendum esse putant, utrùm in mandantes, consulentes, &c. principaliter, & per se feratur excommunicatio, an verò accessoriè tantùm: & dicunt priore casu esse excommunicatos, etsi non sequatur effectus; non item in posteriore. Quæ sententia in praxi est tutior. *Bon. l. c.*

38 Et juxta hanc sententiam dicunt *Salm. c. 1. num. 144. Croix l. 7. num. 59. & 60. cum aliis*, quòd, si censura est imposita contra mandantes, aut consilium dantes præcisè ob mandatum, aut consilium, tunc incurritur etiam effectu non secutò; Secus, si sit imposita, sed accessoriè, nempe propter opus quod ex mandato, aut consilio causaretur. Quare censent *Salm.* non incurrere excommunicationem mandantem percussionem Clerici, si percussio non accidat; quia tunc jam non influit in opus principaliter sub censura prohibitum. Sic pariter asserunt *Salm. d. num. 147.* & *Croix l. 7. num. 65. Nav. Dian.* &c. excusari a censura, qui simplex mandatum, aut consilium dederit ei, qui jam erat determinatus ad opus exequendum.

39 Quæritur I. Utrùm in dubio, an meum mandatum, aut consilium influxerit, censuram incurram? Negant *Salm. c. 1. num. 147. in fine*; Quia pœna non incurritur, nisi constet de crimine, & de ejus effectu secuto. Sed affirmat *Croix l. 7. num. 66.* cum *Sanch. Dic.* &c. utraque est probabilis, juxta dicta *de Rest. l. 3. num. 562.*

40 Quær. II. An mandans, sive dans consilium pro occisione Clerici incurrat censuram, si ante executionem consilium pro viribus revocet? Affirmat *Concina pag. 428. n. 14. cum Nav. Con. & Bon.* quia malum consilium præstitum semper pergit influere. Sed communiùs & probabiliùs negant *Suar. D. 44. Se. 3. num. 11. & 13. Pal. D. 1. p. 7. num. 15. Laym. l. 5. c. 5. num. 7. Viva q. 1. a. 4. num. 10. & Salm. c. 1. num. 150. cum Avila, Hurt. Dab. Diana, Giball.* & aliis, quia Ecclesia nequit ligare censuris nisi contumaces. Et idem probabiliter dicunt *Viva & Palaus ll. cc. Salm. num. 152. cum Fill. Gibell. & Tab. ac Croix l. 7. num. 54. cum Bissio* (contra *Conink. Corn. Avila, &c. ap. Salm. l. c.*), etiamsi revocatio consilii non potuerit innotesci executori, prout

prout idem dicunt *Salm.n.153.* de eo qui dedit venenum Clerico, & antequam incipiat operari, animum retractavit, & modò quò potuit procuravit effectum impedire: Quia dum postea evenit læsio, ille non est contumax, unde non debet incurrere censuram, quæ est pœna medicinalis ad impedienda peccata. Et quod dictum est de consulente, idem affirmandum de mandante. Advertendum tamen 1. quòd consulens, sive mandans in tali casu, etsi excusatur a censura, non ideo tamen excusatur a restitutione, ut *Salm.num.* 148. *in fine*, juxta probabiliorem sententiam relatam *lib.3.num.559.* An autem consilium dans, aut mandans, vel qui dedit venenum, revocando consilium, aut mandatum, aut pœnitendo veneni dati, antequam mors sequatur, irregularitatem incurrat? Vide dicenda *de Irregul. num.* 370. Advertendum 2. quòd, qui consilium præbuit, si exequutionem nequeat impedire, tenetur nihilominus ex justitia monere lædendum, ut se caveat, aliàs nec a censura excusatur, quia omittit modum quo ille possit vitare damnum, in quod jam suo consilio influxit; *Salm.n.157. in fin.* nam tenetur ex justitia avertere homicidium, unde si non avertit, illud ejus culpæ imputatur.

41 Item hic notandum, quòd non incurritur censura, prout excommunicatio, suspensio, & interdictum personale, nisi ob culpam propriam, ut *Salm. c. 1. num.* 121. cum *Suar. Bon. Corn.* &c. *ex c. Si sententia. De Sent. exc.* Secus autem, si fulminetur interdictum generale, quo ligantur etiam innocentes; Ita tamen, quòd si hi mutent domicilium, & exeant ab Oppido interdicto, aut Collegio, non remanent interdicti, *ex c. 2. De Const.* Quod verò non currit pro specialiter interdictis, qui ubique interdicti sunt, ex *c. 24. Si habes. Qu. 3.*

42 „ 5. Quicquid excusat a peccato mortali, „ excusat etiam a gravi censura, verbi gra„ tiâ, materiæ parvitas, impotentia legem „ implendi, defectus advertentiæ, & delibe„ rationis, ignorantia invincibilis; sive ea sit „ facti, ut verbi gratiâ, si nescias, quem „ percutis, esse Clericum, sive juris, ut si „ scias esse Clericum, teque mortaliter pec„ care percutiendo, nescias tamen percussio„ nem illam sub excommunicatione prohibi„ tam esse. Ratio est, quia talis non est con„ tumax.

43 Ut quis censuram incurrat, non solùm debet scire crimen illud esse vetitum jure Divino, sed etiam Ecclesiastico; quia alioquin deest contumacia contra Ecclesiam, a qua puniri debet. Ita *comm. Sanch. de Matr. l. 9. D.* 32. *n.9 & 24. Viva de Cens. Qu.1. A.3.n.5.* & *Salm.c.1, n.192. cum Suar. Sot. &c.* vide *infr.n.350. Q.II.* Imò scire debet, illud sub censura prohibitum esse, aliàs eam non incurrit; quia aliàs tunc deest adhuc contumacia, & contemtus censuræ. Ita pariter comm. docent DD. cum *Sanch. num.* 13. *Con. Henr. Dian.* &c. cum *Salm. num.* 193. & *Croix l. 7. num* 95. (contra *Avil. Covar.* &c.) Ideo excusat ignorantia invincibilis, non solùm si sit antecedens, sed etiam si sit concomitans; Unde si quis occidit Clericum ignorans esse Clericum, non incurrit excommunicationem, quamvis, si scivisset, etiam occidisset, aut si factum scienter approbet; Quia nec ille pravus animus, nec ratihabitio (nisi occisio sit facta nomine suo, vide *n.* 267.) de facto influunt in illam Clerici occisionem; Secus verò esset, si diceret: *Volo hunc occidere, etiamsi sit Clericus;* Nam, si verè Clericum occidit, tunc excommunicationem non effugiet. Ita *Fill. Suar. Pal. Caj* &c. comm. cum *Salm. c. 1. num.* 202. *Suar. D. 4. Se. 8. num 9. Bon. q. 2. p. 1. num* 14. *& Salm. c. 1. nu.* 202. *cum Cajet. Montesin. Candido, Fill. Cornejo, &c.* Vide dicenda *num.275. infr. num.IV. Dub.1.*

44 Quod autem dicitur de excomunicatione, idem dicendum putant *Salm.c.1.n.193.* de suspensione, & interdicto. Et idem probabiliter asserunt de irregularitate, quæ ob delictum incurritur, si delinquens nesciat invincibiliter illud esse jure Ecclesiastico prohibitum, ex *c. Cognoscentes. De Const.* & *c. Propofuisti. Dist.* 82. ubi excusatur a depositione imposita in incontinentes qui illam ignorans peccavit incontinentiæ; vide *Salm ibid.* & vide *infr.num.350 Qu.II.* An autem incurrat qui scit jus prohibens, sed non irregularitatem impositam? Adest duplex satis probabilis sententia; vide dicenda *de Irregul c 5. D.4.n.351.*

45 Quær. I. An possit dari aliqua ignorantia vincibilis, quæ excuset a censura, licèt non excuset a peccato gravi? Affirmant *Sanch. de Matr. l 9. D. 32. n.31 ac Pal. Dian* &c. *ap. Salm. c. 1. num.* 196. dicentes posse dari ignorantiam, quæ non sit crassa, seu supina, & tamen sit graviter culpabilis; Nam ignorantia crassa involvit summam negligentiam, ergo (ut ajunt) ignorantia, quæ accidit ob magnam, sed non summam negligentiam, erit mortalis, sed non crassa, & ideo excusabit a censura, ut inferunt ex *c. De Condit. in 6.* ubi ignorantes excu-

excusetur a censura: *Dum tamen ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Veruntamen merito contradicunt *Laym. c. 20. num. 20. Bon. p. 1. num. 12. Bass. de usu Matrim. c. 5. num. 83. cum Suar.* & communi ac *Salm. c. 1. num. 197. cum Vasq. Con. Cornejo, &c.* qui asserunt praedictam sententiam vix esse practicè probabilem, cùm vix inveniri possit ignorantia graviter culpabilis, quae non sit etiam crassa. Crassa enim evenire potest, non solùm quando nulla diligentia, sed etiam quando valde parva adhibetur.

46 *Quaer. II.* An metus gravis excuset a censura? *Resp.* Si res est vetita jure tantùm Ecclesiastico, certè excusat, quia praecepta humana non obligant cum incommodo gravi. *Salm. c. 1. num. 202.* Hinc notat *Croix l. 7. nu. 152.* quòd, si praecipiatur detectio criminis sub censura, nemo tenetur prodere seipsum, vel complicem, vel alium, si crimen probare nequeat, vel si proditio ipsi grave damnum afferret. Imo gravis metus excusat ab incurrenda censura, etiamsi res aliàs jure Divino sit prohibita; Et ideo, qui ob gravem metum patraret homicidium vetitum sub censura, peccaret quidem, sed non incurreret censuram, quia non peccaret contra jus Ecclesiae, contra cujus potestatem specialis injuria contumacia ad censuram requiritur; ita *Palaus D. 1. p. 8. num. 9. Suar. D. 4. Se. 3. num. 14. Bon. q. 2. p. 3. num. 2. & Salm. c. 1. nu. 204. cum Con. Cand. Henr. &c.* Nec obstat textus in *c. Sacris, de His, quae vita, &c.* Ubi dicitur metus, qui non excusat a mortali, nec etiam excusare a censura; Nam respondent *DD. cit.* textum loqui, vel de metu levi, vel quando agitur in contemtum; vide *Salm. ib.* Incurrit autem censuram, aut aliam poenam, qui metu gravi cogitur aliquid agere in contemtum praecepti Ecclesiastici, vel qui ob metum perpetrat malum gravissimum, v. gr. si Episcopum occideret, vel sine jurisdictione absolutionem Sacramentalem praeberet; Secus, si impeditus ob metum ministraret in Sacris, tunc enim non incurreret irregularitatem; ita *Bonac. & Palaus ll. cc. & Salm. num. 206. cum Machado, Con. Henr. & Cornejo*. Ratio, quia in dictis primis casibus metus non excusat a culpa, etiam contra praeceptum Ecclesiasticum: Secus in aliis.

47 Dixi *invincibilis*, quia ignorantia culpabilis, & crassa non excusat, nisi addatur in lege certus modus, v. gr. qui hoc fecerit *scienter*, *consultò*, vel qui *praesumpserit*, *ausu temerario* *attentare*, quae verba, utpote in se dolum addictum (?) continentia [illegible]; talis autem non potest [illegible] temerè praesumere, nisi ignorantia esset [illegible], ut saltem dolum indiceret; *Ejus. l. 4. c. 6. num. 37. Sanch. de matr. l. 3. d. 9. & 32. num. 8.*

48 Quaestio est, an, si censura imposita sit scienter peccantibus, excuset ignorantia affectata? *Prima* sententia communior negat, & tunc tenent *Suar. D. 4. Se. 10. num. 3. Pal. de Peccat. tr. 2. D. 1. p. 18. n. 12. Conten. Tourn. & de Censur. to 2. pag. 423. Concina to 10. pag. 424. num. 6. Viva de Censur. q. 2. a. 6. num. 7. Auctor notat. ad Sporer pag. 122. num. 29. Bass. de usu Matr. c. 5. num. 163. cum S. Antonin. Pal. Perez, Fill. Sayr. Reg. &c.* item *Azor, Henr. Les. Pinal. &c. ap. Salm. c. 1. num. 19.* Ratio, tum quia ignorantia affectata includit dolum formalem; tum quia talis ignorantia aequivalet scientiae, ut probatur ex *c. Eos qui de Temp. Ordin. in 6.* ubi: *Eos qui Clericos Parochiae alienae absque Superioris Ordinandorum licentia scienter, sive affectatâ ignorantiâ, vel quâcunque aliâ pamentâ quaesitâ, trajumferit ordinare, per annum a collatione Ordinum decernimus esse suspensos*. Et ibi Glossa verb. *Affectata*, dicit: *Aequipollent ergo scientia, & affectata ignorantia*. *Secunda* verò sententia affirmat, eamque tenent *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. num. 28. Bonac. q. 2. p. 1. nu. 11. Roncaglia pag. 78. q. 1. R. 4. & Salm. c. 1. nu. 199. cum Sylv. Tab. Hurt. Diana, Coelestin. Corn. Duard. &c.* Ratio, quia ignorantia affectata in rigore non est vera scientia, quae requiritur in poenis impositis scienter peccantibus, cùm poenae strictè sint intelligendae; licèt autem talis ignorantia includat dolum virtualem, non tamen formalem; qui enim peccat scienter contra legem, verè contemnit eam; qui verò peccat ex ignorantia affectata, etsi velit ignorare ut liberiùs peccet, tamen demonstrat aliquam reverentiam erga legem, dum quaerit ipsam ignorare ex timore quòd, si ipsam sciret, retraheretur a peccando. Ad textum autem oppositum respondent p[er] test, quòd ibi per specialem dispositionem legis suspenditur Episcopus sic injustè ordinans, non solùm si sciat, sed etiam si affectatè suspensionem ignoret. Hanc secundam sententiam non audeo dicere improbabilem, sed primae magis adhaereo saltem ut communiori. Rectè autem *Sanch. n. 41. & Salm. n. 200. cum Covarr.* minimè approbant sententiam *Panormitani* (quamvis

vis probabilem eam putent *S. Ant. Sylv. Rodr.* &c.), scilicet quòd si quis cum ignorantia crassa, & etiam affectata Clericum occidit, excusatur a censura Canonis, cùm ibi dicatur: *Si quis suadente Diabolo*, &c. Nam, respondetur, quòd hæc verba non important scientiam formalem censuræ, sed tantùm peccati.

Notandum hìc cum *Viva de Cens. Qu. 1. A. 4. num. 5. cum Fill.* quòd, ut incurratur censura pro foro interno requiritur contumacia vera pro foro autem externo, sufficit præsumta.

49 „ 6. Non incurritur censura ob peccatum soli naturali, vel Divino juri repugnans, sed „ requiritur præceptum Ecclesiæ, quod contumaciter violetur. Item nec ob peccatum merè præteritum potest censura infligi ab homine, nisi aliquo modo pendeat in futurum, „ ratione scandali, vel restitutionis non factæ „ vel perseverantiæ in peccato post monitionem, quia abest contumacia. *(Ita S Th. Suar. Con. Pal. & Salm. c. 1. n. 120. commun.)* Nec „ refert, quòd quis ob peccatum præteritum, „ vel etiam sine peccato (modò justa causa „ subsit) possit ad tempus arceri ab aliorum „ consortio, altari, communione, &c. ut subinde fit in religionibus: & in jure etiam vocatur excommunicatio, vel suspensio, sed latè, quia non est censura propriè dicta, cujus „ violatio inducat irregularitatem, sed simplex „ tantùm pœna. *Fill. t. 11. c. 6. num. 186.*

„ Non incurrit censuram, qui legem transgreditur ex gravi metu, licèt quandoque „ non excusetur a gravi culpa; quia non censetur contumax. *Laym l. 1. t. 5. p. 1. c. 5. nu. 9. Bon. d. 1. q. 2. p. 3 num. 2. ex Suar. Con* &c.

Dubitatur, an Episcopus possit per sententiam ferre censuram pro crimine futuro? Negat *Cont Tourn. lyt tom. 2. pag. 280. v. Censura;* & probat ex *c. Romana. de Sent. exc. in 6.* ubi dicitur: *Caveant Prælati, ne tales sententias excommunicationis, sive specialiter sive generaliter, in aliquos pro culpis futuris, videlicet si quid tale fecerint, proferre præsumant, nisi culpa seu offensa præcesserit.* Sed affirmant *Laym de Cens. c. 2. num. 2. cum Abb. Cov. & Ugol. Sporer, ac Viva q. 1. a. 1. num. 9. cum Suar. & Con.* Et hoc est valde probabile, quando adest justa causa; atque hic est usus communiter receptus in Ecclesia. Respondent autem præfati AA. ad textum oppositum, illud intelligi quando sine causa fertur hujusmodi censura.

„ 8. Censura invalida est ex triplici capite. „ Primo ob defectum ferentis, si scilicet, „ careat jurisdictione, vel eam habeat impeditam per censuram, vel suspensam per legitimam appellationem, de qua vid. *Lay.*) „ 50

51 Secundo, si substantialis ordo judicii prætereatur, ut si reus non citetur, nec moneatur sub comminatione censuræ. Ratio, „ quia non est contumax, qui ante non fuit „ monitus de præcepto, & pœna annexa: „ Quod tamen intellige de censura ab homine data per sententiam particularem: quia „ quæ fertur a jure, vel per sententiam generalem, vel etiam specialem, respectu tamen actûs futuri, non eget aliâ monitione: cùm lex, aut sententia seipsâ satis moneat. Idem est de sententia non illativa censuræ, sed declaratoria tantùm: quia absque alia monitione declarari potest censura „ incursa, quando crimen, cui est annexa, „ commissum esse evidenter constat. Porrò, „ ut censura sit licita, requiritur primò, ut „ dicta monitio sit canonica, id est, trina, „ juxta Canones; etsi aliquando ex justa causa sufficiat una tribus æquivalens, v. g. moneo te semel pro tribus vicibus. 2. ut ex „ scripto recitetur. 3. ut causa censuræ exprimatur. 4. ut reo petenti exemplum scripturæ intra mensem tradatur; alioqui judex „ ipse suspenditur a divinis. *Fill. t. 11. c. 4.* „

52 Prænotandum est hìc, quòd non in omnibus censuris requiritur monitio Rei; Nam in excommunicatione, quia ibi omninò requiritur Rei contumacia, requiritur etiam monitio; In suspensione autem; & interdicto particulari (secus generali), quia hæ censuræ feruntur aliquando per modum non censuræ; sed puræ pœnæ ad punitionem peccati præteriti, ideo non semper monitio requiritur, ex *c. Tam literis. 23. De Testib. c. Cùm in cunctis. 7. De Elect. c. Sacro 48. De Sent. exc. & c. 1. eod. tit. in 6.* ita *Palaus D. 1. p. 5. num. 5. Bon. q. 1. p. 9. num. 8 & Salm. c. 1. num. 80. cum Con. Giball. & Diana.*

53 Sed Quæritur I. An censura sine monitione prolata sit valida? Quòd monitio sit necessaria de necessitate præcepti, nemo dubitat ex *c. Reprehensibilis. De Appellat.* &c. Vide *Salm. c. 1. num. 82.* Et hìc notandum, quòd monitio debet specialiter fieri de censura, cujus fit comminatio, ut *Suar. D 3. Se. 11 n. 7. & Salm. c. 1. num. 83.* cum *Sot. Con. Suar* &c. *commun.* Utrùm autem monitio sit necessaria de

de essentia? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* sententia quam tenent *Suarez D. 3. Sect. 8. num. 7. Bon. q. 1. p. 9. num. 4. v. Secundo*, item *Cajet. Diana, &c. ap. Salm. c. 1. num. 85.* (qui putant probabilem) dicit Ecclesiam, sive Papam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nullâ præmissâ monitione. Et probant ex *c. Duo sunt. Dist. 96.* ubi Innocentius excommunicavit Archadium ob delictum præteritum; Et *c. Tanta. Dist. 86.* ubi S. Gregorius excommunicavit quosdam sine monitione ob crimen jam factum. *Secunda* verò sententia communior & probabilior, quam tenent *Sanch. de Matr. l. 9. D. 32. num. 13. & 21. Anacl pag. 488. q. 2. num. 19. Cont. Tournely to 2. pag. 411. v. Duo. 1. & Salmant. c. 1. num 84. cum Soto, Con. Avila, Corn. Giball. &c.* docet omninò præmittendam esse monitionem canonicam, nisi censura sit jam lata a jure. Probatur ex *c. Statuimus. 3. de Sent excomm.* ubi dicitur quòd canonica monitio necessariò præmittenda est, *aliter excommunicatio prolata non teneat*; Et idem dicitur in *c. Constitutionem. 9. eod. tit.* Præterea probatur ex *Matth.* 18. ubi: *Quòd si Ecclesia non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus*. Ergo Ecclesia non habet facultatem ferendi censuras, nisi contra contumaces qui nolunt Ecclesiam audire; censura enim est pœna medicinalis, quæ tantùm in eum fulminanda est qui ob suam contumaciam aliter sanari non potest: Nullus autem contumax dici potest, nisi priùs de pœna infligenda fuerit admonitus. Nec obstant textus oppositi, nam ad *c. Duo sunt.* respondent *Salm. nu. 86.* quòd Archadius ibi excommunicatus fuit, quia Chrysostomum injustè priùs ejectum noluit revocare. Ad textum autem in *c. Tanta.* respondetur non esse ibi propriè sermonem de excommunicatione, sed tantùm de privatione Eucharistiæ. Dixi autem, nisi censura sit a jure jam inflicta latæ sententiæ, quia tunc ipsa lex monet; Excipitur tamen 1. suspensio lata contra Religiosos usurpantes decimas, vel prohibentes, aut non permittentes eas solvi ex *Clement. 1. de Decim.* Excipitur 2. excommunicatio lata in Religiosos impedientes Visitationem Episcopi ex *Clement. un. §. fin. de Statu Monachor.* in utroque enim casu in præfatis textibus requiritur monitio.

54 Stando autem in jure communi, procul dubio invalida est censura lata ob peccatum merè præteritum, nisi habeat tractum successivum in futurum, ut docent *Anacl. pag. 488. n. 17. Concina pag 422. n. 1. & Salm c. 1. nu. 120. ex c. Ex parte. De Sign. verb.* Nulla enim esset censura lata ob blasphemiam, vel furtum merè præteritum. Quando ergo excommunicatur aliquis ob furtum, excommunicatur ratione contumaciæ, vel quia fur sciebat furtum esse ab Ecclesia vetitum sub censura, vel quia monitus sub pœna censuræ, renuit restituere; ita *Viva de Cens. Qu. I. Art. 4. num. 5.* (Vide dicta *num. 33. in fin.*) Tunc enim incurritur censura sine alia sententia declaratoria: Ad differentiam aliarum pœnarum Ecclesiasticarum, ut sunt privatio Officii, inhabilitas ad Officia, &c. quæ semper sententiâ saltem declaratoriâ indigent; *Croix l. 7. num. 77. cum Less Barb. Pell. &c. comm.*

55 Quær. II. An requiratur monitio, si censura sit comminata a jure ferendæ sententiæ? Si censura sit comminata ab homine, certum est non requiri monitionem; quia per illud præceptum jam etiam habetur monitio ab ipso Judice facta, ut *Sanch. de Matr. l. 2. D. 24. num 28.* & *Salm. c. 1. num. 90.* Dubium ergo est, si sit a jure? Duæ sunt sententiæ: *Prima* dicit omninò requiri monitionem, & hanc tenent *Palaus p. 5. num. 7. Suar. D. 3. Sc. 10. num. 19. Laym c. 5. num. 6. & Salm. c. 1. num. 91. cum Cajet. Corn. Diana, &c.* quia (ut dicunt) cùm sententia censuræ ferenda est ab homine, sicut censura lata a jure petit monitionem a jure, sic ferenda ab homine petit monitionem ab homine. *Secunda* tamen probabilior sententia dicit non requiri monitionem, eamque tenent *Busemb.* ut supra *num. 51. Bon q. 1 p. 9. num. 4. Sanchez de Ma. l. 2. D. 24. nu. 28.* item *Fill Abb & Avila ap. Palaum num. 6.* qui probabilem putat. Ratio, quia ad hanc censuram jam habetur utrumque, monitio, & contumacia: monitio quæ facta est ab ipsa lege, tam enim monet lex infligens censuram latæ sententiæ, quàm ferendæ: & contumacia, quia ille jam monitus noluit obtemperare. Nec obstat ratio opposita, quia tunc Superior cùm teneat locum primi Legislatoris, sicut posset Legislator, sic etiam ipse Superior potest censuram exequi. Bene tamen advertunt *Suar. D. 3. Se. 14. n. 6. Tolet l. 1. c. 45. nu. 3. & Bon. d. num 4. v. Quarto, & p. 13. n. 6. cum Nav. Fill Felin. &c.* quòd eo casu requiritur citatio Rei ad censuram declarandam, cùm bene fieri possit quòd Reus probabilem sui facti excusationem afferat; Nisi fortè excipit *Bonac. eod. num. 4.* crimen sit adeo notorium, ut evidenter constet nullam

Iam Reo competere defensionem.

56 Notandum autem I. Quòd monitio canonica propriè est trina; sed etiam canonica est, si fiat una pro tribus (adhuc sine causa); Dummodo in ista una æquivalens tempus designetur, nempe sex dies (nam pro unaquaque monitione requiritur spatium saltem duorum dierum, ut dicunt *Suar. D. 3. Se. 9. num. 3.* & *Salm. c. 1. num. 93.* & colligitur ex *c. Constitutionem. De Sent. exc. in 6.*); Et dummodo terminus sex dierum assignetur, ut peremtorius, & ultimus, aliàs Reus contumax non constitueretur. Ita *Salm. ib. Bonac. q. 1. p. 9. nu. 5.* Sufficit tamen, si dicatur: *Mandamus, ut infra sex dies restituat, aliàs excommunicatur ipsó factó*; Quia tunc virtualiter terminus peremtoriè assignatur; *Suar. D. 3. se 12. num 6. Pal. p. 5. num. 8. & Salm. dict. num. 93.* Notandum II. Quòd ex justa causa tria illa intervalla redigi possunt ad unum diem, vel brevius tempus, modò tria spatia assignentur, ut *Bonac. p. 9. num. 7. Suar. D. 3. Se. 9 num. 3. & Salm. c. 1. nu. 94.* cum *Con. & Giball.* Et aliquando, si periculum sit in mora, ut si Clericus ad mortem ducatur, vel si agatur de reprimenda violentia, & turbatione jurisdictionis, sufficit tunc una monitio sine illis competentibus tribus spatiis, modò terminus designetur, ut *Salm ib.* cum *Corn* & *Croix. l 7. num. 72.* Notandum III. Quòd monitio debet fieri ab ipso Judice, vel ab alio ejus nomine; Et si censura imponitur in commodum partis, ad illius instantiam citatio fieri debet; ita *Suar. D. 1 Se. 11. num. 1. Bon. num. 4. & Salm. cap. 1. num. 95. cum aliis.* Debet etiam monitio fieri in scriptis, nisi Judex procedat ex officio, prout tenetur aliquando ob bonum commune, ex *c. Venerabilibus. §. Porrò. de Sent ex. in 6.* Quia tunc sufficit, si monitio fiat oretenus, ita tamen ut probari possit in foro. Ita *Salm. c. 1. num. 95.* cum *Giball.* & *Corn. ex c. Sacro De Sent.* &c.

57 Notandum IV. Quòd, si censura ferenda sit contra plures generaliter, sufficit ut fiat monitio in Ecclesia coram Populo; Si verò ponatur interdictum contra Communitatem, sufficit ut moneantur ii ob quorum culpam fertur; ita *Suar. D. 3. Se 8. num. 2. Bon. p. 9. nu. 11. & Salm c. 1. num. 96. cum Giball &c.* Si autem fulminetur censura contra particularem personam, tunc ipsa specialiter monenda est. Excipe tamen tres casus sequentes, in quibus sufficit fieri monitio in ejus domo, vel si domum non habeat, in Ecclesia, vel loco publico. Casus I. est quando Reus abscondit tur, aut fraude impedit monitionem, ut *Salm. ib.* cum *Avil. ex c. final. de Dolo*, & *contum* Dolus autem debet constare testibus, aut manifestis indiciis; *Con. n. 9. & Cornejo cum Salm ib.* Casus II. quando Reus est semel personaliter citatus; tunc enim aliæ citationes fieri possunt domi, aut in Ecclesia, aut Tribunali; *Salm ib num. 96.* cum *Bon. ex Decis Rotæ Rom.* Casus III. est quando probari potest citatio domi facta jam ad notitiam Rei pervenisse; tunc enim reliquæ citationes etiam domi fieri possunt; *Suar. Bona. Corn* &c. cum *Salm. ib.* & colligitur ex *Clement. 3. de Elect.*

58 Notandum V. Quòd licèt de necessitate præcepti trina monitio sit necessaria, aliàs Judex lethaliter peccabit (nisi urgentissima causa, ut supra, excusaret), ut apud omnes est certum; Sine tamen illa trina monitione minimè equidem censura erit invalida, cùm *in c. Romana. De Sent. excom. in 6.* censuræ sine monitione debita inflictæ vocentur injustæ, sed non invalidæ: Imò in *c. Sacro. de Sent. exc.* dicuntur justæ, intellige, eo quòd saltem non sunt contra justitiam commutativam, aut distributivam, quamvis sint contra legalem; ita *Palaus p. 5. num. 7. Bon. p. 9. num. 5. & Salm. c. 1. num. 97. cum Con. Giball. Corn. & Diana.* Excipiuntur tamen duo casus, in quibus, nisi præcedat trina monitio, vel una pro tribus ut supra, invalida est censura: I. Quando Judex excommunicat aliquem (vel suspendit, aut interdicit) communicantem cum excommunicatio a se, ex *c. Statuimus*, & *c. Statutum. De Sent. excom.* II. Quando constat, Delegatum non aliter accepisse facultatem ferendi censuras, quàm trinâ monitione præcedente. *Salm. ib. num. 98.*

59 Hæc quoad monitionem censuræ. Quoad autem censuræ sententiam, notandum I. Quòd ad censuram incurrendam non sufficit simplex voluntas Superioris, sed requiritur, ut sensibiliter ipse eam manifestet scriptô, aut verbis, ut est certum *ap. Salm. c. 1 num 61* aut etiam alio externo signo, ut communiter *Suar. D. 3. Se. 1 num. 3 & Salm. c. 1. num. 65 cum Cornejo, Villal. Candido, &c.* contra aliquos. Notandum II. Quòd licèt pro censuris validè ferendis non sint necessaria verba, aut signa determinata, oportet tamen ut sufficienter determinetur persona, crimen, & censura: *Salm. nu. 66. ex D. Thoma in 4. D 27. q. 1. a. 2.* Et idem dicitur

dicitur de censuræ absolutione; *Salm. ib.* cum *Cand. Corn.* & *Gib.*

60 Notandum II. Quòd ad censuras licitè ferendas, observandæ sunt sollemnitates assignatæ ab Innoc. IV. in *c. Cùm medicinalis. 1. de Sent. excom. in 6.* ubi sic habetur: *Quisquis igitur excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat. Exemplum verò hujusmodi scripturæ teneatur tradere excommunicato infra mensem, si fuerit requisitus; super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel literas testimoniales confici, sigillô authenticô consignatas.* Postea additur: *Si quis autem judicum hujusmodi Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ, & Divinis Officiis noverit se suspensum.* Et inde: *Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus observari.* Ratio Pontificis hæc omnia præscribendi fuit, ne festinanter, & temerè, & imprudenter censuræ fulminentur. Ultra autem has pœnas ipsô factô incurrendas, alias assignat Pontifex a Superioribus inferendas, nempe 1. Ut Reus protinus a censura absolvatur. 2. Ut, si Judex in eo mense, in quo suspenditur ab Officiis, & ingressu Ecclesiæ, illis se ingesserit, tunc irregularitatem incurrat. 3. Ut idem Judex teneatur solvere expensas omnes, & insuper arbitriô Superioris alias pœnas subire. Ex quo infertur, quòd licèt censura sine præfatis sollemnitatibus sit valida, ut veriùs tenent *Palaus D. 1. p. 6. num. 10. & Salm. c. 1. num. 73. cum Avila, Leand. Giball. Candido, &c.* contra *Ripa*, & *Sayr.* Dum ex ipso *c. cit.* præcipitur, ut Judex censuram relaxet, ergo valida censetur; Attamen Judex procul dubio graviter peccabit, si aliquam ex dictis sollemnitationis omittet, nempe si non ferat censuram in scriptis: si causam non assignet: si exemplum postulanti non concedat; ita *Bonac. p. 9 num. 1. & Salm. c. 1. num. 72. cum Sayr. Giball. &c.*

61 Advertendum tamen I. Quòd hoc currit, quando censura fertur per modum sententiæ, cognitâ causâ, cum citatione, ut patet ex verbis in *cit. c. Cùm Medicinalis. Si quis judicum &c.* Secus, si censura fertur a jure, vel etiam ab homine, sed per modum legis generalis, sive præcepti particularis, v. g. alicui, ne aliquid agat: tunc enim tales sollemnitates non requiruntur. Ita *Salm. c. 1. num. 74* cum *Giball. Sayr.* & *Corn.* Advertendum II. Quòd in scriptura debet exprimi causa censuræ, non in genere, sed in specie; Et insuper scriptura debet esse authentica, ita ut sit sigillô obsignata, & subscripta a Judice, vel alio ejus nomine: aut saltem, quæ idoneis testibus probari possit; *Salm. c. 1 num. 75* cum *Gib. Corn.* &c. Advertendum III. Quòd, si Judex sit Episcopus, sufficit si proferat censuræ sententiam per alium; Si verò sit Episcopô inferior, debet per seipsum inferre, vel saltem per Notarium, aut alium Ministrum; *Salm. num. 76.* cum *Villal. Corn. Mach.* &c. Advert. IV. Non incurrere pœnas, qui dictas sollemnitates omitteret ex causa urgenti, quæ moram non pateretur, cùm in textu dicatur *Si quis temerarius*, &c. Ex quo infertur quòd non solùm non incurrit pœnas Episcopus, etiamsi culpabiliter sollemnitates omittat, dum in pœnis suspensionis & interdicti debet specialis mentio fieri de Episcopis, ut ex *c. Quia periculosum. De Sent. exc. in 6.* Unde, dum in *cit. c. Medicinalis*, inter alias pœnas indicitur suspensio, apparet quòd sanctio illa sicut non respicit Episcopos quoad suspensionem, neque quoad alias pœnas; ita *Palaus tract. 29 D. 1. par. 5. num 9 & Salm. cap. 1. num. 77 cum Cand. & Mach.* Sed nec etiam quivis alius ex ignorantia culpabili omittens, quia temeritas veram scientiam requirit; juxta dicta *To. 1. l. 1. num. 174* Advertendum V. Quòd pœnæ incurruntur, etiamsi censura non habeat effectum, puta, si Judex jurisdictionem habeat impeditam, vel si Reus solvat, aut appellet; Quia a Pontifice non punitur prolatio injustæ censuræ, sed prolatio sine sollemnitatibus præscriptis. Ita *Salm. c. 1. num 79.* cum *Giball. Felin.* &c. contra aliquos.

62 Sed dubitatur hîc 1. An incurratur censura lata sub distinctione, v. gr. si dicatur: *Maneat excommunicatus, aut suspensus?* Adsunt duæ sententiæ, ambæ probabiles. Negant *Sylv. Nav. Henr.* &c. quia ad censuram incurrendam requiritur, ut ipsa in specie individuè determinetur. Affirmant autem *Sayr. D. 3. Sc. 2. nu. 12. Bonac. p. 7 num. 4. & Candido, Corn.* cum *Salm. c. 1. num. 63. & 64.* Quia vi illius propositionis copulativæ tantùm optio datur Reo eligendi censuram, quâ malit ligari; Si autem nullam eligat, dicunt *Bon.* & *Cand.* utramque incurrere; sed meliùs tenent *Salm.* cum *Suar.* quòd, si unam frangat, alteram eligere censeatur.

63 Dubit. 2. An possit ferri censura sub conditione? Potest sine dubio ex *c. Præterea 2. De Appell.*

Appell. Sed censura postea non incurritur, nisi conditione impletâ; Quare non incurritur, si ante impletionem appelletur, ex *eod. c. 2.* vide *Salm c. 1. nu.* 68. (Advertendo, quòd appellatio ante sententiam censuræ eam suspendit; secus si fiat post sententiam, *Croix l. 7. num.* 109.) Vel si creditor, pendente conditione, proroget terminum pro censura a Judice assignatum; Quia sicut potest creditor debitum remittere, ita & terminum prorogare, ut docent *Palaus p. 8. num. 5. Salm c. 1. num 69 cum Nav. Sylve. & Corn. ac Tournely pag.* 439. *R.* 2. *ex c. Pastoralis de Appell.*

64 Sed hîc dubitatur 3. An, transactô terminô prorogatô a creditore, Judice inconsultô, si debitor non solvat, censura incurratur? Negant *Ugol. Henr. Sayr. Nav. ap. Salm. c. 1. nu.* 70. Quia suspendere, & prorogare censuram est actus jurisdictionis, quam non habet creditor. Sed probabiliùs affirmant *Suar. D. 3. Sc. 2. num* 11. *Pal. p* 8. *num.* 6. *Tournely pag.* 428. *v. Ceterùm*, & *Salm. l. c. cum Con. Corn & Leand.* Ratio, quia ille terminus non assignatur ad finiendam obligationem, sed ne solutio ultra prorogetur sine creditoris consensu; Quare, transactô terminô a creditore prorogatô, eadem censura manet, & incurritur.

Incurrit etiam censuram qui, pendente conditione, mutat forum, quia adhuc primus forus retinet jurisdictionem. Ita *Ugol & Con. ap. Salm. num* 68. Limitant tamen *ibid. Con.* & *Suar.* nisi ex justa causa., & non in fraudem domicilium cum foro mutaretur.

65 Hîc denique notandum I. Quòd censura ferri debet diebus non feriatis, quando ipsa per modum sententiæ profertur, ex *c. final. De Feriis*. Si verò diebus feriatis feratur, erit illicita quidem, sed non invalida, ut *Palaus p. 5. num* 13. & *Salm c. 1. num.* 100. *cum Sayr.* & *Corn* Verùm bene possunt ferri diebus feriatis censuræ, quando imponuntur per modum legis, aut præcepti; & etiam illæ quæ feruntur per modum sententiæ, quando contumacia ita patet, ut cognitione causæ non egeat, ex *c. Evidentia. De Accus.* Monitio autem censuræ frequenter fieri solet die non feriato, si causæ cognitio non præcedat; Secus, si præcedat. *Salm. ib. cum DD. cit.* Notandum II. Quòd, si Judex sciat censuratum esse absolutum pro foro interno, docent *Henr. Fill.* & *Dec. ap. Croix l. 7. num* 80. non esse puniendum pro foro externo. Notandum III. Quòd, qui semel censuram incurrit, debet denuntiari, & publicari, ut sic citiùs resipiscat, ex *c. Pastoralis. §. fin. De Appell.* & *Clem fin. De Cens.* Hæc autem, si lata fuit ab homine, sive per modum statuti, sive per modum sententiæ particularis, ab ipsomet debet denunciari. Si verò lata fuerit a jure communi, denunciatio debet fieri ab Ordinario loci, ubi censura incursa fuerit, ex *Clem. 1. De Privil.* Sed tunc ante denunciationem præcedere debet citatio Rei, facienda a Superiore propriô, datô ei terminô ad jus suum dicendum, aliàs denunciatio erit nulla, ex *Clem Sæpe. De Verb. sign.* Ita *Croix l. 7. nu.* 76. cum *Nav. Cov. Pal. & aliis comm.* apud *Salm. c. 1. num.* 101. & *c. 3. num.* 16. Si autem Reus satisfactionem offerat, statim est absolvendus *Salm ib.* cum *Suar.*

66 „ Tertiò, ob defectum justæ causæ. Hæc „ autem deficere potest tripliciter. 1. Si nec „ a parte rei, nec secundùm allegationem „ fori externi subsistat. 2. Si a parte rei cri- „ men subsistat quidem, non tamen in ordi- „ ne ad judicium, quia reus de eo non con- „ fitetur, nec legitimè de eo convincitur. 3. „ Si a parte rei non subsistat crimen, etsi ju- „ ridicè probetur, ideoque titulum, seu cau- „ sam præsumptam habeat judex. In quo ca- „ su, etsi sententia a parte rei sit injusta, „ ideoque probabiliùs censura non liget in „ foro conscientiæ, in foro tamen externo „ servari debet propter scandalum. Vide *La- „ ym. p. 1. c. 6.* „

67 In dubio an censura sit incursa vel ne, in foro conscientiæ non tenemur nos gerere ut censuratos. Et hoc sive dubium sit facti, idest circa crimen, puta si dubitetur an percussio Clerici fuerit graviter injuriosa, ut docent *Sanch. Dec. l. 1. c. 10. num.* 55. *Bon. D. 2. q. p. 6. § 2. nu.* 49. *Holzmann de Censur. c 4 num.* 151. *Mazzotta to. 1. pag.* 63. *Pal. D. 1. p. 8. num.* 8 *Laym. c. 5 §. 4. num.* 38. *Roncaglia de 5. præc. c. 2. q. 6.* & *Salm. c. 1. num.* 209. *cum Candido, Tanner.* & *Diana* contra *Sayr. Azor. &c. ap. Bonac.* Sive dubium sit juris, idest circa sententiam, puta si dubitetur an censura fuerit latæ an ferendæ sententiæ, vel an conditio apposita in sententia sit impleta vel non, ut *Sanch. Bonac Holzm. Ronc. ll cit.* & *Salm. num* 208. *cum Val Cov.* & *Diana* ex *D. Thoma* qui *Quodlib* 4 *a* 1 14 docet, quòd post determinationem Judicis standum est ejus sententiæ, secus ante determinationem. Ratio pro dubio facti est, quia in dubio nemo est expoliandus jure suo communicandi quod possidet; pro dubio autem juris

juris ratio est, quia pœnæ sunt restringendæ, unde in dubio non incurruntur. Si verò post censuram incursam dubitetur de absolutione obtenta, vel de appellatione interposita, & similibus, tunc omninò Reus debet se habere ut censuratum, quia tunc possessio stat pro Superiore, ut rectè dicunt *Sanch. l. c. num.* 57. & 59 *Pal. l. c. & Salm. n.* 210. *cum Cov.* Et idem dicendum *cum Sanch. num.* 60. & *Salm. ibid.* si dubium sit de potestate Superioris, quando hic pacificè eam possidet.

68 Dubitatur 1. In dubio, an censura fuerit justa vel ne, an ut justa sit judicanda? Negat *Dicastilus ap. Croix l. 7. num.* 127. dicens Superiorem esse quidem in possessione ferendi censuras justas, sed cùm de justitia dubitatur, potiùs dicendum est possidere libertatem subditi. Et idem sentiunt *Vasq. Sanctus, &c. ap. Viva de Legib. q. 1. a. 3. num.* 4 loquendo de lege dubiè justa, & probabile putat *Tamburr. Dec. l. 1. c. 3 verb. subditus.* Sed veriùs affirmant *Salm. de Legib. c. 1. num.* 15; *Viva l. cit. Bonac. eod. tit. D. 1. q. 1. p. 7. §. 3. num.* 11. *cum Vasq. Suar. & Salas*; item *Palaus*, & alii communiter *cum Croix d. num.* 127. Quia in dubio possidet potestas Judicis.

Dubitatur 2. An si Reus habet opinionem probabilem pro se, teneatur parere Judici aliquid præcipienti sub censura, puta solutionem pecuniæ? Affirmandum etiam cum communi, sive dubium sit juris, sive facti, quia aliàs nunquam lites finirentur; ita *Salm. Censur. c. 3. nu. 6 cum Soto, Diana, Vasq. & Avila.* Bene tamen advertunt *Salm ibid. cum Avila*, quòd in dubio facti id procedit durante dubio, nam si postea censuratus fieret certus de sua innocentia, tunc non tenetur nec solvere, nec se gerere ut censuratum; tunc enim sententia non potest obligare, cùm nitatur præsumtione certè falsa. Sed si talis censuram in publico violaret, v. gr. Sacris ministrando, licèt irregularitatem non incurreret, peccaret tamen ob scandalum; & tunc in foro externo gerere se deberet ut irregularem, ita *Suar. D. 4. Se. 7. a. num. 11. Pal. p. 8. num. 15. & 16. Croix l. 7. n.* 84. *& Salm. c. 1. num.* 212. *cum Conink.* Hoc tamen intelligendum, nisi publicè constet censuras esse nullas, ita ut omninò absit scandalum; *Salm. c. 3. nu. 5. cum Nav. Avila, &* c. ex *Clement. Pastoralis. de Re judicata.* Præterea advertit *Contin. Tournely cum D. Thoma* ex *c. Pastoralis. de Offic. & pot. Jud. del.* quòd executor sententiæ, quæ sit justa secundùm allegata & probata, tenetur eam executioni mandare, etiamsi ex privata scientia noverit esse injustam; secus verò, si sententia etiam secundùm probata esset omninò injusta, ex *c. Super eo. De Crim. falsi.*

DUBIUM V.

Qui possint absolvere a Censuris?

69 *Distinguendum inter censuram per sententiam particularem ab homine, & inter latam a jure, vel ab homine per sententiam generalem.*

70 *Quis potest absolvere a censuris latis a jure?*

71 *An omnes Confessarii possint absolvere ab excommunicatione minori? An simplex Sacerdos?*

72. *Quis possit absolvere a censuris latis ab homine per sententiam particularem?* 73. *Quis, si per sententiam generalem contra personas indeterminatas?*

74 *Quæ censuræ reservatæ possint absolvi ab Episcopo per Cap.* Liceat? 75. *Vide verba Capituli.* 76. Not. I. *An Episcopus possit dispensare in irregularitate propter hæresim?* Not. II. *Quando crimen dicatur occultum, vel deductum ad forum?* 77. Dub. 1. *An possit absolvi ab Episcopo qui fuerit punitus in foro alterius Episcopi?* 78. Dub. 2. *An crimen publicum in uno loco possit absolvi ab Episcopo in alio ubi est occultum?* 79. Not. III. *Qui veniant nomine Episcoporum?* Not. IV. *Qui veniant nomine Subditorum?* Not. V. *Episcopi possunt absolvere a casibus Papalibus occultis reservatis etiam post Tridentinum* (*Remissivè ad l. 6. num.* 594.). 80. Not. VI. *An Episcopi gaudeant hac facultate ubi Tridentinum non est receptum?*

81 *Qu. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitatibus, & suspensionibus cum suo subdito in aliena Diœcesi morante?* 82. *Qu. II. An facultas concessa in Cap.* Liceat. *fuerit revocata per Bullam Cœnæ?* 83. *Verior sententia.* 84. *Qu. III. An Episcopi possint absolvere a censuris Bullæ Cœnæ impeditos adire Romam?* 85. *Qu. IV. Quinam dicantur impediti?* 86. *Quid si impedimentum sit ad breve tempus, & quid si ad longum?* 87. *An teneatur Reus absolutus deinde se præsentare Pontifici, si jam sit emendatus, & parti satisfecerit?* 88. *Quid si impedimentum sit perpetuum? Et qui dicantur perpetuò impediti?* 89. *Qu. V. An impediti teneantur adire Romam per epistolam, aut procuratorem?* 90. *Qu. VI. An Episcopus possit absolvere Hæreticum impeditum, etiam per alium?* 91. *Qu. VII. An cùm inferior absolvit*

vit impeditum a casu reservato sine censura, tenetur Pœnitens se præsentare Superiori? 92. *Qu. VIII. An impediti adire Episcopum possint a quocunque absolvi?* 93. *Qu. IX. An possint Episcopi generaliter delegare aliis facultatem eis concessam in Cap.* Liceat?

94 *De facultate Mendicantium absolvendi reservata.* 95. *Quas censuras possint Regulares absolvere quoad seculares?* 96. *An possint eos absolvere a casibus Papalibus occultis?* 97. *An pro foro externo?* 98. *An a casibus ab Episcopis sibi reservatis?* 99. *An a censuris Episcopis reservatis a Jure, vel a consuetudine?* 100. *An a casibus Clementis occultis?* 101. *An Regulares possint absolvere suos subditos ab omnibus casibus Papalibus etiam in Bulla Cœnæ?* 102. *An etiam Novitios?* 103. *An Novitios etiam a censuris ab Episcopo sibi reservatis?* 104. *An Prælati Regulares possint absolvere subditos a casibus Bullæ Cœnæ? Usque ad n.* 106. 107. *An subditos a censura ob percussionem alterius Religiosi, aut Clerici secularis?*

108 *Quid circa recipientes Bullam Cruciatæ? Remissivè.*

109 *Regulæ pro absolvendis censuris.*

110 *An, datâ facultate absolvendi a Papalibus, comprehendantur censuræ Bullæ Cœnæ?*

111 *An in Jubilæo, datâ potestate absolvendi, omnes censuræ comprehendantur, etiam latæ ab Episcopo specialiter?*

112 *An habens facultatem circa casus Bullæ Cœnæ possit absolvere etiam ab Hæresi? Usque ad num.* 113.

114 *Quid ampliùs notandum circa facultates Regularium.*

115 *Quid ampliùs circa facultatem concessam in Jubilæis?*

69 „ RESp. 1. A censura lata per sententiam particularem ordinariè is tantùm potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus superior, vel successor, vel delegatus. Ab ea, quæ lata est a jure communi, vel ab homine per sententiam generalem, si non sit reservata, potest absolvere quivis, qui censuratum potest absolvere a mortalibus: si verò sit reservata, ordinariè, & per se, potest tantùm vel relaxari ab auctore legis, vel ejus successore, vel delegato.

„ Dixi 1. *Ordinariè*, quia in articulo mortis quivis Sacerdos absolvere potest a quavis censura.

„ Dixi 2. *Per se*: quia per accidens, & ex privilegio possunt etiam alii. *Laym. l. 1. t. 5. p. 1. c. 7.*

70 Universè loquendo, ad tollendas censura ex parte absolventis requiruntur eædem conditiones, quæ requiruntur ad ferendas, juxta dicta *num.* 12.

Ceterùm dicendum I. A censuris latis *a jure* non reservatis certum est Episcopum, vel proprium Sacerdotem absolvere posse, ex *c. Nuper. De Sent. excom.* Ubi, licèt sermo sit de excommunicatione minori, idem tamen de omnibus aliis censuris communiter DD. intelligunt, ut *Palaus D. 1. p. 11. §. 5. Ronc. de Cens. c. 6. qu. 3. R. 111. Suar. D. 7. Se. 3. num. 6. & Salm. c. 2. num. 42. cum Hens. Ugol. Corn. & Giball ac Salm. c. 2. num.* 42 cum *Henr. & communi*. Et idem concedunt Capitulo, Sede vacante, Prælatis Religionum, & habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem. An autem ab hujusmodi censuris omnes Confessarii possint absolvere? Negant *S. Antonin. Cov. Palud.* &c. apud *Salm. ib. num.* 42. Quia, ut dicunt, sicut ad ferendas censuras, ita ad absolvendas requiritur jurisdictio in foro externo, quâ carent simplices Confessarii, & etiam Parochi. Affirmandum est tamen cum communi sententia, quam tenent *S. Thomas Suppl. q. 24. a. 1.* ubi ait: *Si excommunicatio sit major, aut est lata a Judice; & sic ille qui tulit, vel ejus Superior potest absolvere; vel est lata a jure, & tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos potest absolvere.* Ita etiam *Tournely pag. 497. R. 3. Concina pag. 441. num. 3. Pal. loc. c. Ronc. ut supra, Salm. num.* 44. cum *Soto, Vasq. Con. Avila*, &c. Ratio, quia, licèt ex jure ordinario nec Confessarii, nec Parochi hanc facultatem habeant, habent tamen ex concessione speciali Innocentii III. qui in *d. c. Nuper.* 29. sic inquit: *In secundo casu* (scilicet quòd excommunicatio non sit reservata) *a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri. Quamvis enim & tunc non juris, sed judicis sententiâ sit ligatus, quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Quoties igitur censura non reservatur a jure, ab ipso jure datur potestas absolvendi cuilibet Confessario, ut intelligitur sub nomine *proprii Sacerdotis*, prout probavimus *l. 6. de Euch. n.* 564. Et hìc advertendum 1. quòd hæc absolutio valebit etiam pro foro externo, ut dicunt *Pal. num.* 4 & *Gibal Ugol.* apud *Salm. l. cit.* Advertunt 2. *Roncaglia pag. 80. q. 2. R. 3. cum Con. Pal. D. 2. p. 11. §. 5. num 4. cum Suar. & Ugol. Sporer Suppl. pag. 124. num. 55. cum Avila, & Salm. dict. num. 44. cum Con.* quòd hanc absolu-

solutionem Parochi, & alii Confessarii impertiri possunt tam intra, quàm extra Confessionem. Ratio, quia Decreta Pontificum præcipuè forum externum spectare solent, & cùm favores Principis ampliari debeant, non est cur tantùm ad forum internum restringantur. Advertunt 3. *Salm. c. 2. n. 49 cum D. Thoma Pal. Sot. Vasq. ac aliis citatis n. 45.* contra *Candid.* quòd Confessarii possunt absolvere non solùm ab excommunicatione, sed ab omnibus aliis censuris non reservatis, nempe a suspensione, & interdicto personali, etsi absolutio earum non requiratur ad perceptionem Sacramenti Pœnitentiæ. Ratio, quia illa concessio, cùm sit favorabilis, meritò ampliatur ad omnes censuras.

71 Certum est autem, & commune inter DD. omnes Episcopos, & Confessarios absolvere posse innodatos excommunicatione minori. Vide *Salm. c. 3. num. 164.* Sed valde dubitatur, an simplex Sacerdos possit absolvere ab excommunicatione minori? Affirmant *Salmant. c. 3. num. 166. cum Nav. Arm. & Hurt.* ac probabile putant *Bonac. q. 3. num. 15. & Viva q. 2. a. 2. num. 5.* quia (ut ajunt), cùm Sacerdos probabiliter possit absolvere a culpis venialibus, potest etiam a censuris eis annexis, juxta id quod dicit *D. Thomas in 4. D. 18. q. 2. a. 1. q. 1.* ibi: *A minore excommunicatione quilibet potest absolvere, qui potest absolvere a peccatis.* Sed omninò negandum cum *Suarez D. 7. se. 2. nu. 17. Pal. D. 2. p. 21. num. 23. & Soto, Cajet. Cornejo, & Led. ap. Salm. c. 3. num. 165.* tum quia in *c. Nuper. de Sent. excomm.* dicitur excommunicatio minor absolvenda esse vel ab Episcopo, *vel a proprio Sacerdote*, qui sanè intelligi nequit simplex Sacerdos; tum quia juxta Decretum Innocentii XI. relatum in *tract. de Pænit. num. 543. v. Quæritur*, hodie vetitum est Sacerdotibus simplicibus absolvere a venialibus. Hæcque reddunt primam sententiam omninò improbabilem.

72 Dicendum II. quoad censuras *ab homine* latas, quòd si censura feratur per modum sententiæ particularis contra determinatam personam, non potest illa absolvi, nisi ab ipso ferente, vel ab ejus Superiore, vel ab ejus successore, aut delegato. Est certum & commune; vide *Croix l. 7. n. 131. & Salm. c. 2. n. 50.* Quòd si autem Judex in foro externo testetur censuratum jam satisfecisse partibus, vel esse emendatum, tunc censetur vel ipse jam absolvere, vel cuilibet absolvendum remittere; *Salm. ibid.* Et hic obiter notandum I. quòd Episcopus etiam in alieno territorio potest suos subditos absolvere in foro tam externo, quàm interno, semper ac absolutio fit sine strepitu judiciali, ut *Sylv. Henr. Avil.* cum *Salm. c. 2. num. 36.* Notandum II. quòd si quis in alieno territorio delinquit, & ab illius Episcopo specialiter excommunicetur, non potest absolvi ab Episcopo proprio, nisi de Episcopi loci licentiâ. Ita *Con. Turr. Dian. Cand.* & cum *Salm. num. 37.* Dixi *specialiter*, nam si excommunicatus sit per sententiam generalem, potest a quocunque absolvi, ut mox dicetur.

73 Si verò censura feratur ab homine per modum statuti, sive sententiæ generalis contra personas indeterminatas, sive in futurum, v. g. in omnes, qui hoc crimen patrabunt, sive in præteritum in omnes, qui hoc crimen commiserunt (positâ contumaciâ, juxta dicta *num. 54.*); tunc alii, ut *Suar. D. 7. se. 2. num. 23. & Vasq. Fill.* &c. apud *Salm. c. 2. num. 50.* tenent non ab alio, quàm ab ipso ferente absolutionem impendendam esse, quia censura ab homine, juxta regulas juris, ab eo dumtaxat auferri potest, a quo est lata. Sed probabiliùs dicendum, absolutionem tunc a quocunque Confessario impertiri posse, si censura non sit reservata, ut cum *Bus.* tenent *Palaus §. 4. num. 10. Laym. c. 7. num. 3. Ronc. Qu. 3. R. sp. 11. Concina pag. 443. num. 6. Holzmann pag. 265. num. 127. Sporer Suppl. pag. 124. nu. 53. & Salm. c. 2. nu. 51.* cum *Con. Sayr. Tol. Sot. Avil. Bon. & Croix l. 7. num. 128.* cum communi. Ratio, quia hæ censuræ æquiparantur censuris latis a jure, & ideo a quocunque absolvi possunt, cùm agatur de re favorabili, quæ amplianda est, quantum res patitur, ex *rit. cap. Nuper. de Sententia excommunicationis.*

74 Resp. 2. Episcopi secundùm *Trid. sess. 24. c. 6.* possunt 1. absolvere in foro conscientiæ per se, vel Vicarium ab omnibus censuris occultis, etiam in Bulla Cœnæ Papæ reservatis, exceptâ hæresi, a qua per seipsos tantùm absolvere possunt, quantum est ex vi hujus decreti. Dicitur autem censura occulta, quæ contracta est ob delictum non publicum, nec ad forum contentiosum deductum, aut si deductum fuit, a quo reus ob defectum probationis fuit absolutus. *Bonac. d. 1. qu. 3. p. 1. num. 15. & p. 2. n. 1. ex declarat. Card.* &c. 2. Possunt etiam sæpe absolvere a censura Papæ reservata, propter im-

» impedimentum ejus qui incurrit, vel quando propter senium, morbum, sexum, paupertatem Pontifex non potest adiri. *Bon. loc.* *c. ex Nav. Sanch. Avila. Con* &c.

75 Quoad facultatem, quam habent Episcopi circa peccata reservata Pontifici, ante omnia notanda sunt verba *Trident. in cap. Liceat 6. sess. 24: Liceat Episcopis in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; Et in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum Vicariis sit permissum.*

76 Hinc notandum I. quòd Episcopi, licèt non possint absolvere ab hæresi occulta, juxta sententiam, quam mox exponemus, possunt tamen dispensare in irregularitate ex hæresi occultâ contractâ. Ita *Potestà to 1. num 3228 Salm. de Cens. c. 2 num 54.* Notandum II. quòd, ut crimen dicatur non occultum, requiritur ut vel sit deductum ad forum contentiosum, vel sit notum ferè omnibus, ut ait *Viva cum Suar.* aut saltem majori parti Oppidi, Viciniæ, Parochiæ, Collegii, seu Monasterii, ut dicunt *Bon. *ac* §. 4 Sanch. de Matrim lib 8 D. 34. nu 55. Salm. c. 2. num. 39.* cum *Pal Pell.* &c Ita ut occultum adhuc dicitur crimen, si illud sciant quinque vel sex personæ, ut ait Author cit. (*Instru* &c)*p.2.c.12.n.300.* Vide dicta *l 6.n 593. vers Hic autem, & n 1111.* Tunc autem crimen censetur ad forum deductum, cùm ibi est probatum saltem per unum testem; Secus, si nullo modo fuerit probatum, etsi Reus malis artibus hoc obtinuerit, & ibi absolutus fuerit, quia tunc adhuc censetur occultum; ita *Sanch de Matr. l 8. D. 34. num. 57. Bon. q. 3 pag. 2. num 2. & Salm c. 2. num. 60. cum Con. Avila, Henr* &c. Imò dicitur occultum, etiamsi crimen completis sit ad forum deductum, quia ex *l. 1. C. Res inter, &c: Res inter alios acta, non potest afferre præjudicium aliis, quibus res judicata non nocet.* Ita *Salm. ibid.* cum *Nav. Bon & Sanch.*

77 Sed hìc dubitatur 1. an possit absolvi ab Episcopo Reus, qui jam punitus sit in foro alterius Episcopi, ubi judicium sit finitum? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Sanch. l. 2. c 11. num. 21. & Salm c. 2. num. 62. cum Reg Avila, Leandro, &c.* Ratio, quia intentum Concilii fuit servare auctoritatem Episcoporum, & vitare scandalum, si publica crimina publicè non punirentur; at eo casu neque scandalum adest, neque auctoritati Episcoporum præjudicatur. *Secunda* verò sententia communior & verior negat, eamque tenent *Suar. D. 41. Se. 2. num 6. Pal. to. 1. tr. 4. D. 4. p. 3. §. 1 num 17 Barbosa All. 39. num. 3 Concina p. 445 num 12. Bon. de Irreg. q. 5. p. 1. num. 6 cum Garcia, & Rodr. ac Croix l 6. p. 2. cum Mascard. Menoch &c.* Ratio quia, licèt tunc Judici sit satisfactum, tamen cum crimen juridicè publicum factum fuerit, manet simpliciter publicum, & ut tale omninò est Pontifici reservatum.

78 Dubitatur 2. an crimen in uno loco publicum possit absolvi ab Episcopo in alio, ubi est occultum? Negant *Bonac. D. 1. q. 3. p. 2 n. 3. & Suar. to. 4 D 30 se 2 n. 2.* Sed probabiliter affirmant *Sanch l. 2. c. 11. num. 20. Cont. Tournely to. 2. pag. 115. cum Piasec. Barbosa All. 35 nu. 27. cum Gutt & Salm. c. 2. n. 62.* cum *Trull. Leand. Avila, & aliis* apud *Croix l. 7. num. 144.* Dummodo locus, ubi crimen est notum ita distet, ut non sit timor, quòd publicetur ubi est occultum.

79 Notandum III. quod nomine Episcoporum veniunt Abbates, & alios jurisdictionem Episcopalem habentes, ut *Sanch. n. 5. & Salm. n. 55. cum Henr. Dic* & *Avil* (contra *Bon.* & *Suar. ap. Croix l. 7 n. 141.*) vide dicta *l. 6 n. 593. v. Eandem.* Venit etiam Capitulum, Sede vacante, ut *Bon n. 1. Sanch. n. 4.* & *Salm ibid.* Notandum IV. Nomine subditorum veniunt etiam vagi, & omnes habentes animum permanendi in loco illo per majorem partem anni, ut *Croix l. 7 n. 136* cum *Sanch. Suar. Bon. Barb* &c. Notandum V. quòd Episcopi vi concessionis in dict. *cap. Liceat*, possint absolvere a casibus Papalibus etiam post Tridentinum reservatis, ut probabile esse diximus *lib. 6. num 594.*

80 Notandum IV. circa facultatem a Tridentino concessam Episcopis in *cap. Liceat*, absolvendi, aut despensandi a casibus Papalibus, vel ab irregularitatibus occultis, id quod dicit *Fagnanus* in *c. Dilectus 15. de Temp Ordin.* ubi ait: *Ex sententia Sancti Concilii Episcopi illarum Regionum, in quibus Concilium adhuc receptum non est, non possunt uti facultate in hoc Decreto concessa.* Notat deinde ibidem declaratum fuisse a Gregorio XIII prædictam

dictam facultatem nec etiam Cardinalibus competere, etſi Eccleſiarum Urbis Titulum habent.

81 Quæritur I. An Epiſcopus poſſit diſpenſare in irregularitatibus & ſuſpenſionibus occultis cum ſuo ſubdito, qui in aliena Diœceſi moratur? *Prima* ſententia negat, & hanc tenent *Avila, Henriqu. & Ugolin. ap. Barboſ. in Trid. Seſſ. 24. c. 6. num. 44* Ratio (ut ajunt), quia Concilium tribuit Epiſcopis facultatem diſpenſandi tantùm in ſua Diœceſi. *Secunda* verò ſententia communior & probabilior affirmat, & hanc tenent *Sanchez Dec. l. 2. c. 11. num. 12. Suar. D. 41. ſe. 1. num 10. & 12. Bon. D. 1. q. 3. p. 2. n. 1. v. Tertio, & D. 7. q. 5. p. 1. num. 4. Diana p. 4. tr. 4. R. 96. Cont. Tournely pag 448. R. 3. & Salm. num. 35. & Barb. l cit. cum Boſſ. Marchin. Fag Novar. &c.* Ratio, quia Diſpenſatio per ſe poteſt concedi abſenti, ergo non oportet ut diſpenſandus adſit in Diœceſi, cùm actu juriſdictionis voluntariæ bene poſſit exerceri etiam extra territorium. Nec obſtat quòd in Tridentino dicatur *in Diœceſi ſua*; nam reſpondetur, quòd vel particula illa ſatis verificatur, cùm aut Epiſcopus aut ſubditus exiſtit in propria Diœceſi, ut dicunt *Cont. Tournely pag. 448. R. 3 & Salm. num. 53.* Vel quòd præfata particula refertur tantùm ad ſecundam partem, ubi agitur de abſolutione caſuum, ut reſpondent *Suarez n. 10. & Sanch. n. 12. Holz. pag. 413. n 327. cum Pal. Pignat. & Croix n. 470.* Ex quo hi Auctores inferunt, quòd etiamſi uterque tam Epiſcopus quàm ſubditus ſint extra Diœceſim, bene poterit Epiſcopus diſpenſare ab irregularitate, & abſolvere a ſuſpenſionibus. An autem Epiſcopus poſſit abſolvere, & delegare facultatem abſolvendi extra Sacramentum Pœnitentiæ? Affirmant *Sanch. Suar Bon. & Salm.* Sed id hodie omninò *negandum* ex Declaratione Gregorii XIII relata *lib. 6. num. 593.*

82 Quæritur II. An prædicta facultas a Tridentino Epiſcopis conceſſa fuerit revocata per Bullam Cœnæ quoad hæreſim, & alios caſus in ea reſervatos? Adeſt duplex ſententia. *Prima* negat, & hanc tenent *Navarr. Man c. 27. n. 260 ac Bannez, Vega, Sà, Arag Angl. Henr Fag &c. ap. Barb. All 40. num* 21. item *Conink. Avila, Becan. Granad P Led. &c. ap P. Milant.* in Prop 3. Alex VIII & probabilem putant *Salm tr 18. c. 4. num. 153.* Ratio (ut ajunt) quia in Bulla Cœnæ nulla fit mentio conceſſionis factæ Epiſcopis per Tridentinum, ſed per clauſulam generalem minimè revocantur facultates a Concilio Generali alicui tributæ, ut habetur ex *c. Ex parte. de Capell. Monach. cum Gloſſa ibid.* verbò *Nulla mentio*, & ex *c. Nonnulli. de Reſcriptis*, & ibi Gloſſa verbò: *Fecerint mentionem*.

Et juxta hanc primam ſententiam notant *Salm c. 2. num. 54. cum Nav. Henr. & Gran. ac Felix Poteſtà, cum Dic. & Diana*, quòd Epiſcopus circa crimen hæreſis, licèt non poſſit concedere alteri generalem facultatem abſolvendi ab illa, cùm talis facultas fuerit tributa a Concilio Epiſcopis *tantùm, non eorum Vicariis*, benè tamen eam poteſt delegare alteri in caſu particulari; quia cùm ipſa ſit annexa dignitati Epiſcopali, competit Epiſcopis jure ordinario, & ideo poteſt ab eis delegari omnimodò quò eiſdem expreſsè non eſt vetitum.

83 *Secunda* verò ſententia verior affirmat, & hanc tenent *Sanch. Dec. l 2. c. 11. num. 27. Pignatell to. 1. Conſ. 291. Lugo de Pœn. D. 23. Se. 3. §. 1. Anacl de Fide D. 4. pag. 124 num. 30. Tolet. in explic. B Cœn. e num. 14. in fin. Diana p. 7. tr. 2. R. 23. Roncaglia de Cenſur. tr. 4. q. 1. c. 6. qu. 4. Croix l. 6. p. 2. num. 1617. Viva in Prop. 3. Alex.* VII. *num. 7. Vidal in ead. Prop. Holzmann to. 1. pag. 386. num. 218. Mazzotta to. 3. pag. 460. n. 2. Elbel to. 2. pag. 489. num. 253. Barb. All. 40. n. 23. cum Sayr. Molin. Philarch. Homob. Ugol.* & plurimis aliis; item *Fagnan. l. 1. in c. Quoniam. de Conſtit. num. 29.* ubi id affert deciſum a S. C. Duaſque ſimiles Declarationes affert *Pitton. de Epiſc. num. 960. & num. 1026.* unam emanatam die 4. Dec. 1642 alteram 28. Octob. 1641. Eandem ſententiam omninò tenendam docet Benedictus XIV *de Synodo l. 7. c. 32. cum Card. Petra, Duard. Cleric. &c.* ibique teſtatur quòd *P. Suarez* priùs cenſuit probabilem primam opinionem, ſed deinde in *tract. de Fide D. 1. Se. 4. num 13.* ab illa receſſit, & aſſeruit ipſam revera omni probabilitate eſſe deſtitutam. Probatur noſtra ſententia ex verbis ipſius Bullæ Cœnæ, ubi dicitur: *Nullus per alium quàm per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo, abſolvi poſſit, prætextu quarumvis facultatum & indultorum, quibuſcumque perſonis, etiam Epiſcopali vel majori dignitate præditis... per Nos & dictam Sedem, ac cujuſvis* (nota) *Concilii Decreto conceſſorum, vel concedendorum.* Per quæ ultima verba jam apparet derogatum conceſſioni Tridentini. Nec obſtat ratio oppoſita, quòd per clauſulam generalem non

non revocantur facultates concessæ per Concilium Generale. Nam respondetur 1. id locum habere, quando revocatio fit per Rescripta, non verò cùm fit per Constitutiones Pontificias, in præfatis enim textibus adductis (ut legenti patet) tantùm de Rescriptis habetur sermo. Valde autem dispar est ratio inter Rescripta, & Pontificias Constitutiones; nam Rescripta, quia sunt contra jus, & propter importunitatem ac multitudinem petentium non fiunt eâ maturitate & consiliô, quô Constitutiones Pontificum & Decreta Conciliorum emanantur, ideoque id quod dicitur de Rescriptis, non procedit de Constitutionibus, ut benè advertunt *Fagnan. in d. c Nonnulli. de Rescript. & Ronc. de Leg. pag. 47. q. 4. cum Card. de Luca*, & communi. Ac propterea observat *Fagnanus num. 24.* Tridentinum derogasse pluribus Decretis Conciliorum Generalium, nullâ ipsorum factâ mentione; imò testatur idem *Fagnanus l. 3 in c. Nulla. de Concess. præb. num. 86.* S. Pium V. in quodam Motu proprio (relato ad literam a *Nic. Garcia*) declarasse satis esse ad revocandum Concilium, quòd Papa contrarium disponat, supplicationem manu propriâ signando. Insuper laudatus Bened. XIV, testatur S. Pium V. & Gregorium XIII. (& idem asserit *P. Viva l, c. p. 4.* ac alii *ap. Barbos.*) de hac re signanter interrogatos respondisse nulli præter Papam hodie integrum esse absolvere ab hæresi etiam occulta. Item in Vita S. Francisci Salesii descripta a Petro Galitia *lib. 2. cap. 32.* narratur (ut notat idem Benedictus) quòd, cùm Papa Clemens VIII Salesium pro examine ad Episcopatum præsentatum interrogasset, an posset Episcopus ab hæresi absolvere? respondit affirmativè; At Papa subjunxit: *Sed Nos non ita sentimus* Et tunc S Franciscus dixit: *Beatissime Pater, si S. V. non ita sentit, nec ego deinceps sic sentiam.*

Respondetur 2. quòd, etiamsi ad derogandum Decreto Tridentini fuisset requisita specialis illius mentio, hæc jam adfuit in præfata Bulla Cœnæ, cùm ibi dictum fuerit Episcopum non posse absolvere a casibus Bullæ, *prætextu facultatum per cujusvis Concilii Decreta concessorum*. Quænam hìc expressior mentio fieri debebat? Tantò magis quòd solum Concilium Tridentinum, & non aliud talem facultatem Episcopis concesserat.

Accedit ad hæc damnatio Propositionis 3. ab Alex VII. quæ dicebat: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt; & id non derogare facultati Tridentini, qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Junii in Consistorio S. C. Em. Card. visa & tolerata est.* Meritò hinc dicunt *Viva, Holzmann, Elbel, & Bened. XIV.* quòd per hanc damnationem prima sententia ita a sua probabilitate (si quam habebat) deturbata est, ut nunc probabilis non ampliùs videatur. Nec obstat dicere cum *Coneglia, Concina, Salmant. & Milante*, quòd Pontifex non damnavit sententiam, sed tantùm quòd ipsa in Concistorio visa & tolerata fuerit; & ideo, putant, illam in sua probabilitate reliquisse. Nam respondetur, quòd licèt Pontifex directè solum damnaverit factum, nempe quòd visa fuerit & tolerata, indirectè tamen apertè ipsam sauciavit opinionem; nisi enim falsam existimasset, non utiquè tam sollicitus fuisset de mendacio illo damnando; cùm igitur declaravit eam non fuisse toleratam, implicitè declaravit non esse dignam ut toleretur. Ex his omnibus concludit præfatus Benedictus XIV. *loc. cit. num* 4. hodie *Episcopos non sine temeritatis nota hanc auctoritatem* (nempe absolvendi ab hæresi) *posse sibi ostentare; & tantò minùs delegandi.* Poterit ergo solummodo Episcopus ut Delegatus Apostolicus hæreticum notorium pro foro externo absolvere, ut dicit *Ronc. l. cit.* cum *Palao, & Farinac.* Postquam autem ab Episcopo sublata fuerit excommunicatio, a quovis Confessario peccatum hæresis absolvi poterit.

84 Quæritur III. An Episcopi absolvere possint a censuris Bullæ Cœnæ impeditos Romam adire? Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè negat cum *Bonac. De Cens. Disp.* 1. *Q.* 22. *pun* 2. *num.* 22. qui citat *Suar. & Innoc.* (sed dicit *in simili*, ergo prædicti DD. non loquuntur propriè de hac sententia). Ratio *Bonacinæ*, tum quia in Bulla excipitur tantùm articulus mortis, tum quia contrarium nullo jure probatur; Non autem suffragatur epikeja (ut ait) in hoc casu, ubi constat de contraria intentione Pontificis; Nec obstare addit textus infra citandos, quia vel ibi non datur facultas absolvendi Episcopis, vel, si datur, hæc revocata fuit per Bullam Cœnæ, sicut fuit revocatum Decretum Tridentini. Excipit tamen *Bonac. nu.* 23 casum gravis necessitatis, v. gr celebrandi, communicandi, & similis. *Secunda* sententia concedit Episcopis absolvere a cæteris casibus, sed negat ab hæresi. Ita *de Alex Conf. Mon.*

Mol. c 6. §. VIII. Qu. 3. & 4. Ratio, cur excipit hæresim, quia in generali concessione (puta in Jubilæo) absolvendi a casibus Bullæ, non datur facultas absolvendi ab hæresi, ut declaravit Gregorius XIII. Sed hæc ratio debilis est, nam ex infra dicendis, hæc facultas non oritur ex concessione; sed ex epikeja, & præsumpta mente Pontificis. *Tertia* communis sententia, cui subscribo, docet Episcopos posse per se, vel per alios ab eis specialiter delegatos absolvere in utroque foro legitimè impeditos ab omnibus casibus, & etiam ab hæresi, præstitô tamen juramentô ab eo, qui absolvitur, de se præsentando postea Superiori, ut infra dicetur. Ita *Palaus Disp. 1. pun 2. §. 5. num 6. Ronc. d. Qu. 4. R. 11. Laym de Cens. c. 2. num 63 Concina pag. 445. num. 13. cum communi, Lugo de Pœnit. num. 218. Viva in Prop 3 Alex. VII num. 5. Milante ibid.* cum *Con. Avil. Corn &c. Potest t. 1. num 3347.* cum *Tamb. Donat. Leand Pellitz.* & communi Theologorum, & Canonistarum, ut testatur *Ronc. loc cit.* Ratio, quia, existente impedimento adeundi Papam, restituitur Episcopis potestas ordinaria, non jam vi Tridentini, sed vi juris communis; Et probatur ex *c. Ea noscitur 13. De Sentent. excomm.* ubi: *Mulieres, senes, & valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licèt ad Apostolorum Sedem non veniant, ab Episcopis valeant fidelium communioni restitui.* Idem sancitur in *cap. Quamvis. 58. eod. tit.* ubi habetur, quòd percussor Clerici a Sede Apostolica absolvi debet: *Nisi* (additur) *imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitiâ, aut inopiâ, puerili vel senili ætate, fragilitate sexûs, seu aliâ corporis impotentiâ, sive quolibet impedimentô Canonicô retardatur, quominus Romanum Pontificem possit adire.* Idem *in c. De Cetero. & in c. Nuper 29. eod. tit.* ubi in fine generaliùs dicitur, quòd quoties difficulter quis ex justa causa possit accedere pro absolutione excommunicationis ad eum a quo absolvendus esset, *a suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote.* Quamvis autem prædicti Canones loquantur de censura ob percussionem Clerici, quia hæc frequentior est, tamen communiter DD. extendunt ad omnes alias censuras, in quibus currit eadem ratio salutis Animarum, ex *c. Cum dilecta. De Confirmat.* &c nam ibi notat *Glossa: Ubi eadem ratio, idem jus debet esse.* Ita *Salm Potest Henr.* &c *loc cit* Immo (ut bene notat *Ronc. loc ibid.*) *in c. Eos, qui. 22. De Sentent. excom. in 6.* universè sancitur, omnes casus Papales, quando adest impedimentum Papam adeundi, posse ab alio absolvi; Sic enim ibi habetur: *Eos, qui a sententia Canonis, vel hominis, cùm ad illum, a quo absolvi de jure fuerant absolvendi, nequeunt propter impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absolvantur.* Per quæ verba Tò, *a sententia Canonis*, intelliguntur omnes casus Papæ reservati, ut notat *ibi Glossa* verbô *Canonis.*

85 Quæritur IV. Quinam dicantur legitimè impediti? Dicuntur (ut habetur ex *d. c. Ea noscitur. 13 de Sentent. excom*) mulieres, senes, valetudinarii. Adduntur in *c. Quamvis*, pueri, pauperes, habentes inimicitiam, *vel alias justas excusationes* (ut dicitur in *c. De cetero eod. tit*), *quibus ab itinere rationabiliter excusentur.* His verbis comprehenduntur omnia alia justa impedimenta, quæ infra adnotabimus.

86 Sed hic præcedenter advertendum, quòd si impedimentum sit ad breve tempus, tunc innodatus censurâ reservatâ non potest ab alio absolvi, nisi urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi, nempe ad evitandum scandalum, aut infamiam. Si tamen impedimentum sit ad longum tempus, puta ad annum, vel sex menses (imò *Mendoza ap Viva in prop 3. Alex. VII. num 6.* ad unam noctem, sed *Viva* non admittit neque ad biduum, quia in tali spatio non adest morale periculum mortis), tunc, exceptô impedimentô ætatis puerilis, quisque alius impeditus non debet absolvi, nisi præstitô priùs juramentô, quòd, cessante impedimento, ad Sedem Apostolicam quantocius se præsentabit, ut habetur ex *c. De cetero. de Sentent. excom.* Aliàs omittens se præsentare reincidet in eandem excommunicationem, ex *c. Eos qui. De Sentent excom in 6.* vide *Ronc. d q 4. R. 11* cum *Mansi,* Et ille ab hac obligatione se præsentandi non excusatur, etiamsi Confessarius omittat illam ei imponere, cùm ea sit imposita a jure. *Sanch l 2 c. 13 num 30. Salm c. 2. num 46* Sufficit autem, ut Reus se præsentet per procuratorem. *Salm. c. 2. num 66.* cum *Caj. Leand. Avil & Potest. num. 3351.* qui excipit casum percussionis Clerici, pro quo in *c. Quod de his. De Sentent. excom.* taxativè exigitur persona.

87 Sed hic dubitatur, an si apertè constet Reum esse omninò emendatum, & partibus satisfecisse, ipse excusetur a tali præsentatione? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Navarr. Man. c. 26. num. 26* item *Avila*, Cornejo, & *Henriqu.*

ap.

*ap.Salm.d.num.*66. qui putant probabilem fal-tem extrinsecè. Ratio, quia (ut dicunt) finis Pontificis non est alius quàm emendatio Rei, & partium satisfactio; idque inferunt ex *c. Quamvis. de Sentent.excomm.* ubi nulla alia ratio præsentationis exprimitur, quàm ut Reus excipiat mandatum satisfaciendi: *Ad Apostolicam Sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi. Secunda* verò sententia communior & probabilior negat, quam tenent *Suarez to.4 in 3.p.D.30 se.3 num.6.Sanch. Dec.l.2.c.13. num. 29. Laym.de censur.c.6 num.4. & Salm.c.2. num. 66.* Ratio, quia mandatum ad quod suscipiendum tenetur Reus se præsentare, non solùm suscipi debet ad implendam satisfactionem partis læsæ, obligatio enim hæc de ipso jure naturæ in omni læsione est insita, sed etiam ad exequenda cetera quæ a Pontifice imponuntur ad cavendum idem crimen in futurum, ut dicit *Croix l.7.num.174 cum Suar. Sanch* &c. Tantò magis quòd in *eod. c. Quamvis*, supponitur casus de eo qui jam satisfecerit. Et pro casibus Bullæ Cœnæ id in eadem Bulla circa finem expressum est, his verbis: *A prædictis censuris nullus per alium quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo (cautione præstitâ) absolvi possit*. Ubi obserya benè distingui obligationem standi Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendi, idest parti læsæ.

88 Si autem impedimentum sit perpetuum, absoluti omninò manent liberi ab onere comparendi; *Bonac. D.1.q.3 p.2.num 4 Concina pag 445. num.13.Tournely pag.450.Viva deSacr.Pœnit Q.9. Art.2.num.8.Potestà num 3349.Ronc d. qu.4. R.11.* Dicuntur autem perpetuò impediti, I. Filiifamilias, *arg. c. Mulieres.*& *cap. Relatum. De Sentent excomm.* II. Regulares ex *c. Monachi.* 2. & *c.Cùm illorum.32.§ Qui De Sentent excom.* etiamsi censura incursa sit ante ingressum in Religionem, ut *Roncaglia pag. 82. quæst. 6. Barb. All. 41. num. 17. & Holzmann pag. 364. num. 126.* Hi etiam absolvi possunt a suis Prælatis: Nisi (excipitur in *d. cap. 32.*) *excessus extiterit enormis*. Vide alia circa percussionem *n. 280* III. Senes ex *c. Ea noscitur. de Sentent. excom* quamvis hi sint potentes ad ambulandum, ut *Barbosa num. 27. cum Sylve. Sayr. & Graff.* Nomine autem *senium* veniunt non solùm septuagenarii, ut ait *P. Milant in Prop.3 Alex VII.* sed etiam sexagenarii, ut probabiliter *P Viva l. c.* juxta dicta *de Jejun.lib.3.n.1036.* Non verò quinquagenarii, ut improbabiliter dicit *Farinac. ap. Barbos.* & alii *ap. Viva*. IV. Servi. V. Pauperes, scilicet qui ob inopiam nequeunt Romam petere, ut in *c. Quamvis. de Sentent. excomm.* Secus, si inopia iter non impediret, ut evenit in mendicis vagabundis; & sic intelligitur textus in *c Ea noscitur. eod. tit.* ut explicat ibi Glossa *v. Pauperes*. Nemo autem tenetur accedere mendicando (ut ait *Potestà*), si ad hoc non sit solitus, ut notat *Palaus pu 23. num.* 18. VI. Carceribus, vel triremibus perpetuò damnati, & similes. VII. Infirmi, scilicet laborantes longâ, & gravi ægritudine, licèt non mortiferâ, puta, quartanâ, ut dicunt *P. Milante in prop.3.damn ab Alex.VII* ex Innoc. III. *Salm. & Potestà cum Pal.* Qui his addunt debiles, sive delicatos, non valentes ferre labores itineris; Sed pro illis, nisi periculum sit in mora, consulendus est Papa, ex *c. Mulieres. de Sentent. excomm.* VIII. Curâ obstricti alendi, sive administrandi familiam, vel publicum gerendi officium, quod non possit relinqui sine publico detrimento, *Laym.Potestà, & Pal.* IX. Mulieres, non solùm Moniales, de quibus est certum ex *c. De Monialibus 33. de Sentent.excomm* ubi earum absolutio remittitur Episcopis; sed omnes mulieres: Ratio quia, dum in *c.Quamvis. de Sentent. excom.& c. Ea noscitur, eod tit.in 6.* feminæ excusantur a se præsentando, non alia ratio assignatur, nisi quia feminæ sunt. Ita *Salm c.2. num.88. Milante in d.prop.3.Tournely to 2.pag 450.& Pal p 23 num.8. ac Barbosa num.30.cum Nav. Bon &c.* Hic autem advertendum, quòd Moniales non possunt absolvi ab Episcopo a censura ob violationem clausuræ etiam occultam, exceptò mortis articulò, ex Declaratione Gregorii XIII. ut diximus *lib 6.num 594.* Pontifex enim illam sibi specialiter reservavit, quamvis sciret Moniales esse perpetuò impeditas. X. Impuberes, quorum absolutio ex jure ordinario datur Episcopis in *c final de Sentent. excomm* Ideoque hi sunt exemti ab onere comparendi, etiamsi post pubertatem absolutionem petant. *Salm. nu 67. cum Con Corn & Avil.* & *c fin de Sentent. excom.* ubi assignatur ratio: *Cùm propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit temperandus*. Rectè autem *Avila ibi* advertit quòd si Sacerdos carens facultate absolvendi absolvat impuberem in periculo mortis a censura Papali, debet ei imponere, ut extra periculum se præsentet Episcopo. Etiam impediti censentur illi, qui simul vitam ducunt, ut mili-

milites, vel qui in Seminario morantur: Unde hi ab Episcopis absolvi possunt a casibus a Romano Pontifici reservatis, ut *Milante in d. Prop 3. & Barbosa Alleg 41. num 16 cum Nav. Bon &c & ex c. Quoniam de Vit. & honest. Cler.* ubi datur facultas Episcopo absolvendi eos, qui simul vivunt, si quis eorum Clericum socium percusserit modò percussio non fuerit enormis. Denique censentur impediti, quicunque iter arripere nequeunt sine gravi damno spirituali, vel temporali suo, vel suorum *Viva loc cit.* ex c. *Quamvis. de Sent. et excomm.* ubi dicitur exulari, *sive quolibet impedimento canonico retrahatur* Ut autem hi supra enumerati dicantur perpetuò impediti, sufficit ut tali impedimentò laborent per decennium, & secundùm *Tamb in Dec* etiam per quinquennium, & consentit *Viva in Prop 3. Alex VII num. 5 & Ronc d. q. 4. R II.* Leviter autem Clericos percutientes semper possunt absolvi ab Episcopo; ex *arg c. Pervenit De Sentent. excomm* vide dicenda *n. 2-9*

89 Quæritur V. An impediti adire Romam in personâ, teneantur adire saltem per Epistolam, aut procuratorem, ad absolutionem a prædictis casibus obtinendam? Affirmat *Bonac. D. 1 q. 3 p. 2. num 4.* (cui adhæret *Potestà t. 1. nu. 3345*) putans, quòd pro casibus occultis recurrendum sit per epistolam ad S. Pœnitentiariam, quando commodè fieri possit, & aliqua necessitas non impediat; quia ad hoc est S. Pœnitentiaria a Pontifice constituta. Hæc sententia est probabilis, sed probabilior, & communis est sententia negativa cum *Ronc. d. qu. 4. R II* (qui vocat tutissimam sententiam) *Milante in Pr p 3. Alex VII. Viva ib num 7. Pal. D. 1 p. 11. § 5 num 6 & Spor. pag 264 num 150* cum communi, & *Salm c. 2. n. 65 cum Con. Henr. Dic. Avil. Dian. Conin.* Vide dicta *l c n. 563. v Dub. 3.* Idem dicit *Sanch Dec. l 2. c. 13 num. 14.* qui excipit casum hæresis; at hanc exceptionem rejiciunt *Palaus D 1. p 2 § 5. cum Avers & Dic.* apud *Croix l. 6 p 2 num 1624.* Ratio, tum quia, stante impedimento Romam adeundi, restituitur (ut diximus) ex jure Episcopis potestas ordinaria absolvendi per reservationem Bullæ ablata; Tum quia (ut ait *Ronc. loc. cit.*) jus non obligat Reum, nisi ut personaliter adeat Papam: Unde, si id præstare nequit, ad aliud non tenetur. Præterea (addit bene *Ronc.*) obtinere absolutionem a S. Pœnitentiaria, est privilegium; sed privilegia, utpote favorabilia, nullam inducunt obligationem iisdem utendi. Et sic pariter ab Episcopo in casu impedimenti Reus absolvi potest, etiamsi adsit Nuntius Apostolicus, qui possit facilè adiri, ut probabilius tenent *Ronc & Salm eod num 65 cum Con Dian. Avil Henr & Lugo* apud *Croix l. c.* (contra *Mil. Bon Con &c* apud *Salm*) Sicut enim Nuntius, ita & Episcopus tunc absolvere potest ex delegatione Pontificis.

Quæritur VI. An casu quo Hæreticus sit impeditus recurrere ad Papam, possit Episcopus eum absolvere (juxta sententiam mox supra relatam in Quæst. III.), non solùm per se, sed etiam per alios? Jam diximus supra in Quæst. II. *num.* 82. quòd extra casum impedimenti non potest Episcopus absolvere ab ullo casu in Bulla Cœnæ reservato, & tantò minus delegare. In casu verò impedimenti dicimus cum *Bonacin Bulla Cœnæ D 1 q. 22. p. 2. num 22 Roncaglia pag. 81 c 6 q 4 R 2 v Quid si, & de Alexandro Confess. Montal c. 6 § 5. q 3* valde probabiliter posse Episcopum ab omnibus casibus Pontificiis, etiam hæresis absolvere, & delegare, non solùm specialiter in casu particulari, sed etiam generaliter. Nec obstat Tridentinum in laudato *cap. Liceat*, ubi, cùm sermo fit de hæresi, dicitur: *Eis tantùm, non eorum Vicariis*, (absolvere) *sit permissum*. Nam rectè respondent AA. citati, quòd id procedit juxta antiquum præscriptum Tridentini, ubi concessum erat Episcopis absolvere ab hæresi occulta etiam extra casum impedimenti; sed cùm agitur de impedito ab adeundo Pontificem, facultas hæc absolvendi ab hæresi, aliisque casibus Bullæ Cœnæ competit Episcopis non jam vi Tridentini, sed vi juris communis, ut communiter loquuntur DD. utque latè probavimus in *dict. Quæst. III num 84.* ex pluribus textibus ibi allatis. Unde, cùm in casu impedimenti prædicta facultas de jure ordinario spectet ad Episcopos, eo quòd est annexa ipsi Episcopali officio & dignitati, ideo ipsi benè possunt generaliter eam delegare. Et hoc est juxta communem doctrinam AA. nempe quòd omnes qui habent potestatem ordinariam, possunt eam delegare, ut docent *Salm tr. 11. de Legib c 5 num. 51. & tr. 17. de Voto num 83.* cum communi, *Contin Tournely to. 2. de Leg pag 194 v. Quod spectat, Holzmann tom. 1. pag 98. num. 485.* & alii passim ex *l More § de Jurisdict. omnium Judic.* ubi id expressum habetur: *Is demum jurisdictionem mandare potest, qui eam suo jure* (idest *ordinario*, ut explicat ibi Glossa), *non alieno, beneficio habet*. Certum contra est, quòd cùm alicui Prælato aliqua potestas conceditur,

& ejus

& ejus officio sive dignitati annectitur, illa est, vel saltem æquiparatur potestati ordinariæ, ut docent iidem *Salmant d.c.5. de Leg. num* 50. *& Layn l.1 tr.5 c 22. num* 6, qui id probat ex *l 1 ff de Offic. ejus cui comm. est jurisd* & ex *c Quoniam de Offic. de leg.*

91 Quæritur VII. An quando ob mortis periculum vel ob aliud impedimentum absolvitur ab inferiore peccatum reservatum, sed absque censura, imponendum sit onus Pœnitenti ut Superiori se præsentet? Negant *Sanchez Dec. l 2 c.13. num. 24 cum Corduba, Zambran* item *Salm. de Censur c 2. num. 46* qui citant *Suar. in 3. p to. 4 D 30 Sc 3. num 6.* sed non benè ut infra videbimus. Ratio (ut ajunt), tum quia eo casu directè absolvitur peccatum; tum quia nullo jure cavetur tale onus comparendi. Sed omninò distinguendum: si peccatum sit absolutum in articulo sive periculo mortis, tunc nulla remanet obligatio se præsentandi ad Superiorem, quia tunc verè directè peccatum fuit absolutum, cùm eo casu cesset omnis reservatio, ut rectè docent *Suarez dict. num. 6. & Salm. de Pœn. c. 11. num. 21. cum Palud. & Nav. ac Diana p. 5. tr. 3 R 66. cum Gran. Præp. Hurt. &c.* Secus verò, si peccatum est absolutum ab inferiore propter aliquod impedimentum adeundi Superiorem extra mortis articulum, quia tunc nullus inferior potest directè absolvere a reservatis, sed tantùm indirectè, juxta dicta *lib 6. num 585. v. Dub.* 1. Unde Pœnitens, ut postea directè a Superiore absolvatur, omninò cùm convaluerit tenetur eum adire; ita communissimè *Suarez l. c. num. 8. Layn. de Pœn c. 12. num 10. cum Nav. Soto Con. Ricc. &c & Ciera de Cas. reserv. num.* 164. cum communi ut asserit.

92 Quæritur VIII. An impediti adhuc Episcopum adire pro his censuris, vel aliis reservatis, possint a quocunque Confessario absolvi? Negant communiùs *Suar Lug. Dec.* &c. apud *Viva de Pœnit Qu. 9. A 2 num. 9.* Quia hoc in jure conceditur tantùm Episcopis; nec in lege positiva valet argui a pari. Sed probabiliter affirmant (cum onere tamen comparendi ad Episcopum, cessante impedimento) *Roncaglia d. c.6. Q.4. R. III. Palaus D 2. p. 11. § 5 n.6. Sporer pag. 264. nu 750 Croix l. 6. p. 2 nu. 1624. cum Nav. Abb Ang & Tab. Salm de Cens c. 2. n. 63. in fine* cum *Tann. Sylv. Henr. Viva l cit* cum *Perez, Hurt. Gran Dicast. Boss. & Cœlest.* Ratio, tum quia, ubi eadem est ratio, idem jus debet esse, ut dicit *Glossa in cap. Cùm Dilecta. De Confirm* Tum quia non deest lex hoc expressè indulgens; nam in *c. Nuper. 29 De Sent. excomm.* habetur, ut supra adnotavimus, quòd impeditus ex justa causa adire Superiorem jus habentem absolvendi a censura, *a suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote.* Sub nomine autem *proprii Sacerdotis* venit quidem quilibet Confessarius, ut notat ibi *Glossa ex c ult. q. 26* & rectè inferunt *Salm c. 3. num 164. ex c Omnis. de Pœnit & rem.* ubi præcipitur quemque semel saltem in anno confiteri *proprio Sacerdoti*, qui communiter intelligitur quivis Confessarius, ut probavimus *lib 6 num 564. & 670.* Si igitur non potest verificari casus quòd Sacerdos absolvat Reum a censuris Pontifici reservatis, quando Episcopus adiri potest, saltem verificari debet quando Episcopus adiri non potest, ut rectè arguunt *Roncaglia, & Salm. ll. cc cum Henr. & Diana*. Imò *Palaus loco cit.* dicit ex vi prædicti textûs, impeditum adire Papam, posse indistinctè absolvi a proprio Sacerdote. Sed probabiliùs puto cum *Sporer pag. 264. nu. 761. Salm d num. 63. Ronc. l. c.* & aliis communiter ut supra, hoc non admittendum nisi quando non patet facilis recursus ad Episcopum; nam Tò *a suo Episcopo, vel proprio Sacerdote*, communissimè DD. interpretantur non disjunctivè, sed subrogativè, nempe quando Episcopus nequit adiri. Tantò magis quòd in *c. De cetero. 11 & c. Ea noscitur. 13.* expressè disponitur quòd cùm non potest adiri Pontifex, adeatur Episcopus. Ex prædictis verò probabiliter dicunt *Laym. de Sacr Pœn c. 12. num.* 10. *cum Nav. Suar. & Soto, ac Roncaglia l c q 5. cum Henr. & Diana*, quòd impediti adire Episcopum bene possunt a quocunque Confessario absolvi a casibus & censuris ab eodem Episcopo reservatis. Satis etiam probabile est cum *Suarez, Sanch & Molina*, ut notavi *lib 6. nu 563. v Dub.* I. quòd in articulo sive periculo mortis quilibet Confessarius possit, etiam præsente Episcopo, absolvere a casibus Papalibus, quia tunc omnis reservatio cessat. Nec obstant textus mox supra citati in *c. 11. & 13. de Sentem excomm.* Nam probabiliter respondet *Sanchez* cum aliis ut supra, eos procedere tantùm in casu percussionis Clericorum de quo loquuntur, non verò in aliis. Præterquamquod nullum expressum inveni textum, qui in articulo mortis præscribat quòd infirmus ab Episcopo absolvatur a censuris Pontifici reservatis. Excipit tamen *Sanchez l. c.* cum aliis, si casus,

Pon-

Pontifici reservatus, esset occultus, quia tunc jure ordinario potest Episcopus ab illo absolvere, vi Tridentini in laudato *cap. Liceat*. Unde censet tunc omninò adeundum Episcopum, si ad eum est recursus, cùm ipsi tunc reservatus sit casus. Sed hoc non obstante, mihi & aliis junioribus videtur probabile, etiamsi crimen fuerit occultum, posse absolvi in periculo mortis a simplici Confessario, adhuc præsente Episcopo, quia in tali periculo (ut diximus) cessat omnis reservatio quorumcunque peccatorum & censurarum, ut docet Tridentinum *Sess.* 14 *c.* 7. Neque in hoc mihi contradixi *dicto num.* 563. *Dub.* 1. ubi videor oppositum tradidisse, nam ibi sermo fit de censuris ab eodem Episcopo reservatis, & eo casu, cùm Confessarius debeat imponere Pœnitenti, ut postquam convaluerit se præsentet Episcopo ad congruam pœnitentiam ab eo accipiendam (ut communiter docent DD. cum *Salm. de Pœnit. c.* 11. *num.* 21. *& Tamburr. de Cas. ref. l.* 5. *c.* 10. §. 4. *ex c. Quo de his. & c. Sæpe. de Sent. excom.* ac signanter ex *c. Eos qui*, ubi id expressum habetur: notantque ibi *Tamburr. num.* 7. *cum Fill. Boss. & Pasqualig. ac Viva in prop.* 3. *Al. VII. nu.* 5. *cum Val. Nav. Bordone. &c.* quòd eo casu pro foro externo Confessarius debet exigere a Pœnitente juramentum se præsentandi ad Superiorem, cùm primùm poterit, sed pro foro interno dicunt sufficere promissionem), ideo præsente Episcopo infirmus nequit absolvi a simplici Confessario; At quando agitur de censuris Papalibus, non debet infirmus, elapsô periculô, se præsentare Episcopo, sed Pontifici, unde cessat ratio cur præsente Episcopo non possit absolvi. An autem in articulo mortis Laicus, aut simplex Clericus possit absolvere a censuris, deficiente Sacerdote? Probabiliùs negandum juxta dicta *lib.* 6. *num.* 540.

An verò habens peccata & censuras reservatas teneatur ea exponere Confessario non habenti super eis potestatem, casu quo urgeat necessitas communicandi, aut confitendi, & aditus non pateat ad Superiorem? Vide dicta *de Euchar. lib.* 6. *num.* 265. *v. Quær.* II ubi diximus teneri; vide ibi rationem.

93 Quæritur IX. Quomodo Episcopi hanc facultatem eis concessam in *d. c. Liceat*, tam dispensandi in irregularitatibus, quàm absolvendi a casibus reservatis occultis, possint aliis delegare? *Prima* sententia quam tenent *Henriqu. Menoch. & Corduba ap. Sanch. de Matr. l.* 2. *D.* 40. *num.* 16. dicit non posse Episcopos hanc facultatem generaliter delegare, sed tantùm specialiter in aliquo casu particulari qui occurrerit. *Secunda* verò probabilior sententia quam tenent *Suarez to.* 4. *D.* 30. *Se.* 2. *num.* 9. *Sanch. l. c. num.* 17. *Laym. l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *num.* 2. *ac Croix l. num.* 135. docet benè posse Episcopos generaliter committere hanc facultatem tam dispensandi, quàm absolvendi, alteri specialiter ad hæc deputato. Idque testatur *Suarez* sic esse receptum & interpretatum a consuetudine, quæ est optima legum interpres. Imò probabiliter dicunt *Sanch. ibid. num.* 25. *Barb. in Trid. d. c.* 6. *Sess.* 24. *num.* 45. *v. Ego tamen*; (& idem clarè sentit *Suar. l. c. D.* 41. *Se.* 2. *num.* 8) quòd non solùm alius specialiter deputatus, sed etiam quicunque, cui Episcopus generaliter suam facultatem committit, potest dispensare in irregularitatibus, & absolvere a suspensionibus reservatis occultis. Ratio, quia Concilium facultatem circa hæc non limitat, sicut limitat in secunda parte facultatem absolvendi a casibus: Unde, cùm eam habeant Episcopi de jure ordinario, generaliter possunt eam delegare, nullâ factâ speciali deputatione ad ipsa. Benè autem advertit *Palaus de Leg. D.* 6. *p.* 8. §. 2. *num.* 7. Episcopum non posse dispensare in irregularitatibus (vel absolvere a suspensionibus reservatis) cum alienigenis, etiamsi ipsi habeant quasi domicilium in sua Diœcesi, ex Declaratione Gregorii XIII. relata *lib.* 6. *num* 592.

94 Resp. 3. Multi Religiosi, præsertim Mendicantes, possunt ex privilegiis, in foro „ tamen interno tantùm, a variis censuris „ absolvere. V. *Dian p.* 9 *t* 4 *Resp.* 63. Quare „ a superioribus suis illa privilegia petant, „ cùm ad confessiones audiendas exponentur, „ & circa ea sequentes regulas sequantur. „

95 Quoad Regularium autem facultatem in reservata, distinguenda est facultas, quam habent erga seculares, ab illa erga subditos.

Et I. Quoad *Seculares*, olim Regulares absolvere poterant eos a censuris tam a Pontifice, quàm ab Episcopis sibi reservatis, ex diversis privilegiis, quæ referunt *Salm. de Sacr. Pœnit c* 13 *num* 51 nempe Eugenii IV. Urbani IV. Pauli III. Julii II. S Pii V. &c Verùm (ut testantur ipsi *Salm ibid. & Viva in Trut Prop.* 12 *Alex. VII. num.* 1) Clemens VIII. die 26. Nov anni 1602. & Paulus V. 7. Jan. 1617. limitarunt talem facultatem, & declaraverunt eos extra Romam, & intra Italiam non posse

se absolvere seculares a casibus Papæ reservatis in Bulla Cœnæ; Nec ab aliis sex celebribus illis, nempe Percussionis Clericorum, Duelli, Violationis Immunitatis, Violationis Clausuræ Monialium ad malum finem, Simoniæ realis, & Simoniæ confidentialis in Beneficiis (Decretum Clementis in extensum refert *P. Milantein prop. 12 Alex VII. to 1 pag 98*; Nec pariter a casibus quos Ordinarii sibi reservant) Deinde S. Congr. de mandato Urbani VIII. 17. Nov. 1627. sic sancivit: *Per confirmationes privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Sacrum Conc. Trident obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, ac deinde etiam ipsius Congregationis Decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi a casibus Ordinario reservatis; quemadmodum nec indulta absolvendi a casibus contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consueverunt, utpote sublata per annuam ipsius Bullæ publicationem, vires ac robur acquisivisse ex sequentibus privilegiorum confirmationibus. Ac proinde Regulares cujusvis Ordinis*, &c. Ibique additum fuit: *Ab aliis casibus & censuris* (præter casibus Bullæ Cœnæ) *Sedi Apostolicæ reservatis absolvendi facultatem extra Italiam minimè sublatam fuisse eisdem S. C. Decretis hac de re editis jussu Clementis VIII.*

95 Sed dubitatur 1. an Regulares possint absolvere seculares a casibus Papalibus? *Prima* sententia negat cum *Viva in Prop. 12. Alex. VII. num. 14. Bord.* & *Floron.* ex Decreto Pauli V. quo sancitum fuit: *Ac insuper, ut nulli ex Sacerdotibus prædictis* (scil. Secularibus, & Regularibus) *quibuscunque privilegiis, indultis, & facultatibus suffulti ab excommunicationibus, vel casibus eisdem Ordinariis, vel Sedi Apostolicæ reservatis, præterquam in articulo mortis, absolvere audeant, vel præsumant. Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent *Bonac. p. 2. num. 18. Salm. tr. 18. de Privil. c. 4. num. 53.* atque *Aversa*, & *Pelliz* apud *Viva loc. cit. num. 13. & 14.* & sequitur *Potest t. 1. De Min. Pœnit. c. 5. num. 2458.* cum *Peyr. Donat. Rodr. Vidal. Jo de la Crux.* & ipse *Viva* se revocans id admittit in *Tract. de Cens Q 2 A 2 num 6. & 7.* docet Regulares posse absolvere seculares a casibus Papalibus occultis, & probant ex privilegio Soc. Jesu (in quo communicant omnes Regulares, ut notat *Potestà num. 2459*) concesso a Paulo III. anno 1545. In dicto privilegio, cujus verba refert *Potestà ibid.* conceditur absolvere Fideles *ab omnibus peccatis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, exceptis contentis in Bulla Cœnæ &c. Necnon vota quæcunque, exceptis votis castitatis, Religionis, &c.* Nec obstare dicunt *Pelliz.* apud *Viva*, & *Bonac. num. 19.* laudatum Decretum Pauli V. Nam prohibitio ibi facta de absolvendis casibus Papalibus, refertur ad casus in Decreto Clementis VIII reservatos, quod Paulus V. & inde Urbanus VIII confirmarunt & innovarunt, ut referunt *Bon Viva, &c.* Ibi enim tantùm casus Bullæ Cœnæ, & aliis sex enunciati excepti fuerunt.

97 Quod autem tuentur *Pelliz.* apud *Viva*, & *Rodriq.* apud *Potest.* scilicet ex præfato privilegio posse Regulares absolvere etiam a Papalibus pro foro fori, meritò rejicit *Potestà n. 3465.* Nam ex verbis Privilegii, *Confessionibus auditis*, atque, *Pœnitentiam salutarem injungendi*, satis constat facultatem pro solo foro interno esse concessam.

98 Dubitatur 2. an Religiosi possint absolvere seculares a casibus ab Episcopis sibi specialiter reservatis? Affirmarunt *Suar. Hurt.* &c. apud *Salm. de Cens. c 2 num. 40.* Ratio, quia qui potest majus (nempe absolvere a Papalibus), potest etiam minus, scilic. absolvere ab Episcopalibus. Et huic opinioni inclinarunt *Rodriq Quint Cand.* &c apud *Viva in d. Prop. 12. n. 4.* ob privilegia postea, & iterum Regularibus concessa. Nec obstare dicebant Decretum S Congr. de mandato Clementis VIII. & Urbani VIII. cùm talia Decreta non habeant vim legis. His tamen non obstantibus, omninò tenendum est oppositum, cùm præfata Decreta fuerint confirmata ab iis Pontificibus pro tota Ecclesia ipsorum speciali mandatò, & ideo verè habent vim legis, juxta communem doctrinam relatam *Tom. I. l. 1. n. 106.* Insuper (ut rectè dicunt *Salm. l. cit.* & *Viva de Cens. Qu 2. A. 2. num. 7.*) prædicta opinio satis evasit improbabilis post *Prop. 12.* damnatam ab Alex. VII. quæ dicebat: *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtentà ad id Episcoporum facultate.* Hæc enim proscriptio sola sufficit ad privilegia revocanda.

99 Dubitatur 3. an Regulares privilegiati possint absolvere a censuris Episcopis reservatis a jure, vel a consuetudine? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* sententia negat, & hanc tenet *Viva in d Prop. 12. num 14 cum Bordon.* & *Floron.* Quia in Decreto citato Pauli V.

li V. fuit Regularibus sublata facultas absolvendi a censuris Ordinariis reservatis. *Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent *Concina de Censur. pag. 447 num 17. Sporer de Pœnit. pag 264. num 735. Salm. de Sacr. Pœnit. c. 13 num 52* cum *Sanch Aversa, Lez. Pell. Peyr. Diin* &c. Et sequitur se revocans *Viva in Tract. de Cens. Q. 2. A. 2 num 7.* docet posse absolvi a Regularibus censuras Episcopis reservatas a jure communi. Ratio, quia, licèt in Decretis Pauli V. & Urb. VIII. Regularibus vetetur absolvere a casibus Ordinariis reservatis, attamen (quidquid dixerim *lib. 6. num. 599.*) hoc veriùs intelligitur, ut dicunt *Salm. l. cit.* & *Aversf. Lez. Leand.* apud *Viva d. Prop. 12. num. 13.* de casibus tantùm ab Ordinariis sibi reservatis, cùm hæc Decreta sint, (ut supra diximus) confirmativa Decreti Clem. VIII. ubi dicitur: *Nec a casibus, quos Ordinarii reservarunt, aut in posterum sibi reservabunt.* Notatque rectè *Suar. de Pœnit. D. 29. se. 3.* quòd casus a jure Episcopis reservati reipsa magis dicendi sunt Episcopis delegati, quàm reservati. Omninò tamen excipiendi sunt sex casus expressi in Decreto edito jussu Clementis VIII. ut supra. At hoc intelligendum intra Italiam, ut explicavit Urbanus VIII. (prout supra *n. 95.*) nam extra Italiam, vel in Urbe, ut dicitur in Decreto Clementis, benè possunt Regulares absolvere ab omnibus censuris, quæ a jure sunt Episcopis reservatæ; & intra Italiam (quidquid dictum sit *lib. 6. nu. 599 v Dubitatur autem.*) probabiliùs Regulares possunt absolvere a censura propter abortum fœtûs animati, cùm hic casus non sit in casibus expressis a Clemente VIII.

100 Quod autem dicit *Viva de Censur. q. 5. a. 3. n. 10 & in Prop. 12 damn. ab Alex. VII* cum aliis, nempe Regulares posse absolvere etiam a sex casibus Clementis VIII. quando sunt occulti, ob eamdem rationem ut supra, quia prædicti casus, cum sint occulti, reservantur Episcopis, non Papæ, vi Tridentini in *cap Liceat.* Id minimè probatur, nam in tantum Regulares possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, sive delegatis, in quantum ipsi etiam sunt Papales; quare, ablatâ Regularibus facultate absolvendi a casibus Clementis uti Papalibus, non habent illi unde hac facultate uti possint, sive casus sint publici, sive occulti. Probabiliter autem *Viva q 2 a 2 nu 7 cum Comit.* & communiori sententia, cui adhæret etiam *Concina pag. 447. num. 17.* dicit posse Regulares absolvere casus in Synodo reservatos, quando Episcopus eos in tabella non exponit; quia eo ipso, quòd in tabella non reservat, censetur velle omnibus Confessariis facultatem concedere absolvendi ab iis, ex regula: *Non expressum habetur pro omisso.*

101 II. Quoad facultatem autem, quam Prælati Regulares habent erga *suos subditos*, communiter docent DD. posse ipsos subditos absolvere ab omnibus casibus Papæ reservatis extra Bullam Cœnæ. Ita *Salm. de Cens. c. 2 n. 70. Concina pag. 444. ex num. 19. Viva in Prop 4. Al. VII. num. 6* & *Potest. De Min. Pœn. tom. 1 nu. 3372.* ex variis privilegiis, quæ congerunt *Salm l. c.* (Quidquid in contrarium dicat *Croix l 8. num. 141.* cum *Dic.*) Nam licèt ex vi Tridentini in *cap. Liceat*, non censeatur data Prælatis Regularibus facultas ibi concessa Episcopis, quia videtur concessa tantùm iis, qui habent Diœcesim propriam, cùm in Trident. dicatur, *In Diœcesi suâ*; Attamen adest Privilegium a S Pio V. (quod in extensum referunt *Conci. na l. c. & Salm. ac Sacr. Pœnit. c. 13. n. 33.*), cujus vi Prælati Regulares in suos Fratres, & Moniales possunt idem quod Episcopi in suos subditos vi Tridentini in *cap. Liceat.* Et licèt *Mendo ap Croix l. c* astruat confutare Privilegium S. Pii, tamen illud authenticè referunt *Salm. de Sacr. Pœnit. c. 13. num. 33. Viva, & Concina*, qui etiam asserit ipsum confirmatum fuisse cum aliis a Bened. XIII. *in Constit 79. Pretiosus*, editâ anno 1727. quam refert etiam *P Milante in Prop 3.* Alexandri VII. *pag. 23.* Qui insuper refert ab eodem Pontifice concessam fuisse facultatem absolvendi etiam a casibus Bullæ Cœnæ, exceptis *Relapsu in hæresim, Falsificatione literarum Apostolicarum, & Delatione prohibitorum ad Infideles*; Generali verò Ordinis concessit, *ut ipse solus possit ab irregularitate hujusmodi* (orta ex homicidio) *dispensare cum Fratribus sibi subditis, dummodo homicidium non fuerit appensatum, & intra claustra extiterit consummatum.* Nomine autem Prælatorum veniunt Provinciales, & eorum Vicarii in ipsorum absentia, vel alii ab eis deputati, ut asserunt *Salm de Cens. c. 2. num. 8.* Necnon veniunt omnes Superiores locales. Rectores, Priores, Guardiani, &c. ut ait *Pot. ft. l. c. num. 3379.*

102 Possunt etiam Prælati Regulares absolvere Novitios sui Ordinis a censuris Papalibus (exceptis casibus Bullæ) ante ingressum in Religionem contractis. Ita *Salm. d. num. 80.* cum

cum *Rodr. Cand.* &c. ex Privilegio a Clemente VII. concesso anno 1530.

103 Sed dubitatur 1. an dicti Prælati possint Novitios absolvere etiam a censuris ab Episcopis sibi specialiter reservatis? Respondetur negativè ex Decreto S. C. edito de mandato Urb. VIII. ut supra relato; Quamvis etiam contradicat *Jo. de la Crux* apud *Salm. c. 2. n.* 80. cui ipsi adhærent *num.* 81. quia (ut ajunt *Salm.*) per tale Decretum revocata est facultas concessa per Privilegium Clementis VII. quoad absolutionem casuum Episcopalium; non autem illa quæ per consuetudinem est obtenta, ut est ea, qua habentes facultatem absolvendi a reservatis Papæ, possunt absolvere etiam ab illis, quæ Ordinarii sibi reservant, ut testantur *ibid. Suar. Alter.* & *Hurt.* Addunt alii apud *Viva in d. Prop.* 12. *Alex. VII. num.* 6. Decretum illud non habere vim legis, quia non fuit de ejusdem Pontificis speciali mandato sollemniter promulgatum pro tota Ecclesia, juxta sententiam relatam *num.* 106. Omnes tamen hæ rationes ex supradictis non videntur ampliùs probabiles post *Prop.* 12. damnatam ab Alex. VII. ut supra allatam, quâ oppositum apparet satis declaratum.

104 Dubitatur 2. an Prælati Regulares possint absolvere suos subditos Religiosos a casibus reservatis in Bulla Cœnæ, ac etiam ab hæresi? Quoad Seculares, jam damnata fuit ab Alex. VII. Propositio 4. quæ dicebat: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque seculares ab hæresi occultâ, & ab excommunicatione ob ipsam incursâ*. Quoad subditos verò, adsunt tres sententiæ: *Prima* universè affirmat cum *Pal. Rodr. Peyrin.* &c. apud *Salm. de Cens. c.* 2. *num.* 75. & hanc sequitur, & enixè defendit *Potest. tom.* 1. *p.* 4. *c.* 5. *nu.* 3375. cum *Villal. Donat. & aliis*, ex diversis privilegiis, & juribus quæ ibi congerit.

105 *Secunda* sententia, quam tenent *Salm. loc. c. ex num.* 76 & 77 cum *Suar. Bann. Cand. Arag. & aliis*, dicit non posse absolvere ab hæresi, sed bene posse a ceteris casibus Bullæ. Ratio istorum, quia, licèt per Bullam Cœnæ revocentur quæcunque privilegia Regularibus indulta, per verba: *Non obstantibus privilegiis*, &c. *alicui, vel aliquibus cujuscunque Ordinis concessis*. Attamen S. Pius V extendit ad Prælatos Regulares privilegium Episcopis concessum per Tridentinum in *c. Liceat*, ut supra eodem modo ac in Episcopis invenitur; Sicut igitur (dicunt *Salm. num.* 77.), non obstante dicta Bulla, possunt Episcopi vi illius privilegii absolvere suos subditos, etiam a casibus Bullæ occultis; sic etiam possunt Regulares. Excipiunt autem *Salm. num.* 76. hæresis crimen, quia ex Constit. Pauli V. ut referunt, hæretici omninò remitti debent ad Inquisitores; Sed hoc, explicant in *Tract. de Sacr. Pœnit. c.* 13. *num.* 50. valere pro locis, ubi viget Tribunal S. Inquisitionis; & ideo pro aliis locis referunt doctrinam *Suarii*, qui dicit Prælatos posse absolvere subditos etiam in hæresim relapsos ex concessione Greg. XIII.

106 *Tertia* demum sententia, quam tenendam esse dicunt *Viva in Prop.* 4. *damnata* ab Alex. VII. & *Croix l.* 6. *pag.* 1. *n.* 1622. citans *Sanch. Suar. Dian.* & *Mendo*, dicit non posse absolvere ab ullo casu Bullæ Cœnæ. Ratio est, tum quia Decretum Urbani VIII. (ut supra allatum) expressè declaravit per annuam Bullæ publicationem sublatam esse Regularibus facultatem a casibus Bullæ Cœnæ absolvendi; tum quia (ut rectè arguit *Viva in d. Prop.* 4. *num.* 3.), si hodie nec etiam Episcopi a casibus Bullæ absolvere possunt post Prop. 3. damnatam ab Alexandro VII. ut diximus supra *num.* 83. Ergo tantò minùs poterunt Prælati Regulares. Sed hodie quæstio finita est, nam (ut referunt *P. Milante in dicta Prop.* 3. *to.* 1. *pag.* 23. & *P. Concina to.* 10 *pag.* 449. *nu.* 21. & 22.) Benedictus XIII. in Bulla *Pretiosus*. (cujus verba retulimus *n.* 101.) novissimè concessit Superioribus Ordinis S. Dominici, & per communicationem aliorum Ordinum, posse absolvere suos subditos, nempe Fratres & Moniales sibi subjectas a quibusvis censuris etiam in Bulla Cœnæ, aliquibus tamen exceptis.

107 Dubitatur 3. an Prælati Regulares possint absolvere suos subditos a censura ob percussionem alterius Religiosi, aut Clerici secularis? In *c. Cum illorum.* 32. §. *Qui. de Sent. excom.* affirmatur, si Religiosus percusserit alium ejusdem Ordinis, *nisi excessus* (ut ibi dicitur) *extiterit difficilis & enormis, utpote si ad mutilationem membri, vel ad effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta*. Si verò percusserit Religiosum alterius Claustri, dicitur ibidem quòd *per Abbatem proprium, & ejus qui passus est injuriam, absolvatur*. Si autem percusserit Clericum secularem, dicitur, *nonnisi per Apostolicam Sedem absolutionis gratiam poterit promereri*. Idem autem quod dicitur de Religioso, dicunt

dicunt communiter *Palaus D. 3. p. 23. §. 4. ex num. 10. Laym. tr. 5. p. 2. c. 5. circa finem*, & alii passim de Novitio percussore, etiamsi ipse crimen commiserit ante ingressum, quia in favorabilibus Novitii habentur ut Religiosi. Addunt tamen *Laym. l. c. in fine, & Pal. ibi. l. cum Mol. & Sayr.* quòd Novitius, si egrediatur ante professionem, tenetur se præsentare Sedi Apostolicæ, juxta *c. Eos qui. de Sent. excomm. in 6.* adhuc si fuerit a Prælato absolutus, quia illa absolutio fuit concessa ob temporale impedimentum, ne vagaretur. Hic verò notandum 1. quòd si Religiosus levi percussione læserit Clericum secularem, benè poterit absolvi ab Episcopo illius, ut communiter dicunt iidem *Laym. & Pal. ll. cit.* cum aliis ex *c. Religioso. de Sent. excomm. in 6.* Notandum 2. cum eisdem AA. & *Salm. c. 2. num. 69.* quòd prædicta procedunt juxta jus commune, nam, spectatis Privilegiis, Religiosi benè possunt absolvi a suis Prælatis, etiamsi percussio fuerit enormis, ex pluribus Privilegiis quæ referunt *Palaus n. 10 in fine, Salm. l. c. & Roncaglia p. 104. c. 2. qu. 2.* Idque dicunt præfati AA. valere, etiamsi Religiosus percusserit alium alterius Ordinis, vel Clericum secularem. Additque *Croix l. 7. num. 32. cum Krimer*, etiamsi percussio fuerit publica; ac posse Abbatem absolvi per Confessarium a seipso electum. Notandum 3. quòd licèt Regulares possint absolvi a suis Prælatis ob hujusmodi Privilegia, benè tamen valent etiam se subjicere Episcopis, ut ab eis absolvantur: intellige, si percussio fuerit levis, vel enormis occulta. Et in eo casu illi qui sunt Prælati alicujus Ordinis, possunt per se exposcere talem absolutionem ab Episcopis: reliqui verò Religiosi de suorum Prælatorum licentia, nisi hæc injustè denegetur, ut docent *Sanch. Dec. l. 2. c. 12. num. 10. & Salm. c. 2. num. 52. cum Bass. Henr. Diana &c.*

108 A quibus autem censuris possint absolvi recipientes Bullam Cruciatæ? Vide *Salm. c. 2. num. 82. & Croix toto lib. 8.*

109 „ Regulæ: *prima*. Qui habet potestatem ab„ solvendi a censuris reservatis Episcopo, non „ potest vi illius absolvere a reservatis Papæ.

110 „ *Secunda*. Qui habet potestatem absol„ vendi a reservatis Papæ, non censetur pos„ se absolvere a censuris Bullæ Cœnæ, eo „ quòd hæ censeantur majores, nec compre„ hendi in concessione generali. *Dian. p. 5. t. 12. Ref. 14.*

111 Ita *Bonac. qu. 3. p. 1. nu. 12. & Suar. Ugol. &c. apud Salm. c. 2. num. 41.* Cæterùm quotiescunque conceditur a Papa facultas absolvendi a censuris, etiam de Papalibus intelligitur, aliàs nihil concederetur, quia quilibet approbatus potest absolvere a non reservatis, ut *Bon. n. 11. & Salm. loc. cit. cum Nav. Az. Cand. &c.* Pariter in Jubilæo, concessâ facultate absolvendi ab omnibus censuris reservatis, intelliguntur comprehensæ ex communi usu etiam reservatæ Episcopis, *Croix lib. 7. n. 132. & 149. cum Suar. & Dic.* An autem, datâ potestate absolvendi a censuris tam a jure, quàm ab homine latis, comprehendantur censuræ ab Episcopo specialiter latæ? Affirmant apud *Croix num. 133. Avil. Henr. &c.* Negant *Vasq. Hurt. &c.* Utraque est probabilis. Facultas autem concessa ab Episcopo de absolvendis casibus reservatis, non intelligitur data pro peccatis, quibus annexa est censura reservata; *Tamb. De Cas. R. c. 9. §. 1. n. 11.* Secus si talis concessio fiat a Papa; *Croix l. 7. num. 134.* Ratio, quia omnes casus Papales sunt principaliter reservati cum censura, & propter censuram; vide *l. 6. num. 580.*

112 *Tertia*. Qui habet potestatem absolven„ di a censuris Bullæ Cœnæ, habet etiam „ a quibusvis Papalibus, & Episcopalibus a „ jure latis, etsi aliqui negent de excommu„ nicatione contractâ propter hæresim, de „ qua alii probabiliùs affirmant, præsertim pro „ quibus alioqui concessio per magnam par„ tem esset inutilis. „

113 Concessâ facultate absolvendi a casibus Papalibus, non intelligitur a casibus Bullæ Cœnæ; quia in generali concessione non veniunt ea quæ Superior non fuisset concessurus, si specialiter de iis rogatus fuisset, ut dicunt *Bon. qu. 3. p. 1. num. 12. Croix l. 7. num. 132. Salm. c. 12. num. 41. cum Suar. Cand. Ugolin. &c.* Certum autem est hodie, quòd concessâ facultate absolvendi a casibus Bullæ Cœnæ, non comprehenditur facultas absolvendi ab hæresi, licèt occulta, ut decrevit Alexander VII. die 23. Martii 1656. & novissimè rursus declaravit Benedictus XIV. in Bulla *Convocatis*, emanata pro Jubilæo anni 1750. *nu. 53.* Qui tamen *n. 7.* concessit in eodem Jubilæo facultatem absolvendi ab hæresi occulta, modò Pœnitens non habuerit complicem.

114 *Quarta*. Possunt Regulares per sua pri„ vilegia, sicut ab aliis censuris Papæ reser„ vatis, ita etiam absolvere duellò certantes. „ Idem dic de similibus casibus, post Con„ stitutionem Clementis VIII. sicuti pote„ rant „

„ rant ante eam: præterquam in Italia ex- „ tra Urbem; idque ex declaratione ipsius- „ met Clementis apud *Comitolum l. 6. mor.* „ *Reg. l. 21. d. 8; Fillius. t. 1. tr. 15. c. 5. Laym. l.* „ *3 t 3. p. 3. c. 5.*

115 „ Resp. 4. Ampla etiam solet dari potestas „ a censuris absolvendi in Jubilæis: in qui- „ bus diligenter considerandum, quid, quan- „ tum, & quomodo concedatur. Si enim de- „ tur potestas absolvendi a casibus reservatis „ Papæ, etiam conceditur potestas absolven- „ di a censuris Papæ reservatis: quia is non „ solet reservare casus, nisi ratione censuræ „ adjunctæ. * (*Ceterùm universè loquendo, qui* „ *absolvere potest a peccato reservato, potest e-* „ *tiam a censura annexa, cùm nequeat absolvi* „ *peccatum, nisi priùs censura absolvatur. Salm.* „ *c. 2. num. 38. cum Avil. Cand &c.*) * Porrò ab- „ solutio data confitenti bonâ fide in Jubi- „ læo, cum intentione lucrandi illud, etsi „ postea vel suâ negligentiâ, vel propter aliud „ impedimentum non lucretur, est valida, „ tollitque censuram; secus si ab initio in- „ dulgentias lucrari noluerit, eo enim casu „ probabilius est absolutionem non valere, „ & tam peccata reservata, quàm censuram „ de novo debere tolli ab eo, qui potest ex „ tra Jubilæum. * (*Vide dicta de Pœnit. l. 6.* „ *num. 536. ad num.* XIII. *& XXVI.*) *

D U B I U M VI.

Quomodo danda sit absolutio a Censura?

RESp. Id statuendum esse ex natura „ 116 tum censuræ, tum cujusvis absolu- „ tionis. „

Ex qua circa absolvendi modum resolves. „

1. Ex natura rei non requiruntur certa „ verba, sed sufficiunt ea signa, quibus aper- „ tè significetur absolutio impendi. * (*Ad* „ *absolvendam censuram sufficiunt quæcunque* „ *signa externa, sed non sufficit sola voluntas* „ *Judicis. Suar. D. 6. Se. 9. num. 2. 5. & 6. Pal.* „ *D. 1. p. 11. §. 3. nu. 1.* & *Salm. c. 2. nu. 14. cum* „ *Cornejo*, & *Giball*) * „

In foro tamen externo communiter fe- „ renda est formâ cujusque Episcopatûs. In „ foro autem conscientiæ hæc ferè est in usu. „ *Ego te absolvo*, verbi gratiâ, *a vinculo ex-* „ *communicationis, suspensionis*, &c. *quam in-* „ *curristi propter* NN. (talem causam) *&* (si „ sit excommunicatus) *restituo te. Sacramen-* „ *tis Ecclesiæ, & communioni fidelium, aut* „ (si sit suspensus) *executioni tuorum ordinum,* „ *vel officiorum. In nomine Patris*, &c. In pu- „ blica autem ac sollemni absolutione præ- „ mittitur Psalmus Miserere, & ad singulos „ versus pœnitentis humeri denudati leviter „ percutiuntunr (nisi ex justa causa talis cæ- „ remonia videatur omittenda, præsertim in „ feminis); tum adjectis precibus absolvitur, „ & in Ecclesiam introducitur. Idem modus „ ferè servatur in absolutione mortuorum, „ nisi quòd sepulchrum virgâ percutiatur. „ *Rituale Roman.* „

2. Absolvi a censura potest absens; * „ 117 (*Certum est, quòd absens, sicut potest ligari* „ *censurâ, ita absolvi, ex c. De manifesti. 2.* „ *q. 1. c. Quanto. 2. qu. 5. Ceterùm sine urgenti* „ *causa non licet absolvere absentem; Sanch l.* „ *2 c. 11. num. 14. Salm c. 2. num 16. cum Pal.* „ *Avil Sayr. &c. qui notant, quòd si obtineatur* „ *absolutio per procuratorem, hic debet habere* „ *speciale mandatum censurati de obtinenda* „ *absolutione, ut constet de emendatione; de-* „ *betque procurator implere, quæ mandans im-* „ *plere deberet, si præsens esset.*) * imò & „ invitus; etsi hoc communiter non liceat, „ ne censura contemnatur. Ratio, quia sicut „ pœna in absentem, & invitum potest sta- „

 tui, „

„ tui, sic & auferri. *Turr. Dian. p. 5. t. 9. R. 10.* „ * (*Vide infra num. 131.*) *

118 „ 3. Is, qui pluribus censuris est astrictus, „ potest absolvi ab una, relictis aliis; quia „ inter eas non est necessaria connexio. Un- „ de si dicatur, *absolvo te ab omni vinculo*, „ *&c.* valet pro omnibus: ideoque si sic ab- „ solutus in Jubilæo fortè omisisset invinci- „ biliter peccatum habens annexam censuram, „ idest excommunicationem, possit is postea „ ab eo peccato per quemvis approbatum ab- „ solvi, cùm non sit ampliùs reservatum, „ eo quòd censura, ratione cujus tantùm erat „ reservatum, sit sublata. * (*Vide d. num. 131.* „ *in fine.*) *

119 „ 5. Absolutio vi, aut metu gravi injustè „ incusso extorta non valet; imò novam ex- „ communicationem incurrit, qui metum in- „ cutit. * (*Ex c. unic. De His, quæ vi, &c.* „ *in 6 Secus tamen, si metus non fuerit injustè* „ *incussus, nempe si extorta sit absolutio a Ju-* „ *dice, qui nolebat absolvere, adhuc cessatâ* „ *contumaciâ. Ronc c. 6. q 6. & Cont. Tour-* „ *nely to 2. pag. 459.*) *

120 „ 5. Absolutio data ab Ordinario, non præ- „ stitâ satisfactione, etsi sit illicita, valida „ tamen est: imò etiam data a delegato, mo- „ dò non delegetur cum conditione satisfa- „ ctionis: quæ si impossibilis sit, sufficit præ- „ stare cautionem, aut juramentum de satis „ faciendo cùm poterit.

121 Quæritur, utrùm sit invalida absolutio censuræ data a Delegato, non satisfactâ parte, si illi facultas concessa est absolvendi cum clausula, *satisfactâ parte?* Probabiliter negant *Sanch. de Matr. l. 3. D. 33. n. 6. Pal. D. 1. p. 11. §. 3. n. 6. Bon q. 3. p. 9. n. 2. Ronc c 6. q. 6. & Salm. c. 2. n 25.* Nisi exprimatur in concessione, nullam fore absolutionem, hac conditione non impletâ: Aliàs, cùm illa conditio sit de jure, intelligitur apposita ad monendum Delegatum, non ad limitandam facultatem. Sed probabiliùs affirmant *Suarez D 7. sc. 5. num. 42. Sporer Suppl. pag. 269. num 214* item *Vasq. Con. Sayr. ap. Palaum l. c.* & alii citati *lib 6. num. 537. v. Qu VII.* cum communiori sententia, ut fatetur ipse *Palaus*. Ratio, quia prædicta clausula probabiliùs importat veram conditionem, ut in simili dictum est *eod. lib. 6 num 1115. circa fin.* Tantò magis quòd, cùm Pontifices volunt tantùm monere de aliqua obligatione, monitionem exprimunt per verbum, *hortamur*, *monemus*, & simile; cùm verò adhibent ablativum absolutum, aliquid aliud exprimere intendunt. Hoc tamen non obstante, non puto improbabilem (ut dixi) primam sententiam saltem ob auctoritatem DD qui hic illud *satisfactâ parte* non interpretantur pro conditione. Omnes autem conveniunt, graviter peccare Confessarium qui censuratum absolveret, parte non satisfactâ; Vide tamen alia dicta *cit. nu. 537. v Qu.* VII.

122 Certum autem est quòd, etiam secutâ emendatione, vel satisfactâ parte, ad cujus instantiam lata est censura, hæc non aufertur sine absolutione; quia licèt, cessante contumaciâ, censura debeat statim absolvi, ex *c. Cùm consideres. De Sent. exc.* Ex hoc tamen non infertur, quòd sit jam absoluta; Patet ex Prop. 44. damnatâ ab Alex. VII. *Quoad forum conscientiæ, reò correctò, ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ.*

123 6. Dari potest absolutio sub conditione „ de futuro contingenti, cùm sit actus juris- „ dictionis externæ, qui conditionatus esse „ potest. Communiter tamen non expedit sic „ absolvi: si enim reus absolutionem mere- „ tur, non debet apponi conditio; si non „ meretur, non debet absolvi. * (*Ideo illicita de* „ *se est talis absolutio, quamvis ex aliqua cau-* „ *sa posset cohonestari, ut Ronc. ibid. qu. 2. cum* „ *Suar. Con. & Salm c. 2. num. 11. & 12. Si quis* „ *excommunicet sic:* Excommunico te, do „ nec solvas; *Vel si quis ita absolvat:* Ab- „ solvo te, si intra mensem solvas; *factâ so-* „ *lutione. tollitur censura, ut Pal. Henr. Avil.* „ *Con. Vasq. &c. cum Salm ib. num. 13.*) * „

124 7. Potest etiam dari absolutio ad reinci- „ dentiam, idest pro certo actu, & tempore, „ quo transacto, reincidat; item sub certo „ onere, quo non impleto, censura revivi- „ scat. „

125 Quæritur autem, utrùm, censurâ absolutâ cum reincidentia, v. gr. si intra mensem non satisfacias), requiratur nova culpa ad reincidendum? *Prima* sententia negat, quia tunc manet eadem prima censura, quæ non fuit sublata, nisi sub tali conditione. Ita *Suar. D. 7. sc. 8 num. 27. Bon q. 3. p. 2. nu. 16.* item *Hurt. Fill.* &c. apud *Salm. c. 2. num. 5. Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent *Ronc. c. 6. qu. 2. in fin. Pal. D. 1. p. 11. §. 2. num. 10.* & *Cont. Tournely to. 2. pag. 460. & Salm. nu. 6. cum. Avil. Henr. Con. Laym.* &c. docet requiri novam culpam; Ratio, quia prima censura non potest dici suspensa, cùm non possit suspendi censura,

ra, nisi authoritate Pontificis, ut dicunt *Salm. loc cit. num.* 2. Ergo fuit sublata, & ideo sine nova culpa renasci non potest. Et idem dicendum ajunt *Salm. cum iisdem AA. ibid.* si Pontifex a censura absolverit ad omnem effectum, etsi ad reincidentiam; Quia, nisi aliud exprimat, censetur absolvisse modò ordinariò Secus tamen, si a censura absolverit ad aliquem effectum tantùm, nempe ut censuratus reddatur habilis ad Beneficium obtinendum, &c. manente censurâ quoad alios effectus.

126 „ 8. Probabilius est, eum, qui habet potestatem absolvendi in foro conscientiæ a „ censura, posse id facere etiam extra confes„ sionem, ut contra *Nav. Suar.* & alios docet „ *Sanch. l. 8 de matr. d* 16. *Con. Dian.* &c *(Idem „ tenent Salm. c* 2. *num* 44 *cum Con. & Ugolin. „ Vide tamen l 6 num. 593. v. Eandem, ubi di„ ximus Episcopos non posse absolvere a casi„ bus Papalibus occultis extra Sacramentum „ Pœnitentiæ ex Declar Gregorii* XIII.)*

127 Sed pro complemento hujus puncti hic sedulò recensendæ sunt sollemnitates requisitæ a jure, ut absolutio debitè impendatur.

Requiritur I. Ut Reus priùs satisfaciat parti, in cujus damnum commissum fuit crimen ob quod censura lata fuit, nimirum furtum, percussio, &c. Nam, licèt absolutio data, parte non satisfactâ, fuisset valida; graviter tamen peccat absolvens, & tenetur illi damna restituere, quia ex officio tenebatur ei consulere. Ita communiter *Avil Con. Henr. Cand.* cum *Salm c* 2. *num.* 22. Sufficit tamen, cùm creditor est in loco distanti, si Reus pecuniam in loco tuto depositet, ut possit absolvi, uti bene notant *Salm. num.* 21. cùm *Avila.*

128 Tribus tamen casibus posset Reus absolvi, non satisfactâ parte. I. Quando pars injuriam remittit; sufficit enim satisfactio damnificati, quin satisfiat Ecclesiæ, ut tenent *Salm. n.* 20. *Vide l 6. n* 526. *ad n* XVI. Hinc, si percussus a Clerico remittat injuriam expressè, vel tacitè, percussorem familiariter tractando, hic bene posset absolvi, ut *Avil. Nav. Sylv.* apud *Salm ibid* II. Quando pars læsa rejicit justam satisfactionem oblatam, quia tunc jam per se satisfacit: *Salm. cum Card. ib.* III. Quando Reus impotens est ad satisfaciendum, quia tunc Judex eum absolvere bene potest, imò tenetur, & valet compelli, ut ait *Comnk.* apud *Salm. c.* 2. *num.* 21. *ex c. Qua fronte. De Appell.* quia, cessante contumaciâ, debet Reus absolvi. Reus tamen, qui non est solvendo, nec in toto, nec in parte, debet cautionem præstare, si potest; aliàs saltem juramentum solvendi, cùm poterit, ex *cap. Odoardut. de Solut. & cap. Ex parte* 22. *de Verb signif.* Sed vide dicta *l. 6. n.* 537 *pag* 285 *Si verò* Hoc autem currit, si Reus certè est debitor, nam si habet opinionem probabilem pro se, vel si sit dubius, cùm melior sit conditio possidentis, non potest obligari, nisi ad summum ad præstandum juramentum solvendi, si de obligatione constiterit. Quòd, si debitor statim solvere non posset, nisi cum magno damno, aut incommodo, potest etiam, præstitâ cautione, absolvi; Nisi pars idem incommodum ex dilatione pateretur, ut *Nav. Con. Avil.* cum *Salm. d. n.* 21. De hoc vide dicta *l* 3. *ex n.* 701.

129 Requiritur II. Ut Reus ante absolutionem censuræ, præstet juramentum de non committendo ampliùs tale crimen, ut colligitur ex *cap. De cetero.* & *cap. Ex tenore. De Sent. exc.* Hoc juramentum tamen exposcitur tantùm ab iis, qui ob enorme crimen excommunicationem incurrunt, utpote sunt scandalosè violantes Ecclesias, graviter percutientes Clericum, incendiarii, usurarii publici, notorii percussores Episcopi, vel Cardinalis, &c. Secus, si excommunicatio sit contracta ob alia peccata non ita gravia; Et hoc currit tam in foro interno, quàm externo. Ita communiter *Palaus D.* 1. *p.* 11. §. 3. *num.* 4. & *Salm. c* 2 *nu* 18. cum *Suar. Con. Hurt. Avil Dian. Henr.* &c.

130 Requiritur III. ex *c. Per tuas. De Sent. exc.* ut censuratus absolutionem petat; ibi: *Nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur.* At quia textus dicit, *non debet*, non autem *non potest*, ideo bene docet *S. Thom.* 3 *p. qu* 24. *a.* 2 quem sequuntur *Palaus D.* 1. *p.* 11. §. 3. *num.* 9. *& Con. Avila, &c. cum Salm c.* 2. *n.* 29. censuratum, modò sit emendatus a peccato, etiam renitentem validè posse absolvi.

131 Hinc autem notandum I. quòd, si Reus non sit emendatus, & peccatum habeat tractum successivum, ut hæresis, furtum, non potest absolvi, nisi a ferente censuram; Secus tamen, si peccatum non habeat tractum successivum, ut perjurium, blasphemia, ut *Cont. Tournely to.* 2. *pag* 457 *& Salm num* 28 Notandum II. cum *Ronc c.* 6 *qu. ult* & *Salm. c* 2 *nu.* 30 & *ibi Pal. Suar. Sayr. Dian.* &c quòd aliquando ex justa causa etiam licitè datur absolutio cen-

censurato adhuc contumaci, puta ob bonum publicum, vel ut Reus faciliùs resipiscat. Notandum III. quòd si privilegium sit factum Pœnitentibus, prout in Jubilæo, ubi datur eis facultas eligendi sibi Confessarium a quo absolvantur; Tunc nequit absolvi invitus, quia usus privilegii pendet a voluntate privilegiati; ita *Palaus*, & *Tournely il. cit.* item *Avil. Con. Corn.* apud *Salm. c. 2. n. 29.* cum *Ronc. loc. cit.* Secus, si privilegium sit in favorem Confessariorum, ut sunt privilegia Regularium, prout rectè notant *Salm ibid.* cum *Ant. a Sp. ir. Sanct.* Notandum IV. quòd aliquis pluribus censuris innodatus posset absolvi ab una, & non ab aliis; Quare, si censuratus unius tantùm petat absolutionem, dolosè alias celando, ab illa tantùm censetur absolutus, nisi Superior aliud exprimat, ex *c. Cùm pro causa. c. Officii. de Sent. exc.* Vide *Salm. c. 2. num. 32.* Si autem sine dolo alias celaret, judicatur absolutus ab omnibus, nisi constet absolventem aliud intendisse: Ita *Salm. ibid* cum *Cand. Giballin.* Et hæc absolutio valet etiam pro foro externo, si absolvens jurisdictionem habet in contentioso; Si verò in foro conscientiæ tantùm, sive in Sacramento Pœnitentiæ jurisdictionem solùm habet, tunc Reus qui omiserit confiteri inculpabiliter peccatum, cui annexa erat censura reservata, poterit tantùm pro foro conscientiæ a quocunque postea absolvi, ut cum *Busemb.* dicunt *Salm. n. 33. & 34.* cum *Con. Avil Gibal* &c. Idem dicunt ibi cum *Nav. Cov. Avil. Sylv* &c. de absolutione generali, quam Prælati impertiuntur suis subditis in Visitatione. Excipiunt tamen cum *Bonac. Avil.* &c. Si aliqua censura exposcat satisfactionem partis, quia tunc non præsumitur Prælatus velle ab illa absolvere contra juris præscriptum, & in alterius præjudicium; ita præfati AA. & quidem probabiliter; sed *lib. 6. num. 597.* probabilius esse diximus cum *Suar. Sylve. Concina, Antoine, & aliis*, quòd Pœnitens confessus Superiori, etiamsi inculpabiliter fuerit oblitus peccati reservati, non est ablata reservatio, quia reservatio imposita est, ut culpæ cognoscantur a Superiore, utque debitis pœnitentiis puniantur, monitisque in futurum vitentur. Secus verò dicendum, si privilegium sit ipsi Pœnitenti concessum, ut in Jubilæo, &c. Vide *d. num. 597.*

132 An autem valeat absolutio, quando datur ob falsam causam, nempe si Judex absolvat, quia Reus dicit jam se emendatum; vel parti satisfecisse, quod verum non sit? Respondetur negativè, si deficiat causa principalis; Secus, si minùs principalis; vel si Judex certò conscius sit falsitatis, ut *Cont. Tournely to. 2. pag. 459. cum Suar. & Bon. ac Salm c. 2. num. 35. cum Pal. Sayr. Avil. Hen. communiter.*

CAPUT II.

De Excommunicatione.

DUBIUM I.

Quid sit, & quotuplex?

133 *Quid excommunicatio? Quænam veniat illius nomine, majorne, aut minor? Et qui sint vitandi?* 134. *Resolutiones.*

135 *Quid requiratur, ut quis sit vitandus? Vide Constitutionem Conc. Constantiensis.* 136. *De 1. conditione, ut sit nominatim excommunicatus.* 137. *De 2. conditione, ut sit publicè denunciatus.* 138. *An liceat toleratis cum aliis communicare?* 139. *An peccet inducens excommunicatum toleratum ad communicandum in Divinis, sine necessitate?* 140. *An idem de suspenso, & interdicto vitando?*

141 *Quando Percussor Clerici sit vitandus?* 142. *An ad vitandum eum requiratur notorietas facti?* 143. *An sufficiat, ut alicui factum sit notum?* 144. *An requiratur etiam notorietas juris?* 145. *An percussor notorius in uno loco, sit vitandus in alio, ubi non est notus?*

146 *Quando possit credi vitandus absolutus?*

133 Respond. Excommunicatio est censura, " per quam quis privatur communione " Ecclesiæ. Estque duplex, minor quæ tantùm " privat usu passivo, seu receptione Sacramentorum; & major quæ etiam dicitur " Anathema, ac in jure ferè semper nomine " excommunicationis intelligitur. * (*Habetur in c. Si quem. 59 De Sentent. excomm quòd nomine Excommunicationis intelligatur major, non minor, & ita AA apud Croix l. 7. num. 177. Per Anathema autem intelligitur Excommunicatio major lata cum majori sollemnitate*) *; privatque omni communione Ecclesiasticâ, secundùm dicenda. * (*Non dicitur simpliciter* omni communione: *nam etiam excommunicatus cum Fidelibus tanquam membris unius corporis communicat in pluribus bonis spiritualibus; Sed additur* Ecclesiasti- " câ, "

„ câ, *idest pro bonis quorum distributio ad Ecclesiam pertinet. Vide Salm de Censf. c.3. nu.1*)*
„ Per hanc majorem excommunicatus rursus „ est duplex: Toleratus, quem fideles non „ tenentur vitare: non toleratus, quem tenentur vitare. Et quidem post Concilium „ Constantiense, non tolerati sunt hi tantùm, „ 1. Notorius Clerici percussor, de quo in„ fra. 2. Quivis nominatim excommunicatus, & specialiter, ac publicè denunciatus. „ *Unde resolves*.

134 „ 1. In Germania Catholici securè communicant cum iis, qui notoriè sunt Hæretici, & consequenter excommunicati, ac „ publicè denunciati.

„ 2. Non teneris vitare eum, quem scis „ peccasse contra legem, per quam illi, etiam in particulari, sub pœna excommunicationis aliquid est vetitum, vel præceptum, „ quia requiritur, ut per sententiam expressam, & specialem, contra personam in particulari, post peccatum commissum, censura sit publicata, v. gr. ut Joannes sit denunciatus, excommunicatus, vel saltem ita „ exprimatur persona, ut non liceat de ea dubitare, verbi gratiâ; Excommunicamus talis loci Decanum, Prætorem &c. (*Nota hic, quòd agere rem, sub excommunicatione majori vetitam, non excusatur a culpa gravi; Salm. c. 3. n. 7 cum S. Th. Suar. Lez & comm. Nota deinde, quòd, si peccatum est vetitum sub censura ex eodem motivo, puta, si vetetur homicidium, peccans unum peccatum committit; Secus, si ex diverso motivo, ut si vetetur homicidium Clerici ob reverentiam status Est commune cum Laym. c. 5. n. 1. Pal. Avil. & Salm. c. 3. n. 8.*)*

„ Licèt dicatur: *Excommunicamus Petrum*, v. gr. *incendiarium*, *& ejus complices*, solus Petrus vitandus est, non verò alii, etsi sunt notorii: quia sententia quoad illos est „ tantùm generalis, & non specialis contra „ certam personam.

„ 4. Non teneris vitare eum, qui privatim in conclavi est denunciatus, quia id „ non est factum publicè; ad hoc enim requiritur, ut sententia legatur, vel affigatur alicui loco celebri, v. g. in templo, tempore „ concionis, vel aliter pro more regionis.

135 Notandum hic olim omnes excommunicatos fuisse vitandos; post Constitutionem verò Concilii Constantiensis, quæ incipit: *Ad evitanda*, (cujus exemplar nunc non extat, sed legitur apud *S. Anton.* & *Sotum*, ultra quod sufficit fuisse confirmatam a Martino V. in *Extravag. Ad evitanda*) vitandi tantùm sunt nominatim excommunicati, ac denunciati; & publici percussores Clericorum; verba Constit. relatæ a *Salm. de Cens. c. 3. num.* 10. hæc sunt: *Ad evitanda scandala.... indulgemus, quòd nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, vel aliis quibuscunque Divinis, vel extra, prætextu cujuscunque sententiæ, aut censuræ a jure, vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare; Nisi sententia vel censura ejusmodi fuerit contra personam, vel Collegium &c. vel locum certum, aut incertum a Judice publicata, & denunciata specialiter, vel expressè. Salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam a Canone adeo notoriè constiterit incurrisse, quòd factum non possit aliquâ tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari: Nam a communione illius, licèt denunciatus non fuerit, volumus abstineri, juxta Canonicas Sanctiones.* Sed inde additur: *Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, & interdictos, seu prohibitos, non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.*

Sunt igitur vitandi tantùm nominatim excommunicati, ac denunciati; & deinde notorii percussores Clericorum. De singulis hic discutiemus.

136 Et quoad primos, ut aliquis excommunicatus sit vitandus, juxta prælaudatum Decretum, requiritur I. Ut sit nominatim excommunicatus, expressò nomine per verba, aut signa indubitata, v. gr. *Excommunico Prætorem Salmantinum*; Et ita ut non possit cum alio Prætore æquivocari, ut notant *Sotus, Avil.* & *Salm. c. 3. num.* 15. Ex quo infertur, quòd non tenemur vitare hæreticos, etiamsi notorium sit hos esse a jure excommunicatos, nisi sint insuper nominatim excommunicati, & denunciati. Nec obstat 1. Decretum posterius Concilii Basileensis, quò sancitum fuit esse vitandos omnes notoriè excommunicatos. Nam respondetur 1. cum *Turrecrem. Salm.* & *aliis DD. communiter*, quòd Decreta dicti Concilii edita post Schisma (prout hoc Decretum editum fuit) ab Eug. IV. fuerunt revocata; vide dicta *To I. l. 1. num* 122. Resp. 2 quòd tale Decretum, quamvis legitimum fuisset, a contraria tamen consuetudine Ecclesiæ fuit abrogatum; & Decretum Concilii

lii Constantiensis communiter fuit receptum. Ita communiter DD. Vide *Salm num.* 13. Nec obstat 2. dicere, quòd saltem ex jure Divino tenemur publicè excommunicatos, maximè Hæreticos, vitare, ex illo ad *Titum.* 3. *Hæreticum hominem post primam, & secundam correptionem devita.* Et ex *Ep.* 2. *Joan: Nolite eum in domum recipere, nec ave ei dixeritis.* Hoc enim respondetur intelligi præceptum, quando esset periculum, quòd ab eo inficeremur, vel si scandalum adesset, aut si spes esset, quòd delinquens ex vitatione resipisceret; *Salm. ib.*

137 Requiritur II. ut Reus publicè excommunicatus publicè etiam denuncietur; Circa quod non sufficit, si denunciatio fiat coram litigantibus, sed debet fieri in loco publico (prout in Ecclesia, tempore Missæ, vel concionis), & in charta affigi in loco publico, vel alibi juxta usum Regionis; *Palaus Disp.* 2. *p.* 4. *Salm. c.* 3 *num* 15. *Croix. l.* 7. *nu.* 185. cum *Suar. Henr. Con. Avil. Hurt.* Et in dubio, an quis excomunicatus sit sufficienter denunciatus, non tenemur eum vitare, ut notat *Croix num.* 186. cum *Dic.* & *aliis*, nisi adesset periculum scandali. Sufficit tamen, ut teneamur vitare, si constet nobis esse illum denunciatum per famam publicam, vel per testimonium etiam unius personæ gravis authoritatis, ut *Croix ibid.* cum *Nav. Dic.* &c. Notandum II. quòd excommunicatus a jure (nisi crimen sit notorium) debet priùs a suo proprio Superiore citari, ut se defendat; *Salm. ibid. num.* 16. juxta dicta supra *num.* 55. *in fine* Et deinde debet publicè ut excommunicatus denunciari, seu declarari. Sufficit autem, ut excommunicatus a jure tantùm denuntietur tanquam talis, ut jam sit vitandus; *Salm. ibid. num.* 15. Non verò sufficit, si Reus sententiâ declaretur tantùm, quòd commiserit crimen, cui annexa est excommunicatio, ut aliàs tenent sufficere *Suar. Sayr. Avil.* &c. apud *Salm. c.* 3. *num.* 17. Nam veriùs requiritur, ut expressè declaretur excommunicatus, uti docent *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 9. *num.* 4. *Pal. num.* 6. *Roncaglia pag.* 84. *q.* 2. *R.* 1. *& Salm. d. num.* 17. cum *Bon. Reg. Dian.* &c. (quod probabile putat *Croix l.* 7. *n.* 183) Ratio, quia in Decreto *Concilii Constat. & in Extrav. Martini* V. dictum est, neminem esse vitandum, *nisi censura vel sententia ejusmodi fuerit a Judice publicata, vel denunciata specialiter, & expressè.* Ex quibus verbis *Giball.* cum *Sanch.* addit nec sufficere, si declaretur Reus incurrisse omnes censuras crimini annexas, nisi in specie denuntietur excommunicatus. Notandum III. quòd, licèt vitare non teneamur excommunicatum non denuntiatum, possumus tamen vitare, etiam publicè, eum qui publicè est notus ut excommunicatus, uti rectè dicunt *Avil* & *Dic.* apud *Croix l* 7. *n.* 184.

138 Notandum IV. quòd etsi permissum sit aliis communicare cum excommunicato tolerato, attamen, prout patet ex verbis Concilii, ut supra, cuicunque etiam clam excommunicato interdictum est cum aliis communicare tam in Divinis, quàm in humanis. Sed dubium hic fit, an liceat Fidelibus cum illo communicare in Divinis, & sine necessitate? Dixi *in Divinis*, nam in humanis certum est semper licere; Dixi item *sine necessitate*, quia in casu necessitatis, vel specialis utilitatis, puta, si alius æquè utilis non inveniatur, licitè potest quisque ab excommunicato Sacramenta petere; ita *Suar. D.* 11. *Sc.* 1. *num* 15. *Pal. D.* 2. *p.* 5. *num.* 3. *& Salm. c.* 3. *num.* 23. *cum Conink. & Cornejo.*

139 Quæritur igitur, an liceat communicare in Divinis cum excommunicato tolerato sine necessitate, vel utilitate? Negant *Pontius l.* 5. *c.* 18. §. 9. *Suar. D.* 11. *Se.* 4. *num.* 10. *& Avila, Val. ac Con. ap. Salm. c.* 3. *num.* 24. quia, licèt communicans non agat contra præceptum censuræ, agit tamen contra charitatem, inducendo excommunicatum ad actum illicitum; Nisi (excipiunt) ille esset paratus Sacramenta ministrare, aut nisi teneretur ea præstare ex officio, nempe si esset Parochus, quia tunc alter utitur jure suo. Probabiliùs verò affirmant universè *Sanch. de Matr. l.* 7. *D.* 9. *num.* 8. *Pal. D.* 2. *p.* 5. *num.* 5. *Bon. p.* 2. §. 3. *num.* 4. *& Salm. c.* 3. *num.* 25. *cum Soto, Hurt. Sayr. Cornejo, Giball. Henr. &c.* Ratio, quia, quando excommunicatus rogatus communicat, v. g. Sacramenta ministrat, nec ipse tunc peccat; nam, si ipse adhuc peccaret, inutilis evaderet concessio facta Fidelibus a Concilio, dum eis saltem indirectè, ratione charitatis prohiberetur communicatio. Quare, cùm Fidelibus communicatio cum excommunicato universè concessa sit, indirectè indultum est etiam excommunicatis cum Fidelibus petentibus communicare. Hoc tamen currit, si Sacramenta petantur ab excommunicato, quia, si petantur a Ministro existente in mortali, ad licitè petendum requiritur siquidem causa justa, secundùm dicta *l.* 6. *num.* 88. *v. R.* III.

140 Notandum V. quòd hæc, quæ hucusque dicta

dicta sunt de excommunicato, currunt pariter de suspenso, aut interdicto vitando in iis rebus, in quibus vi suspensionis, vel interdicti vetitum est eis communicare: Ita ut usquedum non sint publicè denunciati, possumus indifferenter communicare cum illis, quia Concilium loquitur universè de quacunque censura; *Palaus p.* 5. *num.* 8. & *Salm. c.* 3. *n.* 21. cum *Suar. Caj. Gutt.* &c. *communiter.* Et idem asserit *ibid. Avila* de irregulari, qui si non sit denuntiatus, non est vitandus; hinc ait licitè posse Fideles a Parocho irregulari, etiam ob publicum homicidium, sed non denuntiato, petere Missam, & Sacramenta, cùm Concilium loquatur tam de impeditis per censuram, quàm per quamcunque sententiam, per verba Tò, *Cujuscunque sententiæ, vel censuræ*.

141 Quoad verò *percussores Clericorum*, hi, ut sint vitandi, requiritur ut sint notorii. Sed hîc quæritur, an requiratur notorietas juris, vel facti? Notorium *juris* dicitur quod notum est vel per sententiam Judicis, vel per confessionem Rei in judicio, vel per sufficientem depositionem judicialem testium. Notorium autem *facti* dicitur, quod notum est majori parti Collegii, Monasterii, Viciniæ, vel magno numero personarum, sive quod creditur mox venturum ad earum notitiam; nam ut bene notant *Salm. de Censf. c.* 3. *num.* 19. cum *Bon. Hurt. Nav.* in magna Civitate non requiritur, ut factum sit notum majori parti Civium; Verùm non sufficit contra, ut sciant 14. testes, ut dicunt *Salm.* cum *AA. cit.* Licèt *Dicastill. ap. Croix l.* 7. *nu.* 182 putet, quòd si percussio fiat in foro coram septem, dicenda sit notoria; Secus, si fiat in domo privata, aut in Monasterio; vide dicta *To. I. l.* 3. *num.* 975. Sufficit autem fama communis orta a viris fide dignis, & integrè probata, quæ quidem jam præbet moralem certitudinem, ut *Palaus D.* 2. *p.* 4. *num.* 8. *Bon. D.* 2. *q.* 2. *p.* 1. §. 1. *num.* 9. *Salm. c.* 2. *num.* 19. cum *Sayr. & aliis*. Putant tamen *Viva Q.* 3. *A.* 2. *num.* 5. *Avila*, & *Dic.* apud *Croix l.* 7. *num* 477. non sufficere famam quòd quis percusserit, sed requiri etiam famam quòd publicè percusserit. Immo docent *Suar. Mol.* & *Dic. ibid.* non sufficere publicam hujusmodi infamiam, quando hæc non procedit ex notorietate facti per testes oculatos; aliàs diceretur crimen famosum, sed non notorium, & hoc *Croix* probabile censet ex verbis Bullæ, *Ad evitanda*, ut supra *num.* 135. ubi: *Si sententiam latam a Canone adeo notoriè constiterit incurrisse, quòd factum non possit aliquâ tergiversatione celari*. Hinc, ut dicit *Viva loc. cit.* non erit notorius percussor, qui laborat publicâ infamiâ, quòd Clericum percusserit, si revera ipse non percusserit publicè.

142 His positis dubitatur 1. an sufficiat, ut percussor Clerici sit vitandus, sola notorietas juris? Resp. negativè cum communi, namque licèt olim ante Concilium Constantiense sufficiebat notorietas juris, quia tunc omnis excommunicatus erat vitandus, nunc tamen requiritur etiam notorietas facti, ex verbis illis, *Quòd factum non possit aliquâ tergiversatione celari*. Ita *Suar. D.* 9 *sc.* 2. *num.* 11. *Pal. D.* 2. *p.* 4. *num.* 7. *Bon. D.* 2. *q.* 2 *p.* 1. §. 1. *num.* 3. *Croix l.* 7. *num.* 180 *cum Laym. & Salm. c.* 3. *num.* 18. *cum Con. Avila*, &c. Advertendum tamen est, quòd sicut est vitandus is quem per publicam famam constat fuisse notorium Clerici percussorem, ut dictum est supra, ita etiam vitare debemus eum qui per sententiam Judicis (juxta Concilium Constant.) denunciatus est vitandus, quia tunc per talem sententiam satis certi evadimus etiam de notorietate facti; vide *Croix l. c.*

143 Sed dubitatur 2. an sufficiat, ut factum sit alicui notum, quamvis aliis sit occultum, ut ille percussorem vitare teneatur? Affirmant *Suar. Dicastill. & alii* apud *Croix l.* 7. *num* 179. quia factum jam illi notoriè constat. Sed probabiliùs negant *Bonac. D.* 2. *q.* 2. *p.* 1. §. 1. *cum Avila*, & *Palaus loc. cit. num.* 6. *cum Nav. Laym. Hurt. ac Con.* & *Croix ibid. cum Pignat.* Quia ex verbis mox relatis jam satis apparet requiri ut crimen sit simpliciter notorium, idest pluribus notum, ita ut celari non possit.

144 Dubitatur 3. an ultra notorietatem facti, ut percussor sit vitandus, requiratur notorietas juris, idest quòd Reus sit etiam in judicio confessus, vel per sententiam damnatus? Visum est alicui omninò negandum, casu quo factum nullâ possit tergiversatione celari, ut supra; At probabiliter quidem affirmant *Avil. Cœlest. Fag. Covarr.* quos sequuntur *Salm c.* 3 *n.* 18. & 19 & *Roncaglia pag* 84. *q* II *R* 2 Ratio, quia dicit textus (v de *n* 135) quòd ad obligationem vitandi percussorem requiritur ut constet, non solùm percussisse, sed etiam censuram incurrisse, ita ut factum non possit celari, *nec* (nota, ut additur) *aliquo suffragio excusari*; Ideo usquedum Reus non sit in judicio confessus, aut condemnatus, semper aliquo suffragio va-

let excusari, dicendo e. gr. se ad defensionem percussisse, ebrium fuisse, ignorasse censuram, &c. Huic sententiæ adhæret *Diana p. 5. tr. 9. Ref. 60.* ubi dicit „: (Quimobrem raro continget percussionem Clerici ita notoriam esse facto, ut non possit aliquo juris remedio, aut probabilitate aliqua excusari)„. Et idem docent *Viva Q 3. A. 2. num. 5.* & *Vignat.* apud *Croix l. 7. n. 181.* Quare, nisi saltem constet facto, quod percussor advertenter voluerit censuram incurrere, probabiliter nunquam est vitandus.

145 Dubitatur 4. an percussor Clerici notorius in uno loco, sit vitandus in alio, ubi non est notorius? Affirmant *Hurt. Bon. Vasq.* apud *Salm. c. 3. num. 20.* quia a Concilio universè fuit declaratus ut vitandus, qui alicubi fuit notorius Clerici percussor. At probabiliter negant *Palaus num 9 Sanch Dec. l. 2 c. 12.* & *Salm. c. 3. num. 20.* Quia, ut dicunt, factum publicum in uno loco, non verè est publicum in alio, ubi communicatio cum excommunicato occulto non affert scandalum, quod præcipuè voluit Concilium evitari. Et idem quod dicitur de Clerici percussore, dicendum de excommunicato in aliquo loco denunciato, modò notitia denunciationis non sit brevi in illum alium locum perventura, ut dictum est supra *num 78.*

146 Ultimò hic notandum quòd, postquam noscitur quis semel esse denunciatus, sive declaratus excommunicatus, tenemur eum vitare, donec constet nobis de absolutione vel per publicam famam, vel saltem per testimonium unius fide digni, ut habetur in *c. Sicut. 29. De Sent. exc.* Potest tamen ipsi excommunicato fides adhiberi, si aliàs sit fide dignus, & timoratæ conscientiæ, asseratque absolutionem recepisse, vel se gerat ut absolutum. Ita *Croix l. 7. num. 188.* cum *Nav. Avil. Dic.* & *Henr.*

DUBIUM II.

Ob quam causam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor.

147 *Ob quam causam incurratur excommunicatio minor?* 148. *An Episcopus possit alicui interdicere Sacramenta?* *Effectus directus excommunicationis minoris est privatio suscipiendi Sacramenta.*

149 *An sit privatio etiam ministrandi?*

150 *Effectus indirectus est privatio electionis passivæ ad Beneficia.*

151 *Incurritur communicando cum vitando.*

152 *An sit mortale recipere Sacramenta cum excommunicatione minori? An ministrare?* 153. *An incurratur cum solo veniali?* 154. *Et an hoc veniale possit omitti in Confessione?*

155 *Quis possit absolvere ab ea? An etiam a quocunque, qui potest absolvere venialia?* 156. *Quis incurrat? Remissivè.*

Respond. Incurritur ob unicam tantùm „ causam, si quis nimirum cum excom- „ municato majore excommunicatione com- „ municet iis casibus, quibus non licet. Ef- „ fectus est privatio sacramentorum perceptio- „ nis. V. *Laym. l. 1. t. 5 p 2. c. 3.* „ 147

148 Quoad causam igitur, excommunicatio minor de jure incurritur tantùm ob communicationem cum excommunicato vitando. Hoc tamen non impedit, ut docet *Laym. l. 1. tr. v. p. 2. c. 3. n. 5.* quominus Episcopus in pœnam alicujus criminis possit nominatim alicui interdicere usum passivum Sacramentorum, vel saltem Communionis. Quoad effectum verò, excommunicatio minor unicum tantùm effectum directum habet, nempe privare perceptione Sacramentorum, ex *c. Si celebrat. De Cleric. exc.* Ibique dicitur graviter peccare, qui hac excommunicatione irretitus Sacramentum aliquod suscipit, ut est commune apud DD. Validè tamen recipere. Vide *Salm. de Cens. c. 3. num 159.*

149 Sed magnum dubium est, an hic peccet, Sacramenta ministrando? Commune est inter DD. (contra *Vasq.*) non peccare graviter, quia in *d. c. Si celebrat*, postquam Pontifex dixit peccare graviter, si Sacramenta recipiat, addidit: *Peccat autem conferendo Sacramenta*, sed non dixit *graviter*. Hinc probabiliter sentiunt *Palaus D. 2. p. 21. num. 8. Sayr. Con.* & *Avil.* apud *Salm. c. 3. num. 160.* saltem peccare venialiter. Attamen *Bon. D. 2. q. 3. num 4.* & *Nav. Suar Fill.* aliique multi apud *Croix l. 7. num. 190.* cum *Bus hic num 3.* & *Salm. c. 3. num. 161.* tenent nec etiam venialiter peccare, quia in nullo jure repetitur vetita ei ministratio, sed tantùm perceptio Sacramentorum; immo expressum in cit. textu habetur: *Cùm non videtur a collatione, sed participatione Sacramentorum remotus.* Cùm autem dicitur ibi, *Peccat conferendo*, intelligendum, (dicunt citati DD.), quando Minister ad conferendum aliquod Sacramentum, ante illud aliud Sacramentum suscipere debet, nempe cùm Episcopus confert Ordines Sacros, vel cùm Sacerdos Commu-

munionem dispensat in Missa, opus est ei antea celebrare, & Eucharistiam suscipere, de quo casu specialiter loquitur textus; & tunc certè peccat, imò graviter. Utraque sententia est satis probabilis.

150 Habet autem excommunicatio minor & alium effectum indirectum, qui est privatio electionis passivæ ad Beneficia, ut habetur ex *cit. c. Si celebrat*. Qui enim directè privatur susceptione Sacramentorum, prohibetur etiam indirectè Beneficia recipere, quæ ex institutione Ecclesiæ ordinantur ad receptionem Ordinum, & ad Missæ celebrationem. Et quamvis textus loquatur tantùm de receptione per electionem, idem tamen communiter DD. intelligunt de receptione per collationem, & præsentationem; tum quia eadem ratio currit; tum quia collatio, & præsentatio sunt quædam virtualis electio. Quare tam excommunicatus Beneficium recipiens, quàm eligentes, præsentantes, & conferentes tunc graviter peccant, cùm trasgrediantur præceptum Ecclesiæ in re gravi. Ita *Laym. l. 1. Tr. 5. p. 2. c. 3. num. 5. Palaus D. 2 p. 21. num. 13. Bon. Disp. 2. q. 3. num 7. Croix. l. 7. num.* 193. *Salm. c. 3. num.* 162. cum *Suar. Avil. Sayr. Hurt. Henr. & communi*. Talis tamen electio, &c. non erit de se irrita, sed irritanda, ut legitur in eodem textu, ubi sancitur: *Si scienter excommunicatus electus fuerit, ejus electio est irritanda*. Dubitatur, ex cujus parte hæc scientia requiratur, ut electio sit irritanda? Adest triplex sententia. *Prima* docet requiri scientiam tantùm ex parte electi, qui sciverit suam excommunicationem, & inhabilitatem ad Beneficium; ita *Palaus D. 2. p. 21. num. 19. Laym l. cit.* citans *Glossam in d. c. Verb. scienter*, quæ dicit sufficere quòd electus scienter communicarit cum excommunicatis; *Palao*, & *Laymanno* adhæret *Croix l. 7. num.* 195. qui dicit saltem requiri quòd electus memor sit suæ excommunicationis, dum Beneficium ei confertur, nam contra, cùm ipse ignorans bene capax sit Sacramentorum, sic etiam capax est Beneficiorum; Et hoc probabilius mihi videtur, quia illud, *Scienter*, veriùs ad Tò *electus*, quàm ad *excommunicatus* refertur. *Secunda* autem sententia requirit scientiam ex parte Electorum, ut *Avil.* & *Sylv.* apud *Laym. loc. cit.* atque idem tenent *Bon Hurt. Reg.* apud *Salm. c. 3. n.* 163. Ex quibus sententiis *tertiam* demum probabilem sententiam deducunt *Salm. ibid.* nempe requiri tam scientiam excommunicationis ex parte Electorum, quàm scientiam inhabilitatis ex parte electi. Electores autem scienter conferentes Beneficium excommunicato nullam pœnam incurrunt. *Salm. d. num.* 165. *Avil. Dian.* &c.

151 1. Cùm jura dicunt, communicantem cum excommunicato incurrere similem excommunicationem, sensus est, quòd similiter, id est, verè excommunicetur, licèt minore.

2. Propter communicationem cum excommunicato minore excommunicatione, etiam nominatim denunciato, nulla incurritur censura.

152 3. Etsi excommunicatus minore excommunicatione, recipiendo aliquod Sacramentum, non incurrat irregularitatem, graviter tamen peccat: administrando verò, probabile est nec venialiter peccare. * (vide dicta *n.* 149.) *

153 4. Incurritur hæc censura, etsi quis propter levitatem materiæ tantùm venialiter peccet, v. gr. confabulando nominatim excommunicato, quando non licet: secus, si sit veniale propter imperfectum usum rationis, quia pœna infligitur propter actum, qui, quantum est ex se, sufficit ad mortale

154 5. Etsi peccatum veniale possit omitti in confessione, non tamen illud, cui hæc censura est annexa: ne Sacramentum in ea recipiatur. Unde etiam Confessarii ordinariè priùs absolvunt fideles ab omni vinculo excommunicationis, etiam minoris, deinde a peccatis.

155 6. Ab hac excommunicatione latâ a jure absolvere potest Parochus, & quisquis potest a mortalibus: cùm non sit reservata. An verò qui potest absolvere a veniali habente annexam hanc excommunicationem, possit etiam ab ipsa? Quidam affirmant, ut *Navarr* & *Tolet* & alii probabiliùs negant, ut *Suarez*, *Contin.* quia, sicut hæc absolutio est distincta a Sacramentali, ita etiam ad eam requiritur distincta jurisdictio; quæ nusquam conceditur simplicibus Sacerdotibus. V. *Laym l. 1. t. 2 p. 2 c. 3.*

156 Quomodo & quando incurratur hæc excommunicatio minor ob communicationem cum excommunicato vitando? Vide *Dub. sequ. ex num.* 188.

DUBIUM III.

Quos effectus habeat excommunicatio major?

157 RESpond. Habet duplices mediatos, & immediatos. Mediati, sive remoti sunt hi.

I. Irregularitas quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicujus ordinis.

II. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter persistat, &, ut jura loquuntur, insordescat, fit suspectus de hæresi, & contra eum, ut talem, procedi potest; *Trid. sess.25.c.3.* ideoque, si crimen grave, & beneficii privatione dignum commisit, privandus est beneficiò; imò, etsi crimen non sit adeo grave, si tamen ad hæresis suspicionem purgandam citetur, tanquam hæreticus privari debet. *Bon. d.2. q.2.p.ult. ex Rebuff. Dtan. Nav.* &c. * (*Insordescere est per annum animò pertinaci, & cum contemtu potestatis Ecclesiæ perseverare in eadem excomunicatione, sive in alia censura, ut dicit Croix l.7.num.287. & probat ex Trident. Sess.25.c.5*) *

158 Immediati effectus sunt sequentes.

I. Privat susceptione, & usu passivo Sacramentorum; unde nullus excommunicatus, sive toleratus, sive non, potest ea licitè recipere sub mortali, nisi excuset ignorantia invincibilis, metus mortis, infamiæ, jactu-

„ ræ bonorum, &c. quia censura non obligat „ cum tanto rigore; *Laym. l.1.t 5. p.2.c.2.* *(*Et* „ *ita communiter docent Bonac. D 2. Se.2 p.1. §.1.* „ *num.4. & Salm. de Censf.c.3 num.43 cum Fill.* „ *Dian. Con. &c. Nisi fiat in contemtu censu-* „ *ræ*.) *

„ Dixi, *licitè*; quia validè suscipit omnia, „ saltem quoad substantiam, præter Pœniten- „ tiam; imò etiam hoc, si adsit ignorantia „ inculpabilis, dummodo cetera ad essentiam „ Sacramenti requisita non desint, quia per „ censuram non fit incapax absolutionis, nisi „ prohibeatur eam recipere, priusquam absol „ vatur a censura. *Bon. d 2 q 2. p.2. ex Filliuc.* „ *Suar. Coninc.* &c. Nec obstare, etiamsi ex- „ communicatio sit reservata, vel confessarius „ sciens peccata habere annexam excommu- „ nicationem, tamen ex malitia absolvat, do- „ cet *Dia. p.2. t 4 R 78. ex Conin Suarez*, &c. „ & *p.5. t 9. R. 53.*

159 Duplex est sententia super hoc puncto; Alii negant excommunicatum, qui adhuc sine culpa suscipit Sacramentum Pœnitentiæ ante absolutionem censuræ, validè suscipere. Ita *Vasq. Sylv. Hurt.* &c. apud *Salm de Censf.c 3 num 46.* Ratio illorum, quia hic, ut membrum abscissum, excluditur omninò ab Ecclesia, ut possit in bonis ejus communicare. Sed oppositum veriùs est tenendum cum *Suar. D 10 Se 3.n 9. Palao D 2. p.7. num.4. Bon p.2. §.1. num.1. Croix l.7. num 191. Salm. num.47.* & *Con. Caj. Sayr. Dian. Fill. ac communissimè*. Ratio potissima, quia Ecclesia non irritat Sacramentum Pœnitentiæ, neque ex parte Ministri auferendo illi potestatem, cùm censura afficiat solùm censuratum; neque ex parte Pœnitentis, cùm hoc nullibi habeatur sancitum; nec Ecclesia sancire posset, dum Ecclesia nequit directè inhabiles reddere ad Sacramentum eos, qui ex jure Divino habiles sunt; vide dicta *l.6. de Euch. n.265. v Quær III.*

160 Hic autem notandum I. quod Minister conferens Sacramentum excommunicato tolerato peccaret quidem contra jus Divinum, dando Sacramentum indigno; Sed non peccaret contra præceptum Ecclesiæ, quia per Concilium Constantiense, ut supra, cuique permissum est communicare cum tolerato, etiam in Divinis; ita probabiliùs *Suar. D.10. se.2. n 9. Pal. D. 2. p.7. num.4. & Salm. c.3. num.51.* cum *Vasq. communiter*. Ex quo inferunt *Salm. ibid.* quòd, si excommunicatus cum ignorantia inculpabili, & aliàs dispositus petat Sacramenta, licitè potest Minister illa ei conferre, eundem relinquendo in sua bona fide. Notandum II. quòd excommunicatus, si recipit Sacramentum Ordinis, remanet suspensus, ex *c.32. de Se.exc.* Utrùm autem excommunicatus Ordinem suscipiens, incurrat irregularitatem? Vide de dicta *l.6. de Ordine num 799. v. Utrùm autem*. Si verò suscipit alia Sacramenta, peccat quidem graviter, sed nullam pœnam incurrit; *Croix l.7. n 198. cum Dic.* & *Salm vid.l c.* Notandum III. quòd in articulo mortis probabiliùs potest ministrari excommunicato vitando Eucharistia, etsi ipse Sacramentum Pœnitentiæ suscepisset, ut *Croix.* cum *Suar.* & *Dic.* contra *Avila*, &c. quia præceptum Divinum de Viatico sumendo fortiùs obstringit, quàm prohibitio generalis Ecclesiæ non sumendi Eucharistiam. Idem ait *Croix l.c.* de Sacramento Extremæ Unctionis, citans *Suar. & Dicast.* Sed probabiliùs id negant *Avila*, &c. *ibid.* juxta dicta *l.6. num.* 88. Nisi infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Notandum IV. quòd in dubio, an quis sit absolutus, an non, ab excommunicatione contractâ, non est negandum ei Sacramentum, si ille petat, maximè si asserat esse absolutum, quia nemo præsumitur delinquere; ita *Suar. D.10. se.2. num.12. Bon. p.2. § 2. num.3. Pal. D.2. p.7. num.7. Croix l.7 num. 199. & Salm c.3. num.49.* cum *Nav. Con.*

161 Quæritur hìc, an excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implendum præceptum Missæ, vel annuæ Confessionis, & Communionis? Negant communiter DD. teneri quoad Missam, etiamsi negligens sit in obtinenda absolutione, nisi hoc faciat animò se eximendi ab obligatione audiendi Sacrum; ita cum *Busemb. Bonac.q 2. p.3. §.1. n.4. & Salm.de Cens. c.3. num.74. & de Sacr Mis. c.6. num.53.* cum *Sà, Nav. Az. Con.* & aliis, contra paucos. Secus tamen dicunt, quoad annuam Confessionem, & Communionem, cùm hoc sit unum ex præceptis Divinis, erga quæ tenemur tollere impedimenta. Ita *Salm. d. c.3. num.74. Croix l.1. nu.794. Tamb. de Comm. c.4. num.41.* vide dicta *l 6. de Euch. num.297. & de Pœnit. num.663.*

162 II. Privat, saltem non toleratos, communibus Ecclesiæ suffragiis, orationibus, & „ fructu Indulgentiæ, non tamen privatis. „ Unde non tantùm quivis privatus, sed etiam „ Sacerdos potest, tanquam persona privata, „ pro excommunicatis orare, etiam in publicis precibus, & sacro: imò actionem sacrifican- „

" ficandi, prout pendet a merito privato ope-
" rantis, offerre, vel ejus in Memento in
" particulari meminisse (*Hoc est certum cum*
" *S. Thom. Sot. Pal. Salm. c. 3. num 58. & c. comm.*
" Dixi tanquam privata: quia, ut mini-
" ster Ecclesiæ, non potest. Hinc irritæ sunt,
" ac nullæ omnes preces, quas pro excom-
" municato in persona Ecclesiæ intercedentis
" pro ipso, Deo offert: adeoque privatur omni-
" bus bonis, quæ in gratiam Ecclesiæ Deus
" concessurus fuisset.

163 Sed duæ quæstiones hic agitantur: Quæritur I. An possint offerri Sacrificia, Suffragia, & Orationes communes Ecclesiæ pro excommunicato vitando, qui sit in gratia, nec per ipsum stet quominus absolvatur? Affirmant *Nav. Henr. Sayr. Avil. & alii* apud *Salm. c. 3. n. 55.* qui probabile putant; quia non præsumitur Ecclesia velle suis bonis privare amicum Dei, & non amplius contumacem. Negant verò longè probabiliùs *Croix l. 7. num. 205. ac Suar. Dian. Sot. Con.* &c. cum *Salm num. 56.* Et videtur patere ex *c. A nobis. 28. De Sent. Excom.* ubi dicitur, quòd excommunicatus, *quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus*. Ratio, quia justè Ecclesia vult, ut non remittatur vinculum a se positum, nisi illud per absolutionem ab ipsamet auferatur.

164 Quæritur II. An autem pro Excommunicato tantùm tolerato possint offerri Sacrificia, &c. etiam nomine Ecclesiæ? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat cum *Bellarm. l. 2. de Missa c. 6. Suar. D. 9. se. 2. num. 17.* item *Sotus Avil. Bon.* &c. apud *Salm. c. 3. num. 59.* Quia concessio communicandi fuit facta a Concilio in commodum solùm Fidelium, non autem excommunicatorum. Sed non minùs probabilis est *secunda* sententia, quam tenent *Navarr. c. 27. num. 36. Palaus D. 2. p. 6. num. 10. ac Con. Reg. Hurt. Henr. Dian.* &c. *cum Salm. n. 60.* Ratio, quia leges favorabiles, cum omni amplitudine intelligendæ sunt; Dum igitur Fidelibus concessum fuit communicare cum toleratis, concessum etiam fuit Orationes publicas pro eis offerre: nam communicare, id etiam importat, ut habetur ex *c. 28. & c. 38. de Sent. excom.* Tantò magis, quia jure antiquo non erat vetitum pro excommunicatis occultis suffragia publica offerre, prout colligitur ex *c. Cùm ab homine. eod. tit.* & ipse *Suarez* fatetur; Offerre autem Sacrificia pro excommunicato, hoc etiam directè cedit in commodum Fidelium, tum spirituale ob meritum charitatis, tum temporale ob stipendia, &c. quæ hi percipere possunt ex oblationibus pro illo exhibitis.

165 III. Privatur usu activo Sacramentorum, "
& administratione. Quæ tamen excommu- "
nicato tolerato, & ad id requisito, & se "
non ingerenti, quandoque est licita; verbi "
gratiâ, si sit Pastor, cujus subditi tenean- "
tur audire sacrum, nec sit alius, qui cele- "
bret: imò, si etiam non Parochus fortè ro- "
getur, & invitetur ad celebrandum. Ac, "
licèt communis doctrina sit apud *Lay. hic* "
c. 4. peccare fideles, si sine causa necessitatis, "
vel magnæ utilitatis talem inducant ad Sa- "
cramentorum administrationem, quando alius "
minister haberi potest; contrarium tamen "
est probabile ob facultatem concessam a "
Concilio Constant. cum talibus communi- "
care, & hinc nec illum qui petit a tali Sacra- "
mentum, nec ipsummet excommunicatum, "
si conferrat, præcisè ob censuram peccare. "
Lay. l. c. num. 5. ex Soto, & *Sanchez l. 7. de* "
matr. d. 9. num. 8. Idem docet *Bon. d. 2. q.* "
2. p. 2. §. 2. & Vasquez, Suarez, &c. * (*Vi-* "
de dicta num. 128. & 129.) * Non tolerato "
autem illicita est Sacramenti administratio, "
præterquam in casu extremæ necessitatis, "
extra quam validè illud administrat, præ- "
terquam Pœnitentiam, quia requirit jurisdi- "
ctionem, quâ ipse caret. V. *Lay. hic c. 2.* "
Bon. l. c. "

Ad majorem claritatem hujus puncti, videndum est, quando excommunicati conferant Sacramenta validè, & quando licitè.

166 Hinc quæritur I. An excommunicatus validè ministret Sacramenta? Respondetur affirmativè (exceptò Sacramentò Pœnitentiæ, ut infra). Ita docent *S. Thom. 3. p. q. 64. a. 9. ad 3.* & alii communiter cum *Salm. c. 3. nu. 26.* Ratio, quia ubi essentialia Sacramenti concurrunt, non præsumitur (nec etiam posset) Ecclesia illud invalidare. Excipiunt aliqui Sacramentum Matrimonii; sed in eo adhuc probabile est cum *Croix l. 7. num. 197. Salm. de Matrim. c. 3. num. 46.* utque diximus *l. 6. num. 1082.* quòd validè assisteret Parochus excommunicatus, etiam vitandus; Et etiam licitè præberet licentiam alteri assistendi Matrimonio, juxta dicta *l. 6. n. 1082. contra Croix l. cit.*

167 Sacramentum verò Pœnitentiæ certum est invalidè ministrari ab excommunicato vitando sine necessitate; Ratio, quia ad hoc Sacra-

cramentum requiritur in Ministro potestas non solùm Ordinis, sed etiam Jurisdictionis, quâ ille privatus est ab Ecclesia, ut ex *c. Omnis. De Pœnit. & Rem* & ex *c. Ad probandam. De Sent. & re jud.* Et ita communiter DD. cum *Pal. Suar.* & *Salm. c. 3. num. 27.* Et hoc, etsi Confessio sit de solis venialibus, ut *Salm ibid.* Ex eâdem ratione Parochus vitandus nequit alteri delegare jurisdictionem ad Confessiones suorum audiendas; *Croix l. 7. num. 197.* Intellige, nisi hoc posset Parochus vi privilegii specialis.

168 Dixi autem invalidè ministrari Sacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato vitando; quia, si sit toleratus, profectò validè hoc Sacramentum ministrat: nam hic non privatur Jurisdictione, cùm hoc expediat ad utilitatem Fidelium; *Croix l. 7. num 217. & Salm. num. 30. in fine cum communi*. Utrùm autem excommunicatus vitandus possit validè & licitè absolvere in articulo mortis? Vide dicta *l. 6. n. 560. v. Qu.* I. ubi sententiam negativam tenuimus cum *D. Thoma*, *Fagnano*, *Petrocoreni*, *Concina*, & *c.* contra sententiam communiorem, non verò communem, ut propter non omnem diligentiam adhibitam diximus *l. 6. num 88.*

169 Quæritur II. An excommunicatus aliquando licitè conferat Sacramenta? Et hic distinguere oportet excommunicatum vitandum a tolerato. Toleratus enim, licèt ei universè sit vetitum sub gravi Sacramenta ministrare, ex *c. Apostolicæ. De Cler. exc. min.* quando tamen est requisitus, semper licitè potest quæcunque Sacramenta conferre, prout diximus *num. 139.* Et probabiliter addit *Palaus D. 2. p 8 num. 4.* quòd, si festus dies occurrat, nec alius Sacerdos sit, qui Missam Populo dicat, bene potest toleratus celebrare, etsi non rogetur; quia justè præsumitur Populus petere Missam ad præceptum implendum: nisi aliàs hoc scandalum afferret.

170 Excommunicatus verò vitandus nequit etiam requisitus Sacramenta ministrare. Probabiliter tamen potest ministrare Viaticum; & etiam Extremam-Unctionem, quando infirmus nequit aliud Sacramentum suscipere. An autem Parochus excommunicatus possit assistere Matrimonio? vel alteri licentiam assistendi præbere? Vide dicta de *Matr.* ex *num. 1082. ad 1084.* Dicunt autem probabiliter *Roncaglia pag.... qu. 2. Pal.* & *Salm. c. 3 nu. 36.* cum *Con. Dian.* & *Corn.* quòd excommunicatus vitandus etiam licitè Sacramenta ministrat, quando aliàs grave incommodum, puta jacturam famæ, vel bonorum timeret; Quia Præcepta Ecclesiæ non obligant cum incommodo gravi.

171 Quæritur denique III. Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacramenta ministrans? Resp. Incurrit irregularitatem, sive sit vitandus, sive toleratus, ex *c. ultimo. de Cler. excom. min.* Sic pariter, si sollemniter baptizet, aut nuptias sollemniter benedicat: secus si privatim, ut *Salm. c. 3. num. 40.* Sed dubium est, an excommunicatus vitandus, invalidè Sacramentum Pœnitentiæ ministrans, incurrat adhuc irregularitatem? Negant *Ricchardus*, & probabile putat *Suarez* apud *Salm. c. 3. num 41.* quia tunc deficit actus consummatus. Sed communissimè affirmant *Palaus D. 2. p. 8. num. 12. Suar. D. 11. se. 3. nu. 15. Bonac. de Irreg. D. 7. q. 3. p. 5. num. 6. Tournely to. 2. pag. 108. Concl. 1. & pag. 109. num. 3. & Salm. c. 3. nu. 41.* Quia hic punitur actus etiam attentatus, qui jam satis consummatus dicitur, cùm Minister intentat contra jus absolvere. Sed hæc ratio non suadet, potiùs hæc sententia mihi probatur ex *c. Si quis. 7. Causa 11. qu. 3.* ubi Martinus V. declarat irregularem quemlibet constitutum in Sacris, qui *post excommunicationem præsumserit quasi in officio suo agere sicut priùs.* Nota illud *quasi*, quod importat similitudinem actionis, ergo etiamsi invalidè absolvat, irregularitatem incurrit.

172 Qui recipit igitur Sacramentum a vitando sine necessitate, peccat graviter, & excommunicationem minorem incurrit. Qui autem recipit Ordinem ab Episcopo excommunicato vitando, incurrit etiam suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti, ex *c. Cum illorum. §. fin. De Sent. Excom.* Vide *Salm. num. 42*

173 „ IV. Privat usu divinorum officiorum, „ ita ut excommunicatus, non tantùm careat „ eorum fructu, sed etiam sub mortali iis „ nequeat interesse, parte notabili, ita ut moraliter censeatur cum aliis communicare, nisi excuset ignorantia, vel necessitas vitandi scandali. *(*Secluso tamen scandalo, excommunicatus, etiam Missâ inchoatâ, tenetur eam relinquere, si nondum consecraverit. S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 2.*)**, aliave justa causa; *Bon l. c. p. 5. §. 1. ex Suarez*, *Fill.* &c Similiter peccant etiam „ alii, qui cum excommunicato vitando eidem Missæ intersunt, ut ex communi docet *Bonac. l. c. num. 9.* contra *Durand.* quia „ participant cum illo in divinis. Aliud tamen „

„ men esset, si transiens per Ecclesiam aliud „ tractaret, vel breviter privatim, aut omnino separatim oraret, aut si aliis unum „ sacrum audientibus, ipse aliud audiret; quia „ sic moraliter non censeretur communicare „ cum aliis, neccconjungi ad unam orationem „ fundendam. *Bonac. l. c. num. 6 ex Suar. Henr. Filliuc. Conine.* &c. Ac, licèt peccatum hoc „ ex genere suo sit mortale, ex parvitate tamen materiæ subinde tantùm est veniale, „ ut si exigua pars Missæ, v. gr. usque ad „ Evangelium tantùm cum illo audiatur. *Avila, Dia. p. 3. t. 5. Ref. 21.* vel si Horæ privatim cum eo recitentur. *Dia. p. 5 t. 9. Ref. 89 ex Suarez,* & aliis novem. * (*Ut tenent etiam Salm. c. 3. num. 63. cum Con. Bon. & pluribus. Graviter tamen utiquè peccaret, qui eum vitando in Choro, vel publicè, & solemniter recitaret, ut Salm. num. 62. in fine cum S. Thoma. Famulus autem, qui jussu Domini excommunicati Officium cum illo recitat, ne leviter quidem peccat, quia tunc non communicat, sed tantùm obsequium famulatûs sui præstat. Ita probabiliter Croix l. 7. num. 211. cum Suar. & Dic. ex c. Quoniam. 11. qu. 3.*) *

174 Ad Majorem intelligentiam advertendum, quòd non prohibetur excommunicato usus Sacrarum Imaginum, & Reliquiarum, eas venerando; imò nec usus Aquæ Benedictæ, & aliorum Sacramentalium, non quidem ut participet fructum, quem illa producunt ex Benedictione Ecclesiæ, sed tantùm ut ea veneretur, *Suar. D. 12. Se. 3. num. 3. Pal. D 2. p. 9. num. 14. & Salm c. 3. num. 67. cum Henr. & Sayro.* Potest etiam tempore, quo non celebrantur Divina, Ecclesiam ingredi ad orandum privatim, & seorsim ab aliis in distincto Sacello, ut communiter *Suar. num 1. Pal. l. c. Bon q. 2. p. 3. §. 2. n. 8. & Salm. c. 3. num. 68. cum Con. & Cajet.* Qui addit posse etiam in eodem Saccello, ubi alii orant, privatim & ipsum orare, quia, privatè orando, minimè cum aliis communicat. Immo dicunt *Salm. ibid cum Con. Bon Dian Turr. Palud. &c.* quòd etiam dum Divina celebrantur, non prohibetur excommunicatus ab ingressu Ecclesiæ, ut se liberet a satellitibus, vel ex alia causa; etsi ibi privatim oret, quia tunc nullam habet cum aliis communicationem; Et ideo tunc non tenentur Sacerdotes cessare, nec eum repellere, nec alii a Templo discedere.

175 Graviter autem peccaret excommunicatus, qui vellet audire Missam, vel interesse Officiis, & similibus publicis functionibus, ex *c. Illud. de Cler exc min.* & ex *c. fin. de Sentent. excomm.* Et, si monitus a Sacerdote nolit exire, incurrit excommunicationem Papæ reservatam, ex *c. Eos. de Sentent. excomm.* Sicut illam etiam incurrit interdictus denunciatus, pertinaciter assistens Missæ, & omnes qui impediunt, ut excommunicatus, aut interdictus recedat, ut *Palaus D. 2. p. 9. num. 4 Bon qu 2. p 3. §. 1. num 7 & Salm c. 3. num. 70 ex c. Gravis. de Sententent excomm.* Item notandum, quòd Sacerdos excommunicatus faciens coram se Missam celebrari, incurrit irregularitatem, ex *c. Tanta. de Excomm. Prælatorum*. Vide *Salm. ibid.*

176 Item si excommunicatus sit vitandus, & monitus non velit ab Ecclesia exire, tenentur Clerici eum (etiamsi esset Sacerdos) expellere, si possunt, aut si non possunt, ab Officiis cessare & alia agere, quæ leguntur apud *Busemb.* Aliàs graviter peccant, & excommunicationem minorem incurrunt, ex *c. Is qui. de Sent. exc.* & *Clem. 2. eod. tit.* Sicque pariter dicunt *Bon qu. 2. p 3. §. 1 num. 9* & *Salm. c. 3. n. 72.* graviter peccare assistentes eidem Missæ, quam audit excommunicatus, nisi excuset aliqua necessitas, aut parvitas materiæ; Et hoc videtur probabilius, quia in Missa necessariò omnes audientes conveniunt in una oblatione; Quamvis *Suarez ap. Salm.* non improbabiliter dicat hanc communicationem adstantium culpam venialem non excedere; & hoc probabile putant *Pal. D. 2. p. 6. num. 5. & iidem Salm. c. 3. nu. 72.* & *Sayr. Fill. Henr Krim.* apud *Croix l 7. num. 207.* quia talis communicatio videtur nimis remota, & accidentalis, nisi illi sint etiam causa ut excommunicatus intersit. Hac tamen ratione non obstante, nullus Author hujusmodi assistentes excusat saltem a culpa veniali, & ab excommunicatione minori. Communiter autem docent *Bus. hic*, & *Palaus l. cit.* cum *Suar. Sayr. Henr. Fill. Bon.* & *alii* cum *Salm. c. 3. num. 73. ac Ronc. Qu. 5.* quòd, si adstantes audiant aliam Missam ab illa, quam audit excommunicatus, tunc nec ipsi, nec celebrans tenentur recedere, quia tunc nulla adest communicatio in eodem Divino, & illa assistentia in eodem loco materialiter se habet.

177 „ Porrò per divina officia intelliguntur sacrificium Missæ, publica oratio, processio, „ cantus horarum, benedictio olei, aquæ, candelarum, & cetera annexa ordini clericali, „ quæ „

" quæ follemniter fiunt, exceptâ concione " * (*Nam audire concionem, sive lectionem Theologiæ, Canonum, &c. nec excommunicato, nec alus cum ipso prohibetur, cùm ibi nulla fit communicatiò, argumentò ex c. Responsio. de Sent. excom. Salm. c. 3. num. 72. Croix l. 7. num. 281. Ipse autem excommunicatus nequit concionari, aut legere, nisi sit toleratus, & ab aliis requiratur; aut nisi ad hoc teneatur ex officio, quia tunc præsumitur ab aliis requiri, ut Suar. D. 12. sc. 2. num. 5. Pal. D. 2. p. 9. nu. 5. cum Bon. & adhæreat Salm. l. c. in fin.*) *, in quibus, licèt alii fideles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen non toleratum sub mortali vitare * (*ex c. Is qui. de Sent. Exc.*) *; nisi vel levitas materiæ, vel ignorantia, aut simile quid excuset. Unde, si talis præsens sit, moneri debet, ut recedat: si nolit, debet extrudi, vel exportari, licèt sit Sacerdos * (*Ex c. Venient. De Sent. Excom.*) *; nisi tamen gravius inde timeatur incommodum, ob quod si expelli non possit omittendum est officium, etiam die festo; & celebrans nondum inchoato Canone, debet abrumpere Missam; si inchoavit, potest ceteris abeuntibus, sacrum prosequi * (*Ut tenent Suar. & Henr. contra Bon. & Corn. apud. Salm. num. 71. in fin. qui meritò utrumque probabile putant*) *, vel abrumpere, ob sententiæ utriusque probabilitatem; si consecravit, debet, solo ministro manente, pergere usque ad communionem inclusivè, & reliqua perficere in sacristia, vel alio decenti loco. * (*ut certum est cum. Salm. d. num. 71.*) * Quòd si excommunicatus negligat procurare absolutionem, eo fine ut non audiat sacrum die festo, peccat mortaliter omissione sacri: secus si aliâ de causâ negligat. * (*Vide dicta num. 161.*) *

178 " Quòd si etiam obligatus est ad Horas, non excusatur ab illis; * (*Ita communiter Laym. c. 2. num. 7. Sayr. Cov. Avil. &c. cum Salm. c. 3. num. 66. Etiamsi teneatur ad Officium ex solo titulo Beneficii; Et, si fructus illius Beneficii non recipit, hoc provenit ex culpa sua; Croix l. 7. num. 224. cum Pal. Suar. Nav. Laym. & Salm. num. 66. qui notant cum Cov. & Avila, quòd si omninò privetur Beneficiò, tunc non tenetur ampliùs ratione Beneficii recitare.*) * Etsi non debeat dicere: *Dominus vobiscum*, sed *Domine exaudi*, &c. * (*Si tamen diceret, Dominus vobiscum, venialiter tantùm peccaret, ut Salm. c. 3 nu. 64. cum Bon. & Henr. Immo Avila, & Hurt. ap Pataum D. 2. p. 9. num. 8 & Navarr. ap. Salm. l. c. dicunt nullo modo peccare, quando solus recitat, quia ly* Dominus vobiscum *est tantùm privata oratio pro aliis, sicut quando dicit in Invitatorio:* Venite adoremus.) * Si autem Horas cum alio privatim legat, venialiter tantùm videtur peccare. * (*Quamvis enim ine Excommunicatos. 11. q. 3. interdicitur excommunicato communicare cum alius, etiam in oratione privata; At, secluso scandalo & contemptu, non videtur materia gravis uti sociò ad recitandum Officium privatim, sicut ad dicendum Rosarium, ita probabiliter Tourn. ly to. 2. pag. 482. Bonac. q. 2. p. 3. §. 2. n. 4. & Con Dian. Cov. Corn. Ugol. apud Salm c. 3. num 63 Si autem sit toleratus, nullo modo peccat, si recitet cum alio, ab eo requisitus, juxta dicta n. 138. v. Utrùm.*) *

179 V. Collatio Beneficii facta excommunicato nulla est, utì & præsentatio, vel electio, institutio, & confirmatio. Ratio, quia excommunicatus, etiam toleratus, non potest communicare in officio, proindeque incapax est Beneficii, quod datur propter officium. Idque, licèt ignoretur excommunicatio: quia ignorantia vincibilis, etsi excuset a culpa, non tamen supplet defectum conditionis requisitæ ad valorem actûs; *Vid. Less. l. 2. c. 14. d. 22.* Imò probabile est, excommunicatum, quamvis Beneficiò ante obtentò non priveiur, fructus tamen, & distributiones non facere suas, ideòque eas teneri restituere, etiam ante sententiam judicis, quia est privatus officiò; fructus autem dantur propter officium, velut merces propter opus: Ita *Suarez*, & alii contra *Sanchez*, & *Conin.* qui probabiliter putant, ex consuetudine non teneri ante sententiam, modò per se, vel alium inserviat Beneficio.

180 Plura hìc notanda, & examinanda. Equidem nulla est omnis Beneficii collatio, electio, &c. facta in favorem excommunicati, ex *c. Postulastis. de Cler. exc. min.* Hinc notandum I. quòd tunc non solùm recipientes, sed etiam conferentes, &c. peccant graviter, & incurrunt, ultra excommunicationem minorem, etiam suspensionem a collatione, ex *cit. cap.* Vide *Salm. c. 3. num. 96. & 97* Valida tamen est collatio, si Papa scienter conferat Beneficium excommunicato: Vel si in con-

cessione Pontificis actu clausula absolutionis a censura ad effectum gratiæ consequendum; nisi quis excommunicatus sit ob crimina, quæ non comprehenduntur sub generali absolutione; *Salm. num.* 98.

Notandum II. Quod idem quod dictum est de Beneficiis dicitur de collatione, & receptione Dignitatum Ecclesiasticarum habentium jurisdictionem, prout Episcopatûs, Prioratûs, & similius; ita communiter *Suar. D.* 13. *Se.* 1. *n.* 6. *Bon. q.* 2. *p.* 4. § 1. *nu.* 3 *Pal. p.* 10. *n.* 9. & *Salm. c.* 3. *num.* 102. An autem idem procedat quoad Dignitates seculares? Affirmant *Salmant. num.* 102. *cum Bon. Cornejo, Henr. Garcia, Ugol. &c.* quia excommunicati invalidè exercent actus jurisdictionis. Negant verò *Palaus D.* 2. *p.* 10. *num.* 11. *ac Con. Fil. Giball. & Hurt. ap. Salm. ibid.* (qui id rectè probabile vocant). Ratio, quia nullum habetur expressum jus de facto irritans collationem hujusmodi Dignitatum. Nec obstat, quòd acta Judicis excommunicati sint nulla, prout probabilius docent *Suar. D.* 16. *se.* 1. *num.* 2. *Diana p.* 5. *tr.* 9. *R.* 108. *Salm. c.* 3. *num.* 121. *cum Con. & Hurt.* ac ipse *Palaus D.* 2. *p.* 14. §. 2. *num.* 2. *cum Innoc. Panorm. Vasq. Laym. Bonac. &c.* eo quòd consuetudine jam receptum est, annullationem actorum pro Judice Ecclesiastico præscriptam in *c. Cum audimus* 24. *q.* 1. & *in c. Tanta. de Excess. Prælat.* extendi etiam ad Judicem secularem. Nam respondetur quòd licèt excommunicatus impediatur a suo Officio exercendo, hoc tamen non efficit ut Officii collatio sit nulla, post enim absolutionem validè & licitè poterit talis Judex suo munere fungi.

Notandum III. Idem quod de Beneficio, dicendum esse de pensione Clericali, quæ datur in titulum Beneficii ob ministerium Ecclesiasticum; Et de pensione Ecclesiastica, licèt temporali, quæ datur ob Officium Ecclesiasticum, prout Vicario, aut Coadjutori Episcopi; ita *Salm. c.* 3. *num.* 107. cum *Pal. Suar.* & *comm.* Secus autem, si pensio sit merè laicalis, vel etiam mixta (juxta dicta apud *Busemb. l.* 4. *n.* 137.), ut probabiliter *Pal. Avil. Laym. Sà*, &c. cum *Salm. c.* 3. *num.* 108. Notandum IV. Quòd, si quis ante excommunicationem fuisset præsentatus, vel electus ad Beneficium, validè acceptat, & possessionem obtinet, etiamsi tempore acceptationis sit excommunicatus, quia acceptatio, seu possessio non sunt actus jurisdictionis, sed privati; ita *Palaus p.* 10. *n.* 18. *Bon. q.* 1. *num.* 9. *Cov. Avil.* &c. *cum Salm. c.* 3. *num.* 110. (contra *Suar. ap. Tournely pag.* 485. *qu.* 2. qui sententiam *Suarii* vocat æque probabilem) Secus dicendum, si is erat excommunicatus tempore collationis, licèt postea tempore acceptationis absolutus sit: est commune, vide *Salm. ibid. num.* 111. Quare requiritur tunc nova collatio, quamvis probabile putent *Salm. ibid.* cum *Less. Bon. Nav. Henr.* sufficere, quòd collator sciens in prima voluntate perseveret. Notandum V. Quòd excommunicatus Beneficium recipiens non potest facere suos fructus perceptos tempore excommunicationis; etiamsi postea absolvatur, & iterò Beneficium reobtineat. Attamen eo casu, si pro illo tempore per se, vel alios satisfecerit officio annexo, potest fructus retinere; quia fructus Beneficii vacantis, ubi non est usus *Spolii*, spectant ad successorem, ut dicunt *Bonac. D.* 2. *q.* 2. *p.* 4. §. 1. *n.* 5. & *Salm. c.* 3. *n.* 101. *cum Con. Alter. Henr. Diana, & Leand.* Ubi autem est lex *Spolii*, rectè ait *Palaus D.* 2. *p.* 11. *n.* 1. *cum Nav. Hem. Con. & Avila*, posse tantùm retinere fructus correspondentes servitio præstito. Imò probabiliter dicunt *Suar. D.* 13. *Se.* 1. *nu.* 3. *Tournely pag.* 486. *v. Hic*, *Diana p.* 5. *tr.* 9. *R.* 99. & *Salm. c.* 3. *num.* 100. *cum Con. & Cornejo*, quòd si ille bonâ fide Beneficium recepit, & servitium præstitit, tunc licèt teneatur Beneficium dimittere, potest tamen retinere, aut exigere fructus suæ congruæ sustentationi correspondentes pro tempore servitii præstiti; quia reipsa Ecclesiæ inservivit, & ratione illius operis dignus est congruâ sustentatione.

181 Sed quæritur I. An excommunicatus etiam toleratus sit inhabilis ad Beneficia, Officia, &c.? Negant *Giball. Nav. Dian. Hurt.* & probabile vocat *Less.* apud *Salm. c.* 3. *num.* 104. quia Concilium Constantiense, concedens Fidelibus cum excommunicato tolerato communicare, consequenter concedit excommunicato Beneficium recipere. Veriùs tamen affirmant *Palaus pu.* 10 *n.* 3 *Suar. D.* 13. *se.* 1. *nu.* 29. *Tournely to.* 2. *pag.* 484. *Qu.* 5. item *Avil. Con. &c. cum Salm. num.* 105. Ratio, quia, etsi concessum sit aliis cum tolerato communicare, excommunicatus tamen non potest officia præstare; quare collatio semper fit indigno. Exciperem, si in aliquo casu officia præstanda essent in commodum conferentium Beneficium, & petentium illius communicationem in prædictis officiis. Hinc licèt in *c. Postulastis. de Cler. exc.* lata sit suspensio contra conferentes Beneficium excommunicato, tamen rectè di-

dicunt *Salmant. num.* 106. hanc suspensionem sublatam fuisse ex concilio Constantiensi.

182 Quæritur II. An valida sit collatio Beneficii facta alicui inculpabiliter ignoranti, se esse excommunicatum, vel non esse ab excommunicatione absolutum? Negant communiùs *Palaus n. 4. Less. l. 2. c. 34. num.* 117. *& Sanch Cons. l. 2. c. 2. du.* 10. *num.* 7. *Suar. D.* 13. & alii *cum Salm. c. 3. num. 99.* Ratio, quia ignorantia excusat quidem a culpa, sed non tollit inhabilitatem. Dicunt tamen *Less. & Salm. ll. cc.* probabilem esse sententiam *Dianæ, & Baunii* cum *Fabio*, quòd collatio tunc satis sit valida, quia Collator ad cautelam solet absolvere a censuris, dum alicui de Beneficio providet, ad effectum scil. tantùm præsentis collationis consequendum; Idque revera est satis probabile cum *Cabass. T. J. l. 5. c. 11. num.* 11.

183. Quæritur III. An qui est excommunicatus post Beneficium obtentum, privetur fructibus ante sententiam Judicis, etiamsi per se aut per alium officium præstet? Affirmant *Concina pag. 462. num. 29. cum Suar. Fill. &c.* Sed probabiliùs negant *Palaus, Sanchez, Laym. Tournely, Salm. &* alii quos retulimus *l. 3. nu:* 670. Post sententiam verò excommunicatus restituere siquidem tenetur omnes fructus, donec absolvatur, etiamsi per se non stet, quominus absolvatur; Nisi esset pauper, quo casu sibi fructus tanquam pauperi applicare posset; ita *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. num.* 10. *Pal. Dub. 2. p. 11. num. 6. & Salm. c. 3. num.* 117. cum *Avila, Sylve. Cornejo, &c.*

184 VI. Privat communicatione forensi. Unde excommunicatus nequit esse Judex, Advocatus, Procurator; licèt pro semetipso respondere possit ipse. *Conmc. Præpos. Diana p. 5. t. 9. Ref.* 111. *(*Et etiam Actorem reconvenire; Et hoc, etiamsi per alium commodè possit se tueri, ut Con. Pal. Suar. &c. contra alios apud Salm c. 3 n. 125.*)*; Item Actor, Tabellio, Testis, &c. ita ut contra excommunicatum, etiam toleratum, semper possit reus excipere. *(*Ita ex c. Veniens. de Testib. c. Pia. de Except. in 6. & c. Nullus 3. qu. 4. Quamvis is Actor excommunicatus validè agat, donec reppellatur, ut ex d. c. Pia. Dicunt tamen Dian. & Lez. apud Salm. c. 3. num. 118. non peccare graviter Actorem, qui justè petit suum, si non repellitur. Toleratus verò licitè tuetur se, & alios in judicio, ut Pal. pu. 14. num. 14. Salm. ib. cum Avil. Vitandus tamen non potest alios in judicio defendere; Quamvis, si faciat, & stipendium recipiat, non teneatur illud restituere; Nav. Av. Lez. Salm. ibid. Exceptio autem opponi potest etiam post sententiam ante ejus executionem; Salm. n 119. ex d. c. Pia.*)* Quòd si non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus acta erunt, si sit toleratus. Secus est de Judice non tolerato, cùm sit privatus jurisdictione. * (*Hoc rectè putant esse probabilius Salm. c. 3. n. 121. juxta dicta supra n. 180. ad Not. II. Testis pariter vitandus validè testatur, si non repellitur; Toleratus autem validè, & licitè, si ab una partium requiritur; Salm. n. 123. cum Av & Pal*)* Vide *Laym. c. 2. Dian. p. 5. t. 9. Ref.* 112. & 113. Non potest etiam esse Tutor, aut Curator. *Dia. p. 5. t. 9. Resp. 115. ex Syl.* Neque testamenti executor. *Dian. p. 8. t. 9. Ref. 2. ex Carp.* &c. contra *Sanch. Lugo*, &c. Si tamen non fiat oppositio, validè exequitur, *ibid.* Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat validè, etiam cùm excommunicatum instituit heredem. *Suar. Villal. Merc.* &c. cum *Dian. l. c. Ref.* 129. Denique contractus omnes ab eo facti (etsi sint illiciti), & ratione eorum non detur actio in foro externo, durante executione, valent, nisi fiant ab eo, ut personâ publicâ, vel ministro ratione muneris, & Beneficii; quia tunc spectant ad jurisdictionem, quæ suspensa est. *Dian. p. 5. t. 9. R. 128. ex Conin. Fill. Merc.* &c.

185 VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu jurisdictionis. Unde non potest validè eligere, conferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam; & qui sic Beneficium a non tolerato accepit, dicendus est intrusus, ac proinde tenetur, sine alia juris declaratione, Beneficium unà cum fructibus relinquere. * (*Ita communiter Salmant. c. 3. num.* 121.) *

Dixi, *non toleratus*, quia acta tolerati probabile est, esse valida ob bonum commune: graviter tamen peccat, si absque necessitate talia exerceat. * (*Et hoc certum est cum Salm. d. num. 121. quoad Judicem Ecclesiasticum in c. Tanta. de Exc. Prælat.*) *

186 VIII. Non toleratus privatur Ecclesiasticâ sepulturâ, ita ut non possit in loco sacro, seu benedicto sepeliri; & si contrarium fiat, ac corpora discerni possint; debet exhumari, nec in eo loco divina peragi ante reconciliationem.

Ita ex *c. Sacris. De Sepult.* Pollutâ, autem Ec-

clesiâ, manet pollutum & Cœmeterium, sed non contra, ex *c. Consuluisti de Conf. Eccl. in 6.* Si verò excommunicatus decessit cum signis pœnitentiæ, non est exhumandus, sed absolvendus, petitâ absolutione ab herede; *Salm. c. 3. num. 70 cum Pal. & Corn.* Peccant graviter comitantes vitandum ad sepulturam, Clerici canentes. &c. Vide *Salm ibid.* Sepelientes autem illum incurrunt excommunicationem majorem, ex *Clement. 1. De Sepult.* Per *sepelientes* autem non intelliguntur comitantes, canentes, &c. An autem intelligantur procurantes sepeliri? Affirmant *Salm. c. 3. num. 82 cum Pal. Con. Suar.* Sed negant *Caj. Bon. Av. Henr. &c. ib. num. 81.* Rectè dicunt *Salm. num. 80. in fin.* utramque esse probabilem.

187 Dixi *non toleratus*: quia Ecclesia non polluitur, etsi hæreticus, non speciatim denuntiatus, in ea sepeliatur, ut docent *Suar. Lay.* & alii. *(*Hinc tolerati licitè sepeliuntur in loco Sacro, si cum signis pœnitentiæ e vita migraverint*; *Palaus t. 6 n. 12. Salm c. 3. n. 75 Nav. Con. Sayr.*)* Jure nihilominus id prohibent Episcopi in Germania, eo quòd inter ceteras pœnas non communicantium in Paschate, etiam statuatur privatio sepulturæ Ecclesiasticæ.

188 IX. Excommunicatus privatur omni aliâ civili communicatione fidelium, ita ut ipse non possit cum aliis, &, si non sit toleratus, etiam alii cum ipso non possint communicare: idque in casibus hoc versu comprehensis:

I. *Os*, II. *Orare*, III. *Vale*, IV. *Communio*. V. *Mensa negatur*.

Ista eruuntur ex iis quæ declaravit Callistus Papa in *c. Excommunicatos. 11. qu. 3.* ubi dixit: *Nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet; nec ave eis dicat; quia quicunque in his vel aliis prohibitis scienter excommunicatis communicaverit, juxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subjacebit.* Non autem hic illud *simili* importat æqualitatem (scil. excommunicationem majorem), sed tantùm similitudinem, prout excommunicatio minor similis est majori.

189 Dicitur I. *Os*, per quod intelligitur osculum, & omne colloquium, etiam privatum; item per nutus, literas, internuncium, & quodvis signum benevolentiæ * (*Ut missio vel acceptatio munerum*; *Salm. c. 3. num. 135 cum Bon. Avila. Reg. &c.*)*.

190 Dicitur II. *Orare*, id est omnis communicatio in divinis, de qua supra. * (*Vide dicta num. 172.*) *

191 Dicitur III. *Vale*, quod comprehendit omnem salutationem (saltem honorificam) verbô, vel signô, vel amplexu, & secundùm quosdam, etiam resalutationem, eo quòd sit actus observantiæ; sed contrarium videtur verius, quia est solutio debiti; Imò *Sayr* &c. cum *Dian t. 5. p. 9. Ref. 16.* putant probabile, quòd sola verbalis salutatio sit prohibita, non autem alia signa, v. gr. aperiendo caput, &c. quæ urbanitatis causâ fieri solent.

192 Dubitatur igitur 1. an liceat exhibere excommunicato signa urbanitatis, v. gr. adsurgendo, operiendo caput, dando locum, sine tamen ulla expressione verborum? *Prima* sententia valde probabilis negat, & hanc tenent *Suar. D. 15. sec. 1. n. 3. Pal. D. 2. p. 17. n. 4 cum Laym. Salm. c. 3. n. 136. cum Hurt. Escob l. 50 n. 254. cum Vasq. & Sylvest. ac Bon. D. 2. q. 2. p. 6. §. 2. n. 4 cum Henr. Ugol. & Reg.* Ratio, quia hujusmodi actus reverentiæ, etsi solis nutibus fiant, & sine animo honorandi, sunt tamen quædam communicatio, & vera signa amicitiæ ac salutationis. *Secunda* verò sententia affirmat, modò absit animus salutandi; hanc tenent *S. Antonin. 3. p. tit. 25. c. 2. in princ. cum Guil. Nav. c. 27. num. 20. cum Major. & Ang. Fill. tr. 13. num. 84. Sporer Suppl. pag. 124. num. 97.* item *Sotus, Avila, Graff. & Sayr. ap. Pal. l. c.* Ratio, tum quia tales actus non exhibentur ut signa amicitiæ, aut communicationis, sed ut vitetur nota inurbanitatis; tum quia, etsi hujusmodi actus involvant quandam salutationem, talis tamen salutatio videtur consuetudine introducta ut necessaria, non quidem ad honorandum excommunicatum, sed ne ille contemnatur. Hanc autem secundam sententiam meritò vocant probabilem ipsi fautores primæ sententiæ, nempe *Bonac. Pal. Salm. & Escob.* Maximè (ut ajunt *Croix l. 7. num. 277. Mazzotta to. 4. pag. 316. Bon. cum Suar. l. c. & Renzi to. 1. pag. 542. q. 4. cum Laym. & Pelitz.*) si excommunicatus sit Superior; vel persona publica, uti Episcopus, Prætor, &c. quia tunc prædicta signa potiùs exhibentur ad vitandum damnum, vel indignationem illius.

193 Dubitatur 2. an liceat excommunicatum resalutare? Affirmant *Busemb.* ut supra, *ac Fill. tract. 13. c. 5. q. 3. num. 84. Henr. & Krimer ap. Croix l. 7. num. 277.* & probabile putat *Palaus D. 2. p. 17. num. 4.* quia, ut ajunt, resalutatio illa non est exhibitio honoris, sed debiti solutio, quæ

non

non videtur ab Ecclesia vetari. Sed probabiliùs negant *Bonac D.2.q 2.p 6.§.2.num.4. Holzmann pag.282 num.197.et Salm.c.3.num.126.cum Avila*. Ratio, quia, cùm vetitum sit salutare excommunicatum, ille non habet jus ut resalutetur, eo quòd in pœnam sui criminis est illo privatus. Et sic pariter probabiliùs dicunt *Bonac.l.c.Croix d.num.277.Viva de censur. q.3 a 2. num.9.Salm c.3. num.136.cum Avila, & Renzi pag.541.q.2.cum Pelliz.* (contra *Sà, & Henr. ap Viva l.c.* quorum opinionem probabilem putat *Mazzotta to 4. pag.316.*) neque esse licitum excommunicato rescribere; Ratio est eadem, ut supra, quia, cùm prohibitum sit communicare cum excommunicato, ille non habet jus ut ei rescribatur. Ceterùm quoad resalutationem non audeo primam sententiam dicere improbabilem, quia licèt excommunicatus non habeat jus ut resalutetur, tamen resalutatio illa non videtur propriè actus honoris, & contra negatio illius videtur quidam actus contemtûs, vel saltem inurbanitatis. Quoad rescriptionem verò non valeo acquiescere sententiæ oppositæ, quia rescriptio videtur vera communicatio.

Qui autem excommunicatum injuriis afficeret, vel ei diceret, *Deus te illuminet, convertat, &c.* nullam quidem censuram incurrit; ita communiter *S. Antonin.p.3.tit 25.c.2.in princ.Salm.c.3.num.136. & Croix l.7. num.276.& 277.*

194 „ Dicitur IV. *Communio*, quæ comprehen„dit omnem contractum: qui tamen validus „est, si fiat * (*Ita Salm c.3.num 138.cum Pal. „Con.Av.* (*contra aliquos*), *ex c.22. de Sentent. „Excomm.&c. Illicitum autem est excommuni„cato testari, licèt testamentum sit validum, „nisi ille sit usurarius. V.Salm c.3.n.129.*) *, „item cohabitationem, cooperationem, so„cietatem, v.g. in contractibus, ita ut mo„raliter censeatur communicare; quod pru„dens æstimabit: unde nec iter cum eo, tan„quam cum socio, facere licet. * (*Nec licet „cum eo collaborare, sedere, sub eodem tecto „vivere, dormire: intellige per modum socie„tatis, nam aliàs cubare tantùm ad quiescen„dum, etiam in eodem lecto, non vetatur: ita „probabiliter Suar. D 15 se 2 num 8 Bon p.6 §.2. „num.8. Pal. D.2. p.17. num.5.& Salm. c.3. num. „137*) *

195 „ Dicitur V. *Mensa*, per quam intelligitur „omnis convictus, & convivia, per modum „societatis, & commercii; qualis non est, si casu incidas in idem hospitium, iter, men- „sam, imò lectum. V. *Bon. d. 2. q. 2. p. 6. §. 1.* „*& 2.* „

Non licet igitur communicare cum excommunicato in eadem mensa formaliter: idque accidit quando excommunicatus invitat alterum ad cœnam; aut quando aliquis vitam communem agit cum excommunicato, esto non vescatur eisdem cibis, ut evenire solet in Monasteriis, & Seminariis, in quibus tametsi diversæ sint mensæ in eodem Refectorio, nihilominus omnes censentur communicare in eadem mensa & refectione. Idem est quando multi invitantur ab excommunicato, & in eodem cubiculo accumbunt, licèt in diversis mensis; secus si accumbant in mensis valde disjunctis, seu dispositis in diversis cubiculis; ita *Suar. D 15 se.2.num.6.Salm.c.3.num.140. & Bon D 2. q. 2.p.6.§.2 num.6.cum Henr. Avila, Sayr.Fill.Reg & Ugol* Secus etiam, si quis ederet cum excommunicato in Diversorio, adhuc in eadem mensa, ubi tamen unusquisque sibi intendit, ut *Suar.Salm & Bon ll.cit cum Sayr.* & aliis. Item secus, si quis casu conveniat cum excommunicato in eadem domo, itinere, vel mensa; *Holzmann pag.282.num.197.Sporer Suppl c.3.n 97. & Pal. D.2.p.17.num.5.cum Suar. Laym. Sayr. & Hurt.*

Quæres 1. Quale peccatum sit commu- „ 196 nicare cum excommunicato non tolerato? „

Respond. Communicatio in divinis cen- „setur mortale propter gravitatem materiæ; „in civilibus autem (etsi inducat minorem „excommunicationem), seclusô tamen con- „temtu, tantùm est veniale regulariter. *Suar. „Bon.&c. Dian.p 7 t.11.R.47.* * (*Ita etiam S.Th. „3 p.qu.23 n.3 Salm c.3 n 7 & num 127.cum Lez „Suar.& comm*) * Quod addo, quia aliquando „est mortale, ut si quis cum excommunica- „to communicet in eodem crimine, v gr si „quis concubinam excommunicatam cogno- „scat. „

Distinguendum inter peccatum, & pœnam 197 communicationis cum vitando: Quoad peccatum in duobus casibus communicans certè peccat graviter, I. Si communicat cum eo in Divinis, nisi excuset parvitas materiæ juxta dicta *num* 173.& 176. II. Si communicat in crimine criminoso, idest in eodem crimine, sive contumacia, ob quam lata est excommunicatio, v.gr. si quis suam concubinam excommunicatam post excommunicationem iterum cognoscat, ut habetur ex *c. Concubinæ. De*

Sen-

Sentent. excommun. Vel si quis post excommunicationem latam in aliquem ob furtum, concubinatum, &c. impendit ei auxilium, aut consilium, ne restituat, ne concubinam dimittat, vel ne exeat ab excommunicatione; ita *Bonac.q.2.p.6.§.1. num.8.Suar. D.15.se.7.num.4.& Salm o.3 num.133. ex c.Nuper.*

198 Dubitatur autem, an sit mortale frequenter communicare in civilibus cum vitando? Adest duplex probabilis sententia. Negant *Navarr.c.27.num.30.Pal pu 18.num.3. ac Sayr. Avila, Henr.Reg.Dian.Leand* &c. apud *Salm.c.3. nu.128.* Quia communicatio in civilibus de se est tantùm venialc; Veniale autem per quamcunque multiplicationem non fit mortale. Tunc autem dicunt *Navarr.& Palaus cum Sayr. & Avila ll. cc.* frequentem communicationem esse mortalem, quando ex ipsa communicatione crederet communicans excommunicatum sumere occasionem in sua contumacia perseverandi. Affirmant verò probabiliùs *Suar.D 15. se.2. n.11. Bon. qu.2. p. 6. §. 1. n. 6. Holzmann pag. 282. Sporer Supp. pag. 124. num. 99. & Salm. c. 3. num. 129. cum Vill. Con. & Fill.* Ratio, quia communicatio etiam civilis cum excommunicato vitando de se videtur materia gravis, quod maximè probatur ex *c. Excommunicatos.* 11. *qu. 3.* ubi (ut diximus *num.* 188.) Callistus Papa æquè prohibet communicationem in Divinis, quàm in humanis. Item probatur ex *c. Exceptionem. 7. de Except.* ubi communicans civiliter cum excommunicato dicitur, *in periculum animæ suæ communicare*, periculum autem Animæ uriquè importat periculum damnationis, quæ nonnisi per culpam mortalem incurritur. Communicatio igitur etiam civilis tantùm ex parvitate materiæ potest esse venialis; ergo si actus multiplicantur, & conjunguntur, erit mortalis. Advertunt verò *Tournely to. 2. pag. 489. v. Dico 1. ac Suar. Holzm. Sporer, & Salm. cum Con. ll. cit.* ad peccandum graviter non sufficere, si quis frequenter etiam per longum tempus sejunctim communicet cum excommunicato, sed requiri quòd tales communicationes sint connexæ saltem per modum unius objecti voliti, nempe cùm quis habet propositum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpius communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quoad pœnam verò, communicans cum vitando sive in humanis, sive in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiam majorem: I. Quando Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato a Papa nominatim, & denunciato, ex *c. Significavit. de Sent. exc.* Vide *Salm.c.3. n.131. cum comm.* II. Quando excommunicatio est lata contra aliquem, & simul contra participantes, tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, & non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem; ita *S. Thomas Suppl. q. 23. a. 3. Pal. p. 18. num 6. & Salm. num. 132. cum Avila, Hurtado,* &c. III. Quando quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxta mox dicta *num.* 197.; & hic absolvendus tantùm a quo principalis absolvi potest, ex *c. Nuper. De Sent.exc.* Ita *Salm.ex num.* 133. cum *aliis*. Addunt autem *ibid.* etiam Episcopum excommunicantem, excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 „ Quæres 2. an aliquando liceat cum non „ tolerato communicare?

„ Resp. quod sic, extra Divina, in his quin- „ que casibus: *(Qui habentur in c. Quoniam „ multos. Can. 11. qu. 3. & in sequenti versiculo „ continentur.*

„ I, Utile, II. Lex, III. Humile, IV. „ Res ignorata, V. Necesse.) *

201 „ I. *Utile*, intelligitur in casu utilitatis ipsius „ excommunicati, v. g. ut convertatur, sive „ alterius, ut ab excommunicato consilium „ petat, quod ab alio habere non potest; sive „ etiam utilitatis temporalis, v. g. ut ab eo „ restitutio, vel debitum ex contractu exiga- „ tur. Contractus tamen novos cum ipso ini- „ re non licet, etsi, si ineantur, sint validi, „ cùm nulla sit lex irritans. „

Licet igitur ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel literis, & ideo ante, vel postea, alia verba inserere, ex *c. Cum voluntate. de Sent. exom.* ac signa benevolentiæ ostendere; *Sot Bonac. Av. Salm. c. 3. num.* 142. Licet etiam concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia eum instruere? Negant *Con Avil. &c* Sed affirmant *Salm. c. 3. num 42. cum Sot. & Sayr.* quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sive spirituale, sive temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; *Salm. d. num. 143. cum Con. & Bon.*

Li-

Licet etiam societatem priùs initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleemosynam petere; ita *Palaus p. 19. num. 2. Suar. D. 15. se. 4. num* 8 *Bon. p. 6. § 2 num.* 10. *& Salm. c. 3. num.* 194. *cum Con. & Avila*.

202 „ II. *Lex*, ideſt in caſu legis matrimonia- „ lis: quo modo uxori licet communicare „ cum marito, & contra, niſi factum ſit di- „ vortium. *Dian. p. 5. t. 9. R.* 122. non tamen „ ſponſo de futuro cum ſponſa, *l. c. R.* 126. *ex* „ *Sayr. Sanch.* & *Fill.*

Tam igitur excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere & reddere debitum, ut periculum incontinentiæ vitetur, & in aliis omnibus mutuò converſari; ita *D. Thomas in 4. D.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *Bonac. q.* 2. *p.* 6. §. 2. *num.* 18. *& Salm. c.* 3. *num.* 147. *cum Suar. Sanch. & Pal.* ex *c. Inter alia.* 31. *de Sent excomm.* ubi permittitur tam Conjugibus, quàm filiis, famulis, &c. communicare cum excommunicato, ut debitum ei obſequium præſtent. In tribus autem caſibus nequeunt tales Conjuges inter ſe communicare, 1. Quando ipſi ſunt jam per divortium ſeparati, ut cum *Euſemb.* ut ſupra dicunt *Bonac. num* 21. *Salm num.* 148. & alii communiter. 2. Quando excommunicatio lata eſt propter dubium valoris Matrimonii, ut *Tournely to* 2. *pag* 512. *Holzmann to.* 1. *pag.* 383. *num.* 202. *& Bonac. ac Salm. ll. cit.* 3. Quando alter Conjugum eſt ob hæreſim excommunicatus, ex *c. Decrevit. de Haret. in 6.* vide *Salm. loc cit.*

Dubitatur autem 1. An quis poſſit communicare etiam in Divinis cum Conjuge excommunicato? *Prima* ſententia affirmat, & hanc tenent *Salm c.* 2. *num.* 142 *&* 154. *ac Sanch. de Matr. l.* 9. *D.* 14. *num* 5. *cum Nav. & Henr.* Et probant ex *c. Quoniam*, ut ſupra, 11. *q.* 3. ubi generaliter Gregorius VII. videtur eximere Conjuges (ſicut etiam filios, famulos, &c.) ab anathemate, ſi communicent cum excommunicato in iis in quibus ſunt ſoliti communicare. *Secunda* tamen verior ſententia negat, & hanc tenent *Bonac. q.* 2. *p.* 6. §. 2. *num.* 22. *Concina pag.* 464. *num.* 36. *& Cajet ac Armil. ap. Sanch. l. c.* Ratio, quia in *c. Inter alia* 31. *de Sent. excomm.* Innocentius III. declarans præfatum textum Gregorii dicit uxores & alios ut ſupra tunc tantùm poſſe, imò & teneri cum excommunicato communicare, quando id eſt neceſſarium ad præſtandum obſequium ei debitum; uxori autem, ut præſtet debitum obſequium viro, minimè eſt neceſſarium, quòd cum eo communicet in Divinis.

Dubitatur 2. An Conjux qui ſcienter nupſit cum excommunicato, poſſit deinde cum ipſo communicare? *Prima* ſententia valde probabilis & communior negat, eamque tenent *D. Thomas Suppl. q.* 23. *a.* 1. *Suar. D.* 15. *ſe.* 4. *num.* 36. *Pal. D.* 2. *p.* 19. *num.* 15. *& Salm. c.* 3. *num.* 152. *cum Con. Ang. & Sayr. Tournely tom.* 2. *pag.* 512. *Concina pag.* 464. *num.* 36. item *Fill. Conincjo, Faber, Gordon. &c. ap. Boſſ. de Uſu Matr. c.* 1. *num.* 286. Probatur ex dicto *c. Inter alia.* 31. *de Sent. excomm.* ubi dicitur concedi facultas uxoribus & aliis perſonis ſubjectis communicandi cum excommunicatis, eodem modo quo poſſent & tenerentur ante excommunicationem; ergo, ſi ſubjectio contrahitur poſt excommunicationem, non datur ipſis licentia communicandi. Id probatur etiam ratione, quia ſubjectio illa fuit iniquè contracta, & iniquè acquiſita, unde non debent eximi ab onere cenſuræ qui contra eam deliquerunt.

Secunda verò ſententia affirmat, & hanc tenent *Sanch. de Matr. l.* 9. D. 14. *num.* 3. *Bonac. D.* 2. *p.* 6. §. 2. *num.* 18. *cum Ugol. & Alter. ac Boſſ. l. c. num.* 288. *cum Con. Turrian. Diana*, *& Villal.* & meritò probabilem vocant *Palaus*, *& Salm. ll. cit.* Ratio, quia in *c. Quoniam multos*. 11. *q.* 3. Gregorius indiſtinctè, & abſque ulla reſtrictione concedit perſonis ſubjectis facultatem communicandi cum excommunicato. Nec obſtat textus oppoſitus in dicto *c. Inter alia*, ex eo enim quod ibi dicitur, nempe ſubjectos teneri ad præſtandum obſequium excommunicato eodem modo ac ante excommunicationem, minimè evincitur non poſſe communicare, qui tempore excommunicationis ſubjectionem contraxerunt; imò in tantum ibi dicuntur ſubjecti teneri communicare, quia obligatio contracta præſtandi debitum obſequium non eliditur ob excommunicationem ſupervenientem; unde ſicut obligatio illa non ceſſat ob excommunicationem ſupervenientem, ita nec ob antecedentem. Neque obſtat, quòd nemo poteſt ſe obligare ad illicitum, prout eſt communicare cum excommunicato, nam hoc curreret quando quis directè ſe obligaret ad communicandum, non verò quando indirectè ſe obligat ratione contractûs, Unde quamvis illicitè ſubjectio fuerit contracta, cùm tamen contractus fuerit validus (prout certum eſt eſſe validum Matrimonium cum excommunicato), ex eo bene oritur & viget obligatio debitum obſequium præſtandi. Et quod hic

Hic dicitur de Conjugibus, idem dicunt præfati AA. de filiis, & famulis.

203 „ III. *Humile*, idest in casu subjectionis; „ quo modo possunt filii etiam emancipati. „ * (*Ut probabiliter dicunt Suar. D. 15. se. 5. „ num. 3. Bonac. p. 6. §. 2. num 29. & 33. Pal. p. „ 19. num. 10 & Salm. c. 3. num. 149. cum Cornejo, & Sayr. contra Soto, Nav. &c. ibid.*) * „ (addit *Dian. p. 5. t. 9 R. 118. & 119. ex Con Fill. „ Hurt.* &c. etiam adoptivi, imò etiam ne- „ potes, pronepotes, & in eodem genere af- „ fines * (*Ut nurus, privigna, &c. Salm. c. „ 3. num. 149. cum Suar Pal Bonac. &c.*) * com- „ municare parenti; servi, & ancillæ domi- „ no, si ante excommunicationem fuerint in „ servitio. Similiter religiosi Prælato: non „ tamen, nisi quoad eam communicationem, „ quæ ab habitantibus in eadem familia evi- „ tari non potest. *Dian. l. c. R. 117.* contra *So- „ tum.* V. *Fill. t. 12. cap. 8. num. 203. Laym.* & „ *Bon. l. c.*

Sic pariter excusantur omnes servientes, etiam gratis, & tota familia excommunicati, ex *c. Quoniam*, & *cap. 24. de Sent. exc.* V. *Salm. c. 3. num. 150.* Ita etiam Milites possunt communicare cum Duce excommunicato ex *d. c. 34.* Non autem vassalli cum suo Domino, ex *c. Nos Sanctorum. 15. qu. 6.* nisi quoad solutionem tributorum, si ligati sint juramentò fidelitatis, ut *Salm. c. 3. num. 150. cum Suar. Av. Corn.* Attamen judico sæpe istos aliàs excusari, ratione necessitatis, vel utilitatis. Item Religiosi possunt communicare cum suis Prælatis excommunicatis; *Suarez D. 15. Se. 7. num. 2. & Pal D. 2. p. 19 num. 18 cum Bonac. Sayr.* & communi, contra paucos.

An verò famuli excommunicati ejusdem Domini possint inter se communicare? Per se certè non possunt, cùm in *cit. c. Quoniam. 11. q. 3.* id eis non conceditur; possunt tamen per accidens, eo quòd moraliter obligantur simul cohabitare; ita *Suar. num. 13. Nav. c. 27. num. 27 Bonac. D. 2. q. 2. p 6. §. 2. num 32. & Pal. num. 23. cum Hurt. Sayr & Ugol.* Hoc tamen intelligendum (quoad famulos non excommunicatos), eos tunc tantùm posse communicare cum aliis famulis excommunicatis, quando non possunt commodè Dominum illum relinquere.

204 Notandum autem I. quòd sicut filii, uxores, & famuli possunt cum excommunicato communicare, ita Parentes, Mariti, & Domini possunt communicare cum filiis, uxoribus, & famulis excommunicatis; *S. Thomas Suppl. q. 23. a. 1. Pal. D. 2. p. 19. num. 21. Bon. §. 2. nu. 28 & Salm. c. 3. num. 153. cum Soto, Henr. Cornejo, Avila, Con. & Hurt.* Notandum II. famulos, uxores, aut filios non posse communicare cum excommunicato in Divinis, nisi tantùm in iis in quibus communicatio est necessaria ad præstandum obsequium illi debitum, ut mox supra diximus *num. 202.* Dub. 1. Hinc famuli licitè comitantur Dominum ad Missam, ac licitè jussi ministrant celebranti excommunicato, aut cum eo Officium recitant, ut dicunt *Suar. D. 15. se. 5. num. 22. & Salm. c. 3. num 154.* Hoc tamen intelligendum, quando famuli vi contractûs tenentur ad hujusmodi obsequia exibenda; secus si non obligantur vi contractûs, aut si obsequia illa sint extraordinaria, nec ad suum famulatum pertineant, ut rectè ait *Suarez l. c.* Ubi bene pariter advertit non posse celebrantem uti Clericò excommunicatò, si commodè alium adhibere possit. Notandum III. quòd si famuli veniant in famulatum Domini excommunicati, vel locant ei operas suas, ante excommunicationem, vel etiam post excommunicationem, sed bonâ fide, quia nesciunt excommunicationem, vel quia coguntur a necessitate gravi, non peccant, & bene possunt communicare cum illo eodem modo, ut supra; Peccant verò, si scientes veniunt, & sine necessitate; ita *Suar. l. c. num. 13. Pal. p. 19. nu. 14. & Salm. c. 3. num. 151. cum Con.* An autem in hoc casu teneantur postea discedere, & peccent communicando? Vide mox supra dicta *num. 202. Dub. 2.* de eo qui Matrimonium contraxit cum excommunicato; idem enim currit pro famulis locantibus excommunicato operas suas, ut dicunt AA. ibi citati.

205 IV. *Res ignorata*, idest in casu ignoran- „ tiæ juris & facti. „

Certum est quamlibet ignorantiam, aut inadvertentiam inculpabilem, sive juris sive facti, excusare communicantes cum excommunicato, ex dicto *c. Quoniam multos. 11. q. 3.* Sed dubitatur, an excuset etiam ignorantia culpabilis & crassa? Negant *Bonac. D. 2. q 2 p 6. §. 2. num. 41. & Salm. c. 3. num. 155.* quia Ecclesia imponit excommunicationem communicantibus cum vitando, semper ac communicatio est peccaminosa. Affirmant verò satis probabilier *Suar. D. 15. se. 3. num. 3. Holzmann pag. 283. num. 202. & Pal. D 2. p. 19. num 24 cum Con. & Hurt.* Et probatur ex eod. *c. Quoniam* mul-

multos, primò quia, cum ibi expresſè excuſantur ignorantes, videntur omnes quomodocunque ignorantes excuſari, & damnari tantùm ſcienter communicantes; ſecundò quia, cùm Pontifex excuſet ignorantes, videtur aliquem favorem velle concedere culpabiliter ignorantibus, dum ignorantes inculpabiliter ipſo jure naturæ excuſantur; tertiò quia (& hoc fortiùs urget) in dicto Canone Pontifex aſſerit moveri ad prædictam indulgentiam concedendam, *Quoniam multos* (ſic enim ibi incipit loqui) *pro cauſa excommunicationis perire* (nota) *quotidie cernimus, partim ignorantiâ, partim ſimplicitate, &c.* Ergo Pontifex intelligit excuſare etiam vincibiliter ignorantes, nullus enim perit ex ignorantia invincibili.

206 „ V. *Neceſſe*, ideſt in caſu neceſſitatis, ſive „ animæ, ſive corporis, ſive bonorum tempo- „ ralium.

Excuſat igitur quævis neceſſitas gravis, ſive ſpiritualis ſive temporalis, ſive communicantis, ſive excommunicati, ſive aliorum, ſi res non poſſit haberi quàm ab excommunicato, ut communiter *Bonac. p. 6. §. 2. num. 59. Pal. p. 19. num. 20. & Salm. c. 3. nu. 157. cum Avila, Hurt. Sayr. & Lez.* Idque patet ſignanter ex *c. Si verè. 34. de Sent. excomm. & dicto c. Quoniam multos*. Sic pariter excuſat neceſſitas per coactionem metûs, quia lex humana non obligat cum gravi incommodo, ut rectè ibid. addunt *Salmant.* juxta dicta *lib. 1. num. 175.*

207 Ultimò autem hìc advertendum, quòd nemo tenetur excommunicatum vitare, niſi moraliter ei conſtet illum eſſe vitandum, vel ad minus ſciat per publicam famam vel per teſtimonium duorum ſaltem dignorum fide, cuivis enim unico teſti credere non tenemur; ita *Sanch. Dec l. 1. c. 10. num. 63. Nav. c. 22. num. 82. Pal. p. 19. num. 26. Tournely to. 2. pag. 512. q. 4. & Salm. c. 3. nu. 156. cum Bon. Avila, & Cornejo*. Bene tamen advertit *Tournely l. c.* quòd in dubio an quis ſit vitandus, non licet ab eo ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ, propter periculum illud invalidè percipiendi. Dicunt autem *Suar. D. 15 ſe. 3. num. 7 Pal. num. 27. Bon. §. 2. num. 54 & Salm. d. num. 156. cum Cov. Avila, Corn. & Hurt.* quòd licitè communicare poſſumus cum eo qui fuit excommunicatus, ſi adſit fama publica de ejus abſolutione; vel etiam ſi ipſe excommunicatus (qui aliàs ſit fide dignus) ſe abſolutum fuiſſe aſſerat, poſſumus ei credere.

DUBIUM IV.

„ *Ob quas cauſas incurratur excommunicatio Major?*

208 „ Cùm hæ multæ ſint, variæ ſunt etiam „ excommunicationes, quæ in 4. potiſſimùm „ claſſes dividuntur; nam aliæ nulli, aliæ „ Pontifici per Bullam Cœnæ, aliæ eidem „ extra illam reſervantur.

ARTICULUS I.

Quæ ſint excommunicationes non reſervatæ?

209. *Excommunicationes contra omnes.* 210. *Contra Clericos.* 211. *Contra Religioſos.* 212. *Excommunicationes adjectæ a Tridentino.*

Dub. 1. an incurrent excommunicationem cogentes puellas ingredi Monaſteria, tantùm ut educentur? Dub. 2. an cogentes ex metu reverentiali? Dub. 3. an cogentes mares? An impedientes ingreſſum puellæ?

209 Reſpond. 1. Ex jure antiquo uſitatiores „ ſunt ſequentes: Contra omnes 1. In vexan- „ tes Eccleſiaſticos; quòd non elegerint eum, „ pro quo rogati fuerant, *c. Sciant. de Elect. in* „ *6.* 2. In directores Monialium, ſi foveant „ diſcordias in electione, *c. Indemnitatibus. eod.* „ 3. In extorquentes abſolutionem a cenſura „ per vim, aut metum, *c. de His quæ vi, &c.* „ *in 6.* 4. In compellentes Eccleſiaſticos, ut „ laicis ſubmittant jura Eccleſiæ, *c. 2. de Reb.* „ *Eccl. non alien. in 6.* 5. In docentes leges, vel „ medicinam Religioſos, qui dimiſerunt ha- „ bitum, vel eos retinentes in ſuis ſcholis, „ *c. 2. Ne Clerici, &c. in 6.* 6. In ſepelientes „ tempore interdicti, vel interdictos, vel ex- „ communicatos non toleratos, vel manifeſtos „ uſurarios. *Clem. 1. in 6.* 7. In impedientes „ Viſitatores Monialium, *Clem. Attendentes.* „ *de Statu Monach.* 8. In contrahentes ma- „ trimonium in gradibus prohibitis, vel cum „ Monialibus, *Clem. un. de Conſang.* 9. In „ edentes gloſſas in Tridentinum, Bulla 73. „ Pii IV. 10. In imprimentes libros ſine ſu- „ periorum licentiâ, *Bulla 12. Leonis* X. 11. „ In præcipientes ſuis ſubditis, ne officia com- „ munia Reipub. exhibeant Eccleſiaſticis, ver- „ bi gratiâ, ne iis vendant, coquant panes, „ &c. *c. Eos qui. de Immun. Eccl.* (Et videtur „ reſervata in Bulla Cœnæ §. 15.) 12. In Do- „ ctores, & Profeſſores non facientes profeſ- „ ſionem fidei, ubi recepta eſt Bulla Pii IV „ Bulla 88. Pii IV. 13. In negligentes admi- „

niſtra- „

„ nistrare justitiam Ecclesiasticis, *c. Admini-* „ *strationis* 12. *q.* 5. 14. In potestates foventes „ usuras, *Clem. un de Usur.*

Item 15. qui ratas habent collationes Ordinum, & Beneficiorum a Schismaticis, *c.* 1. *de Schismat.* 16. Qui titulô Regaliæ, aut defensionis occupant bona Ecclesiæ vacantis, *c. Generali. de Elect in* 6. 17. Qui procurant ut Conservatores Regularium se immisceant in aliis quàm in manifestis injuriis & violentiis, *c. fin. de Offic. Deleg. in* 6. 18. Qui ex Judicibus accedunt ad mulieres ex causa ficta ad excipiendum testimonium, *c* 2. *de Judic. in* 6. 19. Qui mandant interfici Christianos per assassinos, *c.* 1. *de Homicid in* 6. 20. Qui concedunt, vel concessas repræsalias extendunt adversus Ecclesiasticos, *c. un. de Injur. in* 6. (Repræsaliæ enim fiunt, quando passi injustum damnum auctoritate Principis, invadunt bona eorum qui damnificaverunt usque ad justam compensationem) 21 Qui sequestrum ab Ordinario super Beneficio factum impediunt, vel fructus occupant, *Clem. un. de Sequest. possess* 22. Qui pingunt, inaurant &c. Agnus Dei a Pontifice benedictos, *Bulla* 2 *Greg. XIII.* 23. Qui non denunciant S. Officio, vel Ordinario Hæreticos, Magos, Sortilegos, vel hæreticaliter blasphemantes Deum B. Virginem, & Sanctos, *Edictum S. Officii.* 24. Domini qui permittunt agitationes taurorum in Terris suis, nempe periculosos, *Bulla* 38 *S. Pii* V. (Exceptis Regnis Hispaniarum, juxta d cta *Tom I. l.* 3. *num* 365) 25. Qui faciunt servari statuta contra libertatem Ecclesiasticam, *c. Noverit. de Sent. exc.* & hæc videtur reservari in Bulla Cœnæ.

210 „ Contra Clericos. 1. In Clericos in dignitate constitutos, aut Sacerdotes audientes publicè jus, aut medicinam, *c. fin Ne Clerici &c.* 2. In Sacerdotes recipientes præfecturas seculares, *c Clerici. eod.* 3. In Clericos minores Episcopis, locantes domos usurariis. 4. In alienantes bona Ecclesiæ, vel locantes ultra triennium, *Extrav. Ambitiosæ de Reb. Eccles &c* 5. In impugnantes in concionibus Montes pietatis, Bulla 11. Leonis X. 6. In contrahentes matrimonium, si sint in sacris, *Clem un. de Consang* 7. In fictè resignantes, vel permutantes beneficia, Bulla 58. S Pii V. 8. In præsumentes absolvere a casibus Bullæ Cœnæ.

Item 9. In eos qui se ingerunt in alterius Episcopatum ad Officium, sine licentia proprii Episcopi, *c. Quoniam de Offic. Ordinar.* 10. Qui procurant ut alii occupent jura & bona Ecclesiarum vacantium, *c. Generali. de Elect in* 6. Et hæc videtur reservata in *Trid. Sess.* 22. *c.* 11.

211 „ Contra Religiosos. 1. In audientes leges, vel medicinam extra claustra, *c. Non magnopere. & c Super specula Ne Clerici, &c.* 2. In habitum temere dimittentes, vel matrimonium contrahentes, *Clem. nt un de Consang* 3. In instituentes novum Ordinem, * (*vel locum acquirentes sine licentia Papæ, c un. de Relig Dom. in* 6.) * 4. Adeuntes curias Principum, ad nocendum suis Monasteriis, vel Prælatis, *Clem Ne in agro. §. Quia verò ae Statu Monach* 5. Tenentes arma sine licentia intra claustra, *ibid.* 6. Non servantes interdictum, quando servatur a Cathedrali. Vide *Fill t.* 1 *tr.* 14. *c.* 84. *Bonac. D.* 2. *p.* 5. *§.* 1. *n.* 26.

Item 7. Qui non adimplent disposita in Bulla Alexandri VII. quæ incip. *Felici.* in Visitatione Monialium sibi subjectarum. 8. Qui occupant Decimas Ecclesiis debitas, vel illas solvi prohibent, *Clem.* 1. *de Decim.* 9. Qui ex Mendicantibus recipiunt novas Domos, vel receptas alienant sine licentia Papæ, *Clem. Cupientes. de Pœnit.* 10. Qui non observant Interdictum a Papa vel ab Episcopo positum, *Clem.* 1 *de Sentent excomm.* 11. Qui de Capuccinis recipiunt Minores de Observantia sine licentia Papæ, aut Ordinis Generalis, & qui recipiuntur. *ex Bulla* 20 *Sixti V.*

Item contra Episcopos. 1. Qui veniunt ad Urbem, & inde recedunt sine licentia Papæ, *Extrav* 2. & 3. *de Major & Obed* 2 Qui impetrant a Principibus literas ad Dignitates, Bulla 96. Pii IV.

212 „ *Resp.* 2. Supradictis adjectæ sunt a Tridentino sequentes, quæ valent, ubi illud est receptum. 1. In imprimentes, imprimi mandantes, vendentes, apud se retinentes, vulgantes libros de rebus sacris, sine nomine auctoris, & approbatione ab Ordinario obtentâ, * (*In Trid Sess* 4 *Decr de edit. &c. sic habetur:* Nulli liceat imprimere libros de rebus sacris, vel imprimi facere, neque vendere, aut retinere sine nomine Auctoris, nisi primùm examinati probatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis) * 2. In dicentes non esse necessariam confessionem ante sumptionem Eucharistiæ, *Trid. Sess.* 13. *can* 11. 3. In raptores mulierum, juvantes, faventes, *Sess* 13 *c* 9 4 In cogentes contrahere matrimonia cum præscriptis, *Sess.* 24. *c.* 9. „

„ *c.* 9. 5. In Magistratus, qui requisiti non „ juvant Episcopos, ad restituendam clausuram Monialium, *Sess.* 25. *c.* 5. *de Regul.* 6. In „ ingredientes (cujuscunque conditionis, vel „ sexûs fuerint) Monasteria Monialium, sine licentia in scripto obtentâ, *ibid.* 7. In „ cogentes mulieres ingredi Monasterium, „ & profiteri, *Sess.* 25. *c.* 18. *de Regul.** (*Sed de* „ *hac excommunicatione vide mox infra dicenda vers. Quoad &c.*)* 8. In impedientes, „ sine justa causa, sanctam voluntatem mulierum emittendi votum, *ibid.* 9. In dominos temporales, concedentes in terris suis „ locum pro duello, *Sess.* 25. *c.* 9. *de Ref.*

Quoad excommunicationem mox supra relatam in cogentes mulierum ad ingrediendum Monasterium. Dubitatur 1. An eam incurrant qui cogunt feminam ad Monasterii ingressum, non ut profiteatur, nec ut habitum sumat, sed ut ibi honestè educetur? Affirmant *Suar. de Censur. D.* 23. *sc.* 7 *num.* 9. *Nav. consil. l.* 5. *cons* 56. & *Bon to.* 3 *D.* 2. *q.* 2. *p.* 2. *num.* 14 *cum Fill.* Id probant ex Tridentino *Sess.* 25. *c.* 18. *de Regul.* ubi excommunicantur, *quicunque coëgerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem invitam (præterquam in casibus in jure expressis) ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem*. Concilium igitur hic tria membra distinguit, & inurit censurâ omnes cogentes feminam, sive ad ingressum Monasterii, sive ad susceptionem habitûs, sive ad emissionem professionis; spectavit enim Tridentinum, ne occasione ingressûs detur ansa mulieri suscipiendi habitum, aut profitendi minùs liberè propter suasionem Monialium, vel ob exeundi pudorem. Negat verò *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 4. *num.* 12. *cum Manuel.* Ratio, quia, in prædicta sanctione Tridentini videntur non tria, sed duo membra contineri; Ibi enim damnantur cogentes *ad ingrediendum Monasterium* (quod est quiddam commune habens duos fines, nempe) *vel ad suscipiendum habitum cujuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem*. Ergo qui cogit ad ingressum, tantùm causâ educationis, non verò ad habitûs susceptionem, vel ad professionis emissionem, ibi minimè improbatur. Et cùm simus in pœnalibus, juxta regulam juris, benignior facienda est interpretatio. Sed hoc non obstante prima sententia mihi est probabilior, & ducor, quia Concilium postquam principales cogentes damnat, eandem fert censuram contra eos, *qui consilium, auxilium, & favorem dederint; qui que scientes eam non sponte ingredi Monasterium* (nota), *aut habitum suscipere, aut professionem emittere; quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint*. Ex hac igitur secunda parte, sensus primæ colligitur; sicut enim in hac secunda parte tria membra distinguuntur, cùm damnentur præbentes consensum actui coacto in tribus casibus, nempe quando mulier invita aut ingreditur Monasterium, aut habitum suscipit, aut professionem emittit; sic etiam intelligendum in prima parte quoad principaliter cogentes. Quia tamen Concilium excipit casus in jure expressos, dicunt probabiliter *Suar. & Bonac. cum Fill. ll cit.* licitè posse cogi mulierem delinquentem ad ingrediendum in sui criminis pœnam, vel ne labatur in aliquam incontinentiam, ut eruitur ex *c. Significavit.* & *c. Gaudeamus. de Convers. Conjug.*

Dubitatur 2. An incurrant excommunicationem Parentes inducentes puellam ad ingressum Monasterii, vel susceptionem habitûs, ex metu reverentiali? Si metus concipitur a puella ex se, absque illorum cooperatione, certum est non incurrere. Dubium est, si metus oriatur ex declaratione voluntatis Parentum. Affirmat incurrere *de Alexand. Conf. Mon c.* 2. §. 2. *q.* 9. quia, ut ait, qui non contradicit ob reverentiam, in jure non censetur consentire, ex *l. Si cum dotem. §. Eo autem. ff de Soluto Matr.* Sed probabiliùs negat *Barbosa in Trid Sess.* 25. *c.* 18 *num.* 4. *cum Rodr. Portel. Riccio, & Tamb.* quia tunc revera non incutiunt metum Parentes, sed ipsa ob reverentiam metum concipit, juxta dicta *l.* 3. *num.* 717. *v Idem, & l* 6. *num.* 1056. Simplex enim inductio sive suasio non est coactio, ut fatetur idem *de Alexand. c.* 7. §. 8. *q* 4. & decisum refert *Barbosa All.* 104. *num.* 3. *ex Armentar.* Et hoc etiamsi addantur preces importunæ, ut probabiliter subdit idem *Barbosa l. c. in Trid cum Portella, & Rodr.* (contra *de Alexandro*) quia suasio etiam importuna non est vera coactio, quæ requiritur a Concilio ad excommunicationem incurrendam; & cùm agatur de pœnis, talis coactio strictè est intelligenda. Secus verò ait *Rodriquez ap. Barbos.* si preces excederent limites simplicis suasionis, nempe (ut dicit *Sanchez Dec l.* 4. *D.* 7. *n.* 8.) si preces sint instantissimæ, & sæpius inculcatæ; ipsæ enim videntur involvere gravem metum ex probabili indignatione futura Parentum. Addunt *Suar.*

& Bonac. ll. cit. licitè posse cogi puellas ad ingrediendum Monasterium propter cautionem, vel ob aliam justam causam secundum jura. Hinc dico, quod etsi absolutè loquendo non liceat eas cogere ad ingressum causâ melioris educationis, si tamen contra prudens accedat suspicio quod illa in seculo manens pravis moribus imbueretur, puta si videretur nimis propensa ad conversandum cum maribus, vel si domi haberet unde faciliè sumeret scandalum ex propinquis aut famulis, tunc non auderem damnare cogentes eam, ut cautionis gratiâ Monasterium intraret; nam eo casu utiquè finis Concilii prohibentis hujusmodi coactionem cessaret, non solùm adæquatè, sed etiam contrariè, cùm aliàs si non fieret coactio, majus malum eveniret; vide dicta *lib. 1. num. 179* Ad hoc refert id quod scripsit D. Hieronymus ad Lætam: *Procul sit ætas lasciva puerorum; ipsa puellæ, & pedissequæ a secularibus consortiis arceantur, ne quod malè didicerint, pejus doceant.*

Dubitatur 2. An incurrant excommunicationem qui cogunt mares ad Religionem ingrediendam? Affirmat *Palacius ap. Sanch. l. 4. c. 4 num. 3* quia eadem ratio finalis currit in maribus, quàm in feminis. Sed communiter & verius negant *Suarez de Censur. D. 23. se. 3. nu. 8. Sanch. l. c. cum Bannez, Bon. to. 3. D. 2 q. 2. p. 2. num. 15. cum Fill. Barb. All. 104. num 7. cum Miranda, ac Boss. de Effect. Matr. c. 10. nu. 74. cum Nav. Fag. &c.* Ratio, quia a Concilio excommunicatio dumtaxat fertur contra cogentes feminas, non mares: in pœnalibus autem non fit extensio de casu ad casum, licèt eadem ratio procedat; præterquamquod pro maribus non currit eadem ratio, quàm pro feminis, quia faciliùs & frequentiùs mulieres quàm mares inducuntur invitæ ad Religionem suscipiendam; Quamvis verò hujusmodi cogentes excusentur a censura, nullo tamen modo excusari possunt a gravi culpa.

Insuper in Tridentino *ibid. Sess. 25. c. 18* excommunicantur, *qui sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine justa causa impedierint.* Nomine *veli* intelligitur professio religiosa, quæ fit per veli susceptionem. Nomine autem *voti*, non intelligitur votum simplex castitatis, aut Religionis, sed eadem professio cum tribus votis, sine tamen susceptione veli, ut fit in aliquibus Monasteriis; ita *Suarez de Censur. D. 23. se. 7. num. 10. Boss. de Defect. Matr. c. 10. nu. 67. cum Pal. & Bonac. to. 3. de Censur. D. 2 q. 2. p. 3. num. 2. & 4. cum Fill.* Sed dubium fit, an incurrat excommunicationem qui tantùm impedit puellam, ne Monasterium ingrediatur ad habitum suscipiendum? Negant *Sanchez Dec. l. 6. c. 4. num. 15. & Boss. l. c. cum Palao*, quia Decretum Concilii est cum rigore accipiendum, nempe tantùm cùm professio impeditur. Sed probabiliùs affirmant *Suarez l. c. & Bonac. num. 3. cum Fill.* Qui enim impedit puellam, ne habitum suscipiat, vel ne ingrediatur Monasterium ad habitum suscipiendum, verè impedit consequenter ejus professionem. Et rectè subdunt *Bonac. num. 6. & Sanch. num. 1. vers. ad finem, cum Salon.* hanc excommunicationem incurrere etiam qui dolò (non autem qui solis precibus) impediunt puellam, ne fiat Religiosa.

A R T I C U L U S II.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis?

213 *Excommunicatio I. in eum qui leviter percutit Clericum. II. In eos qui absolvuntur in articulo mortis, & post ea non se præsentant Superiori. III. In Fratres Minores &c. IV. In procurantes abortum fœtûs animati, effectu secuto. V. In eos qui communicant in eodem crimine &c. VI. Excommunicationes quas Episcopi sibi reservant.*

214 *De excommunicatione imposita ex Monitorio. 215. An obligatus revelare damnum, si non revelet, &c.? 216. An sit obligatio revelare crimen emendatum? 217. Qui, facto Monitorio, excusentur a revelando?*

Respond. Sunt hæ: I. Quæ contrahitur „ 215
ex levi percussione Clerici, vel gravi „
si sit mulier * (*De hac excommunicatione* „
vide infra ex num. 264.) * II. In eos, qui ab „
soluti in articulo mortis (a censura, vel „
peccato habente censuram annexam) ab „
eo, qui aliàs non poterat, non præsentant „
superiori se, postquam convaluerunt. * (*In-* „
tellige, quando censura reservata erat ab E- „
piscopo; vide dicta num. 92.) * Vide *Fill.* „
t. 1. cap. 10. num. 241. 242 III. In Fratres „
Minores, si admittant in suis Ecclesiis ad „
officia divina Fratres tertii Ordinis. IV. „
In „

„ In procurantes abortum fetûs animati, effectu securò. * (*Quando fetus censeatur animatus? Vide dicta To. I. l. 3. num. 394 v. Qu. III.*) * V. In eos, qui communicant in eodem crimine cum excommunicatis ab Episcopo. VI. Eæ omnes, quas ferunt Episcopi per propria statuta, & sibi reservant, quas Confessarii videant in Agendis.

214 Hîc breviter agendum de excommunicatione, quæ imponitur ex vi Monitorii ad revelanda aliqua crimina, vel ad restituendam rem alienam, & similia. Et dicendum I. Si crimen non vergit in alicujus tertii damnum, nemo tenetur illud revelare, nisi præcedat infamia, sive rumor ortus ex probis hominibus per majorem partem Viciniæ, aut Collegii; Ratio, quia sine tali infamia non potest Superior de illo crimine inquirere; ita *Sylv. Avil. Gib.* cum *Salm. c. 4. num 2.* Dicendum II. Si delictum vergit in damnum commune, etiamsi sit occultum, tunc revelandum est, nisi tamen firmissima sit spes, quòd correctio foret profutura; *Salm. ibid. num 3.* cum *S. Thom. Bonac* &c. Dicendum III Si delictum cedit in damnum tertii, distinguendum: Quando crimen est jam commissum, & ita occultum est, ut probari non possit, non est revelandum. Secus verò, ut dicunt *Sotus*, *Corduba*, & *Avila*, si crimen probari possit saltem per unum alium testem; vel si sit in fieri, & non possit per monitionem impediri. Sed in hoc ultimo casu negant *Salm c 4. num* 4. cum *S. Thoma*, *Bon.* &c. Quando autem in Monitorio non præcipitur denunciare, sed testificari, tenetur quisque manifestare, si præcedat semiplena probatio, etsi non possit probare. *Salm. num* 5. cum *Nav. & Avila*.

215 Quæritur hîc I. An obligatus revelare ex Monitorio, si non revelet, teneatur tertio damnum restituere? Resp. Si ipse aliquâ arte impedit, ne Monitorium sibi intimetur, ad nihil tenetur, neque incurrit excommunicationem, nec peccat non revelando. Peccat verò, & incurrit, si jam sit citatus, ut *Less. l. c. c. 30. num. 54. Salm c. 4. num 6.* cum *Reb.* &c. Vide *Tom. I. l. 4. num. 270.* An autem teneatur ad restitutionem? Affirmant *Tournely to. 2. pag. 508. & ap. Salm. c. 4 num 7. Nav. Sot. Val. Sayr.* &c. quia dicunt, quòd hîc peccaret contra justitiam, cùm pars læsa habeat jus ad ejus testimonium, positò Judicis præceptò. At veriùs negant *Bonac De Præc D. 10 q. 3 p. 3. num. 13. Sylv. Bon. Bann. Tann.* &c. cum *Salm. c. 4 num. 8.* Ratio, quia talis revera non peccat contra justitiam commutativam, sed contra legalem, vel contra obedientiam, quæ non obligat ad restitutionem; Vide dicta *d. l. 4 num. 270. v. Dub. 2.* Excipiunt tamen tanquam certum *Salm. l cit.* cum *Bonac.* &c. si testis jam susceperit munus testis ex præcepto Judicis, & cœperit respondere, quia, tali acceptatione positâ, tenetur ex justitia veritatem detegere: Sed vide dicta *l. 4. eod. num. 270. Dub. 3.*

216 Quær. II. An sit obligatio ex vi Monitorii revelare crimen emendatum? Resp. Negativè, nisi crimen habeat effectum in futurum, puta si sit homicidium cum adulterio, quæ inducant impedimentum Matrimonii, & similia; vel nisi crimen sit publicum, & emendatio occulta; vel denique nisi Superior non tantùm emendationem Rei, sed etiam reatûs punitionem intendat: ita *Salm. c. 4. nu. 16. cum S. Anton. Sylve. & Avila.*

217 Quinam autem factò Monitoriò, excusentur a revelando? Vide dicta *lib. 4. num 248. Qu. II.* Adde dumtaxat hîc, quòd si in Monitorio præcipiatur revelatio omnibus scientibus, non tenentur revelare qui tantùm audierunt; Et si etiam audientibus, non tenentur qui audierunt a parùm fide dignis; Vide *Salm. d. c. 4. num. 15.*

Advertit autem *Continuator Tournely to. 2. pag. 499* peccare graviter I. qui petunt Monitoria levibus de causis. II. Judices sic concedentes, vel quando res potest aliter probari; vel si prævidérent Populum illa contempturum; item si debitores non sunt solvendo, aut si res sit adeo antiquata, ut non sit qui revelet; item si delictum fuerit factum coram iis, qui non tenentur denunciare.

ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservata extra Bullam Cœnæ?

218 *Excommunicationes reservatæ Papæ contra omnes,*
219 *Excommunicationes reservatæ contra Clericos, & Religiosos.*
220 *Specialiter agitur I. de excommunicatione contra Duellantes, & cooperantes.*
221 *Agitur II. de Excommunicationibus latis contra violantes Clausuram Monialium. 222. Dub. 1. An ingredientes sine licentia incurrant ex-* com-

communicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Dub. 2. An incurrant omnes introducentes in Clausuram? 223. Dub. 3. An talis licentia debeat esse in scriptis? Dub. 4. An licentia debeat esse specialis? 224. Dub. 5. A quo debeat concedi? 225. Dub. 6. Quæ causa requiratur ad licentiam concedendam? 226. Plura notanda circa ingressum Medicorum, & aliorum Officialium. 227. De ingressu Confessariorum. 228. Dub. 7. An ingrediens cum licentia teneatur statim egredi?

229 *De alia excommunicatione reservata in Moniales violantes Clausuram, & in alios cooperantes.*

230 *De alia excommunicatione reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosarum. 231. Quæ feminæ excipiantur ab hac prohibitione? Et quæ domus veniant nomine Conventuum?*

232 *De prohibitione colloquendi cum Monialibus, juxta jus commune. Quid circa Regulares? 233. Dub. 1. An vetetur solus accessus sine collocutione? 234. Dub. 2. An loquentes per nutus, aut signa, incurrant casum reservatum? 235. Dub. 3. An peccet graviter semel colloquens cum Moniali? 236. Dub. 4. An in tali locutione detur parvitas materiæ? & an detur in Regularibus? 237. Dub. 5. An liceat colloqui cum Moniali ob utilitatem, sine licentia? 238. Dub. 6. An cum Abbatissa? 139. Dub. 7. Qui eximantur ab hac prohibitione? 1. Consanguinei in primo, & secundo gradu. 2. Metu coacti. 3. Pauperes, & quæstuantes 240. Dub. 8. An impuberes? 231. Dub. 9. An Regulares incurrant excommunicationem latam ab Episcopo? 242. Dub. 10. An Peregrini?*

242. DISSERTATIO *super Censuris circa sententias pertinentes ad Conceptionem B. V. Mariæ. Enunciantur Bullæ editæ super hac materia. 243. Quando incurrant pœnas contradictores piæ sententiæ?* (usque ad num. 247.) 248. *Quando ejus fautores?* 249. *Probatur pia sententia usque ad num.* 262.

263. *An liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ a labe originali?*

218 RESp. 1. *Contra omnes*, magis obviæ sunt sequentes. 1. In incendiarios, *c. Tua nos. de Sent. exc.* * (*Modò sint ab homine excommunicati, & denunciati, ut notat Cabrin. de Cas. res pag. mihi* 159) * 2. In habentes literas Apostolicas falsas, & non destruentes: item in falsarios literarum Apostolicarum. *c. Dura.eod. &c. Ad falsariorum, de Crim. falsi.* 3. In effringentes, & spoliantes Ecclesias, *c. Conquesti. eod.* 4. In communicantes eodem crimine cum excommunicatis a Papa, *c. Nuper eod.* 5 In vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt, *c. Quicunque. de Sent. exc. in 6.* 6. In absolutos excommunicatione, sub conditione, & non implentes, *c. Eos qui. ibid.* 7. In violantes interdictum Papale, *Extrav. Et si. de Pœn.* 8 In dantes, & recipientes aliquid ex pacto, ob admissionem ad religionem, *Extrav. comm. 1. de Simon.* 9. In Simoniacos reales, circa ordinem, vel beneficium, *Extrav. 2. eod.* 10. In committentes simoniam confidentialem, *Bulla Pii IV.* 85. *& Bulla S. Pii V.* 85. 11. In impedientes executionem literarum sacræ Pœnitentiariæ, *Bulla* 1. *Julii III.* 12. In dantes, & recipientes aliquid pro gratia, aut justitia, apud Sedem Apostolicam, *Extrav. 1. de Sent. exc. & Bulla Bonif.* VIII. 1. *& Greg. XIII.* 4. 13. In committentes duellum, & ad id cooperantes, suadendo, &c, *Trident. c. 10. Sess. 25. & Bulla Clem. VIII. 11. Illius vices.* * (*Vide de hac excommunicatione dicenda num.* 220.) * 14. In mulieres ingredientes Monasteria Regularium, *Bulla S. Pii V.* 20. * (*Vide n.* 230.)* 15. In impugnantes institutum Societatis JESU. 16. In facientes jurare illicita, & contraria libertati Ecclesiasticæ, *Bulla Greg. XIII.* 93. 17. In rapientes bona Ecclesiastica, item in exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 18. In violantes libertatem Ecclesiasticam, quoad fugientes ad Ecclesiam, *Bulla Greg. XIV.* 7. 19. In docentes posse fieri confessionem in absentia. * (*V. hic infr n.* 27.)* 20. In eos, qui alterutram opinionem de Conceptione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel hæreseos; item in eos, qui in concionibus, aliisque publicis actionibus, ut lectionibus, conclusionibus, asserunt B. Virginem conceptam in originali, *Extrav. Grave nimis de Relig. &c. & Bulla* 97. *S. Pii V.* * (*Vide ex num.* 244.)* 21. In percussores Clericorum (*c. Si quis suadente.* 17. *q.* 4). Quæ cùm celebris sit, & multa scitu necessaria habeat, agetur de ea peculiariter infra ex *num.* 264.

Item excommunicantur 22. Perseverantes per annum in excommunicatione lata a Delegato Papæ, *c. Quærenti. de Offic. deleg.* 23. Offendentes Cardinales, *c. Felicis. de Pœn.* 24. Exigentes tributa a personis Ecclesiasticis, *c. Clericis. de Immun. in 6.* 25. Violantes interdictum modis prohibitis, *Clem. Gravis. de Sent exc.* 26. Exenterantes corpora Sanctorum, *Extrav. 2. de Sepult.*

pult. 27. Mentientes personas in literis Apostolicis, ut earum expeditionem gratis assequantur, *Bulla Leonis X*. 27. 28. Simulantes & supponentes se alios esse pro obtinendis Beneficiis a Dataria, *Bulla* 12. *Pauli IV. Inter cæteras* 29. Mittentes literas aut nuncium in Conclave, vel inde recipientes, *Bulla Pii IV*. 63. *In eligendis*. 30. Occupantes bona Ecclesiarum, Montium pietatis, seu alterius loci pii; vel impedientes ne ab iis ad quos jure pertinent, percipiantur, *Concil. Trid. c*. 11. *Sess* 22. *de Reform* 31. Feminæ & masculi ingredientes septa Monasteriorum Monialium prætextu licentiarum in casibus non necessariis, *Bulla Greg. XIII*. 28. *Ubi gratia*. Vide *inf ex n*. 33. Capientes & retinentes Christianos habitantes inter Turcas, & illorum bona eripientes, aut remigare cogentes *Bulla S. Pii V*. 129. *Licet*. 34. Publicantes Indulgentias, & facultatem dantes eligendi Confessores iis qui aliquid solvunt, *Bulla S. Pii V* 99. *Quàm plenum*. 35. Accipientes & retinentes fructus Beneficii vacantis, vel impedientes Beneficii possessionem non solventibus dulciaria, sive aliam solutionem, *Bulla ejusd. Pontif*. 104. *Durum nimis*. 36. Diripientes animalia, & bona, vel illa ablata ementes ex statu Ecclesiastico, *Bulla Gregor* XIII. 98. *Non sine*. 37. Docentes posse fieri Confessionem Sacramentalem in absentia per literas, *Bulla Clem. VIII* 87. *Santissimus*. 38. Extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum extra statum Ecclesiasticum sine licentia, *Paulus V. Bulla* 12 *Inter gravissimas*. 39. Docentes aut defendentes etiam disputativè opiniones damnatas, *Decret. S.C. & S Officii, quæ emanavere annis* 1665. 1666. 1670. & 1690.

19 ,, Resp. 2. *Contra Clericos*, *& Religiosos*, ,, sunt hæ: 1. In participantes in sacris cum ,, excommunicatis a Papa, *c. Significavit. de* ,, *Sent exc*. 2. In procurantes alienationes Ec- ,, clesiarum. 3. in Concionatores, qui Scrip- ,, turæ sensum a Doctorum interpretatione ,, alienum circa tempus Antichristi, & extre- ,, mi judicii, aliaque similia revelata prædi- ,, cant. 4. In Parochos non implentes jura- ,, mentum de residentia factum. 5 In Men- ,, dicantes transeuntes ad alium Ordinem, ,, præter Carthusianum, *Extrav Viam de Re-* ,, *gul. 6*. In Moniales exeuntes clausstris sine ,, licentia, *Bulla S. Pii V*. 8 7. In religiosos, ,, qui sine privilegio, vel speciali licentia Pa- ,, rochi, Clericis, aut Laicis Sacramentum ,, Eucharistiæ, vel Unctionis ministrare, vel Matrimonia sollemnizare præsumunt, *Clem*. ,, 1. *de Privil*. ,,

Item 8. Inducentes ad jurandum de eligenda, vel electa non immutanda sepultura in eorum Ecclesiis, *Clem. Capientes*, §. *Sane*, *de Pæn*. 9. Commissarii, seu delegati interponentes Decretum per gratiam, aut timorem, vel sortes in alienatione bonorum Ecclesiæ, aut per alios fieri alienationem dolosè procurantes, *Bulla* 2 *Pauli II*. *Cùm in omnibus*. 10. Prædicatores non servantes Decreta circa eos lata in Concilio Lateranensi, *Bulla Leonis X* 21. *Supernæ*. 11. Absolventes sub prætextu Privigiorum a casibus Bullæ Cœnæ, vel Ordinariis reservatis, *Decr. S. C. Episc. & Regul. a Clem. VIII. approb an*. 1601. 12. Consentientes usurpationibus bonorum Ecclesiarum, *Concil. Trid c*. 11. *Sess*. 22. *de Ref*. 13. Euntes ultra mare sine licentia Superiorum, *Extrav. Ad nostra. de Regul*. 14. Superiores non denunciantes Religiosos qui sunt suspecti de hæresi, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum, *Bulla Pauli V*. 26. *Romanus Pontifex*. 15. Minores de Observantia subornantes vota in electionibus, *Bulla S. Pii V*. 128. *Pastoralis*. 16. Claustrales recipientes Minimos sine licentia Papæ, *Bulla Julii II. Virtute conspicuus*, *extra Bullar*. 17. Tertiarii portantes habitum Minorum, *Bulla Leonis X. Licet alias*, *extra Bullarium*. 18. Episcopi qui conferunt Beneficia contra præscriptum S. Pii V. in eorum manibus resignata, *Bulla* 58. *Quanta*. 19 Cardinales ambientes Papatum, & simoniacè ejus causâ, *Pauli IV. Bulla* 16. *Cùm secundùm*. 20. Cardinales simoniaci in Beneficiis, *Bulla S. Pii V*. 85. *Hodie in Concistorio*. 21. Judices, Officiales laici, ac Prælati Ecclesiastici trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale, *Bulla Martini V*. 10. *Ad reprimendas*, *ut supra*. 22. Domini temporales, qui in Terris suis, suppositis interdictis, cogunt celebrare, & audire Divina Officia, *Clement. Gravis. de Sent. exc*. 23. Officiales ac Domini temporales bannientes, seu facientes, & mandantes banniri personas Ecclesiasticas, *Bulla Urbani VI*. 3. *Quia sicut*. 24. Officiales, Judices, & Domini temporales percutientes, vel bannientes Episcopos, vel hæc mandantes, aut facta ab alio ratificantes, *Clem*. 1. *de Pæn*. 74. 25. Principes & Domini temporales concedentes locum, vel permittentes duellum in Terris suis, *Concil. Trid Sess*. 25. *de Ref. c*. 19. *Bulla Clement. VIII*. 11. *Illius vices*. 26. Episcopi & Inquisitores, eorumque substituti, qui faciendo vel omit-

omittendo contra diffamatos de hæresi, delinquunt in Officio, *Clem. Multorum*, §. *Verum*, *de Hæret.* 27. Gubernatores Civitatum, & locorum Status Ecclesiastici, recipientes munera præter comestibilia, *Bulla Pauli* II. 3. *Muneri*.

Adde 28. Violantes Clausuram Religiosorum aut Monialium ad malum finem; *Decretum S. C. Concil.* editum jussu *Clem. VIII.* 21. *Nov.* 1722. Item viri & mulieres ingredientes Claustra Monialium prætextu facultatum, & Superiores ingredi facientes aut permittentes; Bulla Gregorii XIII. *Ubi gratia*, 13. Junii 1575. Item mulieres ingredientes Claustra Religiosorum prætextu facultatum; ead. Bulla Greg. XIII. Item ex Bulla S. Pii V. *Decet Romanum*, 16. Julii 1570. omnes mulieres intrantes Monasteria Religiosorum, etiam sine prætextu facultatum, & Superiores id pemittentes; aut etiam prætextu pietatis & religionis, ut declaravit Bened. XIV. in Bulla *Regularis*, edita die 3. Jan. 1742. Vide *pag.* LIV. in fine hujus Libri. Adde 29. Defendentes esse licitam praxim excipiendi nomen complicis in Confessione scriptò, aut verbò; aut impugnantes Decreta contra hujusmodi praxim; aut temere ea detorquentes seu interpretantes in alienum sensum, Constit. *Ubi primum*, Benedicti XIV. 2. Jun. 1746. vide in fine Libri *pag.* XXVII.

Hic operæ pretium est adjicere plura advertenda præsertim circa duas excommunicationes supra enunciatas *num.* 218. ad *num.* 13. & *num.* 219. ad *num.* 29. nempe contra duellantes, & contra violantes Clausuram Regularium.

220 Et I. contra Duellantes, & ad duellum cooperantes, notandum 1. ex quinque Propositionibus nuper damnatis a N. SS. P. Benedicto XIV. in sua Constitutione quæ incipit, *Detestabilem*, edita die 13. Nov. 1752. non esse licitum offerre, aut acceptare duellum, ne quis privetur officiò, etiamsi ex eo aliquis se suosque sustentet, vel spem habeat promotionis aliàs sibi debitæ; nec licere acceptare duellum ad vitandam vilipensionem, quamvis certò sciatur quòd pugna non secutura sit; vide alia *Tom. I. lib* 3. *ex num.* 400. *v. Quæritur*. Notandum 2 quòd ex Tridentino *Sess.* 25. *de Ref. c.* 9. excommunicantur non solùm duellantes, patrini, suadentes duellum, & spectatores: sed etiam Reges, Domini in Terris suis locum ad duellum concedentes; Atque isti privantur dominiò territorii; & duellantes, ac patrini privantur suis bonis, ac sepulturâ Ecclesiasticâ. S. Pius V. hanc excommunicationem reservavit Pontifici; Et Greg. XIII. in sua Bulla quæ incipit, *Ad tollendum*, edita anno 1582. hæc omnia extendit ad duella privata, etiam sine patrinis, & ad Dominos ea non prohibentes in locis suis, atque ad quoscunque cooperantes. Tandem Clemens VIII. in alia Bulla quæ incipit, *Illius vices*, emanata an. 1592. pro locis, ubi duella a Dominis permittuntur Interdictum Papale imposuit; Vide *Salm. c.* 4. *num.* 42. & vide dicta *l.* 3. *num.* 401. Sed hæ pœnæ, præter excommunicationem, non incurruntur, nisi post sententiam saltem declaratoriam criminis, ut *Sanch. Pal.* & *Salm. num.* 43. Notandum 3. nomine *Spectatorum* non intelligi omnes duellum spectantes, sed tantùm qui datâ operâ ad duelli locum accedunt, & duello assistunt, cùm in Bulla Gregorii dicatur, *ex composito spectatores*; unde rectè ajunt *P. Milante* in Propos. 2. damnata ab Alexandro VII. & *Salm. num.* 43. ex communi sententia, non incurrere excommunicationem, qui obiter & casu per locum duelli transeuntes aspiciunt curiositate ducti; Imò dicunt *Contin. Tournely to* 3. *pag.* 473. & *Salm. l. c.* etiam ex communi sententia, eos tantùm spectantes incurrere qui socii sunt duellantium, aut qui suâ præsentiâ ad pugnam videntur illos incitare, non autem qui spectant a longe, vel in secreto, vel alio modo nihil ad pugnam acuendam inducente. Item bene addunt *Salmant. ibid.* neque incurrere qui comitantur pugnaturos, animò impediendi duellum. Notandum 4. quòd licèt ex Trident. & ex Bulla Gregorii non incurrant excommunicationem provocantes & acceptantes duellum, si duellum non sequatur, quia tam in Trident. quàm in dicta Bulla solùm excommunicantur committentes duellum; tamen in Bulla Clementis §. *Præterea* (quam in extensum refert *Bonae. D.* 2. *q.* 6. *p.* 1. *num.* 25.) excommunicantur tam provocantes scriptò aut verbò, quàm duellum acceptantes, etiamsi pugna non sequatur, neque accessus nec actus ad pugnam proximus: necnon comitantes, nuncii, suadentes, consulentes, dictantes libellos provocatorios, aut eos scribentes vel affigentes, & quomodolibet ad duellum cooperantes, publicè vel occultè ineundum. Notandum 5. quòd, nisi duellum sit notorium, aut deductum ad forum contentiosum, bene

possunt

possunt Episcopi absolvere excommunicatos, vi facultatis datæ a Trident. in *c. Liceat. 6. Sess.* 24. ut rectè notant *Salmant. c. 4. num. 45. cum Sanch. Bon. Pal. Barb.* & alii communiter. Regulares verò extra Urbem, & intra Italiam non possunt vi Privilegiorum ab hac excommunicatione absolvere; secus tamen in Urbe, vel extra Italiam, ex Decreto S. C. mandante Clemente VIII. prout diximus *num. 96.*

221 II. Circa autem violantes Clausuram Monialium, aut Religiosorum, notandum quòd ingredientes Monasteria Monialium sine licentia in scriptis incurrunt excommunicationem ipso facto ex Trident. *Sess. 25. c. 5. de Regul.* ibi: *Ingredi autem intra septa Monasterii nemini liceat cujuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis.* Hujusmodi ingressus prohibetur etiam Prælatis, sive secularibus, sive regularibus, ex Motu Gregorii XIII. incipiente, *Dubiis.* (*ap. Barbosa All.* 102. *num.* 43.) edito die 23. Dec. an. 1581. sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ Prælatis secularibus, si præter casum necessitatis primâ vice ingrediuntur, suspensionis a munere Pontificali, & a Divinis pro secunda, & excommunicationis pro tertia: Prælati verò Regulares incurrunt excommunicationem, & privationem omnis officii & ministerii, etiam pro prima vice, ut censet *Sanch. Dec. l. 6. c. 16. num.* 102. Quamvis *Bonac. to. 1. tract. de Clausura pag. mihi* 760. *num.* 11. *cum Llamas* putat probabile tantùm pro tertia vice incurrere pœnas excommunicationis & privationis. In casu autem necessitatis, & causâ Visitationis possunt præfati Superiores ingredi Monasteria Monialium; sed tunc (ut dicitur in eadem Bulla) debent esse *a paucis, iisque senioribus ac religiosis personis comitati. Pauci* intelliguntur quatuor vel quinque, ut putat *Bonac.* & *Victorelli. Religiosi*, idest probatæ vitæ. Dicit tamen *Tamburr. cum Victorell. ap. de Alexandro Confessar. Monial. c. 7. § 4. q. 5.* quòd si Episcopus solus intraret, vel non adhiberet comitantes senes, aut non religiosos, aut non paucos, non incurreret pœnas; quia pœnæ tantùm afficiunt Prælatos ingredientes sine necessitate. Pro Superioribus autem regularibus habetur in *Const.* Alexandri VII. *ap. Alexandro l. c.* quòd, si visitet Generalis, potest ipse habere secum duos sui Ordinis socios, qui sint exemplares & maturæ ætatis; si verò alius a Generali, unum tantùm; & insuper debent assistere quatuor Moniales ex senioribus, quæ non separentur a Visitatore.

Excommunicationes hæ non sunt reservatæ, sed adest excommunicatio Papæ reservata (ut supra innuimus) contra violantes Clausuram Monialium ad malum finem, ut habetur in Decreto S. C. Concilii, edito jussu Clementis VIII. anno 1602. Quomodo autem intelligatur illud *ad malum finem? Mazzotta to 3. pag.* 510. intelligit finem quomodocunque pravum; sed meliùs *Pellizzarius* apud ipsum intelligit tantùm finem libidinosum, quia finis Clausuræ est ut castitas custodiatur; & ideo vetatur etiam accessus, & collocutio.

Adest alia excommunicatio Papæ reservata, lata a Gregorio XIII. die 13. Jun. 1575. in Bulla, *Ubi gratia*, contra quascunque personas utriusque sexûs, etiam Comites, Marchiones, & Duces ingredientes Monasteria Monialium, vel feminas ingredientes Claustra Religiosorum, prætextu facultatum ibi revocatarum; & contra omnes Superiores Monasterii utriusque sexûs, qui præter excommunicationem reservatam incurrunt insuper privationem Officiorum, ac inhabilitatem ad ipsa, si ingredi faciant, vel permittant aliquem ingredi prætextu facultatum; & contra Abbatissas aliasve Superiores, si admissum quoquo modo retinere ausæ fuerint, ut declaravit Paulus V. in alia Bulla incipiente, *Monialium*, *ap. de Alexad. c. 7. §. 11. q. 3.* Hic tamen advertendum, quòd Episcopi, & Prælati Regulares, qui ratione sive prætextu Officii, sed absque justa causa, ingrediuntur Monasteria, hanc excommunicationem reservatam non incurrunt; nam licèt in hac Bulla omnes comprehendantur, tamen in Bulla, *Dubiis*, citata *num præced.* emanata post aliam, *Ubi gratia* ut supra, eximuntur Episcopi, & Superiores regulares, ut benè advertit *Fagnan. l. 5. in c. Nuper. de Sent. exc. num.* 38. contra aliquos, cùm in dicta Bulla, *Dubiis*, fiat diversa dispositio circa pœnas in Episcopos, & Regulares, ibique excommunicatio lata in ipsos, si ingrediantur tertiâ vice sine justa causa, non sit reservata; probat enim *Fagnanus*, illam fuisse novam Constitutionem respectu pœnarum, non autem declaratoriam primæ Bullæ. Demum notandum, quòd N. SS. P. Benedictus XIV. novissimè die 3. Jan. 1742.

duabus Bullis (quas invenies in calce Libri, incipientes una, *Salutare*, altera, *Regularis*) confirmavit omnes Constitutiones antecessorum Pontificium, tam ante, quàm post Concilii Decreta emanatas; Et signanter in Bulla, *Regularis*, prohibuit quibuscunque feminis ingredi Clausuram Religiosorum sub prætextu pietatis ac Religionis, tantùm id concessit nobilibus feminis de familia Fundatorum, vel insignium Benefactorum, qui de hoc Indultum Apostolicum obtinuerint ingrediendi, solùm ut ad Ecclesiam recto tramite pergant. Quò revocata manet Constitutio S. Pii V. incipiens, *Decet Romanum Pontificem*. [*ap. Holzmann to.* 1. *pag.* 280. *num.* 592] ubi permittebatur mulieribus ingredi Claustra Religiosorum causâ Processionis, audiendæ Missæ vel Concionis, aut Sepulturæ, aut magni concursûs.

222 Sed dubitatur 1. An ingredientes Monasteria Monialium sine licentia incurrant præfatam excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Affirmat *de Alexandro c.* 7. §. 11. *q* 2. *cum Nav Azor. Graff &c.* quia (ut ait) relata Constitutio Gregorii XIII. *Ubi gratia*, ex Stylo Curiæ intelligitur generaliter emanata in omnes intrantes Monasteria, etiam sine tali prætextu. Sed probabiliùs negant *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 16. *num.* 79. *Bon. de Claus q.* 4 *p.* 5 *n.* 4 *Suar. de Censur D* 22. *se.* 6. *n.* 11. *Fagn. l.c. n.* 21. *Holzmann pag* 388. *n* 21 *Mazzotta to.* 3. *pag.* 521. *num.* 3. *& Barb. All* 102. *num* 37. *cum Sayr. Rodr. Miranda, Sà, & Zerol.* quia expressè in citata Bulla Gregorii requiritur ingressus prætextu facultatum.

Dubitatur 2. An præter Superiores incurrant excommunicationem omnes qui alios introducunt in Clausuram? Affirmant *Bonac. q.* 4 *p.* 6. *num.* 3. *& de Alex c.* 7. §. 11. *q.* 4 *cum Fill. & Llamas*, quia in eadem Bulla Gregorii dicuntur incurrere *Superiores, & personæ, quocunque nomine vocentur*, admittentes extraneos in Clausuram; nomen autem *personæ* (ut dicunt) genericum est, & quascunque personas comprehendit. Veriùs tamen negant *Sanch. l* 6. *c.* 16 *num* 84. *cum Manuel, & Diana ap. de Alex.* ratio enim opposita tunc valeret, si in Bulla diceretur, *Superiores, & quæcunque personæ*, sed cùm dicatur, *Superiores, & personæ, quocunque nomine vocentur*, nequeunt utiquè intelligi omnes Religiosi qui diversum nomen quàm Religiosorum non habent, sed potiùs intelliguntur Superiores qui in diversis Ordinibus diversa habent nomina, nempe Abbatum, Præpositorum, Priorum, Guardianorum, Correctorum; idque clarè explicavit S. Pius V. in Bulla, *Regularium*, *ap. Bonac. q* 5. *p.* 3. *num* 2.

223 Dubitatur 3. an licentia ingrediendi Monasteria Monialium quoad forum conscientiæ debeat esse in scriptis? Affirmant *Sanch Dec. l.* 6 *c.* 16 *num* 50 *Pal. p.* 3. *D* 4. *pa* 10. § 2 *nu.* 6. *& Suar. ap. Dian. p.* 3 *tr.* 2. *R* 129. quia, deficiente scripturâ, licentia est nulla, cùm deficiat forma in ejus concessione a Tridentino præscripta in *Sess.* 25. *c* 5. ubi: *Ingredi autem intra septa Monasterii nemini liceat cujuscunque generis aut conditionis, sexûs aut ætatis, sine Episcopi, vel Superioris licentia, in scriptis obtenta, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda.* Negant verò *ap. Dian. l.c. Homobon. & Bellochius*, qui citat pro se *Innoc. Abb. & Felin.* Ratio, quia scriptura videtur requiri tantùm pro foro externo: Idque non videtur improbabile, cùm non constet an scriptura ibi requiratur pro forma, prout diximus in simili casu *lib* 4 *num.* 123. *v. Hic.* Dicit autem *Diana l.c cum Roar & Villal. ac Barb. All.* 102. *nu.* 57. *cum Delacruz*, quòd etiam juxta primam sententiam (quamvis adhuc repugnet *Sanchez*), licentia in scriptis non requiritur in casibus ordinariis, quando causa est manifesta, puta in ingressu Medici, Confessarii, Cœmentarii, & similium Operariorum, quorum repentinâ operâ passim indigent Moniales, prout explicat Glossa *v. Causa in c. Periculoso, de Statu Regul. in* 6.

Dubitatur 4. An hujusmodi licentia debeat esse specialis? Resp. affirmativè, ita ut non sufficit, si alicui concedatur licentia ad quoscunque casus, ad quos Superior potest eam præbere, ut expressè habetur in dicto *c. Periculoso.* ibi: *Nisi speciali licentiâ &c.* Dicit tamen *de Alexandro c.* 7. §. 11. *q* 5 *cum Miranda* hoc non obstante, validam esse licentiam generalem, ut omnes Medici, Bajuli, & similes ingrediantur, quia licèt sit generalis quoad personas, est tamen specialis quoad causam ingressûs; Sed huic minimè acquiesco, quia censeo textum præfatum, & Concilium exquirere licentiam specialem, non tantùm ut Superior sciat ministerium ingredientium, sed etiam qualitates personarum, nimirum an ingressuri sint viri probi, maturæ ætatis, & similia. Benè tamen poterit Prælatus generaliter committere Abbatissæ, vel Confessario,

aut

aut alteri viro prudenti facultatem concedendi licentiam aliis ad ingrediendum, ut dicetur in sequenti Dubio in fine.

224 Dubitatur 5. A quo debeat concedi licentia ingrediendi Monasteria Monialium? Si Monasteria sint Episcopo subjecta, certum est ipsi competere jus concedendi licentiam, *auctoritate propriâ*; *delegatâ* verò, si Monasterium immediatè subsit Summo Pontifici, ut in Trid. *ses.25 c.5.* Idem probabiliter docent *Sanch. Dec l 6. c.15 n.20 & Bon de Clauf. q. 4 p. 2. n.2.cum aliis* de Prælatis habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem in aliqua Diœcesi, & de Vicariis Generalibus Ordinum Militarium, quia hi sunt verè Ordinarii, aut saltem nomine Ordinariorum comprehenduntur, ut probat idem *Sanchez de Matr. l.3 D 29. num.35.*

An autem possit hanc licentiam dare Vicarius Generalis Episcopi? Negant *de Alexandro c 7 § 2 q 2* nisi de hoc habeat speciale Episcopi mandatum; & idem sentit *Barb sa All. 102. num. 38.* citans *Bonac loc. sup. citato*, sed ibi hoc *Bonacina* non dicit. Unde satis probabiliter docet *Sanch Dec. d. num 30. cum Navarr. & Llamas*, quòd in Monasteriis subjectis Episcopo Vicarius Generalis benè potest licentiam concedere sine speciali mandato; Idque probatur 1. Motu proprio S. Pii V. incipiente, *Decori*, dum ibi Pontifex explicuit, *Episcopum, aut alium loci Ordinarium*: Vicarius autem Generalis Episcopi benè dicitur Ordinarius, & nomine Ordinarii jam comprehenditur in omnibus Decretis, ut probat idem *Sanchez ead. D.29. de Matr num. 10. & 25.* Probatur 2. ratione, quia Episcopus in Monasteriis ei subjectis procedit auctoritate ordinaria, Vicarius autem Generalis (ut probant *Fagnan. l. 1. in c. Quoniam in Offic deleg. num. 15 cum Immola, Cardinal &c.* & idem *Sanch. d. D.29. num. 16.*) potest omnia quæ potest Episcopus de jurisdictione ordinaria, quia cum Episcopo unum facit Tribunal. Secus verò dicendum de iis quæ potest Episcopus de jurisdictione delegata; unde rectè subdit *Sanchez Dec. eod num. 30.* in Monasteriis Sedi Apostolicæ subjectis Vicarium Generalem non posse dare licentiam sine speciali mandato Episcopi.

Vicarius autem Capituli Sede vacante potest utiquè concedere licentiam in Monasteriis Episcopo subjectis, quia succedit in omnia quæ competunt Episcopis de jure ordinario. Sed difficultas est, an possit etiam in iis quæ subduntur Sedi Apostolicæ? Affirmat *de Alexand. c 6. § 2. q 2 cum Mol. Pal. Barbos. & Tamb.* quia talis jurisdictio ex delegatione Sedis Apostolicæ in perpetuum committitur muneri Episcopali, unde cùm ipsa competat Episcopo ex Officio, benè transit in Capitulum, sive ejus Vicarium. Hanc rationem non approbat *Sanchez d. num. 30.* Attamen id aliâ ratione etiam concedit, quia (ut ait) Concilii mens est ut Capitulum benè possit dare licentiam, ne Monasteria remaneat absque Prælato, ad quem pro licentia recurrant.

Major difficultas est, a quo sit concedenda licentia, si Monasterium Regularibus subsit? *De Alexandro c. 7. §. 2. q. 1.* propugnat licentiam esse impertiendam tam a prælato Regulari, quàm ab Episcopo, afferens de hoc Decretum S. C. Concilii editum 13. Nov. 1610. Sed probabiliùs docent *Fagnan. l. 5. in c. Nuper. de Sent. exc. num. 17 Bonac. q 4. p 2 nu. 3. cum Rodr. Graff & Miranda, Croix l 4 num. 76 cum Pal. & Pinsec.* ac *Barb All 1. 2 num 41.* (afferens oppositum Decretum ejusd S.C Conc. ab ipso visum, editum eodem anno quo ipse scribebat, nempe circiter annum 1628) *ac Sanch. Dec. l 6. c 16. n. 13 cum Azor. Manuel, Llamas, & Navarro*, qui (ut refert *Sanchez*) testatur etiam declaratum fuisse a S Pio V. nempe quòd licentia concedi potest & debet a solo Prælato Regulari, scil. a Generali, aut Provinciali (vel etiam ab immediato Superiore Monasterii, ut sentiunt *Sanch. num 15. & Bon. l. c. cum aliis* ab eo citatis, contra *de Alexand. l. c. q. 2. & Suarez* ab eo citatum). Ratio, quia Tridentinum prohibet ingressum, *sine Episcopi, vel Superioris licentia*; ergo, loquendo disjunctivè, declarat licentiam posse respectivè concedi vel ab Episcopo, vel a Prælato Regulari, prout cui Monasterium subest. Bene tamen advertit *de Alexand d. q. 1.* ex Decreto S C. 21. Maji 1630 approbato ab Urbano VIII. licentiam concedendam a solo Episcopo, etiam quoad Monasteria exempta, ubi talis viget consuetudo.

Abbatissa autem nequit de jure ordinario hanc licentiam dare, ut dicunt *de Alexand c. 7. §. 2. q. 2. & Sanch. num 22. cum Nav. Azor. Man. &c.* contra aliquos ibi citatos *num 21.* Benè verò Episcopus potest delegare Abbatissam, vel Confessarium, aut alium prudentem virum, ad hanc licentiam concedendam, ut addunt *Bonac. p. 2. num. 5. de Alexand. loc cit. Sanch. num. 23. cum Nav. Man. & Graff. ac*

Barbosa l. c. num. 42. contra *Suarez*.

225 Dubitatur 6. Quae causa requiratur ad hanc licentiam concedendam? Resp. Ad licentiam impertiendam non sufficit quidem quaelibet causa, sed requiritur necessitas, ut praescribit *Trident. cap.* 5. *Sess.* 25. illis verbis: *Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis*. Necessitas autem haec debet esse ex parte ipsius Monasterii, quia ad ipsius Monasterii solam utilitatem permittitur ingressus; non enim sufficit si sit tantùm ex parte extraneorum, nisi jus naturale aut Divinum aliud suadeat, ut ex communi dicunt *Bonac. q.* 4. *p.* 4. *num.* 8. *& de Alexand. c.* 7. §. 3. *q.* 2. ex Declar. S. C. die 9 Sept. 1611. Unde ait *Diana p.* 3. *tr.* 3. *R* 30. ex alio Decr. S. C. non effugere excommunicationem uxores, quae adhuc cum licentia Ordinarii intrarent Monasterium causâ adulterii; vel dissensionis cum viris, dum S. C. tarò hanc licentiam concedat. Et sic pariter nec valet licentia ad collocandam in Monasterio aliquam feminam, ne redeat ad vomitum, ut *de Alexand. l. c.* ex alio Decr. S. C. 18. Aug. 1588 Neque ad docendam Monialibus artem, nisi quando in Monasterio nulla adesset alia perita; *praefatus de Alexand.* ex alio Decr. S. C. 11. Mart. 1586. Notant tamen *Pignatel. to.* 8. *Conf.* 47. *num.* 21. & ipse *de Alexand. ibid.* ex S. Congr. benè posse Ordinarium dare licentiam intrandi puellae, de qua controvertitur, ut in Monasterio ad tempus maneat, donec lis terminetur.

Talis verò necessitas ex parte Monasterii, non strictè, sed latè sumitur; intelligitur enim necessitas moralis, nempe cùm intervenit quaevis causa rationabilis, sive probabiliter justa; ita *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 16. *num.* 4. *Bon. q.* 4. *p.* 4. *n.* 2. *de Alexandr. c.* 7. § 3. *q* 1. *cum Delbene, & Barb. All.* 102. *num.* 48 *cum Miranda, Portel. & Campanile*. Dicitur, *causa probabiliter justa*, nam dubiè justa non sufficit, ut rectè advertunt *ibid Sanchez, & Barbosa*, qui insuper (contra *Bonac*) censet minorem causam requiri pro ingressu feminae in Monasterium Monialium, quàm viri: & pro ingressu diurno, quàm nocturno: & pro ingressu consanguineae, quàm extraneae: & pro ingressu in priora receptacula, quàm in interiora. In necessitatibus autem urgentibus quae moram non patiuntur, & aliàs grave damnum immineret, non requiritur ulla licentia ad ingrediendum, prout in casu mortis, incendii, violentiae, & similium; quia lex humana in tanto discrimine non obligat, ut rectè docent *Sanch num* 24. *& de Alexand. c.* 7. §. 2. *q.* 6. *cum Nav. Graff* & communi. Hinc potest quivis Sacerdos in casu repentinae mortis ingredi ad ministrandum Moniali Sacramentum Poenitentiae, aut Eucharistiae; & etiam Extremae-Unctionis, ut probabiliter ait *de Alexandro*. Et tunc ne Abbatissae quidem licentia requiritur, ut etiam probabiliter censet idem *de Alexand q.* 7. *cum Nav. Graff.* & aliis pluribus (contra *Sanch. num.* 36.), quia tunc licentia rationabiliter praesumitur concedi immediatè a Papa. Excipe nisi Abbatissa habeat generalem facultatem a Praelato praebendi licentiam.

226 Hic autem notandum, quòd Medicus non potest ingredi nisi ex licentiâ renovatâ in singulis trimestribus, ut ex Decr. S. C. edito die 27. Martii 1588 (vide *de Alexandro c* 7 § 5. *q.* 1) Necnon debet associari a duabus Monialibus senioribus; & intrare solus nisi infirmitas sit valde gravis. Medicus autem non potest ingredi sub initio Quadragesimae ad cognoscendum, quae Moniales sint dispensandae, quia hoc bene potest praestari ad crates, *de Alexand. ibid qu.* 2. Posset tamen ingredi ad invisendam Monialem decumbentem in lecto, & dubitantem an febri laboret, licèt posset ipsa sine gravi damno accedere ad januam, si illuc renueret ire ob erubescentiam; ita *Bonac q.* 4. *p.* 4. *num.* 5 *& de Alexand. d. qu.* 2. Medicus verò extraordinarius nequit ingredi ad libitum Monialium, sed tantùm in defectu ordinarii, vel quando cum ordinario habendum est collegium; *de Alexand. qu.* 3. *cum Barbio*. Chirurgus potest quidem intrare ad secandam venam, & etiam Pharmacopola ad docendum (si opus sit), quomodo medicamentum sit parandum; *Sanch. l.* 6. *c.* 16. *num.* 59. *& de Alex. qu.* 4. Factores, Notarii, & similes etiam ingredi possunt, si necessitas urgeat, puta ad judicandum de ruina imminente, ad inveniendam scripturam necessariam in Archivio, ad faciendum testamentum puellae; *de Alex. Qu.* 5. Sic etiam ingredi possunt ex licentia fabri, hortulani, fabricatores, putearii, putatores, molitores, & similes, qui artem suam non possint extra commodè exercere: Item bajuli ad ferenda, quae a Monialibus ferri non possunt. Si autem licentia nominatim sit data pro uno bajulo, istô deficiente, non potest alius substitui,

ftitui, nisi licentia esset indeterminata, v. g. *ut bajulus ingredi possit*; ita *de Alex. Qu. 7. Sanch. c. 16. num. 16.* Admittit etiam *Sanch.* Sartores, si extra non possent commodè aptare vestes: & consentit *Cassian.* si adsit usus; Sed meritò id negant *Bonac. q. 4. p. 4. num. 11. & Palaus D. 4. p. 10. §. 3. num. 11.* An autem, concessâ licentiâ pro magistro artis cum discipulo, possit ingredi, vel immorari discipulus sine magistro? Negat *Barbius apud de Alexand. §. 5. Qu. 8.* Nisi ex aliquo impedimento magister non potuerit ingredi, aut immorari. Affirmant verò alii, & *de Alex.* putat probabile, quia dictio *Cum* æquivalet dictioni *Et.* An autem possint admitti in Clausuram infantes nondum doli capaces? Affirmat *Barbos. cum Nav. Suar. Az. Bon Com. &c.*, quia prohibitio principaliter afficit ingredientes: cùm ergo infantes non ligentur præceptô ob carentiam usûs rationis, nec etiam Moniales. Attamen S. C. sæpius declaravit oppositum; vide *de Alex. Qu. XI. loc. cit.* Et tantò magis hoc dicendum de amentibus, ex quibus insuper potest facilè timeri periculum scandali.

227 Confessarius verò ingredi potest ad ministranda Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Moniali ægrotanti, quæ ad Confessionale non potest accedere; Et non solùm in periculo mortis, sed quoties ex præscripto Regulæ dispensatur Communio: Item quoties illa Monialis communicare consueverit; ita communiter *Bonac q. 4. p. 4. n. 4. Barb. All. 102. num. 40. & de Alexand. c. 7. §. 6. q. 1. cum Sanch. Rodr. & communi*, ex Declar. S. C. Debet autem Confessarius, ingredi indutus superpelliceô, & stolâ, atque sic ibi morari; Debetque egredi, quin ad aliam Monasterii partem se divertat, etiamsi esset ad visitandam aliam infirmam, quæ tamen non indigeat Sacramentis; *de Alex. Q. 2. & Barbosa d. num. 59.* Confessarius secularis intrare debet sine socio, ut S. C. declaravit; Regularis verò debet habere socium probatæ vitæ, & maturæ ætatis, ex Bulla Alex. VII. Dum autem Confessarius Confessionem audit, debent assistere Comitatrices ad januam, ita ut eum videre possint; vide *de Alex. ibid.* Potest etiam Confessarius ingredi, & pernoctare in Monasterio, si Monialis laboret in extremis; *de Alex. §. 6. Q. 3.* ex Declar S. C. Potest etiam ingredi Confessarius ad benedicendum Monasterium a Spiritibus infestatum; *de Alex. Q. 8.* cum *Gav. Nald. ex Decl. S. C.* An autem ad exorcizandam obsessam? S. C. die 10. Nov. 1582. annuit posse, si Sacerdos sit probatæ vitæ; Sed postea 1. Jul. 1606. id prohibuit & dixit potiùs impetrandam esse a S. C. licentiam, ut Monialis illa exorcizetur in Ecclesia exteriori Monasterii, vide *de Alexand. ibid. q. 5.* Potest etiam Confessarius post Sacramentum collatum dare Reliquiam ad osculandam, benedicere cellam, &c. & etiam tunc de aliquo negotio temporali loqui; ita *de Alexand. cap. 7. §. 6 Q. 9.* Probabiliter dicunt plures *ap. Alexand. Q. 10.* ex *Glossa in cap. Decet. ver. Debet, de Reg. Jur. in 6.* quòd si Confessarius extraordinarius, ingrediens cum licentia data pro una vice, non possit Confessionem excipere, vel perficere propter morbum, poterit postea iterum ingredi sine alia licentia: Et idem dicunt, si Monialis confessa statim advocet Confessarium egressum, ad dicendum peccatum oblitum, cùm illud spectet ad idem judicium.

228 Dubitatur 7. an qui est ingressus Monasterium cum licentia, incurrat excommunicationem, aut graviter peccet, si finitô negotiô statim non egreditur? Resp. 1. Non incurrit censuram, licèt ipse multùm immoretur, quia Clausura tum solùm violatur, cùm sine licentia usurpatur ingressus; ita *Sanch. Dec l. 6. c. 16 num 69. Bonac. q. 4. p. 5. num. 22. & Bordon. ac Zerola ap. de Alexand. c. 7. §. 3. q. 4.* Et hoc ait *Sanch l. c.* (contra *Rodriqu.*) procedere etiamsi quis immoretur ad malum finem, quia hic jam est cum licentia ingressus, ut Concilium permittit. Sed *Bonac. l. c.* censet quòd esto hic non incurrat excommunicationem Tridentini, incurrit tamen excommunicationem Papæ reservatam in Decreto S. C. edito jussu Clementis VIII. die 22. Nov. 1622. ubi excommunicantur omnes *violantes Clausuram ad malum finem*; hunc enim sic jam violare Clausuram immorando cum prava intentione; Sed huic responderi potest quòd cùm agatur de pœnis, violatio illa strictè intelligenda est, prout intelligit Concilium, nempe de ingressu & egressu sine licentia.

Resp. 2. E contrario non excusatur a peccato mortali, si mora sit longa, quia delinquit adversus obligationem Clausuræ; Secus si mora sit brevis, cùm in hoc præcepto non immorandi bene admittatur parvitas materiæ; ita communiter *Sanchez, & Bonac. ll. cc. ac Barb. All.*

All. 102. *num.* 56. *cum Miranda, & Rodriq.* Imò *Sanchez ibid. ac Molin. Rodr. & Miranda ap. Bonac.* dicunt eam qui parùm immoratur excusari etiam a veniali, tum quia hic usu receptum est etiam apud viros timoratæ conscientiæ; tum quia, cum hoc præceptum sit morale, mora i modò accipiendum est. In hoc autem brevem moram censet *Diana p. 3. tr. 2. R.* 61. *cum Vidalob.* esse quadrantem.

Dubitatur 8. an incurrat excommunicationem qui ingreditur cum licentia, & ex causa justa, sed simul cum intentione prava? Sentit *Bonac. Dub* 4. *p* 5 *num.* 18. esse probabile quòd hic incurrat, quia non præsumitur Superior in eo casu licentiam concessisse. Sed oppositum tenet *de Alexandro c.* 7. § 3 *q.* 5. & meritò id probabile censet ipse *Bonac. cum Rodr. & Zerola*, quibus adhæret quoque *Sanch. l.* 6. *c.* 16. *num.* 68. & *c.* 17. *num.* 28. quia censura fulminatur tantùm in ingredientes sine licentia, non autem in eos qui cum licentia intrant etsi cum malo fine; pœnæ enim strictè sunt intelligendæ, & prava intentio non tollit primam ingrediendi causam, propter quam data est licentia.

229 Moniales autem Clausuram violantes, necnon alii concedentes illis violare, sive eas comitantes, aut receptantes, pariter excommunicationem Papalem incurrunt, ex Const. S. Pii V. quæ incipit, *Decori*, edita 1. Feb. 1569 *ap Sanch. Dec l.* 6. *c.* 15 *n.* 25. ubi contra excusatur egressio, si adsit justa causa, nempe (ut ibi dicitur), *magni incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ*. Nomine autem *Epidemiæ* declaravit S. C. *ap. de Alexand. c.* 7 §. 9 *q* 2. intelligi tantùm veram & realem pestem; Sed dicunt *Bonac. q* 1. *p.* 9. *num.* 2. *Holzmann to.* 1. *pag.* 480. *num.* 592. & *Sanch l. c. num.* 35 *cum Nav. Manuel, & Cenedo*, venire non solùm morbum verè pestilentem, sed quemcunque morbum contagiosum, qui alios inficere soleat, prout est morbus S. Lazari, ignis sacri, & similium, casu quo Monialis infirma non possit curari in Monasterio sine periculo infectionis aliarum; Idque inferunt ex *c. Periculoso. de Statu Regul in* 6. ubi prohibetur egressus Moniali, *nisi fortè tantò & tali morbò evidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non possit cum aliis sine gravi periculo seu scandalo commorari*. E converso rectè ajunt *Bonac l. c. num.* 18 *cum Rodr. Zerola, Gutt. & Cord ac Barb. All* 102. *num* 20. *cum Miranda, Sorbo, & Cenedo* (contra *Nav. Azor. Suar. & Graff.*) non sufficere ad egrediendum infirmitatem gravem sine periculo infectionis aliarum, tum quia hic casus non excipitur in Constit. S Pii; tum quia aliàs magnum sequeretur damnum Clausuræ, cùm tales morbi in Monasteriis sint frequentes. Docent autem *Sanch c* 15 *n.* 60. & 61 & *Bonac num.* 21. Monialem, finitâ curatione, aut cessante causâ egressûs, statim teneri reingredi; illud tamen *statim* rectè dicunt intelligi moraliter, unde excusant Monialem a mortali, si moretur extra per unum vel duos dies. Item ait *Sanch c.* 16. *num* 69. illam non incurrere excommunicationem, si extra commoretur, quia ipsa jam egressa est cum licentia. Quamvis autem in *c. Periculoso*, fiat mentio de sola causa incendii, &c. ut supra, benè tamen ajunt *Sanch c.* 15. *num.* 37. & 44 *Bon num* 6 & 7 *ac de Alexand c* 7 §. 9. *q.* 2. *cum Nav. & Barbosa*, sufficere ad egrediendum causas similes, ut bellum imminens, inundatio fluminis, aut ædificii ruina. Quando verò patet aditus & tempus, nempe si periculum patitur moram, requiritur omninò ex præfata Bulla S Pii V. ad egrediendum licentia in scriptis ab Episcopo, & etiam a Prælato regulari, si Monasterium sit exemtum, cum ibi dicatur: *Sitque causa hæc cognita probata, atque in scriptis expressa per Superiores, & simul per Ordinarium*.

An autem incurrat excommunicationem Monialis egrediens extra Monasterium ad unum tantùm pedem? Negant *Graff. Nald. Moroll* & adhæret *Croix l* 4. *num.* 85 & *lib* 1 *num.* 672. si statim redeat. Sed probabiliùs affirmant *Bonac. q.* 1 *p.* 8. *num* 6 & *Sanch l* 6. *c.* 16. *num.* 70. Valde tamen rationabiliter excusanda est cum *Sanch.* Monialis, quæ non egreditur toto corpore extra Clausuram, ut dicunt *Sanch. & Bonac ll. cit.*

230 Hæc quoad Clausuram Monialium. Adest autem alia excommunicatio Papæ reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosorum, lata a S. Pio V. in Bulla, *Regularium*, an. 1566. & in alia Gregorii XIII. *Ubi gratia*, edita 13. Jun. 1575. quas referunt *Bonac. de Clauf. q* 5. *p.* 3. *num.* 1. *Salm tr* 15. *c* 5. *num.* 176. & *Sporer to.* 3. *pag.* 100. *num.* 159. Hancque excommunicationem incurrunt non tantùm feminæ quæ prætextu facultatum prætendunt ingredi in Monasteria virorum vel mulierum, ut declaravit Gregorius XIII. sed etiam illæ quæ sine tali prætextu Conventus virorum ingrediuntur, ut per aliam Bullam editam die

die 16. Jul. 1570. quæ incipit, *Romanum Pontificem*, idem S. Pius V. declaravit, dicens: *Declaramus fuisse & esse mentem nostram, quòd dictæ literæ non solùm comprehendant mulieres habere prætendentes Indultum ingrediendi Monasteria, sed etiam quascunque alias, tam in genere quàm in specie &c* Et ita communissimè & rectè tenent *Palaus tr.* 16. *D.* 4. *p* 8 *nu.* 1. *Suar. de Relig. to* 4. *tr.* 8. *l.* 1. *c.* 7. *num* 9. *Bon l c. Nav. c* 27. *num.* 105. & *Salm. l c. n* 176 *cum Lez. Pell Garc. &c.* (contra *Laym. Delb. &c.*) Idemque docet *Sanch Dec l* 6. *c.* 16. *num.* 79. qui cum *Suarez* dicit, quòd Auctores ideo contrarium tutati sunt, quia non legerunt præfatam Declarationem S Pii V. Nec obstat id quod objiciunt *Laymann*, & *Delbene ap Salm. nu.* 175. nempe quòd cùm Gregorius XIII. innovaverit solam priorem Constit. S. Pii V. *Regularium*, faciendo tantùm mentionem de feminis prætextu facultatum ingredientibus, videtur secunda Constitutio S. Pii, *Romanum Pontificem*, vel non fuisse promulgata, vel non recepta. Nam respondetur, ex eo quòd præfata secunda Constitutio fuit posita in Bullario S. Pii, & ex praxi atque Stylo S. Pœnitentiariæ, satis ostendi quòd præfata secunda Constitutio jam fuit promulgata, & usu recepta. Et hìc insuper notandum, quòd ex Bulla Gregorii, *Regulares*, præsertim Superiores, præter pœnas suspensionis a Divinis, & privationis Officiorum, ac inhabilitatis ad alia, latas in Bulla S. Pii, incurrunt etiam excommunicationem, si ingredi faciant, vel permittant mulieres prætextu facultatum in eorum Monasteria. An autem Regulares admittentes feminas ingredientes sine prætextu incurrant excommunicationem? Negat *Filliuc. tr.* 15. *c.* 5. *q* 7. *num.* 119. ac *Bonac. t.* 2. *num* 2. putat probabile, quia S. Pius jam declaravit mentem suam, quòd in prima Bulla comprehendebantur mulieres intrantes etiam sine prætextu, sed Gregorius hoc non declaravit.

231 Excipiuntur tamen ab hac prohibitione I. Reginæ, Electrices, & similes, earumque filiæ, ut docent *Suar. de Censur. D.* 22 *se.* 6. *num.* 12. *Sanch. l* 6. *cap.* 17. *num.* 9. *Bonac q* 5. *p.* 2. *n.* 5. II. Fundatrices, quæ fundum contulerunt, vel situm Monasterii, vel propriis sumtibus illud ædificare fecerunt, aut redditibus dotaverunt: quibus insuper permittitur decens comitatus aliarum; *Sporer l c.* & *Elbel num* 650. Hoc tamen declaravit Regnans P. Benedictus XIV. in Bulla *Regularis*, (quam reperies in calce Libri *pag.* LIV.) intelligi, dummodo habeant privilegium a Sede Apostolica in forma Brevis, illudque exhibeant locorum Ordinariis, vel Præsulibus Monasterii III. Feminæ necessariæ ad curationem alicujus Religiosi (intelligendum cum licentia Superioris): vel quæ fugerent ad evitandam necem, *Sporer*, & *Elbel ll. cit.* Nomine autem *Conventûs*, dicunt *Palaus tr* 16. *D.* 4. *p.* 4. *num.* 6. & *Elbel pag* 642. *cum Sanchez*, *Laym* & *aliis*, non venire domos privatas, seu Residentias, ubi unus vel alter Religiosus habitare consuevit, quia hæ nequeunt dici Conventus Nec venire domus, addit *Elbel*, ubi Religiosi degunt causâ ædificandi Monasterium, nisi ibi sufficientia sint habitacula, ita ut Communitas regulariter jam vivere possit. Ceterùm ait idem *Elbel num* 671. quoad modum servandi Clausuram, attendendas esse legitimas consuetudines ac rationabiles, auctoritate Superiorum approbatas: non autem eas quæ potiùs abusus, & corruptelæ dicendæ sunt.

232 Hic autem refert plura adnotare circa prohibitionem indictam in Jure, & in Casu reservato in Diœcesi Neapolitana, viris colloquendi cum Monialibus. Pro hac sciendum quòd in Concilio Lateranensi anno 1179. ut habetur in *c Monasteria. de Vita, & Honest. Cleric.* latam fuisse excommunicationem ferendæ sententiæ ab Episcopo contra Laicos, & suspensionem in Clericos frequentantes Monasteria Monialium, his verbis: *Monasteria Monialium, si quisque Clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumserit, per Episcopum arceatur; & si non destiterit, ab Officio Ecclesiastico reddatur immunis; Si Laici, excommunicationi subdantur.* Per quot autem vices hæc frequentia constituatur, Glossa in *cit. c. Monasteria*, censet constitui per duas vices, scil. in uno die, vel duobus continuis, ut dicit *Gratianus*. Verùm communius *Navarrus*, & *Manuel* putant constitui per tres vices in tribus diebus continuis, ut etiam *Sanch. Dec. l* 6. *c.* 16. *num.* 11. & *Bonac. de Claus. to.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *num.* 4. vel per unam vicem singulis mensibus, ut iidem *Sanch.* & *Bonac.* aut quater in eadem hebdomada, ut ait *Bonac.* qui contra addit cum *Navar.* & *Manuel ap. Sanch.* non constitui frequentiam, si sit quater in anno, sive semel in trimestri; In hoc tamen ultimo casu dicit *Barbosa All.* 102. *num.* 70. posse Episcopum excommunicare accedentes, si velit.

Circa

Circa autem Regulares ipsis jam priùs specialiter interdictus fuerat accessus ad colloquendum cum Monialibus in VIII. Synodo ann. 787. ut habetur in *c. Definimus.* 21. *Caus.* 18. *q.* 2. ubi: *Adulterium intercipe, si habeat aditus Monachus ad Monacham secretò singulariter ad collocutionem*. Præterea, in Decreto S. C. edito jussu Sixti V. anno 1590. Regularibus colloquentibus cum quibuscunque Monialibus, sive sui, sive alterius Ordinis, vel cum qualibet muliere in Monasterio degente, imposita est pœna privationis officii, vocis activæ & passivæ, ipso facto incurrenda. Confessariis autem regularibus fuit interdictum, in ædibus Monialium Monasterio contiguis pernoctare, aut facere ut alii pernoctent, vel aliàs secum retinere; item ne in iis cibum sumant extra tempus Confessionum generalium. Et hæc lex veriùs obligat sub mortali, ut docent *Bonac. q.* 3. *p.* 4. *num.* 4. *cum Sayro*, *Homob. & Barbosa, ac Ciera D.* 6. *num.* 26. *v. Verùm, cum Potestà, Verricel. Donato, Llamas, & Manuel* (contra *Navarr. & Palaum*) ex Decreto S. C. Conc. edito 1. Jul. 1626. ubi declaratum fuit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium contra formam præfati Decreti editi mandatò Sixti V. *ultra pœnas incurrere etiam pœnam peccati mortalis*. Item hic notandum, quòd in præfato Decreto Sixti V. dictum fuit, Regulares tantùm a S. C. impetrare posse licentiam ad colloquendum cum Monialibus; Sed eadem S. C. Conc. in alio Decreto (in extensum relato a *Bonac. q.* 3. *p.* 4. *num.* 4. & a *Ciera D.* 6. *num.* 26.) de mandato Urbani VIII. 20. Nov. 1623. concessit *locorum Ordinariis, ut, quatenus sibi visum fuerit in Domino expedire, licentiam concedere possint per quatuor vices ad summum quolibet anno cuique Regulari, ut Moniales sibi in primo & secundo tantùm consanguinitatis gradu conjunctas convenire & alloqui possit. Id verò ut nullo modo liceat diebus festivis, aut Adventu, Quadragesima, feria sexta, sabbato, & vigiliis: prædictaque licentia obtenta ab Ordinario, & ab alio ad quem spectat eam concedere, assignetur Confessario ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, hisque associet & præsens sit; & Auscultatrices de more, non aliæ, assistant: prædictaque licentia pro die & hora certa, & in scriptis concedatur, in librisque Cancellariæ ejusdem Ordinarii adnotetur. Quòd si Ordinarii aliter quàm servatâ formâ supradictâ licentias concesserint vel permiserint; sciant se intentionis SS. D. N. transgressores: Regulares autem pœnis in supradicto Decreto* (scilicet Sixti V.) *contentis, ac si nullam licentiam obtinuissent, se noverint addictos, &c.*

Hæc præscripta sunt de jure communi; In omnibus autem ferè Diœcesibus, & signanter in Neapolitana adest casus reservatus cum excommunicatione in *loquentes sine Archiepiscopi, vel Vicarii Monialium licentia cum Monialibus in Monasteriis etiam exemtis, vel cum aliqua aut aliquibus earum, etiam si sit Conversa, aut Novitia, sive educationis, sive alterius rei causâ ibidem commoretur, conjunctis in primo vel secundo consanguinitatis gradu dumtaxat exceptis. Declarantes quòd qui facultatem obtinuerit loquendi cum aliqua prædictarum, non possit datâ operâ & ex professo cum aliis loqui. Insuper* (excommunicantur) *ii præsertim qui cum aliqua ex prædictis aut coram ipsis, tam in Monasteriis, quàm Conservatoriis, seu Collegiis commorantibus de rebus obscœnis per verba aut actus impudicos præsentes egerint, absentes verò per literas aut internuncios. Necnon viri aut mulieres, sive intra sive extra Monasterii vel Conservatorii aut Collegii septa, qui prædictas literas vel mandata detulerint.*

233 Dubitatur 1. An in tali prohibitione vetetur solus accessus sine collocutione? Affirmant *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 16. *num.* 112. & *Bonac. de Clausur. D.* 3. *p.* 1. *num.* 3. *cum Nav. Innoc. & Rodr.* Hinc dicunt prohiberi accessum ad Monasterium, etiam ad inspiciendas Moniales. Sed probabiliùs *de Alexand. c.* 7. §. 10. *q.* 1. *ex Januar. & Jordan.* dicit vetari accessum formalem, scilicet cum effectu; Unde accessus prohibitus duo importat copulativè, nempe accedere ad locum, & colloqui; sic enim clarè colligitur ex *cit. c Definimus*, in quo simultaneè prohibetur *aditus ad collocutionem*; & ex Decretis mox supra relatis editis de mandato Sixti V. & Urbani VIII. ubi semper fit mentio copulativè de accessu, & colloquio.

Hinc probabiliter dicunt *Diana p.* 3. *tr.* 2. *R.* 48. *de Alexand. l. c. cum Lez. Tamb. & Januar.* & consentit idem *Bonac. l. c. num.* 2. *cum Graff. & Homob.* (contra *Meroll. & Pasqual.*) per se loquendo, non esse vetitum colloqui cum Monialibus e domo propinqua, quia deficit accessus; Sicut nec etiam scribere, ut *Bonac. D.* 3. *p.* 2. *num.* 5 *Mazzotta to.* 2. *p.* 524. & *de Alex. ibid. cum Barbosa, Riccio, Tamb. Januar. & aliis.*

Sic

Sic etiam non prohibetur colloqui per nuncium transmissum; *Bonac. p. 1. num. 2 cum Grassis, & Homob. ac Mazzot l.c. cum Quarti, Januar. & Diana*. Dixi *per se loquendo*, nam juxta casum reservatum Neapoli, ut benè notant *Ciera D. 6. num.* 16. & idem *Mazzotta pag.* 533. *v. Not.* 1. incurrunt excommunicationem etiam qui colloquuntur e domibus propinquis, & etiam qui loquuntur cum Moniali nihil respondente; ibi enim excommunicantur non solùm colloquentes, sed simpliciter *loquentes*: Item omnes *absentes*, qui cum Moniali, vel alia degente in Monasterio, vel Conservatorio, *de rebus obscœnis egerint per literas, aut internuncios*.

334 Dubitatur 2. An loquentes per nutus aut signa non obscœna, incurrant casum reservatum? Affirmant *Mazzotta to. 3. pag.* 524 *cum Quarti, Januar. Graff. & Boucic*, quia conceptus benè alteri manifestantur tam verbis quàm signis. Sed meritò probabile putat oppositum ipse *Mazzotta cum Pelliz. Tamb. & Diana*, nam locutio per signa non est propria locutio; prohibitiones autem tanquam odiosæ strictè sunt intelligendæ.

335 Dubitatur 3. An sit peccatum mortale semel colloqui cum Moniali? Loquendo de jure communi, *Sanchez Dec. l. 6. c. 16. num.* 120. *cum Navarro* censet, quòd etiam frequenter, & sine justa causa cum Monialibus colloquentes non peccent mortaliter, nisi ipsi post monitionem Episcopi non desistant. At dicunt *Bonac. de Clauf. q. 3. p. 3. num. 1. & de Alexand. c. 7. §. 10. q. 2. cum Miranda, Rodr.* & aliis, ex Decreto S. C. 1. Jul. 1606. quòd hujusmodi Monasteria frequentantes, licèt non incurrant pœnas nisi post monitionem Episcopi, tamen non excusantur a mortali, quia in Decreto S. C. Concilii (edito ut supra jussu Sisti V.) imponitur pœna valde gravis, quæ non solet imponi nisi pro gravi culpa. Sed huic responderi potest, id ibi dispositum esse tantùm circa Regulares. Loquendo verò de casu reservato in nostra Diœcesi, nulli dubium peccare mortaliter qui adhuc semel per tempus notabile loquitur cum Moniali, ut bene ajunt *Mazzotta pag.* 343. *& Ciera D. 55. num. 9. cum Januar. & Quarti*: ibi enim non frequentatio, sed sola locutio vetita est.

336 Dubitatur 4. An in hujusmodi locutione detur parvitas materiæ? Negat *de Alexand c. 7. §. 10. q. 3.* idque probat ex Decreto S. C. edito 1. Maji 1669. approbato ab Innoc. IX. ubi: *S. Congregatio Concilii Trid. habitâ notitiâ quòd nonnulli Regulares absque licentia crates Monialium adire & frequentare non dubitent, prætendentes non esse prohibitum per breve tempus, etiam ad quadrantem horæ cum dimidio, Moniales alloqui; Ad hujusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem prædictam improbans ac damnans, declaravit Regulares qui ad Monasteria Monialium, quamvis ipsis Regularibus subjecta, absque legitima facultate accedunt, colloquendo etiam per quodcunque modicum temporis spatium cum Monialibus, peccare mortaliter, eosque pœnâ excommunicationis, privationis vocis activæ & passivæ, aliisque statutis pœnis posse ab Ordinario tanquam Sedis Apostolicæ Delegato coërceri*. Ex verbis igitur illis, *per quodcunque modicum temporis*, infert *de Alexandro*, non dari parvitatem materiæ in tali collocutione.

Affirmant tamen communiter *Bonac. de Clauf. q. 3. p. 3. num. 1. Diana p. 3. tr. 2. R. 48. v. Nota 6. Mazzotta pag. 524. cum Quarti, Verric. & Tamb. ac Ciera D 6. num. 9. (cum Januar.)* qui ait parvitatem materiæ ab omnibus in hoc admitti debere: & meritò, nam adhuc in Præceptis Divinis datur materiæ parvitas, quæ excusat a mortali, nisi (ut communiter DD. tradunt) in qualibet parva materia reperiatur tota malitia culpæ, ut est in perjurio, re venerea, & simonia. Discrepant verò AA. in assignando, qualis sit in tali collocutione parva materia. *Ciera loc. cit. cum Januar.* censet esse pauca verba, quæ *Merolla ibidem* putat esse decem verba. *Diana* autem, & *Mazzotta* putant esse spatium unius *Miserere*, & aliquid ampliùs. Demum *Quarti*, & *Verricelli ap. Mazzotta* dicunt esse unum quadrantem; Neque videtur (ut putat *de Alexandro*) in Decreto Clementis IX. reprobatam fuisse hanc opinionem; licèt enim ibi prohibeatur collocutio per quodcunque modicum spatium, id tamen declaratum est tantùm de Regularibus, quibus utiquè valde strictiùs vetita est collocutio cum Monialibus. Nec etiam ibi omninò videtur, ut censet *Ciera*, rejectam esse opinionem *Quarti*, nempe quadrantem esse materiam parvam, nam ibi veriùs non fuit damnata nisi opinio de quadrante cum dimidio, verbis illis: *Prætendentes non esse interdictum per breve tempus, etiam usque ad quadrantem horæ cum dimidio*. Propositio copulativè damnata est, scil. quòd sit breve tempus, etiamsi extendatur ad quadrantem

cum dimidio. Si quis autem multoties per plurimos dies colloqueretur cum aliqua Moniali per aliquod tempus continuatum, etiam per se non notabile, difficulter eum excusarem a mortali, & ab excommunicatione: quia tales collocutiones, licèt non physicè, moraliter tamen conjungi videntur.

237 Dubitatur 5. An liceat colloqui cum Moniali ob necessitatem, vel utilitatem spiritualem sine licentia? Affirmant *Diana p. 3. tr. 2. R. 104. & Lez. Januar. Peyrin. Bordon. &c. ap. Mazzotta pag. 534.* quia non præsumitur Prælatus velle impedire spiritualem Monialium profectum; sicut enim taliter loquens potest colloqui cum excommunicato, ita cum Moniali. Sed negat *Ciera D 6. num. 8.* & illi omninò ipse adhæreo, nam si aliis permitteretur loqui cum Monialibus propter hanc causam boni spiritualis sine licentia, id noceret bono communi, cùm facilè plurimi hallucinarentur; & ideo bonum commune præferri debet privato. Præterquamquod in nostro casu vix unquam cessat adæquatè (nec etiam in particulari) finis prohibitionis; eo quòd de facili in tali collocutione subest periculum, quòd inter se loquens & Monialis aliquo affectu capiantur, & ipsorum conversatio ex spirituali deveniat carnalis. Hinc rectè decrevit S. C. die 26 Nov 16 2. (ut refert Benedictus XIV. *de Synod. l. 7. c. 41. num. 7.*) nullam quamvis honestam & rationabilem causam a gravi culpa excusare Regularem, qui colloquitur cum Moniali.

238 Dubitatur 6. An liceat sine licentia loqui cum Abbatissa? Affirmant *Diana p. 3. tr. 2. R. 48. v. Not. 3. & p. 10. tr. 14 R. 49. cum Vidal, & Zambello, Pelliz. c. 5. num. 208. Mazzotta pag. 536.* item *Lezana, Tamb. & Januar. ap. de Alexand. c. 7. §. 10. q. 5.* ac adhæret *Felix Potestà p. 2. num. 1477.* quia nomine Monachorum non venit Abbas, ut censent Glossa in *c. fin. de Simonia*, & ibi *Panorm. ac Cardinal. ap. Dian. l. c.* Negant verò *de Alexand. l. c. cum Megala, Calderin. & Rota Rom. ac Ciera D. 6. num. 11. cum Graff. & Meroll.* Ratio, tum quia prædicta prohibitio non est odiosa, sed potiùs est favorabilis, cùm ipsa valde prosit spirituali profectui Monialium; tum quia in Decreto S. C. edito jussu Sixti V. relato *num. 232. v Circa autem*, vetatur locutio non solùm cum Monialibus, sed cum qualibet persona intra Claustra degente; & in Constitutione Alexandri VII. *Sacrèsancti.* (*apud Alexandro d. quæst. 5.*) prohibetur hujusmodi allocutio etiam cum *Abbatissis, Priorissis, &c.* Sed his non obstantibus non audeo improbare primam sententiam, præsertim quia Abbatissæ ut plurimum eliguntur ex senioribus & prudentioribus, ipsæque frequentiorem necessitatem habent ratione officii tractandi cum extraneis. Ad decretum autem Alexandri respondet *Potestà loc. cit.* illud fuisse particulare pro Urbe Roma, fortè ob peculiares causas ibi emergentes. Præterquamquod respectu Urbis ibi expressum est, comprehendi etiam Abbatissas; Si igitur Pontifex ubi voluit eas comprehendi, illas expressit, ergo ubi non exprimuntur, videntur non cumprehendi, aliàs non erat opus eas exprimere.

239 Dubitatur 7. Quinam eximantur ab hac prohibitione? Eximuntur 1. Conjuncti in primo & secundo gradu consanguinitatis, ut exprimitur in Casu Neapoli reservato. Putat autem *Ciera D 6. num. 5* exim. etiam qui sunt consanguinei in secundo & tertio gradu, quia in favorabilibus lata facienda est interpretatio. Sed huic opinioni non acquiesco, nam qui est in secundo & tertio, revera non potest dici esse in secundo; ille enim secundus gradus computatur in Moniali respectu ad stipitem, respectu verò ad colloquentem reipsa est in tertio, juxta regulam a nemine dubitatam, nempe consanguineos tot gradibus distare inter se, quot gradibus remotior distat a stipite. Eximuntur 2. qui gravi metu ducti, honestè alloquuntur Moniales, quia in tali discrimine lex Ecclesiastica non obligat; est commune, vide *Ciera num. 20.* Eximuntur 3. Pauperes & publicè quæstuantes, ex usu & ex tacita licentia Superiorum. Et sic etiam famuli deferentes dona, brevique se expedientes; *de Alexandro c. 7. §. 10. q. 14. & Mazzotta pag. 535. cum Pelliz.*

240 Dubitatur 8. An pueri impuberes eximantur a prohibitione loquendi cum Monialibus? Nulli dubium quòd ipsi si essent doli capaces, & talem collocutionem frequentarent, non excusarentur a peccato, cùm prohibitio in *c. Monasteria. de Vita, & honest. Cler.* omnes comprehendat. An autem in illis Diœcesibus in quibus collocutio prohibetur sub excommunicatione Ordinario reservata, impuberes ab ea excusentur? Negat *Graffius*; Sed veriùs affirmant *de Alexand. c. 7. §. 10. q. 9. cum Bonac. Diana*, & aliis, ex *c. Pueris. de Delict. puer.* ubi dicuntur pueri non esse puniendi sicut puberes.

res. Et hoc certum est in Diœcesi Neapolitana, ubi pueri minores 14. annô expressè eximuntur a casibus reservatis.

241 Dubitatur 9. An Regulares colloquentes cum Monialibus incurrant excommunicationem reservatam latam ab Episcopo? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima* absolutè negat cum *Diana*, *Lez. Quarti*, & *Merolla ap. Ciera D. 6. num.* 24. quia, licèt Episcopi circa Clausuram Monialium ex Trident. *Sess.* 25. *c.* 5. procedant ut Delegati Sedis Apostolicæ, tamen ibi nulla fit mentio facultatis ferendi censuras contra Religiosos. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenent *Navarr. Graff. & Campanil. ap. Barbos. All.* 102. *num.* 73. & cui adhæret *Ciera num.* 26. dicit omnes Regulares, etiam speciali privilegiò donatos, incurrere excommunicationem latam ab Episcopo. *Tertia* sententia quam tenent *Januar. Duard. Fagund. & Riccius ap. eund. Ciera num.* 25. distinguit & dicit non incurrere, si Monasteria sint Episcopo subjecta, quia, cùm in illis Episcopus procedat jurisdictione ordinaria, et non subduntur Regulares; secus verò si sint exemta, quia in his Episcopi procedunt ut Papæ Delegati. *Quarta* demum sententia communior, cui magis adhæreo, & tenent *Sanch. de Matr. l.* 7. *D.* 33. *num.* 23. *Barbosa All.* 102. *num* 73. *Bonac. de Clauf. q.* 3. *p.* 4. *num.* 8. *Fagnan l.* 5. *in c. Quanto. de Privil. num.* 9. *& de Alexand c.* 7. §. 10. *q.* 12. cum Decreto S. C. 9. April an. 1583. aliter distinguit & ait, quòd Regulares si habeant speciale privilegium, quòd non possint excommunicari aut suspendi ab Episcopis (prout habent Mendicantes ex *Compend. Privil. v. Exemtio num* 9 22. & 24. & Religiosi Societatis Jesu ex Bulla Pauli III. an. 1549.) hi non incurrunt excommunicationem ab Episcopo latam; secus verò, si tali privilegiò careant. Idque probatur ex Bulla *Inscrutabili*, edita 5. Febr. 1522. a Gregor. XV. ubi sic dictum fuit: *Ad hæc tam seculares quàm Regulares nullis privilegiis & exemtionibus tueri se possint, quominus si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa Clausuram, aut circa administrationem bonorum Monasteriorum Monialium etiam Regularibus subjectarum, ab Episcopo loci similiter tanquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties & quando opus fuerit, puniri & corrigi valeant.* Unde infertur quòd Regulares, speciali privilegiò non muniti, benè incurrunt excommunicationem latam ab Episcopo in colloquentes cum Monialibus, sive Monasterium sit exemtum, sive subjectum Episcopo; quia etiam in hoc Episcopus procedit contra Regulares tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ, aliàs in eos nullam haberet jurisdictionem puniendi & corrigendi, sicut habere dicitur in Bulla. Secus verò dicendum de Regularibus speciali privilegiò gaudentibus; tale enim privilegium hoc importare debet, ut contra eos Episcopus nec etiam ut Delegatus Sedis Apostolicæ possit procedere, quia, cùm Regulares ordinariè in aliis sint exemti a jurisdictione Episcopi, quando contra eos Episcopus procedit, semper ut Delegatus procedere debet. Hoc tamen intelligendum, si privilegium post Bullam Gregorii sit concessum, non verò si ante; dum in Bulla dicitur, *nullis privilegiis & exemtionibus tueri se possint, &c.*

242 Dubitatur 10. An Peregrini colloquentes cum Monialibus in aliena Diœcesi incurrant excommunicationem ibi reservatam? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia absolutè affirmat, & hanc tenent omnes Auctores citati *lib.* 3. *de Voto num.* 332. *in fin.* qui dicunt peregrinum etiam ad breve tempus commorantem in aliquo loco, fieri illius Ordinarii subditum. Eandem sententiam tenent *de Alexand. c.* 7. §. 10. *q.* 10. *& Ciera D* 6. *num.* 92. sed aliis rationibus ducti, quæ meo judicio non suadent. *Secunda* verò sententia quam tenent *Januar. de Casib. reservat. Ref.* 34. *num.* 24. *& Donatus in Praxi* 10.4. *de Access. ad Monial. tr.* 6. *q.* 22. *num.* 8. dicit comprehendi Peregrinos, si Monasteria sint exemta, quia in his Episcopi ex Trident. *Sess.* 25. *c.* 5. procedunt ut Papæ Delegati, unde ipsis etiam Peregrini subijciuntur; Secus si Monasteria sint Episcopo subjecta, quia ex eod. Trident. in illis Episcopus procedit jurisdictione ordinaria, cui non subsunt Peregrini per breve tempus commorantes, ut tenet probabilior sententia, juxta dicta *lib.* 1. *de Legibus num.* 156. *v. Pro majori*. *Tertia* verò sententia quam tenent *Pellizar. Diana*, & alii *ap. Mazzotta pag.* 536. qui non reprobat, dicit Peregrinos brevi alicubi commorantes non incurrere excommunicationem latam ab Episcopo loci, sive Monasterium sit ei subjectum, sive exemtum, propter rationem supra allatam, quia Peregrini non tenentur legibus loci. Nec obstare dicunt quòd ex Tridentino Episcopi circa Clausuram Monasteriorum exemtorum procedant ut Papæ Delegati, nam hoc habent tantùm in or-

dere ad restitutionem & conservationem Clausuræ, ad quam non pertinet simplex locutio. Sed huic responsio probabilius contradicunt *Jamuar de Cath. refer Ref. 24. num. 59. & Fagnan. l. 5 in c. Quanto de Præsul. num. 15. & 16.* quia accessus ad colloquendum, juxta sensum Doctorum, spectat ad Clausuram, idque colligitur ex *c. Periculoso. de Statu Regul.* (renovato a Trident. *Sess. 25. c. 5.*) ubi dicitur: *Nullique ingressus, vel accessus* (nota) *pateat ad easdem, ut sic a publicis & mundanis conspectibus separatæ omninò servire Deo valeant liberius, & lasciviendi opportunitate sublatâ eidem corda & corpora sua omni sanctimonia diligentius custodire.* Ergo non solum ingressus, sed etiam accessus prohibitio pertinet ad Clausuram, dum etiam accessus præbet Monialibus lasciviendi opportunitatem, eisque obstat ne corda Deo diligentius custodiant. Et ideo Episcopi in Monasteriis exemtis procedunt ut Papæ Delegati, quia ut tales sunt destinati a Tridentin. circa Clausuram Monialium, prout declaravit S. C. *ap. Fagnan l. c. num. 21.* Unde hæc tertia sententia mihi non satis probabilis videtur, prima probabilis, secunda probabilior.

243 Dubitatur II. An Episcopi colloquentes cum Monialibus in aliena Diœcesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci? Non videtur dubitandum, quum ex *c. Periculoso. de Statu Regul. in 6.* etiam Episcopi prohibeantur a colloquendo cum Monialibus extra suam Diœcesim, vel intra cum exemtis, dum ibi dicitur *nullique ingressus, vel accessus pateat ad easdem.* Nullibi enim habetur quod Episcopi, aut etiam Cardinales, sint exemti a communibus legibus, ut docet *Bonac. de Leg. D. 1. q. 1. p. 6. num. 33.* cum Rota Rom. & aliis; & hoc dicit cum *Urolino* procedere etiam in otiosis. Quoad excommunicationem verò, *Mezzotinto 3 pag. 534. in fine, & Diana de Grass ap. de Alexand. c. 7. § 10. q. 6* negant Episcopos eam incurrere, quia lex non ligat æqualem ex *c. Cùm inferior. de Major & obed.* Sed affirmat *de Alexand. ll. c. cum aliis*, quia Episcopi in alieno territorio censentur privatæ personæ ex *Panorm. Hostiensi*, & aliis; unde ipsi subjiciuntur ac alii eisdem pœnis. Et sic *de Alexand. l.* refert decisum a S. C. *ap. Navarr.* die. 22 Maji 1619. At ex dicto *c. Si inferior*, videtur clare oppositum colligi.

BREVIS DISSERTATIO.

Super Censuris circa Immaculatam B. Virginis Mariæ Conceptionem.

Ante omnia operæ pretium est recensere diversas Bullas a summis Pontificibus super hac materia emanatas.

Et I. Sixtus IV. in sua Extrav. *Cùm præexcelsa*, quæ habetur in 6. *Decretal. Extrav. Comm. de Reliq. & Vener. SS.* sic ait: *Cùm præexcelsa meritorum insignia, quibus Regina Cœlorum Virgo Dei Genitrix .... utpote via Misericordiæ, Mater Gratiæ & pietatis, Amica humani Generis, Consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula Oratrix, & pervigil ad Regem, quem genuit, intercedit, debitum reputamus universos Christi fideles, ut Omnipotenti Deo de ipsius Immaculatæ Virginis miranda Conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, & alia Divina Officia, dicant & illis intersint.* Inde S. Pontifex eis, qui Missam, & Officium hujusmodi in die festivitatis Conceptionis Mariæ, & per octavam dicunt, & illis intersunt, eandem Indulgentiam impartitur, quam lucrantur in festo Corporis Christi. Idem Pontifex in sequenti Extrav. *Grave nimis. eod. tit.* edita anno 1483. excommunicationem ipso facto imposuit asserentibus in concionibus, vel alias quomodolibet, esse hæreticos, vel graviter peccare, qui tenent B. V. Mariam præservatam fuisse a peccato originali, vel qui celebrant Officium Conceptionis, vel audiunt de hac conciones. Et pariter ibi excommunicantur qui pro veris tenent, vel legunt libros idem, ut supra, asserentes. E converso etiam ibi excommunicantur qui dicunt esse hæreticos, vel peccare graviter tenentes oppositam sententiam.

II. S. Pius V. in sua Bulla 114. edita anno 1570. incipiente, *Super speculam*, statuit: *Quatenus nemo cujusque ordinis, gradus &c. in popularibus concionibus, vel ubicunque promiscua virorum, & mulierum multitudo convenire solet de hujus controversiæ alterutrâ parte disputare, rationibus vel DD. authoritate asserendo propriam sententiam, & contrariam refellendo, aut impugnando; vel de hac quæstione .... vulgari sermone scribere, vel dictare præsumat. Qui contra fecerit suspensionis pœnam a Divinis ipso jure incurrat, si fuerit in Sacris* con-

constitutus, & quocunque gradu, dignitate, & administratione sit ipso facto privatus, & ad eadem vel similia munera obtinenda vel obeunda perpetuò inhabilitatis censuræ ipso facto sit obnoxius; super quibus nisi a Romano Pontifice dispensari, aut absolvi non possit. Ceterùm additum fuit: *Liceat Doctis in publicis Academiæ disputationibus, ubi intersunt qui rem capere possunt, nec scandali subjiet occasio, de illa quæstione differere; dum tamen neutra veluti erronea præjudicetur*. Insuper S. Pius V. in Festo Conceptionis B. V. mandavit recitari Officium de Nativitate, mutatò verbò *Nativitatis* in aliud *Conceptionis*.

III. Paulus V. in sua Bulla 97. emanatâ anno 1616. (ut refert Illustriss. Episcopus *Torni in Adnot. ad Estium l. 2. Dist. 3. §. 2.*) interdixit sub pœna suspensionis, & aliis contentis in Bulla S. Pii V. mandavit, *ne audeant cujusque conditionis, &c. personæ, in publicis lectionibus, concionibus, conclusionibus, aliisque actis publicis asserere B. Virginem in peccato originali conceptam fuisse*. Ulteriùs idem S. Pontifex mandavit sub eisdem censuris, & pœnis, *quòd negativam opinionem, videl. quòd non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant seu tractent*.

IV. Gregorius XV. in sua Bulla 29. edita anno 1622. quam refert *Bonac. Tom. 3. Disp. 3. de Susp. qu. 6. p. 1 v. num. 3.* prohibitionem extendit, & mandavit omnibus sub eisdem pœnis, ut supra, *ut neque etiam in sermonibus, & scripturis audeant asserere, quòd Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali; Nec de hac opinione affirmativa aliquo modo agere seu tractare. Per hoc tamen Sanctitas sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei prorsus præjudicium inferre, &c.* Tantùm autem ab hoc Pontifice indultum fuit Fratribus Ordinis Prædicatorum, ut in privatis colloquiis seu conferentiis inter se dumtaxat, & non alios, possint de opinione affirmativa differere, sine ulla censura.

V. Demum accessit Constitutio Alexandri VII. *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*, editâ annô 1661. (quam refert Illustriss. *Torni in Adnot. ut supra, l. cit.*) ubi S. Pontifex sic incipit loqui: *Vetus est Christi fidelium erga ejus Beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium ejus Animam in primo instanti creationis, atque infusionis in Corpus fuisse speciali Dei Gratiâ, & Privilegiô, intuitu meritorum Jesu-Christi, ejus Filii humani Generis Redemptoris, a macula peccati originalis præservatam immunem; Atque in hoc sensu Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium & celebrantium; Crevitque eorum, atque hujusmodi cultus post editas a fel. Rec. Sixto IV. Prædecessore nostro in ejus commendationem Apostolicas Constitutiones, quas S. Concilium Trident. innovat.* Deinde addit: *Aucta rursus, & propagata fuit pietas hæc, & cultus erga Deiparam .... ita ut, accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis, ad hanc sententiam jam ferè omnes Catholici eam complectantur.* Deinde prosequitur: *Decreta Sixti IV. Pauli V. & Gregorii XV. edita in favorem sententiæ asserentis Animam B. M. Virginis in sui creatione, & in corpus infusione Spiritûs-Sancti Gratiâ donatam, & a peccato originali præservatam fuisse; Necnon & in favorem Festi, & cultûs Conceptionis ejusdem Virginis Deiparæ secundùm piam istam sententiam exhibiti, innovat, & sub pœnis, & censuris in eisdem Constitutionibus contentis observari mandat. Insuper omnes, qui præfatas Constitutiones ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictæ sententiæ, & Festo, & cultui secundùm illam exhibito, frustrentur, vel qui hanc eandem sententiam, seu cultum in disputationem revocare, & aut contra ea quoquo modo directè, vel indirectè quovis prætextu, scripto, seu voce loqui, concionari, tractare, contra ea quicquam determinando, aut asserendo, vel contra ea argumenta afferendo, & insoluta relinquendo, aut alia quovis excogitabili modo differendo ausi fuerint*, præter pœnas in Const. Sixti IV. contentas, concionandi, & publicè docendi facultate, nec non voce activâ, & passivâ in quibusvis electionibus ipso facto Pontifex privat. Idem Alexander VII. libros, in quibus præfata sententia, Festumque seu cultus secundùm illam in dubium revocatur, aut contra eam quomodocunque, ut supra, aliquid scribitur, aut legitur, & disputationes contra eam continentur, post Pauli V. Decreta edita, aut in posterum quomodolibet edenda, prohibet sub pœnis, & censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, atque ipso facto absque alia declaratione pro expresse prohibitis haberi mandavit.

245 Hinc cum *Bonacina Tom. 3. Disp. 3. de Suspens. q. 6. p. 4.* inferuntur sequentia, & I. Incurrit pœnas inflictas qui diceret defendi posse sen-

ten-

tentiam affirmativam, scil. quòd Conceptio B V. fuerit maculata; Vel qui rationes ad eam probandam adduceret, nisi eas produxerit ad illas respondendum, quia hoc non esset agere de sententia affirmativa, sed de pia sententia opposita, ut ejus veritas magis elucesceret, ut fusiùs mox explicabimus.

246 Infertur II. Pœnas etiam incurrit, qui asserit Festum Conceptionis celebrari, quia BB. Virgo sanctificata fuit in utero Matris; nam hoc pacto (rectè ait *Bonacina*) satis apertè assereret per consequentiam necessariam, Deiparam fuisse in peccato conceptam, & inde sanctificatam; Sanctificatio enim necessariò privationem Sanctitatis supponit. Tantò magis, quòd Gregorius XV. mandavit in Missa, & Officio, non alio, quàm Conceptionis vocabulo fideles uti debere. Insuper Alex. VII. in præcitata Bulla expressè prohibuit frustrari, aut interpretari, vel in dubium revocari ex quoquo modo directè, vel indirectè quovis prætextu favores per dictas Bullas præstitos piæ sententiæ, & Festo secundùm eam exhibito. Quinam autem esset favor præstitus sententiæ piæ, si Conceptionis nomine posset accipi Sanctificatio B. V. in alio instanti, quàm in primo suæ Conceptionis? Et quamvis aliàs impropriissimè acciperetur Conceptio pro Sanctificatione, nam ita etiam S Jo. Baptista, & Jeremia possent dici sanctè concepti; Attamen hæc etiam impropria interpretatio vetita certè fuit ab Alex. VII. in sua Const. ut dixi, sub pœnis ibi contentis.

247 Infertur III. Pariter incurrit, qui transcribit sententiam affirmativam, ut inducet ipsum sectari eam; hoc enim esset saltem de illa agere. Infertur IV. Transgrediens ipso facto incurrit suspensionem a Divinis, & etiam (ut probabiliùs tenet *Bonacina* contra alios) incurrit inhabilitatem ad Officia. Rectè verò dicit non incurrere privationem Dignitatum, &c. nisi post sententiam Judicis. Infertur V. Pœnæ supradictæ non solùm incurruntur a constitutis in Sacris, ut præscribit S. Pius V. sed etiam ab omnibus sive Ecclesiasticis, sive Secularibus, ut extendit Paulus & Greg. XV. Infertur VI. Ab his pœnis solus Pontifex absolvere potest; & Episcopus, quando delictum est occultum.

248 Quoad tuentes autem sententiam Conceptionis Immaculatæ, vetatur quidem eis sub eisdem pœnis sententiam oppositam censurare, & piam sententiam asserere tanquam Dogma Fidei. Non autem prohibetur eam rationibus, & auctoritatibus probare; Nam, licèt S. Pius V. in sua Bulla (ut supra *num.* II. citatâ) prohibuerit in popularibus concionibus disputare de alterutra parte hujus controversiæ, rationibus, vel DD auctoritatibus propriam sententiam asserendo, & contrariam refellendo; Et insuper Paulus V. in alia Bulla relatâ *num.* III. mandaverit iis qui piam sententiam tuentur, ut aliam opinionem in publicis actibus non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent, quibus verbis videntur hi Pontifices prohibuisse adhuc confutare fundamenta sententiæ oppositæ; Attamen, dicendum vel quòd prædictæ Bullæ quoad hoc non sint usu receptæ, vel quòd laudati Pontifices intellexerint loqui tantùm de iis qui pro pia sententia contendunt, ac si de *Dogmatibus esset*, juxta verba quæ S. Pius subdit in dicta Bulla; vel quòd vetaverit tantùm directè contrariam sententiam impugnare, non autem indirectè argumenta solvendo; vel tandem omninò dicendum, easd. Bullas super hoc puncto moderatas fuisse ab ultima Bulla Alex VII. ubi apertè permittitur argumenta solvere contrariæ sententiæ.

249 Quamvis igitur non liceat piam sententiam ut Dogma Fidei defendere, licitum tamen nobis procul dubio est, eam veram, & communem asserere cum *Salm. Tract. 20 c.9. nu. 12. Abelly in sua Med. Theolog. Tract. de Incarnat. c. 7. Sect. 3* Immo eam vocare moraliter certam, & proximè definibilem de Fide, ut tenet *Viva in Quæst. Prod. Ad Trutin.* & in suo *Cursu Theol. Schol. part. 8 p.8 Disp. 1. q. 2. nu. 7.* cum *Velasquez, & Sifilino*; Ut etiam sentiunt. *Raynaudus in sua Pietate Lugduni nu. 29. Auctor Coronæ Virgineæ Prop. 102. Blatellius p. 2. num. 353. Franc. Perrin. in sua Theolog. Edmundus Simonet in suis Instit Theolog. Tom. 1. pag. 453. Cardinalis Everardus in suo Exam. Theol Lossada in sua Disc Theol. super defin. Immac. Concep.* Idem tenet *Duvallius 1. 2. qu. ult. de Peccatis*, ubi sic concludit: *Satiùs puto dicere opinionem nostram esse in apice certitudinis Theologicæ; nihilque ei pro Fidei assensu, præter expressam Ecclesiæ definitionem, deesse.*

250 Tot igitur auctoritatibus munitus idem ego ut minimus assero, & breviter hìc probabo. Protestor quidem nullatenus me recedere velle a Pontificiis Decretis, quibus obediens subscribo, sed tantùm in meæ Reginæ obsequium hìc rationes promovere sententiæ piæ ad mea-

mentem alicujus dilucidandam, qui contrariam sentiret. Etenim reapse mihi videtur pia sententia, licèt usque adhuc non sit de Fide declarata, esse hodie luce meridianâ clarior.

251 Omitto eam probare Revelationibus, quas alii afferunt; Scriptum enim invenitur, B. Virginem sic revelasse S. Birgittæ *lib. 6. c. 12. Tom. 2. Omne peccatum Adæ segregatum fuit a me. Et c. 49: Et veritas est, quòd ego concepta fui sine peccato originali. Et c. 45: Sed scito, quòd Conceptio mea non omnibus nota fuit, sic placuit Deo, quòd Amici sui piè dubitarent de Conceptione mea, & quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas clauesceret in tempore opportuno.* Aliam affert *Caramuel* Revelationem factam a D. Thoma Aquinate Ven. Dominico a Jesu Maria Generali Carmelitarum Excalceatorum, nempe revelatum eidem fuisse, quòd futurum esset Concilium, quo Immaculata Deiparæ Conceptio definiretur. Hanc autem Revelationem afferunt *Suarez*, & *Vasquez*, qui *disp. 179 in 3. p. num. 78.* contra eos qui prædictas Revelationes tanquam somnia feminarum super hoc puncto contemnunt, sic subdit: *Revelationes figmenta mulierculorum appellare, revera temeritate non vacat.* Et paulò ante dixerat: *Bonaventura cautiùs de Revelationibus sui temporis locutus est, non audens reprehendere celebrantes hujusmodi Festum propter factas Revelationes. Petrus Canisius* ita quoque scripsit: *Neque tamen aspernemur, si quæ extent Revelationes, quæ bonorum fidem merentur, & Conceptionis doctrinam confirmant, cùm scriptum esse sciamus: Spiritum nolite extinquere. Thess. 3.*

252 Ceterùm piæ sententiæ certitudinem illius Fautores non jam intendunt ex his Revelationibus vindicare; Firmiora adsunt argumenta ad eam probandam, ut exhinc breviter exponam. Probatur I. ex Scriptura & præsertim ex illo (*Cant. 4.*): *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Hic autem textus literaliter intelligitur de Beata Virgine, & ex eo S. Idelphonsus, ac D. Thomas *3. p. q. 27. a. 4.* probant immunitatem Deiparæ ab omni culpa actuali. Si ergo ex hoc textu probatur B. Maria nullam incurrisse actualem culpam, ex eodem etiam probatur nullam incurrisse culpam originalem, aliàs non esset tota pulchra. Hinc dixit Idiota (*in Contemplat. B. V. c. 3.*): *Tota pulchra es, Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, & macula peccati sive mortalis, sive venialis, sive originalis non est in te.* Item, quid significat illud: *Ave Gratiâ plena, Dominus tecum*, quod dixit Angelus Mariæ? Quid illud: *Benedicta inter mulieres*, quod protulit Elisabeth? Quid illud: *Fecit mihi magna qui potens est*, quod ipsa B. Virgo pronunciavit? Nisi quòd Ipsa sola benedicta inter mulieres propter culpam originalem maledictas, inter magna quæ Deus Ei contulit, hoc maximum Privilegium (non utiquè negatum Angelis, & Adamo) obtinuerit: & Divinâ Gratiâ plena, idest nunquam a peccati labe inquinata, semper Deo Amica, & unita suâ Gratiâ fuerit decorata. Hoc enim expressit *S. Aug. Serm. 11. in Natal. Dominicum*, super enunciatis verbis: *Ave gratiâ plenâ*, ubi sic S. Doctor dicit: *Quibus ostendit ex integro* (nota hoc *ex integro*) *iram primæ sententiæ exclusam, & plenam benedictionis Gratiam restitutam.* Opponunt Adversarii illud *Apost. ad Rom. 5: Omnes in Adam peccaverunt.* Sed respondetur, argumentum probare nimis, quia probaret esse de Fide, quòd B. Virgo maculata fuisset, quod nemo dicit, nec dicere potest. Itaque Scriptura hæc accipienda est cum exceptione B. Mariæ; In Scriptura enim etiam universaliter asseritur: *Non est homo, qui non peccet. Paralip. lib. 2. In multis offendimus omnes. Jac. 3.* Et tamen de Fide est, ut declaravit *Trident. Sess. 6. Can. 23.* B. Virginem nullam culpam actualem commisisse.

253 Probatur II. Ex Bullis Pontificum; Sixtus enim IV. in sua Bulla: *Cùm praexcelsa*, ut supra, loquens de Conceptione Mariæ dicit: *De ipsius Immaculatæ Virginis mirâ Conceptione.* Cur mira, nisi immaculata fuisset? Idem Pontifex approbavit Officium B. V. *Leonardi de Negarolis*, ubi non semel nominatur *Immaculata Conceptio*, & asseritur: *Virginem per merita Christi prævisa ab omni macula præservatam.* Deinde Paulus V. expressè mandavit, ut Fideles in Missa, & Officio hujus Festi celebrandis, non alio quàm Conceptionis nomine uti debuissent; ex quo videtur certum, Pontificem præcepisse hoc ad omnem æquivocationem tollendam, ne sub nomine Conceptionis Sanctificatio Virginis in utero post primum instans, ut Adversarii intelligebant, intelligi posset. Sed maximè urget Bulla Alexandri VII. ut supra *num.* V. enunciata, quâ fuit declaratum ab Ecclesia celebrari Festum B. V. non quidem Sanctificatæ post primum instans, sed a labe originali in primo

primo instanti suæ Conceptionis, secundùm piam sententiam præservam. Et inde Pontifex [illegible] omnem contrariam interpretationem directè vel indirectè quovis prætextu etiam [illegible].

254 Probatur III. Ex Conciliis. Prætermisso Concilium Basileense, in quo decretum fuit piam sententiam esse tenendam. Quamvis quoad hoc Concilium alii non frustra notant, quod etsi Eugenius IV. illud exauctoraverit, tamen (ut ait Raynaudus) Concilii Decreta, quæ nec ipsum Eugenium, nec Auctoritatem Pontificiam tangebant, rata esse voluit. In VII autem Synodo Generali act. 6 sic habebatur: *Si quis non confitetur Sanctam semperque V. Mariam propriè ac verè Dei Genitricem sublimiorem esse omni visibili, & invisibili creaturâ, anathema sit.* Quomodo B. Virgo poterit dici sublimior omnibus Creaturis adhuc Angelicis, si aliquando tempore fuisset a culpa originali, quâ non solùm inferior a quando omnibus Angelis, sed omninò gratiæ expers, & Dei inimica extitisset?

255. Accedit Concilium Trident. quod reverà noluit piam sententiam de Fide expressè declarare, dum in *Sess. 5 Can. 5* tantum dixit: *Declarat tamen hæc ipsa S. Synodus non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed observandas esse Constitutiones fel. record. Sixti Papæ IV. sub pœnis in eis Constitutionibus contentis, quas innovat.* Sed hic obiter notandum illud quod testatur *Hieronymus Ormachei Prolog. 3. in Cant.* nempe ipsummet legisse Romæ totam Sessionem Tridentini, ubi de hac quæstione tractatum fuit, & ferè nullum, qui non esset de Familia S. Dominici, contra Immaculatæ Conceptionis sententiam suffragium præstitisse. Addit *Lancitius Tom. 2. Opusc. 11. c. 12. p. 40.* Concilium demum conclusisse, ut declararetur Beata Virgo concepta fuisse sine peccato originali, sed ob instantissimas preces aliquorum Theologorum S. Dominici, ut supersederent a Decreto usque ad aliud tempus, Concilium supersedit.

256 Quamvis tamen Tridentinum hoc Decretum tunc omiserit emanare, verùm in alio Canone, quem emisit, certam nostram sententiam reddidit. In Canone enim 23. *sess. 6.* sic dixit: *Si quis dixerit hominem.... posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.* Ex quo Canone certè deducitur Deipara a culpa originali immunis fuisse; Nam, ut bene arguit *P. Centine* in sua Theol. & *Spinelius* in suo aureo libro de B. Virgine, si certum est juxta Concilium & de Fide, Divinam Matrem nullam culpam actualem commisisse, certum consequenter est certitudine Theologicâ, quòd ipsa maculam originalem non contraxit. Ratio patet, quia sicut impossibile est, ut qui peccatum originale unà cum suo fomite contraxit, expers sit omnis peccati actualis; Ita qui nullum peccatum actuale commisit, necessariò impossibile est, quòd maculam originalem contraxerit, ut docet *S. Aug. l. 5. contra Julianum c. 9.* ubi ideo Christum Dominum nullum peccatum actuale perpetrasse dixit, quia nullum peccatum contraxit originale.

257 Probatur IV. Ex SS. PP. Fassum quippe est dice e omnes Patres esse pro opposita sententia; *Bellarminus* enim *in Controv. de Amiss. Gratiæ lib. 4 c. 15. & 16.* probabiliter interpretatur Patres, qui contrarium sentire videntur, & plures refert piæ sententiæ faventes, inter quos bene numerari potest *S. Ambros.* qui scripsit in *Psalm. 118.* ad ultimum versum: *Suscipe me non ex Sara, sed ex Maria, ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati. S. Anselm. in c. 12. ad Cor. Omnes mortui sunt in peccatis sive originalibus, sive voluntate additis, nemine prorsus excepto, demtâ Matre Dei. S. Petrus Damianus Serm. de Assum: Caro Virginis ex Adam assumta, maculas Adæ non admisit.*

258 His & aliis accedit sensus communis Fidelium; Immaculatam enim Conceptionem testatur *Ægidius a Præsentatione de Præserv. Virginis q. 6 a. 4.* Omnes tueri Religiosos Ordines, & ex eodem Ordine S. Dominici, licèt sint 92. Scriptores pro contraria, tamen 136. pro pia sententia adsunt, ut quidam Recentior enumerat. Alexander VII. in sua Bulla, ut supra declarat hanc sententiam celebriores Academias, & Catholicos ferè omnes complecti. Quo argumento *Petavius Tom. 5. p. 2. l. 14 c. 2. num. 10.* maximè utitur ad illam probandam, & bene convincit, ut ait doctissimus Episcopus Torni in *Adnot. ad Fslum l. c.* Ex quo enim, nisi ex communi Fidelium sensu hauritur certitudo, quòd Deipara, saltem ante Nativitatem, fuerit sanctificata? Ex quo certi su-

ti sumus, quòd eadem B. Virgo in Anima, & Corpore fuerit in Cœlo assumta? Si ergo de his nemo dubitat, quomodo dubitari potest de Conceptione Immaculata, quam Fideles omnes tenent, & defendunt?

159 Opponunt Adversarii auctoritatem S. Bernardi, & S. Thomæ. Sed ex eisdem Sanctis Doctoribus magis nostra sententia validè firmatur; Licèt enim S. Bernardus in sua *Epist. in Canonicos Lugdunenses* invexisset, quòd festum Conceptionis Deiparæ celebrassent, monens quòd Apostolicæ Sedis Auctoritatem expectare debuissent (Et ibi addidit bene colendum diem Nativitatis, & Assumtionis B. Virginis, quia sic ab Ecclesia jam fuit acceptum); Attamen ex hoc eodem arguitur, ut bene notat *Bellarm. lib. 3. de Cultu SS. c. 16.* quòd si Sanctus Bernardus nunc videret Festum Conceptionis Immaculatæ ex Auctoritate Romanæ Ecclesiæ celebrari, ipse quoque libentissimè celebraret.

160 Quo autem ad Doctrinam S. Thomæ, revera adhuc incertum est, de qua sententia fuerit S. Doctor; quamvis enim in *Summa* aliud tenuisse videatur, tamen in pluribus locis, præterrim in *Epist. ad Gal. c. 3. lect. 6.* clarè Conceptionem Virginis Immaculatam fuisse censet, ubi scribit: *Mulierem autem ex omnibus non inveni; quæ a peccato omninò immunis esset, ad minus originali, vel veniali. Excipitur purissima, & omni laude dignissima Virgo Maria.* Clariùs in *1. Sententiarum Dist. 44. a. 3. ad 3.* sic scripsit: *Dicendum, quòd puritas intenditur per recessum a contrario: & ideò potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse possit in rebus creatis, si nullâ contagione peccati inquinatum sit; Et talis fuit puritas Mariæ Virginis, quæ a peccato originali, & actuali immunis fuit.* Quibus verbis (ait Episcopus Torni *loc. c.*) nimis apertè patet Divum Thomam hoc loco sensisse B. Virginem ab originali culpa fuisse expertem, cùm ea verba minimè aliam contrariam interpretationem patiantur. In *Summa* autem, etsi *D. Thomas 3. p. q. 27. a. 2. ad 3.* dicat, quòd in Festo Conceptionis celebratur Festum Sanctificationis potiùs, quàm Conceptionis Deiparæ; Quia tunc temporis dubium erat, de quo Festum celebrabatur, an Sanctificationis in utero, vel an Conceptionis in primo instanti. Sed hodie jam est declaratum ex Bulla Alexandri VII. ut diximus, celebrari Festum non Sanctificationis, sed Conceptionis B. Virginis a peccato originali præservatæ. Idem autem S. Doctor in *art. 1.* prædictæ *quæst.* ubi tractat, an B. Virgo fuerit in utero sanctificata? Ex ratione, quia Ecclesia jam ex tunc Nativitatem celebrabat B. Mariæ, infert tenendum, ipsam ante Nativitatem sanctificatam fuisse; Et cur? Quia dicit: *Non celebratur Festum in Ecclesia, nisi pro aliquo Sancto. Ergo B. Virgo fuit in utero sanctificata.* Hinc patet, quòd si S. Thomas nunc temporis scriberet, quo ab Ecclesia declaratum est secundùm piam sententiam celebrari Festum B. Mariæ præservatæ a peccato originali in primo instanti suæ Conceptionis, sive infusionis Animæ in Corpus, certè aliter sentiret ac scriberet, ut ait *Suarez in Comm. a. 2.* his verbis: *Si præsentem Ecclesiæ faciem D. Thomas vidisset, aliter de Immaculata Virginis Conceptione dicturus esset.* Idem dicit *Petavius* de D. Thoma: Idem *Gabriel. in 3. Dist. qu. 1.* qui scribit: *Non esse culpandos S. Bernardum, nec S. Thomam, S. Bonaventuram, & ceteros DD. oppositum olim opinantes; Quia eorum tempore nulla determinatio Apostolicæ Sedis facta fuit: nec Festivitas illa generaliter tunc fuit per Orbem celebrata.* Idem dicunt plures etiam Dominicani, & signanter *Joannes de Fenario* Doctor Parisiensis, & Magister Generalis Ord. Præd. ut refert *Catharinus.* Idem dicit *Joannes a S. Thoma Tom. 1. p. 1. Q. 2. de Approb. Doctrinæ S. Thomæ*, citans alios Thomistas.

Accedit S. Augustinus, qui disputans de quadam alia doctrina, contra *Cresconium l. 1. c. 33.* eum monet Ecclesiam consulere. Sed nunc non est opus super nostra sententia Ecclesiam consulere, cùm jam Ecclesia mandaverit Festum Conceptionis Immaculatæ juxta piam sententiam celebrari. Et ex hoc maximo argumento, in Ecclesiæ auctoritate fundato, Fautores piæ sententiæ rectè asserunt nostram sententiam esse proximè de Fide definibilem; De Ecclesiæ enim Auctoritate loquens *S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 12.* sic docet: *Maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda. Unde magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quàm Augustini, &c.* Scribit etiam *Valent. Tom. 3. D. 1. q. 1. p. 7. §. 41.* loquens de Auctoritate Pontificis: *Circa quæ ad pietatem Religionemq. spectant, est infallibilis ejus Auctoritas.* Addit *Euseb. Nieremb in Theoria comp. 2. p. 6. 1.* quòd, Decreta morum, approbatio Sanctitatis, &c. necnon Institutiones Festorum, quæ consideran-

tur ab infallibili Capite ordinatæ, ab omni errore excipiuntur. Deinde idem *Eusebius* in Opere *Pathen. de Perret. .. Festi. c. 31.* refert votum a Cardinale Bellarmino prolatum circa B. Virginis Conceptionem jussu Pauli V. coram S. C. Inquis. Generalis Romanæ, quo Bellarm. ita scribit. „ (Si forte non placet nunc ulla formalis definitio, saltem deberet fieri præceptum omnibus Ecclesiis, ut recitent Officium de Conceptione, quomodo recitat Ecclesia, sic enim sine definitione haberet intentum.) „

261 Hinc non satis piè, nec probabiliter quidam Recentior scripsit possibile fore, quòd Ecclesia aliquando definiat Conceptionem B. Virginis fuisse maculatam. Dum, ut bene advertit *Vasquez*, minimè censendum, quòd Ecclesia unquam tanquam Fidei Dogma definiat B. Virginem in peccato originali conceptam esse, eo quòd Auctoritate sua Festum Conceptionis in tota Ecclesia jam præceperit celebrari. Et idem, sine dubitatione, asseruit *Thyrsus Gonsalez* in suo Opusc. quo tuetur proximam definibilitatem Immaculatæ Conceptionis. Ideo opportunè notanda sunt verba *Blosii cap. 5. fol. 623.* ubi sic ait: *Mirum sanè est adhuc nostro ævo inveniri, qui Puritatem Conceptionis Beatissimæ Virginis vocent in dubium, & suam opinionem obstinatè tueantur, citantes sententias SS. PP. qui si nunc viverent, aliud procul dubio sentirent. Certè Romana Ecclesia, hoc ipso quòd Festum Conceptionis celebrandum assumsit, satis affirmavit eandem Conceptionem fuisse omnis contagionis expertem: Profana siquidem Festa non celebrat Ecclesia.* Et N. SS. P. Benedictus XIV. in suo doctissimo Opere *de Canoniz. Sanctor. l. 1. c. 42.* dicit nostram sententiam hodie esse moraliter certam, & solummodo deesse definitionem Ecclesiæ, ut Fideles teneantur credere Fide Divina Conceptionem Virginis Immaculatam.

262 Nec valet dicere, quòd aliàs Maria, si maculam originalem non contraxisset, non posset dici a Christo redemta; nam communiter respondetur, quòd Ipsa, cùm fuerit a culpa præservata, verè, & modò nobiliori redemta fuit; Docet enim D. Augustinus in *Psalm. 85.* verbô *Confitebor*, quòd mittendus in carcerem, etiam dicitur a carcere liberatus ab illo qui eum liberat, ne in carcerem perducatur. Hæc autem nobilior Virginis redemtio maximè Virginem decuit, ut nunquam dici posset Mater Dei Deo inimica extitisse, & Regina Angelorum subdita Diabolo aliquando fuisse. Immo dicit *Arnoldus Carnot. de Christi Nativ. § Nihil: Non solùm de decentia, sed etiam de Justitia fuit, ut illud Vas electionis communibus non laxaretur injuriis.*

Ex omnibus his deducitur, piam sententiam præservationis B. Virginis hodie tenendam ut certam & oppositam non esse amplius probabilem. Quod sic evidenter probatur: Certum est 1. de Fide esse, quòd Ecclesia non potest errare in materia morum. Certum est 2. cultum Sanctorum (prout est celebratio festi præservationis Deiparæ) pertinere ad materiam morum; ad mores enim utiquè pertinet præstare B. Virgini Mariæ cultum debitum, & indebitum denegare. Si ergo Ecclesia præcipit celebrari festum præservationis Dei Matris, & in hoc non potest errare, vera & certa debet esse præservationis sententia. Ex quo bene infert quidam doctus Auctor recentior in libro nuperrimè Neapoli edito anno decursò 1753. cui titulus *Deipara ejusque Cultores vindicati &c.* quòd contraria sententia post Decretum Alexandri VII. prout antiquata non est amplius nec practicè nec speculativè probabilis.

Imò licèt nostra sententia ab Ecclesia nondum sit definita, bene tamen potest de Fide teneri, nam bene possumus credere de Fide sententias illas, quas probabile est de Fide esse, nimirum Canonizationem Sanctorum, præsentem Pontificem esse verum Pontificem, esto hæ sententiæ non sint ab Ecclesia declaratæ de Fide, ut latè probat *Viva in suo Cursu Theolog. p. 4. de Fide ex pag 54. cum Suar. Lugo*, & communiori. Dicit enim *D. Thomas in 3. Sent. D. 3. a. 2.* quòd credere possumus de Fide non solùm ea quæ habemus per Fidem infusam, sed etiam quæ percipimus per conclusiones Theologicas: *Dicitur Fides* (ait Sanctus Doctor) *acquiri per scientiam Theologiæ*. In nostro autem casu conclusio Theologica, bene eruitur ex mox supra prædictis, si enim de Fide est Ecclesiam non posse errare in materia morum, & cultus præservationis Deiparæ certè ad mores pertinet, bene de Fide tenere possumus præservationem esse de Fide.

26[3] Hic ultimò operæ pretium ducimus breviter perpendendam quæstionem illam, an liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ a labe originali

ginali ? Negavit *Lamindus Pritamius in suo Opere de Moderat. ingen.* & eum secuti sunt *Antonius Lampridius de Superstit. vitanda*, ac *Ferdinandus Valdesius in suis Epist.* Ratio, quia nemo potest exponere vitam ad tuendam opinionem humanam, cui falsitas subesse potest; opinio autem defendens præservationem Deiparæ a culpa originali, quamvis pia, humana tamen est, cùm Ecclesia hanc sententiam nondum statuerit niti Revelatione Divina, aut Traditione. Affirmant verò valde probabiliter plures Neoterici, & signanter Auctor supra enunciatus in cit. libro, *Deipara &c.* Distinguere enim oportet sententias purè humanas ab iis quæ pertinent ad morum disciplinam, & suo modo ad Fidem, prout est hæc quæ spectat ad cultum Sanctorum, & præsertim Reginæ Sanctorum, quæ præ omnibus Sanctis veneranda est. Quòd autem sententia præservationis spectet ad cultum B. Virginis, patet (ut vidimus supra) ex Bulla Alexandri VII. qui declaravit festum Conceptionis Dei Matris juxta piam sententiam celebrari. Præterea, datò quòd hujusmodi sententia esset per se humana, tamen cùm referatur in Deum, qui vult ut Fideles Sanctos suos & præcipuè Matrem honore prosequantur, non est purè humana, sed religiosa, cùm ad Deum referatur, juxta doctrinam *D. Thomæ* 2. 2. *q.* 124. *a.* 5. ubi docet posse esse Martyrii causam, non solùm defensionem eorum quæ sunt de Fide, sed etiam opera omnium virtutum, quæ sunt protestationes Fidei; en ejus verba: *Omnium virtutum opera, secundùm quòd referuntur in Deum, sunt quædam protestationes Fidei, per quam nobis innotescit quòd Deus hujusmodi opera a nobis requirit, & nos pro eis remunerat; & secundùm hoc possunt esse Martyrii causa.* Hinc deinde subdit ad 3.: *Quia bonum humanum potest effici Divinum, si referatur in Deum, ideo potest esse quodcunque bonum humanum Martyrii causa, secundùm quod in Deum refertur.* Cùm autem nullum sit dubium esse actum Religionis, cultum exhibere Virgini, celebrando juxta piam sententiam festum suæ Conceptionis Immaculatæ in primo instanti, prout exigit Ecclesia; certum etiam est juxta Angelici doctrinam hujusmodi cultum bene posse esse causam Martyrii. Ergo, si licitum & meritorium est cuique vitam prodere, ne ab exhibitione hujus cultûs desistat; tantò magis ei licitum & meritorium erit mortem subire pro tuendo hujus cultûs objecto, nempe pro B. Virginis a labe originali præservatione, ad quam ipse cultus refertur. Hinc N. SS. P. Benedictus XIV. in suo præfato Opere *de Canoniz. Sanctor. l.* 1. *cap.* 14. postquam ostendit Ecclesiam esse propensam versùs sententiam præservationis B. Virginis Immaculatæ, dixitque neminem negare eam esse magis piam & religiosam, *num.* 13. sic ait: *Inter Martyres ab Ecclesia recensentur, qui occisi fuerunt a Tyranno, vel quia sententiam magis religiosam exercebant, vel ne omitterent exercitium alicujus actûs virtutis, a quo tamen poterant sine peccato cessare.* Et sic jam satisfactum est objectioni *Lamindi*, nimirum quòd non liceat vitam profundere pro tuenda præservatione Deiparæ, eo quòd talis sententia non sit de Fide.

ARTICULUS IV.

Quomodo intelligenda excommunicatio percussoris Clericorum ?

264 *Verba Canonis.* 265. *Quid intelligatur I. per verba, si quis? An impuberes? & a quo ipsi possint absolvi?* 266. *Quomodo comprehendantur etiam mandantes, consulentes, &c.?* 267. *Quomodo ratihabentes?* 268. *Quomodo non impedientes?* 269. *An qui tenentur impedire tantùm ex charitate?*

270 *Quid intelligatur II. Per* Clericum?

271 *Quid per* Monachum? *An Eremitæ?*

272 *Quid III. per verba*, manus injecerit? 273. *An requiratur, ut percussio sit cum peccato mortali? & externè gravi?*

274. *Incurrit I. Clericum conspuens, vel aliter gravi injuriâ afficiens. II. Violenter detinens, &c. III. Persequens eum, ut decidat. IV. Apprehendens equum, &c. V. Hæc agens, etiam Clericò consentiente. VI. Clericus seipsum percutiens; sed alii id negant. VII. Judex laicus percutiens Clericum, vel Ecclesiasticum per Laicum.*

275 *Non incurrit I. Fur clam furans. II. Percutiens jocosè, vel casu. An pueri Clerici se percutientes? Et an defendentes se, vel suos, aut sua? III. Si absit mortale. IV. Percutiens Clericum per ignorantiam, aut inadvertentiam, aut per iram subitaneam. Dub. 1. Quid si quis percutit ignorans alterum esse Clericum, animò tamen comparatus quòd percuteret, etiamsi sciret? Dub. 2. An excuset ignorantia crassa? Dub. 3. Quid si quis percutit Petrum Clericum credens Paulum Clericum? V. Excusatur*

etiam Prælatus, aut Præceptor percutiens. An Pater? &c. Percutiens Clericum exercentem officium cauponis, &c. vel turpiter agentem, aut sollicitantem uxorem, aut consanguineam in primo gradu? Quando excusetur puella percutiens Clericum sollicitantem?

276. *Quando Episcopus possit absolvere ab hac excommunicatione? 277. Quæ percussio dicatur Levis, quæ Gravis, & quæ Enormis? 278. Quot modis percussio levis possit fieri gravis? 279. Quinam possint absolvere a percussione levi, & quinam a gravi? 280. Dub. 1. An in dubio percussio judicanda sit levis, aut gravis? Dub. 2. An incurrat excommunicationem qui venenum dat Clerico?*

264 "RESpond. ea sic habet: *Si quis suadente diabolo in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat; & nullus Episcoporum præsumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandata recipiat.* Ita ex *cap. Siquis 17 qu. 4.*

265 " Dicitur I. *Si quis*, intellige cujuscunque sexûs, aut statûs, etiam impubes; dummodo rationis compos, & doli capax. * (*Ut habetur ex c. 1. c. Mulieres. & c. Pueris. De Sent. excom. Quamvis impuberes possint absolutè absolvi ab Episcopis, etsi post pubertatem absolutionem petant; Salm. de Cens. c. 2. num. 67. ex dicto c. Pueris. Et etiamsi percussio fuerit enormis, ut dicunt Palaus D 3. p. 23. §. 4. num. 6. & Bonac. to. 3. de Cens. in part. D. 2. q. 3. p. 6. n. 18. cum Suar. Mol. Fill. Sayr. & Reg. ex c. ult. de Sent. excomm.*)*

266 " Extenditur autem ad efficaciter mandantes, consulentes, & consentientes.

Rectè dicit *Busemb. efficaciter*, quia, ut hi incurrant excommunicationem, requiritur ut percussio de facto eveniat, utque ipsi per mandatum, consilium, aut consensum graviter in illam influant; ita communiter *Navarr. c. 27. num 51. Suar. D. 22. se. 1. num. 55. Salm. c. 4. nu. 22. & Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. §. 2. num. 1. cum Sayr. Avila, Mol. Sylve. Fill. &c. ex c. Quantæ* & *c. Mulieres. de Sent. exc.* An autem incurratur censura in dubio, an mandatum, vel consilium influxerit? Vel si mandatum, aut consilium fuerit revocatum ante executionem? Vide de his dicta *n.* 39 & 40. Notandum autem hîc, quòd siquis diceret coram suis, *Cupio vindictam talis Clerici*, benè incurret excommunicationem, si ex hoc dicto alii Clericum inde percutiant; ita *Croix l. 7. num. 203. Reps. to. 1. pag. 566. q. 4. cum Diana, & Avila, ac Salm. c. 4. num. 22. in fine cum Con. Sylve. &c. argum. c. ult. de Homic. in 6.* Intellige, si prævidet ex eo alios percussuros.

267 " Extenditur etiam ad ratihabentes percussionem suo nomine factam.

Certum est, quòd ratihabitio sufficit ad incurrendam censuram, ut habetur ex *c. Cùm quis. De Sent. Exc.* Sed ad hoc requiritur I. Ut percussio sit facta nomine tuo, vel in tui gratiam. II. Ut ratihabitionem externè significes. III. Ut quando evenerit percussio, fueris habilis ad mandatum, vel consilium percussionis, saltem habitualiter; nam si fueris amens, non incurris: Secus, si ebrius, aut dormiens; ita communiter *Bonac D. 2. q. 3. p. 6. §. 2. num. 11. Pal D. 3. p. 23. § 2 num. 14. Concina to. 10. pag. 467. num. 6. Croix l. 7. num. 36. & Salm. c. 4. num. 25. cum Suar. Sayro, &c.*

268 " Item non impedientes, saltem si ex officio aut justitia teneantur, ut Reges, Judices, & ceteri superiores. Item patres, tutores, heri, pedagogi, parochi: &c. quibus aliorum cura demandata est. Ita *Laym. l. 1. t 5 p. 2. c. 5. num 6. Bon. d. 2. q. 4. p. 1. a. 8. ex Moln. &c. commun.*

269 " Dixi *Saltem &c.* quia, si ex charitate tantùm teneantur, etiam excommunicari docent *Suar. Caj. Fill. Mol. Say.* &c. Verùm id probabiliùs negat *Bon. l. c. ex Nav. Con. Reg. Henriq Mol.* &c.* (*Et ita veriùs tenent Nav. c. 27. n. 78. Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. §. 2. num. 7. Laym. tr. 5. p. 2. c. 5. num. 6. & Pal. D. 3. p. 23. §. 2 n. 13. cum Mol. & Henr. ac Salm. c. 4. num. 23. cum S. Anton. Pal. Con. Bon. Avil. Ratio, quia hi tantùm percussioni censentur favere (ut loquitur c. Quantæ. de Sent. excomm.), qui ex justitia tenentur impedire; Non autem qui solùm ex charitate, etsi ex odio non impediant, cùm ad incurrendam censuram etiam actus exterior requiratur, juxta dicta num. 24.*)*

270 " Dicitur II. *Clericum:* quo nomine intelligitur omnis primâ saltem tonsurâ initiatus (etiamsi conjugatus, dummodo cum unica virgine), & deferat habitum, serviatque alicui Ecclesiæ: item etiam excommunicatus, suspensus, interdictus, degradatus verbaliter tantùm. * (*Ita comm. etiam Salm. c. 4 num. 21. Non incurrit verò, qui percutit Clericum bigamum ex reali bigamiâ; Secus autem, si ex similitudinaria, nempe qui in Sacris constitutus Matrimonium con-*

„ *contraxerit, & consummaverit; Neque incurrit percussor Clerici, qui habitum deponens secularibus negotiis se ingesserit, nec post tertiam monitionem sui Prælati resipuerit. Salm. d. num. 21. communiter. Vide hoc & alia l. 6. num. 827.)* *

271 „ Dicitur III. *Monachum*, intellige quemvis religiosum, etiam laicum, conversum, novitium, utriusque sexûs; item Tertiarios S. Dominici, S. Francisci, si gestent habitum, & vivant in communitate. Item Eremitas subjectos alicui regulæ, vel superiori.

Unde gaudent privilegiô Canonis omnes viventes in communi sub aliquo Prælato ex expressa vel tacita Papæ auctoritate, quamvis in eorum Communitate non fiat professio; ita *Navarr. c. 27. num. 70. Suar. D. 21. se. 1. num. 22. & Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. se. 3. num. 10. cum Con. Mol. Fill. Reg. Avila, Graff &c.* Idem dicit *Fagnan. in c. Nullus. de Foro compet. num.* 59. de mulieribus conviventibus in Conservatoriis, quamvis Religio non sit adhuc approbata, quia, cùm religiosè vivant, censentur personæ Ecclesiasticæ. Et idem ait *Renzius pag. 574. q. 11.* de Seminaristis, & pueris Collegiorum, ut sunt Neapoli pueri S. Mariæ Lauretanæ, S. Onuphrii, &c.

Eodem Privilegio gaudent Eremitæ qui ex voto aut pacto addicuntur alicui loco sacro, cum subjectione ad Episcopum, ut docent *Suar. D. 22 se. 1. n. 22 Fagnan. l. c. Cont. Tournely to. 2. pag. 493. Roncaglia pag. 102. q. 2. & Bon. l. c.* Idem dicit *Palaus D. 3. p. 22. §. 1. num.* 14. de Eremitis qui sub aliqua regula & obedientia vivunt, editô obedientiæ, aut paupertatis votô. Communiter verò docent præfati AA. minimè gaudere Eremitas vagos qui habitum singularem gestant, licèt inserviant alicui Ecclesiæ, etiam ex commissione Episcopi, ut *Fagnan. l. c. num. 59.* ex Decis. Rotæ Rom.

272 „ Dicitur IV. *Manus injeceris*: per quod intelligitur quævis contumeliosa actio exterior mortalis, circa Clerici personam, vel res ei adhærentes, sive fiat manu, sive baculô, gladiô, &c. *Bonac. d. 2. q. 4. p. 1.*

273 Ad incurrendam igitur hanc excommunicationem requiritur, ut percussio sit mortaliter peccaminosa, & etiam externè gravis, ut docent *Bonac. D. 2 q. 3. p. 6. se. 1. §. 1. ac Cajet. Mol. Pignat* &c. apud *Croix l. 7. num. 201.* Quare non incurrit, qui tantùm signum facit percussionis, & non percutit, ut *Salm. c. 4. num. 27. Concina pag. 467. num. 7 Tournely pag. 493.* & alii passim. Sed hic rectè notant *Palaus D. 5. p. 23. §. 2. num. 2. Suar. D. 72. se. 2. num. 26. Croix l. c. cum Sperelli, & Bonac d. §. 1. num. 4. cum Con. Fill. & Reg.* quòd semper ac percussio existimetur graviter injuriosa, ratione reverentiæ Clerico debitæ, sufficiet ad censuram quævis percussio levis, etiamsi levissimus tactus physicus intercedat. Advertendum cum communi DD. (ut notat *Croix ibid.*) quòd hic Canon, prout in favorem Clericorum emanatus, non strictè, sed latissimè intelligendus. *Ex his resolves.*

274 „ 1. Hanc excommunicationem incurrit I. Qui talem conspuit, conspergit aquâ, pulvere, conspurgat lutô, evellit crinem, lacerat vestem, eripit aliquid per vim & injuriam de ejus corpore, verbi gratiâ, pileum, pallium, &c. ita ut actio sit graviter injuriosa. *Bon. l. c. Laym. c. 5.* II. Qui concludit, aut violenter detinet carcere, vel locô, unde sine dedecore non potest exire. *ibid.* III. Qui persequitur, ut in flumen, fossam incidat, equô decidat, &c. *ibid.* * (*An autem incurrat is qui Clericum insequens, præter intentionem & prævisionem, est causa ut ille cadat? Negant Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. se. 1. §. 1. num. 5. cum Sylve. & Renzius to. 1. pag. 577. q. 6. & meritò probabile putat Croix l. 7. num. 208. quia tunc casus merè per accidens se habet. Sed non minùs probabiliter affirmat idem Croix cum Sperelli; Hinc dicit cum eod. Sperell. Fagnan. &c. (& huic consentit ipse Bonac. l. c.) non excusari ab excommunicatione explodentem sclopum in Clericum, qui ob metum exanimis caderet, licèt globus eum non tangeret, quia tunc explodens est causa per se talis læsionis.*) * IV. Qui manus violentas injicit in equum, cui is insidet, occidendo, vulnerando, cædendo, sistendo per frænum: quæ actio, licèt sit levis respectu corporis, non tamen respectu honoris, *ib.* * (*Itque docent communiter Suar. Palaus, Bonac. & alii citati num 273. ac Salm c. 4. num. 26. & 27. cum Laym. Avila, &c.*) * V. Qui aliquid supradictorum facit, etiam Clerico consentiente, dummodo sit injuriosum ordini Clericali. *Lay. l. c.* * (*Ita communiter Suar. Bonac. Con. & alii cum Salm. c. 4. num. 25. ex c. Nemo. 11. q. 5. & ex c. Contingit De Sent excomm. Clericus autem consentiens ex eod. c. Contingit, etiam subest*

subest excommunicationi; Sed hæc est tantùm ferendæ sententiæ, ut benè advertunt Bonac. & Croix l. 7. num. 306. dum in d. textu dicitur: Si quis Clericus sponte se supposuerit, excommunicetur. *Hoc tamen intelligendum, si talis percussio, non obstante consensu Clerici, non desineret esse injuriosa, nam secus esset, si consensus auferret injuriam, puta si Clericus petat cædi ab alio, ut luat sua peccata; Salm. c. 4. num. 27. in fin. cum Con.)* * VI. Clericus si seipsum ex malitia vel passione (secus si ex devotione) percutiat injuriosè; *Laym. l. c. ex Nav.* * (*Ita cum Busemb. tenent Suar. D. 22. se. 1. num. 59. & Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. se. 2. num. 7. cum Nav. Con. Sayr. Avila, &c. Sed meritò oppositum putant probabile Palaus D. 3. p. 22. §. 2. num. 4. Diana p. 5. tr. 4. R. 8. & Croix l. 7. num. 310. cum Tolet. Barb. Turrian. Pasqual. & Deibene, quia revera Canon videtur tantùm loqui de altero Clericum lædente.)* * VIII. Qui percutit Clericum etiam meritum, fiat vel per quem non debet, ut si morte dignus puniatur a judice seculari, vel modô illicitô, ut si a Prælato puniatur per laicum. *Bon. l. c. ex Nav. Sayr. Suar. Fill. Con. &c.* V. *Laym. c. 5.*

275 2. Non incurrit I. Fur, qui clam abscindit crumenam, vel vestem tollit Clerico; quia non est actio violenta, sed fraudulenta. * [*Secus, si violenter auferat, ut Laym. de Cens. c. 5. num. 5. cum Caj. Con. Suar. Mol. & Salm. eod. tr. c. 4. num. 26. cum Pal. Avila &c. communiter, quia tunc actio, etsi non corpus Clerici, lædit tamen honorem.)* * II. Si percussio sit jocosa * (*Quamvis sit gravis, & etiam cum aliqua ira irrogetur, modò non pertingat ad peccatum mortale, ut rectè dicunt Palaus D. 3. p. 23. §. 3. num. 3. Bon. D. 2. q. 3. p. 6. se. 4. num. 3. & Salm. c. 4. n. 28. cum Avila, & Lambert. ex c. 1. de Sent. excom. ubi dicitur:* Nec Clerici (*excommunicantur*), si sunt plenæ ætatis, & non ex odio (*intelligitur gravi*), vel invidia, vel indignatione, sed levitate jocosa se ad invicem percutere contingat.) *, vel casualis, v. gr. si janitor, vel apparitor turbam arcens percutiat Clericum; item si pueri habentes primam tonsuram se pugnis percutiant; *Bon. l. c. ex Mol. Fill. Con. &c.* * (*Imò etiam in Minoribus constituti; & quamvis sanguis e naribus effundatur, ut Salm. c. 4. num. 28. Pal. l. c. num. 2. cum Laym. Con. & Mol. ac Bon. l. c. se. 1. §. 1. num. 14. cum Fill. & Avila; quia regulariter percussio puerorum non reputatur graviter injuriosa; Idque admittit Sotus ap. Salm. l. c. etiamsi percussio fuerit gravis; hoc tamen intelligendum, si hæc non fuerit intenta.)* * item si percussio sit ad defendendum se, vel vitam suam, vel uxoris, parentum, filiorum, vel res suas, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. *Laym. infra.* III. Et denique, quandocunque percussio ob levitatem, vel imperfectionem actûs non esset mortalis, illata laico, ut docent *Cajet. Avila, & Sa:* quod tamen *Suar.* universaliter non admittit. Vide *Bon. l. c.* IV. Si fiat in tenebris, vel Clericum non agnoscas, quòd habitum non gestet; quia ignorantia excusat.

Sic etiam excusat ira subitanea, quæ efficiat ut non plenè advertatur quod fit, ut communiter *Suar. D. 22. se. 1. num. 50. Bon. D. 2. q. 3. p. 6. se. 4. num. 2. Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. num. 8. Pal. D. 3. p. 6. §. 3. num. 3. cum Con. & Salm. c. 4. num. 8.* Sed hic dubitatur 1. an incurrat excommunicationem qui percutit aliquem ignorans esse Clericum, sed animô comparatus, ut, si sciret, etiam percuteret? Affirmant *Covar. Ugol. &c. ap. Croix l. 7. num. 314.* Sed communius & probabilius negant *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. num. 16. Suar. D. 4. se. 8. num. 8. Bonac. de Censur. in commun. D. 1. q. 2. p. 1. num. 14. cum Vasq. Mol. & Fill.* item *Pal. & Nav. ap. Croix l. c.* quia in ignorantia concomitante adest tantùm voluntas interpretativa, quæ non est vera voluntas. Secus verò dicendum, si percutiens jam dubitaret, an ille esset Clericus, ut bene docet *Bonac. ibid. num. 13. cum Avila.* Et idem tenent *Suar. num. 10. Sanch. num. 14. Croix d. num. 314. ac Bonac. num. 21. cum Fill. Avila, & aliis*, si quis Clericum percutiat ignorans esse Clericum, sed intendens eum percutere, sive laicus ille sit, sive Clericus. Dubitatur 2. an ab incurrenda excommunicatione percussionis Clerici excuset ignorantia crassa? Affirmant *Sylve. Abb. Felin. &c. ap. Sanch. de Matr. l. 9. D. 32. num. 41.* quia (ut ajunt) illud, *suadente Diabolo*, importat dolum, qui non reperitur in ignorantia crassa; sed meritò id reprobant *Croix l. 7. num. 314. & Sanch. l. c. cum Covar. Tabien. & aliis*, quia Tò, *suadente Diabolo*, tantùm importat percussionem cum peccato gravi. Dubitatur 3. an incurrat qui percutit Petrum Clericum, reputans Paulum Clericum? De hoc vide dicta *To. I. lib. 3. num. 628. v. Qu. I.* ubi sententiam affirmativam tenuimus.

V. Si

„ V. Si prælatus, præceptor, pater subditum in minoribus constitutum correctionis causâ (licèt ira accedat) percutiat moderatè, habitâ ratione culpæ * (*Ita etiam Salm c.4 num 29. cum Bon. Avil. &c Et idem dicunt Salm ibid de consanguineo, qui percutit Clericum, cujus curam habet, ex c. Cum voluntate. 54. §. Si qui. de Sent. exc.*) * Imò Prælatus, & Præceptor Ecclesiasticus potest etiam in majoribus constitutum castigare. An idem possit pater? controvertitur in utramque partem probabiliter. Vide *Laym.* loco mox citando.

Quæritur, an Pater possit verberibus Clericum punire? Certum est posse, si Clericus est in Minoribus, ex dicto *c Cum voluntate. 54. §. Si qui verò. de Sent. exc.* ubi id conceditur omnibus illis, *qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, ut cohibeantur a suis insolentiis, duxerint corrigendos*. Dubium est, an possit, si Clericus est in Sacris constitutus? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c 5. num 9 & Pal D. 3. p. 23. §. 3. num. 8 cum Host. Panor. Ang. Mol. &c.* quia nullibi habetur, quòd Pater possit manus injicere adversus Clericos in Sacris. Hæc est probabilis, at sententia affirmans videtur probabilior, & hanc tenent *Suar. D. 22. Se. 1. nu 49 Bon. D. 2. q. 3. pag. 6. Se. 4. num. 4. Concina to. 10. pag. 468. num. 8. Tournely to. 2. pag. 449. & Salm. c 4. num 30. cum Valent. Bonn. Con. & Avila*. Et probatur ex *c 1. de Sent. exc.* ubi excusatur Magister, *si scholarem Clericum* (quamvis *sit plenæ ætatis*, ut ibi præmittitur, unde includitur etiam Clericus constitutus in Sacris) *intuitu disciplinæ, vel correctionis percusserit*. Si ergo non solùm causâ disciplinæ, sed etiam correctionis potest Magister Clericum percutere, tantò magis poterit Pater, cui principaliter & de jure naturali incumbit compescere insolentias filiorum.

„ VI. Si percutiatur realiter degradatus, vel bigamus, vel exercens publicè officium cauponis, vel macellarii, vel scurram, & ter monitus non cesset, vel inventus turpiter agens cum uxore, matre, sorore, vel filia, vel denique mulierem ipso facto sollicitans ad turpitudinem, quia perdit privilegium. V *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. Fill. l. 15. c. 1.*

Ita *ex c. Si verò. 3. de Sent. exc.* ubi excusatur a censura qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit violentas; Secus si mulier illa non sit ita proxima in consanguinitate. Hinc *Filliuc. tr. 15. c. 1. q 6. num. 12. Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. num. 8. & Bonac. D 2. q. 3. p. 6. se. 4. num. 7. cum Mol. Con. &c.* communiter non excusant percussorem Clerici inventi cum avia, aut nepte. Putant verò *Nav. c. 27. num. 84. & Bon. l. c. num. 6. cum Mol. Con. & Avila*, excusari Maritum, si ex industria se abscondit expectans Clericum id ignorantem, ut deprehensum in adulterio occidat; secus si conventione facta cum uxore se abscondat, cùm jura nunquam intendant fraudes patrocinari. Sed etiam in primo casu rectiùs *Laymann l. c. cum Nav.* contradicit *Bonacinæ*, quia tunc minimè verificatur quòd vir inveniat Clericum, dum eum expectat; hic enim ideo excusatur, quia (ut ait *Glossa*) nequit compescere subitaneam iram, ad quam potiùs tunc se excitaret. Dicunt autem *Suarez D. 22. Se. 1. num. 37. Bonac. l. c. num. 8. Tournely pag. 494. & Salm c 4. num. 31. cum Pal. Laym. Con. &c.* bene excusari Virum, si occidat Clericum inventum cum uxore in loco suspecto, vel cum ea colloquentem post monitionem, quòd se abstineat a tali collocutione. Notant item *Tournely l. c. Concina pag. 458 & Croix. l. 7. num. 207. cum Nav Sylve. Ang. &c.* tunc tantùm excusari Virum percutientem talem Clericum, quando percussio fit in ipso actu, vel continuò post adulterium, tunc enim solùm acer ille doloris sensus meretur indulgentiam. Excusatur etiam mulier percutiens Clericum qui eam sollicitat, si non possit illum verbis avertere; Unde si Clericus tantùm verbis tentat, verbis tantùm debet repellere, nisi ille sit adeo importunus ut non valeat femina per sola verba ab eo liberari; ita *Suarez D. 22 se. 1. num. 33 & Salm. c. 4. num. 31. cum Sylve. Avila, Sayr. &c.* Hoc tamen intelligendum, si ex tali sollicitatione constituatur mulier in aliquo morali periculo labendi, saltem in peccatum cogitationis.

Resp. 2. Etsi hæc excommunicatio sit „ 273 reservata Papæ, potest tamen Episcopus ab ea absolvere his casibus: 1. Quando percussio, etsi sit mortalis, est tamen prudentum judiciô levis, comparata cum enormi * (*Ita ex c. Pervenit de Sent. exc.*) *, v. gr si fiat palmâ, pugnô, aut lapide, non relinquente vestigium, & secundùm *Anton & Dian. p. 9 t. 4. Res. 19* nisi notabilem injuriam, & magnum scandalum pariat, qualem neg-

" gat esse, si quis Sacerdotem pugnô percu-
" tiat in faciem, licèt guttæ sanguinis effluant.
" * (*Ita etiam Viva b 5. Art. 3. num. 8. cum Di-
" an. & Glossa.*)* Enormis verò erit, si mem-
" brum præscindatur, copiosus sanguis funda-
" tur; vel etiam ratione dignitatis personæ,
" ut si percutiatur Episcopus, vel Abbas et-
" iam alapâ. 2. Si percussor sit impubes,
" pauper, æger, senex, mulier, cœcus, clau-
" dus, servus, filiusfamilias, vel non sui ju-
" ris, uti & regulares, ac moniales invicem
" verberantes: item si sint homines delicati,
" & quotquot habent legitimum impedimen-
" tum, ut non possint ire ad Papam, aut
" ejus Legatum: vel si dubium sit de excom-
" municatione, *Fill. l. 15. c. 6. num. 25. & seq.*
" Denique si sit occulta. V. supra *hic c. 1. d.*
" *5.* & *Diana p. 9. t. 4. R 63.* In quibus omni-
" bus casibus pro foro conscientiæ potest et-
" iam facultas absolvendi impetrari (gratis
" quidem) ex Pœnitentiaria Romana a ma-
" jore Pœnitentiario, ut supra *hic l. t. t. 2. c.*
" *4. in append.*

277 Oportet igitur distinguere: Alia est percus-sio *Enormis*, alia *Mediocris* sive gravis, alia *Levis*, quæ non jam dicitur levis, quia importat tantùm peccatum veniale, ad incurrendam enim excommunicationem semper requiritur culpa gravis, sed dicitur levis respectu ad gravem & enormem. Hujusmodi distinctio communiter a DD. assignatur, & colligitur a Constitutione in *Extrav. Perlectis.* quæ in extensum refertur a *Navarro Man. c. 27. num. 91.* (*pag. mihi 547.*) ibique ab aliis attribuitur Innocentio IV. & ab aliis Pio II. sed *Navarrus* eam attribuit Joanni XXII. ceterùm communiter AA. illam admittunt, ut *Cabassutius T. J. l. 5. c. 2. num. 6. & Palaus, Bonac. Roncaglia*, &c. infra citandi; In præfata autem *Extrav.* sic legitur: *Respondemus percussionem levem esse pugni, palmæ, manûs, pedis, digiti, aut baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam, neque sugillationem carnium relinquit, neque abscindit membrum, sine extractione dentium, sine avulsione multorum capillorum, sine effusione multi sanguinis. Nolumus tamen dicere, quòd hujusmodi levis percussio, ut pugni, aut unguis, fiat atrox ob multi sanguinis effusionem. Ad judicandum tamen, quæ læsio sit levis, mediocris, aut enormis, volumus diligenter perpendi, non solùm factum, sed etiam qualitatem ejus, & modum percutiendi cum omnibus suis circumstantiis loci, personæ, & aliis. Personæ, si est Magister, Judex, Prælatus, Pater, Patronus, aut Legatus, percussus injustè a subdito, aut ab alio se viliori, quia ex hoc interdum censentur graves injuriæ, quæ ex se sunt leves, aut mediocres. Et quia conditio negotii non patitur integram determinationem hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares quæ sit levis, & quæ enormis injuria; admonentes ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, & ab ea non posse absolvere, quàm declarando levem esse, occasionem præbeas lædendi Statum Ecclesiasticum.*

Hinc dicunt DD. esse percussionem *mediocrem* illam quâ extrahitur dens, vel capillorum copia evellitur, aut fit sugillatio carnis, quâ sanguinis copia effunditur absque gravi læsione, vel injuria; ita *Bonac. D. 2. p. 6. se. 5. num. 8. & Roncaglia pag. 104. q. 1. R. 3.* Percussionem verò enormem dicunt iidem *Bonac. & Ronc. ac Palaus D. 3. p. 23. §. 4. num. 2. Tournely to. 2. pag. 495.* & *Concina pag. 468. num. 9.* esse si magna intervenit vulneratio, vel magna sanguinis effusio, aliunde quam e naribus, vel magna injuria.

278 Communiter autem advertunt præfati AA. & alii, quòd sæpe percussio levis potest evadere gravis vel enormis ratione circumstantiarum, nimirum I. Ratione *personæ læsæ*, prout si percutiatur Episcopus, Abbas, Prælatus Monasterii, aut Judex, Herus, aliusve in dignitate constitutus, ut dicunt *Palaus, Bonac. Conc. Tourn. & Ronc. ll. cit.* II. Ratione *personæ lædentis*, ut si Officialis laicus auctoritativè percutiat Clericum, vel plebejus Ecclesiasticum nobilem; *Suarez D. 22. Se. 1. num. 91. Roncaglia l. c. & Bonac. d. num. 8. cum Navarr. Mol. Fill. & Reg.* III. Ratione *personæ coram qua fit percussio*, nempe si fit coram Prælatô, aut aliâ personâ in dignitate constitutâ, *Bonac. Ronc. & Pal cum Mol* IV. Ratione *scandali*, nempe si Monachus cum gravi scandalo Clericum secularem percutiat; *Viva de Censur q. 5. a. 3. num. 8. Ronc. l. c. & Bon. ibid.* qui addit idem esse, si quis percutiat Clericum in Claustro coram Regularibus. V. Ratione *loci*, nempe si percussio fit in Ecclesia, vel platea; *Cabassut. T. J. l. 5. c. 2. num. 6. Pal. Conc. Tourn. & Ronc.* VI. Ratione *temporis*, ut si quis percutiat Clericum sacris vestibus indutum, vel dum vacat publicis Officiis in Choro, vel in actu Processionis, aut publicæ Supplicationis; *Cabassut. Pal. Taurn. & Ronc.* VII. Ratione *injuriæ*, ut si quis Clericum denudet,

det, vel atramentô aut stercore ejus vultum fœdat, ut *Cabassut.l.c.*

279 His positis, sciendum quòd a percussione levi, etiam publica, possunt absolvere Episcopi, ut docent communiter DD. cum *Bonac. D. 2. q. 3. p. 7. sc. 5. num. 3.* & patet ex *c. Pervenit. de Sent. exc.* Et sic pariter eorum Vicarii Generales, quia hoc habent Episcopi de jure ordinario, ut *Sanch. de Matr. l. 3. D. 7. num. 10. & Bon. l. c. p. 6. sc. 5. num. 4. cum Mol. Reg. Lazar. &c.* vide dicta *num. 224.* Utrùm autem possint ab ea absolvere habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? Vide dicta *num. 79.* A percussione verò enormi, aut mediocri, si est publica, potest absolvere tantùm Papa, aut Legatus a Latere, qui gaudet auctoritate Pontificia, ex *c. Ad eminentiam. de Sent. excom.* Item possunt etiam Legati missi ad aliquam Provinciam, ex *c. Penult. de Offic. Legati*. Si verò percussio fuerit occulta, possunt ab ea absolvere etiam Episcopi, ex *c. Liceat. 6. in Sess. 24. Trident.* Et a publica etiam mulieres ex *c. Mulieres. de Sent. exc.* Et hoc etiamsi percussio fuerit enormis, ut *Viva q. 5. a. 5. num. 10. cum Suar. Mol. & Fill.* Et sic pariter possunt absolvere impuberes, etiamsi hi post pubertatem absolutionem petant, *Viva l. c. cum iisd. AA.* ex *c. Pueris. fin. eod. tit.* Item eos qui collegialiter vivunt, si percussio fuerit gravis, non verò si enormis; vide dicta *num 88. circa fin. ad num.* X. Item omnes impeditos adire Romam, juxta dicta *cit. num. 88.* Quos autem, & quando Prælati regulares possint absolvere subditos & alios ab hac excommunicatione; Vide dicta *num. 107.* Bene autem advertit *Croix l. 7. num. 325.* quòd pro absolutione censuræ ob percussionem Clerici etiam publicam potest recurri ad S. Pœnitentiariam.

280 Dubitatur 1. An in dubio percussio judicanda sit levis, aut gravis? *Bordonus ap. Viva q. 5. a. 3. num. 8.* dicit censendam esse levem. Sed omninò dicendum est oppositum cum *Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. sc. 5. num. 8. Viva, & Roncaglia ll. cit. ac Concina pag. 468. num. 9.* qui testatur esse commune, & patet ex cit. *Extrav. Perlectis. num. 277.* ex verbis illis: *Admonentes, ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, & ab ea non posse absolvere.* Ibique datur ratio, *ne occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum.*

Dubitatur 2. An incurrat hanc censuram qui Clerico venenum præbet? Adsunt quatuor sententiæ, *Prima* quam tenent *Avila, &* *Rodriquez ap. Dian. p. 9. tr. 4. R. 36* absolutè negat, nisi venenum per vim præbeatur ad potandum, nam aliàs (ut ajunt) non fit violentia personæ, sed naturæ; sed meritò *Diana l. c.* hanc opinionem rejicit, cùm sit contra communem; Et *Renzius to. 1. pag. 578. q. 9.* refert annô 1640. eam fuisse expunctam ex Summa *Rodriquez*, ob mandatum S. Inquisitionis in suo Expurgatorio. *Secunda* sententia quam tenent *Filliuc. tr. 11. num. 126. & Suarez*, ac alii *ap. Croix l. 7. num 302.* dicit non incurrere censuram, nisi morte secutâ; sed neque hæc opinio videtur satis probabilis. *Tertia* sententia quam tenet *Croix loc. cit. cum Beja, & Sperelli*, dicit hunc ab initio incurrere, quia venenum de se est aptum statim lædere. *Quarta* demum sententia communior, quæ videtur mihi probabilior, dicit non incurrere, nisi postquam venenum incœperit lædere. Ratio, quia ad incurrendam censuram Canonis non requiritur mors, sed requiritur quidem effectus secutus, nempe violentia illata; antequam autem venenum lædat, non adest effectiva violentia, sed tantùm actio apta ad violentiam inferendam; ita *Bonac. D. 2. q. 3. p. 6. sc. 1. §. 1. num. 6. Viva q. 5. a. 3. num 2. & Diana l. c. cum Squillante*, quibus adhæret etiam *Renzius loc. cit.*

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam Cœnæ?

gere libros hæreticos? Et an legere libros prohibitos ei qui certus est lectionem non esse sibi obfuturam? (Vide de hoc dicta To. I. l. 1. num. 199. *in fin.*)

292 *An incurrat qui legit proœmium, indicem, &c.? An qui audit legere? Et quid si inducat ad legendum?* 293. *An qui legit scripturam brevem, vel manuscriptum?* 294. *An qui legit duas lineas, vel minùs quàm paginam?* 295. *An qui retinet parvo tempore?*

296 *An excuset ignorantia crassa? Quid si quis scit ex viro probo librum esse prohibitum?*

297 *An incurrat excommunicationem qui impedit, ne liber comburatur, aut laudat stylum, &c.?* 298. *An incurrat qui deponit librum prohibitum apud alium?* 299. *An qui eum comburit? A quo impetranda licentia legendi?*

300 *Ad incurrendam excommunicationem ob Heresim, requiritur I. Ut sit formalis.* 301. *Qu. 1. An incurrat errans ex ignorantia crassa, vel affectata?* 302. *Qu. 2. An qui dubitat circa res Fidei?* 303. *Requir. II. Ut error externetur.* 304. *Requir. III. Ut manifestatio sit moraliter mala. Requir. IV. Animus profitendi errorem.* 305. *Vide alia advertenda.*

306 *Incurrunt etiam* Credentes, Fautores, Receptatores, *&* Defensores. 307. *Qu. I. An qui favent Heretico ob amicitiam, &c.* 308. *Qu. II. An qui Hereticum recipit, ne capiatur, effectu non secuto?*

309 *Item incurrunt excommunicationem Bullæ I. Surripientes bona naufragantium.* 310. *II. Domini imponentes tributa.* 311. *III. Quinam alii incurrant excommunicationem Bullæ?*

281 „ RESp. Præcipua est in hæreticos, quæ „ extenditur non tantùm ad fautores, „ receptatores, & defensores hæreticorum ut „ sic, sed etiam in *scienter retinentes, legentes,* „ *imprimentes, & defendentes libros hæreticorum de religione tractantes, vel hæresim continentes, ex quavis causa publica vel occulta, quovis ingenio vel colore.* Ad quam ex „ communicationem incurrendam requiruntur „ 4. conditiones I. Ut auctor libri sit hæreticus II. Ut liber hæresim expressè contineat, vel de religione agat III. Ut legatur „ materia notabilis, & sufficiens ad mortale. „ IV. Ut scienter legatur, imprimatur, vel „ retineatur. *Lay. l. 2. t. 1. c. 15. num. 1.*

282 Ut igitur hæc excommunicatio incurratur, requiritur I. ut auctor sit hæreticus; quapropter eam non incurrunt legentes libros Infidelium, etsi hæresim contineant, dum dicitur in Bulla, *libros Hæreticorum*; ita *Suarez D. 20. sc. 2. num. 11. & 13. & Salm. de Censur. c. 4. nu. 71. cum Sanch. Pal. &c.* Liber autem Thalmuld, & similes Hebræorum prohibentur per Bullas Pii IV. & Clementis VIII. *ap. Croix l. 7. num. 331.* Dicit autem *Holzmann to. 1. pag. 178. num. 78. v. Qui legunt*, etiam numerari inter libros in Bulla vetitos librum qui ex professo tractet de hæresi, quamvis lateat Auctor, quia tunc Auctor certè censetur hæreticus.

283 Requiritur II. ut liber de Religione tractet, vel hæresim contineat. Sufficit igitur ut liber unum tantùm errorem contineat contra Fidem, vel si ex professo (non autem obiter) agat de Religione, nempe de S. Scriptura; vel de Theologia Scholastica, Dogmatica, aut Morali, vel de Mysteriis Fidei, de Cultu Dei aut Sanctorum, de Ritibus Ecclesiæ, de Canonibus, de rebus spiritualibus, & similibus; ita *Salm c. 4. num. 72. Suar. num. 16. Sanch. Dec. l. 2. c. 10. num. 21. Laym l. 2. tr. 1. c. 5. num 3.* item *Dicast. Illsung Tamb. &c. ap. Croix l. 7. num. 331.* Si verò error ille contra Fidem sit abrasus a libro, *Croix num. 330. cum Pignatell.* dicit probabiliter excusari a censura, qui reliqua libri legit, quia tunc liber non continet ampliùs hæresim, nec ullum periculum inducit. Contradicunt tamen *ibid. Suarez, Bonac.* & alii, ac *Sanch. l. 2. c. 10. num 3.* quia particularis illa expunctio non tollit communem libri prohibitionem. Sed mihi non displicet distinctio, quam tradit *Sperer to. 1. de Fide pag 123. num 40.* nempe, si liber tractet ex professo de Religione, non obstante abrasione erroris, remanet prohibitus, quia in Bulla omninò vetatur legere aut retinere libros Hæreticorum tractantes de Religione. Secus si liber tractet de alia materia, puta de Philosophia, aut de Historia; exceptis tamen libris Centuriatorum Magdeburgentium & similibus, in quibus revera tractatur de Religione, atque in iis intentum est evellere statum Monasticum, & denigrare Ecclesiasticum. Dicit autem *Croix cum Suar. Tol. Pal Pignatell* & aliis communissimè (contra *Decian Masard. & Cavam.*) legentem hujusmodi libros Hæreticorum non effugere excommunicationem Bullæ, etiamsi legat ad confutandum errorem, & sine periculo perversionis; quia prohibitio facta est in odium Hæreticorum, cùm in Bulla vetetur lectio *ex quavis causa, vel colore*. Limitant tamen *Laym. & Dicast. ap. eund Croix num 343.* si quis vir doctus legeret eos, sperans certò fore ut aliquem hæreticum convertat; hinc probabiliter dicunt *Holzmann*

pag.

pag. 177. *num.* 77. *v. Sed nunquid*, *& Elbel to.* 2. *pag.* 439. *num.* 99. *cum Mayr.* quòd ex epikeja benè excusantur legentes librum hæreticum, si necessariò indigeant tali lectione ad convincendum Hæreticum ex suo proprio, vel alterius Hæretici libro, puta inveniendo contradictionem, &c. modò periculum sit in mora, nec pateat recursus ad Romam, vel aliò. Qui verò legeret libros vel scripta ob hæresim, vel ob hæresis suspicionem prohibita, licèt probabiliter cum *Pignatell. & Duard. ap. Croix num.* 334. non incurreret excommunicationem Bullæ, nisi Auctor sit damnatus ut hæreticus, vel natus ex secta hæretica, tamen incurreret excommunicationem Indicis: quæ verò non est reservata.

284 Requiritur III. ut lectio fiat in materia notabili, nam licèt *Tolet. & Ugolin. ap. Bonac. D.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *num.* 14. negent dari in hoc parvitatem materiæ, quia (ut ajunt) in una sola linea potest quis errorem invenire; communiter tamen DD. admittunt materiæ parvitatem, quamvis discrepent in assignando qualis sit: Alii enim, ut *Sanchez l.* 2. *c.* 10. *num.* 31. *cum Sà*, *Manuel*, *& Vivald.* dicunt esse unam paginam, & plus, si volumen sit ex majoribus; at hanc opinionem meritò non admittunt *Salm. c.* 7. *num* 74. & idem sentit *Bonac. l. c.* si pagina sit grandior; Alii, ut *Grassius*, *& Reg ap. eund. Bonac.* dicunt esse tres vel quatuor lineas; Alii ut *Suarez D.* 20. *se.* 2. *num* 20. *& Palaus tr.* 4. *de Fide D.* 2. *p.* 10 §. 2. *num.* 6. *cum Azor. Con. & Sayr. ap. Bonac.* dicunt esse decem lineas; Alii tandem, ut *Holzmann to.* 1. *pag.* 177. *num.* 77. *v. Dixi quartò*, *Sporer tom.* 1. *pag.* 124. *num.* 44. *Elbel to.* 1. *pag.* 297. *num.* 113. *& Croix l.* 7. *num.* 330. *cum Marchant.* rectiùs distinguunt, in hoc attendendum esse finem prohibitionis: si aperiendo librum hæreticum incidas in doctrinam, quæ directè est contra Fidem, poteris excommunicationem incurrere, etiamsi legas paucas lineas, quia in ipsis potest esse periculum perversionis; secus si liber esset principaliter de materia indifferenti, tunc enim legendo etiam paginam, excusaris a mortali, si nullum ibi legas errorem.

285 Requiritur IV. ut hujusmodi libri scienter legantur, imprimantur, aut retineantur. Et eidem excommunicationi subjacent eos ementes, vendentes, aut asportantes, ut dicunt *Salm. c.* 4. *num.* 74. ex Decretis Pontificum. Necnon defendentes non solùm verbô, sed etiam factô, nempe si impediant quominus tales libri Episcopo tradantur, ut dicunt *Palaus*, *Tamburr.* & alii communiter *cum Croix l.* 7. *num.* 358.

286 „ 1. Non excommunicaris I. Si legas libros „ Catholicorum referentes verba hæreticorum, „ etiamsi animô hæresim discendi legas. *Laym.* „ *l. c. ex Navar. Sanch.* &c. * (*Est commune cum* „ *Azor. Suar. Bonac. & Pignatell. ap. Croix l.* 7. „ *num.* 335.) * II. Si in Catholici scriptoris „ libro, vel alio, hac Bullà non contento, „ legas adjecta scholia, vel notas auctoris „ hæretici: quod tamen *Suar. t.* 5. *d.* 21. *s.* 1. li- „ mitat, nisi scholia essent tam copiosa, ut „ ex iis potiùs, quàm ex textu, liber consta- „ re videretur. *Laym. l. c. ex Nav. Sanch.* &c.

Quæritur, an legens Scholia Hæretici in libro catholico incurrat excommunicationem? Affirmant *Suarez*, *& Krimer ap. Croix l.* 7. *num.* 334. si Adnotationes essent librô majores, quia talis liber potiùs est Hæretici commentantis, quàm Catholici. Imò *Croix* censet incurrere, etsi Scholia mole sua non adæquarent librum, quia tales libri magis habentur propter Adnotationes, quàm propter textum Catholicum. Negant verò *Tamburr. Dec. l.* 2. *c.* 1. §. 7. *num.* 9. *cum Sanch. ac Bonac. ap Viva q.* 5. *a.* 1. *num.* 8. *in fin.* qui ipsis adhæret, dicentes Summam D. Thomæ non appellari librum Cajetani, quamvis hujus Adnotationes textum D. Thomæ superent. Addit tamen *Viva* legentem hujusmodi librum saltem non excusari ab excommunicatione non reservata Indicis, lata in legentes libros damnatos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ut habetur ibi in *Regula* 10. His tamen non obstantibus, magis adhære o primæ sententiæ, si Scholia sint adeo uberiora, ut liber potiùs constet ex ipsis, quàm ex doctrina catholica, ut dicunt *Pignatell.* & alii *ap. Croix l cit.*

287 „ 2. Non prohibentur hæreticorum libri „ philosophici, & alii hæresim non continen- „ tes, *Laym. l. c. num.* 3. Imò probabiliter nec „ ii, qui incidenter tantùm continent hære- „ sim, non agentes ex professo de fide; * (*Ve-* „ *riùs dicendum de errore, ut docent Sanch. Dec. l.* 2. „ *c.* 10. *n.* 25. *Pal. D.* 2. *p.* 10. *n.* 7. *Bonac. D.* 2. *q.* 5. „ *p.* 4. *n.* 19. *& Salm. c.* 4 *n.* 72. *in fine.*) * *Sà*, *&* „ *Graff. ap. Laym. l. c.* contra *Suar. & Sanc.* qui „ id confirmat pro Germania, ubi Bulla cum „ tanto rigore non est recepta. Vide *Bec.* 2. 2. „ *c.* 15. *q.* 8. Legens tamen tales incurrit excom- „ municationem non reservatam Indicis li- „ brorum prohibitorum, ubi is receptus est; „

quod „

„ quod non videtur esse factum in Germa-
„ nia, saltem cum isto rigore, ut habet *Laym.*
„ *l.c.num* 8.

288 Hic notandum, quòd Clemens VIII. in Indice librorum prohibitorum, firmato auctoritate Pii IV. vetavit legere omnes libros Hæreticorum, donec expurgentur, & Hæresiarcharum, etiamsi hæresim non contineant, nec tractent de Religione, sub excommunicatione non reservata; vide *Salmant.c.4.num.* 73 *& Croix l.7 num* 260. Item libros cujusvis Authoris non hæretici prohibitos ob suspicionem hæresis, ut in *Reg* 10 Indicis. *Viva Q* 5.*A.1.num* 8. Item S. Pius V. in Const. *Cum sicut*, prohibuit legere, aut retinere libros cujusvis Auctoris suspecti de hæresi, indigentes expurgatione, donec expurgentur, sub excommunicatione reservata Papæ. Ut autem agnoscatur, quinam libri expurgatione indigeant, dantur regulæ in *Expurgatorio Romano apud Salm. l. cit.* Insuper Sixtus V. prohibuit sub excommunicatione reservata quemcunque librum de Astrologia seu divinatione futurorum; Vide *Salm.c.4.num.73.* Item in Indice prohibentur omnes libri ex professo tractantes de obscœnis, *Reg.2.7. & 9* Notat autem *Croix num.* 260 cum *Laym in fin.* legentes libros obscœnos peccare quidem graviter, si materia sit gravis, sed non incurrere excommunicationem. Idem dicunt de legentibus libros magicos; sed meliùs ait *Viva Q.3.A.1.num* 8. eos incurrere excommunicationem non reservatam, quia tales libri in *Reg.* 9. prohibentur ob hæresis suspicionem.

289 Sciendum, quòd Index tres Classes librorum prohibitorum constituit. I. Classis continet omnes libros Hæreticorum hæresim habentes, vel de Religione tractantes. II Classis continet libros Catholicorum contra Fidem, vel bonos mores, qui (ut ait *Lupus p.3. l 25. dist.1.a.1.*) non priùs censentur prohibiti, quàm specialiter in Indicem referantur: intellige, præter libros in Indice prohibitos per se, ut mox infra. III. Classis continet libros editos sine nomine Authoris; Qui non omnes (ut bene advertit *Lupus loc. cit.*) damnati sunt, sed tantùm illi qui pravam doctrinam tradunt: sic enim videmus practicari a viris probis, & doctis; & ita colligitur ex Bulla Alex. VII. *Speculatores*, ubi de hac prohibitione Pontifex loquens, dicit: *Contingit, ut plerique libri ignoti Scriptoris, qui tertiæ Classi assignantur, pejores multò sint, quàm in prima, & secunda recensiti.* In Indice autem prohibentur in *Reg.* 2. omnes libri Hæresiarcarum, etsi hæresim non continent, & de Religione non tractant. Deinde omnes libri Hæreticorum, donec ab Episcopis examinentur, & approbentur. Item Bibliæ vulgares, & libri controversias differentes inter Hæreticos vulgari sermone conscripti. Item libri obscœni ex professo, & libri magici. Hinc ibi excommunicantur, qui libros Hæreticorum, *vel cujusvis Authoris scripta ob falsi dogmatis suspicionem damnata legerit, vel habuerit.

290 Prohibere libros per totum Orbem spectat ad Pontificem, & pro Ipso ad S. Congregationem. Episcopi autem, & Inquisitores possunt libros prohibere in territorio proprio. Magister S. Palatii etiam potest, sed ut putat *Bordon. in Man. conf. sect* 48 *num* 5. tantùm pro Urbe, & ejus Districto; Nunquam enim visæ sunt illius prohibitiones publicari.

291 Putat *Croix l 7.num.*346. quòd, cùm datur licentia legendi libros hæreticos ad errores confutandos, graviter peccaret qui legeret ex curiositate (licèt excusaretur ab excommunicatione), quia tunc cessat finis licentiæ; sed hæc ratio non suadet, tum quia finis præcepti non cadit sub præcepto, ut diximus *de Jejun.lib.3.num* 122. tum quia Superior ob duas causas dispensat, primò quia considerat dispensato non imminere periculum perversionis: secundò quia sperat lectionem esse illi, vel aliis proficuam; unde si cessat secunda causa, non cessat prima An autem possit legere librum prohibitum sine licentia, qui certus est moraliter lectionem sibi non obfuturam? Quidquid dicant alii, omninò est negandum cum *Croix num.375.in fine, & Pal. Tol. Suar. Sanch. Tamb. &c.* juxta dicta *l.1.n.199. in fine.*

292 „ 3. Excommunicantur 1. Qui in sufficiente quantitate solum procœmium, vel epistolam ad lectorem, vel indicem libri, vel partem libri, in qua nulla est hæresis, legit, ut habet *Laym. l.c. & Bon.* *(Vide dicta *num.284.*)* 2. Probabiliter etiam is, qui alterum jussu suo legentem audit; quia legit per alium. *Laym. l c Azor. &c.* contra *Sanch.* * (*Probabiliùs dicunt Sporer pag* 124 *num* 43. *& Croix l 7 num.*342. *cum Azor. Sylve. Pignatell. & Sayr. excusari ab excommunicatione qui audit, modò non induxerit alium ad legendum. Imò Sanch Dec.l.2.c.10 num 48. Pal. D.2.p.10. §.2.num.4 cum Con. & Ugol. ac Bon.D.1.q.2.p 4 n.11.cum Sousa, Nav. & Reg.*
item „

„ *item Fill. Tamb. &c. ap. Croix l.c. dicunt excu-* „ *sari, quamvis induxerit; idque meritò putant* „ *probabile Croix ibid. & Viva q.5.a.1.num.9.* „ *Atque Sporer l. c. & Sousa, ac Stephan. ap.* „ *Croix excusant etiam a peccato, si audiens ex* „ *auditione nullum periculum incurrat perver-* „ *sionis.)* *

293 „ 4. Probabiliter non excommunicatur, qui „ hæreticam concionem, aut epistolam seor- „ sim editam legit, quia non est liber. *Laym.* „ *l.c.n.3. ex Sanch.*

Oppositum sentiunt *Suarez, & Farinac. ap. Salm. c.4.num.72* qui dicunt excommunicationem extendendam etiam ad hunc, cùm agatur de re non odiosa, sed favorabili Fidei. Sed primam sententiam tuentur *Sanch Dec.l.2. c.10.num.26. Holzmann pag.77. num 77. v. Dic 6. cum Laym Marchant & Tamb* & meritò probabilem putant *Salm l c cum Bonac. Pal Lugo ap. Croix l.7.num.337.* Et idem dicunt de eo, qui legeret libellum hæreticum constantem solis decem foliis, quia talis verè non est liber; Hic autem dicunt veriùs agi de re odiosa, cùm agatur de pœna, unde strictè facienda est interpretatio. An autem incurrant censuram legentes Manuscripta Hæreticorum? Affirmant *Holzmann l. c. & Croix l.7. num. 339. cum Suar. Sanch. Dicast. Stoz, Pignatell. Stephan.* & aliis communiter ut asserit. Sed negant *Viva ad Prop. 45. Alex. VII. num.10. Sporer pag 123.nu 39. ac Azor Barb. Tamb ap Croix*, qui putat probabile, quia revera Manuscripta non sunt libri, qui faciliùs, cùm sunt impressi, habentur, & libentius leguntur. Idem sentit *Sylvius* (*apud Croix*) dicens: *Libri manuscripti communicari possunt ad legendum, nam tantùm prohibentur, ne communicentur ad imprimendum.* Refertque *Sylvius*, sic etiam declaratum fuisse a S. C. Sed his non obstantibus, magis adhæreo primæ sententiæ, tum quia est communior, tum quia Manuscripta etiam veniunt nomine libri, prout equidem libri dicebantur, antequam typum inventum fuisset, & etiam nunc libri Parochorum Baptismatum, Matrimoniorum, &c. in Rituali, & communiter appellantur libri. De contraria autem Declaratione S. C. ait *Croix*, non satis constare. Ceterùm advertunt *Salm c 4.num.73 in fin.* quòd in Expurgatorio Romano, edito ex Decreto Tridentini, prohibetur sub excommunicatione (non tamen reservata) legere omnes scripturas ab Hæreticis compositas, etiam breves, & quamvis hæresim non contineant, donec examinentur & approbentur.

294 5. Non sufficit una, alterave linea. Imò „ secundùm *Sanch. Rodr. & Sà*, nec integra „ pagina, etiam magni voluminis; quod tamen *Bonac. & Laym. l. c.* non concedunt; „ licèt hic fateatur, Confessario id posse ad „ hoc servire, ut non continuò damnet peccati mortalis, & excommunicationis eum, „ qui bono fine, vel etiam ex curiositate unam „ paginam legit. * (*Vide dicta supra num.284. v. Requir. III.*) * „

295 6. Non incurritur, si retineantur libri „ parvo tempore, v. gr. uno alterove die; „ quia sicut materiæ, ita & temporis parvitas excusat. *Laym. num. 7. ex Graff. Sayr. Sanch. &c.* „

Hoc satis probabile est, ut dicunt etiam *Bonac D.1.q.2.p.4 num.15. Holzmann pag 178. num. 77.v Dic.10 & Pal.tr 4. D.2 p.10. num.12.* Idque admittunt idem *Palaus, & Viva q 5. a.1 nu.9.* (contra *Suarez*), etiamsi quis retineat librum illo modico tempore, animò semper retinendi, quia tametsi peccet, non incurrit tamen excommunicationem; nam qui retinet per modicum tempus, non dicitur notabiliter retinere. Imò *Sanch. Dec. l.2. c.10. num. 55. Laym. l.2 tr.1.c.15.num.7.cum Sayro, ac Graff & Pignatell ac Stoz ap Croix l.7. num.351.* excusant eum qui retinet librum longiori tempore, expectans tempus opportunum ad tradendum Superiori, vel alii licentiam habenti.

296 7. Excusat ignorantia, etiam crassa, si „ vel nescias esse hæreticum, vel tractare de „ Religione. *Laym num 3.* Vide *Sanch.l.2. Mor. c.18.num.3.& l.9.de Matr. d.32.* „

Communiter docent DD. non incurrere censuram qui legit aut retinet librum cum ignorantia crassa facti vel juris, quia in Bulla damnantur *scienter* legentes, &c. ita præter *Busemb Laym & Sanch.* dicunt *Bonac. D.1.q.2.p 4. num 7. Holzmann pag.177. num.76. Dic 2.* & alii passim; & hoc est juxta dicta *num. 47.* An autem excuset ignorantia affectata? Vide *num. 48 & l.6. num.1124. circa fin.* Nullo modo tamen excusatur, qui legit aut retinet, sciens ex fama publica, vel saltem a viro fide digno librum esse prohibitum, ut docent *Lugo, Sanch. Bonac.* & alii communiter cum *Croix l.7. num. 245.*

297 8. Non excusatur is, qui librum vel in „ aliena domo, vel alieno nomine, vel animò non legendi habet; Item nec is, qui „ affirmat non esse pravum, non esse exurendum „

„ dum. Item, qui impedit, ne comburatur: „ qui disputationis causâ defendit. Ita *Bonac.* „ qui tamen excusat eum, qui laudat stylum, „ vel ingenium Auctoris, vel bonam doctri„nam, quæ in eo est; v. gr. si dicat: hic liber esset bo„nus, si non haberet hæresim; quia talis „ non defendit. Vide *Laym. l. c. Bonac. d.* 2. „ *q.* 5. *p.* 4.

298 Ex communi sententia docent *Suarez D.* 20. *se.* 2. *num.* 21. *Sanch l. c. num.* 52. *Pal. to.* 1. *de Fide D.* 2. *p.* 10. §. 2. *n.* 7. *Roncaglia de Censur. pag* 90 *q.* 2. *R.* 4. *& Salm c.* 4. *num.* 74. *Croix l.* 7. *num.* 347. *& Bonac. D.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *num.* 15. *cum Ugol. Graff. & Sousa*, non effugere excommunicationem qui deponeret librum hæreticum apud alium, non abdicando a se dominium; quia is qui retinet dominium, adhuc dicitur librum retinere, cùm possit repetere quando vult. Idem dicendum cum *Croix l. c. ex Pignat.* & communi (contra *Duardum*) de omnibus aliis libris prohibitis, de quibus adest Prop. 45. damnata ab Alex. VII. ubi: *Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibitâ diligentiâ corrigantur.* Et idem dicendum de eo qui retinet librum alterius in deposito, commodato, aut pignore, ut *Salm. l. c. & Croix d. num* 347. *cum Pignatell. & Duardo.* Dicit tamen *Croix num.* 352. *cum Verluys*, benè satisfacere qui tradit librum in locum sequestratum, qui solet assignari in singulis Monasteriis. Ceterùm, si quis deponeret librum apud habentem licentiam cum pacto expresso non repetendi, ita ut alter non teneatur reddere nisi post expurgationem, vel post licentiam obtentam, hunc non damnarem, quia in hoc videtur adæquatè cessare periculum legendi; & tantò minùs damnarem, si donaret librum habenti licentiam, sub conditione, ut reddat si deinde ipse licentiam obtineat.

299 Qui autem habet librum hæreticum, tenetur tradere Inquisitoribus ex præcepto Julii III. & Pii IV. Hinc dicunt *Suarez*, *Barbos. Dicast. &c. ap. Croix l.* 7. *num.* 355. incurrere censuram, qui illum comburit in loco, ubi viget Inquisitio. Sed probabiliter eum excusant *Salmant. d. num.* 74. *& Croix num.* 355. *cum Sanch. Filliuc. & Pignat.* quia, cùm liber comburitur, nequit dici quòd retineatur.

Facultatem legendi libros prohibitos tam in Bulla, quàm in Indice solus Papa, vel S. Congregatio Indicis, aut Concilii concedere potest. Tantùm in casu magnæ necessitatis ait *Viva q.* 5. *a.* 1. *num.* 10. posse eam concedere etiam Episcopum.

300 Principaliter autem excommunicationem Papalem incurrunt Hæretici, eorumque Fautores, Receptatores, &c. ut habetur ex prima clausula Bullæ Cœnæ. Priùs igitur agamus de Hæreticis, postea de Fautoribus. Ut Hæreticus hanc excommunicationem incurrat, requiritur I. Ut hæresis sit formalis, scilicet, cum errore intellectûs, & pertinaciâ, juxta dicta apud *Busemb. l.* 2. *num.* 19. Ille autem pertinax dicitur, qui adhæret suæ opinioni, non obstante, quòd jam noverit eam adversari doctrinæ Ecclesiæ Romanæ. Ita *S. Thom.* 1. *p. q.* 32. *num.* 4. *cum communi*, & *Salm. c.* 4. *num.* 49.

301 Sed hîc quæritur 1. An incurrat hanc excommunicationem, qui errat ex ignorantia culpabili? Si ignorantia sit tantùm supina, communiter excusant DD. ut *Tol. Sanch. Bon. Az. Sayr.* & plures cum *Salm. c.* 4. *num.* 50. Ratio, quia hanc censuram non incurrit, nisi qui est hæreticus formalis, sed ad hæresim formalem constat requiri veram scientiam erroris, aliàs deficit pertinacia, ut supra, requisita. Dubium est, an incurrat errans cum ignorantia affectata? Affirmant *Canus*, *Val. Nav.* &c. apud *Salm. num.* 52. Sed probabiliùs negant *Palaus tr.* 4. *p.* 3. §. 2. *num.* 3 *cum Azor. Arag. & Farinac. ac Salm c.* 4. *num* 52. *cum Conin. Suar. Sayr. Bann.* &c. Ratio, quia Ecclesiæ non contradicit, qui nescit se Ecclesiæ contradicere, ob quamcumque ignorantiam hoc faciat; & ideo non potest dici pertinax contra Ecclesiæ doctrinam.

302 Quæritur 2. An incurrat excommunicationem qui circa res Fidei dubitat? Distinguendum: Qui positivè dubitat, idest rem Fidei judicans esse dubiam, utiquè est hæreticus, & incurrit; Et sic intelligitur *c.* 1. *De Hæret.* ubi dubius in fide infidelis dicitur; ita communiter *S. Thom.* 2 *p. qu.* 32 *a.* 4. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 7. *nu.* 12. *Vasq. Bon* &c. cum *Salm c.* 4. *num* 55. Qui autem tantùm negativè se haberet, judicium suspendendo, peccaret quidem (nisi hoc faceret, non eo quòd non fidat motivo Fidei, sed ut faciliùs, se divertendo, tentationes contra Fidem repellat, prout bene approbant *Salm. num.* 54 *in fine*), sed probabiliùs non incurreret excommunicationem, quia non adest electio pertinax doctrinæ contrariæ Fidei; ita *Sanch. l. c. Canus de locis Theol. l.* 2. *c.* 9. *concl* 9. *v. Conversantur, & Salm. c.* 4. *num.* 56. *cum Tanner, Becan. Diana, &c.*

Requi-

303 Requiritur II. Ut error internus externè significetur per verba, aut signa ex se, vel ex circumstantiis hæresim manifestantia; ita communiter *Laym l. 2 tr. 1. c. 14. num. 1. & Salm. de Cens. c. 4. num* 48. Hinc docet *Laym.* non incurrere hanc excommunicationem 1. Qui est hæreticus purè mentalis. 2 Qui abstinet a Missa, a jejunio, ab adorando Sacramento, etiam quia hæreticus est; possunt enim hæc attribui oblivioni, vel pravæ conscientiæ, nisi ex circumstantiis clariùs manifestetur error. 3. Qui diceret: *Non est Deus*, tacitò verbò, *Christus;* vel qui hoc scriberet charactere non intelligibili: Ratio, quia ad incurrendam excommunicationem voces, aut signa debent ex se hæresim exprimere. 4. Qui assereret se antea secutum fuisse hæresim, vel tunc propositum habere sequendi in futurum: quia sic non judicatur hæreticus præsens; ita *Laym. num. 4. cum Azor. & Sanch.*

304 Requiritur III. Ut actio, hæresis manifestativa, sit moraliter mala; quare non incurrit excommunicationem, qui se manifestat ad petendum consilium. IV. Requiritur, ut ille suam hæresim manifestet, animò eam profitendi, ut docet *Laym l. c.* Alioquin in his omnibus casibus, quia hæresis tantùm ratione excommunicationis est reservata, potest ipsa a quolibet Confessario absolvi, sicut & excommunicatio illi annexa ex alio jure, nempe ex *c. Christus, & c. De Sentent. excomm.* ubi excommunicatio contra Hæreticos universè lata est, sed non reservata; ita communissimè DD. Vide *Salm c. 4 num* 48.

305 Advertendum verò 1. quòd, ut excommunicatio incurratur, sufficit ut manifestatio erroris etiam occultè fiat, quin aliis innotescat, prout certum est & commune cum *Salm de Cens c. 1 num. 141 in fin. ac Azor. Avila, & Cornejo ibid.* & aliis passim. Quòd si manifestatio fuerit notoria, Hæreticus tamen non est vitandus, nisi sit etiam nominatim declaratus, & insuper publicè denunciatus; *Salm c. 4. num 47. in fine*, juxta dicta *num.* 172. Advertendum 2. quòd illi qui in hæresim incidunt, invincibiliter excommunicationem ignorando, eam non incurrunt juxta dicta *lib. 6. num.* 74.

306 Deinceps hanc excommunicationem incurrunt etiam Hæreticorum *Credentes*, idest qui eorum erroribus se assentiri externè manifestant, v. gr. si quis dicat: *Credo, quòd credit Calvinus*, vel *quòd Calvinus fuit sanctus vir*. Incurrunt etiam *Fautores*, idest qui Hæreticis favent aut omissione, omittendo scil. cùm possint & teneantur ex officio Hæreticum capere, custodire, punire: aut commissione, illum laudando, vel adjuvando, ut fugiat. *Receptatores*, qui hospitiò recipiunt, vel occultant (etsi semel) Hæreticum, ut effugiat pœnas suæ hæresis. *Defensores*, qui errores illius defendunt, etsi internè aliud sentiant: vel qui impediunt, ne ille a Judice capiatur, aut puniatur; ita *Suarez de Censur. D. 21. se. 2. num. 6. Sanch. l. 2 c. 10 num 2. & Salm. c. 4. num 63. cum aliis communiter.*

307 Quæritur hic I. An hi *Fautores*, &c. ut supra, incurrant excommunicationem, & alias pœnas, si non ex motivo favendi hæresi, sed ratione consanguinitatis, amicitiæ, aut similis Hæreticis favent? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Palaus de Censur. D. 3. p. 2. num. 3. Tolet. in expos. B. Cœnæ c. 1. num. 2. Viva de Censur. qu. 5. a. 2. num. 7. in fin.* item *Sayr. Suar. Suar.* &c. apud *Salm. c. 4. num. 67.* Sed valde probabiliter negat *secunda* sententia, quam tenent *Sanch. l. 2. c. 10. num. 5. Bon. D. 2. q. 5. p. 3. num. 2. & Salm. num. 68. cum Soto, Azor. Arag. Fag &c.* ac probabile putat *Laym.* Ratio, quia, cùm Ecclesia excommunicat Fautores Hæretici, tunc tantùm eos damnare censetur, qui Hæretico favent, quatenus hæreticus est. Hinc probabiliter excusantur ab excommunicatione parentes, filii, & etiam fratres Hæretici eum receptantes, ut docent *Laym & Salm ibid. in fine.*

308 Quæritur II. An incurrat, qui Hæreticum recipit, ne capiatur vel puniatur, si nihilominus in effectu ille jam incidat in manus Judicis? *Prima* sententia quam tenent *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. num. 9. Bonac. D. 2. q. 5. p. 3. n. 3. ac Suar. D. 21. se. 2. num. 8. & Fill Leand.* & alii *ap. Salm. c. 4. num. 69.* qui probabilem putant, negat. Ratio, quia fautores seu receptatores excommunicantur in ordine ad fovendam hæresim; ergo si accidit hæresim non foveri, excommunicationi non subsunt. *Secunda* verò sententia, quæ mihi magis arridet, & tenent *Palaus D. 3. p. 2. num. 5. Sayr. l. 3. c. 5. num. 4. ac Durand & Graff ap Salm. num. 70.* affirmat. Ratio, quia ipso tunc quòd aliquis Hæreticum recipit, sequitur effectus favoris, & ille censuram incurrit, cùm de facto jam hæresim foveat, impediendo ne Reus capiatur, saltem illo medio tempore quo eum servat absconditum, unde non officit quòd postea cesset per capturam effectus receptionis.

Excom-

309 Excommunicationem autem Bullæ incurrunt insuper I. Surripientes bona Christianorum naufragantium, sive in navibus existentia, sive in mari ab eis ejecta, sive in litore inventa. Requiritur tamen 1. ut acceptio sit injusta, & ex certa scientia, quòd illa sint bona naufragantium. Ita *Viva Q. 5. Art. 2. nu. 3.* Requiritur 2. ut bona non habeantur ut derelicta; Hinc excusatur accipiens papyrum, farinam, saccharum, & similia projecta, quia talia communiter pereunt in mari, statim ac projiciuntur. Ita pariter, qui accipit bona quæ diu in litore jacuerunt, quia meritò præsumuntur illa tunc haberi a dominis pro derelictis. Ita *Viva l. cit.* & *Salm. c. 4. num. 81.*

310 II. Incurrunt Domini, qui in Terris suis sine privilegio imponunt pedagia; idest tributa pro transitu personarum, sive rerum, vel pro refectione, & custodia viarum; aut gabellas, idest impositiones pro delatione, & venditione mercium. Tale autem privilegium habent omnes Principes Supremi, prout Pontifices; Reges autem, Respublicæ, & Universitates, ad subveniendum Civium necessitatibus bene etiam possunt collectas sibi imponere; ita *Viva Q. 5. a. 2. num. 4* & *Salm. c. 4. n. 83.* cum *Vasq. Dic.* &c. Vide alia apud *Viva*, & *Salm. ll. cc.*

311 III. Incurrunt Piratæ interficientes, aut deprædantes Christianos in mari Ecclesiastico. IV. Falsificatores Literarum Apostolicarum. V. Transmittentes arma, sive armorum materiam ad hostes infideles, sive hæreticos declaratos. VI. Injustè impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam. VII. Vexantes eos qui accedunt, vel recedunt a Romana Sede ob negotia ad illam spectantia. VIII. Vexantes peregrinos, qui devotionis causâ Romam petunt. IX. Vexantes, seu ejicientes Episcopos, Legatos, vel Nuntios a suis Diœcesibus; Necnon id mandantes, ratum habentes, faventes, &c. X. Percutientes, aut expoliantes eos (sive eorum Procuratores), qui Curiam Romanam pro suis negotiis petunt. XI. Appellantes sub privato prætextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas Literas Apostolicas. XII. Qui auctoritate laicâ, vel prætextu exemtionis causas spirituales, vel ipsis annexas ad se avocant a Judicibus Ecclesiasticis, &c. ita apud *Viva Q. 5. A. 2. num. 13.* XIII. Qui ex quovis colore trahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesiasticas ad Tribunal Laicale, &c. Vide *Viva nu. 15.* XIV. Impedientes Judices Ecclesiasticos suâ jurisdictione uti. XV. Usurpantes jurisdictionem, & fructus Beneficiorum. XVI. Imponentes onera Ecclesiasticis; Qui tamen (advertendum) tenentur contribuere, quando imponuntur collectæ pro refectione, v. gr. viarum, fontium, &c. quorum utilitas directè pertinet etiam ad ipsos; *Viva n. 18. cum Abb. & Mol.* XVII. Se interponentes sine jurisdictione in causis criminalibus contra Ecclesiasticos. XIII. Usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiæ Romanæ. Denique ex Bulla Clem. VIII. Incurrunt excommunicationem adhuc reservatam omnes sine facultate absolventes ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ, extra mortis articulum, ut *Viva d. A. 2. in fine.*

CAPUT III.

De Suspensione & Degradatione.

DUBIUM I.

Quid sit Suspensio, quotuplex, & unde dignoscendum, qualis, & quanta sit?

Respon. 1. Suspensio est censura, quâ „ 312 Clericus functiones aliquas Ecclesia- „ sticas exercere prohibetur. Vide *Bon. d. 3. p.* „ *1. Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 1. Unde resolves.* „

1. So-

„ 1. Solus Clericus potest suspendi.
„ 2. Suspendere possunt, qui possunt ferre „ censuras.

313 „ 3. Ex genere suo, & nisi parvitas materiæ excuset, est peccatum grave, exercere „ actum per suspensionem prohibitum, un„de & irregularitatem inducit. Si tamen suspensus toleratus se non ingerat in tales „ functiones, sed ab aliis propter utilitatem „ requiratur, probabiliter non peccat, cùm „ alii licitè requirant. Imò, etsi nominatim „ sit denunciatus, & non toleratus, alii tamen non tenentur sub mortali eum vitare, „ nisi censeantur cooperari actui, a quo suspensus est: unde audire ejus Missam non „ erit peccatum (saltem mortale), si non „ inservias. Ita probabiliter *Avila*, *Henr. Suar.* „ *Scyr.* apud *Bonac. d.* 3. *p.* 4. *nu.* 3. etiam *Laym.* „ *l. c. c.* 1. *num.* 7. * (*Et ita communiùs & veriùs tenent Palaus D.* 4. *p.* 6. *num.* 5. *Holzmann* „ *pag.* 395. *num.* 252. & *Salm. c.* 5. *num.* 14. *cum* „ *Con. Avila*, &c. *qui rectè addunt esse omninò licitum audire Missam a Sacerdote suspenso* (*contra Tournely pag.* 523. *cum Bonac.*). „ *Limitat tamen Holzm. l. c. nisi scandalum* „ *interveniret.*) *

Est certum apud omnes, quòd Clericus suspensus peccat graviter, si exercet actum vetitum per suspensionem; vide *Salm. c.* 5. *num.* 12. Excusatur tamen 1. Si exercet Ordinem non Sacrum, vel Sacrum, sed non sollemniter; *Salm. num.* 13. & *Tournely to.* 2. *pag.* 221. *q.* 5. *cum S. Antonin. Habert, Sayr* &c. (contra *Suarez*, & *Navarr.*) Vide dicta *l.* 6. *num.* 38. *v. Objic.* 2. Excusatur 2. saltem a gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, puta si fuerit suspensus a jurisdictione, vel ab Ordine, & exerceret actum levem jurisdictionis, aut benediceret mensam; secus si benediceret aquam, nuptias, fructus, &c. juxta sollemnitates Ecclesiæ; *Bonac. D.* 3. *p.* 4. *num* 6. *Holzmann pag.* 394. *n.* 248. *Tournely loc. cit.* & *Salm. c.* 3. *num.* 12.

314 Sed hic dubitatur 1. An incurrat irregularitatem Clericus exercens actum a quo erat suspensus, si suspensio fuerat lata pro tempore determinato? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Gabriel*, *Avila*, & *Villal. ap. Salm. c.* 5. *num.* 15. qui probabilem putant cum *Diana*, quia (ut dicunt) suspensio lata pro tempore determinato habet rationem puræ pœnæ, quæ non inducit irregularitatem. *Secunda* sententia communior affirmat, & hanc tenent *Suarez D.* 26. *sc.* 2. *n.* 3. *Bon. D.* 3. *p.* 4. *num.* 6. *Pal. D.* 4. *p.* 6. *num.* 5. *Tournely pag.* 522. *Escob. l.* 5. *num.* 96. & *Viva q.* 6. *a.* 4. *n.* 5. Probatur hæc ex *c.* 1. *de Sentent.* & *re judic. in* 6. ubi quidam, cùm fuerit suspensus ad tempus, & sic ministraverit, fuit expressè declaratus irregularis. Limitant verò *Viva* & *Tourney ll. cit.* & *Salm. c.* 5. *num.* 8. nisi suspensio sit oretenus lata, quia, cùm censura non possit licitè ferri sine scriptura, ut dicemus *num.* 317. non præsumitur Episcopus voluisse delinquere, censuram oretenus ferendo. *Tertia* sententia quam probabilem putat *Roncaglia pag.* 106. *q.* 5. *R.* 2. *cum* aliis, & quæ mihi videtur absolutè probabilior, distinguit & dicit, quòd si suspensio fuerit lata per modum statuti aut præcepti ob crimen futurum, vel etiam præteritum, sed habens tractum successivum, tunc transgrediens veriùs incurrit irregularitatem, ut patet ex textu præfato. Secus si suspensio sit lata ab homine per sententiam, ob meram punitionem criminis omninò præteriti, quia talis suspensio habet rationem meræ pœnæ, non censuræ, juxta dicta *num.* 52. Censura enim, cùm sit pœna medicinalis, nequit ferri ob delictum omninò præteritum, ut diximus *num.* 54. Ergo quando quis transgreditur hujusmodi suspensionem, nullam incurrit irregularitatem, quæ, non a violantibus pœnas, sed censuras incurritur. Neque huic sententiæ obstat textus prædictus, nam ibi non fit sermo de suspensione lata ab homine per sententiam particularem, sed lata a jure per statutum generale, quòd respicit crimina futura; unde talis suspensio erat vera censura.

Dubitatur 2. An Episcopus suspensus a Pontificalibus, incurrat irregularitatem, si Pontificalia exerceat, puta confirmando, consecrando Calices, &c? Negant *Sylvester v. Suspensio*, §. 5. *ac Innoc. Abb. Archid. Socin.* &c. *ap. Fagnan. l.* 1. *in c. Vel non est compos. de Temp. Ordin. num.* 17. *ad* 20, quia (ut dicunt) Episcopatus non est ordo, sed potiùs extensio, sive complementum Ordinis Sacerdotalis, ut tenent *Salm. de Ordin. c.* 1. *num.* 26. *cum Soto*, *Gonet*, & aliis ex *D. Thoma Suppl. q.* 40. *a.* 5. Unde inferunt Episcopum exercendo has functiones non contrahere irregularitatem, cùm hæc incurratur a censurato, tantùm quando exercet Ordinem Sacrum. Affirmant verò probabiliùs *Navarr. c.* 27. *num.* 163. *Bonac. D.* 3. *p.* 4. *num.* 6. *v. Tertio*, *cum Mayr.* & *Alter. ac Fagnan. l. c. num.* 36.

cum Palud. Ang. &c. Ratio, quia, etiamsi sententia quòd Episcopatus sit tantùm extensio Ordinis Sacerdotalis, & non distinctus, esset vera (quod negant plurimi *ap. Salm. l. c.*), tamen non potest negari quòd tale exercitium potestatis Episcopalis sit actus Ordinis Sacri, si non distincti, saltem extensi; quapropter Episcopus tunc dicitur verè exercere actum Sacri Ordinis. Tantò magis quòd idem *D. Thomas l. c.* ait; quòd licèt Episcopatus non sit Ordo respectu ad Corpus Christi reale, tamen est verus Ordo respectu ad potestatem in Corpus Mysticum; unde prima sententia non videtur satis probabilis.

Si autem Episcopus suspensus a Pontificalibus Missam celebrat sollemniter in apparatu pontificali, certum est quòd peccat, ut rectè dicunt *Filliuc. tr. 17. c. 2. num. 28. Sayr. l. 4. c. 4. num. 13. & Renzius pag. 643. q. 4.* An autem incurrat etiam irregularitatem? Affirmant *Angel. 2. Suspensio. 3. num. 3. Navarr. Bonac. & Fagnan. ll. cit.* Ratio, quia talis celebratio est actus proprius Ordinis Episcopalis, cùm non possit exerceri nisi ab Episcopo consecrato. Negant verò probabiliùs *Laymann. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 3. n. 4. cum Sylve. Covarr. & Avila, ac Diana p. 5. tr. 10. R. 4. cum Joan. Praepos.* qui testatur hanc esse communiorem DD. sententiam. Ratio, quia Episcopus sacrificando non exercet actum substantialem Ordinis Episcopalis, sed actum Ordinis Sacerdotalis a quo non est suspensus; Et quòd celebratio fiat cum Pontificalibus, per accidens se habet; irregularitas autem non incurritur, nisi in exercitio actûs Ordinis prohibiti. Et hanc sententiam expressè tenet etiam *D. Antonin. 3. p. tit. 27. c. 4. §. 4. v. Si est suspensus, cum Hostiensi*, sic dicens: *Suspensus a Pontificalibus, si celebrat in Pontificalibus, non erit irregularis, quia Pontificalia non sunt de substantia celebrationis; nec debemus judicare aliquem irregularem, nisi inveniatur expressum.* Tantò magis quòd ait idem *Fagnanus l. c. in c. Quaesitum. de Cohab. Cler. num. 15. cum Archid. &c.* suspensos propter crimen, tum solùm incurrere irregularitatem, cùm Canon id exprimit, quia aliàs suspensio intelligitur lata quoad se tantùm, nempe quòd tanquam indignus prohibeatur a ministrando.

314 „ 4. Suspensus non toleratus invalidè absolvit, quia non habet jurisdictionem. * (*Ita Salm. c. 5. num. 15. Secus si toleratus; quia hic validè jurisdictionem exerceret: etsi illicitè, si non esset requisitus; Salm. ibid. Suspensus autem ab Ordine, non est suspensus a jurisdictione. Ita S. Thom. 3. p. q. 22. a. 3. & Salm. c. 5. num. 16. communiter.*) *

315 „ Respon. 2. Suspensio 1. alia fertur ad certum tempus, quo elapso, exspirat: alia fertur absolutè, seu indefinitè, manetque, donec per absolutionem tollatur. 2. Alia est ab officio, sive id sit Ordinis, sive jurisdictionis; alia a beneficio; alia ab utroque. 3. Suspensio ab officio, vel est a toto, vel a parte tantùm, scilicet a functione Ordinis, vel jurisdictionis. Item suspensio beneficii, vel a beneficio absolutè, vel a quibusdam tantùm functionibus, ejus ratione competentibus. *Laym. Bon. ll. cc.*

316 „ Resp. 3. Quantitas, & qualitas suspensionis colligi debet ex verbis, quibus fertur: Quae, utpote in re odiosa, non ampliùs sunt extendenda, quàm propriè accepta significent. *Unde resolves.*

„ 1. Suspensus absolutè, & in toto prohibetur omne exercitium ratione officii proveniens, tam Ordinis, quàm jurisdictionis: & consequenter non potest celebrare, nec validè excommunicare, beneficia conferre, &c. Suspensus verò a parte beneficii determinatâ, v. gr. ab Ordine tantùm, vel jurisdictione, privatur tantùm illius officii functionibus. Unde Episcopus, verbi gratiâ, a jurisdictione suspensus, etsi non possit excommunicare, absolvere, delegare, &c. potest tamen exercere actus Ordinis, ut consecrare templa, ordinare, &c. *Con. l. c.*

„ 2. Suspensus a certa functione Ordinis, v. gr. a Sacramentorum administratione, non est suspensus a Sacrificio. Similiter suspensus ab Ordine potest nihilominus conferre primam tonsuram, quia non comprehenditur sub Ordine. *Bon. p. 2. num. 6.*

„ 3. Suspensus ab officio simpliciter non intelligitur suspensus a beneficio, seu fructibus ejus. Debet tamen per alium supplere, qui per se nequit, ut fructus percipiat. *Bon. num. 10. ex Nav. Suarez, Henr. Fill.* &c. * (*Commune est apud omnes, quod suspensus ab Officio non suspenditur a Beneficio; ita Suarez D. 26. se. 3. num. 4. Pal. p. 5. §. 1. num. 5. Tournely pag. 516. Antoin. pag. 633. num. 2. & Salm. c. 5. num. 20. cum Sanch. Avila, Con. &c. communiter, ex c. 10. de Purg. Can. & c. 10. de Vita, & hon. Cler. Consentit Fagnan. l. 3. in c. Quaesitum. de Cohab. Cler. &c. nu. 30. Sed rectè limitant Fagnan. & Gloss. in Clement.* „

„ *ment. Cupientes. de Pœnis, primò si crimen sit*
„ *enorme, ut patet ex c. Inter.* 10. *de Purg. Can.*
„ *Secundò si Reus contemnat suspensionem, nem-*
„ *pe per annum in ea manendo, ut habetur*
„ *ex c. Cum bona. de Ætate, & qualit. &c.*)*
„ 4. Suspensus ab Ordine non videtur sus-
„ pensus a beneficio; quia beneficium non
„ fundatur in Ordine. *Bonac.* tamen dicit,
„ indirectè suspendi a fructibus ejus: quia,
„ dum non potest facere officium, non po-
„ test percipere fructus. Vide *sequ. num.* 5.
„ 5. Suspensus a beneficio, etsi hoc ipso
„ intelligatur suspensus a recipiendis fructibus
„ ejus, non tamen ab officio sive jurisdictio-
„ nis, sive Ordinis, etiam quod illi ratione
„ ipsius beneficii competit. Unde tenetur le-
„ gere Horas, & cetera onera beneficii præ-
„ stare, licèt fructibus non fruatur; hoc enim
„ debet sibi imputare. Non tamen privatur
„ commodò, quod provenit ex anniversariis
„ stipendiis Missarum, nec eo, quod datur
„ propter onus personale Clerici: quia non
„ sunt fructus beneficii. Secus est de distribu-
„ tionibus quotidianis * (*Ita etiam Navarr.*
„ *Cov. &c. ap. Salm. c.* 5. *num.* 21. *Sed contra-*
„ *dicunt Palaus p.* 5. §. 1. *num.* 7. *& iidem Salm.*
„ *ibid. cum Sanch Avila, Henriqu. &c. quia pœ-*
„ *na non sunt extendendæ, ubi non sunt in ju-*
„ *re expressæ, prout nullibi id expressum ha-*
„ *betur.*) *, licèt ex his, vel aliis beneficii
„ fructibus possit ali, si aliunde sustentari
„ nequeat. *Bonac. l. c. num.* 12. *Sayr. Suar. Fil-*
„ *liuc.* &c.

Dubitatur 1. An suspensus a Beneficio, si sit pauper, possit fructus sibi retinere? Respondetur affirmativè, si suspensio est lata in pœnam criminis omninò præteriti (vide dicta *l.* 3. *num.* 6. 2.); Secus si fuerit lata ob contumaciam, quia non debet ab Ecclesia subveniri ei qui voluntariè Ecclesiæ disciplinam vilipendit, cùm liberè possit a sua contumacia recedere; ita *Suarez D.* 27. *se.* 2. *num.* 3. *Fill. tr.* 27. *num.* 53. *Renzius pag.* 644. *q.* 7. cum communi, *& Diana p.* 5. *tr.* 10. *R.* 3. *cum Sayr. Turrian. Cornejo, Gordon. Con. & Avila.* Dicunt tamen *Tournely to* 2. *pag.* 518. *v. Dico* 2. *Diana, & Renzius ll. cit. cum P. Nav. Avila, Pelliz & Hurt.* quòd licèt Beneficiarius per se teneatur fructus restituere, si tamen fuerit occultè suspensus, & munia debita jam impleat, poterit sibi retinere partem quam dare deberet Substituto, hi enim non sunt fructus Beneficii; sed stipendium laboris; Vide dicta *lib.* 3. *d. num.* 672.

Dubitatur 2. An suspensus a Beneficio censeatur suspensus etiam a Beneficiis quæ possidet in aliena Diœcesi? Negat absolutè *Sayrus l.* 4. *c.* 6. *nu.* 21. quia (ut ait) Episcopus extra suum territorium nullam habet jurisdictionem. Alii verò distinguunt, & negant si suspensio sit lata ab homine, secus si a jure, quia jus ubique locum habere debet; ita *Decius*, & alii *ap. Sayr. l. c.* Alii demum communiùs & probabiliùs, ut *Renzius to.* 1. *p.* 645. *q.* 8. *& Tournely to.* 2. *pag.* 518. *cum Pontas*, pro certo habent suspensionem comprehendere omnia Beneficia, si sit a jure; si verò sit ab homine, dicunt intelligi tantùm a Beneficiis propriæ Diœcesis, quando est lata per statutum; secus si per sententiam, modò Episcopus exprimat velle suspendere ab omnibus Beneficiis, quia, licèt ei non subjaceant Beneficia alienæ Diœcesis, subjacet tamen persona suspensi, qui jus habet ad fructus Beneficii: unde, cùm suspensio impediat ipsi jus exigendi, consequenter ille suspenditur ab omnibus Beneficiis. Quando autem suspensio est per statutum generale, intelligitur lata solùm circa Beneficia in Diœcesi.

Dubitatur 3. An si suspensus acquirat novum Beneficium tempore suspensionis, collatio sit nulla? Affirmant *Bonac. D.* 3. *p.* 2. *n.* 10. *& Holzmann pag.* 393. *num.* 240. *v. Dixi, cum Palao, & Mansfrio*; quia Beneficia dantur propter officium, ergo suspensus a Beneficio acquisito est etiam suspensus a Beneficio acquirendo, cùm non possit munia Beneficii exercere. Negant verò probabiliùs *Suarez D.* 26. *se.* 3. *num* 8 *Laym. tr.* 5. *p.* 3. *c.* 1. *num.* 4. *Antoine pag.* 634. *v.* 2. *Renzius pag.* 645. *q.* 9. *& Diana p.* 5. *tr.* 10 *R.* 7. *cum Cornejo, Gordon. Præpos. Con. &c.* Hi dicunt talem collationem esse quidem irritandam, sed non irritam, quia nulla pœna debet infligi nisi in jure sit expressa; nullibi autem hæc pœna habetur; imò ex *c. Cum bona* 8. *de Ætate, & qualit.* contrarium colligitur, dum ibi, cùm aliqui quadriennium mansissent in suspensione, mandavit Pontifex expoliandos a Beneficiis tam ante, quàm in suspensione acquisitis; ergo collatio fuerat valida.

6. Suspensus a beneficio potest nihilominus eligere, præsentare, conferre beneficium, „
quia, etsi hæc jura competant illi ratione „
beneficii, illi tamen actus non sunt bene- „
ficii, præcisè ut sic, sed potiùs officii, & „
jurisdictionis. *ibid.* „
7. Suspensus a beneficio, vel Ordine ab- „

 solu- „

„ solutè, & sine addito, intelligitur suspensus „ ab omni beneficio, vel Ordine, nisi aliunde aliud constet. *ibid. num.* 8.

„ 8. Suspensus absolutè, intelligitur ab officio, & beneficio, *Laym. c.* 1. *num.* 2.

317 „ 9. Suspensò Capitulò, vel Conventu, „ non censentur suspensi singuli, nisi sint in „ culpa, ait *Sà*, v. *Suspensio*, & *Laym. l. c. c.* 2. *num.* 3.

Quando suspensio fertur in solam Communitatem, non afficit singulas personas quoad munia particularia, sed tantùm quoad Officia vel Beneficia totius Communitatis; ita communiter *Bonac. D.* 1. *q.* 1, *num.* 111. *Holzmann num.* 248. *& Salm. c.* 5. *num.* 43. *&* 26 *cum D. Thoma, Avila, Henr. Diana, &c.* Quòd si aliqui exerceant functiones Communitati tunc vetitas, dicunt *Palaus D.* 4. *p.* 3. *num.* 3. *Suar. D.* 28. *se.* 4 *num.* 5. *Roncaglia pag.* 106. *q.* 7. *R.* 2. *& Salm. num.* 47. *cum Con. & Cornejo*, eos non incurrere irregularitatem, quia prohibitio illa non est propriè censura, sed potiùs inhabilitas particularium personarum ad talia Officia. Si verò suspensio fertur in Communitatem, & in singulas ipsius personas, tunc non afficit innocentes, sed tantùm delinquentes; nemo enim potest excommunicari aut suspendi pro culpa aliena, ut communiter docent *Suarez l. c. num.* 3. *Sanch. de Matr. l.* 9. *D.* 32. *nu.* 9. *Salm. c.* 5. *num.* 45. *cum Nav. Soto, & Pal ac Escob l.* 51. *num.* 56. *cum Con. Avila, Henr. & Hurt.* Et patet ex *c.* 2. *de Constit.* & clariùs ex *c. de His quæ fiunt a major. part. Capit.* ubi dicitur: *Cùm peccata suos auctores tenere debeant, ne pœna sit ulterius protrahenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum.*

„ 10. Si Prælatus solò verbò dicat Sacerdoti, *suspendo te*, v. g. a celebratione, videtur esse simplex tantùm prohibitio, non censura: quia hæc licitè non fertur, nisi scriptò*(*ut n. seq. ad n.* 2.)* Prælatus autem non debet præsumi velle peccare, nisi aliud constet de ejus intentione; aut nisi religio habeat privilegium absque scripto ferendi censuras. Vide *Bon. de censuris in communi d.* 1. *q.* 1. *p.* 1. „ * (*Ita etiam Salm. c.* 5. *num.* 8. *cum Navar. & Henr.*) *

DUBIUM II.

Quæ sint suspensiones in particulari; & quis ab eis possit absolvere?

318 *Quæ sint suspensiones Juris communiores Clericorum?* 319 *Quæ Religiosorum?* 320. *Quæ Episcoporum?*

321 *An quis possit suspendi ob culpam levem?*

322 *Quis possit absolvere a suspensione?*

Respond. 1. Suspensiones Juris communiores sunt sequentes: „ 318

1. Clerici ipso jure suspensi sunt. 1. Recipientes Ordines sacros ab alieno, vel a proprio in aliena diœcesi, vel sine ætate legitima, aut dimissoriis, aut titulo, vel extra tempora, aut non reservatis interstitiis, vel per saltum, vel in censura, vel denique post matrimonium ratum, qui omnes suspensi sunt ab executione Ordinum, nisi fecerint absque dolo; & si ordine utantur, fiunt irregulares. 2. Excommunicans, suspendens, aut interdicens sine scriptura, & causæ expressione, est suspensus per mensem ab ingressu Ecclesiæ, nisi sit Prælatus regularis. 3. Clerici scienter eligentes Episcopum, vel Parochum indignum suspenduntur a beneficiis bienniò. 4. Ordinans, & ordinatus simoniacè est suspensus ab Ordinibus. 5. Parochi jungentes sponsos alterius Parochiæ sine licentia. 6. Gravantes alienis debitis Ecclesias sibi commissas. 7. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, beneficii, vel alterius pii loci. 8. Sodomiam exercentes, simoniaci, provocantes ad duellum, vel acceptantes, raptores, vel præbentes auxilium. 9. Disputantes in alterutram partem in cœtu virorum, ac mulierum de Immaculata Conceptione B. Virginis. 10. Visitantes, si accipiant pecuniam, vel munera: qui, si sint Episcopi, suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ, si inferiores Episcopò, ab officio, & beneficio, usque dum restituant duplum. 11. Judex Ecclesiasticus (non Episcopus), qui facit injuriam, contra justitiam, & conscientiam, parti litiganti. Vide *Bon. d.* 3 *p.* 5. * (*Adde* 12. *Negantes absolutionem renuenti complicem manifestare; hi subjacent suspensioni ferendæ sententiæ ex Bulla*, Ubi primum, *Benedicti XIV. vide in fine libri Decretum IV. pag* XLIII. *Adde* 13. *Latini celebrantes Ritu Græco, & Græci Ritu Latinò. Bulla*, Etsi Pestoralis, *§.* 6. *num.* 10.) *

2. Religiosi. 1. Apostatæ recipientes Ordines „ 319

dines in Apostasia. 2 Admittentes ad professionem ante annum probationis peractum. 3 Non utentes habitu, & vestitu modò sibi præscriptô. 4 Introducentes mulieres in monasteria.

320 2. Episcopus. 1. Ordinans non subditum suspensus est a Pontificalibus per annum a celebratione. 2. Admittens resignationes, contra formam præscriptam. 3. Intrans monasteria monialium sine necessitate. V. *Fill.* *t* 17. *c.* 5.

321 Resp. 2. Præter has suspensiones aliæ sunt ab homine, quæ, si sint graves, requirunt culpam mortalem, v. g. ut quis suspendatur ab omnibus actibus sui officii, vel fructibus unius anni. Potest tamen aliquis ob peccatum veniale privari uno actu, v. g. eligendi.

Sed hìc dubitatur, an ob peccatum veniale possit ferri suspensio? Affirmant *Navarr. c. 27. num.* 151 *&* 159 item *Armil. Medina*, & *Henr. ap. Escob. l.* 51. *num* 58 Sed veriùs & communissimè negant *Suarez D* 28. *se.* 4. *num.* 6. *Sanch. de Matr. l.* 2. *D* 32. *num.* 9 *Pal D.* 4. *p.* 2 *num* 4 *Salm. de Censur. c.* 1. *num* 26 *& c.* 5. *num* 94 *Elbel. pag.* 414. *num* 115. *cum Fill. & Escob num.* 59. *cum Laym. Soto, Vasq. Con. & Hurt.* si suspensio sit major, nempe ab omni usu Officii & Beneficii, vel ab aliquo eorum per notabile tempus; tunc enim requiritur mortale, quia pœna debet cum culpa proporportionari; unde esset nulla suspensio, si ob peccatum veniale imponeretur. Secus verò, si suspensio esset partialis, nempe tantùm ab Officio, vel a Beneficio, & ad breve tempus, ut *Suarez num.* 2. *Pal. num.* 2. *Salm. num* 124 *& Bon. D* 1. *q.* 1. *p* 3. *num* 8. qui idem dicit, si suspensio esset totalis, sed ad valde breve tempus, puta ad diem, vel hebdomadam Idem dicunt *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 4 *num.* 17. *Pal tr.* 3, *D.* 1, *p.* 15. *num.* 3. & *Salm de Leg. c.* 2. *num.* 46. *cum Suar. Cajet. Vasq Tapia, &c.* si suspensio sit ferendæ sententiæ, nam contra, si sit latæ sententiæ, vel sit indicta a jure, taliter ut incurratur sine alia monitione, non incurritur nisi ob mortale peccatum.

322 Resp. 3. Habens Episcopalem auctoritatem potest absolvere a suspensione non reservata: & communiter Religiosi ex privilegiis possunt absolvere ab omni suspensione in foro conscientiæ: & Episcopus potest absolvere ab omni suspensione juris, si Sedi Apostolicæ specialiter reservata non sit. *Lay. c.* 4. *num* 2. ex *Nav. Suar.* &c. Imò etiam ab hac, si proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum. *Bon d.* 3 *p ult* ex *Trid. sess.* 24. *c.* 6.

Si suspensio sit imposita ad tempus, vel conditionatè, v. gr *donec*, vel *nisi restituat*, tunc, terminô transactô, de se tollitur suspensio sine absolutione, ut *Salm. c.* 6. *num* 53. cum *Con. Pal Avil Henr* Si verò sit imposita absolutè, quisque Confessarius potest eam absolvere, nisi sit reservata, vel nisi requirat satisfactionem partis. Cùm autem fertur suspensio in Communitatem, is tantùm illam absolvere potest, qui in Communitatem jurisdictionem habet in foro contentioso; *Salm. c.* 5. *num.* 52.

DUBIUM III.

Quid sit Depositio, & Degradatio? & a quo, & ob quam causam ferri possit?

323 Subjici solent suspensioni Depositio, & Degradatio (etsi censuræ non sint, ut dictum est *c.* 1.) ob similitudinem, quam habent cum suspensione, cùm utraque sit ab Ecclesiastico Ordine, aut beneficio. Differunt autem a suspensione, quòd illæ auferant ipsum jus radicale, & titulum beneficii, idque in perpetuum; suspensio non item. Porro Depositio genericè accepta, alia est Verbalis, quæ absolutè Depositio dicitur: alia Realis, quæ dici solet Degradatio.

324 Resp. 1. Degradatio est privatio executionis officiorum, & beneficiorum simpliciter, in toto, & absque spe restitutionis, facta cum certa sollemnitate, & privatione privilegii Clericalis, tam Canonis, quam Fori, ita ut seculari curiæ subdatur.

Dixi, *Executionis*: quia Ordo ipse non potest tolli. Interim degradatus tenetur ad votum castitatis, si fuit in sacris *(*Et invalidè Matrimonium contraheret; atque validè consecraret hostiam*; *Salm. c.* 5. *num.* 60. *cum aliis*)*, & ad horas; nisi has fortè pœna, ad quam damnatur, ver. gr. triremes, vel aliud impediat.

325 Resp. 2. Depositio verbalis est similis privatio, sed sine sollemnitate dicta, & relicto utroque privilegio Canonis, & Fori.

326 Resp. 3. Clerici possunt degradari a suo Episcopo, sed non ab inferioribus illo: deponi

„ poni tamen possunt ab eodem per Vica-
„ rium.

327 „ Resp. 4. Depositio fieri potest in casibus „ jure expressis, & delictis: non tamen nisi „ gravioribus, arbitriò judicis. Ubi notat *Laym.* „ crimen debere esse enorme, idest unum ex „ maximis. Degradatio similiter fieri potest „ in casibus tantùm gravissimis, quales sunt „ ver. gr. crimen hæresis manifestum, falsifi- „ catio literarum Apostolicarum, sodomia fre- „ quentata, gravis calumnia proprio Episco- „ po irrogata. V. *Laym. hic. c.* 5. & *Filliuc. t.* „ 18. *c.* 8. * (*Cum degradato solus Papa di-* „ *spensare potest: sed cum deposito etiam Epi-* „ *scopus, si crimen sit minus adulteriò; Salm.* „ *c.* 5. *num.* 60. *&* 68.) *

CAPUT IV.

De Interdicto.

DUBIUM I.

Quid sit, & quotuplex?

328 „ Resp. 1. Est censura Ecclesiastica prohibens divinorum officiorum, Sacramentorum aliquorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ usum, quatenus talis est. Quod addo, quia excommunicatio eodem privat, quatenus est communicatio cum fidelibus, suspensio verò propriè non illum usum, sed exercitium potestatis Ecclesiasticæ impedit. V. *Laym. ib. l.* 1. *t.* 5. *p.* 4. *c.* 1. *Bon. d.* 5. *p.* 1.

329 „ Resp. 2. Interdictum dividitur 1. in Locale, quod immediatè locum afficit; & in Personale, quod immediatè afficit personas; & in Mixtum, quod immediatè afficit locum, & ejus incolas. Differt autem Locale a Personali; quod in illo participatio sacrorum officiorum tum indigenis, tum alienigenis, non absolutè, sed in loco tantùm interdicto; in hoc verò certis personis, aut communitati prohibeatur absolutè; & in omni loco. 2. Interdictum tam locale, quàm personale subdividitur in generale, & particulare. Generale est, quo locus generalis, v. gr. collegium, &c. interdicitur. Particulare, quo locus, aut persona particularis, aut particulares, interdicitur. *Unde Resolves.*

330 „ 1. Interdictâ civitate, interdicuntur etiam suburbia; & interdictâ Parochiâ, etiam sacellum, vel cœmeterium contiguum, quia accessorium sequitur naturam principalis. * (*Ita ex c. Si licitas. De Sent. exc. in* 6. *ubi etiam habetur, quòd, interdictâ Civitate per Interdictum locale generale, sunt pariter interdictæ Ecclesiæ exemtæ Regularium, nam aliàs Interdictum esset elusorium; vide Salm. c.* 6. *num.* 9. *Et hoc Interdictum etiam Clerici, & Regulares tenentur servare, immo idem Episcopus, qui illud tulit, exceptô Pontifice; Salm. ibid. num.* 8. *sed vide dicta lib. IV. num.* 61. *infra, Infertur* III.) *.

331 „ 2. Interdictô populô, non interdicuntur ii qui non sunt pars populi, ut studiosi, Clerici, peregrini, &c. * (*Ita Salm c.* 6. *num.* 16. *cum Bonac. Con. Avila, Lezana, Cornejo, &c. communiter. Et sic e converso, interdictô Clerô, non veniunt Laici, ex c. Si sententia. de Sent. exc. in* 6. *Hic autem notandum, quòd ab Interdicto personali Generali eximuntur* 1. *Episcopi (qui eximuntur etiam a suspensione generali).* 2. *Infantes, & amentes doli incapaces; privantur tamen Ecclesiasticâ Sepulturâ* 3. *Innocentes, statim ac alibi domicilium collocant.* 4. *Exteri, etsi per multum tempus inter illos cives habitent. Vide Salm. ex n.* 15.) * Nec, interdictô Clerô, interdicuntur Religiosi, qui in favorabilibus tantùm nomine Cleri comprehenduntur. * (*Ita tenendum cum Salm c.* 5. *num* 17. *Nisi Religiosi Beneficium, vel Officium in illo Populo haberent. Salm. ibid. Notandum etiam, quòd, interdictô Clerô, non veniunt Clerici qui non gaudent privilegiô fori, nec alii Clerici qui ibi non habent Beneficium, aut Officium, nam hi non constituunt unum corpus cum Clero. Salm. d. num.* 16.) *

332 „ 3. Si dicatur, *cives* (v. gr.) *Colonienses sint interdicti*, ii nusquam possunt interesse divinis (nisi tamen desinant esse istic cives, nec causam dederint interdicto); contra verò, si Civitas interdicto subjiciatur, licet cives

civibus, aut incolis, qui causam interdicto non dederunt, aliò ire, & illic divinis interesse.

DUBIUM II.

Qui sint effectus Interdicti?

333 *Effectus Interdicti sunt I. Prohibitio Divinorum Officiorum. 334. II. Prohibitio Sacramentorum, exceptô Baptismô, &c. 335. III. Prohibitio Sepulturæ. 336. IV. Peccatum mortale, quod committitur a violantibus Interdictum. Item irregularitas, quæ incurritur a Clericis, & excommunicatio a Religiosis.*

333 RESp. Sunt sequentes: I Prohibitio Divinorum Officiorum; * (*Nomine Divinorum Officiorum veniunt omnia, quæ a solis Clericis fieri possunt; Non autem Officium B.V. Mariæ, Defunctorum, &c. si dicantur privatim, & in loco non deputato ad illa; communiter Pal. Su. Bon. & Salm. c. 6. n. 50.*)* Unde etiam interdicti ob alienam culpam non possunt interesse sacro. Clerici tamen, & religiosi, quando ipsi interdicti non sunt, possunt, ac debent, ut ante, Missas, divinaque officia celebrare: sed januis clausis, non pulsatis campanis (nisi ad concionem, salutationem Angelicam, vel obitum alicujus), submissâ voce, & exclusis interdictis.*(*Ita ex c. Alma Mater. de Sent. exc. in 6. Nomine* Clericorum, & Monachorum (*quia laicis nihil conceditur*) *veniunt omnes utriusque sexûs, qui gaudent privilegiô fori, & Canonis. Nomine* Ecclesiarum *veniunt etiam Eremitoria, & Hospitalia auctoritate Episcopi erecta; Non verò Oratoria privata secularium. Ita Salm. comm. n. 56. Dicitur autem*, exclusis interdictis, *modò (intelligitur) sint denunciati ex Conc. Const. Et intelligitur tam de dantibus causam interdicto, quàm interdictis personaliter. Quare, si interdicti post monitionem nolint, & Canon Missæ inceptus non sit, cessandum a celebratione, aliter celebrans incurret irregularitatem. Hoc tamen procedit, si celebretur in loco interdicto, quia ibi non censetur data facultas celebrandi, nisi exclusis, &c. Secus verò si celebratio fiat in loco non interdicto, ut dicunt Holzmann de Censur. num. 281. & Mazzotta to. 4. pag. 388. cum Suar. Unde ait Holzm. cum alio Auctore, quòd tunc debet expelli interdictus; si verò nequeat expelli, non tenetur Celebrans cessare, quia id nullibi præcipitur, sicut præcipitur de excommunicatis vitandis.*)* Permittitur tamen, ut in festis Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, Assumtionis B.V. & per octavam Corporis Christi divina officia cantentur sollemniter, admissis etiam interdictis, dummodo qui causam interdicto dederunt, altari nec appropinquent, nec veniant ad offertorium, vel communionem. * (*Hinc, his diebus interdicti tenentur audire Missam. Qui verò privilegium habent audiendi, possunt etiam abstinere ab audiendo Sacro, se conformando juri communi. Ita Salm. c. 6. num. 64. cum Corn. Dian. Cano, Con. Avil. &c. Regulares autem possunt admittere ad Divina Officia Famulos, Procuratores, Advocatos Operarios, Beatas, Tertiarios, si hi non sint specialiter interdicti, nec causam interdicto dederint.*)*

334 II. Prohibitio administrationis Sacramentorum, exceptô Baptismô, Confirmatione, & Pœnitentiâ * (*Ut habetur ex c. Alma Mater. de Sent. exc. in 6. & Baptismus conferri potest etiam sollemniter; ut Salm. c. 6. num. 34. cum comm. Atque a Ministro interdicto generaliter, non autem specialiter. Salm. num. 35. Et idem dicitur de Sacramento Pœnitentiæ num. 38.*)*, quæ omnibus permittuntur: iis exceptis, qui interdicto causam dederunt, etiam auxiliô, vel favore; * (*Et exceptis personaliter, & specialiter interdictis, nisi priùs præstent satisfactionem debitam, si possint, aut si non possint, cautionem saltem juratoriam. Salm. c. 6. num. 37. ex d. c. Alma Mater.*)* Eucharistia tamen potest dari morituris, & deferri cum lumine, & campanâ. * (*An autem Clerici, quibus conceditur Missam audire, ut supra, possint communicare? Adest duplex sententia; vide Salm. ex num. 41. Tenent autem Salm. num. 44. Sacramenta Ordinis & Extremæ-Unctionis non posse recipi ab interdictis, nec tempore Interdicti. Sed quoad Extremam-Unctionem contradicit Croix l. 7. num. 198. cum Suar. & Dicast. Religiosos autem commune est tempore Interdicti posse recipere Communionem, & Extremam-Unctionem. Salm. c. 6. num. 48 cum La. Pal. Nav. &c.*)* Nec improbabile est, interdictis licere contrahere matrimonium, ut *Sanch. Con.* & *Laym.* docet, contra *Suar.* quia hoc

Sacra-

Sacramentum secundùm substantiam non ab Ecclesia, sed ab ipsis contrahentibus ministratur. * (*Et meritò hanc sententiam probabiliorem putant Salm. c. 6. num. 47. cum Con. Laym. Pal. Avila, &c. ex c. Capellanus. de Feriis. ubi dicitur Matrimonium quocunque tempore posse contrahi. Nota deinde hìc cum Salm. c. 6. num. 20. quòd, si Interdictum sit latum ex sententia injusta, quæ videbatur justa secundùm probata, in foro externo debet servari, sed non in interno; Quare, cessante scandalo, possunt audiri Sacra, recipi Sacramenta. Religiosi tamen, quando Interdictum servatur ab Ecclesia Cathedrali vel Matrice, tenentur illud servare, etiamsi illud sit nullum ex quocunque capite, ex Clem. 1. De Sent. Exc. Vide Salm. d. num. 20. & 31.*)*

III. Prohibitio sepulturæ ecclesiasticæ, etiam respectu infantium, & amentium. Excipe tamen Clericos, qui in interdicto locali, si nominatim interdicti non sunt, nec interdictum violarunt, possunt cum silentio sepeliri. *Laym. c. 2. num. 3.* * (*Clerici igitur in Interdicto generali locali, vel personali possunt sepeliri in Ecclesia, etiam cum Missa, sine tamen pompa: In Ecclesiâ verò specialiter interdictâ possunt sepeliri, sed sine Missa. Salm. c. 6. ex num. 75. cum Cov. Pal. &c. Laici tamen sepeliendi sunt in loco non Sacro, etiam infantes; Et, si fortè ibi sepulti sint, exhumari debent; Cessante autem Interdicto, omnes in loco Sacro reponendi. Salm. c. 6. num. 99. cum communi.*) *

[336] IV. Clerici violantes Interdictum peccant mortaliter; * (*Ita etiam Salm. c. 6. num. 80. Sed excusat parva materia, nempe si Clerici exerceant functiones, quæ a laicis fieri possunt. Bonac. Pal. &c. cum Salm. num. 81. Item si brevi permittant ostium apertum. At Clerici exercentes Ordinem Sacrum, si sint specialiter interdicti, vel in loco specialiter interdicto, vel in loco generaliter interdicto januis apertis, &c. ut supra, peccant graviter, & incurrunt irregularitatem; vide Salm. num. 87. Admittentes autem laicos interdictos ad Officia Divina interdicuntur ipsò factò ab ingressu Ecclesiæ, idest non ad orandum privatè in ipsa, sed ad exercendos ibi Ordines Sacros, ut dicunt Pal. Con. La. &c. cum Salm. num. 91.*) * sicut etiam religiosi utriusque sexûs; qui insuper excommunicantur de facto. Laici verò peccant quidem graviter, si contra interdictum personale recipiant Sacramenta; si verò tantùm violent locale, verbi gratiâ audiendo divina officia, probabilius est, tantùm esse veniale, dummodo ipsi personaliter interdicti non sint. *Lay. c. 3. ex Sylv. Soto, Avila*, &c.

DUBIUM III.

Quis Censuram interdicti ferre, & quis tollere possit?

337 *Qui possint interdictum ferre? Et an ad illud incurrendum requiratur culpa gravis?*
338 *Qui possint tollere interdicta generalia a jure non reservata?*
339 *Qui personalia particularia?*
340 *De cessatione a Divinis.*

[337] RESP. 1. Interdicere possunt iidem, qui excommunicare, & suspendere. * (*Hodie Episcopi sine consensu Capituli (nam olim aliter erat) possunt interdicere quoscunque generaliter, aut specialiter, ex consuetudine introducta. Salm c. 6. nu 19 cum Panorm. Suar. Pal Sayr. &c. Prælati autem Regulares possunt interdicere suos subditos, non autem suas Ecclesias. Salm. num. 20 cum eisdem.*) * Et quidem, ut determinata persona interdicatur, videtur requiri culpa mortalis * (*Ejusdem personæ, ut Salm. c. 6. num 21. Interdictum enim personale particulare nequit imponi pro culpa aliena. Interdictum autem ad breve tempus, in ordine ad unum tantùm, vel alterum effectum, potest incurri etiam ob peccatum veniale. Salm num. 22 cum Pal. Con. &c.*) *; ut autem feratur interdictum locale, vel generale in communitatem, requiritur peccatum valde grave cum contumacia commissum a capite, vel præcipuis membris; licèt reliqui culpâ vacent.

[338] Resp. 2. Interdicta localia, & personalia generalia, quæ jure communi sunt imposita, nec reservata, possunt tolli ab Episcopo, vel alio habente jurisdictionem in communitatem interdictam, non tamen a Religiosis privilegiatis: quia locus, & communitas foro pœnitentiæ non subjiciuntur. * (*Interdicta generalia lata ab homine non possunt tolli, nisi ab eo qui tulit, vel a Papa. V. Salm. c. 6. num. 100.*) *

Resp.

339 „ Resp. 2. Ab interdicto juris personali par-
„ ticulari, si reservatum non est, quivis ap-
„ probatus potest absolvere. Denique per pri-
„ vilegium absolvendi ab omnibus censuris,
„ non intelligitur potestas tollendi interdictum
„ locale, aut personale communitatis.

De Cessatione a Divinis.

340 Cessatio a Divinis est: *Prohibitio Clericis facta, ut abstineant ab Officiis Divinis, & Ecclesiasticâ sepulturâ*. Putant autem *Suar & Fill.* contra alios apud *Salm. c. 6. num.* 103. posse Episcopum unum effectum prohibere, & non alterum. Hæc Cessatio distinguitur ab Interdicto, & non est censura; imponiturque in signum mœroris, vel ad reparationem gravissimæ injuriæ Deo irrogatæ; afficitque omnes, qui sunt in loco illo, ubi imponitur; vide *Salm. num.* 102. Dubitatur autem, an, hac Cessatione indictâ, Clerici gaudeant privilegiô eis concessô tempore Interdicti? Negant communiùs *Salm. num.* 104. *cum Pal. Bon. Fill. Sanch.* &c. contra aliquos; Quia Cessatio est novum gravamen ultra Interdictum. Potest tamen Cessatio suspendi per aliquot dies sollemnes. Vide *Salm. num.* 105. Sacramenta verò concessa tempore Interdicti, ut supra, conceduntur etiam tempore Cessationis. *Pal Bon. Suar. &c. cum Salm c. 8. num* 107. Cessatio imponitur ab iisdem, qui possunt ferre censuras, præcedentibus monitionibus. Vide alia apud *Salm. c. 6. punct. 9.*

CAPUT V.

De Irregularitate.

„ ETsi Irregularitas non sit censura,
„ propter similitudinem tamen, quam
„ cum ea habet, communiter eidem an-
„ nectitur: quapropter & hîc subjungo.

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex sit Irregularitas?

341 *Definitio Irregularitatis. An Irregularitas sit censura?*
Dupliciter dividitur Irregularitas.

341 „ REspond. 1. Est impedimentum Canoni-
„ cum, susceptionem Ordinum sacrorum
& susceptorum usum impedientes Unde se- „
quitur non esse censuram, sed quasi inhabi- „
litatem: etsi enim interdum imponatur per „
modum pœnæ; propriè tamen pœna non est. „
Laym. l. 1. tr. 5. p. c. 2. Bon. d. 7. q. 1. p. 1. „

Quæritur an Irregularitas sit censura? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Sotus in* 4. *D.* 22. *q.* 2. *a.* 1. *& Bann. Covarr. Led. Gutt. Cornejo, Gord. &c. ap. Salm. de Censur. c.* 1. *ex n.* 1. Ratio, quia (ut ajunt) definitio censuræ, quòd sit pœna Ecclesiastica, æquè convenit etiam irregularitati. *Secunda* verò sententia communior & probabilior, quam tenent *Suarez De Censur. D.* 1. *se.* 3. *Bonac. D.* 1. *q.* 1. *p.* 1. *num.* 4. *Pal. D.* 1. *p.* 1. *num.* 3. *& Salm. num.* 12. *cum Gon. Val. Avila, Henr. Candido, Machad. &c.* docet irregularitatem non esse censuram, sed potiùs impedimentum seu inhabilitatem; idque non obscurè probatur ex *c. Querenti de Verb. sign.* ubi Innocentius III. interrogatus quid in Bullis Pontificiis intelligeretur nomine *Censuræ*? respondit: *Quòd per eam non solùm interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi*. Cùm igitur Pontifex hîc dogmaticè & indefinitè locutus fuerit, enunciando pœnas quæ veniunt nomine censuræ, præter eas, non est irregularitas, neque alia admittenda.

Resp. 2. Dividitur 1. in eam, quæ est „
ex Delicto, & quæ est *ex Defectu*. In *To-* „
talem, seu propriè dictam, quæ omni Or- „
dine suscipiendo, & suscepti exercitiô pri- „
vat, v. gr. homicidium, bigamia; & in „
Partialem, quæ aliquô tantùm Ordinis mi- „
nisteriô privat, vel solô ascensu ad Ordi- „
dinem superiorem; v. g. oculis, vel pal- „
mâ Sacerdos carens inhabilis est ad Missam, „
non tamen ad confessiones audiendas; & „
Diaconus sinistrô oculô carens inhabilis est „
ad Sacerdotium, in suo tamen Ordine mi- „
nistrare potest. „

DUBIUM II.

Quinam effectus Irregularitatis?

342 *Effectus Irregularitatis sunt I. Inhabilitare ad Ordines suscipiendos. II. Impedire exercitium Ordinum. III. Invalidare collationem Beneficii. An id valeat de Beneficio simplici?* 343. *An collatio tunc sit ipso jure irrita?*

342 ,, RESp. Sunt sequentes: I. Inhabilitare ad
,, Ordines suscipiendos, etiam primam
,, Tonsuram.* (*Ut communiter docent Suar. D.*
,, *40. se. 1. num. 11. Pal. D. 6. p. 5. num. 2. Bon. p.*
,, *1. num. 4. & Salm. c. 7. num. 22. cum Avila, &*
,, *Diana.*)* II. Impedire exercitium Ordi-
,, num susceptorum; *(*Ex c. fin. De Temp.*
,, *Ord. & cap. 11. De Accusat.*)* Unde Sacer-
,, dos irregularis, etsi validè, illicitè tamen
,, absolvit. *Bonac. l. c. num. 4. & p. 4.* III. Quòd
,, collatio beneficii, ad cujus functiones inha-
,, bilis est, facta irregulari invalida sit, secun-
,, dùm sententiam communiorem, & tutio-
,, rem; etsi non improbabiliter quidam di-
,, cant, eam non ipsô factô irritam esse, sed
,, meritò irritandam. *Laym. l. c. c. 1. num. 2. &*
,, *3. Sylv.* &c. *Bonac. p. 4.* Secundùm quam sen-
,, tentiam probabilem resolves.
,, 1. Is, qui beneficium impetravit in Ir-
,, regularitate, potest, obtentâ hujus dispen-
,, satione, illud in foro conscientiæ licitè re-
,, tinere, sine nova collatione, etiamsi in di-
,, spensationis impetratione non sit facta men-
,, tio beneficii. Item, si postea beneficiô pri-
,, vetur, non tenetur fructus restituere.
,, 2. Graviter peccat, qui in Irregularitate
,, exercet actum Ordinis, aut suscipit: licèt
,, Ordines ei collati sint validi. * (*Ita etiam*
,, *Palaus D. 6. p. 5. num. 1. & Salm. c. 7. num. 21.*
,, *cum Cornejo. Et sic etiam peccat graviter ir-*
,, *regularis suscipiens primam Tonsuram, sicut*
,, *ac Episcopus qui eam illi confert, ut Suarez*
,, *D. 40. se. 2. num. 11. Bon. D. 7. q. 1. p. 1. num. 4.*
,, *Pal. num. 2. & Salm. nu. 22. cum Avila, Corn.*
,, *& Giball. Insuper hic notandum, quòd irre-*
,, *gularitas nullo modo privat iis actionibus quæ*
,, *non requirunt exercitium Ordinis, & quæ*
,, *etiam laici exercere possunt, ut recipere Sa-*
,, *cramenta, Officia canere, sicut & conferre Be-*
,, *neficia, quia hæc spectant ad usum jurisdi-*
,, *ctionis, non Ordinis; Item Matrimonio assi-*
,, *stere, vel licentiam assistendi alteri præbere;*
,, *dispensare in votis, absolvere a censuris, da-*
,, *re facultatem audiendi Confessiones. Ita Pal.*
,, *num. 14. Bonac. p. 4. num. 17. Laym. tr. 5. c. 1.*
,, *num. 1. Renzi pag. 664. q. 3. cum Fill. & Suar.*
,, *ac Salm. c. 7. num. 19. cum Con & Cornejo.*)*

Quæritur, an irregularis ipso facto Beneficiis privetur? Quoad Beneficia obtenta ante irregularitatem, certum est apud omnes irregulatem illis non privari; nec privandum a Judice, si irregularitas ei supervenerit ex defectu infirmitatis, ut habetur in *c. Ex parte, de Cler. ægrot.* Si verò sit ex delicto, privari debet per Judicis sententiam; & interim, licèt ipse non privetur ipso facto, ut clarè infertur ex *c. Ex litteris. de Excess. Prælat.* tenetur tamen petere dispensationem; At si eam non petit, vel non possit obtinere, tenetur statim, nisi magnâ laboret necessitate, Beneficia renunciare, vel saltem in favorem tertii resignare; quia, cùm non possit licitè suum implere munus, nequit licitè illa retinere; ita communiter *Suarez D. 40. se. 2. num. 15. & 19. & D. 44. se. 2. num. 2. Pal. D. 6. p. 5. nu. 9. 11. & 15. Bon. D. 7. q. 1. p. 4. num. 8. 9 & 10. Tournely to. 2. pag. 14. ac Salm. c. 7. num. 25. & 28. cum Avila, Val. Sà, Sayr. Giball. Pelliz. &c.* Si autem hujusmodi Beneficiarius jam per alium impleverit munia sui Beneficii; non est fructibus privandus, ut *Suar. d. D. 40. se. 2. nu. 20. Bonac. num. 10. Pal. num. 13. Tournely pag. 15. Holzmann pag. 411. num. 221. Croix l. 7. num. 429 & Salm. num. 29. cum Corn. Pelliz.* & aliis passim.

An autem irregularis sit privandus pensionibus quas possidet? Regulariter probabilius negant *Suarez D. 44. se. 4. num. 24. Bon. num. 11. Pal. num. 12.* & *Salm. num. 27.* Atque sic declarasse S. C. refert *Barbosa in Trid. Sess. 14. c. 7.* Dictum est *regulariter*, nam (ut docent AA. præfati) benè poterit Judex, si crimen fuerit valdè grave, eum etiam pensionibus privare.

343 Quoad Beneficia verò obtenta tempore irregularitatis jam contractæ, dubitatur, an collatio sit ipso jure nulla? Si irregularitas sit partialis, nempe si irregularis ob aliquem defectum corporalem non possit fieri Sacerdos, tunc communiter dicunt collationem huic factam esse validam, & licitam; ita *Palaus D. 6. p. 5. num. 5. Cabasfut. T. J. l. 5. c. 19. num. 2. Roncaglia pag. 113. q. 5. R. 1. v. Ceterùm. & Pal. D. 6. p. 5. num. 5. cum Valent. Bon. Garcia, Sayr.* Idemque supponunt etiam ut certum *Salm. c. 7. num. 33. Holzmann pag. 411. num. 220 Suar. D. 40. se. 2. num. 31.* si Beneficium sit simplex, nec habeat sibi injunctum Officium, sive exercitium Ordinis Sacri, sed tantùm recitationem Horarum, aut aliquid aliud quod etiam laici possint exercere; tunc enim ajunt validè suscipi tale Beneficium ab irregulari. An autem privetur ipso facto Beneficiis requirentibus exercitium Ordinis Sacri? Adest duplex sententia. *Prima* communior affirmat, & hanc tenent *Suar. D. 40. se. 2. num. 36.* (vocans communem) *Bonac. D. 7. q. 1. p. 4. num. 6. Less. l. 2.*

c. 34. *num.* 129. *Tournely to.* 2. *pag.* 12. *Cabassut. l.* 5. *c.* 19. *num.* 2. item *Covarr. Avila, Henr. Garcia, Sayr. Villal.* & *Coin. ap. Salm. c.* 7. *num* 30. qui *num.* 34. etiam dicunt esse communem. Probatur ex *c.* 2. *de Cler. non ord. minist. c.* 2. *de Cler. pugnant.* & *c. c. Dudum. de Elect.* & *c. Cùm bonæ. de Ætate, & qualit.* &c. & præsertim ex *Trident. Sess.* 22. *c.* 7. ubi dicitur: *Ut nullo tempore ad Sacros Ordines* (irregularis) *promoveri possit, nec illi aliqua Beneficia ecclesiastica conferre liceat*. Præterea *ibid. c.* 4. *Nec aliis imposterum fiat provisio, nisi iis qui jam ætatem & ceteras habilitates integrè habere agnoscantur, aliter irrita erit provisio*. Ratio, quia Beneficium datur propter Officium, unde qui inhabilis est ad Officium, cùm non possit Ordinem exercere, est etiam inhabilis ad Beneficium. *Secunda* verò sententia dicit, talem collationem non esse irritam; sed tantùm a Judice irritandam; ita *Innoc. in c. Cum nostris. de Concess. præb. Sylvest. v. Excomm. num.* 4. *Layn. tr.* 5. *p.* 5. *c.* 1. *num.* 3. *Vitta q.* 8. *a.* 1. *num.* 5. *Elbel pag.* 457. *num* 158. *Roncaglia pag.* 113. *q.* 5. *R.* 1. *v. Contra, Pal. D.* 6. *p.* 5. *num* 7. *Diana p.* 4 *tr.* 2. *R.* 37. & *Salm. c.* 7. *num* 34. *cum Felin. Ancaran. Giball.* &c. & probabilem censent *Suar. num.* 35. *Less. l. c.* & *Conink. Bon. Hurt.* &c. *ap. Dian. l. c.* Ratio, quia non sunt imponendæ pœnæ, nisi in jure sint expressæ; nullibi autem habetur expressum, quòd irregularitas reddat hominem incapacem Beneficii; unde irregularis, quamvis graviter peccet (ut advertit *Suarez*) acceptando & retinendo Beneficium sine dispensatione, sicut etiam peccat qui illud ei confert, tamen si suppleat per alium munia Beneficii, non tenetur fructus restituere. Canones verò qui opponuntur, teste ipso *Suarez* (qui oppositam sententiam probabiliorem putat), nihil aliud probant, nisi quòd talis collatio sit illicita, non tamen invalida. Nec obstat textus Tridentini; ubi dicitur irrita provisio Beneficii, quæ fit in personam inhabilem; nam respondetur irregularem non dici inhabilem, ut incapacem Beneficii, sed ut illô indignum, nempe inhabilem ad licitam Beneficii perceptionem. Prima sententia videtur probabilior, licèt enim jura non expresè declarent hanc collationem invalidam, tamen communior sententia DD. sic illa interpretatur; nam sensus DD. ut fatetur ipse *Laymann*, est optimus legum interpres. Sed hoc non obstante, secunda sententia videtur satis probabilis. Hìc tamen advertendum, quòd adhuc stante probabilitate hujus sententiæ, nequit irregularis se immittere in possessionem Beneficii, quia (ut diximus *lib.* 1. *num.* 161. 1. *Qu. II.*) nemo cum opinione probabili potest inchoare possessionem rei alienæ.

DUBIUM III.

Quomodo incurratur, & tollatur Irregularitas?

RESp. 1. Cùm ab homine non ferantur, " nulla incurritur, nisi in jure expresè " habeatur *(*Cap. Is, qui. de sentent. excomm.* " *in* 6.)*. Unde in dubio sive facti, sive ju- " ris, tenere potes, quòd non sis irregularis; " quia melior est conditio possidentis. *Bonac.* " *q.* 1. *p.* 5. *ex Suar. Fill.* &c. Excipe tamen, si du- " bites de homicidio, saltem injusto, a te com- " misso, ut patet ex *c. Significasti*, & ex *c. Ad* " *audientiam*, 2. *de hom.* Vid. *Bon. l. c.* " 345

Plura hìc notabilia examinanda. Certum est, quòd nulla incurritur irregularitas, nisi in jure sit expressa, ex *d. c. Is qui. De Sentent. excom. in* 6. ubi dicitur: *Cùm id non sit in jure expressum*, &c. In quo sapienter ait *Suarez D.* 40. *Sect. n.* 5. Pontificem ibi nihil novi statuisse, sed principium illud declarasse, quòd in dubio judicandum, pœnam non esse latam, vel non extendendam ultra casus expressos. Hujus autem juris nomine veniunt tantùm Decreta 346

Pontificis, sive Concilii a Papa approbati, non autem aliorum, nec venit consuetudo; ita *Suarez D 40. sect. 4 num 13. Contra. Tournely to. 2. de Irreg. pag 6. v. Hine, Diana p. 8. tr 7. R. 28. & Salm c. 7. nu. 8. cum Pelliz. Gib. & Machado*. Hinc infertur ad incurrendam irregularitatem, non valere argumentum a simili, nec a majori ad minus, ut communiter docent *Palaus D 6. p. 2. num. 1. Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 1. num. 6. & Salm. c. 7. num 3. cum Cornejo, & Giball.* Advertit verò *Laymann l. c.* quòd si dubium vertatur circa aliquam irregularitatem, an sit expressa in jure, admittenda est, semper ac communis sensus DD. & consuetudo eam firmaverit, quia hæc sunt optimæ legum interpretes.

346 Sed dubitatur 1. Utrùm in dubio, an quis irregularitatem contraxerit, debeat ut irregularem se gerere? Intellige de dubio prudenti, nam dubium ex scrupulis, sive levibus rationibus ortum nihili faciendum est. Intellige etiam de dubio negativo seu suspensivo, nam si dubium sit positivum, ante diligentiam ad veritatem inquirendam quisque debet se gerere ut irregularem, prout docent *Sanchez Dec. l. 1. c. 10. num. 37. Suar. D 40. Se. 5. num 12. Pal. D. 3. p. 3. num. 3 & Salm. c. 7. num 42. cum Con.* ex *c. Illud De Cler. exc.* Nisi gravis necessitas urgeat, nempe si occasio occurrat recipiendi Ordines, aut Beneficium, ut *Salm. ibid. cum iisd.* Post verò sufficientem diligentiam is bene potest se habere ut non irregularem, probabili opinioni acquiescens, ut *Suarez num. 6. Pal. num. 4. Salm d. num 42. in fine cum Hurt. Corn Giball.* Difficultas igitur est, cùm quis dubitat dubiô negativô. Resp Si dubium est juris, nempe si dubitatur, an irregularitas sit a jure assignata, an non, pro aliquo actu, tunc nemo tenetur se gerere ut irregularem in foro conscientiæ, nec in externo ut talis damnandus est; tum quia in dubio nemo suo jure spoliandus est; tum quia, cùm dubitatur de lege, lex non obligat, saltem quia tunc non est sufficienter promulgata; ita communiter DD. *Sanch. Dec. l. 1. c. 10. num. 42. Pal. D. 3 p. 3. num. 7 Suar. l c. num. 4. Bon. de Irreg. q. 1. p. 5. num. 2. Roncaglia. pag. 113. q. 1. R. 2. Concina to. 10. pag. 486. num. 9. Diana pag 4. tr. 2. R. 52. Salm. c. 7. n. 44. cum Con. Avila, Corn & Valent My 1 tr. 5 q 6. n. 6. cum Lugo, Nav. & Tournely pag. 18 cum Cov et Habert.* Quid si dubium sit facti?

347 Dubitatur 2. Utrùm incurratur irregularitas in dubio facti, nempe si dubitatur, an quis crimen patraverit (præter homicidium, nam de hoc loquemur in dubio sequenti)? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Concina to. 10 pag. 486. num. 8. & Tournely to 2 pag 22. cum Sayr. & Habert.* ex *c. Ad audientiam de Homic.* ubi dicitur: *Cùm in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in Sacris Ordinibus non ministret.* Ergo in omni materia pars securior sequenda est. *Secunda* tamen sententia communis & verior negat, eamque tenent *Cabassut. T. J. c. 20. num. 14. Suar. D. 30. sc. 6. n. 8. & 13. Bon. nu. 3. Diana p. 4. tr. 2. R. 25. Ronc. l. c. Pal. D. 6. p. 3. num. 9. & Salm. c 7. num. 46. cum Con. Avila, Machad. Corn. Gib. & Henr.* Ratio 1. quia odia sunt restringenda, & nemo in dubio est damnandus, ex *Reg. Favorabiliores. 168. ff. de Reg. jur.* & ex *c. Cùm sunt. eod. tit in 6.* ubi: *Cùm sunt jura partium obscura, reo favendum est potiùs quàm actori.* Et idem in *c. un. Ut Eccles. Benef. &c.* Non est autem recedendum ab hac regula, tam rationi consona, sine textu expresso, qui tantùm habetur in dubio homicidii, non verò aliorum criminum. Ratio 2. quia (ut diximus supra *num. 346.*) irregularitas non incurritur nisi in jure exprimatur, in jure autem solus homicida dicitur censendus esse irregularis in dubio homicidii, non alius delinquens. Ratio 3. & potissima est, quia, cùm hic dubitetur an id quod currit in materia homicidii, currat etiam in aliis materiis, dubium etiam est juris: at in dubio juris etiam Adversarii (ut vidimus) concedunt non incurri irregularitatem. Nec obstant textus allati, nam respondetur 1. cum *Navarro, & Suarez*, quòd ibi ratio adducta (nempe quòd in dubiis pars tutior eligenda est) non assignatur ut præceptum necessariò & universè observandum, sed ut rationabile motivum decentiæ, ob quòd maximè convenit dignitati Sacrificii, ut Sacerdos in dubio homicidii a celebrando abstineat, ne si fortè deinde certò fuisse homicida noscatur, cum scandalo Populi inveniatur celebrasse; Idque apertè declaratur in *c. Petitio tua. eod ti. de Homic.* ubi: *Cùm sit consultius in hujusmodi dubio* (scil. homicidii) *abstinere, quàm temere celebrare.* Nota illud *sit consultius*, ergo non est præceptum. Quis autem neget aliquando decere, quòd ex rationabili motivo per legem positivam prohibeatur aliqua actio per se non illicita? Sed cùm ratio illa indecentiæ soli homicidio competat, alios casus non comprehendit.

hendit. Respondetur 2. quòd licèt ratio alios etiam casus comprehenderet, in irregularitatibus ex delicto, sicut in omnibus aliis pœnis, non est arguendum de uno casu ad alium similem, etiamsi eadem, imò major ratio currat, nisi uterque casus sit in jure expressus; idque fortiùs procedit in irregularitatibus; circa quas (ut vidimus *num. præced*) sancitum est nullas incurri, nisi illas quæ in jure expressæ sunt.

Dubitatur 3. Utrùm censendus irregularis, qui dubitat an patraverit homicidium? Ad sunt diversæ sententiæ. Alii dicunt hunc esse irregularem tantùm in foro externo, non autem conscientiæ; ita *Innoc. Salas*, & *Henr. ap. Sanch. Dec l.1.c.10 num. 38.* Alii ex opposito dicunt esse irregularem in foro conscientiæ, non autem in externo; ita *Hostiens. Armill. Tabien. &c. ap eund. Sanch num. 29.* Sed veriùs tenendum cum communi hunc in utroque foro judicandum esse irregularem; ita *Palaus num 9 Bon. num. 3. Roncaglia pag 114. v. Limita, Sanch. num: 42. cum Nav. Palud & Led. ac Salm. c. 7 n 45 cum Cornejo, Avila, & Sayro;* Et probatur ex *c Significasti c. Ad audientiam.* & *c. penult. de Homic.* ubi ratio quæ ibi adducitur, nempe quòd in dubio turior pars eligenda est, utrumque forum comprehendit. Sed hìc notandum 1. quòd hoc procedit casu quò aliquis certus est de homicidio (ut supponitur in præfatis textibus), & solùm dubitat, an ipse suâ actione fuerit causa illius; secus si dubitet de ipso homicidio, an fuerit sequutum vel non, ut valde rationabiliter dicunt *Pichler l. 5. tit 12. num. 8 Elbel. to 2. pag. 467. num. 190. Diana p. 7. tr 5. R. 24. Tamb. de Irreg c. 5. § un. & Sporer tr. 5. pag 131.* Unde dicit *Diana p. 7. tr. 5. R 26 cum Navarr. Menoch & Quaranta*, quòd si Medicus aperuit venam prægnanti, ut abortus sequeretur, sed postea non constet de abortu secuto, non est censendus irregularis, neque in foro interno neque externo: quia (ut habetur in *l. 1. §. Item illud ff. Ad Syllan*) non proceditur contra aliquem ad pœnas, nisi constet de corpore delicti. Secus verò dicendum, si media adhibita ad abortum fuerint adeo efficacia, ut ex eis communiter sequatur effectus, quia tunc præsumtio fit ex communiter contingentibus, ut *Navarr. & Mascard. ap. Dian. l c ex l. ult C. de Fide instrum* Notandum 2. quòd in prædictis textibus sancitum est, dubitantem de homicidio judicandum esse irregularem quoad duos dumtaxat effectus, scilicet *abstinendi a celebratione*, & *quærendi dispensationem*, ut jura loquuntur. Ex quo infertur 1. hanc sanctionem valere tantùm pro Clericis, non autem pro Laicis, cùm homicidium magis dedeceat statum Clericorum quàm Laicorum; ita *Salm. c. 7. num 45.* & *Roncaglia c. 2. q. 1. in fin.* Infertur 2. valere tantùm ad prædictos duos effectus, non autem quoad alios, nempe privationem Beneficiorum, &c. ut *Sanchez l. 1. c. 10 num. 43. Suar. D 40. se. 6. num. 6. Roncaglia & Salm. ll cc. & Pal D. 6. p. 3. nu. 8. cum Panorm. Mol. Con. Sayr. Hurt. & Salas.* Infertur 3. dubitantem de mutilatione non esse habendum ut irregularem, sicut habendus dubitans de homicidio; quia id tantùm de homicidio statutum est, ut *Sanchez num. 49. Bonac. p. 5. num. 4. Ronc. pag 114. v. Duo, Salm. l. c. & Suarez D. 40 se. 5. num 14* contra *Nav. & Henr.*

Dubitatur 4. An habendus ut irregularis, qui abortum commisit dubitans, an fuerit vel non animatus? De hoc vide dicta *de 5. Præc l. 3. nu. 396.* ubi id negavimus ex sententia veriori cum plurimis AA. quibus adde *Delbene c. 2. D. 4 se. 20 num. 22.* & doctum Auctorem libelli (*Istruz. per li Nov. Conf p. 2. c. 18. num 464 & 465.*) qui testatur in praxi prolem femininam non censeri animatam, nisi octogesimo die, masculinam verò quadragesimo, ut tradunt *S. Thomas cum Alberto M.* & alii. Idque confirmatur ex dictis *num. præced. Dub. 3.*

348 „ Resp. 1. Ut incurratur irregularitas ex delicto, requiritur actus externus consummatus, & mortalis, ut habet communis contra *Cajet* Ratio est, quia est gravis pœna, & difficulter relaxatur. „

Ideo ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur I. Peccatum mortale; ex quo infertur, quòd si quis excusatur a mortali ex aliqua circumstantia, excusatur etiam ab irregularitate, ut docent *Sanch de Matr. l. 9 D. 32. num 9. Suar D. 40 se. 3. num 17. Tournely to. 2. pag. 7 R. 2. Concina to. 10 pag. 486. num. 8. Escob l 51. num. 6 & Salm cap. 7. num. 12. cum Con Diana*, & aliis passim, ex *cap 5. de Pœnis. in 6.* ubi dicitur pœna gravissima non esse infligenda pro levi culpa. Infertur præterea, quòd præceptum obligans sub pœna irregularitatis, intelligitur etiam obligare sub mortali; *Suar. Pal. Con.* & *Salm ibid* Requiritur II. Actus exterior. Quando autem in aliqua Bulla, aut Canone conceditur dispensare in irregularitate mentali, intelligitur revera. quando irregularitas est occulta; *Pal. Con. Cov, Avil.* &c. *comm* cum *Salm.*

Salm. c. 7. num. 1? Requiritur III. Actus exterior consummatus, ut *Tourney l. c. & Salm. ibid. cum S. t. Ben. Gibalt.* Vide dicta de *Censur. num. 36.*

349 Sed quæritur I. An incurratur irregularitas ob crimen externum, & consummatum, sed prorsus occultum, ita ut a solo delinquente notitia haberi possit? Adsunt tres sententiæ. *Prima* universè negat, & hanc tenent *Rodriquez, Menzo, Castro, Bruno, &c. ap. Dian p. 12. Miscell. in fine libri num 6 pag 97. v. Secundum dubium*; Quia (ut ajunt) non datur irregularitas, nisi in jure sit expressa; in jure autem nullibi fit mentio de irregularitate ob crimen omninò occultum. *Secunda* sententia quam tenent *Ledesma, Corduba, Henriqu. &c. ap. Salm c. 7. num. 15.* excipit tantùm homicidium, quia tantùm in crimine homicidii irregularitas inducta est non solùm propter scandalum aliorum, sed etiam propter intrinsecam indecentiam, ne Sacerdos offerens vice Christi, Agni mansueti, post homicidium ministret in Altari; Item quia, respectu ad homicidium, in Trident. *sess. 14. c. 7* dicitur: *Qui per industriam occiderit proximum suum, ab altari evelli debet, &c.* Ergo quicunque occidit ex industria, etsi occultè, jam fit irregularis. *Tertia* sententia verior, quam tenent *Palaus D 6 p. 2 num. 1. Dian l. c. & p. 7. tr. 11. R 28. & Salm. c 7 num. 16. cum Cov. Avila, Con. & Pelliz.* universè affirmat, non solùm quoad homicidium, propter rationes mox allatas, sed etiam quoad alia crimina. Ratio, quia Ecclesia, crimina reservando, etiam occultissima reservat, modò suæ jurisdictioni subjaceant, nempe si sint externata, licèt nulli alii patefacta, prout imposuit excommunicationem Hæresi omninò occultæ (ut dictum est *num. 205*). Quòd autem de facto irregularitatem imposuerit delictis quomodocunque occultis, patet ex *c. 6. Liceat, Tridentini Sess. 24.* ubi Concilium facultatem præbens Episcopis absolvendi ab irregularitatibus, & censuris occultis, nominat sub unico vocabulo *occultis* hæresim, homicidium, & alia crimina; ergo sicut propter hæresim omninò occultam, jam incurritur excommunicatio, & propter homicidium omninò occultum irregularitas, ita etiam propter alia crimina occulta irregularitas incurritur. An autem irregularitas proveniens ex homicidio prorsus occulto possit dispensari ab Episcopo? Vide infra *num. 384.* ubi id negabimus.

350 Quæritur II. An ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur scientia legis Ecclesiæ prohibentis? *Prima* sententia universè negat, dicens sufficere solam cognitionem peccati commissi; ita *Suarez D. 40. sec. 5. num. 10 Holzmann to 1. p. 2. 4. 9 num. 211. & Azor. ac Fernan. ap. Sanch l. 9. D. 22. num. 16.* Ratio, tum quia lex humana intendit punire non solam transgressionem sui præcepti, sed etiam legis Divinæ; tum quia qui vult antecedens, vult etiam consequens, unde qui vult peccatum, vult etiam pœnam peccati. *Secunda* verò sententia communissima, & probabilior affirmat, & hanc tenent *S. Antonin. 3. p. tit. 24 c. 37. sub. fin Bon. de Censuris D. 1. q. 2. p. 1 num. 13. Pal. de Peccat. tr. 2. D. 1. p. 17. num. 6 Navarr. c. 23. num. 27. & c. 27. num. 19. cum Cajet. Sylve. & Ang. Sanch. l. c. num 9. & 17. cum Innoc. Abb Host. Mendez, Vivald. &c. Salm c. 7. num 39. cum Corn. jo, & Leand. ac Boss. de usu Matr. c 5 num. 158. cum Panorm. Henr. Lab. Vul. & Reg.* Et probatur 1. ex *c. Propositum. Dist. 32.* ubi Innocentius I. decrevit quosdam Clericos incontinentes non esse deponendos juxta Constitutionem Syricii Papæ, eo quod eam ignorabant; & tamen eorum incontinentia erat quidem contra legem naturalem. Probatur 2. ratione, quia cùm lex Ecclesiastica imponit pœnam super crimine a lege Divina vetito, novum jus condit; qui autem peccat contra legem Divinam, ignorans invincibiliter Ecclesiasticam, peccat utique contra illam, non verò contra hanc, ergo incurrere debet quidem pœnam Divinæ legis, non autem humanæ, juxta dicta *lib. 6. num. 1072.*

Idem dicendum putant *Palaus de Censur. D. 6. p. 6. num. 3. Viva q. 8. a. 2. num. 7. & Salm. c. 7. num. 51. in fin cum Cornejo, Leand. & Machad.* de eo qui committit homicidium, ignorando legem Ecclesiæ illud vetantem, vel in rixa ad legem non advertendo: hunc enim dicunt excusari ab irregularitate, cùm eam non incurrat neque ob delictum, neque ob defectum: non ob delictum, quia non peccat contra legem Ecclesiæ quam ignorat, vel ad quam non advertit, juxta sententiam mox supra probatam: neque ob defectum, quia irregularitatem ex defectu solùm incurrunt ii qui ad occisionem concurrunt ut ministri necessarii ad causæ cognitionem, vel executionem pœnæ, ut probabiliter alibi dicunt *Palaus p. 14. § 3. n. 7. Diana p. 3. tr. 5. R. 82. & Salm. c. 9. n. 8. cum Vasq. Hurt. Pelliz. & Turrian.* Attamen docent incurrere *Suarez to. 3. D. 31. sec. 6. v. Solet autem. Bos-*

sius

fius l.c. num. 174. & *Diana p.* 4. *tr.* 2. *R.* 85: *cum Merolla*, & *Mercero*; nam ideo imposita est irregularitas homicidio, quia est actio lenitati contraria, quæ valde dedecet Altaris Ministrum, unde talis homicida non propriè ratione delicti aut defectûs irregularitatem incurrit, sed ratione indecentiæ propter quam ab Altari est repellendus, juxta id quod dicitur in Trident *Sess.* 14. *c.* 7. ubi: ***Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suum & per insidias, ab altari avelli debeat***. Hæc secunda sententia videtur valde probabilis, & tenenda; sed primam non audeo reprobare, cùm hujusmodi irregularitas in casu præfato non habeatur omninò expressa in jure.

351 Quæritur III. An ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur etiam scientia pœnæ, id est irregularitatis? *Prima* sententia negat, & hanc tenent *Suarez D.* 40. *sc.* 5. *num.* 9. *Laym l.* 1. *tr* 4. *c.* 20. *num.* 6. *Croix l.* 7. *num.* 482. *Tournely to* 2 *pag.* 16. *Concl.* 1. *Anacl de Censur. D.* 3. *q.* 1. *num.* 5. *Elbel de Irreg. num* 161. *Holzmann. pag.* 409. *num.* 311. *cum Carden.* & *Pichler*, item *Sotus*, *Pontius*, *Mol. Vasq. Azor. Salas*, *Reg. Fill.* &*c. ap. Boss. de usu Matr c.* 5. *num.* 168. Ratio, quia irregularitas non est pœna medicinalis ad cavenda crimina in futurum, sed vel est inhabilitas, vel pœna merè punitiva propter maculam culpæ, ob quam Ecclesia reddit delinquentem inhabilem ad Altaris ministerium; unde sufficit quòd talis pœna sit imposita a lege actui vetito, quem Reus jam scienter & culpabiliter committit, licèt ignorans pœnam. Præterea, qui vult causam i[l]est peccatum, debet subjacere etiam effectui scilicet pœnæ, quamvis ignoratæ. Hæc sententia est quidem valde probabilis. *Secunda* verò sententia affirmans satis etiam probabilis videtur; & hanc tenent *Navarr. Man. c.* 23. *num.* 47 *Sylve. v. Ignorantia q* 8. *d.* 1. *Sanch de Matr l.* 9. *D* 32. *num.* 20. *Pal tr.* 2. *de Pecc D.* 1. *p.* 17. *nu* 7. & *tr* 29 *de Censur. D.* 6. *p.* 6. *num.* 3 *Roncaglia pag* 114. *q.* 2. *Tamb de Cens. l* 10. *tr.* 4 *c.* 4. §. 5. *n.* 3 *Diana p.* 4 *tr.* 2. *R.* 85. *Boss. l. c. num.* 174. *cum Con. Sayr. Duard. Felin* &*c.* item *Cornejo Rodr Portell* & *Leand. ap. Salm c.* 7. *num* 53 qui vocant æquè probabilem ac primam; & etiam probabilem censent *Suarez l c.* & *Renzi pag.* 366. *q.* 7. Ratio, quia irregularitas ex delicto censetur vera pœna, imposita in vindictam criminis. Licèt autem non requiratur scientia pœnæ, ut ipsa incurratur quando pœna est ordinaria, & talis ut ex natura ipsius criminis aliquo modo prævideri potest, cùm ipsum lumen naturale dictet malum juxta suam naturam esse puniendum, requiritur tamen scientia pœnæ, quando illa est extraordinaria, & exorbitans, ita ut secundùm rei naturam ne in confuso quidem possit prævideri: & hujusmodi utiquè est pœna irregularitatis. Nec obstat dicere, quòd volens peccatum debet sustinere pœnam; Nam respondetur cum *Navarr. c.* 27. *num.* 174. quòd esto ad pœnam incurrendam non requiratur consensus in pœnam, tamen requiritur consensus in causam pœnæ; & ut quis consentiat in causam pœnæ, docet *D. Thomas* 2. 2. *q.* 65. *a.* 8. non sufficere consensus in actum peccaminosum, qui jam est causa pœnæ, sed peccantem debere scire talem actum esse causam pœnæ.

352 Quatuor autem modis tollitur irregularitas. I. Per cessationem causæ, si irregularitas fit ex defectu (v. gr.) ætatis, ignorantiæ, paupertatis, &c. *Suar. D.* 41. *sc.* 1. *num.* 6. *Laym. l.* 2. *tr.* 5. *p* 5. *c.* 4 *num.* 10. *Tournely to.* 2. *pag* 113. *Roncaglia pag.* 114. *q.* 3. *R.* 1. & *Salm. c.* 7. *n* 55. *cum Seyr.* &*c.* Notandum autem, quòd cùm quis est irregularis ob infamiam, si infamia est *popularis*, tollitur per emendationem, ex *c.* 4. & *c.* 18. *Dist* 56. Si est infamia *facti*, tollitur per mutationem loci; *Tournely pag.* 58. & *Roncaglia pag.* 114. *q.* 3. Si verò infamia est *juris*, scil. per sententiam Judicis, tunc ad eam tollendam omninò requiritur dispensatio. II. Per Baptismum, si irregularitas sit ex delicto; qui enim homicidium patravit ante Baptismum, post illum non manet irregularis. *Salm n.* 57. cum *Con. Sayr.* &c. III. Per Dispensationem, de qua *num. sequ* IV. Per professionem Religiosam, de qua infra *num.* 354 & 355.

353 „ Resp 3. Irregularitas non tollitur per „ absolutionem, sed per dispensationem, hac, „ vel simili formâ: *Dispenso tecum in irregu-* „ *laritate, quam, vel quas, ob hanc vel illam* „ *causam incurristi*. Et, si quidem dispensans „ intendat tollere omnes, idque possit, omnes „ tollit: sin minùs, eam tantùm tollit, quam „ potest, & vult. Etsi verò hæc dispensatio „ ad Pontificem spectet, ex jure tamen novo „ *Trid.* ubi est receptum, potest Episcopus „ dispensare in irregularitatibus provenienti- „ bus ex delicto, & non deducto ad forum „ contentiosum, nisi tamen sit homicidium „ directè, & in se volitum. *Bonac. q.* 5. *p.* 1. „ *num.* 3. *ex Trid. sess.* 24. *c.* 6. *Suar. Sanch. Fil-* „ *liuc.* &c. *Laym. c.* 9. *num.* 4.

Hic

Hic notandum I. quòd si dispensaretur a Papa super aliqua irregularitate sine justa causa, dispensatio erit valida (quamvis non licita): Si verò dispensaretur ab inferiore, erit & amplius nulla; *Salm. c. 7 num 60.* Notandum II. Si quis plures irregularitates contraxerit ejusdem speciei, puta si pluries ministrarit eum censura, sufficit tunc ad obtinendam dispensationem, si dicat, pluries in illas incidisse; ita *Suarez D. 44. se. 3. num. 28. Pal D. 6. p. 7. num. 3. & Salm. c 7. num. 61. cum Con.* Imò *Sanch. de Matr. l. 8. D 24. num. 7. & Nav. Henr. ac Avila ap. Salm. l. c.* docent sufficere, si dicat tantùm se irregularem esse ob talem culpam. Notandum III. Quòd Prælatus, si admittat quemdam ad Ordinem, vel Beneficium, quem scit irregularem, censetur cum eo dispensare; *Bonac. D. 7. qu 5. pag. 1. in fin. ac Salm. ibid cum Henr. & Avila.*

354 „ Præterea Irregularitas ex defectu natalium „ tolli etiam potest per professionem in religione approbata, sed quoad ordines tantùm, „ non quoad prælaturas, *c. 1. de filiis Presbyterorum. Bon. p. 2. Laym. c. 9. nu. 6. Suar. Sanchez, Less.* * (*Ita etiam communiter Sanch. de Matr. l. 7. D. 86. num. 4 Suar. D. 41. se. 1. num. 3. Holzmann pag. 415. num. 323. v. Per Professionem, & Tournely pag. 27. v Quod. ex concessione Greg. XIV. Clem. VIII. & Pauli V.*)* „ contra *Villal.* qui apud *Dian p. 4. t. 2. Ref. 65.** „ dicit tolli quoad omnia solita gubernari per „ Fratres Ordinis, ut Prioratus, Præpositu- „ ratus, Rectoratus, & cetera munia. Circa „ quæ Prælatos saltem posse cum iis dispen- „ sare, in Capitulo tamen Generali, vel „ Provinciali, notat *Dian. l. c. ex Barbos.** (*Et ita etiam Palaus D. 6 p. 7. num. 2. & Holzm. l. c. cum Sayr. Notant autem Bonac. D. 7. q. 2. p. 2. num. 14. & Tournely pag. 30. cum Sayro, quòd Dispensatio ad Dignitates non intelligitur ad Episcopatum. Quod autem dicit Sotus, scil. per Professionem Religiosam tolli omnes irregularitates, id communiùs negant AA. ap. Salm. c. 7. num. 58.*)*

„ 1. Solus Papa, & qui ab eo accepit pri- „ vilegium, potest dispensare in irregularita- „ tibus ex defectu.

„ 2. Confessarius in nullis Irregularitatibus „ potest dispensare, nisi habeat speciale pri- „ vilegium a Papa.

355 Prælati autem Regulares, ut dicunt *Salm. c. 8. num. 63. cum Bauno, Candido,* & aliis, *ac Sporer Suppl. pag. 149. num. 167. cum Herincx* ex Privilegio S. Pii V. (in Bulla 13.) relato in extentum a *Salmant. c. 2. num. 72.* & ex alio Gregorii XIII. allato *d. c. 8 num. 63.* possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate occulta, in qua possunt Episcopi cum suis. Et etiamsi irregularitas proveniat ex bigamia, & homicidio adhuc voluntario, modò non sit notorium, ut ait *Palaus D. 6. p. 7. num. 2.* ex Privilegio Martini V. relato *ap. Rodriquez, & Sporer l. c. cum Portel.* Qui tamen ait cum eodem *Rodriqu.* id intelligi tantùm de dispensatione ad Ordines, non ad Prælaturas. Quomodo Regulares possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario? Vide dicenda *Dub. sequ. in fin. num. 396.* Hoc respectu ad subditos, quo verò ad seculares docent *Sporer Suppl. pag. 150. num. 170 cum Suar. Sanch. Basseo, Sayr. &c. ac Salm. tr. 18. de Privil. c. 4. num. 71. & de Censur. c. 7. num 63. cum Pelliz. Lez. Rodr. Henr. &c.* posse Confessarios Regulares dispensare in omnibus irregularitatibus in quibus possunt dispensare Episcopi cum subditis suis, ex Privilegio bullato Sixti IV. in Bulla 9. Minimis concesso, & confirmato a Julio II. in sua Const. quæ incipit, *Dum ad sacrum O dinem.* (ut testatur *Peirin. ad Constit. 1. Julii II. §. 23. ap. Salm tr. 18. de Privil. c. 4 num 171.*) Ibi Confessariis illorum concessa est facultas *ab omnibus excommunicationibus, suspensionibus, & interdictis, & super quacunque irregularitate ordinaria, tam a jure quàm ab homine reservatis, toties quoties opus fuerit absolvendi & dispensandi, ac vota quæcunque permutandi, sicut potest Diœcesanus.* Hujusmodi Privilegium *Bauny* testatur jam esse in usu, sed *Lezana* de hoc dubitat; at *Salm. d. num. 171.* dicunt quòd usus talis Privilegii, cùm sit occultus spectando ad forum Pœnitentiæ, nemo testari potest an sit, vel non sit in usu: Præterquamquod addunt, Privilegia maximè gratiosa non amitti per non usum, ut ajunt probasse in *eodem tract. 18. c. 2. n. 13.* Et etiamsi Minimi illo nequirent uti ob non usum, dicunt tamen alios Regulares in Privilegiis communicantes non interdici ab illis utendis. An verò ex Bulla Cruciatæ possit Confessarius electus dispensare in irregularitatibus ex delicto? Vide *Salm. c. 7. num. 66.*

DUBIUM IV.

Quæ sint Irregularitates ex delicto?

Irre-

356 *Irregularitas ex delicto incurritur I. ob* Baptismum iteratum.

357 *II. ob* Violationem censuræ. 358. *Plura notanda*.

359 *III. ob* Exercitium actûs Ordinis Sacri, *quem aliquis Clericus non habet*.

360 *IV. ob* Malam susceptionem Ordinum. 361. *Quotupliciter incurratur irregularitas ob furtivam susceptionem?*

362 *V. ob* Crimina infamia, & notoria. 363. *Requiritur notorietas facti, vel juris. Quæ sint crimina, & exercitia, quibus annexa est infamia? 364. Quomodo tollatur hæc irregularitas?*

365 *VI. ob* Homicidium, *vel* Mutilationem. 366. *De irregularitate ob Homicidium* voluntarium.

367 *Hanc irregularitatem incurrunt I. Qui occidunt, vel mutilant. 368. Dub. 1. Quid si homicida pœniteat ante mortem? 369. Dub. 2. Quid si unus feriat, sed alii occidant?*

370 *II. Incurrunt mandantes, vel consulentes homicidium, vel mutilationem. 371. Dub. 1. Quid in dubio an homicidium causatum fuerit ex mandato, sive consilio? 372. Dub. 2. Quid si homicida jam erat determinatus ad occidendum? 373. Dub. 3. Quid si consulens consilium revocet?*

374 *III. Incurrunt omnes cooperantes ad homicidium vel mutilationem, nempe 1. Excitantes. 2. Prælíantes in bello injusto. 3. Ministrantes auxilium. 3. Accusantes, &c. 5. Associantes. 375. Dub. 1. An incurrant ratihabentes? 376. Dub. 2. An non impedientes?*

377 *De irregularitate ob homicidium, vel mutilationem* casualem.

378 *De mutilatione membrorum. 379. Dub. 1. Quid veniat nomine* membri? *380. Dub. 2. An fiat irregularis qui abscindit testiculos? 381. Et an ab irregularitate propter mutilationem possint dispensare* Episcopi? *382. Plura ap. Busemb. & præsertim an dans potum infirmo, vel eum admovens incurrat irregularitatem? Vide ibi n. 4.*

383 *Si quis dat operam rei licitæ, non fit irregularis, nisi apponat negligentiam mortaliter culpabilem. 384. Hinc excusatur I. Magister, & Pater verberans. II. Equitans in equo feroci. III. Alens feram ligatam. IV. Reficientes tectum. V. Clericus in Sacris, aut Monachus medens sine incisione, vel adustione. 385. Quid de Clerico Beneficiato medente cum incisione?*

386 *Si quis dat operam rei illicitæ, non fit irregularis, si res non est periculosa. 387. Quid si periculosa?*

388 *Quid si quis occidat ad defensionem sui, vel innocentis? Et quid si adulter occidat maritum aggressorem?* Remissivè ad l. 3. num. 396. v. In ordine.

389 *An fiat irregularis occidens ob defensionem libertatis, honoris, bonorum, &c.?*

390 *Quomodo tollatur irregularitas propter homicidium? 391. An Episcopi possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario? 392. Et quid si homicidium fuerit omninò occultum? 393. Quid si homicidium fuerit casuale? 394. An reputetur casuale homicidium patratum in rixa? 395. Et quid si fuerit commissum per defensionem, sed excedendo moderamen?*

396 *Quomodo Prælati Regulares possint dispensare in irregularitate ob homicidium, vel mutilationem cum subditis suis? Et quomodo cum laicis?*

RESp. *Prima* est ob iteratum Baptismum, teriò, & scienter; estque irregularis tam baptizans, quàm baptizatus; etsi in baptizante irregullaritas tantùm sit causa partialis, ne Clericus ad altiorem Ordinem possit ascendere; neque incurratur, si rebaptizatio sit occulta. *Covar. Tolet. M. Leo p. 3. f. 318. V. Bon. d. 7 q. 3. p. 5. Laym. l. 1. t. 5. p. 5 c. 2.* 356

Per rebaptizationem occultam non sollemnem probabiliùs non incurritur irregularitas, ut tenent *Bonac D. 7. q 3. p. 3. num. 1. & 7. Pal D. 6. p. 16. num. 1. & Salm. c. 8 num 60. cum Sylve Laym. & Con. ex c. Ex literarum. de Apostat.* ubi, cùm de rebaptizato sermo fiat, dicitur: *Ad superiores Ordines promoveri (si publicum est quod proponitur) non valebit, nisi ad Religionem transire voluerit; si verò occultum est, promoveri poterit.* Hic nota I. quòd irregularitas adversus eum, qui scienter rebaptizatur, habetur ex *c 4 Confirmandum. Dist.* 50. Adversus autem rebaptizantem habetur tantùm ex communi sententia DD ut testantur *Salm de Cens. c 8 num* 59. Et colligitur ex *c. Ex literarum*, ubi declaratur irregularis Acolythus assistens rebaptizationi. Rebaptizans, vel rebaptizatus ex metu, sine intentione, vel sub conditione (etsi temere & culpabiliter fiat) probabiliter non fiunt irregulares, ut *Palaus l. c. num. 5 Suar. D 31 f. 6. dub 5. Tournely pag. 104 q 3. & Salm. c 8. num. 61. cum Nav. Corn. & aliis.* Ignorantia culpabilis tamen hos non excusat, ex *c Quibus De Consecr Dist* 4 Secus, si inculpabilis; *Palaus num 6 Salm. num 62. cum Sot. Sayr. &c.* Nota II. quòd est etiam irregularis, qui baptizatur ab hæretico declarato sine

ulla necessitate, ut habetur ex *c. Ventum est 1 qu* Insuper, qui differt baptizari usque ad mortis periculum, ex *c. Si quis. Dist. 57.* Vide *Salm. num. 65.*

357 „ *Secunda* ex violatione censuræ, v. gr. si „ eâ innodatus actum aliquem Ordinis solle- „ mniter exerceat, nisi invincibilis ignoran- „ tia excuset. *Laym c 3.*

358 Notandum hic I. Quòd qui celebrat innodatus excommunicatione minori non incurrit irregularitatem, ex *c. Si celebrat. De Cler. exc. min.* Immo nec irretitus excommunicatione majori, si exerceat actum Ordinum Minorum, adhuc sollemniter, & ex officio; ita *Bonac q. 3. p. 5 num. 1. Laym. c. 3. num 4 Nav. c. 27. num. 242. & 244. Anacl. pag 512. num. 13. & Avila Vul. Corn. cum Salm. c. 8 num. 66.* Nec si exerceat actum ordinum Majorum, sed non sollemniter. idest Diaconatus sine stola, Subdiaconatus sine manipulo, cùm tales actus sic exerceri possint etiam a Cantoribus; *Salm. c. 8. n. 68 & Anacl. l. c.* Nec qui canit sollemniter Officium, nisi sit Hebdomadarius Capituli, sollemniter dicendo Orationem cum *Dominus Vobiscum*, quia tale ministerium ex consuetudine a Sacerdotibus, aut Diaconis exercetur. Nec qui concionem habet, quia hoc munus de licentia Episcopi potest exerceri etiam a non constituto in Sacris; cùm sit actus jurisdictionis, non Ordinis; *Suarez D. 12. se. 2 nu. 4. & Salm. c. 8. num. 69. cum Avil. Sylve. Sayr. Henr. &c.* Nec qui exercet actum non Ordinis, sed jurisdictionis, scil si Episcopus excommunicet, si Parochus assistat Matrimonio; *Anacl. num. 14. & Diana, Avil. Sylv. Sayr. Henr. &c. cum Salm. c 8. num. 69.*

Notandum II. Ad incurrendam hanc Irregularitatem requiri, ut censuratus scienter actum Ordinis exerceat, quia illa tantùm ob contemtum censurarum imposita est. Episcopus, vel alius Sacerdos censuratus cogens alium ad celebrandum coram se, fit irregularis ex *c. Illud. De Cler. exc. min.* Ab hac autem irregularitate tantùm Pontifex potest absolvere, vel Episcopus, si sit occulta; Et Prælati Regulares cum suis Religiosis, etiamsi sit publica, ut tenent *Bord. Sayr. Corn. Cand. &c. apud Salm. c. 8. num. 72.* Immo etiam cum secularibus, ut *Peyrin Fragroso, & Ant. a Sp. S. ibid.* ex privilegiis Mart. V. & Jul. II. Notandum III. cum *Cabassut. l. 5. c. 20. num. 12.* quòd si quis celebret in Ecclesia polluta, non fit irregularis; fit verò qui celebrat scienter in loco interdicto, quia jam violat censuram per exercitium Ordinis, ex *c. Is qui. 18. de Sent exc. in 6* Notandum IV. *cum Anacl pag. 512. n. 16. & Nav ibid* quòd qui ordinatur ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, hæretico, schismatico, aut simoniaco, fit irregularis, argum. ex *c. Quod quidam. & c. Statuimus. 1. q. 1.* item ex *c. Ordinationes. q. 9 & c. 1. & 7 de Schism.* ubi dicuntur hujusmodi Ordinationes indigere dispensatione.

359 *Tertia*, ob peccatum, quo Clericus seriò, „ & scienter actum Ordinis sacri, quem non „ habet, sollemniter exercet. *Bonac. l. c. p. 6.* „ *Laym. l. c. c. 3*

Ex hoc capite igitur (ut dicit *Busemb*) fit irregularis Clericus ministrans scienter, & sollemniter in Ordine Sacro, quem non habet, ut ex *c 1. & 2. De Cler. non ord. min.* Nempe, si non Diaconus canat Evangelium cum stola, &c. Vel si non Sacerdos absolvat sacramentaliter, sollemniter baptizet, &c. An autem laicus exercens actum Ordinis quem non habet incurrat irregularitatem? Probabiliùs negatur, juxta dicta de Baptismo *l. 6 n. 116 Dub. 3.* Qui est ligatus duplici censurâ, & exercet actum Ordinis Sacri, etsi non incurrit duplicem irregularitatem, incurrit tamen unam duplici æquivalentem; unde in petitione dispensationis id exprimere debet; *Tournely to. 2. pag. 109.* Sacerdos autem simplex excipiendo Confessiones non incurrit irregularitatem; quia hic revera exercet actum Ordinis quem jam habet, licèt careat jurisdictione, ut rectè ait idem *Tournely pag. 110.* Unde peccat, sed non incurrit irregularitatem.

360 *Quarta*, ob delictum, quo quis malè suscepit Ordines, v. gr. in excommunicatio- „ ne, suspensione, vel ab Episcopo non ha- „ bente jurisdictionem, vel per saltum (li- „ cèt hunc suspensum tantùm esse, quandiu „ non ministrat in Ordine per saltum susce- „ pto, satis probabiliter docent *Avila, Nav.* „ *Bonac.*), vel ante legitimam ætatem, vel „ sine dimissoriis, vel furtivè (Episcopo ne- „ sciente, nec approbante), & non exami- „ natus. V. *Bonac. d. 7. q. 5. p. 4* „

361 Ex furtiva Ordinum susceptione fit irregularis, I Qui Ordinem recipit sine approbatione Episcopi, nam is prohibetur ad alium Ordinem ascendere, ex *c 1. De eo, qui furt* &c. II. Qui sine dispensatione Episcopi eodem die recipit plures Ordines, quorum unus Sacer est, ex *c. 2. & 3. eod. tit.* III. Qui post Matri-

mo-

monium contractum ante consummationem Ordinem Sacrum recipit, renitente uxore, ut ex *Extrav. Antiqua. De Voto*. Alias verò furtivas receptiones Ordinum, quas enumerat hìc *Busembaum*, dicunt *Suarez D.42. sc.3. num.5. Pal. D.7. p.17. num.1. & Salm. c.7. num.73. cum Con. & Cornejo*, potiùs inducere suspensionem quàm irregularitatem; nihilominus pro absolutione hujusmodi suspensionis semper recurrendum ad Papam; vide dicta *num.*318.

In hac autem irregularitate nequit dispensare Episcopus, si crimen est publicum, & ipse ante Ordinationem præceperit sub pœna excommunicationis (ut moris est) neminem furtivè accedere, ex *c.1. eod. tit. ut supra*; vide *Salm. c.* 8. *num.* 75. Qui insuper dicunt cum *Fragoso*, &c. Regulares posse dispensare etiam cum secularibus, sicut in aliis irregularitatibus occultis, ita etiam in hac, ex Privilegio Sixti IV. & Julii II. juxta dicta in *Dub. preced. num.* 355. *in fin.*

362 „ *Quinta*, propter enormia crimina, si sint „ notoria, & publica, v. gr. quæ a jure ha„ bent annexam infamiam, ut adulterium, „ raptus, incestus, perjurium in judicio.

Hæc irregulariras ex infamia, ut ait *Croix l.7. num.*512. potiùs reducitur ad irregularitatem ex defectu, quàm ex delicto, cùm infamia non sit aliud quàm defectus bonæ famæ. Omnes infames irregulares fiunt, ex *c. Infames. 6. Qu.* 1. Et hoc intelligitur, sive infamia sit ex jure Canonico, sive ex Civili; Item sive infamia sit juris, sive facti; Quamvis *Bon. cum Azor. apud Salm. c.* 8. *num.* 76. dicant infamiam facti inducere quidem irregularitatem ad non suscipiendos Ordines, sed non ad ministrandum in susceptis: infamiam verò juris ad utrumque.

363 Ad incurrendam hanc irregularitatem requiritur, ut crimen, cui annexa est infamia, sit notorium notorietate facti, vel juris. *Facti* per publicam famam; Requiritur tamen, prout dicunt *Viva Qu.9. A.4. nu.6. cum Castro, Hurt. ac Laym. Garc. & Pignat.* apud *Croix l.7. n.*513. (contra *Suar. Fill* &c.) ut factum non solùm sit publicum, sed etiam notorium, seu ita evidens majori parti Viciniæ, seu Collegii (ubi ad minus sint decem), ut nullâ possit tergiversatione celari. Item ait *Viva ibid.* requiri etiam, ut crimen vel sit qualificatum, ut hæresis, parricidium, &c. vel continuatum, ut concubinatus. Infamiam autem *Juris* habetur per confessionem Rei in judicio, vel per sententiam Judicis, saltem criminis declaratoriam; ita *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 26. *num.* 1. *Pal. p.*20. *nu.*3. *& Salm. c.* 8. *num.* 82. *cum Con. Bon. Avila, Corn. &c.* Crimina autem, quibus de jure annexa est infamia, sunt homicidium, perjurium factum in judicio, hæresis, simonia, sodomia, crimen læsæ Majestatis, adulterium; proditio, rapina, lenocinium, exercitium usuratum, invasio Cardinalium, vel Episcoporum: Item raptus mulierum, seu ad illum cooperatio, duellum, paratio armorum contra Patentes, &c. Vide *Salm. c.* 8. *ex num.* 78. Item exercitium histrionis cum turpibus repræsentationibus, ita ut non fiat sine peccato mortali; Non autem macellatoris, carnificis, lictoris, & similis generis, cùm hæc officia bene exerceri possint sine peccato, ut *Palaus l. c. n.6 & Salm n.*84. *cum Corn. contra alios.* Præterea hìc notandum posse etiam incurri irregularitatem ob infamiam adhuc alienam, prout incurrunt filii eorum qui damnati sunt ob delictum læsæ Majestatis; Item filii nati ex matre meretrice; Item filii Hæreticorum (licèt hoc neget *Viva A.* 4. *num.* 6. sicut negat etiam de filiis illegitimorum cum *Suarez & Pal. contra alios*), & etiam nepotes per viam masculinam ab iis descendentes; modò tamen sit notorium Parentes fuisse hæreticos, & in in hæresi decessisse, ut *Sanch. l.* 2. *c.* 28 *num.* 7. *& Suar. D* 43. *sc.* 3. *num.* 1. Ut autem omnes hi irregularitatem incurrant, opus est, ut nati sint post delictum; ita *Sanch. l.* 2. *c.* 27. *num.* 14. *Less. l.* 2. *c* 34. *num.* 121. *Pal. p.* 19. §. 2. *num.* 2. *& Salm c.* 8. *num.* 83. *cum Bon & Henriqu.*

364 Hæc infamia atque irregularitas, si sit facti tollitur vel per Baptismum, vel per notoriam facti emendationem, sine dispensatione, ut tenent *Suar. D* 45. *se* 2 *num* 6 *Pal l c nu.* 14. *& Salm cum Henr. Bon. Corn.* &c Et colligitur ex *c. Si duo.* 15 *qu* 6. Modò emendatio, universim loquendo, ut ait *Viva a.*4. *n.*6. & *Croix num.* 517 *cum communi*, saltem per triennium perseveret. Si verò sit juris, non tollitur nisi per dispensationem; Quamvis *Bon.* teneat hanc etiam tolli per per Baptismum, & *Salm. num.* 86 non improbabile putant.

Episcopus non potest dispensare, ut infamis infamiâ facti ad Sacros Ordines ascendat; potest tamen, ut in susceptis ministret, si crimina sint minora adulteriô, & Reus egerit pœnitentiam. Si verò infamia sit per sententiam Judicis, potest a illo irregularitas tolli per aliam sententiam, quâ Reo fama restituatur;

tuatur; *Salm. c. 8. num. 87. & Tournely to. 2. pag. 57.* Irregularitas ob crimen Parentum, vel ob officium infame tollitur per ingressum in Religionem, ut *Salm. ibid.* cum *Corn* Testantur autem *ib. Bordon. & Ant. a Sp. S.* Regulares ex Privilegiis Pii IV. & Pii V. posse dispensare cum suis subditis in hac irregularitate, sive contractâ ante ingressum in Religionem, sive post: Item sive infamia fuerit juris, sive facti, nullâ exceptâ.

365 „ *Sexta* oritur ex injusta mutilatione, vel „ homicidio, etiam indirectè tantùm voluntario; extenditurque ad omnes, qui ad „ alterutrum, sive in bello injusto, sive extra „ illud, injustè concurrunt, consulendo, mandando. Mutilatio autem hic intelligitur, „ quando a corpore separatur membrum aliquod principale, id est pars corporis, quæ „ officium per se distinctum habet, v. g. pes, „ manus, oculus, auris, &c. *M. Lro in praxi p. 3. f. 247. ex Covar. Navar. de Cens. num. 26.* Vide „ *Bonac. p. 8.* * (*Ita habetur ex Clement unic. De Homic. Et hoc verum est, etiamsi quis mutilet seipsum, ut qui seipsum castraret, c. Si quis absciderit. Dist. 55. Sayr. Corn. cum Salm. c. 8. num. 18. Sicut etiam fieret irregularis, qui seipsum culpabiliter deformaret, aut digitum, vel partem digiti sibi absciinderet, ut ex c. Qui partem. Dist. 55. Dicitur*, seipsum, *quia secus esset* (*ut mox dicemus num 379.*) *si alter abscinderet tibi digitum.*)*

366 Hæc igitur irregularitas oritur tam ab homicidio voluntario (nimirum cùm homicidium sit vel directè volitum in se, vel indirectè in causa, inseparabiliter tamen & proximè cum illo conjuncta, prout est in lethali vulneratione, in porrectione veneni, &c.), quàm ab homicidio casuali indirectè volito, nempe in causa, prævisô effectu (non ita autem proximè cum causa conjunctô), & neglectâ debitâ diligentiâ ad illum impediendum. Hinc aliqua adnotabimus I. De homicidio *voluntario*. II. De homicidio *casuali*; Advertendo, quòd illud, quod dicitur de irregularitate ob homicidium, dicitur etiam de irregularitate ob mutilationem voluntariam, sive casualem.

367 Quoad homicidium voluntarium pertinet, I. incurrunt irregularitatem omnes qui propriâ actione hominem occidunt, ut patet ex *c. Si quis. t. de Homic.* & ex *c. 7. Trident. Sess. 14.*

368 Sed hic dubitatur 1. an si homicida pœniteat facti ante mortem, incurrat irregularitatem? Negant *Salm. c. 8. num. 4. in fin.* quia (ut ajunt) tunc occisori mors illa non est voluntaria in seipsa, sed tantùm in causa, quæ cùm jam retractata fuerit, ipse non influit ampliùs moraliter in mortem. Sed veriùs affirmant *Suarez D. 44. se. 3. num. 7. & Viva de Irreg. q. 9. a. 2. num. 4.* Nam in hoc differt causa moralis a physica: qui posuit causam tantùm moralem, sufficit ut eam moraliter auferat, ne effectus ei imputetur; hinc mandans homicidium, revocando mandatum ante ejus executionem, benè excusatur ab irregularitate, quia jam desinit moraliter influere. Qui verò posuit causam physicam mortis, nempe vulnus aut venenum, non excusatur si pœniteat, quia causa necessariò pergit influere in mortem. Imò rectè docet *Suarez D. 44. se. 3. num. 13. in fin.* nec etiam mandantem excusari ab irregularitate, si revocatio mandati casu non perveniat ad mandatarium. Valde probabiliter tamen (ut diximus *num. 40.* & tenent iidem *Salm. c. 1. num. 152. cum Suarez, Sayr. Avila, Corn. &c.* ac consentit ipse *Viva l. c.*) excusabitur ab excommunicatione mandans percuti Clericum, si ante executionem pœniteat mandati, sive consilii, licèt revocatio mandatario non innotuerit, quia cessat contumacia requisita ad censuram incurrendam. Certum autem est, quòd si quis lethaliter quantumcumque vulneret, si mors non sequitur, irregularitatem non incurrit; quia nulla assignatur in jure propter conatum occisionis, sed tantùm propter homicidium, aut mutilationem; ita *Suarez D. 44. se. 2. num. 2. & Salm. l. c. cum Avila, & Sayr.* ac alii passim.

369 Dubitatur 2. an incurrat irregularitatem, si quis primus lethaliter aliquem percusserit, sed alii postmodum eum peremerint? Affirmant *Fagnan. in c. Significasti. 18. de Homic.* item *Covarr. & Ugol. ap. Bonac. D. 7. q. 4. p. 8 num. 32.* Et inferunt ex *dicto c. Significasti.* ubi Pontifex dixit primum vulnerantem non esse irregularem, si constet vulnus ab ipso inflictum non fuisse lethale; Secus ergo, si lethale fuerit. Negant verò *Laymann l. 3. se. 5. tr. 3. p. 2. c. 10. in fin. Bonac. l. c. cum Avila*, & *Con.* item *Molina, & Henriqu. ap. Escob. l. 53. num. 311.* Ego autem censeo cum *Escobar n. 312.* revera in prædicto *cap. Significasti.* nihil definitum fuisse de hoc casu, ibi enim fuit quidem decisum in casu ibi allato, nempe cùm quidam primùm ab uno percussum fuisset, deinde ab aliis, & sic decesserit; Respondit Pontifex, quòd si constiterit, primum

primum non percussisse lethaliter, eum non esse irregularem: Secus si dubium fuisset an ex illius percussione, vel aliorum vulneratus periisset. Nostrum autem casum, nempe quòd primus vulnus lethale inflixerit, sed percussus ab aliis extinctus fuerit, puto a Pontifice fuisse præteritum, saltem non constat fuisse decisum. Hoc tamen intelligendum, si constet primum vulnus non causasse mortem, nec accelerasse, sed eam intulisse secundum vulnus, nempe si caput fuisset confractum, aut cor transverberatum; nam aliàs in dubio primus non effugit irregularitatem.

370 II. Incurrunt irregularitatem omnes homicidium mandantes, vel consulentes, ut habetur ex. *c. Si quis viduam. Dist.* 50. *c. Significasti.* 18. *de Homic.* & *c. Sicut.* 6. §. *Qui verò. eod. tit.* Hoc tamen non currit, si mandans, vel consulens non influxerit in homicidium, nimirum (ut dicunt *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 10. *num.* 44. & *Viva q.* 9. *a.* 2. *num.* 6.) si constet homicidium ex alia causa accidisse; vel si ipsemet hoc asserat, sitque fide dignus, nam aliàs ut bene advertit *Sanchez*, non est credendus.

371 Sed dubitatur 1. an mandans vel consulens censendus sit irregularis in dubio an mandatum vel consilium fuerit, vel non, efficax causa homicidii? *Prima* sententia communior, quam tenent *Sanchez l.* 1. *c.* 10. *num.* 44. *circa fin. cum Salas, Pal. D* 6. *p.* 3. *num.* 8. *cum Nav.* & *Salm c.* 7. *num.* 45. *cum Con. Bon. Sayr. Avila,* & *Corn.* affirmat, tum quia possidet mandatum sive consilium, usquedum probetur oppositum; unde sicut in foro externo hi damnarentur jam ut irregulares, ita censendum in interno, qui externo conformari debet, semper ac externus non utitur falsâ præsumtione; tum quia ratio textûs in *c. Ad audientiam*, nempe quòd in dubio homicidii tutior pars eligenda est, ut si fortè postmodum certè innotescat homicida, evitetur indecentia & scandalum, comprehendit tam homicidam, quàm mandantem, aut consulentem. *Secunda* verò sententia, quam tenent ut probabilem *Diana par.* 11. *tract.* 6. *R.* 42. *Sporer tom.* 2. *pag.* 130. *num.* 120. & *Tamb. l.* 10. *de Censur. tr.* 4. *c.* 5. *num.* 11. negat, quia (ut ajunt) irregularitas non incurritur nisi expressa sit in jure, jura autem loquuntur de iis qui certè sunt causa homicidii mandando vel consulendo, vel qui dubiè homicidium committunt, non autem de iis qui tantùm dubiè ad illud concurrunt. Unde sicut non incurreret irregularitatem mandans sive consulens homicidium, nisi hoc in textibus supra allatis esset expressum, ita alii Canones qui damnant percutientes, etiam in dubio an ex eorum percussione mors sequuta fuerit, non extenduntur ad mandantes & consulentes in dubio concursûs. Ad primam autem rationem responderi posset id quod dicitur circa obligationem restitutionis, vide dicta *lib.* 3. *num.* 562. ex *D. Thoma*, & aliis. Secundæ verò rationi responderur, quòd in pœnis, & præsertim in irregularitatibus (juxta dicta *num.* 346.) non fit ob identitatem rationis extensio de casu ad casum. Unde non audeo hanc secundam sententiam reprobare.

372 Dubitatur 2. an incurrat irregularitatem qui movet homicidam jam determinatum ad occisionem, ut citiùs eam exequatur? Negat *Hurtad. cum aliis ap. Viva q.* 9. *a.* 2. *num.* 6. quia hìc non influeret simpliciter in homicidium. Sed communiter & rectè affirmant *Bonac. D.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *nu.* 28. *Pal. p.* 15. §. 2. *num.* 6. & *Salm. c.* 8. *num.* 13. *cum Avila,* & *Corn.* quia revera iste jam directè est causa illius homicidii eo tunc patrati.

373 Dubitatur 3. an consiliator homicidii excusetur ab irregularitate, si ante executionem consilium revocet? Negant *Navarr. c.* 27. *nu.* 353. & *Bonac. D.* 6. *p.* 8. *num.* 20. *cum Azorio*, & *aliis*, quia consilium adhuc revocatum semper influit. Affirmant verò *Suarez D.* 44. *se.* 3. *num.* 13. cum communi ut asserit, *Sylve. v. Homicidium,* 1. 13. *Filliuc. tr.* 20. *num.* 34. item *P. Nav. Avila, Sayr. Salas,* & *Ugol. ap. Bonac. l. c.* quia, ut consulens excusetur, sufficit quòd sicut consulendo moraliter influxum posuit, ita, consilium revocando, influxum moraliter auferat (modò intelligitur revocatio perveniat ad homicidam); tunc enim homicidium potiùs imputatur malitiæ executoris, quàm consilio suadentis. Sed juxta dicta *lib.* 3. *nu.* 559. dicimus, quòd si consilium fuerit dumtaxat falsum, vel datum auctoritativô modô, revocans illud non fit irregularis; secus si consulens insinuavit motivum, vel modum occidendi; tunc enim probabiliùs incurrit irregularitatem, quia motivum aut modus semper influere pergunt. Hoc tamen non obstante, secundam sententiam non puto improbabilem; vide *dicta num.* 559.

374 III. Incurrunt irregularitatem omnes qui voluntariè cooperantur ad homicidium, vel ut illud celeriùs, audaciùs, aut securiùs fiat, ut communiter docent *Palaus D.* 6. *p.* 15. §. 2. *nu.* 6.

nu. 6. Bon. D. 7. q. 4. p. 8. a num. 28. *Tamb. de Censur. c.* 15. §. 7. *num.* 26. *cum Sayr. Præpos. & Ugol.* & *Salm. c.* 8. *num.* 11. *cum Cornejo, & Avila*, ex *c. Sicut.* §. *Qui verò*, & §. *Clericos. de Homic.* Hinc fiunt irregulares 1. Omnes qui ad homicidium se excitant, quamvis unus solus occidat. 2. Omnes qui præliantur in bello injusto, si aliquis in eo occidatur, etiamsi hoc non intendant; tunc enim saltem incurrunt irregularitatem homicidii casualis. 3. Omnes qui ministrant arma aut pecunias ad homicidium, aut bellum injustum patrandum. 4. Omnes qui injustè accusant, aut testificantur, aut judicant, ut homo occidatur. 5. Omnes qui associantur occisorem, animum augendo; ita communiter *Viva q. 9. a. 2. num.* 3. *Tamb. l. c. & Salm. c.* 8. *nu.* 14. *cum Bon. Avila, Giball. & Corn.* Quapropter dicit *Tamb. l. c. nu.* 28 *cum Sayr. Præpos. & Ugol.* quòd si in rixa te ostendas Amico rixanti, jam eris irregularis, si ille occidat; quia tuâ præsentiâ jam animum auges. Additque cum *Præpos.* non posse approbare opinionem *Avilæ, Henriqu.* & aliorum dicentium excusari ab irregularitate Patrem associantem filium rixantem, ne filius periclitetur, si filius alterum occidat. Subdit *Viva q. 9. a. 2. num.* 8. *cum Avila* fieri etiam irregularem, qui suadet Amico, ut inimicum occidat, vel se exponat probabili periculo mortis, si postea ipse Amicus occidatur; vide *num.* 387. *ibi infra.*

375 Dubitatur 1. an incurrat irregularitatem qui ratihabet homicidium suo nomine patratum? Affirmant *Navarr. c.* 27. *num.* 233. atque *Molina, Sylve. &c. ap. Salm. c.* 8. *num.* 11. quia (ut ajunt) ratihabentes æquiparantur mandantibus; Ideo in *c. Cum quis. de Sent. exc. in* 6. ratihabentes percussionem Clerici suo nomine factam, jam incurrunt excommunicationem. Sed veriùs & communiter negant *Suarez D.* 44. *se.* 3. *num.* 24. *Bonac. D.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *num.* 42. *Salm. c.* 8. *num.* 11, *cum Cornejo, Diana, Giball. Villal.* & *Leandro*, ac *Escob. l.* 53. *num.* 288. & 289. *cum Con. Avila, Covarr. Sayr. & Henr.* Ratio, quia nullibi habetur in jure, ratihabentibus impositam esse irregularitatem. Ratihabitio autem æquiparatur mandato quoad culpam, non autem quoad pœnam, nisi in jure sit expressum, prout expressum est de ratihabentibus Clerici percussionem respectu ad excommunicationem, non autem irregularitatem, incurrendam.

376 Dubitatur 2. an incurrat irregularitatem qui valens homicidium impedire, culpabiliter non impedit? Si is tantùm ex charitate tenetur impedire, certum est apud omnes non incurrere, etsi ex odio non impediat; ita communiter *Suarez D.* 45. *se.* 4. *num.* 7. *Bonac. D.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *num.* 37. & *Salm. c.* 8. *num.* 29. *cum Avila, Sayr. Fill. Giball. Henr. Corn. &c.* Dubium fit, an incurrat qui tenetur impedire ex justitia ratione pacti vel officii, nempe si sit Medicus stipendiò conductus, Advocatus qui teneatur Reum tueri, Custos viarum, Pater, Tutor, Dominus, aut Maritus qui tenetur uxori alimenta præstare? *Prima* sententia negat incurrere, & hanc tenent *Roncaglia c.* 3. *q.* 3. *pag.* 116. *v. Non pauci, Hurtad. D.* 2. *Diff.* 9. *num.* 34. *Turrian. D.* 63. *dub.* 3. *Diana p.* 4. *tr.* 2 *R.* 7. *cum Vasq. & Tabien.* item *Præpos. Leand. & Giball. ap. Salm. c.* 8. *num.* 41. & probabilem videri ajunt *Palaus D.* 6. *p.* 15. §. 7. *num.* 2. & *Escob. l.* 53. *num.* 315. Ratio, quia aliter judicandus est qui positivè influit in homicidium, quàm qui homicidium non impedit. *Secunda* verò sententia affirmat, & hanc tenent *Navarr. c.* 27. *num.* 232. *Suar. D.* 46. *Se.* 4. *num.* 5. *Pal. l. c. n.* 2. *Bon. l. c. Tolet. l.* 1. *c.* 83. *num.* 4. *Tournely to.* 2. *pag.* 95. *Escob. l. c. cum Man. & Henr. ac Salm. c.* 8. *num.* 42. *cum Avila, Sayr. & Cornejo.* Ratio, quia omittens defendere, cùm possit, quem ex justitia defendere tenetur, censetur verus homicida, cùm ipse, si non physicè, moraliter tamen influit in homicidium. Hæc sententia est quidem communior & probabilis, sed non minùs probabilis mihi videtur prima; cùm enim irregularitas debeat esse in jure expressa, rectè dicit *Roncaglia*, ex S. Canonibus non satis constare hujusmodi non impedientes, moralem tantùm causam præbentes, incurrere irregularitatem, sed solos occidentes, mandantes, consulentes, omnesque positivè in homicidium influentes. Iidem autem *Tournely, & Escob. ll. cc.* excusant ab irregularitate, qui omittunt impedire, non jam studiosè, ut homo occidatur, sed tantùm ex timore vel negligentia; idque rectè inferunt ex *c. Quæsitum. de Pœnit. & rem.* ubi Parentes ex quorum culpa filii in cunis perierint, censentur irregulares, si studiosè neglexerint suffocationem impedire, non tamen si ex ipsorum incuria filii mortui fuerint.

377 Hæc quoad homicidium voluntarium; quod verò ad homicidium *casuale* spectat, in curritur irregularitas etiam ab eo qui periculum mortis prævidet, ex aliqua sua actione, & negligit culpabiliter illud præcavere; ita *Palaus D.* 6. *p.* 15. §. 5. *n.* 3 & *Sal. c.* 8. *n.* 29. *cum Avila, Covarr. & Henr.*

Henr ac alii passim, ut patet ex *Clement. Si furiosus. de Homic.* Dicitur culpabiliter, nam ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur culpa lata, quæ peccatum mortale supponit, ut communiter docent *Bonac. D. 7. q. 4 p. 7. in fin. Pal. D 6. p. 15. §. 4. in fin. Suar. D. 45 se. 5. n. 8. Tournely to 2 pag. 97. R. 2. Concina to 10. pag. 490 num 7 Salm c. 8. num. 20. cum Avila, Sayr. & Corn. ac Viva q. 9. a. 2. nu. 10. cum Cajet. Arm. &c.*

378 „ 1. Non fit irregularis, qui in rixa præ„ scindit alteri digitum, pollicem, unguem, „ dentes, barbam, capillos, labia, nasum, „ auriculam, (idest, cartilaginem quæ tan„ tùm deservit ad ornatum, & tutelam au„ ris); quia non sunt propriè membra, v. g. „ digitus est pars tantùm, & officium mem„ bri. *Avila, & alii 8 cum Dian p. 4. t. 4. R. 26.* „ Item *M. Leo l. c. ex Gloss. c ult. de hom. in 6* & „ *L. Quæritur, Herm. 10. L. Non sunt 14. § Partus. ff. de Statu Hom.*

379 Incurritur igitur irregularitas etiam ob mutilationem membri, ut habetur in *c. Significasti. de Homic.* & in *Clemen. Si furiosus. eod. tit.* Sed dubitatur 1. quid veniat nomine *Membri? Prima* sententia quam tenent *Suarez D 44. se 2. nu. 7. & 8. ac Sotus, Cajet. Arag. &c. ap Salm.* dicunt intelligi non solùm oculum, manum, &c. Sed etiam nasum, digitos & auriculam, quia horum abscissionem jam aufertur (ut ajunt) per corporis integritas. Sed communissimè, & probabiliùs *Bonac. q. 4. p. 8 num. 2. Pal D 6. p. 15. §. 1. n. 4. Concina to. 10. pag. 489 n. 4. Habert to. 7. pag. 566. Tournely to. 2. pag. 70 v. Ex quibus. Cabass. l. 5. c. 20 n. 9. cum Nav. ac Avila, & Salm. c. 8. n. 22. cum Val Covarr Sayr. Diana, Hurt Gib &c.* dicunt nomine *Membri* intelligi tantùm partes illas corporis quæ proprium officium habent ab aliis divisum, ut oculus ad videndum, manus ad agendum, pes ad ambulandum, &c. Hinc probabiliùs dicunt *Palaus & Tournely ll. cc. & Salm. num. 24. cum Avila, Covarr. Sayr. Corn &c.* non incurrere irregularitatem qui amputaret auriculam, quia eâ ablatâ non tollitur omne officium audiendi. Nec qui dentes evelleret; quia non sunt membra, sed instrumenta maxillarum ad cibos mandandos, ut *Bonac. num. 2. Pal num. 4. & Salm. d. num. 24. cum Sayr. Diana, & Giball* Et tantò minùs qui capillos, aut barbam abscinderet. Item nec qui aufert alteri digitum, quisquis fit, ut *Bonac. Palaus, Tournely, & Salm. ll. cc. cum Val. Avila, Cov. Sayr. Hurt. Cornejo*, & aliis communissimè. Nec obstat textus in *c. 6. Qui partem. Dist. 55.* ubi declaratus fuit irregularis qui sibi ipsi digitum vel partem digiti abscidit; Nam respondetur cum *Tournely*, & *Habert*, illi non fuisse irregularitatem impositam ob solam mutilationem, sed ob pravam voluntatem, *quæ sibi causa fuit* (ut ibi dicitur) *ferrum inficere*.

380 Dubitatur 2. an fit irregularis qui abscindit testiculos alterius? Negant *Bonac. Hurt. Avila, & Cornejo, ac Salm c. 8 nu. 23.* quia (ut dicunt) illi non sunt membrum, sed pars membri. Sed probabiliùs affirmant *Roncaglia c. 3. q. 3, Pal. D 6 p. 15. §. 1. num. 4. & Salm. l. c & Diana p. 9. tr. 7. R 11.* (quamvis aliàs oppositum dixerit) quia testiculi jam propriam operationem habent, nempe efformandi semen aptum ad generandum (intellige id tamen, si abscissio injustè fit). Secus verò si unus tantùm testiculus auferatur, quia unus non habet officium ab altero diversum, cùm uterque ad eandem operationem concurrant. Fieret verò irregularis, ut rectè dicunt *Palaus d. num 4. Tournely Habert, Concina, & Salm. ll. cc. cum Sayr. & Bonac.* qui mulieri unam mammillam abscinderet, quia unaquæque mamilla proprium officium habet. Idem docent *Suarez*, & alii *ap. Viva* de abscissione dimidiæ manus; sed contradicit *Tournely pag. 69. v. Resp. Patres*, quia in *c. 2. de Cler. ægrot.* qui duos digitos cum medietate palmæ amisit, non dicitur mutilatus, sed debilitatus; Communiter autem dicunt *Navarr. c. 27. num. 223. Cabassut. l. 5. c. 20. num. 9. cum Suar. Con. et Avila, Salm. c. 8. nu. 25. cum Soto, Bon. Cov. Sayr. et Avila, ac Croix l. 7. num. 487. cum Suar. et Sylvio* (contra *Cajet. etc.*), & probabile putat *Roncaglia l. c.* non esse irregularem qui alterius membrum debilitaret, adhuc taliter ut redderet ineptum ad officium suum. Imò etiamsi mortuum relinqueret, ut dicunt *Palaus §. 1. num. 5. et Nav Cov. etc. ap. Salm. num. 26.* Sed huic valdè probabiliter contradicunt *Suarez D. 44. se. 2. num. 11. Cabass. l. c. Concina pag. 490. num. 5. et Salm. nu. 27 cum Corn. etc* quia tale membrum, licèt secundùm apparentiam non fit mutilatum, reipsa tamen ablatum censetur, cùm non fit ampliùs animatum & continuatum cum aliis membris. Unde probabiliter e converso inferunt *Salm. num. 27.* non esse irregularem qui tale membrum omninò exiccatum abscinderet, quia talis non esset mutilatio formalis.

381 In hac autem irregularitate propter mutilatio-

laritatem bene possunt dispensare Episcopi, si sit occulta, ex facultate Tridentini in *cap. 6 Liceat. sess. 24.* ubi tantum excipitur irregularitas ob homicidium voluntarium, ut communiter docent *Suar. D. 44. sc. 2. num. 4. Pal. l. c. num. 3. Bon. p. ult. num. 11. et Salm. c. 8. num. 28. cum Fill. Avila, Corn. Diana, Gib. Villal. etc.*

382 2. Nec fit irregularis, qui excæcavit hominem solo visu privando, non autem oculum extrahendo: nec qui debilitat tantum membrum, & non abscindit: quia non est mutilatio. *Dian. pag. 4. t. 4. R. 26. ex Megal* &c.

3. Quando plures (non ex consilio, sed in rixa) unum percutiunt, & unus lethale vulnus infligit, ex quo moritur; si constet, quis hoc fecerit, tunc solum fieri irregularem docet *Sayr.* &c. *a n. 5. cum Dian. p. 2. t. 15. R. 15. contra Avil. Suar.* &c.

4. Qui infirmo bonâ fide dat aliquid, v. gr. cibum, vel potum, vel eum movet, vel de lecto in lectum transfert; aut aliud circa eum operatur, ex quo mors; vel ejus accelleratio præter intentionem sequatur, non fit irregularis, nisi intervenit lata culpa. *Avila, Fill.* & alii 4 cum *Dian. p. 5. t. 2. R. 117.* Ibi ex *Bon.* &c. notat, Sacerdotibus, & religiosis circa morbundos licere eadem, quæ laicis. * (*Ita etiam communiter Tournely pag. 97. R. 2. Concina pag. 495 num. 7. Elbel pag. 472. nu. 1. cum Fill. et Avila, ac Salm. c. 8. num. 33. cum Cornejo, et Pel. etc. Sic etiam nec fit irregularis Sacerdos jubens fieri abscissionem membri præscriptam a Medico, modò ipse non exequatur; Cabassut. l. 5. c. 19. num. 22. Immo multùm probabiliter Concina pag. 5*[illegible]*1. num. 20. eximit ab irregularitate qui adjuvaret Chirurgum congruè mutilantem ægrotum. An verò fiat irregularis qui facit id, ut infirmus citius moriatur? Affirmant Cov. Nav. &c. Sed negant Pell. et Con. ac meritò probabile putant Salm. ibid. quia, licèt adsit peccatum grave, deficit tamen actio externa graviter injusta. Hinc mihi videtur utendum distinctione quâ usi sumus in obligatione restitutionis, juxta dicta l. 3. n. 551. spectandum enim, an apponatur, vel non, diligentia sufficiens ad mortem infirmi præcavendam. Certè autem fit irregularis qui temerè remedium præberet ex quo mors notabiliter acceleraretur; Salm. l. c. semper tamen ad irregularitatem ex delicto requiritur culpa lata cum peccato mortali, ut Sal. Tournely, Concina, et alii communiter citati num. 348. et 377.*)

5. Qui amicum bono animo comitatur, ne perecliretur in rixa, non fit irregularis, etsi amicus occidat aliquem. *Avila, Henriq.* &c. cum *Dian. p. 4. t. 2. R. 17.* Limitat autem *Prep.* nisi suâ præsentiâ animaverit ad occidendum. (*vide num. 374.*)

6. In bello injusto, si vel unus occidatur, totus exercitus fit irregularis, saltem si aliqua ratione sit cooperatus: *Bon. q. 4. p. 9. n. 3.*

7. Irregularis fit, qui procurat abortum fœtûs animati animâ rationali; secus, si animatus non sit. *C. Majores. 32. q. 2. Bon. l. c. p. 8. num. 27. Con.* &c.

8. Qui dans operam rei licitæ (imò, secundùm multos, etiam illicitæ) sufficientem diligentiam adhibuit, ne ex ea homicidium sequeretur, & tamen secutum est, non fit irregularis, ob defectum voluntarii; secus tamen, si dictam diligentiam omisit, omissione mortali. *Bon. q. 4. p. 7. Less. l. 2. c. 9. dub. 15. etc.* Alii tamen dicunt, quòd dans operam rei illicitæ, ex quavis culpa, etiam levissimâ, incurrat hanc irregularitatem. *Panorm. Covar. M. Leo p. 3. f. 254.*

383 Distinguendum igitur, si quis dat operam rei licitæ, & debitam adhibet diligentiam, ne homicidium sequatur, non incurrit irregularitatem, si mors accidat; ita communiter *Palaus D. 6. p. 15. § 4. num. 7. Bon. D. 7. q. 4. p. 7. n. 8. Concina to. 10. pag. 490. num. 7. Tournely to. 2. pag. 96. concl. 1. Salm. c. 8. num. 20.* & alii passim cum *D. Thoma 2. 2. q. 64. a. 8. ad 3.* ubi: *Secundùm Canones imponitur pœna his qui casualiter occidunt, dantes operam rei illicitæ, vel non adhibentes diligentiam debitam.* Et patet ex *c. Is qui. c. Sæpe. et c. Si duo fratres Dist. 50.* item ex *c. Joannes. c. Dilectus & c. ult. de Homic.* Secus verò si omitteret sufficientem diligentiam; ut colligitur ex *c. Presbyterum, & c. Ad audientiam: de Homic.* Quia, cùm quis negligenter se habet in præcavendo homicidio quod timet, indirectè jam vult illud in causa. Dicitur, *sufficientem diligentiam*, quia non requiritur diligentia summa, sed satis est illa qua vir prudens uteretur juxta rei qualitatem, ut rectè dicunt *Salm. l. c. cum Cajet. & Cornejo.* Et contra, ad irregularitatem incurrendam non sufficit quævis negligentia, sed requiritur illa quæ ad peccatum mortale pertingit, ut communiter docent *Suar. D. 45. sc. 5. num. 8. Bon. l. c. in fin. Pal. § 4. in fine. Concina loc. cit. Cabass. l. 5. c. 20. num. 10. Tournely pag. 97. R. 2. Sylvius 2. 2. q. 64. a. 8. Concl. 3. cum Soto, & Bann. Salm. d. nu.* 20.

d. nu. 30. in fin. cum Sayr. Corn. & Avila, ac Diana p. 4. tr. 2. R. 21. cum Con. Fill. & communi, ad incurrendam enim quamcunque irregularitatem ex delicto omninò requiritur culpa gravis, ut probat *Cabassut. l. c. ex c. Quæsitum. de Pœn. et c. fin. de Hom in 6.* Vide dicta *n. 348. & 377.*

384 Hinc non fit irregularis I. Magister qui discipulum moderatè verberat (& idem de Patre respectu filii), si casu ex percussione mors discipuli sequatur, ut *Concina d. num. 7. et Salm. c. 8. num. 31.* Secus si graviter excederet, ut patet ex *c. Presbyterum. de Homic. et c. ult. eod. ti. in 6.* II. Qui equitando in equo feroci puerum occiderit; *Concina ibid. et Bonac. num. 23. cum Mol. Sayr. et Ugol.* ex *c. Dilectus. 13. de Homic.* III. Qui feram sive canem ferocem alit, & custodit in occulto, si casu fera ruptis vinculis hominem occidat; Secus si teneret in via, ubi fera aliis nocere posset, vel si illa ex ejus incuria esset soluta; *Salm. c. 8. nu. 31. cum Covarr. et Corn.* IV. Qui reficiendo tectum, tegulas & lapides mittit, præmonens transeuntes ut se caveant; secus si non moneat, *Salm. l. c.* V. Medicus si casu infirmus ex pharmaco præstito decedat sine gravi Medici negligentia, ut ex *c. Ad aures. de Ætate, et qualit. ordin.* Et hoc adhuc si sit Clericus aut Monachus; modò 1. sit peritus, nam aliàs non effugeret irregularitatem, si temere vel contra præceptum Medici præberet remedium, ex quo mors aut ejus notabilis acceleratio eveniret, ut rectè dicunt *Salm. c. 8. num. 33. in fin. Tournely to. 2. pag. 84. et Bon. D. 7. q. 4. p. 5. num. 4. cum Mol. Sayr. Henr.* & communi. (Secus si bona fide daret aliquid infirmo ad ejus remedium vel lavamen, ut *Bonac pa. 7. num. 12 et Salm. ibid cum Cornejo, et Pellitz* vide dicta *n. 382. v. 4. Qui infirmo.*) Modò 2. Clericus medeatur sine incisione, vel adustione, alioquin, cùm id expressè vetetur Clericis in Sacris & Monachis sub pœna irregularitatis in *c. Sententiam. Ne Clerici, vel Monachi*, jam fiunt irregulares, si ex tali incisione vel adustione mors sequitur; secus si eveniret aliunde, nempe ex vi ipsius morbi, vel ex alia causa, ut dicunt *Palaus D. 6. p. 15. §. 4. nu 8. in fin. et Salm. c. 8. num. 32. cum Avila, Corn. et Henr.* Si tamen alius peritus absit, bene poterit tunc Clericus aut Monachus sine peccato & consequenter sine periculo irregularitatis incisionem aut adustionem adhibere, ut communiter docent *Palaus, Tournely, cum Mol. et Salm. ll. cc. cum Avila, Henr. et Corn.*

385 An autem Clericus Beneficiatus medendo cum incisione præter necessitatem, si æger ex illa moriatur fiat irregularis? Affirmant *Navarr. Panorm. etc. ap. Tournely pag. 84.* quia (ut ajunt) id quod prohibetur Ordinatis in Sacris, interdicitur etiam Beneficiatis. Sed veriùs id negant *Bonac. q. 4. p. 5. num. 4. cum Mol.* & idem *Tournely, cum Pontas*, & *Giball.* tum quia regula præfata supponitur ab Adversariis, sed nullo jure satis probatur; tum quia in præfato textu, *Sententiam*, tantùm de constitutis in Sacris fit mentio; pœnæ autem non sunt extendendæ de casu ad casum in jure non expressum. Et quamquam de negotiatione, & ludo sub nomine *Clericorum*, non tantùm in Sacris venire, sed etiam Beneficiatos diximus *l. 3. n. 331. & 395.* tamen cùm in hoc casu prohibitio facta sit speciatim Subdiaconis, Diaconis, & Sacerdotibus, non comprehenduntur minores his, quicunque illi sint.

386 Si quis verò dat operam rei illicitæ, & ex ea mors alterius sequatur, communis est sententia quòd si opera illa non est illicita, quia periculosa, sed ex alia causa, peccat quidem, sed non incurrit irregularitatem, modò sufficientem diligentiam adhibuerit ad mortem vitandam, puta si quis cæderet arborem in solo alieno, & merè fortuitò hominem occideret; vel si induceret alium ad furandum sine periculo, & casu ille occidatur, ac similia. Ratio, quia tale homicidium tunc non esset illi voluntarium, neque directè, cùm non sit intentum, neque indirectè in sua causa, cùm talis actio non sit per se periculosa; jura enim irregularitatem statuentia ex homicidio intendunt punire verè delinquentes homicidii culpâ; illa autem actio, licèt sit mala, non tamen est mala malitiâ homicidii, nam ut bene docet *D. Thomas 1. 2. q. 76. a. 3.* ignorantia invincibilis circumstantiæ peccati excusat quidem a speciali ejus malitia, etiamsi opus ipsum peccatum sit; ita communissimè *Suarez D. 45. sc. 6. num. 9. Sotus de Just. l. 5. q. 1. a. 3. Nav. c. 27. num. 221. Pal. D. 6. p. 15. §. 4. num. 5. Concina pag. 491. num. 8. Tournely tc 2. p. 99. Escob. l. 53. num. 300. cum Covarr. Val. et Henr. ac Salm. c. 8. num. 34. cum Corn. Avila, et Sayr.* Contra *Palud. Gabr.* & alios paucos *ap. Suar. l. c. num. 1.* qui citant pro se *D. Thomam in 2. 2. q. 64. a. 8.* sed non bene, nam licèt S. Doctor ibi dicat dantem operam rei illicitæ non evadere homicidii reatum, tamen id apertè intelligit de re illicita ob periculum homi-

cidii, ut patet *ad vers. ad 1. et 2 ibid.* Nec obstat quod in *c. Clerico patiente*, & *c. Ex tuo Diff.* ... declarantur irregulares casu occidentes vel mutilantes; & tantum in jure excusantur qui dant operam rei licitæ, ut habetur in *c. Joannes.* & *c. Dilectus.* & *c. ult. de Homic.* Ergo qui dat operam rei illicitæ ex qua mors sequitur, jam fit irregularis. Nam respondetur quod Canones ii semper intelligunt loqui de homicidio directè vel indirectè voluntario, ut colligitur ex *Clement. un. de Homic.* ubi ideo excusatur exercens opus licitum, quia homicidium non est ei voluntarium; unde semper ac homicidium est alicui omnino involuntarium, non imponitur ei irregularitas, quamvis operam rei illicitæ ipse daret.

287 Dubium majus est, an incurrat irregularitatem qui dat operam rei illicitæ quomodocunque periculosæ, si ex ea mors sequatur? Adest duplex probabilis sententia. *Prima* affirmat quam tenent *Suarez D. 45. sc. 6. num. 9. Nav. c. 27. num 227. Tolet. l. 1. c. 77. num. 7. et 8. Concina pag. 491. num. 8.* item *Sayr. Avila, Mol. et Ugol ap. Bonac. D. 7. q. 4. p. 7. num. 9.* & *Sotus, Cordub. Castro, Fernand. etc. ap. Dian p. 4. tr. 2. R. 26.* Et probant ex *c. Tua nos. 19. de Homic.* ubi quidam Monachus incidens apostema cujusdam mulieris, licèt fuisset peritus, & mulier ex sua incuria postea decessisset, tamen fuit declaratus delinquens, dixitque Pontifex: *Post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut Divina valeat celebrare.* Quæ verba, ut ajunt *Fagnan. in d. cap. et Suarez l. c.* secundùm communem intelligentiam significant necessariam fuisse dispensationem. Ex hoc igitur textu generalis fit regula, quòd ex actione injustè periculosa, quoties sequitur homicidium, etsi casuale, inducitur irregularitas. *Secunda* verò sententia probabilior quam tenent *Palaus D. 6. p. 15. § 4. num. 5. Tournely to. 2. pag. 99. v. Dixi, Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. num. 4.* (qui tutam vocat) *Sporer to. 2. pag. 133. num. 149. Tamb. de Homic. c. 15. §. 2. a num. 12. Elbel to. 2. pag. 467. nu 189. cum Sayr. et Cutt. Bonac. l. c. cum Salon. Salm. c. 8. nu. 38. cum Henr. etc. ac Diana l. c. cum Con. Hurt. Præp. Sà, et Tann.* dicit quòd si opus sit ita periculosum, ut ex eo frequenter mors sequatur (ut esset amovere ignem bombardæ ubi est frequentia hominum, aut pugnare in bello, aut inducere alterum, ut temere se exponat periculo mortis, prout probabiliùs sentit *Bonac. n. 17 cum Suar. etc. ac Viva cum Av.* vid. n. 374. contra aliquos) tunc incurritur irregularitas, quamvis omnis adhibeatur diligentia ne mors sequatur, quia (ut bene ait *Tournely*) cum opus sit de se proximè periculosum, nec à diligentiâ potest non periculum committere. Si verò opus raro sit mortis inductivum, & debita diligentia apponatur ne mors eveniat; quia tunc (ut diximus) homicidium non est voluntarium, neque in se, neque in causa; cùm enim opus non sit proximè periculosum, positâ diligentiâ, satis excusatur a malitia homicidii.

Ad textum autem oppositum in *d. c. Tua nos.* respondent *Sotus de J. & J. l. 5. q. 1. a. 9. et Less. l. 2. c. 9. num. 105.* ibi Monachum minimè fuisse declaratum irregularem; Sed hæc responsio mihi non satisfacit, nam verba textûs supra allata verius significant jam irregularitatem incurrisse, at facilius cum eo dispensandum, & sic explicat Auctor Argumenti, dicens ibi: *Sed cum eo misericorditer dispensari potest;* & ita etiam communiter alii, ut testatur *Suarez.* Melius respondetur cum *Palao, Bonac. et Salmant.* casum illum esse particularem in jure (prout etiam est casus de mandante verberationem, si mandatarius casu postea occidat, ex *c. ult. de Homic. in 6.*). Præterquamquod dicimus cum *Salmant.* quòd talis Monachus jam à tunde erat irregularis, quia exercuerat chirurgiam cum incisione, ut idem Innocentius III. declaraverat in *c. Sententiam. Ne Cler. vel Mon.* tum propter indecentiam, tum quia talis ars est de se maximè periculosa mortis; Unde potiùs Constitutio illa fuit declaratoria, quàm novum jus constituens. Neque obstat alius textus in *c. Continebatur. 8. de Homic.* ubi damnatus fuit ut irregularis quidam Diaconus qui ferendo latentem falcem, & cum altero ludendo fuit causa, ut hic eum amplexans a falce feriretur, & mortem subiret. Nam respondetur cum *Glossa ibid. verbò, Romani, et Suarez D. 45. sc. 5. num. 3. in fin. ac Bonac. nu. 22.* quòd hoc ita statutum fuit, quia Diaconus ille negligenter se habuit in falcem sic ferendo; unde dicunt *Suar. et Bonac.* quòd si talis minimè advertisset ad periculum, in conscientia non tenebatur se gerere ut irregularem. Ex hac autem secunda sententia inferunt *Palaus num. 7. Laym. num. 3. Elbel num. 212. et Salm. num. 38.* cum aliis, non esse irregularem Clericum, si ipso torneamenta, vel ferarum venationem exercente, mors alicujus continget; quia tales actiones non sunt per se inductivæ homicidii, aliàs nec etiam laicis essent licitæ; Excipe nisi in his

in his vel similibus gravem negligentiam ille commiserit pertingentem ad mortale, juxta dicta *num 383. infra.*

388 „ 9. Qui alterum mutilat, & occidit, ad „ necessariam sui defensionem cum modera- „ mine inculpatæ tutelæ, non incurrit hanc „ irregularitatem: quia hic nulla est culpa, „ ergo nec pœna. *M. Leo. p. 3. f. 349.*

Qui alium occidit ob defensionem sui cum moderamine inculpatæ tutelæ, certum est quòd excusatur ab irregularitate, ut patet ex *c. Significasti.* 18. §. *fin de Homic.* & ex *Clement. Si furiosus eod. tit.* ubi dicitur: *Et idem* (idest non incurrere irregularitatem) *de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem.* Nec obstat Tridentinum *Seff.* 14 *c.* 7. ubi dicitur etiam cum eo qui occidisset *casu, vel vim vi repellendo, ut se a morte defenderet, jure quodammodo dispensatio debeatur;* nam explicant communiter hunc textum DD intelligi, quando ille moderamen non servasset; ita *Roncaglia de Irreg. c. 3. q. 4. Salm. c* 8. *num.* 58. *cum Avila, Pal. et Barb.* ex communi, *ac Tournely to.* 2. *pag.* 71. *cum Nav. Sayr. Comit. etc.* ex Declar. S. C. 1. Octobr. 1688. Procul autem dubio irregularitatem incurrit qui cum culpa gravi moderamen excedit, ut patet ex *Clement. cit.* & ex *c. Si his.* 6. *Dist.* 50. vide *Roncaglia l. c. pag.* 116. Hoc tamen casu homicidium reputatur casuale, & ideo Episcopus (si crimen est occultum) bene potest in tali irregularitate dispensare, ut mox infra *num.* 395. Excusatur etiam ab irregularitate qui occidit injustum invasorem alterius innocentis, ut *Suarez D.* 46. *Se* 3. *num* 2. *et* 3. *ac Roncaglia ibid. cum Barb.* item *Less. Con. P. Nav. Bonac. Fill. et Cov. ap. Cabass. l. 5. c.* 19. *num.* 24. qui eis adhæret, contra alios, quia irregularitas ex homicidio privato non incurritur nisi cum peccato mortali, ut eruitur ex *c. Ex litteris. primo loco, de Homic.* Valde autem probabiliter censent *Roncaglia l. c. cum Suar. & Salm. c.* 8. *num.* 50. cum aliis, quòd si quis alterum provocet verbis aut factô, prævidens se facillimè aggrediendum, fit irregularis si postmodum ob sui defensionem aggressorem occidit, quia tunc dat operam rei illicitæ proximè periculosæ; Secus verò si non prævidet. Quid autem dicendum, si quis accedendo ad uxorem alterius Maritum aggressorem necet? Vide dicta *lib.* 3. *num.* 398. *v. In ordine*, ubi diximus adulterum non excusari ab irregularitate, si prævideret proximum periculum invasionis, quia tunc adulterium est proximè periculosum homicidii: Secus si cautè accesserit, ita ut putaverit periculum esse remotum. Quid si Vir, cognitô adulteriô, occiderit uxorem, an adulter fiat irregularis? Eodem modo distinximus, vide *loc. cit. in fine.*

389 Quæritur, an occidens alterum ob defensionem libertatis, honoris, pudicitiæ, vel bonorum temporalium cum moderamine inculpatæ tutelæ, fiat irregularis? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Laym. l. 3. tr. 5. p. 3. c. 9. num. 3. Tournely to. 2. pag. 74. dub. 5. & Spor. de 5. Præc. c. 2. num* 177. *cum Nav Sylve. Arm. Henr. Avila, &c.* & probant ex *c. Suscepimus. de Homic.* ubi fuit declaratus irregularis quidam Religiosus, qui pro conservandis bonis duos latrones occidit. Probant etiam ratione, quia, licèt in tali homicidio non adsit peccatum, adest tamen defectus lenitatis, ob quem semper incurritur irregularitas, præterquam in casibus jure expressis; in jure autem tantùm excusatur ab irregularitate qui ob conservationem vitæ invasorem occidit, ut habetur in *Clement. Si furiosus. de Homic.* ut supra. *Secunda* verò sententia communior & probabilior negat, & hanc tenent *Suarez D. 46. se. 2. a n.* 4. (qui vocat communem), *Less. l. 2. c. 9. n. 73. Pal. D. 6. p. 15. §. 8. num. 7. Fill. tr. 20. c. 1. q. 6. num* 106. *Bonac. D. 7. q. 4. p. 6. num.* 10. *Con. D. 18. dub. 9. num.* 88. *Holzmann to. 1. pag. 294. num. 583. Elbel. pag. 459. num. 195. Roncaglia c. 3. q. 4. cum Barb. & Salm. de Censur. c. 8. nu. 56. cum Sayr. Villal. Diana, & Corn.* Et probatur 1. ex *c. Quia te. Dist.* 50. ubi, cùm quidam Episcopus captus a Saracenis aliquos occiderit, ut suam libertatem defenderet, Urbanus II. ita ei respondit: *Sed quoniam non tam sponte id fecisse cognosceris, canonicè nullo modo judicaris.* Item ex *c. Interfecisti.* ubi excusatur ab irregularitate qui *& se, & sua* defendens alium occidit; illa autem conjunctio *Et* vim habet disjunctionis, idest si se, *vel* sua defenderet; aliàs qui se, & non sua defenderet, irregularis fieret; item frustra Pontifex addidisset illud *sua*, si tantùm ob sui defensionem vitaretur irregularitas. Præterea, id fortiùs probatur ex *c. Dilecto. 6. de Sent. exc.* ubi, cùm quidam Dominus temporalis violenter invasisset bona cujusdam Decani, hic supposuit interdicto totam Terram illius; Hinc cùm dubium factum fuerit, an bene egisset, respondit Pontifex: *Cùm omnes leges omniaque jura vim vi repellere, cunctisque se defensare permittant, licuit utiquè ipsi*

psi Decano (si prædictus Ballivus cum bonis suis mundanis injuriosè expoliare præsumpserit) contra illius violentiam se defendere. Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi fortè non adesset, potuit se etiam spiritualiter, gladio utendo ecclesiastico, defensare. Luculenter igitur hic Pontifex declarat, licitè potuisse Decanum illum vi temporali sive armis tueri bona sua contra violentiam Ballivi, dicendo unicuique permissum esse, *vim vi repellere*. Probatur 2. ratione, quia talis irregularitas non incurritur neque ex delicto, neque ex defectu lenitatis; non ex delicto, cùm non adsit culpa, ut ipsi Adversarii concedunt; neque ex lenitatis defectu, nam ut dicetur infra ex *num. 464 in fin.* irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur nisi ob occisionem aut mutilationem quæ fit vel a Ministris publicis, vel a Militibus in bello justo offensivo, vel a Clericis medentibus cum adustione aut incisione, juxta dicta *num. 385. infra ad num. V.* E converso communis est sententia DD. ex *c. Is qui. de Sent. exc. in 6.* ut vidimus *num. 345.* quòd nulla incurritur irregularitas, nisi in jure sit expressa; ergo, cùm in jure irregularitas ex defectu lenitatis incurratur tantùm in prædictis tribus casibus, non est facienda extensio ad casum de quo loquimur; tantò magis, quia in præfatis casibus homicidium sponte committitur, licèt sine culpa, sed in nostro casu homicidium non provenit ex spontanea voluntate, sed ex necessitate defendendi sua jura; ideo talis occisio (ut rectè ait *Suarez*) magis habet rationem defensionis, quàm occisionis. Respondetur autem ad textum oppositum in *d. c. Suscepimus*, Monachum excessisse in defensione, cùm ipse unà cum socio ligaverit fures, quando potuisset eos dimittere vacuos sine periculo rerum & personarum. Præterea, notat ibi *Glossa*, quòd Monachus interfecit fures, nullâ stante necessitate; potuisset enim fugere priusquam illi solverentur a vinculis, nam res vel jam reservatæ erant, vel secum deferre poterant; ergo defensio illa non fuit moderata.

390 Ultimò hic videndum, quomodo tollatur hujusmodi irregularitas propter homicidium contracta. Tollitur I. per Baptismum, ut colligitur ex *c. Si quis Dist. 50.* Vide *Salm. c. 8 num 15.* & alios passim. II. Per dispensationem Pontificis, qui potest equidem in omni irregularitate dispensare, etiam ex homicidio voluntario, & contrariam opinionem id negantem periniquam, & temerariam vocat *Barbosa Alleg. 39. num. 63.* Nec obstat textus in *c. Minor. ead. Dist. 50.* ubi videtur asseri, nec etiam Papam dispensare *posse* in irregularitate contracta ob homicidium; etenim communiter dicunt DD. (vide *Salm. l. c.*) illud *non posse*, intelligi pro *non decere*, ut patet ex eodem textu.

391 Episcopi autem, si homicidium fuerit voluntarium, nullo modo possunt dispensare in irregularitate, etiamsi illud fuerit occultum, ut habetur in *cap. Liceat. 6. Sess. 24.* Tridentini, ubi Episcopi possunt dispensare in omni irregularitate, exceptâ eâ quæ oritur ex homicidio voluntario. Excipitur solus casus quo vergeret periculum Animæ, aut alia gravissima causa urgeret, & non pateret aditus ad Papam, ut docent communiter *Sylve. v. Dispensatio num. 11. & Salm. c. 8 num. 16. in fin cum Machado, Avila, Corn. Dian. Henr. &c.*

392 Dicunt autem *Covarr. Abbas, Castro, Texeda, Bannez, Donat. Miranda, &c. ap. Contin. Sporer in Suppl. pag. 129. num. 166.* & probabile putat *Diana p. 12. in fine libri num 6. pag. 97. a. 2. cum Ang. Vivald. &c. & Viva de Censur. q. 8. a. 2. num. 7. cum aliis*, quòd si homicidium sit adeo occultum ut nullo modo possit probari in judicio, benè possint Episcopi dispensare super irregularitate propter illud contracta. Sed hæc opinio mihi nullâ validâ ratione probatur, undè meritò eam rejiciunt *Salm. c. 8. nu. 16. Renzi de Censur. to. 2. q. 10 & Roncaglia c. 3. q. 1.* Ratio, quia Episcopi nullam habent facultatem super irregularitatibus, nisi eam quæ ipsis conceditur a Tridentino *in cap. Liceat. 6. Sess. 24.* cùm inferior nihil possit in lege Superioris ex *c. Inferior. Dist. 21. & Clement. Romani. de Elect.* A Concilio autem conceditur ibi quidem Episcopis potestas dispensandi super omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, sed expressè excipitur illa *quæ oritur ex homicidio voluntario*. Nec valet dicere Concilium loqui de homicidio illo quod, licèt sit occultum, tamen in judicio probari possit; Nam primò respondetur, quòd id gratis supponitur. Secundò respondetur, idem Concilium alibi in *Sess. 14. c. 7.* expressè oppositum declarasse dicendo: *Qui suâ voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec aliâ ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit.*

393 Si verò homicidium fuerit casuale, valde proba-

probabile est posse Episcopos dispensare in irregularitate ex eo contracta, quando crimen fuerit occultum, cùm Concilium in *d. cap. Liceat*, negat Episcopis facultatem dispensandi, tantùm si homicidium fuerit voluntarium ad distinctionem casualis; ita communiter *Palaus D.6. p. 15. §.7. num. 7. Bon q. 4. p. ult. num. 5. Tournely to. 2. pag. 102. Concl. 3. Roncaglia c. 3. q. 3. in fine, Diana p. 9. tr. 7. R. 22. & Salm. c. 8. num. 43. cum Less. Sayr. Corn. &c.* Hinc infertur quòd bene possit Episcopus dispensare I. cum eo qui mandavit famulo, ut tantùm percutiat, sed ille casu occiderit, ut *Tournely l. c. & Bonac. num. 8. cum Suar. Mol. Fill. &c.* II. cum eo qui leviter percutere intendens, ex negligentia casu interficiat, *Bonac. num. 7.* III. cum eo qui percutiendo prægnantem, casu efficit ut eveniat abortus, *Tournely l. c.* IV. cum Clerico qui exercendo chirurgiam, ex imperitia vel negligentia, aliquem perimit, *Diana p. 9. t. 7. R. 22. cum Lessio, & Avila* Præterea communissimè docent *Navarr. c. 27. nu. 240. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 12. nu. 3. cum Sylve. Sayr. & Henr. Barb. Alleg. 39. num. 62. cum Miranda, Campanile Homob. &c. ac Diana p. 9. tr. 7. R. 22. cum Less. Avila*, & aliis, quòd possunt dispensare Episcopi in irregularitate ex homicidio casuali, etiam notorio, ad suscipiendos Ordines Minores, & Beneficia simplicia; quia id jam poterant Episcopi de jure antiquo, ut docent *Abbas, Hostiens. Jo. Andr.* & alii *ap. Laym. l. c. & Barb. num. 59.* Tridentinum autem tantùm reservavit irregularitatem ex homicidio voluntario, non verò casuali publico. An verò possit Episcopus dispensare in homicidio casuali, ad recipiendum Canonicatum? Vide dicenda in simili casu *num* 402.

394 Sed dubitatur, an reputetur casuale homicidium in repentina rixa patratum? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Diana l. c. & Salm. c. 8. num. 6. cum Machad. Philib. Henr. Rodr. &c.* Ratio, quia homicidium voluntarium propriè est illud quod per industriam & per insidias committitur, ut habetur in Trident. *cap. 7. Sess. 14.* ubi: *Cùm etiam qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari evelli debeat. Secunda* verò sententia probabilior negat, & hanc tenent *Suar. D. 44. sc. 1. num. 3. Navarr. c 27. num. 240. Holzmann pag 444 num. 335. Concina pag 488. n. 2. Sporer to. 2. pag. 148. num. 251. & 252. Tamb. c. 15. §. 6. num. 5. & Diana* (se revocans) *p. 10. tr. 11. R. 19. cum Hurt. &c.* Ratio, quia Tridentinum *loc. cit.* post verba supra relata, *Cùm etiam per industriam, &c.* statim subdit: *Qui suâ voluntate homicidium perpetravit... nullo tempore promoveri possit. Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, fuisse commissum narretur... jure quodammodo dispensatio debeatur.* Qui autem in rixa occidit, jam sua voluntate & ex proposito occidit, licèt inopinatâ irâ percitus sit, cùm jam perpetret homicidium quod intendit. Nec obstant priora illa verba *per industriam & per insidias*, nam Glossa in *c. 1. de Homic.* illud *per industriam*, explicat, idest *non casu*: atque idem Concilium declarat intelligi, quando aliquis *suâ voluntate* & *ex proposito* occidit, ad differentiam occisionis casu factæ, de qua loquitur in secunda parte.

395 Valde tamen probabile est, quòd si quis incurrat irregularitatem ob homicidium occultum pro defensione propria, possit ab Episcopo dispensari, quando excesserit moderamen inculpatæ tutelæ; quia, cùm tale homicidium non fiat ex voluntate absoluta occidendi, non potest dici absolutè voluntarium, ut loquitur Tridentinum; ita communissimè *Navarr. c. 27. num. 239.* (ubi asserit ita sensisse S. Pœnitentiariam) *Suarez D. 46. sc. 1. num. 13. Laym. l. 3. sc. 5. tr. 3. p. 3. c. 13. num. 2. Pal. D. 6. p. 15. §. 8. num. 10. Tournely pag. 102. v. Hinc Diana p. 10. tr. 11. R. 19. Croix l. 7. num. 773.* cum communi, *Bon. q. 4. p. ult. num. 9. cum Sayr. Val. Mol. Corn. Henr. & Avila*.

396 Prælati autem Regulares possunt dispensare cum suis subditis ab irregularitate proveniente ex homicidio occulto casuali, ut docent *Salm. c. 8. num. 34.* ex Privilegio S. Pii V. (relato in extensum ab iisdem *Salmant. tr. 6. de Pœnit. c. 13. num. 33.*) Imò etiamsi crimen fuerit publicum, ut dicunt *Diana, Villal. Sayr. &c. ap. Salm. c. 8. num. 43.* & etiam si fuerit voluntarium, defendunt *Salm. ibid. num. 17. & c. 7. nu. 59 cum Peirin. Portel. Baun. &c.* ex concessione Martini V. Pauli III. & Sixti IV. ubi concessum fuit Prælatis Regularibus dispensare in prima die lunæ Quadragesimæ in irregularitatibus, *quavis occasione, & causa contractæ sint*. Sed hac concessione non obstante, censeo non posse Prælatos Regulares dispensare, quando homicidium est publicum, aut voluntarium, quia in generali concessione non computantur ea quæ verisimiliter Superior non esset concessurus, ut tradunt communiter *Suar. D. 21. sc. 3. num. 3. Bonac. qu. 3. p. 1. num.*

557 Octava *ex defectu* Lenitatis. 458. *An sit irregularis qui occidit in defensionem honoris?* (*Vide etiam dicta num.* 285.) 459. *Fiunt irregulares ex hoc defectu* I. *Qui occidunt in bello; sed quando*. 460. *An qui hortantur in bello ad occidendum*. 461. II. *Qui in Judicio concurrunt ad mortem, vel mutilationem. Modis ipsis* I. Cooperentur. 462. *II.* Activè. 463. *III.* Efficaciter. *An peccent Clerici assistentes supplicio?* 464. *IV.* Proximè. *An peccet Confessarius, vel alius consultus a Judice, respondens aliquem in particulari esse plectendum?* 465. *Qui possunt excusari? An omnes qui non concurrunt ut ministri ad causæ probationem, vel executionem*. 566. *V.* Per actionem ex natura sua ad id ordinatam. 567. *Quomodo vetitum sit Clericis, & Monachis se intromittere in causam sanguinis*. 468. *Fiunt autem irregulares I. Judices. II. Testes voluntarii. III. Accusatores, &c. Quid si accuset Clericus? & quid si causa sit propria, vel aliena*. 469. *An in hac irregularitate possit dispensare Episcopus, si fuerit occulta? An Prælati Regulares?*

470 *Advotantur ultimò Facultates quas habet S. Pœnitentiaria super casibus, censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, votis &c.*

397 „ RESp. *Prima*, ex defectu *Animæ*, ex quo „ irregulares sunt I. Amentes, phrenetici, arreptitii, & epileptici; qui tamen, „ si ordinati sunt, & intra annum eo morbo „ non laborarunt, præsumuntur liberati, & „ permittuntur ad Ordinum exercitium. Si „ verò laborent rarò, & quidem sine clamore, & spumâ, permittuntur celebrare cum „ coadjutore, qui, deficientibus ipsis, suppleat „ sacrificium. *M. Leo p.* 372. *ex c. illud* 7. *q.* 1. „ *Glossa ibid.*

398 Loquendo de *Amentibus*, distinguendum, si tali defectu laborans jam ordinatus est, tunc omninò, cessato defectu per diuturnum tempus ex judicio Episcopi (vel Prælati, si est Regularis), poterit in ordine suscepto ministrare; ita *Navarr. c.* 27. *num.* 203. *Suar. D.* 51. *sc.* 1. *num.* 4. *&* 5. *cum Sylve. Gratian. & S. Antonin. Bonac. D.* 7. *q.* 2. *p.* 1. *num.* 1. *Pal. D.* 6. *p.* 10. *num.* 4. *Croix. l.* 7. *num.* 494. *Cont. Tournely to.* 2. *pag.* 30. *& Salm. c.* 9. *num.* 79. *cum Avila, Pelliz. &c.* Si verò non est ordinatus, nunquam poterit Ordines suscipere, si amentia ortum habuerit ex causa permanente & habituali, fundata (ut ait *Suarez*) in læsione organorum, vel humorum, quia ita laborantes faciliè relabuntur in eumdem morbum, ut habetur in *c. Maritum.* 2. *Dist.* 33. ubi dicitur: *Non ordinandum... qui in furiam aliquando versus insanivit*. Unde sufficit semel insanisse, quia talis rarò præsumitur perfectè sanus. Secus tamen si amentia provenerit ex accidente, puta ex vi febris, vulneris, iræ, aut alterius passionis transeuntis, & postea verè cesset; ita *Suarez l. c. num.* 5. *Nav. c.* 27. *num.* 203. *Roncaglia c. ult. q.* 7. *Croix loco cit. & Bonac. p.* 2. *nu.* 23. *cum Mol. Fill. Ugol. Avila, &c.* communiter.

399 Idem quod dictum est de amentibus, dicitur de *Epilepticis* (sive Lanaticis), & *Dæmoniacis*; nam si morbus antecedat Ordinationem, sunt hi perpetuò irregulares; ita *Suarez D.* 51. *sc.* 1. *num.* 6. *Bonac. D.* 7. *q.* 2. *p.* 2. *num* 22. *Croix l.* 7. *num* 495. *Roncaglia c. ult. q* 7. & alii passim: Et patet ex tota Distinct. 33. & præsertim ex *c. Communiter*, ubi dicitur: *Communiter diffinimus, ut nullus de iis qui aut in terram arrepti a Dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel audeant ministrare, vel se ingerant; Exceptis qui corporis incommoditatibus dediti, sine hujusmodi passionibus, in terra probantur elisi*: idest (ut explicat ibi *Glossa*), *qui rarò cadunt*. Dicunt autem *Cabassut. T. J. l* 5. *c.* 19. *n.* 8. *& Tournely pag.* 31. *v.* 3. quòd si quis ante pubertatem hôc morbô affectus fuerit, & postea perfectè liberetur non censetur irregularis, quia (ut ait Hypocrates) epilepsia sæpe in pubertate perfectè curatur. Secus si morbus accidat post pubertatem, & præsertim post 25. annum. Asserit tamen *Croix d. num.* 495. praxim in suis partibus habere, quòd qui per biennium liberi fuerint ab hac infirmitate, accedente declaratione Episcopi, ordinantur; imò sine declaratione, si quis per septem annos liberatus probetur. Si verò tali morbô laborans jam ordinatus sit, licèt non omninò sit liber, si tamen rarò (id est semel in mense) cadat, nec spumet, poterit privatim celebrare, adjunctô Sacerdote jejunô qui Missam perficiat adveniente morbo; ita communiter *Suar. D. num.* 6. *Croix loc. cit. cum Nav. & Laym. ac Bon. num.* 22. *cum S. Antonin. Sayr. Ugol. &c.* Et patet ex *cit. c. Communiter*. Ibi: *Qui* (id est Epileptici), *& ipsi* (id est Obsessi) *tandiu erunt ab officii sui ordine & loco suspensi, quoscunque unius anni spatiò per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu Dæmonis liberati*. Illud autem *anni spatiô*, dicit *Suar. num.* 5. non esse in usu, sed relinqui prudentis arbitrio. Notat autem *Mazzotta to.* 4. *pag.* 446. *cum Sayr. Ugol.* & aliis, quòd si quis dæmo-

dæmoniacum se simulaverit, hic etiam fit irregularis ad Ordines suscipiendos, ex Concilio Costant. VI. Can. 6. Dicit tamen cum eod. *Sayr. & Fill.* quòd Episcopus potest promovere dæmoniacum ad Ordines Minores, quia in *c. Clerici. 4. Dist.* 23. fit sermo tantùm de Ordine Sacro; Sed probabiliùs hoc negant alii communissimè; vide infra *num* 452.

400 In hac autem irregularitate propter defectum animæ, durante defectu, nec etiam Papa dispensare potest, quia illo laborantes sunt de jure Divino inhabiles tam ad suscipiendum, quàm ad exercendum Ordinem. Cessante verò defectu, si eesset ante Ordinationem, non possunt in eo dispensare Episcopi, quia nulla Episcopis conceditur Dispensatio in irregularitatibus ex defectu provenientibus, nisi in duobus casibus, ut notat *Cabassut. l. 5 c. 19. num. 3.* scilicet 1. ut possint dispensare natalia illegitimorum ad solos Ordines Minores, & ad simplicem Beneficium, ex *c. 1. de Fil. Presbyt. in 6.* Et 2. idem posse cum bigamo ex consuetudine, docent *D. Thom. Sylve. Azor. Rota Rom. & alii ap. Cabassut. l. c.* contra *Tournely pag.* 116. *cum Pontas, &c.* Sed vide *n.* 452. Ceterùm *Fagnan. in c. Veniens. de Fil. Presb. n. 7. & 8. & Tourn cum Gibert*, & aliis dicunt posse Episcopos dispensare in omnibus irregularitatibus dubiis, argum. *ex c. Nuper. 29.* ubi dicitur permissum quicquid non est reservatum; cùm autem reservatio sit odiosa, non censetur facta, ubi impedimentum, sive irregularitas non est certa. Ad tollendam igitur irregularitatem certò contractam ex defectu animæ, requiritur Dispensatio Pontificis, ut docent *Bonac. p. 2. num. 23. Pal. D. 6. p. 10. num. 5. Salm. c. 9. num. 8. & Suar. D. 51. sc. 1. num. 5.* contra *Majol. & Tabien. ap. Bonac.* Prælati tamen Regulares bene possunt dispensare cum suis subditis tali defectu laborantibus, ut ad Ordines Sacros promoveantur, etiamsi quis passus fuerit permanentem amentiam, si ex judicio Medicorum verè cessaverit illius periculum, quia Regularibus ex privilegio concessum est dispensare cum suis in omnibus irregularitatibus, exceptis aliquibus, ut diximus *num.* 355. inter quas non est hæc; *Salm. c. 9. num.* 80. juxta ab iisdem dicta *c. 7. num.* 59.

401 „ II. Illiterati qui non habent doctrinam „ necessariam pro Ordinibus * (*An autem* „ *omninò illiterati sint irregulares, tam ad Or-* „ *dines suscipiendos, quàm ad exercendos? Vide* „ *de dicta lib. 6. num. 791. Qu. II. Quid verò de Regularibus? Vide ibid. Qu. III.*)* „

402 III. Neophyti, seu recenter conversi, usque dum judiciò Episcopi sufficienter instructi sint * (*Putat autem Tol. ap. Viva de Censur q. 9. a. 4. num 14. post decennium Neophytum non esse ampliùs irregularem; imò antea, si Episcopus judicet illum bene moribus professe.*) * „

403 *Secunda*, ex defectu *Corporis*. 1. Si propter eum ineptus est ad exercitium Ordinis, „ ut si sit cœcus, surdus, claudus, ita ut sine baculo nequeat ire ad altare: Item, si „ careat manu, pollice, indice, oculò (non „ tamen si ungulà pollicis, vel indicis, vel „ oculò dexterò tantùm, si verò sinistrò, seu „ Canonicò, aut ejus vi visu careat, indiget dispensatione: quod tamen negant *Valent. Henr. Sayr.* si quidem dexterò possit absque deformitate legere Canonem. 2. Si Ordinem nequit exercere sine horrore, offensione, aut scandalo aliorum, ut si careat „ auribus, nasò, si notabiliter sit gibbosus, „ leprosus, paraliticus, si membra habeat superflua cum magna deformitate: in dubio „ verò, an deformitas sit sufficiens, Episcopi „ est judicare, saltem in Clericis: nam in Regularibus id spectare ad eorum Prælatum, „ contra *Barb.* &c. docent *Suar.* & alii 5. cum „ *Dian. p. 4. t. 2. R. 63.* licèt concedant Episcopum posse rejicere arbitrium Prælati: hunc „ autem, si gaudeat auctoritate quasi Episcopali, posse in illa irregularitate dispensare, „ nisi deformitas sit tanta, ut scandalum genetet, *ibid. ex Rodr.* & aliis 4. Vide *Bonac. Laym. M. Leo. p. 3. f. 370 Unde resolves.* „

1. Non videtur irregularis, 1. Qui habet „ sex digitos, vel aliquos conjunctos, si non „ sit magna deformitas, & Ordinem exercere possit. 2. Qui habet in oculo maculam „ visum non auferentem, nec notabiliter deformantem. 3. Qui caret ungulà pollicis, „ si possit hostiam elevare, & frangere. 4. „ Qui per vim, aut infirmitatem factus est „ eunuchus. „

2. Irregularis est hermaphroditus, quia est „ monstruosus. 2. Gigas, Pygmæus, Æthiops: „ non tamen inter suos, sed alienos, ubi disparitas ludibrio est. „

404 Opus est singula latiùs discutere. Ex duplici capite incurritur irregularitas ex vitio corporis, vel quia impedit congruum exercitium Ordinis, vel quia affert notabilem indecentiam aut horrorem, ita communiter DD. cum D. Thoma

Thoma *Suppl. q. 39. a. 6.* Hinc primò ob impedimentum exercitii irregularis est I. *Cæcus*, qui omninò visu caret, ex *c. ult Dist. 55.* Sed notandum 1. quòd si quis jam sit Sacerdos, & coniter non posse errare, poterit a Pontifice obtinere Dispensationem; vide dicta *lib. 6. nu. 390.* Not. 2. Si alicui deest visus oculi dextri, non est irregularis, ut communiter omnes; secus si sinistri, ut communissimè docent *Busemb.* cum aliis supra, & *Suar. D. 51. se. 3. nu. 15. Laym. l. 1. tr. 6. p. 5. c. 7. num. 2. Roncaglia q. 6 R. 2. Croix l 7. num. 500. Tournely to. 2. pag 39. infra num. 5. & Salm. c 9. num 68. cum Nav. Fil. &c.* Excipitur, nisi oculus dexter esset aptus ad Canonem legendum sine magna deformitate, cui facillimè occurri potest per accomodationem Missalis, illud in medium afferendo, ut dicunt *Laym. l. c. Tamb. de Irreg c. 8. §. 1. nu. 2. Diana p. 5. tr. 6. R. 22. & Croix l. 7. num. 500. cum Nav. Mol. Sà, Avila, Dicast. &c.* Idque vocat *Suar. l c.* practicè probabile, etiam ut quis possit ad Sacerdotium promoveri. Not. 3. Si quis non sit omninò cœcus, sed ita cœcutiens ut non possit legere in Missali, hic etiam est irregularis ad Ordines suscipiendos. Utrùm autem ad eos exercendos? Vide *lib. 6. nu. 390.* Not. 4. Non est irregularis qui est debilis visu, ita ut indigeat perspicillis, vel qui ex obliquo intuetur (vulgo vocatus *Guercio*); ita communiter *Holzmann to. 1. pag. 419. num. 364. Tournely pag. 40. num. 2. Mazzotta to. 4. pag. 456. & Tamb. §. 1. num. 3. cum Sayr. Fill. Menochio*, & aliis.

405 II. *Surdus*, qui ex utraque aure penitus non audit, ut communissimè *Bonac. q 2. p. 2 num. 7. Tournely pag. 39. Roncaglia q. 6. R. 2. Croix l. 7. num. 502. Elbel to. 2. pag. 477. num. 218. Mazzotta pag. 456. & Tamb. c. 8. §. 1. num. 5. cum Suar. & Turrian. & Pal. D. 6. pag 11. num. 3. cum Laym. & Sayr* ex Can. 7. Apostolorum ubi id definitum habetur, quia talis Sacerdos, cùm non possit audire vocem Ministri, nequit sine indecentia celebrare. Hanc indecentiam negant *Henriqu. Præpos. & Gob. ap. Croix l. c.* quia (ut ajunt) satis est, ut Sacerdos percipiat ex aliis signis Ministrum respondisse; sed communissimè (ut diximus) DD. his contradicunt. Concedunt verò *Bonac. l. c. Tamb num 6. Concina pag. 496 num. 5. Pal. d. num. 3. cum Nav. & Laym. ac Salm. c. 9. nu. 67. cum Con. & Pelliz.* quòd si surditas superveniat Sacerdotio suscepto, non interdicitur Sacerdoti celebratio, faciliùs enim toleratur defectus superveniens in promoto, quàm in promovendo, prout de cœcutiente dictum est *lib. 6 num. 390.* Communiter autem docent DD. contra *Comitol. ap. Croix nu. 502.* Surdastrum, sive difficulter audientem, minimè esse irregularem; ita *Tournely l. c. Holz. pag. 419. num. 363. Tamb. l. c. & Croix ibid. cum Suar. Bon. Sayr. Reg. Fill. Diana, Graff. &c.*

406 III. *Mutus*, qui non possit loqui, aut verba integra proferre, ita ut nullam possit vocem pronunciare, quin aliquid omittat, ut *Tournely pag. 39. num 3. Holzmann pag. 419. num. 363. Viva q. 9 a. 4 num. 15.* vel nisi cum magna difficultate, ut addunt *Salm c. 9. num. 67.* Et idem dicit *Holzmann l. c.* de eo qui loquelam penitus præcipitem habet. Blæsi verò sive balbutientes, aut carentes dentibus non sunt irregulares, etiamsi cum aliqua difficultate verba proferant, ut ait *Croix l. 6. p. 2. num. 2222.* nisi afferant causam risûs, aut contemtûs; *Navarr. c. 27. num. 222. & Tamb. §. 1. num. 10. cum Con. Sayr. Fill. Præpos. &c.*

407 IV. *Claudus*, qui sine baculo nequit ire ad Altare, ut habetur in *c. Nullus Episcopus. 57. de Consecr. Dist.* 1. Hoc tamen intelligitur, ut explicat *Glossa ibid. v. Cum baculo*, idest: *Si sine baculo non possit sustentari in Altari*; & idem dicunt *Bonac. q. 2. p. 2. num. 15. & Pal. D. 6. p. 11. num. 3.* Ceterùm claudus qui non indiget baculô, minimè est irregularis, ut dicitur in *c. Si quis. 19 Dist. 55.* Sicut nec etiam qui habet crura distorta, ut *Tournely pag. 41. Salm. c. 9 num. 68. & Croix num. 504. cum Pal. Laym. & Henr.* quia talis defectus veste talari facilè tegi potest; Secus si in hoc magna adesset deformitas. Si quis verò est instructus pede ligneo, quia habet pedem mutilum, vel aridum, hic est irregularis; ita *Laym. c. 7. num. 4. Nav. c. 27. num. 199 Tournely pag. 41. Tamb. §. 1. num. 17. Bon num. 13. cum Molin. Sayr. Ugol. Fill. Reg. &c.* eo quòd celebrare cum pede ligneo magnam habet indecentiam. Dicit tamen *Tamb. l c. cum Sylve. Rosel. Majol. & Giball.* quòd si talis defectus sit modicus, & aliquo modo indecentia reparari valet, permitti posset celebratio. Et in dubio standum judicio Episcopi.

408 V. Qui caret manu, aut digitis omnibus, aut pollice, ut habetur in *c. ult de Corpore vitiato.* Idem dicunt cum *Busem.* ut supra. *Renzi to. 2. pag 671. q. 3. Tamb. §. 1 num. 12. Fill. c. 6. nu. 132. Bonac. p. 2. num. 15. cum Suar. Mol. Sayr. Avila, Reg.* & aliis, de eo qui caret indice, vel parte pollicis aut indicis, vel qui habet eos ita debiles, ut nequeat hostiam elevare, aut fran-

frangere. Secus si quis careat ungue pollicis, vel indicis, ut dicitur in dicto *c. ult.* Si quis autem jam fuerit ordinatus, & habet pollicem impeditum, in casu necessitatis probabiliter posset Eucharistiam ministrare posterioribus digitis; ut diximus *lib.6 n.242.* Si quis caret tribus posterioribus digitis, etiam est irregularis; *Anacl pag. 515.n.28 & Tournely pag. 39.cum Sayr. & Ugol.* Si verò caret uno tantùm digito minori, non est irregularis, ut *Holzmann pag. 419 num. 261. & Tournely pag. 39. cum Cajet Nav. & Pontas*; & idem sentit *Tournely* cum suo Auctore si careat duobus. Nec pariter est irregularis qui habet sex digitos; *Holzm. l. c. Tournely pag. 4. num 6. Fill num 175. & Bonac. nu. 11. cum Ugol. Henr. Sayr. Reg &c.* modò sextus digitus usum aliorum non impediat. Sextus autem ille digitus bene potest abscindi sine periculo irregularitatis, si possit fieri sine periculo vitæ; *Bonac. l. c.* cum eisdem. Notat autem *Tournely pag. 39.* quòd si quis careat indice, poterit obtinere dispensationem.

409 VI. Laborans febri continuâ, non autem quartanâ, aut levi; aut qui patitur gravem dolorem capitis; *Bonac. D. 7. q. 2. p. 1. nu. 17.* Hoc tamen intelligendum de eo qui non posset celebrare ob talem morbum sine proximo periculo deficiendi, vel notabiliter errandi, ut innuit idem *Bonac. num. 18.* nam optimam in hoc tradit regulam *Laym. tra c. 7. nu. 6. cum Soto, Tol. Avila*, & aliis, quemcunque morbum non inducere irregularitatem, nisi vel exercitium Ordinis impediat vel notabile scandalum sive indecentiam afferat. Item irregularis est qui laborat paralisi, ut cum *Busemb. Palaus num 3. & Concina pag. 496. num 5.* qui bene ait id intelligi tantum de eo qui manus ita tremulas habet, ut sit periculum effundendi Calicem. Item qui tantam patitur tussim ut sit periculum in suscipienda Eucharistia; *Bonac. p. 1. num. 21. cum Ugol. Majol. &c.* communiter. Item abstemius qui vinum nequit sumere nisi cum periculo èvomendi; *Tournely pag. 39. & Concina l. c.* Hic enim esset irregularis de jure Divino; nec enim Papa dispensare potest, ut Sacrum celebretur in una sola specie, ut diximus *l. 6. num. 196.*

410 Secundò incurritur irregularitas ex defectu corporis, quando corporis vitium magnam affert deformitatem sive horrorem, ut habetur ex *c. Presbyterum de Cler ægrot* & aliis *de Corp vit.* Hinc ratione deformitatis sunt irregulares I. Ii quibus deest aliquod membrum, nempe qui carent nasô, ut in *c. penult. de Corp. vit.* vel habent nimis deformem, nempe valde distortum, aut valde demissum, aut promissum, ut *Tamb. c. 8. § 1 num. 19 Bonac p. 1. num 20. & Viva q. 9. a. 4 num. 16.* Item si alicui est erutus oculus, sive dexter, sive sinister, ut in *c. ult. Dist. 55.* Probabiliter verò dicunt *Sylvius ap. Croix l. 7. num 600. in fine, Tournely to 2 pag 40. cum Pontas, Roncaglia q 6. R 2 cum Tamb.* & aliis, hunc non esse irregularem, si deformitas illa reparari possit per oculum vitreum. Sic pariter etiam est irregularis qui caret auriculis, nisi talis defectus capillis aut aliter tegatur, ut dicunt cum *Busemb Salm. c. 9. num. 68. Tamb. §. 1. num 8. Renzi to. 2 pag. 670. q. 2. Diana p. 4. tr. 2. R. 73. Pal. D 6. p. 11. num. 3. cum Laym. & Bonac. ac Tournely pag. 40. cum Con. Avila, & Pontas.*

411 II. Leprosi, ut habetur in *c. Tua nos. de Cler. ægrot* ubi interdicitur leproso celebrare *pro scandalo, & abominatione Populi*; unde si abesset scandalum, ut in loco privato, bene hic posset celebrare; ita *Palaus de Euchar. p. 13. nu. 5. Salm. eod tit. c. 7. num. 57. & Bonac. de Irr. D. 7 q. 2. p. 1. num. 20. cum Mol Ugol. & Majolo.* Sic pariter sunt irregulares qui habent labia corrosa, vel abscissa ad instar leporis; *Tamb. §. 1. num. 11. Tour. pag. 40. Et Viva q. 9. a. 4. num. 15.* Idem dicunt *Tournely pag. 41. v. Quod, & Holzmann pag 419. nu. 262.* de eo qui laborat morbô gallicô, qui foris appareat; Aut qui habet faciem ex alio morbo valde maculatam, ut *Laym. c. 7. num. 1.*

412 III. Monstruosi, nempe qui gibbum habent valde enormem, nimirum (ut docent *Anacl. pag. 515. num. 32. Renzi pag 671. q 4 & Bonac. p. 1. num. 9 cum Avila, Mol. Ugol. Reg* & aliis) si gibbositas sit conjuncta cum nimia deformitate vel debilitate, prout si quis nequeat recto capite stare. Item Pigmæi, sive Nani, nempe ita breves staturâ, ut ad risum moveant, præsertim si habeant caput valde ingens, ut *Tamb. §. 1. num 2. Tournely pag. 4. num. 7 & Renzi pag. 672. q. 5 cum Sayr Majol. Henr* & aliis; Vel (ut ait *Laym in Indice, v. Irregularis*) illi qui ita staturâ parvi sunt, ut brachia extendere non possint, quatenus necesse est, ad Altaris ministerium. Item Æthiopes, qui apud nos risum afferrent, ut *Tournely l. c & Ugol de Irr. c. 50. n. 4* Quamvis hoc negent *Majolus, & Gavant. ap. Tamb §. 1 num. 24.* Color autem subfuscus, sive rubens non nocet Altari, ut idem *Ugol Fill. c. 6. num. 171. & Tamb. nu. 22. cum Majol.* Item Her-

Hermaphroditi, etiamsi in eis prævaleat sexus virilis, ut *Suarez D.* 51. *sc.* 2. *num.* 2. *Laym. c.* 7. *num.* 1. *Nav. c.* 27. *num.* 203. *Bonac. p.* 2. *num.* 15. Dicunt tamen *Tolet. l.* 1. *c.* 63. *num* 6. & *Escob. l.* 52 *num.* 109. *cum Fornar* (contra *Concinam pag.* 497. *num* 5.) quòd hic defectus tunc parit irregularitatem, quando est notus, non verò quando est occultus.

413 Super his notandum 1. quòd si aliquis ex præfatis defectibus corporis superveniat Ordinibus jam susceptis, Sacerdos non impeditur ab actibus illius Ordinis quos potest exercere sine incongruitate & indecentia, ita ut Sacerdos cœcus aut claudus bene potest excipere Confessiones, canere Evangelium, &c. ex *c.* 7. *de Cler. ægrot.* ubi: *Ipsum autem fungi ceteris Sacerdotalibus officiis minimè prohibemus*. Notandum 2. quòd si verò talis defectus ante Ordines advenìet, absolutè induit irregularitatem, non solùm ad illum Ordinem cujus exercitium impedit, sed ad omnes alios, ut communiter docent *Navarr. c.* 27 *nu.* 200. *Bon. p.* 2. *num.* 18. *Escob l.* 52. *num.* 216. *Pal. p.* 10. *nu.* 4. *Salm c* 8. *num.* 72 *in fin. cum Corn.* & *Pell. ac Cabassut. l.* 5. *c.* 19. *num.* 15. *cum Ang. Ugol.* & *Avila*, contra *Palud.* & alios. Ratio, quia, cùm omnes Ordines Sacerdotium respiciant, exclusus a Sacerdotio, censetur etiam ab omnibus Ordinibus repulsus.

414 In hac autem irregularitate proveniente ex defectu solus Papa potest dispensare, v. gr. ut cœcus ordinetur; Feruntque *Filliuc. Henr.* & *Majol ap. Tamb. c* 8. §. 2. *n* 2 quemdam Papam dispensasse cum cœco, ut adhibito adjutore perito celebraret. Censet pariter *Tamburr.* posse Papam dispensare ad Sacerdotium cum eo qui caret manibus, ut possit saltem excipere Confessiones, conciones habere, &c. Sed veriùs hoc negat *Avila de Censuris p.* 7. *D.* 3 *dub.* 2. quia potestas supra Corpus Mysticum fundatur in potestate supra Corpus Reale Christi, unde qui ineptus est ad primam, incapax est secundæ. Prælati autem Regulares bene etiam possunt dispensare in hujusmodi irregularitate, non autem Episcopi (ut diximus *num.* 400.) qui tantùm in dubio an defectus corporis notabiliter impediat exercitium Ordinis, vel an magnam afferat indecentiam, possunt declarare, sive judicare, ut communiter docent *Suarez D.* 51 *sc.* 2. *num.* 16. *cum Nav.* & *Sylve. Laym c.* 7. *num* 7. *Diana p.* 4. *tr.* 2. *R.* 73. *cum Miranda* & aliis, ex *c.* 2. *de Corp. vit.* An autem Prælati Regulares possint de hoc judicare respectu ad suos subditos? Negant *Barbos. All.* 42. *num. ult.* & *Diana p.* 2. *tr.* 6. *R.* 61. *cum Rodr. Henr.* & *Campanil.* Sed valde probabiliter affirmant *Busemb.* ut supra *num.* 403. *Suar. l. c. Laym. num.* 6. *Salm. c.* 9. *num* 68. *cum Avila*, & *Pell.* & probabile putat *Diana l c. R.* 73. *cum Peyrin. Miranda*, & *Avila*. Ratio, quia Prælati Regulares respectu ad suos habent jurisdictionem Episcopalem, ad quam tale judicium magis pertinet, quàm ad characterem. Rectè verò ait *Suarez* posse Episcopum ordinantem admittere, vel rejicere talem Ordinandum.

415 Quæ autem dicta sunt, spectant ad eos qui laborant aliquo corporis defectu sine propria culpa; si verò defectus advenerit ex eorum culpa, puta si quis membrum, vel ejus partem sibi amputaret ex prava intentione, ipsi fiunt irregulares, etiamsi defectus non impediat exercitium Ordinis, nec deformitatem afferat, quia irregularitas hæc imposita est in pœnam sævitiei in semetipsum; unde in *c. Qui partem.* 6. *Dist.* 55. ut diximus *n.* 365 *in fin.* declaratur irregularis, *qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscindit*. Ad hanc tamen irregularitatem incurrendam requiritur culpa gravis, ut bene ait *Tamburr c.* 8. §. 2. *num.* 3. Aliàs tanta pœna non haberet debitam cum culpa proportionem. Alii præterea requirunt, ut tale crimen sit notorium, ut *Suar. D.* 51. *sc. num.* 8. *Bon. q.* 2. *p.* 2. & *alii ap. Tamb. num.* 8. Sed veriùs hoc negant *Palaus D.* 6. *p.* 12. *num.* 2. *Salm. c.* 8. *nu.* 71. *cum Garc.* & *Tamb l. c. cum Sayr.* & *Mol.* quia talis irregularitas non innititur notorietati culpæ, sed crimini sævitiei quam quis in seipsum exercet; Rectè tamen ait *Tamburr. nu.* 9. quòd Episcopus ex *c. Liceat.* 6. Tridentini *Sess.* 24. poterit cum illo dispensare, si crimen sit occultum, adhuc si defectus membri sit patens, nam Concilium universè concedit Episcopis facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus.

416 Quid dicendum de Eunucho? Resp. Qui est eunuchus propter abscissionem virilium, aut testiculorum, factam a Medicis causâ morbi, vel ante usum rationis, vel propter injuriam alterius, hic non est irregularis, ut communiter cum *Busemb.* dicunt *Salm. c* 7 *num* 70. *in fin.* & *Tamb* §. 2. *num.* 11. idque patet ex *c. Si quis a Medicis.* 7. & *c.* 8. *ac* 9. *Dist* 55. Ridiculus autem (ait *Navarr. c.* 27. *num.* 207.) est error illorum qui putant opus esse, ut testiculos desiccatos secum gestet is qui vult ordinari, aut celebrare. E converso qui ex ira aut zelo

in discreto servandæ castitatis abscindit sibi virilia, aut testiculos, certè fit irregularis, ut habetur in *c. Si quis 4. Dist. 55.* ubi dicitur: *Si quis abscindit semetipsum, idest si amputavit sibi virilia, non fiat Clericus.* Et in *c. Hi qui. 5. ead. Dist.* ibi: *Hi qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad Clerum pervenire non possunt.* Item in *c. si quis. 7. ibid.* dicitur, *nullum debere promovere de his qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere.* Et idem communiter docent DD. de eo qui propter eadem motiva permittit ab alio amputari, ut dicunt *Tamb num. 13. & Salm. num. 69.* utque infertur ex *c. Si quis. 9. Dist. 55.*

417 Quid verò si quis causam dederit tali abscissioni, sed absque suo consensu, prout cùm aliquis, accedendo ad conjugatam, dat causam ut a Marito virilia sibi abscindantur? *Suarez D. 51. se. 2. num. 8. & Bon. q. 2. p. 2. num. 33.* censent hunc esse irregularem. Sed valde probabiliter negant *Tolet. l. 1. c. 82. Tamb. §. 2. n. 15. Con. D. 18. dub. 13. n. 108. Giball. c. 3. q. 1. Hurt. Diff. 14. n. 52. & Pal. p. 12. n. 3. cum Garcia, &c.* Ratio, quia (ut sæpe dictum est) irregularitas ut incurratur debet esse expressa in jure; nullibi autem habetur quòd ille qui abscissioni causam dedit, & sine suo consensu abscissus est, fiat irregularis: verba enim illa textûs in *c. 5.* ut supra, *rem hanc affectant*, idem significant (ut cuique patet) ac appetere sive exquirere; qui autem adulterium vult, etiam si abscissionem prævideret, eam non appetit nec exquirit.

418 Præterea, dicunt *Palaus d. p. 12. num. 14* & probabile putant *Tamb §. 2. num. 16. & Pelliz. ap. Salm. nu. 70.* (qui huic sententiæ videntur adhærere) contra *Suarez, Mol. & Sayr. ap. Diana pag. 10. tr. 13. R. 11.* quòd si quis amputet sibi testiculos, vel amputari sibi faciat ob vocem conservandam non fit irregularis, cùm id non faciat ex indignatione, aut zelo indiscreto castitatis, ut requiritur ad hanc irregularitatem incurrendam in *d. c. Qui partem. 6.* & *c. Si quis 9. Dist. 55* Tantò magis quòd textus præfati tantùm loquuntur de amputante sibi virilia, non autem testiculos.

419 Item rectè ait *Tamburr. d. §. 2. num. 18. & 19.* quòd si quis attentat se occidere, aut mutilare non est irregularis; illud enim *affectant* in d. cto *Can. Hi qui. 5.* intelligitur de consensu effectu sequuto antentationis, ut patet ex contextu. Dicit tamen idem *Tamb. num. 20. cum Cornelio*, quòd si quis attentaret publicè se occidere, contraheret irregularitatem ob infamiam.

420 "*Tertia*, ex defectu *Natalium*, ex quo irregulares sunt omnes illegitimi, eo quòd ratione originis reputentur viles." (*Ita ex c. 1. & fin. de Fil. Præsbyt. Et hoc etiamsi sint occulti, ut communiter docent Bonac. D. 7. q. 2. p. 3. Pal. D. 6. p. 9. num. 2. & Salm. c. 9. num. 43. cum Avila, Sayr. Pelliz. & Cornejo.*)

421 "Tales autem communi jure legitimantur I. Per *subsequens matrimonium* inter eorum parentes, modò hi tempore conceptionis potuerint validè contrahere." (*Unde si adulter mortuâ conjuge ducat mulierem, ex qua filium habuit, iste manebit illegitimus, ex c. Tanta. Qui filii sint legit.*)

422 Valde autem probabiliter dicunt *Sanchez de Mat. l. 8. D. 7. num. 19. Pontius cod. tit. c. 3. num. 2. Anacl. pag. 516. num. 23. Bonac. p. 3. num. 6. & Salm. c. 9. num. 47. cum Sayr. Pelliz. Diana, & Corn.* contra *Suar. D. 50. se. 1. num. 3. Tournely to. 2. pag.* [illegible]. sufficere ad legitimandam prolem, & eam reddendam immunem a defectu natalium, quòd Matrimonium fiat tempore nativitatis ut colligitur ex *d. c. Tanta. Qui filii sint legit.* ubi dicitur quòd proles est illegitima, *Si vir vivente uxore sua aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit.* Susceptio enim prolis fit verius non per conceptionem, sed per nativitatem; saltem ibi Pontifex certè loquitur de filio jam nato, dum ait illum *ab hereditate repellendum*: ergo, cùm oppositum saltem sit dubium dubietate juris, non censetur in eo casu imposita irregularitas, quæ (ut sæpe repetitum est) non incurritur, nisi in jure sit expressa.

423 Præterea hìc notandum 1. cum *Salmant. n. 49.* quòd si filius naturalis ante Parentum Matrimonium esset Ordinibus Sacris initiatus, illo secuto, licitè potest in eis ministrare, & ad alios ascendere sine dispensatione; quia, licèt peccaverit Ordines suscipiendo, tamen nullam noxam ob hoc crimen contraxit irregularitatis; antiqua autem irregularitas jam ablata est per subsequens Matrimonium. Notandum 2. quòd talis legitimatio fit per subsequens Matrimonium etiam non consummatum, puta si in articulo mortis contrahitur, quia ex dicto *c. Tanta*, virtus legitimandi tribuitur cuicumque valido Matrimonio.

424 Notandum 3. quòd filii nati ex Matrimonio irrito ob aliquod impedimentum occultum, tamen putato valido, saltem ex uno Sponsorum, censentur legitimi; ita communiter *Suarez*

rez D. 50. se. 1. num. 6. Bonac. qu. 2. pag. 3. num. 6. Concina, pag. 497 num. 6. & Tournely pag. 25. n. 3. cum Pontas, & patet ex *c. Cùm inter. 2. Qui filii sint legit.* ubi: *Cum parentes eorum publicè & sine contradictione Ecclesiæ inter se contraxisse noscantur... sancimus ut filii eorum habeantur legitimi*. Et idem confirmatur in *c. Ex tenore. eod. tit.* Secus verò, si ambo Parentes tempore Matrimonii fuerint in mala fide, ut habetur in *c. Cum inhibitio. 3. §. si quis. de Cland. desp.* ibi: *Pari modò proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum præter omnem interdictum etiam in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumserint*. Et sic pariter docet *Suarez l. c. num. 11.* illegitimos esse filios natos ante Matrimonium invalidè contractum, licèt ambo Parentes putaverint validum, quia pro his nullus habetur textus eos ut legitimos approbans.

425 Notandum 4. quòd filii nati ex Matrimonio clandestino, idest sine Denunciationibus, ac sine licentia Episcopi inito, etsi coram Parocho & testibus, reputantur illegitimi, etiamsi Parentes in bona fide propter ignorantiam contraxerint, ex *eod. §. Si quis.* ut sup. in dict. *c. 3.* ubi dicitur: *Si quis verò hujusmodi clandestina, vel interdicta* (scil. absque Proclamationibus, ut priùs in textu explicatur) *conjugia inire præsumserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur*. Id tamen limitat *Suarez D. 50. se. 1. num. 1.* pro foro conscientiæ, si Parentes adhibuerint debitam diligentiam; sed meritò *Bossius de contr. Matr. c. 8. num. 52* hanc limitationem non admittit, quia legitimatio filiorum ex Matrimonio nullo est Beneficium indultum a lege, sed lex denegat illud filiis Parentum qui contra interdictum Ecclesiæ contraxerunt, ut dicitur in præfato textu, & confirmatur in *c. Cum inter.* mox supra relato verbis illis, *publicè & sine contradictione Ecclesiæ*.

426 „ II. Legitimantur filii per *Professionem religiosam*: quamvis ad dignitates etiam in „ religione, v. gr. Abbatiam, Prioratum &c. „ promoveri non possint, sine dispensatione. „ V. supra *d. 3.* * (*Ita ex Bulla Gregorii XIII. ap. Salm. c. 9 num 55. Quamvis aliunde Prælati Regulares ex aliis Privilegiis benè possunt dispensare in irregularitate cum suis subditis illegitimis, ut probant Salm. int. c. 9. nu. 56 57. & 58. Vide etiam dicta nu. 254.*) *

427 „ III. Per *Dispensationem Pontificiam*.

Papa non solùm potest illegitimis Dispensationem concedere, sed etiam ipsam legitimationem, quæ irregularitatem aufert quoad omnes effectus. Ita communiter *Sanchez de Matr. l. 8 D. 7. num. 28. Pal. p. 9. num. 6. & Salm. c. 9. num. 50. cum Azor. Sayr. & Corn.*

428 Episcopus verò potest cum illegitimo dispensare tantùm ad Ordines Minores, & ad Beneficium simplex, ex *c. 1. & 2. de Fil. Presbyt. in 6.* Ac etiam ad Canonicatus in Collegiatis, vel ad portiones non integras in Cathedralibus, vel ad alia Beneficia, quibus non est annexus Ordo Sacer. Non verò ad Beneficium curatum, ut habetur in *c. Is qui. de Fil. Presbyt. in 6.* hoc certum est apud omnes.

429 Sed dubitatur 1. an Episcopus possit dispensare ad recipiendum Canonicatum in Cathedralibus? Affirmant *Pontas verb. Dispense irreg. Cas. 28 & Tournely to. 2. pag. 29. num. 5. cum Gibert, Oltrado, &c.* Quia (ut ajunt) omnis Canonicatus per se est Beneficium simplex, & licèt Tridentinum *Sess. 24. c. 12.* pro Canonicatibus in Cathedralibus requirat Ordinem Sacrum, tamen non requirit hic & nunc, cùm Clericus possit Canonicatum recipere in Minoribus, & deinde obtinere Dispensationem irregularitatis infra annum quem concedit Concilium ad Sacrum Ordinem suscipiendum. Probabiliùs verò negant *Palaus D. 6. p. 9. num. 8. Less. l. 2. c. 34. num. 66. Barbosa All. 45. num 24. Concina to. 10. pag. 497. num. 7. & Salm. c. 9. nu. 51. & 52. cum Cornejo, Henr. Avila, & Philib.* Ratio, quia, esto Canonicatus sit per se Beneficium simplex, attamen ex præscripto Concilii est annexus Ordini Sacro: unde per se statim Sacrum Ordinem requirit; quòd autem infra annum possit provisus illum suscipere, est beneficium a Tridentino indultum, sed hoc naturam rei minimè immutat.

430 Dubitatur 2. An Episcopus possit dispensare in hac irregularitate cum illegitimo occulto? Affirmant *Diana p. 1. tr. 15 R. 21. & Avila, Barb. Pelliz. Reg. Peyrin &c. ap. Salm* qui probabile vocant; Quia (ut ajunt) Tridentinum concessit Episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto (præter homicidium) provenientibus, non distinguendo an delictum fuerit proprium, aut alienum. Sed veriùs negant *Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 5. nu. 2. Suar D. 50. se 5. num. 5. Bon. q. 2. p. 3. in fin. Tournely pag. 28 nu. 2. Diana* (se revocans) *p. 4. tr. 2. R. 64. Pal p. 9. nu. 10. cum Hurt & Salm. c. 9. num. 53. cum Con. Corn. & Philib.* Ratio, quia

quia hæc irregularitas propriè non est ex delicto, sed ex defectu; & veriùs illud *ex delicto*, intelligitur de delicto proprio, non alieno.

431 Dubitatur 3. an Episcopus possit dispensare cum illegitimo occulto, quoad ministrandum in Ordinibus Majoribus susceptis? *Prima* sententia, quam tenent *Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. num. 2. Pal. p. 9. num. 10. & Diana p. 4. tr. 2. R 64.* affirmat absolutè, si initiatus bonâ fide Ordinem susceperit, quia is jam acquisivit jus ad ministrandum: Imò etiamsi malâ fide, adhuc probabile putant posse Episcopum cum eo dispensare, argum. in *c. Nisi cùm pridem. de Renunciat.* ubi dicitur posse dispensari cum eo qui culpabiliter suscepit Ordinem cum irregularitate occulta. *Secunda* verior sententia universè negat, eamque tenent *Suarez D. 50. se. 5. num. 4. Fill. tr. 19. cas num. 155. & Salm. c. 9. n. 54 cum Cornejo.* Et probatur ex *c. 1. de Fil. Presby. in 6.* ubi absolutè dicitur quòd Episcopi nequeunt dispensare in irregularitate ex defectu natalium, nisi tantùm ad Ordines Minores; unde cùm illegitimus sit incapax ad Ordinem Majorem exercendum, non potest ad eum jus ullum acquirere. Illud autem quod dicitur in textu citato, nempe quòd etiam cum eo qui culpabiliter processerit, poterit dispensari, certum est, sed ibi non dicitur ab Episcopo: ergo intelligendum ab habente potestatem, scil. Pontifice.

4· Dubitatur 4. an filii expositi quorum Parentes ignorantur, censendi sint illegitimi, & irregulares? *Prima* sententia affirmat, & hanc tenent *Tournely to. 2 pag 24 Fill. tr. 19 nu. 141. & Bonac. q 2 p 3 num 10. cum Avila, Ugol. Reg. Reb Garc. &c.* Ratio, quia pro his vehementes adsunt conjecturæ esse illegitimos, cùm legitimi non soleant exponi. *Secunda* verò sententia probabilior negat, & hanc tenent *Palaus p. 9 num. 2. Pontius de Matr. l 2. c. 6. num. 2. & Salm c. 9. num. 44. cum Con. Gibell. Diana*, & *Pelliz* ac probabilem censet *Suar. D. 50. se 4 num 5.* Ratio, quia ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur, ut quis sit certus de sua illegitimitate; sed expositi sunt dubiè illegitimi, cùm multoties Parentes etiam conjugati propter inopiam filios exponant. Huic sententiæ magnum pondus tribuit Declaratio Gregorii XIV. expedita annô 591. quam AA præfati referunt, ubi Pontifex declaravit in gratiam Confraternitatis pro expositis, eos non reputari illegitimos nisi tales probentur. *Giballinus ap. Tournely l. c.* licèt sit pro hac sententia, dicit tamen hanc Declarationem parùm probare, quia fuit facta in gratiam Confraternitatis; sed mihi videtur nimis probare, nam illa potiùs fuit edita in gratiam expositorum, quàm Confraternitatis. Saltem dicendum, quòd hujusmodi irregularitas in expositos non est sufficienter expressa in jure.

433 Principes verò seculares non possunt legitimare, nisi tantùm in ordine ad officia secularia, & hereditates. Porrò cùm dubium est, an quis sit legitimus, non censeri irregularem, contra *Vasquez* & alios, vult *Dian. p. 4. t. 2. R. 59. ex Avila*, eo quòd quilibet præsumatur legitimus donec contrarium probetur: neque teneri hac in re credere ipsimet matri, etiam in fine vitæ, nisi rationibus convincat, vel pater etiam asserat. *ibid. ex communi.* * (*Vide dicta l. 3. num. 654.*) *

434 *Quarta* est ex defectu ætatis, de quo v. in Sacramento Ordinis * (*Vide dicta l. 6. n. 783. ad num XI & num. 799.*) *

435 *Quinta* ex defectu Sacramenti, sive significationis matrimonii, ratione bigamiæ, eo quòd bigamus non perfectè repræsentet unionem Christi cum Ecclesia, quippe qui carnem suam divisit in plures uxores. Non sufficiunt autem ad hanc bigamiam sponsalia cum pluribus, etiam secutâ copulâ; nec fornicatio, vel adulterium, vel matrimonium ratum cum pluribus; sed matrimonium verum, vel præsumtum cum duabus, & consummatum * [*Ut habetur ex c. Debitum, de Bigam.*). * Dixi, *vel præsumtum*: quia, licèt quandoque secundum matrimonium sit nullum, juris tamen fictione, & interpretatione præsumitur bigamia, licèt impropriè dicta.

Unde sequitur irregulares fieri sequentibus casibus.

1. Qui vivente, vel mortuâ primâ uxore cognitâ, secundam cognoscit, etsi matrimonium sit invalidum.

2. Qui viduam non virginem ducit, & cognoscit.

3. Qui ducit uxorem priùs ab alio corruptam, etiam per fornicationem, & cognoscit; non tamen si ipse eam ante corrupit, quia tunc non est divisio carnis in plures.

4. Qui propriam uxorem cognoscit, postquam ab alio per adulterium cognita fuit, quia ipsa jam divisit carnem in plures. Nec refert,

„ refert, etsi per vim vitiata fuerit, vel vir corruptam, aut viduam esse ignoraverit: quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, sed ex defectu significationis Sacramenti

„ 5. Qui post sollemne votum castitatis de facto matrimonium contrahit, & consummat, etiam cum virgine: quia interpretatione juris censetur duo matrimonia contraxisse, unum spirituale cum Christo, alterum carnale cum muliere. Nec refert, quòd invalidè contrahat; quia, quantum est in ipso, effectus a parte rei ponitur.

436 Quinta igitur irregularitas oritur ex defectu Sacramenti, nempe ex Bigamia, ut patet ex toto titulo *de Bigamis*. Idque illatum est ex illo Apostoli 1. *ad Tit.* 3. *Oportet Episcopum unius uxoris esse virum*. Dicitur, *ex defectu Sacramenti*, quia is qui duas duxit uxores, non potest aptè significare unionem Christi cum Ecclesia unica ejus Sponsa. Bigamia autem triplex est, *Vera*, *Interpretativa*, & *Similitudinaria*. Et I. *Vera* est, Quando quis cum duabus successivè verum contraxit Matrimonium, ut ex *c. Præcipimus.* & *c. Debitum. de Bigam.* Debet tamen utrumque Matrimonium esse consummatum (& consummatum juxta dicta *de Matrim. nu.*1075. utque probat *Sanch l. 7. D.* 83. *num.* 6. cum aliis ex *c. Debitum. de Bigam.* ubi expressè petitur ad bigamiam conjugium commixtione corporum consummatum), quia aliàs Conjux non dicitur cum pluribus carnem suam dividere, nisi per copulam consummatam cum duabus una fiat caro; ita communiter *Sanch. de Matr. l. 7. D.* 83. *nu.* 4. *Bon. D.* 7. *q.* 2 *p.* 5. *num.* 2. *Pal. D.* 6. *p.* 8. *num.* 2. *Salm. c.* 9. *num.* 25 & alii passim.

37 II. Bigamia *Interpretativa* contrahitur ab eo qui juris interpretatione, sive fictione quadam, censetur duas habuisse uxores, quamvis reverà non habuerit. Hæc bigamia quadrupliciter contingit, ut docet *D. Thomas Suppl. q.* 66 *a.* 1. *Primus* modus, quando quis ducit viduam jam cognitam, etiamsi ducat invalidè, ut patet ex *c. A nobis, ult. de Bigam.* Dicitur *cognitam*, nam secus esset si primus vir eam non cognoverit, ex *c. Debitum. eod tit.*

38 *Secundus* modus, quando quis ducit mulierem corruptam ab alio; ita communiter cum *D. Thoma l c. Sanch l.* 7. *D.* 54. *num.* 7. *Pal. p* 8. *num.* 4. *Salm. c.* 9 *num.* 26. & aliis. Et patet ex *c. ult. Dist.* 51. ubi declarantur irregulares *Mariti corruptarum*; & ex *c. Curandum. Dist.* 34. ubi Hilarius Papa dixit: *Ne ad Sacros Ordines quisquam, qui uxorem non virginem duxit, assumatur*. Secus si quis duceret mulierem a se priùs corruptam, ut communiter *D. Thomas l c. a* 3. *ad* 2. *& Salm. c.* 9 *nu.* 32 *cum Sanch. Pal. Tolet. &c.*

Sed hìc dubitatur 1. An fiat irregularis qui ducit corruptam, credens bonâ fide virginem? Negant *Sà*, *Ledesma*, & alii *ap Sanch. de Matr. l.* 7. *D.* 84. *n.* 15. quia hæc irregularitas contrahitur ex proprio facto; ergo ad eam requiritur actio advertenter & voluntariè exercita. Affirmant tamen communiter & veriùs *D. Thomas Suppl. q.* 66. *a.* 3. *ad* 3. *Sanch nu.* 8 *Suarez D.* 45. *se.* 3. *num.* 15. *Laym. c.* 6. *num.* 3. *Tournely pag.* 59 *Concina to.* 10. *pag.* 498. *nu.* 11. *Barbos. All.* 49. *num.* 9. *Pal. p.* 8. *num.* 6. *cum Nav. Abb. Avila*, *& Garcia*, *ac Salm. c.* 9. *nu.* 30. *cum Soto*, *Sayr. Henr. & Corn.* Ratio, quia irregularitas hæc non est ex delicto, sed ex defectu significationis; unde bona fides non impedit quòd caro viri non dividatur cum corrupta, licèt virgo credatur. 439

Dubitatur 2. an sit irregularis qui cum corrupta invalidè contrahit ob aliquod impedimentum dirimens? *Prima* sententia quam sequimur affirmat, & hanc tenent *Suar. D.* 49. *se.* 3. *num.* 5. *cum Ricch.* & communi ut asserit, item *Tournely pag* .. *& Covarr. ac Cornejo ap. Salm. c.* 9. *num.* 31. Et probant ex *c. A nobis ult. de Bigam.* ubi dicitur irregularis quidam Diaconus qui viduam duxit, etiamsi nullum fuerit conjugium cum corrupta initum. *Secunda* verò sententia negat, & hanc tenent *Sanch. de Matr. l.* 7. *D.* 84. *num.* 11. *Pal. p.* 8. *num.* 4. *Nav. c.* 7. *nu.* 195. *& Salm. l. c. cum Valentia*, *Corn. Henr. Diana*, *& Pelliz.* ibique testatur *Farinac.* ita a S. C. decisum. Ratio (ut ajunt) quia in præfato textu mentio fit de duobus conjugiis contractis, uno spirituali, nempe sacræ Ordinationis, quà Diaconus desponsatur cum Ecclesia: altero carnali, licèt invalido, & ideo Diaconus ille declaratur irregularis, non quia cum vidua contraxit, sed propter bigamiam similitudinariam, ut explicabitur *num.* 448. Sed respondetur, quòd in textu citato non appellatur ille irregularis, quia duo Matrimonia contraxit, reverà enim non fuit maritus viduæ, cùm invalidum fuerit conjugium, sed quia *cum eo* (ait Pontifex) *tanquam cum marito viduæ dispensare non licet*, *non propter Sacramenti defectum*, *sed propter affectum intentionis cum opere secuto*. Ergo non cosideravit Papa (in quantum ad rationem irregularitatis) conju- 440

conjugium spirituale in sacra Ordinatione ab eo contractum, nam hæc irregularitas inducitur etiamsi quis constitutus in Sacris virginem ducat, prout ostendemus *d. nu.* 448. Sed eum declaravit irregularem, *tanquam maritum viduæ, propter affectum intentionis;* ergo non obstat quòd Matrimonium sit nullum.

441 *Tertius* modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretrativam est, quando quis cognoscit uxorem, postquam illa adulterium commiserit, ex *c. Si cujus.* 11. *& c. Si laici.* 12. *Dist.* 34 & ita communiter *Sanchez l. 7. D.* 84. *num.* 15. *Suar. D.* 49. *se.* 3. *num.* 15. *Pal. p.* 8. *num.* 5. *Salm. c.* 9. *num.* 26. *& Barb. All.* 49. *num.* 8. & alii omnes. Ratio, quia vir cognoscens uxorem ab alio cognitam, censetur ac si corruptam duxisset.

442 Sed dubitatur 1. an talis vir fiat irregularis, si adulterium fuerit occultum? Negant *Herincx*, & alii *ap. Elbel de Irreg. pag.* 485. *num.* 240. quia (ut ajunt) in *dict. Can. Si cujus*, dicitur: *Si evidenter fuerit comprobatum* (uxorem) *adulterium commisisse*. Affirmant verò *Tournely pag.* 63. *Elbel l. c.* cum communi ut asserit, & *Bonac. q.* 2. *p.* 5. *num.* 5. *cum Suar. Ugol. & Fill.* Idque tenent, etiamsi mulier fuerit vi oppressa. Ratio, quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, sed ex defectu significationis; & licèt illa adultera non sit verè adultera, tamen verè carnem suam cum alio divisit, si seminationem habuit ut requiritur. Verùm *Elbel l. c.* primam sententiam probabilem vocat, quia verba supra relata; *si evidenter fuerit comprobatum adulterium*, satis videntur excludere adulterium occultum; sed hoc non obstante, prima sententia mihi magis arridet.

443 Dubitatur 2. an fiat irregularis qui ignorans adulterium uxoris, illam cognoscit? Negant *Glossa in c.* 2. *de Bigam. verb. In bigamis, ac Rebuff. Lop. Sà, Led. &c. ap. Sanch. D.* 84. *num.* 15. Quia (ut ajunt) cognoscens uxorem, quam ignorat ab alio cognitam, non cognoscit modò rationali, unde non dicitur cognoscere adulteram. Sed communiter & veriùs affirmant *Palaus p.* 8. *n.* 6. *Bonac. p.* 5. *n.* 5. *Bus. sup n.* 4. *& Sanch l. c. cum Nav. Soto, Tolet. Bellarm. Palud. Cov.* & innumeris aliis. Ratio, quia (ut diximus) hæc irregularitas ratione bigamiæ non est ex delicto, sed ex Sacramenti defectu, qui culpam non requirit.

444 *Quartus* modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quando quis duo contrahit & consummat Matrimonia, unum validum, alterum invalidum. Pro hac irregularitate non habetur textus expressus, sed communiter DD. eam deducunt ex *c. Nuper. de Bigamis*, ubi sermo fit de Clerico qui ante Sacrum Ordinem Matrimonium contraxit, deinde jam ordinatus aliud inivit, ibique dicitur tanquam bigamus reputandus, non propter Sacramenti defectum, cùm secundum Matrimonium irritum fuerit, sed ob intentionis affectum ad duo Matrimonia cum copula secuta; ita *D. Thomas Suppl. q* 66 *a.* 2. *Tolet. l.* 1 *c* 26. *num.* 4. *Salm c.* 9. *num.* 26. *cum Corn. & Led. ac Sanch. D.* 84. *num* 3. *circa medium, cum Soto, S. Antonin. Palud. Bellarm. Valent.* & aliis plurimis.

445 Sed dubitatur 1. an fiat irregularis qui duo Matrimonia contraxit, ambo invalida? Negant *Diana p.* 4. *tr.* 2. *R.* 38. item *Avila, Conink & Henr. ap. Salm. c.* 9. *num.* 28. qui probabile vocant; Ratio, quia (ut ajunt) hic casus non est expressus in jure. Sed probabiliùs affirmant *S. Thomas Suppl. q* 66. *a.* 2. *Suar. D.* 49. *se.* 2. *num.* 11. *Bonac. p.* 5. *num.* 2. *Pal. p.* 8. *num.* 10. *Tournely pag* 61. *qu.* 3. *Concina pag.* 498. *num.* 11. *Salm. n.* 28. *cum Suar. Cornejo, & Sayr. ac Sanch. l* 7. *D.* 84 *num.* 3. *cum S. Antonin. Palud. Soto, Tolet. Bellarm. Sà, Valent. Led. Lop. &* aliis communissimè. Et probatur ex *c. A nobis. de Bigam.* citato *nu.* 440. ubi (ut vidimus) ille Subdiaconus, qui viduam duxit, *tamquam maritus viduæ*, fuit declaratus irregularis, *non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis*. Ergo solus affectus irregularitatem inducit.

446 Dubitatur 2. an si quis contraxit duo Matrimonia nulla in bona fide, incurrat irregularitatem? Negat *Sanch. d. D.* 84 *n* 6. *cum Archid. Aslens. & Bellamera*, quia is potiùs censetur irregularis ex delicto quàm ex defectu, cùm in *c. Nuper. de Bigam.* ille qui antea uxorem duxerat, & postea constitutus in Sacris aliud conjugium contraxerat, dictus fuit irregularis, non propter defectum Sacramenti, sed ob affectum intentionis; ergo ob crimen affectûs punitus fuit; quando igitur non adest crimen, non incurritur irregularitas. Sed communiùs, & probabiliùs affirmant *Sylvest. verb. Bigamia qu.* 7. *Angel. eod. verb num.* 9. item *Jo. Andr. Ancharan. Abb Henr. &c. ap. Sanch. l. c. in fine*. Ratio, quia in prefato textu non consideratur crimen affectûs, sed affectus ad secundum Matrimonium. Idque expressè confirmatur ex *c. A nobis. de Bigam* ut vidimus *num.* 440.

44[7] Dubitatur 3. an incurrat irregularitatem qui fictè

ficté contrahit secundum Matrimonium, tantùm ad copulam extorquendam? Negant *Palaus p.* 8 *num.* 7. *Diana pag.* 4. *tr.* 2 *R.* 28. item *Avil*, *Con. & Hurt. ap. Salm. c.* 9. *num.* 27. quia tunc deficit affectus maritalis, qui requiritur in dicto *c. Nuper.* verbis Tò, *Propter affectum intentionis.* Sed probabiliùs affirmant *Suarez D* 49. *fe.* 2. *num.* 10. *Tournely pag* 61. *q.* 3. *& Salm l. c. cum Cornejo*. Ratio, quia ad irregularitatem non requiritur affectus ille ad duo Matrimonia verè contrahenda, sed sufficit affectus ad duo Matrimonia exteriùs ineunda.

418 III. Demum bigamia *Similitudinaria* est illa quæ contrahitur ex attentatione Matrimonii (quamvis invalidi) cum corrupta, vel virgine post votum sollemne emissum in Religione approbata, vel post susceptionem Sacri Ordinis. Hujusmodi enim nubentes similes sunt contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post connubium spirituale cum Christo initum, ab eo recedentes attentant Matrimonium contrahere; ita communiter DD. *Suarez D* 49. *fe.* 4. *num.* 2. *&* 6. *Anacl. pag.* 517. *num.* 42. *Sanch. l.* 7. *D.* 85. *num.* 5. *Salm c.* 9. *nu.* 36. & alii passim ex *c. Quotquot.* 22. *&c. Monacho.* 3 2. 27. *q.* 1. Dummodo tale Matrimonium sit consummatum, ut adhuc communiter DD. docent, utque habetur ex dicto *c. Monacho.* ubi: *Si postea uxori fuerit sociatus.*

449 Minimè autem sunt audiendi *Hurtad. & Tanner. ap. Salm. l. c.* item *Abbas*, *Hostiens. & Archid. ap. Suar. D.* 49. *fe.* 5. *num.* 4. (qui improbabiliter id probabile purat) dicentes hanc irregularitatem incurri tantùm a Monachis professis. Nam communissimè docent AA. eam incurri etiam a Clericis constitutis in Sacris; ita idem *Suarez num.* 8. *Salm. loc. cit. Anacl. d. num.* 42. *Navarr. c.* 27. *num.* 195. *Tolet. l.* 1. *c.* 26. *num.* 7. *& Sanch. D.* 85. *num.* 5. *cum Sà*, *Valent. Graff. Lop. Led. Gabr. Philiarch.* & aliis pluribus. Idque clarè probatur ex *c.* 1. *Qui Clerici, vel Mon. &c.* ubi dicitur posse Episcopus post peractam pœnitentiam dispensare cum Diacono, qui uxorem duxerit, ad Ordinem ministrandum; Ergo Diaconus ille jam habetur ut irregularis. Item in *c.* 2. *eod. tit.* dicitur quòd Episcopus non permittat Subdiacono, qui Matrimonium contraxit, ministrare, Quamvis igitur (ait *Sanchez*) talis Clericus non esset irregularis ex defectu ob bigamiam similitudinariam, saltem tamen incurrit irregularitatem ob delictum. Rectè autem rejicit *Sanch. num.* 11. *&* 17. opinionem illorum, qui dicunt fieri irregularem qui Matrimonium contrahit post simplex votum castitatis, cùm hoc in nullo jure sit expressum. Sic pariter ex eadem ratione nec est irregularis laicus qui ducit Monialem professam, quia jura loquuntur tantùm de contrahente post proprium votum; *Sanch. n.* 12. *& Salm. n.* 36. *cum Sayr. Corn. & Henriquez.*

450 Quæres hìc, quomodo tollatur hæc irregularitas? Dico 1. quòd hæc irregularitas non tollitur per Baptismum, ut docent communiter *S. Thom. d. q.* 66. *q* 4. *Suarez D.* 49. *fe.* 5. *n.* 10. *Sanch. l.* 7. *D.* 83. *num.* 9. *& Salm. c.* 9. *num.* 37. *cum Corn. Pelliz &c.* & videtur expressum in *c. Si quis viduam.* 1. *dist.* 34. Dico 2. quòd Papa bene potest in illa dispensare; Et licèt in Canonibus de Bigamis dicatur: *Cum Bigamis non licet dispensare*; tamen hoc intelligendum sine gravi causa, ut docent *Sanch. l.* 7. *D.* 86. *num* 6. *Concina pag.* 499. *num.* 13. *Sal. l. c. cum Sayr. & Corn* item *Tournely pag.* 74. *q.* 1. cum communi, qui ita fert dispensasse Lucium III. ex *Glossa in c. Lector.* 18. *Dist.* 34. Nec obstat dicere hanc irregularitatem institutam fuisse a D. Paulo, juxta dicta *num.* 436. Nam respondetur quòd Constitutiones Apostolorum, præcisè ut tales, non trascendunt jus humanum, in quo utiquè Papa omnem potestatem habet.

451 Episcopus autem, si bigamia fuerit vera, aut interpretativa, minimè potest in ea dispensare, neque ad Ordines Sacros suscipiendos, neque ad ministrandum in susceptis, neque ad Beneficia ipsis annexa recipienda, ut communiter docent *D. Thomas Suppl. q.* 66. *a.* 5. *& Salm. c.* 9. *num.* 39. cum aliis passim, & patet ex *c. Super eo de Bigam.* Nec obstat textus in citato *c. Lector*, ubi dicitur Martinus Papa declarasse, quòd Episcopus possit dispensare cum bigamo, ut fiat Subdiaconus; Nam respondent *Suarez D.* 49. *fe.* 6. *num.* 5. *& Tournely pag.* 65. errasse Gratianum asserendo prædictum Canonem esse Martini Papæ, cùm plures AA. probent fuisse Martini Bracharensis Collectoris multorum Canonum ex diversis Conciliis particularibus. Sed datò quòd fuisset Martini Papæ, tamen, cùm in toto titulo de Bigamis, prohibeantur Episcopi a dispensando in bigamia, videtur certum prædicto Canoni fuisse derogatum. Preterquamquod dicunt *Salm. c.* 9. *nu.* 39. quòd tempore Martini Papæ Subdiaconatus non adhuc erat Sacer.

452 Sed rogatur, an possit Episcopus dispensare cum bigamo quoad Ordines Minores, &

Beneficia simplicia suscipienda? Affirmant *D. Thomas in* 4. *D* 27. *q.* 3. *a.* 3. *Nav. c.* 27. *num.* 197. *Sanch. l.* 7. *D.* 86. *num.* 11. *Concina pag.* 499. *nu.* 14. item *Palud. Azor. Sayr. Avil. Comit. & alii ap. Pal. D.* 6. *p.* 8. *num.* 17. & probabile putat *Suarez D.* 49. *se.* 6. *num.* 5. Ratio, quia per susceptionem Minorum Ordinum initiati non mancipantur irrevocabiliter cultui Divino, & ideo Episcopis concedi ajunt hujusmodi dispensationem. Sed veriùs negant *Suar. l. c. Tournely pa.* 65. *Laym. c.* 6. *circa fin. Barb. All.* 48. *num.* 25. *Bonae D.* 7. *p.* 5. *num.* 15 *& Pal. num.* 18. *cum Garcia* ex Declarat. S. C. Et probatur ex Triden. *Sess.* 23. *c.* 17. ubi vetatur assumere bigamos ad ministeria Ordinum Minorum; & ex *c. un. de Bigam. in* 6. ubi bigami expoliantur omni privilegiò Clericali; Sed clariùs probatur ex Declarat. Sixti V. *ap. Fagnan. l.* 1. *in c. Super. eo. de Bigam. in fin.* quâ declaravit Pontifex suspensum quemdam Episcopum, eo quòd contulit bigamo Beneficium simplex, & Ordinatum incidisse dixit in pœnas mali promoti. Adversarii contra minimè probant unde Episcopi talem facultatem habeant. In bigamia autem similitudinaria bene possunt Episcopi dispensare, etiam ad Ordines Sacros suscipiendos & ministrandos, ut docent *Tolet. l.* 1. *c.* 68. *concl.* 6. *Salm. c.* 9. *num.* 41. *Suar. n.* 18 *Sanch. n.* 20. *Tournely pag.* 66. *& Pal n.* 19. *cum Garcia*, & alii pluribus; Idque probatur ex *c.* 4. *de Cleric. conjug.* & *c.* 1. *Qui Cler. vel Vov.* Et hoc currit (ut notant *Salm. d. num.* 41. *cum Cornejo, & Henr.*) etiamsi crimen fuerit publicum, cùm hæc irregularitas proveniat ex defectu, non ex delicto. Rectè verò excipit *Tournely* cum communi, si talis Clericus duxerit viduam, vel corruptam, aut si ante Ordinationem fuerit cum aliqua muliere conjugatus.

553 Prælati autem Regulares ex Privilegio Sisti IV. possunt dispensare cum suis subditis in omni bigamia; præter Privilegium Pauli III. (relatum a *Salmant. c.* 7. *num.* 59.) in quo conceditur ipsis facultas dispensandi cum suis subditis in omni irregularitate, bigamiâ non exceptâ; ita *Palaus p.* 8. *num.* 21. *& Salm. c.* 9. *num.* 42. *cum Pelliz. Henr. Machad. Leand. &c.*

454 „ *Sexta* oritur ex infamia, sive juris (quæ „ vel ex delicto proprio, vel parentum, vel „ vili conditione personæ nascitur), sive facti; „ modò crimen publicum sit; ex occulto e- „ nim non oritur, si homicidium, & censu- „ ræ violationem excipias, ut docent *Navar.* „ *Con. Laym.* contra *Sylv.* & *Suar.* qui ex oc- culto etiam oriri putant, modò infamiam „ ipso jure connexam habeat. Porro infamia „ ob crimen notorium, vel per sententiam „ judicis contracta non tollitur, nisi per dis- „ pensationem Principis, cujus auctoritate contracta fuit. Infamia facti, etiam orta ex „ enormi crimine, & digna depositione, tol- „ litur per publicam, & constantem vitæ e- „ mendationem * (*Vide dicta ex num.* 362. „ *v. Hac; irregularitas enim ob infamiam ex* „ *defectu, & ex delicto in idem coincidunt.*) * „

455 *Septima* oritur ex defectu libertatis. Un- „ de irregulares sunt I. Omnes servi propriè „ dicti, & (secundùm *Laym. l.* 2. *t.* 1. *c.* 8.) „ etiam originarii: donec consequantur ple- „ nam libertatem. „

Servus, qui sciente & non contradicente Domino ordinatur, etiam ad primam Tonsuram, eo ipso liber manet, *c. Si servus, & c. Nulli. Dist.* 54. Poterit tamen Dominus eum manumittere cum conditione, ut serviat in iis quæ statui Clericali non repugnant, ex *c. Nullus. de Servis non ordin.* Si verò servus ordinetur, ignorante Domino, remanet servus, nisi constituatur in Sacris, & nisi insuper Domino reddatur duplum ab Episcopo, vel ab aliis cooperantibus, vel ab ipso servo; Qui quando impotens est satisfaciendi, remanet servus; si est Diaconus: si verò sit Sacerdos, debet Domino inservire in omnibus quæ statum non dedecent, & Missas pro Domino offerre; nisi Dominus per annum sciens illum esse ordinatum, dissimulet, eumque non revocet. Ita *Salm. c.* 9. *n* 60. *&* 61. ex Canonibus ibi allatis.

456 II. Sunt irregulares Conjugati, nisi uxo- „ res consentiant, & castitatem voveant. „ * (*De hoc vide dicta de Sacram. Ord. l.* 6. „ *num.* 812.) * III. Curiales idest curiæ se- „ culari obligati, factò juramentò, vel stipen- „ diò, ut judices, advocati, &c. quandiu talia „ officia habent. * (*Ut habetur in c.* 1. *&* 2. „ *&* 3. *Dist.* 51. *& c. unic. de Oblig. ad ratioc. Ex-* „ *cipiuntur tamen ex tacita concessione Pontifi-* „ *cis, vel ex consuetudine Consiliarii Regis* „ *constituti pro causis civilibus, ut docent Lay* „ *Pal. Suar. Corn. cum Salmant. c.* 9. *num.* 64.) * „ Excipe tamen, nisi habeant specialem di- „ spensationem Papæ pro illis officiis, ut quidam „ Clerici in aulis Principum, in causis civi- „ libus, non tamen criminalibus occupati; „ vel nisi consuetudo sciente Papâ id permit- „ tat. IV. Milites saltem quandiu juramento „ tenentur: item thesaurarii, & depositarii „ publici, „

„ publici, & qui Remp. administrant. * (*Vide dicta To. I. l. 3. num.* 838.) * Item apparitores, & similes, qui sæva, turpia exercuerunt, vel in causa sanguinis ministrarunt. *M. Leop.* 3. *f.* 369.

457 „ *Octava* ex defectu lenitatis, scilicet ex licita mutilatione, vel homicidio in bello justo, vel judicio. Quod ideo statuit Ecclesia, quia Sacerdos gerit personam Christi, qui, utpote lenissimus neminem unquam læsit. Ad hanc autem requiritur, ut occisio, aut mutilatio de facto sequatur. Unde non sufficit voluntas, nec vulneratio gravis, *Bon. d.* 7. *q.* 4. *Tan. d.* 6. *q.* 10. *d.* 12. *Unde resolves.*

458 „ 1. Non fit irregularis, qui mutilat, vel occidit in defensionem inculpatam honoris, vitæ, castitatis, &c. vel etiam proximi: quia in jure non statuitur irregularitas, nisi ob homicidium in bello justo, vel judicio. *Tan. l. c.* * (*Vide dicta num.* 389.) *

459 „ 2. Irregularis fit in bello, qui mutilat, vel occidit propriâ manu, non autem Clericus exhortans ad fortiter pugnandum in bello justo (secus tamen si ad occidendum hunc, vel illum in particulari); idem est de Duce exercitûs, tubicine, &c. *Bonac p.* 4. In bello igitur justo defensivo utiquè non fit irregularis qui occidit; ita *Salm. c.* 9. *num.* 20. *Holzmann num.* 388. & alii communiter; id patet ex *c.* 2. *de Immun. Eccl* & *Clem. un. de Homic.* In bello autem justo offensivo qui occidit est irregularis, non verò si alii occidant; *Holzmann l. c.* & Benedictus XIV. *Notif.* 101. *num.* 15. *ex c. Petitio tua, c. Dilectus, c. Significasti, &c. de Homic.* In bello verò injusto, si unus moriatur, omnes sunt irregulares, ut certum est apud omnes *cum D. Thoma* 2. 2. *q.* 64. *a.* 8.

460 Qui hortatur ad occidendum in genere, etiamsi bellum sit offensivum, modò justum, non est irregularis; ita communiter cum *Busf. Bonac. D.* 7. *q.* 4. *p.* 4. *n.* 7. *Tournely pag.* 82. *Conc. p.* 501. *num.* 18. *& Salm. c.* 9. *num.* 19. ac alii passim, ex dicto *c. Petito tua.* ubi declaratur irregularis tantùm is qui occidit. Quid si quis in bello justo hortetur ad occidendum in particulari? *Busemb.* ut supra, & *Bonac.* hunc non eximunt ab irregularitate. Sed probabiliter contradicunt *Salm. c.* 9. *num.* 19 quia tam in præfato textu quàm in aliis sermo fit tantùm de occidente, sive de mutilante, non de exhortante.

461 „ 3. In Judicio justo irregulares fiunt, qui ad mortem vel mutilationem copperantur activè, & efficaciter, & proximè, per actionem ex natura sua ad id ordinatam. * (*Ita ex Clem. un. Si furiosus. de Homic & c. Clericis. c. Sententiam. Ne Cler. vel Mon. item c. Ex literis. de Excess. Prælat. &c.*) * Dicitur I. *Cooperantur*, ut Judex ferens sententiam, Notarius eam scribens, ministri exequentes, testes, &c. * (*Trascribens verò sententiam non incurrit, ut communiter Bonac. D.* 7. *q.* 4. *p.* 1. *num.* 5. *cum Suar. Fill. Ugol. Reg. &c. Imò Natalis. ab Alex. & Cabassut. ap. Tournely pag.* 78. *idem tenent etiam de scribente.*) *

462 „ Dicitur II. *Activè*, idest ex parte occidentium; quia non fit irregularis, qui se tantùm habet passivè, & ex parte ejus, qui occiditur, ut Confessarius hortans ad fatendam veritatem, vel ad acquiescendum sententiæ justæ, quam non potest differre, nisi appellatione injusta. *Cornel.* & *Dian p.* 4. *t.* 22. *R.* 99. * (*Ita etiam Holzmann num.* 387. *& Tournely pag.* 78. *v. Dico* 7.) *

463 „ Dicitur III. *Efficaciter*, quia adjuvans, v. gr. ferens ligna, ut comburatur ante jam suffocatus, non fit irregularis; nec assistens supplicio, si sua præsentia in illud non influat. * (*Ita Suarez D.* 47. *sc.* 4. *num.* 10. *Pal. p.* 14. §. 4. *num.* 2. *Bonac. p.* 1. *num.* 18. *& Salm. c.* 9. *num.* 2. *cum Avila, Diana, & Giball. communissimè, contra Sayrum. Nec obstat textus in c. Sententiam. Ne Cler. vel Mon. ubi vetatur Clericis interesse hujusmodi suppliciis, quia hic Canon vel est abrogatus, vel tantùm venialiter obligat, ut docent Bonac. p.* 1. *num.* 16. *Salm. loc. cit. ac Tournely pag.* 78. *v. Quale, testatur esse communem sententiam cum Avila, & Cabass. id non excedere venialem culpam; imò ibi Navarr. & Avila censent minimè in hoc peccare Clericos im Minoribus.*) *

464 „ Dicitur IV. *Proximè*, quia qui remotè tantùm cooperantur, non fiunt irregulares, ut qui gladios faciunt, aut vendunt, item legislator leges capitales condens. * (*Ex c. Delatori.* 5. *q.* 6. *Aut suadens Regi legem ferre; Salm. c.* 9. *num.* 7. Concionator in genere dicens, puniendos esse malefactores; * (*Ut Salm. c.* 9. *num.* 7. *cum communi.*) * Confessarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, si respondeat, judicem sine acceptione personarum fungi debere suo munere, quia hi omnes sunt tantùm causa remota. * (*Hoc etiam est comune apud omnes; vide Salm. d. num.* 7.) * Essent autem proxima, ideoque irregulares, si quid facerent, aut dicerent in

" in particulari, ex quo mors alicujus sequeretur, aut etiam acceleraretur, v. gr. si quis efficaciter urgeret reum, ut scalam ascenderet, vel ad hoc illum juvaret, vel si judici in particulari responderet, hunc esse plectendum. * (*Sentiunt itaque cum Busemb. Bonac. p. 1. num. 6. ac Avila, Sayr. Henr. &c. ap. Salm. c. 9. num. 8. fieri irregularem Confessarium, sive alius qui consultus a Judice in particulari de aliquo Reo, respondit et esse occidendum. Sed probabilius id negant Holzmann num. 387: cum Mol. & Laym. Pal. §. 3. num. 7. & 8. & Salm. l. c. cum Vasq. Pellit. Hurtad. Turrian. &c. Ratio, quia irregularitas hæc ex defectu lenitatis inflicta est tantùm concurrentibus ad occisionem aut mutilationem ut ministris necessariis, non verò aliis, & præsertim justè concurrentibus. Addunt probabiliter Tournely pag. 79. v. Dico 7. Busemb. & alii infra num. 466. nec fieri irregularem Confessarium, si moneat carnificem, quòd suum munus jam functus sit.*) *

465 " Possunt tamen subinde etiam proximè cooperantes excusari ab irregularitate, v. gr. 1. Si fiat ex indeliberatione, aut cum semiplena tantùm advertentia, v. gr. si dicat Confessarius: *properemus*, aut instiget jumentum, quo Reus vehitur. 2. Si cooperatio sit valde exigua, ut si jubeat reum adhuc unum gradum ascendere: quia minimum reputatur pro nihilo. *Avil* & *Henr.* apud *Bon. q. 4. p. 1. num. 9.* Item *Suar. Regin. Laym.* &c. (contra *Vasq. Turr. Hurt. Baun.* &c) qui censent ex homicidio neminem fieri irregularem, nisi concurrat ut publicus minister justitiæ, sive ad causæ probationem, sive executionem; vel ut privatus injustè, & cum peccato. Quam sententiam probabilem censet *Diana p. 3. t. 4. R. 79.* & *in addit. R. 15.* & *p. 8. t. 7. R. 61.* * (*Et revera valde probabilis est juxta Adnotationem mox supra appositam.*) * Hinc negant fieri irregularem 1. Confessarium, vel alium quemcunque, qui furem hortatur, ut scalam ascendat, caput supponat ad ictum excipiendum. 2. Eum, qui carnifici dicit, ut aliquid aptet, quò citius extinguatur reus. 3. Qui, dum reus ad supplicium ducitur, suggerit viam breviorem. 4. Qui vendit, vel commodat scalam, funes, & cetera instrumenta, etiam qui furcam facit. 5. Qui interrogatus à Judice, an teneatur reum condemnare, respondit, teneri. 6. Eum, qui carnifici putanti, suspensum jam esse mortuum, significavit adhuc vivere, ex quo calcans iterum pede occidit. * (*Ita etiam Salm c. 9. ex nu. 9. ad 11. cum Pal. Pelliz. Hurt. Turrian. Diana, Machad. &c.*) * "

466 Dicitur V. *Per actionem ex natura sua*, &c quæ per se fit causa talis effectûs: quia effectus per accidens non imputatur danti operam rei licitæ. Hinc non fit irregularis dicens carnifici: *nemo te impedit facere tuum officium, ego meum feci.* * (*Ita probabiliter etiam dicunt Tournely pag. 79. v. Dico 7. & Salm cap. 9. num. 10 cum Avila, & Henr.*) * Nec judices Ecclesiastici degradatum tradentes brachio seculari: nec Clerici accusantes aliquem in causa criminali; modò expressè protestentur, se non intendere, ut puniatur pœnâ sanguinis; sed tantùm, ut sibi vel suis satisfiat, vel impediantur mala sibi, aut aliis imminentia. Vid. *Bonac. q. 4. Tann. l. c.* &c. "

467 Ex *c. Sententia sanguinis. Ne Cler. vel Mon.* vetitum est Clericis in Sacris constitutis, vel Beneficiatis, & omnibus Regularibus se intromittere in causam sanguinis (intelligitur, unde mors aut mutilatio sequatur) judicando, vel testificando, exequendo, &c. Et ideo peccant mortaliter, si quomodolibet ad illam adjuvant.

468 Fiunt autem irregulares omnes qui ad sententiam sanguinis concurrunt, & I. *Judices*, eorumque Assessores; non verò Domini temporales; etiam Ecclesiastici, committentes aliis hujusmodi causas, ex *c. ult. Ne Cler. vel Mon. 6.* Nisi ipsi jubeant, ut Judex aliquem in particulari suspendere, vel sententiam statim exequi faciat; *Palaus* §. 1. *num 6. & Salm. c. 9. num. 5 cum Henr. Corn.* II. Testes voluntarii, qui liberè se offerunt ad testificandum contra Reum, etiamsi protestentur non intendere sententiam sanguinis; Nam si coacti sint ad testimonium faciendum, sanè excusantur, ut rectè docent *Suar. D. 47 se. 3. num 4. Bon p. 3. num. 8. Pal § 3. n. 2. & Salm c. 9. num. 12 cum Con & communi.* Et idem dicendum de Advocatis, & Procuratoribus Accusatoris coactis ad eum tuendum; *Salm. ibid. cum iisdem.* III. Accusatores vel denunciatores (sive formales sive materiales, nempe si tantùm exhibeant querelas, ut ait *Tamburr.* §. 11. *num 3 pag. 298*) qui coram Judice seculari accusant Reum de crimine digno sententiâ sanguinis, criminalem petentes vindictam. Et tunc tam Clericus, quàm laicus accusans fiunt irregulares, ut communiter *Bon. Pelliz,*

Pelliz. Pal. c. 9. num. 18. Cum hac autem differentia, quòd Clericus, præter irregularitatem quam incurrit, peccat mortaliter, si est in Sacris, vel Beneficiatus, & accuset sine justa causa; vel si adsit causa, & accuset sine protestatione, ut *Salm. c. 9. ex num.* 2. Minimè tamen irregularitatem incurrit Accusator (sive laicus, sive Clericus) qui accusat Reum, tantùm ut proprium damnum præcaveat, vel sibi refarciatur, factâ protestatione se non velle pœnam sanguinis, ut habetur ex *c. Prælatis. De Homicid in* 6. Et hoc currit, etiamsi talis protestatio fictè ponatur, ut *Suar. D* 47 *se.* 2. *num.* 3. *Bon p.* 2 *num.* 11. *Pal.* §. 3. *num.* 2. & *Salm. c.* 9 *num.* 15. *cum Avila, Con. Fill Pelliz Corn. Henr.* &c. Necnon etiamsi fiat protestatio post accusationem, dummodo ante sententiam; *Bon. num.* 8. *Sayr. Pell.* & *Salm ibid* Advertendum verò, quòd protestatio solùm suffragatur in causa propria, non autem in causa aliorum, nisi hi sint cognati, usque ad quartum gradum, ut *Pal.* § 2. *num.* 6. *Concina pag.* 500. *num.* 16. & *Salm c.* 9. *num.* 17. *cum Bon. Corn. Pell. Henr.* &c., vel nisi causa sit propriæ Ecclesiæ, ut *Suar. nu* 20. & *Bon. nu.* 5 *cum Mol. Sayr. Avila, Fill. Ugol Rodr. Henr.* &c. Idem ait *Concina*, si causa sit domesticorum. Item, si damna sint in futurum aliis inferenda, ita ut non possint aliâ viâ reparari, bene potes & quandoque debes Clericum Reum accusare post protestationem, imò etiam protestatione omissâ, ut ajunt *Salm. c.* 9. *n.* 17. quia talis accusatio est mera defensio innocentis.

469 Quæritur, an Episcopi possint dispensare in hac irregularitate, si fuerit occulta? Affirmant *Diana, Sà, Barb.* &c. apud *Salm c* 9 *num.* 23. Quia Trident. concedit eis dispensare in omnibus irregularitatibus, exceptò homicidiò voluntariò. Sed veriùs *Bonac. p.* 5. *num* 15. *Pal.* §. 5. *num.* 7. & *Salm. ibid. cum Bonac Ban Hurt. Pal.* &c. omninò dicunt esse negandum, quia Concilium clarè ibi loquitur tantùm de irregularitatibus provenientibus ex delicto. Prælati autem Regulares bene possunt cum suis subditis dispensare in hac irregularitate, sive occultâ, sive publicâ; Quia Regulares concessionem universè habent dispensandi in omnibus irregularitatibus, exceptò homicidiò voluntariò, juxta limitationem datam *num.* 396.; ita *Diana p.* 2. *tr.* 4 *R.* 69. & *Salm. c.* 9. *num.* 24. *cum Lez. Bord. Diana, Cand. Villal.* &c.

FACULTATES S. POENITENTIARIÆ.

470 Hic ultimò operæ pretium est adnotare in quibus casibus, aut censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, aut aliis pœnis recurri possit ad S. Pœnitentiariam pro absolutione, dispensatione, aut relaxatione. In Bulla quæ incipit *Pastor bonus*, edita a N. SS. P. Benedicto XIV. die 13. April. 1744. (*in Bullario tom.* 1. Bulla 95.) habetur posse S. Pœnitentiaria I. absolvere a quibuscunque casibus & censuris, etiam Bullæ Cœnæ, Regulares pro utroque foro; Seculares verò tam Ecclesiasticos, quàm laicos etiam in utroque foro a censuris publicis latis a jure; & etiam ab homine, si expirata sit jurisdictio Judicis, vel si lator censuras illas reservavit Sedi Apostolicæ, modò Judici & parti satisfecerint. Quòd si pars injustè refutet satisfactionem oblatam, potest Pœnitentiarius convenientem satisfactionem arbitrari. II. Posse absolvere Hæreticos occultos, modò nullos actus extrinsecos fecerint, ex quibus potuerint alii dignoscere eos ut hæreticos; item publicos Hæreticos, casu quo non est opus complices denunciare. Posse etiam absolvere Principes, Administratores rerum publicarum, & Episcopos, ac alios Prælatos a casibus publicis Bullæ Cœnæ. III. Posse dispensare in occultis irregularitatibus & inhabilitatibus, etiam ex homicidio voluntario, non tamen ut post homicidium possint promoveri ad Episcopatus. Item etiam ab inhabilitatibus, & irregularitatibus propter hæresim, modò fuerint penitus occultæ. IV. Posse dispensare cum homicidis, & aliis, ut valeant profiteri in Religione approbata, & fieri deinde etiam Sacerdotes. V. Cum malè promotis, ut omissos Ordines possint clàm suscipere, non servatis interstitiis, & temporibus, non autem Sacros unâ die. VI. Posse dispensare cum occultis simoniacè ordinatis. VII. Posse convalidare titulos Beneficiatorum cum occulta inhabilitate obtentorum. VIII. Posse partem pretii simoniaci condonare ob delinquentis paupertatem IX. Posse cum Gallis, Belgis, Polonis, & ulterioribus remittere fructus malè perceptos; componere verò cum Italis, Hispanis, &c & cum pauperibus etiam remittere. X. Posse remittere partem de malè ablatis, vel retentis, si Dominus sit incertus, casus occultus, & delinquens pauper, reliquum erogando in pauperes; vel pia opera in locis, si fieri potest, ubi illa ablata sunt. XI. Posse absolvere qui munera acceperint a Regularibus, modò non excedant decem scutos, vel etiam si exedant, factâ priùs restitutione, vel præstitâ obligatione satisfaciendi.

ciendi. XII. Cum puellis quæ virgines non sunt posse dispensare, ut fruantur legatô virginibus relictô, in casibus tamen occultis, & in foro conscientiæ; vel cum virginibus, ut intrent Monasterium mulierum Pœnitentium. XIII. Posse relaxare juramenta, quæ non sunt in favorem alterius. XIV. Posse vota simplicia etiam castitatis dispensando commutare, aut implementum differre. XV. Dispensare commutando in alias preces, vel alia pia opera, super recitationem Divini Officii. XVI. Dispensare in occultis cum Regularibus quibusvis irregularitatibus, inhabilitatibus, & pœnis; non autem in publico defectu Natalium quoad Generalatum; in publicis verò nonnisi auditis Superioribus. XXVII. Posse absolvere Apostatas a censuris, cum reincidentia si non redeant intra præfinitum tempus, dilatâ dispensatione super irregularitate, si quam contraxerint, usque ad actualem reditum. Posse etiam concedere, ut ipsi transeant ad alium Ordinem. XVIII. Posse concedere transitum ad Religionem laxiorem, modò ibi vigeat regularis observantia; non tamen ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantiæ; neque ad consimiles Congregationes cujuscunque Ordinis. Idem quoad Moniales ultra montes. XIX. Posse absolvere, & dispensare super defectibus, & censuris etiam ob Clausuræ violationem. XX. Item concedere Confessarium Monialibus; (vide dicta de hoc *lib. 6. num. 576.*) XXI. Vacante Sede Apostolica, habere facultatem in foro conscientiæ etiam in casibus, a quibus vivente Pontifice non habebat; tamen cum reincideotia, si ad novum Pontificem petentes non se præsentent; hancque facultatem post Cardinalis Pœnitentiarii ingressum in Conclave transire ad Signaturam. Alia quæ pertinent ad Matrimonii materiam, vide *lib. 6. num* 1144. Alia minùs scitu necessaria observare potes in citata Bulla, *Pastor bonus*.

Demum hìc nota, quòd cùm Literæ S. Pœnitentiariæ committuntur Magistro Theologiæ, vel Decretorum Doctori, possunt eas exequi Confessarii Societatis Jesu designati a Generali vel Provinciali de ejus licentia, ut concessit Gregorius XIII. 3. Apr. 1582. Et idem possunt Lectores Jubilati Ordinis Minorum ex concessione Innocentii XI. 27. Nov. 1679. Ac ideo idem possunt omnes Regulares in privilegiis eorum communicantes; ita refert *Elbel to. 3. Conf. 20. pag. 506. num. 513.*

QUÆDAM ADDENDA.

Hìc addenda aliqua de Sacramento Confirmationis, quæ in Libro cudenda erant sub numero 74. lib. 6. sed ob incuriam Tipographi omissa sunt.

Dub. 1. an peccet Episcopus confirmans extra Ecclesiam? Affirmant peccare, imò graviter, *Sà, & Nunnus ap. Escob. l. 2. num.* 176. & probabile putat *Suarez D.* 77. *se.* 2. tum quia in Pontificali præcipitur Confirmatio fieri, *Ante Medium Altaris, aut in alio convenienti loco*; tum quia sic recepit consuetudo. Sed *Bonac. p. 2. num.* 13. *Diana p. 2. tr. 3. R. 17. & Salm. de Confir. c. 4. num.* 32. putant hanc consuetudinem non esse sub gravi receptam. Imò alii probabiliter, ut *Palaus p. 10. num. 6. cum Barb. & Escob. num.* 178. *cum Henr. Hurt. Sancio, & Diana*, sentiunt minimè peccare Episcopum, si confirmet in loco decenti extra Ecclesiam, puta in suo Palatio, ajuntque sic hodie usum habere; idque probabile censent iidem *Suar. l. c. & Sà, ap. Salm. ibid.*

Dub. 2. an liceat confirmare non jejunos? Negant *Sà, & Nicolius ap. Escob. l. 12. num.* 173. ex *c. Episcopi. de Consecr. Dist.* 5. Attamen communissimè alii affirmant, ut *Suarez D. 27 se. 2 Pal. p. 10. num. 11. Tol l. 2 c. 24. num 9. Bonac. p. 2. num. 13. Salm. c. 4. num. 33. cum Laym. & Escob. num. 175. cum Con. Hurt. Led. & Ochag.* dicunt enim Canones præfatos solum consilium continere; Rectèque addunt hanc esse hodiernam consuetudinem.

Certum est autem Confirmationem posse conferri etiam in locis generali Interdicto subjectis, ex *c. Responso. de Sent. excomm.* Item quâlibet horâ, & die adhuc feriali, ut docent *Salm. c. 4. num. 34. cum Granado*, & cum multis firmat *Barbosa de Pot. Ep. All. 30. num.* 12.

Laus Jesu nostro Redemtori, & Mariæ Immaculatæ nostræ Reginæ & Matri.

FINIS.

PRATICA
DEL CONFESSORE,
Per ben esercitare il suo ministero.

1 GRande certamente sarà il premio, e sicura la salvazione de' buoni Confessori, che s'impiegano nella salute de' peccatori; Cene accerta S. Giacomo: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus* (cioè *suam*, d'esso convertente, come parla il testo Greco) *a morte, & operiet multitudinem peccatorum. Ep. c.* 5. *v.* 20. Ma piange la Chiesa in vedere tanti suoi figli perduti per cagione de' mali Confessori, poichè principalmente dalla loro mala o buona condotta dipende la salute, o ruina de' Popoli. *Dentur idonei Confessorii* (disse S. Pio V.), *ecce omnium Christianorum plena reformatio*. E'certo che se in tutti i Confessori si ritrovasse la scienza, e la bontà conveniente a tanto ministero, il Mondo non sarebbe così infangato di peccati, nè l'Inferno così ripieno d'Anime. E per bontà non intendo qui la sola bontà abituale, cioè il semplice stato di Grazia, ma una bontà positiva, quale appunto conviensi ad un Ministro della Penitenza, a cui fa bisogno come alla Nutrice doppio alimento, e per sostentare sè, e per nodrire la prole. Mentrecchè il Confessore dee dirigger le coscienze altrui, senza errare o per troppo condescendenza, o per troppo rigore: dee maneggiar tante piaghe, senza imbrattarsi: praticare con donne, e con giovanetti, ascoltando le loro cadute più vergognose, senza riceverne danno: deve usar fortezza con persone di riguardo, senza farsi vincere da' rispetti umani: deve in somma esser pieno di carità, di mansuetudine, di prudenza. Or'a far tuttocciò vi bisogna una bontà non ordinaria, alla quale non mai giungerà chi non è persona di orazione, usando la meditazione quotidiana, altrimenti non avrà la luce e le grazie necessarie per ben esercitare quest' officio, formidabile (come suol dirsi) anche agli omeri degli Angeli. Ma veniamo alla pratica del modo di prender le Confessioni, della quale intendo qui solamente parlare. In questa Pratica io accennerò molte dottrine appartenenti alla medesima; ma per non replicare ciò che ho posto nel Libro, qui noterò solamente (colle lettere frapposte) i luoghi del Libro, dove il mio Lettore troverà poi le dottrine stese più diffusamente colle loro ragioni, ed autorità de' Dottori.

CAPITOLO I.

Degli Officj del Confessore.

2 QUattro sono gli officj che deve esercitare il buon Confessore, di Padre, di Medico, di Dottore, e di Giudice; Parleremo in questo Capitolo di ciascun'officio in particolare.

§. I. *Circa l'officio di Padre*.

3 IL Confessore per adempire la parte di buon Padre, dev'esser pieno di carità. E primieramente deve usar questa carità nell'accoglier tutti, poveri, rozzi, e peccatori. Alcuni confessano solamente l'Anime divote, o solo qualche persona di riguardo, perchè non avranno l'animo di licenziarla; ma se poi s'accosta un povero peccatore, lo sentono di mala voglia, ed in fine lo licenziano con ingiurie. E quindi succede che quel miserabile, il quale a gran forza sarà venuto a confessarsi, vedendosi così mal'accolto e discacciato, piglia odio al Sagramento, si atterrisce di più confessarsi, e così diffidando di trovare chi l'ajuti e l'assolva, s'abbandoni alla mala vita, ed alla disperazione. Non fanno così i buoni Confessori, quando si accosta un di costoro, se l'abbracciano dentro il cuore, e si rallegrano, *quasi victor capta præda*; considerando di aver la sorte allora di strappare un' Anima dalle mani del Demonio. Sanno che questo Sagramento propriamente non è fatto per l'Anime divote, ma per li peccatori, giacchè le colpe leggiere, per essere assolute, non han bisogno dell'Assoluzione sagramentale, ma possono cancellarsi in diversi altri modi. Sanno che Gesu-Cristo si protestò dicendo: *Non veni vocare justos, sed peccatores. Matt.* 2. 17. E perciò vestendosi di viscere di misericordia, come esorta l'Apostolo, quanto più infangata di peccati trovano quell'Anima, tanta maggior carità cercano d'usarle, affin di tirarla a Dio, con dirle per esempio: *Orsù allegramente, fatti ora una bella Confessione. Dì tutto con libertà, non ti pigliar rossore di niente. Non importa che non ti sei appieno esaminato, basta che mi rispondi a quelch'io ti dimando. Ringrazia Dio che t'ha aspettato finora, Mo hai da mutar vita. Sta allegramente che Dio ti perdona certo, se hai buona intenzione; a posta t'ha aspettato, per perdonarti. Di sù allegramente*.

4 Mag-

4 Maggiormente poi deve il Confessore usar carità nel sentirlo. Bisogne pertanto ch'egli si guardi di mostrar impazienza, tedio, o maraviglia de' peccati che narra; se pure non fosse così duro e sfacciato, che dicesse molti e gravi peccati senza dimostrerne alcun'orrore, o rincrescimento, perchè allora è di bene fargli intendere le loro deformità, e moltitudine, bisognendo allora svegliarlo dal suo mortal letargo con qualche correzione. E' vero, come dicono i Dottori, che deve astenersi il Confessore di far la correzione dentro la Confessione, per timore che 'l Penitente si atterrisca, e lasci di dire gli altri peccati che tiene; Nulladimeno ciò s'intende parlando regolarmente, ma del resto alle volte conviene non passare avanti, e far subito la correzione, precisamente quando il Penitente si confessa qualche peccato piu enorme, o pure abituato per fargl' intendere la gravezza di quel vizio, ma senza inaspririlo, nè atterrirlo; Onde il Confessore, dopo che l'he corretto per quanto è necessario, subito gli faccia animo a confessare gli altri pecceti, con dirgli: *Orsù, telo vuoi levare questo vizio così brutto? sì? e sta allegramente. Di tutto mo, non lasciare qualche peccato che tieni. Avessi da fare un sagrilegio? Questo serebbe un peccato più grande di quanti n' hai fatti. Di tutto me ellegremente, fatti una buona Confessione, ebe Dio ti perdona.*

5 In fine poi della Confessione è necesserio che 'l Confessore con maggior calore faccia conoscere al Penitente la gravezza e moltitudine de' suoi peccati, e lo stato miserabile di dannazione in cui si trova; Ma sempre con cerità. E' vero che allora può servirsi di parole più gravi per farlo entrare in sestesso, ma dee fargli conoscere che tuttocciò che gli dice, non nasce da sdegno, ma da affetto di cetità e di compassione; per esempio: *Figlie mio, vedi che vita è questa di dannato? Vedi il male c' hai fatto? Che t' ha fatto Gesu-Cristo che lo tratti così? se Gesu-Cristo ti fosse stato il maggior nemico capitale, avresti potute trattarlo peggio? un Dio ch' è morto per te? Ah se fossi morte in questo tempo, in questa notte, dove saresti andato? dove staresti ma? saressi dannato per sempre? Che ti pare, se seguiti a vivere così, ti potrai salvare? non lo vedi che sei dannato? Che te ne crovi di tanti peccati c' hai fatti? non lo vedi c' hai un' Inferno quà, ed un' altro là? Orsù figlio mie finiscila ma, datti a Die, basta quanto l' hai offese. Io ti voglio ajutare quante posso, vienimi trova sempre che vuoi. Fatti sante mo, statti allegramente. Oh che bella cosa stare in grazia di Die! &c.* (S. Francesco di Sales per tirare i peccatori a Dio, specialmente costumava di far loro intendere la pace che godono quelli che vivono in Grazia di Dio, e la vita infelice che fa chi vive lontano da Dio). Quindi l' ajuterà a far l' etto di dolore: e se quegli è disposto, l' assolverà con dargli i rimedj per emendarsi, di cui parleremo nel Paragrafo seguente; Se poi non può assolverlo, o stima espediente di differirgli l' Assoluzione, gli assegni il tempo del ritorno con dirgli; *Orsù t' aspetto il tale giorne, non lasciar di venire; portati forte, come ti ho detto, raccomendati alla Madonna, e vienimi trova; se io sto al confessionario, accostati ch' io ti farò passare, o pure mendami a chiamare, ch' io lascerò tutto per sentirti.* E così nelo mandi con dolcezza. Questa è la via di salvare i peccatori, trattargli quanto si può con carità; eltrimenti quelli, se trovano un Confessore austero che li tratta con modi aspri, e non li fa animo, pigliano orrore alla Confessione, lasciano di confessarsi, e son perduti.

§.II. Circa l' officio di Medico.

6 IL Confessore affine di ben curare il suo Penitente, dee per prima informersi dell' origgine, e delle cagioni di tutte le sue spirituali infermità. Alcuni Confessori dimandano solamente la specie, e 'l numero de' peccati, e niente più; se vedono il Penitente disposto, l' assolvono; se no, senza dirgli niente, subito lo licenziano, dicendo, *va che non ti posso assolvere*. Non fannò così i buoni Confessori; Questi primieramente cominciano ad indagare l' origgine, e le gravezza del male: dimandando la consuetudine, e le occasioni che ha avute il Penitente di peccare, in qual luogo? in qual tempo? con quali persone? con qual congiunture? poicchè così poi meglio possono far la correzione, disponete il Penitente all' Assoluzione, ed applicargli i rimedj.

7 Fatte le sudette dimande, e così ben informatosi il Confessore dell' origgine, e della gravezza del male, proceda a far la dovuta correzione. Sebben'egli come Padre dee con carità sentire i Penitenti, nulladimeno è obbligato come Medico ad ammonirli e correggerli quento bisogna: specialmente coloro che si confessano di rado, e sono aggravati di molti peccati mortali. E ciò è tenuto a farlo anche con persone di conto, Magistrati, Principi, Sacerdoti, Parochi, e Prelati, allorchè questi si confessassero di quelche grave mancanza con poco sentimento. Dice il nostro Regnante Pontefice Benedetto XIV. (a) che le ammonizioni del Confessore sono più efficaci che le Prediche dal pulpito; ed a ragione, mentre il Predicatore non sa le circostenze particolari, come le conosce il Confessore; onde questi assai meglio può far la correzione, ed applicare i rimedj al mele. Nè deve allora badare il Confessore agli altri Penitenti che aspettano, poicch'è meglio, come dicea S. Francesco Saverio (b), far poche Confessioni e buone, che molte e mal fatte. E qui bisogna anche avvertire, quanto mal fanno quei Confessori, che trovando un Penitente indisposto, subito lo licenziano, per non pigliarvisi fastidio. E' sentenze ben fondata de' DD. (c) che benchè il Penitente si accosti indisposto, il Confessore è obbligato a far quanto può per disporlo all' Assoluzione: con porgli avanti (per esempio) l' ingiuria

fatta a Dio, il pericolo di sua dannazione, &c. E non importa che altri aspettino, o se ne vadino: il Confessore di quel solo che tiene avanti è tenuto a render conto a Dio, se si perde, e non degli altri.

8 E così benanche è obbligato il Confessore ad ammonire chi sta nell'ignoranza colpevole di qualche suo obbligo, o sia di legge naturale, o positiva. Che se poi il Penitente l'ignorasse senza colpa, allora, quando l'ignoranza è circa le cose necessarie alla Salute, in ogni conto gliela dee togliere; Se poi è d'altra materia, ancorchè sia circa i precetti Divini, e 'l Confessore prudentemente giudica che l'ammonizione sia per nocere al Penitente, allora dee farne di meno, e lasciare il Penitente nella sua buona fede; ed in ciò s'accordano anche gli Autori più rigidi. La ragione si è, perchè deesi maggiormente evitare il pericolo del peccato formale che del materiale, mentre Dio solamente il formale punisce, poicchè da questo solo si reputa offeso. Ciò stà provato pienamente nel Libro colla comune de' DD. a riserba di pochi (*d*). E quindi s'inferisce anche colla comune (*e*) che nel caso che 'l Penitente avesse contratto Matrimonio invalido per qualche impedimento occulto, e stasse in buona fede, ed all'incontro vi fosse pericolo d'infamia, di scandalo, o d'incontinenza, se gli fosse manifestata la nullità, allora deve il Confessore lasciarlo in buona fede, finchè gli ottenga la Dispensa (eccettocchè se la Dispensa facilmente e subito potesse ottenersi). Ed in tal caso, cioè quando sta in buona fede, se mai il Penitente si confessasse di aver negato senza giusta causa il debito conjugale, dicono i DD. (*f*) che 'l Confessore dee benanche a ciò obbligarlo. Come poi debba portarsi il Confessore cogli Sposi, che stassero per contrarre qualche Matrimonio nullo, e si temesse di peccato formale, o di scandalo, manifestandosi loro la nullità, si osservino le risoluzioni poste nel libro (*g*). Così anche secondo la comun sentenza deve omettersi l'ammonire di qualche obbligo di restituzione chi stasse in piena buona fede, se certamente si prevedesse che 'l Penitente non ubbidirebbe all'ammonizione (*h*).

9 Dee nonperò eccettuarsene per I. quando dall'ignoranza dovesse avvenirne danno al ben comune (*i*), perchè allora il Confessore essendo egli costituito Ministro a pro della Republica Cristiana, è tenuto preferire il ben comune al privato del Penitente, ancorchè preveda che a costui non gioverà l'ammonizione: Ondè in ogni conto deve ammonire i Principi, i Governadori, i Confessori, ed i Prelati, che mancano al lor' obbligo, perchè la loro ignoranza, ancorchè invincibile, sempre sarà di danno alla Comunità, almeno per lo scandalo, mentre gli altri facilmente stimeranno esser lecito ciò che vedono fare da' Superiori. E com' insegna il nostro SS.P. Benedetto XIV. (*k*) lo stesso dee praticarsi con coloro che frequentano i Sagramenti, acciocchè gli altri non prendano da essi mal' esempio. Sen eccettua per II. se 'l Penitente interrogasse, perchè allora è obbligato il Confessore a scoprirgli la verità (*l*), essendocchè in tal caso l'ignoranza non sarà più affatto incolpabile, come si richiede per potersi omettere l'ammonizione. Sen' eccettua per III. se al Penitente tra breve sia per giovare l'ammonizione, benchè al principio egli non vi si acchetì (*m*). Che cosa poi debbia fare il Confessore nel dubbio se l'ammonizione sia per giovare, o per nocere, si osservi il Libro (*n*).

10 Indi fatte le dovute correzioni, o sieno ammonizioni, bisogna che 'l Confessore attenda a disponere il Penitente all'Assoluzione con un vero atto di dolore, e di proposito; avvertendo che rari son quei Penitenti, specialmente i rozzi, che prima di confessarsi fanno l'atto di dolore. Alcuni Confessori si contentano con dimandare e talun di costoro: *Orsù di tutto questo ne cerchi perdono a Dio?* (il che per altro non è vero atto di dolore) *te ne penti di cuore?* E senza dir altro, danno l'Assoluzione. I buoni Confessori non fanno così, attendono soprattutto a far concepire ai lor Penitenti (parlando degli aggravati di peccati mortali) un vero pentimento, e detestazione del male fatto: procurano che facciano prima un'atto d'Attrizione, per esempio? *Ah figlio mio dove avresti da stare mo? Nell'Inferno ah? dentro il fuoco, disperato, abbandonato da tutti, abbandonato anche da Dio, per sempre? Dunque ti penti d'aver offeso Dio per l'Inferno che ti hai meritato.* Avvertasi qui, che non fa bene l'atto d'Attrizione chi si pente del peccato commesso, perchè s'ha meritato l'Inferno, ma bisogna che si penta d'aver offeso Dio, perchè s'ha meritato l'Inferno. Indi gli faccia fare un'atto di Contrizione: *Figlio mio, c' hai fatto? hai offeso un Dio Bene infinito; l'hai perduto il rispetto, l'hai voltato le spalle, hai disprezzata la sua Grazia. Orsù perc' hai offeso un Dio Bontà infinita, ora te ne penti con tutto il cuore; detesti ed odiì tutte le ingiurie, che l'hai fatte sopra ogni male; mai più, &c.* Notisi qui per 1. che quando il Penitente si confessa qualchè altro peccato dopo l'Assoluzione, ancorchè lo dicesse immediatamente, per essere assoluto bisogna che di nuovo faccia l'atto di dolore, essendo quello nuovo giudizio (*). Notisi per 2. esser sentenza probabile di molti DD (**) che la Confessione per essere sagramentale, dev'essere informata dal dolore; onde quando si confessa alcuno, che non ha fatto prima l'atto di dolore, non basta (trattandosi già di valore del Sagramento) farcelo fare dopo la Confessione, ma bisogna dopo l'atto di dolore fargli replicare la Confessione, con dirgli almeno: *Orsù ora di nuovo t'accusi di tutti i peccati che m'hai detti?*

11 In fine il Confessore deve attendere ad applicare i rimedj più opportuni alla salute del suo Penitente, con dargli quella penitenza che più conviene al suo male, e che all'incontro quegli verisimil-

ſimilmente farà per adempire. Notiſi ciò, perchè ſebbene la penitenza dev'eſſer corriſpondente a' peccati, e 'l Sacro Concilio di Trento (o) dichiara partecipi delle colpe de' Penitenti quei Confeſſori, che *leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungant*; Nulladimeno per giuſte cauſe può il Confeſſore diminuir la penitenza, come ſe il Penitente aveſſe una gran compunzione, o vero ſe foſſe tempo di Giubileo o d'Indulgenza plenaria, e ſpecialmente ſe quegli foſſe infermo di corpo, o di ſpirito, ſicchè prudentemente ſi tema, che non adempiſca la ſodisfazione proporzionata: così inſegnano comunemente i DD. con S. Tommaſo (p). E' vero che nel Tridentino (q) diceſi, che la penitenza dee corriſpondere alla qualità de' delitti, ma ivi ſteſſo ſi aggiunge, che le penitenze debbono eſſere *pro pœnitentium facultate, ſalutares, & convenientes. Salutares*, cioè utili alla ſalute del Penitente: *& convenientes*, cioè proporzionate non ſolo a' peccati, ma anche alle forze del Penitente. Ond'è che non ſono ſalutari, nè convenienti quelle penitenze a cui i Penitenti non ſono atti a ſoggiacere per la debolezza del loro ſpirito, poichè allora queſte più preſto ſarebbon cagioni di lor ruina; ed in queſto Sagramento più s'intende l'emenda, che la ſodisfazione; perciò dice il Rituale Romano (r), che 'l Confeſſore nel dar la penitenza deve aver ragione della diſpoſizione de' Penitenti. Dice S. Tommaſo (s): *Sicut Medicus non dat medicinam ita efficacem, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur, ita Sacerdos Divino instinctu motus non ſemper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, jungit, ne infirmus deſperet, & a pœnitentia totaliter recedat.* Ed in altro luogo (t) dice, che conforme un picciol fuoco ſi eſtingue, ſe viſi ſoprappongono molte legna, così può accadere che il picciolo affetto di contrizione del Penitente ſi eſtingua per lo peſo della penitenza, e ſoggiunge: *Melius eſt quòd Sacerdos Pœnitenti indicet quanta pœnitentia eſſet ſibi injungenda, & injungat nihilominus quod Pœnitens tolerabiliter ferat.* Ed in altro luogo (u) aggiunge: *Tutius eſt imponere minorem debitò quàm majorem, quia meliùs excuſamur apud Deum propter multam miſericordiam, quàm per nimiam ſeveritatem, quia talis defectus in Purgatorio ſupplebitur.* E lo ſteſſo dicono il Gerſone, il Gaetano, e ſingolarmente S. Antonino, il quale dice (x), che dee darſi quella penitenza, che ſi ſtima che 'l Penitente appreſſo veriſimilmente eſeguirà, e che allora di buona voglia accetta. E ſe 'l Penitente ſi proteſta, che non ha forza di far la penitenza che ſi conviene, conclude finalmente S. Antonino: *Tunc quantumcumque deliquerit, non debet dimitti ſine abſolutione, ne deſperet.* Baſtando allora, dice il Santo, che ſe l'imponga in generale tuttocciò che farà di bene, colle ſteſſe parole del Rituale: *Quidquid boni egeris, &c.* le quali opere nel Sagramento ingionte, come inſegna anche l'Angelico (y), avranno in virtù del Sagramento maggior valore a ſoddisfare per li peccati commeſſi. Dippiù aggiungono probabilmente molti DD. (z) eſſer giuſta cauſa per diminuir la penitenza il giudicare, che così il Penitente reſti più affezionato al Sagramento. Quanto è bello il conſiglio finalmente di S. Tommaſo da Villanova (aa): *Facilem unam injunxeris, acriorem conſulueris.* E bene far apprendere al Penitente la Penitenza che ſi meriterebbe, al che può giovare anche l'indicargli le penitenze antiche de' Canoni Penitenziali (queſte nel Libro (bb) le troverete notate). Gioverà benanche, come dice S. Tommaſo da Villanova, conſigliare al Penitente una penitenza più grave; ma poi biſogna imporgli ſolamente quella che prudentemente ſi ſtima, che adempirà. Inſinua S. Franceſco di Sales (cc), e lo ſteſſo ſi dice nel Rituale Parigino (dd), che giova perciò dimandare al Penitente, ſe ſi fida di far quella penitenza, altrimenti ſegli muti. Giova ancora alle volte imporre fra le opere ingionte qualche penitenza grave, ma non ſotto colpa grave (ee): o pure qualche opera già altronde precettata, o dovuta (ff).

12 Da tuttocciò ſi rileva con quanta imprudenza operino quei Confeſſori, che ingiungono penitenze improporzionate alle forze de' Penitenti. Quanti di coſtoro alle volte non dubitano di aſſolvere facilmente i Recidivi indiſpoſti, ed ancora quei che ſtanno in occaſione proſſima di peccato, e ſcioccamente poi ſtimano di guarirgli con imporre loro graviſſime penitenze, ancorchè vedano che certamente quelli non l'adempiranno; impongono v. g. il confeſſarſi ogni otto giorni per un'un'anno a chi appena ſi confeſſa una volta l'anno: quindeci poſte di Roſario a chi non ne dice mai: digiuni, diſcipline, ed orazione mentale a chi non ne ſa neppure il nome. E che poi ne ſuccede? ne ſuccede che quelli, benchè accettino a forza la penitenza per carpirne l'Aſſoluzione, nulladimeno poi non la fanno, e credendo di eſſer caduti di nuovo in peccato, anzi di eſſer nulla la Confeſſione fatta (come credono per lo più i rozzi) per non adempire la penitenza data, di nuovo ſi rilaſciano alla mala vita, ed atterriti dal peſo della penitenza ricevuta pigliano orrore alla Confeſſione, e così ſeguitano a marcir nelle colpe. E queſto è il frutto per molti miſerabili di tali penitenze, che dicono proporzionate, ma debbon meglio dirſi improporzionatiſſime.

13 Del reſto fuori del caſo di graviſſima infermità, o d'una compunzione ſtraordinaria, non farebbe bene il Confeſſore ad imporre per colpe gravi una penitenza per sè leggiera, che importi leggiera obbligazione, poichè ſebbene, quando è ſpediente, può ingiungerſi un' opera che riſpetto a' peccati è leggiera, nulladimeno ſempre deve imporſi una penitenza grave che induce obbligo grave. E qui è bene notare più coſe attenenti alla pratica circa le penitenze. Notiſi per I. Quando

il Penitente si ha dimenticata la penitenza, è sentenza comune (gg) che non sia obbligato più a niente, se pur non fosse ch'egli facilmente potesse risaperla dal Confessore che gliel'ha data. Per II. Non possono imporsi penitenze pubbliche per peccati occulti, ma bensì per peccati pubblici; anzi v'è obbligo d'imporle, quando altrimenti non può ripararsi lo scandalo dato, o l'onore pubblicamente tolto a qualche persona. Ma non dee costringersi poi il Penitente a fare una penitenza pubblica, quand'egli riutta, e lo scandalo può togliersi d'altro modo, come con frequentare i Sagramenti, visitar la Chiese, o entrare in qualche Congregazione &c.(hh). Per III. Può imporsi alcuna volta qualche penitenza sotto condizione se'l Penitente ricade (ii); Ma avvertasi che tali sorte di penitenze forse per lo più non riescono profittevoli, specialmente se son date per lungo tempo, perchè facilmente poi nelle ricadute si trascurano, e si raddoppiano i peccati. Per IV. Se mai il penitente desidera che gli si muti la penitenza data da un'altro Confessore, vogliono molti DD. che costui debbia ripetere la Confessione al nuovo Confessore, almeno in confuso, per dargli notizia dello stato di sua coscienza. Ma molti altri anche probabilmente (kk) dicono ciò non esser necessario, bastando che 'l Confessore faccia il giudizio, per mutar la penitenza, che 'l Penitente sia impotente a quel peso; potendo all'incontro dalla stessa penitenza data arguire la materia de' peccati per cui era imposta, e così si regolerà nel mutarla o diminuirla. E probabilmente (ll) ciò può farlo da sè il Confessore, quando prevede che 'l Penitente verisimilmente seguitara a trascurar la penitenza come prima. Ma non è permesso poi al Confessore inferiore mutar la penitenza imposta dal Superiore per casi riservati, fuorchè quando il Penitente difficilmente potesse ritornare al Superiore, ed all'incontro vi fosse grave causa di mutar la penitenza, perchè allora ragionevolmente si presume la connivenza del Superiore (mm). Per V. La penitenza non può commutarsi fuor della Confessione, neppure dallo stesso Confessore; solamente ciò può da lui farsi immediatamente dopo l'Assoluzione, prima che parta il Penitente dal Confessionario (nn).

14 Circa le penitenze particolari da imporsi, avvertasi che la penitenza non solo dev'esser medicinale, ma ancora soddisfattoria delle colpe passate. La regola vuole che s'impongano opere di mortificazione a' peccati di senso, di limosine a' peccati d'avarizia, d'orazione a bestemmia, &c. Ma sempre bisogna vedere ciò ch'è più spediente ed utile per lo Penitente. Benchè sono utilissime per sè le penitenze della frequenza de' Sagramenti, dell'orazione mentale, e della limosina; nulladimeno in pratica riescono dannose per chi non mai o poco l'ha usate. Le penitenze utili generalmente per tutti sono per esempio, entrare in qualche Congregazione: fare ogni sera, almeno per qualche tempo, un'atto di dolore, e rinnovare ogni mattina il proposito, dicendo con S. Filippo Neri: *Signore tenetemi quest'oggi le mani sopra, acciocchè non vi tradisca*: la visita ogni giorno al SS. Sacramento, ed a qualche Imagine di Maria SS. cercando loro la perseveranza: dire il Rosario, e tre Ave Maria la mattina e la sera alla Madonna, con dire: *Mamma mia ajutami oggi, acciò non offenda Dio* (questa picciola penitenza delle tre Ave Maria colla sudetta preghiera io per lo più ho soluta imporla a tutti coloro che non la praticavano): in porsi a letto dire, *ora avrei da stare nel fuoco dell'Inferno*, o pure, *un giorno su questo letto ho da morire*: a coloro che sanno leggere, e specialmente agli Ecclesiastici il leggere qualche libretto spirituale ogni giorno. Avverte nonperò S. Francesco di Sales (oo) che non si gravi il Penitente di molte cose, acciocchè non si confonda, e si spaventi.

15 Parlando poi de' rimedj da insinuarsi a' Penitenti, altri sono generali, altri particolari per qualche particolar vizio. I generali da insinuarsi a tutti, sono 1. L'Amore a Dio, giacchè Dio a questo sol fine ci ha creati; e con ciò diasi ad intendere la pace che gode chi sta in Grazia di Dio, e l'Inferno anticipato che prova chi vive senza Dio, colla ruina anche temporale che porta seco il peccato. 2. Lo spesso raccomandarsi a Dio, ed alla Madonna col Rosario ogni sera, all'Angelo Custode, ed a qualche speciale Santo Avvocato. 3. La frequenza de' Sagramenti; e che se mai cadono in colpa grave, subito si confessino. 4. La considerazione delle massime eterne, e specialmente della morte; ed a' Padri di famiglia il far l'orazione mentale ogni giorno in comune con tutta la Casa, almeno il Rosario insieme con tutti i loro figli. 5. La presenza di Dio in tempo della tentazione, con dire, *Dio mi vede*. 6. L'esame di coscienza ogni sera col dolore, e proposito: 7. Agli Uomini secolari l'entrare in qualche Congregazione, ed a' Sacerdoti l'orazione mentale, e 'l ringraziamento dopo la Messa, almeno che si leggano qualche Libretto spirituale prima e dopo d'aver celebrato.

16 I rimedj poi particolari si assegneranno secondo la diversità de' vizj, per esempio, a chi ha tenuto qualche odio, s'insinui ch'ogni giorno raccomandi a Dio quella persona con un Pater, ed Ave; e quando si sente punto dalla memoria di qualche affronto ricevuto, si ricordi dell'ingiurie ch'esso ha fatte a Dio. A chi è caduto in colpe d'impurità, il fuggire l'ozio, i mali compagni, e le occasioni; e chi è stato abituato per lungo tempo in questo vizio, dee fuggire non solamente l'occasioni prossime, ma anche certe occasioni rimote che per lui, ch'è diventato così debole, saranno prossime. Costui specialmente non lasci di dire ogni

gior-

giorno le tre Ave Maria alla Purità della BB.Vergine mattina e sera, con rinnovare sempre avanti la sua Imagine il proposito, e la preghiera per la perseveranza; e procuri di frequentare la Comunione, che si chiama *vinum germinans virgines*. A chi ha soluto bestemmiare, e' insinui di fara nove o cinque Croci colla lingua per terra, e di dire un Pater ed un'Ave ogni giorno a quei Santi che ha bestemmiati, ed ogni mattina in alzersi rinnovi il proposito di aver pezienza nelle occesioni d'ire, e dica tre volte la mettina: *Madonna mia dammi pazienza*; e ciò servirà non solo ecciocchè MariaSS. l'ajuti, ma encora ecciò nelle occasioni si trovi l'abito fatto a dire le stesse parole; o pure si avvezzi a dire *mannaggia il peccato mio, mannaggia il Demonio, &c.* Altri rimedj poi l'assegnerà il Confessore colla sua prudenza secondo le circostanze delle occasioni, delle persone, e de' loro impieghi.

(a) *Bulla*, Apostolica. §. 22. (b) *Tursell. in Vita l. 6. c. 17.* (c) *Tom. II. lib. 6. num.* 608. *v. Hic adverte*. (d) *Num* 610. (e) *Num.* 611. (f) *Ibid.* (g) *Lib. 6. num.* 612. (h) *Ibid. pag.* 332. *v. inf. II.* (i) *Num.* 615. (k) *Bulla*, Apostolica. § 20. (l) *L. 6. num* 616. (m) *Ibid. v. Excipiendum III.* (n) *Ibid. v. Utrùm autem*. (*) *Num.* 448. (**) *Num.* 445. (o) *Sess.* 14. *cap.* 8. (p) *Lib. 6. num.* 509. (q) *Sess.* 14. *c.* 8 (r) *De Sacram. Pœnit.* (s) *Suppl. q.* 28. *a* 4. (t) *Quodlib.* 3. *art.* 28. (u) *Opusc.* 65. §. 4. (x) *Vide in Libro l. 6. num.* 509. & 510. (y) *Quodl.* 3. *a.* 38. (z) *L. 6. num.* 510. *v. Idem*. (aa) *Serm. Fer. 6. post Dom. Letare*. (bb) *Lib. 6 pag.* 277. *num.* 539. (cc) *Instruz. a Conf. c.* 8. (dd) *Vide l. 6. num.* 509. *circa fin.* (ee) *L. 6. num.* 518. *Dub.* 3. (ff) *Num.* 513. *Dub.* 1. (gg) *L. num.* 520. (hh) *Num.* 512. (ii) *Num.* 524. (kk) *Nu.* 529. *Dub.* 1. (ll) *Ibid. in fin.* (mm) *Dicto num.* 529. *Dub.* 2. (nn) *Dicto num.* 529. *Dub.* 3. (oo) *Instruz. a Confess. c.* 8.

§. III. *Circa l' officio di Dottore.*

17 *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus* (a). Il Confessore, per ben' esercitare l' officio di Dottore, bisogna che ben sappia la legge; chi non la sa, non può insegnarla agli altri. Ma qui bisogna avvertire quel che scrisse S. Gregorio, che l' officio di guidara l' Anime per la vita eterna è l' arte della arti: *Ars artium regimen Animarum*. E S. Francesco di Sales dicea cha l' officio di confessare è il più importante, e 'l più difficile di tutti. E così è: egli è il più importante, perch'è il fine di tutte le scienze, ch' è la salute eterna: il più difficile, mentre per prima l' officio di Confessore richiede la notizia di tutte le scienze, e di tutti gli altri officj ed arti; per secondo la Scienza Morale abbraccia tante materie disparate; per terzo ella costa in gran parte di tante leggi positive, ciascuna delle quali si ha da prendere secondo la sua giusta interpetrazione; inoltre ogni legge di queste si rende difficilissima per ragione delle molte circostanze de' casi, dalle quali dipende il doversi mutare le risoluzioni. Alcuni cha si vantano d' esser Letterati, e Teologi d'alto ranco, sdegnano di leggere i Moralisti, che chiamano col nome [appresso loro d' improperio] di *Casuisti*. Dicono che basta per confessare possedere i principj generali della Morale, poicchè con quelli possono sciogliersi tutti i casi particolari. Chi niega che tutti i casi si han da risolvere coi principj? Ma qui sta la difficoltà, in applicare a' casi particolari i principj che loro convengono. Ciò non può farsi sanza una gran discussione delle ragioni che son dall' una e dall' altra parte; e questo appunto è quel che han fatto i Moralisti, han procurato di chiarire con quali principj debbano risolversi molti casi particolari. Oltrecchè oggidì, come si è detto, vi sono tante leggi positive, Bolle, e Decreti, che non possono sapersi, se non si leggono questi *Casuisti* che gli rapportano, ed in ciò i Moderni Scrittori son certamente più utili degli Antichi. Giustamente dice il Dotto Autora dall' Istruzione per li Confessori Novelli (*b*), che molti gran Teologi, quanto sono profondi nelle scienze speculative, altrettanto si trovano scarsi nella Morale, la quale come scrisse il Gersone (*c*), è la più difficile di tutte, e non vi è dotto, versato che sia, che non trovi sempre cose nuove; Donde inferisca che 'l Confessore non dee mai tralasciare lo studio della *Morale*. Parimente dice il dottissimo Sperelli (*d*), che molto errano quei Confessori che si danno tutti allo studio della Scolastica, stimando quasi tempo perduto lo studio della Morale, e poi non sanno distinguere *lepram a lepra: qui error* (soggiunge) *Confessarios simul & Pœnitentes in æternum interitum trahet*.

18 Non si niega poi cha vi vuole mano scienza a confessare persone semplici, che Curialisti, Negozianti, Ecclesiastici, e simili; meno a confessare in una Villa, che in una Città; e specialmente se in qualche luogo vi fosse tale scarsezza di Confessori, che i Penitenti dovessero stare lungo tempo senza Confessione (*e*). Ma ciò non basta a scusare alcuni che dopo aver letta di passaggio qualche picciola Somma di Morale, si mettono temerariamente a confessare. Bisogna almeno che 'l Confessore sappia per I. dove si stenda la sua giurisdiziona, avvertendo qui specialmente il Confessore che i Sacerdoti secolari non possono assolvere i Religiosi senza licenza de' loro Prelati, eccettocchè quando si trovano in viaggio, o dimorano altrove; e quando non hanno Socio, o altro Sacerdote idoneo della stessa Religione. Ed allora i Religiosi possono essere assoluti da ogni semplice Sacerdote, mentre allora i Superiori, dando licenza a' loro Sudditi, intendono secondo la consuetudina dare ad essi licenza di confessarsi a qualsisia Sacerdote idoneo (*f*). Di più sia inteso de' casi, e delle censure riservate, almeno delle più frequen-

ti ad

ti ad incorrerſi, come ſono la ſcommunica Papale della Bulla *Cœnæ* per chi cade in ereſia eſternata, o in leggere, ritenere, e vendere libri d'Eretici che trattano di Religione *ex profeſſo*, o contengono ereſia formale: I cinque caſi Papali di Clemente VIII. cioè la percuſſione enorme o mediocre del Clerico o Monaco, la ſimonia reale o confidenziale, la violazione della clauſura de' Monaſterj di Monache a mal fine, la violazione dell' immunità, e 'l duello: La ſcommunica fulminata dal Regnante Pontefice contro i Confeſſori che aſſolvono il complice in materia turpe (*g*), e contro coloro che inſegnano poterſi dal Confeſſore domandare il nome del Complice, anche negando l'Aſſoluzione a chi ricuſa manifeſtarlo (*h*); E l' altre ſcommunoiche ovvie che poſſono oſſervarſi nel trattato *de Cenſuris*. Sappia per II. diſtinguere i peccati veniali da' mortali, almen di ſuo genere che comunemente occorrono; e degli altri almeno ſappia dubitare. Per III. Le dimande che dee fare, le circoſtanze de' peccati, almeno quelle che mutano la ſpecie: ciò che coſtituiſce l'occaſione proſſima, o induce obbligo di reſtituzione: le qualità del dolore e del propoſito, e finalmente i rimedj opportuni per l' emenda. In ſomma è certo ch'è in iſtato di dannazione un Confeſſore, che ſenza la ſufficiente ſcienza ſi eſpone a ſentir le Confeſſioni. Dio ſteſſo lo riprova: *Quoniam tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi* [*i*]. Nè può ſcuſarlo l' Approvazione del Veſcovo, quando egli manifeſtamente ſi conoſce inabile: L'Approvazione non dà la ſcienza neceſſaria, ma la ſuppone. Dico manifeſtamente, mentre chi ſolo ne dubitaſſe, ben può e dee quietarſi ſu 'l giudizio del ſuo Superiore, con procurare almeno di abilitarſi con qualche ſtudio maggiore. Ma ogni Confeſſore non dee mai tralaſciare lo ſtudio della Morale, perchè in tante coſe così diverſe e diſparate che s' appartengono a queſta Scienza, molte ancorchè lette, perchè ſono meno frequenti ad accadere, col tempo eſcono dalla mente, onde biſogna ſempre andar rinnovando le ſpecie.

[a] *Malach.* 3. 7. [b] *Part.* 1. *num.* 18. [c] *Tract. de Orat.* [d] *De Epiſc. p.* 3. *c.* 4. [e] *Lib.* 6. *num.* 628. [f] L. 6. *num.* 575. [g] *Num.* 553. [h] *L.* 6. *num.* 491. (i) *Oſea cap.* 4.

§. IV. *Circa l' officio di Giudice.*

19 L' officio finalmente che il Confeſſore ha di Giudice, importa che conforme il Giudice è tenuto prima a ſentire le ragioni delle parti, poi ad eſaminare i meriti della cauſa, e finalmente a dar la ſentenza: così il Confeſſore per prima deve informarſi della coſcienza del Penitente, indi dee ſcorgere la ſua diſpoſizione, e per ultimo dare o negare l'Aſſoluzione. E circa il primo obbligo d' informarſi de' peccati del Penitente, benchè l' obbligo dell' eſame principalmente al Penitente s' appartenga, nulladimeno [checchè alcuni DD. [*a*] ſi abbian detto] non dee dubitarſi che 'l Confeſſore, ſcorgendo non eſſerſi a ſufficienza eſaminato il Penitente, è obbligato egli ad interrogarlo, prima de' peccati c' ha potuto commettere, e poi delle loro ſpecie e numero, come ſi prova dal teſto in *c. Omnis utriuſque ſexûs. de Pœnit. &c.* e dal Rituale Romano [*b*].

20 E qui biſogna avvertire più coſe: Per I. che mal fanno quei Confeſſori che licenziano i rozzi, affinch' eſſi meglio eſaminino la loro coſcienza; Ciò il P. Segneri [*c*] lo chiama *un' errore intollerabile*: e con ragione, perchè queſti tali, per quanto ſi affatichino, difficilmente ſi eſaminano a baſtanza, e così bene, come allora può eſaminarli il Confeſſore; ed all' incontro eſſendo licenziati, v' è pericolo che atterriti dalla difficoltà d' eſaminarſi ſi ritraggano dal confeſſarſi, e reſtino in peccato [*d*]. Onde il Confeſſore a queſti tali dev' egli ſteſſo fare l' eſame, interrogandogli ſecondo l' ordine de' precetti, ſpecialmente ſe ſono Garzoni, Vetturali, Cocchieri, Servidori, Soldati, Birri, Tavernaj, e ſimili perſone, che ſogliono vivere traſcurate della ſalute, ed ignoranti delle coſe di Dio, lontane dalle Prediche e dalle Chieſe. E maggiore error ſarebbe mandare indietro ad eſaminarſi alcuno di tali rozzi, che per roſſore aveſſe laſciati i peccati, benchè aveſſero a replicarſi le Confeſſioni di molti anni, per lo maggior pericolo che allora vi è, cioè che coſtui non torni, e ſi perda. Avverta non però il Confeſſore a non eſſer troppo minuto nell' interrogar queſti tali; gl' interroghi ſolamente de' peccati ovvii, ſecondo la loro condizione, e capacità [*e*]; Anzi quando il Penitente benchè rozzo paiche già baſtantemente ſia iſtruito, e diligente nel confeſſarſi i peccati colle loro circoſtanze, ſecondo il ſuo ſtato, e ſecondo la ſua capacità [poichè d' altro modo, è obbligato ad eſaminarſi uno ch' è culto, d' un' altro ch' è rozzo], allora il Confeſſore non è tenuto ad interrogarlo d' altro [*f*]. Per II. Notiſi eſſer meglio che 'l Confeſſore eſamini ſingularmente i peccati ſecondo gli riferiſce il Penitente, che riſerbarſi in fine d'eſaminarli tutt' inſieme; perchè in fine o facilmente il Confeſſore ſi dimenticherà delle materie inteſe, o dovrà obbligarſi il Penitente con gran peſo a ripetere le coſe già confeſſate [*g*]. Per III. Errano quei Confeſſori che vogliono far giudizio della qualità del peccato, che ſia grave o leggiero, con dimandare a queſti Penitenti rozzi, ſe lo tenevano per mortale o veniale; queſti tali riſpondono a caſo, e ciò che prima lor viene in bocca; e ciò ſi vede coll' eſperienza (come ho veduto io milioni di volte), che ſe poco appreſſo il Confeſſore replica loro la dimanda, dicono tutto il contrario. Per IV. Circa il numero de' peccati in coloro che ſono abituati, quando non può averſi il numero certo, cerchi il Confeſſore di pigliare lo ſtato del Penitente, cioè il modo di vive-

vivera, l'applicazione avuta ad altri affari, il tempo della conversazione col Complica, il luogo dove per lo più ha fatto dimora, ed indi faccia l'interrogazione del numero, dimandando al Penitente, quanto più o meno ha peccato nel giorno, o nella settimana, o nel mese; mettendogli avanti diversi numeri, per esempio, tre o quattro volte, o pure otto o dieci, per vedere a qual numero il Penitente s'appiglia; e se il Penitente s'appiglia al numero maggiore, è bene di nuovo interrogarlo d'un maggior numero. Ma in ciò avverta il Confessore a non far giudizio certo, ma la frequenza in generale, ed in confuso faccia il giudizio, prendendo i peccati per quanti sono avanti a Dio. Dicono alcuni DD. che ne' peccati interni degli Abituati, come sono d'odio, compiacenze sensuali, e desiderj, basta ordinariamente domandare il tempo in cui ha durato il mal'abito; ma ciò non appieno mi sodisfa, perchè uno sarà più applicato d'un'altro, o pure sarà in luogo dove avrà meno occasioni di far mali pensieri; alcuno sarà più preso dalla passione d'un'altro; a perciò bisogna far queste dimande in generale dell'applicazione, del luogo, della passione, &c. per far giudizio almeno della maggiore o minore frequenza di questi atti interni. Del resto dopo due o tre interrogazioni non deva angustiarsi il Confessore, se gli pare che 'l giudizio che fa è molto confuso, poichè dalle coscienze imbrogliate e confuse è moralmente impossibile lo sperarne maggior chiarezza. Per V. bisogna avvertire che sebbene le Confessioni generali sono utilissime, nulladimeno non deve il Confessore esser troppo rigoroso a far ripetere le Confessioni già fatte; poichè la presunzione sta per la loro validità, sempreccchè la loro nullità non apparisce certa [b]. Onde dice il P. Segneri non esservi obbligo di ripetere le Confessioni, *se non in caso di chiara necessità, ed in cui sia manifesto l'errore*. Nè le ricadute son certo segno d'essere state nulle le Confessioni fatte, specialmente se la persona si è trattenuta qualche tempo a non ricadere, o se pure prima di ricadere ha fatta qualche notabile resistenza. Altrimenti nonperò dee giudicarsi, se 'l Penitente per lo più è ricaduto subito, come fra due o tre giorni dopo la Confessione fatta, e senza alcuna resistenza, poichè allora parche sia moralmente certa la mancanza del pentimento, e del proposito.

[a] *Apud Lohner. Instruct. pract. pag.* 33. [b] *Vide lib.* 6. *num.* 607. [c] *Confess. Instr. c.* 2. [d] *Ibidem v. Sed hæc ad num.* I. [e] *Ibidem ad num. III.* [f] *Ibi ad num.* II. [g] *Ibi ad num. IV.* [h] *Lib.* 6. *num.* 505.

CAPITOLO II.

Delle Domande da farsi a' Penitenti rozzi.

21 NOn aspetti il mio Lettore ch' io parli qui delle dottrine che si appartengono a' Precetti di Dio a della Chiesa, circa le cose in essi permesse o proibite, di queste bastantemente ne ho parlato nel Libro. Qui solamente noterò le interrogazioni che ordinariamente dee fare il Confessore a' Penitenti rozzi, ch' egli giudica non essersi abbastanza esaminati; ed alcune altre poche cose, che specialmenta debbono notarsi per la pratica, diversamente da ciò che speculativamente si stima.

22 Circa il *I. Precetto*. Dimandi per 1. al suo Penitente, se sa i Misterj principali della Fede, essendocchè se non sa i quattro Misterj principali, come sono, che vi sia Dio, che sia Rimuneratore del bene e del male, il Mistero della SS. Trinità, e 'l Mistero dell'Incarnazione e Morte di Gesu-Cristo, non è capace d'Assoluzione, secondo la Proposizione 64. dannata da Innocenzo XI. Di più se sa il Credo, i Precetti, i Sagramenti, &c. almeno in sostanza. Ma qui ben avverte il celebre, a dotto Missionario, il P. Leonardo dal Porto Maurizio nel suo *Discorso Mistico e Morale*, *num.* 26. esser obbligo del Confessore l'istruire i Penitenti rozzi ne' Misteri della Fede, almeno ne' sudetti quattro principali; onde soggiunge così „ : (Non è buon „ consiglio mendare a dietro simili ignoranti, acciò da altri sieno istruiti, perchè non sene cava „ altro frutto che restare ignoranti; e però è spediente insegnar loro brevemente i sudetti Misteri principali, con far loro un' atto di Fede, di „ Speranza, d' Amor di Dio, e di Contrizione, „ obbligandoli a farsi poi istruire più compitamente degli altri Misterj necessarj a sapersi *de* „ *necessitate Præcepti*.) „ E per le persone civili trascurate, che hanno a rossore essere interrogate sovra tali cose, dica il medesimo Scrittore esser bene che 'l Confessore lor dica così: *Orsù facciamo insieme gli Atti Cristiani*; E facendo l'atto di Fede soggiunga: *Dio mio, perchè Voi siete Verità infallibile, e l'avete rivelato alla S. Chiesa, credo quanto la S. Chiesa m' insegna a credere; credo specialmente che siete tre Persone, ma un solo Dio; credo che 'l Figliuolo si fece uomo, morì per noi in Croce, risorse, e salì al Cielo, donde ha da venire a giudicar tutti, per dare il Paradiso a' buoni, e l' Inferno a' cattivi in eterno*. Per 2. se ha fatte, o insegnate cose di superstizione, a se in quella si è servito d'altre persone facendole cooperare al suo peccato; Nel che bisogna spiegare a' Rozzi che le superstizioni sempre sono illecite, benchè si facciano per carità, ed in caso di necessità. Quali azioni poi sieno o no super-

superstiziose, vedi nel Libro [a]. Per 3. se mai per lo passato ha lasciato qualche peccato per vergogna, e questa dimanda si procuri di farla per lo più a' Rozzi, ed alle Donne che poco frequentano i Sagramenti, dicendo loro: *Avessi qualche scrupolo della vita passata? fatti mo una buona Confessione, dì liberamente ogni cosa, non aver paura, levati tutti gli scrupoli*. Con questa domanda diceva un buon' Operario aver salvate molte Anime dalle Confessioni sagrileghe. Se poi trova già tali sagrilegi fatti, dimandi (per prendere il loro numero) quante volte si è confessato, e comunicato fra questo tempo in cui ha lasciat' i peccati: e se ogni volta che si confessava, o comunicava, avvertiva al sagrilegio, poicchè ad alcuni avviene il fare qualche Confessione sagrilega, specialmente in tempo di fanciullezza, e poi scordarsene; questi non sono obbligati a ripeter le Confessioni fatte in tempo della dimenticanza. Dippiù dimandi, se sapeva che con tal Confessione, o Comunione trasgrediva ancora il precetto Pasquale. Questa dimanda de' sagrilegj è bene di farla al principio della Confessione, acciocchè, se si fa dopo, e si trova il sagrilegio fatto, non abbia di nuovo a rifarsi la Confessione. Ed a coloro che si trovano aver lasciat' i peccati, bisogna far conoscere qual gravissimo peccato è questo, di porsi il Sangue di Gesù Cristo sotto i piedi. Per 4. se ha sodisfatta la penitenza, dimandando in ciò, se sel' ha dimenticata, o pure ha voluto lasciarla, o differirla per adempirla appresso, o per farsela commutare, e se in tal dilazione stimava di peccare. Per 5. circa gli scandali, se ha cercato d'indurre altri a peccare, e se in ciò si è servito d'altre persone; se ha cooperato al peccato d'altri. A Tavernaj se han dato vino a chi era solito d'ubbriacarsi [b]. A Donne se con parole poco modeste, o con burle, risa, occhiate fisse, gonnà alzata, o petto scoverto han provocati gli Uomini a mali pensieri; se han ricevuti regali dati da costoro a mal fine [c].

23 Circa questa stessa materia dello scandalo può anche domandare, se ha cooperato al peccato d'alcuno. Ma in ciò deve il Confessore esser bene istruito, quando la cooperazione sia formale, e quando sia materiale. La *Formale* è quando si coopera attualmente al peccato, come avviene nella fornicazione, o pure si coopera alla mala volontà d'un' altro, come se voi guardaste le spalle all'Assassino, o Ladro; mentre allora cooperareste propriamente alla mala intenzione di colui, con dargli animo ad eseguire il suo peccato: questa cooperazione è formale, ed è sempre illecita, essendo intrinsecamente mala. La *Materiale* poi è quando si coopera ad un' azione per sè indifferente d' un' altro, il quale sene serve a mal fine, come sarebbe dare il vino a chi vuole ubbriacarsi; e questa può esser lecita, quando v'è causa giusta, e proporzionata alla cooperazione. Quest' è un punto di molta importanza, che mi è costato molta fatica a discifrarlo; si osservino le ragioni, e le risoluzioni registrate nel Libro [d].

(a) *Tom. I. lib. 3. ex mon. 14.* (b) *Vide lib. 2. num. 69* (c) *Ibidem num. 76.* (d) *Lib. 2. num. 63. v. Ad distinguendum, & l. 3. n. 571.*

24 Circa il *II. Precetto* il Confessore interroghi de' spergiuri, de' voti trasgrediti, e delle bestemmie. Intorno a' spergiuri, domandi al Penitente, se ha giurato il falso, e se in giudizio o fuori; perchè giurando il falso in giudizio, oltre il peccato contro la Religione, ha offesa anche la Giustizia, per cui alle volte sarà obbligato o a disdirsi, o pure a restituire il danno fatto. Per 2. dimandi come ha giurato, se per Dio, per li Santi, o per l'Anima; Poicchè se ha giurato per la coscienza, o per la fede (senza aggiungervi Fede *Santa*, o Fede *di Cristo*), probabilmente può scusarsi da spergiuro, e da peccato grave (a). S'avverta qui che molti rozzi non apprendono per peccato grave lo spergiuro anche per li Santi, quando non vi è danno. E per lo più quando dicono a' figli, a' garzoni, *per Dio, per Cristo ti voglio uccidere, un' altra volta che lo fai*, non intendono di fare spergiuro, ancorchè veramente non intendano poi d'eseguir la minaccia: almeno non l'avvertono.

25 Intorno a' voti fatti, primieramente il Confessore esamini bene il Penitente, se quello che ha fatto è stato vero voto, perchè la Gente semplice non di rado confonde i desiderj, o propositi co' voti. A distinguere ciò poco giova l'interrogarlo, come fanno alcuni, se mai ha avuta intenzione di obbligarsi al voto sotto peccato mortale; poichè i Rozzi, essendo così interrogati, facilmente dicono di no; meglio sarà dimandargli, se allorchè fece il voto, pensava che avrebbe peccato gravemente o no, se poi non l'avesse sodisfatto; e così meglio s'intenderà, se si è obbligato al voto con obbligo grave, o no. Appurato poi che avrà il Confessore quello essere stato vero voto, dimandi al Penitente, se nel differirlo ha pensato di peccare mortalmente; o pure stimava essere scusato, perchè avesse il proposito di adempirlo appresso.

26 Qui giova il notare qualche cosa circa la Commutazione, o Dispensa de' voti. Già si sa che i cinque voti riservati, cioè di Religione, di Castità perpetua, e de' tre Pellegrinaggi, a Roma, a S. Giacomo di Galizia, ed a Gerusalemme, questi non possono essere dispensati se non dal Papa, purchè siano voti assoluti, non già penali, o condizionali (b). Gli altri voti poi possono essere commutati o dispensati da' Vescovi, che possono ancora delegarne la facoltà agli altri (c), o pure da' Confessori Regolari (d), o vero dagli altri Confessori per facoltà avuta nel Giubileo, o per altro privilegio. Parlando della Commutazione, il Confessore non sia scrupoloso intorno alla causa, perchè basta ogni ragionevol motivo: basta che col commutare il voto vi sia minor pericolo di trasgressione (e); Nè intorno al determinare la ma-

la materia eguale da ſorrogarſi, poicchè non ſi ricerca un'egualità a peſo di bilancia, ma baſta che ſia morale. Domandi al Penitente, quali opere ſuol fare fuori delle precettate, o a quali più inclina, ed in quelle commuti il voto. La Commutazione poi più ſicura d'ogni ſorta di voto, è nella frequenza de'Sagramenti [*f*]. Avverta che i voti perpetui ben poſſono commutarſi in temporali, purchè vi ſia la dovuta proporzione; E così anche i reali ben poſſono commutarſi in perſonali, e per contrario i perſonali in reali [*g*]. Parlando poi della Diſpenſa, a queſta ſi richiede cauſa più grave, come un gran pericolo della traſgreſſione, una gran difficoltà nell' eſecuzione, la leggierezza o deliberazione imperfetta con cui s'è fatto il voto, &c. [*h*]. Sempre non però è bene aggiungere qualche commutazione a ſimili Diſpenſe. Queſte Diſpenſe poi, e Commutazioni poſſono farſi anche fuori della Confeſſione, purchè la facoltà non ſia data con tal condizione, come nel Giubileo [*i*]; Ma è conſiglio farle in Confeſſione.

27 Intorno poi le beſtemmie, dimandi per. 1. ſe ha beſtemmiati li Santi? e come ha detto? Se *Mannaggia*, *Atta*, o *Potta*? poicchè il dir *Mannaggia* è certo peccato mortale: *Atta* in ſe è veniale, perchè tal parola non contiene ingiuria, ma alcuni rozzi v'hanno lo ſteſſo orrore che quando dicono *mannaggia*, ed allora biſogna prenderla per beſtemmia grave, ma ſpiegare al Penitente che tal detto non è vera beſtemmia. Il dire *Potta* in sè ſarebbe peccato grave ſecondo l'idioma Spagnuolo, ma nella noſtra lingua non è beſtemmia, non ſignificando altro tal parola che una interjezione di ſdegno [*k*]. Nulladimeno è di bene pigliarne il numero, poicchè i rozzi v'hanno un certo orrore più notabile. Ma eſſendo equivoca tal parola, e potendoſi prendere nel miglior ſenſo, ben può dirſi al Penitente ch'ella ſecondo la noſtra lingua non è beſtemmia, giacchè i noſtri paeſani non intendono certamente proferirla nel peggior ſenſo dell' idioma Spagnuolo; Ma che ſi guardi dello ſcandalo ſe mai vi foſſe.

28 Dimandi per 2. ſe ha beſtemmiato i giorni Santi, come Paſqua, Natale, l'Epifania, Sabato Santo, &c. il che non può ſcuſarſi da peccato mortale; benchè molti rozzi non l'apprendono chiaramente per tale; Ma perchè è dubbio, se l'apprendano, ò no, ſene prenda il numero, e tali beſtemmie ſi piglino come ſtanno avanti a Dio. Per 3. dimandi, ſe dopo aver proferite le ſudette beſtemmie di Dio, de' Santi, o di giorni Santi, ha ſoggiunto immediatamente, *ſe l'ho fatt' io*, o pure, *fuori di Dio*; poicchè quei rozzi che dicono così unico *actu*, ben dice l'Autore dell' Iſtruzione per li Confeſſori di Villaggi [*l*] che almeno per ignoranza ſono ſcuſati dal peccato grave, mentre allora non intendono di beſtemmiare. E benchè nel Libro abbiamo detto [*m*] che tal ditterio ſia vera beſtemmia; perchè alla beſtemmia non viſi ricerca l'intenzione di beſtemmiare, ma baſta che la propoſizione ſia da sè ingiurioſa a Dio, o a'Santi; nulladimeno facendo miglior rifleſſione, parmi probabile con altri, che ciò non ſia beſtemmia, giacchè il vero ſenſo d'ogni propoſizione ſi ha dall'ultime ſue parole, onde ben può dirſi che la ſudetta propoſizione, preſa intieramente, non importi vera ingiuria. Ma altrimente dee dirſi, ſe colui dopo aver veramente beſtemmiato, diceſſe come per rimediare al mal fatto, *ſe l'ho fatt' io, &c.*

29 Per 4. Quando queſti Rozzi dicono, *mannaggia la Fede tua*, non ſi prende per beſtemmia, perchè non intendono la Fede Criſtiana, e per *fede* benanche può intenderſi la fede umana; Altrimenti poi dee giudicarſi, ſe beſtemmiaſſero *la Fede Santa*, o pure *di Criſto*. Così anche non è peccato grave il maledire *i Morti*, ſe non ſi diceſſe, o pure s'intendeſſero preciſamente (da chi li proferiſce) i Morti di Criſto, o l'Anime del Purgatorio, o l'Anime de' Morti. La ragione in breve ſi è, perchè una tal maldizione non contiene nè in sè, nè per l'intenzione di coloro che la proferiſcono, ingiuria all'Anime del Pugatorio, come abbiam dimoſtrato nel Libro [*n*]; poicchè queſti in verità preſcindono dal conſiderare i corpi o l'Anime, e non intendono allora i morti, ma i vivi, a'quali dirigono tali maledizioni a modo d'ingiurie. Ho trovato già che tre Autori, i quali hanno ſcritto ſu tal punto, han detto lo ſteſſo, cioè il P. Mazzotta nella ſua Teologia Morale, l'Autore dell'Opera contro la Beſtemmia, e l'Autore dell'Iſtruzione per li Confeſſori di Terre e Villaggi, la quale con gran lode è ſtata da per tutto approvata, e ſpecialmente dall'Illuſtriſſimo e dottiſſimo Veſcovo Monſignor D. Giulio Torni. Di più io per mia ſicurezza ne ſcriſſi in Napoli a molti Uomini dotti, e ſpecialmente alle tre Congregazioni de'Miſſionarj, dov'è il fiore del Clero Napoletano, e tutte conformi furono le riſpoſte: ch'io poi regiſtrai *ad verbum* in un breve foglio che diedi alle ſtampe. Anzi avendo poi un certo Anonimo dato fuori un foglio contrario, ho saputo con certezza che l'uno e l'altro furono dal Nunzio mandati al N.SS. P. Regnante Benedetto XIV. il quale avendo data l'incombenza di diſcifrare il punto, ſe la maledizione de' Morti ſi ſcuſava da peccato grave, al R. P. D. Tommaſo Sergio Pio Operario, Conſultore del S. Officio di Roma (al preſente defunto), il medeſimo fu del mio ſentimento, ch'ella non foſſe vera beſtemmia, e miſi aſſicura da un'altro Padre Pio Operario, che anche il Papa, avendo oſſervato il parere del P. Sergio, dimoſtrò eſſer dello ſteſſo ſentimento.

30 Per 5. Si dubita, ſe il maledire il Mondo ſia vera beſtemmia. L'Autore della ſudetta Iſtruzione l'ha negato, ma io ho dimoſtrato il contrario [*o*]; Nulladimanco ho detto, che ſe mai per lo Mondo s'intendeſſe il Mondo contrario a Dio, certamente non ſarebbe peccato. Ma perchè veriſimilmente i Rozzi non l'intendono così, ma più preſto intendono il Mondo creato da Dio, e ſe ne accuſa-

ni con grande errore, perciò ho detto, e dico che [illegible] per cosa grave. Per 6. il maledire le creature irragionevoli, come il vento, la pioggia, gli anni, i giorni, il fuoco &c. non è bestemmia, se pure non si riferissero tali creature espressamente a Dio, come sarebbe il dire: *Maledetta la fattura di Dio, il pane di Dio,* &c. Il maledire poi il Paradiso, o l'anima, non dee dubitarsi che sieno gravi bestemmie (p). Per 7. il maledire il Demonio non è peccato mortale, perchè suol maledirsi come autore del male, e nemico di Dio, e perciò in se neppure è veniale, prescindendo dall'atto d'impazienza che facilmente vi è (q). Il dire poi, *Diavolo santo*, o pure *onnipotente*, è certa bestemmia, e gravissima, anzi ereticale, se si dicesse con error d'intelletto, il che per altro ordinariamente parlando non si presume. Ma non già è bestemmia il chiamare il Demonio *potente*, o *sapiente*, perchè questo di sua natura è tale, purchè ciò non si dicesse per dargli onore; o pure dire *santo Dia....* o *santo Diano* (r). Per 8. poi s'interroghi il Penitente, quante volte, e per quale occasione ha bestemmiato, se nel gioco, o nella taverna, o per la caccia, &c. e da quanto tempo tiene questo vizio; per vedere s'è recidivo, e se vi è occasione prossima, che il Penitente sia obbligato a togliere.

31 Per 9. S'interroghi, se ha bestemmiato avanti a' figli, o garzoni, poichè allora oltre il peccato della bestemmia, avrà peccato anche di scandalo. Per ultimo aggiungo qui con un dotto Autore non essere scusati i bestemmiatori da peccato grave, a cagion che la forza del mal abito o di qualche veemente passione d'ira non l'abbia fatti avvertire e conoscere quel che dicevano; perchè questi mal abituati, benchè abbiano una cognizione meno vivace degli altri che non sono usati a bestemmiare, tuttavia sempre hanno la cognizione attuale sufficiente a far che l'atto sia deliberato e mortale. Perchè essi fan poco conto del peccato, perciò nello spirito loro non si fa quella sensibile impressione che sentirebbe un'altro di coscienza men guasta; e di quà nasce che nella loro memoria non rimane vestigio dell'attuale cognizione, che ben'ebbero del peccato, o pure il vestigio è sì leggiero, che interrogati facilmente rispondono che non vi hanno avvertito; ma un Confessore accorto non dee lor credere; e neppure a questi tali bisogna dimandare, se vi hanno avvertito o no, bisogna pigliarle tutte per vere bestemmie attuali, semprecchè coloro le sapeano per tali.

(a) *Tom. I. lib. 3. num. 135.* (b) *L. 3. num. 261.* (c) *Num. 256.* (d) *L. 3. num. 257. v. Immo.* (e) *Nu. 244. in fine.* (f) *Num. 242.* (g) *L. 3. num. 247. v. Ulterendum.* (h) *Num 252. & 253.* (i) *Num. 257. v. Immo.* (k) *L. 3. num. 124. v. Neque.* (l) *Cap. 5. pag. 141.* (m) *L. 3. num. 124. v. Sic quoque.* (n) *L. 1. n. 110.* (o) *L. 3. num. 129. v. Sed hic.* (p) *Dict. num. 119.* (q) *Ibid. v. Maledicere.* (r) *L. 3. num. 123. v. Insuper.*

32 Circa il *III. Precetto*. In quanto all'obbligo di sentir la Messa nelle Feste, s'interroghi il Penitente, se qualche volta l'ha perduta, e se ha avvertito che la perdeva, o pure ne ha dubitato in tempo che potea sentirla; poichè molte volte il Penitente si scuserà di tardi, perchè a caso avrà trovata più la Messa, e l'avrà intesa, nulladimeno già si sarà posto senza giusta causa in pericolo di perderla, e di ciò egli non se ne accuserà. Di più, se il Penitente si accusa che ha perduta la Messa, dimandisi per qual cagione l'ha perduta? se per necessità, come accade a' Garzoni che non possono lasciar la gregge, o alle Madri che non possono lasciare i bambini, o a' Congiunti che non possono lasciare gl'infermi, o a' Viandanti che non possono lasciar la compagnia senza un grande incomodo, come di essere spogliati da' ladri, o di non sapere la strada da sè sole, &c. (a); o pure a qualche persona che non avesse vesti decenti da comparire in Chiesa (b).

33 In quanto poi all'opere servili, vietate nella Festa, s'interroghi, se ha faticato in giorno di Festa; e se quegli risponde di sì, gli si dimandi per 1. per quanto tempo ha faticato? e qual sorta di fatica ha fatta? Poichè secondo la più comune i DD. (c) scusano da peccato grave chi fatica per sole due ore; anzi altri ammettono qualche tempo di più, almeno se la fatica sia più leggiera, o vi è qualche causa più notabile. Se poi il Penitente si confessa che alle volte ha faticato più, alle volte meno, si dimandi, quante volte ha faticato, credendo di faticare in materia grave? Ma bisogna spiegare che il faticare lungo tempo, anche occultamente, e per divertimento, e senza paga, pur è peccato. Per 2. per qual cagione ha faticato, se per la consuetudine comune del Paese? se per necessità? E' vero che la povertà può scusare, come per lo più sono scusati i poveri, che se non faticano, non possono alimentare se stessi, o la loro famiglia (d); Come anche quei che nella Festa rappezzano le vesti, non potendo ne' giorni di lavoro (e); Ma bisogna disingannare quei rozzi che stimano erroneamente poter faticare la Festa, quando si fatica per la Casa propria, o senza paga. Molti DD. scusano coloro che faticano per evitare l'ozio, nel quale sarebbero in probabile pericolo di peccare; Ma questa sentenza noi l'abbiamo ammessa solamente nel caso rarissimo, in cui la persona fosse allora infestata da una tentazione così molesta, che non potesse vincerla se non faticando. Alcuni Servi o Garzoni sono alle volte costretti da' Padroni a faticar la Festa frequentemente, ed anche a lasciar la Messa; or questi sono obbligati a lasciar tali Padroni, purchè non fossero tenuti a servire per istrumento, o purchè non temessero giustamente che ripugnando avessero a patirne grave incomodo. E parimente per questa sola ragione possono essere scusati i figli, e le mogli costrette a faticar la Festa da' Padri,

dri, o da' Mariti [*f*]. Si domendi ancora, se han mangiati cibi proibiri nelle vigilie, nella Quadragesima, e ne' Venerdì, e Sabati.

[a] *Tom. I. lib.* 3. *num.* 326. [b] *Num.* 330. [c] *L.* 3. *num.* 305. [d] *Num.* 297. [e] *Ibid.* [f] *L.* 3. *num.* 296.

34 Circa il IV. *Precetto*. Se si confessano i figli, si dimandi loro per 1. se han portato odio a' Genitori, perchè allora han peccato doppiamente, contro la Carità, e contro la Pietà. Per 2. se loro han diffubbidito in materia grave, contro il loro espresso precetto, ed in cosa giusta, come sarebbe di non uscir di notte, di non giocare a' giuochi perniciosi, di non conversare con mali Compagni, o pure con persone di diverso sesso, a simili. Ho detto in cosa giusta, perchè circa poi l' elezione dello stato non sono obbligati i figli di ubbidire a' Genitori; anzi peccano gravemente questi che senza ragionevol causa costringono i figli ad accasarsi, o a farsi Preti, o Religiosi, o pure li ritraggono con modi ingiusti dallo stato che vogliono eleggere [*a*]. Per 3. si domandi, se han perduto il rispetto a' Genitori con fatti, o con imprecazioni, o con ingiurie gravi, in loro presenza, come sarebbe col chiamarli *Ubriachi*, *Bestie*, *Scellerati*, *Fattucchieri*, *Ladri*, *Pazzi*, o pure col contrafarli, o con dire altre parole con cui gravemente gli avessero a contristati. Il chiamarli poi *Vecchi*, *Ignoranti*, *Storditi*, e simili non si dea condannare assolutamante di peccato mortale, se non quando quassi gravemente sene offendcissero. Si noti cha i figli, avendo perduto il rispetto a' Genitori, sono poi obbligati a restituir loro l'onore dovuto con cercar loro perdono, ed anche in presenza d'altre persone, avanti a cui i figli han peccato. Alcuni Confessori poco accorti impongono in tal caso per penitenza a' figli, cha giunti alla Casa bacino i piedi a' lor Genitori, e così l'assolvono; Ma quelli poi non ne fanno niente, e fanno nuovo peccato. Meglio è procurare cha prime dell' Assoluzione cerchino il perdono, ma senza imporre loro che bacino i piedi, o la mano, perchè quelli figli che non sono usati a ciò fare, difficilissimemente ciò l'adempiscono. Se poi non si potessa comodamente esiggere quest' atto di cercar perdono prima dell' Assoluzione, non s'imponga per obbligo grava, ma più presto loro si esorti come consiglio, mentre si presume certamente, almeno perloppiù, che i Genitori rimettano a' loro figli quest' obbligo, per non vederli di nuovo in disgrazia di Dio.

35 Se si confessano all' incontro i Genitori, si dimandi loro per 1. se mancano nell' educazione de' figli, trascurando che sappiano la Dottrina Cristiana, che sentino la Messa, che frequentino i Sagramenti, che fuggeno i mali Compagni, o le persona di diverso sesso. Di più si dimandi, se han dato loro qualche scandalo con bestemmiare avanti di essi: se non l'han corretti ne' loro peccati, e specialmente ne' furti che han fatti: se han permesso che gli Sposi delle loro figlie entrassero in Casa: e singularmente se han tenuti i figli nel letto, o a dormire insiema meschi a femine; Di più se han mancato di dar loro gli alimenti necessarj; se han forzati i figli con modi ingiusti a casarsi, o farsi Religiosi, o Sacerdoti contro loro voglia; Del che i Padri non sene fenno scrupolo, e da ciò ne viene la ruina de' figli, a della Chiesa. Si dimandi ancora a' Padroni, se han corretti i loro Garzoni che bestemmiavano, o non adempivano il precetto Pasquale, o non sentivano la Messa, o parlavano disonesto, specialmente in tempo di vendemmia; poicchè i Padroni son tenuti ad impedire potendo gli scandali che allora si commattono. Si dimandi ancora a' Mariti, se henno alimentata la famiglia: alle Mogli se han provocati i Mariti a bestemmiare, e se han renduto il debito conjugale; per lo più si dimandi ciò alle Mogli, perchè molte si dannano per questo capo, a son cagioni che si dannino anche i Mariti, i quali vedendosi negeto il debito fanno mille scelleragini; Nulladimeno in dimendare ciò, s'usino i tarmini più modesti, per elempio: *Sei ubbidiente a tuo Marito, anche nel Matrimonio?* o pure: *Hai alcuno scrupolo circa il Matrimonio?* Ma questa dimanda si lasci con qualle Mogli che fanno vita Spirituale.

[a] *Tom. I. lib.* 3. *num.* 335. *v. Praterea*, & *lib.* 4. *num.* 77.

36 Circa il V. *Precetto*. S' interroghi per 1. il Penitente, se ha desiderato male grava al Prossimo, o s'è compiacciuto del suo male. Ed in ciò si noti, che se uno desidera al suo nemico diversi mali, come di morte, d'infamia, di povertà, è obbligato a spiegarli tutti, e quelli sono diversi peccati in numero distinti, quendo gliel'ha desiderati di fare efficacemente, o pura se ha desidarato specificamente in patticolare che gli succedessero. Altrimenti poi, come dicono probabilmante molti DD. [*a*], se gliel' ha desiderati sotto genere di male, cioè come mezzi della di lui ruina. E qui è la confusione de' poveri Confessori, in far giudizio, se la impracazioni, che sogliono essere usuali in questi rozzi, siano peccati mortali, o veniali. In ciò bisogna dimendara in primo luogo, se 'l Penitente ha desiderato deliberaramente in quell' atto di vederle; ma ciò non basta a fer certo giudizio, onde bisogna in secondo luogo dimandere, se l'ha mandate ad estranei, o a congiunti, perchè a congiunti (specialmente a figli, Conjugi, o Ganitori) di rado v'è l'animo pravo. In terzo luogo bisogna dimander la cagione per cui l'ha mendete, mentre essendovi cagioni gravi, ed una grand'ira, è facila allora che vi sia ancora il pravo desiderio. Del resto non basta a scusere queste imprecazioni il dire, che solo in quell' atto si voleano vedera, perchè ciò basta già per essersi commessa in quell' atto la colpe grave; onde il Confessore ellora ne prenda il numero, a le

giudichi a meno come sono davanti a Dio ; e chi trova recidivo in tal vizio, non l'assolva se non vede prima l'emenda, o segno straordinario di dolore.

37 *Per* 2. S'interroghi se ha fatte, o dette ingiurie gravi al Prossimo, e se innanzi ad altri, perchè allora è obbligato avanti alle stesse persone a restituirgli l'onore con cercarli perdono, o con altri segni di stima, se non si presumesse prudentemente la remissione dell'ingiuriato [*b*], o ch'egli ricusasse quella pubblica sodisfazione, per non rinnovarsi appresso di sè il rossore, ed appresso degli altri la memoria dull'ingiuria ricevuta ; o pure se non si temesse che con quell'atto di sodistazione si svegliasse di nuovo l'odio. [c] Se poi l'ingiuria è stata in segreto, benanche in segreto è obbligato a cercar perdono, secondo la vera sentenza [*d*]. Avvertasi qui non però che l'ingiurie che si dicono scambievolmente questi rozzi, benchè in sè sarebbero gravi, nulladimeno non sono sempre gravi tra questa sorta di gente, come quando si chiamano Ladri, Streghe, Meretrici, perchè essi stessi non ne fan molto caso, nè chi sente le crede; eccettocchè se si nominassero le cose, e le persone complici in particolare ? Si dimandi di più se avesse fomentate discordie con mettere zizanie, e riferire quel che ha inteso da una parte all'altra.

38 Per ultimo dimandi, se ha avuta qualche inimicizia, ed ha negati al nemico i segni comuni d'amicizia. E qui è bene far menzione di quel dubbio che si fa tra DD. se mai l'offeso è obbligato a far la remissione al suo offensore. Dicono i Salmaticesi [e] che l'uffeso è bene obbligato a rimettere l'ingiuria, ma non già la pubblica pena, perchè questa ridonda in bene della Repubblica. Speculativamente parlando, la sentenza è vera, ma parlando in pratica, io non mai mi son fidato d'assolvere alcun di costoro, che dicevano perdonar l'inimico, ma volere che la Giustizia avesse il suo luogo, acciocchè fossero castigati i malfattori; poicchè non ho potuto mai persuadermi che questi tali, che vengono alle volte pieni di peccati, abbiano poi quest'affetto al ben comune, ed alla Giustizia [non già per gli altri delinquenti, ma solo pel loro offensore], che sia depurato da ogni passione di vendetta. Onde in costoro è facilissimo, come dicono molti altri DD. [*f*] che'l loro amore al ben comune sia un bel pretesto per colorire il desiderio della propria vendetta. Tuttavia stimo che ben si possa assolvere l'offeso, primieramente se volesse già far la remissione, ma giustamente pretendesse d'esser prima sodisfatto dell'interesse patito; purchè l'offensore non fosse così povero, che in niun conto potesse sodisfare ; per secondo se facesse la remissione colla condizione, che l'offensore stasse fuori del Paese, o perchè tiene fratelli o figli grandi risentiti, o perchè l'offensore fosse talmente discolo e proclivo alle risse, ch'egli giustamente temesse per la sua debolezza di non poter soffrire le sue insolenze.

[a] *Tom. I. lib.* 5. *num.* 50. *v. Queritur* 5. [b] *L.* 3. *num.* 984. [c] *Num.* 988. [d] *Num.* 985. [e] *Tract.* 21. *c.* 6. *num.* 18. [f] *L.* 2. *num.* 29. *v. Licet*.

39 Circa VI. *Præceptum*. I. Interrogentur de cogitationibus, num desideraverint, aut morosè delectati fuerint de rebus inhonestis, & an plenè ad eas adverterint, & consenserint. Deinde num concupierint puellas, aut viduas, aut nuptas; & quid mali cum iis se facturos intenderint. In quo advertendum, quòd Rustici, communiter loquendo, existimant majus peccatum struprum, quàm simplicem fornicationem: E contrario nesciunt malitiam adulterii ; Ideo cum iis, qui hujus vitii consuetudinem habent, non expedit eos monere de adulterii malitia, cùm prævidetur monitio parum profutura. De his autem cogitationibus quibus assentiti sunt sumendus est numerus certus, si haberi potest ; Sin autem, exquiratur, quoties in die, vel hebdomada, vel in mense cogitationibus consenserint. Sed si nec etiam id explicare possint, interrogentur, num concupierint singulas, quæ sibi occurrerunt, vel in mentem venerunt; Aut num habitualiter turpiter de aliqua in particulari cogitarint, nunquam pravis consensibus resistendo ; Et an semper, illam concupierint, vel an tantùm quando ipsam aspiciebant. Demum interrogentur etiam, num media apposuerint ad malas cogitationes exequendas, nam (ut diximus in Libro (*a*)] tunc illa media, etsi indifferentia, a malitia interna informantur ; Et ideo explicanda ut peccata esterna, sive opera incæpta.

40 II. Circa verba obscœna ; Interrogentur 1. coram quibus, & quoties ita locuti sint, ratione scandali. An coram viris, aut feminis. Uxoratis, aut non. Pueris, vel adultis. Faciliùs enim scandalizantur puellæ, & pueri, quàm adulti, præsertim qui in hoc vitio sunt habituati. 2. Quæ dixerint verba, an v. gr. nominarint pudenda sexûs a suo diversi, hoc enim difficulter excusatur a mortali. 3. Num verba protulerint ex ira, vel joco : nam ex ira difficiliùs aderit complacentia, & scandalum. [Caveat Confessarius ab absolvendis hujusmodi Recidivis in colloquiis turpibus, quamvis dicant ea protulisse ex joco, nisi priùs emendentur, vel signum extraordinarium doloris afferant.] 4. Num jactaverint se de aliquo peccato : tunc enim tria peccata frequenter concurrunt, scilicet ingens scandalum audientium, jactantia de malo commisso, & complacentia de peccato narrato: Ideoque interrogandi sunt, de quo peccato in specie se jactarint [*b*]. Interrogentur etiam, an delectati sint audire alios inhonestè loquentes, & an tunc adverterint ad correctionis præceptum, putantes eam profuturam.

41 III. Circa opera. Interrogentur, cum qua rem habuerint. Num aliàs cum eadem peccarint.

Ubi

Ubi peccatum fuerit patratum (ad occasiones removendas]? Quoties peccatum consummatum, & quot actus interrupti adfuerint, seorsim a peccato? Num peccato multum ante consenserint ? nam tunc actus interni interrumpuntur, juxta dicta [c]; Et tunc expedit formare judicium, toties multiplicata esse peccata, quot morulæ somni, distractionis, &c. adfuerint, prout sunt coram Deo, tantùm interrogando de temporis duratione in peccato. Secus si malum propositum fuerit conceptum per duos vel tres dies ante consummationem peccati, & intra illud tempus non fuerit retractatum. Vide dicta *ibid*. Se polluentes interrogentur etiam de tactibus impudicis separatis a pollutionibus, & moneantur eos esse mortalia. Item interrogentur, an in actu pollutionis concupierint, vel an delectati fuerint de copula cogitata cum aliqua vel pluribus mulieribus, aut pueris; tunc enim tot peccata distincta committunt. Circa autem peccata Conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo Confessarius non tenetur nec decet interrogare nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modò quo possit, puta an fuerint obedientes viris in omnibus? de aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Quæ autem liceant, & quæ vetentur inter Conjuges circa idem debitum, vide quæ fusè dicta sunt in Libro [d].

[a] *Tom. I. lib. 5. num. 42.* [b] *Num. 26.* [c] *N. 36.* [d] *Lib. 6. ex num. 900.*

42 Circa il VII. *Precetto*. Dimandi, se ha pigliate robe d'altri? e da chi? e se da uno, o più persone? e se in una, o più volte? perchè se in ogni volta ha presa materia grave, ogni volta ha peccato mortalmente; se poi ha presa poca materia la volta, allora non ha peccato gravemente, se non quando la materia è giunta ad esser grave, purchè da principio non abbia avuta intenzione di giungere a meteria grave. Ma quando la materia è giunta già ad esser grave, ancorch' egli non vi abbia peccato gravemente, pure sarà tenuto alla restituzione [a], almeno di quell'ultima materia che ha compita la materia grave [b]. Notisi, non però che ne' furti minuti vi vuole più materia a costituire la grave: e più, se si son prese da diverse persone; onde dicesi che ne' furti minuti fatti in più volte, e da diversi, vi vuole il doppio [c]. E se tra loro è passato notabil tempo, come due mesi, allora i furti probabilmente non si uniscono a far materia grave [d]. Probabilmente poi quei che mangiassero frutti nelle vigne d'altri, purchè non sieno rari e di prezzo, possono scusarsi almeno da peccato grave, purchè non ne portino fuori in gran quantità (e); poichè in queste sorte di robe che sono molte esposte, vi vuole maggior quantità a far la materia grave (f). E così anche possono facilmente scusarsi i Garzoni, e le Serve, che per uso loro prendono da' padroni cose comestibili, purchè non sieno in gran quantità, o pure straordinarie (g). Neppure debbono condannarsi di peccato grave quel che prendono legna, o pascolano gli animali ne' luoghi della propria Comunità, ancorchè sia stato lor proibito, perchè tali proibizioni si giudicano puramente penali (h). La gravità poi della materia si misura dalla qualità della persona fraudata; ciò sta bene esaminato nel Libro (i). Quando poi i furti si fanno da' figli, o dalle Mogli, vi vuole molta maggior materia per esser gravi; e di rado questi son tenuti alla restituzione, con obbligo grave [k].

43 Appurato ch'abbia il Confessore l'obbligo grave del Penitente, veda se il Penitente può restituire subito, sebbene con qualche incomodo: e non l'assolva se prima non restituisce, ancorchè quegli dia segni straordinarj di emenda [l]; poichè le robe sono un certo sangue che non si cava dalle vene, se non con gran violenza e dolore; onde se non si restituiscono prima dell'Assoluzione, difficilissimamente si restituiscono dopo, come pur troppo insegna la sperienza. Solo può eccettuarsene alcun Penitente che fosse di tal timorata coscienza, che di lui non potesse dubitarsi. Ho detto con qualche incomodo, perchè se quegli non potesse restituire senza porsi in grave necessità, cioè senza decadere dal suo stato giustamente acquistato, allora egli può differire la restituzione, purchè il creditore non stia già in grave necessità. Anzi ancorchè il creditore stia in grave necessità, probabilmente neppure è obbligato il debitore a restituire, quando egli sta parimente in grave necessità, e colla restituzione dovrebbe porsi in una necessità quasi estrema; purchè (ciò s'intende) la cosa rubata non *extet in specie*; e purchè precisamente per quel furto non si sia ridotto il creditore in quella grave necessità [m]. Procurisi almeno allora, cioè quando può differirsi la restituzione, d'insinuare al Penitente che restituisca qualche poco la volta, o pure faccia qualche fatica, o donativo al creditore.

44 Non è possibile quì rivangare tutte le dottrine che debbono sapersi in questa materia di restituzione, la quale è così vasta, e così intricata. Si osservi ciò che diffusamente ste notato nel Libro. Solamente voglio quì notare alcune poche cose che son più frequenti ad accadere, e più s' appartengono alla pratica. Per 1. quando alcuno è andato con altri a rubare, per giudicare se egli sia tenuto a restituire tutto il danno, o no, bisogna distinguere: se egli è stato meramente indotto da' Compagni, e senza lui già sarebbe succeduto dello stesso modo il furto, non sarà allora obbligato a restituire che la sola sua parte; Ma se poi di concerto [gli uni animando gli altri] sieno andati a fare il furto, ciascuno allora è obbligato in solidum alla restituzione [n]. Ma in pratica i Rozzi, specialmente quei che sono di coscienza poco timorata, difficilmente essi possono persuadersi esser tenuti a restituire qualche si han preso gli altri; e dall' altra

gli

gl'istessi Padroni si presume che si contentino della loro parte, per la stessa ragione, poichè se si obbligano al tutto, facilmente lasciano di restituire e l'uno e l'altro. Che però il Confessore gli faccia sapere ch'è obbligato a restituire senza spiegarli il quanto, facendolo restituire quanto la coscienza li detta [o]. Per 2. Avvertasi che niuno è obbligato a restituire il danno fatto, senza averne ricevuto alcun utile per se, se non ha preveduto tal danno, almeno in confuso [p]; o pure se non è stato già condannato dal Giudice a ritare il danno [q]. Per 3. quando il furto è incerto, cioè s'è incerta la persona che ha ricevuto il danno, deve obbligarsi il Penitente a restituire con farne dir Messe, o limosine a' poveri, o luoghi pii [r]. E se esso è povero, può anche applicarlo a se stesso, o alla sua famiglia [s]. Ma se la persona è certa, deve a lui restituire; onde è maraviglia il trovare tanti Confessori ignoranti, ch'essendo certa la persona del creditore, impongono al Penitente che del debito ne faccia limosine, o dir Messe. In tal caso io ho tenuto [t] che 'l Penitente sia obbligato di nuovo a restituire, perchè il ladro è obbligato in tutti i casi, anche fortuiti, a rendere indenne il Padrone, nè ho potuto accomodarmi all'opinione contraria. Solamente ho detto [u] che quando i furti fossero minuti, benche uniti giungessero a molta somma, e benchè i Padroni fossero certi, ma diversi, allora scuserei da peccato grave chi volesse restituire a' poveri, per la ragione ivi posta; ed anche dal veniale, se vi fosse ragionevol causa, come se non potesse farsi la restituzione a' Padroni senza notabile incomodo, o pure se alcuni poveri stassero in tal necessità che si presumesse il consenso de' Padroni che a quelli si facesse la restituzione [x]. Se poi alcuno ha fraudato molti Cittadini ma incerti con furti minuti, v. gr. con vendere vino, oglio, &c. io ho tenuto ch'egli è obbligato di restituire a' Cittadini medesimi, o con diminuire il prezzo, o con accrescere il peso, e non già a' poveri di quel luogo, come altri permettono; benchè (come ho detto di sovra) se lo dasse a' poveri, non peccherebbe gravemente, e neppure venialmente se vi fosse giusta causa [y]. Per 4. notisi che se alcuno avesse preso roba d'altri, o pure la ritenesse colla presunzione che, se la cercasse al Padrone, volentieri ce la donerebbe, questi non deve obbligarsi alla restituzione [z]. Per 5. non deve obbligarsi neppure alla restituzione chi ha donato al suo creditore, con dono meramente gratuito, ciò che gli dovea dopo il debito contratto, benchè immemore del suo debito [aa]. Per 6. Avvertasi che per essere obbligato il Penitente alla restituzione sotto colpa grave, quando la cosa rubata è consunta, e quegli non si è fatto ditiore, bisogna per prima che vi sia stata sua colpa grave interna, contra la giustizia commutativa [bb]; Inoltre vi si richiede per sua parte l'azione esterna, o sia l'influsso che sia stato efficace cagione del danno [cc]; e di più che questo influsso sia stato compitamente, o sia gravemente ingiusto [dd]; e sia moralmente certo che sia stato tale [ee]. Questo è in quanto all'accezione. In quanto poi alla retenzione della roba, quando il Penitente tiene per sè l'opinione probabile col possesso legittimo, cioè di buona fede, non può il Confessore obbligarlo alla restituzione [ff]; Anzi chi ha cominciato con buona fede a possedere qualche cosa, dopo la diligenza fatta per trovar la verità, non è obbligato a restituir cosa alcuna, se non si fa certo del jus o sia ragione che compete al prossimo, come in più luoghi s'è provato [gg]. Che se poi l'obbligo di restituire fosse certo, ma il Penitente stasse certamente in buona fede, e certamente prevedesse il Confessore che l'ammonizione non sia per giovare, allora dee tralasciarla per non fare che il peccato da materiale diventi formale colla ruina di quell'Anima, come dicono comunemente i DD. [hh]. Per ultimo circa l'obbligo di restituzione per ragion di contratto, bisogna dimandare, studiare, e poi decidere. Del resto solamente qui deve avvertirsi, che quando si trovano alcuni contratti praticati da lungo tempo in un Paese, specialmente dove si son fatte le Missioni, non dev'esser facile il Confessore a condannarli, se prima non esamina tutte le circostanze; poicchè molti contratti a prima vista sembrano usurarj, o ingiusti, e poi discernendo meglio le cose, non si trovano tali.

[a] *Tom. I. lib.* 3. *num.* 533. [b] *Ibid. in fin.* [c] *L.* 3. *num.* 530. [d] *Ibid.* [e] *L.* 3. *num.* 529. *Qu.* 2. [f] *Num.* 529. [g] *L.* 3. *num.* 545. [h] *Num.* 614. *v.* 2. *In loco.* [i] *L.* 3. *num.* 529. [k] *Num.* 539. & 543. [l] *L.* 3. *num.* 682. [m] *Nu.* 703. [n] *Num.* 570. *v. Queritur.* [o] *Ibid. in fin.* & *Aut. Istruz. per li Confess. di Terre, &c. cap.* 8. [p] *L.* 3. *num.* 613. *in fin.* [q] *L.* 1. *num.* 100. *in fin.* & *l.* 3. *num.* 554. *in fin.* [r] *L.* 3. *num.* 589. *in fin.* [s] *Num.* 672. [t] *L.* 1. *num.* 39. *v. Quid si.* [u] *L.* 3. *num.* 534. *Qu. II.* [x] *Num.* 595. *in fin.* [y] *Dict. num.* 595. [z] *L.* 3. *num.* 700. *v. Quær. hic I.* [aa] *Num.* 700. *v. Qu. II.* [bb] *L.* 3. *num.* 550. [cc] *Num.* 584. [dd] *L.* 3. *num.* 551. [ee] *Num.* 562. & 658. [ff] *L.* 1. *num.* 83. [gg] *L.* 3. *num.* 547. *circa fin.* & *num.* 669. [hh] *L.* 6. *num.* 612. *v. Inf. II.*

45 Circa il Precetto VIII. Per 1. s'interroghi il Penitente, se ha tolta la fama ad alcuno? E se l'ha infamato di delitto falso, o vero? E quando il delitto è vero, se era occulto, o pubblico in qualche luogo, per fama, o pur sentenza del Giudice? Di più dimandi, se l'ha infamato appresso d'uno, o appresso di molti? e quanti? Di più se ha pubblicato il fatto come a se noto, o come inteso dagli altri? Circa poi il restituir la fama, se il delitto narrato è falso, l'infamante è obbligato a disdirsi. Ma se è vero dee rimediare come meglio

può

può senza mentire: dica per esempio, *ho preso abbaglio, mi sono ingannato, ho fatto errore*. Ammettono altri ancha il dire, *ho mentito*, equivocando, mentre ogni peccato è buggia, come si dice nella Scrittura. Io soglio consigliare e dire, *me l' ho cavato da capo*, anche equivocando, perchè tutti i detti escono dalla mente, per cui s' intende il capo. Che se mai il restituir la fame si stimasse probabilmente dover riuscire di maggior danno che d'utile al diffamato, perchè la cosa si presumesse dimenticata (come si presume quando la diffamazione fosse accaduta da lungo tempo, e poi non se ne fosse fatte più menzione), allora è meglio cercar di lodare il diffamato in qualche sua virtù per metterlo in buona opinione, che andar rinnovando la memoria colla predetta restituzione. Tali sorte di restituzioni procuri il Confessore, quando comodamente si può, di farle fare prima dell' Assoluzione, perchè dopo difficilmente si fanno; benchè queste per altro sian meno difficili delle restituzioni d'interesse. S'avverta qui per ultimo, che il dire il delitto del prossimo, allora è propriamente detrazione ad è peccato, quando s' intende, come dice S. Tommaso (*a*), denigrare l'altrui fama, ma non già quando s' intende l'evitare alcun danno, come sarebbe il dirlo a' Genitori, al Padrone, al Prelato, o per l'emenda del Reo, o per provvedera al danno d'altri; purchè il danno altrui non fosse leggiero, o di lunga minore del danno del diffamato: si osservi ciò che sta nel Libro (*b*).

46 Dell' obbligo poi di restituire l' onore tolto ad alcuno per qualche ingiutia fattagli, già se n'è parlato al Precetto V. al *num.* 36. In questo Precetto VIII. parlano ancora i Dottori de'giudizj temerarj. Molti Rozzi si accusano di aver fatti giudizj temerarj: in ciò bisogna loro avvertire per 1. che quando vi sono sufficienti motivi da così giudicare di qualcha fatto, il giudizio non è temerario, ma giusto, a perciò non è colpevole; Per 2. che per lo più questi non son giudizj, ma sospetti, che i Padroni, ed i Padri di famiglia alle volta sono anzi obbligati a fargli per impedire qualche peccato, per esempio, acciocchè i Servi non rubino, acciocchè la figlie non pecchino praticando cogli Uomini, a cose simili. Solamente loro s' avverta che tali sospetti poi non gli communichino ad altre persone senza necessità.

47 Resterebbe a parlare de'Precetti della Chiesa, ma circa questi, degli obblighi di sentir la Messa, e di non faticar la Festa già se n'è parlato. Circa il Digiuno ricordiamo tre cose al Confessore. Per I. che non tutte le fatiche scusano dal Digiuno, ma solamente quelle cha portano molt' agitazione nel corpo (*c*). Per II. che i Faticatori in quei soli giorni sono scuseri dal Digiuno, ne'quali attualmente faticano; o pure quando sperano il giorno appresso di faticare, e non possono, se non mangiano il giorno precedente (*d*). Per III. che non basta a sodisfare il Digiuno il non mangiare fuor di pranso a di cena, e la sera cenar meno del solito, com' erroneamente credono molti, poicchè il Digiuno importa cibarsi une sola volta il giorno; e nella sera altro non si permette che la semplice collaziona di otto oncie, secondo la consuctudine commune, o al più di dieci e chi fosse usato per maggior' afiggenza di cibo a cenar in quantità eccedente l' ordinario (*e*). I poveri poi che la mattina non avessero il cibo sufficiente, e non potessero mantenersi colla sole collazione della sara, questi sono scusati (*f*). Che se la sera questi avessero il pasto bastante, dicono molti DD. che sono obbligati al Digiuno con far la collazione nella mattina; Ma molti altri ciò lo negano per ragione che'l Digiuno in tal modo apporterebbe un' incomodo straordinario; si osservi il Libro (*g*).

Dopo fatto un tal'esame e' Rozzi, come poi il Confessore debbia disponere il Penitente al dolore, come regolarsi nell' imporgli la penitenza, già sen' è parlato di sovra alli numeri 10. ed 11. Ma avverta prima di tutto a non trascurare un tal esame, dove si scorge il bisogno, mentre si trova che forse la maggior parte de' Confessori in questo punto vi manca.

(*a*) *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 73. *a.* 2. (b) *Lib.* 3. *num.* 669. (c) *L.* 3. *num.* 141. (d) *Ibid. num.* 143. (e) *Num.* 125. (f) *Num.* 129. *v. Secundò.* (g) *L.* 3. *n.* 1034. *circa fin.*

CAPITOLO III.

Delle Domande da farsi a persone di diversi stati e condizioni, che sono di coscienza trascurata.

48 Qui s' avverta, che circa le obbligazioni del proprio stato o impiego, non sempra basta che'l Confessore dimandi solo el Penitente, se ha adempito el suo obbligo. Quando si vede che la persona è di coscienza trascurata, o pure altronda ha ragionevol sospetto il Confessore, che quella manchi a' suoi obblighi, allora bisogna cha faccia le dimande in particolare, almeno circa gli obblighi più principali.

49 E I. Se è Sacerdote quegli che si confessa, se gli dimandi, se he sodisfatto all' Officio, ed agli obblighi di Messe, o se queste l'he differite per notabil tempo? Se fa negozj? Se è dato alli giuochi? Se dica la Messa con fretta? essendocchè se la termina frallo spazio meno d'un quarto d'ora, egli non sarà scusato da colpa grave, come fondatamente dicono più DD. (*a*); poicchè in tempo così breve non è possibile terminar la Messa senza un gran strapazzo di parole, delle Cerimanie; almeno non può celebrarsi con quella gravità a decenta cha si conviene ad un tanto Sacrificio; onde ne avviene ancora il grava scandalo de' Secolari, a cui [dice il Bellarmino] (*b*).

tali

tali Sacerdoti sembrano che non credono essèrvi nella Messa la Divina Maestà di Gesu Cristo.

Di più non sarà improprio dimandargli, se nel suo Paese vi fosse molta penuria di Confessori, pnicchè in tal caso quel Sacerdote potrà essera obbligato ad abilitarsi per la Confessione, come abbiam provato con forti ragioni (c); A cui aggiungesi la dottrina di S. Tommaso il quale nel *Suppl. q. 34. a. 1.* dice che Dio a tal fine ha istituito l' Ordine de' Sacerdoti nella sua Chiesa, acciocchè questi amministrassero agli altri i Sagramenti: *Et ideo* (parole del Santo) *posuit Ordinem in eis, ut quidem aliis Sacramenta traderent*. E perciò i Sacerdoti son chiamati Luce del Mondo, Sale della Terra, e Coadjutori di Dio. Essendo dunque il fine del Sacerdote l'amministrare i Sagramenti, com'egli potrà essere scusato da colpa, quando vede le genti del suo Paese non avere a chi confessarsi, e perciò viver molti in peccato con gran pericolo di dannarsi, quando egli rende già frustraneo il fine del Signore per cui l'ha fatto Sacerdote, non abilitandosi per pigrizia ad amministrare loro il Sagramento della Penitenza, che dopo il Battesimo è il più necessario alla salute eterna. Son troppo terribili le parole del Signore contro di questi Sacerdoti negligenti nella salute del prossimo: *Si dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei . . . ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem ejus de manu tua requiram Ezech. 3. 18.* Se poi un tal Sacerdote si scusasse con addurre la sua inabilità, ed insufficienza, senza quel che dice S. Francesco di Sales, il quale chiama falsa l'umiltà di coloro che ricusano d' impiegarsi nella salute dell'Anime, a titolo di conoscer la propria debolezza. Dice che tuttocciò è artificio dell'amor proprio, ed umiltà maligna, per cui si pretende di ricovrire con uno specioso pretesto la propria pigrizia. Soggiugne che Dio con accordarci qualche talento, pretende che cene serviamo: onde ben si dimostra umile chi sene avvale, ed ubbidisce. Il superbo aver ben motivo di non intraprender cosa alcuna, come quello che fida in sestesso; l'umile all'incontro dover essere coraggioso, perchè non conta sulle proprie forze, ma confida in Dio, a cui piace di esaltare la sua Onnipotenza nella nostra debolezza; e perciò conchiude che chi è umile, può intraprendere ogni cosa.

Se poi tal Sacerdote sia Confessore, gli dimandi specialmente, se ha studiato abbastanza, e seguita a studiare? poichè (come abbiam detto al *n. 18. in fin.*) per confessar bene, non basta avere studiato una volta. Di più, se ha assoluti coloro che stavano in occasione prossima di peccato, o erano recidivi, e non portavano segni straordinarj di disposizione. Se poi per disgrazia un tal Confessore avesse sollecitato alcuna persona *ad turpia*, gli dimandi, se sa ch'egli non può celebrare, mentre a' sollecitanti è imposta dal nostro SS. P. Benedetto XIV. l'inabilità perpetua, e riservata al Papa, la quale, come abbiamo dimostrato (*), s'incorre prima d'ogni sentenza, ed anche dall'ignoranti, non essendo censura, ma impedimento.

50 Se viene un Paroco, è bene dimandargli per 1. Se attenda alle dovute correzioni con i Sudditi che tengono odj, o male pratiche, o entrano nelle case delle Spose. Ed a questo proposito l'avverta fortemente a non prender le parola per gli sponsali, se non poco tempo prima di farsi la nozze, come usano i buoni Parochi; altrimenti tutto quel tempo fino al Matrimonio, sarà tempo di peccati. Per 2. Se invigila che i suoi Sudditi adempiscano il Precetto Pasquale, senza eccezione di persone. Quanti ne troviamo nelle Missioni, specialmente degli Uomini di maggior riguardo, che per molti anni avranno lasciato il Precetto, senza che 'l Paroco l'abbia ammoniti, e v' abbia presi gli opportuni espedienti. Per 3. Se ha amministrati i Sagramenti (specialmente della Penitenza (per sestesso in pericolo di morte, o quando n' è stato richiesto (e). Dico per *sestesso*, perchè quando esso può, non sodisfa amministrandoli per altri (d). Per 4. Se ha assistito a' moribondi. Se ha predicato la Domenica, poichè non essendo legitimamente impedito, e non predicando per un mese continuo, o per tre mesi discontinuatamente fra l'anno, da DD. non viene scusato da colpa grave(*) Se ha fatte le dovute limosine, avendo Beneficj pingui accedenti la congrua. Per 5. Se ha atteso ad insegnare la Dottrina Cristiana a' Figlioli, ed a' Rozzi circa i Misterj della Fede, e circa i mezzi della salute. Specialmente se ha istruiti i Rozzi circa il dolore necessario de' peccati, ed i Fanciulli circa la Communione, quando ne son capaci, cioè (ordinariamente parlando) nell' età dalli 10. fino alli 12. anni, o al più fino alli 14. (f). S. Carlo ordinò a' suoi Parrochi, che abilitassero alla Comunione tutti i figliuoli arrivati al decimo anno (g), ed alcuni Parochi poi fan difficoltà di dare ad essi Comunione anche nel duodecimo anno, perchè, per non prendersi l' incomodo d' istruirli. Per 6. Se sono stati condescendenti a far le fedi agli Ordinandi per rispetti umani; Nel che bisogna che i Parrochi non si contentino della notizia negativa, ma debbono averne la positiva, e perciò son tenuti ad informarsene singolarmente. Si trovano alle volte Ordinandi carichi di peccati, che si saranno comunicati appena una volta l'anno, anzi che avran lasciato anche il Precetto, e poi portano le fedi del Paroco della bontà de' costumi, e della frequenza da' Sagramenti. Quelli poi già si ordinano, e diventano lo scandalo de' Paesi, e di tutti i loro peccati certamente il Parroco n' ha da rendere conto a Dio, poichè i Vescovi in ciò de' Parochi si fidano; ma i Vescovi più accorti non si fidano de' Parrochi in questa materia sì importante, da cui dipende la salute de' Popoli.

51 Se viene un Vescovo di cui prudentemente dubi-

dubitaſſe il Confeſsore che non adempiſca i ſuoi obblighi. Gli dimandi per 1. Se uſa la dovuta diligenza [oltre l'eſame della ſcienza] in accertarſi della bontà poſitiva degli Ordinandi, ſecondo impongono i Sacri Canoni, il Concilio di Trento, e l'Apoſtolo: non contentandoſi delle fedi de' Parochi, le quali (come ſi è detto) per lo più o ſono falſe, o ſoſpette. Per 2. Se ammette per Confeſſori Sacerdoti bene eſperimentati nella dottrina e ne' coſtumi, altrimenti quelli faranno molto più danno che utile. Per 3. Come ſpende le rendite della Menſa, poicchè, come abbiamo provato [*] il Veſcovo, tolrone l'oneſto ſuo mantenimento, tutto il reſto è tenuto diſpenſarlo a' poveri. Per 4. Come ſodisfa l'obbligo della Reſidenza, poicchè neppure per li tre meſi conceſſi dal Concilio (come ha dichiarato il Regnante Pontefice) egli può uſcire dalla ſua Dioceſi, se uſciſſe per cauſa futile, o ſia per pura ricreazione. Per 5. Come invigila ad informarſi ſe vi ſono ſcandali tra le ſue pecorelle, per ripararli nel miglior modo che ſi può, implorando anche l'ajuto del braccio ſecolare ſe biſogna.

Per ultimo gli domandi, come ſi porta in dar buon' eſempio, perchè certamente il Prelato è tenuto con modo ſpeciale ad eſſere eſemplare; altrimenti come potrà correggere i ſuoi Eccleſiaſtici, v. gr. a non andar a converſazioni di Donne, a non frequentare i giuochi di carte, quand' egli ne daſſe il mal' eſempio?

IV. Se la Penirente è Religioſa di Monaſtero, le dimandi ſpecialmente, se ha mancato nel voto di Povertà, prendendo, o donando ſenza licenza. Se ha detto l' Officio Divino, mentre l' opinione che le Monache in privato non ſieno tenute a recitar l'Officio, non è abbaſtanza probabile, come abbiam dimoſtrato (**). Di più ſe ha tenuta qualche corriſpondenza pericoloſa, per eſſervi ſtate parole, o biglietti d' affetto, &c. E ſe colei non vuol laſciarla, ſia forte il Confeſſore in non aſſolverla, perchè in tali corriſpondenze, ancorchè non vi ſia fine gravemente cattivo, ſempre nulladimeno v' è il pericolo: almeno v' è lo ſcandalo, e 'l mal'eſempio per le altre (*h*). Se conſerva qualche rancore con alcuna delle Religioſe. Alle Officiali poi, ſi dimandi in particolare qualche coſa del loro officio, come alla Rotaja, ſe porta lettere o imbaſciate ſoſpette di male; alla Portinaja, ſe tiene aperta la porta con qualche pericolo di ſcandalo delle Monache, o della gente di fuori; alle Superiore, ſe non uſano la debita diligenza nell' ingreſſo e dimora degli Uomini; o ſe permettono abuſi nuovi, che ſebbene in sè leggieri, faran peccato grave alla Superiora per lo grave danno dell' oſſervanza. [***]

52 V. Se viene un Giudice, gli domandi se ha fatta eccezione di perſone. Se ha sbrigate le cauſe. Se ha giudicato per paſſione, o ſenza ſtudio. S'è Scrivano, gli domandi come s' è portato, nel prender le informazioni. Se ha fatte dimande ſuggeſtive. Se ha diminuite, o alterate le depoſizioni.

53 VI. Se viene un Medico, ſe gli dimandi 1. Se ha lo ſtudio e pratica ſufficiente per lo paſſato; E ſe s'applica a ſtudiare ne' caſi più difficili, quando occorrono, com' è obbligato. Per 2. Se ha data licenza di mangiar carne, o di laſciar l'Officio o la Meſſa per riſpetti umani ſenza neceſſità, o almeno ſenza il dubio che il ſodisfare all' obbligo poteſſe cagionar grave danno o pur recare notabile incomodo. Per 3. Se ha applicato qualche rimedio pericoloſo all' infermo non ancor diſperato della vita (*i*). Per 4. Se ha mandate le ricette alla bottega di qualche Speziale non fedele, o poco pratico, o che ſuol tenere rimedj poco buoni, per ſolo riſpetto che quegli era ſuo amico. Per 5. Se ha atteſo alla cura de' poveri, eſſendo Salariato: o ſe no, ſtando i poveri in eſtrema, o grave neceſſità (*k*). Per 6. Gli dimandi con modo ſpeciale, ſe ha procurato che i ſuoi infermi ſi confeſſaſſero a tempo opportuno, ſecondo il precetto de' Pontefici. Di tal punto già ne ho parlato in più luoghi del Libro (*l*), dove ſi è detto che Innocenzo III. ordinò che i Medici non prendeſſero la cura d' alcun' infermo, ſe prima quegli non ſi foſſe confeſſato; e S. Pio V. confermando tal precetto aggiunſe che 'l Medico ſia tenuto a laſciare di viſitarlo dopo il terzo giorno, ſe non ſa che ſiaſi già confeſſato; e di più che tutti in Medici avanti di aſſumere il grado del Dottorato giurino di oſſervare queſto precetto, come infatti così ſi coſtuma. Ma il dubbio ſta, come s' intenda tal precetto, e giuramento. Molti DD. han tenuto che ciò s' intende, quando l' infermità è pericoloſa, o almeno quando v' è dubbio che ſia pericoloſa; ed in queſto ſenſo dicono eſſere ſtata ricevuta la Bolla di S. Pio. Ma la ſentenza più comune vuole che tal preeetto, benchè non obblighi in ogni morbo leggiero, tuttavia non debba intenderſi ſolamente per li morbi attualmente pericoloſi, ma ancora quando prudentemente ſi giudica che il morbo poſſa in appreſſo diventar mortale. E la ragione ſi è, perchè Innocenzo ordina che il Medico imponga la Confeſſione all' infermo, prima che ne prenda la cura, acciocchè (dice il detto Pontefice) l' infermo coll' avviſo della Confeſſione, mettendoſi in diſperazione, non incorra più facilmente il pericolo della morte; Dunque intende che faccia confeſſare l' infermo, prima che 'l morbo divenga mortale. Queſta ſentenza a me pare che ſia la vera; nulladimeno ſo che univerſalmente la pratica de' Medici è in contrario, almeno nel noſtro Regno, e ſtimo che lo ſteſſo ſia da per tutto; E parlo anche de' Medici timorati di coſcienza, i quali non ſogliono avvertire i loro infermi a confeſſarſi, ſe non quando l' infermità già probabilmente è fatta pericoloſa. Nè in ciò penſano di peccare contro del giuramento dato ſecondo la Bolla di S. Pio, appoggiati a quel che dicono più DD.(**** che 'l detto giuramento non obbliga se non per quella parte, nella quale è ſtato dalla conſuetudine ricevuto. Ma

checchè sia di ciò, è certo che peccano mortalmente almeno quei Medici che non avvisano gl' infermi a confessarsi, quando l'infermità è grave. Che miseria è il vedere tanti infermi (e specialmente quando son persone di riguardo) ridursi ad aggiustare i conti per la morte, quando son già quasi cadaveri, che poco posson parlare, poco sentire, e poco concepire lo stato della loro coscienza, è 'l dolore de' loro peccati; e tutto succede per colpa di tali Medici, che per non disgustare gl' infermi, o i loro Parenti, non gli avvisano del lor pericolo, anzi gli lusingano che non vi è timore, fino che non sono affatto disperati. Attenda dunque il Confessore, quando viene un Medico di coscienza trascurata, ad interrogarlo su tal punto, e ad inculcargli, non di passaggio, ma con fortezza e calore l'obbligo di ordinare la Confessione, almeno quando scorge che 'l morbo sia grave, o dubita che sia già grave, nel che convengono tutti i Dottori. Con fortezza, dico, poichè da questo punto dipende la salute spirituale, non solo del Medico penitente, ma di tutti coloro che staranno sotto la sua cura.

54 VII. Se poi è Cerusico, o Speziale, se gli dimandi, se ha dati rimedj a donne gravide per farle abortire. Se ha dato un medicamento per un altro, ed a maggior prezzo di quel che la roba valeva. (*m*)

55 VIII. Se viene un Negoziante, se gli dimandi se ha mancato nel peso, o misura? Se ha venduto più del prezzo supremo, specialmente nel dar la roba a credenza, quando le persone erano sicure, e non v' era suo danno? Se poi possa avanzarsi il prezzo nel vendere a credenza, per ragione che tale è il prezzo corrente delle vendite in credenza, secondo la comune estimazione: E se le robe a minuto possano vendersi a maggior prezzo, si osservino le dottrine notate nel Libro (*n*).

56 IX. Se viene un Sartore, se gli dimandi se ha faticato per tempo notabile nella Festa per finite le vesti, e portarle a' Padroni, senza qualche causa straordinaria [*o*]? Se ha fatti i digiuni comandati dalla Chiesa? poichè il Sartore non è scusato per la fatica di cucire (*p*). Se ha alterato il prezzo, dicendo che il Mercante gli ha dati i panni per meno prezzo a riguardo suo? Quando fosse vero che quella parte del prezzo fosse stata a lui donata, allora può ritenerla, purchè abbia fatta una moral diligenza, e sappia per certo che gli altri Mercanti non danno quella roba a prezzo minore (*q*); Ma ciò ha da essere più che certo, altrimenti non potrà esiggere niente più del prezzo pagato. Di più, se si ha ritenuto i ritagli delle vesti? Poichè non può certamente ritenerseli, se non quando o vi fosse la volontà de' Padroni, o quando essi gli pagassero la fattura meno dell' infimo prezzo secondo la comune estimazione. Di più, se forse gli è occasione prossima di peccare il prender la misura alle Donne, come avviene non di rado a' giovani di mala coscienza?

57 X. Se viene un Sensale, o una Venditrice (intendesi di coloro che prendono le robe a vendere da' Padroni), se gli dimandi se si ha ritenuto niente del prezzo esatto dalla vendita? Poicchè noi abbiam tenuto (*r*), contro l'opinione d'altri, ch' egli non può ritenersi il di più, ancorchè il Padrone avesse determinato il prezzo che ne volea: perchè la determinazione si fa acciò la roba non vendasi meno, non acciocchè l'avanzo se lo ritenga il Sensale; e ciò corre, ancorchè dal Padrone fiasia ssegnato il luogo dove vender la roba, e 'l Sensale farra ivi la diligenza l' avesse poi venduta più in altro luogo molto distante: mentre anche allora noi diciamo ch'egli non può ritenersi tutto l' avanzo, ma solo ciò che gli può spettare per quella fatica straordinaria, poicchè la roba sempre frutrifica al suo Padrone. N'eccettuiamo (*s*) per 1. se 'l Sensale avesse migliorata la roba, e perciò l' avesse venduta più di quel che prima valea. Per 2. se egli avesse convenuto col Padrone di non darle più del prezzo determinato, e ciò o espressamente, o tacitamente: come farebbe quando il Padrone non gli avesse assegnato stipendio per la sua fatica. Per 3. se l'avanzo fosse di poco momento, sì che si presumesse che'l Padrone celo condonasse. Per 4. se 'l Sensale, avendo fatta la diligenza ordinaria esso stesso si comprasse la roba per lo prezzo trovato, e poi l' avesse venduta con vantaggio, o in altro luogo, o in altro tempo. Lo stesso dicesi poi, se alcuno avesse commesso al Sensale di comprargli qualche roba a tal prezzo, e quegli l' avesse comprata meno: allora il Sensale non può esiggerne più, se non fosse per una fatica straordinaria, che ci avesse usata per lo sparambio, o pure se 'l Sensale avesse comprata la roba a nome suo, assumendone in sè il pericolo; Ciò non però s' intende dopo ch'egli avesse fatta già una moral diligenza, e non avesse trovato a comprarla a prezzo minore (*t*).

58 XI. Se viene un Barbiere, o Perrucchiere, se gli dimandi se rade la barba la Festa, dove non vi sia tal consuetudine? Poicchè all' incontro ciò non gli è illecito, dove la consuetudine già è introdotta; o pure se ivi le persone abbian necessità di farsi la barba nella Festa, come sono quei che vivono colla fatica. Di più gli dimandi, se fa la testa alle Donne, secondo l'uso maledetto oggidì introdotto dal Demonio? Io tengo che comunemente parlando ciò sia a' Giovani occasione prossima di peccare mortalmente con compiacenze sensuali, o almeno con cattivi desiderj; onde dico non potersi permettere ad alcuno che non ne avesse l' esperienza in contrario; che se mai alcuno avesse esperimentato per qualche tempo notabile di non esservi caduto, questi non può condannarsi di peccato mortale; ma con tutto ciò procuri il Confessore di rimoverlo quanto può da un tal mestiere, che in sè certamente

mente è pericoloſo. Non entro qui poi a diſciſrare il punto, ſe le Donne che ſi fanno far la teſta dagli Uomini, poſſano ſtare o no in buona coſcienza. Sento che ordinariamente così praticano: e ſi confeſſano, e ſi comunicano; *videant ipſæ, & ipſarum Confeſſarii*. Almeno il mio Lettore loro imponga, che facciano diligenza di trovarſi qualche Donna che ſappia fare lo ſteſſo officio: e non trovandola, almeno non ſi ſervano di alcun Giovane, del quale ſianſi avvedute da' portamenti che non operi con ſemplicità. Del reſto certamente credo che le Donne di più dilicata coſcienza non ſi ſerviranno degli Uomini per adornarſi la teſta, ma ſi contenteranno delle Donne al miglior modo che la ſanno fare.

(a) *Tom. 2. lib. 6. num.* 400. (b) *ibid.* (c) *l. 6. num.* 625. (*) *l. 6. num.* 705. (d) *l. 6. num.* 623. *v. Reſp. 2. & Reſp. 3.* (e) *l. 4. num.* 127. *v. Hinc.* (f) *l. 6. n.301. v. Sed hic.* (g) *ibid.* (*) *l. 3. n. 402.* (**) *l. 4. n. 141.* (h) *Diana p. 5. tr. 7. R. 21. & 22.* (***) *l. 4. n. 13.* (i) *l. 1. n. 28. v. Qu. 2.* (k) *Trull. to. 1. l. 4. c. 1. dub. 11. in fin.* (l) *l. 3. num.* 182. *& incluſiv l. 6. num.* 664. (****) *dict. l. 6. num.* 664. *v. Notant. infr. ad num.* V. (m) *l. 3. num.* 821. (n) *num.* 809. (o) *l. 3. num.* 303. *v. Sartoribus.* (p) *num.* 1041. *v. Barbitonſores.* (q) *l. 3. num.* 816. *v. Cauté igitur.* (r) *l. 3. num.* 825. *v. Quær.* (s) *ibid. v. Bene autem.* (t) *ibidem.*

CAPITOLO IV.

Come debba portarſi il Confeſſore con coloro che ſi ritrovano in occaſione proſſima di peccato?

59 LA maſſima parte della buona direzione de' Confeſſori affin di ſalvare i loro Penitenti conſiſte nel ben regolarſi con coloro che ſon nell' occaſione di peccare, o pure che ſono abituari o recidivi. E queſti ſono i due ſcogli (Occaſionarj, e Recidivi), dove la maggior parte de' Confeſſori urtano, e mancano al lor dovere. Nel Capitolo ſeguente parleremo degli abituari, e recidivi; Ora parliamo di coloro che ſtanno nell' occaſione. E' certo che ſe gli Uomini attendeſſero a fuggir le occaſioni, ſi eviterebbe la maggior parte de' peccati. Il Demonio ſenza l'occaſione poco guadagna, ma quando l' Uomo volontariamente ſi mette nell' occaſione proſſima, per lo più, e quaſi ſempre il Nemico vince. L' occaſione, ſpecialmente in materia di piaceri ſenſuali, è come una rete che tira al peccato, ed inſieme accieca la mente: sì che l' Uomo fa il male, ſenza quaſi vedere quel che fa. Ma veniamo alla pratica. L' Occaſione primieramente ſi divide in Volontaria, e Neceſſaria. La *Volontaria* è quella che facilmente può fuggirſi. La *Neceſſaria*, quella che non può evitarſi ſenza danno grave, o ſenza ſcandalo. Per ſecondo ſi divide in Proſſima, e Rimota. La *Rimota* è quella in cui l' Uomo di rado pecca, o pure quella che da per tutto ſi ritrova. La *Proſſima*, parlando *per ſe*, è quella nella quale gli Uomini comunemente per lo più cadono. La Proſſima poi *per accidens*, o ſia riſpettiva, è quella che ſebbene a riguardo degli altri non è proſſima, per non eſſer atta di ſua natura ad indurre comunemente gli Uomini al peccato, nulladimeno a riſpetto d' alcuno è proſſima, o perchè queſti in tale occaſione frequentemente è caduto, o perchè prudentemente può temerſi che cada per la ſperienza avuta della ſua fragilità. Alcuni Dottori vogliono che non ſia occaſione proſſima, ſe non quella in cui l'Uomo quaſi ſempre, o per lo più ſia caduto; ma la più comune, e più vera ſentenza vuole, che l' occaſione proſſima ſia quella nella quale alcuno frequentemente è caduto (a). Biſogna bensì notare, che conforme alle volte l'occaſione che a riſpetto d' altri comunemente è proſſima, a riſpetto poi d' alcuno molto pio e cauto può eſſer rimota (b). Così all' incontro certe occaſioni che per gli altri comunemente ſarebbero per sè rimote, faranno forſe proſſime per alcuno, il quale per le tante ricadute fatte, e per l' inclinazione a qualche vizio [ſpecialmente s' è diſoneſto] ſi farà renduto molto debole e facile a cadere; Onde coſtui ſarà obbligato a fuggire non ſolo le occaſioni proſſime, ma ancora quelle rimote che per lui ſon proſſime.

60 Del reſto è certamente nell' occaſione proſſima 1. Quegli che ritiene in caſa propria qualche Donna, con cui ſpeſſe volte ha ſoluto peccare. 2. Quegli che frequentemente nel giuoco è caduto in beſtemmie, o frodi. 3. Quegli che in qualche oſteria o caſa ha ſoluto cadere in ubbriachezze, o riſſe, o atti, o parole, o penſieri oſceni. Or tutti queſti tali non poſſono eſſer aſſoluti, ſe non dopo che han tolta l' occaſione, o almeno ſe non promettono di toglierla, ſecondo la diſtinzione che ſi farà nel numero ſeguente. E così parimente non può aſſolverſi alcuno che andando a qualche caſa, benchè una volta l' anno, ſempre ivi ha peccato: poicchè a coſtui l' andare colà già è occaſione proſſima. Neppure poſſono eſſer aſſoluti quegli che ſebbene nell' occaſione non peccano, tuttavia ſono di ſcandalo grave a gli altri (c). Aggiungono alcuni DD. (d) doverſi anche negare l' Aſſoluzione a chi non laſcia l' occaſione eſterna, quando v' è congiunto un abito vizioſo, o pure una gran tentazione, o ſia una veemente paſſione, ancorchè ſino allora non v' abbia peccato; poicchè facilmente appreſſo vi può cadere, se non ſi allontana dall' occaſione. Onde dicono che ſe mai una Serva foſſe molto tentata dal Padrone, ed ella ſi conoſceſſe facile a poter cadere, è tenuta a partirſi da quella caſa, ſe liberamente può farlo, altrimenti è temerità lo ſtimarſi ſicura. E qui avvertano i Confeſſori a non permettere a Spoſi l'andare in caſa delle Spoſe, nè alle Spoſe, o' a' loro Genitori l' ammettere gli Spoſi in Caſa; perchè di rado ſuccede che tali Spoſi non pecchino,

Zzzz 2 alme-

almeno con parole o pensieri in tale occasione, mentre tutti gli aspetti e colloquj tra' Sposi sono incentivi al peccato: ed è moralmente impossibile trattare insieme, e non sentire gli stimoli a quegli atti turpi, che debbono poi succedere in tempo del Matrimonio. Parlando poi generalmente di coloro che fanno all'amore, è vero che non si debbono indistintamente condannare di peccato grave, ma ordinariamente parlando dico che questi difficilmente son fuori dell'occasione prossima di peccar mortalmente. Ciò si vede dall'esperienza, poichè di cento appena sene troveranno due o tre esenti da peccati gravi: e se non al principio, almeno nel progresso, mentre tali amoreggianti prima discorrono per genio, indi il genio si fa passione, e la passione, radicata ch'è nel cuore, accieca e fa precipitare in mille colpe. Onde il gran Cardinale Pico della Mirandola Vescovo Albanese nella sua Diecesi avvertì per Editto i suoi Confessori a non assolvere questi amoreggianti, se dopo essere stati ammoniti da altri per tre volte, non si fossero corretti da far all'amore, specialmente di notte, o per lungo tempo, o occultamente, o dentro le case (col pericolo facile di baci e toccamenti), o contro il precetto de' Genitori, o quando l'altra parte prorompe in parole oscene, o con iscandalo, come se amoreggiassero in Chiesa, o con Casati, o Claustrali, o Chierici in Sacris. Ed in ciò è bene generalmente avvertire, che dove si tratta di pericolo di peccati formali, e precisamente di peccati turpi, il Confessore quanto maggior rigore userà col Penitente, tanto maggiormente gioverà alla di lui salute; Ed all'incontro tanto più sarà crudele col suo Penitente, quanto più sarà benigno in permettergli di porsi nell'occasione; S. Tommaso da Villanova chiama i Confessori in ciò condescendenti *impiè pii*. Una tale carità è contro le carità. In questi casi sogliono i Penitenti rappresentare al Confessore, che rimovendo l'occasione ne nascerà un grande scandalo. Stia forte il Confessore a non far conto di tali scandali; sempre sarà più scandalo il vedere che il Penitente neppure dopo la Confessione toglie l'occasione. O gli altri ignorano il suo peccato, ed allora non faranno alcun sospetto di male: O lo sanno, ed allora più presto il Penitente ricupererà la fama, che la perderà con toglier l'occasione.

61 Dicono molti DD. che la prima o seconda volta ben può assolversi alcuno che sia nell'occasione prossima, benchè volontaria, anche prima di togliere l'occasione, purchè abbia fermo proposito di subito rimoverla. Ma qui bisogna distinguere con S. Carlo Borromeo (nell'Istruzione data a' suoi Confessori) le occasioni che *sono in essere*, come quando alcuno tiene la concubina in casa, o quando una Serva cade tentata dal suo Padrone, ed in casi simili; da quelle che *non sono in essere*, come chi nel giuoco cade in bestemmie, nelle bettole in risse ed ubbriachezze, nelle conversazioni in parole o pensieri disonesti, &c. In queste occasioni di seconda sorta che *non sono in essere*, dice S. Carlo che quando il Penitente promette risolutamente di lasciarle, può assolversi per due, ed anche tre volte; Che se poi non si emenda, dee differirsegli l'Assoluzione fino che in effetto si scorga aver egli tolta l'occasione. Nell'altre occasioni poi di prima fatta, che *sono in essere*, dice il Santo che 'l Penitente non deve assolversi, se prima non ha tolta affatto l'occasione, e non basta che lo prometta. E questa sentenza io ho tenuta, e tengo per certa, ordinariamente parlando, e credo di averla chiaramente provata nel Libro (*e*). La ragione si è, perche un tal Penitente è indisposto per l'Assoluzione, se vuol egli riceverla prima di toglier l'occasione; poichè così facendo si mette nel pericolo prossimo di rompere il proposito fatto di rimoverla, e così di restare come prima nella stessa occasione. E' certo che pecca mortalmente chi sta nell'occasione prossima volontaria di peccato mortale, e non la toglie: Or' essendo quest' opera di toglier l'occasione una cosa molto difficile, che non si eseguisce se non per mezzo d'una gran violenza, questa violenza difficilmente se la farà chi già ha ricevuta l'Assoluzione; mentre tolto il timore di non esser assoluto, facilmente si lusingherà di poter resistere alla tentazione, senza rimover l'occasione: e così restando in quella, certamente tornerà a cadere: come si vede tutto giorno colla sperienza di tanti miserabili, ch'essendo assoluti da' Confessori poco accorti, non tolgon poi l'occasione, e ricadono peggio di prima. Ond'è che per ragione del sudetto pericolo di rompere il proposito, pecca gravemente quel Penitente che riceve l'Assoluzione prima di rimover l'occasione, e maggiormente pecca il Confessore che gliela dà.

62 Ho detto, ordinariamente parlando, poicchè n'eccettuano per prima i DD. (*f*) il caso in cui apportasse il Penitente tali segni straordinarj di dolore, per cui potesse giudicarsi prudentemente non esser più in lui prossimo il pericolo di rompere il proposito di toglier l'occasione; mentre allora quelli segni indicano che 'l Penitente ha ricevuta una grazia più abbondante, colla quale può sperarsi che sarà costante in rimover l'occasione. Contuttocciò sempre che l'Assoluzione potesse comodamente differirsi, io ancora in tal caso cela differirei, fino che in fatti tolga l'occasione. Se n'eccettua per 2. il caso in cui il Penitente non possa più tornare, o pure se non dopo molto tempo; allora ben può assolversi, se si vede ben disposto col proposito di toglier subito l'occasione; perchè in tal caso il pericolo di rompere il proposito si reputa rimoto, per ragione del gran peso che dovrebbe soffrire il Penitente partendo senza l'Assoluzione, o di ripeter la sua Confessione ad altro Sacerdote, o pure di star tanto tempo senza la Grazia del Sacramento: sicchè stando egli allora in una moral necessità di ricever l'Assoluzione prima di togli-

togliere l' occasione, ha egli ragione ad esser subito assoluto (*g*); poichè non potendo costui toglier l'occasione prima dell' Assoluzione, si reputa come stasse in occasione necessaria. Ma ciò neppure si deve ammettere, se 'l Penitente è stato già da altro Confessore ammonito a levar l' occasione, e non l'ha fatto; perchè allora si ha come recidivo, e perciò non può essere assoluto; se non apportasse segni straordinarj di dolore, come diremo nel Capitolo seguente.

63 Ciò è in quanto all' occasione prossima volontaria; Ma se l' occasione è necessaria, o *fisicamente*, come se alcuno stasse in carcere, o pure in punto di morte, in cui non avesse tempo e modo di discacciare l' Amica: o *moralmente*, cioè se l' occasione non potesse torsi senza scandalo, o grave suo danno, di vita, di fama, o beni di fortuna, come comunemente insegnano i DD. (*b*); in tal caso ben può essere assoluto il Penitente, senza togliere l' occasione; perchè allora non è obbligato a rimoverla, purchè prometta di eseguire i mezzi necessarj a far che l' occasione da prossima diventi rimota, come sono specialmente nell' occasione di peccato turpe il fuggire la familiarità, ed anche l' aspetto quanto si può del complice: il frequentare i Sacramenti, e lo spesso raccomandarsi a Dio, con rinnovare ogni giorno (specialmente la mattina) innanzi l' Immaggine del Crocifisso la promessa di non più peccare, e di evitare l' occasione quanto è possibile. La ragione si è, perchè l' occasione di peccare non è propriamente peccato in sestessa, nè induce necessità di peccare; onde ben può consistere coll' occasione un vero pentimento, e proposito di non ricadere. E sebbene ognuno è tenuto a togliersi dal prossimo pericolo di peccare, ciò s' intende, quando egli spontaneamente vuole tal pericolo, ma quando l' occasione è moralmente necessaria, allora il pericolo per mezzo de' rimedj opportuni diventa rimoto, e Dio allora non manca di assistere colla sua Grazia a chi veramente è risoluto di non più offenderlo. Non dice la Scrittura che perirà chi sta nel pericolo, ma chi ama il pericolo; ma non può dirsi che ami il pericolo, chi a quello soggiace contro sua voglia; onde disse S. Basilio (*i*): *Qui urgenti aliquâ causâ, & necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cùm tamen aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quàm invitus subire; & ideo magis providebit Deus, ne illo pereat.*

64 E da ciò dicono i DD. che ben son capaci d'Assoluzione quelli che non vogliono lasciare qualche officio, negozio, o casa, in cui han soluto peccare, perchè non possono lasciarla senza grave danno, semprecchè son veramente risoluti d' emendarsi, e di adempire i mezzi per l' emenda; tali sono per esempio i Cerusici, che in medicar le Donne, o i Parochi che in sentir le loro Confessioni son caduti in peccati, se lasciando quest' impieghi non potessero vivere secondo il loro stato (*k*). Ma tutti convengono essere spediente in questi e simili casi il differir l' Assoluzione, affinchè il Penitente sia almeno più attento a praticare i rimedj prescritti. Ma io stimo che 'l Confessore non solo può, ma è tenuto a far ciò, semprecchè può farlo comodamente, specialmente quando si tratta di materia turpe, poicch' egli è obbligato come Medico dell' Anime ad applicare loro i rimedj più opportuni; e tengo non esservi rimedio più atto a chi sta nell' occasione prossima, che differirgli l' Assoluzione, essendo troppo nota l' esperienza di tanti che dopo l' Assoluzione trascurano i mezzi assignati, e così facilmente ricadono; Dove all' incontro quando ad alcuno vien differita l'Assoluzione, egli sarà più vigilante ad eseguire i mezzi, ed a resistere alle tentazioni per lo timore di esser mandato di nuovo senz' Assoluzione, per quando tornerà al Confessore. Forse in ciò alcuno mi stimerà troppo rigido, ma io sempre ho così praticato, e seguirò a praticare con coloro che stanno in occasione prossima, benchè necessaria, e benchè avessero segni straordinarj di dolore, semprecchè non avessi special necessità di subito assolverli; e così stimo di molto più giovare alla salute de' Penitenti. Oh volesse Dio, e da tutti si paticasse così, quanti meno peccati si commetterebbero, e quante più Anime si salverebbero! Io torno a dire, che dove si tratta di liberare i Penitenti dal peccato formale, deve il Confessore avvalersi delle opinioni più benigne, per quanto concede la Cristiana prudenza; ma dove le opinioni benigne fan più vicino il pericolo del peccato formale, come appunto avviene in questa materia delle occasioni prossime, dico essere onninamente espediente, ed alle volte necessario, che'l Confessore si avvaglia delle sentenze più rigide; poichè queste più giovano allora alla salute delle Anime. Che se poi alcuno stando nell' occasione necessaria sempre ricadesse dello stesso modo, con tutti i rimedj eseguiti, e con poca speranza d' emenda; dico allora doversi a costui in ogni conto negar l' Assoluzione, se non toglie prima l' occasione (*l*). E qui giudico ch' entri già il precetto del Vangelo: *Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum.* (*m*) Eccettocchè se 'l Penitente non dimostrasse segni di tal dolore straordinario, che facesse apparire prudente speranza d' emenda.

(a) *Tom. II. l. 6. num.* 452. (b) *Ibidem.* (c) *l. 6. n.* 452. *v. Ex præmissis.* (d) *Ibidem.* (e) *l. 6. n.* 454. (f) *Ivi v. Dixi tamen.* (g) *Ibidem v. Excipiendus* 2. (h) *l. 6. n.* 455. (i) *In Constit. Mon. c.* 4. (k) *l. 6. n.* 455. *in fine.* (l) *num.* 457. (m) *Marc.* 9. 46. (n) *l. 6. n.* 457. *in fine.*

CA-

CAPITOLO V.

Come debba portarsi il Confessore cogli Abituati, e Recidivi.

65 Bisogna distinguere gli Abituati da' Recidivi. Gli *Abituati* son quelli che han contratto l'abito in qualche vizio, del quale non ancora si son confessati. Or questi, come dicono i Dottori (*a*) ben possono assolversi la prima volta che si confessano del mal' abito, o pure quando se ne confessano dopo averlo ritrattato; purchè sian disposti con un vero dolore, e con un proposito risoluto di prendere i mezzi efficaci per emendarsi; Ma quando l'abito fosse molto radicato, può benanche il Confessore differirgli l'Assoluzione, per fare esperienza come si porta il Penitente nel praticare i mezzi assegnati, ed acciocchè prenda egli più orrore al suo vizio. Avvertasi che cinque volte il mese può già costituire il mal'abito in qualche vizio di peccati esterni, purchè tra loro vi sia qualche intervallo. Ed in materia di fornicazioni, sodomie, e bestialità molto minor numero può costituire l'abito: chi per esempio fornicasse una volta il mese per un'anno, ben questi dee dirsi Abituato.

I *Recidivi* all' incontro son quelli che dopo la Confessione son ricaduti della stessa o quasi stessa maniera senza emenda; Questi, come comunemente s'insegna (*b*), non possono essere assoluti con i segni ordinarj, cioè col solo confessarsi, e dire che si pentono e propongono, come si ha dalla Proposizione 60. dannata da Innocenzo XI. Poichè l'abito fatto, e le ricadute passate senza alcuna emenda danno gran sospetto che il dolore e 'l proposito, che 'l Penitente asserisce avere, non sian veri. Onde a costoro deesi differir l' Assoluzione per qualche tempo, fino che si scorga qualche prudente segno d'emenda. Ed in questo punto è cosa da piangere il vedere la gran ruina che cagionano tanti mali Confessori nell'assolvere indistintamente questi Recidivi, i quali vedendosi così sempre facilmente assoluti perdono l'orrore al peccato, e seguitano a marcire ne' mal' abiti fino alla morte. Alcuni Dottori (*c*) ammettono che 'l Recidivo ben può assolversi con i segni ordinarj fino alla terza e quarta volta, ma a questa opinione io non ho potuto mai accordarmi; mentre l'Abituato, ch'è ricaduto dopo una sola Confessione senza emenda, già è vero Recidivo, e dà sospetto fondato della sua indisposizione. E notisi qui che questa regola corre anche per li peccati veniali, poichè sebbene comunemente si ammette che più facilmente possono assolversi quei che ricadono negli stessi peccati veniali, per esservene l'occasioni più frequenti, nulladimeno essendo comune la sentenza (*d*) che sia peccato grave e sacrilegio il confessarsi colpe leggiere, senza vero dolore e proposito, nè bastando il dolersi della moltitudine, o sia numero eccessivo di tali colpe senza dolersi d'alcuna in particolare, come abbiam tenuto (*e*) contro l'opinione d'alcuni, dee facilmente temersi che tali Confessioni siano sacrileghe, o almeno invalide. Onde avverta il Confessore a non assolvere indistintamente tali Penitenti, mentre allora, ancorchè quelli stiano in bona fede, egli nulladimeno non sarà scusato dal sacrilegio, dando l'Assoluzione a chi non è disposto. Procuri pertanto, se vuole assolverlo, o di disponere il Penitente a dolersi specialmente di qualche colpa veniale, a cui tenga più orrore; o pure di fargli dire qualche peccato della vita passata contro alcuna virtù (basta che lo dica in generale) per aver la materia certa, su cui possa appoggiare l'Assoluzione; altrimenti anche a costui bisogna differir l'Assoluzione per qualche tempo.

55 Dico per *qualche tempo*, poichè tanto a' Recidivi di colpe leggiere, quanto di colpe gravi non è necessaria la dilazione di anni, o mesi, come troppo rigidamente vuole il Giovenino (*f*); ma basterà regolarmente, se il peccato nasce da fragilità intrinseca, il tempo di otto o dieci giorni, come dice il dotto Autore dell'Istruzione per li Novelli Confessori (*g*) stampata in Roma; e lo stesso scrive l' Autore dell' Istruzione per li Confessori di Terre e Villaggi (*h*), dove cita per questa dottrina Ludovico Habert (*i*). E soggiungono i sudetti Autori essere eccessiva e pericolosa la dilazione d' un mese, perchè dopo tanto tempo è difficile che tornino tali Penitenti; Ed a questo sentimento favorisce il nostro Regnante Ss. P. Benedetto XIV. (*k*), il quale parlando de' Confessori che giustamente differiscono l' Assoluzione a' Penitenti, così poi loro esorta: *Illos quantocius ut revertantur invitent, ut ad Sacramentale forum regressi Absolutionis beneficio donentur.* Al sommo (io dico) può differirsi a costoro l'Assoluzione per quindeci, o venti giorni; Ma bisogna eccettuarne coloro che si confessano in tempo del Precetto Pasquale, mentre a costoro bisogna l' esperienza di maggior tempo; potendosi giustamente sospettare, che questi si astengano dal ricadere, più per rispetto di non incorrere nella censura, che per vera risoluzione di mutar vita. Bisogna anche eccettuarne coloro, che cadono per occasione prossima estrinseca, poichè questi abbisognano di maggior' esperienza, essendo l' occasione (come s' è detto nel capitolo precedente) un' incentivo più forte al peccato. Bensì sempre basterà l' esperienza d' un mese; ma il Confessore non dica al Penitente, che si trattenga un mese a ritornare, perchè questi si spaventerà a sentir tanta dilazione: dica che torni fra otto, o al più fra quindeci giorni, e così con bel modo lo trasporterà a ricever l'Assoluzione in fine del mese.

66. Sicchè per assolvere i Recidivi, non bastano i segni ordinarj, ma vi bisognano gli straordinarj di dolore e di proposito: I quali all' incontro secondo la comune (*l*) son certamente sufficienti a

dar

dar l'Assoluzione; poichè quel segno straordinario (purchè sia solido e fondato) toglie il sospetto dell' indisposizione cagionato dalle ricadute. Ben dissero i Vescovi della Fiandria congregati nell'anno 1607. in un Decreto fatto per la direzione de' Confessori delle loro Diocesi, parlando di questo punto: *Deum in conversione peccatoris non tam considerare mensuram temporis, quàm doloris* (m). Onde proibirono a' Confessori l' esiggere per legge stabile da' Penitenti anche Recedivi l'esperienza di tempo notabile, prima di dar loro l' Assoluzione. E con ragione, poichè non è l' unico segno della volontà mutata la sola pruova del tempo, mentre la volontà del peccatore si muta per virtù della Grazia Divina, la quale non ricerca tempo, ma opera alle volte in un' istante; perlocchè la mutazione della volontà ben può conoscersi per altri segni, senza l' esperienza del tempo. Anzi gli altri segni della disposizione attuale del Penitente, tal volta manifestano la mutazione della sua volontà, molto meglio che la pruova del tempo: poicchè tali segni dimostrano direttamente la disposizione, dovecchè l' esperienza la dimostra solo indirettamente, accadendo non di raro che alcuno siasi per lungo tempo astenuto dal peccare, e con tuttocciò sia ancora indisposto. Onde dice l'Autore mentovato dell'Istruzione per li Novelli Confessori (n): *Se la ricaduta nasce dalla propria fragilità, senz' altra causa estrinseca volontaria, è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto*. Ed altrove (o) dice che 'l ricaduto per forza del mal' abito deve assolversi, semprecchè dimostra ferma volontà di usare i mezzi per emendarsi, aggiungendo: *E giudichiamo che 'l fare altrimenti sia troppo rigore, e che 'l Confessore facendolo s' allontanarebbe dallo spirito della Chiesa, e del Signore, e della natura del Sagramento, il quale non solamente è giudizio, ma è medicina salutare*.

67 Diversi poi sono questi segni, come insegnano i DD. (p) I. Maggior dolore manifestato per lagrime (purchè siano di vera compunzione), o per parole ch' escano dal cuore, le quali alle volte ben possono essere segni più certi, che le lagrime. II. Il numero diminuito de' peccati (s' intende quando il Penitente si è trovato nelle stesse occasioni, e tentazioni di peccare); o pure se 'l Penitente fosse caduto dopo un gran contrasto colla tentazione. III. La diligenza usata per l' emenda, come sarebbe se 'l Penitente ha fuggita l' occasione, se ha adempiuti i mezzi prescritti dal Confessore, o vero ha fatti digiuni, limosine, orazioni, celebrar Messe per farsi una buona Confessione. IV. Se egli cerca allora rimedj, o nuovi mezzi per emendarsi; se promette di adempire i mezzi, che allora gli dà il Confessore, massimamente se non è stato mai avvertito dagli altri a prenderli; ma a queste promesse di raro può aversi tanta fede, che basti, se non vi è qualche altro segno, mentre i Penitenti per aver l' Assoluzione facilmente promettono, ma difficilmente poi l' attendono. V. La Confessione spontanea, precisamente se 'l Penitente per confessarsi avesse fatto qualche lungo viaggio, o si fosse privato di alcun lucro notabile, o avesse sofferto qualche grave incomodo, o pure fosse venuto dopo un gran conflitto. VI. Se si venuto spinto da qualche straordinario impulso, come per aver udita la Predica, o la morte di qualche Paesano, o per timore di qualche flaggello imminente; terremuoto, peste, &c. VII. Se si confessa peccati gravi lasciati per vergogna nelle altre Confessioni. VIII. Se per l' ammonizione del Confessore manifesta di avere appresa una nuova cognizione ed orrore del suo peccato, e del pericolo di sua dannazione. Altri aggiungono altri segni, come se 'l Penitente accetta volentieri una gran penitenza, se asserisce essersi subito pentito dopo aver fatto il peccato, se si protesta di voler morire più presto che peccare. Ma questi segni non so se possono bastare soli, più presto dico che potrebbero servire ad ajutare altri segni, i quali soli non basterebbero.

68 In somma semprecchè v'è qualche segno, per cui possa prudentemente giudicarsi, che la volontà del Penitente siasi mutata, ben può essere assoluto; poicchè sebbene il Confessore per assolverlo dev' essere moralmente certo della sua disposizione, nulladimanco si ha da avvertire, che negli altri Sagramenti, dove la materia è fisica, fisica dev' essere ancora la certezza, ma in questo Sacramento della Penitenza, essendo la materia morale, come sono gli atti del Penitente, basta la certezza morale o sia rispettiva, come si è provato (q): cioè basta che 'l Confessore abbia una prudente probabilità della disposizione del Penitente senz' alcun prudente sospetto in contrario; altrimenti difficilmente mai potrebbesi alcun peccatore assolvere, poicchè tutti i segni de' Penitenti altro non fondano che una probabilità della loro disposizione: *Non ricercasi altro* (dice l' Autore dell' Istruz. per li Nov. Conf.) *per amministrare la Penitenza che un giudizio prudente probabile della disposizione del Penitente; Onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente ch' egli non sia sufficientemente disposto, non deve il Confessore inquietare se stesso, nè il Penitente, per averne l' evidenza che non è possibile* (r). E qui notisi circa il mal' abito, che più facilmente possono assolversi i Recidivi nelle bestemmie, che negli altri peccati di odj, furti, e disonestà, a' quali l' abito più radicalmente si attacca per ragione della maggior concupiscenza che v' interviene.

59 S' è detto che 'l Confessore può dar l' Assoluzione all' Abituato, e Recidivo, quando è disposto col segno straordinario; ma non si dice che sia obbligato, perchè può ancora differircela, quando lo stima espediente, come comunemente s' insegna (s); Poicchè sebbene il Penitente ha jus all' Assoluzione dopo la Confessione fatta de' suoi peccati, nulladimanco non ha jus di esser subito assoluto,

soluto, mentre il Confessore come Medico ben può, anzi alle volte è tenuto a differir l' Assoluzione, quando giudica esser tal rimedio necessariamente utile alla salute del suo Penitente. Se poi sia espediente di usare ordinariamente questo rimedio o no, senza il consenso del Penitente: E' certo, che che no, quando la dilazione può apportare più danno, che profitto; e lo stesso dicesi da' DD. quando dalla dilazione il Penitente avesse a patire qualche nota, o pericolo d'infamia (*t*). Fuori poi di questi casi, alcuni vogliono esser meglio il differir l' Assoluzione a tali Recidivi; Altri più comunemente, che ciò di rado sia espediente; e di tal sentimento è ancora il gran Missionario de' nostri tempi il P. Leonardo del Porto Maurizio nel suo bel *Discorso Mistico e Morale*, dato alle stampe in Roma. Meglio nulladimeno è il dire, che in tal punto non può stabilirsi regola certa, ma il Confessore dee regolarsi secondo le circostanze occorrenti. Egli si raccomandi a Dio, e secondo si sente ispirato, così faccia. Il mio sentimento è questo: Dico colla sentenza communissima de' DD. (*u*), che se il Penitente è ricaduto per fragilità intrinseca, come accade ne' peccati d'ira, d'odio, di bestemmie, di polluzioni, o dilettazioni morose, stimo che di rado giovi il differir l'Assoluzione al Recidivo, quand' è disposto, poichè dee sperarsi, che più giovi a costui la grazia del Sagramento, che la dilazione dell' Assoluzione.

69 Dico *per fragilità intrinseca*, poichè altrimenti devesi praticare con chi è ricaduto per occasione estrinseca, benchè necessaria; essendochè l'occasione eccita pensieri assai più vivaci, e la presenza dell'oggetto commuove molto più i sensi, e rende più intenso l'affetto al peccato, che non fa il mal' abito intrinseco; e perciò il Penitente ha da farsi una gran forza non solo per vincer la tentazione, ma ancora per allontanarsi dalla familiarità e presenza dell' oggetto, acciocchè il pericolo da prossimo rendasi rimoto. E tanto più ciò corre, se l'occasione è volontaria, e deve affatto togliersi; perchè allora chi riceve l'Assoluzinne prima di togliere l'occasione, come abbiam dimostrato nel Capitolo precedente al *num.* 61. sta in gran pericolo di rompere il proposito di rimoverla. Nell' Abituato all' incontro per cagione intrinseca è più rimoto il pericolo di violare il proposito, mentre da una parte non v' è l'oggetto estrinseco, che sì violentemente lo spinga al peccato: e dall'altra a lui non è volontario il ritenere il suo mal' abito, com' è volontario il non toglier l'occasione; onde al mal' Abituato in tal bisogno Dio maggiormente soccorre, e perciò più che dal differirgli l' Assoluzione, può sperarsi l'emenda dalla Grazia del Sagramento, che lo renderà più forte, e renderà più efficaci i mezzi ch'egli adoprerà per estirpare il mal'abito. E perchè mai dicono giustamente i Salmaticesi (*x*), si dee maggiormente sperare, che ad un peccatore, il quale non ha la Grazia, giovi la dilazione dell' Assoluzione, che non giovi ad un' Amico di Dio l'Assoluzione per cui riceve la Grazia? E 'l Cardinal Toledo (*y*) parlando precisamente del peccato di mollizie, stima egli che per tal vizio non vi è rimedio più efficace, che lo spesso fortificarsi col Sagramento della Penitenza; e soggiunge, che questo Sagramento è il freno più grande a chi commette tal peccato: e chi non l'usa, dice che non si prometta l'emenda se non per miracolo. Ed in fatti S. Filippo Neri, come si legge nella sua Vita (*z*) massimamente di questo mezzo della frequente Confessione servivasi a pro de' Recidivi in tal vizio. A ciò ben anche conferisce quel che dice il Rituale Romano trattando della Penitenza: *In peccata facilè recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur; & si expediat, communicent*. E dicendo *facilè recidentibus*, intende certamente parlare di coloro che non ancora hanno estirpato l'abito. Alcuni Autori, che per la sola via del rigore par che vogliano salvare l'Anime, dicono che tutti i Recidivi si fanno peggiori, allorchè sono assoluti prima d'emendarsi. Ma io vorrei sapere da questi miei Maestri, se tutti i Recidivi, quando son licenziati senza l'Assoluzione, privi della Grazia del Sagramento, tutti diventano più forti, e tutti si emendano? Quanti io ne ho conosciuti nel corso delle Missioni, ch' essendo loro stata negata l'Assoluzione, si sono abbandonati alla mala vita, ed alla disperazione, e per molti anni non si sono più confessati? Del resto torno a dire ognuno dee guidarsi in ciò secondo il lume che 'l Signor li concede. Questo è certo, che in tal materia tanto errano quelli che più del giusto son facili, che quelli che son difficili ad assolvere. Molti per la troppo facilità son cagione, che tante Anime si perdano (e non può negarsi, che questi siano in maggior numero, e facciano maggior danno, poichè a costoro si accostano in maggior numero i mali Abituati); ma altri per lo troppo rigore ancora sono di gran danno. E non so se un Confessore debba fare solamente scrupolo quando assolve gl' indisposti, e non ancora quando licenzia i disposti senza assolverli. Conchiudo qui col dire il mio sentimento in tal punto. Dico in primo luogo, e non nego, che qualche volta ben può giovare anche al Recidivo disposto il differirgli l'Assoluzione. Dico in secondo, che sempre gioverà che 'l Confessore l'atterrisca col fargli vedere, come non potesse assolverlo. Dico per ultimo, che ordinariamente parlando a' Recidivi per fragilità intrinseca, e disposti per qualche segno straordinario, più gioverà il beneficio dell'Assoluzione, che la dilazione. Volesse Dio, ed i Confessori assolvessero i Recidivi solamente allora, che portano segni straordinarj! Il mal' è che la maggior parte per non dire la massima de' Confessori universalmente assolvono i Recidivi senza distinzione, senza segno straordinario, senza ammonirli, e senza dar loro almeno qualche rime-

rimedio per emendarsi; e da ciò veramente nasce, non già da assolvere i disposti, la ruina universale di tante Anime.

70. Ciò non però che si è detto, parlando comunemente, per gli Abituati e Recidivi, non corre già per gli Ordinandi abituati in qualche vizio [specialmente, nel peccato d'impurità], che vogliono ascendere, a qualche Ordine Sacro; poicchè per costoro, corre altra ragione. Il Secolare abituato può essere assoluto, sempre ch' è disposto per ricevere il Sagramento della Penitenza; ma l'Ordinando abituato, se egli vuole prendere l'Ordine Sacro, non basta che sia disposto per lo Sagramento della Penitenza, ma bisogna che ancora sia disposto per ricevere il Sagramento dell' Ordine, altrimenti non sarà disposto nè per l'uno, nè per l'altro; mentr' essendo indegno di salir sull' Altare colui che appena esce dallo stato del peccato, e non ha la bontà positiva necessaria all'altezza dello stato in cui vuol porsi, egli pecca, se senza questa vuol prender l'Ordine Sacro, ancorchè si metta in Grazia; Onde allora il Confessore non può assolverlo, se non promette di astenersi dal prender l'Ordine, al quale non potrà ascendere se non dopo la prova di molto tempo, almeno di più mesi. Ciò sta pienamente provato nella Dissertazione posta nel Libro (*aa*) colla comune sentenza de' DD. (*bb*) ivi riferiti, i quali dicono, che per ascendere agli Ordini Sacri non basta la bontà comune, cioè l'essere semplicemente esente da peccato grave, ma vi bisogna una bontà speciale, per cui sia il Soggetto depurato dai mal'abiti, come insegnò S. Tommaso: *Ordines Sacri praeexigunt sanctitatem, unde pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis, idest ab humore vitiorum.* (*cc*) E la ragione si è, perchè se l'Ordinando non ha questa bontà speciale, è indegno d'esser costituito sovra la Plebe ad esercitare gli altissimi ministeri dell'Altare: *Sicut illi* (parla lo stesso Santo Dottore) *qui Ordinem suscipiunt, super Plebem constituuntur gradu Ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis*. Ed in altro luogo più espressamente assegna la suddetta ragione: *Quia per Sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento Altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quàm requirat etiam Religionis status.* (*dd*).

Non per tanto se n' eccettua il caso, quando il Signore dasse a taluno una compunzione sì straordinaria che lo guarisse dalla sua primiera debolezza, poicchè come dice il medesimo Angelico: *Quandoque tantâ commotione convertit* (Deus) *cor hominis, ut subitò perfectè consequatur sanctitatem spiritualem* (*ee*). E' vero che tali conversioni son rare, e specialmente negli Ordinandi, ancorchè vengano a far gli Esercizj chiusi in qualche Casa Religiosa, perchè questi per lo più vengono a forza; ma allorchè veramente alcuno ricevesse una tal grazia da Dio (le cui Misericordie sono ammirabili) che lo rendesse talmente mutato, che sebbene sentisse ancora qualche moto pravo ne' sensi, nulladimeno si trovasse con un grande orrore al peccato, e si sentisse già notabilmente diminuito l'ardore della concupiscenza, sì che avvalorato dalla Grazia facilmente già resistesse alle tentazioni; ed all'incontro stasse fermamente risoluto per l'avvenire non solo di fuggire i peccati e le occasioni, ma ancora di prendere i mezzi più opportuni per vivere da buon Sacerdote; E già avesse cominciato ad ajutarsi con pregare istantemente il Signore per la perseveranza, con una grande, e tal confidenza in Dio, che lo rendesse moralmente sicuro d'una gran mutazione di vita; in tal caso ben potrebbe assolverlo il Confessore, ancorchè volesse prender l'Ordine Sacro subito dopo la Confessione. Cuntuttocciò benanche in tal caso, che 'l Penitente sia molto compunto, il Confessore dee far quanto può per indurlo a differire la sua Ordinazione, affinchè così meglio si purghi dal suo mal'abito, e meglio eseguisca i proposití fatti; Anzi a quest'effetto, se colui non vuol differire di ordinarsi, può ancora il Confessore come Medico, per maggior profitto di esso differirgli l'Assoluzione, acciocchè il Penitente differisca d'ordinarsi; purchè da una tal dilazione non vi fosse pericolo di patirne infamia, perchè allora (come si è notato al *num.* 59.) il Penitente ha jus d'esser subito assoluto. Del resto debbono i Confessori esser restii quanto si può in assolvere tal sorta d'Ordinandi, che ordinariamente poi fanno pessima riuscita, e sono la ruina de' Popoli e della Chiesa.

(a) *Tom.II.lib.6.n.*458. (b) *Ibid.ver.Recidius.* (c) *l.6. num.* 459. *vers. Dicunt.* (d) *num.*449. *Dub.*1. (e) *Ibid. Dub.*2. (f) *Vide lib.6.num.*463. (g) *Part.*1.*cap.*9.*num.*225. (h) *Cap.*1.§.4. (i) *In prax.Poenit.tr.*4.*pag.*417. (k) *Bulla Apostolica inBullar.tom.*3.*pag.*143.§.22. (l) *l.6.num.*459. *v. Recidivus.* (m) *ap.Croix l.6.p.*2.*num.*1824. (n) *Par.*1. *c.*15.*num.*356. (o) *p.*1.*c.*9.*num.*213. (p) *l.6.num.*460. (q) *Tom.II.pag.*27.*ex num.*63. (r) *nu.*68. *Ibidem* (s) *S.Thom.* 2.2.*q.*189.*a.*1.*ad* 3. (t) *Suppl.*8.35.*a.*1.*ad* 3. (u) 2.2.*q.*184. *a.*8. (x) 3.*p.q.*86.*a.*5.*ad* 1. (y) *l.6.num.*57.& 461. (z) *p.*1. *c.*15.*num.*360. (aa) *l.6.num.*462. (bb) *num.*463. (cc) *Ibid. in fine.* (dd) *De Poenit.c.*5. *n.*67.*in fin.* (ee) *l.*5.*c.*13. (ff) *In vita c.*6.*num.*2.

CAPITOLO VI.

Come debbia portarsi il Confessore con i Penitenti, che sono ligati da qualche censura, o caso riservato, o pure da obbligo di Dinunzia, o con impedimento dirimente o impediente di Matrimonio.

71 PEr I. dunque se alcuno viene che abbia qualche censura, o caso riservato, sopra cui il Confessore non abbia facoltà, già abbiamo detto di sopra esser atto di carità il ricorrere egli al Ve-

scovo,

scovo, il quale può assolvere tutti i casi Papali occulti, e delegarne anche agli altri la facoltà; (fuorì non però de' casi della Bolla Cœnæ, se pur non fosse che 'l Penitente è impedito di andare in Roma); o pure lo scrivere alla S. Penitenziarìa, se'l caso è Papale, e specialmente se è occulto, per ottenere la facoltà d'assolverlo. Il modo poi di scrivere alla Penitenziarìa lo noteremo qui appresso al *num.76.* Solamente qui s'avverte, che chi non sa la censura Papale, non incorre neppure il caso, perchè i casi Papali si riservano principalmente per la censura (*a*); A differenza de' casi Vescovili, dove chi non sa la censura, incorre non pertanto il caso, perchè i Vescovi riservano principalmente il caso (*b*): e ciò ancorchè s' ignori la riserva del caso, come abbiam provato (*c*): ma niuna censura s' incorre da chi invincibilmente l'ignora (*). Di più s'avverta, che quando alcuno s'è confessato sacrilegamente nel Giubileo, allora non vien tolta la riserva, come sta provato, specialmente colla Dichiarazione fatta dal N. Ss. P. Benedetto XIV. (*d*). E lo stesso abbiamo tenuto (*e*), se la Confessione è stata invalida, parlando del Giubileo; Ma fuor di Giubileo, se alcuno si fosse confessato invalidamente a qualche Confessore che avea la facoltà sopra i peccati riservati, è sentenza comune, e più probabile che resti sciolto dalla riserva [*f*]; Ed è più comune, ed abbastanza probabile, quantunque la Confessione fosse stata sacrilega, purchè il Penitente non avesse con colpa taciuto specialmente il peccato riservato. [**]

72 Per II. Avverta il Confessore, ch' egli è tenuto sotto colpa grave ad imporre al Penitente l'obbligo di dinunziare a' Superiori alcuno che seriamente abbia proferita qualche proposizione, o bestemmia ereticale con error d' intelletto e pertinacia, non già per ignoranza, o incuria, o trascorso di lingua; poichè in tal caso basta che 'l Penitente l'ammonisca del suo errore (*g*). Di più deve obbligare le Donne, o figliuoli, a dinunziare i Confessori, che le han sollecitate a cose turpi, o hanno avuto con esse trattati disonesti. Osservate il Libro dove molto distintamente sta discifrata questa materia (*h*). Ma per la pratica avverta il Confessore per 1. in questa materia di sollecitazione a non precipitare subito il giudizio in imporre al Penitente l'obbligo della dinunzia, poichè non deve imporsi nel dubbio, se quella sia o non sia stata vera sollecitazione (*i*); eccettochè quando le parole o gli atti da sè importassero sollecitazione, e si dubitasse solo dell'intenzione del sollicitante; o pure se vi siano veementi indizj, benchè non evidenti, della sollecitazione, senza indizj in contrario; perchè allora quelli fondano in certo modo una moral certezza (k). Avverta per 2. a non esser facile a prendersi il peso della Dinunzia, se non in qualche caso raro, in cui la carità ciò gli dettasse, per la difficoltà che forse provasse il Penitente di andare a' Superiori. Avverta per 3. ch' egli non dee mai tralasciare d' imporre al Penitente sollecitato un tal obbligo della Dinunzia, benchè prevedesse che 'l Penitente non sia per adempirlo; poicchè direttamente al Confessore è ingiunto dal Pontefice il peso d' intimare un tal obbligo (*l*): Onde fintanto che'l Penitente non l'adempisce, è espediente che gli si differisca l' Assoluzione. E se'l Confessore dubita, che quegli difficilmente l'adempirà, deve allora in ogni conto differirgli l' Assoluzione. Ben può non pertanto assolverlo, se 'l Penitente sta per allora impedito, ma è risoluto di adempirlo subito che comodamente può (*m*). Tali Dinunzie debbono farsi almeno frallo spazio d' un mese (*n*). Di più avvertasi, che dal N. Ss. P. Benedetto XIV. (*o*) sta imposto l'obbligo di dinunziare il Confessore, che si sapesse aver obbligato il Penitente a manifestare il Complice, purchè non l' avesse fatto per mera semplicità, o imprudenza. Per ultimo dee notarsi circa i sortilegj fatti da' secolari, che presentemente nel nostro Regno per ragione dell' Insinuazione del nostro Regnante Monarca Carlo III. che Dio guardi, non vi è obbligo di dinunziarli, se non quando v' intervenisse abuso della SS. Eucaristia, o dell' Olio Santo (*p*).

73 Per III. Circa gl' impedimenti di Matrimonio; quando il Penitente tiene alcuno impedimento, e'l Matrimonio non è ancora contratto, bisogna distinguere più cose: Se l'impedimento è di consanguinità, o cognazione spirituale, o di affinità per copula lecita fino al quarto grado, o pure di pubblica onestà, ancorchè fosse occulto, il Confessore deve obbligare il Penitente o a dinunziare l'impedimento, o ad ottenerne la Dispensa dalla Datarìa. Se poi l'impedimento è d'affinità per copula illecita colla consanguinea della Sposa fino al secondo grado, *modò adfuerit, copula consummata cum seminatione perfecta* (*q*), o pure di delitto, cioè di omicidio del Conjuge colla cospirazione d'ambe le parti, o di omicidio coll' adulterio, o di adulterio colla fede, o attentato del Matrimonio, come sta divisato nel Libro (*r*); in questi casi, sempre cchè l' impedimento è occulto, deve ottenersene la Dispensa dalla S. Penitenziarìa. E lo stesso corre, se 'l Penitente tiene l' impedimento di voto di Castità o Religione. Se mai non però vi fosse causa urgentissima in qualche caso raro, come di scandali, risse, o infamia imminente, e non vi fosse tempo o modo di ricorrere alla Penitenziarìa, potrebbe allora anche il Vescovo dispensare (*s*). E se non vi fosse modo di ricorrere neppure al Vescovo, osservisi ciò che sta detto nel Libro (*t*).

74 Se poi il Penitente avesse già contratto il Matrimonio nullo per ragione d'impedimento dirimente, allora, se l'impedimento proviene da copula lecita si osservi il Libro [***]; se da illecita, o da delitto, e 'l Penitente sta in buona fede, ed all'incontro vi sarebbe pericolo di mor-te,

te, scandalo, o incontinenza, quando segli manifestasse l'impedimento; in tal caso il Confessore dee tacerlo, e frattanto procurar la Dispensa dalla S. Penitenziaria, laquale ottenutasi, dee scovrir l'impedimento, e dee ben consigliare il modo con cui debba farsi la riconvalidazione. Per questa già non è necessaria l'assistenza del Parroco e testimonj, come si è provato (u); ma secondo abbiam detto (x), è obbligata la parte consapevole dell'impedimento a far intesa l'altra della nullità del Matrimonio, giusta la clausula solita della S. Penitenziaria: *Ut dictâ muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ*, &c. E perciò, parlando per sè, non basta il dire (come ammettono alcuni DD.), *Se non m'avessi presa per moglie, mi prenderesti oraì dì, io ti voglio*; o pure, *Per mia consolazione rinnoviamo il consenso*; perchè tal consenso è sempre dipendente dal primo, ch'è stato nullo. E neppure vale la copula, ancorchè s'abbia per affetto maritale. Basta non però il dire, *Il nostro Matrimonio è stato nullo per una certa ragione* [mentre non v'è obbligo di manifestare la qualità dell'impedimento], *rinnoviamo il consenso*: o pure, *Quando mi maritai io non ebbi vero consenso* [perchè il consenso nullo non è vero consenso]: o vero, *Io sto in dubbio del valore del nostro Matrimonio*, &c. perchè allora il consenso che si dà, è già indipendente dal primo. Ma quando si temesse prudentemente, che da' detti modi si scovrisse il delitto, e ne succedessero pericoli di risse, d'infamia, o di scandalo, e dall'altra parte il Conjuge conscio dell'impedimento non potesse scusarsi dal rendere il debito, allora eseguita che sia la Dispensa, basta ch'egli adopri alcuno de' primi modi detti di sopra; ed anche basta ch'esso solo metta il suo consenso, potendo in tal necessità avvalersi della sentenza, che dice bene unirsi a far valido il Matrimonio il suo consenso col consenso dato al principio dalla parte ignorante, il quale dura virtualmente per la continuazione dell'uso del Matrimonio, o della coabitazione [y].

75 Sè poi il Penitente avesse l'impedimento *ad non petendum debitum*, per ragione di copula avuta colla consanguinea in secondo grado di sua moglie; questi dev'essere sciolto da tale impedimento o dalla S. Penitenziaria, o dal Vescovo, o da alcun Confessore Regulare, che ne tenga la facoltà dal Prelato del suo Monasterio [z]. Ma quando il Penitente non sapesse la legge Ecclesiastica, che oltre la Divina proibisce un tale incesto, allora non incorre l'impedimento [aa]. Anzi ancora quando sapesse la legge, ma ignorasse tale pena, anch'è probabile, che non l'incorra [bb]. Almeno non dee porsi in mala fede, se v'è pericolo d'incontinenza.

76 Registriamo quì le formole per ottenere dalla S. Penitenziaria la Dispensa per detti impedimenti, o voti, o irregularità.

Circa gl' impedimenti di Matrimonio, da dentro alla lettera si ponga così: *Eminentiss. e Reverendiss. Signore. N.N. avendo avuto copula con una Donna, si ritrova aver data parola di Matrimonio ad NN. sua sorella; E perchè l'impedimento è occulto, e non succedendo il detto Matrimonio, ne verrebbe molto scandalo, supplica perciò l'Em. S. a volergli concedere la Dispensa. La risposta si degnerà di mandarla a Napoli (o pure ad Aversa per la posta di Napoli), in testa di*.... (quì si esprima il nome, e cognome) *Confessore approvato. E l'avrà a grazia*, &c. Se poi il Matrimonio è già fatto, si può scrivere così: *NN. ignaro (e consapevole) dell'impedimento ha contratto Matrimonio con una Donna, la cui madre (o sorella) avea prima carnalmente conosciuta; onde, essendo l'impedimento occulto, e perciò non potendosi separare senza scandalo, supplica l'Em. S. per l'assoluzione, e Dispenza. La risposta*, &c.

Circa i voti di Castità o Religione: *NN. si ritrova aver fatto voto di castità, ma perchè sta in grave pericolo d'incontinenza, prega per tanto l'Em. S. a dispensare nel sudetto voto, affine di poter contraere Matrimonio*, &c.

Circa le irregularità: *N.N. Sacerdote ha incorsa irregularità per cagione d'omicidio* [o d'aborto, o violazione di censura, &c.]; *ed essendocchè vi è pericolo d'infamia, se si astiene dal celebrare; per tanto supplica*, &c.

Da fuori poi alla soprascritta si metta: *All'Eminentissimo e Reverendissimo Signore, Signore e Padrone Colendissimo.*

Il Signor Cardinale Penitenziere Maggiore.

Roma.

Il Confessore poi a cui sarà stata commessa l'esecuzione della Dispensa, in dispensare dopo data l'Assoluzione sagramentale, potrà servirsi della Formola seguente: *Et insuper auctoritate Apostolicâ mihi concessâ dispenso tecum super impedimento primi* [*seu secundi, seu primi & secundi*] *gradûs proveniente ex copula illicita, a te habita cum sorore mulieris cum qua contraxisti* [aut contrahere intendis], *ut Matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovató consensu; & prolem, si quam suscipies* [vel *suscepisti*], *legitimam declaro. In nomine Patris* &c. Se poi la Dispensa è dal Voto di Castità, dirà: *Insuper tibi votum castitatis quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, & illó uti, in opera quæ tibi præscripsi dispensando commuto. In nomine*, &c. Se alcuno, non ostante il voto di Castità, avesse contratto il Matrimonio, dirà: *Item non obstante castitatis votó quod emisisti, in Matrimonio remanere, & debitum conjugale exigere possis, auctoritate Apostolicâ tecum dispenso. In nomine*, &c.

In quali casi poi la S. Penitenziaria possa assolvere, dispensare &c. da' casi Papali, censure, irregolarità, voti, giuramenti, restituzioni incerte, ec. osservate il libro in fine [ee]. Ed in quali casi possa dispensare negl'impedimenti di Matrimonio, vedi [dd].

[u] *Tom. II lib. 6. num. 580.* [x] *Ibidem.* [y] *Num. 581.* [z] *L. 7. num. 43.* [aa] *Tom. II. lib. 6. n. 537. Qu. II.* [bb] *Ibid.*

[illegible]

CAPITOLO VII.

Come debba portarsi il Confessore con persone di diversi generi.

§. I. *Come debba portarsi co' Fanciulli, Giovani, e Zitelle.*

77 Co' i Fanciulli bisogna usare tutta la carità, ed i modi più dolci che han possibile [illegible] con [illegible], se fanno le cose della bene, e se non le fanno, [illegible] con [illegible] per allora, se v'è tempo [illegible] mandarli a [illegible] a loro, [illegible] le cose necessarie alla salute. Quando vengono alla Confessione bisogna [illegible] per uso de' peccati, che si [illegible] da loro stessi, e poi portarsi fare loro le seguenti dimande: 1. Se han taciuto qualche peccato per vergogna. 2. Se han bestemmiato i Santi, o i giorni santi, o pure giurato cosa bugia. 3. Se hanno lasciata la Messa, o dentro quella han ciarlato; o se han faticato la Festa. 4. Se hanno disubbidito a' Genitori, o perduto loro il rispetto con alzar le mani, o detta loro qualche ingiuria in presenza, o mandate imprecazioni con farsele sentire, o fatte loro beffe. E notisi qui ciocchè si è detto al num. 34. del come si ha da imponere a' Fanciulli il cercar perdono a Genitori. 5. Se han commessa qualche oscenità. Ma in ciò il Confessore sia molto cauteIato nelle dimande. Cominci interrogando con raggiri e parole generali, e prima se han dette male parole? Se han fatte burle con altri figliuoli, o figliuole? e se quelle burle le han fatte di nascosto? Indi dimandi se han fatte cose brutte, o male parole [così chiamano i Fanciulli i fatti osceni]? Molte volte, ancorchè essi negano, giova il fare loro dimande suggestive: *E bene quante volte l'hai fatte queste cose? dieci, quindeci volte?* Dimandi loro con chi dormano, e se nel letto hanno burlato colle mani? Alle Zittelle, se han fatto all'amore, e se ci sono stati mali pensieri, parole, o atti? E dalle risposte s'inoltri alle dimande; *sed abstineat ab exquirendo a puellis, vel a pueris, an adfuerit seminis effusio*. In somma con questi è meglio che si manchi nell'integrità materiale della Confessione, che si faccia loro apprendere quel che non sanno, o che si pongano in curiosità di saperlo. Si dimandi ancora a' Fanciulli, se han portate imbasciate a regazzi di Uomini a Donne; ed alle Zitelle [illegible], e specialmente [illegible]. Per [illegible], se han rubato, e fatto danno alle robe d'altri [illegible], e di altro modo. Per [illegible] se hanno detto male di qualcheduno. Per [illegible] i Precetti della Chiesa, se [illegible], e comunicar. la Pasqua. Se hanno mangiato carne ne' giorni proibiti, Sabato, Venerdì, &c.

78. Circa poi l'Assoluzione da darsi a questi Fanciulli, si ricerca molta attenzione. Quando costa che [illegible] la sufficiente uso della ragione, come se si confessano con distinzione, o pure rispondono accuratamente alle dimande, e si vede che ben comprendono, che col peccato hanno offeso Dio, e si han meritato l'Inferno, allora, se sono disposti, si assolvano; ma se fossero recidivi ne' peccati mortali, debbono trattarsi come gli adulti, mentre [illegible] tempo sperimentarli ci diverse. Si dee loro differire l'Assoluzione. Se poi si dubita del perfetto uso della ragione, come quando essi nell'atto di confessarsi non stanno composti, ma anzi stanno girando gli occhi, battendo colle mani, scappinando coi piedi, allora se stanno in pericolo di morte, o debbono adempire il Precetto Pasquale, debbono assolversi sotto condizione, e tanto più se si son confessati di qualche peccato mortale dubbio [a]; poichè ben può amministrarsi il Sagramento sotto condizione, quando v'è grave causa, come sarebbe quella, di liberare quei figliuolo dallo stato di dannazione se mai v'è incorso [b]. E così dee farsi, ancorchè sia recidivo, mentre in tanto dee differirsi l'Assoluzione a coloro ch'hanno il perfetto discernimento, in quanto con tal dilazione v'è speranza che ritornino disposti; ma questa speranza difficilmente si ha cogli altri, che non hanno il perfetto uso della ragione. E probabilmente dicono alcuni DD. [c] che questi Figliuoli dubbiamente disposti possano assolversi [almeno ogni due, o tre mesi] sotto condizione, ancorchè portassero soli peccati veniali, affinchè non restino privi della Grazia sagramentale, e forse anche della Grazia santificante, se mai avessero qualche colpa grave loro occulta. Bisogna poi far fare a questi figlioli l'atto di dolore nel modo più proprio per essi, per esempio: *Vuoi bene a Dio, che è un Signore così grande, così buono, che t'ha creato, è morto per te, &c? Ora questo Dio tu l'hai offeso. Esso ti vuole perdonare, e tu spera che per lo Sangue di Gesù-Cristo ti perdoni; ma bisogna, che te ne penti; che dici? ti penti vuò d'averlo offeso, &c? E con queste offese c'hai fatte a Dio, t'hai meritato l'Inferno, ti dispiace che l'hai fatte? Mai più, &c.* La penitenza poi a costoro bisogna, che sia leggiera quanto si può, e si faccia da essi adempire quanto più presto, altrimenti o se ne scordano, o non la fanno. Procurisi specialmente d'insinuare loro la divozione a Maria SS. con dire il Rosario, e quelle tre Ave Maria la mattina e la sera, sempre

colla

colla preghiera: *Mamma mia, liberami da peccato mortale*.

79 Circa poi lo stato che debba eleggersi alcun Giovane, non dee porsi il Confessore egli a determinarcelo, ma solamente dee regolarsi da' segni della sua vocazione a consigliarli quello stato, a cui prudentemente può stimare, che Dio lo chiami. Per coloro che voglion farsi Religiosi, procuri il Confessore prima di tutto vedere in qual Religione vuole il Giovane entrare, perchè se mai la Religione è rilasciata, generalmente parlando, meglio sarà, che resti nel secolo; poichè andando colà egli farà come fanno gli altri, e lascerà quel poco di bene che prima faceva, com' è avvenuto a molti. Onde si faccia molto scrupolo il Confessore, specialmente se lo fa ad insinuazione de' Parenti, di consigliare ch' entrino in tali sorte di Comunità. Se poi la Religione è osservante, provi bene il Confessore la vocazione del suo Penitente, con vedere se per quella ha qualche impedimento di salute, di poco talento, di povertà de' Parenti; e precisamente esamini il fine s'è retro, come di stringersi più con Dio, o di correggere i trascorsi della vita passata, e sfuggire i pericoli del secolo. Che se il fine primario fosse mondano, di star più comodo, o di liberarsi da' Congionti di mal condizione, o di compiacere a' Genitori che l' importunano, non ce lo permetta; perchè in tal caso quella non è vera vocazione, senza la quale farà mala riuscita. Se poi il fine è buono, e non v'è impedimento, non dee, nè può il Confessore (nè altri, come dice S.Tommaso (*)) senza colpa grave impedirgli la vocazione; Benchè sarà prudenza alle volte differirgli l' esecuzione, per meglio sperimentare s' è ferma; specialmente quando sapesse, che 'l Giovine è volubile, o pure se la risoluzione fosse stata fatta in tempo di Missione, o d' Esercizj Spirituali: mentre in tali occasioni si fanno certe risoluzioni, che passando poi quel primo fervore, vengono meno.

84. Se alcun Giovane volesse farsi Prete secolare, non sia facile il Confessore ad accordarcelo senza un lungo e provato esperimento di scienza, o capacità sufficiente, e di retto fine. I Sacerdoti secolari han certamente lo stesso, anzi maggior obbligo de' Religiosi; ed all' incontro restano negli stessi pericoli del secolo; onde per riuscire alcuno buon Sacerdote nel secolo [in cui rari se ne trovano, per non dire rarissimi], bisogna che prima abbia fatta precedere una vita molto regolata, lontana da' giuochi, dall' ozio, da' mali Compagni, e data all' Orazione, ed alla frequenza de' Sagramenti [*Ma quis est hic, & laudamus eum?*]; altrimenti si metterà in uno stato quasi certo di dannazione, specialmente se lo fa per secondare il fine de' Parenti, ch' è d'ajutar la Casa. Già poi s'è detto di sopra al *n.35.* il gravissimo peccato che commettono quei Genitori, i quali forzano i figli a farsi Preti, o Religiosi contro loro voglia.

87 Per le Zittelle poi, che vogliono consecrare la loro verginità a Gesu-Cristo, non permetta loro di far voto perpetuo di Castità, se non vede che alcuna è ben radicata nelle virtù, e nella vita spirituale, e specialmente nell' Orazione. A principio può permetterle di farlo solamente per qualche tempo, come da una sollennità all'altra.

80. Per quelli Giovani in fine, che vogliono, o debbono casarsi [dico *debbono*, come si è provato nel Libro [*d*], parlando di coloro che fossero incontinenti, e non volessero servirsi degli altri mezzi opportuni per contenersi], conforme peccherebbero i Genitori che senza giusta causa impedissero loro un Matrimonio onesto [*e*], così all' incontro peccherebbero i figli [e perciò il Confessore deve impedircelo] che volessero casarsi con disonore della Famiglia, o se quantunque il Matrimonio non fosse indecoroso, volessero nonperò farlo con disgusto e scandalo de' Parenti, senz' avere essi figli alcun giusto motivo, che gli scusasse; vedasi come ciò sta dichiarato nel Libro [*f*].

[*a*] *Tom.II.lib.6.num.432.vers.IV.* [b] *l.6.n.28.* [c] *num.432.in fine.* [*] *D.Th.Quodl.3.a.14.* [d] *l.6.n.75.* [e] *l.6.n.850.v.Conveniunt, pag.444.* [f] *num.849.*

§. II. *Come debbia portarsi co' Scrupolosi.*

81. Molte regole assegnano i Dottori per gli Scrupolosi, ma è certo per costoro, dopo l' Orazione, il rimedio maggiore [anzi l'unico, come ben dice il P. Segneri] per guarirgli, è l'ubbidienza al Direttore. Onde prima di tutto procuri il Confessore di persuadere ad un Penitente di tal fatta due massime principali: La prima, ch' egli va sicuro innanzi a Dio nell' ubbidire al Padre Spirituale, dove non v'è evidente peccato; poichè allora non ubbidisce all' Uomo, ma a Dio stesso, che ha detto: *Qui vos audit, me audit*. Così insegnano tutti i Dottori, e Maestri di spirito con S. Bernardo, S. Antonino, S. Francesco Sales, S. Filippo Neri, S. Teresa, S. Giovanni della Croce, S. Ignazio di Loyola, il B. Dionisio Cartusiano, il B.Umberto, il Ven. P.Maestro Avila, il gran Gersone, &c. La seconda, che il maggiore scrupolo, che dev' egli fare, è in non ubbidire, per ragione del gran pericolo, a cui s' espone di perdere non solamente la pace, la divozione, e l'avanzo nelle virtù, ma benanche il cervello, la salute, ed ancora l' Anima, poichè potrebbero talmente avanzarsi gli scrupoli, che lo riducessero o a disperarsi con darsi la morte, com' è succeduto a molti, o a rilasciarsi ne' vizj. Di più insinui il Confessore al Penitente scrupoloso, come ben dice il dotto Autore dell' Istruzione per li Novelli Confessori [*a*], che con Dio non si dee pretendere di fare i conti, come suol dirsi, colla penna: Il Signore vuole per nostro bene, che noi viviamo incerti della nostra salute; onde usando noi una moral diligenza per non offenderlo, dobbiamo abbandonarci nella sua

sua Misericordia; e confessando che non possiamo salvarci se non per la sua Grazia, questa dobbiamo cercargli sempre con perseveranza, confidenza, e pace: *Il meglio è*, dicea S. Francesco di Sales, [b] *camminare alla cieca sotto la Divina Providenza, fra le tenebre, e perplessità in questa vita. Conviene contentarsi in saper dal P. Spirituale, che si cammina bene, senza cercarne la cognizione. Non s'è mai perduto un'Ubbidiente.* S. Filippo Neri asseriva, che chi ubbidisce al Confessore, *si assicura di non render conto a Dio dell'azioni che fa.* [*] Ed all'incontro S. Giovanni della Croce, dicea: *Il non appagarsi di ciò che dice il Confessore, è superbia, e mancamento di Fede.* [**]

82 Dopo ciò il Confessore procuri per 1. di parlara spesso ad un tal Penitente della confidenza grande, che dobbiamo avere in Gesu-Cristo il qual'è morto per salvarci, e nella sua Santissima Madre, ch'è tanto potente e pietosa con chi se le raccomanda; onde l'esorti a viver sicuro, sempre che ricorre a Gesù, e Maria, che certamente esaudiscono chi gl'invoca. Per 2. gli proibisca di legger libri che svegliano scrupoli, e di conversare con persone scrupolose; e ad alcuno molto angustiato gli vieti anche di sentir prediche di terrore, ed esaminar la coscienza in quelle cose dove fa scrupolo, ma senza ragione. Per 3. se lo scrupolo consiste nel timore di acconsentire a'mali pensieri [per esempio contro la Fede, la purità, o la carità], sia libero e franco il Confessore nel disprezzarli, ed in dirgli che a lui questi pensieri son pene, ma non consensi, nè peccati. Ed in ciò precisamente s'avvaglia il Confessore di quella gran regola, che danno i DD. (c) che quando la persona è di timorata coscienza, se non è più che certo il peccato mortale, dee giudicarsi non esservi stato: poichè [come dice il P. Alvarez] un tal mostro non è possibile ch'entri in un'Anima che l'abborrisce, senza conoscerlo chiaramente. Onde giova a' Scrupolosi benanche alle volte imporre, che di tali pensieri non sene accusino affatto, se non sanno certo, e possano giurare di avervi acconsentito. E qui notisi, che gli Scrupolosi non si han da guidare con dar loro regole particolari, ma generali, poicchè colle particolari gli Scrupolosi non mai arrivano a potersi risolvere, dubitando sempre se quella regola vale per lo caso presente, che sempre gli parerà differente dal caso supposto dal Confessore.

83 Per 4. Per coloro che fanno scrupolo circa le Confessioni passate, cioè che non abbiano in quelle spiegati tutti i peccati o le loro circostanze, o che non v'abbiano avuto il dolor necessario, il Confessore, quando vede che questi tali o si han fatta la Confessione generale, o pure per qualche tempo notabile sono andati ripetendo le cose passate, a costoro deve imporre, che non vi pensino più deliberatamente, e che non parlino più de' peccati della vita passata, se non quando possono giurare, che sieno stati certi peccati mortali, e di più che certamente non se l'abbiano mai confessati; Mentre insegnano i DD. [d] che gli Scrupolosi, ancorchè avessero lasciata per inavvertenza qualche peccato grave, non sono obbligati [almeno quando non ne son certi] con tanto incomodo e pericolo all'integrità della Confessione, dalla quale minore incomodo di questo già può scusare [e]. In ciò sia forte il Confessore in farsi ubbidire, e se 'l Penitente non ubbidisce, lo sgridi, gli tolga la Comunione, e lo mortifichi quanto può. Gli Scrupolosi debbon trattarsi con dolcezza, ma quando mancano nell'ubbidienza debbon trattarsi con gran rigore, poicchè se perdono quest'Ancora dell'Ubbidienza, essi son perduti, perchè o diventano pazzi, o si danno ad una rilasciata vita.

84 Per 5. Alcun'altri poi temono di peccare in ogni azione che fanno; a costoro bisogna imporre, che operino liberamente, e che vincano, anzi che sono tenuti a vincere lo scrupolo, semprecchè non vedano evidentemente, che quell'azione è peccato. Così col P. Segneri insegnano i DD. [f] E non importa, che operino coll'attuale timore [senza deponer lo scrupolo, il che è quasi impossibile sperarlo dagli Scrupolosi], poicchè tal timore non è vero dettame, di coscienza, o sia coscienza formata, come ben distingue Gersone [g], nè vero dubbio pratico; nè toglie il giudizio prima fatto (il quale virtualmente persevera, benchè allora non s'avverta per l'impeto del timore), cioè che facendo qualunque azione, che non conoscono certamente per mala, essi non peccano: mentre allora non operano contro la coscienza, ma contro quel vano timore [h]. Ingiunga dunque il Confessore ad un tal Penitente, che disprezzi e vinca lo scrupolo, con far liberamente ciocchè lo scrupolo gl'impedisce; e di più gl'imponga, che dopo affatto non se ne confessi.

[a] *Part.1. num.76.* [b] *In Vita circa fin. Massima 27. &c.* [*] *Vita l.1. c.20.* [**] *Tratt. delle Spine Coll.4. §.2. n.8.* [c] *lib.6. n.476.* [d] *l.1. n.87. v.2. Quod nihil.* [e] *l.6. ex n.488.* [f] *l.1. n.86. & P. Segneri cap. ult.* [g] *dict. num.86.* [h] *Ibid. vers. Hinc duo.*

§. III. *Come debbia portarsi colle persone divote?*

85 Alle persone divote che frequentano la Comunione, regolarmente parlando, deve insinuarsi, che almeno ogni settimana ricevano l'Assoluzione. Queste allorchè si confessano sole imperfezioni, che non sieno colpe veniali certe, dice il Bonacina (a) che possono assolversi sotto condizione; Ma io ciò non l'ammetto se non di rado, e quando elleno non potessero assegnar materia certa della vita passata, o non senza gran molestia. Del resto dico, che quando il Penitente non dà materia certa, non è tenuto il Confessore inquietarsi in andarla indagando per dargli l'Assoluzione; ed in caso che fosse andato indagandola, e non l'avesse trovata, non è obbli-

obbligato a dar l'Assoluzione condizionata. Questo è quando il Penitente si confessa imperfezioni, di cui si dubita se giungono a peccati veniali; ma se si confessa peccati veniali certi, che sono usuali, come impazienze, intemperanze, distrazioni all'Officio, e simili, per assolverlo bisogna vedere se egli s'è ajutato alle volte, ed ha superata la passione, perchè allora può giudicarsi, che le sue mancanze più presto sian provenute da umana fragilità, che dal non avere dolore e proposito. Ma all'incontro, se egli cadesse frequentemente in tali colpe, e senza resistenza, allora deve trattarsi come recidivo, secondo s'è detto al *numero 65*.

Si guardi il Confessore di proibire a queste persone divote, specialmente alle Donne, di andare ad altro Confessore, ma andandoci, ne dimostri gradimento: anzi loro imponga, che qualche volta vadino ad altri; eccettocchè se fosse qualche Anima molto scrupolosa, di cui si temesse, che andando ad altri, il quale non sa la sua coscienza, si avesse notabilmente ad inquietare. Il Confessore non dimostri impegno a qualche Anima di guidarla. Non dica mai male degli altri Confessori, ma procuri con prudenza di scusare qualche abbaglio da loro preso. Non prenda la guida di chi cerca lasciare il suo Direttore, senza urgente cagione, come dicono S.Filippo Neri, S. Francesco Sales, e S.Carlo Borromeo; mentre da ciò ne nascono poi dissipamenti di spirito, disturbi, ed alle volte anche scandali. Nè basta per mutar Confessore, che 'l Penitente senta un certo abominio verso di lui, o che non trovi più confidenza a' suoi detti, perchè spesso questa è tentazione del Demonio, come dice S. Teresa. Onde insegna S. Francesco di Sales: *Non bisogna mutar Confessore senza gran ragione; ma non si dee neppure essere invariabile sopravvenendo cagioni legittime di mutazione*. Del testo dice S. Teresa, che può essere causa giusta di mutare il Confessore la mancanza di bontà: *Se 'l Confessore (dice la Santa) va inclinato ad alcune vanità, si muti; essendo egli vano, farà vane le altre.* Di più può essere causa giusta di mutarlo la mancanza di dottrina; di ciò nondimeno bisogna, che vi sia certa presunzione. Per altro dice S. Teresa, che ne'dubbj ben può il Penitente, anzi alle volte è espediente, che si consigli con altro dotto Direttore. Dippiù stugga il Confessore di dimostrar parzialità; Alcuni si attaccano con qualche Anima: con lei è tutto l'impegno, il tempo, e la cura. E' vero, che alcun'Anima avrà maggior bisogno d'assistenza d'un'altra, ma altra è l'assistenza, altro è l'attacco, che fa avere poca cura dell'altre; perciò sarà bene che 'l Confessore a quella persona più bisognosa l'assegni qualche giorno, o tempo a parte, senza che l'altre ne riportino incomodo. Non alzi troppo la voce nel Confessare queste persone divote, ancorchè non parli di peccati, perchè gli altri possono spaventarsi di confessare i loro peccati, per tal timore che 'l Confessore parla forte. Non sia facile a dar licenza alle Zittelle divote di tagliarsi i capelli, e porsi sovra qualche Abito Religioso, ma procuri ch'elleno prima sian fermate per molto tempo nella vita spirituale, e nelle virtù. Per quella facilità de' Confessori quante sene vedono poi, che si spogliano e si maritano con iscandalo del Paese, e con mal'esempio per le altre. A queste tali non permetta il Confessore, che si facciano insegnar di leggere, e tanto meno di scrivere da Uomini; Quante Zittelle semplici coll' impararsi a leggere vi han perduta l'Anima! Questa se non è occasione prossima di peccato, almeno è non poco pericolosa. Si facciano insegnare da qualche Donna, o da qualche Fratello picciolo [e pure con cautela], altrimenti non l'assolva; e non assolva neppur le Madri che lo permettono. Nè anche permetta alle Giovani, che vadino vagando, visitando Chiese, e che stiano in Chiesa più lungo tempo di quanto è necessario con disturbo de' Parenti, ma l'esorti che attendano ad ubbidire loro, con abbracciare le fatiche della Casa che occorrono. Del come e quanto il Confessore debbia guardarsi dalla familiarità colle sue Penitenti, sene parlerà al *num.98*. Della guida poi delle Anime spirituali sene parlerà in tutto l'ultimo Capitolo.

(a) *Tom.II.l.6.n.43 a.v.IV. Si dubitetur*.

§.IV. *Come debbia portarsi co' Muti, e Sordi?*

86 Quando il Muto fosse ancora sordo, come avviene ordinariamente, per confessarlo bisogna ritirarlo in qualche luogo segreto, per ricavarne qualche segno de' suoi peccati, e del dolore, al miglior modo che si può. Ma procuri il Confessore prima d'informarsi da coloro che ei praticano, di qualche vizio che di lui sappiano, e del modo che dee tenere per farsi intendere da lui, e per intenderlo; e quando arriva a percepire qualche suo peccato in particolare col segno di pentimento, deve assolverlo; ma io sempre l'assolverei sotto condizione, se non avessi qualche moral certezza della sua disposizione.

87 Il Muto se mai sapesse scrivere, secondo la nostra sentenza [a] egli è obbligato a confessarsi per iscrittura, mentre chi è tenuto al fine, è tenuto a'mezzi ordinarj. Dico *ordinari*, perchè non sarebbe mezzo ordinario la scrittura al Muto, quando avesse a porci una gran fatica per farsi la sua Confessione, o vi potesse esser pericolo di manifestazione.

88 Se poi venisse al Confessionario una Donna Sorda, [o pure Sordastra che poco santa], e 'l Confessore s'accorgesse dalle dimande ch'ella è sorda, si fa il dubbio, se possa il Confessore dirle a voce alta, che torni in tempo e luogo opportuno? Questo caso spesso avviene nelle Missioni, e molto angustia i poveri Missionanti. Io dico così: Se 'l Confesso-

fessore s'accorge della sordità al principio della Confessione, allora può dirle liberamente che ritorni. Ma se mai sene accorgesse in progresso della Confessione, dal vedere che la Penitente non risponde coerentemente alle sue dimande, allora non può dirle a voce forte che ritorni, perchè darebbe sospetto alle circostanti di esserli questa Confessata di qualche colpa grave, o almeno dubbia grave; onde allorchè la Penitente si sia accusata di qualche colpa grave, se la conosce disposta l'assolva assolutamente; altrimenti l'assolva sotto condizione, giacchè per custodire il sigillo non può dirle che ritorni, nè può accertarsi della sua disposizione; e le dia una penitenza leggiera, giacchè questa s'ha da far sentire ancora alle altre. Si osservi il Libro [b].

[a] *Tom. II. lib. 6. num. 479. v. Quaer.* [b] *l. 6. n. 463. v. Petes.*

§.V. *Come debbia portarsi co' Moribondi?*

89 Nel confessare i Moribondi non deve andare il Confessore con tanta esattezza circa il numero e le circostanze, specialmente se fosse già arrivato il Sacerdote col Viatico, o il Medico facesse premura, che si prenda presto; poichè allora è meglio attendere alla disposizione, che all'integrità, imponendo al Moribondo che ripeta la Confessione, quando sarà guarito, e la penitenza sia leggerissima, con dargli la proporzionata per quando starà bene, o pure con imporgli che allora torni da lui. Cogli feriti, e colle partorienti, che d'ordinario non possono essere abbandonate dagli assistenti, basta che si facciano accusare in generale de' loro peccati, ed in particolare di qualche colpa leggiera, come dell'impazienze, o bugie, col proposito di confessarsi interamente se guariscono. Avverta il Confessore, che se il Moribondo è obbligato a far qualche restituzione, che può allora adempirla, deve imporgli che la faccia subito; e non basta che non lasci il peso agli Eredi; altrimenti non l'assolva [a].

90 Se mai poi il Confessore vede che 'l Moribondo stasse in istato di ricever l'Estrema-Unzione, e la ricusasse, gli rappresenti i grandi effetti di tal Sagramento, cioè di dare all'Anima una gran forza per resistere alle tentazioni dell'Inferno nell'ultima battaglia, e di scioglierla dalle colpe veniali, ed ancora mortali, se sono occulte; ed inoltre di conferire anche la sanità al corpo, quando fosse espediente alla salute dell'Anima; ma questa sanità non la conferisce quando il Moribondo è giunto a tale stato, che non possa più guarire se non per miracolo, mentre il Sagramento opera per via ordinaria coadjuvando le cause naturali. Se mai con tutto ciò l'infermo non s'acchetasse, è molto probabile [b] che quegli pecchi mortalmente, almeno contro la carità verso se stesso, privandosi d'un'ajuto così grande in sì grande bisogno.

Se poi l'infermo avesse a ricevere una grande afflizione d'animo in sentire che si comunica per Viatico, è probabile che 'l Paroco possa dargli la Comunione, tacendo le parole: *Accipe Viaticum &c.* ma dicendo le altre della Comunione ordinaria: *Corpus Domini nostri Jesu-Christi custodiat &c.*

[a] *Vedi l'Autore nell'Istruz. ai Confess. &c. c. 24. pag. 444.* [b] *lib. 6. num. 733.* (c) *num. 235. Dub. 4.*

§. VI. *Come debbia portarsi co' Condannati a morte?*

91 Procuri il Confessore con alcuno di questi poveri afflitti di trattarlo con tutta la carità e pazienza. Nella prima visita cominci a dargli ad intendere, che quella morte è grazia, che Dio gli fa, perchè lo vuol salvo. Gli dica, che tutti abbiamo da morire, e fra breve, per andare all'eternità che non finisce mai. Quindi gli parli della vita felice de' Beati, e dell'infelice de' Dannati; E poi l'esorti a ringraziare il Signore, che l'ha aspettato fino a quel punto, e non l'ha fatto morire quando stava in peccato. L'induca in fine ad accettare la morte, unendola colla morte che Gesu-Cristo patì per suo amore; e l'animi con dirgli, che se accetta la morte, è salvo, e salvo con gran suo merito, onde ne avrà un gran premio in Paradiso. Quindi l'induca poi a confessarsi, e dire liberamente tutti i suoi peccati. Gli dimandi specialmente, se tiene odio con alcuno. Se conserva sopra di sè Particole consecrate, o Olio Santo, o scritti di superstizione. Gli dimandi ancora, se tiene qualche patto col Demonio, &c. Dopo averlo assoluto procuri di farlo comunicare più volte, con dirgli che spesso si raccomandi a Maria SS. che l'ajuti a fare una buona morte. In uscire colla Giustizia, gli dica: *Orsù figlio mio va appresso a Gesu-Cristo, ch'è andato già al Calvario a morire per te.* Arrivando al luogo del supplicio, di nuovo lo riconcilii e l'assolva, e gli faccia prendere qualche Indulgenza, e poi gli dica: *Allegramente N. stai in grazia di Dio; già stanno aperte per te le porte del Paradiso; là t'aspettano Gesu-Cristo, e Maria Vergine. Unisci la tua morte con quella di Gesu-Cristo, che morì dissanguato, e svergognato per amor tuo. Lo vuoi bene? Di con me, Signore io t'amo sopra ogni cosa, voglio morire per fare la tua Volontà. Accetto la morte per li peccati miei. Spero che mi hai perdonato; io di nuovo mi pento dell'offese che ti ho fatte. Desidero di venire presto a baciarti i piedi in Paradiso, per amarti in eterno.* Quando viene bendato, e sale la scala, gli dica: *Figlio mio, chiama la Madonna che t'assista. Accetta la morte per li peccati tuoi. Protestati di non volere acconsentire a niuna tentazione del Demonio.* Salito su la scala, stando già per eseguirsi la Giustizia: *Ecco Gesu-Cristo colle braccia aperte, che sta per abbracciarti. Di, Signore io t'ho offeso, me ne pento; ora t'amo con tutto il cuore. Dio dell'Anima mia,*

Tu

Tu mi chiami, ecco già vengo. Maria SS. ajutami, Gesù mio ti dono il cuore e l'Anima mia.

92 Se poi il Condannato stasse ostinato a non volersi confessare, per 1. il Confessore cerchi d'ajutarlo coll'orazioni, e lo faccia raccomandare anche dagli altri, e specialmente dalle Comunità Religiose, acciò l'ajutino con Messe, Litanie, &c. Per 2. dica al Condannato, che o si confessa o non si confessa, la Giustizia si eseguirà. Per 3. gli dimandi se mai sta disperato per aver data l'Anima al Demonio? perchè allora dee persuadergli, che tal patto non tiene, mentre l'Anima è di Dio, e quando egli rivoca la mala volontà, Dio gli perdona tutti i peccati. Per 4. Gli dimandi, se tiene con alcuno odio, che sia causa della sua ostinazione. Di più avverta a non importunarlo le prime volte a confessarsi, perchè forse farà peggio; meglio farà che gli discorra della Misericordia di Dio, de' gaudj del Paradiso e delle pene dell'Inferno, e della morte a cui tutti abbiam da soggiacere; gli narri qualche esempio di peccatori morti impenitenti, o di Condannati morti da santi, come di quel lo che moriva innocente, e dicendogli una persona, perchè non si era ajutato a dimostrare la sua innocenza, rispose: *E come? io ho pregato tanti anni Dio, che mi facesse morire svergognato come morì Gesù Cristo mio per me, io vi sono arrivato, e volea perdermi questa bella fortuna?* E così allegramente andò a morire. Indi lo lasci a riflettere, e poi torni a vedere, se mai siasi mutato, e gli dica: *Figlio s'avvicina la morte, che vuoi fare? sta a te a sceglie re il Paradiso, o l'Inferno? Pensa, che se mori ostinato, te ne pentirai per tutta una eternità, ma non ci potrai più rimediare.* Vedendolo ancora duro, faccia dire da' circostanti per lui una Litania alla Madonna; e poi se l'inginocchi avanti pregandolo, che non si perda. Se neppure profitta parlando a lui, si volti a parlare al Crocifisso. Se finalmente il Reo è arrivato al luogo del supplicio, preghi il Popolo che s'inginocchino tutti ad orare per quell'ostinato. Può ancora giovare spaventarlo con dirgli: *Va maledetto all'Inferno, giacchè ti vuoi dannare. Sappi, che la tua maggior pena nell'Inferno sarà questo tempo, che Dio ti dona per convertirti, e tu non te ne vuoi servire.* Ma poi ripigli le parole dolci. Se mai il Condannato giunto sulla scala cercasse Confessione, preghi i Ministri di Giustizia, che gli permettino lo scendere: mentre allora sono obbligati a dargli tempo che si confessi. Parlo per colui che non si fosse confessato ancora: perchè se il Reo si fosse già confessato, allora il Confessore gli faccia fare un'atto di dolore, con dire che si confessa tutti i suoi peccati, e specialmente quelli a lui prima detti, e così l'assolva.

§. VII. *Come debbia portarsi cogl' Infestati da' Demonj?*

93 Alcuni sono vessati da' Spiriti maligni con fantasmi di terrore, e con afflizioni corporali di percosse, dolori, &c. Con questi è facile la cura; s'insinui loro l'orazione, la pazienza, e sopra tutto la rassegnazione alla Divina Volontà. Non sia talmente incredulo il Confessore, che creda tutte queste invasioni, o infestazioni de' Demonj essere fantasie, o infermità corporali; perchè non può negarsi esservi i veri ossessi anche tra' Cristiani, poichè la Chiesa contro queste invasioni ha istituiti tanti Esorcismi, l'esercizio de' quali ci attesta il Sacro Concilio di Trento (a) essere stato sempre in essere nella Chiesa. Oltrecchè, se non vi fossero Ossessi, sarebbe stato inutilmente istituito l'Ordine dell'Esorcizato, per cui nella sua Forma si dà la potestà sovra gli Energumeni, e Catecumini; e quest' Ordine è certamente uno de' sette, che sempre sono stati nella Chiesa di Dio, come ha dichiarato il Concilio di Trento *Seff.* 13. *cap.* 2. Del resto è prudenza sospettar sempre di tali invasioni, poicchè la maggior parte di loro non può negarsi che sieno o imposture, o fantasie, o infermità, specialmente nelle Donne.

94 Qui tamen magis solent Confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii qui turpibus visionibus, motibus, ac etiam tactibus vexantur a Dœmone, qui non solùm fomites sensualem excitat, sed aliquando etiam cum eis carnale commercium sub forma viri aut mulieris habet, quapropter *Succubus*, vel *Incubus* appellatur. Quidam hos Dœmones incubos, vel succubos dari negarunt; sed communiter id affirmant Auctores, ut *Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi l. 1. c. 15. Cardinalis Petrucci Epist. par. 2. l. 2. opusc. 5. c. 15. num. 5. & Sixtus Senensis l. 5. Bibl. Sacr. Annot. 77. ex S. Cypr. S. Just. Tertull. &c.* Et maximè hoc confirmat *S. Augustinus l. 15. de Civit. Dei c. 23.* ubi sic scribit: *Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solùm videri, verùm etiam tangi possent, verissima scriptura testatur, & multos (quos vulgò Incubos vocant) improbos sæpe extitisse mulieribus, & earum appetiisse, ac peregisse concubitum. Quosdam Dœmones hanc assiduè immunditiam, & tentare, & efficere, plures talesque viri asseverent, ut hoc negare imprudentia videatur.* Equidem possunt Dœmones ad hunc improbum usum defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi assumere ex aere, & aliis elementis ad carnis similitudinem, ac palpabilium, & calidorum corporum humanorum species effingere, & sic ea corpora ad coitum aptare. Imò tenet præfatus *Delrio*, citans *D. Thomam, D. Bonavent. Scotum, Abulens.* aliosque plures quòd Dœmon potest etiam verum semen afferre aliunde acceptum, naturalemque ejus emissionem imitare, & quòd ex hujusmodi concubitu vera proles possit nasci, cùm valeat Dœmon semen illud accipere, puta a viro in somno pollutionem patiente, & prolificum calorem conservando, illico in matricem infundere; quo

[illegible]

[illegible] si, se l'Anima si rallenta, e manca nel mortificarsi, e nel pregare, dice il Penitente così ella sarà in gran pericolo di cadere in qualche secreta compiacenza di qualche turpi dilettazioni avvertitamente accettata. Bisogna, per venire a' rimedj, se il Confessore può giudicare non esservi affetto alcuna colpa per parte del Penitente, l'esorti in primo luogo, che s'ajuti colla preghiera, invocando spesso i nomi SS. di Gesù, e di Maria; di più poi gl'insinui, che si astenga quanto può da' piaceri sensuali; che frequenti la Comunione; che spesso si protesti di non voler mai acconsentire a qualsisia suggestione, o dilettazione che gli facesse sentire il Demonio: che s'avvaglia spesso del segno della Croce (portandola anche sopra), e dell'Acqua Santa con aspergerne il letto, e la stanza: porti seco qualche Reliquia di Santo, e l'Evangelio di San Giovanni; che s'ajuti

[illegible]

[illegible] Se ha negata mai la Fede, e ha fatto qualche atto contra di essa? Dimandi in qual forma gli compariva il Demonio, se in forma di Uomo, di Donna, o di animale? [illegible] il peccato contro la castità, e contro la Religione, vi sarà ancora il peccato di fornicazione, o di [illegible], o d'incesto, adulterio, o [illegible]. Dimandi per quanto tempo, ed in qual tempo ha tenuto il detto commercio? [illegible] la gravezza del suo peccato, e cerchi di indurlo ad una vera conversione, e ad una Confessione intera, perchè questi tali facilmente lasciano i peccati. Gli assegni in fine gli stessi rimedj notati di sopra, cioè che spesso ricorra a Dio, ed alla SS. Vergine: nomini spesso il Nome di Gesù, e di Maria: usi l'Acqua Santa, ed il segno della Croce: porti sopra qualche Reliquia, e l'Evangelio di S. Giovanni, usi anche spesso l'Esorcismo privato, come s'è detto di sopra. Ciò fatto gli differisca l'Assoluzione, ma lo faccia spesso tornare a lui, per vedere come si porta nel resistere agli assalti del Nemico, e nel praticare i remedj; e non l'assolva se non dopo una lunga esperienza, poichè di tali conversioni, come si è detto, rare son quelle che son vere, e rarissime quelle che sono perseveranti.

(a) *Trident. Sess. 23. c. 2.* (b) *Tom. I. num. 103. de Adjurat. num. 18. pag. 179.*

CA-

CAPITOLO VIII.

Della Prudenza del Confessore, I. circa la scelta delle opinioni. II. circa il correggere gli errori da sè commessi. III. nel custodire il Sigillo Sagramentale. IV. nel confessare, e trattar colle Donne.

95 IL Confessore deve usare somma prudenza nella scelta delle opinioni. Io non entro qui a parlare della questione oggidì così dibattuta, se possa seguirsi l'opinione meno probabile, e men tuta in concorso della più probabile; Ben ne parlano comunemente gli Autori, e specialmente tanti dotti Scrittori, che ultimamente ne han trattato: ne' quali per altro avrei desiderato, che più colle ragioni che coll'invertive mordaci avessero cercato di chiarir la verità. Solamente qui replico ciò che ho detto di sopra al *num. 61. e 64.* parlando dell'occasione prossima, cioè che quando si tratta di evitare il peccato formale, regolarmente il Confessore dee seguire (per quanto è lecito) le sentenze più miti, poichè il solo peccato formale è offesa di Dio. Ma quando le opinioni benigne espongono il Penitente al pericolo del peccato formale, il Confessore deve avvalersi delle opinioni più rigorose, perchè queste allora sono più salutari a' Penitenti. Nulladimanco quando il Penitente volesse servirsi di qualche opinione probabile, ed altronde fosse già disposto, il Confessore è tenuto ad assolverlo, poichè per ragione della Confessione fatta, ha il Penitente certo e stretto jus all'Assoluzione, per non essere costretto a riceverla da altro Sacerdote, col gravissimo peso di ripeter la Confessione. Questa opinione è comune, e si ammette anche da molti Autori della più rigida sentenza, come dal Pontas, dal Cabassuzio, dal Vittoria, e specialmente da S. Antonino; si osservi il Libro, dove ciò sta provato in più luoghi (*a*). Tanto più se 'l Confessore volesse obbligare il Penitente a qualche restituzione di roba, a cui quegli probabilmente non fosse tenuto (*b*); Anzi ciò corre, ancorchè il Confessore non avesse per soda probabile l'opinione del Penitente, allorchè il Penitente non fosse rozzo, e la tenesse per probabile con altri Dottori gravi; Ma ciò s'intende, quando la sua opinione avesse almeno una qualche probabilità almeno apparente, poichè se mai il Confessore l'avesse per affatto falsa, avendo in contrario un principio certo, o sia ragione convincente, contro cui stimasse non esservi risposta, che potesse indurlo a dubitare della certezza della sentenza propria, allora non dee, nè può assolvere il Penitente, che non vuole a quella acchetarsi (*). Quando non però prevedesse il Confessore, che la sua ammonizione non fosse per giovare al Penitente, ma per rendergli formale il suo peccato, che in esso solamente è materiale, allora dee dissimulare, eccettuatene alcuni casi; si osservi quel che si è detto di sopra al *num. 8. e 9.*

96 Per II. Se mai il Confessore ha commesso qualch'errore circa il valore del Sagramento senza sua colpa, non è tenuto per giustizia ad avvertirne il Penitente, ma solo per carità, la quale non obbliga con grave incomodo (*c*); Purchè il Confessore non fosse suo Paroco, ch'è obbligato a riparare il grave danno del suddito, o vero se 'l Penitente non fosse in pericolo di morte, o di non più confessarsi, perchè allora anche la carità obbliga con grave incomodo. Se poi il Confessore in ciò ha commesso colpa grave, allora sempre è tenuto anche con grave incomodo a riparar l'errore (specialmente se avesse lasciato il Penitente in occasione prossima); purchè il Penitente non siasi ad altri già confessato, o almeno si sia comunicato. Ma senza la licenza del Penitente non dee mai, nè può farsi la sudetta ammonizione fuori di Confessione, semprecch'ella potesse essergli di gravame. Quando poi l'errore fosse stato solamente circa l'integrità della Confessione, per non aver domandate le specie, o il numero de' peccati, anche con sua colpa, non è obbligato il Confessore a rimediare fuor di Confessione, perchè in ciò sempre vi è rossore del Penitente in sentirsi di nuovo rinfacciare i suoi peccati (*d*). Se poi l'avesse maliziosamente, o per ignoranza colpevole, disobbligato dalla restituzione, o pure obbligato a quella ingiustamente, allora è tenuto ad ammonirlo, precedente la dovuta licenza, altrimenti è tenuto esso alla restituzione. Quando in ciò non ci avesse commessa colpa grave, non è tenuto ad ammonire con grave incomodo; ma se non rimediasse al detto errore, potendo senza grave incomodo, allora anche è tenuto alla restituzione. Se per ultimo il Confessore avesse tralasciato di ammonire il Penitente a restituire, non è obbligato egli alla restituzione, benchè fosse Paroco, e benchè ci avesse commessa colpa grave. Si osservi il Libro (*e*) dove stan discifrati questi punti colle loro ragioni, ed autorità de' DD.

97 Per III. Il Confessore deve usare molta prudenza nel custodire il Sigillo Sagramentale. Già è noto, e certo, che 'l Confessore non può parlare di cose intese in Confessione, semprecchè v'è pericolo o di rivelazione del Sigillo (diretta o indiretta), o pure di gravame del Penitente, ancorchè stia solamente in dubbio se l'ha intese o no in Confessione, o in ordine alla Confessione (*f*). E' vero poi, che non è vietato al Confessore il dire (parlando in generale) qualche peccato ascoltato in Confessione, quando non può venirsi in cognizione del Penitente, o pure quando ne avesse licenza espressa dal Penitente; Nulladimeno anche in ciò deve usar cautela, per 1. in non parlare de' peccati intesi avanti a persone semplici, che potessero sospettare che si riveli la Confessione. Per 2. a non dire dal pulpito, che nel Paese regni qualche vizio, ch'egli confessando ha compreso esser ivi più frequen-

frequente. (Ciò s'intende, quando non l'ha saputo per altra via, e quando quel luogo è piccolo (*g*)); e specialmente se predica in qualche Monastero, dove non deve inveire più dell'ordinario contro qualche difetto, che in Confessione ha inteso esser ivi più comune. Per 3. Non sia il Confessore importuno in ottener la licenza dal Penitente, poicchè di quella licenza, che non è tutta spontanea, e pienamente libera, egli neppure potrà avvalersene. Onde procuri d' esser ritenuto quanto si può in cercare queste licenze senza precisa necessità; Ed allora è più sicuro insinuare al Penitente, che gli parli di ciò che occorre fuor di Confessione. Già si sa poi, che fuor di Confessione non può il Confessore neppur collo stesso Penitente parlare di cose in quella intese senza sua espressa licenza; Ma dentro la Confessione ben può parlarne, sempreche stima esser ciò utile al Penitente (*h*). Per 4. Non può dimandare il nome del complice, e se nega l'Assoluzione a chi non vuol dirlo, incorre la sospensione *ferendæ sententiæ*: e chi insegna potersi ciò fare incorre la scomunica Papale *ipso facto* (*i*).

Ed in caso, che 'l Penitente fosse obbligato sotto colpa grave a manifestare il complice, per riparare a qualche danno comune, io ho tenuto (*k*) contro l'opinione d'altri, che neppure allora può il Confessore obbligarlo a manifestargli il complice, ma solamente può, e deve imporgli in tal caso, che vadi a rivelare il complice ad altri che possono dar riparo allo scandalo: Che se poi il Penitente da sè volesse manifestarlo al Confessore, ben egli allora può sentirlo, e riparare come conviene. Di più avvertasi, che per ciò non vien proibito al Confessore di domandare al Penitente le circostanze che bisogna sapere per intendere, se v'è specie diversa di peccato, o per provedere alla salute del Penitente, interrogando per esempio, se il complice è parente, s'è ligato con voto di castità, se abita in casa, se è serva, e cose simili, ancorchè con tali dimande abbia a manifestarsi indirettamente la persona del complice, ma non sene dimandi mai il nome (*l*).

98 Per IV. E' necessaria molta cautela nel Confessore nel sentir le Confessioni delle Donne. Per 1. nel confessionario regolarmente colle Giovani egli sia più austero, che avvenente. Non permetta ch' esse vengano a parlargli d'avanti; e tanto meno a baciargli la mano. Quando si confessano, non dimostri di conoscerle, poicchè alcune tali, che fanno le divote, alle volte in sapere che 'l Confessore le conosce, lasciano di accusarsi intieramente. Non è prudenza guardare le Penitenti, ed accompagnarle cogli occhi, quando si partono dal confessionario. Fuori poi del confessionario non si fermi con esse a parlare in Chiesa; sfugga ogni familiarità; si astenga di prender da esse regali, e maggiormente di andare nelle loro case, fuorchè quando fosse chiamato per occasione di grave infermità; ed allora usi tutta la cautela nel confessarle, tenga la porta aperta, e stia a vista della gente di fuori, e procuri di tener la faccia rivolta altrove. E ciò specialmente se sono persone spirituali, con cui v'è pericolo di maggiore attacco. Dicea il V. P. Sertorio Caputo, che 'l Demonio per attaccare insieme le persone spirituali, a principio si serve del pretesto della virtù, acciò fatto l' attacco passi poi l'affetto dalla virtù alla persona. Dice perciò S. Agostino ( ) appresso S. Tommaso: *Sermo brevis, & rigidus cum his mulieribus habendus est; nec tamen quia sanctiores sunt, ideo minùs cavendæ, quæ enim sanctiores fuerint, eo magis alliciunt.* E lo stesso Angelico Dottore aggiunge: *Licèt carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum persona, quæ spiritualis videtur; Nam quamvis principium videatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est periculum; Quæ quidem familiaritas quantò plùs crescit, infirmatur principale motivum, & puritas maculatur.* E soggiunge, che tali persone di ciò non sene accorgono subito, perchè il Demonio al principio non manda saette apertamente avvelenate, ma solo quelle che alquanto feriscano, ed accrescano l'affetto; ma in breve tali persone giungono a segno, che non più trattano insieme come Angeli, conforme han cominciato, ma come vestiti di carne: vicendevolmente si guardano, e si feriscono le menti con parole blande, che sembrano ancor procedere dalla prima divozione: Quindi l'uno comincia ad appetire la presenza dell'altro; *Sicque* (conclude) *spiritualis devotio convertitur in carnalem*. Ed in fatti oh quanti Sacerdoti, che prima erano buoni, per simili attacchi cominciati collo spirito han perduto poi lo spirito, e Dio.

Per 2. poi non sia il Confessore così addetto talmente a confessar le Donne, che ricusi di confessare gli Uomini, quando vengono. Oh che miseria è il vedere tanti Confessori spendere tutta la mattina a sentire Bizzoche e Divotelle, e se poi si accostano poveri Uomini, o Maritate, che sono pieni di travagli, e che a stento han lasciate le Case, ed i loro impieghi, gli licenziano con dire: *Ho che fare, andate ad altri*. E questi poi per non trovar chi li confessi, vivono i mesi e gli anni senza Sagramenti, e senza Dio. Ma ciò non è confessare per Dio, ma per genio: onde non so quanto merito abbiano a sperarne tali Confessori, esercitando il lor ministero in tal modo. Io non dico, come dicono alcuni, essere tempo perduto, anzi dico esser opera molto grata al Signore, il guidare l'Anime alla perfezione; e perciò ne parlerò a lungo nell'ultimo Capitolo. Ma i buoni Confessori, che confessano solamente per Dio (come faceva un S. Filippo Neri, un S. Giovan della Croce, un S. Pietro d' Alcantara), quando viene qualche Anima bisognosa, la preferiscono alle divote, per cui non mancherà poi tempo di sentirle, ed

ed ajutarle, quando si vuole.

(a) *Tom. I. lib. 1. num. 25. & l. 6. n. 604.* (b) *l. 3. n. 669.* (*) *l. 1. n. 25. v. Quod* (c) *n. 619.* (d) *l. 6. n. 620.* (e) *nu. 621.* (f) *l. 6. n. 636.* (g) *num. 653.* (h) *num. 652.* (i) *l. 6. nu. 191.* (k) *Ibid. nu. 192.* (l) *Ibidem.*

CAPITOLO ULTIMO.

Come debbia portarsi il Confessore nella Guida delle Anime spirituali.

99 Quelche disse il Signore a Geremia: *Ecce constitui te super Gentes, ut evellas, & dissipes, ædifices & plantes.* Lo stesso dice ad ogni Confessore, il quale non solo dee sradicare i vizj da' suoi Penitenti, ma deve anche in essi piantare le virtù. Onde è spediente quì aggiungere in fine questo Capitolo, che può servire a' Confessori novelli per l' indrizzo delle Anime spirituali alla perfezione. Non si debbono, come abbiam detto di sopra, discacciare i peccatori, ma all' incontro è opera molto cara a Dio l' abbellirgli le Spose, cioè il coltivare l' Anime per renderle tutte sue. Vale più innanzi al Signore un' Anima perfetta, che mille imperfette. Sicchè quando vede il Confessore che 'l Penitente vive lontano da' peccati mortali, deve far quanto può per introdurlo nella via della perfezione, e del Divino Amore con rappresentargli il merito che ha Dio, questo infinito Amabile, per essere amato, e la gratitudine che dobbiamo a Gesu-Cristo il quale ci ha amato fino a morire per noi, e 'l pericolo all' incontro in cui sono l' Anime che son chiamate da Dio a vita più perfetta, e fan le sorde. In tre cose poi consiste principalmente la guida del Confessore intorno l'Anime spirituali: nella Meditazione, nella Contemplazione, nella Mortificazione, e nella Frequenza de' Sagramenti, e di tutte parleremo distintamente quì appresso.

§. I. *Circa l'Orazione di Meditazione.*

100 Il buon Confessore dunque, allorchè vede un' Anima che abborrisce il peccato mortale, ed ha desiderio di avanzarsi nel Divino Amore, deve primieramente indrizzarla a far l'Orazione mentale, cioè alla Meditazione delle verità eterne, e della Bontà di Dio. Sebbene la Meditazione non è necessaria per conseguire l'eterna salute, com'è la preghiera, nulladimeno parche sia necessaria all'Anime per conservarle in Grazia di Dio. Cogli altri esercizj può stare il peccato, ma non possono stare insieme Orazione e peccato. O la persona lascerà l' Orazione, o lascerà il peccato. Dicea S. Teresa: *L'Anima che persevera nell'Orazione, per peccati che opponga il Demonio, finalmente tengo per certo che 'l Signore la conduca a porto di salute.* E perciò niun' altro esercizio cerca tanto d' impedire il Nemico, quanto questo dell'Orazione, perchè dice la stessa Santa: *Se il Demonio che l'Anima la quale con perseveranza attende all' Orazione, egli l' ha perduta.* Inoltre, l'Amore è quello che liga e stringe l'Anima con Dio; ma la fornace dove s'accende la fiamma del Divino Amore, è l'Orazione, o sia Meditazione: *In meditatione mea exardescit ignis.* *Psal. 38. 4.*

101 Cominci dunque il Confessore ad introdurre l'Anima nell'Orazione. A principio l' assegni il tempo di mezz' ora il giorno, e lo vadi poi accrescendo, secondo cresce lo spirito. Nè si arresti per la difficoltà che 'l Penitente adduca di non aver tempo nè luogo da ritirarsi; gli dica che almeno nella mattina o nella sera, quando v' è più quiete nella Casa, almeno nel tempo del lavoro (quando altro non potesse) alzi la mente a Dio, e pensi alle verità della Fede, come agli Novissimi, il pensiero de' quali (e specialmente della morte) è il più utile per li principianti, o vero alla Passione di Gesu-Cristo, ch'è la Meditazione buona per tutti. Se la persona sa leggere, è bene che si serva di qualche libro divoto, almeno per entrare nell'Orazione, come usava S. Teresa. L'avverta a scegliere quella materia, in cui prova maggior divozione; e dove l' Anima trova qualche sentimento, si fermi, e lasci di meditare, ma s' impieghi a far atti, o a pregare, o pure a risolvere. Dico per prima *a far atti*, cioè d' Umiltà, di ringraziamento, di Fede, di Speranza, e sopra tutto a replicare gli atti di Contrizione, e d'Amore verso Dio, con offerirsegli tutta, e tutta rassegnarsi nella sua santa Volontà, procurando di replicare maggiormente quell' atto a cui l'Anima si sente più inclinata. Dico per 2. *a pregare*, giacchè dal pregare dipende ogni nostro bene, mentre come dice S. Agostino il Signore ordinariamente non dona grazie, e precisamente la grazia della perseveranza, se non per mezzo della preghiera. Il Signore ci ha detto, *petite, & accipietis*; Dunque, dice S. Teresa, chi non cerca, non riceve. Sicchè se vogliamo salvarci, bisogna sempre pregare, e sovra tutto cercare queste due grazie, la Perseveranza, e l'Amore verso Dio; e certamente non vi è tempo più atto a pregare, che il tempo dell'Orazione mentale. Chi non fa Orazione, difficilmente prega, perchè difficilmente s' attua a considerare le grazie che gli bisognano, e la necessità di pregare; e perciò chi non fa Orazione, difficilmente persevera in Grazia di Dio. Dico per 3. *a risolvere*, acciocchè l'Orazione non resti infruttuosa, e l'Anima metta in esecuzione i lumi che nell'Orazione riceve. Onde, come dice S. Francesco di Sales, niuno dee terminar l' Orazione senza fare qualche risoluzione particolare, come di fuggire qualche difetto più usuale, o di esercitare qualche virtù in cui si conosce più debole. Leggasi su di ciò quelche si dirà nell'Appendice sul fine, parlandosi dell'Istruzione per l'Orazione Mentale al §. III.

102 Attenda dunque il Confessore ad esigger da queste Anime il conto dell' Orazione, dimandando loro,

loro, come l'han fatta? o almeno se l'han fatta? E [illegible] che si [illegible] e [illegible] alla [illegible] Orazione mentale, quanto la trascurano, [illegible] l'Orazione. L'Anima fara perdere. L'Anima che lascia l'Orazione (dice S. Teresa) è senza [illegible] nell'Inferno, sarà ella [illegible] del Demonio. Oh Dio, e quanto bene potrebbero fare i Confessori con usare questo poco di diligenza! E quanto conto ne han da rendere a Dio, se non la fanno, poichè essi sono obbligati a procurare quanto possono il profitto de' loro Penitenti. Quante Anime potrebbero incamminare alla perfezione, e liberarle dal ricadere ne' peccati gravi, se avessero questa piccola attenzione d'incalzarle all'Orazione, e di domandar poi loro, almeno ne' principj della loro vita spirituale, se l'han fatta o no. Quando un'Anima è fermata nell'Orazione, difficilmente perde più Dio. E perciò l'Orazione mentale non solo dee consigliarsi a' timorati, ma ancora a' peccatori, i quali spesso per mancanza di riflessione ritornano al vomito.

203 Singolarmente debbono avere i Confessori questa attenzione, allorchè i lor Penitenti si ritrovano in desolazione di spirito. Su 'l principio che un'Anima si dà alla vita spirituale, suole il Signore allettarla con sensi speciali, lagrime, e consolazioni sensibili; Ma dopo qualche tempo suol chiudere la vena, per prova e la loro fedeltà, e per sollevarle a maggior perfezione, staccandole da quelle sensibili dolcezze, alle quali facilmente l'Anima si attacca con qualche impurità, e difetto d'amor proprio. Le consolazioni sensibili (anzi anche gli attratti sovranaturali) sono bensì doni di Dio, ma non sono Dio; ond' Egli per distaccare l' Anime sue dilette dagli stessi suoi doni, affinchè si riducano ad amare con amore più puro esso stesso Donatore, fa che non trovino più nell' Orazione l' antico pabolo e sollievo, ma tedj, aridità, e tormenti, e talvolta tentazioni. Attenda dunque sommamente il Confessore a dar animo a quest'Anime tribolate, acciocchè non lascino l'Orazione, e le Comunioni prescritte. Dica loro quel che dicea S. Francesco di Sales, che *pesa più a Dio un oncia d'Orazione fatta in mezzo alle desolazioni, che cento libre fatte in mezzo alle consolazioni*. Poichè in verità chi ama Dio per le consolazioni, ama più le consolazioni di Dio, che Dio stesso; Ma quegli veramente dimostra d'amarlo, chi l'ama, e gli va appresso senza consolazioni. Questo è in quanto alla Meditazione, ma stimo qui dar brevemente notizia a' Confessori novelli dell' Orazione infusa di Contemplazione, e de' suoi gradi, ed anche degli altri doni sovranaturali, colle regole insegnate da' Maestri di spirito per la guida dell'Anime con tali grazie da Dio favorite.

§. II. *Circa l' Orazione di Contemplazione, e de' suoi diversi gradi.*

204 Quando viene qualche Anima favorita del dono della Contemplazione, bisogna che il Confessore sia bene istruito del come dee guidarla, e liberarla dagl' inganni, altrimenti le farà gran danno, e come dice S. Giovanni della Croce, ne dovrà egli rendere gran conto a Dio. Molto differisce la Contemplazione dalla Meditazione: Nella Meditazione si va cercando Dio colla fatica del discorso, nella Contemplazione senza fatica si contempla Dio già trovato. Inoltre, nella Meditazione opera l'Anima cogli atti delle proprie potenze; nella Contemplazione opera Dio, e l'Anima solamente *patisce*, e riceve i doni che le vengono infusi dalla Grazia, senza ch'ella operi cos' alcuna, poichè la stessa luce, ed Amor Divino, di cui allora vien ripiena, la rendono amorosamente attenta a contemplare la Bontà del suo Dio, che in tal modo allora la favorisce.

205 Bisogna ancora avvertire, che il Signore prima di concedere all' Anime il dono della Contemplazione, suole introdurle nell' Orazione di *Raccoglimento*, o pure d'*Ozio Contemplativo* (come la chiamano i Mistici), che non è ancora Contemplazione infusa; poichè l' Anima ivi è ancora nello stato attivo. Questo *Raccoglimento* (intendo qui del naturale, perchè del sovranaturale ed infuso se ne parlerà appresso al n. 211.) è quando l' intelletto non ha bisogno di uscir con fatica quasi fuori dell'Anima a considerare qualche mistero, o verità eterna, ma ritirato dalle cose esterne, e raccolto come dentro l'Anima stessa senza fatica, e con gran soavità pensa a quella verità, o mistero che sia. L' *Ozio Contemplativo* è quasi lo stesso, se non che nel Raccoglimento l' Anima sta applicata a qualche divoto pensiero particolare, ma nell'Ozio con una notizia generale di Dio si sente raccolta ed amorosamente a Dio tirata. In tale Raccoglimento, o sia Ozio Contemplativo, dicono alcuni Mistici che sebbene questa orazione sia naturale, nulladimeno l' Anima dee cessare non solo dalla meditazione, ma ancora degli atti della volontà, cioè d'amore, d' offerta, di rassegnazione, &c. ma solamente star con un'attenzione amorosa a Dio senza fare alcun' atto. Or a queste sorte d'incantamenti io affatto non mi ci posso accordare. Non nego che quando l'Anima già sta raccolta, non deve applicarsi alla meditazione, perchè già ha trovato allora senza fatica quel che andava cercando; oltrecchè la stessa meditazione ordinaria, come ben dice il P. Segneri nella sua bell' Opera della *Concordia tra la fatica, e la quiete* (a), produce dopo qualche tempo la Contemplazione che si chiama *Acquistata*, cioè quella che ad un sol guardo conosce le verità che prima con discorso e con fatica ha conosciute. Ma perchè poi l' Anima dee cessare dagl' atti buoni della volontà? Che miglior tempo a far tal' atti, che farli in tempo di raccoglimento? E' vero che S. Francesco di Sales consigliò alla B. Giovanna di Sciantal, che nella sua ora-

orazione, trovandosi unita a Dio, non replicasse atti nuovi, ma perchè? perchè la Beata godea già la Contemplazione passiva. Ma quando l'Anima sta ancora nello stato attivo, perchè mai gli atti buoni hanno da impedire le operazioni della Grazia? Lo stesso S. Francesco prefiggeva alle Anime divote da lui dirette un numero certo di aspirazioni amorose da farsi tra tanto spazio. Quando l'Anima sta nello stato passivo della Contemplazione, allora benchè non meriti, perchè in quel tempo non opera, ma solamente *patitur*, nulladimeno riceve un gran vigore per operare in appresso con maggior perfezione; ma quando sta nello stato attivo, per meritare deve operare con fare atti buoni, che sono l'opere con cui l'Anima merita la Divina Grazia. Onde ben conclude il detto P. Segneri, che quando Dio parla ed opera, bisogna che l'Anima taccia e fermi le sue operazioni, con porre solamente dal canto suo un'attenzione amorosa alle operazioni Divine; ma quando Dio non parla, bisogna che l'Anima si ajuti come meglio può per unirsi con Dio colle meditazioni (quando bisognano), cogli affetti, colle preghiere, e risoluzioni; purchè (s' intende) tali atti non si faccino con isforzo, ma si facciano solamente quelli, a cui l'Anima si sente dolcemente mossa.

106 Di più avvertasi, che Dio prima di far'entrare l'Anima nella Contemplazione, suol purgarla coll'Aridità sovranaturale, che si chiama già *Purga Spirituale*, per purificarla dalle sue imperfezioni, che le sono d'impedimento per la Contemplazione. E quì distinguasi l'Aridità sensibile ch'è del senso, dall'Aridità sostanziale ch'è dello spirito. L'Aridità *Sensibile* (della *Sostanziale* ne parleremo nel numero seguente), quand'ella è naturale, porta seco un tedio delle cose spirituali, ed un'oscurità più leggiera, e meno durevole; ma quando è sovranaturale (ch'è quella di cui ora parliamo), pone l'Anima in un'oscurità molto profonda, che più dura, e sempre va crescendo. Nondimeno in tale stato l'Anima da una parte si sente più distaccata dalle creature, e tiene sempre il pensiero fisso in Dio, con un gran desiderio e risoluzione di amarlo perfettamente; ma all'incontro si vede come impossibilitata ad eseguirlo per le sue imperfezioni, per cui le sembra essersi fatta odiosa a Dio; con tuttocciò non lascia di portarsi forte nelle virtù. Quest' Aridità penosa è un tratto della Grazia; Ella è una luce sovranaturale, ma luce che apporta pena, ed oscurità, poichè volendosi comunicare al nudo spirito, e trovando i sensi, e le potenze dell'Anima non ancora abili per lei, perchè non ancora distaccate da' gusti sensibili, ed ancora materiali, piene di forme, immagini, e figure, cagiona all'Anima queste tenebre così penose, ma molto utili, poichè con quelle acquista l'Anima un distacco da tutti i piaceri sensibili, così terreni, come spirituali; di più acquista una gran cognizione della sua miseria, ed inabilità a far qualsivoglia bene, ed insieme un gran rispetto verso di Dio, che se le rappresenta maestoso e terribile. In questo stato il Direttore deve animare l'Anima, come già s'è detto di sovra, a sperare gran cose da Dio, che così la tratta. Le dica che non si sforzi a meditare, ma si umilj, si offerisca, e s'abbandoni in Dio, tutta rassegnata alle disposizioni della sua Volontà, ch'è tutta propensa a farci bene.

107 Dopo questa purga del senso suole poi il Signore dare il dono della Contemplazione gaudiosa, come del Raccoglimento sovranaturale, della Quiete, e dell'Unione, di cui appresso parleremo. Ma prima dell'Unione, e dopo il Raccoglimento e la Quiete, suole Dio purgare l'anima coll'aridità dello spirito, chiamata Aridità *Sostanziale*, con cui vuole il Signore, che l'Anima si annienti in sestessa. L'Aridità del senso è una sottrazione della divozione sensibile, ma l'Aridità dello spirito è una luce Divina, con cui fa Dio conoscere all'Anima il suo niente. E quì succede, che l'Anima si trova in una la più terribile agonia, poichè sebbene allora sta ella più risoluta di vincersi in tutto, e più attenta a servire il Signore, nulla di meno perchè allora maggiormente conosce le sue imperfezioni, le sembra che Dio già l'abbia da Sè discacciata, ed abbandonata, come ingrata alle grazie ricevute; e gli stessi esercizj spirituali che fa, orazioni, Comunioni, mortificazioni più l'accorano, poichè facendoli con sommo tedio, e pena, crede che tutti meritano castigo, e la rendono più odiosa a Dio. Anzi alle volte pare a quest'Anime, che si sentano un'odio verso Dio, e che Dio perciò l'abbia già riprovate come sue nemiche, e che da questa vita abbia cominciato a far loro provare le pene de'Dannati, e l'abbandono Divino. E talvolta permette il Signore, che simili desolazioni vadino accompagnate da mille altre tentazioni, e moti d'impurità, di sdegno, di bestemmie, d'incredulità, e sovra tutto di disperazione; sì che le poverelle in quella grande oscurità, e confusione, non potendo ben discernere la resistenza della volontà (che già vi è, ma loro è occulta, o almeno dubbia per cagione della presente tenebra) temono di avervi dato il consenso, e perciò tanto maggiormente si credono abbandonate da Dio.

108 Ora il Confessore, quando le capita alcun' Anima di questa sorta, che cammini già per la perfezione, e si creda abbandonata, primieramente non si atterrisca in vedere questa confusione, ed in ascoltare i di lei sentimenti di timori, e disperazioni; nè si faccia vedere timido ed esitante, ma con fortezza l'animi a non temere di niente, ed allor più che mai a confidare in Dio, dicendole quel che disse il Signore a S. Teresa, che niuno perde Dio, senza conoscere che lo perde. Dicale, che tutte quelle suggestioni di bestemmie, d'incredulità, d'impurità, e di disperazioni non sono consensi, ma pene che tollerate con rassegnazione, la stringono

no più con Dio. Le dica, che Dio non fa odiare un' Anima che l' ama, ed ha buona volontà. Le dica, ch' Egli così tratta l'Anime più dilette: *Con aridità, e tentazioni* [dicea S. Teresa] *fa pruova il Signore de' suoi Amanti. Benchè tutta la vita duri l' aridità, non lasci l' Anima l' Orazione, tempo verrà che tutto le sarà pagato*. Bel sentimento per un' Anima desolata. L'esorti dunque, che faccia animo, ed animo grande a sperare gran cose da Dio, giacchè la conduce per la via più sicura, ch' è la via della Croce; e che frattanto per prima si umilj come degna di tal trattamento per li difetti della vita passata; per secondo si rassegni tutta alla Divina Volontà, offerendosi a patire quelle, e maggiori pene, per quanto a Dio piacerà; per terzo si abbandoni come morta nelle braccia della Divina Misericordia, e nella protezione di Maria SS. che si chiama la Madre della Misericordia, e la Consolatrice degli afflitti.

109 L'Aridità del senso dura fintanto, che purificati i sensi, sia atta l'Anima per la Contemplazione. L' Aridità poi dello spirito dura, fino che si renda atta per la Divina Unione. E notisi che anche dopo l'Unione dispone alle volte il Signore, che faccia ritorno quell'Aridità, acciocchè (come dice S. Teresa) l'Anima non si trascuri, e da quando in quando riveda il suo niente.

110 Fatta dunque la purga del senso, e finita l'Aridità sensibile, il Signore mette l'Anima in Contemplazione. La Contemplazione altra è l' Affirmativa, altra la Negativa. L'*Affirmativa* è quando l'Anima per mezzo della Luce Divina, senza sua opera vede qualche verità, o creata, come l'infelicità dell' Inferno, la felicità del Paradiso, &c. o pure qualche verità increata, come la Bontà Divina, la Misericordia l' Amore, la Potenza. La *Negativa* è quando conosce le Divine Perfezioni, non in particolare, ma in generale con una notizia confusa, ma che l' infonde un concetto assai maggiore della grandezza di Dio. E così anche conosce in confuso qualche verità creata, come dell' orribilità dell'Inferno, &c. Parliamo ora de' primi gradi della Contemplazione, che sono il Raccoglimento, e la Quiete, e poi parleremo dell' Unione.

111 Il 1. grado della Contemplazione è il *Raccoglimento Sovranaturale*. Del Naturale già sen' è parlato di sovra al *num.* 105. e quello è quando si raccolgono le potenze dell' Anima a considerare Dio dentro di lei. E notisi, che si dice *Naturale*, non perchè l' Anima possa operarlo da sè, perchè ogni azione virtuosa, per esser meritoria di premio eterno, ha bisogno della Grazia, sicchè generalmente parlando ella è sovranaturale; ma dicesi Naturale, perchè l' Anima è allora in istato attivo, ed opera coll' ajuto della Grazia ordinaria. Il Raccoglimento poi *Sovranaturale* è quello che si opera da Dio per mezzo d' una Grazia straordinaria, per cui Dio mette l' Anima nello stato passivo; sicchè il Raccoglimento sovranaturale, o sia infuso, è quando il ritiro delle potenze non succede per opera dell' Anima, ma per la Luce che Iddio infonde, per cui si accende nell' Anima un grande e sensibile Amor Divino. In questo stato non dee sforzarsi l' Anima a sospendere quel discorso tranquillo, che dolcemente le insinuasse la stessa Luce; ma all'incontro non deve affaticarsi a riflettere a cose particolari, come alla sua indegnità, o alle risoluzioni che può fare; nè si metta a discernere che cosa sia quel Raccoglimento, ma si lasci da Dio guidare a considerare quelle cose, ed a fare quegli atti, a' quali si sente da Dio medesimo portata.

112 Il 2. grado è di *Quiete*. Nel Raccoglimento la forza dell'Amore vien comunicata immediatamente a' sensi esterni, che Dio stesso fa raccogliere dentro dell' Anima. Ma nella Quiete vien comunicato l' Amore immediatamente allo spirito nel fondo dell'Anima; e l' Amore è più ardente, e questo poi si diffonde anche ai sensi; ma non sempre, sì che alle volte accade, che l' Anima abbia l' Orazion di Quiete, ma senza dolcezza sensibile. Dice S. Teresa (*b*) che in questa orazione non si sospendono tutte le potenze; si sospende già la volontà, ed è ligata, perchè allora non può amare altr' oggetto che Dio, il quale a Sè la tira; ma l' intelletto, e la memoria, o la fantasia alle volte restano sciolti, e van vagando di quà e di là. Onde dice la Santa (*c*), che l'Anima di ciò non s' inquieti, *ridasi* (son sue parole) *del pensiero, e lo lasci per pazzo*, e *stiasi nella sua quiete*; e *giacchè la volontà è signora*, *essa lo tirerà senza che voi vi affatichiate*. Altrimenti se l'Anima vuol applicarsi a raccogliere il pensiero, non farà niente, e perderà il suo riposo. In questo stato tanto meno che nel Raccoglimento, come si è detto, deve affaticarsi a far risoluzioni, o altri atti mendicati da se stessa; solamente faccia quelli, a cui si sente da Dio stesso dolcemente spinta.

113 Parliamo ora dell'Orazione di pura Contemplazione, ch' è la Contemplazione Negativa, già spiegata di sovra, la quale è più perfetta dell' Affermativa. Questa *Negativa* si chiama la *Chiara Caligine*, mentre per l' abbondanza della luce s'oscura l' intelletto: Conforme chi guarda il Sole, abbagliato dal suo splendore non vede niente, ma intende che 'l Sole è un gran lume, così Dio in questa caligine infonde all' Anima una gran luce, che non già le fa comprendere qualche verità particolare, ma l'infonde una notizia generale e confusa della sua incomprensibile Bontà, per cui l' Anima viene a formare un' idea confusa sì, ma altissima di Dio. Quando l' Anima conosce alquanto qualche perfezione di Dio, fa ben concetto della sua Bontà; ma è più grande il concetto che ne fa allora, quando conosce che la perfezione di Dio non si può comprendere. Dice il Cardinal Petrucci nelle sue dottissime Lettere, che quest' Orazione dicesi di caligine, perchè in questa vita l' Anima non è capace d' intender chiaramente

la

la Divinità, onde quì allora l'intende senza intenderla, ma l'intende meglio d'ogni altro modo; non l'intende, perchè non essendo Dio cosa che formi immagine o figura, l'intelletto non può formarne idea, e perciò non altro intende, che non può intenderlo; onde tale intelligenza si chiama dall'Areopagita: *Sublime cognizione di Dio per ignoranza*. In quest'Orazione di Caligine si sospendono tutte le potenze interne dell'Anima, ed alle volte anche i sensi esterni; sì che l'Anima talvolta entra ancora nell'*Ubbriachezza spirituale*, per cui prorompe in deliri d'Amore, come in canti, gridi, pianti dirotti, salti, e simili, conforme avveniva a S. Maria Maddalena de' Pazzi.

114 Dopo questi gradi il Signore fa passare l'Anima all'Unione. Tutto lo scopo d'un'Anima ha da essere l'unione con Dio, ma non è necessario all'Anime per farsi santa giungere all'unione *Passiva*, basta giungere all'unione *Attiva*. Non tutte l'Anime, dice S. Teresa, anzi son poche quelle, che guida Dio per via sovranaturale; ma nel Cielo noi ne vedremo molte, che senza quelle grazie sovranaturali sono più gloriose dell'altre, che l'han ricevute. L'unione *Attiva* è la perfetta uniformità alla Volontà di Dio, e quì certamente consiste tutta la perfezione dell'Amor Divino: *Non consiste*, dice S. Teresa (*d*), *la perfezione nell'estasi, ma la vera unione dell'Anima con Dio è l'unione della volontà colla Volontà Divina*. Questa è l'unione necessaria, non la *Passiva*; e quelle Anime che hanno la sola Attiva, dice la stessa Santa (*e*), *potrà essere, che abbiano molto più merito, perch'è con lor travaglio, e le conduce il Signore come forti, e serba tutto quello che quì non godono, per darlo poi loro tutto insieme*. Dice il Cardinal Petrucci, che senza la contemplazione infusa ben può giugnere l'Anima colla Grazia ordinaria ad annichilare la propria volontà, e trasformarla in Dio, volendo solo quelche Dio vuole; e benchè senta i moti delle passioni, questi non l'impediscono di trasformarsi in Dio. Onde soggiunge, che in ciò consistendo tutta la santità, non dee ciascuno altro desiderare e chiedere, che Dio lo regga, e faccia in esso la sua volontà. Parlando poi S. Teresa dell'unione *Passiva*, dice la nostra Maestra (*f*), che in quella l'Anima *non vede, nè sente, nè s'accorge, che sta così*; poicchè dall'abbodanza della Luce, e dell'Amore viene a formarsi la beata Caligine, in cui si sospendono tutte le potenze dell'Anima; mentre la memoria non si ricorda che di Dio: la volontà viene a Dio ligata con tanto amore, che non può amare altr'oggetto: e l'intelletto vien ripieno di tanta luce, che non può pensare ad altra cosa, e neppure alla grazia che allora riceve; sicchè intende assai, ma non può capire quel che intende. In somma l'Anima in questo stato ha una cognizione chiara e sperimentale di Dio presente, che nel centro dell'Anima a sè l'unisce. Quest'unione, dice S.Teresa (*g*), che non dura lungo tempo, ma al più mezz'ora. Nell'altre contemplazioni di cui abbiamo parlato prima, Dio si fa conoscere come vicino, ma quì si fa conoscere come presente, e l'Anima con dolce tocco lo sperimenta a sè unito; Onde dice la Santa (*b*), che nell'altre contemplazioni può l'Anima dubitare, s'è stato Dio, ma in questa no. Con tuttocciò il Confessore deve avvertirla, che non per ciò ella è fatta impeccabile, onde l'infinni, che quanto più ella si vede così favorita, tanto più dev'esser umile, e distaccata, con amar la croce, e stare in tutto uniformata alle Divine disposizioni, dovendo giustamente temere, che le sue infedeltà saranno d'allora in poi per la sua ingratitudine castigate da Dio con maggior rigore. Dice S.Teresa (*i*) aver conosciute più Anime arrivate già a questo stato d'unione, e poi con gran precipizio cadute in disgrazia di Dio.

115 Vi sono poi tre sorte d'unione, l'unione *Semplice*, l'unione *di Sponsalizio*, e l'unione *Confirmata*, chiamata *di Matrimonio spirituale*. L'unione *Semplice* è quella di cui ora abbiamo parlato. Parliamo ora dell'unione *di Sponsalizio*. A quest'unione il Signore fa precedere ordinariamente l'Aridità sostanziale, ch'è la purga dello spirito, di cui già abbiam parlato di sovra al *numero* 107. In quest'unione poi di Sponsalizio vi sono tre altri diversi gradi, cioè *d'Estasi*, *di Ratto*, e *di Volo di spirito*. Nell'unione semplice si sospendono le potenze, ma non i sensi del corpo, benchè restino questi assai deboli per operare; ma nell'unione dell'*Estasi* si perde anche l'uso de' sensi, sicchè la persona non vede, non ascolta, e non sente neppure i tagli, e le scottature. Il *Ratto* poi significa un'impressione più forte della Grazia, con cui il Signore non solo eleva l'Anima all'unione, ma la rapisce con moto più subitaneo e violento, sì che alle volte solleva anche il corpo da terra, e lo rende leggiero coma penna. Il *Volo di spirito* è quando l'Anima sente rapirsi come fuori del corpo, e sollevarsi sovra se stessa con gran violenza, onde l'Anima al principiò vi prova gran timore. Nel volo di spirito vi è poi così l'Estasi, perchè v'è la perdita de' sensi, e vi è anche il Ratto, cioè il moto violento. Mi disse una persona favorita di simili grazie, che in tali voli di spirito le parea, come l'Anima le fosse estratta dal corpo, e fosse portata con tanta velocità come se facesse un viaggio d'un milione di miglia il momento, con grande spavento, poicchè non sapea dove andasse a posare, ma che poi fermandosi era allora illuminata a conoscere qualche segreto Divino. Ma quì si fa il dubbio, che se in tale unione si sospendono le potenze, e l'intelletto abbagliato dall'abbisso della luce non può riflettere a ciò che intende, come mai poi l'Anima può intendere, e riferire quel Divino segreto? Rispondono i Mistici, che quando Dio vuol fare intendere all'Anima alcun segreto, o pure farle avere qualche visione intellettuale, o imaginaria, rimette alquanto la luce, e

che l'Anima resti abile a conoscere, e riflettere a quel che Dio allora vuol farle intendere.

116 L'unione più perfetta poi, che si chiama *Consumata*, e la maggiore che in quella Terra il Signore può concedere ad un'Anima viatrice, è quella detta di *Matrimonio spirituale*, dove l'Anima vien trasformata in Dio, e si fa una cosa con Dio, come appunto un vaso d'acqua posto nel mare diventa una cosa coll'acqua del mare. Notisi, come dicono i Mistici, che nell'altre unioni si sospendono le potenze, ma in questa no, poichè le potenze già purificate dalla loro sensibilità, e materialità son fatte abili ad unirsi con Dio: sicchè la volontà ama con somma placidezza il suo Dio, e l'intelletto ben conosce e riflette a quest'intima unione di Dio fatta nel centro dell'Anima: ed è come se uno guardasse il Sole senza abbagliarsi, e conoscesse lo gran splendore del Sole. Di più notisi, che questa unione non è passaggiera, come le prime, ma permanente, sicchè l'Anima gode abitualmente la Divina presenza a sè unita, con una stabile pace, mentre le passioni niente più la disturbano; vede le passioni, che s'affacciano, ma non l'affliggono, come appunto fosse chi stasse sovra le nuvole, che vedesse le tempeste che avvengono di sotto, ed egli non le provasse.

117 Qui è bene di parlare delle Visioni, Locuzioni, e Rivelazioni, per discernere le vere dalle false. Le *Visioni* altre sono *Esterne*, altre *Immaginarie*, altre *Intellettuali*. L'*Esterne* son quelle, che si vedono cogli occhi. Le *Immaginarie* quelle, che si vedono nella Fantasia, o sia Immaginativa. Le *Intellettuali* poi non si veggono, nè cogli occhi, nè nella fantasia, ma dal solo intelletto per mezzo della Divina Luce, che infonde le specie intelligibili; e questa sorta di visione, come dice S. Teresa, è tutta spirituale, sicchè non v'han parte nè i sensi esterni, nè gl'interni che sono già l'Immaginativa, e la Fantasia. Avvertasi che cogli occhi, o fantasia l'Anima non può vedere le cose rappresentatele, se non con apparenza corporea, ancorchè fossero sostanze spirituali; All'incontro coll'intelletto, ancorchè le cose sieno materiali, si veggono come spirituali; per meglio dire si conoscono, non si veggono, ma si conoscono meglio che se si vedessero cogli occhi.

118 Queste Visioni non però avvertasi, che possono operarsi così da Dio, come dal Demonio: e benanche le Intellettuali, come par che dica S.Giovanni della Croce (*k*), contro il sentimento del Petrucci; benchè più facilmente le corporali, le quali per lo più (specialmente nelle Donne) son formate dalla stessa loro fantasia. I segni per distinguer le vere dalle false, sono per 1. Se vengono all'improviso, senza che l'Anima vi pensi. Per 2. Se al principio apportano confusione e spavento, ma poi mettono l'Anima in pace. Per 3. Se son rare, perchè le frequenti son molto sospette. Per 4. Se poco durano, poicchè dice S.Teresa (*l*), quando l'Anima mira per lungo tempo la cosa rappresentata, è segno che sia più presto atto della fantasia; la Visione Divina per lo più passa come un lampo, ma resta poi stabilmente impressa nella mente. Per 4. La Visione vera lascia una somma pace, ed una viva cognizione della propria miseria, con un gran desiderio della perfezione: A differenza delle visioni diaboliche, che poco restano impresse, e lasciano all'incontro l'Anima con seccaggine, inquiete, moti di propria stima, e con un genio sensibile di tali grazie. Ma con tutti i segni di sovra mentovati, dice S. Teresa (*m*), che non sene può avere sicurezza, perchè molte volte il Demonio sa fingere quiete, pensieri d'umiltà, desiderj di perfezione, che non si possono ben distinguere da chi vengano; poichè talvolta lo stesso Nemico l'insinua per farsi credere, e per ricavarne poi qualche inganno che ne pretende. Onde il Direttore (regolarmente parlando) non già proibisca all'Anima di riferirgli tali visioni, anzi deve imporle che gli palesi ciò che vede, o sia vero o falso, come dice S. Teresa (*n*); ma all'incontro non dimostri curiosità di saper queste cose; nè gliene dimandi a minuto; nè prevenga con dire, *forse fu così? hai veduta la tal cosa?* perchè facilmente l'Anima risponderà dì sì o per malizia, o per semplicità. Se conosce apertamente che tali visioni sono opere della fantasia, o pure diaboliche, perchè forse allontanano l'Anima dall'ubbidienza, dall'umiltà, o da altra virtù, allora ce lo dichiari espressamente. Se poi ciò non lo conosce, non è bene dire che sono diaboliche, o fantasie, come fanno alcuni troppo increduli (a differenza d'altri troppo creduli, che tutte l'assicurano per buone), ma dica alla Penitente che preghi Dio a torla da vie così pericolose, protestandosi ch'ella vuol conoscerlo quì in Terra solo per via di Fede. Del resto poi le infinui, che dalle visioni avute, o vere o false che sieno, ne cavi il frutto che fa per sè, di portarsi meglio con Dio; perchè facendo così, ancorchè fosse stato il Demonio, esso ne resterà deluso.

119 Parlando delle *Locuzioni*, la Locuzione può essere *Successiva*, *Formale*, e *Sostanziale*. La *Successiva* è quando l'Anima meditando qualche verità di Fede, si sente come rispondere dallo stesso suo spirito, ma come fosse un'altra persona. Questa, quandò porta buoni effetti d'amore, o d'umiltà straordinaria, può esser lume speciale di Dio; ma quando si sente lo stesso amore ordinario, è segno che sia intelligenza del proprio intelletto. La *Formale* è quando l'Anima ode certe parole formate, ma da fuori di sè; e può ella percepirsi o coll'orecchie, o coll'immaginativa, o coll'intelletto. Questa dee discernersi, se sia Divina, o diabolica, dalle cose ch'esprime, o impone, e dagli effetti che lascia. Specialmente s'è Divina, ed impone cose di pazienza, o di opera spirituale, o di propria abbiezione, lascerà ella una gran facilità a soffrire, ad operare, e ad

ed umiliarsi. La *Sostanziale* è la stessa che la Formale, solo differisce nell'effetto, perchè la Formale o istruisce, o impone, ma la Sostanziale opera subito ciò ch' esprime, come quando dicesse, *Consolati; Non temere; Amami*. L' Anima allora nello stesso punto resta consolata, o coraggiosa, o infiammata. Questa Locuzione è più sicura dell' altre, perchè la prima è molto incerta; la seconda (cioè la Formale) è molto sospetta, specialmente quando impone cose da eseguirsi; onde il Direttore, se vede che son cose contro la prudenza Cristiana, deve affatto proibirle; se poi non sono contro la prudenza, è bene che ne sospenda l' esecuzione, fintanto che n' abbia maggior sicurezza, specialmente se le cose sono straordinarie.

120 Parlando finalmente delle *Rivelazioni* di cose occulte, o future, come de' Misteri della Fede, di stati di coscienza, di predestinazioni d' Anime, di morti, di sollevamenti a qualche Dignità, e simili, queste possono aversi in tre maniere, per Visioni, per Locuzioni, e per Intelligenza di nude verità. In tali Rivelazioni deve il Direttore esser molto prudente, e ritenuto a crederle, e specialmente ad eseguirle, quando si tratta di dar qualche avviso per la notizia avuta dalla Rivelazione; proibisca sovra tutto all' Anima, che non la palesi ad altri; ed egli poi proceda con gran cautela, ed anche col consiglio de' Dotti, poichè per lo più queste Rivelazioni son dubbie e sospette. Meno sospette sono le Intelligenze di nude verità circa i Misteri, o gli Attributi Divini, malizia del peccato, infelicità de'Dannati, e cose simili; queste allorchè sono secondo la Fede, dice S. Giovanni della Croce (*o*) che l'Anima non dee cercarle, ma se le son date, dee con umiltà riceverle, e non rifiutarle.

121 E quì si fa un dubbio, se tutte queste sorte di grazie, e comunicazioni sovranaturali si debbiano rifiutare, o accettare? Bisogna distinguere, come dice un dotto Autore (*p*) con S. Giovanni della Croce, ed altri: Quelle grazie che allontanano dalla Fede, per ragion che consistono in certe notizie distinte, come sono le Visioni, Locuzioni, e Rivelazioni, queste bisogna con ogni sforzo ributtarle; Ma quelle all' incontro che si confanno colla Fede, come sono le notizie confuse e generali, ed i tocchi Divini che uniscono l'Anima con Dio, non si debbono rifiutare, anzi possono con umiltà desiderarsi, e chiedersi, affine di maggiormente stringersi con Dio, e stabilirsi nel suo santo Amore. Ciò non dimeno s'intende per quelle Anime, che già son favorite di simili grazie, poichè per le altre la via più sicura è desiderare e chiedere solamente l' Unione Attiva, ch'è l'unione (come abbiam detto) della nostra volontà colla Divina. Il Direttore dunque, quando viene un' Anima con queste comunicazioni di Contemplazione, di Caligine, o d' Unione, non deve ordinarle che le rifiuti, ma che le riceva con umiltà e ringraziamento; ma sempre con parole che non l'assicurino totalmente, ma la mantenghino in un certo timore, che da una parte non l' inquieti, ed all' incontro la conservi in umiltà e distacco. Ma le grazie di notizie distinte per via di Visioni, e simili, come abbiam detto di sovra, bisogna che risolutamente l' imponga a rifiutarle con ispirito d'umiltà (ma senza disprezzio, come di sputare in faccia, far beffe, il che non è lecito, come dicono molti), ed a protestarsi con Dio ch' ella vuol servirlo in pura Fede. Del resto dice S.Teresa (*q*), che semprecchè l'Anima sente con soavità nell' Orazione accendersi d'Amore verso Dio, dee tenere che la comunicazione sia Divina, non già per credersi migliore dell'altre, ma per animarsi a camminare con maggior perfezione, perchè facendo così, Dio farà che 'l Demonio, ancorchè l' opera fusse sua, molto vi perda, e si faccia danno colle stesse sue armi.

122 Concludiamo questo punto. Il Direttore dunque per 1. imponga all'Anima, come abbiam detto di sovra, che riferisca tutte le comunicazioni che riceve nell' Orazione, ma egli all' incontro non si dimostri goloso di saperle; nè vadi poi egli manifestando ad altri le grazie sovranaturali concedute alla sua Penitente, poichè gli altri per tal notizia si anderanno a raccomandare a colei, e la porranno in gran pericolo d'invanirsi: o pure, se ne vedranno poi ogni minimo difetto, molto sene scandalizeranno, o la metteranno in deriso. Per 2. Non dimostri a quest'Anima favorita qualche stima particolare, e tanto meno mandi l' altre Penitenti a consigliarsi, sollevarsi, o dirigersi da colei; più presto faccia vedere che ne tiene meno concetto che dell' altre Anime, che camminano per via di Fede, poichè quest'Anime favorite si han da mantenere, regolarmente parlando, sempre e molto umiliate. Per 3. Se conosce che l' Anima conserva umiltà e timore in tali Divine comunicazioni, bisogna ajutarla, ed anche alle volte assicurarla, se lo conosce espediente. Dice S. Teresa, che l' Anima non si spingerà a fare gran cose per Dio, se non conosce d'aver ricevute gran cose da Dio. E non ha dubbio, che le grazie particolari accendono maggiormente l' Amore; Ed in fatti S.Teresa, quando fu assicurata da S. Francesco Borgia, e da S. Pietro d'Alcantara, che gli doni da Lei ricevuti erano Divini, d' allora in poi fece un gran volo nello spirito. Nè perchè vedesse il Direttore, che l'Anima cade da quando in quando in qualche difetto (semprecchè i difetti non sono pienamente deliberati, o commessi con attacco, e senza far conto di tali mancanze), ha da credere che tutte le comunicazioni sieno inganni ed illusioni; il Signore favorisce coi doni sovranaturali non solamente l' Anime perfette, ma anche alle volte le imperfette, appunto per liberarle dalle loro imperfezioni, e sollevarle a vita più perfetta. Onde quando si vede che per mezzo di tali comunicazioni l'Anima si va sempre più distaccando dalle passioni, ed in lei si avvanza l'Amor Divino, e 'l desiderio

fiderio della perfezione, è segno che quelle sono buone. Del resto quando si tratta di grazie esterne, come di Visioni, Locuzioni, e Rivelazioni, regolarmente parlando come si è detto, è più sicuro che 'l Direttore faccia vedere che ne fa poco conto, con dire quelche avvertì la stessa S.Teresa dal Cielo dopo sua morte ad una persona Religiosa dicendo: *Non si assicurino le Anime con le Visioni, e Rivelazioni particolari, nè mettino la perfezione in averle; che sebbene vene sono alcune vere, molte non però son false ed ingannevoli; ed è difficile trovare una verità tra molte bugie* (sicchè son più le visioni false, che le vere); *e quanto più si cercheranno, e stimeranno, tanto più si va la persona deviando dalla Fede, e dall'umiltà, stra la posta da Dio per la più sicura*. Le dica dunque che preghi a donarle la vera estasi, ch' è il distacco totale dalle cose terrene e da se stessa, senza il quale certamente non si sarà santa. Specialmente poi, se scorge il Direttore che l'Anima non è ben fondata nel conoscimento della propria miseria, e volesse tenere con certezza che le sue comunicazioni son Divine, e s'inquietasse nel sentire, che 'l Direttore non le voglia credere per tali, è mal segno, è segno che o quelle son' opera del Demonio, dagli effetti che già sene veggono di attacco, e di superbia, o pure che l'Anima non cammini bene, poich' ella deve almeno porsene in dubbio, quando ne dubita il Confessore; e perciò in tal caso egli cerchi di umiliarla, e di metterla in timore quanto è possibile; e se non si acquieta, le tolga la Comunione, e la mortifichi con rigore, mentre allora sta in gran pericolo d'esser ingannata dal Demonio. Per ultimo il Direttore, ancorchè stimasse bene di assicurare all'Anima, che le sue comunicazioni son Divine, le insinui che nell' Orazione si metta sempre avanti (almeno al principio) un punto della Vita, o della Passione di Gesù-Cristo: Dicea S.Teresa, che l'Anima che perde la guida del buon Gesù, non giungerà mai alla perfetta unione con Dio. Le Anime incipienti meditano la Passione del Signore col discorso; Le Contemplative poi non discorrono, ma tenendo avanti qualche mistero, ammirano la Bontà, la Misericordia, l'Amore Divino, e quindi Dio le solleva quando vuole alla Contemplazione della sua Divinità.

(a) *Part.* 1. *t.* 1. *n.* 1. (b) *In Vita* c.14. (c) *Camm. di Perfez. pag.* 209. (d) *Concetti dell'Am. di Dio Conc. III.* (e) *Avvisi per l' Oraz.* a2. (f) *Mans. V. c.* 1. (g) *Vita* c. 18. (h) *Mans.V.c.* 1. (i) *Mans.V.&VI.* (k) *Salita lib.*2. *c.*24. (l) *Mans.VI. c.* 9. (m) *Mans. VI. cap.* 9. (n) *Mans. V. c.* 9. (o) *Salita l.* 11. *c.* 33. (p) *F. Bern. da Castelvetere Dirett. Mist, l.* 2. *p.* 2. *c.* 1. (q) *Vita c.* 15. *& Mans.VI. c.* 9.

§.III. Circa la Mortificazione:

122 Circa la Mortificazione bisogna avvertire; che quando le Anime cominciano la vita spirituale, solendo il Signore (come abbiam detto) allora allettarle con consolazioni più sensibili, in quel primo fervore vorrebbero ucciderfi con discipline, cilizj, digiuni, e simili esercizj afflittivi. Bisogna pertanto, che 'l Direttore sia molto parco in conceder loro tali mortificazioni, menchè succedendo poi il tempo dell'aridità, come d'ordinario avviene, è facile che l'Anima abbandonata dal suo primo fervore sensibile, abbandoni ella tutte le sue mortificazioni; e posta poi in diffidenza lasci l'Orazione, e la vita spirituale, come cose che non facciano per lei, e così perda tutto. Alle volte anche avviene, che quest'Anime principianti per quel fervore danno in indiscretezze, e cadono in infermità corporali, ed allora per sollevarsi lasciano tutti gli esercizj spirituali, con gran pericolo di più non ripigliarli. Perciò il Direttore deve attendere ch'elleno prima si assodino nella vita spirituale, e poi, attese le circostanze della salute, degl'impieghi, e del fervore, conceda loro quelle mortificazioni esterne, che stimerà loro convenire secondo la Cristiana prudenza. Dico *secondo la Cristiana prudenza*, poicchè tra gli Direttori imprudenti, alcuni parche collochino tutto il profitto d' un' Anima nel caricarla di digiuni, cilizj, discipline a sangue, scottamenti, e simili: Altri poi parche neghino affatto tutte le mortificazioni esterne, come cose inutili al profitto spirituale, dicendo che tutta la perfezione consiste nella mortificazione interna; Ma questo anche è errore, poichè le mortificazioni corporali ajutano le interne, e sono in qualche modo necessarie (quando possono usarsi) a raffrenare i sensi; e perciò vediamo che tutti i Santi, chi più chi meno, tutti non però le han praticate. Non ha dubbio che la mortificazione interna delle passioni è la principale che si deve esiggere, cioè di non rispondere all'ingiurie, non cercare nè palesare cose di stima propria, cedere nelle contese, condescendere alla volontà d'altri (ma senza danno spirituale); ond'è consiglio talvolta proibire ad un'Anima tutte le mortificazioni esterne, fintanto che si veda distaccata da qualche passione che la dominasse, come di vanità, di rancore, d'interesse mondano, di stima propria, o di propria volontà. Ma il dire che le mortificazioni esterne niente o poco servono, è un massimo errore. Dicea S. Giovanni della Croce, che a colui che disapprova le penitenze non si dee dar credito, ancorchè facesse miracoli.

123 Sul principio dunque il Direttore primieramente precetti al Penitente, che non faccia niente contra o senza la di lui ubbidienza. Quelli che fan penitenze contro l'ubbidienza, dice S. Giovan della Croce, *questi van più crescendo ne' vizj, che nelle virtù*. Sia poi, come ho detto, ritenuto a concedere

dere tali mortificazioni, ancorchè ne venga importunamente richiesto da' Penitenti; basterà che al principio loro conceda qualche picciola, e rara mortificazione, come di catenella, disciplina, o astinenza, acciocchè ne prendano desiderio più presto, che per mortificarsi a dovere; e poi col tempo anderà allargando la mano, secondo vedrà avanzarsi l'Anima nelle virtù; poichè quando ella sarà stabilita nello spirito, non potrà senza scrupolo negarle quelle mortificazioni che le convengono. Del resto abbia per regola generale (parlando ordinariamente) di non dare mortificazioni esterne, se non richiesto, perchè queste non giovano molto, se non si pigliano con fame; e dandole, sempre dia meno di quel che gli si dimanda; e più presto (come dice Cassiano) ecceda nel negare, che nel concedere. Procuri specialmente d'insinuare la mortificazione circa la gola, a cui certe Anime spirituali poco v'attendono; ma in verità questa è la più dura, e la più utile allo spirito, e spesso anche al corpo. Dicea S. Filippo Neri: *Chi non mortifica la gola, non arriverà mai alla perfezione*. Sia all'incontro ristretto a concedere mortificazioni del sonno necessario, perchè queste facilmente fan danno alla salute corporale, ed anche spirituale, poichè, tolto il sonno bastante, patisce la testa, e patendo la testa la persona resta inetta a meditare, ed a tutti gli altri esercizj divoti. Per qualsivoglia mortificazione poi, che concede al Penitente, affinchè quegli non sen'invanisca, gli dica ciò non esser niente a confronto di quel che han fatto i Santi, e delle pene che ha patito Gesu Cristo per amor nostro; Dicea S. Teresa: *Tutto è schifezza quanto possiamo fare, in comparazione di una sola goccia di Sangue, che 'l Signore sparse per noi*. Ma le migliori mortificazioni, più utili, e meno pericolose, sono le negative; per le quali (ordinariamente parlando) non si richiede neppure l'ubbidienza del Direttore, cioè il privarsi di vedere o sentire le cose curiose, il parlar poco, il contentarsi de' cibi che non piacciono, o mal conditi, privarsi di fuoco il Verno, lo scegliersi le cose più vili, il rallegrarsi quando li manca qualche cosa anche delle necessarie, poichè in ciò consiste la virtù della povertà, come dice S. Bernardo: *Virtus paupertatis non est paupertas, sed amor paupertatis*. Di più non lamentarsi negl' incomodi delle stagioni, ne' disprezzi e persecuzioni che si ricevono dal prossimo, nelle pene delle infermità che si patiscono. Collo scalpello del patire si formano le pietre della celeste Gerusalemme. Dicea S. Teresa: *Il pensare che Dio ammetta alla sua Amicizia gente comoda, è sproposito. Anime che da vere amano Dio, non possono dimandar riposi*.

124 Qui si fa un dubbio: Il Vangelo in un luogo dice: *Risplenda la vostra luce avanti degli Uomini, acciocchè vedano l'opere vostre buone, e ne glorifichino il Padre vostro ch' è ne' Cieli*. Matth. 5. 17. In un'altro luogo dice: *Facendo tu la limosina, non sappia la tua sinistra quel che faccia la tua destra*. Matth. 6. 3. Or si dimanda, se l'azioni di virtù si debbiano manifestare agli altri, o nascondere? Si risponde con distinzione: Le opere comuni, necessarie alla virtù Cristiana, debbono praticarsi in palese, come sono il frequentare i Sagramenti, il far l'Orazione mentale, il visitare il Venerabile, lo star raccolto ed inginocchiato in sentir la Messa, lo star modesto cogli occhi, l'osservar silenzio in Chiesa, il dire che si vuol far santo, il fuggire le ciarle, le conversazioni pericolose, le curiosità, e cose simili. L'opere poi che sono di supererogazione straordinaria, e che han del singolare, come le sudette penitenze esterne di cilizj, discipline, orar colle braccia in croce, masticar erbe amare &c. come anche il sospirare, o piangere nell'Orazione, queste debbono occultarsi quanto si può. L'altre poi di virtù, come il servire gl'infermi, il far la limosina a' poveri, l'umiliarsi a chi l'ingiuria; e simili, queste meglio è occultarle quanto si può, ma se mai non potessero farsi, se non con farsi in palese, non debbono tralasciarsi, purchè si facciano col solo fine di piacere a Dio.

§. IV. *Circa la Frequenza de' Sagramenti*.

125 Parliamo per ultimo del come deve il Confessore guidare l'Anime spirituali circa la frequenza de' Sagramenti, cioè della Confessione, e Comunione. In quanto alla Confessione è bene loro insinuare, che si facciano la Confessione generale, se non l'han fatta ancora; perchè se mai l'avessero già fatta, o pure se l'Anima fosse angustiata da' scrupoli, bisogna vietarcela. In quanto poi alla Confessione ordinaria, alcune persone di coscienza molto dilicata han praticato di confessarsi ogni giorno; Del resto, generalmente parlando, basterà alle persone spirituali, specialmente alle scrupolose, il confessarsi una, o al più due volte la settimana. Ma quando alcuna di queste si trovasse aggravata da qualche colpa veniale, e non avesse comodità di confessarsi, dice il P. Barisoni nel suo Trattato della Comunione, coll'autorità di S. Ambrogio, e di molti altri Autori (e lo consiglia anche S. Francesco di Sales in una sua Lettera), che non perciò dee lasciar la Comunione; giacchè per la remissione de' veniali insegna il Sacro Concilio di Trento esservi già altri mezzi, come sono gli atti di Contrizione, o d'Amore; ond' è meglio allora servirsi di quelli per purificarsi da tale colpa, che privarsi della Comunione, per non potersi confessare. E talvolta, diceva un dotto Direttore, che riesce ad alcun'Anima timorata più fruttuoso il disporsi alla Comunione cogli atti proprj, che colla stessa Confessione, avvenendo che allora fors'ella si dispone con atti più fervorosi di pentimento, d'umiltà, e di confidenza.

126 In quanto poi alla Comunione, non parliamo qui dell' ubbligo de' Pastori, di non negare la Comunione ad alcun suddito, che non sia pubblico peccatore, e che ragionevolmente la dimandi; di ciò ne abbiam parlato nel Libro (a), dove abbiam veduto, che Innocenzo XI. in un suo Decreto ordinò, che l'uso della Comunione frequente si lasciasse tutto al giudizio de' Confessori; onde senza causa evidente non so come i Parochi possano in buona coscienza negar la Comunione a chi la cerca. E notisi, che nell'accennato Decreto si proibisce a' Vescovi il determinare in generale a' loro sudditi i giorni della Comunione. Parliamo solamente de' Confessori, come debbano regolarsi intorno al concedere la Comunione a'lor Penitenti. In ciò alcuni errano per soverchia indulgenza, altri per soverchio rigore. Non ha dubbio essere errore, come bene avverte il Regnante Pontefice Benedetto XIV. nel suo aureo Libro *de Synodo*, il conceder la frequente Comunione a coloro che spesso cadono in peccati gravi, nè sono solleciti di farne penitenza, e d'emendarsene, o pure che vanno a comunicarsi coll'affetto a' peccati veniali deliberati, senza desiderio di liberarsene. Giova sibbene talvolta dar la Comunione ad alcuno, il quale stasse in qualche pericolo di colpa grave, per dargli forza a resistere; Ma per quelle persone che non sono in tal pericolo, ed all'incontro commettono ordinariamente peccati veniali deliberati, e non si vede in esse nè emenda, nè desiderio d'emenda, sarà bene non conceder loro la Comunione più d'una volta la settimana. Anzi può giovare il proibire loro anche in qualche settimana la Comunione, acciocchè prendano maggior orrore ai loro difetti, e maggior riverenza verso il Sagramento. Tanto più che la sentenza più comune (c) vuole che il comunicarsi col peccato veniale attuale, o coll'affetto al medesimo, sia nuova colpa per ragione dell' irriverenza al Sagramento. Alcuni adducono il Decreto di S. Anacleto (d) dove dicesi: *Peracta consecratione, omnes communicent qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim & Apostoli statuerunt, & S. Romana tenet Ecclesia*. Ma primieramente si nega dal P. Suarez, e da altri che mai v'è stato questo precetto degli Apostoli. Per secondo un tal Decreto, come attesta ivi la Glossa, e 'l Catechismo Romano (e), non era per tutti i Fedeli, ma solo per li Ministri assistenti all'Altare. Per ultimo, dato che 'l detto Decreto fosse per tutti, è certo, che oggidì è andato in disuso.

127 All'incontro errano certamente altri Direttori, e molto si allontanano dallo spirito della Chiesa, che senza riguardo al bisogno, o al profitto dell'Anime negano indifferentemente la Comunione frequente, non per altra ragione se non perch'è frequente; Mentre lo stesso Catechismo Romano [f] spiegando il desiderio del S. Concilio di Trento, che tutti gli astanti alla Messa si comunicassero, insegna essere officio del Paroco esortare sollecitamente i Fedeli alla Comunione, non solo frequente, ma benanche quotidiana; con dover loro suggerire, che conforme il corpo, così l'Anima ha bisogno del quotidiano alimento. Lascio qui di addurre le Autorità de' SS. Padri, e de' Maestri di spirito a ciò conformi, poicchè queste già si ritrovano registrate in tanti Libri, che trattano della frequente Comunione. Bastami sapere dal Catechismo Romano nel luogo citato, e dal Decreto d'Innocenzo XI. riferito nel Libro [g] che l'uso frequente, ed anche quotidiano della Comunione, com'ivi si attesta, è sempre stato approvato dalla Chiesa, e da tutti i Padri, i quali, come prova un dotto Autore (h), allorchè han veduto raffreddarsi l'uso della Comunione quotidiana, si sono con ogni sforzo adoperati per rimetterla in piedi. E nel Concilio III. di Milano sotto S.Carlo Borromeo s'impose a' Parochi l'esortare nelle Prediche questa frequenza della Comunione; e di più s'ordinò a' Vescovi della Provincia, che proibissero il predicare, e castigassero severamente chi andasse disseminando il contrario, come seminatore di scandali, e contradicente al sentimento della Chiesa. Inoltre nel suddetto Decreto d'Innocenzo s'ordina a' Vescovi, che con somma diligenza provvedano, che a niuno sia negata la Comunione, anche quotidiana, e che secondo conviene cerchino di alimentare questa divozione ne'loro sudditi. Non negano alcuni spiriti rigorosi esser lecita la Comunione quotidiana, ma dicono a ciò richiedersi la dovuta disposizione. Ma si desidera sapere, che cosa intendasi per questa dovuta disposizione? Se intendono la degna, e chi mai dovrebbe più comunicarsi? Solo Gesù Cristo si comunicò degnamente, perchè solo chi è Dio, può ricevere degnamente un Dio. Se poi intendono la disposizione conveniente, già si è detto di sovra, che a coloro i quali tengono attuali colpe veniali, o l'affetto ad esse, senza desiderio d'emendarsi, è ben giusto il negare loro la frequente Comunione. Ma se parliamo poi di quell'Anime, che avendo già tolto l'affetto a' peccati anche veniali, e superata la maggior parte delle loro male inclinazioni, han gran desiderio di comunicarsi, dice S.Francesco di Sales [i] che queste col consiglio del Direttore ben possono comunicarsi ogni giorno; e S.Tommaso (k) insegna, che quando un'Anima esperimenta colla Comunione di avanzarsi nel Divino Amore, e non manca di riverenza, non dev'ella lasciare di comunicarsi ogni giorno, ecco le sue parole: *Si aliquis experientiâ comperisset ex quotidiana Communione augeri Amoris fervorem, & non minui reverentiam, talis deberet quotidie communicare*.

128 E sebbene l'astenersi qualche giorno dalla Comunione per riverenza, è anche virtù; nulladimeno dice il P. Granada nel suo Trattato della Comu-

Comunione effer comune opinione de' Dottori, ch' è meglio accoftarfi ogni giorno alla Comunione per amore, che aftenerfene per riverenza; E ciò lo conferma lo fteffo S. Tommafo ( ) dicendo: *Et ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, & quòd quotidie fumatur, & quòd aliquando abftineatur . . . Amor tamen & fpes, ad quæ femper Scriptura nos provocat, præferuntur timori*. Anzi ben dice il P. Barifone, che chi fi comunica con defiderio di crefcere nel Divino Amore, anche fa un' atto di riverenza verfo Gesu Crifto; anzi quefti lo fa pofitivo, dove chi fen' aftiene, lo fa folamente negativo. Molti Santi, che certamente hanno avuta gran riverenza a quefto Sagramento, non fi fono aftenuti dal comunicarfi ogni giorno, come ufarono S. Gertrude, S. Caterina da Siena, S. Terefa, la B. Giovanna di Sciantal, ed altri. E a chi diceffe, che oggidì non vi fono più quefte Sante Terefe, ben rifponde il mentovato P. Barifone, effer temerità il fupporre, che al prefente fia abbreviata la mano del Signore. Il V.P. Maeftro Avila giunge a dire, che quelli che riprendono chi fi accofta molto fpeffo alla Comunione, fanno l' officio del Demonio.

129 Del refto confiderando le riferite dottrine, parche non poffa fenza fcrupolo il Direttore negar la Comunione frequente, ed anche quotidiana [eccettuato, ordinariamente parlando, un giorno della fettimana, come fogliono ordinare alcuni buoni Direttori ed eccettuato quel tempo, in cui toglieffern la Comunione per far prova dell' ubbidienza, o dell' umiltà del Penitente, o per altro buon fine ad un' Anima che la defidera per avvanzarfi nel fanto Amore, fempreché ella, ftando già diftaccata coll' affetto da ogni peccato veniale, attende di più a far molta Orazione mentale, e cerca di camminare alla perfezione, e non cade in peccati neppure veniali pienamente volontarj; Poicchè quefta è la perfezione, come dice S. Profpero, che può averfi dall' Anime fecondo la fragilità umana. E quando il Confeffore giudica profittevole il dar la Comunione frequente a fimili perfone, dice Innocenzo XI. nel fuo Decreto, che non deva oftare, cha fieno anche negozianti, o cafati; ecco le fue parole: *Frequens* (ad Euchariftiam) *acceffus Confeffariorum judicio eft relinquendus, qui ex confcientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem proceffu laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod profpiciunt eorum faluti profuturum, id illis præfcribere debebunt*.

130 Ed ancorchè alcun' Anima cadeffa qualche volta in alcun peccato veniale volontario per mera fragilità, ma prefto fe ne doleffe, e proponeffe l' emenda, fe poi defideraffe comunicarfi per acquiftar forza dal Sagramento a non cadera, e per avvanzarfi nella perfezione, perchè fe l' ha da negare la Comunione? Fu già dannata da Aleffandro VIII. la Propofizione 22. di Bajo, che diceva: *Sacrilegi funt judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam de delictis fuis pœnitentiam egerint*. E la Propofizione 23 *Similiter arcendi funt a facra Communione, quibus nondum ineft Amor Dei puriffimus, & omnis mixtionis expers*. Il S. Concilio di Trento, chiama quefto Sagramento: *Antitodum quo liberamur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præfervamur*. Certamente a quefto fine ancora di prefervare l' Anime dal ricadere, gli Apoftoli davano la Comunione quotidiana agli antichi Criftiani, fra' quali fenza dubbio fene ritrovavano imperfetti di tal forta, e forfe più, come fi ricava dall' Epiftole di S. Paolo, di S. Giacomo. La S. Chiefa [nel *Poftcommunio della Domenica* 23. *poft Pentec.*] prega: *Ut quicquid in noftra mente vitiofum eft, donà medicationis hujus Sacramenti curetur*. Dunque la Comunione è iftituita anche per gl' imperfetti, acciocchè colla virtù di tal cibo fi guarifchino. Notifi di più ciò che S. Francefco di Sales nella fua Filotea [m] a tal propofito dice: *Se vi dimandano, perchè vi comunicate tanto fpeffo? dite loro, che due forte di perfone fi deono comunicare fpeffo, i perfetti, e gl' imperfetti: i perfetti per confervarfi nella perfezione, e gl' imperfetti per poter giungere alla perfezione: i forti acciò non diventino deboli, e i deboli acciò diventino forti: gl' infermi per effere guariti, ed i fani acciò non s' infermino. Ed in quanto a voi com' imperfetta, inferma, e debole, avete bifogno di fpeffo comunicarvi. Dite loro, che quelli che non han negozj mondani, debbono fpeffo comunicarfi, perchè ne hanno la comodità, e quelli chi l' hanno, perchè han bifogno della Comunione*. Conclude finalmente il Santo: *Comunicatevi fpeffo Filotea, e più fpeffo che potete, col configlio del voftre Padre fpirituale, e credetemi, le lepri diventano bianche nelle noftre montagne, perchè non fi cibano che di neve; ed a forza di mangiar la purità in quefto Sagramento voi diventerete tutta pura*. Parimente il P. Granada nel fuo Trattato della Comuniona [n] dica così: *Non dee fcoftarfi l' Uomo da quefto Sagramento per la propria indegnità, giacchè per li poveri s' è lafciato quefto Teforo, e per gl' infermi quefta Medicina. Sicchè niuno* (foggiunge) *per quanto fia imperfetto deve allontanarfi da quefto Rimedio, fe defidera veramente guarire*. Anzi dice l' Autore nominato di fopra, che quanto più alcuno fi conofce debole, tanto più deve andare a prender quefto cibo de' forti. E ciò è ben conforme a quel che dicea S. Ambrogio [o]: *Qui femper pecco, debeo femper habere medicinam*. E S. Agoftino [p]: *Quotidie peccas, quotidie fume*.

131 Tanto più, cha S. Tomafo [q] infegna, che l' effetto del Sagramento, in quanto all' aumento della Grazia, non viene impedito da peccati veniali, purchè quefti non fi commettano attualmente nel ricever la Comuniona: dicendo, che quefti impedifcono bibene in parte, ma non in tutto l' effetto del Sagramento; E quefta fentenza è comunemen-

nemente tenuta dal Soto, dal Suarez, dal Valenzia, dal Vasquez, dal Coninchio, e da molti altri appresso i Salmaticesi [r]. Inoltre è buona sentenza di molti Autori gravi [s], che questo Sagramento da Se immediatamente *ex opere operato* rimette i peccati veniali, di cui l'Anima non abbia attual compiacenza. E ciò è conforme a quel che dice il Catechismo Romano [t]: *Remitti verò Eucharistiâ & condonari leviora, quæ venialia dici solent, non est quod dubitari debeat. Quidquid enim cupiditatis ardore Anima amisit, totum Eucharistia, eas minores culpas abstergens, restituit.* Almeno come dice l'Angelico [u] colla comune, si eccita colla Comunione l'atto di Carità, per cui si rimettono poi le colpe: *Qui* (actus charitatis) *excitatur in hoc Sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.*

132 Che se poi si scorgesse, che colla Comunione frequente l'Anima non si vedesse avanzare nella perfezione, nè emendarsi dalle colpe deliberate, benchè veniali, come in cercare gusti de' sensi, di mangiare, vedere, sentire, vestir con vanità &c. allora sembra certamente consiglio restringer l'uso della Comunione, anche per farla più avvertita a correggersi, e migliorarsi nello spirito. Del resto avvertasi, che sebbene, come insegna S. Tommaso [x], affinchè poss' alcun accostarsi alla Comunione, *requiritur, ut cum magna devotione accedat.* Nulladimeno non è necessario, che questa divozione sia somma, o sia nota sensibilmente; Basterà che 'l Direttore scorga nel fondo della volontà del suo Penitente esservi radicata una prontezza di eseguire ciò che piace a Dio. Altrimenti chi s'astiene dalla Comunione per non conoscere in sè un gran fervore, dice il dotto Gersone, che sarebbe come quegli, il quale avendo freddo, non volesse accostarsi al fuoco per non sentirsi caldo. Onde insegna il P. Granada col Gaetano, che quelle Persone pusillanimi, le quali per immoderato timore della loro indegnità lasciano le Comunioni, fanno un gran pregiudizio al loro profitto. Nè è necessario per proseguire le Comunioni, dice S. Laurenzo Giustiniano, che l'Anima senta o conosca chiaramente in sè l'accrescimento del fervore, poicchè alle volte questo Sagramento opera, senza che noi cene accorgiamo. E S. Bonaventura [y] dice: *Licèt tepidè, tamen confidens de Misericordia Dei fiducialiter accedat, quia qui se indignum reputat, cogitet quòd tantò magis eget Medico, quantò senserit se ægrotum; Neque ideo quæris te jungere Christo, ut tu Eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab Illo.* E poi soggiunge: *Neque prætermittenda est sancta Communio, si quandoque non sentit homo specialem devotionem, cùm se ad illam præparare studeat, vel in ipsa perceptione, vel post fortè minùs devotum se sentit quàm vellet.* In somma, ben' esprime il Santo, che ancorchè l'Anima sentisse minor divozione dopo la Comunione, che prima, neppure dee lasciarla. Sicchè, conforme quando l'Anima sente grande inclinazione alla Comunione, giova talvolta mortificarla con differircela (specialmente se vedesi, che colla proibizione s'inquieta); così all'incontro, quando si sente arida e restìa a comunicarsi, giova allora farla comunicare più spesso, accioc- chè dal Sagramento riceva forza.

133 Oh volesse Dio, dico finalmente, e si trovassero nel Mondo molte di quest'Anime (che da alcuni appassionati per lo spirito del rigore son chiamate irriverenti, e temerarie), le quali avendo già orrore anche alle colpe leggiere, cercassero di comunicarsi spesso, ed anche ogni giorno, con vero desiderio d'emendarsi, e d'avvanzarsi nel Divino Amore, che certamente nel Mondo si vedrebbe assai più amato Gesù Cristo! Ben dà a vedere l'esperienza a tutti coloro che han qualche pratica d'Anime, come i' ho veduto io, che molto profittano quelle persone, le quali con buon desiderio si accostano alla Comunione, e che il Signore le va mirabilmente tirando al suo Amore, benchè spesse volte non lo dia loro a conoscere per loro maggior bene, lasciandole in desolazione, e tenebre, e senza conforto di sensibile divozione. E per quest'Anime (come insegnano S. Teresa, e 'l B. Errico Susone) non v'è miglior ajuto, che la frequenza della S. Comunione. Sicchè per conchiudere, procuri il Confessore di consigliar la Comunione, semprecchè l'Anima ne dimostra vero desiderio, e scorge che colla Comunione ella si avvanza nello spirito. Procuri poi d'insinuarle, che dopo la Comunione si trattenga al Ringraziamento per quel tempo che può. Rari sono i Direttori che attendono a questo, cioè d'inculcare a' lor Penitenti che si trattenghino per qualche tempo nota (?) dopo la Comunione, perchè rari son quei Sacerdoti che si fermano a ringraziar Gesù Cristo dopo la Messa, e perciò si vergognano d'insinuare agli altri ciò ch'essi non fanno. Il Ringraziamento ordinariamente dovrebbe essere d'un' ora; almeno sia di mezz'ora, in cui l'Anima si trattenga in affetti e preghiere. Dice S. Teresa, che dopo la Comunione Gesù sta nell'Anima, come in trono di Misericordia per dispensarle grazie, dicendole: *Quid vis ut tibi faciam?* Ed in altro luogo: *Dopo la Comunione non perdiamo così buona opportunità di negoziare; Non suole Sua Maestà mal pagare l'alloggio, se gli vien fatta buon' accoglienza.* Le insinui ancora, che faccia spesso la Comunione spirituale, così lodata dal Concilio di Trento. *Il comunicarsi spiritualmente* [dice S. Teresa] *è di molto profitto; non la lasciate, che quì farà prova il Signore, quanto l'amate.*

Regolamento per una Religiosa, che domanda d'esser guidata per la via di maggior perfezione.

134 Premesso che le cose, che quì soggiungo, s'inten-

ten-

tendono, semprecchè non ostasse alla Penitente qualche impedimento di salute, o d' officio, o d' ubbidienza. E tutto s' intende sempre doversi fare colla licenza del Padre spirituale, e della Superiora del Monastero, almeno intorno alle mortificazioni esterne, che appariscono in pubblico.

135 E per prima circa l'Orazione, 1. Tre ore almeno d'Orazione mentale, cioè una la mattina, un' altra la sera, ed un' altra dopo la Comunione. 2. La visita al SS. Sagramento, ed a Maria SS. per mezz' ora, o almeno per un quarto d' ora. In queste Orazioni procuri di rinnovare i Voti più volte il giorno, s'è Religiosa Professa, o quelli Voti che tiene 3. Il Rosario almeno di cinque poste, con altre Orazioni vocali; ma queste non sieno molte, perchè quando son molte, si dicono con poco frutto, aggravano la testa, ed impediscono ancora l' Orazione mentale. 4. Usare spesso le Orazioni giaculatorie, per esempio: *Mio Dio, e mio Tutto. Dio mio, quanto sei buono! T' amo Gesù mio morto per me. Signore, come non t' amano tutti! Non t' avesse mai offeso. Voglio quanto volete Voi. Quando ti vedrò, e t' amerò da faccia a faccia? Eccomi, fanne di me quel che ti piace*. Insinui fortemente il Direttore questi lanciamenti d' Amore, e l' Anima ne faccia gran conto. Per 5. Coll' Orazione deve accompagnarsi la Lezione spirituale di mezz'ora sovra il P. Rodriquez, il P. Sangiurè, gli Avvisi a' Religiosi, o altro libro che tratti di Virtù, o pure sovra le Vite de' Santi, la cui lezione è forse la più utile di tutte.

136 Per secondo la Comunione ogni mattina fuori d' un giorno la settimana; ma nelle Novene dello Spirito-Santo, di Natale, e di Maria SS. e de' Santi Avvocati ogni giorno. E per ogni giorno almeno tre Comunioni spirituali.

137 Per terzo circa le mortificazioni, 1. La disciplina a secco ogni giorno per un quarto d'ora in circa, e quella a sangue una o due volte il mese. 2. La catenella nella mattina fino ad ora di pranzo; e nel giorno qualche picciola catenella al braccio per ricordo. Non la catenella alla cintura, nè cilizj di crini, perchè questi molto nocciono alla salute. 3. Il digiuno in pane ed acqua nel Sabbato, e nelle Vigilie delle sette Feste di Maria per chi può farlo, almeno allora contentarsi d'una sola minestra. Il digiuno ordinariamente ogni sera, cioè che non si eccedano le otto oncie di cibo, se non vi fosse qualche urgenza straordinaria. Astenersi da' frutti il Mercoledì, e Venerdì, e nelle Novene mentovate di sovra; in cui può anche lasciarsi qualche vivanda, ed accompagnarsi ancora col cibo qualch'erba amara, ma non cenere. Non mangiar mai fuor di tavola, poicch' è meglio, comparativamente parlando, far la sudetta astinenza ogni giorno, che far il digiuno una o due volte la settimana. Il sonno non sia più di sei ore, ma non meno di cinque, perchè l'eccedente mancanza del sonno nuoce alla testa, ed impedisce poi gli altri esercizj spirituali. 4. Osservar silenzio per tre ore del giorno; s' intende astenersi dalle parole non necessarie.

Avvertimenti generali per la perfezione.

138 I. Mettere tutta la confidenza in Dio, ed avere una total diffidenza di sè, e de' suoi buoni propositi. Una forte risoluzione di vincersi, e farsi forza nelle occasioni. Dice S. Teresa: *Se 'l difetto non viene da noi, non abbiamo paura, che resti da Dio il darci ajuto per farci santi*.

II. Guardarsi da ogni minimo difetto deliberato o sia commesso ad occhi aperti: *Da peccato deliberato* (dice la stessa Santa), *per molto picciolo che sia, Dio vi liberi*. Poicchè soggiunge: *Per mezzo di cose picciole il Demonio va facendo buchi, per dove entrano cose grandi*.

III. Non inquietarsi dopo i difetti commessi: Umiliarsi subito, e ricorrendo a Dio con un breve atto di pentimento, e proposito, mettersi in pace; e così far sempre, ancorchè si cadesse cento volte il giorno. E con ciò avverte S. Teresa a non comunicare le proprie tentazioni coll' Anime imperfette, perchè così si nuoce a sè, ed agli altri.

IV. Procurare il distacco da ogni cosa, da' Parenti, dalle robe, da' piaceri; Altrimenti dice S. Teresa: *Non allontanandosi l' Anima da' gusti del Mondo, presto si tornerà ad allontanare dalla via del Signore*. Sfuggire la familiarità di persone di diverso sesso, ancorchè sieno divote, colle quali intromette spesso il Demonio certi affettucci non puri, facendoli apparire spirituali. Vedasi ciò che si è notato al *n.* 85. Bisogna sovra tutto distaccarsi dalla stima propria, e propria volontà, e sinanche dalle cose spirituali, come dall' Orazione, dalla Comunione, e mortificazioni, quando l' ubbidienza non le permette. In somma bisogna cacciare dal cuore ogni cosa che non è Dio, o non è secondo il maggior gusto di Dio.

V. Rallegrarsi collo spirito in vedersi disprezzata, derisa e tenuta la peggiore di tutte. O che bella Orazione fa un' Anima, che abbraccia i disprezzi! Specialmente nelle Comunità questa è una delle virtù più necessarie. Con ciò bisogna fomentare un' affetto speciale verso i nostri nemici e persecutori, con servirli, far loro bene, onurarli, almeno dirne bene, e raccomandarli specialmente a Dio, come han praticato i Santi.

VI. Avere un gran desiderio di amare assai Dio e dargli gusto. Dice S. Teresa: *Il Signore si compiace talmente de' desiderj, come fossero eseguiti*. Senza questo desiderio l' Anima non camminerà avanti nella perfezione, nè Dio le farà grazie molto speciali. La stessa Santa: *Ordinariamente Dio non fa molti segnalati favori, se non a chi ha molto desiderato il suo Amore*. E col desiderio bisogna sempre unire la risoluzione di far quanto si può per dar gusto a Dio. S. Teresa: *Il Demonio ha*

ha gran paura d' Anime risolute. Ed altrove: *Il Signore non vuole più da noi che una risoluzione, per fare poi Egli tutto dal canto suo*. E con ciò bisogna anche nudrire un grande affetto all' Orazione, ch' è la fornace dove s'accende l'Amor Divino. Tutti i Santi, perchè innamorati di Dio, sono stati anche innamorati dell'Orazione. Bisogna anche avere un'ardente desiderio del Paradiso, poichè nel Cielo l' Anime amano Dio con tutte le forze, al che non si può giungere in Terra; e perciò vuole Dio, che noi abbiamo un gran desiderio di questo gran Regno, che Gesu-Cristo ci ha acquistato col Sangue suo.

VII. Avere una grande uniformità alla Volontà di Dio in tutte le cose contrarie a' nostri appetiti; Ed offerirsi spesso tral giorno a Dio; S. Teresa ciò praticava cinquanta volte il giorno: *Non consiste il guadagno* [dice la Santa] *in procurare di godere più Dio, ma in fare la sua Volontà*. Ed in altro luogo: *La vera unione è unire la nostra volontà con quella di Dio*.

VIII. Osservare ubbidienza perfetta alle Regole, a' Superiori, ed al Padre spirituale. Diceva il V. P. Vincenzo Caraffa: L'ubbidienza è la Regina di tutte le virtù, mentre all'ubbidienza tutte le virtù ubbidiscono. E S. Teresa: *Dio da un' Anima, che sta risoluta d' amarlo, non vuol altro che ubbidisca*. Il perfetto ubbidire sta poi nell'ubbidire subito, puntualmente, di buona voglia, ed alla cieca senza cercar ragioni, semprecchè la cosa non sia certo peccato, come dicono S.Bernardo, S.Francesco di Sales, S. Ignazio Lojola, e tutti i Maestri di spirito. E nelle cose dubbie eleggere ciò che si presume, che ci direbbe l'ubbidienza; e quando questa presunzione non potesse aversi, eleggere quel ch' è più contrario al nostro genio. Questo è quel *vince teipsum*, tanto raccomandato da S. Francesco Saverio, e da S. Ignazio, il quale dicea, che fa più profitto un'Anima mortificata in un quarto d' ora d'Orazione, che altre non mortificate in più ore.

IX. Attendere continuamente alla Presenza di Dio; dicea S. Teresa: *Tutto il danno ci viene dal non attendere, che Dio ci sta presente*. Chi veramente t' ama, sempre si ricorda dell'Amato. Per conservare poi la memoria di questa Divina Presenza, giova in pratica il porsi qualche segno speciale sulla persona, o sul tavolino, o nella stanza. E sovra tutto bisogna mantener questa Presenza con fare spesso tral giorno atti d'amore a Dio, e preghiere del suo S.Amore; Per esempio,,: (Gesù mio, mio Amore, mio Tutto. Io t' amo con tutto il cuore. Mi dò tutto a Te. Fanne di me quel che vuoi. Io non voglio altro, che Te, e la tua Volontà. Dammi l'Amore tuo, e son contento; E simili.),, Avvertasi non però a fare questi atti senza violenza, e senza andarvi trovando consolazione sensibile, ma con soavità, e volontà pura, solo per dar gusto a Dio: Dicea S. Teresa. *Non abbiamo paura, che Dio lasci senza premio un'alzata d'occhi con ricordarsi di Lui*.

X. Diriggere l'intenzione di piacere a Dio in ogni azione che si fa, o sia spirituale o temporale, con dire: Signore fo questo per darvi gusto. La buona intenzione si chiama l' Alchimia spirituale, che fa diventare oro le azioni più materiali.

XI. Fare gli Esercizj spirituali ogni anno di dieci, o almeno di otto giorni, appartandosi allora per quanto si può da ogni conversazione, ed impiego distrattivo, per trattare solamente con Dio. Fare un giorno di simil ritiro una volta il mese tra l' anno. Far con divozione speciale le Novene, del S. Natale, dello Spirito-Santo, delle sette Feste di Maria, di S.Giuseppe, e dell' Angiolo Custode, e del S.Avvocato. In queste Novene potrà usarsi la Comunione ogni giorno, un' ora d' Orazione, o mez'almeno di più; alcune altre Orazioni vocali, ma poche, poicchè sarà più utile un determinato numero d'atti d'amore, e simili.

XII. Conservare una divozione speciale a S.Giuseppe, al suo Angelo Custode, al suo Santo Avvocato particolare, ed a S.Michele Avvocato universale de' Fedeli; ma sovra tutto a Maria SS. ch'è chiamata dalla Chiesa la nostra Vita, e la nostra Speranza, poich' è moralmente impossibile che un' Anima faccia molto avanzo nella perfezione senza una divozione particolare e tenera alla Madre di Dio.

Sia tutto ad onore di Gesu-Cristo, e di Maria Immacolata.

F I N E.

IN-

PROPOSITIONES DAMNATÆ

AB ALEXANDRO PAPA VII.

Feria 5. die 24. Septembris 1665.

IN Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis, coram SS. D. N. Alexandro Papa VII. maturè discussis infrascriptis propositionibus.

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, Anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sac. Congr. Eminentiss. Card. visa, & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursâ.

5. Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evitandi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet Celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani Octavi.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collatò illi minori stipendiò, aliâ parte stipendii sibi retentâ.

10. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: Neque enim est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmatâ, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.

11. Peccata in confessione omissa, seu oblita, ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propriâ auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pænitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certò imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eò quòd sit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

22. Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientiâ hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similium Propositionum examini cura, & studium impenderetur, interea

idem Sanctissimus, re maturè censideratâ, statuit, & decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimùm tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet: ita ut quicunque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan in impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscunque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissimâ notâ dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Deinde Feria 5. die 18. Martii 1666.

Propos. 29. In die jejunii, qui sæpiùs modicum quid comedit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolutè a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo Quinto, hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimùm*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculò oritur, seclusò periculò consensûs ulterioris, & pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgò *regalo*, dum, deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficilè inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quàm per decem annos.

44. Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumaciâ cessante censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibitâ diligentiâ corrigantur.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

A SS. D. INNOCENTIO PAPA XI.

Feria 5. die 2. Martii 1679.

1. NOn est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententiâ probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate sive intrinsecâ, sive extrinsecâ, quantumvis tenui, modò a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga Deum.

7. Tunc solùm obligat, quandò tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, &

de

de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absolutò desideriò cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo: tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis: imò cum formidine, quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causâ, sive quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis, est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus soler exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam vel fuste percutiat; & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisivâ, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam heredi, quàm legatario contra injustè impedientem, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere; sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra earum possessionem injustè impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quandiu in utero est, carere animâ rationali, & tunc primùm incipere eandem habere, cùm paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & Famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcunque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem Personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numerandâ; & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solùm, si exigatur tanquam ex justitia debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale, imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

47. Cùm dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent; Concilium vel primò videtur per hoc *digniores* non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumto comparativo pro poſitivo; vel ſecundò locutione minus propriâ ponit *digniores*, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò, quando fit concurſus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non eſt. Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium, adeoque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

51. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit, deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemtus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul a diverſis celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57. Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam.

58. Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59. Licèt Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos, ratione magni concurſûs Pœnitentium, qualis ver. gr. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodo ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.

61. Poteſt aliquando abſolvi, qui in proximâ occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quin imò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64. Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantiâ Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam etiam culpabilem neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri JESU Chriſti.

65. Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

AB ALEXANDRO VIII.

Cùm feriâ 5. die 24. Auguſti 1690. in Congregatione Generali S. Rom. & Univ. Inquiſitionis fuiſſent in examen adductæ duæ ſequentes propoſitiones, videl.

1. Bonitas Objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali: Formalis verò in conformitate actûs cum regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè: *Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decurſu vitæ ſuæ mortalis.*

2. Peccatum Philoſophicum, ſeu morale eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale eſt tranſgreſſio libera Divinæ legis. Philoſophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æternâ pœnâ dignum.

SS. Pontifex primam Propoſitionem declaravit hæreticam; Secundam temerariam, ſcandaloſam, &c.

Deinde feria 5. die 17. Decembris idem SS. Alexander Papa VIII. damnavit ſequentes 31. Propoſitiones.

1. In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum mortale, & demeritum ſufficit illa libertas, quâ voluntarium, & liberum fuit in cauſâ ſua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operantem ex ipſa non excuſat a peccato formali.

3. Non licet ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam.

4. Dedit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo, non pro ſolis electis, ſed pro omnibus, & ſolis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Hæretici aliique hujus generis

ris nullum omninò a JESU Christo accipiunt influxum: adeoque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quàm perniciosa est, sic ut proinde meritò possimus petere, A gratia sufficiente libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, Caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est mala est.

8. Necesse est, Infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, quâ quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam humanæ mercedis intuitu Deo famulatur, caritate si caruerit, vitio non caret; quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non Politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei idipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed pro abusu.

19. Homo debet agere totâ vitâ pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongruâ pœnitentiâ, seu satisfactione, ob quæstum seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in templo, quæ fiebat a B. V. MARIA in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quòd indiguerit Purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam maculâ Matris maculatus esset secundùm verba Legis.

25. Dei Patris simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

26. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris, &c. prætermissis illis, Ego te baptizo.

28. Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit: Non intendo quod facit Ecclesia.

29. Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani super Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolutè potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani Octavi, *In Eminenti*; est subreptitia.

Hic refert addere quinque Propositiones circa Duellum novissimè proscriptas a N. SS. P. Benedicto XIV. in Bulla Detestabile, edita die 13. Nov. an. 1752.

I. *Vir militaris, qui nisi offerat & acceptet duellum tanquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad Officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur, vel promotionis aliàs sibi debitæ, ac promeritæ spe perpetuò carere deberet, culpâ & pœnâ vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.*

II. *Excusari possunt etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratiâ, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certò sciunt pugnam non esse sequuturam, utpote ab aliis impediendam.*

III. *Non incurrit ecclesiasticas pœnas contra duellantes latas Dux vel Officialis militiæ acceptans duellum ex gravi metu amissionis famæ, vel officii.*

IV. *Licitum est in statu hominis naturali acceptare & offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando aliò remedio earum jactura propulsari nequit.*

V. *Asserta licentia pro statu naturali applicari etiam potest statui Civitatis malè ordinatæ, in qua nimirum vel negligentiâ, vel malitiâ Magistratûs, justitia aperte denegatur.*

EPI-

EPISTOLÆ ENCYCLICÆ, ET DECRETA SS. D. N. *Pontificis* BENEDICTI XIV. *niorum materiam respicientia.*

EPISTOLA ENCYCLICA I.
super jejunio.

Venerabiles Fratres salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit, a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita perpetuo adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in Lege & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; simulque ad recolenda sacratiora Redemtionis nostræ mysteria, quæ Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam, Quadragesimali potissimum tempore sollemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus & animis dignius paramur. Hoc veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; Nec aliunde populis calamitates, rebusque publicis & privatis cladem exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesima, aliisque diebus jejunio consecratis persuasione & reverentia quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet; Vos, Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum mores, & usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ cæteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimam Quadragesimalis Jejunii observantiam ob nimiam nullis legitimis urgentibus causis ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; ita ut Orthodoxæ quidem Religionis Cultores merito querantur; hæresum vero Sectatores illudant & exultent. *Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus; quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti sacratissimique præcepti habita ratione, Jejuniorum tempore palam & impune ab iisdem apparentur Convivia, & Epulæ interdictæ promiscue inferantur.* Eapropter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus Vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto Nobis supremo sacrosancti Apostolatus officio, & ardentissimum Fraternitatum Vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres gaudium & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & eâ, qua instituta fuit, disciplinâ peragendam vehementius inflammemus; omni opera atque industriâ studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. *Debitum igitur paternæ uniuscujusque Vestrum sedulitatis & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis & annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio; multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima & urgente necessitate, & in casibus pro sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenterque usurpandam, nec superbe & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est, cur Vobis explicemus; nolumus tamen Vos ignorare, cum hujusmodi necessitate & servandam esse potissimum Unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse.* Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscujusque Vestrûm onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates Vestras rogamus, & in Domino exhortantes, obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo

Deo satisfacere negligant; quinimo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera redimant. Interim solatium & levamen non leve mœrori nostro a pastorali vigilantia, & caritate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes; Apostolicam benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumtis sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die trigesima mensis Maji millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatûs nostri Anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

EPISTOLA ENCYCLICA II.

Super eodem Jejunio.

IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita semper & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum, benedicente Domino, fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis literas ad Fraternitates vestras die xxx. proximè elapsi mensis Maji currentis anni datas eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studereris, ne hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio aliquando legitima causa, aut gravissima urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus Unicam Comestionem servandam, & licitas atque interdictas Epulas minime esse apponendas. *Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi aliisque persuadeant, Unicam potissimum Comestionem servari, atque Epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque, quacumque occasione, sive multitudini indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesimæ, aliisque anni Temporibus, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, Unicam Comestionem servandam, & licitas atque interdictas Epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis literas singulis utriusque sexûs Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima aliisque Jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus atque præcipimus.* Eapropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulo ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam de observando sustinendoque Jejunio purificandis animis corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis; imo leve ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommmodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles ac delicatos christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumtis sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die vigesima secunda mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatûs Nostri Anno secundo.

EPI-

EPISTOLA ENCYCLICA III.

Super eodem Jejunio.

Libentissime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatûs dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium literarum argumentum totum sit de Jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur; supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates: Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & sacræ historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has literas adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess.* 25. *de Reformat.* præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primùm Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (adquam beneficio Clementis XII. fel. record. ab Sede Anconitana translati fuimus): Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Institutionum Nostrarum pro viris Ecclesiasticis decimoquinto loco continetur). In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos Jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius auctoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minime, inquam, solvendos a Jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus illudque decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponatur; & illud quoque monitum addatur nequaquam licere mensam eandem carne, ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum Jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam eum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis Literis, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt, *Non ambigimus*; alteræ vero, *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ, sive aliud Jejunium præcipitur, nisi indicta, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Literis nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Literis, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicari fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum illæ vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ, in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor, nupertime vitâ functus longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Literis Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Literæ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant; ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi Literæ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expedi, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Literis Apostolicis superesset, sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam, quòd Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat: quamobrem, licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; illi tamen satisfeci-

tisfecimus, res præcipuas ex ejus literis delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus: ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi caussas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Literis, Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit: Itaque non immerito suspicamur, responsa Nostra, quæ Literis continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Literas Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt: idem contigit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ *die 8. Julii anno* 1744. quod sane integrum suis Libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejusmodi ad Vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Literis Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina Vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne Vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SI *Fraternitas Tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruimur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Literas, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni* 1741. 30. *Maij, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec autem, nec animus Nobis fuerit definire quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula: tamen eximia Paterna charitate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent:*

I. *Utrum, quæ in antedictis Nostris Literis in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?*

Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

II. *An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?*

Respondemus: *Non licere, sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ.*

III. *An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica commessatione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?* Edicimus, *observandam iis esse.*

IV. *Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?*

Respondemus: *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.*

V. *An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur?* Affirmatur, *complecti.*

VI. *Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia?*

Rescribimus: *Nihil in prænunciatis nostris Apostolicis Literis statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.*

VII. *Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?*

Respondetur: *Urgere extra Quadragesimam utrum-*

que præceptum: illud ſcilicet unicæ comeſtionis cum reliquis Legibus in ſecundo, & tertio ad hæc poſtulata reſponſo expreſſis: & alterum non permiſcendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto poſtulato definitum eſt.

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud Vos ex noſtris ſæpius nuncupatis Apoſtolicis Literis dubitationem attuliſſe ſcribis. Qua quidem in re laudavimus conſilium tuum interrogandæ ſupremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti greſſu ad oves ſana doctrina imbuendas incedere Paſtores queant: in iſtoque tuo ſuſcepto conſilio agnovimus Hiſpanam religionem, nihil ſibi tutum, niſi e Divi Petri Cathedra acceptum reputantem; qua ſplendidiſſima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hiſpania ſibi peperit. Cavendum autem Vobis eſt (idque plurimum ad te pertinet, qui illuſtris Archiepiſcopi, & Inquiſitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apoſtolicæ Sedis Conſtitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti ſollicitudine nullus fiat differendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut iſtiuſmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, diſputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna unquam diſceptatione fluctuent animi, præſertim cum Conſtitutiones ipſæ Apoſtolicæ ſcopum, quo tendunt, aperte demonſtrent, & illuc prompte dirigi poſſit quidquid dubitando interturbare videatur. Id ſi animadvertiſſent qui de preſenti negotio plura dubitarunt, nodum ſibi exſolviſſent. Patebat enim, nihil nobis in animo fuiſſe, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium ſani jejunii fines prætergreſſi, & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus inſtitutum, hoſti huic ſpiritus infenſiſſimo blandiebantur. Statim ſiquidem compeririſſent quid in propoſitis quæſtionibus conſtituendum eſſet, nec ſibi moleſtiam exhibuiſſent, nec Nobis, quos graviſſimæ undique circumſtans curæ, non parum temporis occupaſſent, quod tamen pro ſingulari noſtro in veſtram gentem ſtudio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monſtrandum; in poſterum ſimul precaventes, quomodo in hujuſmodi quæſtionibus firmare greſſus veſtros in promtu ſit. Reliquum eſt, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ noſtræ pignus Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertiamur. Datum &c. 8. Julii 1744.

Cum hæc ita ſe habeant, ſatis muneri noſtro feciſſe videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cum Jejunium tempore Quadrageſimæ, vel extra Quadrageſimam Fidelibus præſcribitur, unius comeſtionis limites excedant, ac ne piſcibus ſimul, & carnibus parari ſibi menſam patiantur neve cavillationes perſcrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc ſuperſunt, quæ remedium a Nobis depoſcunt.

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non ſolum plures in qualibet Italiæ Urbe veſtra auctoritate diſſolvi a quadrageſimali abſtinentia, ſed etiam magno ſtudio contenditis, ut univerſam Civitatem, totamque Diœceſim eadem abſtinentia liberemus. Hinc factum eſt, ut in quibuſdam Civitatibus, ac Diœceſibus jam per multos annos Fideles univerſi abſque ullo diſcrimine carnibus per Quadrageſimam utantur. Id quidem maximam nobis affert ſollicitudinem, eo quod deprehendimus certis Teſtimoniis in quibuſdam Regionibus Septemtrionia toto Quadrageſimæ curſu lactis, & ovorum uſum libere permitti, quia per plures annos eandem facultatem petierint & ab Sede Apoſtolica conſecuti fuerint: quamobrem illi Populi ſibi in animum induxerunt, non eſſe rurſus ad Pontificem confugiendum pro hujuſmodi facultate impetranda, ſed priores conceſſiones ſingulis annis acceptas ſufficere, ut lactis, & ovorum conſuetudo per Quadrageſimam comprobetur. Præterea maximi facienda eſſe ducimus ea verba *Trident. Conc. Seſſ. 25. cap. 18. de Reform. Sicuti publice expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus caſibus, & neceſſitatibus pro communi utilitate ſatisfiat; ſic frequentius Legem ſolvere, exemploque potius, quam certo perſonarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud eſt, quam unicuique ad Leges tranſgrediendas aditum aperire.*

In Literis Noſtris Apoſtolicis, quas *anno* 1741. ad omnes Catholicos Epiſcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus ea ratione, illiſque verbis, rurſum hic ſubjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniſcujuſque veſtrum ſedulitatis, & charitatis officium jure poſtulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem ſine legitima cauſa, & de utriuſque Medici conſilio, multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiſcriminatim integræ, nonniſi graviſſima, & urgente neceſſitate, & in caſibus per Sacra Canonum Statuta præſcriptis, cum debita Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadrageſimali Jejunio diſpenſationem, toties quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, ſilenterque uſurpandam, nec ſuperbe, & arroganter ab Eccleſia, ſicut alibi in more poſitum eſſe accipimus, eſſe poſtulandam.*

Porro Nos hanc normam ſecuti ſumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadrageſimali abſtinentia immunem declaravimus. In primis loci Epiſcopus id poſtulare a Nobis debuit, ac de graviſſima, urgentique neceſſitate ſuum teſtimonium interponere. Deinde carnes minime permiſſæ fuerunt, ſi lactis, & ovorum uſus ſatis eſſe videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui ſolum conſuevit, cum interpoſito Epiſcopi teſtimonio id omnino neceſſarium judicaretur; nec ſufficiens neceſſitati remedium afferri conſtaret, ſi ova ſolum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abſtinentia Quadrageſimæ noſtra auctoritate ſoluta fuit, certos tamen dies præſcripſimus, quibus integra abſtinentia ſervaretur,

nempe

nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recenſuimus etiam totam hebdomadam Cinerum: aliquando etiam indiximus abſtinentiam Feriis ſextis, ac Sabbatis, etiamſi facultas a Nobis tradita lactis, & ovorum uſum ſolum compleEteretur. Poſtremo eam conditionem ſemper addidimus, ne jejunii lex, unius per diem comeſtionis ullo modo violaretur, ac ne ſimul in menſa carnes, & piſces apponerentur.

Dum rationem hujus conſilii Noſtri ſerio perpendimus, haud plene acquieſcimus, ob eam ſollicitudinem, ac dubitationem, ne cauſa ab Epiſcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad ſolvendam Quadrageſimæ abſtinentiam, ejus naturæ fortaſſe non ſit, quæ veram, & urgentem neceſſitatem contineat. Quippe illud Nobis ſemper ante oculos propoſitum habuimus, ut nihil inconſulto, ac temere faciamus. Hærent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *libro 3. de Conſideratione cap. 4: Factir hoc, quia poteſtis: Sed utrum debeatis, quæſtio eſt, & quando*: attamen fidem præſtitimus iis, quibus præſtanda fuerat, Epiſcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exerceri poteſt ſollicitudo peculiarium Eccleſiarum, ac Diœceſum, niſi fides habeatur Epiſcopis, a quibus illæ adminiſtrantur. Sed in poſterum, ut graviſſimum hoc negotiorum tutius, quam fieri poſſit, geratur, moleſtum vobis non ſit, animum iis advertere, quæ ſubjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædeceſſore Noſtro *Cap. Conſilium, de obſervatione Jejuniorum*, inter cauſas legitimas ſolvendi abſtinentiam a Carnibus jejunii tempore, recenſeri veram, & exiſtentem reipſa ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadrageſima, vel in aliis temporibus ſolemnibus infirmantur, & petunt ſibi eſum carnium indulgeri, reſpondemus: quod, cum non ſubjaceat legi neceſſitas, deſiderium infirmorum, cum urgens neceſſitas exigit, ſupportare poteſt, & debet, ut majus periculum in eis evitetur*. Item ſtatuerant multo ante Innocentium III. Patres octavi Concilii Toletani *Can. 9.* quod anno 653. celebratum fuit: *Quiſquis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragilitatis evidentis languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate, diebus Quadrageſimæ eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum erit reus Reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei Sancta Communione . . . . . Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita violare præſumant, quam a Sacerdote permiſſum accipiant.*

Nemo eſt, qui non intelligat hujuſmodi cauſas ſatis eſſe, ut aliqui a Jejunii legibus, & abſtinentia immunes exiſtimentur; non autem, ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim ſibi perſuadere poſſit, Cives univerſos alicujus Urbis, vel Diœceſis eodem tempore graviſſimo morbo teneri, vel in eodem diſcrimine verſari omnes, ut periculoſam ægritudinem contrahant? Niſi forte eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo poſt verba faciemus. Quis credat unquam Populum univerſum alicujus Diœceſis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema ſenectute confectum?

Neque vero cauſa ſufficiens habenda eſt, ut aliqua Civitas, vel Populus abſtinentia Quadrageſimali liberetur, ipſique Carnes permittantur, ſi forte piſces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; e quibus etiam alii vitæ ſuſtentationem labore, ac ſudore ſibi comparant, alii vero patrimonio, ac divitiis ſatis ſuperque abundant. Itaque, ſi pro emendis piſcibus grave pretium ſolvendum ſit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus ſuffragatur. Id aſſerunt etiam nonnulli Theologi haud ſeverioris diſciplinæ, quorum ſententiam recenſuimus Capite nono libri tertii Noſtrarum Inſtitutionum, quas Bononiæ Typis impreſſimus.

Illud etiam inane commentum prorſus exiſtimari debet, ſolvendas eſſe abſtinentia Quadrageſimæ Civitates, vel Diœceſes, ubi exercitus verſantur, eo quod Milites in iis locis permanentes abſtinentiæ leges minime obſervant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioſeque ſuſcipiendum, ut nempe Milites tanta virtute temperantiæ permoti ipſorum exemplum ſequantur. Illud ſolum, pro legitima cauſa in medium proferri poteſt Copias Militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei; licet Quadrageſimæ Jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia ſummopere augeantur. Tunc autem eadem ſtatuenda ſunt, quæ paulo ante diximus, cum piſces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in poſterum pro cauſa ſolvendæ abſtinentiæ non adducantur, niſi forte Civibus univerſis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque in poſterum herbarum, olei, piſcium, & ovorum pretia tanti ponderis eſſe cenſeantur, ut omnis Civitas, vel Diœceſis ab inſtituto Quadrageſimæ Jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod ſi veras, ac legitimas a Nobis cauſas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potiſſimum percenſebimus, quarum prima ex jure canonico, altera vero ab ipſa rerum magiſtra experientia deprompta eſt.

Innocentius III. quem ſuperius nominavimus, *eodem Cap. Conſilium, de obſervatione Jejuniorum*, Archiepiſcopo Bracarenſi poſtulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadrageſimæ a Carnibus non abſtinuerant ob ſummam rerum caritatem, & anguſtiam, itaut plures fame enecarentur, reſpondit his verbis: *Cum autem quæſi-*

 eris

eris, quæ sit illis pænitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; respondemus: quod in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur. Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret ab Sede Apostolica, tanquam ineptus, ac simplex haberetur, sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maximi pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Vivorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur; uti Nos fuse ostendimus in decima quinta nostrarum Institutionum libri primi. *Sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem congeri a nobis possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii III. tunc Quadragesimæ abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cum reipsa non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc Incolis ejusdem loci permitti fas est ut lacte, & ovis utantur: si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendæ facultas concedetur, interposita semper Jejunii servandi conditione.*

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Galliarum Regi Christianissimo, nec ei ullus præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis Jesu anno 1742. a nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore Jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus Incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso, facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, omnibus Incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro causis exposuit venenosam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab Insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea Regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die 12. Apr. anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; indulgentes necessitati Fidelium degentium in Insulis Ditionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium, ut in casu vere, & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut possent & valerent cum Fidelibus Populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia Jejunii per unicam comestionem, onerataque prædictorum Præfectorum conscientia, si adamussim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Provincia in aliam hæc funesta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ex ipso febres acutissimæ, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut gravissima deinde mala provenerint.

Alios quoque morbos hujus generis, pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse Medici Scriptores luculenter testantur. *Itaque, si Medicinæ Professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti nobis ipsis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, ita ut nulla ætas libera, & incolumis esse queat; & affirment illis ipsis, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eandem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad ejusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrantes, tum sani a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant; si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientia innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a carnibus abstinendi præcepto non tentatur:*

Neque ulla difficultas removere Vos debet a consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. *Cavendum pariter, ut quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit in posterum, nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore*

Qua-

Quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam; quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant; (de qua re gravissime monendi a vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent) cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur Jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur: demum advertent, quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue superfunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus,) cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile a nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quam servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad nos deferretur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

EPISTOLA ENCYCLICA IV.

Super Missarum Stipendio.

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium non solum omni Religionis cultu ac veneratione celebretur; verum etiam ut a tanti Sacrificii dignitate cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, importunæ atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe absunt e medio tollantur, nemo est ex Catholicæ Fidei cultoribus, qui ignoret. *Verum eousque tandem progressa est, sicut non sine ingenti cordis nostri mœrore undique accepimus nonnullorum sive Ecclesiasticorum, sive laicorum Virorum avaritia, quæ est idolorum servitus, ut eleemosynas quidem seu stipendia propter Missarum celebrationem juxta locorum consuetudines, vel Diœcesanarum Synodorum Sanctiones in subsidium alimentorum uniuscujusque Sacerdotis dumtaxat pro regionum opportunitatibus præscripta colligant, Missas vero celebrari curent alibi, ubi eleemosynæ seu stipendia vel consuetudine, vel Synodali lege pro singulis Missis attributa sunt minoris pretii, quam illic, ubi accipiuntur, darentur. Id quam absonum sit atque alienum ab ipsa sive expressa, sive tacita pia offerentium voluntate, omnes plane intelligunt; nec aliter existimandum est; in illa enim potius Missas esse celebrandas quisque vult, ad quam religionis, & pietatis stimulis ductus eleemosynas confert, aut in qua quispiam fortasse tumulatus est, quam in alia Ecclesia sibi prorsus ignota. Quod sane veluti mercaturis faciendis a turpis lucri cupiditate inductum non solum ab avaritiæ suspicione, & vitio, verum etiam a furti crimine, unde restitutioni subjacet, haud immune, in causa est, ut bonorum quamplurimi, ad quorum notitiam mercatura hujusmodi venit, graviter offensi, ab eleemosynis ad celebrandas Missas amplius offerendis sese abstineant*. Execrabilem hujusmodi abusum alicubi sensim irrepentem detestantes Romani Pontifices Prædecessores nostri, de consilio tum Congregationis S.R.E. Cardinalium Universalis Inquisitionis contra hæreticam, pravitatem, tum Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum *decretum voluerunt, nimirum a quolibet Sacerdote stipendio seu eleemosynâ majoris pretii pro celebratione Missæ a quocumque acceptâ non posse alteri Sacerdoti Missam hujusmodi celebraturo stipendium seu eleemosynam minoris pretii erogari, etsi eidem Sacerdoti Missam celebranti, & consentienti se majoris pretii stipendium seu eleemosynam accepisse indicasset*. Ea propter Vos, Venerabiles Fratres, in Apostolici Ministerii, & sollicitudinis nostræ partem adscitos rogamus, & maximopere in Domino hortamur, ut custodientes vigilias super gregibus vestris, enitamini, ne ea pe-

itis

stis amplius pervagetur, sed ut penitus extinguatur. Ab avaritia enim, tanquam a radice mala omnia germinant; quam quidam appetentes, erraverunt a Fide, & inseruerunt se doloribus multis. Avaritia quidem nulla potior contagio, quæ conceptam apud omnes Sacerdotalis dignitatis perfectionisque opinionem magis inficiat evellatque. Avaritia opibus Deum posthabere, ac servire Mammonæ docens, efficit, ut Avari hæreditatem non habeant in Regno Christi, & Dei. Quod si hæc in Laicis hominibus minime toleranda, atque adeo legibus coercenda, quid in Ecclesiasticis viris, qui terrenis regnis nuntium miserunt, qui in sortem Domini vocati, qui Deo mancipati sunt? Quid, quod non per mundana lucra, sed per Altaris ministerium tam sordide, & cum sacrosanctissimarum legum contemtu, & cum Sacerdotalis characteris dedecore in avaritiam præcipiti animo rapiuntur? Contendite, igitur, Venerabiles Fratres, quibus Christi ovium cura demandata est, non solum ut verbo, & exemplo præeuntes, Christi sitis bonus odor in omni loco, unde populi vestigia vestra sequantur; verum etiam ut Ecclesiasticos primum, deinde Laicos viros ab infectis vitiorum pascuis avertentes, per viam mandatorum Dei ad Coeleste Ovile currere doceatis. *Quoniam autem ita comparatum est, ut præsentis pœnæ metu salutaribus monitis facilius obtemperetur; per Edictum in vestris Diœcesibus proponendum affigendumque Universis notum facite, quemcumque, qui eleemosynas seu stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia Statuta exigunt, colligens Missas, retenta sibi parte earumdem eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia seu eleemosynæ tribuuntur, celebrari fecerit, Laicum quidem seu Secularem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, Excommunicationis pœnam, Clericum vero sive quemcumque Sacerdotem pœnam Suspensionis ipso facto incurrere; a quibus nullus per alium, quam per Nos ipsos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.* Fore autem in Domino confidimus, ut unusquisque memor conditionis suæ, posthac bene consultum velit animæ suæ, nec tam salutares leges censurasque Ecclesiasticas parvi pendat. Interea Fraternitatibus Vestris Apostolicam Benedictionem in populos etiam curæ vestræ commissos redundaturam peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium literarum transumtis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die trigesima mensis Junii millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatus Nostri Anno Primo.

EPISTOLA ENCYCLICA V.

Super Missa Parochiali, & Conventuali.

CUm semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta diligenter ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ nostræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam si Divini cultus augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porro Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro Populo ipsorum curæ commisso: tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis; tum denique debitum psallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in hujus Almæ Urbis nostræ Congregationibus, & potissimum in Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earundem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædecessorum nostrorum approbationem, & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrûm non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas scriptores abierunt, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda atque servanda præscribimus, omni, qua decet, sollicitudine

dine

dine ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum vestrorum implemento obicem aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi; utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus, quamobrem has ipsas Literas nostras in singulorum Tribunalium Regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum, tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de vestris decretis, quæ ipsi præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ Sacrificium a Pastoribus animarum applicari debere pro Populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex Divino præcepto descendens, a Sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur *sess.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* per hæc notabilia verba: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre.* Et quamvis minime defuerint, qui per inanes, & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara, & perspicua sint, *quumque prædicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative præposita, constanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro Populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse; quodque magis interest, quum hæc intelligentia a Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata: nibil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promtam executionem in vestris respective Diœcesibus omni studio procurare debeatis.*

Neque nos tamen, qui ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, non inquam nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque provide opportune a nobis est occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne Animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eandem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre est in *sess.* 7. *cap.* 2. *sess.* 7. *cap.* 5. & 7. *sess.* 21. *cap.* 6. *sess.* 24. *cap.* 16. non raro autem eveniat ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi Rectoris electionem, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente *sess.* 24. *cap.* 28. *de Reform.* nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos a prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium seu alios residente, ipsi actualem dumtaxat exerceant; vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a prædicta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. *Itaque mens Nostra, & sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes, & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi aut Vicarii Seculares, verum etiam Parochi aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam speciſica, & individua mentione digni, æque teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.*

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. *Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, & quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diœcesibus seu Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.*

Datum tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Missæ Sacrificium pro Populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad prædictam applicationem pro Populo teneri. Et quidem Sacrosancta Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 14. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis sollemnibus Missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*; in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At vero nos id unum præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur; *& quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere; cum vero qui uberioribus hujusmodi redditibus*

non

non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri: quum tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt redditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi decretum, tamquam plus æquo rigidum, excitatæ, nobis innotescant: *Idcirco opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent atque applicent in Dominicis aliisque per annum diebus Festis de præcepto;* quum prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini *sess. 5. cap. 2. & sess. 25. cap. 4.* quilibet animarum curæ præpositus Populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei;* & quibus Parochi subditos suos in Doctrina erudire debent, juxta id quod a prædicto Concilio in *citat. Cap. 4.* Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes, diligenter ab iis ad quos spectabit, doceri curent.*

Et quia in nonnullis Diœcesibus numerus dierum Festorum de præcepto, de Apostolica nostra auctoritate & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus Festis Christi fideles & Missam audire & ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero Populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium; Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus Festis, penitus eliminentur, *statuimus & declaramus, quod etiam iisdem Festis diebus, quibus Populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare & applicare teneantur.*

Quia vero propria nonnunquam experientia satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quas a Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero qui, Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam, sub Vicarii, seu Oeconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui redditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti, proindeque cum istis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum, esset eleemosynam pro applicatione Missæ recipere: *Idcirco nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdemque, quantum nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus festis Missam pro Populo celebrare & applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi, ad hoc ut, etiam diebus festis hujusmodi, eleemosynam ab aliquo pro offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere & licite possint & valeant; dummodo ad necessariam Populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent; ea tamen adjecta conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus festis, infra eandem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.*

Quod autem spectat ad Vicarios, sive Oeconomos Ecclesiarum vacantium, quum a Sacro Tridentino Concilio *citat. sess. 24. cap. 18.* cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi & constituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione;* vestrum erit, Ven. Fratres, cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, *ut egenti Vicario, qui exigua hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augumentum præbeatur pro onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ nostræ Apostolicæ exigitur, opportuna Thesaurario nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ nostræ ditionis, ceterorumque locorum, in quibus ut præfertur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.*

Ac demum, quoad illos, qui tanquam *Vicarii,* sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut Locis Piis olim unitæ; quamvis a recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit: *Ad exequendum,* data Kalendis Novembris Anni MDLXVII. distincte statuitur; *nihilominus ubi præscripta fructuum portio, vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad*

normam

normam prædictæ Constitutionis eisdem fuerit attributa, minime sufficiens a vobis reputetur, propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus Festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina sess. 7. cap. 7. dum illorum arbitrio permisit, juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare; quam ob causam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes & opportunas facultates impertimur; quibuscunque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio decitur, adversus ea, quæ salubriter a vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus vestris denuncianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem vestrum latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarcalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum horæ Canonicæ debitis modo, & forma recitentur, tum etiam *Missa Conventualis* celebretur quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio, eaque de re perspicuæ pariter, & per omnia uniformes extiterunt Resolutiones ab hac Congregatione Ven. Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolica Auctoritate nostra confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes; *ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earumdem Benefactoribus in genere quotidie applicetur;* eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis qui curam Animarum gerunt, pro Populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. *Itaque date operam, ut falsam quorundam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores, sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive Dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respectivè vicibus celebrant.*

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam: qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi alia ratione satisfacere possit, quam ea, quæ a Lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus Ecclesiæ sæculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis, (quod Vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorundem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur; quam ob causam etiam prædictus Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri Celebrantis apponi consuevit, licet iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem Præsules preces pro iis impertandas esse duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco defecere tus est usum & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, originem atque rationem deduxit.

Quemadmodum vero, loquendo de Missa Parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro Populo diebus festis de præcepto; ita pariter usu venit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores, provide e medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate Nostra approbamus & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu *contrariæ consuetudinis*, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. *Verum jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus & corruptela dicenda est, nemini suffragari.* Alii a Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo quod alio quopiam Missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione proprii Canonicatus, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali præbenda obtinent; vel quia, præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali seu Collegiata, curam etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exercent, dum

Missam Conventualem canunt diebus festis de præcepto, debent pro Populo sibi commisso eam applicare: ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo *singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, appliceturque.*

Aliorum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper a Canonicis, aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a Beneficiatis aut Mansionariis, quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex Massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleemosynam quotidianam pro Missa Conventuali, ad nihilum fere redactæ, vix foret ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus *sess. 14. cap. 15.* opportunas rationes ostendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere; cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auctoritate Apostolica a Prædecessoribus nostris eidem impartita, & a nobis etiam præsentium tenore confirmata, quotidianam applicationem Missæ conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias ad Festos tantummodo dies reducere.

Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in eisdem canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam, commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper a nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam, & applicandam esse; nunc expendendum superest, an earundem Ecclesiarum Capitula Jurisdictioni vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum & Beneficiorum tenuitate; ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud practicam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam esse censuerit; *Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicamus; laudandos nempe & confirmandos esse, quotquot secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsismet Ecclesiis vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ, tertiæve Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro Defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.*

Huic demum Epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixe hortamur, ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, sed exacte, Pausa nempe interposita, & maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis, aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At quum Synodus Tridentina *sess. 24. cap. 12.* loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*; quumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro assistitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa nunquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit & improbata; quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis & confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent.

Equi-

Quidem minime nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius vel alterius Ecclesiae Canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinae Psalmodiae Cantu. Verum nisi illis praesto sit Apostolicum non praesumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium sive Indultum, jure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt Praebendarum ac distributionum fructus minime suos faciant; & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, haec omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quae tanti est momenti, utpote quae ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus & corruptelas, & quas arguendo ac increpando evellere debebamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem die xix. Augusti MDCCXLIV. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

EPISTOLA ENCYCLICA VI.

Super Usura.

Vix pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam [nempe, an quidam contractus validus judicari debeat] nonnullas per Italiam disseminari sententias, quae sanae doctrinae haud consentaneae viderentur; cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiae Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, qui Sacrae Theologiae scientia, & Canonicae Disciplinae studio ac peritia plurimum commendantur: Accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate praestantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus; Praesulem quoque Juris utriusque laurea praeditum, & in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper praeteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus; quod illis antea cognitum perspectumque deprehendimus.

Post haec praecepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accuratè perpenderent, suasque opiniones scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiae causam initio praebuerat, cum plura documenta non suppeterent, quae necessariò ad id requirebantur; Sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quae nuper in vulgus spargi coeperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die primâ Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro haec unanimi consensu probaverunt.

I. *Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantundem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quàm est receptum; ideoque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.*

II. *Neque verò ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens, & nimium, sed moderatum; non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causâ mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis praediis, vel quaestuosis agitandis negotiis, utilissimè sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quae necessario in dati atque redditi aequalitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eâdem aequalitate semel positâ, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per aequale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur: proindeque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiae, quam commutativam appellant, & cujus est, in humanis contractibus aequalitatem cujusque propriam, & sanctè servare, & non servatam exactè reparare.*

III. *Per haec autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturae mutui minime innatos, & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam ritè exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversae prorsus naturae a mutui natura contractus, rectè collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.*

IV. *Quemadmodum verò in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur aequalitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram, (eo quod omne mutuum tam aper-*

tum,

tum, quam palliatum absit), at certe ad aliam veram institutam, restituendi mutui pariter afferentem, spectare conspicuum est; Ita si rite omnia peragantur, & ad Justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment; cum contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quod Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum.

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctuarium moderatum, ultra sortem integram salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo Divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente = Volenti mutuari a te, ne avertaris =, & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter, oportet, vere ne cum mutuo justus alius titulus; vere ne justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant Sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis; Nam præstantium Virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime percurrimus. *Cum hæc ita sint, adprobamus, & confirmamus quæcumque in Sententiis superius expositis continentur;* Cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Literarum testimonia, Pontificum Decessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas, ad easdem Sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus Auctores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent; Et eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur; Neque ignoramus, quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis Regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has Literas Encyclicas dedimus universis Italiæ Archiepiscopis, Episcopis, Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotescerent; & quoties Synodos celebrare, ad Populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat Literis, aut Sermonibus contrarium docere: Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; Nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; Attamen pietatis vestræ studium, ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primum gravissimis verbis Populis vestris ostendite, usuræ labem ac vitium a Divinis Literis vehementer improbari; Illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi Sanguine restitutos in libertatem & gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites impellat; Quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent, (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt;) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant: Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tanquam illicitam, & cum usura conjunctam; Contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; Deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sequuntur, neque illam gravibus Censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat; Siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ charitatis infringunt, & gravissimam Populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Ter-

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent: Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum: Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum Sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam & seiunctam esse; Et ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui iure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque Foro retineri; Ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni quæcunque per has Literas a Nobis perscribuntur: Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Dioecesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem & puritatem inducantur: Postremo vobis, & Gregi curæ vestræ concredito, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris MDCCXLV. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

EPISTOLA ENCYCLICA VII.

Super Matrimoniis Secretis.

SAtis Vobis compertum esse non dubitamus *Venerabiles Fratres*, eam semper fuisse piæ Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum Matrimonii, *Magnum* ab Apostolo nuncupatum, publicè, & palam a Fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quàm antea factum fuerat, in posterum ab omnibus observaretur, Sancta Tridentina Synodus Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo, præcepit, ut in posterum antequam Matrimonium contrahatur ter a proprio Contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè denuntietur; deindeque, nullo legitimo concurrente impedimento, ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus præsentibus ritè procedatur. Voluit etiam eadem Sancta Synodus, apud Parochum diligenter Librum custodiri, in quo Conjugum, & Testium nomina, diesque, & locus Matrimonii describantur.

Provide tamen hujusmodi leges, tantâ authoritate saluberrimè institutæ, pravâ horum temporum conditione sensim prolabi visæ sunt, & enerves propemodum reddi, ob matrimonia usu nimis recepta, quæ occultè adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri potest, obliteretur & in tenebris ignorantiæ perpetuò jaceat consepulta. In more etenim positum est, illa celebrari nullis præviis factis Denunciationibus, coram solo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibitâ præsentiâ tantum duorum Testium appositè a Contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta, remque peragi sæpe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illam, janüis tamen occlusis, vel eo temporis momento, quo semotâ alterius cujusvis præsentiâ, scientia initi Matrimonii, præter Parochi, Contrahentium, Testiumque personas, alios penitus effugiat.

Quantum a Sacramenti dignitate, & ab Ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc Matrimonia, *Conscientiæ* vulgò nuncupata, ut plurimùm abhorreant, satis superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc enim gravia ortum habent peccata, præsertim verò eorum, qui Divini Judicii interminatione posthabita, priore Uxore, cum qua clam contraxerunt, relictâ, cum alia spe futuri Matrimonii decepta, & in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam verò mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum Matrimonium audeant post alterum secretò itidem contractum, & nondum prioris Conjugis morte solutum, seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eò impudentiæ deveniunt, ut in hujus magni Sacramenti contemtum, post primas secretò initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audaciùs polygamiâ pariter inquinare non perhorrescant. Age verò quam gravia, quàm nullo pacto ferenda ex his Matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque Matrimonii suspicionem summovendam, Virum seorsim a Muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, & contemtum est verbum Domini: *Adhærebit Homo Uxori suæ, & erunt duo in carne*

carne una — Sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est, qui illam criminis non arguat, & turpote decitabitem, in scandali materiam non traducat. Neque illata per scandalum dispendia rependit subsecuta celebratio occulti Matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non sunt, quæ susceptæ Proli irrogantur. Sæpe enim contigit, illam a Parentibus, & a Matre præsertim amittam, nec piè, nec liberaliter institui; sed incertis fortunæ casibus objectam relinqui; nisi etiam Parentes ipsi contra naturæ leges, ausu nefario illius vitæ insidientur. Ubi verò tam immane facinus Parentes deterreat, illosque ad sobolem alendam, instituendamque humanitas ipsa compellat; alia imminet Liberis susceptis ex occulto Matrimonio lugenda Avitarum facultatum, & Bonorum jactura, pro quorum possessione assequenda quamvis clament jura sanguinis, illis tamen careant necesse est propter occulta Parentum Matrimonia, & ademtam legitimitatis, & Filiationis probationem. Huic etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta Matrimonia contracta a Filiisfamilias contra Patris justè dissentientis voluntatem; ex quibus quàm gravia incommoda exoriri soleant, neminem latet. Quid plura? Adeò invaluit malitia, ut quandoque in Minoribus Ordinibus constituti Pensiones, & Beneficia, ad Divinum cultum, & Ecclesiastica munia instituta, etiam post initum clam Matrimonium retinuerint, sibique de mammona iniquitatis loculos miserrimè comparaverint.

Deflenda hæc igitur potius uberibus lacrymis, quàm latiore calamo explicanda malorum congeries, cum ex hac Apostolicæ Sedis specula omnes sibi vindicet nostræ vigilantiæ curas; temperare non possumus, quin Vos ipsos, Ven. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, & zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super Grege Vobis credito, quem luctuosa horum temporum conditio in discrimen adducit. Primùm itaque periculi non infrequens occasio Vos reddat difficiliores ad remittendum Publicationes, a quibus contracturi Matrimonium sæpe per malitiolam suggestionem petunt dispensari. Quàm cautè, solerterque oporteat ea in re Episcopos versari, non obscura Vobis a Concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem Sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiosè impediri posse, si præcesserint Denunciationes; tunc vel una tantùm Denunciatio fiat; vel saltem Parocho, & duobus testibus præsentibus Matrimonium celebretur, & deinde ante illius consummationem Denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur. Præterea licèt Episcopo relictum sit omnimodè super Denunciationibus dispensare, hæc tamen facultas, non a sola Dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus; quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

Parem quoque, imò fortasse majorem vigilantiam necesse est a Vobis adhiberi, ne post remissas Denunciationes celebretur Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a Vobis deputato, præsentibus duobus, vel tribus Testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriantur. Id enim ut ad præscriptum Sacrorum Canonum licitè fieri possit, non satis est obvia quævis, & vulgaris causa, sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur. A Sacro Nostræ Pœnitentiariæ Tribunali, eo potissimum casu fit potestas ita celebrandi Matrimonium, quo Vir, & Fœmina in fama Matrimonii publicè degentes, & de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen Concubinatu perseverent: Facilè enim quisque conjiciet, quam absonum esset, eos, a statu damnationis per gratiam Sacramenti revocandos, ad publicè contrahendum Matrimonium præviis Denunciationibus compelli. Hanc verò praxim Vobis duximus proponendam, non quia Dispensatio præmisso casui solùm congruat, cum alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat; sed quia Vestri Pastoralis Officii partes versari debent in sedulò investiganda legitima, & urgenti causa Dispensationis, ne Matrimonia occultè celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mœrore recensuimus.

Hunc porrò in scopum Vos hortamur, & impensè admonemus, ut Personarum Matrimonium secretò contrahere petentium diligens fiat a Vobis inquisitio: An scilicet ejus qualitatis, gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant; An sint sui, vel alieni juris; An Filiifamilias, quorum nuptiæ Patri justè dissentienti sint invisæ: ab Episcopali etenim, quod geritis, munere nimium esset alienum, faciem præbere Filio inobedientiæ occasionem: An res sit de Personis Ecclesiasticis, licèt in Minoribus Ordinibus constitutis, Pensiones, & beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu Uxorato congruis remediis postea compescatur. Potissimum verò curet Vestra sollicitudo, antequam secreti Matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clara, & indubia, & a quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sunt ingenii, polygamiæ periculum.

Quod attinet ad Ministrum secreti Matrimonii, volumus ad id munus deputari Parochum alterius ex Contrahentibus, quem notitia Personarum, experientia, & diuturnus rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritiorem effecisse præsumuntur. Si quæ tamen vobis occurrant circumstantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi exposcere videantur; gravi impellente causâ, is Sacerdos a Vobis eligatur, qui probitate, & doctrinâ, & obeundi mu-

neris

neris peritiâ commendetur. Uni tamen, aut alteri Sacramenti Ministro a Vobis deputando districtè præcipiatur, ne Matrimonio intersit, nisi prius paterna charitate Conjuges in Domino monuerit, Sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere Sacro Baptismatis lavacro; ac Christo Judici districtam reddituros esse rationem, nisi Filios ut legitimos agnoverint, eosque pietate, bonisque moribus imbuerint, & frui patientur Bonis temporalibus, a Majoribus in supremis tabulis relictis, vel providâ legum anctoritate delatis.

Celebrato autem Matrimonio, indilatè a Parocho, vel alio Sacerdote, coram quo initum est, exhibeatur Episcopo illius scriptum documentum, cum nota loci, & temporis, Testiumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, quod ad perennem gestæ rei memoriam præfatum documentum fideliter transcribatur in Libro prorsus distincto ab altero, in quo Matrimonia publicè contracta de more adnotantur. Hujusmodi Liber pro Matrimoniis secretis appositè compactus, clausus, & Sigillis obsignatus, in vestra Episcopali Cancellaria cautè erit custodiendus: Et eo tantum casu resignari, & aperiri vestrâ accedente licentiâ patiemini, quo alia id genus Matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet justitiæ administrandæ necessitas, vel denique aliquod documentum ab eo exposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petendarum non suppetit copia: Sedulò tamen animadvertentes, quod, re absolutâ, denuo claudatur, & Sigillis, ut antea, obsignetur. Fides, seu Attestationes clam celebrati Matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi gessit, exarandæ, Vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto Libro, prout jacent de verbo ad verbum a Persona a Vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat testimonium. Fides verò, & Attestationes ipsæ in secretiori loco fartæ, tectæque a Vobis serventur.

Quod si ex occulto hujusmodi Matrimonio Prolem nasci contingat, eadem mundetur salutari Aqua Baptismi in Ecclesia, in qua aliis Infantibus hoc Sacramentum indistinctè confertur. Et quia ad operiendum clam initum Matrimonium, facile est in Libro Baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum Nomina consultò reticeri: Volumus, ac expressè mandamus, quod a Patre Baptizati, eoqua defuncto, ab illius Matre susceptæ Proles vobis denuncietur; dictaque Denunciatio fiat vel immediatè per Parentes ipsos, vel per literas eorum charactere exaratas, vel per fide dignam Personam ab ipsis Parentibus designatam, ut certò, & clarè vobis constet, quod Proles tali loco, & tempore, est legitima, licèt occulti Matrimonii fœdere procreata. Quæ fanè omnia cum vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in Libro fideliter describentur ab eo, cui facta a Vobis est potestas adnotandi Matrimonia occultè celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriusque Parentis nomina referentur, quamvis distingui debeat ab altero Matrimoniorum; Eâdem tamen diligentiâ, iisdemque cautelis in Cancellaria Episcopali clausus, & sigillis obsignatus, erit custodientibus prout Librum Matrimoniorum cautè custodiri supra mandavimus.

Quia verò nonnulli, deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, & nostris hisce mandatis parere negligant; debitâ pœnarum districtione pro modo a culpæ a Vobis puniantur. Quinimmo cum satis Nobis experientiâ compertum sit, in hujusmodi negociis homines, in terram oculos declinantes ob humanos respectus tardiores effici, & a recta agendi semita revocari: Mandamus idcirco, Matrimonia occulta a Vobis evulgari, & nota fieri, si certò Vobis, constiterit, ex aliquo Matrimonio occulto procreatam suisse Sobolem, & Baptizatam suppressis Parentum nominibus, nullâ præstitâ Vobis notitiâ, ut par erat, ab illius Parentibus intra triginta dies a Nativitate numerandos.

Ne autem Contumaces, & Inobedientes violatæ fidei, proditique Secreti Pastores suos insimulent; sedulò a Vobis curandum est, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro secreta celebratione Matrimonii a Vobis deputando, Conjuges clarè, & apertè moneantur, eâ lege, & pacto illia permitti Secretâ Matrimonii celebrationem, ut Soboles inde procreanda non solum regeneretur Sacro Baptismate, sed post Baptisma denuncietur Episcopo cum nota loci, & temporis administrati Sacramenti, ac sincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra præmissum est: Alioquin Matrimonium licèt contractum datâ per Episcopum Secreti fide, in lucem proferetur in gratiam Filiorum, & ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus Fides, seu Attestationes Matrimonii clam initi, & Sobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis Libris, modo, quo dictum est, apud Vos cautè custodiendis tantam promereri fidem, quantam sibi alii Libri Parochiales Baptismatis, & Matrimonii vindicare consueverunt.

Hæc a vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixè præcipimus ad communem Animarum salutem, & ad præsidium Ecclesiasticæ disciplinæ, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta, vel patientis, vel reformidantis. Cœterum nostris hisce literis sublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, consona digroscet prudentia vestra, ad Pastorale officium cumulatè obeundum. Vobis interea paternæ charitatis, & benevolentiæ testem, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Novembris 1741. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

DE-

DECRETUM I.

Contra sollicitantes, & complices peccati turpis.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt, nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati omne studium, & Pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne, quod post amissam Baptismi innocentiam datum est Divina benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; & quod in salutem, & curationem Animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbabilitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem a fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas literas in forma Brevium sub datum Romæ apud S. Mariam Majorem die xxx. Augusti MDCXXII. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis Confessionibus deputatos ad turpia, & inhonesta sollicitantes; & deinceps successivis temporibus ad earum literarum interpretationem, ac declarationem plura subinde a Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium sub die xi. mensis Februarii anno Domini MDCLXI. prodierunt decreta, & a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore nostro in Congregatione Generali die xxiv. Septembr. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant; sed animo secum recolentes, se a Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfatas literas hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata Apostolica Auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus: atque etiam, quatenus opus sit denuo committimus, & mandamus omnibus Locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum universi Orbis Christiani in suis respective Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes, tam Seculares, quam Regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis Privilegio, & Indulto munitos, *qui aliquem Pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post Confessionem, vel occasione, aut prætextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad Confessiones audiendas destinato, aut electo simulatione audiendi ibidem Confessionem ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermone, vel tractatus temerario ausu habuerint*: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles reppererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam, si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

„ Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad Confessiones audiendas constituti teneri „ se, ac obligari suos Pœnitentes, quos noverint „ fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, sedulo mo„ nere juxta occurrentium casuum circumstantias „ de obligatione denunciandi Locorum Ordinariis „ prædictis Personam, quæ sollicitationem commi„ serit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad „ absolutionem valide impertiendam careat, aut so„ licitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mu„ tua fuerit, sive sollicitationi Pœnitens consen„ serit, sive consensum minime præstiterit, vel „ longum tempus post ipsam sollicitationem jam „ effluxerit, aut sollicitatio a Confessario, non pro „ se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Ca„ veant insuper diligenter Confessarii, ne Pœni„ tentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, „ Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi „ prius denunciationem prædictam ad effectum per„ ducentes delinquentem indicaverint competenti „ Judi-

,, Judici, vel saltem se eum primum poterunt,
,, delaturos spondeant, ac promittant.

,, Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contemta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsum innocentes Confessarios impie calumniando, vel scelefte procurando, ut id ab aliis fiat, a quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam a nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

Denum magnopere cupientes a Sacerdotalis Judicii, & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemtum, & Ecclesiæ injuriam longe summovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, &, quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam Dæmonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum a pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus ,, omnibus & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus ,, cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad Confessiones excipiendas approbatis & ,, quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentione digno suffultis, Auctoritate Apostolica, & nostræ Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo quidem ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tanquam impertita a Sacerdote, qui ,, jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei, per præsentes has Nostras, adimere intendimus: & nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris, quoque excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat. Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellantur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet Indulti Confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; Cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate a nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus, Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii nec non quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis; quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes Locorum Ordinarii, tam præsentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, tam prædictam constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandas attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi & Dispensatores Mysteriorum Dei. Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire summi, atque æterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpa cœlum claudatur, ne deperditæ Oves ad ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne Prodigi Filii egentes, & saucii, ad Cœlestem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus pec-

peccatorum vulneribus, dum adhuc in vita ſunt, confundiatur.

Ut autem præſentes Literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, ſeu earum exempla ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris eſt, affigi, & publicari, ſicque publicatas, & affixas omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent: utque ipſarum præſentium Literarum tranſumtis, ſeu exemplis, etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtræ voluntatis, ſanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo kal. Junii Pontificatus Noſtri Anno Primo.

DECRETUM II.

Contra eoſdem complices &c.

Apoſtolici muneris partes in procuranda præcipue rerum ſacrarum pura illibataque penitus adminiſtratione verſari debere probe intelligentes, non modo & aſſiduis hortationibus, & juſta, ubi res poſtulat, legum ſeveritate, ut ab Eccleſiaſticis quibuſque Miniſtris ſancta ſancte tractentur, quantum cum Domino poſſumus, providere ſtudemus, verum etiam leges ipſas, ne forte ſiniſtris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut deteſtabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cum occaſio popoſcerit, non prætermittimus. Sane cum nos alias per quamdam noſtram Conſtitutionem, cujus initium eſt, *Sacramentum Pænitentiæ*, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo Kalendis Junii Pontificatus Noſtri Anno primo editam omnibus & ſingulis Sacerdotibus tam ſecularibus, quam regularibus interdiximus, & prohibuimus, *ne aliquis eorum, extra caſum extremæ neceſſitatis, nimirum in ipſius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confeſſarii munus obire poſſit*, Confeſſionem Sacramentalem perſonæ complicis in peccato turpi atque inhoneſto, contra ſextum Decalogi præceptum commiſſo excipere auderet; itaut abſolutio, ſi quam impertiviſſet, nulla, atque irrita omnino eſſet, tanquam impertita a Sacerdote, qui juriſdictione, & facultate ad valide abſolvendum neceſſaria ipſi per nos vigore ejuſdem Conſtitutionis ademta privatus exiſteret, & alias prout in memorata Conſtitutione, cujus tenorem præſentibus pro plene & ſufficienter expreſſo & inſerto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum nos ſubinde ſuper ea dictæ Conſtitutionis parte, quæ mortis articulum reſpicit, dubitationes quaſdam exortas fuiſſe accepimus, quarum reſolutionem privato cujuſque judicio relinquendam, minime exiſtimamus, ne lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in ſenſus a mente noſtra alienos forſitan diſtrahatur, ejuſque vigor paulatim langueat, atque enervetur: hinc eſt, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino poſſumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine memoratam Conſtitutionem noſtram cum omnibus & ſingulis in ea contentis tenore præſentium quatenus opus ſit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocunque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari præcipimus, & mandamus. Præterea habita ſuper his cum Venerabili Fratre Noſtro Vincentio Epiſcopo Prænestino Sanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinali Petra nuncupato Pœnitentiario Noſtro Majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Miniſtris, qui rem juſſu noſtro mature perpenderunt, deliberatione, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus,
„ dicimus, ac declaramus, eadem Conſtitutione
„ ſingulis, ut ſupra, Sacerdotibus, quemadmodum
„ interdictum non eſt in mortis articulo perſonam
„ in prædicto turpi peccato complicem confitentem
„ audire, atque ab hujuſmodi quoque culpa rite
„ contritam abſolvere, deficiente tunc quocumque
„ alio Sacerdote, qui Confeſſarii munus obire poſ-
„ ſit, ita interdici re ipſa & prohiberi prædicto
„ modo tunc audire, & abſolvere, ut ſi alius ali-
„ quis Sacerdos non defuerit, etiamſi forte iſte alius
„ ſimplex tantummodo Sacerdos fuerit, ſive alias
„ ad confeſſiones audiendas non approbatus, poſ-
„ ſit nihilominus ipſe Sacerdos ſimplex confeſſio-
„ nem excipere ac abſolutionem impertiri. Por-
„ ro, ſi caſus urgentis qualitas, & concurrentes
„ circumſtantiæ, quæ vitari non poſſint, ejuſmodi
„ fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam conſti-
„ tutæ in dicto articulo perſonæ confeſſionem vo-
„ cari, aut accedere ſine gravi aliqua exoritura in-
„ famia, vel ſcandalo nequeat, tunc alium Sacer-
„ dotem perinde haberi, cenſerique poſſe, ac ſi re-

„ vera

,, vera abeſſet, atque deficeret, ac proinde in eo
,, rerum ſtatu non prohiberi ſocio criminis Sacer-
,, doti abſolutionem poenitenti ab eo quoque cri-
,, mine impertiri. Sciat autem complex ejuſmodi
,, Sacerdos, & ſerio animadvertat, fore ſe re ipſa
,, coram Deo, qui irrideri non poteſt, reum gra-
,, vis adverſus prædictam noſtram Conſtitutionem
,, inobedientiæ, latiſque in ea pœnis obnoxium,
,, ſi prædictæ infamiæ, aut ſcandali pericula ſibi
,, ultro ipſe confingat, ubi non ſunt: imo intelli-
,, gat, teneri ſe graviter hujuſmodi pericula, quan-
,, tum in ſe erit antevertere, vel removere oppor-
,, tunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cui-
,, vis Sacerdoti locus pateat illius confeſſionis abſ-
,, que ullius infamia, vel ſcandalo audiendæ. Ita
,, enim ipſum teneri vigore memoratæ noſtræ Con-
,, ſtitutionis declaramus, & nunc quoque ita ipſi
,, faciendum eſſe diſtricte mandamus, & præcipi-
,, mus. Quod ſi idem Sacerdos aut quovis modo
,, ſeſe nulla gravi neceſſitate compulſus ingeſſerit,
,, aut ubi infamiæ, vel ſcandali periculum timetur,
,, ſi alterius Sacerdotis opera requirenda ſit, ipſe
,, ad id periculum avertendum congrua media ad-
,, hibere de induſtria neglexerit, atque ita perſo-
,, næ in dicto crimine complicis, eoque in articu-
,, lo, ut præfertur, conſtitutæ ſacramentalem con-
,, feſſionem excipere, ab eoque crimine abſolutio-
,, nem largiri nulla, ſicut præmittitur, neceſſaria
,, cauſa cogente præſumpſerit, quamvis hujuſmodi
,, abſolutio valida futura ſit, dummodo ex parte
,, pœnitentis diſpoſitiones a Chriſto Domino ad Sa-
,, cramenti Pœnitentiæ valorem requiſitæ non de-
,, fuerint: (non intendimus autem pro formidando
,, mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indi-
,, gno neceſſariam juriſdictionem auferre, ne hac
,, ipſa occaſione aliquis pereat:) nihilominus Sa-
,, cerdos ipſe violatæ auſu ejuſmodi temerario Le-
,, gis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea la-
,, tam in dicta Conſtitutione majorem excommuni-
,, cationem, eodemque plane modo, quo ibidem
,, decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reſerva-
,, tam incurrat, prout illum eo ipſo incurrere de-
,, claramus, volumus, atque ſtatuimus. Non ob-
,, ſtantibus omnibus & ſingulis illis, quæ in præ-
,, fata noſtra Conſtitutione voluimus non obſtare,
,, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus au-
tem, ut earumdem præſentium Literarum tranſump-
tis ſeu exemplis etiam impreſſis manu alicujus No-
tarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Ec-
cleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſ-
ſus fides in judicio & extra illud ubique locorum
habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi fo-
rent exhibitæ, vel oſtenſæ: Datum Romæ apud
Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris
die octava Februarii anno milleſimo ſeptingenteſi-
mo quadrageſimo quinto, Pontificatus noſtri Anno
Quinto.

DECRETUM III.

Contra ſollicitantes, & Sacrificio Miſſæ abutentes.

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Quirinali coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Domino BENEDICTO Divinâ Providentiâ Papa XIV., & Eminentiſs. ac Reverendiſs. DD. S. R. E. Cardinalibus adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitoribus Generalibus a Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Sanctiſſimus Dominus Noſter ſollicitè animadvertens, quam grave ſit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacroſancto Miſſæ Sacrificio, ac ſalutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad Animarum reparationem a Chriſto Domino inſtitutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur „ de-
,, crevit, quod in poſterum Sacerdotes tam Sæcu-
,, lares, quam Regulares cujuſcumque Ordinis,
,, Inſtituti, Congregationis, & Societatis etiam
,, de neceſſitate exprimendæ, vel in actu Sacra-
,, mentalis Confeſſionis ſive illius occaſione; aut
,, prætextu, ad turpia Sollicitantes vel Sacrificio
,, Miſſæ abutentes ad Sortilegia, præter pœnas Ju-
,, re, & Apoſtolicis Conſtitutionibus, & ſignanter
,, Sanct. Mem. Sixti V., & Gregorii XV. contra
,, eoſdem inflictas perpetuam etiam inhabilitatio-
,, nem incurrant ad præfati Sacrificii celebratio-
,, nem; Quodque ejuſmodi Decretum ſignificetur
ſingulis cujuſcumque Ordinis Superioribus, ac Præpoſitis, ad hoc ut de illo, ſicuti & de prædictis, aliiſque Summorum Pontificum Conſtitutionibus juxta præſcriptum in generali Decreto Supremæ Inquiſitionis diei 15. Decembris 1633. ſemel ſaltem in Anno, idest Feria ſexta poſt Octavam Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica Menſa, vel in Capitulo ad hoc ſpecialiter convocato, ac inſuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congreſſu ſuos ſubditos, ac Religioſos commonendos curent, ejuſdemque commonitionis coram ſupremâ Congregatione juratum Teſtimonium exhibeant.

DECRETUM IV.

Contra Confeſſarios exquirentes nomen complicis.

UBI primum de perverſa quadam, & abſurda praxi in Sacramento Pœnitentiæ adminiſtrando apud nonnullos Confeſſarios in Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis introduci cœpta, non ſine animi noſtri dolore, nuntium accepimus non levi aliquo incertoque rumore ad Nos perlatum, ſed ita gravibus, ſolidiſque fundamentis innixum, ut prudentem omnino fidem de periculi cum veritate,

tum magnitudine facerent; prætermittere non potuimus; quin continuo datis ad Venerabiles Fratres eorundem Regnorum ac Ditionum Archiepiscopos & Episcopos Apostolicis Nostris Literis, remedium nascenti malo quam promptissime adhiberemus. Earum vero Literarum die septima mensis Julii superioris anni millesimi septingentesimi quadragesimi quinti editarum, quas præsenti huic nostræ constitutioni inferendas existimamus, hic tenor erat.

„ Suprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & „ Divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, „ cujus vices planè immerentes gerimus, caritas „ assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus „ imbecillitati Nostræ universi Dominici gregis cu„ rà semper advigilantes, periculis animarum, si„ cubi forte superimpenderint, per omnes Christia„ ni Orbis Populos ac Nationes opportunè, quan„ tum cum Domino possumus, occurramus, atque „ iis præcipuè Regnis, & Locis peculiari quodam „ Apostolicæ Nostræ caritatis studio, auctoritatis„ que providentiâ consulamus, in quibus, cum „ Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, „ callidus humani generis hostis nocere Fidelibus „ dum aperto bello desperat, per insidias molitur, „ in Angelum scilicet sese lucis transfigurans, & „ ementitâ boni specie incautis illudens, quâ ex „ arte non minora sæpe animarum detrimenta, „ quam ex aggressione manifestâ, esse proventura „ nequissimus veterator confidit. In harum autem „ fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & „ Ditionibus, quibus Vos Antistites summâ cum „ Sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præ„ sideris, & quibus pro singulari erga Catholi„ cam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc Sanctam „ Sedem observantia meritæ debentur laudes, nu„ per evenisse non sine ingenti animi nostri dolo„ re cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures Nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsâ zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundùm scientiam longè aberrantes, perversam quamdam, & perniciosam praxim in audiendis Christifidelium confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando, invehere atque introducere cœpisse, ut videlicet, si fortè in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi, seu complicis nomen passim exquirerent; atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denuntiatâ quoque, nisi revelarent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent: immo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum, sibi exigerent designari. „ Quam illi quidem intoleran„ dam imprudentiam tum procurandæ complicis „ correctionis, aliarumque bonorum colligendorum „ specioso prætextu colorare, tum emendicatis qui„ busdam Doctorum opinionibus defendere non du„ bitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel „ falsas, & erroneas sequendo, vel veras, & sa„ nas male applicando, perniciem tam suis, quam „ pœnitentium animabus consciscerent; ac sese „ præterea plurium gravium damnorum, quæ in„ de facile consecutura fore prævidere debuerant, „ reos coram Deo æterno Judice constituerent. „ Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna „ infelici experientia compertum est: Nec fieri „ potuit quin eâ de causâ & oblocutiones, & „ scandala, & non Ministrorum tantùm, sed sa„ cri etiam ipsius ministerii odium, & animorum „ ingens conturbatio in Populo fideli exorta sint. „ Tristia Nos hæc nuntia cum accepimus, simul „ audivimus, contra exitialem hujusmodi abusum „ protinùs justâ indignatione pro munere suo com„ motos fuisse dilectos Filios Nostros S.R.E. Car„ dinales Nunum a Cunha in iisdem Portugalliæ, „ & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, „ & Thomam de Almeyda Patriarcham Lisbonen„ sem, atque utrumque sollicitè gliscenti malo „ compescendo, atque etiam eradicando adlaboras„ se. Nos autem, ne in tam gravi animarum di„ scrimine ullâ ex parte Apostolico Nostro Mini„ sterio deesse videamur, neve mentem hac super „ re nostram apud Vos obscuram, & ambiguam „ esse sinamus; Notum Vobis esse volumus, memoratam superiùs praxim penitùs reprobandam esse, eamdemque a Nobis per præsentes Nostras in forma Brevis Litteras reprobari, atque damnari, tanquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quàm ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo & necessario usu Fideles abalienantem. „ Eapropter, Venerabi„ les Fratres, quamquam de pastorali vestrâ vigi„ lantiâ nihil est, quod dubitemus; Supremi ta„ men Officii quoque Nostri esse censemus alacri„ tatem ipsam vestram hac mentis Nostræ apertâ „ significatione, & Apostolicis insuper hortationi„ bus nostris intentiùs acuere, & excitare, ut pro „ se quisque vestrum opportunioribus, quascumque „ prudentia suggesserit, initis rationibus, & effi„ cacioribus quibusque juris remediis, quoad opus „ fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, „ noxiam hujusmodi novitatem strenuè insectemi„ ni, ac penè nascentem opprimatis, neque patia„ mini traditis curæ vestræ ovibus ibi offendiculum „ parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque „ divinæ misericordiæ fonte illas averti, ac deter„ reri, ad quem ab eodem Redemtore Nostro ad „ abluendas, dealbandasque in sanguine suo ani„ mas amantissime invitantur. Interea, dum a zelo „ vestro, ac prudentiâ luculentiora Nobis certò „ pollicemur vestræ pietatis & observantiæ argu„ menta

„ menta, Apostolicam Benedictionem cum uberrimâ cœlestium charismatum copiâ conjunctam „ Vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ: vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die VII. mensis Julii MDCCXLV. Pontificatus Nostri Anno Quinto. *Cajetanus Amatus*.

Has porrò Nos Litteras in forma Brevis tunc datas iterum præsentibus Nostris confirmamus, & roboramus, easque ab omnibus, & singulis fideliter, exacteque observari injungimus, atque præcipimus.

„ Statuentes insuper, ac decernentes, ut quicunque cujusvis status, gradus, conditionis, dignitatis, & ordinis, etiam speciali & individua, ad effectum ut hisce Nostris præsentibus comprehendantur, mentione & expressione digni, ausus in posterum fuerit docere licitam esse hujusmodi praxim, prout ea in relato Nostro Brevi exponitur ac reprobatur; vel scribere, aut loqui præsumserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem; vel ea, quæ in dicto Brevi contra eandem praxim decreta sunt, impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere, seu interpretari; incidat ipso facto in excommunicationem a quo non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, vel auctoritate suffulto, nisi a Nobis, vel a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Et quia non modo cavendum est, ut, quæ sunt a Nobis in præinsertis Literis decreta, ab omni impugnatione, contradictione, pravaque interpretatione salva sint, & immunia, verum etiam ne quis in Sacramenti Pœnitentiæ administratione ab eorum omnimoda observantia unquam recedat; idcirco omnibus & singulis Confessariis utriusque Cleri tam Secularis, quam Regularis, quantumvis exemti, & quacunque speciali & expressa mentione alias fortasse nominandi, graviter & districtè, Divini interminatione judicii, atque in virtute sanctæ obedientiæ, prohibemus „ ne, conformiter ad prædictam reprobatam praxim pœnitentes, qui peccatum, seu crimen aliquod, cujus socium, aut socios habuerint, ipsis in Tribunali Pœnitentiæ confiteantur, interrogare præsumant de nomine socii, seu complicis, loco habitationis, vel aliis hujusmodi adjunctis, sive circumstantiis, expressiorem magisque individuam ejusdem complicis manifestationem concernentibus; eidem pœnitenti, si manifestare renuerit, Sacramentalem absolutionem denegando; alioquin noverint sese, ultra peccati lethalis incursum, suspensioni ab officio audiendarum confessionum, aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos.

Præterea quoniam contra damnatum hujusmodi exitialem abusum, ne cum animarum pernicie radices agat, necesse ducimus modum, ac formam etiam in foro externo procedendi, & ultrices adversus reos pœnas imponendi, statuere, atque ordinare; omnesque super hoc exorituras, vel etiam jam exortas dissensiones componere, & penitus amputare; volumus, decernimus, ac declaramus „ quod docentes, ut supra, licitam esse praxim a Nobis jam reprobatam, vel in ejusdem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, vel ejusdem reprobationem in memorato Nostro Brevi contentam impugnantes, aut perverse interpretantes, in Officio Sanctæ Inquisitionis prædictorum Regnorum atque Ditionum severè puniantur, & contra eos, & eorum quemlibet in eodem Officio procedatur, non minus ac contra illos ibidem procedi solet, qui asserunt, tradunt, tuentur opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas.

„ Similiter in eodem Officio procedendum erit & procedi volumus ac statuimus contra Confessarios quoque, ut supra delinquentes, ac de nomine complicis pœnitentem interrogantes, eidemque pœnitenti, nisi illud sibi manifestet, absolutionem denegantes: Dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit, ac convestitus, quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.

Itaque contra prædictos omnes & singulos Delinquentes tam seculares quàm quorumvis etiam quomodolibet exemtorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, cujuscumque dignitatis, ac præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, & quorum specialis & nominatim mentio facienda sit, prædictorum Regnorum ac Ditionum Inquisitores, potestate a Nobis traditâ, & quatenus opus sit, præsentium tenore de novo concessa, prout in causis Fidei, juxta Sacrorum Canonum formam, nec non Sancti Officii Inquisitionis hujusmodi constitutiones, privilegia, consuetudines, & decreta, diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex ejusmodi excessibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate & circumstantiis, suspensionis ab officio confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ ac passivæ, si Regulares fuerint, aliasque pœnas decernant; omnes etiam, vel earum tantum aliquas, in per-

perpetuum, vel ad tempus infligendo.

„ Quicumque verò alium quemlibet aliquo ex „ supra dictis modis deliquisse cognoverint, cum, „ terminum dictum, in Edictis Sancti Officii ejusmodi Inquisitionis præfigi solitum, eidem Sancto Officio denunciare teneantur: alioquin pœnas non denunciantibus per eadem Edicta infligi consuetas incurrant. Verumtamen ab hujusmodi onere denunciandi justis de causis eximi volumus & eximimus personam ipsam pœnitentem dumtaxat in causa propria, idest in casu, quod suum peccatum confitens, a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato: tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eundem Confessarium denunciandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est, confessione, noverit Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denunciandis modis deliquisse, tunc eum & ipse denunciare ex ista aliunde habita notitia teneatur.

„ Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi detegatur, denegantis actum contingat ejusmodi esse, ut, quamvis imprudens & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, idest iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in sæpe dicto Nostro Brevi reprobatam, tanquam ad sitam, eundem Confessarium suspectum reddant; tunc istiusmodi delictum, neque denuntiationia oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni subjectum erit; sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cujusque Diœcesi omnino spectabit.

His igitur circa ordinem, formam, modumque contra ejusmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, constitutis, ac suis unicuique Judici Ecclesiastico juribus assignatis, distributis; hanc nos deinceps regulam ab omnibus observari ac custodiri volumus, & mandamus, si quando talia delicta deprehendi contigerit, quæ tamen haud unquam posthac eventura in Domino confidimus, accedente insuper præclarâ inclytæ Lusitanæ Nationis universæ erga Sedem Apostolicam observantiâ & obedientiâ, nec non eximia tum istius Sanctæ Inquisitionis Officii, tum cujusque loci Ordinariorum nunquam defutura vigilantia. Quapropter quæcumque aliter, quam præsentibus Nostris decrevimus & constituimus, sive in Edictis præfati Officii inquisitionis, sive in quibuslibet quorumvis Ordinariorum Mandatis, aut Pastoralibus Literis, vel Decretis antehac statuta prodierint, ea Nos, quoniam post Apostolicam hanc a Nobis propositam agendi, seu judicandi normam minus necessaria fore censemus, definere jam, & cessare, ac, veluti nunquam emanassent, omnem obligandi vim amittere, Motu proprio & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine declaramus, statuimus, atque sancimus.

Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes nostras Literas, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alias speciali & individua mentione & expressione digni, in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, neque causæ propter quas tum præinsertæ, tum præsentes emanaverint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet etiam privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed ipsas præsentes, easdemque præfatas in forma Brevis Literas, firmas, validas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, & ab omnibus & singulis præmissis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, & inviolabiliter observari.

Sicque & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscunque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de Latere, & Apostolicæ Sedis Nuntios, aliosve quoslibet quacunque auctoritate, potestate, & præeminentia fungentes & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Edictis quoque prædicti Inquisitionis Officii, & quorumcumque Ordinariorum, etiam Episcoporum, & Metropolitanorum Mandatis, Literis Pastoralibus, sive Decretis, nec non ejusdem Officii, & quarumcumque Ecclesiarum etiam Episcopalium & Metropolitanarum, & quarumcumque Ordinum, Congregationum Religionum, & Institutorum, etiam Societatis JESU, aliisve quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stilis, usibus, & consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & Literis Apostolicis eidem Inquisitionis Officio, illiusque Inquisitoribus, Commissariis, aliisque Officialibus, tum etiam Ecclesiis, earumque Prælatis, Ordinibus, Congregationibus, Institutis, Societatibus, illorumque Superioribus, & personis quibuslibet, sub quibusvis ver-

verborum tenoribus & formis, & cum quibuscumque etiam efficacissimis & insolitis derogationibus, clausulis, atque decretis, etiam Motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus, seu ad quarumcumque personarum, etiam Regia, aliave qualibet mundana, vel Ecclesiastica potestate fulgentium instantiam, vel aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis.

Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis & insertis, formasque hujusmodi pro plene & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus. Volumus autem, ut earundem præsentium transumtis &c. Datum in Arce Gandulphi Albanensis Diœcesis Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo sexto, Quarto Nonas Junii, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

DECRETUM V.

Super Oratoriis privatis.

CUm duo Nobiles Conjuges Diœcesis Marsicen. obtinuissent a Sede Apostolica Indultum pro celebratione Missæ in privato suæ Domus Oratorio sic conceptum. „ Dilecte Fili, & dilecta in
„ Christo Filia salutem, & Apostolicam benedi-
„ ctionem. Spirituali consolationi vestræ, quantum
„ cum Domino possumus, benigne consulere, Vos-
„ que spiritualibus favoribus, & gratiis prosequi
„ volentes, & vestrum singulares personas a qui-
„ busvis excommunicationis, suspensionis, & in-
„ terdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Cen-
„ suris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis
„ occasione, vel causa latis, si quibus, quomodo-
„ libet innodatæ existunt, ad effectum præsentium
„ dumtaxat consequen. harum serie absolventes,
„ & absolutas fore censentes supplicationibus ve-
„ stro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis
„ inclinati, Vobis, qui (ut asseritis) locorum
„ Gallichii, & Messanelli Marsicen., seu alterius
„ Diœcesis Jurisdictionem temporalem in illis, seu
„ eorum altero exercen. Baro, & Baronissa respe-
„ ctive existitis, ut in privatis Domorum vestræ
„ habitationis in Civitate, & Diœcesi Marsicen.
„ existen. Oratoriis ad hoc decenter muro extru-
„ ctis, & ornatis, seu extruendis, & ornandis, ab
„ omnibus domesticis usibus liberis per Ordina-
„ rium Loci prius visitandis, & approbandis, ac
„ de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratu-
„ ra, unam Missam pro unaquaque die, dummodo
„ in eisdem Domibus celebrandi licentia, quæ ad-
„ huc duret, alteri concessa non fuerit, per quem-
„ cumque Sacerdotem ab eodem Ordinario appro-
„ batum Sæcularem, seu de Superiorum suorum
„ licentia Regularem, sine tamen quorumcumque
„ Jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis
„ Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Do-
„ mini Nostri Jesu Christi, aliisque solemnioribus
„ anni festis diebus exceptis, in Vestra, ac Nato-
„ rum, Consanguineorum, & Affinium in eadem
„ Domo vobiscum insimul habitan., Familiæque,
„ & quoad Oratoria Ruri existentia, etiam in Ho-
„ spitum Nobilium, Vestrorumque præsentia cele-
„ brari facere, libere, & licite possitis, & valea-
„ tis, ac Vestrum quilibet possit, & valeat, Au-
„ ctoritate Apostolica tenore præsentium concedi-
„ mus & indulgemus: Non obstantibus Constitu-
„ tionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæteris-
„ que contrariis quibuscumque. Volumus autem,
„ quod Familiares servitiis vestris tempore dictæ
„ Missæ actu non necessarii ibidem Missæ hujus-
„ modi interessentes ab obligatione audiendi Mis-
„ sam in Ecclesia diebus festis de præcepto mini-
„ me liberi censeantur. Datum Romæ apud San-
„ ctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris
„ die 12. Februarii 1739. „ Cumque exorta esset dubitatio, an ex vi hujusmodi Indulti liceret Missam celebrari in privato Oratorio, etiam sine præsentia alterutrius ex dictis Conjugibus, in quos Indulti concessio directa erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa respective sententia inter se certantium, Sacra Congregatio Concilii, ad quam hujus quæstionis resolutio delata fuit, die tertia Decembris 1740. censuit: NON LICERE; Deinde vero Sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria Doctorum sententia, prædictam Sacræ Congregationis resolutionem nedum approbavit, verum etiam præsenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ actu non intersit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est, Indultum vero principaliter concessum intelligi iis tantum, quibus Brevis dirigitur, nimirum Personis illis quæ a tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeout sine præsentia alicujus ex dictis Personis minime liceat Missæ Sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis sive ex Filiis, sive ex Consanguineis, sive ex Affinibus, sive ex Familiaribus, sive demum ex Hospitibus Nobilibus in eodem Brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quam quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad Familiares, juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu necessariis) assistens Missæ, quæ celebratur in Orato-

ratorio privato in præsentia alicujus ex Personis a tergo Brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de præcepto. Sublata igitur, & proscripta quacumque minus germana interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum in contrarium hactenus facta SANCTITAS SUA ita declaravit, & servari omnino mandavit, districte præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tanquam a Sede Apostolica Delegati executioni, & observantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

DECRETUM VI.

Super Clausura Monialium.

Salutare in Catholica Ecclesia institutum ab ipsa antiquitate susceptum, ac tanta cum sollicitudine & pastorali zelo custoditum, ut flos ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, Sacræ Virgines, quarum, quo sublimior gloria est, maior & cura est, intra Monasteriorum septa & claustra vigili sollicitaque custodia servarentur, tam ante, quam post Tridentinæ Synodi Decreta Romani Pontifices Prædecessores nostri tot sanctissimis Legibus, & initis Apostolicæ providentiæ caritatisque consiliis communire & confirmare studuerunt; ut, quæ se Christo dicaverint, & a carnali concupiscentia recedentes, tam carne, quam mente se Deo voverint, consumment opus suum magno præmio destinatum. Quoniam autem, etsi providas hujusmodi Sanctiones Constitutionesque, si ea qua decet, regularis disciplinæ observantia custodirentur, satis esse sciemus, ut Virgines ea, quæ Cœlestis earumdem Sponsi Jesu Christi sunt, cogitantes, sint sanctæ & corpore, & spiritu; longa tamen experientia edocti, & assiduis Venerabilium Fratrum aliarum Ecclesiarum Antistitum querelis admoniti, supremas Apostolicæ auctoritatis providentiæque partes requiri „ ut abusibus quamplurimis ex nimia quo- „ rumcumque, aut sibi quocumque pacto arrogan- „ tium, aut prætendentium, aut obtendentium fa- „ cultatem alias sibi quomodolibet sive a jure, si- „ ve ab homine concessam, vel demandatorum mu- „ nerum ratione debitam esse, ut sive ipsi, sive „ alii ingredi clausuram Monialium, aut ipsæ Mo- „ niales e clausura ob quascumque etiam non le- „ gitimas causas egredi, & extra clausuram hujus- „ modi commorari possint, licentiam concedendi „ indulgentia sensim invectis opportunè occurra- „ tur: Hinc est, quod Nos pro suprema omnium „ Christifidelium procuratione imbecillitati nostræ in universalia Orthodoxæ Ecclesiæ regimine divinitus imposita opportunum abusibus hujusmodi remedium, quantum cum Domino possumus, adhibere satagentes, Auctoritate Apostolica, tenore præsentium omnes & singulas Constitutiones a Ro- „ manis Pontificibus Prædecessoribus nostris tam „ ante, quam post Concilii Tridentini Decreta „ super clausura Monialium editas renovamus & „ confirmamus, nec non imposterum ab omnibus „ & singulis, ad quos spectat, & in futurum spe- „ ctabit sub iisdem pœnis in Constitutionibus eo- „ rumdem Prædecessorum nostrorum Romanorum „ Pontificum, & Decretis Concilii Tridentini præ- „ fati contentis inviolabiliter observandas esse sta- „ tuimus, decernimus, præcipimus atque manda- „ mus: Præterea motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore *omnia, & singula indulta*, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus & singulis *quibuscunque Ecclesiasticis* personis, quacunque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, sive singulis, sive eorundem Cardinalium Congregationibus, etiam de Latere Legatis, sive qui Provinciis, & Legationibus Status nostri Ecclesiastici pro tempore præsunt, sive quos ad Charissimos in Christo Filios nostros Romanorum Regem in Imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, Reges & Reginas illustres, aliasque Summas Potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti & ablegari contigerit; sive qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tanquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de Latere alias nuncupati & habiti sunt, & forsasse habentur, aut haberi, & esse prætendunt, & in posterum habendi sint; sive Ordinarii, sive Extraordinarii nostri, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque, etiam apud ipsos Imperatorem & Reges ac Summas Potestates Nuntii, sive Inter-Nuntii resident „ (exceptis „ dumtaxat locorum Ordinariis, iisque omnibus „ Superioribus, quibus tanquam Ordinarii & ordi- „ naria jurisdictione utentibus Monialibus Mona- „ steria subjecta & addicta sunt, in casibus tamen „ necessariis, & servatis aliis de jure servandis, & „ non aliter omnino) ac demum quibuscunque aliis quocunque nomine & expressione nuncupatis personis quocunque tempore a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris quacunque de causa, occasione, titulo, colore & prætextu per quascunque Apostolicas sive in simili forma Brevis, sive sub Plumbo expeditas Literas sub quibuscunque verborum formis facta, data, concessa, & impertita, sive factas, datas, concessas, & impertitas super hujusmodi ingressu *revocamus, abolemus, annullamus atque irritamus*; nec

non

non a datatum earundem præsentium die revocata, abolita, annullata, & irrita, ac nullius prorsus momenti, ac vigoris esse & fore, neminique cuilibet quocunque tempore suffragari; ac quemlibet omnium antedictorum, etiam speciali mentione dignorum quacunque facultate hujusmodi sive pro se, sive pro aliis temere uti audentem, ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas & Ecclesiasticas censuras contra Violantes Clausuram Monialium inflictas, a quibus, præterquam a Nobis & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit, incurrere & incursum esse; licentiamque hujusmodi concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti, perinde ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac pœnas & censuras Ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri & incursas esse statuimus, decernimus ac declaramus. Decernentes easdem præsentes Literas, & in eis contenta quæcunque etiam ex eo, quod quicunque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ & dignitatis existant seu alia specifica & individua mentione & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati & auditi, causæque, propter quas præsentes emanarint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica & privilegiata causa, colore, prætextu & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis enormissimæ & totalis læsionis nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, & substantiali; ac incogitato, & inexcogitabili individuanique expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam metu, scientia & potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes Literas semper firmas, validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunque spectabit, inviolabiliter & inconcussè observari: sicque, & non aliter in præmissis per quoscunque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis prædictæ Nuntios, aliosve quoslibet quacunque præeminentia & potestate fungentes & functuros, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sit nostra & Cancellariæ Apostolicæ Regula *de jure quæsito non tollendo*, aliisque Constitutionibus Apostolicis, nec non quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis & consuetudinibus, ac usibus & stylis, etiam immemorabilibus; privilegiis quoque indultis & Literis Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis etiam quacunque ecclesiastica vel mundana dignitate fulgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscunque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & in illis tradita, observata, exprimerentur & insererentur, præsentibus pro plene & sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut earundem præsentium Literarum transumtis &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die tertia Januarii millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Pontificatûs Nostri Anno Secundo.

DECRETUM VII.

Super Clausura Religiosorum.

Regularis disciplinæ observantiam ante etiam, quam & Generalium ac Particularium alicujus Nationis, aut Provinciæ Conciliorum decretis confirmaretur, & Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum legibus sanctionibusque præscriberetur, quoad veritum Mulieribus quibuscumque, etiam consanguineis intra quorumcumque religiosorum Virorum Clausuram ingressum tam integerrime custoditam fuisse constat; ut, ne dum feminis quibuscumque, sed masculis quoque, non tam ad ad Monasteriorum claustra seu septa, etiam ad ipsa eorumdem Monasteriorum Oratoria & Ecclesias nul-

lis patuerit aditus & accessus; quin imo sub gravissimis pœnis fuerit interdictus; ne scilicet, ut inquit S. Gregorius PP. I. Prædecessor noster, in servorum Dei successibus occasio præbeatur popularibus conventibus, & simpliciores ex hoc animas plerumque, quod absit, in scandalum trahat. Hujusmodi autem regularis disciplinæ observantia, etsi pro temporum varietate ac necessitate tot tantasque subiit vices, ut iidem Prædecessores nostri aditum & accessum ad publicas Monasteriorum Ecclesias dumtaxat sive masculis, sive feminis Sacrosanctum Missæ Sacrificium audiendi, Prædicationibus Verbi Dei interessendi, & Sacramentum Sanctissimæ Eucharistiæ sumendi, ac peccata sua confitendi causa, sine tamen Parochorum præjudicio, interdum concesserint, vicissim tamen ipsi Prædecessores nostri tam ante Concilii Tridentini decreta, quam post eorumdem decretorum promulgationem denuntiationemque providis saluberrimisque constitutionibus ordinationibusque sub pœna etiam excommunicationis latæ sententiæ feminis quibuscumque aditum ingressumque hujusmodi intra Monasteriorum clausuram interdixerunt. „ Quoniam autem, sicut dolentes accepimus, alii quidem Apostolicas leges ac præcepta hujusmodi vel ausu temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, feminis quibuscumque aditum ingressumque tam manifeste ac tanta sollemnitate veritum permittunt; alii vero privilegia, indulta, prærogativas, facultates, licentias, & alias quocumque pacto excogitatas concessiones sibi sive a jure, sive ab homine factas & impertitas, seu facta & impertita, ac quorumcumque munerum, dignitatum, ac præeminentiarum ratione debitas seu debita arrogantes, prætendentes, obtendentesque, feminas quaslibet intra Monasteriorum claustra, septa, cœnacula, cubicula, aliasque officinas aut admitti ac recipi sinunt mandantque, aut una secum ducunt; alii denique sub pietatis ac religionis prætextu, cum supplicationes sive cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, sive cum sacris Sanctorumque Reliquiis, Statuis, & Imaginibus per claustra, septa, & alia Monasteriorum loca de more, ut asserunt, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos & feminas supplicationes hujusmodi per eadem loca sequi & comitari licitum, quin imo, ut Indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt: Hinc est, quod, Nos, qui, dum in minoribus essemus, quamplurimos hujusmodi abusus compertos habebamus, in hac sublimi Sacrosancti Apostolatus specula constituti, non tam assiduis nonnullorum aliarum Ecclesiarum Antistitum documentis, quam justis etiam Superiorum, aliorumque Virorum ex religiosis Ordinibus Dei honorem & instituti sui disciplinam zelantium expostulationibus de antedictis similibusque abusibus in dies admonemur, ut opportunum ac salutare iisdem abusibus tollendis, quantum cum Domino possumus, remedium afferamus; auctoritate Apostolica, tenore præsentium primum quidem omnes & singulas *Constitutiones* Sanctionesque a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris tam ante, quam post Concilii Tridentini decreta super Clausura Monasteriorum quorumcumque religiosorum Virorum editas *renovamus, & confirmamus*; nec non in posterum ab omnibus & singulis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub iisdem pœnis in Constitutionibus Sanctionibusque eorumdem Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, & decretis ejusdem Concilii Tridentini contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus atque mandamus. Deinde motu proprio & ex certa scientia ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore *omnia, & singula indulta*, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus & singulis quibuscunque Ecclesiasticis personis quacumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de Latere Legatis, sive qui Provinciis & Legationibus Status nostri Ecclesiastici pro tempore eligendum, vel electum, Reges, & Reginas illustres, aliasque summas Potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti & ablegari contigerit; sive, qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de Latere alias nuncupati & habiti sunt, & fortasse habentur, aut haberi & esse prætendunt, & in posterum habendi sunt; sive Ordinarii, sive Extraordinarii nostri, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque etiam ad ipsos Imperatorem, & Reges, ac summas Potestates Nuntii, sive Inter-Nuntii resident; ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine & expressione nuncupatis personis quocumque tempore a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris quacumque de causa, occasione titulo, colore, & prætextu per quascumque Apostolicas sive in simili forma Brevis, sive sub Plumbo expeditas literas sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa & impertita, sive factas, datas, concessas & impertitas super hujusmodi accessu & ingressu *revocamus, abolemus, annullamus atque irritamus*, nec non a datarum earumdem præsentium die revocata, abolita, annullata & irrita, ac nullius prorsus momenti ac vigoris esse, & fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari statuimus decernimus & declaramus; quemadmodum etiam statuimus decernimus, & declaramus quemlibet, omnium antedictorum, etiam speciali mentione dignorum quacumque, facultate hujusmodi temere uti audentem ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas & Eccle-

Eccleſia-

clesiasticas censuras, a quibus, præter quam a Nobis & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in Mortis articulo, absolvi possit, incurrere & incursum esse, licentiamque hujusmodi cuicumque concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti perinde, ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac pœnas & censuras Ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri & incursas esse. Decernentes easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ & dignitatis existant, seu alias specifica & individua mentione & expressione digni illis non consenserint nec ad ea vocati, citati, & auditi, causæque propter quas præsentes emanarint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica & privilegiata causa, colore, prætextu & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis enormissimæ & totalis læsionis, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno & substantiali, ac incogitato & inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas apertionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu scientiæ & potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes literas semper firmas validas & efficaces existere & fore suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter & inconcusse observari; sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Sedis prædictæ Nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non quibusvis, etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ac usibus & stylis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis, etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu scientia & potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene & sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque. „ Ceterum per „ præsentes non intendimus derogatum esse iis con„ cessionibus, quæ ad favorem quarumcumque No„ bilium feminarum ex eo, quod sive earumdem „ Majores, ac pro tempore existentes de familia „ fuerint & habeantur Fundatores, vel insignes „ Benefactores illius Monasterii, intra cujus clau„ stra vel septa feminas etiam de familia ingredi „ vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, „ & de concessione hujusmodi confirmationem ab „ Apostolica hac Sancta Sede obtinuerunt; sive fe„ minæ hujusmodi sint Consanguineæ & Affi„ nes eorum, qui sunt Domini in Temporali„ bus locorum, in quibus Monasteria sita repe„ riuntur, & quacumque legitima tituli vel con„ suetudinis causa & occasione ingressu hujusmo„ di de præsenti gaudent, lectæ & impertitæ fue„ runt; dummodo concessiones hujusmodi per Apo„ stolicas in simili forma Brevis, vel sub Plumbo „ desuper expeditas literas dumtaxat, & non aliter „ omnino factas & impertitas fuisse prius Ordinariis „ locorum Antistitibus vel Præsulibus per legitima „ & authentica documenta constare fecerint; & „ dummodo nec vagandi, nec otiandi, nec come„ dendi cænandique, nec per ambulacra, cubicula, „ cænacula, aliaque loca & officinas discurrendi „ causa, sed ad Ecclesias accedendi, Sacrosanctum „ Missæ Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum „ pietatis officia & opera exercendi studio ingrediantur; & dummodo de earum adventu & ingressu „ interdiu & opportunè faciendo Superiores pro

e 2 tem-

„ tempore existentes certiores fiant, ad hoc, ut „ absque fratrum incommodo & offensione, recto „ tramite ad Ecclesiam pergatur, & alia de jure „ servanda serventur. Volumus autem, ut earumdem præsentium literarum transumptis, &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die tertia Januarii millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Pontificatus Nostri Anno Secundo.

DECRETUM VIII.

Super Matrimoniis Hæreticorum.

MAtrimonia, quæ in locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subjectis iniri solent, sive inter Hæreticos ex utraque parte; sive inter Hæreticum ex una parte Virum, & Catholicam Fœminam ex alia, aut viceversa, non servata forma a Sacro Tridentino Concilio præscripta, utrum valida habenda sint, nec ne, diu multumque disceptatum est, animis Hominum; ac Sententiis in diversa distractis: Id quod satis uberem anxietatis, ac periculorum fomentem per multos annos subministravit, quum præsertim Episcopi, Parochi, atque illarum Regionum Missionarii nihil certi hac super re haberent, nihil vero inconsulta Sancta Sede auderent statuere, ac declarare. Cum autem proximè evolutis annis in tam ancipiti, gravique causa Apostolicæ Sedis judicium vehementius exposceretur, urgeretque id imprimis vigilantissimus Iprensis Episcopus, dum pro debito Officii sui, & sua erga Beati Petri Cathedram observantia de Ecclesiæ sibi concreditæ statu ad Romanum Pontificem referebat, ponendumque omnino esse tam prolixæ dubitationi finem gravissimis verbis, ac rationibus persuaderet: Clemens XII. id temporis Romanus Pontifex, qui rei gravitatem, quanti oportebat, æstimaret, Sacræ Congregationi Eminentiss. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in mandatis dedit, ut de tota controversia diligenter more suo cognosceret. In re itaque tanti momenti volens eadem Sacra Congregatio quam accuratissime procedere commissæ sibi cognitionis initium ab exquisitis aliorum quoque Belgii Episcoporum relationibus, atque Sententiis, quas desuper explorari fecerit, petendum duxit, eodemque tempore audire voluit præstantes aliquot hujus Almæ Urbis Theologos, quibus injunxit, ut rem totam ea, qua decet, maturitate discuterent, suamque opinionem proferrent. At dum hæc maxime agerentur, supersedendum per aliquot Menses fuit ab ejusmodi Causæ expeditione propter viduitatem, quæ intercidit Romanæ Ecclesiæ, donec ad Summum Pontificatum feliciter, evectus Sanctissimus D.N.BENEDICTUS XIV. inter primas Regiminis suæ curas, Causæ hujus cognitionem repeti jussit a memorata Sacra Congregatione Concilii, quam voluit coram se haberi, ut, auditis Eminentissimorum Patrum Sententiis, ipse demum quid hac re tenendum foret, supremo suo pronunciaret oraculo. Cum igitur Congregatio præfata sub die 13. Maii currentis anni 1741. coram Sanctitate Sua fuerit habita, idem Sanctissimus D.N., spatio aliquo temporis ad rem secum expendendam accepto, hanc nuper declarationem, & instructionem exarari præcepit, qua, veluti certa regula, ac norma, omnes Belgii Antistites, Parochi, earumque Regionum Missionarii, & Vicarii Apostolici deinceps in hujusmodi negotiis uti debeant.

Primo scilicet, quod attinet ad Matrimonia ab Hæreticis inter se in locis fœderatorum Ordinum dominio subjectis celebrata, non servata forma per Tridentinum præscripta, licet Sanctitas Sua non ignoret, alias in casibus quibusdam particularibus, & attentis tunc expositis circumstantiis, Sacram Congregationem Concilii pro eorum invaliditate respondisse, æque tamen compertum habens nihil adhuc generatim, & universe super ejusmodi Matrimoniis fuisse ab Apostolica Sede definitum, & alioquin oportere omnino ad consulendum Universis Fidelibus in iis locis degentibus, & plura avertenda gravissima incommoda, quid generaliter de hisce Matrimoniis sentiendum sit, declarare, negotio mature perpenso, omnibusque rationum momentis hinc inde sedulo libratis, declaravit, statuitque Matrimonia in dictis fœderatis Belgii Provinciis inter Hæreticos usque modo contracta, quæque imposterum contrahentur, etiam si forma a Tridentino præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non obstiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda esse: Adeoque si contingat, utrumque Conjugem ad Catholicæ Ecclesiæ sinum se recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipsos omnino teneri, etiamsi mutuus consensus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur: Sin autem unus tantum ex Conjugibus sive masculus, sive fœmina convertatur, neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias transire.

Quod verò spectat ad ea Conjugia, quæ pariter in iisdem fœderatis Belgii Provinciis, absque forma a Tridentino Statuta contrahuntur a Catholicis cum Hæreticis, sive Catholicus Vir Hæreticam Fœminam in Matrimonium ducat, sive Catholica Fœmina Hæretico Viro nubat, dolens imprimis quam maxime Sanctitas Sua, eos esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus Connubiis, quæ S.Mater Ecclesia perpetuo damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, & prorsus sibi abstinendum non ducunt, laudansque magnopere zelum illorum Antistitum, qui severioribus propositis spiritualibus pœnis Catholicos coercere student, ne Sacrilego hoc vinculo se se Hæreticis conjungant, Episcopos omnes, Vicarios Apostolicos, Parochos, Missionarios, & alios

quos-

quoscumque Dei, & Ecclesiæ fideles Ministros in iis Partibus degentes serio, graviterque hortatur, & monet, ut Catholicos utriusque sexus ab hujusmodi nuptiis in propriarum Animarum perniciem ineundis, quantum possint, absterreant, easdemque Nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire satagant. At, si forte aliquod hujus generis Matrimonium, Tridentini forma non servata, ibidem contractum jam sit, aut imposterum (quod Deus avertat) contrahi contingat, declarat Sanctitas Sua, Matrimonium hujusmodi, alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum esse, & neutrum ex Conjugibus, donec alter eorum supervixerit, ullatenus posse sub obtentu dictæ formæ non servatæ novum Matrimonium inire; Id vero debere sibi potissime in animum inducere Conjugem Catholicum sive Virum, sive Fœminam, ut pro gravissimo scelere, quod admisit, pœnitentiam agat; ac veniam a Deo precetur, coneturque pro viribus alterum Conjugem a vera Fide deerrantem ad gremium Catholicæ Ecclesiæ pertrahere, ejusque Animam lucrari, quod porro ad veniam de patrato crimine impetrandam opportunissimum foret, sciens de cetero, ut mox dictum est, se istius Matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.

Ad hæc declarat Sanctitas Sua, ut quidquid hactenus sancitum, dictumque est de Matrimoniis sive ab Hæreticis inter se, sive inter Catholicos, & Hæreticos initis in locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subjectis, sancitum, dictumque intelligatur etiam de similibus Matrimoniis extra fines Dominii eorumdem fœderatorum Ordinum contractis ab iis, qui addicti sunt Legionibus, seu Militaribus Copiis, quæ ab iisdem fœderatis Ordinibus transmitti solent ad custodiendas, muniendasque Arces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*; Ita quidem, ut Matrimonia ibi præter Tridentini formam, sive inter Hæreticos utrinque, sive inter Catholicos, & Hæreticos inita valorem suum obtineant, dummodo uterque Conjux ad easdem Copias, sive Legiones pertineant; Et hanc declarationem vult Sanctitas Sua complecti etiam Civitatem Mosæ Trajectensis a Republica Fœderatorum Ordinum quamvis non jure dominii, sed tantum oppignorationis, ut ajunt, nomine possessam.

Tandem circa Conjugia, quæ contrahuntur, vel in Regionibus Principum Catholicorum ab iis, qui in Provinciis fœderatis domicilium habent, vel in fœderatis Provinciis ab habentibus domicilium in Regionibus Catholicorum Principum, nihil Sanctitas Sua de novo decernendum, aut declarandum esse duxit, volens, ut de iis, juxta canonica Juris communis principia, probatasque in similibus casibus alias editas a Sacra Congregatione Concilii resolutiones, ubi disputatio contingat, decidatur; & ita declaravit, statuitque, ac ab omnibus imposterum servari præcepit. Die 4. Novembris 1741.

DECRETUM IX.

Super Dispensationibus in Matrimoniis.

AD Apostolicæ servitutis Nostræ ministerium pertinet sedula invigilare cura, ut dispensationes super gradibus affinitatis, seu consanguinitatis, intra quos matrimonia contrahi prohibentur, vel super aliis a Sacris Canonibus statutis impedimentis, nisi ex debitis causis non concedantur, & omnia inde amoveantur, unde nota aliqua ab improbis aspergi possit nomini, ac decori Romanæ Ecclesiæ cui licèt immeritò Divina benignitate præsidemus.

Sanè quidem ad dispensationes obtinendas ab iis, qui eas postulant, in supplici libello causæ pro illis consequendis exprimi solent, quæ si ejusmodi fuerint, ut juxta canonicas Sanctiones, & prudens Ecclesiasticæ Provisionis arbitrium locus ad dispensandum esse videatur, dispensatio concedi solet, ejusque executio Ordinario, ut plurimùm committi, cui onus incumbit diligenter inquirere, an causæ expositæ veritate nitantur, ut, veris illis existentibus, gratia executioni demandetur, secus verò, si causæ nullatenus veritati consentaneæ sint; si autem contingat ob causas minime veras existentes, ut dispensatio executioni non tradatur, qui eam impetrarunt, apud negotiorum Gestores, seu Literarum Apostolicarum Expeditores conqueruntur, a quibus nonnunquam responderi solet executionem perperam, & injuriâ denegatam fuisse, quia expressio causarum, earumque verificatio in dispensationibus non est aliquid substantiale, sed formalitas quædam, & Forensis styli consuetudo: quòd non minus veritati adversatur, quàm executionis ordinem ac modum benè, ac prudenter constitutum subvertit; „ cum expressio causarum earumque „ verificatio ad substantiam, & validitatem dispen- „ sationis pertineat, illisque deficientibus, gratia „ nulla ac irrita sit, nullamque executionem me- „ reatur.

Id autem, ut plurimum evenit in dispensationibus, in quibus apponi solet clausula: *Et Oratoribus vitæ periculum immineret*, quæ cum sæpe in dispensationibus in primo & secundo, vel in secundo gradu, & in nonnullis aliis canonicis impedimentis sine ulla ratione, causa, & veritate expressa reperiatur, Ordinarii Locorum, qui cautius, & accuratius se gerunt, nisi vitæ periculum immineat, dispensationem exequi recusant; alii verò, fortasse falso tumore inducti, quod hujusmodi clausula sit mera formalitas, indulgentius quam necesse est procedentes, periculo vitæ neque argumentis probabilibus verificato, eoque Oratoribus saltem verisimiliter imminere comperto, gratiam dispensationis exequuntur.

S. M.

S. M. Prædecessor Noster Pius PP. V. in sua Constitutione per viam Motus proprii expedita, & publicata sub die v. Decembris anno MDLXVI., cujus initium est : *Sicut accipimus :* „ decrevit, omnes & singulos Procuratores tam Officii Sacræ Pœ„ nitentiariæ, seu contradictarum, quàm alios quos„ cumque Sollicitatores, & Scriptores, qui verita„ tem facti a narratione, quam ab ipsis Partibus „ habuerunt, quoad substantialia, & qualitates ne„ cessario exprimendas diversam faciunt, seu quo„ modo intervertunt, aut immutant, aut depra„ vant, & per subreptionem, & obreptionem gra„ tias a Romanis Pontificibus extorquent, pœnam „ falsi incurrere, & ea puniri omninò debere.

Hujusmodi autem constitutio quamquam videatur pertinere dumtaxat ad Procuratores, Sollicitatores, & Scriptores Officii Sacræ Poenitentiariæ, ubi per id temporis matrimoniales dispensationes etiam in foro externo concedi solebant, nihilominus pro Pastorali Nostra, & Paterna ex Alto Nobis commissa hortamur, monemus „ ac præcipimus omnibus, „ & singulis negotiorum Gestoribus, Procuratori„ bus, & Expeditoribus Literarum Apostolicarum, „ etiam Datariæ Nostræ, ut cum supplices preces „ pro aliqua matrimoniali dispensatione porrecturi „ sunt, id primùm ante omnia agant, ut plenam „ atque exactam facti notitiam assequi curent, sci„ scitantes ab ipsis Oratoribus, an hæ & illæ „ causæ adsint, ex quibus sciunt dispensationem „ concedi solere in hoc vel illo gradu, deinde in „ supplici libello facti speciem nitidè, ac sincerè „ exponant, caveantque diligenter, ne illam ali„ quatenus in rebus substantialibus alterent, im„ mutent, invertant, corrumpant, sed strictè ad„ hæreant iis, quæ ab Oratoribus sibi exposita fue„ runt, & multò magis abstineant, ne quid falsi „ aut ficti proprio ingenio inventum vel excogitatum ad gratiam dispensationis facilius obtinendam in precibus obtrudant; denum præ oculis habentes, se operam suam in Ecclesiasticis negotiis in hac Alma Urbe exhibere, ubi Cathedra veritatis est, ipsam solam ament, & sectentur veritatem, non lucrum, aut gratiam, & favorem supplicantium, diligenterque videant, ne mendacii aut erroris merito argui cum animæ suæ detrimento possint falsò, & perperam afferentes causas, earumque verificationes ex provida Nostrorum Prædecessorum dispositione in hujusmodi gratiis ad Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem, & Canonicarum legum, & Apostolicarum Constitutionum voluntatem servandam apponi, & respectivè demandari solitas, vanas, & superfluas esse, & tanquam inanes Curiæ formalitates parvi aut nihili esse faciendas.

Præterea hujusmodi graves abusus, quibus honor, & decus hujus Almæ Urbis dehonestatur, & Sedis Apostolicæ splendori, ac dignitati officitur, penitus abolere cupientes: motu proprio, ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine „ præfatam „ Constitutionem s. m. Pii V. Prædecessoris Nostri extendimus, dilatamus, ac pro„ ducimus ad omnes prædictos negotiorum Gesto„ res, Procuratores, & Expeditores literarum Apo„ stolicarum, cujuscumque status, gradus, ordinis, „ & conditionis, & quocumque indulto, privile„ gio, & dignitate munitos, & quatenus opus sit, „ eam de novo ferimus, statuimus, & innovamus, „ volentes, ac decernentes, ut in omnibus supe„ rius expressis casibus pœna falsi contra Delinquen„ tes locum habeat, sine tamen præjudicio obli„ gationis refundendi expensas Oratoribus, qui ob „ illorum culpam ejusmodi dispensationes, quæ exe„ cutioni demandari nequeunt, obtinuerunt.

Denique omnes, & singulos Venerabiles Fratres Nostros Archiepiscopos, Episcopos, & Locorum Ordinarios, cæterosque „ Executores Literarum Apo„ stolicarum, quibus hujusmodi dispensationum exe„ quutio committi solet, enixè rogamus, & obse„ cramus, ut sedulò ac diligenter attendant, priusquam dispensationis gratiam exequantur, an cau„ sæ in Apostolicis literis expressæ, & quarum ve„ rificatio eorum curæ, & vigilantiæ a Sede Apo„ stolica commissa est, veræ re, an secus existant, „ an potius Sedi Apostolicæ falsum expositum, & „ veritas reticita fuerit; qua super re eorum conscientiam oneramus. Et quoniam in iisdem Apostolicis literis super dispensationibus in gradibus prohibitis, aliisque præfatis impedimentis nonnulla observata sunt, quæ negotium Executoribus quandoque exhibere, & scrupulos eorum animis ingerere solent, Apostolicæ Nostræ sollicitudinis erit, ea dilucidius, & apertius in iisdem dispensationum literis Apostolicis exponere, ac declarare, ut omni dubitatione sublata, & causis coram Executore hujusmodi probationum genere probatis, quo de illarum veritate moraliter certus reddatur, Apostolicæ literæ matrimonialium dispensationum sine ulla hæsitatione ad debitam executionem deduci possint.

Mandamus quoque, & injungimus dilecto filio Pompejo Tituli Sancti Eusebii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali Aldrovando nuncupato Prodatario Nostro, ejusque Successoribus Datariæ Apostolicæ Prodatariis, seu Datariis pro tempore existentibus, ut in præmissis reos, & culpabiles repertos pœna falsi, ut præfertur, puniant, cum potestate citandi, etiam per edictum, constito summariè de non tuto accessu, aliaque dicendi, & faciendi in præmissis necessaria, seu quomodolibet opportuna. Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, statutis, & consuetudinibus, & quibusvis privilegiis quibuscumque personis etiam speciali mentione dignis, datis &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem quinto Cal. Martias anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatus Nostri anno secundo.

Ca-

Caſus reſervati in Synodo Neapol. ſine Excommunicatione.

I. Blaſphemantes Deum, vel B. Virginem ex perverſa conſuetudine coram pluribus ſupra quatuor. II. Exercentes peccatum Sodomiæ, vel cum Brutis coeuntes: ita tamen ut in his luxuriæ caſibus tantum maſculi comprehendantur. III. Confeſſarii omnes, etiam Curati, ad obſcæna quaslibet perſonas ſive frequenter conantentes, licet non immediate poſt vel ante Confeſſionem, inducentes, ſeu ſollicitantes, vel cum iis quomodolibet impudice tractantes. IV. Medici, qui viſitantes in lecto infirmos, poſt tres dies a viſitatione non curaverint, ut prædicti infirmi peccata ſua idoneo Confeſſario confiteantur, aut alias non deſernerint, ſecundum terminos Conſtitutionum S. Pii V. & Innocentii XI. V. Debitores quorumlibet piorum locorum, ſive eorundem debitorum Adminiſtratores, ſi intra menſem, etiam extrajudicialiter, requiſiti a Rectoribus, Procuratoribus, ſeu Adminiſtratoribus dictorum locorum, reditus, & cenſus non ſolverint. VI. Non abſolvantur Concubinarii, & Concubinæ, etiamſi excommunicationis ſententia in eos lata non fuerit, niſi facta reali ſeparatione & tori, & domus, per duos ſe menſes continuerint; vel niſi certo, aut valde probabiliter conſtet factos phyſice, vel moraliter impotentes ad reincidendum, aut paulo poſt eſſe inter ſe matrimonium contracturos. VII. Omnes utriuſque ſexus, qui a Dominica Palmarum, uſque ad diem Aſcenſionis Domini incluſive, Paſchalis Communionis præcepto in Cathedrali, vel propria Parochia non ſatisfecerint, Interdicti pœnam ex cap. *Omnis utriuſq; ſexus, de Pœnit. & remiſſ.* ipſo facto incurrunt, a Nobis, ſive facultatem a reſervatis abſolvendi a Nobis, vel Vicario noſtro Generali habentibus, tantummodo relaxandam, dummodo non fuerint nominatim denuntiati.

Scriptos Caſus ita noſtro judicio reſervamus, ut Confeſſariis omnibus, & etiam Parochis ſit *omninò reſtricta facultas abſolvendi ab iis, & non ſint quoad illos approbati*, excepto tantummodo mortis articulo.

Monemus Parochos, & Confeſſarios omnes ut, quamvis eis facultatem abſolvendi ab aliis reſervatis in hoc Capite contentis, & *a tribus* etiam *Caſibus in Pagella Confeſſariorum expreſſis; Parochis* vero *abſolvendi* inſuper *Sponſos brevi contracturos*, & *qui Paſchalis præcepto Communionis non ſatisfecerunt*, concedamus: graviter tamen ipſi admoneant pœnitentes hujuſmodi de gravitate peccati, & graviora ſatisfactionia opera imponant. Præterea declaramus, a locutione cum Monialibus, ſive aliis, in Monaſteriis degentibus de rebus obſcœnis, aliiſque, ut dictum eſt, actibus impudicis, nunquam intelligi conceſſam, niſi facta fuerit expreſſa mentio de ea. Similiter declaramus, ſine ſpeciali conceſſione noſtra non cenſeri conceſſam facultatem abſolvendi a caſu *Invitationum ad Eccleſias* Monialium, & Regularium quomodolibet exemtorum, occaſione quarumcunque functionum, cui Summus Pontifex voluit adnexam eſſe excommunicationem *Sibi, & Nobis tantum* reſervatam. Nec a caſu *expenſarum* factarum a Monialibus, aliiſque in Monaſteriis, Conſervatoriis, Collegiis, Domibuſq; Oblatarum degentibus, *ratione Officii*, in quibuſcunque functionibus: cujus Abſolutionem præcepit etiam Summus Pontifex eſſe *Nobis tantummodo* reſervatam. Nec denique a cæteris Caſibus, quibus eſt adnexa excommunicatio Summo Pontifici, & Nobis reſervata. Ante decimum quartum ætatis annum completum neminem Cenſuris hiſce, & Caſibus comprehendi volumus. Confeſſariis omnibus non liceat in vim facultatis, quam obtinent, quempiam a Cenſuris abſolvere, niſi audita integra Confeſſione, eundem Sacramentaliter etiam abſolvant; ſecus ex nunc abſolutionis præſtitæ beneficium, ſive reſervationis ablationem irritam, & illicitam declaramus.

Caſus reſervati cum Excommunicatione.

I. Omnes utriuſque ſexus, & cujuſvis ſtatus, aut dignitatis perſonæ, quæ Hæreticorum cujuſcunq; ſectæ cœtus adeunt, in quibus conciones, & catechiſmi, aut quicunq; eorum ritus, præſertim a S. Catholica Romana Eccleſia damnati exercentur, quoties hujuſmodi exercitiis, quovis prætextu, & occaſione, etiam ſimplicis curioſitatis aſſiſtunt. II. Omnes perſonæ utriuſque ſexus, quæ vel per ſe vel per alium, Sanctiſſimo Altaris Sacramento, Chriſmate, Oleo Sancto, ſive quacunque alia re conſecrata ad Veneficia, Divinationes, Sortilegia, aut ad alium uſum quam fuerint ordinata, vel inſtituta, quomodolibet abutantur: Omneſque utriuſque ſexus, qui de prædictis ad prædictos fines aliquid ſumſerint, vel alicui dederint, aut datum acceperint, etiam abuſu minime ſubſecuto. III. Omnes utriuſque ſexus perſonæ, quæ Dæmoni ſpondent obſequium, thus, & Sacrificia offerunt, quamvis abſque errore intellectus. Inſuper quæcunque, ſive ſuo, ſive alterius nomine, condunt aut condere faciunt imagines, annulos, aut quodvis aliud artefactum, in quo Dæmonem conſtringant. IV. Venefici, & Veneficæ omnes, Necromantes, Divinatores, Sortilegi, Lamiæ, Striges, ſive quovis alio nomine nuncupentur, ex utroque ſexu, qui cum expreſſa Dæmonis invocatione, ad captandam dilectionem, vel odium concitandum, ſive ad inveniendos theſauros, aut ad alium finem quemcunque, utuntur incantationibus, aliiſque maleficiis; ſive etiam ligaturis, ut a naturali, & legitimo Matrimonii uſu Conjuges avertant: aut ſcienter in præfatis cooperantes, aut quovis modo conſentientes. Declaramus autem ex prædictis criminibus, in ſupradictis II. III. & IV. Caſibus contentis, excommunicationem Nobis reſervatam ipſo facto incurrere non ſolum eos, qui ſæpe, & ex arte hujuſmodi criminibus operam dant, ſed etiam eos, qui quomodocunque, etiam ſemel, ea perpetraverint. V. Loquentes ſine noſtra, vel Vicarii noſtri Monialium licentia cum Monialibus, in Monaſte-

riis

riis etiam exemtis, vel cum aliqua, aut aliquibus earum, etiamsi sit Conversa, aut Novitia, sive educationis, sive alterius rei causa ibidem commoretur; conjunctis in primo, vel secundo Consanguinitatis gradu duntaxat exceptis. Declarantes, quod qui facultatem obtinuerit loquendi cum aliqua prædictarum, non possit data opera, & ex protesso cum aliis loqui.

Insuper ii præsertim, qui cum aliqua ex prædictis, aut coram ipsis, tam in Monasteriis quam Conservatoriis seu Collegiis commorantibus, de rebus obscœnis, per verba, aut actus impudicos, præsentes egerint, absentes vero per literas, aut internuncios. Nec non viri, aut mulieres, sive intra, sive extra Monasterii, vel Conservatorii, aut Collegii claustra, ac septa, qui prædictas literas, vel mandata detulerint. VI. Omnes in Causa Criminali, aut Civili cum gravi damno alterius falsum deponentes, aut deponendum curantes, nec non inducentes ad falsum deponendum, falsisque testibus, depositionibus, instrumentis, scripturis, tam publicis quam privatis, quomodocunque utentes, directe, vel indirecte, in quavis Curia Civitatis, & Diœcesis Neapolitanæ. Item quicunque falsum aliquod impedimentum Matrimonii dolose objecerint; nec non consilium vel auxilium ad illud dolose objiciendum dantes. Falsificantes etiam cum gravi damno alterius, vel corrumpentes; falso, aut quæ falsum continent, conficientes Apochas, Syngraphas, vulgo *Fedi di credito*, *o Polize notate in Fede*, sive Instrumenta, processus, aut Scripturas publicas, & authenticas, aut scienter his utentes; nec non mandantes aut cooperantes.

Similiter præsentantes falsum, fictum, aut fiduciarium Patrimonium, aut quomodolibet fraudulentum pro Ordinibus suscipiendis, etiam pro prima Clericali Tonsura: nec non constituentes, consulentes, aut quomodolibet concurrentes, sive cooperantes. Declaramus autem, quod Clerici præsentantes, quando ab excommunicatione absolvuntur, remanent ab exercitio susceptorum Ordinum suspensi; quam suspensionem nullus, nisi Nos personaliter, constituto reali Patrimonio, & causa discussa, relaxare valeat.

Præter hos, Actuarii, Subactuarii, Notarii, Scribæ, qui cum alterius Partis offensione, aut cum Reipublicæ, aut legalis justitiæ detrimento, dolose auctam, vel diminutam informationem capiunt, & sic dicta Testium scribunt; ac Nuncii, Cursores, aut alias nuncupati, qui in grave Tertii præjudicium falsum in acta referunt. VII. Confessarii omnes, etiam Parochi, ad inhonesta personam quamcunque, sive in actu Confessionis, sive ante, vel post immediate, aut prætextu, vel occasione Confessionis, etiam Confessione non secuta, vel extra Confessionem in Confessionalibus, sollicitantes, aut quomodolibet cum iisdem impudice tractantes. Respectu Regularium vero Censuram suspensionis ab audiendis Confessionibus, quam ipso facto incurrunt Nobis tantummodo reservamus. VIII. Pariter Confessarii omnes, etiam Parochi, attentantes prædictas personas, & quascunque alias, cum quibus extra antedictos casus, quomodolibet impudice versati fuerint, a peccatis quorum ipsi complices sint, nulliter absolvere: Qui omnes, etiam Regulares, etiam in Censuram suspensionis ab audiendis Confessionibus ipso facto incidunt, Nobis tantummodo reservatam. IX. Incestus cum conjunctis in primo, vel secundo gradu Consanguinitatis, vel Affinitatis. Mulieres autem, si vere sint pœnitentes, a quocunq; Confessario a Nobis approbato absolvi possunt, gravi tamen imposita pœnitentia salutari; & dummodo occasio proxima facta sit salutaribus mediis moraliter remota. X. Qui contra dispositionem Sac. Canonum, Clericos, quos noverint, ad Forum seculare traxerint, etiam consentiente reo: extra casus hac in re tum in Bul. Coen. Dom. tum in Martini V. Const. *Ad reprimendas*, S. Pontifici reservatos. XI. Homicidia, vel mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, Cœmeteriis, aut Sacristiis, aut publicis Oratoriis patrantes. XII. Conficientes cujuscunque generis venena in hominum perniciem; eadem scienter dantes, apponentes, vel quomodolibet propinantes; sive ad hoc qualitercunque cooperantes, vel consulentes, etiam non secuto effectu. XIII. Cujusvis conditionis personæ, quæ libros in Civitatem, vel Diœcesim introducunt, vel scienter introductos tradunt, aut traditos recipiunt, sive etiam de eadem Civitate, & Diœcesi extrahunt, priusquam a Deputatis nostris fuerint recogniti. Similiter Bibliopolæ, qui Bibliothecas emunt, non exhibito prius prædictis Deputatis emtorum librorum catalogo: Transgressores autem, etiam de nostra licentia nunquam absolvantur, quoad usque libros sine prædictis requisitis introductos, aut emtos, recognitioni subjecerint. Typographi similiter, & eorum Operarii, qui sine nostra, vel Vicarii nostri licentia libros aut cujuscunque generis folia imprimunt; præterea Auctores eorum, si typis mandent, vel quicunque mandari faciunt. XIV. Qui in Paschate non communicantes ab aliis dolose accipiunt schedulas, seu chartulas, quæ eo tempore distribui solent in Metropolitana, vel in Parochiis, ut fidem Parocho exhibeant de peracta Communione. Item illi, qui easdem non communicantibus quomodocunque accommodant in fraudem, aut utcunq; cooperantes. XV. Falsarii monetarum, videlicet ii, qui monetas quomodocunque vitiant, nimirum, vel eas diminuendo, vel fundendo, aut imprimendo cum deteriori liga, aut sine legitimo Principis sigillo. XVI. Sponsi, & Sponsæ post contracta sponsalia etiam privata inter se, & ante matrimonium legitime celebratum, carnalem inter se copulam habentes; nec non parentes, consanguinei, & affines omnes, aut quicunq; domus curam habentes; eandem carnalem copulam, vel Sponsorum cohabitationem, vel pernoctationem, etiam pro una vice, permittentes.

INDEX

Rerum, & Verborum quæ in hoc Secundo Tomo continentur.

Littera l. *librum denotat*, p. *paginam*, n. *numerum marginalem*, v. *versiculum*.

C A

An

An

Da-

An

F A

Con-

Nego-

PA

condi-

QU

RA

Ven-

F I N I S.

Ignoſce benigne Lector, ſi plura invenies menda in libro irrepta, quia cùm abſens fuerim a loco ubi liber prælo mandatus eſt, non valui ultimæ correctioni incumbere; imo ſæpe fortè contigit, quòd non ſolum quæ emendaverim, inemendata remanſerunt, ſed etiam pro emendatione, Typographi incuriâ, primis novi errores acceſſerunt. Hos qui mihi ante oculos caſu occurrerunt, hic adnotavi; at facile puto multos alios diſperſos eſſe, quos tuæ humanitati corrigendos relinquo.

Pagina	*Columna*	*Verſiculo*	ERRATA.	CORRIGE.
P. 196.	C. 1.	v. ante penul.	Intra quadrantem.	Infra quadrantem.
P. 196.	C. 2.	v. 5.	Celebritatem.	Celeritatem.
P. 211.	C. 1.	v. 19. & 20.	Priùs a cenſuris deinde.	Priùs a peccati, & deinde.
P. 241.	C. 1.	v. 31.	Volenti.	Nolenti.
P. 241.	C. 1.	v. penult.	Abſolutionem.	Dilationem.
P. 251.	C. 2.	in Summar. *n*.484.	Materialis.	Formalis.
P. 268.	C. 2.	v. 37.	Recidivi indiſpoſiti.	Recidivos indiſpoſitos.
P. 309.	C. 1.	v. 17.	Quatuor ſententiæ.	Tres ſententiæ.
P. 309.	C. 2.	v. 39.	Prudentibus.	Prudentioribus.
P. 320.	C. 2.	v. 4.	Reſervati.	Reſervatis.
P. 618.	C. 1.	v. 8.	Sepenlienres.	Sepelientes.
P. 638.	C. 1.	v. 40.	Conſanguitatis.	Conſanguinitatis.
P. 692.	C. 2.	v. 7.	Ut Matrimonium fiat.	Ut Matrimonium a cenſuris fieri potuiſſet.
P. 698.	C. 2.	v. 23.	Matrimonium fiat.	Matrimonium fieri poterat.